n°
3

Inc
132

Summa de verita te celeberrimi doctoris ſcti Thome Aquinatis.

que olim aut errore ſcriptorū (vt fit) aut alia quauis incuria vndiqꝫ pene mēdis ſcatebat. Nouiſſime iam per venerandū virum ſacre pagine interpretem profundiſſimū magiſtrū noſtrū Theodericum de Suſteren cōuentus Colonienſ fratrū predicatorū regentem. ac dicti doctoris ſancti dilucidatorem ꝓpugnatorē qꝫ acerrimū. laborioſe reuiſa. diligentiqꝫ caſtigatōis lima priſtine integritati reddita. cū tabula ſingularū materierū ac queſtionum earū dē ſignaturā ꝯtinente feliciter incipit

N° 3

Inc. 132

Vid eſt ve
ritas Scd̄o vtꝝ veritas
pncipalius inueniaꝛ in
intellectu ꝙ̄ in rebus.
Tercio vtruꝫ veritas
ſit tm̄ in intellectu cō⸗
ponente et diuidente.
Quarto verum ſit tm̄
vna veritas qua oīa
ſūt vera. Quīto verū ali
qua alia veritas preter
primam ſit eterna. Se⸗
xto verū veritas creata ſit immutabilis. Septīmo verum
veritas in diuinis dicaꝛ eſſentialiter vel pſonaliter. Octa
uo verum omnis veritas ſit alia a veritate pma. Nono
verū veritas ſit in ſenſu. Decimo. verum aliqua res ſit
falſa. Undecimo. vtꝝ falſitas ſit in ſenſu. Duodecimo
verū falſitas ſit in intellectu

Ueſtio eſt de ve⸗
ritate. Et pmo queritur qd ſit veri
.j. tas: Videꝛ aūt ꝙ verū ſit oīno ideꝫ
qd̄ ens. Auguſtinus in libro ſoliloq
orū dicit ꝙ verum eſt id qd̄ eſt. ſed id
qd̄ eſt nihil eſt niſi ens. ergo verū ideꝫ
oīno ſignificat qd̄ ens. Sed diceres ꝙ verū ꝛ ens ſunt
idem ſm̄ ſuppoſita. ſed differūt ſm̄ rōnem. Contra. rō
2 cuiuſlibet rei eſt id qd̄ ſcatur p ſuā definitōem. ſed id qd̄
aſſignatur ab Auguſtino eſt definitio veri quibuſdam
alijs definitōibꝫ reprobatis. Cū ergo ſm̄ id qd̄ eſt queni⸗
3 ant verum ꝛ ens. videꝛ ꝙ ſint idem rōne. ¶ Preterea
quecūqꝫ differūt rōne illa ſe habent ꝙ vnū eoꝝ poteſt in⸗
telligi ſine alio. vnde Boetius in libro de ebdomadibꝫ dt
ꝙ poteſt intelligi deus eſſe ſi ſepareꝛ p intellectuꝫ paulīſp
bonitas eius. ens aūt nullo mō pt intelligi ſi ſepareꝛ veꝝ
qꝛ p hoc intelligitur ꝙ verū eſt. ergo verū ꝛ ens nō diffe
4 runt rōne. ¶ Preterea. ſi verū nō eſt idē qd̄ ens. opoꝛꝫ
ꝙ ſit entis diſpoſitio. ſed nō poteſt eſſe diſpoſitio eius. nō
eīn eſt diſpoſitio totaliter corrūpens. alias ſeqretur. etē ve
rum. ergo eſt nonens. ſicut ſequiꝛ. eſt hō mortuus. ergo
nō eſt homo. Siliter nō eſt diſpoſitio diminuens. alꝫ nō
ſequereꝛ. veruꝫ eſt. ergo eſt. ſicut nō ſequiꝛ. eſt albꝫ ſm̄ den
tem. ergo eſt albꝫ. Siliter nō eſt cōtrahens vel ſpecificās
ens. qꝛ ſic nō querteretur cū ente. ergo veꝝ ꝛ ens oīno ſunt
5 idem ¶ Preterea. illa quoꝝ eſt vna diſpoſitio ſunt eadē
ſed veri ꝛ entis eſt eadē diſpoſitio. ḡ ſunt eadē. Dicit eīn
ſcdo metaph. diſpoſitio rei in eē eſt ſicut ſua diſpoſitio in
6 veritate. ergo verū ꝛ ens ſūt oīno eadem. ¶ Preterea. q
cūqꝫ nō ſunt idem aliquo mō differūt. ſed verū ꝛ ens nul
lo mō differūt. qꝛ nō differūt p eēntiā. cū oīne ens p eſſen
tiā ſuā ſit verū. Nec etiā differūt per alias drīas. quia
oporteret ꝙ in aliquo cōmuni genere queuirēt. ḡ ſunt om
nino idē. vel ſi nō ſunt oīno idem. opoꝛꝫ ꝙ verū aliqd ſup
ens addat. ſed nihil addit veruꝫ ſupra ens. cū ſit in plus
ꝙ̄ ens. qd̄ pꝫ p phm. iiij. metaph. dicentē. verū definien⸗
tes dicimus eſſe qd̄ eſt aut nō eſſe qd̄ nō eſt. ꝛ ſic verū in⸗
cludit ens ꝛ nō ens. ergo verū nō addit ſupra ens. ꝛ ſic vi
detur oīno eſſe idem qd̄ ens ¶ Sed ꝯtra. nugatio eſt
Inſtātie inutilis eiuſdē repetitio. ſi ergo verū eēꝫ idē qd̄ ens eſſet
.i. nugatio. cū dꝛ ens eſt verū qd̄ falſum eſt. ergo nō ſūt idem

Preterea ens ꝛ bonū quertūtur. ſed verū nō querti 2
tur cū bono. aliqd eīn eſt verū quod nō eſt bonū. ſicut ali
quē fornicari. ergo nō oīne verū cū ente quertiꝛ. ꝛ ita non
ſunt idem. Prete. Boeti9 in libro de ebdomadibꝫ dt 3
ꝙ in oībꝫ creaturis diuerſum eſt eſſe ꝛ qd̄ eſt. ſed verū
ſcat eſſe rerū. ergo verū diuerſuꝫ eſt a qd̄ eſt in creaturis
ſed qd̄ eſt. eſt idem qd̄ ens. ḡ verū in creaturis eſt diuer⸗
ſum ab ente Prete. quecūqꝫ ſe hūt vt pus ꝛ poſterius 4
oportet eſſe diuerſa. ſꝫ verū ꝛ ens ſūt hmōi. qꝛ vt dꝛ in libro
de cauſis. pma rerū creataꝝ eſt eſſe. Et cōmen. ſup eūdē
dt ꝙ oīa alia dicūtur p informatōem de ente. ꝛ ſic ſūt ente
poſteriora. ḡ verū ꝛ ens ſunt diuerſa Pre. ea q̄ dicunꝛ 5
cōiter de cā ꝛ cauſatis magis ſunt vnū in cā ꝙ̄ in cauſa⸗
tis ꝛ pcipue in deo ꝙ̄ in creaturis. ſed in deo illa q̄ttuor
ens. vnū. verū. ꝛ bonū ſic appropriantur ꝙ ens ad eſſen⸗
tiā ptineat. vnū ad pſonā patris. verū ad perſonā filij. bo
num ad pſonam ſpūſſancti. Perſone aūt diuine nō ſolum
rōne ſed re diſtinguūtur vnde ad inuicē nō pdicanꝛ. ergo
multo fortius in creaturis pdicta q̄ttuor debent ampli9
ꝙ̄ rōne differre ¶ Reſponſio dōm ꝙ ſicut in demon⸗ Rſo
ſtrationibꝫ opꝫ fieri reductōem in aliq pncipia p ſe intel
lectui nota. ita inueſtigando qd eſt vnūqdqꝫ. alꝫ in vtro
libet in infinitū ireꝛ. ꝛ ſic periret oīnino ſcia ꝛ cognitio reꝝ.
Illud aūt qd̄ pmo intellectus ꝯcipit quaſi notiſſimū ꝛ in
qd̄ ꝯceptōes oēs reſoluit eſt ens. vt Auiceñ. dt in primo
metaph. ſue. vū opꝫ ꝙ oēs alie ꝯceptōes intellect9 ac⸗
cipianꝛ ex additōe ad ens. ſed enti nō pt addi aliqd q̄ſi ex
tranetī. nec p modū quo drīa addiꝛ generi vl̄ accñs ſub
iecto. qꝛ qlibet natura eſſentialiter eſt ens. vnde etiā pro⸗
bat phs in iij. metaph. ꝙ ens nō pt eſſe genus. ſed ſm̄ h
aliqua dicūtur addere ſupra ens inqꝫtū exprimūt moduꝫ
ipſius entis. qui noīe ipſius entis nō exprimiꝛ. Qd̄ duplr
ꝯtingit. vno mō vt modus expſſus ſit aliqs ſpālis mo⸗
dus entis. Sūt eīn diuerſi gradus entis ſm̄ quos accipi
untur diuerſi gradus eſſendi. ꝛ iuxta hos modos accipiū
tur diuerſa rerū genera. ſubſtātia eīn non addit ſup ens
aliquā drīam que ſcet aliā naturā ſupadditā enti. ſed
noīe ſubſtātie exprimitur qdam ſpālis modus eſſendi. ſ.
p ſe ens. ꝛ ita eſt in alijs generibꝫ. Alio mō ita ꝙ mod9
expreſſus ſit modus generaliter ꝯſequens oīne ens. Et
hic modus duplr accipi pt. vno mō ſm̄ ꝙ ꝯſequiꝛ vnū⸗
quodqꝫ ens in ſe. Alio mō ſm̄ ꝙ ꝯſeqtur vnūqdqꝫ ens in
ordine ad aliud Si pmo mō hoc eſt duplr. qꝛ aut exprimit
in ente aliqd affirmatiue vel negatiue. non eīn inueniꝛ ali⸗
qd affirmatiue dictū abſolute qd̄ poſſit accipi in oīni en⸗
te. niſi eſſentia eius ſm̄ quā eſſe dꝛ. ꝛ ſic imponiꝛ hoc nomē
res qd̄ in hoc differt ab ente ſm̄ Auicē. in pncipio meta⸗
phiſice. ꝙ ens ſumiꝛ ab actu eſſendi. ſed nomen rei expri⸗
mit qdditatē ſeu eēntiā entis. negatio aūt q̄ eſt ꝯſequēs
oē ens abſolute eſt eē indiuiſuꝫ. et hāc ſic exprimit h nomē
vnū. nihil eīn eſt aliud vnū ꝙ̄ ens indiuiſum. Si aūt mo⸗
dus entis accipiaꝛ ſcd̄o mō ſcꝫ ſm̄ ordinē vnius ad alte⸗
rū. hoc pt eſſe duplr. vno mō ſm̄ diuiſionē vnius ab alte⸗
ro. vel ad alterū. ꝛ hoc exprimit hoc nomē aliqd. Dicit eīn
aliqd q̄ſi aliud qd. Vñ ſicut ens dꝛ vnū inqꝫtū eſt indiui
ſum in ſe. ita dꝛ aliud inqꝫtum eſt ab alijs diuiſum. Alio
mō ſm̄ queuientiā vni9 entis ad aliud. ꝛ hoc qdem non
pt eſſe niſi accipiaꝛ aliqd qd̄ natū ſit queniꝛe cū oīni ente
hoc aūt eſt aīa. que quodāmodo eſt oīa. ſicut dꝛ in iij°.
de aīa. In aīa eīn eſt vis cognitiua ꝛ appetitiua. couenien
tiam ḡ entis ad appetitū exprimit hoc nomē bonū. Vñ in
pmo ethicoꝝ. dꝛ bonū eſt qd̄ oīa appetūt. Couenientiā

BIBLIOTHECA NACIONAL DE LISBOA

ergo entis ad intellectū exꝑimit h̄ nomē verū. Oīs aūt co
gnitio ꝑficiꝰ ꝑ ſiſitudinē vl̄ ꝑ aſſilatōem cognoſcentis ad
rem cognitā. ita ꝙ aſſimilatio dicta eſt cauſa cognitionis
ſicut viſus ꝑ hoc ꝙ diſponiꝰ ꝑ ſpēm coloris cognoſcit co⸗
lorem. Prima ḡ ꝯparatio entis ad intellectum eſt vt ens
intellectui ꝯcordet. que quidem ꝯcordā adequatio rei ⁊ in
tellectꝰ dr̄. ⁊ in hoc formalr̄ rō veri ꝑficitur. hoc eſt ḡ qḋ
addit verū ſupra ens ſcʒ ꝯformitatem ſiue adequatōem
rei ⁊ intellectus. ad quā ꝯformitatē. vt dictum eſt. ſequiꝰ
Definitōes cognitio rei. Sic ḡ entitas rei p̄cedit rōnem veritatis
veri ⁊ ꝟitatꝭ ſed cognitio eſt quidam veritatis effectus. ḡ ſm̄ hoc tripl̄r
veritas ⁊ verū definiri inueniūtur. Uno mō ſm̄ ꝙ p̄cece
dit rōnem veritatis ⁊ in quo verū fundatur. ⁊ ſic definit
Auguſti. in libro ſoliloq̄. Uerū eſt id qḋ eſt. et Auicen̄. in
quīto metaph̄. Ueritas cuiuſlibet rei eſt ꝓprietas ſui eē
qḋ ſtabilitū eſt ei. Et quidam ſic Uerū eſt indiuiſio eſſe et
eius qḋ eſt. Et alio mō definiꝰ ſm̄ id qḋ formaliter rōnē
veri ꝑficit. Et ſic dr̄ yſaac ꝙ veritas eſt adeq̄tio rei ⁊ in⸗
tellectus. et Anſel. in libro de veritate. Ueritas autē eſt
rectitudo ſola mente ꝑceptibilis. Rectitudo eīn̄ illa ſm̄
adequatōem quādā dr̄. q2 phꝰ in. iiij. metaph̄. dr̄ ꝙ de⸗
finientes verū dicimus cū dr̄ eſſe qḋ eſt. aut nō eſſe qḋ nō
eſt. Tercio mō definiꝰ verū ſm̄ effectū ꝯſequentem. ⁊ ſic
Hilarius dr̄ ꝙ verū eſt manifeſtatiuū ⁊ declaratiuū eſſe
Et Auguſti. in libro de natura verū. Ueritas eſt q̄ oſten
ditur id qḋ eſt. Et in eodem. veritas eſt ſm̄ quā de infe⸗
Ad. 1. rioribꝰ iudicamꝰ ¶ Ad primū ergo dōm ꝙ definitio
illa Augꝰ. daꝰ de ꝟo ſm̄ id qḋ hʒ fundamētū in re. ⁊ nō
ſm̄ illḋ q̄ veri rō ꝯpleꝰ in adeq̄tōe rei ad itellcū. Uel dōʒ
ꝙ cū dr̄ verū eſt id qḋ eſt. ly eſt nō accipiꝰ ibi ſm̄ ꝙ ſcat ac
tum eſſendi. ſed ſm̄ ꝙ eſt nota intellectus ꝯponentis ꝑ
ut ſcʒ ſcat affirmatōem ꝓpōnis. vt ſit ſenſus. verū eſt id
Ad 2 qḋ eſt. id eſt cū dr̄ eſſe de aliquo qḋ eſt. vt ſic in idē redeat
Ad 3 definitio Auguſti. cū definitōe phi ſupra inducta ¶ Ad
ſecūdū pʒ ſolutio ex iam dictis ¶ Ad terciū dōm. ꝙ ali⸗
quid intelligi ſine altero pt̄ accipi dupl̄r. Uno mō ita ꝙ
aliqd intelligaꝰ altero nō intellecto. ⁊ ſic ea que rōne dif⸗
ferūt ita ſe habent ꝙ vnū ſine altero intelligi pt̄. Alio mō
pt̄ accipi aliquid intelligi ſine altero qḋ intelligiꝰ alio non
exiſtente. ⁊ ſic ens nō poteſt intelligi ſine vero. q2 non po⸗
teſt intelligi ens ſine hoc ꝙ ꝯcordet vel adequetur intel⸗
lectui. ſic tū non oportet ꝙ quicūq; intelligit rōnem entis
intelligat rōnem veri. ſicut nec quicūq; intelligit ens in⸗
telligat intellectū agentem. ⁊ tamen ſine intellectu agen
Ad 4 te homo nihil pt̄ intelligere ¶ Ad q̄rtū dōm. ꝙ verū
eſt diſpoſitio entis nō quaſi addens aliquā naturam nec
quaſi exprimens aliquē ſpēalem modū entis. ſed aliquid
qḋ generaliter inueniꝰ in ente. qḋ tū nomine entis nō ex⸗
primitur. Unde nō oportet ꝙ ſit diſpoſitio vel corrum⸗
pens vel diminuens vel in parte ꝯtrahens ¶ Ad q̄n⸗
Ad 5 tū dōm. ꝙ diſpoſitio nō accipiꝰ ibi ſm̄ ꝙ eſt in genere qua
litatis. ſed ſm̄ ꝙ importat quēdam ordinē. cū eīn̄ illa que
ſunt cauſa alioꝝ eſſendi ſint maxime entia. ⁊ illa que cau⸗
ſa veritatis alioꝝ ſunt. ſunt maxime vera. ꝯcludit phꝰ
ꝙ idem eſt ordo alicuius rei in eſſe ⁊ veritate. ita videlicʒ
ꝙ vbi inueniꝰ qḋ eſt maxime ens. eſt maxime verū. Nec
ideo eſt q2 ens ⁊ verū re ſunt idem. ſed quia ex hoc ꝙ ali⸗
Ad 6 quid habet de entitate ſm̄ hoc natū eſt intelligi. ⁊ ſic rō
veri ſequitur rōnem entis. ¶ Ad ſextū dōm. ꝙ verū
⁊ ens differūt rōne ꝑ hoc ꝙ aliqd eſt in rōne veri qḋ nō ē
in rōne entis. nō aūt ita ꝙ aliquid ſit in rōne entis qḋ nō
ſit in rōne veri. nec ꝑ eſſentiā differūt. nec differentijs op⸗

poſitis ab inuicē diſtinguūtur ¶ Ad ſeptimū dōm ꝙ Ad 7
verū nō eſt in plus q̄ʒ ens. ens eīn̄ aliq̄ mō acceptū diciꝰ de
nō ente ſm̄ ꝙ nō ens eſt apprehenſum ab intellectu. Unī
in. iiij. metaph̄. dr̄ phs ꝙ negatio ⁊ ꝑuatio entis vnō mō
diciꝰ ens. vn̄ etiā Auicen̄ dicit in p̄ncipio ſue metaph̄. ꝙ
nō pt̄ formari enūciatio niſi de ente. q2 oportet id de quo
ꝓpoſitio formaꝰ eſſe apprehenſum ab intellectu. ex quo pʒ
ꝙ oīe verꝝ eſt aliquo mō ens ¶ Ad p̄mū vero co So° inſta
trium que ꝯtra obijciūtur dōm ꝙ ideo nō eſt nugatio cū ciatum
dr̄ ens verum. q2 aliquid exprimitur noīe veri qḋ nō ex⸗ Ad 1.
mitur noīe entis. nō ꝓpter hoc ꝙ re differant ¶ Ad ſe⸗ Ad 2
cūdum dōm ꝙ q̄uis aliquē fornicari ſit malū. tū ſm̄ hoc
ꝙ aliquid de entitate habet natū eſt hoc ꝯformari intel⸗
lectui. ⁊ ſm̄ hoc ꝯſequiꝰ ibi rō veri. et ita patʒ ꝙ nō exce⸗ Ad 3
dit nec exceditur ab ente. ¶ Ad terciū dr̄. ꝙ cū diciꝰ di⸗
uerſū eſt eſſe ⁊ qḋ eſt diſtinguiꝰ actus eſſendi ab eo cui ac
tus ille ꝯuenit. rō aūt entis ab actu eſſendi ſumiꝰ. non ab
eo cui ꝯuenit actus eſſendi. ⁊ ideo rō non ſequiꝰ. ¶ Ad Ad 4
quartū dicendū ꝙ ſm̄ hoc verꝝ eſt poſterius ente. ꝙ rō ve
ri differt ab entis rōne mō p̄dicto. ¶ Ad q̄ntū dōm ꝙ Ad 5
rō illa deficit in tribꝰ. Primo q2 q̄uis ille tres perſone di
ſtinguātur re. appropriata tū ꝑſone diſtinguūtur nō re. ſʒ
diſtinguūtur tm̄ rōne. Secūdo in ō. q2 licʒ ꝑſone realiter
ab inuicem diſtinguātur. non tamē realiter ab eſſe diſtin
guūtur. Unī nec verum qḋ appropriatur ꝑſone filij diſtin
guiꝰ ab eſſe qḋ ſe tenet ex parte eſſentie. Tercio. q2 etſi
ens ⁊ verū ⁊ bonū magis vniūtur in deo q̄ʒ in rebꝰ crea
tis. nō tū oportet ꝙ ex quo in deo rōne diſtinguātur ꝙ in
rebꝰ cauſatis diſtinguantur etiā realiter. hoc eīn̄ ꝯtingit
de illis que nō habent ex rōne ſua ꝙ ſint vnum ſm̄ rem. ſi
cut ſapientia ⁊ potentia. que cuʒ in deo ſint vnū ſm̄ rem
in creaturis realiter diſtinguūtur. Sed ens vnū verū
et bonū ſm̄ ſuā rōnē hn̄t ꝙ ſint vnū ſm̄ rē. Unī vbicūq;
inueniātur realiter vnū ſunt. q̄uis ſit ꝑfectior vnitas illi
us rei ſm̄ quā vniūtur in deo. q̄ʒ illius rei ſm̄ quam vni⸗
untur in creaturis

Secūdo queriꝰ. vtrū

veritas p̄ncipalꝰ inueniaꝰ in intellectu q̄ʒ in re⸗ 1.
bus. Et videtur ꝙ nō. verū eīn̄ vt dictū eſt ꝯuertiꝰ cuʒ
ente. ſed ens p̄ncipalius inueniꝰ in rebꝰ q̄ʒ apud aīam. er
go et verum. ¶ Preterea. res nō ſunt in aīa ꝑ ſuā eſſen⸗ 2
tiam. ſed per ſuam ſpēm. vt dr̄ tercio de aīa. Si ergo veri
tas p̄ncipaliter in aīa inueniatur an intellectu veritas nō
erit eſſentia rei ſed ſilitudo ⁊ ſpēs eius. et verū erit ſpēs
entis exiſtētis extra aīam. ſed ſpēs rei exiſtentis in aīa. nō
de re que eſt extra animam. p̄dicatur. ergo nec cū ipa cō
uertiꝰ. ꝯuerti eīn̄ eſt ꝯuerſim p̄dicari. ergo nec verū con⸗ 3
uertitur cū ente. qḋ eſt falſum ¶ Prete. oīe qḋ eſt in ali
quo ꝯſequitur illud in quo eſt. ſi ergo veritas p̄ncipaliter
eſt in aīa. tūc iudiciū de veritate eſt ſm̄ exiſtimatōem aīe
et ita redibit antiquoꝝ phoꝝ error. qui dicebant omne
qḋ aliquis opinaꝰ eſſe verum. ⁊ duo cōtradictoria ſimul
eſſe vera. qḋ eſt abſurdum. ¶ Prete. ſi veritas p̄ncipali 4
ter ſit in intellectu. opʒ ꝙ aliquid qḋ ad intellectū ꝑtinet
in definitōe veritatis ponaꝰ. ſed Auguſti. hmōi definiti⸗
ones reprobat in libro ſolilo. ſicut illam. verum eſt qḋ ita
eſt vt videtur. q2 ſm̄ hoc nō eſſet verum qḋ nō videꝰ. qḋ
pʒ eſſe falſum de occultiſſimis lapillis q̄ ſunt in viſceribꝰ
terre. Et ſimiliter improbat iſtam. verū eſt qḋ ita eſt vt
cognitori videtur ſi velit ⁊ poſſit cognoſcere. quia ſm̄ h̄

nō eſſet aliquid verum niſi cognitoꝛ vellet vel poſſet co/
gnoſcere. ergo ⁊ eadē rō eſſꝫ de quibuſcūqꝫ alijs defuncti/
onibꜭ in quibꜭ aliq̄d ad intellectū prius ponereтur. ergo
veritas nō eſt ꝑncipaliter in intellectu ¶ Contra pħs
Cōtra ſexto metaph. dt. nō eſt verum ⁊ falſum niſi in mente
¶ Pꝛe. veritas eſt adeq̄tio rei ⁊ intellectus. ſed hec ade
q̄uatio nō poteſt eſſe niſi in intellectu. ergo nec veritas
Rᶜᵒ ¶ Rñſio dōm q̄ in illis que dicūtur ꝑ prius ⁊ poſte/
rius de multis. nō ſemꝑ oportꝫ q̄ illud ꝑ prius recipiat
ꝑdicatōem cōis qđ eſt vt cā aliorum. ſed illud in quo ꝑ/
mo rō illius cōmunis cōpleta inuenitur. ſicut ſanū dicit ꝑ
ꝑus de aīali in quo ꝑmo ꝑfecta ratio ſanitatis eſt. q̄uis
medicina dicat ſana vt effectiua ſanitatis. ⁊ ideo cū ve/
rum dicatur de pluribꜭ ꝑ ꝑus ⁊ poſterius. oportꝫ q̄ de il
lo ꝑ prius dicat in quo inuenit ꝑfecta rō veritatis. cōple/
mentū aūt cuiuſlibet motus eſt in termino opatiōis. mo
tus aūt cognitiue ꝟtutis terminat ad aīam. oportꝫ eīm
q̄ cognitū ſit in cognoſcente ꝑ modū cognoſcentis. ſꝫ mo
tus appetitiue virtutis terminatur ad res. et inde eſt q̄
pħus. iij. de aīa ponit circulum quēdam in actibꜭ aīe ſc̄m
ſcꝫ q̄ res extra aīaꝫ mouet intellectū. ⁊ res intellecta mo/
uet appetitū. ⁊ appetitus tendit ad hoc q̄ ꝑueniat ad reꝫ
a qua motus incipit. ⁊ q̄ bonū vt ſupra dictū eſt dt oꝛ/
dinem entis ad appetitū. verū vero ad intellectuꝫ. Inde
eſt q̄ pħus dt. vi. metaph. q̄ bonū ⁊ malū ſunt in rebus.
verū ⁊ falſum ſunt in mente. res aūt nō dt vera niſi ſc̄m q̄
eſt intellectui adequata. Vñ ꝑ poſterius inuenit verum
Nota in rebꜭ. ꝑ prius aūt in intellectu. Et ſciendū q̄ res aliter
cōparat ad intellectum practicū. aliter ad ſpeculatiuū.
Intellectus eīm practicus cauſat res. vnde eſt mēſuratio
rerum que ꝑ ipſum fiunt. Sed intellectus ſpeculatiuus
qui accipit a rebꜭ eſt quodāmodo motus ab ipſis rebus
et ita res menſurant ipſum. Ex quo pꝫ q̄ res naturales
ex quibꜭ intellectus noſter ſciētiam accipit menſurant in
tellectū noſtrum. vt dicit in. x. metaph. ſed ſunt menſura/
te ab intellectu diuino in quo ſtꝫ oīa cauſata. ſicut ⁊ om
nia artificiata in intellectu artificis Sic ergo intellectus di/
uinus eſt mēſurans ⁊ nō menſuratus. res aūt naturalis
eſt menſurans ⁊ menſurata. ſed intellectus noſter eſt mē
ſuratus. ⁊ nō mēſurans q̄dem res naturales. ſed artifici
ales tm̄. Res ergo naturalis inter duos intellectus cō/
ſtituta ſc̄m adequatōem ad vtrūqꝫ dt vera. ſc̄m eīm adeq̄/
tionē ad intellectū diuinū dicit vera inq̄tum implet hoc
ad qđ eſt oꝛdinata ꝑ intellectū diuinū. vt pꝫ ꝑ Anſelmuꝫ
in libro de veritate. ⁊ Auguſti. in libro de religione. ⁊ ꝑ
Auicēn. in definitōe inducta in queſtione ꝑcedenti. ſcꝫ ve
ritas cuiuſlibꝫ rei ⁊c. Sc̄m aūt adequatōeꝫ ad intellectū
humanū dt res vera inq̄ntum nata eſt de ſe foꝛmare veraꝫ
eſtimatōeꝫ. Sed ecōtrario res falſe dicūtur que nate ſtꝫ
videri que nō ſunt aut qualia nō ſunt. vt dt. v. metaph.
Prima aūt rō veritatis ꝑ prius ineſt rei q̄ ſecūda. q̄ ꝑ/
oꝛ eſt cōparatio eius ad intellectū diuinū q̄ humanuꝫ. vñ
etiā ſi intellectus humanus nō eſſet adhuc res dicerent
vere in oꝛdine ad intellectum diuinū. ſed ſi vterqꝫ intelle
ctus rebꜭ remanētibꜭ ꝑ impoſſibile intelligeretur auferri
nullo mō rō veritatis maneret ¶ Ad pmū ergo di
Ad.i. cendū. q̄ ſicut ex dictis patꝫ. verū dt ꝑ ꝑus de intellectu
vero. ⁊ ꝑ poſterius de re ſibi adequata. ⁊ vtroqꝫ mō con
uertitur cū ente. ſed diuerſimode. q̄ ſc̄m q̄ dicitur de rebꜭ
cōuertitur ꝑ predicationem. omne eīm ens eſt adequatum
intellectui diuino ⁊ potens adequare ſibi intellectuꝫ hu
manū ⁊ ecōuerſo. Si aūt accipiat verū ꝑut dicit de intel
lectu. ſic cōuertitur cum ente qđ eſt extra aīam. nō ꝑ pre/
dicatōem. ſed ꝑ cōuenientiā. eo q̄ cuilibet vero intellectui
oportet q̄ reſpōdeat ens aliqđ ⁊ ecōuerſo. Et ꝑ hꝫ pꝫ ſolu Ad 2
tio ad 2m. ¶ Ad terciū dōm q̄ illud qđ eſt in aliq̄ nō ſeq̄ Ad 3
tur illud in quo eſt. niſi quādo cauſat ex principijs eius.
Vñ lux que cauſat in aere ab extrinſeco. ſcꝫ ex ſole. ſequit
motum ſolis magis q̄ aeris Siliter etiā veritas que in
aīa cauſat a rebꜭ nō ſequitur eſtimatōem aīe ſed exiſtenti
am rerū. Ex eo eīm q̄ res eſt vel nō eſt oꝛatio dt vera vel
falſa ⁊ intellectus ſimiliter ¶ Ad quartū dōm q̄ Augu Ad 4
ſtinus loq̄tur de viſione intellectus humani a qua rei ve/
ritas nō dependet. ſunt eīm multe res q̄ intellectu noſtro
nō cognoſcūt. Nulla tm̄ res eſt quā intellectus diuinus actu
nō cognoſcat ⁊ intellectus humanus in potentia. cum in
tellectus agens deſcribat quo eſt omnia facere. ⁊ intelle/
ctus poſſibilis quo eſt oīa fieri. ⁊ ideo in definitōe rei vere ꝑt
poni viſio intellectus diuini. nō aūt viſio intellectus huma
ni niſi in potentia. vt iam dictum eſt

Tercio queritur vtrū

veritas ſit tm̄ in intellectu cōponente ⁊ diuiden
te. Et videt q̄ nō. verū eīm dt ſc̄m cōparatōem entis ad in .ſ.
tellectū. ſed ꝑma operatio qua intellectus cōparat ad res
eſt ſc̄m q̄ foꝛmat q̄ddit ates rerū cōcipiendo definitōes ea
rum. ergo in iſta opatione intellectus ꝑncipalius ⁊ ꝑprius
inuenitur. ¶ Pꝛete. verū eſt adequatio rei ⁊ intellectus 2
ſed ſicut intellectus cōponens ⁊ diuidens ꝑt adequari
rebꜭ. ita ⁊ intellectus intelligens q̄dditates rerū. ergo ve
ritas nō eſt tm̄ in intellectu componente ⁊ diuidente.
¶ Contra. ſexto metaph. dt verum ⁊ falſum non ſunt Cōtra
in rebꜭ. ſed in mente. in ſimplicibꜭ aūt ⁊ qđ quid eſt nec in
mente ¶ Pꝛe. dt in tercio de aīa. intelligentia indiuiſibi
lium in illis eſt in q̄bꜭ nō eſt verum ⁊ falſum ¶ Rñſio Rᶜᵒ
dōm q̄ ſicut verū ꝑ ꝑus inuenitur in intellectu q̄ in rebꜭ
ita etiā ꝑ ꝑus inuenit in actu intellectus cōponētis ⁊ diui
[illegible] quidditates rerū formātis
[illegible]
[illegible]
mo inuenit rō veritatis in intellectu [illegible]
incipit aliquid ꝓprium habere qđ res extra aīam nō habꝫ
ſed aliq̄d ei correſpōdens inter que adequatio attēdi ꝑt.
Intellectus aūt foꝛmans q̄dditates rerū nō hꝫ ſſitudi/
nem rei exiſtentis extra aīam. ſicut etiā ſenſus inq̄tū ac/
cipit ſpēm rei ſenſibilis. ſed quādo incipit iudicare de re
apprehenſa. tūc ipſum iudicium intellectus eſt q̄dđā ꝓpriuꝫ
ei qđ nō inuenit extra in re. ſcꝫ qñ adequat ei qđ eſt extra
in re dicit iudiciū verum eſſe. tūc aūt iudicat intellectus de
re apprehenſa qñ dt aliquid eſſe vel nō eſſe. qđ eſt intelle/
ctus cōponentis ⁊ diuidentis. Vñ ⁊ pħus dt ſexto meta
phyſice. q̄ cōpoſitio ⁊ diuiſio eſt in intellectu ⁊ non in rebꜭ
et inde eſt q̄ veritas ꝑ ꝑus inuenit in cōpoſitōe ⁊ diuiſio/
ne intellectus. Secūdario aūt dt verū in rebꜭ. ⁊ ꝑ poſte/
rius in intellectu foꝛmante q̄dditates rerū vel definitio/
nem. Vnde definitio dt vera vel falſa rōne cōpōnis vere
vel falſe. vt qñ dt eſſe definitio eius cuius non eſt. Sicut
ſi definitio circuli aſſignetur triangulo. vel etiā qñ partes
definitōis nō poſſunt cōponi ad inuicē. vt ſi dicatur defini
tio alicuius rei aīal inſenſibile. hec aūt cōpoſitio q̄ implica
tur ſcꝫ q̄ aliqđ aīal eſt inſenſibile. ē falſa. ⁊ ſic definitio nō
dt vera vel falſa niſi ꝑ oꝛdinē ad cōpōnem. ſicut ⁊ res dt
vera ꝑ oꝛdinem ad intellectū. Patꝫ ergo ex dictis q̄ ve

ꝓ prius dr̃ de ↄpõne ⁊ diuiſione intellectus. Secũdo de
Nota. diffinitõib⁹ rerũ ſm ꝙ in eis implicatur ↄpoſitio vera vel
falſa. Tercio de reb⁹ ſm ꝙ adequãt intellectui diuino vel
apte nate ſunt adequari intellectui humano. Quarto de
hoie qui eſt electiuus orõnũ verarũ. vel qui facit eſtima/
tionẽ de ſe vel de alijs verã vel falſam ꝑ ea q̃ dicit vł fa/
cit. voces aũt eodẽ mõ recipiũt veritatis ꝑdicatõnem. ſi/
Ad .1. cut intellectus quos ſcãt ¶ Ad p̃mũ ḡ dõm ꝙ q̃uis
formatio q̃dditatis ſit p̃ma opatio intellectus. tñ ꝑ eam
nõ habet intellectus aliq̃d aliud ꝓpriũ qđ poſſit rei ade
Ad 2 quari. ⁊ ideo nõ eſt ibi ꝓprie veritas. Et ꝑ hoc p3 ſolutio
ad ſecũdum.

Quarto querit̃. vtrũ

ſit tñ vna veritas qua oĩa ſunt vera. Et vi/
.1. det̃ ꝙ ſic. Anſel. in libro de veritate dr̃. ꝙ ſicut tempus ſe
h3 ad oĩa tpalia. ſic veritas ad oĩa vera. ſed tempus
ita ſe h3 ad oĩa tpalia ꝙ eſt vnũ tñ tẽpus. ḡ ita ſe habe/
bit veritas ad oĩa vera ꝙ erit tñ vna veritas. Sed
diceres. ꝙ veritas dr̃ dupl'r. vno mõ ſm ꝙ eſt idem qđ en
titas rei. vt diffinit eam Aug⁹. in libro ſolilo. Verũ eſt il
lud qđ eſt. ⁊ ſic opoꝛ3 eſſe plures veritates ſm ꝙ plures
ſunt eſſentie rerũ. Alio mõ veritas dr̃ ꝓut exp̃mit ſe in in
tellectu. ꝓut diffinit eam Hila. Verũ eſt declaratiuum
eſſe. ⁊ hoc mõ cũ3 nihil poſſit manifeſtare intellectui niſi
ſm veritatẽ p̃me veritatis diuine. omnes veritates ſunt
quodãmõ vnũ in mouẽdo intellectũ. ſicut oẽs colores ſu͡t
vnũ in mouendo viſum inq̃ntum mouẽt ipm in rõne vni
2 us ſc3 luminis ¶ Contra. tempus eſt vnũ numero oim
tpaliũ. ſi ergo ita ſe h3 veritas ad res veras ſicut tempus
ad tpalia. opoꝛteret omniũ veroꝝ vnã eſſe numero veri/
tatẽ. nec ſufficit oẽs veritates eẽ vnũ in modo. vel eſſe in
exẽplari vnũ ¶ Ptc. Anſel. in libro de veritate ſic argu
3 it. ſi pluriũ veroꝝ plures ſunt veritates. opoꝛteret verita
tes variari ſm variatõem veroꝝ. ſed non variant̃ verita
tes ꝑ variatões rerũ verarũ. q2 deſtructis reb⁹ veris vel
rectis adhuc remanet veritas ⁊ rectitudo ſm quã ſunt
vera ⁊ recta. ḡ eſt tñ vna veritas. Minorẽ ꝓbat ex hoc
ꝙ deſtructo ſignato adhuc remanet rectitudo ſignatõis. q2
rectũ eſt vt ſignet̃ hoc qđ illud ſignũ ſignabat. et eadem rõne
deſtructo quolibet vero vel recto eius rectitudo vel veri
tas remanet ¶ Ptc. In creaturis nihil ẽ illud cuius eſt
4 veritas. ſicut veritas hoĩs nõ eſt hõ. neq3 veritas carnis
nõ eſt caro. ſed qđlibet ens creatũ eſt verũ. ergo nullũ ens
creatũ eſt ſua veritas. ergo oĩs veritas ẽ increata. ⁊ ita
5 eſt vna tñ veritas. ¶ Ptc. In creaturis nihil eſt maius
mente humana niſi deus. vt dr̃ Aug⁹. ſed veritas. vt ꝓ
bat Aug⁹. in libro ſolilo. eſt maioꝛ mente humana. q2 nõ
p̃t dici ꝙ ſit minoꝛ. ſic eñ haberet mens humana de veri/
tate iudicare. qđ falſum eſt. nõ eñ de ea iudicat. ſed ſm
eam. ſicut iudex nõ iudicat de lege ſed ſm legem. vt ipſe
dr̃ in libro de vera reli. Silr̃ nec etiã p̃t dici ꝙ ſit ei eq̃/
lis. q2 aĩa iudicat oĩa ſm veritatem. nõ aũt iudicat om
nia ſm ſapientiã. ergo veritas nõ eſt niſi deus. ⁊ ita eſt tñ
6 vna veritas. ¶ Ptc. Aug⁹. ꝓbat in libro. lxxxiij. q. ꝙ ve
ritas nõ ꝑcipitur ſenſu coꝛpoꝛis hoc mõ. nihil ꝑcipit̃ ſen/
ſu coꝛpoꝛis niſi mutabile. ſ3 veritas eſt immutabilis. ergo
ſenſu nõ percipitur. Silr̃ argui p̃t. oĩe creatũ eſt mu
tabile. veritas nõ eſt mutabilis. ergo non eſt creata. ergo
eſt res increata. ergo eſt tñ vna veritas. ¶ Ptc. Ibi
7 dem arguit Aug⁹. ad hoc idẽ hoc mõ. nullũ ſenſibile eſt.
qđ nõ habeat aliq̃d ſimile falſo ita vt veꝝ nõ poſſit noſci.
nam vt alia p̃termittã oĩa q̃ per coꝛpus ſentimus ⁊ cũ
ea nõ adſunt ſenſibilib⁹ imaginatões eoꝝ patimur tan
q̃ꝫ pꝛoꝛſus adſint velut in ſomno vel in furoꝛe. ſed veritas
nõ h3 aliq̃d ſile falſo. ḡ ſenſu nõ ꝑcipitur. Similiter argui
p̃t. oĩe creatũ h3 aliq̃d ſimile falſo inq̃ntum h3 aliq̃d de
defectu. ergo nullũ creatũ eſt veritas. ⁊ ſic eſt tñ vna ve/
ritas ¶ Contra. Aug⁹. in libro de vera reli. dr̃. ſicut Inſtãtie
ſilitudo eſt forma ſimiliũ. ita veritas eſt forma veroꝝ. ſed .1.
pluriũ ſilium plures ſunt ſilitudines. ergo pluriũ veroꝝ 2
plures ſunt veritates. ¶ Ptc. Sic oĩs ṽitas creata de
riuat̃ a veritate increata exemplariter ⁊ ab ea ſuã verita/
tem h3. ita oĩe lumen intellectuale a p̃ma luce increata
deriuat̃ exemplariter. ⁊ inde manifeſtãdi h3. dicimus ta/
men plura eſſe lumina intelligibilia. vt ꝑ Dyoniſiũ pa3
ergo ex ſili ↄcedendũ eſt eſſe plures veritates ¶ Ptere. 3
Coloꝛes q̃uis ex virtute lucis moueãt viſum. tñ ſimpl'r
dicũtur eſſe plures coloꝛes ⁊ differentes. ⁊ nõ p̃nt dici eẽ
vnũ niſi ſm q̃d. ergo q̃uis oĩes veritates create ſe in in
tellectu exp̃mant virtute p̃me veritatis. tñ nõ ex hoc di
ci poterit vna veritas niſi ſm quid ¶ Ptc. Sicut ṽitas 4
creata nõ p̃t ſe in intellectu manifeſtare niſi virtute ṽita
tis increate. ita nulla potẽtia creata p̃t aliq̃d agere niſi vir
tute potẽtie increate. nõ tñ aliquo mõ dicimus eſſe vnam
potẽtiã oim habẽtiũ potẽtiã. ḡ nec dõm eſt aliquo mõ eẽ
vnã veritatẽ omniũ veroꝝ ¶ Ptc. De⁹ ↄpat̃ ad res in 5
habitudine triplicis cauſe. ſc3 efficientis. exemplaris. ⁊ fi
nalis. ⁊ ꝑ quãdã appꝛopꝛiatõnem entitas rerũ refert̃ ad
deum vt ad cãm efficientẽ. veritas vt ad cãm exemplarẽ
bonitas vt ad cãm finalẽ. q̃uis ⁊ ſingula poſſint ad ſin/
gula referri ſm locutõis ꝓprietatẽ. Sed nõ dicimus aliq̃
mõ locutõis eſſe vnã bonitatẽ omniũ bonoꝝ. aut vnam
entitatẽ omniũ entiũ. ḡ nec debem⁹ dicere vnã veritatẽ 6
omniũ veroꝝ. ¶ Ptc. Quãuis ſit vna veritas increata
a qua oĩes ṽitates create exẽplantur. nõ tñ eodẽ modo
exẽplantur ab ipſa. q2 q̃uis ipſa ſilr̃ ſe habeat ad oĩa
nõ tñ oĩa ſilr̃ ſe habẽt ad ipſam. vt dr̃ in libro de cauſ.
Unde alio mõ exemplat̃ ab ipſa veritas neceſſarioꝝ ⁊ cõ
tingentiũ. ſed diuerſus modus imitãdi diuinũ exemplar
facit diuerſitatẽ in reb⁹ creatis. ergo ſilr̃ plures ſu͡t ve/
ritates create ¶ Ptere. Veritas eſt adequatio rei ⁊ in 7
tellectus. ſed diuerſoꝝ ſpecie non p̃õt eſſe vna adequatio
rei ad intellectũ. ergo cum res vere diuerſe ſint ſpẽ. nõ p̃t 8
eſſe vna veritas omniũ veroꝛũ ¶ Ptc. Aug⁹. dr̃ in libro
xij°. de trinita. credendũ eſt mentis humane naturam ſic
reb⁹ intelligibilib⁹ eſſe ↄnexã. vt in quadam luce generis
ſui oĩa q̃ cognoſcit intueat̃. ſed lux ſm quã oĩa cogno/
ſcit oĩa eſt veritas. ergo ṽitas eſt de genere ipſius aĩe. ⁊
ita opoꝛ3 veritatẽ eſſe rem creatã. ⁊ ita in diuerſis crea/ Rõ
turis diuerſe erũt ṽitates ¶ Rñſio dõm. ꝙ ſicut ex di
ctis p3. ṽitas ꝓprie inuenit̃ in intellectu humano vel diui
no. ſicut ſanitas in aiali. In reb⁹ aũt alijs inuenit̃ ꝑ relatĩ
onem ad intellectũ. ſicut ⁊ ſanitas dicitur de quibuſ/
dã alijs inq̃ntũ ſu͡t effectiua vel ↄſeruatiua ſanitatis aialis.
Eſt ḡ in intellectu diuino ṽitas ꝓprie ⁊ p̃mo. in itellectu
ṽo humano ꝓprie q̃dẽ ⁊ ſcđario. i reb⁹ aũt ĩpꝛopꝛie ⁊ ſcđa
rio. q2 nõ niſi in reſpectu ad alteruttꝝ duaꝝ ṽitatũ. ṽitas
ḡ intellect⁹ diuini ẽ vna tñ. a q̃ in itellectu hũano deriuãt̃
plures ṽitates. ſicut ab vna facie hoĩs reſultãt pl'es ſilitu
dines in ſpeculo. ſicut dr̃ gloſa ſup illud p̃s. diminute ſunt
veritates a filijs ho. Veritates aũt q̃ ſu͡t in reb⁹ ſunt plures
ſicut ⁊ rerũ entitates. veritas aũt que dicitur de reb⁹ in

cōparatione ad intellectū humanū. est rebꝰ quodāmodo accidentalis. qꝛ posito ꝙ intellectus humanus nō eēt nec eē posset adhuc res in sua essentia ꝑmaneret. Sʒ ꝟitas q̄ dr̄ de eis in ꝯparatione ad intellectū diuinū eis inseparabiliter cōitatꝛ. nō eīn subsistere pñt nisi p intellectū diuinū eas in esse ꝑducentē. ꝑ prius etiā iest rei veritas ꝑ ꝯparationē ad intellectū diuinū q̄ʒ humanū. cū ad intellectū diuinū ꝯparetur q̄si ad cām. ad hūanū aūt q̄damō q̄si ad effectū inq̄ntū intellectꝰ hūanus a rebꝰ sciaʒ accipit. Sic ḡ res aliq̄ principalius dr̄ vera in ordine ad intellectū diuini veritatem q̄ʒ in ordie ad veritatē intellectꝰ hūani. Si ḡ accipiatꝛ veritas ꝓprie dicta ſm quā oīa ꝑncipaliter vera sūt. sic oīa sunt vera vna ꝟitate. i. ꝟitate intellectꝰ diuini. ⁊ sic Anselmus loq̄tur de veritate in li. de ꝟitate. Si āt accipiatꝛ veritas ꝓprie dicta ſm quā res sc̄dario vere dicunꝛ. sic sunt plurīū veroꝝ plures ꝟitates. etiā vnꝰ rei plēs ꝟitates in aīabꝰ diuersis. Si aūt accipiatꝛ veritas impropꝛie dicta ſm quā oīa dicunꝛ vera. sic sūt plurīū veroꝝ plures veritates. ſʒ vniꝰ rei vna ꝟitas tm̄. Denoīantꝛ autē res ꝟe a ꝟitate q̄ ē in intellectū diuino vl' intellectū hūano. sicut denoīatꝛ cibꝰ sanꝰ a sanitate q̄ est in aīali ⁊ nō sicut a forma inherēte. ſʒ a veritate q̄ est in ipa re q̄ nihil aliō est q̄ʒ entitas intellectui adeq̄ta vl' intellectū sibi adeq̄ans. sicut a forma inherēte. sicut cibꝰ denoīatꝛ sanus a q̄litate sua a q̄ sanꝰ dr̄.

Ad. i. ❡ Ad primū ḡ dōm ꝙ tps ꝯparatur ad tpalia. sicut mēsura ad mēsurata. vñ pʒ ꝙ Ansel. loq̄tur de illa ꝟitate q̄ est tantū mēsura oīm reꝝ veraꝝ. ⁊ ista est vna nūero tantū. sicut tps est vnū. sicut in sc̄do argumēto ꝯcludiꝛ. veritas aūt q̄ est in intellectū hūano vel in ipis rebꝰ nō ꝯparatur ad res sicut mēsura extrinseca ⁊ cōis ad mēsurata. ſʒ vel sicut mensuratū ad mēsurā vt est de ꝟitate intellectꝰ hūani. ⁊ sic opꝫ eā variari ſm varietatē reꝝ. vel sicut mēsura intrinseca sicut est de veritate q̄ est in ipsis rebꝰ. ⁊ has mēsuras opꝫ plurificari ſm pluralitatē mensuratoꝝ. sicut diuersoꝝ corpoꝝ sūt dimēsiones diuerse.

Ad 2 Sc̄dm pꝫe diuinus.

Ad 3 ❡ Ad 3ᵐ dōm ꝙ ꝟitas q̄ remanet destructꝭ rebꝰ est veritas intellectꝰ diuini ⁊ hec simplr̄ est vna nūero. veritas aūt q̄ est in rebꝰ vel in aīa variatꝛ ad varietatē reruʒ

Ad 4 ❡ Ad q̄rtū dōm ꝙ cū dr̄. nulla res est sua ꝟitas. hoc intelligitꝛ de rebꝰ que hñt esse ꝯpletū in natura sicut ⁊ cū dr̄ nulla res ē suū eē. ⁊ tm̄ eē rei q̄dā res creata ē ⁊ eodē mō veritas rei aliq̄d creatū est.

Ad 5 ❡ Ad q̄ntum dōm ꝙ veritas ſm quā aīa de oībus iudicat est veritas ꝑma. Sicut eīn a veritate intellectꝰ diuini effluūt in intellectū angeli eē spēs reꝝ innate ſm q̄s oīa cognoscunt. ita a veritate intellectꝰ diuini exēplariter ꝓcedit in intellectū nr̄m veritas ꝑmoꝝ ꝑncipioꝝ ſm quā de oībus iudicamus. ⁊ qꝛ ꝑ eā iudicare nō possemus nisi ſm ꝙ est silitudo ꝑme veritatis. iō ſm primā veritatē de oībus dicimur iudicare

Ad 6 Ad sextū dōm ꝙ veritas illa īmutabilis ē veritas ꝑma

Ad 7 et hec neq̄ sensu ꝑcipitꝛ neq̄ aliq̄d creatū est ❡ Ad septimū dōm ꝙ etiā ipa ꝟitas creata non hʒ aliq̄d ſile falso q̄ʒ nis creatura q̄liter aliq̄d sile falso habeat. inq̄ntū eīn aliq̄d sile falso creatura hʒ inq̄ntū deficiēs est. ſʒ ꝟitas nō ex ea pte ꝯseq̄tur creaturā q̄ deficiēs est. sed ꝯseq̄tur ſm ꝙ a defectu recedit ꝑme ꝟitati ꝯformata

Solutiones instātiarum ❡ Ad primū ꝓ coꝛ q̄ ꝯtra obijciūt dicēdū ꝙ silitudo ꝓprie inuenitꝛ in

Ad. i. vtroq̄ similiū. ꝟitas aūt cū sit q̄dā ꝯuenientia intellectꝰ ⁊ rei nō ꝓprie inuenitꝛ in vtroq̄ ſʒ in intellectū. vñ cū sit vnꝰ intellectus. s. diuinus ſm cuiꝰ ꝯformitatē oīa vera dicūtur opꝫ oīa eē vera ſm vnā ꝟitatē q̄ʒuis pluribꝰ in silibus

Ad 2 sint plures diuerse silitudines. ❡ Ad sc̄dm dōm ꝙ q̄ʒuis lumē intelligibile exēplatꝛ a lumīe diuino. tm̄ lumē ꝓprie dr̄ etiā de intelligibilibꝰ luminibꝰ creatis. nō aūt veritas ꝓprie dr̄ de rebꝰ exēplatis ab intellectū diuino. ⁊ iō non dicimus vnū lumē sicut dicimꝰ vnā veritatē.

Ad 3 Et silr̄ dōm ē

Ad 4 ad 4ᵐ de coloribꝰ ꝙ colores etiā ꝓprie visibiles dicunꝛ q̄uis nō videanꝛ nisi p luce.

Ad 5 Et sic dōm est ad 5ᵐ. de potētia

Ad 6 Et ad q̄ntū de entitate ❡ Ad sextū dōm ꝙ q̄ʒuis res exēplenꝛ diffoꝛmiꝛ a ꝟitate diuina. nō tm̄ ꝓpter hoc excludiꝛ quin res vna ꝟitate sint ꝟe ⁊ nō pluribꝰ ꝓprie loq̄ndo. qꝛ illud qd̄ diuersimode recipiꝛ in rebꝰ exēplatis nō ꝓprie

Ad 7. dr̄ ꝟitas sicut ꝓprie dr̄ ꝟitas in exēplari ❡ Ad. vij. dōm ꝙ q̄ʒuis ea q̄ sunt diuersa spē ex pte reꝝ ipaꝝ vna adeq̄tione nō adeq̄nꝛ diuino intellectui. Intellectꝰ autē diuinus cui oīa adeq̄nꝛ est vnꝰ ⁊ ex pte eiꝰ est vna adeq̄tio ad res oēs q̄ʒuis nō oīa sibi eodē mō adequenꝛ. ⁊ iō mō p̄dicto oīm reꝝ veritas vna est

Ad 8 ❡ Ad. viij. dōʒ ꝙ Augꝰ. loq̄tur de ꝟitate q̄ est exēplata ab ipa mente diuina in mente nr̄a. sicut silitudo faciei resultat in speculo. ⁊ hmōi veritates resultantes in aīabꝰ nostris a ꝑma veritate sūt multe vt dictū est. Vel dōm ꝙ veritas ꝑma q̄damō ē de genere aīe. largo mō accipiēdo genus ſm ꝙ oīa intellectualia vel incorꝑalia vnius generis esse dicunꝛ ſm modum quo dr̄ actuū. xvij. Ipsius eīn dei genus sumus

Quinto queritꝛ. vtruʒ

aliq̄ alia ꝟitas p̄ter ꝑmā sit eterna. Et videtꝛ ꝙ sic Ansel. eīn dt̄ in monol. ca. xviij. de ꝟitate enūciabiliū loquēs. siue dicatꝛ ꝟitas habere siue non intelligatꝛ habere principiū vel finē nullo mō claudi p̄t ꝟitas ꝑncipio vl' fine. ſʒ oīs veritas intelligiꝛ habere p̄ncipiū vel finē vel nō hꝫe ꝑncipiū vel finē. ḡ nulla ꝟitas claudiꝛ ꝑncipio vel fine. sꝫ oē q̄d est hmōi est eternū. ḡ oīs veritas ē eterna. i.

❡ Pre. oē illō cuꝰ esse seq̄tur ad destructionē sui eē est eternū. qꝛ siue ponatꝛ eē vel nō eē ponatꝛ seq̄tur ꝙ erit. ⁊ oʒ ſm vnūq̄dq̄ tps ponere de vnoq̄q̄ ꝙ sit vel ꝙ nō sit. ſʒ ad destructionē veritatis seq̄tur ꝟitatē eē. qꝛ si ꝟitas nō est. ꝟitatē nō eē est verū. ⁊ nihil p̄t esse veꝝ nisi veritate. ḡ veritas est eterna. 2

❡ Pre. si ꝟitas enūciabiliū nō sit eterna ḡ erit assignare q̄n nō erat. vel nō erit enūciabiliū ꝟitas. ſʒ tūc h̄ enūciabile ē veꝝ. nullā ꝟitatē enūciabiliū eē. ḡ ꝟitas enūciabiliū erit qd̄ est ꝯtrariū ei qd̄ fuit datū. ḡ nō p̄t dici ꝟitatē enūciabiliū nō eē eternā. 3

❡ Pre. phs ꝓbat pᵒ phisi. materiā eē eternā. q̄ʒuis h̄ sit falsū. ꝑ h̄ ꝙ remanet pꝰ suī corruptōnē. ⁊ ē añ sui ḡnatōeʒ. qꝛ si corrūpitꝛ corrūpitꝛ in aliq̄d. ⁊ si ḡnatꝛ ex aliq̄ ḡnatꝛ. Illud āt ex q̄ aliq̄d ḡnatꝛ ⁊ in qd̄ corrūpitꝛ est materia. ſʒ silr̄ ꝟitas si ponatꝛ corrūpi vl' ḡnari seq̄tꝛ ꝙ sit añ suā ḡnatōeʒ ⁊ post suā corruptōeʒ. qꝛ si ḡnatꝛ mutata ē de nō eē in eē. ⁊ si corrūpitꝛ mutata ē de eē in nō eē. q̄n autē nō est ꝟitas veꝝ est dicere ꝟitatē nō eē qd̄ vtiq̄ nō p̄t esse nisi ꝟitas sit. ḡ ꝟitas ē eterna. 4

❡ Pre. oē qd̄ nō p̄t intelligi nō eē ē eternū. qꝛ q̄cq̄d p̄t nō eē p̄t intelligi nō eē. ſʒ ꝟitas enūciabiliū nō p̄t intelligi nō eē. qꝛ intellectꝰ non p̄t intelligere aliq̄d nisi intelligat illō eē veꝝ. ḡ ꝟitas etiā enūciabiliū est eterna 5

❡ Pre. Ansel. arguit in monol. cogitat q̄ p̄t q̄n icepit aut q̄n nō fuit h̄ veꝝ ⁊c. 6

Pre. id qd̄ est futuꝝ sp̄ fuit futuꝝ. ⁊ qd̄ ē p̄teritū sp̄ ē p̄teritū. sed ex h̄ ꝓpō de futuro ē ꝟa. qꝛ aliq̄d ē futuꝝ. ⁊ ex h̄ ꝓpō de p̄terito est ꝟa ꝙ aliq̄d est p̄teritū. ḡ ꝟitas ꝓpōnis de futuro semp fuit. ⁊ veritas ꝓpōnis de p̄terito sp̄ erit. ⁊ ita nō solū ꝟitas ꝑma est eterna. sed ⁊ multe alie.

❡ Pre. Augꝰ. dt̄ in liᵒ. de li. ar. ꝙ nihil magis ē eternū q̄ʒ rō circuli et duo ⁊ tria eē q̄nq̄. ſʒ 7.

hoꝝ veritas eſt veritas creata. ḡ aliqua veritas p̄ter pri
8 mā eſt eterna ¶ Pre. ad veritatē enūciationis nō reqͥritur
ꝙ actu enūcietᷣ aliqͥd. ſed ſufficit ꝙ ſit illud de q̄ pt̄ enūcia-
tio formari. ſed anteq̄ꝫ mundus eſſet fuit aliqͥd de q̄ potuit
enūciari etiā p̄ter deum. ḡ anteq̄ꝫ mūdus fieret fuit enun-
ciabiliū veritas. ſed quicquid aūt fuit an̄ mundū eſt eternum
ḡ enūciabiliū veritas eſt eterna. ⁊ ſic idē ꝙ p̄us. phūs ꝰ me
dic mūdus factꝰ ē de nihilo. i. poſt nihil. ḡ anteq̄ꝫ mūdꝰ eēt
erat eum nō eſſe. ſed enūciatio vera nō ſolū formatᷣ de eo
qð eſt. ſed de eo qð nō eſt. qꝛ ſicut contingit vere enūciari
qð eſt eſſe ita vere ꝯtingit enūciari qð nō eſt nō eſſe. vt dꝛ
in p̄mo peri hermenias. ḡ anteq̄ꝫ mūdꝰ eſſꝫ fuit vnū vera
enūciatio formari poterit. ¶ Pre. omne qð ſcitᷣ eſt veꝝ duꝫ
9 ſcitᷣ. ſed deus ab eterno ſciuit oīa enūciabilia. ḡ oīm enun
ciabiliū veritas eſt ab eterno. ⁊ ita plures veritates ſunt
eterne. Sꝫ diceres ꝙ ex hoc nō ſeqͥtur ꝙ illa ſint vera in
10 ſeipſis. ſed in intellectu diuino ¶ Sed ꝯtra ſm̄ h̄ opꝫ aliqͥ
eſſe vera ſm̄ ꝙ ſtꝫ ſcita. ſed ab eterno oīa ſtꝫ ſcita a deo
nō ſolū ſm̄ ꝙ ſtꝫ in mēte eius. ſed in ꝓpria natura exiſtētia
Eccli. xxiij. dn̄o deo nr̄o anteq̄ꝫ crearentᷣ nota ſtꝫ oīa ſic et
poſt ꝑfectū ꝯgnoſcit oīa. ⁊ ita nō aliter ꝯgnoſcit res poſt
q̄ꝫ facte ſtꝫ q̄ꝫ ab eterno ꝯgnouit. ḡ ab eterno fuerūt plu-
res veritates nō ſolū in intellcū diuino. ſed etiā ſm̄ ſe.
11 ¶ Pre. ſm̄ hoc aliqͥd dꝛ eē ſimplr̄ ſm̄ ꝙ eſt in ſui comple
mēto. ſed rō veritatis ꝯpletᷣ in intellcū. ſi ḡ in intellcū diui
no fuerūt ab eterno plura vera ſimplr̄ ꝯcedendū eſt plu-
12 res eternas eſſe veritates ¶ Pre. Sapiē. pº. iuſticia eſt ꝑ
petua ⁊ immortal'. ſed veritas ē ps iuſticie. vt dr̄ Tulliꝰ
13 in ſua rethorica. ḡ eſt ꝑpetua ⁊ imortal'. ¶ Pre. vlia ſtꝫ ꝑ
petua ⁊ incorruptibilia. ſed veꝝ ē maxie vle qð ꝯuertitᷣ
cū ente. ḡ veritas eſt ꝑpetua et icorruptibil' Sꝫ diceres ꝙ
14 vlē nō corrūpitᷣ ꝑ ſe. ſed ꝑ accn̄s. ¶ Sꝫ ꝯ magis dꝫ deno
tari aliqͥd ꝑ id qð ꝯuenit ei ꝑ ſe q̄ꝫ ꝑ id qͥd ꝯuenit ei ꝑ ac
cidēs. ſi ḡ veritas ꝑ ſe loquēdo eſt ꝑpetua ⁊ incorruptibil'
nō aūt corrumpitᷣ aut generatᷣ niſi ꝑ accn̄s ſimplr̄ ꝯcedē-
dum eſt ꝙ veritas vniuerſaliter dicta ſit eterna ¶ Prete
15 rea ab eterno deus fuit p̄or mundo. ḡ relatio p̄oritatis in
deo fuit ab eterno. ſed poſito vno relatiuoꝝ neceſſe ē po-
nere ⁊ reliquū. ḡ ab eterno fuit poſteritas mūdi ad deuꝫ
ergo ab eterno fuit aliqͥd aliud extra deū cui alio mō ꝯpe
tit veritas. ⁊ ſic idem qð p̄us. Sed diceres ꝙ illa relatio
prioritatis ⁊ poſterioritatis nō eſt aliquid in reꝝ natura
ſed in rōne tantū ¶ Cōtra. ſic dt̄ Boetius in fine de cō-
16 ſola. deus eſt p̄or mūdo natura etiā ſi mūdus ſemꝑ fuiſſꝫ
ergo illa relatio p̄oritatis eſt relatio nature ⁊ nō rōnis tā
17 tum ¶ Pre. veritas ſignificatōis eſt rectitudo ſ̄cationis. ſꝫ
ab eterno rectuꝫ fuit aliqͥd ſ̄cari. ḡ veritas ſ̄cationis fuit
18 ab eterno ¶ Pre. ab eterno fuit verū patrē genuiſſe filiū
et ſpiritūſanctū ꝓceſſiſſe ab vtroq̄ꝫ. cū iſta ſint plura vera
ḡ plura vera fuerūt ab eterno Sꝫ diceres ꝙ iſta ſunt ve
ra vna veritate. vn̄ nō ſeqͥtur plures veritates eē ab eter
19 no. ¶ Cōtra. alio pater eſt pater ⁊ generat filiū ⁊ alio fi-
lius eſt filius ⁊ ſpirat ſpiritūſctm̄. ſꝫ eo q̄ pater eſt pater
hec eſt vera pater generat filiū. vel pater eſt pater. eo aūt
quo filius eſt filius hec ē vera. filius genitus eſt a patre
20 ergo hmōi ꝓpōnes nō ſunt vna veritate vere. ¶ Pre. q̄ꝫ-
uis homo ⁊ riſibile ꝯuertātur. tū nō eſt eadē veritas vtri
uſq̄ꝫ iſtaꝝ ꝓpōnū. homo eſt homo et homo eſt riſibile pro
pter hoc ꝙ nō eſt eadē ꝓprietas quā p̄dicat hoc nomē ho
mo ⁊ quā p̄dicat hoc nomē riſibile. Similr̄ nō eſt eadem
ꝓprietas quā importat hoc nomē pater ⁊ hoc nomē filius
ergo nō eſt eadē veritas dictaꝝ ꝓpoſitionū Sꝫ diceres

ꝙ ille ꝓpōes nō fuerunt ab eterno. ¶ Sed cōtra q̄n̄cūq̄ꝫ 21
eſt intellectus qui pt̄ enunciare poteſt eſſe enūciatio. ſed
ab eterno fuit intellectus diuinus. ſcꝫ intelligēs patrē eſſe
patrē ⁊ filiū eē filiū. ⁊ ita enūciās ſeu dicēs. cū ſm̄ Anſel.
idē ſit ſummo ſpiritui dicere quod ⁊ intelligere. ḡ enūcia
tiones p̄dicte fuerunt ab eterno ¶ Sed contra. nullū
cauſatū eſt eternū. veritas oīs p̄ter primā eſt cauſata. Cōtra
ergo ſola veritas p̄ma eſt eterna. ¶ Pre. ens ⁊ verū con
uertuntᷣ. ſed ſolū vnū eſt ens eternū. ḡ ſola vna veritas ē
eterna. ¶ Rꝫº. dicēdum ꝙ ſicut dictū eſt veritas adequa Rꝫº.
tionē quandā ⁊ ꝯmenſurationē importat. vn̄ ſm̄ hoc de-
nominatᷣ aliquid verū ſicut ⁊ denominatᷣ aliquid cōmen
ſuratū. menſuratᷣ aūt corpus ⁊ menſura intrinſeca ſicut li
nea ſupficie ⁊ ꝓfunditate. ⁊ mēſura extrinſeca ſicut locatū
loco ⁊ motꝰ tp̄e ⁊ pānus vlna Vn̄ ⁊ pt̄ aliquid denoīari
verū duplr̄. vno mō a veritate inherēte. alio mō ab extrin-
ſeca veritate. ⁊ ſic denominantᷣ omes res vere a p̄ma ve-
ritate. ⁊ qꝛ veritas q̄ eſt in intellectu humano menſuratᷣ
a rebus ipſis ſeqͥtur ꝙ non ſolū veritas rei ſed etiam veri
tas intellectus vl' enūciationis q̄ intellectū ſ̄cat a verita
te prima denominetᷣ. in hac aūt adeq̄tione vl' cōmenſura
tione rei ac intellectus nō reqͥritur ꝙ vtrūq̄ꝫ extremoꝝ
ſit in actu. intellectus autē noſter pt̄ nunc adeq̄ri his que
in futurū erūt. nūc aūt nō ſtꝫ. alᷣs nō eſſꝫ hec vera. antixp̄s
naſcetur. vn̄ hec denominatᷣ vera a veritate q̄ eſt in intel
lectu tn̄ etiā qn̄ nō eſt res ipa. Silr̄ etiā intellectꝰ diui-
nꝰ eq̄ri potuit ab eterno his q̄ ab eterno n̄ fuerūt. ſꝫ in tp̄e ſtꝫ
facta. ⁊ ſic ea que ſunt in tp̄e denoīari poſſunt vera a veri
tate p̄ma eterna. Si ḡ accipiamus veritateꝫ creatoꝝ ve-
roꝝ eis inherentē quā inuenimus in rebus ⁊ in intellectu
creato ſic veritas nō eſt eterna nec reruꝫ nec enunciabiliū
nec intellectuū cum ipe res vel ipe intellcūs quibus veri
tates inherēt nō ſunt ab eterno. Si aūt accipiatᷣ veritas
veroꝝ creatoꝝ qua denominantᷣ omnia vera eſſe. ſicut ex
trinſeca mēſura que eſt veritas p̄ma. ſic omniū rerum et
enunciabiliū ⁊ intellectuū veritas eſt eterna. ⁊ huiuſmo
di veritatis eternitatem venatur Auguſtinus in libro ſo
lilo. ⁊ Anſelmus in monol. vn̄ Anſelmus dicit in libro de
veritate. Intelligere potes quomō ſummā veritateꝫ in
meo monolo. probaui non habere principiū vl' finē ꝑ veri
tatem orationis Hec autē veritas prima non p̄t eſſe de
omnibus niſi vna. in intellectu enī noſtro non diuerſificatᷣ
veritas niſi dupliciter. vno modo propter diuerſitatē co
gnitoꝝ de quibus diuerſas habet conceptiones quas di
uerſe veritates in anima conſequuntᷣ. Alio modo ex di-
uerſo modo intelligendi. curſus enim ſortis eſt res vna
ſed aīa q̄ cōponēdo ⁊ diuidēdo cointelligit tēpus. vt di-
citur in tercio de aīa. diuerſimode intelligit curſum ſortꝭ.
vt p̄ſentē p̄teritum ⁊ futurū. ⁊ ſm̄ hoc diuerſas concep-
tiones format in q̄bꝫ diuerſe veritates inueniuntᷣ. vtrūq̄ꝫ
aūt dictoꝝ modoꝝ diuerſitatis inueniri nō pt̄ in diuina
cognitione. non cū de diuerſis rebus diuerſas habet co-
gnitiones. ſed vna cognitione cognoſcit omnia. quia ꝑ
vnū. ſcꝫ ꝑ eēntiā ſuā oīa cognoſcit nō ſingulis ſuam co-
gnitionē immittēs. vt dr̄ dyo. in li. de di. no. Silr̄ etiā eiꝰ
cognitio nō diſcernit aliqͥd tp̄s cū eternitate mēſuratᷣ que
abſtrahi poſſit ab omi tp̄e oīne tp̄s continēs Vn̄ relinq̄
tur ꝙ non ſunt plures veritates ab eterno ſed vna tantū.
¶ Ad primuꝫ ḡ dcm̄ ꝙ ſicut Anſel. ſeipſm̄ exponit in Ad. i.
libro de veritate. ideo dixit ꝙ veritas enūciatiōis nō clau
ditᷣ p̄ncipio ⁊ fine nō ꝙ abſq̄ꝫ p̄ncipio oīno fuerit. ſed quia
nō pt̄ intelligi qn̄ oratio eſſet ⁊ veritas illi deeſſet. illa ſcꝫ

oratio de qua agebat qua ſignificaẜ aliq̄d vere eſſe futuꝝ.
vñ ꝑ hoc apparet ꝙ noluit aſtruere veritatē inherentem
rei create ⁊ orationi eſſe ſine p̄ncipio ⁊ fine. ſed veritatē
primā a qua ſicut a mēſura extrinſeca enūciatio vera dr̄.
Ad 2 ¶ Ad ſc̄dm dōm ꝙ extra aīam duo inuenimus. ſcꝫ rē ip-
ſam ⁊ ꝑuationes ⁊ negatōes rei. q̄ q̄dē duo nō eodēꝫ mō
ſe habēt ad veritatē. qꝛ nō eodē mō ſe habēt ad intellcū.
res aūt ip̄a ex ſp̄ē quā hꝫ diuino intellectui adequatur. ſi
cut artificiata arti. ⁊ ex virtute eiuſdē ſp̄ēi nata eſt ſibi in
tellectū noſtrū adequare inquantū ꝑ ſimilitudinē ſui re-
ceptā in anima cognitionē de ſe facit. ſed nōens extra aīa-
mā cōſideratum neqꝫ habet aliq̄d vnde diuino intellectui
adequeẜ neqꝫ vñ cognitōēꝫ ſui faciat in intellectu noſtro.
vñ ꝙ intellectui cuiq̄ꝫ eq̄tur non eſt ex ſeip̄o nōente. ſed ex
ip̄o intellectu q̄ rōem nōentis accipit in ſeipſo. res ḡ que
eſt aliq̄d poſitiue extra aīam hꝫ aliquid in ſe vñ vera dici
poſſit. nō aūt ita nōeſſe rei. ſꝫ q̄cq̄d v̄itatis ei attribuiẜ ex
pte intellcūs. cū dr̄ ḡ veritatē nō eſſe eſt verū cū veritas q̄
ſ̄caẜ hic ſit de nōente nihil habet niſi in intellectu. vñ ad de
ſtructionē veritatis q̄ eſt in re nō ſeq̄tur niſi eſſe veritatis
que eſt in intellectu. ⁊ ita pꝫ ꝙ ex hoc nō p̄t cōcludi niſi ꝙ
veritas q̄ eſt in intellectu eſt eterna ⁊ oportet vtiq̄ꝫ ꝙ ſit in
Ad 3 intellectu eterno. ⁊ hec eſt veritas p̄ma. vñ ex p̄dicta rō-
Ad 4 ne oſtendiẜ ſola veritas p̄ma eē eterna. Et ꝑ hoc pꝫ ſolu
Ad 5 tio ad terciū ⁊ quartū ¶ Ad q̄ntū dōm ꝙ nō p̄t intelligi
ſimplr̄ veritatem nō eſſe. poteſt tñ intelligi nullā creatam
veritatem eſſe. ſicut ⁊ p̄t intelligi nullā creaturā eſſe In-
tellectus eñ poteſt intelligere ſe nō eſſe ⁊ ſe nō intelligere
q̄uis nō intelligat ſine hoc ꝙ ſit vel intelligat. nō eñ opor
tet ꝙ quicq̄d intellcūs intelligēdo hꝫ intelligendo intelli-
gat. qꝛ non ſemꝑ reflectiẜ ſupra ſeipm̄. ⁊ ideo nō eſt incon-
ueniēs ſi veritatē creatam ſine qua nō p̄t intelligere intel
Ad 6 ligat nō eſſe. ¶ Ad ſextū dōm ꝙ illud q̄d eſt futuꝝ inq̄n
tū eſt futurū non eſt. ⁊ ſilr̄ p̄teritū inquantū hmōi. vñ
eadē eſt rō de veritate p̄teriti ⁊ futuri ſicut et de veritate
nōentis ex qua nō poteſt cōcludi eternitas alicuius veri
Ad 7 tatis niſi p̄me vt dictū eſt ¶ Ad ſeptimū dōm ꝙ verbuꝫ
Aug⁹. eſt intelligendū ꝙ illa ſunt eterna ſm̄ ꝙ ſunt in mē
Ad 8 te diuina. vel accipiẜ eternū pro ꝑpetuo ¶ Ad octauū di-
cendū ꝙ q̄uis enūciatio vera fiat de ente ⁊ de nōente. nō
tñ ens ⁊ nōens eodē mō ſe habēt ad veritatē. vt ex dictis
Ad 9 pꝫ. ex q̄bus pꝫ ſolutio eius qđ obijciẜ ¶ Ad nonū dōm ꝙ
ab eterno ſciuit deus plura enūciabilia. ſed tñ illa plura
ſciuit vna cognitōe. vñ ab eterno nō fuit niſi vna veritas
ꝑ quā diuina cognitio fuit vera de reb⁹ plurib⁹ futuris in
Ad 10 tp̄e ¶ Ad decimū dōm ꝙ ſicut ex p̄dictis pꝫ. intellectus
nō ſolū adequaẜ his que ſunt in actu. ſed etiā q̄ non ſunt
in actu p̄cipue intellectus diuinus cui idē eſt preteritum ⁊
futurū. vñ q̄uis res non fuerīt ab eterno in ꝓpria natura
intellectus tñ diuinus fuit adeq̄tus reb⁹ in ꝓpria natura
futuris in tp̄e. ⁊ iō verā cognitionē habuit ab eterno de re
bus ⁊ in natura propria q̄uis rerū veritates ab eterno
nō fuerūt ¶ Ad. xi. dōm q̄uis rō veritatis cōpleaẜ in in-
Ad. xi tellectu. nō tñ rō veri in intellectu ꝯpleẜ. vñ q̄uis ꝯcedaẜ
ſimplr̄ ꝙ veritas rerū oīm fuit ab eterno ꝑ hoc ꝙ fuit in
intellectu diuino. non tñ p̄t cōcedi ſimplr̄ ꝙ res vere fue-
runt ab eterno ꝓpter hoc ꝙ fuerunt in intellectu diuino
Ad 12 ¶ Ad. xij. dōm ꝙ illud intelligiẜ de iuſticia diuina. vl' ſi in
telligaẜ de iuſticia humana. tūc dr̄ eſſe ꝑpetua ſicut ⁊ res
naturales dicunẜ eſſe ꝑpetue. ſicut dicimus ꝙ ignis ſem-
Nota per moueẜ ſurſum ꝑ inclinationē nature niſi impediatur
Et qꝛ v̄tus vt dr̄ Tullius eſt habitus in modū nature

rōni cōſentaneus. quantū eſt ex natura virtutis hꝫ inde
ſinentē inclinationē ad actum ſuū q̄uis aliquādo impe-
diaẜ. ⁊ ideo etiā in principio digeſtoꝝ dr̄ ꝙ iuſticia eſt con
ſtans ⁊ ꝑpetua voluntas vnicuiq̄ꝫ ius ſuū tribuens. et
tamē veritas de qua nō loq̄mur non eſt pars iuſticie. ſed
veritas que eſt in cōtentionibus vel cōfeſſionib⁹ in iudi-
cio faciēdis ¶ Ad. xiij. dōm ꝙ hoc qđ dicitur vniuerſale ꝑ Ad 13
petuū eſſe ⁊ incorruptibile Auicēna duplr̄ exponit. vno
mō vt dicaẜ eſſe ꝑpetuū ⁊ incorruptibile rōne ꝑticularū
que nunq̄ꝫ inceperūt nec deficient ſm̄ tenentes eternita
tem mūdi generatōis eñ ad hoc eſt ſm̄ ph̄os vt ſalueẜ per
petuū eſſe in ſpecie quod in indiuiduo ſaluari nō p̄t. Alio
mō vt dicaẜ eſſe ꝑpetuū qđ nō corrumpitur ꝑ ſe. ſed per
accidens ad corruptionem indiuidui. ¶ Ad decimum- Ad 14
quartū dicendum ꝙ aliq̄d attribuiẜ alicui ꝑ ſe duplr̄. vno
mō poſitiue. ſicut igni attribuiẜ ferri ſurſum. ⁊ a tali per ſe
magis denoiaẜ aliq̄d q̄ꝫ ab illo qđ eſt ꝑ accn̄s. magis eñ
dicimus ignē ſurſuꝫ ferri ⁊ eſſe de numero eoꝝ q̄ ſurſum
feruntur q̄ꝫ eoꝝ que deorſum. q̄uis ignis ꝑ accn̄s aliq̄n de-
orſum feraẜ. vt pꝫ in ferro ignito. Aliquādo attribuiẜ ꝑ
ſe aliquid alicui rōne remotionis ꝑ hoc ſcꝫ ꝙ remouentur
ab illo que nata ſunt diſpōnem contrariā inducere. vnde
ſi ꝑ accn̄s aliquid eoꝝ adueniat illa diſpoſitio contraria
tunc ſimplr̄ enunciabiẜ. ſicut vnitas per ſe attribuiẜ mate
rie p̄me nō ꝑ poſitōem alicuius forme vnitatis. ſed ꝑ re-
motionē formaꝝ diuerſificātiū. vnde q̄ndo aduenīūt for-
me diſtinguentes materiam magis ſimplr̄ dr̄ eſſe plures
materias q̄ꝫ vnam ⁊ ſic eſt in ꝓpoſito. non eñ dr̄ vniuer-
ſale incorruptibile quaſi habeat aliquā formaꝫ incorrup-
tionis. ſed qꝛ nō conueniunt ei ſm̄ ſe diſpōnes materiales
que ſunt cauſe corruptionis et indiuiduationis. vñ vni-
uerſale in rebus ꝑticularibus exiſtens ſimplr̄ dicitur cor
rumpi in hoc vl' in illo ¶ Ad decimūquintū dicēdū ꝙ cū Ad 15
oīa alia genera inquantū huiuſmodi aliquid ponant in
rerum natura. quātitas eñ ex hoc ip̄o ꝙ quātitas eſt ali-
quid dr̄. ſola relatio nō habꝫ ex hoc ꝙ eſt huiuſmodi ꝙ ali
quid ponat in rerum natura. qꝛ nō p̄dicat aliquid. ſed ad
aliquid. vnde inueniunẜ quedā relationes que nihil in re
rum natura ponunt. ſed in ratione tñ Quod q̄deꝫ q̄dru- Nota modos relatōis ſm̄ dici
pliciter ꝯtingit. vt ex dictis ph̄i ⁊ Auicēne haberi poteſt
vno mō quando aliquid ad ſeip̄m referẜ. vt cum dr̄ idem
eidē idem. Si eñ hec relatio aliquid in rerū natura po-
neret additū ei quod dr̄ idem eſſꝫ in infinitum ꝓcedere in
relationib⁹. qꝛ ip̄a relatio ꝑ quā aliq̄ res diceretur eadē eſſet
eadē ſibi ꝑ aliquā aliā relatōem. ⁊ ſic in infinitū. Secun-
do mō q̄ñ ip̄a relatio ad aliq̄d referẜ. non eñ dici p̄t ꝙ pa-
ternitas referaẜ ad ſubiectū ſuū ꝑ aliquā relatōeꝫ mediā. qꝛ
illa etiā media relatio indigeret alia media relatōe. ⁊ ſic
in infinitū. vñ illa relatio q̄ ſignaẜ in ꝯpatione paternita-
tis ad ſubiectū nō dr̄ in reꝝ natura. ſed in rōne tñ. Ter-
cio q̄ñ vnū relatiuoꝝ p̄dēt ex altero ⁊ nō ecōuerſo. vnde
relatio ſcientie ad ſcibile eſt aliquid in rerum natura. non
autem relatio ſcibilis ad ſcientiā. ſed in ratione tñ Quar
to quādo ens compaẜ ad nōens. vt cum dicimus ꝙ nos
ſumus p̄ores his qui futuri ſunt poſt nos. alr̄ ſequereẜ
ꝙ poſſent eſſe infinite relationes in eodem ſi generatio in
infinitū ꝓcederet ī futurū Ex duob⁹ ḡ vltimis apparet ꝙ
relatio illa p̄oritatis nihil ponit in rerū natura. ſed in in-
tellectu tñ. Tum quia deus non dependet a creaturis.
Tum qꝛ talis p̄oritas dicit cōparationeꝫ entis ad non-
ens. vnde ex hoc ſeq̄tur ꝙ nō ſit aliq̄ veritas eterna niſi in
intellcū diuino q̄ eſt ſol⁹ eternus. ⁊ hec eſt veritas p̄ma.

Ad 16 ¶ Ad.xvi. dōm ꝙ ꝗuis deus natura ſit ṗoꝛ oībus crea
tis nō tū ſeq̄tur ꝙ relatio illa ſit relatio nature. ſed qꝛ in/
telligit̄ ex ꝯſideratōe nature eius qḋ ṗus dꝛ. ⁊ ei⁹ qḋ po/
ſterius dꝛ. ſicut ⁊ ſcibile dꝛ ṗus natura ꝗ̄ ſcīa ꝗuis rō ſci
Ad 17 bilis ad ſciaꝫ nō ſit aliq̄d in reꝝ natura ¶ Ad.xvij. dōꝫ.
ꝙ cū dꝛ ẜcatione nō exn̄te rectū eſt aliq̄d ẜcari verū ē ẜm
oꝛdinatōem reꝝ in intellcū diuino exn̄tē. ſicut archa non
exn̄te rectū eſt archā coopertulū eſſe vel habere ẜm oꝛdi/
natonē artis in artifice. vñ nec ex hoc haberi p̄t ꝙ aliqua
v̄itas ſit eterna ꝗ̄ p̄ma ¶ Ad.xviij. dōꝫ ꝙ rō veri fundat̄
Ad 18 ſup̄ ens ꝗuis aūt in diuinis ponant̄ plures pſone vel ꝓ/
prietates. nō tñ ibi ponit̄ niſi vnū eſſe. qꝛ eſſe in diuinis nō
niſi eēntialiter dꝛ. ⁊ iō oīm iſtoꝝ enūciabiliū patrē eſſe vel
generare. filiū eſſe vel genitū eſſe. ⁊ ſimiliū ẜm ꝙ ad reꝫ re
ferunt̄ ē veritas vna q̄ eſt v̄itas p̄ma ⁊ eterna. ¶ Ad.xix
Ad 19 dōm ꝙ ꝗuis alio pater ſit pater et filius filius qꝛ hoc eſt
paternitate. illud eſt filiatōe. tñ idē eſt q̄ pater eſt ⁊ q̄ fili⁹
eſt. qꝛ verūqꝫ eſt p eēntiā diuinā q̄ eſt vna. rō aūt verita/
tis nō fundat̄ ſup̄ rōem paternitatis ⁊ filiatōis inq̄ntuꝫ
hmōi. ſed ſup̄ rōem entitatis. p̄nitas āt ⁊ filiatio ſtꝫ vna
eēntia. ⁊ iō vna ē veritas vtriuſqꝫ. ¶ Ad.xx. dōꝫ ꝙ ꝓprie
Ad 20 tas quā p̄dicat hoc nomē hō ⁊ hoc nomē riſibile non eſt
eadē p eēntiā nec hꝫ vnū eſſe. ſicut eſt de paternitate et fi
liatione. ⁊ iō nō eſt ſile ¶ Ad.xxi. dōm ꝙ intellcūs diuin⁹
Ad 21 q̄tūcunqꝫ diuerſa nō cognoſcit niſi vnica cognitōe etiaꝫ
q̄ in ſeipis hn̄t diuerſas v̄itates. vñ multo amplius non
cognoſcit niſi vna ꝯgnitōne oīa hmōi q̄ de pſonis intelli/
gunt̄. vnde etiā omniū eoꝛum nō eſt niſi vna veritas.

5 Exto querit̄. an veri
tas creata ſit imutabilis Et videt̄ ꝙ ſic. imu
tabil̄. Anſel. li. de v̄itate dr. video hac rōe ꝓbari v̄itatē
.1. immobilē p̄manere. p̄miſſa aūt rō fuit de v̄itate ẜcatōis
vt ex p̄miſſis apparet. ḡ veritas enūciabiliū eſt imutabil̄
et eadē rōe v̄itas rei quā ẜcat ¶ Prete. ſi v̄itas enūciatō
2 nis mutat̄ ad mutationē rei maxime mutat̄. ſed re muta
ta veritas ꝓpōnis manet. ḡ veritas enūciatōis eſt immuta
bilis. ꝓbatio medie. veritas ẜm Anſel. eſt rectitudo q̄dā
inq̄ntū aliq̄d implet hoc qḋ accepit in mēte diuina. ſꝫ hec
ꝓpō ſoꝛtes ſedet accepit in mēte diuina vt ẜcet ſeſſionē ſoꝛ
tis quā ẜcat etiam ſoꝛte nō ſedēte. ḡ etiā ſoꝛte nō ſedente
manet in ea veritas. ⁊ ita veritas p̄dicte ꝓpōnis non mu
tat̄ etiā ſi res mutet̄ ¶ Pre. ſi mutat̄ hoc nō p̄t eē niſi mu/
5 tatis his q̄bus veritas ineſt. ſicut nec aliq̄ forme mutari
dicunt̄ niſi ſuis ſubiectis mutatis. ſed veritas non mutat̄
ad mutatōem veroꝝ. qꝛ deſtructꝪ veris adhuc remanet
veritas vt Aug⁹. ⁊ Anſel. ꝓbant. veritas ḡ oīno eſt im/
4 mutabil̄ ¶ Pre. veritas rei cā eſt veritatis ꝓpōnis. ex eo
eñ ꝙ res eſt vel nō eſt oīo dꝛ vera vel falſa. ſed v̄itas rei ē
immutabilis. ḡ et veritas ꝓpōnis. ꝓbatio medie Anſel.
in li. de veri. ꝓbat veritatē enūciatōis imobilē p̄manere
ẜm ꝙ iplet illud qḋ accepit in mente diuina. ſed ſic q̄libet
res iplet illud qḋ accepit in mēte diuina vt haberet. ḡ ve
5 ritas cuiuſlibet rei eſt immutabil̄ ¶ Pre. id qḋ manet oīm
mutatōe facta nūqꝫ mutat̄. In alteratōe eñ coloꝛis nō di
cim⁹ ſupficiē mutari. qꝛ manet q̄libet mutatōe coloꝝ fa/
cta. Sed veritas manet in re q̄libet mutatōe rei facta. qꝛ
ens ⁊ veꝝ ꝯuertunt̄. ḡ veritas eſt imutabil̄. ¶ Pre. vbi
6 eſt eadē cā ⁊ idē effectus. ſed eadē res eſt cā veritatis ha
rū triū ꝓpōnū. ſoꝛtes ſedet. ſoꝛtes ſedebit. ſoꝛtes ſedit ſꝫ
ſeſſio ſoꝛtis. ḡ eadē eſt eaꝝ veritas. ſed ſi vnū triū p̄dictoꝝ
eſt verū opꝫ ſilr alterū duoꝝ ſp̄ eſſe veruꝫ. ſi eñ aliq̄ñ eſt
verū ſoꝛtes ſedet ſp̄ fuit et erit veꝝ. ſoꝛtes ſedit vl' ſoꝛtes
ſedebit. ḡ veritas eſt vna triū ꝓpōnum ſp̄ vno° ſe habēs. ⁊
ita eſt imutabilis ⁊ eadē rōe q̄libet alia veritas. ¶ Sꝫ
ꝯtra. mutatis cauſis mutant̄ effectus. ſed res q̄ ſunt cā
veritatis ꝓpōnis mutant̄. ḡ ⁊ ꝓpōnū veritas mutatur
¶ Rſ°. dōm ꝙ aliq̄d dꝛ mutari dupl'r. vno mō qꝛ eſt ſub Rſ°.
iectū mutatōis. ſicut dicimus coꝛpus eſſe mutabile. et ſic
nulla foꝛma eſt mutabilis. et ſic dꝛ ꝙ foꝛma eſt inuariabili
eēntia conſiſtens. vñ cū veritas ſignificet̄ p modū foꝛme
p̄ns q̄ſtio nō eſt an veritas ſit immutabilis hoc mō. Alio
mō dꝛ aliq̄d mutari. qꝛ ẜm ip̄m fit mutatio. ſic dicim⁹ al/
bedinē mutari. qꝛ ẜm ipam coꝛp⁹ alterat̄. ⁊ ſic q̄rit̄ de ve
ritate an ſit mutabilis Ad cuius euidentiā ſciendū ē ꝙ Nota
illud ẜm qḋ eſt mutatio q̄nqꝫ q̄dē mutari dꝛ. q̄nqꝫ aūt nō
q̄ñ eñ eſt inherens ei qḋ mutat̄ ẜm ip̄m nūc ⁊ ip̄m muta
ri dꝛ. ſic albedo vl' q̄ntitas mutari dicit̄ qñ aliq̄d ẜꝫ ipa mu
tat̄ eo ꝙ ipa ẜm hāc mutatōeꝫ ſuccedūt ſibijnuicē in ſub
iecto. Qñ aūt id ẜm qḋ mutari dꝛ ē extriſecū tūc ī illa mu
tatōe nō mutat̄. ſꝫ imobile pſeuerat. ſicut locus nō dꝛ mo
ueri qñ aliq̄d ẜm locū mouet̄. vñ in. iiij. phico. dꝛ ꝙ locus
eſt immobil̄ termin⁹ ꝯtinētis. eo ꝙ p localē motuꝫ nō dꝛ
eſſe ſucceſſio locoꝝ in vno locato. ſed magis ſucceſſio loca
toꝝ in vno loco Sꝫ foꝛmaꝝ inherētiū q̄ mutari dicūtur
ad mutatōeꝫ ſubiecti. duplex eſt mutatōis mod⁹. dicūt̄
eñ aliter mutari foꝛme generales ⁊ alit̄ foꝛme ſpēales. foꝛ
ma eñ ſpēalis poſt mutationē non remanet eadē nec ẜm
eē nec ẜm rōem. ſicut albedo facta alteratōe nullo mō ma
net. ſꝫ foꝛma gn̄alis facta mutatōe remanet eadē ẜm rōeꝫ
ſed nō ẜm eē. ſicut facta mutatōe de nigro in albū manet
idē coloꝛ ẜm cōem rōem coloꝛis. ſꝫ non eadē coloꝛis ſpēs
Dictū eſt aūt ſupius ꝙ aliq̄d denoiat̄ veꝝ veritate p̄ma
q̄ſi mēſura extriſeca. ſed veritate inherēte q̄ſi menſura in
triſeca. vñ res create variant̄ q̄dē in pticipatōe v̄itatis p̄
me. ipſa eñ v̄itas p̄ma p quā dicunt̄ v̄a nullo mō mutat̄
et h̄ eſt qḋ Aug⁹. dꝛ in li. de libero ar. mētes nr̄e aliq̄ñ pl⁹
aliq̄ñ min⁹ vident de ipa v̄itate. ſꝫ ipa in ſe manēs nō ꝓfi/
cit nec deficit Si āt accipiam⁹ veritatē inherentē reb⁹ ſic
veritas mutari dꝛ ẜm ꝙ aliq̄ ẜm veritatē mutant̄. vñ ⁊ p̄/
us dcm̄ eſt v̄itas in creaturis inuenit̄ in duob⁹. ſ. in rebus
ipis ⁊ in intellcū. v̄itas eñ actōis ſub veritate rei cōp̄re/
hendit̄. ⁊ veritas enūciatōis ſub veritate intellcūs quaꝫ
ẜcat. res aūt dꝛ v̄a p ꝯpatione ad intellectū diuinū ⁊ hūa
nū. Si aūt accipiat̄ veritas rei in oꝛdie ad intellectū diui
nū tūc q̄dē mutat̄ veritas rei mutabil' in aliā veritatē nō
in falſitatē. Ueritas eñ eſt foꝛma maxime generalis cuꝫ
verū ⁊ ens ꝯuertant̄. vñ ſicut facta q̄libet mutatione re
manet res ens ꝗuis alia ẜm aliā foꝛmaꝫ p quā eſſe hꝫ ita
ſemp remanet vera ẜm aliā veritatē. qꝛ quācunqꝫ foꝛmā
vel etiā priuationē p mutationē acquirat ẜm eaꝫ diuino
intellectui ꝯfoꝛmatur qui eā ita cognoſcit. vt eſt ẜm quā/
cunqꝫ diſpōem Si aūt ꝯſideret̄ veritas rei in oꝛdine ad
intellectū humanū vel eꝯuerſo. tūc q̄nqꝫ fit mutatio de
veritate in falſitatē. q̄nqꝫ aūt de vna veritate in aliā. cum
eñ veritas ſit adequatio rei ⁊ intellectus. ab equalibus
aūt ē ſi equalia tollant̄ adhuc equalia remanent ꝗuis nō
eadem equalitate. opoꝛtet ꝙ quādo ſimul mutat̄ intelle
ctus et res remaneat q̄dem veritas ſed alia. ſicut ſi ſoꝛte
ſedente intelligatur ſoꝛtem ſedere. ⁊ eo poſtmodum non
ſedente intelligatur non ſedere. ſed quia ab vno equaliuꝫ
ſi aliquid tollatur ⁊ nihil a reliquo. vel ſi ab vtroqꝫ ineq̄/
lia tollantur neceſſe eſt inequalitatē prouenire que ſe ha

bet ad falſitatẽ ſicut eq̃litas ad veritatẽ. Inde eſt q̄ ſi in/
tellectu vero exiſte mutet̃ res non mutato intellectu vel
ecõtra aut vtrũq̧ mutet̃ ſed nõ ſimpl̃r ꝑueniat falſitas. et
ſic erit mutatio de veritate in falſitatẽ. ſicut ſi forte exiſte
albo intelligat̃ albꝫ eſſe verus eſt intellcũs Si vero poſt/
ea intelligat eũ nigrũ forte albo remanẽte. vl̃ ecõuerſo ſor
te mutato in nigredinẽ adhuc albꝫ intelligat̃ vel eo muta
to in pallorẽ intelligat̃ eẽ rubeus erit falſitas in intellectu
Ad .1. Et ſic pꝫ q̃liter veritas mutat̃ ⁊ q̃liter nõ mutat̃ ¶ Ad
p̃m̃ ḡ dñm q̄ Anſel. loq̄tur de veritate ꝓut ſm cã oĩa di
Ad 2 cunt̃ vera tanq̃ mẽſura extriſeca. ¶ Ad ſcõm dñm q̄ q̃a
intellcũs reflectit̃ in ſeipo ⁊ intelligit ſe ſicut ⁊ alias res.
vt dr̃ in .iij. de aĩa. Ideo q̃ ad intellectũ ꝑtinent ſm q̄ ad
rõem veritatis ſpectãt pñt dupl̃r ꝯſiderari. vno mõ ſm
q̄ ſunt res q̃daꝫ. ⁊ ſic eodẽ mõ dr̃ de eis veritas ſicut de
alijs rebꝫ. vt ſicut res dr̃ vera q: implet hoc qḋ accepit in
mẽte diuina retinẽdo naturã ſuã. ita enũciatio vera dr̃ re
tinẽdo naturã ſuã q̄ eſt ei diſpẽſata in mẽte diuina ⁊ nõ p̃t
ab ea remoueri enũciacio ipa manẽte. Alio mõ ſm q̄ cõ/
parant̃ ad res intellectas. ⁊ ſic dr̃ enũciatio vera qñ ade/
quat̃ rei. ⁊ talis veritas mutat̃ vt dcm̃ eſt. ¶ Ad terciuꝫ
Ad 3 dñm q̄ veritas q̄ remanet diſtructis veris rebꝫ ẽ veritas
Ad 4 ꝑma q̄ etiã rebꝫ mutatis nõ mutat̃ ¶ Ad q̃rtũ dñm q̄ re
manẽte re nõ p̃t fieri circa eã mutacio q̃tuꝫ ad ea q̄ ſunt
ſibi eẽntialia. eẽntiale aũt eſt rei vt impleat illud qḋ acce/
pit in mẽte diuina ſicut enũciationi eſt eẽntiale vt ſignifi/
cet id ad qḋ ſignificandũ eſt inſticuta vñ nõ ſeq̄tur q̄ ve/
ritas rei nullo mõ ſit mutabilis ſed q̄ ſit imutabilis q̃tũ
ad eẽntialia rei remanẽte re. in q̃bus cũ accidit mutacio
ꝑ rei corruptionẽ. ſed q̃ntũ ad acc̃ntalia mutatio accide/
re p̃t etiã manẽte re. ⁊ ita q̃ntũ ad acc̃ntalia p̃t fieri muta
Ad 5 tio veritatis rei ¶ Ad q̃ntũ dñm q̄ oĩni mutatiõe facta
manet veritas ſed nõ eadẽ. vt ex p̄dictis pꝫ. ¶ Ad ſextuꝫ
Ad 6 dñm q̄ idẽtitas veritatis nõ tm̃ depẽdet ex idẽtitate rei
ſed etiã ex idẽtitate intellcũs. ſicut ⁊ idẽtitas effectus de
pẽdet ex idẽtitate agẽtis ⁊ paciẽtis. q̃uis aũt ſit eadẽ res
que ſignificat̃ illis tribꝫ ꝓpõnibus. non tamẽ eſt idẽ intelle
ctus earũ. q: in cõpoſicione intellectus adiungit̃ tp̃s. vn/
de ſm variationẽ temporis ſunt diuerſi intellectus.

ſ Eptimo querit̃. vtrũ

veritas in diuinis dicat̃ eẽntial̃r vel ꝑſonaliter.
1. Et videt̃ q̄ dicat̃ ꝑſonal̃r. q̃cq̃d eñ in diuinis iportat re/
lationẽ ꝑncipij dr̃ ꝑſonal̃r. ſed veritas ẽ hm̃oi. vt pꝫ per
Aug⁹. in li. de ṽa reli. vbi dr̃ q̄ veritas diuina eſt ſumma
2 ſilitudo ꝑncipij ſine vlla diſſilitudie vñ falſitas orit̃. ḡ ve/
ritas in diuinis ꝑſonal̃r dr̃. ¶ Pre. ſicut nihil eſt ſibi ſilẽ.
ita nihil eſt ſibi eq̃le. ſꝫ ſilitudo in diuinis iportat diſtictio
nẽ ꝑſonaꝝ ſm Hila. ex hoc q̄ nihil eſt ſibi ſilẽ. ḡ ⁊ eadeꝫ
rõe eq̃litas ſed veritas ẽ eq̃litas q̃dã ḡ. importat diſtin/
3 ctionẽ ꝑſonaꝝ in diuinis. ¶ Pre. oẽ qḋ in diuinis iportat
q̃ndã emanationẽ ꝑſonal̃r dr̃. ſꝫ ṽitas importat quãdam
emanatiõeꝫ. q: ſcat ꝯceptionẽ intellcũs ſicut ⁊ ṽbũ. ḡ ſicͭ
ṽbũ ꝑſonal̃r dr̃ ita ⁊ ṽitas ¶ Sꝫ ꝯ. triũ ꝑſonaꝝ ẽ vna
veritas. vt dr̃ Aug⁹. in li. viij. de tri. ḡ eſt eẽntiale ⁊ nõ ꝑ/
ſonale ¶ R̃ſ°. dñm q̄ ṽitas in diuinis dupl̃r p̃t accipi
vno° ꝓprie. alio° q̃ſi metaphorice. ſi eñ ꝓprie accipiat̃ ṽitas
tũc importabit eq̃litatẽ diuini intellcũs ⁊ rei. ⁊ q: intelle
ctus diuinus ꝑmo intelligit reꝫ q̄ eſt eẽntia ſua ꝑ quã oĩa
alia intelligit. ideo ⁊ ṽitas in deo ꝑncipal̃r importat eq̃lita/
tẽ intellectus diuini ⁊ rei q̄ eſt eẽntia eius. ⁊ ꝯſiter intel/
lectus diuini ad res creatas. Intellectus aũt diuinus et
eſſentia ſua nõ adequãt̃ ad inuicẽ ſicut mẽſurans ⁊ mẽſu
ratũ cũ vnũ nõ ſit ꝑncipiũ alterius. ſed ſunt oĩno idẽ. vñ
veritas ex tali eq̃litate reſultãs nullam ꝑncipij rõem im
portat ſiue accipiat̃ ex ꝑte eſſentie ſiue ex ꝑte intellcũs q̄
vna ⁊ eadeꝫ ibi eſt. ſicut eñ idẽ eſt ibi intellcũs ⁊ res in
tellecta ita ẽ ibi idẽ veritas rei ⁊ veritas intellcũs ſine ali
qua cõnotatione ꝑncipij. ſed ſi accipiat̃ veritas intellcũs
diuini ſm q̄ adequat̃ rebꝫ creatꝫ ſic adhuc remanebit ea
dẽ veritas ſicut ꝑ idẽ intelligit ſe deus ⁊ alia. ſed tñ addet̃
in intellcũ veritatis ꝑncipij rõ ad creaturas. ad q̃s intel/
lectus diuin⁹ ꝯpat̃ vt mẽſurã ⁊ cã. oĩe aũt nomen qḋ in
diuinis importat rõem ꝑncipij ad creaturas eẽntial̃r dr̃.
Vñ in diuinis ſi veritas ꝓprie accipiat̃ eẽntial̃r dr̃. tñ ap
ꝓpriat̃ ꝑſone filij ſicut ars ⁊ cetera q̄ ad intellectũ ꝑtinent
Metaphorice aũt vel ſilitudinarie accipit̃ veritas in diui
nis qñ accipim⁹ eã ibi ſm rõem illã q̄ inuenit̃ in rebꝫ crea
tis in q̃bꝫ ṽitas dr̃ ſm q̄ res cauſata imitat̃ ſuũ ꝑncipiuꝫ
ſcꝫ intellectũ diuinũ. vñ et ſil̃r dr̃ hoc mõ ṽitas in diuinis
ſumma imitatio ꝑncipij q̄ filio ꝯuenit. ⁊ ſm hãc acceptõ
nẽ veritatꝫ ṽitas ꝓprie ꝯuenit filio ⁊ ꝑſonal̃r dr̃. ⁊ ſic loq̄t̃ Ad 2
Aug⁹. de ṽa reli. Et ſic pꝫ r̃nſio ad p̃m. ¶ Ad .ij. dñm q̄
eq̃litas i diuinis q̃nq̧ iportat relatõeꝫ q̄ deſiḡt diſtictõeꝫ
ꝑſonalẽ. ſicut cũ dicim⁹ patrẽ ⁊ filiũ eẽ eq̃les. ⁊ ſm hoc in
noĩe eq̃litatis real̃ diſtinctio intelligit̃. q̃nq̧ aũt noĩe eq̃li/
tatis nõ intelligit̃ realis diſtinctio. ſed rõnis tm̃. ſicut cuꝫ
dicim⁹ ſapienciã ⁊ bonitatẽ diuinã eẽ eq̃les. vñ nõ oportet
q̄ diſtinctõneꝫ ꝑſonalẽ importet talis diſtinctio. iportata
ꝑ nomẽ ṽitatis cũ ſit eq̃litas intellcũs ⁊ eẽntie. ¶ Ad 3m̃
dñm q̄ q̃uis ṽitas ſit cõcepta ꝑ intellectũ. noĩe tñ ṽita/ Ad 3
tis nõ exꝑmit̃ rõ ꝯceptõis. ſicut noĩe ṽbi. vñ nõ eſt ſilẽ

O Ctauo querit̃. vtruꝫ

oĩs ṽitas alia ſit a ṽitate ꝑma. Et videt̃ q̄ nõ.
iſtũ eñ fornicari ẽ veꝝ. ſed h̃ nõ ẽ a ṽitate ꝑma. ḡ nõ oĩs 1.
ṽitas ẽ a ṽitate ꝑma Sꝫ diceres. ṽitas ſigni vel intel
lectus ſm quã h̃ dr̃ veꝝ ẽ a deo. nõ aũt ſm q̄ refert̃ ad rẽ
¶ Sꝫ ꝯ. ꝑter ṽitatẽ ꝑmã nõ ſolũ ẽ ṽitas ſigni vel intel/ 2
lect⁹ ſꝫ etiã ṽitas rei. ſi ḡ hoc veꝝ nõ ſit a deo ſm q̄ refer
tur ad rẽ hec ṽitas rei nõ erit a deo. ⁊ ſic habet̃ ꝓpoſitũ q̄
nõ oĩs alia ṽitas ſit a deo Prete. ſeq̄tur. iſte fornicat̃. ḡ 3
iſtũ fornicari ẽ veꝝ vt fiat deſcẽſus a ṽitate ꝓpõnis ad ve
ritatẽ dicti q̄ exꝑmit ṽitatẽ rei. ḡ ṽitas p̄dicta ꝯſiſtit in
hoc q̄ ille act⁹ ꝯpoit̃ iſti ſubiecto. ſꝫ ṽitas dicti nõ eſſet
ex ꝯpõe tal̃ act⁹ cũ ſubiecto niſi intelligat̃ ꝯpõ actus ſub
deformitate exñtis. ḡ ṽitas rei nõ ſolũ eſt q̃tũ ad ipſam
eẽntiã act⁹. ſed q̃tũ ad deformitatẽ. ſed actus ſub defor
mitate cõſideratus nullo mõ ẽ a deo. ḡ nõ oĩs ṽitas rei ẽ a
deo Pre. Anſel. dr̃ q̄ res dr̃ ṽa ſm q̄ eſt vel dꝫ eẽ. ⁊ int̃
modos q̃bꝫ p̃t dici q̄ dꝫ eẽ res ponit vnũ modũ ſm quẽ 4
dr̃ q̄ res dꝫ eẽ q: deo ꝑmittẽte accidit. ſꝫ ꝑmiſſio dei extẽ
dit ſe etiã ad deformitatẽ actus. ḡ veritas rei etiã ad de
formitatẽ illã ꝑtingit. ſed deformitas nullo mõ eſt a deo
ḡ nõ oĩs ṽitas ẽ a deo Sꝫ diceres. q̄ ſic deformitas vl̃
ꝑuatio q̃libet dr̃ ens nõ ſimpl̃r ſꝫ ſm q̃d. ita ⁊ dr̃ hẽre ṽita
tẽ nõ ſimpl̃r ſed ſm q̃d. ⁊ mlĩs ṽitas ſm q̃d nõ eſt a deo.
¶ Sed cõtra. verũ addit ſupra ens ordinẽ ad intellectũ 5
ſed ꝑuatio vel deformitas q̃uis in ſe non ſit ſimpl̃r ens
tñ ſimpl̃r eſt apprehẽſa ꝑ intellectũ ergo q̃uis nõ habeat
ſimpl̃r entitatẽ habet tamẽ ſimpl̃r veritateꝫ. ¶ Preterea 6
oĩe ſm q̃d ad ſimpl̃r reducit̃ ſicut hec. ethiopẽ eſſe albũ

ſm dentē. reducit ad hoc qꝺ eſt dentē ethiopis eſſe albū ſi ꝫ aliq̄ veritas ſm qꝺ nō eſt a deo nō om̄is ſimplr veritas erit a deo qꝺ eſt abſurdū ¶ Preterea qꝺ nō eſt cauſa cauſe nō eſt cauſa effectus. ſicut deus nō eſt cā deformitatis peccati. q2 nō eſt cā defectus in libero arbitrio ex q̄ deformitas peccati accidit. ſed ſicut eſſe eſt cā veritatis affirmatiuaꝝ ꝓpōnū. ita nō eſſe negatiuaꝝ. cū ergo deus nō ſit cauſa eius qꝺ eſt nō eſſe. vt ꝺr Aug. in liᵒ. lxxxiij. q. relinq̄tur ꝙ deus nō ſit cā negatiuaꝝ ꝓpōnū. ꝛ ſic nō oīs veritas eſt a deo ¶ Prete. Aug⁹. in li. ſoli. ꝺr ꝙ verū eſt qꝺ ita ſe hꝫ vt videt̄ ſꝫ malū aliqꝺ ita ſe hꝫ vt videt̄. ꝫ aliqꝺ malū eſt verū. ſꝫ nullū malū eſt a deo. ꝫ nō oē veꝝ ē a deo Sꝫ diceres ꝙ malū nō videt̄ ꝑ ſpēm mali ſꝫ ꝑ ſpēm boni ¶ Sed cōtra. ſpēs boni nunq̄ꝫ facit niſi apparere bonū. ergo ſi malū non videt̄ niſi ꝑ ſpēm boni nunq̄ꝫ appareret malū niſi bonū qꝺ eſt falſū. ¶ Sed cōtra. i. Cor. xij. ſup illud nemo pt dicere dn̄s ieſus ꝛc. ꝺr Ambro. omne verū a q̄cunq̄ꝫ dicat̄ a ſpūſancto eſt Prete. oīs bonitas creata eſt a p̄ma bonitate q̄ eſt deus. ꝫ eadē rōe oīs veritas eſt a p̄ma veritate q̄ eſt deus Pre. rō veritatis cōplet̄ in intellectu. ſed oīs intellectus eſt a deo. ꝫ oīs veritas eſt a deo ¶ Pre. Aug⁹. ꝺr in li. ſoli. ꝙ verū eſt id qꝺ eſt ſed om̄e eſſe eſt a deo. ꝫ om̄is veritas Pre. ſicut vnum cōuertit̄ cū ente ita veꝝ ꝛ ecōuerſo. ſed oīs vnitas eſt a p̄ma vnitate. vt ꝺr Aug⁹. in li. de vera relig. ꝫ oīs veritas eſt a p̄ma veritate ¶ Rᵒ. dōꝫ ꝙ in reb9 creatis inuenit̄ veritas in reb9 ꝛ in intellectu vt ex dictis pꝫ. in intellectu q̄dem ſm ꝙ adequat̄ reb9 quaꝝ noticiā hꝫ. in reb9 aūt ſm ꝙ imitant̄ intellectū diuinū q̄ eſt eaꝝ menſura ſicut ars eſt menſura oīm artificiatoꝝ. et alio mō ſm ꝙ ſt̄ nate facere de ſe verā apprehēſionē in intellectu hūano q̄ ꝑ res menſurat̄. vt ꝺr x. metaph. Res aūt exn̄s extra aīam ꝑ formā ſuā imitat̄ artē diuini intellectus ꝛ ꝑ eandē nata eſt facere verā apprehēſionē in hūano intellectu ꝑ quā etiam formā vnaq̄q̄ꝫ res eſſe hꝫ. vn̄ veritas reꝝ exn̄tiū includit in ſui rōne entitatē eaꝝ ꝛ ſupaddit habitudinē adeq̄tionis ad intellectū humanū vel diuinū. ſed negatōnes vel p̄uationes exn̄tes extra aīam nō hn̄t aliquā formā ꝑ quā vel imitent̄ exēplar artis diuine vel ingerāt ſui noticiā in intellectu hūano. ſed ꝙ adequant̄ intellectui eſt ſolū ex ꝑte intellcūs q̄ eaꝝ rōnes apprehēdit. Sic ꝫ pꝫ ꝙ cū ꝺr lapis verus ꝛ cecitas vera. nō eodē mō veritas ſe hꝫ ad vtrunq̄ꝫ. veritas eīm de lapide claudit in ſui rōne entitatē lapidis ꝛ ſupaddit habitudinē ad intellectū q̄ cauſat̄ etiā ex ꝑte ipſius rei cū habeat aliq̄d ſm q̄d referri pt. ſꝫ ꝟitas dicta de cecitate nō includit in ſe ipſam p̄uationē q̄ eſt cecitas. ſed ſolūmō hꝫ habitudinē cecitatis ad intellectū que etiā nō hꝫ aliq̄d ex ꝑte ipſius cecitatis in q̄ ſuſtentet̄ cū cecitas nō adeq̄tur intellectui ex ꝟtute alicui⁹ qꝺ in ſe habeat. Pꝫ ꝫ ꝙ veritas in reb9 creatis inuēta nihil aliud pt cōprehēdere q̄ꝫ entitatē rei ꝛ adeq̄tionē rei ad intellectū vel adeq̄tionē intellcūs ad res vel ad p̄uationes reꝝ qꝺ totū a deo eſt. q2 vt ipſa forma rei ꝑ quā adequat̄ a deo ē et ipſm veꝝ eſt ſicut bonū intellcūs ſicut ꝺr. vi. ethi. ꝙ bonū vniuſcuiuſq̄ꝫ rei ꝯſiſtit in ꝑfecta opatōe ipſius. non eſt aūt ꝑfecta opatio intellcūs niſi ſm ꝙ verū cognoſcit vn̄ in hoc ꝯſiſtit bonū ei⁹ inq̄ntū hmōi. Vn̄ cū om̄e bonū ſit a deo ꝛ oīs forma opꝫ ꝛ abſolute dicere ꝙ om̄is veritas ſit a deo ¶ Ad p̄ᵐ ꝫ dōm ꝙ cū ſic arguit̄. om̄e verū eſt a deo. iſtū fornicari eſt veꝝ. incidit fallacia accn̄tis. vt eīm ex iam dictis pt patere cū dicim⁹ illū fornicari eſt verū nō hoc dicimus q̄ſi ipſe defectus in actu fornicatōis im-plicitus includat̄ in rōe veritatis. ſed veꝝ p̄dicat tm̄ adequationē hmōi ad intellectū vn̄ nō dꝫ cōcludi illū fornicari eſt a deo. ſed ꝙ veritas eius eſt a deo ¶ Ad ſcꝺm dōm ꝙ deformitates ꝛ alij defect⁹ nō hn̄t veritatē ſicut et alie res vt ex p̄dictis pꝫ. ꝛ iō q̄uis veritas defectuū ſit a deo nō ex hoc ꝯcludi pt ꝙ defectus ſit a deo ¶ Ad terciū dicendū ꝙ ſm phm. vi. metaph. veritas nō ꝯſiſtit in ꝯpōe q̄ eſt in reb9. ſed in ꝯpōne quā facit aīa. ꝛ iō veritas nō cōſiſtit in h̄ ꝙ iſte actus cum deformitate ſua ſubiecto inhereat. hoc eīm ꝑtinet ad rōeꝫ boni ꝛ mali. ſed ex h̄ ꝙ actus ſic inherēs ſubiecto apprehēſioni aīe adeq̄tur. ¶ Ad q̄rtū dōm ꝙ bonū debitū rectū ꝛ hmōi oīa alio mō ſe habēt ad ꝑmiſſionē diuinā. ꝛ alio mō ad alia ſigna diuine volūtatis. in alijs eīm referunt̄ ad id qꝺ cadit ſub actu volūtatis ꝛ ad ipſm volūtatis actū. ſicut deus p̄cipit honorē parentū. ꝛ ille honor bonū quoddā eſt ꝛ ipſum p̄cipere bonū quoddā eſt. ſed in ꝑmiſſione referunt̄ tm̄ ad act⁹ ꝑmittētis ꝛ nō ad id qꝺ ſub ꝑmiſſiōe cadit. vn̄ bonū eſt ꝛ rectū ꝙ deus ꝑmittat deformitatē incidere. nō tm̄ ſeq̄tur ex h̄ ꝙ ipſa deformitas aliquā rectitudinē habeat ¶ Ad q̄ntū dōm ꝙ veritas ſm q̄d q̄ ꝯpetit negationib9 et defectib9 reducit̄ ad veritatē ſimplr q̄ eſt in intellectu q̄ a deo eſt. ꝛ iō veritas defectuū a deo ē q̄uis ipſi defect⁹ a deo nō ſint ¶ Ad ſextū dōm ꝙ nō eſſe nō eſt cā veritatis negatiuarū ꝓpōnū q̄ſi faciēs eas in intellcū. ſed ipſa aīa hoc facit cōformās ſeipſam nōenti qꝺ eſt extra aīam. vn̄ nō eſſe extra aīam exn̄s nō eſt cā efficiens veritatis in aīa ſed q̄ſi exemplaris. obiectio aūt ꝓcedebat de cauſa exēplari efficiēte ¶ Ad ſeptimū dōm ꝙ q̄uis malū nō ſit a deo tm̄ hoc qꝺ malū videt̄ tale q̄le ē. eſt a deo. vn̄ ꝟitas q̄ veꝝ ē malū eē ē a deo. ¶ Ad. viij. dōꝫ ꝙ q̄uis malū nō agat i aīam niſi ꝑ ſpēꝫ boni. q2 tm̄ ē bonū deficiēs aīa dep̄hēdit in ſe rōeꝫ defectus ꝛ in hoc cōcipit rōem mali. ꝛ ſic malū videt̄ malū

N Vno queritur. vtrū

veritas ſit in ſenſu. Et videtur ꝙ non. Anſelmus enim dicit ꝙ veritas eſt rectitudo ſola mente perceptibilis. ſed ſenſus non eſt de natura mētis. ergo veritas non eſt in ſenſu. ¶ Prete. Aug⁹. in liᵒ. lxxxiij. q. ꝓbat ꝙ veritas corꝑis ſenſib9 nō cognoſcit̄ ꝛ rōes eius ſup poſite ſt̄. ꝫ veritas nō ē in ſenſu ¶ Cōtra. Aug⁹. de vera reli. ꝺr ꝙ veritas eſt id q̄ oñdit id qꝺ eſt. ſꝫ id q̄d eſt oñdit̄ nō ſolū intellectui ſed etiā ſenſui. ꝫ veritas nō ſolū eſt in intellectu ſed etiā in ſenſu. ¶ Rᵒ. dōm ꝙ veritas ē in intellectu ꝛ in ſenſu ſed nō eodē mō. ſed in intellcū eſt ſicut ꝯn̄s actū intellcūs ꝛ ſicut cognita ꝑ intellectū. ꝯſeq̄tur nāq̄ꝫ intellcūs opatiōnē ſm q̄d iudiciū intellcūs ē de re ſm ꝙ ē. Cognoſcit̄ aūt ab intellectu ſm ꝙ intellcūs reflectit̄ ſup actū ſuū non ſolū ſm ꝙ cognoſcit actū ſuū. ſꝫ ſm ꝙ cogn̄ſcit ꝓportōem ei⁹ ad reꝫ. q̄d q̄dē cognoſci nō pt niſi cognita natura ipſius act⁹ q̄ cognoſci nō pt niſi cognoſcat̄ natura p̄ncipij actiui q̄ eſt ipſe intellcūs in cuius natura ē vt reb9 ꝯformet̄ Vn̄ ſm h̄ ꝯgnoſcit veritatē intellcūs ꝙ ſup ſeipſum reflectit̄. ſed veritas eſt in ſenſu ſicut ꝯn̄s actū ei⁹ dū ſcꝫ iudiciū ſenſus eſt de re ſm ꝙ eſt. ſed tm̄ nō eſt in ſenſu ſicut cognita a ſenſu etſi eīm ſenſus vere iudicat de reb9. nō tm̄ cognoſcit veritatē q̄ vere iudicat. q̄uis eīm ſenſus coḡſcat ſe ſentire nō tm̄ cognoſcit naturā ſuā. ꝛ ꝑ ꝯn̄s nec naturā ſui actus. nec ꝓportionē eius ad res. ꝛ ita nec veritatē ei⁹. cui⁹ rō ē. q2 illa q̄ ſt̄ ꝑfectiſſima in entib9 vt ſubē intellectuales redeūt ad eſſentiā ſuam reditōe ꝯple.

ea in hoc eñ ꝙ cognoſcūt aliq̄d extra ſe poſitū q̄daͣmō
extra ſe ꝓcedūt. ſꝫm vero ꝙ cognoſcūt ſe cognoſcere iam
ad ſe redire incipiunt. qꝛ actus cognitōis eſt medi⁹ inter
cognoſcentē ⁊ cognitū. ſed reditus ille cōpleť ſm ꝙ co-
gnoſcūt eſſentias ꝓprias. vñ dꝛ in libro de cauſis. ꝙ omnis
ſciens eſſentiā ſuā eſt rediens ad eſſentiā ſuā reditōe cō
pleta. ſenſus aūt q̄ inter ceteros eſt ꝓpinquioꝛ intellectuali
ſube redire q̄dē incipit ad eſſentiā ſuā. qꝛ nō ſolū cogno-
ſcit ſenſibile ſ; etiā cognoſcit ſe ſentire. nō tñ cōpleť ei⁹ re
ditio. qꝛ ſenſus nō cognoſcit eſſentiā ſuā. cuius rōem hāc
Auicē. aſſignat. qꝛ ſenſus nihil cognoſcit niſi ꝑ organū
coꝛpale. nō ē aūt poſſibile vt organū coꝛpale mediū cadat
inter potentiā ſenſitiuā ⁊ ſeipam. ſ; potētie inſenſibiles
nullo mō redeūt ſuꝑ ſeipas. qꝛ nō cognoſcūt ſe agere. ſi-
cut ignis nō cognoſcit ſe calefacere. Et ex his pꝫ ſolu-
tio ad obiecta.

Ecimo queriť vtrū

aliq̄ res ſit falſa Et videť ꝙ nō. qꝛ ſꝫm Aug⁹.
in libro ſoli. verū ē id qḋ ē. ḡ falſū ē id qḋ nō ē
ſ; qḋ nō ē. nō ē res aliq̄. ḡ nulla res ē falſa Sꝫ diceres ꝙ
verū ē dr̄ña entꝭ ⁊ ita ſic verū ē id qḋ ē ita ⁊ falſū. ¶ Cō
tra. nulla dr̄ña diuiſiua ꝯuertiť cū eo cui⁹ ē dr̄ña. ſ; verū
ꝯuertiť cū ente vt dictū eſt. ḡ verū nō ē dr̄ña diuiſiua en-
tis. vt res aliqua falſa dici poſſit. ¶ Preterea. veritas ē
adequatio rei ⁊ intellectus. ſ; oīs res eſt adequata intel
lectui diuino. qꝛ nihil pt̄ eſſe in re aliter q̄ꝫ intellectus di
uinus cognoſcit. ḡ oīs res eſt vera. ḡ nulla res eſt falſa.
¶ Preterea oīs res hꝫ veritatem a forma ſua. ex hoc eñ
dꝛ hō verus. qꝛ hꝫ verā hoīs formā. ſ; nulla res eſt q̄ nō
habeat aliquā formā. qꝛ oē eſſe eſt a forma. ḡ q̄libet res
eſt vera. ḡ nulla res eſt falſa ¶ Prete. ſicut ſe hn̄t bonū
et malū. ita verū ⁊ falſum. ſ; qꝛ malū inueniť in rebꝫ ma-
lum nō ſubſtātificať niſi in bono. vt Dyoni. ⁊ Auguſti.
dicunt. ḡ ſi falſitas inueniť in rebꝫ. falſitas nō ſubſtātifi-
catur niſi in vero. qḋ nō videť poſſe eē. qꝛ ſic idē eēt verū
et falſum. qḋ ē impoſſibile. ſicut idē ē hō ⁊ albū ꝓpter qḋ al
bedo ſubſtātificať in hoīe. ¶ Preterea Auguſti. in libro
ſoli. ſic obijcit ſi aliqua res noiatur falſa. aut hoc ē ex hoc
ꝙ ē ſiľe. aut ex hoc ꝙ ē diſſiľe. Si ex hoc ꝙ ē diſſiľe nihil ē
qḋ falſum dici nō poſſit. nihil eñ eſt qḋ alicui nō ſit diſſi
mile Si ex hoc ꝙ ē ſiľe oīa reclamāt q̄ ex eo vera ſūt. ḡ ſiľia
ḡ nullo mō falſitas ī rebꝫ inueniri pt̄. ¶ Cōtra Aug⁹
ita definit falſum. falſum ē qḋ ad ſiľitudinē alicuius rei
accomodatū ē. ⁊ nō ꝯtingit ad id cui⁹ ſiľitudinē gerit. ſ;
oīs creatura gerit ſiľitudinē dei. cū ḡ nulla creatura ꝑtin
gat ad ipm deū ꝑ modū identitatis. videť ꝙ oīs ſit falſa
Preterea Auguſti. de vera relioē corpus eſt verū
corpus ⁊ falſa vnitas. ⁊ hoc ꝓ tanto dꝛ ꝙ imitať vnitatē
et tñ nō ē vnitas. cū ḡ q̄libet creatura ſm quālibet ſui ꝑfe
ctionē diuinā ꝑfectōem imiteť ⁊ ab ea nihilominꝰ in infi
nitū diſtet. videť ꝙ q̄libet creatura ſit falſa. ¶ Prete. ſi-
cut verū ꝯuertiť cū ente. ita ⁊ bonū. ſ; ex hoc ꝙ bonū con
uertiť cū ente nō ꝓhibeť q̄n aliqua res inueniať mala. ḡ
nec ex hoc ꝙ verū ꝯuertiť cū ente ꝓhibeť quin aliqua res
dicať falſa. Prete. Anſelm⁹ de veritate dꝛ ꝙ duplex ē
ꝓpōnis veritas. vna qua ſignificat qḋ accepit ſignificare. ſicut hec
ꝓpō ſoꝛ. ſedet. ſignificat ſoꝛtē ſedere ſiue ſoꝛ. ſedeat ſiue nō. alia
qua ſignificat id ad qḋ facta eſt. eſt eñ facta ad hoc ꝙ ſignificet eſſe
q̄n ē. ⁊ ſm hoc ꝓprie dꝛ enūciatio vera q̄n īplet hoc ad qḋ ē
facta. ⁊ ſiľr q̄libet res diceť vera. q̄n īplet hoc ad qḋ ē facta
falſa aūt q̄n nō īplet. ſ; oīs res q̄ deficit a fine ſuo nō im-
plet illud ꝓpter qḋ eſt. cū ḡ multe res ſint tales. videť ꝙ
multe ſint res falſe. ¶ Rñ° dōm ꝙ ſicut veritas cōſiſtit
in adequatōe rei ⁊ intellectus. ita falſitas ꝯſiſtit in eorū
inequalitate. res aūt cōpaŕ ad intellectū diuinū ⁊ huma
num. vt ſuꝑ dictū ē. Intellectui aūt diuino cōpaŕ ſicut mē
ſuratū menſure q̄ꝫtū ad ea q̄ in rebꝫ poſitiue dicunť vel in
ueniunť. qꝛ oīa hmōi ab arte diuini intellectus ꝓueniūt.
Alio° ſicut cognitū ad cognoſcēs. ⁊ ſic etiā negatōes et
defectus diuino intellectui adequanť. qꝛ oīa hmōi deus
cognoſcit q̄ꝫuis ea nō cauſet. Patꝫ ḡ ꝙ res q̄litercūq; ſe
habeat ſub quacūq; forma exiſtat vel ꝑuatōe vel defectu
diuino intellectui adequaŕ. ⁊ ſic pꝫ ꝙ res q̄libet in cōpa-
tione ad intellectū diuinū vera eſt. vt Anſelm⁹ dꝛ in libro
de veritate. ē ḡ veritas in oīm q̄ eſt eſſentia. qꝛ hec ſunt
q̄ in ſumma veritate ſunt. vñ ꝑ cōpatōem ad intellectū
diuinū nulla res pt̄ eſſe falſa. ſ; ꝑ cōpatōem ad intellectū
humanū inueniť interdū ineq̄litas rei ad intellectū q̄ q̄-
daͣmō ex ipa cauſaŕ. res eñ noticiā ſui facit in aīa ꝑ ea q̄
de ipa exterius apparent. qꝛ cognitio noſtra initiū a ſen-
ſu ſumit cui⁹ ꝑ ſe obiectū ſunt ſenſibiles q̄litates. vñ in
ꝑmo de aīa dꝛ ꝙ accn̄tia magnā ꝑtē ꝯferūt ad cognoſcē
dū qḋ q̄d ē. ⁊ iō q̄n in aliqua re apparent ſenſibiles q̄lita
tes demonſtrātes naturā q̄ eis nō ſubeſt dꝛ res illa eſſe
falſa. vñ phs dꝛ. vi. metaphice. ꝙ illa dicunť falſa q̄ nata
ſunt videri q̄lia nō ſunt. aut q̄ nō ſunt. ſicut dꝛ aurū fal-
ſum in quo exterius apparet coloꝛ auri ⁊ alia hmōi acci
dentia. cū tñ interius natura auri nō ſubſit. Nec tñ res hō
mō ē cā falſitatꝭ in aīa quaſi neccārio falſitatē cauſet. q̄a
veritas ⁊ falſitas ꝑcipue in iudicio aīme ſunt. aīa vero
inq̄ꝫtū de rebꝫ iudicat nō patiť a rebꝫ. ſ; magis q̄daͣmmō
agit. vñ res nō dꝛ falſa. qꝛ ſꝑ de ſe falſā facit appꝛehēſionē
ſ; qꝛ nata ē facere ꝑ ea q̄ de ipa apparēt. Sed qꝛ vt dictū
eſt. cōpatio rei ad intellectū diuinū ē eēntialis ⁊ ſm eā ꝑ
ſe dꝛ vera. ſ; cōpatio ad intellectū humanū ē accn̄talis ſꝫm
quā nō dꝛ abſolute vera. ſ; q̄ſi ſm q̄d ⁊ in potēa Ideo ſim
pľr loquēdo oīs res ē vera ⁊ nulla res ē falſa. ſ; ſm q̄d. ſ. in
oꝛdine ad ītellectū noſtrū aliq̄ res dicunť falſe. ⁊ iō opꝫtet
rōnibꝫ vtriuſq; ꝑtis reſpondere. ¶ Ad ꝑmum dōm ꝙ
illa definitio. verū ē id qḋ eſt. nō ꝑfecte expꝛimit rōem veri
tatis. ſcꝫ quaſi materiaľr tm̄. niſi ſm ꝙ eē ſignificat affirmatō
nem ꝓpōnis. ſ. vt dicaŕ id eē verū qḋ ſic eē dꝛ vľ intelligiť
vt in rebꝫ ē. ⁊ ſic etiā dicereť falſum qḋ nō ē. i. qḋ nō ē vt
dꝛ vel intelligiť. ⁊ hoc etiam mō in rebꝫ inueniri poteſt.
¶ Ad ſcōm dōm ꝙ verū ꝓprie loquēdo nō pt̄ eē dr̄ā en-
tis. ens eñ nō hꝫ aliquā dr̄ām. vt ꝓbaŕ in 3° metaphi. ſ;
aliquo mō verū ſe hꝫ ad ens ꝑ modū dr̄ñe ſicut ⁊ bonū
videlicꝫ inq̄ꝫtū expꝛimit aliq̄d circa ens qḋ noīe entis nō
expꝛimiť. ⁊ ſm hoc intētio entis ē īdeterminata reſpectu itētio
nis rei. ⁊ ſic itētio veri cōpaŕ ad intētōes entꝭ q̄daͣmō vt
dr̄ña ad genus. ¶ Ad terciū dōm ꝙ rō illa ꝯcedenda ē
ꝓcedit eñ de re in oꝛdine ad ītellectū diuinum. ¶ Ad
quartū dōm ꝙ q̄ꝫuis q̄libet res habeat aliquā formā. nō
tñ res oīs hꝫ illā formā cuius iudicia exterius oſtēdunť
ꝑ ſenſibiles q̄litates ⁊ ſm hoc falſa dꝛ inq̄ꝫtū de ſe falſā
exiſtimatōem facere pt̄ ¶ Ad q̄ntū dōm ꝙ aliq̄d exñs
extra aīam ꝓ tanto dꝛ falſum. vt ex dictꝭ pꝫ ꝙ natū ē de
ſe facere falſam exiſtimatōem. qꝛ nō mouet virtutē co-
gnitiuā ſm ꝙ ē. vñ opꝫtet ꝙ illud qḋ falſum dꝛ aliq̄d ens
ſit. vñ cū eē ens inq̄ꝫtū hmōi ſit verū opꝫtet falſitatē in re-
bus exiſtētē ſuꝑ aliquā veritatē fundari. vt dꝛ Aug⁹. in
libro ſoli. ꝙ tragedus q̄ repn̄tat alienas ꝑſonas in thea-
tris nō eēt falſus hectoꝛ niſi eēt verus tragedus. ſimiľr

equus pictus nõ eēt falſus equus niſi eēt ꝟa pictura. tñ
Ad 6 nõ ſequit̄ ↄtradictoria ſimul eē ꝟa qꝛ affirmatio vl' nega-
tio ſm̄ quas dr̄ veꝝ ⁊ falſuꝫ nõ referunt̄ ad idē ¶ Ad ſex
tū dõm ꝙ res falſa eſt ſm̄ ꝙ nata ē fallere. cū aūt fallere di
co ſignifico actionē q̄ndam defectū inducētē. nihil aūt na
tū eſt agere niſi ſm̄ ꝙ ens. oīs āt defectus eſt nõ ens. vnū
qđqꝫ aūt ſm̄ ꝙ eſt ens habet ſilitudinē q̄dā veri. ſm̄ ve
ro ꝙ nõ eſt recedit ab eius ſimilitudine. ⁊ iõ hoc qđ dico
fallere ſm̄ ꝙ importat de actõne originē hꝫ de ſimilitudi
ne ſed q̄ntū ad id quod defectū importat in quo forma
liter rõ falſitatis ↄſiſtit ex diſſimilitudine ↄſurgit. ⁊ ideo
dr̄ Auguſtin⁹ in libro de vera religi. ꝙ ex diſſimilitudi-
Solu. ar-gu. ī oppoᵐ iductoꝝ. ne falſitas orit̄ ¶ Ad primū ergo eoꝝ q̄ obijciunt̄ con
tra dicēdū ꝙ nõ ex qualibet ſimilitudine nata ē decipiſꝫ
ex magna ſilitudine in qua diſſimilitudo inueniri põt ſed
Ad .i. nõ de facili. ⁊ iõ ex ſilitudine maiori vl' minori decipitur
aīa ſm̄ maiorē vel minorē pſpicacitatē ad ratõnē diſſimi-
litudinis ⁊ ſilitudinis ſilitudinē inueniēdū. nec tñ ſimplr̄
enūciari põt aliqua res falſa ex eo ꝙ q̄ſcūq̄ꝫ in errorē idu
cit ſed ex eo ꝙ nata ē plures ſapiētes fallere Creature āt
quāuis aliquā dei ſilitudinē gerāt in ſe ipis tñ maxima
diſſimilitudo ſubeſt vt nõ niſi ex magna iſipiētia ↄtingat
ꝙ ex tali ſilitudine mens decipiat̄ vnde ex p̄dicta ſilitudi
ne ⁊ diſſimilitudine creaturaꝝ ad deū nõ ſequit̄ ꝙ oēs
Ad 2ᵐ creature debeāt dici falſe ¶ Ad ſcđm dõm ꝙ q̄dam exiſti
mauerūt deū eē corpus ⁊ cū deus ſit vnitas qua oīa ſt̄
vnū ꝑ ↄñs exiſtimauerūt corpus eſſe vnitatē ipam ꝓpter
ipſam ſimilitudinē vnitatis. ſm̄ h̄ ergo corpus falſa vni-
tas dr̄ inq̄ntum aliquos in errorem iduxit vl' inducere põt
Ad 3ᵐ vt crederet̄ vnitas ¶ Ad terciū. dõm ꝙ duplex ē ꝑfectio
Perfectio duplex. .ſ. pma ⁊ ſcđa. pma ꝑfectõ eſt forma vniuſcuiuſqꝫ ꝑ quam
habet eſſe vnde ab ea nulla res deſtituit̄ dū manet. ſcđa ꝑ
fectõ eſt opatio que eſt finis rei vel id ꝑ qđ in finē deueni
tur ⁊ hac ꝑfectione interdū res deſtituit̄. ex prima aūt ꝑ-
fectione reſultat rõ veri in rebus. ex hoc eñ ꝙ res formā
habet artē diuini intellectus imitat̄ ⁊ ſui noticiā in aīa gi
gnit ſed ex ꝑfectione ſcđa ↄſequit̄ in ipſa rõ bonitatis q̄
ↄſurgit ex fine Et iõ malū ſimplr̄ inuenit̄ in rebus nõ āt
Ad 4ᵐ falſum ¶ Ad quartū dõm ꝙ ſm̄ phm̄ in tercio ethicoꝝ
ipm verū eſt bonū intellectus. ſm̄ hoc intellectus opatõ
eſt ꝑfecta ꝙ ſua ↄceptio eſt vera. ⁊ qꝛ enunciatio eſt ſignū
intellectus ideo veritas eius ē ipius finis nõ aūt ē ita in
reb⁹ alijs ⁊ ꝓpter hoc nõ ē ſimile

Vndecimo queritur

.i. An falſitas ſit ī ſenſu Et videt̄ ꝙ nõ Intelle
ctus eñ ſemper eſt rect⁹ vt dr̄ in tercio de aīa. ſed intelle
ctus eſt ſuperior ps in hoīe. ergo ⁊ alie ptes hoīs rectitu
dinem eius ſequuntur. ſicut ⁊ in mūdo maiori inferiora
diſponunt̄ ſm̄ ſupiorē motū. ḡ ⁊ ſenſus q̄ ē inferior ps
2° aīe ſp̄ erit rectus. nõ ergo erit in eo falſitas ¶ Preterea
Auguſti. dr̄ in libro de ꝟa reli. ipi oculi non fallunt nos.
nõ aūt enūciare pñt oīno niſi affectõem ſuā. qꝛ ſi oēs
corpis ſenſus ita enunciāt vt afficiunt̄ q̄d ab eis ampli⁹
exigere debemus ignoro. ergo in ſenſib⁹ nõ eſt falſitas.
¶ Preterea Augu⁹. in libro de veritate dr̄. nõ videtur
3° mihi veritas vel falſitas in ſenſu eſſe. ſꝫ in opinione ⁊ ſic
habet̄ poſitū. ¶ Sꝫ ↄtra ē qđ Anſelm⁹ dr̄. ē q̄dē in ſen
ſib⁹ noſtris nõ veritas ſimplr̄ nā fallunt nos aliquando.
¶ Preterea ſm̄ Aug⁹. in libro ſoli. falſum ſolet dici qđ
a veriſſilitudine lōge abeſt. ſꝫ tñ hꝫ ad verū nõnullā imi-

tatõem ſꝫ ſenſus hꝫ ſilitudinē q̄ndā q̄rūdā reꝝ q̄ nõ ſt̄
ita in reꝝ natura. ſicut eſt q̄ñqꝫ ꝙ vnū duo videat̄ vt cū
oculus cōprimitur. ḡ in ſenſu ē falſitas. Sꝫ diceres ꝙ
ꝙ ſenſus nõ decipit̄ in ꝓprijs ſenſibilib⁹. ſꝫ cōib⁹ Sꝫ cō-
tra. q̄ñcūqꝫ aliq̄d apprehēdit̄ de aliquo aliter q̄ ſit. eſt ap
prehenſio falſa. ſꝫ qū videt̄ corp⁹ albū mediante vitro vi
ridi ſenſus apprehēdit aliter q̄ ſit. qꝛ apphēdit illđ vt
viride. ⁊ iõ iudicat niſi ſupius iudiciū aſſit ꝑ qđ deteġat
falſitas. ḡ ſenſus decipit̄ etiā in ꝓprijs ſenſibilib⁹ ¶ Rō Rō
dõꝫ ꝙ cognı̄⁹ nr̄a q̄ a reb⁹ initiū ſumit h̄ ordine ꝓgredit̄
vt pmo incipiat in ſenſu. Scđo ꝑficiat̄ in intellectu. vt
vt ſic ſenſus inueniat̄ q̄dāmõ medius inter intellectum
et res. eſt eñ reb⁹ cōpatus quaſi intellectus. intellectui
cōpat⁹ quaſi res q̄dā Et iõ in ſenſu dr̄ eē veritas vel fal-
ſitas duplr̄. vno⁹ ſm̄ ordinē ſenſus ad intellectum ⁊ ſic
dr̄ eſſe ſenſus falſus vel verus ſicut ⁊ res inq̄ntuꝫ .ſ. facit
verā vel falſaꝫ exiſtimatõem in itellectu. ſicut res inq̄ntū
faciunt veram exiſtimatõnem in ſenſu vel falſam. Alio⁹
ſm̄ ordinē ſenſus ad res. ⁊ ſic dr̄ veritas vel falſitas in
ſenſu ſicut ⁊ in intellectu inq̄ntū ſcꝫ iudicat eē vel nõ eſſe
qđ eſt vel qđ nõ ē. Si ḡ loquamur de ſenſu ſm̄ pmū mõ
dū ſic in ſenſu q̄dāmõ ē falſitas. ſenſus eñ ē res q̄daꝫ in
ſe ⁊ eſt indicatiu⁹ alteri⁹ rei. ſi ḡ cōpetur ad intellectum
put ē res q̄dā ſic nullo mõ eſt falſitas ī ſenſu intellectui
cōpato. qꝛ ſm̄ ꝙ ſenſus diſponit̄ ſm̄ hoc diſpõem ſuam
intellectui demonſtrat. vñ Aug⁹ dr̄ in autoritate indu-
cta ꝙ nõ pñt aīo enūciare niſi affectõem ſuā Si āt cōpe
tur ad intellectū ſm̄ ꝙ ē repſentatiū alterius rei. cū q̄ñqꝫ
repñtet rē ei aliter q̄ ſit ſm̄ hoc ſenſus falſus dr̄ inq̄ntū ē
natū facere falſam eſtimatõem in intellectu q̄uis nõ ne-
ceſſario faciat. ſicut ⁊ de reb⁹ dictū ē. qꝛ intellectus ſicut
iudicat de reb⁹ ita ⁊ de his q̄ a ſenſibilib⁹ offerunt̄. ſic ḡ
ſenſus intellectui cōpatus ſp̄ facit verā eſtimatõnem in
intellectu de diſpõne ꝓpria. ſꝫ nõ de diſpõe reꝝ. ſi aūt cō-
ſideret̄ ſenſus ſm̄ ꝙ cōpat̄ ad res tūc in ſenſu ē ꝟitas ⁊
falſitas ꝑ modū quo eſt in intellectu. in intellectu autem
pmo ⁊ pncipalr̄ inuenit̄ veritas ⁊ falſitas in iudicio in-
tellectus cōponētis ⁊ diuidētis. ſꝫ in formatõe q̄dditā-
tum nõ niſi ꝑ ordinē ad iudiciū qđ ex formatõne p̄dicta
ↄſeq̄tur. vñ ⁊ in ſenſu ꝓprie veritas ⁊ falſitas dr̄ ſm̄ h̄ ꝙ
iudicat. ſ. de ſenſibilib⁹. ſꝫ ſm̄ ꝙ ſenſibile apprehēdit nõ ē
veritas ⁊ falſitas ꝓprie. ſꝫ ſolū ſm̄ ordinē ad iudiciū ꝓ-
ut ſcꝫ ex apprehēſione tali natū ē ſeq̄ tale vel tale iudiciū
ſenſus aūt iudiciū de q̄buſdā eſt naturale ſicut de ꝓprijs
ſenſibilib⁹. de q̄buſdā aūt q̄ſi ꝑ quādā collatõem quā fa
cit in hoīe vis cogitatiua q̄ eſt potētia ſenſitiue ptis. lo-
co cuius in alijs aīalib⁹ eſt eſtimatio naturalis. ⁊ ſic iudi
cat vis ſenſitiua de ſenſibilib⁹ cōibus ⁊ de ſenſibilib⁹ ꝑ ac
cidens. naturalis aūt actus alicuius rei ſp̄ eſt vno mõ
niſi ꝑ accidens impediatur vel ꝓpter defectū intrinſecuꝫ
vel extrinſecū impedimentū. Unde ⁊ ſenſus iudiciū de
ſenſibilib⁹ ꝓprijs ſp̄ eſt veꝝ niſi ſit impedimentū in orga
no vel in medio. ſꝫ in ſenſibilib⁹ cōibus ⁊ ꝑ accñs interdū
iudiciū ſenſus fallit̄. Et ſic p̄ꝫ qualiter in iudicio ſenſus
p̄t eē falſitas. Sꝫ circa apprehēſionē ſenſus ſciendū eſt
ꝙ ē q̄dam vis apprehēſiua q̄ apprehēdit ſpēm ſenſibilem
ſenſibili re p̄ñte ſicut ſenſus ꝓprius. q̄dam ꝟo apprehen-
dit eā re abſente ſicut imaginatio. ⁊ iõ ſenſus ſp̄ apprehē-
dit vt eſt. niſi ſit ipedimentū in organo vel in medio. ſed
imaginatio vt plurimū apprehēdit rem vt nõ eſt. qꝛ ap-
prehendit rē vt p̄ſentē cū ſit abſens. ⁊ iõ dr̄ phs. iiij. me-

taphiſice. q ſenſus non eſt dñs falſitatis ſed fantaſia.
Ad .1. Ad primum ḡ dōm q in maiori mundo ſuperiora nihil
accipiunt de inferioribus ſ; econuerſo. ſ; in hoie intellect⁹
q eſt ſuperior aliquid accipit a ſenſu. ⁊ ideo nō eſt ſimile
Ad alia p; ſolō de facili ex eis q̄ ſupra dicta ſunt

Duodecimo querit.

.1. Utrum falſitas ſit in intellectu Et videtur q
nō. q; intellectus h; duas operatōes. ſ. vnam
qua format quidditates in qua nō eſt falſum. vt dt phs
in 3° de aia. Alia qua cōponit ⁊ diuidit. ⁊ in hac etiā non
eſt falſum. vt p; p Auguſti. in libro de vera rel. q ſic dt. nec
quiſq; intelligit falſa. ergo falſitas nō eſt in intellectu.
2° ¶ Prete. Aug⁹. i libro. lxxxiij. q. queſtiōe triceſima. oīs
q fallit illud in quo fallit nō intelligit. ḡ intellectus ſp eſt
3° verus. ḡ in intellectu nō p̄t eē falſitas. ¶ Preterea Al-
gazel dt aut intelligim⁹ aliqd ſicut ē aut nō intelligim⁹.
ſ; qcūq; intelligit re ſicut eſt. vere intelligit. ḡ intellect⁹
ſp eſt verus. ḡ nō eſt in eo falſitas ¶ S; ptra ē quod
phs dt in 3°. de aia q vbi eſt cōpoſitio intellectuū. ibi iā;
verum ⁊ falſum eſt. ḡ falſitas inuenit in intellectu. ¶ Rſ°
Rſ° dōm q nomen intellectus ſumit ex hoc q intima rei co-
gnoſcit. ē eīn intelligere q̄ſi intus legere. ſenſus eīn ⁊ ima-
ginatio ſola exteriora cognoſcūt. ſolus aūt intellect⁹ ad
eſſentiā rei ptingit. ſed vlterius intellectus ex eſſentijs
rerum apprehenſis diuerſimode negociat ratiocinando et
inquirendo. Nomen ergo intellectus dupl'r accipi p̄t. vno
mō ſm hoc qd ſe h; ad hoc tantū a quo pmo nomē im-
poſitū fuit. ⁊ ſic proprie dicimus intelligere cū apprehen-
dimus qdditates rerum. vel cū intelligimus illa q̄ ſtatim
nota ſunt intellectui notis rerum qdditatibus. ſicut ſunt pri-
ma pncipia q̄ cognoſcimus cū terminos cognoſcim⁹. vñ
et intellectus habitus pncipiorum dr. qdditas aūt rei eſt
proprium obiectū intellectus. vñ ſicut ſenſus ſenſibiliū pro-
Nota priorum ſp eſt verus. ita ⁊ intellectus in cognoſcēdo qd qd
vt dr in 3° de aia. ſed tñ p accñs p̄ōt ibi falſitas accidere
inquantū videlic; intellect⁹ falſo cōponit ⁊ diuidit Qd
ptingit dupl'r. vel inquātum definitōem vnius alteri at-
tribuit. vt ſi aīal rōnale mortale pciperet q̄ſi definitōem
aſini. vel inquantū piungit ptes definitōis ad inuicem q̄
piungi nō p̄nt. vt ſi pciperet q̄ſi definitōem aſini aīal ir-
rōnale imortale. hec eīn ē falſa aliq̄ dt aīal irrōnale ē imor-
tale. ⁊ ſic definitio nō p̄t eē falſa niſi inquātū iplicat affir-
matōem falſam. hic aūt duplex modus falſitatis tangit
in q̄nto metaph. ſilr nec in pmis pncipijs intellect⁹ vl-
lo mō decipit. Unū p; q ſi intellectus accipiat pmū illā ac-
tionem a qua nomē intellectus iponit nō eſt in intellectu
falſitas. Alio° p̄t accipi intellect⁹ cōiter ſm q ad oēs
Rſ° ad obie- operatōes ſe extēdit. ⁊ ſic cōphendit opinionē ⁊ rōcinatio-
cta p p; ex dict; nem. ⁊ ſic in intellectu ē falſitas. nūq; tñ ſi recta reſolutō
fiat in pma pncipia. Et ſic p; reſponſio ad obiecta.

Materia ſcda de ſcia dei.

Utrū in deo ſit

ſcia. Scdo vtrū de⁹ cognoſcat et
ſciat ſeipm. Ter° vtrum de⁹ cogno-
ſcat alia a ſe. Quarto. vtrum de re-
bus de⁹ habeat propriā cognitōe;
et determinatā. Quinto. vtrum de-
us cognoſcat ſingularia. Sexto. vtrum itellect⁹ humanus
cognoſcat ſingularia. Septimo. vtrum de⁹ cognoſcat ſin-
gulare nūc eē vl' nō eē. Octauo. vtrum de⁹ cognoſcat nō en-
tia ⁊ q̄ nō ſunt nec fuerunt nec erūt. Nono. vtrum de⁹ ſciat
infinita. Decimo q̄rit incidēталr. vtrum de⁹ poſſit facere in-
finita. Undecimo. vtrum ſcia equoce pdicet de deo ⁊ de
nobis. Duodecimo. vtrum de⁹ ſciat ſingularia futura ptin-
gētia. Decimotercio. vtrum ſcia dei variabil' ſit. Decioq̄r-
to. vtrum ſcia dei ſit cā rerum. Decioq̄nto. vtrum de⁹ ſciat mala

Queſtio ē de ſcia dei

Et pmo q̄rit. vtrū in deo ſit ſcia. Et videt .1.
q nō. id eīn qd ſe h; ex additōe ad aliud in
ſimpliciſſimo inueniri nō p̄t. ſ; de⁹ ē ſimpliciſſimus. cū;
ḡ ſcia ſe habeat ex additōe ad eſſentiam. q; viuere addit
ſup eē. ⁊ ſcia ſup viuere. videt q ſcia in deo nō ſit. ¶ S;
diceres q ſcia in deo ſup eſſentiā nō addit. ſ; noie ſcie alia
pfectio oſtendit in ipo q̄ noie eēntie. S; ptra. pfectio 2°
ē nomē rei. ſ; eīn vna res in deo ē eſſentia ⁊ ſcia ḡ eade;
pfectio oſtendit noie eēntie ⁊ ſcie. ¶ Preterea nullum
nomē p̄t dici de deo qd nō ſignificat totā pfectōnem ipius. q; 3°
ſi nō ſignificat totā nihil ipius ſignificat. cū in deo nō inueniat ps ⁊
ſic ei attribui nō p̄t. ſ; nomē ſcie nō repſentat totā pfectō-
nem diuinā. q; de⁹ ē ſup oē nomē qd noiat. vt dr in libro
de cauſis. ḡ ſcia deo attribui nō p̄t. ¶ Preterea. ſcia eſt 4
habit⁹ pcluſionis. itellect⁹ vero habit⁹ pncipiorum. ſicut p;
p phm. vi. ethi. ſ; de⁹ nō cognoſcit aliqd p modū pclu-
ſionis. q; ſic diſcurreret a pncipijs in pcluſiones ei⁹ itel-
lectus qd etiā ab angel' dyo. remouet. 7. c. de di. no. ergo
ſcia nō ē in deo. ¶ Prete. oē qd ſcit. ſcit p aliqd magis no- 5
tum. ſ; deo nō ē aliqd magis vel min⁹ notū. ḡ ſcia in deo
eē nō p̄t. ¶ Prete. Algazel dt q ſcia ē ſigillatio ſcibil' in 6
intellectu ſcientis. ſ; ſigillatio oino a deo remouet. cū; q;
importat receptōem. tū q; iportat cōpōem. ḡ deo ſcia at-
tribui nō p̄t. ¶ Prete. nihil qd ſonat in impfectōem deo
d; attribui. ſcia ſonat in impfectōe;. q; ſignificat vt habitus 7
vel act⁹ pmus ⁊ pſiderare vt ſcdōs. vt dt in 2° de aia. ac-
tus aūt pmus ē ipfect⁹ reſpectu ſcdi. cū ſit in potētia re-
ſpectu eiuſdē. ḡ ſcia in deo ineniri nō p̄t. ¶ Sed diceres
q in deo nō ē ſcia niſi in actu S; ptra ſcia dei cā ē rerum 8
ſ; ſcia ſi deo attribuat ab eterno in deo fuit. ſi ḡ ſcia i deo
nō fuit niſi in actu ab eterno res pduxit in eē. qd falſu; ē
¶ Preterea. in qcūq; inuenit aliqd reſpondēs ei quod
nos pcipimus ex noie ſcie in intellectu ſcimus de eo non 9
ſolū q; ē. ſ; qd ē. q; ſcia aliqd ē. ſ; in deo nō poſſum⁹ ſcire
qd ē. ſ; q; ē tm̄. vt dt Dam. ḡ pceptōi itellect⁹ quā exp-
mit nomē ſcie nihil reſpōdet in deo. ergo ſcia nō ē in eo
¶ Prete. Aug⁹. dt q de⁹ q ſubterfugit oēm formā itel- 10
lectu nro pui⁹ eē nō p̄t. ſ; ſcia ē q̄dā forma quā itellect⁹
pcipit. ḡ hāc formā de⁹ ſubterfugit. nō ḡ ſcia ē in deo
¶ Preterea. intelligere ē ſimplici⁹ q̄ ſcire ⁊ digni⁹. ſ; 11.
ſicut dr in libro de cauſis. cū dicim⁹ deū intelligentē vel
intelligentiā nō noiamus eū noie proprio. ſ; nomie cauſati
ſui pmi. ḡ multo fortius nomē ſcie deo cōpetere non p̄t.
¶ Prete. q̄litas maiorē cōpōem iportat q̄ q̄titas. q; q̄- 12
litas nō inheret ſubē niſi mediante q̄titate. ſ; deo nō at-
tribuim⁹ aliqd qd ſit in genere q̄titatis propter ſuā ſimpli-
citatē. oē aūt quātū h; ptes. ḡ cū ſcia ſit in genere q̄litatis
nullo mō d; ei attribui. S; ptra ē qd dr roma. xi. o al- Cōtra
titudo diuiciarum ⁊c. ¶ Prete. Scdm anſelmū i monol'.
oē qd ſimpl'r i omni melius ē eē q̄ nō eē deo ē attribuēdū. ſ;
ſcia ē hmōi. ḡ ē deo attribuenda. ¶ Prete. ad ſciam non

equus pictus nõ eẽt falſus equus niſi eẽt ꝯ̃ͣ pictura. tñ
Ad 6 nõ ſequitᷣ ꝯtradictoria ſimul eẽ ꝟa qꝛ affirmatio vl' nega-
tio ſm̃ quas dͬ veꝝ ꝛ falſuꝫ nõ referuntᷣ ad idẽ ¶ Ad ſex
tũ dõm qꝛ res falſa eſt ſm̃ qꝛ nata ẽ fallere. cũ aũt fallere di
co ſignifico actionẽ q̃ndam defectũ inducẽtẽ. nihil aũt na
tũ eſt agere niſi ſm̃ qꝛ ens. oĩs aũt defectus eſt nõ ens. vnũ
quodqꝫ aũt ſm̃ qꝛ eſt ens habet ſilitudinẽ q̃udã veri. ſm̃ ve
ro qꝛ nõ eſt recedit ab eius ſimilitudine. ꝛ iõ hoc qð dico
fallere ſm̃ qꝛ importat de actõne originẽ hꝫ de ſimilitudi
ne ſed quãtũ ad id quod defectũ importat in quo forma
liter rõ falſitatis ꝯſiſtit ex diſſimilitudine ꝯſurgit. ꝛ ideo
dͬ Auguſtin⁹ in libro de vera religi. qꝛ ex diſſimilitudi-
Solu. ar- ne falſitas oritᷣ ¶ Ad primũ ergo eorũ q̃ obijciuntᷣ con
gu. ĩ oppoᵐ tra dicẽdũ qꝛ nõ ex qualibet ſimilitudine nata ẽ decipi ſꝫ
inductoꝝ. ex magna ſilitudine in qua diſſimilitudo inueniri põt ſed
Ad .i. nõ de facili. ꝛ iõ ex ſilitudine maiori vl' minori decipitur
aĩa ſm̃ maiorẽ vel minorẽ pſpicacitatẽ ad tatõnẽ diſſimi-
litudinis ꝛ ſilitudinis ſilitudinẽ inueniẽdũ. nec tñ ſimplr̃
enũciari p̃t aliqua res falſa ex eo qꝛ q̃ꝫcũqꝫ in errorẽ idu
cit ſed ex eo qꝛ nata ẽ pluries ſapiẽtes fallere. Creature aũt
quãuis aliquã dei ſilitudinẽ gerãt in ſe ipis tñ maxima
diſſimilitudo ſubeſt vt nõ niſi ex magna iſipiẽtia ꝯtingat
qꝛ ex tali ſilitudine mens decipiatᷣ vnde ex p̃dicta ſilitudi
ne ꝛ diſſimilitudine creaturaꝝ ad deũ nõ ſequitᷣ qꝛ oẽs
Ad 2ᵐ creature debeãt dici falſe ¶ Ad ſedm̃ dõm qꝛ q̃dam exiſti
mauerũt deũ eẽ corpus ꝛ cũ deus ſit vnitas qua oĩa ſꝫ
vnũ p ꝯñs exiſtimauerũt corpus eſſe vnitatẽ ipam ꝓpter
ipſam ſimilitudinẽ vnitatis. ſm̃ h̃ ergo corpus falſa vni-
tas dͬ inq̃ꝫtum aliquos in errorem iduxit vl' inducere p̃t
vt crederetᷣ vnitas ¶ Ad terciũ. dõm qꝛ duplex ẽ pfectio
Ad 3ᵐ ſ. p̃ma ꝛ ſcd̃a. p̃ma pfectõ eſt forma vniuſcuiuſqꝫ p quam
Perfectio habet eſſe vnde ab ea nulla res deſtituitᷣ dũ manet. ſcd̃a p
duplex. fectõ eſt opatio que eſt finis rei vel id p qð in finẽ deueni
tur ꝛ hac pfectione interdũ res deſtituitᷣ. ex prima aũt p-
fectione reſultat rõ veri in rebus. ex hoc eñ qꝛ res formã
habet artẽ diuini intellectus imitatᷣ ꝛ ſui noticiã in aĩa gi
gnit ſed ex pfectione ſcd̃a ꝯſequitᷣ in ipſa rõ bonitatis q̃
ꝯſurgit ex fine Et iõ malũ ſimplr̃ inuenitᷣ in rebus nõ aũt
Ad 4ᵐ falſum ¶ Ad quartũ dõm qꝛ ſm̃ phm̃ in tercio ethicoꝝ
ipm verũ eſt bonũ intellectus. ſm̃ hoc intellectus opatõ
eſt pfecta qꝛ ſua ꝯceptio eſt vera. ꝛ qꝛ enunciatio eſt ſignũ
intellectus ideo veritas eius ẽ ipius finis nõ aũt ẽ ita in
reb; alijs ꝛ ꝓpter hoc nõ ẽ ſimile

V Ndecimo queritur

An falſitas ſit ĩ ſenſu Et videtᷣ qꝛ nõ Intelle
1. ctus eñ ſemper eſt rect⁹ vt dͬ in tercio de aĩa. ſed intelle
ctus eſt ſuperior ps in hoĩe. ergo ꝛ alie ptes hoĩs rectitu
dinem eius ſequuntur. ſicut ꝛ in mũdo maiori inferiora
diſponuntᷣ ſm̃ ſupiorẽ motũ. g̃ ꝛ ſenſus q̃ ẽ inferior ps
2º aĩe ſp̄ erit rectus. nõ ergo erit in eo falſitas ¶ Preterea
Auguſti. dͬ in libro de ꝟa reli. ipi oculi non fallunt nos.
nõ aũt enũciare põt oĩno niſi affectõem ſuã. qꝛ ſi oẽs
corpis ſenſus ita enunciãt vt afficiuntᷣ qd ab eis ampli⁹
exigere debemus ignoro. ergo in ſenſib; nõ eſt falſitas.
¶ Preterea Augu⁹. in libro de veritate dͬ. nõ videtur
3º mihi veritas vel falſitas in ſenſu eſſe. ſꝫ in opinione ꝛ ſic
habetᷣ poſitũ. ¶ Sꝫ ꝯtra ẽ qð Anſelm⁹ dͬ. ẽ q̃dẽ in ſen
ſib; noſtris nõ veritas ſimplr̃ nã fallunt nos aliquando.
¶ Preterea ſm̃ Aug⁹. in libro ſoli. falſum ſolet dici qð
a veriſilitudine lõge abeſt. ſꝫ tñ hꝫ ad verũ nõnullã imi-
tatõem ſꝫ ſenſus hꝫ ſilitudinẽ q̃ndã q̃rũdã reꝝ q̃ nõ ſꝫ
ita in reꝝ natura. ſicut eſt q̃ñqꝫ qꝛ vnũ duo videatᷣ vt cũ
oculus cõp̄mitur. g̃ in ſenſu ẽ falſitas. Sꝫ diceres qꝛ
qꝛ ſenſus nõ decipitᷣ in ꝓprijs ſenſibilib;. ſꝫ cõib; Sꝫ cõ-
tra. q̃ñcũqꝫ aliq̃d apprehẽditᷣ de aliquo aliter q̃ ſit. eſt ap
prehenſio falſa. ſꝫ qñ videtᷣ corp⁹ albũ mediante vitro vi
ridi ſenſus apprehẽdit aliter q̃ꝫ ſit. qꝛ apprehẽdit illð vt
viride. ꝛ iõ iudicat niſi ſupius iudiciũ aſſit p qð detegatᷣ
falſitas. g̃ ſenſus decipitᷣ etiã in ꝓprijs ſenſibilib; ¶ Rᵒ Rᵒ
dõꝫ qꝛ cognᵒ nr̃a q̃ a reb; initiũ ſumit h̃ ordine ꝓgreditᷣ
vt p̃mo incipiat in ſenſu. Scd̃o pficiatᷣ in intellectu. vt
vt ſic ſenſus inueniatᷣ q̃dãmõ medius inter intellectum
et res. eſt eñ reb; cõpatus quaſi intellectus. intellectui
cõpat⁹ quaſi res q̃dã Et iõ in ſenſu dͬ eẽ veritas vel fal-
ſitas duplr̃. vnoᵒ ſm̃ ordinẽ ſenſus ad intellectum ꝛ ſic
dͬ eſſe ſenſus falſus vel verus ſicut ꝛ res inq̃ꝫtuꝫ. ſ. facit
verã vel falſaꝫ exiſtimatõem in ĩtellectu. ſicut res inq̃ꝫtũ
faciunt veram exiſtimatõnem in ſenſu vel falſam. Alioᵒ
ſm̃ ordinẽ ſenſus ad res. ꝛ ſic dͬ veritas vel falſitas in
ſenſu ſicut ꝛ in intellectu inq̃ꝫtũ ſcꝫ iudicat eẽ vel nõ eſſe
qð eſt vel qð nõ ẽ. Si g̃ loquamur de ſenſu ſm̃ p̃mũ mõ
dũ ſic in ſenſu q̃dãmõ ẽ falſitas. ſenſus eñ ẽ res q̃daꝫ in
ſe ꝛ eſt indicatiu⁹ alteri⁹ rei. ſi g̃ cõpetur ad intellectum
ꝓut ẽ res q̃dã ſic nullo mõ eſt falſitas ĩ ſenſu intellectui
cõpato. qꝛ ſm̃ qꝛ ſenſus diſponitᷣ ſm̃ hoc diſpõem ſuam
intellectui demonſtrat. vñ Aug⁹ dͬ in auctoritate indu-
cta qꝛ nõ põt aĩo enũciare niſi affectõem ſuã Si aũt cõpe
tur ad intellectũ ſm̃ qꝛ ẽ repſentatiu̾ alterius rei. cũ q̃ñqꝫ
repñtet rẽ ei aliter q̃ꝫ ſit ſm̃ hoc ſenſus falſus dͬ inq̃ꝫtũ ẽ
natũ facere falſam eſtimatõem in intellectu q̃uis nõ ne-
ceſſario faciat. ſicut ꝛ de reb; dictũ ẽ. qꝛ intellectus ſicut
iudicat de reb; ita ꝛ de his q̃ a ſenſibilib; officiuntᷣ. ſic g̃
ſenſus intellectui cõpatus ſp̄ facit verã eſtimatõnem in
intellectu de diſpõne ꝓpria. ſꝫ nõ de diſpõe reꝝ. ſi aũt cõ-
ſideretᷣ ſenſus ſm̃ qꝛ cõpatᷣ ad res tũc in ſenſu ẽ ꝟitas ꝛ
falſitas p modũ quo eſt in intellectu. in intellectu autem
p̃mo ꝛ p̃ncipalr̃ inuenitᷣ veritas ꝛ falſitas in iudicio in-
tellectus cõponẽtis ꝛ diuidẽtis. ſꝫ in formatõe q̃ddita-
tum nõ niſi p ordinẽ ad iudiciũ qð ex formatõne p̃dicta
ꝯſeq̃tur. vñ ꝛ in ſenſu ꝓprie veritas ꝛ falſitas dͬ ſm̃ h̃ qꝛ
iudicat. ſ. de ſenſibilib;. ſꝫ ſm̃ qꝛ ſenſibile apprehẽdit nõ ẽ
veritas ꝛ falſitas ꝓprie. ſꝫ ſolũ ſm̃ ordinẽ ad iudiciũ p-
ut ſcꝫ ex apprehẽſione tali natũ ẽ ſeq̃ tale vel tale iudiciũ
ſenſus aũt iudiciũ de q̃buſdã eſt naturale ſicut de ꝓprijs
ſenſibilib;. de q̃buſdã aũt q̃ſi p quãdã collatõem quã fa
cit in hoĩe vis cogitatiua q̃ eſt potẽtia ſenſitiue ptis. lo-
co cuius in alijs aĩalib; eſt eſtimatio naturalis. ꝛ ſic iudi
cat vis ſenſitiua de ſenſibilib; cõibus ꝛ de ſenſibilib; p ac
cidens. naturalis aũt actus alicuius rei ſp̄ eſt vno mõ
niſi p accidens impediatur vel ꝓpter defectũ intrinſecuꝫ
vel extrinſecũ impedimentũ. Unde ꝛ ſenſus iudiciũ de
ſenſibilib; ꝓprijs ſp̄ eſt veꝝ niſi ſit impedimentũ in orga
no vel in medio. ſꝫ in ſenſibilib; cõibus ꝛ p accñs interdũ
iudiciũ ſenſus fallitᷣ. Et ſic p3 qualiter in iudicio ſenſus
p̃t eẽ falſitas. Sꝫ circa apprehẽſionẽ ſenſus ſciendũ eſt
qꝛ ẽ q̃dam vis apprehẽſiua q̃ apprehẽdit ſpẽm ſenſibilem
ſenſibili reputẽ ſicut ſenſus ꝓprius. q̃dam ꝟo apprehen-
dit eã re abſente ſicut imaginatio. ꝛ iõ ſenſus ſp̄ apprehẽ-
dit vt eſt. niſi ſit ĩpedimentũ in organo vel in medio. ſed
imaginatio vt plurimũ apprehẽdit rem vt nõ eſt. qꝛ ap-
prehendit rẽ vt p̃ſentẽ cũ ſit abſens. ꝛ iõ dͬ phs. iiij. me-

taphice. ꝙ ſenſus non eſt dñs falſitatis ſed fantaſia.
Ad .1. Ad pͥmum ḡ dōm ꝙ in maiori mundo ſupiora nihil accipiunt de inferiorib ſ3 econuerſo. ſ3 in hoie intellectꝰ q̄ eſt ſupioꝛ aliquid accipit a ſenſu. ꝛ ideo nō eſt ſimile Ad alia p3 ſolō de facili ex eis q̄ ſupra dicta ſunt

Duodecimo querit̃.

.1. Utrꝫ falſitas ſit in intellectu Et videtur ꝙ nō. qꝛ intellectus h3 duas opatōes. ſ. vnam qua format quidditates in qua nō eſt falſum. vt dꝛ phs in 3° de aia. Alia qua cōponit ꝛ diuidit. ꝛ in hac etiā non eſt falſum. vt p3 p Auguſti. in libro de ꝟa rel. q̄ ſic dꝛ. nec quiſꝗ intelligit falſa. ergo falſitas nō eſt in intellectu.
2° ¶ Prete. Augꝰ. i libro .lxxxiij. q. queſtiōe triceſima. oīs q̄ fallit̃ illud in quo fallit̃ nō intelligit. ḡ intellectus ſp eſt verus. ḡ in intellectu nō p̄t eē falſitas.
3° ¶ Preterea Algazel dꝛ aut intelligimꝰ aliqd ſicut ē aut nō intelligimꝰ. ſ3 q̄cūꝗ intelligit rē ſicut eſt. vere intelligit. ḡ intellectꝰ ſp eſt verus. ḡ nō eſt in eo falſitas ¶ S3 ꝯtra ē quod phs dꝛ in 3° de aīa ꝙ vbi eſt cōpoſitio intellectuū. ibi iā3 verꝫ ꝛ falſum eſt. ḡ falſitas inuenit̃ in intellectu.
R̃° ¶ R̃° dōm ꝙ nomen intellectus ſumit̃ ex hoc ꝙ intima rei cognoſcit. ē eīn intelligere q̄ſi intus legere. ſenſus eīn ꝛ imaginatio ſola exterioꝛa cognoſcūt. ſolus aūt intellectꝰ ad eſſentiā rei ꝑtingit. ſed vlterius intellectus ex eſſentijs rerꝫ appꝛehenſis diuerſimode negociat̃ ratiocinando et inqrendo. Nomen ergo intellectus duplr̄ accipi p̄t. vno mō ſm̄ hoc qđ ſe h3 ad hoc tantū a quo pͥmo nomē impoſitū fuit. ꝛ ſic ꝓꝑie dicimus intelligere cū appꝛehendimus q̄dditates rerꝫ. vel cū3 intelligimus illa q̄ ſtatim nota ſunt intellectui notis rerꝫ q̄dditatib. ſicut ſunt pꝛima pͥncipia q̄ cognoſcimus cū terminos cognoſcimꝰ. vn̄ et intellectus habitus pͥncipiorꝫ dꝛ. q̄dditas aūt rei eſt ꝓꝑiū obiectū intellectus. vn̄ ſicut ſenſus ſenſibiliū ꝓpꝛiorꝫ ſp eſt verus. ita ꝛ intellectus in cognoſcēdo qđ q̄d
Nota vt dꝛ in 3° de aīa. ſed tn̄ p accn̄s p̄ōt ibi falſitas accidere inquantū videlic3 intellectꝰ falſo cōponit ꝛ diuidit Qđ ꝯtingit duplr̄. vel inquātum definitōem vnius alteri attribuit. vt ſi aīal rōnale moꝛtale ꝯciperet q̄ſi definitōem aſini. vel inquantū ꝯiungit ptes definitōis ad inuicem q̄ ꝯiungi nō pn̄t. vt ſi ꝯciperet q̄ſi definitōem aſini aīal irrōnale imoꝛtale. hec eīn ē falſa aliq̄ dꝛ aīal irrōnale ē imoꝛtale. ꝛ ſic definitio nō p̄t eē falſa niſi inquātū iplicat affirmatōem falſam. hic aūt duplex modus falſitatis tangit̃ in q̄nto metaph. ſilr̄ nec in pͥmis pͥncipijs intellectꝰ vllo mō decipit̃. Un̄ p3 ꝙ ſi intellectus accipiat̃ ſm̄ illā actionem a qua nomē intellectus iponit̃ nō eſt in intellectu falſitas. Alioͦ p̄t accipi intellectꝰ cōiter ſm̄ ꝙ ad oēs
R̃ 3° ad obiecta p p3 ex dict opatōes ſe extēdit. ꝛ ſic cōpꝛehendit opinionē ꝛ rōcinationem. ꝛ ſic in intellectu ē falſitas. nūꝗ3 tn̄ ſi recta reſolutō fiat in pͥma pͥncipia. Et ſic p3 reſponſio ad obiecta.

Materia ſcđa de ſcia dei.

Utrū in deo ſit

ſcia. Scđo vtrū deꝰ cognoſcat et ſciat ſeipm̄. Terꝰ vtrꝫ deꝰ cognoſcat alia a ſe. Quarto. vtrꝫ de rebus deꝰ habeat ꝓꝑiā cognitōe3 et determinatā. Quinto. vtrꝫ deus cognoſcat ſingularia. Sexto. vtrꝫ itellectꝰ humanus cognoſcat ſingularia. Septimo. vtrꝫ deꝰ cognoſcat ſingulare nūc eē vl̄ nō eē. Octauo. vtrꝫ deꝰ cognoſcat nō entia ꝛ q̄ nō ſunt nec fuerunt nec erūt. Nono. vtrꝫ deꝰ ſciat infinita. Decimo q̄rit̃ incidēt̃. vtrꝫ deꝰ poſſit facere infinita. Undecimo. vtrꝫ ſcia equoce pdicet̃ de deo ꝛ de nobis. Duodecimo. vtrꝫ deꝰ ſciat ſingularia futura ꝯtingētia. Decimotercio. vtrꝫ ſcia dei variabil̄ ſit. Decioq̄rto. vtrꝫ ſcia dei ſit cā rerꝫ. Decioq̄nto. vtrꝫ deꝰ ſciat mala

Queſtio ē de ſcīa dei

Et pͥmo q̄rit̃. vtrū in deo ſit ſcia. Et videt̃ ꝙ nō. id eīn qđ ſe h3 ex additōe ad aliud in ſimpliciſſimo inueniri nō p̄t. ſ3 deꝰ ē ſimpliciſſimus. cū3 ḡ ſcia ſe habeat ex additōe ad eſſentiam. qꝛ viuere addit ſup eē. ꝛ ſcia ſup viuere. videt̃ ꝙ ſcia in deo nō ſit. .1.
¶ S3 diceres ꝙ ſcia in deo ſup eſſentiā nō addit. ſ3 noie ſcie alia pfectio oſtendit̃ in ipo q̄3 noie eēntie. S3 ꝯtra. pfectio 2°
e nomē rei. ſ3 eīn vna res in deo ē eſſentia ꝛ ſcia ḡ eade3 pfectio oſtendit̃ noie eēntie ꝛ ſcie. ¶ Preterea nullum nomē p̄t dici de deo qđ nō ſignificat totā pfectōnem ipius. qꝛ 3°
ſi nō ſignificat totā nihil ipius ſignificat. cū in deo nō inueniat̃ ps ꝛ ſic ei attribui nō p̄t. ſ3 nomē ſcie nō repſentat totā pfectōnem diuinā. qꝛ deꝰ ē ſup oē nomē qđ noiat̃. vt dꝛ in libro de cauſis. ḡ ſcia deo attribui nō p̄t. 4
¶ Preterea. ſcia eſt habitꝰ ꝯcluſionis. itellectꝰ ꝟo habitꝰ pͥncipiorꝫ. ſicut p3 p phm̄. vi. ethi. ſ3 deꝰ nō cognoſcit aliqd p modū ꝯcluſionis. qꝛ ſic diſcurreret a pͥncipijs in ꝯcluſiones eiꝰ itellectus qđ etiā ab angel̄ dyo. remouet. 7. c. de di. no. ergo ſcia nō ē in deo. ¶ Prete. oē qđ ſcit̃. ſcit̃ p aliqd magꝭ no 5
tum. ſ3 deo nō ē aliqd magis vel minꝰ notū. ḡ ſcia in deo eē nō p̄t. ¶ Prete. Algazel dꝛ ꝙ ſcia ē ſigillatio ſcibil̄ in intellectu ſcientis. ſ3 ſigillatio oīno a deo remouet̃. tū3 qꝛ 6
importat receptōem. tū qꝛ iportat cōpōem. ḡ deo ſcia attribui nō p̄t. ¶ Prete. nihil qđ ſonat in impfectōem deo d3 attribui. ſcia ſonat in impfectōe3. qꝛ ſignificat̃ vt habitus 7
vel actꝰ pͥmus ꝛ ꝯſiderare vt ſcđs. vt dꝛ in 2° de aīa. actus aūt pͥmus ē ipfectꝰ reſpectu ſcđi. cū ſit in potētia reſpectu eiuſdē. ḡ ſcia in deo ineniri nō p̄t. ¶ Sed diceres ꝙ in deo nō ē ſcia niſi in actu S3 ꝯtra ſcia dei cā ē rerꝫ 8
ſ3 ſcia ſi deo attribuat̃ ab eterno in deo fuit. ſi ḡ ſcia i deo nō fuit niſi in actu ab eterno res pduxit in eē. qđ falſu3 ē
¶ Preterea. in q̄cūꝗ inuenit̃ aliqd reſpondēs ei quod nos ꝯcipimus ex noie ſcie in intellectu ſcimus de eo non 9
ſolū qꝛ ē. ſ3 qđ ē. qꝛ ſcia aliqd ē. ſ3 in deo nō poſſumꝰ ſcire qđ ē. ſ3 qꝛ ē tn̄. vt dꝛ Dam̄. ḡ ꝯceptōi itellectꝰ quā expꝛimit nomē ſcie nihil reſpōdet in deo. ergo ſcia nō ē in eo
¶ Prete. Augꝰ. dꝛ ꝙ deꝰ q̄ ſubterfugit oēm formā itellectum nr̄o pūiꝰ eē nō p̄t. ſ3 ſcia ē q̄dā forma quā itellectꝰ ꝯcipit. ḡ hāc formā deꝰ ſubterfugit. nō ḡ ſcia ē in deo 10
¶ Preterea. intelligere ē ſimplicius q̄3 ſcire ꝛ dignīꝰ. ſ3 ſicut dꝛ in libro de cauſis. cū dicimꝰ deū intelligentē vel intelligentiā nō noiamus eū noie ꝓꝑio. ſ3 nomie cauſati ſui pͥmi. ḡ multo foꝛtius nomē ſcie deo cōpetere non p̄t. 11.
¶ Prete. q̄litas maioꝛē cōpōem iportat q̄3 q̄ntitas. qꝛ q̄litas nō inheret ſube niſi mediante q̄ntitate. ſ3 deo nō attribuimꝰ aliqd qđ ſit in genere q̄ntitat ꝓpter ſuā ſimplicitatē. oē aūt q̄ntū h3 ptes. ḡ cū ſcia ſit in genere q̄litat nullo mō d3 ei attribui. 12
S3 ꝯtra ē qđ dꝛ roma. xi. o altitudo diuiciarꝫ ꝛc. ¶ Prete. Scđm anſelmū i monol̄. oē qđ ſimplr̄ i oīni meliꝰ ē eē q̄3 nō eē deo ē attribuēdū. ſ3 ſcia ē hmōi. ḡ ē deo attribuenda. ¶ Prete. ad ſciam non Cōtra

reqͥrunť niſi tria. ſ. potētia actiua cognoſcentis q̄ de rebꝫ iudicat. res cognita ⁊ vnio vtriuſq̧. ſʒ in deo eſt ſumma potētia actiua. ⁊ ſua eēntia eſt ſumme cognoſcibilis. ⁊ ꝑ ꝯñs ē ibi vnio vtriuſq̧. g̃ deus eſt ſumme ſciens. ꝓbatio medie. vt đꝫ in libro de intelligētijs. ¶ Pͥterea. Subſtantia ē lux. ſʒ lux maxime hʒ virtutē actiuā. q̄đ pʒ ex hoc ꝙ ſeipm̄ diffundit ⁊ multiplicat. ē igiť maxime cognoſcibilis. vñ ⁊ alia manifeſtat. g̃ iſta ſub̃a pͥma q̄ deus ē. ⁊ hʒ

Rſ° potentiā actiuā ad cognoſcendum ⁊ eſt cognoſcibilis.

¶ Rſ° ꝙ ab oībus ſcia deo attribuiť diuerſimode tñ.

Pͥ^a opi° Quidā eīm ſuo itellectu modū create ſcie trāſcēdere nō valētes crediderūt ꝙ ſcīa ſit in deo quaſi aliqua diſpoſitio addita eēntie ei⁹. ſicut ⁊ in nobis eſt. Q̄đ oīno erro-

Reproba° neū eſt ⁊ abſurdū. hoc eīm poſito deus ſumme ſimplex nō eēt. eēt eīm in eo cōpoſitio ſub̃e ⁊ accñtis. nec iterꝝ ipe de⁹ eēt ſuū eē. qꝛ vt đt Boeti⁹ in libro de ebdo. q̄đ ē ꝑticipare aliq̄ mō p̄t. ſʒ eē ipm̄ nullo mō aliq̄ ꝑticipat vel ꝑticipare p̄t. ſi g̃ deus ꝑticiperet ſciam̄ q̄ſi diſpōnem adiunctaʒ ipe nō eēt ſuū eē. ⁊ ita ab alio eē haberet. q̄đ eēt ſibi cauſa

Sc̄da opi° eſſendi. ⁊ ſic nō eēt de⁹. Et iō alij dixerūt ꝙ ꝑ h̄ ꝙ deo ſciam attribuimus vel aliq̄đ hmōi nihil in eo ponimus. ſʒ ſ̄caīnus ipm̄ eē cām ſcie in rebꝫ creatꝫ vt ex hoc dicať

Reprobať 2ª opinio deus ſciens. qꝛ ſciam creaturis infundit. Sʒ q̄uis hoc poſſit eſſe aliq̄ rō veritatis huius ꝓpōnis. q̄ đꝫ. deus eſt ſciens. qꝛ ſciam cauſat. vt Anſel. ⁊ Origeñ. dicere videtur. Nō tñ p̄t eē tota rō veritatꝫ ꝓpter duo. pͥmo. qꝛ eadē rōne de deo p̄dicari poſſet quicq̄đ in rebꝫ cauſať vt diceretur moueri. qꝛ cauſat motū in rebꝫ q̄đ tñ nō đꝫ. Sc̄do qꝛ ea q̄ dicunť de cauſis ⁊ cauſatis nō ex hoc cauſis ineſſe dicunť ꝓpter cauſata. ſʒ potius cauſatis inſunt ꝓpter hoc ꝙ inueniunť in cauſis. ſicut ignis ex hoc ꝙ eſt calidus caliditatē influit aeri ⁊ nō ecōuerſo. ⁊ ſilr̃ deus ex h̄

Tercia opi° ꝙ verā ſciam hʒ. ſciam nobis īfundit ⁊ nō ecōuerſo. Et iō alij dixerunt ꝙ ſcia ⁊ hmōi deo attribuunť ꝑ quādam ſilitudinis ꝓportōem. ſicut attribuiť ei ira vel miā aut huiuſmodi cetere paſſiones. đꝫ eīm de⁹ iratus inq̄ꝫtū facit effectū ſilem irato. qꝛ punit q̄đ eſt effectus ire in nobis q̄ꝫuis in deo paſſio ire nō poſſit eē. Silr̃ āt ꝙ de⁹ đꝫ ſciens. qꝛ effectū facit ſilem effectui ſcientis. ſicut eīm oꝑa ſcientis ꝓcedūt ex determinatꝫ p̄ncipijs ad determinatas fines. ita oꝑa nature q̄ diuinit⁹ fiūt. vt pʒ in 2° ph̄i. Et ſm̄

Reprobať 3ª opinio hanc opinionē ſcia attribueteť deo metaphorice ſicut ⁊ ira ⁊c̄. hmōi. q̄đ dictꝫ Dyoni. ⁊ alioꝝ ſanctoꝝ repugnat.

Quarta opinio ⁊ v̄a q̄ ē bt̄i Thome Et iō aliter đm̄ ē ꝙ ſcia deo attributa ſ̄cat aliq̄đ q̄đ in deo eſt. ⁊ ſilr̃ vita ⁊ eēntia ⁊c̄. hmōi. nec diffñt q̄ꝫtū ad rē ſ̄catā. ſʒ ſolū quantū ad modū intelligendi. eadē eīm res penitus in deo ē eēntia ⁊ vita. ⁊ quicq̄đ hmōi de ipo đꝫ. Sʒ intellect⁹ noſter diuerſas ꝯceptōes hʒ de deo. intelligens in eo vitā ſciam ⁊ hmōi. nec tñ ille ꝯceptōnes ſunt falſe. ꝯceptio eīm intellectus noſtri ſ̄m̄ hoc v̄a eſt. ꝓut rep̄ſentat ꝑ quandā aſſimilatōnem rē intellectā. alias eīm falſa eēt ſi nihil ſubeſſet in re. intellectus aūt noſter nō h̄ mō p̄t repñtare ꝑ aſſimilatōem diuinā eēntiā ſic repñtat creaturas. cū eīm itelligit aliquā creaturā ꝯcipit formam quādā q̄ ē ſilitudo rei ſm̄ totā ꝑfectōem ipius. ⁊ ſic definit res itellectas. Sʒ qꝛ de⁹ intellectū noſtꝝ excedit in infinitū. nō p̄t forma ꝑ intellectū noſtꝝ ꝯcepta repñtare diuinā eēntiā cōplere ſʒ hʒ aliquā modicā imitatōem eius. ſicut etiā videm⁹ in rebꝫ q̄ ſunt extra aīam ꝙ q̄libet res imitať aliq̄ mō deū. ſʒ ip̄fecte. vñ ⁊ diuerſe res diuerſimode deū imitanť. ⁊ ſm̄ diuerſas formas repñtant vnam ſimplicē dei formā. qꝛ in ſua forma ꝑfecte vniť quicquid ꝑfectōis diſtinctim ⁊ multiplr̃ in creaturꝫ inueniť. ſicut ⁊ oēs ꝓprietates numeroꝝ in vnitate q̄dāmō p̄exiſtunt. ⁊ oēs poteſtates miniſtroꝝ in regno aliq̄ mō vniunť i poteſtate regis. ſʒ ſi eēt aliq̄ res ꝑfecte repſentans deū non eēt niſi vna tantū. qꝛ vno mō repñtaret et ſ̄m̄ vnaʒ formā et iō nō eſt ibi niſi vnus filius q̄ eſt ꝑfecta imago patris. Silr̃ etiā intellect⁹ noſter ſm̄ diuerſas ꝯceptōes repſentat diuinā ꝑfectōem. qꝛ vnaq̄q̧ ip̄fecta ē. ſi eīm ꝑfecta eēt vna tm̄ eēt. ſicut ē vnū tm̄ v̄bū intellectus diuini. ſunt g̃ plures ꝯceptōes in nr̄o intellectu repñtantes diuinam eſſentiā. vñ diuina eēntia vnicuiq̧ illaꝝ reſpondet ſicut res ſue imagini imꝑfecte. ⁊ ſic omnes ille conceptiones intellectus ſunt vere. q̄uis ſint plures de re vna. ⁊ qꝛ nomina nō ſ̄cant res niſi mediante intellectu. vt đꝫ p° peri hermen. iō iponit plura noīa vni rei ſm̄ diuerſos modos intelligēdi vel ſm̄ diuerſas rōnes. q̄đ idē eſt. q̄bꝫ tñ oībꝫ

aliq̄đ r̄ndet in re. ¶ Ad pͥmū g̃ đm̄ ꝙ ſcīa nō ſe hʒ ex Ad 1.
additōe ad ens. niſi ſm̄ ꝙ intellectus accipit diſtinctim ſciam alicuius ⁊ eſſentiā ei⁹. additio eīm diſtinctōeʒ preſuppoñit. vñ cū in deo ſm̄ rē nō diſtiguať ſcīa ⁊ eēntia vt ex dictꝫ pʒ. niſi ſm̄ modū itelligēdi. nec ſcia hʒ ſe in eo ex
additōe ad eēntiā ei⁹. niſi ſ̄m̄ modū itelligēdi. ¶ Ad ſecūdū đꝫ ꝙ nō p̄t vere dici ꝙ ſcia in deo ſ̄cet aliā ꝑfectōeʒ Ad 2.
q̄ꝫ eēntia. ſʒ qꝛ ſ̄caſ ꝑ modū alteri⁹ ꝑfectōis ſm̄ ꝙ intel-
lectus noſter ex diuerſis ꝯceptōnibꝫ q̄s de deo hʒ. p̄dicta noīa iponit. ¶ Ad terciū đꝫ ꝙ cū noīa ſint ſigna itellectuū ſm̄ hoc ſe habʒ aliq̄đ noīe ad totalitatē alicuius Ad 3.
rei ſ̄candā ſm̄ ꝙ ſe hʒ intellectus in intelligēdo. intellectus aūt noſter totū deū intelligere p̄t. ſʒ nō totalr̃. totū q̄đē. qꝛ neceſſariū ē vt de ipo aut totū intelligať aut nihil cū in eo nō ſit ꝑs ⁊ totū. ſʒ dico nō totalr̃. qꝛ nō ꝑfecte cognoſcit ipm̄ ſm̄ ꝙ ipe ē in ſui natura cognoſcibilis. ſicut ille q̄ hanc ꝯcluſionē ꝙ dyameter ē aſſymeť coſte cognoſcit ꝓbabiliť ex hoc. ſ. ꝙ ab oībꝫ đꝫ ita. nō tñ cognoſcit eaʒ totalr̃. qꝛ nō ꝑuenit ad ꝑfectum modū cognitōnis quo cognoſcibilis eſt q̄uis cognoſcat totam nullā ꝑtem ei⁹ ignorans. Silr̃ g̃ ⁊ noīa q̄ de deo dicunť ipm̄ totū. ſʒ nō
totaliter ſ̄cant. ¶ Ad quartū đm̄ ꝙ qꝛ illud q̄đ in deo Ad 4
eſt abſq̧ oī ip̄fectōe in creaturꝫ cū aliq̄ defectu inueniať ꝓpter hoc opoꝛtet vt ſi aliq̄đ in creaturis inuentū deo at-
tribuať ſeꝑemus totū q̄đ ad ip̄fectōem ꝑtinet vt ſolum Nota
maneat hoc q̄đ ꝑfectōnis ē. qꝛ ſ̄m̄ hoc eīm creatura deum imitať. dico g̃ ꝙ ſcia q̄ inueniť in nobis aliq̄đ hʒ ꝑfectionis ⁊ aliq̄đ imꝑfectōis. ad ꝑfectōem eius ꝑtinet certitudo ipius. qꝛ q̄đ ſciť certitudinalr̃ ſcitur. ſʒ ad imꝑfectōeʒ ꝑtinet diſcurſus intellectus a p̄ncipijs in ꝯcluſiones. q̄rum ē ſcia. hic eīm diſcurſus nō ꝯtingit niſi ſm̄ ꝙ intellectus cognoſcens p̄ncipia cognoſcit in potētia tm̄ cōcluſiones. ſi eīm actu cognoſceret nō ē ibi diſcurſus cū motus nō ſit niſi exitus de potentia ad actū. đꝫ g̃ in deo ſcia rōe certitudinis de rebꝫ cognitis. nō aūt ratōne diſcurſus p̄dici q̄ etiā nec in angelis inueniť vt Dyoniſi⁹ đt.
¶ Ad q̄ntum đm̄ ꝙ q̄uis deo nō ſit aliq̄đ magis et Ad 5
minus notū ſi ꝯſidereť modus cognoſcentꝫ. qꝛ oīa videt eodē intuitu. tñ ſi ꝯſidereť modus rei cognite deus cognoſcit q̄dam eſſe magis cognoſcibilia in ſeipis. ⁊ q̄daʒ minus. ſicut inter oīa maxime eſt cognoſcibilis ſua eſſentia ꝑ quam quidē oīa cognoſcit non aliquo diſcurſu cū ſimul videndo ⁊ intelligendo eſſentiam ſuam omnia videat. vnde ⁊ inquātum ad iſtum exitum qui poteſt attendi in diuina cognitōne ex parte cognitorum etiā ſaluatur in deo rō ſcientie p̄cipue. ipe eīm p̄ciſe oīa ꝑ cauſam

Ad 6 cognoſcit. ¶ Ad ſextum dōm ꝙ verbū illud Algazel
intelligendum eſt de ſcientia noſtra que in nobis acqui-
ritur per hoc ꝙ res imprimit ſimilitudines ſuas in ani-
mas noſtras. ſed in cognitōne dei eſt econuerſo. quia ab
eius intellectu effluunt forme in oēs creaturas. vnde
ſicut ſcīa in nobis eſt ſigillatio rerum in aīabus noſtris
ita econuerſo forme rerum nō ſunt niſi quedam ſigilla-
Ad 7 tio diuine ſcientie in reb. ¶ Ad ſeptimū dōm ē ꝙ ſcīa
ꝙ ponit in deo nō ponit ꝑ modū habit⁹. ſed magis ꝑ mo
Ad 8 dū actus. qꝛ ipe ſꝑ actu oīa cognoſcit. ¶ Ad octauū dōꝫ
ꝙ a cauſa agente nō ꝓcedit effectus niſi ſm conditōneꝫ
et ideo oīs effectus qui ꝓcedit ꝑ aliquam ſcientiam ſe
quitur determinatōem ſcientie que limitat conditōnes
eius. ⁊ iō res quaꝝ ſcientia dei eſt cauſa nō ꝓcedunt niſi
quando a deo determinatū eſt vt ꝓcedant. ⁊ ideo nō op
tet vt res ſint ab eterno ꝗuis ſcientia dei fuerit ab eter-
Ad 9 no in actu. ¶ Ad nonum dōm ꝙ tunc intellectus dicit
ſcire de aliquo quid eſt quando definit ipm. id eſt quan
do concipit aliquam formam de ipa re que per oīa ipi
rei reſpondet. iam aūt ex dictis patet ꝙ quicquid intelle
ctus noſter de deo concipit eſt deficiens a repſentatōne
eius. ⁊ ideo qd quid eſt ipius dei ſemꝑ nobis occultum
remanet. ⁊ hec eſt ſumma cognitio quam de ipo in ſtatu
vie habere poſſumus. vt cognoſcam⁹ deum eſſe ſupra
oē id qd cogitamus de eo. vt patet ꝑ Dyoni. i. ca. de
Ad 10 myſtica theologia. ¶ Ad decimum dōm ꝙ de⁹ dicit
oēm intellectus noſtri formam ſubterfugere nō quin ali-
qua forma noſtri intellectus ipm aliquo modo repſntat
Ad 11. ſed quia nulla eum repſentat perfecte. ¶ Ad vndecimū
dōm ꝙ ratio quam ſignificat nomē eſt definitio. vt dicit
in quarto metaphi. ⁊ ideo illud eſt nomen ꝓprie alicuius
rei cuius ſignificatū eſt eius definitio. ⁊ quia vt dictū eſt
nulla ratio ſignificata ꝑ ipm nomen definit ipm deū. nul
lum nomen a nobis impoſitum eſt ꝓprie nomen eius. ſꝫ
eſt ꝓprie nomē creature que definitur ratōne ſignificata
per nomen. ⁊ tamē iſta nomina que ſunt creaturarū no-
mina deo attribuuntur ſm ꝙ in creaturis aliqua ſimili
Ad 12 tudo eius repſentatur. ¶ Ad duodecimū dōm. ꝙ ſcien
tia que deo attribuitur nō eſt qualitas. ⁊ pma qualitas
quātitati aduenīens eſt qualitas corporalis non quali-
tas ſpiritualis ſicut eſt ſcientia.

Ecūda querit. vtr

1. deus cognoſcat vel ſciat ſeipm. Et videtur
ꝙ non. ſciens eīm refertur ad ſcitum ſm ſuā
ſcientiam. ſed ſicut dē Boetius in libro de trini. eſſentia
in diuinis continet vnitatem. relatio multiplicat trinita
tem. ſcꝫ ꝑſonaꝝ. ergo oporꝫ ꝙ in deo ſcitum ſit diſtinctū
ꝑſonaliter a ſciente. ſed diſtinctio ꝑſonarum in diuinis
nō patitur reciprocam loquutōem. nō eīm pater dī ſe ge-
nuiſſe. quia genuit filium. ergo in deo concedi nō debet
2 ꝙ cognoſcat ſeipm. ¶ Preterea In libro de cauſis dicit
oīs ſciens eſſentiā ſuā eſt rediens ad eēntiam ſuā reditō
ne cōpleta. ſꝫ de⁹ nō redit ad eēntiā ſuā cū nūꝗ ab eſſen
tia ſua egrediat. nec poſſit eē reditus vbi non pceſſit diſ-
ceſſus. ergo deus nō cognoſcit eēntiā ſuā. ⁊ ita neſcit ſeipm.
¶ Preterea. Scīa eſt aſſimilatio ſcientis ad rē ſcitā. ſꝫ
3 nihil ē ſile ſibiipi. qꝛ ſilitudo nō ſibiipi ē. vt dē Hila. ergo de
4 us nō cognoſcit ſeipm. ¶ Prete. Scīa nō ē niſi de vli. ſꝫ
deus nō ē vle. qꝛ vle oē eſt ꝑ abſtractōem. a deo aūt cuꝫ
ſit ſimpliciſſimus nō pt fieri abſtractio. ergo deus non co-
gnoſcit ſeipm. ¶ Prete. Si deus ſciret ſe intelligeret ſe. 5
cū intelligere ſit ſimplicius ꝗ ſcire. ⁊ ꝓpter hoc deo ma-
gis attribuendū. ſed deus nō intelligit ſe. ergo nec ſcit ſe. ꝓ
batio medie Aug⁹. dī in li. lxxxiij. q. q. 16. oē qd ſe in-
telligit cōphendit ſe. nihil aūt pt cōphendi niſi finitū. vt
6 pꝫ ꝑ Auguſti. ex eodē loco. ergo de⁹ nō itelligit ſe. ¶ Pre
terea Augu⁹. ſic argumētat ibidē. nec intellectus noſter
infinit⁹ eē vult ꝗuis poſſit. qꝛ notus eē ſibi vult. ex quo
habet ꝙ illud qd vult ſe noſſe nō vult ſe eē infinitū. ſꝫ de⁹
vult ſe eē infinitū cum ſit infinitus. ſi eīm eēt aliqd qd ſe
eē nō vellet nō eēt ſumme bonus. ergo nō vult ſibi eē notus
ergo nō cognoſcit ſe. Sꝫ diceres ꝙ ꝗuis deus ſit infini-
tus ſimplr ⁊ velit ſe eē infinitū ſimplr. nō tū eſt infinitus
sibi ſed finitus. ⁊ ſic etiā nō vult ſe eſſe infinitū ¶ Sꝫ 7
ꝯtra. vt dī in 3° phicoꝝ. infinitum dī aliqd ſm ꝙ eſt in-
tranſibile. ⁊ finitū ſm ꝙ tranſibile. ſed ſicut ꝓbatū eſt in
ſexto phiſi. infinitū nō pt tranſiri neqꝫ a finito neqꝫ ab in
finito. ergo deus ꝗuis ſit infinitus nō poteſt ſibiipi eſſe fi- 8
nitus. ¶ Prete. Illud quod eſt deo bonum ſimplr ē bo
num. ergo quod eſt deo finitum. ſimplr eſt finitū. ſꝫ de⁹ nō
eſt ſimplr finitus. ergo nec ſibiipi finitus eſt. ¶ Prete. de⁹
nō cognoſcit ſe niſi ſm ꝙ ad ſeipm cōparat. ſi ergo ſibiipi ē 9
finitus cognoſcet ſeipm finite. non eſt aūt finitus. ergo co-
gnoſcit ſe aliter ꝗ ſit. ⁊ ita de ſeipo habebit cognitōeꝫ fal
ſam. ¶ Prete. Inter eos q cognoſcūt deū vnus mag 10
cognoſcit ſm ꝙ modus cognitōis vnius excedit moduꝫ
cognitōnis alterius. ſed deus in infinitū mag ſe cogno
ſcit ꝗ aliqs alius eū cognoſcat. ergo modus quo ſe cognoſcit
eſt infinitus. ergo infinite ſeipm cognoſcit. ⁊ ſic nō eſt ſibi-
ipi finitus. ¶ Prete. Augu⁹. in libro. lxxxiij. q. probat
ꝙ rem aliquā nō poteſt aliquis alio plus intelligere hoc 11.
mō. quiſquis illam rem aliter intelligit ꝗ eſt fallitur. ſed
oīs qui fallitur id in quo fallitur nō intelligit. quiſqs
ergo vllam rem aliter ꝗ eſt intelligit nō eam intelligit.
nō igit pt quicꝗ intelligi niſi vt eſt. ergo cū oīs res ſit vno
mō ab oīb vno mō intelligit. ⁊ iō nullam rem aliqs alio
meli⁹ itelligit. ſi ergo de⁹ ſeipm intelligeret nō plus ſe itelli
geret ꝗ alij itelligāt eū. ⁊ ſic i aliq creatura creatori eq-
retur qd eſt abſurdū ¶ Sed ꝯtra eſt qd dē Dyo. vij. Cōtra
ca. de di. no. ꝙ diuina ſapientia ſeipam cognoſcēs omnia
alia cognoſcit. ergo deus pcipue cognoſcit ſeipm So- Solo
lutio dōm ꝙ cum dī aliquid ſeipm cognoſcere dī illō eē
cognoſcens ⁊ cognitum. vnde ad ꝯſiderandū qualiter de
us ſeipm cognoſcat oporꝫ videre ꝑ quam naturam ali
quid ſit cognoſcens ⁊ cognitum. Sciendum eſt igitur
ꝙ aliqua res inuenitur ꝑfecta dupl. vno modo ſm ꝑfe- Nota.
ctōnem ſui eſſe quod ei cōpetit ſm ꝓpriam ſpeciem. ſed
quia eſſe ſpecificum vnius rei eſt diſtinctum ab eſſe ſpeci
fico alterius rei. ideo in qualibet re creata huiuſmodi ꝑfe
ctioni tantū deeſt de ꝑfectōne ſimplr quantū ꝑfectius in
alijs ſpeciebus inuenitur. vt ſic cuiuſlibet rei ꝑfectio in
ſe conſiderate ſit impfecta. veluti pars perfectōnis to-
tius vniuerſi que ſurgit ex ſingulaꝝ rerum ꝑfectionib
inuicem congregatis Unde vt huic ꝑfectōni aliquod re
medium eſſet inuenitur alius modus ꝑfectōnis in reb
creatis ſm ꝙ ꝑfectio que eſt ꝓpria vnius rei in altera re
inuenitur. ⁊ hec eſt ꝑfectio cognoſcentis inquantum co-
gnoſcens. quia ſm hoc a cognoſcente aliquid cognoſcit
ꝙ ipm cognitum aliquo modo eſt apud cognoſcentem
et ideo in tercio de anima dī anima eſſe omnia quodam
mō. quia nata eſt oīa cognoſcere. ⁊ ſm hūc modū poſſi-
bile eſt vt in vna re totius vniuerſi ꝑfectio exiſtat. vnde

hec eſt vltima ꝑfectio ad quam anima venire poteſt ſm
phos vt in ea deſcribat᷑ tot⁹ ordo vniuerſi ⁊ cauſaꝝ ei⁹
Nota in quo eſſe finē vltimū hois poſuerūt. quod ſm nos erit
in viſione dei. q2 ſm Grego. qd eſt quod nō videant qui
videntē oia vident. ꝑfectio aūt vnius rei in altera re eſſe
nō pt ſm determinatū eſſe qd habebat in illa re. ⁊ ideo
ad hoc ꝙ nata ſit eſſe in altera re oportet eam ꝯſiderari
abſqȝ hijs q̄ nata ſunt eam determinare. ⁊ quia forme ⁊
ꝑfectōnes reꝝ ꝑ materiam determināt᷑ . inde eſt ꝙ ſm
hoc aliqua res eſt cognoſcibilis. ſm ꝙ a materia ſeꝑatur
Vn̄ oportet ꝙ ⁊ id in quo ſuſcipitur talis rei ꝑfectio ſit
immateriale. ſi em̄ eſſet materiale ꝑfectio recepta in eo
eſſet ſm aliquod determinatū eſſe. ⁊ ita non eſſet in eo
ſm ꝙ eſt cognoſcibilis. ſcȝ vt exiſtens ꝑfectio vnius eſt
nata eſſe in altero. Et ideo errauerunt antiq̄ phi qui po
ſuerunt ſile ſili cognoſci volentes ꝑ hoc ꝙ anima que co
gnoſcens eſt oīa ex omnibus materialr̄ ꝯſtitueretur vt
terra terram cognoſceret. aqua aquam. ⁊ ſic de alijs. pu/
tauerunt em̄ ꝙ ꝑfectio rei cognite in cognoſcente eſſe de
beat ſm ꝙ habet eē determinatū in ꝓpria natura. nō aūt re/
cipitur ita forma rei cognite in cognoſcente. vnde ⁊ Cō
menta. dt in 3° de anima ꝙ nō eſt idem modus receptio
nis qua forme recipiuntur in intellectu poſſibili ⁊ in ma
teria p̄ma. quia oportet in intellectu cognoſcente recipi
aliquid immaterialiter. ⁊ ideo videmus ꝙ ſm ordinem
immaterialitatꝭ in rebus ſm hoc in eis natura cognitō
nis inuenitur. plante em̄ ⁊ alia que inſenſibilia ſunt nihil
immaterialr̄ poſſunt recipe. ⁊ ideo oīni p̄uantur cogni/
tione. vt patȝ in ſcđo de anima. Senſus aūt recipit ſpēs
ſine materia. ſȝ tamē cum ꝯditionib⁹ materialib⁹. intelle/
ctus aūt a ꝯditionib⁹ materialib⁹ ſpēs depuratas recipit
Similr̄ etiam ordo eſt in cognoſcibilib⁹. res em̄ materia/
les vt Cōmenta. dt nō ſunt intelligibiles niſi ꝙ nos fa/
cimus eas intelligibiles. ſunt em̄ intelligibiles in poten
tia tm̄. ſed actu intelligibiles efficiuntur ꝑ lumen intelle/
ctus agentis. ſicut ⁊ colores actu viſibiles ꝑ lumen ſolis
Sed res immateriales ſunt intelligibiles ꝑ ſeip̄as. vn̄ ma
gis ſunt note ſm naturam q̄uis minus note nobis . q̄a
igitur deus eſt in fine ſeꝑatōnis a materia cum ab omni
potentialitate immunis penitus. relinq̄tur ꝙ ip̄e ſit maxi/
me cognoſcens ⁊ maxime cognoſcibilis. vnde eius natu/
ra ſub hoc ꝙ habet eſſe realr̄ ſm hoc cōpetit ei ratio co/
gnoſcibilitatis. ⁊ q2 ſm hoc deus eſt ſm ꝙ natura ſua ē
ſibi ſm hoc etiā ⁊ cognoſcit ſm ꝙ natura ſua eſt ſibi ma
xime cognoſcitiua. vn̄ Auic. dt in octauo metaphi. ſic ꝙ
Ad 1. ip̄e intellector eſt ⁊ apprehenſor ſui eo ꝙ ſua q̄ditas eſt
ſpoliata. ſ. a materia rei q̄ ē ip̄emet. ¶ Ad p̄mū ḡ dōȝ ꝙ
trinitas ꝑſonaꝝ multiplicat᷑ in diuinis ꝑ relatōes q̄ rea/
liter ſunt in deo. ſ. relatōes originis. ſȝ relatio q̄ ſcat᷑ cum
dr̄ deus cognoſcit ſeip̄m nō ē realis aliqua relatio. ſȝ rō/
nis tm̄. q̄ncunqȝ em̄ idē ad ſeip̄m refert᷑ nō eſt talis rela/
tio aliq̄d in re. ſȝ in rōne tm̄ eo ꝙ realis exigit duo extre/
Ad 2 ma. ¶ Ad ſcōm dōm ꝙ loquutio hec de qua dr̄ ꝙ ſciēs
ſe ad eēntiā ſuā redit eſt loquutio metaphorica nō em̄ in
intelligendo ē motus vt ꝓbat᷑ in vij. phi. vn̄ nec ꝓprie lo/
quendo eſt ibi receſſus aut reditus. ſȝ ꝓ tanto dr̄ eſſe ibi
ꝓceſſus vel motus inquantū ex vno cognoſcibili ꝑueni
tur ad aliud ⁊ in nobis fit ꝑ quendā diſcurſum ſm ꝙ eſt
exitus ⁊ reditus in aīam noſtram dum cognoſcit ſeip̄aȝ
p̄mo em̄ actus ab ip̄a exiens terminatur ad obiectum et
deinde reflectitur ſupra actum. ⁊ deinde ſupra eſſentiaȝ
et potentiā ſm ꝙ actus cognoſcuntur ꝑ obiecta ⁊ potē/
tie ꝑ actus. ſed in diuina cognitōne nō eſt aliquis diſcur/
ſus vt dictum eſt p̄us ꝙ ꝑ notum in ignotum deueniat
Nihilominus tamē ex parte cognoſcibiliū poteſt quidā
circuitus in eius cognitōne inueniri dum. ſ. cognoſcens
eſſentiam ſuam res alias intuetur in quib⁹ eſſentie ſue
ſilitudinem videt. ⁊ ſic quodāmodo ad eſſentiam ſuam
redit nō quaſi eſſentiam ſuam ex alijs rebus cognoſcat.
ſicut in anima noſtra accidebat. Sed tamē ſciendū ꝙ re/
ditio ad eſſentiam ſuam in libro de cauſis nihil aliud di
citur niſi ſubſiſtentia rei in ſeip̄a. forme em̄ in ſe nō ſubſi/
ſtentes ſunt ſuꝑ aliud effuſe ⁊ nullatenus ad ſeip̄as col
lecte. ſed forme in ſe ſubſiſtentes ita ad res alias effun/
duntur eas ꝑficiendo vel eis influendo ꝙ in ſeip̄is ꝑ ſe
manent. ⁊ ſm hunc modum deus maxime ad eſſentiam
ſuam redit. quia oīmbus ꝓuidens ac ꝑ hoc quodāmo/
do in oīa exiens ⁊ ꝓcedens in ſeip̄o fixus ⁊ immixtus Ad 3.
ꝑmanet. ¶ Ad tercium dōm ꝙ ſimilitudo que eſt rela/
tio realis diſtinctōnem rerum requirit. ſed ei que eſt ra/
tionis relatio tm̄. ſufficit in ſimilibus diſtinctio ratōnis.
¶ Ad quartū dōm ꝙ vniuerſale eſt ꝓ tanto intelligibi Ad 4
le. quia eſt a materia ſeparatum. vnde illa que nō ſunt ꝑ
actum intellectus noſtri a materia ſeꝑata. ſȝ ꝑ ſeip̄a ſunt
ab oīni materia libera maxime cognoſcibilia ſunt. ⁊ ſic de Ad 5
us maxime intelligibilis eſt q̄uis nō ſit vle. ¶ Ad qn̄/
tum dōm ꝙ deus ⁊ ſcit ſe ⁊ cōphendit ſe q̄uis ſimplr̄ lo
quendo infinitus ſit. nō em̄ eſt infinitus p̄uatiue. ſic em̄
rō infiniti ꝯgruit q̄titati. hȝ em̄ ꝑtem poſt ꝑtem in infi/
nitū. vn̄ impoſſibile eſt ſi debeat cognoſci ſm rōnem ſue
infinitatis. niſi vt ſcȝ ꝑs poſt partē cognoſcatur. ⁊ ſic nul
lo modo poterit cōphendi. quia nunqȝ poterit deuenire
ad finem cum finem nō habeat. Sed deus dr̄ infinit⁹ ne
gatiue. quia ſcȝ eius eſſentia ꝑ aliquid nō limitatur. ois
aūt forma in aliquo recepta terminat᷑ ſm modū recipien
tis. vn̄ cū eē diuinū nō ſit in aliquo receptū. q2 ip̄e eſt ſuū
eſſe ⁊ hoc eē nō eſt finitū. ⁊ ꝓ tanto dr̄ eēntia infinita. q2
in quolibet intellectu creato vis cognitiua eſt finita cum
ſit in aliquo recepta nō pt intellectus noſter ꝑuenire ad
cognoſcendū ip̄m ita clare ſicut cognoſcibilis ē. ⁊ ſm h̄
nō pt ip̄m cōphendere. vt ſup̄ dictū ē. ſȝ q2 eodē nō quo
eēntia diuina ē infinita ⁊ vis cognitiua ip̄ius eſt infinita.
ſua cognitio ē tm̄ efficax quāta ē eius eēntia. ⁊ iō ꝑuenit
ad ꝑfectā ſui cognitōem ⁊ ſm hoc cōphendere dicit᷑. non
quia ꝑ cōprehenſionē talem ip̄i cognito finis aliquis ſta
tuatur ſed ꝓpter ꝑfectōnem cognitōnis cui nihil deeſt
¶ Ad ſextum dicendū ꝙ cum intellectus noſter ſit fini/ Ad 6
tus ſm naturam ſuam. ideo nō pt aliqd infinitū cōphē
dere vel intelligere ꝑfecte. ⁊ ideo ſuppoſita iſta ei⁹ natura
ꝓcedit ratio Auguſti. ſed natura intellectus diuini eſt Ad 7
alia ⁊ propter hoc ratio nō ſequitur. ¶ Ad ſeptimum
dōm ꝙ ſi fiat vis in verbo ꝓprie loquēdo deus nec alijs
nec ſibi finitus eſt. ſed ꝓ tanto dr̄ finitus ſibi. q2 hoc mō
a ſeip̄o cognoſcit᷑. ſicut aliq̄d finitū ab intellectu finito. ſi
cut em̄ intellectus finit⁹ pt ꝑuenire ad finē cognitōis in
re finita. ita intellectus ei⁹ ꝑuenit ad finē cognitōnis ſui
ip̄ius. Illa tm̄ rō infiniti q̄ dr̄ intrāſibile ē īfiniti p̄uatiue
accepti de q̄ nihil ad ꝓpoſitū. ¶ Ad octauū dōm ꝙ in Ad 8
oib⁹ illis q̄ deſignāt in his quātitatē q̄ ad ꝑfectōem ꝑti/
net ſeq̄tur ſi aliq̄d cōꝑatū deo ſit tale ꝙ ſimplr̄ ſit tale. ſi/
cut ſi deo cōparatum eſt magnū ꝙ ſit ſimplr̄ magnum. ſed
in illis que ꝑtinent ad imꝑfectōnem nō ſeq̄tur . non em̄
ſeq̄tur ꝙ ſi deo aliquid cōꝑatum ſit ꝑuum ꝙ ſimplr̄ ſit
ꝑuum. q2 oia deo cōꝑata nihil ſunt. ⁊ tn̄ ſimplr̄ nō nihil

ſunt. vñ qđ eſt bonum deo cõpatum ſimpliciter bonum
eſt. ſed qđ eſt finitum in deo non ſequit̃ ſimpliciter finitum
eſſe. quia finitum ad quãdam imperfectionem pertinet
ſed bonum ad perfectionem. in vtriſq; tamẽ aliquid ſim
pliciter eſt tale qđ ſm iudicium diuinum tale inuenitur
Ad 9 ¶ Ad nonum dicenduʒ eſt. ꝙ cum deus dicitur finite
ſeipum cognoſcere hoc dupliciter intelligi poteſt. vno
modo vt modus referatur ad rem cognitam vt ſcʒ co-
gnoſcat ſe eſſe finitum. ꝛ ſm hũc intellectum eſt falſum.
qꝛ ſic cognitio ſua eſſet falſa. Alio modo vt modus refe
ratur ad cognoſcentem. ꝛ ſic adhuc dupliciter poteſt in-
telligi. vno modo vt ly finite nihil aliud ſit ꝙ̃ ꝑfecte. vt
dicatur finite cognoſcere qui peruenit ad finem cogniti
onis. et ſic deus finite ſeipm̃ cognoſcit. Alio modo vt
ly finite ꝑtineãt ad efficaciam cognitionis. ꝛ ſm hoc in-
finite cognoſcit. quia eius ꝯgnitio eſt in infinitum effi-
cax. ex hoc aũt ꝙ ſibiipi eſt finitus modo predicto nõ po
Ad 10 teſt ꝯcludi ꝙ ſm ſe finite cognoſcat niſi eo modo quo
dictum eſt verum eſſe ¶ Ad. x. dicẽdum ꝙ ratio illa ꝓ-
cedit ſm ꝙ ly finite ꝑtinet ad efficaciam ꝯgnitionis. et
ſic planũ eſt ꝙ nõ ꝯgnoſcit ſe finite. ¶ Ad. xi. dicenduʒ
Ad. ii. ꝙ cum aliuʒ alio plus intelligere dicimus dupliciter po
teſt intelligi. vno modo vt ly plus ꝑtineat ad modũ rei
cognite. ꝛ ſic nullus intelligẽtiũ plus alio intelligit de re
intellecta ſm ꝙ ẽ intellecta. quicũq; eñ rei ĩtellecte plus
attribuit vel minus ꝙ̃ natura rei habeat errat ꝛ nõ intel
ligit. Alio modo poteſt referri ad modũ cognoſcentis.
et ſic vnus alio plus intelligit ſm ꝙ vnus alio perſpica-
cius intelligit. ſicut angelus homine ꝛ deus angelo. ꝛ ꝓ-
pter potentiorẽ vim intelligendi. et ſimiliter etiaʒ eſt in-
telligenda illa q̃ ad hoc probãdum aſſumitur. ſcʒ intelli
gere rem aliter ꝙ̃ ſit. quia hoc eſſet intelligere rẽ eſſe ali-
ter ꝙ̃ ſit. quia hoc oportet intelligere rem eſſe aliter ꝙ̃ ſit
ſi eñ ly aliter ſit modus rei cognite. tũc nullus intellect⁹
intelligit rem aliter ꝙ̃ ſit. ſi aũt ſit modus ꝯgnoſcentis
ſic q̄libet itelligẽs rẽ materialr̃ intelligit aliter ꝙ̃ ſit. qꝛ res
q̃ habet eſſe materialiter immaterialiter ſolum intelligit̃

T Ertio querit̃: vtruʒ

deus ꝯgnoſcat alia a ſe. Et videtur ꝙ non
1. Intellectuũ eñ eſt ꝑfectio intelligẽtis. ſʒ nihil aliud ab
ip̄o poteſt eſſe ꝑfectio eius. qꝛ ſic eſſet aliq̃d eo nobilius.
ergo nihil aliud ab ip̄o p̄t eſſe intellectũ ab eo. Sed di-
ceres ꝙ res vel creatura ſm ꝙ eſt ꝯgnita a deo eſt vnuʒ
2 cũ ipſo. ¶ Sed ꝯtra. Creatura nõ eſt vna cum deo niſi
ſm ꝙ eſt in eo. ſi ergo de⁹ nõ cognoſcit creaturã niſi ſm
ꝙ eſt in eo. ꝛ ita nõ ꝯgnoſcit eam ſm ꝙ eſt in ꝓpria na-
3 tura. ¶ Preterea Si intellectus diuinus cognoſcit crea
turã. aut ꝯgnoſcit ipſam ꝑ eſſentiam ſuã aut ꝑ aliqđ aliđ
extrinſecũ. ſi ꝑ aliud extrinſecũ mediũ. cũ om̄e mediuʒ q̃
ꝯgnoſcitur ſit forma vel ꝑfectio ꝯgnoſcentis. qꝛ eſt for-
ma ip̄ius inq̃ntum eſt cognoſcens. vt patet in ſpecie lapi
dis in pupilla. ſequeret̃ ꝙ aliquid extrinſecũ a deo eſſet
ꝑfectio eius. qđ abſurdũ eſt. Si aũt ꝯgnoſcit creaturaʒ
ꝑ eſſentiam ſuam. cũ eſſentia ſua ſit aliud a creatura. ſeq̃-
retur ꝙ ex vno ꝯgnoſcet aliud. ſed omnis intellectus ex
vno ꝯgnoſcens aliud eſt intellectus diſcurrẽs ꝛ ratioci
nans. ḡ in intellectu diuino eſt diſcurſus. ꝛ ſic erit imꝑfe
4 ctus. qđ eſt abſurdũ ¶ Pre. Mediũ ꝑ qđ res ꝯgnoſcit̃
debet eẽ ꝓportionatũ ei qđ ꝑ ip̄m cognoſcit̃. ſʒ eſſentia di
uina nõ eſt ꝓportionata ip̄i creature cũ in infinitũ ip̄aʒ ex
cedit. Infiniti aũt ad finitũ nulla eſt ꝓportio. ḡ deus co-
gnoſcendo eſſentiam ſuã nõ p̄ot cognoſcere creaturam.
¶ Preterea Phus in. ij. metaphiſice ꝓbat. ꝙ deus tãtũ 5
ſeipſum cognoſcit. ſed tãtũ idẽ eſt qđ nõ cũ alio. ḡ nõ co-
gnoſcit alia a ſe. ¶ Prete. Si cognoſcit alia a ſe cũ ꝯgno 6
ſcit ſeipſum. aut ergo eadẽ rõne ꝯgnoſcet ſeipſum ꝛ alia.
aut alia ꝛ alia. ſi eadẽ cũ ſeipſum per eſſentiã ſuã ꝯgno-
ſcit. ſequit̃ ꝙ et res alias ꝑ eſſentiã eaꝝ cognoſcat. quod
eſſe nõ poteſt. Si aũt alia ꝛ alia ratione cũ cognitio co-
gnoſcentis ſequat̃ rõnem q̃ cognoſcit̃. ꝯtingit ꝙ in diui
na cognitione inuenit̃ multiplicitas ꝛ diuerſitas. qđ repu
gnat diuine ſimplicitati. ḡ nullo⁹ deus creaturã ꝯgno-
ſcit. ¶ Prete. Magis diſtat creatura a deo ꝙ̃ diſtat ꝑ- 7
ſona patris a natura diuinitatis. ſʒ deus nõ eodẽ modo
ꝯgnoſcit ſe eſſe deum ꝛ ſe eſſe patreʒ. qꝛ in hoc qđ ꝯgno
ſcit ſe patrem includit̃ notio patris que non includit̃ cuʒ
dicitur ꝯgnoſcit ſe eſſe deũ. ergo multo fortius ſi creatu
ram cognoſcit alia rõne ſeipſuʒ ꝯgnoſcit. et alia rõne co-
gnoſcit creaturã qđ eſt abſurdũ vt probatũ eſt ¶ Prete. 8
Eadẽ ſunt principia eſſendi et ꝯgnoſcẽdi. ſʒ nõ eodẽ mõ
pater eſt pater ꝛ deus. vt dicit Auguſti. ergo non eodem
modo ꝯgnoſcit pater ſe eſſe patrem ꝛ ſe eſſe deuʒ. ꝛ mul
to fortius nõ eodem modo cognoſcit ſe ꝛ creaturam ſi
creaturaʒ cognoſcit ¶ Pre. Scia eſt aſſimilatio ſcientis
ad ſcitum. ſed inter deũ ꝛ creaturã eſt modica aſſimila- 9
tio cum ſit ibi maxima diſtãtia. ergo deus modicã ꝯgni
tionem vel nullam de creaturis habet. ¶ Prete. Quic 10
quid ꝯgnoſcit deus intuetur. ſed deus vt dicit Auguſ.
in libro. lxxxiij. q. nihil extra ſe intuetur. ḡ nec q̃cq̃ extra
ſe cognoſcit. ¶ Prete. Eadẽ eſt cõparatio creature ad 11
deũ q̃ pũcti ad lineaʒ. vnde Trimegiſtus dixit. ꝙ deus
eſt ſphera intellectualis cuius eſt centrũ vbiq; circũferẽ
tia vero nuſq̃. per centrũ intelligens creaturam vt Ala
nus exponit. ſed linee nihil deperit de ei⁹ q̃titate ſi pun-
ctum ab ea ſeparetur. ergo ꝛ nihil deperit perfectioni di-
uine ſi ꝯgnitio creature ei ſubtrahatur. ſʒ q̃cquid eſt in
eo ad eius perfectionem ꝑtinet cum nihil accidentaliter
ſit in eo. ergo ip̄e de creaturis ꝯgnitionem non habet
¶ Preterea. Quicquid deus cognoſcit ab eterno ꝯgno 12
ſcit. eo ꝙ ſua ſcientia non variat̃. ſed quicquid cognoſcit
eſt ens. qꝛ cognitio eius nõ eſt niſi entis. ḡ q̃cq̃d cogno-
ſcit de⁹ ab eterno fuit. ſʒ nulla creatura fuit ab eterno. er
go nullam creaturam cognoſcit. ¶ Preterea. Om̄e qđ 13
ꝑficit̃ aliq̃ alio hʒ i ſe potẽtiã paſſiuã reſpectu illi⁹ qꝛ ꝑfe
ctio eſt q̄ſi forma ꝑfecti. ſʒ de⁹ nõ hʒ in ſe potẽtiã paſſiuã
hec eñ eſt p̄ncipiũ trãſmutatiõis q̃ a deo eſt ꝓcul. ḡ nec
ꝑficit̃ aliq̃ alio a ſe. ſʒ ꝑfectio ꝯgnoſcẽtis depẽdet a ꝯgno
ſcibili. qꝛ ꝑfectio ꝯgnoſcentis eſt in hoc ꝙ actu cognoſcit
qđ nõ eſt niſi ſm ꝙ ꝯgnoſcibile eſt idẽ qđ ꝯgnoſcens. ḡ
de⁹ nõ ꝯgnoſcit aliud a ſe ¶ Pre. Vt dr̃. iij. meta. mo- 14
tor ẽ p̄or moto ſm naturã. ſʒ ſicut ſenſibile ẽ mouẽs ſen-
ſuʒ vt ibidẽ dr̃. ita intelligibile mouet intellectũ. ſi ḡ de⁹
intelligeret aliq̃d aliud a ſe. ſeq̄ret̃ ꝙ aliq̃d eẽt p̄us eo qđ
abſurdũ eſt ¶ Pre. Om̄e intellectũ facit aliquã delecta 15
tionẽ in intelligẽte. vñ in p̄mo metaph. oẽs hoĩes natu-
raliter ſcire deſiderant. Huius ſignũ eſt ſenſuũ delecta
tio ſm ꝙ q̃dã libri hñt. ſi ḡ deus aliq̃d aliud a ſeip̄o co-
gnoſceret illđ aliud ãt eſſet cã delectatõis in ip̄o qđ ẽ ab-
ſurdũ ¶ Pre. nihil ꝯgnoſcit̃ niſi ꝑ naturã entis. ſʒ crea- 16
tura mag̃ hʒ de nõ eẽ ꝙ̃ de eẽ. vtʒ ꝑ Amb. ꝛ multa ſctõꝝ
dicta. ḡ creatura eſt deo mag⁹ icognita ꝙ̃ nota. ¶ Pre. 17
nihil app̄hẽdit̃ niſi ſm ꝙ hʒ rõnem veri. ſic nihil appetit̃

ꝙ eē ſimplr̄ ⁊ abſolute dictū de ſolo diuino eſſe intelligit ſicut ⁊ bonū rōe cuiꝰ dr̄ Math. ix. Nemo bonꝰ niſi ſolꝰ deus. vñ quātū creatura accedit ad deū. tantū hȝ de eē. quantū vero ab eo recedit. tantū hȝ de noneſſe. et quia nō accedit ad deū niſi ſcḋm ꝙ eſſe finitū ꝑticipat. diſtat aūt in infinitū. iō dr̄ ꝙ plus hȝ de nōeē ꝙ̄ de eē. ⁊ tñ illud eē

Ad 17 qḋ hȝ cū a deo ſit a deo cognoſcit. ¶ Et ſilr̄ dōm ad decimūſeptimū. ꝙ creatura nō hȝ veritatē niſi ſcḋm ꝙ accedit ad ꝓmā veritatē. ſcḋm vero ꝙ ab ea recedit falſitatē

Ad 18 hȝ. ¶ Ad decimūoctauū dōm ꝙ aliqḋ cōparatur deo dupl'r. vnoº ſcḋm cōmēſuratōem. ⁊ ſic creatura deo cōparata inuenit quaſi nihil. vel ſcḋm ꝯuerſionē ad deū a quo facta eſt ⁊ eſſe recepit. ⁊ ſic hoc ſolūmō eē hȝ quo cōparat ad deū. ⁊ ſic etiā a deo cognoſcibilis ē. ¶ Ad decimūno-

Ad 19 num dōm ꝙ ꝓbū illud intelligendū ē de intellectu noſtro q̄ a reb' ſciam accepit. gradatim enī res a ſua materialitate ad īmaterialitatē intellectus deducit. ſ. mediāte īmaterialitate ſenſus. ⁊ iō oportet vt quod eſt in itellectu noſtro. ꝑus in ſenſu fuerit. qḋ in itellectu diuino locum nō hȝ. ¶ Ad viceſimū dōm ꝙ ꝗuis agens natu-

Ad 20 rale vt Auic. dr̄ nō ſit cā niſi fiendi rei tantū. cuiꝰ ſignū eſt ꝙ eo deſtructo nō ceſſat eē rei. ſed fieri ſolū. agens tñ diuinū qḋ eſt influens eſſe reb' eſt oībus reb' cā eſſendi ꝗuis reꝝ ꝯſtitutōem nō intret. ⁊ tñ eſt ſilitudo ꝑncipiorum eſſentialiū q̄ intrant rei ꝯſtitutōem. ⁊ iō nō ſolū cognoſcit fieri rei. ſȝ eē eius ⁊ ꝑncipia eēntialia ipius.

Quarto q̄rit. vtrum

1. deus de reb' habeat ꝓpriā cognitōem ⁊ determinatā. Et videt ꝙ nō. qȝ ſicut dr̄ Boetius vl'e ē dū intelligit. ſingulare dū ſentit. ſȝ in deo nō eſt

2 cognitio ſenſitiua. ſȝ intellectiua tm̄. ḡ deꝰ nō hȝ niſi vlez cognitōem de reb'. ¶ Prete. ſi deꝰ cognoſcit creaturas aut cognoſcit eas pluribꝰ aut vno. ſi pluribꝰ. ḡ eiꝰ ſcia eſt pluriſicata ex pte cognoſcentis. qȝ id qḋ cognoſcit in cognoſcēte ē. ſi aūt vno ⁊ ꝑ vnū de multꝭ nō pt̄ haberi ꝓpria cognitio ⁊ diſtincta. videt ꝙ deꝰ nō habeat ꝓpriā cogni-

3 tionē de reb'. ¶ Prete. ſicut deꝰ ē cā reꝝ eo ꝙ eis eē influit. ita ignis ē cā calidoꝝ eo ꝙ eis calorē influit. ſȝ ſi ignis ſeipm̄ cognoſceret cognoſcēdo calorē ſuū nō cognoſceret alia. niſi inquātū ſunt calida. ḡ deus cognoſcendo eēntiā ſuā nō cognoſcit alia. niſi inꝗtū ſunt entia. ſȝ iſtḋ nō ē habere ꝓpriā cognitōem de reb'. ſȝ maxime vlem. ḡ

4 deꝰ nō hȝ ꝓpriā cognitōem de reb'. ¶ Prete. ꝓpria cognitio de re aliq̄ haberi non pt̄. niſi ꝑ ſpēm q̄ nihil plus vel minꝰ ꝯtineat ꝙ̄ in re ſit. ſicut enī viridis color ipfecte cognoſceret ꝑ ſpēm deficiētē ab ipo. ſcȝ nigri. ita ipfecte cognoſceret ꝑ ſpēm ſuꝑexcedentē. ſcȝ albi in q̄ ꝑfectiſſime natura coloris inenit. vñ ⁊ albedo ē mēſura oīm colorum. vt dr̄ in x. metaphi. ſȝ quātum eēntia diuina ſupat creaturā tantū creatura deficit a deo. cū ḡ eēntia diuina nullo mō ꝓprie ⁊ cōplete poſſit cognoſci mediāte creatura. nec creatura ꝓprie poſſit cognoſci mediante eēntia di-

5 uina. ſȝ deus nō cognoſcit creaturā niſi ꝑ eēntiā ſuam. ḡ nō hȝ ꝓpriā cognitōem de creaturꝭ. ¶ Prete. oē mediū qḋ facit ꝓpriā cognitōem de re pt̄ aſſumi vt medium demonſtratōis ad ꝯcludēdū illud. ſȝ eēntia diuina non hoc mō ſe hȝ ad creaturā. alias creature eſſent q̄cunqȝ fuit

6 eſſentia diuina. ḡ deꝰ cognoſcēs creaturas ꝑ eēntiā ſuā nō hȝ ꝓpriā cognitōem de reb'. ¶ Prete. ſi deꝰ cognoſcit creaturā: aut cognoſcit eā in ꝓpria natura. aut i ydea. ſi in ꝓpria natura tūc ꝓpria natura creature ē mediū quo deꝰ cognoſcit creaturā. ſȝ mediū cognoſcēdi ē ꝑfectio cognoſcētis. ḡ natura creature erit ꝑfectio diuini itellectꝰ qḋ ē abſurdū. Si ꝟo in ydea cognoſcit creaturā cū ydea ſit magꝭ remota a re ꝙ̄ eēntialia vel accūtalia rei minorem cognitōem habebit de re ꝙ̄ illa q̄ ē ꝑ eēntialia ⁊ accidentalia rei. ſȝ oīs ꝓpria cognitio de re habet. vel ꝑ accidētalia vel eēntialia eiꝰ. q̄ etiā accn̄tia magnā ptē ꝯferūt ad cognoſcendū qḋ q̄d eſt. vt dr̄ in ꝓmo de aīa. ḡ deꝰ nō hȝ ꝓpriā cognitōem de reb'. ¶ Prete. ꝑ mediū vl'e non pt̄ haberi ꝓpria cognitio de aliquo ꝑticulari. ſicut ꝑ aīal nō pt̄ haberi ꝓpria cognitio de hoīe. ſȝ eēntia diuina ē mediū maxime vl'e. qȝ ſilr̄ ſiue cōiter ſe hȝ ad oīa cognoſcenda. ḡ deꝰ ꝑ eēntiā ſuā nō pt̄ habere ꝓpriā cognitōnem de 7

creaturis. ¶ Prete. Cognitio diſponit ſcḋm medium cognoſcēdi. ḡ ꝓpria cognitio nō habebit niſi ꝑ ꝓpriū mediū. ſȝ eēntia diuina nō pt̄ eē ꝓpriū mediū cognoſcēdi hāc creaturā. qȝ ſi eēt ꝓpriū mediū cognoſcēdi hāc creaturā iā alterius nō eēt mediū cognoſcēdi. qḋ enī huic ⁊ alteri eſt cōe vtriqȝ ⁊ nō ꝓpriū alteri. ḡ deꝰ ꝑ eēntiā creaturas cognoſcens nō hȝ ꝓpriā cognitōem de eis. ¶ Pret. Dyo. 8

dr̄. vij. ca. de. di. no. ꝙ deꝰ cognoſcit materialia īmaterialiter ⁊ multa vnite ſiue diſtincta indiſtincte. ſȝ talis ē diuina cognitio q̄liter deus res cognoſcit. ḡ deꝰ hȝ indiſtinctā cognitōem de reb'. ⁊ ita nō ꝓprie cognoſcit hoc aut il- 9

lud. ¶ Sȝ ꝯtra nullus pt̄ diſcernere inter illa de q̄b' nō hȝ ꝓpriā cognitōez. ſȝ deus hoc mō creaturas cognoſcit ꝙ inter eas diſcernit. cognoſcit enī hanc nō eē illam alias non daret ſingulis ſcḋm ſuā capacitatē nec redderet vnicuiqȝ ſcḋm opus ſuū iuſte de actib' hoīm iudicando. ḡ deꝰ hȝ ꝓpriā cognitōem de reb'. ¶ Prete. nihil ipfectū ē deo tribuendū. ſed cognitio q̄ cognoſcit aliquid in cōi et nō in ſpeciali eſt imꝑfecta cū ei aliqḋ deſit. ḡ diuina cognitio nō ē in cōi tm̄ de reb'. ſȝ etiā in ſpeciali. ¶ Preterea ſcḋm hoc accideret deū q̄ ē feliciſſimus eē inſipientiſſimum ſi nō cognoſceret hoc de reb' qḋ nos cognoſcimus qḋ etiā ꝓ incōuenienti hȝ phs in libro de aīa ⁊ in 3º metaphi. ¶ Rſo dōm ꝙ ex hoc ipo ꝙ deus res ordinat ad ſuū finem ꝓbari pt̄ ꝙ deus ꝓpriam cognitōem hȝ de rebus. qȝ non pt̄ res aliqua in ꝓpriū finem ordinari per aliquā cognitōnem. niſi cognoſcat ꝓpria eius natura ſcḋm quā habet habitudinē ad finem illum. Qualiter aūt hoc eē poſſit hoc mō ꝯſiderandū eſt. ꝑ cognitōem enī cauſe cognoſcit effectus ſcḋm hoc ꝙ ex ea effectus ꝯſeqtur. vñ ſi ſit aliqua cauſa vniuerſalis cuius actio ad aliquē effectum non determinet niſi mediante aliqua cā ꝑticulari ꝑ cognitōem illius cauſe cōmunis nō habebitur propria cognitio de effectu. ſed ſcietur in cōmuni tm̄. ſicut actio ſolis determinat ad ꝓductōem huius plante mediante vi ſeminatiua q̄ eſt in terra vel in ſemine. vnde ſi ſol cognoſceret ſeipm̄ non haberet ꝓpriam cognitōnem de hac planta. ſed cōmunem tantū. niſi cum hoc cognoſceret ꝓpriam cauſam eius. ideo ad hoc ꝙ habeatur ꝓpria ⁊ ꝑfecta cognitio de aliquo effectu. oportet ꝙ in cognoſcente ꝯgregentur oēs cognitiones cauſaꝝ propriaꝝ ⁊ cōmunium. ⁊ hoc eſt qḋ phus dr̄ in ꝑncipio phiſicoꝝ. tūc cognoſcere dicimur vnūquodqȝ cum cauſas cognoſcimus primas ⁊ principia prima vſqȝ ad elementa. id eſt vſqȝ ad cauſas ꝓximas. vt Cōmentator exponit. Scḋm hoc aūt aliqḋ in diuina cognitōe ponimꝰ ſcḋm ꝙ ipe per eſſentiā ſuā ē cā eiꝰ ſic enī in ipo eſt vt cognoſci poſſit. vñ

Cōtra

Rſo.

cũ ipe sit cã oĩm causaꝝ ꝓpriaꝝ ꝛ cõium ipe ꝑ essentiam suã cognoscit oẽs causas ꝓprias ꝛ cões. qꝛ nihil est in re ꝑ qð determinaṫ natura eiꝰ cõis cuius deus nõ ẽ cã. ꝛ iõ ꝑ quã rõem poniṫ cognoscere cõem reꝝ naturã ꝑ eandẽ poneṫ cognoscere ꝓpriã naturã vniuscuiuscꝫ ꝛ ꝓprias causas. ꝛ hanc rõem assignat Dyoni. vij. ca. de di. no. sic dicens si ẽm vnã cãm deꝰ oĩbꝰ exñtibꝰ eẽ tradidit ẽm eã dẽ soliũ cãꝫ sciet oĩa. ꝛ infra ipe eiũ oĩm cã seipm cognoscẽs vacat alicui si ea q̃ sunt ab ipa ꝛ quoꝝ est cã ignorauerit vacare dr deficere a causalitate alicuius qð ĩi re inueniṫ q̃ dsequereṫ si aliqð eoꝝ q̃ sunt ĩ re ignoraret Et sic pꝫ ex dictis ꝙ oĩa silia q̃ inducunṫ ad manifestandũ ꝙ deus ꝑ se oĩa cognoscat sunt deficiẽtia. sicut qð inducit de puncto qð si se cognosceret diceret ꝙ lineas cognosceret. ꝛ de luce ꝙ cognoscendo se cognosceret colore. nõ eĩn quicqd ẽ in linea pt reduci ad punctũ sicut in cãm. nec quicqd est in colore ad lucẽ. Vñ punctus cognoscens seipm nõ cognosceret lineas nisi in vlĩ. silr nec lux colorẽ. secus ãt est de diuina cognitõne. vt ex dictis pꝫ. ¶ Ad pmũ ergo

Ad .i. dõm ꝙ verbũ illud Boetij ẽ intelligendũ de intellectu nostro. nõ aũt diuino q̃ singularia cognoscere pt vt ifra diceṫ. ꝛ tñ intellectus noster singularia nõ cognoscẽs ꝓpriã hꝫ cognitõem de rebꝰ cognoscens eas ẽm ꝓprias rõnes speci. vñ etiã et si intellectus diuinus singularia nõ cognosceret nihilominꝰ posset de re hac ꝓpriã cognitõem

Ad 2ᵐ habere. ¶ Ad scdm dõm ꝙ deus cognoscit oĩa vno qð ẽ rõ pluriũ .s. eẽntia sua q̃ ẽ silitudo reꝝ oĩm. ꝛ qꝛ essentia sua est ꝓpria rõ vniuscuiuscꝫ rei. iõ de vnoquoqꝫ ꝓpriã co

Nota gnitõem hꝫ. Qualiṫ aũt vnũ eẽ possit multoꝝ ꝓpria rõ et cõis sic ꝯsiderari pt. eẽntia eñ diuina ẽm ħ ẽ rõ alicuius rei ꝙ res illa diuinã essentiã imitaṫ. nulla eñ res diuinã eẽntiã imitaṫ ad plenũ. sic eñ nõ posset eẽ nisi vna imitatio ipius nec eẽntia sua eẽt ẽm modũ istũ nisi vniꝰ ꝓpria rõ. sicut vna sola ẽ imago patris pfecte eũ imitãs scꝫ filius. ħ qꝛ res creata ipfecte imitaṫ diuinã eẽntiã cõtingit eẽ diuersas res diuersimode imitãtes. in quaꝝ tñ natura nõ ẽ aliqd qð nõ deducaṫ a silitudine diuine essentie. ꝛ iõ illð qð ẽ ꝓpriũ vnicuiqꝫ rei hꝫ in diuina eẽntia qð imiteṫ. ꝛ ẽm hoc diuina eẽntia est silitudo rei ꝗtũ ad propriũ ipius eẽ. ꝛ sic ẽ ꝓpria ipius rõ ꝛ eadẽ rõne ẽ ꝓpria rõ alteriꝰ ꝛ oĩm alioꝝ. Est igiṫ cõis oĩm rõ inꝗtũ ipa res ẽ vna quã oĩa imitanṫ. ħ est ꝓpria huius rõ vel illius. ẽm ꝙ res diuersimode eã imitaṫ ꝛ sic ꝓpriã cognitõem diuina eẽntia facit de vnaqꝫ re inꝗtũ ẽ ꝓpria rõ vniuscuiuscꝫ

Ad 3ᵐ ¶ Ad terciũ dõm ꝙ ignis nõ ẽ cã calidoꝝ ꝗtũ ad eẽ id totũ qð in eis inueniṫ sicut dictũ est de eẽntia diuina. ꝛ iõ

Ad 4ᵐ nõ est sile ¶ Ad quartũ dõm ꝙ albedo supabũdat a viridi colore ꝗtũ ad alteꝝ eoꝝ qð ẽ de natura coloris .s. ꝗtum ad luce q̃ ẽ q̃si formale in cõpõne coloris ꝛ ẽm hoc est mẽsura alioꝝ coloꝝ. ħ in colorib9 inueniṫ aliqð aliud qð est q̃si materiale in ipis .s. terminatio dyaphani. ꝛ ẽm ħ albedo nõ ẽ mẽsura alioꝝ coloꝝ. Et sic pꝫ ꝙ in spẽ albedinis nõ ẽ totũ qð in alijs colorib9 inueniṫ. ꝛ iõ ꝑ spẽm albedinis nõ pt haberi ꝓpria cognitio de q̃libet alioꝝ colorum. secus aũt est de eẽntia diuina. Et pterea in eẽntia diuina sunt res alie sicut in cã. alij ãt colores nõ sunt in albedine sicut in cã ¶ Ad qntũ ꝙ demõstratio ẽ spẽs ar

Ad 5ᵐ gumẽtatõis q̃ qdã discursu intellectꝰ pficiṫ. Vñ intelle

Nota ctus diuinꝰ q̃ sine discursu ẽ nõ cognoscit ꝑ eẽntiã suã effectus q̃si demõstrãdo. ꝛ si certiorẽ cognitõnem habeat de rebꝰ ꝑ essentiã suã ꝗ demõstrator ꝑ demõstratõem. si qs eñ eẽntiã eiꝰ cõphenderet certiꝰ ꝑ eã singuloꝝ naturã cognosceret ꝗ ꝑ mediũ demõstratõis ꝯclusio cognoscatur. nõ tñ seqtur ꝙ effectꝰ dei sint ab eterno ꝓpter hoc ꝙ essentia eiꝰ ẽ eterna. qꝛ effectus nõ sunt hoc mõ in eẽntia vt sp in seipis sint. ħ vt qñcꝫ sint. qñ scꝫ diuina sapia determinauit ¶ Ad sextũ dõm ꝙ deus nõ cognoscit res Ad 6ᵐ in ꝓpria natura si ista determinatio referaṫ ad cognitionem ex pte cogniti. si ãt loqmur de cognitõne ex pte cognoscẽtis. sic cognoscit res vt in ydea .i. ꝑ ydeã q̃ ẽ silitudo omnium q̃ sunt in re ꝛ accñtaliũ ꝛ essentialium. ꝗuis ipa non sit accidens rei. necꝫ etiam essentia eius. sicut silitudo rei in intellectu nostro nõ est essentialis vel accidentalis ipius rei. ħ silitudo vel essentie vel accñtis. ¶ Ad septimũ dõm ꝙ eẽntia diuina est vlẽ mediũ. quasi vlis cã. alioꝰ aũt se hꝫ ad faciendã cognitõnem rex cã Ad 7ᵐ vlis ꝛ forma vlis. In forma eñ vlĩ est effectus q̃si in potentia materiali sicut dñe sunt in genere ẽm ꝓportõnem qua forme sunt in materia. vt Porphirius dr. ħ effectꝰ sunt in cã in potẽtia actiua. sicut domus ẽ in mente artificis in poña actiua. Et qꝛ vnũqð ꝗ cognosciṫ ẽm ꝙ ẽ in actu ꝛ nõ ẽm ꝙ est in potẽtia. iõ ꝙ dñe specifice sunt in genere in potentia nõ sufficit ad hoc ꝙ ꝑ formã generis habeaṫ ꝓpria cognitio de illa spẽ. ħ ex hoc ꝙ ꝓpria alicuiꝰ rei sunt in aliq̃ cã actiua sufficit vt ꝑ cãm illã habeaṫ cognitio de illa re. vñ ꝑ ligna ꝛ lapides nõ cognosciṫ domꝰ sicut cognosciṫ ꝑ formã suã q̃ ẽ in artifice. ꝛ qꝛ in deo sunt ꝓprie cognitões vniuscuiuscꝫ rei sicut in causa actiua. iõ ꝗuis sit vlẽ medium potest ꝓpriam cognitõnem facere de vnaquaqꝫ re ¶ Ad octauũ dõm ꝙ essentia diuina ẽ Ad 8ᵐ et cõmune medium ꝛ ꝓprium. sed nõ ẽm idem vt dictũ est. Ad nonũ dõm ꝙ cum dr deus scit distincta indistincte. si lꝫ indistincte determinet cognitõem ex pte cognoscentis. sic veꝝ est. ꝛ sic intelligit Dyoni. qꝛ ipe vnã cognitiõe oĩa distincta cognoscit. Si aũt determinet cognitõnem ex pte cogniti. sic falsa est. deus aũt scit distinctõem vnius rei ab alia ꝛ cognoscit id ꝑ qð vnũ ab alio distinguiṫ. vñ ꝓpriã cognitõnem hꝫ de vnoquocꝫ. Ad 9ᵐ

Quinto queriṫ vtrũ

deus cognoscat singularia. Et videṫ ꝙ non intellectus. eñ noster singularia nõ cognoscit. qꝛ ẽ a materia separatus. ħ intellectus diuinꝰ ẽ multo magꝭ separatus a materia ꝗ noster. g̃ singularia non cognoscit .i.

Sꝫ diceres ꝙ intellectus noster nõ hꝫ hoc solum ꝙ singularia nõ cognoscat. qꝛ ẽ immaterialis. sed qꝛ abstrahit a rebꝰ cognitõem. ¶ Sꝫ ꝯtra intellectus noster nõ accipit a rebꝰ nisi mediante sensu ꝛ imaginatõne ꝑ ꝑus g̃ a rebꝰ accipiunt sensus ꝛ imaginatio ꝗ intellectus. ꝛ tñ ꝑ sensum ꝛ imaginatõem singularia cognoscuntur. g̃ nõ est alia rõ ꝙ intellectus singularia nõ cognoscit nisi qꝛ cognitõem a rebꝰ accipit 2º

Sꝫ diceres ꝙ intellectus accipit a rebꝰ formã penitꝰ depuratã. nõ ãt sensus ꝛ imaginatio. ¶ Sꝫ ꝯtra depuratio forme in intellectu recepte nõ ẽ rõ q̃re intellectꝰ singularia nõ cognoscit rõne termini a q̃. imo ẽm ħ magꝭ deberet cognoscere. qꝛ ẽm hoc totã assimilatõem suã trahit qð a re recipit. relinqṫ g̃ ꝙ depuratio forme nõ ipedit cognitõem singulariũ nisi ẽm terminũ ad quẽ q̃ ẽ puritas quã in intellectu hꝫ. sed ista puritas forme ẽ tñ ꝓpter immunitatẽ intellectꝰ a materia. g̃ ista ẽ sola rõ q̃re intellectus noster singularia nõ cognoscit. qꝛ ẽ a materia sepatꝰ. ꝛ sic habeṫ ꝓpositũ ꝙ deus singularia nõ cognoscit. quia in deo est maior puritas 3º

¶ Preterea ſi deus cognoſcat ſingularia optet ꝙ oīa cognoſcat. q2 eadē ē rō de vno ⁊ de oībꝫ. ſꝫ nō cognoſcit oīa. ḡ nulla cognoſcit. pbatio medie ſicut dr Auguſti. in ench. melius eſt multa neſcire ꝙ̄ ſcire .ſ. vilia. ſꝫ inter ſingularia multa ſunt vilia. cū ḡ oīe qd meliꝰ ſit. ſit deo attribuendū. videt ꝙ nō oīa ſingularia cognoſcat ¶ Preterea. oīs cognitio fit ꝑ aſſimulatōem cognoſcētis ad cognitū. ſꝫ nulla eſt aſſimulatio ſingulariū ad deū. q2 ſingularia ſunt corruptibilia ⁊ multa alia hmōi hñt. q̄ꝝ ɔ̄ria penitus ſunt in deo. ergo deus ſingularia nō cognoſcit. ¶ Preterea quicqd deus cognoſcit pfecte cognoſcit. ſꝫ pfecta cognitio nō hꝫ de re niſi qñ cognoſcit eodem mō q̄ eſt. cū ergo deus nō cognoſcat ſingulare eo mō q̄ ē q2 ſingulare materialr eſt. deus āt imaterialr cognoſcit. videt ꝙ deꝰ nō poſſit pfecte ſingularia cognoſcere. ⁊ ita nullo mō cognoſcit. Sꝫ diceres ꝙ pfecta cognitio req̄rit vt cognoſcens cognoſcat rē eo mō quo eſt vt modꝰ accipiat ex pte cogniti. nō āt ſi accipiat ex pte cognoſcētꝭ ¶ Sꝫ ɔ̄tra. cognitio fit ꝑ applicatōnem cogniti ad cognoſcentē. ḡ opoꝛꝫ ꝙ idē ſit modus cogniti ⁊ cognoſcētis. ⁊ ſic p̄dicta diſtinctio nulla videt. ¶ Preterea ſꝫm phm. ſi aliqs vult inuenire rē aliquā. optet ꝙ aliquā cognitōem de ea p̄halbeat. nec ſufficit ꝙ formā cōem habeat. niſi ꝑ aliqd forma illa ɔ̄trahat. ſicut aliqs ſuū amiſſuꝫ q̄rere nō poſſet ɔ̄uenienter. niſi aliquā cognitōem de ipo p̄habuiſſet. q2 nō cognoſceret qñ etiā inueniret eum. nec ſufficeret ꝙ ſciret eū eē hoīem. q2 ſic eū a ceteris nō diſcerneret. ſꝫ optet ꝙ habeat aliquā noticiā ꝑ ea q̄ ſunt ei ꝓpria. Si ḡ deus dꝫ cognoſcere aliqd ſingulare. opoꝛꝫ ꝙ forma cōis ꝑ quā cognoſcit .ſ. eēntia ſua ꝑ aliqd ɔ̄hat. cū ḡ nō ſit aliqd in ipo ꝑ qd ɔ̄trahi poſſit videt ꝙ ipe ſingularia nō cognoſcat. Sꝫ diceres ꝙ illa ſpēs ꝑ quā deꝰ cognoſcit ita eſt cōis. ꝙ tn̄ eſt ꝓpria vnicuiq ¶ Sꝫ cōtra. ꝓpriū ⁊ cōe adinuicē opponunt. ḡ nō pt eē vt idez ſit forma cōis ⁊ ꝓpria ¶ Preterea cognitio viſus nō determinat ad aliqd coloratū ꝑ lucē q̄ ē in viſu mediū. ſꝫ determinat ꝑ obiectū q̄ ē ipa res colorata. ſꝫ in diuina cognitōe eēntia eius qua res cognoſcit ſe hꝫ ſicut mediū cognitōnis ⁊ ſicut lux q̄dā ꝑ quā cognoſcunt oīa. vt etiam Dyo. dr. vij. ca. de di. no. ḡ cognitio eius nullo mō determinat ad aliqd ſingulare. ⁊ ſic ſingularia non cognoſcit. ¶ Preterea ſcia cū ſit qualitas ē talis forma ꝑ cuiꝰ variatōem mutat ſubiectū. ſꝫ ad variatōnem ſcitoꝝ mutat ſcia. q2 ſi te ſedere ſciui re ſurgente ſciam amiſi. ḡ ad variatōem ſcitoꝝ mutat ſciens. ſed deus nullo mō mutari pt. ḡ ſingularia q̄ ſunt variabilia ab eo ſcita eē non pnt. ¶ Preterea. nullꝰ pt ſcire ſingulare niſi ſciat illud ꝑ qd ſingulare cōplet. ſꝫ cōplementū ſingularis ī ɔ̄ꝝ hmōi ē materia. deus āt materiā nō cognoſcit. ḡ nec ſingularia. pbatio medie. q̄dā ſunt vt dr Boetiꝰ ⁊ Cōmēta. in 2º metaphi. q̄ ſunt nobis difficilima ad cognoſcendū ꝓpter defectū noſtꝝ. ſicut ea q̄ ſunt manifeſtiſſima in natura vt ſube imateriales. q̄dā ꝟo nō cognoſcunt ꝓpter ſui defectū. ſicut illa q̄ hñt minimū de eē. vt motus ⁊ tpſ ⁊ vacuū et hmōi. ſꝫ materia pma hꝫ minimū de eē. ḡ deus materiā nō cognoſcit cū de ſe ſit incognoſcibilis ¶ Sꝫ diceres ꝙ ɔ̄uis ſit incognoſcibilis intellectui nr̄o nō tn̄ intellectui diuino ¶ Sꝫ ɔ̄tra intellectus noſter cognoſcit rez ꝑ ſilitudinē acceptā a re. ſꝫ intellectꝰ diuinus ꝑ ſilitudinē q̄ ē cā rei. ſꝫ maioꝛ ɔ̄uenientia req̄rit inter ſilitudinē q̄ eſt cā ⁊ rē ipam ꝙ̄ inter ipam ⁊ aliā ſilitudinē. cū ḡ defectꝰ materie ſit in cā vt nō poſſit eē in intellectu nr̄o. ſāta ſilitudo q̄ ſufficiat ad eiꝰ cognitōem multo fortius erit in cā vt non ſit in intellectu diuino ſilitudo materie ad ipaꝫ cognoſcēdā ¶ Preterea ſꝫm algaſel. hec ē rō q̄re deꝰ cognoſcit ſeipm. q2 ea tria q̄ ad intellectū req̄runt .ſ. ſuba intelligens intellectus q̄ ſit a materia ſepata ⁊ itelligibile ſepatum a materia ⁊ vnio vtriuſq in deo coīr inueniunt ex quo habemus ꝙ nihil intelligit niſi ī ɔ̄ꝝ eſt a materia ſepatum. ſꝫ ſingulare ī ɔ̄ꝝ hmōi nō ē a materia ſepatū. ḡ ſingulare intelligi nō pt ¶ Preterea cognitio media ē inter cognoſcentē ⁊ obiectū ⁊ ꝙ̄tū cognitio magꝭ a cognoſcente deſilit. tanto impfectioꝛ ē. qñ aūt cognitio in aliqd ſert qd ē extra cognoſcentē in aliud deſilit. cū ḡ cognitio diuina ſit pfectiſſimā nō videt ꝙ cognitio eius ſit de ſingularibꝫ q̄ ſunt extra ipm ¶ Preterea cognitiōis actꝰ ſicut depēdet a potētia cognitiua eēntialr. ita eēntialr dependet ab obiecto cognoſcibili. ſꝫ ipoſſibile eſt ponere ꝙ actus diuine cognitōis q̄ ē ſua eēntia ab aliquo extra ſe eēntialiter depēdeat. ḡ īcōueniēs eſt dicere ꝙ cognoſcit ſingularia q̄ ſunt extra ipm ¶ Preterea nihil cognoſcit niſi ſꝫm modū q̄ ē in cognoſcēte. vt Boetiꝰ dr in q̄nto de ɔ̄ſola. ſꝫ res ſunt in deo imaterialr ⁊ ita abſq ɔ̄gregatione materie ⁊ ɔ̄ditionū ipius. ḡ nō cognoſcit ea q̄ a materia dependēt ſicut ſingularia. ¶ Sꝫ ɔ̄tra ē qd dr pmo cozinth. xiij. tunc cognoſcā ⁊c. ipe āt aplſ. q̄ loq̄bat qd dam ſingulare erat. ergo ſingularia a deo ſunt cognita. ¶ Preterea res cognoſcunt a deo ī ɔ̄ꝝ ipe ē cā earuꝫ vt ex p̄dictis pꝫ. ſꝫ ipe eſt cā ſingulariū. ḡ ſingularia cognoſcit ¶ Preterea ipoſſibile ē cognoſcere naturā inſtrumenti. niſi cognoſcat id ad qd inſtrumētū ē oꝛdinatū ſꝫ ſenſus ſunt q̄dam potētie īſtrumētalr oꝛdinate ad ſenſuū cognitōem. ſi ḡ deus ſingularia nō cognoſceret etiaꝫ naturā ſenſus ignoꝛaret. ⁊ ꝑ ɔ̄ñs etiā naturā intellectꝰ humani cuiꝰ forme in imaginatōe exiſtētes ſunt obiectū qd ē abſurdū ¶ Preterea potētia dei ⁊ ſciā adequāt. ḡ quicqd ſubeſt eiꝰ potētie etiā ſubeſt eius ſcie. ſꝫ potentia eiꝰ ſe extēdit ad ꝓductōem ſingulariū. ḡ deꝰ ⁊ ſcia eius ſe extēdit ad cognitōem eoꝛūdē ¶ Preterea ſicut ſupͣ dictū ē. deus hꝫ cognitōeꝫ de rebꝫ ꝓpriā ⁊ diſtinctā. ſꝫ h̄ nō eēt niſi ſciret ea qbꝫ res ad inuicem diſtinguunt. ḡ cognoſcit ſingulares ɔ̄ditōes cuiuſlibet rei ſꝫm quas vna res ab alia diſtinguit. ḡ cognoſcit ſingularia in ſua ſingularitate ¶ Rꝰ dōm ꝙ circa hoc multiplr erratū fuit. q̄dā eīm vt Cōmēto. in 2º metaphi. dr ſimplr negauerunt deū ſingularia cognoſcere niſi forte ī vli volētes naturam diuini intellectus ad mēſurā noſtri intellectus coartare. Sed hīc erroꝛ deſtrui pt ꝑ rōem q̄ ɔ̄tra Empedo. inducit in pmo de aīa ⁊ in 3º metaphice Si eīm vt ex dictis Empedoclis ſeq̄bat deꝰ odiū ignoꝛaret qd alia cognoſcebāt ſeq̄ret deū eē inſipientiſſimū. cū tn̄ ipe ſit feliciſſimus ac ꝑ hoc ſapientiſſimus. ſilr ḡ ſeq̄ret ſi ponat deus ſingularia ignoꝛare q̄ nos oēs cognoſcimꝰ. Et ide alij dixerūt vt Auicē. ⁊ ſequaces eiꝰ ꝙ deꝰ vnūq dq̄ ſingulariū cognoſcit q̄ſi in vli dū oēs cauſas cognoſcit vles ex qbꝫ ſingulare ꝓducit. ſicut ſi qs aſtrologus cognoſceret oēs motus celi ⁊ diſtātias celeſtiū coꝛpoꝝ cognoſceret vnāquāq eclipſim q̄ futura eſt vſq ad centū annos. nō tn̄ cognoſceret eā ī ɔ̄ꝝ ē ſingulare q̄dā vt ſciret eaꝫ nūc eē vel nō eē. ſicut ruſticus dū eā videt ⁊ hoc mō ponunt deū ſingularia cognoſcere nō q̄ſi ſingularē naturaꝫ eoꝝ iſpiceret. ſꝫ ꝑ cognitōem vlium cauſaꝝ Hec āt poſitio ſtare nō pt. q2 ex cauſis vlibꝫ non ſequunt forme niſi forme vles ſi nō ſit aliqd ꝑ qd forme idiuiduent. ex foꝛ

Prima opiº

Reprobat

Scda opiº

Reprobat

nis aũt vniuerſalib⁹ ꝯgregatis quotcũq; fuerint nõ con/
ſtituitur aliqđ ſingulare. q2 adhuc collectio illaꝝ forma/
tum pt intelligi in pluribus eſſe. ⁊ ideo ſi aliqs modo ſu/
pradicto p cauſas vniuerſales eclypſim cognoſceret. ni/
hil ſingulare ſed vlē cognoſceret tm̃. vlis eĩm effectus pro/
portionaṫ cauſe vniuerſali. particularis autẽ particulari.
Tercia o/ et ſic remanet p̃dictũ incõueniẽs q de⁹ ſingularia ignora/
pinio r̃ſpa ret Et ideo ſimpl̃r ꝯcedẽdũ eſt q de⁹ ſingularia cogno/
ſcit nõ ſolum in vniuerſalib⁹ cauſis ſed vnũqđq; ſm̃ pro/
priã ⁊ ſingulatem eius naturã. Ad cuius euidentiã
ſciendũ. q ſciẽtia diuina quã de reb⁹ habet cõparaṫ ſcien/
tie artificis. eo q eſt cã omniũ rerũ. ſicut ars omniũ arti/
ficiatoꝝ. artifex aũt ſm̃ hoc cognoſcit artificiatum p for/
mã artis quam hꝫ apud ſe ſm̃ q ipſuꝫ ꝓducit. artifex au/
tem nõ ꝓducit artificiatũ niſi q̃tum ad formã. q2 materi/
am ad artificiata natura p̃parauit. ⁊ ideo artifex p artem
ſuã nõ cognoſcit artificiata niſi rõne forme. omis aũt for/
ma de ſe vniuerſalis eſt. ⁊ ideo edificator p artem ſuã co/
gnoſcit quidẽ domũ in vniuerſali. nõ aũt hanc vel illam.
niſi ſm̃ q p ſenſum eius notitiã ſumit Sed ſi forma artis
eſſet ꝓductiua materie ſicut eſt forme. p eaꝫ cognoſceret
artificiatũ ⁊ rõne forme ⁊ rõne materie. Et ideo cũ indi/
uiduatõis p̃cipiũ ſit materia. nõ ſolum cognoſceret ip/
ſum ſm̃ naturã vniuerſalẽ. ſed etiaꝫ inq̃tum eſt ſingulare
quoddam Unde cũ ars diuina ſit ꝓductiua nõ ſolũ for/
me ſed materie in arte ſua non ſolum exiſtit ſilitudo for/
me ſed etiã materie. ⁊ ideo cognoſcit res ⁊ q̃tum ad ma/
teriã ⁊ q̃tum ad formã. vnde nõ ſolum vlia ſed etiaꝫ ſin/
gularia cognoſcit. Sed tũc reſtat dubiũ. cũ omne qđ ſit
in aliquo ſit in eo p modũ eius in quo eſt. ⁊ ita ſimilitudo
rei nõ ſit in deo niſi immaterialiter. vnde eſt q intellect⁹ no/
ſter ex hoc q ĩmaterialiter recipit formas rerũ ſingularia
nõ cognoſcit. deus aũt cognoſcit Cuius rõ manifeſte ap/
paret ſi ꝯſideret diuerſa habitudo quã hñt ad rẽ ſilitudo
rei que eſt in intellectu noſtro. ⁊ ſilitudo rei que eſt in in/
tellectu diuino illa eĩm q̃ eſt in intellectu nr̃o ẽ accepta a re
ſm̃ q res agit in intellectũ noſtrũ agẽdo p p̃us in ſenſuꝫ.
materia aũt ꝓpter debilitatẽ ſui eſſe. q2 eſt in potentia eius
tm̃. nõ p̃t eſſe p̃cipiũ agendi. ⁊ ideo res que agit in aĩaꝫ
noſtram agit ſolum p formã Uñ ſimilitudo rei que imp̃/
mitur in ſenſuꝫ ⁊ p quoſdã gradus depurata vſq; ad in/
tellectũ ꝑtingit. eſt tm̃ ſilitudo forme. ſed ſimilitudo reꝝ
que eſt in intellectu diuino. eſt factiua rei. res aũt ſiue for/
te ſiue debile eſſe participet. hoc nõ habet niſi a deo. ⁊ ſm̃
hoc ſimilitudo omis rei in deo exiſtit ſm̃ q res illa a deo
participat eſſe. Unde ſilitudo ĩmaterialis que eſt in deo
nõ ſoluꝫ eſt ſimilitudo forme ſed materie. et q2 ad hoc q
aliquid cognoſcatur requiritur q ſimilitudo eius ſit in co/
gnoſcente. nõ aũt q ſit p modũ quo eſt in re. inde eſt q in/
tellectus noſter nõ cognoſcit ſingularia quoꝝ cognitio ex
materia dependet. q2 nõ eſt in eo ſilitudo materie. nõ au/
tem ꝓpter hoc q ſilitudo ſit in eo immaterialiter. ſed in/
tellectus diuinus qui habet ſilitudinẽ materie q̃uis ĩma/
terialiter p̃t ſingularia cognoſcere ¶ Ad p̃mum ergo
Ad .j. dõm. q intellectus noſter cũ hoc q eſt ſeparatus a mate/
ria habet cognitõem acceptaꝫ a reb⁹. ⁊ ideo nec materiali/
ter recipit. nec ſilitudo materie in eo poteſt eſſe. ⁊ ꝓpter h̃
ſingularia non cognoſcit. ſecus aũt eſt de intellectu diuino
vt dictũ eſt. ¶ Ad ſecũdũ dõm. q ſenſus ⁊ imaginatio
Ad 2. ſunt vires organis affixe corꝑalib⁹. ⁊ ideo ſilitudines rerũ
accipiũtur in eis materialiter ⁊ cũ materialib⁹ ꝯditõnib⁹
q̃uis abſq; materia. rõne cuius ſingularia cognoſcãt. ſe/

cus aũt eſt de intellectu. ⁊ ideo rõ nõ ſequitur ¶ Ad ter/ Ad 3
ciũ dõm q ex termino depuratõis ꝯtingit q immateria/
liter recipiaṫ forma. qđ nõ ſufficit ad hoc q ſingulare non
cognoſcaṫ. ſed ex p̃ncipio huius actionis ꝯtingit q ſimili/
tudo materie in intellectu nõ recipiaṫ. ſꝫ forme tm̃. ⁊ ideo
rõ nõ ſequiṫ. ¶ Ad quartũ dõm q omis notitia ſm̃ ſe
de genere bonoꝝ eſt. ſed p accidẽs ꝯtingit q notitia quo/ Ad 4
rundam viliũ mala ſit. vel ex eo q eſt occaſio turpis actus
alicuius. ⁊ ſm̃ hoc quedã ſcientie ſunt prohibite. vel ex h̃
q p quaſdã ſciãs aliquis a melioꝛib⁹ retrahiṫ. ⁊ ſic qđ in ſe
eſt bonũ efficiṫ alicui malũ. qđ in deo ꝯtingere nõ poteſt. Ad 5
¶ Ad quintũ dõm q ad cognitõem nõ requiriṫ ſimilitu/
do cõformitatis in natura. ſed ſilitudo rep̃ſentatõnis tm̃
ſicut p ſtatuã auream ducimur ad memoriã alicui⁹ hoĩs.
rõ aũt ꝓcedit ac ſi ſilitudo ꝯformitatis nature ad cogni/
tionẽ requireret ¶ Ad ſextũ dõm. q ꝑfectio cognitiõis Ad 6
cõſiſtit in hoc q cognoſcaṫ res eſſe eo mõ quo eſt non vt
modus rei cognite ſit in cognoſcente. ſicut ſepe ſupra di/
ctum eſt ¶ Ad ſeptimũ dõm. q applicatio cogniti ad co/ Ad 7
gnoſcentẽ qui applicatõem facit nõ eſt intelligenda p mo/
dum identitatis. ſed p modũ cuiuſdam rep̃ſentationis.
vnde nõ oportꝫ q ſit idem modus cognoſcẽtis ⁊ cogniti Ad 8
¶ Ad octauũ dõm. q rõ illa ꝓcederet ſi ſilitudo qua de/
us cognoſcit eſſet ita cõis q nõ eſſꝫ ſingularis ⁊ ꝓpria. cu/
ius ꝯtrariũ ſupra oſtenſuꝫ ẽ. ¶ Ad nonũ dõm. q idẽ ſm̃ Ad 9
idem nõ p̃t eſſe ꝯmune ⁊ ꝓpriuꝫ. qualiter aũt eſſentia di/
uina p quã de⁹ cognoſcit oĩa ſit ſilitudo cõis omnium
et tm̃ ꝓpria ſingularis ſupius expoſitũ eſt ¶ Ad decimũ Ad 10
dõm. q in viſu corꝑali eſt duplex mediũ. ſcꝫ ſub quo co/
gnoſcit qđ eſt lumen. ⁊ hoc medio nõ determinaṫ viſus
ad aliqđ determinatũ obiectũ. ⁊ aliud mediũ quo cogno/
ſcit ſcꝫ ſilitudo rei cognite. ⁊ hoc medio determinaṫ viſus
ad ſp̃ale obiectũ. eſſentia autẽ diuina in cognitõe diuina
qua cognoſcit res tenet locũ vtriuſq;. ⁊ ideo ꝓpriaꝫ cogni/
tionem de reb⁹ ſingularib⁹ facere poteſt. ¶ Ad vndeci/ Ad 11
mũ dõm. q ſcientia dei nullo modo variatur ſm̃ variati/
onem ſcibiliũ. ex hoc eĩm ꝯtingit q noſtra ſcientia ex eorũ
variatõe variatur. q2 alia ꝯcepcõne cognoſcit p̃ſentes. p̃/
teritas. ⁊ futuras. ⁊ inde eſt q2 ſorte nõ ſedente illa cogni/
tio q̃ habebaṫ de eo q ſederet efficiṫ falſa. ſed deus eodeꝫ
intuitu cognoſcit res vt p̃ſentes p̃teritas ⁊ futuras. vñ
eadem veritas in intellectu eius remanet qualitercunq;
res variẽṫ. ¶ Ad .xij. dõm q illa que habẽt difficilius eẽ Ad 12
ſm̃ hoc deficiũt a cognoſcibilitate intellectus noſtri q de/
ficiũt a rõne cognoſcẽdi. nõ aũt ita eſt de intellectu diuino
q̃ nõ accipit ſciam a reb⁹. vt ex dictis pꝫ ¶ Ad .xiij. dõm Ad 13
q in intellectu diuino. qui eſt cauſa materie. p̃t eſſe ſilitu/
do materie quaſi in ipſam imp̃mens. nõ aũt in intellectu
noſtro p̃t eſſe ſilitudo que ſufficiat ad materie cognitõeꝫ
vt ex dictis pꝫ ¶ Ad .xiiij. dõm. q q̃uis ſingulare inq̃/ Ad 14
tum huiõi nõ p̃t ſeparari a materia. tñ p̃t cognoſci p ſimi/
litudinẽ a materia ſeparataꝫ. que eſt materie ſilitudo. ſic
eĩm ⁊ ſi ſit ſeparata a materia ſm̃ eſſe. nõ tm̃ ſeparata eſt ſm̃
rep̃ſentatõem ¶ Ad .xv. dõm. q actus diuine cognitio/ Ad 15
nis nõ eſt aliqđ diuerſum ab eius eſſentia. cũ in eo ſit idẽ
intellectus ⁊ intelligere. q2 actio ſua eſt ſua eẽntia. Uñ p
hoc q cognoſcit aliqđ extra ſe. eius cognitio p̃t dici deſi/
liens vel defluens. ⁊ p̃terea nulla actio cognitiue virtu/
tis p̃t dici defluens vel deſiliens. ſicut ſunt act⁹ virtutuꝫ
naturaliũ. qui procedũt ab agente in patiens. q2 cognitio
nõ dr̃ effluxum a cognoſcente in cognitũ. ſicut eſt in actio/
nib⁹ naturalib⁹. ſed magis dr̃ exiſtentiã cogniti in cogno/

Ad 16 ſcente. ¶ Ad .xvi. dõm. ꝙ actus cognitõis diuine nullaꝫ
dependentiã hꝫ ad cognitũ. relatio eñ q̃ importaṫ nõ im
portat dependentiã ipſius cognitõis ad cognitũ. ſed ma
gis ecõuerſo ipſius cogniti ad cognitõem. ſicut ecõuerſo
relatio q̃ importaṫ noĩe ſcie ſcat depẽdentiã noſtre ſciẽtie
ad ſcibile. nec hoc mõ ſe hꝫ actus ad obiectũ ſicut ad po-
tentiã cognitiuã. ſubſtãtiſicaṫ eñ in eſſe ſuo ꝑ potentiam
cognitiuã. nõ aũt ꝑ obiectũ. qꝛ actus eſt in ipſa potentia
ſed non in ipſo obiecto. ¶ Ad .xvij. dõm ꝙ hoc modo ali
Ad 17 quid cognoſciṫ ſm ꝙ eſt in cognoſcente rep̄ſentatũ. ꝛ nõ
ſm ꝙ eſt in cognoſcente exiſtens. ſilitudo eñ exiſtẽs in vi
cognitiua nõ eſt p̄ncipiũ cognitõnis rei. ſm eſſe qđ hꝫ in
potentia cognitiua. ſed ſm relatõem quaꝫ habet ad rem
cognitã. ꝛ ideo eſt ꝙ non ꝑ modũ quo ſilitudo rei hꝫ eſſe
in cognoſcente res cognoſciṫ. ſed ꝑ modũ quo ſilitudo in
intellectu exiſtens eſt rep̄ſentatiua rei. ꝛ ideo q̃uis ſilitu
do diuini intellectus habeat eſſe imateriale. qꝛ tñ eſt ſilitu
do materie eſt principium cognoſcendi materialia. et ita
ſingularia.

S Exto queriṫ. vtrum

intellect⁹ humanus ſingularia cognoſcat. Et
1 videṫ ꝙ ſic. Intellectus eñ human⁹ cognoſcit abſtrahen
do formã a materia. ſꝫ abſtractio forme a materia nõ au
fert ei ꝑticularitatẽ. qꝛ etiã i mathematicalib⁹. q̃ ſtꝫ a ma
teria abſtracta eſt ↄſiderare particulares lineas. ergo in-
tellect⁹ noſter ꝑ hoc ꝙ ĩmaterialis eſt nõ impediṫ qn ſin-
2 gularia cognoſcat ¶ Pre. ſingularia nõ diſtinguũtur ſm
ꝙ ↄueniũt in natura cõi. qꝛ ꝑticipatõne ſpẽi plures hoĩes
ſunt vnus hõ. ſi ꝰ intellectus noſter nõ cognoſcat niſi vni
uerſalia. tũc intellectus noſter nõ cognoſcit diſtinctõnem
vni⁹ ſingulariũ ab alio. ꝛ ſic intellectus noſter nõ dirige-
ret in opabilib⁹ in quib⁹ ꝑ electõem dirigimur. q̃ diſtincti
onẽ vnius ab altero p̄ſupponit. Sed diceres ꝙ intel-
lectus noſter ſingularia cognoſcit inq̃tũ applicat formaꝫ
vl'em ad aliqđ particulare ¶ Sed ↄtra. intellect⁹ noſter
nõ p̄t applicare vnũ ad aliud niſi vtrũqꝫ p̄cognoſcat. ꝰ co
3 gnitio vlis ꝛ ſingularis p̄cedit applicatõeꝫ vlis ad ſingu
lare. nõ ꝰ applicatio p̄dicta p̄t eſſe cã quare intellect⁹ no-
ſter ſingularia cognoſcat. ¶ Pre. Sꝫm Boetiũ in libro
4 de ↄſolatõe phie. q̃cq̃d p̄t virtus inferior p̄t ſuperior. ſed
vt ipſe ibidem đr intellectus eſt ſupra imaginatõnem. et
imaginatio ſupra ſenſum. ergo cũ ſenſus ſingulare cogno
ſcat. ꝛ intellectus noſter ſingulare cognoſcere poterit.
Cõtra ¶ Sed ↄtra eſt qđ đr Boe. ſingulare eſt qđ ſentiṫ. vl'e
Rꝫº qđ intelligiṫ. ¶ Rꝫº. dõm ꝙ quelibet actio ſequiṫ ↄditi
onẽ forme agentis. que eſt p̄ncipiũ actiõis. ſicut calefactio
menſuraṫ ſm modũ caloris. ſilitudo autẽ cogniti qua in-
formaṫ potẽtia cognitiua eſt p̄ncipiũ cognitõis ſm actuꝫ
ſicut calor calefactõis. ꝛ ideo opꝫ ꝙ q̄libet cognitio ſit ſm
modũ forme q̃ eſt in cognoſcente. Vñ cũ ſilitudo rei q̃ in
intellectu noſtro eſt accipiaṫ vt ſepata a materia ꝛ ab om
nib⁹ materialib⁹ ↄditõib⁹ q̃ ſunt indiuiduatõis p̄ncipia
relinq̃tur ꝙ noſter intellectus ꝑ ſe loquẽdo ſingularia nõ
cognoſcat. ſed vl'ia tñ. Oĩs eñ forma inq̃tum hmõi
vl'is eſt niſi forte ſit forma ſubſiſtens. q̃ ex hoc ipſo ꝙ ſub-
ſiſtit incõicabilis ẽ. ſꝫ ꝑ acñs ↄtingit ꝙ intellect⁹ noſter
ſingulare cognoſcat. vt eñ phs đr in .iij. de aĩa. phãtaſma
ta ſe hñt ad itellectũ noſtrũ ſicut ſenſibilia ad ſenſuꝫ. vt co
lores q̃ ſunt extra aĩam ad viſuꝫ. Unde ſicut ſpẽs q̃ eſt in
ſenſu abſtrahiṫ a reb⁹ ipſis. ꝛ ꝑ eã cognitio ſenſus ↄtinua
tur ad ipſas res ſenſibiles. ita intellectus noſter abſtra-
hit ſpẽm a phãtaſmatib⁹. ꝛ ꝑ eam eius cognitio quodã-
modo ad phãtaſmata ↄtinuaṫ. Sed tñ tñ intereſt ꝙ ſili
tudo q̃ eſt in ſenſu abſtrahiṫ a re vt ab obiecto cognoſcibi
li. ꝛ ideo res ipſa ꝑ illã ſilitudinẽ ꝑ ſe directe cognoſciṫ. ſili
tudo aũt q̃ eſt in intellectu nõ abſtrahiṫ a phãtaſmate ſi-
cut ab obiecto cognoſcibili. ſed ſicut a medio cognitiõis
ꝑ modũ quo ſenſus noſter accipit ſilitudinẽ rei q̃ eſt i ſpe-
culo dũ ferṫ in eaꝫ. nõ vt in rẽ quãdã. ſed vt in ſilitudinẽ
rei. Vñ intellectus noſter nõ directe ex ſpẽ quaꝫ ſuſcipit
ferṫ ad cognoſcendũ phantaſma. ſꝫ ad cognoſcendũ rem
cuius eſt phãtaſma. Sed tñ ꝑ quãdã reflexionem redit
etiã in cognitõem ipſius phãtaſmatis dũ ↄſiderat natu-
rã act⁹ ſui ꝛ ſpẽi ꝑ quã intueṫ et eius a qua ſpẽm abſtra-
hit ſcꝫ phãtaſmatis. ſicut ꝑ ſilitudinẽ que eſt in viſu a ſpe
culo acceptã directe ferṫ viſus in cognitõem rei ſpeculate
ſed ꝑ quãdã reuerſionẽ fertur ꝑ eandẽ in ipſam ſilitudinẽ
que eſt in ſpeculo. Inq̃tũ ꝰ intellect⁹ noſter ꝑ ſilitudinẽ
quã accipit a phãtaſmate reflectiṫ in ipam ꝑ phantaſma
a quo ſpẽm abſtraxit. qđ eſt ſilitudo particularis. hꝫ quã
daꝫ ↄgnitõem de ſingulari ſm ↄtinuatõem quãdã intel
lectus ad imaginatiões ¶ Ad p̄mũ ꝰ dõm ꝙ duplex Ad 1.
eſt materia a q̃ abſtractio fit. ſcꝫ materia intelligibilis et
ſenſibilis. vt pꝫ in vij. metaph. Et dico intelligibilẽ. vt q̃
ↄſideraṫ in natura cõi. ſenſibilẽ aũt. ſicut eſt materia na-
turalis. Utraqꝫ aũt dupl'r accipiṫ. ſcꝫ vt ſignata. ꝛ vt non
ſignata. et dico ſignatã ſm ꝙ ↄſideraṫ cũ determinatione
dimenſionũ harũ ſcꝫ vel illaꝝ. nõ ſignatã aũt q̃ ſine deter
minatiõe dimẽſionũ ↄſideraṫ. Scðm hoc igiṫ ſciẽduꝫ Nota.
eſt ꝙ materia ſignata eſt indiuiduatõis p̄ncipiũ a q̃ ab-
ſtrahit oĩs intellectus. ſm ꝙ đr abſtrahere ab hic ꝛ nunc
Intellectus aũt naturalis nõ abſtrahit a materia ſenſi-
bili nõ ſignata. ↄſiderat eñ hoĩem vt habentẽ carnem ꝛ
os. in cui⁹ definitõe cadit materia ſenſibilis non ſignata.
ſed a materia ſenſibili totaliter abſtrahit mathematicus
nõ aũt a materia intelligibili nõ ſignata. Vñ pꝫ ꝙ abſtra
ctio q̃ eſt cõis omniũ intellectuũ facit formã vl'em ¶ Ad Ad 2
ſecũdũ dõm ꝙ ſm phm in .iij. de aĩa nõ ſolũ intellect⁹ eſt
mouens in nobis. ſed etiã phantaſia ꝑ quã vl'is cognitio
intellectus ad ꝑticulare opabile applicaṫ. vñ intellectus
eſt q̃ſi mouẽs remotũ. ſed rõ ꝑticularis ꝛ phãtaſma ſunt
mouẽs ꝓximũ ¶ Ad tertiũ dõm ꝙ hõ p̄cognoſcit ſingu
laria ꝑ imaginatiõem ꝛ ſenſum. ꝛ ideo p̄t applicare vl'em Ad 3
cognitõem q̃ eſt in intellectu ad ꝑticulare. nõ eñ ꝓprie lo
quẽdo ſenſus aut intellectus cognoſcũt. ſed hõ ꝑ intelle-
ctũ. vt pꝫ p̄mo de aĩa ¶ Ad q̃rtũ dõm ꝙ illud qđ p̄t vir
tus inferior. p̄t etiã ſupior. nõ tñ eodem mõ. ſed nobiliori. Ad 4
Vñ cãdem rem quã cognoſcat ſenſus. cognoſcit ꝛ intelle
ctus. nobilius tñ. qꝛ ꝛ immaterialius. ꝛ ſic nõ ſequitur ꝙ ſi
ſenſus ſingulare cognoſcat. ꝙ intellect⁹ cognoſcat.

S Eptimo queriṫ. vtꝝ

deus cognoſcat ſingulare nũc eſſe vel non eſſe.
ꝓpter poſitiõem Auiceñ. ſupius factã. ꝛ hoc ẽ q̃rere vtrũ
cognoſcat enũciabilia. ꝛ p̄cipue circa ſingularia. Et vi- 1
deṫ ꝙ nõ. qꝛ intellect⁹ diuin⁹ ſemꝑ ſe hꝫ ſm eandẽ diſpo-
ſitõem. ſed ſingulare ſm ꝙ nũc eſt ꝛ nũc nõ eſt hꝫ diuerſaꝫ
diſpõnem. ꝰ intellect⁹ diuin⁹ nõ cognoſcit ſingulare nũc
eſſe ꝛ nũc nõ eſſe ¶ Pre. Inter potentias aĩe ille q̃ equa 2
liter ſe hñt ad rem p̄ſentẽ ꝛ abſentẽ. vt imaginatio. nõ co
gnoſcit an res nũc ſit vel nõ ſit. ſed hoc cognoſcũt ille po-

tentie q̄ nō ſunt rerū abſentiū ſed p̄ſentiuȝ. ſicut ſenſus. ſȝ
intellectus diuinus eodē mō ſe hȝ ad res p̄ntes ⁊ abſen-
tes. ḡ nō cognoſcit nūc eſſe vel nō eſſe. ſed cognoſcit earū
naturā ſimplr̄ ¶ P̄t̄e. Sȝ ph̄m iu. vij. phy. ꝯpoſitio q̄
3. fcat cū dr̄ aliquid eſſe vel nō eſſe. nō eſt in reb⁹ ſed in intel
lectu noſtro tm̄. ſed in intellectu diuino nō p̄t eſſe cōpoſi-
tio aliqua. ḡ nō cognoſcit rem eſſe vel nō eſſe. ¶ P̄terea.
4 Iohānis p̄° dr̄. qḋ factū eſt in ipſo vita erat. qḋ expōnēs
Aug⁹. dt. ꝙ res create ſunt in deo ſicut archa in mēte ar
tificis. ſed artifex p ſilitu dinē arche quaȝ hȝ in mente ſua
nō cognoſcit an archa ſit vel nō ſit. ḡ nec deus cognoſcit
5 ſingulare nūc eſſe vel nō eſſe. ¶ P̄t̄e. Quāto aliq̄ cogni-
tio eſt nobilior tāto diuine cognitōi eſt ſilior. ſed cognitio
intellectus ꝯph̄endentis definitōem rerum eſt nobilior q̄ȝ
ſenſitiua cognitio. q̄ intellectus definiēs ad interiora rei
ꝓgredit̄. ſed ſenſus circa exteriora v̄ſat̄. cū ḡ intellect⁹ de
finiens nō cognoſcat an res ſit vel nō ſit. ſed naturam rei
ſimplr̄. ſenſus aūt cognoſcat. videtur ꝙ ille modus cogni
tionis ſit maxime deo tribuēdus qua cognoſcit̄ rei natu-
ra ſimplr̄. ſine hoc ꝙ ſciat̄ res eſſe vel nō eſſe. ḡ nec de⁹ co
6 gnoſcit ſingulare nūc eſſe vel nō eſſe ¶ P̄t̄e. De⁹ cogno
ſcit vnāquāqȝ rem p ideam rei que eſt apud ip̄m. ſed illa
idea equaliter ſe hȝ ad rem ſiue ſit ſiue nō ſit. alr̄ p eā nō
cognoſcerētur futura ab eo. ḡ deus non cognoſcat an res
Cōtra ſit vel nō ſit. ¶ Sed ꝯtra. q̄ȝto aliq̄ cognitio eſt pfecti
or tāto plures ꝯditōes in re cognita ꝯp̄hendit. ſed di-
uina cognitio eſt pfectiſſima. ḡ ꝯph̄endit rem ſm̄ omnē
ꝯditōem eius. ⁊ ita cognoſcit eam eſſe vel nō eē. ¶ P̄t̄e.
Vt ex dictis pȝ. deus hȝ ꝓpriā ⁊ diſtinctā cognitōem de
reb⁹. ſed nō diſtincte cognoſceret res niſi diſtingueret rē
Rͦ q̄ eſt ab ea que nō eſt. ḡ ſcit rem eſſe vel nō eſſe ¶ Re-
ſpōſio dōm. ꝙ ſicut ſe hȝ eſſentia vlis alicuius ſpēi ad oīa
p ſe accn̄tia illius ſpēi. ita ſe hȝ eſſentia ſingularis ad oīa
accn̄tia ꝓpria illius ſingularis. cuiuſmodi ſunt oīa accidē
tia in eo inuenta. q p hoc ꝙ in ip̄o indiuiduātur efficiunt̄
ei ꝓpria. intellectus aūt cognoſcens eſſentiā ſpēi p eaȝ ap-
prehendit oīa p ſe accn̄tia illius ſpēi. q̄ ſm̄ ph̄m. oīs de-
monſtratōis p quā accn̄tia ꝓpria de ſubiecto ꝯcluduntur
p̄ncipiū eſt qḋ quid eſt. Vn̄ ⁊ cognita ꝓpria eſſentia ſingu
laris. cognoſcūtur oīa accn̄tia ſingularia ipſius. qḋ intel
lectus noſter nō p̄t. q̄ de eſſentia ſingularis eſt materia
ſignata a qua intellectus noſter abſtrahit. ⁊ poneretur in
ei⁹ definitōe ſi ſingulare definitōem haberet. Sed intelle
ctus diuinus qui eſt apprehenſor materie ꝯph̄endit non
ſolum eſſentiā vlem ſpēi. ſȝ eēntiā ſingularē vniuſcuiuſqȝ
indiuidui. ⁊ ideo cognoſcit omnīa accn̄tia ⁊ cōia toti ſpēi
aut generi. ⁊ ꝓpria vnicuiqȝ ſingulari inter que vnū eſt tē
pus in quo inuenit̄ vnūqḋqȝ ſingulare in rerū natura. ſm̄
cuius determinatōem dr̄ nūc eſſe vel nō eſſe. ⁊ ideo deus
cognoſcit de vnoquoqȝ ſingulari ꝙ nūc eſt vel nō eſt. ⁊ co
Nota gnoſcit oīa alia enūciabilia q̄ formari poſſunt ⁊ de vlib⁹ ⁊
de indiuiduis. Sed tn̄ differenter ſe hȝ circa hoc intelle-
ctus diuinus ab intellectu noſtro. q̄ itellectus noſter di-
uerſas ꝯceptōes format ad cognoſcendū ſubiectū ⁊ acci-
dens. ⁊ ad cognoſcendū diuerſa accn̄tia. ⁊ ideo diſcurrit
ad cognitōem accn̄tis de cognitōe ſubē. ⁊ iterū ad hoc ꝙ
inherentiā vnius ad alterū cognoſcat ꝯponit alterā ſpe-
ciem cū altera ⁊ vnit eam quodāmō. ⁊ ſic in ſeipſo enūcia
bilia format. Sed intellectus diuinus p vnū ſcȝ eſſentiā
ſuā cognoſcit oēs ſubas ⁊ oīa accn̄tia. ⁊ ideo neqȝ diſcur-
rit de ſuba in accn̄s. neqȝ ꝯponit vnū cuȝ altero. ſed loco
eius qḋ in intellectu noſtro eſt ꝯpoſitio ſpēꝝ in intellectu

diuino eſt oīmoda vnitas. ⁊ ſm̄ hoc ꝯplexa incōplexe co-
gnoſcit. ſicut multa ſimplr̄ ⁊ vnice ⁊ materialia īmateria
liter. ¶ Ad primuȝ ergo dōm ꝙ intellectus diuinus Ad. j.
ſm̄ vnū ⁊ idē cognoſcit oēs diſpōnes que p̄nt in reb⁹ va-
riari. ⁊ ideo ſemp in vna diſpōne manēs ip̄e cognoſcit oēs
diſpōnes reꝝ qualitercūqȝ variatāꝝ. ¶ Ad ſecūdū dōm Ad 2
ꝙ ſilitudo que eſt in imaginatōe eſt ſilitudo ipſius rei tm̄.
nō aūt eſt ſilitudo ad cognoſcendū tēpus in quo res inue
nitur. ſecus aūt eſt de intellectu diuino. ⁊ ideo nō eſt ſile.
¶ Ad terciū. ꝙ loco ꝯpōnis que eſt in intellectu noſtro Ad 3
eſt vnitas in intellectu diuino. ꝯpoſitio aūt eſt imitatio q̄
dam vnitatis. vnde ⁊ vnio dr̄. Et ſic pȝ ꝙ deus nō ꝯpo-
nendo verius enūciabilia cognoſcit q̄ȝ ip̄e intellect⁹ cōpo
nens ⁊ diuidens ¶ Ad q̄rtū dōm. ꝙ archa q̄ eſt in men Ad 4
te artificis. nō eſt ſilitudo omniū que p̄nt arche ꝯuenire.
et ideo nō eſt ſile de cognitōe artificis ⁊ de cognitiōe diui
na ¶ Ad q̄ntū dōm ꝙ qui cognoſcit definitōem cogno Ad 5
ſcit enūciabilia in potētia que p definitōem demonſtrant̄.
In intellectu aūt diuino nō differt eſſe in actu ⁊ poſſe. vn̄
ex quo cognoſcit eſſentias rerū ſtatim ꝯph̄endit oīa acci-
dentia que ꝯſequūtur ¶ Ad ſextū dōm ꝙ illa idea q̄ eſt Ad 6
in mente diuina p tanto ſe hȝ ſimplr̄ ad rem in quacūqȝ
diſpōne ſit. q̄ eſt ſilitudo rei ſm̄ oēm ei⁹ diſpōnem. ⁊ ideo
p eam cognoſcit de re in quacūqȝ ſit diſpōne.

O Ctauo querit̄. vtruȝ

deus cognoſcat nōentia ⁊ que nō ſunt nec erūt
nec fuerūt. Et videt̄ ꝙ nō. q̄ ſic dt̄ Dyoni. v. de diui. no.
cognitōes nō ſunt niſi exiſtentiuȝ. ſed illud qḋ nec eſt nec .1.
erit nec fuit nō eſt aliquo mō exiſtēs. ḡ de eo cognitio dei
eſſe nō p̄t ¶ P̄t̄e. Oīs cognitio eſt p aſſilatōem cogno- 2
ſcentis ad cognitū. ſed intellectus diuin⁹ nō p̄t aſſilari ad
nōens. ḡ nō p̄t cognoſcere nōens ¶ P̄t̄e. Cognitio dei
eſt de reb⁹ p ideas. ſed nōentis nō eſt idea. ḡ deus nō co- 3
gnoſcit nō ens. ¶ P̄t̄e. Quicq̄d deus cognoſcit in v̄bo
eius eſt. ſed ſicut dt̄ Anſelm⁹ in monol. eius qḋ nec ē nec 4
erit nec fuit nō eſt aliqḋ v̄bū. ḡ talia deus nō cognoſcit.
¶ P̄t̄e. Deus nō cognoſcit niſi verū. ſed verum ⁊ ens
ꝯuertūtur. ḡ ea q̄ nō ſunt deus nō cognoſcit. ¶ Sed 5
ꝯtra. Roma. iiij. vocat ea que nō ſunt tanq̄ȝ ea que ſunt. ſȝ Cōtra
nō vocaret nōentia niſi ea cognoſceret. ḡ cognoſcit nōen
tia ¶ Rn̄ſio dōm. ꝙ deus hȝ cognitōem de reb⁹ creā- Rͦ
tis p modū quo artifex cognoſcit artificiata. q̄ eſt artifi-
ciatoꝝ cā. Vn̄ in ꝯtraria habitudine hȝ ſe illa cognitio
ad res cognitas ⁊ noſtra cognitio. noſtra em̄ cognitio q̄
eſt a reb⁹ accepta naturalr̄ eſt poſterior reb⁹. cognitio aūt
creatoris de creaturis ⁊ artificis de artificiatis naturali
ter p̄cedit res cognitas. remoto aūt p̄ori remouet̄ poſte-
rius. ſed nō ecōuerſo. et inde eſt ꝙ noſtra ſcientia de reb⁹
naturalib⁹ eſſe nō p̄t. niſi res ip̄e p̄exiſtant. ſed apud intel
lectū diuinū vel artificis indifferēter eſt cognitio rei ſiue
ſit ſiue nō ſit. Sed ſciendū eſt ꝙ artifex de opabilibus Duplex
hȝ duplicē cognitōem. ſcȝ practicā ⁊ ſpeculatiuā. Specu cognitio
latiuā q̄dem ſiue theoricā cognitōem hȝ. cuȝ rōnes opis artific.
cognoſcit. ſine hoc ꝙ ad operandū p intencōem applicat
Sed tūc ꝓprie hȝ cognitōem practicā qn̄ extendit p intē
tionem rōnes opis ad opationis finē. et ſm̄ hoc medici-
na diuidit̄ in theoricā ⁊ practicā. vt Auicen̄. dt̄. Ex quo
pȝ ꝙ cognitio artificis practica ſeq̄tur cognitōem eius
ſpeculatiuā. cū practica efficiat̄ p extēſionē ſpeculatiue ad
opus. remoto aūt poſteriori remanet p̄us. Patȝ ergo ꝙ

apud artificem pͤt eſſe cognitio alicuius artificiati. quīꝙ
q̄dem qđ facere diſponit. quīꝙ q̄dē qđ nunꝙ̄ facere diſpo
nit. vt cū fingit aliquā formā artificiati vel artificij qđ fa-
cere nō intendit. hoc aūt artificiatū qđ facere nō diſponit
vel nūꝙ̄ diſponit nō ſemꝑ intuet̄ vt in potētia ſua exiſtēs
q̄ꝛ quīꝙ excogitat tale artificiatū ad qđ faciendū vires ei
nō ſuppetūt. ſed ꝯſiderat ipm̄ in fine ſuo. put ſciꝫ videt ꝙ
poſſet ad talē finē ꝑ tale artificiuꝫ deuenire. q̄ꝛ ſm̄ phm̄
in. vi. ⁊. vij. ethico. fines in opabilib9 ſunt ſicut ꝑncipia in
ſpeculatiuis. vnde ſicut ꝯcluſiones cognoſcūtur in ꝑncipi
is. ita artificiata in finib9 Patꝫ ḡ ꝙ deus pͤt habere cogni
tionē aliquoꝝ nō entiū. ⁊ hoꝝ q̄dem quoꝝūdā habꝫ quaſi
practicā cognitōem eoꝝ. ſcꝫ q̄ fuerūt vel erunt. q̄ꝛ ex eius
ſcīa ſm̄ eius diſpōnem ꝓdeūt. Quoꝝūdaꝫ vero. ſcꝫ q̄ nec
fuerūt nec ſunt nec erūt. que ſcꝫ nūꝙ̄ facere diſpoſuit ha-
bet q̄deſpeculatiuā cognitōem. Et q̄uis poſſit dici ꝙ in
tueat̄ ea in ſua potentia. q̄ꝛ nihil eſt ꝙ ipſe nō poſſit. tū ac
cōmodatius dr̄ ꝙ intueat̄ ea in ſua bonitate. que eſt finis
oīm. q̄ ab eo fiūt ſm̄ ſcꝫ ꝙ intuet̄ multos alios modos eē
ꝯmunicatōis ꝓprie bonitatis q̄ ſit ꝯmunicata reb9 exiſtē
tib9 p̄teritis p̄ſentib9 vel futuris. q̄ꝛ oēs res create ei9 bo
nitatē equare nō poſſunt q̄tūcūꝙ de ea participare vide
antur ¶ Ad pͥmū ḡ dōm. ꝙ illa q̄ nec fuerūt nec ſunt
Ad .1. nec erūt aliquo mō exiſtētia in potentia dei. ſicut in prin-
Ad 2 cipio actiuo. vel in bonitate eius. ſicut in cā finali ¶ Ad
ſecūdū dōm. ꝙ cognitio que accipit̄ de reb9 cognitis cō-
ſiſtit in aſſimilatōe paſſiua ꝑ quā cognoſcens aſſilat̄ reb9
cognitis pͥus exiſtentib9. ſed cognitio que eſt cā rerū co-
gnitaꝝ ꝯſiſtit in aſſilatōne actiua. ꝑ quā cognoſcens aſſi-
milat ſibi cognitū. et q̄ꝛ deus pͤt ſibi aſſilare illud qđ nō-
dum eſt ſibi aſſimilatū. ḡ pͤt etiā nō entis cognitōnem ha
Ad 3 bere ¶ Ad terciū dōm. ꝙ ſi idea ſit forma cognitōis pra
ctice. ſicut eſt magis in ꝯmuni vſu loquētiū. ſic nō eſt idea
niſi eoꝝ que fuerūt vel ſunt vel erūt. ſi aūt ſit forma etiaꝫ
ſpeculatiue cognitōis. ſic nihil ꝓhibet etiā alioꝝ que non
fuerūt nec ſunt nec erūt eſſe ideā. ¶ Ad. iiij. dōm. ꝙ v̄bū
Ad 4 noīat potentiā operatiuā patris ꝑ quā ſcꝫ oīa operat̄. et
ideo ad ea tm̄ ſe extēdit v̄bū ad q̄ ſe extēdit diuina opatio.
Vñ ⁊ in pſal. dr̄. dixit ⁊ facta ſunt. q̄uis eū verbū alia co
Ad 5 gnoſcat. nec tū alioꝝ eſt v̄bū. ¶ Ad q̄ntū dōm. ꝙ illa q̄
nō ſūt nec fuerūt nec erūt ſm̄ ꝗ h̄nt ꝓ̄itatē ſm̄ ꝙ h̄nt eē. ꝑ
ut ſcꝫ in ſuo principio actiuo vel finali ſunt. ⁊ ſic etiam co-
gnoſcūtur a deo.

N Ono querit̄. vtrum

deus ſciat infinita. Et videt̄ ꝙ nō. q̄ꝛ vt dr̄ Au
1 guſtin9. xv. de ci. dei. quicq̄d ſcit̄ ſcientis ꝯp̄henſione finit̄
ſed infinitū ſm̄ ꝙ infinitū finiri nō pͤt. ḡ nec a deo infinitū
ſciri pͤt. Sed diceres. ꝙ deus ſcīa ſimplicis notitie ſcit
infinita. nō aūt ſcīa viſionis. ¶ Sed ꝯtra. oīs ſcīa ꝑfecta
2 ꝯprehendit. ⁊ ꝑ ꝯſequēs finit id qđ ſcit. ſed ſicut ſcīa viſi
onis in deo eſt ꝑfecta. ita ſcīa ſimplicis notitie. ḡ ſicut ſci-
entia viſionis nō pͤt eſſe infinitoꝝ. ita nec ſcīa ſimplicis no
3 titie ¶ Pre. Quicq̄d de9 cognoſcit ꝑ intellectum cogno
ſcit. ſed cognitio intellectus viſio dr̄. ḡ quicq̄d de9 cogno
ſcit ꝑ ſciam viſionis cognoſcit. ſi ḡ ꝑ ſciam viſionis neſcit
infinita. ḡ nullo mō ſcit infinita. ¶ Pre. Omniū q̄ ſunt
4 cognita a deo ratōnes in deo ſunt ⁊ ſunt actu in eo. ſi er-
go infinita ſint a deo ſcita. infinite rōnes ſunt actu in ipſo
qđ videt̄ impoſſibile. ¶ Pre. Quicq̄d deus ſcit ꝑfecte
5 cognoſcit ſed nihil ꝑfecte cognoſcitur niſi cognitio cogno

ſcentis ꝑtranſeat vſꝙ ad vltima rei. ergo quicq̄d deus co
gnoſcit quodāmodo ꝑtrāſit illud. ſed infinituꝫ nullo mō
poteſt ꝑtrāſiri. neꝙ a finito neꝙ ab infinito. ḡ deus infi- 6
nita nullo mō cognoſcit. ¶ Pre. Quicūꝙ intuet̄ aliqua
ſuo intuitu finit illa. ſed deus quicq̄d cognoſcit intuet̄. er- 7
go qđ eſt infinitū ab eo cognoſci nō pͤt. ¶ Pre. Si ſcien
tia dei eſt infinitoꝝ ipſa etiam erit infinita. ſed hoc eſſe nō
poteſt. cū eſſe infinitū ſit imꝑfectū. vt ꝓbat̄ in tercio phy- 8
ſicoꝝ. ergo ſcīa dei nullo mō eſt infinitoꝝ. ¶ Pre. Qđ re
pugnat definitōi infiniti nullo modo poteſt infinito attri
bui. ſed cognoſci repugnat definitōi infiniti. q̄ꝛ infinituꝫ
eſt cuius q̄titatē accipientib9 ſemꝑ eſt aliquid vltra acci-
pere. vt dr̄. iij. phyſicoꝝ. illud aūt qđ ꝯgnoſcit̄ oportꝫ a co
gnoſcente accipi. nec plene cognoſcit̄ cuius aliquid eſt ex-
tra cognoſcētem. Et ſic patꝫ ꝙ definitōi infiniti repugnat
ꝙ plene ab aliquo cognoſcat̄. cū ergo quicq̄d deus cogno 9
ſcit plene cognoſcat deus infinita nō cognoſcet. ¶ Pre.
Sciētia dei eſt mēſura rei ſcite. ſed infiniti nō poteſt eſſe 10
aliqua mēſura. ergo infinitū nō cadit ſub ſcīa dei ¶ Pre.
Nihil aliud eſt mēſuratio q̄ certificatio de mēſurati q̄-
titate. ſi ergo deus cognoſceret infinitū ⁊ ſic ſciret q̄tita-
tem eius. menſuraret ipm̄. qđ eſt impoſſibile. q̄ꝛ infinitū
inq̄tum infinitū eſt immēſum. ḡ deus nō cognoſcit infi-
nitum ¶ Sed ꝯtra. ſicut dr̄ Auguſtin9. ij. de ciui. dei. Cōtra
q̄uis infinitoꝝ numeroꝝ nullus ſit terminus. non eſt tū
incōprehēſibilis ei cuius ſcientie nō eſt numerus ¶ Pre.
Cū deus nihil faciat incognitū quicq̄d poteſt facere ſciet.
ſed deus pͤt facere infinita. ergo pͤt ſcire infinita. ¶ Pre.
Ad intelligendū aliquid requirit̄ immaterialitas ex ꝑte
intelligentis. ⁊ ex ꝑte intellecti. ⁊ ꝯiūctio vtriuſꝙ. ſed in
tellectus diuinus in infinitū eſt immaterialioꝛ q̄ aliquis
intellectus creatus. ergo in infinitū eſt magis intellectiu9
ſi ergo intellectus creatus pͤt in potentia cognoſcere infi-
nita. ḡ diuinus poterit cognoſcere in actu. ¶ Pre. De
us ſcit queciīꝙ ſunt erūt vel fuerūt. ſed ſi mūdus in infi-
nitum duraret nūꝙ̄ generatio finiret̄. ⁊ ſic erūt ſingularia in
finita. hoc aūt eſſet deo poſſibile. ḡ nō eſt impoſſibile ipm̄
cognoſcere infinita. ¶ Pre. Sicut dr̄ cōmen. in. ix. meta
phyſice. oīnes ꝓportōes ⁊ forme que ſunt in potētia in pͥ-
ma materia ſunt in actu in pͥmo motore. cui etiaꝫ ꝯſonat
qđ Auguſti. dr̄. ꝙ rōnes ſeminales ſunt in pͥma materia
ſed rōnes cauſales ſunt in deo. ſed in pͥma materia ſūt in
finite forme in potētia. eo ꝙ eius potētia paſſiua eſt infini-
ta. ḡ ⁊ in pͥmo motore ſcꝫ deo ſunt infinite forme in actu.
ſed q̄cquid eſt in actu in eo ipſe cognoſcit. ergo deus infi-
nita cognoſcit. ¶ Pre. Auguſtinus. xv. de ciui. dei. ꝯtra
achademicos diſputās. qui negabāt aliquid eſſe verum
oſtēdit ꝙ nō ſolum ē numeroſa multitudo verorum. ſed
etiam infinita ꝑ reduplicatōem intellectus ſupra ſeipm̄
vel etiam dictōis. vt ſi ego dicam verū eſt me dicere veꝝ
verū eſt me dicere verum. ⁊ in infinitum. ſed omnia vera
deus cognoſcit. ergo deus cognoſcit infinita. ¶ Prete.
Quicq̄d eſt in deo deus eſt. ḡ ſciētia dei eſt ipſe deus. ſed
deus eſt infinitus. q̄ꝛ nullo modo ꝯprehenditur. ḡ ⁊ ſciē-
tia eius eſt infinita. ergo deus hꝫ infinitoꝝ ſcientiam
¶ Rñſio dōm. ꝙ ſicut dr̄ Auguſti. xv. de ci. dei. qui- Rñ.
dam volētes iudicare de diuino intellectu ſm̄ modū intel
lectus noſtri dixerūt ꝙ deus nō pͤt cognoſcere infinita. ſi- Opinio
cut nec nos. ⁊ ideo cū ponerēt eum cognoſcere ſingularia pͥma
et etiā cū hoc ponerēt mūdū eternū. ſequebat̄ ꝙ eſſꝫ reuo
lutio eorūdē ſm̄ numerū in diuerſis ſeculis. qđ penit9 eſt
abſurdū. Unde dōm ꝙ deus infinita ꝯgnoſcit. vt poteſt Repbaꝰ.

oſtendi ex his que ſunt ſupra determinata. cũ ipe etiã ſci/ at nõ ſolum q̃ fuerũt vel ſunt vel erũt. ſed etiã oĩa q̃ nata ſunt eius bonitatẽ participare. cuȝ hmõi ſint infinita. eo ꝙ ſua bonitas eſt infinita. relinquit ꝙ ipſe infinita cogno/ ſcat. qḋ qualiter ſit ꝯſiderandũ eſt Sciendũ eſt igiẜ ꝙ ẜm virtutẽ medij cognoſcẽdi cognitio ad multa vel pau ca ſe extendit ſicut ſilitudo que recipiẜ in viſu eſt deter/ minata ẜm particulares ꝯdicões rei. vnde eſt ductiua vi ſus in cognitiõem vnius rei. Sed ſilitudo rei accepta in intellectu eſt abſoluta a particularibꝫ ꝯditiõibꝫ. vñ cuȝ ſic eleuaẜ eſt ductiua in plura. Et qꝛ vna forma vlis nata eſt ab infinitis ſingularibꝫ participari. inde eſt ꝙ intellectus infinita quodãmodo cognoſcit. ſȝ qꝛ illa ſilitudo que eſt in intellectu nõ ducit in cognitiõem ſingularis q̃tum ad ea quibꝫ ſingularia ab inuicẽ diſtinguũtur. ſed ſolum q̃/ tum ad naturã ꝯmunẽ. Inde eſt ꝙ intellectus noſter per ſpẽm quã hȝ apud ſe nõ eſt cognoſcitiuꝰ infinitorũ niſi in potencia. ſed mediũ illud quo deus cognoſcit. ſcȝ eſſen/ tia ſua eſt infinitorꝫ ſilitudo. que ipaȝ imitari poſſunt nec tantũ q̃tum ad id qḋ eſt ꝯmune eis. ſed etiaȝ q̃tum ad ea quibꝫ ad inuicẽ diſtinguũtur. vt ex pcedentibꝫ ptȝ. vñ diuina ſcia efficatiã hȝ ad infinita cognoſcendũ Quõ aũt actu infinita cognoſcat hoc mõ ꝯſiderãdũ eſt. nihil ꝓ hibet infinitũ eſſe aliqḋ vno mõ ⁊ alio mõ finitũ. vt ſi ali/ qḋ corpus eſſet quidẽ lõgitudine infinitũ. ſed latitudi/ ne finitũ. et ſiliter pt eſſe in formis. vt ſi aliqḋ corpus infi/ nitũ ponamus eſſe albũ. q̃titas albedinis extenſiua ẜm quaȝ dr̃ quãta. ꝑ accñs erit infinita. q̃titas aũt ꝑ ſe ſcȝ in tenſiua nihilominus eſſȝ finita. Et ſiliter eſt de quacũꝗ forma alia corporis infiniti. qꝛ omĩs forma recepta in ma teria aliqua finitur ad modũ recipientis. ⁊ ita nõ hȝ intẽ/ ſionem infinitã. Infinitũ aũt ſicut repugnat cognitioni. ita repugnat trãſitõi. Infinitũ aũt nec cognoſci nec trãſi ri pt. nihilominus rñ ſi aliquid moueaẜ ſup infinitũ. nõ ꝑ viam infinitatis ſue trãſiri poterit. ſicut qḋ infinitũ lõgi/ tudine ⁊ latitudine finitũ pt ptrãſiri latitudine. ſed non lõgitudine. ita etiã ſi aliqḋ infinitũ cognoſcaẜ ꝑ viam per quã eſt infinitũ. nullo mõ pfecte cognoſci poteſt. ſi autẽ ꝑ viam finiti cognoſcaẜ ſic pfecte cognoſci pt. qꝛ enĩ infiniti rõ ꝯgruit q̃titati ẜm pħm pmo phyſico. Oĩs aũt q̃ti/ tas de ſui rõne hȝ ordinẽ partiũ. ſeq̃tur tũc ꝙ infinitũ per modũ infiniti cognoſciẜ qñ apprehendiẜ pars poſt partẽ Vñ ſi ſic intellectus noſter debeat cognoſcere corpus al/ bum infinitũ. nullo mõ pt cognoſcere ipſum pfecte neꝗ albedinem eius. Si aũt cognoſcat naturaȝ albedinis vel corporeitatis q̃ inueniẜ in corpe infinito. ſic cognoſceret infinitũ pfecte q̃tum ad oẽs partes eius. nõ tñ ꝑ viã infi/ niti. ⁊ ſic poſſibile eſt ꝙ intellectꝰ noſter quodãmodo in/ finitũ ꝯtinuũ pfecte cognoſcat. ſed infinita diſcrete nullo modo. eo ꝙ nõ pt ꝑ vnã ſpẽm multa cognoſcere et inde ẽ ꝙ ſi multa debet cognoſcere. opȝ ꝙ vnũ poſt alterum co gnoſcat. ⁊ ita q̃titatẽ diſcretam ꝑ viam q̃titatis ꝯtinue cognoſcat. Vñ ſi cognoſceret infinitã multitudinẽ in ac/ tu. ſeq̃retur ꝙ cognoſceret infinitũ ꝑ viã infiniti. qḋ eſt im poſſibile. Sed intellectus diuinus ꝑ vnam ſpẽm cogno ſcit oĩa. vñ ſimul ⁊ vno intuitu eſt eius cognitio de omĩ bus. ⁊ ſic nõ cognoſcit multitudinẽ ẜm ordinẽ ptiũ mul titudinis. ⁊ ſic pt infinitam multitudinẽ cognoſcere non ꝑ viam infiniti. ſi enĩ ꝑ viam infiniti cognoſceret vt acci/ peret ptem multitudinis poſt partẽ. nũꝗ veniret ad fi/ nem. vñ nõ pfecte cognoſceret. Vñ ꝯcedo ſimplr ꝙ deꝰ cognoſcit actu infinita abſolute. nec ipa iſinita adequanẜ intellectui eius. ſicut ipſe a ſe cognitis ſuũ intellectũ ade/ quaẜ. qꝛ eſſentia in infinitis creatis eſt finita quaſi inteſi/ ue. ſicut albedo in corpore infinito Eſſentia aũt dei eſt in/ finita omĩbꝫ modis. ⁊ ẜm hoc infinita ſunt deo finita. ⁊ ſic ꝯphenſibilia a deo.

¶ Ad pmũ ergo dõm. ꝙ ẜm hoc dr̃ finiti a ſciẽte qḋ ſciẜ. qꝛ intellectuȝ ſciẽtis nõ excedit vt aliquid eius ſic extra intellectũ ſciẽtis. ſcitũ enĩ ſe hȝ ad in tellectũ ſciẽtis ꝑ modũ finiti. nec eſt etiaȝ incõueniẽs hoc accidere de infinito qḋ nõ ꝑ viã infiniti ſciẜ. Ad .j.

¶ Ad ſcðm dõm ꝙ ſcia ſimplicis notitie ⁊ viſionis nullã drñtiaȝ im/ portãt ex pte ſciẽtis. ſed ſolũ ex pte rei ſcite. Dicẜ enĩ ſcia viſionis in deo ad ſilitudinẽ viſus corporalis. qui res ex tra ſe poſitas intueẜ. Vñ ẜm ſciam viſionis deus ſcire nõ dr̃ niſi que ſũt extra ipſum. q̃ ſunt vel pſentia vel pterita vel futura. Sed ſcia ſimplicis notitie. vt ſupra ꝓbatũ eſt eſt etiã corꝫ q̃ nec ſunt nec erũt nec fuerũt. nec alio modo ſcit deus iſta ⁊ illa. vñ nõ eſt ex parte ſcie viſionis ꝙ deus infinita nõ videat. ſed ex parte corꝫ viſibiliũ que nõ ſunt ſed ſi eſſe ponerẽtur infinita vel actu vel ſucceſſiue. ꝑ abſ/ dubio ea deus cognoſceret ſcia viſionis Ad z

¶ Ad terciũ di cendũ ꝙ viſus ꝓprie eſt qdam corporalis ſenſus. vñ ſi no men viſionis ad imaterialẽ cognitiõem trãſfeꝛaẜ. hoc nõ erit niſi metaphorice. in talibꝫ aũt loquutiõibus ẜm diuer ſas ſilitudines in rebꝫ reptas diuerſa eſt veritatis ratio. Vñ nihil ꝓhibet aliqñ oẽm ſciam diuinã viſionem dici. aliqñ vero ſolam illam q̃ eſt preſenciũ pteritorꝫ ⁊ futurorꝫ Ad 3.

¶ Ad q̃rtũ dõm. ꝙ ipſe deus ꝑ ſuã eſſenciã eſt ſilitudo oĩm rerũ ⁊ ꝓpria vniuſcuiuſꝗ. Vñ in deo nõ dicũtur eſſe plures rõnes rerum niſi ẜm diuerſos reſpectus eius ad diuerſas creaturas qui q̃dem reſpectus ſunt ẜm relatio/ nes rõnis tñ. nõ aũt eſt incõueniens relatiões rõnis mul tiplicari in ifinituȝ. vt Auicen. dr̃ in metaph. ſua Ad 4

¶ Ad v. dõm ꝙ trãſitio importat motum de vno in aliud. ⁊ qꝛ deus nõ diſcurrendo cognoſcit oẽs partes infiniti ſiue ꝯtinui ſiue diſcreti. ſed vno ſimplici intuitu pfecte infini/ tum cognoſcit. nõ tamen infinitũ intelligendo pertrãſit. Ad 5

¶ Ad ſextũ dõm ſicut ad pmũ Ad 6

¶ Ad ſeptimũ dõm ꝙ rõ illa ꝓcedit de infinito ꝑuatiue dicto. qḋ ſolum in q̃ti/ tatibꝫ inueniẜ. oĩne enĩ ꝑuatiue dictũ eſt impfectũ. nõ autẽ ꝓcedit de infinito negatiue dicto. quõ deus infinitum dr̃. hoc enĩ perfectõis eſt vt aliqḋ per nihil termineẜ Ad 7

¶ Ad octauũ dõm. ꝙ cõ illa ꝓbat ꝙ infinitũ cognoſci nõ pt per viam infiniti. qꝛ quãcũꝗ ptem q̃titatis eius acceperis cuiuſcũꝗ menſure ſemꝑ erit aliqḋ accipe de ipſo. ſed deus nõ hoc mõ cognoſcit infinitũ vt trãſeat de parte in ptem Ad 8

¶ Ad .ix. dõm ꝙ illud qḋ eſt infinitũ q̃titate hȝ eſſe fi/ nitũ vt dictũ eſt. ⁊ ẜm hoc diuina ſcia pt eſſe infiniti men/ ſura Ad 9

¶ Ad decimũ. ꝙ rõ menſuratõis ꝯſiſtit in hoc ꝙ fiat certitudo de q̃titate alicuius determinata. ſic autẽ deus infinitũ nõ cognoſcit vt ſciat aliquã eius q̃titatẽ deter/ minatã. qꝛ eam nõ habȝ. vñ non repugnat rõni infiniti ꝙ a deo ſciatur Ad 10

Decimo quæriẜ. ⁊ fuit

queſitũ incidentaliter. Vtrũ deus poſſit facere infinita. Et videẜ ꝙ ſic. rõnes aũt in mẽte diuina exiſten tes ſunt factiue rerũ. nec vna impedit aliã a ſua actiõe. cũ g̃ ſint infinite rõnes in mente diuina pñt ex eis ꝓcedi infini ti diuini effectus diuina potentia exequẽte. .ſ.

¶ Pre. Po/ tentia creatoris in infinitũ excedit potentiã creature. ſed potẽtia creature eſt vt ꝓducanẜ infinita ſucceſſiue. g̃ deꝰ

ſimul pt ꝓducere infinita ¶ Pre. Fruſtra eſt potentia ꝗ
nō reducit ad actū. maxime ſi ad actuz reduci poſſit. ſed
potētia dei infinitoꝝ eſt. ergo fruſtra eſt talis potētia niſi poſ
Inſtātie ſe actu facere infinita ¶ Sed ꝯtra eſt qꝛ Seneca dr
·j· ydea eſt exemplar rerū que naturalr fiūt. ſed nō poſſunt
naturalr eſſe infinita. ⁊ ita nec fieri. vt videt. qꝛ qḋ nō pt
eſſe. nec pt fieri. ergo in deo infinitorū nō erit ydea. ſed nihil
deus pt opari niſi ꝑ ydeam. ergo deus nō pt opari infinita.
2 ¶ Pre. Cū dr deus creare res nihil nouū ex pte creātis
ponit. ſed ex pte creature tm̄. Vñ hoc idem videt eſſe di
cere deū creare res ꝙ res exire in eſſe a deo. ergo eadem rōne
deū poſſe creare res idē eſt ꝙ res poſſe exire in eſſe a deo.
ſed res infinite nō pūt fieri. qꝛ nō eſt in creatura potentia
ad actum infinitum. ergo deus nō pt actu infinita facere
Rſo ¶ Rñſio dōm ꝙ duplex inuenitur infiniti diſtinctio.
Vno mō diſtinguit ꝑ potentiā ⁊ actū. ⁊ dr infinitū poten
tia qḋ ſemꝑ in ſucceſſione ꝯſiſtit. vt in generatiōe ⁊ tpe.
et diuiſione ꝯtinui. in qbus oibꝫ eſt potētia ad infinituz
ſemꝑ vno poſt aliud accepto. actu aūt infinitū eſt. ſicut ſi
poneremus lineā terminis carentē. Alio mō diſtinguit in
finitū ꝑ ſe ⁊ ꝑ accñs. Cuius diſtinctōnis intellectus hoc
mō pꝫ. finiti eīn rō. vt dictū eſt. ꝙtitati ꝯgruit. ꝙtitas au
tem per pͥus dr de diſcreta ꝙtitate ꝙ̄ de ꝯtinua. Et ideo
ad videndū qualiter ſit ꝑ ſe ⁊ ꝑ accñs infinitū cōſideran
dum eſt. ꝙ multitudo qñqꝫ requirit ꝑ ſe. qñqꝫ ꝑ accidēs
tm̄. per ſe quidem requirit multitudo. vt pꝫ in cauſis ordi-
natis ⁊ effectibꝫ. quoꝝ vnū hꝫ dependentiā eſſentialē ad
aliud. ſicut aīa mouet calorē naturalem quo mouent ner-
ui ⁊ muſculi. qbꝫ mouent manus que mouet baculū. quo
mouet lapis. In his eīn qḋlibet poſteriꝰ ꝑ ſe dependet a
quolibꝫ precedentiū. Sed ꝑ accñs multitudo inuenitur
qñ oīa que in multitudine ꝯtinent quaſi loco vnius po
nūtur ⁊ indifferēter ſe habēt. ſiue ſint vnuz ſiue ſint multa
ſiue plura ſiue ſint pauciora. ſicut edificator facit domum
in cuius factōe plures ſerre ꝯſumātur ſucceſſiue multitu
do ſerraꝝ nō requirit ad factōem domus niſi ꝑ accñs. ex
hoc ꝙ vna nō pt ſemꝑ durare. nec differt aliqd ad domū
quotcūqꝫ ponātur. vñ nec vna hꝫ dependentiā ad aliam
ſicut erat qñ multitudo requirebat ꝑ ſe. Scḋm hoc ergo de
Prima opiº infinito varie opiniones ꝓceſſerūt. Quidā eīn antiq phi
poſuerūt infinitū in actu nō ſolū ꝑ accñs ſed ꝑ ſe. volētes
ꝙ infinitū eſſꝫ de neceſſitate eiꝰ qḋ ponebāt ꝓncipiū. vñ
etiā ꝓceſſum cauſaꝝ in infinitū ponebāt. Sed hāc opini
onem phus reprobat in. ij. metaph. ⁊ in. iij. phyſicorum.
Alij vero Aciſto ſequētes ꝯceſſerūt ꝙ infinituz ꝑ ſe
Scḋa opiº inueniri nō pōt neqꝫ in actu neqꝫ in potentia. qꝛ nō eſt poſſi
bile ꝙ aliqd eſſencialr ab infinitis dependeat. ſic eīn eius
eſſe nūqꝫ ꝯpleret. ſed infinitū ꝑ accñs poſuerūt nō ſolum
eſſe in actu ſed in potētia. Vñ Algazel in ſua metaphy.
ponit aīas ſeparatas a corporibꝫ humanis eſſe infinitas
qꝛ hoc fm ipm ſeqtur. ex hoc ꝙ mūdus fm ipſuz eternꝰ
eſt. nec hoc incōueniēs reputat. eo ꝙ aīarum ad inuicem
nō eſt aliqua dependētia. vñ in multitudine illarū aīatuz
Tercia opiº nō inuenit infinitum niſi ꝑ accñs Quidā vero poſue-
rūt ꝙ infinitū actu nec ꝑ ſe nec ꝑ accñs eſſe pt. ſed ſoluz in
finitum in potētia qḋ in ſucceſſione ꝯſiſtit. vt dr in tercio
phy. et hec eſt poſitio cōmenta. in. ij. metaph. Sed hoc ꝙ
infinitū actu eſſe nō poſſit. poteſt cōtingere ex duobꝫ. vel
ꝙ eſſe actu repugnat rōni infiniti ex hoc ipſo ꝙ infinitum
eſt. vel ꝓpter aliqd aliud. ſicut moueri ſurſuz repugnat cir
culo plūbeo. nō qꝛ triāgulus. ſed qꝛ plumbeus. ſi ergo in-
finitum actu eſſe poſſit fm rei naturam fm meaz opinio-
nem. vel ſi etiam eſſe nō poſſit impediente aliquo alio ꝙ̄
ipſa rōne infiniti. dico ꝙ deus poteſt facere infinitū actu
eſſe. Si aūt actu eſſe repugnat infinito fm ſuā rōnez. tūc
deus hoc facere nō pt. ſicut nō poteſt facere hominez eſſe
aīal irrōnale. qꝛ hoc eſſꝫ duo ꝯtradictoria ſimul eſſe. vtꝝ
aūt actu eſſe repugnet infinito fm rōnem ſuam vel nō. qꝛ
incidētaliter hoc motū eſt diſcutiendū alibi. relinquatur
ad pñs. ¶ Ad argumēta aūt vtriuſqꝫ partis reſpō Ad argu
dendū. Ad pͥmū ergo dōm. ꝙ rōnes que ſunt in mēte di mēta vtri
uina nō producūt ſe in creatura fm modū quo ſūt in deo uſqꝫ ꝑtis
ſed fm modū quē patit rō creature. vñ qꝛuis ſint imate- Ad ·j·
riales. tñ ex eis res in eſſe materiali ꝓducūtur. ſi ergo de
rōne infiniti ſit vt nō ſit ſimul in actu. ſꝫ in ſucceſſione. vt
phus dt. tūc rōnes infinite que ſunt in mente diuina nō
poſſunt ſe in creaturis efficere oēs ſimul. ſed fm ſucceſſio
nem. ⁊ ſic nō ſequit infinita eſſe actu ¶ Ad ſecūdū. ꝙ vir Ad 2
tus creature dr aliqd nō poſſe dupl'r. vno mō ex virtutis
defectu. ⁊ tūc de eo quod creatura nō pt. recte arguit qḋ
deus poteſt. Alio mō ex eo ꝙ illud creature impoſſibile dr
qꝛ in ſeipſo quādaꝫ repugnatōem ꝯtinet. ⁊ hoc ſicut nec
creature ſic nec deo eſt poſſibile. vt ꝯtradictoria ſimul eē
et de talibꝫ erit infinituz eſſe actu. ſi eſſe actu rōni infiniti
repugnet ¶ Ad terciū dōm. ꝙ fruſtra eſt qḋ nō ꝯtingit Ad 3
finem ad quē eſt. vt dr in. ij. phyſi. Vñ ex hoc ꝙ potentia
nō reducitur ad actū. nō dr eſſe fruſtra niſi inqꝛtum effe-
ctus eius vel ipſe actus diuerſus ab ea exiſtēs eſt poten
tie finis. nullus aūt diuine potentie effectus eſt finis ipſi
us nec actus eius diuerſus eſt ab eo. ⁊ ideo rō non proce- Sº in-
dit ¶ Ad pͥmū vero qḋ obijcitur in ꝯtrariuz dr ꝙ qꝛ- ſtantiaꝝ
uis fm naturā nō poſſint eē infinita ſimul. tamē pñt fieri Ad ·j·
qꝛ eſſe infiniti nō ꝯſiſtit in ſimul eſſendo. ſed eſt ſicut ea q
ſunt in fieri. vt dies ⁊ agon. vt in. iij. phyſi. dr. nec tñ ſeq-
tur ꝙ deus ſola illa pōt facere q naturalr fiunt. ydea eīn
fm pdictam aſſignatōem accipitur fm practicā cogniti
onem. ex hoc ꝙ determinata a diuina volūtate ad actum
pt aūt deus volūtate ſua multa alia facere ꝙ̄ que ab ipo Ad 2
determinata ſunt ¶ Ad ſcḋm dōm. ꝙ qꝛuis in creatio
ne nihil ſit nouū niſi qḋ eſt ex parte creature. tñ creatōnis
nomen nō ſolum hoc importat. ſed hoc etiaꝫ qḋ eſt ex par
te dei. ſcꝫ eīn diuinā actōem que eſt ſua eſſentia. ⁊ cōno-
tat effectū qui eſt in creatura. q eſt accipere eſſe a deo. vñ
nō ſeqtur ꝙ deū poſſe creare aliqd idēꝫ ſit qḋ aliqd poſſe
creari ab ipſo. al's aūt anteqꝫ creatura eſſꝫ creare nihil po
tuiſſet niſi creature potētia ꝑexiſteret. qḋ eſſꝫ ponere ma
teriā eternā. Vñ qꝛuis potentia creature non ſit ad hoc
ꝙ infinita ſint actu. nō tñ ex hoc remouet quin deꝰ poſſit
infinita actu facere. ⁊ ſic patꝫ ſolutio

Adecimo queritur.

Vtrū ſcia equiuoce ꝑdicetur de deo ⁊ de nobis.
Et videt ꝙ ſic. vbicūqꝫ eſt cōtras vniuocatiōis vel ana- ·j·
logie ibi eſt aliqua ſilitudo. ſed inter creaturā ⁊ deū nulla
pt eſſe ſilitudo. ergo nō pt aliqd eſſe ꝯmune vtriqꝫ fm vni-
uocatōem vel fm analogiam. ſi ergo nomen ſcie de deo ⁊ de
nobis dr. hoc erit equiuoce tm̄. Probatio medie Iſa. xl.
cui ſimilem feciſtis deum. quaſi diceret nulli ſimilis eſſe
poteſt. ¶ Pre. vbicūqꝫ eſt ſimilitudo ibi eſt aliqua com 2
paracio. ſed dei ad creaturam nulla poteſt eſſe compara
tio. cū creatura ſit finita ⁊ deus infinitus. ergo nulla pt eſſe
ſilitudo eorū. ⁊ ſic idem qḋ pͥus ¶ Pre. Vbicūqꝫ eſt ali 3
qua ꝯparatio ibi oportet eſſe aliquam formam que fm

magis vel minus vel eq̄liter a pluribꝫ habeaꝛ. ſed hoc nō
p̄t dici de deo ⁊ creatura. eo ꝙ ſic eſſet deo aliq̄d ſimplici⁹
4 ḡ inter ip̄m ⁊ creaturā nō eſt aliq̄ ꝯpatio. ⁊ ita nec ſilitu/
do nec cōitas niſi eq̄uocatōis tm̄ ¶ Pre. Maioꝛ diſtan/
tia eſt eoꝝ q̄ꝝ nulla eſt ſilitudo q̄ꝫ quoꝝ eſt ſilitudo aliq̄. ſꝫ
inter deū ⁊ creaturā eſt infinita diſtātia q̄ nulla maioꝛ eſſe
p̄t. ḡ inter ea nō eſt aliq̄ ſilitudo. ⁊ ſic idē qđ ꝑus ¶ Pre.
5 Maioꝛ diſtātia ē creature ad deū q̄ꝫ entis creati ad nō/
ens cū ens creatū n̄ excedat nōens niſi ſꝫ q̄titatē ſue enti
tatis q̄ nō eſt infinita. ſꝫ enti ⁊ nōenti nihil p̄t eſſe cōe niſi
ſm eq̄uocatōnem tm̄. vt đ in .iiij. metaph. vtpote ſi illud
qđ vocam⁹ hoiem. alij vocēt nonhoiem. ḡ nec deo et cre/
ature p̄t aliq̄d eſſe cōe niſi ſm eq̄uocatōem purā ¶ Pre.
6 In oibꝫ analogicis ita ē ꝙ vel vnū poniꝛ in definitōe alte
rius. ſicut poniꝛ ſuba in definitōe accn̄tis ⁊ actus in defi
nitōe potētie. vel aliq̄d idē poniꝛ in definitōe vtriuſqꝫ. ſi/
cut ſanitas aialis poniꝛ in definitōe ſani. qđ đ de vrina ⁊
cibo. q̄ꝝ alteꝝ eſt cōſeruatiuū. alterū ſignificatiuū ſanita
tis. ſꝫ creature et deus nō h̄ mō ſe h̄nt neqꝫ vnuꝫ poniꝛ in
definitōe alterius. neqꝫ aliq̄d idē poniꝛ in definitōe vtri/
uſqꝫ. dato etiaꝫ ꝙ ſic deus definitionē haberet. ḡ videꝛ ꝙ
nihil ſm analogiā dici p̄t de deo ⁊ creaturis. et ita reſtat
7 ꝙ pure eq̄uoce dicaꝛ q̄cquid de eis cōiter đ ¶ Pre. Ma
gis differūt ſuba ⁊ accn̄s q̄ꝫ due ſpēs ſube. ſed idē nomen
ſuppoſitū ad ſignificandū duas ſpēs ſubſtātie ſm ꝓpriam
rōem vtriuſqꝫ pure eq̄uoce de his đ. ſicut hoc nomen ca/
nis imponiꝛ celeſti latrabili et marino. ḡ multo foꝛtius ſi
vnū nomen imponaꝛ ſubē ⁊ accn̄ti. ſed nr̄a ſcia eſt accn̄s.
diuina aūt ſuba. ḡ nomē ſcie de vtraqꝫ pure đ equiuoce.
8 ¶ Pre. Scia noſtra nō eſt niſi q̄dam imago diuine ſcien
tie. ſed nomē rei nō cōuenit imagini niſi eq̄uoce. vn̄ aial eq̄
uoce đ de vero aiali ⁊ picto ſm p̄hm in p̄dicamētis. ḡ ⁊
Cōtra nomē ſcie pure eq̄uoce đ de ſcia dei ⁊ noſtra. ¶ Sed
cōtra eſt qđ đ p̄hs in q̄nto metaph. ꝙ id eſt ꝑfectū ſim/
pl'r in q̄ oim̄ geneꝝ ꝑfectōnes inueniūꝛ. ⁊ hoc eſt de⁹ vt
cōmē. đ ibi. ſꝫ ꝑfectōes alioꝝ geneꝝ nō dicūꝛ inueniri in
ip̄o niſi aliq̄ ſilitudo eſſet ꝑfectionis ip̄ius ad alioꝝ gene
rū ꝑfectiones. ḡ creature ad deū eſt aliqua ſilitudo. nō er
go pure eq̄uoce đ ſcia vel quicq̄d aliud đ de creatura et
de deo ¶ Pre. Gen̄. p̄mo đ. faciam⁹ hoiem ad imagineꝫ
et ſilitudinē nr̄am. ḡ eſt aliq̄ ſilitudo creature ad deum

¶ Rn̄o. dōm ꝙ impoſſibile eſt dicere aliq̄d vniuoce p̄/
dicari de creatura ⁊ deo. in oibus eīn̄ vniuocis cōis eſt rō
Rn̄o nois vtriqꝫ coꝝ de q̄bus nomē vniuoce p̄dicaꝛ. ⁊ ſic quā
tum ad illius nominis rōnem vniuocaꝫ in aliquo cōia ſunt
vel eq̄lia q̄uis ſm eſſe vnū altero poſſꝫ eſſe ꝑus vl' poſte
rius. ſicut in rōne nūeri oēs nūeri ſunt eq̄les q̄uis ſm na
turā rei vnus altero ꝑoꝛ ſit. creatura aūt q̄tūcunqꝫ imite
tur deū nō p̄t ꝯtingere ad hoc vt eadē rōne aliq̄d ſibi cō
ueniat ⁊ deo. illa eīn̄ q̄ ſm eandē rōem ſꝫ in diuerſis ſunt
in eis cōia ſm rōem ſube ſiue q̄dditatis. ſed ſunt diſcreta
ſm eſſe. quicq̄d aūt eſt in deo hoc eſt ſuū eſſe ꝓpꝛium. ſicut
eīn̄ eēntia in eo eſt idē ꝙ eē. ita ſcia idē eſt ꝙ eē ſcibili/
tatē in eo. vn̄ cū ſcientē eē qđ eſt ꝓpꝛiuꝫ vnius rei nō poſſit
alteri cōicari impoſſibile eſt ꝙ creatura ꝯtingat ad eandē
rōem habēdi aliq̄d qua deus habꝫ. ſicut ⁊ impoſſibile eſt ꝙ
ad idē eſſe ꝑueniat. ſil'r etiaꝫ in nobis eſſet. ſi eīn̄ in petro
nō differret homo ⁊ hoiem eē impoſſibile eſſꝫ ꝙ hō vni/
uoce diceretur de petro ⁊ paulo q̄bus eſt eſſe diuerſuꝫ. Non
tm̄ p̄t dici ꝙ oīno eq̄uoce p̄diceꝛ quicq̄d de deo ⁊ creatu/
ris đ. q2 ſi nō eſſet aliqua cōueniētia creature ad deū ſm
rem ſua eſſentia non eſſet creaturaꝝ ſimilitudo. ⁊ ita co/
gnoſcendo eſſentiam ſuam non cognoſceret creaturas. ſi
militer etiam nec nos ex rebus creatis in cognitionē dei
peruenire poſſemus. nec nominū que creaturis aptantur
vnū nomen magis de eo dicendū eſſꝫ q̄ꝫ aliud. quia ex eq̄
uocis nō differunt qđcunqꝫ nomē imponaꝛ ex quo nulla
cōuenientia rei attendiꝛ. Vn̄ đ ꝙ nec omnino vniuoce
nec pure equiuoce nomē ſcie de ſcientia dei ⁊ noſtra p̄dica
tur. ſed ſm analogiā qđ nihil aliud eſt dictu q̄ꝫ ſm ꝓpoꝛ/
tionē Cōuenientia aūt ſm ꝓpoꝛtōeꝫ p̄t eſſe duplex. ⁊ ſm
hoc dupl'r p̄t attendi analogie cōitas. Eſt eīn̄ q̄dam cō/
uenientia inter ip̄a quoꝝ eſt ad inuicē ꝓpoꝛtio. eo ꝙ ha/
bent determinatā diſtantiā vel aliā habitudinē ad inui/
cem. ſicut binarius cū vnitate eo ꝙ eſt eius duplū. Con/
uenientia aūt quādoqꝫ attendiꝛ nō duoꝝ ad inuicem in/
ter que ſit ꝓpoꝛtio. ſed magis duaꝝ ad inuicē ꝓpoꝛtionuꝫ
ſicut ſenarius cōuenit cum quaternario. ex hoc ꝙ ſicut ſe
narius eſt dupluꝫ ternarij. ⁊ q̄ternarius binarij. Prima
ergo cōueniētia eſt ꝓpoꝛtionis. ſecūda aūt ꝓpoꝛtionabili/
tatis. Vn̄ ⁊ ſm modū p̄me cōuenientie inuenim⁹ aliq̄d
analogice dictum de duobꝫ. quoꝝ vnū habitudinē ad al/
terum habet. ſicut ens đ de ſubſtantia ⁊ accn̄te ex habi/
tudine quam ad ſubam ⁊ accidens habet. ⁊ ſanum diciꝛ
de vrina ⁊ animali ex eo ꝙ vrina habet aliquā ſimilitudi/
nē ad ſanitateꝫ aialis. Quādoqꝫ vero đ aliq̄d analogice
ſecūdo modo cōueniētie. ſicut nomē viſus dicitur de vi/
ſu coꝛpoꝛali ⁊ intellectu. eo ꝙ ſicut viſus ē in oculo ita in/
tellectus eſt in mente. Quia ḡ in his q̄ p̄mo⁰ analogice
dicunꝛ opꝫtet eē aliquā determinatā habitudinē inter ea
quibꝫ eſt aliq̄d ꝑ analogiā cōe. ip̄oſſibile eſt aliq̄d ꝑ hunc
modū analogice de deo dici ⁊ creatura. q2 nulla creatura
hꝫ talē habitudinē ad deū ꝑ quā poſſit diuina ꝑfectio de
terminari. Sꝫ in alio mō analogie nulla determinata habi
tudo attendiꝛ inter ea q̄bꝫ eſt aliq̄d ꝑ analogiaꝫ cōe. ⁊ iō
ſm illuꝫ modū nihil ꝓhibet aliqđ nomen analogice dici
de deo ⁊ creatura. Sꝫ tm̄ h̄ ꝯtingit dupl'r. q̄nqꝫ eīn̄ illud
importat aliq̄d ex p̄ncipali ſꝫcatōe in q̄ nō p̄t attēdi ꝯueni
entia inter deū ⁊ creaturā. etiaꝫ mō p̄dicto. ſicut ē in oibꝫ
q̄ de deo ſymbolice dicunꝛ. vt cū đ deus leo vel ſol vel alī
q̄d hmōi. q2 i coꝝ definitōe cadit materia q̄ deo attribui
nō p̄t. q̄nqꝫ vō nomē qđ de deo ⁊ creatura đ nihil impoꝛ
tat ex p̄ncipali ſꝫcatōe ſm ꝙ nō poſſit attēdi p̄dict⁹ cōue
niētie modus inter creaturā ⁊ deū. ſicut ſꝫ oīa in quoꝛuꝫ
definitōe nō claudiꝛ defectus nec depēdet a materia ſm
eſſe vt ens bonum ⁊ alia huiuſmodi.

¶ Ad p̄m ḡ dōm ꝙ ſicut Dyo. đ. xi. c. de di. no. de⁹ nul
lo mō ſilis creaturis dicēdus eſt. ſꝫ creature ſiles p̄nt dici Ad .j.
aliq̄ mō deo. qđ eīn̄ ad imitatōeꝫ alicuius fit ſi ꝑfecte il
imitetur ſimpl'r p̄t ei ſile dici. ſꝫ nō ecōuerſo. ſicut hō non đ
ſue imagini ſilis. ſꝫ ecōuerſo. Si āt imꝑfecte imiteꝛ tūc di
ci p̄t ſile ⁊ diſſile ei id qđ imitaꝛ ad imitatōem fit ſile qui
dem ſm ꝙ repn̄tat. ſꝫ nō ſile inq̄ntū a ꝑfecta repn̄tatiōe
deficit. ⁊ iō ſacra ſcriptura deū creature eē ſilem oibꝫ mo
dis negat. ſꝫ creaturā eē ſilem deo q̄nqꝫ ꝯcedit q̄nqꝫ aūt
negat. ꝯcedit cū đ hoieꝫ ad imaginē dei factū. ſed negat
cū đ de⁹ q̄s ſilis tibi ¶ Ad .ij. dōm. q2 p̄hs in .ij. topi. po
nit duplicē modū ſilitudinis. vnū q̄ inueniꝛ in diuerſis ge Ad 2
neribꝫ. ⁊ h̄ attēdiꝛ ſm ꝓpoꝛtionē vl' ſm ꝓpoꝛtionabilitatē
vt q̄n alteꝝ ſe hꝫ ad alteꝝ ſicut aliq̄d ad aliđ. ſicut ille ibi/
dē đ. Aliū modū i his q̄ ſꝫ eiuſdē gn̄is. vt q̄n idē diuerſis
ineſt. Silitudo aūt nō req̄rit ꝯparatōem ſm determinatā
habitudinē q̄ p̄mo mō đ. ſꝫ ſolū q̄ ſcđo⁰. vn̄ nō oꝫ ꝙ pri/
mus mod⁹ ſilitudinis a deo remoueaꝛ reſpectu creature

Ad 3 ¶ Ad terciū dōm ꝙ obiectio illa ꝓcedit de ſilitudine ſe
Ad 4 cūdi modi quā ꝯcedimus creature ad deū nō eſſe ¶ Ad
quartū dōm ꝙ ſilitudo q̄ attendit̄ ex eo ꝙ aliq̄ duo ꝑtici
pant vnū vel ex eo ꝙ vnū hʒ aptitudinē ad aliud deter-
minatā. ex q̄ ſcʒ ex vno alterū cōprehendi poſſit ꝑ intelle-
ctum diminuit diſtantiā nō aūt ſilitudo q̄ eſt ſm ꝯueniē
tiā ꝓportionū. talis eī ſilitudo inuenit̄ in multū vel in pa
rū diſtantib⁹. nō aūt eſt maior ſilitudo ꝓportionabilitat̄
inter duo ⁊ vnū ⁊ ſex ⁊ tria q̄ʒ inter duo ⁊ vnū ⁊ centū et
quinq̄ginta. ⁊ iō infinita diſtātia creature ad deū ſilitudi
Ad 5 nē predictā nō tollit. ¶ Ad q̄ntum dōm ꝙ enti ⁊ nōenti
aliq̄d ſm analogiā cōuenit. q: ipm̄ nōens analogice dici
tur ens. vt dr̄ in q̄rto metaph. vñ nec diſtantia q̄ eſt inter
Ad 6 creaturā ⁊ deū cōitatē analogice impedire p̄t. ¶ Ad ſex-
tū dōm ꝙ rō illa ꝓcedit de cōitate analogice q̄ accipitur
ſm determinatā habitudinē vnius ad alterū. tūc eī oʒ
ꝙ vnū in diffinitiōe alterius ponat̄. ſicut ſubſtātia in deffi-
nitione accn̄tis. vel aliq̄d vnū in diffinitiōe duoꝝ. ex eo ꝙ
vtraq; dicunt̄ ꝑ habitudinē ad vnū. ſicut ſuba in diffiniti
Ad 7 one quantitatis ⁊ q̄litatis. ¶ Ad .vij. dōm ꝙ q̄uis inter
duas ſpēs ſube ſit maior ꝯuenientia q̄ʒ inter accn̄s ⁊ ſub
ſtantiā. tū poſſibile eſt vt nomen imponat̄ illis ſpēbus di
uerſis ſm ꝯſideratiōem alicuius cōueniētie diuerſam q̄
ſit inter ea. ⁊ tūc erit nomē pure equiuocū. nomē vero qd̄
cōuenit ſube ⁊ accn̄ti p̄t eſſe impoſitū ꝑ ꝯſideratiōem ali-
cuius ꝯueniētie inter ea. vñ nō erit equiuocū ſed analogū
Ad 8 ¶ Ad .viij. dōm ꝙ h̄ nomē aīal imponit̄ nō ad ſcdū fi-
gurā exteriorē in q̄ pictura imitat̄ aīal veꝝ. ſʒ ad ſcdū
interiorē naturā in q̄ nō imitat̄. ⁊ iō nomen aīal de vero ⁊
picto equiuoce dr̄. ſed nomē ſcīe ꝯuenit creature ⁊ creatori
ſm id in quo creatura creatorē imitatur. ⁊ ideo non om-
nino equiuoce predicatur de vtroq;

Vndecimo queritur

Vtrū deus ſciat ſingularia futura ꝯtingentia.
1 Et videt̄ ꝙ nō. nihil eī p̄t ſciri niſi verū. vt dr̄ in pº poſte
rioꝝ. ſed in cōtingentib⁹ ſingularib⁹ ⁊ futuris nō eſt veri
tas determinata. vt dr̄ in li peri hermē. ḡ deus nō hʒ ſciā
de futuris ꝯtingentib⁹ ſingularib⁹. ¶ Pre. Illud ad qd̄
2 ſeq̄tur impoſſibile eſt impoſſibile. ſʒ ad hoc ꝙ ſciat ſingu-
lare ꝯtingēs ⁊ futurū ſeq̄tur impoſſibile. ſ. ꝙ ſcīa dei falla
tur. ḡ impoſſibile eſt ꝙ ſciat ſingulare futurū ꝯtingens.
ꝓbatio medie. det̄ ꝙ deus ſciat aliq̄d futurū ꝯtingens ſin
gulare. vt petrū ſedere. aut ḡ poſſibile eſt petrū nō ſede-
re. aut nō eſt poſſibile. ſi nō eſt poſſibile. ḡ impoſſibile ē pe
trū nō ſedere. ḡ petrū ſedere eſt neceſſariū. datū aūt fuerat
ꝙ eſſet cōtingēs. ſi aūt ſit poſſibile non ſedere hoc poſito
nō deberet ſeq̄ aliqd̄ incōueniēs. ſeq̄tur aūt ꝙ ſcīa dei fal-
lat̄. ḡ nō erit impoſſibile ſciam dei falli   Sed diceres ꝙ
3 cōtingēs vt in deo eſt neceſſariū ¶ Sed ꝯtra. qd̄ in ſe eſt cō
tingēs nō eſt neceſſariū q̄ ad deū niſi ſm ꝙ eſt in ipo. ſʒ ſm
ꝙ in ipo eſt nō eſt diſtinctū ab eo. ſi ḡ nō eſt ſcitū a deo ni-
ſi ſm ꝙ eſt neceſſariū nō eſt ſcitū ab eo. ſm ꝙ eſt diſtinctum
4 ab eo ¶ Pre. Sʒm phm in p̄mo prioꝝ. ex maiori de neceſſa
rio ⁊ minori de ineſſe ſeq̄tur ꝯcluſio de neceſſario. ſʒ hec ē
vera. oē ſcitū a deo eſt neceſſe eē. Si eī nō eſſʒ qd̄ deus
ſcit eſſe. ſcīa eius eſſet falſa. ſi ḡ aliqd̄ eſſe eſt ſcitū a deo il-
lud neceſſe eſt eſſe. ſʒ nullū ꝯtingēs neceſſe eſt eſſe. ḡ nullū
cōtingēs ſcit̄ a deo   Sʒ diceres ꝙ cū dr̄. oē ſcitū a deo
neceſſe eſt eē. nō importat̄ neceſſitas ex p̄te creature. ſed
5 ex p̄te dei ſcientis ſolū. ¶ Sed cōtra cū dr̄. oē ſcitū a deo
neceſſe eſt eſſe. neceſſitas attribuit̄ ſuppoſito dicti. ſed ſup
poſitū dicti eſt id qd̄ eſt ſcitū a deo non ipē deus ſciens. ḡ
nō importat̄ ꝑ hoc neceſſitas niſi ex p̄te rei ſcite ¶ Prete 6
rea Quāto aliq̄ cognitio eſt certior in nobis tanto min⁹
poteſt eē de ꝯtingētibus. ſcīa eī nō eſt niſi de neceſſarijs
q: certior eſt opinione q̄ p̄t eſſe de cōtingentib⁹. ſed ſciētia
dei eſt certiſſima. ḡ nō p̄t eſſe niſi de neceſſarijs ¶ Prete. 7
In omi vera cōditionali ſi aīs ſit neceſſariū abſolute. et
cōſequēs erit neceſſariū abſolute. ſed ſi illa ꝯditionalis eſt
vera. ſi aliq̄d eſt ſcitū a deo illud erit. cū ḡ hoc aīs ſcʒ hoc
eſſe ſcitū a deo ſit neceſſariū abſolute. ⁊ ꝯñs erit abſolute ne
ceſſariū. ḡ qd̄ ſcitū eſt a deo neceſſe ē abſolute eē Qꝫ aūt
hoc ſit neceſſariū abſolute ſcʒ hoc eſſe ſcitū a deo ſit neceſſa-
riū ſic probat̄. hoc eſt quoddā dictū de p̄terito. ſʒ omē di-
ctū de p̄terito ſi eſt verū eſt neceſſariū. q: qd̄ fuit nō p̄t non 8
fuiſſe. ḡ hoc eſt abſolute neceſſariū ¶ Pre. Oē eternū neceſ
ſariū eſt. ſʒ omīa q̄ deus ſciuit ab eterno ſciuit. ḡ eū ſciuiſſe
eſt neceſſariū abſolute ¶ Pre. Vnūqdq; ſicut ſe hʒ ad eē 9
ita ſe habet ad verū. ſed futura cōtingētia nō habēt eſſe.
ḡ nec veritatē. ḡ nō p̄t de eis eſſe ſcīa. ¶ Pre. Sʒm phm 10
in q̄rto metaph. qui nō intelligit vnū determinatū nihil
intelligit. ſed futurū cōtingēs ſi eſt maxime ē ad vtrūlibʒ
qd̄ nullo mō eſt determinatū nec in ſe nec in ſua cā. ḡ nul- 11
lo mō p̄t de eo ſcīa eē. ¶ Pre. Hugo de ſctō vic. in li. de ſa
cramētis dr̄ ꝙ deus nihil cognoſcit extra ſe qui hʒ omnia
apud ſe. ſed nihil eſt cōtingēs niſi extra ipm. in eo eī nihil
eſt potētialitatis vel poſſibilitatis. ḡ ipē nullo mō futuꝝ
cognoſcit ¶ Pre. Per mediū neceſſariū nō p̄t cognoſci ali- 12
quod cōtingēs. q: ſi mediū eſt neceſſariū ⁊ concluſio erit
neceſſaria. ſed deus cognoſcit omīa ꝑ hoc mediū quod ē
ſua eēntia. ḡ cū hoc mediū ſit neceſſariū videt̄ ꝙ nō poſſit Contra
aliqd̄ cōtingēs cognoſcere.   ¶ Sed ꝯtra eſt qd̄ in p̄s.
dr̄ q̄ finxit ſing. cor. ⁊c̄. ſed opa hoīm ſunt ꝯtingētia cū de
pendeāt a libero arbitrio. ḡ futura contingētia cognoſcit
deus ¶ Pre. Omē neceſſariū ſcitur a deo. ſed omē con-
tingēs eſt neceſſariū ſm ꝙ refert̄ ad diuinā cognitionē. vt
dr̄ Boetius in q̄nto de ꝯſo. ḡ omē contingēs eſt ſcitum
a deo ¶ Pre. Aug⁹. dr̄ in .vij. de tri. ꝙ deus ſcit mutabi-
lia imutabiliter. ſed ex hoc eſt aliq̄d cōtingēs qd̄ eſt mu-
tabile. q: ꝯtingēs dr̄ qd̄ p̄t eſſe ⁊ nō eſſe. ḡ deus ſcit cōtin
gentia imutabiliter. ¶ Pre. Deus cognoſcit res inq̄ntū
eſt cā earꝫ. ſed deus nō tantū eſt cauſa neceſſarioꝝ. ſʒ etiā
cōtingentiū. ḡ tā ꝯtingētia q̄ʒ neceſſaria cognoſcit. ¶ Pre.
Sʒm hoc ꝯgnoſcit deus res ſm ꝙ ipē ē exēplar oīm reꝝ
ſed exēplar diuinū qd̄ eſt ꝯtingentiū ⁊ mutabiliū p̄t eē im
mutabile ſicut ⁊ materialiū eſt imateriale ⁊ ꝯpoſitoꝝ ſim
plex eſt exēplar. ḡ videt̄ ꝙ ſicut deus cognoſcit ꝯpoſita ⁊
materialia. q̄uis ipē ſit imaterial' et ſimplex. ita ꝯgnoſcit
cōtingētia. licʒ ꝯtingētia in eo locū nō habeāt. ¶ Prete.
Scire eſt cām rei cognoſcere ſʒ deus ſcit oīm ꝯtingentiū R̄ſo.
cās. ſcit eī ſeipm q̄ eſt cā oīm. ḡ ſcit cōtingētia   ¶ R̄ſo. Pria opi
dōm ꝙ circa hāc q̄ſtionē diuerſimode ē erratū. Quidam nio ſʒ falſa
eī de ſcīa diuina iudicare volētes ad modū ſcīe nr̄e dixe Re ꝓbaº.
rūt ꝙ deus futura ꝯtingētia nō ꝯgnoſcit. Sʒ hoc nō p̄t
eē. q: ſm h̄ nō haberet ꝓuidētiā de reb⁹ hūanis q̄ ꝯtinge- Secūda
ret eueniūt   Et iō alij dixerūt ꝙ deus oīm futuroꝝ hʒ opinio
ſciam. ſed cūcta ex neceſſitate eueniūt alis ſcīa dei falleret̄ de Re ꝓbat̄
eis. Sʒ h̄ etiā eē nō p̄t. q: ſm h̄ ꝑiret liberū arbi. ⁊ ſic non ſcda opio
eſſʒ neceſſariū ꝯſiliū q̄rere. iniuſtū etiā eſſet penas vel p̄mia Terº opi
ꝓ meritis reddere. ex q̄ cūcta ex neceſſitate agunt⁹   Et iō nio ⁊ vera
dōm eſt ꝙ deus oia futura ꝯgnoſcit. nō tū impedit̄ ꝓpter Nota
hoc q̄n aliq̄ ꝯtingēter eueniāt   Ad huiꝰ āt euidētiā ſcie-

dum eſt ꝙ in nobis ſunt quedā potētie ⁊ habitus cogni/
tiui in quibꝰ nunꝙ̄ falſitas eſſe poteſt. ſicut ſenſus ⁊ ſcia
et intellectus ꝑmoꝝ principioꝝ. quedam vero in quibus
poteſt eſſe falſitas. ſicut imaginatio opinio et eſtimatio.
Ex hoc aūt falſitas accidit in aliqua cognitōe ꝙ non eſt
ita in re. ſicut apprehēdit̄. vñ ſi aliq vis cognitiua eſt talis
ꝙ nūꝙ̄ in ea eſt falſitas opꝫ ꝙ ſuū cognoſcibile nūꝙ̄ de
ficiat ab eo qđ de eo cognoſcēs apprehēdit. neceſſarium
aūt nō pt̄ impediri q̄n ſciat̄ anteꝙ̄ fiat. eo ꝙ cauſe eius ſtꝫ
immutabiliter ordiate ad eius ꝓductionē. vñ per huiōi
habitus q̄ ſp̄ ſunt veri pñt neceſſitia cognoſci etiā qñ ſtꝫ
futura. ſicut cognoſcimus futurā eclipſim vel ortuꝫ ſolis
ꝑ verā ſciam. Sed contingens impediri pt̄ anteꝙ̄ ſit in
eſſe ꝓductū. ſed dū eſt ꝓductū vel pñs nō pt̄ impediri. ⁊
ideo de cōtingenti ſm ꝙ eſt in pñti pt̄ eſſe iudiciū illiꝰ po
tentie vel habitus in quo nūꝙ̄ falſitas inuenit̄. ſic ſenſus
iudicat ſortem ſedere qñ ſedet. Ex quo pꝫ ꝙ cōtingēs
vt futurū eſt ꝑ nullam cognitōem cognoſci pt̄ cui falſitas
ſubeſſe nō poſſit. vñ cū diuine ſcie non ſubſit falſitas nec
ſubeſſe poſſit impoſſibile eſſet ꝙ de cōtingentibꝰ futuris
ſcientiam haberet deus ſi cognoſceret ea vt futura ſunt.
Tunc eñ aliqđ cognoſcit̄ vt futurū eſt quando inter co/
gnitōem cognoſcētis ⁊ rei euentū inuenit̄ ordo p̄teriti ad
futurū. hic aūt ordo nō poteſt inueniri inter cognitiōeꝫ di
uinam ⁊ quamcunq; rem contingentē. ſed ſemꝑ ordo di/
uine cognitōis ad rē quācunq; eſt ſicut ordo p̄ſentis ad
pñs. Qđ q̄dē hoc nō intelligi pt̄. Si aliqs videret mul
tos trāſeuntes ꝑ viam vnā ſucceſſiue. ⁊ hoc ꝑ aliqđ tem
pus. in ſingulis ptibus tp̄is videret p̄ſentialiter aliquos
tranſeūtes ita ꝙ in toto tēpore ſue viſionis oēs tranſe
untes pñtialiter videret. nec tamē omnes ſimul pñtiali/
ter videret. quia tp̄s ſue viſionis nō eſt totū ſimul. ſi autē
ſua viſio tota ſimul poſſet exiſtere pñtialiter omnes vide
ret ꝙ̄uis nō oēs p̄ſentialiter ſimul trāſirēt. Vñ cū viſio
diuine ſcientie eternitate menſurat̄ que eſt tota ſimul. et
tamē totū tempus includit nec alicui pti tp̄is deeſt ſeq/
tur ꝙ quicq̄d geritur in tp̄e nō vt futurū ſed vt p̄ſens vi
deat. hoc eñ qđ a deo viſum eſt futuruꝫ eſt alteri rei cui
ſuccedit in tēpore. ſed ipi diuine viſioni q̄ nō eſt in tēpore
ſed extra tēpus eſt nō eſt futurū ſed pñs. ita ergo nos vi
demus futurū vt futurū. qꝛ viſioni noſtre futurū eſt cum
ipa tēpore menſurat̄. ſed diuine viſioni que eſt ſupra tp̄s
futurū nō eſt. ſicut ⁊ aliter videt trāſeuntes ille q̄ eſt in or
dine trāſeuntiū q̄ nō videt niſi illos q̄ an̄ ipm ſunt. et ali/
ter ille q̄ extra ordinē trāſeuntiū eſſet qui oēs tranſeun
tes ſimul inſpiceret. ſicut ḡ viſus noſter nō fallit̄ cōtingē/
tia videns inq̄ntū ſunt p̄ſentia. ⁊ tamē ex hoc nō remoue
tur q̄n illa cōtingenter eueniant. ita deus infallibiliter vi
det oia cōtingentia vt pñtia. ſiue que nobis ſunt pñtia. ſi/
ue q̄ p̄terita. ſiue que futura q̄ non ſunt futura ſibi. ſed ea
reſpicit eſſe tūc quādo ſunt. vñ ex hoc nō remouet̄ q̄n con
tingēter eueniant. Difficultas autēꝫ in hoc accidit. eo ꝙ
diuinā cognitōem ſignare nō poſſumus niſi ꝑ moduꝫ no
ſtre cognitōis ſignādo differētias tp̄is. ſi eñ ſignaret̄ vt
eſt dei ſciētia magis deberet dici ꝙ deus ſcit hoc eſſe ꝙ̄ ꝙ
ſciat futurū eſſe. quia ſibi nunꝙ̄ ſunt futura. ſed ſemꝑ pre
ſentia. Unde etiam vt Boetius dr̄ in libro de conſolati
one q̄nto. eius cognitio de futuro magis proprie dr̄ pro/
uidentia q̄ꝫ preuidentia. quia ea porro quaſi longe poſi/
tus in eternitatis ſpeculo intuetur ꝙ̄uis ⁊ preuidētia di
ci poſſit propter ordinem eius quod ab eo ſcitur ad alia
Ad .j. quibus futurum eſt. ¶ Ad primū ergo dicendū ꝙ li/
cet cōtingens nō ſit determinatū ꝙ̄diu futurū eſt. tamen
ex quo productū eſt in rerum natura veritatē determina
tam habet. ⁊ hoc modo ſupꝑ illud fertur intuitus diuine
cognitionis. ¶ Ad ſcđm dicendū ꝙ ſicut dictū eſt cōtin/ Ad 2
gens refertur ad diuinam cognitionē ſm ꝙ ponitur eſſe
in rerum natura. ex quo autem eſt non poteſt tunc nō eſſe
quando eſt. quia quod eſt neceſſe eſt eſſe quādo eſt. vt in
primo perihermenias dicitur. non tamē ſeq̄tur ꝙ ſimplici
ter dicatur neceſſariū nec ꝙ ſcientia dei fallatur. ſicut ⁊ vi
ſus meus non fallitur dum video petrū ſedere ꝙ̄uis hoc
ſit cōtingens. ¶ Ad terciū dicendū ꝙ contingens ꝓ tan
to dicitur neceſſariū eſſe ſm ꝙ ē ſcituꝫ a deo. quia ſcitur a Ad 3
deo ſm ꝙ eſt iam p̄ſens. non tamen ſm ꝙ eſt futurum ex
hoc aliquā neceſſitatem ſortitur. vt poſſit dici ꝙ neceſſa/
rio eueniet. euentus eñ nō eſt niſi eius quod futurum eſt
quia illud qđ iam eſt nō poteſt vlterius euenire. ſed veꝝ Ad 4
eſt id eueniſſe. ⁊ hoc eſt neceſſariū ¶ Ad quartū dicendū
ꝙ cum dr̄ omne ſcitum a deo eſt neceſſarium. hec eſt du/
plex. quia vel poteſt eſſe vel de dicto vel de re. ſi de dicto
tunc eſt cōpoſita ⁊ vera. ⁊ eſt ſenſus. oē ſcitum a deo eſt
neceſſariū. quia non poteſt eſſe ꝙ deus ſciat aliquid eſſe
et illud nō ſit. Si ſit de re ſic eſt diuiſa ⁊ falſa. ⁊ eſt ſenſus
id quod eſt ſcitum a deo eſt neceſſariū eſſe. res eñ que a
deo ſunt ſcite non propter hoc neceſſario eueniunt. vt ex
dictis patet. Et ſi obijciatur ꝙ illa diſtinctio non hꝫ lo Obiectio
cum niſi in formis que ſibijnuicē ſuccedere poſſunt in ſub
iecto. vt albedo ⁊ nigredo. non autē poteſt eſſe vt aliquid
ſit ſcitum a deo ⁊ poſtea neſcitum. ⁊ ſic predicta diſtinctio Solutio
hic non habet locum. Dicendū ꝙ ꝙ̄uis ſcientia dei inua/
riabilis ſit ⁊ ſemꝑ ſit ⁊ ſemꝑ eodem modo. tamen diſpoſi
tio ſm quā res refertur ad dei cognitioneꝫ variabilis eſt
et non ſemꝑ eodem modo ſe habet ad ipſam. refertur eñ
res ad dei cognitionē ſm ꝙ eſt in ſua p̄ſentialitate. p̄ſen/
tialitas eñ rei non ſemꝑ ei conuenit. vnde res poteſt acci
pi cum tali diſpoſitione vel ſine ea. et ſic per cōſequens pt̄
accipi eo modo quo refertur ad dei cognitionem vel alio
modo. ⁊ ſic predicta diſtinctio procedit. ¶ Ad quintum Ad 5
dicendum ꝙ ſi ſit de re p̄ſenti predicta ꝓpō verum eſt ꝙ
neceſſitas ponitur circa ipſum quod eſt ſcitum a deo. ſed
ſi ſit de dicto neceſſitas non ponitur circa ipſam rem. ſed
circa ordinem ſcientie ad ſcitum. ¶ Ad ſextum dicendū Ad 6
ꝙ ſicut ſcientia noſtra non poteſt eſſe de futuris cōtingen
tibus ita nec ſciētia dei. ⁊ adhuc multo minus ſi ea vt fu
tura cognoſceret. cognoſcit autem ea vt p̄ſentia ſibi. alijs
autem futura. ⁊ ita obiectio nō ꝓcedit ¶ Ad ſeptimū di Ad 7
cendum ꝙ circa hoc eſt diuerſa opinio. Quidaꝫ enim dixe
runt ꝙ hoc antecedens eſt contingēs hoc eſt ſcituꝫ a deo Opinio
eo ꝙ ꝙ̄uis ſit preteritum. tamen importat ordineꝫ ad fu/ prima
turum. ⁊ ideo non eſt neceſſariuꝫ. ſicut cum dicit̄. hoc fuit
futurū illud preteritū fuiſſe futurū non eſt neceſſariū. q̄a
quod fuit futurū poteſt nō eſſe futurum. vt in ſecūdo de
generatōne ⁊ corruptōe dicit̄. futurus quis incidere non
incidet. Sed hoc nihil eſt. quia cum dicit̄. hoc eſt futurū Reprobatō
vel fuit futurū deſignatur ordo qui eſt in cauſis ipſius rei
ad productionē illius. ꝙ̄uis eñ cauſe que ſunt ordinate
ad aliquē effectum poſſint impediri. vt non cōſequatur
ex eis effectus. non tamē poteſt impediri quin fuerūt ali
quando ad hoc ordinate. vnde licet hoc quod eſt futurū
poſſit non eſſe futurum. nunꝙ̄ tamen poteſt non fuiſſe fu
turū Et ideo alij dicunt ꝙ hoc antecedens eſt contin/
gens. quia eſt compoſitum ex neceſſario ⁊ contingenti. Opinio
ſcientia eñ dei eſt neceſſaria. ſed ſcitū ab eo eſt cōtingens ſecunda

quoꝝ vtrūq; in p̄dicto aīte ꝯcludit̄. ſicut ⁊ hoc eſt cōtin-
gens petrus eſt homo alb⁹. vel petrus eſt aīal ⁊ currit.
Reprobatio Sꝫ hoc iteꝝ nihil eſt. q2 veritas ꝓpōnis non variat̄ ꝑ ne
ceſſitatē ⁊ ꝯtingentiā ex eo q2 materialiter in locutione
ponit̄. ſed ſoluꝫ ex p̄ncipali ꝓpōne in qua fundat̄ veritas
ꝓpōnis. vñ eadē rō neceſſitatis ⁊ ꝯtingētie eſt in vtraq;
iſtaꝝ. ego cognoſco hoīem eē aīal ⁊ ego cognoſco petrum
currere. ⁊ iō cū actus p̄ncipalis q̄ ſignificat̄ in hoc añcedē
re. deus ſcit petrū legere ſit neceſſarium q̄uīcunq; illud
qd̄ materialiter ponit̄ ſit ꝯtingens ex hoc nō impedit̄ q̄n
añs p̄dictū ſit neceſſariū. Et ideo alij ꝯcedunt ſimplr̄
Tercia opinio q2 ſit neceſſarium. ſed dicūt q2 ex añte neceſſario abſolute
nō oꝑtet q2 ſeq̄tur cōſequēs abſolute neceſſariū niſi quan
do añs p̄dictū eſt cauſa ꝓxima ꝯñtis. ſi aūt ſit cā remota
p̄t neceſſitas effectus impediri ꝑ ꝯtingentiā cauſe proxi
me. ſicut q̄uis ſol ſit cauſa neceſſaria. tñ floritio arboris q̄
eſt eius effectus eſt ꝯtingens. q2 eius cā ꝓxima eſt varia
Reprobatō bilis. ſcꝫ vis generatiua plāte Sꝫ etiā hoc nō videt̄ ſuf
ficiēs. q2 hoc nō eſt ꝑ naturā cāe ⁊ cauſati q2 ex añte neceſ-
ſario ſequitur ꝯñs neceſſariū. ſed magis ꝓpter ordinē ꝯñtis
ad añs. q2 ꝯtrariū añtis nullo mō ſtare p̄t cū ꝯñte. qd̄ cō
tingeret ſi ex añte neceſſario ſeq̄retur ꝯñs cōtingēs. vñ h̄
accidere neceſſe eſt in q̄liter cōditionali ſi vera ſit ſiue añs
ſit effectus ſiue cā ꝓxima ſiue remota. ⁊ ſi hoc nō inuenia
tur in cōditionali nullo mō eſt vera. vñ ⁊ hec ꝯditionalis
Quarta opinio et vera eſt falſa. ſi ſol mouet̄. arbor floret. Et iō aliter dōm q2
hoc añs ſimplr̄ eſt neceſſariū ⁊ ꝯñs eſt neceſſariū abſolu-
te. eo mō quo ad añs ſeq̄tur. aliter eīm ē de his q̄ attribu
untur rei ſm̄ ſe. aliter de his q̄ attribuunt̄ ei ſm̄ q2 ē cogni
ta. Illa eīm q̄ attribuunt̄ rei ſm̄ ſe cōueniūt ei ſm̄ ſuū mo
dū. ſed illa q̄ attribuunt̄ ei vel cōſequunt̄ ad ipam inq̄ntū
eſt cognita ſꝫ ſm̄ modū cognoſcētis. vñ ſi in añte ſignifi
cet̄ aliq̄d qd̄ ꝑtineat ad cognitionē oꝑtet q2 cōſequēs acci
piat̄ ſm̄ modū cognoſcētis. ⁊ nō ſm̄ modū rei cognite. vt
ſi dicā. ſi ego intelligo aliq̄d illud eſt īmateriale. nō eīm oꝫ
vt qd̄ intelligit̄ ſit immateriale niſi ſm̄ q2 eſt in intellectu. Et
ſilr̄ cū dico. ſi deus ſcit aliq̄d illud erit. ꝯñs eſt ſumēdū nō
ſm̄ diſpōem rei in ipa. ſꝫ ſm̄ modū cognoſcētis. q̄uis au
tē res in ſe ipa ſit futura tñ ſm̄ modū cognoſcētis eſt pre-
ſens. ⁊ iō magis eſſet dōm ſi deus ſcit aliquid illud eſt q̄
hoc erit. vñ idem eſt iudiciū de iſta. ſi deus ſcit aliq̄d hoc
erit. ⁊ de hac. ſi ego video ſortē currere ſortes currit. quo
rū vtrunq; eſt neceſſariū dū eſt. Et ſic pꝫ ſolutio ad octa
Ad 8 uū ¶ Ad nonū dōm q2 q̄uis cōtingens dū eſt futurū nō
Ad 9 habeat eſſe. tñ ex quo eſt p̄ns eſſe hꝫ et veritatē. ⁊ ſic diui-
ne viſioni ſubſtat. q̄uis etiā deus cognoſcat ordinē vni⁹
ad alterū ⁊ ſic cognoſcat aliq̄d eſſe futurum reſpectu alte
rius. ſed ſic nō eſt incōueniēs q2 ponat̄ q2 deus ſcit aliq̄d
futurū eſſe qd̄ non erit inq̄ntū ſcꝫ ſcit aliq̄s cauſas ad ali
quem effectū eſſe inclinatas q̄ nō producet̄. ſic eīm nō loq̄-
mur nunc de cognitōe futuri ꝓut a deo in ſuis cauſis vi
det̄. ſed inquantū cognoſcit̄ in ſe ipo. ſic eīm cognoſcitur vt
Ad 10 p̄ns ¶ Ad. x. dōm q2 futurū ſm̄ q2 eſt ſcitū a deo eſt p̄ns.
et ita eſt determinatū ad vnā ꝑtē q̄uīcunq; licet dū eſt
Ad 11 futurū ſit ad vtrūlibet ¶ Ad. xi. dōm q2 de⁹ nihil cogno-
ſcit extra ſe. ſi ly extra referat̄ ad id q̄ cognoſcit. cognoſcit
autē aliq̄d extra ſe ſi referat̄ ad id qd̄ cognoſcit. ⁊ de hoc
ſupra dictū eſt. ¶ Ad. xij. dōm q2 duplex eſt cognitionis
Ad 12 mediū. vnū qd̄ eſt mediū demōſtrationis. ⁊ hoc oportet
eſſe mediū ꝓportionatū ꝯcluſioni vt eo poſito cōcluſio po
nat̄. ⁊ tale mediū cognoſcēdi nō eſt deus reſpectu ꝯtingē
tium. Aliud eſt mediū cognitōis qd̄ eſt ſimilitudo rei co
gnite. ⁊ tale mediū cognitionis eſt diuina eſſentia. non tā
men adequatū nec propoꝛtionatū alicui. cū ſit proprium
ſingulorum. vt ſupra dictum eſt

Terciodecimo queritur

Utrū ſcia dei ſit variabilis. Et videt̄ q2 ſic. q2a 1
ſcia eſt aſſimulatio ſciētis ad rē ſcitam. ſed ſcia dei eſt ꝑfe-
cta. ḡ ꝑfecte aſſimilabit̄ rebus ſcitis. ſed ſcita a deo ſꝫ va-
riabilia. ⁊ ḡ ſcia dei eſt variabilis ¶ Pre. Oīs ſcia que 2
p̄t falli eſt variabilis. ſꝫ ſcia dei p̄t falli. eſt eīm de cōtingē-
ti qd̄ p̄t non eſſe. ⁊ ſi nō ſit ſcia dei fallitur. ḡ ⁊ variabilis.
¶ Pre. Scia noſtra q̄ eſt ꝑ receptiōem a reb⁹ eſt per mo
dū ſciētis. ḡ ſcia dei q̄ eſt ꝑ hoc q2 ꝯfert aliq̄d rebus eſt ꝑ 3
modū rei ſcite. ſed ſcita a deo ſunt variabilia. ḡ ſcia eius
variabilis ¶ Pre. Ablato vno relatiuoꝝ auferṫ aliud. er 4
go variato vno variat̄ aliud. ſed ſcita a deo ſunt variabi-
lia. ḡ ſcia eius variabilis ¶ Pre. Oīs ſcia que p̄t auge 5
ri vel minui p̄t variari. ſed ſcia dei eſt hmōi. ḡ ⁊c̄. ꝓbatio
medie. omnis ſciens q̄ qñq; plura ſcit qñq; pauciora. eius
ſcia variat̄. ḡ ſciens qui p̄t plura ſcire q̄ ſciat vel paucio-
ra habet ſciam variabilē. ſed deus poteſt plura ſcire q̄ ſci
at. ſcit eīm aliqua eſſe vel futura eſſe vel fuiſſe que eſt fa-
cturus. poſſet aūt plura facere q̄ nunq̄ eſt facturus. ⁊ ita
poſſit plura ſcire q̄ ſciat. eadeꝫ rōne poſſet pauciora ſcire
q̄ ſciat. q2 p̄t dimittere aliquid coꝝ q̄ facturus eſt. ḡ eius
ſcia p̄t augeri vel minui. Sꝫ diceres q2 q̄uis plura vl̄
pauciora eſſent ſubiecta diuine ſcie. non tamē eius ſcien-
tia variet̄ ¶ Sed cōtra. Sicut poſſibilia ſunt ſubiecta di 6
uine potentie. ita ſcibilia ſunt ſubiecta diuine ſciētie. ſed ſi
deus poſſet plura facere q̄ potuit eius potentia augeret̄
minueret̄ aūt ſi poſſit in pauciora. ergo eadē rōne ſi plura 7
ſciret q̄ prius ſciuiſſet eius ſcia augeret̄. ¶ Pre. Quan-
doq; ſciuit xp̄m naſciturū. nunc aūt neſcit eū naſciturū
ſed iam natum. ergo deus aliquid ſcit quod prius neſci-
uit. ⁊ aliq̄d ſciuit qd̄ nunc neſcit. ⁊ ſic eius ſcia variatur.
¶ Pre. Sicut ad ſciam req̄ritur ſcibile ita req̄ritur mo- 8
dus ſciendi. ſed ſi modus ſciēdi variaretur quo deus ſcit
ſcia eſſet variabilis. ergo eadē ratōne cum ſcibilia ab ipſo
variarent̄ eius ſcientia variabilis erit. ¶ Preterea. In 9
deo dr̄ eſſe q̄dam ſcia approbationis ſm̄ quam bonos ſo
los cognoſcit. ſed poteſt approbare quos non approbauit
ergo poteſt ſcire quod prius neſciuit. ⁊ ſic videt̄ eius ſciē- 10
tia variabilis ¶ Pre. Sicut ſcia dei eſt ipe deus. ita potē
tia dei eſt ipe deus. ſed a potētia dei dicunt̄ res mutabili
ter in eſſe producere. ergo eadē rōne a ſcientia dei res mu-
tabiliter cognoſcent̄ ſine aliquo detrimento diuine ꝑfecti 11
onis ¶ Pre. Omnis ſcia que tranſit ab vno in alterū eſt
variabilis. ſed ſcientia dei eſt hmōi. q2 ꝑ eſſentiā ſuam co
gnoſcit res. ḡ eſt variabilis. Sed ꝯtra eſt qd̄ dr̄ Jaco Contra
bi p̄o. apud quē nō eſt trāſmutatio. ¶ Pre. Oīa mota
reducunt̄ ad vnū principiū imobile. ſed cauſa p̄ma omniū
variabilium eſt diuina ſcientia. ſicut cauſa artificiatoꝝ eſt
ars. ergo ſcientia dei eſt inuariabilis. ¶ Pre. Motus eſt
actus imꝑfecti. vt dr̄ in tercio de aīa. ſed in diuina ſcien-
tia nulla eſt imꝑfectio. ergo eſt inuariabilis ¶ Rn̄o. di- Rn̄o.
cendū q2 cū ſcientia ſit mediū inter cognoſcentē ⁊ cogni-
tum. duplex poteſt accidere variatio in ipa. vno mō ex ꝑ-
te cognoſcentis. alio modo ex parte rei cognite. Ex par
te aūt cognoſcentis tria in ſcientia conſiderare poſſumus
ſcꝫ ipſam ſcientiam. actum eius. ⁊ modū ipius. et ſm̄ hec
tria poteſt variatio accidere in ſcientia ex parte ſcientis.

r accidit aūt variatio in eo ex parte ipſius ſcie qñ de nouo ac-
quirit ſcia alicuius qḋ prius neſciebat vel amittit ſcia eius
qḋ prius ſciebat. ⁊ ſm hoc attendit generatio vel corruptio
aut augmentū ⁊ diminutio ipſius ſcie. talis autē variatio
in ſcia dei accidere nō pt. qꝛ ſcia diuina vt ſupra dictuʒ eſt
eſt nō ſolū entiū ſed etiā nōentiū. nō eñ pt eſſe aliqḋ pre-
ter ens vel nōens. qꝛ inter affirmationē ⁊ negatōeʒ nihil
eſt mediū. ꝗuis aūt ſm modū quendā ſcia dei ſit tantū
exiſtentiū in pñti pterito vel futuro ſm ꝙ ſcia ordinat ad
opus qḋ facit bonitas. ſi tñ p hūc modū ſciēdi ſciret aliqḋ
qḋ prius neſciuit nulla variatio ex hoc accideret in eiꝰ ſcia
cū ipa ſit eq̄liter entiū ⁊ nonentiū ꝗntū ex parte eius ē. ſʒ ſi
eſſʒ ex hoc aliq̄ variatio in deo. h̄ eſſet ex parte volūtatis q̄
determinat ſciam ad aliqḋ ad qḋ prius nō determinabat. ſi-
cut nec in volūtate ipſius aliq̄ variatio ex hoc accidere pt
cū eñ hoc ſit de rōne volūtatis vt liberū actum ſuū pducat
libere. ꝗntū ē ex ipa rōe volūtatis eq̄liter pt in vtrūqʒ
oppoſitoꝝ exire. vt ſcʒ velit vel nō velit. facere vel nō face-
re. ſed tñ nō pt eſſe vt ſimul dū vult nō velit. ſʒ neqʒ in vo-
luntate dei q̄ imutabilis eſt pt accidere vt prius volue-
rit aliqḋ ⁊ poſtea nolit illud idē ſm idē tps. qꝛ ſic volun-
tas eius eſſet tpalis ⁊ non tota ſimul. vnde ſi loq̄mur de
neceſſitate abſoluta nō eſt neceſſe eū velle hoc qḋ vult. ꝗ
abſolute loquēdo poſſibile eſt euʒ nō velle. ſʒ ſi loquamur
de neceſſitate q̄ eſt ex ſuppōne. ſic neceſſariū eſt eum velle ſi
vult vel ſi voluit. ⁊ ſic ex ſuppōne pdicta loquēdo non eſt
poſſibile eū nō velle ſi vult vel ſi voluit. mutatio aūt cuʒ
req̄rat duos terminos ſemp reſpicit vltimū in ordine ad
primū. vñ hoc ſolūmodo ſequeret ꝙ eius volūtas eēt mu-
tabilis ſi eſſet poſſibile nō velle qḋ vult vel qḋ prius vo-
luit. Et ſic pʒ ꝙ p hoc ꝙ poſſunt plura eſſe ſcita a deo p
hūc modū ſcie vel pauciora nulla variatio ponit in ſcientia
eius vel volūtate. hoc eñ eſt eū poſſe plura ſcire ꝙ̄ poſſe
ſciam ſuā p voluntatē ſuā determiare ad plura faciēda.
Sed ex parte actus accidit variatio in ſcia tripliciter. vno mō
ex eo ꝙ actu cōſiderat qḋ prius nō conſiderabat. ſicut dixi-
mus illū variari qui exit ab habitu in actū. Iſte aūt va-
riationis modus in ſcia dei eſſe nō pt. qꝛ ipe nō eſt ſciens
ſm habitū. ſed ſolū ſm actum. qꝛ nō eſt in eo aliq̄ potētia-
litas ſicut eſt in habitu. Alio mō accidit variatio in actu
ſciēdi ex hoc ꝙ uno cōſiderat vnū. alio aliud. ſed iſtḋ etiaʒ
eſſe nō pt in diuina cognitōne. qꝛ ipe p vnā ſpēm ſue eſſen-
tie oīa videt ⁊ ſimul oīa intuet. Tercio mō ex hoc ꝙ
aliq̄s in cōſiderando diſcurrit de vno in aliud qḋ etiaʒ in
deo accidere non pt. qꝛ cū diſcurſus req̄rat duo inter que
ſit non pt dici diſcurſus in ſcia ex hoc ꝙ duo videat ſi illa
duo videt vno intuitu. qḋ accidit in diuina cognitōe vel
ſcia p hoc ꝙ oīa p vnam ſpēm vel vno intuitu videt.
Sed ex parte modi cognoſcēdi accidit variatio in ſcientia
ex hoc ꝙ aliquid limpidius vel pfectius cognoſcit nūc ꝙ̄
prius. Qḋ qdem pt ↄtingere ex duobꝫ. vno mō ex diuer-
ſitate medij p qḋ ſit cognitio. ſicut accidit in eo qui prius
ſciuit aliqḋ p mediū pbabile. ⁊ poſtea ſcit illud p mediuʒ
neceſſariū. qḋ etiā in deo accidere nō pt. qꝛ eēntia ſua que
eſt ei mediū cognoſcēdi eſt inuariabilis. Alio mō virtute
intellectiua ſm ꝙ vnus homo melioris ingenij acutius
aliqḋ cognoſcit. etiā p idem mediū. quod etiā in deo acci-
dere nō pt. qꝛ eſſentia ſua que eſt in eo virtus qua cogno-
ſcit eſt inuariabilis. ergo relinq̄tur ſcientiā dei oīno inua-
riabilem eſſe. Ex parte aūt rei cognite ſcia variatur ſm ve-
ritatem ⁊ falſitatē. qꝛ eadem exiſtimatione remanente ſi
res mutetur erit exiſtimatio falſa que prius fuit vera. qḋ
etiam in deo non poteſt eſſe. quia intuitus diuine cogni-
tionis fertur ad rem ſm ꝙ eſt in ſua pſentialitate. put eſt
iam determinata ad vnū. ⁊ vlterius quantū ad hoc non
poteſt variari. ſi eñ res ipa aliquā aliam diſpōnem acci-
piat illa iteꝝ erit diuine viſioni ſubiecta. et ſic ſcientia dei
nullo mō variabilis eſt. ¶ Ad primū ergo dicendū ꝙ
aſſimilatio ſcientis ad ſcitū non eſt ſm cōformitatē natu- Ad .j.
re. ſed ſm repreſentatōem. vñ nō oportet ꝙ rerū variabi-
lium ſit ſcientia variabilis ¶ Ad ſcdm dōm ꝙ ꝗuis ſcitū Ad .2.
a deo ſm ſe conſideratū ſit poſſibile alit eſſe. tñ hoc mō di-
uine cognitioni ſubſtat. ſm ꝙ non pt aliter ſe habere. vt
ex dictis patet ¶ Ad terciū dōm ꝙ oīs ſcia ſiue ſit per Ad .3.
receptionē a rebus ſiue p impreſſionē in res eſt p modum
ſcientis. qꝛ vtraqʒ eſt ſm ꝙ ſimilitudo rei cognite ē in co-
gnoſcente. quod aūt eſt in aliquo eſt in eo p moduʒ eius
in quo eſt ¶ Ad quartū dōm ꝙ illud ad quod refert di- Ad 4
uina ſcia ſm ꝙ ſubſtat diuine ſcie eſt inuariabile. vñ ⁊ ſci-
entia inuariabilis eſt quantū ad veritatē que variari poſ-
ſet p mutatōem relationis pdicte. ¶ Ad quintū dōm ꝙ Ad 5
cū dr. deus pt ſcire qḋ neſcit loquēdo etiā de ſcia viſiōis
pt dupliciter intelligi. vno mō in ſenſu cōpoſito. ſcʒ ex ſuppoſi-
tione ꝙ deus nō ſciuit illud qḋ deus dr poſſe ſcire. et ſic ē
falſum. nō eñ pt vtrūqʒ hoꝝ eſſe ſimul. vt ſcʒ deus neſci-
uerit aliquid ⁊ poſtea ſciet illud. Alio mō in ſenſu diuiſo.
et ſic nō includit aliq̄ ſuppoſitio vel cōditio ſub poteſtate
vñ in hoc ſenſu eſt verū. vt ex dictis pʒ. ꝗuis aūt in aliq̄
ſenſu concedat ꝙ deus pt ſcire quod prius neſciuit. Nec
tñ pt concedi in aliq̄ ſenſu ꝙ deus poſſit plura ſcire ꝙ̄ ſci-
at. qꝛ cū p hoc ꝙ dr plura importet cōparatio ad pexiſtē-
tia ſemp intelligit in ſenſu cōpoſito. ⁊ eadē rōne nullo mō
eſt cōcedēdū ꝙ ſcia dei poſſit augeri vel minui. ¶ Sextū Ad 6
cōcedimus. ¶ Ad ſeptimū dōm ꝙ deus ſcit enūciabilia Ad 7
ſed nō cōponendo ⁊ diuidēdo. vt prius dictū eſt. etiō ſicut
cognoſcit diuerſas res eodē mō qñ ſꝫ ⁊ qñ nō ſꝫ. ita ↄgno-
ſcit diuerſa enunciabilia qñ ſunt vera ⁊ qñ ſunt falſa. quia
vnūqḋqʒ ↄgnoſcit eſſe verū illo tpe q̄ verū eſt. ſcit eñ hoc
enūciabile eſſe verū. ſcʒ petrū currere illo tpe q̄ verum eſt
ſcit eñ hoc enūciabile eē verū qñ verū ē. ⁊ ſilr hoc enūcia-
bile petrū eſſe curſuꝝ. ⁊ ſic de alijs. ⁊ iō ꝗuis non ſit mō
verū petrū currere ſed cucurriſſe. nihilominꝰ tamē deus
vtrunqʒ ſcit. qꝛ deus ſimul vtrūqʒ intuet tps q̄ vtrumqʒ
enūciabile eſt verū. ſi aūt ſciret enūciabile formādo enū-
ciabile in ſeipſo tūc neſciret aliquod enunciabile niſi qñ eſt
verū. ſicut etiam in nobis accidit. ⁊ ſic eius ſcia variaret
¶ Ad octauū dōm ꝙ modus ſciendi eſt in ipo ſciente. nō Ad 8
aūt ipa res ſcita ſm naturā eſt in ipo ſciente. et ideo mo-
di ſciendi varietas facit ſcientiā variabilem. nō aūt varia-
tio rerum ſcitaꝝ. ¶ Ad nonum patʒ rñſio ex dictis. Ad 9
¶ Ad decimū dōm ꝙ actus potētie terminat extra agen- Ad 10
tem ad rem in propria natura in qua habet eſſe variabile
et ideo cōceditur ex parte rei pducte ꝙ res producūtur
in eſſe mutabiliter. ſed ſcientia eſt de rebus ſm ꝙ res ali-
quoꝰ ſunt in cognoſcēte. vnde cum cognoſcens ſit inua-
riabilis inuariabiliter res ab eo cognoſcuntur. ¶ Ad vn- Ad 11
decimū dōm ꝙ ꝗuis deus p eſſentiam ſuam alia cogno-
ſcat. nō tñ eſt ibi aliquis trāſitus. quia eodē intuitu eſſen-
tiam ſuam ⁊ alia videt. Et ſic patet rñſio ad oīa.

Quartodecimo querit.

verū ſcia dei ſit cā reꝝ. Et videt ꝙ nō Origeñ. .j.
eñ ſup eplam ad roma. ait nō pterea aliqḋ erit. quia id

ſcit deus futurū.ſed q: futurū eſt ideo ſcitur a deo anteꝙ̄
fiat.ḡ magis videt̃ ꝙ res ſint cauſa ſcīe dei ꝙ̄ econuerſo
2 ¶ Pre. Poſita cauſa ponitur effectus.ſed ſcia dei fuit ab
eterno.ſi ḡ ipa eſt cauſa rerū videtur ꝙ ab eterno res fue
runt.qḋ eſt hereticū ¶ Pre. Ad cauſam neceſſariā ſeqtur
3 effectus neccārius.vn̄ etiā demonſtrationes q̄ ſunt ꝑ cau/
ſam neceſſariā habēt ꝯcluſiones neccārias. ſed ſcia dei ē ne
ceſſaria cū ſit eterna.ergo ⁊ res q̄ ſunt ſcite a deo omnes
4 eēnt neccārie. quod eſt abſurdū ¶ Pre. Si ſcia dei eſt cau
ſa rerū tunc hoc mō ſcia dei ſe habet ad res.ſicut res ſe ha
bent ad ſciam noſtrā.ſed res ponit modum ſuū in ſciētia
noſtra.q: de reb) neccārijs habemus ſciam neceſſariā.ſi ḡ
ſcia dei eſſꝫ cauſa rerū modū neceſſitatis imponeret om̄i/
bus reb) ſcitis quod falſum eſt. ¶ Pre. Cauſa ꝑma ve/
5 hemētius influit in cauſatuꝫ ꝙ̄ ſcḋa.ſed ſcia dei ſi ſit cauſa
rerum erit cauſa ꝑma.cū ḡ ex cauſis ſcḋis neccārijs ſequa
tur neceſſitas in effectib).multo magis a ſcia dei ſequitur
6 neceſſitas in rebus.⁊ ſic idē quod ꝑus ¶ Pre. Eſſentia/
liorē ꝯpationē habet ſcia ad res ad quas ꝯpatur vt cauſa
ꝙ̄ ad eas ad quas ꝯpatur vt effectus. q: cā imprimit in
effectū ſed nō ecōuerſo.ſed ſcia noſtra q̄ compatur ad res
vt effectus earū reqrit neceſſitatē in reb) ſcitis ad hoc vt
ſit ipſa neccāria. ḡ ſi ſcia dei eēt cā rerū multo amplius ne/
Contra ceſſitatē reqreret in ſcitis.⁊ ita nō cognoſceret cōtingētia
qḋ ē cōtra ꝑdicta. Contra Aug⁹ dr̄ in xv. de trinita.
vniuerſas creaturas ⁊ ſpūales ⁊ corpales non q: ſunt. iō
nouit deus.ſed iō ſunt q: nouit.ḡ ſcia dei eſt cauſa rerum
¶ Pre. Scia dei eſt q̄dam ars rerū creandarū.vt dr̄ Au/
guſtinus in vi.de trini.ꝙ verbū eſt ars plena oīm rationū
viuētium.ſed ars eſt cauſa oīm artificiatorū. ḡ ſcia eſt cau
ſa rerū creatarū. ¶ Pre. Ad hoc facere videt̃ opinio Ana/
xagore quē cōmēdat phus qui ponebat primū principiū
rerum eē intellectū.q: oīa mouet ⁊ diſtinguit.
Rſ⁰. ¶ Rſ⁰.dōm ꝙ effectus non p̄t eē ſimplicior ꝙ̄ cauſa.vn̄
oportꝫ ꝙ in q̄buſcūqꝫ inuenitur vna natura ꝙ ſit reduce/
re in vnū primū illius nature.ſicut oīa calida reducūtur
ad vnū primum calidū.ſcꝫ ad ignē qui eſt cauſa caloris in
alijs.vt dr̄ in ſcḋo metaphi.⁊ iō tn̄ oīs ſilitudo attēda
tur ſcḋm aliquā ꝯuenientiam alicuius forme oportꝫ ꝙ q̄cū
qꝫ ſunt ſimilia ita ſe habeāt ꝙ vl' vnū ſit cauſa alterius vl'
ambo ex vna cā cauſent̃. in om̄i eīn ſcia eſt aſſimulatio ſcīē
tis ad ſcitū.vn̄ oportꝫ ꝙ vel ſcia ſit cā ſciti vel ſcituꝫ ſit cā
ſcīe vel vtrūqꝫ ab vna cauſa cauſet̃. nō p̄t aūt dici ꝙ res
ſcite a deo ſint cauſe ſcīe in eo q: cū res ſint tꝑales ⁊ ſciētia
dei ſit eterna.tꝑale aūt nō p̄t eſſe cauſa eterni. ſilr̄ non p̄t
dici ꝙ vtrūqꝫ ab vna cauſa cauſet̃. quia in deo nihil p̄t eē
cauſatū cum ipē ſit quicqd habet Vn̄ relinqtur ꝙ ſcia ei⁹
ſit cauſa rerū.ſed ecōuerſo ſcia noſtra cauſata eſt a reb) in/
Nota quantū ſcꝫ eā a rebus accipimus.ſꝫ ſciētia angelorū nō eſt
cauſata a rebus neqꝫ cā rerū.ſꝫ vtrūqꝫ eſt ab vna cā.ſicut
eīn deus formas naturales influit reb) vt ſubſiſtant ita ſi
militudines earū influit mētibus angelorū ad cognoſcēdū
res Sciēdū tn̄ ꝙ ſcia inquātū ſcia nō dr̄ cauſam actiuā
ſicut nec forma inquantū eſt forma. actio eīn ē vt in exeū/
do aliqd ab agēte.ſed forma inquantuꝫ hm̄oi habet eē in
ꝑficiendo illud in quo ē. ⁊ qeſcendo in ipo. ⁊ iō forma nō
eſt principiū agēdi niſi mediāte virtute.⁊ in q̄buſdā qui
dē ipſa forma eſt virtus.ſꝫ nō ſcḋm rationē forme. In q̄buſ/
dam aūt virtus eſt aliud a forma ſubſtātiali rei. ſicut vi/
demus in oībus corporib) a q̄bus nō ꝓgrediunt̃ actiōes
niſi mediantib) aliq̄bus ſuis qualitatib) Silr̄ ⁊ ſcia ſigna
tur ꝑ hoc ꝙ eſt aliquid in ſciēte.nō ex hoc ꝙ aliqd ſit a ſciē
te.⁊ ideo a ſcia nunꝙ̄ ꝓcedit effectus niſi mediāte volun
tate q̄ de ſui rōe importat influxū quēdam in volita.ſicut
a ſubſtātia nunꝙ̄ exit actio niſi mediāte virtute ꝙ̄uis in
quibuſdā ſit idē voluntas ⁊ ſcia vt in deo.in q̄buſdā aūt
non.vt in alijs. ſimilr̄ etiam a deo cum ſit cauſa oīm ꝑma
procedūt effectus mediātib) cauſis ſcḋis. Vn̄ inter ſciaꝫ
dei q̄ eſt cauſa rei ⁊ ipſam rē creatā inuenit̃ duplex medi
um. vnū eſt ex ꝑte dei ſcꝫ diuina volūtas.aliud ex ꝑte ip/
ſarum rerū quantū ad quoſdā effectus ſcꝫ cauſe ſcḋe.qui
bus mediantib) ꝓueniunt res a ſcia dei. oīs āt effect⁹
nō ſolum ſeqtur conditionē cauſe ꝑme ſed etiā medie. et
ita res ſcite a deo ꝓcedunt ab eius ſcia ꝑ modū volunta
tis.⁊ ꝑ modū cauſarū ſcḋarū neqꝫ oportet ꝙ in oībus mo
dum ſcīe ſequant̃ ¶ Ad primū ḡ dōm ꝙ intētio Orige Ad. 1.
nis eſt dicere ꝙ ſcia dei nō eſt cauſa q̄ inducat neceſſitatē
in ſcito.vt ex hoc cogatur aliqd euenire.q: deus illud ſcit
ꝙ aūt dr̄ quod futurū eſt iō ſcitur a deo.nō importat̃ cau Ad 2
ſa eēndi.ſed cā inferēdi tm̄. ¶ Ad ſcḋm dōm ꝙ q: res ꝓ
cedunt a ſcia mediante volūtate nō oportet ꝙ in eē ꝓcdāt Ad 3
q̄tū nqꝫ eſt ſcia.ſed q̄cūqꝫ voluntas determiat ¶ Ad
terciū dōm ꝙ effectus ſeqtur neceſſitatē cauſe proxime q̄
etiam p̄t eſſe mediū ad demonſtrandū effectū.nō tn̄ opor
tet ꝙ ſequat̃ neceſſitatē cauſe prime.quia p̄t impediri ex
cauſa ſcḋa.ſicut pꝫ in effectib) q̄ ꝓducūtur in generabilib)
et corruptibilib) ꝑ motū corporū celeſtiū mediantib) vir
tutibus inferiorib).ſunt eīn effectus cōtingētes propter
defectibilitatē virtutū naturaliuꝫ ꝙ̄uis motus celi ſit ſp
eodē mō ſe habēs. ¶ Ad quartū dōm ꝙ res ꝓprima cau/ Ad 4
ſa eſt ſcīe noſtre.⁊ ideo modū ſuuꝫ ponit in ea.ſed deus ē
cauſa ꝑma.vn̄ nō eſt ſile. Vel aliter dōm ꝙ nō ꝓpterea ſci
entia noſtra eſt neccāria de rebus neccārijs.q: res ſcite cau
ſant ſciam.ſed magis ꝓpter adequationē veritatis ad res Ad 5
ſcitas q̄ requiritur in ſcia. ¶ Ad quintū dōm ꝙ ꝙ̄uis cā
prima vehemētius influat ꝙ̄ ſcḋa.tamē effectus nō com
pletur niſi adueniēte cooꝑatione ſcḋa.⁊ ideo ſi ſit poſſibi
litas ad deficiendū in cauſa ſcḋa eſt etiam eadē poſſibili
tas deficiēdi in effectu.ꝙ̄uis cauſa ꝑma deficere nō poſſit
ſed multo amplius ſi cauſa ꝑma poſſet deficere ⁊ effect⁹
deficere poſſent.q: ergo ad eē effect⁹ reqritur vtraqꝫ cau
ſa vtriuſqꝫ defectus inducit defectū in effectu.⁊ ideo que
cunqꝫ cauſarū ponatur cōtingens ſeqtur effectū eſſe con/
tingentē. nō aūt ſi altera tantū ponatur neccāria effectus
erit neceſſarius ꝓpter hoc ꝙ ad eſſe effectus vtraqꝫ cauſa
reqritur.ſed q: cauſa ſcḋa nō p̄t eē neccāria ſi ꝑma ſit con
tingens inde ē ꝙ ad neceſſitatē cauſe ſeqtur neceſſitas in
effectū ꝙ̄tū ad necitatē cāe ſcḋe ¶ Ad.vi.dōꝫ ſicut ad.vij Ad 6

Quintodecimo queri

tur.vtrū deus ſciat mala. Et videt̃ ꝙ nō.oīs eīn ſcia vel 1
eſt cā ſciti vel cauſata ab eo vel ſaltē ab vna cā ꝓcedunt.
ſed ſcia dei nō eſt cā malorū nec mala ſunt cā ei⁹ nec aliqd 2
aliud eſt cā vtriuſqꝫ.ḡ ſcia dei nō eſt de malis ¶ Pre. Si
cut dr̄ in ſcḋo metaph. vnūqḋqꝫ ſicut ſe hꝫ ad eē ita ſe hꝫ
ad verū.ſed malū non eſt aliqḋ ens vt Dyoni. ⁊ Aug⁹.
dicūt. ḡ malū nō eſt verū.ſed nihil ſcit̃ niſi verū. ḡ malum 3
nō p̄t ſciri a deo. ¶ Pre. Cōmen. dr̄ in tercio de aīa ꝙ in
tellectus quiſꝑ eſt in actu nō cognoſcit ꝑuationē oīno. ſꝫ
intellectus dei maxime ſemꝑ eſt in actu. ḡ nullā priuati
onē cognoſcit.ſed malū eſt ꝑuatio boni. vt Aug⁹. dr̄. er/
go deus nō cognoſcit malū. ¶ Pre. Id qḋ nō eſt addiſci 4
bile nō eſt ſcibile. ſed ſicut dr̄ Aug⁹. in li. de libero ar. ma

lum nō eſt addiſcibile per diſciplinā. nō eñ niſi bona ad-
diſcūtur. ergo malū nō eſt ſcibile. ergo non eſt ꝯgnitū a deo
5 ¶ Preterea. Quicquid ꝯgnoſcit̃ vel cognoſcit̃ ꝑ ſile vel ꝑ
ꝯtrariū. ſed eſſencie dei per quā deus oīa ꝯgnoſcit ma-
lum nō eſt ſimile. neq; etiam eſt ei ꝯtrariū quia ei noce-
re nō pōt. malū aūt dicit̃. qꝛ nocet. ergo deus non ꝯgnoſcit
6 malum ¶ Preterea. Qui ſcit grāmaticā grammaticus eſt.
ergo q̄ ſcit malū malus eſt. ſꝫ deꝰ nō eſt malus. ergo nō
Cōtra ſcit mala ¶ Sed ꝯtra. Nullus pt vlciſci qd ignorat
deus eſt vltor maloꝝ. ergo ꝯgnoſcit mala ¶ Preterea. Nul-
lum bonū deeſt deo. ſꝫ ſcientia maloꝝ bona eſt. qꝛ per eā
mala vitantur. ergo deus habet ſcientiam de malis.
Rño. ¶ Rñſio dicēdum ſm phm in. iiij. metaph. Quicūq; nō in-
telligit aliqd vnū nihil intelligit. ꝑ hoc aūt ē aliqd vnū. qꝛ ē
in ſe indiuiſuꝫ et ab alijs diſtinctū. vñ oportet ꝙ quicūq;
cognoſcit aliqd ꝙ ſciat diſtinctionē eius ab alijs. prima
aūt ratio diſtinctionis eſt in affirmatiōe et negatione. ⁊
ideo oportet ꝙ quicūq; ſcit affirmationē ꝯgnoſcat nega-
tionē. et qꝛ priuatio nihil aliud eſt q̄ negatio ſubiectuꝫ
habens. vt dicit̃ in. iiij. metaph. et alterū ꝯtrarioꝝ ſemꝑ
eſt ꝓuatio vt in eodeꝫ dr̄. ⁊ primo phicoꝝ. inde eſt ꝙ ex
hoc ipſo ꝙ cognoſcit̃ aliqd ꝯgnoſcit̃ eius priuatio ⁊ eiꝰ
ꝯtrariū Unde cū deus habeat ꝓpriā ꝯgnitionē de omni-
bus ſuis effectibꝫ. vnūqdq; ſicut eſt in ſua natura diſtin-
ctum ꝯgnoſcens. oportet ꝙ oēs negatōnes ⁊ priuatio-
nes oppoſitas ⁊ oēs ꝯtrarietates in eis reꝑtas ꝯgnoſcat
Unde cū malū ſit priuatio boni oportet ꝙ ex hoc ipſo
ꝙ ſcit qdlibet bonum et menſuram cuiuſlibet ꝙ ꝯgno-
ſcat quodlibet malum.
Ad 1. ¶ Ad primū ergo dicēdum. ꝙ propoſitio illa veritatem ha-
bet de ſcia que habet̃ de re per ſuā ſilitudinē. malū aūt nō
ꝯgnoſcitur a deo ꝑ ſuam ſilitudinē. ſꝫ ꝑ ſilitudinē ſui op-
poſiti. vñ nō ſequit̃. ꝙ deꝰ ſit cauſa maloꝝ. qꝛ ꝯgnoſcat
mala. ſꝫ ſequit̃ ꝙ ſit cauſa boni. cui malū opponit̃. ¶ Ad
Ad 2. ij. dicēdum. ꝙ nōens ex hoc ipſo ꝙ opponitur enti dr̄ quodā-
modo ens. vt patet in. iiij. metaph. vnde ⁊ maluꝫ ex hoc
ipſo ꝙ bono opponit̃ habet rōnem ꝯgnoſcibilis ⁊ boni.
Ad 3. ¶ Ad. iij. dicēdum. ꝙ opinio Cōmē. fuit ꝙ deꝰ cognoſcens
eſſentiā ſuam nō determinate ꝯgnoſceret ſingulos effe-
ctus ꝓut ſunt in propria natura diſtincti. ſed ſolū ꝯgno-
ſceret naturā eſſendi q̄ in oībꝫ inuenitur. malū autem
nō opponit̃ enti vniuerſali. ſꝫ enti ꝑticulari. vnde ex hoc
ſequeret̃ ꝙ malū nō ꝯgnoſceret. Sed hec poſitio falſa ē
vt patet ex predictis. vñ ꝙ ex ea ſequit̃ falſum eſt. ſcꝫ ꝙ
priuationē ⁊ mala non ꝯgnoſcat. ſm eñ intentionē. Cō-
menta. priuatio nō cognoſcitur ab intellectu niſi ꝑ abſen-
tiam forme ab intellectu. que non pōt eſſe in intellectu q̄
ſemper eſt in actu. ſed hoc nō eſt neceſſariū. qꝛ ex hoc ipſo
ꝙ ꝯgnoſcit̃ res ꝯgnoſcit̃ priuatio rei. vnde vtrūq; ꝯgno-
ſcitur ꝑ p̄ñtiaꝫ forme in intellectu ¶ Ad. iiij. dicēdum. ꝙ op-
Ad 4 poſitio vnius ad aliud pōt accipi dupl'r. vno modo in ge-
nerali ſicut malum dicimus opponi bono. ⁊ hoc modo
malum opponit̃ deo. Alio modo in ſpeciali. ꝓut dicimꝰ
hoc albū opponitur huic nigro. ⁊ ſic nō eſt oppoſicio ma-
li niſi ad illud bonū qd pt ꝑ malū priuari. ⁊ cui pōt eē no-
citum. et ſic malum non opponitur deo. vnde Auguſti.
dicit in. xv. de ciuitate. ꝙ vicium opponit̃ deo tanq̄ ma-
lum bono. ſed nature quā viciat non ſolum opponitur vt
Ad 5 malum bono ſed vt nociuum. ¶ Ad. v. dicēdum. ꝙ maluꝫ
in q̄tum eſt ſcitum eſt bonū. quia ſcire malū bonum eſt.
et ſic verū eſt. ꝙ oīe addiſcibile eſt bonū. non aūt ꝙ ſit
Ad 6 ſm ſe bonum. ſed ſolum ſm ꝙ eſt ſcituꝫ. ¶ Ad. vi. dicēdum
ꝙ grāmatica ſcitur in habendo grammaticā. non auteꝫ
malum. et ideo non eſt ſimile.

Queſtio. iij. de ydeis

Prima. vtrū ſit ponere ydeas Secūda. vtrum ſit
ponere plures ydeas. Tercia vtrū ydee ꝑtineant ad co-
gnitōem ſpeculatiuā vel practicā. Quarta. vtrū malum
habeat ydeaꝫ Quinta. vtrū materia ꝓma habeāt ydeas
in deo. Sexta vtrū in deo ſit ydea eorū que ſunt nec fue-
runt nec erūt. Septima. vtrū accidentia habeāt ydeā in
deo. Octaua. vtrū ſingularia habeāt ydeam in deo

¶ Materia tercia de ydeis.

Queſtio ē de ydeis

Et ꝓmo querit̃. Utrū ſit ponere ydeas
Et videtur ꝙ nō. qꝛ ſcientia dei eſt ꝑ- 1.
fectiſſima. ſed ꝑfectior eſt cognitio que
habetur de re per eſſentiaꝫ eius. q̄ que
habetur ꝑ eius ſilitudinem. ergo deus non ꝯgnoſcit res per
ſuas ſilitudines. ſed magis ꝑ eſſentias earum. ⁊ ita ſimi-
litudines rerū q̄ dicunt̃ ydee nō ſunt in deo Sꝫ dice-
res. ꝙ deus ſcit res ꝑfectius cognoſcēs eas ꝑ eſſentiaꝫ
ſuā q̄ eſt ſilitudo rerū q̄ ꝯgnoſceret eas ꝑ eaꝝ eſſentias
¶ Sed ꝯtra. Scientia eſt aſſimilatio ſcientis ad ſcitum 2
ergo quāto medium ꝯgnoſcēdi eſt ſimilius rei cognite ⁊
magꝫ vnitū tāto ꝑfectius res ꝑ id ꝯgnoſcit̃. ſed eſſentia
rerū creatarū magꝫ eſt vnita eis q̄ eſſentia diuina. ergo
ꝑfectius ꝯgnoſceret res ſi ſciret res per eſſentias earum
q̄ ex hoc ꝙ ſcit res per eſſentiā ſuam Sed diceres ꝙ
ꝑfectio ſcientie non conſiſtit in vnione medij cognoſcen-
di ad rem cognitam ſed magis ad cognoſcentem.
¶ Sed ꝯtra. ſpēs rei q̄ eſt in intellectu ſm ꝙ habet eē in 3
eo eſt participata. ſecūdū aūt ꝙ ꝯparat̃ ad ſcitum habꝫ
vniuerſalis rōnem. qꝛ eſt ſimilitudo rei ſm naturā com-
munē ⁊ non ſm cōditiones particulares. ⁊ tū cognitio
q̄ eſt per illā ſpēm nō eſt ſingularis ſed vniuerſalis. ergo
ꝯgnitio magis ſequitur relationes ſpeciei ad rem ſcitaꝫ 4
q̄ ad ſcientem. ¶ Preterea. Propter hoc improbat̃ a pho
opinio Platonis quā habuit de ydeis. qꝛ poſuit formas
rerū materialiū exiſtere ſine materia. ſed multo magꝫ ſtꝫ
ſine materia. ſi ſunt in intellectu diuino. q̄ ſi eſſent extra
ipm. qꝛ intellectus diuinus eſt in ſummo immaterialitatꝫ
ergo etiā multo magis incōueniens eſt ponere ydeas in
intellectu diuino ¶ Preterea. Phus improbat opinionem 5
platonis de ydeis ꝑ hoc ꝙ ydee poſite a platone nō pñt
nec generare nec generari et ita ſunt inutiles. ſed ydee ſi
ponātur in mente diuina nō generantur qꝛ oīe genera-
tum eſt ꝯpoſitum Similiter nec generant. quia cū genera-
ta ſint ꝯpoſita et generantia ſint ſimilia generatis etiam
oportet generantia eſſe ꝯpoſita. ergo inconueniēs eſt po-
nere ydeas in mente diuina. ¶ Preterea. Dyoniſiꝰ dē. vij.
capi. de diui. noībꝫ. ꝙ deus noſcit exiſtentia ex nō exiſten- 6
tibꝫ ⁊ nō ꝯgnoſcit res ſm ydeam. ſed ydee nō ponuntur
ad aliud in deo niſi vt per eas ꝯgnoſcant̃ res. ergo ydee nō
ſunt in mēte diuina ¶ Preterea. Oīe exēplatum eſt pro-
portionatum ſuo exemplari. ſed nulla eſt ꝓportio creatu- 7
re ad deū. ſicut nec finiti ad infinituꝫ. ergo in deo nō pt eſſe
exēplar creaturarū. ergo cū ydee ſint forme exemplares vi-
detur ꝙ ydee rerū nō ſunt in deo ¶ Preterea. Idea eſt rō co- 8
gnoſcēdi ⁊ operandi. ſꝫ illud qd nō pt deficere in ꝯgnoſcē-

do vel operādo ad neutrū regula indiget. deus eſt hmōi
ergo ꝛc. ¶ Preterea. Sicut vnū in quantitate facit equalita
9 tem. ita vnū in qualitate facit ſimilitudinem. vt dī in. v.
metaph. ſed propter diuerſitatē que eſt inter deū ꝛ crea
turam. creatura nullo modo pōt deo equalis eſſe vel ecō
uerſo. ergo in deo nō eſt aliqua ſimilitudo ad creaturaȝ.
cū ḡ ydea noiet ſimilitudinē rei. videt̄ ꝙ rerū ydee nō ſint
in deo ¶ Pre. Si ydee ſint in deo hoc non erit niſi ad pro
10 ducendū creaturas. ſed Anſel. dī in monol. ſatis manife
ſtum eſt in verbo ꝑ qđ facta ſunt oīa ſimilitudines re
rum non eſſe. ſed verā et ſimplicē eſſentiā. ḡ ꝛc. ¶ Prete.
.ii. Deus eodē mō cognoſcit ſe ꝛ alia. alias ſua eſſentia mul
tiplex et diuiſibilis eſſet. ſed deus ſeipm nō cognoſcit ꝑ
Cōtra ydeam. ḡ nec alia ¶ Sed contra Auguſti. dī in libro de
ciuita. dei. qui negat ydeas eſſe. infidelis eſt. qꝛ negat fi
liū eſſe. ḡ ꝛc. ¶ Prete. Omē agens ꝑ intellectū habet ra
tionē ſui operis apud ſe niſi ignoraret quid agat. ſȝ de9
eſt agens ꝑ intellectum et nō ignorans quid agit. ḡ apud
ipſum ſunt rōnes rerū. q̄ ydee dicūtur. ¶ Prete. Sicut
dī in ſcđo phico. tres cauſe incidūt in vnā ſcȝ efficiēs for
malis et finalis. ſed deus eſt cā efficiens ꝛ finalis rerum
ergo et eſt cā formalis exemplaris. nō eñ pōt eſſe forma
q̄ ſit pars rei. ḡ ꝛc. ¶ Prete. Effectus particulares nō pdu
citur a cauſa vniuerſali niſi cā vniuerſalis ſit ꝓpria vel ap
propriata. ſȝ oēs particulares effectus ſunt a deo q̄ eſt cau
ſa vniuerſalis oīm. ḡ oportet ꝙ ſint ab eo ſm ꝙ eſt ꝓpria
cauſa vniuſcuiuſqȝ vel appropriata. ſȝ hoc nō pōt eſſe niſi
ꝑ rōnes rerū ꝓprias in eo exiſtentes. ergo oportet in eo
rōnes rerū id ē ydeas exiſtere ¶ Pre. Augu. in libro de
origine. piget me dixiſſe duos eſſe mūdos. ſcȝ ſenſibilem
et intelligibilē. nō quin hoc verū ſit ſed qꝛ hoc dixi tanqȝ
ex me cū tū a phis dictū ſit. et qꝛ modus ille loquēdi nō
eſt cōſuetus in ſacra ſcriptura. ſȝ mūdus intelligibilis ni
hil aliud eſt qȝ ydea mūdi. ergo verū eſt ponere ydeas.
¶ Prete. Boetius dicit in tercio de cōſola. loquens ad
deū. tu cūcta ſuperno ducis ab exemplo. mūdū mente ge
rens pulcrū pulcerrimus ipe. ḡ mūdi ꝛ oīm q̄ in mundo
ſunt. exemplū eſt in deo. et ſic idem qđ prius ¶ Prete.
Joānis pmo dī. qđ factū eſt in ipo vita erat. hoc eſt qꝛ
vt Auguſtinus dicit. omnes creature ſunt in mēte di
uina ſicut archa in mente artificis. ſed archa in mente ar
tificis eſt per ſuam ſimilitudinē ꝛ ydeam. ergo omnium
rerū ydee ſunt in deo ¶ Prete. Speculū nō ducit in co
gnitionē aliquorū niſi eorū ſiītudines in eo reſplendeāt.
ſed verbū increatū eſt ſpeculum ducens in cognitionem
oīm creaturarū. qꝛ eo pater ſe ꝛ omnia alia dicit. ḡ in eo
ſunt ſimilitudines rerū oīm ¶ Prete. Auguſti. dī in. vi.
de trini. ꝙ fili9 eſt ars patris plena oīm rationū viuētiū
ſȝ rōes ille nihil aliud ſunt qȝ ydee. ḡ ꝛc. ¶ Pre. Scđm
Auguſti. duplex eſt modus cognoſcendi res. ſcȝ ꝑ earuȝ
eſſentiā ꝛ ꝑ ſiītudinē. ſȝ deus nō cognoſcit res ꝑ eſſentiā
earū. qꝛ ſic cognoſcūtur ſolū illa q̄ ſunt in cognoſcente ꝑ
ſui pñtiā. ḡ cū ſcientiā de rebꝫ habeat. vt ex pdictis patȝ
relinquit̄ ꝙ ſciat res ꝑ earū ſiītudines. ꝛ ſic idē qđ prius
Rñ°. ¶ Reſpōſio dicēdū. ꝙ ſicut Aug9. dī in li. lxxxiij. q. ydeas
latine poſſumus dicere ſpēs vel formas. vt verbū ex verbo
transferre videamur. Forma eñ alicui9 rei pōt dici tripli
citer. vno° a q̄ format̄ res. ſicut a forma agētis pcedit ef
fectus formatio. ſȝ qꝛ nō eſt de neceſſitate actōis vt effect9
ptingant ad cōpletam rōnem forme agētis. cū frequēter
deficiant maxime in cauſis equiuocis. iō forma a q̄ format̄
aliqđ. nō dī eſſe ydea vel forma Alio° dī forma alicuius

ſm quā aliqđ formatur. ſicut aīa eſt forma hoīs. ꝛ figura
ſtatue eſt forma cupri. Et quis forma q̄ eſt pars cōpoſiti
vere dicat̄ eſſe illius forma. nō tamē cōſueuit dici ei9 ydea
Quia videt̄ hoc nomē ydea ſignare formā ſeparatā ab eo
cuius eſt forma. Tercio modo dī forma alicuius ad quā
aliquid format̄. ꝛ hec eſt forma exēplaris. ad cuius ſiītu
dinem aliquid cōſtituit̄. ꝛ in hac ſignificatōe cōſuetū eſt
nomē ydee accipi vt idem ſit ydea qđ forma quā aliqđ
imitat̄ ¶ Sed notandū. ꝙ aliqđ pōt imitari aliquā Nota
formā dupliciter. vno mō ex intentōne agentis. ſicut pi
ctura ad hoc fit a pictore. vt imitet̄ aliquem cuius figura
depingitur. Aliqñ etiā eſt talis imitatio ꝑ accidēs preter
intentionē ꝛ a caſu. ſicut frequēter pictores faciunt imagi
nem alicuius. de quo nō intendūt. qđ aūt imitat̄ aliquā
formā a caſu nō dicit̄ ad illā formari. quia ly ad videtur
importare ordinem ad finē. vñ cū forma exemplaris vel
ydea ſit ad quā format̄ aliqđ. oportet ꝙ formā exempla
rem vel ydeam imitet̄ per ſe. nō ꝑ accidēs Videm9 eñ
ꝙ aliquid ꝓpter finē dupl̄r operatur. vno modo ꝙ ipſuȝ
agens determinat ſibi finē. ſicut ē in oībꝫ agētibꝫ ꝑ intelle
ctum. aliqñ aūt agenti determinat̄ finis ab aliquo pnci
pali agente. ſicut patet in motu ſagitte q̄ mouet̄ ad fineȝ
determinatū. ſȝ huiuſmodi finis determinat̄ ei a pijcien
te. et ſimiliter operatio nature q̄ eſt ad determinatū finē
pſupponit intellectum pſciente finē nature ꝛ ordinabili9
tatem ad finē illuȝ. rōne cuius oē opus nature dī eſſe
opus intelligētie. ſi ergo aliqđ ad imitationē alteri9 fiat
per agēs qđ nō determinat ſibi finē. nō ex hoc forma imi
tanda habebit rōnem exemplaris vel ydee. Nō eñ dici
mus ꝙ forma hoīs generantis ſit ydea vel exēplar ho
minis generati. ſȝ ſolū hoc dicimus quādo agēs ꝓpter fi
nem determinat ſibi finem ſiue illa forma ſit in agente ſi
ue extra agēteȝ. dicimus eñ formā artis in artifice eſſe ex
emplar vel ydeam artificiati. ꝛ ſilr etiā formā q̄ eſt extra
artificē. ad cuius imitatōem artifex aliqđ facit Ergo hec
videtur eſſe ratio ydee. ꝙ ydea ſit forma quā aliqđ imita
tur ex intentione agētis qui determinat ſibi finē Scđm Opinio
hoc ergo patȝ. ꝙ illi qui ponebāt oīa caſu accidere non quorūdā
poterant ydeam ponere Sed hec opinio a phis repro Reprobat̄
bat̄. qꝛ q̄ ſunt a caſu nō ſe habēt eodē modo niſi vt in pau
cioribꝫ. nature aūt curſus videmus ſp eodē modo pgre
di aut vt in pluribꝫ Silr etiā fuit eos q̄ poſuerūt ꝙ oīa
a deo pcedunt ꝑ neceſſitatē nature non ꝑ arbitriū volū Alia opi.
tatis nō poſſunt ponere ydeas. qꝛ ea q̄ neceſſitate natu
re agunt nō pdetermināt ſibi finē Sed hoc eſſe nō pōt
qꝛ omē qđ agit. agit ꝓpter finem ſi nō determinat ſibi fi Reprobat̄
nem determinat̄ ei finis ab alio ſuperiore. ꝛ ſic aliq̄ cauſa
erit ꝛ ſuperior. qđ nō pōt eſſe. qꝛ oēs loquētes de deo
intelligūt eū eē primā cām entiū. Et ideo Plato refu
giens epycureorū opinionē qui ponebant oīa a caſu ac
cidere. et Empedoclis q̄ ponebat oīa accidere ex ne
ceſſitate nature. poſuit ydeas eſſe Et hanc etiam rōem
ponēdi ydeas ſcȝ ꝑ definitionē operū agēdorū innuit Dyo
niſi9. v. cap. de di. no. dicēs. Exēplaria dicim9 in deo ex
iſtētiū rōnes ſubſtātificatas ꝛ ſimplr pexiſtētes. quas
theologia pdiffinitōnes vocat ꝛ diuinas ꝛ bonas volū
tates exiſtentiū pdeterminatiuas ꝛ effectiuas ſm quas
ſupſubſtātialis eſſentia oīa pdiffiniuit ꝛ pduxit. ſȝ qꝛ
forma exemplaris vel ydea habet quodāmō rationē fi
nis. ꝛ ab ea accipit artifex formā q̄ agit ſi ſit extra ipſuȝ.
nō eſt āt cōueniēs ponere deū agere ꝓpter finē aliū a ſe. et
accipere aliunde vnde ſit ſufficiens ad agendū. ideo non

poſſumꝰ ponere ydeas eē extra deū ſʒ in mēte diuina tā-
Ad 1. tum ¶ Ad primū ergo dōm. ꝙ ꝑfectio ꝯgnitōnis pōt
attēdi vel ex pte cognoſcentis vel ex pte ꝯgniti. ꝙ ergo
dicit ꝙ ꝯgnitio ꝑfectioꝛ eſt que eſt tantū ꝑ eſſentiā ꝙ̄ ꝗ
ꝑ ſilitudinē. intelligendū eſt ex pte ꝯgniti Illud eñ qđ
ꝑ ſeipm eſt cognoſcibile eſt ꝑ ſe magis notuʒ ꝙ̄ id qđ nō
eſt ꝯgnoſcibile ex ſeipō ſed ſolū ſm ꝙ eſt in cognoſcēte
ꝑ ſui ſilitudinē. ⁊ hoc non eſt incōueniens ponere ꝙ res
create ſunt minus cognoſcibiles ꝙ̄ eſſentia diuina ꝗ per
Ad 2 ſeipam eſt ꝯgnoſcibilis ¶ Ad. ij. dōm ꝙ ad ſpēm que ē
mediū ꝯgnoſcendi duo reqrūtur. ſcʒ repſentatio rei co-
gnite que ꝯpetit ei ſcđm ꝓpinquitateʒ ad cognoſcibile. et
eſſe ſpirituale vl' inmateriale qđ ei ꝯpetit ſcđm ꝙ habʒ
eſſe in ꝯgnoſcēte. Unde per ſpēm ꝗ eſt in intellectu me-
lius ꝯgnoſcitur aliqđ ꝙ̄ per ſpēm ꝗ eſt in ſenſu. qꝛ eſt im-
materialioꝛ. et ſic melius ꝯgnoſcit aliquid per ſpeciē rei
que eſt in mente diuina ꝙ̄ per ipſam eius eſſentiam co-
gnoſci poſſit. etiā data ꝙ eſſentia rei poſſet eſſe medium
Ad 3. cognoſcendi nō obſtante materialitate ipſius ¶ Ad. iij.
dōm. ꝙ in cognitōne eſt duo ꝯſiderare. ſcʒ ipſaʒ naturā
cognitōis. ⁊ hec ſequit ſpēm ſm ꝯparationē quā habet
ad intellectum in quo eſt. et determinationē cognitōis
ad cognitum. et hec ſequitur relationē ſpēi ad reʒ ipſam.
vñ quāto eſt ſimilioꝛ ſpēs rei cognite ꝑ modū repſenta-
tionis tanto eſt cognitio determinatioꝛ. ⁊ quāto magis
accedit ad imaterialitatē ꝗ eſt natura cognoſcentis inꝙ̄-
Ad 4 tum hmōi tanto efficacius cognoſcere facit. ¶ Ad. iiij.
dōm. ꝙ hoc eſt contra rōnem formarū naturaliū ꝙ ex ſe
ipſis imateriales ſint. nō aūt eſt incōueniēs ꝙ ex alio im-
materialitatē acquirāt in quo ſunt Unde in itellectu no-
ſtro forme rerū naturaliū imateriales ſunt. vnde incon-
ueniens eſt ponere ydeas rerū naturaliū eſſe ꝑ ſe ſubſi-
ſtentes. nō eſt aūt incōueniens ponere eas eſſe in mente
Ad 5 diuina ¶ Ad. v. dōm. ꝙ ydee exñtes in mēte diuina nō
ſunt generate nec ſunt generātes ſi fiat vis in ꝟbo. ſʒ ſt
cauſatiue ⁊ ꝓductiue rerū. vñ dr Auguſt. in li. lxxxiij. q
cū ipe neqꝫ oriātur neqꝫ intereant. ſm eas tamē formari
dr omne qđ oriri ⁊ interire pōt. neqꝫ oportet agēs ꝓmū
in ꝯpoſitōne eſſe ſimile generato. oportet aūt hoc eſſe de
agente proximo. et ſic ponebat Plato ydeas eſſe genera-
tionis principiū ꝓximū. et ideo ꝯtra ipm ꝓcedit ratio ꝑ-
Ad 6 dicta ¶ Ad. vi. dōm. ꝙ intentio Dyoniſij ē dicere ꝙ ipe
non cognoſcit ꝑ ydeam acceptam a rebꝫ. Uel hoc modo
ꝙ diuerſimode res per ydeam cognoſcat. vnde alia trāſ-
latio loco huius dicit. neqꝫ ꝑ viſionē ſingulis ſe immit-
Ad 7 tit. vnde ꝑ hoc non excludit ydeas oino eſſe. ¶ Ad. vij.
dōm. ꝙ ꝗuis non poſſit eſſe aliꝗ proportio creature ad
deum. tñ pōt eſſe ꝓportionabilitas. qđ in ꝑcedenti q̄ſtio-
Ad 8 ne frequēter expoſitū eſt ¶ Ad. viij. dōm ꝙ ſicut deus
quia nō poteſt non eſſe nō indiget eſſentia que ſit aliud
ꝙ̄ ſuū eſſe. ita quia non poteſt deficere in ꝯgnoſcēdo vel
operando non indiget alia regula a ſeipō. ſed ꝓpter hoc
nō poteſt deficere quia ipe eſt ſuipſius regula. ſicut pro-
pter hoc nō poteſt non eſſe quia ſua eſſentia eſt eſſe ſuū
Ad 9 ¶ Ad. ix. dōm. ꝙ in deo non eſt ꝗtitas dimēſiua vt ſm
eam equalitas tangi poſſit. ſed eſt ibi ꝗtitas ꝑ modum
intenſiue qualitatis. ſicut albedo dicitur magna. qa ꝑfe-
cte attingit ad naturam ſuam. Intēſio eñ alicuius for-
me reſpicit modum habendi formam illam. ꝗuis autem
aliquo modo id quod eſt dei ad creaturas deriuetur. ta-
men nullo modo poteſt concedi. ꝙ creatura habeat ali-
quid ꝑ modū illum quo habet illud deus. ⁊ ideo ꝗuis

aliquo modo concedamus eſſe ſimilitudinē inter creatu-
rā et deū. nullo tñ mō ꝯcedimꝰ ibi eſſe equalitatē ¶ Ad Ad 10
x. dicēdum. ꝙ intentio Anſel. eſt dicere vt patʒ inſpicien-
ti verba eius. ꝙ in verbo non ſit ſimilitudo ſumpta a re-
bus ipſis. ſʒ eñ res rerū forme ſunt ſumpte a ꝟbo. ⁊ ideo
dicit ꝙ verbum non eſt ſimilitudo rerū. ſed res ſunt imi-
tatione verbi. vnde per hoc non remouetur ydea cum
ydea ſit forma quam aliquid imitatur. ¶ Ad. xi. dicen- Ad 11
dum. ꝙ eodē modo deus ꝯgnoſcit ſe ⁊ alia ſi accipiatur
modus cognitionis ex parte cognoſcentis. nō autē ſi ac-
cipiatur ex pte rei cognite. qa creatura que a deo cogno-
ſcit nō eſt idē ſm rem cū medio ꝗ deus cognoſcit. ſʒ ipſe
eſt idē re cū eo. vnde nulla multiplicitas in eiꝰ ſcia ſequit

Ecūdo queritur: vtruʒ

ſit ponere plures ydeas. Et videtur ꝙ nō. qa 1.
ea que eſſentialiter dicuntur de deo non minus ſunt vere
in eo ꝗʒ illa que dicuntur in ipō ꝑſonaliter. ſed ꝑſonaliū
proprietatum pluralitas inducit pluralitatē ꝑſonarum
ſm quas deus dicitur trinus Cum ergo ydee ſint eſſen-
tiales quia ſunt cōmunes tribꝫ perſonis ſi ſint plures in
deo ſm pluralitatē rerum. ſequitur ꝙ nō ſolum ſint tres
perſone in ipſo ſed infinite Sed diceres ꝙ ydee non
ſunt eſſentiales. ſʒ ſunt ipſa eſſentia. ¶ Sed contra. bo- 2
nitas ⁊ ſapiētia ⁊ potētia dei ſunt eius eētia. ⁊ tamē di-
cūtur eſſentialia attributa. ergo et ydee ꝗʒuis ſint ipſa
eſſentia poſſunt dici eētiales. ¶ Prete. Quicquid deo 3
attribuitur debet ei nobiliſſimo modo attribui. ſʒ deus
eſt principiū rerū. ꝗ debet poni oīe illud qđ ad nobilita-
tem principij ꝑtinet in ſummo. ſed vnitas eſt hmōi. quia
omnis virtus vnita plus eſt infinita ꝙ̄ multiplicata. vt
dicit in libro de cauſis. ꝗ in deo eſt ſumma vnitas. ꝗ nō
ſolum eſt vnum re. ſed ratione. quia magis eſt vnū qđ
eſt vnū vtroqꝫ modo ꝗʒ quod altero iſtoruʒ tantū. ⁊ ſic
non ſunt in deo plures rōnes ſiue ydee ¶ Prete. Phūs 4
dicit in qnto metaphyſice. quod omnino eſt vnum. non
poteſt ſeparari nec intellectu nec tēpore nec loco neqꝫ ra-
tione ⁊ maxime in ſubſtantia. ſi ergo deus eſt maxime
vnū. quia eſt maxime ens nō poteſt ſeparari ratione. et
ita idē quod prius. ¶ Preterea. Si plures ſunt ydee ſe- 5
quitur eas eſſe inequales. quia vna ydea continebit eſſe
tantū. Alia vero eſſe ⁊ viuere. alia vero inſuper intellige-
re ſm ꝙ res cuius eſt ydea in pluribus aſſimilatur deo
cum ergo inconueniens ſit in deo aliquā inequalitatem
ponere. videtur ꝙ non poſſunt eſſe in eo plures ydee
¶ Preterea. In cauſis materialibus eſt ſtatus ad vnaʒ 6
primā materiam. ⁊ in efficiētibus ⁊ finalibus. ergo ⁊ in
formalibus eſt ſtatus ad vnam primā formaʒ. ſed eſt ſta-
tus ad ydeas. quia vt dicit Auguſtinus in libro. lxxxiij.
q. ydee ſunt principales forme vel ratōnes rerum. ergo
in deo non eſt niſi vna tantum ydea. Sed diceres. ꝙ Solu
ꝗʒuis ſit vna ꝓma forma tñ ydee dicūtur plures ſm di-
uerſos reſpectus. ¶ Sed ꝯtra. Non poteſt dici ꝙ
ydee multiplicent ſm reſpectū ad deū in ꝗ ſt. ꝗ eſt vnꝰ 7
neqꝫ ſm reſpectū ad ydeata ſm ꝙ ſunt in ꝓma cā. qꝛ in
ea ſt vnū. vt Dyoniſius dr. nec ꝑ reſpectū ad ydeata ſm
ꝙ in propria natura exiſtunt. qꝛ ſic res ydeate ſunt tem-
porales. ydee vero eterne ſunt. ergo nullo modo ꝑ reſpe-
ctum prime forme poſſunt ydee dici plures ¶ Preterea
Nulla relatio que eſt inter deum ⁊ creaturam eſt in deo 8
ſed in creatura tantum. ſed ydea vel exemplar importat

relatõnē dei ad creaturā.ergo iſta relatio nō eſt in deo.ſʒ in creatura.cū ergo ydea ſit in deo ꝑ huiõi reſpectꝰ ydee
9 multiplicari nō poſſunt ¶ Preterea. Intellectus ꝙ pluribus intelligit eſt ꝯpoſitus ⁊ tranſiens de vno in aliud. ſed hec a diuino intellectu ſunt ꝓcul.cū ergo ydee ſint
Cōtra rõnes rerū quibꝫ deus itelligit.videtur ꝙ non ſint plures ydee in deo ¶ Sed contra eſt.idem ſm idē nō eſt natum facere niſi idem.ſed deus facit multa ⁊ diuerſa.ergo non ſm eandē ratõnem.ſed ſm plures cauſat res.ſʒ rõnes quibꝫ res ꝓducūtur a deo ſunt ydee.ergo ⁊c.
¶ Prete. Auguſti.dicit in libro.lxxxiij.q. reſtat vt oīa ratione ſint cōdita nec eadē rõne homo qua equus. hoc enī abſurdū eſt exiſtimari.ſingula igiť ꝓprijs ſunt creata rationibus.ergo ſunt plures ydee. ¶ Prete. Auguſti: dicit in epiſtola ad Hebridiū ꝙ ſicut incōueniens ē dicere ꝙ eadē ſit ratio anguli ⁊ quadrati.ita incōueniēs eſt dicere ꝙ eadē ſit ratio in deo hominis et bouis. ꝗ plures rõnes ydeales ſunt in deo ¶ Prete.Hebꝛe.xi. Fide intelligimꝰ aptata eſſe ſecula ꝟbo dei.vt ex inuiſibilibus viſibilia fierent.inuiſibilia aūt appellat pluraliter ſpēs ydeales.ergo ſunt plures. ¶ Preterea. Jdea a ſanctis ſignatur nomine artis ⁊ mūdi.vt patʒ ex autoritatibꝫ inductis.ſed ars pluralitatem quādam importat.eſt enī collectio p̄ceptorum ad vnum finem tendentium. Et ſimiliter etiam cum mūdus importat collectionē oīm creaturarum.ergo oportet ponere plures ydeas.
Rꝫᵒ. ¶ Reſponſio dōm.ꝙ quidam ponētes deū ꝑ intellectū
Pria opi. agere.⁊ non ex neceſſitate nature.poſuerūt eū habere intentionē vnā tātum.ſcʒ creature in vniuerſali.ſʒ creaturarū diſtinctio facta eſt ꝑ ſcdas cauſas Dicūt enī ꝙ deꝰ p̄mo ꝯdidit vnā intelligentiā ꝗ tria ꝓduxit.ſcʒ animaʒ orbem ⁊ intelligētiam.⁊ ſic ꝓgrediendo ꝓceſſit pluralitas rerū ab vno primo p̄ncipio.⁊ ſm hanc opinionē eſſet quidem in deo ydea.ſed vna tantū ratius creature toti vniuerſitati creaturarū cōis.ſed ꝓprie ydee ſingulorum eſſent in cauſis ſecūdis.ſicut Dyoniſius narrat in q̄nto de di.no.quod quidem Clemens ph̄us poſuit principaliora p̄ncipia.etiam exemplaria inferiorū eſſe. Sed hoc
Reprobatō ſtare non poteſt. qꝛ ſi intentio alicuius agentis ferať ad aliquid vnū.preter eius intentionem erit.⁊ quaſi caſuale ꝗcquid ſequatur.quia accidit ei qđ eſt p̄ncipaliter intentum ab eo.ſicut ſi ꝗs intenderet facere aliquod triāgulatum p̄ter intentionem eius eſſet ꝙ eſſet magnū vel ꝑuum.cuilibet aūt cōmuni accidit ſpeciale ꝯtentum ſub eo.vnde ſi intentio agentis eſt ad aliquod cōmune tātū. p̄ter eius intentionē eſſet qualitercūqꝫ determineť per aliquod ſpeciale.ſicut ſi natura intenderet generare ſolū animal.preter intentõnē nature eſſet ꝙ generatus ſit homo vel equus. Unde ſi intentio dei operantis reſpiciat tantum ad creaturas in cōmuni. tota diſtinctio creature caſualiter accidet Jnconueniens eſt aūt dicere ꝙ ſit ꝑ accidens per comparatõnem ad cauſam primam. ⁊ ſit per ſe per comparationem ad cauſas ſecundas.qꝛ quicquid eſt per ſe prius eſt eo quod eſt per accidens.prius autem eſt comparatio alicuius ad cauſam primaʒ ꝗ̄ad cauſam ſecūdam.vt patet in libro de cauſis.vnde īpoſſibile eſt ꝙ ſit per accidens reſpectu cauſe prime.⁊ per ſe reſpectu cauſe ſecūde.poteſt autē accidere econuerſo. ſicut videmus ꝙ ea que ſunt caſualiter quo ad nos ſint
Scđa opi. deo precognita et ordinata ab ipſo. Unde neceſſe eſt
et vera. dicere.ꝙ tota diſtinctio rerū ſit prediffinita ab eo.⁊ ideo neceſſe eſt ponere in deo ſingulorum ꝓprias rationes. et ideo plures ydeas neceſſe eſt ponere. Modus aūt pluralitatis ſic accipi poteſt.forma enim in intellectu poteſt eſſe duplex.vno modo ita ꝙ ſit principium actus intelligendi.ſicut forma que eſt intelligentis inꝗ̄tum eſt intelligens.⁊ hec eſt ſimilitudo in ipſo intellectu. Alio modo ita ꝙ ſit terminus actus intelligendi.ſicut artifex intelligendo excogitat formam domus.et cum illa forma ſit excogitata per actum intelligendi ⁊ quaſi per actum effecta.non poteſt eſſe principium actus intelligendi.vt ſit principium quo intelligatur.ſed magis ſe habet vt intellectum quo intelligens aliquid operatur.nihilominꝰ tamē forma predicta eſt ſcđm quo intelligitur.quia per formam excogitatam artifex intelligit quid operandum ſit.ſicut in intellectu ſpeculatiuo videmꝰ ꝙ ſpecies qua intellectus informatur.vt intelligat actu eſſe principium quo intelligitur. Ex hoc autem ꝙ eſt effectus in actu per talem formā operari iam poteſt formādo ꝗdditatem rerum ⁊ componendo et diuidendo.vnde ipſa quidditas formata in intellectu vel etiam cōpoſitio ⁊ diuiſio eſt quoddam operatum ipſius intellectus per qđ tamen intellectus venit in cognitionem exterioris rei.⁊ ſic eſt ſcđm quo intelligitur. Si autē intellectus artificis aliquod artificiatum produceret ad ſimilitudinem ſuijpſius.tunc quidē ipſe intellectus artificis eſſet ydea non quidem vt eſt intellectus.ſed inꝗ̄tum intellectum. Jn his autem que ad imitationem alterius producuntur.quandoqꝫ id quod alterum imitatur perfecte imitatur ipſum.⁊ tunc intellectus operatiuus preconcipiens formam operati habet.vt ydeam ipſam formam rei imitate.prout eſt illius rei imitate.oportet enim ꝙ primo intueatur illud ad cuius ſimilitudinem vult aliquid producere. Quandoqꝫ vero quod eſt ad imitationem alterius non perfecte imitatur illud.et tunc intellectus operatiuus non accipit formam rei imitate abſolute.vt ydeam vel exemplar rei operande. ſed cum proportione determinata ſcđm quā exemplatum a principali exemplari deficeret vel imitaretur. Dico ergo ꝙ per intellectum deus omnia operans omnia ad ſimilitudinem eſſentie ſue producit.vnde eſſentia ſua eſt ydea rerum nō quidem vt eſſentia.ſed vt intellecta.res autē create nō perfecte imitantur diuinam eſſentiam. vnde eſſentia nō accipitur abſolute ab intellectu diuino.vt ſit ydea rerū ſed cum proportione creature fiende ad ipſam diuinam eſſentiaʒ.ſm ꝙ deficit ab ea.vel imitať eam. diuerſe aūt res diuerſimode ipſam imitanť.et vnaqueqꝫ ſm ꝓpriū modū ſuū.cū vnicuiqꝫ ſit eſſe diſtinctū ab altera.et ideo ipſa diuina eſſentia cointellectis diuerſis ꝓportõnibus rerum ad eam eſt ydea vniuſcuiuſqꝫ rei.vnde cū ſint diuerſe rerum proportiones neceſſe eſt plures eſſe ydeas. et eſt quidem vna omnium ex parte eſſentie.ſed pluralitas inuenieť ex parte diuerſarum proportionū creaturarum ad ipſam.

¶ Ad primum ergo dicendum.ꝙ proprietates perſonales ideo inducunt diſtinctionem perſonarum in diuinis.quia ad inuicem opponuntur oppoſitione relationis. Unde proprietates non oppoſite non diſtinguūt perſonas.vt cōmunis ſpiratio et paternitas.ydee autem nec alia eſſentialia attributa non habent ad inuicem aliquam oppoſitionem. et ideo non eſt ſimile. Ad.1.

¶ Ad.ij.dōm.ꝙ non eſt ſimile de ydeis et eſſentialibꝫ Ad 2.

attributis attributa eī̄ eſſentialia nō̄ habent de princi-pali intellectu ſuo aliquid preter eſſentiam creatoris. vñ etiam non plurificant̄. q̄uis ſm̄ eas deus ad creaturas comparetur, put ſm̄ bonitatē dicimus bonos ſm̄ ſapi-tiam ſapientes. Sed ydea de ſuo pricipali intellectu ha-bet aliquid aliud p̄ter eſſentiam. ſcʒ ipam, pportionē cre-ature ad eſſentiam in quo etiam ꝯpletur formaliter ra-tio ydee ratōe cuius dicūtur plures ydee. nihilominus tamē ſm̄ ꝙ ad eſſentiā ꝑtinent nihil ꝓhibet ydeas eſſen-

Ad 3. tiales dici. ¶ Ad. iij. dicēduꝫ. ꝙ pluralitas rōnis q̄ꝗꝫ reducitur ad aliquā diuerſitatē rei. ſicut ſor. ꝛ ſor. ſedēs differūt ratione. et hec differentia reducitur ad aliquam diuerſitatē ſubſtantie ꝛ accidēt̄. et ſiliter homo ꝛ aial ra-tione differūt. ꝛ hec differentia reducit̄ ad diuerſitatē for-me ꝛ materie. qꝛ genus ſumitur a materia differētia ve-ro ſpecifica a forma. vñ talis differentia ſm̄ rationē repu-gnat maxime vnitati et ſimplicitati. Q̄ꝗꝫ vero diuā ſm̄ rationeꝫ nō̄ reducitur ad aliquā rei diuerſitatē ſʒ ad veritatem rei que eſt diuerſimode intelligibilis ꝛ ſic po-nimus pluralitatem rationū in deo. vnde hoc non repu-

Ad 4 gnat maxime vnitati vel ſimplicitati ¶ Ad. iiij. dōm. ꝙ pħus appellat ibi rationem def. nitōnem. in deo autē nō̄ eſt accipere plures rationes quaſi definitōnes. qa nulla

Ad 5 rationum illarū eſſentiam diuinā ꝯprehendit. ꝛ ideo nō̄ eſt ad ꝓpoſitum ¶ Ad. v. dōm. ꝙ forma que eſt in intel-lectu habet reſpectum duplicem. vnū ad rem cuius eſt. aliū ad id in quo eſt. ex primo aūt reſpectu non dicitur aliqualis ſed alicuius tantum. nō̄ eī̄ materialiū eſt for-ma materialis nec ſenſibiliū ſenſibilis. ſed ſm̄ aliūm re-ſpectū aliqualis dicitur. quia ſequit̄ modū eius in quo ē vnde ex hoc ꝙ rerꝫ ydeatarū quedā alijs pfectius eſſen-

Ad 6 tiam diuinā imitant̄ nō̄ ſequit̄ ꝙ ydee ſint inequales ſed inequalium. ¶ Ad. vi. dōm. ꝙ vna prima forma ad quā oīa reducunt̄ eſt ipa diuina eſſentia ſm̄ ſe ꝯſiderata. ex cuius conſideratione diuinus intellectus adinuenit. vt ita dicam. diuerſos modos imitationis ipſius in quibȝ

Ad 7 pluralitas ydearū cōſiſtit ¶ Ad ſeptimū dōm. ꝙ ydee plurificant̄ ſm̄ diuerſos reſpectus ad res in propria na-tura exiſtentes. nec tamē oportet ꝙ ſi res ſint tempora-les. ꝙ illi reſpect⁹ ſint tēporales. qꝛ actio intellectus hu-mani ſe extendit ad aliquid etiam quādo id nō̄ eſt. ſicut cū intelligimus p̄terita. actionē aūt relatio conſequitur vt in q̄nto metaphy. dicit̄. vnde ꝛ reſpectus ad tempora-les res in intellectu diuino ſunt eterni. ¶ Ad. viij. dicen-

Ad 8 duꝫ. ꝙ relatio q̄ eſt inter creaturā ꝛ deū nō̄ eſt in deo ſm̄ rem. eſt tamē in deo ſm̄ intellectū noſtrū. ꝛ ſimiliter pōt eſſe in eo ſm̄ intellectū ſuum, put ſcʒ intelligit reſpectuꝫ rerū ad ſuam eſſentiam. ꝛ ſic reſpectus illi ſunt in deo vt

Ad 9 intellecti ab eo ¶ Ad nonū dicendum. ꝙ ydea nō̄ habet rationē eius quo p̄mo aliquid intelligit̄ ſed habet rōem intellecti in intellectu exiſtētis. Vniformitas aūt intelle-ctus ſequitur vnitatem eius quo p̄mo aliquid intelligi-tur. ſicut vnitas actionis ſequitur vnitatem forme agen-tis. que eſt p̄ncipium ipſius. Unde q̄uis reſpectus in-tellecti a deo ſint multi in quo pluralitas ydearū conſi-ſtit. quia tamen oēs illas p vnā ſuā eſſentiā intelligit intellectus eius nō̄ eſt multiplex ſed vnus.

Ercio queritur. vtꝝ

5. ydee ꝑtineant ad cognitionē ſpeculatiuam vel practicaꝫ rm̄. Et videt̄ ꝙ ad practicā tantū. quia vt dicit Auguſtinus in libro. lxxxiij. q. ꝙ ydee ſunt forme reruꝫ principales ſm̄ quas formatur oē q̄d oritur aut inte-rit. ſed ſm̄ ſpeculatiuā ꝯgnitionē nihil format̄. ergo ſpe-culatiua cognitio nō̄ habet ydeā Sed diceres ꝙ ydee Solō nō̄ ſolū habēt reſpectū ad id q̄d oritur aut interit. ſʒ etiā ad id q̄d oriri ꝛ interire poteſt vt ibidem Augſti. dicit. ꝛ ſic ydea habet ſe ad ea q̄ nec ſunt nec erūt nec fuerunt. et tn̄ eſſe poſſunt. de quibus deus ſpeculatiuā cognitioneꝫ habet. ¶ Sed ꝯtra. Practica ſcia dicitur ſm̄ quā aliq̄s 2 ſcit modū operis etiam ſi nunq̄ꝫ operari intendat. et ſic dicitur practica eſſe pars medicine. ſed deus ſcit moduꝫ operādi ea q̄ p̄t facere q̄uis facere non ꝓponat. ḡ etiā de eis deus habet practicā ꝯgnitionē. ꝛ ſic vtroq̄ꝫ mō̄ ydea ad practicam cognitionem pertinet. ¶ Preterea. Idea 3 nihil eſt aliud q̄ exēplatis forma. ſed forma exēplarꝫ nō̄ poteſt dici niſi in practica cognitione. quia exemplar eſt ad cuius imitationem fit aliud. ergo ydee ſolā practicaꝫ cognitionem reſpiciūt. ¶ Preterea Secōm pħm intelle-4 ctus practicus eſt eorū quoꝝ principia ſunt in nobis. ſʒ ydee in intellectu diuino exiſtentes ſunt ydeatorū p̄nci-pia. ergo ad intellectū practicū ꝑtinent ¶ Prete. Oēs 5 forme intellect⁹ vl ſunt a rebȝ. vel ad res. q̄ aūt ſunt ad res ſunt practici intellect⁹. q̄ vero a rebȝ itellect⁹ ſpeculatiui ſʒ nulle forme itellect⁹ diuini ſunt a rebȝ cū nihil a rebȝ ac-6 cipiat. ḡ ſunt ad res ꝛ ſic ſūt practici itellect⁹ ¶ Pre. Si eſt alia ydea intellect⁹ practici et alia ſpeculatiui in deo. diuerſitas iſta nō̄ p̄t eſſe p aliq̄d abſolutū. qꝛ oē huiuſ-modi eſt vnū tantū in deo. nec per reſpectū idētitatis. vt cū dicimus. idem eidē idē. qꝛ talis reſpectus nullā plura-litatē inducit. nec per reſpectū diuerſitatis. qꝛ cauſa non plurificatur q̄uis effectus ſint plures. ergo nullo modo poteſt diſtingui ydea ſpeculatiue cognitōis ab ydea pra-ctice cognitōis Sʒ diceres: ꝙ in h̄ vtraq̄ꝫ ydea diſtin-Solō guit̄ ꝙ ydea practica eſt p̄ncipiū eſſendi. ſed ſpeculatiua ꝯgnoſcendi ¶ Sed ꝯtra. Eadem ſunt p̄ncipia eſſendi 7 et cognoſcēdi. ergo ex hoc ydea ſpeculatiua a practica nō̄ diſtinguit̄ ¶ Preterea Cognitio ſpeculatiua nihil aliud videtur eſſe in deo q̄ ſimplex illius noticia. ſed ſimplex 8 noticia nihil preter noticiam aliud habere poteſt. cum er-go ydea addit reſpectum ad res. videtur ꝙ non ꝑtineat ad ſpeculatiuā cognitionem. ſed ad practicam tantum ¶ Prete. Finis practici eſt bonū. ſʒ reſpect⁹ ydee nō̄ p̄t 9 determinari niſi ad bonū. qꝛ mala accidunt p̄ter intentio-nem. ergo ydea ſolū practicum intellectum reſpicit. Inſtātie.

¶ Sed contra. Cognitio practica nō̄ extendit ſe niſi 1. ad faciēda. ſed deus p ydeas nō̄ ſolū ſcit faciēda ſed pre-ſentia et facta. ḡ ydee nō̄ ſolū ſe extēdunt ad practicā co-gnitionē ¶ Preterea Perfectius deus cognoſcit creatu-2. ras q̄ artifex artificiata. ſed artifex creatus p formas q̄-bus operatur habet ſpeculatiuam cognitionē de opera-tis. ergo multo fortius deus ¶ Preterea. Cognitio ſpe-culatiua eſt. q̄ conſiderat p̄ncipia ꝛ cauſas rerū ꝛ paſſio-3 nes earūdē. ſed deus p ydeas ꝯgnoſcit oīa q̄ in rebus cognoſci poſſunt. ergo ydee in deo ꝑtinent nō̄ ſolum ad practicam cognitionem. ſed etiam ad ſpeculatiuam. Rñ°.

¶ Reſponſio Dī̄ ſicut dr̄ in tercio de aīa. intellect⁹ pra-cticus differt a ſpeculatiuo fine. finis eī̄ ſpeculatiui eſt veritas abſolute ſicut practici operatio. vt dicit̄ in ſcđo metaph. aliqua vero cognitio practica dicitur ex ordine ad opus Q̄d ꝯtingit dupliciter. q̄ꝗꝫ in actu dū ſcʒ ad opus actu ordinat̄. ſicut artifex preconcepta forma ꝓpo-nit illam in materiā inducere ꝛ tunc eſt actu practica co-

gnitio ⁊ cognitõis forma Quãq; qdē eſt ordinabilis co/
gnitio ad actū non tamē actu ordinatur. ſicut cū artifex
excogitat formā artificij ⁊ ſcit ꝑ modū operandi. nō ta/
men operari intendit ⁊ tunc eſt qdem practica habitu
vel virtute nō actu. Quādo vero nullo mō eſt ad actū or
dinabilis ꝯgnitio tūc eſt pure ſpeculatiua Quod dupli
citer ꝯtingit. vno mō quādo eſt ꝯgnitõ de rebꝫ illis que
non ſunt nate ꝑduci ꝑ ſcientiam ꝯgnoſcentis. ſicut cum
nos ꝯgnoſcimus naturalia. quādoq; quidē res cognita
eſt operabilis ꝑ ſcientiam nō tamē conſideraꝫ vt eſt ope
rabilis. res eñ ꝑ operationē in eſſe ꝑducitur. Sunt aūt
quedam que poſſunt ſeparari ꝑ intellectum que nō ſunt
ſeparabilia ſm eſſe. quando autē conſideraꝫ res per intel
lectum operabilis diſtinguendo ab inuicem ea que ſm
eſſe diſtingui non poſſunt non eſt practica ꝯgnitio. nec
actu nec habitu ſed ſpeculatiua tantum. ſicut ſi artifex
conſideret domū inueſtigando paſſiones eius. ⁊ genus
et differētias ⁊ alia huiuſmodi q̄ ſm eſſe indiſtincta in/
ueniunꝫ in re ipſa. Sed nunc cõſideratur res vt eſt ope/
rabilis. quādo conſideranꝫ in ipa omia q̄ ad eius eſſe re/
quirūtur ſimul. Et ſm hos quattuor modos diuina co
gnitio ſe habet ad res. ſcientia eñ eius eſt cauſatiua reꝝ
quedā cognoſcit ordinando ea ꝓpoſito ſue volūtatis ad
hoc q ſint ſm qdcunq; tempus. ⁊ horū practicā cogniti
onē habet in actu. q̄dā vero ꝯgnoſcit q̄ nullo tēpore fa/
cere intendit. ſicut ea q̄ nec fuerūt nec erūt nec ſunt. vt in
p̄cedēti q̄ſtione dictū ē. ⁊ de his hꝫ qdē ſcientiā practicā
nō actu ſed ꝟtute tm̄ Et q̄a res quas facit vel facere pōt
nō ſolum cõſiderat ſm q ſunt in ꝓprio eſſe. ſed ſm oēs
intētiones q̄s intellectus humanus reſoluēdo in eis ap/
p̄hendere p̄t. io habet ꝯgnitõem de rebꝫ opabilibꝫ a ſe ⁊
eo mō quo nō ſunt opabiles. ſcit etiā ⁊ q̄dā q̄ꝫ ſua ſcien
tia cauſa eē nō pōt ſicut mala. Vñ veriſſime in deo pra/
cticam ⁊ ſpeculatiuā ꝯgnitõnem ponimus. Nūc er/
go vidēdū eſt ſm quē modū p̄dictorū idea in diuina co
gnitione poſſit poni. idea ergo vt ait Auguſti. ſm ꝓprie
tatem vocabuli forma dr̄. ſꝫ ſi rem attēdamus idea ē rei
ratio vel ſimilitudo. In quibuſdam formis īuenim⁹ du
plicem reſpectum. vnū ad id qd ſm eas formaꝫ. ſicut ſci
entia reſpicit ſcientē. Aliuꝫ. ad illud qd eſt extra. ſicut ſci
entia reſpicit ſcibile. hic tamen reſpectus nō eſt oīn for/
me cõmunis ſicut p̄mus. hoc igiꝫ nomē forma importat
ſolū primū reſpectū. ⁊ inde eſt q ſemper forma nominat
habitudinē cauſe. eſt eñ forma quodāmō cā eius quod
ſm ipm formatur. ſiue talis formatio fiat per modū in/
herentie ſicut in formis intrinſecis. ſiue per modū imita
tionis. vt in formis exemplaribꝫ. ſed ſimilitudo et ratio
reſpectum etiam ſcdm habēt ex quo non ꝯpetit eis habi
tudo cauſe. Si ergo loquamur de idea ſm ꝓpriam nois
rationem. ſic non ſe extendit niſi ad illam ſcientiam ſm
quam aliqd formari poteſt. ⁊ hec eſt ꝯgnitio actu practi
ca vel virtute tantū que eſt quodāmō ſpeculatiua. Sed
tamen ſi ideam cõmuniter appellamus ſimilitudinē vel
rationem. ſic idea etiā ad ſpeculatiuā ꝯgnitionē pure ꝑti
nere p̄t. Vel magis ꝓprie dicamus q idea reſpicit cogni
tionem practicam actu vel virtute. Similitudo autē et
Ad. 1. ratio tam ſpeculatiuā q̄ practicā. ¶ Ad p̄mū ergo dicē
dum. q Auguſti. formatiõem idee refert. nō tantū ad ea
q̄ ſunt ſed etiam ad ea q̄ fieri p̄nt. de qbus etiam ſi nunq̄
fiant eſt cognitio aliquo modo ſpeculatiua. vt ex dictis
Ad 2 patet ¶ Ad ſcdm dicēdum. q ratio illa ꝓcedit de cognitõe
illa q̄ eſt practica virtute nō actu. quā nihil prohibet ali/

quo mō ſpeculatiuam dici ſm q recedit ab operatõe ſm
actum. ¶ Ad terciū dicēdum. q exemplar q̄uis importat Ad 3
reſpectū ad id qd eſt extra. tamē ad illud extrinſecū im/
portat habitudinē cauſe. et ideo ꝓprie loquēdo ad ꝯgni
tionem ꝑtinet q̄ eſt practica habitu vel virtute nō autē
ſolū ad illā que eſt actu practica. q2 aliqd poteſt dici exē/
plar ex hoc q ad ei⁹ imitationē pōt aliqd fieri etſi nunq̄ Ad 4
fiat. et ſimiliter eſt de ideis ¶ Ad. iiij. dicēdum. q practicus
intellectus eſt de his quorū principia ſunt in nobis nō
quocūq; mō. ſed inq̄tum ſunt per nos operabilia. vnde
et de eis quorū cauſe ſunt in nobis poſſum⁹ habere ſpe Ad 5
culatiuā ꝯgnitõem. vt ex dictis patꝫ. ¶ Ad. v. dicēdum q
intellectus ſpeculatiuus et practicus nō diſtinguuntur
ſm hoc qd eſt habere formas a rebꝫ aut ad res. q2 etiam
in nobis intellectus practicus quādoq; habet formas a
rebus ſumptas. vt cum artifex aliquis ex artificio aliquo
viſo ꝯcipit formā ſm quā operari intēdit. vñ nō oportꝫ
etiam. q omnes forme que ſunt intellectus ſpeculatiui
ſint accepte a rebꝫ ¶ Ad. vi. dicēdum. q idea practica ⁊ ſpe/
culatiua in deo nō ꝯſideranꝫ quaſi due idee. ſꝫ q2 diſtin/ Ad 6
guuntur ſm rationem intelligendi. practica addit ſuper
ſpeculatiuā ordinē ad actum. ſicut homo addit ſuꝑ aial
ratiõale. nec hō tñ ⁊ aial ſunt due res ¶ Ad. vij. dicēdum. q Ad 7
ꝓ tanto dicūꝫ eadē eēndi ⁊ ꝯgnoſcēdi p̄ncipia eē. q2 q̄cūq;
ſꝫ p̄ncipia eēndi ſunt etiā ꝯgnoſcēdi principia. non aūt
econuerſo. cū effect⁹ interdū ſunt p̄ncipia cognoſcēdi cās
vñ nihil ꝓhibet formas intellectus ſpeculatiui eē tantū
principia ꝯgnoſcēdi. formas aūt intellectus practici eſſe
principia eſſendi ⁊ ꝯgnoſcēdi ſimul. ¶ Ad. viij. dicēdum. q Ad 8
ſimplex noticia dr̄ nō ad excludēdū reſpectū ſcie ad ſcitū
qui inſeꝑabiliter oēm ſcientiā ꝯcomitaꝫ. ſꝫ ad excludēdū
admixtionē eius qd eſt extra genus noticie. ſicut eſt. ex/
iſtencia rerū quā addit ſcīa viſionis. vel ordo voluntatis
ad res ſcitas ꝑducendas quā addit ſciētia approbatio/
nis. ſicut etiā ignis dicitur corpus ſimplex non ad exclu/
dendum partes eēntiales eius. ſꝫ commixtionē extranei Ad 9
¶ Ad. ix. dicēdum. q veruꝫ et bonū ad inuicem coincidunt
q2 verū eſt qddā bonū ⁊ bonū eſt qddā verū. vñ ⁊ bonū
pōt ꝯſiderari cognitiõe ſpeculatiua. put ꝯſideratur veri
tas eius tantū. ſicut cū diffinimus bonū ⁊ naturā eius
oſtēdimus. poteſt etiā cõſiderari practice ſi cõſideretur
vt bonū. hoc autē eſt ſi ꝯſidereꝫ inq̄tū eſt finis motus
vel operationis. ⁊ ſic patet q nō ſequiꝫ ideas vl' rõnes
vel ſimilitudines diuini intellectus ad practicam tantuꝫ Soluones
noticiam ꝑtinere ex hoc q reſpectus terminatur ad bo/ inſtātiaꝝ
nuꝫ. ¶ Ad primū vero qd ꝯtra obijcitur dicēdum. q apud Ad 1.
deū nō cõcurrūt tēpora nec decurrūt. q2 ipe ſua eternita
te q̄ eſt bonū. ſimul totum tēpus includit. ⁊ ſic eodem
modo ꝯgnoſcit p̄ſentia p̄terita ⁊ futura. Et hoc eſt qd
dicīꝫ eccleſiaſtici. xxiij Dño deo noſtro nota ſunt eia an/ Eccia. 23.
q̄ crearenꝫ. ſic ⁊ poſt ꝑfectū ꝯgnoſcit oīa. ⁊ ſic nō opor
tet q idea ꝓprie accepta limites practice cognitionis ex/
cedat ex hoc q per eam etiam p̄terita cognoſcuntur.
¶ Ad. ij dicēdum. q illa cognitio quā artifex creatus habꝫ Ad 2
ꝑ formas operatiuas de ſuo artificiato ſi cognoſcit ipm
vt eſt ꝓducibile in eſſe q̄uis operari non intendit nō eſt
vſq; quaq; ſpeculatiua ꝯgnitio. ſꝫ habitualiter practica.
cognitio āt artificꝫ q̄ ꝯgnoſcit artificiatū nō vt ſꝫ ꝓduci
bilia ab ipo q̄ eſt pure ſpeculatiua nō hꝫ ideas reſpondē Ad 3
tes ſibi. ſꝫ forte rões vel ſimilitudines ¶ Ad. iij. dicēdum. q
eſt cõmune practice ⁊ ſpeculatiue ſcientie q ſit per princi
pia et cauſas. vñ ex hac ratõne non probari p̄t de aliqua

ſcientia neqꝫ ꝙ ſit ſpeculatiua neqꝫ ꝙ ſit practica.

Quarto queritur: utrū

1. malum habeat ideā in deo. Et videt̄ ꝙ ſic. deꝰ
enī habet ſciētiam noticie ſimplicis de malis. ſꝫ idea ali/
quo modo rn̄det ſcientie ſimplicis noticie ſm̄ ꝙ large ſu
mitur ꝓ ſimilitudine vel ratione. ergo malum habet ideam
in deo ¶ Preterea. Malū nihil ꝓhibet eē in bono qd̄ nō eſt
2 ei oppoſitū. ſꝫ ſilitudo mali nō opponit̄ bono. ſicut nec ſili
tudo albi nigro. quia ſpēs ꝯtrariorū in aīa non ſunt con
trarie. ergo nihil ꝓhibet in deo. q̄uis ſit bonus ponere ideā
3. vel ſimilitudinē mali ¶ Pre. Ubicū q̄ eſt aliqua cōmuni
tas ibi eſt aliqua ſimilitudo. ſed ex hoc ipſo ꝙ aliquid eſt
ꝑuatio entis ſuſcipit entis ꝑdicatōem. vt dr̄. v. metaph.
qꝛ negationes ⁊ ꝑuatiōes dicūtur entia. ergo ex hoc ip̄o
ꝙ malū ē ꝑuatio boni habet aliquā ſimilitudinē in deo
qui eſt ſummū bonū ¶ Preterea. Omne illud qd̄ ꝑ ſe co
4 gnoſcit̄ habet ydeam in deo. ſed falſuꝫ ꝑ ſeip̄m cognoſcit̄
ſicut ⁊ verū. ſicut enī ꝑma principia ſunt ꝑ ſe nota in ſua
ꝟitate. ita eoꝝ oppoſita ꝑ ſe nota in ſua falſitate. ergo falſuꝫ
hꝫ ideā i deo. falſuꝫ aūt eſt qddā malū ſicut ⁊ verū ē intel
lectꝰ bonū. vt dr̄ in vi. ethicoꝝ. ergo malū habet ydeā in deo
¶ Prete. Quicq̄d habꝫ naturā aliquā habꝫ ydeā in deo
5 ſed viciū cū ſit ꝟtuti ꝯtrariū ponit aliquā naturā in ge/
nere q̄litatis. ergo habet ydeā in deo ſꝫ ex hoc ip̄o qd̄ eſt vi
6 cium eſt malū. ergo malū habet ydeam in deo. ¶ Prete. Si
malū nō habet ideā nō eſt hoc niſi quia malū eſt nō ens.
ſed forme cognitiue pn̄t eſſe de nō entibꝰ. nihil enī ꝓhibꝫ
imaginari mōtes aureos aut chimerā. ergo nihil etiā ꝓhibꝫ
7 ideā mali eē i deo ¶ Pre. Inter res ſignatas nō hꝛe ſignū
eſt eſſe ſignatū. vt pꝫ in oibꝰ q̄ ſignant̄. ſꝫ ydea eſt qddā
ſignū ydeati. ergo ex hoc ip̄o ꝙ a rebꝰ bonis habētibꝰ ydeaꝫ
in deo ꝙ malū nō hꝫ debet dici ip̄m eē ydeatū vel forma
8 tuꝫ ¶ Prete. Quicq̄d ē a deo hꝫ ideā a deo. ſꝫ malū ē a
Cōtra deo pene ſcꝫ. ergo hꝫ ydeā in ip̄o ¶ Sꝫ ꝯtra. Omne ydeatū
habet eē determinatū ꝑ ydeā. ſꝫ malū nō hꝫ eſſe determi
natū. cū nō habeat eſſe. ſꝫ priuatio ſit entis. ergo malū nō hꝫ
ydeā in deo. ¶ Prete. ſcd̄m Dyoniſiū exēplar vel idea ē
.2. ꝑdiffinitio diuine volūtatis. ſꝫ volūtas dei nō hꝫ ſe niſi
3 ad bona. ergo malū nō habet ideā in deo. ¶ Prete. Maluꝫ
eſt priuatio modi ſpēi ⁊ ordinis ſm̄ Augu. ſed ydeas
Plato ſpēs appellauit. ergo malū nō poteſt habere ydeam
Rꝫº. ¶ Reſponſio dd̄m. ꝙ ydea ſm̄ ꝓpriā ſui rōnem. vt pꝫ
ex dictis. īportat formā. q̄ eſt ꝑncipiū formatōis alicuꝰ
rei. vnde cū nihil qd̄ eſt in deo poſſit eſſe mali ꝑncipium
nō pōt malū habere ideaꝫ in deo ſi ꝓprie accipiat̄ ydea. ſꝫ
nec etiā ſi accipiat̄ cōiter ꝓ rōe vel ſilitudine. qꝛ ſm̄ Au/
guſti. malū dr̄ ex hoc ip̄o ꝙ nō habet formā. vn̄ cū ſilitu
do attēdat̄ ſm̄ formā aliquo mō ꝑticipatā nō pōt eē ꝙ
malū ſimilitudinē aliquā in deo habeat. cū aliquid dicat̄
malū ex hoc ip̄o ꝙ a ꝑticipatōne diuinitatis recedit.
Ad 1. ¶ Ad ꝑmū ergo dd̄m. ꝙ ſcientia ſimplicis noticie nō ſo
lum ē de malis. ſꝫ etiā de q̄buſdā bonis q̄ nec ſunt nec
fuerūt nec erunt. et reſpectu hoꝝ ponit̄ ydea in ſcientia
Ad 2. ſimplicis noticie. nō aūt reſpectu aliorū ¶ Ad. ij. dicēdū
ꝙ nō negat̄ malū ydeam habere in deo rōne oppōnis tm̄
ſed q̄a nō hꝫ aliquaꝫ naturā ꝑ quā aliq̄ mō ꝑticipet ali/
Ad 3. q̄d qd̄ ſit in deo vt ſic ſilitudo eiꝰ accipi poſſit ¶ Ad. iij.
dd̄m. ꝙ illa cōitas qua aliq̄d ꝑdicat̄ cōiter de ente ⁊ nō/
ente eſt rōnis tantū. quia negationes ⁊ priuationes nō
ſunt niſi entia rationis. talis aūt cōitas nō ſufficit ad ſi/
militudinē de q̄ mō loq̄mur. ¶ Ad. iiij. dd̄m. ꝙ h̄ ꝑnci Ad 4
pium. nullū totum eſt maius ſua parte eſſe falſuꝫ. qddā
verū eſt. vnde cognoſcere. h̄ eē falſuꝫ ē ꝯgnoſcere qddā
verū. falſitas aūt ꝑncipij nō cognoſcit̄ niſi ꝑ ꝑuatōem ve/
ritatis. ſicut cecitas ꝑ ꝑuationē viſus ¶ Ad. v. dd̄m. ꝙ Ad 5
ſicut actōnes male q̄tum ad id qd̄ habet de entitate ſꝫ
bone ⁊ a deo ſunt. ita etiam eſt de habitibꝰ q̄ ſunt earum
ꝑncipia vl̄ effectus. vn̄ ꝑ hoc ꝙ ſunt mala nō ponūt ali
quā naturam ſed ſolū ꝑuationē. ¶ Ad. vi. dd̄m. ꝙ aliq̄d Ad 6
dicit̄ nō eſſe dupl'r. vnoº quia nō eſſe cadit in definitione
eius. ſicut cecitas dicitur nō ens. ⁊ talis nonentis nō po
teſt concipi aliqua forma neqꝫ in intellectu neqꝫ in ima/
ginatione. ⁊ huiuſmodi nonentis eſt malum. Alio modo
qꝛ nō inuenit̄ in rerū natura q̄uis ipſa ꝑuatio entitatis
nō claudatur in eius definitione. ⁊ ſic nihil prohibet ima
ginari nō entia ⁊ eorum formas concipere. ¶ Ad ſepti/ Ad 7
mū dd̄m. ꝙ ex hoc ipſo ꝙ malum non habet ydeam in
deo a deo cognoſcitur per ydeam boni oppoſiti. ⁊ ꝑ hūc
modum ſe habet ad cognitionem ac ſi haberet ydeam.
non aūt ita ꝙ priuatio ydee reſpondeat ei ꝓ ydea. quia
in deo priuatio eſſe non poteſt. ¶ Ad. viij. dicendum. ꝙ Ad 8
malum pene exit a deo ſub rōne ordinis iuſticie. ⁊ ſic bo
num eſt. ⁊ ydeam habet in deo.

Quinto queritur. utruꝫ

materia ꝑma habeat ydeam in deo. Et videt̄ .1.
ꝙ non. Idea enī ſm̄ Auguſtinū. forma eſt. ſed materia
nullam habet formā. ergo nulla ydea in deo eſt ei corre/
ſpondens ¶ Prete. Materia non eſt ens niſi in potētia 2
ſi ergo idea debet ideato rn̄dere ſi hꝫ ideā oportꝫ ꝙ eiꝰ idea
ſit in potētia tātū. ſed in deo potētialitas nō cadit. ergo ma 3
teria ꝑma nō habet ideā in ip̄o ¶ Prete. Idee ſunt i deo
eorū q̄ ſunt vel eſſe pn̄t ſꝫ materia ꝑma nō eſt ꝑ ſe ſepara
ta extūs neqꝫ eſſe poteſt. ergo nō habet ideā in deo ¶ Prete.
Idea ē vt ſm̄ ip̄am aliq̄d formet̄. ſꝫ materia ꝑma nunq̄ꝫ 4.
pt formari. ita vt forma ſit de eēntia eiꝰ. ergo ſi haberet ideā
fruſtra eēt idea illa in deo. qd̄ ē abſurdū ¶ Sed ꝯtra Inſtātie.
Omne quod procedit in eē a deo habet ideam in ipſo. ma .1.
teria eſt hmōi. ergo ⁊c̄. ¶ Prete. Omnis eſſentia deri/ 2
uatur ab eſſentia diuina. ergo q̄cquid habet aliquam eēntiā
habet ideam in deo. ſꝫ materia ꝑma eſt hmōi. ergo ⁊c̄.
¶ Reſponſio dd̄m. ꝙ Plato q̄ inuenit̄ ꝑmo loquutꝰ Rꝫº.
fuiſſe de ideis nō poſuit materie ꝑme aliquā ideā. qꝛ ip̄e Opi. pla.
ponebat ideas vt cauſas ideatoꝝ. materia aūt ꝑma nō
erat cauſatū idee. ſed erat ꝯcauſa. poſuit enī duo ꝑncipia
ex ꝑte materie. ſcꝫ magnū ⁊ ꝑuū. ſꝫ vnū ex ꝑte forme. ſcꝫ
ideā. Nos aūt ponimꝰ materiā eē cauſatam a deo. Un̄
neceē eſt ponere. ꝙ aliquo modo ſit eius idea in deo. cum
q̄cq̄d ab ip̄o cauſat̄ ſilitudinē ip̄ius aliquo mō retineat Opinio
Sed tamē ſi ꝓprie de idea loq̄mur nō pt̄ poni ꝙ materia Areſtote.
ꝑma ꝑ ſe habeat ideā in deo diſtinctā ab idea forme vl' cō
poſiti. qꝛ idea ꝓprie dicta reſpicit rē ſcd̄m ꝙ ē ꝓducibilis
in eſſe. materia aūt nō pōt exire in eſſe ſine forma factiua
nec ecōuerſo. Unde ꝓprie idea nō reſpondet materie tā
tum nec forme tantū ſꝫ toti ꝯpoſito reſpondet vna idea
que eſt factiua totius ⁊ q̄ꝫtum ad formā ⁊ q̄ꝫtuꝫ ad ma
teriam. Si autē large accipiamus ideam ꝓ ſimilitudi/
ne vel ratione. tunc illa poſſunt per ſe diſtinctam habere
ideam que poſſunt diſtincte conſiderari q̄uis ſepara/
tim eſſe non poſſunt. et ſic nihil prohibet materie prime
etiam ſcd̄m ſe ydeam eſſe.

Ad 1. ❡Ad primū ergo dicēdum. ꝙ q̄uis materia prima
ſit informis. tamen ineſt ei imitatio forme prime q̄rum⸗
cūq; eſſe debile habeat. id tamē eſt imitatio primi entis
Ad 2 et ſm hoc poteſt habere ſimilitudinem in eo. ❡Ad .ij.
dicendū. ꝙ ydea et ydeatum non oportet eſſe ſimilia ſm
conformitatē nature. ſed ſm repreſentatiōem tantum.
vnde et rerū cōpoſitarū eſt ſimplex ydea vel ſimilitudo
Ad 3 etiam actu ❡Ad tercium dicēdū. ꝙ q̄uis materia ſm
ſe eſſe non poſſit. tamē poteſt ſm ſe ꝯſiderari. ⁊ ſic poteſt
habere ſimilitudinem. ❡Ad quartū dicendū. ꝙ ratio il⸗
Ad 4 la procedit de ydea practica actu vel virtute que eſt rei
Deſolutiones puт eſt in eſſe ꝓducibilis. ſed talis ydea materie prime
in contrarium nō conuenit. ❡Ad primū quod in cōtrariū obijcitur di
cendū ꝙ materia non procedit in eſſe a deo niſi in cōpoſi⸗
Ad 1. to. ⁊ ſic ei ydea ꝓprie loquendo in deo non reſpondet.
Ad 2 ❡Et ſimiliter dicēdum ad ſecūdū. Q; materia ꝓprie
loquendo nō habet eſſentiam; ſ; eſt ꝑs totius eſſentie

Sexto queritur. vtrum

1. in deo ſit ydea eorum que nec ſunt nec fuerunt
nec erunt. Et videtur ꝙ non. quia nihil habet ydeā niſi
qđ habet eſſe determinatum. ſed illud qđ nec fuit nec eſt
nec erit nullo modo habet eſſe determinatum. ergo nec
Sol. ydeā. ❡Sed diceres. ꝙ q̄uis nō habeat eſſe termi
2 natum in ſe. habet tamē eſſe terminatum in deo. ❡Sed
cōtra. Ex hoc eſt aliquid terminatū ꝙ vnū ab eo diſtin
guitur ſed oīa ꝓut ſunt in deo ſunt vnum ⁊ ab inuicē
indiſtincta. ergo nec in deo habet eſſe terminatum.
3 ❡Preterea Dionyſius dicit. ꝙ exemplaria ſunt diuine
et bone voluntatis que ſunt predeterminatiue ⁊ effecti⸗
ue rerū. ſ; illud quod nec eſt nec fuit nec erit nunq̄ fuit p̄
determinatum a diuina voluntate. ergo nō habet ydeā
4 vel exemplar in deo. ❡Preterea. ydea ordinatur ad re⸗
rum productionem. ſi ergo ſit ydea eius quod nunq̄ in
eſſe producitur. Videtur ꝙ ſit fruſtra. quod eſt abſur⸗
Contra dum. ergo ⁊c. ❡Sed cōtra. deus habet cognitionem
de reb; per ydeas. ſed ipſe cognoſcit ea que nec ſunt nec
fuerunt nec erūt. vt dictum eſt ſupra in queſtione de ſciē
tia dei. ergo eſt in eo ydea etiam eorū que nec ſunt nec fu
erunt nec erunt. ❡Preterea. Cauſa nō dependet ab effe
ctu. ſed ydea eſt cauſa eſſendi rerū. ergo nō dependet ab
eſſe rei aliquo modo. poteſt ergo eſſe etiā de his que nec
fuerūt nec erunt nec ſunt. ❡Reſponſio dicendū. Q;
Rſo. ydea ꝓprie dicta reſpicit practicā cognitionē non ſolum
in actu. ſ; in habitu. vnde cū deus de his que facere pōt
q̄uis nunq̄ ſint facta nec futura. habeat ꝯgnitionem
virtualiter practicam. relinquitur ꝙ ydea poſſit eſſe eius
quod nō eſt nec fuit nec erit. nō tamē eodem modo ſicut
eſt eorū que ſunt fuerunt vel erunt. q2 ad ea q̄ ſunt vel
erunt vel fuerūt ꝓducenda determinatur ex ꝓpoſito di
uine volūtatis. nō aūt ad ea q̄ nec ſunt nec erūt nec fue⸗
runt. ⁊ ſic huiuſmodi habēt quodāmodo indetermina⸗
tas ydeas. ❡Ad primū ḡ dōm. Q; q̄uis illud q̄d
Ad 1. nec eſt nec fuit nec erit nō habeat eē determinatū in ſe. eſt
Ad 2 tū determinate in dei ꝯgnitiōe. ❡Ad .ij. dōm. ꝙ aliud
ē eſſe in deo ⁊ aliud in cognitōe dei. malū aūt nō eſt in deo
ſ; in ſciētia dei. ſm hoc aūt aliq̄d eſſe dicitur in dei ſcien
tia ꝙ a deo ꝯgnoſcitur. ⁊ quia deus cognoſcit oīa di⸗
ſtincte. vt in p̄cedēti q̄ſtione dictum eſt. ideo in eius ſciē⸗
tia res diſtincte ſunt. q̄uis in ipſo ſint vnū ❡Ad .iij. di
Ad 3 cēdum. ꝙ q̄uis deus nunq̄ voluerit producere huiuſ⸗
modi res in eē q̄ntū ydeas habet. tū vult ſe poſſe eas ꝓ
ducere ⁊ ſe habere ſciētiā eas ꝓducēdi. vñ ⁊ dyo. nō dicit
ꝙ ad rationē exēplaris exigit volūtas p̄diffiniēs ⁊ effi
ciēs ſ; diffinitiua ⁊ effectiua ❡Ad .iiij. dōm. ꝙ ydee ille Ad 4
non ſunt ordinate a diuina cognitōne ad hoc vt ſm eas
aliq̄d fiat. ſed ad hoc ꝙ ſm eas aliquid fieri poſſit

Septimo queritur. vtrum

accidētia habeāt ydeam in deo. Et videtur ꝙ 1.
nō. q2 ydea nō eſt niſi ad ꝯgnoſcendū ⁊ cauſandū res. ſ;
accidēs ꝯgnoſcitur ꝑ ſubiectū ⁊ ex eius principijs cauſa Sol.
tur. ergo nō oportet ꝙ in deo ydeam habeat. S; dice
res. ꝙ accidēs cognoſcitur per ſuū ſubiectum cognitōne
quia eſt. nō aūt cognitione quid eſt ❡Sed ꝯtra. Quod 2
quid ē ſcđ diffinitio rei ⁊ maxime rōne generis. ſ; in dif
finitōe accñtiū ponit̄ ſubſtātia. vt dicit̄. vij. metaph. ita
ꝙ ſubiectū ponit̄ loco generis vt Comē. ibidē đr. vt cū
dicit̄. ſymū eſt naſus curuus. ergo etiā q̄ntū ad cognitio
nem q̄đ ē accidēs ꝑ ſubiectum cognoſcitur ❡Preterea
Oē qđ habet ydeā eſt participatiū ipſius. ſ; accidētia 3.
nihil participant cū participare ſit tm̄ ſubſtantiarū q̄ ali
quid recipere poſſunt. ideo nō habēt ydeā. ❡Pre. In il
lis q̄ dicunt̄ ꝑ prius ⁊ poſterius nō eſt accipe ydeā com⸗ 4
munē. ſicut in nūeris et figuris ſm opinionē platonis.
ſicut p3 in. vij. metaph. ⁊ hoc iō. q2 primū eſt q̄ſi ydea
ſcđi. ſ; ens dicitur de ſubſtantia ⁊ accidente ſm pus ⁊
poſterius. ḡ accidēs nō habet ydeam. ſ; ſubſtātia eſt ei
loco ydee. S; ꝯtra. Oē qđ eſt cauſatū a deo habet
ydeam in ipō. ſ; deus eſt cauſa nō ſolū ſubſtantiarū ſed Contra
etiā accidentiū. ergo ⁊ accidētia habēt ydeam in deo.
❡Pre. Oē qđ eſt in aliquo genere oportet reduci in
primū iſtius generis. ſicut oē calidū ad calidū ignis. ſ; 2
ydee ſunt p̄ncipales forme. vt Auguſti. đr in li. lxxxiij. q.
ergo cū accñtia ſint forme q̄daz. videt̄ ꝙ habeāt ydeas
in deo. ❡Reſponſio dōm. ꝙ Plato q̄ primo introdu⸗ Rſo.
xit ydeas nō poſuit ydeas accidētiū. ſ; ſolū ſubſtantiarū Opi. pla.
vt p3 ꝑ phm p̄mo metaph. Cuius ratio fuit. q2 plato
poſuit ydeas eſſe proximas cauſas rerū. vñ illud cui in⸗
ueniebat habere cauſam ꝓximā preter ydeam. nō poſuit
habere ydeā. ⁊ inde ē. ꝙ ponebat in his q̄ dicūtur ꝑ prius
et poſterius nō eē cōem ydeam. ſ; primū eē ydeā ſcđi. Et
hāc etiā opinionē tāgit Dyo. v. capi. de di. no. imponēs
eā cuidā Clemēti phō q̄ dicebat ſuperiora in entib; eē in
feriorū exēplaria. Ex hac rōne cū accidēs niſi mediante
ſubſtantia cauſetur accidētium ydeas Plato non poſuit
S; q2 nos ponim⁹ deū immediatā cauſā vniuſcuiuſq; Scđa opi
rei ſm ꝙ in omnibus cauſis ſcđis opatur. ⁊ ꝙ oēs effect⁹ nio ⁊ vera
ſcđi ex eius p̄diffinitōne ꝓueniūt. ideo nō ſolū priorū en⸗
tium. ſ; etiam ſcđoꝝ in eo ideas ponimus. ⁊ ſic ſubſtātia
rum ⁊ accidētium. ſ; diuerſoꝝ accidētiū diuerſimode.
Quedā eīm ſunt accidētia ꝓpria ex p̄ncipijs ſubiecti cau
ſata. q̄ ſm eſſe nunq̄ a ſuis ſubſtantijs ſeparant̄. ⁊ hu⸗
iuſmodi vna ꝓductione in eſſe ꝓducūtur cū ſuo ſubiecto
Vñ cū idea ꝓprie loquēdo ſit forma rei operabilis inq̄
tum hmōi. ideo talium accidētium nō erit idea diſtincta
ſ; ſubiecti cum omnibus accidētib; ei⁹ erit vna idea. ſicut
edificator vnam habet formā de domo ⁊ oibus q̄ domui
accidunt inq̄tum huiuſmodi ꝑ quā domū cum oīb;
talibus accidētib; ſimul in eſſe ꝓducit. eius accñs eſt q̄⸗
dratura ipſius ⁊ alia hmōi. Quedā vero accñtia ſunt q̄
non ſequunt̄ inſeparabiliter ſuum ſubiectum nec ex prin

cipijs eius depēdent et talia ꝓducunť in eſſe alia opera/
tione ṗter operatōnem qua producitur ſubiectum. ſicut
nō ex hoc ipſo ꝙ hō ſit homo. ſeq̄tur ꝙ ſit grammaticus
ſed ꝑ aliquā oꝑationē aliam. Et taliū accidētium eſt in
deo ydea diſtincta ab ydea ſubiecti. ſicut ⁊ artifex conci/
pit formam picture domus ṗter formam domus. Sed
ſi accipiamus large ydeaȝ pro ſimilitudine ſic vtraqȝ ac
cidētia habēt ydeam diſtinctam in deo. q꞉ ꝑ ſe diſtincte
ꝯſiderari poſſunt. vñ ⁊ phus dicit in principio metaph
ꝙ q̄ntum ad rationē ſciēdi accidētia debent habere ydeaȝ
ſicut ⁊ ſubſtantie. ſed q̄ntum ad alia ꝓpter que Plato
ponebat ydeas vt ſcȝ eſſent cauſe generationis et eſſen/
di. ydee videntur eſſe ſubſtantiarum tantum

Ad 1. ¶ Ad ṗmū ḡ dōm ꝙ ſicut dictū ē ydea nō ē in deo ſolū
ṗmorum effectuuȝ ſȝ etiā ſecūdorū. vnde q̄ȝuis accidētia
primorū effectuū habeant eſſe ꝑ ſubſtantiā non excludiť
Ad 2 quin habeāt ydeas. ¶ Ad. ij. dōm. ꝙ accidēs dupliciter
poteſt accipi. vno modo in abſtracto. ⁊ ſic cōſiderať ſm
ꝓpriam rationē. ſic enim aſſignam⁹ in accidētib⁹ genus
et ſpeciē. ⁊ hoc modo ſubiectum nō ponitur in diffinitio
ne accidētis. vt genus. ſȝ vt differentia. vt cū diciť. ſymi/
tas eſt curuitas naſi. Alio modo pōt accipi. vt in ꝯcre/
to. ⁊ ſic accipiūtur ſm ꝙ ſunt vnū ꝑ accidēs cum ſubie/
cto. vnde ſic nō aſſignatur eis. nec genus nec ſpēs. et ita
Ad 3. verū eſt ꝙ ſubiectū ponitur in definitōne accidentis vt
genus ¶ Ad iij. dōm. ꝙ q̄ȝuis accidēs nō ſit participās
tamē eſt ipſa participatio. ⁊ ſic patȝ ꝙ etiam ei reſpondet
Ad 4 ydea in deo vel ſimilitudo ¶ Ad. iiij. pȝ reſpōſio ex dc̄is

Octauo queriť. vtruȝ

1. ſingularia habeant ydeam in deo Et videť ꝙ
nō. q꞉ ſingularia ſunt infinita in potētia ſȝ in deo eſt non
ſolum ydea eius qđ eſt. ſȝ etiā ei⁹ qđ eſſe pt̄. ſi ergo eſſet
ſingulariū ydea in deo eēnt ydee infinite. qđ videť abſur
2 dum. cū nō poſſint eſſe actu infinita ¶ P꞉e. Si ſingula/
ria habēt ydeam in deo. aut eſt eadē ydea ſingularium et
ſpēi. aut alia ⁊ alia. nō alia ⁊ alia. tūc eñ vnius rei multe
ydee eſſent in deo. q꞉ ydea ſpēi eſt ⁊ etiā ydea ſingularis
ſi aūt eſt vna et eadē cū in ydea ſpēi oīa ſingularia que
ſunt eadē ſpē ꝯueniāt. tūc oīm ſingulariū nō erit niſi vna
ydea tm̄. ⁊ ſic ſingularia nō habebūt ydeā diſtinctam in
3 deo ¶ Preter. Multa ſingulariū caſu accidūt. ſed talia
nō ſunt ṗdiffinita. ergo cū ydea req̄rat ṗdiffinitionē. vt
ex dictis patȝ videť ꝙ nō oīa ſingularia habeant ydeā
4 in deo ¶ P꞉ete. Quedā ſingularia ſunt ex duab⁹ ſpecie
bus cōmixta. ſicut mulus ex aſina ⁊ equo. ſi ergo talia
habeant ydeam videť ꝙ vnicuiqȝ eoꝝ reſpōdeat duplex
ydea. ⁊ hoc videtur abſurdū cū incōueniens ſit ponere
multitudinē in cauſa ⁊ vnitatē in effectu.

Cōtra ¶ Sȝ ꝯtra ydee ſtȝ in deo ad ꝯgnoſcēdū ⁊ ad operādū
ſȝ de⁹ eſt ꝯgnitor ⁊ operator oīm ſingularium. ḡ in ipſo
ſunt ydee eorum ¶ Prete. Idee ordinanť ad eſſe rerum
ſed ſingularia verius habent eē q̄ȝ vniuerſalia cū vniuer
ſalia nō ſubſiſtant niſi in ſingularib⁹. ergo ſingularia ma
gis debent habere ydeam q̄ȝ vniuerſalia.

Rſ°. ¶ Rñ° dōȝ. ꝙ plato nō poſuit ydeas ſingulariū ſȝ ſpēꝝ
Opi. pla. tm̄ Cui⁹ duplex fuit ratio. vna q꞉ ſm ipm̄ ydee nō erāt
factiue materie ſȝ forme tm̄ in his inferiorib⁹. ſingularis
aūt principiū eſt materia. ſm formā vero vnūqđqȝ ſingu
lariū collocať in ſpē. ⁊ iō ydea nō reſpōdet ſingulari inq̄n
tum ſingulare. ſȝ rōne ſpēi tm̄ Alia rō potuit eē q꞉ ydea
non eſt niſi eorū q̄ per ſe ſunt intenta. vt ex dictis patet.
Intentio aūt nature eſt ṗncipaliter ad ſpēm ꝯſeruādaȝ
vñ q̄ȝuis generatio terminetur ad hūc hoīem. tñ intētio
nature eſt ꝙ generet hoīem. ⁊ ꝓpter hoc vt dt phs in. x.
de aīalib⁹ ꝙ in accidētib⁹ ſpēꝝ ſunt aſſignande cauſe fina
les. nō aūt in accñtib⁹ ſingulariū. ſȝ efficiētes et materia/
les tantū. et ideo ydea non rūdet ſingulari ſȝ ſpēi Et ea/
dem ratōne Plato nō ponebat ydeas generum. q꞉ intē/
tio nature nō terminať ad ꝓductionē forme generis ſed
ſolum forme ſpēi. Nos aūt ponim⁹ deū eē cauſam ſingu Opi. vera
laris. ⁊ q̄ȝtum ad formā ⁊ q̄ȝtum ad materiam. Poni/
mus etiam ꝙ ꝑ diuinā ꝓuidētiam ṗdiffiniunť oīa ſin/
gularia. et ideo oportet nos ſingulariū ponere ydeas
¶ Ad. primū. dōm ꝙ ydee non plurificanť niſi ſm di/ Ad. 1.
uerſos reſpectus ad res. nō eſt aūt incōueniēs relatōnes
ratōnis in infinitum in intellectu multiplicari. vt Auič. Ad 2
dicit. ¶ Ad ſcdm dōm. ꝙ ſi loquamur de ydea ꝓprie ſm
ꝙ eſt rei eo modō quo eſt in eſſe ꝓducibilis. ſic vna ydeā re
ſpondet vni ſingulari ſpēi ⁊ generi indiuiduatȝ in ipſo ſin
gulari. eo ꝙ ſortes hō ⁊ aīal nō diſtinguunť ſm eſſe. ſi āt
accipiamus ydeam cōiter ꝓ ſimilitudine vl' rōne. ſic cuȝ
diuerſa ſit cōſideratio ſortis vt ſortes eſt ⁊ vt hō eſt ⁊ vt
animal eſt. reſpondebūt ei plures ydee vel ſimilitudines
¶ Ad. iij. dōm ꝙ q̄ȝuis aliquid ſit a caſu reſpectu ꝓxi/ Ad 3
mi agentis. nihil tñ eſt a caſu reſpectu agētis q̄ oīa pre
cognoſcit ¶ Ad. iiij. dōm. ꝙ mulus habet ſpēm mediaȝ Ad 4
inter equū ⁊ aſinā. vnde nō ē in duab⁹ ſpēb⁹. ſȝ in vna tā/
tum q̄ eſt effecta ꝑ ꝯmixtionē ſeminū inq̄ȝtū virtus acti
ua maris non potuit ꝓducere materiam femine ad ter/
minos ꝓprie ſpēi ꝑfecte ꝓpter materie extraneitatem. ſed
produxit ad aliquid propinquū ſue ſpēi. ⁊ ideo eadē ra/
tione aſſignatur ydea mulo ⁊ equo

Queſtio. iiij. de verbo

Primo. vtrū v̄bū dicať ꝓprie in diuinis. Scdo
vtrū v̄bū in diuinis dicať eēntialr' vl' ꝑſonalr' Tercio vtꝝ
v̄bū ſpūiſcto ꝯueniat. Quarto vtrū pať dicat creaturā
v̄bo. Quinto vtrū hoc nomē verbū importet reſpectū
ad creaturā Sexto. vtrū res ſint veri⁹ in v̄bo q̄ȝ in ſeipis
Septimo. vtrū v̄bū ſit eoꝝ q̄ nec ſtȝ nec fuerūt nec erunt
Octauo. verum oē qđ factū eſt ſit vita in verbo

¶ Materia quarta de verbo.

Queſtio ē de verbo

Et ṗmo q̄riť. vtrū v̄bū ꝓprie dicať in
diuinis. Et videť ꝙ nō. eſt eñ duplex 1.
v̄bū. ſcȝ interius ⁊ exterius. Exteri⁹ āt
de deo ꝓprie nō pt̄ dici. cū ſit corꝑale ⁊ trā
ſiens Silr' nec v̄bū interi⁹ qđ diffiniēs
Dam̄. dt in v. li. ſermo interius diſpoſitus eſt mot⁹ aīe
in excogitando ſine aliq̄ enūciatōne. In deo aūt nō pōt
poni nec motus nec cogitatio q̄ diſcurſu q̄dāmō ꝑficiť. ḡ
videť ꝙ v̄bū nullo modo ꝓprie dicať in diuinis. ¶ Pre.
Aug⁹. in. iij. de trini. ꝓbat ꝙ verbū qđ ē ipius mētis eſt 2.
ex eo ꝙ etiā eius os aliqđ eſſe dr̄. vt patȝ Mathei. xv. q̄
ꝓcedūt de ore hoīs coinq̄nant hoīes. qđ de ore cordis
intelligēdū eſſe oſtenditur ex his que ſequūtur. q̄ aūt ꝓ
cedūt de ore exeunt de corde. ſed os nō dicitur niſi me/
taphorice in ſpiritualibus rebus. ergo nec verbum.
¶ Prete. Verbū oſtenditur eſſe mediū inter deū ⁊ crea

ꝑuras ex hoc ꝙ Joan. primo dicit. omnia ꝑ ipſum facta
ſunt. ⁊ ex hoc ipo ꝓbat Augu. ꝙ verbū nō eſt creatura.
ergo eadē ratione poteſt probari ꝙ ṽbuꝫ nō ſit creator.
ergo ṽbum nihil ponit qđ ſit in deo ¶ Prete. medium
equaliter diſtat ab extremis. ſi ergo ṽbū medium eſt in
4 ter patrem dicentē ⁊ creaturam que dicit. oportet ꝙ ver
bum per eſſentiam diſtinguatur a patre. cū ꝑ eſſentiam
a creaturis diſtinguatur. ſed in diuinis nō eſt aliqđ di/
ſtinctum ꝑ eſſentiam. ergo ṽbū nō ꝓprie ponitur in deo.
¶ Prete. Quicqđ non ꝯuenit filio niſi ſm ꝙ eſt incar/
5 natus hoc nō ꝓprie dicit in diuinis. ſicut eſſe hoiem ⁊ am
bulare vel aliquid hmōi. ſꝫ ratio verbi nō ꝯuenit filio ni/
ſi ſm ꝙ eſt incarnatus. qꝛ ratio verbi eſt ex hoc ꝙ mani/
feſtat dicentē. filius aūt nō manifeſtat patrē niſi ſm ꝙ eſt
incarnatus. ſicut nec verbū noſtrū manifeſtat intellectū
noſtrū niſi ſm ꝙ eſt voci vnitū. ergo verbū nō ꝓprie dici/
tur in diuinis ¶ Prete. Si verbū ꝓprie diceretur in diui
6 nis idem eſſet verbū qđ fuit ab eterno apud patrē ⁊ qđ
eſt ex tēpore incarnatū. ſicut dicimus ꝙ eſt idē filius. ſed
hoc vt videt dici nō poteſt. qꝛ verbū incarnatuꝫ ꝯparat
verbo vocis. verbū apud patrē exiſtēs verbo mentis. vt
patet ꝑ Auguſtinū in libro de trinita. nō eſt aūt idē ver
bum cū voce ꝓlatum ⁊ verbū in corde exiſtēs. ḡ non vi/
detur ꝙ verbū qđ ab eterno dicit apud patrē fuiſſe ꝓprie
7. ad eſſentiam diuinā ꝑtineat ¶ Prete. Quāto effect⁹ eſt
poſterior tanto magis habet rōem ſigni. ſicut vinū eſt cā
finalis dolij ⁊ vlterius circuli q̄ appendit ad doliū deſi/
gnādum. vn̄ circulus habet maxime rōnem ſigni. ſꝫ ṽbū
qđ eſt in voce eſt effectus poſtremus ab intellectu ꝓgre
diens. ḡ ei magis ꝯuenit rō ſigni q̄ ꝯceptui mētis. ⁊ ſi/
militer etiā rō ṽbi qđ a manifeſtatōe imponitur. omne
aūt qđ ꝑus eſt in corporalibꝫ q̄ in ſpūalibꝫ nō ꝓprie dici
tur de deo. ergo verbū nō proprie dr̄ de ipo ¶ Preterea.
8 Unūqđq3 nomē illud p̄cipue ſignificat a quo imponit.
ſed hoc nomē verbū vel imponit a verberatiōe aeris vel
a boatu ſm ꝙ ṽbū nihil aliud eſt q̄ vex boans. ḡ hoc ē
qđ p̄cipue ſcatur hoc nomine verbi. ſed hoc nullo mō
ꝯuenit deo niſi metaphorice. ergo verbū improprie dici
tur in diuinis ¶ Prete. Verbū alicu⁹ dicētis videt eſſe
9 ſimilitudo rei dicte in dicēte. ſꝫ pater intelligēs ſe nō intel
ligit ꝑ ſimilitudinē ſꝫ ꝑ eēntiā. ergo videt ꝙ hoc ꝙ intue
tur ſe nō generet aliquod verbū ſui. ſꝫ nō eſt aliud dice
re ſummo ſpiritui q̄ excogitando intueri. vt Anſel. dicit
ergo verbum nō ꝓprie eſſe dicitur in diuinis ¶ Prete.
10 Omē qđ dr̄ de deo ad ſimilitudinē creature nō dicit de
deo ꝓprie ſꝫ metaphorice. ſꝫ verbū in diuinis dr̄ ad ſimi
litudinē ṽbi qđ eſt in nobis. vt Auguſti. dicit. ergo vi/
det ꝙ metaphorice. ⁊ nō ꝓprie in diuinis dicat ¶ Prete.
.11. Baſilius dr̄. ꝙ deus dicit verbū ſm ꝙ ab eo oīa ꝓferū
tur. ſapiētia qua oīa ꝯgnoſcuntur. lux qua oīa mani
feſtant. ſed ꝓferre non ꝓprie dicitur in deo. q2 ꝓlatio ad
12 vocē ꝑtinet. ḡ non ꝓprie dicit in diuinis ¶ Prete. Sicut
ſe habet ṽbū vocis ad ṽbū incarnatū. ita ṽbū mētis ad
ṽbum eternū. vt ꝑ Auguſti. patꝫ. ſꝫ verbū vocis nō di/
cit de ṽbo incarnato niſi metaphorice. ḡ nec ṽbū mētis
Cōtra dicitur de verbo eterno niſi metaphorice ¶ Sꝫ ꝯtra.
Auguſti. dicit in ix. de trinita. verbū qđ inſinuare inten
dimus cum amore noticia eſt. ſed noticia ⁊ amor proprie
dicuntur in diuinis. ergo ⁊ verbū. ¶ Prete. Auguſtin⁹
in xv. de trini. dicit ꝙ ṽbum qđ foris ſonat ſignū eſt ver
bi quod intus latet. cui magis ṽbi ꝯperit nomē. nam il
lud qđ ꝓfertur carnis ore vox verbi eſt. ṽbū quia ⁊ ipm
dicitur ꝓpter illud a quo vt foris appareat aſſumptuꝫ eſt
Ex quo patꝫ ꝙ nomē verbi magis ꝓprie dicit de verbo
ſpirituali q̄ corporali. ſꝫ omē illud qđ magis ꝓprie inue/
nitur in ſpiritualibus q̄ in corporalibꝫ propriiſſime com
petit deo. ergo verbum propriiſſime in deo dicitur.
¶ Preterea. Richardus de ſancto victo. dicit ꝙ verbuꝫ
eſt manifeſtatiuū ſenſus alicuius ſapiētis. ſꝫ filius mani
feſtat veriſſime ſenſum patris. ḡ nomē verbi ꝓprie in deo
dicitur. ¶ Prete. Verbum ſm Auguſti. xv. de trinita.
Nihil eſt aliud q̄ cogitatio formata. ſꝫ diuina conſidera
tio nunq̄ꝫ eſt formās ſed ſemꝑ eſt formata. quia ſemper
eſt in ſuo actu. ḡ propriiſſime verbum in diuinis dicitur
¶ Prete. Inter modos vnius id qđ eſt ſimpliciſſimū
ꝓmo ⁊ maxime ꝓprie dicitur vnū. ergo ⁊ ſimiliter in ver
bo qđ eſt maxime ſimplex ꝓpriiſſime dicit verbū. ſed ver
bum quod eſt in deo eſt ſimpliciſſimū. ergo proprie dici
tur verbū ¶ Prete. Scđm grāmaticos hec pars oratio
nis q̄ verbum dicitur. ideo ſibi commune nomen appro
priat quia eſt perfectio totius orationis quaſi precipua
pars oratiōis. ⁊ quia per verbū manifeſtantur alie par/
tes orationis ſm ꝙ in verbo intelligitur nomen. ſꝫ ver/
bum diuinum eſt perfectiſſimū inter omnes res ⁊ etiam
eſt manifeſtatiuum rei. ergo ꝓpriiſſime verbum dicitur.
¶ Reſponſio dicēm. ꝙ noīa imponūtur ſm ꝙ cognitio/ Rs°.
nem de rebꝫ accipimus. et quia ea que ſunt poſteriora in
natura ſunt vt plurimū prius nota nobis. inde eſt ꝙ fre
quēter ſm nominis impoſitionem aliquādo nomē ꝑus
in aliquo duorum inuenitur in quorum altero res ſigni/
ficata ꝑ nomen prius exiſtit. ſicut patꝫ de nominibꝫ que
dicuntur de deo ⁊ creaturis. vt ens et bonum ⁊ huiuſ/
modi. que prius fuerunt creaturis impoſita. et ex his
ad diuinam predicationem tranſlata. q̄uis ens ⁊ bonuꝫ
et huiuſmodi per prius inueniantur in deo. Et ideo q2
verbum exterius cum ſit ſenſibile eſt magis notum no/
bis q̄ꝫ interius ſcđm nominis impoſitionem. per ꝑus
vocale verbū dicitur verbum q̄ꝫ verbū interius. q̄uis
verbum interius naturaliter ſit prius vtpote exterioris
cā et efficiēs ⁊ finalis. finalis qđē. quia verbū vocale ad
h̄ a nobis exprimit vt interi⁹ nobis manifeſtet. vn̄ opor
tet ꝙ ṽbū interius ſit illud qđ ſignificat ꝑ ṽbū exterius
verbum autē quod exterius profertur ſignificat id quod
intellectum eſt. non ipm intelligere. neq3 hoc intellectum
quod eſt habitus vel potentia niſi quatenus ⁊ hec in/
tellecta ſunt. vnde verbū interius eſt ipm interius intel
lectum. Efficiēs aūt quia verbū prolatum exterius cū
ſit ſignificatiuum ad placitum eius principium ē volun
tas ſicut ⁊ ceterorū artificiatorū. ⁊ ideo ſicut aliorū artifi
ciatorū preexiſtit in mente artificis ymago quedam exte
rioris artificij. ita in mente ꝓferētis verbū interius pre/
exiſtit. ſicut qđdam exēplar exterioris verbi. ⁊ ideo ſicut
in artifice tria ꝯſideramus. ſcꝫ finem artificij. ⁊ exēplar
ipſius. ⁊ artificiatum ipſum iam productum. ⁊ ita etiam
in loquēte triplex verbū inuenitur. ſcꝫ illud qđ ꝑ intel/
lectum ꝯcipitur ad quod ſignificandū verbuꝫ exterius
ꝓfertur. ⁊ hoc eſt verbū cordis ſine voce ꝓlatū Item ex
emplar exterioris verbi ⁊ hoc dicitur ṽbum interius qđ
habet imaginationē vocis. ⁊ verbum exterius expreſſuꝫ
quod dicitur verbum vocis. ⁊ ſicut in artifice precedit
intētio finis. ⁊ deinde ſequit excogitatio forme artifici/
ati et vltimo artificiatum in eſſe producitur. ita et ver/
bum cordis in loquente eſt prius verbo quod habet
imaginationem vocis et poſtremum eſt verbum vocis

Verbū igiť vocis qꝛ corpoꝛalr̄ expletur de deo dici nō
poteſt niſi metaphorice. put ſcꝫ q̄ñ̄ creature a deo ꝓdu/
cte. ꝟbū eius dicuntur. aut motus ipſaꝝ. in q̄ntum deſi/
gnāt intellectuꝫ diuinū ſicut effectus cām. Vñ eadē ra
tōne nec verbū qd̓ habet imaginationē vocis poterit di
ci de deo ꝓp̄ꝛie ſed metaphorice tm̄. vt ſi dicať. ꝟbuꝫ dei
ydee rerū faciendaꝝ. ſꝫ ꝟbum cordis qd̓ nihil eſt aliud
q̄ꝫ illud qd̓ actu ꝯſiderať ꝑ intellectū ꝓp̄ꝛie de deo. dꝛ. qd̓
eſt oīno remotū a coꝛpoꝛeitate ⁊ materialitate ⁊ oīm de/
fectu. ⁊ hmōi ꝓp̄ꝛie dicunť de deo. ſicut ſcia ⁊ ſcitū. intelli
Ad i. gere ⁊ intellectū ¶ Ad p̄mū ꝗ dōm. ꝙ cū ꝟbū interius
ſit illud quod intellectum eſt nec hoc ſit in nobis. niſi ſm
ꝙ actu intelligunť ꝟbum interius ſp̄ requirit intellectū
in actu ſuo qui eſt intelligere. ipa aūt actio intellectꝰ mo
tus dicit. nō quidē actus ĭpfecti. vt deſcribiť in. iij phic.
ſꝫ motus pfecti q̄ eſt opatio. vt dꝛ in tercio de aīa. Et iō
Damaſ. dicit ꝟbū interius eſſe motum mētis. vt tamē
accipiať motus ꝓ eo ad qd̓ motus terminať. id eſt ope/
ratio ꝓ operato. ſicut intelligere ꝓ intellecto. nec hoc re/
q̄ritur ad rōnem verbi ꝙ actus intellectus q̄ terminať
ad ꝟbū interius fiat cū aliquo diſcurſu quē videť cogita
tio impoꝛtare. ſꝫ ſufficit q̄litercūqꝫ aliq̄d actu intelligať.
qꝛ tamē apud nos vt frequētius ꝑ diſcurſum interiꝰ ali/
quid dicimus. ꝓpter hoc Damaſ. ⁊ Anſel. diffinientes
Ad 2 ꝟbū vtūtur cogitatōne loco conſideratōnis ¶ Ad ſcdm
dōm. ꝙ argumētū Auguſ. nō ꝓcedit a ſimili ſed a mino
ri. minus eī videť ꝙ in coꝛde os dici debeat q̄ꝫ verbuꝫ
et ideo ratio nō ꝓcedit ¶ Ad. iij. dōm. ꝙ mediū pt̄ acci
Ad 3. pi dupłr. vno mō vt mediū iter duo extrema motꝰ. ſicut
pallidū eſt mediū inter albū ⁊ nigrū in motu denigrati
onis vel albefactōnis. Alio modo inter agens ⁊ patiēs
ſicut inſtrumentū artificis eſt mediū inter ipm ⁊ artificia
tuꝫ. ⁊ ſilr̄ oīe illud quo agit. ⁊ hoc modo filius eſt me/
dius inter patrem creantē ⁊ creaturā factā ꝑ verbū. non
autē inter deū creantē ⁊ creaturā. qꝛ ipm ꝟbū eſt etiam
deus creans. vnde ſicut ꝟbū nō eſt creatura. ita nō ē pa
ter et tm̄ etiā p̄ter hoc rō nō ſequereť. dicimꝰ eīm ꝙ pa/
ter creat ꝑ ſapientiam ſuam eſſentialiter dictā. vt ſic ſapi
entia ſua dici poſſit mediū inter deū ⁊ creaturā. et tm̄ ipa
ſapientia eſt deus Auguſti. etiā ꝑ hoc nō probat ꝟbum
eſſe creaturā. qꝛ eſt mediū. ſed qꝛ eſt vlťs creature cā In
quolibet eīm motu fit reductio ad aliqd̓ p̄mū qd̓ nō mo/
uetur ſm motū illū. ſicut alterabilia oīa reducūtur in pri
mum alterās nō alteratū. ⁊ ita etiā illud in qd̓ reducunť
Ad 4 creata oīa opoꝛtet eē increatū ¶ Ad. iiij. dōm. ꝙ me
diū qd̓ accipiť inter terminos motꝰ aliqū accipiť ſm eq̄
lem diſtātiā terminoꝝ. aliqū aūt nō. ſꝫ mediū qd̓ eſt inter
agens ⁊ patiens ſi ſit quidē mediū vt inſtrumētū. qn̄qꝫ
eſt ꝓpinquius p̄mo agenti qn̄qꝫ vltimo patienti ⁊ qn̄qꝫ
ſe habet ſm eque diſtātiā ad vtrūqꝫ ſicut patet in agente
cuius actio ad patiens ꝑuenit pluribꝫ inſtrumētis. ſed
mediū qd̓ eſt foꝛma q̄ agēs agit ſemꝑ eſt ꝓpinquiꝰ agē/
ti. qꝛ eſt in ipſo ſm veritatē rei. nō aūt in patiente niſi ſm
ſuā ſilitudinē. ⁊ hoc modo ꝟbū dꝛ eē mediū inter patrē
et creaturā. vnde nō opoꝛtet ꝙ equaliter diſtet a patre
Ad 5 et creatura ¶ Ad. v. dōm ꝙ q̄uis apud nos manifeſta/
tio que eſt ad alterū nō fiat niſi per verbū vocale. tm̄ ma
nifeſtatio ad ſeipm. fit etiam ꝑ ꝟbum coꝛdis. ⁊ hec ma/
nifeſtatio aliā p̄cedit. ⁊ ideo etiam ꝟbū interius ꝑ p̄us
dicit. Silr̄ etiā ꝑ ꝟbū incarnatū pater omnibꝫ mani/
feſtatus eſt ſꝫ ꝑ verbū ab eterno genitū eum manifeſta/
uit ſibiipi. ⁊ ideo non ꝯuenit ſibi nomē verbi ſm hoc tā/
tum ꝙ incarnatus eſt. ¶ Ad. vi. dōm ꝙ verbum incar/ Ad 6
natum habet aliq̄d ſimile cū ꝟbo vocis ⁊ aliquid diſſimi
le. hoc quidē ſimile eſt in vtroqꝫ ratōne cuius vnū alteri
ꝯparať. qꝛ ſicut vox manifeſtat ꝟbū interius ita per car
nem manifeſtatū eſt verbū eternū. Sed q̄tū ad h̄ diſſi/
mile. q̄a ipa caro aſſumpta a ꝟbo ab eterno nō dꝛ verbū
ſꝫ ipa vox q̄ ſumitur ad manifeſtationem ꝟbi interioꝛis
ꝟbum dꝛ. ⁊ ideo ꝟbū vocis eſt aliud a verbo coꝛdis ſed
verbū incarnatū eſt illud idē quod verbū eternū. ſicut et
verbū ſcatum ꝑ vocē eſt idē ꝙ verbū coꝛdis ¶ Ad. vij. Ad 7
dicendū. ꝙ rō ſigni ꝑ p̄ius ꝯuenit effectui q̄ꝫ cauſe quā
do cauſa eſt effectui cauſa eēndi. nō aūt ſignificādi. ſicut
in exēplo ꝓpoſito accidit. ſed quādo effectus habet a cā
non ſolū ꝙ ſit. ſed etiam ꝙ ſignificet. tunc ſicut cauſa eſt
pꝛioꝛ q̄ꝫ effectus in eſſendo. ita in ſcando. ⁊ ideo verbuꝫ
interius ꝑ p̄ius habet rōnes ſignificationis ⁊ manife/
ſtatōnis q̄ꝫ ꝟbū exterius. qꝛ verbū exterius non inſtitui
tur ad ſcādū niſi ꝑ interius ꝟbū. ¶ Ad. viij. dōm. ꝙ no Ad 8
men dicit ab aliquo imponi dupliciter aut ex pte imponē
tis nomē. aut ex pte rei cui nomē imponitur. ex pte auteꝫ
rei nomē dicit ab illo imponi ꝑ qd̓ ꝯpletur ratio rei quā
nomē ſcat. ⁊ hec eſt drīa ſpecifica illius rei. ⁊ hoc eſt qd̓
p̄ncipaliter ſcať ꝑ nomē. ſꝫ qꝛ drīe eſſentiales ſunt no/
bis igñote. qn̄qꝫ vtimur accn̄tibꝫ vel effectibꝫ loco earꝫ
vt in. viij. metaph. dꝛ. et ſm hoc noiamus rem. ⁊ ſic illud
qd̓ loco drīe eēntialis ſumiť ē a quo imponiť nomē. Et
ex pte iponētis. ſicut lapis imponiť ab effectu q̄ ē ledere
pedē. ⁊ hoc nō opoꝛꝫ p̄ncipalr̄ eſſe ſcatū ꝑ nomē ſꝫ illud
loco cuꝰ hoc ponitur. Silr̄ dico ꝙ nomē ꝟbi imponiť a
ꝟberatōe vl̄a boatu ex pte iponētis nō ex pte rei ¶ Ad
ix. dōm. ꝙ q̄ꝫtum ad rōnem ꝟbi ptinet nō differt vtruꝫ Ad 9
aliquid intelligať ꝑ ſilitudinē vel eēntiam. ꝯſtat eīm ꝙ ex
terius ꝟbū ſcat oīe illud qd̓ intelligi pt̄ ſiue ꝑ eſſentiā
ſiue ꝑ ſilitudinē intelligatur. ⁊ ideo oīe intellectū ſiue ꝑ
ſilitudinē ſiue ꝑ eēntiā intelligatur pt̄ ꝟbū interius dici.
¶ Ad. x. dōm. ꝙ de his q̄ dicuntur de deo ⁊ creaturis. q̄ Ad 10
dam ſunt quoꝝ res ſignificate ꝑ p̄us inueniūtur in deo
q̄ꝫ in creaturis q̄uis noīa p̄us fuerūt creaturis impoſi
ta. ⁊ talia dicūtur ꝓp̄ꝛie de deo vt bonitas ⁊ ſapientia. ⁊
hmōi. Quedā vero ſunt quoꝝ res ſignificate deo non
ꝯueniūt ſꝫ aliquid ſimile illis rebꝫ. ⁊ hmōi dicunť meta/
phoꝛice de deo. ſicut dicimus deū leonē vel ambulanteꝫ.
Dico ergo ꝙ ꝟbū in diuinis dicit ad ſimilitudinē noſtri
verbi rōne nominis impoſitionis. nō ꝓpter ordinem rei.
vñ nō opoꝛtet ꝙ metaphoꝛice dicatur ¶ Ad. xi. dōm. ꝙ
ꝓlatio ꝑtinet ad rōnem q̄ntū ad id a quo iponiť nomen Ad 11.
ex pte imponētis. non aūt ex pte rei. ⁊ ideo q̄uis ꝓla
tio metaphoꝛice dicať in diuinis. nō ſequiť ꝙ ꝟbū meta
phoꝛice dicatur. ſicut eīm Dam̄. dicit ꝙ hoc nomē deus
dꝛ ab ethin qd̓ eſt ardere. ⁊ tamē q̄uis ardere dicať me
taphoꝛice de deo. nō tm̄ hoc nomē deus ¶ Ad xij. dōm. Ad 12.
ꝙ verbum incarnatum comparatur verbo vocis ꝓ/
pter q̄ndam ſimilitudinē tantū. vt patet ex dictis. ⁊ ideo
verbum incarnatum non poteſt dici verbum vocis niſi
metaphoꝛice. ſed verbum eternū comparatur ꝟbo coꝛ/
dis ſm verā rōneꝫ ꝟbi interioꝛis. et iō ꝟbū dꝛ vtrobiqꝫ

Ecūdo queriť. vtruꝫ

verbū in diuinis dicať eēntialr̄ vel ꝑſonaliter.
Et videtur ꝙ eēntialiter poſſet dici. qꝛ nomē ꝟbi a ma
nifeſtatōne iponiť. vt dcm̄ ē. ſꝫ eēntia diuina ꝑ ſeipſam .i.

poteſt manifeſtari. ergo ei ꝟbū ꝯpetit ꝑ ſe. et ita verbuꝫ
eſſentialiter dicitur ¶ Pꝛete. ſignificatū per nomē eſt ipa
2 deffinitio. vt in. iiij. metaph. dꝛ. ſꝫ ꝟbū ſm Auguſti. in. ix
de trinita. eſt noticia cū amoꝛe. ⁊ ſm Anſel. in monol. di
cere ſummo ſpiritui nihil aliud eſt ꝙ̄ cogitando intueri.
In vtraq; aūt definitōne nihil ponit᷑ niſi eſſentialiter di
3 ctum. ḡ verbū eſſentialiter dꝛ ¶ Preterea Quicq̄d dꝛ eſt
verbū. ſed pater dicit nō ſolū ſeipm. ſed etiam filiū et ſpi
ritū ſanctū. vt Anſelmus dt in libro p̄dicto. ergo verbū
4 cōe tribus perſonis eſt. ergo eſſentialiter dicit᷑. ¶ Pꝛete.
Quilibet dicēs eſt hoc verbuꝫ qd̄ dicit. vt Auguſti. dt
vij. de trinita. ſꝫ ſicut dicit Anſel. in monol. Sicut pater
eſt intelligens ⁊ filius intelligens et ſpūſſanctus intelli
gens. nō tamē tres intelligentes ſꝫ vnus intelligens. ita
pater eſt dicēs ⁊ filius eſt dicens ⁊ ſpūſſanctus eſt dicēs
et tamen non ſunt tres dicentes ſed vnus dicens. et cui
libet eoꝝ reſpondet ꝟbū. ſed nihil eſt cōe trib9 niſi eſſen
5 tia. ḡ verbum eſſentialiter dꝛ in diuinis ¶ Preterea In
intellectu non differūt dicere ⁊ intelligere. ſed ꝟbū in di
uinis ſumit᷑ ad ſilitudinē ꝟbi qd̄ eſt in intellectu. ḡ nihil
aliud eſt in deo dicere ꝙ̄ intelligere. ḡ verbū nihil eſt ali
ud ꝙ̄ intellectū. ſꝫ intellectū in diuinis eſſentialiter dꝛ. ḡ
et verbū ¶ Preterea Verbū diuinū vt Auguſti. dt eſt
6 potentia operatiua patris. ſꝫ potētia operatiua eſſentia
liter dꝛ in diuinis. ergo ⁊ verbū eſſentialiter dicitur.
7 ¶ Pꝛete. Sicut amoꝛ iportat emanationē affectus. ita
ꝟbū emanationē intellectus. ſed amoꝛ in diuinis eſſen
8 tialiter dicit᷑ ergo et verbum ¶ Pꝛete Id qd̄ pt intelli
gi in diuinis nō intellecta diſtinctōne ꝑſonaꝝ nō dꝛ ꝑſo
naliter. ſꝫ ꝟbū eſt hmōi. qꝛ etiam illi q̄ negant diſtinctio
nem perſonarū ponūt ꝙ deus dicit ſeipm. ḡ verbū non
Cōtra dicit᷑ ꝑſonaliter in deo ¶ In cōtrariū eſt qd̄ dt Augu.
in. vi. de trini. ꝙ ſolus filius dꝛ verbū. nō aūt ſil᷑ pater ⁊ fi
lius ꝟbū dicūt᷑. ſꝫ oīne qd̄ eēntialr dꝛ cōiter vtriq; ꝯue
nit. ḡ verbū nō dꝛ eſſentialiter. ¶ Pꝛete. Ioh. pmo dꝛ
ꝟbū erat apud deū. ſed ly apud cū ſit ꝓpoſitio trāſitiua
iportat diſtinctōnē. ḡ ꝟbū a deo diſtinguit᷑ ſꝫ nihil diſtin
guit᷑ in diuinis. qd̄ dicit᷑ eſſentialr. ḡ verbū nō dicit᷑ eēn
tialiter ¶ Pꝛete. Oīne illud qd̄ in diuinis importat re
lationem perſone ad perſonam dicit᷑ ꝑſonaliter nō eſſen
tialiter. ſꝫ ꝟbū eſt hmōi. ḡ ⁊c̄. ¶ Pꝛete. Ad hoc eſt etiā
autoꝛitas Richar. de ſcō victoꝛe qui dicit in libro ſuo
de trinita. ſolum filium verbum dici.
¶ Reſpōſio dōm. ꝙ ꝟbū ſm ꝙ in diuinis metaphoꝛice
Rſo. dꝛ put ipa creatura dꝛ ꝟbū manifeſtās deū. ꝓcul dubio
ad totā ꝑtinet trinitatem Nūc aūt q̄rimus de verbo ſm
ꝙ ꝓpꝛie dꝛ in diuinis. queſtio aūt iſta in ſuperficie videt᷑
eē planiſſima. ꝓpter hoc ꝙ ꝟbū originē quādā importat
ſm quā in diuinis ꝑſone diſtinguūtur. ſꝫ ſi interius cō
ſiderata difficilioꝛ inuenitur. eo ꝙ q̄dam inuenimus que
originē iportant nō ſm rem. ſꝫ ſm rōnem tantū. ſicut hoc
nomē operatio q̄ ꝓcul dubio importat aliq̄d ꝓcedens
ab operante. et tū ille ꝓceſſus nō eſt niſi ſm rōnem tantū
Unde operatio in diuinis nō ꝑſonaliter. ſꝫ eſſentialiter
dicitur. qꝛ in deo non differt eſſentia ꝟtus ⁊ operatio. vñ
nō ſtatim fit euidens. vtrū hoc nomē verbū ꝓceſſuꝫ rea
lem importat. ſicut hoc nomē filius. vel rōnis tantū. ſicut
hoc nomē operatio. et ita vtrū eſſentialiter vel perſonali
Nota ter dicat᷑ ¶ Unde ad huius noticiā ſciēdū eſt. ꝙ ꝟbuꝫ
intellectus noſtri ſm cuius ſimilitudinē loqui poſſum9
de verbo dei. eſt illud ad quod operatio intellectus no
ſtri terminatur. qd̄ eſt ipſum intellectum. qd̄ dicit᷑ conce
ptio intellectus. ſiue ſit ꝯceptio ſignificabilis ꝑ vocē in
cōplexam vt accidit qñ intellect9 format q̄dditates re
rum. ſiue ꝑ vocem ꝯplexam. qd̄ accidit qñ intellect9 cō
ponit ⁊ diuidit. oīne aūt intellectum in nobis eſt aliquid
realiter ꝓgrediens ab altero. vel ſicut ꝓgrediūtur a pn
cipijs ꝯceptiones ꝯcluſionū. vel ſicut ꝯceptiōes q̄ddita
tum rerū poſterioꝝ a q̄dditatib9 rerū prioꝝ. vel ſaltem
ſicut ꝯceptio actualis ꝓgredit᷑ ab habituali ꝯgnitiōe. et
hoc vniuerſaliter verū eſt de oīni qd̄ a nobis intelligitur
ſiue ꝑ eſſentiam intelligat᷑. ſiue ꝑ ſimilitudinē. ipa eīn cō
ceptio eſt effectus actus intelligēdi. vnde etiam quādo
mens intelligit ſeipſam. eius conceptio nō eſt ipa mens
ſed aliquid expꝛeſſum a noticia mentis. ideo intelligit ſe
ſicut alia. vt dicit᷑. iij. de anima. Ita ergo ꝟbū intellectuꝫ
in nobis duo habet de ſua rōne. ſcꝫ ꝙ ſit intellectū. ⁊ ꝙ ē
ab alio expꝛeſſum. Si ergo ſcd̄m vtriuſq; ſimilitudinem
ꝟbū dicatur in diuinis. tūc nō ſolū importabit᷑ ꝑ nomen
ꝟbi ꝓceſſus rōnis. ſed etiā rei. Si aūt ſm ſimilitudineꝫ
alterius tantū. ſcꝫ ꝙ eſt intellectum. ſic hoc nomē ꝟbuꝫ
in diuinis nō importabit ꝓceſſum realem. ſed rōnis tan
tum. ſicut ⁊ hoc nomē intellectum. Sed hoc nō erit ſm
ꝓpꝛiā verbi acceptōnem. qꝛ ſi aliq̄d eoꝝ q̄ ſunt de rōne
alicuius auferat᷑ iam nō erit ꝓpꝛia acceptio Unde ſi ꝟbū
ꝓpꝛie accipiat᷑ in diuinis nō dꝛ niſi ꝑſonaliter. ſi aūt accipi
atur cōiter poterit etiā dici eēntialr. ſed tū qꝛ noīb9 vten
dum eſt vt plures ſm phm. vſus maxime eſt emulādus
in ſignificationib9 nominum. et quia omnes ſancti vtunt᷑
cōiter noīe verbi. put ꝑſonaliter dꝛ. ideo hoc magis dicē
dum ꝙ ꝑſonaliter dicatur
¶ Ad pmū ergo dōm. ꝙ ꝟbū de rōne ſui nō ſolū habet Ad. 1.
manifeſtationē. ſꝫ realē ꝓceſſum vnius ab alio. et qꝛ eſſen
tia non ꝓgredit᷑ realiter a ſeipa. ꝗuis manifeſtet ſeipam
nō poteſt eſſentia verbū dici. niſi rōne idētitatis eſſentie
ad ꝑſonaꝫ. ſicut ⁊ dꝛ pater et filius ¶ Ad ſcd̄m dōm. ꝙ Ad 2
noticia q̄ ponit᷑ in definitōne verbi eſt intelligēda noticia
expꝛ̄ſſa ab alio. q̄ eſt in nobis noticia actualis. ꝗuis autē
noticia vel ſapientia eſſentialiter dicat᷑ in diuinis. tū ſapi
entia genita nō dicit᷑ niſi ꝑſonaliter Silr etiā qd̄ Anſel
mus dicit ꝙ dicere eſt cogitando intueri. eſt intelligendū
ſi ꝓpꝛie dicere accipiat᷑ pro intuitu ꝯgnitionis ſm ꝙ per
ipm aliq̄d ꝓgreditur ſcꝫ cogitatū ipm ¶ Ad. iij. dōm. ꝙ Ad 3
ꝯceptio intellectus eſt media inter intellectū ⁊ rem intel
lectam. qꝛ ea mediāte operatio intellectus ptingit ad rē
et ideo ꝯceptio intellectus nō ſolū eſt id qd̄ intellectū eſt
ſed etiam eſt id in quo res intelligit᷑. et ſic id qd̄ intelligit᷑
poſſit dici ⁊ cōceptio intellect9 ⁊ ipa res. et ſilr id qd̄
dꝛ pōt dici res ipa. q̄ dicit᷑ ꝑ ꝟbuꝫ ⁊ ipm ꝟbū. vt etiam
in verbo exterioꝛi ptꝫ. qꝛ ⁊ ipm nomē dꝛ ⁊ res ſignifica
ta ꝑ nomē dicit᷑ ipo noīe Dico ergo ꝙ pater dicit᷑ nō ſicut
ꝟbū ſꝫ ſicut res dicta ꝑ ꝟbū. Et ſilr ſpūſſanctus. qꝛ fili9
manifeſtat totā trinitatem. vñ pater dicit vno verbo ſuo
oēs tres ꝑſonas ¶ Ad iiij. dōm. ꝙ in hoc videt᷑ ꝯtrana Ad 4
ri Anſelm9 ſibi ipi. dicit eīn ꝙ ꝟbū nō dicit᷑ niſi ꝑſonali
ter ⁊ ꝯuenit ſoli filio. ſed dicere ꝯuenit trib9 ꝑſonis. dice
re autē nihil eſt aliud ꝙ̄ ex ſe emittere verbū. Similiter
etiam verbo Anſel. cōtrariatur verbum Auguſti. in vij.
de trinita. vbi dicit. ꝙ nō ſingulis in trinitate eſt dicens
ſed pater verbo ſuo. vnde ſicut verbum propꝛie dictum
non dicitur niſi perſonaliter in diuinis ⁊ conuenit ſoli fi
lio. ita et dicere ſoli patri ꝯuenit. ſed Anſelmus accipit
dicere communiter pꝛo intelligere. et verbum propꝛie ⁊
potuiſſet facere econuerſo ſi ei placuiſſet.

¶ Ad quintū dōm ꝙ in nobis dicere nō ſolū ſignifi/
Ad 5 cat intelligere ſed intelligere cum hoc ꝙ eſt ex ſe exprime
re aliquam ↄceptionem, nec aliter poſſumus intelligere
niſi huiōi ↄceptōem exprimendo. et ideo oīe intelligere
in nobis ꝓprie loquendo eſt dicere. Sed deus poteſt in/
telligere ſine hoc ꝙ aliquid ſm rem ex ipſo ꝓcedat. ſed
ſm rōnem. qꝛ in eo idem eſt intelligens ⁊ intellectum ⁊
intelligere. qḋ in nobis non accidit. ⁊ ideo nō oīe intelli
Ad 6 gere in deo ꝓprie loquendo dꝛ dicere ¶ Ad ſextū dōm
ꝙ ſicut verbū nō dicitur notitia patris niſi notitia genita
ex patre. ita ⁊ dꝛ virtus operatiua patris. qꝛ eſt virtꝰ ꝓ
cedens a patre virtute. virtus aūt ꝓcedens a patre vir
Ad 7 tute pſonaliter dꝛ. ⁊ ſiliter potentia operatiua ꝓcedens
a patre ¶ Ad ſeptimū dōm. ꝙ dupliciter aliquid pt ꝓcede/
re ab altero. Uno mō ſicut actio ab agente. vel operatio
ab operante. Alio mō ſicut operatū ab opante. ꝓceſſus
eñ opationis ab opante nō diſtinguit rem ꝑ ſe exiſtentē
ab alia ꝑ ſe exiſtente. ſed diſtinguit ꝑfectiōem a ꝑfecto. qꝛ
opatio eſt ꝑfectio operantis. ſed ꝓceſſus operati diſtin/
guit vnam rem ab alia. In diuinis aūt nō pt eſſe ſm rē
diſtinctio ꝑfectiōis a ꝑfectibili. inueniūtur tñ in deo res
ab inuicem diſtincte. ſcȝ tres pſone. et ideo ꝓceſſus q̄ ſi/
gnificatur in diuinis. vt opatōnis ab opante. non eſt niſi
rōnis tm̄. Sed ꝓceſſus qui ſcatur vt rei a ꝑncipio pt re
aliter in deo inueniri. Hec aūt eſt drīa inter intellectū
et volūtatem. qꝛ opatio volūtatis terminatur ad res in q̄/
bus eſt bonū ⁊ malū. ſed operatio intellectus terminatur
in mente in qua eſt verū ⁊ falſum. vt dꝛ ſexto metaph. et
ideo volūtas non hȝ aliquid ꝓgrediens a ſeipſa qḋ in ea
ſit niſi ꝑ modū operatōis. ſed intellectus habet in ſeipſo
aliqḋ ꝓgrediēs ab eo nō ſolū ꝑ modū opationis. ſed etiā
ꝑ modum rei opate. ⁊ ideo ſignificatur verbū vt res ꝓce/
dens. ſed amor vt opatio ꝓcedens. vñ amor nō ita ſe ha
Ad 8 bet ad hoc vt dicatur pſonaliter ſicut verbū ¶ Ad octauū
dōm. ꝙ nō intellecta diſtinctōe pſonarum nō ꝓprie deus
dicit ſeipſum. nec ꝓprie hoc a quibuſdā intelligitur q̄ di/
So. in ſtinctōem pſonarū in deo nō ponūt.
ſtācia. ¶ Ad ea vero que in ↄtrariū obijciūtur poſſet de fa
Ad .j. cili reſpōderi ſi quis vellet ↄtrariū ſuſtinere. ¶ Ad hoc
vero qḋ obijcitur de verbis Auguſti. poſſȝ dici ꝙ auguſti.
Ad 2 accipit verbū ſm ꝙ importat realem originē ¶ Ad ſecū
dū poſſet dici. ꝙ ſi hec ꝑpoſitio. apud. importat diſtincti/
onem. hec tamen diſtinctio nō importatur in nomine verbi.
Uñ ex hoc ꝙ verbum dꝛ eſſe apud patrem non pt ↄcludi
ꝙ verbū pſonaliter dicatur. qꝛ etiam dicitur deus de deo. ⁊
Ad 3 deus apud deum ¶ Ad tercium poſſet dici ꝙ relatio il/
Ad 4 la nominis eſt tm̄ ¶ Ad q̄rtū dōm ſicut ad ꝑmū.

Ertio queritur. vtꝝ

.j. verbū ſpūiſancto ↄueniat. Et videtur ꝙ ſic. ſicut
eñ dꝛ Baſilius in tercio ſermone de ſpūſancto. ſicut ſe hȝ
filius ad patrem. eodē modo ſe habet ſpūſſanctus ad fi
lium. et ꝓpter hoc dꝛ q̄dem verbū filius. verbum aūt filij
2 ſpūſſanctꝰ. ḡ ſpūſſctūs dꝛ verbū ¶ Pre. Hebre. pᵒ. dꝛ
de filio cū ſit ſplendor glorie ⁊ figura ſubſtantie eius por/
tans omnia verbo virtutis ſue. ergo filius habet verbum
a ſe ꝓcedens quo oīa portantur. ſed in diuinis nō ꝓce/
dit a filio niſi ſpūſſanctus. ergo ſpūſſanctus dꝛ verbum.
3 ¶ Pre. Uerbū vt dꝛ Auguſti. ix. de trini. eſt notitia cū
amore. ſed ſicut notitia appropriatur filio. ita amor ſpūſan
4 cto. ergo ſicut verbū ↄuenit filio. ita ⁊ ſpūiſancto ¶ Pre.
Hebre. ꝑmo. ſup illud portans oīa verbo virtutis ſue
dicit gloſa ꝙ verbū accipitur ibi pro imperio. ſed imperiū ac
cipitur inter ſigna volūtatis. cū ḡ ſpūſſctūs ꝑ modū volū/
5 tatis ꝓcedat videtur ꝙ verbū poſſit dici ¶ Pre. verbū de ſui
rōne manifeſtatiōē importat. ſed ſicut filius manifeſtat
patrem. ita ſpūſſanctus patrem ⁊ filiū. vt dꝛ Joh. xvi. ꝙ
ſpūſſanctus docet omnē veritatē. ergo ſpūſſanctus debet Cōtra
dici verbū ¶ Sed ↄtra eſt qḋ Augꝰ. dꝛ. xvi. de trini.
ꝙ filius eo dꝛ verbum quo filius. ſed filius dꝛ filius eo ꝙ ge
nitus. ergo ⁊ verbū dꝛ eo ꝙ genitus. ſed ſpūſſanctus non
eſt genitus. ergo nō eſt verbū.
¶ Rñſio dōm. ꝙ vſus horum nominū ſcȝ verbum et R°
imago aliter ē apud nos ⁊ ſanctos noſtros. ⁊ aliter apud
antiquos doctores grecoꝝ. illi eñ vſi ſunt noīe verbi ⁊ ima
ginis pro omni eo qḋ in diuinis ꝓcedit. vñ indifferenter
ſpiritūſanctū verbū ⁊ imaginē appellant. Sed nos ⁊ ſan
cti noſtri in vſu nominū horum emulamur ↄſuetudinē
ſacre canonice ſcripture. que aut vix aut nūq̄ verbum aut
imaginē ponit niſi pro filio. ⁊ de imagine quidē ad ꝑſentē
queſtionē nō ꝑtinet. ſed de verbo ſatis rōnabilis vſus no
ſter apparet. Uerbū eñ quādā manifeſtatōem importat
manifeſtatio aūt ꝑ ſe nō inuenitur niſi in intellectu. ſi eñ ali
quid qḋ eſt extra intellectū manifeſtare dicatur. hoc non eſt
niſi ſm ꝙ ex ipſo aliqḋ in intellectu relinquitur. proximū er/
go manifeſtās eſt in intellectu. ſed remotū etiā poteſt eē
extra eū. ⁊ ideo nomen verbi ꝓprie dꝛ de eo qḋ ꝓcedit ab in
tellectu. qḋ vero ab intellectu nō ꝓcedit nō pt verbū di/
ci niſi metaphorice. in q̄tū ſcȝ ē in aliquo manifeſtans Di
co ergo ꝙ in diuinis ſolus filius ꝓcedit ꝑ viam intellectꝰ
qꝛ ꝓcedit ab vno. ſpūs aūt ſanctus. qꝛ ꝓcedit a duobꝰ ꝓ
cedit ꝑ viam volūtatis. ⁊ ideo ſpūſſanctus nō pt dici ver
bum niſi metaphorice. ſm ꝙ oīe manifeſtans dꝛ verbū. et
hoc mō exponēda eſt auctoritas Baſilij Et ſic pȝ rñſio Ad. j.
ad ꝑmū. ¶ Ad ſecūdū dōm. ꝙ verbū ſm Baſiliū acci/ Ad 2
pitur ibi ꝓ ſpūſancto. ⁊ ſic dōm eſt ſicut ad ꝑmum. Uel
pt dici ſm glo. ꝙ verbū accipitur pro imperio filij. qḋ meta
phorice dꝛ verbū. qꝛ verbo ↄſueuimus imperare ¶ Ad ter Ad 3
ciū dōm. ꝙ notitia eſt de rōne verbi quaſi importās eſſen
tiam verbi. ſed amor eſt de rōne verbi. nō quaſi ꝑtinēs ad
eius eſſentiam. ſed quaſi ↄcomitans ipm. vt ipſa aucto
ritas inducta oſtendit. ⁊ ideo nō pt ↄcludi ꝙ ſpūſſanctus
ſit verbū. ſed qḋ ꝓcedit ex verbo ¶ Ad. iiij. dōm. ꝙ verbū Ad 4
manifeſtat nō ſolum qḋ eſt in intellectu. ſed etiā qḋ eſt in
volūtate ſm ꝙ ipa volūtas eſt etiā intellecta. ⁊ ideo im
perium cūuis ſit ſignū volūtatis. tñ poteſt dici verbum et Ad 5
ad intellectum pertinet ¶ Ad quintū dōm. ꝙ iam patȝ
ſolutio ex dictis

Uarto queritur. vtrū

pater dicat creaturam verbo. Et videtur ꝙ nō. qꝛ .j.
cum dicitur pater dꝛ ſe. nihil ſignificatur ibi niſi dicens ⁊ dictū
et ex vtraq̄ parte ſcatur pater tm̄. cū ergo pater nō ꝓ/
ducat ex ſe verbum niſi ſm ꝙ dꝛ ſe. videtur ꝙ ꝑ verbū qḋ 2
a patre ꝓcedit nō dicatur creatura. ¶ Pre. Uerbum
quo vnūq̄dq̄ dꝛ eſt ſimilitudo illius. ſed verbū nō poteſt
dici ſimilitudo creature. vt Anſel. ꝓbat in monolo. quia
vel verbum ꝑfecte ↄueniret cū creaturis. ⁊ ſic eſſet mutabi/
le ſicut ⁊ creature ⁊ periret in eo ſumma immutabilitas
Uel nō ſumme ↄueniret. ⁊ ſic nō eēt in eo ſumma veritas
qꝛ ſilitudo tanto verior eſt quāto magis ↄuenit cum eo
cuius eſt ſilitudo. ergo filius nō eſt verbū quo creatura

5 dicit ¶ Preterea. Verbū creaturarū in deo dicit hoc mō ſi
cut verbū artificiatorum in artifice. ſed ꝟbum artificiato
rum in artifice nō eſt niſi diſpoſitio de artificiatis. ergo ⁊
verbū creaturarū in deo nō eſt niſi diſpoſitio de creaturis
ſed diſpoſitio de creaturis in deo eſſentialiter dr̄ ⁊ nō ꝑſo
naliter. ergo ꝟbū quo creature dicūtur nō eſt ꝟbum qđ
4 ꝑſonaliter dr̄ ¶ Pre. Verbū oīe ad id qđ ꝑ ꝟbum dici
tur habet ſilitudinem vel exemplaris vel imaginis. Exē
plaris quidem qñ ꝟbum eſt cauſa rei. ſicut accidit in intel
lectu practico. Imaginis qñ cauſat a re. ſicut accidit in no
ſtro intellectu ſpeculatiuo. Sed in deo nō pt̄ eſſe verbū
creature qđ ſit creature imago. ergo oportꝫ ꝙ ꝟbum cre
ature in deo ſit creature exemplar. ſed exemplar creature
in deo eſt ydea. ergo ꝟbum creature in deo nō eſt aliud ꝗ̄
ydea. Idea aūt nō dr̄ in diuinis ꝑſonaliter ſed eſſentiali
ter. ergo verbū ꝑſonaliter dictuꝫ in diuinis quo pater di
cit ſeipſum nō eſt ꝟbum quo dicūtur creature ¶ Prete.
5 Magis differūt creature a deo ꝗ̄ ab aliqua alia creatu
ra. ſed diuerſaꝝ creaturaꝝ ſunt plures ydee in deo. ergo
6 non eſt idem verbū quo pater ſe ⁊ creaturā dt ¶ Pre.
Scđm Auguſti. eo dr̄ imago quo ꝟbum. ſed filius non
eſt imago creature ſed ſolius patris. ergo filiꝰ nō eſt ver
7 bum creature ¶ Pre. Oē ꝟbū ꝓcedit ab eo cuius eſt
ꝟbū. ſed filius nō ꝓcedit a creatura. ꝑ nō eſt verbū quo
creatura dicatur.

Cōtra ¶ Sed ꝯtra. Anſel. dt ꝙ pater dicendo ſe dt omneꝫ
creaturam. ſed ꝟbū quo ſe dicit eſt filius. ꝑ ꝟbum qđ eſt
filius dt omnē creaturā ¶ Pre. Augꝰ. ſic exponit dictū
dixit ⁊ factū eſt. i. verbū genuit in quo erat vt fieret. ergo
ꝟbo qđ eſt filius dixit omnē creaturā ¶ Pre. Eadeꝫ eſt
ꝯuerſio artificis ad artem ⁊ ad artificiatū. ſed ipſe deus
eſt ars eterna a qua creature producūtur. ſicut artificiata
ꝗ̄dam. ergo pater eadē ꝯuerſione cōuertit ad ſe ⁊ ad oēs
creaturas. ⁊ ita dicendo ſe dt omēs creaturas ¶ Prete.
Oē qđ eſt poſterius reducit ad id qđ eſt pͥus in aliquo
genere ſicut ad cām. ſed creature dicūtur de deo. ergo re
ducūtur ad pͥmū qđ a deo dr̄. ſed ipſe pͥmo ſeipſum dicit.
ergo per hoc ꝙ dicit ſe. dicit omēs creaturas. ⁊ ſic idem
quod prius

Rŉ ¶ Rūſio dōm. ꝙ filius ꝓcedit a patre ⁊ ꝑ modū na
ture inquātum ꝓcedit vt filius. ⁊ ꝑ modū intellectus inꝗ̄
tum ꝓcedit vt ꝟbum. vterqꝫ aūt ꝓceſſionis modus inue
nitur apud nos. ꝗ̄uis nō ꝗ̄tū ad idem. nihil' eīn eſt apud
nos qđ ꝑ modū intellectus ⁊ nature ꝓcedat ab alio. qꝛ in
telligere ⁊ eſſe nō ſunt idem apud nos ſicut apud deum.
vterqꝫ aūt modus ꝓceſſionis hꝫ diſſilitudinē ſm ꝙ in no
bis ⁊ in deo inuenit. filius eīn hoīs qui a patre hoīe ꝑ vi
am nature ꝓcedit. nō habet in ſe totam ſubām patris. ſꝫ
partem ſubſtātie eius recipit. filius autem dei inquātum ꝑ
naturā ꝓcedit a patre totam in ſe naturā patris recipit
vt ſint nature vnius numero pater ⁊ filius Et ſiliter dif
ferentia inuenit in ꝓceſſu qui eſt per viam intellectus. ver
bū eīn qđ in nobis exꝓimit ꝑ actualem ꝯſideratōem ꝗ̄ſi
exortum ex aliqua principioꝝ ꝯſideratōne vel ſaltem co
gnitione habituali nō totū in ſe recipit qđ eſt in eo a quo
oritur. Nō eīn quicqđ tenemus habituali cognitōne hoc
exꝓmit intellectus in vnius ꝟbi ꝯceptiōe. ſed aliquid ciꝰ
ſiliter in ꝯſideratōe vnius cōcluſionis nō exꝓmitur oīe
illud qđ erat virtutis in pͥncipijs. ſed in deo ad hoc ꝙ ver
bum eius ꝑfectum ſit. oportꝫ ꝙ ꝟbū eius exꝓmat quic
quid ꝯtinetur in eo ex quo oritur. ⁊ pͥcipue cuꝫ deus vno
intuitu omīa videat indiuiſim Sic igit oꝑtꝫ ꝙ quicqđ in
ſcientia patris ꝯtinet totū hoc ꝑ vnū ipſius exꝓimat ver
bum. et hoc mō quo in ſcīa ꝯtinetur. vt ſit verbū ſuo pͥn
cipio correſpondens ꝑ ꝟbum ⁊ ſcientiam ipſius exprimit
ipm patrē pͥncipaliter ⁊ ꝯſequenter omīa alia que cogno
ſcit pater cognoſcendo ſeipm. Et ſic filius ex hoc ipſo qđ
eſt verbū ꝑfecte exprimens patrē exꝓimit omneꝫ creatu
ram. Et hic ordo oſtendit in verbis Anſelmi. qui dixit
ꝙ dicendo ſe dixit omnē creaturā Ad .1.
¶ Ad pͥmū ergo dōm. ꝙ cū dicit pater dicit ſe. in hac
dictōe etiam includit omnis creatura. inquātum ſcꝫ pater
ſua ſcientia ꝯtinet oēm creaturā velut exēplar totius cre
ature ¶ Ad ſcđm dōm. ꝙ Anſel. accipit ſtricte nomen Ad 2
ſilitudinis. ſicut ⁊ dyoniſius in .ij. caplo de di. no. vbi dt
ꝙ in eque ordinatis ad inuicē recipimus ſilitudinis reci
procatōem. vt ſcꝫ vnū dicat alteri ſimile ⁊ econuerſo. ⁊ in
his que ſe habēt ꝑ moduꝫ cauſe ⁊ cauſati nō inuenit ꝓprie
loquendo reciprocatio ſilitudinis. Dicimus eīn ꝙ ima
go Herculis ſimulat Herculi ſed nō ecōuerſo. vñ qꝛ ver
bum diuinū nō eſt factū ad imitatōem creature vt ꝟbuꝫ
noſtrū. ſed potius ecōuerſo. ideo Anſel. vult ꝙ ꝟbū nō ſit
ſilitudo creature ſed econuerſo. Si ergo largo mō ſilitu
dinem accipiamus. ſic poſſumus dicere ꝙ ꝟbum eſt ſilitu
do creature nō quaſi imago eiꝰ ſed quaſi exemplar [illegible]
[illegible]
[illegible] ſumma veritas. qꝛ eſt imutabile creaturis
exiſtentibꝫ mutabilibꝫ. qꝛ nō exigit ad veritatē ꝟbi ſilitu
do ad rem que ꝑ ꝟbū dr̄ ſm ꝯformitatem nature ſed ſm
repſentatōem. vt in qſtione de ſcientia dei dictum eſt Ad 3
¶ Ad terciū dōm. ꝙ diſpoſitio creaturaꝝ nō dr̄ ꝟbum
ꝓprie loquendo niſi ſm ꝙ eſt ab altero ꝓgrediens. ſed diſ
poſitio genita dicitur ꝑſonaliter ſicut ⁊ ſapientia genita.
ꝗ̄uis diſpoſitio ſimplr̄ ſumpta eſſentialis dicat ¶ Ad Ad 4
quartū dōm. ꝙ ꝟbum differt ab ydea. ydea nominat for
mā exemplarē abſolute. ſed verbū creature in deo nomi
nat formam exemplarē ab alio deductam. ⁊ ideo ydea in Ad 5
deo ad eſſentiam ꝑtinet. ſed verbum ad ꝑſonam ¶ Ad
quintū dōm ꝙ ꝗ̄uis deus maxime diſtet a creatura con
ſiderata ꝓprietate nature. tñ deus eſt creature exemplar
nō aūt vna creatura eſt exemplar alterius. ⁊ ideo verbo
quo exprimitur deus. exꝓimitur oīs creatura. nō auteꝫ
ydea qua exꝓmitur creatura vna exꝓmitur alia Ex quo
etiam apparet alia differētia inter ydeam ⁊ ꝟbū. qꝛ ydea
directe reſpicit creaturā. ⁊ ideo pluriū creaturaruꝫ ſunt
plures ydee. ſed verbū reſpicit deū qui pͥmo ꝑ verbū exꝓ
mitur. ⁊ ex ꝯſequenti creaturam. et qꝛ creature ſm ꝙ in Ad 6
deo ſunt vnum ſunt. ideo creaturarum omniū eſt vnum
verbū ¶ Ad ſextū dōm. ꝙ cū dt Augꝰ. ꝙ filius eo dicit
verbū quo imago intelligit ꝗ̄tum ad ꝓprietatē ꝑſonaleꝫ
filij q̄ eſt eadem ſm rem. ſiue ſm eam dicat filius ſiue ver
bum ſiue imago. ſed ꝗ̄tum ad modū ſignādi nō eſt eadeꝫ
rō triū nominū pͥdictoꝝ. verbū eīn nō ſolum importat rō
nem originis ⁊ imitatōis. ſed etiam manifeſtatōis. ⁊ hoc
mō verbū eſt aliquo mō creature. inquātum ſcꝫ ꝑ verbuꝫ
creatura manifeſtat ¶ Ad ſeptimū dōm. ꝙ verbū eſt ali Ad 7
cuiꝰ multiplr̄. Vno mō vt dicētis. ⁊ ſic ꝓcedit ab eo cu
ius eſt ꝟbū. Alio mō vt manifeſtati ꝑ ꝟbū. ⁊ ſic nō oportet
ꝙ ꝓcedat ab eo cuiꝰ eſt. niſi qñ ſcīa ex qua ꝓcedit eſt cau
ſata a rebꝫ. qđ in deo nō accidit. ⁊ ideo rō nō ſeqtur

Quinto querit. Vtrū
hoc nomen verbū importet reſpectū ad creatu

.j. ram. Et videtˀ ꝙ nō. oīe eīm nomen qđ importat reſpe
ctū ad creaturā dr̄ de deo ex tp̄e vt creator ⁊ dn̄s. ſꝫ ver
bū de deo ab eterno dr̄. ergo nō importat reſpectū ad creatu/
2 ram ¶ Pre. Oīe relatiuū vel eſt relatiuū ſm eſſe vel
ſm dici. ſed ꝟbū nō referṫ ad creaturā ſm eſſe. qꝛ ſic depē
deret a creatura. Nec iterū ſm dici. qꝛ oporteret ꝙ in ali
quo caſu ad creaturā referreretˀ. qđ non inuenitˀ. maxime
eīm inuenitˀ referri ꝑ genitiuū caſum. vt cū dr̄ ꝟbū eſt crea
ture. qđ Anſel. in monolo. negat. ergo ꝟbū non importat
3 reſpectū ad creaturā ¶ Pre. Oīe nomen importās re/
ſpectū ad creaturā nō p̄t intelligi niſi intelligendo ꝙ crea
tura ſit actu vel in potentia. qꝛ qui intelligit vnū relatiuo/
rum oportꝫ ꝙ intelligat reliquū. ſed nō intelligendo ali/
quam creaturam eſſe vel futurā eſſe. adhuc ꝟbum intelli
gitˀ in deo ſm ꝙ pater dr̄ ſeipſum. ergo ꝟbum nō impor/
4 tat reſpectū ad creaturas ¶ Pre. Reſpectus dei ad cre
aturā non p̄t eſſe niſi ſicut cauſe ad effectū. ſed ſicut habetˀ
ex dictis Dyo. v. ca. de di. no. oīe nomen ꝯnotans effe/
ctum in creatura ꝯmune eſt toti trinitati. verbū aūt nō
eſt hmōi. ergo nō importat reſpectū quēdam ad creatu/
ram ¶ Pre. Deus nō intelligitˀ referri ad creaturā niſi
5 ꝑ ſapientiā bonitatē ⁊ potentiā. ſed oīa illa nō dicūtur
de ꝟbo niſi ꝑ appropriatōem. cū ergo verbū nō ſit appro/
priatum ſed ꝓprium. videtˀ ꝙ verbū non importet reſpe/
6 ctum ad creaturā ¶ Pre. Nō ꝯuis ſit diſpoſitor rerū.
nō tn̄ in hoīs noīe importatˀ reſpectus ad res diſpoſitas
ergo ꝯuis ꝑ verbū oīa diſponantˀ. nō tn̄ nomen verbi
reſpectū ad creaturas diſpoſitas importat. ¶ Prete.
7 Verbū relatiue dr̄ ſicut ⁊ filius. ſed tota relatio filij ter/
minatˀ ad patrē. nec eſt eīm filius niſi patris. ergo ſimiliter to
ta relatio ꝟbi. ergo verbū nō importat reſpectū ad crea/
8 turam ¶ Pre. Sꝫ phm in. v. metaph. oīe relatiuū dr̄
ad vnū tm̄. alˀs relatiuū haberet duo eſſe. cū eſſe relatiui
ſit ad aliud ſe habere. ſed ꝟbū relatiue dr̄ ad patrem. non
6 ergo relatiue ad creaturā ¶ Pre. Si vnū nomen impo
natˀ diuerſis ſm ſpēm equoce eis conueniet. ſicut canis la
trabili ⁊ marino. ⁊ ſuperpoſitio ⁊ ſuppoſitio ſunt diuerſe
ſpēs relatōis. ſi ergo vnū nomen importet vtrāqꝫ relatio
nem. oportebit nomē illud eſſe equocū. ſed relatio verbi
ad creaturā nō eſt niſi ſuperpoſitōnis. relatio autē ꝟbi ad
patrē eſt quaſi ſuppōnis. nō ꝓpter inequalitatē dignitatꝭ
ſed ꝓpter pncipij autoritatē. ergo ꝟbū qđ importat re/
lationem ad patrē nō importet relatōem ad creaturā ni/
ſi equoce dicatur

¶ Sed ꝯtra ē qđ Augˀ. dr̄ in libro. lxxxiij. q. ſic dicēs
Inſtātie In pncipio erat ꝟbū. qđ grece logos dr̄ latine verbum.
.j. Et rōnem ſcat. ſi hic loco melius verbū interpretamur
vt melius ſcetur nō ſolum ad patrē reſpectus. ſed ad illa
etiam q̄ ꝑ ꝟbum facta ſunt operatiua potentia. Ex hoc
2 pꝫ ꝓpoſitum ¶ Pre. Sup illud p̄s. ſemel loquutus eſt
deus. dicit gloſa. ſemel. i. ꝟbum eternaliter genuit in quo
oīa diſpoſuit. ſed diſpoſitio dr̄ reſpectū ad diſpoſita. er
go ꝟbū relatiue dr̄ ad creaturas ¶ Pre. Oīe ꝟbū im/
3 portat reſpectū ad id qđ ꝑ verbū dr̄. ſed ſicut dr̄ Anſel.
deus dicendo ſe dixit omnē creaturā. ergo ꝟbū importat re
ſpectū nō ſolū ad patrē ſed ad creaturā ¶ Pre. Filius ex
4 hoc ꝙ eſt filius ꝑfecte repſentat patrē ſm illud qđ eſt ei
intrinſecū. ſed ꝟbum ex ſuo noīe addit manifeſtatōnem
nō p̄t aūt alia eſſe manifeſtatio niſi ſicut manifeſtatˀ pater
ꝑ creaturas. que eſt quaſi manifeſtatio ad exterius. ergo
ꝟbū importat reſpectū ad creaturam. ¶ Pre. Sicut dr̄
5 Dyoni. vij. ca. de di. no. deus laudatˀ vt rō vel verbū. qꝛ
eſt ſapientie ⁊ rōnis largitor. Et ſic pꝫ ꝙ ꝟbum de deo di
ctū importat rōnem cauſe. ſed cā dr̄ ad effectū. ergo ꝟbū im/
portat reſpectū ad creaturas ¶ Pre. Intellectˀ practi/ 6
cus referṫ ad ea que operata ſunt ꝑ ipſum. ſed ꝟbū diui/
nū eſt ꝟbū intellectus practici. qꝛ eſt operatiuū verbū vt
Dama. dr̄. ergo verbū dr̄ reſpectū ad creaturam.

¶ Rñſio. ꝙ quēcūqꝫ aliqua duo ſic ſe hñt ad inuicē ꝙ Rñ°
vnū dependet ad alterū. ſed nō econuerſo. in eo ꝙ depen/
det ab altero eſt realis relatio. ſed in eo ad qđ dependet
nō eſt realis ſꝫ rōnis tm̄. put ſcꝫ nō p̄t intelligi aliq̄d re/
ferri ad alterū. quin in eo intelligatˀ etiā reſpectus oppoſi
tus ex pte alterius. vt pꝫ de ſciā q̄ dependet ad ſcibile ⁊
nō ecōuerſo. Vn̄ cū creature oēs a deo dependeāt. ſꝫ nō
ecōuerſo. in creaturis ſunt relatōes reales qb̄ referūtur
ad deū. ſed in deo ſunt relatiōes oppoſite ſm rōnem tm̄.
et qꝛ noīa ſigna ſunt intellectuū. inde ē ꝙ aliq̄ noīa de deo
dicūtur q̄ importāt reſpectū ad creaturā. cū tn̄ ille reſpe/
ctus ſit rōnis tm̄. vt dictū eſt. Relatōes aūt reales in deo
ſunt ille tantūmodo qb̄ ꝑſone ad inuicē diſtinguūtur. in
relatiuis aūt noīb̄ inuenimus ꝙ q̄dā noīa imponūtur
ad ſcandū reſpectus ipos. ſicut hoc nomē ſilitudo. que/
dam ꝟo ad ſcandū aliq̄d ad qđ ſeq̄tur reſpectus. ſicut hꝫ
nomen ſcia imponitˀ ad ſcandū q̄litatē quādā. quā ſequi
tur q̄dam reſpectus. ⁊ hāc diuerſitatē inuenimus in noī/
bus relatiuis de deo dictis. ⁊ q̄ ab eterno et q̄ ex tp̄e de
deo dicūtur. hoc eīm nomē pater qđ ab eterno de deo dr̄
et ſiliter hoc nomē dn̄s qđ dr̄ de deo ex tp̄e. imponitˀ ad ſi
gnificādū ipſos reſpectus Sed hoc nomē creator. qđ de
deo dr̄ ex tp̄e. imponitˀ ad ſcandū actōem diuinā quā cō
ſeq̄tur reſpectus quidā. Siliter etiā hoc nomē verbum
imponitˀ ad ſcandū aliq̄d abſolute cū aliquo reſpectu ad
iuncto. nō eīm ꝟbū idem eſt ꝙ ſapientia genita. vt dr̄ Au
guſtinˀ. nec ob hoc impeditˀ quin ꝟbū ꝑſonaliter dicatˀ. qꝛ
ſicut pater ꝑſonaliter dr̄. ita ⁊ deus generās vel deus ge
nitˀ. Cōtingit aūt vt aliqua res abſoluta ad plura poſ/
ſit habere reſpectū. Et inde eſt ꝙ nomen illud qđ impo/
nitˀ ad ſcandū aliq̄d abſolutū ad qđ ſeq̄tur aliq̄s reſpectˀ
p̄t relatiue ad plura dici ſm ꝙ ſcia dr̄ in ꝙtum eſt ſcia re/
latiue ad ſcibile. ſed in ꝙtum eſt accn̄s qđdā vel forma re
ferṫ ad ſcientē. ita etiā hoc nomen ꝟbū hꝫ reſpectū ⁊ ad
dicentē ⁊ ad id qđ ꝑ ꝟbum dr̄. Ad qđ p̄t dici dupli. vno
mō ſm ꝯuenientiā noīs. ⁊ ſic ꝟbū dr̄ ad dictū. Alio mō
ad rem cui ꝯuenit rō dicti. et qꝛ pater principaliter dr̄ ſe
generādo verbū ſuū. ⁊ ex ꝯſequēti dr̄ creaturas. ideo pn
cipaliter ⁊ q̄ſi ꝑ ſe ꝟbum referṫ ad patrē. ſed ex ꝯſequenti
et q̄ſi ꝑ accn̄s ꝟbū refertur ad creaturā. accidit eīm verbo
ꝙ ꝑ ipm creatura dicatˀ

¶ Ad pmū ergo dō m. ꝙ rō illa tenet in illis q̄ impor Ad .j.
tant actualem reſpectū ad creaturā. nō aūt in illis q̄ im/
portāt reſpectū habitualē. Et dr̄ reſpectus habitualis
qui nō req̄rit creaturā ſimul eſſe in actu. ⁊ tales ſunt om
nes reſpectus qui ꝯſequūtur actus aīe. qꝛ volūtas ⁊ in/
tellectus eſſe p̄t etiā de eo qđ nō eſt actu exiſtens. verbū
aūt importat ꝓceſſionē intellectus. ⁊ ideo rō non ſeq̄tur
¶ Ad ſcđm dōm. ꝙ ꝟbū nō dr̄ relatiue ad creaturā ſm Ad 2
eſſe. quaſi relatio ad creaturā ſit in deo realis. ſed ſm di/
dici dr̄. Nec etiā eſt remotū quin dicatˀ in aliquo caſu. poſ/
ſumus eīm dicere ꝙ eſt ꝟbū creature .i. de creatura non a
creatura. in quo ſenſu Anſel. negat. Et p̄terea ſi nō refer
retˀ ſm aliquē caſum ſufficeret quocūqꝫ mō referretˀ. vtpu
ta vt referretˀ ꝑ prepōnem adiūctā caſuali. ꝙ dicatˀ ꝙ ver
bum eſt ad creaturā ſcꝫ ꝯſtituendam ¶ Ad terciū dōm Ad 3

ꝙ rō illa ꝓcedit de illis noib⁹ q̄ ꝑ ſe importāt reſpectū ad
creaturā. verbū aūt nō eſt hmōi. vt ex dictis pȝ. ⁊ ideo rō
Ad 4 illa nō ſeqtur. ¶ Ad. iiij. dōm ꝙ ex illa parte qua hoc no
men v̄bū dt aliqd abſolutū hȝ habitudinem cauſalitatis
ad creaturā. ſed ex reſpectu realis originis quem impoꝛ
tat efficiē pſonale. ex quo ad creaturaȝ habitudinē nō hȝ
Ad 5 Et ꝑ hoc pȝ rn̄ſio ad quintū. ¶ Ad ſextū dōm ꝙ v̄buȝ
Ad 6 nō ſoluȝ eſt illud ꝑ qđ fit diſpoſitio. ſed eſt ipſa diſpoſitio
patris de reb⁹ creandis. ⁊ ideo aliquo mō ad creaturā re
fertur ¶ Ad ſeptimū dōm ꝙ filius importat tm̄ relatio
Ad 7 nē alicuius ad ꝑncipiū a quo oꝛit. ſed v̄bū importat rela
tionem ad ꝑncipiū a quo dr. ⁊ ad id qđ eſt q̄ſi terminus
ſcȝ id qđ ſm̄ v̄bum manifeſtat. qđ qdem ꝑncipaliter eſt
pater. ſed ex ↄſequenti eſt creatura q̄ nullo mō p̄t eſſe di
uine pſone ꝑncipium. ⁊ ideo filius nullo mō importat re
ſpectū ad creaturam ſicut v̄bū ¶ Ad octauū dōm ꝙ rō
Ad 8 illa ꝓcedit de illis noib⁹ que imponūtur ad ſignandū ipos
reſpectus. non eñ p̄t eſſe ꝙ vnus reſpectus terminet ad
multa niſi ſm̄ ꝙ illa multa aliquo mō vniūtur. Et ſiliter
Ad 9 dōm eſt ad nonū ¶ Rn̄ſiones aūt que ſunt ad oppo
So. in ſitum ↄcludūt ꝙ aliquo mō ad creaturā referat verbum
ſtāciaȝ nō aūt ꝙ hanc relatōem ꝑ ſe importat ⁊ quaſi ꝑncipalr.
et in hoc ſenſu ↄcedende ſunt

Exto querit. utrum

.j. res veri⁹ ſint in v̄bo q̄ȝ in ſeipſis Et videt ꝙ nō
ſint veri⁹ in v̄bo. veri⁹ eſt eñ aliqd vbi ē ꝑ ſuā eēntiaȝ q̄ȝ
vbi ē ꝑ ſuā ſilitudinē. ſȝ in v̄bo res nō ſt̄ niſi ꝑ ſuā ſilitudi
nē. in ſe aūt ſunt ꝑ ſuā eſſenciā. g̃ verius ſunt in ſeipſis q̄ȝ in
verbo Sed diceres. ꝙ ꝓ tanto ſunt verius vel nobili
us in v̄bo. q2 ibi nobilius hn̄t eſſe ¶ Contra. res mate
2 riales nobilius hn̄t eſſe in aīa noſtra q̄ȝ in ſeipſa. vt etiam
Aug⁹. dt in libro de trini. ⁊ tñ verius eſt in ſeipa q̄ȝ in aīa
noſtra. g̃ eadē rōne verius eſt in ſe q̄ȝ in v̄bo ſit ¶ Pre.
Verius eſt id qđ eſt in actu q̄ȝ id qđ eſt in potētia. ſȝ res
3 in ſeipſa eſt in actu. in v̄bo aūt tm̄ in potentia. ſicut artifi
4 ciatum in artifice. g̃ verius eſt res in ſe q̄ȝ in v̄bo ¶ Pre
Vltima rei pfectio eſt ſua opatio. ſed res in ſeipſis exiſtē
tes hn̄t ꝓprias opationes quas nō hn̄t vt ſunt in verbo
5 ergo verius ſunt in ſeipſis q̄ȝ in v̄bo ¶ Pre. Illa ſunt cō
parabilia ſolū q̄ ſunt vnius rōnis. ſed eſſe rei in ſeipſa nō
eſt vnius rōnis cū eſſe qđ hȝ in v̄bo. g̃ ad minus nō p̄t di
ci ꝙ verius ſit in v̄bo q̄ȝ in ſeipſa

¶ Sed ↄtra. creatura in creatoꝛe eſt creatrix eſſentia.
Inſtātie vt Anſel. dt. ſed eſſe increatū eſt verius q̄ȝ creatuȝ. g̃ res
.j. verius hn̄t eſſe in v̄bo q̄ȝ in ſeipſis. ¶ Pre. Sicut Plato
2 poſuit ydeas rerū eſſe extra mentē diuinam. ita ⁊ nos in
mente diuina ponimus eas. ſed ſm̄ Platonē verius erat
hō ſeparatus q̄ȝ hō materialis. vnde hominē ſeparatum ꝑ
ſe hoiem noiabat. g̃ ſm̄ poſitōnem fidei verius ſunt res
3 in v̄bo q̄ȝ ſunt in ſeipſis ¶ Pre. Illud qđ eſt veriſſimū
in vnoquoq̄ȝ genere eſt menſura totius generis. ſed ſilitu
dines rerū in v̄bo exiſtentes ſunt menſure v̄itatis in reb⁹
oīb⁹. q2 ſm̄ hoc res aliqua dr vera ſm̄ ꝙ imitat exēplar
ſuū qđ eſt in v̄bo. g̃ res verius ſunt in v̄bo q̄ȝ in ſeipſis

¶ Rn̄ſio dōm ꝙ ſicut dt Dyo. in. ij. ca. de di. no. cau
Rn̄ſio ſata deficiūt ab imitatōe ſuaꝝ cauſaꝝ q̄ eis ſupcollocant.
et ꝓpter illam diſtantiā cauſe a cauſato aliqd vere p̄dicat
de cauſato qđ nō p̄dicat de cauſa. ſicut pȝ ꝙ delectatiōes
nō dicimus delectari. q̄uis ſint nobis cā delectandi. qđ
qdem nō contingit niſi q2 modus cauſaꝝ eſt ſublimioꝛ q̄ȝ
ea q̄ de effectib⁹ predicant. et hoc inuenimus in oīb⁹ cau
ſis equocꝫ agentib⁹. ſicut ſol non p̄t dici calidus q̄uis ab
eo alia calefiant. qđ eſt ꝓpter ipſius ſolis eminentiā ad ea
que calida dicūtur. Cum g̃ querit. vtꝝ res verius ſint
in ſeipſis q̄ȝ in v̄bo. Diſtinguēdū eſt. q2 ly verius p̄t deſi
gnare vel veritatē rei. vel veritatem p̄dicatōnis. Si deſi
gnet veritatē rei. ſic ꝓcul dubio maioꝛ eſt veritas rerū in
v̄bo q̄ȝ in ſeipſis. Si aūt deſignet veritas p̄dicatiōis. ſic
eſt ecōuerſo. verius eñ p̄dicat hō de re q̄ eſt in ꝓpria natu
ra. q̄ȝ de ea ſm̄ ꝙ eſt in v̄bo. nec hoc eſt ꝓpter defectū v̄bi
ſed ꝓpter ſupeminentiā ipſius. vt dictū eſt Ad .j.
¶ Ad pmū g̃ dōm ꝙ ſi intelligat de v̄itate p̄dicatio
nis ſimplr verū eſt ꝙ verius eſt aliquid vbi eſt ꝑ eſſentiā
q̄ȝ vbi eſt ꝑ ſilitudinē. ſed ſi intelligat de veritate rei. tunc
verius eſt ꝑ ſilitudinē que eſt cā rei. minus aūt vere vbi
ꝑ ſilitudinē cauſatam a re ¶ Ad ſecūdum dōm. ꝙ ſilitu Ad 2
do rei que eſt in aīa noſtra nō eſt cā rei ſicut ſilitudo rerum
in v̄bo. ⁊ ideo nō eſt ſile ¶ Ad tercium dōm. ꝙ potentia Ad 3
actiua perfectioꝛ eſt q̄ȝ ſit actus qui eſt eius effectus. ⁊ ħ
mō creature dicunt eſſe in potentia in v̄bo ¶ Ad q̄rtuȝ Ad 4
dōm. ꝙ q̄uis creature in v̄bo nō habeāt ꝓprias opatōes
hn̄t tñ opatōes nobiliores. inq̄tum ſunt effectiue rerum
et opationū ipaꝝ ¶ Ad q̄ntū dōm ꝙ q̄uis nō ſint vni⁹ Ad 5
rōnis eſſe creaturaꝝ in v̄bo ⁊ in ſeipſis ſm̄ vniuocatiōem
ſunt tñ aliquo mō vnius rōnis ſm̄ analogiam.
¶ Ad illud v̄o qđ in ↄtrariū obijcit dōm. ꝙ rō illa Sōᵒ in
ꝓcedit de rōne rei. nō aūt de veritate p̄dicatōis. ¶ Ad ſtantiaꝝ
ſcđm dōm ꝙ Plato in hoc rephendit ꝙ poſuit formas Ad .j.
naturales ſm̄ ꝓpriam rōnem eſſe p̄ter materiā. ac ſi mate Ad 2
ria accn̄taliter ſe haberet ad ſpecies naturales. ⁊ ſm̄ hoc
res ⁊ ſpēs naturales vere p̄dicari poſſent de his q̄ ſunt ſi
ne materia. nos aūt hoc nō ponimus. ⁊ ideo non eſt ſile.
¶ Ad terciū dōm ſicut ad pmum Ad 3

Eptimo querit. vtꝝ

verbū ſit coꝝ que nec ſunt nec fuerūt nec erūt.
Videt ꝙ ſic. v̄bū eñ importat aliqd ꝓgrediens ab in .j.
tellectu. ſed intellectus diuinus eſt etiā de his q̄ nec ſunt
nec fuerūt nec erūt. vt in q̄ſtiōe de ſcia dei dictū ē. g̃ v̄bū
de his eſſe poteſt ¶ Pre. Sȝ᷑ Augu᷑. vi. libro de trini. 2
filius eſt ars patris plena rōnum viuentiuȝ. ſed ſicut dicit
Aug⁹. in libro. lxxxiij. q. rō etſi ꝑ illā nihil fiat recte rō dr.
ergo v̄bum etiā eſt coꝝ que nec fuerūt nec erūt nec facta 3
ſunt ¶ Pre. Verbū nō eēt pfectū niſi cōtineret in ſe oīa
que ſunt in ſcientia dicentis. ſed in ſcia patris dicentis ſt̄
ea q̄ nunq̄ȝ erūt nec facta ſunt. g̃ ⁊ iſta erūt in verbo
¶ Sed ↄtra eſt qđ Anſel. dt in monol. ei⁹ qđ nec eſt Inſtātie
nec fuit nec erit nullū v̄bum eſſe poteſt ¶ Pre. Hoc ad .j.
virtutē dicentis ptinet ꝙ quicqd dt fiat. ſed deus eſt po 2
tentiſſimus. g̃ v̄bū eius nō eſt de aliquo qđ nō aliqū fiat
Rn̄ſio dōm. ꝙ aliqd p̄t eſſe dupl'r in v̄bo. vno mō ſi Rn̄ſio
cut id qđ v̄bū cognoſcit vel qđ in verbo cognoſci p̄t. ⁊ ſic
in v̄bo eſt etiā illud qđ nec eſt nec fuit nec futurū eſt. q2 ħ
cognoſcit v̄bū ſicut ⁊ pater. ⁊ in v̄bo etiam cognoſci pt ſi
cut ⁊ in patre. Alio mō dr eſſe aliqd in v̄bo ſicut id qđ ꝑ
ipſum v̄bū dr. oīe aūt qđ aliquo v̄bo dr ordinat quodā
mō ad executōem. q2 v̄bo inſtigamus alios ad agendum
et ordinamus alios ad exequendū id qđ in mente ↄcipi
mus. Vñ etiā dicere dei diſpoſitio eius eſt. vt pȝ ꝑ gloſaȝ
ſup illud p̄s. ſemel loquut⁹ eſt de⁹. Vñ ſic de⁹ nō diſpo
nit niſi ea q̄ ſunt vel fuerūt vel erūt. ita nec dt vnde ver

buũ eſt horũ tm̃ ſicut ⁊ ipſo ꝝ dictoꝝ. ſcīa aũt ⁊ res ⁊ rõ
So. in et ydea nõ importãt ordinẽ ad executiõem. ⁊ ideo nõ eſt
ſtãtiaꝝ ſit̃e de eis ⁊ de verbo. Et ꝑ hoc pꝫ r̃ſio ad oĩa obiecta

Ctauo queritur. vtrũ

.i. oĩne qđ factum eſt ſit vita in ꝟbo. Et videtur ꝙ
nõ. qꝛ ſm̃ hoc verbũ eſt cã rerũ. qꝛ res ſtꝫ in ipo. ſi ergo res
in ꝟbo ſunt vita. ꝟbum cauſat res ꝑ modũ vite. ſed ex hoc
ꝙ cauſat res ꝑ modum bonitatis. ſequitur ꝙ oĩa ſint in
deo bona. ergo ex hoc ꝙ cauſat res ꝑ modũ vite. ſeqretur
2 ꝙ oĩa ſint viua. qđ falſum eſt. ergo ⁊ pͥmum ¶ Pr̃e. Res
ſtꝫ in ꝟbo ſicut artificiata apud artificẽ. ſed artificiata in
artifice nõ ſunt vita. nõ eñ ipſius artificis vita ſunt q̇ vi
uebat etiã anteꝗ̃ artificiata in ipſo eſſent. neqꝫ artificia⸗
toꝝ que vita carent. ergo nec creature in ꝟbo ſunt vita.
3 ¶ Pr̃e. Efficientia vite magis appropriatur in ſacra ſcri⸗
ptura ſpũiſancto ꝗ̃ ꝟbo. vt pꝫ Jo. vi. ſpũs eſt q̇ viuificat
et in pluribꝫ alijs locis. ſed ꝟbũ nõ dr̃ de ſpũſancto ſꝫ de
4 filio tm̃. vt ex dictis pꝫ. ergo nec ꝯueniẽter dr̃ ꝙ res in verbo
ſint vita. ¶ Pr̃e. Lux intellectualis eſt pͥncipiũ vite. ſꝫ
Cõtra res in ꝟbo ſunt lux. ergo videtur ꝙ in eo nõ ſint vita
¶ Sed ꝯtra eſt qđ dr̃ Joh. pͥº. qđ factũ eſt in ipſo ⁊c̃.
¶ Pr̃e. Sꝫm̃ phm̃ in. viij. phy. motus celi dicitur vita que
dã oĩbꝫ natura exiſtẽtibꝫ. ſed magis influit ꝟbũ in crea
turas ꝗ̃ motus celi in naturã. ergo res ſm̃ ꝙ ſunt in verbo
debent dici vita.
R̄ſo ¶ R̄ñſio dđm ꝙ res ſm̃ ꝙ ſunt in ꝟbo ꝯſiderari pñt
dupl̃r. Uno mõ ꝑ ꝯpatõem ad ꝟbũ. Alio mõ ꝑ ꝯpata⸗
tionẽ ad res in ꝓpria natura exiſtentes. et vtroqꝫ mõ ſili
tudo creature in ꝟbo eſt vita. Illud eñ viuere ꝓprie dici⸗
mus qđ in ſeipõ hꝫ pͥncipiũ motus vel opationis cuiuſcũ
qꝫ. Ex hoc eñ ſunt dicta pͥmo aliqua viuere. qꝛ viſa ſunt
in ſeipis habere aliq̇d ea mouens ſm̃ quẽcũqꝫ motũ. Et
hinc ꝓceſſit nomen vite ad oĩa q̄ in ſeipſis habẽt opati
onis ꝓprie pͥncipiũ. Unñ ⁊ ex hoc ꝙ aliq̇ intelligũt vel ſen⸗
tiũt vel volũt viuere dicũtur. nõ ſolũ ex hoc ꝙ ſm̃ locum
mouentur vel ſm̃ augmentum. Illud ergo eſſe qđ hꝫ res ꝓut
eſt mouens ſeipſam ad aliquã opatõnem dr̃ ꝓprie vita rei
qꝛ viuere viuentis eſt eſſe. vt in. ij. de aĩa dr̃. In nobis au
tẽ nulla opatio ad quã nos mouemur eſt eſſe noſtrũ. Unñ
intelligere noſtrũ nõ eſt vita noſtra ꝓprie loquẽdo. niſi ſm̃
ꝙ viuere accipitur ꝓ ope qđ eſt ſignũ vite. Et ſilr̃ nec ſi⸗
militudo intellecta in nobis eſt vita noſtra. ſed intellige⸗
re ꝟbi eſt ſuũ eſſe. ⁊ ſilr̃ ſilitudo ipſius. vñ ſilitudo cre
ature in ꝟbo eſt vita eius. ⁊ ſilr̃ ſilitudo creature eſt q̊
dãmodo ipſa creatura ꝑ modũ illũ quo dr̃ ꝙ aĩa eſt quo⸗
dãmodo oĩa. Unñ ex hoc ꝙ ſilitudo in ꝟbo eſt ꝓductiua
et motiua creature in ꝓpria natura exiſtentis quodãmõ
ꝯtingit vt creatura ſeipam moueat ⁊ ad eſſe ꝓducat. in
ꝗ̃tum ſcꝫ ꝓducitur in eſſe ⁊ mouetur a ſua ſilitudine in ꝟbo
exiſtente. ⁊ ita ſilitudo creature in ꝟbo eſt quodãmõ cre⸗
ature vita
Ad .i. ¶ Ad pͥmũ ergo dđm. ꝙ hoc ꝙ creatura in ꝟbo exiſtẽs
dr̃ vita nõ ꝑtinet ad rõnem ꝓpriam creature. ſed ad mo⸗
dũ quo eſt in ꝟbo. Unñ cũ nõ ſit eodẽ mõ in ſeipa. nõ ſeq̇⸗
tur ꝙ in ſeipã viuat. ꝗ̃uis in ꝟbo ſit vita. ſicut non eſt in
ſeipſa immaterialis. ꝗ̃uis ſit in ꝟbo immaterialis. ſed enti
tas ⁊ bonitas ⁊ hmõi ꝑtinet ad ꝓpriam rõnem creature.
et ideo ſicut ſm̃ ꝙ ſunt in verbo ſunt bona. ita etiã ſm̃ ꝙ
Ad 2 ſunt in ꝓpria natura. ¶ Ad ſecundũ dđm. ꝙ ſilitudines
rerũ in artifice nõ poſſunt proprie dici vita. quia non ſunt

ipſum eſſe artificis viuentis. nec etiã ipſa eius opatio. ſi⸗
cut in deo accidit. ⁊ tñ Aug⁹. dt̃ ꝙ archa in mente arti⸗
ficis eſt vita viuentis. ſed hoc eſt ſm̃ ꝙ in mente artificis.
hꝫ eſſe intelligibile. qđ ad gen⁹ vite ꝑtinet. ¶ Ad terciũ Ad 3
dđm. ꝙ vita ſpũiſancto attribuitur ſm̃ ꝙ deus dr̃ vita reꝝ
ꝓut ipſe eſt in oĩbꝫ rebꝫ mouens eas. vt ſic mõ quodaꝫ
oẽs res a pͥncipio intrinſeco mote videantur. ſꝫ vita appro⸗
priatur verbo ſm̃ ꝙ res ſunt in deo. vt ex dictis pꝫ ¶ Ad Ad 4
quartũ dđm ꝙ ſilitudines rerꝫ in verbo ſicut ſunt rebꝫ
cauſa exiſtendi. ita ſunt rebꝫ cã cognoſcendi inꝗ̃tũ ſcꝫ im
primũtur intellectualibꝫ mentibus. vt res ſic cognite eſſe
poſſint. ⁊ ideo ſicut res dicuntur vita ꝓut ſunt pͥncipia
exiſtẽdi. ita dicuntur lux ꝓut etiã ſtꝫ pͥncipia cognoſcẽdi

¶ Materia. v. de Prouidentia.

Ueſtio quĩta de ꝓ⸗

uidentia Primo queritur ad qđ attributorũ
ꝓuidentia reducatur. Secũdo vtrũ mũdus
ꝓuidentia regatur Tercio vtrũ diuina ꝓui⸗
dentia ad corruptibilia ſe extendat. Quarto vtrũ oẽs
motus ⁊ actiões hoꝝ inferioꝝ corpoꝝ ſubdantur ꝓuiden⸗
tie diuine. Quinto vtrũ humani actus diuina ꝓuidẽtia
regãtur. Sexto vtrũ aĩalia bruta ⁊ coꝝ actus diuine ꝓ⸗
uidentie ſubdantur. Septimo vtrũ peccatores diuina pro
uidentia regantur. Octauo vtꝝ tota corpalis creatura gu
bernetur diuina ꝓuidẽtia mediãte angelica creatura. Nono
vtrũ diuina ꝓuidentia diſponat corpora inferiora ꝑ cor⸗
pora celeſtia. Decimo vtrũ humani actus gubernentur
a diuina ꝓuidentia mediãtibꝫ corporibꝫ celeſtibꝫ

Ueſtio eſt de ꝓ⸗

uidentia. Et pͥmo q̄ritur ad qđ attri⸗
butoꝝ ꝓuidentia reducatur. Et videtur .i.
ꝙ tm̃ ad ſciam. qꝛ ſicut dt̃ Boetius
in. iiij. de ꝯſol. illud certe manifeſtũ eſt
immobilẽ ſimplicẽqꝫ formã agendaꝝ
rerũ eſſe ꝓuidentiã. ſed forma rerum agendaꝝ in deo eſt
ydea q̄ ad ſciam ꝑtinet. ergo ꝓuidentia ad cognitiõem ꝑti⸗
net Sed diceres ꝙ ꝓuidentia ad volũtatẽ rerum ꝑti
net inꝗ̃tum eſt cã rerũ ¶ Sed ꝯtra. in nobis ſcia pra
ctica eſt cã rerũ ſcitaꝝ. ſed ſcia practica in ſola cognitione 2
eſt. ergo ⁊ ꝓuidentia ¶ Pr̃e. Boetius dt̃ in libro predicto 3
motus rerũ agendaꝝ cũ in ipſa diuine intelligentie puri⸗
tate ꝯſpicitur ꝓuidentia noĩatur. ſed puritas intelligẽtie ad
ſpeculatiuã cognitõem ꝑtinere videtur. ergo ꝓuidentia ad co
gnitõem ꝑtinet ¶ Pr̃e. Boeti⁹ dt̃ in. v. de ꝯſolatiõe ꝙ
ꝓuidentia dr̃ eo ꝙ porro a rebꝫ infimis cõſtituta q̄ſi ab 4
excelſo rerũ cacumine cũcta ꝓſpiciat. ſed ꝓſpicere cogni⸗
tionis eſt. ⁊ pͥcipue ſpeculatiue. ergo ꝓuidentia ad cogni
tionem ſpeculatiuam ꝑtinere maxime videtur. ¶ Pr̃e.
Sicut dicit Boetius in q̄rto de ꝯſolatõne. vt eſt ad in⸗ 5
tellectũ rõcinatio. ita eſt fatum ad ꝓuidentiã. ſed tam in
tellectus ꝗ̃ rõcinatio ad cognitõem ꝑtinet cõiter ſpecu⸗
latiuam ⁊ practicam. ergo ⁊ ꝓuidentia ¶ Pr̃e. Aug⁹. 6
in libro. lxxxiij. q. dicit. lex icõmutabilis oĩa mutabilia
pulcerrime moderatur gubernatõe. ⁊ moderari ꝑtinet ad ꝓ
uidentiã. ergo lex incõmutabilis eſt ipſa ꝓuidentia. ſed

7 lex ad cognitōem ꝑtinet. ergo ⁊ ipſa ꝓuidentia ¶ Pre.
Lex naturalis in nobis ex diuina ꝓuidentia cauſat᷑. ſed
cauſa agit ad effectū ꝓducendū ꝑ viaȝ ſimilitudinis. vñ
et dicimus ꝙ bonitas dei eſt cauſa bonitatis in rebus. ⁊
ēentia eēndi. ⁊ vita viuēdi. ḡ diuina ꝓuidētia eſt lex. ⁊ ſic
idem qđ ꝓus ¶ Pre. Boetius dt in .iiij. de cōſola. ꝓui⸗
8 dentia ipſa eſt illa diuina rō in ſummo omniū ꝑncipe con
ſtituta. ſed rō rei eſt ydea. vt dt Aug⁹. in libro .lxxxiij. q.
ergo ꝓuidentia eſt ydea. ſed ydea ꝑtinet ad cognitōnem
9 ergo ⁊ ꝓuidentia. ¶ Pre. Scīa practica ordinat᷑ vel ad
ꝓducendū res in eſſe. vel ad ordinādū iam ꝓductas res
ſed ꝓducere res nō eſt ꝓuidentie. q꞉ ꝓuidentia preſuppo⸗
nit res ꝓductas. ſimiliter etiā nec ordinare res ꝓductas
q꞉ hoc ad diſpoſitōem ꝑtinet. ergo ꝓuidentia non ꝑtinet
ad cognitōem practicā. ſed ſpeculatiuā tm̄

Inſtātie ¶ Sed ꝯtra. videt᷑ ꝙ ꝑtineat ad volūtatē. quia dicit
.j. Dam. libro ſecūdo. ꝓuidentia eſt volūtas dei, ꝓpter quā
2 oīa que ſunt ꝯuenientē deductōem ſuſcipiunt ¶ Pre.
Illos qui ſciūt qđ agendum eſt. ⁊ tm̄ facere nolūt nō dici
mus ꝓuidos. ḡ prouidentia magis reſpicit ad volūtatē
q̄ cognitōem ¶ Pre. Sicut dt Boetius in .iiij. de ꝯſol.
3 deus ſua bonitate gubernat mūdū. ſed bonitas ad volun
tatem ꝑtinet. ḡ ⁊ ꝓuidentia cuius eſt gubernare ¶ Pre.
4 Diſponere nō eſt ſcīe ſed volūtatis. ſed ſcḋm Boe⁹. in .iiij.
de ꝯſola. ꝓuidentia eſt rō ꝑ quā deus cūcta diſponit. er⸗
go ꝓuidentia ad volūtatē ꝑtinet. nō ad notitiā ¶ Pre.
5 Prouiſum inq̄tum ꝓuiſum nō eſt ſapiēs vel ſcitū. ſed eſt
bonuȝ. ḡ nec ꝓuidens inq̄tum ꝓuidens eſt ſapiens. ſed
bonus. ⁊ ita ꝓuidentia nō ꝑtinet ad ſapientiā. ſed ad bo
nitatem vel volūtatem ¶ Sed iterū videt᷑ ꝙ ꝑtineat
6 ad potentiā. q꞉ Boetius dt in libro de ꝯſola. ꝓuidentia
dedit rebꝫ a ſe creatis hanc vel maximā manēdi cauſam
vt quo poſſint naturaliter manere deſiderent. ḡ ꝓuiden⸗
tia eſt creatōis ꝑncipiū. ſed creatio appropriatur potentie
ergo ꝓuidentia ad potentiā ꝑtinet ¶ Pre. Gubernatio
eſt ꝓuidentie effectus. vt dr̄ Sapie. xiiij. tu aūt pater gu⸗
7 bernans oīa ꝓuidētia. Sed ſicut dt Hugo in libro de
ſacra. volūtas eſt vt imperās. ſapiētia vt dirigens. poten
tia vt exequens. ⁊ ſic potentia ꝓpinquior eſt gubernationi
q̄ ſciētia ⁊ volūtas. ḡ ꝓuidentia magis ꝑtinet ad poten
tiā q̄ ad ſciam vel ad volūtatem

R° ¶ Rñſio dōm. ꝙ ea q̄ de deo dicūtur ꝓpter noſtri intel
lectus imbecillitatē vel infirmitateȝ cognoſcere nō poſſu⸗
mus niſi ex his que apud nos ſunt. Et ideo vt ſciamus
quō ꝓuidentia dicat᷑ eſſe in deo. videndū eſt quō ꝓuiden⸗
tia ſit in nobis Sciendū eſt igit᷑. ꝙ Tullius ꝓuidentiā
Nota. ponit ꝓ prudentie parte in libro veteris rethorice. ⁊ eſt
pars prudentie quaſi ꝯpletiua. Alie eīm due ꝑtes ſcȝ me⸗
moria ⁊ intelligentia nō ſunt niſi q̄dam preparatōnes ad
prudentie actū. Prudentia aūt ſcḋm pħm in .vi. ethicoꝝ.
eſt recta rō agibiliū. Et differunt agibilia a factibilibꝫ. q꞉
factibilia dicūtur illa que ꝓcedūt ab agēte in extraneam
materiā ſicut ſcamnū domū ⁊ ſilia. horuȝ aūt recta rō eſt
ars. Sed agibilia dicūtur actōes q̄ nō ꝓgrediūtur extra
agentē ſed ſunt actus ꝑficiētes ipm̄. ſicut caſte viuere pa
tienter ſe habere ⁊ huiōi. et hoꝝ recta rō eſt prudētia Sȝ
in iſtis agibilibꝫ duo q̄dē ꝯſideranda occurrūt. ſcȝ finis
et id qđ eſt ad finē Prudētia vero ꝑncipaliter dirigit in his
q̄ ſunt ad finē. Ex hoc eīm aliq̄s dr̄ prudēs q꞉ bene eſt ꝯſi
liatiuus. vt dr̄ in .vi. ethico. ꝯſiliū aūt nō eſt de fine. ſȝ de
his q̄ ſūt ad finē. vt dr̄ in .iij. ethi. Sed finis agibiliū p̄exi⸗
ſtit in nobis dupl'r. ſ. ꝑ cognitionē naturaleȝ de fine hoīs

que quideȝ naturalis cognitio ad intellectum ꝑtinet ſcḋm
pħm .vi. ethi. q̄ eſt ꝑncipioꝝ opabiliū ſicut ⁊ ſpeculabiliū
ꝑncipia aūt opabiliū ſunt fines. vt in eodē libro dr̄. Alio
mō q̄ntū ad affectionē. ⁊ ſic finis agibiliū ſunt in nobis ꝑ
v̄tutes morales ꝑ quas hō afficit᷑ ad iuſte viuendū vl' for
titer vel tēpate. qđ eſt q̄ſi finis ꝓximus agibiliū. ⁊ ſilr etiā
ad ea q̄ ſunt ad finē ꝑficimur. ⁊ q̄ntū ad cognitionē ꝑ cō
ſiliū ⁊ q̄ntū ad appetitū ꝑ electōem. ⁊ his ꝑ prudētiā diri
gimur. Ptȝ ḡ ꝙ prudētie eſt alia ordinare ad finē et diſ⸗
ponere. ⁊ q꞉ illa diſpō eoꝝ q̄ ſunt ad finē in finē. ꝑ pruden
tiā eſt ꝑ modū rōtinatiōis cuius ꝑncipia ſūt fines. ex quibꝫ eīm
trahit᷑ tota rō ordinis p̄dicti in oībꝫ opationibꝫ. ſicut ma
nifeſte apparet in artificiatꝫ. iō ad hoc ꝙ aliq̄s ſit prudēs
req̄rit᷑ ꝙ bñ ſe habeat circa ipos fines. nō eīm p̄t eſſe recta
rō niſi ꝑncipia rōnis ſaluent᷑. ⁊ iō ad prudentiā req̄runt᷑. ⁊
ītellect⁹ finiū ⁊ v̄tutes morales q̄bꝫ affect⁹ recte collocat᷑
in fine. ⁊ ꝓpter hoc oꝑtet oēm prudentē eſſe virtuoſuȝ. vt
in .vi. ethi. dr̄. In oībus aūt viribꝫ ⁊ actibꝫ aīe ordinatis
hoc eſt cōe ꝙ virtus p̄mi ſaluat᷑ in oībus ſequentibꝫ. ⁊ iō
in prudētia q̄dammō includit᷑ voluntas q̄ eſt de fine et
cognitio finis Ex dictis igit᷑ pȝ quomodo prudētia ſe ha
beat ad alia q̄ de deo dicunt᷑. ſcīa eīm hȝ ſe cōiter ad cogni⸗
tionē finis ⁊ eoꝝ q̄ ſunt ad finē ꝑ ſciam eīm deus ſcit ſe et
creaturas. ſed ꝓuidentia tm̄ ꝑtinet ad cognitionē eoꝝ q̄
ſunt ad finē ſcḋm ꝙ ordinant᷑ in finē. ⁊ ideo ꝓuidētia in deo
includit ⁊ ſciam ⁊ voluntatē. ſed tm̄ in cognitōe eſſentiali
ter manet nō q̄dem ſpeculatiua ſed practica. potētia aūt
exequitiua eſt ꝓuidentie. vñ actus potētie preſupponit
actus ꝓuidentie ſicut dirigentis. vñ in prouidentia nō
includitur potentia ſicut voluntas Ad .j.
¶ Ad p̄mū dōm. ꝙ in re creata duo p̄nt ꝯſiderari. ſcȝ
ipā ſpēs eius abſolute. ⁊ ordo eius ad finē. ⁊ vtriuſq̄ for⸗
ma p̄ceſſit in deo. forma ḡ exēplaris rei ſcḋm ſuā ſpēm ab⸗
ſolute eſt ydea. ſed forma rei ſcḋm ꝙ eſt ordinata in finē eſt
ꝓuidētia. Ipe autē ordo a diuina ꝓuidētia rebꝫ inditus
fatū vocat᷑ ſcḋm Boetium. vñ ſicut ſe hȝ ydea ad ſpēm rei
ita ſe hȝ ꝓuidentia ad fatū. ⁊ tn̄ q̄uis ydea poſſit ꝑtine
re ad ſpeculatiuā cognitionē aliq̄ mō. ꝓuidētia tm̄ ad pra
cticā ꝑtinet eo ꝙ impotat ordinē ad fineȝ. ⁊ ita ad opus
quo mediāte ꝑuenit᷑ ad finē ¶ Ad ſcḋm dōm. ꝙ ꝓuiden Ad 2
tia plus hȝ de rōne voluntatis q̄ ſcīa practica abſolute
ſcia eīm practica abſolute cōiter ſe hȝ ad cognitōem finis
et eoꝝ q̄ ſunt ad finē. vñ nō p̄ſuppōnit voluntatē finis. vt
ſic aliq̄ mō volūtas in ſcīa includat᷑. ſicut de ꝓuidētia di⸗
ctū eſt. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ q꞉ puritas intelligētie non dr̄ Ad 3
ad excluſionem volūtatis. ſed ad excludendū mutabili
tatē ⁊ variabilitatē a ꝓuidentia ¶ Ad .iiij. dōm ꝙ Boe Ad 4
tius in v̄bis illis nō ponit ꝯpletā ꝓuidentie rōem. ſed rō
nem noīs aſſignat. vñ q̄uis videre ad cognitōem ſpecu⸗
latiuā ꝑtinere poſſit. nō tn̄ ſeq̄tur ꝓuidētia. ⁊ ſcḋm h̄ Boe
tius exponit ꝓuidentiā q̄ſi ꝓcul videntiā. q꞉ deus ab ex⸗
celſo reꝝ cardine cūcta ꝓſpicit. ſcḋm hoc autē eſt in excelſo
rerū cacumine ꝙ oīa cauſat ⁊ ordinat. et ſic etiā in v̄bis
Boetij p̄t aliq̄d ad practicā cognitiōem ꝑtinens notari
¶ Ad quintū dōm. ꝙ ꝯparatio illa Boetij accipit᷑ ꝑ ſilitu Ad 5
dinē ꝓportōis ſimplicis ad ꝯpōnem ⁊ q̄etis ad mobile. ſi
cut eīm intellectus eſt ſimplex ⁊ ſine diſcurſu. ratō aūt diſ
currēdo circa diuerſa vagat᷑. ita etiā ꝓuidentia ſimplex et
immobilis eſt. fatū aūt multiplex ⁊ variabile eſt. vnde nō
ſeq̄tur rō ¶ Ad ſextū dōm. ꝙ ꝓuidentia in deo ꝓprie nō Ad 6
nominat legē eternā. ſed aliq̄d ad legē eternā conſequens
lex eīm eterna eſt cōſideranda in deo ſicut accipiunt᷑ in no

bis principia opabiliū naturaliter nota ex qbꝫ ꝓcedimus
in cōſiliando ⁊ eligendo qḋ eſt prudētie ſiue prouidentie.
vñ hoc mō ſe hꝫ lex intellectus noſtri ad prudentiā. ſicut
principiū indemōſtrabile ad demōſtratōem. ⁊ ſilr etiam
in deo lex eterna nō eſt ipa ꝓudētia. ſed ꝓuidentie princi
piū. vñ cōuenienter legi eterne attribuit̄ actus ꝓuidentie
ſicut ⁊ oīs effectus demōſtratōis ꝑncipijs indemonſtra
Ad 7 bilibꝫ attribuit̄. ¶ Ad ſeptimū dḋm. ꝙ in diuinis attribu
tis inuenimus duplicē rōem cauſalitatis. vnā ꝑ viā exem
plaritatis. ſicut dicimus ꝙ a pmo viuo ꝓcedunt oīa viua
et hec rō cauſandi cōis eſt oibus attributis. Alia rō eſt
ſcḋm ꝙ ordīe ad obiectū attribuit. ꝓut dicim⁹ ꝙ potētia
eſt cauſa poſſibiliū ⁊ ſcia ſcitoꝝ. ⁊ ſcḋm hūc modū nō opor
tet ꝙ cauſatū habeat ſilitudīe cauſe. nō eñ q̄ per ſcientiā
facta ſunt oportet eſſe ſciam. ſed ſcita. et ꝓpter hūc modū ꝓ
uidentia dei cauſa oīm ponit̄. vñ q̄uis a ꝓuidentia ſit lex
naturalis intellectus noſtri nō ſeq̄tur ꝙ diuina ꝓuidētia
Ad 8 ſit lex eterna ¶ Ad. viij. dḋm. ꝙ rō illa in ſummo principe
cōſtituta nō dr̄ ꝓuidentia niſi adiuncto ordine ad finem
ad quē ꝑſupponitur volūtas finis. vnde licet eſſentialiter
ad cognitōem ꝑtineat. tñ voluntatē aliquo mō includit.
Ad 9 ¶ Ad nonū dḋm. ꝙ in reb⁹ p̄t conſiderari duplex ordo
vnus ſcḋm ꝙ egrediūt̄ a ꝑncipio. Alius ſcḋm ꝙ ordinant̄
ad finē. diſpoſitio g̃ ꝑtinet ad illū ordinē quo res ꝓgredi
untur a principio. dicuntur eñ aliqua diſponi ſcḋm ꝙ in di
uerſis gradibus collocant̄ a deo. ſicut artifex diuerſimode
collocat ꝑtes ſui artificij. vñ diſpoſitio ad artē ꝑtinere vi
detur. ſed ꝓuidentia importat illū ordinē qui eſt ad finē
et ſic ꝓuidentia differt ab arte diuina ⁊ diſpōne. quia ars
diuina dr̄ reſpectu productōnis reꝝ. ſed diſpoſitio reſpe
ctu ordinis productoꝝ. prouidētia etiā dr̄ ordinē in finē
ſꝫ quia ex fine artificij colligitur q̄cquid eſt in artificiato
ordo aūt ad finem eſt fini ꝓpinquior q̄ȝ ordo partiū ad in
uicem. ⁊ q̄dammō cauſa ei. et ideo prouidentia q̄dammō
eſt diſpōnis cauſa. ⁊ ꝓpter hoc actus diſpōnis frequenter
prouidētie attribuit̄. q̄uis ergo prouidētia nec ſit ars que
reſpicit productōem reꝝ. nec diſpoſitio que reſpicit ordi
Ad. j. nem reꝝ ad inuicē. non tamē ſeq̄tur ꝙ nō ꝑtineat ad pra
De volū eticam cognitionem
tate ¶ Ad primū ergo dḋm. qḋ de volūtate obijcit̄ ꝙ ꝑ tā
to Damaſce. dr̄ prouidentiā eſſe voluntatē. q̄ꝛ volūtatē
Ad 2 includit ⁊ ꝑſupponit. vt dcīm ē ¶ Ad. ij. dḋm. ꝙ ſcḋm phi
loſophū in ſexto ethi. nullus p̄t eſſe prouidēs niſi ꝟtutes
morales hēat ꝑ q̄s recte ſit diſpoſit⁹ circa fines. ſic null⁹
p̄t bñ demōſtrare niſi recte ſe habeat circa demōſtratōis
Ad 3 principia. ⁊ ꝓpter hoc etiā nullus dr̄ prouidus niſi habeat
voluntatē rectā non ꝙ prouidētia ſit in volūtate ¶ Ad
terciū dḋm. ꝙ deus dr̄ gubernare ꝑ bonitatē non ꝙ boni
tas ſit ipa prouidētia. ſed quia eſt prouidētie principiū cū
Ad 4 habeat rōnem finis. ⁊ etiā q̄ꝛ ita ſe habet diuina bonitas
ad ipm. ſicut moralis virtus ad nos. ¶ Ad quartū dicē
dum ꝙ diſponere q̄uis voluntatē ꝑſupponat. nō tamen
eſt actus volūtatis. quia ordinare quod eſt in diſpoſitiōe
intellect⁹ ſapientis eſt. vt dr̄ ꝑ ph̄us. ⁊ ideo diſpoſitio ⁊ pro
uidentia realiter ad cognitōem ꝑtinēt ¶ Ad quintū dicē
Ad 5 dum. ꝙ prouidentia compatur ad prouiſum. ſicut ſciētia
Ad 6 ad ſcitum. ⁊ non ſicut ſcientia ad ſcientem. vnde nō opor
Ad 7 tet ꝙ prouiſum inquantū prouiſum ſit ſapiens ſed ꝙ ſci
tum. ¶ Alia duo concedimus.

Secūdo querit̄. vtrū

mūdus ꝓuidētia regat̄. Et videt̄ ꝙ nō. nullū .j.
eñ agēs ex neceſſitate nature agit ꝑ ꝓuidentiā. ſed deus
agit in res creatas neceſſitate nature. q̄ꝛ vt dr̄ Dyo. iiij.
ca. de di. no. diuina bonitas ſe creaturꝭ cōicat. ſicut noſter
ſol nō p̄eligens neqꝫ p̄cognoſcēs. ſed noſter ſol neceſſitate
nature radios ſuos in corꝑa diffundit. g̃ mundus a deo
nō regit̄ ꝓuidentia. ¶ Pre. Principiū multiforme redu 2
cit̄ ad ꝑncipiū vniforme. ſꝫ volūtas eſt ꝑncipiū multifor
me. quia ſe habꝫ ad oppoſita. ⁊ ꝑ ꝯñs etiā ꝓuidentia que
volūtatē ꝑſupponit. natura aūt eſt ꝑncipiū vniforme. q̄a
determinat̄ ad vnū genus. g̃ natura p̄cedit ꝓuidentiā. nō Solutio
igit̄ res naturales ꝓuidentia regunt̄ Sꝫ diceres ꝙ ꝑn
cipiū vniforme p̄cedit multiforme in eodē ⁊ nō in diuerſis
¶ Sed ꝯtra quāto aliqḋ ꝑncipiū maiorē hꝫ virtutē 3
cauſandi tāto eſt ꝑus. ſed quāto magis eſt vniforme ma
iorē hꝫ virtutē in cauſando. q̄ꝛ vt dr̄ in li° de cauſis. oīs
virtus vnita plus ē infinita q̄ȝ multiplicata. g̃ ſiue in eo
dē ſiue in diuerſis accipiat̄ vniforme ꝑncipiū p̄cedit mul
tiforme. ¶ Pre. Sꝫ[m] Boetiū in ſua aritmetica. oīs ineq̄ 4
litas ad eq̄litatē reducit̄ ⁊ multitudo ad vnitatē. g̃ ⁊ oīs
actio volūtatis q̄ multiplicitatē hꝫ ad actōnem nature q̄
ſimplex eſt ⁊ eq̄lis reduci hꝫ. ⁊ iō oportet ꝙ primū agēs ꝑ
eētiā ſuā ⁊ naturā agat ⁊ nō ꝑ ꝓuidētiā. ⁊ ſic idē qḋ p⁹
¶ Pre. Illud qḋ eſt de ſe terminatū ad vnum nō indiget 5
aliq̄ regēte. q̄ꝛ ad hoc reginē alicui adhibet̄ ne in ꝯtrariū
dilabat̄. res aūt naturales ꝑ ꝓpriā naturā ſunt determina
te ad vnū g̃ nō indigēt ꝓuidentia gubernāte. ¶ Sed di Solutio
ceres ꝙ ad hoc ꝓuidentie gubernatōe indigent vt cōſer
uent̄ in eſſe. Sed cōtra. illud in q̄ nō eſt potētia ad cor 6
ruptionē nō indiget exteriori cōſeruante. ſed q̄dam res ſūt
in q̄bus nō eſt potētia ad corruptionē neqꝫ ad generatio
nē. ſicut pꝫ in corporibꝫ celeſtibꝫ ⁊ ſubſtātijs ſpiritualibꝫ
que ſūt ꝑncipales ꝑtes mūdi. g̃ hmōi nō idigēt ꝓuidētia
ꝯſeruāte in eē. ¶ Pre. Principia q̄dā ſūt in reꝝ natura q̄ 7
neqꝫ etiā de⁹ p̄t mutare. ſicut ſꝫ ꝑu[m] ꝙ nō ē de eodē affir
mare ⁊ negare. ⁊ qḋ fuit nō p̄t nō fuiſſe. vt Aug⁹. dr̄ con
tra fauſtū. g̃ ad min⁹ hmōi ꝓuidētia gubnante ⁊ ꝯſeruā
te nō indiget ¶ Pre. Vt Damā. dr̄ in. ij. li. nō ꝯueniēs eſt 8
eē aliū reꝝ factorē ⁊ aliū ꝓuiſorē. ſed corꝑa non ſunt facta
a deo cū deus ſit ſpūs. nō eñ videt̄ ꝙ ſpūs poſſit ꝓduce
re aliqḋ corpus. ſicut nec corpus p̄t aliquē ſpūm ꝓducere
g̃ hmōi corꝑa ꝓuidētia diuina nō regunt̄ ¶ Pre. Guber 9
natio reꝝ ipam reꝝ diſtinctionē ꝓcemit. ſed rerū diſtictio
nō videt̄ eē a deo. q̄ꝛ ipe ſe hꝫ vniformiter ad oīa. vt dr̄ in
libro de cauſis. g̃ res nō gubernant̄ ꝑ diuinā prouidentiā
¶ Pre. Que ſunt in ſeipis ordinata nō oportet ab alio or 10
dinari. ſed res naturales ſunt hmōi. q̄a vt dr̄ in. ij. de aīa.
oim natura ꝯſtantiū terminus eſt ⁊ rō magnitudinis et
augmēti. g̃ res naturales nō ordinant̄ ꝑ diuinā ꝓuidētiā 11
¶ Pre. Si res naturales ordinant̄ ꝑ diuinā ꝓuidentiā
ex ordine reꝝ poterim⁹ diuinā ꝓuidentiā ꝑſcrutari. ſed ſi
cut dr̄ Damaſ. in. ij. li° oportet oīa admirari omīa laudare
oīa impꝑſcrutate acceptare q̄ ꝓuidentie ſunt. g̃ mūdus ꝓ
uidentia nō regit̄ ¶ Sed ꝯtra eſt qḋ Boetius dr̄. o q̄ Cōtra
ꝑpetua mundū rōe gubnas ¶ Pre. Quicūqꝫ hn̄t certū 2
ordinē oportet ꝙ aliq̄ ꝓuidentia regant̄. ſed res naturales
tenent certū ordinē in ſuis motibꝫ. g̃ ꝓuidentia regūtur.
¶ Pre. Ea q̄ ſunt diuerſa nō ꝯſequūtur in aliq̄ ꝯiūctōe 3
niſi ꝑ aliquā ꝓuidentiā gubernātem. Vñ etiā q̄dam phi

coacti ſunt ponere aĩam eſſe armoniã ꝓpter ↄſeruatiõem
ↄtrarioꝝ in corꝑe aĩalis. ſed in mũdo videmus ↄtraria
et diuerſa ad inuicem colligata ꝑmanere. ḡ mũdus ꝓui‐
4 dentia regit̃ ❡ Pre. Sicut dr̃ Boe. iiij. de ↄſola. fatũ ſin
gula in motu dirigit certis formis ac tꝑib⁹ diſtributa. et
ipa tꝑalis ordinis explicatio in diuine virtutis adunata
ꝓſpectu ꝓuidẽtia eſt. cũ ḡ videamus res eſſe diſtinctas
ſcḋm formas tꝑa ⁊ loca. neceſſe eſt ponere fatũ. ⁊ ſic ꝓuidẽ‐
tiam ❡ Pre. Om̃e illud qḋ ꝑ ſe nõ pt̃ ↄſeruari in eſſe in
5 diget aliquo gubernãte quo ↄſeruet̃. ſed res create ꝑ ſe in
eſſe ↄſeruari non pñt. q2 q̃ ex nihilo facta ſunt ꝑ ſe in nihil
tendũt. vt Dama. dr̃. ḡ optʒ eē ꝓuidẽtiã gubernãtẽ res
R̃ſio ❡ Reſpõſio dõm. q2 ꝓuidẽtia reſpicit ordinẽ ad finẽ Et
ideo q̃cũq3 cãm finalẽ negãt. optʒ q2 negẽt ꝑ ↄñs ꝓuidẽ‐
Opĩo falſa tiam. vt cõmen. dr̃ in. ij. phy. Negantiũ aũt cãm finalem
antiq̃⁹ duplex poſitio fuit Quidã eñ antiqſſimi pħi tm̃
poſuerũt cãm materialẽ. vñ cũ nõ ponerent cãm agentẽ
nec poterãt ponere finem q̃ nõ eſt cã niſi inq̃tum mo
uet agentem. Alij aũt poſteriores ponebãt cãm agentẽ
nihil dicentes de cã finali. ⁊ ſcḋm vtroſq3 om̃ia procede
bant de nc̃citate cauſaꝝ p̄cedentiũ vel materie vel agen‐
Reprobatõ tis Sʒ hec poſitio hoc mõ a pħis improbat̃. cauſa eñ
materialis ⁊ agens inq̃tum hm̃õi ſunt effectui cã eſſen‐
di. nõ aũt ſufficiũt ad cauſandũ bonitatem in effectu ſcḋm
quã ſit effectus ⁊ ↄueniens in ſeipo vt ꝑmanere poſſit et
alijs vt eis opitulet̃. Verbi grã. calor de ſui rõne inq̃tuʒ
de ſe eſt hʒ diſſoluere. diſſolutio aũt nõ eſt ↄueniens ⁊ bo
na niſi ſcḋm aliquem certũ terminũ ⁊ modũ. Vñ ſi nõ po‐
neremus aliã cãm p̄ter calorem ⁊ hm̃õi agentia in natu‐
ra nõ poſſemus aſſignare cãm quare res ↄueniẽter fiant
et bene. eſſe aũt qḋ nõ hʒ cãm determinatam caſu accidit
Vñ oporteret ſcḋm poſitõem p̄dictã vt omnes ↄuenien‐
tie ⁊ vtilitates que inueniũtur in rebꝰ eēnt caſuales Qḋ
etiã Empe. poſuit dicẽs caſu eueniſſe. vt ꝑ amicitiã hoc
mõ ↄgregent̃ ꝑtes aĩaliũ vt aĩal ſaluari poſſet ⁊ multoti‐
ens accidit. Hoc aũt nõ p̄t eẽ. ea eñ que caſu accidũt ꝓ‐
ueniũt in minori ꝑte. videmus aũt hm̃õi conueniẽtias ⁊
vtilitates in opibꝰ nature accidere aut in maiori ꝑte aut
ſemꝑ. vñ nõ p̄t eſſe q2 caſu accidãt. ⁊ ita oportet q2 ꝓcedant
ex intentõe finis. ſed id qḋ intellectu vel cognitõne caret
nõ p̄t directe in finẽ tendere niſi ꝑ aliquã cognitiõem p̄ſti
tuat̃ ei finis ⁊ dirigat̃ in ipſum. Vñ optʒ q2 cũ res natura
les cognitõe careãt. q2 p̄exiſtat aliquis intellect⁹ qui res
naturales in finẽ ordinet. ad modũ quo ſagittator dat ſa
gitte certũ motũ vt tendat ad determinatũ finẽ. Vñ ſi‐
cut ꝑcuſſio que fit ꝑ ſagittã nõ tm̃ dicit̃ opus ſagitte. ſed
proijcientis. ita etiã om̃e opus nature dr̃ a pħis opus in
telligentie. et ſic oportʒ q2 ꝑ ꝓuidentiam illius intellect⁹
qui predictũ ordinẽ nature indidit mũdus gubernetur.
Et ſimilat̃ ꝓuidentia illa qua deus mũdum gubernat ꝓ
uidentie yconomice. qua quis gubernat familiam ſuam.
vel politice qua quis gubernat ciuitatẽ aut regnũ. ꝑ quã
quidẽ aliquis actus alioꝝ ordinat in finem. nõ eñ p̄t eſſe
in deo ꝓuidentia reſpectu ſuijpſius. cũ quicquid eſt in eo.
eſt finis. nõ ad finem
Ad .j. ❡ Ad p̄mũ ḡ dõm. q2 ſilitudo Dyo. q̃tũ ad h̄ atten‐
dit̃. q2 ſicut ſol nullũ corp⁹ excludit inq̃tũ in ſe ẽ a ſui lumi
nis cõicatõe. ita etiã nec diua bonitas aliquã creaturã a
ſui ꝑticipatõe. nõ q̃tũ ad h̄ q2 ſine ↄgnitõe ⁊ electõe operet̃
Ad 2 ❡ Ad ſcḋm. q2 p̄ncipiũ aliqḋ p̄t dici multiforme dupl̃r.
vno⁰ q̃tũ ad. ipam eēntiã p̄ncipij inq̃tũ ſolet eſſe ↄpoſi‐
tũ. ⁊ ſic multiforme p̄ncipiũ oportet eē poſterius vniformi
Alio⁰ ſcḋm reſpectũ ad effectus vt dicat̃ illud p̄ncipiũ mul‐
tiforme quod ad multa ſe extendit. et ſic multiforme
eſt p̄us q̃ vniforme. quia quanto aliqḋ p̄ncipium eſt ſim‐
plici⁹ tãto ſe extẽdit ad plura. ⁊ ſcḋm hunc modũ volũtas Ad 3
dr̃ multiforme p̄ncipiũ. natura aũt vniforme ❡ Ad ter⁹
dõm. q2 rõ illa ꝓcedit de vnitate p̄ncipij ſcḋm ſuã eſſentiã
❡ Ad. iiij. dõm q2 deus ꝑ eēntiã ſuã eſt cã rerum. ⁊ ita ad Ad 4
aliqḋ ſimplex p̄ncipiũ reducit̃ oĩs rerũ pluralitas. ſed ſcia
ei⁹ nõ eſt cã reꝝ niſi ſcḋm q2 eſt ſcita. ⁊ ꝑ ↄñs ſcḋm q2 eſt volita
cõicari eēntiã creature ꝑ viã aſſimilatõis. vñ res ab eſſen
tia diuina ꝑ ordinẽ ſcĩe ⁊ volũtatis ꝓcedunt. ⁊ ita ꝑ ꝓui
dentiã. ❡ Ad. v. dõm. q2 illa determinatio q̃ res naturalis
terminat̃ ad vnũ ei eſt non ex ſeipa ſed ex alio. ⁊ iõ ipa de‐ Ad 5
terminatio ad effectũ ↄuenientẽ ꝓuidẽtiã demonſtrat. vt
dictũ eſt. ❡ Ad. vi. dõm q2 gñatio ⁊ corruptio pñt accipi
dupl̃r. vno⁰ ſcḋm q2 gñatio ⁊ corruptio ſtʒ ex ente ↄtrario Ad 6
ei in ens ↄtrariũ. ⁊ h̄ mõ potẽtia ad generatõeʒ ⁊ corru‐
ptionẽ ineſt alicui ſcḋm q2 ẽ ei⁹ materia in potẽtia ad ↄrias
formas. ⁊ h̄ mõ corꝑa celeſtia ⁊ ſubẽ ſpũales neq3 ad gña
tionẽ neq3 ad corruptõeʒ potẽtiã hñt Alio⁰ hec cõiter di
cunt̃ ꝑ q̃libet exitũ reꝝ in eẽ ⁊ ꝑ q̃libet trãſitũ ĩ nõeẽ. ⁊ ſic
etiã creatio ꝑ quã aliqd ex nihilo ad eẽ deducit̃ generatõ
dr̃. ⁊ ipſa rei annihilatio dr̃ corruptio. Dr̃ aũt aliqd habe‐
re potentiã ad generationẽ ꝑ hũc modũ. ꝑ hoc q2 eſt potẽ
tia in agẽte ad ipam ꝓductõem. ⁊ ſil̃r aliqd dr̃ habere po
tentiã ad corruptõem. q2 in agẽte eſt potẽtia vt deducat
illud in nõeſſe. ⁊ ſcḋm hoc oĩs creatura hʒ potentiã ad cor
ruptionẽ. cũcta eñ q̃ deus in eẽ ꝓduxit p̄t etiã reducere
in nõeſſe. vñ ad hoc q2 creatura eẽ ſubſiſtãt oportet q2 de⁹ ſꝑ
in eis eſſe operet̃. vt Aug⁹. dc ſup Geñ. ad lr̃ãm. nõ ꝑ mo
dũ q̃ domus fit ab artifice. cũ actõe ceſſante adhuc dom⁹
manet. ſʒ ꝑ modũ q̃ illuminatio aeris eſt a ſole. vñ ex h̄. ipo
q2 nõ p̄beret creature eẽ qḋ in eius volũtate eſt ↄſtitutũ
in nihilũ creatura redigeret̃ ❡ Ad. vij. dõm q2 neceſſitas
dictoꝝ p̄ncipioꝝ ↄſeq̃tur ꝓuidentiã diuinã ⁊ diſpõnem. Ad 7
ex hoc eñ q2 res ꝓducte ſtʒ in tali natura in q̃ hñt eſſe ter
minatũ ſunt diſtincte a ſuis negationibꝰ. ex q̃ diſtinctione
ſeq̃tur q2 affirmatio ⁊ negatio non ſunt ſil̃ natura. ⁊ ex h̄
eſt neceſſitas in oibꝰ alijs p̄ncipijs. vt dr̃ in. iiij. metapħ.
❡ Ad. viij. dõm. q2 effectus nõ p̄t eſſe p̄ſtantior cã. p̄t aũt
inueniri deficiẽtior q̃ cã. ⁊ q2 corpus naturaliter eſt infe‐ Ad 8
rius ſpũ. iõ corp⁹ nõ p̄t ꝓducere ſpũm ſʒ ecõuerſo. ❡ Ad Ad 9
ix. dõm. q2 deus ſcḋm h̄ dr̃ ſe habere ſimpl̃r ad res q2 in deo
nulla eſt diuerſitas. ⁊ tm̃ ipe eſt cã diuerſitatis reꝝ ſcḋm q2 ꝑ
ſciam rõnes diuerſaꝝ reꝝ penes ſe ↄtinet ❡ Ad. x. dõʒ. q2
ordo ille q̃ eſt in natura nõ eſt ei a ſe ſed ab alio. ⁊ iõ natu‐ Ad 10
ra indiget ꝓuidẽtia a q̃ talis ordo inſtituat̃ ❡ Ad. xi. dõʒ
q2 creature deficiũt a repñtatõe creatoꝛ. ⁊ iõ ꝑ creaturas Ad 11
nullo mõ ꝑfecte poſſumus deuenire in cognitionẽ creato‐
ris. ⁊ etiã ꝓpter imbecillitatẽ intellect⁹ nr̃i q̃ neq3 totuʒ h̄
de deo p̄t ex creaturis accipe qḋ creature manifeſtãt de
deo. ⁊ iõ ꝓhibemur ꝑſcrutari ea q̃ in deo ſtʒ. ne ſcʒ velim⁹
ad finẽ inq̃ſitõis ꝑuenire qḋ nomẽ ꝑſcrutatõis oſtẽdit. ſic
eñ nõ diceremꝰ de deo niſi q2 intellect⁹ noſter capere poſſʒ Nota
nõ aũt ꝓhibemur ſcrutari illa cũ modeſtia vt recognoſca
m⁹ nos inſufficiẽtes ad ꝑfectã ↄp̄henſionẽ. ⁊ ſic dr̃ Hil
la. q2 qui pie infinita ꝑſcrutatur. etſi nunq̃ ꝑueniat ſemꝑ
tamen proficiet ꝓdeundo

Ertio queritur. vtꝝ
diuia ꝓuidẽtia ad corruptibilia ſe extẽdat. Et 1

videt̃ ꝙ nõ. cauſa eñi ⁊ effectus ſunt eiuſdẽ coordinatõis ſed creature corruptibiles ſunt cã culpe. vt pꝫ. q2 ſpecies mulieris eſt fomentũ ⁊ cã luxurie. ⁊ Sapi. xiiij. dꝛ ꝙ creature dei facte ſunt in muſcipulã pedibꝫ inſipientiũ. cũ ꝗ culpa ſit extra ordinẽ ꝓuidentie videt̃ ꝙ ordini ꝓuidẽtie corruptibilia nõ ſubdant̃ ¶ Pre. Nihil ꝓuiſum a ſapiẽ-
2 te eſt corruptiuũ effectus eius. q2 ſic cõtrariaret̃ ſapiẽs ſibijpſi eadẽ deſtruens ⁊ edificans. ſed in rebꝫ corruptibilibꝫ vna inuenit̃ ꝯtraria alteri ⁊ corruptiua ipſius. ergo nõ
3 ſunt ꝓuiſa a deo. ¶ Pre. Sicut dꝛ Damaſ. in ſcđo libro neceſſe eſt oĩa que ꝓuidentia fiũt ſm rõem rectã ⁊ optimã ⁊ deo decentiſſimã fieri. ⁊ ſic meli⁹ pt̃ fieri. ſꝫ corruptibilia pñt fieri meliora q2 incorruptibilia. ꝗ ꝓuidẽtia dei
4 ad corruptibilia ſe nõ extẽdit ¶ Pre. Oĩa corruptibilia de ſui natura corruptõeꝫ hñt. alr̃ nõ eſſet neceſſe oĩa corruptibilia corrũpi. ſed corruptio cũ ſit defectus non eſt prouiſa a deo. q2 nõ pt̃ eſſe cauſa alicui⁹ defectus. ꝗ creature corruptibiles nõ ſunt ꝓuiſe a deo ¶ Pre. Sicut dꝛ
5 Dyo. in iiij. ca. de di. no. ꝓuidentie non eſt naturã ꝑdere ſed ſaluare. ergo ꝓuidentie omnipotentis dei eſt res ꝑpetue ſaluare. ſed corruptibilia nõ ꝑpetue ſaluant̃. ergo nõ ſubiacent diuine prouidentie

Cõtra ¶ Sed cõtra eſt qđ dꝛ Sapi. xiiij. tue aũt pater gubernãs oĩa ꝓuidentia ¶ Pre. Sapiẽ. xij. dꝛ ꝙ ipſe eſt deus cui eſt cura de oĩbus. ergo tã corruptibilia ꝗ incorruptibilia eius ꝓuidẽtie ſunt. ¶ Pre. Sicut dꝛ Damaſcenus in ſcđo libro. eſt incõueniens aliũ eſſe factorẽ. aliũ prouiſorẽ. ſed deus eſt cauſa efficiens omniũ corruptibilium. ergo ⁊ eorum prouiſor

Rñ° ¶ Rñſio dicẽdũ. ꝙ ꝓuidentia diuina qua res gubernat eſt ſilis. vt dictũ eſt. ꝓuidentie qua paterfamilias gubernat domũ aut rex ciuitatẽ aut regnũ in qbus gubernatoribꝫ hoc eſt cõe ꝙ bonũ cõe eſt eminẽtius ꝗ bonũ ſingulare. ſicut bonũ gẽtis eſt eminẽtius ꝗ bonũ ciuitatis vl̃ familie vel ꝑſone. vt dꝛ in ꝑmo ethico. vñ ꝗlibet prouiſor plus attẽdit qđ cõitati cõueniat ſi ſapiẽter gubernat ꝗ qđ cõueniat vni tantũ. hoc aũt qdam nõ attendẽtes cõſiderãtes ꝙ in rebꝫ corruptibilibus aliqua q̃ poſſunt meliora eſſe ſm ſeipã cõſiderata. nõ attẽdentes ordinem vniuerſi ſm ꝙ optime collocatur vnũqđq; in ordine ſuo. dixerũt iſta corruptibilia nõ gubernari a deo. ſed ſolũ incorruptibilia. ex quoꝝ ꝑſona dꝛ Job. xxij. nubes latibulũ eius ſcꝫ dei. neq; noſtra conſiderat. ſed circa cardines celi ꝑambulat. hec autẽ corruptibilia poſuerũt vel oĩno abſq; omni gubernatõe agi vel a cõtrario ꝑncipio gubnari. Quã opinionẽ phs in. xij. metaph. reprobat ꝑ ſilitudinẽ exercitus in q̃ inuenimus duplicẽ ordinẽ. vnũ q̃ exercitus ptes ordinant̃ ad inuicẽ. aliũ q̃ ordinant̃ ad bonũ exterius. ſcꝫ ad bonũ ducis. ⁊ ordo ille q̃ ordinant̃ ptes exercitus ad inuicẽ eſt ꝓpter illũ ordinẽ q̃ totus exercitus ordinat̃ ad ducẽ vñ ſi nõ eſſet ordo ptiũ ad ducẽ nõ eſſet ordo ptiũ exercitus ad inuicẽ. Quãcũq; igit̃ inuenim⁹ multitudinẽ ordinatã ad inuicẽ opꝫ eã ordinari ad exterius ꝑncipiũ. partes aũt vniuerſi corruptibiles ⁊ incorruptibiles ſũt ad inuicẽ ordinate nõ ꝑ accñs ſꝫ ꝑ ſe. videm⁹ eñi ex corꝑibꝫ celeſtibꝫ vtilitates ꝓuenire in corꝑibꝫ corruptibilibꝫ. vt ſp̃ vel in maiori pte ſm eundẽ modũ. vñ opꝫ eẽ oĩa corruptibilia ⁊ incorruptibilia in vno ordine ꝓuidẽtie ꝑncipij exterius qđ eſt extra vniuerſum. vñ pħus ꝯcludit ꝙ neceſſe eſt ponere in vniuerſo vnũ dominatũ eſſe ⁊ nõ plures.

Nota ¶ Sciendũ tñ ꝙ aliqđ ꝓuideri dꝛ dupl'r. vno° ꝓpter ſe. alio° ꝓpter alia. ſicut in domo ꝓpter ſe ꝓuident̃ ea in qbꝫ eẽntialiter cõſiſtit bonũ domus. ſicut filij poſſeſſiones et hmõi. Alia ꝓuident̃ ad eoꝝ vtilitatẽ. vt vaſa aĩalia et hmõi. Et ſilr̃ in vniuerſo illa ꝓpter ſe ꝓuident̃ in qbꝫ eẽntialiter cõſiſtit ꝑfectio vniuerſi. ⁊ hec ꝑpetuitatẽ habent ſicut ⁊ vniuerſum ꝑpetuũ eſt. q̃ vero ꝑpetua nõ ſũt nõ ꝓuident̃ niſi ꝓpter aliud. ⁊ iõ ſube ſp̃ũales et corꝑa celeſtia que ſũt ꝑpetua ⁊ ſm ſpẽm ⁊ ſm indiuiduũ ſunt ꝓuiſa ꝓpter ſe in ſpẽ ⁊ in indiuiduo. ſed corruptibilia nõ poſſunt habere ꝑpetuitatẽ niſi in ſpẽ. vñ ſpẽs ipe ſunt ꝓuiſe ꝓpter ſe. ſꝫ indiuidua eaꝝ nõ ſũt ꝓuiſa niſi ꝓpter ꝑpetuũ eẽ ſpẽi cõſeruãduꝫ. ſm hoc ſaluat̃ opinio eoꝝ q̃ dicũt ꝙ ad hmõi corruptibilia nõ ſe extẽdit diuina ꝓuidẽtia niſi ſm ꝙ ꝑticipãt naturã ſpẽi. hoc eñi verũ eſt ſi intelligat̃ de ꝓuidentia qua aliqua ꝓpter ſe prouidentur. Ad. 1.

¶ Ad ꝑ^m^ dicẽ. ꝙ creature corruptibiles nõ ſunt ꝑ ſe cã culpe ſꝫ occaſio tñ ⁊ ꝑ accñs cã. cã autẽ ꝑ accñs ⁊ effectus nõ ſũt vnius ⁊ eiuſdẽ coordinatõis vel nõ opꝫ eſſe

¶ Ad. ij. dicẽ. ꝙ ſapiẽs ꝓuiſor non ſolũ attẽdit qđ expediat vni eoꝝ q̃ ſue ꝓuidẽtie ſubdunt̃. ſꝫ magis qđ ꝯpetat oĩbus. q̃uis aũt corruptio alicui⁹ rei in vniuerſo nõ ſit ei cõueniẽs. ꝯpetit tñ ꝑfectioni vniuerſi. q2 ꝑ cõtinuã generationẽ ⁊ corruptõem indiuiduoꝝ ꝯſeruat̃ eẽ ꝑpetuũ in ſpeciеbꝫ. in qbus ꝑ ſe ꝯſiſtit ꝑfectio vniuerſi Ad 2 Ad 3

¶ Ad terciũ dicẽ. ꝙ q̃uis res corruptibil' melior eſſet ſi incorruptibilitatẽ haberet. melius tñ eſt vniuerſum qđ ex corruptibilibus ⁊ incorruptibilibꝫ ꝯſtat ꝗ qđ ex incorruptibilibꝫ tantũ cõſtaret. q2 vtraq; natura bona eſt. ſ. corruptibil' et incorruptibilis. melius aũt eſt eẽ duo bona ꝗ vnũ tñ. neq; multitudo indiuiduorũ in vna natura poſſet diuerſitati equalere naturaliter. cũ bonũ nature qđ eſt cõicabile preemineat bono indiuidui qđ eſt ſingulare. Ad 4

¶ Ad. iiij. dicẽ ꝙ ſicut tenebre ſũt a ſole nõ ex hoc ꝙ aliqđ agat. ſed ex hoc ꝙ lumẽ nõ emittit. ita corruptio eſt a deo nõ q̃ſi aliqđ agẽte ſed nõ tribuente ꝑmanentiã ¶ Ad. v. dicẽ. ꝙ illa q̃ ꝓpter ſe ꝓuident̃ a deo ꝑpetuo manẽt. nõ autẽ hoc opꝫ de illis que ꝓpter ſe nõ ꝓuident̃. ſed opꝫ ea tantuꝫ manere quantũ neceſſariũ eſt his ꝓpter que ꝓuident̃. et ideo particularia quedã que nõ propter ſe ꝓuidentur vel non ſunt prouiſa corrumpunt̃. vt ex dictis patet Ad 5

Quarto querit̃. vtrũ

oẽs motus ⁊ actões hoꝝ inferioꝝ corꝑoꝝ ſubdant̃ diuine ꝓuidẽtie. Et videt̃ ꝙ nõ. deus eñi nõ eſt ꝓuiſor eius cui⁹ nõ eſt actor. q2 nõ eſt ꝯueniẽs ponere aliũ ꝓuiſorẽ ⁊ aliũ ꝯditorẽ. vt Damaſ. dꝛ in. ij. li. ſed deus nõ ẽ actor mali. cũ oĩa inq̃ntũ ab eo ſũt bona ſũt. cũ ꝗ in actibꝫ et motibꝫ hoꝝ inferioꝝ multa mala accidãt. videt̃ ꝙ nõ oẽs mot⁹ hoꝝ inferioꝝ diuine ꝓuidẽtie ſubſint ¶ Pre. 1.
Cõtrarij mot⁹ nõ vident̃ eẽ ordinis vnius. ſꝫ in iſtis inferioribꝫ inueniunt̃ ꝯtrarij motus ⁊ ꝯrie actões. ꝗ impoſſibile eſt ꝙ oẽs cadãt ſub ordine ꝓuidẽtie ¶ Prete. Nihil 2
cadit ſub ꝓuidẽtia niſi qđ ordinat̃ in finẽ. ſꝫ malũ nõ ordinat̃ in finẽ. quinimo malũ eſt ꝑuatio ordinis. ꝗ malũ non cadit ſub ꝓuidẽtia. In his aũt inferioribꝫ multa mala accidũt ⁊c̃. ¶ Pre. Nõ eſt prudens qui ſuſtinet aliqđ ma- 3
lũ euenire in illis quoꝝ act⁹ ꝓuidẽtie eius ſubſunt ſi pñt ꝑcaueri vel impediri. ſed deus prudentiſſimus ⁊ potẽtiſſimus eſt. cum ergo multa mala eueniant in iſtis inferioribus videt̃ ꝙ ꝑticulares actus horũ inferioꝝ diuine prouidentie non ſubdant̃. 4

Solutio Sed diceres. ꝙ deus ideo permittit mala fieri. quia poteſt ex eis elicere bonũ

5 ¶ Sed cõtra. bonū eſt potentius ꝙ̄ maluꝫ. ergo bo/
nū magis pt elici ex bono ꝙ̄ ex malo. ergo nõ eſt neceſſe
6 ꝙ ꝑmittat mala fieri vt ex eo eliciat bonū ¶ Pre. Sicut
deus cõdidit oīa ꝑ ſuā bonitatē. ita etiā oīa ſua boni
tate gubernat. vt Boetius dı̄t in q̄rto de cõſo. ſed diuina
bonitas nõ ꝑmittit vt ab eo aliq̄d malū ꝓducat̄. ḡ diui/
na bonitas nõ ꝑmittit vel dimittit aliq̄d malū ſine proui/
7 dentie ſubeē ¶ Pre. Nullū ꝓuiſuꝫ ē caſuale. ſi igit̄ oēs mo
tus horum inferioꝝ eſſent ꝓuiſi nihil caſu accideret. ꝛ ita
oīa ex neceſſitate cõtingerent q̄d eſt impoſſibile ¶ Pre.
8 Si oīa ex neceſſitate materie cõtingerēt in iſtis inferio
ribus hec inferiora nõ regerent̄ prouidētia. vt Cõmē. dı̄t
ſcdo phiſi. ſed multa in iſtis inferioribꝫ accidūt ex neceſſi/
tate materie. ergo ad minus illa diuine prouidētie nõ ſub
dunt̄. ¶ Pre. Nullus prudens ꝑmittit bonū vt veniat
9 malū. ergo eadē rõne nullus prudens ꝑmittit maluꝫ vt
veniat bonū. ſed deus eſt prudens. ergo nõ ꝑmittit mala
fieri vt bona eueniant. ꝛ ita videt̄ ꝙ mala que fiūt in his
inferioribꝫ etiam nõ cadunt ſub ꝓuidentia conceſſionis.
10 ¶ Pre. Qd̄ eſt rep̄hēſibile in hoīe nullo mõ eſt deo at/
tribuenduꝫ. ſed hoc rep̄hendit̄ in homine vt faciat mala
ad bonū cõſequendū. Vñ pꝫ roma. tercio. ſicut blaſphe
mamur. ꝛ ſicut aiūt q̄daꝫ nos dicere faciamꝰ mala vt ve
niant bona. ergo deo nõ ꝯpetit vt ſub eius ꝓuidentia ca
dant mala vt bona ex eis eliciant̄ Pre. Si actus inferioꝝ
corpoꝝ diuine ꝓuidentie ſubderent̄. hoc mõ agerent ſm
ꝙ diuine iuſticie cõueniret. ꝛ hoc mõ non inueniunt̄ infe/
riora agere elementa. qꝛ ignis equaliter ꝯburit domū iu/
ſti hominis ꝛ iniuſti. ergo actus inferioꝝ corpoꝝ non ſub/
dunt̄ prouidētie diuine.

¶ Sed cõtra eſt q̄d dı̄ Math. x. ca. nõne duo paſſe/
Contra res aſſe veneūt ꝛ vnus ex eis nõ cadet ſup terrā ſine pa/
tre veſtro. vbi dı̄t gloſa. magna ē dei prouidētia quā neqꝫ
parua latent. ergo ꝛ minimi motus hoꝝ inferioꝝ ſubdū
2 tur diuine ꝓuidentie ¶ Pterea. Augꝰ. dı̄t tercio ſup geñ.
ad lrām. ſm diuinā prouidentiā videmus celeſtia ſupius
ordinari inferius terreſtria luminaria ſideraqꝫ fulgere dici
noctiſqꝫ vices agitari aquis terrā fundatā interlui atqꝫ
circūlui aereꝫ altius ſupfundi arbuſta ꝛ aīalia cõcipi na/
ſci creſcere ꝛ decreſcere occidere. et quicq̄d aliud in rebꝫ
inferiori naturaliqꝫ motu geritur. ḡ oēs motus inferio
rum corporum ſubdunt̄ diuine ꝓuidentie.

Rño. ¶ Rñ. dı̄m ꝙ cū idē ſit p̄mū p̄nꝰ reꝝ ꝛ vltimꝰ finis. eo
dē mõ aliq̄ ꝓgrediūt̄ a p̄o p̄nō ꝛ ordināt̄ in finē vltiꝰ In
ꝓgreſſu aūt reꝝ a p̄ncipio inuenimꝰ ꝙ ea q̄ ſunt ꝓpinqua
principio eſſe indeficiēs habēt. que vero diſtāt habēt eſſe
corruptibile. vt dı̄ in ſcdo de generatõe. vñ in ordine reꝝ
ad finem illa que ſunt ꝓpinquiſſima fini vltimo indeclina
biliter tenēt ordinem ad finē. que vero remota quādo/
qꝫ ab illo ordine declināt. Eadem aūt ſunt ꝓpinqua ꝛ re
mota diuerſimode. ſcꝫ reſpectu principij ꝛ finis. vñ incor/
ruptibilia. ſicut habēt eſſe indeficiens ita nunq̄ꝫ declinant
in ſuis actibꝫ ab ordine ad finem. ſicut ſunt corpa celeſtia
quoꝝ motus nunq̄ꝫ a curſu naturali exorbitāt. In corru
ptibilibꝫ aūt corporibꝫ multi motus fiunt p̄ter rectū ordi
nē ex defectu nature. vt phs in. xi. metaph. dı̄t ꝙ in ordine
vniuerſi ſubē incorpales ſimilant̄ liberis in domo q̄ ſemp
operant̄ ad bonū domus. ſed corruptibilia corpa ſeruis
et aīalibus in domo quoꝝ actiones frequēter exeunt ab
ordine gubernātis domū. ꝛ ꝓpter hoc etiam Auicēna dı̄t
ꝙ vltra orbē lune non eſt malū. ſed ſolū in his inferioribꝫ
neqꝫ tamē illi actus deficiētes a recto ordine in rebus in/
ferioribus oīno ſunt extra ordinem ꝓuidentie. Simi/
liter eñ aliq̄d ſubeſt ꝓuidentie dupliciter. vno mõ ſicut
ad quod aliq̄d ordinat̄. Alioꝰ ſicut aliq̄d quod ad alterū
ordinatur. In ordine aūt coꝝ que ſunt ad finem oīa in/
termedia ſunt finis ꝛ ad finem. vt dı̄ in ſecūdo phiſi. et in
q̄nto metaph. ꝛ iō q̄cq̄d ē in recto ordine ꝓuidētie cadit
ſub ꝓuidētia. nõ ſolū ſicut ordinatū ad aliud. ſꝫ ſic ad q̄d ali
q̄d ordinat̄. Sꝫ illud q̄d exit a recto ordīe cadit ſub ꝓuidē
tia ſolū ſm ꝙ ad aliud ordinat̄. nõ ſꝫ ꝙ aliq̄d ordinat̄ ad ipꝫ
ſicut actꝰ virtutis gn̄atiue q̄ hō generat hoīem ꝑfectū in na
tura ē ordinatꝰ a deo ad aliq̄d aliud. ſcꝫ ad formā hūanā.
et ad ipm ordinat̄ aliq̄d ſcꝫ vis generātis. ſꝫ actꝰ deficiēs
quo interdū monſtra generant̄ in natura. ordinat̄ quidē
a deo ad aliquā vtilitatem. ſed ad hoc nihil aliud ordina
tur. incidit eñ ex defectu alicuius cauſe. ꝛ reſpectu p̄mi
eſt ꝓuidentia approbatõis. reſpectu aūt ſecūdi eſt proui
dentia cõceſſionis. quos duos modos ꝓuidētie Damaſ
cenus ponit in ſecūdo libro. ¶ Sciēduꝫ tamē ꝙ q̄dam Nota
predictū modū ꝓuidentie retulerūt tm̄ ad ſpecies natura
liū rerū. nõ aūt ad ſingularia niſi inquantū ꝑticipāt in na/
tura cõmuni. qꝛ non ponebant deū cognoſcere ſingularia
dicebāt eñ ꝙ deus taliter naturā alicuius ſpeciei ordina
uit vt ex virtute que ſequitur ſpēm. talis actio ſequi debe
ret. ꝛ ſi aliquādo deficeret ꝙ hoc ad talem vtilitateꝫ or/
dinaret̄ ſicut corruptio vnius ordinat̄ ad generatõem al/
terius. non tamē hanc virtutē particularē ad hunc actuꝫ
particularē ordinauit. neqꝫ hunc particularē defectuꝫ ad
hanc particulareꝫ vtilitatem. Nos aūt deum ꝑfecte co/
gnoſcere oīa ꝑticularia dicimus. ꝛ ideo predictū proui
dentie ordinem in ſingularibus etiam inquantū ſingula
ria ſunt ponimus.

¶ Ad primū ergo dicendū ꝙ ratio illa procedit de ꝓ/ Ad. 1.
uidentia approbationis. ſic eñ nihil ꝓuidetur a deo niſi
quod ab eo aliquo mõ fit. vnde malū quod non eſt a deo
non cadit ſub prouidētia approbatõis. ſꝫ cõceſſionis tm̄
¶ Ad. ij. dı̄cꝫ ꝙ q̄uis ꝯtrarij motꝰ nõ ſint vniꝰ ordīs ſpeal̄. Ad 2
ſꝫ tm̄ vniꝰ ordis gn̄alis. ſicut etiaꝫ diuerſi ordines diuer
ſoꝝ artificiatoꝝ ordinantur in vno ordine ciuitatis vniꝰ
¶ Ad terciū dı̄m ꝙ q̄uis malū ſm ꝙ exit ab agēte pro Ad 3
prie ſit inordinatū ex hoc ꝙ ꝑ ꝑuatõem ordinis definiat̄.
tm̄ nihil ꝓhibet q̄n a ſupiori agēte ordinet̄. ꝛ ſic ſub ꝓuidē
tia cadit ¶ Ad. iiij. dı̄m. ꝙ quilibet prudēs ſuſtinet aliq̄d Ad 4
ꝑuū malū ne impediat̄ magnū bonū. q̄dlibet aūt ꝑticula/
re bonū eſt ꝑuū reſpectu boni alicuiꝰ nature vlīs. nõ poſ
ſet aūt impediri malū q̄d ex aliq̄bꝫ rebꝫ ꝓuenit niſi natura
coꝝ tolleret̄ q̄ tal̄ eſt vt poſſit deficere vl̄ nõ deficere et q̄
alicui ꝑticulari nocumentū infert. ꝛ tm̄ in vniuerſo q̄ndā
pulcritudinē addit. ꝛ iō deus cū ſit prudētiſſimus ſua ꝓ
uidētia nõ ꝓuidet mala. ſꝫ ꝑmittit vnūq̄dqꝫ agere ſm ꝙ
natura eius req̄rit. vt eñ dı̄t Dyo. iiij. ca. de di. no. proui
dētie nõ eſt naturā ꝑdere ſed ſaluare ¶ Ad. v. dı̄m ꝙ ali Ad 5
q̄d bonū ē q̄uis ñ poſſit elici niſi ex aliq̄ malo. ſicut bonū
patientie nõ niſi ex malo ꝑſequutõis elicit̄. ꝛ bonū penitē
tie ex malo culpe. nec hoc impedit infirmitas mali reſpe/
ctu boni. qꝛ huiõi non eliciunt̄ ex malo quaſi ex cauſa ꝑ ſe
ſed ꝑ accidens et materialiter. ¶ Ad ſextū dı̄m ꝙ illud Ad 6
quod producitur oportet ꝙ ſm eſſe ſuū habeat formā ꝓ/
ducentis. qꝛ ꝓductio rei terminat̄ ad eſſe rei. vñ nõ pt eē
malū quod a bono actore productū eſt. ſed ꝓuidentia or
dinat in finem. ordo aūt in finem cõſeq̄tur ad eſſe rei. et iō
nõ eſt impoſſibile aliq̄d malū ordinari a bono in bonū. ſꝫ
impoſſibile eſt aliq̄d bonū a bono ordinari in malū. ſicut

cū bonitas ꝓducentis inducit formā bonitatis in ꝓdu
ctis. ita bonitas ꝓuidentis inducit ordinē ad bonū in ꝓ-
Ad 7 uiſis ¶ Ad ſeptimū dōm. ꝙ effectus accidētes in iſtis in
ferioꝛib⁹ poſſunt cōſiderari dupl'r. vno mō in oꝛdine ad
cauſas ꝓximas. ⁊ ſic multa a caſu eueniūt. Alio mō in oꝛ
dine ad primā cauſam. ⁊ ſic nihil a caſu accidit in mundo
nec tñ ſeqtur ꝙ oīa neceſſario eueniāt. q2 effectus non
ſequunt̄ in neceſſitate ⁊ cōtingentia cauſas ꝑmas ſ; ꝓxi-
Ad 8 mas ¶ Ad octauū dōm. ꝙ illa q̄ ex neceſſitate materie ꝓ
ueniunt cōſequunt̄ naturas oꝛdinatas in finē. ⁊ ſm hoc
ipſa ſub ꝓuidētia etiā cadere poſſunt qđ nō eſſet ſi oīa
Ad 9 ex neceſſitate materie cōtingerēt. ¶ Ad nonum dōm. ꝙ
malū eſt contrariū bono. nullū aūt cōtrariū ꝑ ſe inducit
in ſuū contrariū. ſed oē cōtrariū inducit ꝯtrariū ſibi ad
ſibi ſimile. ſicut calidū nō inducit rē aliquā in frigiditatē
niſi ꝑ accñs. ſed magis frigidū ꝑ calidū ad caliditatē redu
citur. ſimilit' ⁊ nullus bonus oꝛdinat aliqđ in malū ſ; po
Ad 10 tius oꝛdinat in bonū ¶ Ad. x. dōm. ꝙ facere malū vt ex
dictis patet nullo mō bonis ꝯpetit. vñ facere malū ꝓpter
bonū in hoīe repꝛehenſibile eſt. nec deo pt̄ attribui. ſ; oꝛ
dinare malū in bonū hoc nō cōtrariat̄ bonitati. ⁊ iō ꝑmit
tere malū ꝓpter aliqđ bonū inde eliciendū deo attribuit̄

Quinto queritur. vtrū

1. humani actus ꝓuidentia regant̄. Et videt̄ ꝙ
non. quia vt dt̄ Damaſ. in ſcđo libro. que in nobis ſunt
non ꝓuidentie ſunt. ſed noſtri libe. arbi. ſed actus huma-
ni dicunt̄ qui ſunt in nobis. ergo ipſi nō cadunt ſub diui
2 na ꝓuidentia. ¶ Prete. Eoꝝ que ſub ꝓuidentia cadunt
quāto aliqua ſunt nobilioꝛa. tāto dignioꝛi mō ꝓuidentur
ſed homo eſt nobilioꝛ inſenſibilib⁹ creaturis que ſemꝑ cur-
ſum ſuū tenent nec excidunt a recto oꝛdine. niſi raro. ho-
minū aūt actus frequēter a recto oꝛdine deueniant. ergo hu
3. mani actus diuina ꝓuidentia non regūtur ¶ Pre. Ma
lum culpe eſt maxime odibile deo. ſed nullus prudens il-
lud qđ maxime ei diſplicet ꝑmittit propter aliquid aliud
quia ſic abſentia illius alterius ei diſpliceret. ergo cum deus
ꝑmittit in humanis actibus mala culpe accidere. videt̄
ꝙ humani actus ꝓuidentia eius nō regantur. ¶ Prete.
4. Illud qđ dimittitur ſibi nō gubernatur. ſed deus dimit-
tit hominē in manu cōſilij ſui. vt dt̄ eccleſiaſtici ſcđo. ergo hu
5. mani act⁹ ꝓuidentia nō regūtur ¶ Pre. Eccleſiaſtes ix.
dicit̄. vidi neq; velociū eſſe curſum neq; foꝛtiū bellum. ſed
tempus caſumq; in oībus. ⁊ loquitur de actibus huma
nis. ergo videt̄ ꝙ humani actus caſu agitentur ⁊ nō gu-
6 bernētur ꝓuidentia ¶ Pre. In his que ꝓuidentia regū
tur. diuerſa diuerſis attribuunt̄. ſed in reb⁹ humanis ea-
dem bonis ⁊ malis eueniunt Eccleſiaſtes nono. vniuer-
ſa eque veniunt iuſto ⁊ impio. bono ⁊ malo. ergo res hu-
mane prouidētia non reguntur

Cōtra ¶ Sed cōtra Math. x. dt̄. veſtri aūt capilli oēs nu
merati ſunt. ergo ⁊ minima in humanis actib⁹ diuina proui
dentia oꝛdinant̄ ¶ Pre. Punire ⁊ ꝑmiare ⁊ ꝑcepta dare
ſunt ꝓuidentie actus. q2 ꝑ huiōi quilibet ꝓuiſoꝛ ſuos ſub-
ditos gubernat. ſed deus hec oīa circa humanos actus
agit. ergo humani actus diuine ꝓuidētie ſubdūtur.

Rñ° ¶ Rñ°. dđm. ꝙ ſicut dictū eſt ꝙ quāto aliqđ eſt ꝓpin-
quius ꝑmo ꝑncipio tanto nobilius ſub oꝛdine ꝓuidentie
collocat̄. inter oīa vero alia ſpūales ſube magis primo
ꝑncipio appꝛopinquāt. vñ ⁊ eius imagine inſignite dicun
tur. ⁊ iō a diuina ꝓuidētia nō ſolū cōſequunt̄ ꝙ ſint ꝓuiſa
ſed etiā ꝙ ꝓuideant. ⁊ hec eſt cā quare ꝑdicte ſube habēt
ſuoꝝ actuū electionē. nō aūt cetere creature q̄ ſunt ꝓuiſe
tm̄. ⁊ nō ſunt ꝓuidētes. ꝓuidētia aūt cū reſpiciat oꝛdinē
in finē opꝫ ꝙ fiat ſm reſpectus finis. ⁊ q2 ꝑmus prouī-
dens ipſemet eſt ſue ꝓuidentie finis h; regulā ꝓuidentie
ſibi coniunctā. vñ impoſſibile eſt vt ex ꝑte ipius aliqs de-
fectus incidere poſſit in prouiſis ab ipo. et ſic nō eſt defe-
ctus in ipis niſi ex ꝑte ꝓuiſoꝝ. Sed creature qbus pro-
uidētia eſt cōicata nō ſunt fines ſue ꝓuidentie. ſed in aliū
finē oꝛdinant̄. ſ. deū. vñ oꝛdinant̄ ſm ꝙ rectitudinē ſue pro
uidētie ex regula diuina ſoꝛtiunt̄. ⁊ inde ē ꝙ in eoꝝ ꝓuidē
tia accidere pt̄ defectus nō tantū ex ꝑte prouiſoꝝ. ſ; etiā
ex ꝑte ꝓuidētie. ſm tamē ꝙ aliq creatura magis inheret
ꝑmo ꝑ ſe ꝓuidenti ſm hoc firmioꝛē rectitudinē h; oꝛdo ꝓ
uidentie ipius. q2 igit̄ huiōi creature deficere pñt in ſuis
actib⁹ ⁊ ipe ſunt cauſe ſuoꝝ actuū. Inde eſt ꝙ eoꝝ defect⁹
rōem culpe habēt qđ nō erit de defectib⁹ aliaꝝ creatura-
rū. q2 vero huiōi ſpūales creature incoꝛruptibiles ſunt
etiā ſm indiuidua etiā eoꝝ indiuidua ſunt ꝓpter ſe prouī
ſa. ⁊ ideo defectus qui in eis cōtingunt oꝛdinant̄ in penā
vel premiū ſm ꝙ eis cōpetit. nō aūt ſolum ſm ꝙ ad alia
oꝛdinant̄. ⁊ inter has creaturas eſt homo. q2 eius foꝛma
ſ. anima eſt ſpūalis creatura. a qua eſt radix humanoꝝ
actuū ⁊ a qua coꝛpus hominis oꝛdinē ad immoꝛtalitatem
habet. ⁊ iō humani actus ſub diuina prouidētia cadunt
hoc mō. ꝙ etiā ipſi ꝓuiſoꝛes ſūt ſuoꝝ actuū. ⁊ eoꝝ defect⁹
oꝛdinant̄ ſm ꝙ cōpetit eiſdē. nō ſolū vt ꝙ ꝯpetit alijs. ſicut
pctm̄ hoīs oꝛdinat̄ a deo in bonū eius vt cū poſt pctm̄
reſurgēs humilioꝛ reddatur. vl' ſaltem in bonū qđ in ipo
fit qa per diuinā iuſticiā pro peccato punitur. ſed defect⁹
in creaturis inſenſibilib⁹ cōtingentes ſolū oꝛdinant̄ in id
quod competit alijs. ſicut coꝛruptio huius ignis in gene
ratione illius aeris. ⁊ ideo ad deſignandū hunc ſpecialē
prouidentie modū quo deus actus humanos gubernat.
dicit̄ Sapiētie. xij. cū reuerentia diſponis nos.

¶ Ad pꝛimū ergo dđm ꝙ verbū Damaſce. non eſt in Ad. 1.
telligendū hoc modo ꝙ oīa ea que ſunt in nobis. id eſt
in electione noſtra a diuina prouidētia excludant̄. ſed qa
non ſunt per diuinā prouidentiā ita determinata ad vnū
ſicut ea que libertatem arbitrij nō habent ¶ Ad ſecūdū
dđm. ꝙ res naturales inſenſibiles prouidētur ſolū a deo Ad 2
et ideo ibi non poteſt accidere defectus ex parte prouidē-
tis. ſed ſolumnō ex parte prouiſoꝝ. Humani aūt actus
poſſunt habere defectū ex parte prouidētie humane. ⁊ iō
plures defectus et inoꝛdinationes inueniūtur in huma-
nis actibus q̄ in naturalib⁹ actibus. ⁊ tamen hoc ꝙ ho-
mo habet prouidentiā ſuorum actuū ad nobilitatem ei⁹
pertinet. vnde multiplicitas defectuū nō impedit quin
homo melioꝛē gradū ſub diuina prouidentia teneat.
¶ Ad terciū dicendū ꝙ deus plus amat quod eſt magis Ad 3
bonū. ⁊ ideo magis vult ꝑſentiam magis boni q̄ abſen-
tiā minus mali. quia abſentia mali quoddā bonum eſt.
Et ideo ad hoc ꝙ aliqua bona maioꝛa eliciant̄ permittit
alios in mala culpe cadere que maxime ſm genus ſunt
ei odibilia. q̄uis vnum eorum ſit ei magis odibile alio.
vnde ad medicinā vnius ꝑmittit quādoq; cadere in ali-
ud. ¶ Ad quartū dicendū. ꝙ deus dimiſit hominē in ma
nu conſilij ſui inquantū conſtituit eum proprioꝝ actuum Ad 4
prouiſoꝛem. ſed tamen prouidentia hominis de ſuis acti
bus non excludit diuinam prouidentiam de eiſdem. ſi-
cut nec virtutes actiue creaturarum excludunt virtutē
diuinā actiuā. ¶ Ad quintū dicendū. ꝙ q̄uis multa in Ad 5

humanis actibus caſu eueniant. ſi cõſiderent̃ inferiores cauſe. nihil m̃ euenit caſu ſi cõſideret̃ diuina prouidentia que oĩbus ꝑeminet. hoc aũt ꝙ tam multa in humanis accidunt quoꝝ cõtraria deberẽt accidere vt videt̃ cõſideratis inferioribꝫ cauſis oñdit. ꝙ hũani actus diuina prouidentia gubernant̃ ex qua cõtingit ꝙ frequẽter potentiores ſuccũbant. oſtendit̃ eñ per hoc ꝙ victor magis eſt ex diuina ꝓuidentia ꝗ̃ ex humana virtute. ⁊ ſilr̃ eſt de alijs

Ad 6 ¶ Ad ſextũ dõm ꝙ q̃uis videatur nobis ꝙ oĩa eq̃liter bonis ⁊ malis accidãt ex hoc ꝙ neſcimus qua de cã diuina ꝓuidentia ſingula diſpẽſet. nõ eſt tñ dubiũ q̃n in omnibus bonis et malis q̃ eueniũt ſiue bonis ſiue malis ſit recta rõ ſcḋm quã diuina ꝓuidentia oĩa ordinat. et quia eam ignoramus videt̃ nobis ꝙ inordinate ⁊ irratõnabiliter eueniant. ſicut ſi aliq̃s intraret officinã fabri videret̃ ei ꝙ inſtrumẽta fabrilia eſſent inutiliter multiplicata ſi neſciret rõnem vtendi vnoquoq̃ꝫ. quoꝝ tamẽ multitudo ex cauſa rõnabili apparet ei qui virtutẽ artis intuetur

Exto querit̃. vtrum

aĩalia bruta ⁊ coꝝ actus diuine ꝓuidẽtie ſubdant̃. Et videt̃ ꝙ nõ. q2 i. Corin. ix. nõ eſt deo cura de bobus. ꝗ̃ neq̃ꝫ de alijs brutis eadem rõne. ¶ Prete. Abachuc pⁱmo dr̃. nunq̇d facies hoĩs quaſi piſces maris. ⁊ ſtꝫ verba ꝓphete cõquerentis de ꝑturbatione ordinis q̃ videtur in humanis actibꝫ accidere. ꝗ̃ videt̃ ꝙ actus irratõnalium creaturaꝝ dei ꝓuidentia nõ gubernent̃. ¶ Pre. Si homo ſine culpa puniret̃ ⁊ pena in eius bonũ non cederet nõ videret̃ ꝙ res humane ꝓuidentia gubernantur ſed in brutis aĩalibus non eſt culpa neq̃ꝫ hoc ꝙ q̃ñq̃ꝫ occidant̃ in coꝝ bonũ ordinat̃. quia nullũ eſt eis premiuꝫ poſt morẽ. ꝗ̃ coꝝ vita ꝓuidentia nõ regitur ¶ Pre. Nihil regitur diuina prouidẽtia niſi quod ordinat̃ ad finẽ quẽ ipſe intẽdit qui nõ eſt aliud ꝗ̃ ipſe deus. ſed bruta non poſſunt venire ad ꝑticipationẽ dei cũ nõ ſint capacia beatitudinis. ꝗ̃ videt̃ ꝙ diuina ꝓuidentia nõ gubernent̃

(margin: j, 2, 3, 4)

Contra ¶ Sed cõtra eſt qḋ dr̃ Math. x. ꝙ vnus ex paſſeribꝫ nõ cadit in terra ſine patre celeſti. ¶ Pre. Bruta animalia ſunt digniora ſenſibilibꝫ creaturis. ſed alie creature cadunt ſub diuina prouidẽtia ⁊ etiam oĩes actus ipſaruꝫ. ergo ⁊ multo magis bruta

Rñſ°. Primus error ¶ Rñſ°. dõm ꝙ circa hoc duplex fuit error Quidã eñ dixerunt ꝙ aĩalia bruta nõ gubernant̃ prouidẽtia niſi inquantũ ꝑticipant naturã ſpẽi que eſt a deo ꝓuiſa ⁊ ordinata. ⁊ ad hunc ꝓuidentie modũ referunt̃ oĩa que in ſacra ſcriptura inueniunt̃ que vident̃ importare ꝓuidentiã dei circa bruta ſcḋm illud. q̃ dat iumẽtis eſcaꝫ ipſoꝝ ⁊c̃. Et iterũ catuli leonũ rugiẽtes ⁊c̃, ⁊ multa hm̃õi

Reprobatio Sed cõtra hic error maximã imꝑfectionẽ deo attribuit non eñ pt̃ eſſe vt ſciat ſingulares actus brutoꝝ aĩaliũ. ⁊ eos nõ ordinet cum ſit ſumme bonus. et bonitatẽ ſuam ꝑ hoc in oĩa diffundẽs. vnde ꝑdictus error derogat diuine ſciẽ ſubtrahẽs ei cognitionẽ vel diuine bonitati ſubtrahẽs ei ordinationẽ particulariũ inquantũ ſunt ꝑticularia.

Secundus error Alij dixerũt ꝙ brutoꝝ actus ſub ꝓuidentia cadũt eodem mõ ſicut actus rõnaliũ. vt ſcꝫ nulluꝫ malũ in eis accidere patiat̃ quin ordinet in bonũ ipſoꝝ.

Reprobatiõ Sed hoc etiã longe ẽ a rõne. nõ eñ debet̃ pena vel premiũ niſi ei q̃ habet liberuꝫ arbitriũ

Tercia opinio et vera Et ideo dõm ꝙ bruta ⁊ omẽs eoꝝ actus cadũt etiã in ſingulari ſub diuina ꝓuidentia. non tamen eo mõ quo hoĩes ⁊ coꝝ actus. quia de hominibꝫ etiã in ſingulari eſt ꝓuidentia ꝓpter ſe. ſed ſingularia brutoꝝ non prouidẽtur niſi ꝓpter aliud. ſicut ⁊ de alijs creaturis corporalibꝫ dictũ eſt. ⁊ iõ malũ qḋ in bruto accidit non ordinatur in bonũ eius. ſed in bonũ alterius. ſicut mors aſini ordinat̃ in bonũ leonis vel lupi. ſed occiſio hominis q̃ a leone occidit̃ nõ ſolũ ad hoc ordinat̃. ſed ꝑncipalius ad penã eius vel augmentũ meriti qḋ ꝑ patientiã creſcit.

Ad. j. ¶ Ad primũ ꝗ̃ dõm. ꝙ nõ intẽdit ap̃lus vlterius a cura diuina bruta amouere. ſed q2 deus non hoc mõ curat de brutis ꝙ ꝓpter ipſa bruta det hoĩ legẽ. vt ſcꝫ eis benefaciat vel ab occiſione coꝝ abſtineat. q2 bruta in vſuꝫ hominũ facta ſunt vñ nõ ſunt ꝓpter ſe ꝓuiſa. ſed ꝓpter hominẽ

Ad 2 ¶ Ad ſcḋm dõm. ꝙ in piſcibꝫ ⁊ in brutis aĩalibus deus hoc ordinauit vt potẽtiori infirmiora ſubijciant̃ abſq̃ꝫ alicuius demeriti vel meriti cõſideratione. ſed ſolũmodo ad cõſeruationẽ boni nature. ⁊ iõ admirat̃ ꝓpheta ſi hoc mõ etiã res humane gubernẽtur qḋ eſt inconueniens.

Ad 3 ¶ Ad terciũ dõm. ꝙ in rebꝫ humanis alius ordo ꝓuidentie requirit̃ ꝗ̃ in brutis. vñ ſi ille ordo ſolũ quo bruta ordinãtur in rebus humanis eſſet. res humane improuiſe viderent̃. ſed m̃ ordo ille ſufficit ad ꝓuidentiaꝫ brutoꝝ.

Ad 4 ¶ Ad quartũ dõm. ꝙ oĩm creaturaꝝ ipſe deus eſt finis. ſꝫ diuerſimode. quarundã eñ creaturarum dr̃ eſſe finis inquantũ creature ꝑticipant aliq̇d de dei ſimilitudine. ⁊ hoc eſt cõmune oĩbus creaturis. quarundã eñ eſt finis hoc mõ ꝙ ipſe creature ꝑtingunt ad ipm̃ deũ ꝑ ſuaꝫ opationẽ. ⁊ hoc eſt ſolũ creaturaꝝ rõnabiliũ q̃ poſſunt ipm̃ deũ cognoſcere ⁊ amare. in quo coꝝ beatitudo cõſiſtit

Eptimo querit̃. vtꝝ

peccatores diuina ꝓuidentia regant̃. Et videt̃ ꝙ non. q2 illud qḋ ſibi relinq̇tur non gubernat̃ ab alio. ſed mali ſibi relinquunt̃ Pſalmiſta. dimiſit eos ſcḋm deſideria cordis coꝝ ⁊c̃. ꝗ̃ mali ꝑ ꝓuidentiã nõ gubernãtur ¶ Preterea. Ad ꝓuidentiã qua deus homĩes gubernat ꝑtinet ꝙ eis cuſtodiã angeloꝝ adhibeat. ſed angeli cuſtodiẽtes homĩes q̃ñq̃ꝫ relinquũt. ex quoꝝ voce dr̃ Hiere. vi. curauimus babilonẽ. ⁊ nõ eſt curata. derelinquamus ꝗ̃ eam. ergo ⁊ mali diuina ꝓuidentia nõ gubernantur. ¶ Prete. Quod dat̃ bonis in premiũ nõ cõuenit malis. ſed hoc bonis in premiũ repromittit̃ ꝙ a deo gubernẽtur. Pſalmiſta oculi dñi ſuꝑ iuſtos.

(margin: j, 2, 3)

Contra Sed cõtra. nullus punit iuſte eos qui nõ ſunt de ſuo regimĩe. ſed deus iuſte punit malos ꝓ his in quibꝫ peccãt. ꝗ̃ ipſi eius regimini ſubduntur

Rñſ°. ¶ Rñſ°. dõm ꝙ diuina ꝓuidẽtia ſe extẽdit ad hoĩes dupl̃r. vno° inq̃ꝫtũ ipſi ꝓuident̃. alio° inq̃ꝫtuꝫ ipi ꝓuidẽtes ſunt. ex h̃ aũt ꝙ ꝓuidendo deficiũt vel rectitudinẽ ſeruãt boni vł mali dicũt̃. ex h̃ aũt ꝙ ꝓuident̃ a deo eis bona vel mala ꝑſtant̃, ⁊ ſcḋm ꝙ ipſi diuerſimode habẽt ſe in ꝓuidẽdo diuerſimode ꝓuidetur eis a deo. ſi eñ rectũ ordinem ſeruant in ꝓuidendo. ⁊ in eis diuina ꝓuidentia ordinem ſeruat congruũ humane dignitati. vt ſcꝫ eis nihil eueniat qḋ in coꝝ bonũ nõ cedat. ⁊ ꝙ oĩa que eis ꝓueniunt eos in bonũ ꝓmoueant. ſcḋm illud qḋ dr̃ Roma. viij. diligentibus deũ oĩa coopant̃ in bonũ. Si aũt ꝓuidendo ordinem nõ ſeruẽt q̃ cõgruit ratõnali creature. ſed ꝓuideant ſcḋm modũ brutoꝝ animaliũ ⁊ diuina ꝓuidentia de eis ordinabit ſcḋm ordinẽ qui brutis cõpetit. vt ſcꝫ ea q̃ in eis vł bona vel mala ſunt nõ ordinent̃ in eorum bonũ ꝓpium ſed in bonũ alioꝝ. ſcḋm ꝙ in pſal° dr̃. hõ cũ honore eſſet nõ intel. ⁊c̃. Ex hoc pꝫ ꝙ altiori mõ diuina ꝓuidentia guber-

nat bonos ꝙ malos. mali enī dum ab vno ordine prouiꝭ
dentie exeūt. vt ſcʒ dei volūtatem nō faciant. in aliū in orꝭ
dinem dilabūtur. vt ſcʒ de eis diuina volūtas fiat. ſed boꝭ
Ad .1. ni ꝙ̄tum ad vtrūqꝫ ſunt in recto ordine ꝓuidentie
¶ Ad pmū ergo dōm. ꝙ ſm hoc dicitꝰ deus derelinꝭ
quere malos. nō ꝙ oīno ab eius prouidentia ſint alieni. ſʒ
Ad .2. qꝛ eorum actus nō ordinat in eoꝝ promotōem. ⁊ p̄cipue
ꝙ̄tum ad reprobos. ¶ Ad ſecūdū dōm. ꝙ angeli qui ſtꝫ
deputati hominibꝫ ad cuſtodiam nunqꝫ totaliter homiꝭ
nem dimittūt. ſed dicūtur dimittere inꝙ̄tuʒ ex iuſto dei
Ad .3. iudicio pmittūt eum cadere in culpam ⁊ penam ¶ Ad
terciū dōm. ꝙ ſpēalis modus ꝓuidentie repromittitꝰ boꝭ
nis in premiū. ⁊ hoc nō ꝯpetit malis. vt dictū eſt.

Octauo queritꝰ. vtruʒ

tota corporalis creatura gubernetur diuina ꝓ
1 uidentia mediāte angelica creatura. Et videtur ꝙ non
qꝛ Job. xxxiiij. dr. quē ꝯſtituit aliū ſup terraʒ. aut quē
poſuit ſup orbem quem fabricatus eſt. Super quo dicit
Gregorius. mūdū quippe p ſemetipſum regit qui per ſeꝭ
ipſum fabricatus eſt vel ꝯdidit. ergo deus nō gubernat
corporalem creaturā mediāte ſpūali ¶ Pre. Dama. dr
2 in .ij. libro. ꝙ nō eſt conueniens aliū eſſe factoreʒ ⁊ guber
natorem. ſed ſolus deus eſt factor corporaliū creaturarū
immediate. ergo ⁊ ipſe corporales creaturas ſine medio
3 gubernat ¶ Pre. Hugo de ſctō vic. dr in libro de ſacra.
ꝙ diuina ꝓuidentia eſt eius predeſtinatio que eſt ſumma
ſapientia ⁊ ſumma bonitas. ſed ſummū bonum ſine ſumꝭ
ma ſapientia nulli creature ꝯmunicatur. ergo nec prouiꝭ
dentia. non ergo mediantibꝫ creaturis ſpūalibꝫ ꝓuidet
4 corporalibꝫ ¶ Pre. Sedm hoc corporales creature reꝭ
gūtur ꝓuidentia ꝙ ordinantur in finem. ſed corpora ordi
nantur in finem p ſuas naturales operationes que cōſe
quūtur naturas determinatas ipſorū. cuʒ igitꝰ a ſpūalibꝫ
creaturis nō ſint nature determinate naturaliū corporuʒ
ſed a deo immediate. videtꝰ ꝙ nō regantꝰ mediātibꝫ ſubſtā
5 tijs ſpūalibꝫ. ¶ Pre. Augꝰ ſup gene. ad litterā. viij. diꝭ
ſtinguit duplicē operationem ꝓuidentie. quarū vna eſt na
turalis. altera volūtaria. Et dr ꝙ naturalis eſt q̄ lignis
et herbis dat incrementū. Volūtaria vero eſt que eſt per
angeloꝝ ⁊ hominū opera. Et ſic patʒ ꝙ oīa corpora na
turalis ꝓuidentie operatōe regātur. nō aūt gubernātur
mediātibꝫ angelis. quia ſic eſſet ꝓuidentia volūtaria.
6 ¶ Pre. Illud qd attribuitꝰ alicui rōne ſue dignitatis nō
ꝯuenit ei ꝙ ſimilem dignitatē nō habet. ſicut dr Hieroni
mus. Magna eſt dignitas animaꝝ vt vnaqueqꝫ habeat
angelū ad ſui cuſtodiam deputatū. Hec aūt dignitas in
corporalibꝫ creaturis nō inuenitꝰ. ergo nō ſunt ꝯmiſſe pro
uidentie ⁊ ordinatiōi angeloꝝ. ¶ Pre. Horum corpoꭗ
7 raliū effectus ⁊ debiti curſus frequenter impediuntur
ſed hoc nō eſſet ſi mediātibꝫ angelis gubernarentꝰ. qꝛ aut
defectus illi acciderent eis volentibꝫ. qd eſſe non poteſt
cum eſſent ad ꝯtrarium cōſtituti. ſcʒ ad gubernandū na
turas in ſuo debito ordine. Aut accidit eis nolentibꝫ. qd
iterum eſſe nō poteſt. qꝛ ſic beati nō eſſent ſi aliquid eis no
lentibꝫ accideret ¶ Pre. Quāto aliqua creatura eſt noꭗ
8 bilior tanto habet pfectiorem effectum. cauſe aūt inferioꭗ
res tales effectus ꝓducūt ꝙ poſſunt ꝯſeruari in eſſe. etiā
remota operatōe cauſe producētis. ſicut cultellus remoꭗ
ta operatōe fabri. ergo multo fortius effectus diuini p ſe
ipſos ſubſiſtere poſſunt abſqꝫ alterius cauſe ꝓducentis

gubernatione. ⁊ ideo nō indigent p angelos gubernari
¶ Pre. Diuina bonitas ad ſuam manifeſtatiōem totū 9
ꝯdidit vniuerſum. ſm illud ꝓuerb. xvi. vniuerſa ꝓpter ſe
ipſum operatus eſt dn̄s. Magis aūt manifeſtatꝰ diuina
bonitas vt Augꝰ. dr. in diuerſitate naturarum ꝙ in nu
meroſitate eatū que eandem naturā habent. propter hoc
etiā nō fecit oēs creaturas rōnales ⁊ p ſe exiſtētes. ſed
quaſdā rōnales ⁊ quaſdaʒ p ſe. et alias exiſtentes in alio
ſicut accīntia. ergo videtꝰ ꝙ ad maiorē ſui manifeſtatiōem
nō ſolū ꝯdiderit creaturas que indigent alio regimine. ſʒ
etiā aliquas que nullo regimine indigent. ⁊ ſic idem qd p
us ¶ Pre. Duplex eſt creature actus. ſcʒ pmus ⁊ ſecūꭗ 10
dus. Primus aūt eſt forma ⁊ eſſe. qd pmo forma dat. q̄ꝛ
forma dr pmo pmus. ⁊ eſſe ſecūdo pmus. Secūdus aūt
eſt opatio. ſed res corporales ſm actū pmū ſunt imediaꭗ
te a deo. ergo ⁊ actus ſecūdi immediate cauſantꝰ a deo. ſʒ
nullus gubernat aliquem niſi inꙗ̄tum eſt cā operationis
eius aliquo modo. ergo hmōi corporalia nō gubernātur
mediantibꝫ ſpiritibꝫ ¶ Pre. Duplex eſt modus guberꭗ
nationis. Unus p influentiā luminis ſiue cognitōis. ſicut .11.
magiſter regit ſcholas ⁊ rector ciuitatem. Alius p influꭗ
entiam motus. ſicut gubernator nauem. ſed ſpūales creaꭗ
ture nō gubernāt corporales creaturas p influentiā lumi
nis ſiue cognitōis. qꝛ hec corpa nō luminis ſtꝫ receptiua
ſiue cognitōis. Silr nec p influentiā motus. qꝛ mouēs
oportʒ eſſe ꝯiūctum mobili. vt probatꝰ in. vij. phy. ſubſtā
tie aūt ſpūales his corporibꝫ nō ſunt ꝯiūcte. ergo nec eis
mediantibꝫ gubernātur ¶ Pre. Sʒ Augꝰ. deꝰ mūꭗ 12
dum ſimul creauit ſm omnes partes ſuas pfectuʒ. vt in
hoc oſtendatꝰ magis eius potentia. ſed ſimiliter etiā maꭗ
gis ꝯmendabilis eſſe oſtenderetꝰ eius ꝓuidentia ſi omnia
immediate gubernaret. ergo nō gubernat corporalia me
diantibꝫ ſpūalibꝫ ¶ Pre. Boe. in. iij. libro de ꝯſola. deꝰ 13
p ſe ſolum cūcta diſponit. nō ergo corporalia diſponūtur
p ſpiritualia ¶ Sed ꝯtra eſt qd Gregorius dr in. iiij. Cōtra
dyal. in hoc mūdo viſibili nihil niſi p creaturam inuiſibiꭗ
lem diſponi poteſt ¶ Pre. Augꝰ. dr in tercio de tri. oīa
corporalia quodā ordine p ſpūm vite regūtur ¶ Prete.
Augꝰ. in libro lxxxiij. q. dr ꝙ deus q̄dam facit p ſeipm.
ſicut illuminare aīas. ⁊ beatificare eas. alia p ſeruienteʒ ſi
bi creaturā integerrimis legibꝫ ꝓ meritis ordinatā vſqꝫ
ad paſſerum adminiſtratōem ⁊ vſqꝫ ad feni odorē. ⁊ vſqꝫ
ad numerū capilloꝝ noſtroꝝ diuina ꝓuidentia ꝓcedere.
Sed creatura deo adminiſtrans integerrimis legibꝫ orꭗ
dinata eſt creatura angelica. ergo deus per eaʒ gubernat
corporalia ¶ Pre. Numeri. xxij. ſup illud. balaā ſurrexit
mane ⁊c. dr Origen̄. in glo. Opus eſt mūdo angelis qui
ſup beſtias ſunt ⁊ p̄ſunt aīaliū natiuitati virgultoꝝ plā
tarūqꝫ ⁊ ceteroꝝ incrementis ⁊ nutrimentis ¶ Prete.
Hugo de ſctō vic. dr ꝙ miniſterio angeloꝝ nō ſolū vita
humana regitꝰ. ſed etiā ea que ad vitam hominū ordinan
tur. ſed oīa corpalia ſunt ad hoiem ordinata. ergo oīa gu
bernātur mediātibꝫ angelis ¶ Pre. In oībꝫ coordinatꝭ
ad inuicem pma agūt in poſteriora. ſed non ecōuerſo. ſed
ſubſtātie ſpūales ſunt potes corporalibꝫ. vt pote pmo pn
cipio ꝓpinquiores. ꝙ p actōes ſpūaliū gubernātur corpoꭗ
rales ⁊ nō ecōuerſo. ¶ Pre. Hō dr minor mūdus. qꝛ aīa
hoīs nō regit corpus humanū quo deus vniuerſum. in q̄
etiā aīa pre angelis eſt ad imaginē dei. ſed aīa noſtra corꭗ
pus gubernat mediātibꝫ quibuſdā ſpiritibꝫ qui ſtꝫ qdem
ſpūales reſpectu corporis. ſed ſunt corpales reſpectu aīe.
ergo ⁊ deus regit creaturas corporales mediātibꝫ ſpūaꭗ

libꝰ. ¶ Pꝛe. Aīa noſtra quaſdā opatõnes imediate exer-
cet. ſicut intelligere ꝛ velle. quaſdā ꝟo mediātibꝰ corpo-
reis inſtrumētis. ſicut opatões aīe ſenſibilis ꝛ vegetabi-
lis. et deus quaſdā opatões exercet īmediate. ſicut beati
ficare aīas. ꝛ illa q̄ agit in ſubſtātijs ſupremis. ḡ aliq̄ opa
tiones eius erūt infimis ſubſtātijs mediantibꝰ ſupmis.
¶ Pꝛe. Pꝛima cā nō aufert opationem ſuā a ſcđa. ſꝫ foꝛ
tificat eam. vt pꝫ ex hoc qđ in libꝛo de cauſis đr. ſed ſi de-
us omnia īmediate gubernaret tūc ſecūde cauſe nullā ope
rationem habere pñt. ergo deus gubernat inferioꝛa p ſu-
perioꝛa. ¶ Pꝛe. In vniuerſo eſt aliqđ rectū non regens
ſcꝫ vltima corpoꝝ. aliqđ etiam nō rectū ſꝫ regens. ſcꝫ deꝰ
ergo aliqđ eſt regens ꝛ rectū qđ eſt mediuꝫ inter vtraqꝫ.
ergo deus mediātibꝰ creaturis ſupioꝛibꝰ regit inferioꝛes
R̃ſo ¶ Rñſio dđm. q cū pductiōis rerū in eſſe eſt diuina
bonitas. vt Dyo. ꝛ Augꝰ. dicūt. Voluit eñ deus pfe-
ctionē ſue bonitatis ſm q poſſibile erat creature cōica-
re Diuina aūt bonitas duplicem hꝫ pfectōem. vnā ſm ſe
put ſcꝫ oēm pfectōem ſupeminenter in ſe ꝯtinet. Aliam
put influit vires ſm ſcꝫ q eſt cā rerū. Deus igiꝰ voluit
vt vtraqꝫ creature cōicaret. vt ſcꝫ res creata nō ſolū a di-
uina bonitate haberet q eſſet ꝛ bona eēꝫ. ſed etiā q alijs
eſſe ꝛ bonitatē largiret. Sicut etiā ſol p diffuſionē radio
rū ſuoꝝ nō ſoluꝫ facit corpa illuminata ſed etiā illuminā-
tia. hoc rñ ordine ſeruato. vt illa que magis ſunt ſoli cō-
foꝛmia plus de lumine recipiant. ac p hoc nō ſolū ſufficē-
rent ſibi. ſed ad influenduꝫ alijs. Vñ ꝛ in ordine vniuerſo
creature ſupioꝛes ex influentia diuine bonitatis hñt non
ſolum q in ſeipſis bone ſint. ſed etiam q ſint cā bonitatis
alioꝝ. q̄ extremū modū participationis diuine bonitatis
habēt. quam ſcꝫ participāt ad hoc ſolū vt ſint. non vt alia
cauſent. Et inde eſt q ſemp agens eſt nobilius patiente
vt Augꝰ. đr ꝛ phs. Inter ſupioꝛes aūt creaturas maxi-
me pꝛopinque ſꝫ deo creature rōnales. que ad dei ſilitudi-
nē ſunt. viuūt. ꝛ intelligūt Vñ eis nō ſolū a diuina boni
tate ꝯfertur vt ſup alia influant. ſed etiā vt eūdē moduꝫ
influendi recipiant quo influit deus. ſcꝫ p volūtatem. et
nō p neceſſitatē nature. vñ oēs inferioꝛes creaturas gu-
bernat ꝛ p creaturas ſpūales ꝛ p corpales creaturas di-
gnioꝛes. Sed per creaturas corpales hoc mō pуidet q
eas nō facit pуidentes ſed agentes tm̄. Per ſpūales aūt
hoc mō pуidet. q eas pуidētes facit Sꝫ in creaturis ra
tionalibus oꝛdo inuenitur. vltimum eñ gradum in eis
rōnales anime tenent ꝛ earum lumen eſt obumbꝛatū re-
ſpectu luminis qđ eſt in angelis. vnde ꝛ particularem co
gnitionem habent. vt dicit Dyoni. Et inde eſt q earū pуo-
uidentia coartat ad pauca ſcꝫ ad res humanas. ꝛ ad ea q̄
in vſum humane vite venire poſſunt. Sed prouidentia
angeloꝝ vniuerſalis eſt. ꝛ extenditur ſuper oēs creatu
ras corpoꝛales. ꝛ ideo taꝫ a ſanctis q̄ꝫ a phis dicit q om-
nia corpoꝛa mediantibꝰ angelis a diuina prouidentia re-
gūtur vel gubernant. In hoc tamē opoꝛtꝫ nos a phis dif
ferre. q q̄dam eoꝝ poſuūt pуidentia angeloꝝ nō ſolum
ad miniſtrari coꝛpoꝛa ſed etiaꝫ creata eſſe. qđ eſt a fide ali
enū. Unde opoꝛtꝫ ponere ſm ſententias ſanctoꝝ. q ad-
miniſtrent mediantibꝰ angelis hmōi coꝛpoꝛa per viā mo
tus tm̄. ſcꝫ inq̄ꝫtum mouent ſuperioꝛa coꝛpoꝛa. ex quoꝛū
motibꝰ cauſantur motus inferioꝝ coꝛpoꝛū
¶ Ad pꝛimū ergo dđm. q dictio excluſiua nō excludit
Ad 1. ab operatōe inſtrumentū. ſed aliqđ pncipale agens. vt ſi
dicatur. ſolus faber facit cultellū. nō excluditur operatio
martelli. ſed alterius fabꝛi. Ita etiaꝫ cū đr q deus per ſe
mūdum gubernat non excludit opationem inferioꝝ cau
ſaꝝ quibꝰ quaſi medijs inſtrumētis agit deus. ſed exclu-
dit regimē alterius operātis ¶ Ad ſcđm dđm. q guber- Ad 2
natio rei ptinet ad oꝛdinem eius in finē. oꝛdo aūt rei ad
finem p̄ſuppoſuit eſſe eius. ſed eſſe nihil aliud p̄ſupponit. et
ideo creatio ſm quam res ad eſſe deducte ſunt. eſt illius
ſolius cauſe que nullam aliā p̄ſupponit. ſed gubernatio pt
eſſe illarum cauſarū que alias p̄ſupponūt. ꝛ ideo nō opoꝛ-
tet q deus mediantibꝰ aliquibꝰ creauit quibꝰ mediātibꝰ Ad 3
gubernat ¶ Ad terciū dđm q illa que in creaturis reci-
piūtur a deo. nō poſſunt eſſe in creaturis eodem mō quo
in deo ſunt. Et ideo inter noīa q̄ de deo dicūtur talis ap-
paret differentia. q illa que abſolute aliquā pfectōem ex-
pmūt creaturis ſunt ꝯmunicabilia. illa vero q̄ exprimūt
cum pfectōe modū quo inueniūtur in deo. creature cōica
ri nō poſſunt. vt oīpotentia. ſumma ſapiētia. ſumma bo
nitas ꝛ hmōi. Et ideo pꝫ q q̄ꝫuis ſummū bonū creature
nō cōicet. tamen pуidentia ꝯmunicari pt ¶ Ad quartū
dđm. q q̄ꝫuis inſtitutio nature p quā res coꝛpoꝛales incli Ad 4
nant in finem ſit immediate a deo. tñ earū motus ꝛ actio
pt eſſe mediātibꝰ angelis. ſicut ꝛ rōnes ſeminales ſunt in
natura inferioꝛi a deo. tñ per pуidentiā agricole adiuuā
tur vt in actū exeant. Vñ ſicut agricola gubernat pullu-
lationem agri. ita p angelos oīs operatio creature coꝛ-
poꝛalis adminiſtrat. ¶ Ad q̄ntum dđm. q naturalis pуo-
uidentie operatio diuidit ꝯtra volūtariaꝫ ab Auguꝰ. ſm Ad 5
ꝯſideratōem pximoꝝ pncipioꝝ opationis. q2 alicuiꝰ ope
rationis diuine pуidentie ſubiacentis pximū pncipium
eſt natura. alicuius vero volūtas. Sed remotū pncipiū
oīum ē volūtas ad mīꝰ diuina. vñ rō nō pcedit ¶ Ad ſe Ad 6
xtū dđm. q ſicut oīa corpa diuine pуidentie ſubiacent ꝛ
tamen cura prouidentis dicit ei eſſe de hominibꝰ tm̄ pro-
pter ſpecialem prouidētie modū. ita etiā q̄ꝫuis oīa coꝛ
poꝛa angeloꝝ gubernationi ſint ſubdita. q2 tamē ſpūa-
lius ad hominū cuſtodiā deputant. hoc attribuit aīaruꝫ
dignitati ¶ Ad ſeptimū dđm. q ſicut volūtas dei guber Ad 7
nātis nō eſt ꝯtra defectus qui in rebꝰ ſunt. ſed cōcedit ſi-
ne permittit eos. ita etiam oīno eſt de volūtatibꝰ angelo
rum qui diuine volūtati ꝯfoꝛmant perfecte. ¶ Ad. viij. Ad 8
dđm. q ſicut đr Auicēn. in ſua metaphy. nullus effectus
poteſt remanere ſi auferatur illud qđ erat cauſa eius in-
q̄ꝫtum hmōi. Sed in cauſis inferioꝛibꝰ q̄dam ſunt cā fien
di. q̄dam eſſendi. Et dicit cā fiendi que educit foꝛmam
de potentia materie p motū. ſicut faber eſt cā efficiēs cul-
telli. Cauſa vero eſſendi eſt illud a quo eſſe rei dependet
p ſe. ſicut eſſe luminis in aere dependet a ſole. ablato ḡ fa
bꝛo ceſſat ipm fieri cultelli. nō aūt eſſe eius. ablato ꝟo ſo-
le ceſſat eſſe luminis in aere. Et ſimiliter actione diuina
ceſſante eſſe crature oīno deficeret. cū deus non ſit ſolum
cauſa fiendi rebꝰ. ſed etiam eſſendi ¶ Ad nonū dđm. q
illa ꝯditio nō eſt in creatura poſſibilis vt habeat eſſe ſine Ad 9
aliquo ꝯſeruante. hoc eñ rōni creature repugnat. que in
q̄ꝫtum huiuſmodi eſſe cauſatuꝫ habꝫ ac per hoc ab alio
dependens ¶ Ad decimū dđm. q plura requirūtur ad Ad 10
actū ſecūdū q̄ꝫ ad actū pmū. ꝛ ideo nō eſt incōueniens vt
aliquid ſit cauſa alicuiꝰ q̄ꝫtum ad motū ꝛ ad operationeꝫ
qđ nō ſit cauſa eius q̄ꝫtum ad eſſe ¶ Ad. xi. dđm. q diui
ne pуidentie ꝛ bonitatis magnitudo magis manifeſtat Ad. 11
in hoc q inferioꝛa per ſuperioꝛa gubernat q̄ꝫ ſi oīa guber
naret īmediate. q2 ſm hoc q̄ꝫtum ad plura diuine bonita
tis pfectio creaturis cōicat. vt ex dictis pꝫ ¶ Ad. xij. di- Ad 12
cendū. q ſpūalis creatura gubernat coꝛpoꝛalem p influen

tiam motus. neq; oportet propter hoc ꝙ oībus corporibꝫ cō
iungantur. ſed eis ſolū q̄ immediate mouēt. ſ. corporibꝫ pri/
mis. nec eis cōiungunt̄ vt forme. ſicut quidā poſuerūt. ſ;
Ad ij ſicut motores tantū. ¶ Ad. xiij. dō; ꝙ cū ꝑ alteruʒ aliq̄d
fieri dr̄ hec prepoſitio per importat cauſam opatōis. ſed
cū opatio ſit media inter opantē ⁊ opatuʒ. pt̄ importare
cauſam opationis ſc̄m ꝙ terminat̄ ad opatum. ⁊ ſic ꝑ in/
ſtrumētū dicimus aliq̄d fieri. vel ſc̄m ꝙ exit ab opante. et
ſic dicit̄ aliq̄d fieri ꝑ formā agētis. nō eīm inſtrumentū eſt
cauſa agēti vt agat. ſ; forma agētis ſolū vel aliq̄s ſupior
agens. inſtrumentū vero cā eſt opato ꝙ actionē agentis
ſuſcipiat. cū ḡ dr̄ ꝙ deꝰ ꝑ ſe ſolū cūcta diſponit. ly ꝑ deno
tat cāʒ diſpōis diuīe ſ; ꝙ exit a deo diſponēte. ⁊ ſic ꝑ ſe ſo
lū dr̄ diſponere. q2 nec ab aliq̄ ſupiori diſpoſite mouet̄ nec
ꝑ formā extraneā q̄ nō ſit ipe diſpoīt. ſ; ꝑ ꝓpriā bonitatē.

Uno queritur. vtrum

diuina ꝓuidentia diſponat corpa inferiora per
1. corpa celeſtia. Et videt̄ ꝙ nō. q2 vt dr̄ Damaſce. in ſcdo
li. nos aūt dicimus qm̄ ipa ſcʒ ſupiora corpa nō ſunt cau
ſe alicuius coꝝ que fiūt neq; corruptōis coꝝ que corrum
punt̄. ḡ cuʒ hec inferiora ſint generabilia ⁊ corruptibilia
nō diſponunt̄ ꝑ ſupiora corpa Sed diceres. ꝙ nō dicū
tur eſſe cā hoꝝ. q2 nō inducant in his inferioribꝫ necitatē
2 ¶ Sed cōtra. effectus corpis celeſtis impedit̄ in his in
ferioribꝫ. hoc nō pt̄ eſſe niſi ꝑ aliam diſpōem in his inuen/
tam. ſed ſi hec inferiora ꝑ illa ſupiora gubernent̄. oportet
etiam illam diſpōnem impedientē in aliquā virtutē cor/
poris celeſtis reducere. ḡ impedimentū nō pt̄ eſſe in his
inferioribꝫ niſi ſc̄m exigentiā ſuperioꝝ. ⁊ ita ſi ſuperiora ha
bent neceſſitatē in ſuis motibꝫ etiā in inferiora neceſſitatē
3 inducent ſi a ſuperioribꝫ gubernent̄. ¶ Pre. Ad ꝯpleti/
onem alicuius actōis ſufficit agens ⁊ patiēs. ſed in iſtis
inferioribꝫ inueniūtur virtutes actiue naturales ⁊ etiaʒ
paſſiue. ḡ ad coꝝ actōes nō exigitur virtus corporis ce/
leſtis. ergo nō diſponūtur mediātibꝫ corporibꝫ celeſtibus
4 ¶ Pre. Augꝰ. dr̄. ꝙ in rebꝫ inuenit̄ aliquid actum ⁊ non
agens. ſicut ſunt corpora. aliquid agens vero ⁊ nō actuʒ
ſicut deus. aliquid vero agens ⁊ actum. ſicut ſunt ſpūa
les ſubſtantie. ſed celeſtia corpora ſunt corpora pura. er/
go nō habent virtutem agendi in hec inferiora. ⁊ ſic hec
5 inferiora eis mediantibꝫ nō diſponūtur. ¶ Pre. Si cor
pus celeſte aliquid agit in hec inferiora. aut agit inq̄ʒtuʒ
eſt corpus ꝑ formā ſcʒ corporalem. aut per aliquid aliud.
Nō inq̄ʒtum eſt corpus. q2 ſic agere cuilibet corpori con/
ueniret. qd̄ non videt̄ ſc̄m Auguſti. ergo ſi agūt ꝑ aliquid
aliud. ⁊ ſic illi virtuti in corpore debet attribui actio ⁊ nō
ipſis celeſtibꝫ corporibꝫ. ⁊ ſic idem quod prius. ¶ Pre.
6 Qd̄ nō ꝯuenit priori nō ꝯuenit etiam poſteriori. ſicut dicit
cōmen. in libro de ſubſtātia orbis. forme corpales preſup
ponūt dimenſiones interminatas in materia. dimenſio/
nes aūt nō agūt. q2 quātitas nulliꝰ actōis principiuʒ eſt
ergo nec corporales forme ſunt principia actionum. ⁊ ſic
nullum corpus aliquid agit niſi per virtutem incorporalē
7 in eo exiſtentem. ⁊ ſic idem qd̄ prius ¶ Pre. In libro de
cauſis ſuper illam ꝓpoſitionem. omīs anima nobilis tres
habet operationes. dicit cōmen. ꝙ anima agit in natura
cum diuina virtute que eſt in ea. ſed aīa eſt multo nobili/
or q̄ʒ corpus. ergo nec corpus poteſt aliquid agere in ani
mam niſi per aliquam diuinā virtutem in eo exiſtentem.
8 et ſic idem qd̄ prius ¶ Pre. Illud qd̄ eſt ſimplicius non
mouetur ab eo qd̄ eſt minus ſimplex. ſed rōnes ſemina/
les que ſunt in materia inferiorū corporum ſunt ſimplici
ores q̄ʒ virtus corporalis ipſius celi. q2 virtus illa eſt ex/
tenſa in materia. quod de rōnibꝫ ſeminalibꝫ dici non po/
teſt. ergo rōnes ſeminales inferiorum corpoꝝ nō poſſunt
moueri per virtutem corporis celeſtis. et ita non guber/
nantur hec inferiora in ſuis motibꝫ per corpora celeſtia.
¶ Pre. Augꝰ. in libro. xij. de ciui. dei. nihil tam ad cor/
pus pertinet q̄ʒ ipſe corporis ſexus. ⁊ tamen ſub poſitiōe 9
ſiderū diuerſi ſexus in geminis ꝯcipi poſſunt. ergo ꝑma
ſuperiora corpora etiam in corpora inferiora influxum nō
habent. ⁊ ſic idem qd̄ prius ¶ Pre. Cauſa ꝑma plus in
fluit in cauſatum cauſe ſecūde q̄ʒ etiam cauſa ſecunda. vt 10
dicit̄ in libro de cauſis. ſed ſi inferiora corpora per ſuperio
ra diſponūtur. tūc virtutes ſuperiorū corporū erūt ſicut
cauſe ꝑme reſpectu inferioꝝ virtutum. que erāt ſicut cau
ſe ſecūde. ergo effectus in his inferioribꝫ ꝯtingentes ma/
gis diſpoſitōem corpoꝝ celeſtium ſequūtur q̄ʒ virtutem
corpoꝝ inferioruʒ. ſ; in illis inuenit̄ necitas. q2 ſemꝑ eodē
mō ſe hn̄t. ḡ ⁊ effectus inferiores necarij erūt. hoc aūt fal
ſum eſt. ḡ ⁊ ꝑmū. ſcʒ ꝙ inferiora corpa ꝑ ſupiora diſponāt̄
¶ Pre. Motus celi eſt naturalis. vt in ꝑmo de celo et 11
mūdo dr̄. ⁊ ita nō videt̄ eſſe volūtarius vel electiuꝰ. ⁊ ita
que ꝑ ipm cauſant̄ nō cauſant̄ electōe. ⁊ ita nō ſubdūt̄ ꝓ/
uidentie. ſed incōueniēs eſt inferiora corpa nō gubernari
ꝓuidentia. ergo incōueniens eſt ꝙ corpoꝝ ſuperioꝝ mo/
tus ſint cā inferioꝝ ¶ Pre. Poſita cā ponit̄ effectus. ḡ
eſſe cauſe eſt ſicut ans̄ ad eſſe effectus. ſed ſi necariū eſt an 12
tecedēs. ⁊ ꝯn̄s eſt necariū. ḡ ſi cā eſt necaria. ⁊ effectus ſit
necarius. ſed effectus qui in inferioribꝫ accidūt nō ſunt ne
ceſſarij. ſed ꝯtingentes. ḡ nō cāntur a motu celi qui eſt ne
ceſſarius. cū ſit naturalis. ⁊ ſic idē qd̄ ꝑus ¶ Pre. Id ꝓ/ 13
pter qd̄ fit aliud eo eſt nobilius. ſed oīa facta ſunt ꝓpter
hominē. etiaʒ corpa celeſtia. vt dr̄ Deutro. iiij. Ne forte
oculis ad celū eleuatis videas ⁊c. q̄ creauit dn̄s deus tu/
us in miniſteriū ⁊c. ḡ hō eſt dignior corporibꝫ celeſtibꝫ.
ſed vilius nō influit in nobilius. ḡ corpa celeſtia nō influ/
unt in corpus humanū. et eadem rōne nec in aliqua cor/
pora que ſunt ꝑ hūano corpe. ſicut ſunt elementa.
Sed diceres ꝙ homo eſt nobilior corporibꝫ celeſtibꝫ q̄ʒ/
tum ad aīam. nō q̄ʒtuʒ ad corpꝰ. ¶ Sed ꝯtra. nobilioris 14
ꝑfectibilis nobilior eſt ꝑfectio. ſed corpus hoīs hʒ nobili/
orem ꝑfectionē q̄ʒ corpus celi. forma eīm celi eſt pure cor/
poralis qua rōnalis aīa eſt multo nobilior. ḡ ⁊ corpus hu
manū eſt nobilius corpe celeſti ¶ Pre. ꝯtrariū nō eſt cau 15
ſa ſui ꝯtrarij. ſed virtus corporis celeſtis q̄nq; ꝯtrariatur
effectibꝫ ſuis in iſtis inferioribꝫ inducendis. ſicut corpus
celeſte q̄n ad humiditatē mouet. tunc medicus intendit
dirigere naturā deſiccando ad ſanitatē inducendā. quaʒ
etiā q̄nq; producit exiſtente corpore celeſti in ꝯtraria diſ/
poſitione. ḡ corpora celeſtia nō ſunt cā effectuū corporali
um ī his inferioribꝫ ¶ Pre. Cū oīs actio ſit ꝑ ꝯtactū. q2
qd̄ nō tāgit nō agit. ſ; corpa celeſtia nō tāgūt iſta īferiora. 16
ḡ nō agūt in ea. ⁊ ſic ideʒ qd̄ ꝑus Sed diceres ꝙ corpa
celeſtia tangūt ſed ꝑ mediū. ¶ Sed ꝯtra eſt. q̄ncūq; eſt
ꝯtactus ⁊ actio ꝑ mediū oportʒ ꝙ mediū ꝑus recipiat ef 17
fectū agentis q̄ʒ vltimū. ſicut ignis ꝑus calefacit aerē q̄ʒ
nos. ſed effectus ſolis ⁊ ſtellarū nō poſſunt recipi in orbi/
bus inferioꝝ. q2 ſunt de natura quinte eſſentie. ⁊ ita non
ſunt ſuſceptiui caloris aut frigiditatis aut aliarū diſpoſi/
tionū que in his inferioribꝫ inueniūtur. ergo nō pt̄ eis me
diantibꝫ a ſupremis corporibꝫ in hec inferiora actioꝰ ꝑue/

nire ¶ Pre. Ei qđ eſt mediū₃ prouidentie prouidentia
8 ꝯmunicaṫ. ſed prouidentia non poteſt ꝯmunicari corpo-
ribꝫ celeſtibꝫ. cum rōne careāt. ergo non poſſunt eſſe me-
diū in prouiſione rerum

Cōtra ¶ Sed ꝯtra eſt qđ Aug⁹. dicit in tercio de trini. cor-
pora inferiora ⁊ craſſiora per ſubtiliora ⁊ potentiora quo-
dam ordine regūtur. ſed corpora celeſtia ſubtiliora ſunt ⁊
potentiora ꝗ̄ hec inferiora. ergo hec reguntur per illa.
¶ Pre. Dyoni. dicit. viij. ca. de diui. no. ꝙ radius ſolaris
generationem viſibilium corporum confert ⁊ ad vitam
ipſam mouet ⁊ nutrit ⁊ auget. hi autem ſunt nobiliores
effectus in iſtis inferioribꝫ. ergo ⁊ oēs alij effectus edu-
cūtur a diuina prouidentia mediantibꝫ corporibꝫ celeſti-
bus ¶ Pre. Scđm pħm in. ij. metaph. id quod eſt pri-
mū in aliquo genere eſt cauſa illoꝝ que ſunt poſt in illo ge-
nere. ſed corpora celeſtia ſunt pͥma in genere corporum. ⁊
motus coꝝ ſunt pͥmi inter oēs motus alios corporales
et cauſa corporalium que hic agūtur. ⁊ ſic idem qđ prius.
¶ Pre. Phus in ſecūdo de generatiōe dicit ꝙ allatio ſo-
lis in circulo decliui eſt cauſa generationis ⁊ corruptio-
nis in his inferioribꝫ. vnde ⁊ generatōes ⁊ corruptones
menſuranṫ per modum predictū. in libro etiā de animali.
dicit ꝙ omnes diuerſitates que ſunt in ꝯceptionibꝫ ſunt
ex corporibꝫ celeſtibꝫ. ergo eis mediātibꝫ hec inferiora diſ-
ponūtur ¶ Pre. Rabi moyſes dicit ꝙ celum eſt in mun-
do ſicut cor in animali. ſed omnia alia membra gubernanṫ
ab animali mediante corde. ergo omnia alia corpora gu-
bernātur a deo mediante celo.

Rꝫ° ¶ Reſponſio dicendū ꝙ ꝯmunis intentio omnium
Opinio fuit reducere multitudinem in vnitatem ⁊ varietatē₃ in
multoꝝ vniformitatem ſm ꝙ poſſibile eſſet. Et ideo antiqui cō-
ſiderantes diuerſitatem actionū in iſtis inferioribus repu-
tauerūt ea reducere in aliqua principia pauciora ⁊ ſimpli-
cia. id eſt in elementa aut multa aut vnū. ⁊ in qualitates
Re.pba°. elementares. Sed illa poſitio nō eſt rōnabilis. qualita-
tes eñ elementares inueniūtur ſe habere in actionibꝫ re-
rum naturalium. ſicut inſtrumentalia principia. Cuius
ſignū eſt ꝙ nō eūdem modum actionis habent in omnibꝫ
nec ad eūdem terminū perueniūt actiones ipſarum Ali-
um eñ effectum habent in auro. alium in ligno vel carne
animalis. qđ non eſſet niſi agerent inq̄ꝫtum eſſent ab alio
recta. actio autem principalis agentis nō reducitur ſicut
principium in actionem inſtrumenti. ſed potius ecōuerſo
ſicut effectus artis nō debet attribui ſerre. ſed artifici. vñ
effectus naturales non poſſunt reduci in qualitates ele-
Scđa opi° mentares. ſicut in prima principia. Unde ⁊ alij ſc₃ plato-
nici reduxerūt in formas ſimplices ⁊ ſeparatas. ſicut in
prima principia ex quibꝫ vt dicebant erat eſſe. ⁊ genera-
Re.pba° tio in iſtis inferioribꝫ ⁊ omnis ꝓprietas naturalis. S₃
hoc nō poteſt ſtare. a cauſa eñ eodē mō ſe habente eſt ef-
fectus eodem modo ſe habens. forme eñ ille ponebantur
eſſe immobiles. vnde oporteret vt ſemper generatio ab
eis eſſet vniformiter in iſtis inferioribꝫ. Contrariū tamē
videmus ad ſenſum. vnde oportet ponere pͥncipia gene-
rationis ⁊ corruptionis ⁊ aliorum motuū ꝯtingentium
in his inferioribꝫ eſſe aliqua que nō ſemper eodem modo
ſe habeant. oportet tamē ea ſemꝑ manere tanꝗ̄ pͥncipia
pͥma generationis ⁊ corruptionis. vt generatio cōtinua
eſſe poſſit. ⁊ ideo oportet ea inuariabilia eſſe ſm ſubſtan-
tiam. moueri aūt ſm locum ſolum. vt per acceſſum ⁊ re-
ceſſum. ⁊ motus eorum varios ⁊ ꝯtrarios contrarij effe-
ctus ⁊ diuerſi fiant in his inferioribꝫ. ⁊ hmōi ſunt corpo-
ra celeſtia. et ideo oēs effectus oportꝫ reducere in ea ſi-
cut in cauſas. Sed in hac reductōe duplex error fuit. Duplex
quidam eñ hec inferiora reduxerūt ſicut in cauſas ſim- error. pͥm⁹.
pliciter primas. eo ꝙ nullas ſubſtātias incorporeas arbi-
trabanṫ. vnde pͥora in corꝑalibꝫ dicebāt eſſe pͥora in enti-
bus Sed hoc manifeſte apparet eſſe falſum. omne eñ
qđ moueṫ oportet in imobile pͥncipium reduci. cū nihil a Re.pba°.
ſeipſo moueatur. ⁊ nō eſt abire in infinitū₃. corpus aūt ce-
leſte ꝗ̄uis nō varietur ſm generatōem ⁊ corruptōe₃ aut
ſm aliquem motū qui variet aliquid qđ inſit ſubſtantie
eius. moueṫ tamen ſm locum. vnde oportꝫ in aliquod pͥ-
mū pͥncipium reductōem fieri. vt ſic ea que alteranṫ quo-
dam ordine reducanṫ in alterans nō alteratū. motum tñ
ſm locum. ⁊ vlterius in illud qđ nullo modo mouetur.
Quidā vero poſuerūt corpora celeſtia eſſe cauſas iſtorū Scđs er.
inferioꝝ nō ſolum ꝗ̄tum ad motum. ſed etiam ꝗ̄tū₃ ad
pͥmam eoꝝ inſtitutōem. ſicut Auicen. đt in ſua metaphy.
ꝙ ex eo ꝙ eſt ꝯmune oībꝫ corporibꝫ celeſtibꝫ. ſc₃ natura
mot⁹ circularis cauſaṫ in his inferioribꝫ id qđ ē eis ꝯmu-
ne ſc₃ materia pͥma. ⁊ ex his in quibꝫ corpora celeſtia diſ-
ferūt ab inuicem cauſaṫ diuerſitas formarum in his infe-
rioribꝫ. vt ſic celeſtia corpora ſint media inter deum ⁊ iſta
corpora inferiora. etiā₃ via creatōis quodāmodo. Sed Re.pba°.
hoc alienū eſt a fide. que ponit omnē natura₃ immediate
a deo eſſe ꝯditam ſm pͥmā inſtitutōem. vnam aūt natu-
ram moueri ab altera pͥſuppoſitis virtutibꝫ naturalibus
vtriꝗ̄ creature ex diuino opere attributis. vnde eſt con-
tra fidem. Et ideo ponimus corpora celeſtia eſſe cau- Alia opio
ſam inferiorū per viam motus tñ. ⁊ ſic eſſe media in ope- et vera
re gubernationis. nō aūt in opere creationis
¶ Ad pͥmū ergo dicendū ꝙ diuina intendit a corpori- Ad 1.
bus celeſtibꝫ excludere neceſſitatem hoꝝ inferioꝝ cauſalitatē
pͥmā vel etiam inducentem neceſſitatē. corpora aūt cele-
ſtia ⁊ ſi ſemꝑ eodem mō agant. eoꝝ tamen effectus recipi-
tur in inferioribꝫ ſm modū inferioꝝ corpoꝝ. que in ꝯtra-
rijs diſpoſitionibꝫ inueniūtur. Vñ virtutes celeſtes non
ſemꝑ inducūt effectus ſuos in iſtis inferioribꝫ ꝓpter con-
trarias diſpoſitiones impedientes hoc eſt qđ phus đt in
libro de ſomno ⁊ vigi. ꝙ frequenter fiunt ſigna ymbriū₃
et ventoꝝ. que tamen nō eueniūt ꝓpter ꝯtrarias diſpoſi-
tiones fortiores ¶ Ad ſecūdum dicendum ꝙ diſpoſitiōes iſte Ad 2
que ꝯtrarianṫ celeſti virtuti non ſunt ex pͥma inſtitutiōe
creature a corpore celeſti. ſed ex diuina operatione. ꝑ quā
ignis eſt calidus effectus. ⁊ aqua frigida. ⁊ ſic de alijs. et Ad 3
ſic nō oportet oīa impedimēta hmōi in cauſas celeſtes
reducere ¶ Ad tercium dicendum ꝙ virtutes actiue in his in-
ferioribꝫ ſunt inſtrumentales tñ. vñ ſicut inſtrumentum
nō mouet niſi motum a pͥncipali motore ⁊ agente. ita nec
virtutes inferiores actiue agere poſſunt niſi mote a cor-
poribꝫ celeſtibꝫ ¶ Ad q̄rtum dicendum ꝙ illa obiectio tan- Ad 4
git quādam opinionem que habeṫ in libro fontis vite. q̄ Opinio
ponit ꝙ nullum corpus ex virtute corporali agit. ſ₃ quā-
titas que eſt in materia impedit formā ab actōe. ⁊ ꝙ om-
nis actio que attribuiṫ corpi eſt alicuius virtutis ſpūalis
operantis in ipſo corpore. Et hanc opinionē Rabi moy-
ſes đt eſſe loquentium in lege mauroꝝ. dicūt eñ ꝙ ignis Re.pba°.
nō calefacit. ſed deus in igne Sed hec opinio ſtulta eſt
cum auferat rebꝫ omnibus naturales operatōes. ⁊ ꝯtrari-
etur dictis ſanctoꝝ et phoꝝ. Unde dicimus ꝙ corpora
ꝑ virtutē corporalem agūt nihilominus tñ deus operaṫ
in omnibus rebus ſicut cauſa pͥma operaṫ in cauſa ſecūda
Qđ igitur indicitur ꝙ corpora tñ agūtur ⁊ nō agūt de-

ſet intelligi ſm ꝙ id ð agere. qð habet dominiū ſup acti
onem ſuam. ſm quē modū loquendi dicit Dama. ꝙ ani
malia bruta non agūt ſed agūtur. per hoc tn̄ nō excludit
Ad 5 quin agant ſm ꝙ agere eſt aliquam actionem exercere.
¶ Ad q̄ntū dðm. ꝙ agens ſemꝑ eſt ꝯtrarium patienti ⁊
diuerſum. vt ð in p̄mo de generatōe. et ideo corpori nō
ꝯpetit agere in aliud corpus ſm hoc qð hȝ ꝯmune cū eo
ſed ſm id in quo ab eo diſtinguit. et ideo corpus nō agit
inq̄ꝫtum eſt corpus. ſed inq̄ꝫtū tale corpus. ſicut ⁊ animal
non rōcinatur inq̄ꝫtum eſt aīal. ſed inq̄ꝫtum eſt homo. et
ſimiliter ignis non calefacit inq̄ꝫtum eſt ignis. ſed inq̄ꝫtuȝ
Ad 6 eſt calidus. et ſimiliter etiā de corpore celeſti eſt. ¶ Ad
ſextuȝ dðm. ꝙ dimenſiones p̄intelligūtur in materia nō
in actu ꝯpleto ante formas naturales. ſed in actu incom
pleto. et ideo ſunt p̄us in via generationis. ſed forma eſt
p̄or in via ꝯplementi. ſm hoc aūt aliquid agit ꝙ ꝯpletū ē
ens in actu. nō ſm ꝙ eſt in potentia. ſm hoc eīn patitur.
et ideo nō ſequit ꝙ ſi materiales dimēſiones in materia
p̄exiſtentes non agāt ꝙ forma nō agat. ſed ecōuerſo ſeq
tur ꝙ ſi non patiant ꝙ forma nō patiatur. ⁊ tamen forma
corporis celeſtis nō ineſt ei mediantibꝫ hmōi dimenſio
Ad 7 nibꝫ. vt cōmen ð ibidem ¶ Ad ſeptimū dðm. ꝙ ordo ef
fectuū debet reſpondere ordini cauſaꝝ. In cauſis aūt ſm
autoritatē illius libri talis ordo inuenit. ꝙ p̄muȝ eſt cauſa
p̄ma ſcȝ deus. ſecūdum intelligentia. terciū vero anima.
Unde ⁊ p̄mus effectus qui eſt eſſe ꝓprie attribuit cauſe
p̄me. et ſecūdus qui eſt cognoſcere attribuit intelligentie
et tercius qui eſt mouere attribuit anime. ſed tn̄ cauſa ſe
cūda ſemꝑ agit in virtute cauſe p̄me. et ſic habet aliquid
de oꝑatione eius. ſicut ⁊ inferiores orbes habent aliquid
de motu p̄mi orbis. Un̄ etiam intelligentia ſm ip̄m non
ſolum intelligit. ſed etiā dat eē. et anima que eſt facta ab
intelligentia ſm eum nō ſoluȝ mouet qð eſt actio anima
lis. ſed etiam intelligit qð eſt actio intellectualis. etiā dat
eſſe qð eſt actio diuina. et hoc dico de anima nobili quaȝ
intelligit ille eſſe animā corporis celeſtis vel qualibet ani
mam rōnalem. Sic ergo nō oportȝ ꝙ ſola virtus diuina
immediate moueat. ſed etiam cauſe inferiores per virtu
Ad 8 tes ꝓprias ſm ꝙ participant virtutes ſuperiorū cauſarū
¶ Ad octauū dðm ſm Augu. ꝙ rōnes ſeminales di
cuntur vires actiue ⁊ paſſiue creaturis a deo collate. quibꝫ
mediantibꝫ naturales effectus in eſſe ꝓducūtur. vn̄ ip̄e
dicit ſcȝ. iij. de trini. ꝙ ſicut matres grauide ſunt fetibus
ſic ipſe mūdus grauidꝰ eſt cauſis naſcentiū. exponēs qð
ſupra de rōnibus ſeminalibꝫ dixerat. quas etiam vires ⁊
facultates rebꝫ diſtributas nominauerat Unde inter has
rōnes ſeminales etiā cōtinent virtutes actiue corpoꝝ ce
leſtium. que ſunt nobiliores virtutibꝫ actiuis inferiorum
corpoꝝ. ⁊ ita poſſunt eas mouere. Et dicūtur rōnes ſe
minales inq̄ꝫtum in cauſis actiuis ſunt oēs effectus ori
ginaliter. ſicut in q̄buſdā ſeminibꝫ. Si tamē intelligātur
rōnes ſeminales inchoatōes formarū. que ſꝫ in materia
p̄ma ſm ꝙ eſt in potentia ad oēs formas. vt quidā vo
lunt. q̄uis nō multū cōueniat dictis Auguſti. tn̄ poteſt
dici ꝙ earum ſimplicitas eſt ꝓpter earū imꝑfectōeȝ. ſicut
et materia p̄ma eſt ſimplex. et ideo ex hoc nō habet ꝙ nō
Ad 9 moueant. ſicut nec materia p̄ma ¶ Ad. ix. dðm. ꝙ oꝑtet
ſexuū diuerſitatē ad aliquas celeſtes virtutes reducere.
oē eīn agens intendit ſibi aſſimilare patiens ſm ꝙ p̄t.
vn̄ vis actiua que eſt in ſemine maris intendit ꝯceptuȝ
ſemꝑ ducere ad ſexū maſculinū. qui ꝑfectior eſt. vn̄ ſexus
femineus accidit p̄ter intentōem nature ꝑticularis agen
tis. niſi ergo eſſet aliqua virtus que intenderet femineuȝ
ſexū generatio femine eſſet omnino a caſu. ſicut ⁊ alioꝝ mon
ſtroꝝ. ⁊ ideo q̄uis ſit p̄ter intentōnem nature particula
ris. rōne cuius ð femina mas occaſionatus. tn̄ eſt de intē
tione nature vniuerſalis que eſt vis corporis celeſtis. vt
Auic. dicit. ſed poteſt eſſe impedimētū ex parte materie
quo neq̄ȝ virtus celeſtis neq̄ȝ particularis ꝯſequit effectū
ſuū. ꝓductōem ſcȝ maſculini ſexus Un̄ quādoq̄ȝ femina
generat etiā exiſtente diſpoſitōe in corpore celeſti ad con
trariū ꝓpter materie indiſpoſitionem vel econtrario ge
neratur ſexus maſculinus ꝯtra diſpoſitōem celeſtis cor
poris ꝓpter particularis virtutis victoriam ſupra mate
riam. contingit ergo ꝙ in ꝯceptione geminoꝝ ex opera
tione nature materia ſeparat. cuius vna pars magis obe
dit virtuti agenti q̄ȝ altera pars. ꝓpter alterius impoten
tiam. ⁊ in vna parte generat ſexus maſculinus. in altera
femineus. ſiue corpus celeſte diſponit ad vnū ſiue ad alte
rum. magis hoc poteſt accidere qū corpꝰ celeſte diſponit Ad 10
ad ſexum femineū. ¶ Ad decimū dðm. ꝙ cauſa p̄maria
plus dicit influere q̄ȝ ſecūda. inq̄ꝫtum eius effectus eſt in
timior ⁊ ꝑmanentior in cauſato q̄ȝ effectus cauſe ſecunde
effectus tamen magis ſimilat cauſe ſecūde. q꞉ ꝑ eam de
terminat quodāmodo actus p̄me cauſe ad hūc effectum
¶ Ad vndecimū dðm. ꝙ q̄uis motus celeſtis ſm ꝙ eſt Ad 11
actus corporis mobilis non ſit actus volūtarius. ſm ta
men ꝙ eſt actus mouētis eſt volūtarius. id eſt ab aliqua
volūtate cauſatus. ⁊ ſm hoc ea que ex motu illo cauſan
tur ſub prouidentia cadere poſſunt ¶ Ad. xij. dðm. ꝙ ef Ad 12
fectus nō ſequit ex cauſa p̄ma. niſi compoſita cū ſecūda
vnde neceſſitas cauſe prime non inducit neceſſitatem in
effectu niſi poſita neceſſitate in cauſa ſecunda ¶ Ad de Ad 13
cimūtercīū dðm. ꝙ corpus celeſte non eſt factū ꝓpter ho
minem ſicut ꝓpter p̄ncipalem finē. ſed finis p̄ncipalis eſt
bonitas diuina. Et iterū ꝙ homo ſit nobilior celeſti cor
pore nō eſt ex natura corporis. ſed ex natura anime rōna
lis Et preterea dato etiaȝ ꝙ corpus hominis eſſet ſimpli
citer nobilius q̄ȝ corpus celi. nihil ꝓhibet corpus celi ſm
aliquid nobilius eſſe humano corpore. inq̄ꝫtum illud ſcilȝ
habet virtutem actiuaȝ. hoc aūt paſſiuā. et ſic poterit age
re in ipſum. et ſic etiā ignis inq̄ꝫtuȝ eſt actu calidus agit
in corpus humanū inq̄ꝫtum eſt in potentia calidū ¶ Ad Ad 14
xiiij. dðm. ꝙ anima rōnalis ⁊ eſt ſubſtantia q̄dā ⁊ eſt cor
poris actus. inq̄ꝫtum ergo eſt ſubſtantia eſt nobilior for
ma celeſti. non aūt inq̄ꝫtum eſt corporis actus. Uel pōt
dici. ꝙ anima eſt perfectio corporis humani ⁊ vt forma et
vt motor. corpus aūt celeſte q꞉ perfectum eſt non reqrit
aliam ſubſtantiā ſpūalē que ꝑficiat ipſum vt forma. ſed q̄
ꝑficit ipſum vt motor tm̄ ⁊ hec ꝑfectio ſm naturam nobi
lior eſt q̄ȝ anima humana. q̄uis etiam quidā poſuerunt
motores ꝯiūctos orbium eſſe formas eorum. qð ſub du
bio ab Auguſtino relinquitur in. ij. ſup geñ. ad litteram.
Hyeronimus aūt aſſerere videtur eccleſiaſtes p̄mo ſup
illud luſtrans vniuerſa ⁊c. glo. ſpūm ſolem nominauit. q꞉
ſicut animal ſpiret ⁊ vigeat. Damaſ. tamen in ſecūdo li
bro ꝯtrariū dicit. nullus inquit animatos celos vel lumi
naria exiſtimet. inaīati eīn ſunt ⁊ inſenſibiles ¶ Ad. xv. Ad 15
dðm. ꝙ actio etiā contrarij que repugnat virtuti actiue
alicuius corporis celeſtis habet cauſam in celo. per motū
eīn p̄mū ponitur a phis ꝙ ꝯſeruātur res inferiores in ſu
is actionibꝫ. ⁊ ita illud contrariuȝ quod agit impediendo
effectum alicuius corporis celeſtis. vtpote calidū qð im
pedit humectatōnem lune. habet etiam cauſam aliquam

celeſtem. ⁊ ſic etiā ſanitas que conſequitur non oīno cō
trariatur actioni corporis celeſtis. ſed habet ibi aliquaꝫ
Ad 16 radicem ¶ Ad. xvi. dōm. ꝙ corpora celeſtia tangunt in/
ferioꝛa. ſed non tangūtur ab eis. vt dicitur in pmo de ge
neratione. nec quodlibet illorum tangit quodlibet iſtoꝝ
immediate. ſed per medium. vt dicebatur ¶ Ad. xvij.
Ad 17 dōm. ꝙ actio agentis recipitur in medio per moduꝫ me/
dij. ⁊ ideo quandoqꝫ alio modo recipitur in medio ꝙ̄ in
vltimo. ſicut virtus magnetis attrahentis ferrum defer
tur ad ferrum ꝑ mediū aerem. qui non attrahitur. ⁊ vir/
tus piſcis ſtupefacientis manū defertur ad manū medi/
ante rethi quod non ſtupefacit. vt dicit Commētator in
octauo phyſicoꝝ. Corpora aūt celeſtia habent ꝗdeꝫ om/
nes qualitates exiſtentes in his inferioꝛibꝰ ſuo modo. ſcꝫ
originaliter. et non ꝓut ſunt in his. vnde ⁊ actiones ſu/
premorum corporum non recipiūtur in medijs orbibus
vt alterentur ſicut inferiora. ¶ Ad. xviij. dicēdū. ꝙ hec
Ad 18 inferiora gubernantur a diuina prouidentia per ſuperio/
ra corpora. non ita ꝙ diuina prouidentia illis corporibꝰ
ꝯmunicetur. ſed quia efficiūtur diuine prouidētie inſtru
menta. ſicut ars non ꝯmunicatur martello. qui eſt inſtru
mentum artis.

Decimo querit̄. vtrū

humani actus gubernentur mediantibꝰ corpo/
ribꝰ celeſtibꝰ. Et videtur ꝙ ſic. dicit eīn Dama. ꝙ corpo
f ra celeſtia conſtituūt in nobis habitus ⁊ cōplexiones et
diſpoſitōes. ſed habitus ⁊ diſpoſitiones pertinent ad in
tellectum ⁊ volūtatem que ſunt principia humanorum
actuū. ergo humani actus mediantibꝰ corporibꝰ celeſtibꝰ
2 diſponūtur a deo. ¶ Pre. Dicit̄ in ſex pncipijs. ꝙ anima
ꝯiūcta corpori complexionem corporis imitatur. ſed cor
pora celeſtia imprimūt in complexionem humanaꝫ. ergo
et in ipſam animaꝫ. ⁊ ita poſſunt eſſe cauſa humanorum
actuū ¶ Pre. Omne illud qđ agit in pus agit in poſteri/
5 us. ſed eſſentia anime poꝛ eſt ꝙ̄ eius potentie. ſcꝫ volun
tas ⁊ intellectus. cum ex eſſentia anime oriantur. cū ergo
corpora celeſtia imprimant in ipſam eſſentiam anime rō/
nalis. imprimūt eīn in eam ſm ꝙ eſt corporis actus. qđ ei
per eſſentiam ſuam ꝯuenit. videtur ꝙ corpora celeſtia im
primant in intellectū ⁊ volūtatem. et ſint pncipia horuꝫ
actuū ¶ Pre. Inſtrumentum non ſolum agit in virtute
4 ꝓpria. ſed etiam in virtute pncipalis agentis. ſed corpus
celi cum ſit mouens ⁊ motuꝫ eſt inſtrumentū ſubſtantie
ſpiritualis mouentis ⁊ motus eius non ſolum eſt actus
moti. ſed actus ſpūs mouentis. ergo motus eius non ſolū
agit in virtute corporis moti. ſed etiaꝫ in virtute ſpiritus
mouentis. ſed ſicut corpus illud celeſte preeminet corpo/
ri humano. ita ſpūs ille preeminet ſpiritui humano. ergo
ſicut motus ille imprimit in corpus humanuꝫ. ita impri/
mit in animā humanā. ⁊ ita videt̄ ꝙ corpora celeſtia ſint
pncipia hoꝝ actuū ¶ Pre. Experimento inuenitur ali/
r quos homines eſſe a ſua natiuitate diſpoſitos ad addi/
ſcenda vel exercenda aliqua artificia. quidā ad hoc ꝙ ſint
fabri. ꝗdaꝫ ad hoc ꝙ ſint medici. ⁊ ſic de alijs. nec hoc po
teſt reduci ſicut in cauſam in pncipia proxima generatio
nis. quia quādoqꝫ nati inueniūtur diſpoſiti ad quedā alia
ad que parentes nō inclinabantur. ergo oportꝫ ꝙ hec di/
uerſitas diſpoſitōis reducatur ſicut in cauſam in corpo/
ra celeſtia. Sed nō poteſt dici ꝙ huiuſmodi diſpoſitōes

ſint in animabꝰ mediantibꝰ ꝓprijs corporibꝰ. qꝛ ad hmōi
inclinatiōes nihil operant̄ corporeꝫ qualitates. ſicut ope
rantur ad iram ⁊ gaudiuꝫ ⁊ hmōi anime paſſiones. ergo
corpora celeſtia immediate ⁊ directe in aīas humanas
impmūt. ⁊ ita humani actus mediātibꝰ corporibꝰ celeſti
bus diſponūtur ¶ Pre. In humanis actibꝰ illi vident̄ ce 6
teris peminere. ſcilꝫ regnare regem bellare. ⁊ hmōi. ſed ſi/
cut yſaac dī in libro pmo de definitōibꝰ. deus fecit regna
re orbem ſup regna ⁊ bella. ergo multo fortius alij huma
ni actus mediantibus celeſtibꝰ corporibꝰ diſponuntur.
¶ Pre. Facilius eſt tranſmouere partes ꝙ̄ totū. ſed ex 7
virtute corporū celeſtiū qnqꝫ mouet̄ tota multitudo vni
us ꝓuincie ad bellandū. vt dicit phꝰ. ergo multo fortius
virtute corpoꝝ celeſtiuꝫ mouet̄ aliquis hō ꝑticularis
¶ Sed ꝯtra eſt qđ dī Dama. in ſecūdo libro. noſtro Cōtra
ruꝫ actuū nequaqꝫ ſunt cauſa ſcꝫ corpora celeſtia. nos eīn
liberi arbitrij a ꝯditore facti dūi exiſtimus noſtroꝝ actu
um ¶ Pre. Ad hoc etiā eſt qđ Augꝰ. determinat in. v.
de ci. dei. ⁊ in fine ſecūdi ſup geñ ad litterā. ⁊ qđ Grego.
determinat in omelia epiphanie.
¶ Rñſio dōm ꝙ ad huius queſtionis veritatē opor/ R°
tet ſcire qui dicūtur actus humani. dicuntur eīn ꝓprie illi
actus humani quoꝝ ipſe homo eſt dominus. eſt eīn ho/
mo dominus ſuoꝝ actuū per volūtatem ſeu per liberum
arbitriū. vnde circa actus volūtatis ⁊ liberi arbitrij verſa
tur iſta queſtio. actus eīn alij qui ſunt in homine nō ſub/
iacentes imperio volūtatis. ſicut actus nutritiue ⁊ gene
ratiue potentie eodem modo ſubiacent virtutibꝰ celeſti/
bus. ſicut ⁊ alij corporales actus. De actibꝰ vero huma Triplex
nis predictis fuit multiplex error. Quidā eīn poſuerunt error. pꝰ
actus humanos ad diuinā prouidentiam non pertinere
nec reduci in aliquam cauſam niſi in prouidentiā noſtraꝫ
Et hmōi poſitiōis videtur eſſe Tullius. vt dicit Augꝰ. Re. pba°.
in quinto de ciui. dei Sed hoc nō poteſt eſſe. volūtas
eīn eſt mouens motū. vt in tercio de anima probat̄. vnde
oportet eius actum reducere in aliquod pmū principiū.
quod eſt mouens nō motū. Et ideo quidam omnes Scđs er.
actus reduxerūt in corpora celeſtia. ponentes ſenſum et
intellectum idem eſſe in nobis. et per conſequens omnes
virtutes anime corporales eſſe. et ita virtutibꝰ ⁊ actioni/
bus corpoꝝ celeſtium ſubdi. Sed hanc poſitionē phi Re. pba°.
loſophꝰ deſtruit in tercio de anima. oſtendēs ꝙ intellectꝰ
eſt vis immaterialis. ⁊ ꝙ actio eius nō eſt corporalis. ſed
ſicut dī in. xvi. de animalibꝰ. quoꝝ principiorum actiones
ſunt ſine corpore. ipſa pncipia ſunt ſine corpore. vnde non
poteſt eſſe ꝙ actiones intellectus ⁊ volūtatis per ſelo/ Terciꝰ er
quēdo in aliqua pncipia materialia reducāt̄ Et ideo
Auicenna poſuit in ſua metaph. ꝙ ſicut homo ꝯpoſitus
eſt ex anima ⁊ corpore. ita ⁊ corpus celeſte. ⁊ ſicut actōes
corporis humani ⁊ motus reducūtur in corpora celeſtia
ita actōnes anime omnes reducūtur in animas celeſtes
ſicut in principia. ita oīs volūtas que eſt in nobis cau/
ſatur a volūtate q̄ eſt in anima celeſti. Et illud poteſt eſſe
ꝯueniens ſm opinionem ſuā quam habet de fine homīs.
quem ponit eſſe in coniūctione anime humane ad animā
celeſtem vel ad intelligentiam. cum eīn perfectio volūta/
tis ſit finis ⁊ bonum quod eſt obiectum eius. ſicut viſi/
bile eſt obiectum viſus. oportet ꝙ illud quod agit in vo/
luntatem habeat etiam rationē finis. qꝛ efficiens nō agit
niſi ſm ꝙ imprimit in ſuſceptibili formā eius. Sꝫm autē
ſentētiā fidei ipe deꝰ immediate eſt finis humane vite. eius Sñia fidei
aūt viſione ꝯfruentes beatificant̄. ⁊ ideo ipſe ſolus impri

mere pt in voluntatē noſtrā. oportet aūt ordinem mobi/
lium reſpōdere ordini mouentiū. In ordine autē ad finē
quē prouidencia reſpicit primū in nobis inuenitur volū/
tas ad quā primo pertinet ꝛ rō boni ꝛ finis. etiam omni/
bus que ſunt in nobis vtitur ſicut inſtrumētis ad conſe/
quutionez finis. Quis in aliquo alio reſpectu intellectus
voluntatē precedit, ꝓpinquius aūt volūtati eſt intellect⁹
remotiora ſunt corꝑales vires. ꝛ ideo ipſe deus qui ē ſim
pliciter primus ꝓuidens imprimit ſolū in voluntatez no/
ſtram. angelus autē qui eum ſeqtur in ordine cauſaꝝ im/
primit in intellectū noſtrū ſm ꝙ ꝑ angelos illuminamur
purgamur ꝛ ꝑficimur. vt dt Dyo. ſed celeſtia corꝑa que
ſunt inferiora agentia imprimere poſſunt in vires ſenſibi/
les ꝛ alias organis affixas. ſm vero ꝙ motus vnius po/
tentie anime redūdat in aliam conuenit ꝙ impreſſio cor/
poris celeſtis redūdat in intellectum quaſi ꝑ accidens et
vlterius in voluntatē. ꝛ ſimiliter impreſſio angeli in intel
lectum redūdat in voluntatē ꝑ accidens Sed tamē quā
tum ad hoc diuerſa eſt diſpoſitio intellectus et volunta/
tis ad vires ſenſitiuas. Intellectus. ꝙ naturaliter moue
tur a ſenſitiua apprehenſiua motiua ꝑ modum quo obie
ctum mouet potentiā. quia phantaſia ſe habet ad intelle/
ctum ſicut color ad viſum. vt dicit̃ tercio de aīa. ꝛ ideo ꝑ/
turbata vi ſenſitiua interiori de neceſſitate perturbat̃ in/
tellectus. ſicut videmus leſo organo phātaſie de neceſſi/
tate impedit̃ intellectus actio. ꝛ ſm hunc modū redun
dare pt in intellectum actio vel impreſſio corporis cele/
ſtis quaſi ꝑ viam neceſſitatis. ꝑ accidēs tamē ſicut in cor
pora ꝑ ſe. ꝛ dico neceſſario niſi ſit ꝯtraria diſpoſitio ex par
te mobilis. ſed appetit⁹ ſenſitiuus nō eſt naturaliter mo/
tiuus voluntatis. ſed ecōuerſo. quia appetitus ſupior mo
uet inferiorē appetitum. ſicut ſphera ſpheram. vt dicitur
in tercio de anima. ꝛ quātumcūqꝫ appetitus inferior ꝑtur
betur ꝑ aliquā paſſionem ire vel cōcupiſcentie nō opor
tet ꝙ voluntas ꝑturbetur. imo habet potentiā repellen/
di huiuſmodi ꝑturbationem. vt dicit̃ Gen̄. tercio. ſub ter
te erit appetitus tuus ꝛ tu dominaberis illius. et ideo ex
corꝑibus celeſtibus non inducitur aliqua neceſſitas nec
ex parte recipientiū nec ex ꝑte agentiū in actibus huma/
nis ſed inclinatio ſola. quā etiam volūtas repellere pt ꝑ
virtutem acquiſitā vel infuſam

Ad. j. ¶ Ad primū ergo ddm ꝙ Damaſ. intelligit de diſpo
ſitionibꝫ ꝛ habitibꝫ corporalibꝫ. ¶ Ad ſcdm ddm. ꝙ ſicut
Ad 2 ex dictis patet anima quantū ad actus volūtatis non de
neceſſitate ſeqtur corporis diſpoſitionē. ſed ex corꝑis cō/
plexione eſt inclinatio tantū ad ea que voluntatis ſunt
Ad 3 ¶ Ad terciū dicendū. ꝙ rō illa recte ꝓcederet ſi corpus
celeſte ꝑ ſe poſſet imprimere in anima. Impꝛſſio autē cor/
poris celeſtis nō ꝑuenit ad anime eſſentiā niſi ꝑ accidēs
ſcꝫ niſi ꝑ corporis immutatōem cuius ipa eſt actus. volū
tas aūt nō oritur ex eſſentia anime. ſm ꝙ eſt corpori con/
iuncta. ꝛ ideo rō nō ſeqtur. ¶ Ad quartū ddm. ꝙ inſtru
Ad 4 mentū ſpūalis agentis nō agit per virtutem ſpūalem ni/
ſi ꝑ hoc ꝙ agit ꝑ virtutem corporalē. ſm aūt virtutē cor/
poralē corpus celeſte nō poteſt agere niſi in corpus. et iō
actus qui eſt ſm virtutem ſpūalem non poteſt pertinge/
re ad animā niſi per accidens. ſcꝫ corpore mediāte. ſed in
corꝑe actio vtroqꝫ mō eius ꝑuenit. ex virtute eīm corpora
li mouet qualitates elemētares. ſcꝫ calidū humidū et hu
iuſmodi. ſed ex virtute ſpūali mouet ad ſpeciem ꝛ ad effe/
ctus cōſequentes totam ſpeciem qui non poſſunt in qua/
Ad 5 litates elementares reduci ¶ Ad quintum dicendū. ꝙ

aliquis effectus eſt a corporibus celeſtibus in iſtis inferio
ribus qui non cauſatur ex calido et frigido. ſicut ꝙ ma/
gnes attrahit ferrum. ꝛ per hunc modū aliqua diſpoſitio
in corpore humano relinquitur ex corpore celeſti. ex quo
cōtingit ꝙ cauſa ei ꝯiuncta inclinetur ad hoc vel illud ar
tificium. ¶ Ad ſextum dicendū. ꝙ verbū yſaac ſi oportꝫ Ad 6
ſaluari eſt intelligendū ſm inclinationē tantū modo pre
dicto ¶ Ad ſeptimū dicendū. ꝙ multitudo in pluribus
ſequitur inclinationes naturales inquantū homies mul Ad 7
titudinis acquieſcunt paſſionibus. ſed ſapientes ratione
ſuperant paſſiones ꝛ inclinatōes predictas. Et ideo ma
gis eſt probabile de aliqua multitudine ꝙ operetur illud
ad quod inclinat corpus celeſte ꝗꝫ de vno homine ſingu
lari qui forte ꝑ rationem ſuperat inclinationē predictam
et ſimile eſſet ſi vna multitudo hominū colericorum po/
neretur nō de facili contingeret quin ad iracundiā moue
rentur Quis de vno poſſet magis accidere

¶ Materia ſexta de predeſtinatione.

Queſtio ſexta de pre

deſtinatione. Primo vtrum predeſtinatio
pertineat ad ſcientiam vel voluntatem Se
cūdo vtrum preſcientia meritoꝝ ſit cauſa vel ratio p̄de/
ſtinatiōis. Tercio vtrū p̄deſtinatio habeat certitudinē
vel non. Quarto vtrum numerus predeſtinatoꝝ ſit cer
tus. Quinto vtrū predeſtinantis ſit certa ſua predeſtina
tio. Sexto vtrum p̄deſtinatio poſſit iuuari precibꝫ ſctoꝝ

Queſtio eſt de pre

deſtinatione. Et p̄mo queritur vtrū
pertineat ad ſcientiā vel voluntatez
Et videt̃ ꝙ ad voluntatez ſicut ad
genus. quia ſicut dicit Auguſtin⁹ in .j.
libro de p̄deſtinatione ſanctoꝝ. p̄deſtinatio eſt propoſitū
miſerendi. ſed ꝓpoſitum eſt volūtatis. ergo ꝛ predeſtina/
tio. ¶ Preterea. Predeſtinatio videtur idem eſſe cū ele/ 2
ctione eterna. de qua dicitur Eph̄. p̄mo. elegit nos in ipo
aē. quia ĳdem dicunt̃ electi ꝛ predeſtinati. ſed electio ſm
phm in ſexto ethicoꝝ. magis eſt appetitus ꝗꝫ intellectus:
ergo ꝛ p̄deſtinatio magis ad voluntatem ꝗꝫ ad ſcientiā
pertinet. Sed diceres ꝙ electio p̄deſtinationē prece/ Solutio
dit nec eſt idem ei. ¶ Sed contra. voluntas ſeqtur ſcien/
tiam ꝛ non precedit. ſed electio ad voluntatem pertinet. 3
ſi ergo dei electio p̄deſtinationē precedit. p̄deſtinatio non
poteſt ad ſcienciā ꝑtinere. ¶ Preterea. Si predeſtinatio
ad ſcientiam ꝑtineret idem videret̃ eſſe predeſtinatio et 4
ſciā. et ſic quicūqꝫ p̄ſciret ſalutē p̄deſtinaret illū. ſed hꝫ eſt
falſum. propheta eīm p̄ſciuit ſalutem gentium quā non p̄
deſtinauit. ergo ꝛc. ¶ Preterea. Predeſtinatio cauſalita/
tem importat. ſed cauſalitas non eſt de ratione ſcientie. 5
ſed magis de ratione volūtatis. ergo predeſtinatio ma/
gis pertinet ad voluntatem ꝗꝫ ad ſcientiam ¶ Preterea 6
Voluntas in hoc a potentia differt ꝙ potentia reſpicit
effectus tantū in futuro. non eſt eīm potentia reſpectu co/
rum que ſunt vel fuerunt. voluntas vero reſpicit equali/
ter effectum preſentem ꝛ futurum. ſed predeſtinatio di/

eīt effectū in pſenti ꝛ in futuro. vnde ab Auguſtino dr̄ ꝙ
predeſtinatio eſt p̄paratio gratie in pn̄ti et glie in futuro.
7 ergo p̄deſtinatio ptinet ad voluntatē ¶ Pre. Scia non
reſpicit res vt factas vel faciēdas ſed magis vt ſcitas vl'
ſciēdas. p̄deſtinatio vero reſpicit aliqd̄ qd̄ eſt fiendum: g̃
8 p̄deſtinatio ad ſciam nō ptinet. ¶ Pre. Effectus magis
denoīat a cauſa ꝓxima q̄ꝫ a remota. ſicut hō generatus
ab hoie magis q̄ꝫ a generāte ſole. ſed p̄paratio eſt a ſcien
tia ꝛ volūtate. ſciencia aūt eſt cauſa pͦor ꝛ remotior q̄ꝫ vo
luntas. ergo p̄paratio magis ptinet ad voluntatē q̄ꝫ ad
ſcientiam. ſed p̄deſtinatio eſt p̄paratio ad grām ꝛ gloriā.
9 vt dt Aug⁹. ergo ꝛc. ¶ Pre. Quādo multi motus ordi
nanť ad vnū terminū tota motuū coordinatio recipit no
men vltimi motus. ſicut ad deducendū formā ſubſtantia
lem de potentia materie ordinať primo alteratio. ſecundo
generatio. ꝛ totum nominať generatio. ſed ad aliquid p̄
parandū ordinatur p̄mo motus ſcie. ſecūdo motus volū
tatis. ergo totū debet volūtati attribui. ꝛ ita p̄deſtinatio
10 in volūtate eſſe videtur. ¶ Pre. Si vnū oppoſitoꝝ maxi
me appropriať alicui reliquū maxime remouetur ab eodē
ſed mala maxime appropriant diuine preſcientie. malos
eīm dicimus p̄ſcitos. ergo preſciētia non reſpicit bona. p̄
deſtinatio aūt eſt de bonis ſalutaribꝫ tantū. ergo predeſti
11 natio ptinet ad preſcienciā ¶ Pre. Illud quod ꝓprie dici
tur gloſa nō indiget. ſed in hac ſcriptura quādo cognitio
reſpectu boni diciť gloſatur pro approbatione. vt pꝫ pri
ma Corin. viij. ſi quis aūt diligit deū hic cognitus eſt ab
eo. i. approbatus Et ſcd̄a Thimo. ſcd̄o. cognouit dn̄s q̄
ſunt eius. i. approbat. ergo noticia nō eſt ꝓprie de bonis ſꝫ
12 predeſtinatio eſt bonoꝝ ꝛ de bonis, g̃ ꝛc. ¶ Pre. Prepa
rare eſt motiue virtutis, quia ad opus ptinet. ſed p̄deſti
natio eſt p̄paratio. vt dictum eſt. ergo p̄deſtinatio ad vir
tutem motiuā ptinet. ergo ad voluntatē ꝛ nō ad ſcientiā
13 ¶ Pre. Ratio exemplata ſeq̄tur rōnem exemplarē. ſed in
rōne humana que eſt exēplata a diuina videmus ꝙ prepa
ratio eſt volūtatis ꝛ nō ſcie. ergo in preparatione diuina
erit ſiliter. ꝛ ſic idem qd̄ prius. ¶ Pre. Attributa diuina
14 ſunt idem ſm rem. ſed differentia eoꝝ oſtendiť ex diuerſi
tate effectuū ad illud ergo attributū debet reduci aliqd
de deo dictum cui eius effectus appropriať. ſed gratia et
gloria p̄deſtinationis ſunt effectus ꝛ appropriant volun
tati ſiue bonitati. ergo ꝛ p̄deſtinatio ad voluntatē ptinet
et nō ad ſcientiam.

Inſtantie ¶ Sed cōtra eſt quod dicit gloſa ſup illud Romano
rū octauo. quos preſciuit ꝛ predeſtinauit ꝛc. predeſtina
tio inquit eſt preſcientia ꝛ preparatio beneficioꝝ dei. ergo
2 ꝛc. ¶ Pre. Omne predeſtinatū eſt ſcitum. ſed nō ecōuer
ſo. ergo predeſtinatum eſt in genere ſciti. ergo ꝛ predeſti
3 natio erit in genere ſcie ¶ Pre. Magis eſt ponendū vnū
quodqꝫ in genere eius quod cōuenit ei ſemp. q̄ꝫ in genere
eius quod nō cōuenit ei ſemp. ſed predeſtinationi conue
nit ſemp id quod eſt ex parte ſcientie. ſemp eīm predeſti
natione preſcientia cōcomitatur. non autē ſemp cōcomi
tatur eam appoſitio gratie que eſt ei per voluntatē. quia
predeſtinatio eſt eterna. appoſitio autē gratie tēporalis.
ergo predeſtinatio magis debet poni in genere ſcientie
4 q̄ꝫ voluntatis ¶ Preterea. Habitus cognitiui ꝛ opera
tiui inter intellectuales virtutes a ph̄o computanť que
ad rōnem magis ptinent q̄ꝫ ad appetitum. vt pꝫ de pru
dentia ꝛ arte in ſexto ethicoꝝ. ſed predeſtinatio importat
principiū operatiuū ꝛ cognitiuū. quia etiam eſt p̄paratio
et p̄ſcientia. vt ex definitione inducta patet. ergo prede

ſtinatio magis ptinet ad cognitionē q̄ꝫ ad voluntatem.
¶ Prete. Contraria ſunt in eodem genere. ſed predeſti 5
nationi eſt contraria reprobatio. cum ergo reprobatio ſit
in genere ſcientie. quia deus preſcit maliciam reproborū
et non facit eam. videť ꝙ predeſtinatio ſit in genere ſciētie

¶ Reſponſio dicendū. ꝙ deſtinatio vnde nomē prede
ſtinationis aſſumiť importat directionē alicuius in finem Rⁿ
vnde aliquis diciť nunciū deſtinare qui eū dirigit ad ali
quid faciendū. ꝛ quia illud quod ꝓponimus ad exequuti
one dirigimus ſicut ad finem. ideo id quod ꝓponimus di
cimur deſtinare. ſm illud Machab. ſexto de eleazaro ꝙ
deſtinauit in corde ſuo nō admittere illicita propter vite
amorem. ſed hec prepoſitio que adiungitur adiungit ordi
nem ad futurū. vnde cum deſtinare non ſit niſi eius quod
eſt predeſtinare poteſt eius eſſe quod non eſt. ꝛ quantū
ad hec duo p̄deſtinatio ſub prouidentia collocať vt pars
eius dictum eſt eīm in p̄cedenti queſtione de prouidentia:
ꝙ ad prouidentiā pertinet directio in finem. prouidētia
etiam a Tullio ponitur reſpectu futuri. vt a quibuſdam
definitur. ꝙ ꝓuidentia eſt p̄ſens noticia futuri ptractās
euentū. Sed tamē predeſtinatio quantū ad duo a proui
dentia differt. prouidētia eīm dicit vniuerſaliter ordinatio
nem in finem. vnde ſe extendit ad omnia que a deo in fi
nem aliquem ordinantur ſiue rationalia ſiue irrationalia
ſiue bona ſiue mala. Predeſtinatio autem reſpicit illū eīm
finem qui eſt principalis rationalis creature. vtpote glo
riam. ꝛ ideo predeſtinatio non eſt niſi hominū ꝛ eorum
que ſpectant ad ſalutem. Differt autem etiam alio mo
do. In qualibet enim ordinatione ad finem eſt duo conſi
derare. ſcꝫ ipſum ordinem. ꝛ exitum et euentum ordinis.
non eīm oīa que ad finem ordinātur finem cōſequuntur
prouidentia ergo ordinem in finē reſpicit tantū. vnde p
dei prouidentiā omnes homines ad beatitudinem ordi
nantur. ſed predeſtinatio etiam reſpicit exitum ꝛ euentū
ordinis. vnde non eſt niſi eorum qui gloriam conſequūtur
Sicut igitur ſe habet ꝓuidentia ad impoſitionē ordinis
ita ſe habet predeſtinatio ad ordinis exitum vel euentū:
ꝙ eīm aliqui finem glorie conſequunť nō eſt principaliter
ex proprijs viribus. ſed ex auxilio gratie diuinitus date:
vnde ſicut de prouidentia dictum eſt ꝙ cōſiſtit in actu ra
tionis ſicut ꝛ prudentia cuius eſt pars. eo ꝙ ſolius ratio
nis eſt dirigere vel ordinare. ita etiā ꝛ predeſtinatio in ac
tu rationis conſiſtit dirigentis vel ordinātis in finē. ſed
ad directōem in finem preexigitur voluntas finis. nullus
eīm in finem aliquid ordinat qd̄ nō vult. vnde etiam ꝛ p
fecta prudentie electio nō poteſt eſſe niſi in eo qui habet
virtutē moralem ſm ph̄m in ſexto ethicorū. p virtutem
eīm moralē appetitus alicuius in fine ſtabilitur ad quem
prudētia ordinat. finis aūt in quē p̄deſtinatio dirigit vel
ordinat non eſt vniuerſaliter cōſideratus. ſed ſm compa
tionē eius ad illum qui finē illum cōſequitur. quare opor
tet eum eſſe diſtinctū apud dirigentem ab his qui finem
illū nō cōſequuntur. Et ideo p̄deſtinatio p̄ſuppōnit dile
ctionē per quā deus vult ſalutē alicuius. vnde ſicut pru
dens nō ordinat in finem niſi inquantū temperatus vel
iuſtus. ita etiam deus nō eſt predeſtinans niſi inquantū
eſt diligens. p̄exigitur etiam ꝛ electio p quā ille qui in fi
nem infallibiliter dirigitur ab alijs ſeparať qui nullo mo
do in finem diriguntur ꝛ ordinātur. hec aūt ſeparatio non eſt
ꝓpter diuerſitatē aliquā inuentā in his q̄ ſeparanť q̄ poſſꝫ
ad amorē incitare. quia antequā nati eſſent aut aliquid
boni egiſſent aut mali dictum eſt Jacob dilexi. Eſau

q̄ñ odio habui. vt dicit̄ Romanoꝝ nono. ⁊ ideo p̄deſti/
natio p̄ſupponit electionē ⁊ dilectionem. electio vero dile
ctionē. ad predeſtinatōem vero duo ſequūtur. ſcilꝫ conſe/
quutio finis qui eſt glorificatio ⁊ collatio auxilij ad con/
ſequendū finem quod eſt appoſitio gratie quod ad volū
tatē ꝑtinet. vnde ⁊ predeſtinationi duo effectus aſſignā
tur. ſcꝫ gratia ⁊ gloria

Ad. j. ¶ Ad primū ergo dōm. ꝙ in actib⁹ anime ita eſt ꝙ p̄/
cedens actus includit̄ q̄dāmmō virtute in ſequēti. et ita
quia p̄deſtinatio p̄ſupponit electionē que eſt actus volū
tatis. ideo in rōne p̄deſtinationis aliquid includitur ad
voluntatē ꝑtinens. ⁊ ꝓpter hoc ꝓpoſitū ⁊ alia ad volūtatē
Ad 2 ꝑtinentia in definitione p̄deſtinatōis quādoqꝫ ponūtur
¶ Ad. ij. dōm. ꝙ p̄deſtinatio nō ē idē electioni. ſed p̄ſup
ponit eam vt dictū eſt. inde eſt ꝙ iidem ſunt p̄deſtinati ⁊
Ad 3 electi. ¶ Ad terciū dōm. ꝙ cum electio ſit rōnis ⁊ dile/
ctio voluntatis. ſemꝑ electio dilectionē p̄cedit ſi referant̄
ad idem. ſed ſi ad diuerſa tūc non eſt incōueniens ꝙ ele/
ctio p̄cedat p̄deſtinationē que directionē rōis importat
electio em̄ prout hic accipitur ꝑtinet ad ip̄m qui in finem
dirigitur. ꝑus aūt eſt accipere illū qui in finē dirigitur q̄ꝫ
ip̄m dirigere in finē. ⁊ ita electio in ꝓpoſito p̄deſtinationē
Ad 4 precedit. ¶ Ad quartū dōm. ꝙ p̄deſtinatio q̄uis ponat̄
in genere ſcientie. tamen aliquid ſupra ſciam ⁊ ſupra pre
ſcientiā addit. ſcilꝫ directionē ⁊ ordinationē in finem. ſi/
cut etiam prudētia ſupra cognitionē. vnde ſicut nō om̄is
cognoſcens quid agendū ſit eſt prudens. ita nec om̄is p̄
ſciens eſt p̄deſtinans. ¶ Ad quintū dōm. ꝙ q̄uis cauſa
Ad 5 litas nō ſit de ratione ſciētie inquantū huiuſmodi. eſt ta
men de rōne ſcientie inquantū eſt dirigens ⁊ ordinans in
finem. quod non eſt voluntatis. ſed rationis tantū. ſicut
etiam intelligere eſt de rōe aīalis rōnal' nō inquantū eſt
Ad 6 animal. ſed inquantū eſt rōnale. ¶ Ad ſextū dōm. ꝙ ſicut
voluntas reſpicit effectum p̄ſentē ⁊ futurū ita ⁊ ſcientia
vnde quantū ad hoc non magis poteſt ꝓbari ꝙ predeſti
natio ad vnū eorum pertineat q̄ꝫ ad alterū. ſed tamē pre/
deſtinatio ꝓprie loquendo nō reſpicit niſi futurū quod ex
prepōne deſignat̄ que importat ordinē ad futurū. nec eſt
idē dicere habere effectū in p̄ñti ⁊ hr̄e effectuꝫ p̄ñtē. qꝛ in
p̄ñti eſſe dr̄ quicq̄d ꝑtinet ad statū p̄ñtis vite. ſiue ſit p̄/
Ad 7 ſens ſiue preteritū ſiue futurū ¶ Ad ſeptimū dōm. ꝙ q̄uis/
nis ſcientia non reſpiciat facienda tamen ſcientia practica
reſpicit facienda. ⁊ ad talem ſcientiā p̄deſtinatio reduci/
Ad 8 tur. ¶ Ad octauū dicendum. ꝙ p̄paratio importat ꝓprie
diſpoſitionē potentie ad actum. Eſt em̄ duplex potētia
ſcꝫ actiua ⁊ paſſiua. ⁊ ideo duplex p̄paratio. vna patiētis
ſm̄ quēmodū dicitur materia p̄parari ad formaꝫ. Alia
agentis ſm̄ quā dicitur ꝙ aliquis ſe p̄parat ad agenduꝫ
aliquid. ⁊ talem preparationē p̄deſtinatio importat. que
nihil aliud in deo ponere poteſt. q̄ꝫ ipſam ordinationem
alicuius in finem. ordinationis principiū proximū eſt rō.
ſed remotū eſt voluntas. vt ex dictis patet. ⁊ ideo ſm̄ ra
tionem inductā predeſtinatio principalius rōni q̄ꝫ volū/
tati attribuitur. Et per hoc patet ſolutio ad nonum.
Ad 9 ¶ Ad. x. dōm. ꝙ mala appropriant̄ preſciētie nō ꝙ pre/
Ad 10 ſcientia ſit magis de malis q̄ꝫ de bonis. ſed quia bona in
deo habent aliquid aliud reſpondens q̄ꝫ preſcientiam. ma
la autem nō. ſicut etiam cōuertibile non idēticans ſubſtā
tiam appropriat ſibi nomen proprij qđ etiā eque ꝓprie cō
uenit diffinitioni propter hoc ꝙ definitio aliquid dignita/
Ad 11 tis addit ¶ Ad vndecimū dicēdū. ꝙ gloſatio nō ſemꝑ ſi/
gnificat improprietatē. ſed eſt etiam quādoqꝫ neceſſaria
ad ſpecificandum quod generaliter dicitur. ⁊ hoc modo
gloſatur noticia ꝑ approbationē. ¶ Ad duodecimū dicē/ Ad 12
dum. ꝙ p̄parare vel ordinare eſt motiue potentie tm̄. ſed
motiua non ſolum eſt volūtas. ſed etiam ratio practica.
vt pꝫ in tercio de aīa ¶ Ad decimūtercium dōm. ꝙ in rō/
ne humana ita eſt ꝙ preparatio ſm̄ ꝙ importat ordina/ Ad 13
tionē vel directionē in finem eſt proprius actus ratōnis
et nō volūtatis. ¶ Ad decimūq̄rtuꝫ dicendū. ꝙ in attri/ Ad 14
buto diuino nō ſolū eſt cōſiderandus effectus. ſed reſpe/
ctus eius ad effectum. quia idem eſt effectus potētie ſciē
tie ⁊ voluntatis. ⁊ nō idem reſpectus ad illum effectum
ꝑ illa tria nomīa importat̄. reſpectus autē quē predeſti/
natio importat ad effectum ſuum cum reſpectu ſcientie
q̄uis ſit dirigens magis cōgruit q̄ꝫ cum reſpectu poten/
tie ⁊ voluntatis. ideo p̄deſtinatio ad ſcientiā reducitur.
¶ Alia cōcedimus q̄uis ad primū ⁊ ſcđm poteſt dici ꝙ Solutiones
non om̄e quod eſt in plus ſit genus. quia poteſt acciden/ inſtantiaruꝫ.
taliter p̄dicari. ¶ Ad terciū dicendū. q̄uis dare gratiaꝫ Ad. j.
in actu nō ſemꝑ comitet̄ predeſtinationē tamē velle dare Ad 2
ſemꝑ cōcomitatur. ¶ Ad quartū etiam poſſet dici. ꝙ re Ad 3
probatio recte non opponitur p̄deſtinationi ſed electioni Ad 4
quia qui eligit alterū recipit ⁊ alteꝝ reijcit quod dr̄ repro
bare. vnde etiam reprobatio ex rōne ſui nominis magis ꝑ
tinet ad voluntatem. eſt em̄ reprobare quaſi refutare ni/
ſi forte dicatur reprobare. id eſt iudicare indignū qđ non
admittitur. ſed ꝓ tanto ad preſciam reprobatio dicit̄ in
deo pertinere. quia nihil poſitiue ex parte volūtatis eſt in
deo reſpectu mali culpe. non em̄ vult culpam ſed gratiaꝫ
et tm̄ reprobatio dr̄ etiam p̄paratio quantū ad penā quā
etiam deus vult volūtate ꝯſequēte ſed nō an̄cedente

Secūdo querit̄. vtruꝫ

p̄ſcia meritoꝝ ſit cā vel rō p̄deſtinatōis. Et
videt̄ ꝙ ſic. qꝛ Roma. ix. ſuꝑ illud. miſerebor ⁊c. dr̄ gloſa. .j.
Ambro. miſericordiā illi dabo quē ſcio poſt erroreꝫ toto
corde reuerſurū ad me. hoc eſt dare illi cui eſt dandum. ⁊
nō dare illi cui nō eſt dandū vt eū vocet quē ſciat obedire
illū vero nō quē ſciat non obedire. ſed obedire ⁊ toto cor
de ꝯuerti ad deū ad meritū ꝑtinet. ꝯtraria vero ad deme
ritū. ḡ p̄ſcia meriti vel demeriti eſt cā vel rō q̄re deus ꝓ/
ponit illi miſericordiā facere ⁊ alios a miſericordia exclu
dere. qđ eſt p̄deſtinare vel reprobare ¶ Pre. Predeſtina 2
tio includit in ſe volūtatē diuinaꝫ hūane ſalutis cām. nec
p̄t dici ꝙ includit ſolā volūtatē an̄cedentē. qꝛ hac volūta/
te de⁹ vult oēs hoīes ſaluos fieri. vt dr̄ p̄ma ad Thimo.
caᵒ. ij. ſequeret̄ ꝙ oēs eēnt p̄deſtinati. relinq̄tur ḡ ꝙ inclu
dat volūtatē ꝯſequentē. ſed volūtas ꝯñs. vt dr̄ Dam̄. eſt
ex nr̄a cā inq̄ntū ſcꝫ nos habem⁹ diuerſimode ad meren
dū ſalutē vel dānationē. ḡ merita nr̄a p̄ſcita a deo ſūt cā p̄
deſtinatōis ¶ Pre. Predeſtinaᵒ dr̄ p̄ncipalr̄ ꝓpoſitū diui 3
nū de ſalute hūana. ſꝫ ſalutis hūane cā eſt hūanū meritū
ſcia etiā eſt cā ⁊ rō volūtatis. qꝛ appetibile ſcitū volūtatē
mouet. ḡ p̄ſcia meritoꝝ cā eſt p̄deſtinatōis cū duo corū q̄
p̄ſcia ꝯtinet ſint cā illoꝝ duoꝝ q̄ in p̄deſtinatōe ꝯtinētur
¶ Pre. Reprobatio ⁊ p̄deſtinatio ſcant diuinā eēntiā ⁊ 4
conotant effectū. in eſſentia aūt diuina nō eſt aliqua diuer
ſitas. ḡ tota diuerſitas p̄deſtinationis ⁊ reprobatōnis ex
effectib⁹ ꝓcedit. effectus aūt ſunt cōſiderati ex p̄te noſtra
ergo ex parte noſtra cā eſt ꝙ p̄deſtinati ⁊ reprobi ab inui
cem ſegregent̄. quod ꝑ p̄deſtinationē fit. ḡ idem qđ prius.

5 ¶ Pre. Sicut ſol quantū ē de ſe vniformiter ſe habet ad
omīa corp̄a illuminabilia: q̄uis non oīa poſſunt lumen
eius equaliter p̄ticipare. Ita deus equaliter ſe habet ad
oīa q̄uis non omnia ſe habeant equaliter ad p̄ticipan-
dum bonitatē ipſius. vt a ſanctis ꝛ p̄phetis cōiter dicitur
Sed p̄pter ſimilē habitudinē ſolis ad oīa corp̄a ſol non
eſt cauſa huius diuerſitatis q̄re aliq̄d ſit tenebroſuꝫ ꝛ ali-
quid luminoſum. ſed diuerſa diſpoſitio corpoꝝ ad recipiē-
dum lumē ipſius. g̃ ꝛ ſiliter cā huius diuerſitatis q̄ aliqui
ſaluant̄. q̄dam aūt damnant̄. aut q̄ q̄dam p̄deſtinant̄. et
quidā reprobant̄ nō eſt ex p̄te dei. ſed noſtra. ꝛ ſic ideꝫ qd̄
6 prius ¶ Pre. Bonū eſt cōicatiuū ſuiipſius. g̃ ſummi bo-
ni eſt ſumme cōicare ſc̄m q̄ vnumq̄dq̄ eſt capax. ſi g̃ alicui
nō ſe cōicat hoc eſt. q2 nō eſt capax eius. ſed q̄ aliq̄s eſt ca-
pax vel nō capax ſalutis ad quā predeſtinatio ordinat̄ ē
p̄pter qualitatē meritoꝝ. g̃ merita p̄ſcita cauſa ſunt qua-
7 re aliqui predeſtinant̄ ꝛ aliqui nō ¶ Pre. Numeri. iij. ego
tuli leuitas ꝛc̄. dt glo. orige. Jacob nam poſterior p̄moge-
nitus iudicat᷑ eſt. ex p̄poſito eīm cordis qd̄ deo patuit an-
teq̄ꝫ in hoc mūdo naſcerent̄ aut quidquā agerēt boni vel
mali dictū eſt Jacob dilexi Eſau odio habui. ſed hoc p̄-
tinet ad p̄deſtinatōem Jacob. vt ſancti cōiter exponunt
ergo precognitō p̄poſiti qd̄ habiturus erat iacob in corde
fuit rō p̄deſtinatōis ipſius. ꝛ ſic idē qd̄ p̄us ¶ Pre. Pre-
8 deſtinatio nō poteſt eſſe iniuſta cū vniuerſe vie dn̄i ſunt mi-
ſericordia ꝛ veritas. nec p̄t ibi aliqua iuſticia attendi inter
deū ꝛ hoīem q̄ diſtributiua. nō eīm cadit ibi cōmutatiua
iuſticia cū deus q̄ bonoꝝ noſtroꝝ nō eget nihil a nobis re-
cipiet. Juſticia aūt diſtributiua ineq̄lia nō niſi inequalib᷑
dat. ineq̄litas aūt nō p̄t attendi inter hoīem niſi ſc̄m diuer-
ſitatem meritoꝝ. g̃ q̄ deus aliquē p̄deſtinat ꝛ aliquē non
9 ex preſcia diuerſoꝝ meritoꝝ p̄cedit. ¶ Pre. Predeſtina-
tio p̄ſupponit electionē. vt ſupra dictum eſt. ſed electio nō
poteſt eſſe rōnalis niſi ſit aliqua rō p̄pter quā vnus ab al-
tero diſcernat̄. nec in electiōe de qua loq̄mur p̄t aliqua rō
diſcretōis aſſignari niſi ex meritis. g̃ cum electio dei irrō-
nalis eſſe nō poſſit ex p̄uiſione meritoꝝ p̄cedit. ꝛ p̄ cōſe-
10 quēs p̄deſtinatio ¶ Pre. Aug᷑. exponēs illd̄ Malach.
p̄mo. Jacob dilexi Eſau aūt odio habui. dr̄. q̄ volūtas il-
la dei q̄ eligit vnū ꝛ reprobat aliū nō poteſt eſſe iniuſta.
venit eīm ex occultiſſimis meritis. ſed hec occultiſſima me-
rita nō poſſunt accipi in p̄poſito niſi ſc̄m q̄ ſunt in p̄ſciētia
11 ergo p̄deſtinatio de p̄ſcientia meritoꝝ venit ¶ Pre. Si-
cut ſe habet abuſus gratie ad effectū reprobatōis. ita bo-
nus vſus gratie ad vltimū effectū p̄deſtinationis. ſꝫ abu-
ſus gratie in Juda fuit rō reprobatiōis eius. ſc̄m hoc eīm
reprobus effectus eſt. q2 ſine gratia deceſſit. q̄ autē tunc
gratiā nō habuit non fuit cauſa q̄ deus ei dare noluerit.
ſed q̄ accipe noluit. vt dt Anſel. ꝛ Dyo. g̃ ꝛ bonus gra-
tie vſus in Petro ꝛ in quolibꝫ alio cauſa eſt quare ipſe ele-
12 ctus vel p̄deſtinatus eſt ¶ Pre. Unus poteſt alteri me-
reri primā grām. ꝛ eadē rōne videt̄ q̄ poſſit ei mereri gra-
tie cōtinuatōnem vſq̄ ad finē. ſed ad grām finalē ſeq̄tur
eſſe predeſtinatū. g̃ p̄t predeſtinatio ex meritis p̄uenire.
¶ Pre. Prius eſt ſc̄m ph̄m a quo nō cōuertitur cōſequē-
13 tia. ſed hoc mō ſe habet preſcia ad p̄deſtinatiōem q̄ oīa
deus preſciuit que p̄deſtinauit. mala aūt preſciuit q̄ nō p̄-
deſtinat. ergo preſcia eſt p̄us q̄ꝫ predeſtinatio. ſed p̄us in
quolibet ordine eſt cauſa poſterioris. ergo preſcia eſt cauſa
predeſtinatōis ¶ Pre. Nomē predeſtinatōis a deſtinatō-
14 ne vel miſſione imponit̄. ſed miſſionē vel deſtinatiōnē co-
gnitio precedit. nullus eīm mittit niſi quē cognoſcit. ergo
cognitio eſt prior predeſtinatione. ꝛ ita videtur eſſe cau-
ſa ipſius. ꝛ ſic idem quod prius
¶ Sed cōtra eſt quod dicit̄ ad Roma. nono in gloſa Cōtra
ſup̄ illud. non ex operib᷑. ſed ex voluntate ꝛc̄. que ſic dicit
ſicut non pro meritis precedentibus illud dictum fuiſſe
oſtendit ſcꝫ Jacob dilexi ꝛc̄. ita nec pro meritis futuris.
et iuxta ſup̄ illud. nunq̄ꝫ iniquitas apud deum. dicit gloſa
nemo dicat quia futura opera prouidebat alteꝝ elegiſſe
alterum reprobaſſe. ꝛ ſic idem quod prius. ¶ Pre. Gra- 2
tia eſt effectus predeſtinationis ꝛ principiuꝫ meriti. ergo
non poteſt eſſe q̄ preſcientia meritorū ſit cauſa predeſti-
nationis ¶ Pre. ad Tit. iij. dt ap̄ls. non ex operib᷑ iuſti- 3
tie que fecimus nos ꝛc̄. ergo predeſtinatio ſalutis huma-
ne non prouenit ex p̄ſcientia meritoꝝ. ¶ Prete. Si pre- 4
ſcientia meritoꝝ eſſet cauſa predeſtinationis nullus eſſet
predeſtinatus qui non eſſet merita habiturus. ſed aliqui
ſunt hm̄oī. ſicut patet de pueris. ergo preſcientia merito-
rum nō eſt predeſtinationis cauſa
¶ Reſponſio dicendū. q̄ hoc diſtat inter cauſam ꝛ effe- R᷑
ctum q̄ quicquid eſt cauſa cauſe oportet eſſe cauſam effe-
ctus. nō aūt quicq̄d eſt cauſa effectus oportet q̄ ſit cauſa
cauſe de neceſſitate. ſicut patꝫ. nam cauſa prima p̄ cauſam
ſcd̄am p̄ducit effectum ſuum. ꝛ ſic cauſa ſecūda cauſat ali-
quo mō effectum cauſe prime. cuius tamē cauſe cauſa nō
eſt. In p̄deſtinatione aūt eſt duo cōſiderare. ſcꝫ ipſam pre-
deſtinationē eternā. ꝛ effectum eius temporalē duplicem
ſcꝫ gratiam ꝛ gloriam. quoꝝ alter habet cauſam merito-
riam actū humanū. ſcꝫ gloria. ſed gratie cauſa non poteſt
eſſe actus humanus p̄ modū meriti. ſed diſpoſitio mate-
rialis q̄daꝫ inquantū per actus p̄parantur ad gratie ſu-
ſceptionē. ſed ex hoc nō ſeq̄tur q̄ actus noſtri ſiue grām
precedant ſiue ſequant̄ ſint ipſius predeſtinationis cauſa
¶ Ad inueniendum autem predeſtinationis cauſam
oportet accipere quod prius dictum eſt. ſcꝫ q̄ predeſtina-
tio eſt q̄dam directio in finem quam facit ratio a volun-
tate mota. vnde ſc̄m hoc poſſet aliquid eſſe predeſtinatio-
nis cauſa prout eſſet volūtatis motiuū ¶ Circa quod Nota
ſciendum q̄ aliquid mouet dupliciter voluntatē. vno mō
per modū debiti. alio modo ſine debiti ratione. per modū
autem debiti mouet aliquid dupliciter. vno modo abſo-
lute. alio modo ex ſup̄poſitione alterius. Abſolute quidē
ipſe finis vltimus qui eſt volūtatis obiectum hoc mō vo-
luntatē mouet vt ab ipſo diuertere non poſſit. vnde nul-
lus homo poteſt nō velle eſſe beatus. vt dicit Auguſtin᷑
in libro de libero arbitrio. Sed ex ſup̄poſitōe alterius mo-
uet ſc̄m debitum illud ſine quo finis haberi non poteſt. il-
lud autem ſine quo finis haberi poteſt. ſed tamen facit ad
bene eſſe finis ipſius non mouet ſc̄m debitam voluntateꝫ
ſed eſt libera inclinatio voluntatis in ipſuꝫ. ſed tn̄ ex quo
voluntas eſt libere inclinata in ipſum inclinatur in omnia
ſine quibus hoc haberi non poteſt p̄ modū debiti. ex pre-
ſup̄poſitione tamē illius quod primo volituꝫ ponebatur
ſicut rex ex ſua libertate facit aliquē militem. ſed quia nō
poteſt eſſe miles niſi habeat equū. efficitur debitum ꝛ ne-
ceſſariū ex ſup̄poſitione libertatis predicte q̄ ei det equū.
finis autem diuine voluntatis eſt ipſa eius bonitas q̄ nō
dependet ab aliquo alio. vnde ad hoc q̄ habeatur a deo
nullo alio indiget. ꝛ ideo voluntas eius nō inclinatur pri-
mo ad aliquid faciendum per modū debiti. ſed liberali-
ter tantum inquantum voluntas eius ex opere manife-
ſtatur. ſed ex quo ſupponitur q̄ deus aliquid facere ve-
lit ex ſuppoſitione liberalitatis ipſius per modum de-

biti cuiuſdā ſeq̄tur ꝙ faciat ea ſine quibus res ipa volita
eſſe nō pt. ſicut ſi facere vult hominē ꝙ det ei rōem. vbi=
cūq; aūt occurrerit aliq̄d ſine quo aliud a deo volitū eſſe
poſſit. hoc nō ꝓcedit ab eo ſm rōem alicuius debiti. ſed
ſm libertatē merā. Perfectio aūt gratie ⁊ glie ſunt hmōi
bona. q2 ſine eis natura eſſe pt. excedit aūt virtutis natu
ralis limites. vñ ꝙ deus velit alicui dare gratiā ⁊ gloriā
hoc ex mera libertate ꝓcedit. In his aūt que ex libertate
ꝓcedunt tm̄ cā volendi eſt ipa ſupabūdans affectio volū
tatis ad finē in quo attendit̄ ꝑfectio bonitatis ipius. vñ
cā p̄deſtinationis nihil eſt aliud ꝙ̄ ipa bonitas dei Et
modo etiā predicto pt ſolui quedā cōtrouerſia que inter
Contro= quoſdā verſabat̄. quibuſdā dicentib; oīa a deo ſm ſim=
uerſia in= plicem voluntatem ꝓcedere. quibuſdā aſſerentib; oīa
ter q̄ſdā. ꝓcedere ſm debitū a deo. Quarū opinionū vtraq; falſa ē
Prima eīn tollit neceſſariū ordinē q̄ eſt inter effectus diui
nos ad inuicē. Scd̄a aūt ponit aliqua ꝓcedere ſm neceſ
Opinio ſitatē nature Media aūt via eſt eliciēda. vt ponant̄ ea q̄
vera ſunt a deo p̄mo volita ꝓcedere ſm ſimplicē voluntatē et
ea que ad hoc req̄runt̄ ꝓcedere ſm debitū ex ſuppōne. qḋ
tamē debitū nō oſtendit deū eſſe debitorē rebus. ſed ſue
volūtati. ad cuius expletionem debetur id quod dr̄ proce
dere ſm debitum ab ipſo

Ad. j. ¶ Ad primū ḡ dōm ꝙ debitus gratie vſus eſt quod=
dā ad qḋ diuina ꝓuidentia gratiā collatā ordinat. vnde
nō pt eſſe ꝙ ipſe rectus gratie vſus p̄ſcitus ſit cā mouēs
ad dandā gratiā. Qḋ ḡ Ambroſius dr̄. dabo illi gratiā
quē ſcio ⁊c. nō eſt intelligēdū ꝙ ꝑfecta cordis ꝯuerſio ſit
inclinans voluntatē ad dandā gratiā. ſed ꝙ grām datā
ad hoc ordinat vt aliq̄s accepta grā ꝑfecte cōuertatur in
Ad 2 deū ¶ Ad ſcdm̄ dōm ꝙ p̄deſtinatio includit voluntatē
cōſequentē q̄ reſpicit aliq̄ mō id qḋ eſt ex pte noſtra. nō q̄
dem ſicut inclināns diuinā voluntatē ad volendum. ſed ſi
cut id ad cuius ꝓductōem diuina volūtas gratiā ordi=
nat. vel etiā ſicut id qḋ ad grām q̄dammō diſponit ⁊ glo
riam meret̄ ¶ Ad tertiū dōm ꝙ ſcia eſt mouens volūta=
Ad 3 tem ſed nō q̄libet ſcia. ſed ſcia finis que eſt obiectum mo
uens voluntatē. ⁊ ideo ex cognitōe ſue bonitatis proce=
dit ꝙ deus ſuā bonitatē amet. ⁊ ex hoc ꝓcedit ꝙ eam in
aliquos diffundere velit. nō aūt ꝓpter hoc ſeq̄tur ꝙ meri
toꝝ ſcia ſit cā volūtatis ſm ꝙ in p̄deſtinatōe includitur.
Ad 4 ¶ Ad quartū dōm ꝙ q̄uis ſm diuerſitatē effectuū ſu=
matur diuerſa rō attributoꝝ diuinoꝝ. nō tm̄ ꝓpter hoc ſe
quit̄ ꝙ effect⁹ ſint cauſe attributoꝝ diuinoꝝ. nō eīn hoc
mō accipiunt̄ rōnes attributoꝝ ſm ea que in nobis ſunt
ſicut ſm cauſas. ſed magis ſicut ſm ſigna quedā cauſarū
et iō nō ſeq̄tur ꝙ ea que ex pte noſtra ſunt cauſa q̄re vn⁹
Ad 5 reprobet̄ ⁊ alius p̄deſtinetur. ¶ Ad quintū dōm ꝙ habi
tudines dei ad res poſſunt duplr̄ cōſiderari. vno modo
quantū ad primā rerū diſpōnem ſm diuinā ſapientiā di
uerſos gradus in rebus conſtituentē. et ſic nō eodem mō
ſe hʒ deus ad omnia. Alio mō ſm ꝙ iam reb; diſpoſitis
ꝓuidet. ⁊ ſilr̄ ſe hʒ ad oīa inquantū oībus equaliter dat
ſm ꝓportōem. Ad primā aūt rerꝝ diſpōem totū hoc perti
net qḋ dictū eſt a deo ꝓcedere ſm ſimplicē voluntatē in=
Ad 6 ter q̄ etiā p̄paratio gratie ꝯputat̄. ¶ Ad ſextum dōm ꝙ
ad bonitatē diuinā ptinet inquantū eſt infinita vt de ꝑfe
ctionib; quas vnaq̄q; res ſm ſuā naturā req̄rit vnicui
q; largiat̄ ſm ꝙ eſt eius capax. nō aūt req̄ritur de ꝑfectio
nib; ſupadditis inter quas ſunt gratia ⁊ glia. ⁊ iō rō non
Ad 7 ſequit̄ ¶ Ad ſeptimū dōm ꝙ ꝓpoſitum cordis Iacob p̄
ſcitum a deo nō fuit cauſa quare ei gratiā dare voluit. ſʒ

fuit quoddā bonū ad qḋ deus gratiā dandā ordinauit.
et ideo dr̄ ꝙ ex ꝓpoſito cordis qḋ ei patuit cum dilexit. q2
ſʒ ad hoc eū dilexit vt tale ꝓpoſitum cordis haberet. vel
q2 p̄uidit ꝙ ꝓpoſitū cordis eius fuit ad gratie ſuſceptio=
nem diſpoſitio ¶ Ad octauū dōm ꝙ in illis que ſunt ſm Ad 8
rōem debiti inter aliquos diſtribuenda eſſet ꝯtra rōnem
iuſticie diſtributiue. ſi eq̄libus inequalia darent̄. ſʒ in his
que ex libertate donant̄ in nullo iuſticie ꝯtradicit. poſſum
eīn vni dare ⁊ alijs nō dare ꝓ meo libito volūtatis. hmōi
aūt eſt gratia. ⁊ ideo nō eſt cōtra rōem iuſticie diſtributi
ue ſi deus ſe ꝓponat daturū gratiā alicui ⁊ alicui nō nulla
inequalitate meritoꝝ cōſiderata ¶ Ad nonū dōm ꝙ ele Ad 9
ctio dei qua vnū eligit ⁊ alterū reprobat rōnalis eſt. nec
tamē oportet ꝙ rō electōis ſit meritū. ſed ipſa electōis ratio
eſt diuina bonitas. rō aūt reprobatiōis in hominibus eſt
peccatū originale. vt dr̄ Aug⁹. vel in futuro hoc ipm qḋ
eſt non habere debitū ad hoc ꝙ eis gratia cōferatur. ratio
nabiliter aūt poſſum velle denegare aliquid alicui quod Ad 10
ſibi nō debetur. ¶ Ad decimū dōm ꝙ in q̄rta di. p̄mi li.
dr̄ magiſter illam auctoritatē eſſe retractatā ab Auguſti
no in ſuo ſimili. Vel ſi debeat ſuſtineri referendū ē ad effe=
ctum reprobatōis ⁊ predeſtinatōis ꝙ habēt aliquā cau=
ſam meritoriā vel diſpoſitiuā ¶ Ad vndecimū dōm ꝙ p̄= Ad 11
ſcientia abuſus gratie nō fuit cā reprobatiōis in iuda ni
ſi forte ex parte effectus. q̄uis deus nulli volenti accipere
gratiam eam deneget. ſed hoc ipm qḋ eſt velle accipe gra
tiam eſt nobis ex p̄deſtinatione diuina. vñ nō poteſt eſſe
cauſa predeſtinatōnis. ¶ Ad duodecimū dōm ꝙ q̄uis
meritū poſſit eſſe cauſa effectus p̄deſtinationis. non po= Ad 12
teſt tamē eſſe p̄deſtinationis cauſa. ¶ Ad decimūtertiū Ad 13
dōm ꝙ licet illud a quo nō cōuertitur cōſequentia ſit ali
quo mō prius. non tamen ſeq̄tur ꝙ ſit eodē modo prius
quo cauſa prius dr̄. ſicut nec coloratū eſſet cauſa hominis
et ꝓpter hoc non ſeq̄tur ꝙ preſciētia ſit cauſa predeſtinatō
nis. Et per hoc patet ſolutio ad vltimū Ad 14

Tertio queritur. vtrū

predeſtinatio habeat certitudinē vel non. Et
videt̄ ꝙ nō. nulla eīn cā cuius effectus pt variari hʒ certi j.
tudinē reſpectu effectus ſui. ſed effectus p̄deſtinatōis pt
variari. q2 ille q̄ eſt p̄deſtinatus pt nō cōſequi effectū pre
deſtinationis. qḋ patet ex hoc qḋ Aug⁹. dr̄ expōnēs illud
quod habet̄ Apocal. iij. tene qḋ habes vt nemo accipiat co
ronā tuam. Si inq̄t nō eſt alius accepturus niſi ille ꝑdi=
derit certus erit electoꝝ numerus. ex quo videt̄ ꝙ vnus
poteſt amittere ⁊ alius accipere coronā que eſt predeſti=
nationis effectus. ¶ Pre. Sicut res naturales ſubdūtur 2
diuine ꝓuidentie ita ⁊ res humane. ſed illi ſoli effect⁹ na=
turales ex ſuis cauſis certitudinaliter ꝓcedunt q̄ ex ſuis
cauſis neceſſario ꝓducuntur. cum ergo effectus predeſti
nationis qui eſt ſalus humana nō neceſſario ſed cōtingen
ter ex cauſis ꝓximis eueniat. videt̄ ꝙ ordo p̄deſtinatiōis
nō ſit cert⁹. ¶ Pre. Si aliq̄ cā hʒ certū ordinē ad aliquē 3
effectū. effectus ille ex neceſſitate ꝑueniet niſi aliq̄d poſſit re
ſiſtere v̄tuti cauſe agētis. ſicut diſpōnes in corpib; inferio
rib; inuēte reſiſtūt interdū actioni corpoꝝ celeſtiū ne pro
ducāt ꝓprios effect⁹ q̄s neceſſario ꝓduceret niſi eſſet aliq̄d
reſiſtēs. ſʒ p̄deſtinatōi diuine nihil pt reſiſtere. Voluntati
eīn ei⁹ q̄s reſiſtit. vt dr̄ Rom. ix. igit̄ ſi hʒ certū ordinem
ad ſuū effectū. effect⁹ ei⁹ neceſſario ꝓducet̄ Sʒ diceres ꝙ Solutio
p̄deſtinatōis certitudo ad effectū ē cū p̄ſuppōne cāe ſcḋe

4 ¶ Sed cõtra. ois certitudo q̄ eſt cũ ſuppõnẽ alicuius
nõ eſt certitudo abſoluta ſʒ ꝯditionalis. ſicut nõ eſt cer/
tũ ꝙ ſol cauſet fructũ in plantã niſi cũ hac ꝯditõe ſi ỽtus
generatiua in plãta fuerit bñ diſpoſita. ꝓpter hoc ꝙ diſpo
ſitio ſolis ad effectũ predictũ p̄ſuppõnit virtutẽ plante q̄
ſi cauſam ſcdãm. ſi ergo certitudo diuine p̄deſtinatõis ſit
cũ p̄ſuppõne ſcdẽ cauſe nõ eſt certitudo abſoluta ſed cõdi
tionalis tñ. ſicut in me ẽ certitudo ꝙ ſortes mouet̄ ſi cur
rit. ⁊ ꝙ ille ſaluabit̄ ſi p̄parabit ſe. ⁊ ita nõ ẽ in diuina p̄deſti
natione alia certitudo de ſaluãdis q̄ʒ apud me. qđ eſt ab/
ſurdũ. ¶ Pre. Job. xxxiiij. dr cõteret multos ⁊ innumera
5 biles ⁊ ſtare faciet alios p eis. qđ exponẽs Grego. dc locũ
vite alijs cadentib' alij ſortiunt̄. ſed locus vite eſt ad quẽ
p̄deſtinatio ordinat. g̃ a predeſtinatõis effectu p̄deſtina/
tus deficere poteſt. ⁊ ſic nõ eſt certa p̄deſtinatio. ¶ Pre.
Sʒm Anſel. eadẽ eſt veritas p̄deſtinatiõis ⁊ ꝓpõnis de
6 futuro. ſed ꝓpoſitio de futuro nõ hʒ certã ⁊ determinatã
veritatẽ. ſed variari p̄t. vt pʒ p phm in peri herme. et in
ſcdõ de generatõe vbi dr ꝙ futurus q̄s incedere nõ ince/
det. nõ ergo veritas p̄deſtinatõis certitudinẽ hʒ ¶ Pre.
7 Aliq̄s p̄deſtinatus q̄nq̄ʒ eſt in pctõ mortali. ſicut pʒ de
paulo qñ eccliam pſequebat̄. potuit autẽ in pctõ mortali
pſeuerare vſq̄ʒ ad mortẽ aut tũc ſtatim interfici. q̄ʒ vtro
libet poſito. p̄deſtinatio effectũ nõ ꝯſequeret̄. g̃ poſſibile
Solutio eſt p̄deſtinationẽ nõ cõſequi effectũ ſuum Sed dice/
res. ꝙ cum dr p̄deſtinatus in peccato mortali p̄t mori ſi
accipiat̄ ſubiectũ ꝓut ſtat ſub forma p̄deſtinationis. ſic ẽ
compoſita et falſa. Si autem accipiatur prout conſide/
ratur ſine tali forma. ſic eſt diuiſa ⁊ vera.

8 ¶ Sed cõtra. in formis illis q̄ non poſſunt remoueri
a ſubiecto non differt vtrũ aliquid attribuatur ſubiecto
ſub forma conſiderato vel ſine forma. vtroq̄ʒ enĩ mõ hec
eſt falſa. coruus niger p̄t eſſe albus. ſed p̄deſtinatio eſt ta
lis forma que nõ poteſt a p̄deſtinato remoueri. g̃ p̄dicta
9 diſtinctio in ꝓpoſito locum nõ habet. ¶ Pre. Si eternuʒ
coniungat̄ tpali cõtingenti totũ erit tẽporale ⁊ cõtingẽs.
ſicut patʒ de creatione que eſt tpalis q̄uis claudat in ſua
rõne eſſentiã dei eternã ⁊ effectum tẽporalẽ. et ſilr miſſio
que importat ꝓceſſionẽ eternã ⁊ effectum temporalẽ. ſed
predeſtinatio q̄uis importat aliq̄d eternũ tamẽ cuʒ hoc
etiã importat effectũ tpalẽ. ergo totum hoc qđ eſt p̄deſti
natio erit tpale ⁊ cõtingens. ⁊ ita nõ habebit certitudinẽ
¶ Pre. Quod p̄t eſſe ⁊ nõ eſſe non habet aliquã certitu
10 dinẽ. ſed p̄deſtinatio dei de ſalute alicuius p̄t eſſe et non
eſſe. ſicut enĩ potuit ab eterno p̄deſtinare ⁊ non p̄deſtina
re. ⁊ ita nunc poteſt p̄deſtinare vel nõ p̄deſtinare. cum in
eternitate non differant p̄ſens p̄teritum ⁊ futurum. ergo
predeſtinatio non habet certitudinẽ

Contra ¶ Sed cõtra eſt quod dr Roma. viij. quos p̄ſciuit et
predeſtinauit ⁊c. dicit gloſa. p̄deſtinatio eſt preſcientia et
preparatio beneficiorũ dei qua certiſſime liberantur qui/
cunq̄ʒ liberant̄. ¶ Pre. Illud cuius veritas eſt immobi/
2 lis oportet eſſe certum. ſed veritas p̄deſtinationis ẽ im/
mobilis. vt dr Aug⁹. in libro de p̄deſti. ſanctorũ. ergo p̄de
3 ſtinatio habet certitudinẽ. ¶ Prete. Cuicunq̄ʒ conuenit
predeſtinatio ab eterno ei ꝯuenit. ſed qđ eſt ab eterno in
uariabile eſt. ergo p̄deſtinatio inuariabilis eſt ⁊ ita certa
¶ Preterea. Predeſtinatio includit p̄ſcientiã. vt patet in
gloſa inducta. ſed p̄ſcientia habet certitudinẽ. vt probat
Boetius in q̄nto de ꝯſo. ergo ⁊ predeſtinatio

Rõ ¶ Rñſio dđm. ꝙ duplex eſt certitudo. ſcʒ cognitõnis
et ordinis. Cognitõis q̄dem certitudo eſt quãdo cogni
tio nõ declinat in aliquo ab eo qđ in re inuenitur. ſed hoc
modo exiſtimat de re ſicut eſt. et q2 certa exiſtimatio ha
betur de re. p̄cipue p cauſam rei. ⁊ ideo tractũ eſt nomen
certitudinis ab ordine cauſe ad effectum. vt dicat̄ ordo
cauſe eſſe ad effectum certus. quando cauſa infallibiliter
effectum producit. ergo preſcientia dei. q2 non importat
vniuerſaliter habitudinem cauſe reſpectu horum quorũ
eſt non conſideratur in eo niſi certitudo cognitionis tñ.
Sed q2 predeſtinatio preſcientiam includit ⁊ habitudi/
nem cauſe ad ea quorum eſt ſupaddit. in q̄ʒtum eſt direc/
tio ſiue preparatio quedam. ſic poteſt in ea cõſiderari ſu
pra certitudinẽ cognitionis certitudo ordinis. de qua
ſolum certitudine predeſtinatõnis hic querimus. De cer
titudine enĩ cognitõis in ipſa inueta patere poteſt ex his
que dicta ſunt. cũ de ſcientia dei quereret̄ ¶ Sciendũ Nota
eſt autẽ ꝙ cum predeſtinatio ſit quedaʒ prouidentie pars.
ſicut enĩ ſuam rõnem ſuper prouidentiam addit. ſic ⁊ cer
titudo eius ſupra certitudinem prouidẽtie. Ordo enĩ ꝓ/
uidentie dupliciter certus inuenitur. Uno mõ in parti/
culari. quando ſcʒ res que a diuina prouidentia in finem
aliquem ordinantur abſq̄ʒ defectu ad finem illum parti/
cularem deueniũt. ſicut patʒ in motib' celeſtib' ⁊ in om/
nibus que neceſſario aguntur in natura. Alio mõ. in vni/
uerſali ⁊ non in particulari. ſicut videmus in generabilib'
et corruptibilib'. quorũ virtutes quandoq̄ʒ deficiunt a ꝓ
prijs effectibus ad quos ſunt ordinate ſicut ad ꝓprios fi
nes. ſicut virtus formatiua deficit quãdoq̄ʒ in perfecta cõ
ſummatione membrorũ. ſed tamen ipſe defectus diuinitus
ordinatur ad aliquem finem. vt patʒ ex dictis cum de ꝓ
uidentia ageretur. et ſic nihil poteſt deficere a generali fi/
ne prouidentie. q̄uis q̄nq̄ʒ deficiat ab aliquo particula/
ri fine. Sed ordo predeſtinationis eſt certus nõ ſolum re
ſpectu vniuerſalis finis. ſed etiam reſpectu particularis
et determinati. q2 ille qui eſt determinatus p predeſtinati
onem ad ſalutem nunq̄ʒ deficit a ꝯſequutõe ſalutis. nõ ta/
men hoc mõ certus eſt ordo predeſtinatõis reſpectu par
ticularis finis. ſicut erat ordo prouidentie. q2 prouidẽtia
nõ erat ordo certus reſpectu particularis finis. niſi quan
do cauſa proxima neceſſario ꝓducebat effectũ ſuũ. In p̄/
deſtinatõe autẽ inuenitur certitudo reſpectu ſingularis fi
nis. et tamẽ cauſa proxima. ſcʒ liberũ arbitrium non ꝓdu
cit effectum ſuũ niſi ꝯtingenter. Uñ difficile videtur con
cordare infallibilitatem predeſtinatõnis cũ libertate arbi
trij Nõ enĩ poteſt dici ꝙ predeſtinatio ſupra certitudineʒ
ꝓuidentie nihil aliud addat niſi certitudinem preſcientie
vt ſi dicatur ꝙ deus p̄ordinet predeſtinatum ad ſaluteʒ
ſicut et quemlibet aliũ. ſed cum hoc de predeſtinato ſcit ꝙ
nõ deficiet a ſalute. ſic enĩ dicẽdo nõ diceret̄ p̄deſtinatus
a nõ predeſtinato differre ex parte ordinis. ſed tñ ex pre
preſcientie euentus. ⁊ ſic p̄ſcientia eſſet cauſa p̄deſtinati/
onis. nec predeſtinatio eſſet p electõem p̄deſtinantis. qđ
eſſet contra autoritatem ſcripture ⁊ dicta ſanctorũ. Uñ
etiam preter certitudinem preſcientie ipſe ordo predeſti/
nationis habet infallibilem certitudinem. nõ tamen cau/
ſa proxima ſalutis ordinatur ad eam neceſſario ſed ꝯtin
genter. ſcʒ liberũ arbitrium. qđ hoc mõ poteſt conſiderari
Inuenimus enĩ ordinem infallibilem eſſe reſpectu alicu/ Diſtinctio
ius dupľr. Uno mõ in q̄ʒtum vna cauſa ſingularis neceſ/ bona
ſario inducit effectum ſuum ex ordine diuine prouidentie
Alio mõ ex concurſu multarum cauſarũ ꝯtingentium et
deficere poſſibiliũ peruenitur ad vnũ effectum. quarũ vnã
quãq̄ʒ deus ordinat ad cõſequutiõem effectus loco eius

que deficit. vel ne altera deficiat. ſicut videmus ꝙ om̄ia
ſingularia vnius ſpeciei ſunt corruptibilia. tñ ꝑ ſucceſſi-
onem vnius ad alterū pt in eis ſm naturā ſaluari ꝑpetu
itas ſpēi diuina ꝓuidentia taliter gubernāte ꝙ nō oīa de
ficiant vno deficiente. Et hoc modo eſt in p̄deſtinatiōe
liberū eīm arbitriū deficere pōt a ſalute. tamen in eo quē
deus p̄deſtinat tot alia adminicula ꝑparat ꝙ ſcʒ vel non
cadat. vel ſi cadat ꝙ reſurgat. ſicut exhortationes ⁊ ſuf-
fragia orationū. donū gratie et hmōi q̄b9 deus adminicu
latur homini ad ſalutē. ſi ergo ↄſideremus ſalutē reſpe-
ctu cauſe ꝓxime. ſcʒ liberi arbitrij nō habet certitudinem
ſed ↄtingentiam. reſpectu aūt cauſe p̄me q̄ eſt p̄deſtina-
tio certitudinem habet.

Ad j. ❡ Ad p̄mū. dōm. ꝙ verbū illud apocal. pōt intelligi vel
de corona iuſticie p̄ſentis vel de corona glorie Si autē
vtrolibet intelligatur ſm hoc dicit᷑ accipere vn9 coronā
alterius altero cadēte in q̄tum bona vnius alteri ꝓſunt
vel in auxiliū meriti vel etiam in auxiliū glorie ꝓpter con
nexionem charitatis q̄ facit om̄ia bona mēbrorū eccleſie
eſſe cōmunia. et ita ↄtingit ꝙ vnus coronā alterius acci
pit. dū aliquo ꝑ peccatū cadente. ⁊ ita p̄miū meritoꝝ ſuorū
nō ↄtinet alius fructus ꝑcipit de meritis q̄ ille habuit. ſi-
cut etiā ꝑcepiſſet alio ꝑſiſtēte. nec ex hoc ſequit᷑ ꝙ p̄deſti
natio caſſetur. Vel poteſt dici ꝙ vnus coronam alteri9
accipere dicitur non ꝙ aliquis coronaʒ que eſt ei p̄deſti
nata amittat. ſʒ qꝛ qñq; aliquis amittit coronā ſibi debi
tam ſm p̄ſentem iuſticiam; ⁊ alius etiam in locū ſubſtitu
itur ad ſupplendū numerū electorū. ſicut in locū angelo-
Ad 2 rum cadentium ſunt hoīes ſubſtituti. ❡ Ad. ij. dōm ꝙ
effectus naturalis qui ex diuina ꝓuidentia infallibiliter
euenit conſequitur ex cauſa proxima neceſſario in effe-
ctum ordinata. Ordo aūt predeſtinationis non eſt cer-
tus ꝑ hunc modū. ſʒ aliū vt dictum eſt ❡ Ad. iij. dōʒ
Ad 3. ꝙ corpus celeſte agit in hec inferiora neceſſario. q̄ſi neceſ
ſitatem inducens q̄tum eſt de ſe. et ideo effectus neceſ-
ſario euenit. niſi ſit aliquid reſiſtens. ſʒ deus agit in volū
tatem nō per modū neceſſitatis. qꝛ voluntatem nō cogit
ſed mouet eā. non auferēdo ei modū ſuū q̄ in libertate ad
vtrūlibet ↄſiſtit. et ideo q̄uis diuine volūtati nihil reſi
ſtat. tñ voluntas ⁊ q̄libet alia res exequitur diuinā volū
tatē ſm modū ſuum. qꝛ ipſum modū diuina voluntas re
bus dedit. vt ſic eius volūtas impleretur. et ideo q̄dam
explent diuinam volūtatem neceſſario quidē ↄtingēter
Ad 4 q̄uis id qō deus vult ſemper fiat. ❡ Ad. iiij. dōm. ꝙ cā
ſecūda quā oportet ſupponere ad inducēdū p̄deſtinatio
nis effectū etiam ordini p̄deſtinatōnis ſubiacet. nō autē
ita eſt in virtutib9 inferiorib9 reſpectu alicui9 ſuperioris
ꝟtutis agentis. ⁊ iō ordo diuine p̄deſtinatōnis q̄uis ſit
cū ſuppōne volūtatis humane. nihilomin9 tamē habʒ ab
ſolutam certitudinem. ⁊ ſic ↄtrariū in exemplo inducto
Ad 5 apparet ❡ Ad. v. dōm. ꝙ verba illa Job ⁊ Grego. re-
ferenda ſunt ad ſtatum preſentis iuſticie a quo aliq̄ ali-
quando decidunt alijs ſubrogatis. vñ per hoc non pōt
aliquid concludi cōtra certitudinem p̄deſtinationis. q̄a
illi qui finaliter a gratia deficiunt nunq̄ȝ predeſtinati fu
erunt ❡ Ad. vi. dōm ꝙ ſimilitudo Anſel. q̄tum ad hoc
Ad 6 tenet. ꝙ ſicut veritas propoſitionis de futuro nō aufert
futuro ↄtingētiam. ita nec veritas p̄deſtinatōnis. ſʒ dif-
ferunt q̄tum ad hoc ꝙ ꝓpō de futuro reſpicit futurum
vt futurū eſt. et hoc mō non poteſt habere certitudinem
ſed veritas p̄deſtinationis ⁊ p̄ſcie reſpicit futurū vt pre-
ſens. vt in q̄ſtione de ſcia dei dictum eſt. ⁊ iō certitudinē

habet ❡ Ad. vij. dōm. ꝙ aliquid pōt dici poſſe dupli-
citer. vno mō ↄſiderando potētiam que in ipſo eſt. ſicut di Ad 7
cimus ꝙ lapis poteſt moueri deorſum. Alio mō conſide
rando illud quod eſt ex parte alterius. ſicut ſi dicerē. la-
pis pt moueri ſurſum non propter potētiam q̄ in ipō ſit.
ſʒ per potētiam ꝓijcientis. cū ergo dr̄ p̄deſtinatus ipe pt
in peccō mori. ſi cōſideretur ipſius potētia verū eſt. ſi autē
loquamur de p̄deſtinato ſm ordinem quē habet ad aliō
ſcʒ ad deum p̄deſtinantem. ſic ordo ille non cōpatitur ſe-
cum iſtum euentum. q̄uis compatiatur ſecum illam po
tētiam. et ideo poteſt diſtingui ſm diſtinctionem prius
inductaʒ. ſcʒ ↄſideratio ſubiecti cū forma vel ſine forma
❡ Ad. viij. dōm. ꝙ nigredo ⁊ albedo ſunt quedā forme
exiſtentes in ſubiecto. qō dr̄ albū ⁊ nigrū. ⁊ ideo nō pōt Ad 8
aliq̄d attribui ſubiecto. nec ſm potētiā nec ſm actuʒ qō
repugnat forme p̄dicte q̄diu in ſubiecto manet. ſʒ p̄de-
ſtinatio nō eſt forma exiſtens in predeſtinato ſed in p̄de
ſtināte. ⁊ denominatur predeſtinatum a predeſtinatione
que eſt in p̄deſtinante. ſicut et ſcitum denominatur a ſciē
tia q̄ eſt in ſciēte. Et ideo q̄ȝuis nichilominus imobile ſit ab ordi
ne ſciētie. tamen pōt aliquid attribui ei conſiderādo ſuā
naturam. ⁊ ſi etiam repugnet ordini p̄deſtinatōnis. hoc
eīm mō p̄deſtinatio eſt aliquid p̄ter ipm hoīem qui dici
tur p̄deſtinatus. ſicut nigredo eſt aliquid p̄ter eſſentiam
corui. q̄uis non ſit aliquid extra coruum. conſiderando
aūt tantūmodo eſſentiā corui. pt aliquid ei attribui qō
repugnat nigredini eius. ſm quē modū dr̄ Porphyri9.
ꝙ poteſt intelligi coruus alb9. ⁊ ita eſt in ꝓpoſito. pōt ipſi
homini predeſtinato aliq̄d attribui ſm ſe cōſiderato. qō
non attribuit᷑ ei ſm ꝙ intelligitur ſtare ſub p̄deſtinatiōe
❡ Ad. ix. dōm ꝙ creatio ⁊ miſſio ⁊ huiuſmodi importāt Ad 9
ꝓductionē alicuius tēporalis effectus. et ideo ponunt tē
poralem effectum eſſe. ⁊ ꝓpter hoc oportet ea eē tēporalia
q̄uis in ſe aliquid eternū claudant. Sed p̄deſtinatio nō
importat ꝓductōnem alicuius temporalis effectus ſm
ſuum nomē. ſʒ tantūmodo ordinem ad aliquod tēpora-
le. ſicut voluntas potētia ⁊ alia hmōi. ⁊ ideo quia nō po
nitur effectus tēporalis eē in actu q̄ eſt etiam cōtingens
nō oportet ꝙ p̄deſtinatio ſit tēporalis vel contingēs. qꝛ
ad aliqō tēporale ⁊ ↄtingēs pōt aliquid ordinari ab eter
no ⁊ icōmutabiliter Vñ quādo dicit᷑ ꝙ cōditiōalis cui9
altera pars eſt cōtingēs tota ē contingēs. verū eſt qñ co
pula ponit vtrūq; in actu. ❡ Ad. x. dōm. ꝙ abſolute lo
quēdo deus pōt vnūqōq; p̄deſtinare vel non p̄deſtinare Ad 10
aut p̄deſtinaſſe aut non p̄deſtinaſſe. q̄a cum actus p̄de-
ſtinationis cōmenſuretur eternitate nunq̄ȝ cadit in p̄teri
tum. ſicut nunq̄ȝ eſt futurū. vñ ſemꝑ ↄſiderat᷑ vt egredi
ens a voluntate ꝑ modū libertatis. tamē ex ſuppōe hoc
efficitur impoſſibile. non eīm pōt nō p̄deſtinare ſuppoſito
ꝙ p̄deſtinauerit vel ecōuerſo. qꝛ mutabilis eſſe non pōt
et ita nō ſequit᷑ ꝙ p̄deſtinatio poſſit variari

Quarto querit᷑: vtruʒ

numerus p̄deſtinatoruʒ ſit certus Et videtur
ꝙ non. q̄a nullus numerus cui pōt fieri additio eſt cert9. 1.
ſed numero p̄deſtinatorū pt fieri additio. hoc mō petijt
Moyſes Deutro. p̄mo dicēs. deus patrū veſtrorū ad-
dat ad hunc numerū ⁊c. gloſa. diffinitum apud deū qui
nouit q̄ ſunt eius. fruſtra eīm peteret niſi fieri poſſet. ergo
numerus p̄deſtinatorū nō eſt certus ❡ Prete. Sicut diſ 2.
poſitio naturaliū bonorū eſt ꝑparatio ad gratiā. ita per

gratiam p̄paramur ad gloriā. ſed in quocūq; eſt p̄para/
tio ſufficiens ex naturalibꝰ bonis eſt inuenire gratiā. ergo ⁊
in quocūq; eſt inuenire gratiā eſt inuenire gloriā. ſ; aliq̇s
nō p̄deſtinatꝰ quūq; h; grām. ergo habebit gloriā. ergo erit p̄de
ſtinatꝰ. ergo aliq̇s nō p̄deſtinatꝰ pōt fieri p̄deſtinatus. ⁊ ſic
3. augeť numerꝰ p̄deſtinatoꝝ. ⁊ ita nō ē certꝰ ¶ Prete. Si
aliq̇s habens grām nō ſit habiturus gloriā. aut hoc erit
ꝓpter defectum gratie. aut ꝓpter defectum dantis glām.
Non aūt eſt ex defectu gratie. q2 inq̄tum eſt de ſe ſuffi/
cienter diſponit ad gloriā. Nec ex defectu dantis gloriā.
q2 quātum eſt in ſe paratus eſt oibꝰ dare. ergo q̇cūq; habe/
bit gratiā de nccītate habebit glām. ⁊ ſic aliquis p̄ſcitus
habebit gloriam ⁊ erit p̄deſtinatus. ⁊ ſic idē qđ prius
4. ¶ Prete. Quicūq; p̄parat ſe ſufficienter ad grām habet
grām. ſ; aliq̇s p̄ſcitus poteſt ſe ad grām p̄parare. ergo pōt
habere grām. ſ; q̇cūq; habet grām pōt ꝑſeuerare in illa. er
go p̄ſcitus pōt vſq; ad mortem in gratia pſeuerare. ⁊ ſic
fieri p̄deſtinatus. vt videť. ⁊ ſic idem quod prius
Solđ Sed diceres q2 p̄ſcitum mori ſine gracia eſt neceſſa/
rium neceſſitate conditionata q̄uis non abſoluta
¶ Sed ↄtra. oīs neceſſitas carēs principio ⁊ fine ⁊ in
5 medio ↄtinuata eſt ſimplex ⁊ abſoluta ⁊ nō ↄditionata.
ſ; talis nccītas eſt neceſſitas p̄ſcie cū ſit eterna. ergo eſt ſim
6 plex ⁊ nō ↄditionata ¶ Pre. Quolibet nūero finito pōt
eſſe aliquis maior. ſed nūerus predeſtinatoꝝ eſt finitꝰ. ergo
7 eo pōt eſſe aliquis maior. ergo nō eſt certus ¶ Prete. Cū;
bonū ſit cōicatiuū ſui. infinita bonitas non debet ponere
terminū ſue cōicatiōi. ſ; p̄deſtinatꝫ diuina bonitas ſe ma
xime cōicat. ergo non eſt eius ſtatuere certū predeſtinatorū
8 numerū ¶ Prete. Sicut factio rerū eſt ex volūtate diui/
na. ita ⁊ p̄deſtinatio hoim. ſ; deus pōt facere plura q̄; fe/
cit. ſubeſt eīm ei cum voluerit poſſe. vt dr̄ Sapien. xij. ergo
ſimplr̄ nō tot p̄deſtinat quin plures poſſit p̄deſtinare. ⁊
9 ſic idē qđ prius ¶ Prete. Quicquid deus potuit adhuc
pōt. ſ; deus potuit ab eterno illū p̄deſtinare quē nō p̄de
ſtinauit. ergo ⁊ modo pōt p̄deſtinare eū. ⁊ ſic pōt fieri addi
10 tio numero p̄deſtinatorū ¶ Pre. In oībꝰ potētijs que
nō ſunt determinate ad vnū qđ pōt eſſe pōt nō eſſe. ſ; po/
tentia p̄deſtinātis ad p̄deſtinatum. ⁊ potētia p̄deſtinati
ad ↄſequēdum p̄deſtinatōnis effectum ſunt hmōi. q2 et
p̄deſtinans volūtate p̄deſtinat. ⁊ p̄deſtinatus volūta
te effectum p̄deſtinatōnis cōſequiť. ergo p̄deſtinatus pōt
eſſe nō p̄deſtinatꝰ. ⁊ non p̄deſtinatus pōt eſſe p̄deſtina/
.11. tus. ⁊ ſic idē qđ p̄us ¶ Prete. Luc. v. ſup illud rūpebať
aūt rethe coꝝ. dicit Gloſa. in ecc̄ia circūciſionis rūpiť re/
the. q2 nō intrāt tot de iudeis quot apud deū erāt ad vi
tam preordinati. ergo numerus p̄deſtinatorū poteſt di/
minui. ⁊ ita non eſt certus.
Cōtra ¶ Sed ↄtra eſt qđ dr̄ Auguſti. in libro de correctione ⁊
gratia. Certus eſt p̄deſtinatoꝝ numerꝰ q̇ nec augeri pōt
nec minui ¶ Prete. Augu. in encheri. dr̄. ſuperna ihrl̄m
mater noſtra ciuitas dei nec ciuium ſuoꝝ numeroſitate
fraudabitur. aut vberiori etiam copia fortaſſe regnabit.
ſed ciues illius ciuitatis ſunt p̄deſtinati. ergo nūerus p̄de/
ſtinatorum non pōt augeri vel minui. ⁊ ita eſt certus
¶ Preterea. Quicūq; eſt p̄deſtinatus ab eterno ē p̄de/
ſtinatus. ſ; qđ eſt ab eterno ē imutabile. ⁊ quod nō fuit
ab eterno nunq̄; pōt eſſe eternū. ergo ille qui non eſt p̄deſti
natus nunq̄; pōt eē predeſtinatꝰ nec econuerſo ¶ Pret.
Oēs p̄deſtinati erūt cū corpibꝰ ſuis poſt reſurrectio/
nem in celo empirreo. ſ; locus ille finitus eſt. cū; omne
corpus ſit finitum. duo eīm corpora glorificata vt cōmu
niter dicitur non poſſunt ſimul eſſe. ergo oportet eſſe p̄/
deſtinatorū numerum determinatum
¶ Reſponſio dōm. q2 q̇dam circa hanc q̄ſtionē diſtinxe Rſꝰ. Opinio quedā
runt dicētes. q2 numerus p̄deſtinatorum certus eſt ſi lo
quantur de numero numerante ſiue de numero formali
ter. non aūt eſt certus ſi loquantur de numero numera/
to ſiue materialiter accepto. puta ſi diceretur q2 certum ē
eē centum p̄deſtinatos. non aūt certum ē qui ſint illi cētū
et illud dictum occaſionē videtur ſumere ex v̄bo Augꝰ.
ſupius inducto in quo innuere videť. q2 vnꝰ amittere poſ
ſit ⁊ aliꝰ aſſumere p̄deſtinatorū coronā nūero tot p̄deſti
natorū nullatenus variato. S; ſi hec opinio loquať de Reprobať
certitudine ꝑ cōparatōnē ad cauſam pmā. ſc; deū p̄de
ſtinantē omnino apparet abſurda. ipe eīm deus habet cer
tam cognitionē de numero p̄deſtinatorum formali. ⁊ ma
teriali. ſcit eīm quot ⁊ qui ſunt ſaluandi ⁊ vtrūq; infallibi
liter ordinat. vt ſic quātum ex pte dei eſt. reſpectu vtri/
uſq; numeri inueniatur certitudo nō ſolum cognitionis
ſ; etiam ordinis Sed ſi loquantur de certitudine nume
ri p̄deſtinatorum ꝑ cōparationē ad cauſam proximā
ſalutis humane ad quam p̄deſtinatio ordinatur. nō erit
idē iudicium de numero formali ⁊ materiali. numerus
eīm materialis aliquo modo ſubiacet voluntati huma/
ne q̄ eſt variabilis. inq̄tum ſalus vniuſcuiuſq; eſt ſub li
bertate arbitrij ↄſtituta ſicut ſub cauſa ꝓxima. ⁊ ſic nu/
merus materialis aliquo modo certitudine caret. ſ; nu
merus formalis nullo modo cadit ſub voluntate huma
na. eo q2 nulla voluntas humana ſe extendit ꝑ modum
cauſalitatis alicuius ad totam integritatē numeri p̄de/
ſtinatorum. ⁊ ideo numerus formalis manet omni mo/
do certus. ⁊ ſic pōt p̄dicta diſtinctio ſuſtineri. ita tamē
q2 ſimpliciter concedatur q2 vterq; numerus ex pte dei Sciēdū
certitudinē habet. ¶ Sciēdum autē eſt. q2 numerus p̄/
deſtinatorum ſm̄ hoc dicitur eē certus q2 additionē vel
diminutionē non patitur. ſm̄ hoc aūt pateretur additionē
ſi aliquis p̄ſcitus poſſ; fieri p̄deſtinatus. quod eſt cōtra
certitudinē ſciētie vel reprobatōnis. ſm̄ hoc autē poſſet
diminui ſi aliquis predeſtinatus poſſ; fieri non predeſti
natus. quod eſt contra certitudinē predeſtinatōnis. Et
ſic patet q2 certitudo numeri predeſtinatorū colligitur
ex duplici certitudine. ſc; ex certitudine predeſtinatiōis
et ex certitudine preſcientie vel reprobatōnis. S; hee
due certitudines differunt. quia certitudo predeſtinatō
nis eſt certitudo precognitionis ⁊ ordinis. vt dictum eſt
Certitudo aūt preſciētie ē certitudo cognitionis tm̄. nō
eīm deus preordinat ad peccandum homines reprobos
ſicut predeſtinatos ordinat ad merēdum.
¶ Ad pmū ergo dōm. q2 auctoritas illa ē intelligēda de nu Ad. 1.
mero p̄deſtinatoꝝ. ſ; nō de nūero eoꝝ q̇ ſtꝫ i ſtatu pn̄tis
iuſticie. qđ p; ex gloſa interliniari. q̇ ibi dr̄ nūero etiā nu/
merato. nūerus āt ille ⁊ augeť ⁊ minuiť. q̄uis etiā p̄fini/
tio dei que etiam illum numerū prediffiniuit vl̄ predeſti
nauit nunq̄; fallatur. diffinit eīm q2 vno tēpore ſint plu/
res ⁊ alio pauciores. vel etiam diffinit ꝑ modum ſentē/
tie aliquē certum numerū ſm̄ rōnes inferiores ↄuenien
tem q̄ diffinitio mutari pōt. ſed diffinit alium ꝑ modū cō
ſilij ſm̄ rōnes ſuperiores. hec diffinitio immutabilis eſt
quia dicit Grego. mutat ſentētiam ſ; non ↄſiliū ¶ Ad Ad 2
ij. dōm. q2 nulla p̄paratio diſponit ad habendū aliquā ꝑ
fectionē niſi ſuo tēpore. ſicut naturalis ↄplexio diſponit
puerum ad hoc vt ſit fortis vel ſapiens. non q̇dē tēpore
puericie. ſed tempore ꝑfecte etatis. tempus eīm habendi

gratiam eſt ſimul cū tēpore ꝑparatōnis nature. vñ non
pōt inter vtrūqȝ aliquod impedimentū intercidere. ⁊ ſic
in quocūqȝ inuenit̄ ꝑparatio nature tēpore grē inueniẗ et
grā. ſȝ tēpus habēdi gloriā nō eſt ſil̄ cū tpe grē. Vñ inter
vtrūqȝ pōt mediū impedimētuȝ intercidere. ⁊ ꝓpter hoc
non eſt nccāriū ꝙ p̄ſcitus qui habet gratiam ſit habi-
Ad 3. tus gloriaȝ ¶ Ad. iij. dōȝ ꝙ non eſt neqȝ ex defectu gra
tie neqȝ ex defectu dantis gloriam ꝙ habēs grām gloria
ꝑuetur. ſed ex defectu recipientis in quo impedimētum
Ad 4 interuenit. ¶ Ad. iiij. dōm. ꝙ ex hoc ipo ꝙ ponitur ali-
quis eſſe p̄ſcitus ponitur nō habiturus finalē gratiā. cū
ɔgnitio dei ferat̄ ſup res futuras ſicut ſup p̄ſcitas vt ali
bi dictum eſt. ⁊ ideo ſicut hoc qđ eſt nō eē habiturū fina
lem gratiam. eſt incōpoſſibile ei quod eſt eūdeȝ habiturū
finalē grām. ꝗuis in ſe ſit poſſibile. ita eſt incōpoſſibile ei
Ad 5 qđ eſt eſſe preſcitum ꝗuis in ſe ſit poſſibile ¶ Ad. v. di-
cendū ꝙ non eſt defectus ex diuina ſcīa quin ſcitū a deo
ſit nccāriū ſimplr̄. ſȝ eſt defectus ex cauſa ꝓxima. eterni-
tatem aūt vt ſic ſine principio ⁊ ſine fine durantē in me-
dio habet p̄dicta neceſſitas ex diuina ſcīa que eterna eſt.
non ex cauſa proxima que eſt temporalis ⁊ mutabilis
Ad 6 ¶ Ad. vi. dōm. ꝙ ꝗuis de rōne finiti numeri nō ſit ꝙn
poſſit eſſe aliquis eo maior. tamen hoc poteſt eſſe ex aliq̄
alio. ſcȝ ex imobilitate diuine p̄ſcie. vt in ꝓpoſito apparet
ſicut ꝙ aliqua quātitate in reb⁹ naturalib⁹ accepta non
poſſit aliqua maior inueniri. nō eſt ex rōne quātitatꝭ. ſed
ex rōne rei naturalis ¶ Ad. vij. dōm. ꝙ bonitas diuina
Ad 7 nō cōicat ſeipam niſi ſm̄ ordinē ſapiētie. hic eſt optimus
cōicandi modus. ordo aūt diuine ſapientie reqrit. vt oīa
ſint facta in numero pondere ⁊ mēſura. vt dr̄ Sap. xi. ⁊
ideo ɔuenit bonitati vt ſit certus predeſtinatoꝝ nume-
Ad 8 rus ¶ Ad viij. dōm. ꝙ ſicut ex dictis patet. ꝗuis de q̄li
bet abſolute ɔcedi poſſet ꝙ deus p̄t eū p̄deſtinare ⁊ non
p̄deſtinare. tū p̄ſuppoſito ꝙ p̄deſtinauerit nō p̄t nō p̄de
ſtinare vel econuerſo. qꝛ nō pōt eſſe mutabilis Et iō dicit̄
cōiter ꝙ hec. deus p̄t nō p̄deſtinatū p̄deſtinare. ⁊ p̄deſti
natū non p̄deſtinare in ſenſu ɔpoſito eſt falſa. ⁊ in diuiſo
vera. ⁊ ideo oēs loqutōnes ille q̄ ſenſum ɔpoſitū im
plicant ſunt falſe ſimpliciter. Vñ nō eſt concedēdum. ꝙ
numero p̄deſtinatorū poſſet fieri additio vel ſubtractio
qꝛ additio p̄ſuppoīt hoc cui ſit additio. ⁊ ſubtractio id
a quo ſubtrahit̄. Et eadē rōne nō pōt ɔcedi ꝙ deus poſ
ſet plures p̄deſtinare q̄ȝ p̄deſtinet. vel pauciores. Nec ē
ſimile quod inducitur de factione. quia factio eſt actus
quidam qui terminatur ad effectum exteriorem. ⁊ ideo
ꝙ deus primo facit et poſt non facit aliquid. non oſten-
dit aliquam mutatōnem in ipſo. ſed in effectu ſolum. ſed
p̄deſtinatio ⁊ preſcientia ⁊ huiuſmodi ſunt actus intrin-
ſeci in quibus non poſſȝ eſſe variatio ſine mutatione dei
et ideo nihil quod ad variatōnem horum actuum perti
net concedi debet. ¶ Ad. ix. autē ⁊ ad. x. patet reſponſio
Ad 9 per hoc ꝙ procedit de potentia abſoluta. non facta ali-
Ad 10. qua ſuppoſitione de predeſtinatione facta vel nō facta.
Ad. 11. ¶ Ad xi. dicendum ꝙ gloſa illa intelligenda eſt ꝙ non
intrant tot de iudeis quot ſunt homines quia precordi-
nati ſunt ad vitam. quia non ſoli iudei ſunt predeſtina-
ti. Vel poteſt dici ꝙ non intrauerunt in primitiua ec-
cleſia tot. quia cum plenitudo gentium intrauerit tunc
omis iſrahel fieret in eccleſia finali ſaluus.

Quinto querit̄: vtruȝ

p̄deſtinatis ſit certa ſua p̄deſtinatio Et videt̄ 1.
ꝙ ſic. qꝛ vt dr̄ ꝑma Joan. ſcđo capi. vnctio docet vos de
oīb⁹. ⁊ intelligit̄ de oīb⁹ ꝑtinētib⁹ ad ſalutē. ſȝ p̄deſti
natio maxime ꝑtinet ad ſalutē. qa eſt cauſa ſalutis. ḡ ⁊c.
¶ Pre. Diuine bonitati cui⁹ eſt oīa optimo mō face- 2
re ɔuenit. vt hoies optimo modo ducat ad p̄miū. ſȝ op-
timus modus videtur vt vnuſquiſqȝ ſit certus de ſuo p̄
mio. ḡ vnuſqſqȝ certus redditur ꝙ ad p̄miū ꝑueniet q̄ il
lic eſt ꝑuenturus. ⁊ ſic idē quod prius ¶ Pret. Dux ex- 3
ercit⁹ oēs quos aſſcribit ad metuū pugne aſſcribit etiā
ad p̄miū. vt ſicut ſunt certi de merito ſic ſunt certi de pre
mio. ſȝ hoies certi ſunt ꝙ ſunt in ſtatu merendi. ḡ ⁊ certi
ſunt ꝙ ad premium ꝑuenient Cōtra
Sȝ ɔ̄ Eccleſiaſtes. ix. neſcit hō vtꝝ amore an odio dign⁹ ſit Rꝫo.
¶ Reſponſio dōm. ꝙ non eſt incōueniēs alicui ſuā p̄de
ſtinatōem reuelari Sȝ ſm̄ legē cōem nō eſt ɔueniens vt
omnibus reuelet̄ duplici rōne. quarū ꝑma poteſt ſumi ex
parte ipoꝝ qui nō ſunt p̄deſtinati. ſi eīn oīb⁹ predeſti-
natis ſua p̄deſtinatio nota eſſet. tūc oīb⁹ nō p̄deſtina-
tis certum eēt ſe p̄deſtinatos nō eſſe. ex hoc ipo ꝙ ſe p̄de
ſtinatos neſcirēt. ⁊ hoc quodāmodo eos in deſperationē
induceret. Scđa rō p̄t ſumi ex pte predeſtinatoꝝ. ſecu-
ritas eīn negligētiā parit. ſi eīn certi eēnt de ſua p̄deſtina
tione. ſecuri eſſent de ſua ſalute. ⁊ ideo nō tantaȝ ſollicitu
dinē apponerent ad vitanda peccata. ⁊ ꝓpter hoc a diuina
ꝓuidētia ſalubriter ordinatū eſt vt hoies ſuā p̄deſtina-
tionē vel reprobationē ignorent.
Ad. 1. ¶ Ad p̄mū ḡ dōm. ꝙ cū dr̄ ꝙ vnctio ⁊c. intelligēdum
eſt de illis quoꝝ cognitio ad ſalutē ꝑtinet. nō aūt de oīb⁹
q̄ ſm̄ ſe ad ſalutē ꝑtinēt. cognitio aūt p̄deſtinatōnis non
eſt nccāria ad ſalutem etſi p̄deſtinatio ſit neceſſaria. Ad. 2.
¶ Ad. ij. dōm. ꝙ nō eſſȝ cōueniēs modus dādi premiū
certificare de p̄mio habēdo certitudine abſoluta. ſed ɔue
niens modus eſt vt illi cui premium ꝑparatur detur cer
titudo ɔditionata. hoc eſt ꝙ ꝑueniat niſi ex ipo deficiat. ⁊
talis certitudo vnicuiqȝ ꝑ virtutem ſpei infundit̄ ¶ Ad
tertiū dōm. ꝙ hoc nō pōt alicui ꝑ certitudinē eſſe notū Ad 3
verū ſit in ſtatu merendi. ꝗuis ex aliquib⁹ ɔiecturꝭ poſ
ſit hoc ꝓbabiliter eſtimare. Cuius ratio eſt. qꝛ habitus
nunqȝ ɔgnoſcit̄ niſi ꝑ actus; actus eīn ꝓ̄tatū gratuitatū
maximā ſimilitudinē habent cū actib⁹ virtutū acqſitarū
vt nō poſſit de facili ꝑ hm̄oi act⁹ de gratia certitudo ha-
beri. niſi forte ex reuelatōne certificet̄ aliqs ex ſpeciali ꝑ-
uilegio Et preterea in pugna ſeculari ille q̄ eſt a duce ex
ercitus ad pugnam aſſcriptus nō certificat̄ de p̄mio ni-
ſi ɔditiōaliter. ꝙ nō coronabit̄ niſi q̄ certauerit legitime.

Sexto querit̄. vtrum

p̄deſtinatio poſſit iuuari p̄cib⁹ ſanctoꝝ. Et vi 1.
detur ꝙ nō. qꝛ eiuſdē eſt adiuuari ⁊ impediri. ſȝ p̄deſti-
natio nō pōt impediri aliquo modo. ergo nec adiuuari.
¶ Prete. Illud quo poſito vel remoto nihilominus alte 2.
rum habet ſuū effectū nō mutat ipm. ſȝ p̄deſtinatio opor
tet ꝙ effectū ſuū habeat cū falli nō poſſit. ſiue oratio fiat
ſiue nō. ergo p̄deſtinatio oratōnib⁹ non iuuat̄ ¶ Prete. 3.
Nullū eternū p̄cedit̄ ab aliquo tēporali. ſȝ oratio eſt tem
poralis. p̄deſtinatio aūt eſt eterna. ergo p̄deſtinatōnem
p̄cedere oratio nō pōt. ⁊ ita nec adiuuare ¶ Prete. Mē 4
bra corporis myſtici gerūt in ſe ſimilitudinē corporis na

turalis membroꝝ. vt patz pͥma. Corꝫ. xij. ſed vnū mē/
brum in corpore naturali nō acq̄rit pfectionē ſibi deter/
minatam ꝑ alterū. ḡ nec in corpore myſtico. ſ ꝫ mēbra cor
poris myſtici maxime pficiūtur ꝑ predeſtinationis effe/
ctum. ergo vnus homo nō iuuaṫ ad effectus predeſtina
tionis conſequēdos precibꝫ alterius

Inſtantie ¶ Sed ꝯtra eſt qđ dr Gen̄. xv. ꝙ Iſaac rogauit dn̄m ꝓ
1. rebecca vxore ſua. ⁊ dedit ꝯceptū rebecce. ⁊ ex illo conce/
ptu natus eſt Iacob. qui ab eterno fuerat p̄deſtinatus
nec vnq̄ꝫ fuerit p̄deſtinatio impleta niſi natus fuiſſet. qđ
orōne Iſaac ē impetratū. ergo p̄deſtinatio oratōibꝫ iuua
tur ¶ Pret. In quodā ſermone de ꝯuerſione beati pau
2. li legiṫ quaſi ex pſona dn̄i dicentis ad paulū Niſi ſtepha
nus ſeruus meus oraſſet ꝓ te. diſpoſui in mēte mea ꝑde
re te. ergo oratio ſtephani paulum a reprobatōne libera/
uit. ergo ⁊ ꝑ eam eſt p̄deſtinatus. et ſic idem quod pͥus
3. ¶ Pret. Aliquis p̄t alicui mereri pͥmā gratiā. ergo ⁊ ea
dem rōne ⁊ finalē. ſed q̄cūq̄ꝫ gratiā finalē habet eſt prede
ſtinatus. aliquis ḡ pōt iuuari precibꝫ alterius ad hoc ꝙ
4. ſit p̄deſtinatus. ¶ Prete. Grego. orauit ꝓ Traiano et
eū ab inferno liberauit. vt Dam̄. narrat in quodā ſermo
ne de mortuis. ⁊ ita videtur ꝙ liberatus ſit a ſocietate
5. reprobōꝝ orōnibꝫ Gregorij. ⁊ ſic idē qđ pͥus ¶ Pret.
mēbra corporis myſtici ſunt ſi̾lia mēbris corporis natu/
ralis. ſed mēbrū vnū iuuaṫ ꝑ alterū in corꝑe naturali. er/
go etiam in corpore myſtico. ⁊ ſic idem qđ prius.

Rño. ¶ Reſponſio dōm. ꝙ p̄deſtinationem iuuari p̄cibꝫ ſan
ctorū. dupl̾r p̄t intelligi. vno mō ꝙ orōes ſanctorū iuuēt
Diſtinctio ad hoc ꝙ aliq̄s p̄deſtinētur. et hoc nō pōt eſſe verū. neq̄ꝫ
1. de orōnibꝫ ſm ꝙ in ꝓpria natura exiſtūt. quia tꝑales ſtꝫ
p̄deſtinatio aūt eterna. Neq̄ꝫ etiā ſm ꝙ exiſtūt in dei p̄/
ſcientia. q̄ꝛ p̄ſcientia meritorū vel ꝓprioꝝ vel alioꝝ nō ē
cauſa p̄deſtinatōnis. vt ſupra dictū eſt. Alio° p̄t intelli
2. gi p̄deſtinationē p̄cibus ſanctorū poſſe iuuari ꝙ oratio
iuuet ad ꝯſequēdum p̄deſtinationis effectū. ſicut aliq̄s
iuuaṫ inſtrumēto quo ſuū opus pficit Et ſic eſt inq̄ſi
tio de hac q̄ſtione ab om̄ibꝫ qui dei ꝓuidētiam circa res
humanas poſuerūt. Sed diuerſimode eſt ab eis deter/
minatū. Quidā em̄ attēdentes imobilitatē diuine ordi
Opi. q̄rūdā natōnis poſuerūt. ꝙ orō vel ſacrificiū vel hmōi in nullo
ꝓdeſſe poteſt. ⁊ hec dr fuiſſe epycurorū opinio. q̄ oīa imo
biliter venire dicebāt ex diſpoſitiōe corpoꝝ ſuꝑiorū. que
deos vocabāt Alij aūt dicebāt ꝙ ex hoc ſacrificia et
Scđa opi. orationes valent. q̄ꝛ ꝑ hmōi mutaṫ p̄ordinatio eorū ad
quos ꝑtinet diſponere de actibꝫ humanis. Et hec diciṫ
opinio ſtoycorū. q̄ ponebāt res oēs regi q̄buſdā ſpiri/
tibꝫ quos deos vocabant. ⁊ tamē ab eis eſſet aliquod p̄
diffinitū q̄d oratōnibꝫ ⁊ ſacrificijs poterat obtineri. vt
talis definitio mutareṫ placatis deoꝝ animis vt dicebāt
Et in illā ſentētiā quaſi videṫ incidiſſe. Auic. qui in fine
ſue metaph. ponit. ꝙ om̄ia q̄ aguṫ in rebꝫ humanis q̄rū
principiū eſt volūtas humana reducunṫ in aīarū celeſtiū
volūtates. ponit etiā corpa celeſtia eſſe aīata. ⁊ ſicut cor
pus celeſte hꝫ influentiā ſuꝑ corpus humanū. ita aīe cele
ſtes ſm eum habēt influentiā ſuꝑ aīas humanas. ⁊ ꝙ ad
earū imaginatōnem ſequūtur oīa q̄ in his inferioribꝫ eue
niunt Et ideo ſacrificia ⁊ oratōnes valent ſm eū ad hoc
Reprobaᵗ vt hmōi anime ꝯcipiāt ea q̄ nobis volumꝰ euenire Sꝫ
he poſitōnes ſunt aliene a fide. eo ꝙ pͥma poſitio tollit li/
bertatē arbitrij. Scđa aūt tollit p̄deſtinatōis certitudi
Ter. opi. nem. Et ideo aliter dōm eſt. ſcꝫ ꝙ diuina p̄deſtinatio
nunq̄ꝫ mutatur. ſed tn̄ oratōnes ⁊ alia opera bona valēt

ad ꝯſequēdū predeſtinatōnis effectū. In quolibet enim
ordine cauſatū attēdēdus eſt nō ſolū ordo pͥme cauſe ad
effectū. ſed etiam ordo ſcđe cauſe ad effectū. ⁊ ordo etiā
cauſe pͥme ad ſecūdam. q̄ꝛ cauſa ſecūda nō ordinaṫ ad ef
fectū niſi ex ordine cauſe pͥme. cauſa aūt pͥma dat ſecūde
ꝙ influat ſuꝑ cauſatū ſuū. vt patet in li. de cauſis Dico
ergo ꝙ p̄deſtinatōnis effectus eſt ſalus humana que ab
ea ꝓcedit. ſicut a cauſa prima. ſꝫ eius poſſunt eſſe multe
cauſe alie ꝓxime quaſi inſtrumētales q̄ ſunt ordinate a
diuina predeſtinatōne ad ſalutem humanā. ſicut inſtru/
menta applicanṫ ab artifice ad effectū artis explendum.
Unde ſicut p̄deſtinatōnis diuine eſt effectus. ꝙ ille ſal
uetur. ita predeſtinatōnis effectus eſt ꝙ ꝑ orationes ta/
les vel merita talia ſaluetur. hoc etiā Grego. dicit in pri
mo libro Dial. ꝙ ea q̄ ſancti viri orando efficiūt. illa p̄de
ſtinata ſunt vt precibꝫ ſanctoꝝ obtineanṫ. ꝓpter qđ vt dr
Boetius in libro de ꝯſol. v. preces cū recte ſunt inefficaces
eſſe non poſſunt

¶ Ad pͥmū ḡ dicendū ꝙ nihil eſt ꝙ ordinē p̄deſtinatio Ad. 1.
nis poſſit infringere. ⁊ ideo impediri nō pōt. ſꝫ multa ſtꝫ
que ordini predeſtinationis ſubiacent. vt cauſe medie. et
ille ſunt q̄ dicūtur iuuare p̄deſtinatōem modo predicto
¶ Ad. ij. dōm. ꝙ ex quo predeſtinatum eſt ꝙ talis tali/ Ad 2.
bus orationibus ſaluetur. non poſſunt oratōnes remoue
ri niſi predeſtinatione remota. ſicut nec ſalus humana q̄
eſt predeſtinationis effectus. ¶ Ad iij. dōm. ꝙ ratio il/ Ad 3.
la procedit ꝙ oratio non iuuat predeſtinationem quaſi
ex cauſa. et hoc concedendum eſt. ¶ Ad. iiij. dōm. ꝙ ef/ Ad 4
fectus predeſtinatiōis qui ſunt gratia ⁊ gloria non ha/
bent ſe per modum perfectionis prime. ſed per modum
perfectionis ſecūde. mēbra autem corporis naturalis. q̄ꝫ
uis non iuuenṫ ad inuicem in perfectiōibus primis cōſe
quendis. iuuantur tamen ad inuicem quātum ad per/
fectiones ſecūdas. Eſt etiā aliquod membrū in corpore
quod primo formatū iuuat ad formationem aliorū mē/
brorū. ſcꝫ cor. vnde ratio procedit ex falſo. Solꝰ eoꝝ

¶ Primū argumētum aūt in contrarium concedimus inſtātiaꝝ
¶ Ad. ij. dicēdū. ꝙ Paulus nunq̄ꝫ fuit reprobatus ſm Ad. 1.
diſpoſitionem diuini conſilij. quod eſt imutabile. ſed ſo/ Ad 2
lum ſm diſpoſitionem diuine ſententie q̄ accipitur ſm in
feriores cauſas que quādoq̄ꝫ mutanṫ. vnde nō ſequitur
ꝙ oratio ſit cauſa predeſtinationis. ſed ꝙ iuuet ſolū ad
predeſtinationis effectum. ¶ Ad. iij. dōm. ꝙ q̄ꝫuis p̄/
deſtinatio et finalis gratia ꝯuertātur. nō tamē oportet Ad 3
ꝙ quicquid ē cauſa gratie finalis quocūq̄ꝫ modo. ſit etiā
cauſa predeſtinationis. ſicut patet ex ſupra dictis ¶ Ad
iiij. dōm. ꝙ q̄ꝫuis Traianus eſſet in loco reprobōꝝ non Ad 4
tamē erat ſimpliciter reprobatꝰ. predeſtinatꝰ enī erat ꝙ
precibꝫ Grego. ſaluareṫ ¶ Ad. v. dōm. ꝙ ꝓcedit illa ra
tio ſm ſcđm modū in corꝑe articuli tactum Ad 5

Queſtio ſeptima de libro vite.

Primo vtrū liber vite ſit aliq̄d creatū
Scđo vtꝝ liber vite dicaṫ eēntialr̄ vl̾ pſonalr̄ in diuinis
Tercio vtꝝ liber vite appropriēṫ filio Quarto vtꝝ liber
vite ſit idē qđ p̄deſtinatio. Quinto vtrū liber vite dicaṫ
reſpectu vite increate Sexto vtrū liber vite dicaṫ reſpe/
ctu vite nature in creaturꝭ Septimo vtꝝ liber vite dicaṫ
ſimpl̾r reſpectu vite gratie Octauo vtrū poſſet dici liber
mortis. ſicut liber vite.

¶ Materia ſeptima de libro vite

Queſtio ē de libro

vite. Et primo queritur. vtrū liber vite ſit
1 aliquid creatum. Et videtur ꝙ ſic.
q2 apocalipſis. xx. ſup illud. alius liber
apert⁹ eſt q̄ eſt liber vite. glo. i. chriſtus
qui tūc apparebit potēs ⁊ ſuis dabit vi
tam. ſ3 chriſt⁹ in iudicio in forma humana apparebit qḋ
2 nō eſt aliqd increatū. ergo liber vite nihil increatū dr ¶ Pre.
Gregorius in moralib3 dicit. ꝙ liber vite dr ipe iudex vē
turus. quē qs cū viderit mox cūcta q̄ fecerit ad memo-
riā reuocabit. ſed chriſto datū eſt iudiciū ſm humanam
naturā. vt patet Joā. v. poteſtatē dedit ei iudiciū facere
q2 filius hoīs eſt. ergo chriſtus ſm humanā naturam eſt li
3 ber vite. et ſic idem qḋ prius. ¶ Preterea. Liber dr ex
hoc ꝙ eſt receptiuus ſcripture. ſed receptiuum dr aliqd
ex potētia materiali q̄ in deo eſſe nō pōt. ergo liber vite non
dr aliquid increatū ¶ Prete. Liber cū importet quādā
4 collectionē deſignat diſtinctionē et differentiā. ſed in na-
tura increata q̄ eſt natura ſimpliciſſima nulla diuerſitas
inuenitur. ergo liber ibi dici nō poteſt ¶ Pret. In q̄libet libro
5 differt ſcriptura libri ab ipſo libro. ſcripture aūt libri di-
cūtur figure qb3 cognoſcim⁹ q̄ ſcripta in libro ſunt et le-
guntur. ydee aūt qb3 deus res cognoſcit non ſunt aliud q̄
Solo diuina eſſentia. ergo ipſa natura increata liber dici nō pt
Sed diceres ꝙ q̄uis in natura diuina nō ſit aliq̄ rea
lis differentia eſt tamen ibi aliqua drīa ſm rationem.
¶ Sed ꝯtra. Quod eſt ſm rōnem ſolū eſt in intellectu
6 noſtro tm̄. ſi igitur differentia quā liber req̄rit eſt ſolū ſm
rōnem. oportet ꝙ ſit tm̄ in intellectu noſtro liber vite. et
ita nō erit qd increatum. ¶ Prete. Liber vite videtur eſſe
7 ꝯgnitio diuina de ſaluandis. cognitio aūt ſaluādoꝝ ſub
ſcientia viſionis ꝯtinetur. tū cm̄ aīa chriſti oīa etiā in ver
bo videat q̄ deus cognoſcat ſcīa viſionis. videtur ꝙ etiam
nūerū electoꝝ cognoſcat ⁊ oēs electos. ergo aīa chriſti
liber vite dici pt. ⁊ ſic erit aliqd creatū ¶ Pre. Eccleſiaſtici
8 xxiiij. dr. hec oīa liber vite ⁊c. gloſa. i. nouū et vetus teſta
mentū. ſ3 nouū ⁊ vetus teſtamētū eſt qd creatū. ergo liber
9 vite dt qd creatū ¶ Prete. Liber videtur dici ex eo ꝙ eſt
in eo aliqd ſcriptū. ſcriptura aūt aliquā diſſormitatē req̄
rit. vnde ⁊ intellectus noſter in ſui pncipio ꝓpter ſui pu
ritatē ꝯparatur tabule in q̄ nihil eſt ſcriptū. ſ3 diuina natu
ra multo eſt purior ⁊ ſimplicior q̄ intellect⁹ noſter. ergo
nō pōt dici liber ¶ Prete. Liber eſt ad hoc vt in eo lega
10 tur. ſed nō pōt dici ꝙ diuina natura ſit liber. q2 ipe in ſe-
ipo legat. vt3 p Aug⁹. q̄ dr. ꝙ nō ideo dr liber vite. q2 ali
quid in ſeipo legat ad hoc ꝙ cognoſcat in ſe q̄ prius neſcit
Siliter nec pōt dici liber. q2 aliquis alius in eo legat. null⁹
cm̄ pōt legere aliqd niſi vbi inuenitur aliq̄ diſſormitas. ſi-
cut in nō ſcripta carta nō legitur ꝓpter ſui vniformitatē. ergo
11 diuina natura icreata liber dici nō pt ¶ Pre. In libro nō
accipitur ꝯgnitio de reb3 tanq̄ a cauſa rerū ſed tanq̄ a ſi-
gno. ſed in deo accipitur ſcīa de reb3 nō q̄ſi a ſigno. ſed q̄ſi a
12 cauſa. ergo liber vite diuina cognitio dici nō pt ¶ Pret. Ni
hil eſt ſignū ſuppius. liber aūt eſt ſignū ipſius veritatis.
13 cū ergo deus ſit ipa veritas nō pt ipſemet liber dici ¶ Pre.
Alio mō eſt ſcīe pncipiū liber q̄ magiſter. ſ3 oīs ſapiē
14 tia dr eſſe a deo tanq̄ a magiſtro. nō ergo q̄ſi a libro ¶ Pre.
Alio mō repn̄tantur res in ſpeculo q̄ in libro. ſ3 de⁹ dr ſpe
culū Sap. vij. ꝓpter hoc ꝙ res oēs repn̄tantur in ipo. ergo
nō debet dici liber ¶ Pret. Ab vno libro originali etiā 15
q̄ trāſcribūtur dicūtur libri. ſed mētes humane ⁊ ange-
lice quodāmō tranſſcribūtur a mēte diuina. dū ab ea co-
gnitionē de reb3 accipiunt. ſi ergo mens diuina liber vite
dr. ⁊ mētes create libri debēt dici. et ſic liber vite nō ſp eſt 16
qd increatū ¶ Prete. Liber vite videtur iportare repſen-
tationē vite. et quādā cauſalitatē ad vitā. ſ3 hoc totū cō
uenit chriſto ſm ꝙ eſt hō. q̄a etiam in ipo ſicut in exēpla
ri repſentatur oīs vita gratie et glorie. vnde dictū ē moy
ſi Exo. xxv Vade ⁊ fac oīa ſm exemplar qḋ tibi in mōte
monſtratū eſt. Similiter ipe nobis vitā ꝓmeruit. ergo ipſe
ſm ꝙ homo poteſt dici liber vite
¶ Sed ꝯtra eſt qḋ dt Aug⁹. in xx. de ciui. dei. q̄dā igitur Cōtra
vis eſt intelligēda diuina. qua fiet vt cuiq3 opa ſua vl' bo
na vel mala cūcta in memoriā reuocētur. q̄ mirū vis di
uina libri nomē accepit. ſ3 vis diuina eſt qd increatū. ergo li
ber vite dt qd increatū ¶ Pre. Aug⁹. i eodē dt. ꝙ liber
vite ē pſcīa diuina q̄ falli nō pt. ſ3 pſcīa ē qd increatū ergo ⁊c.
¶ Reſpōſio dd3. ꝙ liber in diuinis nō pt dici niſi meta Rꝫo.
phorice. vt ipa repſentatio vite liber vite dicatur. nec ē in-
cōueniens ꝙ diuerſis ꝯueniat. q2 pōt ſilitudo a diuerſis
accipi. liber eīn dicitur. eo ꝙ eſt repſentatiu⁹ vite. Et ſm
hoc ſciendū. ꝙ vita dupliciter pt repūtari. vno° ipa vita
ſm ſe Alio° ſm ꝙ ab aliqb3 ꝑticipabilis ē Vita aūt ſm
ſeipam repreſentari pōt dupliciter. vno modo p modū
doctrine. q̄ quidē repſentatio maxime ꝑtinet ad auditū
q̄ eſt maxime ſenſus diſcipline. vt dr in pncipio de ſenſu
et ſenſato. et hoc mō liber vite dicitur in quo ꝯtinetur doctri
na de vita ꝯſequēda. ⁊ ſic nouū ⁊ vet⁹ teſtamētū. vite li
ber dicūtur Alio modo p modū exēplaris. ⁊ hec q̄dem
repſentatio ꝑtinet ad viſum. ⁊ ſic liber vite dr ipſe xp̄us
q2 in eo ſicut in exemplari poſſum⁹ aſpicere qualiter ſit
viuēdū vt ꝑueniamus ad vitā eternā. ſic aūt nūc nō agi-
mus de libro vite. ſed ſm ꝙ liber vite dr repūtatio eoꝝ q̄
ad vitā ꝑtinēt. q̄ dicūtur in libro vite ꝯſcripti ſm quādā
ſilitudinē ad res humanas In q̄libet enī multitudine q̄
ꝓuidentia regitur alicui⁹ gubernātis. ad multitudinē il-
lam nullus admittitur niſi ſm gubernātis ordinatōnem. ⁊
ideo illi q̄ debēt admitti ad collegiū multitudinis cōſcri
buntur q̄ſi illius multitudinis ꝯſortes. ⁊ ex illa ꝯſcriptio-
ne dirigitur pnceps multitudinis in admittēdis vel exclu
dendis ad ꝯſortiū illius multitudinis ſibi ſubiecte. mul
titudo aūt illa q̄ ꝯuenientiſſimo mō diuina ꝓuidentia gu
bernatur. eſt collegiū eccīe triūphantis. q̄ ciuitas dei voca
tur in ſcripturis. ⁊ ideo ꝯſcriptio illorum q̄ ad illam ſoci
etatē ſunt admittēdi ſiue repſentandi liber vite dicitur
qḋ patet ex modo loquendi in ſcripturis. dr eīn Luce. x.
gaudete aūt ꝙ noīa vr̄a ſcripta ſunt in celis. i. in libro vite
Iſa. iiij. ſanctus vocabitur oīs q̄ ſcriptus eſt in vita in
ihrlm Hebre xij. acceſſiſtis ad ciuitatē dei ⁊ in therusalē
celeſtem et multoꝝ miliū angeloꝝ ⁊c. oportet igitur vt ſi
militudinē cōſequamur vt ex hac cōſcriptione dirigatur
ad vitam ꝯferendā ille qui tali multitudini pēſt. quod
ſoli deo cōuenit. ipſe aūt nō dirigitur ab aliquo creato. cū
ſit regula a nullo extrinſeco directa. Unde liber vite ſm
ꝙ nūc de eo loquimur aliqd increatum dicit
¶ Ad pmū ⁊ ſcdm̄ parꝫ ſolūtio ex dictis. loquitur enī glo Ad .1. et .2.
ſa ⁊ autoritas Grego. de libro vite ſm illam acceptio-
nem ſm quam dicitur exemplar viuendi. quo inſpecto
quilibet ſcire poterit in quo exemplari concordauerit et
in quo diſcordauerit ¶ Ad. iij. dd3. ꝙ in illis que tranſ- Ad .5.
latiue dicūtur de deo. hoc eſt generaliter obſeruandum.

ꝙ ſm nihil imperfectionis in diuinam predicationem
aſſumuntur, et ideo auferendū eſt q̄cq̄d ad materialita/
tem vel priuationem vel tēporalitatem ꝑtinet. Qꝫ autē
liber ſit receptiuus alicuius extranee impreſſionis cōue
nit libro inq̄ntum eſt tēporalis ⁊ de nouo cōſcriptus. et
Ad 4 ſm hoc in diuinā ꝑdicatōnem nō venit ¶ Ad. iiij. dōm
ꝙ de ratione libri eſt vt importet diuiſiam eorū q̄ cognoſ
ſcunt per librū. qꝛ ꝑ vnū librū multorū cognitio tradit̄
ſed ꝙ oporteat ad multorū ꝯgnitionē tradēdam in ipō
libro diuerſitatē eſſe ex defectu libri hoc eſt. multo enim
eſſet liber ꝑfectior ſi ꝑ vnūq̄dq̄ poſſit oīa edocere que
per multa ediſcit. vnde cū in deo ſit ſumma perfectio. ipe
talis liber eſt q̄ multa demonſtrat ꝑ illud qđ eſt maxime
vnū. ¶ Ad v. dōm ꝙ h̄ eſt ex defectu libri materialis. ꝙ
Ad 5 līe in eo ſcripte differāt a carta in q̄ ſcribūtur. h̄ ei ad eiꝰ
ꝯpoſitōem ꝑtinet. ex qua ꝯtingit vt habens nō ſit id qđ
habet. ⁊ ideo in deo huiuſmodi rōnes rerū nō differunt
Ad 6 ab eſſentia eius ſm rem. ſꝫ ſm rōnē tantū ¶ Ad. vi. dōm
ꝙ q̄uis diuerſitas inter ſcripturā ⁊ id in quo ſcribit̄ ſit
in rōne tantū. tñ repñtatio q̄ ꝯplet rōnem libri nō eſt tā
Ad 7 tum in rōne noſtra ſed in deo. ⁊ ideo liber vite ſm rem eſt
in deo ¶ Ad. vij. dōm. ꝙ liber vite vt deū eſt habet diri/
gere deū q̄ dat vitam in hoc ꝙ vitam det. q̄uis aūt ani/
ma chriſti habeat in ſe cognitionem ſaluandorū. tamen
ex hac ꝯgnitōne nō dirigit̄ deus. ſꝫ ex cognitōne increa/
ta q̄ eſt ipſe. vnde ſciā aīe chriſti nō pōt dici liber vite ſm
Ad 8. ꝙ de eo hic loquimur ¶ Ad. viij. dicēdū. ꝙ patet reſpon
Ad 9 ſio ex dictꝭ ¶ Ad. ix. dōm. ꝙ q̄uis in deo nulla ſit diuer
ſitas ſed ſumma puritas. nō ꝯpatur libro ſcripto. ⁊ non
tabule nō ſcripte ſicut intellectus noſter. Intellectꝰ aūt
noſter ſm hoc ꝯpat̄ tabule raſe ꝙ eſt in potentia ad oēs
formas intelligibiles ⁊ nulla earꝫ ſit in actu. ſꝫ in intelle
ctu diuino ſunt oēs forme rerū ⁊ oēs in eo ſunt vnū. ⁊ idō
Ad 10 cū vniformitate ſtat ibi rō ſcripture ¶ Ad x. dōm. ꝙ in
libro vite ⁊ ipſe deus legit ⁊ alij legere poſſunt ſm ꝙ eis
datur. Nec Augꝰ. vult per hoc remouere quin deus in
libro vite legat. ſꝫ q̄a hoc modo nō legit ꝙ cognoſcat q̄
prius neſcit. alij autē legere poſſunt. q̄uis ſit vniformis
ꝑ totū inq̄ntum ſm vnū ⁊ idem eſt ratio diuerſorꝫ ¶ Ad
Ad 11. xi. dōm ꝙ ſimilitudo rei eſt duplex. vna q̄ eſt exēplaris.
et hec eſt cauſa rei Alia q̄ eſt exemplata. ⁊ hec eſt effectꝰ
et ſignū rei. liber aūt ꝯformatur apud nos ſciē noſtre q̄ ē
cauſata a rebꝫ. ⁊ ideo ab eo accipitur cognitio de rebꝫ nō
ſicut a cauſa ſed ſicut a ſigno. ſed ſciā dei eſt cauſa rerum
continens ſimilitudines exemplares. et ideo a libro vite
Ad 12 accipitur ſcientia ſicut a cauſa ſed nō ſicut a ſigno ¶ Ad
xij. dōm. ꝙ liber vite eſt ipſa veritas increata. ⁊ eſt ſimili
tudo veritatis create ſicut liber creatus eſt ſignū verita
Ad 13. tis ¶ Ad xiij. dōm ꝙ in deo exemplaris cauſa ⁊ efficiēs
incidunt in idem. et ideo ex hoc ꝙ eſt cauſa exemplaris
poteſt dici liber. ex hoc autē ꝙ efficiens cauſa ſapientie
eſt poteſt dici magiſter ¶ Ad. xiiij. dōm. ꝙ repreſenta/
Ad 14 tio ſpeculi in hoc differt a repreſentatione libri. ꝙ repre
ſentatio ſpeculi imediate refertur ad res. ſed libri mediā
te cognitōne. continentur enī in libro figure q̄ ſunt ſigna
vocum. ⁊ hec ſunt ſigna intellectuū. que ſunt ſimilitudi
nes rerum. in ſpeculo autē ipſe forme rerum reſultāt. in
deo autē reſultāt vtroq̄ modo rerum ſpecies. inq̄ntum
ipſe cognoſcit res ⁊ cognoſcit ſe cognoſcere eas. et ideo
ratio libri ⁊ ratio ſpeculi ibi inuenitur ¶ Ad xv. dicēdū
Ad 15 ꝙ etiam mentes ſanctorum libri dici poſſunt. vt patet
apoc. xx. libri aperti ſunt. quod Auguſti. exponit de mē/
tibus ſanctorū. non tamē poſſunt dici libri vite per modū Ad 16
prius dictum. vt ex dictis patet. ¶ Ad xvi. dicendum
ꝙ licet chriſtus ſm ꝙ homo ſit exēplar ⁊ cauſa vite ali/
quo modo. non tamen ſm ꝙ homo eſt cauſa vite glorie.
per autoritatem. nec eſt exemplar deum dirigens ad dā
dam vitam. vnde ſm ꝙ homo nō pōt dici liber vite

Secūdo querit̄. vtrū

liber dicatur eſſentialiter vel perſonaliter in di/ 1.
uinis Et videtur ꝙ ꝑſonaliter. in ps enī dicitur In ca
pite libri ⁊c. Glo. apud patrem q̄ eſt caput mei. ſed ni/
hil eſt caput in diuinis niſi qđ habet principium. qđ autē
habet principium ꝑſonaliter dicit̄ in diuinis. ḡ liber vi/
te dicitur perſonaliter ¶ Prete. Sicut v̄bum dicit noti 2.
tiam ex aliquo procedentem. ita et liber. qꝛ ſcriptura libri
a ſcriptore procedit. ſed v̄bum ratiōe ꝑ dicta dicitur per
ſonaliter in diuinis. ḡ ⁊ liber vite Sed diceres. ꝙ ver 3.
bum importat proceſſum realem. liber autē vite. ꝓceſſum
ratōnis tantum ¶ Sed contra. non poſſumus nomina
re deum niſi ex his q̄ apud nos ſunt. ſed ſicut apud nos
verbū a prolatore procedit realiter ⁊ diſtinctum ab eo.
ita ⁊ liber a ſcriptore. ergo eadem ratione vtrūq̄ impor/
tabit in diuinis diſtinctōnem realem ¶ Prete. Verbum 4
vocis magis diſtat a dicente q̄ verbū cordis. et adhuc
magis verbū ſcripture quod ſignat verbū vocis. ſi er/
go verbū diuinum quod ſumitur ad ſimilitudinē verbi
cordis. vt Auguſti. dicit. realiter diſtinguitur a dicente 5
multo magis liber qui ſcripturam importat ¶ Preter.
Illud quod attribuitur alicui oportet ꝙ ei cōueniat ſm
oīa q̄ ſunt de ratōne ipſius. ſed de ratōne libri nō ſolū
eſt ꝙ aliquid repreſentet. ſed etiam ꝙ ab alio ſcribatur.
ergo in diuinis accipitur nomen libri ſm qđ eſt ab alio.
et ſic ꝑſonaliter dicitur ¶ Preter. Sicut de ratōne libri 6.
eſt ꝙ legatur. ita ꝙ ſcribatur. ⁊ ſm ꝙ ſcribitur eſt ab alio
ſm ꝙ legitur eſt ad alium. ergo de rōne libri eſt ꝙ ſit ad
aliū et ab alio. ergo liber vite dicitur ꝑſonaliter ¶ Pre. 7
Liber vite dicit noticiam expreſſam ab aliquo. ſed qđ
exprimitur ab aliquo oritur ab eo. ḡ liber vite importat
relationem originis ⁊ ſic dicitur perſonaliter
¶ Sed cōtra eſt ꝙ liber vite eſt ipſa diuina predeſtina Cōtra
tio. vt Auguſti. dicit in libro de ciuitate dei. et vt habet̄
in gloſa apoca. xij. ſed predeſtinatio dicitur eſſentialiter
et nunq̄ perſonaliter. ergo et liber vite Rñ.
¶ Reſponſio dicendum. ꝙ quidā dixerunt ꝙ liber vi/
te quādoq̄ dicitur perſonaliter. quādoq̄ dicitur eēntia
liter. ſm enī ꝙ transfertur in diuina ex ratione ſcripture
dicitur perſonaliter. ſm hoc enim importat originem ab
alio. liber enī nō niſi ab alio ſcribit̄. ſm aūt ꝙ importat re
ꝑſentatione eorū q̄ in libro ſcribūtur dicitur eſſentialiter
Sed illa diſtinctio nō videt̄ rōnabilis. qꝛ nomen alī
quod dictum de deo nō dicitur perſonaliter niſi de ſui ra
tione originis relationem importat ſm hoc ꝙ in diuinā
predicationē venit In his autem que tranſlatiue dicun
tur non accipitur metaphora ſm quācūq̄ ſimilitudinē
ſed ſm cōuenientiam in illo qđ eſt de propria ratione rei
cuius nomē transfert̄. ſicut leonis nomē in deo nō trāſ/
fertur ꝓpter ꝯueniētiam q̄ eſt in ſenſibilitate. ſꝫ ꝓpter cō
ueniētiam in aliqua ꝓprietate leonis. vñ ⁊ liber vite non
transfert̄ ad diuina ſm id qđ eſt cōmune omī artificiato
ſꝫ ſm id qđ eſt ꝓpriū libri inq̄ntum liber. procedere enī a
ſcriptore ꝯuenit libro nō inq̄ntum eſt liber ſed inq̄ntū eſt

artificiatum.ſicut eñ domus eſt ab artifice ⁊ cultellus a
fabro.ſed repñſentatio coꝝ q̄ ſcribūtur in libro eſt de pro-
pria ratione libri inq̄ʒtum hmōi. Unde tali repreſentati
one manēte etiam ſi ab aliquo ſcriptus nō eſſet. eſſet q-
dem liber ſed nō eſſet artificialis. Unū patet ꝙ liber non
transfertur ad diuina ex hoc ꝙ ab alio ſcribit̃. ſʒ ex hoc ꝙ
Opi. ſcd'a repñſentat ea q̄ ſcribunt̃ in libro Et ideo cū repñſentatio
et vera. ſit cōmunis toti trinitati liber nō dicit̃ in diuinis pſonali
ter ſed tātum eſſentialiter.

Ad .1. ¶ Ad primū ergo dōm ꝙ ea que in diuinis eſſentialiter
dicūtur aliquādo ꝓ pſonis ſupponūt. vnde hoc nomen
de⁹ q̄nq̄ʒ ſupponit ꝓ pſona patris. q̄nq̄ʒ ꝓ pſona filij. vt
cū dicit̃ deus generans vel deus genitus. ita etiam liber
q̄uis eſſentialiter dicat̃. tamē pōt ſupponere ꝓ pſona fi-
lij. ⁊ ſm hoc dr̄ habere caput vel principium in diuinis
Ad 2 ¶ Ad .ij. d dʒ. ꝙ verbū ſm ſuam rationem qua in diui-
nis dicitur importat ex alio originē. vt in q̄ſtione de ver-
bo dictum eſt. liber aūt nō importat originē ex ſua ratōe
ſm quā ad diuina transfertur. ⁊ ideo non eſt ſimile
Ad 3 ¶ Ad iij. dʒ. ꝙ q̄uis liber apud nos realiter ꝓcedat a
ſcriptore. ſicut v̄bū a platore. tū illa ꝓceſſio nō īportat̃ in
noīe libri ſic īportat̃ in noīe v̄bi. non eñ plus īportat̃ in
noīe libri ꝓceſſus a ſcriptore q̄ʒ in noīe dom⁹ ꝓceſſus ab
Ad 4. edificatore ¶ Ad iiij. dōm. ꝙ rō illa ꝓcederet ſi in rōne li
bri eſſet ratio verbi ſcripti. hoc aūt non eſt verū. vū ratio
Ad 5 nō ſequit̃ ¶ Ad v. dōm ꝙ ratio illa tenet in his q̄ ꝓprie
dicūtur. In his aūt que metaphorice dicūtur ſicut liber
nō oportet ꝙ ꝯueniant ei. de quo p̄dicant̃ oīa q̄ ei con
ueniūt ꝓprie. alias oporteret ꝙ deus qui dicit̃ leo meta-
Ad 6 phorice vngulos haberet et pilos ¶ Ad vi. patet reſpō
Ad 7 ſio ex dictis. Et ſimiliter ad ſeptimū.

Ercio querit̃. vtꝝ li-

ber vite appropriet̃ filio. Et videtur ꝙ nō. liber
1. eñ vite ad vitaʒ pertinet que attribuit̃ ſpirituiſancto in
ſcripturis Joan. vi. ſpūs eſt qui viuificat. ergo et liber vi
te ſpūiſancto appropriet̃ ⁊ non filio ¶ Preterea. Primū
2 in vnoquoq̄ʒ potiſſimū eſt. ſʒ pater dicitur caput ſiue p̄n
cipium libri. vt pʒ in pſal. In capite libri ſcriptū eſt de
me. ḡ patri appropriari debet nomen libri ¶ Pre. Illud
in quo aliq̄d ſcribit̃ habet ꝓprie rationem libri. ſʒ in me-
3 moria dicit̃ aliq̄d ſcribi. ḡ memoria habet rōem libri. ſʒ
memoria appropriatur patri. ſicut intelligētia filio. ⁊ vo-
lūtas ſpūiſancto. ḡ ⁊ liber vite debʒ patri appropriari
4 ¶ Pre. Caput libri pater eſt. ſed in capite libri. vt in p̄s
habetur. ſcribit̃ de filio. ḡ pater eſt liber filij ⁊ ſic patri de
bet appropriari.
Cōtra ¶ Sed ꝯtra eſt qd̄ Aug⁹. dicit ꝙ liber vite eſt preſcien
.1. tia dei. ſʒ ſcia filio appropriat̃. i. Corin. pmo. xp̄m dei vir
tutem ⁊ dei ſapiētiam. ḡ et liber vite appropriatur filio
2. ¶ Prete. Liber repreſentatōnem importat. ſicut ſpecu
lum ⁊ ymago ⁊ caracter ⁊ figura. ſed oīa illa filio appro
priant̃ vel attribuūt̃. ḡ ⁊ liber vite filio appropriari debet
Rſ'o ¶ Reſpōſio dōm. ꝙ appropriari nihil ē aliud q̄ʒ cōe tra
here ad ꝓpriū. illud aūt qd̄ eſt cōe toti trinitati nō p̄t tra
hi ad ꝓpriū alicui⁹ pſone ex hoc ꝙ mag̃ vni pſone ꝯue
niat q̄ʒ alijs. hoc aūt eq̄litati pſonaꝝ repugnaret. ſʒ ex h̄
ꝙ id qd̄ eſt cōe maiorē habet ſilitudinē ad id qd̄ eſt ꝓ-
priū pſone vni⁹ q̄ʒ cuʒ ꝓprio alteri⁹. ſic bonitas hʒ quā
dā ꝯueniētiā cū ꝓprio ſpūſſancti. q̄ ꝓcedit vt amor. ē eñ
bonitas obiectū amoris. vū ſpūiſctō appropriat̃. ſiliter po

tētia p̄ri q̄ʒ potētia inq̄ʒtū hmōi ē q̄ddā p̄ncipiū. p̄ri aūt ꝓ
priū eē p̄ncipiū toti⁹ diuitatis. ⁊ eadē rōe ſapiētia appro
priat̃ filio q̄ hʒ ꝯueniētiā cū ꝓprio eius. ꝓcedit eñ fili⁹
ꝯ parte vt verbū qd̄ noīat ꝓceſſionē intellectus. Unū cū
liber vite ad noticiā ptineat filio appropriari debet. Ad .1.
¶ Ad p̄mū ḡ dōm. ꝙ q̄ʒuis vita approprieť ſpūiſctō. ta
men vite cognitio appropriat̃ filio. hāc liber vite īportat Ad .2.
¶ Ad ij. dōm ꝙ pater dr̄ caput libri non q̄ ſibi rō libri
magis ꝯueniat q̄ʒ filio. ſʒ q̄ filius cui appropriat̃ liber vi Ad 3
te a patre oritur ¶ Ad iij. dōm ꝙ nō eſt incōueniēs ali-
q̄d appropriari diuerſis pſonis rōne diuerſa ſicut donū
ſapientie appropriatur ſpūiſancto inq̄ʒtum eſt donū. ois
eñ doni p̄ncipiū eſt amor. ſed appropriat̃ filio inq̄ʒtū eſt
ſapientia. Et ſiliter memoria appropriat̃ patri inq̄ʒtum
eſt principium intelligentie. ſm aūt ꝙ eſt q̄dam potētia
ꝯgnitiua appropriat̃ filio. ⁊ hoc modo dicitur in memo-
ria aliquid ſcribi. ⁊ ſic memoria poteſt habere rōnem li- Ad 4
bri. vū et liber magis appropriat̃ filio q̄ʒ patri ¶ Ad iiij.
dōm ꝙ q̄ʒuis liber approprieť filio. tamē etiaʒ ꝯuenit pa
tri cū ſit cōe. nō ꝓpriū. ⁊ ideo nō eſt incōueniens ſi in pa-
tre aliquid ſcribi dicatur

Uarto querit̃. vtrūʒ

liber vite ſit idem qd̄ p̄deſtinatio. Et videt̃ ꝙ 1.
ſic Aug⁹. cū dt̄ ꝙ liber vite eſt p̄deſtinatio eoꝝ q̄b⁹ de- 2
betur vita eterna ¶ Prete. Attributa diuina ꝑ effectus
coꝝ ꝯgnoſcimus. ſʒ idē eſt effectus p̄deſtinatōnis ⁊ li-
bri vite. ſcʒ finalis gratia et gloria. ḡ idē eſt p̄deſtinatio ⁊
liber vite. ¶ Preter. Quicq̄d dr̄ metaphorice in diuinis 3.
oportet reduci ad aliqd̄ ꝓpriū. ſʒ liber vite dr̄ metaphorice
ḡ oʒ ad aliq̄d ꝓpe dcm̄ reduci. ſʒ nō p̄t ad aliq̄d ꝓpe di
ctuʒ reduci q̄ʒ ad p̄deſtinatōem. ḡ idem quod prius Inſtācie
¶ Sʒ ꝯ Liber dr̄ ex eo ꝙ ī eo aliq̄d ſcribit̃. ſʒ rō ſcriptu .1.
re ad p̄deſtinatōem nō ptinet. ḡ p̄deſtinatio nō ē idē qd̄ 2
liber vite ¶ Pret. Liber de ſui rōne nullā cauſalitatē im
portat reſpcū eoꝝ ad q̄ dr̄. p̄deſtinatio aūt īportat. ergo
p̄deſtinatio nō eſt idem qd̄ liber vite Rſ'o.
¶ Rñſio dōm ꝙ ſicut ex dictis pʒ. liber vite dr̄ in diui
nis ad ſilitudinē ſcripture. ꝑ quā p̄nceps ciuitatis dirigit̃
in admittēdis vl̕ excludēdis a ciuitatis ſue ꝯſortio Hec
aūt ſcriptura inter duas opatiōes media inuenit̃. ſequit̃
eñ determinatōem ipi⁹ p̄ncipis q̄ elegit eos q̄s vult ad
mitteree ab his q̄s excludit. ⁊ p̄cipit ipam admiſſionē vl̕
excluſionē. ſcriptura aūt p̄dcā nō ē niſi q̄dā repñtatio ſue
p̄deſtinatōis Ita etiā ⁊ liber vite nihil aliud eē videt̃. q̄ʒ
q̄dā ꝯſcriptio diuine p̄deſtinatōis in mēte diuina. p̄deſti
nādo aūt p̄deſtinat de⁹ q̄ ſūt ad vitā gl̕ie admittēdi. hmōi
p̄deſtinatōis noticia ſp̄ apud deū manet. ⁊ h̄ eſt ꝯgnoſce
re ſe p̄deſtinare alios. ⁊ ſuā p̄deſtinatōeʒ in eo eē ſcriptā
q̄ſi in libro vite Liber aūt vite ⁊ p̄deſtinatio formalr̄ lo-
quēdo nō ſunt idē. ſʒ materialr̄ eſt liber vite ipa p̄deſtina
tio. ſicut dicim⁹ ꝙ liber ille materialr̄ loq̄ndo ē doctrina
apl̕i. q̄ doctrina apl̕i in eo ꝯſcripta cōtinet̃. ⁊ h̄ mō loq̄t̃
Aug⁹. cū dt̄ ꝙ liber vite ē p̄deſtinatio Unū pʒ reſpōſio Ad .1.
ad p̄mū ¶ Ad .ij. dōm. ꝙ q̄ʒuis eundē effectū reſpiciat Ad 2.
liber vite ⁊ p̄deſtinatio. nō tñ eodē mō. ſʒ p̄deſtinatio re
ſpicit illū effectū imediate. liber aūt vite mediāte p̄deſti
natione. ſicut eñ in anima ſunt reꝝ ſimilitudines ime-
diate. ſed in libro conſcribunt̃ ſigna vocis. que ſunt paſ-
ſionum note in anima. ita liber mediate eſt ſignum rei
¶ Ad .iij. dōm. ꝙ liber vite ad aliq̄d ꝓprie dictū in diui- Ad 3

mis reducitur.hoc aūt non eſt p̄deſtinatio. ſed p̄deſtina
tiōis ꝯgnitio.qua deus aliquos ſe p̄deſtinaſſe ꝯgnoſcit
¶ Ad ea q̄ ꝯtra obijciūtur nō eſſet difficile reſpondere.

Quinto querit̄: vtruz

liber vite dicat̄ reſpectu vite increate Et videt̄
1. ꝙ ſic.quia vt dicit Auguſtinus.liber vite eſt noticia dei
ſed deus ſicut cognoſcit vitam alienam.ita cognoſcit
ſuam.ergo liber vite reſpicit etiam vitam increatam.
2. ¶ Pret. Liber vite eſt rep̄ſentatio vite.ſꝫ nō vite create
Primū eñ nō rep̄ſentat ſcdm ſꝫ ecōuerſo.ergo liber vite eſt
rep̄ntatiuus vite increate ¶ Prete. Quod de pluribꝰ dr
3. de vno per prius de alio ꝑ poſterius.dictū ſimpliciter in
telligit̄ de eo qđ ꝑ p̄us dr.ſed vita ꝑ prius de deo dr q̄ꝫ
de creaturis.quia eius vita oīs vite eſt origo.vt dicit
Dyoni.vij.ca.de diui.no.ergo cū in libro vite vita ſim/
pliciter noīatur debet intelligi de vita increata ¶ Prete.
4. Sicut liber rep̄ntationē importat ita et figura.maxime
cum liber figuris quibuſdā rep̄ntet.ſed filius dr figura
patris Hebreoꝝ.i.ergo filius pōt dici liber. reſpectu vi
5 te patris ¶ Prete. Liber dr reſpectu eiꝰ qđ in libro ſcri
bitur.ſed in libro ſcribit̄ de filio.iuxta illud p̄s. In capite
libri ꝛc.vita aūt filij eſt increata.ergo liber pōt reſpicere vi/
tam increatam ¶ Pret. Nō pōt eſſe idem liber ꝛ cuius
6 eſt liber reſpectu eiuſdeꝫ.ſꝫ creatura eſt liber reſpectu dei
ergo deꝰ nō p̄t dici liber reſpectu vite create.ergo reſtat
quod dicitur liber vite increate ¶ Prete. Sicut liber ad
7 ꝯgnitionē ꝑtinet ita ꝛ ꝟbū.ſꝫ ꝟbū ꝑ p̄us eſt diuine eēn
tie ipius q̄ꝫ creature.patet eñ dicēdo ſe dicit oēm creatu
rā.ergo liber vite per prius reſpicit vitā increatam q̄ꝫ creatā
Cōtra ¶ Sed ꝯtra. ſm Auguſti. liber vite eſt p̄deſtinatio.
p̄deſtinatio aūt nō reſpicit niſi creaturas.ergo nec liber vite
¶ Pre. Liber nō rep̄ntat aliqđ niſi ꝑ aliq̄s figuras ꝛ ſilī
tudines.ſed deus non ꝯgnoſcit ſeipm per aliq̄s ſilitudi
nes.ſed ꝑ eſſentiā ſuaꝫ.ergo ipe nō eſt liber reſpectu ſuipſiꝰ
¶ Reſponſio dōm ꝙ ſicut ex dictꝭ patꝫ.liber vite eſt q̄
R̄ſo dam ꝯſcriptio ꝑ quā dirigit̄ ꝯferēs vitam in vite collati
onem.ſm ꝙ de aliquo p̄ordinatū erat Et iō vita reſpcū
cuiꝰ liber vite dr duo habet. vnū eſt ꝙ eſt acq̄ſita ꝑ col/
latōnem alicuius Aliud eſt ꝙ ꝯſeq̄tur p̄ſcriptionē p̄di/
ctam dirigentē in ipam.vtrūq3 aūt deeſt vite increate.vi
ta aūt glorie nō ineſt deo ꝑ acq̄ſitionē ſꝫ ꝑ naturā.nec ali
qua noticia vitam eius p̄cedit. ſed ipa dei vita precedit
ſm modū intelligendi etiam ipſius noticiam.vnde liber
vite non poteſt dici reſpectu vite increate.
Ad.1. ¶ Ad p̄mū ergo dōm.ꝙ nō q̄libet noticia dr liber vite. ſꝫ
illa q̄ eſt de vita quā habituri ſunt p̄deſtinati.vt ex ſeq̄n
tibꝰ ꝟbis in autoritate haberi pōt ¶ Ad.ij.dōm.ꝙ re/
Ad.2. p̄ſentare aliqđ eſt ſimilitudinē eius cōtinere. Duplex aūe
eſt rei ſilitudo. vna q̄ eſt factiua rei.ſicut q̄ eſt in intelle/
ctu practico et ꝑ modū huius ſimilitudinis primū p̄t re
p̄ſentare ſcdm Alia aūt eſt ſilitudo accepta a re cuius
eſt.ꝛ per hunc modum poſterius rep̄ſentat primū ꝛ nō
ecōuerſo.liber aūt vite nō hoc modo ſed p̄mo modo vi/
Ad 3 taꝫ rep̄ntat ¶ Ad.iij.dōm.ꝙ aliqđ ſimplr dictuꝫ intelli
gitur de eo quicq̄ qđ per poſterius dr.rōe alicuiꝰ adiūcti
ſicut ens in alio intelligit̄ accn̄s. ꝛ ſilr vita rōne eius qđ
ndiingitur.ſcꝫ liber intelligit̄ de vita creata q̄ ꝑ poſteriꝰ
Ad 4 vita dr ¶ Ad iiij.dōm ꝙ figura rep̄ntat illud cuius eſt
figura quodāmō vt p̄ncipiū.eo ꝙ figura ꝛ ymago dedu
citur ab exemplari ſicut a p̄ncipio. ſed liber vite rep̄ntat
vitam et p̄ncipiatum ab ipō.deo aūt ꝯpetit eſſe princip/
um filij q̄ eſt figura patris.ſed non ꝯpetit vite eiꝰ ꝙ ali/
qđ ſit p̄ncipiū ipius.ꝛ ideo nō eſt ſile de vita ꝛ figura
¶ Ad.v.dōm.ꝙ illud intelligit̄ de filio.ſm humanā na
turam ¶ Ad vi.dōm ꝙ ꝛ cauſa repreſentat effectum et Ad 5
ecōuerſo vt ex dictꝭ pꝫ.ꝛ ſm hoc deus pōt dici liber crea
ture.ꝛ ecōuerſo ¶ Ad vij.dōm ꝙ verbū nō ꝑcat̄ vt p̄n/
cipiū eius qđ per ꝟbū dr.ſicut liber vite ꝓut hic accipit̄
et ideo non eſt ſimile

Sexto querit̄. vtrum

liber vite dicat̄ reſpectu vite nature in creaturꝭ
Et videt̄ ꝙ ſic.q2 ſicut vita glē rep̄ntat̄ in dei noticia ita 1.
et vita nature.ſed noticia dr liber vite.ergo et debet dici re/
ſpectu vite nature ¶ Prete. Diuina noticia ꝯtinet oīa
ꝑ modū vite.q2 vt dr Joā.p̄mo.ꝙ factū eſt in ipſo vita
erat.ergo debet dici liber vite reſpectu oīm ꝛ maxime viuē 2.
tium ¶ Pre. Sicut ex diuina ꝓuidētia aliq̄s preordina 3.
tur ad vitam glorie.ita ad vitā nature.ſed noticia p̄or/
dinatōnis ad vitam glorie dr liber vite.vt p̄us dictum
eſt.ergo noticia preordinatōnis ad vitam nature p̄t dici
liber vite ¶ Prete.apo.iij.ſup illud.nō delebo noīa eo/ 4
ruꝫ de libro vite.dr glo.liber vite eſt diuina noticia in q̄
ꝯſtāt oīa ergo liber dr vite reſpectu oīm ꝛ ita etiā reſpectu
vite nature ¶ Pret. Liber vite eſt noticia q̄dā de vita
glorie.ſꝫ nō pōt cognoſci vita glorie niſi ꝯgnoſcat̄ vita 6
nature.ergo liber vite reſpicit vitam nature ¶ Pret.nomen
vite tranſlatū eſt a vita nature ad vitā glorie. ſꝫ veriꝰ dr
aliq̄d de eo qđ ꝓprie dr.q̄ꝫ de eo qđ ad hoc tranſſumitur
ergo liber vite magis reſpicit vitam nature q̄ꝫ vitā glo/
rie ¶ Prete. Illud qđ eſt ꝑmanētius ꝛ cōmuniꝰ eſt no/
bilius.ſed vita nature eſt ꝑmanētior vita glorie ꝛ gratie 7
ergo ꝛ ſiliter cōior.q2 vita nature ſeq̄tur ad vitā gracie
ꝛ glorie ſed nō ꝯuertit̄.ergo vita nature eſt nobilior q̄ꝫ vi/
ta gratie. ꝛ glorie.ergo liber vite magis reſpicit vitaꝫ natu
re q̄ꝫ vitam glorie vel gratie
¶ Sed ꝯtra.liber vite eſt quodāmō p̄deſtinatio. vt pꝫ
ꝑ Augꝰ.ſed predeſtinatio nō eſt de vita nature.ergo nec li Cōtra
ber vite ¶ Prete. Liber vite eſt de illa vita q̄ imediate a
deo datur.ſꝫ vita nature datur de deo mediātibꝰ cauſis
naturalibꝰ.ergo liber vite non eſt de vita nature
¶ Reſponſio dōm. ꝙ liber vite eſt quedam noticia di/ R̄ſo.
rigens datorem vite in vite collatōnem.vt dcm̄ eſt ſupra
In collatōne aūt aliqua non indigemꝰ directōne.niſi ꝓ/
pter hoc ꝙ oportet diſcernere eos quibꝰ dandū eſt ab eis
q̄bꝰ nō dandū eſt Vñ liber vite nō eſt niſi reſpectu illiꝰ
vite q̄ cū electōne datur.vita aūt naturalis.ſicut ꝛ alia bo
na naturalia.cōiter oībꝰ datur ſm ꝙ vnuſquiſq3 eſt ca/
pax Et ideo reſpectu vite nature nō eſt liber vite.ſed ſo
lum reſpectu illius vite q̄ ſm ꝓpoſitū dei eligētꝭ dat̄ q̄/
buſdam.ꝛ q̄buſdam nō datur
¶ Ad p̄mum ergo dicēdū.ꝙ q̄uis vita nature rep̄ſen/
tetur in dei noticia.ſicut ꝛ vita glorie.nō tamē noticia vi Ad.1.
te nature hꝫ rōeꝫ libri vite ſicut noticia vite glē rōe p̄dicta
¶ Ad ij.dōm ꝙ liber vite nō dr liber q̄ viuit.ſꝫ dr liber
q̄ eſt de vita ad quā aliq̄ ſm electōnem p̄ordināntur q̄ ſūt Ad2
ꝯſcripti in libro ¶ Ad iij.dōm.ꝙ ꝓuidentia dei vitā aliq̄
bus prouidet vt debitum nature ipſoꝝ. ſed vitam glorie Ad3
non prouidet niſi ex beneplacito ſue volūtatis.ꝛ iō vitaꝫ
nature dat oibus qui capere poſſunt.non autem vitam
glorie.ꝛ propter hoc non eſt aliq̄s liber nature. ſicut eſt

Ad 4 vite ⁊ glorie ¶ Ad. iiij. dōm. ꝙ gloſa illa nō eſt intelligē-
da hoc modo. ꝙ oīa ꝯſteut id eſt ꝯtineant̄ in libro vi-
te. ſed q2 oīa que in ipſo ſcribūtur cōſtant. id eſt ſm ꝗ
Ad 5 ſunt ¶ Ad. v. dōm. ꝙ liber vite non ſolū importat noti-
ciam reſpectu vite glorie. ſ3 etiā quādā electionē. nō autē
Ad 6 reſpectu vite nature. vt dictū eſt ¶ Ad vi. dōm ꝙ vita
glorie eſt minus nota nobis ꝙ̄ vita nature. ⁊ ideo ex vi-
ta nature deuenim⁹ in cognitionē vite glorie. ⁊ ſiliter
ex vita nature gloriā vite noiam⁹. ꝗ̄uis vita glorie plus
habeat de rōne vite. ſicut ex his ꝗ ſunt apud nos noia-
mus deū. vn̄ oportet ꝙ nomen vite intelligat̄ de vita na-
Ad 7 ture qn̄ ſimplr̄ ꝓfert̄ ¶ Ad. vij. dō3. ꝙ vita glorie ꝗ̄tum
eſt in ſe eſt ꝑmanētior ꝙ̄ vita nature. q2 ꝑ vitā glorie vi-
ta nature ſtabilitur. ſ3 ꝑ accn̄s vita nature eſt ꝑmanēti-
or ꝙ̄ vita glorie, ſc3 inq̄ztu3 eſt ꝓpinquior viuēti. cui ſm
exiſtētiā ſuā debet̄ vita nature. nō aūt vita glorie. cōmu-
Diſtin° nior aūt eſt quodāmō vita nature. ⁊ quodāmodo non.
de cōi Dicit̄ eīn dupliciter aliq̄d cōmune. vno mō ꝑ ꝯſecutio-
nem vel ꝑdicationē. quādo ſc3 aliqd̄ vnū inuenit̄ in mul-
tis ſm vnā rōem. ⁊ ſic id qd̄ eſt cōmunius nō eſt nobili⁹
ſed imꝑfectius. ſicut aīal hoīe. et hoc modo vita nature
eſt communior ꝙ̄ glorie Alio modo per modum cauſe
ſicut cauſa ꝗ eſt vna numero manēs ad plures effectus
extēdit ſe. ⁊ ſic illud qd̄ eſt cōīs eſt nobilius vt ꝯſerua-
tio ciuitatis ꝙ̄ ꝯſeruatio familie eſt nobilius. hoc autem
modo vita nature nō eſt cōior ꝙ̄ vita glorie.

Eptimo querit̄. vtrū

liber vite dicat̄ ſimpliciter reſpectu vite gratie
Et videt̄ ꝙ ſic. q2 qd̄ eſt in effectu nobilius inuenitur
1. in cauſa. vt patet ꝑ Dyoni. in li. de di. no. ſed gloria ē effe-
ctus gratie. ꝗ vita gracie eſt nobilior ꝙ̄ vita glorie. ergo
liber vite principalius reſpicit vitam gracie ꝙ̄ vitā glorie
2 ¶ Preterea. Verbū vite eſt ꝗdā ꝑdeſtinationis conſcriptio
vt dctū eſt ſupra. ſ3 ꝑdeſtinatio eſt cōiter ꝑparatio gra-
3 tie ⁊ glīe. ꝗ liber vite vtrāq3 vitā cōiter reſpicit ¶ Prete.
ꝑ librū vite aliqui deſignāt̄ vt ciues illi⁹ ciuitatꝭ in qua
eſt vita. ſed ſicut ꝑ vitam glorie aliqui efficiuntur ciues
ihrl'm ciuitatis celeſtis. ita ꝑ vitam grē aliquis efficitur
4 ciuis eccleſie militātis. ꝗ liber vite reſpicit vitā gratie ſi-
cut ⁊ glorie. ¶ Prete. Qd̄ de pluribꝫ dicitur dictū ſim-
pliciter intelligit̄ de eo de quo ꝑ ꝓus dr̄. ſed vita gratie ē
prior vita glīe. cu3 ꝗ dr̄ liber vite intelligit̄ de vita gratie
Cōtra ¶ Sed ꝯtra. ille qui habet ꝑſentem iuſticiam. ſimpliciter
habet vitam gratie. nō aūt dr̄ ſimpliciter ſcriptus in libro
vite. ſed ſolū ſm quid. i. ſm pn̄tem iuſticiam. ergo liber vi-
te nō reſpicit ſimpliciter vitā gratie ¶ Prete. Finis ē no-
bilior his ꝗ ſunt ad finem. ſed vita glorie eſt finis gratie.
ergo eſt nobilior. ergo ſimpliciter dicta vita intelligitur
de vita glorie.
¶ Reſponſio dōm. ꝙ licet vite liber ꝑtet quādā cōſcri-
R3°. ptionē alicuius ad vitā obtinendā. quaſi qddā premiū
et quādā poſſeſſionē. ad hmōi eīn hoies ꝯſueuerūt ſcri-
bi. Illud aūt ꝓp̄e dr̄ haberi vt poſſeſſio. qd̄ habet̄ ad nu-
tum. hoc eſt illud in quo nullū defectū patit̄ vt ph'us dī
in ꝑncipio metaph. ꝙ ſcia ꝗ eſt de deo non eſt humana
poſſeſſio ſed diuina. q2 ſolus deus ꝑfecte ſeip̄m cogno-
ſcit. hō aūt ad ꝯgnoſcēdū ip̄m deficiens inuenitur Et iō
tūc vita habetur vt poſſeſſio qn̄ ꝑ vitam oīs defectus
vite oppoſitus excludit̄. hoc aūt facit vita glorie in qua
oīs mors et corꝑalis ⁊ ſpūalis penit⁹ abſorbet̄. vt nec
etiā remaneat potentia moriendi. non aūt vita gratie Et
ideo liber vite nō reſpicit ſimplr̄ vitā gratie ſed glīe tantū.
¶ Ad ꝑmū ꝗ dōm. ꝙ ꝗdā ſunt cauſe nobiliores his ꝗꝝ Ad. 1.
ſtꝫ cauſe ſc3 efficiēs formalis ⁊ final'. ⁊ iō qd̄ eſt in talibꝫ
cauſis nobilius ē in eis ꝙ̄ in his quorū ſunt cauſe. ſ3 ma-
teria eſt imꝑfectior eo cuius ē cauſa. ⁊ ideo eſt aliq̄d in ma-
teria minus nobiliter ꝙ̄3 ſit in materiato. in materia eīn
eſt incōplete ⁊ in potētia. ſed in materiato eſt actu. oīs
aūt diſpoſitio ꝗ ꝑparat ſubiectum ad aliquā formā vl' ꝑ-
fectionē recipiendū reducit̄ ad cām materialē. ⁊ hoc mo-
do gratia ē cauſa glorie. ⁊ ita vita nō eſt nobilius in grā
ꝙ̄3 in gloria ¶ Ad. ij. dōm ꝙ ꝑdeſtinatio nō reſpicit gra- Ad. 2.
tiam. niſi ſm ꝙ ordinatur ad gloriā. vnde ꝑdeſtinatum
nō ꝯuenit niſi his qui habent finalem gratiā quā ſequit̄
gloria. ¶ Ad iij. dōm. ꝙ ꝗ̄uis illi ꝗ habent vitā gratie
ſint ciues eccleſie militantis. tamē ſtatus eccleſie militā- Ad 3
tis nō eſt ſtatus in quo vita plene habeat̄. cū adhuc re-
maneat potētia ad mortē. et ideo reſpectu huiuſmodi nō
dicit̄ liber vite ¶ Ad. iiij. dōm. ꝙ ꝗ̄uis vita grē ſit ꝑor Ad 4
in via generationis ꝙ̄3 vita glorie. tn̄ vita. glorie eſt prior
ſm viam ꝑfectionis. vt finis his que ſunt ad finem

Ctauo querit̄: vtrū

poſſet dici liber mortis. ſicut dicit̄ liber vite Et
videt̄ ꝙ ſic Luce x. Gaudete qm̄ noīa veſtra. glo. ſi quis .1.
celeſtia ſiue terreſtria opera geſſerit ꝑ hoc quaſi litteris
aduocatus apud dei memoriā eternaliter eſt affixus. ſ3
ſicut ꝑ opera celeſtia ꝗ ſunt opera iuſticie aliqs ordinat̄
ad vitā. ita ꝑ opa terreſtria ꝗ ſunt opera peccati ordinat̄
ad mortem. ergo ſicut in deo eſt cōſcriptio ordinata ad
vitam. ita eſt ibi ꝯſcriptio ordinata ad mortem. ergo ſi-
cut in deo dicitur liber vite ita etiā mortis ¶ Prete. Li- 2.
ber vite in deo nō ponit̄ niſi inq̄ztum apud ſe cōſcriptos
habet quos ad eterna ꝑmia preparauit ad ſilitudinē ei⁹
ꝙ princeps terrenus cōſcriptos h3 illos ꝗs ad aliqs di-
gnitates determiauit. ſ3 ſicut ꝑnceps ciuitatꝭ h3 deſcri-
ptas dignitates ⁊ ꝑmia. ita etiā penas ⁊ ſupplicia. ꝗ ſilr
apud deū debet poni liber mortꝭ ¶ Prete. Sicut de⁹ co-
gnoſcit ꝑdeſtinatiōem ſuā ꝗ aliqs ꝑparauit ad vitā. ita 3.
ꝯgnoſcit reprobatōnem ſuam qua aliquos preparat ad
mortē. ſed ipſa noticia quā deus habet de ſua ꝑdeſtina-
tione dr̄ liber vite. vt dictū eſt. ergo ⁊ noticia reprobatōis
debet dici liber mortis.
¶ S3 ꝯtra. ſm dyo. de di. no. in ꝑncipio. de diuinis nō Cōtra
eſt audēdū aliq̄d dicere niſi qd̄ eſt ꝑ autoritatē ſacre ſcri-
pture introductū. ſ3 liber mortꝭ nō inuenit̄ in ſcriptura di-
ci de deo. ſicut liber vite. ꝗ nō debem⁹ ponere librū mortꝭ
¶ Rn̄ſio dōm. ꝙ de eo qd̄ in libro ſcriptu3 habet̄ habet
aliquis aliquā noticiā pre alijs ꝑuilegiatam. vn̄ et reſpe- R3°.
ctu illorū ſcitorū a deo liber dici debet. de qbꝫ aliquā ſpe-
cialem noticiā pre alijs habet. Eſt aūt in deo duplex co-
gnitio. ſc3 ſimplicis noticie ſcia. ⁊ ſcientia approbationis
ſcientia ſimplicis noticie cōmunis eſt oībꝫ ⁊ bonis et
malis. ſcientia aūt approbatōis eſt bonorū tantu3 Et
ideo bona habent aliquā priuilegiatam cognitionem in
deo pre alijs. rōne cuius in libro ꝯſcribi dicūtur. nō autē
mala et ideo non dicitur liber mortis. ſicut dr̄ liber vite
¶ Ad primum ergo dicendum. ꝙ quidam opera cele- Ad. 1.
ſtia exponunt de operibus contēplatiue vite. opera au-
tem terreſtria de operibus actiue. per vtraq3 autem ali-
quis conſcribitur ad vitam et non ad mortem. Et ita

vtra ꝗ ꝯſcriptio ad libꝛū vite ꝑtinet. et neutra ad libꝛū
mortis Quidā vero ꝑ opera terreſtria intelligunt ope
ra peccati. ꝑ que ꝗuis aliquis ꝑ ſe loquēdo ordinet̃ ad
mortem. tamē ꝑ accidens aliquis ordinatur ad vitā in/
quātū poſt peccatū reſurgit cautior ꝛ humilior Vel di/
ci pōt ꝛ melius ꝙ cū dr̄ aliqd ꝑ alterū cognoſci. hoc pōt
intelligi dupliciter. vno mō vt ꝓpoſitio deſignet cauſam
ꝯgnitōis ex ꝑte ꝯgnoſcētꝭ. ꝛ ſic nō pt̃ intelligi i ꝓpoſito
qꝛ opera q̄ qs facit bona vel mala nō ſunt cā. neqꝫ diui/
ne pſciētie neqꝫ ꝓdeſtinatōnis eterne. Alio mō vt deſi/
gnet cām ex ꝑte cogniti. ꝛ ſic intelligit̃ in ꝓpoſito. Dicit̃
eñi aliqs eē aduocatus apud dei memoriā ꝑ opa q̄ geſ/
ſit. nō qꝛ hmōi opa ſint cauſa quare deus ꝯgnoſcit. ſꝫ q̄a
deus ꝯgnoſcit ꝙ ꝓpter hmōi opa aliquis habitur⁹ eſt
mortem vel vitam. Unde patꝫ ꝙ gloſa illa nō loquit̃ de
ꝯſcriptione q̄ ꝑtinet ad libꝛū vite q eſt ex ꝑte dei ¶ Ad
Ad 2 ſcōm dōm ꝙ aliqua ꝯſcribūtur in libro vt ꝑpetuo in no
ticia maneant. illi aūt q̄ puniunt̃ ꝑ penas ipſas extenui/
ant̃ a noticia hominū. et ideo non ſcribūtur niſi forte ad
tempus quouſqꝫ eis pena infligat̃. ſꝫ illi qui deputantur
ad dignitates et p̄mia conſcribunt̃ ſimplr̃. vt q̄ſi ꝑpetua
Ad 3. memoria habeant̃. ¶ Ad. iij dōm. ꝙ deus de reprobis
non habet noticiam aliquā p̄uilegiatā. ſicut de predeſti
natis. et ideo non eſt ſimile.

Queſtio octaua de co

gnitōe angeloꝝ. Primo vtrū angeli videāt deū
ꝑ eſſentiā Scdo vtrū intellect⁹ angeli vel hois beati eſ/
ſentiam diuinā ꝯpꝛehēdat. Tercio vtrū angelus ex pro/
prijs naturalibꝫ potuerit ꝑtingere ad vidēdum deū per
eſſentiam Quarto vtrū angelus videns deū ꝑ eſſentiā
oīa ꝯgnoſcat. Quinto vtrū viſio rerū in ꝟbo ſit ꝑ aliqs
ſimilitudines rerū in intellectu angelico exiſtētes Sexto
vtrū angelus ꝯgnoſcat ſeipſum Septimo vtrū angelus
vnus intelligat aliū. Octauo vtrū angelus res materia
les ꝯgnoſcat ꝑ formas aliquas. an ꝑ eſſentiā ſui ꝯgno/
ſcentis Nono vtrū forme ꝑ quas angeli cognoſcūt res
materiales ſint innate vel a rebꝫ accepte. Decimo vtrū
angeli ſuꝑiores habeāt ꝯgnitōem ꝑ formas magis vni
uerſales q̄ inferiores. Undecimo vtrū angelus ꝯgno
ſcat ſingularia. Duodecimo vtrū angeli cognoſcāt fu/
tura. Decimotercio. vtrum angeli poſſint ſcire occulta
cordium. Decimoquarto. vtrū angeli ſimul multa co/
gnoſcant. Decimoquinto. vtrū angeli cognoſcant res
diſcurrendo de vno in aliud. Decimoſexto. vtrū in an/
gelis diſtingui debeat matutina cognitio vel veſpertina.
Decimoſeptimo. vtrū cognitio angelica ſufficienter di/
uidat̃ per matutinā et veſpertinam.

¶ Materia octaua de cognitōne angelorū.

Queſtio ē de cogniti

one angeloꝝ. Et p̄mo q̄rit̃. vtrū angeli vi/
1. deāt deū ꝑ eſſentiā. Et videt̃ ꝙ nō Joā.
p̄mo. deū nemo vidit vnq̄. ſuꝑ q̄ dr̄ Criſo.
ſꝫ nec ipe celeſtes eēntie. ipa dico cherubin ꝛ ſeraphin ipꝫ
vt eſt nūq̄ videre potuerunt. ſꝫ q̄cūqꝫ videt deū ꝑ eēntiā
videt ipſū vt eſt. ergo angelus nunq̄ videt deū ꝑ eſſentiā
2. ¶ Pret. Exodi. xxxiij. ſuꝑ illud. loq̄bat̃ dñs ad moyſen
fa. ꝛc. dicit Gloſa. ſubſtantiam dei nec hominū nec ange

lorū q̄ſqꝫ ſicut eſt nunq̄ videre potuit. ꝛ ſic idē qd̄ ꝑ͛us
¶ Prete. Scdm Auguſtinū. deſideriū eſt rei nō habite 3.
ſꝫ angeli deſiderant in deū reſpicere. vt dr̄. i. petri p̄mo. ergo 4.
deū ꝑ eſſentiam nō vidēt ¶ Prete. Criſo. ſuꝑ illud Jo.
p̄mo dicit. ipſum qd̄ eſt deus nō ſolū ꝓphete. ſed nec an/
geli aut archangeli videre potuerūt. ꝛ ſic idem qd̄ ꝑ͛us.
q̄a ipſum qd̄ eſt deus eſt eſſentia dei ¶ Prete. Omne qd̄ 5
videtur ab aliquo intellectu ꝑ aliq̄ nā formā videt̃. ſi er/
go intellectus videt eſſentiā dei. oportet ꝙ ipſā per ali/
quam formā videat. ſed non pōt ipſam videre per ipſā
diuinā eēntiā. qꝛ forma qua intellectus intelligit facit
eum intellectum in actu. et ſic eſt actus eius. ꝛ ſic oportꝫ
ꝙ ex ea ꝛ intellectu efficiatur vnum. quod non pōt dici
de diuina eſſentia. q̄ non poteſt venire vt pars in conſti/
tutionem alicuius. ergo oportet ꝙ angelus intelligens
deum videat eū mediante aliqua alia forma. ꝛ ſic nō vi/
det eum ꝑ eſſentiam ¶ Prete. Intellectus debet eē pro 6
portionatus intelligibili. cum intelligibile ſit perfectio in
telligentis. ſed nulla pōt eſſe ꝓportio inter eſſentiam diui
nam ꝛ intellectū angelicum. q̄a in infinitum diſtant. ꝛ ta
lium non eſt proportio. ergo non poteſt deum angelus
per eſſentiā videre ¶ Prete. Nullus aſſimilatur alicui 7
niſi per ſimilitudinē eius receptam in ipſo. ſed intellect⁹
angeli cognoſcēs deū aſſimilatur ei. cum omnis cogni/
tio ſit ꝑ aſſimilationē. ergo oportet ꝙ cognoſcat eum ꝑ 8
ſimilitudinem ꝛ nō per eſſentiā. ¶ Prete. Quicūqꝫ ali
quid per eſſentiam cognoſcit. cognoſcit de eo quid ſit. ſꝫ
vt patꝫ ꝑ Dyoniſiū ꝛ Damaſ. de deo non poteſt ſciri qd̄
eſt. ſed quid non eſt. ergo nullus intellectus pōt videre 9
deum per eſſentiam ¶ Prete. Sicut dicit Dyoniſius in
epiſtola ad Gayū. in deo tenebre deſcribuntur propter
ſuperhabūdantem eius claritatē. ꝛ propter hoc ꝙ ab/
ſconditur oīi lumini ꝛ occultatur omi cognitōni. ſꝫ cla/
ritas diuina non ſolum excedit intellectum noſtrum. ſed
etiam angelorum ergo eorū cognitioni claritas diuine
eſſentie abſcōdit̃. ¶ Prete. Dyoni. ſic arguit in primo 10
capi. de di. no. Omnis cognitio eſt exiſtētiū. ſꝫ de⁹ nō eſt
exiſtens ſꝫ ſuꝑexiſtēs. ergo nō poteſt cognoſci niſi ſuꝑ/
eſſentiali cognitione. que eſt ꝯgnitio diuina ¶ Preterea .11.
dicit Dyoniſius in epl̄a ad Gaiū. ſi quis videns deū intel
lexit qd̄ vidit non ipſum vidit. ſed aliquid eorū que ſꝫ
eius. ergo deus ꝑ eſſentiā a nullo intellectu creato vide 12.
ri poteſt ¶ Prete. Quāto viſus eſt fortior tanto aliquid
magis remotum videri pōt. ergo infinite diſtans videri
non pōt niſi a viſu infinite virtutis. ſꝫ eſſentia diuina in
infinitū diſtat ab omi intellectu creato. cum ergo omnis
intellectus creatus ſit finite virtutis nullus intellectus
creatus poterit videre deum per eſſentiam ¶ Preterea 13.
Ad quālibet ꝯgnitionem requiritur iudiciū. ſed iudiciū
nō eſt niſi ſuꝑioris de inferiori. cū ergo nullus intellect⁹
ſit ſuꝑior diuina eſſentia. nullus intellectus creatus deū
per eſſentiam videre poteſt. ¶ Prete. vt Boetius dicit 14
iudicium eſt actus iudicantis. ergo iudicatum ſe habet
ad iudiciū vt paſſum. ſed diuina eſſentia nō pōt ſe habere
vt paſſum reſpectu alicuius intellectus creati. ergo intel
lectus creatus deum per eſſentiam videre non poteſt.
¶ Preter. Omne illud quod per eſſentiā videtur intel 15
lectu attingitur. ſed nullus poteſt attingere ad illud qd̄
in infinitū diſtat ab ipſo. ergo intellectus angelicus nō
pōt videre eſſentiam dei q̄ in infinitum diſtat ab eo.
¶ Sed ꝯtra eſt quod dicitur Mathei. xviij. angeli eo Cōtra
rum ſemper vident faciē patris. faciē eīn patris videre

eſt videre eſſentiā patris. ergo angeli vident deū ꝑ eſſen-
2 tiã ¶ Preterea. Angeli ꝯgnoſcūt eū a quo facti ſunt. ſʒ ipſa
diuina eētia eſt cauſa angelorū. ergo eſſentiā diuinã vidēt.
3 ¶ Preterea. Omne qđ videt̄ videt̄ ꝑ eſſentiā ſuā vel ꝑ ſuã
ſilitudinē. ſʒ in deo nō eſt alia ſilitudo ab eſſentia. ergo qcq̃d
eſt in deo eſt deus. ergo cū angeli deū videant vidēt eū per
eſſentiā ſuam. ¶ Preterea. Angeli beati hoc modo vident
4 deū. ſicut nobis ꝓmittit̄ in ſtatu beatitudinis. ſʒ nos vi-
debimus deū ꝑ eſſentiā. vt pʒ ꝑ illud ꝑma Ioan. iij. vi-
debimus eū ſicuti eſt. ergo ⁊ angeli vidēt deū ꝑ eſſentiam.
5 ¶ Preterea. Intellectus eſt fortior in ꝯgnoſcēdo q̃ affe-
ctus in diligendo. vñ dicit Aug⁹. precedit intellectus ſeq̄-
tur tardus aut nullus affectus. ſʒ angeli diligūt diuinã
Re. eſſentiam. ergo multomagis vidēt eam. ¶ Reſpõſio dicendum
Error q̄ circa hanc q̄ſtionē quidam errauerūt dicētes deū ꝑ eēn-
quorundam tiam a nullo vnq̄ʒ intellectu creato videri poſſe. attēden-
tes diſtātiã q̄ eſt inter intellectū creatū ⁊ diuinã eſſentiã
Reprobat̄ Sʒ hec poſitio ſuſtineri nō pt. cū ſit heretica. Cõſtat em̄
q̄ cuiuſlibet intellectualis creature beatitudo ꝯſiſtit i ſua
ꝑfectiſſima operatiõe. illud aūt qđ eſt ſupmū in qualibʒ
creatura rõali eſt intellect⁹. vñ opꝫ q̄ beatitudo cuiuſ-
libet creature rõnalis in nobiliſſima viſione intellect⁹ cõ-
ſiſtat. nobilitas aūt intellectiue viſionis eſt ex nobilitate
intellecti. ſicut etiã dicit phs. x. ethicorum. q̄ ꝑfectiſſima ope-
ratio viſus. eſt viſus bñ diſpoſit⁹ ad pulcerrimū corpus q̄
cadūt ſub viſu. Si igit̄ creatura rõnalis in ſua ꝑfectiſſi-
ma viſione nō ꝑueniet ad vidēdū diuinã eſſentiã. beatitu-
do eius nō eſſet ipſe deus. ſʒ aliq̄d ſub deo. qđ eſſe nō pt
qr vltima ꝑfectio cuiuſlibet rei eſt qñ ꝯtingit ad ſuuʒ pn-
cipiū. ipſe aūt deus oēs creaturas rõales imediate cõ-
didit. vt fides noſtra tenet. Unde oportet ſcḋm fidē dice-
re q̄ rõnalis creatura q̄ ad beatitudinē ꝑuenit deuʒ per
eſſentiam videat. ſed oportet intelligere q̄s ſit mod⁹ vi-
dendi deū ꝑ eſſentiã. In oī ſiquidem viſione oportet
ponere aliq̄d quo vidēs viſuʒ videat. et hoc eſt vel eſſen-
tia ipſius viſi. ſicut cū deus ꝯgnoſcit ſeipſuʒ. vel ſilitudo
eius. ſicut homo videt lapidē. ⁊ hoc ideo. qr ex intelligē-
te ⁊ intelligibili oportet aliquo modo fieri vnū in intelli-
gendo. Nō aūt pōt dici. q̄ eētia dei videatur ab aliquo
intellectu creato ꝑ aliquã ſimilitudinē. in oī eīm ꝯgniti-
one q̄ eſt ꝑ ſilitudinē modus ꝯgnitõnis eſt ſcḋm ꝯuenien-
tiaʒ ſilitudinis. ad illud cui⁹ eſt ſilitudo. Et dico ꝯueniē-
tiam ſcḋm repreſentatõnem. ſicut ſpēs in aīa ꝯuenit cū re.
q̄ eſt extra aīam. nō ſcḋm eſſe naturale. ⁊ ideo ſi ſilitudo de-
ficiat a repñtatõne ſpēi. nō aūt a repñtatõne generis co-
gnoſcetur res illa. ſcḋm rõnem generis. nō ſcḋm rõem ſpēi.
Si aūt etiam deficeret a repreſentatõne generis. repre-
ſentaret aūt ſcḋm ꝯuenientiã analogie tm̄. tūc etiã nec ſcḋm
rõnem generiſ ꝯgnoſceret̄. ſicut ſi cognoſcerē ſubſtãtiã ꝑ
ſilitudinē accūtis. oīs aūt ſilitudo diuine eſſentie in in-
tellectu recepta nō pōt habere aliquã ꝯueniētiã cū eſſen-
tia diuina. niſi analogice tm̄. ⁊ ideo ꝯgnitio q̄ eſſet ꝑ talē
ſilitudinē nō eſſet ipſius dei ꝑ eſſentiã. ſʒ multo iꝑfectior
q̄ʒ ſi ꝯgnoſceret̄ ſubſtãtia ꝑ ſimilitudinē accñtiſ. Et ideo
illi q̄ dicebant q̄ deus ꝑ eētiam nō videt̄. dicebãt q̄ vi-
debit̄ quidam fulgor diuine eētie. intelligētes ꝑ fulgoreʒ
illam ſimilitudinē lucis increate. ꝑ quã deū videri pone-
bant. deficiente tamē a repñtatõe diuine eētie. ſicut de-
ficit lux recepta in pupilla a claritate q̄ eſt in ſole. vñ non
pōt defigi acies vidētis in ipſaʒ ſolis claritatē. ſed videt
inſpiciēs q̄ſdã fulgores. Reſtat ergo vt illud quo intelle-
ctus creatus deum ꝑ eſſentiam videt. ſit diuina eſſentia.
Non aūt oportet q̄ ipſa diuina eētia fiat forma ipſius
intellect⁹. ſʒ q̄ ſe habeat ad ipm vt forma. vt ſicut ex for-
ma q̄ eſt pars rei ⁊ materia efficitur vnū ens actu. ita li-
cet diſſimili mõ ex eſſentia diuina et intellectu creato ſit
vnū in intelligendo. dū intellectus intelligit ⁊ eētia di-
uina ꝑ ſeipſaʒ intelligit̄. Qualiter aūt eētia ſeparata poſ-
ſet ꝯiungi intellectui vt forma. ſic oſtēdit Cõmē. in iij. de
aīa. quādocūq̄ʒ in aliquo receptibili recipiūtur duo. quorū
vnū eſt altero ꝑfectius. ꝓportio ꝑfectioris ad min⁹ ꝑfe-
ctum eſt ſicut ꝓportio forme ad ſuum ꝑfectibile. ſicut lux
eſt ꝑfectio coloris cū ambo recipiuntur in dyaphano. et
ideo cū intellectus creatus q̄ ineſt ſubſtãtie create ſit im-
ꝑfectior diuina eētia in eo exiſtēte ꝯparabit̄ diuina eētia
ad illum intellectum. quodãmodo vt forma. Et huiꝰ exē-
plum aliquale in rebꝰ naturalibꝰ inueniri poteſt. res em̄ ꝑ
ſe ſubſiſtēs non poteſt eē alicuius materie forma. ſi in ea
aliq̄d de materia inueniatur. ſicut lapis non pōt eſſe ali-
cuius materie forma. ſʒ res per ſe ſubſiſtēs q̄ materia ca-
ret. pōt eē forma materie. ſicut de aīa patet. et ſimiliter q̄-
dãmodo eſſentia diuina q̄ eſt actus purus. q̄uis habeat
eſſe diſtinctū omnino ab intellectu. efficit̄ tamē ei vt for-
ma intelligēdo. et ideo dicit magiſter in ſcḋa diſtinctõne
ſcḋi libri. q̄ vnio corporis ad aīam rõnalē eſt quoddã exē-
plum beate vnionis ad deum ſpūs rõnalis
¶ Ad primum ergo cum dicit̄. hoc videt̄ vt eſt. pōt in- Ad 1
telligi dupl'r. vno modo vt modus quo res viſa ē cadat
ſub viſione. hoc eſt dictu vt videat̄ in re ipſa viſa ipē mo-
dus vt res eſt. et hoc modo deus vt eſt ab angelis vide-
tur. et videbitur a beatis. quia videbūt eētiam ei⁹ ha-
bere illū modū quē hʒ. ⁊ ſic itelligit̄ qđ habet̄ ꝑma Ioã.
iij. Uidebimus eum ſicuti eſt. Alio modo poteſt intel-
ligi vt modus predictus informet viſionē vidētis. vt ſcʒ
talis ſit modus ipſius q̄lis eſt modus eētie rei viſe. et
ſic a nullo intellectu creato poteſt deus videri. q̄a impoſ-
ſibile ē vt modus viſionis intellectus creati ita ſublimis
ſit. ſicut modus quo deus eſt. ⁊ hoc modo intelligēdum
eſt ꝟbum Criſoſto. ¶ Et ſiliter dicendum eſt ad ſcḋm ⁊ ad Ad. 2. et 3.
tertiū ¶ Ad. iiij. dicendum. q̄ forma qua intellectus vidētis Ad 4
deum ꝑ eſſentiam videt deū eſt ipſa eētia diuina. nec tñ
ſequit̄ q̄ ſit forma q̄ ē pars rei in eēndo. ſʒ q̄ habeat hm̄ mō
in intelligendo ſicut forma que eſt pars rei in eſſendo
¶ Ad. v. dicendum. q̄ ad ꝯgnitõnem non req̄ritur aſſimila- Ad 5
tio. niſi propter hoc vt ꝯgnoſcēs aliquo modo cognito
vniatur. ꝑfectior aūt eſt vnio qua vnitur ipſa res ꝑ eſſen-
tiam ſuam intellectui. q̄ʒ ſi vniret̄ ꝑ ſimilitudinē ſuã. ⁊ iō
q̄a eētia diuina vnit̄ intellectui angeli vt forma. nō req̄-
ritur q̄ ad eam ꝯgnoſcēdam aliq̄ eius ſilitudine infor-
metur qua mediãte ꝯgnoſcat ¶ Ad vi. dicendum q̄ ꝓportio Ad 6
ꝓprie loquēdo nihil ē aliud q̄ʒ habitudo q̄ñtitatiſ ad q̄ñti-
tatē. ſicut q̄ eq̄lis ſit vna alteri vel tripla. ⁊ exinde trãſ-
latum eſt nomē ꝓportõnis. vt habitudo cuiuſlibet rei ad
rem alterã ꝓportio noiet̄. ſicut dr̄ materia eſſe ꝓportõna-
ta forme in q̄ñtum ſe habet ad formã. vt materia eius. nō
ꝯſiderata aliq̄ habitudine q̄ñtitatiſ. ⁊ ſiliter intellect⁹ cre-
atus eſt ꝓportionatus ad diuinã eſſentiã vidēdã. in q̄ñtū
ſcʒ ad ipam quodãmō vt ad formã intelligibilē. q̄uis
ſcḋm q̄ñtitatē ꝟtutiſ nulla poſſit eē ꝓportio ꝓpter diſtan-
tiã īfinitã ¶ Ad. vij. dicendum. q̄ illa autoritas Dyo. ⁊ Damaſ. Ad 7.
intelligēda eſt de viſione vie q̄ intellect⁹ viatoris videt
deū ꝑ aliã formã. qr illa forma deficit a repñtatõe diuine
eſſentie. ⁊ ideo ꝑ eam nō pōt videri. ſʒ tantū ꝯgnoſcit̄ q̄
deus eſt ſup illud qđ de ipo intellectui repñtat̄. Unde

illud quod eſt remanet occultum. ⁊ hic eſt modus nobi
liſſimus cognitõnis ad quē ꝑuenire poſſumus in via et
ideo non ꝯgnoſcimus q̄d eſt ſed q̄d non eſt. ſ; ip̄a diui-
na eſſentia ſufficienter rep̄ſentat ſeip̄am. ⁊ iō q̄n ſic intel-
lectui fit vt forma. de ip̄o deo videt̃ nõ ſolũ q̄d nõ eſt. ſed
Ad 8. etiam q̄d eſt ¶ Ad viij. dõm ꝙ claritas diuina intellectũ
viatoris excedit q̄ꝫtum ad duo. excedit eñ ip̄am ꝟtutē
intellectuã. ⁊ ex hoc ſequit̃ ꝙ nõ ſit tanta ꝑfectio viſio-
nis noſtre quãta eſt ꝑfectio eſſentie ſue. q2 efficacia actio
nis menſurat̃ ſm ꝟtutem agentis. excedit etiam formã
qua intellectus noſter nũc intelligit. ⁊ ideo deus nunc ꝑ
eſſentiã nõ videtur. vt ex dictis patet Sz in viſione bea
ta deus excedit quidē virtutē intellectus noſtri creati.
vnde nõ ita perfecte videbitur ſicut perfecte eſt. non aũt
excedit formã qua videbitur. ſcꝫ eſſentiam ſuam. ⁊ ideo
ip̄m q̄d eſt deus videbitur ¶ Ad. ix. dõm ꝙ rõ Dyoni
Ad 9 ſij ꝓcedit de ꝯgnitione vie. q̄ eſt ſm formã exiſtentiũ crea
torũ. ⁊ ideo nõ poteſt ꝑtingere ad illud q̄d eſt ſupexiſtēs
hoc aũt non erit in viſione patrie. et iō ratio eius nõ ē ad
ꝓpoſitum ¶ Ad. x. dõm. ꝙ illa autoritas Dyoni. eſt in-
Ad 10. telligenda de viſione vie qua cognoſcitur deus ꝑ aliquã
formã creatã. ⁊ hoc ratõne iam dicta ¶ Ad xi. dõm. ꝙ iō
Ad 11. oportet eſſe maiorem efficaciam viſus ad hoc ꝙ a remo
tiori videatur. q2 potentia paſſiua eſt viſus Potẽtia aũt
paſſiua q̄ꝫto eſt ꝑfectior tanto magis põt moueri a mino
ri. ſicut econuerſo potẽtia actiua q̄nto eſt ꝑfectior tãto ma
gis põt mouere Quãto eñ eſt magis calefactibile. tãto
a minori calefit. quãto cũ aliq̄d a remotiori videt̃. tãto
ſub minori angulo videt̃. ⁊ ideo minus eſt q̄d ad viſum
de viſibili ꝑuenit. ſed ſi equalis forma veniret a ꝓpinq̄
et remoto nõ magꝫ videret̃ ꝓpinquũ q̄ꝫ remotũ. ip̄e aũt
deus. q̄ꝫuis in infinitum diſtet ab intellectu angelico. ta-
men tota ſua eſſentia intellectui ꝯiungit̃. ⁊ ideo non eſt
Ad 12. ſimile ¶ Ad. xij. dõm. ꝙ duplex eſt iudiciũ. vnũ quo iu
dicamus qualiter eſſe res debeat. et hoc non eſt niſi ſupe
rioris de inferiori. Aliud eſt quo iudicatur q̄liter res ſit.
et hoc iudicium poteſt eſſe ⁊ de ſuꝑiori ⁊ de equali. non
eñ minus poſſum iudicare de rege an ſtat an ſedeat q̄ꝫ
Ad 13. de ruſtico. ⁊ tale iudicium eſt in ꝯgnitiõe ¶ Ad xiij. dõꝫ
ꝙ iudiciũ nõ eſt actio. q̄ egrediat̃ ab agente in rē exterio-
rem q̄ ꝑ eam trãſmutet̃. ſ; eſt operatio quedã in ip̄o ope
rante exiſtēs. vt ꝑfectio ipſius. Et ideo nõ oportet ꝙ id
de quo iudicat intellectus vel ſenſus ſit vt paſſiuꝫ. q̄ꝫuis
ꝑ modũ paſſi ſignificet̃. imo magis ſenſibile ⁊ intelligi-
bile. de quo eſt iudicium ſe habet ad intellectũ ⁊ ſenſum.
vt agēs in q̄ꝫtũ ſentire ⁊ intelligere pati q̄dda eſt ¶ Ad
Ad 14. xiiij. dõm. ꝙ intellectus creatus nõ ꝑtingit ad eſſentiam
diuinã. vt ſit eiuſdē nature cũ ea. ꝑtingit tamē ad ipſam
vt ad formam intelligibilem

Secũdo querit̃. vtruꝫ

intellectus angeli vel hominis beati eſſentiam
1. diuinam ꝯprehēdat Et videt̃ ꝙ ſic. ſimplex eñ ſi videt̃
totum videtur. ſed eſſentia diuina eſt ſimplex. ergo cum
angelus beatus eã videat totam videt. ⁊ ſic ꝯp̄hendit.
Solõ Sed diceres ꝙ licet videat̃ tota. nõ tamē totaliter.
¶ Sz ꝯtra. totaliter d̃r quēdam modum. ſ; oĩs mo-
2 dus diuine eſſentie eſt ip̄amet diuina eſſentia. ḡ ſi videbi
tur ipſa eſſentia tota, videbit̃ totaliter. ¶ Preterea. Effica-
3 cia actionis mẽſuratur ſm formam q̄ eſt ꝑncipiũ agēdi
ex ꝑte ipſius agētis. ſicut de calore ⁊ calefactione patet.
ſed forma qua intellectus intelligit eſt ꝑncipiuꝫ intelle-
ctualis viſionis ḡ tanta erit efficacia intellectus videtꝫ
deum q̄nta eſt ꝑfectio eſſentie diuine. ergo comprehēdet
ipſam ¶ Preterea. Sicut per demonſtrationē ſcire ē ꝑfectiſ 4
ſimus modus ꝯgnoſcēdi ꝯplexa. ita ſcire q̄d quid ē. eſt
ꝑfectiſſimus modus cognoſcēdi incõplexa. ſ; oĩe com
plexum quod ſcitur ꝑ demonſtratiõnē ꝯp̄hendit̃. ḡ oĩe
id de quo ſcitur q̄d eſt ꝯp̄hēditur. ſ; illi q̄ vident deuꝫ ꝑ
eſſentiam ſciunt de deo q̄d eſt. cum nihil aliud ſit ſcire q̄d
eſt q̄ꝫ ſcire eſſentiam rei. ḡ ꝯprehendunt angeli diuinam
eſſentiã ¶ Preterea. Philipen. iij. d̃r ſequor aũt ſi q̄uo ꝯpre 5
hēdam ſicut ⁊ ꝯp̄henſus ſum. ſed deus perfecte ꝯp̄hen
dit apoſtolũ. ergo ap̄lus ad hoc tendebat ꝙ perfecte cõ- 9
prehenderet deum ¶ Preterea. Gloſa ibidē d̃r. vt ꝯp̄hen-
dam. id eſt vt ꝯgnoſcam q̄ ſit immenſitas dei que omnem
intellectum excedit. ſ; non eſt incõprehēſibilis niſi rõne
immēſitatis. ḡ beati ꝑfecte ꝯp̄hēdunt diuinam eſſentiam.
Sz ꝯtra eſt q̄d Ambro. d̃r ſuꝑ Luc. cam̄ q̄ in deo ha Cõtra
bitat plenitudinē bonitatis nemo conſpexit nemo men
te aut oculis ꝯp̄hēdit. ¶ Preterea. Scdm Aug⁹. in eo li.
Illud ꝯp̄henditur cuius fines circũſpici põt. ſ; de deo
hoc eſt impoſſibile. cũ ſit infinitus. ḡ non põt ꝯp̄hendi.
¶ Preterea. Auguſti. d̃r in libro de iudicio dñi. dei plenitu
dinē. nõ ſolũ oculis corporis. ſ; nec mēte aliq̄s ꝯprehēdit
¶ Reſponſio dõm. ꝙ illud dicitur ꝓprie ꝯp̄hēdi ab ali Rñ°.
quo. quod ab eo includitur. dicit̃ eñ ꝯp̄hēdere q̄n ſimul
ex oĩbꝫ ꝑtibus ꝯprehēdere poteſt. quod eſt vndiq̄ꝫ in
cluſum habere. q̄d aũt includitur ab aliquo non excedit
includēs. ſ; minus eſt includēte vel ſaltē equale. hec aũt
ad q̄ntitatē pertinet. Vnde ſm duplicē q̄ꝫtitatē eſt du-
plex modus comp̄henſionis. ſcꝫ ſm q̄ꝫtitatē dimēſiuaꝫ
et virtualem. ſm dimēſiuam quidē. vt dolium ꝯp̄hēdit
vinũ. Scdm ꝟtutē aũt. vt materia dicitur cõprehēdere
formam q̄n nihil materie remanet ipfectũ a forma. ⁊ per
hunc modum dicitur aliqua vis cognitiua apprehēdere
ſuum cognitum in q̄ꝫtum ſcꝫ cognitum ꝑfecte ſubſtat co
gnitioni eius. tunc autē a comprehēſione deficit quando
ꝯgnitũ cognitionē excedit. Hic aũt exceſſus diuerſimo-
de in diuerſis potẽtijs conſiderãdus eſt. In potẽtijs eñ
ſenſitiuis obiectum comparatur ad potẽtiam. non ſoluꝫ
ſm q̄ꝫtitatem virtualem. ſ; etiam ſm q̄ꝫtitatē dimēſiuã
eo ꝙ ſenſibilia mouēt ſenſuꝫ. vtpote in magnitudine ex-
iſtentem. nõ ſolum ex vi q̄ꝫtitatis ꝓprioꝝ ſenſibilium. ſ;
etiam ſm q̄ꝫtitatē dimēſiuam. vt patꝫ de ſenſibꝫ cõmuni
bus. Vñ ꝯp̄hēſio ſenſus põt impediri dupliciter. vno°
ex exceſſu ſenſibilis ſm virtualem q̄ꝫtitatē. ſicut impedit̃
oculus a ꝯprehēſione ſolis. quia virtus claritatis ſolis
que eſt viſibilis excedit proportionē virtutis viſiue que
eſt in oculo Alio modo propter exceſſum q̄ꝫtitatis di-
mēſiue. ſicut impeditur oculus ne ꝯprehēdat totã molē
terre. ſed ꝑtē eius videt ⁊ ꝑtē non. quod in ꝑmo impedi
mēto non accidebat. ſimul eñ oēs ſolis ꝑtes videntur a
nobis. ſ; nulla earum ꝑfecte ſicut viſibilis eſt. ad intelle-
ctum autē comparatur intelligibile. ꝑ accidēs quidē etiã
ſm q̄ꝫtitatē dimēſiuam vel naturalē. in q̄ꝫtum intellect⁹
a ſenſu accipit. vnde etiam intellectus noſter impeditur
a comprehenſiõe infiniti ſm q̄ꝫtitatē dimenſiuam. ita vt
aliquid eius eſt in intellectu ⁊ aliquid extra intellectum
per ſe autem nõ comparatur ad intellectum aliquid ex-
tra intellectum intelligentem ſm quãtitatē dimēſiuam
cum intellectus ſit ꝟtus non vtens organo corporali. ſ;
per ſe cõparatur ad ipſum ſolum ſm ꝟtualē quãtitatē

et ideo in his q̄ p ſe intelligit̃ ſine ↄiunctione ad ſenſum
nõ impeditur comprehenſio intellectus niſi per exceſſum
quantitatis virtualis.quando ſcꝫ id qđ intelligitur habꝫ
modũ intelligendi perfectiorem q̄ſ ſit modus quo intel/
lectus intelligit. Sicut ſi aliquis cognoſcat hanc ↄcluſio
nem.triangulus habet tres angulos equales duobꝫ re/
ctis.per ꝓbabilem rõnem.vtpote per autoritatem.vel
qꝛ ita ↄmuniter dꝛ.non cõprehendit ipſam.non q̄ vnam
partem eius ignoret et alia ſciat.ſed qꝛ illa ↄcluſio eſt ſcibilis
ꝑ demonſtrationem.ad quam cognoſcens nondum ꝑue
nit.ꝛ ideo nõ ↄprehendit ipſam.qꝛ nõ ſtat ꝑfecte ſub co/
gnitione eius. Cõſtat aũt q̄ in intellectu angeli precipue
q̄ſtum ad viſionem diuinam nõ habꝫ locum quãtitas di
menſiua.et ideo ↄſideranda eſt ibi equalitas vel exceſſus
ſm quãtitatem virtualem tm̃.virtus em̃ diuine eſſentie
que eſt intelligibilis excedit intellectum angelicũ ꝛ om
nem intellectũ creatũ ſm hoc qđ eſt cognoſcitiuus.veri/
tas em̃ diuine eſſentie qua cognoſcibilis eſt excedit lumẽ
cuiuſlibet intellectus creati quo cognoſcitiuus eſt.ꝛ ideo
impoſſibile eſt q̄ aliquis intellectus creatus diuinã eſſen
tiam ↄprehendat.nõ qꝛ partem aliquam eius ignoret.ſꝫ
qꝛ ad ꝑfectum modũ cognitionis ꝑtingere nõ poteſt

Ad .j. ¶ Ad pmũ ergo dđm.q̄ diuina eſſentia ab angelo tota
videtur.qꝛ nihil eius eſt nõ viſum ab eo.vt ſic ly totũ ex/
ponatur ꝑuatiue.nõ ꝑ poſitõem partiũ.nõ tamen ꝑfecte
Ad 2 videt.ꝛ ideo nõ ſeqtur q̄ eam ↄprehendat ¶ Ad ſecũ/
Triplex modꝰ viſionis. pꝰ duꝫ dđm.q̄ in viſione qualibet triplex modus viſionis cõ
ſiderari poteſt. Primus modus ipſius videntis abſolu/
te qui eſt menſura capacitatis eius.ꝛ ſic intellectus ange
li totaliter videt deum.hoc eſt dictu.totam vim intelle/
ctus ſui adhibet ad videndũ deum. Alius modus eſt ipſi
Scđs us rei viſe.et hic modus nihil eſt aliud q̄ſ qualitas rei.cũ
aũt in deo nõ aliud ſit qualitas q̄ſ ſubſtantia.modꝰ eius
eſt eſſentia.ꝛ ſic totaliter vident deum.qꝛ vident totũ
Tercius modũ dei eodem mõ quo totam eſſentiam. Terciꝰ mo/
dus eſt ipſius viſionis que eſt mediũ inter videntẽ ꝛ rem
viſam.ꝛ ideo dr̃ modũ videntis ꝑ ↄparatõnem ad rem
viſam. Et tũc dicit̃ aliquis alterum videre totaliter qñ
ſcꝫ viſio habet modũ totalem.et hoc eſt quãdo ꝑfectus eſt
modus viſionis.ſicut eſt modus viſibilitatis ipſius rei.
et hoc modo non totaliter videtur diuina eſſentia.vt ex
dictis patꝫ.ſicut qui ſcit ꝓpoſitõem eſſe demonſtrabilem
cuius demonſtratõem ignorat.ſcit q̄dem totũ modũ co
gnitionis eius.ſed neſcit eam ſm totũ modũ quo cogno/
ſcibilis eſt ¶ Ad terciũ dđm.q̄ rõ illa ꝓcedit quãdo for
Ad 3 ma que eſt pncipiũ actionis agenti ↄiũgitur ſm totũ mo
dum ſuũ.qđ neceſſe eſt in oĩbꝫ formis non ſubſiſtentibꝫ.
quarũ eſſe eſt ineſſe.ſed diuina eſſentia q̄uis quodãmo
do ſit vt forma intellectus.nõ tamẽ capitur ab intellectu
niſi ſm modũ intellectus recipientis.ꝛ qꝛ actio nõ eſt tm̃
forme ſed etiam agentis.ideo nõ poteſt eſſe ita ꝑfecte ac/
tio ſicut eſt ꝑfecta forma.que eſt pncipium actionis.cuꝫ
ſit defectus ex parte agẽtis ¶ Ad.iiij.dđm.q̄ res ↄpre/
Ad 4 henditur cuius definitio cognoſcit̃.ſi tm̃ ipſa definitio cõ/
prehendat̃.ſed ſicut poſſibile eſt cognoſcere rem ſine com
prehenſione.ita ꝛ definitõnem ipſius.ꝛ ſic res ipſa rema/
net incõprehenſa. Angelus aũt q̄uis videat aliquo mo/
Ad 5 do quid eſt deus.nõ tm̃ hoc comprehendit ¶ Ad q̄ntũ
dđm.q̄ viſio dei ꝑ eſſentiã pt dici cõprehenſio in ↄpara/
tione ad viſionem vie que ad eſſentiã nõ pertingit.nõ tm̃
eſt ↄprehenſio ſimpliciter.rõne iam dicta.et ideo tñ dicit̃
ↄprehendam ſicut ꝛc.ly ſicut noĩat cõparationem ſilitu/
dinis.nõ equalitatis ¶ Ad ſextũ dđm.q̄ ipſa immẽſitas
dei videbitur.ſed nõ videbit̃ immenſe.videbit̃ em̃ totus Ad 6
modus.ſed nõ totaliter.vt dictũ eſt.

Tercio queritur. vtꝝ

angelus ex ꝓprijs naturalibꝫ potuerit ꝑtingere
ad videndum deũ ꝑ eſſentiam. Et videtur q̄ ſic.qꝛ ſm .j.
Auguſ.ſup gen̄.ad litterã.angeli in pncipio ſue ↄditio/
nis in quo ſtatu fuerũt in naturalibꝫ tm̃.vt multi dicunt
viderũt creaturas fiendas in verbo.ſed hoc eſſe nõ po/
tuiſſet niſi vidiſſent verbuꝫ.ergo ꝑ naturalia pura intel
lectus angeli vidit deũ ꝑ eſſentiam. ¶ Preterea. Qđ pt mi/
nus intelligere pt ꝛ maius intelligere.ſed eſſentia diuina 2
eſt maxime intelligibilis.cũ ſit maxime a materia immu
nis.ex quo ↄtingit aliquid eſſe intelligibile actu.cũ tm̃ in/
tellectꝰ angeli naturali cognitiõe poſſit alia intelligibilia
cognoſcere.multo fortiꝰ pt intelligere ex naturalibꝫ puris
diuinã eẽntiã Sꝫ diceres q̄ licet diuina eẽntia ſit in ſe
maxĩe itelligibilis.ñ tm̃ ẽ maxĩe itelligibil' itellectui ãgelico
¶ Sed ↄtra.eius qđ eſt magis viſibile in ſe non eſt ma/ 3
gis viſibile nobis.cauſa eſt defectus noſtri viſus.ſꝫ in in/
tellectu angeli nõ eſt aliquis defectus.cũ angelus ſit ſpe/
culũ purũ incõtaminatũ.vt dr̃ Dyo.in ca.iiij de diui.no.
ergo illud qđ eſt magis intelligibile in ſe.magis eſt intel/
ligibile angelo. ¶ Preterea. Cõmen.dicit in tercio de aĩa.q̄ 4
intellectus qui eſt penitus ſeparatus a materia ſequitur
hoc argumentũ qđ Themiſtius faciebat.hoc eſt magis
intelligibile.ergo magis intelligitur.ſed intellectus ange
li eſt hmõi.ergo in eo predictum argumentũ ſequitur
¶ Preterea. Excellens viſibile ꝓpter hoc eſt viſibile minus 5
viſui noſtro.qꝛ corrumpit viſum noſtruꝫ.ſed excellens in
telligibile nõ corrũpit intellectũ.ſed cõfortat.ergo illud
qđ eſt magis in ſe intelligibile magis ab intellectu intelli
gitur ¶ Preterea. Sꝫ Auguſ.fides qꝛ ꝑſens eſt ꝑ eſſenti/ 6
am in anima videt̃ in anima ꝑ ſui eſſentiã.ſed deus ꝑ ſuã
eſſentiam ꝑſentialiter eſt in aĩa.ꝛ ſimiliter in angelo.ꝛ ita
in qualibet creatura.ergo angelus deũ ꝑ eſſentiam ſuam
in puris naturalibꝫ videre potuit ¶ Preterea. Videre deũ 7
per eſſentiã eſt actus intellectus.ſed gratia eſt in affectu.
ergo gratia nõ requirit̃ ad videndũ deum ꝑ eſſentiam.et
ita ſm naturalia tm̃ ad hanc viſionem ꝑuenire potuerũt
¶ Preterea. Sꝫ Auguſ.x.ↄfeſ.tripliciter eſt aliquid pre/ 8
ſens in anima.ꝑ viſionẽ.ꝑ notionem.ꝑ ꝑſentiam eſſentie
ſue.ſi ergo illa diuiſio ↄueniens eſſet.oporteret hec oppo
ſita eſſe.ꝛ ita cum deus ſit ꝑſens intellectui angelico.per
eſſentiam.nõ erit ei ꝑſens ꝑ ſimilitudinem.ꝛ ita non po/
teſt deus ꝑ ſimilitudinem ab angelo videri.ſi ergo ex na
turalibꝫ puris poſſet euꝫ cognoſcere.aliquo mõ videtur
q̄ cognoſcit eum ꝑ eſſentiã naturaliter. ¶ Preterea. Si vi/ 9
detur aliquid in ſpeculo materiali.oportꝫ q̄ ipſuꝫ ſpecu
lum videat̃.ſed angeli in ſtatu ſue cognitõis viderũt res
in verbo quaſi in quodã ſpeculo.ergo viderunt verbum
Sꝫ diceres.q̄ angeli non fuerũt creati in puris natu/
ralibꝫ.ſed cũ gratia gratũ faciente.vel cum gratia gratis
data ¶ Sed ↄtra.ſicut lumẽ nature deficit a lumine glo 10
rie.ita etiam lumen gratie gratis date vel gratũ faciẽtis
ſi ergo exiſtẽtes in gratia gratis data vel gratum faciẽte
potuerũt videre deũ ꝑ eſſentiam.pari rõne ꝛ in ſtatu na/
turalium exiſtentes ¶ Preterea. Res nõ videnť niſi vbi ſunt. 11
ſed ante ↄditõem rerũ res non erant niſi in verbo.ergo
cũ angeli res fiendas cognouerũt.in verbo eas cognoue

tunt.⁊ita viderũt ꝟbum ¶ Pꝛe. Natura nõ deficit in
12 necẽarijs.ſed attingere finẽ maximẽ eſt de necẽarijs nature
ergo vnicuiqꝫ nature ꝓuiſum eſt vt poſſit ptingere ad fi
nem ſuũ.ſed finis ꝓ quem eſt rõnalis creatura eſt videre
deum ꝑ eſſentiã.ergo rõnalis creatura ex naturalibꝫ pu/
13 ris pt ad hanc viſionem ꝑuenire ¶ Pꝛe. Superioꝛes po
tentie ſunt ꝑfectioꝛes inferioꝛibꝫ. ſed inferioꝛes potentie
ꝑ ſuam naturã poſſunt in ſua obiecta.ſicut ſenſus in ſenſi
bilia.⁊ imaginatio in ſua imaginabilia.cũ ergo obiectuꝫ
intelligẽtie ſit deus.vt dr in libꝛo de ſpũ ⁊ aĩa. videtur ꝙ
ꝑ naturalia poſſit deus videri ab intelligentia angelica.
Sed diceres.ꝙ nõ eſt ſile.qꝛ obiecta aliaꝝ potentiaꝝ
nõ excedũt ſuas potentias.ſed deus excedit omnẽ intel
14 ligentiã creatam. ¶ Sed ꝯtra.q̃ntũcũqꝫ ꝑficiatur intel/
ligentia creata lumine gloꝛie ſemꝑ deus in infinitũ ipſaꝫ
excedit.ſi ergo ille exceſſus impedit viſionem dei ꝑ eſſen
tiam nũqꝫ intellectus creatus poterit peruenire in ſtatu
gloꝛie ad videndũ deũ ꝑ eſſentiã.qð eſt abſurdũ ¶ Pꝛe.
15 in libꝛo de ſpũ ⁊ aĩa dr ꝙ aĩa eſt ſimilitudo totius ſapien
tie.⁊ eadem rõne angelus.ſed res naturaliter cognoſcũ/
tur ꝑ ſuam ſilitudinem.ergo naturaliter angelus cogno
ſcit ea de quibꝫ eſt ſapientia.ſed ſapientia eſt de diuinis.vt
Aug⁹.dt.ergo angelus naturaliter ꝑuenit ad videnduꝫ
deũ ꝑ eẽntiã ¶ Pꝛe. Ad hoc ꝙ intellectus creatus vide
16 at deũ ꝑ eſſentiã nõ reqꝛit niſi ꝙ intellectus deo ꝯfoꝛme
tur.ſed intellectus angeli ꝑ naturam ſuam eſt deifoꝛmis
ergo ex naturalibꝫ ꝓprijs pt videre deum ꝑ eſſentiam
17 ¶ Pꝛe. Omnis cognitio dei vel eſt ſicut in ſpeculo vel ẽ
per eſſentiã.vt patꝫ ꝑ hoc qð habeꝛ.i. Coꝛ.xiij. videm⁹
nũc ⁊c̃.ſed angeli in naturalibꝫ ſuis exiſtentes nõ cogno/
uerũt deum ſicut in ſpeculo.qꝛ vt dt Aug⁹. ex quo creati
ſunt.eterna verbi dei viſione ꝑfruũtur.nõ inuiſibilia dei
ꝑ ea que facta ſunt ꝯſpicientes.qð eſt in ſpeculo videre.
ergo angeli naturaliter vident deũ ꝑ eſſentiam ¶ Pꝛe.
18 Illud imediate videꝛ de quo cogitamus non cogitando
de aliquo altero.ſed angelus naturali cognitõe pt cogita
re de deo ſine hoc ꝙ cogitet de aliqua creatura.ergo po/
teſt videre imediate deũ.qð eſt ꝑ eſſentiã videre ¶ Pꝛe
19 Aug⁹.dt.ꝙ ea que ſunt eſſentialiter in animo cognoſcũ/
tur ab ea ꝑ eſſentiaꝫ.ſed diuina eſſentia ſic eſt in aĩa.g̃ ⁊c̃
¶ Pꝛe. Illud qð nõ videꝛ ꝑ eſſentiã videꝛ ꝑ ſpẽm ſi vide
20 tur.ſed diuina eſſentia nõ pt videri ꝑ ſpeciem.qꝛ ſpẽs eſt
ſimplicioꝛ eo cuius eſt.cũ ergo naturaliter deus cogno/
ſcatur ab angelo ꝑ eſſentiã cognoſciꝛ ab eo.
Cõtra ¶ Sed ꝯtra. Videre deũ ꝑ eſſentiam eſt vita eterna
vt pꝫ Ioh.xvij.hec eſt vita eterna ⁊c̃.ſed ad vitam eter/
nam non pt perueniri ꝑ pura naturalia. Roma.vi.gratia
aũt dei vita eterna.ergo nec ad viſionem dei per eſſentiã.
¶ Pꝛe. Aug⁹.dicit.ꝙ anima q̃uis ſit nata cognoſcere
deum.nõ tamen ad actum cognitionis perducitur niſi ꝑ/
fundatur diuino lumine.⁊ ſic ex naturalibus non poteſt
aliquis videre deum ꝑ eſſentiam ¶ Pꝛe. Natura non
tranſcendit limites ſuos.ſed eſſentia diuina excedit oẽm
naturam creatam.ergo naturali cognitione diuina eſſen/
tia videri nõ poteſt
Rſo ¶ Rñſio dõm.ꝙ ad hoc ꝙ deus per eſſentiam vide
atur.opoꝛtꝫ ꝙ eſſentia diuina vniatur intellectui quodã
mõ vt foꝛma intelligibilis.ꝑfectibile aũt non vnitur foꝛ/
me niſi poſtq̃ꝫ eſt in ipſo diſpoſitio que facit ꝑfectibile re/
ceptiuũ talis foꝛme.qꝛ ꝓprius actus fit in ꝓpꝛia potentia.
ſicut coꝛpus nõ vniꝛ aĩe vt foꝛme.niſi poſtq̃ꝫ fuerit oꝛgani
zatum ⁊ diſpoſituꝫ.vñ etiã opoꝛtꝫ in intellectu eſſe aliquã
diſpõnem ꝑ quã efficitur ꝑfectibile tali foꝛma.que eſt eẽn
tia diuina qð eſt aliquod intelligibile lumen.qð quidem
lumen ſi fuerit naturale ex naturalibus puris intellectus
videre deũ ꝑ eſſentiã poterit. Sed ꝙ ſit naturale eſt im/
poſſibile.ſemꝑ eñ diſpoſitio vltima ad foꝛmam ⁊ foꝛma
ſunt vnius oꝛdinis.in hoc ꝙ ſi vnũ eſt naturale ⁊ reliquũ.
Eſſentia aũt diuina nõ eſt naturalis foꝛma intelligibilis
intellectus creati. Qð ſic patꝫ.actus eñ ⁊ potentia ſunt
ſemꝑ vnius generis. vñ potentia in genere quãtitatis nõ
recipit actũ in genere qualitatis.vñ foꝛma naturalis in/
tellectus creati nõ pt eſſe niſi ſit illius generis in quo eſt
potentia creati intellectus.vnde foꝛma ſenſibilis que eſt
alterius generis nõ pt eſſe foꝛma ipſius.ſed foꝛma imma
terialis tñ.q̃ eſt generis ſui.ſicut aũt foꝛma ſenſibilis eſt
infra genus intellectiue potentie create.ita eẽntia diuina
eſt ſupꝛa ipſam.vnde eẽntia diuina nõ eſt foꝛma ad quaꝫ
ſe extendit naturalis facultas intellect⁹ creati Et ideo lu
men illud intelligibile ꝑ qð intellectus creatus ſit in vlti
ma diſpõne vt ꝯiũgatur eẽntie diuine vt foꝛme intelligi/
bili nõ eſt naturale ſed ſupꝛa naturã. ⁊ hoc eſt lumẽ glo/
rie.de quo in ps. In lumine tuo videbimus lumen. Na/
turalis igiꝛ facultas cuiuſlibet intellectus determinaꝛ ad
aliquã foꝛmaꝫ creatam intelligibilẽ.aliter tñ in hoĩe ⁊ in
angelo.in hoĩe ad foꝛmã intelligibilẽ a ſenſu abſtractã cũ
oĩs eius cognitio a ſenſu oꝛiatur. In angelo aũt ad foꝛ/
mam intelligibilẽ nõ a ſenſu abſtractam vel acceptã. ſed
ꝓcipue ad foꝛmã que eſt eſſentia ſua. ⁊ ideo cognitio dei
ad quaꝫ angelus naturaliter ꝑuenire pt eſt vt cognoſcat
ipſum ꝑ ſubſtantiã angeli videntis. ⁊ ideo dr in libꝛo de
cauſis.ꝙ intelligẽtia intelligit qð ẽ ſupꝛa ꝑ modũ ſubſtã
tie ſue.qꝛ inq̃ꝫtum cauſata eſt a deo ſua ſubſtantia eſt ⁊ ſi
militudo q̃dam ſubſtantie diuine vel eẽntie. ſed cognitio
dei ad quã naturalr hõ ꝑuenire pt.eſt vt cognoſcat ipm
ꝑ foꝛmam ſenſibilẽ q̃ lumine intellectus agẽtis eſt a ſenſi
bilibꝫ abſtracta.⁊ ideo Roma.p⁰.ſup illud inuiſibilia ⁊c̃
dt glo.ꝙ hõ iuuabaꝛ ad cognoſcẽdũ deũ ꝑ creaturas ſen/
ſibiles ꝑ lumen naturalis rõnis.cognitio aũt dei que eſt
ꝑ foꝛmã creatam nõ eſt viſio eius ꝑ eẽntiã. Et ideo necꝫ
hõ necꝫ angelus pt ꝑuenire ad deum videndũ ꝑ eẽntiã
ex naturalibꝫ puris
¶ Ad ꝑmũ ergo dõm.ꝙ hoc qð dt Aug⁹.ꝙ angeli Ad 1.
viderũt res in ꝟbo pt intelligi non a ꝑncipio ꝯditionis.
ſed ex tũc ex quo fuerũt beati. Vel dõm.ꝙ q̃uis ꝟbum
ꝑ eẽntiam nõ viderũt in ſtatu naturaliũ.viderunt tñ aliq̃
modo ꝑ ſimilitudinẽ in eis exiſtentẽ. ⁊ ex tali cognitione
potuerũt creaturas cognoſcere.quas tñ poſtmodum in
ꝟbo multo plenius cognouerũt qñ ꝟbum ꝑ eẽntiam vi/
derũt.ſm eñ ꝙ cognoſciꝛ cauſa.cognoſcũtur ꝑ ipſam effe
ctus ¶ Ad.ij.dõm.ꝙ q̃uis eẽntia diuina ſit in ſe maxi/ Ad 2
me cognoſcibilis.nõ tñ eſt maxime cognoſcibilis intelle/
ctui creato.qꝛ eſt extra genus ipſius. ¶ Ad terciũ dõm. Ad 3
ꝙ intellectus angelicus dr eſſe ſpeculũ purũ ⁊ incõtami/
natũ ⁊ ſine defectu.qꝛ nõ patiꝛ defectũ intelligibilis lumi
nis ꝯſiderata natura ſui generis.ſicut patitur intellect⁹
humanus in quo intelligibile lumen obumbraꝛ intantũ
vt neceſſe ſit a phantaſmatibꝫ accipe ⁊ cũ ꝯtinuo ⁊ tẽpo/
re.⁊ diſcurrendo de vno in aliud Propter qð yſaac dt ꝙ
rõ oꝛitur in vmbꝛa intelligentie.⁊ ideo potentia intelle/
ctiua eius pt intelligere omnẽ foꝛmã intelligibilẽ creataꝫ
que eſt ſui generis. Sed intellectus angelicus ꝯparat⁹
ad eẽntiam diuinã q̃ eſt extra genus ſuũ inuenit defecti/
uus ⁊ tenebꝛoſus.⁊ ideo deficit a viſione diuine eſſentie.

ꝙuis ipſa ſit in ſe maxime intelligibilis ¶ Ad.iiij.dōm
Ad 4 ꝙ verbum cōmen. intelligit̃ de cognitione intelligibiliū cre
atoꝝ. nō de cognitōe eſſentie increate. pro tanto eīn ſub
ſtantia intelligibilis que in ſe maxime eſt intelligibilis ſic
fit nobis minus intelligibilis. qꝛ excedit formam a ſenſu
abſtractam quam naturaliter intelligimus. Et ſimiliter
multo amplius eēntia diuina excedit formam intelligibi
lem creatam qua intellectus angeli intelligit. ⁊ ideo intel
lectus angeli minus intelligit eſſentiam diuinā. ꝙuis ſit
magis intelligibilis. ⁊ intellectus noſter minus intelligit
eēntiam angeli ꝙuis ſit magis intelligibilis ꝙ̃ res ſenſi
Ad 5 bilis ¶ Ad. v. dōm. ꝙ excellentia intelligibilis ꝙuis nō
corrūpat intellectum ſed ꝯfortet eum. tamē excedit qūq̃
rep̄ſentationez forme qua intellectus intelligit. ⁊ ex hac
cauſa intelligibilis excellentia impedit intellectuz. ⁊ ſm
hoc verum eſt qd̄ dr̄ in. ij. metaph. ꝙ intellectus ſe hʒ ad
manifeſtiſſima nature. ſicut oculus noctue ad lumen ſo
Ad 6 lis ¶ Ad. vi. dōm. ꝙ gratia nō requirit̃ ad videndū deū
ꝑ eſſentiaz quaſi immediata diſpoſitio ad viſionem. ſʒ qꝛ
ꝑ gratiam homo meret̃ lumen glorie ſibi dari ꝑ qd̄ deuz
in eſſentia videat ¶ Ad. vij. dōm. ꝙ fides cognoſcit̃ per
Ad 7 eēntiam ſuam inq̃ntum eēntia ſua ꝯiūgitur intellectui vt
forma intelligibilis ⁊ nō alio modo. ſic aūt non ꝯiūgitur
eſſentia diuina intellectui creato in ſtatu vie. ſed ſicut ſu
Ad 8 ſtinens eum in eſſe ¶ Ad octauū dōm. ꝙ diuiſio illa non
eſt ꝑ oppoſitas res. ſed ꝑ oppoſitas rōnes. ⁊ ideo nihil ꝓ
hibet eſſe aliquid ꝑ eſſentiā vno mō in anima. ⁊ alio mō
ꝑ ſimilitudinē vel imaginem. in ipſa eīn aīa eſt imago ⁊ ſi
militudo dei ꝙuis in ipſa ſit deꝰ ꝑ eēntiā ¶ Ad. ix. dōm
Ad 9 ſicut ad p̄mū. ¶ Ad. x. dōm ꝙ nec gratia gratū faciens
Ad 10 nec gratia gratis data ſufficit ad videndū deū ꝑ eēntiaz
niſi ſit gratia ꝯſummata. que eſt lumen glorie ¶ Ad. xi.
Ad. 11 dōm. ꝙ res anteq̃ꝫ in ꝓpria natura eſſent nō ſolum fuerūt
in verbo. ſed etiam in mente angelica. ⁊ ita potuerūt vide
Ad 12 ri ꝙuis verbum ꝑ eēntiam nō videret̃. ¶ Ad. xij. dōm. ꝙ
ſicut dr̄ ph̄s in. ij. ce. ⁊ mū. In rebꝫ inuenit̃ multiplex gra
dus ꝑfectionis. Primus eīn eſt ꝑfectiſſimus. vt aliquid
ꝯſequat̃ bonitatem ſuam ⁊ ſine motu ⁊ ſine adminiculo
alterius. ſicut eſt ꝑfectiſſima ſanitas in eo qui eſt ꝑ ſe ſanꝰ
ſine auxilio medicine. ⁊ hic gradus eſt diuine ꝑfectionis

Secūdus gradus eſt eius qd̄ poteſt ꝯſequi ꝑfectam
bonitatē cū modico auxilio ⁊ paruo motu. ſicut eius qui
habet ſanitatē cum modico exercitio. Terciꝰ gradus
eſt eius qd̄ acquirit ꝑfectam bonitatē cū multis motibꝫ.
ſicut ille qui acquirit ꝑfectam ſanitatē cum multis exer
citijs Quartus gradus eſt eius qd̄ nunq̃ꝫ p̄t acqui
rere ꝑfectam bonitatē. ſed acquirit de bonitate aliquid ⁊
multis motionibꝫ Quintꝰ gradꝰ eſt eius qd̄ nō p̄t ac
quirere aliquid de bonitate. nec habet aliquē motum ad
hoc. ſicut eſt gradus illius in ſanitate qui ſanari non p̄t.
vnde nullaz medicinā accipit. Nature igit̃ irrōnales nul
lo mō ad bonitatem ꝑfectam que eſt beatitudo ꝑtingere
poſſunt. ſed ꝑtingūt ad aliam bonitatē imꝑfectam. que
eſt earum finis naturalis. quē ex vi nature ſue ꝯſequūtur
ſed creature rōnales poſſunt ꝯſequi ꝑfectam bonitatem
id eſt beatitudinem. tm̄ ad conſequendū indigent pluribꝫ
q̃ꝫ nature inferiores ad ꝯſequēdum fines ſuos. ⁊ ideo q̃ꝫ
uis ſint nobiliores. nō tamē ſequitur ꝙ ex ꝓprijs naturali
bus poſſint attingere ad finem ſuū. ſicut nature inferio
res. ꝙ eīn beatitudinez aliquid cōtingat ꝑ ſeipſum ſolius
Ad 13 dei eſt. ¶ Et ſimiliter dōm eſt ad. xiij. de ordine potenti
Ad 14 arū ¶ Ad. xiiij. dōm. ꝙ ꝑ lumen glorie ꝙuis intellectus
creatus nūq̃ꝫ tantū eleuetur quin in infinitū diſtet ab eſ
ſentia diuina. tamē ꝑ illud lumen fit vt intellectus vnia
tur eſſentie diuine ſicut forme intelligibili. qd̄ aliter fieri
non poſſet ¶ Ad. xv. dōm. ꝙ ad cognoſcendum deū per Ad 15
ſimilitudinē eius angelus ex ꝓprijs naturalibꝫ p̄t. ſed hec
non eſt viſio dei ꝑ eſſentiam ¶ Ad. xvi. dōm. ꝙ ꝯformi Ad 16
tas naturalis ad deum que eſt in intellectu angeli nō eſt
vt intellectus angeli ꝓportionet̃ ad eſſentiam diuinam ſi
cut ad formā intelligibilē. ſed in hoc ꝙ nō accipit cogniti
onem ſenſibilium a ſenſu ſicut nos accipimꝰ. ⁊ quātum
ad alia in quibꝫ intellectus angeli ꝯuenit cum deo ⁊ dif
fert ab intellectu humano ¶ Ad. xvij. dōm ꝙ tripl'r ali Ad 17
quid videtur. vno mō ꝑ eſſentiā ſuā. ſicut qnādo eſſentia De triplici
viſibilis ꝯiūgit̃ viſui. ſicut oculus videt lucem. Alio mō mō viſionis
ꝑ ſpēm. ſcʒ quādo ſimilitudo ipſius rei ab ipſa re impri
mit̃ in viſum. ſicut cū video lapidem. Tercio vero mō ꝑ
ſpeculū. ⁊ hoc eſt qn̄ ſimilitudo rei ꝑ quaz cognoſcit̃ non
ſit in viſu immediate ab ipſa re. ſed ab eo in quo ſimilitu
do rei rep̄ſentat̃. ſicut in ſpeculo reſultant ſpēs ſenſibiliuz.
Primo igit̃ mō videre deū ē naturale ſoli deo. ſuꝑ naturaz
vero hominis ⁊ angeli. ſed ſcd̄o modo videre deū eſt na
turale angelo. Tertio autē mō videre deum eſt naturale
ipſi homini. qui venit in cognitōem dei ex creaturis vtcū
q̃ꝫ deū repreſentantibꝫ. Vn̄ qd̄ dr̄ omnis cognitio vel eſt
ꝑ eſſentiam vel eſt in ſpeculo. intelligendū eſt de cognitio
ne humana. cognitio aūt angeli quaz de deo naturaliter
hʒ eſt media inter iſtas duas ¶ Ad. xviij. dōm. ꝙ ima Ad 18
go rei dupl'r poteſt ꝯſiderari. vno mō inq̃ntum eſt res que
dam. ⁊ cū ſit res diſtincta ab eo cuius eſt imago ꝑ modū
iſtum. alius erit motus virtutis cognitiue in imaginem
et in id cuius eſt imago. Alio mō cōſiderat̃ ꝑut eſt ima
go. ⁊ ſic idem eſt motus in imagine ⁊ in id cuius eſt ima
go. ⁊ ſic qn̄ aliquid cognoſcit̃ ꝑ ſilitudinem in effectu ſuo
exiſtentē poteſt motus cognitionis tranſire ad cauſaz im
mediate ſine hoc ꝙ cogitet̃ de aliqua alia re. Et hoc mō
intellectus viatoris p̄t cogitare de deo non cogitando de
aliqua creatura ¶ Ad. xix. dōm. ꝙ ea que ſunt eſſentiali
ter in anima ⁊ ꝯiūgūtur ei vt forme intelligibiles intelli Ad 19
gūtur ab anima ꝑ eſſentiam ſuam. ſic autez eēntia diuina
nō eſt in anima viatoris. ⁊ ideo rō nō ſequitur ¶ Ad. xx.
dōm. ꝙ rō illa ꝓcedit de ſpecie abſtracta a re quā oportʒ Ad 20
eſſe ſimpliciorē re ipſa. talis aūt ſimilitudo nō eſt ꝑ quam
intellectus angelicus cognoſcit naturaliter deū. ſed eſt ſi
militudo impſſa ab ip̄o. ⁊ ideo rō nō ſeq̃tur

Quarto querit̃. vtruz

angelus videns deū ꝑ eſſentiā oīa cognoſcat
Et videt̃ ꝙ ſic. qꝛ ſicut dicit Iſido. angeli in verbo dei .1.
oīa vident anteq̃ꝫ fiant ¶ Pre. vnuſquiſq̃ꝫ viſus vi 2
det illud cuius ſilitudo eſt apud ip̄m. ſed eſſentia diuina
que eſt ſilitudo omniū intellectui angelico ꝯiungitur vt
forma intelligibilis. ergo angelus videns deum ꝑ eēnti
am ſuam videt oīa ¶ Pre. Si angelus non cognoſcit
oīa. oportʒ ꝙ h̄ accidat vel ex defectu intellectus angeli 3
ci. vel ex defectu rerum cognoſcibiliū. vel ex defectu me
dij. ſed non ex defectu intellectus angelici. cū angelus ſit
ſpeculum puruʒ ⁊ immaculatū ⁊ incōtaminatū. vt dicit
Dyo. Nec etiā ex defectu intelligibiliuz. qꝛ oīa ſunt in
diuina eſſentia cognoſcibilia. Nec etiaʒ ex defectu medij
quo cognoſcūt. qꝛ diuina eſſentia ꝑfecte omnia rep̄ſentat
ergo angelus videns deū oīa videt ¶ Pre. Intellectꝰ 4

angeli eſt ꝑfectioꝛ q̄ȝ intellect⁹ anime humane. ſed anima
humana habet potentiā ad oīa cognoſcenduȝ. ipſa eñ
eſt oīa quodammodo. vt in .iij. de anima dr̄. ſꝫm q̄ nata
eſt oīa cognoſcere. ergo ⁊ intellectus angelicus p̄t om-
nia cognoſcere. ſed nihil eſt efficacius ad deducendum in
tellectū angelicū in actum cognitōis q̄ȝ diuina eſſentia. ḡ
angelus videns diuinā eſſentiā oīa cognoſcit ¶ Pꝛe.
5 Sicut dr̄ Grego. amoꝛ in patria cognitōi equatur. quia
tantū quiſq; ibi diliget q̄tum cognoſcet. ſed amans deū
amabit in ipſo oīa amabilia. ergo videns deū videbit
6 oīa intelligibilia ¶ Pꝛe. Si angelus videns deū non
videat oīa. hoc nō eſt niſi q̄ȝ oīa intelligibilia ſunt infi
nita. ſed ipſe nō impedit̄ ab intelligendo ꝓpter intelligibi
lis infinitatem. q̄ȝ eſſentia diuina diſtat ab eo ſicut infini
tum a finito. ergo videtur q̄ angelus videns deuȝ oīa
videre poſſit ¶ Pꝛe. Cognitio ꝯp̄henſoꝛis excedit co-
7 gnitōem viatoꝛis q̄tūcunq; eleuetur. ſed viatoꝛi alicui
poſſunt oīa reuelari. qḋ q̄dem de pluribꝫ patȝ. q̄ȝ bea-
to Benedicto tot⁹ mūdus ſimul oſtenſus eſt. vt dr̄ in .v.
dyalogo. De futuris etiā patere poteſt. q̄ȝ deus alicui ꝓ
phete aliqua futura reuelat. ⁊ eadem rōne p̄t ſibi omnia
reuelare Et ſimilis rō eſt de p̄teritis. ergo multo foꝛtius
angelus videns deum viſione patrie omnia cognoſcit
¶ Pꝛe. Gregoꝛius in .iiij. dyalo. dr̄. quid eſt qḋ non vi-
8 deant qui videntē oīa vident. ſed angeli vident ꝑ eēn-
tiam deum ſcientē oīa. ergo oīa angeli cognoſcūt
¶ Pꝛe. Poteſtas angeli in cognoſcēdo nō eſt minoꝛ q̄ȝ
9 poteſtas anime. ſed dr̄ Grego. in .ij. dyalo. anime videnti
creatoꝛem anguſta eſt oīs creatura ſibi ⁊ angelo. et ſic
10 idem qḋ p̄us ¶ Pꝛe. Lux ſpūalis vehementius ſe inge
rit menti q̄ȝ lux coꝛpoꝛalis oculo. ſed ſi lux coꝛpoꝛalis eēt
rō ſufficiens omniū coloꝝ ingerens ſe oculo omnes colo-
res manifeſtaret. ergo cum ipſe deus qui eſt lux ſpūalis.
et reꝝ omniū ꝑfecta rō menti angeli videntis eū ſe inge
rat angelus eo cognito oīa cognoſcet ¶ Pꝛe. Cogni
11 tio eſt quaſi ꝯtactus q̄dam cognoſcentis ⁊ cognoſcibilis
ſed ſi ſimplex tangit̄. quicq̄d eſt in ipſo tangit̄. ſed de⁹ eſt
ſimplex. ergo ſi cognoſcatur cognoſcūtur omniū reꝝ rō-
nes que ſunt in eo ¶ Pꝛe. Nullius creature cognitio eſt
12 de ſubſtantia beatitudinis. ergo ad cognitōnem beatitu
dinis ſe habere equaliter videnť oēs creature. aut ergo
beatus oēs creaturas cognoſcit aut nullā. ſed nō nullā
13 ergo oēs ¶ Pꝛe. Oīs potentia nō reducta ad actuȝ
eſt imꝑfecta. ſed intellectus angeli eſt in potentia ad oīa
cognoſcenda. alꝭ eēt inferioꝛ intellectu humano in quo
eſt oīa fieri. ſi ergo in ſtatu beatitudinis nō oīa cogno
ſceret remaneret cognitio eius imꝑfecta. qḋ videt̄ repu-
gnare beatitudinis ꝑfectioni. que omnē imꝑfectōem tol
14 lit. ¶ Pꝛe. Si angelus beatus nō cognoſcit oīa. cū ſit
in potentia ad oīa cognoſcenda. poſſit poſtmodum ali
quid cognoſcere qḋ p̄us non cognouerit. ſed hoc eſt im-
poſſibile. q̄ȝ ſicut dr̄ Aug⁹. in libꝛo .xv. de trini. In angelis
beatis nō ſunt cogitatōes volubiles. qḋ eſſet ſi aliq̄d ſcirēt
qḋ p̄us neſciuiſſent. ergo angeli beati videntes deuȝ om
15 nia vident ¶ Pꝛe. Viſio beatitudinis eternitate menſu
ratur. vnde ⁊ vita eterna dicitur. ſed in eternitate nihil eſt
p̄us ⁊ poſterius. ergo nec in viſiōe beatitudinis. ergo nō
poteſt eſſe q̄ aliquid ſciatur qḋ p̄us ſcitum nō fuerit. ⁊ ſic
16 ideȝ qḋ p̄us ¶ Pꝛe. Joh. x. Ingredient̄ ⁊ egredietur et
paſcua inueniet. qḋ in libꝛo de ſpiritu ⁊ anima ſic exponi
tur. Ingredietur ad ꝯtemplandam diuinitatē ſaluatoꝛis
et egredietur ad contemplandā vel intuendam humani
tatem ipſius ⁊ vtrobiq; glorioſam refectiōem inuenient
Sed viſus exterioꝛ ita ꝑfecte paſcet̄ in humanitate ſal-
uatoꝛis q̄ nihil exiſtens in coꝛpoꝛe eius erit ei occultū. er-
go ⁊ oculus mentis ita paſcetur in diuinitate ipſius. q̄ ni
hil in eo exiſtens ignoꝛabit̄ ab eo. ⁊ ſic cognoſcent omnia.
¶ Pꝛe. Vt dr̄ .iij. de anima. intellectus intelligens ma- 17
ximū intelligibile nō minus intelligit minus intelligibile
ſed magis. ſed maxime intelligibilis eſt deus. ergo intelle
ctus videns deum oīa videt ¶ Pꝛe. Effectus maxi- 18
me cognoſcitur ꝑ cognitionem ſue cauſe. ſed deus eſt cau
ſa omniū. ergo intellectus videntis deum oīa cognoſcit
¶ Pꝛe. Coloꝛes in tabula depicti ad hoc q̄ viſu cogno 19
ſcātur non indigent niſi lumine eos illuſtrante quo fiunt
actu viſibiles. ſed reꝝ omniū rōnes ſunt in diuina eſſen-
tia actu intelligibiles diuino lumine illuſtrante. ergo in-
tellectus videns eſſentiam diuinam omnia per omnium
rationes videt.
¶ Sed ꝯtra eſt qḋ dicitur Eph. iij. vt innoteſcat ⁊c̄. Cōtra
vbi dr̄ gloſa Hiero. q̄ angeli myſterium incarnatōnis ꝑ ·1·
p̄dicatōem eccleſie ſunt edocti. ergo ante p̄dicationem il-
lud ignoꝛauerunt. attamen ꝑ eſſentiam deum viderunt
ergo videntes deum per eſſentiam non oīa cognoſcūt. 2
¶ Pꝛe. Dyo. dr̄ in fine eccleſiaſtice hierarchie. q̄ multe
ſacramentoꝝ rōnes latent ſupernas eſſentias. ⁊ ſic idem
qḋ prius ¶ Pꝛe. Nihil alteri coequatur in extenſione q̄ 3
eſt ſꝫm quātitatem molis. niſi ſit ei equale ſꝫm molis quā-
titatem. ergo ⁊ nihil equatur alteri in extenſione virtua-
lis quātitatis. niſi coequetur ei in virtute. ſed intellect⁹
angeli nō coequat̄ intellectui diuino in virtute. ergo non
poteſt eſſe q̄ intellectus angeli ſe extendat ad oīa ad q̄ 4
ſe extendit intellectus diuinus. ¶ Pꝛe. Angeli cuȝ ſint
facti ad laudandū deum ſꝫm hoc q̄ cognoſcūt ipſum lau-
dant eum. ſed nō omnis equaliter eum laudat. vt patȝ ꝑ
Criſoſto. ſuꝑ Johānē. ergo q̄dam in eo plura cognoſcūt
q̄ȝ alij. ⁊ eū angeli minus cognoſcentes vident deū ꝑ eēn
tiam. ergo vidēs deū ꝑ eſſentiam nō oīa videt ¶ Pꝛe. 5
De ſubſtantia beatitudinis angeli eſt cognitio ⁊ gaudi-
uȝ. ſed angeli bene poſſunt gaudere de quo p̄us non gau
debant. ſicut de peccatoꝛe conuerſo gaudium eſt angelis
dei ⁊c̄. Luc. xv. ergo ⁊ poſſunt cognoſcere que p̄us nō co
gnouerunt. ergo vidētes deum ꝑ eſſentiaȝ aliqua ignoꝛāt
¶ Pꝛe. Nulla creatura poteſt eſſe ſumme bona vel ſum 6
me potens. ergo nec oīa ſciens ¶ Pꝛe. cognitio diuina 7
in infinitum excedit cognitōem creature. ergo nō poteſt 8
eſſe vt omnia que deus ſcit creatura cognoſcat ¶ Pꝛete.
Hiere. xvij. prauū ē coꝛ hominis ⁊ inſcrutabile quis co-
gnoſcet illud. ego dominus ⁊c̄. Ex quo videtur q̄ angeli
videntes deū ꝑ eēntiam nō cognoſcūt ſecreta coꝛdium. ⁊
ita nō cognoſcūt oīa
¶ Reſponſio dōm. q̄ deus videndo eſſentiā ſuam q̄ Rꝫ
dam cognoſcit ſcientia viſionis. ſcȝ p̄terita p̄ſentia ⁊ futu Scīa dei
ra. Quedam aūt ſcientia ſimplicis intelligentie. ſcȝ que p̄t duplex
facere q̄uis non ſunt nec fuerunt nec futura ſunt. Im-
poſſibile aūt videt̄ q̄ creatura aliqua videns eſſentiā diui
nam omnia ſciat que deus ſcit ſcientia ſimplicis notitie.
Cōſtat eñ q̄ q̄to aliquis cauſam aliquam ꝑfectius co-
gnoſcit tanto ex cognitione cauſe in pluriū effectuū cogni
tionē deuenire p̄t. ſicut ille qui ꝑfectius aliqḋ p̄ncipium
demonſtratōis cognoſcit plures ꝯcluſiōes ex eo deduce
re poteſt. ſi ergo aliquis intellectus ex cognitōe alicuius
cauſe oēs effectus eius cognoſcat. opȝ q̄ ꝑtingat eām
ad ꝑfectū modū cognitōis illius cauſe. ⁊ ſic opoꝛȝ q̄ illā

ꝯprehēdat. qđ eſt impoſſibile de eſſentia diuina reſpectu
intellectus creati. vt ex dictis pꝫ. Unde impoſſibile eſt ꝙ
aliquis intellectus creatus videndo eſſentiam diuinam
oīa cognoſcat que ex ipſa cauſari poſſunt. poſſibile ta/
men eſt vt aliquis intellectus creatus eſſentiaꝫ dei vidēs
Opinio oīa cognoſcat que deus ſcit ſciētia viſionis vt de anima
duplex pᵃ chriſti ab oīb⁹ tenet̃ De alijs aūt videntib⁹ deū per
eſſentiam eſt duplex opinio. quidaꝫ eīm dicūt ꝙ oīes an
geli ⁊ anime beatoꝝ videndo eſſentiam dei neceſſe ſit vt
oīa cognoſcāt. ſicut q̄ videt ſpeculū videt oīa que in ſpe
Repbaᵒ. culo relucent. Sed hoc dictis ſanctoꝝ repugnare vi/
det. ⁊ hoc ꝓcipue Dyoni. qui in. vi. ca. eccleſiaſtice hie/
rarchie expreſſe dīt. inferiores angelos ꝑ ſupiores ab igno
rantia purgari. ⁊ ſic oportꝫ ponere ſuperiores angelos co
gnoſcere que inferiores ignorant. q̄uis oīes cōiter deū
ꝯtemplentur Et ideo dđm ꝙ res non ſunt in eſſentia
Sc̄da diuina ſicut actu diſtincte. ſed magis in eo oīa ſunt vnū
opinio et vt dīt Dyo. ꝑ modum quo multi effect⁹ vniūtur in vna
b. Tho. cauſa. imagīes autem in ſpeculo reſultantes ſunt ibi in
actu diſtincte. Et ideo modus quo res oīes ſꝫ in eſſen/
tia diuina ſimilior eſt modo quo ſunt effectus in cauſa q̄
modo quo ſunt imagines in ſpeculo Nō eſt eīm nc̄cariuꝫ
ꝙ quicūqꝫ cognoſcit cauſam cognoſcit oēs effectus eius
qui poſſunt ex ipſa ꝓduci. niſi cōprehendat ipſam. qđ nō
cōuenit alicui intellectui creato reſpectu diuine eſſentie.
Unū in ſolo deo neceſſe eſt vt ex hoc ꝙ eēntiā ſuam videt
oīa cognoſcat que facere pt̄. vñ ⁊ eorum effectuū qui ex
ipſa ꝓducti ſunt tanto aliquis plures cognoſcit videndo
eſſentiam dei quāto plenius eam videt. ⁊ ideo anime chri
ſti que ſup oīes creaturas ꝑfectius deuꝫ videt. attribui
tur ꝙ oīa cognoſcat preſentia p̄terita ⁊ futura. angelis
aūt nō. ſed vnuſquiſqꝫ ꝑ menſuram qua videt deū videt
plures vel pauciores effectus ex ipſo
Ad .1. ¶ Ad primū ergo dđm. ꝙ ſicut magiſter in .ij. ſenten.
dicit cū dīt. angeli in verbo vident oīa anteq̄ fiant. hoc
nō intelligit̃ de omnib⁹ angelis. ſed forte de ſuperioribus
nec illi etiā oīa ꝑfecte vident. ſed forte in ꝯmuni ⁊ quaſi
implicite oīa ſciūt. Uel dđm. ꝙ de vna re cognoſcibili
poſſunt intelligi plures rōnes ſicut de triangulo plures
demonſtratōes ſiūt. ⁊ poteſt eſſe ꝙ aliquis ſciat triangu
lum quid eſt. qui neſcit oīa q̄ de triangulo ſciri poſſunt
Aliud ergo eſt ſcire oīes res. ⁊ aliud ſcire oīa intelligi
bilia de reb⁹. ſatis quidem probabile videtur ꝙ omnes
videntes deum ꝑ eſſentiam oīes creaturas cognoſcant
ſm ſpēs ſuas ad minus. Et hoc eſt qđ Iſido. dicit. ꝙ ſci
unt in verbo oīa anteq̄ fiant. fieri eīm rei eſt nō intelligi/
bilis rationis. non autem oportet ꝙ angelus ſciens rem
aliquam ſciat oīes rōnes intelligibiles de ipſa. etſi for/
te ſciat oīes ꝓprietates naturales que comprehenſione
eſſentie cognoſcūtur. non tamen ſcit enim ſm oīes ratio
nes quib⁹ ſubſtat ordini diuine prouidentie qua vna res
ordinatur ad varios euentus. ⁊ de his rationibus inferi/
ores angeli a ſuperioribus vel ſupremis illuminantur. et
hoc eſt quod dicit Dyoniſius. iiij. caplo de diuinis nomi
nib⁹. ꝙ ſuperiores angeli docent inferiores rerum ſcibiles
Ad 2 rationes ¶ Ad ſecūdum dicendum. ꝙ ratio illa proce/
dit quando viſus ſimilitudini coniūgitur ſm totuꝫ poſſe
ſimilitudinis ipſius. tunc neceſſe eſt vt viſus cognoſcat
omne illud ad quod ſimilitudo viſus ſe extendit. ſic autē
intellectus creatus non coniūgitur diuine eſſentie. ⁊ ideo
Ad 3 ratio non ſequitur ¶ Ad tercium dicenduꝫ ꝙ ad hoc ꝙ
angelus videns deum non videat omnia contingit ex de

fectu intellectus ipſius qui non vnitur eſſentie diuine ſm
totum poſſe eius. hic autem defectus puritati eius nō re
pugnat. vt ſupra dictum eſt. ¶ Ad quartum dicendum Ad 4
ꝙ anima ſm potentiam naturalem nō ſe extendit ad plu
ra intelligibilia q̄ ad ea que poſſunt manifeſtari per lu/
men intellectus agentis que ſunt forme abſtracte a ſenſi/
bilib⁹. et ſimiliter potētia intellectus angeli naturalis eſt
ad omnia illa cognoſcenda que manifeſtantur lumine ſuo
naturali. quod non eſt ſufficiens manifeſtatiuꝫ omnium
que in dei ſapientia latent Et preterea. illoruꝫ etiam que
anima naturaliter cognoſcere poteſt cognitiōem nō acci
pit niſi per medium ꝓportionatum ſibi. vnde vno ⁊ eodē
medio apprehenſo aliquis in cognitionem alicuius ꝯclu/
ſionis deuenit. in quam alius tardioris ingenij deuenire
non poteſt. Et ſimiliter ex eſſentia dei viſa ſuperior an/
gelus multa cognoſcit que inferior cognoſcere non poteſt
In eorum tamen cognitionem reducitur per mediū ma
gis ſibi proportionatum. ſicut per lumen ſuperioris ange
li. vnde neceſſe eſt ꝙ vnus angelus aliuꝫ illuminet ¶ Ad Ad 5.
quintum dicendum. ꝙ effectus terminatur ad res ipſas
ſed intellectus ſolum nō ſiſtit in reb⁹. ſed res in multas in
tentiones diuidit. vnde ille intentiōes ſunt intellecte nō
autem dilecte. ſed poſſunt eſſe dilectionis principium ſi/
ue ratio. dilectum autem ꝓprie eſt res ipſa. et quia ange/
li videntes deum ꝑ eſſentiam omnes cognoſcunt creatu
ras poſſunt omnes amare. quia vero non omnes ratōes
intelligibiles in eis apprehendūt. nō ex omnib⁹ rationib⁹
quibus res poſſunt diligi eas diligunt ¶ Ad ſextum di/ Ad 6
cendum. ꝙ q̄uis deus diſtet ab intellectu angelico ſicut
infinitum a finito. nō tamen cognoſcit eum ſm modū ſue
infinitatis. quia non cognoſcit eū infinite. et ideo nō opor
tet ꝙ omnia infinita que ipſe cognoſcit cognoſcat ¶ Ad Ad 7
ſeptimū dicendum. ꝙ deus alicui viatori reuelare poſſet
tot ꝙ plura de creaturis intelligeret q̄ intellectus ꝯpre/
henſoris. ⁊ ſic deus poſſet taliter comprehenſori inferio/
ri reuelare omnia que ſuperior intelligit aut etiam plura
Sed nūc de hoc non querimus. ſed ſolū de hoc an ex hoc
ꝙ eſſentiaꝫ dei videt intellectus creatus ſequatur ꝙ om
nia cognoſcat. ¶ Ad octauū dicendum ꝙ verbum Gre/ Ad 8
gorij poteſt intelligi de his que pertinent ad ſubſtantiaꝫ
beatitudinis Uel poteſt dici. ꝙ Gregorius loquit̃ q̄
tum ad ſufficientiam medij. quia ipſa eſſentia diuina eſt
ſufficiens medium demonſtrationis rerum omniuꝫ. Unū
per hoc vult habere ꝙ non eſt in ipſa ſi ea viſa futura non
cognoſcantur. ſed ꝙ non omnia cognoſcantur eſt ex defe
ctu intellectus eam nō ꝯprehendentis ¶ Ad nonū dicē
dum. ꝙ ex illa autoritate habetur ꝙ ex quo anima videt Ad 9
diuinam eſſentiam omnis creatura eſt ei anguſta. id eſt
nulla occultatur ei. propter eminētiam ipſius creature
ſed aliqua ratio occultationis eſſe poteſt. quia ſcꝫ nō con
iungitur ei medium proportionatum ſibi per quod illaꝫ
creaturam cognoſcere poſſit ¶ Ad decimū dicendum Ad 10
ꝙ ratio illa procederet ſi oculus corporalis lucem corpo/
ralem ſm totum eius poſſe in ſe ſuſciperet. quod patet in
ꝓpoſito non eſſe ¶ Ad vndecimum dicendum. ꝙ intelle Ad .11
ctus cognitione ſua tangens deum cognoſcit ipſum de/
um totum. ſed non totaliter. et ideo cognoſcit oīe illud
quod actu in ipſo eſt. non tamen oportet ꝙ cognoſcat ha
bitudines eius ad omnes ſuos effectus qđ eſt cognoſce/
re ipſum ſm ꝙ eſt ratio omnium ſuorum effectuū ¶ Ad Ad 12
duodecimū dicendū. ꝙ q̄uis nulla cognitio creature ſit
de ſubſtantia beatitudinis quaſi beatificans. tamē aliqua

creature cognitio ꝑtinet ad beatitudinem quaſi neceſſaria
ad aliquem actum beati. ſicut ad beatitudinem angeli ꝑ-
tinet vt cognoſcat omnes qui ſuo officio ꝯmittūtur. Et
ſimiliter ad ſanctorum beatitudinem pertinet vt cogno-
ſcant oēs qui eorum beneficia implorant vel etiam cre-
aturas alias de quibus laudare debent deum Uel di-
cendum. ꝙ ſi etiam nullo mō ad beatitudinem pertineat
creature cognitio. nō tamen ſequitur ꝙ omnis creature
cognitio. equaliter ſe habeat ad viſionē beatitudinis. co
gnita eīn cauſa aliqua in promptu eſt vt aliqui effect⁹ co
gnoſcant̄ in ipſa. aliqui vero magis latent. ſicut ptꝫ ꝙ ex.
principijs demonſtrationis ſtatim alique cōcluſiones eli
ciantur. quedam vero non. niſi per multa media. ꝛ ad hec
cognoſcenda non poteſt quilibet per ſe. ſed opꝫ ꝙ ab alio.
manuducatur. ſimiliter etiam eſt cognitio rationū intelli-
gibilium de effectib⁹ reſpectu eſſentie diuine. quia q̄dam
ſunt latentiores. quedam manifeſtiores. ꝛ ideo ex viſione
diuine eſſentie q̄dam cognoſcūtur. quedam vero non
¶ Ad. xiij. dōm. ꝙ aliquid eſt in potentia ad alterū du
Ad 13 pliciter. Uno mō in potentia naturali. ꝛ ſic intellect⁹ cre
atus eſt in potentia ad omnia illa cognoſcenda que ſuo
lumine naturali manifeſtari poſſunt. ꝛ nihil horum ange
lus beatus ignorat. ex horū eīn ignorantia remaneret in
tellectus angeli imperfectus. Quedā vero potentia eſt
obedientie tm̄. ſicut aliquid dicitur eſſe in potentia ad il-
la que ſupra naturā deus in eo poteſt facere. ꝛ ſi talis po
tentia nō reducatur ad actum nō erit potentia imperfe-
cta. Et ideo intellectus angeli beati non eſt imꝑfectus ſi
nō cognoſcat oīa que deus ei poteſt reuelare Uel di
cendum. ꝙ ſi aliqua potentia ad duas ꝑfectiōes ordine-
tur. quarum prima ſit ꝓpter ſecūdam. nō erit imperfecta
potētia ſi habeat ſecūdam ſine prima. ſicut ſi habeat ſani-
tatem ſine adminiculis medicine que ſanitatem faciunt
Oīs autem cognitio creature ordinatur ad cognitio-
nem dei. ꝛ ideo ex quo intellectus creatus cognoſcit de-
um. etiam dato per impoſſibile ꝙ nullā creaturam ſciret
non eſſet imperfectus. nec etiam intellectus videns deū
qui plures creaturas cognoſcit ex cognitione creaturarū
perfectior eſt. ſed ex hoc ꝙ perfectius deum cognoſcit.
Unde dicit Auguſti. in libro confeſſi. Infelix homo qui
ſcit omnia illa ſcꝫ creata. te autem neſcit. beatus autē qui
te ſcit etiam ſi illa neſciat. ſi autem te ꝛ illa nouit nō ꝓpter
illa beatior. ſed propter te ſolum beatus ¶ Ad. xiiij. dicē-
dum. ꝙ volubilitas cogitationū que a beatis angelis re
Ad 14 mouetur dupliciter intelligi poteſt. Uno modo vt cogi
tatio dicatur volubilis propter diſcurſum de effectibus
in cauſas vel econuerſo. qui quidem diſcurſus ratōni eſt
proprius. quem claritas intellectus angelici excedit Alio
modo volūtas poteſt referri ad ſucceſſionem eorum que
cogitantur. Et ſic ſciendū ꝙ q̄ztum ad cognitionem qua
Nota angeli cognoſcunt res in verbo non poteſt eſſe ſucceſſio.
quia per vnum diuerſa cognoſcunt. ſed q̄ztum ad ea que
cognoſcūt per ſpecies innatas vel per illuminationes ſu-
periorum eſt ibi ſucceſſio Unde Auguſti. dicit octauo ſu
per geneſ. ad litteram. ꝙ deus mouet ſpiritualem crea-
turam per tempus quod eſt per affectiones mutari.
Ad 15 ¶ Ad. xv. dicendum. ꝙ viſio beatitudinis eſt illa qua vi
detur deus per eſſentiam ꝛ res in deo. ꝛ in illa non eſt ali-
qua ſucceſſio. nec in ea angeli proficiunt. ſicut nec in beati
tudine. ſed in viſione rerum ſm̄ ſpecies innatas vel illu
minationes ſuperiorū proficere poſſunt. ꝛ q̄ztum ad hoc
viſio illa nō menſuratur eternitate ſed tempore. non qui-
dem tempore quod eſt mēſura motus primi mobilis. de
quo philoſophus loquitur. ſed tempore nō ꝯtinuo. qua-
li creatio rerum menſuratur. quod nihil aliud eſt q̄z vari
atio prioris ꝛ poſterioris in creatione rerum vel in ſucceſ-
ſione angelicorum intellectuū ¶ Ad. xvi. dōm. ꝙ corpus Ad 16
chriſti eſt finitum ꝛ ꝯprehendi poteſt viſu corporali. eſſen
tia autem diuina non comprehenditur viſu ſpirituali. cū
ſit infinita. ꝛ ideo nō eſt ſimile. ¶ Ad. xvij. dōm ꝙ rō illa Ad 17
procederet ſi intellectus noſter cognoſceret maxime co-
gnoſcibile. qđ eſt deus perfecte. qđ quia nō eſt ratio nō ſe
quitur. ¶ Et ſimiliter dōm eſt ad. xviij. de cauſa ꝛ effe- Ad 18
ctu. vt ex dictis patꝫ ¶ Ad. xix. dōm. ꝙ nō ſunt hoc mo- Ad 19
do ratiōes rerum in deo ſicut colores in tabula vel parie
te. vt ex dictis ptꝫ. ꝛ ideo ratio nō ſequitur ¶ Alia cō
cedūtur ꝙ verum ꝯcludūt q̄uis nō debito modo.

Uinto queritur. vtrū

viſio rerum in verbo ſit per aliquas ſimilitudi-
nes rerum in intellectu angelico exiſtentes. Et videt̄ ꝙ 1
ſic. omnis cognitio eſt per aliquam aſſimilatōem cogno-
ſcentis ad cognitum. ſi igit̄ intellectus angelicus cogno-
ſcit aliqua in verbo. opoꝛtꝫ ꝙ cognoſcat ea per aliquas. ſi-
militudines apud ſe exiſtentes. ¶ Pre. Sicut ſe habet 2
corporalis res ad viſum corporalem. ita ſpūalis ad viſū
ſpūalē. ſꝫ res corꝑalis nō cognoſcitur a viſu corporali ni-
ſi per aliquam impreſſionem rei in ipſo exiſtētem. ergo ſi-
militer eſt de viſu ſpūali ¶ Pre. Gloria nō deſtruit natu 3
ram ſed ꝑficit. ſed cognitio naturalis angeli eſt ꝑ aliquas
ſpēs. ergo ꝛ cognitio glorie que eſt viſio in verbo eſt ꝑ ſi-
militudines rerū ¶ Pre. Oīs cognitio ē ꝑ aliquā for- 4
mā. ſed ꝟbum nō pt eſſe forma intellectus niſi forte exē-
plaris. q2 nullius rei eſt forma intrinſeca. ergo oportet ꝙ
ꝑ aliquas alias formas cognoſcat intellectus angeli ea q̄
in ꝟbo cognoſcit ¶ Pre. Paulus in raptu deum ꝑ eēn- 5
tiam vidit. vt patꝫ. ij. Cor. xij. in glo. ꝛ ibi vidit archana
ꝟba q̄ nō licet homini loqui. illorum aūt verboꝝ non fu-
it oblitus poſtq̄z ꝟbum ꝑ eſſentiam videre deſijt. ḡ opor
tet ꝙ ꝑ aliquas ſilitudines in intellectu remanentes illa
cognoſceret. Et eadē rōne angeli qui cognoſcūt in ꝟbo ꝑ
ſilitudines aliquas cognoſcūt. vt videt̄. Sed diceres
ꝙ abeūte ꝟbo remāſerūt in aīa Pauli q̄dam reliquie illi
us viſionis. ſcilꝫ impreſſiones q̄dam vel ſilitudines qui-
bus reminiſci poterat q̄ in ꝟbo viderat. ſicut abeūtibus
ſenſibilib⁹ remanēt eorū impreſſiones in ſenſu ¶ Sed cō 6
tra. Res aliqua magis imprimit in aīā in ſui pſentia q̄z
in ſui abſentia. ſi ergo ꝟbum in ſui abſentia relinq̄ret im-
preſſionem in intellectu Pauli. ergo ꝛ in ſui pſentia
¶ Sed ꝯtra. Quicq̄d eſt in deo eſt deus. ſed angelus Cōtra
vidēs eēntiā diuinā nō videt eā ꝑ aliquā ſilitudinē. nec
ꝟdeas rerum in ea exiſtētes ꝑ aliquā ſilitudinē videt.
¶ Pre. Rōnes rerū reſultant in ꝟbo ſicut ymagines in
ſpeculo. ſed ꝑ vnā ſilitudinē ſpeculi videt̄ oīa q̄ in ſpecu
lo relucent. ḡ ꝛ ꝑ ipſam formā ꝟbi videt̄ oīa q̄ in ꝟbo
cognoſcūtur ¶ Pre. Intellectus angeli eſt ſicut tabula
eo ꝙ oīs intelligentia plena eſt formis. vt dr̄ in libro de
cauſis. ſed tabule picte nō ſuꝑaddūtur alie picture. ꝓpter
hoc ꝓbatur in. iij. de aīa. ꝙ intellect⁹ poſſibilis poteſt om
nia recipere. q2 eſt ſicut tabula nuda ī qua nihil eſt ſcriptū
ergo non poteſt eſſe ꝙ eorū que cognoſcit angelus in ver
bo aliquas ſimilitudines habeat.

¶ Rñſio dōm. ꝙ oīs cognitio eſt ꝑ aſſimilatōem ſci
Rñ°. entis ad ſcitū. quicq̄d aūt aſſimilaꝛ alicui ſm hoc ꝙ ipm
eſt ſile tercio ipm etiā eſt 3° ſilē. vt ſi filius aſſilaꝛ patri in
hoc ꝙ ipe pater ſimilatus eſt auo. ⁊ ipſe filius auo ſimilaꝛ
Diſtictō Dupl'r ergo aliq̄d alicui aſſimilaꝛ. vno mō ex hoc ꝙ ſi
militudinē eius imediate accipit in ſe. Alio mō ex hoc ꝙ
Alia diſti aſſimilaꝛ alicui qḋ eſt ſile ei Et ſil'r etiā dupl'r fit cogni
tio. cognoſcimꝰ enī ꝑ viſuꝫ ſortē inquantū viſus aſſimilaꝛ
ſorti. ⁊ etiā inquantū aſſimilaꝛ imagini ſortis. et vtraq̄ il
laꝝ aſſimilationū ſufficit ad cognoſcēdū ſortē. Dico ḡ ꝙ
qn̄ aliqua res cognoſciꝛ ꝑ ſilitudinē alterius rei illa cogni
tio nō fit ꝑ aliquā ſilitudinē q̄ ſit imediate ipſius rei ꝯgni
te. ⁊ ſi cognoſcēs cognoſcat vnā ⁊ eandē rem ꝑ ſimilitudi-
nē ꝓpriā ⁊ ꝑ ſimilitudinē alterius rei erunt diuerſe cogni-
tiones. qḋ ſic p̄t patere. eſt enī aliqua cognitiua potentia
q̄ cognoſcit tm̄ recipiēdo nō aūt ex receptis aliq̄d formā
do. ſicut ſenſus ſimpl'r cognoſcit illud cuius ſpēm recipit
et nihil aliud. Alia vero potētia eſt que nō ſolū cognoſcit
ſm ꝙ recipit. ſed etiā ex his q̄ recipit p̄t aliquā aliā ſpēm
formare. ſicut pꝫ in imaginatōe q̄ ex forma auri recepta. ⁊
forma mōtis format quoddam phātaſma aurei mōtis.
Et ſil'r eſt in intellectu. q: ex forma generis ⁊ dr̄ne ꝯpre-
henſa format q̄ddicatē ſpēi. In huiōi ḡ potentijs qn̄ vna
res cognoſciꝛ ꝑ ſilitudinē alterius rei qn̄q; cōtingit ꝙ p̄-
ter ſilitudinē illam formaꝛ alia ſpēs. q̄ eſt rei imediate. ſi-
cut ex ſtatua Herculis viſa poſſuꝫ formare q̄ndā aliā ſi-
militudinē que eſt ipius Herculis imediate. ſꝫ hec ꝯgni-
tio iam eſt alia ab illa qua cognoſcebā Herculē in ſtatua
ſua. ſi enī eſſet eadē tūc opteret hoc accidere in q̄libet alia
potētia. qḋ manifeſte falſum apparet. cū enī viſus exterioꝛ
videt Herculē in ſtatua ſua nō fit cognitio ꝑ aliquā aliaꝫ
ſimilitudinē q̄ꝫ ꝑ ſilitudinē ſtatue. Sic igiꝛ dico ꝙ ipa eēn
tia diuina eſt ſilitudo rerū oīm. ⁊ iō intellectus angeli res
cognoſcere p̄t. ⁊ ꝑ ſilitudines ipſaꝝ reꝝ. ⁊ ꝑ eſſentiā diui
nā. ſed illa cognitio q̄ cognoſcit res ꝑ ſilitudines ipſaꝝ re
rū alia eſt a cognitōe qua cognoſcit res ꝑ verbum. q̄uis
etiā ille ſilitudines cauſenꝛ ex ꝯiunctōe intellectus angeli
ci ad verbū per opera ſiue ꝑ operatiōem ipſius intellectꝰ
angelici. vt dictum eſt de imaginatione. ſiue quod eſt ve-
rius per influxum verbi

Ad. i. ¶ Ad primū ḡ dōm. ꝙ ex q̄ no eſſentia diuina eſt rerū
ſilitudo q̄ cognoſcunꝛ ꝑ verbū intellectus angelicus diui
ne eſſentie cōiunctus eſt reb⁹ illis ſufficiēter aſſimulatus
Ad 2 ad eas cognoſcēdas. ¶ Ad ſcdm̄ dōm. ꝙ a verbo p̄t fieri
imp̄ſſio in intellectu angeli. ſed ꝯgnitio q̄ ꝑ illā imp̄ſſionē
Ad 3 ſit eſt alia a cognitōe q̄ eſt ꝑ verbū. vt dcm̄ eſt. ¶ Ad ter-
ciū dōm. ꝙ q̄uis glā nō deſtruat naturā. eleuat tn̄ illā ad
id quod ꝑ ſe nō poterat. hoc eſt ad hoc ꝙ videat res ꝑ ip
ſam eſſentiā diuinā. ſine aliqua ſilitudine media in viſiōe
Ad 4 illa ¶ Ad q̄rtū dōm. ꝙ verbū nō eſt alicuius rei forma in
trinſeca. ita ꝙ ſit ps eēntie rei. eſt tamē intellectui forma
Ad 5 intrinſeca vt intelligibile ꝑ ipm ¶ Ad q̄ntū dōm. ꝙ pau-
lus poſtq̄ꝫ deſijt eſſentiā dei videre memoꝛ fuit reꝝ ꝑ ſili-
Ad 6 tudines rerū apud ſe remanētes ¶ Ad. vi. dōm ꝙ ſilitu-
dines ille q̄ remāſerunt poſt abſentiā ꝓbi imp̄mebāꝛ etiā
qn̄ verbū ꝑ eſſentiam videbat. ſed tn̄ illa viſio q̄ videbat
ꝑ verbū nō erat ꝑ illas imp̄ſſiones. vt ex dictis patet

Sexto queriꝛ. vtrum

1 angelus cognoſcat ſeipm. Et videꝛ ꝙ non. q:
vt dr̄ Dyo. vi. ca. cel. hierar. angeli ignoꝛāt ſuas virtutes
ſed ſi cognoſceret ſe ꝑ eſſentiā cognoſceret ſuas virtutes
ergo angelus ſuam eſſentiā nō cognoſcit ¶ Pre. Si an- 2
gelus cognoſcit ſeipm hoc nō eſt ꝑ aliquā ſimilitudinem.
ſed ꝑ eſſentiā ſuā. q: in his que ſunt ſine materia idem eſt
intellectus. ⁊ illud qḋ intelligiꝛ. vt dr̄ in tercio de aīa. ſed
per eſſentiā ſuam cognoſcere nō p̄t ſe. q: illud quo intelli
gitur eſt forma intellectus. eſſentia aūtē angeli nō p̄t eſſe
forma intellectus eius. cuꝫ magis intellectus inſit eēntie
vt ꝓprietas q̄dam ſiue forma. ḡ angelus nullo mō ꝯgno
ſcit ſe ¶ Pre. Idem nō p̄t eſſe agēs ⁊ patiens. mouens ⁊ 3
motū. niſi hoc mō ꝙ vna ps eius ſit mouēs vel agens. et
alia mota vel paſſa. vt pꝫ in aīalibus. vt probaꝛ in octa-
uo phyſicoꝝ. ſed intellectus ⁊ intellectū ſe habēt vt agēs
et patiēs. ergo nō p̄t eſſe vt angelus totuꝫ ſe intelligat
¶ Pre. Si angelus intelligat ſe ꝑ eſſentiā ſuaꝫ. optet ꝙ 4
eſſentia ſua ſit actus intellectus eius. ſed nulla eſſentia ꝑ
ſe exiſtens p̄t eſſe alicuius actus niſi ſit actus purus. res
enī materialis nō p̄t eſſe alicuius forma. eſſe aūt actū pu-
rum nulli eſſentie cōuenit niſi diuine. ergo angelus nō po
teſt ꝑ ſe ſuam eſſentiā cognoſcere ¶ Pre. Nihil intelligiꝛ 5
niſi quod denudatur a materia et a cōditionib⁹ materie
vel materialibus. ſed eſſe in potentia eſt quedaꝫ materia-
lis cōditio a qua angelus denudari nō poteſt. ergo ange-
lus ſeipm intelligere non poteſt ¶ Pre. Si angelus intel 6
ligit ſe ꝑ eſſentiā ſuam. opoꝛtet ꝙ eſſentia ſua ſit in intel-
lectu ſuo. Sed hoc eē nō poteſt quinimo intellectꝰ eſt in
eſſentia. non enī poteſt eſſe aliq̄d in altero ⁊ ecōuerſo. er-
go angelus nō cognoſcit ſe ꝑ eſſentiā ſuam ¶ Pre. Intel 7
lectus angeli hꝫ potentiā admixtā. nihil aūtē de potentia
in actum reducitur a ſeipo. cum ergo intellectus reduca
tur in actum cognitōis ꝑ ipſum cognoſcibile. impoſſibile 8
erit ꝙ angelus ꝯgnoſcat vel intelligat ſeipm ¶ Preterea
Nulla potentia hꝫ efficaciā agendi niſi ab eſſentia in qua
radicaꝛ. ḡ intellectus angeli eſt efficax ad intelligendū ex
virtute eſſentie ſue. ſed nō p̄t idem principiuꝫ eſſe agendi
et patiēdi. cū ḡ illud qḋ intelligiꝛ ſit q̄dammō vt paſſum
videꝛ ꝙ angelus eſſentiā ſuam cognoſcere non poſſit. 9
¶ Pre. Demōſtratio actus intellectꝰ eſt. ſed nō p̄t ideꝫ
per idē demōſtrari. ḡ nō p̄t eſſe ꝙ angelus ꝑ eſſentiā ſuā 10
intelligaꝛ a ſe ¶ Pre. Qua rōe reflectiꝛ in ſe effectus ⁊ in-
tellectus. ſed effectus angeli nō reflectiꝛ in ſe niſi ꝑ dilecti
onē naturalē q̄ eſt q̄dam habitus naturalis. ḡ nec angelꝰ
ſe cognoſcere p̄t niſi mediātē aliq̄ habitu. ⁊ ita nō cogno-
ſcit ſe ꝑ eſſentiā ſuam ¶ Pre. Operatio cadit media inter 11
agens ⁊ patiēs. ſed intelligens ⁊ intellectū ſe hn̄t vt agēs
et patiēs. cū igiꝛ nihil cadat mediū inter rem aliquā ⁊ ſe
ipam. impoſſibile videꝛ ꝙ angelus ſeipm intelligat
¶ Sed cōtra. qḋ inferioꝛ virtus poteſt ⁊ ſupioꝛ. vt dr̄ Contra
Dyo. ſed aīa noſtra ſeipam cognoſcit. ḡ ⁊ multo fortius
angelus. ¶ Pre. Hec eſt rō quare intellectus noſter ſeip- 2
ſum intelligit. nō aūt ſenſus. vt dr̄ Auicēna. q: ſenſus vti
tur organo coꝛpali. nō aūt intellectus. ſed intellectus an
geli eſt magis ſepatus ab organo coꝛpali q̄ꝫ etiā noſter in
tellectus. ḡ etiā angelus cognoſcit ſeipm ¶ Pre. Intelle 3
ctus angeli cū ſit deifoꝛmis magis aſſimilaꝛ intellectui di
uino vel maxime. ſꝫ deus ſe ꝑ eēntiā ſuā cognoſcit. ḡ ⁊ an
gelus ¶ Pre. Quāto intelligibile ē magis ꝓpoꝛtionatuꝫ 4
intellectui tāto magis p̄t ipm ꝯgnoſcere. ſꝫ nullū intelligibi
le eſt magis ꝓpoꝛtionatū intellectui angelico q̄ꝫ ſua eēntia
ḡ ſuā eēntiā maxīe cognoſcit ¶ Pre. In li. de cauſis dr̄. ꝙ
oīs ſciens ſcit eſſentiā ſuā. ⁊ redit ad eſſentiam ſuam re- 5
ditione completa. ergo ⁊ angelus cum ſit ſciens.

Rº ¶ Rñſio dđm. ꝙ duplex eſt actio. vna que ꝓcedit ab
agente in rem exteriorē quā traſmutat. ꝛ hoc eſt ſicut il
luminare q̄ etiā ꝓprie actio noīatᷣ Alia vero actio eſt q̄ nō ꝓ
cedit in rem exteriorē. ſed ſtat in ipo agente vt ꝑfectio ip/
ſius. ꝛ hec ꝓprie dꝛ opatio. ꝛ hec eſt ſicut lucere. Hee aūt
due actiones in hoc conueniunt ꝙ vtraqꝫ non ꝓgreditᷣ niſi
ab agēte exñte in actu. vt corpus nō lucet niſi ſm ꝙ hꝫ lu
cem in actu. actio aūt appetitus ꝛ ſenſus et intellectꝰ nō
eſt ſicut actio ꝓgrediens in materiā exteriorē. ſed ſicut ac
tio ꝯſiſtens in ipo agente vt ꝑfectio eius. ꝛ ideo oꝑtet ꝙ
intellectus ſm ꝙ intelligit ſit actu. nō tñ oꝑtet ꝙ intelli/
gendo intellectus ſit vt agēs intellectū vt paſſum. ſed in
tellectus ꝛ intellectū ꝑut ex eis eſt effectū vnū q̄dem qđ
eſt intellectus in actu ſunt enī principiū huius actus q̄
eſt intelligere. ꝛ dico ex eis effici vnum inquantū intelle/
ctū cōiungitᷣ intellectui ſiue ꝑ eſſentiā ſuā ſiue ꝑ ſilitudi/
nē ſuam. vñ intellectus nō ſe hꝫ vt agens vel vt patiens
niſi ꝑ accñs. inquantū ſcꝫ ad hoc ꝙ intelligibile vniatᷣ in/
tellectui req̄ritur aliqua actio vel paſſio. actio q̄dem ſm
ꝙ intellectus agēs facit ſpēs intelligibiles eē actu. paſſio
aūt ſm ꝙ intellectus potētialis recipit ſpecies intelligibi
les. ꝛ ſenſus ſpēs ſenſibiles. ſed hoc qđ eſt intelligere cōſe
quitᷣ ad hāc actōem vel paſſionē. ſicut effectus ad cauſaꝫ.
ſicut ḡ corpus lucidū lucet qñ eſt lux in actu in ipo. ita in
tellectus intelligit oē illđ qđ ē in actu intelligibile in eo
¶ Sciendū eſt enī ꝙ nihil ꝓhibet eſſe aliq̄d actu vnuꝫ et
Notaꝫ in potētia alterū. ſicut corpus dyaphanū eſt actu quod/
dā corpus. ſed potētia tm̄ coloratū. ꝛ ſilr eſt poſſibile eſſe
aliquod ens actu. qđ in genere intelligibilium eſt in potē/
tia tm̄. Sicut enī eſt gradus actus ꝛ potētie in entibꝫ ꝙ
aliquid eſt in potētia tm̄ vt materia ꝑma. aliq̄d actu tm̄
vt deus. aliq̄d actu ꝛ potētia. vt oīa intermedia ſunt. ſic
eſt in genere intelligibiliū aliq̄d vt actu tm̄. ſicut eſſentia
diuina. aliq̄d potētia tm̄. vt intellectus poſſibilis. q2 hoc
mō ſe hꝫ in genere intelligibiliū. ſicut materia ꝑma in or/
dine ſenſibiliū. ſicut dꝛ Cōmē. in. iij. de aīa. oēs aūt ſube
angelice ſunt medie habētes aliq̄d de potētia ꝛ actu. non
ſolū in genere entiū. ſed etiā in genere intelligibiliuꝫ. ſicut
igitur materia pura nō pt agere aliquā actionē niſi ꝑficia
tur ꝑ formā. ꝛ tūc actio illa eſt q̄dam emanatio forme ip/
ſius magis q̄ꝫ materie. Res aūt exñtes actu pñt agere ac
tiones ſm ꝙ ſūt actu. ita intellectus noſter poſſibilis nihil
pt intelligere anteq̄ꝫ ꝑficiatᷣ forma intelligibili in actu. tūc
enī intelligit illā rem cuiꝰ eſt forma. nec pt intelligere niſi
ꝑ formā intelligibilē actu in ſe exiſtenteꝫ. intellectus vero
angeli q2 hꝫ eēntiā q̄ eſt vt actus in genere intelligibiliuꝫ
ſibi ꝑſente. pt intelligere id qđ eſt intelligibile apud ipm
id eſt eēntiā ſuā nō ꝑ aliquā ſilitudinē ſed ꝑ ſeipſam
Ad. j. ¶ Ad ꝑmū ḡ dđm. ꝙ angeli cognoſcūt virtutē ſuā ſꝫ
ꝙ in ſe cōſideratᷣ eā ꝯꝑhendēdo. nō aūt ſm. ꝙ deducitᷣ ab
exēplari eterno eā ꝯprehēdūt. hoc enī eſt ipm exēplar
cōprehēdere. ¶ Ad ſcđm dđm. ꝙ eēntia angeli q̄ꝫuis cō/
Ad 2 pari ad intellectū eius nō poſſit vt actus ad potentiaꝫ in
eſſendo. cōparatᷣ tamen ad ipm vt actus ad potentiam
in intelligēdo. ¶ Ad. iij. dđm. ꝙ intellectū et intelligens
Ad 3 nō ſe hñt vt agens ꝛ patiēs. ſed ambo ſe hñt vt vnū agēs
vt pꝫ ex dictis. q̄ꝫuis q̄ntū ad modū loquēdi videantᷣ vt
agēs ꝛ patiens ſcari ¶ Ad. iiij. dđm. ꝙ q̄ꝫuis eēntia ange
Ad. 4 li nō ſit actus purus. non tñ hꝫ materiā ꝑteꝫ ſui ſed ſm ꝙ
eſt in potētia ꝙ eſſe non hꝫ a ſeipo. ꝛ iō nihil ꝓhibet ipſam
Ad 5 cōpari ad intellectū vt actū in intelligēdo. ¶ Ad. v. dđm
ꝙ illud qđ intelligitᷣ nō oꝑtet denudari a q̄libet materia
cōſtat enī ꝙ forme naturales nunq̄ꝫ intelliguntᷣ ſine mate
ria. cū materia in eaꝝ definitione cadat. ſed oꝑtet ꝙ denu
detur a materia indiuiduali q̄ eſt materia determinatis di
menſionibꝫ ſubſiſtēs. vñ ad minus oꝑtet ꝙ ſeꝑetur a po/
tentia tali. q̄lis nō eſt in angelis ¶ Ad ſextū dđm. ꝙ nihil
ꝓhibet aliq̄d eſſe in altero. ꝛ illud in eo diuerſis modis. ſi Ad 6
cut totū in partibꝫ ꝛ ecōuerſo. Et ſilr eſt in ꝓpoſito. eſſen/
tia enī angeli eſt in intellectu eius. ſicut intelligibile in in/
telligēte. intellectus aūt in eēntia. ſicut potētia in ſuba
¶ Ad. vij. dđm. ꝙ intellectus angeli nō eſt in potētia re/ Ad 7
ſpectu ſue eēntie. ſed reſpectu eius ſp eſt in actu. Reſpectu
aūt alioꝝ intelligibiliū pt eſſe in potētia. nō tñ ſeq̄tur ꝙ qñ
intellectus eſt in potētia ꝙ ꝑ aliud agēs reducatᷣ in actum
ſp. ſed ſolū qñ in potētia eēntiali. ſicut aliq̄s anteq̄ꝫ addi/
ſcat. qñ aūt eſt in potētia accñtali. ſicut habēs habitū duꝫ
nō cōſiderat pt ꝑ ſeipm exire in actū. niſi dicatᷣ ꝙ reducatᷣ
in actū ꝑ voluntatē q̄ mouetᷣ ad actū cōſiderandi. ¶ Ad Ad 8
octauū dđm. ꝙ illud qđ intelligitᷣ nō eſt vt paſſum. ſed vt
ꝑncipiū actōis. vt pꝫ ex dictis. Et ideo rō nō ſeq̄tur.
¶ Ad. ix. dđm. ꝙ aliq̄d pt eſſe cognitōis cā dupłr. vnoº
ex ꝑte ipius cognoſcibił. ꝛ ſic magis notū eſt cā cognoſcē Ad 9
di minus notū. ꝛ hoc mō mediū demōſtratiōis eſt cauſa
cognoſcēdi vel intelligēdi. Alio mō ex ꝑte cognoſcētis. et
ſic cā cognitiōis eſt illud qđ facit cognoſcibile eſſe actu in
cognoſcēte. ꝛ ſic nihil ꝓhibet aliquid ꝑ ſeipm cognoſci
¶ Ad. x. dđm. ꝙ dilectio naturalis nō eſt habitus ſꝫ actꝰ. Ad 10
¶ Ad. xi. dđꝫ. ꝙ opatio intelligibiłᷣ nō ē media ſm rē int Ad 11
intelligēs ꝛ intellectū. ſꝫ ꝓcedit ex vtroqꝫ ſꝫ ꝙ ſūt vnita

Eptimo queritᷣ. vtrū

angelus vnus intelligat aliū Et videtᷣ ꝙ non
q2 vt dꝛ Dyo. vij. ca. cel. hierar. ipi angeli ſuā ordinatōeꝫ 1.
ignorabāt. ſed ſi angelus vnus cognoſceret aliū ſuā ordi
natōem ſciret. ḡ vnus aliū nō cogſcit ¶ Pre. Oīs intel/ 2
ligētia ſcit qđ eſt ſuꝑ ſe inq̄ntū cā eſt ei. vt dꝛ in li. de cauſ.
et qđ eſt infra ſe inq̄ntū eſt cauſatū ab ea. ſꝫ ſm fidē nō po
nitᷣ ꝙ vnꝰ angelꝰ eſt cā alteriꝰ. ḡ vnus aliū nō cognoſcit.
¶ Pre. vt dꝛ Boe. vlē ē dū intelligitᷣ. ſingulare dū ſentitᷣ 3
ſed angelus eſt qđdā ſingulare cū ſit ꝑſona. cū ḡ angelus
tm̄ ꝑ intellectū cognoſcat. videtᷣ ꝙ vnꝰ aliū nō cognoſcat.
¶ Pre. Videtᷣ ꝙ vnus angelꝰ aliū nō cognoſcat ꝑ eēntiā 4
cogniti. illud enī q̄ intellectus intelligit oꝑtet eſſe intrin/
ſecū ipi intellectui. ſed eēntia vniꝰ angeli nō eſt intra intel
lectū alteriꝰ. cuꝫ nihil illabitᷣ menti niſi ſolus deus. ḡ nō pt
cognoſcere aliū angelū ꝑ eēntiā eius ¶ Pre. Poſſibile ē 5
vnū angelū cognoſci ab oībꝫ alijs. illud aūt q̄ aliq̄d ꝯgno
ſcitᷣ eſt cōiunctū ipi cognoſcēti. oꝑtet ḡ ꝙ angelꝰ cognitꝰ
ſit in pluribꝫ locis. cū āgeli ꝯgnoſcētes in pluribꝫ locꝫ ſint
¶ Pre. Angeli eēntia ſuba q̄dā eſt. intellectus aūt accñs 6
cū ſit potētia q̄dā. ſed ſuba nō eſt forma accñtis. ḡ eſſen/
tia vniꝰ angeli nō pt eſſe intellectui alteriꝰ forma q̄ intel/ 7
ligit ¶ Pre. nihil cognoſcitᷣ ab intellectu ꝑ ſui ꝑñtiā qđ ē
ſeꝑatū ab eo. ſed eēntia vniꝰ angeli ē ſeꝑata ab intellectu
alterius. ḡ vnus angelus ab alio nō cognoſcitᷣ ꝑ eēntie ſue
ꝑñtiā ¶ Pre. Videtᷣ ꝙ angelus nō cognoſcat ꝑ eēntiam 8
ſui cognoſcētis aliū. ſicut enī ſuꝑioribꝫ angelis ſubſunt
inferiores. ꝛ ita ſenſibiles creature. ſi ḡ ſuꝑior angelꝰ co/
gnoſcēdo eēntiā ſuā ꝯgſcit alios āgelos. eadē rōe ꝛ ꝑ eēn
tiā ſuā ꝯgſcit oēs res ſenſibiles. ꝛ non ꝑ aliq̄s formas. vt
dꝛ i li. de cauſ ¶ Pre. Nihil ducit in ꝯgnitōeꝫ alteriꝰ niſi
qđ hꝫ ſilitudinē cū eo. ſed eēntia vnius angeli nō conuenit 9

cum alio niſi in genere. ſi ḡ vnus angelus aliū cognoſcat
ſolū ꝑ eſſentiā ſui cognoſcētis. nō cognoſcet eū niſi in ge/
10 nere qḋ eſt imꝑfecte cognoſcere ¶ Pre. Illud ꝑ qḋ aliqḋ
cognoſcit̄ eſt rō ipius. ſi ḡ vnus angelus ꝑ eētiā ſuā oēs
angelos ꝯgnoſcat. eētia ſua erit rō ꝓpria oim. qḋ ſoli eēn
tie diuine ꝯuenire videt̄ ¶ Pre. Videt̄ ꝙ angelus nō
11 cognoſcat aliū ꝑ ſilitudinē ſiue ꝑ ſpēm aliquā in ſe exñtē
q2 vt dt Dyo. angeli ſūt diuina lumīa. ſed lumē nō ꝯgno
ſcit̄ ꝑ aliquā ſpēm ſed ꝑ ſeipm. ḡ nec angelus ¶ Pre. Oīs
12 creatura tenebra eſt. vt pꝫ ꝑ Orige. ſup illud Joh. i. ꝛ te
nebre eū ꝛc. ſꝫ ſilitudo tenebre oꝑtet ꝙ ſit tenebra. tene/
bra aūt nō eſt ꝑncipiū manifeſtatōis ſed occultatōis. cū
ḡ angelus ſit creatura ꝛ ſit tenebra nō poterit cognoſci ꝑ
ſuā ſilitudinē. ſed ſi cognoſcit̄ oꝑtet ꝙ cognoſcat̄ ꝑ lumen
13 diuinū in ipo exñs ¶ Pre. Angelus ē deo ꝓpinquior ꝙ̄ rōna
lis aīa. ſed ſm Aug⁹. aīa ꝯgnoſcit oīa ꝛ iudicat de oībus
ſm ꝯuenientiā ꝛ ꝯnexionē quā hꝫ ad rōes eternas. nō ꝑ
aliqs artes qs ſecū ad corp⁹ detulerit. ḡ multo forti⁹ an
gelus nō cognoſcit aliū ꝑ ſilitudinē ei⁹. ſꝫ ꝑ rōem eternā
¶ Itē videt̄ ꝙ nec ꝑ ſilitudinē innatā. q2 eq̄liter ſilitu/
14 do innata ſe hꝫ ad pñs ꝛ diſtās. ſi ḡ vnus angelus aliū
cognoſcat ꝑ ſilitudinē innatā nō cognoſcit de eo qñ erit
15 pñs ꝛ qñ erit diſtās ¶ Pre. De⁹ de nouo pt̄ facere vnū an
gelū. ſed angelus q̄ eſt nō hꝫ formā eius penes ſe. ſi ḡ an
gelus naturali cognitōe nō cognoſcit aliū angelū niſi ꝑ
formā innatā angeli q̄ nō ſūt nō cognoſceret naturali co/
16 gnitōe aliū q̄ de nouo fieret ¶ Itē videt̄ ꝙ nec ꝑ formas
impſſas ab intelligibilib⁹. ſicut ſenſus ꝑ formas impſſas
a ſenſibilib⁹. q2 ſm hoc inferiores angeli nō cognoſcerent̄
17 a ſuꝑiorib⁹ cū nō poſſint imp̄mere in eos. ¶ Itē videt̄ ꝙ
nec ꝑ formas abſtractas. ſicut intellectus agēs abſtrahit
a phātaſmatib⁹. q2 ſic iferiores nō ꝯgſcerēt ſuꝑiores Ex
qbus oībus videt̄ ꝙ vnus angelus aliū nō cognoſcit.
Cōtra ¶ Sed ꝯ eſt qḋ in li. de cauſis dr. oīs intelligentia ſcit
res q̄ nō corrūpunt̄ nec cadūt in tpe. ſꝫ angeli ſūt incorru/
ptibiles ꝛ ſup tps. ḡ vnus angelus ab alio ꝯgnoſcitur
¶ Pre. Silitudo eſt cā cognitōis. ſed cū intellectu vnius
2 angeli magis ꝯuenit alter angelus ꝙ̄ res materiales. ḡ
cū angeli res materiales cognoſcāt. multo fortius angel⁹
3 angelū ¶ Pre. Intellectui vni⁹ angeli magis ꝓportiona
ta eſt eētia alterius angeli ꝙ̄ eſſentia diuina. ḡ cū angeli
videāt deū ꝑ eētiā. multo fortius vnus angelus eētiā
4 alteri⁹ angeli cognoſceret ¶ Pre. Vt dr in li. de intelli/
gētijs. oīs ſuba inmaterial' ꝛ inmixta eſt oim cognitiua. ꝛ h̄
ꝓbat ex hoc qḋ habet̄ in. iij. de aīa. ꝙ intellect⁹ eſt inmixt⁹
vt oīa cognoſcat. ſed eē inmateriales et inmixtos maxie
5 ꝯuenit angelis. ḡ ipi oīa cognoſcūt. ḡ vnus aliū. ¶ Itē
videt̄ ꝙ vnus angelus aliū cognoſcat ꝑ eētiā angeli co/
gniti Aug⁹. eū dt in. xv. ſup Geñ. ad lrāz. ꝙ angeli ſua vi
ſa demōſtrāt ꝑ ꝯmixtionē ſpūs. ſꝫ ꝯmixtio nō pt̄ eē niſi
vn⁹ ſpūs alteri ꝑ eētiā ꝯiungat. ḡ vnus angel⁹ pt̄ ꝑ eēn/
6 tiā alijs ꝯiūgi. ꝛ ita ꝑ eētiā ab alijs ꝯgnoſci ¶ Pre. Co/
gnitio ē actus qdā. Ad actionē āt exigit̄ vl' ſufficit ꝯtact⁹
ḡ cū inter vnū angelū ꝛ aliū poſſit eē ſpūalis ꝯtact⁹. vn⁹
7 aliū ꝑ eētiā ſuā cognoſcere poterit̄ ¶ Pre. Magis ꝯue
nit intellectus vni⁹ angeli cū eētia alterius angeli ꝙ̄ cū
ſilitudine rei material'. ſed intellectus angeli pt̄ informari
ſilitudine rei ad ꝯgſcendū rē materialē. ḡ ꝛ eētia alteri⁹
angeli pt̄ eē forma intellect⁹ angelici ꝑ quā aliū angelum
8 cognoſcat ¶ Pre. Sꝫ m Aug⁹. xv. ſup Geñ. ad lrāz intel/
lectualis eſt viſio eaꝝ reꝝ q̄ꝝ ſilitudines non ſūt aliud ꝙ̄
eaꝝ eētie. ſed vnus nō cognoſcit aliū niſi intellectuali vi
ſione. ḡ nō cognoſcit eū ꝑ ſilitudinē q̄ ſit aliud ꝙ̄ eſſentia
eius. et ſic idem quod prius Rꝫo.
¶ Rñſio dōm. ꝙ vnus angelus abſqꝫ dubio aliū co
gnoſcit cū q̄libet angelus ſit ſuba intelligibilis in actu ꝑ
hoc ꝙ eſt a materia imunis. intellect⁹ aūt angelicus non
accipit̄ a ſenſib⁹. ꝛ iō in ipas formas intelligibiles ꝛ inma/
teriales fert̄ eas intelligēdo Sꝫ de mō cognitōis videt̄ Diuerſitas de mō cognitionis.
eē diuerſitas in ſentētia ꝯſiderātis diuerſoꝝ dictis. Cō
mē. eñ xi. metaph. dt ꝙ in ſubſtātijs ſeꝑatis a materia nō Opinio Cōmētatoris
differt forma q̄ eſt in intellectu a forma q̄ eſt extra intelle
ctū. ꝙ eñ apud nos forma domus q̄ eſt in mēte artificis
ſit aliud a forma domus q̄ eſt extra. ꝓcedit ex hoc ꝙ for/
ma exterior eſt in materia. forma aūt artis ē ſine materia.
et ſm hoc cū angeli ſint ſube ꝛ forme inmateriales. ſicut dt
Dyo. videt̄ ſeq̄ ꝙ forma q̄ vn⁹ angelus intelligit̄ ab alio
ſit idē q̄ eētia eius q̄ in ſe ſubſiſtit Sed illud nō vide Reprobatio
tur eē poſſibile vl'r. forma eñ q̄ intellectus intelligit eū
ſit intellectus ꝑfectio. eſt nobilior intellectu. et ꝓpter hoc
ph's in. xi. metaph. ꝓbat. ꝙ deus non intelligit alia extra
ſe. q2 illud ꝑficeret intellectū eius. ꝛ eſſet eo nobilius. ſi ḡ
ſuꝑiores angeli intelligerēt ſcꝫ inferiores ꝑ eētiā inferio
rū. ſeq̄ret̄ ꝙ inferioꝝ eētie eēnt ꝑfectiores intelligibilib⁹
ſuꝑioꝝ ꝛ eis nobiliores. qḋ ē impoſſibile Poſſet aūt for Solutio
te dici ꝙ hic modus eſt ꝯueniēs q̄ntū ad modū intelligē
di q̄ inferiores intelligerēt ſuꝑiores. vt ſcꝫ inferior ſuꝑio/
rē intelligat ꝑ eētiā ſuꝑioris. Et huic ꝯſonare videtur
verba Dyo. iiij. ca. de di. no. vbi angelos diſtinguere vi/
det̄ in intelligibiles ꝛ intellectuales ſubas. ſuꝑiores qui/
dē intelligibiles vocās. inferiores aūt intellectuales. vbi
etiā dt ꝙ inferiorib⁹ ſūt ſuꝑiores vt cib⁹. qḋ videt̄ poſſe
intelligi hoc mō. in q̄ntū ſcꝫ ſuꝑioꝝ eētie ſūt forme quib⁹
inferiores intelligūt. Sed hec via poſſꝫ ſuſtineri fortaſſis
apud phos q̄ poſuerūt ſuꝑiores intelligētias eē inferioꝝ
cauſatrices. ſic ei poterāt ponere q̄dā ꝙ ſuꝑior angel⁹ ife
riori eſſet intimus. q̄ꝫ tū cōſeruās eū in eē Qḋ q̄dē apd
nos dici nō pt̄ niſi de ſolo deo q̄ mētib⁹ angelicis ꝛ huma
nis illabit̄. Forma āt q̄ intellectus intelligit oꝫ ꝙ ſit itra
intellectū intelligentē in actu. vñ non pt̄ dici de aliq̄ ſuba
ſpūali ꝙ ꝑ eētiā ſuā ab alia videat̄ niſi ſolo deo. qḋ etiā
phoꝝ opinio nō fuit ꝙ angelus ꝑ eſſentiā ſuā ab alio vi/
deat̄. hoc manifeſte pꝫ eoꝝ dicta intuenti. Dicit eñ Cō
mēt. in. xi. metaph. ꝙ id qḋ intelligit motor orbis ſatur
ni de motore ꝑmi orbis eſt aliud ab eo qḋ intelligit de ip/
ſo motor orbis iouis. qḋ nō pt̄ eē veꝝ niſi q̄ntū ad id q̄
vterqꝫ intelligit. ꝛ hoc nō eēꝫ ſi vterqꝫ intelligeret moto
rē orbis ſuꝑioris ꝑ eētiā ei⁹ In cōmē. eū libri de cauſis
dr. ꝙ intelligētia inferior ſcit qḋ ē ſup ſe ꝑ modū ſube ſue.
et nō ꝑ modū ſube ſuꝑioris. Auicē. etiā dt in metaphyſi
ca ſua. ꝙ intelligētias eē in nobis nihil aliud eſt ꝙ̄ impſ/
ſiones eaꝝ in nobis eē nō ꝙ ꝑ eētiā ſuam in intellectu
ſint Qḋ vero ſup inductū eſt ex v̄bis Cōmē. in. xi. me
taph. intelligendū eſt quādo aliq̄ ſuba ſeꝑata a materia
intelligit ſeipam. tūc eñ nō oꝑtet ꝙ ſit aliud forma in in/
tellectu. ꝛ forma q̄ res in ſe ſubſiſtit et intelligibil' in actu
ꝓpter īmunitatē ſuā a maria. Dyo. eñ v̄ba ſm hūc itel/
lectū nō accipiēda ſūt. ſꝫ eaſdē vocat itelligibiles ꝛ intelle
ctuales. vl' ſuꝑiores vocat intelligibiles ꝛ inferioꝝ cibū
in q̄ntū ꝑ eaꝝ lumē inferiores intelligūt Ex alioꝝ āt di
ctis videt̄ ꝙ angel⁹ ꝑ eētiā ſuā. i. videtis aliū angelū vi
deat Et h̄ videt̄ ex v̄bis Aug⁹. x. de ci. vbi ſic dt. mēs ipa
ſic corpeaꝝ reꝝ noticiā ꝑ corpis ſēſus colligit. ita ꝛ icorpe
aꝝ ꝑ ſemetipaꝫ. ex q̄ etiā videt̄ ſilr de mēte āgeli ꝙ ꝯgſce/

do ſeipām cognoſcit alios angelos. Hinc etiā videt̄ atte
ſtari qđ dr̄ in libro de cauſis ꝙ intelligētia intelligit. qđ ē
ſup̄ ſe ⁊ infra ſe ꝑ modū ſube ſue. Sȝ iſtud nō videt̄ ſuffi
cere. q: cū oīs cognitio ſit ꝑ aſſimilatiōem. angelus per
eſſentiā ſuā nō p̄t plus de alio angelo cognoſcere ꝙ̄ hoc
in quo eſſentie ſue eſt ſilīs. vnus aūt angelus alteri nō aſ
ſimilat̄ niſi in natura cōi. ⁊ ſic ſequeret̄ ꝙ vnus angelꝰ nō
cognoſceret aliū cognitōe cōpleta. ⁊ p̄cipue quantū ad il
los q̄ ponunt plures angelos eſſe vnꝰ ſpēi Quantū eīn
ad illos q̄ ponūt oēs angelos ſpē ab īuicē differre. forte
poſſet aliquo mō ſuſtineri modus iſte. Quilibet eīn an
gelus cognoſcēdo eſſentiam ſuā cognoſcit ꝑfecte intelle
ctualē naturā. cognita aūt natura intellectuali ꝑfecte co
gnoſcunt̄ oēs gradus nature intellectualis. diuerſe autē
ſpēs in angelis nō diſtinguunt̄ niſi ſm̄ gradus ꝑfectiōis in
tellectualis nature. ⁊ ſm̄ hoc vnꝰ angelus eēntiā ſuā vi
dens cōcipit oēs gradus nature intellectualis. ⁊ ꝑ hu
iuſmodi cōceptiones de oībus alijs angelis cognitōnem
cōpletam hȝ. Et ſic p̄t ſaluari qđ quidā alij dicūt ꝙ vnus
cognoſcit aliū ꝑ formā acquiſitā vt conceptio p̄dicta for
ma acq̄ſita dicat̄. ſicut ſi albedo ſeipām intelligeret ꝑfecte
cognoſceret naturā coloris. ⁊ ꝑ ɔ̄ns oēs ſpēs coloꝝ ſm̄
gradus coloꝝ diſtinctas. ⁊ vlteriꝰ etiā oēs indiuiduos
colores ſi in vna ſpē nō eſſet niſi vnū indiuiduū. Sed ad
huc ⁊ hic modus nō videtur ſufficere. q̄uis eīn in vna ſpē
nō ſit niſi vnus angelus. tn̄ in angelo alicuius ſpēi adhuc
eſt aliud qđ ei cōueniret ex rōne ſue ſpēi. ⁊ aliud qđ ei con
ueniret inq̄ntū ē q̄ddā indiuiduū. ſicut oꝑatōes ꝑticula
res ipſius. ⁊ has ſm̄ modū p̄dictū nullo mō de eo angelo
angelus cognoſcere poſſet. Auctoritas aūt Augꝰ. nō ſo
nat ꝙ mens ꝑ ſeipām ſicut ꝑ mediū cognoſcēdi ɔgnoſcit
alia. ſed ſicut ꝑ potentiā cognitiuā cognoſcit. ſic eīn ꝑ ſen
Opinio dñi Thome ſus corꝑa cognoſcit Vn̄ alius modus eſt eligēdus vt
dicat̄ ꝙ vnus angelus alios cognoſcit ꝑ ſilitudines eoꝝ
in intellectu eius exn̄tes. non q̄dem abſtractas aut imp̄ſ
ſas ab alio angelo vel alio mō acq̄ſitas. ſed a creatione di
uinitus imp̄ſſas. ſicut ⁊ res naturales ꝑ hm̄ōi ſilitudines
cognoſcit. ⁊ hoc magis ꝑ ſequētia patebit
¶ Ad primū ḡ dđm. ꝙ ordinatōem ſuā in ſe cōſidera
Ad .j. tā angeli cognoſcūt. nō aūt ɔp̄hendūt eam ſm̄ ꝙ diuine
ꝓuidentie ſubſtat. hoc eīn eſſet diuinā ꝓuidentiā ɔp̄re
Ad 2 hendere ¶ Ad ſcđm dđm. ꝙ rō cauſe ⁊ cauſati nō eſt rō
cognitionis. niſi q̄tenus cauſatū ſimilitudinē hȝ ſue cauſe
et ecōuerſo. vn̄ ſi in vno angelo ponamus ſimilitudinē al
terius p̄ter hoc ꝙ ſit cauſa vel cauſatū eiꝰ remanebit ſuf
Ad 3 ficiens rō cognitōis cū cognitio ſit ꝑ aſſilatiōem. ¶ Ad
terciū dđm. ꝙ auctoritas Boetij intelligit̄ de ꝑticulari
bus materialibꝫ q̄ ſenſui ſubſtāt. Hm̄ōi aūt ꝑticulare nō
eſt angelus. ⁊ ideo rō nō ſeq̄tur ¶ Rōes aūt que ꝓbāt
ꝙ angelus angelū nō cognoſcat ꝑ eſſentiā angeli viſi vel
videtis. ɔcedimus q̄uis ad eas poſſet r̄nderi alio mō
Ad rōnes ꝓbātes vnum angelū nō cognoſcere aliū ꝑ ſilitudinē ¶ Ad rōnes vero illas q̄ ꝓbāt ꝙ vnꝰ angelus ꝑ ſilitudi
nē aliū nō ɔgnoſcit dđm eſt. Ad quaꝝ p̄mā dđm ꝙ etiā
lumis poſſibile eſt eſſe ſilitudinē aliquā vel eo deficiētio
rē. ſicut q̄dā ſilitudo eius eſt color. vel etiā ꝑfectiorē ſicut
lux eſt in ſuba illumināte. Silr̄ etiam cū angeli dicant̄ lu
Ad .i. mina inquantū ſunt forme actu intelligibiles. nō eſt incō
ueniēs ꝙ coꝝ ſilitudines ſint ꝑ modū ſubliniorē in ſupe
rioribꝫ ⁊ ꝑ modū inferiorē in inferioribꝫ. ¶ Ad ſcđam di
Ad 2 cendū. ꝙ cum dr̄ ꝙ oīs creatura eſt tenebra vel falſa vel
nihil in ſe cōſiderata. nō ē intelligēda ꝙ eſſentia ſua ſit te
nebra vel falſa. ſed q: nō habet nec eſſe nec lucere nec veri

tatem niſi ab alio. vn̄ ſi cōſideret̄ ſine hoc qđ ab alio habȝ
eſt nihil ⁊ tenebra ⁊ falſitas ¶ Ad terciā dđm. ꝙ aīa con Ad 3
iungit̄ rōnibus eternis inquantū impꝛeſſio q̄dam rōnum
eternaꝝ eſt in mēte noſtra. ſicut ſunt p̄ncipia naturaliter
cognita ꝑ que de oībus iudicat. ⁊ hm̄ōi autē impꝛeſſiones
ſunt in angelis ſimilitudines rerum per quas cognoſcūt
¶ Ad quartā dđm. ꝙ angelus nō cognoſcit aliū ꝑ ſimili Ad 4
tudinē vel ꝑ abſtractā vel ꝑ imp̄ſſam. ſed ꝑ ſilitudinē in
natam ꝑ quā ducit̄ in cognitōem angeli. nō ſolum quantū
ad eſſentiā eius. ſed etiā quātum ad oīa eius acciden
tia. ⁊ ideo ꝑ eā ſcit qn̄ angelus eſt diſtās vel p̄ns. Ad rōes ꝙ vnꝰ angelꝰ ab aº ꝑ eſſentiā cognoſcit̄
¶ Rōnes ꝓbātes ꝙ vnꝰ angelꝰ aliū ɔgnoſcit ɔcedimꝰ
¶ Ad rōnes vero probātes ꝙ angelus cognoſcit̄ ꝑ eēn
tiam ſuā ab alio angelo. R̄ndendū eſt. Ad quaꝝ p̄mā di
cendū eſt ꝙ illa cognitō de qua Augꝰ loq̄tur nō intelligit̄
quātū ad eſſentiā. ſed quātū ad oꝑatōem ſm̄ ꝙ ſuperior Ad .i.
ſpūs illumiat inferiorē ¶ Ad ſcđam dđm. ꝙ cognoſcēs ⁊ Ad 2
cognitū nō ſe hn̄t ſicut agēs ⁊ patiēs. vt ex dictꝭ pȝ. ſed ſic
duo ex q̄bus fit vnū cognitōis principiū Et iō nō ſufficit
ad cognitōeȝ cōtactꝰ inter ɔgſcēs ⁊ cognoſcibile. ſȝ oȝ ꝙ
ɔgnoſcibile cognoſcēti vniat̄ vt forma ꝑ eēntiā ſuā vel ſi
militudinē ¶ Ad terciā dđm. ꝙ q̄uis eſſentia angeli ma Ad 3
gis cōueniat cū intellectu alterius angeli ꝙ̄ cū ſilitudine
rei naturalis ſm̄ ꝑticipatōem nature vnius. nō tn̄ ſm̄ cō
uenientiā habitudinis que req̄ritur inter ꝑfectionē ⁊ ꝑfe
ctibile. ſicut etiā vna aīa magis conuenit cum alia aīa ꝙ̄
cū corꝑe. ⁊ tamē vna aīa nō eſt forma alterius aīe ſicut ē
corporis ¶ Ad quartā dđm. ꝙ auctoritas Augꝰ. p̄t du Ad 4
pliciť exponi. vno mō vt dicat̄ ꝙ Augꝰ. loq̄tur de illa vi
ſione intellectuali qua ſpūs creatus videt deū vel ſeipſū
vel alia que in ipo ſunt ꝑ eſſentiā ſuam. cōſtat eīn ꝙ lapis
per eſſentiā ſuā nō eſt in aīa q̄uis ab aīa intelligat̄ Alioº
p̄t exponi vt referat̄ ad obiectū cognitōis nō ad formā q̄
cognoſcit̄. Senſus aūt ⁊ imaginatōis obiecta ſunt exte
riora accidētia que ſunt ſilitudines rei ipſius. ſed nō ipſa
res. ſed obiectū intellectus eſt quod quid eſt. id eſt ipa
eſſentia rei. vt dicitur in tercio de aīa. Et ſic ſimilitudo
rei q̄ eſt in intellectu eſt ſilitudo directe eſſentie eius. ſimi
litudo aūt que eſt in ſenſu vel imaginatione eſt ſimilitu
do accidentium eius

Octauo querit̄. vtrū

angelus res materiales ɔgnoſcat ꝑ formas ali
quas. aut ꝑ eēntiā ſui cognoſcētis Et videt̄ ꝙ ꝑ eēntiam .j.
ſuā. vnaq̄q3 eīn res ſufficiēter cognoſcit̄ in ſuo exēplari. ſȝ
in. v. ca. de di. no. inducit̄ Clemētis phi opīo q̄ dixit. ꝙ ſu
ꝑiora in entibꝫ ſūt inferioꝝ exēplaria. ⁊ ſic eēntia angeli eſt
exēplar reꝝ materialiū. ḡ angeli cognoſcūt materialia per
eēntiā ſuā. ¶ Pre. Res materiales meliꝰ cognoſcunt̄ in
eēntia diuina ꝙ̄ in ꝓꝑijs naturis. q: clariꝰ ibi relucēt. ſed 2
eēntia angeli eſt ꝓpinq̄or eēntie diuine ꝙ̄ res materiales
ḡ meliꝰ p̄nt cognoſci in eēntia angeli ꝙ̄ in ꝓꝑijs naturis
cū ḡ nos eas in ꝓꝑijs naturꝭ ɔgnoſcimꝰ. multo fortiꝰ an
geli ſuā eēntiā intuētes oīa materialia ɔgſcūt ¶ Pre. Lu 3
mē intellectus angelici eſt ꝑfectius ꝙ̄ lumē intellectꝰ agē
tis q̄ eſt ꝑs aīe noſtre. ſed in lumie intellectus agētis oīa
materialia ɔgnoſcimus. q: illud lumē eſt actus oīm intel
ligibiliū. ḡ multo fortiꝰ angelus ɔgnoſcēdo lumē ſuū om
nia materialia cognoſcit. ¶ Preterea. Cum angelus res 4
materiales cognoſcat oportet ꝙ eas vel per ſpeciem vel
per eſſentiam ſuam cognoſcat. ſed non ꝑ ſpēm. quia neq̄

per pticulare cũ ſit immunis a materia. neqȝ p vl'em. qꝛ ſic nõ haberet pfectã ⁊ ꝓpriã cognitõem de eis. ergo p eſſen/
5 tiã ſuã cognoſcit res materiales ¶ Pre. Si lux corꝑalis ſeipam cognoſceret oẽs colores ex hoc cognoſceret. eo ꝙ
6 ipa eſt actus oĩm coloꝝ. cũ ergo angelus ſit lux ſpũalis ſeipſum cognoſcẽdo cognoſcit oĩa materialia ¶ Pre. Intellectus angeli medius eſt inter diuinũ ⁊ humanuȝ. ſed intellectus diuinus oĩa cognoſcit p eẽntiã ſuaȝ. intellectus aũt humanus oĩa p ſpẽs. ergo intellectus angelicus ad
7 minus q̄dam cognoſcit ꝯgnoſcẽdo eẽntiã ſuã ¶ Pre. Dyo. dr. vij. ca. de di. no. angelos ſcire decet eloquia ſacra. i. ea que ſꝫ in terra nõ ſm ſenſus ipa cognoſcẽtes. ſed ſm
8 propriã deiformis mẽtis virtutẽ ⁊ naturã. ergo videt̃ ꝙ cognoſcendo virtutẽ ⁊ naturã materialia cognoſcãt. ¶ Prete. Si ſpeculũ materiale cognoſceret ipm eſſꝫ ꝯgnoſceret res materiales p eẽntiã ſuã niſi a reb9 ſpẽs in ipm reſultarẽt. ſed in intellectu angeli nõ reſultãt ſpẽs a reb9 materialibus. vt pꝫ p Dyo. vij. ca. de di. no. ergo materialia cognoſcunt optet ꝙ p eẽntiã ſuã cognoſcãt cũ ſit quoddã ſpecu
9 lũ. vt pꝫ p Dyo. iiij. ca. de di. no. ¶ Pre. Potẽtia cognitiua in angelis eſt pfectioꝛ q̄ potẽtia naturalis reꝝ materialiũ. ſed multe potẽtie materialium poſſunt p ſeipas in ſua obiecta ſine hoc ꝙ aliquid eis ſupaddat̃. ergo multo fortius intellectus angelicus poterit ꝯgnoſcere res materia
10 les p eſſentiã ſuã ſine alia q̄libet ſpẽ ¶ Pre. Efficacioꝛ eſt angelus in cognoſcendo q̄ ignis in cõburendo. ſed ignis cõburit ſine hoc ꝙ aliqđ cõbuſtibile ſit in ipſo. ergo ⁊ angelus cognoſcit per ſeipſum ſine hoc ꝙ aliqua ſpecies cognoſcibilis ſit in ipſo

Cõtra ¶ Sed contra eſt qđ dr in li. de cauſis. ꝙ oĩs intelligentia eſt plena formis. ⁊ in eodẽ libro dr ꝙ forme ſunt in
2 ea p modũ intelligibilẽ. ergo p hmõi intelligit res et nõ p eſſentiã ſuam. ¶ Pre. Magis cõuenit eẽntia angeli cuȝ angelo q̄ cũ re materiali. ſed nõ pt angelus ex hoc ꝙ cognoſcit eſſentiã ſuam alios angelos cognoſcere. ergo nec co
3 gnoſcẽdo eſſentiã ſuam materialia cognoſcet ¶ Pre. Illud qđ eſt principiũ vnitatis nõ eſt pncipiũ diſtinctionis ſed eẽntia angeli eſt principiũ vnitatis ipius. qꝛ p eã angelus vnus eſt. ergo nõ poteſt eſſe principiũ diſtincte cognitio
4 nis de rebus. ¶ Pre. Nihil pter deũ eſt illud qđ habet. ſed angelus habet potentiã intellectiuã. ergo nõ eſt potentia intellectiua. ergo multo minus eſt illud quo intelligit. ergo nõ intelligit res p eſſenciam ſuam

Rn̄o. ¶ Rn̄ſio dđm. ꝙ omis cognitio eſt p aſſimilatõem. Similitudo aũt inter aliqua duo eſt ſm cõuenientiã forme. cũ aũt vnicas effectus vnitatẽ cauſe demõſtret. ⁊ ſic in genere cuiuſlibet forme ad vnũ primũ principiũ illius forme redire oportcat. Impoſſibile eſt aũt duo eſſe ad inuicẽ ſimilia niſi altero duoꝝ modoꝝ. vel ita ꝙ vnum ſit cauſa alterius. vel ita ꝙ ambo ab vna cauſa cauſent̃ que eandẽ formã vtriqȝ imprimat. ⁊ ſm hoc diuerſimode ponimus angelos materialia cognoſcere ab eo qđ phi poſuerũt. Nõ eñ nos ponimus angelos eſſe cauſas materialiũ rerũ. ſed deũ creatorẽ oĩm viſibiliũ ⁊ inuiſibiliũ. ⁊ ideo nõ pt in angelo eſſe ſilitudo materialiũ reꝝ. niſi ab eo qui eſt materialiũ reꝝ cauſa. oĩe aũt qđ a ſeipſo nõ habet aliqđ ſed ab altero eſt ei pter eſſentiã ſuã Et p hũc modũ ꝓbat Auicenna ꝙ eſſe cuiuſlibet rei pter primum ens eſt aliquid pter eſſentiã eius vel ipius. qꝛ oĩa ab alio eſſe habẽt. vñ oportet ꝙ ſimilitudines rerum materialiũ in angelo exiſtẽtes ſint aliud ab eſſentia ipſius impreſſe in ipſum a deo. rationes eñ rerum materialiũ in mente diuina exiſtẽtes ſunt quidẽ lux ⁊ vita. vita quidẽ ſunt inquantũ procedunt ad rerum ꝯſtitutionẽ in eſſe. ſicut forma artis procedit in artificiatum. lux vero ſunt inquantuȝ eedẽ impſſiones q̄ſdam efficiunt ſibi ſimiles in mentibus angeloꝝ. Philoſo
phi aũt poſuerũt rerum materialiũ eſſe angelos creato- Phoꝝ po
res. ⁊ tamẽ ſm eoꝝ poſitionẽ adhuc oportet ꝙ res materiales nõ p eſſentiã ſuam ſed p formas ſupadditas cognoſcãt. ſimilitudines eñ effectuũ nõ ſunt in cauſa niſi p modũ quo eſt in ea virtus ad producendũ effectũ. vt habetur in libro de cauſis, Intelligẽtia aũt nõ dat eſſe reb9 inferioꝛib9 niſi p virtutẽ diuinam que eſt in ipa. vnde hanc eius opationẽ dicit diuinã. ⁊ ſic hec virtus eſt ei. nõ autẽ ex principijs eſſentie ſue prodiens. ſed ab alio accepta. et ſic hmõi virtus eſt ei pter eẽntiam ſuam. vnde ⁊ ſimilitudines materialiũ rerũ ſi ponãtur eius effectus. erunt preter eẽntiã ipſius angeli. Et ſic pꝫ quocũqȝ mõ ponitur ꝙ angelus nõ cognoſcit res materiales p eẽntiam ſuam. ſed per earum formas apud ſe exiſtentes

¶ Ad primũ ergo dđm ꝙ exemplar ſi ꝓprie accipiat̃ im- Ad .1.
portat cauſalitatẽ reſpectu exemplatoꝝ. qꝛ exemplat eſt Exẽplar cauſ
ad cuius imitationẽ fit aliqđ. vñ ⁊ Dyo. ibidem ſenten- pit duplr.
tiam clemẽtis improbat volens exẽplaria rerum dici rõnes in deo exiſtentes. Si tamẽ exemplar large dicat̃ omne illud qđ ab alio aliquo mõ rẽpſentatur. ſic etiam angelorum eſſentie poſſunt dici exẽplaria materialiũ rerũ. ſed ſicut eſſentia diuina eſt propriũ exemplar vniuſcuiuſqȝ rei p rõnem ydealẽ eius quã habet apud ſe. ita eſſentia angeli eſt propria ſimilitudo rei materialis ſm formã quã habꝫ apud ſe. q̄uis forma illa nõ ſit idem ꝙ eſſentia ſicut erat
ydea in deo. ¶ Ad ſcđm dđm. ꝙ eſſentia diuina eſt infini- Ad 2
ta. vnde non determinatur ad aliquod genus. ſed colligit in ſe pfectiones omniũ generũ. vt dr Dyo. caplo vltimo de diui. no. ⁊ phus ⁊ cõmenta. eius in q̄nto metaph. ⁊ ita poteſt eſſe p ſeipam ꝓpria rerum omniũ ſimilitudo. et ſic p ipſam poſſunt oĩa pfecte cognoſci. eſſentia autem angeli pfecte determinata eſt ad aliquod genus. vnde non habet in ſe vñ ſit ſimilitudo materialiũ omniũ niſi aliquid ei
ſupadđatur quo res in ꝓpria natura ꝯgnoſcat ¶ Ad ter- Ad 3
tium dicenduȝ. ꝙ in intellectu agente non cognoſcuntur oĩa quaſi ſimilitudine ſufficiente ad omnia cognoſcendum. eo ꝙ non eſt actus omniũ formaꝝ intelligibiliuȝ in quantũ eſt hec vel illa forma. ſed inquantũ ſolum ſunt intelligibilia. ſed p intellectum agentem dicuntur cognoſci
oĩa. ſicut per principium cognitionis actiuũ. ¶ Ad qr- Ad 4
tum dicendũ. ꝙ angelus cognoſcit res non p ſpẽs pticulares neqȝ vniuerſales. eo modo quo forme vniuerſales ſunt que a ſenſibilib9 abſtrahunt̃. ſed ſunt vniuerſaliuȝ et particulariũ ſimilitudines. vt infra melius apparebit.
¶ Ad quintũ dđm ꝙ lux corꝑalis ſi ſeipſam cognoſceret Ad 5
nõ ꝓpter hoc omes colores determinare cognoſceret. ſed cognoſceret eos ſolum inquantũ ſunt viſibiles. alr oculus etiam videndo lucem omnes colores videret. quod
eſt manifeſte falſum. ¶ Ad ſextũ dđm. ꝙ intellectus an- Ad 6
geli quantũ ad hoc eſt medius inter intellectũ diuinũ et humanũ ꝙ res alias cognoſcit p formas eẽntie ſupadditas in quo deficit ab intellectu diuino. ſe aũt cognoſcit p
eſſentiã ſuam in quo excedit intellectuȝ humanũ. ¶ Ad Ad 7
ſeptimũ dđm. ꝙ auctoritas Dyo. nõ eſt intelligenda ita ꝙ virtus ⁊ natura angeli ſit mediũ quo angelus alia cognoſcit. ſed qꝛ modus ꝯgnitõis angelice ſeqtur ꝓprietatẽ nature ⁊ ꝟtutis ipius. nõ aũt ꝓprietatẽ nature reꝝ cognitaꝝ. qđ pꝫ ex hoc ꝙ immaterialia ꝯgſcit ⁊ ſenſibilia ſine ſenſu

Ad 8 ¶ Ad octauũ dõm ꝙ ſpeculũ materiale ſi ſeipm̃ cogno/
ſceret nullo mõ eſſentiã ſuaꝫ cognoſcẽdo cognoſceret res
alias niſi ꝗtenus cognoſceret formas reſultantes in ipſo
nec differt vtrũ forme ille eſſent accepte a reb⁹ vel natu/
Ad 9 raliter indite ¶ Ad nonũ dõm. ꝙ potẽtia cognitiua ange
li ordinat̃ ad nobiliorẽ actũ ꝙ̃ potẽtia natural̃ rei material̃
vñ ꝗ̃uis plurib⁹ adminiculis indigeat nihilominus pfe/
Ad 10 ctior ꝛ dignior remanet. ¶ Ad decimuꝫ dõm ꝙ cogno/
ſcens nõ ſe hꝫ ad cognoſcibile ſicut cõburens ad cõbuſti
bile. quoꝝ vnũ eſt agens ꝛ alterũ patiens. ſed cognoſcẽs
et cognoſcibile ſe habẽt vt vnũ principiũ cognitõis inq̃n/
tum ex cognoſcibili ꝛ cognoſcente fit aliquo mõ cognitio
vt ex dictis patet. Et ideo rõ nõ ſeq̃tur

Vno querit̃. vtrum

forme p quas angeli cognoſcũt res materiales
1 ſint innate vel a reb⁹ accepte. Et videt̃ ꝙ nõ ſint innate
In hoc enĩ differt ſciã ſpeculatiua a practica ꝙ practica ẽ
ad res. ſpeculatiua eſt a reb⁹. ſed angeli nõ habent de reb⁹
materialib⁹ ſciam practicã cum non ſint eaꝝ factores. vt
Damã. dr̃. ſꝫ ſpeculatiuã tantũ. ergo ſciã eoꝝ eſt a rebus acce
2 pta ꝛ nõ p ſpẽs innatas ¶ Pre. Ad Ephe. iij. dr̃. vt inno/
teſcat principatib⁹ ꝛ poteſtatib⁹ p eccliam ꝛc̃. vñ accipit
Iheronim⁹ ꝙ angeli myſteriũ incarnatõis didicerũt ab
aplĩs. ſed ſciã que eſt p ſpẽs innatas nõ eſt ab alijs acqui/
3 ſita. ergo nõ eſt p ſpẽs innatas ſciã angeloꝝ ¶ Prete. Spẽs
innate angelis eq̃liter ſe habẽt ad pñtia ꝛ futura. ſciã aũt
angeloꝝ nõ ſe habet eq̃liter ad vtrũqꝫ cum ſciant pñtia.
ignorẽt aũt futura. ergo angeloꝝ ſciã nõ eſt p ſpẽs inna/
4 tas. ¶ Pre. Angeli materialiũ reꝝ cognitõem diſtinctã
habẽt. ſed cognitio diſtincta de reb⁹ haberi nõ pt̃ per hoc
qđ eſt diſtinctõis principiũ. cum ſit idẽ pncipiũ eſſendi ꝛ
cognoſcẽdi. principiũ aũt diſtinctõis reꝝ materialiũ ſunt
forme que ſunt in eis. ergo oportet ꝙ ſciã angeloꝝ de reb⁹ ma
5 terialib⁹ ſit p formas a reb⁹ acceptas. ¶ Pre. Ea q̃ ſunt
innata vel naturaliter inſunt. ſemp eodẽ mõ ſe habẽt. ſꝫ ſci
entia angeloꝝ nõ ſemp eodẽ mõ ſe hꝫ. quia nũc q̃dam ſci
unt que prius neſciuerũt. vñ ſm Dyo. a neſciẽtia aliq̃ eo/
6 rum purgant̃. ergo ſciã eoꝝ nõ eſt p formas inatas ¶ Pre.
Forme que ſunt in angelis ſunt vl̃es. ſed vl̃e nihil eſt aut
poſterius eſt. vt dr̃ in pmo de aĩa. ergo forme ille nihil
ſunt vl̃ ſunt reb⁹ poſteriores velut a reb⁹ accepte ¶ Pre.
7 Nihil cognoſcit̃ niſi ſm ꝙ eſt in cognoſcente. ſi ergo angelus
cognoſcit res materiales oportet ꝙ ipſe res materiales in
intellectu fiant p formas ab eis in intellectu angeli impꝛeſ/
8 ſas ¶ Prete. Lumẽ intelligibile in angelis eſt efficacius
ꝙ̃ lumẽ aĩe humane. ſed p lumẽ intellectus agẽtis in no/
bis abſtrahunt̃ ſpẽs a phantaſmatib⁹. ergo et multo magis
intellectus angeli pt̃ formas alias a reb⁹ ſenſibilibus ab/
9 ſtrahere. ¶ Pre. Quod pt̃ virtus inferior pt̃ ꝛ ſupior. ſꝫ
aĩa noſtra que eſt angelis inferior pt̃ ſeipam cõformare re
bus formando in ſe alias formas que neqꝫ ei innate ſunt
neqꝫ a reb⁹ accepte. ſicut cum imaginatio format phãtaſ/
ma montis aurei quẽ nunq̃ vidit. ergo multo fortius ange
lus pt̃ ad pſentiã rerum ſeipſum rebus cõformare. ꝛ hoc
mõ res cognoſcere. ꝛ ſic nõ oportet ꝙ p ſpẽs innatas res
materiales cognoſcat. ſed p eas quas facit apud ſe

Contra ¶ In cõtrariũ eſt qđ dr̃ Dyo. vij. ca. de di. no. ꝙ ange
li nõ colligũt cognitionẽ ex ſenſibilib⁹ aut ex reb⁹ diuiſibili
bus. ergo nõ cognoſcũt p formas a reb⁹ acceptas ¶ Prete.
Angeli magis excedũt omĩa ꝙ̃ corpa ſupiora excedũt in
feriora. ſed ſupiora ꝓpter ſui nobilitatẽ non recipiunt ali/
quã impreſſioneꝫ a corporib⁹ inferiorib⁹. ergo multo mi/
nus intellectus angelici aliquas formas a corporalibus
rebus recipiunt.

¶ Reſpõſio dõm ꝙ ſupponẽdo ꝙ angeli nõ cognoſcãt Rõ.
res materiales p ſuã eſſentiaꝫ. ſed p aliquas formas. De
formis illis eſt triplex opinio. Quidã enĩ dicũt ꝙ forme il Opinio
le p quas angeli cognoſcunt ſunt a reb⁹ materialib⁹ acce/ prima
pte Sed hoc eſſe nõ pt̃. Intellectus enĩ qui recipit for Repbat̃
mã aliquã a reb⁹ dupl̃r ſe habet ad res. vt agẽs ꝛ vt pa/
tiens. largo mõ actione ꝛ paſſione acceptis. forme enĩ que
ſunt in reb⁹ materialib⁹ vel in ſenſib⁹ vel in phãtaſia cũ nõ
ſint omnino a materia depurate non ſunt intelligibiles ac
tu ſed potẽtia tm̃. ꝛ ideo reqritur ꝙ p actõem intellectus
efficiant̃ actu intelligibiles. ꝛ hec eſt neceſſitas ponẽdi in
tellectũ agentẽ in nobis. Formis aũt intelligibilib⁹ factis
nondũ p eas res intelligeremus niſi forte ille noſtro in/
tellectui vnirent̃. vt ſic intelligens ꝛ intellectũ ſint vnum
et ita oportet ꝙ intellectus hmõi formas recipiat. ꝛ ſic a re
bus q̃dammõ patit̃. put ſcꝫ omẽ recipe pati quoddã eſt. ſi
cut aũt forma compat̃ ad materiã vt actus ad potẽtiã
ita agens ad patiẽs cũ vnũquodqꝫ agat inquantũ eſt ac/
tu. patiat̃ vero inquantũ eſt potẽtia. ꝛ qr actus ꝓprius ꝓ
priam potentiã reſpicit. ideo ꝛ ꝓprio agẽti rñdet determi
natũ patiens ꝛ econuerſo. ſicut ſe hꝫ de forma ꝛ materia.
vñ oportet ꝙ agens ꝛ patiẽs ſint eiuſdẽ generis cũ potẽtia
et actus vnũquodqꝫ genus entis diuidãt. nõ enĩ album
patit̃ a dulci niſi p accñs. ſed a nigro tm̃. res aũt materia/
les ꝛ intelligibiles ſunt omnino diuerſoruꝫ geneꝝ. ea enĩ q̃
nõ cõicant in materia nõ cõicant in genere. vt patꝫ p phm
q̃nto metaph. ꝛ in. x. vñ nõ pt̃ eſſe ꝙ res materialis imme
diate patiat̃ ab intellectu aut agat in ipm. ꝛ iõ in nobis ꝓ
uidit nature cõditor potentias ſenſitiuas in q̃bus forme
ſunt medio mõ inter modũ intellectualẽ ꝛ moduꝫ mate/
rialẽ. cõueniũt ſiq̃dem cũ formis intelligibilib⁹ inquantũ
ſunt forme ſine materia. cum materialib⁹ vero formis in
quantũ nõ ſunt a cõditionib⁹ materie denudate. ꝛ iõ po/
teſt eſſe actio ꝛ paſſio inter res materiales ꝛ potẽtias ſen
ſitiuas. ꝛ ſil̃r inter has ꝛ intellectuꝫ. vñ ſi angeli intellect⁹
a reb⁹ materialib⁹ formas aliquas acciperet oporteret ha/
bere angelũ potẽtias ſenſitiuas. ꝛ ita haberet naturaliter
corpus ſibi vnitũ. vñ eiuſdẽ ſentẽtie videt̃ angelos eſſe ani
malia. vt q̃dam platonici poſuerunt ꝛ a reb⁹ materialib⁹
formas accipe qđ auctoritati ſcrõꝝ ꝛ recte rõni repugnat

Et iõ dicunt alij ꝙ angelus nõ acq̃rit formas quibus
cognoſcat accipiendo a rebus. nec tm̃ intelligit p formas Secũda
innatas. ſed qr in potẽtia eius eſt cõformare eſſentiã ſuaꝫ opinio
cuilibet rei apud eius pñtiã. ꝛ ex tali cõformitate dicũt ſe/
q̃ rei cognitõem Sꝫ hoc iterũ nihil eſſe videt̃. nõ enĩ pt̃
aliq̃d alteri cõformari niſi ſm ꝙ forma eius apud ipſum Repbat̃
ſit Nec pt̃ dici ꝙ ipa eẽntia ãgeli ea faciẽte fiat forma rei
materialis. qr eẽntia eius eſt ſemp vnius rõnis Vñ opor
tet ꝙ illa forma qua ſe rei cõformat ſit addita eſſentie ꝛ q̃
fuerit pmo potẽtia in ipo angelo. nõ enĩ cõformaret ſe ni
ſi prius cõformabilis eſſet. nihil aũt reducit̃ de potẽtia in
actum niſi p illud qđ eſt actu. vñ oportet apud angelũ pre/
exiſtere formas aliq̃s ſm quas eſſet potẽs reducere de po
tentia cõformabilitatis in actum cõformatõnis. ſicut vi/
demus ꝙ imaginatio noſtra format nouã ſpẽm. vt mon
tis aurei ex ſpẽbus quas apud ſe pus habebat. ſcꝫ mõtis
et auri. Et ſil̃r intellectus ex formis gener̃ ꝛ drĩe format
definitõem ſpẽi. Vñ oportet redire in hoc ꝙ alique forme

p̄exiſtãt in angelo. ⁊ has opoꝛtȝ eſſe vel acceptas a re/
Tercia opi et vera bus vel innatas Et ideo dicendum videt᷑ ſm ꝙ tercia
opinio dicit que certioꝛ eſt ⁊ verioꝛ. ꝙ angeli res materi
ales per formas innatas cognoſcunt. ſicut eñ ex rationi/
bus eternis in mente diuina exiſtentib᷒ procedũt forme
materiales ad rerum ſubſiſtētiam. ita ꝓcedũt a deo foꝛ/
me omniũ rerum in mentes angelicas ad rerum cogniti
onem. vt ſic intellectus angeli noſtruȝ intellectũ excedat
ſicut res formata excedit materiam infoꝛmem. Vñ intel
lectus noſter ꝯparatur tabule in qua nihil eſt ſcriptũ. in
tellectus autem angeli tabule depicte vel ſpeculo in quo
rerum rõnes reſplendent

Ad .j. ¶ Ad primũ ergo dcm̃. ꝙ differentia illa ſpeculatiue
et practice ſcientie non eſt ꝑ ſe ſed ꝑ accidens. inq̃ꝫtũ ſcȝ
ſunt humane. homo eñ de reb᷒ quas ipſe nõ facit nõ ha/
bet cognitionem niſi ꝑ formas a reb᷒ acceptas. ſecus aũt
eſt de angelo qui habet a ſui creatione formas rerum ſibi
Ad 2 inditas ¶ Ad ſecũdũ dcm̃. ꝙ myſteriũ incarnationis ꝑ
mo eſt ſcitum ab angelis q̃ȝ ab hominib᷒. vnde ⁊ homĩes
de ipſo ꝑ angelos ſunt docti. vt dt̄ Dyo. iiij. ca. celeſt. hie/
rarchie. ipſi eñ incarnationis myſteriũ a mũdo abſconditũ
a ſeculis cognouerũt. ⁊ ꝑ angeloꝝ eccleſiam, que eſt in ce/
leſtib᷒ ꝓncipib᷒ ⁊ poteſtatib᷒ huius mũdi p̄dictum my/
ſterium innotuit. vt exponit Aug⁹. ca. v. ſuꝑ geneſ. ad
litterã. ⁊ qđ ibi dr̄ de eccleſia referendũ eſt ad angeloꝛum
eccleſiam. vt Aug⁹. exponit. v. ca. ſuꝑ geneſ. ad litteram
q̃uis Hieronimus ꝯtrariũ dicere videatur. ſed tamẽ
verba eius nõ ſunt hoc modo intelligēda. ꝙ angeli ab ho
minib᷒ ſcientiam acceperint. ſed ꝙ apoſtolis p̄dicantib᷒
res iam completas que fuerant ꝑus ꝑ ꝓphetas p̄di
cte angelicas plenius cognouerũt. ſicut plenius ſciũt p̄/
Ad 3 ſentia q̃ȝ futura. vt infra patebit ¶ Ad terciũ dcm̃. ꝙ an
geli q̃uis futura nõ cognoſcant. aliqua tamen dũ ſunt p̄
ſentia ſciũt. non tamẽ ſequitur hoc ꝙ ſpēs aliquas a reb᷒
accipiãt quas cognoſcant. cum eñ cognitio fit ꝑ aſſimi/
lationem cognoſcentis ad cognitũ. hoc mõ ꝯuenit nouã
cognitõem accipere. de aliquo quo mõ cõtingit de nouo
aliquid alicui aſſimilari. Quod quidem cõtingit dupli
citer. vno mõ ꝑ motum ſuũ. alio mõ ꝑ motuȝ alterius ad
formam quam ipſe iam habet Et ſimiliter aliquis incipit
de nouo aliquid cognoſcere. vno mõ ꝑ hoc ꝙ cognoſcēs
de nouo accipit formã cogniti. ſicut in nobis accidit Alio
mõ ꝑ hoc ꝙ cognitum de nouo ꝑuenit ad formã que eſt
in cognoſcente. et hoc mõ angeli de nouo cognoſcunt p̄/
ſentia que ꝑus fuerãt futura. vt puta ſi aliquid nondum
erat. homini eñ aſſimilat᷑ intellectus angelicus ꝑ formã
hominis quam habet apud ſe. ſed cum incipit eſſe homo
ſm eandem formaȝ intellectus angelicus incipit ſibi aſ/
ſimilari ſine aliqua mutatõe facta circa ipſum ¶ Ad. iiij.
Ad 4 dcm̃. ꝙ ſicut in intellectu nõ eſt ipſa forma qua res exiſtit
ſed ſimilitudo eius. ita diſtincta cognitio aliquarũ reruȝ
nõ requirit vt apud cognoſcentem ſint ipſa diſtinctionis
ꝓncipia. ſed ſufficit ꝙ apud ipſum ſint coꝝ ſimilitudines
neq; differt vndecũq; ille ſimilitudines accipiant᷑ q̃ꝫtum
ad cognitõem diſtinctam. ¶ Ad. v. dcm̃. ꝙ intellect⁹ an
Ad 5 geli ſine hoc ꝙ acquirit nouas formas intelligibiles po/
teſt aliquid de nouo intelligere dupliciter. Vno mõ per
h̄ ꝙ aliqđ de nouo aſſimilat᷑ ill' formis. vt iaȝ dictũ eſt. Alio
mõ ꝑ h̄ ꝙ intellect⁹ cõfoꝛtatur aliquo foꝛtioꝛi lumine ad
plures cognitões ex eiſdem formis eliciendas. ſicut ex eiſ
dem formis in phantaſia exiſtentib᷒ ſuꝑueniente lumine
ꝓphetie aliqua cognitio accipit᷑ que accipi nõ poterit per
lumen naturale intellectus agentis ¶ Ad ſextum dcm̃
ꝙ verbũ ph̄i eſt intelligendũ de vniuerſali ſm ꝙ eſt in cõ Ad 6
prehenſione noſtra qua cõprehendimus res naturales.
hoc eñ eſt a reb᷒ naturalib᷒ acceptũ. ſed etiam vniuerſa/
le qđ eſt in noſtra comprehenſione exiſtens reſpectu arti/
ficialiũ non eſt poſterius ſed ꝑus. qꝛ ꝑ formas artis vni/
uerſales apud nos exiſtentes artificiata ꝓducimus. ⁊ ſi/
militer ꝑ rõnes eternas deus ꝓducit creaturas a quib᷒
effluũt forme in intellectu angelico. vnde nõ ſequit᷑ ꝙ for
me intellect⁹ angelici ſint poſterioꝛes reb᷒. ſed ꝙ ſint po/
ſterioꝛes rõnib᷒ eternis ¶ Ad ſeptimũ dcm̃. ꝙ cognitũ Ad 7
eſt in cognoſcente ſimiliter. ſiue cogniti forma in cognoſcē
te exiſtens ſit a cognito accepta ſiue nõ. ⁊ ideo rõ non eſt
ad ꝓpoſitum ¶ Ad octauũ dcm̃. ꝙ nõ eſt ꝓpoꝛtio inter Ad 8
lumen intellectus agentis ⁊ res ſenſibiles. vt per lumen
p̄dictum efficiantur actu intelligibiles. vt ex dictis patȝ
et ideo rõ non ſequit᷑ ¶ Ad nonũ dcm̃. ꝙ anima non for Ad 9
mat in ſeipſa aliquas formas. niſi aliquib᷒ formis p̄ſuppoſi
tis in ipſa. ⁊ ideo vt ex dictis pȝ nõ cogit rõ.

Decimo queritur. vtrũ

angeli ſuperioꝛes habeant cognitõem ꝑ formas
magis vniuerſales q̃ȝ inferioꝛes Et videt᷑ ꝙ non. ſupe 1.
rioꝛum eñ angeloꝝ perfectioꝛ cognitio eſt q̃ȝ inferioꝛum.
ſed qđ cognoſcitur in vniuerſali imꝑfectius cognoſcitur
q̃ȝ qđ in particulari. ergo ſuperioꝛes angeli nõ cognoſcũt
ꝑ formas magis vniuerſales ¶ Pꝛe. Si cognitio ſupe 2
rioꝝ eſſet vniuerſalioꝛ q̃ȝ inferioꝛum. aut hoc eſſet q̃ꝫtum
ad cognitionem. aut q̃ꝫtum ad operationem. non q̃ꝫtum
ad operatõem. qꝛ nõ ſunt operatoꝛes rerum. vt Dama.
dicit. nec q̃ꝫtum ad cognitõem. quia omñes cognoſcũt res
materiales tam ſuperioꝛes q̃ȝ inferioꝛes. ergo ſuperioꝛuȝ
angeloꝛũ cognitio nõ eſt magis vniuerſalis ¶ Pꝛe. Si 3
omĩa que cognoſcũt inferioꝛes angeli etiaȝ ſuperioꝛes co
gnoſcãt. ⁊ tamẽ per formas magis vniuerſales. oporteret ꝙ
forma que eſt in intellectu ſuperioꝛis ad plura ſe extēdat
ſed idem nõ poteſt eſſe ꝓpꝛia rõ plurium. ergo angeli ſupe
rioꝛes nõ cognoſcunt res in ꝓpꝛia natura. ⁊ ſic imꝑfectius
cognoſcent q̃ȝ inferioꝛes. qđ eſt abſurdũ ¶ Pꝛe. Cogni 4.
tio angeloꝝ eſt ſm virtutem ⁊ naturam cognoſcentis. vt
Dyoni. dt̄. vij. ca. de diui. no. ſed natura ſuperioꝛis ange/
li eſt magis actualis q̃ȝ natura inferioꝛis. ḡ ſimiliter co/
gnitio. ſed cognitio vniuerſalis eſt in potentia. cognitio
vero in particulari eſt actu. ergo ſuperioꝛes angeli cogno
ſcũt res ꝑ formas minus vniuerſales

¶ In ꝯtrarium eſt qđ dt̄ Dyoniſ. xv. capl'o celeſtis Cõtra
hierar. vbi dicit ꝙ ſuperioꝛes angeli. vt cherubim habent
ſcientiã altioꝛem ⁊ vniuerſalioꝛē. inferioꝛes aũt habēt par
ticularem ⁊ ſubiectam ſcientiam ¶ Pꝛe. In libro de cau
ſis dicitur. ꝙ intelligentie ſuperioꝛes ꝯtinēt formas ma
gis vniuerſales ¶ Pꝛe. Superioꝛes angeli ſunt ſimplici
oꝛes q̃ȝ inferioꝛes. ḡ ⁊ forme ſunt in eis ſimplicioꝛes. er/
go ⁊ magis vniuerſalioꝛes. qꝛ quod eſt vniuerſalius eſt
ſimplicius.

¶ Reſpõſio dcm̃. ꝙ potentia que ad multa ſe habet Rᵒ
determinatur ad vnũ per actum. vnde forma ⁊ actus in
ueniuntur eſſe principium vnionis. ſed potentia inuenit᷑ eſſe
ꝓncipiũm multitudinis ⁊ diuiſionis. ⁊ qꝛ efficacia rei in
operando eſt ex hoc ꝙ eſt in actu. inde eſt ꝙ omĩs virtus
quãto eſt magis vnita tanto eſt efficacioꝛ ad operanduȝ
et ideo quãto aliqua virtus eſt altioꝛ. tanto inuenitur ex

paucioꝛib⁹ operari. que tamen ad plura ſe extendit. ⁊ hoc
videmus ꝯmuniter in operatiuis ⁊ cognitiuis virtutib⁹
nā ars eīn architectonica. vtpote edificialis. p vnam formā
dirigitur in omnib⁹ que ad artem ſuam ſpectant. in quib⁹
tamen inferiores artifices. vtpote cementarij ⁊ inſciſores
lignoꝝ. ⁊ alia hmōi per diuerſa artificia dirigūt. Simili/
ter etiam in cognitiuis aliquis qui eſt eleuatioꝛis intelle/
ctus ex paucis pꝛincipijs penes ſe retentis habet in pꝛom
ptu pcedere ad varias ꝯcluſiones. ad quas puenire non
poſſunt qui ſunt hebetioꝛis ingenij. niſi per varias indu/
ctiones ⁊ per pꝛincipia particulariter coaptata ꝯcluſioni/
bus. Cū enim in deo ſit pfectiſſima virt⁹ ⁊ puritas. act⁹
ipſe p vnum qḋ eſt eſſentia ſua oīa operatur ⁊ oīa co/
gnoſcit efficaciſſime. ab ipſa aūt effluūt rōnes rerum intel
ligibilium in angelis. vt ex dictis patꝫ. non quidē ad cau
ſandū res. ſed ad cognoſcendū. vnde quāto in angelo fue/
rit plus de actu ⁊ minus de potentia. tāto emanatio hu
iuſmodi rationum minus in ipſo multiplicatur ⁊ virtus
ipſius cognitiua erit efficacioꝛ. et ſcḋm hoc ſuperioꝛes
angeli cognoſcunt res per formas magis vniuerſales q̄
inferioꝛes

Ad .j. ¶ Ad pꝛimum ergo dōm. ꝙ cognoſcere aliquid in vni
uerſali poteſt intelligi dupliciter. Uno mō vt referatᷣ ad
cognitionem ex parte cogniti. ⁊ ſic cognoſcere aliquid in
vniuerſali eſt cognoſcere naturā vniuerſalē cogniti. ⁊ ſic
ꝓpoſitio veritatem habet. q2 quando cognoſcitur de aliq̄
natura vniuerſalis tm̄. imperfectius cognoſcitur q̄ ſi co/
gnoſcātur cum hoc ꝓpꝛia ipſius. Alio modo vt referatur
ad cognitionē ex parte eius quo cognoſcat. ⁊ ſic cogno
ſcere aliquid in vniuerſali. id eſt per mediū vniuerſale eſt
perfectius. dūmodo cognitio vſqꝫ ad ꝓpꝛia deducatur

Ad 2 ¶ Ad ſecūdū dōm. ꝙ dicūtur eſſe forme magis vniuer/
ſales. q̄tum ad cognitionem. non q2 plurium rerum co/
gnitionem cauſent. ſed quia per paucioꝛes formas ad ea
dem cognoſcenda ſuperioꝛ angelus perficitur etiā ad p/
fectius cognoſcendum. vtpote ſi ſuperioꝛ angelus p for/
mam vnam animalis omnes ſpecies animalium cogno/
ſcat. inferioꝛ autem non. niſi per multas ſpēs. ⁊ preter hoc
ſuperioꝛ angelus plures rōnes intelligibiles ex eiſdē re
bus cognoſcat

Ad 3 ¶ Ad tercium dōm. ꝙ illud quod vnum
eſt non poteſt eſſe ꝓpꝛia ratio plurium ſi ſit eis adequatū
ſed ſi ſit ſuperexcedens poteſt eſſe ꝓpꝛia ratio plurium. q2 cō
tinet in ſe vniformiter pꝛopꝛia vtriuſqꝫ que in eis diuiſim
inueniūtur. et hoc modo eſſentia diuina eſt ratio pꝛopꝛia
rerum omnium. quia in ipſa vniformiter pꝛeexiſtit quic/
quid diuiſim in omnib⁹ creaturis inuenitur. vt dīt Dyo
niſius. Et ſimiliter cum forme intellectus angelici ſint ex
cellentioꝛes reb⁹ ipſis. vtpote diuine eſſentie ꝓpinquioꝛes
non eſt inconueniens ſi vna forma intellectus angelici ſit
ꝓpꝛia rō plurium ſcḋm diuerſas eius habitudines ad diuer
ſas res ex quib⁹ habitudinib⁹ exurgit pluralitas ydeaꝝ.
Sed forme intellectus nr̄i accipiūtur ex reb⁹. vn̄ nō ſunt
ſuperexcellētes reb⁹ ipſis. ſed q̄ſi adequate q̄tum ad repꝛe
ſentationem. licet ſint excedentes q̄tum ad modū eſſen
di inq̄tum habēt immateriale eſſe. vnde forma intellectus
noſtri non poteſt eſſe ꝓpꝛia rō plurium

Ad 4 ¶ Ad quartū di
cendū ſicut ad pꝛimum

Ad decimo queritur.

Utrum angelus cognoſcat ſingularia. Et
.j. videtur ꝙ nō. q2 vt dicit Boetius. vniuerſale eſt qḋ in/
telligitur. ſingulare qḋ ſentitur. ſed angelus non cogno/
ſcit niſi per intellectum. ergo nō cognoſcat ſingularia.
Sed diceres. ꝙ autoꝛitas debꝫ īntelligi de intellectu nr̄o
nō aūt de angelico ¶ Sed ꝯtra intellectui noſtro nō con
uenit intelligere materialia vel ſingularia rōne ſue mate/ 2
rialitatis. vnde cognitiue potentie materiales in nobis
exiſtentes ſingularia cognoſcūt, vt ſenſus ⁊ imaginatio.
ſed intellectus angeli eſt immaterialioꝛ q̄ human⁹. ergo
nō cognoſcit ſingularia ¶ Pꝛe. Oīs cognitio eſt p aſ/
ſimilationem cognoſcentis ad cognitum. ſed intellectus 3
angeli nō poteſt aſſimulari ſingulari inq̄tum eſt ſingula/
re. q2 ſingulare eſt ſingulare p materiam. Intellectus an
geli eſt omnino ſeparatus a materia ⁊ ꝯditōib⁹ materie
ergo intellectus angeli nō cognoſcat ſingularia in ſingula
ritate ¶ Pꝛe. Idem eſt pꝛincipiū eſſendi ⁊ cognoſcendi
ſcḋm phm. ſed forma indiuiduata eſt pꝛincipiū eſſendi ſin/ 4
gulari. ergo ipſa eſt pꝛincipium cognoſcendi ſingulare. ſꝫ
intellectus angelicus accipit ſine materia ⁊ cōditionib⁹
materie. ex quib⁹ forme indiuiduantur. ergo accipit vni/
uerſale tm̄ ⁊ nō ſingulare ¶ Pꝛe. Omne qḋ eſt in altero
eſt in eo p modum recipientis. ſed intellectus angeli eſt 5
ſimplex ⁊ immaterialis. ergo ſimilitudines particulariū
in eius intellectu exiſtentes ſunt in eo immaterialiter ⁊ ſim
pliciter. ⁊ ſic vniuerſaliter. ⁊ ita p eas ſingularia nō cogno
ſcit ¶ Pꝛe. Diuerſa nō per idem medium ꝓpꝛie cogno/
ſcūtur ſed per aliud ⁊ aliud. q2 aliquoꝝ cognitio per me 6
dium ꝯmune eſt eorum inq̄tum ſunt vnum. ſed quelibet
forma a materia abſtracta ꝯmunis eſt multis particula
rib⁹. ergo nō poteſt eſſe ꝙ p eam diuerſa particularia in ꝓ
pꝛia natura ꝓpꝛie cognoſcātur. ſed in intellectu angeli nō
eſt aliqua forma niſi immaterialis. ergo nullo mō p̄t co/
gnoſcere ſingularia. ¶ Pꝛe. Uniuerſale ꝯtra ſingulare 7
diuidiᷣ p hoc ꝙ vniuerſale eſt in intellectu. ſingulare ex/
tra intellectū. ſed vniuerſale nunq̄ eſt extra intellectū. er
go nec ſingulare vnq̄ eſt in intellectu. ⁊ ſic nō poteſt p in 8
tellectum cognoſci ¶ Pꝛe. Nulla potentia extendiᷣ vl/
tra ſuū obiectum. ſed q̄dditas depurata a materia eſt ob
iectum intellectus. vt dr̄ in. iij. de anima. ergo cū eſſentia
ſingularis ſit ꝯcreta cum materia ſenſibili. nō poteſt p in/
tellectum cognoſci ¶ Pꝛe. Qḋ p certitudinem cogno/ 9
ſcitur nō poteſt aliter ſe habere. q2 intellectus eſt ſimplici
ter pꝛ̄ſentium ⁊ abſentiū. de his aūt que poſſunt aliter ſe
habere nō eſt certitudo. cū fiant abſentia. vt dr̄ in. vij. me
taph. ergo ſingularia poſſunt aliter ſe habere. cū ſint mo/
tui ⁊ variationi ſubiecta. ergo nō poſſunt p intellectū co 10
gnoſci. ⁊ ſic idem qḋ pꝛius ¶ Pꝛe. Forma intellectus eſt
ſimplicioꝛ intellectu ſicut pfectio pfectibili. ſed intellect⁹
angeli eſt immaterialis. ergo ⁊ forme ipſius ſunt immateria/
les. ſed forme nō ſunt indiuidue niſi ſint materiales. er/
go forme ille ſunt vniuerſales. ⁊ ita nō ſunt pꝛincipium co/
gnoſcendi particulare ¶ Pꝛe. Menſura que eſt pꝛincipi/ 11
um cognoſcendi menſuratū debet eſſe omogenia menſura
to. vt dr̄ in. x. metaph. ergo et ſpēs que eſt pꝛincipiū cogno
ſcendi debet eſſe omogenia rei que p ipſam cognoſciᷣ. ſꝫ foꝛ
ma intellectus angelici nō eſt omogenia ſingulari. cū ſit
immaterialis. ergo p eam angelus non p̄t ſingularia co/
gnoſcere ¶ Pꝛe. Poteſtas gloꝛie excedit poteſtatē natu 12
re. ſꝫ cognitio intellectus humani gloꝛificati excedit co/
gnitōem angeli naturalem. ſed intellectus hōis gloꝛifi/
cati non cognoſcit ſingularia que hic ſunt. q2 vt dīt Aug⁹
in libro de cura pꝛo moꝛtuis agenda. neſciūt moꝛtui etiā
ſancti qd agant viui etiā coꝝ filij. ſꝫ nec angeli ſingu/

laria cognoſcũt cognitõe naturali. ¶ Preterea. Si angelus
ſingularia cognoſcit, aut hoc eſt ꝑ ſpẽs ſingulares aut vni-
uerſales. ſed nõ ꝑ ſingulares. quia opteret ꝙ tot apud ipm
eſſent ſpẽs quot ſingularia. ſingularia aũt ſunt in potẽtia
infinita. qđ ꝑcipue appareret ſi ponatur ꝙ mũdus in poſteruȝ
non deficiat ab hoc ſtatu. qđ ꝯſtat deo eſſe poſſibile. ꝛ ſic
eſſent infinite forme intellectus i intellectu angeli. qđ eſt
impoſſibile ſimpliciter. Nec ꝑ vniuerſales. quia ſic nõ habe-
ret diſtinctam cognitõnem de ſingularibꝫ. ꝛ hoc eſſet co-
gnoſcere ſingularia impfecte. qđ nõ eſt angelis attribuen-
dum. ergo nullo mõ angeli ſingularia cognoſcũt.

Cõtra ¶ Sed contra. Nullus cuſtodit illud qđ ignorat. ſȝ an-
geli cuſtodiũt ſingulares hoĩes. vt patȝ in pſ. angelis ſu-
is mãdauit ꝛc. ergo ipſi cognoſcũt ſingularia ¶ Preterea.
Amor nõ eſt niſi cogniti. vt patȝ in libro de trini. per Au-
guſtinũ. ſed angeli cũ habeant charitateȝ amant ſingula-
res hoĩes etiã ꝙ̃tum ad ſenſibilia corpora. q̃ ſunt ex cha-
ritate diligenda. ergo ꝛ eos cognoſcunt ¶ Preterea. Dicit
phus in libro poſteriorum. ꝙ ſciens vniuerſale ſcit particu-
lare. ſed nõ ꝯuertitur. ſed angeli cognoſcũt vles cauſas. ergo ꝛ
ſingularia cognoſcũt ¶ Preterea. Quicquid põt virtus inferi-
or. ꝛ ſuperior. vt Boetius dicit in libro de ꝯſol. ſed vis ſen-
ſitiua ꝛ imaginatiua hoĩs ſingularia cognoſcit. ergo multo
fortius vis intellectiua ipſius angeli.

Rñſio ¶ Reſpõſio dicendum. ꝙ quidam circa hoc errauerunt
dicentes angelos ſingularia nõ cognoſcere. Sed hec po-
ſitio a fide eſt aliena. quia remouet miniſteria angelorum circa
hoĩes. et etiã recte ratõi repugnat. quia ſi angeli ignorãt ea
que nos cognoſcimus ad minus ꝙ̃tum ad hoc imperfecti-
or eſt eorum cognitio. ſicut ꝛ phus dicit in ꝑmo de aĩa. ꝙ acci-
Quattu- deret deũ inſipientiſſimũ eſſe ſi diſcordiaȝ neſciret quam
or modi q̃ alij ſciũt. Unde hoc errore excluſo quattuor modi in-
bus ãgeli ueniũtur aſſignati a diuerſis quibꝫ angeli ſingularia co-
ſinglaria gnoſcant. Quidã eñ dicũt ꝙ angeli ſingularia cognoſcũt
cognoſcũt ſingulariũ ſpẽs abſtrahendo. ſicut ꝛ nos per ſenſus ea co-
Re.pbaº. gnoſcimus Sed illa poſitio eſt oĩnino irrõnabilis. ꝑ-
mo quia angeli nõ habent cognitõem a rebꝫ acceptã. vt pa-
tet ꝑ Dyo. ꝛ Augu. in .ij. ſup gene. ad litteraȝ. ꝛ ex his
que ſupra dicta ſunt. Secũdo quia dato ꝙ a rebꝫ acciperent
forme tñ recepte in intellectu angelico eſſent per modum
intellectus recipientis. ꝛ ſic eadem difficultas remaneret
qualiter per eas ſingularia poſſunt cognoſci que ex mate-
Scđs ria indiuiduãtur Alius aũt modus eſt quẽ Auicẽna
ponit in metaphy. ſua dicẽs. ꝙ deus ꝛ angeli ſingularia co-
gnoſcũt vniuerſaliter ꝛ non ſingulariter. vt intelligatur ali-
quid ſimpliciter cognoſci qñ cognoſcitur ſicut ꝑut eſt hic ꝛ
nũc ſcḋm omnes ꝯditiones indiuiduantes. vniuerſaliter
autẽ qñ cognoſcitur ſcḋm ꝑncipia et cãs vniuerſales. Sicut
ſingulariter cognoſcit aliquis hanc eclypſim. cũ eam ſen-
ſu ꝑcipit. vniuerſaliter vero cũ ex motibꝫ celeſtibꝫ eam ꝑ-
nũciat. ꝛ ſic ab angelis ſingularia cognoſcũtur vniuerſa-
liter inꝙ̃tum cognitis cauſis oĩbꝫ vniuerſalibꝫ nihil re-
manet ignotũ in ſingularibꝫ effectibꝫ Sed hic modus
Re.pbaº cognitionis nõ videtur ſufficere. ponimus eñ angelos ſin-
gularia cognoſcere etiam ſcḋm ea que ad eorum ſingularitatẽ
ꝑtinent. ſicut ꝙ cognoſcũt ſingulares hominum actus. ꝛ
Tercius hmõi que ſpectant ad effectũ cuſtodie Unde tercius
modus aſſignatur a quibuſdã. ſcȝ qui dicũt ꝙ angeli habent
penes ſe formas vles totius ordinis vniuerſi a creatiõe
ſibi inditas quas applicant ad hoc vel ſingulare illud. et
Re.pbaº ſic ex formis vlibꝫ ſingularia cognoſcũt Sed hic modꝰ
etiã nõ videtur nobis cõueniens. quia nõ põt aliquid ad alte-
rum applicari. niſi illud alterũ ſit aliquo mõ precognitũ
ſicut nos vniuerſalem cognitõem ſingularibꝫ applicamꝰ
que in cognitõe ſenſitiua ꝑexiſtunt. In angelis aũt non
eſt aliqua alia cognitio ꝙ̃ intellectiua. in qua ſingulariũ
cognitio ꝑexiſtat. vt ſic vniuerſales forme intellectus eo-
rum poſſunt ſingularibꝫ applicari. Unñ patȝ ꝙ vniuerſalis
applicatio vlis ad ꝑticulare ꝑexigit cognitõem intelligi-
bilem ſingulariũ in angelis ꝛ nõ eſt cauſa ipſius. Et Quartꝰ ꝛ ꝓ
ideo alij dicũt ꝛ ꝓbabiliꝰ. ꝙ forme que ſunt in intellectu babilior
angeli ſunt efficaces ad cauſandũ cognitõem nõ ſolũ vni-
uerſaliũ. ſed etiam particulariũ. nulla applicatiõe ꝑſuppo-
ſita. ꝙ̃uis non ſit ita de formis noſtri intellectus Que ſe
habent ad res dupliciter. vno mõ vt cauſe rerum ſicut forme
practici intellectus. Alio modo ſicut cauſate a rebꝫ. ſicut
forme intellectus ſpeculatiui quibꝫ naturalia ſpeculamur
per formas aũt practici intellectus artifex nõ operatur ni-
ſi formã. vnde forma illa eſt ſilitudo illius forme. ꝛ quia
oĩnis forma inꝙ̃tum hmõi vniuerſalis eſt. ideo ꝑ formã
artis nõ habet cognitõem artifex de artificiato niſi vni-
uerſalem. ſed cognitõem illius in ſingulari acquirit ꝑ ſen-
ſuȝ. ſicut ꝛ q̃libȝ aliꝰ. ſi aũt ꝑ formã artis faceret materiã ꝛ
formã. tũc forma illa exemplar eſſȝ forme ꝛ materie. ꝛ ſic
ꝑ illam formã cognoſceretur res artificiata nõ ſolũ in vni-
uerſali ſed etiã in ſingulari. quia etiam principiũ ſingularis
eſt materia. forme aũt que ſunt in intellectu ſpeculatiuo fi-
unt in nobis quodãmodo ex actõe ipſarum reruȝ. omnis
aũt actio eſt a forma. ꝛ ideo ꝙ̃tum ex virtute eſt agentis
nõ fit aliqua forma a rebꝫ in nobis niſi que ſit ſimilitudo
forme. ſed ꝑ accidens cõtingit vt ſit ſimilitudo etiã ma-
terialiũ diſpoſitionũ inꝙ̃tum recipitur in organo materiali
qđ materialiter recipit. ꝛ ſic retinentur alique ꝯditiones
materie ex quibꝫ ꝯtingit ꝙ ſenſus ꝛ imaginatio ſingula-
ria cognoſcãt. ſed quia intellectus omnino immaterialiter
recipit. ideo forme q̃ ſunt in intellectu ſpeculatiuo ſunt ſi-
militudines rerũ ſcḋm formas tñ. ratõnes vero ydeales in
deo exiſtentes ſunt effectiue rerum. non ſolum ꝙ̃tum ad
formam ſed etiaȝ ꝙ̃tum ad materiã. ꝛ ideo ſunt ſimilitu-
dines rerum ꝙ̃tum ad vtrũqȝ. et ꝓpter hoc ꝑ eas cogno-
ſcitur res a deo. nõ ſoluȝ in vniuerſali natura ex parte for-
me. ſed in ſua ſingularitate ex ꝑte materie. Sicut aũt ab
intellectu diuino effluũt res naturales ſcḋm formã ꝛ ma-
teriam ad eſſenduȝ ex vtraqȝ. ita effluũt forme intellectꝰ
angelici ad cognoſcẽdũ vtrũqȝ. Et ideo angeli ꝑ formas
innatas cognoſcũt res in ſua ſingularitate ꝛ in vniuerſali-
tate inꝙ̃tuȝ ſunt ſimiles formis factiuis. ſcȝ ydeis in men-
te diuina exiſtentibꝫ. ꝙ̃uis ipe nõ ſint rerũ factiue

¶ Ad ꝑmũ ergo dicendum. ꝙ verbũ Boetij intelligitur de
intellectu noſtro qui accipit formas a rebꝫ. nõ aũt de in- Ad .j.
tellectu angelico. qui accipit formas immediate a deo. et ꝑ
rõne iam dicta ¶ Ad ſecũdũ dicendum. ꝙ in intellectu ange-
li forme immaterialius recipiũtur ꝙ̃ in intellectu noſtro. et Ad 2
ideo ſunt efficaciores. ꝛ ſic ſe extendũt ad repñtandum
rem. nõ ſolum ꝙ̃tum ad ꝑncipia formalia. ſed etiã mate-
rialia ¶ Ad terciũ dicendum. ꝙ inter cognoſcens ꝛ cognituȝ Ad 3
nõ exigitur ſilitudo q̃ eſt ſcḋm ꝯuenientiaȝ in natura. ſed ſcḋm
repñtatõnem tm̃. Cõſtat eñ ꝙ forma lapidis eſt in aĩa
longe alterius nature ꝙ̃ forma lapidis in materia. ſed in-
ꝙ̃tum repñtat eam. ſic eſt ꝑncipium ducens in cogniti-
onẽ eius. Unñ ꝙ̃uis forme que ſunt in intellectu ãgeli ſunt
immateriales ſcḋm naturaȝ ſui. nihil tñ prohibet quin ꝑ eas
aſſimiletur rebꝫ nõ ſolũ ſcḋm formã. ſed etiã ſcḋm materiam
¶ Ad .iiij. dicendum. ꝙ nõ oportȝ formã que eſt ꝑncipiũ eſſen- Ad 4

dr rem esse pncipiū cognoscendi rem p essentiā suam. sed solum sm suā silitudinē. forma eni qua lapis est nō est in anima. sed silitudo eius. Unū nō oportet q forma intellectus angelici qua singulare cognoscit sit indiuiduata. sed solū q sit forme indiuiduate similitudo. ¶ Ad. v. dōm q forme in intellectu angelico sunt immaterialiter. 7 tn sūt spēs rerum materialiū. sicut 7 ydee in deo existentes que sunt multo imaterialiores. 7 sic p eas possunt cognosci singularia ¶ Ad. vi. dōm. q vna spēs pt esse rō prīa diuersoꝝ inqtum est supexcedens. vt ex dictis pz supra. p vnū aūt mediū adequatū nō possunt diuersa distincte cognosci ¶ Ad. vij. dōm. q qūis vniuersale habeat esse in intellectu. tñ esse in intellectu est plus qz vniuersale. 7 ideo in pcessu est fallacia psequentis. ¶ Ad. viij. dōm. q p illaz spēm a materia depuratā quā intellectus angeli penes se habet intelligit 7 materiales pditōes rei. vt ex dictis pz.

Ad 5 — Ad 6 — Ad 7 — Ad 8

¶ Ad. ix. dōm. q intellectus angeli p spēm quam apud se habet cognoscit singulare. nō solum in sua substātia. sed etiā sm omnia accidētia eius. 7 ideo cognoscit cuicūq accidenti singulare variatum subsit. 7 sic variatio singularis certitudinē cognitōis angelice nō tollit. ¶ Ad. x. pz responsio ex dictis ¶ Ad. xi. dōm. q mensura inqtum est pncipiū cognoscendi mensuratū. est vnius generis cū mēsurato. 7 nō simplr. sicut patz q vlna est mensura panni 7 nō puenit cū eo nisi in quātitate. sic eni est mensura eius sicut etiā forma intellectus angelici nō oportz q pueniat cū singulari extra aīam existenti sm modū essendi. cū singulare sit materiale. 7 forma pdicta sit imaterialis.

Ad 9 — Ad 10 — Ad 11

Ad 12 ¶ Ad. xij. dōm. q sancti qui sunt in gloria cognoscunt in verbo ea q hic aguntur manifeste. vt Grego. dr in moral. verbū aūt Augustini intelligendū est qtum ad naturalez pditiōem Nec est sile de angelo 7 aīa. q angelus naturaliter hz formas a creatōe sibi inditas. quib singularia cognoscit ¶ Ad. xiij. dōm. q forme intellectus angelici neqz sunt singulares. sicut forme imaginatōnis vel sensus. cū sint penitus imateriales. neqz sunt hoc mō vles. sicut forme intellectus nostri quib nō nisi natura vlis repsentaf. sed in se immateriales existentes exprimūt 7 demonstrant vlem naturā 7 particulares pditiōes

Ad 13

Duodecimo queritur

1\. Utrū angeli cognoscant futura. Et videf q sic. angeli eni cognoscunt res p formas innatas. sed forme equaliter se habēt ad psentia 7 futura. ergo cū angeli per eas psentia cognoscant. cognoscent similiter 7 futura.

2 ¶ Pre. Boetius in. v. de psola. hāc cām assignat. q deus futura 7 ptingentia infallibiliter pscire potest. q eius visio est tota simul. cū eternitate mensuref. sed eius scz angeli visio beata est tota simul. cum eternitate participata mensuref. ergo angeli beati futura ptingentia cognoscūt

3 ¶ Pre. Grego. in. iiij. dyal. dr q aīa cum recedit a nexibus corporalib vi subtilitatis nature cognoscit futura. sed angelus est maxime a nexib corporis absolutus 7 est subtilissime nature. g cognoscit futura

4 ¶ Prete. Intellectus possibilis aīe nostre est in potentia ad oīa cognoscenda. 7 ita in potentia ad cognoscenda futura. sed potētia intellectus angelici est tota terminata p formas innatas. vt supra dictum est. ergo ipi habent notitiā de futuris

5 ¶ Pre. Quicūqz habet puidentiā sup aliqua. debet habere 7 psciam eoꝝ que spectant ad ipm. sed angeli hñt puidentiā 7 curam de nobis p officiū custodie. g ipsi cognoscūt ea q nobis sunt futura

6 ¶ Pre. Intellect angelicus excedit humanum intellectum. sed intellectus humanus pscit futura que habent causas determinatas in natura. g angelus cognoscit futura ptingentia ad vtrūlibet. que nō hūt aliquas causas determinatas

7 ¶ Pre. Propter hoc nos aliter habemus ad cognoscendū psentia 7 futura. q cognitōem a reb accipimus. vnde opztet res cognitas pexistere scie nostre. sed angeli nō accipiūnt cognitōem a reb. g equaliter se hūt ad cognoscendū presentia 7 futura. 7 sic idez qd prius

8 ¶ Pre. Intellectua cognitio nō pcernit aliquod tēpus. q abstrahit ab hic 7 nūc. 7 sic equaliter se hz ad oīe temp. sed angelus nō habet cognitōem nisi intellectuā. g equaliter se habet ad cognoscendū psentia 7 futura. 7 sic idem qd prius.

9 ¶ Pre. Plura cognoscit angelus qz possz hō cognoscere. sed hō in statu innocentie cognoscebat futura Unū gen. ii. Adā dixit. pter hoc relinquet 7c. g angeli cognoscūt futura

Instātie 1. ¶ Sed ptra est qd dr Isa. xli. que ventura sunt annūciate. 7 dicemus qm dij estis vos. 7 sic scire futura est diuinitatis indiciū. sed angeli nō sunt dij. ergo futura ignorant

2 ¶ Pre. Cognitio certitudinis haberi nō pt nisi eorum q habēt veritatē determinatā. sed futura ptingētia nō sunt hmōi. vt pz in pmo periyar. ergo angeli futura cōtingentia nō cognoscūt

3 ¶ Pre. Futura cognosci nō pūt nisi p spēm artis. sicut artifex cognoscit ea que factur est vel in causis suis. sicut cognoscif frigus futurū in signis 7 disposītōib stellarū. sed angeli nō cognoscūt futura p artem. q ipsi nō sunt reꝝ operatores. Nec iterū in causis suis. q futura ptingentia nō sunt determiata in suis causis. alr essent necessarij. g nullo mō angeli futura ptingētia cognoscūt.

4 ¶ Pre. Hugo de sancto victo. dr in libro de sacramentis. q monstratū est angelis qd facturi eēnt. nō aūt qd eis esset futurū. ergo multo minus alia futura cognoscunt

R° ¶ Rūsio dōm. q vnūqdqz hoc mō cognoscif in alio quo est in eo. quedā g futura sunt in causis proximis determinata hoc mō vt ex eis necario ptingant. sicut solez oriri cras. 7 tales effect futuri in suis causis cognosci pñt Quidā vero effectus futuri in suis causis nō sunt determinate vt aliter euenire nō possint. sed tñ coꝝ cause magis se habēt ad vnū qz ad alterū. Et ista sunt ptingentia que in plurib vel paucioribz accidūt. et hmōi effectus in causis suis nō pūt cognosci infallibiliter. sed cū quadam certitudine piecture. Quidā aūt effectus futuri sunt qrum cause indifferenter se habēt ad vtrūqz. hec aūt vocantur ptingentia ad vtrūlibet. vt sunt illa pcipue que pendent ex libero arbitrio. Sed q ex cā ad vtrūlibet cuz sit quasi in potentia nō pducif aliquis effectus nisi p aliquā aliā cām determinef magis ad vnū qz ad aliud. vt cōmētator dr in. ij. phy. ideo hmōi effectus in causis quidem ad vtrūlibet nullo mō cognosci possunt p se acceptis. sed si piūgātur cause ille que causas ad vtrumlibet inclināt. magis ad vnū qz ad aliud potest aliqua certitudo piecturalis de effectib pdictis haberi. Sicut de his que ex libero arbitrio dependent aliq futura piicimus ex psuetudinib 7 pplexionib hominū quib inclinantur ad vnum. Oīes aūt hmōi effectus qualescūqz sint eoꝝ cause proxime. tñ in cā pma oēs sunt determinati. q sua princīpia omīa intuef. 7 sua puidentia omnib modū apponit. Angeli aūt 7 diuinā essentiā intuenf. 7 p formas innatas cognitōem omniū reꝝ 7 caꝝ naturaliū habent. g cognitione naturali illa tm per formas innatas futura pscire

ꝑoſſunt que in cauſis naturalib⁹ ſunt determinata. vel in
vna cā vel in collectōe pluriū. qꝛ aliqd eſt ꝯtingens reſpe
ctu vnius cauſe. qđ reſpectu ꝯcurſus pluriū cauſaꝝ eſt ne
ceſſariū. Angeli aūt omes cās naturales cognoſcunt. vñ
q̄dam que ꝯtingentia videnť aliquib⁹ cauſis eoꝝ penſa/
tis. angeli vt neceſſaria cognoſcūt. dū ipſoꝝ omes cauſas
cognoſcūt. Si aūt diuinā ꝓuidentiā ꝯprehenderent om
nes futuros euentus certitudinaliter ſcirent. ſed qꝛ qui/
dam ꝑfectius alijs diuinā ꝓuidentiā intuenť. q̄uis nul/
lus eoꝝ ꝑfecte ꝯprehendat. ideo quidā in verbo plura fu
Ad .j. tura etiā de ꝯtingentib⁹ ad vtrūlibet ſciunt
¶ Ad p̄mū ergo dōm. ꝙ ſpēs q̄ ſunt in mente angeli
nō ſe habent equaliter ad p̄ſentia ⁊ futura. qꝛ illa q̄ ſunt p̄
ſentia ſunt ſimilia in actu formis in angelis exiſtentibus
et ſic ꝑ ea poſſunt cognoſci. Illa vero q̄ ſunt futura nō dū
ſunt ſilia. et ideo ꝑ formas p̄dictas nō cognoſcūtur. vt ſu
Ad 2 pra determinatū eſt. ¶ Ad .ij. dōm. ꝙ q̄tum ad viſioneꝫ
qua vident res in verbo indifferenter ſe habēt ad cogno
ſcenda p̄ſentia ⁊ futura. nō tñ ſequiť ꝙ in ꝟbo omia futu/
ra cognoſcant. qꝛ ꝟbum nō ꝯp̄hendūt ¶ Ad .iij. dōm. ꝙ
Ad 3 ſicut Aug⁹. narrat in .xv. ſuꝑ gene. ad litte. Quidā poſu
Opinio erūt ꝙ aīa in ſeipſa quādam vim diuinatōis habet. Sed
Reꝓbaꝰ hoc Aug⁹. ibidem reprobat. qꝛ ſi ſꝫm ſeipſam poſſet futu
ra p̄dicere ſemꝑ eſſet p̄ſcia futuroꝝ. nūc aūt videmus ꝙ
nō ſit in poteſtate ſua cognitōem futuroꝝ habere qñcūqꝫ
voluerit. q̄uis aliqñ p̄ſciat. vnde oportꝫ ꝙ adiutorio ali/
cuius eueniat ꝙ futura cognoſcat. adiuuatur eñ aliquo
ſuperiori ſpū increato vel creato bono vel malo. et qꝛ mo
le corporis aggrauať ⁊ dum intendit ſenſibilib⁹ minus eſt
intelligibiliū capax. et ideo qñ a ſenſibilib⁹ abſtrahiť vel ꝑ
ſomnū vel ꝑ egritudinē vel quocunqꝫ alio mō. fit ex hoc
magis idonea ad impꝛeſſionem ſuꝑioris ſpūs recipiendaꝫ
et ideo duꝫ p̄dicto mō a nexib⁹ corporis abſoluiť futura
p̄noſcit aliquo ſpū reuelante qui ei futura reuelare poteſt
que ipſe p̄ſcit vel naturali cognitōe vel in ꝟbo. vt dictuꝫ
Ad 4 eſt ¶ Ad .iiij. dōm. ꝙ duplex eſt potentia. vna eſt natura
lis que p̄t ꝑ agens naturale in actū deduci. et talis potē/
tia eſt in angelis totaliter ꝯpleta ꝑ formas innatas. ſꝫ ſꝫm
talem potentiā intellectus noſter poſſibilis nō eſt in potē
tia ad futura q̄libet cognoſcenda. nec etiā angelicus. Eſt
aūt alia potentia obedientie ſꝫm quam in creatura fieri p̄t
quid in ea fieri voluerit creator. et ſic intellectus poſſibi/
lis eſt in potentia ad futura quelibet ꝯgnoſcenda. inq̄tū
ſcꝫ ei poſſunt diuinitus reuelari. talis aūt potentia intel/
lectus angelici nō eſt totaliter ꝯpleta ꝑ formas innatas
Ad 5 ¶ Ad .v. dōm. ꝙ ille qui habet aliquoꝝ ꝓuidentiā non
oportꝫ ꝙ p̄ſciat futuros euentus. ſed vt ꝓuideat q̄ euen
Ad 6 tus ꝯtingere poſſunt. vt ſꝫm h̄ remedia adhibeat. ¶ Ad
ſextū dōm. ꝙ intellectus angeli excedit humanū in hoc ꝙ
ꝯtingentiū determinatoꝝ. in ſuis cauſis plura ⁊ certius
Ad 7 nouit. nō aūt oportꝫ ꝙ excedat q̄tū ad hoc qđ obiectio
Ad 8 tangit ¶ Ad .vij. dōm ſicut ad p̄mum ¶ Ad .viij. dōm
ꝙ angelus ꝑ intellectiuā cognitōem cognoſcit ea q̄ ſtꝫ hic
et nūc. q̄uis ipſe intellectus cognoſcens ſit abſtractus ab
hic ⁊ nūc. vt ex dictis pꝫ. Et ideo nō eſt mirū ſi alio mō
cognoſcit p̄ſentia q̄ꝫ futura. nō ex hoc ꝙ ipſe aliter ſe ad ea
habeat. ſed ex hoc ꝙ ea aliter ſe habent ad eūꝫ. vt patꝫ ex
Ad 9 dictis ¶ Ad .ix. dōm. ꝙ hō in ſtatu innocentie futura cō
tingentia p̄ſcire non poterat. niſi vel in cauſis ſuis vel in
Hō⁹ in/ ꝟbo vt angeli cognoſcūt. vt ex dictis pꝫ. ¶ Ad ea ꝟo
ſtantiaꝝ que in ꝯtrariū obijciūtur. inq̄tum ꝯtra veritatem proce
dunt pꝫ reſponſio ex dictis.

Decimotertio queriť

Utrū angeli poſſint ſcire occulta cordiū. Et 1.
videť ꝙ ſic. angeloꝝ eñ officiū eſt purgare. ſꝫ impuritas
a qua purgamur eſt ꝯſcientie. ergo angeli ꝯſcias noſtras
cognoſcūt ¶ Pꝛe. Sicut corpus figurať figura. ita intel 2
lectus figurať ſpecie eius qđ actu cogitat. ſed angelus vi
dens corpus videt ſimul figuram corporis. g̃ ⁊ angelus
videns intellectū alterius angeli videt eius cognitōnem
¶ Pꝛe. Spēs que ſunt in intellectu cū ſint intelligibi/
les in actu ſunt magis intelligibiles q̄ꝫ forme in reb⁹ ma/ 3
terialib⁹ exiſtentes que ſunt intelligibiles in potētia tñ
ſed angeli ꝑ formas quas apud ſe habent intelligūt rerū
materialiū formas. g̃ multo fortius intelligūt formas ex
iſtentes in intellectu noſtro. ⁊ ſic cognoſcent cogitatōes
noſtras ¶ Pꝛe. Cognitio hoīs nunq̄ꝫ eſt ſine phantaſ/ 4
mate. ſed angeli cognoſcūt phātaſmata q̄ ſunt in nr̄a ima
ginatōe. Unū Aug⁹. dī. xv. ſuꝑ gene. ad litteram. ꝙ ſpūa
les corporaliū ſilitudines in animo noſtro innoteſcūt ſpi/
ritib⁹ etiā imūdis. ergo angeli cogitatōes noſtras cogno
ſcūt ¶ Pꝛe. Angelus ꝑ formas quas apud ſe habet co/
gnoſcit q̄cquid poteſt ꝑ eas facere. ſed ipſe poteſt impme 5
re in intellectū noſtrū illuminādo ⁊ purgando nos. ergo
multo fortius poteſt cogitatōnes noſtras cognoſcere
¶ Pꝛe. Aug⁹. dī in libro de diuinatōib⁹ demonū. ꝙ de 6
mones aliqñ hominū diſputatōes nō ſolum voce ꝓla/
tas. verū etiam cogitatōe ꝯceptas dum ex animo impri
mūtur in corpore tota facilitate ꝑdiſcūt. ſed nō eſt aliqua
cogitatio que motū aliquem nō relinquat in corpore. er/
go omes cogitatōes noſtras demones ⁊ multo amplius
angeli ſancti cognoſcūt ¶ Pꝛete. Origeñ. ſuꝑ illud ad
Roma. ij. et inter ſe cogitationū accuſantiū ⁊ defenden 7
tium dī. ꝙ intelligendum eſt de cogitatōib⁹ que p̄us fue
rūt quatū quedā ſignacula in cogitantib⁹ remanſerūt. g̃
ex qualibet cogitatōe ſignū aliquod in aīa relinquitur. ſed
hoc ſignū nō poteſt eſſe angelo ignotū. qui totā animaꝫ
videt. ergo angeli cogitatōes nr̄as cognoſcūt. ¶ Pꝛe. 8.
Angeli in cauſis cognoſcūt. ſed notitia ꝓcedit a mente.
vt Aug⁹. ix. de trini. dī. ⁊ ex habituali notitia ꝓcedit in/
telligentia actualis. g̃ cum angeli mentem noſtrā cogno/
ſcant. cognoſcent notitiam noſtrā ⁊ cogitatōem actualeꝫ
¶ Sed ꝯtra. Hiere. xvij. prauū eſt cor hoīs quis co Cōtra
gnoſcet illud ego dñs. g̃ ſolius dei eſt ſecreta cordiū ſcire
¶ Pꝛe. In p̄s. dī ſcrutās corda ⁊ renes deus.
¶ Rñſio dōm. ꝙ angeli cogitatōes cordiū ꝑ ſe ⁊ di/ Rꝫo
recte intueri nō p̄nt. ad hoc eñ ꝙ mens aliq̄d cogitet ac
tu requiriť intentio volentis qua mens ꝯuertať in actuꝫ
ad ſpēm quam hꝫ. vt pꝫ ꝑ Aug⁹. in libro de trini. mot⁹
aūt volūtatis alterius nō p̄t angelo notus eſſe naturali
cognitōe. qꝛ angelus naturaliter cognoſcit ꝑ formas ſi/
bi inditas. que ſunt ſilitudines rerū in natura exiſtentiū
motus aūt volūtatis nō hꝫ dependentiā neqꝫ ꝯnexionē
ad aliquam cām naturalem. ſed ſolū ad cām diuinā. q̄ in
volūtatē ſolā impmere poteſt. vnde motus volūtatis ⁊
cordis cogitatio nō p̄t cognoſci in aliquib⁹ ſilib⁹ rerū na/
turaliū. ſed ſolum in eſſentia diuina que in volūtatē imp
mit. et ſic angeli nō poſſunt cognoſcere cogitatōes cordi
um directe. niſi in verbo eis reueleť Sed ꝑ accñs p̄t co Nota
gnoſcere cogitatōes cordis quādoqꝫ. Et hoc dupl'r. vno
mō inq̄tum ex cogitatōe actuali reſultat aliquis motus
in corpe. dum aliquis gaudio vel triſticia afficiť ex his
que cogitat. ⁊ ſic quodāmodo cor moueť. ꝑ hūc eñ mo/

tiꝫ etiã medici qñqꝫ pñt paſſionẽ cordis cognoſcere Alio
mõ inqñtum ex actuali cogitatõe aliquis meretur vel de
meretˀ. ⁊ ſic mutatˀ quodãmõ ſtatus agentis vl̃ cogitãtis
in bonũ vel in malũ. Et hanc diſtinctõnem mutationum
angeli cognoſcũt. ſed tñ ex hoc nõ cognoſcitur cogitatio
niſi in generali. ex diuerſis eñ ⁊ multis cogitatõibꝫ codẽ
mõ aliquis meretˀ vel demeretˀ. gaudet vel triſtatˀ

Ad .j. ¶ Ad pmũ ergo dõm. ꝙ purgatio illa de qua loqͣtur
Dyoni. nõ eſt intelligenda ab impuritate peccati. ſed ab
Ad 2 ignorantia ¶ Ad .ij. dõm. ꝙ ex vna ſpecie quã intellectus
penes ſe hꝫ in diuerſas cogitatões ꝓcedit. ſicut ꝑ ſpecieꝫ
hoĩs varia de hoĩe poſſumus cogitare. vnde et ſi angeli
videant intellectũ noſtrũ figurati ꝑ ſpẽm hoĩs. nõ ſeqͣtur
Ad 3 ꝙ cogitatõem cordis determinate cognoſcant ¶ Ad .iij
dõm. ꝙ nõ actu oĩa cogitamꝰ quoꝝ ſpẽs apud nos ha-
bemus. cum qñqꝫ ſpẽs ſint in nobis in habitu tñ. Vñ ex
hoc ꝙ ſpẽs intellectus noſtri videntˀ ab angelo. nõ ſequitˀ
Ad 4 ꝙ cogitatio cognoſcatˀ ¶ Ad .iiij. dõm. ꝙ ex eiſdem phan
taſmatibꝫ noſtra ratio in diuerſa tendit cogitãdo. ⁊ ideo
phantaſmatibꝫ cognitis quibꝫ aĩa intendit non ſequitˀ ꝙ
cogitatio cognoſcatˀ. Vñ Augꝰ. ibidẽ ſubdit. ꝙ ſi demo-
nes internã ꝯtutũ ſpẽm pñt in hoĩbꝫ cernere nõ tentarẽt
¶ Ad .v. dõm. ꝙ ex actione angeli efficiũtur potẽtes ad
Ad 5 aliquid cogitandũ. ſed ad hoc ꝙ in actũ cognitiõis ꝓde
amus requiritˀ intentio volũtatis q̃ nullo mõ ab angelo
dependet. Vñ q̃uis angeli poſſunt cognoſcere virtuteꝫ
intellectus noſtri. ꝯm quã poſſumus intelligibilia ſpecu-
lari. nõ tñ ſeqͣtur ꝙ actuales cogitatõnes cognoſcant
Ad 6 ¶ Ad .vi. dõm. ꝙ motus corporis qui eſt in paſſionibus
aĩe. nõ ſequitˀ qualibet cogitatõem. ſed tñ practicã. cum
eñ aliqͩ ſpeculatiue ꝯſideramus. hoc mõ nos habemus
ad ꝯſiderata acſi eſſemus in picturis ꝯſiderantes. vt dꝛ
in .iij. de aĩa. ⁊ tñ qñ etiam motus corporales ſequũtur il-
li motus nõ iudicant cogitatõem niſi in generali. vt dictũ
Ad 7 eſt ¶ Ad .vij. dõm. ꝙ ſigna illa nihil ſunt aliud q̃ merita
vel demerita ꝑ q̃ cogitatio non niſi generaliter cognoſcitˀ.
Ad 8 ¶ Ad .viij. dõm. ꝙ q̃uis mens ⁊ notitia habitualis co-
gnoſcatˀ ab angelo. nõ tñ ſequitˀ ꝙ cogitatio actualis. quia
ex vna habituali notitia multe conſideratõnes actuales
progrediũtur.

Vartodecimo q̃ritˀ.

j. Vtrũ angeli ſimul multa cognoſcãt. Et videtˀ
ꝙ ſic. qꝛ vt dt. Augꝰ. xv. de trini. In patria omnẽ ſciam
noſtrã omniũ ſubſtantiã verã ſimul vno ꝯſpectu videbi-
mus. ſed hoc mõ vident nũc angeli ſicut tũc nos videbi-
mꝰ in patria. g̃ ⁊ nũc angeli ſimul multa actu cognoſcunt
2 ¶ Pre. Angelus intelligit hominẽ nõ eſſe lapidem. ſed
q̃cũqꝫ hoc intelligit ſimul intelligit hominẽ ⁊ lapidem. g̃
3 ſimul angelus multa intelligit ¶ Pre. Intellectus ange
li eſt fortior q̃ ſenſus ꝯmunis. ſed ſenſus ꝯmunis ſimul
multa ꝯphendit. qꝛ numerus eſt eius obiectũ cuius ꝑtes
ſunt multe vnitates. g̃ multo fortiꝰ angelus p̃t ſimul co
4 gnoſcere multa ¶ Pre. Illud qꝺ ꝯuenit angelo ex virtu
te nature ſue. ꝯuenit ei ꝯm qꝺcũqꝫ mediũ intelligat. ſꝫ an
gelis ex virtute nature ſue conuenit multa intelligere. vt
dt Augꝰ. iiij. ſuꝑ geñ. ad lit. potẽtia ſpũalis mẽtis angeli
ec cũcta q̃ voluerit ſimul notitia faciliima ꝯphendit. g̃ ſi-
ue cognoſcat res in ꝟbo ſiue ꝑ ſpẽs ꝓprias p̃t ſimul multa
5 cognoſcere. ¶ Pre. Intellectꝰ ⁊ intelligibile relatiue ad
inuicẽ refecũtur. ſed vnũ intelligibile p̃t ſimul ꝯſpici a di-
uerſis intellectibꝫ. ergo vnus intellectus p̃t ſimul intelli-
gere diuerſa intelligibilia ¶ Pre. Augꝰ. dt. x. de trini. ꝙ 6
mens noſtra ſemꝑ meminit ſui. intelligit ſe. ⁊ vult ſe. ⁊ ea-
dem rõ eſt de mẽte angeli. ſed angelus qñqꝫ intelligit ali
as res. g̃ ſimul tũc plura intelligit ¶ Pre. Sicut intelle- 7
ctus dꝛ ad intelligibile. ita ſciã ad ſcibile. ſed ſciens p̃t ſi-
mul multa ſcire. g̃ intellectus p̃t ſimul multa intelligere.
¶ Pre. Mens angeli eſt multo ſimplicior q̃ ſit aer. ſꝫ 8
in aere ꝓpter ſui ſpũalitatem poſſunt eſſe diuerſe forme. vt
albi ⁊ nigri. ſic ſi a diuerſ videtibꝫ albũ ⁊ nigrũ videatˀ ta
li diſpõne exiſtente ꝙ linee vel radij directi directe ab ocu
lis ad res viſas interſecent ſe in vno pũcto. per qꝺ oporte
bit ſimul ⁊ ſemel ſpẽm albi ⁊ nigri differri. g̃ multo fortiꝰ
intellectꝰ angeli p̃t ſimul ĩformari diuerſis formis. ⁊ ita
p̃t ſimul multa intelligere ¶ Pre. Intellectus reducitˀ
in actũ intelligendi ꝑ ſpẽs quas apud ſe hꝫ. ſed in intelle- 9
ctu angeli ſunt ſimˀ multe ſpẽs. cũ intelligentia ſit plena for
mis. vt dꝛ in libro de cauſis. g̃ angelus ſimul multa intel-
ligit ¶ Pre. Multa inq̃tum ſunt vnũ poſſunt intelligi
ſed oĩa intelligibilia ſunt vnũ inq̃tuꝫ ſunt intelligibilia. 10
ergo oĩa intelligibilia poſſunt ſimul ab angelo intelligi
¶ Prete. Plus diſtat eſſentia diuina a formis creatis q̃ 11
vna forma creata ab alia. ſed angelus ſimul intelligit per
eſſentiã diuinã ⁊ ꝑ formã creatã. cum eñ ſemꝑ res in ver
bo videat. niſi ſimul poſſꝫ ꝑ ſpẽs innatas res cognoſcere
nunq̃ res ꝑ ſpẽs innatas intelligeret. g̃ multo fortius p̃t
ſimul ꝑ formas concreatas intelligere. ⁊ ſic p̃t intelligere
multa ſimul ¶ Prete. Si nõ intelligit multa ſimul. g̃ in 12
actione eius qua intelligit hoc ⁊ illud cadit pꝰus ⁊ poſte-
rius. ſed hmõi oĩs actio cadit ſub tp̃e. g̃ ꝓpria operatio
angeli cadit ſub tp̃e. qꝺ eſt ꝯtra illud qꝺ habetur in libro
de cauſis. ꝙ intelligentia eſt res cuius ſuba ⁊ operatio eſt
ſupra tẽpus ¶ Pre. Propter hoc intellectus noſter. vt 13
videtˀ nõ p̃t ſimul multa intelligere. qꝛ intelligit cum ꝯti
nuo ⁊ tp̃e. ſed hoc intellectui angelico nõ ꝯuenit. cũ nõ ac
cipiat a ſenſibꝫ. g̃ p̃t ſimul multa intelligere ¶ Pre. For 14
me intellectus cũ ſint ꝑfectões ſcðe ſunt forme accidenta-
les. ſed plures forme accñtales que non ſunt ꝯtrarie pñt
eſſe in eodem ſubiecto. vt albedo dulcedo. g̃ intellectꝰ an
geli p̃t ſimul informari diuerſis formis. cũ nõ ſint ꝯtrarie
et ita multa ſimul intelligere ¶ Pre. Muſica ⁊ grãma-
tica ſunt forme in vno genere et ſimul ꝑ eas informatˀ aĩa 15
eius qui vtrũqꝫ habitũ hꝫ. g̃ etiã intellectus poteſt ſimul
informari diuerſ formis. ⁊ ſic idẽ qꝺ pꝰus ¶ Pre. Intelle
ctꝰ ãgeli ĩtelligit ſe intelligere. ⁊ ſic ꝑ ꝯñs ſe ĩtelligere ali- 16
qͩd qꝺ ſit extra ſeipm̃. ſimul g̃ intelligit ſe ⁊ illud aliud. et
ita ſimul multa intelligit ¶ Pre. Intellectꝰ ãgeli q̃tũ eſt 17
de ſe eq̃liter ſe hꝫ ad oẽs formas in ipo exiſtẽtes g̃ vel ſi-
mul ꝑ oẽs intelligit vel ꝑ nullã. ſꝫ nõ ꝑ nullam. g̃ ſimul ꝑ
oẽs. ergo ſimul intelligit multa.
¶ Sed ꝯtra eſt qꝺ phs dt ꝙ intelligere eſt vnũ. ſcire ꝟo
eſt plura ¶ Pre. Ad hoc ꝙ aliqͩ actu ꝯſideretˀ requiritˀ Inſtãtie
intentio. vt Augꝰ. dt. ſed intentio cũ ſit motꝰ qͩdã nõ p̃t .j.
ſimul ferri in diuerſa. qꝛ vnꝰ motꝰ nõ eſt niſi vnꝰ terminꝰ 2
ad quẽ. g̃ angelus nõ p̃t ſimul multa intelligere ¶ Pre.
Sicut corpus figuratˀ figura. ita intellectꝰ figuratˀ ſpecie 3
eius qꝺ actu intelligit. vt dt Algazel vel anſel. ſed vnum
corpꝰ nõ p̃t ſimul figurari diuerſis figuris. g̃ nec vnus in
tellectus p̃t ſimul formari diuerſis ſpẽbꝫ. ⁊ ita nec ſimul
multa intelligere ¶ Pre. Sicut intelligendo res in ꝓpria 4
natura intelligit eas ꝑ formas diſtinctas. ita intelligẽdo
res in ꝟbo intelligit eas ꝑ diſtinctas rõnes. g̃ nec in pro-

ꝓꝓia natura nec in verbo poteſt ſimul multa intelligere
5 ¶ Pre. Uirtus rei nõ excedit ſubſtantiã eius. ſed ſubã
angeli nõ hꝫ ſil' eſſe in pluribꝰ locis. ḡ nec ſm virtutem in-
6 tellectiuã pt ſil' multa intelligere ¶ Pre. Illud qḋ ſe extẽ
dit ad multa ꝯpõnem quandã hꝫ. ſed intellectus angeli ẽ
Rõ ſimplex. ḡ nõ pt ſe extẽdere ad multa ſil' intelligenda
¶ Rñſio dõm ꝙ intellectus om̃e qḋ intelligit. intelli-
git ꝑ aliquã formã. ꝛ iõ ex formis q̃bus intellectus intel-
ligit oꝑtet ꝯſiderari an ſil' angelꝰ poſſit multa ĩtelligere.
Nota Sciendũ eſt igit̃ ꝙ formaꝝ q̃dã ſunt vnius generis. q̃
dam ſunt diuerſoꝝ. Forme q̃dem q̃ ſunt diuerſoꝝ generꝝ
diuerſas potẽtias reſpiciũt. cũ vnitas generis ex vnitate
potẽtie vł materie ꝓcedat ſm phm. vñ poſſibile eſt vnũ
ſubiectũ ſimul ꝑfici diuerſis formis diuerſoꝝ generꝝ. quia
tũc vna potẽtia nõ terminabit̃ ad diuerſos actus. ſed di-
uerſe. ſicut ſi aliqḋ corpus eſt ſil' albũ ꝛ dulce. albedo ineſt
ei ſm ꝙ ꝑticipat de natura dyaphani. dulcedo aũt ſm na-
turã humidi. forme vero q̃ ſunt vnius generis vnã potẽ-
tiã reſpiciũt ſiue ſint cõtrarie. vt albedo ꝛ nigredo. ſiue nõ
Diuiꝰ tri mẽbris vt triãgulꝰ ꝛ q̃dratũ Hec igit̃ forme in ſubiecto triplici
ter eſſe dicunt̃. vno mõ in potẽtia tm̃. et ſic ſunt ſil'. q: vna
.j. potẽtia eſt ꝯtrarioꝝ ꝛ diuerſarũ formaꝝ vnius generis.
2 Alio mõ ſm ꝙ ſunt in actu imꝑfecto. vt cũ ſint in fieri. et
ſic etiã ſimul eſſe pñt. vt pꝫ cũ aliquis dealbat̃. tunc eñ to
to dealbatõis tꝑe albedo ineſt vt in fieri. nigredo vero vt
3 in corrũpi Tercio mõ vt in actu ꝑfecto. vt cũ iã albedo
eſt in termĩo dealbatõis. Et ſic impoſſibile eſt duas for-
mas eiuſdẽ generis eſſe ſil' in eodẽ ſubiecto. oꝑteret enim
eandẽ potentiã ad diuerſos actus termĩari. qḋ eſt impoſ
ſibile. ſicut ꝛ vnã lineã ex vna ꝑte termĩari ad diuerſa pũ
Nota cta. Sciendũ eſt igit̃ ꝙ oẽs forme intelligibiles ſunt
vniꝰ generis. q̃ntũcunq; res quaꝝ ſunt. ſint generꝝ diuer-
ſoꝝ. oẽs eñ eandẽ potentiã intellectiuã reſpiciũt. et iõ
oẽs in potẽtia ſil' eſſe pñt in intellectu. ꝛ ſilr in actu incõ
pleto q̃ eſt medius inter potentiã ꝛ actũ ꝑfectũ. ꝛ hoc eſt
ſpẽs eſſe in habitu q̃ eſt medius inter potẽtiã ꝛ oꝑatõem
ſed in actu ꝑfecto pluriũ ſpẽꝝ intellectus ſil' eſſe nõ pt. ad
hoc aũt ꝙ actu intelligat oꝑtet ꝙ ſint in actu ꝑfecto illiꝰ
ſpẽi ſm quã intelligit. Et iõ impoſſibile eſt ꝙ ſil' ꝛ ſemel
ſm diuerſas formas actu intelligat. omnia ḡ diuerſa q̃ di
uerſis formis intelligit nõ pt ſil' intelligere. illa vero q̃ in
telligit ꝑ eandẽ formã ſil' intelligit. Uñ oĩa q̃ intelligit ꝑ
vnã verbi ẽẽntiã ſil' intelligit. ea vero que intelligit ꝑ for
mas innatas q̃ ſunt multe. nõ ſil' intelligit ſi diuerſis for-
mis intelligat. q̃libet eñ angelus eadẽ forma multa intel
ligit ad minus oĩa ſingularia vnius ſpẽi. ꝑ vnã formã ſpe
ciei. ſuꝑiores vero angeli plura pñt vna ſpẽ intelligere q̃
inferiores. vñ magis pñt ſil' multa intelligere Sciẽduꝫ
Nota tñ ꝙ aliq̃d eſt vnũ q̃damniõ. ꝛ multa alio mõ. ſicut cõti
nuũ eſt vnũ in actu ꝛ multa in potẽtia. ꝛ in hmõi ſi intel-
lectus vel ſenſus ferat̃ vt eſt vnũ. ſil' videt̃. ſi aũt vt ẽ mul-
ta qḋ eſt ꝯſiderare vnãq̃q; ꝑtẽ ſm ſe. nõ pt ſil' totũ vide
ri. ꝛ ſic etiã intellectus qñ ꝯſiderat ꝓpõem. ꝯſiderat mul-
ta vt vnũ. Et iõ inq̃ntũ ſunt vnũ ſil' intelligunt̃ dũ intel
ligũt̃ vna ꝓpõne q̃ ex eis cõſtat. ſed inquantũ ſunt multa
nõ pñt ſil' intelligi. vt ſcꝫ intellectus ſil' cõuertat ſe ad rõ-
nes ſinguloꝝ ſm ſe intuẽdas Uñ phs dt in. vi. metaph.
dico aũt ſil' ꝛ ſeꝑatim intelligere affirmatõem ꝛ negatõeꝫ
q̃ſi nõ deinde ſed vnũ q̃d ſit. nõ eñ ſil' intelligunt̃ inquã-
tum ordinẽ diſtinctõis ad inuicẽ habẽt. ſꝫ inquantũ vni-
untur in vna propoſitione
Ad 1 ¶ Ad primũ ḡ dõm ꝙ Augꝰ. loq̇tur de cognitõe ẽra

ra q̃ cognoſcimus oĩa in verbo ¶ Ad ſcḋm dõm. ꝙ ange- Ad 2
lus cognoſcẽdo hoĩem nõ eſſe lapidẽ cognoſcit multa vt
vnũ. vt ex dictis pꝫ Et ſilr ad terciũ dõm ¶ Ad. iiij. dõꝫ Ad 3
ꝙ ex natura mẽtis angelice eſt ꝙ ꝑ vnã formã pñt mul- Ad 4
ta intelligere. ꝛ ſic cũ voluerit cõuertendo ſe ad illã ſpẽm
oĩa q̃ ꝑ illã ſpẽm ꝯgnoſcit ſimul intelligere pt ¶ Ad. v. Ad 5
dõm ꝙ nihil intellectus eſt in intelligibili ſꝫ aliq̃d eius qḋ
intelligit̃ eſt in intellectu. ꝛ ſic nõ eſt eadẽ rõ intelligẽdi ſil'
multa ab vno intellectu. ꝛ intelligẽdi vnũ ſil' a multis in Ad 6
tellectibꝫ ¶ Ad. vi. dõm ꝙ ſicut Augꝰ. exponit ſeipm. xv
de trini. hoc qḋ dixerat in libro. x. ꝙ mens noſtra ſemꝑ ſui
meminit. ſꝑ ſe intelligit. ſꝑ ſe vult. ad interiorẽ memoriã
eſt referendũ. vñ aĩa noſtra nõ ſꝑ actualiter ſe intelligit. ſꝫ
mens angeli ſꝑ actualiter ĩtelligit. qḋ iõ ꝯtingit. q: mens
angeli intelligit ſe ꝑ eſſentiã ſuã qua ſꝑ informat̃. mens aũt
noſtra forte intelligit q̃damniõ ꝑ intentõem. nec tñ cum
mens angeli q̃damniõ ſe intelligit ꝛ aliq̃d aliud nõ intelli
git ſil' multa niſi vt vnũ. qḋ ſic pꝫ. ſi eñ aliq̃ duo ſic ſe habe
ant ꝙ vnũ ſit rõ intelligẽdi aliud. vnũ eoꝝ erit q̃ſi materia
le. ꝛ aliud q̃ſi formale. ꝛ ſic illa duo ſtꝫ vnũ intelligibile. cũ
ex forma ꝛ materia vnũ ꝯſtituat̃. Uñ intellectꝰ qñ intel-
ligit aliq̃d ꝑ alterũ. intelligit vnũ intelligibile. ſicut pꝫ in
viſu. lumẽ eñ eſt q̃ videt̃ color. vñ ſe hꝫ ad colorẽ q̃ſi for-
male. ꝛ ſic color ꝛ lumẽ ſunt vnũ tm̃ viſibile ꝛ ſimul a vi-
ſu videtur. ẽẽntia aũt angeli eſt ei rõ cognoſcẽdi om̃e qḋ
cognoſcit q̃uis nõ perfecta. ꝓpter qḋ formis ſuꝑadditis
indiget. cognoſcit eñ om̃ia ꝑ modũ ſubſtãtie ſue. vt dicit̃
in libro de cauſis. ꝛ etiam ſm ꝓpriam virtutem ꝛ naturã
vt dicit Dyoniſius. vij. caplõ de diui. no. vñ cum intelli-
git ſe ꝛ illa. nõ intelligit ſimul multa niſi vt vnum. ¶ Ad
ſeptimũ dõm ꝙ ſciẽtia nominat habitũ. intelligere vero ac Ad 7
tum. forme aũt poſſunt eſſe plures in intellectu ſimul vt
in habitu. non aũt vt in actu perfecto. vt ex dictis patet
Et ideo cõtingit ſimul multa ſcire non ſimul multa intel
ligere ¶ Ad octauũ dicendum ꝙ forme non ſunt in aere Ad 8
niſi vt in fieri. ſunt eñ in eo vt in medio deferente. ¶ Ad Ad 9
nonũ dicendum ꝙ ſpecies multe ſunt ſimul in intellectu
angeli. ſꝫ nõ vt in actu ꝑfecto ¶ Ad decimũ dõm ꝙ ſicut Ad 10
om̃ia vnũ ſunt inquantũ ſunt intelligibilia. ita ſimul intel
ligũtur inquantũ ſunt intelligibilia. ꝛ hoc eſt dum ipſa in
telligibilitas intelligitur. ¶ Ad vndecimũ dõm ꝙ eſſen
tia diuina eſt ratio oĩm formaꝝ cõcreataꝝ angelo. cuꝫ ex Ad 11
ea velut exemplari deriuẽtur. nõ autẽ vna forma eſt ratõ
alterius. ꝛ ideo nõ eſt ſimile ¶ Ad duodecimũ dicẽdum Ad 12
ꝙ illa oꝑatio per ſe cadit ſub tẽpore que expectat aliquid
in futurũ ad hoc ꝙ eius ſpecies cõpleat̃. ſicut patet in mo
tu qui nõ habet ſpeciem donec ad terminũ perducat̃. non
eñ eſt idem ſpecie motus ad mediũ ꝛ ad terminũ. Ope
rationes vero que ſtatim habẽt ſpeciem ſuam completaꝫ
nõ menſurãtur tempore niſi per accidẽs. ſicut intelligere
ſentire ꝛ huiuſmodi. Uñ phus dicit in. x. ethicoꝝ. ꝙ de-
lectari nõ eſt in tempore. ꝑ accidẽs aũt in tẽpore poſſunt
eſſe tales oꝑationes inquantũ motui cõiungũtur in na-
tura tempori ſubiecta exiſtentes que eſt natura corporea
generabilis ꝛ corruptibilis qua vt organo potentie ſenſi
tiue vtuntur. a q̃bus noſter intellectus accipit. vñ patet
ꝙ ipſum intelligere angeli neq; per ſe neq; ꝑ accñs cadit
ſub tꝑe. vñ in eius vna oꝑatione qua intelligit vnũ intel
ligibile nõ eſt prius neq; poſterius. ſed nõ ꝓhibet q̃n plu-
res oꝑatões pñt ẽẽ ordinate ſm prius ꝛ poſteriꝰ ¶ Ad. xiij. Ad 13
dõm ꝙ hec nõ eſt tota rõ q̃re intellectꝰ noſter poſſibil' nõ
poſſit ſil' plã intelligere quã obiectio tãgit. ſm ꝙ ḡ demũ ẽ

Ad 14 ¶ Ad .xiiij. dōm ꝙ forme accñtales non cōtrarie poſſunt
ſil' eſſe in eodē ſubiecto ſi potētias reſpiciāt diuerſas. non
aūt ſi ſunt vnius generis eandē potentiā reſpiciētes. ſicut
Ad 15 pꝫ de triāgulo ⁊ q̄drato ¶ Ad .xv. dōꝫ ꝙ muſica ⁊ grāma
rica cū ſint habitus nō ſunt oīo actus ꝯpleti. ſed forme
quedā medie inter potentiā ⁊ actū ¶ Ad .xvi. dōm ꝙ in/
Ad 16 tellectus ⁊ intellectū in actu ſꝫ vnū q̄damm̄ō. vñ qñ q̄s
intelligit ſe intelligere aliq̄d intelligit multa vt vnū ¶ Ad
Ad 17 .xvij. dōm ꝙ intellectus nō ſil' ſe hꝫ ad oēs formas q̄s pe/
nes ſe hꝫ. qꝛ quūqꝫ ē in actu pfecto vnius forme ⁊ nō aliaꝝ.
Et hoc eſt p voluntatē q̄ reducit intellectū de tali poten
tia in actū. vñ etiā Aug⁹. dī ꝙ cum voluerit intelligit. vt
Ro. inſtā paret in auctoritate prius inducta
Ad .j. ¶ Ad primū ḡ qd̄ in ꝯtrariū obijcit̄ dōm ꝙ vnū tm̄
ſimul cōtingit intelligere vt vnū p vnā formā. nihil tñ ꝓ
hibet multa vt vnū ſimul intelligi p vnā formā. ¶ Ad .ij.
Ad 2 dōm ꝙ quātitas virtualis attendit̄ ſm ꝯparationē virtu
tis ad obiecta. vñ ſicut corpus quātitate ſua dimēſiua pt̄
ex diuerſis ſuis ptib⁹ diuerſa tangere. ita ⁊ virtus pt̄ ap
plicari diuerſis ſm diuerſas opationes ad diuerſa dūmo
do ſit pfecta virtus in actu. ſicut ignis ſimul vndiqꝫ cale/
facit diuerſa corpa. ⁊ ita etiam intellectus pfectus p for/
mā ſimul pt̄ ferri in diuerſa ad que extendit ſe repñtatio
illius forme. ⁊ erūt multe intentōes ex pte eius in quo fer
tur intellectus. ſed vna ex vnitate intellectus ⁊ forme
Ad 3 ¶ Ad terciū dōm ꝙ intellectus intelligit ſimul multa
ad q̄ intelligēda req̄ritur ꝙ diuerſis formis figuretur
Ad 4 ¶ Ad .iiij. dōm ꝙ rōnes ydeales nō differūt niſi ſm habi
tudines diuerſas. vñ oēs ſunt vnū p eſſentiā qd̄ nō eſt de
Ad 5 formis cōcreatis angelo ¶ Ad .v. dōm. ꝙ cum dr̄ ꝙ vir/
tus nō excedit ſubſtantiā nō eſt intelligendū ꝙ nihil con/
ueniat virtuti qd̄ nō cōuenit ſube. ſed ꝙ efficacia virtu/
tis eſt ſm modū ſube. vt ſi ſuba eſt materialis ⁊ virt⁹ ma
Ad 6 terialiter agit ¶ Ad .vi. dōm ꝙ quāto aliq̄d eſt ſimplici⁹
tāto ad plura virtute ſe extēdit. ſꝫ q̄ntitate dimēſiua ad
pauciora. ⁊ ſic extēſio dimēſiue quātitatis ad multa indi/
cat ꝯpōnem. extēſio vero virtutis indicat ſimplicitatem

Decimoquinto queri

tur Utrū angeli cognoſcāt res diſcurrendo de
1 vno in aliud. Et videt̄ ꝙ ſic. q̄cūqꝫ cognoſcit vnū p al/
teꝝ cognoſcit diſcurrēdo. ſed angeli cognoſcūt vnū p ali/
ud dū creaturas in verbo intuent̄. ḡ cognoſcūt res diſcur
2 rendo ¶ Pre. Sicut nos ſcimus q̄dā. ⁊ q̄dā ignoramus
ita etiā angeli. vt ex dictis pꝫ. ſed nos ex notis poſſumus
in ignota deuenire. cū igit̄ ſint altioris intellectus q̄ꝫ nos.
videt̄ ꝙ ipi poſſint ex his q̄ ſciūt in cognitōem ignotoꝝ
deuenire. hoc aūt eſt diſcurrere. ḡ ipi de vno in aliud diſ/
currūt ¶ Pre. In opatōe intellectus nō pt̄ attēdi alius
3 motus niſi ſm ꝙ diſcurrit de vno in aliud. ſed angeli in/
telligēdo mouent̄. vt dt̄ Dyo. .iiij. ca. de diui. no. ꝙ angeli
mouent̄ circa bonū ⁊ pulcrū circulariter obliq̄ ⁊ recte. ſi/
cut ⁊ aīe. ḡ ſicut ⁊ aīe diſcurrūt intelligēdo. ita etiā ange/
4 li ¶ Pre. Sicut dt̄ Aug⁹. in li. de diuinatōe demonū. de/
mones cognoſcūt cordiū cogitatōes ex motib⁹ q̄ in corpe
apparēt. hoc aūt eſt cognoſcere cām p effectū. hoc āt etiā
eſt de vno ſolo in alterū diſcurrere. ḡ demones cognoſcūt
res diſcurrēdo de vno in aliud. ⁊ eadē rōe angeli. cū eadeꝫ
5 ſit cognitio in vtriſqꝫ naturalis. ¶ Pre. Maxim⁹ dt̄ in
expōne. .vij. ca. de di. no. ꝙ aīe nō more angeloꝝ multa in
vnū cōuoluūt. ſed cōuoluere multa in vnū eſt p collatōeꝫ

ergo angeli cōferēdo cognoſcūt ¶ Prete. Angeli cogno/ 6
ſcūt cauſas ⁊ effectus naturales ita pfecte ſicut ⁊ nos. ſed
nos in cauſis videm⁹ effectus. ⁊ in effectib⁹ videm⁹ cau/
ſas. ḡ ⁊ angeli. ſicut nos conferimus. cōferūt ⁊ ipi ¶ Pre. 7
Omnis cognitio p expimentū accepta eſt cognitio colla/
tiua. qꝛ in expimento ex ſingularib⁹ memorijs multis vna
cōis acceptio ſumit̄. vt dr̄ in pmo metaph. ſed demones
p expientiā longi tpis multa cognoſcūt de naturalib⁹ ef
fectib⁹. vt dt̄ Aug⁹. in li. de diuinatōib⁹ demonū. ⁊ in .xij.
ſup Geñ. ad lrām. ergo in eis eſt cognitio collatiua.
¶ Sed ꝯtra. oīs diſcurſus vel eſt ex vlib⁹ ad pticula/ Contra
ria. vel ex pticularib⁹ ad vlia. qꝛ oīs rō reducit̄ ad ſyllogiſ
mū ⁊ inductōem. ſed ſicut dt̄ Dyo. .vij. ca. de di. no. ange/
li. neqꝫ a diuiſibilib⁹ aut ſenſibilib⁹ ꝯgregāt diuinā cogni/
tioneꝫ. neqꝫ ab aliq̄ cōi ad illa pticularia ſil' agunt̄. ḡ in eis
nō eſt aliq̄s diſcurſus. ¶ Prete. Sꝫ illud hō rationalis 2
dr̄ ſm ꝙ inq̄rendo diſcurrit. ſꝫ angelus nō dr̄ rōnalis ſꝫ in
tellectualis. vt pꝫ p Dyo. .iiij. ca. cel. hierar. ḡ angeli nō co
gnoſcūt diſcurrēdo ¶ Pre. Ut dr̄ in li. de ſpū ⁊ aīa. rōci/ 3
natio eſt rōnis inq̄ſitio. ſꝫ in angel' nō eſt rō. qꝛ rō ponit̄ in
definitōe aīe. ſicut ꝓpriū eius. vt pꝫ in eodē li. ḡ angel⁹ nō
rōcinat̄. ⁊ ſic nō diſcurrit ¶ Pre. In eodē dr̄ ꝙ eiuſdē ē vi/ 4
ſibiliū rōnes cognoſcere ⁊ inuiſibilia inueſtigare. ꝓpriū aūt ē
hoīs inq̄ntū hꝫ ſenſum. ḡ ⁊ ſcdm. ⁊ ſic nō videt̄ angelo cō
uenire q̄ nō hꝫ ſenſus ¶ Pre. Cōmē. Maxim⁹ dt̄ in .vij. 5
ca. de di. no. ꝙ angeli nō circueūt circa exñtiū varietatē. ſi/
cut ⁊ noſtre aīme. ſed ſm hoc aīe circuire dicūtur rerum
exiſtentiū varietatē ꝙ de vno in aliud diſcurrunt. ḡ ange
li non diſcurrunt intelligēndo ergo ⁊c̄.
¶ Rñſio dōm ꝙ diſcurrere ꝓprie eſt ex vno in ꝯgnitio Rō
nē alteri⁹ deuenire. Differt aūt cognoſcere aliq̄d in aliq̄.
et aliq̄d ex aliq̄. qñ aūt aliq̄d in aliq̄ cognoſcit̄ vno motu
fert̄ in vtrūqꝫ cognoſcēs. ſicut pꝫ qñ aliq̄d cognoſcit̄ in ali
q̄ vt in forma ꝯſiſcabili. ⁊ tal' cognitio nō eſt diſcurſiua nec
differt q̄ntū ad h̄ vtrū aliq̄d videat̄ in ꝓpria ſpē vl' in ſpē
aliena. viſus eñ nō dr̄ cōferre neqꝫ vidēdo lapidē p ſpēm
a lapide acceptā neqꝫ vidēdo lapidē p eius ſpēm in ſpecu
lo reſultantē. Sꝫ tūc dr̄ aliq̄d ex aliq̄ cognoſci qñ nō ē idē
motus in vtrūqꝫ. ſed pmo mouet̄ intellect⁹ in vnū. ⁊ ex h̄
mouet̄ in aliud. vñ hoc eſt q̄dam diſcurſus. ſicut pꝫ in de/
monſtrationib⁹. pmo eñ intellectus fert̄ in pncipia tm̄. ⁊
ſcdo p pncipia in cōcluſiones Intellect⁹ autē angeli a ſua
creatione p formas innatas eſt pfectus reſpectu totius
cognitōis naturalis ad quā ſe extēdit virtus intellectiua
ſicut ⁊ materia corpoꝝ celeſtium totaliter eſt pfecta ⁊ ter
minata p formā. ita ꝙ nō remanet in potētia ad aliquam
aliā formā. Et ꝓpter h̄ dr̄ in li. de cauſis. ꝙ intelligētia eſt
plena formis. nō eñ eſſet plena niſi ſua tota potētia p for
mas illas terminaret̄. vñ nihil eoꝝ q̄ naturaliter pt̄ cogno
ſcere eſt ei ignotū. ſed intellectus noſter pticipās defecti/
ue lumē intellectuale nō eſt cōpletus reſpectu oīm cogno
ſcibiliū que naturaliter cognoſcere pt̄. ſed eſt pfectibilis.
nec poſſꝫ ſe de potētia in actū reducere niſi quantū ad aliq̄
eſſet eius cognitio cōpleta p naturam. vñ oportet ꝙ in in/
tellectu noſtro ſint q̄dam q̄ intellectus noſter naturaliter
cognoſcat. ſcꝫ principia prima. q̄uis etiam illa cognitio in
nobis non terminet̄ niſi per acceptioneꝫ a ſenſibus. Uñ
ſicut intellectus noſter ſe habet ad iſta principia. ſic ſe ha/
bet angelus ad omnia que cognoſcat naturaliter. et cum
cognitio principioꝝ in nob̄ ſit altiſſimū noſtre ſcīe. pꝫ ꝙ in
ſupmo noſtre cognitōnis attingimus q̄damm̄ō infimū
nature angelice. vt dt̄ Dyo. .vij. c. de di. no. diuina ſapiē/

tia fines priorum coniungit principijs ſecundorum. vnde ſicut nos ſi
ne diſcurſu principia cognoſcimus ſimplici intuitu. ita et an
geli omnia que cognoſcunt. vnde ⁊ intellectuales dicuntur. habitus
Ad .1. cum principiorum in nobis dicitur intellectus
¶ Ad primum quod dicitur quod angeli cognoſcunt creaturas in
Ad 2 verbo. ſicut cognoſcitur res in ſua ſimilitudine abſque omni diſcur
ſu ¶ Ad ſecundum dicendum quod angelis non eſt ignotum aliquid eorum ad
que poſſunt per naturalem cognitionem peruenire. ſed aliqua ignorant que
naturalem cognitionem excedunt. ⁊ in horum cognitionem ex ſeip
ſis venire non poſſunt conferendo. ſed ſolum ex reuelatione diuina.
ſed intellectus noſter non nouit omnia que naturaliter cogno
ſcere poteſt. ⁊ ideo ex his que nouit poteſt in ignota deuenire. non autem
Ad 3 in ignota que naturalem cognitionem excedunt. ſicut ea que ſunt fi
dei ¶ Ad tertium dicendum quod motus de quo Dyo. loquitur non ac
cipitur pro tranſitu de vno in aliud. ſed illo modo quo omnis operatio
Triplex motus dicitur. ſicut intelligere eſt quidam motus ⁊ ſentire Et
motus in ſic triplicem motum in angelis ⁊ in animabus diſtinguit Dyo.
angelis ⁊ quantum ad cognitionem diuinam. ſcilicet circularem obliquum ⁊ rectum
animabus quan ſm hanc ſimilitudinem. circularis enim motus eſt totaliter vni
tum ad cog. formis. Tum propter equediſtantiam omnium partium circuli a
1 centro. Tum propter hoc quod in motu circulari non eſt aſ
2 ſignare magis ex vna parte quam ex altera principium ⁊ finem
3 Motus autem rectus eſt difformis. Tum ex proprietate linee cuius par
4 tes non equaliter diſtant ab vno puncto ſignato. Tum ex parte
motus qui habet principium ⁊ finem ſignatum. Obliquus autem
motus habet aliquid vniformitatis ſm quod conuenit cum motu
circulari. ⁊ aliquid difformitatis ſm quod conuenit cum motu recto
non eſt autem idem motus vniformitatis ⁊ difformitatis in
angelo ⁊ anima. vnde diuerſimode hos motus in vtroque diſtin
guit. angelus enim in ipſo actu cognitionis diuine non ſe exten
dit ad diuerſa. ſed in ipſo deo vno figitur. ⁊ propter hoc dicitur cir
ca deum moueri quaſi motu circulari non deueniens in ipſum ſi
cut in finem cognitionis ex aliquo principio. ſicut circulus non
habet principium neque finem. Et ideo dicit quod angeli mouen
tur circulariter ſine principijs ⁊ interminabilibus illumina
tionibus pulchri ⁊ boni. vt intelligamus ipſas illuminationes
diuinas in mentes angelicas peruenientes. ſicut lineas perue
nientes de centro ad circumferentiam quibus quodammodo ſubſtan
tia circumferentie conſtituitur. vt ſic cognitio dei quam de ſeipſo
habet comparetur centro. Cognitio autem quam angelus habet de ipſo
comparatur circulo qui imitatur vnitatem centri. ſed deficit ab ea
ſed difformitas in angelo reſpectu diuine cognitionis non
inuenitur quantum ad ipſam cognitionem. ſed ſolum quantum ad co
gnitionis communicationem. ſm quod diuerſis diuinam cognitionem tra
dit. ⁊ hoc ponit quantum ad rectum motum in angelis. vnde dicit quod
in directum mouentur quando procedunt ad ſubiectorum prouidentiam
rectam omnia tranſeuntes. Obliquum vero motum ponit quaſi compo
ſitum ex vtroque. inquantum ſcilicet ipſi in vnitate diuine cognitionis
permanentes exeunt per actiones in alios reducendos in deum.
vnde dicit quod oblique mouentur quando prouidentes minus habentibus
ingreſſibiliter manent in identitate circa identitatis cauſam
Anima mo Sed in anima etiam quantum ad ipſam diuinam cognitionem inuenitur
uetur in deum vniformitas et difformitas. Tribus enim modis anima mouetur
tripliciter in deum. vno modo inuiſibilia dei per ea que facta viſibilia ſunt con
ſpiciens. ⁊ ille eſt motus directus. vnde dicit quod in directum anima
.1. mouetur quando ad ea que circa ipſam progreditur ⁊ ab exterioribus. ſi
2 cut a quibuſdam ſignis variatis ⁊ multiplicatis ad ſimplices
et vnitas ſurſum agitur contemplationes. Alio modo mouetur in deum
ex illuminationibus ex deo receptis. quas tamen recipit ſm modum
ſuum ex ſenſibilibus figuris velatas. ſicut yſayas vidit dominum
ſedentem ſuper ſolium excelſum ⁊ eleuatum. Et hic motus eſt ob
liquus habens aliquid vniformitatis ex parte diuine illumina

tionis. ⁊ aliquid de difformitate ex parte ſenſibilium figurarum
vnde dicit quod oblique mouetur anima inquantum ſm proprietatem ſuam
diuinis illuminatur cognitionibus non intellectualiter et ſim
pliciter. ſed totaliter ⁊ diffuſe. Tercio modo quando anima 3
a ſeipſa omnia ſenſibilia abijcit ſupra omnia deum cogitans ⁊ ſuper
ſeipſam. ⁊ ſic ab omni difformitate ſeparatur. vnde eſt motus cir
cularis. vnde dicit quod anime circularis motus eſt introitus ad ſeip
ſam ⁊ ab exterioribus ⁊ intelligibilium virtutum ipſius conuo
lutio. ⁊ quod demum vniformis iam facta vnitur virtutibus. et ſic
manuducitur ad illud quod eſt ſuper omnia. ¶ Ad quartum dicendum quod Ad 4
cordis abſcondita in motibus corporis intuentur angeli. ſicut cau
ſe videntur in ſimilitudinibus ſuis ſuorum effectuum abſque omni diſ
curſu. nec propter hoc quod illos motus de nouo percipiunt aliqua
collatione indigent. ſtatim enim vt res ſenſibiles fiunt ſimiles ſunt
angelorum formis. ⁊ ſic ab angelis cognoſcuntur. ⁊ ſic ſine diſ
curſu ſenſibilia de nouo facta cognoſcunt ¶ Ad quintum di Ad 5
cendum quod conuolutio illa non importat collationem. ſed magis cir
cularem mutationem anime ⁊ ipſius angeli ¶ Ad ſextum dicendum quod Ad 6
vident cauſas in effectibus ⁊ effectus in cauſis rerum. non quaſi
diſcurrendo ex vno in aliud. ſed ſicut res videtur in ſua ima
gine ſine diſcurſu ¶ Ad .vij. dicendum quod experimentalis cognitio Ad 7.
in demonibus non fit per collationem. ſed ſm quod vident effectus
in cauſis vel cauſas in effectibus modo predicto. ⁊ quanto ſunt tem
pore diuturniores tanto vero plures effectus alicuius cau
ſe cognouerint. ⁊ ſic de ipſa maiorem cognitionem habent quo
dammodo. non quidem intenſiue ſed extenſiue ſm quod in pluribus
effectibus eius virtutem vident.

Decimoſexto queritur.

Utrum in angelis diſtingui debeat cognitio
matutina ⁊ veſpertina. Et videtur quod non. veſpere enim ⁊ .1.
mane dici ſunt tenebris admixta. ſed in intellectu angeli
nulle ſunt tenebre. cum ſint ſpecula clariſſima. vt dicit Dyo.
ergo in angelis non debet diſtingui cognitio matutina et 2
veſpertina ¶ Pre. Aug. dicit .iiij. ſuper Gen. ad litteram. cogni
tio matutina dicitur qua angeli cognoſcunt res fiendas
in verbo. veſpertina dicitur qua angeli cognoſcunt res in propria
natura. ſed non aliter cognoſcunt res antequam ſint et aliter
poſtquam ſunt cum intellectum habeant deiformem. ⁊ a rebus co
gnitionem non accipiant. ergo in eis cognitio matutina et
veſpertina diſtingui non debet. ¶ Pre. Cognitio veſpertina 3
eſt qua res cognoſcuntur in propria natura. ſed res in verbo
in propria natura cognoſcitur. verbum enim expreſſius propriam
naturam repreſentat quam etiam ipſe forme. cum ergo cognitio
matutina ſit cognitio in verbo. videtur quod veſpertina cogni
tio a matutina in angelis non diſtinguatur. ¶ Preterea 4
Gen. primo dicitur quod factum eſt veſpere ⁊ mane dies vnus. ſed
dies accipitur ibi pro ipſa angeli cognitione. vt Auguſti
nus dicit quarto ſuper Gen. quod vna ⁊ eadem eſt in angelis cogni 5
tio matutina ⁊ veſpertina. ¶ Pre. Lux matutina creſcit
in meridianam. ſed cognitio que eſt in verbo non poteſt creſcere in
aliam ampliorem cognitionem. quod cognitio rerum in verbo non pro
prie dicitur matutina. ⁊ ſic non diſtinguitur in angelis cognitio
matutina ⁊ veſpertina per hoc quod eſt cognoſcere res in ver
bo ⁊ in propria natura ¶ Pre. Prior eſt cognitio rei fiende 6
quam facte. ſed cognitio veſpertina precedit matutinam. vt patet
Gen. i. factum eſt veſpere ⁊ mane dies vnus. quod non conuenienter
diſtinguitur cognitio veſpertina a matutina. vt cognitio veſpertina
ſit cognitio rei iam facte. matutina vero rei fiende ¶ Pre. Aug. 7
comparat cognitionem rerum in verbo ⁊ in propria natura cognitioni artis
et operis. ⁊ cognitioni linee que intelligitur. ⁊ que in puluere

ſcribit̃.ſed illud nõ patit̃ diuerſa cognitõis genera.ḡ nec
cognitio reꝝ in ꝟbo ꝛ in ꝓpria natura ſꝫ due cognitões
ſicut aũt matutina ꝛ veſꝑtina cognitio nõ diſtinguntur
8 ¶ Pre. Angelus in ꝑncipio ſue creatõis cognouit ꝯgni
tione matutina.nõ aũt cognouit verbũ. q̃a nõ fuit beat⁹
creatus.videre aũt verbũ eſt actus beatitudinis.ḡ ꝯgni
tio rerũ in verbo nõ eſt matutina.ꝛ ſic idẽ quod ꝑus.
Sꝫ diceres ꝙ q̃uis nõ cognouit verbũ ꝑ eſſentiã. co
Solutio gnouit tñ ꝑ aliquã ſilitudinẽ creatã.ꝛ ſic cognouit res in
verbo. Sed cõtra.oĩs cognitio q̃ eſt ꝑ formas crea/
9 tas eſt obũbrata.q꞉ oĩs creatura in ſe cõſiderata eſt te
nebra.ſed cognitio obũbrata eſt cognitio veſꝑtina.ḡ co/
gnoſcere res in ꝟbo vel verbũ mõ ꝑdicto eſſꝫ cognitio nõ
10 matutina ſꝫ veſꝑtina ¶ Pre. Aug⁹.ꝯtra manicheos dt
ꝙ mens fortis ꝛ vegetabilis cũ illã ꝑmã veritatẽ ꝯſpexe
rit cetera obliuiſcit̃.ḡ vidẽdo verbũ nihil aliud videt̃ in
verbo.ꝛ ſic matutina ꝯgnitio in angel' nõ p̃t dici ꝯgnitio
11 reꝝ in ꝟbo ¶ Pre. Cognitio matutina eſt clarior q̃ veſꝑ
tina.ſed cognitio reꝝ in ꝟbo eſt minus clara q̃ cognitio
reꝝ in ꝓpria natura.q꞉ res in ꝟbo ſunt ſcḋm q̃d.in ꝓpria aũt
natura ſunt ſimplr̃.melius aũt cognoſcit̃ aliq̃d vbi ẽ ſim/
pliciter q̃ vbi eſt ſcḋm q̃d.ḡ hoc mõ diſtingui nõ p̃t vt co/
gnitio reꝝ in ꝟbo dicat̃ matutina. In ꝓprio aũt genere di
12 cat̃ veſꝑtina ¶ Pre. Cognitio q̃ eſt ex ꝓpriis ꝛ imediatis
eſt ꝑfectior q̃ q̃ eſt ex cã cõi.ſꝫ deus eſt cã cõis oim.ḡ illa
cognitio q̃ res cognoſcunt̃ in ꝟbo eſt imꝑfectior q̃ illa q̃
cognoſcunt̃ in ꝓpria natura ¶ Pre. Res cognoſcitur in
13 verbo.ſicut in q̃daꝫ ſpeculo. ſed ꝑfectius cognoſcunt̃ res
in ſeipĩs q̃ in ſpeculo.ḡ ꝑfectius in ꝓpria natura q̃ in ver
Cõtra bo.ꝛ ſic idẽ qḋ ꝑus In ꝯtrũ eñ eſt qḋ Aug⁹ dr̃.iiij.et
q̃nto ſup Geñ.ad lit.has cognitões diſtinguẽs hoc mõ
Rõ ¶ Rñſio dõm ꝙ hoc qḋ dr̃ de matutina ꝛ veſꝑtina co
gnitõe angeloꝝ introductũ eſt ab Aug⁹. hac neceſſitate
vt poſſet ponere ea q̃ in ſex ꝑmis diebꝫ facta legũtur ſine
ſucceſſione tẽpoꝝ eſſe cõpleta.vñ ꝑ dies illos nõ tẽpoꝝ
diſtinctões vult intelligi. ſed angeloꝝ cognitõem. ſicut
eñ p̃ntatio lucis corꝑalis ſuꝑ hec inferiora diẽ facit tꝑalẽ
ſic p̃ntatio vel operatio lumĩs intellectus angelici ſuꝑ res
creatas diẽ ſpũalem facit. ꝛ ſcḋm hoc multi dies diſtinguũ/
tur ſcḋm ꝙ intellectus angeli diuerſis reꝝ generibꝫ cogno
ſcẽdis ꝯparatur.vt ſic ordo dieꝝ nõ ſit ordo tẽpoꝝ.ſꝫ ordo
nature q̃ in cognitõe attendit̃ angeli ſcḋm ordinẽ cognitoꝝ
ad inuicẽ ꝓut alteꝝ ẽ altero ꝑus natura. ſicut aũt in die
tꝑali mane eſt diei ꝑncipiũ.veſꝑe vero finis. ita in cogni
tione angeli reſpectu euſdẽ rei eſt cõſiderare ꝑncipium
et finem ſcḋm ordinẽ rei cognite.ꝑncipiũ cuiuſlibet rei eſt in
ſua cã a qua fluit.terminus aũt ipĩus eſt in ipa re ad quã
actio ꝓducẽtis terminat̃. vñ prima eſt alicuius rei cogni
tio ſcḋm ꝙ cõſiderat̃ in cã ſua q̃ eſt ꝟbũ eternũ. Vñ cogni/
tio reꝝ in verbo dr̃ matutina.vltima aũt rei cognitio. eſt
cognitio ſcḋm ꝙ ꝯgnoſcit̃ in ſeipã.ꝛ talis cognitio dr̃ veſꝑ
Nota tina Sciendum tñ ꝙ iſta diſtinctio p̃t duplr̃ intelligi.
vno mõ ex ꝑte rei cognite.alio mõ ex ꝑte medii cognoſcẽ
di. Ex ꝑte ãt rei cognite vt dicat̃ in ꝟbo res cognoſci q̃n
cognoſcit̃ eſſe ei⁹ qḋ hꝫ in verbo In ꝓpria vero natura ſcḋm
ꝙ cognoſcitur ipm̃ rei eſſe qḋ habet in ſeipã. ꝛ hic non eſt
cõueniens intellectus. q꞉ eſſe in verbo nõ eſt aliud ab eſſe
verbi.q꞉ vt Anſelm⁹ dr̃.creatura in creatore eſt creatrix
eſſentia.vñ hoc mõ cognoſcere creaturã in verbo nõ eſſet
cognitio creature.ſed magis creatoris. et ideo oportebit
hanc diſtinctõem intelligi ex parte medii cognoſcendi.vt
dicatur res ꝯgnoſci in verbo quãdo per verbũ ipa res in
propria natura cognoſcitur. In ꝓpria vero natura quan
do ꝯgnoſcitur ꝑ formas aliquas creatas rebus creatis
ꝓportionatas. ſicut cum cognoſcit ꝑ formas ſibi inditas
vel etiam per formas acquiſitas cognoſceret. quantũ ad
hoc nihil differret
¶ Ad primũ ergo dõm. ꝙ nõ accipitur ſimilitudo in Ad 1.
cognitõe angeli veſpere ꝛ mane. ſcḋm hoc ꝙ veſꝑe et ma/
ne diei tẽporalis ſunt cum tenebraꝝ admixtione. ſed ma
gis ſcḋm rõem principii et termini. vt dictum eſt. Vel po/
teſt dici ꝙ oĩs intellectus creatus inquantũ eſt ex nihi/
lo tenebroſus eſt comparatus claritati intellect⁹ diuini. ha
bet tñ lucis admixtõem inquantũ diuinũ intellectũ imi/
tatur ¶ Ad ſcḋm dõm. ꝙ q̃uis ꝑ verbũ eodẽ mõ cogno/ Ad 2
ſcant angeli res fiẽdas ꝛ factas. tamẽ alio mõ cognoſcũt
res fiendas ꝑ verbũ.ꝛ alio mõ res factas ꝑ ꝓpriam natu
ram ſcḋm ſimilitudinẽ eius quã penes ſe habẽt. et ſcḋm hoc
matutina cognitio a veſꝑtina diſtinguit̃. ¶ Ad tertium Ad 3
dõm ꝙ q̃uis res expꝛeſſius repꝛeſentetur in verbo q̃ in for/
mis intellectus angelici.tamẽ forme intellectus angelici
ſunt magis rebus ꝓportionate et quaſi eis adequate. et
illa cognitio dr̃ eſſe rerum in propria natura nõ prima
¶ Ad quartũ dõm. ꝙ ſicut vna tota ſciẽtia cõprehendit Ad 4
ſub ſe diuerſas ſciẽtias ꝑticulares. quibus ꝯcluſiones di
uerſe cognoſcũtur. ita etiam ipſa vna cognitio angeli que
eſt quaſi quoddã totũ cõprehendit ſub ſe cognitõem ma
tutinã ꝛ veſꝑtinã quaſi ꝑtes. ſicut mane ꝛ veſꝑe ſunt par
tes diei ¶ Ad quintũ dõm. ꝙ nõ oportet quantũ ad oĩa Ad 5
ſpũalia corporibus ſimilia eſſe. nõ ergo ꝯgnitio rerum in
verbo dr̃ matutina. q꞉ in aliquaꝫ maiorẽ cognitõem cre/
ſcat. ſed quia ad aliquã inferioreꝫ ꝯgnitionẽ terminat̃. vt Ad 6
dictum eſt ¶ Ad ſextũ dõm ꝙ cognitio matutina ꝑcedit
veſpertinã ordine nature reſpectu vnius ꝛ euſdẽ rei. ſed
reſpectu diuerſaꝝ rerum veſꝑtina cognitio ꝑoris intelli/
gitur eſſe ꝑor cognitiõe matutina poſterioris. ꝓut in co/
gnitõe attendit̃ ordo reſpectu reꝝ cognitaꝝ. ꝛ iõ Geñ.i.
veſꝑe añ mane ponitur hac neceſſitate. q꞉ opus ꝑme diei
eſt lux quã Aug⁹. intellexit ſpũalẽ q̃ illuminat̃ ꝑ ꝯgnitio/
nẽ ad verbũ. angelus autẽ ſeipm̃ ꝑmo in ſeipõ cognouit
naturali ꝯgnitõe ꝛ ſe ꝯgnito nõ in ſeipõ ꝑmãſit q̃ſi ſeipſo
fruẽs ꝛ in ſeipõ finẽ ponẽs. ſic eñ nox facta eſſet vt angeli
q̃ peccauerũt. ſed ꝯgnitõem ſuã in dei laudẽ retulit. et ſic
ex ſui ꝯtẽplatõe ꝯuerſus eſt in ꝟbi ꝯtẽplationẽ in quo eſt
mane ſequẽtis diei. ſcḋm ꝙ in ꝟbo accepit cognitõem ſequẽ
tis creature. ſ. firmamẽti. ſicut aũt videm⁹ in tꝑe cõtinuo
qḋ idẽ nũc eſt duoꝝ tꝑoꝝ. ꝓut eſt finis p̃teriti. ꝛ ꝑncipiũ
futuri. ita matutina ꝯgnitio ſcḋe diei eſt ꝑme diei termi/
nus. ꝛ ſcḋe diei initiũ. ꝛ ſic deinceps vſqꝫ ad ſeptimã dieꝫ
¶ Ad. vii. dõm ꝙ nõ ẽ eadẽ ꝯgnitio artificiati ſcḋm ꝙ co/ Ad 7
gnoſcit̃ ex forma artis. ꝛ ſcḋm ꝙ ꝯgnoſcit̃ ex ipa re iã facta. ꝑ/
ma eñ ꝯgnitio eſt vl'is tm̃. ſcḋa aũt p̃t eẽ ꝑticularis ſcḋm ꝙ
intuetur aliquã domũ factã. ꝛ p̃terea non eſt ſile oĩno. ars
eñ creata magis eſt ꝓportionata ꝛ adeq̃ta rebꝫ artificia/
tis q̃ ars increata rebꝫ creatis ¶ Ad. viii. dõm ꝙ angel⁹ Ad 8
in ꝑncipio ſue creatõis nõ fuit beat⁹. nec ꝑ eẽntiã deum vi
dit. vñ nec ꝯgnitõem matutinã habuit. ſed ꝑmo habuit
veſꝑtinã. ꝛ ex veſꝑtina ꝓfecit in matutinã. vñ ſignanter
ꝑmus dies mane nõ dr̃ habuiſſe. ſed ꝑmo veſꝑe qḋ veſꝑe
tranſit in mane. q꞉ lux illa ſpũalis que ꝑmo die facta dicit̃
ſꝫ ſubſtãtia angelica ſtatim facta ſeipaꝫ ꝯgnouit qḋ fuit
cognitionis veſpertine. et hanc cognitionem retulit ad
laudem verbi in quo facta eſt ei cognitio matutina. ꝛ pro
pter hoc dicit̃ Geñ. primo. factum eſt veſpere ꝛ mane ꝛc.

¶ Ad nonū dīm. ꝙ cū cognitio veſptina a matutina di-
Ad 9 ſtinguatur ex pte medij cognitionis. ꝛ nō ex pte rei cognite
cognitio creatoris ꝑ creaturā eſt veſptina. ſicut econtrario
creature ꝑ creatorē cognitio eſt matutina. vñ quantū ad
Ad 10 hoc rō nō recte pcedit ¶ Ad. x. dīm. ꝙ mens fortis reb̄
diuinis intēta dr̄ alioꝝ obliuiſci. nō qdem quantū ad ſci
entiā. ſed quantū ad reꝝ eſtimatōnem. q2 illa q̄ nobis in
creaturis maxima videbant̄ diuina celſitudine ꝯſiderata
minima iudicant̄ ¶ Ad. xi. dīm ꝙ cognitio reꝝ in ꝟbo eſt
Ad 11 pfectior q̄ cognitio eaꝝ in ꝓpria natura inq̄ntū verbum
clarius repñtat vnāq̄q3 rem q̄ creata ſpēs Res aūt eſſe
Diſtictō verius in ſeipis q̄ in verbo pt intelligi dupl'r. vno modo
vt habeāt nobiliꝰ eſſe in ſe q̄ eſſe qd̄ habēt in verbo. qd̄
falſum eſt. q2 in ſeipis habēt eē creatū. in verbo aūt increa
tum. ꝛ ita eſſe qd̄ habēt in ſeipis eſt ſm qd̄ reſpectu illius
qd̄ habēt in verbo Alio mō vt res ſit pfectius hec in ſe-
ipſa q̄ in ꝟbo. ꝛ hoc qdam mō veꝝ ē. res eñ in ſeipa ma-
terialis eſt qd̄ eſt de rōne q̄rundā rerū. in verbo aūt non
eſt materialis. ſed eſt ibi ſilitudo3 habēs quantū ad for-
mā ꝛ materiā. ꝛ tñ q̄uis ſm hoc ꝙ eſt talis res in ꝟbo ſit
ſm qd̄. tū pfectius cognoſcit̄ ꝑ verbū q̄ ꝑ ſeipā. in etiā in-
quantū eſt talis. q2 pfectius repñtat̄ etiam ꝓpria rei rō in
verbo q̄ in ſeipā. q̄uis ſm ꝓpriā rōem exiſtēdi verius ſit
in ſeipā. cognitio aūt ſeq̄tur forme repñtationem. vñ res
cū nō ſit in aīa niſi ſm qd̄ ꝑ ſilitudinē ſuam ſimpl'r tamen
Ad 12 cognoſcit̄ ¶ Ad. xij. dīm ꝙ ipē deus eſt ꝓprie ꝛ īmedia-
te cā cuiuſlibet rei. ꝛ qdāmō magis intima cuiq3 rei q̄ ip-
Ad 13 ſa ſit intima ſibi ¶ Ad. xiij. dīm ꝙ forme nō trāſfundun
tur a ſpeculo in res. ſed ecōuerſo. a ꝟbo aūt trāſfundunt̄
in res. vñ nō eſt ſilē de ꝯgnitōe reꝝ in ſpeculo ꝛ in ꝟbo

Decimoſeptimo que

ritur Utrū cognitio angelica ſufficiēter ꝑ matu-
1 tinā ꝛ veſptinā diſtinguat̄ vel diuidat̄. Et videt̄ ꝙ nōn
vt eñ dr̄ Aug⁹. iiij. ſup Geñ. ad lrām. cognitio veſptina ē
in qua res cognoſcit̄ in ſeipā. matutina vero cū refertur
in laudē creatoris. ꝛ ſic cognitio veſptina videt̄ a matuti
na diſtingui ꝑ relatū ꝛ nō relatū. ſed ꝑter cognitionē crea
ture in ſeipā relatā ad verbū ꝛ nō relatā eſt accipē aliam
creaturaꝝ cognitōem magis differentē ab eis q̄ differat
vna iſtaꝝ ab alia. ſc3 cognitiōe3 creaturaꝝ in verbo. ergo
matutina ꝛ veſptina cognitio nō ſufficiēter diuidūt ꝯgni
tionē angelicā. ¶ Pre. Aug⁹. ij. ſup Geñ. ad lrām ponit
2 triplex eſſe creature. vnū qd̄ h3 in ꝟbo. aliud qd̄ h3 in pro
pria natura tñ. terciū qd̄ h3 in mēte angelica. ſed penes
pmū eē ꝛ ſcdm accipit̄ ꝯgnitio matutina ꝛ veſptina. ḡ pe
nes terciū d3 accipi tercia eius cognicio ¶ Pre. Matu-
3 tina cognitio ꝛ veſptina diſtinguunt̄ ꝑ hoc qd̄ eſt cogno-
ſcere in ꝟbo. ꝛ res in ꝓpria natura. ꝛ hoc eſt qd̄ eſt cogno-
ſcere res factas ꝛ fiēdas. Sz hec pñt q̄drupl'r diuerſifica
ri. vno mō vt dicat̄ res fiendas cognoſcere in verbo. Alio
mō factas in verbo Tercio factas in ꝓpria natura. Quar
to fiēdas in ꝓpria natura. q̄ qdem videt̄ eſſe vtilis ꝯiuga
tio. q2 in ꝓpria natura nō cognoſcit̄ aliqd anteq̄ fit. ḡ oꝫ
ſaltē tres eſſe cognitiones angelicas. ꝛ ſic inſufficienter ꝑ
duas diſtinguunt̄ ¶ Pre. Mane ꝛ veſpe dicunt̄ in ꝯgni-
4 tione angelica ad ſilitudinē diei tpalis. ſed in die tpali in
ter mane ꝛ veſpe eſt meridies. ḡ ꝛ in angelis inter cogni
tionē matutinā ꝛ veſptinā d3 poni meridiana. ¶ Pretē.
5 Angeli nō ſolū cognoſcūt creaturas. ſ3 etiā ipm creatorē
ſed cognitio matutina ꝛ veſptina in angelis diſtinguitur
quantū ad cognitōem creature. ḡ pter cognitionē matu
tinā ꝛ veſptinā in angelis eſt aſſignare terciā. ¶ Prete. 6
Cognitio matutina ꝛ veſptina nō ptinet niſi ad cognitō
nē grē. alš angeli mali haberēt cognitōem matutinam et
veſptinā. qd̄ nō videt̄ eſſe veꝝ. cū in demonib3 nō ſit dies
Ueſpe aūt ꝛ mane ſunt diei ptes. ḡ cū cognitio natural'
ſit in angelis pter gratuitā. videt̄ ꝙ ſit in eis ponere ter-
Contra ciā cognitōem ¶ Sed cōtra. cognitio matutina ꝛ veſpti
na diſtinguunt̄ ꝑ creatū ꝛ increatū. ſed inter hec nihil eſt
mediū. ḡ nec inter cognitionē matutinā ꝛ veſpertinā

Rño. ¶ Rñſio dīm ꝙ de cognitōe matutina ꝛ veſptina du
pl'r loq̄ poſſumus. vno aūt mō q̄ntū ad id qd̄ cognitiōis
eſt. ꝛ ſic nihil cadit mediū int̄ vtrāq3. Cognitio āt matu
Diſtinctio. tina a veſptina diſtinguit̄ vt ſup dictū eſt ꝑ mediū ꝯgno
ſcēdi. qd̄ qdem ſi creatū eſt facit cognitōem veſptinā q̄-
cunq3 mō. ſi aūt eſt increatū facit cognitōem matutinam
nō pt aūt aliqd eſſe mediū inter creatū ꝛ increatū Si aūt
cōſideret̄ quantū ad rōnem matutini ꝛ veſptini ſic cadit
inter ea aliqd mediū. duplici rōne. pmo q2 mane ꝛ veſpe-
re ſunt ptes diei. dies aūt ē in angelis ꝑ illuſtratiōem grē
ſm Aug⁹. vñ nō ſe extendūt vltra ꝯgnitionē gratuitā bo
noꝝ angeloꝝ. ꝛ ſic natural' ꝯgnitio eſt pter has duas Se
cūda. q2 veſpe inq̄ntū hmōi terminat̄ ad mane. ꝛ mane
ad veſpe. vñ cognitio reꝝ in ꝓpria natura nō q̄libet pt di-
ci veſptina. ſed illa tñ que refert̄ in laudē creatoris. ſic eñ
veſpe redit ad mane. ꝛ ſic cognitio demonū quā habēt de
rebus non eſt matutina aut veſptina. ſed ſolum cognitio
gratuita que eſt in angelis beatis

Ad 1. ¶ Ad pmū ḡ dīm ꝙ cognitio reꝝ in ꝓpria natura ſpē
veſptina. nec relatio eius ad cognitōem in verbo facit eā
matutinā. ſed facit eā terminari ad matutinā. nō ḡ dr̄ ꝙ
ex hoc angelus cognitōem matutinā h3. q2 ꝯgnitōem re
rū in ꝓpria natura ad verbū refert q̄ſi ipa cognitio rela-
Ad 2 ta ſit cognitio matutina. ſed q2 ex hoc ꝙ refert meret̄ co-
gnitōem matutinā accipere ¶ Ad ſcdm dīm ꝙ ratō illa
pcederet ſi ꝯgnitio matutina ꝛ veſpertina diſtinguerent̄
ex pte rei cognite. ſic eñ eſſet triplex cognitio ſm triplex
eſſe cognoſcibile de reb3. cū aūt cognitio matutina diſtin
guat̄ a veſptina penes mediū cognoſcēdi qd̄ eſt creatū vl'
increatū ꝑ vtrūlibet iſtoꝝ medioꝝ quodlibet illoꝝ eſſe co
Ad 3 gnoſcit̄. ꝛ ſic nō oꝫ terciam cognitōem ponere. ¶ Ad
terciū dīm ꝙ ois cognitio q̄ eſt in verbo vocat̄ cognitio
matutina in q̄ ſiue res ſit facta ſiue ſit nō facta. q2 talis co
gnitio eſt ꝯformis diuine cognitōi q̄ ꝯgnoſcit oīa ſimpl'r
anteq̄ fiant ſicut poſtq̄ facta ſīt. et tñ ois cognitio rei in
verbo eſt rei vt fiende ſiue ſit res ia3 facta nūc. vt ly fien-
dum nō dicat tps ſed exitu3 creature a creatore. ſicut et
cognitio artificiati in arte eſt eius ſm ſuū fieri. q̄uis ꝛ ip-
Ad 4 ſum artificiatū iā ſit factū ¶ Ad quartū dīm ꝙ Aug⁹.
noīat matutinā cognitionē que eſt in plena luce. vñ cōti-
net ſub ſe meridianā. vñ q̄nq3 nominat eam diurnā. q̄nq3
matutinā. Uel pt poteſt dici ꝙ omis cognitio intellect⁹
angelici habet tenebras admixtas ex pte cognoſcētis. vñ
nulla cognitio alicuius intellectus creati poteſt dici me-
Ad 5 ridiana. ſed ſola cognitio qua deus oīa cognoſcit in ſeip
ſo ¶ Ad quintū dīm ꝙ eadē cognitione verbu3 cogno-
ſcit angelus ꝛ res in verbo. vnde etia3 cognitio verbi di
citur matutina. ꝛ hoc patet. quia ſeptimus dies q̄ ſignifi
Ad 6 cat quietem dei in ſeipſo habet mane. vnde matutina co-
gnitio eſt ſm ꝙ angelus deum cognoſcit. ¶ Ad ſextum
patet reſponſio ex dictis.

Ueſtio nona de cõ

municatione ſcie angelice p illuminationē et
loquutionez Prima. vtrum vnus angelus
aliū illuminet Scda. vtrū angelus inferior ſemp illumi/
netur a ſupiori vel qñqz a deo immediate. Tercia. vtrum
vnus angelus aliū illuminãdo purget eū. Quarta. vtrū
vnus angelus alijs loquatur. Quinta. vtrum inferiores
angeli ſuperioribus loquantur. Sexta. vtruz reqratur deter/
minata diſtãtia localis ad hoc q vnus angelus alijs loq̃
tur. Septima. vtrū vnus angelus poſſit alijs loqui. ita
q alij loquutiones eius non pcipiant.

¶ Materia nona de cõmunicatione ſcie/
tie angelice p illuminatões z loquutiões.

Ueſtio eſt de cõ/

municatõe ſcie angelice p illuminatio
nes z loqutões. Et pmo queritur.
vtrū vnus angelus aliū illumiet. Et
1 videtur q nõ. qz dt Aug⁹. q ſolus deus
poteſt mentē formare. ſed illuminatio angeli eſt qdaz for
matio mẽtis illuminati. g ſolus deus pt angelū illumia
2 re ¶ Pre. In angelis nõ eſt aliud lumē niſi gratie z natu
re. ſed lumie nature vnus angelus aliū non illuminat.
qz vnuſquiſqz habet naturalia ſua imediate a deo. Simi
liter nec lumie gratie. qz imediate a ſolo deo eſt. g vn⁹ an
gelus aliū nõ pt illuminare ¶ Pre. Sicut ſe habet corp⁹
3 ad lumē corporale. ita ſpūs ad lumē ſpūale. ſed corpus il/
luminatū a lumie ſupexcellenti non illuminatur ſimul a mi
nori lumine. ſicut aer illuminatus a lumie ſolis nõ ſimul
illuminatur a lumie lune. ergo cū plus excedat ſpūale lumē
diuinū quodlibet lumē creatū q̃ lumē ſolis lumē candele
vel ſtelle. videtur q cum omes angeli illuminentur a deo. q
vnus ab alio nõ illumine ¶ Pre. Si vnus angelus aliū
4 illuminat aut hoc eſt p mediū aut ſine medio. ſed non ſine
medio. qz ſic opteret vnū angelū alteri angelo illumina/
to p ſpūi eſſe cõiunctū. quod cū nõ pt cū ſolus deus mẽti
b⁹ illabatur Silr nec p mediū. qz nec p corpale mediū. cuz
nõ ſit ſpūalis luminis receptiuū. nec p ſpūale. qz hoc ſpūale
mediū nõ poteſt poni aliud q̃ angelus. z ſic eſſet vel abi
re in infinitū in medijs. quod ſi eſſet nõ poſſet aliqua illu
minatio ſequi. cū ſic impoſſibile infinita ptranſire. vel erit
deuenire ad hoc q vnus angelus alium immediate illu/
minet. quod oſtenſum eſt eſſe impoſſibile. g impoſſibile
5 eſt q vnus angelus aliū illuminet ¶ Pre. Si vnus ange
lus aliū illumiet. aut hoc eſt p hoc q tradit ei lumē ppriuz.
aut p hoc q dat ei aliud lumē. ſed nõ pmo mõ. qz ſic vnū
et idem lumē eſſet in diuerſis illuminatis. nec iterū ſecun
do mõ. qz ſic opteret q illud lumē eſſet factū a ſupiori an/
gelo. ex quo ſequeretur q angelus eſſet creator illius lumis
cum illud lumē nõ fiat ex materia. g videtur q vnus ange/
6 lus aliū nõ illumiet. ¶ Pre. Si vnus angelus ab alio il/
luminatur opteret q angelus illuminatus reducatur de potẽtia
in actum. qz illuminari eſt quoddã fieri. ſed quãdocunqz
aliqd reducitur de potẽtia ad actū optet in eo aliqd corrū/
pi. cū g in angelis nihil corrūpatur videtur q vnus angel⁹
7 ab alio nõ illuminetur. ¶ Prete. Si vnus ab alio illuminetur
lumē qd alijs tradit aut eſt ſubſtãtia aut accñs. ſed non
poteſt eſſe ſubſtãtia. qz forma ſubſtãtialis ſupaddita va/
riat ſpēm. ſicut vnitas ſpeciem numeri. ſicut dz in octauo
metaph. z ſic ſequeretur q angelus p hoc q illuminaretur ſm
ſpēm variaretur. ſilr nõ poteſt eſſe accñs. qz accidẽs non ſe
extendit vltra ſubiectū. g vnus angelus aliū nõ illuminat.
¶ Pre. Ad hoc viſus noſter corpalis z intellectualis lu/ 8
mine indiget. qz eius obiectū eſt intelligibile et viſibile in
potẽtia. vt p lumē fiat viſibile z intelligibile in actu. ſz ob
iectū cognitionis angelice eſt intelligibile in actu. quod ē
ipſa diuina eſſentia. vl' eſſentia angelica. g ad cognoſcendū
intellectuali lumie nõ indiget ¶ Pre. Si vnus aliū illu/ 9
minet. aut hoc eſt reſpectu cognitõis naturalis. aut reſpe
ctu cognitõis gratie. ſed nõ reſpectu cognitõis naturalis
qz tam in ſupioribus q̃ inferioribus naturalis cognitio per/
fecta eſt p formas innatas. ſilr nec quantū ad cognitõem
gratie qua res in verbo cognoſcitur. qz omnes angeli ver
bum immediate vidẽt. g vnus aliū nõ illuminat ¶ Pre.
Ad cognitõem intellectus nõ reqritur niſi forma intelli/ 10
gibilis z lumē intelligibile. ſed vnus angelus nõ tradit al/
teri neqz formas intelligibiles q̃ ſunt cõcreate. neqz lumē
intelligibile. cū vnuſquiſqz a deo illuminetur. ſm illud Job
xxv. numqd eſt numerus militū eius. z ſup quē nõ fulget
lumen illius. g vnus angelus aliū nõ illuminat ¶ Prete. 11
Illuminatio ordinatur ad tenebras pellendas. ſed in cogni
tione angelorū nulla eſt tenebra vel obſcuritas. vnde. ij.
Corin. xij. dt gloſa. q in regione intelligibiliū quaz cõſtat
eſſe regionē angelorū ſine omi imagine corporis mens vi/
det pſpicuã veritatē nullis opinionū falſarū nebulis fuſca
tam. g angelus ab angelo nõ illuminatur ¶ Prete. Intelle 12
ctus angelicus eſt nobilior q̃ intellectus agens aie noſtre
ſed intellectus agens aie noſtre nunq̃ illuminatur. ſed ſolū
illuminat. g angeli nunq̃ illuminantur ¶ Pre. Apocal. xxi.
dz q ciuitas beatorū nõ eget ſole neqz luna. nam claritas 13
dei illumiabit eã. z exponit gloſa ſolē z lunã doctores ma
iores et minores. g cum iam angelus ſit qdam ciuis illi⁹
ciuitatis nõ illuminatur niſi a ſolo deo ¶ Pre. Si angelus 14
angelū illuminat. aut hoc eſt p habūdantiã naturalis lumi
nis. aut p habūdantiã gratuiti. ſed nõ pmo mõ. qz cū an
gelus qui cecidit fuerit de ſupmis angelis habuit natu/
ralia excellẽtiſſima que etiã in eo manent integra. vt dicit
Dyo. qrto ca. de di. no. Et ſic demon angelū illuminaret.
quod eſt abſurdū. Silr nec p habūdantiã luminis grẽ
qz aliqs homo in ſtatu vie eſt maioris gratie q̃ inferiores
angeli. cum ex virtute gratie aliqui homines trãſferantur
ad ordinē ſuperiorū angelorū. et ſic homo in ſtatu vie exi/
ſtens angelū illuminaret. quod eſt abſurdū. g vnus aliuz
nõ illuminat ¶ Pre. Dicit Dyo. qrto ca. cel. hierarch. q
illuminatio eſt diuine ſcie aſſumptio. ſed diuina ſcia nõ po 15
teſt dici niſi q̃ eſt de deo vl' que eſt de rebus diuinis. z vtro
libet mõ diuinã ſcientiã nõ aſſumit angelus niſi a deo. er
go vnus aliū nõ illuminat ¶ Pre. Cū potẽtia intellectus 16
angelici ſit tota terminata p formas innatas forme inna
te ſufficiūt ad omia cognoſcẽda q̃ angelus cognoſcere po
teſt. g nõ optet q a ſupiori illuminetur ad aliquid cognoſcē
dum ¶ Pre. Angeli omes ad inuicē ſpē differūt vl' ſaltē 17
illi q̃ ſunt diuerſorū ordinū. ſed nihil illuminatur a lumie al/
terius ſpēi. ſicut res corpalis nõ illuminatur lumine ſpūali.
g vnus angel⁹ ab alio nõ illuminatur ¶ Pre. Lumē intelle 18
ctus angelici eſt pfectius q̃ lumē intellectus noſtri agē/
tis. ſed lumē noſtri intellectus agẽtis ſufficit ad oẽs ſpẽs
quas a ſenſu accipimus. ergo et lumen intellectus ange/
li ſufficit ad omnes ſpecies innatas. Et ſic non oportet q
illud lumen ſuperaddatur.

Cōtra ¶ Sed ↄtra eſt qḋ Dyo. dr. iiij. ca. cel. hierar. ꝙ ordo hierarchie eſt hos qḋem illuminare. illos illuminari. ḡ ⁊c.

2. ¶ Pre. Sicut eſt ordo in hominib᷒ ita eſt ordo in angelis. vt pꜫ ꝑ Dyo. ſed in hominib᷒ ſupiores illuminãt infe riores. vt dr. Ephe. iij. mihi ãt ſanctoꝝ oīm minimo data eſt gracia hec illuminare oēs ⁊c. ḡ et ſupiores inferiores illuminãt

3. ¶ Pre. Lumē ſpūale eſt efficacius ꝙ̄ corporale ſed ſupiora corpa illuminãt inferiora. ḡ ⁊ ſupiores angeli illuminant inferiores

Rn̄o ¶ Rn̄ſio dōm. ꝙ de lumine intellectuali optet nos loqui ad ſimilitudinē lumīs corpalis. lumē aūt corporale ē mediū quo videmus. ⁊ ſeruit noſtro viſui in duob᷒. vno

Diſtin° mō in hoc ꝙ ꝑ ipm fit viſibile in actu qḋ erat potētia viſibile. Alio mō in hoc ꝙ viſus ipe cōfortatur ad videndū ex lumis natura. vñ ⁊ optet eſſe lumē in cōpoſitiōe organi. vñ ⁊ lumen intellectuale pt dici ipe vigor intellectus ad intelligendū. vel etiã id quo aliqḋ fit nobis notū Vñ ſm duo pt aliquis illuminari ab alio. ſcʒ ſm ꝙ intellectus confortatᷣ ad cognoſcendū. ⁊ ſm hoc ꝙ intellectus ab aliquo manuducitur in aliqḋ cognoſcendū. Et hec duo cōiungūtur in intellectu ſicut pꜫ cū aliqs ꝑ aliquod mediū quod mēte cōcipit intellectus eius cōfortatur ad alia videnda que pūs videre nō poterat. ſm hoc ḡ vnus intellectus ab alio illuminari dr inquantū tradit ei aliquod mediū cognoſcendi quo intellectus cōfortatus poteſt in alia cognoſcibilia in que pūs nō poterat. Quod qḋem dupliciter apud nos cōtingit. vno mō ꝑ ſermonē. vt cū verbo ſuo docens loquendo tradit aliqḋ mediū diſcipulo ꝑ qḋ intellectus eius cōfortatur ad alia intelligēda que prius intelligere non poterat. ⁊ ſic magiſter dr illuminare diſcipulū Alio mō inquātū alicui ꝓponitᷣ aliqḋ ſenſibile ſignū ex quo qs poteſt manuduci in alicuius intelligibil ꝯgnitionē. ⁊ ſic dr ſacerdos illumiare populū. ſm Dyo. inquãtum populo ſacramēta miniſtrat ⁊ oſtēdit q̄ ſunt manuductōes in diuina intelligibilia. ſed angeli neqꝫ ꝑ ſenſibilia ſigna in cognitionē diuinoꝝ deueniūt neqꝫ itelligibilia media recipiūt cū varietate ⁊ diſcurſu ſic nos recipim᷒. ſʒ imaterialiter. ⁊ hoc eſt quod Dyo. dr. vij. ca. cel. hierar. oſtendens quō ſupiores angeli illuminenᷣ. cōtemplatiue ſunt inquit pme angeloꝝ eētie ſenſibiliū ſymboloꝝ aut intelligibiliū ſpeculatiue nō vt varietate ſcripture in deū reducte. ſʒ ſicut ſunt imateriales ſcie altiori lumīe replete Nihil ergo aliud eſt angelū ab angelo illuminari ꝙ̄ confortari intellectū inferioꝝ angeli ꝑ aliqḋ inſpectū in ſuperiori ad alia cognoſcēda. Et hoc qḋē hoc mō fieri poteſt ſicut eīn in corporib᷒ ſupiora ſunt quaſi actus reſpectu inferioꝝ. vt ignis reſpectu aeris. ita ⁊ ſupiores ſpūs ſunt quaſi actus reſpectu inferioꝝ. oīs aūt potētia ↄfortatᷣ ⁊ pficitur ex cōiunctōe ad actū ſuū. vñ ⁊ corpa inferiora pſeruantᷣ in ſuperiorib᷒ que ſunt locus eoꝝ. ⁊ ideo etiam inferiores angeli cōfortanᷣ ex eoꝝ continuatione ad ſupiores que qḋem cōtinuatio eſt ꝑ intuitū intellectus. ⁊ ꝓ tanto dicūtur ab eis illuminari

Ad 1. ¶ Ad primū ergo dōm ꝙ Aug᷒. loqͥtur de formatōne vltima qua mens informatᷣ ꝑ grām que eſt immediate a deo ¶ Ad ſcḋm dōm ꝙ ab angelo illumināte nō fit lu

Ad 2. men nouū gratie vel nature niſi ꝑut eſt ꝑticipatū. cū eīn oīe quod intelligitᷣ ex vi intellectualis luminis cognoſcitur ipm cognitū inquantū hmōi includit in ſe intellectuale lumē vt ꝑticipatū ex cuius virtute hʒ intellectū confortare. ſicut pꜫ qñ magiſter tradit diſcipulo aliqḋ mediū demōſtratōis in quo ꝑticipatur lumē intellectus agētis. vt in inſtrumēto. pma eīn pncipia ſunt inſtrumenta intellectus agentis. vt dr cōmenta. in tercio de aīa. Et ſilr etiã oīa principia ſecūda que cōtinent ꝓpria media demonſtrationū. Vñ ꝑ hoc ꝙ ſupior angelus ſuū cognitū alteri angelo demōſtrat eius intellectus cōfortatur ad alia cognoſcenda q̄ pus nō cognoſcebat. ⁊ ſic nō fit in angelo illuminato nouū lumē nature vel gratie. ſed lumē qḋ prius inerat cōfortatur ꝑ lumē cōtentū in cognito pcepto a ſuperiori angelo. ¶ Ad terciū dōm ꝙ nō eſt ſimile de lumīe corporali ⁊ ſpūali. quodlibet eīn corpus indifferenter illuminari poteſt a quolibet lumine corpali. quod ideo eſt. qa oē lumē corpale ad formas viſibiles equaliter ſe habet ſed nō qlibet ſpūs pt eqͥliter illuminari a quolibet lumīe. qꝛ quodlibet lumē nō eqͥliter cōtinet formas intelligibiles lumē eīn ſupremū cōtinet formas intelligibiles magꝭ vniuerſales. ⁊ iō cū inferior intellectus ſit ꝓportionat᷒ ad accipiendū cognitōem ꝑ formas magꝭ pticulares nō ſufficit ei ꝙ illuminetᷣ a ſupiori lumīe. ſed opter ꝙ illuminetᷣ lumine inferiori ad hoc ꝙ in cognitōem reꝝ adducatᷣ. ſicut patet apud nos. phs eīn pmus habet cognitōem omniū rerū in pncipijs vniuerſalib᷒. medicus aūt cōſiderat res maxime in pticulari. vñ nō accipit immediate pncipia a pmo phō. ſed accipit immediate a naturali q̄ hʒ pncipia magis ↄtracta ꝙ̄ pmus phs Naturalis aūt ↄſideratio eſt vniuerſalior ꝙ̄ medici. quare pt accipere imediate pncipia ſue ↄſideratōis a pmo phō. Vñ cū in lumine intellectus diuini rerum rōnes vniātur. quaſi in vno pncipio vlti inferiores angeli nō ſunt ꝓportiōati ad hoc ꝙ ꝑ illud lumen ſolum cognitōem accipiant. niſi adiūgatᷣ lumen angeloꝝ ſuperioꝝ. in quib᷒ forme intelligibiles ↄtrahūtur. Ad 3

¶ Ad. iiij. dōm. ꝙ angelus qñqꝫ aliū angelū illuminat ꝑ mediū. qñqꝫ ſine medio. Per mediū aūt ſpūale. ſicut angelus ſuperior mediū. ⁊ medius illuminat infimū virtute luminis ſuperioris angeli. Sine medio aūt ſicut cum angelus ſuperior angelū imediate ſub ſe exiſtentē illuminat. nec oportꝫ ꝙ hoc mō ↄiūgatur illuminans illuminato qḋ in eius mente illabatᷣ. ſed qſi ↄtinuati ad inuicē ꝑ hoc ꝙ vnus aliū intuetᷣ ¶ Ad. v. dōm. ꝙ vnū ⁊ idē numero mediū qḋ cognoſcitᷣ a ſuperiori angelo cognoſcitur ab inferiori. ſʒ cognitio ſuperioris angeli de illo eſt alia a cognitōe inferioris. ⁊ ſic quodāmodo eſt idem lumen ⁊ quodāmō aliud. non tñ ſeqͥtur ꝙ ſm hoc qḋ eſt aliud ſit creatū a ſuperiori angelo. qꝛ res nō ꝑ ſe ſubſiſtentes non fiunt per ſe loquendo. ſicut nec ꝑ ſe ſunt. vñ non fit color ſed fit coloratum. vt dr vij. metaph. vñ nō fit lumen angeli. ſʒ fit ipm illuminatū de illuminato potētia actu illuminatum ¶ Ad. vi. dōm. ꝙ ſicut in illuminatōe corpali nō remouetᷣ aliqua forma ſed ſola priuatio luminis q̄ eſt tenebra. ita etiã eſt in illuminatōne ſpirituali. vñ nō oportꝫ ꝙ ſit aliq corruptio ſʒ ſolū negatōis remotio ¶ Ad vij. dōm ꝙ illud lumē angeli q̄ illuminari dr nō eſt pfectio eſſentialis ipius angeli. ſed pfectio ſcḋa q̄ reducitᷣ ad genus accidentis. nec ſequitᷣ ꝙ accidens ſe extendat vltra ſubiectū. qa illa cognitio qua illuminatᷣ ſuperior angelus nō eſt in angelo inferiori eadē nūero. ſʒ ſpē et ratione inquantum eſt euiſdē ſpēi ſicut et eadē ſpecie nō numero lux eſt in aere illuminato ⁊ ſole illuminãte. ¶ Ad viij. dōm ꝙ ꝑ lumē fit aliqḋ intelligibile actu qḋ pus erat intelligibile in potētia Sed hoc pt eē dupliciter. vno° ita ꝙ illud qḋ eſt in ſe intelligibile in potentia fiat intelligibile actu. vt in nobis accidit. ⁊ ſic lumine non indiget intellectus angelicus cū nō abſtrahat ſpeciem a phantaſmatꝭ Ad 4 Ad 5 Ad 6 Ad 7 Ad 8.

bus. Alio modo ita ꝙ illud qđ eſt intelligibile in potē-
tia alicui intelligenti fiat ei intelligibile actu. ſicut nobis
fiunt ſubſtantie ſuperiores intelligibiles actu ꝑ media q̇
bus in eorū cognitionē deuenimus, ⁊ hoc modo intelle-
ctus angeli lumine indiget ad hoc vt ducatur in actualē
cognitionē eorum ad que cognoſcenda eſt in potentia.
Ad .9 ¶ Ad .ix. dōm. ꝙ illuminatio qua vnus angelus alium
illuminat nō eſt de his q̄ ad naturalē cognitionē angelo
rum ꝑtinēt. q2 ſic oēs ex ꝓncipio ſue cognitionis ꝑfe-
ctam haberent naturalē cognitionē. niſi forte poneremꝰ
ꝙ ſuperiores angeli eſſent cauſa inferioꝝ. quod eſt cōtra
fidem. Sed cognitio illa eſt de his q̄ reuelanť angelis
eorū cognitionē naturalem excedentibꝫ. ſicut de diuinis
myſterijs ꝑtinētibꝫ ad ecc̄iam ſuperiorē vel inferiorē. vñ
et ponitur actio hierarchica a Dyoni. nec ſeq̇tur. q̄uis
oēs verbū videant ꝙ q̇cq̇d vident in verbo ſuperiores
angeli videant ⁊ inferiores ¶ Ad .x. dōm ꝙ cū vnus an-
Ad 10 gelus ab alio illuminatur nō infunditur ei noua ſpecies
ſed ex eiſdem ſpeciebꝫ quas ꝑus habebat intellectꝰ eiꝰ
ↄfortatus ꝑ lumen ſuperius. modo p̄dicto efficitur plu-
rium cognoſcens. ſicut ⁊ noſter intellectus confortatus
ꝑ lumen diuinū et angelicū ex eiſdem phantaſmatibꝫ in
cognitionē pluriū ꝑuenire poteſt q̄ꝫ ꝑ ſe poſſet ¶ Ad .xi
Ad .11. dōm. ꝙ q̄uis in angelis nō ſit aliqua obſcuritas erroris
eſt tñ in eis aliquoꝝ neſcientia que naturalem cognitio-
nem eoꝝ excedūt. et ꝓpter hoc illuminatōne indigent
Ad 12 ¶ Ad .xij. dōm. ꝙ nulla res quātūcunqꝫ materialis re-
cipit aliq̇d ſcđm id qđ eſt formale in ipſa. ſꝫ ſolū ſcđm id qđ
eſt materiale in ipſa. ſicut aīa noſtra nō recipit illumina-
tionem rōne intellectus agentis. ſed rōne poſſibilis. ve-
lut etiā res corporales nō recipiūt aliquā impreſſionē ex
ꝑte forme ſꝫ ex ꝑte materie. ⁊ tñ intellectus poſſibilis no
ſter eſt ſimplicior q̄ꝫ aliqua forma materialis, ita etiā in-
tellectus angeli illuminať ſcđm id qđ habet de potentiali
tate. q̄uis ipſe ſit nobilior intellectu agente noſtro q̇ nō
Ad 13 illuminatur. ¶ Ad .xiij. dicēdū. ꝙ autoritas illa intelli-
gēda eſt de his q̄ ꝑtinēt ad cognitionē beatitudinis in
Ad 14 q̇bꝫ oēs angeli illuminātur a deo ¶ Ad .xiiij. dōm ꝙ il
la illuminatio de qua loquimur fit ꝑ lumē gratie ꝑficiēs
lumen nature. neqꝫ tñ ſequiť ꝙ homo in ſtatu vie poſſit
angelum illuminare. nō enī habet maiorē gratiā in actu
ſꝫ ſolū in virtute. q2 habet gratiam ꝑ quā vel ex quā p̄t
mereri ꝑfectiorē ſtatum. ſicut etiā pullus equi ſtatim na
Ad 15 tus eſt maior virtute q̄ꝫ aſinus. minor aūt actuali q̄titate
te ¶ Ad .xv. dōm ꝙ cū dr̄ illuminatio eſt diuine ſcientie
aſſumptio. ſcia dr̄ diuina q2 ex diuina illuminatōe origi
Ad 16 nem habet ¶ Ad .xvi. dōm. ꝙ forme innate ſufficiūt ad
oīa cognoſcēda q̄ naturali ↄgnitōne ab angelo cogno
ſcūť. ſꝫ ad ea q̄ ſtꝫ ſup̄ naturalē ↄgnitiōem indigēt lumīe
Ad 17 altiori ¶ Ad .xvij. dōm ꝙ in angelis ſpē differentibꝫ nō
oportet ꝙ ſit lumē intelligentie ſpē differēs. ſicut ⁊ in cor
poribꝫ ſpē differētibꝫ eſt idem ſpē color. ⁊ hoc eſt p̄cipue
verū de lumine gratie. q̄ eſt in hoībꝫ ⁊ angelis eadē ſpē
Ad 18 ¶ Ad .xviij. dōm. ꝙ lumē intellectus agentis in nobis
ſufficit ad ea q̄ ſunt ↄgnitōnis naturalis. ſed ad alia req̇-
ritur altius lumen vt fidei vel ꝓphetie

Ecūdo queriť. vtrū

inferior angelꝰ ſp̄ illumineť a ſuperiori vel q̄nqꝫ
imediate a deo Et videť ꝙ q̄nqꝫ īmediate a deo Angelꝰ
1. enī iferior ē in potētia ad gratiā affectꝰ. ⁊ illūinatōem itel
lectus. ſꝫ tātū ſuſcipit de grā a deo q̄tū eſt capax. ergo tm̄
ſuſcipit de illuminatōne a deo quātū eſt capax. ⁊ ita ime 2.
diate a deo illuminať. nō ꝑ angelū intermediū ¶ Prete.
Sicut inter deū ⁊ inferiores āgelos ſtꝫ medij ſupiores
ita inter ſuperiores ⁊ nos ſtꝫ medij inferiores. ſꝫ ſuperio
res angeli q̄nqꝫ illuminant nos īmediate. ſicut ſeraphin
Iſayam. vt p3 Iſaie vi. ergo angeli q̄nqꝫ illuminātur ime 3.
diate a deo. ¶ Prete. Sicuti eſt ordo q̇dā determinatꝰ
in ſubſtātijs ſpiritualibꝫ. ita ⁊ in corꝑalibꝫ. ſꝫ q̄nqꝫ in re
bus corꝑalibus diuina virtus operať p̄termiſſis cau-
ſis medijs. ſicut cū ſuſcitat mortuū nō cooperante corpo
re celeſti. ergo etiam ⁊ q̄nqꝫ illuminat inferiores angelos
ſine miniſterio angelorū ſuperiorū ¶ Prete. Quicq̇d p̄t 4.
virtus inferior p̄ōt ſuperior. ſi ergo p̄t angelus ſuperior
illuminare inferiorem angelum, multo fortius deus p̄ōt
eum imediate illuminare. et ita nō oportet ꝙ illuminati
ones diuine ſp̄ deriueň ꝑ ſuperiores ad inferiores
¶ Sed contra eſt qđ dr̄ Dyoni. hāc legem diuinitatis Cōtra 1.
eſſe imobiliter firmatam. vt inferiora reducātur in deum
mediantibꝫ ſuperioribus. ergo nunq̄ꝫ illuminātur inferio
res imediate a deo. ¶ Pre. Sicut angeli ſcđm naturā ſtꝫ
ſuperiores corporibꝫ. ita ſuperiores inferioribꝫ p̄eminēt 2
ſed nihil fit a deo in corꝑibꝫ. niſi mediāte miniſterio q̄tū
ad eorū gubernationē ꝑtinet. vt patet ꝑ Augꝰ. iij. de tri
nita. ergo etiā nihil fit a deo in inferioribus angelis niſi me
diantibꝫ ſuperioribus ¶ Pret. A corꝑibꝫ ſuperioribꝫ nō 3.
moueť inferiora corꝑa niſi ꝑ media. ſicut terra a celo me-
diāte aere. ſed ita eſt ordo in corꝑibꝫ ſicut in ſpiritibꝫ. ergo ⁊
ſummus ſpūs nō illuminat inferiores niſi ꝑ medios.
¶ Reſpōſio dōm. ꝙ ex bonitate diuina ꝓcedit. ꝙ ipſe Rꝫº.
de ꝑfectione ſua creaturis cōmunicet ſcđm eaꝝ ꝓportionē
et ideo nō ſolū in tantū cōicat eis de ſua bonitate ꝙ in ſe
ſint bona et perfecta. ſꝫ etiam vt alijs ꝑfectionē largianť
deo quodāmodo cooperādo. ⁊ hic eſt nobiliſſimus mo
dus imitationis diuine. vt dicit Dyoni. iij. ca. ce. hierar.
ꝙ oīm diuinius eſt dei cooperatorē fieri. et exinde ꝓcedit
ordo qui eſt in angelis ꝙ quidam alios illuminant Diuerſitas opiñ.
¶ Sed circa hūc ordinē q̇dam diuerſimode opinātur.
quidā enī eſtimant hunc ordinē ita eſſe firmiter ſtabili- Pria. opi.
tum. vt nunq̄ꝫ p̄ter ipſum aliquid accidat. ſed in oībꝫ ⁊ btī Tho.
ſemꝑ hic ordo obſeruetur Alij vero eſtimāt hūc ordi Scđa opi
nem ſtabilem vel ſtabilitum vt ſcđm hūc ordinē eueniat
vt frequētet. q̄nqꝫ tñ ex cauſis nec̄arijs p̄termittatur. ſi-
cut etiam naturaliū rerū curſus mutať dei diſpēſatione
aliqua cauſa noua ſuborta. vt p3 in miraculis Sꝫ pri
ma opinio videtur rōnabilior ꝓpter tria. Primo q2 cum
hoc ſit de dignitate ſuperiorū angelorū. vt ꝑ eos inferio
res illumineňť. eorū dignitati derogaretur. ſi q̄nqꝫ preter
eos illuminarenť. Scđo q2 quāto aliqua ſunt deo q̇ eſt
ſumme imobilis propinquiora tanto debent eſſe imobili
ora. vnde corpora inferiora que maxime a deo diſtant de
ficiunt a curſu naturali. corpora vero celeſtia ſemper na-
turalem motum ſeruant. vnde nō videť eſſe rationabile
vt ordo celeſtium ſpirituū qui ſunt deo ꝓpinquiſſimi ali-
quādo immutetur. Tercio q̇a in rebꝫ que pertinent ad ſta
tum nature non fit aliqua mutatio diuina virtute niſi ꝓ
pter aliquid melius. ſcꝫ ꝓpter aliquid quod ꝑtineat ad
gratiam vel gloriam. ſed ſtatu glorie in quo ordines an
gelorum diſtinguūtur nullus eſt altior ſtatus. Unde nō
videtur rationabile vt ea q̄ ad ordines angelorum ſpe-
ctant aliquando immutentur.
¶ Ad p̄mū ergo dōm. ꝙ de gratia ⁊ de illuminatione dat Ad 1.

deus angelis ſm̄ eorum capacitatem. differenter tñ q̄a
gratia que ad effectum ptinet imediate eīs a deo dat
eo ꝙ in volūtatibus eorū nō eſt ordo vt vnus in aliū impri
mere poſſit. ſed illuminatio deſcendit a deo in vltimos ꝑ
Ad 2. primos ⁊ medios. ¶ Ad. ij. dōm. ꝙ Dyo. xiij. cap. ce.
hierar. dupli ſoluit. vno modo ꝙ ille angelus q̄ ad pur-
gandū ꝓphete labia miſſus eſt cū de inferioribus fuerit eq̄
noce tñ ſeraphin dictus eſt. eo ꝙ incendendo purgauit
calculo ſcʒ ignito qđ forcipe ſumpſit de altari dicitur em̄
ſeraphin q̄ſi ardens vel incendēs. Alio modo ſic dicit ꝙ
ille etiam angelus inferioris ordinis q̄ labia ꝓphete pur
gauit nō intendebat reducere in ſeipſum. ſed in deū ⁊ in
ſuperiorem angelum. q: virtute ſcʒ ꝯtute agebat. vñ oſten
dit ei deū ⁊ ſuperiorem angelum. ſicut etiam epus dr̄ ab
ſoluere aliquē q̄n ſacerdos aliquē autoritate eius abſol
Ad 3 uit. et ſic nō oportet ꝙ ſeraphin equoce dicat. neqꝫ ꝙ ſe-
raphin ꝓphetā illūinauit īmediate ¶ Ad iij. dōm. ꝙ cur
ſus naturalis habet aliquē ſtatum nobiliorē ſe. ꝓpter quē
dignū eſt vt quādoqꝫ īmutet. ſed ſtatu glorie nihil nobi
Ad 4 lius eſt. et ideo nō eſt ſimile ¶ Ad. iiij. dōm ꝙ non eſt ex
impotentia dei vel ſuperiorū angeloꝝ. ꝙ inferiores me-
diantibus medijs a deo et primis illuminant. ſʒ eſt ad hoc
vt ſeruetur dignitas ⁊ perfectio omniū. quod eſt dum
plures in eodem deo operantur

Ercio querit. vtrum
vnus angelus alium illuminādo eū purget

1. Et videt ꝙ nō. purgatio em̄ eſt ab impuritate. ſʒ in an
geli non eſt impuritas. ğ vnus aliū purgare nō pōt
2 ¶ Sed diceres. ꝙ purgatio illa non intelligitur de pec-
cato. ſed ab ignorantia ſiue neſcientia ¶ Sed ꝯtra ꝙ il-
la non poſſit eſſe in beatis angelis ex peccato. q: in illis
nullum fuit. et ſic non erit niſi ex natura. ſed q̄ ſunt natu
ralia non remouent natura manente. ğ angelus ab igno
rantia purgari non poteſt. ¶ Prete. Illuminatio tene-
3 bras pellit. in angelis aūt nō poſſunt intelligi alique te-
nebre niſi ignorantie et neſcientie. ſi ergo ꝑ purgatōnem
neſcientia remouet. purgatio et illuminatio idem erunt
Solo nec debent diſtingui Sed diceres ꝙ illuminatio re-
ſpicit terminū ad quem. purgatio vero terminū a quo
4. ¶ Sed ꝯtra in nullo motu eſt inuenire terminū p̄ter ter
minū a quo et terminū ad quē ſi ergo ille due actōes hie
rarchice diſtinguunt penes terminū a quo ⁊ ad quē. nō
5 erit ponere tertiam actionē. qđ eſt ꝯtra Dyo. q̄ tercio lo
co ponit ꝑfectionē. ¶ Prete. Quādiu aliq̄d eſt in ſtatu
ꝓficiendi nōdū eſt ꝑfectū. ſed cognitio angeloꝝ aliq̄ mō
creſcit vſqꝫ ad diem iudicij. vt magiſter dicit in ſcđo ſen-
6 tentiaꝝ. xi. diſ. ergo nūc vnus aliū perficere nō poteſt
¶ Prete. Sicut illuminatio eſt cauſa purgationis ita ⁊
ꝑfectionis. ſed cauſa eſt prior cauſato. ergo ſicut illumi-
natio p̄cedit ꝑfectionem. ita p̄cedit purgationem. ſʒ pur
gatio eſt a neſcientia.
¶ Sʒ ꝯtra eſt ꝙ Dyo. hmōi actōes hoc mō diſtinguit
Cōtra et ordinat. iij. cap. cele. hierarchie dicens. ꝙ ordo hierar-
chie eſt. hos q̄dē purgari. illos vero purgare. hos vero
illuminare. illos vero illuminari. hos quidem ꝑfici. illos
Rñ°. vero perficere
¶ Rñſio dōm ꝙ ille tres actiones hierarchice in ange
lis nō niſi ad acceptionē cognitōnis ptinent. vnde dicit
Dyo. vij. ca. cele. hierar. ꝙ purgatio et ꝑfectio ⁊ illumi-
natio eſt diuine ſcientie aſſumptio Diſtinctio vero eaꝝ
eſt hoc modo accipienda. In qualibet generatione vel
mutatiōe eſt duos terminos inuenire. ſcʒ terminū a quo
et terminū ad quem. vterqꝫ aūt diuerſimode inuenitur
in diuerſis. In quibuſdam eñ terminus a quo eſt aliqđ
ꝯtrarium ꝑfectōni acquirende. ſicut nigredo eſt ꝯtraria
albedini. q̄ per dealbationē acq̄rit. quādoqꝫ vero ꝑfectio
acquirēda nō habet ꝯtrariū directe. ſed p̄cedunt in ſubie
cto diſpōnes q̄ ſunt ꝯtrarie diſpōnibus ordinabilibus vel
ordinantibus ad perfectionē inducendā. ſicut eſt in corpo
ris aiatōne. q̄nqꝫ vero nihil p̄ſupponitur niſi p̄uatio ſiue
negatio introducende forme. ſicut in aere illuminādo p̄
cedunt tenebre. q̄ per lucis p̄ſentiam remouent Similiter
etiam terminus ad quē q̄nqꝫ eſt vnus tm̄. vt in dealba-
tiōne. terminus ad quē eſt albedo. Quādoqꝫ vero ſunt
duo termini ad quē. quorū vnus ad aliū ordinat. ſicut pa
tet in alteratōne elemētorū. cuius vnus terminus ē diſ-
poſitio que eſt neceſſitas. alius aūt ipſa forma ſubſtātia
lis elementaris. In acceptione ergo cognitionis q̄ntum
ad terminū a quo inuenitur predicta diuerſitas. q: q̄n-
qꝫ in accipiente ſcientiam preexiſtit error ꝯtrarius ſciētie
acq̄rende. quādoqꝫ vero diſpoſitiones ꝯtrarie. ſicut im-
puritas anime aut imoderata occupatio circa res ſenſibi
les aut aliq̄d huiōi. quādoqꝫ vero p̄exiſtit ſolūmodo co-
gnitōis p̄uatio. vel negatio. ſicut cū in ꝯgnitiōe de die in
diem ꝓficimus. Et ſic tantūmō eſt accipere terminū a
quo in angelis Ex parte aūt termini ad quē eſt inueni-
re in acceptione ꝯgnitionis duos terminos. p̄mus eſt id
quo intellectus ꝑficitur ad aliquid ꝯgnoſcendū. ſiue ſit
forma intelligibilis. aut lumen intelligibile. vel qđcunqꝫ
ꝯgnitionis mediū Scđs aūt terminus eſt ipſa cognitio
q̄ exinde ꝓcedit. q̄ eſt vltimus in acceptione ꝯgnitionis
Sic ğ p̄cognitio eſt in angelis ꝑ remotiōes neſciētie. vñ
dicit Dyo. vij. cap. ce hierar. ꝙ diuine ſcientie aſſumptio
eſt purgans ignorantiam. illuminatio vero eſt per p̄mū
terminū ad quē. Unde dicit ibidē. ꝙ illuminātur angeli
inq̄ntum eis aliq̄d manifeſtat ꝑ altiorem illuminationem.
ſed ꝑfectio eſt q̄ntum ad iſtū terminū vltimū Uñ dicit
ꝙ ꝑficiunt ipſo lumine lucidarū doctrinarū. vt hoc mo-
do itelligat differre illūinatio ⁊ ꝑfectio. ſicut formatio vi
ſus ꝑ ſpēm viſibil. et ꝯgnitio ipſius viſibil. et ſm̄ h̄ Dyo.
in eccīaſtica hierar. ca. v. dr̄. ꝙ ordo dyaconoꝝ ē ad pur-
gādū inſtitutus ſacerdotū ad illuminādū. epōꝝ ad ꝑficiē
dum. q: ſcʒ dyaconi habebūt officiū ſuꝑ cathecuminos ⁊
energuminos. in q̄bus ſunt diſpōnes ꝯtrarie illuminatio
ni que eorū miniſterio remouentur Sacerdotū officium
eſt populo ſacramentū cōicare. et oſtēdere. que ſunt q̄ſi
media q̄bus deducimur in diuina. Epiſcoporū aūt officiū
eſt populo aperire ſpiritualia q̄ erant in ſacramētoꝝ ſi-
gnificatione velata.
¶ Ad p̄mū ergo dōm. ꝙ ſicut dicit Dyo. vij ca. eccīaſti. Ad. i.
hierarchie. purgatio in angelis non eſt intelligēda ab ali
qua ipuritate. ſed ſolum a neſciētia ¶ Ad. ij. dōm. ꝙ ali Ad. 2.
qua negatio vl' defectus dicit eſſe ex parte nature dupli
citer. vno mō quaſi ſit nature debitū talem negationem
habere. ſicut nō habere rōem eſt naturale azino. et hmōi
naturalis defectus nunq̄ remouetur tali natura rema-
nente. Alio modo quia non eſt nature debitum talem ꝑfe
ctionem habere dicitur eſſe negatio ex natura. et p̄cipue
quādo nature facultas nō ſufficit ad huiuſmodi ꝑfectio
nem acq̄rendam Et talis naturalis defectus tollit. ſicut
patet de ignorātia quā pueri habēt ⁊ de defectu glie quę
a nobis tollit ꝑ glie collatiōem. Et ſic etiam ab angelis

Ad 3. neſcientia auferẜ ¶ Ad.iij.dōm ꝙ illuminatio ⁊ purga-
tio ſe habent in acq̄ſitione ſcientie angelice. ſicut genera-
tio ⁊ corruptio in acquiſitione forme naturalis. q̄ q̄dez
ſunt vnū ſubiecto differūt aūt ratiōe ¶ Ad iiij.pz reſpō
Ad 4 ſio ex dicṫ ¶ Ad.v.dōm.ꝙ ꝑfectio nō accipiẜ in ꝓpoſi
Ad 5 to reſpectu totius ꝯgnitionis angelice. ſed reſpectu vni⁹
cognitōnis tantū q̄ ꝑficitur dū in cognitōnem alteri⁹ re
ducitẜ ¶ Ad.vi.dōm.ꝙ ſicut eſt forma quodāmō cauſa
Ad 6 materie inq̄ztum dat ei eſſe actu. quodā vero modo ma-
teria eſt cauſa forme inq̄ztum ſuſtentat ipſam. ita etiam
quodāmodo ea que ſunt ex ꝑte forme ſunt priora his q̄
ſunt ex parte materie. quodam vero modo econuerſo et
quia ꝑuatio ſe tenet ex ꝑte materie ideo remocio priuati
onis eſt prior introductione forme naturaliter ſm ordi-
nem q̄ materia prior eſt forma. q̄ dicitur ordo generatio-
nis. ſed introductio forme ē prior illo ordine quo forma
eſt prior materia. q̄ eſt ordo perfectionis. Et eadem ra-
tio eſt de ordine illuminationis ⁊ perfectōnis.

Quarto queriẜ. vtruz

.1. vnus angelus alijs loquaẜ. Et videẜ ꝙ non.
vt dṫ Greg. in moral. ſup illud Job xviij. nō adequabiẜ
ei aurū vel vitrū. tūc erit vn⁹ ꝯſpicabilis alteri. ſicut nūc
eſt vnuſquiſq3 ꝯſpicabilis ſibi. ſ3 nunc nō oportet ꝙ ali-
quis ſibi loquaẜ ad ſuuz ꝯceptum demonſtrandū. ergo
nec in angelis qui ſunt beati neceſſaria eſt loquutio.
2 ¶ Pre. Grego. ibidē dicit. ꝙ vniuſcuiuſq3 vultus atten-
ditur ſimul ⁊ ꝯſcia penetraẜ. ergo non req̄riẜ ibi locutio
ad hoc ꝙ vnus alterius conceptus ſciat ¶ Pre. Maxi-
3 mus in Cōmento ſup eccle. hierar. ij. ca. ſic dicit de ange
lis loquens. in incorporalitate ꝯſiſtentes. et in alterutꝝ
accedentes et diſcedentes omi ſermone. expreſſimus al-
terutrorꝫ ſenſus ſpeculātes. quodāmodo mutuo diſpu
tant per ſilentium ꝟbi cōicantes alterutris. ſed ſilentiū
locutōi oppoiẜ. ergo angeli ꝯgnoſcunt inuicem ſenſus
ſuos ſine loquutōne ¶ Pret. Omis loquutio eſt ꝑ ali
4 quod ſignū. ſ3 ſignū non eſt niſi in ſenſib9. q2 ſignū eſt qḋ
preter ſpecie3 quā ſenſibus ingerit ⁊c̄. vt habeẜ ꝑma diſ.
iiij. li. ſententiarꝫ. cū ergo angeli nō accipiāt ſciam a ſenſi-
bus. nō accipiūt cognitionē per aliqua ſigna. et ita nec ꝑ
locutōnem ¶ Prete. Signū videẜ eſſe id qḋ eſt nott⁹
5 quo ad nos. minus aūt notū per naturam. ⁊ ſm hoc di-
ſtinguit Cōmen. in principio li. phicorꝫ demōſtratione3
ſigni. ꝯtra demōſtratōnem ſimplicem q̄ eſt demōſtratio
ꝓpter quid. ſ3 angelus non accipit cognitōnem ex his q̄
ſunt poſteriora in natura. ḡ nec per ſignū. et ita nec ꝑ lo-
cutōnem ¶ Pre. In omi locutione oportet eſſe aliquid
6 qḋ excitet audientē ad attendēdū ꝟbū loquentis. quod
apud nos eſt ipſa vox loquentis. hec aūt non pōt poni in
angelo. ḡ nec loquutō ¶ Pre. Vt Plato dṫ. ſermo ad h̄
7 datus eſt nobis vt cognoſcamus volūtatis indicia. ſed
vnus angelus ꝯgnoſcit indicia volūtatis alterius ange
li ꝑ ſeipm. q2 ſunt ſpūalia. ⁊ oia ſpūalia ab angelo eadē
ꝯgnitōne cognoſcūtur. vnde cū angelus ꝑ ſeipm ſpūa-
lem naturam alterius angeli ꝯgnoſcat. ꝑ ſeipm cognoſ-
cet volūtatem alterius. ⁊ ita non indiget aliq̄ locutione
8 ¶ Prete. Forme intellectus angeli ordināt ad cogni
tionē rerū. ſicut rōnes rerū in deo. ad earꝫ productionem
cū ſint ſiles eis. ſ3 ꝑ rōnes ydeales ꝓduciẜ res ⁊ q̄cq̄d eſt
in re. vel intus vel extra. ḡ et angelus ꝑ formas intelle-
ctus ſui ꝯgnoſcit angelū. ⁊ oē qḋ eſt intrinſecū angelo
et ita cognoſcit ꝯceptū ei⁹. ⁊ ſic idem qḋ prius ¶ Pret. 9.
Loquutio in nobis duplex ē. ſc3 interior ⁊ exterior Ex-
terior aūt in angelis nō ponitur. alias oporteret ꝙ voces
formarent. du3 vnus alijs loquaẜ. loquutio aūt interior
non eſt niſi cogitatio. vt pat3 ꝑ Anſel. ⁊ Aug⁹. ergo in
angelis nō pōt poni aliqua loquutio ꝑter cognitionem
¶ Pre. Auicen. dṫ ꝙ in nobis cā loquutōnis eſt multi 10
tudo deſideriorꝫ quā ꝯſtat ex multis defectib9 ꝓuenire.
q̄a deſideriū eſt reinō habite vt Auguſti. dicit. cū ergo in
angelis nō ſit ponere defectuū multitudinem. nō erit in
eis ponere loquutōnem ¶ Pret. Vnus angelus nō pōt
alterius cognitōnem cognoſcere ꝑ eſſentiam ipſius co- .11.
gnitōnis. cū nō ſit ꝑ eſſentiam intellectui eius pñs. ergo
oportet ꝙ ꝑ aliquā ſpēm eam cognoſcat. ſ3 angelus ꝑ ſe
ipm ſufficit ad cognoſcendū oia q̄ naturaliter ſunt in ipo
angelo alio per ſpēs innatas. ergo eadē rōne ꝑ eaſdē ſpe
cies cognoſcet oia q̄ volūtatie ſunt in alio angelo. ⁊ ita
videẜ ꝙ in angelis nō ſit ponēda locutio. ad hoc ꝙ cōce-
ptus vnius angeli alteri innoteſcat ¶ Pret. Nut⁹ ⁊ ſi- 12.
gna nō ſūt ad auditu3. ſ3 ad viſum. loquutio aūt ſit ad
auditū. angeli aūt ꝯceptus ſuos mutuo ſibi indicāt nu-
tib9 et ſignis. vt dicitur ꝑma Cor3. xiij. in glo. ſup illud
ſi linguis ⁊c̄. ergo non cōicant ꝑ loquutōem ¶ Pret. Lo 13.
quutio eſt motus quidā cognitiue virtutis. ſed mot⁹ co
gnitiue terminaẜ ad aiam. ⁊ nō ad id qḋ eſt extra. ḡ per
loquutōnem nō ordinaẜ angelus ad alium vt ei ſuū con
ceptū demōſtret ¶ Pre. In omi loquutiōe debet mani 14
feſtari aliq̄d ignotum ꝑ notum. ſicut manifeſtamus ꝯce
ceptus noſtros ꝑ ſonos ſenſibiles. ſed hoc in angelis nō
pōt poni. q2 angeli natura q̄ eſt angelo naturaliter nota eſt
infigurabilis. vt dṫ Dyo. ⁊ ſic in eo nō pōt fieri aliq̄d quo
demōſtreẜ id qḋ eſt in ea ignotu3. ḡ loquutio in angelis
eſſe nō pōt ¶ Pret. Angeli ſunt q̄dā ſpūalia lumina. ſed 15
lux ex hoc ipo qḋ videẜ ſeipm totaliter manifeſtat. ergo
ex hoc ipo ꝙ angelus videẜ totalr. cognoſcitur oē illḋ
qḋ in ipo eſt. ⁊ ſic loquutio in eis locū nō habet
¶ Sed contra eſt qḋ dṫ ꝑma Cor3. xiij. ſi linguis ho- Cōtra
minū loquar ⁊ angelorꝫ ⁊c̄. ſ3 fruſtra eſt lingua. ſi nō eēt
loquutio. ḡ angeli loquūẜ ¶ Pre. Qḋ pōt ꝟtus inferi
or pōt ſuperior ſm Boetiū. ſ3 homo pōt ꝯceptū ſuum
alteri hoi reuelare. ergo ſilr ⁊ angelus pōt. hoc aūt eſt eu3
loqui. ḡ in eis eſt loquutio ¶ Pre. Dam. dṫ ꝙ ſermone
ꝓlato ſine voce tradūt ſibi inuicem volūtates ⁊ ꝯſilia ⁊
intelligentias. ſermo aūt nō eſt niſi ꝑ loquutōnem. ergo
in angelis eſt loquutio
¶ Reſpōſio dōm. ꝙ in angelis aliquē modum loquuti
onis ponere oportet. cum eni angelus ſecreta cordis nō Rſo
ꝯgnoſcat ſpēalr ⁊ directē. vt in q̄ſtione ꝑcedenti de cogni
tione angelorū habitū eſt. oportet ꝙ vnus alteri manife
ſtet ſuu3 ꝯceptū. et hec eſt loquutio angelorꝫ. in nobis
eni loquutio dṫ ipa manifeſtatio interioris verbi. qḋ men
te ꝯcipim⁹ Quō aūt angeli ſuos ꝯceptus alijs manife-
ſtent. oportet accipere ex ſimilitudine rerꝫ naturaliū. eo ꝙ
forme naturales ſunt quaſi imagines imaterialiū. vt dṫ
Boetius Inuenimus eni aliquā formā exiſtere in mate
tia tripl̄r. vno modo imꝑfecte. medio ſc3 modo inter potē Diſtin.
tiā et actū. ſicut forme q̄ ſunt forme in fieri Alio° in actu trimēbris
ꝑfecto. ꝑfectōne dico q̄ habens formā eſt ꝑfectū in ſeipo 1.
Tercio mō in actu ꝑfecto. ſm ꝙ habens formā pōt alteri 2.
cōicare ꝑfectionem aliud eni eſt in ſe lucidū qḋ aliā illu 3
minare nō pōt. Et ſilr intelligibilis forma in intellectu
exiſtit tripliciter. Primo mediocriter inter potentiā ⁊

actum qñ ſcʒ eſt in habitu. Sc̃do vt in actu ꝑfecto q̃tū
ad ipſum intelligentem. et hoc eſt qñ intellectus actu co
gitat ſm formā quā penes ſe habet. Tercio vero in or/
dine in alterū ⁊ tranſitus q̇dem de vno in alterꝫ eſt quaſi
de potentia in actū per volūtatem. ipa eñ volūtas ange/
li facit vt actualiter ſe ↄuertat ad formas quas in habi/
tu habebat. et ſimiliter volūtas facit vt intellectus ange
li adhuc ꝑfectius fiat in actu forme penes ipſum exiſten
tis. vt ſcʒ nō ſoluʒ ſm ſe ſed etiam in ordine ad aliū tali
forma ꝑficiat̃ ⁊ qñ ſic eſt tūc alius angelus eius cognitio
nem ꝑcipit. et ſm hoc dicit̃ alteri angelo loqui. et ſilr̃ eēt
apud nos ſi intellect⁹ noſter poſſet ferri in intelligibilia
immediate. ſed q2 intellectus noſter a ſenſib⁊ naturali/
ter accipit. oportet ꝙ ad interiores ↄceptus exꝓmēdos
quedā ſenſibilia ſigna aptent̃. q̇b⁊ cogitationes cordium
manifeſtantur.
Ad .1. ¶ Ad ꝑmū ergo dōm ꝙ vbū Grego. pōt intelligi ⁊ de
viſione corporali ⁊ de ſpūali. In patria eñ ſcōꝝ corpo/
rib⁊ glorificatis vnus corporali oculo poterit videre inti
ma corporis alterius q̄ nūc nō pōt etiā inſpicere in ſeipo
q2 corpora glorioſa erūt q̃ſi peruia. vñ ibidē Grego. ↄpa
rat ea vitro Siłr etiā oculo ſpūali vnuſq̇ſq; videbit an
alius habeat charitatem ⁊ menſurā charitatis. qd̄ nūc non
pōt ſcire aliq̇s de ſeipſo. nō tñ ꝙ actuales cogitatiōes ex
Ad 2 volūtate dependētes vnus taliter cognoſcat. ¶ Ad .ij.
dōm. ꝙ ↄſcia alterius dr̄ penetrari q̃tum ad habitus et
Ad 3 nō q̃tum ad actuales cogitatōnes ¶ Ad .iij. dōm. ꝙ ſi/
lentium ibi priuat locutionē vocaleʒ qualis eſt in nobis
Ad 4 nō ſpiritualē qualis eſt in angelis ¶ Ad iiij. dōm ꝙ ſi/
gnuʒ ꝓprie loquēdo nō pōt dici aliq̇d niſi ex quo deuenit̃
in cognitionē alterius quaſi diſcurrendo. ⁊ ſm hoc ſignū
in angelis nō eſt. cū eorū ſcia nō ē̄ diſcurſiua. vt in p̄cedē
tib⁊ habitū eſt. et ꝓpter hoc etiam in nobis ſigna ſunt ſen
ſibilia. q2 noſtra cognitio et diſcurſiua eſt ⁊ a ſenſib⁊ orit̃.
ſed cōiter poſſumus ſignū dicere qd̄cūq; notum in quo
aliq̇d cognoſcat̃. ⁊ ſm hoc forma intelligibilis p̄t dici ſi/
gnū rei q̄ per ipſum ↄgnoſcit̃. et ſic angeli cognoſcūt res
ꝑ ſigna. ⁊ ſic vnus angelus ꝑ ſignū alijs loq̇tur. ſcʒ ꝑ ſpe
cieʒ in cuius actu intellectus eius ꝑfecte fit in ordine ad
Ad 5 aliū ¶ Ad v. dōm. ꝙ q̃uis in naturalib⁊ q̇ꝫ effectus
ſunt nobis magis noti q̃ꝫ cauſe. ſignū ſit id qd̄ eſt poſte/
rius in natura. tñ de ratione ſigni ꝓprie accepti nō eſt vt
ſit vel prius vel poſterius in natura. ſed ſolū ꝙ ſit nobis
p̄cognitū. vnde qñq; accipimus effect⁹ vt ſigna cauſaꝝ
vt pulſuʒ ſanitatis. quādoq; vero cauſas ſigna effectuū.
ſicut diſpōnes corporū celeſtiū ſigna imbriū et pluuiarū
Ad 6 ¶ Ad. vi. dicēdū ꝙ angeli ex hoc ipſo ꝙ ſe ad alios ver
tunt dū ſunt in actu aliq̇ꝫ formarū in ordine ad alios ꝑ
volūtatē. quodāmō excitant alios. ad eis intendenduʒ
Ad 7 ¶ Ad vij. dōm. ꝙ angelus eodē ordine ↄgnoſcit oīa ſpi
ritualia. ſcʒ intellectualiter. ſed hoc qd̄ eſt cognoſcere per
ſe vel per alterū nō ꝑtinet ad cognitionis ſpecieʒ. ſʒ ma/
gis ad modū accipiendi ↄgnitionem. vñ nō oportet ꝙ ſi
vnus angelus ↄgnoſcat naturā alterius angeli ꝑ ſeipm
ꝙ etiā locutōnem alterius ꝑ ſeipm cognoſcat. q2 cogita
tio angeli nō eſt ita ↄgnoſcibilis alteri angelo. ſicut eius
Ad 8 natura ¶ Ad viij. dōm. ꝙ rō illa ꝓcederet ſi forme in/
tellectus angelici eſſent ita efficaces ad cognoſcēdū. ſicut
ſunt rōnes rerū in deo efficaces ad ꝓducendū. ſed hͦ nō
eſt verū cū nulla ſit equalitas creature ad creatorem.
Ad 9 ¶ Ad ix. dōm ꝙ q̃uis in angelis nō ſit locutio exterior
ſicut in nobis. ſcʒ ꝑ ſigna ſenſibilia. eſt tñ aliomō vt ipſa

ordinatio cogitatiōis ad alterꝫ. exterior loquutio ī ange Ad 10
lis dicat̃ ¶ Ad. x. dōm ꝙ multitudo deſiderioꝝ ꝓ rōne
dr̄ eſſe cauſa loquutōnis. q2 ex multitudine deſideriorꝫ
ſequit̃ multitudo ↄceptuum. qui non poſſunt niſi ſignis
valde varijs exꝓmi. Animalia vero bruta hñt valde pau
cos cōceptus. quos paucis naturalib⁊ ſignis exprimūt.
vnde cū in angelis ſint multi ↄceptus reqrit̃ ibi etiā lo/
quutio. nec multitudo conceptuū alia deſideria reqrit in
angelo q̃ꝫ deſideriū cōicandi alteri qd̄ ipſe mēte cōcepit
qd̄ deſideriū in angelis imperfectionē non ponit ¶ Ad Ad. 11.
xi. dōm ꝙ vnus angelus cogitatōnem alterius cogno/
ſcit ꝑ ſpēm innatam ꝑ quā aliū angelū ↄgnoſcit. q2 ꝑ eā
cognoſcit oīne qd̄ cognoſcit̃ in aliq̄ angelo. vnde q̇cito
angelus ſe ordinat ad aliū angelū ſm actū alicuius for/
me. ille angelus cognoſcit eius cogitatiōem. ⁊ hoc q̇deʒ
dependet ex volūtate angeli. ſed cognoſcibilitas nature
angelice nō depēdet ex volūtate angeli. ⁊ iō nō reqrit̃ lo
quutio in angel' ad cognoſcēdū naturā. ſʒ ad ↄgnoſcēdū Ad 12
cogitationē tm̄ ¶ Ad. xij. dōʒ. ꝙ ſm Aug⁹. viſus ⁊ au
dit⁹ ſolūmō exteri⁹ differūt. interi⁹ aūt idē ſunt in mēte
q2 in mēte nō eſt aliud audire ⁊ videre. ſʒ in ſenſu exteri
ori tantū. vñ apud angelū q̄ ſolū mēte vtit̃ nō differt au
dire et videre. ſed tñ dicit̃ in angelis loquutio ad ſimili/
tudinē eius qd̄ in nobis fit. nos eñ ꝑ auditū ſcientiā ab
alijs acq̇rim⁹. Nutus aūt et ſigna hoc modo poſſunt in
angelis diſtingui vt ſignū dicatur ipſa ſpēs. nut⁹ aūt or
dinatio ad aliū. ſʒ poſſibilitas hoc faciendi dr̄ lingua.
¶ Ad xiij. dōm. ꝙ loquutio eſt motus cognitiue non Ad 13
qui ſit ipa cognitio. ſed eſt cognitionis manifeſtatio. ⁊ iō
oportet ꝙ ſit ad aliū. ⁊ ideo etiam ph̄us dicit in. iij. de Ad 14
aīa. ꝙ lingua eſt vt ſignificet alijs ¶ Ad xiiij. dōm. ꝙ eſ/
ſentia nō eſt figurabilis figura corporali. ſed intellect⁹ ei⁹
q̃ſi figurat̃ forma intelligibili ¶ Ad xv. dōm. ꝙ lux cor/ Ad 15
poralis manifeſtat ſeipam ex neceſſitate nature. Unde
vniformiter ſe manifeſtat q̃tum ad omnia q̄ in ipa ſunt
ſed in angelis eſt volūtas. et ideo eius ↄceptus manife/
ſti eſſe non poſſunt. niſi ꝑ imperiuʒ voluntatis. Et ideo
opus loquutionis eſt.

Quinto querit̃: vtruʒ

inferiores angeli ſuꝑiorib⁊ loquātur. Et vide .1.
tur ꝙ nō ꝑ gloſaʒ que habet̃. ꝑma Cor. xiij. ſi linguis ⁊c̄
que ſic dr̄. lingue ſunt q̇b⁊ angeli p̄poſiti minorib⁊ ſcāt
qd̄ de dei volūtate ꝑmi ſciūt. ergo loquutio q̄ ē act⁹ lin
gue ad ſolos ſuperiores angelos ꝑtinet ¶ Pret. A q̇lib⁊ 2.
loquēte fit aliq̇d in audiēte. ſʒ ab angelis inferiorib⁊ ni/
hil pōt in ſuperiores fieri. q2 ſuꝑiores nō ſunt in potētia
reſpectu inferioꝝ. ſed magis ecōuerſo. cū ſuperiores ha
beant magis de actu ⁊ minus de potentia. ergo inferio/
res angeli nō poſſunt loq̇ ſuꝑiorib⁊ ¶ Pret. Loquutio 3
ſupra cognitionem addit ſcie infuſionē. ſed inferiores an
geli nō pñt aliq̇d infundere ſuꝑiorib⁊. q2 ſic in eos age/
rent. qd̄ eē nō p̄t. g̃ eis nō loquuntur ¶ Prete. Illumi/
natio nihil aliud eſt q̃ꝫ manifeſtatio alicuius ignoti. ſʒ lo 4
quutio eſt in angelis ad manifeſtādū aliqd̄ ignotū. g̃ lo
quutio in angelis eſt manifeſtatio q̇dam. g̃ cū angeli in/
feriores nō illuminēt ſuperiores. videt̃ ꝙ inferiores ſupe
riorib⁊ nō loquātur. ¶ Prete. Angelus ad quem fit lo/ 5
quutio eſt in potentia cognoſcens id qd̄ loquutōne ex/
primitur. per loquutionem aūt fit actu ↄgnoſcēs. g̃ an/
gelus loquens reducit illuʒ cui loq̇tur de potētia in actū

ſed hoc non eſt poſſibile inferioꝛib⁹ angelis reſpectu ſu-
perioꝛū. qꝛ ſic eēnt nobilioꝛes. ergo nō loquunť inferioꝛes
4 ſupioꝛib⁹ ¶ Pre. Quicūq̄ loquiť alicui de aliquo igno
to ei docet ipſum. Si ergo inferioꝛes angeli loquunť ſu
perioꝛib⁹ de ꝓpꝛijs ꝯceptib⁹ quos illi ignoꝛant docēt eos
et ſic eos ꝑficiunt cū perficere ſit docere ſcḋm Dyo. et hoc
eſt ꝯtra oꝛdinē hierarchie. ſcḋm quē inferioꝛes a ſuperioꝛi
bus perficiuntur
Cōtra ¶ Sed contra eſt quod Grego. dicit in. v. moꝛal. ꝙ deus
loquitur angelis et angelus loquiť deo. ergo et eadē ratio
ne ſuperioꝛes inferioꝛibus et econuerſo.
R̄ſo ¶ Reſpōſio dicendum ꝙ ad euidētiā huius q̄ſtionis opoꝛ
tet ſcire qualiter illuminatio et loquutio differant in an-
gelis. Quod quidem ſic poteſt accipi Intellectus ali-
quis deficit a cognitione alicuius ꝯgnoſcibilis pꝛopter
Diſtinctio duo. Uno modo ꝓpter abſentiam ꝯgnoſcibilis. ſicut nō
.1. ꝯgnoſcimus geſta preteritoꝝ tpm. vel alioꝝ locoꝝ re-
.2. motoꝛū que ad nos nō ꝑuenerunt. Alio modo ꝓpter de
fectum intellectus. qui nō eſt adeo foꝛtis vt poſſet ꝑtin
gere ad iſta cognoſcibilia q̄ penes ſe habet in pꝛimis pꝛin
cipijs naturaliter notis. que tñ nō ꝯgnoſcit niſi roboꝛatꝰ
exercitio vel doctrina Loquutio igiť ꝓpꝛie eſt qua aliq̇s
ducitur in cognitionem ignoꝛati ꝑ hoc ꝙ fit ei p̄ſens qḋ
alias ſibi erat abſens. ſicut apud nos patet. dum vnꝰ al-
teri aliq̇d refert qḋ iſte non videt. et ſic facit ei quodam
modo preſentiam ꝑ loquelā. Sed illuminatio eſt qñ in-
tellectus cōfoꝛtať ad aliquid cognoſcendū ſupꝛa id qḋ
Nota cognoſcebat. vt ex pꝛedictis patet Sed tñ ſciendū. ꝙ
loquutio pōt eſſe in angelis ⁊ in nobis ſine illuminatōne
qꝛ q̄ñdoq̄ ꝯtingit aliq̄ nobis manifeſtari ꝑ loquutio
nem ex quib⁹ intellectus nullo modo ad intelligendum
magis roboꝛať. ſicut cū recitanť mihi alique hiſtoꝛie vel
cum vnus angelus alijs conceptōnem demonſtrat. hu-
iuſmodi enī indifferenter poſſunt cognoſci ⁊ ignoꝛari ab
eo qui habet debilem intellectum ⁊ foꝛtem. ſed illumina-
tio ſemꝑ habet loquutionē adiunctam ⁊ in angelis ⁊ in
nobis. nos enī ſcḋm hoc aliū illuminamus ꝙ ei aliqḋ me-
dium tradimꝰ quo intellectus eius roboꝛetur ad aliq̇d
cognoſcendū qḋ per loquutōnem fit. ſimiliter etiā opoꝛ
tet ꝙ in angelis fiat per loquutiōem. ſuperioꝛ enī angelꝰ
habet cognitionem de reb⁹ ꝑ foꝛmas magis vniuerſales
vnde inferioꝛ angelus nō eſt pꝛopoꝛtōnatus ad accipien
dū cognitionē a ſuperioꝛi angelo. niſi ſuperioꝛ angelus
cognitionē ſuam quodāmodo diſtinguat ꝯcipiendo il-
lud in ſe de quo vult illuminare ꝑ modū talē quo fit cō-
p̄henſibile ab inferioꝛi angelo. et talem cōceptum ſuū an
gelo alteri manifeſtando illū illumināt. vt dicit Dyo. xv. ca.
ce. hierar. vnaqueq̄ intellectualis eēntia donatā ſibi a di
uinioꝛe vnifoꝛmem intelligentiam ꝓuida virtute diui-
dit et multiplicat ad inferioꝛum ductricē analogiā. Et
eſt ſimile de magiſtro. q̇ videt diſcipulū nō poſſe capere
ea que ipſe cognoſcit ꝑ illum modū quo ipſe cognoſcit.
et ideo ſtudet diſtinguere ⁊ multiplicare ꝑ exēpla. vt ſic
poſſet a diſcipulo compꝛehendi Dicendum eſt ergo ꝙ iſta lo-
quutōne que illuminatōni adiūgitur ſuperioꝛes ſolum
inferioꝛib⁹ loquūtur. ⁊ ſcḋm aliam loquutōnem indiffe
renter dicūtur loq̇ et ſuperioꝛes inferioꝛib⁹ ⁊ ecōuerſo.
Ad .1. ¶ Ad primū igitur dicendum ꝙ gloſa iſta loquitur de loquu
Ad .2. tione adiūcta illuminationi ¶ Ad .ij. dicendum ꝙ angelus lo-
quens nihil facit in angelo cui loquiť. ſꝫ fit aliq̇d in ange
lo ipſo loquente. vt ex hoc ab alio ꝯgnoſcať ſicut nō pꝛius di-
cto. vnde non opoꝛtet etiam ꝙ loquēs aliq̇d infundat ei
cui loquitur. Et per hoc patet reſponſio ad tercium. Ad 3.
¶ Ad iiij. patet reſponſio ex dictis ¶ Ad .v. dicendum ꝙ an Ad 4
gelus cui aliq̇s loquitur ſit actu cognoſcēs de potentia Ad 5
ꝯgnoſcēte. non per hoc ꝙ ipſe reducať de potētia in actū
ſed per hoc ꝙ ipſe angelus loquēs reducit ſeipm de po-
tētia in actū. dū facit ſe in actu ꝑfecto alicuius foꝛme ſcḋm
oꝛdinem ad alterū ¶ Ad vi. dicendum ꝙ doctrina eſt ꝓpꝛie
de his q̇b⁹ perficitur intellectus. hoc aūt ꝙ vnus ange- Ad 6
lus cognoſcit cognitionem alterius non pertinet ad per
fectionem intellectus eius. ſicut nec ꝑtinet ad perfectio-
nem intellectus mei ꝙ cognoſcam res abſentes que ad
me pertinent.

Exto queriť. vtrum

requirať determinata diſtantia localis ad hoc
ꝙ vnus angelus alijs loquať. Et videtur ꝙ ſic. qꝛ vbi- .1.
cūq̄ requiriť acceſſus ⁊ receſſus neceſſaria eſt determi-
nata diſtātia. ſed angeli accedētes in alterutrū ⁊ diſcedē
tes ſibi ſuos ſenſus mutuo ꝯſpiciūt. vt Maximus dicit
ſuꝑ ſexto ca. cele. hierar. ergo ⁊c. ¶ Pre. Scḋm Dam. an .2.
gelus vbi operatur ibi eſt. ſi ergo alteri angelo colloquať oꝛ
ꝙ ſit vbi ille cui loquiť. ⁊ ſic requiriť determinata diſtan
tia ¶ Pret. Eſa. vi. dicit ꝙ alter clamabat ad alterū. ſꝫ lo .3.
quutio clamoſa non habet locū niſi ꝓpter diſtantiā eiꝰ cui
loquiť. videť igiť ꝙ diſtantia impediat loquutionē an-
geli ¶ Pre. Loquutio opoꝛtet ꝙ deferať a loquente in 4
audientē. ſed hoc nō pōt eſſe ſi ſit localis diſtantia inter
loquentem angelū ⁊ audientē. qꝛ loquutio ſp̄ualis ꝑ me
dium coꝛpoꝛale nō defertur. ergo diſtantia localis loquuti
onem angeli impedit ¶ Pre. Anima petri ſi eſſet hic co 5
gnoſceret ea q̄ hic agūtur. cū aūt eſt in celo nō cognoſcit
vñ Iſa. lxvij. ſuꝑ illud. ⁊ Abrahā neſciuit nos dicit glo.
Augꝰ. neſciūt moꝛtui etiā ſancti quid agant viui etiam
eoꝛū filij. ergo diſtantia localis impedit anime beate co-
gnitionē. eadē rōne etiam angeli loquutōnem
¶ Sed ꝯtra. maxima diſtantia eſt inter paradiſū ⁊ in- Cōtra
fernū. ſꝫ illi mutuo ſe inſpiciūt maxime ante diem iudicij
vt pꝫ ꝑ hoc ꝙ habetur Luc. xvi. de Lazaro ⁊ diuite. er
go nulla diſtantia localis impedit aīe ſeparate cognitio
nem. et ſil'r nec angeli ⁊ eadē ratōne nec loquutōnem R̄ſo.
¶ R̄ñſio dicendum ꝙ actio ſequiť modū agentis. ⁊ ideo il-
la q̄ coꝛpoꝛalia ⁊ ſitualia ſunt coꝛpoꝛaliter ⁊ ſitual'r agūt
q̄ vero ſunt ſp̄ualia nō niſi ſp̄ualiter agūt. Unde cū ange
lus inq̄tum eſt intellectus nullo mō ſit ſitualis. actio in
tellectus eius nullo modo ꝓpoꝛtionē habet ad ſitum. et
ideo cū loquutio ſit operatio intellectus ipſius nihil fa-
cit ad eam ꝓpinquitas vel diſtantia loci ⁊ ſic equaliter a
ꝓpinquo vel remoto angelus loquutōnem angeli ꝑcipit
illo modo quo angelos in loco eſſe dicimus
¶ Ad pꝛimū ergo dicendum ꝙ acceſſus ille ⁊ receſſus nō eſt Ad .1.
intelligendus ſcḋm locū. ſed ſcḋm ꝯuerſionem ad alterutrū
¶ Ad .ij. dicendum ꝙ cū dicit angelus eſt vbi operať. intelligē Ad 2
dum eſt de operatōne quā circa aliqḋ coꝛpus agit q̄ qui
dem operatio ſitualis eſt ex ꝑte eius in qḋ terminať. lo-
quutio aūt angeli nō eſt talis opatio. et ideo nō ſequitur Ad 3
¶ Ad .iij. dicendum ꝙ clamoꝛ ille q̄ Seraphin clamaſſe dicū
tur deſignat magnitudinē eoꝝ q̄ loquebātur. ſcꝫ vnitatē
eſſentie ⁊ trinitatē ꝑſonaꝝ dicētes ſcūs ſcūs ⁊c̄ ¶ Ad Ad 4
iiij. dicendum ꝙ angelus ad quem fit loquutio. vt dictū eſt nō
recipit aliq̇d a loquēte ſꝫ ꝑ ſpeciē. quā penes ſe hꝫ et aliū
angelū et locutōem eiꝰ ꝯgnoſcit Unde nō oꝫ ponere aliqḋ.

Ad 5 mediū ꝑ qd deferat̄ aliq̇d ab vno in alterū ¶ Ad. v. dōꝫ
ꝙ Aug⁹. loquit̄ de ꝯgnitiōe naturali aīaꝝ ꝑ quā etiā ſcī
nō poſſunt ꝯgnoſcere q̄ hic agitur. ſꝫ ex ꝟtute glorie ea
cognoſcūt. vt expſſe dı̄t Grego. in moralibꝫ exponēs illud
Job. ſiue fuerint nobiles filij eius ſiue ignobiles nō in-
telligit. ſed angeli habēt naturalem cognitionē magꝭ ele
natā q̄ aīe. vnde nō eſt ſīle de angelo ⁊ aīa.

Eptimo queritur: vtꝝ

Angelus vnus poſſet alijs loqui. ita ꝙ alij lo
1. quutionē eius non ꝑcipiāt ¶ Et videt̄ ꝙ nō. ad loquutio
nem eīn eius nihil aliud req̇rit̄ q̄ ſpēs intelligibilis et
cōuerſio ad alterū. ſed ſpēs iſta ⁊ ꝯuerſio ſicut cognoſcū
tur ab vno angelo. ita et ab alio. g̃ loquutio vnius angeli
2. equaliter ab oībus ꝑcipitur ¶ Prete. Eiſdem nutibꝫ
vnus angelus ad oēs angelos loquit̄. ſi g̃ vnus ange
lus cognoſcat loquutionē. quā aliq̇s angelus ei loquit̄.
eadē rōne ꝯgnoſcit loquutōem quā idē angelus alijs
3 loq̇tur ¶ Prete. Quicūqꝫ intuetur aliquē angelū ꝑcipit
ſpēm eius qua intelligit ⁊ loq̇tur. ſꝫ angeli ſeīuicē ſem
per intuent̄. g̃ vnus angelus ſemꝑ cognoſcit loquutio-
4. nem alterius. ſiue ſibi ſiue alijs loquat̄ ¶ Pret. Si ali-
quis homo loquat̄ equaliter auditur ab oībus qui ei
equaliter appropinquant niſi ſit defectus audientis. vt-
pote ſi deficiat in auditu. ſꝫ quēqꝫ alius angelus eſt ꝓpin
quior angelo loquēti q̄ ille ad quē loquit̄ ſcḋm ordinē na
ture. vł̄ etiā ſcḋm locū. g̃ nō ſolū audit̄ ab eo ad quē loq̇t̄.
Cōtra ¶ Sed cōtra. inconueniens videt̄ dicere ꝙ nos aliquid
poſſumus qd angeli nō poſſunt. ſed homo pōt ꝯceptū
cordis ſui alteri intimare. ita ꝙ alijs abſconditū rema-
net. ergo vnus angelus p̄t alteri loqui. ſine hoc ꝙ ab ali
quo alio percipiatur
Rñ. ¶ Reſponſio dōm. ꝙ ſicut ex p̄dictis patet. ex hoc ipo
cognitio vnius angeli in cognitionē alteri⁹ venit ꝑ mo-
dum cuiuſdā ſpūalis loquutōis. ⁊ ꝙ angelus ſit in actu
alicuius ſpeciei non ſolum ſcḋm ſeipm̄. ſed etiam in ordine
ad aliū. et hoc fit per propriam volūtatem angeli loquē
tis. ea aūt q̄ ſunt volūtatis nō oportet ꝙ eodem modo
ſe habeāt ad oēs. ſed ſcḋm modū a volūtate p̄fixum Et iō
loquutio p̄dicta non equaliter ſe habebit ad oēs ange
los. ſed ſcḋm ꝙ volūtas angeli loquētis determinabit. vn̄
ſi angelus ꝑ ꝓpriā volūtatem fiat in actu alicuius ſpeciei
ſcḋm intuitum in ordine ad vnū tantū angelū. ꝑcipietur
ab vno tm̄ eius loquutio. Si vero in ordine ad plures
percipietur a pluribus.
Ad 1. ¶ Ad primū ergo dōm. ꝙ in loquutōne nō req̇rit̄ con
uerſio vł̄ directio q̄ſi ꝯgnita. ſed quaſi ꝯgnitōnem faci-
ens. vn̄ ex hoc ipo ꝙ vnus angelus ad aliū ꝯuertitur
illa ꝯuerſio facit eum ꝯgnoſcere alterius angeli ꝯgnitio
Ad 2 nem ¶ Ad. ij. dōꝫ. ꝙ in generali eſt vnus nutus quo ad
oēs vnus loquit̄. ſed in ſpeciali ſunt tot nutus q̄t con-
uerſiones ad diuerſos. vnde vnuſquiſqꝫ cognoſcit ſcḋm
Ad 3 nutum ad ſe factum ¶ Ad terciū. dōm. ꝙ q̄uis vn⁹ an
gelus alterū intuatur. nō tamē oportet ꝙ ſpēm ꝓut ea
actu aliq̇d cogitat videat. niſi ille angelus conuertat̄ ad
eū ¶ Ad iiij. dōm. ꝙ loquutio humana mouet auditū
Ad 4 actōne q̄ eſt ꝑ neceſſitatē nature. q: impellēdo aerē vſqꝫ
ad aurē. ſed hoc mō nō eſt in loquutiōe angeli. vt dictuꝫ
eſt. ſed totū depēdet ex volūtate angeli loquētis.

Veſtio decīa de men

te in qua eſt imago trinitatis Primo q̄rit̄. vtꝝ
mens ꝓut eſt in ea imago trinitatis ſit eēntia aīe. vł̄ aliq̄
potētia ei⁹ Scḋo. vtꝝ in mente ſit memoria. Tertio vtꝝ
memoria diſtinguat̄ ab intelligētia ſicut potentia a potē
tia. Quarto. vtꝝ mēs ꝯgnoſcat res materiales. Quīto
vtꝝ mēs noſtra poſſit ꝯgnoſcere materialia in ſingulari
Sexto. vtꝝ mens humana accipiat ꝯgnitōnem a ſenſibꝫ
Septimo. vtꝝ in mēte ſit imago trinitatis ſcḋm ꝙ mate-
rialia ꝯgnoſcit. nō ſolū ſecūdū ꝙ ꝯgnoſcit eterna Octa-
uo. vtꝝ mēs ſeipām ꝑ eſſentiam cognoſcat aut ꝑ aliquā
ſpēm. Nono vtꝝ aīa ꝯgnoſcat habitus in ipa exiſtētes
ꝑ eſſentiā ſuā vel ꝑ aliquā ſilitudinē Decimo vtꝝ aliq̇s
poſſit ſcire ſe habere charitatē. Vndecimo. vtꝝ mēs ali
qua in ſtatu vie poſſit videre deū ꝑ eēntiā. Duodecimo
vtrū deū eſſe ꝑ ſe ſit notū mēti humane. ſicut p̄ma ꝑnci-
pia demōſtratōnis q̄ nō pn̄t cogitari nō eſſe Decimoter
cio. vtꝝ ꝑ naturalē rōem ꝯgnoſci poſſit trinitas ꝑſonaꝝ

¶ Materia. x. de mēte in qua ē imago trinitatꝭ

Veſtio ē de mēte

in qua eſt imago trinitatis Et p̄mo
queritur. vtꝝ mens ꝓut eſt in ea imago .1.
trinitatis. ſit eſſentia aīe vel aliq̄ potē
tia eius. Et videt̄ ꝙ ſit ipa eēntia aīe
q: vt dı̄t Aug⁹. ix. de tri. ꝙ mēs ⁊ ſpi-
ritus nō relatiue dicunt̄. ſꝫ eſſentiā demōſtrant. ⁊ nō niſi
eēntiā aīe. g̃ mēs eſt ipa eēntia aīe ¶ Pret. Diuerſa gn̄a 2.
potēaꝝ aīe nō inueniūt̄ niſi in eēntia. ſꝫ appetitiuū ⁊ itelle
ctiuū ſūt diuerſa genera potētiaꝝ aīe. ponūtur ei in fine p̄
mi de aīa q̄nqꝫ gn̄a cōiſſima potēaꝝ aīe. ſ. vegetatiū ſenſi
tiuū appetitiuū motiuū ſcḋm locū ⁊ intellectiuū. cū g̃ mēs
ꝯp̄hendat in ſe appetitiuū ⁊ intellectiuū. q: in mēte ponit̄
ab Aug⁹. intelligētia ⁊ volūtas. videt̄ ꝙ nō ſit mēs aliq̄
potētia. ſꝫ ipa eēntia aīe. ¶ Pre. Aug⁹. xi. de ciui. dei dı̄t 3
ꝙ nos ſumus ad imaginē dei increatū ſum⁹. nouim⁹ nos
eſſe ⁊ amam⁹ vtrūqꝫ In ix. vero de tri. aſſignat imaginē
dei in nobis ſcḋm noticiā mētem ⁊ amorē. cū g̃ amare ſit
actus amoris. ⁊ noſſe ſit act⁹ noticie. videt̄ ꝙ eē ſit act⁹
mentis. ſꝫ eſſe eſt act⁹ eēntie. g̃ mens eſt ipa eſſentia aīe
¶ Pre. Eadē rōne inuenit̄ mens in angelo ⁊ in nobis. 4
ſꝫ ipa eſſentia angeli ē mēs ei⁹. vn̄ Dyo. freq̄nter noīat
āgelos diuinas vł̄ intellectuales mētes. g̃ ⁊ mēs noſtra
eſt ipa eēntia aīe ¶ Pre. Aug⁹. dı̄t in x. de tri. ꝙ memoria
intelligētia ⁊ volūtas ſunt vna mēs. vna eēntia. vna vi- 5
ta. g̃ ſicut vita ad eſſentiā ꝑtinet. ita ⁊ mēs ¶ Pre. Acci 6.
dens nō p̄t eſſe ꝑncipiū ſubſtantialis diſtinctionis. ſꝫ hō
ſubſtātialiter diſtinguit̄ a brutꝭ. in h̄ ꝙ hꝫ mētē. g̃ mēs
nō eſt aliqd accn̄s ſꝫ potētia aīe eſt ꝓprietas ei⁹ ſcḋm Auic̄
et ſic eſt de genere accn̄tis. g̃ mens non eſt potētia. ſꝫ eſt
ipa eſſentia ¶ Pre. Ab vna potētia nō egrediunt̄ diuer
ſi actus ſcḋm ſpēm. ſed a mēte egrediūtur diuerſi act⁹ ſcḋm 7
ſpēm. ſcꝫ memorari intelligere ⁊ velle. vt patꝫ ꝑ Auguſ.
ergo mens nō eſt aliqua potētia aīe. ſed ipſa eſſentia ani-
me eius. ¶ Prete. Vna potētia nō eſt ſubiectū alterius 8
potentie. ſed mens eſt imaginis ſubiectum que conſi-
ſtit in tribus potentijs. ergo mens non eſt potentia. ſed
ipſa eſſentia anime ¶ Prete. Nulla potentia compre- 9
hendit in ſe plures potētias. ſed mēs comprehēdit intel

ligētiā z volūtatē. ğ nō eſt potētia. ſed eſſentia.

Cōtra ¶ Sed cōtra. anima nō habet alias partes niſi ſuas potentias Sed mens eſt quedam pars anime ſuperior vt Auguſti. in libro de trini. dr ğ mens eſt potentia anime. ¶ Prete. Eſſentia aie cōis eſt oīb; potētijs. qr oēs in ea radicātur. ſed mēs non eſt cōis oīb; potentijs. qa diuidit̄ ɔtra ſenſum. ğ mens non eſt ipa eſſentia anime ¶ Prete. In eſſentia aie nō eſt accipere ſupremū z infimū. ſed in mente eſt ſupmū z infimū. diuidit em̄ Aug⁹. mentē in inferiorem z ſupiorē rōem. ğ mens eſt potētia anime. non eſſentia ¶ Pret. Eſſentia aie eſt pncipiū viuendi. ſz mens non eſt pncipiū viuēdi ſz intelligendi. ğ mēs nō eſt ipa eſſentia aie. ſz potētia eius ¶ Pret. Subiectū nō pdicat̄ de accn̄te. ſz mens pdicatur de memoria intelligentia z volūtate. q̄ ſunt in eſſentia aie ſicut in ſubiecto. ğ mens nō eſt eſſentia aie ¶ Pre. Scd̄m Aug⁹. in li. de trini. aia nō eſt ad imaginē ſm ſe totaz. ſed ſm aliquid ſui. eſt aūt ad imaginem ſm mētem. ğ mens nō nominat totam aiam. ſed aliq̄d anime ¶ Pre. Nomē mentis ex eo q meminit ſumptum eſſe videt̄. ſz memoria deſignat aliquā potētiam aie. ğ z mens z nō eſſentiam.

Rñ° ¶ Reſpōſio dd̄m q nomē mētis a mēſurando eſt ſumptum. res aūt vniuſcuiuſqz generis mēſurat̄ per id quod eſt minimum et principium primum in genere ſuo. vt patet in x. metaphy. Et ideo nomen mentis hoc modo dr in aia ſicut z nomē intellectus. ſolus em̄ intellectus accipit cognitionem de reb; menſurando eas. q̄ſi ad ſua pncipia. intellectus aūt cū dicat̄ per reſpectum ad actū potētiā aie deſignat. virtus em̄ ſiue potētia eſt mediū inter eſſentiam z operationem. vt patet per Dyo. in cele. hierar. xi. ca. qa vero rerū eſſentie ſunt nobis ignote. virtutes aūt earū innoteſcant nobis per actus. vtimur freq̄nter nominib; virtutū vel potentiarū, ad eſſentias ſignādas. ſed quia nihil notificatur niſi p hoc qd̄ eſt ſibi ppriū oportet q cū aliqua eēntia deſignatur p ſuā potentiā. q deſignetur p potētiam ſibi ppriā. In potētijs aūt cōiter hoc inuenitur q id qd̄ pōt in plus. poteſt in minus. ſz nō ɔuertitur. ſicut q̄ pōt mille ferre libras pt ferre centum. vt dicitur in libro de celo z mundo. z ideo ſi aliq̄ res per ſuam potētiam debeat deſignari. oportet q deſignet̄ per vltimū potētie ſue. anima aūt q̄ eſt in plātis habet infimū gradū inter potentias aie. vñ ab hac denominat̄ cum dr nutritiua vel vegetabilis. aia aūt bruti ptingit ad altiorem gradū. ſcz q̄ eſt ſenſus. vnde ipa anima vocat̄ ſenſitiua vel q̄nqz etiam ſenſus. ſed humana aīa ptingit ad altiſſimū gradū. q̄ eſt inter potētias aie. z ex hoc denoiat̄. vnde dr intellectiua. et q̄nqz etiam intellectus. z ſilr mens dr inq̄tū ſcz ex ipa nata eſt effluere talis potentia qa eſt ſibi ppriū p̄ alijs aiab;. Patet ğ q mens in anima nr̄a dr illud q̄d eſt altiſſimū in vīrtute ipius Vñ cū ſm illud q ē altiſſimū in nobis. diuina imago inueniat̄ i nobis imago nō ptinebit ad eēntiā aie niſi ſm mentē. put noiat altiſſimā potentiā ei⁹. z ſic put in ea ē imago noiat potētiā aie z nō eſſentiam. vel ſi noiat eſſentiā hoc nō eſt niſi inq̄tum ab ea fluit talis potētia

Ad. i. ¶ Ad. pmū ğ dd̄m q mens nō dicitur ſcd̄m eſſentiam ſm q eſſentia ɔtra potētiā diuidit̄. ſz ſm q eſſentia abſolute diuidit̄ ɔtra illud qd̄ relatiue dr. z ſic mens diuidit̄ ɔtra noticiā ſui. inq̄tum p noticiā mens ad ſeipam refertur. ipa vero mens dr abſolute. Vel pōt dici q mēs accipitur ab Aug⁹. ſm q ſcd̄m eſſentiam anime ſimul cū tali potentia

Ad. 2. ¶ Ad. ij. dd̄m q genera potentiarū aie diſtinguunt̄ dupl'r Vno modo ex pte obiecti Alio mō ex pte ſubiecti ſiue modi agendi. qd̄ in idem redit. ſi igitur diſtinguant̄ ex parte obiecti ſic inueniūtur quinqz potētiarum anime genera ſupra enumerata. Si autē diſtinguātur ex pte ſubiecti vel modi agēdi ſic ſunt genera tria potētiarū aie. ſcz vegetatiuū ſenſitiū z ītellectiuū. Operatio em̄ anime tripliciter pt ſe habere ad materiam. Vno modo ita q p modū naturalis actionis exerceat̄. z taliū actionū principiū eſt potentia nutritiua. cuius actus exercent̄ q̄litatib; actiuis z paſſiuis ſicut z alie actōnes naturales. Alio modo ita q operatio anime nō pertingat ad ipſam materiam. ſed ſoluz ad materie cōditiones. ſicut eſt in actibus potentie ſenſitiue. in ſenſu em̄ recipitur ſpēs ſine materia. ſed tamen cū materie conditionibus. Tercio modo ita q operatōnes anime excedāt z materiam z materie conditiones. z ſic eſt pars anime intellectiua. Scd̄m igit̄ diuerſas has potentiarū anime participatōnes contingit aliquas duas potentias anime ad inuicem conparatas in idem vel diuerſum genus reduci. ſi em̄ appetitus ſenſibilis z intellectualis q̄ eſt voluntas ɔſiderentur ſm ordinem ad obiectum ſic reducunt̄ in vnū genus. qr vtriuſqz obiectū eſt bonū. ſi vero conſiderent̄ quātum ad modū agendi ſic reducūtur in diuerſa genera. quia appetitus inferior reducitur in genus ſenſitiuū. appetitus ſuperior in genus intellectuale. ſicut em̄ ſenſus apprehendit ſuum obiectum ſub conditionibus materialibus. put ſcz eſt hic et nunc. ſic et appetitus ſenſibilis in ſuum obiectum fertur. ſcz in bonū particulare. appetitus vero ſuperior in ſuum obiectum tendit p modum quo intellectus apprehendit. z ſic q̄tum ad modū agendi volūtas ad genus intellectuale reducit̄. modus autē actionis prouenit ex diſpoſitōne agentis. qr quāto fuerit agēs pfectius tanto eſt ei⁹ actio pfectior. Et ideo ſi ɔſiderent̄ hmōi potentie ſm q egrediunt̄ ex eſſentia anime. que eſt ſubiectum earum. voluntas inuenitur in eadem coordinatione cum intellectu. non autem appetitus inferior. q̄ in iraſcibilē z ɔcupiſcibilē diuidit̄ Et iō mens poteſt cōprehendere voluntatē z intellectū abſqz hoc q ſit anime eſſentia inq̄tum ſcz nominat quoddam genus potentiarum anime. vt ſub mente intelligantur comprehendi omnes ille potentie que in ſuis actibus omnino a materia z a conditionibus materie recedunt.

Ad 3. ¶ Ad terciū. dd̄m. q ab Auguſti. et alijs ſanctis imago trinitatis in homine multipliciter aſſignat̄. neqz oportet q vna illarum aſſignationum alteri correſpondeat. ſicut patet q Auguſtinus aſſignat imaginem trinitatis ſm mentem et noticiam et amorem. et vlterius ſm memoriam intelligentiam et volūtatem. Et q̄uis volūtas et amor ſibiinuicez correſpondeant. et noticia z intelligētia. non tamen oportet q mens correſpondeat memorie cum mens omnia tria contineat que in alia aſſignatione dicuntur Similiter etiam iſta aſſignatio Auguſtini quā obiectio tangit eſt alia a duabus premiſſis. Vnde non oportet q ſi amare amori reſpondeat. z noſſe noticie. q eſſe reſpondeat menti. ſicut proprius actus eius inq̄tum eſt mens.

Ad 4 ¶ Ad iiij. dicendū. q angeli dicuntur mentes. non quia ipſa mens ſiue intellectus angeli ſit eius eſſentia. prout intellectus eius et mens potentiam nominant. ſed quia nihil aliud habent de potentijs anime. niſi hoc quod ſub mente comprehenditur. vnde totaliter ſunt mens. anime vero noſtre adiunguntur alie potentie. que ſub mente non comprehenduntur

ex eo ꝙ eſt actus corporis ſcꝫ ſenſitiue ⁊ nutritiue potē
tie. vñ ita nō poteſt dici aīa eſſe mens. ſicut et angelus
Ad 5 ¶ Ad .v. dōm ꝙ viuere addit ſuꝑ eſſe. ⁊ intelligere ſuꝑ
viuere. ad hoc em̄ ꝙ imago dei in aliquo inueniat̄. opor
tet ꝙ ad vltimū genus ꝑfectōnis ꝑueniat q̄ creatura tē
dere pt̄. vñ ſi habeat eſſe tantuꝫ vt lapides. vel eſſe ⁊ vi/
uere ſicut plante ⁊ bruta. nō ſaluat̄ in hoc rō imaginis
ſed oportet ad ꝑfectā rōnem imaginis. vt creatura ſit vi
uat ⁊ intelligat. in hoc em̄ ꝑfectiſſime ſm̄ genus ꝯforma
tur eēntialibꝫ attributis. ⁊ ideo qa in aſſignatōne ima/
ginis mens locū diuine eſſentie tenet. hec vero tria q̄ ſūt
memoria intelligētia ⁊ volūtas tenent locū triū ꝑſonatū
ideo Aug⁹. aſſeribit mēti iſta que req̇runt̄ ad imagineꝫ
in creatura. cū dicit. ꝙ memoria intelligētia ⁊ volūtas
ſunt vna vita. vna mens. vna eſſentia. nec tamen oportet
ꝙ ex hoc ip̄o dicat̄ in aīa etiam mens ⁊ vita quo ⁊ eſſen
tia. qa non eſt ideꝫ in nobis eſſe viuere ⁊ intelligere. ſicut
in deo. dicūtur em̄ hec tria vna eſſentia inq̄ȝtum ab vna
eſſentia mētis ꝓcedūt. vna vita inq̄ȝtum ad vnū genus
vite ꝑtinēt. vna mens inq̄ȝtum ſub vna mēte ꝯp̄hendūt̄
vt ꝑtes ſub toto. ſicut viſus ⁊ auditus ꝯp̄hendūtur ſub
Ad 6 ꝑte aīe ſenſitiue ¶ Ad vi. dōm ꝙ ſm̄ pħm in vij. meta
phyſice. qꝛ ſubſtātiales rerū dr̄ie ſunt nobis ignote lo
co eaꝝ inter dū diffinientes accidētibꝫ vtimur ſm̄ ꝙ ip̄a
accn̄tia deſignāt vel notificāt eſſentiā. vt ꝓp̄ij effect⁹ no
mināt cām. vñ ſenſibile ſm̄ ꝙ eſt drīa cōſtitutiua aīalis
nō ſumitur a ſenſu. ꝓut noīat potētiā. ſꝫ ꝓut noīat ip̄aꝫ
aīe eſſentiā. a q̄ talis potētia fluit. ⁊ ſilr̄ eſt de rōne vl̄ de
Ad 7 eo qui eſt habēs mētem ¶ Ad vij. dōm. ꝙ ſicut pars aīe
ſenſitiua nō intelligit̄ eſſe vna q̄dam potentia ꝑter oēs
ꝑticulares potentias q̄ ſub ip̄a ꝯp̄hēdunt̄. ſꝫ eſt q̄ſi q̄d/
dam totum ꝑ ſe potentiale ꝯp̄hendēs oēs iſtas poten/
tias q̄ſi ꝑtes. ita mens etiam nō eſt vna q̄dā potētia p̄/
ter memoriam intelligētiā ⁊ volūtatem. ſed eſt q̄ddā to
tum potentiale ꝯp̄hēdens hec tria. ſicut etiam videm⁹
ꝙ ſub potētia faciendi domū ꝯp̄hēdit̄ potētia dolādi la
pides. ⁊ erigēdi parietes. ⁊ ſic de alijs. ¶ Ad viij. dōm
Ad 8 ꝙ mens nō ꝯparat̄ ad intelligētiā ⁊ volūtatē ſicut ſubie
ctum. ſed magis ſicut totū ad ꝑtes ꝓut mens potētiam
ip̄am noīat Si vero ſumat̄ mens ꝓ eēntia aīe ſm̄ qđ ab
ea nata eſt progredi talis potētia ſic noīabit ſubiectum
Ad 9 potentiaꝝ ¶ Ad. ix. dōm. ꝙ vna potentia ꝑticularis nō
ꝯp̄hendit ſub ſe plures. ſꝫ nihil ꝓhibet ſub vna generali
potētia ꝯprehendi plures. vt ꝑtes. ſicut ſub vna ꝑte cor/
poris plures partes organice comprehendūtur. vt di/
giti ſub manu.

Ecūdo querit̄. vtruꝫ

.1. in mēte ſit memoria Et videtur ꝙ nō. qa ſm̄
Aug⁹. xij. de trini. illud qđ eſt cōe nobis ⁊ brutis nō ꝑ/
tinet ad mētem. memoria aūt nobis ⁊ brutis cōis eſt. vt
2 patet ꝑ Aug⁹. x. ꝯfeſſ. ḡ ⁊c̄. ¶ Pret. Pħus de memo/
ria ⁊ reminiſcētia. dicit ꝙ memoria nō eſt intellectiui. ſed
potius ſenſitiui. Cū ergo mēs ſit idē qđ intellect⁹. vt ex
dictis patet. videt̄ ꝙ memoria non ſit in mēte ¶ Prete.
3 Intellectus ⁊ oīa q̄ ad intellectuꝫ ꝑtinēt abſtrahunt ab
hic ⁊ nūc. memoria vero nō abſtrahit. ꝯcernit naꝗ de/
terminatū tēpus. ſcꝫ ꝑteritū. memoria naꝗ p̄teritoꝝ eſt
4 vt dī Tullius ḡ ⁊c̄. ¶ Prete. Cū in memoria ꝯſeruant̄
aliq̄ q̄ nō ꝯp̄hendūtur actu. vbicūꝗ ponat̄ memoria oꝫ
ꝙ ibi differant apprehendere ⁊ retinere. in intellectu aūt
nō differūt. ſꝫ potius in ſenſu. ꝓpter hoc em̄ in ſenſu dif/
ferre pūt. qꝛ ſenſus organo corꝑali vtit̄. nō aūt oīne qđ te
netur in corpore apprehēdit̄. Intellectus aūt nō vtit̄ orga
no corꝑali. vñ nihil in eo retinet̄ niſi intelligibilr̄. ⁊ ſic oꝫ
ꝙ actu intelligat̄. ḡ memoria nō ē in intellectu ſiue in mē
te ¶ Pre. Aīa nō memorat̄. ꝑus q̄ȝ aliq̄d apđ ſe retineat 5
ſꝫ anteq̄ȝ aliq̄s ſp̄ēs recipiat a ſenſibilibꝫ a q̄bꝫ nr̄a cogni
tio orit̄ q̄s retinere poſſit. ē ad imaginē. cū ḡ memoria ſit
ꝑs imaginis nō videt̄ ꝙ poſſit eē in mēte ¶ Pre. Mēs
ſm̄ ꝙ eſt ad imaginē dei fert̄ in deū. ſed memoria nō fert̄ 6
in deū. eſt em̄ eoꝝ q̄ cadūt ſub tp̄e. deus aūt eſt oīno ſuꝑ
tempus ergo ⁊c̄. ¶ Prete. Si memoria eſſet pars mē/ 7
tis ſp̄ēs intelligibiles in ip̄a mēte ꝯſeruarent̄. ſicut ꝯſer
uant̄ in mēte angeli. ſed angelus ꝯuertendo ſe ad ſp̄ēs
quas habet penes ſe. pt̄ intelligere. ḡ et mens ꝯuertēdo
ſe ad ip̄as ſp̄ēs retentas. ⁊ ita poſſet intelligere ſine hoc
ꝙ ad phantaſmata ꝯuerteret̄. qđ manifeſte apparet eſſe
falſum. quātūlibet em̄ aliq̄s ſciam in habitu habeat. leſo
tñ organo imaginatiue ꝟtutis vel memoratiue in actū
exire nō poteſt. qđ nō eſſet ſi mens in actu intelligere poſ
ſet. nō ꝯuertēdo ſe ad potētias q̄ organis vtunt̄. vñ me/
moria nō eſt in mēte. Cōtra pħus dī in tercio de aīa Cōtra
ꝙ aīa eſt locus ſpecieꝝ niſi ꝙ non tota. ſꝫ intellectiua. lo/ .1.
ci aūt eſt ꝯſeruare ꝯtēta in eo. cū ergo ꝯſeruare ſp̄ēs ad
memoriam ꝑtineat. videt̄ ꝙ in intellectu ſit memoria.
¶ Pre. Illud qđ equaliter ſe habet ad oē tēpus nō ꝯcer
nit aliq̄đ tp̄us particulare. ſed memoria etiam ꝓp̄rie ac 2
cepta equaliter ſe habet ad oīne tēpus. vt dī Aug⁹. xi. de
tri. ⁊ ꝓbat ꝑ dicta Virgilij q̄ ꝓp̄rie noīe memorie ⁊ obli/
uionis vſus eſt. memoria ḡ nō ꝯcernit aliq̄đ tēpus par/
ticulare ſed oīne. ḡ ad intellectum ꝑtinet ¶ Pre. Me/ 3
moria ꝓp̄rie accipiendo eſt p̄teritoꝝ. ſꝫ intellectus nō ſo
lum eſt p̄ſentium. ſed etiā futuroꝝ. Intellectus em̄ ꝯpo
ſitionē format ſm̄ oīne tēpus intelligens hoīem fuiſſe fu
turū eſſe ⁊ eſſe. vt patet in iij. de aīa. ḡ memoria ꝓp̄rie lo/
quēdo ad intellectū ꝑtinere pt̄ ¶ Pre. Sicut memoria 4
eſt p̄teritorū. ita ꝓuidētia futurorum ſm̄ Tullium. ſed
ꝓuidētia eſt in ꝑte intellectiua ꝓp̄rie accipiendo. ḡ eadē
ratōne ⁊ memoria
¶ Reſpōſio dōm. ꝙ memoria ſm̄ cōem vſum loquētiū R̄ſ°.
accipit̄ ꝓ noticia preteritorū. cognoſcere aūt p̄teritū. vt
p̄teritum eſt eius cuius eſt cognoſcere p̄ſens vt p̄ſens
vel nunc vt nūc. hoc aūt eſt ſenſus. ſicut autē intellectus
nō cognoſcit ſingulare vt eſt hoc. ſed ſm̄ quādam cōem
rōnem vt inq̄ȝtum eſt homo vel albus vel etiā ꝑticularꝫ
non inq̄ȝtum eſt hic homo vel particulare hoc Ita etiā
intellectus ꝯgnoſcit p̄ſens ⁊ p̄teritum non inq̄ȝtum eſt
hic et nunc. ⁊ hoc p̄teritū Vnde cum memoria ſm̄ pro/
priam ſui acceptōnem reſpiciat ad id q̄đ eſt p̄teritū reſpe
ctu huiuſmodi nunc. conſtat ꝙ memoria ꝓp̄rie loquendo
non eſt in parte intellectiua ſed ſenſitiua tantū. vt pħus
probat. ſed qa intellectus non ſolum intelligit intelligibi
le. ſed etiam intelligit ſe intelligere tale intelligibile. ideo
nomen memorie poteſt extendi ad noticiam qua etſi nō
cognoſcitur obiectum vt in p̄teritione modo p̄dicto co/
gnoſcitur tamē obiectum de quo etiam prius eſt noticia
habita inq̄ȝtum aliquis ſcit ſe eam prius habuiſſe. ⁊ ſic
omnis noticia non de nouo accepta poteſt dici memo/
ria. Sed hoc ꝯtingit dupliciter. vno modo quando cō/
ſideratio ſm̄ noticiam habitam non eſt intercisa. ſed cō/
tinua Alio° q̄ñ eſt intercisa. ⁊ ſic hꝫ plus de rōne p̄teri/
ti. vñ et magis ꝓp̄rie ad ratōnem memorie ꝑtingit vt ſi

dicamur illius rei habere memoriam quā prius habitua
liter cognoſcebamus. non aūt in actu. et ſic memoria eſt
in parte intellectiua noſtre anime. et hoc modo videtur
Auguſ. memoriā accipere ponēs eā ptē imaginis. vult
eñ oīne illd qd habitualr in mēte tenetur. vt in actū nō
Opinio ꝓdeat ad memoriā ptinere Quō aūt h poſſit contin/
Auicen. gere diuerſis diuerſimode ponit Auic. eñ vi. de natu/
ralibus ponit. ꝙ hoc ↄtingit ꝙ aīa habitualr teneat no/
ticiam alicuius rei quā actu nō cōſiderat. ex hoc ꝙ aliq
ſpēs actu non ↄſeruentur in pte intellectiua. ſed vult ꝙ
ſpēs actu nō conſiderate nō pñt ↄſeruari. niſi in pte ſen/
ſitiua vel q̄tum ad imaginationem q̄ eſt theſaurus for
marū a ſenſu acceptarū. vel q̄tum ad memoriā q̄tuʒ ad
intentiones pticulares nō acceptas a ſenſib. in intelle/
ctu vero non pmanent ſpēs niſi qn̄ actu ↄſideraṫ. poſt cō
ſiderationem vero in eo actu eſſe deſinit. vnde qn̄ iteruʒ
vult ↄſiderare aliqd oportʒ ꝙ ſpēs de nouo fluant in in
tellectum poſſibilem ab intellectu agente. nec tamē ſeq̄/
tur ſm ipm ꝙ qñ aīa vel aliquis de nouo debet cōſidera
re q̄ ſciuit prius. ꝙ oporteat eū iterū addiſcere vel īueni/
re ſicut a principio. quia relicta eſt in eo q̄dam habilitas
p quā facilius ſe ↄuertit ad intellectum agentem vt ab
eo ſpēs effluētes recipiat. ꝛ hec habilitas eſt habit⁹ ſciē
tie in nobis. et ſm hanc opinionē memoria nō eſt in mē/
te ſm retentionē aliq̄ꝝ ſpecierū. ſʒ ſm habilitatē ad acci
Reprobat piēdū aliqd de nouo Sed iſta opinio nō videṫ rōnabi
Aui. tripl'r. lis. Primo qꝛ cū intellect⁹ poſſibil' ſit ſtabilioris nature
Primo q̄ʒ ſenſus. oportet ꝙ ſpēs in eo recepta ſtabilius recipiaṫ
vnde magis poſſunt in eo ſeruari ſpēs q̄ʒ in pte ſenſitiua
Scdo Scdo quia agēs intelligentia equaliter ſe habet ad in
fluendū ſpēs ↄuenientes oīb ſcientijs. vnde ſi in intelle
ctu poſſibili nō ↄſeruanṫ aliq̄ ſpēs. ſʒ ſola habilitas con/
uertendi ſe ad intellectū agētem. eq̄liter remaneret ho/
mo habilis ad qdcūq intelligibile. ꝛ ita ex hoc ꝙ homo
addiſceret vnam ſciam nō magis ſciret iſtam q̄ʒ alias
Tertio Prete. Videṫ eſſe hoc expreſſe ↄtrariū ſententie phi
in iij. de aīa q̄ ↄmēdat antiquos de hoc ꝙ poſuerūt ani/
Scda opi. mam eſſe locū ſpēꝝ q̄tum ad intellectiuā ptem Et iō
et vera alij dicūt ꝙ ſpēs in intellectu poſſibili remanēt poſt actu
alem ↄſiderationem. et harū ordinatio eſt habitus ſcie.
q̄ et hec vis q̄ mens noſtra retinere poteſt ſpēs intelli/
gibiles poſt actualem conſiderationē memoria dicetur
Et hoc magis accedit ad propriā ſcatōnem memorie
Ad .1. ¶ Ad primū igitur dōm. ꝙ memoria q̄ cōis eſt nobis ꝛ
brutis. eſt illa q̄ ↄſeruanṫ pticulares intētōnes. ſʒ hec nō
eſt in mente. ſʒ illa tm̄ in q̄ ↄſeruanṫ ſpēs intelligibiles.
¶ Ad .ij. dōm. ꝙ phs loq̄ṫ de memoria q̄ eſt p̄teriti. put
Ad 2 eſt relatū ad hoc nūc in q̄tuʒ eſt hic. ꝛ ſic nō eſt in mente
Ad 3. ¶ Ad iij. ptʒ rñſio p idem ¶ Ad iiij. dōm ꝙ in intelle/
Ad 4 ctu poſſibili actu differt ↄp̄hendere ꝛ retinere nō ex hoc
ꝙ ſpēs ſit in eo aliquo modo corpalr. ſed intellectualiter
tm̄. nec tñ ſeq̄tur ꝙ ſemp intelligitur ſm illā ſpēm. ſed ſo
lum qñ intellectus poſſibilis pfecte ſit in actu reſpectu
illius ſpēi. qñq vero eſt ipfecte in actu eius quodā mō
medio inter puram potentiam ꝛ purū actum. hoc eſt ha
bitualr cognoſcere. ꝛ de h mō ↄgnitōnis reduciṫ in actū
pfectum p volūtatem q̄ ſm Anſel. eſt motor oīm viriuʒ
Ad 5 ¶ Ad v. dōm ꝙ mēs eſt ad imaginem. p̄cipue ſm ꝙ fer
tur in deuʒ ꝛ in ſeipam. ipa aūt eſt ſibi p̄ſens. ꝛ ſilr deus
anteq̄ aliq̄ ſpēs a ſenſib accipiūtur. ꝛ ꝓpterea mens
nō dr habere vim memoratiuam. ex hoc ꝙ aliqd actu re
Ad 6 neat. ſʒ ex hoc ꝙ eſt potens tenere ¶ Ad vi. ptʒ reſpon/
ſio ex dictis. ¶ Ad vij. dōm ꝙ nulla potētia pōt aliqd Ad 7
cognoſcere niſi ↄuertendo ſe ad obiectū ſuū. ſicut viſus
nihil ↄgnoſcit niſi ↄuertēdo ſe ad colorem. vnde cū phā
taſmata hoc modo ſe habeāt ad intellectum poſſibilē. ſi
cut ſenſibilia ad ſenſum. vt ptʒ in iij. de aīa. q̄tuncūq aliq/
quam ſpēm intelligibilem apud ſe habeat nunq̄ tñ actu
aliqd ↄſiderat ſm iſtam ſpēm. niſi ↄuertendo ſe ad phā/
taſmata. ꝛ ideo ſicut intellectus noſter ſm ſtatum vie in
diget phantaſmatib ad actū ↄſiderandū anteq̄ accipi
at habitū. ita ꝛ poſtq̄ʒ acceperit. ſecus aūt eſt de angelis
quoꝝ intellectus obiectum nō eſt phantaſma.
¶ Ad primū vero coꝝ q̄ in ↄtrariū obijciūtur. dōm ꝙ Solues
ex auctoritate iſta haberi non pōt. ꝙ in intellectu ſit me/ inſtātiaꝝ
moria niſi ſm modū qui dictus eſt. nō aūt ꝙ proprie. Ad .1.
¶ Ad ij dōm. ꝙ verbū Aug⁹. pōt eſſe intelligēdum. ꝙ Ad 2
memoria pōt eſſe de p̄ſentibus obiectis nunq̄ʒ tamē po
teſt dici memoria niſi conſideretur aliquod p̄teritum ad
minus ex pte ipſius cognitionis. et ſm hoc dr aliqs ſui
obliuiſci vel memorari inq̄ʒtum de ſeipo q̄ eſt p̄ſens ſibi
non conſeruat p̄teritam ↄgnitionem ¶ Ad tertiū dicen Ad 3
dum. ꝙ intellectus ↄgnoſcit drñas tempoꝝ ſm cōmu/
nes rōnes. ꝛ ſic formare poteſt compoſitōnes ſm quāli/
bet differētiā tpis ¶ Ad iiij. dōm. ꝙ ꝓuidētia nō eſt in Ad 4
intellectu niſi ſm generales rationes futuri. ſed ad parti
cularia applicatur mediante ratōne particulari quā opor
tet mediam intercidere inter ratōnem vniuerſalem mo/
uentem ꝛ motum qui in particularib conſequitur. ſicut
patet per phm in tercio de anima.

Ertio queriṫ. vtruʒ

memoria diſtinguaṫ ab intelligētia. ſicut potē 1.
tia a potētia. Et videtur ꝙ nō. diuerſarū eñ potentiaꝝ
ſunt diuerſi actus. ſed intellectus poſſibilis ꝛ memorie. p
ut ſtʒ in mēte poniṫ eſſe idē actus qui eſt ſpēm retinere
hoc eñ qd Aug⁹ memorie. phus intellectui poſſibili at
tribuit. ergo memoria non diſtinguitur ab intelligentia 2.
ſicut potentia a potentia ¶ Pret. Accipere aliquid non
concernēdo aliquā drñam tpōris eſt ꝓpriū intellectus
qui abſtrahit ab hic ꝛ nunc. ſed memoria nō diſcernit ali
quā differentiā tpis. qꝛ ſm Aug⁹. xiiij. de tri. memoria
eſt cōiter p̄ntiuʒ p̄teritoꝝ ꝛ futuroꝝ. g memoria ab in/ 3.
telligētia nō diſtinguitur ¶ Pret. Intelligētia accipitur
dupl'r ſm Aug⁹. xiiij. de trin. vno mō put dicimur intel
ligere id qd actu ↄſideramus Alio mō put dicimur in
telligere id qd actu cogitamus. ſʒ intelligentia ſm quaʒ
id tantū dicimur intelligere qd actu conſideramus ē in/
telligere in actu. qd non eſt potentia. ſʒ operatio alicui⁹
potentie. et ſic non diſtinguiṫ a memoria. ſicut potentia
a potentia. ſm vero ꝙ intelligimus ea q̄ non actu ↄſide
ram⁹ nullo modo a memoria diſtinguitur. ſʒ ad memo/
riā ptinet. qd pʒ p Aug⁹. xiiij. de tri. vbi ſic dr. ſʒ nos re
feram⁹ ad interiorē mētis memoriā q̄ ſui meminit. ꝛ inte
riorē intelligētiā q̄ ſe intelligit. ꝛ interiorē volūtatē q̄ ſe di
ligit. vbi hec tria ſilr ſp ſunt ſiue cogitenṫ ſiue nō cogiten/
tur. videṫ q̄ dē imago trinitatis ad ſolā memoriā ptine/
re. g intelligētia a memoria nullo mō diſtinguiṫ ſicut po
tētia a potētia Si dicaṫ. ꝙ itelligētia in aīa ē q̄dā potē Solutio
tia ſm quā aīa eſt potens actu cogitare. ꝛ alia ſm quam
actu cogitat q̄ nō dr intelligere. niſi cogitatio diſtinguaṫ
a memoria. ſicut potētia a potentia ¶ Cōtra. Eiuſdem 4.
potētie eſt habitū hre ꝛ vti hitu. itelligere āt nō cogitā/

do eſt habere habitū. intelligere ꝟo cogitādo. ē vti habitu. ḡ ad eādē potētiā ptinet intelligere nō cogitādo. et intelligere cogitādo. ꝛ ſic p. ħ nō diuerſificaꝫ itelligētia a
[margin: f.] memoria ſicut poña a potētia ¶ Pte. In intellectiua pte aie nō iueniꝫ aliq̄ potētia niſi ꝯgnitiua ꝛ motiua vel affectiua. ſ volūtas eſt motiua vel affectiua. intelligētia aūt cognitiua. ḡ memoria nō eſt alia potētia ab intelligentia
[margin: Cōtra .1.] ¶ Sed ꝯtra eſt qđ Aug⁹ dicit xiiij. de trini. ꝙ ſm hoc aia eſt ad imaginem dei ꝙ vti ratōne atqꝫ intellectu ad intelligendū deū ꝛ ꝯſpiciendū p̄t. ſed pōt aia conſpicere ſm potentias. ergo imago in aia attendiꝫ ſm potentias. ſ in aia attendiꝫ imago ſm ꝙ hec tria in ea inueniuntur memoria intelligētia ꝛ volūtas. ḡ hec tria ſūt tres
[margin: 2] potentie diſtincte ¶ Pterea. Si iſta tria non ſunt tres potentie oportet aliqđ eoꝝ eſſe actum ſiue operationem. ſ actus non ſemper eſt in aia. nō eīm ſemp intelligit vl̄ vult ergo iſta tria nō ſp erūt in aia. ꝛ ſic nō ſp eſſet aia ad imaginē
[margin: 3] dei qđ eſt ꝯtra Aug⁹. ¶ Itē inter hec tria inuenitur equalitas p quā equalitas diuinaꝝ pſonarum repſentaꝫ. ſed inter actū vel habitū vel potentiam nō inuenitur equalitas. qꝛ ad plura ſe extendit potentia q̄ꝫ habitus. et habitus q̄ꝫ actus. qꝛ vnius potentie ſunt plures habitus ꝛ ab vno habitu plures actus eliciuntur. ergo nō poteſt eſſe ꝙ aliquod eoꝝ ſit habitus ꝛ aliud act⁹
[margin: Rſ°.] Reſpōſio dōm. ꝙ dupl'r Aug⁹ aſſignat ſimilitudinē trinitatis in mente. pmo ſm hec tria. mens noticia ꝛ amor vt pꝫ in ix. de trini. Scđo quātū ad hec tria q̄ ſunt memoria intelligētia ꝛ volūtas. imago trinitatis in anima poſſit aſſignari dupl'r. vno modo ſm pfectā imaginē trinitatis. Alio mō ſm impfectam. aia eīm pfecte trinitatē imitaꝫ ſm ꝙ meminit intelligit ꝛ vult actu. qđ ideo eſt qꝛ in illa trinitate increata media in trinitate pſonarū eſt verbū. ꝟbū aūt ſine actuali ꝯgnitōne eſſe nō pōt. Unde ſm hūc modū pfecte imitatiōis aſſignat Aug⁹. imaginem in his trib⁹ memoria intelligentia ꝛ volūtate. put memoria importat habitualē noticiā. intelligentia vero actualem ꝯgnitōnem ex illa noticia pcedentē. voluntas aūt actualem volūtatis motū ex cogitatōne pcedentem Et hoc patꝫ expſſe p hoc ꝙ dicit Aug⁹. in xiiij. de trini. ca. vij. ſic dicēs. qꝛ ibi ſcꝫ in mēte eſſe ꝟbū ſine cogitatiōe nō pōt. cogitamus eīm oīne qđ dicimus illo interiori verbo quod ad nullius gentis ptinet linguā. In trib⁹ potiſſimis imago iſta ꝯgnoſciꝫ memoria. ſcꝫ intelligētia ꝛ volūtate. hāc aūt nūc dico intelligentiā qua intelligim⁹ cogitantes. ꝛ eam volūtatem q̄ iſtā plem parētēqꝫ ꝯiūgit Imago vero ſm impfectaꝫ imitatiōnē eſt. qñ aſſignaꝫ ſm habitus ꝛ potentias. ꝛ ſic aſſignat imaginem trinitatꝭ in aia ix. de trini. q̄tū ad hec tria. mēs noticia amor vt mens nominet potentiam. noticia vero ꝛ amor habitus in ea exiſtētes. Et ſicut poſuit noticiam. ita ponere potuiſſet intelligētiā habitualem. vtrūqꝫ eīm habitualiter accipi poteſt. vt patet ex hoc qđ dicitur xiiij. de trini. nūquid recte poſſumus dicere. ille muſicus nouit quidē muſicam. licet eam non intelligat. quia eam non cogitat. intelligit vero nunc geometriam. hanc eīm nunc cogitat Quātū apparet iſta ſententia abſurda eſt. ꝛ ſic ſm hāc aſſignationem hec duo que ſunt noticia ꝛ amor habitualiter accepta ad memoriam tantū ptinent. vt patꝫ p auctoritatem eiuſdeꝫ in obijciendo inductam. ſed q̄a act⁹ ſunt in potētijs radicaliter. ſicut effectus in cauſis. ideo etiam perfecta imitatio que eſt ſm memoriam ꝛ intelligentiam ꝛ volūtatem actualem. poteſt originaliter inueniri in potentijs ſm quas aia poteſt meminiſſe intelligere actualr ꝛ velle. vt p verba Auguſti. inducta patꝫ Et ſic imago attendiꝫ ſm potentias. nō tamē hoc modo ꝙ memoria poſſit eſſe in mente alia potentia p̄ter intelligētiā. Quod ſic pꝫ. potētie eīm nō diuerſificanꝫ ex diuerſitate obiectoꝝ. niſi ſit diuerſitas obiectoꝝ ex his q̄ p ſe accidūt obiectis ſm ꝙ ſunt taliū potētiaꝝ obiecta. vñ calidū ꝛ frigidū q̄ colorato accidunt inq̄ꝫtum huiōi nō diuerſificant potentiam viſiuam. eiuſdem eīm potētie viſiue eſt videre coloratū calidū et frigidū ꝛ coloratū dulce et amarū. q̄uis aūt mens ſiue intellectus aliquo modo poſſit ꝯgnoſcere p̄teritum. cū tamē indifferenter ſe habeat ad ꝯgnoſcenda preſentia p̄terita et futura. differētia pſentis ꝛ p̄teriti eſt accidentalis intelligibili inq̄ꝫtū huiuſmodi Uñ q̄uis in mente poſſit aliquo modo eſſe memoria. non tamen pōt eſſe vt potētia q̄dam per ſe diſtincta ab alijs p modū quo phi de diſtinctōne potentiarū loquūtur. ſed hoc modo ſolum poteſt inueniri memoria in parte ſenſitiua que fertur ad preſens inq̄ꝫtum eſt preſens. vnde ſi debeat ferri in p̄teritū requiritur aliqua virtus altior q̄ꝫ ipſe ſenſus. nihilominus tamē etſi memoria nō ſit potentia diſtincta ab intelligentia put intelligētia ſumitur pro potentia. tamē inuenitur trinitas in anima etiam cōſiderando ipſas potentias. ſm ꝙ vna potentia que eſt intellectus habet habitudinem ad diuerſa. ſcꝫ ad tenendam noticiam alicuius habitualiter. et ad conſiderandū illud actualr. ſicut ꝛ Auguſti. diſtinguit rationem inferiorem a ſuperiori ſm habitudinē ad diuerſa

¶ Ad primū igitur dōm. ꝙ q̄uis memoria prout eſt in mente non ſit alia potentia ab intellectu poſſibili diſtincta. tamē inter poſſibilem intellectum ꝛ memoriam inuenitur diſtinctio. ſm habitudinem ad diuerſa. vt ex dictꝭ patet. Et ſic dicendum eſt ad quattuor ſequentia. [margin: Ad .1.]

¶ Ad primū vero in contrarium dōm. ꝙ Auguſti. loquitur de imagine inuenta in anima. non ſm imitationem pfectam que eſt quādo actu imitatur trinitatem intelligendo eam ¶ Ad .ij. dōm. ꝙ ſemp eſt in anima imago trinitatis aliquo modo. ſed nō ſm perfectam imitationem ¶ Ad iij. dōm. ꝙ inter potētiam ꝛ actū ꝛ habitum poteſt eſſe equalitas ſm ꝙ cōparantur ad vnū obiectum. ꝛ ſic imago trinitatis inuenitur in anima ſm ꝙ refertur in deum. ꝛ tamen etiam cōmuniter loquēdo de potentia habitu et actu inuenitur in eis equalitas. non quidē ſm ꝯprietatem nature. q̄a alterius modi habet eē operatio habitus ꝛ potentia. ſed ſm quādā cōparationem ad actum ſm quā conſideratur horū trium q̄titas nec oportet ꝙ accipiatur vnus tantum actus numero aut vnus habitus. ſ habitus ꝛ actus in genere. [margin: Soluēs inſtātiaꝝ Ad .1. Ad 2. Ad 3]

Quarto queriꝫ. vtruꝫ

mens cognoſcat res materiales. Et videtur ꝙ non. mens eīm non cognoſcit aliquid niſi intellectuali cognitione. ſed vt habetur in gloſa ſcđe Cor. xij. illa eſt intellectualis viſio. que illas res continet. que non habent imagines ſui ſimiles que non ſunt quod ipſe. ḡ cuꝫ res materiales nō poſſint eſſe in anima per ſeipſas. ſed ſolum per imagines ſui ſimiles. que non ſunt quod ipſe videtur ꝙ mens materialia non cognoſcat ¶ Preterea Auguſtin⁹ xv. ſuper Geneſim ad lit. dicit. mente intelligūtur q̄ nec corpora ſunt nec ſimilitudines corpoꝝ. ſ res materiales ſunt corpa et ſimilitudines corporum. ergo ꝛc. [margin: .1. 2.]

3. ¶ Pret. Mens ſiue intellectus habet ꝯgnoſcere quid-
ditates rerū. q2 obiectū intellectus eſt ꝗd quid eſt. vt di
citur in iij. de aīa. ſed ꝗdditas rerū materialiū nō eſt ipſa
corporeitas. alias oporteret oīa ꝗ quidditatem habent
4 corpora eſſe. ergo ꝯ̄ ꝛc̄. ¶ Prete. Cognitio mentis con
ſeqnr formaꝫ ꝗ eſt pncipium cognoſcendi. ſed forme co
gnoſcibiles que ſunt in mente ſunt oīno immateriales. ꝯ̄
p eas mens non pt̄ res materiales cognoſcere ¶ Pret.
5 Oīs cognitio p aſſimilatōnem eſt. ſed non pt̄ eſſe aſſi
milatio inter mētem ꝛ materialia. q2 ſimilitudineꝫ facit
vnitas qualitatis. qualitates āt rerū corporaliū ſunt cor
poralia accn̄ia. ꝗ in mēte eſſe nō poſſunt. ergo ꝛc̄. ¶ Pret.
6 Mens nihil ꝯgnoſcit niſi abſtrahendo a materia ꝛ a cō
ditionibꝫ materie. ſed res materiales ꝗ ſunt res natura
les nō poſſunt etiaꝫ ſm̄ intellectum a materia ſeparari.
q2 in diffinitionibꝫ earum cadit materia ergo ꝛc̄.
Cōtra ¶ Sed contra eſt. ea ꝗ ad naturalē ſcientiam ptinēt mē
te cognoſcūtur. ſed ſcīa naturalis de rebꝫ materialibꝫ eſt
1. ergo materialia p mentem ꝯgnoſci poſſunt ¶ Preterea
2 vnuſquiſqꝫ bene iudicat que ꝯgnoſcit ꝛ hoꝝ eſt opti-
mus iudex. vt dr̄ in primo ethicoꝝ. ſed ſicut dr̄ Augu.
ſup Geñ. ad lit. p mentem iſta inferiora iudicanẗ. ꝯ̄ hec in
feriora materialia p mentem intelliguntur ¶ Pre. Per
3 ſenſum non cognoſcimus niſi materialia. ſꝫ cognitio mē
tis a ſenſu oritur. ergo mens naturales res cognoſcit
Rñ. ¶ Reſponſio dōm ꝙ oīs cognitio eſt ſm̄ aliquā for
maꝫ ꝗ ē in ꝯgnoſcēte pncipiū ꝯgnitōis. forma aūt huiuſ
modi pōt conſiderari dupl'r. vno mō ſm̄ eſſe qd̄ habet in
cognoſcente. Alio modo ſm̄ reſpectum quē habet ad
rem cuius eſt ſimilitudo. ſm̄ quidē pmū reſpectum facit
ꝯgnoſcentem actu cognoſcere. ſed ſm̄ ſcdm̄ reſpectū de-
terminat cognitionē ad aliquod ꝯgnoſcibile determina
tum Et ideo modus cognoſcendi rem aliquam eſt ſm̄
cōditionem ꝯgnoſcentis in qua forma recipitur ſm̄ mo-
dum eius. nō tn̄ oportet ꝙ res ꝯgnita ſit p modū cogno
ſcentis vel ſm̄ illū modū ꝗ forma ꝗ eſt pncipiū ꝯgnoſcē
di eſſe habet in cognoſcēte. Vñ nihil phibet p formas ꝗ
in mente immaterialiter exiſtunt res materiales cognoſci
Hoc aūt differenter cōtingit in mēte humana que for-
mas accipit a rebus ꝛ in diuina vel angelica ꝗ a rebus
non accipiūt In mēte eīn̄ accipiēte ſciam a rebus forme
exiſtūt p quādā actionē rerū in aīam. oīs eīn̄ actio ē
p formā Vñ forme ꝗ ſunt in mēte noſtra ꝓprie ꝛ pncipa
liter reſpiciūt res extra aīam exñtes ꝗtū ad formas eaꝝ
Quaꝝ eſt duplex modus. ꝗdā eīn̄ ſunt ꝗ nullā ſibi ma
teriā determinant. vt linea ſupficies ꝛ hmōi. Quedā ve
ro determināt ſibi ſpecialē materiam. ſicut oēs forme na
turales. Ex cognitiōe aūt formarū ꝗ nullā ſibi materiā
determināt nō relinqtur aliqua cognitio de materia. ſed
ex cognitione formarū ꝗ determināt ſibi materiā ꝯgno-
ſcitur et ipa materia aliq̄ modo ſcꝫ ſm̄ habitudinē quā
hꝫ ad formā Et ꝓpt' h̄ dr̄ phs pmo phiſicoꝝ. ꝙ materia
pma eſt ſcibilis ſm̄ analogiā ad formā. ꝛ ſic p ſilitudinē
forme ipa res materialis ꝯgnoſcit'. ſicut aliqs ex h̄ ipo ꝙ
ꝯgnoſcit ſimitatē cognoſcit naſuꝫ ſimū Sꝫ forme reꝝ in
mēte diuina exñtes ſt' ex qbꝫ fluit eē reꝝ qd̄ eſt ꝯueniēs
forme ꝛ materie. vñ ꝛ forme ille reſpiciūt ꝛ formā ꝛ ma-
teriā immediate nō vnū p alterū. Et ſilr forme intellect'
angelici ꝗ ſt' ſiles formis mēt' diuine ꝗuis nō ſint cā re
rum. ꝛ ſic mens noſtra de rebꝫ materialibꝫ immaterialeꝫ
cognitionem habet. mens vero diuina ꝛ angelica mate-
rialia immaterialius, ꝛ tamen pfectius cognoſcit

¶ Ad pmū ergo dōm ꝙ autoritas illa dupl'r poteſt Ad .1.
exponi. Vno mō vt referat' ad viſionē intellectualē ꝗtū
ad omnia que ſub ipſa ꝯprehendūtur. ꝛ ſic dr̄ intellectua
lis viſio illarū rerum ꝗ que nō habent imagines ſui ſimi
les. que nō ſunt ꝙ ipſe omnino. nō vt h̄ intelligat' de ima
ginibꝫ quibꝫ res intellectuali viſione videnẗ que ſunt ꝗſi
medium cognoſcendi. ſed q2 cognita ipſa p intellectualeꝫ
viſionem ſunt res ipſe. ꝛ nō reruꝫ imagines. qd̄ in viſione
corporali ſcꝫ ſenſitiua. ꝛ ſpūali ſcꝫ imaginatiua nō accidit
obiecta eīn̄ imaginationis ꝛ ſenſus ſunt ꝗdam accidētia
ex quibꝫ quedam rei forma vel imago ꝯſtituitur. ſed ob-
iectum intellectus eſt ipſa rei eſſentia. ꝗuis eſſentiam rei
cognoſcat p eius ſimilitudinem ſicut p mediū cognoſcē-
di. nō ſicut p obiectuꝫ in quo primo fertur Vel dōm ꝙ
hoc qd̄ in autoritate dicit' ptinet ad viſionem intellectua
lem ſm̄ ꝙ excedit imaginariam ꝛ ſenſitiuā. ſicut eīn̄ Au-
guſtinus ex cuius verbis gloſa ſumitur. intendit aſſigna-
re differentiā triū viſionum attribuens ſuperiori viſioni
id in quo inferiorem excedit. ſicut dr̄ ꝙ ſpūalis viſio eſt cū
abſentia cogitamus p ſimilitudines quaſdam. ꝛ tamē ſpi
ritualis ſiue imaginaria viſio eſt de his ꝗ pſentialiter vi-
dentur. ſed in hoc qd̄ eſt abſentiū imago ſenſum tranſcen
dit. et ideo ponit' hoc quaſi ꝓpriuꝫ eius. Similiter ꝛ intel-
lectualis viſio in hoc trāſcendit imaginationem ꝛ ſenſum
que ad illa ſe extendit ꝗ p eſſentiam ſuam ſunt intelligibi
lia. ꝛ ideo hoc ei attribuit Auguſtinus quaſi eius ꝓpriuꝫ
ꝗuis etiam poſſit cognoſcere materialia. que p ſuas ſimi
litudines cognoſcibilia ſunt. Vñ dr̄ Auguſtinus. xij. ſup
gene. ad litterā. ꝙ p mentem etiā iſta inferiora diiudicā-
tur. ꝛ ea ſciūtur que neqꝫ ſunt corpora neqꝫ vllas gerunt
formas ſimiles corpoꝝ Et p hoc paꝫ reſponſio ad ſe Ad 2.
cūdū ¶ Ad terciū dōm ꝙ ſi corporeitas ſumat' a cor- Ad 3
pore ꝓut eſt in genere ꝗtitatis. ſic corporeitas nō eſt rei
naturalis quidditas. ſed eius accidens ſcꝫ trina dimen
ſio. Si vero ſumatur a corpore ꝓut eſt in genere ſubſtan
tie. ſic corporeitas nominat rei naturalis eſſentiā. non tn̄
ſequitur ꝙ oīs ꝗtitas ſic corporeitas niſi diceret' ꝙ ꝗd
dit rei inqꝗtum eſt quidditas ꝯueniret eſſe corporeitateꝫ
¶ Ad .iiij. dōm ꝙ ꝗuis in mente nō ſint niſi immateria Ad 4
les forme. poſſunt tamen eſſe ſimilitudines rerū materi-
aliū. nō eīn̄ oportꝫ ꝙ eiuſmodi eſſe habeant ſimilitudo et
id cuius eſt ſimilitudo. ſed ſoluꝫ ꝙ in rōne ꝯueniant ſicut
forma hominis non habet tale eſſe in ſtatua aurea. quale
eſſe habet forma hominis in carnibꝫ ꝛ oſſibꝫ ¶ Ad ꝗntū Ad 5
dōm ꝙ ꝗuis qualitates corpales nō poſſint eſſe in men
te. poſſunt tn̄ eſſe ſimilitudines qualitatū corporeaꝝ. ꝛ ſm̄
has mens rebꝫ corporeis aſſimilatur. ¶ Ad ſextū dōm.
ꝙ intellectus cognoſcit abſtrahendo a materia particu- Ad 6
lari ꝛ ꝯditionibꝫ eius. ſicut ab hac carne ꝛ his oſſibꝫ. non
tn̄ oportꝫ ꝙ abſtrahat a materia vniuerſali. vnde pt̄ ꝯſi-
derare formā naturaleꝫ in carnibꝫ ꝛ oſſibus. ſed nō in his

Quinto querit'. Vtrū

mens noſtra poſſit cognoſcere materialia in ſin-
gulari. Et videtur ꝙ ſic. q2 ſicut ſingulare habet eſſe per 1.
materiā. ita ꝛ res dicūtur naturales que in ſui definitiōe
materiaꝫ habent. ſed mens ꝗuis ſit immaterialis poteſt
cognoſcere res naturales. ergo eadem ratione pt̄ cogno-
ſcere res ſingulares ¶ Pre. Nullus recte iudicat de ali 2.
quibus ꝛ diſponit niſi ea cognoſcat. ſed ſapiens p mentē
iudicat recte ꝛ diſponit de ſingularibꝫ ſicut de familia ſua

et de reb⁊ ſuis. ḡ mente ſingularia cognoſcimus ¶ Pre.
3 Nullus cognoſcat ꝯpoſitōem niſi cognoſcat ꝯpoſitionis
extrema.ſed hanc ꝯpōnem ſortes eſt hō . format mens
nō em̄ eam poſſet formare aliqua ſenſitiua potentia que
hominē in vniuerſali nō ꝯprehendit.ergo mens ſingula/
ria cognoſcit ¶ Pre. Nullus pt imperare actū aliquem
4 niſi cognoſcat obiectū actus illius.ſed mens ſiue rō im/
perat actum ꝯcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis.vt patz in primo
ethicoꝝ.cum ergo illoꝝ obiecta ſint ſingularia mens ſin
5 gularia cognoſcit ¶ Pre. Quicquid poteſt virtus infe/
rior ⁊ ſuperior poteſt.ſm Boetiuz.ſed potentie ſenſitiue
que ſunt mente inferiores ſingularia cognoſcūt. ḡ multo
6 amplius mens ſingularia cognoſcere pt ¶ Pre. Quāto
aliqua mens eſt altior tanto hꝫ vniuerſaliorē cognitōem
vt pꝫ p Dyo.xij.ca.celeſt.hierar.ſed mens angeli eſt al/
tior q̄ꝫ mens hoīs.⁊ tn̄ angel⁹ cognoſcit ſingularia. ergo
multo amplius mens humana

Cōtra ¶ Sed ꝯtra eſt. vl'e eſt dum intelligit̄ .ſingulare duz
ſentit̄.vt dicit Boetius.

Rº ¶ Rn̄ſio dōm.ꝙ ſicut ex dictis pꝫ.mens humana et
angelica diuerſimode materialia cognoſcūt.cognitio em̄
mentis humane fertur ad res materiales primo ſm for/
mam.ſecūdario ad materiā ꝓut habet habitudinem ad
formā. Sicut aūt oīs forma q̄ꝫtum eſt de ſe eſt vl'is.ita
habitudo ad formā nō facit cognoſcere materiam niſi co
gnitione vniuerſali.ſic aūt ꝯſiderata materia nō eſt indi
uiduationis pncipiū.ſed ſm ꝙ cōſiderat̄ materia in ſin/
gulari que eſt materia deſignata ſub determinatis dimē
ſionib⁊ exiſtēs.ex hac em̄ forma indiuiduat̄. Vn̄ dr p hus
in.vij.metaph.ꝙ hominis partes ſunt materia ⁊ forma.
vt vl'iter .ſortis vero hec forma ⁊ hec materia. Vn̄ patz
ꝙ mens noſtra directe ſingulare cognoſcere nō pt.ſed di
recte cognoſcit̄ a nobis ſingulare p virtutes ſenſitiuas q̄
recipiūt formas a reb⁊ in organo corporali.⁊ ſic recipiunt
eas ſub determinatis dimenſionibus . ⁊ ſm ꝙ ducunt in
cognitōem materie ſingularis. ſicut em̄ forma vl'is du/
cit in cognitōem materie vl'is.ita forma indiuidualis du
cit in cognitōem materie ſignate.que eſt indiuiduatōnis
pncipium. Sed tamen mens p accn̄s ſingularib⁊ ſe imi/
ſcet inq̄ꝫtum ꝯtinuat̄ virib⁊ ſenſitiuis que circa particula
ria verſant̄ Que quidē ꝯtinuatio eſt duplex. vno mō
inq̄ꝫtuz motus ſenſitiue partis terminat̄ ad mentē. ſicut
accidit in motu qui eſt a reb⁊ ad animā. ⁊ ſic mens ſingu/
lare cognoſcit p quādaz reflexiōem. ꝓut ſcꝫ mens cogno
ſcendo obiectū ſuū.qđ eſt aliqua natura vl'is redit in co/
gnitōem ſui actus.⁊ vlterius in ſpēm que eſt act⁹ ſui pn
cipiū.⁊ vlterius in phantaſmata a quib⁊ ſpēs eſt abſtra/
cta.⁊ ſic aliquā cognitōem de ſingulari accipit. Alio mō
ſm ꝙ motus qui eſt ab aīa ad res incipit a mente ⁊ ꝓce/
dit in partem ſenſitiuā ꝓut mens regit inferiores vires.
et ſic ſingularib⁊ ſe immiſcet mediāte ratōe particulari que
eſt potentia quedā ſenſitiue partis cōponēs ⁊ diuidens
intentōes indiuiduales que alio noīe dr cogitatiua.⁊ hꝫ
determinatū organū in corpore. ſcꝫ mediā cellulā capitis
vl'em vero ſciam quā mens habet de operatōnib⁊ nō eſt
poſſibile applicari ad pticularem actū niſi p aliquā poten
tiam mediā apprehendentē ſingulare vt ſic fiat quidam
ſyllogiſmus cuius maior ſit vl'is.que eſt ſententia mentis
minor aūt ſingularis.q̄ eſt applicatio particularis rōnis.
cōcluſio vero electio ſingularis operis.vt pꝫ p illud qđ ha
betur.iij.de aīa Mens vero angeli q̄ cognoſcit res mate
riales p formas q̄ reſpiciūt imediate materiam ſicut ⁊ for
mā.nō ſolū cognoſcit materiā in vl'i directā inſpectōe.ſed
etiā in ſingulari. ⁊ ſiliter etiā mens diuina

¶ Ad pmū ḡ dōm.ꝙ cognitio qua cognoſcit̄ mate/ Ad .j.
ria ſm analogiā quā habet ad formā ſufficit ad cognitōez
rei naturalis.nō aūt ad cognitōez rei ſingularis. vt ex di
ctis pꝫ ¶ Ad ſcdm dōm.ꝙ diſpoſitio ſapientis de ſingu Ad 2
larib⁊ nō fit p mentem niſi mediāte cogitatiua. cuius eſt
intentōes ſingulares cognoſcere.vt ex dictis pꝫ ¶ Ad Ad 3
tercium dōm.ꝙ ſm hoc intellectus poteſt de ſingulari ⁊
vl'i ꝯpōnem cognoſcere ꝙ ſingulare per quādam reflexio
nem cognoſcit. vt dictū eſt ¶ Ad.iiij.dōm.ꝙ intellectus Ad 4
ſiue rō cognoſcit in vl'i finem ad quem ordinat actū con/
cupiſcibilis ⁊ actum iraſcibilis imperando eis . Hāc co/
gnitōem aūt vl'em mediante vi cogitatiua ad ſingularia
applicat.vt dictū eſt ¶ Ad q̄ntū dōm.ꝙ illud qđ poteſt Ad 5
virtus inferior pt ſuperior.nō tn̄ eodem modo.ſed quā/
doq̄ꝫ aliquo altiori modo.⁊ ſic intellectus cognoſcere pt
ea que cognoſcit ſenſus.altiori tn̄ modo q̄ꝫ ſenſus.ſenſus
em̄ cognoſcit ea q̄ꝫtum ad diſpōnes materiales ⁊ accidē/
tia exteriora.ſed intellectus penetrat ad intimā naturaz
ſpēi que eſt in ipis indiuiduis ¶ Ad. vi.dōm.ꝙ cognitio Ad 6
mentis angelice eſt vniuerſalior q̄ꝫ cognitio mentis hu/
mane.q̄ ad plura ſe extendit paucioꝛib⁊ medijs vtens. ⁊
tn̄ efficacior eſt ad ſingularia cognoſcēda. vt ex dictis pꝫ

Exto querit̄ .vtrum

mens humana accipiat cognitōez a ſenſibilib⁊

Et videt̄ ꝙ nō.coꝝ em̄ que non ꝯueniūt in materia non
poteſt eſſe actio ⁊ paſſio.vt patz per Boetiuz in libro de .j.
dua.na.et p phm in pmo de generatiōe. ſed mens noſtra
nō ꝯmunicat in materia cū reb⁊ ſenſibilib⁊.ergo non pñt
ſenſibilia agere in mentem noſtram. vt ex eis menti no/
ſtre aliqua cognitio imp̄matur ¶ Pre. Obiectum intel 2
lectus eſt qđ quid eſt. vt dr in tercio de aīa. ſꝫ quidditas
rei nullo ſenſu p̄cipitur.ergo mentis cognitio a ſenſu non
accipitur ¶ Pre. Aug⁹.dr.x.ꝯfeſ.loquens de cognitōe 3
intelligibiliū quomodo a nobis acquirat̄. ibi inquā erant
anteq̄ꝫ ea didiciſſem.ſcꝫ intelligibilia in mente noſtra.ſed
in memoria non erant.ḡ videtur ꝙ intelligibiles ſpēs nō
ſint a ſenſib⁊ accepte ¶ Pre. Aug⁹.probat.x.de trini. 4
ꝙ anima nō poteſt amare niſi cognita.ſed aliquis anteq̄ꝫ
aliquam ſciam addiſcat amat eam. qđ pꝫ ex hoc ꝙ mul
to ſtudio eam querit.ḡ anteq̄ꝫ addiſcat illam ſcientiā hꝫ
illam in notitia ſua.ergo videt̄ ꝙ nō accipiat mens ſcien/
tiam a reb⁊ ſenſibilib⁊ ¶ Pre. Aug⁹.xij.ſup gen̄ .ad litte 5
ram dicit.corporis imaginem nō corpus in ſpū ipſe ſpūs
in ſeipo facit celeritate mirabili que inefficaciter longe eſt
a corporis tarditate.ergo videtur ꝙ mens non accipiat
ſpecies intelligibiles a ſenſib⁊.ſed ipa eas in ſe formet.

¶ Pre. Aug⁹.dr.xi.de trini.ꝙ mens noſtra de reb⁊ cor 6
poralib⁊ iudicat ſm rōnes incorporales ⁊ ſempiternas.ſꝫ
rōnes accepte a ſenſib⁊ nō ſunt hmōi.⁊ ſic idem qđ pus.

¶ Pre. Si mens cognitōem a ſenſib⁊ accipiat. hoc non
poteſt eſſe niſi inq̄ꝫtum ſpēs que a ſenſibilib⁊ accipit̄ intel 7
lectum poſſibilem mouet.ſed talis ſpēs non pt mouere
intellectum poſſibilem.nō em̄ mouet eum in phantaſma
adhuc exiſtens.q̄ ibi exiſtens nondum eſt intelligibilis
actu.ſed potentia tm̄. Intellectus aūt non mouetur niſi
ab intelligibili actu. ſicut nec viſus niſi a viſibili in actu.
ſimiliter nō mouet intellectū poſſibilem exiſtens in intel
lectu agente qui nullius ſpeciei eſt receptiuus.al's nō diſ/

ferret ab intellectu poſſibili. ſimiliter nec exiſtens in ipſo
poſſibili intellectu. q2 forma iam inherens ſubiecto ſubie
ctum nõ mouet. ſed in ipſo quodãmodo quieſcit. Nec eti
am per ſe exiſtens. cũ ſpẽs intelligibiles non ſint ſubſtan/
tie. ſed de genere accidẽtiũ. vt dt Auicen̄. in ſua metaph.
ergo nullo modo p̄t eſſe vt mens noſtra a ſenſib9 accipi/
at ſciam ❡ P2e. Agens eſt nobilius patiente. vt patz p
8 Aug^w. xij. ſup gene. ad litteram. z per phm in. iij. de aia.
ſed recipiens ſe habet ad illud quod recipit quaſi patiẽs
ad agens. cum ergo mens ſit multo nobilior ſenſib9. non
9 poterit ab eis cognitõem accipere ❡ P2e. Phus dt in
vij. phyſico2. q anima in quieſcendo fit ſciens. ſed aia nõ
poſſet accipere ſcientiã a ſenſib9 niſi moueret quodãmo/
do ab eis. ergo zc̄

❡ Contra. Sicut dt phus. vt experimento probat
Cõtra cui deficit vnus ſenſus deficit vna ſcia. ſicut cecis deeſt ſci
entia de colo2ib9. hoc aũt nõ eſſet ſi anima aliũde acciperet
ſcientiã q̃3 p ſenſus. ergo a ſenſibilib9 p ſenſus ſciam acci/
pit ❡ P2e. Om̃is noſtra cognitio originaliter ꝯſiſtit in
notitia principio2 indemonſtrabiliũ. ho2u3 aũt cognitio
in reb9 a ſenſu orit. vt patz in fine poſterio2ũ. ergo ſcientia
noſtra a ſenſu oritur ❡ P2ete. Natura nihil facit fruſtra
et nõ deficit in neceſſarijs. fruſtra aũt darieſſent ſenſus
anime niſi p eos cognitõem de reb9 acciperet. g̃ zc̄

R̄ſo ❡ Nñſio dõm. q circa hanc queſtionẽ multiplex fuit
Opinio antiquo2 opinio. Quidã eñ poſuerũt ortum ſcientie no
multiplex ſtre totaliter a cauſa exterio2i eſſe. que eſt a materia ſepa
de ſcia rata. Que in duas ſectas diuiditur. quida3 eñ. vt plato/
nici poſuerũt formas rerum ſenſibiliũ eſſe a materia ſepa
ratas. z ſic eſſe intelligibiles actu. z per earum participa/
tionem a materia ſenſibili effici indiuidua in natura. ea
vero participatione humanas mentes ſcientiam habere.
et ſic ponebant predictas formas eſſe principium gene/
rationis z ſcientie. vt phus narrat in primo metaph.

Re.pba° Et hec poſitio ſufficienter a phõ reprobata eſt. qui
oſtendit q non eſt ponere formas ſenſibilium rerum niſi
in materia ſenſibili. cum etia3 nec ſine materia ſenſibili in
vniuerſali forme vniuerſales intelligi poſſint. ſicut nec ſy
Scda opi° mus ſine naſo Et ideo alij nõ ponentes formas ſenſi/
bilium ſeparatas. ſed intelligentias tñ quas nos ange/
los dicimus. poſuerunt origines noſtre ſcientie totaliter
ab huiuſmodi ſubſtantijs ſeparatis eſſe. Unde Auicen
na voluit. q ſicut forme ſenſibiles nõ acquirũtur ex mate
ria ſenſibili niſi ex influentia intelligentie agentis. ita et
forme intelligibiles humanis mentibus nõ imprimun/
tur. niſi ex intelligentia agente que nõ eſt pars anime. ſed
ſubſtantia ſeparata. vt ipe ponit. indiget tamen aia ſenſi
bus quaſi excitantib9 z diſponẽtib9 ad ſcientiã. ſicut iſta
inferio2a agentia preparant materiã ad ſuſcipienda3 for/
Re.pba°. mã ab intelligentia agente Sed iſta opinio non videt
rõnabil. q2 ſm hoc non eſſet dependentia neceſſaria inter
cognitõem mentis humane et virtutes ſenſitiuas. Cui9
ꝯtrariũ pz manifeſte. Tum ex hoc q deficiente ſenſu defi
cit ſciẽtia de ſuis ſenſibilib9 Tum etiã ex hoc q mens nr̄a
non p̄t actu ꝯſiderare etiam ea que habitualiter ſcit. niſi
formãdo aliqua phantaſmata. vñ etiã leſo organo phan
taſie impedit ꝯſideratio. Et p̄terea p̄dicta poſitio tollit
proxima rerũ p̄ncipia ſi om̄ia inferio2a ex ſubſtãtia ſepara
ta imediate formas ꝯſequũtur tam intelligibiles q̃3 ſen/
Tercia opi ſibiles Alia opinio fuit ponẽtiũ noſtre ſcientie originẽ
duas h3 ſe totaliter a cã interio2i eſſe. Que etiã in duas ſectas diui/
ctas. p̄ma ditur. quidã eñ poſuerũt humanas aias in ſeipſis conti
nere omniũ rerũ cognitõem. ſed p ꝯiũctionem ad corpus
p̄dictam cognitõem obtenebrari. z ideo dicebãt nos in/
digere ſtudio z ſenſib9. vt impedimenta ſcie tollerent. di/
centes addiſcere nihil aliud eſſe q̃3 reminiſci. et manifeſte
apparet q ſicut ex his que audiuimus z vidimus remi/
niſcimur ea que p̄us ſciebamus Sed hec poſitio nõ vi
detur etiã eſſe rõnabilis. ſi eñ ꝯiũctio aie ad corp9 ſit na/ Re.pba°.
turalis. nõ eſſe poteſt q p eam totaliter naturalis ſciẽtia
impediat. z ita ſi hec opinio vera eſſet nõ pateremur om̄i/
modã ignorantiã co2 quo2 ſenſum non habemus Hec
aũt opinio eſt ꝯſona illi poſitõi q̃ ponit animas ante co2/
po2a fuiſſe creatas. z poſtmodũ co2po2ib9 vnitas. q2 tunc
ꝯpoſitio co2po2is z aie nõ eſſet naturalis. ſed accidenta/
liter ꝓueniens ipſi aie. que q̃de3 opinio z ſm fidem z ſm
pho2 ſententias reprobãda iudicat. Alij vero dixerunt Scda ſec.
q aia ſibijpſi eſt cauſa ſcie. nõ eñ a ſenſib9 ſcientia3 accipit
quaſi actione ſenſuũ aliquo mõ ſilitudines rerũ ad aiam
ꝑueniant. ſed ipſa aia ad p̄ſentiam ſenſibiliũ in ſe ſilitudi/
nes ſenſibiliũ format. Sed hec poſitio nõ videt totaliter Re.pba°
rõnabilis. nullũ eñ agẽs niſi ſm qd eſt actu agit. Unde ſi
aia format in ſe omniũ rerũ ſilitudines. oportet q ip̄a in ſe
actu habeat ſilitudines illas rerũ. z ſic redibit in p̄dictam
opinionẽ. que ponit omniũ rerũ ſciam aie naturaliter etiã
inſitam eſſe. Et ideo pre om̄ib9 p̄dictis poſitiõib9 rõ/ Quarta
nabilis eſt ſententia phi. q̃ ponit ſciam mentis noſtre par opi. z arei.
tim ab intrinſeco partim ab extrinſeco eſſe. non ſolũ a reb9
a materia ſeparatis. ſed etiã ab ipſis ſenſibilib9. Cu3 eñ
mens noſtra ꝯparat ad res ſenſibiles que ſunt extra ani/
mam inuenitur ſe habere ad eas in duplici habitudine.
vno mõ vt actus ad potentiam inq̃ntum ſc3 res que ſunt
extra aĩam ſunt intelligibiles in potentia. ip̄a vero mens
eſt intelligibilis in actu. z ſm hoc ponit in ea intellectus
agens qui facit intelligibilia in potentia intelligibilia in
actu. Alio mõ vt potentia ad actũ. ꝓut ſc3 in mente no/
ſtra forme rerum determinate ſunt in potẽtia tñ. que in
reb9 extra aĩam ſunt in actu. et ſm hoc ponitur in anima
noſtra intellectus poſſibilis cuius eſt recipere formas a
reb9 ſenſibilib9 abſtractas factas intelligibiles actu p lu/
men intellectus agentis. qd quidẽ intellectus agentis in
anima rõnali procedit. ſicut a p̄ma origine a ſubſtantijs ſe
paratis. z precipue a deo. z ſm hoc verum eſt q ſcientiã
a ſenſib9 mens noſtra accipit. nihilominus tamen ip̄a aĩa
in ſe ſimilitudines rerum format. inq̃ntum per lumen in/
tellectus agentis efficiũtur forme a ſenſib9 abſtracte in/
telligibiles actu. vt in intellectu poſſibili recipi poſſint.
Sic etiã in lumine intellectus agentis nobis eſt quodã/
modo om̄is ſcientia originaliter indita mediãtib9 vniuer
ſalib9 ꝯceptionib9. que ſtatim lumine intellectus agentis
cognoſcũtur. p quas ſicut per vlia principia iudicam9 de
alijs. z ea p̄us cognoſcimus in ipſis. vt ſm hoc etiam illa
opinio veritatem habeat que ponit nos ea que nos addi
ſcimus ante in notitia habuiſſe.

❡ Ad p̄mum ergo dõm. q forme ſenſibiles a ſenſib9 Ad .j.
abſtracte nõ poſſunt agere in mentem noſtram. niſi qua/
tenus per lumen intellectus agentis immateriales red/
dũtur. z ſic efficiũtur quodãmodo omogenee intellectui Ad .2.
poſſibili in quem agũt ❡ Ad ſecũdum dõm. q circa idẽ
virtus ſuperio2 z inferio2 operantur non ſimiliter. ſed ſu/
perio2 ſublimius. vnde z per formã que a reb9 accipitur
ſenſus non ita efficaciter rem cognoſcit ſicut intellect9. ſ3
ſenſus per eam manuducitur in cognitõem exterio2um
accidentiũ. Intellectus vero ꝑuenit ad nuda3 quiddita/

tem rei ſecernendo eam ab omnibꝰ ꝯditõibꝰ materialibꝰ
Unde pro tanto dicitur cognitio mentis a ſenſu originē
habere. nõ ꝙ omne illud quod mens cognoſcit ſenſus cõ
prehendat. ſed quia ex his que ſenſus apprehendit mens
in aliqua ſuperiora manuducitur. ſicut ⁊ ſenſibilia intelle-
Ad 3 cta manuducūt in intelligibilia diuinoꝝ ¶ Ad tercium
dōm. ꝙ verbū Auguſti. eſt referendum ad precognitionē
qua particularia in principijs vniuerſalibꝰ precognoſcun-
tur. ſic enī verum eſt ꝙ ea que addiſcimus prius in aīa no-
Ad 4 ſtra erant ¶ Ad quartū dōm. ꝙ aliquis anteq̄ꝫ aliquam
ſcientiaꝫ acquirat amare eam poteſt inq̄ꝫtum cognoſcit
quadam cognitōe vniuerſali cognoſcendo vtilitatem il-
Ad 5 lius ſcientie viſu vel quocūq̄ꝫ alio modo ¶ Ad quintum
dōm. ꝙ ſm hoc intelligenda eſt anima ſeipſam formare ꝙ
ꝑ actionem intellectus agentis forme intelligibiles facte
intellectum poſſibilem formāt. vt dictuꝫ eſt. Et ſm hoc
etiam vis imaginatiua poteſt formare diuerſoꝝ ſenſibili-
um formas. qđ precipue apparet dum imaginamur ea q̄
Ad 6 nunq̄ꝫ percepimus ¶ Ad ſextū dōm. ꝙ prīa principia q̄-
rum cognitio eſt nobis innata. ſunt quedam ſimilitudo
increate veritatis. vnde ſcđm ꝙ per eas de alijs iudica-
mus dicimus iudicare de rebus per rationes incōmuta
biles vel ꝑ veritatem increataꝫ. hoc tamen qđ Augꝰ. ibi
dt. referendum eſt ad rōnem ſuperiorem que eternis con
templandis inheret. que q̄dem q̄uis ſit dignitate prior.
eſt tamen operatio eius poſterior. qꝛ inuiſibilia dei ꝑ ea
Ad 7 que facta ſunt intellecta ꝯſpiciūtur. Ro. pº. ¶ Ad ſepti-
mū dōm. ꝙ in receptione qua intellectus poſſibilis ſpēs
rerum accipit a phantaſmatibꝰ. ſe habent phātaſmata vt
agens inſtrumentale ⁊ ſecūdariū. intellectus vero agēs
vt principale ⁊ primū. Et ideo effectꝰ actōis relinquitur
in intellectu poſſibili ſm ꝯditōem vtriuſq̄ꝫ. ⁊ nõ ſm con
ditionem alterius tm̄. ⁊ ideo intellectꝰ poſſibilis recipit
formas vt intelligibiles actu ex virtute intellectus agen
tis. ſed vt ſimilitudines determinatarū rerum ex ꝯditi-
one phantaſmatū. ⁊ ſic forme intelligibiles in actu nõ ſūt
per ſe exiſtentes. neq̄ꝫ in phantaſia. neq̄ꝫ in intellectu agē-
Ad 8 te. ſed ſolum in intellectu poſſibili ¶ Ad octauū dōm. ꝙ
q̄uis intellectus poſſibilis ſit ſimplr nobilior q̄ꝫ phantaſ
mata ſm quid. nihil tamen prohibet phātaſma nobilius
eſſe inq̄ꝫtum ſcꝫ phantaſma eſt actu ſilitudo talis rei. qđ
intellectui poſſibili nõ ꝯuenit niſi in potentia. et ſic quodā
modo poteſt agere in intellectū poſſibilem virtute lumi-
nis intellectus agentis. ſicut ⁊ color poteſt agere in viſuꝫ
Ad 9 virtute luminis corporalis ¶ Ad nonū dōm. ꝙ quies
in qua ꝑficitur ſcientia excludit motū materialium paſſi
onum. non autem motuꝫ ⁊ paſſionem ꝯmuniter accepta
ſm ꝙ quodlibet recipere pati dicitur ⁊ moueri. ſicut phs
dicit in. iij. de aīa. ꝙ intelligere eſt quoddā pati

Eptimo querit̄. vtꝝ

in mente ſit imago trinitatis ſm ꝙ materialia
.j. cognoſcit. ⁊ nõ ſm ꝙ cognoſcit eterna ſolum. Et videt̄
ꝙ nõ ſolū ſm ꝙ cognoſcit eterna. quia vt dt Augꝰ. xij. de
trini. cū querimus trinitatē in aīa in tota querimus non
ſeparātes actōem rōnalem in tēporalibꝰ a ꝯtemplatione
eternoꝝ. ſꝫ mens nõ eſt ad imaginē niſi ſm ꝙ ī ea trinitas
inuenit̄. ergo mens eſt ad imaginem nõ ſolū ſm qđ intē
dit eternis rōnibꝰ ꝯſpiciendis ⁊ ꝯſulendis. ſed etiam ſm
2 ꝙ inheret tēporalibꝰ agendis ¶ Pre. Imago trinitatis
in aīa ꝯſiderat̄ inq̄ꝫtum in ea repſentat̄ equalitas ꝑſonaꝝ
et eaꝝ origo. ſed magis ꝑſonaꝝ equalitas repſentatur in
mente ſm ꝙ cognoſcit tpalia q̄ꝫ ſm ꝙ cognoſcit eterna.
cū eterna in infinitū excedant mentem. mens autē nõ in in
finitum tēporalia excedit. origo etiaꝫ ꝑſonaruꝫ manifeſta
tur in cognitōe tpalium ſicut ⁊ in cognitōe eternoꝝ. quia
vtrobiq̄ꝫ ex mente ꝓcedit noticia. ⁊ ex noticia amor. ergo
imago trinitatis non ſolū ⁊c. ¶ Pre. Similitudo eſt in
potentia diligendi. ſed imago eſt in potentia cognoſcendi 3
ſicut habet̄ iij. ſententiaꝝ. xiij. diſ. ſed mens noſtra ꝑ prius
cognoſcit materialia q̄ꝫ eterna. cū ex materialibꝰ in eterna
ꝑueniat. ⁊ etiā perfectius cū materialia ꝯprehendat. non
autē eterna. ergo imago magis eſt in mente ſm ꝙ ꝯparat̄
ad tpalia ¶ Pre. Imago trinitatis inuenit̄ in aīa quodā
modo ſm potentias. vt ſupra dictum eſt. ſed potentie in 4
differenter ſe habent ad oīa obiecta ad que p̄cipue po-
tentie determinātur. ergo imago dei inuenitur in mente
reſpectu quorūlibet obiectoꝝ. ¶ Pre. Perfectius videt̄ 5
qđ in ſeipo videtur q̄ꝫ qđ videtur in ſuo ſimili. ſꝫ anima
in ſe ꝑfectius videt ſeipam. deum autē nõ niſi in ſimilitudi
ne in ſtatu vie. ergo ꝑfectius cognoſcit ſeipam q̄ꝫ cogno-
ſcit deum. et ita magis eſt attēdenda imago in aīa ſm ꝙ
ipa cognoſcit ſeipam. q̄ꝫ ſm ꝙ cognoſcit deuꝫ. cum imago
trinitatis in nobis ſm id inueniat̄ qđ ꝑfectiſſimuꝫ in no-
ſtra natura inuenitur. vt dt Augꝰ. ¶ Pre. Sꝫm hoc po
tentiaꝝ equalitas in mente noſtra repſentatur. ꝙ memo 6
ria intelligentia ⁊ volūtas tota inuicem ſe capiūt. vt pꝫ ꝑ
Augm. in. x. de trini. ſed iſta mutua ꝯprehenſio nõ oſten
deret earum equalitatem. niſi inq̄ꝫtum ad oīa obiecta
ſe ꝯprehenderent. ergo rōne omniū obiectoꝝ imago tri-
nitatis inuenit̄ in potentijs mentis ¶ Pre. Sicut ima-
go eſt in potentia cognoſcendi. ita charitas in potētia di 7
ligendi. ſed caritas nõ ſolum reſpicit deum ſed etiam ꝓ-
ximū. Unde ⁊ duplex ponitur charitatis actus. ſcꝫ dile-
ctio dei ⁊ ꝓximi. ergo ⁊ imago nõ ſolum eſt in mente ſm
ꝙ cognoſcit deum. ſed etiā ſm ꝙ cognoſcit creaturas
¶ Pre. Potentie mentis in quibꝰ ꝯſiſtit imago aliqui- 8
bus habitibꝰ ꝑficiūtur ſm quas imago deformata debꝫ
reformari ⁊ ꝑfici. ſed potentie mentis nõ indigent habi-
tibꝰ ſm ꝙ cōparantur ad eterna. ſed ſolum ſm ꝙ compa-
rantur ad tpalia. ꝙ habitus ad hoc ſunt vt ſm eos potē
tie regulentur. in eternis autē error nõ pt accidere vt ibi
regula opus ſit. ſed ſolum in temporalibꝰ. ergo ⁊c. ¶ Pre. 9
Trinitas increata repſentatur in imagine mentis. preci-
pue q̄ꝫtum ad ꝯſubſtantialitatem ⁊ equalitatem. ſed hec
duo inueniūtur etiam in potentia ſenſitiua. quia ſenſibile
et ſenſus efficiūtur in actum vnū. ⁊ ſpecies ſenſibilis nõ
recipitur in ſenſu niſi ſm ſuam capacitatem. ergo etiā in
potentia ſenſitiua imago trinitatis inuenitur. multo ergo
magis in mente ſm ꝙ temporalia cognoſcit ¶ Pre.
Metaphorice loquutōnes ſm aliquas ſimilitudines at 10
tendūtur. quia ſm phm oēs transferentes ſm aliquā
ſimilitudinē transferunt. ſed a quibuſdā creaturis ſenſibi
libꝰ magis fit tranſſumptio in diuina per metaphoricas
loquutōes. q̄ꝫ etiam ab ipſa mente. ſicut patꝫ de radio ſo
lari per Dyo. quarto caplo de di. no. ergo creature ſenſi-
biles alique magis poſſunt dici ad imaginem q̄ꝫ etiā ipa
mens. et ita nõ videtur aliquid impedire quin mens ſm
ꝙ temporalia cognoſcit ad imaginem ſit ¶ Pre. Boeci- 11
us dicit in libro de trini. ꝙ forme que ſunt in materia ſunt
imagines illarum rerum que ſunt ſine materia. forme autē
rem in materia exiſtentes ſunt forme ſenſibiles. ergo for
me ſenſibiles ſunt imagines ipſius dei. ⁊ ita mens ſm ꝙ

ea cognoſcit videtur ad imaginem dei eſſe

Cōtra ¶ Sed ꝯtra eſt quod Aug⁹. dicit. xv. de trini. ꝙ tri/
nitas que in inferiori ſcientia inuenitur. licet ad interi/
orem hominem iam pertineat. nōdum tamen imago dei ap
pellanda eſt vel putāda. Inferior aūt ſcia eſt ſm ꝙ mens
temporalia ꝯtemplatur. ſic eñ a ſapientia eternoꝝ diſtin
guitur. ergo imago trinitatis nō attenditur in mente ſm
ꝙ temporalia cognoſcit ¶ Pre. Partes imaginis ſm̄ or
dinem debēt trib⁹ perſonis reſpondere. ſed ordo perſona/
rum non inuenitur in mente ſm ꝙ tēporalia cognoſcit. in
cognitiōe eñ tpaliū intelligentia non procedit ex memo
ria vt verbum a patre. ſed magis memoria ab intelligētia
q2 ea que prius intelleximus memoramur. ergo imago nō
ꝯſiſtit in mente ſm ꝙ tēporalia cognoſcit ¶ Pre. Aug⁹
dt. xij. de tri. facta iſta diſtinctione mentis qua ſcȝ manu
ducimur in cognitionē eternorū ⁊ actionem temporaliū
in eo ſoluȝ qd̄ ad contemplationem ptinet eternorū. non
ſolum trinitas ſed etiā eſt imago dei. in hoc autē ꝙ deri/
uatum eſt in actione temporaliū etiam ſi trinitas poſſit
non tamen imago dei poteſt inueniri. ⁊ ſic idem qd̄ prius.
¶ Pre. Imago trinitatis ſemp exiſtit in anima. nō aūt
rerum temporaliū cognitio. cū per acquiſitionē habeatur
ergo imago trinitatis non inuenitur in anima ſm ꝙ tem
poralia cognoſcit

Rñ ¶ Reſponſio dicendū. ꝙ rationē imaginis ſimilitu/
do perficit. nō tamen quelibet ſimilitudo ad rōnem ima/
ginis ſufficiens inuenitur. ſed expreſſiua ſilitudo per quā
aliquis repreſentatur ſm̄ rationē ſue ſpeciei. et ideo in cor
poralib⁹ imagines rerū attendūtur magis ſm figuras q̄
ſunt ſpecierū ſigna propria q̄ȝ ſm colores ⁊ alia acciden/
tia. Inuenitur aūt in anima noſtra aliqua ſimilitudo tri/
nitatis increate ſm quālibet ſui cognitionē. non ſolum
mentis. ſed etiam ſenſus. vt patȝ p Aug⁹. xi. de trini. ſed
in illa tm̄ cognitione mentis imago dei reperitur ſm quā
expreſſior dei ſimilitudo in mente noſtra inuenit̄ Vt er/
go cognitionem mentis ſm obiecta diſtinguamus. tri/
plex cognitio in mente noſtra inuenitur. ſcȝ qua mens co
gnoſcit deum. ⁊ qua cognoſcit ſeipſaȝ. ⁊ qua cognoſcit tē
poralia. In illa cognitiōe qua temporalia cognoſcit nō in/
uenitur expreſſa ſimilitudo trinitatis in creaturis neq̄ȝ
ſm ꝯformitionem. quia res materiales ſunt magis diſſi/
miles deo q̄ȝ ipſa mens. Unde per hoc ꝙ mens earū ſci/
entia informat̄ nō efficit̄ deo magis ꝯformis. Siliter eti
am neq̄ȝ ſm analogiam. eo ꝙ res temporalis que ſui noti
tiam parit in anima. vel intelligentiam actualem. non eſt
eiuſdem ſubſtantie cuȝ mente. ſed extranea a natura eius
et nō poteſt p hoc increate trinitatis ꝯſubſtātialitas re/
preſentari. Sed in cognitiōne qua mens cognoſcit ſeipaȝ
eſt repreſentatio trinitatis in eſſe ſm analogiam. inq̄ȝtuȝ
hoc modo mens cognoſcens ſeipſam verbū ſui gignit. et
ex vtroq̄ȝ procedit amor. ſicut pater ſeipſum dicens v̄buȝ
ſuū genuit ab eterno. ⁊ ex vtroq̄ȝ pcedit ſpūſſanctus Sȝ
in cognitiōe illa qua mens ipſum deū cognoſcit ipſa mens
deo ꝯformatur. ſicut oīe cognoſcens inq̄ȝtum huiuſmo/
di aſſimilatur cognito. maior aūt eſt ſimilitudo que eſt p
ꝯformitatem. vt viſus ad colorem. q̄ȝ que eſt ſm analogi
am. vt viſus ad intellectū qui ſiliter ad ſua obiecta cōpa
ratur. vñ expreſſior ſimilitudo trinitatis eſt in mente ſm
ꝙ cognoſcit deum q̄ȝ ſm ꝙ cognoſcit ſeipſam. ⁊ ideo pro
prie imago trinitatis in mēte eſt ſm̄ ꝙ cognoſcit deū pmo
et principaliter. ſed quodāmodo ⁊ ſecūdario ſm̄ ꝙ cogno
ſcit ſeipſam. ⁊ precipue. put ſeipſam conſiderat. prout eſt
imago dei. vt ſic eius conſideratio non ſiſtat in ſe. ſed pro
cedat vſq̄ȝ ad deum. In cognitione vero rerum tempo/
ralium non inuenitur imago. ſed ſimilitudo quedam tri/
nitatis que magis poteſt ad veſtigium pertinere. ſicut et
ſilitudo quā Aug⁹. aſſignat in potentijs ſenſitiuis

¶ Ad primum ergo dicendū. ꝙ trinitas quidem inue Ad .1.
nitur in mente ſm ꝙ ſe extendit ad actionem temporaliū
ſed tamen iſta trinitas non dicitur imago increate trini/
tatis. vt patet per ea que ibidem Auguſtinus ſubiūgit.
¶ Ad ſecūdum dōm. ꝙ equalitas diuinarum perſona/ Ad 2.
rum magis repreſentatur in cognitione eternoꝝ q̄ȝ tem
poralium. nō eñ attendenda eſt equalitas eius inter ob/
iectū ⁊ potentiam. ſed inter vnam potentiaȝ ⁊ aliā. q̄ȝuis
aūt maior ſit ineq̄litas inter mētē nr̄am ⁊ deū. q̄ȝ inter mē
tē nr̄aȝ ⁊ rem tpalem. tamē inter memoriā quaȝ mens no
ſtra habet de deo ⁊ actualem intelligentiam eius ⁊ amo
rem maior inuenitur equalitas q̄ȝ inter memoriā quā ha
bet de reb⁹ temporalib⁹ ⁊ earum intelligentiam ⁊ amorē.
Ipſe eñ deus per ſeipm cognoſcibilis eſt ⁊ diligibilis. et
ita tm̄ a mente vniuſcuiuſq̄ȝ intelligitur ⁊ amatur q̄ȝtuȝ
menti preſens eſt. cuius preſentia in mente ipſius memo
ria eſt in mente. ⁊ ſic memorie que de ipſo habetur etiam
intelligentia ⁊ volūtas ſiue amor adequatur. res autem
materiales non ſunt ſm ſe intelligibiles et diligibiles. et
ideo reſpectu earum talis equalitas in mente non inue/
nitur. nec etiam idem ordo originis. cū ex hoc noſtre me
morie preſentes ſint ꝙ intellecte fuerint a nobis. ⁊ ſic me/
moria ex intelligentia oritur potius q̄ȝ econuerſo. cuius
contrarium in mente creata accidit reſpectu ipſius dei. ex
cuius preſentia mens intelligibile lumen participat vt in
telligere poſſit ¶ Ad terciū dōm. ꝙ q̄ȝuis cognitio quaȝ Ad 3.
de reb⁹ materialib⁹ habemus ſit prior tempore illa noti/
tia quam habemus de deo. tamen nō eſt prior dignitate.
Nec obſtat ꝙ materialia perfectius a nobis cognoſcan/
tur q̄ȝ deus. quia minima cognitio que de deo haberi po
teſt ſuperat omnē cognitionem que de creatura habetur.
nobilitas eñ ſcientie ex nobilitate ſciti dependet. vt patȝ
in pncipio pmi de anima. Unde in de animalib⁹ phūs p̄
ponit modicam ſcientiam quaȝ habemus de celeſtibus
omni ſciētie quā habemus de rebus inferioribus. ¶ Ad
quartum dicendū. ꝙ q̄ȝuis potentie ſe extendant ad om/ Ad 4
nia ſua obiecta. tamen earum virtus preſentatur ex vlti/
mo in quod poſſunt. vt ptȝ in primo celi ⁊ mūdi. et ideo
id quod ad maximam partem pertinet potentie mentis
ſcȝ eſſe ad imaginem dei attribuitur ei reſpectu nobiliſſi
mi obiecti. quod eſt deus. ¶ Ad quintum dōm. ꝙ q̄ȝuis Ad 5
mens perfectius ſeipſam cognoſcat q̄ȝ deuȝ. tamen cogni
tio quaȝ habet de deo eſt nobilior ⁊ per eaȝ magis deo cō/
formatur. vt dictum eſt. et ideo ſm ipſam magis eſt ad
dei imaginem. et ideo propria imago trinitatis in mente
eſt ſm ꝙ cognoſcit deum pmo ⁊ pncipaliter. ſed quodā/
modo ſe ſecūdario ſm ꝙ cognoſcit ſeipſam ¶ Ad ſextū
dōm. ꝙ q̄ȝuis equalitas ad imaginē pertineat que in men Ad 6
te noſtra inuenitur. non tamen oportet ꝙ reſpectu omni/
um imago attendatur reſpectu quorū aliqua equalitas
inuenitur in ipſa. eo ꝙ plura alia ad imaginem requirun/
tur. vnde ratio nō ſequitur. ¶ Ad ſeptimuȝ dicendū. ꝙ
q̄ȝuis charitas que imaginem perficit reſpiciat proximū Ad 7
non tamen ſicut principale obiectum. cum obiectum pn/
cipale eius ſit ſolus deus. in proximo eñ nil diligit chari
tas niſi deum ¶ Ad octauū dicendum. ꝙ potentie ima Ad 8
ginis aliquibus habitibus perficiuntur ſm etiam ꝙ cō/

parantur in deū ſicut ſpe fide ⁊ charitate ⁊ ſapiētia ⁊ hu
iuſmodi. q̄uis eñ in ipſis eternis error nō inueniatur ex
parte ipſorum. tamen poteſt incidere error noſtro intelle
ctui in cognitione eorum difficultas eñ in eis cognoſcē-
di accidit nō ex eis. ſed ex parte noſtra. vt dicitur ſecūdo
metaph. ¶ Ad nonū dōm. ꝙ inter ſenſibile ⁊ ſenſuz non
Ad 9 inuenitur ꝯſubſtantialitas. eo ꝙ ipſum ſenſibile eſt extra
neum a ſenſus eſſentia. nec etiā inuenitur equalitas. cum
quādoq; non ſemꝑ tantū videtur viſibile q̄tum viſibile
Ad 10 eſt ¶ Ad decimū dōm. ꝙ creature alique irrōnales ſcd̄m
quādaz ſimilitudine deo magis aſſimilari q̄ etiam rōna-
les q̄tum ad cauſandi efficaciam. Sicut patz de radio ſo
lari quo oīa in inferioribꝫ cauſantur ⁊ renouantur. ⁊ hoc
ꝯtingit ex diuina bonitate que oīa cauſat. vt dr̄ Dyo.
tamen ſcd̄m ꝓprietates ſibi inherentes magis creatura rō
nalis deo eſt ſimilis q̄ creatura irrōnalis quecūq;. hoc ta
men ꝙ a creaturis irratōalibꝫ frequentius metaphorice
locutiones transferūtur in deum contingit ex rōne diſ-
ſimilitudinis. qꝛ vt dr̄ Dyoniſius. ij. ca. celeſt. hierar. ea q̄
ſunt in vilioribꝫ creaturis ideo frequentius transferūtur
in diuina. vt oīs errandi occaſio tollatur Trāſlatio eñ
a creaturis nobilibꝫ facta eſtimatōem poſſet inducere ꝙ
ea que metaphorice dicerentur eſſent ſcd̄m ꝓprietatem in-
telligenda. quod opinari nullus poteſt ex ipis vilioribus
Ad 11 creaturis ¶ Ad. xi. dōm. ꝙ Boetius formas materia-
les ponit eſſe imagines. non dei. ſed formarum immate-
rialium. id eſt rationū ydealium in mente diuina exiſten
tium a quibꝫ ſcd̄m ꝑfectā ſilitudinē oriūtur

Octauo queritur. vtruz

j. mens ſeipſam ꝑ eſſentiaz cognoſcat aut ꝑ aliaz
ſpēm Et videtur ꝙ ꝑ aliaz ſpēm. quia vt philoſophus
dicit in tercio de aīa. Intellectus nihil intelligit ſine phā
taſmate. ſed ipſius eſſentie anime non poteſt accipi aliqđ
phantaſma. ergo oportz ꝙ per aliquam aliam ſpeciem a
phantaſmatibꝫ abſtractam mens noſtra ſeipſam intelli-
2 gat ¶ Pre. Ea que per ſui eſſentiaz videntur cognoſcū
tur certiſſime ⁊ ſciūtur ſine errore. ſed de mente humana
multi errauerūt. cum quidam dicerent eam eſſe aerē. qui
dam ignem. ⁊ multa alia ineptta de ea ſentirent. ergo mēs
nō videt ſe per eſſentiam ſuaz Sed diceres ꝙ mens ꝑ
eēntiā ſuā videt ſe eſſe. errare tū poteſt inquirendo quid
3 ſit ¶ Sed ꝯtra. ſcire aliquid ꝑ eſſentiā ſuaz eſt ſcire de eo
quid eſt. cum eſſentia ſit idem qđ quidditas eius. ſi ergo
anima videt ſeipſam ꝑ eſſentiam quilibet ſine errore ſci-
ret de anima ſua quid eſt. qđ manifeſte patet eſſe falſum
4 ¶ Pre. Anima noſtra eſt forma coniūcta materie. ſz om
nis huiuſmodi forma cognoſcitur per abſtractionem for-
5 me a materia ⁊ a materialibꝫ conditōnibus. ergo anima
cognoſcitur ꝑ ſpeciem abſtractam a materia ¶ Pre. In
telligere nō eſt actus anime tm̄. ſed coniūcti. vt dicitur ꝑ
mo de anima. ſed omnis talis actus eſt ꝯmunis anime ⁊
corpori. ergo oportz ꝙ intelligendo ſemper ſit aliquid ex
parte corporis. ſed hoc non eſſet ſi mens ſeipſam ꝑ eſſen-
6 tiam videret ſine aliqua ſpecie a corporeis ſenſibꝫ abſtra-
cta. ergo ⁊c̄. ¶ Pre. Phus dicit in tercio de anima. ꝙ in
7 tellectus intelligit ſe ſicut ⁊ alia. ſed alia non intelligit per
eſſentiam ſuam. ſed per aliquas ſpēs. ergo ⁊c̄ ¶ Prete
Potentie cognoſcūtur ꝑ actus. ⁊ actus ꝑ obiecta. ſz eēn-
tia anime non poteſt cognoſci niſi potētijs eius cognitis
cum virtus rei cognoſcere facit rem ipſam. ergo oportz ꝙ
eſſentiam ſuam ꝑ actus ſuos ⁊ ſpēs obiectorum ſuorū co
gnoſcat ¶ Pre. Sicut ſe habet ſenſus ad ſenſibile ſic in- 8
tellectꝰ ad intelligibile. ſed inter ſenſuz ⁊ ſenſibile reqrit̄
quedam diſtantia. ex quo prouenit ꝙ oculus ſeipſum vi-
dere non pt̄. ergo ⁊ in intelligibili viſione requiritur que-
dam diſtantia vt nunq̄ ſe ꝑ eſſentiam ſuaz mens poſſit
intelligere ¶ Pre. Sꝫ phm in pmo poſteriorū. non eſt 9
circulo demōſtrare. quia ſequeretur ꝙ aliquid per ſeipm
notuz fieret. ⁊ ſic ſequeretur ꝙ aliquid prius eſſz ⁊ notius
ſeipſo. qđ eſt impoſſibile. ſed ſi mens ſeipam per eſſentiaz
videret eſſz idez qđ cognoſcitur ⁊ per qđ cognoſcitur. er-
go ſequeretur illud incōueniens vt aliquid ſit prius ⁊ no
tius ſeipſo ¶ Pre. Dyoni. vij. caplo de diui. no. dicit ꝙ 10
anima circulo quodam cognoſcit exiſtentium veritatem
circulus autem motus eſt ab eodem in idem. ergo vide
tur ꝙ anima a ſeipſa egrediens intelligendo ꝑ res exteri
ores ad ſuijpſius cognitionem redit. ⁊ ſic non intelligit ſe
per eſſentiam ſuam ¶ Pre. Manente cauſa manet eius
effectus. ſi igitur mens ꝑ eſſentiam ſuaz videret. propter 11
hoc ꝙ eſſentia ſua ſibi eſt p̄ſens. cū ſemꝑ ſit ei p̄ſens ſꝑ eā
videret. ergo cū impoſſibile ſit ſimul plura intelligere nū
q̄ aliud intelligeret ¶ Pre. Poſteriora ſunt magis cō-
poſita prioribꝫ. ſed intelligere eſt poſterius q̄ eſſe. ergo in 12
intelligentia anime inuenitur maior compoſitio q̄ in eiꝰ
eſſe. ſed in anima nō eſt idem qđ eſt ⁊ quo eſt. ergo nec in
ea eſt idem quo intelligit ⁊ quod intelligitur. ergo ⁊c̄.
¶ Pre. Non poteſt idem eſſe forma ⁊ formatū reſpectu
eiuſdem. ſed intellectus cuz ſit quedā potentia anime eſt 13
quaſi q̄dam forma eſſentie eius. ergo nō poteſt eſſe ꝙ eēn
tia anime ſit forma intellectus. ſed id quo aliquid intelli
gitur eſt forma intellectus. ergo ⁊c̄ ¶ Pre. Anima eſt q̄
dam ſubſtantia per ſe exiſtens. forme autez intelligibiles 14
non ſunt forme ꝑ ſe ſubſiſtentes. alr̄ ſcientia que ex hmōi
formis intelligibilibꝫ exiſtit nō eſſz de genere accidentis.
ergo eſſentia anime nō poteſt eſſe vt forma intelligibilis
qua mens ſeipſam videat ¶ Pre. Cum actus ⁊ motus
penes terminos diſtinguātur. intelligibilia que ſunt eiuſ
dem ſpēi eodem modo ſcd̄m ſpēm intelligūtur. ſed anima 15
petri eſt eiuſdem ſpēi cum anima pauli. ḡ anima petri eo
dem modo intelligit ⁊ ſeipſam ⁊ animā pauli. ſed animaz
pauli non intelligit ꝑ eius eſſentiam. cuz ſit ab ea abſens.
ergo ⁊c̄. ¶ Pre. Forma ſimplicior eſt eo qđ ꝑ formaz in
formatur. ſed mens non eſt ſimplicior ſeipſa. cuz ergo in- 16
formetur eo per quod cognoſcit. non cognoſcit ſeipſam
per ſeipſam
¶ Sed ꝯtra. dicit Auguſti. ix. de trini. mens ſeipſaz ꝑ Inſtātie
ſeipſam nouit. quoniā eſt incorporea. nam ſi non ſeipſam j.
nouit nō ſeipſam amat ¶ Pre. Scđa ad Corin. xij. ſuꝑ 2
illud. ſcio hominē ⁊c̄. gloſa dicit. hac viſione que dr̄ intelle
ctualis ea cernūtur que nō ſunt corpora nec vllas gerunt
formas ſimiles corporū. velut ipſa mens ⁊ oīs affectio
anime. ſed vt in eadem gloſa dicit̄. intelligibilis viſio eas
res ꝯtinet que non habent imagines ſui ſimiles. que nō
ſunt qđ ipſe. ergo mens nō cognoſcit ſeipſaz ꝑ aliquid qđ
nō ſit idez qđ ipſa ¶ Pre. Sicut dr̄ in ſecūdo de anima
In his que ſunt ſeparata a materia idez eſt quo intelligit 3
et quod intelligitur. ſed mens eſt q̄dam res imaterialis.
ergo ꝑ eſſentiam ſuam intelligit ¶ Pre. Dicimus ꝙ om
ne illud qđ eſt preſens intellectui vt intelligibile intelligit̄ 4
ab intellectu. ſed ipſa eſſentia anime eſt p̄ſens intellectui
ꝑ modum intelligibilis. eſt em̄ p̄ſens per ſui veritatem.
ergo veritas eſt ratio intelligēdi. ſicut bonitas diligendi

5 eſt rō. ergo mens per eſſentiam ſuā ſe intelligit ¶ Pre.
Spēs per quam aliquid intelligitur eſt ſimplicior eo qḋ
per eam intelligitur. ſed anima nō habet aliquam ſpeciē
ſe ſimpliciorē que ab ea abſtrahi poſſit. ergo anima nō in
6 telligit ſe per aliquam ſpēm. ſed per eſſentiā ſuā ¶ Pre.
Omnis ſcientia eſt p aſſimulationem ſcientis ad ſcitū. ſed
nihil eſt aliud anime ſimilius q̄ ſua eſſentia. ergo per ni
hil aliud ſe intelligit q̄ p eſſentiam ſuam ¶ Pre. Illud
7 quod eſt cauſa cognoſcibilitatis alijs. per nihil aliud co
gnoſcitur q̄ p ſeipſum. ſed anima eſt rebꝫ alijs materiali
bus cauſa cognoſcibilitatis. ſunt eñ intelligibilia inq̄tū
nos ea intelligibilia facimus. vt cōmentator ḋt in ſecun
do metaphy. ergo anima per ſeipſam ſolum intelligit.
8 ¶ Pre. Scientia de anima eſt certiſſima ſm phm̄ pmo
de anima. ſed magis certum nō cognoſcitur p min⁹ cer
tum. ergo de anima nō eſt ſcientia p aliquid aliud a ſeipſa
¶ Pre. Omnis ſpēs p quam anima noſtra intelligit eſt a
9 ſenſibilibus abſtracta. ſed nullum ſenſibile eſt a quo aīa po
teſt ſuam quidditatem vel ſpēm abſtrahere. ergo non co
gnoſcit ſeipſam per aliquam ſimilitudinem. ¶ Pre. Si
10 cut lux corporalis facit oīa eſſe viſibilia in actu. ita ani
ma p ſuam lucem facit oīa materialia eſſe intelligibilia
actu. vt patꝫ in iij. de anima. ſed lux corporalis per ſeipſam
videtur non p aliquam ſimilitudinē. ergo ⁊ anima per ſe
ipſam intelligitur. ⁊ non p ſimilitudinē ¶ Pre. Sicut di
11 cit phus in tercio de anima. intellectus agens non aliq̄n
quidem intelligit aliquando nō. ſed ſemp. ſed non intelli
git ſemp niſi ſeipſum. nec etiam hoc poſſet ſi p ſpēm a ſen
ſibꝫ abſtractam ſe intelligeret. quia ſic ante abſtractionē
non ſe intelligeret. ergo mens noſtra intelligit ſe per eēn
tiam ſuam

Rº ¶ Reſponſio dōm. q̄ cum queritur vtrum aliquid p
eſſentiam ſuā cognoſcatur. queſtio iſta dupliciter intelli
gi poteſt. Uno mō vt hoc qḋ dicitur p eſſentiam ſuā re
feratur ad ipſam rem cognitam. vt illud intelligatur per
eſſentiam cognoſci cuius eſſentia cognoſcitur. illud nō cu
ius eſſentia nō cognoſcitur. ſed accidentia quedam eius
Alio mō vt referaꝰ ad id quo aliquid cognoſcitur. vt ſic
intelligatur aliquid per ſuam eſſentiā cognoſci. quia ipſa
Diſtinctio eſſentia eſt quo cognoſcitur. ⁊ hoc modo ad p̄ſens queri
bimēbris. tur vtrum anima per eſſentiam ſuam ſe intelligat Ad
cuius rei euidentiā ſciendū eſt. q̄ de anima duplex cogni
tio haberi poteſt ab vnoquoq̄. vt Auguſtin⁹ ḋt nono de
trinitate Una quidem qua vniuſcuiuſq̄ anima ſe tantū
cognoſcit q̄tum ad id qḋ ei eſt ꝓprium. Alia qua cogno
ſcitur anima q̄tum ad id qḋ eſt omnibus animabꝫ ꝯmu
ne. illa eñ cognitio que ꝯmuniter de oīm anima habetur
eſt qua cognoſcitur anime natura. cognitio ṽo quā quis
habet de anima q̄tum ad id qḋ eſt ſibi propriū eſt cogni
tio de anima ſm q̄ habet eſſe in tali indiuiduo. Unde p
hanc cognitionem cognoſcitur an eſt anima. ſicut cū ali
quis percipit ſe habere animā. per aliam vero cognitionē
ſcitur quid eſt anima ⁊ que ſunt per ſe accidentia eius.
Quantū ergo ad primā cognitionē ptinet diſtinguendū
eſt. q꞉ cognitio ſubſtantie alia eſt actu. ⁊ alia habitu. q̄
tum igitur ad actualem cognitionē qua aliquis conſide
rat ſe in actu habere animā. ſic dico q̄ anima cognoſcitur
per actus ſuos. In hoc eñ aliquis ſe percipit animā habe
re ⁊ viuere ⁊ eſſe. q̄ pcipit ſe ſentire ⁊ intelligere. ⁊ alia hu
iuſmodi vite opera exercere. Unde dicit philoſophus in
nono ethicoꝝ. ſentimus autem quoniam ſentimus ⁊ in
telligimus quoniam intelligimus. et quia hoc ſentimus

intelligimus quoniam ſumus. nullus autem percipit ſe in
telligere niſi ex hoc q̄ aliquid intelligit. quia prius eſt in
telligere aliquid q̄ intelligere ſe intelligere. ⁊ ideo perue
nit anima ad actualiter percipiendū ſe eſſe per id quod
intelligit vel ſentit Sꝫ q̄tū ad cognitōēꝫ habitualē ſic di
co q̄ aīa per eſſentiam ſuam ſe videt. id eſt ex hoc ipſo q̄
eſſentia ſua eſt ſibi preſens. eſt potens exire in actum co
gnitionis ſuipſius. ſicut aliquis ex hoc q̄ habet alicuius
ſcientie habitum ex ipſa preſentia habitus eſt potens ꝑ
cipere illa que ſubſunt illi habitui Ad hoc autem q̄ perci
piat anima ſe eſſe ⁊ quid in ſeipſa agatur intendat. nō re
quiritur aliqs habitus. ſed ad h̄ ſufficit ſola eſſentia ani
me que menti eſt preſens. ex ea eñ actus progrediuntur
in quibus actualiter ipſa percipitur Sed ſi loquamur
de cognitione anime. cum mens humana ſpeciali aut ge
nerali cognitione definitur. ſic iterum diſtinguendū eſt.
Ad cognitionem eñ duo concurrere oportet. ſcilꝫ appre
henſionem. ⁊ iudicium de re apprehenſa. Et ideo cogni
tio aīe qua natura aīe cognoſcitur poteſt conſiderari et
q̄tum ad apprehenſionem ⁊ q̄tum ad iudicium. Si igi
tur conſideretur q̄tum ad apprehenſionē. ſic dico q̄ na
tura anime cognoſcitur a nobis per ſpecies quas a ſenſi
bus abſtrahimus. anima eñ noſtra in genere intellectu
lium tenet vltimum locum. ſicut materia prima in gene
re ſenſibilium. vt patꝫ p cōmentatorē. in iij. de anima. ſi
cut eñ materia pma eſt in potentia ad oēs formas ſen
ſibiles. ſic etiā intellectus noſter poſſibilis eſt in poten
tia ad oēs formas intelligibiles. Unde in ordine intel
lectuū eſt ſicut pura potētia. vt materia in ordine ſenſibili
um. ⁊ ideo ſicut materia nō eſt ſenſibilis niſi p formā ſup
uenientem. ita intellectus poſſibilis non eſt intelligibilis
niſi p ſpēm ſuperinductam. vnde mens noſtra nō poteſt ſe
ipſam intelligere ita q̄ ſeipſam immediate apprehendat. ſed
ex hoc q̄ apprehendit alia deuenit in ſuam cognitiōem. ſi
cut ⁊ natura materie pme cognoſcitur ex hoc ipſo qḋ eſt
talium formarū receptiua. qḋ patꝫ intuendo modū quo
phi naturā anime inueſtigauerūt. ex hoc eñ q̄ anima hu
mana vniuerſales rerū naturas cognoſcit. pcipiūt q̄ ſpe
cies qua intelligimus eſt imaterialis. alꝛ eſſꝫ indiuiduā
ata. ſic nō duceret in cognitōēm vniuerſalis. ex hoc eñ q̄
ſpēs intelligibilis eſt immaterialis. intellexerūt q̄ intel
lectus eſt res quedam nō dependēs a materia. ⁊ ex hoc
ad alias ꝓprietates intellectiue potētie cognoſcendas ꝓ
ceſſerunt. Et hoc eſt qḋ phus ḋt in tercio de anima. q̄ in
tellectus intelligitur ſicut ⁊ alia. qḋ exponens cōmenta
tor ḋt q̄ intellectus intelligit p intentionē in eo ſicut alia
intelligibilia que quidē intentio nihil aliud eſt q̄ ſpēs in
telligibilis. ſed hec intentio eſt in intellectu vt intelligibi
lis actu. in alijs aūt rebꝫ non. ſed vt intelligibilis in poten
tia. Si ṽo ꝯſideretꝰ cognitio quā de natura aīe habemus
q̄tū ad iudiciū q̄ ſentiam⁹ eē vt deductōē p dicta apphē
dam⁹. ſic notia aīe habeꝰ inq̄tū intuemur inuiolabilē ṽita
tem. ex q̄ pfecte q̄tū poſſum⁹ definim⁹. nō q̄lis ſit vniuſcu
iuſq̄ mēs. ſꝫ q̄liter ſempiternis rōnibꝫ habeat eē. vt aug⁹.
ḋt. ix de tri. Hāc aūt imobilē veritatē in ſui ſilitudine q̄
eſt nobis menti nīe impſſa intuemur inq̄tū aliq̄ natura
liter cognoſcimus vt p ſe nota. ad q̄ oīa alia examinam⁹
ſm ea de oībꝫ iudicantes. Sic igiꝰ patꝫ q̄ mens noſtra co
gnoſcit ſeipam quodāmō p eſſentiā ſuā. vt Aug⁹. ḋt. q̄
dā vero mō p intentionē ſiue p ſpēm. vt cōm phs ⁊ eū. di
cūt. quodā ṽo mō intuēdo imobilem veritatē. vt Aug⁹.
ḋt Ūn ⁊ ſic ad vtraſq̄ rōnes reſpondendum eſt

Ad .j. ¶ Ad primū ꝗ dõm ꝙ intellectus noſter nihil actu pt
intelligere niſi a phãtaſmatib abſtrahat. nec etiã pt ha
bere habitualē noticiã alioꝝ a ſe ꝗ nõ ſtꝫ in ipo añ abſtra
ctionē pdictã. eo ꝙ ſpẽs alioꝝ intelligibiliũ nõ ſtꝫ ei inna
te. ſed eſſentia ſua ſibi innata eſt. vt nõ eã neceſſe habeat
a phãtaſmatib acqrere. ſicut nec materie eſſentia acqrit
ab agente naturali. ſed ſolũ eius forma. q̄ ita ↄpat ad ma
teriã naturalē. ſicut forma intelligibilis ad intellectũ poſ
ſibilē. vt dt cõmē. in. iij. de aīa. ꝛ iõ mens anteq̄ a phãtaſ
matib abſtrahit ſui noticiã habitualē hꝫ q̄ poſſit pcipe
re ſe eē. ¶ Ad ſcdm dõm ꝙ nullus vnq̄ errauit in hoc ꝙ
Ad 2 nõ pcepit ſe viuere qd ptinet ad cognitõem q̄ aliqs ſingu
lariter pcipit qd in aīa ſua agat. ſm quã cognitõem dcm
eſt. ꝙ aīa p eſſentiã ſuã cognoſcit in habitu. ſed error apd
multos accidit circa cognitõem nature ipius aīe in ſpē.
Ad 3 et quãtũ ad hoc hec ps obiectionũ veꝝ ↄcludit. Et per
Ad 4 hoc pꝫ rñſio ad terciũ ¶ Ad quartũ dõm ꝙ q̄uis aīa ma
terie ↄiungat vt forma eius. nõ tñ materie ſubdit vt ma
terialis reddat. ac p hoc nõ ſit intelligibilis in actu. ſꝫ in
Ad 5 potẽtia tñ p abſtractiõem a materia ¶ Ad qntũ dõm ꝙ
obiectio iſta pcedit de noticia actuali ſm ꝙ aīa nõ pcipit
ſe eē niſi pcipiẽdo actũ ſuũ ꝛ obiectũ. vt dcm eſt; ¶ Ad
Ad. 6 ſextũ dõm ꝙ verbũ illud phi eſt intelligendũ ſm ꝙ intel
lectus intelligit de ſe qd eſt. ꝛ nõ ſm ꝙ habitualiter noti
Ad 7 ciã hꝫ de ſe an ſit Et ſilr dõm eſt ad. vij. ¶ Ad. viij. dõm
Ad 8 ꝙ opatio ſenſitiua pficit p actiõem ſenſibilis in ſenſum. q̄
eſt actio ſitualis. ꝛ iõ reqrit determinatã diſtãtiã. ſed opa°
intellect⁹ nõ determinat p aliquē ſitũ. ꝛ iõ nõ eſt ſile ¶ Ad
Ad 9 nonũ dõm ꝙ dupl'r aliqd dr alio cognoſci. vno mõ ſicut
Diſtictio ex cuius cognitõe deueniat in cognitõnem illius. ꝛ ſic di
cunt cõcluſiones in pncipijs cognoſci. ꝛ hoc mõ nõ pt ali
quid cognoſci ſeipſo. Alio mõ dr aliqd alio cognoſci ſicut
in quo cognoſcit. ꝛ ſic nõ oportet ꝙ illud q̄ cognoſcit alia co
gnitõe cognoſcat q̄ id qd cognoſcit. vñ ſicut nihil phibet
quin aliqd cognoſcat ſeipo: ſicut deus cognoſcit ſeipſo ſe.
Ad 10 ſic aīa q̄dammõ ſeipam cognoſcit p eſſentiã ſuã ¶ Ad. x.
dõm ꝙ circulus qdam in cognitõe aīe attendit ſm ꝙ rõ
cinãdo inqrit exiſtiã veritate. vñ hoc dt Dyo. vt oñdat
in q̄ aīe cognitio deficiat a cognitõe angeli. hoc aũt circu
lo attendit in hoc ꝙ ratõ ex pncipijs ſm viã inueniẽdi in
cognitões puenit ꝛ ↄcluſiones inuentas in pncipia reſol
uẽdo examinat ſm viã iudicãdi. vñ hoc nõ eſt ad ppoſituꝫ
Ad 11 ¶ Ad. xi. dõm ꝙ ſicut nõ oportet ꝙ ſp intelligat in actu il
lud cuius noticia habitualit habet ſm aliqs actões in in
tellectu exiñtes. ita etiã nõ oportet ꝙ ſemp actualiter intelli
gat mens cuius noticia ineſt nobis habitualiter ex hoc ꝙ
Ad 12 ipſa eius eſſentia intellectui noſtro eſt pñs. ¶ Ad. xij. dõm
ꝙ q̄ intelligit ꝛ qd itelligit nullo mõ ſe hñt ad inuicē. ſicut
q̄ eſt ꝛ qd eſt. eſſe eñi actus eſt entis. ſꝫ intelligere nõ ē ac
tus eius qd intelligit. ſed intelligẽtis. vñ quo intelligitur
ↄpat ad intelligentē. ſicut qd eſt ꝛ q̄ eſt. et iõ ſicut in aīa ē
aliud quo eſt ꝛ qd eſt. ita aliud eſt q̄ intelligit. i. potẽtia in
tellectiua que eſt pncipiũ actus intelligendi a ſua eẽntia
nõ aũt ex hoc oportet ꝙ ſpẽs intelligibilis ſit aliud ab eo
qd intelligit ¶ Ad. xiij. dõm ꝙ intellectiua potẽtia eſt for
Ad 13 ma ipius aīe quantũ ad actũ eſſendi. eo ꝙ hꝫ eſſe in aīma
ſicut pprietas in ſubiecto. ſed quantũ ad actuꝫ intelligẽdi
Ad 14 nihil phibet eſſe econuerſo ¶ Ad. xiiij. dõm ꝙ noticia qua
aīa ſeipam nouit nõ eſt in genere accidẽtis quantũ ad il
lud qd habitualiter cognoſcit. ſed ſolũ quantũ ad actũ co
gnitõis q̄ eſt accñs quoddã. vñ etiã Aug⁹. dt ꝙ noticia
ſubſtãtialiter ineſt mẽti. in nono de tri. ſm ꝙ mens ſeipaꝫ

nouit ¶ Ad. xv. dõm ꝙ iſta obiectio pcedit de noticia aīe Ad 15
qua cognoſcit quantũ ad naturã ſpẽi in qua oẽs cõicant
¶ Ad. xvi. dõm ꝙ cũ mens intelligit ſeipam. ipſa mens Ad 16
nõ eſt forma mẽtis. qꝛ nihil eſt forma ſuijpius. ſed ſe habꝫ
p modũ forme inquantũ ad ſe ſua actio terminat qua ſe
ipſam cognoſcit. vñ non oportet ꝙ ſit ſeipſa ſimplicior niſi
forte ſm modũ intelligẽdi. inquantũ id qd intelligit acci
pitur vt ſimplicius ipſo intellectu intelligente. ſicut acci
pitur vt perfectio eius

¶ Ad primũ in contrariũ dõm ꝙ mens ſeipam p ſeip So. inſtã Ad. j.
ſam cognoſcit. qꝛ ex ipa mente eſt ei vñ poſſit in actu pro
dire quo ſe actualiter cognoſcat pcipiendo ſe eſſe. ſicut ex
ſpẽ habitualiter in mẽte recepta eſt in mẽte vt poſſit actu
aliter rem illã cõſiderare. ſed q̄lis eſt natura ipius mẽtis
mens nõ poteſt pcipere niſi ex cõſideratõe obiecti ſui. vt
dictũ eſt ¶ Ad ſcdm dõm ꝙ verbũ gloſe qd dt ꝙ intelle Ad 2
ctualis viſio eas res cõtinet ꝛc. magis eſt referenduꝫ ad
obiectũ cognitõis q̄ ad id quo intelligit. ꝛ hoc pꝫ cõſide
rando ea que in ſupiorib dicunt. dr eñi in gloſa eadeꝫ ꝙ
p viſionē corpalē vident corpa. p ſpũalē viſionē. i. imagi
nariã ſilitudines corporuꝫ. p intellectualem vero ea que
neq̄ corpa ſunt neq̄ ſilitudines corpoꝝ. ſi eñi hoc referat
quantũ ad id quo intelligit. tũc quantũ ad hoc nulla eēꝫ
drña inter viſionē corporalē ꝛ ſpũalē ſiue imaginariaꝫ. qꝛ
etiã corpalis viſio fit p ſilitudines corpoꝝ. non eñi lapis
eſt in oculo. ſed ſilitudo lapidis Sꝫ in hoc viſionũ dictaꝝ
eſt drña qꝛ viſio corpalis terminat ad ipſum corpus. ima
ginaria vero ad imaginem corporis. ſicut ad obiectum. ꝛ
ſic etiam cum dicitur viſio intellectualis eas res continet
que non habent ſui ſimilitudines que non ſunt ꝙ ipe. non
intelligitur ꝙ viſio ſpũalis fiat p aliquas ſpecies que nõ
ſunt idē quod res intellecte. ſed ꝙ viſio intellectualis nõ
terminet ad aliquã rei ſimilitudinē. ſed ad ipam eſſentiaꝫ
rei. ſicut eñi in viſione corporali aliquis intuetur corpus
non ita ꝙ inſpiciat aliquã corporis ſimilitudinē. ita in vi
ſione intellectuali aliqs inſpicit eſſentiaꝫ rei ſine hoc ꝙ ali
quis inſpiciat ipſam ſimilitudinē rei. q̄uis quandoq̄ per
aliam ſimilitudinē illam eſſentiã aſpiciat Quod etiaꝫ ex
perimento patet. cum eñi intelligimus animã non confin
gimus nobis aliquod aīe ſimulachꝝũ quod intueamur
ſicut in viſione imaginatiua accidebat. ſed ipam aīe affe
ctionē cõſideramus. nõ tamē ex hoc cõcluditur ꝙ iſta vi
ſio nõ ſit p aliquã ſpẽm ¶ Ad terciũ dõm ꝙ verbũ philo Ad 3
ſophi intelligendũ eſt de intellectu qui eſt omino a mate
ria ſepatus. vt cõmentator ibidē exponit. ſicut intellect⁹
angeloꝝ. nõ aũt de intellectu humano. al's ſequeret ꝙ ſci
entia ſpeculatiua eſſet idem quod res ſcita. qd eſt impoſ
ſibile. vt etiam cõmentator ibidē dt. ¶ Ad quartũ dõm Ad 4
ꝙ anima eſt ſibijpi preſens vt intelligibilis. i. vt intelligi
poſſit. nõ aũt vt p ſeipam intelligatur. ſed ex obiecto ſuo.
vt dcm eſt ¶ Ad quintũ dõm ꝙ aīa non cognoſcit p aliã Ad 5
ſpẽm abſtractam a ſe. ſed p ſpeciem obiecti ſui. que fit for
ma eius. ſm ꝙ intelligit actu vnde ratio non ſequitur. Ad 6
¶ Ad ſextũ dicendũ ꝙ q̄uis anima noſtra ſit ſibijpſi ſi
milima. non tamē poteſt eſſe principiũ ↄgnoſcẽdi ſeipſaꝫ
vt ſpecies intelligibilis ſicut nec materia pma. eo ꝙ ſe ha
bet intellectus noſter in ordine intelligibiliũ. ſicut mate
ria prima in ordine ſenſibiliuꝫ. vt cõmentator dt in tercio
de anima ¶ Ad ſeptimũ dicendũ ꝙ anima eſt ratio ↄgno Ad 7
ſcendi alijs nõ ſicut mediũ cognoſcendi. ſed inquantũ per
actum illius intelligibiles efficiuntur res materiales.
¶ Ad. viij. dõꝫ ꝙ ſm hoc ſcia de aīa eſt certiſſima ꝙ vnuſ Ad 8

quisq̄ȝ in seipo expitur sciā habere ꝛ actus aīe sibi in-
esse. sed cognoscere q̄d sit. difficilimū est. vn̄ ph̄s ibidē sub
Ad 9 iungit q̄ oīo difficillimoꝝ est ¶ Ad .ix. dōm q̄ aīa non co
gnoscit̄ p̄ spēm a sensib̄ abstractā q̄si intelligat̄ spēs illa eē
aīe silitudo. sed q̄ʒ naturā spēi considerando que a sensib̄
abstrahit̄ inuenit̄ natura aīe in qua hm̄oi spēs recipitur.
Ad 10 sicut ex forma cognoscit̄ materia ¶ Ad .x. dōm q̄ lux cor
poralis nō videt̄ p̄ essentiā nisi q̄tenus sit rō visibilitatis
visibiliū ꝛ forma q̄dā dans esse eis actu visibile. ipsa vero
lux q̄ est in sole non videtur a nobis nisi p̄ eius similitudi
nem a visu nostro existentē. sicut eñ spēs lapidis non est
in oculo. sed silitudo eius. ita nō p̄t esse q̄ forma lucis que
est in sole sit ipsa eadē in oculo. Et silr lumē intellect⁹ agē
tis p̄ seipm̄ a nobis intelligit̄ inquantū est rō speꝝ intelli
Ad 11 gibiliū faciēs eas intelligibiles actu ¶ Ad .xi. dōm q̄ ver
Duplex ex bū illud ph̄i p̄t duplr̄ exponi s̄m duas opiniones de intel
positio lectu agente. Quidā eñ posuerūt intellectū agentē sub-
stantiā sepatā vnā de alijs intelligētijs. et s̄m hoc sp̄ actu
intelligit sicut alie intelligētie. Quidā vero posuerūt in-
tellectū agentē esse potentiā aīe. ꝛ s̄m hoc dr̄ q̄ intellect⁹
agens nō qñq̄ȝ intelligit et qñq̄ȝ nō. q̄ʒ cā qñq̄ȝ intelligēdi
et qñq̄ȝ nō. nō est ex p̄te eius. sed ex p̄te intellectus possi-
bilis. in om̄i eñ actu q̄ hō intelligit ɔcurrit opatio intelle
ctus agētis ꝛ intellectus possibilis. Intellectus aūt agēs
nō recipit aliq̄d ab extrinseco. sed solū intellectus possibil'
vn̄ quantū ad id q̄d req̄rit̄ ad nostrā ɔsideratione ex p̄te
nr̄i intellectus agētis nō deest q̄n sp̄ intelligam⁹. sed quā
tū ad id q̄d req̄rit̄ ex p̄te intellectus possibil' q̄d nunq̄ȝ im
plet̄ nisi p̄ spēs intelligibiles a sensibus abstractas

Vno querit̄. vtrum

mens cognoscat habitus in ipsa exn̄tes p̄ essen-
1 tiā suā vel p̄ aliquā silitudinē. Et videt̄ q̄ p̄ essentiā suā.
q̄ʒ p̄ma Corin. xiij. sup̄ illud. scio hoiēȝ ꝛc. dr̄ glo. dilectio-
nō aliter videt̄ p̄ñs in spē p̄ quā est ꝛ aliter absens in aliq̄
imagine sui silr̄. sed quantū mente cerni p̄t. ab alio magis
ab alio minus ipa cernit̄. ergo dilectio p̄ essentiā suā nō p̄ ali
quā sui silitudinē a mente cernit̄. ꝛ eadē rōe q̄libet ali⁹ ha
2 bitus ¶ Pre. Dicit Aug⁹. x. de tri. q̄d eñ tā cognitioni
adest q̄ȝ q̄d menti adest. sed habitus aīe p̄ sui essentiā mē
ti assunt. ergo p̄ sui essentiā cognoscunt̄ a mēte ¶ Pre. Pro-
3 pter q̄d vnūq̄dq̄ȝ tale ꝛ illud magis. sed habit⁹ mētis st̄
cause q̄re alia cognoscunt̄ q̄ habitib̄ subsunt. ergo ipsi habi-
4 tus p̄ essentiā suā maxime cognoscunt̄ ¶ Pre. Omne q̄d
cognoscit̄ a mente p̄ sui silitudinē p̄us fuit in sensu q̄ȝ fiat
in mente. sed habitus mētis nunq̄ȝ fit in sensu. ergo a mente
5 nō cognoscit̄ p̄ aliquā silitudinē. ¶ Pre. Quāto aliq̄d est
p̄pinquius mēti tāto a mente magis cognoscit̄. sed habit⁹
est p̄pinquior potētie intellectiue mētis q̄ȝ actus. ꝛ actus q̄ȝ
obiectū. ergo mens magis cognoscit habitū q̄ȝ actū vel ob-
iectū. ꝛ ita habitū cognoscit p̄ essentiā suā. ꝛ non p̄ actus
6 vel obiecta ¶ Pre. Aug⁹. dr̄. xij. sup̄ Gen̄. ad lrām. q̄ eo
dem genere visionis cognoscit̄ mens ꝛ ars. sed mens co-
gnoscitur p̄ essentiā suā a mente. ergo ꝛ ars p̄ essentiā suam co
7 gnoscitur ꝛ sic alii habitus ¶ Pre. Sicut se hȝ bonū ad affe
ctum. sicut verū se hȝ ad intellectū. sed bonū nō est in affe
ctu p̄ aliquā sui silitudinē. ergo nec verū in intellectu. ergo q̄cq̄d
8 intellectus cognoscit. cognoscit p̄ essentiā ꝛ nō p̄ silitudi-
nē ¶ Pre. Aug⁹. dr̄. xiij. de tri. nec sic videt̄ fides in cor-
de ab eo cuius est. sicut aīa alterius hois ex motib̄ cor
poris videt̄. sed eā tenet certissima scīa clamatq̄ȝ ɔsciētia.
ergo s̄m hoc scīa mētis tenet fidē s̄m q̄ ɔscīa clamat. sed con
scīa clamat fidē. s̄m q̄ p̄sentialiter inest ei. ergo ꝛ s̄m hoc scit̄
fides a mente. q̄ p̄ essentiā suā presencialiter mēti inest.
¶ Pre. Forma est maxime p̄portionabilis ei cui⁹ est for 9
ma. sed habitus in mēte exn̄tes sunt q̄dā forme mētis. ergo
sunt mēti maxime p̄portionabiles. ergo nostra mens imedia-
te eos cognoscit p̄ eēntiā. ¶ Pre. Intellectus ɔgnoscit 10
spēm intelligibilē q̄ in ipo est. nō aūt cognoscit eā p̄ aliā.
sed p̄ eēntiā suā. q̄ʒ sic esset abire in infinitū. hoc aūt non ē
nisi q̄ʒ spēs ipē intellectum informāt. cū igit̄ silr̄ intellect⁹
p̄ habitus informat̄. videt̄ q̄ eos per essentiā cognoscat. 11
¶ Pre. Habit⁹ a mēte nō cognoscunt̄ nisi visione intelle
ctuali. sed visio intellectualis est eorum que per essentiam
suam videntur. ergo ꝛc.
¶ Sed cōtra est q̄d Aug⁹ dr̄. x. ɔfess. ecce in memorie Instātie
mee cāpis ꝛ antris ꝛ cauernis innumerabilib̄ atq̄ȝ innu- 1
merabilit̄ plenis ꝛ innumerabiliū generib̄ reꝝ siue p̄ ima
gines sicut oīum corpoꝝ. siue p̄ essentiā suā sicut artiū. siue
per quas nescio notiones. sicut affectionū animi. q̄s et cū
animus nō patit̄ memoria tenet. Ex quo videt̄ q̄ affectō
nes animi cognoscant̄ non p̄ sui p̄ntiā. sed p̄ aliq̄s silitudi
nes. ꝛ eadē rōne habitus virtutū q̄ circa hm̄oi affectōes
cōsistit ¶ Pre. Aug⁹. dr̄. ix. de ci. dei. habem⁹ aliū sensum 2
interioris hoīs. sensu isto. s. corpali p̄stantiorē. q̄ iusta et
iniusta sentim⁹. iusta p̄ intelligibilē spēm. iniusta p̄ eius p̄
uationē. iusta aūt ꝛ iniusta appellat habitus virtutū ꝛ vi-
tioꝝ. ergo habit⁹ virtutū p̄ spēm ꝛ nō p̄ eēntiā cognoscunt̄. 3
¶ Pre. Nihil ɔgnoscit̄ ab intellectu p̄ eēntiā nisi q̄d p̄n-
tialit̄ est in intellectu. habit⁹ aūt v̄tutū nō sl̄ p̄ntialiter in
intellectu. s. in affectu. ergo ꝛc. ¶ Pre. Visio intellectual' est 4
p̄stantior q̄ȝ corpal'. ergo est cū maiori discretōe. s. in visione
corpali spēs q̄ aliq̄d videt̄ sp̄ est aliud a re q̄ p̄ ipam videt̄
ergo ꝛ habit⁹ q̄ p̄ visionē intellectualē vident̄. nō vident̄ per 5
eēntiā a mēte. s. p̄ aliq̄s alias spēs ¶ Pre. Nihil appetit̄ ni
si q̄d cognoscat̄. vt p̄bat Aug⁹. in li°. de tri. sed habit⁹ aīe
appetunt̄ ab aliq̄b̄ q̄ ipos nō hn̄t. ergo habit⁹ illi cognoscūt̄
ab illis. nō p̄ eēntiā suā. cū eos nō habeāt. ergo p̄ sui speciem.
¶ Prete. Hugo de scō vic. distinguit in hoīe tripli- 6
cem oculum. s. rationis intelligentie et carnis. Oculus
intelligētie est quo deus inspicitur. et hunc dicit erutum
post pecm̄. Oculus carnis q̄ ista tp̄alia videt̄. ꝛ hic post
pecm̄ integer mās̄it. Oculus rōnis est q̄ intelligētia cau-
sata ɔgnoscit̄. hic post pctm̄ factus est lippus. q̄ʒ in p̄te nō
totaliter intelligibilia cognoscim⁹. sed oīe q̄d videt̄ tm̄
in p̄te nō p̄ eēntiā cognoscit̄. ergo habitus mētis cū sint intel
ligibiles. videt̄ q̄ mens nō videat ipos p̄ eēntiā suam
¶ Pre. Multo est deus p̄ntialior p̄ eēntiā suā q̄ȝ habit⁹ 7
cū ipē sic cuilib̄ rei intim⁹. s. p̄ntia dei ī mēte nō facit q̄
mens naturaliter deū p̄ essentiā videat. ergo nec habitus p̄
essentiā vident̄ a mente. q̄uis sint in ea p̄ntes ¶ Pre. Ad 8
hoc q̄ intellect⁹ q̄ est intelligēs potētia actu intelligat re-
quirit̄ q̄ p̄ aliq̄d reducat̄ in actū. ꝛ illud est q̄ intellectus
intelligit actu. sed habitus essentie inquantū est p̄ns mē
ti nō reducit intellectū de potētia in actū. q̄ʒ sic oporteret
q̄ q̄ȝdiu habitus sunt presentes in anima actu intellige-
rent̄. ergo habituū essentia nō ē aliud q̄ habitus intelligit̄.
¶ Responsio dicendum. q̄ sicut anime ita et habitus Rō
est duplex cognitio. vna qua aliquis cognoscit an habit⁹ Duplex
sibi insit. Alia qua cognoscitur quid sit habitus. Hec ta- ɔgni. ha-
men due cognitiones circa habitus alio modo ordinan
tur q̄ȝ circa animā. cognitio autē qua aliquis nouit se ha
bere aliquē habitū p̄supponit noticiā qua ɔgnoscit quid

eſt habitus ille. nō eñ poſſum ſcire me habere charitatē
niſi ſciā qd eſt charitas. ſed ex ꝑte aīe nō ſic eſt. multi eñ
ſciūt ſe habere aīam q neſciunt qd eſt aīa. Cuius diuerſi/
tatis hec eſt rō. qꝛ tam habitus ꝙ aīam nō ꝑcipimus in
nobis eſſe niſi ꝑcipiēdo actus. quoꝝ aīa ⁊ habitus ſūt prī/
cipia. habitus aūt ꝑ eſſentiā ſuā eſt principiū talis actus.
Vñ ſi cognoſcat̃ habitus ꝓut eſt principium talis actus
cognoſcit̃ de eo qd eſt. vt ſi ſciam ꝙ caſtitas eſt ꝑ quā ꝗs
cohibet ſe ab illicitis cogitatōib⁹ vel delectatōib⁹ in ve
nereis exiſtētib⁹. ſcio de caſtitate qd eſt. ſed aīa nō eſt prī
cipiū ꝑ ſuam eſſentiā. ſed ꝑ vires ſuas. vñ ꝑceptis actib⁹
aīe ꝑcipit̃ ibi eſſe prīcipiū talium actuū. vtpote motus et
ſenſus. nō tñ ex hoc natura aīe ſcit̃. loquēdo igit̃ de habiti
bus ꝓut de eis ſcimus quid ſunt. duo in coꝝ cognitio/
ne oꝑtet attēdere. ſcꝫ apprehenſionē ⁊ iudiciū de re appre
hēſa. quantū ad apprehenſionē qdem oꝑtet ꝙ coꝝ noti/
cia ab obiectis ⁊ actib⁹ capiat̃. nec ipi poſſunt ꝑ eēntiam
ſuā ꝯprehēdi. Cuius rō eſt. qꝛ cuiuſlibet potentie aīe vir
tus eſt determiata ad obiectū ſuū. vñ ⁊ eius actio prīo
et prīcipaliter in obiectū tendit. in ea vero qbus in obie/
ctū dirigit̃ ſcd'ario. ſicut videmus ꝙ viſus pᵒ dirigit̃ in co
lorē. ſed in actū viſionis ſue dirigi nō pt̄ niſi ꝑ quandā re
ditōem dū vidēdo colorē videt ſe videre. ⁊ iſta reditio in
cōplete qdem eſt in ſenſu. ꝯplete qdꝫ eſt in intellectu qui
cōpleta reditōe redit ad cognoſcendū eſſentiā ſuā. intelle
ctus aūt noſter in ſtatu vie hoc mō ꝯpat̃ ad phantaſma
ta. ſicut viſus ad colores. vt dr̄ in tercio de aīa. nō qdē vt
cognoſcat ea phātaſmata. vt viſus cognoſcat colores. ſꝫ
vt cognoſcat ea quoꝝ ſunt phātaſmata. vñ actio intelle/
ctus noſtri prīo tendit in ea q ꝑ phātaſmata apprehen/
dunt̃. ⁊ deinde redit ad actū ſuū cognoſcendū. ⁊ vlterius
in ſpēs ⁊ habitus ⁊ potētias ⁊ eſſentiā ipſius mētis. non
eñ ꝯpant̃ ad intellectū vt obiecta prima. ſed vt ea qbus
in obiectum ferat̃. Iudicium aūt de vnoquoqꝫ habet̃ ſm
id ꝙ menſura eſt illius. cuiuſlibet autē habitus menſura
quedā eſt id ad qd habitus ordinat̃. Quod qdem ad no
Diſtictō ſtram cognitōem ſe habet tripl'r. quādoqꝫ eñ eſt a ſenſu
trimēbris acceptū vel viſu vel auditu. ſicut cum videmus vtilitatē
.i. grāmatice ⁊ medicine vel audimus eaꝫ ab alijs. ⁊ ex hac
vtilitate ſcimus quid eſt grāmatica vel medicina. Quā/
2 doqꝫ eñ eſt naturali cognitioni inditū quod maxime pꝫ
in habitib⁹ virtutū. quaꝝ fines naturalis rō dictat. Quā
3 doqꝫ vero eſt diuinitus infuſum. ſicut pꝫ in fide ſpe ⁊ hu
iuſmodi infuſis habitib⁹. ⁊ qꝛ etiā naturalis cognitio in
nobis ex diuina illuſtratōe orit̃ in vtroqꝫ veritas increa/
ta cōſulitur. vñ iudiciū in quo cōplet̃ cognitio de natura
habitus. vel eſt ſm id qd ſenſu accipim⁹. vel ſm ꝙ increa
tam ꝯſulimus veritatē In cognitōe vero qua cognoſci
Diſtictio mus an habitus nobis inſint duo ſūt ꝯſideranda. ſcꝫ habi
bimēbris tualis ꝯgnitio ⁊ actualis. actualiter qdem ꝑcipim⁹ nos
habitus habere ex actibus habituū quos in nobis ſenti/
mus. vñ etiā phs dt in ſcdo ethi. ꝙ ſignū oꝑtet accipere
habituū ſupuenientē delectatōem. ſed quantū ad habi/
tualē ꝯgnitōem habitus mētis ꝑ ſeipſos cognoſci dicunt̃.
Illud eñ habitualiter facit cognoſci aliqd ex quo aliqs
efficitur potens ꝓgredi in actū ꝯgnitōis eius rei q habi/
tualiter ꝯgnoſci dr̄. ex hoc aūt ipo ꝙ habitus ꝑ eſſentiā
ſuam ſunt in mēte. mens pt̄ ꝓgredi ad actualiter ꝑcipiē/
dum habitus in ſe eſſe inquantū ꝑ habitus qs hꝫ pt̄ pro
dire in actus. in qbus habitus actualiter ꝑcipiunt̃. Sed
quantū ad hoc eſt differētia inter habitus ꝯgnitiue ptis
et affectiue. habitus eñ ꝯgnitiue ptis eſt prīcipiū ipſius
actus q ꝑcipit̃ habitus. ⁊ etiā cognitōis qua ꝑcipitur. qa
ipſa actualis cognitio ex habitu cognitiue ꝓcedit. ſed ha
bitus affectiue ptis eſt qdem prīcipiū illius actus ex quo
pt̄ habitus ꝑcipi. nō tamē cognitionis q ꝑcipitur. Et ſic
pꝫ ꝙ habitus cognitiue ex hoc ꝙ ꝑ eſſentiā ſuam in mē/
te cōſiſtit. eſt prīcipiū ꝓximū ſue cognitiōis. habitus autē
affectiue ptis eſt prīcipiū quaſi remotū. quia nō eſt cauſa
cognitōis. ſed eius vñ cognitio accipit̃. Vñ Aug⁹. dicit
x. ꝯfeſ. ꝙ artes cognoſcunt̃ ꝑ ſui pſentiā. ſed affectōes aīe
per quaſdam notiones

¶ Ad primū igit̃ dōm ꝙ verbū illud glo. eſt referen/ Ad .j.
dū ad obiectū ꝯgnitōis ⁊ nō ad mediū ꝯgnoſcēdi. ſcꝫ tū
dilectōem ꝯgnoſcimus. ipam dilectōnis eſſentiā cōſide/
ramus. nō aliquā eius ſilitudinē. vt in imaginaria viſione
accidit ¶ Ad .ij. dōm ꝙ ꝓ tanto dr̄. mens nihil meli⁹ no Ad 2
uit eo qd in ipa eſt. qꝛ eoꝝ q extra ipam ſunt nō eſt neceſ
ſe ꝙ in ſe habeat aliqd vñ in eoꝝ noticiā deuenire poſſit.
ſed in eoꝝ q in ipa ſunt actualē cognitōem deuenire pt̄ ex
his q penes ſe hꝫ. ꝗuis etiā ꝑ aliqua cognoſcantur alia
¶ Ad .iij. dōm ꝙ habitus nō eſt cā cognoſcēdi alia. ſicut Ad 3
quo cognito alia ꝯgnoſcunt̃. ꝓut principia ſunt cā ꝯgno
ſcēdi concluſiones. ſed ex habitu ꝑficit̃ aīa ad aliquid co
gnoſcendū. ⁊ ſic nō eſt cā cognitoꝝ qſi vniuoca. ꝓut vnū
cognitū eſt cā cognitōis alterius ꝯgniti. ſed qſi equoca q
eandē noiatonē nō recipit. ſicut albedo facit albū ꝗuis
ipa nō ſit alba. ſed eſt quo aliqd eſt albū Silr etiā ha/
bitus inquantū hmōi nō eſt cā cognitōis vt quod eſt co/
gnitū. et ideo nō oꝑtet ꝙ ſit magis cognitū ꝙ ea q per
habitus ꝯgnoſcunt̃. ¶ Ad quartū dōm ꝙ habitus non Ad 4
cognoſcit̃ ab anima ꝑ aliam eius ſpēm a ſenſu abſtractā.
ſed per ſpēs eoꝝ que ꝑ habitū ꝯgnoſcūtur in hoc ipſo ꝙ
alia cognoſcunt̃. ⁊ habitus cognoſcitur vt principiū co/
gnitionis. ¶ Ad quintum dicendum. ꝙ ꝗuis habitus Ad 5
ſit ꝓpinquior potentie ꝙ actus. actus tamē eſt ꝓpinquior
obiecto qui habet rōem cogniti. potētia vero habet ratio
nem principij cognoſcēdi. ⁊ iō actus ꝑ prius ꝯgnoſcit̃ ꝙ
habitus. ſed habitus eſt magis ꝯgnitōis prīcipiū ¶ Ad Ad 6
ſextū dōm ꝙ ars eſt habitus intellectiue ptis ⁊ qntū ad
habitualē noticiā ꝑcipit̃ eodē mō ab habēte ſicut ⁊ mēs
ſcꝫ ꝑ ſui pſentiā ¶ Ad .vij. dōm ꝙ motus vel opatio co/
gnitiue ptis ꝑficit̃ in ipſa mente. ⁊ iō oꝑtet ad hoc ꝙ ali/ Ad 7
quid ꝯgnoſcat̃ eſſe ſilitudinē aliquā eius in mente maxi/
me ſi ꝑ eſſentiā ſuā nō ꝯiungat̃ menti vt cognitiōis obie/
ctum. ſed motus vel opatio affectiue ptis incipit ab aīa
et terminat̃ ad res. ⁊ iō nō reqritur in affectu aliq ſilitu/
do rei q informet̃. ſicut in intellectu ¶ Ad .viij. dōm ꝙ fi/ Ad 8
des ē habitus intellectiue ptis. vñ ex hꝰ ipſo ꝙ mēti ineſt
mentē inclinat ad actū intellect⁹ in q fides ipa videt̃. ſec⁹
aūt eſt de alijs habitib⁹ q ſūt in pte affectiua ¶ Ad .ix. di/
cendū ꝙ habitus mētis ſūt ei maxie ꝓportionabiles. ſicut Ad 9
forma ꝓportionat̃ ad ſubiectū. ⁊ ꝑfectio ad ꝑfectibile. non
aūt ſicut obiectū ad potētiā. ¶ Ad .x. dōm ꝙ intellectus
cognoſcit ſpēm intelligibilē nō ꝑ eēntiā ſuā. nec ꝑ aliquā Ad 10
ſpēm ſpēi. ſꝫ ꝯgnoſcēdo obiectū eius cui⁹ eſt ſpēs ꝑ quādā
reflexionē. vt dictū eſt. ¶ Ad vndecimū pꝫ rñſio ex his q Ad 11
in precedenti queſtione dicta ſunt

¶ Ad primū ꝛo in ꝯtrariū dōm ꝙ in iſta auctoritate So. inſtā
Aug⁹. diſtinguit triplicē modū ꝯgnoſcēdi. quoꝝ vn⁹ eſt Ad .i.
eoꝝ q ſunt extra aīam. quoꝝ cognitionē habere nō poſſu Triplex mo
mus ex his que in nobis ſunt. ſed oꝑtet ad ea cognoſcen dus ꝯgſcēdi
da. vt eoꝝ imagines vel ſilitudines in nob̄ fiāt Alius ē eo Primus
rū q ſūt in pte itellectiua. q qdē ꝑ ſui pñtiā dr̄ ꝯgſci. qꝛ ex Secūdus

tis eſt vt in actū intelligēdi exeamus in quo actu q̄ ſunt
intelligēdi pꝛincipia cognoſcunt᷑. ⁊ ideo dr̄ ꝙ artes ꝑ ſui p̄
Terci⁹ mo. ſentiā cognoſcunt᷑. Tercius modus eſt coꝝ q̄ ptinent ad
affectiuā partē. quoꝝ rō cognoſcēdi nō eſt in intellectu ſ;
in affectu. ⁊ iō nō ꝑ ſui p̄ſentiā que eſt in affectu. ſed ꝑ ei⁹
notionē vel rōnem que eſt in intellectu cognoſcunt᷑. ſicut ꝑ
immediatū principiū. ꝗ̄uis etiā habitus affectiue ptis ꝑ
ſui p̄ſentiā ſint quoddā remotū principiū cognitōis inq̄n
tum eliciūt actus in q̄bus intellectus eos cognoſcit. vt
ſic etiā poſſit dici ꝙ q̄dammō ꝑ ſui p̄ſentiā cognoſcuntur
Ad 2 ¶ Ad. ij. dōm ꝙ ſpēs illa ꝑ quā iuſticia cognoſcitur nō eſt
aliud q̄ rō ipa iuſticie. ꝑ cuius p̄uatōem in iniuſticia cogno
ſcit᷑. Hec aūt ſpēs vel rō nō eſt aliquid a iuſticia abſtractū
ſed id qđ eſt ꝯplementū ipſius eſſe vt ſpecifica differentia
Ad 3 ¶ Ad terciū dōm ꝙ intelligere ꝓprie loquēdo nō eſt intel
lectus. ſed aīe ꝑ intellectū. ſicut nec calefacere eſt caloris
ſed ignis ꝑ calorē. nec iſte due ptes ſc; intellectus ⁊ affe
ctus ſunt cogitāde in aīa. vt ſitualiter diſtincte ſunt. ſi
cut viſus ⁊ auditus q̄ ſunt actus organoꝝ. Et iō id qđ
eſt in affectu etiā eſt p̄ſens in intellectu. vñ aīa ꝑ intellectū
nō ſolū redit ad cognoſcendū actū intellectus. ſed etiam
actus affectus. ſicut etiā ꝑ affectū redit ad appetendū ⁊
diligendū nō ſolū actū affectus. ſed etiā actus intellect⁹.
Ad 4 ¶ Ad q̄rtū dōm ꝙ diſtinctio q̄ ptinet ad cognitōis per
fectionē nō eſt diſtinctio q̄ diſtinguit᷑ qđ intelligit᷑ et q̄ in
telligit᷑. q2 ſic diuina cognitio q̄ ſe cognoſcit eſſet imꝑfectiſ
ſima. ſed eſt diſcretio q̄ id qđ cognoſcit᷑ diſtinguit᷑ ab omi
Ad 5 bus alijs ¶ Ad q̄ntū dōm ꝙ a nō habentib; habitus. ha
bitus mētis cognoſcunt᷑. nō q̄dem illa cognitōe q̄ ꝑcipiūt᷑
ſibi ineſſe. ſed qua cognoſcunt᷑ quid ſunt vl̄ q̄ ꝑcipiūt᷑ alijs
Ad 6 ineſſe. qđ nō eſt ꝑ p̄ntiā ſed alio mō. vt dictū eſt ¶ Ad ſex
tum dōm ꝙ oculus rōnis ꝓ tanto dr̄ lippus eſſe reſpectu
intelligibiliū creatoꝝ. q2 actu nihil intelligit niſi accipien
do a ſenſib; q̄bus intelligibilia ſunt excellentiora. ⁊ iō defi
ciens inuenit᷑ ad intelligibilia cognoſcenda. tñ ea q̄ ſunt in
Ad 7 rōne nihil ꝓhibet q̄n immediate inclinēt ad actus ꝑ eſſen
tiā ſuam in q̄bus intelligunt᷑. vt dcm̄ eſt ¶ Ad ſeptimum
dōm ꝙ q̄uis deus ſit magis p̄ns mēti noſtre q̄ habitus
tñ ex obiectis q̄ naturaliter cognoſcim⁹ nō ita ꝑfecte di
uinā eſſentiā videre poſſum⁹. ſicut eēntiā habituū. q2 ha
bit⁹ ſt; ꝓportionati ipſis obiectis ⁊ actib; ⁊ ſt; ꝓxima coꝝ
Ad 8 p̄ncipia q̄ de deo dici nō p̄nt. ¶ Ad octauū dōm ꝙ q̄uis
p̄ntia habitus in mēte nō faciat eā actualiter cognoſcen
tem ipſū habitū. facit tamē eam actu ꝑfectam ꝑ habitū
quo actus eliciatur vnde habitus cognoſcatur

Ecimo querit᷑. vtrū

1 poſſit aliq̄s ſcire ſe habere charitatē Et videt᷑
ꝙ ſic. qđ eīn ꝑ eſſentiā videt᷑ certiſſime ꝑcipit᷑. ſ; charitas
2 ꝑ eſſentiā videt᷑ ab habēte eā. vt Aug⁹. dr̄. ğ ⁊c̄. ¶ Pre.
Charitas in actib; ſuis p̄cipue delectationē cauſat. ſ; ha
bitus virtutū moraliū ꝑcipiunt᷑ ꝑ delectatōes quas in ac
tib; virtutū cauſant. vt p; ꝑ phm in ſcđo ethico. ergo ⁊c̄.
3 ¶ Pre. Aug⁹. viij. de tri. dr̄. magis q̄s nouit dilectōem q̄
diligit q̄ fratrē quē diligit. ſed fratrē quē q̄s diligit cer
4 tiſſime nouit eſſe. ğ ⁊c̄. ¶ Prete. Vehementior eſt inclina
tio charitatis q̄ cuiuſlib; alterius virtutis. ſed alias vir
tutes aliquis ſcit ſibi ineſſe certitudinaliter. ex hoc ꝙ incli
nat᷑ in actus ipſaꝝ. habenti eīn habitū iuſticie difficile eſt
5 agere iniuſta. facile vero iuſta. vt dr̄ in q̄nto ethico. ⁊ hāc
facilitatē q̄libet in ſe ꝑcipere p̄t. ğ ⁊c̄. ¶ Pre. Phus dr̄ in
ſcđo poſte. ꝙ impoſſibile eſt nos habere nobiliſſimos ha
bitus ⁊ nos lateāt. ſed charitas eſt nobiliſſimus habit⁹.
ğ incōueniens eſt dicere ꝙ habēs charitatē neſciat ſe habe
re etiā eā ¶ Pre. Gratia eſt lux ſpūalis. ſ; ab his q̄ luce ꝑ 6
fundunt᷑ certiſſime hoc ipm̄ ꝑcipit᷑. ğ ab habentib; gratiā
certiſſime ſcit᷑ ꝙ gratiā habēt. ⁊ ſilr̄ dōm eſt de charitate.
¶ Pre. Aug⁹. in p̄mo de tri. dr̄. nullus p̄t ignotū dilige 7
re. ſed aliquis diligit in ſe charitatē. ğ ⁊c̄. ¶ Pre. Phs dr̄ 8
in ſcđo ethicoꝝ. ꝙ virtus eſt certior omī arte. ſed aliquis
habēs artē ſcit ſe habere eam. ğ ⁊ q̄n habet virtutē. et ſic
q̄n h; charitatē que eſt maxima virtutū. ¶ Pre. Unctio
docet de omībus neceſſarijs ad ſalutē. ſed habere charita 9
tem eſt neceſſariū ad ſalutem. ğ habēs charitatē ſcit ſe ha
bere ſine qua gratia non habetur
¶ Contra Eccleſiaſtes. ix. nemo ſcit vtrū ſit dignus Cōtra
odio vel amore. ſed iſte q̄ habet charitatē eſt dign⁹ amo
re diuino. Prouerb. viij. ego diligentes me diligo. ğ ⁊c̄.
¶ Pre. Nullus p̄t ſcire certitudinaliter q̄n deus veniat
ad habitandū in eo Job. ix. ſi venerit ad me nō videbo eū
ſed ꝑ charitatē inhabitat deus hominē Joh. iiij. qui ma
net in charitate in deo manet ⁊ deus in eo. ğ ⁊c̄.
¶ Rñſio dōm ꝙ aliq̄s habēs charitatē p̄t aliq̄bus pro Rō
babilib; ſignis coniicere ſe charitatē habere. vtpote cū ſe
ad ſpūalia opa paratū videt ⁊ mala efficaciter deteſtari.
et ꝑ alia que charitas in homine facit. S; certitudinali
ter nō p̄t ſcire ſe charitatē habere niſi ei diuinitus reuelet᷑
Cuius rō eſt. q2 ſicut ex p̄dicta queſtiōe apparet cognitio
qua aliquis cognoſcit aliquē habitum ſe habere p̄ſuppo
nit cognitōnem qua cognoſcit de habitu illo quid eſt. q̄d
autem eſt aliquis habitus ſciri nō poteſt. niſi de eo ſuma
tur iudicium ꝑ illud ad quod habitus ordinatur quod ē
habitus illius mēſura. hoc aūt ad quod charitas ordina
tur eſt incōprehenſibile. q2 ſuū immediate obiectū et finis
eſt deus ſumma bonitas. cui charitas cōiungit. vnde nō
poteſt aliquis ſcire ex actu dilectionis que in ſeipſo perci
pit. ſi ad hoc ptingat vt deo vniatur hoc modo. ſicut ad
charitatis rationē requiritur
¶ Ad primū dicendū ꝙ charitas ꝑ eſſentiā videtur Ad. 1.
inquantū ipſa ꝑ eſſentiā ſuam eſt principiū actus dilectō
nis in quo vtrūq; cognoſcit᷑. ⁊ ſic etiā per eſſentiā ſuā eſt
ſue cognitionis principiū. licet remotū. non tamē oportet
ꝙ certitudinaliter percipiatur. quia actus iſte dilectōnis
quem in nobis percipimus ſm̄ illud de quo eſt percepti
bilis non eſt ſufficiens ſignū charitatis propter ſilitudinē
naturalis dilectionis ad gratuitā ¶ Ad ſcđm dōm ꝙ de
lectatio q̄ in actu relinq̄tur ex charitate poteſt etiā ex ha Ad 2
bitu aliquo acquiſito cauſari. ⁊ ideo non eſt ſufficiēs ſignū
ad charitatem demonſtrandā. quia ex cōmunibus ſignis
non percipit᷑ aliquid per certitudinē. ¶ Ad terciū dicen Ad 3
dum ꝙ q̄uis mens certiſſime cognoſcat dilectionē qua
diligit fratrē inquantum eſt dilectio. non tamē certiſſime
nouit eam charitatem. ¶ Ad quartū dōm ꝙ q̄uis incli
natio qua charitas inclinat ad operandū ſit quoddā pri Ad 4
cipium apprehendēdi charitatē. nō tamē ſufficit ad perfe
ctam ꝑceptōem charitatis. nullus eīn p̄t percipere ſe ali
quē habitum habere niſi ſciat perfecte illud ad quod ha
bitus ille ordinatur ꝑ quod de habitu iudicatur. et hoc
in charitate ſcire non poteſt ¶ Ad q̄ntū dicendū. ꝙ phs Ad 5
loq̄tur de habitibus intellectiue partis q̄ ſi ſint ꝑfectinō
poſſunt latere habētes. eo ꝙ de ꝑfectōe eoꝝ eſt certitudo.
vñ q̄libet ſciens ſcit ſe ſcire. cum ſcire ſit cauſam rei ꝯgno
ſcere. ⁊ quod illius eſt cauſa et ꝙ impoſſibile eſt aliter ſe

habere. ⁊ ſiliter aliquis habẽs habitũ intellectus princi-
pioꝝ ſcit ſe habitũ illũ habere. ſꝫ caritatis ꝑfectio nõ ↄſi
ſtit in certitudine cognitõis. ſed in vehemẽtia affectõis
Ad 6 et iõ nõ eſt ſile. ¶ Ad ſextũ dõm ꝙ in his q̃ metaphorice
dicunť nõ eſt accipe ſilitudinẽ quantũ ad oĩa. vnde nec
gratia luci cõpaꝛ quantũ ad hoc ꝙ ita ſpũali viſui ſe in
gerat manifeſte. ſicut lux corporea viſui corpali. ſed quã-
tum ad hoc ꝙ gratia eſt pncipiũ ſpũalis vite. ſicut lux ce
leſtiũ corpoꝝ eſt quoddã initium corpalis vite in his infe
rioꝛib9. vt dr̃ Dyo. ⁊ etiã quantũ ad aliquas alias ſimili-
Ad 7 tudines ¶ Ad ſeptimũ dõꝫ ꝙ habere charitatẽ pt̃ intelligi
dupl̃r. vno mõ in vi oꝛatõis. alio mõ in vi nois. In vi eñ
nois cũ de hoc dicto charitatẽ habere. vel ꝑ hoc dictum
ſignificate aliud dicimus. In vi q̃dem oꝛatõis. ſicut cũ
dr̃. verũ eſt aliquẽ charitatẽ habere. cũ aũt ad effectũ non
ꝑtineat ↄponere vel diuidere. ſed ſolũmodo in ipas res
ferri. cuius ↄditiones ſunt bonũ ⁊ malũ. cum eñ dr̃. ego
diligo vel volo me habere charitatẽ. hoc ꝙ dr̃ me habere
charitatẽ ſumiť in vi cuiuſdã nois. ac ſi diceretť. volo hoc
qđ eſt me habere charitatẽ. ⁊ hoc nihil ꝓhibet mihi eẽ co-
gnitũ. ſcio eñ quid eſt me habere charitatẽ. etiã ſi eam nõ
habeo. vñ ⁊ non habẽs charitatẽ appetit ſe charitatẽ habe
re. non tamẽ ſeq̃tur ꝙ ſciat ſe habere charitatẽ ſm ꝙ hoc
Ad 8 in vi oꝛatõis ſumiť. id eſt ꝙ charitatẽ habeat ¶ Ad octa-
uũ dõm ꝙ virtus dr̃ eſſe certioꝛ omni arte certitudine in-
clinationis ad vnũ. nõ aũt certitudine cognitõis. virtus
eñ vt dr̃ Tullius inclinat ad vnũ finẽ ꝑ modũ cuiuſdam
nature. natura eñ certius ⁊ directius ꝑtingit ad vnũ finẽ
q̃ ars. ⁊ ꝑ hunc modũ dr̃ ꝙ virtus eſt certioꝛ arte. nõ vt
certius aliquis ſe ꝑcipiat habere virtutẽ q̃ artem. ¶ Ad
Ad 9 nonũ dõm ꝙ q̃uis habere charitatẽ ſit neceſſariũ ad ſalu
tem. nõ tamẽ ſcire ſe habere charitatẽ. imo cõiter magis
expedit neſcire. q2 ꝑ hoc magis ſollicitatur. ⁊ humilitas
cõſeruaꝛ. Quod aũt dr̃ vnctio docet de omibus neceſſa
rijs ad ſalutem. intelligitur de omibus quoꝛum cognitio
eſt neceſſaria ad ſalutem

Ad decimo queritur.

Utrũ aliq̃ mens in ſtatu vie poſſit videre deũ
1 ꝑ eſſentiã. Et videť ꝙ ſic. q2 Numeri. xi. dr̃. ꝙ Moyſes
palam ⁊ nõ ꝑ enigma vidit deũ. ſed hoc eſt ꝑ eſſentiã vi
2 dere deũ. g̃ ⁊c̃. ¶ Prete. Sup illud Exo. xxx. nõ videbit
me hõ ⁊ viuet dr̃ gloſa Grego. ꝙ q̃buſdã in hac carne vi-
uentib9. ſed ineſtimabili virtute creſcentib9 cõtemplatio
nis acumine pt̃ eterni dei claritas videri. claritas aũt dei
3 eſt eius eſſentia. vt in eadẽ gloſa dr̃. g̃ ⁊c̃. ¶ Pre. Chri-
ſtus habuit intellectũ eiuſdẽ nature ſicut nos habemus.
ſꝫ ſtatus vie nõ impediebat intellectũ eius quin deũ ꝑ eẽn-
tiam videret. g̃ ⁊ nos in ſtatu vie deũ ꝑ eſſentiã videre
4 poſſumus ¶ Pre. Deus in ſtatu vie intelligibili viſione
cognoſciť. vñ Roma. pmo. inuiſibilia dei ⁊c̃. ſed intelligi-
bilis viſio eſt ꝑ quã res in ſeipſis videnť. vt Aug9. dr̃. xij
5 ſup Geñ. ad lrãm. g̃ ⁊c̃. ¶ Pre. Phs dr̃ in tercio de aĩa.
ꝙ aĩa noſtra q̃dammõ eſt oĩa. q2 ſenſus eſt q̃dammõ om-
nia ſenſibilia. ⁊ intellectus oĩa intelligibilia. ſed maxĩe
intelligibilis eſt diuina eſſentia. g̃ intellectus noſter ſm
ſtatum vie ſm quẽ phs loq̃tur deũ ꝑ eſſentiã videre po
teſt. ſicut ⁊ ſenſus noſter oĩa ſenſibilia ſentire pt̃ ¶ Pre.
6 Sicut in deo eſt immẽſa bonitas ita ⁊ immenſa veritas.
ſed diuina bonitas q̃uis ſit immẽſa pt̃ a nobis immediã
te diligi in ſtatu vie. ergo veritas eſſentie eius poteſt im-
mediate in ſtatu vie videri ¶ Prete. Intellectus noſter 7
ad hoc factus eſt vt deum videat. ſi g̃ in ſtatu vie videri
nõ poteſt hoc nõ eſt niſi ꝓpter velamẽ. Quod q̃dem ẽ du-
plex. culpe ⁊ creature. culpe q̃dem velamẽ in ſtatu innocẽ
tie nõ erat. ⁊ nũc etiã a ſanctis remoueť. i. Coꝛin. iij. nos
aũt reuelata facie gl̃am dei ſpeculantes ⁊c̃. creature vero
velamẽ. vt videtur diuine eẽntie viſionẽ impedire nõ po
teſt. q2 deus eſt interioꝛ menti noſtre q̃ aliqua creatura. g̃
in ſtatu vie deũ ꝑ eſſentiã videt mens noſtra. ¶ Prete. 8
Omĩe qđ eſt in altero eſt in eo ꝑ modum recipientis. ſed
deus eſt in mente noſtra ꝑ eſſentiã. cum igiť modus men-
tis noſtre ſit intelligibilitas ipĩ. videť ꝙ eẽntia diuina ſit 9
in mente noſtra vt intelligibilis. ergo ⁊c̃. ¶ Pre. Caſſio.
dr̃ claritatẽ iſtã inacceſſibilẽ ſanitas mentis humane in-
telligit. ſed mens noſtra ſanatur ꝑ gratiã. ergo ab haben
te gratiam in ſtatu vie videri poteſt eſſentia diuina que
eſt inacceſſibilis claritas. ¶ Pre. Sicut ens quod de oĩ 10
bus p̃dicatur eſt primũ in cõmunitate. ita ens a quo om-
nia cauſantur eſt primũ in cauſalitate ſcilꝫ deus. ſed ens
quod eſt primũ in cõmunitate eſt pma conceptio intelle-
ctus noſtri in ſtatu vie. ergo ⁊ ens qđ eſt primũ in cauſa-
litate ſtatim ꝑ eſſentiã ſuam in ſtatu vie cognoſcere poſ-
ſumus ¶ Pre. Ad viſionẽ req̃ritur videns ⁊ viſum ⁊ in 11
tentio. ſed hec tria in mente noſtra inueniunť reſpectu eſ-
ſentie diuine. ipa eñ mens noſtra naturaliter eſt eſſentie
diuine viſiua. vtpote ad hoc facta. eſſentia etiã diuina p̃-
ſentialiter adeſt menti noſtre. intentio etiam non deficit
quia q̃tiẽcunq3 mens noſtra ad creaturã cõuertitur. con
uertitur etiã ad deum. cum creatura ſit dei ſimilitudo. g̃
⁊c̃. ¶ Pre. Aug9. dr̃. xij. confeſ. ſi ambo videmus verum 12
eſſe qđ dicis. ⁊ ambo videmus verũ eſſe quod dico vbi
queſo id videmus. nec ego vtiq3 in te nec tu in me. ſꝫ am
bo in ipſa que ſup mentes noſtras eſt incõmutabili ve-
ritate. ſed incõmutabilis veritas eſt diuina eſſentia. in q̃
non poteſt aliquid videri niſi ipa videatur. ergo in ſtatu
vie eſſentiã diuinã videmus. ⁊ in ipa oĩe veꝝ inſpicim9
¶ Pre. Ueritas incognitũ hmõi ẽ cogſcibil. g̃ ſũma ꝟitas 13
ſũme cogſcibil. hec aũt ẽ eẽntia diuĩa. g̃ ⁊c̃. ¶ Pre. Geñ. 14
xxij. vidi dominũ facie ad faciẽ. ſed facies dei eſt forma
in qua filius non rapinã arbitratus eſt ſe eſſe equalẽ deo
ſicut ex quadã gloſa habetur. ſed forma illa eſt eſſentia di
uina. ergo Jacob vidit. ⁊c̃..

¶ Sed cõtra. pma Thymo. vltimo. lucem inhabitat Contra
inacceſſibilẽ. quam nemo hominum vidit nec videre po
teſt. ¶ Pre. Exod. xxxiij. non videbit me homo ⁊ viuet
gloſa Gregorij. in hac carne viuẽtibus videri potuit de9
per circũſcriptas imagines. ⁊ videri nõ potuit ꝑ incircũ-
ſcriptum lumẽ eternitatis. hoc aũt lumẽ eſt diuina eẽn-
tia. ergo ⁊c̃. ¶ Prete. Bernardus dr̃. ꝙ licet in ſtatu vie
deus poſſet totus diligi. non tñ pt̃ totus intelligi. ſed ſi
per eſſentiã totus videretur totus intelligeretur. ergo ꝑ
eſſentiã ſuam in ſtatu vie non videtur ¶ Prete. Intelle
ctus noſter intelligit cum cõtinuo ⁊ tẽpore. vt phus dr̃
in tercio de aĩa. ſed eẽntia dei excedit oĩe continuũ ⁊ tẽ-
pus. g̃ ⁊c̃. ¶ Pre. Plus diſtat eẽntia eius a dono eius q̃
actus pmus ab actu ſcđo. ſed quãq3 ex hoc ꝙ aliq̃s videt
deum ꝑ donũ intellectus aut ſapiẽtie in cõtemplatione
aĩa ſeparatur a corpe quantũ ad opatões ſenſus. q̃ ſunt ac
tus ſecũdi. ergo ſi videat deũ ꝑ eẽntiã opoꝛtet ꝙ ſepareť a
corpore. etiã ꝓut eſt actus corpis pmus. ſed hoc nõ eſt
q̃ diu homo in ſtatu vie exiſtit. ergo nullus deũ ꝑ eſſen
tiam in ſtatu vie videre poteſt

R3o ¶ Rūſio dōm ꝙ aliqua actio pt alicui conuenire du
Diſtinctio. pliciter. vno mō ſicut ꝙ illius actōis principiū ſit in ope/
bimēbris rante. ſicut in oībus naturalib9 operationib9 videmus.
Alio mō ſic ꝙ principiū operatōis illius vel motus ſit a
principio extrinſeco. ſicut eſt in motibus violētis. ⁊ ſicut
etiā in operib9 miraculoſis q̄ nō fiunt niſi virtute diuina.
vt illuminatio ceci. ſuſcitatio mortui ⁊ hmōi. menti eīn no
ſtre in ſtatu vie nō pt ↄuenire viſio dei ꝑ eſſentiā ſm pri/
mū modū. mens eīn noſtra naturali cognitōe phātaſma
ta reſpicit q̄ſi obiecta. a q̄bus ſpēs itelligibiles accipit. vt
dr in tercio de aīa. Vñ oē qd intelligit ſm ſtatū vie. in
telligit ꝑ hmōi ſpēs a phātaſmatib9 abſtractas. nulla aūt
ſpēs hmōi ſufficiens eſt ad repñtandū diuinā eſſentiā. vel
cuiuſcꝫ alterius eſſentie ſepate. cū quidditates rex̄ ſenſi/
biliū quax̄ ſilitudines ſunt intelligibiles ſpēs a phantaſ/
matib9 abſtracte ſint alterius rōnis ab eēntijs ſubſtan/
tiax̄ immaterialiū ⁊ creatax̄. ⁊ multo magis ab eſſentia
diuina. Vñ mens noſtra cognitōe naturali quā in ſtatu
vie experimur nec deū nec angelos ꝑ eſſentiā videre po/
teſt. angeli eīn ꝑ eſſentiā videri poſſunt ꝑ quaſdā ſpēs in/
telligibiles ab eox̄ eſſentia differētes. nō aūt eſſentia di/
uina q̄ oēm genus excedit. ⁊ eſt extra omne genus. vt ſic
nulla ſpēs creata poſſet inueniri ſufficiēs ad eā repñtandā
Vñ optet ꝙ ſi deus ꝑ eſſentiā videri debeat ꝙ ꝑ nullaꝫ
ſpēm creatā videat. ſed ipa eius eſſentia fiat intelligibil'
forma intellectus eū vidētis. qd fieri nō pt niſi ad hoc in
tellectus creatus ꝑ lumē glorie diſponat. ⁊ ſic vidēdo deū
ꝑ eſſentiā ꝑ diſpōem infuſi lumīs ptingit mens ad termi/
nū vie q̄ eſt gloria. ⁊ ſic nō eſt in via Sicut aūt diuine oī/
potētie ſubiecta ſunt corpa ita ⁊ mentes. vñ ſicut pt aliq
corpa pducere ad effectus q̄x̄ diſpō in pdictis corporib9
nō inuenit. ſicut Petruꝫ fecit ſup aquas ambulare. ſine h
ꝙ ei dotem agilitatis tribueret. ita pt mentē ad hoc per/
ducere. vt diuine eſſentie vniatur in ſtatu vie mō illo quo
vnitur ſibi in patria ſine hoc ꝙ a lumīe glie pfundat. cuꝫ
aūt hoc cōtingit optet ꝙ mens ab illo mō cognitōis deſi
ſtat quo a phātaſmatib9 abſtrahit. ſicut etiā corpus cor/
ruptibile tū ei datur miraculoſe agilitatis actus nō eſt ſi
mul in actu grauitatis Et ideo q̄bus hoc mō deū ꝑ eēn
tiam videre dat̄ oīno ab actib9 ſenſuum abſtrahunt̄ vt
tota aīa colligat̄ ad diuinā eſſentiā intuendā. vñ ⁊ rapi di
cunt̄ q̄ſi vi ſupioris nature abſtracti ab eo qd eis ſm natu
rā ↄpetebat. ſicut ḡ ſm cōem curſuꝫ nulli9 in ſtatu vie deū
ꝑ eſſentiaꝫ videt. ⁊ ſi aliq̄bus miraculoſe hoc cōcedat̄. vt
deū ꝑ eſſentiā videant nō a carne aīa mortali totalr ſepa
ta. nō tamē ſunt totaliter in ſtatu vie ex quo actibus ſen/
ſuum carēt q̄bus in ſtatu mortalis vite vtimur

¶ Ad primū ḡ dōm ꝙ ſm Aug9. xij. ſup Gen̄. ad lit.
Ad. j. et ad Paulinā de vidēdo deum. ex verbis illis Moyſes
oſtendit̄ deū ꝑ eſſentiā vidiſſe in quodā raptu. ſicut etiā
de Paulo dr .ij. Corin. xij. vt in hoc iudeox̄ legifer ⁊ do/
Ad 2 ctor gentiū equarent̄ ¶ Ad ſcdm dōm ꝙ Gregorius lo/
quit̄ de his q̄ acumine cōtemplatōnis ad hoc creſcūt vt
diuinā eſſentiā in raptu videāt Vñ ſubiūgit. q̄ ſapientiā
que deus eſt videt huic vite funditus moritur ¶ Ad ter
Ad 3 ciū dōm ꝙ in criſto hoc fuit ſingulare. vt eſſet ſimul via/
tor ⁊ cōprehēſor. qd ei ↄpetebat ex hoc ꝙ erat deus ⁊ hō
vñ in eius poteſtate erāt oīa que ad naturā humanam
ſpectabant. vt vnaq̄cꝫ vis aīme ⁊ corporis afficeretur ſm
ꝙ ipſe diſponebat. vñ necꝫ dolor corpis cōtemplationeꝫ
mētis impediebat. nec fruitio mētis dolorem corpis mi/
nuebat. ⁊ ſic intellectus eius luce glie illuſtratus deum ꝑ
eſſentiā videbat. nō vt ad inferiores ptes glia deriuaret̄
et ſic ſimul erat viator ⁊ cōprehēſor. qd de alijs dici nō pt
in q̄bus ex ſuperiorib9 virib9 redundat de neceſſitate ali/
quid in inferiores. ⁊ a paſſionib9 vehemētib9 inferiorum
virtū ſupiores trahunt̄ ¶ Ad quartū dōm ꝙ intellectua/ Ad 4
li viſione in ſtatu vie deus cognoſcit̄. nō vt ſciatur de deo
quid eſt. ſed q̄d nō eſt. ⁊ quantū ad hoc eius eſſentiaꝫ co/
gnoſcimus. eā ſup oīa collocatā intelligentes. q̄uis ta
lis cognitio ꝑ aliq̄s ſimilitudines fiat. verbū autē Aug9.
referendū eſt ad id qd cognoſcit̄. nō ad id quo cognoſcit̄. Ad 5
vt ex ſuperiorib9 patet. ¶ Ad quintū dōm ꝙ intellectus
noſter etiā in ſtatu vie diuinā eſſentiaꝫ aliquo mō cogno/
ſcere pt. nō vt ſciat de ea q̄d eſt. ſed ſolū q̄d non eſt ¶ Ad Ad 6
ſextū dōm ꝙ nos poſſumus diligere deū immediate. nul
lo alio pdilecto. q̄uis q̄ncꝫ ex aliquox̄ viſibiliū amore in
inuiſibilia rapiamur. nō aūt poſſumus in ſtatu vie deum
immediate cognoſcere. nullo alio pcognito. Cuius ratio
eſt. q2 cū affectus ad intellectū ſequat̄. vbi terminat̄ ope
ratio intellect9 ibi incipit opatio affect9. Intellectus aūt
ex effectib9 in cauſas pcedens tandē puenit in ipſius dei
cognitōem aliqualē. cognoſcēdo de eo q̄d nō eſt. ⁊ ſic affe/
ctus fertur in id qd ei ꝑ intellectū offert̄ ſine hoc ꝙ neceſ/
ſe habeat redire ꝑ oīa media ꝑ que intellectus trāſiuit.
¶ Ad ſeptimū dōm ꝙ q̄uis intellectus noſter ſit factus Ad 7
ad hoc vt videat deū. nō tamē naturali ſua virtute deum
videre poſſit. ſed ꝑ lumē glie ſibi infuſum. Et ideo omni
velamine remoto nondū optet ꝙ intellectus deū ꝑ eſſen
tiam videat ſi lumīe glie nō illuſtret̄. ipſa eīn carētia glie
erit ei diuine viſionis impedimentū ¶ Ad octauū dōm Ad 8
ꝙ mens noſtra cū intelligibilitate quā habet vt ꝓpriū qd
dam etiaꝫ cōiter cum alijs hꝫ eſſe. vñ q̄uis in ea ſit deus
nō optet ꝙ ſp ſit in ea vt forma intelligibilis. ſed vt dās
eſſe. ſicut eſt in alijs creaturis. q̄uis creaturis oībus cōi/
ter det eſſe. tñ dat cuilibet creature ꝓpriū modū eſſendi. ⁊
ſic quantū ad hoc qd eſt in oībus ꝑ eſſentiā pſentiā ⁊ po
tentiā inuenit̄ eſſe diuerſimode in diuerſis ⁊ in vnoquocꝫ
ſm ꝓprium modū eius ¶ Ad nonū dōm. ꝙ duplex eſt ſa Ad 9
nitas mētis. vna eſt qua ſanat̄ a culpa ꝑ gratiā fidei. ⁊ hec
ſanitas facit videre illā inacceſſibilē claritatē in ſpeculo ⁊
in enigmate. Alia eſt ab oī culpa ⁊ pena ⁊ miſeria. q̄ eſt
ꝑ gliam. ⁊ hec ſanitas facit videre deuꝫ facie ad faciē. que
due viſiones diſtinguunt̄. i. Corin. xiij. videmus nūc per
ſpeculū ⁊c. ¶ Ad decimū dōm ꝙ ens qd eſt primū ꝑ cōi/ Ad 10
tatē. cū ſit idem ꝑ eſſentiā rei cuilibet nullius ꝓportionem
excedit. ⁊ ideo in cognitione cuiuſlibet rei ipm cognoſcit̄.
ſed ens qd primū cauſalitate eſt excedit improportiona/
biliter oēs alias res. vñ ꝑ nullius alterius cognitioneꝫ
ſufficiēter cognoſci poteſt. ⁊ ideo in ſtatu vie in quo ꝑ ſpe
cies a reb9 abſtractas intelligimus. cognoſcimus ens cō
mune ſufficiēter. nō aūt ens increatū ¶ Ad vndecimū di Ad 11
cenduꝫ ꝙ q̄uis diuina eſſentia ſit pñs intellectui noſtro.
nō eſt tamē cōiuncta ei vt forma intelligibilis qua intelli
gere poſſit q̄ꝫ diu lumine glie nō pficitur. Ipſa eīn mens
nō habet facultatē videndi deū ꝑ eſſentiā antecꝫ pdicto
lumine illuſtret̄. ⁊ ſic deficit ⁊ vidēdi facultas et viſibilis
preſentia. Intētio eīn nō ſemꝑ adeſt. q̄uis eīn in creatu/
ra inueniat̄ aliqua creatoris ſilitudo. nō tamē q̄ncunqꝫ ad
creaturā cōuertimur. conuertimur ad eā. vt eſt ſilitudo
creatoris. vñ non oportet ꝙ ſemꝑ intentio noſtra ferat̄ in
deū ¶ Ad duodecimū dōm ꝙ ſicut dr gloſa ſup illud ps. Ad 12
diminute ſunt veritates ⁊c. ab vna icreata veritate mul/
te create veritates in mentib9 humanis impmunt̄. ſicut

ꝗ facie vna multe reſultāt facies in ſpeculis diuerſis vel
vno fracto. Sꝫᵐ hoc ergo nos in veritate increata aliqd
videre dicimur ſm ꝙ per eius ſimilitudinē in mente no
ſtra reſultantē de aliquo iudicamus. vt cū per pncipia ꝑ
ſe nota iudicamus de ꝯcluſionibꝫ. vnde nō opoꝛꝫ ꝙ ipa
increata veritas a nobis per eſſentiam videatur ¶ Ad
Ad 13 decimūtertiū dōm. ꝙ ſumma veritas ꝗtuꝫ eſt in ſe ſum
me cognoſcibilis eſt. ſed ex parte noſtra ꝯtingit ꝙ minus
eſt cognoſcibilis nobis. ſicut patꝫ per phm in ſecūdo me
Ad 14 taphy. ¶ Ad decimūquartuꝫ dōm. ꝙ autoꝛitas illa du⸗
pliciter exponitur in gloſa. vno mō vt intelligatur de viſi⸗
one imaginaria. Unde dr̄ interli. vidi dominū facie ad fa
ciem. nō ꝙ deus videri poſſit. ſed foꝛmā vidit in qua de
us loquutus eſt. Alio modo exponitur in glo. Grego.
de viſione intelligibili qua ſancti diuinā veritatem in cō
templatione intuentur. nō quidē ſciēdo de ea quid eſt. ſꝫ
magis quid nō eſt. vnde ibidē dicit Gregoꝛius veritateꝫ
ſentiēdo videt. qꝛ quāta eſt ipa veritas nō videt cui tāto
ſe longe eſtimat quāto appropinquat. quia niſi illam vtcū
ꝗ ꝯſpiceret nō eam cōſpicere ſe nō poſſe ſentiret Et poſt
pauca ſubiūgit. hec ipſa per ꝯtemplatōem facta non ſoli⸗
da ꝑmanens viſio. ſed quaſi quedā viſionis imitatio. faci
es dei dr̄. quia cū per facieꝫ quēlibet cognoſcimus. cogni⸗
tionē dei faciem vocamus

Duodecimo queritur

Utrū deū eſſe ſit ꝑ ſe notū mēti humane ſicut ꝓ
ma pncipia demonſtratōis. que nō poſſunt cogitari non
1. eſſe Et videtur ꝙ ſic. illa enī ſunt nobis ꝑ ſe nota quo⸗
rum cognitio naturalis eſt nobis indita. ſed cognitio exi
ſtendi deum oīnibus naturaliter eſt indita. vt Damaſ.
2 dicit. ergo ꝛc̄. ¶ Pꝛe. Deus eſt quo magis cogitari nō
poteſt. vt dicit Anſel. ſed illud qđ poteſt cogitari nō eſſe
eſt minus illo quod nō poteſt cogitari nō eſſe. ergo deus
nō poteſt cogitari nō eē. ¶ Pꝛe. Deus eſt ipſa veritas
3 ſed nullus poteſt cogitare veritatē nō eſſe. qꝛ ſi ponat̄ eaꝫ
nō eſſe ſequitur eam eſſe. qꝛ ſi veritas nō eſt. verum eſt ve
ritatē nō eſſe. ergo nullus poteſt cogitare deuꝫ nō eſſe.
4 ¶ Pꝛe. Deus eſt ipm eſſe ſuū. ſed nō poteſt cogitari ꝙ
idem de ſe p̄dicetur. vt ꝙ homo nō ſit hō. ergo nō po⸗
5 teſt cogitari deū nō eſſe ¶ Pꝛe. Omīa deſiderant ſum⸗
mū bonū. vt Boetius dr̄. ſummū aūt bonū ſolus deus
eſt. ergo oīa deſiderant deum. ſed non poteſt deſiderari
6 qđ nō cognoſcitur. ergo cōmunis ꝯceptio omniū eſt deū
eſſe. ergo nō poteſt cogitari nō eſſe ¶ Pꝛe. Pꝛima veri
tas excellit omnē veritatē creatā. ſed aliqua veritas crea
ta eſt a deo euidens. quod nō poteſt cogitari nō eſſe. ſicut
veritas huius ꝓpōnis ꝙ affirmatio ⁊ negatio nō ſunt ve⸗
ra ſimul. ergo multo minus poteſt cogitari veritateꝫ in⸗
7 creatā nō eſſe. que eſt deus ¶ Pꝛe. Uerius habet eē de⸗
us ꝗ aīa humana. ſed aīa nō poteſt cognoſcere ſe nō eſſe
8 ergo multo minus nō poteſt cogitari deū nō eſſe ¶ Pꝛe
Omē qđ eſt ꝓus fuit verū illud eſſe futurū. ſed veritas
eſt. ergo ꝓus fuit verū eam eſſe futurā. nō aūt niſi verita⸗
te. ergo nō poteſt cogitari quin ſemꝑ veritas fuerit. ſꝫ de
us eſt veritas. ergo nō poteſt cogitari deū nō eſſe vel nō
ſemꝑ fuiſſe Sed diceres ꝙ in ꝓceſſu huius eſt fallacia
ſm quid ad ſimpliciter. qꝛ veritatē futurā eē antequā ſit
9 nō dr̄ aliqđ verū ſimplr̄. ſed tm̄ ſm quid. et ſic non poteſt
ꝯcludi ſimpliciter veritateꝫ eſſe ¶ Sed ꝯtra. Omē ve⸗
rum ſm quid ad aliquid reducit̄ ſimplr̄ verū. ſicut omne
impfectū ad aliqđ pfectū. ſi ergo veritatē futurā eſſe erat
verū ſm quid. opoꝛtebat eſſe veruꝫ ſimplr̄. ⁊ ſic ſimplici⸗
ter erit verū dicere veritatē eē ¶ Pꝛe. Dei nomē ꝓpriū 10
eſt q̄ eſt. vt pꝫ Exodi. iij. ſed nō pt̄ cogitari ens nō eſſe. ḡ
nec pt̄ cogitari deum nō eſſe
¶ Sed ꝯtra ē qđ dr̄ in ps. Dixit inſipiens in corde Inſtātie
ſuo nō eſt deus. Sed diceres deū eſſe in habitu mētis .1.
eſt ꝑ ſe notū. ſed actu poteſt cogitari nō eſſe ¶ Sed ꝯtra 2
de his que naturali habitu cognoſcūtur nō pt̄ ꝯtrariuꝫ
eſtimari ſm interioꝛē rōnem. ſicut ſunt ꝓma pncipia de⸗
monſtratōnis. ſi ergo ꝯtrariū huius qđ eſt deum eſſe pt̄
eſtimari in actu deum eſſe nō erit ꝑ ſe notum in habitu 3
¶ Pꝛe. Illa que ſunt ꝑ ſe nota cognoſcūtur ſine aliqua
deductione a cauſis in cauſata. ſtatim enī cognitis termi
nis cognoſcūtur. vt dr̄ in. ij. poſterioꝝ. ſed deū eſſe non co
gnoſcimus niſi inſpiciendo effectus eius. Ro. pmo. inuiſi
bilia dei ꝑ ea que facta ſunt ꝛc̄. ergo deū eſſe nō eſt ꝑ ſe no
tum. ¶ Pꝛe. Non poteſt de aliquo ſciri ipm eſſe niſi qđ 4
ipm ſit cognoſcat̄. ſed de deo in p̄ſenti ſtatu ſcire nō poſſu
mus quid eſt. ḡ eum eſſe nō eſt nobis notū ¶ Pꝛe. Deū
eſſe eſt articulus fidei. ſed articulus eſt qđ fides ſuggerit 5
et rō ꝯtradicit. ea aūt quibꝫ rō ꝯtradicit nō ſunt ꝑ ſe no⸗
ta. ḡ ꝛc̄. ¶ Pꝛe. Nihil eſt certiꝰ homini ſua fide. vt Au 6
guſti. dr̄. ſed de his q̄ ſunt fidei dubitatio pt̄ oꝛiri. ḡ de q
buſlibet alijs. ⁊ ſic poteſt cogitari deū nō eē ¶ Pꝛe. Co⸗ 7
gnitio dei ad ſapientiā ptinet. ſed nō oēs habent ſapiē⸗
tiam. ergo nō cuilibet notū eſt deū eſſe Itē Augꝰ. dr̄ in 8
libꝛo de trini. ꝙ ſummū bonū nō niſi purgatiſſimis men⸗
tibꝫ cernit̄. ſed nō oēs purgatiſſimas habent mentes. ḡ
nō oēs cognoſcūt ſummū bonū vel deū eſſe ¶ Pꝛetē. 9
Inter queciꝗ diſtinguit rō vnū eoꝝ ſine altero cogitari
pt̄. ſicut cognoſcere poſſumus deum ſine hoc ꝙ cognoſca
mus eū eſſe bonū. vt pꝫ ꝑ Boetiū in libꝛo de ebdoma.
ſed in deo differūt eēntia ⁊ eſſe rōne. ergo pt̄ cogitari eiꝰ
eſſentia. ſine hoc ꝙ cogitetur eſſe. ⁊ ſic idem quod ꝓus
¶ Pꝛe. Deo eſt idem eſſe deū qđ eſſe iuſtū. ſed qdā opi 10
nātur deū nō eſſe iuſtū qui dicūt deo placere malū. ḡ aliq
poſſunt opinari deū nō eſſe. ⁊ ſic deū eſſe nō ē ꝑ ſe notū
¶ Rñſio dōm. circa hanc q̄ſtionē reꝑitur triplex opi Rño
nio. Quidā enī vt Rabbi moyſes narrat. dixerūt deum Triplex opinio
eſſe nō eſt ꝑ ſe notuꝫ nec etiā ꝑ demonſtratiōem ſcitū. ſed Pꝛima
eſt tm̄ a fide ſuſceptū. Et ad hoc dōm induxit eos debi⸗
litas rōnum quas multi inducūt ad probandū deū eſſe.
Alij vero dixerūt. vt Auicenna. ꝙ deū eſſe nō eſt ꝑ ſe Scđa opiº
notū. ⁊ tamen ꝑ demōſtratōnem ſcitum Alij vero. vt Tercia opi
Anſel. opinātur ꝙ deū eſſe eſt ꝑ ſe notū intantū ꝙ nullus
poſſit cogitare interius deum nō eſſe. ꝗuis exterius hoc
poſſit ꝓferre. ⁊ verba quibꝫ pꝛofert interius cogitare Re. pbaº pᵉ.
Pꝛima quidē opinio manifeſte falſa apparet. inuenit̄ eñ
hoc. ꝙ eſt deū eē. demonſtratōibꝫ irrefragabilibꝫ a phis
ꝓbatū. ꝗuis etiā a nōnullis ad hoc oſtendenduꝫ rōnes Alie due q̄
friuole inducātur Quaꝝ vero opinionū ſequētiū vtra dāmō vera
ꝗ ſm aliquid vera eſt. Eſt enī duplr̄ aliqđ ꝑ ſe notum.
ſcꝫ ſm ſe. vel quo ad nos. Deū igit̄ eſſe ſm ſe ꝑ ſe notū ēſt
nō aūt quo ad nos. et ideo nobis neceſſariū eſt ad hoc co
gnoſcendū demonſtratōnes habere ex effectibꝫ ſumptas
Et hoc quidē ſic patꝫ. ad hoc qdem ꝙ aliqđ ſit ꝑ ſe no⸗
tum ſm ſe. nihil aliud requirit̄ niſi vt p̄dicatū ſit de rōne
ſubiecti. tūc etiā ſubiectū cogitari nō pt̄ ſine h̄ ꝙ p̄dicatū
cogitari in eē ei appareat. Ad hoc aūt. ꝙ ſit ꝑ ſe nobis no
tum opoꝛꝫ ꝙ ſit nobis cognita rō ſubiecti. in qua inclu⸗
ditur rō p̄dicati. Et inde eſt ꝙ q̄dam ꝑ ſe nota ſunt oīm

dus: q̄ñ ſcꝫ ꝓpōnes habent talia ſubiecta. quorū rō oībꝫ
nota eſt. vt oīe totū eſt maius ſua pte. quilibet eīm ſcit q̄d
eſt totū et quid eſt pars. Quedā eīm p ſe ſunt nota ſapiē
tibꝫ qui rōnes terminoꝝ cognoſcūt. vulgo eas ignorante
Et ꝑ̄ hoc Boeci⁹ in libro de ebdoma. dr. q̄ duplex ī mo
dus eſt ꝯmuniū ꝯceptionū. vna eſt cōmunis oībꝫ. vt ſi
ab equalibꝫ equalia demas ꝛc̄. Alia que eſt doctoꝝ tan⸗
tū. vt poṫe incorporalia in loco nō eſſe. que nō vulgi ſꝫ do
cti pbant. qꝛ ſcꝫ vulgi ꝯſideratio imaginatōeꝫ trāſcende
re nō poteſt. vt ad ratōnem rei incorporalis ptingat. hoc
aūt qd̄ eſt eē in nulli⁹ creature ratōne includit. cuiuſlibet
eīm nature eſſe eſt aliud ab eius q̄ddītate. Vñ nō poteſt
dici de aliqua creatura q̄ habeat eſſe p ſe notū etiā ſm ſe.
ſed in deo eſſe ipſius concludit in eius q̄dditatis rōne. qꝛ
in eodem idem eſt qd̄ eſt ꝛ eſſe. vt dr̄ Boetius. ꝛ ideꝫ an
eſt ꝛ quid eſt. vt dr̄ Auicen̄. ꝛ ideo ſm ſe eſt p ſe notū. Sꝫ
qꝛ quidditas dei nō eſt nobis p ſe nota. ideo quo ad nos
deū eſſe nō eſt notum. ſed indiget demonſtratione. ſed in
patria vbi eſſentiā eius videbim⁹ multo erit nobis ampli
us p ſe notum deū eſſe q̄ꝫ nūc ſit p ſe notū q̄ affirmatio et
negatio nō ſunt ſimul vera. Quia igit̄ vtraq̄ꝫ pars queſti⸗
onis q̄ꝫtum ad aliquid vera eſt ad vtraſq̄ꝫ rationes re⸗
ſpondere oportet

Ad 1. ❡ Ad pmū dōm. q̄ cognitio eſſendi deū dr̄ oībꝫ na
turaliter inſita. qꝛ oībꝫ naturaliter eſt inſitum aliq̄d vñ
poteſt pueniri ad cognoſcendū deū eſſe ❡ Ad ſecūdum
Ad 2 dōm. q̄ rō illa ꝓcederet ſi eſſet ex parte ipſius qd̄ non eſt
p ſe notum. nūc aūt q̄ p̄t cogitari nō eſſe. eſt ex parte no⸗
ſtra. qui ſumus deficientes ad cognoſcenduꝫ ea que ſunt
in ſe notiſſima. Vñ hoc qd̄ poteſt cogitari deuꝫ non eſſe.
nō impedit quin etiā ſit id quo magis cogitari nō poteſt
Ad 3 ❡ Ad terciū dōm. q̄ veritas ſupra ens fundat̄. vñ ſicut
ens eſſe in ꝯmuni ē p ſe notū. ita ꝛ veritatē eſſe. nō ē autē
p ſe notum nobis eſſe aliquod pmum ens qd̄ ſit cā ꝯmu
nis entis. quouſq̄ꝫ hoc nobis fides manifeſtet vel demō
ſtratio pbet. Vñ nec omnē veritatē eſt p ſe notum a pma
veritate eſſe. vnde nō ſequitur q̄ deū eſſe ſit p ſe notum.
Ad 4 ❡ Ad quartū dōm. q̄ rō illa ꝓcederet ſi hoc eſſet per ſe
notum q̄ ipſa deitas ſit eſſe dei. qd̄ quidē nobis nūc per
ſe notū nō eſt. cū deum p eſſentiam nō videamus. ſed in⸗
digemus ad hoc tenendū demonſtratōe vel fide ❡ Ad
Ad 5 quintū dōm. q̄ ſummū bonū deſiderat̄ dupl̄r. vno modo
in ſui eſſentia. ꝛ ſic nō oīa deſiderant ſummum bonum
Alio mō i ſimilitudine. ꝛ ſic oīa ſummū bonū deſiderāt
qꝛ nihil eſt deſiderabile niſi inq̄ꝫtum in eo aliqua ſimilitu⸗
do ſummi boni inuenitur. vnde ex hoc non poteſt haberi
q̄ deū eſſe qui eſt ſummū bonū p eſſentiā ſit p ſe notum.
Ad 6 ❡ Ad ſextū dōm. q̄ q̄ꝫuis veritas increata excedat om
nem veritatem creatam. nihil tamen prohibet veritateꝫ
creatam eſſe nobis magis notam q̄ꝫ increatam. ea enim
que ſunt minus nota in ſe. ſunt magis nota quo ad nos
ſm phm ❡ Ad ſeptimū dōm. q̄ cogitari aliquid nō eſſe
Ad 7 poteſt intelligi dupliciter. Uno mō vt hec duo ſimul in
apprehenſione cadant. ꝛ ſic nihil prohibet q̄ aliquis cogi⸗
tet ſe non eſſe. ſicut cogitat quādoq̄ꝫ ſe nō fuiſſe. ſic auteꝫ
nō poteſt ſimul in apprehenſione cadere aliquid eſſe totū
et minus parte. quia vnū eoꝝ excludit alterum. Alio mō
ita q̄ huic apprehēſioni aſſenſus adhibeatur. ꝛ ſic nullus
poteſt cogitare ſe nō eſſe cum aſſenſu. in hoc eīm ipſe q̄ co⸗
gitat aliquid pcipit ſe eē. ❡ Ad octauū dōm. q̄ illud qd̄
Ad 8 nūc eſt verū fuiſſe prius eſſe futurū non oportꝫ niſi ſuppo
ſito q̄ aliquid fuerit quando hoc dicitur fuiſſe futurū. ſi

vero ponamus per impoſſibile aliquando nihil fuiſſe. tūc
tali poſitōe facta nihil erit verū niſi materialiter tm̄. mate
ria eīm veritatū non ſolum eſt eſſe. ſed etiam non eſſe. quia
de ente ꝛ nō ente ꝯtingit verum dicere. ꝛ ſic non ſequitur
q̄ tunc veritas fuerit niſi materialiter ꝛ ſm quid ❡ Ad Ad 9
nonū dōm. q̄ id qd̄ eſt veruꝫ ſm quid reduci habet ad ve
ritatem vel verum ſimpliciter neceſſariū. ſuppoſito veri⸗ Ad 10
tateꝫ eſſe. nō autē aliter ❡ Ad decimū dōm. q̄ q̄ꝫuis no
men dei ſit qui eſt. nō tm̄ hoc eſt p ſe nobis notū

❡ Ad pmū aūt in cōtrariū dōm. q̄ Anſel. in ꝓlo. So. in
ita exponit q̄ inſipiēs intelligatur dixiſſe in corde ſuo. nō ſtācia ꝫ
eſt deus. inq̄ꝫtum hec verba cogitauit. nō q̄ interiori rō⸗ Ad 1.
ne cogitari potuerit. ❡ Ad ſecūdū dōm. q̄ eodeꝫ modo Ad 2
q̄ꝫtum ad actū ꝛ habitū deum eſſe eſt p ſe notum ꝛ nō p
ſe notum ❡ Ad terciū dōm. q̄ hoc eſt ex defectu cogniti Ad 3
onis noſtre. q̄ deum eſſe cognoſcere nō poſſumus niſi ex
effectibꝫ. vnde per hoc nō excluditur quin ſm ſe ſit per ſe Ad 4
notum ❡ Ad quartū dōm. q̄ ad hoc q̄ aliquid cognoſci
tur eſſe nō oportꝫ q̄ ſciatur de eo quid ſit per definitiōem Ad 5
ſed quid ſignificatur per nomen ❡ Ad quintuꝫ dōm. q̄
deum eſſe non eſt articulus fidei. ſed precedit articulū. ni
ſi eum hoc q̄ ē deum eē aliquid aliud cognoſcatur. vt po
te q̄ habet vnitatem eſſentie cum trinitate perſonaruꝫ. ꝛ
alia huiuſmodi ❡ Ad ſextum dicendū. q̄ illa que ſunt fi Ad 6
dei certiſſime cognoſcūtur ſm q̄ certitudo importat firmi
tatem adheſionis. nulli eīm credēs firmius inheret q̄ꝫ his
que per fidem tenet. non autē cognoſcit̄ certiſſime ſm q̄
certitudo importat quietatōem intellectus in re cogni⸗
ta. q̄ eīm credēs aſſentiat his q̄ credit nō prouenit ex hoc
q̄ eius intellectus ſit terminat⁹ ad credibilia virtute ali
quorum principiorum. ſed ex volūtate que inclinat ad h̄
intellectum q̄ illis creditis aſſentiat. et inde eſt q̄ de his
que ſunt fidei poteſt motus dubitationis ſurgere in cre⸗
dente ❡ Ad ſeptimū dōm. q̄ ſapientia non conſiſtit in h̄ Ad 7
ſolum q̄ cogitatur deuꝫ eſſe. ſed in hoc q̄ accedamus ad
cognoſcendum de eo quid eſt. quod quidē in ſtatu vie co
gnoſcere non poſſumus. niſi q̄ꝫtum de eo cognoſcim⁹ q̄d
non eſt. qui eīm ſcit aliquid prout eſt ab oībꝫ alijs diſtin⸗
ctum appropinquat cognitioni qua cognoſcitur quid eſt
et de hac cognitione intelligitur autoritas Auguſti. con
ſequenter inducta. Unde patꝫ reſponſio ad octauum Ad 8
❡ Ad nonū dōm. q̄ ea que ſunt rōne diſtincta nō ſemp Ad 9
poſſunt cogitari ad inuicem ſeparata eſſe. q̄ꝫuis ſeparata
cognoſci poſſunt. q̄ꝫuis etiā cogitari poſſit deus ſine h̄ q̄
eius bonitas cogitetur. tm̄ nō poteſt cogitari q̄ ſit deus
et q̄ non ſit bonus. Vñ licꝫ in deo quid eſt ꝛ eſſe ratōne
diſtinguātur. tm̄ non ſequitur ꝓpter hoc q̄ poſſit cogitari
nō eſſe ❡ Ad decimū dōm. q̄ deus nō ſolum cogitatur Ad 10
in effectu iuſticie. ſed in alijs etiam ſuis effectibus. vnde
dato q̄ ab aliquo non cogitatur vt iuſtus. non ſequitur
q̄ nullo modo cognoſcatur. nec poteſt eſſe q̄ eius nullus
effectus cognoſcat̄. cū eius effectus ſit ens ꝯmune. qd̄ in
cognitū eſſe nō poteſt.

Ꝺecimotertio querit̄

Utrum p naturalem ratōnem cognoſci poſſit
trinitas pſonaruꝫ Et videtur q̄ ſic. p illud qd̄ dr̄ Rom̄.
pmo. Inuiſibilia dei p ea que facta ſunt ꝛc̄. glo. eīm inuiſi⸗ ·ſ·
bilia refert ad pſonam patris ſempiternā. virtutē ad pſo
nam filij. diuinitatem ad pſonam ſpūſſancti. ergo p natu⸗
ralem rōnem ex creaturis poſſumus in cognitōem trini⸗

tatis deuenire ¶ Pre. naturali cognitōne cognoſcitur ꝙ
2 in deo eſt ꝑfectiſſima potentia. ⁊ ꝙ in eo eſt totius poten
tie origo. ergo oportʒ ei ꝑmā potentiā attribuere. prima
aūt potentia eſt generatiua. ergo ſm ratiōem naturalem
ſcire poſſumus ꝙ in deo generatiua potētia eſt. ſed gene-
ratiuam potentiam in diuinis de neceſſitate ſequitur diſtin-
ctio ꝑſonaꝝ. ergo naturali cognitōe diſtinctōem ꝑſonaꝝ co-
gnoſcere poſſumus. Quod aūt generatiua potētia ſit ꝑma
potentia ſic ꝓbatur. ſm ordinē em̄ operationū eſt ordo po-
tentiaꝝ. ſed inter oēs operatōes ꝑma eſt intelligere. quia
agens ꝑ intellectū ꝓbatur eſſe ꝑmū. ⁊ in eo intelligere ꝑ mo
dum intelligendi eſt ꝑus ꝙ̄ velle ⁊ agere. ergo potentia in-
tellectiua eſt ꝑma potētiaꝝ. ſed potentia intellectiua eſt
potentia generatiua. quia omīs intelligens gignit notitiā
in ſeipo. ergo potentia generatiua eſt ꝑma potentiarum.
3 ¶ Pre. Omne equocū reducitur ad vniuocum. ſicut omnis
multitudo ad vnitatē. ſed ꝓceſſio creaturarū a deo eſt ꝓ
ceſſio equoca. cū creature nō ꝯmunicent cum deo ⁊ noīe ⁊
rōne. ergo oportʒ ponere ꝑ naturalem rōnem ꝑexiſtere in
deo ꝓceſſionē vniuocā. ſm quam deus a deo ꝓcedit. qua
poſita ſequitur ꝑſonarū diſtinctio in diuinis ¶ Pre. Glo-
4 ſa quedam dr̄ ſup Apocal. ꝙ nulla ſecta fuit q̄ circa ꝑſonaꝫ
patris errauerit. ſed maxime eſſʒ error circa ꝑſonam pa-
tris ꝙ poneretur filium nō habere. ergo etiā ſecta ꝑhorum
qui naturali cognitōe deū cognouerūt poſuit patrē ⁊ fili
5 um in diuinis ¶ Pre. Sicut dr̄ Boeti9 in ſua arithmeti
ca omnē inequalitatē ꝑcedit equalitas. ſed inter creatu-
ram ⁊ creatorē eſt inequalitas. ergo hanc inequalitatem
oportʒ aliquā equalitatē ꝑcedere in deo. ſʒ nō ꝑt eſſe ibi
equalitas niſi ſit ibi diſtinctio. quia nihil eſt ſibiipſi equale.
ſicut nec ſimile. vt Hill. dr̄. ergo oʒ ponere diſtinctiōem ꝑſo-
6 narū in diuinis ſm naturalē rōnem ¶ Pre. Naturalis
rō ad hoc ꝑuenit ꝙ in deo ſit ſumma iocūditas. ſed nulli-
us boni ſine ſocio eſt iocūda poſſeſſio. vt Boetius dr̄. ergo
naturali rōne ſciri poteſt ꝙ in deo perſone diſtincte ſunt
ex quoꝝ ꝯſortio eſt in eis iocunda poſſeſſio bonitatis
¶ Pre. Naturalis rō in creatorem ꝑuenit ex ſilitudine
7 creature. ſed in creatura inuenitur ſilitudo creatoris nō
ſolū quantum ad eſſentialia attributa. ſed etiā quantum ad ꝓ-
pria ꝑſonaꝝ. ergo naturali rōne poſſumus in ꝑſonaꝝ ꝓpria
8 deuenire ¶ Pre. Phi nō habent cognitiōem trinitatis
de deo niſi ꝑ naturalē cognitōnem. ſed aliqui phi ꝑuene-
runt ad cognitōem trinitatis. Vn̄ dr̄ in ꝑmo celi ⁊ mū.
ꝙ ꝑ hūc quidē numerū ſcʒ ternariū adhibuim9 noſipos
9 magnificare creatorē. ergo ⁊c ¶ Pre. Aug9 narrat in .x. de
ci. dei. ꝙ Porphirius ꝑhus poſuit deū patrē ⁊ filiū ab eo
dem genitum. in libro etiā ꝯfeſ. dr̄ ꝙ in libris Platonis
inuenit illud euāgeliū Iohis. In ꝑncipio erat vbum ⁊c.
vſq ad vbū caro factum eſt. excluſiue. In quibus verbis
manifeſte oſtenditur diſtinctio ꝑſonarum. ergo naturali
10 rōne poteſt qs ꝑuenire in cognitōem trinitatis ¶ Pre.
Naturali rōne phi etiā ꝯceſſerūt ꝙ deus ꝑt aliquid dice
re in diuinis. ſed aliquid dicere in diuinis ſequitur verbi
emiſſio ⁊ ꝑſonarū diſtinctio. ergo trinitas ꝑſonaꝝ natu-
rali rōne cognoſci poteſt
Cōtra ¶ Sed ꝯtra eſt qd̄ dr̄ Hebreo. xi. fides eſt ſubſtantia
ſperandarum rerum argumentū non apparentiū. ea vero q̄
naturali rōne cognoſcitur ſunt apparentia. ergo cū trini-
tas ꝑſonarū ad articulos fidei ꝑtineat. videtur ꝙ naturali
cognitōe nō poſſunt cognoſci ¶ Pre. Grego. dr̄ fidem
nō habere meritū cui humana rō ꝑbet experimentū. ſʒ in
fide trinitatis ꝑcipue meritū fidei ꝯſiſtit. ergo hec non po-
teſt cognoſci naturali cognitione

¶ Rn̄ſio dōm ꝙ trinitas ꝑſonaꝝ dupliciter cognoſcitur Rn̄.
Vno mō quantum ad ꝓpria quibus ꝑſone diſtinguuntur. ⁊ his
cognitis vere trinitas cognoſcitur in diuinis. Alio mō per
eſſentialia q̄ ꝑſonis appropriantur. ſicut potentia patri. ſapi
entia filio. bonitas ſpūiſancto. ſed ꝑ talia trinitas ꝑfecte
cognoſci non ꝑt. quia etiam trinitate remota ꝑ intellectum
iſta remanent in diuinis. ſed trinitate ſuppoſita hmōi at-
tributa ꝓpter aliquā ſilitudinē ad ꝓpria ꝑſonarū approꝑi
antur ꝑſonis. hec autē que ꝑſonis appropriantur naturali
rōne cognoſci poſſunt. ꝓpria vero ꝑſonarū nequaquam. Cu
ius ratio eſt iſta. quia ab agente nō ꝑt aliqua actio egredi.
ad quam ſe eius inſtrumenta extendere nō poſſunt. ſicut
ars fabrilis nō poteſt edificare. quia ad hūc effectū nō ſe ex
tendūt fabrilia inſtrumenta. Prima aūt ꝑncipia demon
ſtrationis. vt cōmenta. dr̄ in tercio de aīa. ſunt in nobis q̄
ſi inſtrumenta intellectus agentis. cuius lumine in nobis
viget naturalis rō. vnde ad nullius cognitōem noſtra na
turalis rō poteſt ꝑtingere ad qd̄ ſe ꝑma ꝑncipia nō exten
dunt. Primoꝝ aūt ꝑncipioꝝ cognitio a ſenſibus ortum ſu
mit. vt patʒ ꝑ phm̄. ii. poſterioꝝ. ex ſenſibus aūt nō ꝑt ꝑue
nire ad cognoſcendū ꝓpria ꝑſonaꝝ. ſicut ex effectibus deue-
nire in cauſas. quia omne id qd̄ rōnem cauſalitatis in diui
nis habet ad eſſentiā ꝑtinet. cū deus ꝑ eſſentiam ſuam ſit
cauſa rerum. Propria aūt ꝑſonarū ſunt relationes. quibus
ꝑſone nō ad creaturas ſed ad inuicem referūtur. Vnde
ratione naturali in ꝓpria perſonaꝝ deuenire nō poſſum9
¶ Ad ꝑmū ergo dōm ꝙ expoſitio illa gloſe ſumitur
ſm appropriata ꝑſonis. nō ſm ꝓpria ꝑſonarū ¶ Ad ſecū Ad 1.
dū dōm ꝙ potentiam intellectiuā eſſe ꝑmā potentiarū Ad 2
ſatis rōne naturali ꝯſtare ꝑt. non aūt hanc intellectiuam
potentiam eſſe potentiā generatiuā. cum em̄ in deo idem
ſit intellectus intelligere ⁊ intellectū. naturalis rō nō co-
git ponere ꝙ deus intelligendo aliquid gignat a ſe diſtin
ctum ¶ Ad terciū dōm ꝙ omīs multitudo ꝑmo ꝑſup-
ponit aliquam vnitatem. ⁊ equiuocatio omīs vniuocati Ad 3
onem. non tn̄ omīs equiuoca generatio ꝑſupponit gene-
rationem vniuocā. ſed magis eſt ecōuerſo ſequēdo natu-
ralem rōnem. cauſe em̄ equoce ſunt ꝑ ſe cauſe ſpēi. vnde in
totam ſpēm cauſalitatem habent. cauſe vero vniuoce nō
ſunt cauſe ſpēi ꝑ ſe. ſed in hoc vel in illo. Vnde nulla cauſa
vniuoca habet cauſalitatē reſpectu totius ſpēi. alias aliqd
eſſet cauſa ſuiipſius. qd̄ eſſe nō poteſt. ⁊ ideo rō nō ſequitur
¶ Ad .iiii. dōm ꝙ gloſa illa itelligitur de ſectis hereticoꝝ
qui ex eccleſia ꝓdierūt. vnde in eis nō includūtur ſecte gē Ad 4
tilium ¶ Ad .v. dōm ꝙ nō ſuppoſita ꝑſonarū diſtinctōe Ad 5
poſſumus ponere equalitatem in deo. ſm ꝙ eius bonita
tem ſapientie ſue equalem eſſe dicimus Vel dōm ꝙ in
equalitate duo ꝯſiderantur. ſcʒ equalitatis cauſa. ⁊ equa
litatis ſuppoſita. Cauſa equalitatis eſt vnitas. aliaꝝ ve-
ro ꝓportionū aliquis numerus. Vnde hoc modo ex par
te iſta equalitas inequalitatem ꝑcedit ſicut vnitas nu-
merū. Sed ſuppoſita equalitatis ſunt multa. ⁊ hec nō ꝑ-
ſupponūtur ad cauſam equalitatis. alias oportet ante om
nem vnitatem dualitatem ꝑcedere. quia in dualitate primo
inuenitur equalitas. inter vnitatem vero ⁊ dualitatem
eſt inequalitas ¶ Ad ſextū dōm ꝙ verbū Boetii eſt in-
telligendū de his que nō habent in ſe ꝑfectam bonitatem Ad 6
ſed vnū indiget alterius amminiculo. vn̄ iocūditas non
ꝑficitur ſine ſocio. ſed ipſe deus in ſe habet plenitudinem
bonitatis. vnde ad eius iocūditatem plenā nō oportʒ po
nere ꝯſortium ¶ Ad ſeptimū dōm ꝙ quamuis in creaturis Ad 7

inueniātur aliqua ſimilia ꝑſonarum q̄tum ad ꝓpria. non tamen de illis ſimilitudinibꝫ poteſt ꝯcludi ita eſſe in diui nis. q2 ea que in creaturis inueniūtur diſtincta. in creato
Ad 8 re inueniūtur ſine diſtinctōne ¶ Ad octauū dōm. ꝙ ari ſtoteles nō intellexit ponere numerū ternariū in deo. ſed vult oſtendere ꝑfectionem ternarij numeri ex hoc ꝙ anti qui in ſacrificijs ꝛ orationibꝫ numerū ternarium obſerua
Ad 9 bant ¶ Ad. ix. dicendū. ꝙ verba illa phoꝝ intelligunt̄ q̄tum ad appropriata ꝑſonarū. ꝛ non q̄tum ad ꝓpria
Ad 10 ¶ Ad. x. dōm. ꝙ phus naturali rōne ꝯcederet deū di cere. ſm ꝙ dicere nō importat diſtinctōem ꝑſonarū. ſꝫ ſo lum ſm ꝙ eſſencialiter dicitur

Queſtio . xi . de magiſtro.

Primo vtrum homo poſſit docere et dici magiſter vel ſolus deus. Secundo vtrū aliquis poſſet dici magiſter ſuijpſius. Tercio vtrum hō ab angelo doceri poſſit. Quarto vtꝝ docere ſit actus vite actiue vel ꝯtemplatiue.

¶ Materia Vndecima de Magiſtro.

Queſtio eſt de magiſtro.

Et primo querit̄ vtrū homo poſſit docere ꝛ dici magiſter vel ſolꝰ deus. Et videtur ꝙ ſolus deus do
1 ceat ꝛ magiſter dici debeat. Math. xxiij. vnus aūt eſt magiſter veſter. et precepit nolite vocari Rabbi. ſup quo gloſa. ne diuinū honorem tribuatis hominibꝫ. aut qđ dei eſt vobis vſur petis. ergo magiſtrū eſſe vel docere. ſolius dei eſſe videt̄.
2 ¶ P2e. Si homo docet nō niſi ꝑ aliqua ſigna. q2 etiā ſi rebꝫ ipſis aliqua docere videatur. vtputa ſi aliquo que rente quid ſit ambulare. aliquis ambulet. tamen hoc nō ſufficit ad docendū niſi ſignū aliquod adiūgatur. vt Au guſtinus ꝓbat in libro de magiſtro. eo ꝙ in eadem re plu ra cōueniūt vnde neſcitur q̄tum ad quid de re illa de monſtratio fiat. vtrū q̄tum ad ſubſtantiam vel q̄tum ad accidens aliquod eius. ſed per ſigna nō poteſt deueni re in cognitionem rerum. q2 cognitio rerum potior eſt q̄ ſignorū. cum ſignorum cognitio ad rerum cognitionem ordinetur ſicut ad finem. effectus autē non eſt potior ſua cauſa. ergo nullus poteſt alijs tradere cognitōem aliquā
3 rerum. ꝛ ſic nō poteſt eum docere ¶ P2e. Si aliquarum ſigna alicui proponātur per hominem aut ille cui ꝓ ponūtur cognoſcit res illas quarum ſunt ſigna aut non. ſi quidem res illas cognoſcit de eis nō docetur. ſi vero nō cognoſcat ignoratis autem rebꝫ nec ſignoꝝ ſignationes cognoſci poſſunt. qui enī neſcit hāc rem que eſt lapis. nō poteſt ſcire quid hoc nomen lapis ſignificet. ignorata ve ro ſignificatione ſignorum. per ſigna non poſſumus ad diſcere. ſi ergo homo nihil aliud faciat ad doctrinam q̄ ſi gna proponere. videtur ꝙ hō ab homine doceri nō poſſit
4 ¶ P2e. Nihil aliud eſt docere q̄ ſcientiā in aliquo alio cauſare. ſed ſcientie ſubiectū eſt intellectus. ſigna autem ſenſibilia quibꝫ ſolūmodo videtur homo poſſe docere nō

ꝑueniūt vſq ad partē intellectiuā. ſed ſiſtunt in potentia ſenſitiua. ergo homo ab hoīe doceri nō poteſt ¶ P2e. Si 5
ſcientia in vno cauſat̄ ab aliq̄ alio. aut ſcientia inerat. aut non inerat. ſi non inerat ꝛ in homine vno ab aliq̄ cauſat̄. ergo vnus homo in alio ſcientiā cauſat. qđ eſt impoſſibi le. Si aūt prius inerat. aut inerat actu ꝑfecte. ꝛ ſic cauſari nō poteſt. q2 qđ eſt nō fit. Aut inerat ſm rōnem ſemina lem. rōnes aūt ſeminales ꝑ nullam virtutem creatam in actū educi poſſunt. ſed a deo ſolo nature inſerūtur. vt dē Auguſtinus ſuper gene. ad litteram. ergo relinquitur ꝙ vnus homo nullo modo alium hominem docere poſſit
¶ P2e. Scientia quoddam accidens eſt. accidens aūt 6
non tranſmutat ſubſtantiam. ergo cū doctrina nihil ali ud eſſe videtur niſi tranſfuſio ſcientie de magiſtro in diſci pulum. ergo vnus homo aliū docere nō poteſt ¶ P2e. 7
Romano. x. ſuper illud fides ex auditu. dicit gloſa. licet deus docet intus. preco tamen exterius enūciat. ſcientia autem interius in mente cauſatur nō exterius in ſenſu. er go homo a ſolo deo docetur. nō ab alio homine ¶ P2e. 8
Auguſtinus dicit in libro de magiſtro. ſolus deus cathe dram habet in celis qui veritatem docet in terris. ſed ali us homo ſic ſe habet ad cathedram ſicut agricola ad ar borem. agricola aūt nō eſt factor arboris ſed cultor. ergo homo nō poteſt dici dator ſcientie. ſed ad ſcientiā diſpo
ſitor ¶ P2e. Si hō eſt verꝰ doctor oꝫ vt ꝟitatē doceat 9
ſꝫ q̄cūq docet ꝟitatē mentē illuminat. cū ꝟitas ſit lumen mentis. ergo hō mentem illuminabit ſi doceat. ſꝫ hoc eſt falſum. cum deus ſit qui omnē hominem venientem in hūc mūdum illuminet. Johānis primo. ergo homo nō po
teſt alium vere docere ¶ P2ete. Si vnus homo alium 10
docet oportet ꝙ eum faciat de potentia ſciente actu ſcien tem. ergo oportet ꝙ eius ſcientia educatur de potentia in actum. quod autem de potentia in actum educitur ne ceſſe eſt ꝙ mutetur. ergo vel ſcientia vel ſapientia mutabi tur. quod eſt contra Auguſtinum in libro octuaginta tri um queſtionū. qui dicit ꝙ ſapientia accendens hominem
non ipſa mutatur. ſed hominem mutat ¶ P2e. Scien 11
tia nihil aliud eſſe videtur q̄ deſcriptio in anima. cum ſci entia eſſe dicatur aſſimilatio ſcientis ad ſcitū. ſed vnus homo non poteſt in anima alterius deſcribere rerum ſimi litudines. ſic enī interius operaret̄ in ipſo. quod ſolius dei
eſt. ergo vnus homo alium docere non poteſt ¶ P2ete. 12
Boetius dicit in libro de conſola. ꝙ per doctrinā mens hominis excitatur ad ſciendum. ſed ille qui excitat intel lectum ad ſciendum non facit eum ſcire. ſicut ille qui ex citat aliquem ad videndum corporaliter non facit eū vi dere. ergo vnus non facit alium ſcire. et ita non poteſt ꝓ
pric dici ꝙ eum doceat ¶ P2e. Ad ſcientiā requiritur 13
cognitionis certitudo. alˢ non eſſet ſcientia ſed opinio vel credulitas. vt auguſtinus dicit in libro de magiſtro ſed vnus homo non poteſt in altero certitudinem facere per ſenſibilia ſigna q̄ proponit. quod enī eſt in ſenſu ma gis eſt obliquū eo qđ eſt in intellectu. certitudo aūt ſem per fit per aliquod magis certum. ergo vnus alium doce
re non poteſt. ¶ P2e. Ad ſcientiam non requiritur niſi 14
lumen intelligibile ꝛ ſpecies. ſed neutrū poteſt in vno ho mine ab alio cauſari. q2 oportet ꝙ homo aliquid crearet cum huiuſmodi forme ſimplices non videantur produci niſi per creationem. ergo homo non poteſt in alio ſcienti
am cauſare. ꝛ ſic nec docere ¶ P2e. Nihil poteſt forma 15
re mentem hominis niſi ſolus deus. vt Auguſtinus di cit. ſcientia autem quedam forma mentis eſt. ergo ſolus

deus in anima cauſat ſcientiam ¶ Pre. Sicut culpa eſt in mente. ita ⁊ ignorantia. ſed ſolus deus purgat mentez a culpa. Iſa. xliij. ego ſum qui deleo iniquitates tuas propter me. ergo ſolus deus purgat ab ignorantia. ⁊ ita ſolus docet ¶ Pre. Cum ſcientia ſit certitudinalis cognitio. ab illo aliquis ſcientiam accipit per cuius loquutionem certificatur. non autem certificatur aliquis ex hoc ꝙ audit hominem loquentem. alś oporteret ꝙ quicꝗd alicui ab homine dicitur pro tanto certo ei conſtaret. certificatur autem ſolum ſm ꝙ interius audit veritatem loquentem. quam conſulit etiaz de his que ab homine audit. vt certus fiat. ergo homo non docet ſed veritas que interius eſt loquitur que eſt deus ¶ Pre. Nullus ꝑ loquutionem alterius addiſcit illa que ante loquutionem etiam interrogatus reſpondiſſz. ſed diſcipulus anteꝗ̄ ei loquatur magiſter reſpondet interrogatus de his q̄ magiſter proponit. non eñ doceretur ex loquutiõe magiſtri niſi ſe ita habere cognoſceret ſicut magiſter proponit. ergo vnus homo non docetur per loquutionem alterius hominis

Cõtra ¶ Sed cõtra eſt quod dicitur. ij. Thimo. pᵒ. in quo poſitus ſum ego predicator ⁊ magiſter gentium. ergo homo poteſt eſſe ⁊ dici magiſter ¶ Pre. ij. Thimo. iij. tu vero permane in his que didiciſti ⁊ tradita ſunt tibi. gloſa. a me tanꝗ̄ a doctore vero. ⁊ ſic idez qđ prius ¶ Pre Mathei. xxiij. ſic dicitur vnus eſt magiſter veſter ⁊ vnꝰ eſt pater veſter. ſed hoc ꝙ deus eſt pater omnium nõ excludit quin etiã homo poſſit dici pater. ergo etiam ꝑ hoc non excluditur quin homo dici poſſit magiſter ¶ Pre. Rom. xiij. ſup illud. ꝗ̄ ſpecioſi pedes ſupra montem ⁊c. dicit gloſa. iſti ſunt pedes qui illuminant eccleſiam. ⁊ loquitur de apoſtolis. cum ergo illuminare actio doctoris eſt. videtur ꝙ hominibꝫ docere competat ¶ Pre. Vt dicitur in. iiij. metheorox. tũc vnũquodꝗ̄ eſt perfectuz quã do poteſt ſibi ſimile generare. ſed ſcientia eſt quedam cognitio perfecta. ergo homo qui habet ſcientiam poteſt alium docere ¶ Pre. Auguſtinus in libro contra manicheos dicit ꝙ ſicut terra que ante peccatum per fontem rigabatur. poſt peccatũ vero indiguit pluuia de nubibꝫ deſcendẽte. ita mens humana que per terram ſignificať fonte veritatis ante peccatum fecũdabatur. poſt peccatũ vero indiguit doctrina alioꝝ quaſi pluuia deſcendente de nubibus. ergo ſaltem poſt peccatum homo ab homine docetur.

Rᵒ ¶ Reſponſio dicendum. ꝙ in tribꝫ opinionibus eadem diuerſitas inuenitur. ſcilꝫ in eductione formarum in eſſe. in acquiſitione virtutum. ⁊ in acquiſitione ſcientiarũ

Prima opinio Quidam eñ dixerunt formas omnes ſenſibiles eſſe ab agente extrinſeco. qđ ẽ ſubſtãtia vel forma ſeparata. quã appellant datorem formarum vel intelligentiam agentez et ꝙ oĩa inferiora agentia naturalia nõ ſunt niſi ſicut preparantia materiam ad forme ſuſceptionem. Similiter etiam Auicen. dicit in ſua metaphyſica ꝙ habitus honeſti cauſa non eſt actio noſtra. ſed actio phibet eius ꝯtrariũ et adaptat ad illũ. vnde accidit hic habitus a ſubſtantia perficiente animas hominum que eſt intelligentia agens vel ſubſtãtia ei conſimilis. Similiter etiam ponũt ꝙ ſciencia in nobis non efficitur niſi ab agente ſeparato. Vnde Auicen. probat in ſexto de naturalibꝫ. ꝙ forme intelligibiles effluũt in mentem noſtram ab intelligentia agente.

Scđa opi Quidam vero econtrario opinati ſunt. ſcꝫ ꝙ omnia rebꝫ eſſent indita. nec ab exteriori cauſam habent. ſed ſolũmodo ꝙ per exteriorem actionem manifeſtantur Poſuerũt eñ quidam ꝙ omnes forme naturales eſſent in actu ⁊ in materia latentes. ⁊ ꝙ agens naturale nihil aliud facit ꝗ̄ extrahere eas de occulto in manifeſtum Similiter etiam aliqui poſuerũt ꝙ omnes virtutum habitus nobis ſunt indita a natura. ſed per exercitiũ operum remouerentur impedimenta quibꝫ predicti habitus quaſi occultabãtur. ſicut per limationez aufertur rubigo. vt claritas manifeſtetur ferri Similiter etiaz aliqui dixerũt ꝙ anime hominũ eſt ſcientia concreata. ⁊ per huiuſmodi doctrinã et per huiuſmodi ſcientie exteriora adminicula nihil aliud fit niſi ꝙ anima reducatur in recordationem vel conſiderationem eorum q̄ prius ſciuit. vnde dicũt ꝙ addiſcere nihil eſt aliud ꝗ̄ reminiſci. Vtraꝗ̄ aũt iſtarum opinionũ eſt abſꝗ̄ ratione. Prima eñ opinio excludit cauſas proximas duz effectus omnes in inferioribꝫ prouenientes ſolis cauſis p̄mis attribuit. in quibꝫ derogatur ordini vniuerſi. qui ordine ⁊ cõnexione cauſarum ꝯtexitur dum prima cauſa ex eminentia bonitatis ſue rebus alijs confert non ſolum ꝙ ſint. ſed etiam ꝙ cauſe ſint Secũda etiam opinio in idem quaſi incõueniẽs redit. cũ eñ remouens prohibens non ſit niſi mouens per accidens. vt dicitur in. viij. phyſicox. ſi inferiora agentia nihil aliud faciunt ꝗ̄ producere de occulto in manifeſtum remouẽdo impedimenta quibꝫ forme ⁊ habitus virtutum ⁊ ſciẽtiarum occultabantur. ſequeretur ꝙ oĩa inferiora agentia nõ agerẽt niſi ꝑ accidẽs Eſt ideo ſm doctrinã Ariſtotelis via media inter has duas tenenda eſt in omnibꝫ predictis. forme eñ naturales preexiſtũt quidez in materia non in actu. vt alij dicebant. ſed in potẽtia ſolum. de qua in actum reducũtur per agens extrinſecum primũ ⁊ proximũ. non ſolum per agens primum. vt alia opinio ponebat. Similiter ſm ipſius ſententiam in ſecũdo ethicorũ virtutum habitus ante earum ꝯſummatiõem preexiſtũt in nobis in quibuſdam naturalibꝫ inclinatiõibꝫ. que ſunt quedam virtutum inchoationes. ſed poſtea per exercitium operum adducũtur in debitam cõſummationem

Repbaᵒ pᵉ.

Repbaᵒ. 2ᵉ.

Tercia opi et vera

Similiter etiam dicendum eſt de ſciencie acquiſitione ꝙ preexiſtunt in nobis quedam ſcientiarum ſemina. ſcilꝫ prime conceptiones intellectus. que ſtatim lumine intellectus agentis cognoſcũtur per ſpecies a ſenſibꝫ abſtractas. ſiue ſint complexa. ſicut dignitates. ſiue incomplexa. ſicut ratio entis. ⁊ vnius ⁊ huiuſmodi. que ſtatim intellectus comprehendit. In iſtis autem principijs vniuerſalibus omnia ſequentia includuntur. ſicut in quibuſdam rationibus ſeminalibus. quando autem ex iſtis vniuerſalibus cognitionibus mens educitur vt actu cognoſcat omnia particularia que prius in vniuerſali ⁊ quaſi in potentia cognoſcebãtur tũc aliquis dicitur ſcientiam acquirere Sciendum tamen ꝙ in rebꝫ naturalibꝫ aliquid preexiſtit in potentia dupliciter Vno modo in potentia actiua completa. quãdo ſcꝫ principium intrinſecum ſufficienter poteſt perducere in actum perfectum. ſicut patz in ſanatione ex virtute naturali que eſt in egro. eget ad ſanitatem perducitur Alio modo in potentia paſſiua. quando ſcꝫ principium intrinſecum non ſufficit ad deducendũ in actum perfectum. ſicut patet ꝙ ex aere fit ignis. hoc eñ non poterat fieri ꝑ aliquam virtutem in aere exiſtentem quando igitur aliquid preexiſtit in potentia actiua completa. tũc agens extrinſecũ non agit niſi adiuuando agẽs intrinſecum ⁊ miniſtrando ei ea quibꝫ poſſit in actum exire. ſicut medicus in ſanatione eſt miniſter nature que pri-

Nota

cipaliter operatur confortando naturā ⁊ apponendo me
dicinas quibꝫ velut miniſtris natura vtitur ad ſanatio-
nem. quando vero aliquid preexiſtit in potentia paſſiua
tūc agens eſt qḋ educit principaliter de potentia in actū
ſicut ignis facit de aere qui eſt potentia ignis actu ignē
Scientia ergo que preexiſtit in addiſcente eſt in potētia
non pure paſſiua. ſed actiua. alis non poſſet per ſe acquire
re ſcientiam. Sicut ergo aliquis dupliciter ſanatur. vno
Diſtinctio bimēbris. modo per operatiōem nature tm̄. Alio modo a natura
cum amminiculo medicine. ita etiam eſt duplex modus
acquirendi ſcientiam Vnus quando naturalis ratio per
ſeipſam deuenit in cognitionem ignotorū. et hic modus
dicitur inuentio. Alius quando naturali ratione aliquis
exterius amminiculatur. ⁊ hic modus dicitur diſciplina
In his ergo que ſunt a natura ⁊ arte eodem mō ars ope
ratur ⁊ per eadem media ſcꝫ quibꝫ ⁊ natura. ſicut eñ na-
tura in eo qui ex frigida cauſa laborat calefaciendo indu
ceret ſanitatem. ita ⁊ medicus. vnde ars dicitur imitari
naturam. Et ſimiliter etiam contingit in ſcientie acquiſi-
tione. quia eodem modo ducens aliū ad ſcientiam igno
torum deducit. ſicut aliquis inueniendo deducit ſeipm̄
in cognitionem ignoti. Proceſſus autem rationis perue-
nientis ad cognitionem ignoti inueniēdo eſt. vt principia
cōmunia per ſe nota applicet ad determinatas materias
et inde procedat in aliquas particulares ↄcluſiones. ⁊ ex
his in alias. ſm̄ hoc vnus dicitur aliū docere. q2 iſtum
decurſum rationis quem in ſe facit ratione naturali alte-
ri exponit per ſigna. et ſic ratio naturalis diſcipuli per hu
iuſmodi ſibi ꝓpoſita. ſicut per quedam inſtrumenta per-
uenit ad cognitionem incognitorū. ſicut igitur medicus
dicitur cauſare ſanitatem in infirmo natura operāte. ita
etiam homo dicitur cauſare ſcientiam in alio. operatione
rationis naturalis illius. ⁊ hoc eſt docere. vnde vnus ho
mo alium docere dicitur ⁊ eius eſſe magiſter. ⁊ ſm̄ hoc di
cit phūs in primo poſteriorꝫ. ꝙ demonſtratio eſt ſyllogiſ
mus faciens ſcire. Si aūt aliquis alicui ꝓponat ea que in
principijs per ſe notis non includūtur vel includi nō ma-
nifeſtantur. non faciet in eo ſcientiam. ſed forte opinionē
vel fidem. q̄uis hoc etiam aliquo modo ex principijs in-
natis cauſetur. ex ipſis eñ principijs per ſe notis conſide-
rat ꝙ ea que ex eis neceſſario conſequūtur ſunt certitudi-
naliter tenenda. que vero eis ſunt contraria totaliter re-
ſpuenda. alijs autem aſſenſum prebere poteſt vel nō pre
bere. hoc autem rationis lumē quo principia huiuſmodi
nobis ſunt nota eſt nobis a deo inditum quaſi quedam
ſimilitudo increate veritatis in nobis reſultans. Vñ cū
omnis doctrina humana efficaciā habere non poteſt ni
ſi ex virtute illius luminis. ↄſtat ꝙ ſolus deus eſt qui interi
us ⁊ principaliter docet. ſicut natura interius ⁊ principalr̄
ſanat. nihilominus hō ⁊ ſanare ⁊ docere ꝓprie dr̄ mō ꝑdicto

Ad .j. ¶ Ad primum dicendum. ꝙ cū dominus preceperat
diſcipulis ne magiſtri vocarentur. ne poſſet intelligi ꝙ h̄
eſſet prohibitum ſic abſolute. gloſa exponit qualiter hec
prohibitio ſit attendenda. prohibemur eñ hominem vo-
care magiſtrum vt ei principalitatem magiſterij attribua
mus que deo competit. quaſi in hominū ſapientia ſpem
ponentes. ⁊ non magis de his que ab homine audimus
diuinam veritatem conſulentes que in nobis loquitur ꝑ
ſue ſimilitudinis impreſſionē. qua de omnibꝫ poſſumus
Ad 2. iudicare ¶ Ad ſecūdum dicendum. ꝙ cognitio rerū in
nobis non efficitur per cognitiōem ſignorum. ſed per co-
gnitionem aliarum rerum magis certarum ⁊ cognita-
rum. ſcꝫ principiorum que nobis per aliqua ſigna ꝓponū
tur ⁊ applicantur ad alia que prius nobis erant ignota
ſimpliciter. q̄uis nobis eſſent nota ſm̄ quid. vt dictum eſt.
cognitio eñ principiorum facit in nobis ſcientiam conclu
ſionum. non cognitio ſignorum ¶ Ad tertium dicendū
Ad 3. ꝙ illa de quibꝫ per ſigna edocemur cognoſcimus quidē
q̄tum ad aliquid. ⁊ q̄tum ad aliquid ignoramus. vt po
te ſi doceamur quid eſt homo. oportꝫ ꝙ de eo ꝑſciamus
aliquid ſm̄ rationem animalis vel ſubſtantie. aut ſaltem
ipſius entis que nobis ignota eſſe nō poſſunt. et ſimiliter
ſi doceamur aliquam cōcluſionē. oportet preſcire de paſſi
one ⁊ ſubiecto quid ſint. ⁊ principijs per que cōcluſio do
cetur ex precognitis. omnis eñ diſciplina fit ex preexiſten
ti cognitione. vt dicitur in primo poſteriorū in principio
Ad 4 vnde ratio non ſequitur ¶ Ad quartum dicendum ꝙ ex
ſenſibilibꝫ ſignis que in potentia ſenſitiua recipiūtur intel
lectus accipit intentiōes intelligibiles quibus vtitur ad
ſcientiam in ſeipſo faciendam. proximum enim ſcientie ef
fectiuum non ſunt ſigna ſed ratio diſcurrens a principijs
in concluſiones. vt dictum eſt ¶ Ad quintum dicendū
Ad 5. ꝙ in eo qui docetur ſcientia preexiſtebat non quidem in
actu completo. ſed quaſi in rationibus ſeminalibus ſm̄
ꝙ vniuerſales conceptiones. quarum cognitio nobis na
turaliter eſt indita. ſunt quaſi ſemina quedam omni-
um ſequentium cognitorum. quamuis autem per virtu-
tem creatam rationes ſeminales non hoc modo educan
tur in actum. quaſi ipſe per virtutem aliquam creatam
infundantur. tamen id quod eſt in eis originaliter ⁊ vir-
tualiter. actione create virtutis in actum educi poteſt
Ad 6 ¶ Ad ſextum dicendum. ꝙ docens non dicitur tranſ-
fundere ſcientiam in diſcipulum. quaſi eadem illa nume-
ro ſcientia. que eſt in magiſtro in diſcipulo fiat. ſed quia ꝑ
doctrinam fit in diſcipulo ſcientia ſimilis ei que eſt in ma
Ad 7 giſtro educta de potentia in actum. vt dictum eſt ¶ Ad
ſeptimum dicendum. ꝙ ſicut medicus q̄uis exterius ope
retur. natura ſola interius operante dicitur facere ſanita
tem. ita etiam homo dicitur docere veritatem. q̄uis ex-
Ad 8 terius enunciet. deo interius docente ¶ Ad octauum
dicendum. ꝙ Auguſtinus in libro de magiſtro. de hoc ꝙ
probat ſolum deum docere. non intendit excludere quin
homo exterius doceat. ſed ꝙ ipſe ſolus deus interius do
Ad 9 ceat ¶ Ad nonum dicendum. ꝙ homo verus ⁊ vere do
ctor dici poteſt. et veritatem docens. ⁊ mentem quidem
illuminans. quaſi mentem ratōis coadiuuans. non qua-
ſi lumen rōni infundēs. ſed quaſi lumē rōnis coadiuuās
ad ſcientie perfectionē per ea que exterius proponit. ſm̄
quem modum dicitur Ephe. tercio. mihi autem omniū
ſanctorum minimo data eſt gratia hec illuminare oēs.
Ad 10 ¶ Ad decimum dicendum. ꝙ duplex eſt ſapientia. ſcꝫ
creata ⁊ increata. et vtraqꝫ homini infunditur. ⁊ per eius
infuſionem homo mutatur in melius proficiendo. Sapi
entia vero increata nullo modo mutabilis eſt. creata ve-
ro in nobis mutatur per accidens ⁊ non per ſe. Eſt enim
conſiderare ipſam dupliciter. Vno modo ſm̄ reſpectū
ad res eternas de qbꝫ eſt. et ſic omnino immutabilis eſt
Alio mō ſm̄ eſſe qḋ hꝫ in ſubiecto. et ſic per accñs mutať
ſubiecto mutato de potētia hñte ſapiētiā in actu hñs. for
me eñ intelligibiles ex qbus ſapientia cōſiſtit ⁊ ſunt rerū
Ad 11 ſilitudines. ⁊ ſunt ꝑficientes intellectū ¶ Ad vndecimū
dicendum ꝙ in diſcipulo deſcribūť forme intelligibiles ex qui
bus ſcīa ꝑ doctrinā accepta cōſtituiť immediate q̄dem ꝑ
intellectū agentē. ſed mediate ꝑ eū qui docet. ꝓponit eñ

doctor rerũ intelligibiliũ ſigna ex q̄bus intellectus agẽs
accipit intẽtiones intelligibiles ⁊ diſtribuit eas in intelle
ctu poſſibili. vnde ipſa verba doctoris audita vel viſa in
ſcripto hoc mõ ſe habẽt ad cauſandũ ſciam in intellectu. ſi
cut res que ſũt extra aĩam. q2 ex vtriſq3 intellectus agens
intẽtiones intelligibiles accipit q̃uis verba doctoris p̱/
pinquus ſe habeant ad cauſandũ ſciam q̃3 ſenſibilia extra
Ad 12 aiaȝ exñtia. inq̃ntũ ſũt ſigna itelligibiliũ intẽtionũ ❡ Ad
xij. dõm q2 nõ eſt ſile de intellectu ⁊ viſu corꝑali. viſus eñ
corꝑalis nõ eſt collatiuus vt ex q̄buſdã obiectoꝝ ſuoꝝ in
alia ꝑueniat. ſed oĩa ſua obiecta ſũt ei viſibilia q̃cito ad
ea cõuertit̃. vñ potentiã habẽs viſiuã ſe hȝ hoc mõ ad oĩa
viſibilia intuẽda ſicut habẽs habitũ ad ea q̃ ſũt habitua/
liter ↄſideranda. ⁊ iõ vidẽs nõ indiget ab alio excitari ad
videndũ niſi q̃tenus ꝑ aliũ eius viſus dirigat̃ in aliq̃d vi
ſibile vt digito vel aliquo hmõi Sȝ potentia intellectiua
cũ ſit vis collatiua ex quodaȝ in quoddã deuenit. vñ nõ ſe
habet equaliter ad oĩa intelligibilia ↄſiderãda. ſed q̄dam
ſtatim videt q̃ ſunt ꝑ ſe nota in q̄bus implicite continent̃
quedã alia q̃ intelligere nõ p̄t niſi per officiũ rõnis ea que
in p̃ncipijs implicite cõtinent̃ explicãdo. vñ ad hmõi co/
gnoſcẽda anteq̃3 habitũ habeat nõ ſolũ eſt in potẽtia acci
dentali. ſed etiaȝ in potẽtia eſſentiali. Indiget eñ motore
qui reducat eũ in actũ ꝑ doctrinaȝ. vt dr̃ in octauo phiſi.
quo nõ indiget ille q̃ iam habitualiter aliquid nouit. Do
ctor ergo incitat intellectum ad ſciendũ illa que docet. ſi/
cut motor eſſentialis educens de potentia ad actum. ſed
oſtendens rem aliquã viſui corporali excitat eũ. ſicut mo/
tor ꝑ accidens. prout etiam habẽs habitum ſciẽtie poteſt
Ad 13 excitari ad cõſiderandũ ab aliquo. ❡ Ad decimũtercium
dicendũ q2 certitudo ſciẽtie tota oritur ex certitudine p̃n
cipiorum. tunc eñ per certitudinem cõcluſiones ſciũtur
quando reſoluunt̃ in principia. ⁊ ideo hoc q2 aliquid per
certitudinem ſciatur eſt ex lumine rõnis diuinitus inte/
rius indito. quo in nobis loquitur deus. non autem ab ho
mine exterius docente niſi quatenus cõcluſiones in prin
cipia reſoluit nos docet. ex quo tamẽ nos certitudinem ſci
Ad 14 entie nõ acciperem9 niſi ineſſet nobis certitudo p̃ncipioꝝ
in que reſoluunt̃ cõcluſiones ❡ Ad decimũquartum di/
cendũ q2 homo exterius docens non influit lumẽ intelli/
gibile. ſed eſt quodãmodo cauſa ſpeciei intelligibilis in/
quantũ proponit nobis q̄dam ſigna intelligibiliũ inten/
tionũ: quas intellectus noſter ab illis ſignis accipit. ⁊ re/
Ad 15 cõdit in ſeipõ. ❡ Ad quintũdecimũ dicẽdum q2 cum di/
citur. nihil poteſt informare mentem niſi deus. intelligitur
de vltima eius forma. ſine qua informis reputatur quot
cunq3 alias formas habeat. hec aũt eſt forma qua ad ver/
bum cõuertitur. ⁊ ei inheret ꝑ quaȝ ſolam natura rõalis
formata dr̃. prout pȝ ꝑ Auguſtinũ ſup Geñ. ad litteram
Ad 16 ❡ Ad decimũſextũ dicẽdum q2 culpa in affectu eſt in quẽ
ſolus deus imp̃mere poteſt. ſicut infra patebit in ſequenti
articulo. Ignorantia aũt in intellectu eſt in quem etiam
virtus creata poteſt imp̃mere. ſicut intellectus agens im
primit ſpecies intelligibiles in intellectũ poſſibilem quo
Ad 17 mediante ex rebus ſenſibilib9 ⁊ ex doctrina hominis cau
ſatur ſcientia in anima noſtra. vt dictum eſt. ❡ Ad deci/
mũſeptimũ dõm q2 certitudinem ſcientie. vt dictum eſt.
habet aliquis a ſolo deo. qui nobis lumen rõnis indidit ꝑ
quod principia cognoſcimus ex quibus oritur ſcientie cer
titudo. et tamen ſcientia ab homine etiaȝ cauſatur in no
Ad 18 bis quodãmodo. vt dictum eſt ❡ Ad decimũoctauũ di/
cendum q2 diſcipulus ante locutionem magiſtri interro

gatus reſponderet quidem de principijs per que docetur
nõ aũt de cõcluſionibus. quas quis eum docet. vñ princi
pia non diſcit a magiſtro. ſed ſolum cõcluſiones

Secũdo querit̃. vtrum

aliquis poſſit dici magiſter ſuiipſi9. Et videt̃ .1.
q2 ſic. Actio magis dȝ attribui cauſe p̃ncipali q̃3 inſtru/
mentali. ſed cauſa quaſi p̃ncipalis ſciẽ cauſate in nobis ẽ
intellectus agens. homo aũt qui docet exterius eſt cauſa
quaſi inſtrumentalis. ꝓponẽs intellectui agenti inſtrumẽ
ta quibus ad ſciam ꝑducit. ergo intellectus agens ma/
gis docet q̃3 homo exterius. ſi ergo homo propter locu
tionẽ exteriorem qui exterius loquitur dr̃ magiſter illius
qui audit. multo amplius propter lumẽ intellectus agen
tis. ⁊ ſic ille qui audit dicẽdus magiſter eſt ſuiipſius.
❡ Pre. Nullus aliquid addiſcit niſi per hoc q2 ad certitudi/ 2
nem cognitionis peruenit. ſed certitudo cognitionis no/
bis ineſt ꝑ p̃cipia naturaliter nota in lumine intellectus
agentis. ergo intellectui agenti p̄cipue cõuenit docere. et
ſic idem quod prius ❡ Pre. Docere magis ꝓprie cõuenit 3
deo q̃3 homini. vñ Math. xxiij. vnus eſt magiſter veſter
ſed deus nos docet inquantũ lumẽ rõnis nobis tradidit
quo de omnibus poſſumus iudicare. ergo illi lumini actio
docẽdi p̄cipue attribui debet. ⁊ ſic idem qd̃ prius. ❡ Pre.
Scire aliquid ꝑ inuentionem eſt ꝑfectius q̃3 ab alio addi/ 4
ſcere. vt pȝ in p̄mo ethico. Si igitur ex illo mõ acq̃rendi
quo aliquis ab alio addiſcit ſciam ſumit̃ nomen magiſtri
vt vnus alterius ſit magiſter. multo amplius ex mõ acci
piendi ſcientiam ꝑ inuentionem debet accipi nomẽ magi/
ſtri. vt ſuiipſius magiſter dicatur ❡ Prete. Sicut aliquis 5
inducitur ad virtutẽ ab alio. ⁊ a ſeipſo. ita ꝑducitur ad ſci
entiam ⁊ ꝑ ſeipm̃ inueniendo ⁊ ab alijs addiſcẽdo. ſed il/
li qui ad opera virtutũ perueniũt ſine exteriori inſtructo/
re vel legiſlatore. dicũtur eſſe ſibiipſis lex Roma. ij. cum
eñ gentes que legem non habẽt naturaliter que legis ſũt
faciunt. ſibiipſis ſunt lex. ergo ⁊ ille qui ſcientiam acqui/
rit ꝑ ſeipm̃ debet dici ſuiipſius magiſter ❡ Pre. Doctor ẽ 6
cauſa ſcientie. ſicut medicus ſanitatis. vt dictum eſt. ſed
medicus ſeipm̃ ſanat. ergo doctor debet dici ſuiipſius ma/
giſter. ergo aliquis poteſt ſeipm̃ docere
❡ Sed cõtra eſt quod phs dr̃. viij. phiſicoꝝ. q2 impoſ/ Contra
ſibile eſt q2 docens addiſcat. quia docentẽ neceſſe eſt habe
re ſcientiã. diſcentẽ vero non habere. ergo non poteſt eſſe
q2 aliquis doceat ſeipm̃ vel dici poſſit ſuiipſius magiſter
❡ Pre. Magiſteriũ importat relationẽ ſuperpoſitionis
ſuiipſius. ſicut ⁊ dñs. ſed hmõi relatões nõ poſſunt eſſe
alicuius ad ſeipm̃. non eñ eſt aliquis pater ſuiipſius aut
dñs. ergo nec aliquis poteſt dici ſuiipſius magiſter
❡ Rñſio dõm q2 abſq3 dubio aliquis poteſt ꝑ lumen Rño
rationis ſibi inditum abſq3 exterioris doctrine admini/
culo deuenire in cognitionem ignotorum multorum. ſicut
patet in omni eo qui ꝑ inuentionẽ ſcientiam acquirit. et
ſic quodãmodo aliquis eſt ſuiipſius cauſa ſciendi. non ta/
men propter hoc poteſt dici ſuiipſius magiſter vel ſeipm̃
docere. Duos eñ modos principioꝝ agentium in rebus
naturalib9 inuenimus. vt patet ex pho ſeptimo metaph.
Quoddam eñ eſt agens quod in ſe totum habet quod Diſtictõ
in effectum per ipm̃ cauſatur. vel eodem modo. ſicut eſt
in agentibus vniuocis. vel etiam eminentiori. ſicut eſt
in agentibus equiuocis. Quedam vero agentia ſunt in

q̄uib⁹ eoꝝ que agunt̃ nõ ꝑexiſtit niſi ꝑs. ſicut motus cali⸗
ſat ſanitatẽ. aut alia medicina calida in q̃ calor inuenit̃ vl̃
actualiter vel virtualiter. calor aũt non eſt tota ſanitatis
rõ. ſed eſt ꝑs ſanitatis. In p̃mis ḡ agentib⁹ eſt ꝑfecta rõ
actionis. nõ aũt in agentib⁹ ſcḋi modi. q2 ſcḋm hoc aliquid
ãgit ſcḋm ꝙ actu eſt. vñ cũ non ſit in actu effectus inducen
di niſi in ꝑte nõ erit ꝑfecte agẽs. Doctrina aũt importat ꝑ
fecte actõem ſcie in docente vel magiſtro. vñ oꝑtet ꝙ ille
qui docet vel magiſter. habeat ſciam quã cauſat in altero
explicite ⁊ ꝑfecte. ſicut in addiſcẽte acq̃ritur ꝑ doctrinã.
q̃nq3 alicui acq̃ritur ſcia ꝑ ꝑncipiũ intrinſecũ. ſed illud qḋ
eſt cã agens ſcie nõ habet ſciam acq̃rendã niſi in parte ſc3
quantũ ad rõnes ſeminales ſcie. que ſunt ꝑncipia cõmu⸗
nia. Et iõ ex tali cauſalitate nõ p̃t trahi nomen doctoris
vel magiſtri ꝑprie loquendo
Ad .i. ❡ Ad primũ ḡ dḋm ꝙ intellectus agens ꝗuis ſit ꝑn
cipalior cã quantũ ad aliq̃d ꝗ̃ hõ exterius docens. tamẽ
in eo nõ ꝑexiſtit ſcia ꝯplete. ſicut in docẽte vñ rõ nõ ſequit̃
Ad 2 ❡ Ad ſcḋm dḋm ſicut ad p̃mũ. ❡ Ad tercium dḋm ꝙ
Ad 3 deus explicite nouit oĩa q̃ ꝑ eũ hõ docet̃. vñ ſibi cõuenien
ter magiſtri rõ attribui p̃t. ſecus aũt eſt de intellectu agẽ
te rõne iam dicta ❡ Ad q̃rtũ dḋm ꝙ ꝗuis modus in ac⸗
Ad 4 quiſitõe ſcie ꝑ inuentõem ſit ꝑfectior ex ꝑte recipiẽtis ſcie
tiã inq̃ntũ deſignat̃ habilior ad ſciã. tñ ex ꝑte ſciam cau⸗
ſantis eſt mod⁹ ꝑfectior ꝑ doctrinã. q2 docẽs q̃ explicite
totã ſciam nouit expeditius p̃t ad ſciam deducere ꝗ̃ ali⸗
quis induci poſſit ex ſeipſo ꝑ hoc ꝙ cognoſcit ſcie ꝑncipia
in quadã cõitate ⁊c. ❡ Ad q̃ntũ dḋm ꝙ hoc nõ ſe habet
Ad 5 lex in operationib⁹ ſicut ꝑncipiũ in ſpeculabilib⁹. nõ aũt
ſicut magiſter. vñ non ſeq̃tur ſi aliq̃s ſibi eſt lex ꝙ ſibiipſi
Ad 6 poſſit eſſe magiſter. ❡ Ad ſextũ dḋm ꝙ medicus ſanat
inquantũ ꝑhabet ſanitatẽ nõ in actu. ſed in cognitõne ar
tis. ſed magiſter docet inq̃ntũ actu ſciã h3. vñ ille q̃ nõ h3
ſanitatẽ in actu ex hoc ꝙ ſanitatẽ in cognitõe artis habet
poteſt in ſeipſo ſanitatẽ cauſare. nõ aũt p̃t eſſe ꝙ aliq̃s actu
habeat ſciam ⁊ nõ habeat. vt ſic poſſit a ſeipſo doceri.

Ertio queritur. vtꝝ

homo ab angelo doceri poſſit. Et videt̃ ꝙ non
1 q2 ſi angel⁹ docet aut docet interi⁹ aut exteri⁹. nõ aũt inte
ri⁹. q2 h̃ ſolius dei ẽ. vt Aug⁹. dꝛ. Nec exteri⁹ vt videt̃. q2
docere exteri⁹ eſt ꝑ aliqua ſenſibilia ſigna docere. vt dicit
Aug⁹. in libro de magiſtro. hmõi autẽ ſenſibilib⁹ ſignis
angeli nõ nos docent niſi apparẽtes ſenſibiliter. ḡ angeli
nos nõ docent niſi ſenſibiliter apparẽtes. qḋ p̃ter cõmu⸗
Solutio nem curſum accidit quaſi ꝑ miraculũ Sed diceres ꝙ
angeli nos docẽt quodãmõ exterius inquantũ in noſtrã
imaginatõem imp̃munt. ❡ Sed cõtra. ſpẽs imaginatõi
2 imp̃ſſa ad imaginandũ in actu nõ ſufficit niſi aſſit intẽtio
vt p3 ꝑ Aug⁹. in li. de tri. ſed intentõem non p̃t inducere
nobis angelus. cũ intẽtio ſit volũtatis actus in quã ſolus
deus imp̃mere p̃t. ḡ nec etiã imaginẽ imp̃mendo angel⁹
nos docere p̃t. cũ mediante imagine nõ p̃t docere niſi ac⸗
3 tu aliq̃d imaginando. ❡ P̃re. Si ab angelis docemur
abſq3 ſenſibili apparitõe hoc nõ p̃t eſſe niſi inquantũ intel
lectũ illuminãt. quẽ nõ poſſunt illuminare vt videt̃. q2 nec
tradũt lumẽ naturale. q2 a ſolo deo ẽ vtpote menti ꝯcrea
tum. nec etiã lumẽ gr̃e quã ſolus deus infundit. ḡ ange⸗
4 li abſq3 viſibili apparitõe nos docere nõ poſſunt. ❡ P̃re.
Quãdo vnus ab alio docetur. oꝑtet ꝙ addiſcens inſpi⸗
ciat ꝯceptus docẽtis. vt hoc mõ ſit proceſſus in mente di
ſcipuli ad ſcientiã. ſicut eſt proceſſus a ſcientia in mente
doctoꝛis. homo aũt non p̃t ꝯceptus angeli videre. non eñ
videt eos in ſeipis. ſicut nec ꝯceptus alterius homĩs. imo
multominus vtpote magis diſtantes. nec iterũ in ſignis
ſenſibilib⁹ niſi forte qñ ſenſibiliter apparẽt de quo nũc non
agit̃. ḡ angeli alios docere nõ poſſunt ❡ P̃re. Illius ẽ do 5
cere q̃ illuminat oẽm hominẽ venientẽ in hunc mundũ.
vt patet in gloſa Mathei. xxiij. vnus eſt magiſter veſter
chriſtus. ſed hoc nõ ꝯpetit angelo. ſed ſoli luci increate. vt 6
p3 Joh. i. ❡ Item q̃cunq3 aliũ docet eũ ad veritatẽ indu
cit. ⁊ ſic veritatẽ in aĩa eius cauſat. ſed ſolus deus cauſali⸗
tatẽ habet ſupra veritatẽ. q2 cũ veritas ſit lux intelligibi⸗
lis ⁊ forma ſimplex nõ exit in eſſe ſucceſſiue. ſed in inſtanti
et ita nõ poteſt ꝓduci niſi ꝑ creatõnem q̃ ſoli deo cõpetit
cum ḡ angeli nõ ſint creatores. vt Damaſ. dꝛ. videtur ꝙ
ipi docere non poſſunt ❡ P̃re. Indeficiens illuminatio nõ 7
p̃t ꝓcedere a lumĩe deficiente. eo ꝙ abeunte lumĩe ſubie⸗
ctum illuminari deſinit. ſed in doctrina exigitur indeficiẽs
quedã illuminatio. eo ꝙ ſcia de neceſſarijs eſt que ſemꝑ ſt̃
ergo doctrina nõ ꝓcedit niſi a lumĩe indeficiẽti. hmõi au
tem nõ eſt lumẽ angelicũ. cũ eoꝝ lumen deficeret niſi diui
nitus cõſeruaret̃. ḡ angelus nõ p̃t docere. ❡ P̃re. Joh. i. 8
dꝛ. ꝙ duo ex diſcipulis Johãnis ſequẽtes ieſum. interrogã
ti q̃d quærit̃. Qui dixerũt ei. rabbi qḋ dꝛ interp̃tatũ ma
giſter. vbi habitas. vbi dꝛ gloſa. ꝙ hoc nõie fidem ſuã in⸗
dicant. ⁊ alia gloſa dꝛ. ꝙ interrogans eos nõ ignorans. ſed
vt mercedẽ habeãt rñdendo. et ꝙ querẽti quid quærerẽt
nõ rem ſed perſonã rñderẽt. Ex q̃bus oĩbus habetur
ꝙ cõfitent̃ in illa rñſione eum eſſe perſonam quandã. ⁊ ꝙ
hac confeſſione ſuam fidem indicant ⁊ merent̃ in hoc. ſed
meritum fidei chriſtiane in hoc cõſiſtit ꝙ chriſtũ eſſe per⸗
ſonam diuinã ꝯfitemur. ergo eſſe magiſtrũ ad ſolam diui
nam ꝑſonam ꝑtinet. ❡ P̃re. Qui docet oꝑtet ꝙ manife⸗ 9
ſtet veritatem. ſed veritas cũ ſit q̃dam lux intelligibilis ẽ
magis nobis nota ꝗ̃ angelus ergo ꝑ angelum non doce
mur cum magis nota ꝑ minus nota nõ manifeſtentur.
❡ P̃re. Aug⁹. dꝛ in lib° de tri. ꝙ mens noſtra nulla inter 10
poſita creatura immediate a deo format̃. angelus autem
quedã creatura eſt. ergo nõ interponit̃ inter deũ ⁊ mentẽ
humanã ad eam formandã. quaſi ſuperior mente ⁊ inferior
deo. ⁊ ſic homo per angelũ doceri nõ poteſt. ❡ Preterea
Sicut affectus noſter ꝑtingit vſq3 ad ipſum deum. ita in 11
tellectus noſter vſq3 ad eſſentiã eius cõtemplandã ꝑtin
gere poteſt. ſed ipe deus immediate affectũ noſtrũ infor⸗
mat per gratie infuſionẽ nullo angelo mediante. ḡ intel⸗
lectum noſtrũ informat ꝑ doctrinã nullo mediãte ❡ P̃re
terea. Omĩs cognitio eſt ꝑ aliquã ſpeciem. ſi ergo angel⁹ 12
hominẽ doceat oportet ꝙ ſpẽm aliquã in eo cauſet ꝑ quã
cognoſcat. qḋ eſſe non poteſt niſi vl̃ creando ſpẽm qḋ nul
lo modo angelo competit. vt vult Damaſcenus. vel illu
minãdo ſpecies que ſunt in phantaſmatib⁹. vt ab his ſpe
cies intelligibiles in intellectu poſſibili humano reſultẽt
Et hoc videtur redire in errorem illoꝝ ꝑhoꝝ qui ponũt
intellectum agentem. cuius officium eſt illuminare phan
taſmata. eſſe ſubſtantiam ſeparatã. et ſic angelus docere
non poteſt. ❡ P̃re. Plus diſtat intellectus angeli ab in⸗ 13
tellectu hominis ꝗ̃ intellectus hominis ab imaginatiõe
humana. ſed imaginatio non poteſt accipere illud quod
eſt in intellectu humano. non eñ imaginatio poteſt acci⸗
pere niſi formas ꝑticulares quales intellectus non conti
net. ḡ nec intellectus humanus eſt capax eorum q̃ ſunt
in mente angelica. ⁊ ſic homo ꝑ angelũ doceri non poteſt

14 ¶ P̄te. Lux qua aliq̄d illuminaṫ dꝫ eſſe illuminādis pro
portionata. ſicut lux corporalis coloribꝫ. ſed lux angelica
cū ſit pure ſpūalis. nō eſt ꝓportionata phātaſmatibꝫ que
ſunt q̄damnō corpalia. vtpote organo corpali contenta.
ḡ angeli nō poſſunt nos docere illuminādo noſtra phan
taſmata. vt dicebaṫ ¶ P̄te. Om̄e qđ ꝯgnoſciṫ aut ꝯgno
15 ſciṫ ꝑ eſſentiā ſuā aut ꝑ ſilitudinem. ſed cognitio q̄ res co
gnoſcunṫ ꝑ eſſentiā ſuā a mente humana nō p̄t ꝑ angelū
cauſari. q: ſic oporteret ꝙ virtutes ꝛ alia q̄ intra aīam cōti-
nenṫ ab ipis angelis imp̄merenṫ. cū talia ꝑ ſui eſſentiā co
gnoſcanṫ. ſilr nec ꝑ eos cāri p̄t cognitio rer̄ q̄ ꝑ ſuas ſili-
tudines cognoſcunṫ cū ipis ſilitudinibꝫ q̄ ſunt in cogno-
ſcēte ꝓpinquiores ſint res ꝯgnite q̄ angelus. ḡ nullo mō
angelus hoī p̄t eſſe cognitōis cā qđ eſt docere. ¶ P̄terea.
16. Agricola q̄uis exterius naturā excitet ad naturales ef-
fectus. nō tn̄ dꝫ creator. vt ꝑ Aug⁹. pꝫ ſup Gen̄. ad lrām
ḡ pari rōe nec angeli dn̄t dici doctores vl̄ magiſtri q̄uis
17 intellectū angeli excitēt ad ſciendū ¶ P̄te. Cū angelus
ſit hoie ſupior ſi docet oꝫ ꝙ ei⁹ doctrina doctrinā hūanā
excellat. ſꝫ hoc eē nō p̄t. hō em̄ docere p̄t de his q̄ hn̄t cās
determinatas in natura. alia ꝟo vt futura ꝯtingētia ab an
gelis doceri nō pn̄t. cū ipi naturali ꝯgnitōe cor̄ ſint igna
ri ſolo deo talium futurarū ſciam hn̄te. ergo angeli doce-
re non poſſunt homines

¶ Sed ꝯtra eſt qđ dꝫ Dyo. iiij. c. cel'. hierar. video ꝙ
diuinū xp̄i hūanitatis miſterū angeli p̄mū docuerūt. de
inde deſcēdit ꝑ ipos ſcīe gr̄a in nos. ¶ P̄te. Qđ p̄t infe-
rior p̄t ſupior ꝛ multo nobilius. vt pꝫ ꝑ Dyo. iiij. ca. cel'.
hierar. ſed hoim ordo inferior eſt q̄ ordo angelor̄. cum ḡ
hō poſſit hoiem docere. multo fortius hoc angelus p̄t
¶ P̄te. Ordo diuine ſapiētie ꝑfectius inueniṫ in ſpūali-
bus q̄ in corpalibꝫ. ſed ad ordinē inferior̄ corpor̄ hoc ꝑ-
tinet vt inferiora corpa ꝑfectōes ſuas ꝯſequanṫ ex imp̄ſ-
ſione corpor̄ ſupior̄. ḡ etiā inferiores ſpūs. ſ. hūani ꝑfecti
onem ſcīe ꝯſequunṫ ex imp̄ſſione ſupior̄ ſpirituū. ſcꝫ an-
gelor̄ ¶ P̄te. Om̄e qđ eſt in potētia p̄t reduci in actū ꝑ
id qđ eſt in actu. ꝛ qđ eſt minus in actu ꝑ id qđ eſt magis
in actu. ſed intellectus angelicus eſt magis in actu q̄ in-
tellectus humanus. ḡ intellectus humanus p̄t reduci in
actū ſcīe ꝑ intellectū angelicū. ḡ angelus hoies docere p̄t
¶ P̄te. Aug⁹. dꝫ in li. de bona ꝑſeuerantia. ꝙ doctrinā
ſalutis q̄dam a deo accipiūt immediate. q̄dam ab angelo
q̄dam vero ab hoīe. ḡ nō ſolū deus ſed angelus ꝛ hō do
cere p̄t ¶ P̄te. Illuminare domū dꝫ immittens lumen. ſicut
ſol. ꝛ aperiēs feneſtrā q̄ lumini obſtat. ſed ſolus de⁹ q̄uis
lumē veritatis hoī infundat. tn̄ angelus vel hō p̄t aliq̄d
impedimentū luminis ꝑcipiēdi amouere. ḡ nō ſolus de⁹
ſed angelus etiam vel homo docere poteſt

Rn̄ſio ¶ Rn̄ſio dōm ꝙ angelus circa hoiem dupl'r opaṫ. vno
mō ſm modū noſtrum. qn̄ ſcꝫ hoī ſenſibiliter apparet vt
corpus aſſumēdo vel q̄cumq; alio mō vt cū ꝑ loquutionē
ſenſibilē inſtruat. ꝛ ſic nūc nō q̄rimus de angeli doctrina
hoc eīn mō nō aliter angelus q̄ hō docet. Alio⁹ angelus
circa nos opaṫ ꝑ modū ſuū. ſ. inuiſibilit̄. ꝛ ſm hūc modū
q̄liter hō ab angelo doceri poſſit hui⁹ q̄ſtōis intentio eſt.
Nota Cōſiderādū ē igiṫ ꝙ cū angelus ſit medius inter deū
et hoiem ſm ordinē nature. medi⁹ mod⁹ docēdi ſibi ꝯpe
tit. inferior q̄dē eſt deo. ſed ſupior hoīe. qđ q̄liter ſit ver̄ ꝑ
cipi nō p̄t niſi videaṫ qualiter doceat de⁹ ꝛ q̄liter homo.
Nota Ad cuius euidentiā ſciendū eſt. ꝙ inter intellectū ꝛ
corporalē viſum hec eſt drn̄a. ꝙ viſui corpali oīa obiecta
eq̄liter ſunt ꝓpinq̄ ad ꝯgnoſcendū. ſenſus eīn nō eſt vis

collatiua vt ex vno obiector̄ ſuor̄ neceſſe habeat ꝑuenī-
re in aliud. ſed intellectui nō oīa intelligibilia eq̄liter ſꝫ
vicina ad cognoſcēda. ſed q̄dā ſtatim cognoſcere p̄t. q̄dā
vero nō ꝯſpicit niſi ex alijs prius inſpectis. Sic igiṫ homo Diſtictio
ignotor̄ ꝯgnitōem ꝑ duo accipit. ſ. ꝑ lumē intelligibile. ꝛ
ꝑ p̄mas ꝯceptiones ꝑ ſe notas. q̄ ꝯparanṫ ad illud lumē qđ
eſt intellectus agētis. ſicut inſtrumēta ad artificē. Quan
tum igiṫ ad vtrumq; deus hoīs ſcīe cā eſt excellentiſſimo
mō. q: etiā ipam aīam intelligibili lumīe inſigniuit. ꝛ no
ticiā p̄mor̄ p̄ncipior̄ ei imp̄ſſit q̄ ſunt q̄ſi ſeminaria ſciar̄.
ſicut ꝛ alijs rebꝫ naturalibꝫ imp̄ſſit rōnes ſeminales oīm
effectuū ꝓducendor̄. hō aūt q: ſm opatōem nature alte
ri homini par eſt in ſpē intellectualis luminis. nullo mō po
teſt alteri hoī cā exiſtere in eo lumē cauſando vel augēdo.
ſed ex p̄te illa qua ſcia ignotor̄ ꝑ p̄ncipia ꝑ ſe nota cauſaṫ
alteri homini cā ſciēdi q̄damnō exiſtit. nō ſicut noticiā
p̄ncipior̄ tradēs. ſed ſicut id qđ implicite ꝛ q̄damnō in
potētia in p̄ncipijs ꝯtinebaṫ inducēdo in actū ꝑ q̄dam
ſigna ſenſibilia exteriori ſenſu oñſa. ſicut ſup̄ oñſum ē. An
gelus vero qui naturaliter hꝫ lumen intelligibile ꝑfectius
q̄ hō. ex vtraq; ꝑte p̄t hoī eſſe cā ſciēdi. tn̄ inferiori mō q̄
deus. ꝛ ſupiori q̄ hō. ex ꝑte eīn luminis q̄uis nō poſſit in-
telligibile lumē infundere. vt deus facit. p̄t tn̄ lumen infu
ſum ꝯfortare ad ꝑfectius inſpiciendū. omne eīn qđ eſt in
aliq̄ genere impfectum qn̄ ꝯtinuaṫ ꝑfectiori in genere illo
magis ꝯfortaṫ virtus eius. ſicut etiā videm⁹ in corpibus
ꝙ corpus locatū ꝯfortaṫ ꝑ corpus locans. qđ ꝯparatur ad
ipm vt actus ad potentiā. vt habeṫ in. iiij. phiſi. Ex p̄te
etiā p̄ncipior̄ p̄t angelus hoiem docere. nō q̄dem ipſor̄
p̄ncipior̄ noticiā tradendo vt deus facit. neq; deductio
nē ꝯcluſionū ex p̄ncipijs ſub ſignis ſenſibilibꝫ ponēdo. vt
homo facit. ſed in imaginatōe aliquas formas formādo
que formari poſſunt ex cōmotōne organi corpalis. ſicut
pꝫ in dormientibꝫ ꝛ mente captis q̄ ſm diuerſitatē phan-
taſmatū ad caput aſcendentiū. diuerſa phātaſmata pati
untur. ꝛ hoc mō ꝯmixtōe alterius ſp̄ꝰ fieri p̄t. vt ea que
angelus ipe ſcit ꝑ imaginatōem hmōi ei cui immiſceṫ oñ-
dat. vt Aug⁹. dꝫ. xij. ſup Gen̄. ad lrām

¶ Ad p̄mū ḡ dōm ꝙ angelus inuiſibiliter docet. do Ad. j.
cens q̄dem interius ꝑ ꝯpatōem ad doctrinā hoīs q̄ ſenſi
bus exterioribꝫ doctrinā ꝓponit. ſꝫ ꝑ ꝯparationē ad doctri-
nā dei q̄ intra mentem opatur lumē infundēdo. doctrina
angeli exterior reputaṫ ¶ Ad ſcđm dōm ꝙ q̄uis intentio Ad 2
volūtatis cogi nō poſſit. tamē intentio ꝑtis ſenſitiue cogi
poteſt. ſicut cū quis pungiṫ neceſſe eſt intēdere leſionē. ꝛ
ita etiā eſt de oībus alijs virtutibꝫ ſenſitiuis que vtunṫ
organo corpali. ꝛ talis intentio ſufficit ad imaginatōem.
¶ Ad tertium dicendū ꝙ angelus nec lumē gratie infun Ad 3
dit nec lumen nature. ſed lumen nature diuinitus infu-
ſum confortat. vt dictum eſt. ¶ Ad quartū dicendū ꝙ Ad 4
ſicut in naturalibus eſt agens vniuocū quod eodem mo
do imprimit formā ſicut eam habet. et agens equiuocū
quod alio modo habet q̄ imprimat. ita etiam eſt de do-
ctrina. quia homo docet hominē quaſi vniuoce agēs. vn
de per illum modū ſcientiam alteri tradit quo ipſe eam
habet ſcilicet deducendo cauſas in cauſata. vnde opor
ꝙ ipſi cōceptus docentis pateſiant per aliqua ſigna di-
ſcenti. Sꝫ angelus docens eſt quaſi agens equiuocū. ip
ſe enim intelligibiliter cognoſcit qđ homini etiam ꝑ viā
rationis manifeſtat. vnde homo non hoc modo ab an-
gelo docetur ꝙ angeli conceptus homini pateſiant. ſed
quia in homine ſcientia cauſaṫ ꝑ hūc modū eam rerum

Ad 5 quas angelus longe alio mō cognoſcit ¶ Ad quintū di
cendū q̄ dn̄s loq̄tur de illo mō doctrine q̄ ſoli deo cōpe-
tit. vt p3 p gloſam ibidē. ⁊ hunc modū docēdi angelis nō
aſſcribimus ¶ Ad ſextū dōm q̄ ille q̄ docet nō cauſat ve
Ad 6 ritatē. ſed cognitōem veritatis in diſcēte. ꝓpōnes eñ que
docent̄ ſunt vere etiā anteq̄ſ ſciant̄. q2 veritas nō depen-
Ad 7 det a ſcia noſtra. ſed ab exiſtētia reꝝ ¶ Ad ſeptimū dōm
q̄ q̄uis ſcia que a nobis acq̄ritur p doctrinā ſit de reb9 in
deficientib9. tn̄ ipſa ſcia de futuro p̄t deficere. vñ nō optet
q̄ illuminatio doctrine ſit a lumie indeficiēti. vel ſi eſt a lu
mine indeficiēti ſicut a p̄ncipio p̄mo. nō m̄ excludit̄ oīno
Ad 8 lumē creatū defectibile. qn poſſit eſſe ſicut p̄ncipium me-
dium ¶ Ad octauū dōm q̄ in diſcipulis xp̄i notat̄ q̄dam
fidei pfectio. vt p̄mo eū venerarent̄ q̄ſi hoīem ſapientē ⁊
magiſtrū. ⁊ poſtea ei intenderēt q̄ſi deo docēti. vñ quedā
gloſa paꝝ infra dr̄. q̄ cognouit Natanael xp̄m abſentē3
vidiſſe q̄ ipſe in alio loco geſſerat. qđ eſt indiciū diuinita-
tis. fatet̄ nō ſolū magiſtrū. ſed etiā dei filiū ¶ Ad nonū di
Ad 9 cendū q̄ angelus nō manifeſtat veritatē ignotā p hoc q̄
ſubſtantiā ſuā demōſtrat. ſed aliā veritatē magis notam
ꝓponendo. vel etiam lumē intellectus confortando. vñ rō
Ad 10 nō ſeq̄tur ¶ Ad decimū dōm q̄ intentio Auguſtini non
eſt dicere quin mens angelica ſit excellentioris nature q̄
mens humana. ſed q2 ita nō cadit angelus medius inter
deū ⁊ mentē humanā. vt mens humana p cōiunctōnem
ad angelū vltima formatōe format̄. vt q̄dam poſuerunt
q̄ in hoc cōſiſtit vltima hoīs beatitudo. q̄ intellectus no-
ſter intelligētie continuet̄ cuius beatitudo eſt q̄ cōtinuet̄
Ad 11 ipſi deo ¶ Ad vndecimū dōm q̄ in nobis ſunt q̄dam vi
res q̄ cogunt̄ ex ſubiecto et obiecto. ſicut vires ſenſitiue q̄
excitant̄ p ꝯmotōem organi ⁊ p formā3 obiecti. Intelle-
ctus vero nō cogitur ex ſubiecto. cum nō vtatur organo
corporali. ſed cogitur ex obiecto. q2 ex efficacia demōſtra
tionis cogitur quis concluſioni cōſentire. Affectus vero
neq̄ ex ſubiecto neq̄ ex obiecto cogitur. ſed ꝓprio inſtin-
ctu mouet̄ in hoc vel in illud. vñ in affectū nō p̄t imp̄me-
re niſi deus q̄ interius opatur. ſed in intellectū p̄t impri-
mere q̄dāmmō hō vel angelus repñtādo obiecta q̄bus
Ad 12 intellectus cogit̄ ¶ Ad duodecimū dōm q̄ angelus neq̄
cauſat ſpēs in mentē noſtrā. neq̄ in mēte phātaſmata illu
minat. ſed p cōtinuatōem luminis eius cū lumie intellect9
noſtri intellectus p̄t efficacius phātaſmata illuminare. ⁊
tamē ſi etiā immediate phātaſmata illuminaret nō pro-
pter hoc ſequeret̄ q̄ poſitio illoꝝ phoꝝ eſſet vera. q̄uis in
tellectus agētis ſit illuminare phātaſmata. p̄t tamē dici q̄
Ad 13 nō eſt eius ſolius. ¶ Ad decimūtertiū dōm q̄ imagina-
tio p̄t accipe ea q̄ ſunt in intellectu hūano. ſed p aliū3 mo
dū. Et ſilr̄ intellectus humanus p̄t capere que ſunt in in
tellectu angelico mō ſuo. ſed tñ q̄uis intellectus homis
magis cōueniat cū imaginatōne in ſubiecto inquantū ſu3
vnius aīe potētie. tñ cū intellectu angelico magis in gene
Ad 14 re cōuenit. q2 vterq̄ ē imaterialis virtus ¶ Ad decimū
quartū dōm q̄ ſpūale nihil ꝓhibet eſſe ꝓportionatum ad
hoc q̄ in corpale agat. q2 nihil ꝓhibet q̄ inferiora a ſuperi
Ad 15 oribus patiant̄ ¶ Ad decimūquintū dōm q̄ angelus nō
eſt cauſa hoīm quantū ad illā cognitiōem q̄ cognoſcit res
p eſſentiā. ſed quantū ad illā q̄ cognoſcit p ſilitudines nō
q̄ angelus ſit ꝓpinq̄or rebus q̄ eaꝝ ſilitudines. ſed inquā
tum facit reꝝ ſilitudines in mēte reſultare. vel mouēdo
Ad 16 imaginationē. vel lumen intellectus cōfortando. ¶ Ad
ſextūdecimū dōm q̄ creare importat cauſalitatē primā3
que ſoli deo debet̄. facere vero importat cauſalitatē com-
muniter. ſilr̄ docere quantū3 ad ſciam. ⁊ ideo ſolus deus
dicit̄ creator. ſed factor ⁊ doctor dici p̄t. ⁊ deus et angel9
et homo ¶ Ad .xvij. dōm q̄ de his q̄ habēt cauſas deter- Ad 17
minatas in natura. p̄t plura docere angelus q̄ hō. et plu
ra cognoſcit. ⁊ ea etiam que docet nobiliori mō docet. vn
de ratio non ſequitur

Quarto queritur. vtru3

docere ſit actus vite actiue vel cōtemplatiue. 1.
Et videt̄ q̄ ſit actus cōtemplatiue. vita eñ actiua cum
corpe deficit. ſicut dr̄ Grego. ſup Eze. ſed docere nō defi
cit cū corpe. q2 etiā angeli q̄ corpe carent docent. vt dictū
eſt. g̃ videt̄ q̄ docere ad vitam cōtemplatiua3 ptineat
¶ Pre. Sicut Grego. dr̄ ſup Eze. ante actiua vita agit̄ 2
vt ad cōtemplatiuā poſtea veniat̄. ſed doctrina ſequitur
cōtemplatōem ⁊ nō p̄cedit. ergo docere nō ptinet ad vi
tam actiuā. ¶ Pre. Vt dr̄ Grego. ibidē. vita actiua du3 3
occupat̄ in corpe minus videt. ſed ille q̄ docet neceſſe ha-
bet magis videre q̄ ille q̄ ſimplr̄ cōtemplatur. ergo doce-
re magis eſt cōtemplatiue q̄ actiue. ¶ Pre. Vnūq̄dq̄ p-
idem eſt in ſe pfectū. ⁊ alijs ſimilē pfectōem tradens. ſicut 4
p eundē calorē ignis eſt calidus ⁊ calefaciens. ſed alique3
eſſe pfectum in conſideratione diuinoꝝ in ſeipo ptinet ad
vitam cōtemplatiuā. ergo ⁊ doctrina que eſt eius pfectio
nis trāſfuſio in aliū ad vitā cōtemplatiuā ptinet ¶ Pre.
Vita actiua circa tp̄alia verſat̄. ſed doctrina p̄cipue ver- 5
ſat̄ circa eterna. illoꝝ eñ duoꝝ excellētior eſt doctrina. p-
fectior g̃ doctrina nō ptinet ad vitā actiuā ſ3 ꝯtēplatiuā.
¶ Sed ꝯtra eſt qđ Grego. in eadē omel. dr̄. actiua vi- Contra
ta eſt panē eſurienti tribuere. verbū ſapiētie neſcientē doce
re ¶ Pre. Opa miſericordie ad vitā actiuā ptinēt. ſ3 do-
cere īter elemoſynas ſpūales ꝯputat̄. g̃ docere ē vite actie.
¶ Rñſio dōm q̄ ꝯtemplatiua ⁊ actiua vita ad inuicē Rº
fine ⁊ materia diſtinguunt̄. Materia nāq̄ actiue vite ſu3
tp̄alia circa que humanus actus verſat̄. Materia aute3
cōtemplatiue ſunt reꝝ ſcibiles rōnes. q̄bus cōtemplator
inſiſtit. Et hec materie diuerſitas ꝓuenit ex diuerſitate fi
nis. ſicut ⁊ in omnibus alijs. materia ſm̄ finis exigentiam
determinat̄. finis eñ cōtemplatiue vite eſt inſpectio veri-
tatis. put nunc de cōtemplatōis vita agimus. veritat3
dico increatē ſm̄ modū poſſibilē cōtemplāti. q̄ q̄dē in hac
vita impfecte inſpicit̄. in futura aūt vita videbit̄ pfecte.
vñ ⁊ Grego. dr̄. q̄ ꝯtēplatiua vita hic incipitur vt in cele
ſti patria pficiatur. ſed actiue finis eſt opatio qua proxi-
moꝝ vtilitati intendit̄. In actu aūt docēdi inuenim9 du
plicē materiā. in cuius ſignū etiā actus docēdi duplici ac
tioni cōiungitur. Eſt ſiq̄dem vna eius materia res ipa q̄ Diſtictō
docetur. alia vero cui ſcientia traditur. rōe ergo p̄me ma
terie actus doctrine ad vitam cōtemplatiua3 ptinet. ſed
ratione ſecūde ptinet ad vitam actiuam. ſed ex pte finis
quodāmodo doctrina ad vitam actiua3 ptinere inuenit̄.
quia vltima materia eius in qua finē intentū ꝯſeq̄tur eſt
actiue vite materia. vñ magis ad actiuā vitam ptinet q̄
ad cōtemplatiuam. q̄uis ad cōtemplatiua3 ptineat mo
do aliquo. vt ex dictis patet.
¶ Ad primū g̃ dōm q̄ vita actiua ſm̄ hoc cū corpe defi- Ad .1.
cit q̄ cū labore exercet̄. ⁊ ſubuenit infirmitatib9 ꝓximorū
ſm̄ q̄ Grego. dicit. q̄ actiua vita laborioſa eſt. quia deſu-
dat in opere que duo in futura vita non erunt. nihilomi-
nus actio hierarchica eſt in celeſtib9 ſpiritib9. vt dr̄ Dyo.
et illa actio eſt alteriuſmodi ab actiua vita. quam nunc

Ad 2 agimus in hac vita. vñ illa doctrina que ibi erit longe eſt
alia ab iſta doctrina ¶ Ad ſcðm dðm ꝙ Grego. dr. ſicut
bonus ordo viuendi eſt vt ab actiua vita in cōtemplati/
uā tendat. ita plurimū vtiliter animus a contemplatiua
Nota ad actiuā reflectit̃. vt ꝑ hoc ꝙ cōtemplatiuā mentē attē/
derit ꝑfectius actiua teneat̃ Sciendū tñ ꝙ cōtempla/
tiuā actiua precedit quantū ad illos actus. q̄ in materia
nullo mō cum cōtemplatiua cōueniūt. ſed quantū ad il
los actus qui a cōtemplatiua materiā ſuſcipiunt neceſſe
Ad 3 eſt vt actiua cōtemplatiuā ſequat̃ ¶ Ad terciū dðm ꝙ vi
ſio docētis eſt principiū doctrine. ſed ipa doctrina magis
cōſiſtit in trāſfuſione ſcie rerum viſaꝝ. ꝙ̄ in earū viſione.
Ad 4 vnde viſio docētis magis ꝑtinet ad ꝯtemplatōem ꝙ̄ ad
actionem ¶ Ad quartū dðm ꝙ illa rō ꝓcedit ⁊ probat ꝙ
vita cōtemplatiua ſit principiū doctrine. ſicut calor nō eſt
ipſa calefactio. ſed calefactionis principiū. Inuenit̃ autē
cōtemplatiua vita eſſe actiue principiū inquantū eam di/
rigit. ſicut ecōuerſo. actiua vita ad ꝯtemplatiuā diſponit
Ad 5 ¶ Ad quintū patet ſolutio ex dictis. qꝛ reſpectu mate/
rie p̄me doctrina cū cōtemplatiua cōuenit. vt dictū eſt

Queſtio. xij. de pro/

phetia. Prima. vtrum ꝓphetia ſit actus vel
habitus Secunda. vtrum prophetia ſit de
conclusionibꝫ ſcibilibꝫ Tercia. vtrum ꝓphetia ſit natura
lis Quarta. vtrum ad ꝓphetiam habendā reqꝛatur diſ/
poſitio naturalis Quinta. vtrū ad ꝓphetiā reqꝛatur bo
nitas morū Sexta. vtrum ꝓphete in ſpeculo videāt eter/
nitatis Septima. vtrum in reuelatione ꝓphetica impri/
mant̃ diuinitus in mentē ꝓphete noue rerum ſpēs. vel ſo/
lum lumē intellectuale Octaua. vtrū oīs reuelatio pro
phetica fiat angelo mediāte Nona. vtrū propheta ſemꝑ
qñ a ſpiritu ꝓphetie tangit̃ a ſenſibꝫ alienet̃ Decima. vtꝝ
prophetia cōuenienter diuidat̃ in prophetiā p̄deſtinati
onis p̄ſcientie ⁊ cōminationis Undecima. vtrū in pro/
phetia inueniat̃ immobilis veritas Duodecima. vtrum
ꝓphetia que eſt ſm intellectualē viſionē tm̄ ſit eminētior
ea que hꝫ intellectualē viſionē ſimul cū imaginaria. Deci
matercia. vtrum gradus ꝓphetie diſtinguatur ſm viſio/
nem imaginariam. Decimaquarta. vtrum Moyſes fue/
rit excellentior alijs prophetis

¶ Materia duodecima de prophetia.

Queſtio eſt de pro

.j. phetia Et p̄mo querit̃. vtrū ſit ꝓ/
phetia actus vel habitus. Et vide
tur ꝙ nō ſit habitus. qꝛ vt dr cōmen.
in tercio de aīa. habitus eſt quo quis
qñ vult operatur. ſed ꝓpheta nō pt̄ pro/
phetia vti cū voluerit. ſicut pꝫ. iiij. Regū. iij. de Helyſeo
qui regi querenti reſponſum non potuit dare niſi vocato
2 pſaltē. ⁊ ſic ſuꝑ eū manus fieret dñi. ergo ꝓphetia non eſt
habitus ¶ Pre. Quicūqꝫ habet aliquē habitū cogniti/
uū pt̄ ea que ſubſunt illi habitui cōſiderare. ſine hoc ꝙ ab
alio accipiat. qui cū ad hoc ꝯſiderat indiget inſtrumē
to nondū hꝫ habitum. Sed ꝓpheta nō poteſt inſpicere ꝓ
phetabilia niſi ſingulatim ei reuelent̃. vñ. iiij. Regū q̄rto
dixit Heliſeus de muliere. cuꝰ filius erat defunctus. ani
ma eius in amaritudine eſt. et dominus celauit a me. et
non indicauit mihi. ergo prophetia nō eſt habitus ꝯgno
ſcitiuus. nec aliud eſſe poteſt cum ad cognitionē prophe/
tia ꝑtineat Sed diceres ꝙ ad hoc habitu aliquo ꝓphe/ Solutio
ta indiget vt ea que ſibi diuinitus indicant̃ ꝯgnoſcere poſ
ſit. ¶ Sed cōtra diuina loquutio eſt efficacior ꝙ̄ huma/ 3
na. ſed ad hoc ꝙ aliquis ex humana loquutione intelligat
aliquid eſſe futurū. nullo habitu indiget. ergo videtur ꝙ
multo minus ad ꝑcipiendam reuelatōem quā deus pro/
phete loqtur ¶ Pre. Habitus ſufficit ad oīa cognoſci/ 4
bilia q̄ ſubſunt habitui. ſed ꝑ donū prophetie aliqs non
inſtruit̃ de oībus ꝓphetabilibꝫ. vt eīn dr Grego. in p̄ma
omel. ſuꝑ Eze. ⁊ exemplis ꝓbat aliqñ ſpūs ꝓphetie ex p̄/
ſenti tangit animū ꝓphetantis. ⁊ ex futuris nequaqꝫ tan
git. aliqñ ex futuro tangit. ⁊ ex p̄ſenti non tangit̃. ergo do
num ꝓphetie non eſt habitus. Sed diceres ꝙ dono ꝓ Solutio
phetie nō ſubſunt oīa ꝓphetabilia. ſed illa tm̄ ad cuius
reuelationē dat̃ ¶ Sed ꝯtra influētia coartari nō poteſt. 5
niſi vel ex pte recipiētis vel influentis. ſed influentia pro
phetici doni nō recipit coartationē q̄ minus ad oīa ꝓ/
phetabilia ſe extendat ex pte recipiētis. qꝛ intellectus hu
manus eſt capax cognitōis oīm ꝓphetabiliū. nec ex parte
influentis cuius eſt largitas infinita. ḡ donum prophetie 6
ad oīa ꝓphetabilia ſe extendit ¶ Pre. Ex pte affectus
ita ſe habet ꝙ ꝑ vnū gratie influxū ab oī culpa anima
liberatur. ergo ⁊ ex pte intellectus ita erit ꝙ ex influētia
vnius prophetici luminis ab omni ignorātia propheta/
biliū anima purgabitur ¶ Pre. Habitus gratuitus ꝑ/ 7
fectior eſt ꝙ̄ acquiſitus. ſed habitus acquiſitus ſe exten/
dit ad plures actus. ergo ⁊ prophetia ſi ſit habitus gra/
tuitus non ſe extendet ad vnum tantū prophetabile. ſed
ad omnia ¶ Prete. Si de ſingulis concluſionibus ſingu 8
li habitus habeantur illi non vniunt̃ in vnius totalis ſciē/
tie habitu. niſi concluſiones ille connexionē habeant ſm
ꝙ ex eiſdem principijs deducūtur. ſed huiuſmodi futu/
ra cōtingentia ⁊ ꝑlia de qbus eſt prophetia. non habent
aliquā connexionē ad inuicem. ſicut habent cōcluſiones
vnius ſciencie. ergo ſequitur ꝙ ſi donū prophetie ad vnū
tantū prophetatū ſe extendit. in vno propheta tot ſunt
prophetie habitus quot prophetabilia cognoſcit. ſi pro/
phetia ſit habitus Sed diceres ꝙ habitus prophetie Solutio
ſemel infuſus ad omnia prophetabilia ſe extendit. reqri
tur tamen noua reuelatio quantū ad ſpecierum aliquarū
oſtenſionem. ¶ Sed contra. habitus prophetie infuſus 9
debet eſſe ꝑfectior ꝙ̄ habitus ſcientie acquiſite. ⁊ lumen
ꝓpheticum ꝙ̄ lumen naturale intellectus agentis. ſed ex
virtute luminis intellectus agentis. et habitus ſciē ad/
iuncto miniſterio imaginatiue virtutis. poſſumꝰ forma/
re tot ſpēs quot ſunt nobis neceſſe. vt exeamus in actua/
lem conſiderationē eorum ad que habitus ſe extendit.
ergo multo fortius hoc poteſt propheta ſi aliquē habitū
habet ſine hoc ꝙ ei alique ſpecies de nouo oſtendantur
¶ Preterea. Sicut habetur in gloſa in principio pſalte
rij. prophetia eſt diuina inſpiratio rerum euentus immo 10
bili veritate denūcians. Inſpiratio vero non nominat ha
bitū ſed actū. ḡ ꝓphetia nō eſt habitus ¶ Pre. Uidere ē 11
quoddā pati ſm pħm. ḡ ⁊ viſio paſſio. ſꝫ ꝓphetia ē viſio q̄
dam. p̄mo Regū. ix. q̄ nunc dicit̃ propheta olim dicebat̃
videns. ergo ꝓphetia non eſt habitus. ſed magis paſſio.
¶ Prete. Sꝫ ꝓ pħm. habitus eſt qualitas difficile mobi 12
lis. prophetia facile mouetur. quia non ſemꝑ manet. ſed

ad tempus. vñ Amos. vij. ſup illud. nõ ſum ꝓpheta. dicit
gloſa. ſpũs nõ ſemꝑ adminiſtrat ꝓphetiã ꝓphetis. ſed ad
tp̃s. ⁊ tunc recte dicunt̃ ꝓphete cũ illuminant̃ Gregoꝛ. ſup
Eze. in p̃ma omel. dꝛ. ꝙ aliqñ ꝓphetie ſpũs ꝓphetis deeſt
nec ſemꝑ eoꝝ mentib₉ p̃ſto eſt. quatinus cũ nõ habeant ſe
cognoſcant ex dono habere cum habent. ergo prophetia
non eſt habitus.

Inſtãtie j ❡ Sed cõtra. ph̃s in ſcđo eth. tria ſunt in aĩa poten⸗
tia habitus ⁊ paſſio. ſed ꝓphetia nõ eſt potẽtia. qꝛ ſic eẽnt
om̃es ꝓphete cũ potentie aĩe omnibus ſint cões. Silr̃ nec
eſt paſſio. qꝛ paſſio tm̃ eſt in pte aĩe ſenſitiua. vt dꝛ in. vij.
2 phiſicoꝝ. ḡ ꝓphetia eſt habit⁹ ❡ Pre. Om̃e quod ꝯgno⸗
ſcitur aliquo habitu cognoſcit̃. ſed ꝓpheta ea que deuin
ciat cognoſcit. nõ aũt habitu naturali vel acq̃ſito. ḡ aliquo
3 habitu infuſo quẽ dicimus ꝓphetiã ❡ Prete. Si ꝓphetia
nõ eſt habitus. hoc nõ erit niſi qꝛ ꝓpheta nõ p̃t ſine noua
acceptione om̃ia alia ꝓphetabilia inſpicere. ſed hoc nõ im
pedit qñ ſit habitus. qꝛ etiam habẽs habitũ cõem princi
pioꝝ cõſiderare nõ p̃t ꝑticulares ꝯcluſiones alicuius ſciẽ⸗
tie niſi ſuꝑaddat̃ aliquis habitus ꝑticularis ſcie. ḡ etiam
nihil ꝓhibet ꝓphetiam habitũ quendã vlem eſſe. et tamẽ
ad ſingula ꝓphetabilia cognoſcẽda req̃ri nouã reuelatio⸗
4 nẽ ❡ Pre. Fides habitus q̃dam eſt oĩum credibiliũ. nec ta
men habens habitũ fidei ſtatim nouit diſtincte oĩa cre⸗
dibilia. ſed indiget inſtructõe ad hoc ꝙ articulos diſtin⸗
cte cognoſcat. ḡ etſi ꝓphetia ſit habitus adhuc req̃rit̃ di⸗
uina reuelacio q̃ſi quedã alloquutio. vt ꝓpheta diſtincte
prophetanda cognoſcat.

Rn̄ſo ❡ Rn̄ſio dđm ꝙ ſicut dꝛ gloſa in p̃ncipio pſalterij. pro
phetia viſio dꝛ ⁊ ꝓpheta videns. vt p₃ p̃mo Regũ. ix. vt
ſupra dictũ eſt. nõ tamẽ q̃libet viſio ꝓphetia dici p̃t. ſed vi
ſio eſt eoꝝ que ſunt ꝓcul a cõi ꝯgnitione. vt ſic dicat̃ eſſe
ꝓpheta nõ ſolum ꝓcul fans. i. annũcians. ſed etiã ꝓcul vi⸗
dens. a phanos quod ẽ apparitio. Cũ aũt om̃e qđ mani
feſtat̃ ſub lumie q̃dam manifeſtet̃. vt etiam habetur p̃ ab
ap̃lo Ephe. v. oportet vt ea que manifeſtãt̃ homini ſup
cognitõem cõem q̃buſdã quodã altiori lumie manifeſtẽ⸗
tur. quod lumẽ ꝓpheticũ dꝛ. ex cuius receptione aliq̃s ꝓ⸗
pheta conſtituit̃ Sciendũ tñ ꝙ aliq̃d recipit̃ in alio du

Nota pliciter. vno mõ vt forma in ſubiecto cõſiſtens. alio modo
ꝑ modũ paſſionis. ſicut pallor ex eo q̃ naturaliter vł ex ali
quo forti accidẽti hunc h₃ colorem eſt vt q̃dam q̃litas. in
eo vero q̃ ſubito ex aliquo timore palleſcit eſt vt q̃dã paſ⸗
ſio. Silr̃ ⁊ corꝑale lumẽ eſt q̃dem in ſtellis vt ſtellaꝝ q̃li⸗
tas. vtpote q̃dam forma in eis ꝑmanens. in aere vero eſt
vt q̃dam paſſio. qꝛ lumẽ nõ retinet. ſed recipit tm̃ ꝑ oppo
ſitionẽ corꝑis lucidi. In intellectu igit̃ humano lumen qđ
dam eſt q̃ſi q̃litas vel forma ꝑmanens. ſ₃ lumẽ eſſentiale
intellectus agẽtis. ex quo aĩa noſtra intellectualis dꝛ. ſic
aũt lumẽ ꝓpheticũ in ꝓpheta eſſe nõ p̃t. q̃cunq₃ eñ aliq̃ co
gnoſcit intellectuali lumie qđ eſt ei effectũ q̃ſi cõnaturale
vt forma in eo cõſiſtens. oportet ꝙ de eis ſciam cognitõem
habeat. qđ eſſe nõ p̃t. niſi ea inſpiciat in principio in q̃ poſ⸗
ſunt cognoſci. q̃diu eñ non fit reſolutio cognitoꝝ in ſua
p̃ncipia cognitio non firmat̃ in vno ſed apprehẽdit ea que
cognoſcit ſm̃ ꝓbabilitatẽ quandã. vtputa ab alijs dicta
vnde neceſſe eſt de ſingulis acceptõem ab alijs habere. ſi⸗
cut ſi quis neſciret geometrie cõcluſiones ex principijs de
ducere. habitum geometrie nõ haberet. ſed quecunq₃ de
concluſionib₉ geometrie ſciret apprehenderet quaſi cre
dens docenti. ⁊ ſic indigeret vt de ſingulis inſtrueret̃. non
eñ poſſet ex q̃buſdã in alia ꝑuenire firmiter nõ facta reſo⸗
lutione in p̃ma p̃ncipia. principiũ aũt in quo poſſunt co⸗
gnoſci futura cõtingentia. ⁊ alia que cognitõem naturalẽ
excedũt. de q̃bus ꝓphetia eſt. ip̃e deus eſt. Vñ cũ ꝓphete
dei eſſenciã nõ videant nõ poſſunt que ꝓphetice vident co
gnoſcere aliquo lumine. qđ ſit q̃ſi q̃dam forma habitual̃
ei inherens. ſed oportet ꝙ de ſingulis ſigillatim inſtruantur
vnde oportet ꝙ lumen ꝓpheticũ nõ ſit habitus. ſed magis
ſit in anima ꝓphete ꝑ modũ cuiuſdã paſſionis. vt lumen
ſolis in aere. vñ ſicut lumẽ in aere nõ remanet niſi apud ir
radiatõem ſolis. ita nec lumẽ predictũ remanet in mente
ꝓphete niſi qñ actualiter diuinitus inſpirat̃. Et inde ẽ ꝙ
ſancti de ꝓphetia loquẽtes de ea ꝑ modũ paſſionis loquũ
tur dicẽtes eam eſſe inſpiratõem vel tactũ quendã. q̃ ſpi⸗
ritusſanctus dꝛ tangere cor ꝓphete. et in alijs huiõi v̾bis
que de ꝓphetia loquunt̃. ⁊ ſic p₃ ꝙ quantũ ad lumẽ pro⸗
pheticum ꝓphetia nõ poteſt eſſe habitus Sed ſciendũ Nota
ꝙ ſicut eſt in rebus naturalib₉. ꝙ aliq̃d poſt paſſionẽ etiã
paſſione abeunte efficit̃ habilius ad patiendũ. ſicut aq̃ cale
facta prius. facilius poſtmodũ poſt infrigidatõnem cale⸗
fiet. ⁊ homo poſt frequẽtes triſticias facilius ad triſticiã
prouocat̃. ita etiã aliq̃ mens qñ diuina inſpiratõne tangit̃
et illa inſpiratõe abeunte remanet habilior iterato ad re⸗
cipiendũ. ſicut poſt deuotam oratõem remanet mens de
uotior. vñ ꝓpter hoc vt Aug⁹. dꝛ in li. de orãdo deũ. mẽs
que curis ⁊ negocijs tepeſcere ceperat oĩno refrigeſcat et
penitus extinguat̃. niſi crebrius inflammet̃. certis horis
ad negocium orandi mentẽ reuocamus. vñ ⁊ mens pro⸗
phete poſtq̃ fuerit ſemel vel pluries diuinitus inſpirata
etiam actuali inſpiratione ceſſante remanet habilior. vt
iterum inſpiret̃. ⁊ hec habilitas p̃t habitus ꝓphetie dici.
ſicut Auicẽ. dꝛ in p̃mo de naturalib₉. ꝙ habitus ſcientia
rum in nobis nihil aliud ſunt q̃ q̃dam habilitates aĩme
noſtre ad hoc ꝙ recipiat illuſtratõem intellectus agẽtis
et ſpẽs intelligibiles ab eo in ſe effluẽtes. Sed tamẽ non
ꝓprie p̃t dici habitus. ſed magis habilitas vel diſpoſitio
quedã. a qua aliquis nominat̃ ꝓpheta. etiam qñ actu nõ
inſpiratur. tamẽ ne fiat vis in vocabulo habitus. ſuſtinẽ⸗
tes vtranq₃ partẽ vtriſq₃ rõnib₉ reſpondeamus

❡ Ad primũ ḡ dđm ꝙ definitio inducit̃ de habitu ꝓ Ad. j.
phetie ꝓprie accepto. ⁊ ſic habilitas p̃dicta ꝓphetandi ha
bitus dici nõ poteſt. ꝑ quẽ tamẽ modũ dici p̃t habit⁹. ſm̃
opinionẽ Auicẽne. eſt etiam habilitas aĩe noſtre ad recipi
endũ ab intelligẽtia agente. qꝛ iſta receptio eſt naturalis
ſm̃ eius opinionẽ. vñ in eo q̃ habet habilitatẽ h₃ recipere
cum vult. qꝛ influentia naturalis nõ deeſt materie diſpo⸗
ſite. ſed influẽtia ꝓphetie depẽdet ex ſola diuina volunta⸗
te. vñ q̃tumcũq₃ ſit habilitas in mẽte ꝓphete nõ ẽ in ei⁹
poteſtate vt ꝓphetia vtatur. ❡ Ad ſcđm dđm ꝙ ſi lumẽ Ad. 2
ꝓpheticũ ineſſet menti vt habitus q̃dam ſciẽ de reb₉ pro⸗
phetatis nõ indigeret ꝓpheta ad q̃libet ꝓphetanda ꝯgno⸗
ſcenda noua reuelatione. Indiget aũt qꝛ illud lumẽ non
eſt habitus. ſed habilitas ip̃a ad lumẽ ꝑcipiendũ. ſimili⸗
tudinẽ habitus habet. ſine quo lumie ꝓphetãda cognoſci
nõ poſſunt ❡ Ad tertiũ dđm ꝙ poſt conceptionẽ diuine Ad 3
loquutõis qua ꝑ ꝓphetam alloq̃tur interius q̃ nihil aliud
eſt q̃ mentis illuſtratio nõ req̃ritur aliq̃s habitus quo in
terius audita ꝑcipiant̃. ſed ad hanc loquutiõem ꝑcipien⸗
dam tanto magis videt̃ habilitas operari quãto iſta loqu
tio eſt excellẽtior. ⁊ eius ꝑceptio vires naturales excedit
❡ Ad quartã p₃ ſolutio ex dictis ❡ Ad q̃ntũ dđm ꝙ lu⸗ Ad 4
men ꝓpheticum ſemel infuſum nõ facit cognitõem de oĩ⸗ Ad 5
bus ꝓphetabilib₉. ſed de illis ſolum ꝓpter quoꝝ cognitio

nem datur. hec autem artatio non prouenit ex impoten
tia largientis. ſed ex ordine ſcientie ipſius qui diuidit
Ad 6 ſingulis put vult. ¶ Ad .vi. dicendum ꝙ omnia peccata
mortalia habent in hoc ꝯuenientiã quãdã ꝙ ꝑ eoꝝ ꝗli-
bet homo ſeparatur a deo. vnde gratia q̃ deo hoiem ꝯiun-
git ab omni pctõ mortali liberat. nõ autẽ ab omni veniali.
qa venialia a deo nõ ſeparant. res aũt ꝓphetabiles nõ ha
bent ad inuicem ꝯnexionem. niſi in ipſo ordine diuine ſa
pientie. vnde ab his qui diuinã ſciam nõ totaliter intuen
Ad 7 tur poteſt vnũ ſine alio videri ¶ Ad vij. dõm ꝙ habit⁹
infuſus eſt perfectior q̃ acquiſitus ſm genus ſuum. ſcꝫ
rõne originis et rõne eius ꝓpter qd̃ datur. qd̃ eſt altius
eo ad qd̃ ordinatur habitus acquiſitus. ſed quãtuꝫ ad
modũ habendi vel perficiendi. nil prohibet habitũ acqſi
tum perfectiorem eſſe. ſicut patet ꝙ per habitũ fidei infu
ſum non ita perfecte videmus credibilia. ſicut per habi-
tum ſcientie acquiſitũ cõcluſiones ſcientiarũ Et ſimili-
ter lumen ꝓpheticũ. q̃uis ſit infuſum. nõ tamẽ ita perfe
cte in nobis exiſtit. ſicut habitus acquiſiti. qd̃ etiã digni
tati infuſorũ habituum atteſtatur. qꝛ ex eoꝝ altitudine cõ
tingit vt humana infirmitas eos plene poſſidere nõ poſ
Ad 8 ſit ¶ Ad viij. dõm. ꝙ ratio illa ꝓcederet ſi lumen quo ꝑ
funditur mens ꝓphete eſſet habitus. nõ aũt ſi ponam⁹
habilitatem ad ꝑcipiendũ p̃dictũ lumen habitũ eſſe. vel
ꝙ quaſi habitũ tũc ex eodẽ poſſit eſſe aliquis habilis vt
Ad 9 illuminetur de quocũqꝫ ¶ Ad ix. dõꝫ. ꝙ qualiter forma
tio ſpẽꝝ de nouo requiratur ad ꝓpheticam reuelationẽ in
Ad 10 fra docetur ¶ Ad .x. dõm. ꝙ licet inſpiratio habitũ non
nominet. tamẽ ex hoc non põt probari ꝙ ꝓphetia non ſit
habitus. ꝯſuetum eſt enĩ ꝙ actus per habitum diffinia-
Ad 11 tur ¶ Ad .xi. dõm. ꝙ videre ſm phm dicitur dupliciter
ſcꝫ habitu et actu. vnde etiam viſio actum et habitum
Ad 12 noiare poteſt. ¶ Ad xij. dõm ꝙ lumen ꝓpheticũ nõ eſt
q̃litas difficile mobilis ſed aliquid tranſiens. ⁊ ſm hoc
loquuntur autoritates inducte. ſꝫ habilitas illa q̃ rema-
net ad illuſtrationem denuo ꝑcipiendũ non eſt facile mo
bilis. imo diu permanet. niſi in ꝓpheta fiat magna tranſ-
mutatio ꝑ quã talis habilitas tollatur
Soltes inſtãciaꝝ ¶ Ad ꝓmũ vero eorum que ſunt in contrariũ dõm. ꝙ
quia actus totaliter ab habitu oritur. ideo in illa phi di-
Ad 1. uiſione actus ad habitũ reducitur. vel etiam ad paſſio-
nem eo ꝙ paſſio actus quidẽ anime eſt vt iraſci et ꝯcu-
piſcere. ꝓphetia autẽ q̃tum ad ipam viſionem ꝓphetie
eſt actus quidã mentis. q̃tũ vero ad lumen qd̃ raptim
et q̃ſi tranſeũter ꝑcipitur eſt ſimilis paſſioni ꝓut in intelle
ctiua pte receptio paſſio dr̃. qꝛ intelligere eſt qd̃dã pati.
vt dr̃ in iij. de aia. Vel põt dici ꝙ illa diuiſio phi ſi mem
bra diuiſionis ꝓprie accipiantur nõ ſufficienter cõprehẽdit
omia q̃ in aia ſunt. ſꝫ ea tm̃ q̃ ad materiã ꝑtinent moralẽ
de q̃ phs intendit. ſicut etiã pꝫ ꝑ exẽpla qb⁹ ibidẽ phs ſe
Ad 2 exponit ¶ Ad ij. dõm. ꝙ non omẽ qd̃ ꝯgnoſcitur ſub aliq̃
habitu cognoſcitur. ſed ſolũ id de quo ꝑfecta cognitio ha-
betur Sunt enĩ actus imperfecti in nobis q̃ ex habitu
Ad 3 nõ ꝓcedunt ¶ Ad iij. dõm. ꝙ in ſcientijs demonſtrati-
uis ſunt quedam cõia in quib⁹ particulares cõcluſiones
quaſi in qbuſdam ſeminib⁹ virtualiter ꝯtinentur. vnde ille
q̃ habet habitũ illorũ ꝯmuniũ non ſe habet ad particula
res concluſiones niſi in potẽtia remota. que indiget mo
tore. vt in actũ ꝑtingat Sed in reb⁹ ꝓphetabilib⁹ non eſt
talis ordo. vt quedam ex alijs primis deducantur. vt ſic q̃
habet noticiam ꝓmorũ habituum habeat ſub quadã cõ-
fuſione habitus ſecũdorum. vnde ratio non ſequitur.

¶ Ad iiij. dõm. ꝙ intellect⁹ alio mõ perficitur ꝓphetia ⁊ fi Ad 4
de. ꝓphetia aũt perficit intellectuꝫ ſm ſe. vnde oportet ꝙ
ea ad que propheta eſt perfectus dono ꝓphetie poſſit di
ſtincte inſpicere. ſed fides ꝑficit intellectum in ordine ad
affectum. actus enĩ fidei eſt intellectus imperata volũta
te. vñ per fidem intellectus nihil aliud habet niſi vt ſit pa
ratus ad ꝯſentiẽdũ his q̃ deus credi mandat. ⁊ hinc eſt
ꝙ fides aſſimilatur auditui ſed ꝓphetia viſioni. ⁊ ſic nõ
oportet ꝙ habens habitum fidei diſtincte cognoſcat oia
credibilia. ſicut oportet de habente habitũ ꝓphetie. ꝙ oia
ꝓphetabilia diſtincte cognoſcat

Secũdo queritur. vtruꝫ

ꝓphetia ſit de ꝯcluſionib⁹ ſcibilib⁹ Et videtur .1.
ꝙ non. qꝛ ꝓphetia eſt inſpiratio rerũ euentus imobili ve-
ritate denũcians. euentus aũt rerũ ſunt futura ꝯtingen-
tia cuiuſmodi non ſunt ꝯcluſiones demonſtratiue. ergo de
talib⁹ ꝓphetia non poteſt eſſe ¶ Pre. Hyeronim⁹ dr̃ ꝙ 2.
ꝓphecia eſt ſignũ diuine preſciẽtie. preſcientia aũt de fu
turis eſt. cum igitur futura p̃ſcita ꝑcipue cõtingentia de
quibus maxime videtur eſſe ꝓphetia non poſſint eſſe cõ
cluſiones alicuius ſcientie. videtur ꝙ non poſſit de ſcibilib⁹
ꝯcluſionib⁹ eſſe ꝓphetia ¶ Pret. Natura nõ habũdat in
ſupfluis nec deficit in neceſſarijs ⁊ multo minus deus. 3
cuius actio eſt ordinatiſſima. ſed homo ad ſciendum cõ
cluſiones ſcientiaꝝ demonſtratiuaꝝ cũ habet aliam viã q̃
ꝓphetia ſcꝫ per principia ꝑ ſe nota. ergo videtur ꝙ ſupꝰ-
fluum eſſet ſi hmõi ꝑ prophetiã cognoſcerentur ¶ Pre. 4
Diuerſus modus generationis eſt indiciuꝫ diuerſitatis
ſpeciei. vnde mures generati ex ſemine nõ ſunt eiuſdem
ſpeciei cũ illis q̃ ex putrefactione generantur. vt dr̃ Cõmẽ.
in. viij. phyſicoꝝ. ſed hoies naturaliter ꝯcluſiones ſciarũ
demonſtratiuarũ ex ꝑncipijs per ſe notis accipiunt. ſi er
go ſunt aliq̃ hoies q̃ alio modo ſcias demonſtratiuas ac
cipiunt. vtpote ꝑ prophetiam. erũt alterius ſpẽi ⁊ equo
ce hoies dicentur. qd̃ videtur abſurdum ¶ Prete. Scien 5
tie demonſtratiue ſunt de his q̃ ſe habent indifferenter
ad omẽ tempus. ſed ꝓphetia nõ ſic ſe habet ad oẽ tp̃us
imo q̃nqꝫ ſpũs ꝓphetarũ tangit corda prophete de pñti et
non de futuro. q̃nqꝫ econtrario. vt Grego dr̃ ſup Eze. er
go ꝓphetia non eſt de illis de qb⁹ eſt ſcientia ¶ Pre. Ad
ea q̃ per ꝓphetam ſciũtur non eodem modo ſe hꝫ mens 6.
ꝓphete ⁊ cuiuſcũqꝫ alterius. ſed in omib⁹ q̃ ſciũtur ꝑ de-
monſtrationẽ idẽ eſt iudiciũ ꝓphete ⁊ cuiuſcũqꝫ alteri⁹
ſcientis illud. et neuter alteri prefertur. vt dr̃ Rabbi moy
ſes. ergo de illis q̃ per demõſtratõnes ſciuntur nõ eſt ꝓphetia
¶ Sed ꝯtra. ꝓphetis nõ credimus niſi quatenus ſpiri Cõtra
tu ꝓphetie inſpirantur. ſed illis q̃ ſunt ſcripta in libris ꝓ-
phetarũ. oportet nos fidem adhibere. etiam ſi ꝑtineant
ad ꝯcluſiones ſcientiarũ. vtpote dicitur qui firmauit terrã
ſup aquas. vel ſi qua alia ſunt huiuſmodi. ergo ꝓphetie
ſpũs inſpirat ꝓphetis etiã de ꝯcluſionib⁹ ſciaꝝ. ¶ Pre.
Sicut ſe habet gratia ſignorũ ad operandũ ea q̃ ſunt ſu
per virtutẽ nature. ita ſe habet donũ ꝓphetie ad cogno-
ſcendũ ea q̃ naturalem excedunt cognitionem. ſꝫ ꝑ gra-
tiam ſignorũ nõ ſolũ fiunt ea q̃ natura facere non poteſt
vtpote illuminare cecos. reſuſcitare mortuos. ſed etiam
que natura facere poteſt. vt curare febricitantes. ergo ꝑ
donum prophetie non ſolũ cognoſcuntur ea ad q̃ natura-
lis cognitio non poteſt attingere. ſed etiam ad ea q̃ natu
ralis cognitio attingere põt. cuiuſmodi ſunt concluſio-

nes ſciarũ. et ſic videt̃ ꝙ de eis poſſit eſſe ꝓphetia
Rñſo ¶ Reſpõſio dõm. ꝙ in oĩbꝫ q̃ ſunt ꝓpter finẽ materia determinat̃ ſm exigentiam finis. vt pꝫ in ij. phicoꝝ. do nũ aũt ꝓphetie datur ad vtilitatẽ eccĩe. vt pꝫ pma Coꝝ xij. vnicuiqꝫ dat̃ manifeſtatio ſpũs ad vtilitatẽ. Et ſub iũgit multa inter q̃ cõnumerat prophetiã. vñ oĩa illa q̃rũ cognitio pt eſſe vtilis ad ſalutem eſt materia prophetie. ſiue ſint preſentia ſiue futura ſiue pterita. ſiue etiã eterna ſiue neceſſaria ſiue ꝯtingentia Illa vero q̃ ad ſalutem p‑ tinere non pñt ſunt a materia extranea ꝓphetie. vñ Au‑ guſti. ſup Geñ. ad lit. dicit. ꝙ q̃uis autores noſtri ſciũt cuius figure ſit celũ. tamẽ ꝑ eos dicere noluit niſi qđ p‑ deſt ſaluti. ꝛ Joh̃is xvi. dr̃ Cũ venerit ille ſpũs veritatꝭ docebit vos oẽm veritatem. gloſa ſaluti neceſſariã. dico aũt neceſſaria ad ſalutẽ ſiue ſint neceſſaria ad inſtructio nem fidei ſiue ad informatõnem moꝝ. multa aũt q̃ ſunt in ſcientijs demonſtrata ad hec poſſunt eſſe vtilia. vtpo‑ te intellectũ eſſe incorruptibilẽ. ꝛ ea q̃ ſunt in creaturis ꝯſiderata in admiratõnem diuine ſapientie ꝛ poteſtatis inducũt. vnde ꝛ de his in ſacra ſcriptura inuenim⁹ fieri ¶ Sciendũ ꝙ cũ ꝓphetia ſit ꝯgnitio coꝝ (mentionem q̃ ſunt ꝓcul. non eodẽ modo ſe habet ad oĩa predicta. q̃‑ dam eñ ſunt ꝓcul a noſtra noticia ex pte ipoꝝ. q̃daꝫ ex pte noſtra Ex pte q̃dẽ coꝝ ſunt ꝓcul futura ꝯtingentia q̃ ꝑ ſe incognoſcibilia ſunt. qꝛ ab eſſe deficiunt. cum nec in ſe ſint nec in cauſis ſuis determinent̃. Sed ex pte no ſtra ꝓcul ſunt illa in quoꝝ cognitiõe accidit difficultas ꝓpter noſtrũ defectũ. nõ ꝓpter ea. cũ ſint maxime ꝯgnoſci bilia ꝛ ꝑfectiſſima entia. ſicut res itelligibiles ꝛ maxime eterne. qđ aũt ꝯpetit alicui ſꝫ ſe. veri⁹ ꝯpetit ei q̃ꝫ qđ ꝯpe tit ei rõe alteri⁹. vñ ꝛ futura ꝯtingẽtia verius ſunt ꝓcul a cognitõne q̃ꝫ queciũqꝫ alia. ꝛ ideo precipue videnť ad ꝓphetiam ptinere in tantũ ꝙ quaſi pcipua ꝓphetie mate ria in definitõne ponãtur in hoc ꝙ dr̃ ꝓphetia eſt diuina inſpiratio rerũ euentus ꝛc̃. Ex quo aũt nomẽ ꝓphetie vi detur acceptum. vt dr̃ Grego. ſup Eze. ꝙ cum iõ ꝓphe‑ tia dicta ſit ꝙ futura pdicat qñ de preterito vel de pſenti loquit̃ rõnem ſui nõis amittit Eoꝝ tñ q̃ ſunt ꝓcul ex p‑ te noſtra. conſideranda eſt ſilr̃ quedã diſtinctio. q̃daꝫ eñ ſunt ꝓcul vtpote ꝯgnitõnem humanã excedẽtia. vt deũ eſſe trinum et vnũ ꝛ alia huiuſmodi. et talia nõ ſunt cõ cluſiones ſcientiaꝝ. q̃dã eñ ſunt ꝓcul vt excedẽtia cogni tionem hois alicuius nõ cognitionẽ humanã ſimpliciter vtpote q̃ a doctis ꝑ demonſtratõnem ſciunt̃. ſꝫ indocti naturali cognitõne ad ea nõ ptingũt. ſꝫ qñqꝫ eleuantur ad ea reuelatione diuina. ꝛ huiõi nõ ſunt ꝓphetiralia ſim‑ pliciter ſed reſpectu huius. et ſic pñt ſubeſſe ꝓphetie cõ cluſiones demonſtratiue in ſcientijs

Ad .1. ¶ Ad pmũ g̃ dõꝫ. ꝙ euentus rerũ ponitur in definitio ne ꝓphetie. quaſi materia maxime ꝓpria ꝓphetie. nõ autẽ
Ad .2. ita ꝙ ſit tota ꝓphetie materia ¶ Ad ij. dõm. ꝙ rõne ſue pncipalis materie ꝓphetia ſignũ preſciẽtie dr̃. ¶ Ad iij. dõm. ꝙ q̃uis ſciaꝝ ꝯcluſiones poſſint ſciri alio modo q̃ꝫ ꝑ ꝓphetiam nõ eſt tñ ſupfluũ vt lumine ꝓphetie oſten datur. q̃a firmius adheremus ꝓphetarũ dictis ꝑ fidem q̃ꝫ demonſtrationibus ſcientiaꝝ. ꝛ in hoc etiam dei gra tia ꝯmendatur ꝛ ipſius perfecta ſcientia oſtenditur.

Ad 3 ¶ Ad iiij. dõm. ꝙ cauſe naturales habent determina‑ tos effectus cum earum virtutes ſint finite ꝛ limitate ad vnũ. et ideo q̃ a diuerſis cauſis naturalibꝫ ꝓducunt̃ in eſſe. ſm diuerſum generatiõis modũ oꝫ eẽ ſpẽ diuerſa. ſꝫ virt⁹ diuina cũ ſit infinita pt ꝓducere eoſdẽ effect⁹ in ſpe cie. ſine operatione nature quos natura ꝓducit. vnde nõ ſequitur ꝙ ſi ea q̃ naturaliter cognoſci poſſunt diuinit⁹ reuelentur. ꝙ illi q̃ diuerſimode ꝯgnitionẽ recipiunt ſpẽ differant ¶ Ad. v. dõm. ꝙ licet ꝓphetia interdum ſit de Ad 5
his q̃ diuerſis tpibꝫ diſtinguunt̃. interdũ tamẽ eſt de il‑ lis q̃ per omne tempus ſunt vera ¶ Ad .vi. dicẽdum. Ad 6
ꝙ Rabi Moyſes nõ intelligit quin de his q̃ ꝑ demon ſtrationẽ ſciũtur poſſit fieri reuelatio ꝓphetie. ſed qꝛ ex q̃ per demõſtrationem ſciuntur non differt an de his ha‑ beatur ꝓphetia an non

Ercio querit̃. vtrum

ꝓphetia ſit naturalis Et videtur ꝙ ſic. potior .1.
eñ cognitio eſt vigilantis q̃ꝫ dormientis. ſed dormienti bus naturaliter ꝯuenit vt futura puideant. ſicut paꝫ in diuinationibꝫ ſomnioꝝ. g̃ multo fortius in vigilãdo ali q̃ pñt naturaliter futura ꝓuidere. hoc aũt ꝓphetie ẽ offici um. ergo naturaliter aliq̃s põt eſſe ꝓpheta Sed dice‑ res. ꝙ vigilantis ꝯgnitio eſt potior q̃tum ad iudicium ſed dormientis q̃tum ad receptõnem ¶ Sed cõtra. ſm .2.
hoc vis ꝯgnitiua pt de re aliqua iudicare ꝙ ſpeciẽ eius recipit. iudiciũ ergo receptionẽ ſeq̃tur. ergo vbi eſt poti‑ or receptio eſt etiã ꝑfecti⁹ iudiciũ. ꝛ ſic ſi dormiẽs eſt po tior in recipiẽdo. eſt potior in iudicando ¶ Pre. Intelle .3.
ctus non ligatur ſomno. niſi ſm accidens et inq̃tum de pendet a ſenſu. ſꝫ iudicium intellectus non depẽdet a ſen ſu. cũ intellectus operatio ſm hoc a ſenſibꝫ tantũ depen deat ꝙ a ſenſibꝫ accipit Iudiciũ aũt eſt poſt acceptionẽ ergo intellect⁹ iudiciũ nõ eſt ligatũ in ſomno. ꝛ ſic diſtin ctio poſita videtur eſſe nulla ¶ Prete. Illud qđ ꝯuenit 4
alicui ex hoc ipſo ꝙ ab alijs ſeparat̃. cõuenit ei ſm ſuam naturam. ſicut ex hoc ipſo ꝙ ferrũ a rubigine ſeparatur ꝯuenit ei claritas. vnde claritas eſt ei naturalis. ſꝫ ex h̃ ipõ ꝙ aĩa a ſenſibꝫ corporeis abſtrahitur. ꝯpetit ei futu ra puidere. vt Auguſti. oſtendit xij. ſup Geñ. ad lit. mul tis exemplis. ergo videt̃ ꝙ futura puidere ſit ipi anime humane naturale. ꝛ ſic idem qđ prius ¶ Pret. Grego. 5
in. iiij. dyalo. dicit. ꝙ ipa aliqñ animaꝝ vis ſubtilitate ſua aliq̃d puidet. aliquãdo eniꝫ exiture de corpore anime ꝑ reuelationem futura cognoſcunt. ſed illa q̃ anima poteſt inſpicere ex ſua ſubtilitate naturaliter inſpicit. g̃ anima naturaliter futura precognoſcere poteſt. ꝛ ſic naturaliter habere ꝓphetiam. q̃ precipue in futuroꝝ viſione cõſiſtit ¶ Sed diceres. ꝙ futura q̃ anima naturali cognitõe pre uidet. ſunt illa q̃ habent cauſas determinatas in natura. ſed ꝓphetia etiã eſt de alijs futuris ¶ Sed contra Ea 6.
q̃ dependent ex libero arbitrio. non habent cauſas deter minatas in natura. ſed ea q̃ aĩa ex ſua ſubtilitate puidet oĩno ex libero arbitrio dependent. ſicut patet per exem‑ plum. Gregorij. qui ibi ponit de quodã qui cũ infirmare tur et eſſet diſpoſitum de eius ſepultura in quadam ec‑ cleſia. morti appropinquans ſurrexit et induens pdixit ſe velle ire ꝑ viaꝫ appiã ad eccleſiã ſancti Sixti. cumqꝫ poſt modicũ defunctus eſſet. quia longum erat iter ad eccle‑ ſiam vbi ſepeliri debebat repẽte orto cõſilio exeũtes cuꝫ eius funere ꝑ viam appiam neſciẽtes q̃ ille dixerat in ec‑ cleſia ſancti Sixti poſuerunt eũ. qđ tamẽ vt Grego. ſub‑ iũgit. pdicere nõ potuit. niſi q̃a illud qđ futurũ erat ei⁹ corpori ipſa vis anime ac ſubtilitas preuidebat. ergo etiam illa futura que ex naturalibꝫ cauſis non dependẽt poſſunt naturaliter ab homine videri. ꝛ ſic idẽ qđ prius.

8 ¶ Pre. ex cauſis naturalib⁹ poteſt accipi ſignificatio ſu-
per ea que ſunt naturaliter ⁊ nō fuerūt. ſed aſtrologi acci-
piūt ex motib⁹ corpoꝝ ſupceleſtiū ſignificationes ſup ꝓ-
6 pheciam. ergo ꝓphetia eſt naturalis ¶ Pre. ꝓhi in ſcien-
tia naturali non determinant niſi de his que naturaliter
poſſunt accidere. determinauit autē Auicēna in ſexto de
naturalib⁹ de ꝓphetia. ergo ꝓphetia eſt naturalis ¶ Pre.
Ad ꝓphetiam nō requirūtur niſi tria. ſcʒ claritas intelli-
gentie. ⁊ ꝑfectio virtutis imaginatiue. ⁊ poteſtas anime
vt ei materia exterior obediat. vt Auicēna ponit in ſexto
de naturalib⁹. ſed hec tria poſſunt accidere naturaliter. er-
go naturaliter poteſt aliquis ꝓpheta eſſe Sed diceres
ꝙ naturaliter pt̄ intellectus ⁊ imaginatio ꝑfici ad cogno-
ſcendum futura naturalia. ſed de his non eſt ꝓphetia. er-
10 go ⁊c̄. ¶ Sed ꝯtra. ea que dependent ex inferiorib⁹ cau-
ſis dicūtur eſſe naturalia. ſed Iſaias ꝓuidit ⁊ ꝓdixit Eze-
chiā fore moriturū Iſa. xxxviij. ⁊ hoc ſm̄ rōnes inferiores
vt per gloſam ibidem habet̄. ergo etiam precognitio natu-
11 raliū futuroꝝ eſt ꝓphetia ¶ Pre. Diuina prouidentia
reb⁹ in eſſe productis tribuit vt in ſe habeant ea ſine qui-
bus ꝯſeruari nō poſſunt. ſicut in humano corpore poſuit
membra quib⁹ ſumitur ⁊ decoquitur cibus ſine quo mor-
talis vita nō ꝯſeruatur. ſed humanū genus nō poteſt ſi-
ne ſocietate ꝯſeruari. vnus em̄ homo nō ſufficit ſibi in ne-
ceſſitatib⁹ ad vitam. vt dr̄ ethicoꝝ. iij. vnde homo natura-
liter eſt animal politicū. vt dr̄. viij. ethicoꝝ. Societas aūt
nō poteſt ꝯſeruari ſine iuſticia. iuſticie vero regula eſt ꝓ-
phetia. ergo nature humane eſt inditum vt ad ꝓphetiam
homo naturaliter ꝑuenire poſſit ¶ Pre. In quolibet ge-
12 nere inuenit̄ illud quod eſt ꝑfectiſſimū in genere illo. ſed
ꝑfectiſſimū in genere hominū eſt ꝓphetia. q2 ſm̄ illud qđ
eſt in homine potius ſcʒ intellectū trāſcendit alios. ergo
13 naturaliter poteſt homo ad ꝓphetiam ꝑuenire ¶ Pre.
Plus diſtat ꝓprietas diuina a ꝓprietatib⁹ creaturarū ꝙ̄
ꝓprietas rerū futurarū a reb⁹ ꝓſentib⁹. ſed naturali cogni-
tione homo ꝑ ꝓprietates creaturaꝝ in cognitiōeʒ dei ꝑue-
nire pt̄. vt pʒ Ro. i. Inuiſibilia dei ꝑ ea que facta ſunt ⁊c̄
ergo et naturaliter ex his q̄ ſunt poteſt hō in cognitiōem
ꝑuenire futuroꝝ. ⁊ ſic naturaliter pt̄ eſſe ꝓpheta Sʒ di-
ceres ꝙ q̄uis deus magis diſtet in eſſendo. tamē futura
14 magis diſtant in cognoſcendo ¶ Sed ꝯtra. eadem ſunt
principia eſſendi ⁊ cognoſcēdi. ergo illud qđ eſt magis di-
15 ſtās ſm̄ eſſe etiā eſt magis diſtās ſm̄ cognitiōem ¶ Pre.
Auguſti. in libro de libero ar. diſtinguit tria genera bono-
rum. ſcʒ paruū. maximū. ⁊ mediū. ſed ꝓphetia nō cōputa-
tur inter parua bona. q2 huiōi ſunt bona corꝑalia. nec ite-
rum inter bona maxima. q2 huiōi ſunt quib⁹ recte viuitur
et quib⁹ nullus abuti poteſt. que ꝓphetie competere non
videtur. ergo reſtat ꝙ ꝓphetia ad media bona pertineat
que ſunt bona naturalia. ⁊ ſic videtur ꝙ ſit naturalis.

¶ Pre. Boeti⁹ dicit in li. de duab⁹ naturis ꝙ vno mō
19 natura dr̄ eſſe illud qđ poteſt agere vel pati. ſed ad hoc ꝙ
aliquis ſit ꝓpheta requiritur quedā ſpūalis paſſio. ſcʒ lu-
minis ꝓphetici. vt ſupra dictum eſt. ergo videtur ꝙ pro-
17 phetia ſit naturalis ¶ Pre. Si agenti naturale eſt age-
re. ⁊ patienti naturale pati. oportet ꝙ paſſio ſit naturalis
ſed ipſi deo naturale eſt ꝙ perfectiōem ꝓphetie homini in-
fundat. q2 ipſe ſm̄ naturā ſuā bonus eſt. ⁊ bonū natura-
liter eſt ſui ꝯmunicatiuū. ſimiliter etiā humane menti natu-
rale eſt ꝙ a deo recipiat. cū eius natura nō conſiſtat niſi ex
his que a deo recipit. ergo ꝓphetie ſuſceptio eſt naturalis
18 ¶ Pre. Cuilibet potentie naturali paſſiue reſpōdet aliq̄
potentia naturalis actiua. ſed in aīa humana eſt natura-
lis potentia ad recipiendū lumen ꝓphetie. ergo eſt aliqua na-
turalis potentia actiua per quā aliquis in actuʒ ꝓphetie
adducitur. ⁊ ita videt̄ ꝙ ꝓphetia ſit naturalis ¶ Prete. 16
Nō eſt naturaliter ꝑfectioris cognitiōis ꝙ̄ alia aīalia. ſed
q̄dā alia aīalia naturaliter ſunt preſcia coꝝ futuroꝝ. ma-
xime que ad ea ꝑtinent. ſicut patʒ de formicis que ꝓſciūt
pluuias futuras. q̄dam piſces etiā denūciāt tempeſtates
futuras. ergo ⁊ hō naturaliter debet eſſe ꝓſcius eorum q̄ ad
ipſum ꝑtinent. ⁊ ſic videtur ꝙ hō naturaliter poteſt eſſe
propheta.

¶ Sed ꝯtra eſt qđ dr̄ ſcđa Petri ꝑmo. ꝙ nō volūta- Cōtra
te humana allata eſt aliquādo ꝓphetia. ſed ſpiritu ſancto
inſpirati loquuti ſunt ſancti dei omnes. ¶ Prete. Illud
qđ dependet ex cā extrinſeca non videtur eſſe naturale. ſʒ
ꝓphetia dependet ex cā extrinſeca. q2 ſcʒ ꝓphete in ſpecu-
lo eternitatis legūt. ergo videt̄ ꝙ ꝓphetia non ſit naturalis.
¶ Pre. Illa que inſunt nobis naturaliter ſunt in pote-
ſtate noſtra. ſed in poteſtate ꝓphetie nō erat habere ipſuʒ
ſpūm ꝓdicendi futura. vt pʒ in gloſa. ij. Petri. i. ſup illud
habemus firmiorē ꝓpheticū ſermonē ⁊c̄. ergo ꝓphetia nō
eſt naturalis ¶ Pre. Ea que ſunt naturalia ſūt vt in plu-
rib⁹. ſed ꝓphetia eſt in paucis. ergo nō eſt naturalis

¶ Rn̄ſio dōm. ꝙ aliquid dr̄ naturale dupl̄r. vno mō R̄o
q2 eius ꝑncipium actiuū eſt natura. ſicut naturale eſt igni
ferri ſurſum. Alio mō qn̄ natura eſt ꝑncipiū diſpoſitōnis
ipſius. nō q̄ruli̇bet. ſed eaꝝ q̄ ſūt neccārie ad talē ꝑfectōeʒ
ſicut dr̄ ꝙ infuſio aīe rōnalis eſt naturalis inq̄ꝫtum ꝑ ope-
ratōem nature corpus efficit̄ diſpoſitū diſpoſitōe que eſt
neceſſitatis ad aīe ſuſceptōem. Fuit ergo quoꝝdam Opinio
opinio ꝙ ꝓphetia eſſet naturalis ꝑmo mō. qui dicebāt ani-
mā in ſeipſam habere quādā vim diuinatōis. vt Aug⁹.
narrat. xij. ſup gen̄. ad lit. Sʒ hoc ibidē ipſe improbat
q2 ſi hoc eſſet tūc in poteſtate ſua haberet aīa vt quādo- Repba⁰
cūꝙ vellet poſſet futura ꝓcognoſcere. qđ manifeſte falſuʒ
eſt. Et ꝓterea hac apparet eſſe falſum. q2 natura mentis
humane nullius cognitōis naturalis poteſt eſſe ꝑncipiū
in quā nō poſſet ꝑuenire ꝑ ꝑncipia ꝑ ſe nota que ſunt pri-
ma inſtrumenta intellectus agentis. ex quib⁹ ꝑncipiis in
cognitōem futuroꝝ cōtingentiū ꝑuenire nō pt̄. niſi forte
ꝑ inſpectōem aliquoꝝ ſignorū naturaliū. ſicut medicus
ꝓcognoſcit ſanitatem vel mortē futurā. ⁊ aſtrologus tē-
peſtatē futurā vel ſerenitatē. talis aūt futuroꝝ ꝓcognitio
nō dr̄ eſſe diuinatōis vel ꝓphetie. ſed magis artis. Vn̄ Scđa
alij dixerūt ꝙ ꝓphetia eſt naturalis ſecūdo mō. q2 ſcʒ na-
tura ad talem diſpōnem pt̄ hominē ꝑducere ꝙ erit in ne-
ceſſitate ad recipiendū ꝑ actōem alicuius ſuꝑioris cau-
ſe ꝓſcientiā futuroꝝ. Que quidē opinio eſt vera de q̄daʒ
ꝓphetia. nō aūt de illa que inter dona ſpūſſancti ab apo-
ſtolo cōputat̄. Vn̄ ad eaꝝ diſtinctōem habendā ſcien- Nota
dum ꝙ futura cōtingentia in duob⁹ ꝓexiſtūt antequā ſunt
ſcʒ in ꝓſcientia diuina ⁊ in cauſis creatis quaꝝ virtute futu-
ra illa educūtur in eſſe. In his aūt duob⁹ futura exiſtunt
diuerſimode. q̄ꝫtum ad duo. Primo q̄ꝫtuʒ ad hoc ꝙ om-
nia que ꝓexiſtūt in cauſis creatis ꝓexiſtūt in diuina ꝓſci-
entia. ſed nō ecōuerſo. cū quorundā futuroꝝ rōnes deus
in ſe retinuit reb⁹ creatis eas nō infundendo. ſicut eoruʒ
que miraculoſe fiūt ſola diuina virtute. vt Aug⁹. dr̄ ſup
gene. ad lit. Secūdo q̄ꝫtuʒ ad hoc ꝙ futura in cauſis cre-
atis quedā ꝓexiſtūt mobiliter. eo ꝙ virtus cauſe que ē or-
dinata ad talem effectū inducendū pt̄ aliquo euentu im-
pediri. ſed in diuina ꝓſcientia omnia futura ſunt immo-

biliter. q2 futura ſubdũtur diuine p̄ſcientie. nõ ſolum ſm
ordinem cãrum ſuaꝝ ab ipſa. ſed etiã ſm ordinem exitus
Diſtinctio vel euentus. Precognitio igi futuroꝝ poteſt cauſari
in mente humana dupliciter. Uno mõ ex hoc ꝙ futura
p̄exiſtũt in mente diuina. ⁊ hec ꝓphetia donũ ſpũſſancti
ponitur. ⁊ hec nõ eſt naturalis. illa eñ que fiunt diuinit9
ſine cauſis naturalib9 medijs. non dicũtur eſſe naturalia
ſed miraculoſa. huiõi aũt futuroꝝ reuelatio fit abſq3 me-
dijs cauſis naturalib9. cũ non hoc mõ reuelentur prout
rõnes futuroꝝ ſunt in cauſis creatis. ſed ꝓut ſunt in mẽ-
te diuina a qua deriuãtur in mente ꝓphete. Alio modo ex
virtute cauſaꝝ creatarũ. ꝓut ſcʒ in virtute imaginatiua
humana poſſunt aliquĩ motus fieri ex virtute celeſtium
corpoꝝ in quib9 exiſtũt quedã ſigna futuroꝝ quorũdam
ſm ꝙ intellectus humanus ex illuminatione intellectuũ
ſeparatoꝝ. vtpote inferior natus eſt inſtrui ⁊ ad alia co-
gnoſcenda eleuari. et hec ꝓphetia modo predicto p̄t dici
naturalis. Differt aũt hec ꝓphetia naturalis ab ea de
qua nũc loquimur in trib9. Primo in hoc ꝙ futuroꝝ pre-
uiſionem habet immediate a deo illa de qua nũc loquimur
q̃uis angelus poſſet eſſe miniſter ꝓut agit in virtute di-
uini luminis. Naturalis vero eſt ex ꝓpria actione ſecũda-
rum cãrum. Secundo in hoc ꝙ ꝓphetia naturalis non ſe
extendit niſi ad illa futura que habent cãs determinatas
in natura. ſed ꝓphetia de qua loquimur indifferẽter ſe ha-
bet ad omnia. Tercio in hoc ꝙ naturalis ꝓphetia nõ in-
fallibiliter p̄uidet. ſed ſicut p̄dicũtur illa que ſunt vera vt
in maiori parte. ꝓphetia vero que eſt ſpũſſancti donũ in-
fallibiliter preuidet. vnde dicitur eſſe diuine p̄ſcientie ſi-
gnũ. q2 ſm illã infallibilitatem p̄uidet ſm quam futura
ſunt a deo preſcita. Et hec triplex differentia in definitõe
Caſſiodori poteſt notari. prima in hoc ꝙ dr̃ diuina. ſecũ-
da in hoc ꝙ dr̃ generaliter rerũ euentus. tercia in hoc ꝙ
dr̃ immobili veritate denũcians. Sed q̃tũ ad hoc ꝙ ꝓ-
phetia eſt de reb9 neceſſarijs vt de ſcibilibus manet du-
plex differentia. ſcʒ p̄ma ⁊ ſecũda. q2 ꝑ ꝓphetiã naturalem
nõ accipit homo a deo immediate cognitõem illorũ ſcibi-
lium. ſed mediãtib9 cauſis proximis. ⁊ ꝑ operatõem cau-
ſarum ſecũdarũ in virtute naturali ſua agentiũ. Nec itex
talis cognitio ad oĩa neceſſaria ſe extendit. ſed ſolum ad
illa que poſſunt eſſe nota ꝑ p̄ma p̄ncipia. q2 vltra illa vir-
tus luminis intellectus agentis nõ ſe extendit nec natu-
raliter in alia eleuatur. ſicut ꝓphetia diuina in quedã ele-
uatur que ſunt ſupra naturalem cognitõem. vtpote deum
eſſe trinũ ⁊ vnũ ⁊ alia huiõi. Tercia differentia remouet
in hac materia. q2 vtraq3 ꝓphetia ita immobiliter ⁊ certiſſi-
me facit ſcire huiõi ſcibilia neccaria. ſicut ſi ſcirentur ꝑ p̄n-
cipia demonſtratõnis. ꝑ ꝓphetiã eñ vtrãq3 eleuat mens
hominis. vt quodãmodo ꝯformiter ſubſtãtijs ſeparatis
intelligat. que ſicut p̄ncipia ita etiã ꝯcluſiões ſimplici in-
tuitu ſine deductione vnius ex altero certiſſime vident.
Utraq3 aũt ꝓphetia differt a ſomnio ⁊ viſione. vt ſomni-
um dicamus apparitõnem. que fit homini in dormiendo
viſionem vero que fit in vigilando cũ homine a ſenſib9 ab-
ſtracto. q2 tam in ſomnio q̃ȝ in viſione ſimplici aĩa detine-
tur phantaſmatib9 viſis. vel totaliter vel in parte. vt ſcʒ
inhereat eis tanq̃ȝ veris reb9 vel totaliter vel in ꝑte. ſʒ in
vtraq3 ꝓphetia ſi aliqua phãtaſmata videbãtur in ſom-
nio vel viſione. tñ aĩa ꝓphete illis phãtaſmatib9 nõ deti-
net. ſed cognoſcit ꝑ lumen ꝓpheticũ ea que videt non eſſe
res. ſed ſilitudines aliquid ſignificãtes. ⁊ earũ ſignifica-
tionẽ cognoſcit. q2 intelligentia opus eſt in viſione. vt dr̃

Danie. x. Et ſic pʒ ꝙ ꝓphetia naturalis media eſt inter ꝓ-
phetiã diuinã ⁊ ſomnium. Uñ ⁊ ſomniũ dr̃ eſſe pars vel ca-
ſus ꝓphetie naturalis. ſicut ⁊ ꝓphetia naturalis eſt q̃daȝ
deficiens ſimilitudo ꝓphetie

¶ Ad p̄mũ dõm. ꝙ in cognitõe duo ſunt ꝯſiderãda
ſcʒ receptio. ⁊ iudiciũ de receptis. q̃tum igitur ad iudici- Ad 1.
um de receptis eſt potior vigilãtis cognitio q̃ȝ dormien-
tis. q2 iudiciũ vigilãtis eſt liberũ. ſed dormientis ligatum
vt dr̃ in de ſomno ⁊ vigi. ſed q̃tum ad receptõem cogni-
tio dormientis eſt potior. q2 quieſcentib9 ſenſib9 ab exte-
riorib9 motib9. interiores impreſſiones magis ꝑcipiũtur.
ſiue ſint ex ſubſtãtijs ſeparatis ſiue ex celeſtib9 corporib9
vñ ſic intelligit qð dr̃ Numeri. xxiiij. de Balaam q̃ cadit
ſcʒ in dormiẽdo. ⁊ ſic aperiũtur oculi eius ¶ Ad. ij. dõm. Ad 2
ꝙ iudiciũ non dependet tñ a receptõne ſpẽi. ſed ex hoc ꝙ
ea de quib9 iudicat examinãtur ad aliqð p̄ncipiũ cogniti-
onis. ſicut de ꝯcluſionib9 iudicamus eas in p̄ncipia reſol-
uẽdo. In ſomno igit ligatis exteriorib9 ſenſib9 interiores
vires quaſi q̃etate ab exteriorũ ſenſuũ tumultib9 magis
ſuſcipere poſſunt interiores impreſſiones factas in intel-
lectu vel imaginatione ex illuſtratione diuina vel angeli-
ca. vel ex virtute celeſtiũ corpoꝝ aut quorũcũq3. ſicut te-
nui fleumate decurrẽte ad linguã videt dormienti ꝙ dul-
cia comedat. Sed q2 p̄mũ p̄ncipiũ noſtre cognitõnis eſt
ſenſus. oportʒ ad ſenſum quodãmodo reſoluere oĩa que
iudicamus. Uñ phus in. iij. ce. ⁊ mũ. dr̃ ꝙ ꝯplementum
artis ⁊ nature eſt res ſenſibilis viſibilis. ex qua docemur
de alijs iudicare. Et ſilr dr̃ in. vi. ethicoꝝ ꝙ ſenſus eſt
extremoꝝ. ſicut intellectus p̄ncipioꝝ. extrema appellãs il-
la in que fit reſolutio iudicãtis. q2 igit in ſomno ligati ſt̃
ſenſus. nõ p̄t eſſe verũ iudiciũ quin q̃tum ad aliquid ho-
mo decipiatur intendens rerum ſilitudinib9 tanq̃ȝ rebus
ipſis. q̃uis q̃nq3 dormiẽs cognoſcat de aliquib9 ꝙ nõ ſint
res ſed ſilitudines rerum ¶ Ad. iij. dõm. ꝙ iudicium in-
tellectus nõ dependet a ſenſu hoc mõ ꝙ actus intellect9 Ad 3
ꝑ organũ ſenſibile exerceat. indiget aũt ſicut extremo ⁊ vl-
timo ad hoc ꝙ reſolutio fiat ¶ Ad. iiij. dõm. ꝙ quidã po- Ad 4
ſuerũt ꝙ aĩa ſolũ rõnalis in ſeipa haberet vim quãdam di-
uinatõis. vt Aug9. dr̃. ij. ſup gen̄. ad litterã. Sed hoc ip̄e
ibidem improbat ſicut in reſponſione dictum eſt. q2 ſi hoc
eſſet. cũ vellet futura precognoſceret. qð patʒ eſſe falſum
nõ eñ ꝓpter hoc a ſenſib9 abſtracta interdũ futura preui-
det. q2 hoc ei ſm naturalem virtutẽ ꝯperit. ſed q2 per ei9
abſtractõem efficitur abilior ad percipiendũ impꝛeſſiones
cauſaꝝ illarũ ex quib9 p̄t fieri aliqua p̄cognitio futurorũ
¶ Ad. v. dõm. ꝙ in verbis Gregorij eſt accipiẽda ſub- Ad 5.
tilitas aĩe quã ponit cãm p̄cognitõnis futurorũ pro ipſa
habilitate aĩe ad recipiendũ a ſubſtãtijs ſuperiorib9. non
ſolũ ſm ordinẽ grẽ ꝓut ſanctis ab ãgel q̃dã reuelant. ſed
etiã ꝓut inferiores intellectus ſm ordinẽ nature nati ſt̃
ꝑfici a ſuperiorib9. ⁊ ꝓut corpora humana ſubdũtur im-
preſſionib9 celeſtiũ corpoꝝ in quib9 eſt preparatio ad ali-
os futuros euentus. quos aĩa ſubtilitate ſua p̄uidet per
aliquas ſilitudines ex impreſſione corporum celeſtiũ in
imaginatione relictas ¶ Ad. vi. dõm. ꝙ q̃uis liberũ ar- Ad 6
bitriũ naturalib9 cauſis nõ ſubdatur. tñ ad ea que libero
arbitrio agũtur naturales cauſe facilitatem vel impedi-
mentũ interdum preſtant. ſicut potuit in ꝓpoſito vel plu-
uia vel nimius eſtus tediũ facere his qui portabãt fun9
ne ad locũ deſignatũ deferrent quoꝝ p̄cognitio fieri po-
terat ꝑ corpora celeſtia. ¶ Ad. vij. dõm. ꝙ cum corpora
humana corporib9 celeſtib9 ſubdant ex motib9 celeſtium. Ad 7

corporū pt accipi ſignatio ſup qualibet diſpōne corporis
humani.cum igit aliqua cōplexio vel diſpoſitio humani
corporis ſit quaſi neceſſitas ad naturalē pphetiā non eſt
incōueniens ſi ex corporib celeſtib ſignatio ſup natura-
li pphetia accipiat.nō aūt ſup pphetia que eſt ſpūs ſcʒ do
Ad 8 nū ¶ Ad.viij.dōm.q illi p̄hi qui de pphetia determina
uerūt nō potuerūt determinare de pphetia de qua nunc
Ad 9 loquimur.ſed ſolū de naturali ¶ Ad.ix.dōm.q illoꝝ tri
um vnū nō pt naturaliter aīe ɔpetere.vt ſcʒ ſit tante vir
tutis q ei materia exterior ſubdatur.cū etiā nec ipſis an
gelis ad nutū deſeruiat materia corporalis.vt dt Aug⁹.
et ſic in hoc nō eſt ſuſtinendū dictū Auicen. vel cuiuſlibet
alterius p̄hi.ex alijs vero duob que tangit obiectio.ho-
mini ſm q naturaliter ɔueniūt cauſat pphetia naturalis
Ad 10 non iſta de qua loquimur ¶ Ad.x.dōm.q ɔtīis p pro-
phetiam naturalē nō poſſunt reuelari niſi ea que natura
lib cauſis ſubdūtur.ſꝫ p pphetiā diuinā poſſunt nō ſolū
Ad 11 alia ſed ꝛ iſta cognoſci ¶ Ad.xi.dōm.q ſocietas homi-
nū ſm q ordinatur ad finem vite eterne nō poteſt ɔſerua
ri niſi p iuſticiā fidei cuius eſt p̄ncipium pphetia. Vn̄ dr
ꝓuerb.xxix.cū defecerit pphetia diſſipabit populus.ſꝫ cū
hic finis ſit ſupnaturalis ꝛ iuſticia ad hūc finem ordina-
ta.pphetia que eſt eius p̄ncipiū erit ſupnaturalis. Juſti-
cia vero p quā gubernatur ſocietas humana in ordine ad
bonū ciuile.ſufficienter pt haberi p p̄ncipia naturalia ho
Ad 12 mini indita.ꝛ ſic nō oportʒ pphetiā eſſe naturalē ¶ Ad
xij.dōm.q hoc eſt ex nobilitate hoīs q in genere huma-
no poſſit inueniri tam digna pfectio que ex nulla cā ꝓdu
ci poſſʒ niſi ſupnaturali.talis aūt pfectiōis creature irrō-
nales capaces nō ſunt.ꝛ ideo nō oportet q illud qd eſt pfe
ctiſſimū in genere hominū virtute nature acquirat.ſed il
lud tm̄ qd eſt pfectiſſimū ſm ſtatū nature.non aūt qd eſt
Ad 13 pfectiſſimū ſm ſtatū gratie ¶ Ad.xiij.dōm.q res aliq
dupl̄r pt cognoſci.ſcʒ an eſt ꝛ quid eſt.q2 vero ꝓprietates
creaturarū.ex quib cognitōnem accipimus.maxime di-
ſtant a ꝓprietatib diuinis.inde eſt q de deo cognoſcere
nō poſſumus qd eſt.ſed ex hoc ipſo q creature dependent
a deo.a creaturis inſpectis cognoſcere poſſumus deum
eſſe.ſed q2 p̄ſentia a futuris nō dependent.ꝓprietates au
tem hūt ſilitudines.ideo ex reb p̄ſentib nō poſſum⁹ ſci-
re an aliqua futura ſint.poſſumus autē ſcire ſi futura qd
Ad 14 vel qualia ſint ¶ Ad.xiiij.dōm.q magis diſtat deus a
creaturis q̄ᵃ vna creatura ab alia q̄ntum ad modū eſſen
di.nō q̄ntum ad habitudinē.que eſt inter p̄ncipiū eſſendi.
et id qd hʒ eſſe ex tali p̄ncipio.et ideo p creaturas cogno
ſcimus deū eſſe.ſed non qd eſt.cōtrario aūt mō eſt de co-
Ad 15 gnitione futuroꝝ ɔtingētiū p p̄ſentia vel p̄terita ¶ Ad
xv.dōm.q pphetia reducit ad maxima bona.cū ſit qd-
dam bonū gratuitū.ɔ̄tīis eīn nō ea recte viuat vt imme
diato p̄ncipio recte operatōis meritorie.tm̄ tota pphetia
ad rectitudinē ordinat.nec iterū pphetia aliqs abutit.ita
q aliquis abuſus ipe ſit pphetie actus.ſicut aliqs abutit
potentia naturali.qui eīn pphetia vtitur ad querendum
lucrū vel fauorem hominū.hʒ qdem actū pphetie bonū.
qui eſt cognoſcere occulta ꝛ enūciare.ſed abuſus hui⁹ bo
ni eſt actus cupiditatis vel alterius vicij.abutitur tm̄ ali
quis prophetia.etſi non vt p̄ncipio actus.tamē vt obie
cto.ſicut etiā virtutib abutūtur q de eis ſupbiunt.ɔ̄tīis
virtutes inter bona maxima ɔputent ¶ Ad.xvi.dōm.
Ad 16 q nō dicimus aliquid eſſe naturale a natura quolibʒ mō
accepta.ſed ſm tertiā acceptōem quā Boetius ibidē po
nit.put ſcilʒ natura eſt p̄ncipium motus ꝛ q̄etis in eo in

quo eſt p ſe ꝛ nō ſm accn̄s.alr̄ oporteret dicere oēs actio
nes ꝛ paſſiones ꝛ ꝓprietates eſſe naturales ¶ Ad.xvij Ad 17
dōm.q cōicare bonitatem eſt deo naturale.id eſt nature
eius ɔueniens.nō q ex neceſſitate nature ɔmunicet.cū
talis cōicatio volūtate diuina fiat.ſm ordinē ſapientie q
ſua dona diſtribuit oīb ordinate. Creature etiā natura
le eſt vt a deo recipiat bonitatē.nō quālibet.ſed eā q ſue
nature debet.ſicut homini debet eſſe rōnale.nō aūt lapidi
aut aſino. Vn̄ ſi aliqua pfectio diuinitus.recipit in homi
ne.nō oportʒ q ſit homini naturalis q̄ꝛ debitū humane
nature excedit ¶ Ad.xviij.dōm.q in humana aīa eſt Ad 18
potentia paſſiua ad recipiendū lumen ppheticū.nō natu
ralis ſed tm̄ obedientialis potentia.ſicut eſt in natura cor
porali ad ea que mirabiliter fiunt.vnde nō oportʒ q po-
tentie paſſiue tali reſpondeat potentia actiua naturalis
¶ Ad.xix.dōm.q aīalia bruta non poſſunt eſſe p̄ſcia fu Ad 19
turorū que ad ea ptinent.niſi illoꝝ que ex motu celi depē
dent.ex cuius impſſione mouet eorū imaginatio ad ali-
qd agendū.qd ɔpetit ſignificatōi futuroꝝ.Et magis ta
lis impſſio in brutis hʒ locū q̄ᵃ in hominib.q2 bruta.vt
Dam.dt.magis aguntur q̄ᵃ agant.vnde impſſiones cor
poꝝ celeſtiū ſequūtur totaliter.non aūt hō qui eſt libere
voluntatꝫ.neqʒ ex h̄ debʒ dici brutū p̄ſciū futuri.ɔ̄tīis ex
actu eius alicuius futuri ſignificatio accipi poſſit.q2 non
agit ad ſignificatōem futuri quaſi rōnē ſui operis cogno
ſcens.ſed magis ductū ab inſtinctu nature.

Quarto queritur. utrum

ad pphetiā habendā requirat diſpoſitio natura
lis ¶ Et videt q ſic.oīs eīn pfectio que non recipit in 1
aliquo niſi ſm diſpōnem recipiētis.requirit aliquā deter
minatā diſpōnem in recipiente.ſed pphetia eſt talis pfe-
ctio.vt pʒ p Amos p̄º.ſup illud.de⁹ de ſyon rugiet.vbi
dt gloſa Hiero.naturale eſt ſiquidem vt omnes qui volunt
rem rei ɔparare ex eis reb ſumāt ɔparatōes quas experti
ſunt.ex quib ſunt nutriti. Verbi grā.naute ſuos inimi-
cos ventis damnū naufragio.ſicut paſtores timorē ſuū
rugitui leonis aſſimilant inimicos dicūt leones vrſos vel lu
pos. Et ſic iſte q fuit paſtor pecoꝝ timorē dei rugitui leo
nis aſſimulat.ergo pphetia aliquā determinatam p̄exigit
diſpōnem in natura humana ¶ Preterea. Natura ordinat 2
ad gratiā ſicut gratia ad gloriā.ſed gloria p̄exigit gratie
diſpōnem in eo qui debet ad gloriā ꝑuenire.ergo ꝛ pphe-
tia ꝛ alia dona gratuita p̄exigūt naturalem diſpōnem
¶ Preterea. Speculatio pphetie eſt altior q̄ᵃ ſcientie acquiſi 3
te.ſed ſpeculatio ſcie acquiſite impeditur p indiſpōnem
naturalis ɔplexionis.cū qdam ſint ita indiſpoſiti ex na-
turali ɔplexione q vix aut nunq̄ᵃ ad ſcias acquirendas p
tingere poſſunt.ergo multo fortius indiſpoſitio natura-
lis ɔplexionis ſpeculatōem pphetie impedit ¶ Preterea. Ad 4
pphetiam requiritur bonitas imaginatōis.cū etiā p viſio-
nem imaginatiuā pphetia fiat.ſed ad bonitatē imaginati
ue virtutis requirit bona diſpoſitio ꝛ bona ɔplexio orga
ni.ergo ad pphetiā p̄exigit diſpoſitio naturalis ¶ Preterea. 5
Impedimentū naturale eſt fortius q̄ᵃ illud qd acciden-
taliter ſuperuenit.ſed aliqua paſſiones accidētaliter ſuꝑue-
niētes impediūt pphetiā.vt dt Hiero. ſup Math.tpe
illo quo ɔiugales actus gerunt p̄ſentia ſpūſſancti nō da
bitur.etiā ſi ppheta eſſe videat qui officio generatōis ob
ſequit. Nec hoc eſt ꝓpter culpā.q2 actus matrimonialis
culpa caret.ſed ꝓpter ɔcupiſcentie paſſionē annexā. ergo

multo fortius indiſpoſitio naturalis cōplexionis impe-
6 dit aliquē ne poſſet fieri ꝓpheta ¶ Pre. Que a deo ſunt
ordinata ſunt. vt dr̄ Ro. xiij. ſed donū ꝓphetie eſt a deo. ḡ
ordinate diſtribuit̄ ab eo. ſed eſſ; non ordinata diſtribu-
tio ſi daret̄ ei qui nō eſt ad habendā eā diſpoſitus. ḡ pro-
phetia ꝑexigit naturalē diſpoſitionem

¶ Sed ꝯtra illud qḋ dependet a ſolo arbitrio dan-
Cōtra tis non ꝑexigit aliquā diſpōnem in recipiēte. ſed ꝓphetia
eſt hmōi. vt p; ꝑ hoc qḋ .i. Cor. xij. dr̄. enarrata ꝓphetia
et alijs ſpūſſancti donis ſubiūgit̄. hec oīa operat̄ vn⁹ ⁊c̄
et Johis .iij. dr̄. ſpūs vbi vult ſpirat. ¶ Pre. i. Cor. i. dr̄
aplūs. que infirma ſunt mūdi elegit deus. vt confundat
fortia ⁊ ꝯtemptibilia. ⁊ ea que nō ſunt. vt ea que ſunt de-
strueret. ḡ dona ſpūſſancti non ꝑexigūt de nc̄itate diſpo
ſitionē naturalē in ſubiecto ¶ Pre. Grego. dr̄ in omelia
diei penthecoſtes. Implet ſcūs ſpūs cytharedū pueruʒ
et pſalmiſtā facit. implet paſtorē armentariuʒ ſicomoros
vellicantē ⁊ ꝓphetā facit. ḡ donū ꝓphetie nō ꝑexigit ali-
quā diſpōnem in illo cui datur. ſed ex ſola diuina volūta-
te pendet eius collatio

¶ Rn̄ſio dōm. ꝙ in ꝓphetia ē duo ꝯſiderare. ſcʒ ipm
R͛ſo ꝓphetie donū. ⁊ hmōi doni iam ꝑcepti vſum. ipſum ḡ ꝓ
Diſtinctio phetie donū ſupra facultatē hoīs exiſtens a deo dat̄. non
bimēbris. virtute alicuius cauſe create. q̄uis ꝓphetia naturalis ex
virtute alicuius cauſe create efficiat̄ in nobis. vt dictum
eſt. Hoc aūt differt inter operatōem creature. ⁊ opera-
tione diuinā. q2 deus ſua opatōe nō ſolū formā ſed etiam
materiā ꝓducit. nō preexigit eius operatio. ſicut nec ma-
teriā ita nec naturalē diſpōnem ad effectū ꝑficiendū. nec
tn̄ formā ſine materia aut ſine diſpōne facit. ſed ſimul pt̄ ⁊
materiā ⁊ formā condere vna opatione. vel etiā materiā
quācūq; indiſpoſitā ad debitā diſpōnem reducere. q̄ cō-
petit ꝑfectioni quā inducit. ſicut p; in ſuſcitatōne mortui
corpus eīn mortuū oīno eſt indiſpoſitū ad aīam recipien
dam. ⁊ tn̄ vno diuino ope ⁊ corpus aīam ⁊ diſpōnem ad
aīam recipit. ſed ad operatōem creature debitā preexigi
tur materia ⁊ debita materie diſpoſitio. nō eīn pt̄ virt⁹
cauſata ex quolibet quodlibet facere. Patet ḡ ꝙ ꝓphetia
naturalis preexigit diſpōnem debitā naturalis cōplexio-
nis. ſed ꝓphetia que eſt ſpūſſancti donū nō preexigit eam
exigit tn̄. q2 ſimul cū dono ꝓphetie datur etiaʒ diſpoſitio
naturalis que ſit ad ꝓphetiā ꝯueniens. Uſus aūt ꝓphe-
tie cuiuſlibet eſt in poteſtate ꝓphete. et ꝑ in hoc dr̄ .i. Cor.
xiiij. ſpūs ꝓphetaꝝ ꝓphetis ſubiecti ſunt. et ideo ab vſu ꝓ
phetie aliquis pt̄ ſeipm impedire. ⁊ ad debitum ꝓphetie
vſum de neceſſitate diſpoſitio debita requirit̄. cū ꝓphetie
vſus ex virtute ꝓphetie creata ꝓcedat. vnde ⁊ determina
tam diſpoſitionem preexigit

Ad .1. ¶ Ad primū dōm. ꝙ q̄dam diſpōnes ſunt indifferē-
tes ad ꝓphetiaʒ. et he diuina operatōe nō mutant̄ in pro-
pheta. ſed ſm eaꝝ ꝯuenientiā ꝓphetia ꝓcedit. indifferēs
eſt eīn ad ꝓphetiā quibuſcūq; ſilitudinib; res ꝓphetata fi
gurat̄. diſpōnes vero ꝯtrarie diuina virtute auferūtur a
ꝓpheta. ⁊ diſpōnes neceſſarie ꝯferunt̄ ¶ Ad .ij. dōm. ꝙ
Ad 2 ſilitudo ꝓportionata q̄tum ad hoc verificat̄. ꝙ ſicut gra
tia ſupaddit̄ nature. ita gloria gratie. non tn̄ eſt ſilitudo
q̄tum ad oīa. q2 gratia meret̄ gloriam. non aūt natura
meret̄ grām. et ideo ꝑexigit̄ meritū gratie ad gloriaʒ ha-
bendā. nō aūt diſpoſitio nature ad grām obtinendam
Ad 3 ¶ Ad .iij. dōm. ꝙ ſcīa acquiſita cauſat̄ ex nobis quodā
mō. nō eſt aūt in noſtra poteſtate ꝯplexionē organoꝝ aīe
meliorare. ſicut eſt in poteſtate diuina. que donū ꝓphetie
infundit. ⁊ ideo nō eſt ſile ¶ Ad .iiij. dōm. ꝙ ad ꝓphetiaʒ
requirit̄ bonitas imaginatōis. nō aūt de nc̄itate ꝑexigi Ad 4
tur. q2 ipſe deus qui donū ꝓphetie eſt infundens. potens
eſt ꝯplexionē organi imaginatiue virtutis in melius re-
formare. ſicut ⁊ oculos lippos vt clare videre poſſint.
¶ Ad .v. dōm. ꝙ hmōi vehementes paſſiones ad ſe tra
hūt totaliter rōnis attentōem. ⁊ ꝑ ꝯn̄s eā auertūt a ſpiri Ad 5
tualiū inſpiratōne. ⁊ ideo vehementib; paſſionib; vel ire
vel triſtitie ⁊ ac delectatōnis vſus ꝓphetie impedit̄. vel in
eo qui ꝓphetie donū ꝑcipit. ⁊ ſic etiā naturalis ꝯplexiōis
indiſpoſitio impediret. niſi diuina virtute quodāmō cu-
raret̄ ¶ Ad .vi. dōm. ꝙ donū ꝓphetie a deo ordinate di-
ſtribuit̄. ⁊ hoc etiā ad hmōi diſtributōis ordinatōem ꝑti Ad 6
net. vt aliq̄n ꝯferat̄ illis qui vident̄ ad hoc maxime indiſ-
poſiti. vt ſic diuine virtuti attribuat̄. ⁊ nō glorie t̄ omnis
caro corā illo. vt dr̄ .i. Cor. i.

Quinto querit̄. Utrū ad ꝓphetiā requirat̄ bonitas moꝝ

Et videt̄
ꝙ ſic. q2 ſapi. vij. dr̄. ꝙ ꝑ natōes in aīas ſanctas ſe trāſfert 1
amicos dei ⁊ ꝓphetas ꝯſtituit. ſed amici dei nō ſunt niſi
in quib; moꝝ bonitas viget. Joh. xiiij. ſi quis diligit me
⁊c̄. ḡ ⁊ ille qui nō eſt bonoꝝ moꝝ ꝓpheta nō ꝯſtituitur
¶ Pre. Prophetia eſt donū ſancti ſpūs. ſed ſpūſſcūs nō
inhabitat aliquē peccatorē. vt p; ꝑ illud ſapie p̄°. ſpūſſan 2
ctus diſcipline effugiet fictū. ḡ ꝓphetie donū nō pt̄ eſſe in
aliquo peccatore ¶ Pre. Illud quo q̄s male vti non pt̄
nō pt̄ eſſe in aliquo peccatore [illegible] 3
[illegible]
[illegible] idē actus a peccatore ⁊ a ſpūſctō. qḋ eē nō pt̄
ḡ ꝓphetia nō pt̄ eē in aliq̄ peccatore ¶ Pre. Phs dr̄ in li 4
bro de ſom. ⁊ vigi. ꝙ cū diuinatio ſomnioꝝ eſt a deo. incō
ueniēs eſt eā imittere quibuſlibet ⁊ nō optimis viris. ſʒ
ꝯſtat ꝙ ꝓphetie donū eſt tm̄ a deo. ḡ incōueniēs eſt dicere
ꝙ det̄ niſi optimis viris ¶ Pre. In opatōe nature ſili- 5
tudo diuine opatōis inenit̄. vn̄ Dyo. iiij. ca. de diui. no.
diuinā bonitatē radio ſolari ꝯpat ꝓpter ſilitudīnē effect⁹
ſed in opatōe naturali magis diſpoſitꝭ aliq̄ ꝑfectōes ma
gis dant̄. ſicut a ſole corpa magis ꝑuia magis illuſtrātur
cū ḡ ad recipiēdū donū ꝓphetie magis ſit diſpoſit⁹ bon⁹
q̄ mal⁹. videt̄ ꝙ multo ampli⁹ bonis q̄ malis dari de-
beat. ſʒ non oib; bonis dat̄ ḡ nullo mō malis dari debet
¶ Pre. Sicut Pla. dr̄. optimi eſt optima adducere. ſʒ 6
ꝓphetia ꝯuenienti⁹ eſt in hoie bono q̄ malo. ḡ cū deus ſit
optim⁹ nunq̄ malis ꝓphetie bonum dabit ¶ Pre. Grā 7
ad h̄ dat̄ vt natura eleuet̄. ſʒ natura magis dʒ eleuari in
bonis q̄ in malis. ḡ grā ꝓphetie magis debʒ dari bonis
q̄ malis. ⁊ ita idem qḋ prius

¶ Sed ꝯtra. Balaā fuiſſe ꝓpheta dr̄. q̄ tn̄ mal⁹ fuit. Cōtra
¶ Pre. Math. vij. dr̄. ex pſona damnatoꝝ. dn̄e nōne in
noie tuo ꝓphetauim⁹ ¶ Pre. Quicūq; nō hʒ charitatē
mal⁹ eſt. ſʒ ꝓphetia pt̄ eē in non hn̄te charitatē. vt p; .i.
Cor. xiij. ſi habuero ꝓphetiam. ergo ⁊c̄

¶ Rn̄ſio dōm. ꝙ bonitas hoīs in charitate ꝯſiſtit. per
quā hō deo vnit̄. q̄cūq; ḡ ſine charitate eſſe pn̄t. cōiter in- R͛ſo
ueniri pn̄t in bonis ⁊ in malis. in h̄ eīn diuina bonitas ꝑ
cipue ꝯmendat̄. ꝙ tā bonis q̄ malis vtit̄ ad ſuū ꝓpoſituʒ
iplendū. ⁊ ideo vtriſq; tā bonis q̄ malis iſta dona largit̄
q̄ ad charitatē nc̄ariā depēdētiā nō hn̄t. Prophetia aūt
nō hʒ aliquā nc̄ariā colligātiā cū charitate ꝓpter duo. ꝓ

mo qꝛ ꝓphetia eſt in intellectu. charitas in affectu, intel-
lect⁹ aũt ẽ prioꝛ affectu. ⁊ ſic ꝓphetia ⁊ alie intellect⁹ pfe
ctiones non dependent a charitate. et hac ratione fides
et prophetia et omnia alia huiuſmodi in bonis ⁊ in ma
lis eſſe poſſunt. Secundo quia prophetia datur alicui
ad vtilitatẽ eccl'ie ⁊ ꝓpter ſeipm. Cõtingit ãt aliquẽ vtili
ter quantũ ad aliqd deſeruire eccl'ie. q in ſe bonus nõ eſt
quaſi deo p charitatẽ coniunctus. vñ ⁊ ꝓphetia ⁊ opatio
miraculoꝝ ⁊ eccleſiaſtica miſteria ⁊ alia hmõi q ad vtilita
tem eccl'ie conferunt. inueniunt quoqꝫ ſine charitate q ſola
Nota hoĩes bonos facit. Sciendũ tñ q inter peccata quibus
charitas amittit. qdã ſunt q vſuꝫ ꝓphetie impediũt. qdã
que nõ. qꝛ eñ carnalia pctã mentẽ oĩno a ſpũalitate retra
Diſtictio hunt. ex hoc ipo q aliqs peccatis carnalib⁹ eſt ſubditus
ineptus ad ꝓphetiã reddit. ad cuius reuelatiõem ſumma
ſpũalitas mẽtis reqritur. peccata vero ſpũalia ſpũalitatẽ
mẽtis nõ ita impediũt. ⁊ iõ cõtingit aliquẽ eſſe ꝓphetam
ſpũalib⁹ peccatis ſubditũ. nõ aũt carnalib⁹. vel etiã ĩ mer
ſis ſeculi ſollicitudinib⁹ quibus mens a ſpũalitate retrahat
Et ideo dt Rabi moyſes q hoc ſignũ eſt q aliqs ſit fal-
ſus ꝓpheta qñ voluptatib⁹ ⁊ ſollicitudinib⁹ ſeculi deditur
et hoc ꝯſonat ei qd habet Math. vij. Attendite a falſis
ꝓphetis. ⁊ infra. a fructib⁹ eoꝝ cognoſcetis eos ⁊c. qd de
manifeſtis oportet intelligi. vt dt gloſa. q maxime ſunt pec
cata carnalia. ſpũalia enĩ interius peccata latent

❡ Ad primũ igit dõm q ſapiẽtia ſe trãſfert in aĩa du-
Ad. j. pliciter. vno mõ vt ipamet dei ſapiẽtia aiam inhabitet.
et ſic hoiem ſanctũ facit ⁊ dei amicũ. Alio mõ ſolũ quan-
tũ ad effectũ. ⁊ ſic nõ oportet q ſanctũ faciat vel dei amicuꝫ
Ad 2 et ſic trãſfert ſe ĩ mentẽ maloꝝ quos ꝓphetas ꝯſtituit ❡ Ad
ſcdm dõm. q quis ꝓphetia ſit ſpũſſcti donũ. nõ tñ dono
ꝓphetie ſpũſſctus dat. ſꝫ ſolũ mõ cũ dono charitatꝫ. vñ rõ
Ad 3 nõ ſeqtur ❡ Ad. iij. dõm. q ꝓphetia ꝯtingit male vti. ita
q ipe ꝓphetie actus inquantũ a ꝓpheta egredit ſit malus
cũ eñ aliqs ꝓphetie actũ ad aliqd malũ ordinat. nũc quideꝫ
ipſe ꝓphetie actus bonus eſt ⁊ a ſpũſctõ. ſed ordinatio il-
lius actus ad finẽ indebitũ non eſt a ſpũ ſctõ. ſed a ꝑuerſa
Ad 4 hoĩs volũtate. ❡ Ad. iiij. dõm q intẽtio phi eſt dicere q
ea q diuinitus dant ex volũtate datoris depẽdent q non
pt eſſe irratiõnalis vñ ſi preſcia futuroꝝ q eſſẽt ſomnus a
deo immitteret appareret in iſta viſione aliq diſcretio. nũc
aũt nõ apparet. cũ in quibuſlibet talis diuinatio fiat oſtẽdit
diuinatiõem ſomnioꝝ eẽ a natura. In dono autẽ ꝓphetie
inuenimus diſcretiõem. qꝛ nõ oĩbus dat. etiaꝫ q ſic vel ſic
diſpoſiti ſunt. ſed illis ſolũ quos diuina volũtas elegerit. qui
tñ ſimplr nõ ſunt boni vel optimi quantũ ad ſeipos. ſunt
tñ boni vel optimi quantũ ad hoc q p eos ꝓphetie officiũ
Ad 5 exerceat. fm q ꝯpetere iudicat ſapiẽtia diuina ❡ Ad. v.
dõm q nõ quicunqꝫ bonus eſt magis aptus ad ꝓphetiam
habendã qꝫ quilibet pctõꝛ. cũ aliq charitate carẽtes habeãt
aptas mẽtes ad ſpũalia ꝑſpiciẽda, vtpote a carnalib⁹ ⁊ ter
renis vacãtes ⁊ naturali intellectus ꝑditi claritate qui-
buſdã ecõuerſo charitatẽ hñtib⁹ terrenis negocijs iplici-
tis ⁊ carnalib⁹ dãtib⁹ operã generatiõni. nec intellectũ na
turaliter hñtib⁹ ꝑſpicacẽ. ⁊ iõ quoqꝫ ꝓpter has ſiles condi
tiones dat ꝓphetie donũ aliqbus malis. qd denegat aliq
Ad 6 bus bonis ❡ Ad. vi. dõm q deus in hoc optimus oñdit
q nõ ſolũ bonis. ſed etiã malis bñ nouit vti. vñ nihil ſum-
me bonitati derogat ſi p malos ꝓphetas bonũ officiũ mi-
Ad 7 niſteriũ ꝓphetie adminiſtrari facit ❡ Ad. vij. dõm q p gra
tiã ꝓphetie eleuat natura hoĩs nõ ad gl'iam habendã dire
cte. ſed ad vtilitatem alioꝝ. in bonis autem natura homi
nis magis eſt eleuata per gratiam gratum facientem ad
gloriam obtinendam. vnde ratio non ſequitur.

Sexto querit. vtrum

ꝓphete in ſpeculo videãt eternitatis. Et videt
q ſic. qꝛ Iſay. xxxviij. ſup illd. diſpone domui tue. dt gloſa 1
ꝓphe in libro ipo pſcie dei vbi oĩa ſcripta ſtꝫ legũt. ſꝫ liber
pſcie dei nihil aliud eſſe videt qꝫ eternitatis ſpeculũ. in q
ab eterno oẽs forme reꝝ ab eterno reſplendent. g ꝓphete
vident in ſpeculo eternitatis Sed diceres q ꝓphete di Solutio
cunt in libro pſcie legere. aut in ſpeculo eternitatis vide-
re. nõ naturaliter quaſi ipm ſpeculũ aut librũ videãt ſed cau
ſaliter. qꝛ ex libro illo vel ſpeculo ꝓphetie cognitio deriuat
❡ Sed ꝯtra. p hoc q ꝓphete dicunt videre ĩ ſpeculo eter
nitatis aut legere in libro diuine pſcie attribuit qdã pri- 2
legiata cognitio ipſis ꝓphetis. ſed in hoc q dr aliq cognitio
deriuari a ſpeculo eterno vel a libro diuine pſcie non de-
ſignat aliqd cognitiõis priuilegiũ. cũ ois cognitio humana
inde deriuet. vt pꝫ p Dyo. vij. ca. de di. no. g nõ dicunt ꝓ-
phete videre in ſpeculo eternitatis quaſi ex ipo vidẽtes. ſed
in ipſo viſo intuẽtes alia. ❡ Pre. Nihil pt videri niſi vbi
eſt. ſed futura ꝯtingẽtia nõ ſunt fm imobilẽ veritatẽ ꝓ- 3
ut a ꝓphetis vident niſi in ipſa preſcia dei. g ꝓphete in ipa
ſolũ pſcia diuina videt. ⁊ ſic idẽ qd prius Sed diceres Solutio
q futura ꝯtingẽtia ſtꝫ quidẽ pmoꝛdialiter in diuina pſcia.
ſed exinde deriuant p quaſdã ſpẽs ad mentẽ humanã vbi a
ꝓphetis videntur ❡ Sed ꝯtra. quicqd recipit in aliq eſt in eo 4
p modũ recipiẽtis. ⁊ nõ p modũ ſuũ. ſed mens ꝓphete mu
tabilis ẽ. g nõ pñt in ea futura ꝯtingẽtia imobiliter reci-
pi ❡ Pre. Id qd eſt ꝓpriũ diuine cognitioni nõ pt niſi in 5
deo cognoſci. ſed futura cognoſcere eſt ꝓpriũ dei. vt pꝫ p
Iſa. xli. annũciate q ventura ſtꝫ ⁊ dicem⁹ q dij eſtis vos.
g nõ poſſunt a ꝓphetis futura ꝯtingẽtia videri niſi in ipo
deo ❡ Pre. Auicena dt. q tñ eleuat mens hoĩs q cõiun 6
git ſpeculo. pſcientiaꝝ. ſed maxime eleuatio mẽtis huma
ne eſt in cognitiõe ꝓphetie. g videt q ꝯiungat ſpeculo pre-
ſcie. ita q futura in dei pſcia videant ❡ Prete. Finis hu 7
mane vite eſt vt phi tradũt. vt hõ fm mentẽ iungat ſpecu
lo altiori. qd eſt ſpeculũ intelligibiliũ ſubſtãtiaꝝ. ſed incõ
ueniens eſſet niſi homo ad fineꝫ ſuũ ꝑueniret. ergo homo
quandoqꝫ ꝑuenit ad hoc q coniungat mẽte ſubſtantijs in
telligibilib⁹. quaꝝ ſuprema eſt eſſentia diuina in qua oĩa
relucẽt. g propheta q inter homines habet mentẽ maxi-
me eleuatã ad hoc ꝑuenit vt mẽte cõiungat eſſentie di-
uine. que eſt ſpeculũ eternitatꝫ. ⁊ ſic idẽ quod prius ❡ Pre. 8
Si ſint duo ſpecula. quoꝝ vnũ ſit ſuperius ⁊ alterũ infe-
rius ⁊ a ſpeculo ſuperiori reſultant ſimilitudines in infe-
riori. ille qui in inferiori ſpeculo videt ſpẽs. nõ dr in ſupio
ri videre. quamuis eius viſio quodammõ a ſpeculo ſupiori de-
riuetur. ſed a mẽte diuina reſultant rerum futuraꝝ ſpẽs
in mẽte ꝓphete. ſicut a ſpeculo ſupiori in ſpeculũ inferius
ergo ex hoc ipo q propheta intuet in ſua mẽte ſpecies re-
ceptas a mente diuina. non debet dici videre in mente di
uina. ſed in propria mente. ſed mens ꝓpria nõ eſt ſpeculuꝫ
eternitatis ſed temporale. ergo ſi prophete nõ videt niſi
in mente ꝓpria. vt prius dictũ eſt. nõ dicent videre in ſpecu
lo eternitatis. ſed in tẽporali quamuis ab eterno ſpeculo deri
uet Sed diceres q aliqs dicit videre nõ ſolũ in re illu- Solutio
minata p ſole. ſed etiã in ſole ipſo inquantũ p illuminatiõeꝫ
ſolis videt ❡ Sed ꝯtra eſt q in ſole nõ reſultãt reꝝ viſi- 9
biliũ rõnes. quod videt ad rõnem ſpeculi pertinere. ergo

videt̃ ꝙ videre in ſole nõ ſic dicat̃ ſicut videre in ſpeculo.
jo ¶ Pre. Viſio qua videt̃ deus vt eſt obiectum beatitudi
nis eſt dignioꝛ ꝙ̃ iſta q̄ videt̃ vt ſpẽs reꝝ. q2 illa facit bea
tū. iſta nõ. ſed ad videndũ deum vt eſt beatitudinis obie
ctum homo exiſtens in ſtatu vie p̄t eleuari maioꝛi eleua/
tione. ſcʒ qua mens abſtrahit̃ oĩno a ſenſib9 vt eſt in raptu
ergo minoꝛi eleuatione etiaʒ ſine raptu p̄t eleuari mens
ꝓphete ad videndũ eſſentiā diuinā. vt eſt ſpẽs reruʒ. ⁊ ſic
ij ꝓpheta p̄t videre in ſpeculo eternitatis ¶ Pre. Plus di/
ſtat eſſentia diuina ꝓut in ſe cõſiderat̃. ⁊ ꝓut eſt ſilitudo al
terius rei ꝙ̃ ꝓut eſt ſilitudo vnius rei ⁊ ſilitudo alterius
rei. q2 plus diſtat deus a creatura ꝙ̃ vna creatura ab alia
ſed aliq̈s p̄t videre deũ vt eſt ſpẽs vnius creature. ſine hoc
ꝙ videat eũ vt eſt ſpẽs alterius. al's opteret ꝙ omnes vi
dentes deũ ↄgnoſcerẽt oĩa. ergo aliq̈s p̄t videre euʒ vt eſt
ſpẽs quarundã rerũ. ſine hoc ꝙ videat eſſentiã eius in ſe/
ipſa. ergo qui nõ vident deũ ꝑ eſſentiã poſſunt videre in ſpe
culo eternitatis. qđ maxime videt̃ ꝓphetis competere
iz ¶ Prete. Aug9. vi. de trini. dt ꝙ mẽtes q̄rundã ita ele/
uant̃. vt ipã ſupma reꝝ arce incõmutabiles rõnes inſpici
ant. ſed ꝓphetaꝝ mentes maxime videnť eleuate. ergo videt̃
ꝙ ea q̄ ꝓphetice vidẽt in ipſa rerũ arce inſpiciãt. ſcʒ diuina
iʒ eſſentia. ⁊ ſic idẽ qđ ꝑus ¶ Pre. Iudiciũ nõ p̄t eſſe de aliq̄
niſi ꝑ illud qđ eſt eo ſupius. vt pʒ ꝑ Aug9. in li. de v̄a rel.
ſed ea de q̄bus ꝓphete iudicant ſunt reꝝ imobiles verita
tes. ergo nõ p̄t eſſe ꝙ de eis iudicent ꝑ aliqđ tꝑale ⁊ mobile
ſed ꝑ imobilẽ veritatẽ q̄ eſt ipe deus. ⁊ ſic idẽ quod ꝑus.
Inſtãtie ¶ Sed ↄtra eſt qđ dr Luce. x. ſup illud multi reges
et ꝓphete. dt glo. ꝓphete ⁊ iuſti a longe glãm dei vident ꝑ
·i· ſpeculũ in enigmate. ſed q̄ videt in ipã ſcĩa eterna dei non
videt in enigmate. ergo ꝓphete nõ viderũt in ipã p̄ſcia diui/
2 na qđ ſpeculũ eternitatis appellãr. ¶ Pre. Grego. dt ſup
Eze. in. ij. omel'. ſcđe ptis. q̄diu in hac mortali carne viui
tur nullus ita in cõtemplatõis virtute ꝓficit vt in ipo iã
incircũſcripto luminis radio mẽtis oculos infigat. neq3
eĩn oĩpotens deus iã in ſua claritate ↄſpicit̃. ſed quoddã
ſub illo ſpeculat̃ aĩa. vñ referta ꝓficiat. ⁊ poſt hoc ad viſio
nis eius glãm ptingat. ſic nãq3 Iſa. ꝓpheta cuʒ ſe vidiſſe
dñm fatet̃ dicẽs. vidi dñm ſedentẽ ⁊c. ptinus adiunxit ea
que ſub ipo erãt ⁊c. q2 ſicut dictũ eſt cũ mens in ↄtempla
tione ꝓfecerit nõ iam qđ ipſe eſt. ſed qđ ſub ipo eſt ↄtem/
plat̃. Ex q̄ pʒ ꝙ Iſay. ⁊ alij ꝓphete nõ viderũt in ipo ſpe/
3 culo eterno. ¶ Pre. Nullus malus p̄t in ſpeculo eterno
videre. q2 dr Iſa. xxvij. ẜm aliã lrãm. tollat̃ impius ne vi
deat glãm dei. ſed aliq̄ mali ſunt ꝓphete. ergo viſio ꝓphetica
4 nõ eſt in ſpeculo eterno ¶ Pre. Prophete de reb9 q̄s pro
phetice vident habẽt diſtinctã cognitõem. ſed ſpeculum
eternũ cũ ſit penitus vniforme. nõ videt̃ eſſe tale vt in eo
poſſet pluriũ reꝝ diſtincta cognitio haberi. ergo ꝓphetica vi
5 ſio nõ eſt in ſpeculo eterno ¶ Pre. Nõ videt̃ aliq̄d in ſpe/
culo qđ eſt ↄiunctũ viſui ſed in ſpeculo diſtãte. ſed ſpecu/
lum eternitatis eſt mẽti ꝓphete ↄiunctũ. cuʒ ipe deus ſit
in oĩbus ꝑ eſſentiam. ergo mens ꝓphete nõ p̄t in ſpecu
lo eterno videre.
Rño ¶ Rũſio dđm ꝙ ſpeculũ ꝓprie loquẽdo nõ inuenit̃ ni/
ſi in reb9 materialib9. ſed in rebus ſpũalibus ꝑ q̄ndaʒ trã
ſumptõem dr ꝑ ſilitudinẽ acceptã a ſpeculo materiali. vt
ſcʒ in reb9 ſpũalibus dicat̃ ſpeculũ eſſe id in quo alia repre
ſentant̃. ſicut in ſpeculo materiali apparẽt forme rerũ viſi
biliũ. ſic ergo dicunt q̄dam ipam mentẽ diuinaʒ in qua oĩm
rerum rões relucẽt eſſe ſpeculũ quoddã. ⁊ dr ſpeculum
eternitatis ꝑ hoc ꝙ eſt eternũ. i. quaſi eternitatẽ habens.

Dicũt igit̃ ꝙ iſtud ſpeculũ dupl'r p̄t videri vel ꝑ eſſentiã
ſuam ẜm ꝙ eſt beatitudinis obiectũ. ⁊ ſic non videt̃ niſi a Diſtictõ
beatis vel ſimpl'r vel ẜm q̄d. ſicut in raptu. Vel ẜm ꝙ in
eo reſultant rerũ ſilitudines. ⁊ ſic ꝓprie videtur vt ſpecu/
lum. ⁊ hoc mõ dicũr ſpeculũ eternitatis viſum ab ange/
lis ante ſuã beatitudinẽ ⁊ a ꝓphetis Sed hec opinio nõ
videt̃ rõnabil' ꝓpter duo. ꝑmo q2 ipe ſpẽs rerum in men/ Reꝓbãt
te diuina reſultãtes nõ ſunt aliud ẜm rem ab ipã eſſentia
diuina. ſed huiõi ſpẽs vel rões diſtinguunt̃ in ipã ẜm di
uerſos eius reſpectus ad creaturas. cognoſcere ergo eſſen/
tiam diuinã ⁊ ſpẽs in ipſa reſultãtes nihil aliud eſt ꝙ̃ co/
gnoſcere ipam in ſe. ⁊ relatã ad aliud. ꝑus aũt eſt aliquid
cognoſcere in ſe ꝙ̃ ꝓut eſt ad aliud ↄpatuʒ. vñ viſio q̄ vi/
detur deus vt eſt reꝝ ſpẽs p̄ſuppoñit illã qua videt̃. vt ẽ
in ſe eſſentia q̄dam ẜm ꝙ eſt obiectũ beatitudinis. vñ im/
poſſibile eſt ꝙ aliq̈s videat deum ẜm ꝙ eſt ſpẽs reꝝ. ⁊ nõ
videat eũ ẜm ꝙ eſt beatitudinis obiectũ. Scđo quia ſpe/
cies alicuius rei inuenit̃ in aliquo dupl'r. vno mõ ſicut pre
exiſtẽs ad rem cuius eſt ſpẽs. alio mõ ſicut a re ipã reſul/
tans. id igit̃ in quo apparet ſpẽs reꝝ vt p̄exiſtẽtes ad reʒ
nõ poteſt ꝓprie ſpeculũ dici. ſed magis exẽplar. illud autẽ
ſpeculũ p̄t dici in quo rerũ ſilitudines a rebus ipis reſul/
tant. q2 igit̃ in deo ſunt ſpẽs vel rões rerum nuſq3 inue/
nitur dictum a ſanctis ꝙ deus ſit rerum ſpeculũ. ſed ma/
gis ꝙ res create ſint ſpeculũ dei. ꝓut dr prima Corinth.
xiij. videmus nũc ꝑ ſpeculuʒ ⁊c. Sic etiã filius dr eſſe ſpe/
culum patris ꝓut a patre in ipſo ſpẽs diuinitatis recipit̃
ẜm ꝙ habet̃ Sapiẽ. ſeptimo. ſpeculũ ſine macula ⁊c. Qđ
dr igitur a magiſtris. ꝓphetas in ſpeculo eternitatis vi/
dere. nõ ſic eſt intelligendũ ꝙ ipm deum eternũ videant
prout eſt ſpeculum reruʒ. ſed quia aliquid creatum intuẽ
tur. in quo ipã eternitas dei repſentatur. vt ſic ſpeculum
eternitatis intelligatur non qđ eſt eternuʒ. ſed qđ eſt eter
nitatem repſentans. ex hoc eĩn deo competit futura cer/
titudinaliter vt p̄ſentia cognoſcere. vt dt Boetius. quia
eius intuitus eternitate menſuratur que eſt tota ſimul.
vñ eius aſpectui ſubiacent oĩa tẽpora ⁊ que in eis gerũ
tur. inquantuʒ igitur ab illo diuino aſpectu reſultant in
mente ꝓphete futuroꝝ ſcientie ꝑ lumẽ propheticũ. et per
ſpẽs in q̄bus propheta videt ipſe ſpẽs ſimul cum lumine
ꝓphetico ſpeculũ eternitatis dicũtur. quia diuinũ intuitũ
repſentant ꝓut in eternitate futuroꝝ euentus p̄ſentiali/
ter reſpicit. Cõcedendũ eſt ergo ꝙ ꝓphete vidẽt in ſpecu
lo eternitatis nõ ita ꝙ ſpeculũ eternũ videãt vt obiectio
nes pro ꝑma pte inducte videbant̃ oñdere. vnde ad eas
per ordinem reſpondendũ eſt
¶ Ad primũ ergo dđm ꝙ ꝓphete in libro preſcientie Ad.1.
dicuntur legere hac ſimilitudine. quia ex ipo libro diuine
p̄ſcientie efficitur rerum futuraꝝ noticia in mẽte prophe
te. ſicut ex lectione libri ꝑficitur rerum noticia que ſcribũ/
tur in libro in mente legentis. nõ aũt quantũ ad hanc ſi/
militudinẽ ꝙ ꝓpheta ipam dei p̄ſcientiam videat. ſicut le/
gens in libro materiali videt librum materialẽ. Vel po/
teſt dici ꝙ ſicut noticia que fit in mente prophete dicit̃ ſpe
culum eternitatis. id eſt eternitatẽ repſentans. ita poteſt
dici liber p̄ſcientie quaſi materialiter. quia in ea noticia q̄
fit in mente legentis dei p̄ſcientia quantũ ad aliquid de/
ſcribitur. ¶ Ad ſcđm dicẽdum. ꝙ q̄uis omnis cognitio Ad 2.
a diuina p̄ſcientia deriuetur. non tamen omnis cognitio
repreſentat eam vt ratione eternitatis etiam futura pre
ſentialiter intueat̃. vñ non p̄t dici q̄libet ſcĩa ſpeculũ eter/
nitatis. ſed in hoc ꝑuilegiata oñdit̃ cognitio ꝓphetarum

Ad 3 ¶ Ad terciū dōm ꝙ rōnes futuroꝝ cōtingentiū ſm im-
mobilē veritatē originaliter ſunt in mēte diuina. ſed exin
de effluūt in mente ꝓphete. ꝛ ſic ex reuelatione accepta ꝓ-
pheta immobiliter cognoſcere pt ¶ Ad quartū dōm ꝙ
Ad 4 forma recepta ſeq̄tur modū recipiētis quantū ad aliq̄d
prout habet eſſe in ſubiecto. eſt eīm in eo materialiter vel
immaterialiter. multipliciter vel vniformiter ſm exigen
tiam ſubiecti recipiētis. ſed quantū ad aliquid forma re-
cepta trahit ſubiectū recipiens ad modū ſuū. put ſcꝫ no-
bilitates q̄ ſunt de rōne forme cōicanť ſubiecto. ſic eīm ſub
iectū ꝑ formā ꝑficitur ꝛ nobilitať. ꝛ hoc mō per glām im
mortalitatis eius corpus corruptibile immortale efficieť
et ſilr ꝑ irradiatōnem ab immobili veritate eleuať mens
Ad 5 ꝓphete ad hoc ꝙ immobiliter mobilia videat ¶ Ad qn-
tum dōm ꝙ quia futuroꝝ noticia deo eſt ꝓpria. ideo non
poteſt accipi niſi a deo. non tamē oportet ꝙ ipm deū videat
Ad 6 q̄cunq̄ a deo futura cognoſcit ¶ Ad ſextū dōm ꝙ mens
ꝓphete ſm illū phm ſpeculo intelligentiaꝝ ſiue ꝑſcientia
rū cōiungitur. nō ꝙ ipſas intelligentias videat. ſed q2 ex
Ad 7 ipſaꝝ irradiatōe ꝑſcie eaꝝ ꝑticeps fit. ¶ Ad ſeptimū di-
cendū ꝙ etiā ſm fidē finis humane vite eſt vt homo ſpe
culo altiori ꝯiungať. ſed ad hūc finem ꝑtingitur ſolum in
patria nō in via ¶ Ad octauū dōm ꝙ ſpeculū in quo vi-
Ad 8 det ꝓpheta q̄uis ſit tpale. tamē eſt dei eternā ꝑſentiā rep
ſentās. ꝛ ſm hoc ē ſpeculo eternitatis videt ¶ Ad no-
Ad 9 nū dōm ꝙ q̄uis ſol nō poſſit dici ſpeculū rerum viſibiliū
tamen res viſibiles q̄dammō poſſunt dici ſpeculū ſolis
inquantū in eis claritas ſolis refulget. ꝛ ſic etiam noticia
in mente ꝓphete effecta. dicitur eternitatis ſpeculum
Ad 10 ¶ Ad decimū dōm ꝙ ꝑfectior eſt viſio qua videtur de⁹
vt eſt ſpecies rerum. q̄ iſta qua vr eſt beatitudinis obie-
ctum. quia hec illā preſupponit ꝛ eam ꝑfectiorē eſſe oſten
dit. ꝑfectius eīm videt cauſam qui in ea effectus inſpicere
Ad 11 poteſt q̄ q̄ ſolam eſſentiā cauſe videt ¶ Ad vndecimum
dōm ꝙ relatio qua deus refertur ad creaturā non ꝑſup
ponit relatōem qua referť ad alteraꝫ. ſicut relatio qua re-
ferť ad creaturā vt ſpēs vel vt ſpeculū ꝑſupponit ipam di
uine eēntie viſionē abſolute ꝯſideratā. vt pꝫ ī corpe arti.
et ſic nō ſeq̄ť ¶ Ad. xij. dōm ꝙ verbū Aug⁹. nō eſt referē-
Ad 12 dū ad viſionem prophetarū. ſed ad viſionē ſanctoꝝ in pa
tria. vel eoꝝ etiam q̄ in ſtatu vie vidēt ſm modū patrie.
vt Paulus in raptu ¶ Ad decimūtercium dōm ꝙ de im-
Ad 13 mobili veritate futuroꝝ ꝓphete iudicant ꝑ veritatē in-
creatam. nō q2 eam videant. ſed quia ab ea illuſtrantur
So. inſtā ¶ Rōnes aūt que ſunt in cōtrariū cōcedimus. quātū
ad h̄ ꝙ nō vident ipm deū eternū. q̄uis in ſpeculo eterni
tatis videant. vt dcm̄ eſt Due eīm vltime rōnes nō re
cte cōcludūt. q2 q̄uis deus ſit omnino vniformis. tamē in
eo rerū cognitōem diſtincte accipiūt. put ipe eſt rō vniuſ-
cuiuſq̄ Similiter q̄uis ſpeculū a materialib9 ad ſpūalia
transferať. non tamē hec trāſlatio attendiť ſm omes ꝯdi
tiones ſpeculi materialis. vt qualibet eaꝝ in ſpeculo ſpiri
tuali oporteat obſeruare. ſed ſolum ſm repſentationem.

Eptima queriť. vtꝝ

in reuelatione ꝓphetica impmanť diuinitus in
1 mente ꝓphete noue reꝝ ſpēs. vel ſolum intellectuale lumē
¶ Et videť ꝙ ſolum lumē ſine ſpeciebꝫ. q2 vt habeť in gloſa
ij. Corin. xij. a ſola viſione intellectuali dr̄ aliq̄s ꝓpheta.
ſed viſio intellectualis nō eſt de rebꝫ ꝑ rerū ſilitudines. ſꝫ
2 ꝑ ipſas reꝝ eſſentias. vt ibidē dr̄. ergo in viſione ꝓphetica

nulle ſpēs in mente ꝓphete ſunt. ¶ Prete. Intellectus 2
abſtrahit a materia ꝛ a materialibꝫ conditionibꝫ. ſi igitur
in viſione intellectuali que facit ꝓphetiam fiant aliq̄ ſi-
militudines. ille ſimilitudines non erunt admixte mate-
rie vel conditionibꝫ materialibꝫ. ergo per eas ꝓpheta nō
poterit cognoſcere ꝑticularia. ſed vniuerſalia ſolum.
¶ Pre. Earum rerum ſpēs de quibus fit prophete reue 3
latio habēt ꝓphete aliquas ſpēs in mente ſua. ſicut Hie-
remias qui ꝓphetauit cōbuſtōem hieruſalē. in aīa ſua ha-
bebat ſpeciem ciuitatis illius a ſenſu acceptam. ꝛ ſimiliter
ignis cōburentis quem freq̄nter viderat. Si igitur alie
ſpecies earundē rerum menti ꝓphete diuinitus impman
tur. ſeq̄tur ꝙ ſint due forme eiuſdē rōnis in eodem ſubie 4
cto. quod eſt incōueniens ¶ Pre. Viſio qua videtur di-
uina eſſentia eſt potior iſta qua videnť quecūq̄ rerū ſpe-
cies. ſed viſio qua videť eſſentia diuina nō ſufficit ad acci-
piendā cognitōem de rebus quibuſcunq̄ alias videntes
eſſentiā diuinā omia viderent. ḡ nec ſpēs quecūq̄ menti
ꝓphete impmanť poterunt ꝓphetam inducere in rerū co- 5
gnitōem ¶ Pre. Id qđ quis pt ꝓpria virtute efficere non
oportet ꝙ in ꝓphetia diuina opatione efficiať. ſed quilibet
poteſt rerū quarūlibet in mente ſua ſpēs formare ꝑ virtu
tem imaginatiuā que cōponit ꝛ diuidit imagines a rebꝫ
acceptas. ḡ nō oportet ꝙ aliq̄ reꝝ ſpēs in aīa ꝓphete imp-
manť. ¶ Pre. Natura opatur breuiori via q̄ pt ꝛ multo 6
magis deus q̄ ordinatius opatur. ſꝫ breuior via eſt vt a
ſpēbus que in aīa ꝓphete ſūt ducať in reꝝ aliqualē ꝯgni
tionem q̄ ex alijs ſpeciebꝫ de nouo impſſis. ḡ nō videtur
ꝙ aliq̄ ſpēs de nouo imprimanť ¶ Prete. Vt dr̄ gloſa 7
Hieronimi amos ꝓmio. ꝓphete vtunť ſimilitudinibꝫ rerū
in q̄bus cōuerſati ſunt. quod nō eſſet ſi eorum viſiones fie
rent ꝑ ſpecies de nouo impſſas. ergo nō imprimuntur ali
que ſpecies de nouo in anima prophete. ſed ſolum lumen
propheticum.
¶ Sed cōtra. viſus non eſt determinatus ad aliquod Inſtātie 1
determinatū viſibile cognoſcendū ꝑ lumen. ſed per ſpēm
viſibilem. ꝛ ſilr intellectus poſſibilis nō determinatur
ad intellectualia cognoſcēda ꝑ lumen intellectus agētis
ſed ꝑ ſpēs intelligibiles. cum ergo cognitio ꝓphete deter-
mineť ad q̄dam que prius nō cognoſcebat. videtur ꝙ nō
ſufficiat luminis infuſio. niſi etiam ſpēs impmanť ¶ Pre. 2
Dyo. dr̄ tercio ca. cel. hierarch. ꝙ impoſſibile eſt nobꝫ ſu-
perlucere diuinū radiū niſi varietate ſacroꝝ velaminū cir-
cūuelatū. velamina aūt appellat figuras. ḡ ꝓphete nō in-
funditur lumen intelligibile niſi velatū figuratiuis ſpecie
bus ¶ Pre. In oībus ꝓphetis infuſio luminis eſt vnifor 3
mis. ſed nō omes ꝓphete vniformē cognitōem accipiunt.
cum q̄dam de pn̄ti. q̄dam de pterito. q̄dam de futuro ꝓ
phetant. vt gloſa Grego. dr̄ ſuper pncipiū Eze. ergo nō
ſolū lumen ꝓphetis infunditur. ſed aliq̄ ſpēs impmun
tur quibus prophetaꝝ cognitōes diſtinguunť. ¶ Prete. 4
Reuelatio ꝓphetica fit ſm loquutōem interiorē ad pro-
phetam ꝑ deum vel ꝑ angelū factam. ſicut patet omnīū
prophetaꝝ ſcripta intuenti. ſed loquutio omis fit per ali
qua ſigna. ergo reuelatio prophetica fit ꝑ aliquas ſimili- 5
tudines ¶ Prete. Imaginaria ꝛ intellectualis viſio ſunt
excellentiores corporali. ſed quando fit viſio corporalis ſu
pernaturaliter. tunc noua ſpecies corporalis videntis ocu
lis exhibetur. ſicut patet de manu ſcribētis in pariete oſtē
ſa Balthaſar. Daniel. v. et ḡ multo ampli⁹ oportet ꝙ in vi-
ſione imaginaria ꝛ intellectuali ſupernaturaliter factis no
ue ſpecies imprimantur.

Rñ° ¶ Rñſio dcēdm q pphetia eſt q̄dam ſupernaturalis co
gnitio. Ad cognitionem aūt duo req̄runt̄. ſcz acceptio co/
Diſtictio gnitor̄. ⁊ iudiciū de acceptis. vt ſupra dcm̄ eſt. qn̄qz autē
cognitio eſt ſupnaturalis ſcḋm acceptōem tm̄. qn̄qz autez
ſcḋm iudiciū. qn̄qz ſcḋm vtrūqz. ſi aūt ſcḋm acceptōem tm̄ ſit ſu
pernaturalis nō dicet̄ ex hoc aliquis ppheta. ſicut Pha/
rao nō eſt dicēdus ppheta q̄ ſupnaturalit̄ accepit future
fertilitatis et ſterilitatis iudiciū ſub boum ⁊ ſpicarum fi/
guris. Si ṽo habeat ſupnaturale iudiciū vel ſimul iudici
um ⁊ acceptōem ex hoc dr̄ eſſe ppheta. acceptio autē ſup/
naturalis nō p̄t eſſe niſi ſcḋm tria genera viſionis. ſcilꝫ ſcḋm
viſionē corporalez quādo aliqua corporalib9 oculis diui/
nitus demōſtrantur vt manus ſcribētis Baltaſar. ⁊ ſcḋm
imaginariā viſionē qua diuinitus aliq̄ rerum figure pro/
phetis oñdūtur vt olla ſuccēſa Jeremie. ⁊ eq̄ ⁊ mōtes za/
charie. ſcḋm intelligibilem qñ aliqua oſtendunt̄ intellectui
ſup naturalē facultatē. cū aūt intellectus humanus ſit in
potētia naturali ad oēs formas intelligibiles rer̄ ſenſi
biliū nō erit ſupnaturalis acceptio q̄cūqz ſpēs intelligi/
biles in intellectu fiant. ſicut erat ſupnaturalis acceptio
in viſione corpali. qñ inſpiciunt̄ res que nō ſunt ſcḋm natu/
ram formate. ſed ſolūmodo diuinitus oſtēdunt̄ ad aliq̄d
et ſic erit ſupernaturalis acceptio in viſione imaginaria
qñ vident̄ aliq̄ ſimilitudines nō a ſenſib9 accepte. ſed per
aliquā vim formatā aīe. Sꝫ tūc ſolum intellectus ſupna
turaliter accipit qñ videt ipſas ſubſtātias intelligibiles
p eſſentiā ſuam. vtpote deum ⁊ angelos. ad quod pertin
gere nō p̄t ſcḋm virtutē nature ſue. Inter has aūt tres ſup
naturales acceptiones hec vltima excedit modum pro/
phetie. vnde dr̄ Nūeri. xij. ſi quis fuerit inter vos ppheta
dñi in viſiōe apparebo ei vel p ſōniū loq̄r ad eū. at nō tal̄
ſeruus meus Moyſes qui palā ⁊ nō p figuras ⁊ enigma
ta videt dñm. videre ergo deū in eſſentia ſua. ſicut vide
tur in raptu. vel ſicut videt̄ a beatis aut videre alias ſub/
ſtantias intelligibiles p eſſentiā ſuam modū pphetice vi
ſionis excedit. ſed prima ſupnaturalis acceptio que ē ſcḋm
viſionem corporalē eſt infra propheticā acceptōnem. quia
per hanc acceptōem nō p̄fertur pphetia alijs q̄buſcūqz
cum ſpēm diuinitus formatā ad videndū omnes equali/
ter videre poſſint. Supnaturalis ergo acceptio que eſt
ppria pphete eſt acceptio imaginarie viſionis. Sic ḡ om
nis pphetia vel habet tm̄ iudiciū ſupnaturale de his que
ab alio vident̄. ſicut Joſeph de viſis a Pharaone. vel ha
bet acceptionē ſimul cum iudicio ſcḋm imaginariā viſionē
iudiciū eñ ſupnaturale pphete datur ſcḋm lumē ei infuſū
ex quo intellectus roboratur ad videndū. ⁊ quantū ad
hoc nulle ſpēs p̄exiguntur. ſed quātū ad acceptiōem req̄
ritur noua formatio ſpecier̄. ſiue fiant in mente ſpecies q̄
prius non fuerūt. vtpote ſi alicui ceco nato imp̄merētur
ſpēs color̄. ſiue vt ſpēs p̄exiſtentes ordinētur ⁊ cōponant̄
diuinitus tali modo q cōpetat ſignificationi rer̄ que de
bent pphete oñdi. Et p hūc modū ꝓcedendū eſt q pphe
te reuelatio non ſolum ſit ſcḋm lumen. ſed ſcḋm ſpēs. ⁊ quan/
doqz vero ſcḋm lumen tm̄

Ad. j. ¶ Ad primū ḡ dcēdm q q̄uis ppheta nō dicatur niſi q̄
habet intellectualē viſionē. nō tamē ſola viſio intellectua/
lis ad prophetiam ptinet. ſed etiam imaginaria in q̄ ſpe/
cies formari poſſunt cōuenientes etiam ad ſingularum
Ad 2 p̄ſentationem Vñ patet ſolutio ad ſcḋm ¶ Ad tertiū
Ad 3 dicēdum q illarum ſpecies rerū quas propheta videt
nō oportet vt ei denuo ſpecies infundātur. ſed vt ex ſpe/
ciebus reſeruatis in theſauro virtutis imaginatiue fiat
quedā aggregatio ordinata conueniens deſignationi rei
prophetande ¶ Ad quartū dcēdm q diuina eſſentia quan Ad 4
tum in ſe eſt expreſſius repreſentat res quaſlibet q̄ queli/
bet ſpecies vel figure. ſed ex hoc q aſpectus intuētis vin/
citur ab eminentia illius eſſentie contingit. q eſſentiā vi/
dens nō oīa videt que rep̄ſentat. ſpecies vero in imagi/
natione impreſſe ſunt nobis proportionate. vnde ex eis
in rerum cognitōem poſſumus peruenire. ¶ Ad quintū Ad 5
dicēdum q ſicut in eo qui ex ſignis ſcientiā accepit ſigno/
rum cognitio eſt via ducens ad res ipſas. ita econuerſo in
eo qui ſignificat aliquid cognitio rei ſignificande p̄ſuppo
nitur ad formationē ſignor̄. nō eñ p̄t aliquis rei quam
ignorat cōgrua ſigna adhibere. q̄uis igitur homo quili/
bet poſſit quaſlibet imagines formare naturali virtute.
tamen q forment̄ cōuenienter rei future ſignificande non
poteſt fieri niſi ab eo qui rerum illarum cognitōem habꝫ
et ſcḋm hoc formatio imaginarie viſionis in propheta ſup
naturalis exiſtit ¶ Ad ſextū dcēdm q ſpecies iſte que pre/ Ad 6
exiſtunt in vi imaginaria prophete put ibi exiſtunt non
ſufficiunt ad ſignificatōem rerū futurar̄. Et ideo opor
tet q diuinitus ad alia aliter transformenf. ¶ Ad ſepti/ Ad 7
mū dcēdm q ſpecies p̄exiſtentes in imaginatione prophe/
te ſunt quaſi elementa illius viſionis imaginarie que diui
nitus oſtendūtur cum ex eis q̄dammodo cōponantur. et
exinde cōtingit q propheta vtitur ſimilitudinibus rerū
in quibus cōuerſatur. Sed q2 nō ſemp per aliquas ſpe/
cies fit reuelatio prophetica. vt dictū eſt. ideo ad ratōes
in cōtrariū adductas reſpondere oportet

¶ Ad primū ergo dcēdm q licet in propheta nō deter/ So. inſtā
minetur cognitio ad aliquid per intelligibile lumē quā/ Ad. j.
do ei datur ſolūmodo ſupnaturale iudicium. determina
tur tamē per ſpēs ab alio viſas: ſicut cognitio Joſeph per
ſpecies viſas a Pharaōe. vel ſpecies ab ip̄o viſas nō ſup
naturaliter ¶ Ad ſcḋm dcēdm q diuini luminis radius ſu Ad 2
perlucet prophete ſemp q̄dem velatis figuris non ita q
ſpecies ſemper infundantur. ſed quia radius predictis
ſpeciebus preexiſtentib9 admiſcetur ¶ Ad tertium dicē/ Ad 3
dum q prophetarū reuelatio diſtinguit̄ etiā ex p̄te lumi
nis intellectualis. quod q̄dem plenius alij alijs percipiūt
et ex parte ſpecierum. que vel p̄exiſtunt vel de nouo acci/
piuntur ab ipſo propheta vel ab alio ¶ Ad quartū dicen Ad 4
dū. q ſicut dicit Gregorius in ſecūdo morali. deus ad an
gelos loquitur eo ipſo q cordibus eorum occulta ſua iu/
dicia vel inuiſibilia oſtendit. ⁊ ſingulariter ſubiungitur q
animabus ſanctis loquitur inquantū eis certitudinem
infundit. ſic ergo loquutio qua deus prophetis loquit9
eſſe dicitur in ſcripturis nō ſolum attenditur quantū ad
rerum ſpecies impreſſas. ſed etiam quantū ad lumen in/
ditum quo mens prophete de aliquo certificat̄. ¶ Ad q̄n Ad 5
tum dcēdm q ex hoc ip̄o q viſio intellectualis ⁊ imaginaria
dignior eſt corporali ſcḋm quas cognoſcimus nō ſolum pre
ſentia. ſed ⁊ abſentia cum viſione corporali ſolūmodo p̄/
ſentia cernantur. ⁊ ideo in imaginatiōe ⁊ intellectu reſer/
uant̄ ſpēs rerum. nō aūt in ſenſu ad hoc eñ q viſio corpo
ralis ſit ſupnaturalis ſemp oportet q formētur noue ſpe
cies corporales. non autem requiritur ad hoc q viſio ima
ginaria vel intellectualis ſit ſupnaturalis

Octauo querit̄. vtrū

omis reuelatio pphetarū fiat angelo mediante
Et videt̄ q non. q2 vt dicit Aug9. vi. de tri. quorūdam

mentes ita eleuant᷑.vt nõ per angelũ ſ꞉ in ſumma ipſa re-
rum arce incõmutabiles videant rõnes. hoc aũt maxi-
me videt᷑ ꝯpetere ꝓphetis.ḡ reuelatio eorũ nõ fit angelo
2 mediãte. ¶ Pre. Dona ſpũſſancti imediate ſunt a deo
et habitus infuſi.ſed ꝓphetia eſt donũ ſpũſſancti. vt pꝫ
prima Coꝝ.xij.eſt etiã quoddã lumẽ infuſum. ḡ eſt a deo
ſine angelo mediante ¶ Pre. Prophetia q̃ ex ꝟtute crea
3 ta procedit eſt ꝓpheria naturalis.vt ſupra dictum eſt.ſed
angelus eſt creatura quedam.ḡ ꝓphetia q̃ non eſt natu
ralis ſed ſpũſſancti donũ. non perficitur ab angelo medi
4 ante ¶ Pret. Prophetia ꝑficitur ſ᷑m infuſionem lumi-
nis vel impreſſionẽ ſpecierũ.ſed neutrũ hoꝝ videt᷑ poſ-
ſe fieri per angelum.qꝛ vel eſſet creator luminis vel ſpẽ
cũ hoc nõ poſſit fieri niſi ex nihilo.ḡ viſio ꝓphetica nõ fit
5 angelo mediante ¶ Pre. In definitione ꝓphetie dr̃.ꝙ ꝓ
phetia eſt diuina reuelatio vel inſpiratio.ſi aũt fieret an-
gelo mediante diceret᷑ eſſe angelica nõ diuina.ḡ non fit
6 mediantibꝫ angelis ¶ Pre. Sap.vij.dr̃ ꝙ diuina ſapiẽ
tia ꝑ nationes in aĩas ſanctas ſe transfert ⁊ amicos dei ⁊
ꝓphetas ꝯſtituit.ḡ ab ipſo deo imediate aliquis ꝓphe-
ta conſtituitur nõ per angelum

Cõtra ¶ Sed ꝯtra eſt ꝙ Moyſes alijs ꝓphetis excellentior
fuiſſe videt᷑.vt pꝫ Nũeri.xij.et Deutero.vlti.ſ꞉ Moyſi
facta eſt diuinitus reuelatio mediantibꝫ angelis.vñ dicit᷑
Gal.iij.ꝙ lex ordinata eſt per angelos in manu media-
toris Et actu.vij.dicit Stephanus de Moyſe.hic eſt
qui fuit in eccl̃ia in ſolitudine cũ angelo.qui loquebatur
ei in monte ſynai ⁊ cũ patribꝫ noſtris. et multo fortius
oẽs alij ꝓphete mediante angelo reuelationem accepe-
runt ¶ Pre. Dyo.dr̃.iiij.ca.celeſt.hierar. ꝙ diuinas vi-
ſiones glorioſi patres noſtri adepti ſunt ꝑ medias cele-
ſtes virtutes ¶ Pre. Aug⁹ dicit in li.de trini.ꝙ omnes
apparitiões patribꝫ facte in veteri teſtamento fuerunt
per angelos adminiſtrate

Rñ⁹. ¶ Rñſio dĩm.ꝙ in reuelatione ꝓphetica duo ꝯcurrũt
ſcꝫ mẽtis illuſtratio ⁊ formatio ſpẽꝝ in imaginatiua
virtute.ipſum ꝓpheticũ lumen quo mens ꝓphete illuſtra
tur a deo originaliter procedit.ſ꞉ tñ ad eius ꝯgruã acce-
ptiõem mens humana angelico lumine ꝯfortat᷑ et quo-
dammodo ꝑparat᷑.cũ eñ lumẽ diuinũ ſit ſimpliciſſimuꝫ
et vniuerſaliſſimũ in virtute.nõ eſt ꝓportionatũ ad hoc
ꝙ ab anima humana in ſtatu vie ꝑcipiat᷑ niſi quodãmõ
ꝯtrahat᷑ et ſpecificet᷑ ꝑ ꝯiunctionem ad lumen angelicũ
quod eſt magis ꝯtractũ ⁊ humane menti magis ꝓpor-
tionatum.ſed ipſa formatio ſpecieꝝ in imaginatiua vir-
tute ꝓprie angelis eſt attribuenda.eo ꝙ tota corporalis
creatura adminiſtret᷑ ꝑ creaturam ſpũalem.vt Aug⁹.ꝓ
bat in iij.de trinitate. vis aũt imaginaria vtitur organo
corporali.vñ ſpẽꝝ formatio in ipſa ad miniſteriũ angeloꝝ
proprie pertinet.

Ad.1. ¶ Ad ꝑmũ ergo dĩm ꝙ ſicut ſupra dictum illud ꝟbuꝫ
Aug⁹.referendũ eſt ad viſionẽ patrie vel ad viſionẽ ra-
ptus.nõ ad viſionẽ ꝓphetica. ¶ Ad.ij.dĩm.ꝙ ꝓphetia
Ad 2 inter dona ſpũſſancti cõputatur ratione luminis ꝓpheti
ci.qd̾ qdẽ a deo infunditur imediate.q̃uis ad eius con
Ad 3. gruã receptionem cooperet᷑ miniſteriũ angeloꝝ ¶ Ad
iij.dĩm.ꝙ illud qd̾ fit a creatura ꝓpria ꝟtute eſt quodã
modo naturale.ſ꞉ qd̾ fit a creatura nõ ꝓpria virtute.ſ꞉ in
q̃tum mota ẽ a deo velut quoddã diuine operatiõis inſtru
mentũ eſt ſupnaturale.vñ ꝓphetia q̃ habet ortũ ab an-
gelo ſ᷑m naturalem angeli cognitionem.eſt ꝓphetia na-
turalis.ſ꞉ illa q̃ habet ortuꝫ ab angelo ſ᷑m ꝙ angelus re
uelationẽ a deo accipit eſt ſupnaturalis ¶ Ad.iiij.dĩm. Ad 4
ꝙ angel⁹ neq꞉ lumẽ in intellectu humano creat neq꞉ ſpe-
cies in imaginatiua.ſ꞉ opatõe angeli lumẽ naturale in in-
tellectu humano diuinitus ꝯfortatur.⁊ ſ᷑m hoc ange-
lus hominẽ illuminare dr̃. Ex hoc etiã ꝙ angelus habet
poteſtatem ꝯmouere organũ phantaſie.põt viſionẽ ima
ginatiuam formare ſ᷑m ꝙ ꝯpetit ꝓphete ¶ Ad.v.dĩm Ad 5
ꝙ actio nõ attribuit᷑ inſtrumẽto.ſ꞉ ꝑncipali agenti.ſicut
ſcãnũ nõ dr̃ effect⁹ ſerre.ſ꞉ carpentarij.et ſilr̃ eũ angelus
nõ ſit cã reuelationis ꝓphetie.niſi ſicut inſtrumẽtũ diui
num ꝑ reuelationẽ a deo ꝑceptam ꝓphetia nõ debet di- Ad 6
ci reuelatio angelica.ſ꞉ diuina ¶ Ad vi.dĩm ꝙ ſapiẽtia
diuina in aĩam ſe transferens aliq̃s effectus facit nõ me
diãte miniſterio angeloꝝ.ſicut gratie infuſionẽ ꝑ quã q̃s
amicus dei ꝯſtituitur. nihil aũt prohibet quin quoſdam
alios effectus faciat predicto miniſterio mediante.et ſic
in animas ſanctas ſe transferens conſtituit prophetas
angelo mediante.

Vno querit᷑. vtrum

ꝓpheta ſꝑ qñ a ſpũ ꝓphetie tãgit᷑ a ſenſibꝫ alienet᷑ 1.
Et videt᷑ ꝙ ſic.qꝛ dr̃ Nũeri.xij. Si q̃s inter vos fuerit ꝓ
pheta dñi i ſomno ⁊ viſione loquar ad eũ. ſ꞉ vt dr̃ glo.in
ꝑncipio pſalterij.tũc fit ꝓphetia ꝑ ſomnia ⁊ viſiones qñ
fit ꝓphetia ꝑ ea q̃ videnť dici vł fieri.cũ aũt apparent ea q̃
videnť dici vel fieri ⁊ nõ dicunť vel fiunt hõ eſt a ſenſibꝫ
abſtractus. ḡ viſio ꝓphetie ſemꝑ eſt in ꝓpheta a ſenſu
abſtracto ¶ Prete. Quãdo vna virtus multũ intendit᷑ 2.
in ſua operatiõe aliã oportet a ſua operatõne abſtrahi.ſ꞉
in viſione ꝓphetie interiores vires maxime in ſuis opera
tionibꝫ intendũtur.ſcꝫ intellect⁹ ⁊ imaginatio. cũ hoc ſit
ꝑfectiſſimũ ad qd̾ ꝑuenire poſſint ſ᷑m ſtatũ vie.ḡ in viſio
ne ꝓphetica ſꝑ ꝓpheta ab opatõe exterioꝝ viriũ abſtra
hit᷑ ¶ Prete. Intellectualis viſio eſt nobilior q̃ꝫ imagi- 3
naria.et hec q̃ꝫ corporalis.ſed ꝑmixtio ignobilitatis de-
trahit aliquid de perfectione nobilioris. ḡ viſio intelle-
ctualis et imaginaria qñ viſioni corporali nõ permiſcent᷑
ſunt ꝑfectiores.cũ ergo in ꝓphetica viſione ad ſummaꝫ
perueniunt ꝑfectionem ſ᷑m ſtatum vie. videt᷑ ꝙ tũc nul
lo modo viſioni corporali ꝑmiſceant᷑.vt ſcꝫ ꝓpheta cun
cis ſimul corporali viſione vtatur. ¶ Pret. Plus diſtat 4.
ſenſus ab intellectu ⁊ imaginatione q̃ꝫ ratio inferior a ſu
periori.ſed ꝯſideratio ſuperioris rõnis qua intenditur
eternis ꝯtemplãdis abſtrahit hoiem a ꝯſideratione infe
rioris rõnis ꝑ quã homo tẽporalibꝫ inheret. ḡ multo-
fortius viſio intellectualis ⁊ imaginaria ꝓphete abſtra 5.
hunt a viſione corporali ¶ Pre. Vna et eadem vis non
põt pluribꝫ intẽdere.ſ꞉ qñ aliq̃s ſenſibꝫ corporalibꝫ vtit᷑
intellectus eius ⁊ imaginatio illis rebꝫ intendit q̃ corpo-
raliter videntur.ergo ſimul cũ hoc nõ põt intẽdere illis
q̃ apparent abſq꞉ ſenſibus corporis in ꝓphetica viſione
¶ Sed ꝯtra eſt quod dicitur prima Coꝝ.xiiij. Spiri- Cõtra
tus ꝓphetarũ ꝓphetis ſubiecti ſunt.hoc aũt nõ eſſet ſi
ꝓpheta eſſet a ſenſibus alienatus.quia ſic nõ eſſet com
pos ſui.ergo ꝓphetia non fit in homine alienato a ſenſi
bus ¶ Pret. Per viſionem ꝓphetie accipit᷑ certa cogni-
tio de rebꝫ ſine errore.ſed in his que ſunt abſtracti a ſen
ſibus vel in ſomno vel quocunq꞉ alio modo eſt cognitio
permixta errori ⁊ incerta.quia ſimilitudinibus rerũ in-
herẽt quaſi rebus ipſis. vt dicit Auguſti.xij.ſuper Geñ.
ad lit.ergo ꝓphetia non fit cum alienatõne a ſenſu.

3 ¶ P̄re. Si hoc ponitur videtur ſequi error Montani
q̄ dixit ꝓphetas q̄ſi abrepticios eſſe locutos q̄d dicerent
4 neſcientes ¶ P̄rete. Prophecia. vt dr̄ in gloſa in princi
pio pſalterij. qn̄qȝ fit per facta ⁊ dicta. per facta ſicut per
archam Noe ſcaꝛ eccleſia. per dicta ſicut ea que angeli
dixerūt Abrahe. ſed cōſtat ꝙ Noe archam ꝯſtituens et
Abraham angelis colloquens ⁊ eis ſeruiens non erant
a ſenſib⁊ abſtracti. ergo ꝓphetia nō fit per abſtractōnem
R̄ſ° a ſenſibus ſemper.

¶ Reſponſio dōm. ꝙ ꝓphetia duos habet actus. vnuȝ
primū ⁊ pncipalem. ſcȝ viſionem. Aliū ſecūdariū ſcȝ de-
nūciationem. denūciatio aūt fit a ꝓpheta vel verbis vel
factis. vt pȝ Hieremie xiij. ꝙ lumbare ſuum poſuit iu-
xta fluuiuȝ ad putrefiendū. vtrolibet aūt modo denūcia
tio ꝓphetica ſemper fit ab hoie nō abſtracto a ſenſibus.
q꞉ hmōi denūciatio p q̄dam ſigna ſenſibilia fit. vn̄ pro-
phetam denūciantem opoꝛtet ſenſib⁊ vti. ad hoc ꝙ eius
denūciatio ſit pfecta. alias denūciaret q̄ſi arreptici⁹ Sȝ
q̄ntum ad viſionē ꝓphetie duo cōcurrūt. vt ex dictis pȝ
ſcȝ iudiciū. ⁊ acceptio ꝓpria ꝓphetie. Quādo igiꝛ ꝓphe
te inſpiraꝛ diuinitus vt ſit tantū iudiciū eius ſupnatu-
rale ⁊ nō acceptio. tunc talis inſpiratio abſtractionem a
ſenſib⁊ non requirit. q꞉ iudiciū intellectus naturaliter eſt p
fectius in vtente ſenſibus. q̄ȝ in nō vtente. acceptio autē
ſupnaturalis ꝓpria eſt ſm̄ imaginariā viſionē ad quā vi-
ſionē inſpiciendā rapiꝛ mens humana aliquo ſpiritu et
a ſenſib⁊ abſtrahitur vt Auguſti. dr̄ xij. ſup Gen̄. ad lit.
Cuius rō eſt. q꞉ vis imaginaria dū q̄s vtiꝛ ſenſib⁊ pnci-
paliter eſt intenta his q̄ p ſenſus accipiūtur. vn̄ non pōt
eſſe ꝙ intentio eius principaliter trāſferaꝛ ad ea q̄ aliūde
accipiūtꝛ niſi qn̄ eſt homo ſenſu abſtractus. Vn̄ qn̄cūqȝ
Duplex ab- fit ꝓphetia ſm̄ imaginariā viſionē. opoꝛtet a ſenſib⁊ ab-
ſtractio a ſen ſtractū eſſe ꝓphetam. Sȝ hec abſtractio dupliciter con
ſibus. tingit. Uno modo ex cauſa aīali. Alio modo ex cauſa
naturali. a cauſa q̄dem naturali qn̄ exteriores ſenſus ſtu
peſcunt vel ꝓpter egritudinē vel ꝓpter vapores ſomni
ad cerebrū aſcēdentes. ex q̄b⁊ ꝯtingit organū tact⁹ immo
bilitari. Ex cauſa vero aīali ſicut qn̄ homo ex nimia at-
tentōne ad intelligibilia. vel imaginabilia oīno a ſenſib⁊
exterioꝛib⁊ abſtrahitur. Nunqȝ aūt fit in ꝓpheta abſtra
ctio a ſenſib⁊ coꝛporalib⁊ p egritudinē. ſicut fit in epilenti
cis vel furioſis. ſed ſolūmodo p cām naturalē oꝛdinataȝ
ſcȝ p ſomnū. Et ideo ꝓphetia q̄ fit cū viſione imagina-
ria ſemper fit. vel in ſomno. qn̄ ſcȝ abſtractio a ſenſib⁊ per
cauſam naturalem oꝛdinatā. vel in viſione. qn̄ fit abſtra
ctio a cā aīali. In hoc tamē differt ꝓpheta in ſua abſtra-
ctōne a ſenſibus (ſiue abſtrahaꝛ p ſomnū. ſiue p viſionē)
ab oīb⁊ alijs q̄ abſtrahūꝛ a ſenſib⁊. ꝙ mens ꝓphete illu
ſtraꝛ de his q̄ in imaginaria viſione videnꝛ. Unde ꝯgno
ſcit ea nō eſſe res. ſed aliqualiter rerū ſimilitudines. de q̄b⁊
certū iudiciū habet. p lumē mentis. Sic igiꝛ patet ꝙ ꝓ-
phete inſpiratio. qn̄qȝ fit cū abſtractione a ſenſib⁊. qn̄qȝ
non. Unde ad vtraſqȝ rationes eſt reſpōdendum
Ad. 1. ¶ Ad primū ergo dōm. ꝙ in verbis illis dominus intē
dit oſtendere p̄eminentiam Moyſi ad alios ꝓphetas.
q̄ntum ad acceptionem ſupnaturalem. q̄a ſcȝ Moyſes
ſupnaturaliter ad hoc ꝓmotus eſt. vt ipam dei eſſentiaȝ
in ſeipa videret. ſed oīa q̄ ꝓphete acceperūt non accepe-
runt niſi in ſimilitudinib⁊ ſomnij vel viſionis. ſȝ rn̄ iudiciuȝ
ꝓphete non fit p ſimilitudines ſomnij vł viſionis. vnde iu
Ad. 2. dicium ꝓphete fit etiam ſine abſtractione a ſenſibus.
¶ Ad ij. dōm. ꝙ qn̄ interioꝛ vis intendiꝛ in viſione ſui
obiecti abſtrahitur ſi ſit pfecta attentio ab exterioꝛi viſio
ne. ſed quātūcunqȝ ſit pfectū iudiciū interioꝛis virtutis.
nō abſtrahit ab operatione exterioꝛi. q̄a ad interioꝛeȝ vir
tutem ptinet de exterioꝛi iudicare. vn̄ de iudiciū ſuperio
ris in idem oꝛdinaꝛ cū operatione exterioꝛi. et ideo mu-
tuo ſe non impediunt ¶ Ad. iij. dōm ꝙ ratio illa ꝓcedit Ad 3.
de intellectuali viſione ⁊ imaginaria ſm̄ acceptionem ⁊
nō ſm̄ iudiciū ¶ Ad. iiij. dōȝ. ꝙ ex hoc ipſo potentie ani Ad 4
me mutuo ſe in ſuis operationibus impediūt. q꞉ in vna
eſſentia aie ſunt fundate. vn̄ quāto aliq̄ vires aie ſtꝫ ſibi
magis ꝓpinque. tanto magis nate ſunt ſe impedire ſi ad
diuerſa ferantur. vn̄ ratio nō ſeq̄tur ¶ Ad v. dōm ꝙ rō Ad 5
illa ꝓcedit quātum ad acceptionem ſupnaturalē virtu-
tis imaginatiue vł intellectualis. ⁊ nō quātū ad iudiciū
¶ Ad primū aūt in cōtrariū dōm. ꝙ apłs loquiꝛ q̄ntuȝ Soloes
ad ꝓphete denūciatōem. q꞉ ſuo arbitrio ſubiacet denun inſtātiaȝ
ciare de quo inſpiratur vel nō. quātū aūt ad reuelationē Ad. 1.
ipſe ꝓpheta ſpiritui ſubijcitur. nō eīn fit reuelatio ſcōm
arbitriū ꝓphete. ſed ſcōm arbitriū ſpiritus reuelantis
¶ Ad. ij. dōm. ꝙ hoc eſt ex lumine ꝓphetie. ꝙ mens ꝓ- Ad 2
phete illuſtretur vt etiā in ipa abſtractōne a ſenſib⁊ verȝ
iudiciū habeat de his que videt in ſomno vel viſione
¶ Ad terciū. dōm. ꝙ error Montani fuit in duob⁊. pri Ad 3
mo q꞉ ſubtrahebat a ꝓphetis lumē mētis quo de viſis
verū iudiciū haberent Scdo. q꞉ in ipa denūciatōe eos a
ſenſib⁊ abſtractos dicebat. ſicut in furioſis ꝯtingit vel in
his q̄ loquūꝛ in doꝛmiendo. hoc autem non ſeq̄tur ex
poſitione p̄dicta ¶ Ad iiij. dōm. ꝙ hoc q̄d ꝓphetia dici Ad 4
tur fieri p dicta vel facta referendum eſt ad denūciatio
nem ꝓphetie magis q̄ȝ ad ꝓpheticam viſionem

Ecimo queriꝛ. vtrū

ꝓphetia ꝯuenienter diuidaꝛ in ꝓphetiam p̄de
ſtinationis p̄ſcie ⁊ ꝯminationis Et videꝛ ꝙ nō. q꞉ glo 1.
ſa in pncipio pſalterij diuidit ꝓphetiā dicens. ꝙ alia eſt
ſm̄ p̄ſciam quā neceſſe eſt oīb⁊ modis īpleri. etiā ſm̄ teno
rē verboꝝ. vt Iſa. v. Ecce virgo ꝯcipiet Alia ſcȝ ſm̄ ꝯmi
natōeȝ. vt iſta. adhuc q̄dragīta dies ſūt ⁊ Niniue ſubuer
tetur. q̄d nō ſm̄ verboꝝ ſupficiē. ſed tacite intelligentie
ſcātione ꝯpletur. ergo videtur ſupfluere terciū mēbruȝ
q̄d Ihero. apponit. ſcȝ de ꝓphetia ſm̄ p̄deſtinationem.
¶ P̄ret. Illud q̄d ſequitur oēm ꝓphetiā nō debet po- 2
ni vt mēbrū diuidēs ꝓphetiā. ſed oēm ꝓphetiā ꝯſequi
tur eē ſm̄ p̄ſciam diuinā. q꞉ vt gloſa dr̄ Iſay. xxxiij. ꝓ-
phete in libro p̄ſcie legunt. ergo ꝓphetia ſm̄ p̄ſcientiaȝ
nō debet poni mēbrū diuidens ꝓphetiam ¶ P̄re. Cum 3
p̄ſcia ſit ſuperius ad predeſtinationem quaſi in eius defi
nitione poſita. non pōt p̄ſcietia ꝯtra p̄deſtinationē diui-
di. niſi quātū ad illud in quo p̄ſcietia p̄deſtinationem ex
cedit. ſed preſcia excedit p̄deſtinationem in malis. q꞉ de
eis p̄ſcia eſt. et non p̄deſtinatio. de bonis vero predeſti
natio ⁊ p̄ſcīa. ergo cū dicitur ꝙ ꝓphetia alia eſt ſm̄ p̄de
ſtinationem. alia ſm̄ p̄ſciam. hoc eſt dictu. alia eſt de bo
nis. alia ē de malis. ſȝ bona ⁊ mala indifferēter ex libero
arbitrio dependent. ḡ nulla eſt differētia quā aſſignat
Hyero. inter has duas ꝓphetias dicēs ꝓphetiam p̄de
ſtinationis eſſe q̄ ſine noſtro impletur arbitrio. ꝓphetiā
vero ſm̄ preſciam. cui noſtrum admiſcetur arbitrium
¶ P̄re. Predeſtinatio vt dr̄ Aug⁹. eſt de bonis ſaluta 4
ribus. ſed inter bona ſalutaria etiam merita noſtra con
putantur. quia ex libero depēdent arbitrio. ḡ prophetie

ſm predeſtinatõez noſtrũ admiſcetur arbitriũ. ⁊ ſic Hie
5 ronymus male diſtinguit ¶ Pre. In ꝓphetia nõ poſſunt
ꝯſiderari niſi tria. ſcȝ a quo eſt. ⁊ in quo eſt. ⁊ de quo eſt.
ſed penes illud a quo eſt ꝓphetia nõ diſtinguitur. q2 oĩs
ꝓphetia eſt ab vno pncipio ſcȝ a ſpũſancto. Nec iterũ pe-
nes illud in quo eſt. q2 ꝓphetie ſubiectum eſt human9 ſpi
ritus. ea aũt de quib9 eſt ꝓphetia nõ ſunt niſi bona vl' ma
la. ergo ꝓphetia nõ debet diuidi niſi diuiſione biimembri
6 ¶ Pre. Hiero. dr̃ q2 iſta ꝓphetia. ecce virgo ꝯcipiet. eſt
ſm predeſtinatõem. ſed ad impletõem illius ꝓphetie libe
rum arbitriũ ſe immiſcuit in virginis aſſenſu. ergo ꝓphe-
tia ſm pdeſtinatõem habet liberum arbitriũ admixtum
et ſic nõ differt a ꝓphetia que eſt ſm pſcientiã ¶ Preterea
7 Omnis enũciatio de futuro que neſcitur eſſe futura. vel ẽ
vera vel falſa. vel ſaltem dubia annũcianti. ſed p ꝓphetiaȝ
ꝯminatõis pdicitur aliquid eſſe futurũ. vtpote deſtructi
onem alicuius ciuitatis. cum igit̃ hec denũciatio non ſit
falſa nec dubia. q2 in ſpũmſanctũ. qui eſt ꝓphetie actor nec
falſitas nec dubitatio cadit. oportȝ hoc futurũ eſſe ad mi
nus a ſpũſancto pſcitum. ergo ꝓphetia ſm ꝯminationeȝ
8 nõ diſtinguitur a ꝓphetia ſm pſcientiam. ¶ Pre. Cum
aliquid pdicitur ſm ꝓphetiam ꝯminatõis. aut illa predi
ctio eſt intelligenda ſine ꝯditõe. aut ſub ꝯditõne. Si ſub
ꝯditione. hoc nõ videtur ꝯpetere ꝓphetie que in quadaȝ
ſupnaturali cognitõe ꝯſiſtit. futura eñ precognoſcere q̃-
buſdam ꝯditiõib9 ſtantib9 etiam naturalis rõ poteſt. er-
go oportȝ vt ſine ꝯditione intelligatur. aut igit̃ ꝓphetia
eſt falſa. aut eueniet qd' predicitur. ⁊ ſic oportȝ a deo eſſe
9 pſcitũ. ergo ꝓphetia ꝯminatõis nõ debet diſtingui ꝯ ꝓphetiã
pſcientie ¶ Pre. Hiere. xviij. ſimilis regula proponitur
de diuinis ꝯminationib9 ⁊ pmiſſionibus adimplendis.
q2 ſcȝ ꝯminatões reuocant̃ quãdo gens ꝯtra quaȝ eſt fa-
cta ꝯminatio penitentiam agit a malis. Similiter pmiſ-
ſio deficit quãdo gens cui facta eſt iuſticiaȝ dereliquit. er
go ſicut ponit ꝓphetiam ꝯminatõis quoddã membrum
ꝓphetie. ita oportȝ ponere quartũ membꝝ ꝓphetie pmiſ-
10 ſionis ¶ Pre. Iſa. xxxviij Iſaias ꝓpheta dixit ad Ezechi
am. diſpone domui tue q2 morieris. hec aũt ꝓphetia non
eſt ſm pdeſtinatõem. q2 iſtam neceſſe eſt impleri omnib9
modis etiam ſine noſtro arbitrio. iterum ſm pſcientiam
q2 hoc futurum deus nõ preſciebat. al's preſcire ſubeſſet
falſo. nec iterum ſm ꝯminationem. q2 ſine ꝯditione pdice
batur futurũ. ergo oportȝ eſſe aliquod quartũ genus pro
phetie Sed diceres q2 hoc pdicebatur eſſe futurũ ſm
cauſas inferiores. ⁊ ſic erat ꝓphetia ꝯminationis ¶ Sed
11 ꝯtra. Cauſe inferiores mortis egrotantis hominis poſ-
ſunt homini eſſe note ſm artem medicine. ſi ergo hoc nõ
predixit Iſaias niſi ſm cauſas inferiores futuras. vel nõ
ꝓphetice predixit. vel ꝓphetica pdictio nõ differt a medi-
12 ci pdictione ¶ Pre. Omnis prophetia eſt de reb9. vel in-
tuendo cauſas inferiores. vel intuendo ſuperiores. ſi er-
go pdicta ꝓphetia intelligat̃ ꝯditionalis. q2 eſt ſm aliq̃s
cauſas ſcȝ inferiores. pari rõne oĩs ꝓphetia ꝯditiõalis
eſt. ⁊ ſic oĩs ꝓphetia erit eiuſdem rõnis cũ cõminatoria.
13 ¶ Pre. Prophetia ꝯminatõis q̃uis nõ impleatur ſm
ſupficiem verboꝝ. impletur tamen tacite intelligentie ſi
gnificatõe. vt Caſſiodorus dr̃. ſicut qd' dictum eſt p Io
naȝ. Niniue ſubuertet̃. impletum eſt ſm Augm' in libro
de ci. dei. q2 q̃uis niniue ſteterit ĩ menib9. corruit tñ ĩ pra
uis morib9. Sed hoc etiã inuenit̃ in ꝓphetia pdeſtinatio
nis ⁊ pſcientie. q2 nõ impletur ſm exteriorem verborum
ſupficiem. ſed ſm ſpũalem ſenſum. ſm qd' dictũ eſt Iſa.

liiij. fundabo hieruſalem ſaphiris. et Dañ. ij. lapis abſciſ-
ſus eſt de mõte ſine manib9 ⁊ pcuſſit ſtatuã. ⁊ multa alia
hmõi. ergo ꝓphetia ꝯminatõis nõ debet diſtingui cõtra
ꝓphetiam pſcientie ⁊ pdeſtinatõis ¶ Pre. Si alicui de- 14
monſtrent̃ alique futuroꝝ ſimilitudines non dr̃ ꝓpheta.
niſi intelligat ea que p illas ſignificãtur. ſicut Pharao nõ
eſt dictus ꝓpheta qui ſpicas et boues vidit. intelligẽtia
eñ opus eſt in viſione. vt dr̃ Dañ. x. ſed illi p quos ꝯmi-
nationes diuine fiunt intelligũt tñ hoc qd' ꝓponũt ſm
verboꝝ ſupficiem. nõ aũt illuminant̃ de his que p illa ſi-
gna ſignificãtur. vt pȝ de Iona qui intellexit niniue ma
terialiter ſubuertendã. vnde ea nõ ſubuerſa ſed correcta
doluit. quaſi ſua ꝓphetia non eſſet impleta. ergo ꝓphetia
ex hoc dici nõ debuit. ⁊ ſic nec ꝯminatio debet poni ꝓphe-
tie ſpẽs. ergo videt̃ pdicta diſtinctio nulla

¶ Sed cõtratũ apparet ex gloſa que habet̃ ſup illud Cõtra
Mathei pmo. ecce virgo. vbi predicta diuiſio ponitur
et explanatur.

¶ Rñſio dñm. q2 ꝓphetia a diuina pſcientia deriuat̃. Rño
vt ſupra dictũ eſt Sciendũ eſt aũt. q2 deus alio modo Nota
pſcit futura ab omnib9 alijs q̃ futura pcognoſcũt. Circa
futuroꝝ cognitõem duo eſt ꝯſiderare. ſcȝ ipſum ordineȝ
cauſaꝝ ad futuros effectus. ⁊ exitum ſiue executõem hu
ius ordinis in hoc q2 effectus actu pcedũt ex ſuis cauſis
quecũq; ergo virtus cauſata aliquã cognitõem hȝ de fu
turis. ſua cognitio nõ fertur niſi ad ordinẽ cãꝝ. ſicut me
dicus ſm hoc dr̃ mortẽ futurã pſcire. inq̃tum ſcit natu-
ralia pncipia eẽ ordinata ad effectũ mortis Et eodeȝ mõ
aſtrologus dr̃ pcognoſcere futuras pluuias aut ventos
vñ ſi ſint tales cauſe quaꝝ effectus impediri poſſunt. nõ
ſemp euenit qd' ſic preſcit̃ eſſe futurũ. Sed deus non ſo
lum cognoſcit futura rõne ordinis eoꝝ. ſed etiaȝ q̃tũ ad
ipſum exitum eorũ vel executõem ordinis Cuius rõ eſt
q2 eius intuitus eternitate menſurat̃. q2 oĩa tpa in vno
nũc indiuiſibili ꝯprehendit. vnde vno ſimplici intuitu vi
det oĩa ⁊ ad qd' cauſe ſunt ordinate. et qualiter ordo il-
le impleat̃. hoc aũt eſt creature impoſſibile cuius intuit9
limitatur ad aliqd' tẽpus determinatum. vnde cognoſcit
illa que ſunt in illo tpe futura vero in tpe qñ adhuc ſunt
futura. nõ ſunt niſi ordine ſuarũ cãrum. vñ ſic ſolũmodo
a nobis pcognoſci poſſunt. vt recte cõſiderantib9 appare
at in hoc q2 futura pſcire dicimur. ⁊ magis preſentiuȝ q̃ fu
turoꝝ ſcientiã habere. ⁊ ſic remanet ſolius dei ꝓprium ve-
re ſcire futura. quãdoq; igit̃ a preſcientia diuina deriuat̃
ꝓphetia rõne ordinis cauſaꝝ. qñq; vero etiam rõne exe-
cutionis vel impletionis illius ordinis. Cũ ergo fit pro-
phete reuelatio ſolũmodo de ordine cauſatũ dr̃ ꝓphetia
cõminatõis. nñc eñ nihil aliud ꝓphete reuelat̃ niſi ſm q2
ea que nũc ſunt talis ad hoc vel illud eſt ordinatus. Im
pletio vero ordinis cauſaꝝ fit dupl'r. quãdoq; quidem ex
ſola operatõe diuine virtutis. vt ſuſcitatio Lazari. cõce
ptio chriſti ⁊ hmõi. ⁊ ſm hoc eſt ꝓphetia pdeſtinationis.
q2 dr̃ Damaſ. ea que deus pdeſtinat nõ ſunt in nobis. vñ
et pdeſtinatio quaſi quedã dei preparatio dr̃. hoc aũt ali
quis preparat qd' facturus eſt ipſe. nõ qd' alius. Quedaȝ
vero explentur etiã operatõe cãtum aliaꝝ. ſiue naturaliũ
ſiue volũtariarũ. ⁊ hec inq̃tum p alias cauſas ꝯplentur
nõ ſunt pdeſtinata. ſunt tñ pſcita. vnde hoꝝ dr̃ ꝓphetia eẽ
ſm preſciam. q2 cũ ꝓphetia ꝓpter hoĩes fit. circa ea que p
hoĩes fiũt libero arbitrio. pcipue ꝓphetia preſciẽ cõſiſtit
vñ pretermiſſis alijs cauſis creatis Hieronimus ꝓphetiã
preſciẽ notificans de ſolo libero arbitrio mentionem facit

Ad 1. ❡ Ad p̄mū ergo dōm. ꝙ iſta trimēbris diuiſio quaꝫ
Hieronimus ponit deducit̃ ad bimēbrem. vt dictū eſt.
qꝛ q̄dam reſpicit ordinē cāꝝ. q̄dam aūt exitum ordinis
Et in hac diuiſiōe Caſſio. ſterit. Hiero. vero alterū men
brū ſubdiuiſit. ꝛ ideo Caſſio. duo mēbra diuiſionis po/
nit. Hiero. aūt tria. preſciam aūt Caſſio. accepit ſm ſui
ꝯmunitatē. eſt eñ de omnibꝫ euentibꝫ ſiue virtute creata
ſiue increata fiant. ſed Hiero. accipit p̄ſciam ſm quādaꝫ
reſtrictōem. ꝓut eſt de illis tm̄ de quibꝫ nō eſt p̄deſtina/
tio p ſe loquēdo. ſcꝫ de his que virtute creata ꝓueniunt.
Ad 2 ❡ Ad ſecūdū dōm. ꝙ oīs ꝓphetia diuinā p̄ſcientiā hꝫ
quaſi radicem. ſed cū in diuina p̄ſcientia ſit cognitio ordi
nis ꝛ euētus. q̄dam ꝓphetia deriuat̃ ex vna parte. q̄daꝫ
ex alia. preſcientia vero dei ſm hoc ꝓprie p̄ſcie nomen hꝫ.
ꝙ ad euentū reſpicit qui futurus eſt. ordo eñ ad euentū
eſt in p̄ſenti. vñ de eo magis eſt ſcia ꝙ̄ p̄ſcientia. ꝛ ſic illa
ꝓphetia q̄ ordinē reſpicit nō dꝛ ſm p̄ſciam. ſed ſolū illa q̄
eſt ſm euentū ❡ Ad tercium dōm. ꝙ p̄ſcia hic accipit̃ con
Ad 3 tra p̄deſtinatōem diuiſa q̄tum ad id in quo p̄ſcia p̄deſti
natōem excedit. nō aūt excedit preſcia p̄deſtinatōnem in
malis ſolum ſi predeſtinatio ſtricte accipiat̃. ſed etiaꝫ in
oībꝫ bonis q̄ nō fiunt ſola virtute diuina. vñ rō nō ſeq
Ad 4 tur ❡ Ad quartū dōm. ꝙ meritū noſtrū ꝛ eſt ex gratia
dei ꝛ ex libero arbitrio. non aūt ſubiacet p̄deſtinatiōi niſi
ſm ꝙ eſt ex gratia. que a ſolo deo eſt. vnde illud qđ eſt ex
Ad 5 noſtro arbitrio p̄deſtinatōi ſubeſſe dꝛ p acciñs ❡ Ad. v.
dōm. ꝙ hic ꝓphetia diſtinguit̃ ſm ea de quibꝫ eſt. nō qui/
dem ſm bona ꝛ mala. qꝛ hmōi differentie p acciñs ſe hñt
ad futurū qđ p ꝓpheciā cognoſcit̃. ſed ſm ꝙ eſt de ordi/
Ad 6 ne vel de exitu ordinis. vt dictū eſt ❡ Ad ſextū dōm. ꝙ
ad chriſti ꝯceptōem interuenit ꝯſenſus virginis. nō qua/
ſi operans. ſed ſicut impedimentū remouēs. nō eñ inui/
Ad 7 te tantū beneficiū preſtare decebat ❡ Ad ſeptimū dōm
ꝙ aliq̄d pt dici eſſe futurū. nō ſolū ex hoc ꝙ ita erit. ſꝫ qꝛ
ita eſt ordinatū vt ſic ſit futurū. ſic eñ medicus dr. iſte ſa
nabitur vel iſte morief. et ſi aliter ꝯtingat nō falſum dixit
ſic eñ tūc futurū erat ex ordine cāꝝ. qđ tm̄ poſſibile eſt im
pediri. ꝛ tūc qđ p̄us futurū fuerat ꝯſequenter nō erit fu
turū. Vñ phus dt in ſcđo de generatōne. ꝙ futurus q̄s
incedere nō incedet. ꝛ ſm hoc denūciatio ꝓphetie ꝯminā/
tis nec falſa eſt nec dubia. q̄uis non eueniat qđ predixit.
Ad 8 ❡ Ad octauū dōm. ꝙ ſi ꝓpheria ꝯminationis referatur
ad ordinē cāꝝum quē directe reſpicit. ſic eſt abſq̄ oīi cō
ditione. abſolute eñ verū eſt ita determinatū eſſe in cau
ſis vt hoc ꝯtingat. Si aūt referat̃ ad euentū quē reſpicit
indirecte. ſic intelligenda eſt ſub ꝯditione cauſe. ꝛ tm̄ ſup/
naturalis eſt. qꝛ naturali ꝯditōe nō poteſt ſciri etiā cā ex
iſtente. vtpote iniquitate remanente ꝙ talis pena vel ta
lis determinare ſm diuinā iuſticiā debeat̃ ❡ Ad nonuꝫ
Ad 9 dōm. ꝙ ſub ꝓphetia ꝯminatōis intelligit̃ etiā ꝓphetia ꝓ
miſſionis. qꝛ de eis eſt eadē rō. ideo tm̄ magis exp̄mit̃ de
ꝓphetia ꝯminatōis. qꝛ frequentius inuenit̃ reuocata cō
minatio ꝙ̄ ꝓmiſſio. deus aūt ſemꝑ eſt ꝓnior ad miſeren/
Ad 10 dum ꝙ̄ ad puniendū ❡ Ad. x. dōm. ꝙ ꝓphetia illa fuit
ſm ꝯminatōem. ꝛ q̄uis non eſſꝫ a deo explicite ꝓpoſita.
eſt tm̄ illa denūciatio ſub implicita ꝯditōne intelligenda
Ad 11 ſcꝫ tali ordine rerū manente ❡ Ad. xi. dōm. ꝙ cauſe infe
riores nō ſolū ſunt cauſe naturales quas medici cogno/
ſcere poſſunt. ſed etiā cauſe meritorie. q̄ ex ſola diuina re/
uelatione cognoſcuntur. etiaꝫ cauſe naturales ſalutis vel
mortis multo fortius diuina reuelatōe ꝙ̄ humano inge
Ad 12 nio cognoſci poſſunt ❡ Ad. xij. dōm. ꝙ cauſe ſuperiores.
ſunt rerū rōnes in diuina p̄ſcientia. que nunq̄ deficiunt
ab implerōe ſuoꝝ effectuū. ſicut deficiūt cauſe inferiores
et ideo in cauſis ſupioribꝫ cognoſcitur rerū euentus ab
ſolute. ſed in inferioribꝫ nō niſi ſub cōditione ❡ Ad. xiij. Ad 13
dōm. ꝙ in ꝓphetia p̄deſtinatōis ꝛ preſcie q̄uis ꝓponat̃
veritas adimplenda ſub aliquibꝫ ſilitudinibꝫ. tm̄ rōne il/
larum ſilitudinū nō attendit̃ aliquis ſenſus litteralis. ſed
ſenſus litteralis attendit̃ ſm ea que p ſilitudines ſignan
tur. ſicut in oībꝫ metaphorice ſignificatōibꝫ accidit. vñ
in talibꝫ ꝓphetijs nulla veritas inuenit̃ q̄tum ad ſilitudi
nes. ſed ſolum q̄tum ad ea q̄ p ſilitudinem ſignātur. ſed
in ꝓphetia ꝯminatōis ſenſus litteralis verboꝝ ꝓphetie at
tendit̃ ſm illas ſilitudines rerū que eueniūt. qꝛ ſilitudi/
nes ille nō tm̄ ꝓponūtur vt ſilitudines. ſed vt res q̄dam
vñ ꝛ illud qđ eueniet ſignatū p hmōi ſilitudines non ꝑti
net ad ſenſum litteralē. ſed ad ſenſum myſticū. ſicut cū dꝛ
Niniue ſubuertet̃. ſubuerſio materialis ꝑtinet ad ſenſuꝫ
litteralē. ſed ſubuerſio a prauis moribꝫ ad moralem perti
net. ꝛ in ipſo ſenſu litterali attendit̃ aliqua veritas rōne
ordinis cauſarū. vt dictū eſt ❡ Ad. xiiij. dōm. ꝙ in ſom/ Ad 14
nio pharaonis ſpice ille ꝛ boues non demonſtrabant̃ vt
res q̄dam. ſed ſolum vt ſilitudines. ꝛ ideo Pharao qui
ſolū illas ſilitudines vidit nō habuit alicuius rei intel/
lectū. ꝛ ꝓpter hoc ꝓpheta nō fuit. Sed Jone cui dictū eſt
Niniue ſubuertet̃. aderat intelligentia alicuius rei. ſcꝫ
ordinis meritoꝝ ad ſubuerſionē. Et ſi forte alterius rei
ſcꝫ ſubuerſionis p̄ſcius nō fuerit. vnde q̄tuꝫ ad hoc qđ
nō intelligebat ꝓpheta nō fuit. ſciebant tm̄ Jonas ꝛ alij
ꝓphete ꝯminātes ꝓphetiā quā predicebant nō eſſe ſm p
ſciam. ſed ſm ꝯminatōeꝫ. Vñ dꝛ Jone vltimo. ꝓpter hoc
preoccupaui vt fugerē in tharſis. ſcio eñ quia tu deus cle
mens ꝛ miſericors es

Adecimo queritur.

Vtrū in ꝓpheria inueniat̃ immobilis veritas
Et videt̃ ꝙ nō. cū eñ veritas in definitōne ꝓphetie po E
natur ſi ꝓphetie ꝯueniat oportꝫ vt per ſe ei ꝯueniat. ſꝫ fu/
tura ꝯtingentia de quibꝫ eſt ꝓphetia p ſe non ſunt immo
bilia. ſed ſolū ſm ꝙ ad diuinā p̄ſcientiā referūtur. vt dicit
Boetius. ergo veritas imobilis nō debet aſſignari pro
phetie quaſi in eius definitōe poſita ❡ Pre. Illud quod 1
nō implet̃ niſi aliqua variabili cōditione ex ſe nō habꝫ im
mobilem veritatē. ſed aliqua ꝓphetia ſcꝫ ꝯminatōis non
implet̃ niſi variabili cōditione exiſtente. ſcꝫ pſeueratione
vel pſeuerātia malitie vel iniquitatis. vt habetur Hiere.
xviij. ergo nō oīs ꝓpheria habet imobilem veritatem
❡ Pre. Iſa. xviij. dt gloſa ꝙ deus ꝓphetis reuelat ſuam
ſententiā. ſed nō ſuū ꝯſiliū. Sententia aūt eius eſt varia
bilis. vt ibidē dꝛ. g ꝓphetia nō habet immobilē veritateꝫ
❡ Pre. Si ꝓphetia hꝫ immobilē veritateꝫ. aut hoc eſt 4
ex parte ꝓphete videntis. aut ex parte rei que videt̃. aut
ex parte ſpeculi eterni in quo videt̃. nō aūt ex parte viden
tis. qꝛ humana cognitio variabilis eſt. nec ex pte rei etiā
que contingens eſt. nec ex parte diuine preſcie ſiue ſpecu/
li. qꝛ per hoc neceſſitas rei nō imponit̃. ergo ꝓphetia nul/
lo mō habet immobilē veritateꝫ Sed diceres. ꝙ diui/
na p̄ſcia nō imponit neceſſitatē quin aliter euenire poſſit
ſed tm̄ aliter nō eueniet qđ p̄ſcitur. ꝛ hoc mō ꝓphetia ha/
bet immobilē veritatē. Immobile eñ dꝛ ſm phm qđ nō
pt moueri vel qđ difficile mouet̃ ❡ Sed contra. Poſito
poſſibili nihil ſequit̃ impoſſibile. ſi igit̃ poſſibile eſt illud

qͦd eſt p̄ſcitū ⁊ ꝓphetatū aliter ſe habere. ſi ponatur aliter
ſe habere nullum ſequit̃ impoſſibile. ſequit̃ aūt ꝓphetiā ha
bere mobilem veritatē. ergo nō eſt neceſſe ꝓphetiā habere
6 immobilē veritatē ¶ Pre. Veritas ꝓpoſitōis ſequit̃ cō
ditionē rei. q2 ex eo ꝙ res eſt vel nō eſt oratio dr̃ vera vel
falſa. vt dr̃ phus. ſed res de quib9 eſt ꝓphetia ſunt cōtin
gentes ⁊ mutabiles. ḡ ꝓphetica denūciatio habet mobilē
7 veritatē ¶ Pre. Effectus denoīatur neceſſarius vel cō
tingens a cauſa ꝓxima non aūt a p̄ma. ſed cauſe ꝓxime
rerū de quib9 eſt ꝓphetia ſunt cauſe mobiles. q̄uis p̄ma
eā ſit immutabilis. ḡ ꝓphetia nō habet immobilē ſed mobi
8 lem veritatē ¶ Pre. Si ꝓphetia hȝ immobilē veritatem
impoſſibile eſt aliquid eſſe ꝓphetatū ⁊ illud nō fieri. ſȝ qͦd
eſt ꝓphetatum impoſſibile eſt nō eſſe ꝓphetatū. ergo ſi ꝓ
phetia hȝ immobilem veritatē neceſſe eſt illud euenire
quod prophetatum eſt. ⁊ ſic prophetia non erit de futu
ris ꝯtingentib9

Cōtra ¶ Sed ꝯtra eſt qͦd dr̃ in glo. in p̄ncipio pſal. prophe
tia eſt diuina inſpiratio vel reuelatio rerū euentus immo
bili veritate denūcians ¶ Pre. Prophetia eſt diuine p̄
ſcientie ſignū. vt dr̃ Hiero. ſed p̄ſcita inq̄ꝫtum ſubſunt p̄
ſcientie ſunt nc̄c̄aria. ḡ ⁊ ꝓphetata inq̄ꝫtum eſt de illis ꝓ
phetia. ḡ ꝓphetia hȝ immobilem veritatē de reb9 mobi
lib9 ¶ Pre. Scia dei p̄t eſſe immobilis de reb9 mobilib9
q2 a reb9 ortū nō hȝ. ſed ſimiliter cognitio ꝓphetica nō ſumit̃
ab ipſis reb9. ḡ ꝓphetia habet immobilem veritatem de
rebus mobilib9.

R̃o Diſtictio ¶ Rñſio dīm. ꝙ in prophetia eſt duo cōſiderare. ſcȝ
ipſas res ꝓphetatas. ⁊ cognitōem q̄ de illis habet̃ Ex ho
rum duoꝝ inuenit̃ diuerſus ordo originis Ipſe em̄ res ꝓ
phetate ſunt immediate a cauſis mobilib9. ſicut a cauſis
ꝓximis. ſed a cā immobili ſicut a cā remota. Cognitio
vero ꝓphetica ecōuerſo eſt a diuina p̄ſcientia ſicut a cā ꝓ
xima. ⁊ a reb9 ꝓphetatis nō depēdet ſicut a cauſa. ſed eſt
ſolū ſicut eatū ſignū. oīs aūt effectus in nc̄citate ⁊ con
tingentia ſequit̃ cām ꝓximā. ⁊ nō cām p̄mam. Vñ ipſe
res ꝓphetate mobiles ſunt. ſed ꝓphetica cognitio eſt im
mobilis. ſicut ⁊ diuina preſcientia a qua deriuat̃. vt exem
platū ab exēplari. Sicut em̄ ex hoc ꝙ veritas intellectus
eſt neceſſaria ſequit̃ ꝙ enūciatio. que eſt ſignū intellectus
habeat neceſſariā veritatē. ita ex hoc ipſo ꝙ diuina p̄ſcien
tia eſt immobilis. ſequitur ꝙ ꝓphetia que eſt ſignū eius
immobilem habeat veritatem. Quō aūt preſcientia dei
poſſit eſſe immobiliter vera de reb9 mobilib9 dictū eſt in
alia queſtione de ſciā dei. vnde nō oportȝ hoc repetere. cū
immobilitas ꝓphetie tota dependeat ex īmobilitate pri
me preſcientie.

Ad 1. ¶ Ad p̄mū ergo dīm. ꝙ nihil ꝓhibet aliq̄d ineſſe ꝑ
accidens alicui ꝑ ſe ſumpto. quod eidem ꝑ ſe ineſt addi
to alio. ſicut homini ꝑ accidens ineſt moueri. ꝑ ſe vero in
q̄ꝫtum eſt currens. Sic etiā ⁊ huic rei que ꝓphetat̃ nō ꝑ
ſe ꝯuenit eſſe immobilē. ſed ſolū inq̄ꝫtum eſt ꝓphetata. vñ
ꝯuenienter in diffinitōe ꝓphetie ponit̃ ¶ Ad ſecūdū dicē
Ad 2 dū ꝙ ꝓphetia ꝯminatōis oīno hȝ immobilē veritatem
nō aūt eſt de euentib9 reꝝ. ſed de ordine eaꝝ ad euentus
vt dictū eſt. et hūc ordinē eſſe quē ꝓpheta p̄dicit neceſſa
Ad 3 riū eſt. q̄uis q̄nqȝ euentus nō ſequat̃ ¶ Ad terciū dīm
ꝙ ꝯſiliū dei dr̃ ipſa eterna dei diſpoſitio que nunq̄ȝ variat̃
ꝓpter hoc dr̃ Grego. ꝙ deus nunq̄ȝ mutat ꝯſiliū. Sentē
tia vero dr̃ hoc ad qͦd alique cauſe ſīt ordinate. ⁊ ſic ſen
tentie tm̄ in iudicijs ex cauſarū meritis proferūtur. Qñ
qȝ aūt hoc ad qͦd cauſe ſunt ordinate eſt etiā a deo diſpo
ſitum ab eterno. ⁊ tūc idem eſt dei conſilium ⁊ ſententia.
Qñqȝ vero ad aliquid ſunt cauſe ordinate. quod nō eſt a
deo ab eterno diſpoſitū. ⁊ tūc dei ꝯſilium et ſententia fe
rūtur ad diuerſa. Ergo ex parte ſentētie que reſpicit cau
ſas inferiores inuenitur mutabilitas. ſed ex parte cōſilij
inuenit̃ ſemꝑ immutabilitas. Prophete vero reuelat̃ qñ
qȝ ſententia ꝯſilio ꝯformis. ⁊ tūc ꝓphetia habet immobi
lem veritatem. etiam q̄ꝫtum ad euentum. Qñqȝ vero re
uelat̃ ſententia nō ꝯformis ꝯſilio. ⁊ tūc habet immobilē
veritatem q̄ꝫtum ad ordinē. ⁊ nō q̄ꝫtum ad euentū. vt di
etum eſt ¶ Ad quartū dīm. ꝙ immobilitas ꝓphetie eſt Ad 4
ex parte ſpeculi eterni. nō ꝙ reb9 ꝓphetatis neceſſitatē im
ponat. ſed q2 ꝓphetiam facit neceſſariā eſſe de reb9 cōtin
gentib9. ſicut ⁊ ipſa eſt. ¶ Ad quintū dīm. ꝙ poſito ꝙ
aliquid ſit ſm̄ p̄ſcientiā ꝓphetatum. q̄uis id nō eſſe in ſe Ad 5
ſit poſſibile. tū eſt incōpoſſibile poſito huic ſcȝ quo dr̃ eſſe
p̄ſcitum. q2 ex hoc ipſo ꝙ ponit̃ p̄ſcitum. ponit̃ neceſſario
futurū eſſe. cū preſcientia ipſa euentū reſpiciat ¶ Ad ſe Ad 6
xtum dīm. ꝙ veritas ꝓpōnis ſequit̃ ꝯditionē rei qñ ſen
tentia circa veritatē ex reb9 ꝓpoſitis oritur. ſic aūt nō eſt
in ꝓpoſito ¶ Ad ſeptimū dīm. ꝙ q̄uis rei ꝓphetate cau Ad 7
ſa proxima ſit mobilis. tū ipſius ꝓphetie cauſa prima eſt
immobilis. vt dictū eſt. ⁊ ideo ratio non ſequitur ¶ Ad Ad 8
viij. dīm. ꝙ ꝓphetatū nō euenire habet ſimile iudiciū ſi
cut ⁊ p̄ſcitum nō euenire. qͦd qualiter ꝯcedi debeat ⁊ qua
liter negari dictū eſt in q̄ſtione de ſciā dei

Duodecimo queritur

Vtrū ꝓphetia que eſt ſm̄ intellectualē viſionē
tm̄. ſit eminentior ea que habȝ intellectualē viſionē ſimul 1
cū imaginaria Et videt̃ ꝙ nō. q2 ꝓphetia que hȝ intel
lectualem viſionē cū imaginaria. includit eā que hȝ intel
lectualem tm̄. ergo viſio ꝓphetica que hȝ vtrāqȝ eſt potiꝰ
or illa que hȝ vnā tm̄. qͦd em̄ includit aliquid excedit id
qͦd ab eo includitur ¶ Pre. Quāto in aliqua ꝓphetia eſt 2
habūdātius lumen intellectuale tanto ꝑfectior eſt. ſȝ ex
plenitudine intellectualis luminis ꝯtingit ꝙ ſit redūdā
cia in ꝓphetia ab intellectu in imaginatōne. vt ibi formet̃
imaginaria viſio. ergo ꝑfectior eſt prophetia que hȝ ima
ginariam viſionem adiūctam q̄ȝ illa que habet intellectu
alem tm̄ ¶ Pre. De Johāne baptiſta dr̃ Mathei. xi. ꝙ 3
ipſe eſt ꝓpheta ⁊ plus q̄ȝ ꝓpheta. hoc aūt additur inq̄ꝫtū
nō ſolum intelligibiliter vel imaginarie vidit vt alij pro
phete. ſed etiam corporaliter digito monſtrauit. Ergo ꝓ
phetia cui admiſcetur corporalis viſio eſt nobiliſſima. et
eadem rōne illa cui adiūgitur viſio imaginaria eſt nobili
or vel notior q̄ȝ illa que habet intellectualem tm̄. ¶ Pre. 4
Tanto aliquid magis eſt ꝑfectū quāto in eo plenius in
ueniūtur differentie rōnem ſpēi ꝯſtituentes. ſed differen
tie ꝯſtituentes ꝓphetiā ſunt viſio ⁊ denūciatio. ergo illa
ꝓphetia que denūciatōnem habet videt̃ eſſe ꝑfectior ea q̄
nō habet. Sed denūciatio fieri nō p̄t ſine imaginaria vi
ſione. q2 oportȝ eū qui denūciat habere imaginatos ſer
mones. ergo ꝓphetia illa eſt perfectior que ſit cū viſione
imaginaria ⁊ intellectuali ¶ Pre. Prima Coꝝ. xiiij. ſuꝑ 5
illud. ſpūs aūt loq̄tur myſteria. dr̃ glo. minus eſt ꝓpheta
qui rerū ſignatarū ſolo ſpū videt imagines. ⁊ magis eſt
ꝓpheta qui ſolo earū intellectu p̄ditus. ſed maxime pro
pheta eſt qui in vtroqȝ p̄cellit. ⁊ ſic idem qͦd p̄us ¶ Pre 6
Prophetia vt dr̃ Raby moyſes inchoat̃ in intellectu ⁊ ꝑ
ficitur in imaginatione. ergo ꝓphetia que habet imagina

riam viſionem pfectior eſt q̄ que habet intellectualem tm̄
7 ¶ Pre. Debilitas intellectualis luminis imperfectionē
indicat prophetie. ſꝫ ex debilitate intellectualis luminis
videtur ɔtingere q̄ viſio prophetica non deuenitur vſqꝫ
ad imaginatōem. ergo videt̄ q̄ illa prophetia que hꝫ ima
8 ginariam viſionem ſit pfectior ¶ Pre. Maioris pfectio
nis eſt cognoſcere rem aliquam in ſe ⁊ prout eſt alterius
ſignum q̄ cognoſcere eam in ſe tm̄. ergo eadem rōne p/
fectius eſt cognoſcere aliquam rem vt eſt ſignata q̄ co/
gnoſcere eam in ſe tm̄. Sed in prophetia que habet ima/
ginariam viſionem cū intellectuali. cognoſcitur res pro/
phetata nō ſolum in ſe. ſed etiā put eſt imaginibus de/
ſignata. Ergo pphetia que habet imaginariam viſionē
nobilior eſt ea que habet intellectualem tm̄. in qua cogno
9 ſcūtur res pphetate tm̄ in ſe. ⁊ nō put ſꝫ ſignate ¶ Pre.
Sicut dr̄ Dyo. pmo cap. cele hierar. impoſſibile eſt nob
aliter ſuplucere diuinū radiū. niſi ſacroꝝ velaminū va/
rietate circūuelatū. velamina aūt appellat figuras imagi
narias quib⁹ puritas intellectualis luminis quaſi velat̄.
ergo in omī pphetia oportꝫ eſſe imaginarias figuras vel
ab homine formatas. vel diuinitus immiſſas. nobiliores
aūt vident̄ eſſe immiſſe diuinitus q̄ formate ab homine.
ergo illa videtur eſſe nobiliſſima pphetia in qua ſimul di/
uinitus infunditur lumen intellectuale ⁊ figure imagina
10 rie ¶ Pre. Ut dr̄ Hiero. in plogo ſup li. Reg. pphete
ɔtra agiographos diſtinguūtur. ſꝫ illi quos vocat pro/
phetas omēs aut fere omēs reuelatōes acceperūt ſub fi/
guris imaginarijs. plures autē eoꝝ quos inter agiogra
phos nominat ſub figuris reuelatōes acceperūt. ergo ma
gis ppꝛie dicūtur pphete illi quib⁹ fit reuelatio ſm̄ viſio/
nem intellectualē ⁊ imaginariā. q̄ illi quib⁹ fit ſm̄ intelle
11 ctualē tm̄ ¶ Pre. Sꝫ ph̄m. ij. metaph. intellectus no/
ſter ſe hꝫ ad pmas rerū cauſas que ſunt maxime note in
natura. ſicut ſe hꝫ oculus noctue ad lumen ſolis. ſed ocu/
lus noctue nō pt inſpicere ſolem niſi ſub quadā obſcuri
tate. ergo intellectus noſter diuina ſub quadā obſcurita
te intelligit. igitur videtur q̄ ſub aliquib⁹ ſimilitudinib⁹
et ſic intellectualis viſio nō erit certior q̄ imaginaria. cū
vtraqꝫ ſub ſimilitudinib⁹ fiat. vñ videtur q̄ illa viſio imagi/
naria intellectuali adiūcta nihil diminuat de eius nobili/
tate. ⁊ ſic illa pphetia que fit ſub vtraqꝫ viſione. vel eſt di
gnior vel ad minus eque digna ¶ Pre. Sicut ſe hꝫ ima
12 ginabile ad imaginatōem. ita intelligibile ad intellectum
ſed imaginabile nō apprehēditur ab imaginatōe niſi me
diante ſimilitudine. ergo nec intelligibile ab intellectu. et
ſic idem qd̄ pus

Inſtātie j. ¶ Sed ɔtra eſt qd̄ dr̄ in gloſa in pncipio pſal. illius p
phetie modus eſt ceteris dignior. quādo ſcꝫ ex ſola ſpūs/
ſancti inſpiratōne remoto omī exteriori adminiculo facti
vel dicti vel viſionis vel ſomnij pphetatur. Illa vero pro/
phetia que habet imaginariā viſionem annexā. eſt cum
adminiculo ſomnij vel viſionis. ergo pphetia que eſt cum
viſione intellectuali tm̄ eſt nobilior ¶ Pre. Omē qd̄ in
2 aliquo recipitur. recipitur in eo p modū recipientis. ſꝫ in
tellectus in quo aliqd recipitur in viſione intellectuali eſt
nobilior q̄ imaginatio in qua recipitur aliqd in viſione
imaginaria. ergo pphetia que fit ſm̄ intellectualē viſionē
eſt nobilior. ¶ Pre. Ubi eſt intellectualis viſio ibi non
3 poteſt eſſe deceptio. qꝛ qui fallitur nō intelligit. vt dr̄ Au
guſtinus in libro de vera relig. Uiſio autē imaginaria
habet plurimū falſitatis admixtum. Vñ in. iij. metaph.
ponitur quaſi pncipiū falſitatis. ergo pphetia que habet
intellectualem viſionē eſt nobilior ¶ Pre. Quādo vna
vis anime a ſua actōe retrahitur alia in ſua actione robo/ 4
ratur. ſi ergo in pphetia imaginaria aliqua vis omnino va
cet. intellectualis viſio eſſet fortior. ergo ⁊ pphetia nobi/
lior ¶ Prete. Sicut ſe habent potentie ad inuicem ita et 5
actus potētiarū. ſed intellectus nō ɔiūctus imaginatio/
ni. vtpote angelicus. eſt nobilior intellectu imaginationi
ɔiūcto. ſcꝫ humano. ergo prophetia que habet intellectu
alem viſionem ſine imaginaria. nobilior eſt illa que habet
vtrūqꝫ ¶ Pre. Adminiculum actionis deſignat imper 6
fectionē agētis. ſꝫ viſio imaginaria ponitur in glo. pſ. vt
adminiculū pphetie. g̊ pphetia q̄ hꝫ imaginariā viſionē ē
imperfectior ¶ Pre. Quanto aliquod lumen eſt magis 7
remotum ab obſcuritatib⁹ ſiue nebulis. tanto eſt magis
clarum. ſed imaginarie figure ſunt quaſi nebule quib⁹ ob/
umbratur intellectuale lumen. ratione cuius ratio huma
na que a phātaſmatibus abſtrahit dicitur ab Iſaac ori
ri in vmbra intelligētie. ergo prophetia que habet lumē
intellectuale ſine imaginatione eſt perfectior. ¶ Prete. 8
Tota nobilitas prophetice cognitionis conſiſtit in hoc
q̄ dei preſcientiam imitatur. ſed prophetia que eſt ſine
imaginaria viſione. magis diuinam preſcientiam imita/
tur in qua non eſt aliqua imaginatio. q̄ que habet imagi/
nariā viſionē. g̊ illa q̄ caret imaginaria viſione ē nobilior

¶ Reſponſio dicendum q̄ cum natura ſpeciei con/ Rō
ſiſtat ex natura generis ⁊ natura differentie. ex vtroqꝫ di
gnitas ſpeciei poteſt penſari. ⁊ ſm̄ has duas conſiderati
ones inueniūtur aliq̄ ſe inuicē in dignitate excedere qñqꝫ
Quātum eñ pertinet ad rōnem ſpēi ſemp illud partici/
pat pfectius rōnem ſpēi. in quo differentia formaliter ſpe
ciem ɔſtituens nobilius inuenitur. ſed ſimplr̄ loquendo
quādoqꝫ eſt nobilius illud in quo natura generis eſt pfe
ctior. quādoqꝫ v̄o id in quo eſt perfectius natura differen
tie. Cum vero natura differentie addat aliquam perfe
ctionem ſuper generis naturam. tūc preeminentia que eſt
ex parte differentie facit aliquid ſimpliciter eſſe nobilius
Sicut in ſpecie hominis qui eſt aīal rōnale. ſimplr̄ eſt di/
gnior qui eſt potior in rationalitate. q̄ ille qui eſt potior
his que ad rōnem aīalis ſpectant. vtpote ſenſus ⁊ motus
et alia hmōi. Quādo vero differentia aliqua impfectio/
nem importat. tūc illud in quo completius eſt natura ge
neris. eſt nobilius ſimplr̄. vt pꝫ in fide. que eſt cognitio
enigmatica eoꝝ que nō vident̄. qui eñ abūdat in natura
generis ⁊ deficit in fidei differentia. vtpote fidelis q̄ iam
pcipit aliquē intellectū credibiliū. ⁊ quodāmō ea iam vi/
det. hꝫ ſimplr̄ nobiliorē fidem. eo q̄ minus cognoſcit. ⁊ tm̄
q̄tū ad rōnem fidei ptinet. magis ppꝛie hꝫ fidē ille q̄ om
nino nō videt illa q̄ credit. Et ſic eſt etiā in pphetia. pphe
tia eñ videt̄ eſſe q̄dam cognitio obūbrata ⁊ obſcuritate
admixta. ſm̄ illud qd̄ habet̄. ij. Pe. i. habetꝭ firmiorē pphe
ticū ſermonē cui bñfacitis attēdentes q̄ſi lucerne lucenti
in caliginoſo loco. Vñ etiā hoc ipm nomē pphetie demō/
ſtrat. qꝛ pphetia dr̄ q̄ſi viſio de longinq̄. q̄ eñ clare vident̄
q̄ſi de ppe vident̄. Si igit̄ ɔparem⁹ pphetias q̄tū ad dif
ferētiā q̄ rōnē pphetie ɔplet. Illa inuenit̄ pfecti⁹ rōnē p
phetie habere ⁊ magis ppꝛie. cui imaginaria viſio admiſce
tur. ſic eñ v̄itatis pphetice cognitio obūbrat̄. Si aūt cō/
parem⁹ ſm̄ id qd̄ ptinet ad naturā generis. ſcꝫ cognitio
nē vel viſionē. videt̄ diſtinguendū. cū eñ oīs cognitio pfe
cta duo habeat. ſcꝫ acceptōē. ⁊ de acceptis iudiciū. Iudi
ciū q̄dē de acceptis in pphetia eſt ſolū ſm̄ intellectū. acce
ptio vero eſt et ſm̄ intellectū ⁊ ſecundum imaginationē

Quãdoq3 vero in ꝓphetia nō eſt aliqua ſupnaturalis ꝯ
ceptio ſed iudiciũ tm̄ ſupnaturale. ⁊ ſic ſolus ītellectus il
luſtrat̃ ſine aliq̄ imaginaria viſione. Et talis ſorte fuit in
ſpiratio Salomonis inq̃tum de moribꝫ hominũ ⁊ natu
ris rerũ. que naturaliter accipimus. diuino inſtinctu ce
teris certius iudicauit. Quandoq3 vero eſt etiam acce
ptio ſupernaturalis. Et hoc dupliciter. quia vel eſt acce
ptio ab imaginatione. vtpote quando diuinitus in ſpiri
tu prophete rerum imagines formantur. Vel eſt acce
ptio ab intellectu. vtpote quando ita clare veritatis co
gnitio intellectui infunditur. vt nō ex ſilitudine aliquaꝝ
imaginũ accipiat veritatem. īmo ex veritate iam ꝑcepta
ipſe ſibi imagines formare poſſit quibꝫ vtatur ꝓpter na
turam noſtri intellectus. nō aũt pt̄ eſſe aliqua ꝓphetia q̄
habeat acceptōem ſine iudicio. vnde nec imaginariã viſio
nem ſine intellectuali. Sic igit̃ patꝫ ꝙ viſio intellectua
lis pura. que habet iudiciũ tm̄ ſine aliqua acceptōe ſuper
naturali eſt inferior ea que habet iudiciũ ⁊ acceptionem
imaginariã. Illa vero intellectualis viſio. puta que hꝫ iu
diciũ ⁊ acceptōem ſupnaturalem ea eſt nobilior que tũ
iudicio habet acceptōem imaginariã. Et q̃tum ad hoc
ꝯcedendũ eſt ꝙ ꝓphetia que habet intellectualē viſionē
tm̄. eſt dignior ea que hꝫ imaginatiã admixtã

Ad .j. ¶ Ad pmũ igit̃ dōm. ꝙ q̃uis illa ꝓphetia q̄ in vtra
q3 viſione ꝯſiſtit habeat etiã intellectualē viſionē. nō ta
men includit illam ꝓphetiam que ſola in intellectuali viſi
one ꝯſiſtit. eo ꝙ illa habeat intellectualē viſionem excellē
tiorem q̃ iſta. cum in illa intellectualis luminis ꝑceptio
ſufficiat ad acceptōem ⁊ iudicium. in hac vero ad iudiciũ
Ad 2 tm̄. ¶ Ad ſcōm dōm. ꝙ in vtraq3 ꝓphetia fit deriuatio
luminis ab intellectu ad imaginationem. ſed diuerſimo
de. q2 in illa ꝓphetia que dicitur tm̄ intellectualē viſionē
habere. tota plenitudo ꝓphetice viſionis in intellectu ꝑ
cipit̃. Et exinde ſm intelligentis arbitriũ in imaginatiua
cognitōe formãtur imagines ꝓpter noſtri intellectus na
turam. que ſine phantaſmatibꝫ intelligere nō poteſt Sꝫ
in alia ꝓphetia non tota plenitudo ꝓphetice reuelatōis re
cipitur in intellectu. ſed partim in intellectu q̃tũ ad iudi
cium. et partim in imaginatiua q̃tuꝫ ad receptōem Vñ
in illa ꝓphetia que viſionem intellectualē tm̄ ꝯtinet eſt
viſio intellectualis plenior. ex defectu eñ luminis rece
pti in intellectu cōtingit ꝙ exinde quodãmodo decidit
q̃tum ad aliquid a puritate intellectuali in imaginari
Ad 3 as figuras. ſicut in ſomnijs accidit. ¶ Ad terciũ dōm.
ꝙ hoc ꝙ Iohãnes chriſtũ digito demonſtrauit. non prī
net ad viſionem ꝓpheticã. ꝑut nũc de viſione ꝓphetie lo
quimur. ſed magis ad denũciatōem. hoc etiã ꝙ chriſtuꝫ
corporaliter vidit nō dedit ei ꝓphetiã ꝑfectioris rationis
ſed fuit quodãmodo munus diuinitus ꝯceſſum amplꝰ
q̃ ꝓphetia. vñ dicit̃ Luce. x. multi reges ⁊ ꝓphete ⁊c̃.
Ad 4 ¶ Ad quartũ dōm. ꝙ denũciatio ꝑ verba vel facta cō
munis eſt vtriq3 ꝓphetie. q2 ꝓphetia que tm̄ viſionē intel
lectualem habet pt̄ demonſtrare ſm imagines quas ad
Ad 5 libitũ format ¶ Ad .v. dōm. ꝙ gloſa illa loquitur de eo
qui ſm intellectũ nō habꝫ niſi iudiciũ de his que ab alijs
accipiũtur. ſicut Joſeph habuit ſolũmodo iudiciũ de his
que a Pharaone ſunt viſa. nō quia ipſe acceperit q̄d eſſꝫ
futurũ. ⁊ ſic rō concludit non de illa ꝓphetia intellectualē
Ad 6 viſionem tm̄ habente de qua nũc loquimur ¶ Ad ſextũ
dōm. ꝙ in hoc Rabi moyſi opinio non tenetur. ipſe enim
ponit ꝙ prophetia Dauid fuit inferior prophetia Iſaie
vel Hieremie. cuius ꝯtrarium dicitur a ſanctis. habet ta
men veritatem q̃tum ad aliquid eius dictũ. q2 ſcꝫ iudici
um non ꝑficitur niſi ꝓpoſitis his de quibꝫ eſt iudicandum
vnde illa ꝓphetia in qua ꝑcipitur intellectuale lumen ſo
lũmodo ad iudicandũ eſt ipſum lumen nō determinataꝫ
cognitōnem alicuius faciens. quouſq3 apponãtur aliq̄ de
quibꝫ eſt iudicandum vel a ſe vel ab alio accepta. ⁊ intel
lectualis viſio ꝑficitur ꝑ imaginariam viſionem. ſicut cō
mune determinat̃ per ſpēm ¶ Ad ſeptimũ dōm. ꝙ non Ad 7
ſemꝑ ꝯtingit ex debilitate intellectualis luminis ꝙ ſit ꝓ
phetia ſm viſionem intellectualē tm̄. ſed quãdoq3 ꝓpter
acceptōem pleniſſimã intellectus. vt dictuꝫ eſt. et ideo rō
nō ſeqtur ¶ Ad .viij. dōm. ꝙ ſignũ inq̃tum hmōi eſt cã Ad 8
cognitōis. ſignatũ vero eſt id qđ eſt notũ per aliud. ſicut
aũt nobilius cognoſcit̃ id qđ in ſe notum eſt. ⁊ alia cogno
ſcere facit. eo qđ tm̄ in ſe notuꝫ eſt. Ita etiã econtrario id
qđ notum eſt per ſe nō ꝑ aliud nobilius cognoſcit̃ q̃ qđ
ꝑ aliud notum eſt. ſicut ꝑncipia ꝯcluſionibꝫ. ⁊ ideo ecōtra
rio ſe habet de ſigno ⁊ ſignato. ⁊ ideo ratio non ſequitur.
¶ Ad .ix. dōm. ꝙ q̃uis imagines diuinitus impſſe ſint Ad 9
nobiliores imaginibꝫ ꝑ hominẽ formatis. tm̄ acceptio co
gnitōis que eſt in intellectu diuinitus. eſt nobilior illa ac
ceptione que fit per imaginarias formas ¶ Ad .x. dōm. Ad 10
ꝙ ideo illi ſpēalius ꝓphete nũcupãtur in diſtinctiōe pre di
cta qui ſm imaginarias viſiones ꝓphetiam habuerunt.
q2 in eis inuenitur plenior ratio ꝓphetie etiam rōne diffe
rentie. Agyographe autẽ dicũtur que ſupernaturaliter
ſolum viſiones intellectuales habuerũt. ſiue q̃tum ad iu
dicium tm̄. ſiue q̃tum ad iudicium ⁊ acceptionem ſimul
¶ Ad vndecimũ dōm. ꝙ q̃uis intellectus noſter intel Ad .11.
ligat diuina per aliquas ſimilitudines. tamen ille ſilitu
dines ſunt nobiliores. ex hoc ꝙ ſunt immateriales ma
gis q̃ ſimilitudines imaginarie. vnde ⁊ viſio intellectu
alis eſt nobilior ¶ Ad .xij. dōm. ꝙ non poteſt eſſe ꝙ aliq̄ Ad 12
res ſit imaginabilis per ſuam eſſentiam. ſicut eſt per ſuã
eſſentiam intellectualis. imaginatio tm̄ nō eſt niſi de re
bus materialibꝫ. nec tamen poteſt imaginatio aliquid re
cipere niſi ſine materia. vnde ſemper neceſſe eſt ꝙ imagi
natio ſit alicuius nō per ſuam eſſentiam. ſed per ſuam ſi
militudineꝫ. intellectus vero immaterialiter recipit. ⁊ eo co
gnoſcũtur. non ſolũ materialia ſed etiã immaterialia. vnde
et quedã cognoſcũtur ab eo per eſſentiã. quedaꝫ aũt per Soᵒ in
ſimilitudinē ¶ Ad rōnes vero que in ꝯtrariũ obijciũ ſtantiaꝝ
tur de facili pꝫ rñſio ſm ꝙ falſum ꝯcludũt.

Decimotertio querit̃

Verũ gradus ꝓphetie diſtinguat̃ ſm viſionem
imaginariã Et videt̃ ꝙ ſic. q2 nobilior eſt ꝓphetia vbi .j.
eſt nobilior ꝓphetate rei acceptio. ſed quandoq3 acceptio
rei ꝓphetate eſt per imaginariã viſionē. ergo penes viſio
nem imaginariã poſſunt gradus prophetie diſtingui
¶ Pre. Perfectius mediũ cognoſcendi facit ꝑfectiorē 2
cognitionē. et exinde eſt ſcientia ꝑfectior opinione. ſed ſilt
tudines imaginarie ſunt mediũ cognoſcendi in ꝓphetia
ergo vbi eſt nobilior imaginaria viſio eſt altior gradus
ꝓphetie ¶ Pre. In omni cognitione que eſt per ſimilitu
dinem vbi eſt expreſſior ſimilitudo ibi eſt ꝑfectior cogni 3
tio. ſed figure imaginate in ꝓphetia ſunt ſimilitudines re
rum de quibꝫ eſt reuelatio ꝓphetie. ergo vbi eſt perfecti
or imaginaria viſio eſt altior ꝓphetie gradꝰ ¶ Pre. Cũ 4
lumen ꝓpheticum deſcendat ab intellectu in imaginatio

nēni quāto eſt ꝑfectius lumen in intellectu ꝓphete. tāto
eſt ꝑfectior imaginaria viſio. ergo diuerſi gradus imagi-
narie viſionis demonſtrant diuerſos gradus intellectua
les. ſed vbi eſt ꝑfectior intellectualis viſio. eſt ꝑfectior ꝓ-
phetia. ergo ⁊ ſm imaginariā viſionē gradus ꝓphetie di
ſtinguūtur. Sed diceres. ꝙ diuerſitas viſionis imagi-
narie nō diſtinguit ſpēm ꝓphetie. ⁊ ideo nec ſm ipſaꝫ gra
5 dus ꝓphetie diſtinguūtur ¶ Sed ꝯtra. oīe calidū ele-
mentare eſt eiuſdeꝫ ſpēi. ſed tamen apud medicos diſtin
guitur calidum in primo. ſcđo. tercio. ⁊ quarto gradu.
6 ergo diſtinctio graduū nō reqrit ſpē diuerſitatē. ¶ Pre.
Magis ⁊ minus nō diuerſificant ſpēm. ſed etiam intelle
ctualis viſio non diſtinguit in ꝓphetis niſi ſm lumen pro
pheticū ꝑfectius ⁊ minus ꝑfecte receptum. ergo differen
tia viſionis intellectualis nō diuerſificat ſpēm prophetie
ergo nec gradus ſm reſponſionē predictaꝫ. et ſi nō eēnt
in ꝓphetia aliqui gradus. ſi nec ſm viſioneꝫ intellectualē
nec ſm viſionem imaginariā diſtinguerent. relinqtur er-
go gradus ꝓphetie diſtingui ſm imaginariā viſionem

Inſtātie ¶ Sed ꝯtra. Uiſio imaginaria non facit ꝓphetiā. ſed
1 ſolum intellectualis. ergo nec ſm eam gradus ꝓphetie di
ſtinguūtur. ¶ Pre. Illud qđ diſtinguit per ſe diſtinguit
2 per illud qđ eſt ei formale. ſed in ꝓphetia intellectualis vi
ſio eſt formalis. imaginaria vero quaſi materialis. ergo
gradus ꝓphetie diſtinguūtur ſm intellectualē ⁊ non ſm
imaginariam viſionem ¶ Pre. Imaginarie viſiones eti
3 am in eodem ꝓpheta pluries variātur. qꝛ qñqꝫ hoc modo
reuelationem accipit. quādoqꝫ alio. ergo nō videtur ꝙ ſm
imaginariā viſionem poſſint gradus ꝓphetie diſtingui.
¶ Pre. Sicut ſe habet ſcientia ad res ſcitas. ita ſe habꝫ
4 ꝓphetia ad res ꝓphetatas. ſed ſciētia diſtinguitur ſm res
ſcitas. vt dꝛ tercio de aīa. ergo ⁊ ꝓphetia ſm res ꝓpheta-
tas. ⁊ nō ſm imaginariam viſioneꝫ. ¶ Pre. Prophetia
5 ſm gloſam in pncipio pſal. conſiſtit in dictis ⁊ factis ſom
nio ⁊ viſione. ergo non debet magis ꝓphetie gradus di-
ſtingui ſm imaginariam viſionem ad quam pertinet vi-
6 ſio ⁊ ſomniū. ꝙ ſm dicta ⁊ facta. ¶ Pre. Etiam miracu
la ad ꝓphetiam requirūtur. vnde Moyſes cum a domi-
no mitteretur petiuit Exo. iiij. et in pſal. dꝛ. ſigna noſtra
non vidimus ⁊c. ergo nō magis debent diſtingui prophe
tie gradus ſm imaginariā viſionē. ꝙ ſm ſigna

¶ Reſponſio dōm. ꝙ quādo ad aliqđ ꝯſtituendum
Rº ꝯcurrūt duo. quoꝝ vnū eſt alio pncipalius. in eo qđ ex eis
ꝯſtituitur poteſt gradus ꝯparatiōis attendi. ⁊ ſm id qđ
eſt pncipale. ⁊ ſm id qđ eſt ſecūdariū. ſed exceſſus ſm id
qđ eſt pncipale oſtendit eminentiā ſimplr. exceſſus vero
in eo qđ eſt ſecūdariū oſtendit eminentiam ſm qđ. ⁊ nō
ſimplr. niſi ſm ꝙ exceſſus in eo qđ eſt ſecūdariuꝫ. eſt ſignū
exceſſus in eo qđ eſt pncipalius. Sicut ad meritum hu
manū ꝯcurrit charitas quaſi pncipale. ⁊ opus exterius
quaſi ſecūdarium. Meritū aūt ē ſimplr loquendo. ſcꝫ re-
ſpectu pmij eſſentialis indicat maius qđ ex maiori chari
tate ꝓcedit. magnitudo vero opis facit maius meritum
ſm qđ reſpectu alicuius pmij accidentalis. nō aūt ſimplr
niſi inqꝫtum demonſtrat magnitudinem charitatis. ſm
ꝙ dt. Grego. Amor dei operatur magna ſi eſt ⁊c. Cum
ergo ad ꝓphetiā ꝯcurrat intellectualis viſio quaſi princi-
palis. ⁊ imaginaria quaſi ſecūdaria. gradus ꝓphetie ſim
pliciter eſt iudicandus eminentior gradus ꝓphetie. ex eo
ꝙ viſio intellectualis eſt eminentior. Ex eminentia auteꝫ
imaginarie viſionis oritur eminētior gradus ꝓphetie ſm
quid ⁊ nō ſimplr. niſi inqꝫtuꝫ ꝑfectio imaginarie viſionis

demōſtrat ꝑfectōem intellectualis Ex pte aūt intellectu
alis viſionis nō poſſunt accipi aliqui determinati grad9.
qꝛ plenitudo intellectualis luminis nō manifeſtat niſi ꝑ
aliqua ſigna. Unde per ea illa ſigna ex pte diſtinguere Quatuor
gradus ꝓphetie Sic ergo poſſunt diſtingui grad9 ꝓ- grad9 ꝓphe
phetie ſm quatuor. Primo ſm ea que requirūtur ad ꝓ- diſtincta
phetiam. Eſt aūt duplex actus ꝓphetie. ſcꝫ viſio ⁊ denū- Primo
ciatio. Ad viſionem aūt requirūtur duo. ſcꝫ iudiciū. qđ
eſt ſm intellectū. ⁊ acceptio que qñqꝫ eſt ſm intellectū. et
qñqꝫ ſm imaginatōem. Sed ad denūciatōem reqrit ali-
quid ex parte denūciātis. ſcꝫ quedā audacia. vt aliquis
nō terreat loqui veritatem ꝓpter aduerſarios veritatis
ſm illđ qđ dñs dixit ad ezechielē Eze. iij. Dedi faciē tuā
valentiorē faciebꝫ eoꝝ. ⁊ frontem tuam durioreꝫ frontibꝫ
eoꝝ. Et ſequitur. ne timeas eos neqꝫ metuas a facie eo-
rum. Aliud aūt requirit ex parte rei denūciate. ſcꝫ ſignum
per quod veritas rei denūciate demonſtratur. Unde ⁊
Moyſes a deo ſignū accepit vt ei crederet. Sed qꝛ de-
nūciatio ꝓphetica non pncipaliter. ſed ꝯſequenter ſe ha-
bet in ꝓphetia. Ideo infim9 gradus ꝓphetie eſt in eo in ꝙ
inuenitur quedam audacia ⁊ promptitudo ad aliquid di
cendū vel faciendum. ſine hoc ꝙ ei aliqua reuelatio fiat. ſi
cut ſi dicamus aliqueꝫ graduꝫ prophetie fuiſſe in Samp
ſone. largo modo accipiendo prophetiam. ſm ꝙ omnis ſu
pernaturalis influxus ad ꝓphetiā reducit Secūdus
vero gradus erit in eo qui nō habet intellectualem viſio-
nem tm̄. ſed etiā iudiciū. vt in ſampſone Tercius vero
in eo qui intellectualem habet viſionem cū imaginaria. vt
in Iſaia ⁊ Hieremia Quartus vero in eo qui hꝫ intelle-
ctualem viſionem pleniſſime qꝫtum ad iudiciū ⁊ qꝫtum
ad acceptōem. ſicut in Dauid Secūdo poſſunt diſtin Scđo
gui gradus ꝓphetie ex diſpōne ꝓphetantis. et ſic cum ꝓ-
phetia fiat in ſomnio vel viſione vigilie. vt dꝛ Numeri. xi
perfectior eſt gradus ꝓphetie qui eſt in vigilia ꝙ qui eſt
in ſomnio Tum quia intellectus eſt melius diſpoſit9 ad
iudicandum. Tum qꝛ euocatio nō eſt facta a ſenſibꝫ na-
turaliter ex intentione ꝑfecta interioꝝ viriū ad ea que di
uinitus demonſtrantur. Tercio ex mō accipiendi. qꝛ Tercio
quanto expreſſius ſignificat res ꝓphetata. ꝓphetie gra-
dus eſt ſublimior. nulla aūt ſigna aliqđ expſſius ſignant
ꝙ verba. et ideo altior gradus ꝓphetie eſt quādo ꝑcipiū
tur verba expſſe deſignantia rem ꝓphetataꝫ. ſicut de Sa
muele legit pmi Reg. iij. ꝙ quādo demonſtrant alique
figure que ſunt aliarū rerū ſimilitudines. ſicut olla ſucce-
ſa oſtenſa eſt Hiere. i. Ex hoc eīm manifeſte oſtendit ꝙ
lumen ꝓpheticū magis in ſuo vigore percipit qñ ſm ex-
preſſiorē ſilitudinē res ꝓphetate demonſtrant Quar-
to ex parte eius qđ reuelatōem facit. eminentior eīm gra- Quarto
dus ꝓphetie eſt. quādo videtur ille qui loqtur ꝙ qñ verba
audiūtur tm̄. ſiue ſit in ſomnio ſiue in viſione vigilie. quia
ex hoc oſtendit ꝙ magis accedit ꝓphetia ad cognitōnem
eius qui reuelat Qñ vero videtur ille qui loquitur. altior
gradus ꝓphetie eſt qñ videtur in ſpecie angeli ꝙ quan-
do videtur in ſpecie hominis. Et adhuc eminentior eſt
ſi videatur in figura dei. ſicut dicitur Iſa. vi. Uidi dñm
ſedentem. Cum eīm ꝓphetie reuelatio a deo deſcendat
in angelum ⁊ ab angelo in hominē. tanto oſtendit pleni
or ꝓphetie receptio quanto magis accedit ad pmū pnci-
piū ꝓphetie Rōnes ꝙ ille ꝙ oſtendūt ꝙ ꝓphetie grad9 Solo ra-
diſtinguūtur ſm imaginariā viſionē ꝯcedende ſunt ſm tionum
modum predictum. Nec hoc dicenduꝫ eſt ꝙ diuerſitas
gradus diſtinctionem exigat ſpeciei

So. inſtā ❡ Ad rōnes vero que ſunt in cōtrariū dōm eſt ꝑ ordi
Ad .j. nem. Ad quaꝝ etiā primā rñſio patʒ ex dictis. ❡ Ad ſe‑
Ad 2 cundū dōm ꝙ qū aliqd diſtinguit̄ ſm ſpēm. optet ꝙ fiat
diſtinctio ſm id qđ eſt formale. ſʒ ſi fiat diſtinctio graduū
in eadē ſpē pt eſſe etiā ſm id qđ eſt materiale. ſicut aīal
Ad 3 diſtinguit̄ ꝑ maſculinū ⁊ femininū q̄ ſunt differētie mate‑
riales. vt .x. metaph. dr. ❡ Ad terciū dōm ꝙ cū dr lumen
ꝓpheticū nō ſit aliqđ immanēs ꝓphete. ſed q̄ſi qđā pallio
tranſiēs. nō optet ꝙ ꝓpheta ſemꝑ ſit in eodē gradu ꝓphe‑
tie. ideo qūq̧ fit ei reuelatio ſm vnū gradū. qūq̧ ſm aliū
❡ Ad .iiij. dōm ꝙ cū aliq̄ nobiliora quāq̧ minus ꝑfectius
Ad 4 cognoſcunt̄. ſicut cū de diuinis habet̄ opinio. ⁊ de creatu‑
ris ſcia. non pt ex rebus ꝓphetatis grad⁹ accipi ꝓphetie ⁊
ꝑcipue cū ea q̄ ſunt denūcianda. ꝓphete reuelant̄ ſm ꝙ exi
git eoꝝ diſpoſitio. ꝓpter quos ꝓphetia dat̄. Poteſt tñ dici
ꝙ etiā ſm res ꝓphetatas. ꝓphetie ḡdus diſtinguunt̄. ſʒ tñ
ꝓpter nimiā reꝝ reuelataꝝ diuerſitatē nō pñt ſm hoc ali‑
qui gradus determiari ꝓphetie aſſignari. niſi forte in ge‑
nere. vt ſi dicat̄ ꝙ cū reuelat̄ aliqđ de deo. ē eminētior gra‑
Ad 5 dus q̄ꝫ cū reuelat̄ de creaturis. ❡ Ad q̄ntū dōm ꝙ dicta
et facta q̄ ibi tangunt̄ nō ꝑtinent ad reuelatōem ꝓphetie
ſed ad denūciatōem q̄ fit ſm diſpōem eoꝝ q̄bus denun‑
Ad 6 ciat̄. vñ ſm hoc nō poſſunt gradus prophetie diſtingui.
❡ Ad ſextū dōm ꝙ gratia ſignoꝝ eſt differēs a ꝓphetia
ꝑtñ reduci ad prophetiā ſm hoc ꝙ ꝑ ſigna ꝓphetie veri
tas demonſtrat̄. vñ ⁊ gratia ſignoꝝ quantū ad hoc ē po‑
tior ꝓphetia. ſicut ⁊ ſcia q̄ demonſtrat ꝓpter qđ. eſt potior
q̄ꝫ ſcia q̄ dē q2 Et ꝓpter hoc pma Corinth. xij. ꝑmittitur
ſignoꝝ gr̄a. gratie ꝓphetie. vñ ⁊ ille ꝓpheta eſt excellentiſ‑
ſimus. q̄ etiā ſigna facit habēs reuelatiōem ꝓpheticā. Si
aūt ſigna faciat ſine reuelatōe ꝓphetica. etſi forte ſit digni
or ſimplr. nō tñ ſic eſt dignior q̄ntū ꝑtinet ad rōem ꝓphe
tie. ⁊ ſic cōputabit̄ talis in infimo gradu ꝓphetie. ſicut il‑
le q̄ habet audaciam tantū ad aliud faciendū

Vartodecimo q̄rit̄.

Utrū Moyſes fuerit excellētior alijs prophe
1 tis. Et videt̄ ꝙ nō. vt dī Grego. ꝑ ſucceſſiones tēporū
creuit diuine cognitōis augmentū. ḡ poſteriores ꝓphete
2 fuerūt excellētiores moyſe ❡ Pre. Gloſa in ꝑncipio pſal‑
terij dī de Dauid. ꝙ dr ꝓpheta ꝑ excellētiā. ḡ moyſes nō
3 fuit excellētiſſimus ❡ Pre. Maiora miracula facta ſunt
ꝑ Joſue q̄ fecit ſtare ſolem ⁊ lunā. Joſue. x. q̄ꝫ ꝑ moyſen
Et ſilr ꝑ Jſaiā q̄ fecit ſolē retrocedere Jſay. xxxviij. ergo
moyſes nō fuit maximus ꝓphetaꝝ ❡ Prete. Eccli. xlviij
4 dr de Helya. Quis poterit tibi ſilr gloriari qui ſuſtuliſti
mortuū ab inferis. ⁊ ſic idē qđ ꝑus ❡ Prete. Math. xi.
5 dō de Johāne. Inter natos mulieꝝ ⁊c̄. ḡ nec moyſes fuit
Cōtra eo maior. ⁊ ſic idem qđ ꝑus Sed ꝯtra eſt qđ dr Deu‑
terono. vltio. non ſurrexit maior ꝓpheta vltra in iſrael ſi‑
cut moyſes ❡ Pre. Nūeri. xij. Si qs fuerit inter vos ꝓ‑
pheta dñi in ſomno aut in viſione loquar ad eū. at non ta
lis ſeruus meus moyſes. q̄ in oīni domo fideliſſimus eſt.
ex quo patet ꝙ ipſe alijs ꝓphetis ꝑfertur
R° ❡ Rñſio dōm. ꝙ inter ꝓphetas ſm aliqđ aliq̄ diuerſi‑
mode pñt maiores reputari. ſimplr loquendo oim maxi
In moyſe mus moyſes fuit. Jn eo eñ q̄ttuor q̄ ad ꝓphetā requirunt̄
q̄ttuor ſūt excellētiſſime ſūt inuēta. ꝑmo q̄dem viſio intellectualis in
excellētiſ. eo excellētiſſima fuit. ſm quā tantū meruit eleuari vt ip‑
ſam dei eſſentiā videret. ſm ꝙ dr Nūeri. xij. Palā ⁊ non
per enigmata. ⁊c̄. Et hec q̄dem eius viſio nō eſt facta an‑
gelo mediāte. ſicut alie viſiones ꝓphetales. vñ ibidē dicit̄
ore ad os loquar ei. ⁊ hoc exꝑſſe dt Aug⁹. ad Paulinam
de vidēdo deū. ⁊ ſcđo ſuꝑ Geñ. ad lrām Scđo imagi‑ 2
naria viſio fuit in eo ꝑfectiſſima. q2 eā q̄ſi ad nutum habe
bat. vñ dr Exo. xxxiij. ꝙ loquebat̄ ei dñs facie ad faciē. ſi‑
cut hō ſolet loqui ad amicū ſuū. Jn q̄ etiā alia eius eminē
tia quantū ad imaginariā viſionē pt notari. ꝙ ipſe ſcʒ non
ſolū audiuit verba reuelātis. ſed vidit nō in figura homi
nis vel angeli. ſed q̄ſi ipm deū. nō in ſomnio ſed in vigilia
qđ de nullo alioꝝ legit̄. Tercio eius denūciatio fuit ex‑ 3
cellētiſſima. q2 oēs q̄ fuerunt añ eum inſtruxerūt familias
ſuas ꝑ modū diſcipline. Moyſes aūt ꝑmus fuit qui lo‑
quutus eſt ex ꝑte dñi dicēs. hec dt dñs. ⁊ nō vni familie.
ſed toti ꝑplo denūciauit ex ꝑte dñi Nec denūciauit ex ꝑte
dñi. vt attenderet̄ dictis alterius ꝓphete ꝑcedentis ſicut
ꝓphete denūciando inducebant vt ſeruaret̄ lex moyſi. vñ
denūciatio ꝑcedentiū fuit aꝑtio ad legē moyſi q̄ fuit fun
damentū quoddā denunciationis ſequentiū ꝓphetarum
Quarto etiā fuit eminētior quantū ad ea q̄ ordināt̄ 4
ad denūciatōem q̄ntū ad miracula q̄daꝫ. q2 fecit ſigna ad
cōuerſionē ⁊ inſtructōem totius generis. Alij ꝓphete fe‑
cerūt ꝑticularia ſigna ad ſpēales ꝑſonas ⁊ ad ſpēalia ne‑
gocia. vnde dr Deutero. vlti. nō ſurrexit vltra ꝓpheta in
iſrl̄. ſicut Moyſes quē noſſet dñs facie ad faciē Quātuʒ
ad eminentiam reuelatōis in oibus ſignis atq̧ portētis
que fecit in terra egypti pharaoni ⁊ oibus ſeruis eius. et
ita magna ⁊ mirabilia q̄ fecit Moyſes corā vniuerſo iſrl̄
Quantū etiā ad audaciam apparet eminētiſſimus. q2 in
ſola virga deſcēdit in egyptū. nō ſolū ad denūciandū ver
ba dñi. ſed etiā ad flagellandū egyptū ⁊ liberandū ꝑplm
❡ Ad primū igit̄ dōm ꝙ verbū Grego. eſt intelligen Ad .1.
dū de his q̄ ꝑtinent ad miſteriū incarnatōis. de q̄bus ali‑
qui poſteriores expreſſiores reuelationes acceperunt q̄ꝫ
Moyſes. nō aūt quantū ad cognitōnem diuinitatis. de
qua pleniſſime Moyſes inſtructus fuit ❡ Ad ſcđm di‑
cendū ꝙ Dauid dr excellentiſſimus ꝓphetarum. quia ex‑ Ad 2
preſſiſſime de chriſto ꝓphetauit ſine aliqua imaginaria vi
ſione ❡ Ad terciū dōm ꝙ q̄uis illa miracula fuerūt ma Ad 3
iora miraculis Moyſi quantū ad ſubſtantiā facti. tamē
miracula Moyſi fuerunt maiora quantū ad modū faciē
di. quia facta ſunt toti populo ⁊ ad populi inſtructōem in
noua lege ⁊ liberatōem. Illa vero fuerunt ad aliqua parti
cularia negocia ❡ Ad quartū dōm ꝙ eminētia Helye in
hoc attendit̄ ꝙ a morte immunis cōſeruatus fuit. Etiaʒ Ad 4
multis alijs ꝓphetis eminētior fuit quo ad audaciam. q2
nō ꝑtimuit principem. ⁊ quo ad magnitudinē ſignoꝝ. vt
ex verbis Eccliaſtici ibidē habet̄ ❡ Ad quintū dōm ꝙ cū Ad 5
Moyſes alijs ꝑfertur. intelligendū eſt de ꝓphetis veteꝛ
teſtamēti. q2 tunc ꝑcipue fuit ꝓphetia in ſtatu ſuo qū chri
ſtus ad quē oīnis ꝓphetia ordinabat̄ venturus expecta‑
bat̄. Johēs aūt ad nouū ꝑtinet teſtamētū. vñ Math. xi.
lex ⁊ ꝓphete vſq̧ ad Johem. Jn nouo tñ teſtamēto facta
eſt manifeſtior reuelatio. vñ dr ſcđa Corin. iij. Nos autē
reuelata facie ⁊c̄. vñ expreſſe apl̄s ſe ⁊ alios apl̄os Moy
ſi prefert. ⁊ tamen nō ſeqtur ſi Johē baptiſta nullus fuit
maior ꝙ ꝓpter hoc nullus fuerit eo excellentior in gradu
ꝓphetie. q2 cum ꝓphetia nō ſit donū gratie gratū facien‑
tis pt eſſe potior in ꝓphetia qui eſt minor in merito

Queſtio. xiij. de raptu.

ꝛ habet quinq; queſtiones. Prima. q̃d
ſit raptus Secunda. vtrum Paulus in ra-
ptu vidit deum p eſſentiā Tercia. vtrum intellectus ali-
cuius viatoris poſſit eleuari ad videndū deū p eſſentiā
ſine hoc q abſtrahatur a ſenſibus Quarta. vtrum abſtra
ctio requiratur ad hoc q intellectus poſſit videre deū per
eſſentiā. Quinto queriꝛ quid eſt illud quod apl's circa
raptum ſuū ſciuit. ꝛ quid non ſciuit

¶ Materia trede
cima de raptu

Queſtio eſt de ra-

ptu Et primo queriꝛ quid ſit raptus
Deſcribitur aūt a magiſtris ſic Ra-
ptus eſt ab eo quod eſt ſm naturā in
id qd eſt ſupra naturā vi ſuperioris na-
ture eleuatio Et videꝛ q incōue-
1 nienter. q2 vt dt Aug'. intelligentia hoīs naturaliter co
gnoſcit deū. ſed in raptu eleuaꝛ hoīs intellectus ad dei
cognitōem. Ergo non eleuaꝛ in id qd eſt ſupra naturā. ſꝫ
in id quod eſt ſm naturam ¶ Pre. Magis depēdet ſpi-
2 ritus creatus ab increato q̄ corpus inferius a ſuperio-
ri. ſed impreſſiones ſuperioꝝ corpoꝝ ſunt inferioribꝫ na-
turales. vt dt cōmenā in tercio celi ꝛ mūdi. ergo nec eleua
tio ſpiritus humani q̄uis fiat vi ſuperioris nature non eſt
niſi naturalis ¶ Pre. Roma. xi. ſup illud. cōtra naturam
3 inſertus es in bonam oliuā. dt gloſa. q deus actor nature
nihil cōtra naturā facit. q2 hoc eſt vnicuiq; natura quod
accepit ab eo a quo eſt omīs motus ꝛ ordo nature Sed
eleuatio raptus fit a deo qui eſt cōditor humane nature
ergo non eſt cōtra naturā. ſed ſm naturā Sed diceres
Solutio q dicitur eſſe cōtra naturā. quia fit diuinitus non p mo-
dum ſpūs humani ¶ Sed ꝯtra dt. Dyonſius. viij. ca.
4 de diui. no. q iuſticia dei in hoc attendiꝛ q omnibus rebus
diſtribuit ſm ſuū modū ꝛ dignitatem. ſed deus non po-
teſt aliquid facere cōtra ſuam iuſticiam. ergo nulli rei tri-
5 buit aliquid quod nō ſit ſm modū eius. ¶ Pre. Si mo-
dus hominis quantum ad aliq̃d mutetꝛ. non mutaꝛ hoc
modo q hominis bonū auferaꝛ. quia deus non eſt cauſa
quare ſit homo deterior. vt Aug'. dt in libro. lxxxiij. q̃ſti.
Sed bonū homīs eſt ſm ratōem viuere ꝛ volūtarie ope
rari. vt patet p Dyo. q̃rto cap'lo de diui. no. cū ergo vio
lentia ſit cōtraria volūtario. ꝛ bonū rōnis euacuet. ex hoc
eīn eſt neceſſitas contriſtans q eſt contraria voluntati.
vt dt q̄nto metaph. videꝛ q diuinitus in hoīe nō fiat ali-
qua violenta eleuatio cōtra naturā. quod eſſe videꝛ in ra
ptu. vt ipſum nomē importat. ꝛ deſcriptio predicta deſi-
gnat in hoc q dt ſuperioris nature ¶ Pre. Sꝫm p ſm in
6 tercio de aīa. Excellentie ſenſibiliū corrūpunt ſenſum. nō
aūt excellentie intelligibiliū intellectū. ꝛ ideo ſenſus defi-
cit a cognitione excellentiū ſenſibiliū. quia ab eis corrum
piꝛ. ergo intellectus noſter p̄t quātūcunq; excellentia in-
telligibilia cognoſcere. ad quecūq; igiꝛ intelligibilia mēs
hoīs eleueꝛ non erit cōtra naturā eleuatio ¶ Pre. Au-
7 guſtinus dt in libro de ſpū ꝛ aīa. q angelus ꝛ anima na-
tura ſunt pares. officio diſpares. ſed nō eſt cōtra naturā
angeli cognoſcere ea ad que homines eleuantur in raptu
ergo nec eleuatio raptus eſt homini contra naturam. 8
¶ Pre. Si aliq̃s motus ſit naturalis ꝛ puentio ad ter-
minū motus eſt naturalis. tū nullus motus ſit infinitus
ſed mens hominis moueꝛ naturaliter in deum. quod pa-
ret ex hoc q non quieſcit niſi tum ad eum puenerit. vnde
Aug'. in p̄mo cōfeſ. Feciſti nos domine ad te. ꝛ inquie-
tum eſt cor noſtrū donec quieſcat in te. ergo eleuatio iſta
qua mens ptingit ad deum. vt eſt in raptu nō eſt ꝯtra na
turam. Sed diceres. q ferri in deum non eſt naturale Solutio
menti humane ex ſeipſa. ſed ex p̄deſtinatione diuina. ꝛ ſic
non eſt ſimpliciter naturale ¶ Sed cōtra. Inferior natu
ra nō operaꝛ nec tendit in aliquē finem niſi ex p̄deſtinatō 9
ne diuina. rōne cuius diciꝛ omne opus nature. opus intelli-
gentie. ꝛ tamē rerū naturaliū dicimus eſſe naturales mo
tus ſimpliciter ꝛ operationes. ergo ferri in deum ſi ſit na-
turale menti ex p̄deſtinatione diuina. debet iudicari ſim-
pliciter naturale ¶ Prete. Prius eſt anima ſm q ſpiri- 10
tus diciꝛ q̄ vt eſt corpori cōiuncta ſm q diciꝛ anima. ſed
anime inquantū eſt ſpūs q̄dam actus eius eſt cognoſce-
re deum ꝛ alias ſubſtantias ſeparatas. Inquantū vero
eſt corpori cōiuncta actus eius eſt ꝯgnoſcere res ſenſibiles
ſꝫ p p̄us eſt aīe cognoſcere intelligibilia q̄ ſenſibilia Cum
igiꝛ cognitio ſenſibiliū ſit aīe naturalꝭ ꝛ ꝯgnitio diuinoꝝ in-
telligibiliū ē ei naturalꝭ. ꝛ ſic idē qd p̄us ¶ Pre Naturali' 11
ordinaꝛ aliq̃d ad vltimū terminū q̄ ad mediū. cū p mediū
ordo ſit ad vltimū. ſꝫ res ſenſibiles ſtꝫ q̄dā media quibꝫ p-
uenitur ad ꝯgnitōem dei Romano. i. Inuiſibilia dei ꝛc.
ſed cognitio ſenſibiliū eſt homini naturalis. ergo ꝛ ꝯgni-
tio intelligibiliū. ꝛ ſic idem quod prius ¶ Pre. Nihil qd 12
fit aliqua virtute naturali poteſt dici ſimpl'r cōtra naturā
eſſe. ſed q̄dam res. vt herbe vel lapides. habent naturales
virtutes euocādi mentē a ſenſibꝫ. vt q̄dam mirabilia cre
duntur. quod videꝛ eſſe in raptu. ergo raptus nō videtur
eſſe cōtra naturā eleuatio. Sed contra eſt quod ſcda Cōtra
Corinth. xij. ſup illud. ſcio hoīem. dt gloſa. raptum id eſt
cōtra naturā eleuatum. ergo ꝛc.
Rñſio dōm q ſicut cuiuſlibet alterius rei eſt quedam Rꝫ
opatio talis rei. inquātū eſt hec res. vt ignis aut lapidis
ita hominis eſt etiam q̄dam operatio inquantū eſt hō q̄
eſt ei naturalis In rebꝫ aūt naturalibꝫ dupl'r contingit Diſtictō
rem aliquā tranſmutari a ſua operatōe naturali. vno mo
do ex defectu ꝓprie virtutis. vnde cūq; talis defectus cō-
tingat. ſiue ex cā extrinſeca ſiue intrinſeca. ſicut eſt ex defe
ctu virtutis formatiue in ſemine q generetur fetus mon
ſtruoſus. Alio mō ex opatione diuine virtutis. cui omīs
natura obedit. ſicut fit in miraculis. vt cū virgo cōcipit vl'
cecus illuminaꝛ Et ſimiliter etiā homo a ſua naturali vel Duplex
ꝓpria operatione dupl'r immutari poniꝛ. Eſt autē homīs opa° hoīs
ꝓpria opatio intelligere. mediante imaginatione et ſenſu.
operatio eīn eius qua ſolum intellectualibꝫ inheret omī-
bus inferioribꝫ p̄termiſſis. nō eſt eius inquantū eſt homo
ſed inquantū in eo aliq̃d diuinū exiſtit. vt dī. x. ethicorū.
opatio vero q̄ ſolū ſenſibus inheret p̄ter intellectū ꝛ ratō
nem. non eſt etiam eius inquantū eſt hō. ſed ſm naturam
quā cū brutis habet cōem. Tunc igiꝛ a naturali mō ſue
cognitionis tranſmutaꝛ. qū a ſenſibꝫ abſtractus aliq̄ p̄ter
ſenſum inſpicit. Hec eīn tranſmutatio qñq; fit ex defectu
ꝓprie virtutis. ſicut accidit in freneticis ꝛ alijs mente ca-
ptis. Et hec q̄dem abſtractio a ſenſibꝫ nō eſt eleuatio ho
minis. ſed potius depſſio. Aliq̄n vero talis abſtractio fit
virtute diuina. ꝛ tunc ꝓprie eleuatio q̄dam eſt. q2 cū agēs

aſſimilet ſibi patiens. abſtractio q̄ fit virtute diuina.que
eſt ſupra hoiem.eſt in aliquid altius q̄ȝ ſit homini natura
le. Sic ergo in deſcriptione p̄dicta raptus qua definitur
vt q̄dam motus tangit̄ eius genus.in hoc q̄ dicit̄ eleuatō
Cauſa efficiens in hoc q̄ dr̄ ſuperioris nature. et duo ter-
mini motus. a quo ⁊ in queȝ.cum dicitur. ab eo quod eſt
ſm naturam.

Ad 1. ¶ Ad primū igit̄ dōm q̄ cognoſcere deū ꝯtingit mul
tipl'r ſcȝ p̄ eſſentiā.⁊ p̄ res ſenſibiles. aut per effectus in-
telligibiles Siliter etiā diſtinguendū eſt de eo qđ eſt ho
mini naturale. vni eīm ⁊ eidē rei eſt aliquid cōtra naturam
et ſm naturā.ſm eius status diuerſos. eo q̄ nō eſt eadē
natura rei dum eſt in fieri. et dum eſt in facto eſſe. vt dicit
Rabi moyſes. ſicut quātitas cōpleta eſt naturalis homi
ni.cū ad perfectā p̄uenit etatem.eſt aūt cōtra naturā pue
ri.ſi in perfecta quātitate naſceret̄. Sic igitur intelligētie
humane ſm quēlibet ſtatum eſt naturale aliquo modo co
gnoſcere deū.ſed in ſuo principio ſcȝ in ſtatu vie eſt ei natu
rale q̄ cognoſcat deū p̄ creaturas ſenſibiles. Eſt autē ei
naturale q̄ p̄ueniat ad cognoſcendū deū p̄ ſeipm̄ in ſui cō
ſummatione.ſcȝ in patria.et ſi in ſtatu vie eleuet̄ ad hoc q̄
cognoſcat deū ſm ſtatum patrie.hoc eſt cōtra naturā. ſic
eſſet cōtra naturā q̄ puer mox natus haberet barbam.

Ad 2 ¶ Ad ſcōm dōm.q̄ duplex eſt natura.ſcȝ particularis q̄
eſt ꝓpria vniuſcuiuſq; rei. ⁊ vniuerſalis q̄ ꝯplectit̄ totū or
dinem cauſaꝝ naturaliū Et ex hoc dupl'r eſt aliq̄d ſm na
turā vel cōtra naturā. vno mō quantū ad naturā p̄ticula
rem.alio mō quantū ad vl'em.ſic oīs defectus et corru-
ptio ⁊ ſeniū eſt cōtra naturā p̄ticularē.ſed tn̄ naturale eſt
ſm naturā vl'em. vt oīe ꝯpoſitū ex ꝯtrarijs corrūpatur
q̄ igit̄ ordo vniuerſalis cauſarū hoc habet vt inferiora a
ſuis ſuperiorib⁹ moueant̄.oīs motus q̄ in inferiori natu
ra fit ex impſſione ſuperioꝝ ſiue in corporalib⁹ ſiue in ſpi-
ritualib⁹.eſt q̄dem naturalis ſm naturā vl'em.non autem
ſm naturā particularē.niſi q̄n a natura ſup̄iori ſic impmit̄
in naturam inferiorē.vt ipa imp̄ſſio ſit eius natura.⁊ ſic
patȝ quomō ea q̄ a deo in creaturis fiūt poſſunt dici ſm
naturā vel ꝯtra naturā Vn̄ pȝ rūſio ad terciū argumē
Ad 3 tum. Vel dōm q̄ iſta eleuatio dr̄ eſſe cōtra naturā.q̄ eſt
cōtra ſolitū curſum nature. ſicut gloſa exponit Roma.xi.

Ad 4 ¶ Ad quartū dōm q̄ q̄uis deus nunq̄ȝ cōtra iuſticiā fa-
ciat.tn̄ aliq̄d p̄ter iuſticiā facit. tūc eīm eſt aliq̄d ꝯtra iuſti
ciam.cū ſubtrahit̄ alicui quod ſibi debet̄. vt pȝ in huma-
nis cū q̄s alteri furat̄. ſi ṽo ex liberalitate q̄dā tribuat qđ
nō eſt debitū hoc nō eſt cōtra iuſticiā.ſed p̄ter Sic igit̄ cū
deus mentē humanā in ſtatu vie eleuat ſupra modū ſuuȝ
Ad 5 nō facit contra iuſticiā ſed p̄ter ¶ Ad quintū dicendū q̄
opus hois ex hoc q̄ bonuȝ habet meriti exigit vt ſit ſm
rōem ⁊ voluntatē.ſed bonū qđ ei cōfert̄ in raptu non eſt
hmōi.vn̄ non oportet q̄ ꝓcedat ex voluntate humana. ſed
ex ſola virtute diuina. nec tn̄ p̄t dici oīno eſſe violentia
ſi ſicut dr̄ motus violētus qū lapis ꝓijcit̄ deorſum velo-
cius q̄ȝ ſit diſpoſitio motus naturalis ꝓprie. cū violentū ē
in quo nihil cōfert vim patiens. vt dr̄ in.iij.ethicorum

Ad 6 ¶ Ad ſextū dicendum q̄ hoc eſt cōe intellectui ⁊ ſenſui.
q̄ vterq; deficit a pfecta p̄ceptione excellentis obiecti. ⁊
ſic vterq; de eo aliq̄d accipit. ſed in hoc eſt differentia.q̄
ex hoc q̄ ſenſus ab excellenti ſenſibili mouet̄ corrūpitur.
vt non poſſit poſtmoduȝ ſenſibilia minora cognoſcere.ſed
per hoc q̄ intellectus accipit de intelligibili excellēti con-
fortat̄.vt melius poſtmodū poſſit minora intelligibilia co
Ad 7 gnoſcere. vn̄ auctoritas phi nō eſt ad ꝓpoſitū. ¶ Ad ſepti
mū dicendū q̄ angelus ⁊ anima nō dicunt̄ eſſe pares na-
tura.niſi quantū ad ſtatū vltime cōſummationis.in quo
hoīes erunt ſicut angeli in celo. vt dr̄ Math.xxij. Vel di
cendū q̄ cōicat in natura intelligibili.q̄uis in angelis in-
ueniat̄ pfectior ¶ Ad octauū dicendū q̄ p̄uentio ad ter-
minū motus eſt naturalis.nō q̄dem in p̄ncipio vl' medio Ad 8
ſed in fine motus.⁊ ꝓpter hoc rō nō ſeq̄tur. ¶ Ad nonuȝ
dōm q̄ operatōes rerū naturaliū que ſunt ex p̄ſcīa diuina Ad 9
dicunt̄ naturales q̄n principia illaꝝ operationuȝ ſunt reb⁹
indita ſic vt ſint eaꝝ nature.nō aūt ſic p̄ſtituit̄ homini ele
uatio raptus.vn̄ nō eſt ſile ¶ Ad decimū dōm q̄ illud qđ Ad 10
eſt p̄us intētione nature.eſt poſterius tp̄e.ſicut ſe hȝ act⁹
ad potentiā in eodē ſuſceptibili.q̄ ſic eſſe in actu eſt p̄us
natura.q̄uis vna ⁊ eadem res p̄us tp̄e ſit in potētia q̄ȝ in
actu. Et ſil'r op̄atio aīe inquantū eſt ſpūs eſt prior quan-
tū ad intentōem nature ſed poſterior tp̄e.vn̄ ſi vna opera
tio fiat in tp̄e alterius.hoc erit cōtra naturā ¶ Ad vnde Ad 11
cimū dōm q̄ q̄uis ordo ad mediū ſit ꝓpter ordinē ad vl
timū.tn̄ ad vltimū nō p̄uenitur naturaliter niſi p̄ mediū
et ſi aliter fiat erit peruentio nō naturalis.⁊ ſic eſt in pro-
poſito. ¶ Ad duodecimū dōm q̄ iſta abſtractio a ſenſib⁹ Ad 12
que fit virtute naturaliū reꝝ aliquaꝝ reducit̄ in illam ab
ſtractionē.que eſt ex defectu ꝓprie virtutis. nō eīm iſte res
habēt naturam a ſenſibus abſtrahendi niſi inquantū ob-
ſtupefaciunt ſenſus. Unde patet q̄ talis abſtractio a ſen
ſu eſt aliena a raptu.

Ecūdo querit̄. vtruȝ

Paulus in raptu vidit deuȝ p̄ eſſentiā. Et vi
detur q̄ non. q̄ ephe.iiij. tenebris obſcuratū habētes in 1
tellectū.gloſa dr̄. Oīs qui intelligit q̄dā luce interiori
illuſtrat̄. Si ergo intellectus eleuet̄ ad videndū deū opor
tet q̄ illuſtret̄ aliqua luce ad hmōi viſionem ꝓportionata
ſed lux talis non eſt niſi lux glīe.de qua dr̄ in p̄s. in lumine
tuo videbimus lumē. ergo deus p̄ eſſentiā videri non po
teſt niſi ab intellectu beato. ſed Paulus in raptu nō fuit
glorificatus.ḡ ⁊c. Sed diceres. q̄ Paulus vt tūc bea
tus fuit ¶ Sed cōtra. Perpetuitas eſt de rōne beatitu- 2
dinis. vt Aug⁹ dr̄ de ciui.dei. ſed ſtatus ille nō manſit in
Paulo in perpetuū.ḡ in ſtatu illo nō fuit beatus. ¶ Pre. 3
A glīa aīe redūdat glīa in corpus.ſȝ corp⁹ Pauli nō fuit
glorificatū.ergo nec mens eius fuit lumīe glorie illuſtra-
ta.⁊ ſic nec vidit deū p̄ eſſentiā Sed diceres q̄ viden-
do deum p̄ eſſentiā in ſtatu illo nō fuit beatus ſimpl'r.ſed
ſm quid. ¶ Sed cōtra. Ad hoc q̄ aliq̄s ſit beatus ſimpl'r
nō req̄ritur niſi actus glorie ⁊ dos glorie. q̄ eſt principiū 4
illi⁹ actus.ſicut corpus Petri fuiſſet ſimpl'r glorificatū.ſi
cū hoc q̄ ferebat̄ ſupra aq̄s etiā hmōi actus in ſe habuiſ-
ſet p̄ncipiū qđ dr̄ agilitas.ſed claritas q̄ eſt p̄ncipium di-
uine viſionis q̄ eſt actus glīe.eſt dos glīe. Si igitur mēs
Pauli deū vidit p̄ eſſentiā ⁊ illuſtrata fuit luce que eſt p̄n
cipium hmōi viſionis fuit ſimplicit̄ glorificata. ¶ Prete. 5
Paulus in raptu habuit fideȝ ⁊ ſpem. ſed illa nō poſſunt
ſimul ſtare cū viſione dei p̄ eſſentiā.quia fides eſt nō ap-
parentis.vt dr̄ ad Hebreos.xi.⁊ q̄ videt quis quid ſpe-
rat.vt dicit̄ Romano. octauo.ergo ⁊c. ¶ Prete. Cha- 6
ritas patrie nō eſt p̄ncipiū merēdi.ſed Paulus in raptu
fuit in ſtatu merēdi.q̄ eius aīa nondū erat a corpe corru-
ptibili ſoluta. vt dr̄ Aug⁹.vij. ſup Gen̄.ad lrām.ergo ha
buit charitatē patrie.ſed vbi eſt viſio patrie q̄ eſt perfecta

etiã eſt ibi charitas patrie q̃ eſt ꝑfecta. qꝛ q̃ntũ quiſqꝫ de
deo cognoſcit tm̃ diligit. ergo nõ vidit deum ꝑ eſſentiaꝫ
7 ¶ Pre. Diuina eſſentia ſine gaudio videri nõ poteſt. vt
dr̃ Aug⁹. ꝑmo de trinitate. ſi ergo Paulus vidit deum
per eſſentiã in ipſa viſione delectabat̃. ergo nõ volebat ab
ea ſeparari. Nec iterũ deus ſeparauit eum inuitũ. qꝛ cũ ipſe
ſit ſumme liberalis ſua bona quãtũ in ſe eſt nõ ſubſtrahit
ergo Paulus ab illo ſtatu nunq̃ȝ ſeꝑatus fuiſſet. qđ fal-
8 ſum eſt. ergo nõ vidit deum per eſſentiaꝫ. ¶ Item nullus
habens aliquod bonũ ex merito amictit illud ſine pecca-
to. cum ergo videre deũ ꝑ eſſentiã ſit quoddaꝫ qđ habet̃
ex merito nullus deũ ꝑ eſſentiã vidẽs. poteſt ab hac viſio
ne remoueri niſi forte cõtingeret ipſum peccare. quod de
Paulo dici nõ poteſt. q̃ de ſe dr̃ Roma. viij. certus ſum
Queſtio qꝛ ꝛc. ꝛ ſic idem qđ ꝑus. Item querit̃. cũ Paulus dica
tur raptus in quo differt eius raptus a ſopore Ade. ꝛ ra
ptu Johãnis euãgeliſte. ſuꝑ quẽ dr̃ ſe in ſpũ fuiſſe Apo
Contra cal. ꝛ a exceſſu mentis. in q̃ fuit Petr⁹ actu. x. Sed
cõtra ẽ qđ Aug⁹. dr̃. xij. ſuꝑ Geñ. ad lrãꝫ. ꝛ etiã ad Pau
linã de vidẽdo deum. ꝛ qđ habet̃ in glo. ij. Corin. xij. Ex
omnibus habet̃ ꝙ paulus in raptu vidit deũ ꝑ eſſentiam
Rñ̃o ¶ Rñ̃ſio dĩm ꝙ circa hoc q̃dam dixerũt ꝙ paulus in
Opinio raptu nõ vidit deum ꝑ eſſentiã. ſed quadã viſione media
inter viſionẽ vie ꝛ viſionẽ patrie. que q̃dem viſio media po
teſt intelligi talis q̃lis eſt angelo naturalis. vt ſcilꝫ videat
deum nõ ꝑ eſſentiã cognitione naturali. ſed ꝑ alias ſpẽs
intelligibiles. vtpote ꝯſiderando eſſentiã ſuam. que eſt q̃
dam ſimilitudo intellectualis eſſentie increate. ꝓut dicit̃
in libro de cauſis. ꝙ intelligentia ſcit quod eſt ſupra ſe in-
quantũ eſt creata ab eo. vt ſic etiam intelligatur Paulus
in raptu vidiſſe deum ꝑ refulgentiã vel reſultantiam ali-
cuius luminis intelligibilis in mente ipſius. Cognitio ve-
ro vie que eſt ꝑ ſpeculũ ꝛ enigma ſenſibiliũ creaturarum
eſt homini naturalis. ſed cognitio patrie. qua deus ꝑ eẽn
Rep̃bat̃ tiam ſuam videt̃ eſt ſoli deo naturalis. Sed hec poſi-
tio repugnat dictis Aug⁹. qui expreſſe dr̃ in ſupradictis
locis. ꝙ Paulus in raptu vidit deum ꝑ eſſentiam. Nec
etiã eſt ꝓbabile. ꝙ miniſter veteris teſtamenti deum ꝑ eẽn
tiam viderit. vt habet̃ ex hoc qđ dr̃ Numeri. xij. palam ꝛ
nõ ꝑ enigmata vidit deũ. ꝛ miniſtro noui teſtamenti do
ctori gentiũ hoc cõceſſum nõ fuerit. ꝑcipue cum ipe apl's
ſic argumentet̃. ij. Corin. iij. ſi miniſtratio dãnationis fuit
in gloria ꝛc. Nec tamen beatus fuit ſimplr̃. ſed ſolum ſm̃
quid. q̃uis mens eius illuſtrata fuerit ſuꝑnaturali lumi
ne ad videndũ ipm deum. quod q̃dem apparere pt̃ exem
plo luminis corporalis. In quibuſdã enĩ inuenitur lumen
a ſole. vt q̃dam forma etiam manẽs quaſi cõnaturalis ef-
fecta. ſicut eſt in ſtellis ꝛ carbũculo ꝛ hmõi. In q̃buſdam
vero recipitur lumen a ſole quaſi q̃dam paſſio tranſiens
Diſtictio ſicut in aere. nõ enĩ efficit̃ lumẽ forma ꝑmanens in aere q̃-
ſi cõnaturalis. ſed tranſit abeunte ſole. Similiter etiaꝫ et
lumen glorie duplr̃ menti infunditur. vno modo per mo
duꝫ cõnaturalis forme ꝛ ꝑmanẽtis. ꝛ ſic facit mentẽ ſim-
pliciter beatam. ꝛ hoc modo infunditur beatis in patria.
Alio modo cõtingit lumen glorie mentẽ humanaꝫ. ſicut
quedã paſſio tranſiens. ꝛ ſic mens Pauli in raptu fuit lu-
mine glorie illuſtrata. Ipſum etiam nomẽ raptus raptim
et tranſeundo oſtendit hoc eſſe factũ. vnde nõ fuit glori-
ficatus nec habuit dotem glorie. cum illa claritas nõ fue-
rit effecta proprietas eius. ꝛ propter hoc nõ fuit deriua-
Ad. 1. 2. 3. 4. ta ab anima in corpus. nec in hoc ſtatu ꝑpetuo manſit
¶ Unde patet reſponſio ad rationes primas quattuor.

¶ Ad quintũ dicendũ ꝙ adueniente plena viſione rece- Ad 5
dit fides. vnde ſm̃ hoc ꝙ in Paulo fuit viſio dei ꝑ eſſen-
tiam non fuit ibi fides. fuit autem ibi viſio dei ꝑ eſſentiã
ſm̃ actum non ſm̃ habitum glorie. vnde ecõtrario fides
fuit ibi ſm̃ habitum non ſm̃ actum. ſimiliter ſpes. ¶ Ad Ad 6
ſextũ dicendũ ꝙ q̃uis paul⁹ fuit in ſtatu merendi. non tñ
in actu tunc merebat̃. quia ſicut habuit actuꝫ viſionis pa
trie ita habuit actum charitatis patrie. Quidã tamen di Opinio
cunt ꝙ q̃uis habuit actum viſionis patrie. nõ tamẽ ha-
buit actũ charitatis patrie. quia ſi intellectus fuit raptus
non tamẽ fuit raptus eius affectus. Sed hoc eſt exp̃ſ- Rep̃ba°
ſe contra illud quod habet̃ ſcđa Corinth. xij. raptus eſt in
paradiſum. gloſa. id eſt in eam tranquillitatẽ qua fruunt̃
illi qui ſunt in celeſti hieruſalẽ. fruitio autẽ eſt ꝑ amorem.
¶ Ad ſeptimũ dicendũ ꝙ hoc fuit ex ipſa cõditione lumi Ad 7
nis mentem illuſtrantis. ꝙ viſio iſta in Paulo non per-
manſit. vt ex dictis patet ¶ Ad octauũ dicendũ ꝙ q̃uis Ad 8
viſio dei in beatis ſit ex merito. tamẽ paulo nõ eſt tũc red-
dita quaſi premiũ meriti. vnde ratio non ſeq̃tur. Tamen
ſciendũ ꝙ he due vltime rõnes non magis cõcludũt con
tra hoc ꝙ Paulus deum per eſſentiam viderit. q̃ȝ contra
hoc ꝙ vidit quocũqꝫ modo ſupra modũ cõmunẽ ¶ Ad il So. q̃ſti.
lud quod vltimo querebatur dicendũ ꝙ exceſſus mentis
extaſis ꝛ raptus omnia in ſcripturis pro eodeꝫ accipiũtur
et ſignificant eleuationem quandã ab exterioribus ſenſi-
bus quibus intendimus ad aliqua que ſunt ſupra homi
nem. Sed hoc dupliciter cõtingit. quãdoqꝫ intelligitur
abſtractio ab exterioribus ſenſibus ꝛ rebus quantuꝫ ad
intentionẽ tantũ. vt cum quis exterioribus ſenſibus et re
bus non vtitur. ſed tota ſua intentio diuinis inſpiciendis
et diligẽdis vacat. ꝛ ſic in exceſſu mentis ſiue in extaſi mẽ
tis aut raptu eſt quilibet diuinorum cõtemplator et ama
tor. vnde dicit Dyoniſius q̃rto caplõ de diui. no. eſt autẽ
extaſim faciens diuinus amor. ꝛ Gregorius in moralibꝫ
de contemplatione loquens dicit. qui ad interiora intelli
genda rapitur a rebus viſibilibus oculos claudit. Alio
modo ſm̃ ꝙ in vſu predicta nomina magis habẽtur ſic
extaſis aut raptus aut etiam exceſſus mentis. cum aliqs
etiam actu ꝛ ab vſu ſenſuũ ꝛ ſenſibiliũ rerum abſtrahitur
ad aliqua ſuꝑnaturaliter videnda. videtur aũt ſuꝑnatu-
raliter preter ſenſum ꝛ intellectum ꝛ imaginationẽ. ſicut
in queſtione de prophetia dictum eſt. Et ideo duplicem
raptum diſtinguit Auguſtinus. xij. ſuper Geñ. ad litte-
ram. vnũ quo mens rapitur a ſenſibus ad imaginariã vi
ſionem. ꝛ ſic accidit in Petro ꝛ Johanne euangeliſta in
Apocal'. vt ibidem Auguſtinus dicit. Alium quo mens
rapitur a ſenſu ꝛ imaginatione ſimul ad intellectualem
viſionẽ. Et hoc q̃dem duplr̃. vno mõ ſm̃ ꝙ intellect⁹ in
telligit deum ꝑ aliquas intelligibiles inmiſſiones. quod
eſt proprie angelorum. et ſic fuit extaſis Ade. vnde dicit̃
Geñ ſecũdo. in gloſa ꝙ extaſis ad hoc intelligitur recte
inmiſſa vt mens Ade ꝑinceps angelice curie et intrãs in
ſanctuariũ dei nouiſſima intelligeret. Alio modo ſm̃ ꝙ
intellectus videt deum per eſſentiã. ꝛ ad hoc fuit raptus
Paulus. vt dictum eſt

Tertio queritur. vtrum

intellectus viatoris alicuius poſſit eleuari ad
videndũ deũ ꝑ eẽntiã. ſine hoc ꝙ a ſenſibꝫ abſtrahat̃. Et vi
det̃ ꝙ ſic. eadẽ enĩ ẽ natura hõis in ſtatu vie. ꝛ poſt reſur- 1

rectionem. quia non idem numero reſurgeret niſi etiam
idem ſpiritus eſſet. ſed poſt reſurrectōem ſancti videbūt
mente deum per eſſentiam. ſine hoc ꝙ a ſenſibus aliqua
abſtractio fiat. ergo ⁊ in viatoribus idem poſſibile erit
Sed diceres. ꝙ corpus viatoris qđ corruptibile ē ag-
grauat intellectū ne libere in deū ferri poſſit. niſi a corpeis
ſenſibꝫ abſtrahaꝛ. q̄ quidem corruptio poſt reſurrectōeȝ nō
2 erit ❡ Sed ꝯtra. nihil impediꝛ ſicut nec patiꝛ niſi a ſuo ꝯ-
trario. ſed corruptio corpis nō videꝛ ꝯtrariari actui intelle-
ctus. cū intellectus non ſit corpis actus. ḡ corruptio cor
poris nō impedit qn intellectus libere in deū poſſit ferri.
❡ Pre. Conſtat ꝙ chriſtus noſtrā mortalitatē ⁊ corru-
3 ptionē pene aſſumpſit. ſed intellectus eius primua dei vi-
ſione fruebaꝛ. cū tñ in eo nō fieret ſp abſtractio ab exterio
ribus ſenſibꝫ. ḡ corruptio corpis nō facit vt intellectꝰ fer
ri nō poſſit in deū ſine hoc ꝙ a ſenſibꝫ abſtrahaꝛ ❡ Prete.
4 Paulus poſtꝙ deū p eſſentiā viderat memor fuit eorū q̄
in illa viſione inſpexit. al's nō diceret .ij. Corin. xij. ꝙ audi
uit archana verba q̄ nō licent hōi loq̄. ſi eoꝝ immemor
eſſet. ḡ dum deū p eſſentiā videbat aliq̄d in memoriā eiꝰ
imprimebaꝛ. ſed memoria ad partē ſenſitiuā ptinet. vt pȝ
p phm in libro de memoria ⁊ reminiſcētia. Ergo cum ali
quis in ſtatu vie videt deū p eſſentiā. non omnio abſtra
5 hiꝛ a corpis ſenſibꝫ ❡ Pre. Propinquiores ſunt potētie ſen
ſitiue ſibi inuicē ꝙ intellectiue ſenſitiuis. ſed imaginatio q̄
eſt de potētijs ſenſitiuis pt eſſe in actu ꝯprehenſionis quo
rūcunqꝫ imaginabiliū ſine abſtractōe ab exteriorib ſenſi
bus. ḡ ⁊ intellectus pt eſſe in actu viſionis diuine ſine ab
ſtractione a potētijs ſenſitiuis ❡ Pre. Illud qđ eſt ſcđm na
6 turā nō exigit ad ſui pexiſtentiā aliq̄d eoꝝ que ſunt ꝯtra
naturā. ſed naturale eſt intellectui humano ꝙ deū p eēn-
tiam videat. cū ad hoc creatus ſit. cum igiꝛ abſtractio a
ſenſibus homini ſit cōtra naturā cū ſenſitiua cognitio ſit
ei cōnaturalis. videꝛ ꝙ ad videndū deū p eſſentiā abſtra-
ctione a ſenſibꝫ nō indigebat ❡ Prete. Abſtractio nō eſt
7 niſi cognitoꝝ. ſed intelligētia cuius obiectum eſt deus. vt
đr in libro de ſpū ⁊ anima. nō videꝛ corporeis ſenſibꝫ eſſe
cōiuncta ſed maxime diſtans. ḡ ad hoc ꝙ deum p eēntiā
videat homo p intelligentiā nō indiget abſtractōe a ſen
8 ſibus ❡ Pre. Ad hoc videꝛ Paulus ad dei viſionem eſſe
eleuatus. vt teſtis eſſet illius glorie q̄ ſanctis reponitur
vñ Augꝰ. x. ſup Gen. ad lrām. Cur nō credamus ꝙ tā
to aplō doctori gentium rapto vſqꝫ ad ipſam excellentiſſi
mā viſionē voluit deus demōſtrare vitā. in qua poſt hanc
vitā viuendū eſt in eternū. ſed in illa ſanctoꝝ viſione que
poſt hanc vitā erit in videntibꝫ deū non fiet abſtractio a
ſenſibus corporeis poſt reſurrectōem. ḡ nec in Paulo fa-
9 cta fuiſſe videꝛ cum deū p eſſentiā vidit. ❡ Pre. Marty-
res in ipſis tormētorum ſupplicijs interius aliquid de di-
uina glīa pcipiebant. vñ Vincētius. Ecce iam in ſublime
agor ⁊ omnes pncipes tuos ſeculo altior tyranne deſpicio
et Laurētiꝰ. mea nox obſcurū nō hȝ. ſed oīa in luce cla.
⁊c. ⁊ alijs ſanctoꝝ paſſionibꝫ multa legūtur que hoc ſona
re videnꝛ. ſed cōſtat ꝙ in eis nō fiebat abſtractio a ſenſibꝫ
al's ſenſuȝ doloris nō habuiſſent. ḡ ad hoc ꝙ aliq̄s parti
10 ceps ſit glīe qua deus p eſſentiā videtur nō req̄ritur ab
ſtractio a ſenſibus. ❡ Prete. Propinquior eſt operationi
que circa ſenſibilia verſatur intellectus practicus ꝙ ſpe-
culatiuus ſed non eſt neceſſariū ꝙ intellectus practicus
ſemp intendat his que circa ſenſibilia operanꝛ. vt Auicē-
na dicit in ſua metaphiſica. al's cōtingeret ꝙ optimus ci
tharedus impfectiſſimus videreꝛ. ſi ad ſingulas corda-
rum pcuſſiones oporteret eum artis cōſideratione vti
fieret em̄ nimia ſonorum interruptio que impediret debi-
tam melodiam. ergo multo minus intellectus ſpeculati
uus cogitur intendere his que homo circa ſenſibilia ope
ratur. ⁊ ſic liberum ei remanet in quelibet intelligibilia fer
ri. etiā in ipſam diuinā eſſentiaȝ dum ſenſitiue vires circa
operationes ſenſibiles occupanꝛ ❡ Pre. Paulus duȝ vi- ij
dit deum p eſſentiaȝ adhuc fidem habebat. ſed fidei eſt vi
dere per ſpeculum in enigmate. ergo Paulus ſimul dum
videbat deum per eſſentiam. videbat etiam per ſpeculū
in enigmate. ſed enigmatica cognitio eſt ſpecularis. et
eſt p ſenſibilia. ergo ſimul dum videbat deum per eſſen-
tiam ſenſibus intendebat. ⁊ ſic idem quod prius

❡ Sed contra eſt quod Auguſtinus dicit. xij. ſuper Cōtra .j.
Gen. ad lrām. ⁊ in gloſa habetur ſcđa Corinth. xij. in ſpe-
cie illa que eſt deus nemo deum videns viuet iſta vita q̄
mortaliter viuitur in iſtis ſenſibus corporeis. ſed niſi ab
hac vita quiſqꝫ quodāmodo moriatur ſiue omnino exiens
de corpore. ſiue ita auerſus ⁊ alienatus a corporeis ſenſi-
bus vt merito neſciat vtrum in corpore an extra corpus
ſit in illā non rapitur nec ſubuehitur viſionē ❡ Pre. ſcđa
Corin. v. ſup illud. ſiue em̄ mēte excedimꝰ deo. đt glo. ex
ceſſum mentis đic quo mens eleuatur ad intelligēda ce-
leſtia. ita vt quodāmodo a mente labantur inferiora. In
hoc mentis exceſſu fuerunt omnes ſancti q̄bus archana
dei mundū iſtum excedentia reuelata ſunt. ergo quicun-
qꝫ viderit deum per eſſentiā oportet ꝙ auertaꝛ a cōſide-
ratione inferiorum. ⁊ ita p cōſequens ab vſu ſenſuū in q̄-
bus non niſi iſta inferiora conſideranꝛ. ❡ Prete. In pſal. 3
beniamin adoleſcētulꝰ in mētis exceſſu. glo. beniamin. i.
paulus. in mentis exceſſu. mēte ſcȝ alienata ſenſibus cor-
poreis. vt qñ raptus fuit vſqꝫ ad terciū celū. ſed p terciū
celum intelligitur viſio dei p eſſentiā. vt Auguſtinus đr
xij. ſuper Gen. ad litterā. ergo viſio dei p eſſentiam req̄-
rit alienationē a corporeis ſenſibus ❡ Prete. Efficacior 4
eſt operatio intellectus qua ad videndū deum p eſſentiā
eleuatur ꝙ queīqꝫ imaginationis operatio. ſed aliquan
do homo ꝓpter vehementiā imaginationis abſtrahitur
a corporis ſenſibus. Ergo multo fortius oportet ꝙ ab-
ſtrahatur ab eis. quādo in diuinam prouehiꝛ viſionē
❡ Pre. Bernardus đr. ꝙ delicata eſt diuina cōſolatio q̄ 5
non datur admittentibus alienā. Ergo eadem ratione
diuina viſio nō compatiꝛ ſecum alterius viſionē. ergo nō
compatiꝛ ſecum vſum ſenſuȝ. ❡ Prete. Ad videndum 6
deum p eſſentiam requiritur ſumma cordis mundicia.
Mathei q̄nto. Beati mūdo corde ⁊c. Sed cor dupliciꝛ Diſtictō
mundaꝛ. ſcȝ a cōtaminatione peccati. ⁊ materialibꝫ phā
taſijs. vt patet p hoc quod đr Dyoniſius. vij. caplō. cel.
hierarch. puras eas eſſe. ſcȝ celeſtes eſſentias eſtimandū
eſt. non vt immūdis maculis ⁊ inq̄nationibus liberatas.
in quo tangitur immundicia culpe. que in beatis angelis
nunq̄ fuit. neqꝫ materialium receptiuas phantaſiarū. in
quo tangitur immundicia que eſt p phantaſias. vt patȝ
per expoſitōem Hugonis de ſancto victore. ergo men-
tem videntis deum p eſſentiā non ſolum a ſenſibus exte
rioribus. ſed etiam ab interioribus phantaſmatibus ab
ſtrahi oportet. ❡ Prete. Prima Corinth. xiij. diciꝛ. cum 7
venerit quod perfectū eſt euacuabitur quod ex parte eſt
ſed perfectū ibi nominaꝛ viſio dei per eſſentiam. imperfe-
ctum. vero viſio ſpecularis ⁊ enigmatica que eſt p ſenſibi
lia. Ergo quando aliq̄s eleuaꝛ in viſionē dei p eſſentiam
oportet ꝙ abſtrahatur a viſione ſenſibilium

R° ¶ Rñſio dõm ꝙ ſicut ex auctoritate Aug⁹. ptꝫ. hõ in
hoc mortali corpe cõſtitutus nõ pt deũ p eſſentiã vide-
re niſi a corpeis ſenſibꝫ alienet. Cuius rõ a duobꝫ poteſt
ſumi. pmo qdem ex hoc qd cõe eſt intellectui et alijs aĩe
potẽtijs. Inuenimus eñ ꝙ qñ vna potentia in ſuo actu
intendit alia vel debilitat vel ex toto abſtrahit. ſicut patꝫ
in illo in quo opatio viſus fortiſſime intenditur ꝙ audi-
tus eius nõ pcipit ea que dicunt. niſi forte ſua vehemẽtia
ad ſe retrahat ſenſum auditus. Cuius rõ eſt. q2 ad actũ
cuiuſlibet cognoſcitiue potẽtie reqritur intẽtio. vt pbat
Aug⁹. in libro de tri. Intentio aũt vnius nõ pt ferri ad
multa ſimul. niſi forte illa multa hoc mõ ſint ad inuicem
ordinata. vt accipiant quaſi vnũ. ſicut nec alicuius mot⁹
vel opacionis poſſunt eſſe duo termini nõ ad inuicẽ ordi
nati. Vñ cũ ſit vna aĩa in qua oẽs cognoſcitiue potentie
fundant. vnius ꝛ eiuſdẽ intẽtio reqritur ad oim cogno-
ſcitiuaꝝ potentiaꝝ actus. ꝛ ideo cuꝫ totaliter aĩa intẽdit
ad actum vnius potẽtie abſtrahit ab actu alterius potẽ-
tie. Ad hoc aũt ꝙ intellectus eleuet ad videndũ diuinaꝫ
eſſentiã. oportet ꝙ tota intẽtio in hanc viſionẽ colligat. cuꝫ
hoc ſit vehementiſſimũ intelligibile. ad qd intellectus per
tingere nõ pt niſi toto conamine in illud intẽdat. Et ideo
oportet ꝙ qñ mens ad diuinã viſionẽ eleuat ꝙ omnino fiat
abſtractio a corporeis ſenſibꝫ. Scdo vero pt eiuſdẽ ratio
aſſignari ex eo qd eſt intellectui pprium. Cum eñ cogni-
tio de rebus habeat ſm ꝙ ſunt in actu. ꝛ nõ ſm ꝙ ſunt in
potentia. vt dr in nono metaph. intellectus q ſummam
arcẽ cognitionis tenet. pprie immaterialiũ eſt que ſtꝫ ma-
xime in actu. vñ oẽ intelligibile vl' eſt in ſe a materia im
mune. vel actione intellectus a materia eſt abſtractuꝫ. et
ideo quãto intellectus purior eſt a materialiũ contactu.
tanto pfectior. Et inde eſt ꝙ intellectus humanus quia
materialia cognoſcit ad phãtaſmata intuẽdo a qbus in-
telligibiles ſpẽs abſtrahit. eſt minoris efficacie ꝙ intelle-
ctus angelicus. qui ſemp ad formas pure immateriales
intuet. nihilomin⁹ tñ inquantũ in intellectu humano pu
ritas intellectualis cognitõis non penitus obſcurat. ſicut
accidit in ſenſibꝫ. quoꝝ ↄgnitio vltra materialia nõ pt fer
ri. ex hoc ipo ꝙ in eo de puritate remanet ineſt ei facultas
ad ea que ſunt immaterialia intuẽda. Et ideo oportet ꝙ ſi
aliquãdo ſupra cõem modũ ad ſummũ immaterialiũ vi
dendũ ſcꝫ diuinã eſſentiã eleuet. ꝙ ſaltem in iſto actu po-
ſitus. ab intuitu materialiũ abſtrahat. Unde cum vires
ſenſitiue nõ niſi circa materialia verſent. nõ pt aliquis ad
diuinã eſſentiã videndã eleuari niſi ab vſu corporeoꝝ
ſenſuum penitus abſtrahatur

¶ Ad primũ ergo dõm ꝙ alia rõne cõiungitur aĩa
beata corpori poſt reſurrectõem. ꝛ aliter nũc cõiungit. In
Ad. j. reſurrectione eñ corpus erit omnino ſpiritui ſubditũ in-
tantũ ꝙ ex ipſo ſpiritu pprietates glorie redundabunt in
corpus. vñ ꝛ ſpũalia corpa appellant. Quãdo aũt duo cõ
iungunt. quoꝝ vnũ ſup alterum dominiũ obtinet non eſt
ibi mixtio. cũ alterum totaliter trãſeat in poteſtatẽ domi
nãtis. ſicut cuꝫ vna gutta aque in mille amphoras vini in
fundit. in nullo puritati vini pjudicat. Et ideo in reſur-
rectione ex cõiunctõe ad corpus qualecũq nulla erit im-
puritas intellectus. nec in aliquo virtus eius debilitetur
vnde ꝛ ſine abſtractiõe a corporeis ſenſibꝫ diuine eſſentie
cõtemplande intẽdet. nunc aũt corpus nõ hoc mõ eſt ſpi
ritui ſubditũ. ꝛ iõ nõ eſt ſilis rõ ¶ Ad ſcdm dõm ꝙ ex h
Ad 2 corpus noſtrũ corruptibile eſt ꝙ ipm corpus nõ eſt plene
anime ſubditũ. ſi eñ plene aĩe ſubderet ex immortalitate
anime redũdaret etiã immortalitas in corpus. ſicut poſt
reſurrectõem erit. Et inde eſt ꝙ corruptio corpis aggra
uat intellectũ. ꝙuis eñ ſm ſe intellectui nõ cõtrariet. ta-
men eius cauſa intellectus puritati pjudicat. ¶ Ad ter- Ad 3
tium dõm ꝙ chriſtus ex hoc ꝙ erat deus. ꝛ homo habe-
bat plenariã poteſtatẽ ſup omes poteſtates aĩe ſue et ſup
corpus. Unde ex virtute diuinitatis ſm ꝙ noſtre repa-
rationi cõpetebat pmittebat vnicuiq potentiaꝝ anime
agere id quod eſt ei ppriũ. vt dt Dam. ꝛ ſic non erat neceſ
ſariũ in ipſo neq ꝙ fieret redundantia ex vna potẽtia in
aliam. neq ꝙ vna potẽtia a ſuo actu abſtraheret p vehe
mentiã actus alterius. vñ p hoc ꝙ intellectus eius vide
bat deum nõ oportebat aliquã abſtractõem a corporeis
ſenſibꝫ fieri. Secus aũt eſt in alijs hominibꝫ in qbus ex q
dam colligãtia potentiaꝝ aĩe ad inuicẽ ſeqtur de neceſſita
te ꝙ fiat redũdantia p impedimentũ ex vna potentia in
aliam. ¶ Ad quartũ dõm. ꝙ Paulus poſtq ceſſauit vi Ad 4
dere deũ p eſſentiã memor fuit coꝝ que in illa viſione co-
gnouerat p aliquas ſpẽs in intellectu ipius remanẽtes. q
erant quaſi qdam reliquie pterite viſiõis. ꝙuis eñ ipm
dei verbũ p eſſentiã videret. ꝛ ex ipo viſo multa cognoue
rit. ꝛ ſic iſta viſio nec quantũ ad verbũ. nec quantuꝫ ad ea
que videbant in verbo fuerit p ſpẽs aliquas. ſed p ſolam
eſſentiã verbi. tamẽ ex ipſa inſpectione verbi imprimeban
tur in intellectu eius qdam reꝝ viſaꝝ ſimilitudines. qui-
bus poſtmodũ cognoſcere poterat ea que viderat p eſſen
tiam verbi. ꝛ ex illis ſpẽbus intelligibilibꝫ p quandã ap-
plicatõem ad pticulares intentões vel formas in memo
ria. vel imaginatõne reſeruatas. poſtmodũ poterat mẽo-
rari coꝝ que pus viderat. etiam ſm actũ memorie que eſt
in potẽtia ſenſitiua. ꝛ ſic nõ oportet ponere ꝙ in ipſo actu
diuine viſionis aliqd fieret in eius memoria. que eſt pars Ad 5
potẽtie ſenſitiue. ſed ſolum in mẽte ¶ Ad quintũ dõm ꝙ
ꝙuis nõ p quelibet actum imaginatiue virtutis fiat ab-
ſtractio a ſenſibus exterioribꝫ. fit tamẽ abſtractio pdicta
quãdo actus imaginationis eſt vehemẽs. Et ſic etiam
nõ oportet ꝙ p quelibet actum intellectus fiat abſtractio a
ſenſibus. oportet tamẽ ꝙ fiat p actũ vehementiſſimuꝫ qui ẽ
viſio dei p eſſentiã ¶ Ad ſextũ dõm ꝙ ꝙuis ſit natura Ad 6
le intellectui humano ꝙ quãdoq ad viſionẽ diuine eſſen
tie pueniat. nõ tamẽ eſt ſibi naturale. ꝙ ad hoc perueniat
ſm ſtatum vie huius. vt dictũ eſt. ꝛ ppter hoc rõ nõ ſequit
¶ Ad ſeptimũ dõm ꝙ intelligẽtia noſtra qua deũ ↄpre- Ad 7
hendimus. ꝙuis nõ admiſceat ſenſibꝫ p viam apprehẽſio-
nis. cõmiſcetur tamẽ p viam iudicij. vt dt Aug⁹. xij. ſuper
Geñ. ad lrãm. ꝙ p intelligibile lumẽ. ꝛ iſta inferiora diju-
dicant ꝛ ſecernunt. que neq ſunt corpa neq vllas gerũt
formas ſimiles corpoꝝ. ꝛ ideo intelligẽtia qñq a ſenſibili
bus abſtrahi dr. cũ de eis nõ iudicat. ſed ſolum ſuperius
cõſpiciẽdis intẽdit ¶ Ad octauũ dõm. ꝙ ſubſtãtia beatitu- Ad 8
dinis ſanctoꝝ in viſione diuine eſſentie cõſiſtit. vnde dicit
Aug⁹. ꝙ viſio eſt tota merces. vñ ex hoc ꝙ Paulus diui
nam eſſentiã vidit potuit eſſe illius beatitudinis idone⁹
teſtis. Nec tamẽ oportet ꝙ omia in ſe experiret que beatis
inerunt. ſed vt ex his que experiebat etiam alia ſcire poſſꝫ
non eñ rapiebat vt eſſet beatus. ſed vt eſſet beatitudinis
teſtis. ¶ Ad nonũ dõm. ꝙ martyres in tormẽtis exiſten Ad 9
tes pcipiebãt aliquid de diuina glia. non quaſi eam in ſuo
fonte bibẽtes. ſicut illi q deum p eſſentiã videt. ſed aliqua
illius glie aſpſione refrigerabant. vñ dt Aug⁹. xij. ſuper
Geñ. ad lrãm. ibi ſcꝫ. vbi deus p eſſentiaꝫ videtur beata
vita in ſuo fonte bibit. vñ aſpergit aliquid huic humane

vite. vt in tentationib⁹ huius ſeculi tēperanter. iuſte. for
Ad 10 titer. prudenterq̧ viuatur. ¶ Ad. x. dōm. q̄ intellectus
ſpeculatiuus nō cogitur vt attendat his que circa ſenſibi
lia aliquis operat̄. ſed poteſt circa alia intelligibilia nego
ciari. tanta tñ poteſt eſſe in actu ſpeculatiuo vehementia
q̄ omnino a ſenſibili operatōe abſtrahat. ¶ Ad vndeci
Ad 11 mū dōm. q̄ q̄uis in illo actu Paulus habuit habitū fi
dei. nō tñ habuit actū. vnde rō nō ſeq̄tur

Quarto querit̄. Quā

ta abſtractio requiritur ad hoc q̄ intellect⁹ de
1 um per eſſentiam videre poſſit. Et videt̄ q̄ requira
tur abſtractio ab vnione qua anima vnitur corpori vt for
ma. Vires enim anime vegetabilis ſunt magis materi
ales q̄ vires ſenſibiles anime. ſ3 ad hoc q̄ intellectus vi
deat deum p̄ eſſentiam. opoꝛ3 q̄ fiat abſtractio a ſenſib⁹.
vt p̄us dictū eſt. ergo multo fortius ad puritatē illius vi
ſionis requiritur q̄ fiat abſtractio ab actib⁹ vegetabilis
anime. ſed hec abſtractio nō poteſt fieri in ſtatu animalis
vite q̄ diu anima corpori vnitur vt forma. q2 vt d̄r p̄hs
nutriūtur animalia ſemp̄. Ergo ad viſionem diuine eēn
tie requiritur q̄ fiat abſtractio ab vnione qua anima cor
pori vnitur vt forma. ¶ P2e. Exod. xxxiij. ſup̄ illud Nō
2 videbit me hō ⁊ viuet. dicit glo. Aug⁹. oſtendit huic vi
tē corruptibilis carnis deū ſicuti eſt apparere nō poſſe. in
illa tñ vita poteſt. vbi vt viuatur huic vite moriendu3 eſt
Et glo. Gregoꝛij ibidem d̄r. qui ſapientiam que de⁹ eſt
videt. huic vite funditus moritur. ſed mors eſt p̄ ſepara
tionem anime a corpore. cui vniebat̄ vt forma. ergo opor
tet fieri ſeparatōem omnimodam anime a corporē ad hoc
q̄ deus p̄ eſſentiam videat̄. ¶ P2e. Viuere viuentibus
3 eſt eſſe. vt d̄r. ij. de anima. eſſe aūt hominis viuentis eſt p̄
hoc q̄ anima corpori vnitur vt forma. ſed Exod. xxxiij.
d̄r. Nō videbit me hō ⁊ viuet. ergo q̄diu anima corpori
vnitur vt forma. nō poteſt p̄ eſſentiam deum videre.
¶ P2e. Fortior eſt vnio q̄ aīa vnit̄ corpori vt forma q̄
4 illa qua vnitur ei vt motor. ex qua vnione p̄ueniūt opera
tiones potentiarū. ⁊ per organa corporea operant̄. ſ3 hec
ſecūda vnio impedit viſionem diuine eſſentie. rōne cuius
opoꝛ3 q̄ fiat abſtractio a ſenſib⁹ corporeis. vt dictum eſt
ergo multo fortius hec p̄ma vnio impediet. ⁊ ſic oportre
5 bit ab ea abſtractōem fieri. P2eterea. Potentia non eleuat̄
ſup̄ modū eſſentie. cum potētia ab eſſentia fluat ⁊ in ip̄a
radicet̄. ſi ergo eſſentia anime fuerit corpori vnita vt for
ma. nō poterit eſſe q̄ intellectiua potētia ad ea que ſunt
6 omnino immaterialia eleuetur. ⁊ ſic idem q̄d p̄us ¶ P2e.
Maior impuritas ɔtrahit̄ in anima ex ɔiūctione ipſius
ad corpus. q̄ ex ɔiūctōe ſimilitudinis corporis ad ip̄a3
ſed ad hoc q̄ mens deum per eſſentiam videat. oportet
eam depurari a ſimilitudinib⁹ corporꝝ. que apprehendū
tur p̄ imaginatōe3 ⁊ ſenſum. vt dictū eſt. ergo multo for
tius opoꝛ3 eam a corpore ſeparari ad hoc q̄ deū p̄ eſſen
7 tiam videat. ¶ P2e. ij. ad Corꝝ. v. q̄diu ſumus in hoc
corpore peregrinamur a domino. p̄ fidem eñ ambulam⁹.
et non p̄ ſpēm. ergo q̄diu anima eſt in corpore nō poteſt
deum in ſua ſpecie videre.
Cōtra ☞ Sed ɔtra. Exod. xxxiij. d̄r glo. Gregorij. non vide
bit ⁊c. quibuſda3 in hac carne viuentib⁹. ſed ineſtimabili
virtute creſcentib⁹ poteſt eterna dei videri claritas. ſ3 cla
ritas dei eſt eius eſſentia. vt in eadē gloſa dicit̄. ergo ad h̄
q̄ eſſentia dei videatur nō opoꝛ3 q̄ fiat omnimoda ſepa
ratio anime a corpore ¶ P2e. Aug⁹. xi. ſup̄ Geneſ. ad
litterā d̄r. q̄ anima rapit̄ nō ſolum ad viſionē imaginariā
ſed etiā ad intellectualem. qua ip̄ſa veritas ɔſpicitur cerni
tur facta auerſione a ſenſib⁹ minus q̄ in morte. ſed plus
q̄ in ſomnio. ergo ad videndū veritate3 increatā. de qua
Auguſtinus ibidē loquitur. nō requiritur q̄ fiat abſtra
ctio ab vnione qua anima vt forma corpori vnit̄ ¶ P2e
Hoc idē pat3 p̄ Aug⁹. in ep̄la ad Paulinā de videndo
deū. nō eſt incredibile quibuſdā ſanctis nōdum ita defun
ctis vt ad ſepelienda cadauera remanerent. illam excellē
tiam reuelatōis fuiſſe ɔceſſam vt ſc3 deū p̄ eſſentiā vide
rent. ergo anima poteſt videre deum adhuc corpori vni
ta vt forma
☞ Rñſio dōm. q̄ ad viſionem diuine eſſentie que eſt Rño
actus p̄fectiſſimus intellectus. requirit̄ abſtractio ab illis
que vehementia intellectū nata ſunt impedire. ⁊ que per
eam impediūtur. Hoc aūt in quibuſdā ɔtingit p̄ ſe. in q̄
buſdā p̄ accidens. Per ſe quidē impediūt ſe inuicē intel
lectiue ⁊ ſenſitiue operatōnes. Tum p̄ hoc q̄ in vtriuſq̧
operatōib⁹ opoꝛ3 intentōem adeſſe. Tum etiā q2 intelle
ctus ſenſibilib⁹ operatōib⁹ admiſcet̄. cū a phantaſmatib⁹
accipiat. Et ita ex ſenſibilib⁹ operationib⁹ quodāmodo in
tellectus puritas inquinat̄. vt p̄us dictū eſt. Sed ad h̄
q̄ anima corpori vniat̄ vt forma nō requirit̄ aliqua inten
tio. cum hec vnio nō dependeat ex voluntate anime. ſed
magis ex natura. Similiter etia3 ex tali vnione puritas
intellectus directe nō inquinat̄. anima eñ nō vnitur cor
pori vt forma mediantib⁹ ſuis potentijs. ſed p̄ eſſentia3
cum nihil ſit mediū inter formam ⁊ materiā. vt p̄bat̄. vi.
metaph. Nec tñ eēntia anime ita corpori vnitur q̄ tota
liter corporis ɔditōem ſequatur. ſicut alie forme materia
les que ſunt omnino in materia quaſi ſubmerſe intantū q̄
nulla virtus aut actio ex eis p̄dire poteſt niſi naturalis.
Ab eſſentia vero anime non ſolum p̄cedūt quedā vires
ſeu potentie que ſunt quodammodo corporales. vtpote
corporꝝ organorꝝ actus exiſtentes. ſcil3 vires ſenſitiue
et vegetatiue. ſed etiam vires intellectiue. que ſunt peni
tus immateriales nullius corporis aut partis corporis
actus exiſtentes. vt p̄batur in. iij. de anima Unde p3 q̄
vires intellectiue nō p̄cedūt ex eſſentia anime ex illa par
te qua eſt corpori vnita. ſed magis ſm̄ hoc q̄ remanet a
corpore libera. vtpote ei nō totaliter ſubiugata. ⁊ ſic vnio
anime ad corpus nō ɔtingit vſq̧ ad operatiōem intelle
ctus vt poſſit eius puritatē impedire. Unde p̄ ſe loquē
do ad operatōem intellectus q̄tumcūq̧ intendat̄ nō re
quiritur abſtractio ab iſta vnione qua anima vnitur cor
pori vt forma. Similiter etiā nec abſtractio ab operatio
nib⁹ anime vegetabilis. operatiōes eñ huius partis aīe
ſunt quaſi materiales. q̄d pat3 ex hoc q̄ ɔplentur virtu
te qualitatū actiuarū ⁊ paſſiuarū. ſc3 calidi. frigidi. humi
di ⁊ ſicci. vñ rōni ſiue volūtati nō obediūt. vt p3 in. ij. eth.
Et ſic pat3 q̄ ad hmōi actōes nō requirit̄ intentio. ⁊ ita
p̄ earū actus nō opoꝛ3 intentionem auerti ab operatōe
intellectiua. Similiter nec operatio intellectiua aliquo mō
hmōi operatōib⁹ admiſcetur. cum neq̧ ab eis accipiat.
p̄pter hoc q̄ non ſunt cognoſcitiue. neq̧ opoꝛ3 q̄ inſtru
mento aliquo corporeo vtatur intellectus. q̄d oporteat
per operatōes anime vegetabilis ſuſtentari. ſicut accidit
de organo potentiarum ſenſitiuarum. et ſic puritati intel
lectus nihil preiudicatur. Unde pat3 q̄ per ſe loquendo
operatōes anime vegetabilis ⁊ intellectus nō ſe impediūt
per accidens tamen poteſt ex altera alteri impedimentū

ꝯuenire inq̄ꝫtū intellect⁹ accipit a phātaſmatib⁹ q̄ ſūt in organis corpalib⁹ q̄ oꝫ ꝑ actū vegetabil' nutriri ⁊ ꝯſeruari. et ſic ꝑ act⁹ nutritiue potētie cāꝫ diſpoſitio variaᷓ. ⁊ ꝑ ꝯſequēs operatio potentie ſenſitiue a qua intellectus accipit. et ita ꝑ accn̄s etiam operatio ipſius intellectus impeditur. ſicut in ſomno ⁊ poſt cibū. Etiā econuerſo ꝑ hunc modū operatio intellectus impedit operatōem vegetabilis aīe. inq̄ꝫtum ad operatōnem intellectus requiritur operatio imaginatiue virtutis. ad cuius vehemētiā oportet caloris ⁊ ſpirituū ꝯcurſuꝫ fieri. ⁊ ſic impeditur actus virtutis nutritiue ꝑ vehementiam ꝯtemplatōis. ſed hoc non habet locum in illa ꝯtemplatione qua dei eſſentia videtur. cum talis ꝯtemplatio imaginatōis operatiōe non egeat. Et ſic patꝫ ꝙ ad videndū deū ꝑ eſſentiā nullo mō requiritur abſtractio ab actib⁹ aīe vegetabilis. nec etiaꝫ aliqua eorum debilitatio. ſed ſolum ab actib⁹ ſenſitiuaꝝ potentiarum.

Ad .j. ¶ Ad primum igitur dōm ꝙ q̄uis potētie aīe vegetabilis ſint magis materiales q̄ꝫ potentie anime ſenſitiue. tn̄ cum hoc ſunt etiam magis ab intellectu remote. ⁊ ſic minus poſſunt impedire vehementiā intellectus vel impediri ab ea.

Ad 2 ¶ Ad ſecūdū dōm ꝙ viuere dicitᷓ dupl'r. vno modo ipſum eſſe viuentis. qđ relinquitᷓ ex hoc ꝙ anima vnitur corpori vt forma. Alio mō ponitur viuere ꝑ operatione vite. et ſic ph̄us. ij. de aīa diſtinguit viuere ꝑ intelligere ⁊ ſentire. ⁊ ꝑ alias anime operatōes. Et ſic cum mors ſit ꝑuatio vite. oportꝫ ꝙ ſimiliter diſtinguaᷓ. ita ꝙ aliqñ deſignet ꝑuatōem illius vnionis qua anima vnitur corpori vt forma. Aliqñ priuationem operū vite. Unde Aug⁹. xij. ſup geñ. ad litterā. Ab hac vita quiſq꜠ quodā modo moritᷓ. ſiue oīno exiens de corpore. ſiue auerſus et alienatus a carnalib⁹ ſenſibus. et ſic accipitᷓ mori in gloſis. qđ patꝫ ex hoc qđ ſubiūgitur in gloſa Grego. ꝙ q̄ ſapientiam inquit, que deus eſt. videt. huic vite funditus moritur. ne eius amore teneatur. Et per hoc pꝫ reſponſio ad

Ad 3 terciū.

Ad 4 ¶ Ad quartū dōm. ꝙ ex hoc ipſo ꝙ illa vnio qua anima corpori vnitur vt forma eſt fortior. ſequitᷓ ꝙ ab eo animus poſſit fieri abſtractio.

Ad 5 ¶ Ad .v. dōm. ꝙ rō illa recte ꝯcluderet ſi eſſentia aīe ita corpori vniretᷓ ꝙ eſſet omnino corpori ſubiugata. qđ falſum eſſe iam diximus.

Ad 6 ¶ Ad ſextum dōm. ꝙ ſimilitudo corporalis que requiritur ad operationem imaginatōis ⁊ ſenſus. q̄uis ſit immaterialior q̄ꝫ ipſum corpus. tn̄ etiā eſt vicinius ſe habens ad operationē intellectus. et ita magis eam impedire pt. vt dictū eſt.

Ad 7 ¶ Ad. vij. dōm. ꝙ ꝟbū apl'i intelligenduꝫ eſt ſm ꝙ dicimur eſſe in corpore. nō ſolum ex hoc ꝙ anima corpori vnitur vt forma. ſed etiam ex hoc ꝙ corporeis ſenſibus vtimur.

Quinto queritᷓ. quid

ſit illud qđ apl'us circa raptuꝫ ſuū ſciuit ⁊ quid neſciuit. Et videtᷓ ꝙ ſciuit an anima eius eſſꝫ in corpore.

j. ipſe eī̄ melius ſciuit q̄ꝫ aliquis ſequentiū. ſed ꝯmuniter a multis determinaᷓ ꝙ anima Pauli in raptu corpori eius vniebaᷓ vt forma eius. ergo multo forti⁹ Paul⁹ h̄ ſciuit.

2 ¶ Pꝛe. Paul⁹ in illo raptu ſciuit q̄đ vidit. ⁊ q̄ viſione vidit. qđ pꝫ ex hoc. qꝛ dꝛ, ſcio hominē ⁊c. Sciuit ḡ quid eſſet illud celum. vtrū res corporalis vel ſpūalis. et an illud corporaliter vel ſpūaliter ſciuerit. ſed ad hoc ſequitur eum ſciuiſſe vtrū in corpore an extra vidit. ꝙ corporalis viſio nō pt fieri niſi ꝑ corp⁹. intellectualis vero fit ſine corpore. ergo ipſe ſciuit an eſſet in corpe an non.

¶ Pꝛe. Sicut ipſemet dꝛ ſcio hominem raptū vſq꜠ ad terciū celū. ſed hō nominat ꝯiūctum ex aīa ⁊ corpore. ergo ſciuit aīam ꝯiūctam corpori. 3

¶ Pꝛe. Ipſe vidit deum in raptu illa viſione qua ſancti in patria vident deū. vt dꝛ Aug⁹. xij. ſup Geñ. ad litterā. ⁊ in ep'la de videndo deum. ſed aīe ſanctoꝝ q̄ ſunt in patria ſciūt an ſint in corpe an extra corpus. ergo ⁊ ap'ls hoc ſciuit. 4

¶ Pꝛe. Angeli videntes deū ꝑ eſſentiā videt ſimplici intuitu oīa que ad ipſos ptinent ⁊ oīa naturalia. ſed Paulus vidit deum ꝑ eſſentiā. ergo etiā cognouit ſi eſſꝫ aīa ſua vnita corpori. 5

¶ Pꝛe. Grego. dꝛ quid eſt qđ nō videant qui videntem oīa vident. qđ ꝑcipue videtᷓ ptinere de his q̄ ad ipſos videntes ptinent. ſed hoc maxime ptinet ad aīam vtrū ſit corpi ꝯiūcta vel nō. ergo ⁊c. 6

¶ Sed ꝯtra eſt qđ dꝛ ſcđa Cor. xij. Scio hominem ⁊c. vſq꜠ ibi. neſcio deus ſcit. ergo neſciuit vtrū eſſꝫ in corpore vel extra corpus. Cōtra

¶ Pꝛe. Ipſe ſciuit ſe eſſe raptū. vt ex verbis eius pꝫ. ſed mortui nō dicūtur rapti. ergo ſciuit ſe nō eſſe mortuū. ⁊ ita ſciuit aīam ſuā eſſe corpori ꝯiūctā.

¶ Rñſio dōm. ꝙ circa hoc eſt multiplex opinio. Rñº quidam eī̄ intellexerūt ꝙ ap'lus diceret ſe neſcire. nō quideꝫ an aīa eſſet ꝯiūcta corpori in illo raptu an non. ſed an eſſet raptus ſm animā ⁊ corpus ſimul. vt etiam corporaliter portaretᷓ in celum. ſicut Abacuc portatus legitᷓ Danielis vltimo. an ſm aīam tm̄. id eſt in viſionib⁹ dei. ſicut dꝛ Ezech. xiij. in viſionib⁹ dei adduxit me in terrā iſrael. et hūc intellectū cuiuſdam iudei expmit Hierony⁹. in prologo ſup Dañ. q̄ ibi dꝛ. Deniq꜠ apoſtolū noſtrū nō fuiſſe auſum affirmare ſe raptuꝫ in corpore. ſed dixiſſe ſiue in corpe ⁊c. Opinio

Hūc aūt intellectū Aug⁹. reprobat ſup geñ. ad litterā. Conſtat eī̄ ex ꝟbis apl'i ꝙ ipſe ſciuit ſe eē raptum vſq꜠ ad terciū celum. cōſtat etiā iſtud celū in quod raptus eſt eſſe vere celum. nō aūt aliquā celi ſilitudinem. Si hoc eī̄ voluiſſet intelligere cum dicit ſe raptū in celū idem eſt ad videndū imaginarie ſimilitudinē celi. eodeꝫ mō poterat ſe affirmare raptum eſſe in corpore. id eſt in ſimilitudinem corporis. et ſic nō fuit neceſſariū diſcernere quid neſciret ⁊ q̄đ ſciret. qꝛ vtrūq꜠ equaliter ſciret. ſcilꝫ ſe eſſe raptū in celum ⁊ ſe raptum in corpore. id eſt in ſimilitudinem corporis. Hoc aūt accidit in ſomnis. ſciuit ergo pro certo ꝙ id in quo raptus fuit vere erat celum. ergo ſciuit an eſſet corpus an res incorporea. ſi eī̄ erat corpus in eo rapiebaᷓ corporaliter. ſi vero res erat incorporea. in ea corporaliter rapi nō poterat. Reſtat ergo ꝙ apl's nō dubitauit an raptus iſte eſſet corporalis vel ſpūalis tm̄. ſed ſciuit ſolo intellectu ſe in illud celum eſſe raptū. dubitauit aūt in iſto raptu an aīa eius eſſet in corpore an non. Reꝓbaº

Et hoc q̄dā alij ꝯcedūt. ſed dicūt ꝙ q̄uis in iſto raptu ap'lus hoc neſciuit. ſciuit tn̄ illud poſtea. ꝯiciens ex illa viſione quā pus habuerat. in illo eī̄ raptu tota mēs eius in diuina ferebaᷓ. et ꝑ hoc nō ꝑcipiebat ꝙ aīa eſſꝫ in corpore an nō. Sed hoc etiā expꝛeſſe ꝯtrariaᷓ ꝟbis apl'i. ſicut eī̄ diſtinguit quid ſciuit ⁊ q̄đ neſciuit. ita diſtinguit ꝑſens a ꝑterito. quaſi ꝑteritū narrat raptū hominem ante annos quatuordecim. ſed q̄ſi ꝑſens ſe ſcire ꝯfitetur aliq̄d et aliquid neſcire. ergo poſt annos quattuordecim ab illo raptu adhuc neſciebat an in corpore an extra corp⁹ fuerit qn̄ ādo raptus fuit. Opinio 2ª Reꝓbaº

Et ideo alij dicūt ꝙ nec in raptu ſciuit nec poſt an aīa eſſet in corpore ſm aliquē modū ⁊ non ſimpl'r. dicūt eī̄ ꝙ ſciuit ⁊ tūc ⁊ poſtea ꝙ anima vniebaᷓ corpori vt forma. ſed neſciuit vtrū corpori hoc mō vniretᷓ Tercia opi

vt eius anima aliquid a ſenſib⁹ acciperet. Vel ſm alios vtrū vires nutritiue eſſent in ſuis actib⁹ ſm quas aīa corpus animaret.

Re.ꝑba° Sed h̄ etiā nō videt̄ ꝯſonū verbis apli qui dicebat ſe neſcire an in corpore fuit an extra corp⁹ ſimpliciter. Et ꝑterea hoc ad rem nō multū ꝑtinere videt̄. vt diceret ſe neſcire vtrū tali vel tali mō in corpe fuerit. et quo aīa oīno a corpe ſeparata nō erat.

Quarta opi. ⁊ ſra. Et ideo dōm ꝙ ſimplr̄ neſciuit an aīa eſſet corpori ꝯiūcta an non. et h̄ eſt qḋ Aug⁹ dr̄. xij. ſup geñ. ad litterā. poſt longā inquiſitionem ꝯcludit dicens. Reſtat ergo fortaſſe vt hoc ipm̄ eum intelligamus ignoraſſe. vtrū qñ in terciū celū rapt⁹ eſt in corpore fuit. quo mō erat aīa in corpe. cū corpus viuere dr̄ ſiue vigilantis ſiue dormientis. ſiue in extaſi ſiue a ſenſib⁹ corporeis alienata. an oīno de corpe exierit vt mortuū corpus iaceret. donec pacta illa demonſtratōe mortuis mēbris aīa redderet̄. et nō quaſi dormiens euigilaret aut extaſi alienatus rediret in ſenſus. ſed omnino mortuus reuiuiſceret.

Ad .1. ¶ Ad pⁿmū dōm. ꝙ ſicut dicit Aug⁹. xij. ſup geñ. ad litterā. vtrū in corpore an extra corpus dubitat aplus. vnde illo dubitante quis noſtrū certus eſſe audeat. vñ Aug⁹. hoc indeterminatū relinquit. Qui aūt poſteriores aliqḋ de hoc determināt. loquūtur magis ex ꝓbabilitate ꝙ ex certitudine. ex quo fieri poterit ꝙ aīa illa adhuc vnita remanens hoc mō raperet̄ ſicut ſe raptū dicit apoſtolus. vt ex dictis pat3 ꝓbabilius eſt ꝙ vnita remanſit.

Ad 2 ¶ Ad ſecūdū dōm. ꝙ rō illa ꝓcedit ꝯtra intellectū verborum apoſtoli ꝑmo poſitum. quo intelligitur ipm̄ dubitaſſe nō de ꝯditione raptus. id eſt vtrū aīa vnita corpori fuit. ſed de mō raptus. ſc3 vtrū raptus fuit corporalis vel ſpūaliter tm̄.

Ad 3 ¶ Ad terciū dōm. ꝙ ꝑ ſynodochen qñ ꝙ pars hoīs homo noiatur. et ꝑcipue aīa que eſt eminentior hoīs pars. Quāuis etiā poſſit eū intelligi queʒ raptum dicit nō tūc fuiſſe hominē qñ raptus fuit. ſed poſt annos quattuordecim quādo apoſtol⁹ ſc3 dicebat. ſcio hominē in chriſto. nō aūt dicit hominē3 raptum vſq3 ad terciū celum

Ad 4 ¶ Ad quartū dōm. ꝙ dato ꝙ fuit in illo ſtatu anima apoſtoli a corpore ſeparatā. illa tamē ſeparatio nō fuit per aliquem naturalē modū. ſed per virtutem diuinam ipſam animam a corpore extrahentem. nō autem ad hoc ꝙ ſimpliciter ſeparata remaneret. ſed ad tempus et pro tanto raptus dici potuit. etſi nō oīs mors rapt⁹ dici poſſit

Ad 5 ¶ Ad quintum dōm. ꝙ ſicut dicit Aug⁹. xij. ſuper geñ. ad litteram. apoſtolo abrepto a carnis ſenſib⁹ in terciū celum ad paradiſum hoc ipſū certe defuit ad plenam ꝑfectā cognitōnem rerum que in angelis eſt. qḋ ſiue in corpore ſiue extra corpus eſſet neſciebat. Hoc itaq3 non deerit cū receptis corporib⁹ in reſurrectōe mortuoꝝ corruptibile hoc induet incorruptōem. Et ſic pat3 ꝙ licet eius viſio ꝗtum aliquid fuerit ſimilis viſioni beatorum. tū ꝗtum ad aliquid fuit imꝑfectior

Ad 6 ¶ Ad ſextū dōm. ꝙ Paulus nō fuit raptus ad videndum deum vt eſſet beatus ſimpliciter. ſed vt teſtis eſſ3 beatitudinis ſanctorum et diuinorum myſteriorum que ei reuelata ſunt. vnde illa tm̄ vidit in viſione verbi propter que cognoſcēda rapiebatur. non aūt omni modo ſicut erit in beatis. ꝑcipue poſt reſurrectionem. Tunc eīn vt Auguſtinus ꝑmiſſis verbis ſubiungit. omnia erunt euidentia ſine vlla falſitate. ſine vlla ignorantia.

Queſtio. xiiij. de fide.

Et habet duodecim queſtiones. Prima quid ſit credere. Secūda quid ſit fides. Tercia vtrū fides ſit virtus. Quarta. in quo ſit fides ſicut in ſubiecto. Quinta. vtrum forma fidei ſit charitas. Sexta. vtrum fides informis ſit virtus. Septima. vtrum ſit idem habitus fidei informis ⁊ formate. Octaua. vtrū ꝓpriū obiectū fidei ſit veritas ꝑma. Nona. vtrū fides poſſit eſſe de reb⁹ ſcitis. Decima. vtrū homini ſit neceſſariū habere fidem. Vndecima. vtrū neceſſarium ſit explicite credere. Duodecima. vtrū ſit vna fides modernoꝝ ⁊ antiquorum

¶ Materia. xiiij. De fide

Queſtio eſt de fide.

Et primo querit̄ quid ſit credere

Dicit̄ aūt ab Aug°. in lib. de ꝑdeſtinatōne ſctōꝝ. et habet̄ in glo. i. Corꝭ. iij. ſup illud. nō ſufficiētes ſumus ⁊c. ꝙ credere eſt cū aſſenſione cogitare.

1 Videt̄ aūt ꝙ incōuenienter. ſciens eīn a credente diſtinguit̄. vt pȝ ꝑ Aug^m. in libro de vidēdo deum. ſed ſciens inqȝtum ſciens cogitat aliquid ⁊ aſſentit. ergo incōuenienter deſcribit̄ credere. cū dr̄. credere eſt cum aſſenſione cogitare

2 ¶ Pre. Cogitatio quādā inquiſitionē importat. dicit̄ eīn cogitare quaſi coagitare. id eſt diſcutere vel conferre vnū cū altero. ſed inquiſitio a fidei rōne remouetur. ꝙ vt dr̄ Damaſ. fides eſt nō inquiſitus conſenſus. ergo male dr̄ ꝙ credere ſit cū aſſenſione ⁊c.

3 ¶ Pre. Credere eſt actus intellectus. ſed aſſenſio videtur ad affectū ꝑtinere. dicimur eīn affectu in aliqḋ ꝯſentire. ergo aſſenſio ad credere nō ꝑtinet

4 ¶ Pre. Null⁹ cogitare dr̄ niſi qñ actualiter aliquid conſiderat. vt pat3 ꝑ Aug^m. xiiij. de trini. ſed qui actualiter non cogitat aliqḋ dr̄ credere. ſicut fidelis dormiens. ergo credere nō eſt cogitare.

5 ¶ Pre. Simplex lumen ſimplicis cognitionis ꝑncipiū eſt. ſed fides eſt qḋdā ſimplex lumen. vt pat3 per Dyo. vij. ca. de diui. ergo credere qḋ eſt ex fide eſt ſimplex cognitio. ⁊ ſic nō eſt cogitare. qḋ dr̄ cognitōne3 collatiuā

6 ¶ Pre. Fides vt dr̄ cōmuniter ꝑme veritati ꝓpter ſeipſam aſſentit. ſed qui aſſentit alicui ꝯferendo nō aſſentit ei ꝓpter ſeipm̄. ſed ꝓpter aliquid ad qḋ confert. ergo in credendo non eſt aliqua collatio. ⁊ ita nec cogitatio.

7 ¶ Pre. Fides eſt certior oīni ſciā ⁊ oīni cognitōe. ſ3 ꝑncipia ꝓpter ſui certitudinē ſine cogitatōe vel collatiōe cognoſcūtur. ergo ⁊ credere ſine cogitatōe eſt

8 ¶ Pre. Virtus ſpūalis eſt efficacior corpali. ſ3 ⁊ lux ſpūalis eſt potencior ꝙ lux corporalis. ſed lux corpalis exterior ꝑficit oculum ad hoc ꝙ ꝯgnoſcat ſtatim viſibilia corporalia. ad qḋ nō ſufficiebat lux innata. ergo lux ſpūalis diuinit⁹ adueniens ꝑficiet intellectū ad cognoſcendū ea. etiā ad q̄ non ſufficit rō naturalis ſine aliqua cogitatiōe ⁊ collatione. et ſic credere ſine cogitatōe eſt

9 ¶ Pre. Cogitatiua potencia a phīs ponit̄ in parte ſenſitiua. ſed credere nō eſt niſi mentis. vt Aug⁹. dr̄. ſ3 credere nō eſt cogitare.

R° ¶ Rñſio dōm. ꝙ Aug⁹. ſufficienter deſcribit credere. cū ꝑ hmōi definitōnem eius eſſe demonſtret̄ ⁊ diſtinctio ab oīb⁹ alijs actib⁹ intellect⁹. Qḋ ſic pȝ. intellect⁹ eīn ſm

phm̄ in libro de aīa. duplex eſt operatio. vna qua format
ſimplices rerum quidditates. vt quid eſt hō vel qd̄ eſt
aīal. in qua qdem operatōe nō inueniť verū ꝑ ſe nec falſuꝫ
ſicut nec in vocib⁊ incōplexis. Alia operatio eſt intelle-
ctus ſm quā ꝯponit ⁊ diuidit affirmādo ⁊ negando. et
in hac iam inueniť verū ⁊ falſum ſicut ⁊ in voce ꝯplexa. q̄
eſt ſignū eius. nō aūt inueniť credere in pma opatōe ſed
in ſecūda. credimus em̄ vera. ⁊ diſcredimus falſa. vnde et
apud arabes pma operatio intellectus vocať imaginatio
ſecūda aūt vocať fides. vt pꝫ ex verbis cōmētā in tercio
de aīa. Intellectus aūt potentialis cū q̄ꝫtum eſt de ſe ſit
in potentia reſpectu omniū intelligibiliū formaꝝ. ſicut et
materia pma reſpectu omniū ſenſibiliū formaꝝ. eſt etiaꝫ
q̄ꝫtum eſt de ſe nō magis determinatus ad hoc ꝙ adhe-
reat ꝯpoſitōi q̄ꝫ diuiſioni. vel eōuerſo. Omne aūt qd̄ eſt
indeterminatū ad duo nō determinať ad vnū eoꝝ niſi ꝑ
aliqd̄ mouens. intellectus aūt potentialis nō moueť ni-
ſi a duob⁊. ſcꝫ a ꝓprio obiecto. qd̄ eſt. forma intelligibilis.
ſcꝫ qd̄ quid eſt. vt dꝛ in. iij. de aīa. ⁊ a volūtate que mouet
oēs alias vires. vt dī Anſel. Sic igiť intellectus no-
ſter potentialis reſpectu partiū ꝯtradictōis ſe hꝫ diuerſi
mode. Qn̄qꝫ eīn nō magis inclinať ad vnū q̄ꝫ ad aliud.
ꝓpter defectū mouentiū. ſicut in illis ꝓbleumatib⁊ de qb⁊
rōnes nō habemus. vel ꝓpter apparentē equalitatē coꝝ
que mouent ad vtrāqꝫ partē. ⁊ illa eſt dubitātis diſpoſi-
tio qui fluctuat inter duas ptes ꝯtradictiōis. Qn̄qꝫ vō
intellectus magis inclinať ad vnū q̄ꝫ ad alterū. ſed tn̄ il-
lud inclinans nō ſufficiēter mouet intellectū ad hoc ꝙ de
terminet ipſum ad vnā partiū totaliter. vn̄ accipit qdem
vnā partem. tn̄ ſemper dubitat de oppoſita. et hec eſt di-
ſpoſitio opinātis q̄ accipit vnā partē ꝯtradictiōis cū for-
midine alterius. Qn̄qꝫ vero intellectus potentialis de-
terminať ad hoc ꝙ totaliter adhereat vni parti. ſed hoc
eſt quandoqꝫ ab intelligibili. qn̄qꝫ a voluntate Ab intel-
ligibili qdem. qn̄qꝫ mediate. qn̄qꝫ immediate. Immedi-
ate qdem qn̄ ex ipſis intelligibilib⁊ ſtatim veritas ꝓpoſi-
tionū ⁊ intelligibiliū infallibiliter apparet. et hec eſt diſpo
ſitio intelligentis principia que ſtatim cognoſcunť notis
terminis. vt phus dī. et ſic ex ipſo qd̄ quid eſt intellectus
determinať ad hmōi ꝓpoſitiones. Mediate vō qn̄ cogni
tis definitōib⁊ terminoꝝ intellectus determinať ad alte
ram partē ꝯtradictōis virtute pmoꝝ pncipioꝝ. ⁊ iſta eſt
diſpoſitio ſcientis. Qn̄qꝫ vero intellect⁹ nō pt determi-
nari ad alterā partem ꝯtradictōnis. neqꝫ ſtatim ꝑ ipſas
definitōes terminoꝝ ſicut in pncipijs. ſed etiā nec virtu-
te principioꝝ. ſicut in ꝯcluſionib⁊ demonſtratiuis eſt. de-
terminatur autē per volūtatem. que elegit aſſentire vni
parti determinate ⁊ preciſe ꝓpter aliquid qd̄ eſt ſufficiēs
ad mouendū volūtatem. non aūt ad mouendū intellectū
vtpote q̄ꝛ videtur bonū vel ꝯueniens huic parti aſſenti
re. et iſta eſt diſpoſitio credentis. vt cū aliqs credit dictis
alicuius hoīs. q̄ꝛ videtur decens ei ⁊ vtile. Et ſic etiā mo
uemur ad credendū dictis inq̄ꝫtum nobis repromittitur
ſi crediderimus p̄mium vite eterne. et hoc premio moue
tur volūtas ad aſſentiendum his que dicuntur ꝑ fidem
q̄ꝫuis intellectus nō moueať ꝑ aliqd̄ intellectū. Et ideo
dicit Aug⁹. ꝙ cetera pt homo nolens. ſed credere nō ni-
ſi volēs Patꝫ ergo ex dictis. ꝙ in illa operatōe intelle
ctus qua format ſimplices rerū qdditates nō inuenitur
aſſenſus. cū nō ſit ibi verū vel falſum. nō em̄ dicimur ali-
cui ꝯſentire niſi qn̄ inheremus ei quaſi vero. Siliter eti
am dubitans nō habꝫ aſſenſum. cū nō inhereat vni parti
plus q̄ꝫ alteri. Similiter etiā nec opinans. cum nō firme-
tur eius acceptio circa alterā partem. Sententia aūt vt Sn̄ia eſt
dicit Iſaac ⁊ Auicen. eſt ꝯceptio diſtincta ⁊ certiſſima al
terius partis contradictōis. aſſentire aūt a ſententia dꝛ.
Intelligens qdem hꝫ aſſenſum. q̄ꝛ certiſſime alteri parti
inheret. nō hꝫ aūt cogitatōem. q̄ꝛ ſine aliqua collatōe de-
terminať ad vnū. Sciens vero hꝫ cogitatōnem ⁊ aſſen-
ſum terminātem cogitatōem. Ex ipſa eīn collatōe pncipi
orum ad ꝯcluſiones aſſentit ꝯcluſionib⁊ reſoluendo eas
in pncipia. ⁊ ibi figitur motus cogitantis ⁊ quietať. In
ſcientia eīn motus rōnis incipit ab intellectu pncipiorum
et ad eūdem terminať ꝑ viam reſolutionis. et ſic non ha-
bet aſſenſuꝫ ⁊ cogitatōem quaſi ex equo. ſed cogitatio in-
ducit ad aſſenſum. ⁊ aſſenſus quietat cogitatōem. ſed in
fide eſt aſſenſus ⁊ cogitatio quaſi ex equo. nō eīn aſſenſus
ex cogitatōe cauſať. ſed ex volūtate. vt dictū eſt. Sed q̄ꝛ
intellectus nō hoc mō determinať ad vnū. vt ad ꝓprium
terminū ꝑducatur qui eſt viſio alicui⁹ intelligibilis. inde
eſt ꝙ eius motus nōdum eſt quietatus. ſed adhuc habꝫ
cogitatōem ⁊ inquiſitōem de his que credit. q̄ꝫuis enim
firmiſſime aſſentiat q̄ꝫtum eſt de ſeipſo. nō tn̄ eſt ei ſatiſfa
ctū. nec eſt ex ſe terminatus ad vnuꝫ. ſed terminať tn̄ ab
extrinſeco. et inde eſt ꝙ intellectus credentis dꝛ eſſe capti
uatus. q̄ꝛ teneť terminis alienis ⁊ nō ꝓprijs. ij. ad Coꝝ.
x. in captiuitatē redigentes omnē intellectū. Inde eſt ꝙ
etiā in credente pt inſurgere motus de ꝯtrario huius qd̄
firmiſſime tenet. q̄ꝫuis nō in intelligente vel ſciente. Sic
igiť ꝑ aſſenſum ſeparať credere ab operatōne qua intelle-
ctus formas inſpicit. id eſt quidditates. ⁊ dubitatione et
ab opinione. per cogitatōem vero ab intellectu. ſed per h̄
ꝙ habet cogitatōem ⁊ aſſenſum quaſi ex equo etiā a ſciē
tia ſeparatur Et ꝑ hoc pꝫ ſolutio ad pmū Ad .1.
¶ Ad .ij. dōm. ꝙ licet fides dicať nō inq̄ſitus aſſenſus Ad 2
inq̄ꝫtum aſſenſus fidei vel ꝯſenſus non cauſať ex inquiſi-
tione rōnis. tn̄ nō excluditur ꝑ hoc quin in intellectu cre-
dentis adhuc remaneat aliq̄ cogitatio vel collatio de his
que credit ¶ Ad tercium dōm. ꝙ volūtas reſpicit aliquaꝫ Ad 3
pcedentē potentiā ſcꝫ intellectuꝫ. nō aūt intellect⁹. ⁊ ideo
aſſentire ꝓprie ꝑtinet ad intellectū. q̄ꝛ importat abſolutā
adherentiā ei cui aſſentitur. ſed ꝯſentire eſt ꝓprie volūta
tis. q̄ꝛ ꝯſentire eſt ſimul cum alio ſentire. ⁊ ſic dꝛ in ordine
vel ꝑ ꝯparatōem ad aliqd̄ p̄cedens ¶ Ad quartū dōm Ad 4
ꝙ habitus ꝑ actus cognoſcitur. ⁊ actuū pncipia ſunt ipi
habitus. Et inde eſt ꝙ interdū habitus noīb⁊ actuū no
minātur. et ſic nomina actuū qn̄qꝫ ſumūtur ꝓprie quaſi ꝓ
actib⁊ ipſis. qn̄qꝫ vero ꝓ habitu. Credere igiť ſm ꝙ actū
fidei importat ſemꝑ hꝫ actualē ꝯſideratiōem. nō aūt ſm
ꝙ credere accipiť ꝓ habitu. ſic aūt credere dicť dormiēs
inq̄ꝫtum habitū fidei habet ¶ ¶ Ad. v. dōm. ꝙ fides ha Ad 5
bet aliquid ꝑfectiōis. ⁊ aliqd̄ imꝑfectionis. Perfectōnis
qdem eſt ipſa firmitas q̄ ꝑtinet ad aſſenſum. Sed imꝑ-
fectionis eſt carentia viſionis ex qua remanet adhuc mo
tus cognitōis in mente credentis Ex lumine igiť ſimpli
ci qd̄ eſt fides cauſať id qd̄ ꝑfectionis eſt. ſcꝫ aſſentire. ſed
inq̄ꝫtum illud lumen nō ꝑfecte ꝑticipať. nō tollitur totali
ter imꝑfectio intellectꝰ. ⁊ ſic motus cognitōis in ipō re
manet inquietus ¶ Ad. vi. dōm. ꝙ rō illa ꝓcedit vel cō- Ad 6
cludit ꝙ cognitio nō eſt cauſa aſſenſus fidei. nō aūt quin
aſſenſus fidem ꝯcomitetur ¶ Ad. vij. dōm. ꝙ certitudo Ad 7
duo pt importare. ſcilꝫ firmitatē adheſionis. ⁊ q̄ꝫtum ad
hoc fides eſt certior. etiā omi intellectu ⁊ ſcientia. q̄ꝛ pma
veritas que cauſat fidei aſſenſum eſt fortior q̄ꝫ lumen rō-

nis. que cauſat aſſenſum intellectus vel ſcientie. Impor-
tat etiã euidẽtiã eius cui aſſentiẽdũ eſt. ⁊ ſic fides nõ ha
bet certitudinẽ ſed ſcĩa ⁊ intellectus. ⁊ exinde cognitiõeȝ
Ad 8 habet. ¶ Ad. viij. dõm. ꝙ rõ illa ꝓcederet ſi lux illa ſpiri
tualis ꝑfecte participaretᷓ a nobis qḋ erit in patria vbi ea
que nũc credimus ꝑfecte videbimus. nũc aũt ꝙ nõ mani
feſte appareant ea ad que lux illa agnoſcenda ꝑficit. eſt ex
defectiua participatõe illius. nõ ex inefficacia illiꝰ ſpũalis
Ad 9 luminis. ¶ Ad. ix. dõm. ꝙ potentia cogitatiua eſt. q̃ eſt
altiſſimũ in parte ſenſitiua. vbi attingit quodãmodo ad
partem intellectiuã. vt aliq̃d participet eius qḋ eſt in in-
tellectiua parte infimũ. ſcȝ rõnis diſcurſum ſm regulam
Dyo. vij. ca. de di. no. ꝙ ꝑncipia ſecũdoꝝ coniũgũtur fi-
nibꝫ ꝑmoꝝ. vnde etiam ipſa vis cogitatiua vocatᷓ parti-
cularis rõ. vt pȝ ꝑ cõmen. iij. de aĩa. nec eſt niſi in homine
loco cuius in brutis eſt eſtimatio naturalis. ⁊ ideo ipſa q̃ȝ
ꝙ vniuerſalis rõ que eſt in parte intellectiua ꝓpter ſimili-
tudinem operatõis a cogitatõe noĩatur

Ecũdo queritᷓ. quid

ſit fides. Et dĩt aplš hebꝛe. xi. ꝙ eſt ſubſtantia
.1. rerũ ſperandarũ argumentũ nõ apparentiũ Et vide
tur ꝙ male dicat. ſubſtantia. q2 nulla qualitas eſt ſubſtã-
tia. ſed fides eſt qualitas. cũ ſit virtus. que eſt bona quali
2 tas mentis ⁊c. ergo fides nõ eſt ſubſtantia ¶ Pꝛe. Om
ne ſpũale ſupadditᷓ ad eſſe naturale. ⁊ eſt ꝑfectio eius. vñ
et dꝛ eſſe ei ſimile. ſed in eſſe naturali hoĩs eſt ſubſtãtia
ipſa eſſentia aĩe. que eſt actus ꝑmus. non aũt potencia. q̃
eſt ꝑncipiũ actus ſecũdi. ergo etiã in eſſe ſpũali non debet
dici ſubſtantia ipſa fides. vel aliqua alia virtus. que eſt ꝓ
ximũ operatõis ꝑncipiũ. vnde ⁊ potentiaȝ ꝑficit. ſed ma-
gis gratia a qua eſt ipſum eſſe ſpũale ſicut ab actu ꝑmo
et que ipſam aĩe eſſentiã ꝑficit. Sed diceres. ꝙ fides
dicitur ſubſtantia inq̃ȝtum eſt ꝑma inter alias virtutes.
¶ Sed ꝯtra. virtutes conſiderãtur tripl'r. ſcȝ q̃ȝtum ad
3 habitus. q̃ȝtum ad obiecta. et q̃ȝtum ad potentias. ſed
q̃ȝtum ad habitus fides nõ eſt alijs ꝑoꝛ. nõ enĩ hec defi-
nitio videtur dari de fide niſi ſm ꝙ eſt formata. ſic enĩ ſo
lũmodo eſt fundamentũ. vt Augꝰ dĩt. habitus aũt gra-
tuiti omẽs ſimul infundũtur. Similiter etiam nec q̃ȝtum
ad obiecta fides ꝑoꝛ eſſe videtᷓ alijs. non enĩ fides magis
tendit in ipſum verũ. qḋ habet ꝓpꝛium eſſe eius obiectuȝ
q̃ȝ charitas in ſummũ bonũ. vel ſpes in ſummũ arduum
vel in ſummã dei liberalitatẽ. Siĺr nec q̃ȝtum ad potẽ
tias. q2 oĩs virtus gratuita videtᷓ reſpicere affectuȝ. ergo
fides nullo mõ ẽ alijs ꝑoꝛ. et ſic nõ debet dici aliaꝝ funda
4 mentũ vel ſubſtantia ¶ Pꝛe. Res ſperande magis ſub
ſiſtũt in nobis ꝑ charitatẽ q̃ȝ ꝑ fidẽ. hec ḡ definitio vide
5 tur magis ꝓprie ꝯuenire charitati q̃ȝ fidei. ¶ Pꝛe. Cuȝ
ſpes generetᷓ ex fide. vt pȝ in glo. Math. ꝑº. ſi quis recte
ſpem definiat. opoꝛȝ ꝙ fides in eiꝰ definitiõe ponatᷓ. ſpes
aũt ponitᷓ in definitõe rei ſperande. ſi ergo res ſperãda po
nitᷓ in definitõe fidei erit circulatio in definitõnibꝫ. qḋ eſt
incõueniens. q2 ſic erit aliq̃d ꝑus ⁊ notius ſeipſo. ꝯtingit
tñ idẽ in definitõe ſuijpſius poni. in definitõibꝫ loco nomi
6 nũ acceptis. ꝯtinget etiã definitões eẽ infinitas ¶ Pꝛe.
Diuerſoꝝ habituum diuerſa ſunt obiecta. ſed virtutes
theologice idem habent ꝓ fine ⁊ obiecto. ergo virtutibꝫ
theologicis opoꝛtet ꝙ diuerſaꝝ virtutũ ſint diuerſi fines
7 ſed res ſperanda eſt ꝓprius finis ſpei. ergo nõ debet in de
finitione fidei poni nec vt obiectũ ¶ Pꝛe. Fides magis
ꝑficitur ꝑ charitatem q̃ȝ ꝑ ſpem. vñ ⁊ ꝑ charitatẽ forma
ri dicitᷓ. ergo in definitõne fidei magis debet poni obiectũ
charitatis. qḋ eſt bonũ vel diligendum. q̃ȝ obiectum ſpei.
qḋ eſt res ſperanda ¶ Pꝛe. Fides ꝑciſe reſpicit omnes 8
articulos. ſed articuli nõ oĩnes ꝑtinent ad res ſperandas
ſed ſolum vnus vel duo. ſcȝ carnis reſurrectionẽ. ⁊ vitaȝ
eternã. nõ ergo res ſperanda in definitõe fidei poni de-
bet ¶ Pꝛe. Argumentũ eſt actus rõnis. ſed fides ẽ coꝝ
que ſunt ſupra rõnem. ergo nõ debet dici argumentum. 9
¶ Pꝛe. In anima eſt duplex motus. ſcȝ in animã. ⁊ ab
aĩa. In motu aũt ad animã eſt ꝑncipiũ extrinſecũ. In mo 10
tu aũt ab aĩa intrinſecũ. ſed nõ pt̃ eſſe idẽ intrinſecum ⁊
extrinſecũ principiũ. ergo non poteſt eſſe idem motus q̃
eſt ab anima ⁊ ad aĩam. ſed cognitio ꝑficitur in motu ad
animam. affeccio vero in motu ab aĩa. ergo nec fides nec
aliquid aliud poteſt eſſe ꝑncipiũ affeccionis ⁊ cognitiõis
ergo in definitõe fidei incõuenienter ponitᷓ aliquid ꝑtinẽs
ad affectionem. ſcȝ ſubſtantia rerũ ſperandarũ. ⁊ aliquid
ꝑtinens ad cognitõem ſcȝ argumentũ ⁊c. ¶ Pꝛe. Vnꝰ 11
habitus nõ pt̃ eſſe diuerſarum potenciaꝝ. affectiua aũt ⁊
intellectiua ſunt diuerſe potentie. cũ ergo fides ſit vnus
habitus. nõ poteſt ad affectõem ⁊ cognitõnem ꝑtinere.
et ſic idem qḋ prius ¶ Pꝛe. Vnius habitus vnus eſt 12
actus. cũ ergo in definitõe fidei ponãtur duo actus. ſcilȝ
facere res ſperandas ſubſtare in nobis. ſm quẽ actũ dicitᷓ
ſubſtantia rerum ſperandarũ. ⁊ arguere mẽtem ſm quẽ
dicitur argumentũ non apparentiũ. videtᷓ ꝙ incõuenien-
ter deſcribatur. ¶ Pꝛe. Intellectus eſt pꝛioꝛ affectu. ſed 13
ex hoc ꝙ dꝛ ſubſtantia ⁊c. pertinet ad affectum. Quod
ꝟo ſubiungitᷓ argumentũ ⁊c. ꝑtinet ad intellectũ. ḡ male 14
oꝛdinãtur partes deſcriptõis predicte. ¶ Pꝛe. Argu-
mentũ dicitᷓ quod arguit mentem ad aſſentiendũ alicui.
ſed mens arguitur ad aſſentiendũ aliquibꝫ. ex hoc ꝙ illa 15
ſunt ei apparentia. ergo videtur eſſe oppoſicio in adiecto.
cum dꝛ argumentum ⁊c. ¶ Pꝛe. Fides cognitio q̃dam
eſt. ſed omnis cognicio eſt ꝑꝰ ꝙ aliquid apparet cognoſcẽ
ti. tã enĩ in ſenſitiua q̃ȝ in intellectiua cognitõe apparet ali
quid. ergo incõuenienter dꝛ ꝙ fides non ſit apparentiũ
¶ Reſponſio dõm. ꝙ ſm quoſdam aplš ꝑ hanc de Rñſº
finitionem nõ intendit oſtendere quid ſit fides. ſed quid
faciat fides. Videtur aũt pociꝰ eſſe dõm ꝙ hec fidei no
tificatio ſit ꝯpleciſſima eius definitio. nõ ita ꝙ ſit ſm for
mã debitam definitionis tradita. ſed quia in ea ſufficien
ter tangũtur omnia que exigũtur ad fidei definitionem.
Quãdoq̃ȝ enĩ ipſis pħis ſufficit tangere principia ſyllo
giſmoꝝ ⁊ definitionũ. quibus habitis nõ eſt difficile
in formas debitas reducere ſm artis doctrinaȝ. Huius
aũt ſignũ eſt ex tribꝫ. Pꝛimo ex hoc ꝙ omnia principia ex
quibꝫ eſſe fidei dependet in hac definitione tangũtur. cũ
enĩ diſpoſitio credentis. vt ſupꝛa dictum eſt. talis ſit ꝙ in
tellectus determinetur ad aliquid ꝑ volũtatem. volun-
tas autẽ nihil facit niſi ſm ꝙ eſt mota per ſuũ obiectum.
qḋ eſt bonũ appetibile ⁊ finis. Requiritᷓ ad fidem du-
plex principium. vnũ ꝑncipium qḋ eſt bonũ mouens vo
luntatem. et ſecũdo id cui intellectus aſſentit voluntate
faciente. Eſt aũt duplex bonũ hominis. Vnũ qḋ ꝑmo
volũtatem mouet quaſi vltimus finis. quoꝛũ vnũ eſt ꝓ-
portionatum nature humane. q2 ad ipſum obtinendum
vires naturales ſufficiunt. ⁊ hoc etiaȝ felicitas eſt de qua
pħi loquuti ſunt. vel contemplatiua que conſiſtit princi
paliter in actu ſapientie. vel actiua que conſiſtit pꝛimo in
actu prudentie. ꝯſequenter in actibus aliarũ virtutum

moraliũ. Aliud eſt bonum hominis qđ nature humane
ꝓportionẽ excedit. q꞉ ad ipſum obtinendũ vires natura-
les nõ ſufficiũt. nec etiã ad cogitandũ vel deſiderandũ
ſed ex ſola diuina liberalitate homini repromittit᷑ Eſaie
lxiiij. oculus non vidit deus abſq; te. ꝛc. et hoc eſt vita
eterna. ꝛ ex hoc humana volũtas inclinat᷑ ad aſſentiendũ
his que ꝑ fidẽ tenet Joh. vi. qui videt filiũ ꝛ credit in eũ
vitam eternã hꝫ. Nihil aũt pt ordinari in aliquẽ finẽ niſi
ꝑexiſtat in ipſo q̃dam ꝓportio ad finẽ. ex qua ꝓueniat in
ipſo deſideriũ finis. ꝛ hoc eſt ſm ꝙ aliq̃ inchoatio finis ſit
in ipſo. q꞉ nihil appetit bonũ niſi inquantũ habet aliquam
eius ſimilitudinẽ. Et exinde eſt ꝙ in ipa natura humana
eſt q̃dã inchoatio ipſius boni qđ eſt nature ꝓportionatũ
Preexiſtunt enĩ in ipſo naturaliter ꝑncipia demonſtratio
nũ ꝑ ſe nota. que ſunt ſemina cõtemplationis ſapiẽtie Et
principia quedã iuris naturalis que ſunt ſemina q̃dã vir
tutũ moraliũ Unde etiã oportet ꝙ ad hoc ꝙ homo ordi
net᷑ in bonũ vite eterne ꝙ quedã inchoatio fiat in eo. cui
repromittit᷑. vita aũt eterna cõſiſtit in plena dei cognitõe
vt pꝫ Joh. xvij. hec eſt vita eterna. vñ oportet huius co
gnitionis ſupnaturalis aliquã inchoationẽ in nobis fieri
et hoc eſt ꝑ fidẽ que eã tenet ex infuſo lumine que natu-
ralẽ cognitionẽ excedunt. Cõſueuit aũt in totis que ha-
bent ꝑtes ordinatas prima ꝑs in qua eſt totius inchoatio
dici totius ſubſtãtia. vt fundamentũ domus. ꝛ carina na
uis. Unde ꝛ phs d᷑r in. xi. metaph. ꝙ ſi ens eſſet vnũ to-
tũ ꝑma pars eius eſſet ſubſtãtia. Et ſic fides inquantũ
eſt in nobis inchoatio q̃daꝫ vite eterne. quã ex diuina re-
promiſſione ſperamus d᷑r ſubſtãtia rerũ ſperandaꝝ. et ſic
in hoc tangit᷑ fidei cõparatio ad bonũ qđ mouet volunta
tem determinantẽ intellectũ. voluntas aũt mota a bono
predicto ꝓponit aliquid intellectui naturali nõ apparens
vt dignũ cui aſſentiat᷑. et ſic determinat ipm ad illud non
apparens vt ſcꝫ ei aſſentiat Sicut igit᷑ intelligibile quod
eſt viſum ab intellectu determinat intellectũ. ꝛ ex hoc d᷑r
mentẽ arguere Jta etiã ꝛ aliquid nõ apparens intellectui
determinat ipm ꝛ arguit mentẽ neceſſario. ex hoc ipo ꝙ
eſt a voluntate acceptatũ. vt cui aſſentiat᷑. Vñ ſm aliam
liam d᷑r cõuinctio. q꞉ ꝯuingit intellectũ modo ꝑdicto. ꝛ
ita in hoc qđ d᷑r argumentũ nõ apparentũ tangit᷑ cõpara
tio fidei ad illud cui aſſentit intellect᷒ Sic ergo habem᷒
materiã ſiue obiectũ fidei in hoc quod d᷑r non apparentũ
Actũ. in hoc ꝙ d᷑r argumentũ. Ordineꝫ ad finẽ in hoc ꝙ
dicit ſubſtãtia reꝝ ſperandaꝝ. ex actu enĩ dat᷑ intelligi et
genus ſcꝫ habitus. q ꝑ actuꝫ cognoſcit᷑. ꝛ ſubiectũ. ſ. mens
nec plura requiruntur ad alicuius virtutis definitionem. vñ
facile eſt ſm dicta definitionẽ artificialiter formare. vt di-
camus ꝙ fides eſt habitus mẽtis q̃ inchoat᷑ vita eterna
in nobis. faciẽs intellectũ nõ apparentib᷒ aſſentire. Secũ-
dum ſignũ eſt ꝙ ꝑ hãc definitionẽ diſtinguit᷑ fides ab omñi
bus alijs. ꝑ hoc enĩ qđ d᷑r nõ apparentiũ diſtinguit᷑ fides
a ſciẽtia ꝛ intellectu. Et per hoc qđ d᷑r argumentũ diſtin-
guit᷑ ab opinione et dubitatione in q̃ mens non arguit᷑ id
eſt nõ determinat᷑ ad aliqđ vnũ. Et ſimiliter ab oĩbus habi
tibus q non ſunt cognitiui. Per hoc aũt qđ d᷑r ſubſtãtia
rerũ ſperandaꝝ diſtinguit᷑ a fide cõiter accepta ſm quaꝫ
dicimur credere id qđ vehementer opinamur. teſtimonio
alicuius hoĩs. Et iterũ a prudentia ꝛ ab alijs habitibus
cognitiuis qui nõ ordinant᷑ ad res ſperandas. vel ſi ordi-
nant᷑ nõ fit per eos inchoatio rerum ſperandaꝝ in nobis
Terciũ ſignum eſt ex hoc ꝙ q̃cunq; fidem definire volue
rit nõ poterit aliter definire niſi vel ponendo totã defini-
tionem ſub alijs verbis vel aliquã partẽ eius Qđ enĩ di-
cit Dam. Fides eſt eoꝝ que ſperãtur ypoſtaſis. ꝛ redar
gutio eoꝝ que nõ vident᷑. Expreſſe patꝫ idẽ eſſe cum hoc
qđ Apl's d᷑r. Sꝫ qđ Dam. addit vlterius. ꝙ fides eſt in
diſtabilis et indicibilis ſpes eoꝝ que nobis a deo annun-
ciata ſunt ꝛ petitionũ noſtraꝝ. viſionis eſt quedã explica-
tio eius qđ dixerat ſperandaꝝ ſubſtãtia. res enĩ ſperande
ſunt ꝑma nobis diuinitus ꝓmiſſa et ſecũdario q̃cunq;
alia a deo petimus ad hoc neceſſaria. de q̃bus habet᷑ ꝑ fi-
dem certa ſpes. que nõ pt deficere. ꝛ ꝓpter hoc d᷑r indiſta-
bilis. Nec poterũt reprehendi tanq; vana. et ꝓpter hoc
d᷑r indicibilis Qđ vero d᷑r Aug᷒. ꝙ fides eſt virtus qua
credunt᷑ que non vident᷑. Et ꝙ iceꝝ d᷑r Dam. Fides eſt
nõ inq̃ſitus ꝯſenſus Et qđ d᷑r Hugo de ſctõ. vic. Fides
eſt certitudo q̃dam animi de abſentib᷒. ſupra opinionẽ ꝛ
infra ſciam. idem eſt ei qđ apl's d᷑r. argumentum nõ ap-
parentiũ. ꝛ tamẽ infra ſcientiã. quia nõ habet viſionem ſi-
cut ſcientia q̃uis habeat ita firmã adheſionem. ſupra opi
nionẽ tamẽ dicit᷑ ꝓpter firmitatẽ aſſenſus. et ſic infra ſciam
d᷑r inquantũ eſt nõ apparentiũ. ſupra opinionẽ inquantũ
eſt argumentũ. De alijs aũt pꝫ ꝑ predicta. Qꝫ aũt dicit
Dyoni. vij. ca. de di. no. Fides eſt manens credentium
fundamentũ collocans eos in veritate. ꝛ in eis veritatẽ.
Idem eſt ei qđ d᷑r ab Apl'o. ſubſtãtia rerum ſperandarũ
cognitio enĩ veritatis eſt ſperanda cum beatitudo nihil
aliud ſit q̃ gaudiũ de veritate. vt Aug᷒. d᷑r in li. ꝯfeſ.

¶ Ad primũ igit᷑ dõm ꝙ fides d᷑r ſubſtãtia. nõ q꞉ ſit Ad 1.
in genere ſubſtãtie. ſed ꝑ quandã ſimilitudinẽ ſubſtãtie.
inquantũ ſcꝫ eſt ꝑma inchoatio et fundamentũ quoddaꝫ
totius ſpiritualis vite. ſicut ſubſtãtia eſt fundamentum
omniũ entiũ ¶ Ad ſcõm dõm ꝙ Apl's intendit ꝯparare
fidem non ad ea que ſunt intus. ſed ad ea que ſunt extra Ad 2
q̃uis aũt eſſentia aie in eſſe naturali ſit principiũ ꝛ ſubſtã
tia reſpectu potentiaꝝ ꝛ habituũ ꝛ omniũ ꝯſequentium
que inſunt ei ꝑmo. non tamẽ in eſſentia inuenit᷑ habitudo
ad res exteriores ſed in potentia ꝑmo ꝛ ſilr nec in gratia.
ſed in virtute. ꝛ primo in fide. vñ non potuit dici ꝙ gratia
eſſet ſubſtãtia rerũ ſperandaꝝ ſed fides ¶ Ad tertiũ di- Ad 3
cendũ ꝙ fides ꝑcedit alias virtutes. ꝛ ex parte obiecti. ꝛ
ex parte potẽtie. ꝛ ex parte habitus. Ex ꝑte q̃dem obie-
cti. non ꝓpter hoc ꝙ ipſa magis tendat in ſuũ obiectuꝫ q̃
alie virtutes in ſuũ. ſed q꞉ ſuũ obiectũ naturaliter primo
mouet. q̃ obiectũ charitatis ꝛ aliaꝝ virtutũ. quod patꝫ
quia bonũ nunq; mouet niſi preintentum. vt d᷑r in tercio
de aia. Sed verũ ad hoc ꝙ moueat intellectũ nõ indiget
aliquo motu appetitus. Et inde eſt etiam ꝙ actus fidei
naturaliter eſt prior q̃ actus charitatis. Similiter etiaꝫ
habitus q̃uis tẽpore ſit ſimul cũ alijs virtutib᷒ cum eſt fi
des formata. ꝛ eadem rõne potentia cognoſcitiua eſt na
turaliter prior q̃ affectiua. fides autem eſt in cognoſcitiua
quod patet ex hoc ꝙ propriũ obiectũ fidei eſt verum. nõ
aũt bonũ. ſed quodã modo habet cõplementũ in volunta
te. vt infra dicetur ¶ Ad quartũ dicendũ ꝙ patet iam ex Ad 4
dictis ꝙ prima inchoatio rerũ ſperandaꝝ nõ fit in nobis
per charitatẽ. ſed ꝑ fidem. nec eſt etiã charitas argumen
tum. vnde nullo mõ hec deſcriptio ei cõpetit ¶ Ad q̃n-
tum dõm ꝙ illud bonuꝫ quod inclinat ad fidem excedit Ad 5
rationẽ. et ideo eſt innominatũ. ꝛ ideo etiam per quandã
tranſloquutionẽ loco eius poſuit rem ſperandam. qđ fre-
quenter in definitionibus accidit. ¶ Ad ſextum dõm ꝙ Ad 6.
quelibet potentia habet aliquẽ finem qui eſt bonuꝫ ipſius.
non tamẽ quelibet potẽtia reſpicit ad rõnem finis vel bo-

ni vt bonum eſt. ſed ſola voluntas. Et inde eſt ꝙ volun-
tas mouet omnes alias vires. quia ex finis intentione in
choatur omnis motus. Licet ergo verum ſit finis fidei
tamen verũ non dicit rõnem finis. vnde non debuit poni
quaſi finis fidei ſed aliquod quod pertinet ad affectum.
Ad 7 ¶ Ad ſeptimũ dõm ꝙ res diligenda poteſt eſſe preſens
et abſens. ſed res ſperanda nõ eſt niſi abſens ad Roma.
viij. qd cũ videt quis. quid ſperat. vnde fides cum ſit de
abſentibus. eius finis magis exprimit̃ proprie ꝑ rem ſpe
Ad 8 randam ꝙ̃ ꝑ rem diligendã ¶ Ad octauũ dõm ꝙ articu-
lus eſt quaſi materia fidei. res aũt ſperanda non ponit̃ vt
materia. ſed vt finis. vñ rõ non ſeq̃tur. ¶ Ad nonũ dicẽ-
Ad 9 dum ꝙ argumentũ multipl'r dicit̃. quãdoq; eñ ſignat ip-
Diſtictõ ſum actum rõnis diſcurrentis de principijs in concluſio-
nes. ⁊ quia tota vis argumenti cõſiſtit in medio termino
Ideo quoq; medius terminus dr̃ argumentum. Et inde
eſt ꝙ librorũ prohemia argumenta vocant̃ in q̃bus eſt q̃-
dam ꝑlibatio breuis totius operis ſequentis. ⁊ quia per
argumentũ aliquid manifeſtat̃. et ꝓincipiũ manifeſtatio
nis eſt lumen. ipſum lumẽ quo aliquid cognoſcit̃ poteſt
dici argumentũ. Et his quattuor modis fides poteſt di
ci argumentũ. Primo q̃dem mõ inquantũ ratio aſſentit
alicui ex hoc ꝙ eſt a deo dictum. ⁊ ſic ex autoritate dicen-
tis efficitur aſſenſus in credente. qr etiã in dialecticis ali
quod argumentũ ab autoritate ſumit̃. Secũdo mõ dici
tur fides argumentũ non apparentiũ. inquantũ fides eſt
mediũ ad ꝓbandũ non apparentia eſſe. vel in quantũ fi-
des patrũ eſt nobis mediũ inducens ad credendũ. vel in
quantũ fides vnius articuli eſt mediũ ad fidem alterius
ſicut reſurrectio chriſti. ad reſurrectionẽ generalem. vt pz
ꝑma Corinth. xv. Tercio vero mõ inquantũ fides eſt
quedã ꝑlibatio breuis cognitionis quã in futuro habe-
bimus. Quarto mõ quantũ ad ipſum lumen fidei. ꝑ qd
credibilia cognoſcunt̃. Dicit̃ aũt fides ſupra ratõem eſſe.
non quia nullius rõnis actus ſit in fide. ſed quia fidei ra-
tio non poteſt ꝑducere ad videndum ea que ſunt fidei
Ad 10 ¶ Ad decimũ dõm ꝙ actus fidei eſſentialiter conſiſtit in
cognitione. ⁊ ibi eſt ꝑfectio eius quantũ ad formã vel ſpe
ciem. quod pz ex obiecto vt dictum eſt. ſed quantũ ad finẽ
perficitur in affectione. quia ex charitate habet ꝙ ſit me-
ritoria fini. inchoatio fidei eſt in affectione inquantũ volũ
tas determinat intellectũ ad aſſentiendũ his que ſunt fi
dei. ſed iſta voluntas nec eſt actus charitatis nec ſpei. ſz
eſt q̃dam appetitus boni repromiſſi. Et ſic patet ꝙ fides
non eſt in duabus potentijs ſicut in ſubiecto Unde pz
Ad 11 reſponſio ad vndecimũ ¶ Ad duodecimũ dõm ꝙ in hoc
Ad 12 quod dr̃ ſubſtãtia rerum ſperandarũ non tangit̃ actus fi
dei. ſed ſolum relatio in finẽ. actus aũt eius tangit̃ per cõ
parationẽ ad obiectum. in hoc quod dr̃ argumentũ non
Ad 13 apparentiũ ¶ Ad decimũtertiũ dõm ꝙ illud cui aſſentit
intellectus non mouet intellectũ ex propria virtute. ſed ex
inclinatione voluntatis. vnde bonũ quod mouet affectũ
ſe habet in affectu fidei ſicut primũ mouens. illud autem
cui aſſentit intellectus ſicut mouens motũ. Et ideo pri-
mo ponitur in definitione fidei comparatio eius ad bo-
Ad 14 num affectus ꝙ̃ ad ꝓprium obiectum. ¶ Ad decimum
quartũ dõm ꝙ fides non conuincit ſiue arguit mentẽ ex
rei euidentia. ſed ex inclinatione voluntatis. vt dictũ eſt
Ad 15 vnde ratio nõ ſequitur ¶ Ad decimũquintũ dõm ꝙ co
gnitio duo poteſt importare ſcz viſionem et aſſenſum. et
quantũ ad viſionem contra fidem diſtinguitur. Unde
Gregorius dicit ꝙ viſa non habent fidem ſed agnitionẽ

Dicuntur autem videri ſm Aug⁹. in libro de videndo
deum. que preſto ſunt ſenſui vel intellectui Intellectui au
tem preſto eſſe dicuntur que eius capacitatem non exce-
dunt Sed quantum ad certitudinem aſſenſus fides eſt
cognitio ratione cuius poteſt dici etiã ſcientia ⁊ viſio ſm
illud ꝑme Corinth. xiij. videmus nũc ꝑ ſpeculo ⁊c̃. Et
hoc eſt qd dicit Aug⁹. in libro de videndo deũ. ſi ſcire nõ
inconuenienter dicimur etiam illud quod certiſſime cre-
dimus. hinc eſt vt etiã credita recte. etſi abſint ſenſibus
noſtris. videre mente dicamur

Tercio queritur. vtrũ

fides ſit virtus. Et videtur ꝙ nõ Uirtus eñ
contra cognitionẽ diuidit̃. vnde ſciẽtia ⁊ virtus ponũtur 1
diuerſa genera. vt patet in q̃rto topicorũ. ſed fides conti-
netur ſub cognitione. ergo non eſt virtus. Sed dice-
res ſicut ignorantia que eſt viciũ cauſat̃ ex aliqua negligẽ-
tia ſciendi. Ita fides eſt virtus ex hoc ꝙ in volũtate cre-
dentis cõſiſtit. ¶ Sed cõtra. ex h ſolo qd ex culpa cauſat̃
nõ pt aliq̃d rõem culpe habere. alis pena inq̃ntũ hmõi rõ 2
nẽ culpe haberet. Ergo nec ignorãtia pt dici viciũ ex hoc
ꝙ ex vicio negligẽtie orit̃. g̃ eadẽ rõne nec fides ꝑ hoc ꝙ
ſeq̃tur voluntatẽ pt dici virtus ¶ Pre. Uirtus dr̃ ꝑ cõ- 3
parationẽ ad bonũ. virtus eñ eſt q̃ bonũ facit habentẽ ⁊
opus ei⁹ bonũ reddit. ſz fidei obiectũ ẽ verũ. nõ aũt bonũ
g̃ fides nõ eſt virtus Sz di. ꝙ verũ qd eſt obiectũ fidei
eſt primũ verũ qd idẽ etiã eſt ſummũ bonũ. ⁊ ſic fides hz
rõem virtutis ¶ Sz cõtra Diſtinctio habituũ ac actuũ 4
attendit̃ penes diſtinctiõem obiectorũ formalẽ. nõ aũt ma
terialẽ. als viſus ⁊ auditus eſſent eedẽ potẽtie. qr contin
git eſſe idẽ audibile ⁊ viſibile. ſed quãtũcunq; ſit idẽ in re
id qd eſt bonũ. ⁊ id qd eſt verũ. alia tñ eſt rõ boni. ⁊ alia rõ
veri formaliter. g̃ habitus q̃ tendit in verũ ſub rõne veri
diſtinguit̃ ab habitu q̃ tendit in bonũ ſm rõnem boni. et
ſic fides a virtute diſtinguit̃ ¶ Pre. In eodẽ genere ſunt
media ⁊ extrema. vt patz. x. metaph. ſed fides eſt media 5
inter ſciam ⁊ opinionẽ. Dicit eñ Hugo. de ſan. vic. ꝙ fi-
des eſt certitudo q̃dã animi ſup̃ opinionẽ ⁊ infra ſciaz cõ
ſtituta. ſed neq; ſcia neq; opinio eſt virtus. g̃ nec fides
¶ Pre. Pñtia obiecti nõ tollit habitũ virtutis. ſed obie 6
ctũ fidei eſt veritas ꝑma. q̃ cũ ꝑſto eſt menti vt videam⁹
tunc tñ nõ erit fides ſed viſio. g̃ fides nõ ẽ virtus ¶ Pre.
Uirtus eſt vltimũ potentie humane. vt dr̃ in ꝑncipio ce 7
li ⁊ mundi. ſed fides nõ eſt vltimũ potẽtie humane. qr pt
aliq̃d aliud amplius. ſcz in apertam viſionẽ. g̃ fides nõ eſt
virtus ¶ Pre. Sz'm Aug⁹. in li°. de bono ꝯiugali. ꝑ vir 8
tutes expediunt potẽtie actus ſuos. ſed fides nõ expedit
intellectũ. ſed magis impedit. quia ꝑ eam captiuatur. vt
dicitur ſcd̃a ad Corinth. x. ergo fides non eſt virtus.
¶ Pre. A pho virtus diuidit̃ ꝑ intellectualẽ ⁊ moralẽ. ⁊ 9
eſt diuiſio per immediata. quia intellectualis eſt que eſt
in rationali per eſſentiam. moralis autem que eſt in ratiõ
nali per participationẽ. nec poteſt aliter rationale accipi.
nec virtus humana poteſt eſſe niſi in rationali aliq̃ mo-
do dicto. ſed fides non eſt virtus moralis. quia ſic eius
materia eſſent actiones et paſſiones. Similiter nec intel-
lectualis cum non ſit aliqua earum quas philoſophus
ponit in ſexto ethicorum. non enim ſapientia neq; intel-
lectus neq; ſcientia neq; ars neq; prudentia. ergo nul-
lo modo fides eſt virtus.

io ¶ Pre. Qđ conuenit alicui ex extrinſeco nō ineſt ei eſſen-
tialiter ſed accidentaliter. fidei aūt nō ꝯuenit eſſe virtu-
tem niſi ex alio. vt dictū eſt. ſcʒ ex voluntate. ergo hoc acci-
dit ei ꝙ ſit virtus. et ita nō ꝑ ſe ponit̄ ī ſpē virtutis ¶ Pre.
ii In ſcientia eſt perfectior cognitio ꝙ̄ in fide. ſꝫ ſciētia aūt
nō videtur eſſe virtus. ergo nec poterit fides dici virtus.
Cōtra ¶ Sed cōtra. Virtus eſt perfecta diſpoſitio ad opti-
mū. ſed hoc ꝯuenit fidei. diſponit enī hominē ad beatitu-
dinem. que eſt optimū. ergo fides eſt virtus. ¶ Preterea.
Omnis habitus quo aliquis roborat̄ in agendo ⁊ fortifi-
catur in patiendo eſt virtus. fides aūt eſt hmōi. fides enī
per dilectionē operatur. ad gala. v. ipſa enī fortificatur
fidelis ad reſiſtendū dyabolo. vt dr̄. i. Pe. v. ergo ipſa eſt
virtus ¶ Pre. Hugo de ſancto victo. dicit. ꝙ tres ſunt
virtutes ſacramentales quibꝫ iniciamur. ſcʒ fides. ſpes.
charitas

R̄o ¶ Reſponſio dicēdū ꝙ fides ab omnibus ponit̄ eſſe virtus.
Ad cuius euidentiā notandū ꝙ virtus ex impoſitione
ſui nominis ſignificat ꝯplementū actiue potentie. Acti-
Actia potētia eſt duplex ua enī potentia eſt duplex. Quedā cuius actio terminat̄
ad aliquid extra actū. ſicut edificationis actio terminatur
ad edificatū. Quedam vero cuius actio non terminatur
ad extra. ſed ꝯſiſtit in ipſo agēte. vt viſio in vidēte. vt ha-
betur a phō. ix. metaph. In his autē duabꝫ potentijs di-
uerſimode ſumit̄ ꝯplementū. quidam enī actus primarum
potentiaꝝ. vt ibidem phus dicit. nō ſunt in faciente. ſed
in facto. ideo cōplementū potentie ſumit̄ ibi penes illud
qđ fit. vnde ⁊ virtus deferentis pondera dr̄ eſſe in hoc
ꝙ maximū pondus defert. vt pꝫ in pmo li. ce. ⁊ mū. et ſi-
militer virtꝰ edificātis in hoc ꝙ facit domū optimā. Sʒ
qꝛ alterius potentie actus ꝯſiſtit in agente. nō in aliquo
acto. ideo ꝯplementū illius potentie accipit̄ ſm modum
agendi. vt ſcʒ bene ⁊ ꝯuenienter operet̄. ex quo habet eiꝰ
actus ꝙ bonus dicat̄. et inde eſt ꝙ in hmōi potentijs vir-
tus eſt que opus bonū reddit. Aliud enī eſt bonū vl-
Diſtinctō bonoꝝ cōſideratoꝝ a phō et theologo timatū. qđ ꝯſiderat phus ⁊ theologus. phus enī ꝯſide-
rat quaſi bonū vltimū qđ eſt humanis viribꝫ ꝓportiona-
tum. et ꝯſiſtit in actu ipſius hominis. vñ ⁊ felicitatē dicit
eſſe operatōem quādam. Et ideo etiā ſm phm actꝰ bo-
nus. cuius pncipiū virtus dr̄. dicitur abſolute inꝙ̄tum
eſt ꝯueniens potentie vt pficiens eam. Vñ quemcunqꝫ
habitū inuenit phus talem actū elicientem dicit eū eſſe
virtutē. ſiue ſit in parte intellectiua. vt ſcientia intellectꝰ
et huiuſmodi virtutes intellectuales. quaꝝ actus eſt bo-
nū ipſius potentie. ſcʒ ꝯſideratio veri. ſiue ſit in parte affe-
ctiua. vt temperantia fortitudo ⁊ alie virtutes aīe mo-
rales. Theologus autē ꝯſiderat quaſi vltimū bonū id
qđ eſt nature facultatē excedens. ſcʒ vitā eternā. vt ſup
dictū eſt. Unde bonū in actibꝫ humanis nō ꝯſiderat ab-
ſolute. qꝛ ibi nō ponit finem. ſed in ordine ad illud bonū
qđ ponit finem. aſſerens illum actū tm̄ eſſe bonū ꝯplete
qui de proximo ad bonū finale ordinatur. qui eſt merito-
rius vite eterne. et omnē talem actū dicit actū virtutis. ⁊
quicūqꝫ habitus elicit talem actū ab ipſo virtus appellat̄
Actus aūt aliquis meritorius dici nō poteſt niſi ſm ꝙ
eſt in potentia operātis ꝯſtitutus. qꝛ qui meret̄ oportet
ꝙ aliqđ exhibeat. nec exhibere poteſt niſi qđ aliquo mo-
do ſuū eſt. id eſt ex ipſo. Actus aūt aliquis in noſtra po-
teſtate ꝯſiſtit ſm ꝙ eſt volūtatis. ſiue ſit eiꝰ vt ab ipſa eli-
citus. vt eligere ⁊ velle. ſiue ſit vt ab ipſa imperatus. vt
ambulare ⁊ loqui. Unde reſpectu cuiuſlibet talis actus
poteſt poni aliqua virtus eliciens actus perfectos in tali

potētie actū. credere aūt vt ſupra dictum eſt. non habet
aſſenſum niſi ex imperio voluntatis. vñ ſm illud qđ eſt a
voluntate dependet. Et inde eſt ꝙ ipſum credere poteſt
eſſe meritoriū. et fides que eſt habitus eliciens ipm ſm
theologū eſt virtus.
¶ Ad primū igit̄ dicēdū ꝙ cognitio ⁊ ſcientia non dimi- Ad. i.
diuntur ꝯtra virtutē ſimplr̄. ſed ꝯtra virtutem moralem
que ꝯtinentur ſub eo dr̄. ¶ Ad ſcdm̄ dicēdū ꝙ quis non Ad 2
ſufficiat ad rōnem vitij vel virtutis ꝙ aliqđ ſit ex vicio vel
virtute cauſatū. ſufficit tm̄ ad hoc ꝙ aliquis actus ſit vi-
cij vel virtutis. ꝙ imperatus a vicio vel virtute poſſit eē
¶ Ad. iij. dicēdū ꝙ bonū illud ad qđ virtus ordinat nō Ad 3
eſt accipiendū quaſi aliqđ obiectū alicuius actus. ſed id
bonū qđ eſt ipſe actus pfectus quē virtus elicit. licʒ aūt
verū rōne a bono differat. tm̄ hoc ipſum qđ eſt ꝯſiderare ve-
rum eſt quoddā bonū intellectus. ⁊ hoc ipſum qđ eſt aſſe-
tire prime veritati ꝓpter ſe ipſam eſt quoddā bonū merito-
riū. vñ fides q̄ ad hūc actū ordinat̄ dr̄ eſſe virtus. Et ꝑ Ad 4
hoc pꝫ reſpōſio ad quartū. ¶ Ad. v. dicēdū ꝙ ſm ꝙ nūc lo- Ad 5
quimur de virtute. neqꝫ ſcientia neqꝫ opinio virtus pt dici
ſed ſola fides. que ꝙ̄tum ad id qđ volūtatis eſt. put mō
pdicto in genus virtutis cadit. nō eſt media inter ſcientiā
et opinionē. qꝛ in ſcientia ⁊ opinione nō eſt aliqua inclina-
tio ex volūtate. ſʒ ex rōne tm̄. ſi aūt loqremur de eis ꝙ̄tū
ad id qđ eſt cognitōis tm̄. ſic neqꝫ opinio neqꝫ fides eſſet
virtus. cū nō habeant ꝯpletam cognitōem. ſed tantūmo-
do ſcientia ¶ Ad. vi. dicēdū. ꝙ veritas pma nō eſt obiectū Ad 6
ꝓpriū fidei. niſi ſub hac rōne. put eſt nō apparens. qđ pꝫ
ex definitōe apli. vbi ꝓpriū obiectum fidei ponit̄ non ap-
parens. vnde qñ veritas prima preſto erit amittet rō- Ad 7
nem obiecti ¶ Ad. vij. dicēdū. ꝙ fides ſm hoc dr̄ eſſe vltimū
potentie qđ ꝯplet potentiā ad eliciendū actum bonū et
meritoriū. nō aūt requirit̄ ad rōnem virtutis ꝙ per eam
eliciat̄ optimus actus qui poteſt elici a potentia. qꝛ ꝯtin-
git in eadē potentia eſſe virtutes. quarū vna altiorē actū
elicit. ſicut magnificentia liberalitate. ¶ Ad. viij. dicēdū. ꝙ Ad 8
in quibuſlibet duobꝫ ordinatis ad inuicē pfectio inferio-
ris eſt vt ſubdatur ſuperiori. ſicut ꝯcupiſcibilis que ſub-
ditur rōni. vnde habitus virtutis non dicitur expedire
concupiſcibilem ad actum. vt faciat eum libere effluere
in ꝯcupiſcentia. ſed quia facit eam perfecte ſubiectam ra-
tioni. Similiter etiam bonū ipſius intellectus eſt vt ſub-
datur volūtati adherenti deo. vnde fides dicitur intelle-
ctum expedire inquantum ſub tali voluntate ipſum ca-
ptat ¶ Ad nonū dicendū. ꝙ fides non eſt virtus intelle- Ad 9
ctualis neqꝫ moralis. ſed eſt virtus theologica. virtutes
autem theologice ꝙ̄uis conueniant in ſubiecto cum mo-
ralibus et intellectualibus. differunt tamen obiecto. ob-
iectum enī virtutum theologicarum eſt ipſe finis vlti-
mus. obiectum vero aliarum ea que ſunt ad finem. ideo
a theologis quedam virtutes circa finem dicūtur non a
philoſophis. quia finis humane vite quē philoſophi con-
ſiderant non excedit facultatem nature. vnde nec ex na-
turali inclinatione hō tendit in ipſum. et ſic non oportet
ꝙ habitu eleuet̄ ad aſcēdēdū in finē illū. ſicut oportet ꝙ ele-
uetur in illum finem. qui facultatem nature excedit. quē
theologi conſiderant. ¶ Ad decimū dicendum. ꝙ fides Ad io.
nō eſt in intellectu niſi ſm ꝙ imperatur a voluntate. vt
ex dictis patꝫ. vnde ꝙ̄uis id quod eſt ex parte volunta-
tis poteſt dici accidentale intellectui. eſt tamen eſſentiale
fidei. ſicut id quod eſt rationis eſt accidentale concupiſci-
bili. eſſentiale autem temperantie

Ad 11 ¶ Ad .xi. dōm ꝙ ꝓphetia nō dependet ex volūtate ꝓphe-
tantis. vt dr̄. i. Petri p°. fides aūt eſt q̄dammō ex volun
tate credētis. ⁊ ideo ꝓphetia nō pt̄ dici ꝟtus ſicut fides

Quarto queritur. in

quo ſit fides ſicut in ſubiecto Et videt̄ ꝙ non
1 ſit in pte cognitiua ſed in affectiua. virtus eīm oīs in par-
te affectiua eſſe videt̄ cū virtus ſit q̄daꝫ amor ordinatus.
vt dt̄ Aug⁹. in li°. de moribꝫ eccle. ſed fides eſt virtus. ḡ
2 eſt in pte affectiua. ¶ Pre. Virtus quandā pfectionē im
portat. eſt eīm diſpoſitio pfecti ad optimū. vt dr̄ in ſeptio
phiſi. ſed cū fides habeat aliq̄d pfectōis ⁊ aliq̄d imperfe
ctionis id qd̄ eſt impfectōis eſt ex pte cognitōis. qd̄ autē
eſt pfectiōis. eſt ex pte volūtatis. vt ſcꝫ inuiſibilibꝫ firmi-
ter adhereat. ḡ ſm ꝙ eſt virtus eſt in affectiua. ¶ Prete.
3 Aug⁹. dt̄ ad Cōſentiū ꝙ puulus etſi fidē nō habeat q̄ cōſi
ſtit in credentiū volūtate. hꝫ tn̄ fidei ſacramētū. ex quo ex
4 preſſe habet̄ ꝙ fides in volūtate ſit ¶ Pre. In li° de pde-
ſtinatione ſctōꝝ dt̄ Aug⁹. ꝙ ad fidem que in voluntate
cōſiſtit ptinet illud apli. q̄d habes qd̄ nō accepiſti. ⁊ ſic idē
5 qd̄ prius. ¶ Pre. Eiuſdē videt̄ eſſe diſpoſitio ⁊ pfectio.
ſed fides diſponit ad glaīm que eſt in affectiua. ḡ fides in
6 affectiua cōſiſtit ¶ Pre. Meritū in volūtate cōſiſtit. q2 ſo
la volūtas eſt dn̄a ſui actus. ſed actus fidei eſt meritorius
ergo eſt actus volūtatis. ⁊ ita videt̄ ꝙ fides in volūtate
cōſiſtat Sed diceres. ꝙ eſt ſimul in affectiua ⁊ cogno-
7 ſcitiua ¶ Sed cōtra. vnus habitus nō pt̄ eſſe duarum po
tentiaꝝ. fides aūt eſt vnus habitus. ergo non poteſt eſſe
in cognitiua ⁊ affectiua. que ſunt due potentie.

Contra. ¶ Sed ↄtra. habitus aliquā potentiā pficiens cuꝫ eo
cōuenit in obiecto. alͥs nō poſſet eſſe vnus actus potētie
et habitus. ſed fides nō cōuenit in obiecto cū affectiua. ſꝫ
cū ↄgnoſcitiua tm̄. q2 obiectū vtriuſqꝫ eſt verū. ḡ fides
eſt in cognoſcitiua. ¶ Pre. Aug⁹. dt̄ in epla ad Conſen-
tiū ꝙ fides eſt illuminatio mentis ad primā veritatē. ſed il
luminatio ad cognitiuā ptinet. ḡ ⁊c. ¶ Pre. Si fides di-
cat̄ eſſe in volūtate hoc nō erit niſi q2 credimus volētes.
Et ſilr̄ oīa opa virtutū opamur cognoſcētes. vt pꝫ. ij.
ethi. ḡ eadē rōne omnes virtutes erunt in pte cognitiua
qd̄ pꝫ eſſe falſum. ¶ Pre. Per grām q̄ eſt in virtutibꝫ re-
format̄ imago que in tribꝫ cōſiſtit potētijs. ſcꝫ memorati
ua intellectiua ⁊ volūtate. Tres aūt virtutes q̄ pmo ha
bent reſpectū ad grām ſunt fides ſpes et charitas. ḡ aliq̄
eaꝝ erit in intellectiua. cōſtat aūt ꝙ nō ſpes nec charitas.
ergo fides. ¶ Pre. Sicut ſe hꝫ vis affectiua ad pbabile
et reprobabile. ſic ſe habꝫ vis cognoſcitiua ad pbabile ⁊
improbabile. ſed virtus illa p quā approbat̄ reprobabile
ſm rōnem humanā. ſcꝫ charitas qua inimicus diligit̄ qd̄
videt̄ naturaliter reprobabile eſſe. eſt in affectiua. ḡ fides
qua pbatur ſiue aſſerit̄. id qd̄ videt̄ rōni eſſe improbabi-
le erit in cognitiua

R° ¶ Rūſio dōm ꝙ circa hanc queſtōnem multiplr̄ aliq̄
Opinio opinati ſunt Quidā eīm dixerūt fidē eſſe in vtraqꝫ vi. ſ.
affectiua et cognitiua Qd̄ nullo mō pt̄ eſſe ſi intelligat̄
Repbat̄ ꝙ in vtraqꝫ ſit ex equo. vnius eīm habitus oportet eē vnus
actū. nec pt̄ eſſe vnus actus ex equo duaꝝ potentiarum.
Opīo 2a Vn̄ dicunt quidam eoꝝ ꝙ ſit pncipaliter in affectiua.
Repbat̄ Sed illud non videt̄ eſſe verū cum ipm credere cognitio
nē quandā importet. vt pꝫ p Aug⁹. cognitio aūt eſt act⁹
cognitiue. fides etiā ſcīa q̄dammō ⁊ viſio dr̄. vt ſup dcm̄
Terc⁹ opi eſt. que oīa ad cognoſcitiuā ptinēt Alij aūt dicūt ꝙ fi-
des ſit in intellectu ſed practico. Quia practicum intelle
ctū dicūt eſſe ad quē inclinat affectio vel quē affectio ſeq̄-
tur. vel qui ad opus inclinat. q̄ tria inueniunt̄ in fide. naꝫ
ex affectōe q̄s inclinat̄ ad fidē. credimus eīm q2 volumus.
Ipſa eīm affectio fidem ſeq̄tur ſm ꝙ actus fidei generat
q̄dāmō charitatꝫ actū Ipa etiā ad opus dirigit. nā fides
p dilectōem operat̄ Gala. v. Sed nō videnī intelligere Reprobatio
q̄d intellectus practicus ſit Intellectus eīm practicus idē
eſt qd̄ intellectus opatiuus. vn̄ ſola extenſio ad opus ali
quē facit intellectū eſſe practicū Relatio aūt ad affectōeꝫ
vel antecedentē vel cōſequentē nō trahit ipm extra gen⁹
ſpeculatiui intellectus. niſi eīm aliq̄s ad ipam ſpeculatōeꝫ
veritatis afficeret̄ nunq̄ in actu intellect⁹ ſpeculatiui eēt
delectatio. qd̄ eſt cōtra phm in. x. ethi. q̄ ponit puriſſimā
delectatōem eē in actu ſpeculatiui. Nec q̄libet relatio ad
opus facit intellectū eſſe practicū. q2 aliqua ſimplex ſpecu
latio pt̄ eſſe alicui remota occaſio aliquid operandi. ſicut
phus ſpeculat̄ aīam eſſe immortalē. et exinde ſicut a cau-
ſa remota ſumere pt̄ occaſioneꝫ aliq̄d opandi. Sꝫ intelle
ctū practicū oportet eſſe ꝓximā cauſam operis. vtpote quo
ipm cōſideret̄ opabile ⁊ rōnes operādi ſiue cauſe operis.
Cōſtat aūt ꝙ obiectū fidei nō eſt verū opabile. ſed veruꝫ
increatū in quo nō poteſt niſi actus intellectus ſpeculati
ui Vn̄ fides eſt in intellectu ſpeculatiuo. cui⁹ ſit vt oc Quarta opi et vera
caſio remota aliq̄d opandi. vn̄ etiā ſibi non attribuit̄ ope
ratio niſi mediante dilectōe Sciendū tn̄ ꝙ nō eſt in in Nota
tellectu ſpeculatiuo abſolute. ſed ſm ꝙ ſubditur imperio
volūtatis. ſicut etiā tēperantia eſt in cōcupiſcibili ſm ꝙ p
ticipat aliq̄liter rōem Cū eīm ad bonitatē alicui⁹ potē Regula
tie req̄ratur ꝙ illa potētia ſubdat̄ alicui potentie ſupiori
ſequēdo eius imperiū. nō ſolum exigit̄ ꝙ potētia ſuperior
ſit pfecta ad hoc ꝙ recte imperet vel dirigat. ſed inferior
ad hoc ꝙ prompte obediat. vnde ille q̄ habet rōem rectā
ſed cōcupiſcibilē indomitā non habet tēperantie virtuteꝫ
q2 infeſtat̄ paſſionibꝫ q̄uis non deducat̄. ⁊ ſic non facit ac
tum virtutis faciliter ⁊ delectabiliter. qd̄ exigit̄ ad virtu
tem. ſed oportet ad hoc ꝙ tēperantia inſit ꝙ ipamet cōcu-
piſcibilis ſit p habitū pfecta. vt ſine aliqua difficultate vo
luntati ſubdat̄. ⁊ ſm hoc habitus tēperantie dr̄ eſſe in cō
cupiſcibili. Et ſilr̄ et ad hoc ꝙ intellectus ꝓmpte ſequat̄
imperiū volūtatis. oportet ꝙ ſit aliq̄d in ipo intellectu ſpe-
culatiuo. ⁊ hoc eſt habitus fidei diuinitus infuſus

¶ Ad primū ergo dōm ꝙ verbū illud Aug⁹. intelli-
git̄ de virtutibꝫ moralibꝫ de q̄bus ibi loq̄tur. Vel pt̄ di- Ad. 1.
ci ꝙ loq̄tur de virtutibꝫ quantū ad formā eaꝝ que ē cha-
ritas ¶ Ad ſcdm̄ dōm ꝙ in hoc q̄dam pfectio eſt cogno Ad 2
ſcitiue ꝙ volūtati obtēperet deo adherēti ¶ Ad tercium Ad 3
dōm ꝙ Aug⁹. loq̄tur de actu fidei q̄ q̄dem eſt in volūta-
te nō ſicut in ſubiecto. ſed ſicut in cā inquantū eſt a volun
tate imperatus ¶ Et ſimiliter dōm eſt ad quartum. Ad 4
¶ Ad quintū dōm. ꝙ in eodē eſſe diſpōem ⁊ habitū non Ad 5
eſt neceſſe niſi qn̄ ipſa diſpoſitio ſit habitus. ſicut patet in
mēbris corpis in q̄bus de diſpōne vnius mēbri relinquit̄
aliquis effectus in aliquo alio mēbro. ⁊ ſimiliter in viribꝫ
anime. q2 ex bona diſpōne phantaſie ſeq̄tur pfectio ↄgni
tionis in intellectu ¶ Ad ſextum dōm ꝙ actus volunta Ad 6
tis dr̄ eſſe non ſolū quē voluntas elicit. ſed etiā quē volū
tas imperat. vnde in vtroqꝫ meritum cōſiſtere poteſt. vt
ex dictis patet. ¶ Ad ſeptimū dicendū ꝙ duaꝝ potentia Ad 7
rum nō poteſt eſſe vnus habitus. ex equo. ſed poteſt eſſe
vnius ſm ꝙ vna potentia habet ordinem ad aliam. Et
ſic eſt de fide.

Quinto queritur. vtrū

fidei forma ſit charitas. Et videtur ꝙ nō. eorū
enī que ex oppoſito diuidunt nō pt vnū eſſe forma alterius
ſed fides ⁊ charitas ex oppoſito diuidunt. ergo charitas nō
1. eſt forma fidei Sed diceres. ꝙ licz ſe cōſiderate ex op/
poſito diuidunt. put aūt ordinant ad vnū finez. quē ſuis
actibus merent poteſt eſſe ꝙ charitas ſit forma fidei ¶ Sz
2 contra. inter cauſas due ſunt extrinſece. ſcz agens ⁊ finis
due vero intrinſece. ſcz forma ⁊ materia. poſſunt aūt duo
diuerſa ad inuicē ↄuenire in vno pncipio extrinſeco. nō aūt
ꝓpter hoc cōueniūt in vno pncipio intrinſeco. ergo ex hoc ꝙ
fides ⁊ charitas ordinant in vnū finē non pt eſſe ꝙ chari/
tas ſit forma fidei Sed diceres ꝙ charitas nō eſt for/
ma intrinſeca. ſed extrinſeca quaſi exēplar ¶ Sed ↄtra ex
emplatū recipit ſpēm ab exēplari. vñ Hila. dr ꝙ imago ē
3 rei ad quā imitat ſpēs indifferēs. ſed fides nō recipit ſpe/
ciē ab exēplari charitatis. ergo charitas nō pt eſſe forma exē
plaris fidei. ¶ Pre. Omnis forma vel eſt ſubſtātialis vel
accñtalis vel exemplaris. ſed charitas nō eſt forma fidei
4 ſubñalis. qr ſic eſſet de integritate ei9. Nec iterū accidēta/
lis. qr ſic fides eſſet nobilior charitate. ſicut ſubiectū acci/
dēte. Nec iterū ſicut exēplaris. qr ſic charitas poſſit eſſe
ſine fide. ſicut exēplar ſine exēplato. ergo charitas non eſt for/
ma fidei ¶ Pre. Premiū rñdet merito. ſed pmiū cōſiſtit
5 pncipaliter in tribus dotibus. in viſione que ſuccedit fidei. in in
tentiōe que rñdet ſpei. in fruitiōe que rñdet charitati. vñ
principaliter premiū conſiſtit in viſione. vñ dr Aug9. ꝙ
viſio eſt tota merces. ergo et meritū ⁊ premiū dz attribui fi
dei. ⁊ ita licz ꝙ ordinant ad merendū magis videtur eē fi
des forma charitatis ꝙ ecōuerſo. ¶ Pre. Unius pfecti/
6 bilis vna eſt pfectio. ſed fidei forma eſt grā. ergo non eſt eius
forma charitas. cū charitas nō ſit idē qđ gratia. ¶ Pre.
Math. pmo ſup illud Abraā genuit Iſaac ⁊c. dr gloſa
7 fides ſpem ⁊ ſpes charitatē. qđ intelligit quantū ad act9
nō quantū ad habitus. ergo actus charitatis dependet ab
actu fidei. ſed forma nō depēdet ab eo cuius eſt forma. ſz
potius ecōuerſo. ergo charitas nō eſt forma fidei licz ꝙ ordi
nat ad actū meritoriū ¶ Prete. Habitus penes obiecta
diſtinguunt. ſed obiecta fidei ⁊ charitatis ſunt diuerſa. ſ.
8 bonū ⁊ verū. ergo ⁊ habitus formaliter diſtinguunt. ſed oīs
actus eſt a forma. ergo iſtoꝝ habituū diuerſi ſunt actus. et
ita in ordine etiā ad actū nō pt eſſe ꝙ charitas ſit forma
fidei ¶ Pre. Si licz hoc charitas ſit forma fidei ꝙ fidem
informat. ſi ergo charitas nō informat fidē niſi ꝑ ordinē ad
9 actū nō erit charitas forma fidei ſed actus fidei ¶ Pre.
10 pma Corin. xiii. dr apls. nūc aūt manent fides ſpes cha/
ritas tria hec. ibi fides ſpes ⁊ charitas ex oppoſito diui/
dunt. videt aūt ꝙ loquat de fide formata. qr fides infor/
mis nō pt eſſe virtus. vt dicet infra. ergo fides formata cō/
tra charitatē diuidit. nō ergo pt eſſe charitas fidei forma
¶ Pre. Ad actū virtutis reqritur ꝙ ſit rectus ⁊ ꝙ ſit vo
11 luntarius. ſed ſicut voluntarij actus pncipiū eſt volūtas.
ita recti actus pncipiū eſt rō. ergo ſicut ad actū virtutis req
ritur id qđ eſt volūtatis. ita illud qđ eſt rōnis. ⁊ ita ſicut
charitas que eſt in volūtate eſt forma virtutū ita ⁊ fides que
eſt in rōne. ergo vnū nō pt dici forma alteri9 ¶ Pre. Ab eo/
dē aliqđ viuificat ⁊ format. ſed vita ſpūalis attribuitur fi
12 dei. vt pz Abacuc. ij. iuſtus aūt ex fide viuit. ergo ⁊ forma/
tio virtutū magis dz attribui fidei ꝙ charitati. ¶ Pre.
In eo qui hz grām actus fidei formatus eſt. ſed poſſibile
13

eſt actū fidei talis hoīs nullū habere ad charitatē ordinē
ergo actus fidei pt eſſe formatus nō ꝑ charitatē. ⁊ ita nō
videt ꝙ in ordine etiā ad actū charitas ſit forma fidei Cōtra
¶ Sed ↄtra. Illud ē forma fidei ſine quo fides eſt informis
ſed ſine charitate fides ē informis. ergo charitas eſt forma fi
dei ¶ Pre. Amb. dr ꝙ charitas eſt mater oīm virtutū que
oēs informat ¶ Pre. Sz illud hoc aliq̄ virtus dr eſſe forma/
ta. ꝙ actū meritoriū elicere pt. ſed nullus actus dr eē me/
ritorius ⁊ deo acceptus. niſi ex amore ꝓcedat. ergo charitas
eſt forma oīm virtutū. ¶ Pre. Illud a quo res habet effica
ciā operandi eſt forma eſt. ſed fides habz efficaciā operandi a
charitate. qr fides ꝑ charitatē operat Gala. v. ⁊ ergo chari/
tas eſt forma fidei.

¶ Rñſio dōm ꝙ circa hanc qōnē ſunt diuerſe opinio R̃ſo
nes Quidā enī dixerūt ꝙ ipa grā eſt forma fidei ⁊ aliā Opinio
rū virtutū. nō aūt aliq̄ alia virtus niſi quetenus ponunt gra Re,pba°
tiā eſſe idē ꝑ eſſentiā cū virtute Sed hoc eſſe nō pt. ſi/
ue enī grā ⁊ ↄtus ꝑ eſſentiā differāt ſiue rōne tm̄. grā ad
eſſentiā aīe reſpicit. virtus aūt ad potentiā. quis aūt eēn
tia ſit radix oīm potentiaꝝ. tñ nō ex equo oēs potentie
ab eſſentia fluūt. cū quedaz potētie ſint naturaliter alijs pō
res ⁊ alias moueant. vñ etiam oportet ꝙ habitus qui ſunt
in inferioribus viribus formentur ꝑ habitus qui ſunt in ſuperio/
ribus. ⁊ ſic ab aliq̄ virtute ſupiori dz eſſe inferioꝝ virtutū
formatio. nō a gratia immediate Vñ cōiter dr ꝙ cha Scda opi
ritas quaſi pcipua aliaꝝ virtutū ſit aliaꝝ virtutū forma
non ſolū inquantū vel eſt idem cū grā. vel habet grām in/
ſeparabiliter annexā. ſed etiā ex hoc ipſo qđ eſt charitas. et
ſic etiā fidei forma dr eſſe. Quō aūt fides ꝑ charitatē for/
metur ſic intelligendū eſt. quādocunqz enī duo ſunt prin/
cipia mouētia vel agentia ad inuicē ordinata. id quod eſt
in effectu ab agēte ſupiori eſt ſicut formale. qđ vero eſt ab
inferiori agēte eſt ſicut materiale. Et hoc pz tā in natura
libus ꝙ in moralibus In [illegible] enī nutritiue potentie eſt
vis anime ſicut agens pmū [illegible]alor vero ignis ſicut agēs
inſtrumentale. vt dr in ſcdo de aīa. ꝙ aūt in carne que agge
nerat ꝑ nutritiōem eſt ex parte caloris ignei vtpote aggre/
gatio partiū vel ſiccitas vel aliquid huiuſmodi eſt mate/
riale reſpectu ſpeciei carnis. que eſt ex vi anime. ſimiliter
etiā cum rō inferioribus potentijs imperat. vtpote con/
cupiſcibili ⁊ iraſcibili. In habitu concupiſcibilis hoc qđ
eſt ex parte cōcupiſcibilis vtpote pronitas quedam ad vtē/
dum aliqualiter cōcupiſcibilibus eſt materiale intemperan
tia. ordo vero qui eſt rationis ⁊ rectitudo eſt quaſi forma
eius. ⁊ ſic etiā eſt in alijs virtutibus moralibus. Unde que/
dam phioſophi oēs virtutes ſcientias appellabant. vt dicitur
in ſexto ethicoꝝ. cum ergo fides ſit in intellectu licz ꝙ eſt
motus et imperatus a voluntate id quod eſt ex parte co/
gnitionis eſt quaſi materiale in ipſa. ſed ex parte volunta
tis accipienda eſt ipſius formatio. et ideo cuz charitas ſit
perfectio voluntatis. a charitate fides informat. ⁊ eadez
ratione oēs alie virtutes. prout a theologo conſiderant
tur. prout ſcz ſunt principia actus meritorij. non autē po
teſt aliquis actus eſſe meritorius niſi ſit voluntarius. vt
ſupra dictū eſt. Et ſic patet ꝙ omnes virtutes quas the/
ologus cōſiderat ſunt in viribus anime. prout ſunt a vo/
luntate mote

¶ Ad pmū igit dōm. ꝙ nō dr forma fidei charitas ꝑ mo Ad. 1.
dū quo forma eſt pars eēntie. ſic enī ↄtra fidē diuidi nō poſſet
ſed inquantū aliquā pfectionē fides a charitate ↄſequit. ſi/
cut etiā in vniuerſo elemēta ſupiora dicunt eſſe vt forma
inferioꝝ. vt dr in. iiij. phiſico. Et ꝑ hoc pz rñſio ad ſcdm Ad 2

Ad 3 ¶ Ad tercium dicendum quod modus quo charitas dicitur forma approprinquat ad modum illum quo exemplar formam dicimus. quia id quod est perfectionis in fide a charitate deducitur ita quod charitas habeat illud essentialiter. fides vero et cetere virtutes participative. ¶ Ad quartum dicendum quod ipse habitus charitatis cum non sit intrinsecus fidei non potest dici neque forma substantialis neque accidentalis eius. potest autem aliquo modo dici exemplaris forma. non tamen oportet quod charitas sine fide esse possit. non enim fides exemplatur charitate sed illud quod est fides. sic enim fides charitate precedit non ex precise quod cognitionis est in fide. sed solum secundum quod est perfecta. et sic nihil prohibet quod fides quantum ad hoc sit prior charitate ut sine ea charitas esse non possit. et quantum ad aliud sit exemplar fidei quam semper format. utpote semper sibi presentem. sed id quod ex charitate in fide relinquitur est fidei intrinsecum. et hoc quomodo sit fidei accidentale vel substantiale infra dicetur.

Ad 5 ¶ Ad quintum dicendum quod voluntas et intellectus diversimode se precedunt ad invicem. Intellectus enim precedit voluntatem in via receptionis. ad hoc enim quod aliquid voluntatem moveat oportet quod primum in intellectu recipiatur. ut patet in tercio de anima. sed in movendo seu in agendo voluntas est prior. quia omnis actio vel motus est ex intentione boni. et inde est quod voluntas omnes vires inferiores movere dicitur cuius obiectum proprium est bonum sub ratione boni. premium autem dicitur per modum receptionis. sed meritum per modum actionis. et inde est quod totum premium principaliter attribuitur intellectui. et dicitur visio tota merces. quia inchoatur merces in intellectu et consummatur in affectu. meritum autem attribuitur charitati. quia primum movens ad operandum opera meritoria est voluntas quam charitas perficit.

Ad 6 ¶ Ad sextum dicendum quod plures esse perfectiones unius rei eodem ordine est impossibile. gratia autem est sicut perfectio prima virtutum sed charitas sicut perfectio proxima.

Ad 7 ¶ Ad. vij. dicendum quod actus fidei qui charitatem precedit est actus imperfectus a charitate perfectionem expectans. fides enim quantum ad aliquid est prior charitate. et quantum ad aliquid posterior. ut dictum est.

Ad 8 ¶ Ad octavum dicendum quod obiectio illa procedit de actu fidei quod est secundum se. non prout est a charitate perfectus

Ad 9 ¶ Ad. ix. dicendum quod quando superior vis perfecta est ex eius perfectione relinquitur aliqua perfectio in inferiori. et sic cum charitas sit in voluntate. eius perfectio aliquo modo redundat in intellectum. et sic charitas non solum actum fidei sed etiam ipsam fidem informat

Ad 10 ¶ Ad decimum dicendum quod et apostolus in illis verbis videtur loqui de illis habitibus non attendens rationem virtutis in eis. sed magis quod sunt quedam dona et perfectiones. unde in eadem contextione sermonis facit mentionem de prophetia et quibusdam aliis gratiis gratis datis que virtutes non ponuntur. sed tamen loquitur de eis inquantum sunt virtutes quedam ad hoc tamen non sequitur. contingit enim aliquid ex opposito dividi quorum tamen unum est alterius perfectio vel causa. sicut motus localis dividitur contra alios motus cum tamen sit eorum causa. et sic charitas contra alias virtutes dividitur quamvis sit forma earum.

Ad 11 ¶ Ad. xi. dicendum quod ratio potest dupliciter considerari. uno modo secundum se. alio modo secundum quod regit vires inferiores. inquantum est igitur inferiorum virium regitiva perficitur per prudentiam. et inde est quod omnes alie virtutes morales que sunt in inferioribus perficiunt formantur per prudentiam. sicut per proximam formam. sed fides perficit rationem in se consideratam prout est speculativa veri. unde eius non est formare virtutes inferiores sed formari a charitate. que etiam alias informat. etiam ipsam prudentiam inquantum ipsa etiam prudentia propter finem qui est charitatis obiectum ea que sunt ad finem ratiocinatur

Ad 12 ¶ Ad duodecimum dicendum quod aliquod commune attribuitur alicui specialiter dupliciter. vel quia sibi perfectissime convenit. sicut si cognoscere attribuatur intellectui. Vel quia in eo primo invenitur. sicut vivere attribuitur anime vegetabili. ut patet in primo de anima. Vel quia in actibus eius primo apparet vita. Vita ergo spiritualis attribuitur fidei. quia in eius actu primo apparet. quamvis eius complementum sit in charitate. et ex hoc ipsa est forma aliarum virtutum. ¶ Ad. xij. dicendum quod in habente charitatem non potest esse aliquis virtutis actus nisi a charitate formatus. aut enim actus ille erit in finem debitum ordinatus. et hoc non potest esse nisi per charitatem in habente charitatem. aut non est ordinatus in debitum finem. et sic non erit actus virtutis. unde non potest esse quod actus fidei sit formatus a gratia et non a charitate. quia gratia non habet ordinem ad actum nisi charitate mediante. aut enim actus ille erit in finem debitum ordinatus. et hoc non potest esse nisi a charitate formatus. Ad 12

Exto queritur. utrum

fides informis sit virtus. Et videtur quod sic. Illud enim quod fides a charitate consequitur non potest esse fidei essentiale. cum sine eo fides possit esse. sed per id quod est alicui accidentale non collocatur aliquid in genere. ergo fides per id quod est formata a charitate non collocatur in genere virtutis. ergo sine forma charitatis est virtus. 1

¶ Pre. Vitio nihil opponitur nisi virtus vel vitium. sed infidelitas vitium est que opponitur fidei informi. non autem ut vitio. ergo ut virtuti. et sic idem quod prius. 2

Sed diceres. quod infidelitas opponitur soli fidei formate. Solutio

¶ Sed contra. habitus oportet esse oppositos quorum sunt actus oppositi. sed informis fidei et infidelitatis sunt actus oppositi. scilicet assentire et dissentire. ergo fides informis infidelitati opponitur. 3

¶ Pre. Virtus nihil aliud esse videtur quam habitus alicuius potentie perfectivus. sed per fidem informem intellectus perficitur. ergo est virtus. 4

¶ Pre. Habitus infusi sunt nobiliores quam habitus acquisiti. sed habitus acquisiti scilicet politici dicuntur virtutes etiam sine charitate. sicut etiam a philosophis ponuntur. ergo multo fortius fides que est habitus informis cum sit habitus infusus virtus est. 5

¶ Pre. Augustinus dicit quod cetere virtutes preter charitatem possunt esse sine gratia. ergo etiam fides informis que est sine gratia est virtus. 6

Contra ¶ Sed contra. omnes virtutes sunt connexe ut qui habet unam. omnes habeat sicut dicit Augustinus. sed fides informis non est aliis annexa. ergo non est virtus. ¶ Pre. Nulla virtus est in demonibus. sed fides informis est in demonibus. nam demones credunt Jacobi. ij. ergo etc.

R° ¶ Responsio dicendum quod loquendo proprie de virtute fides informis non est virtus. cuius ratio est. quia virtus proprie loquendo est habitus potens elicere actum perfectum. quando autem aliquis actus dependet ex duabus potentiis non potest dici perfectus nisi in utraque potentia perfectio inveniatur. et hoc patet tam in virtutibus moralibus quam intellectualibus. perfecta enim cognitio conclusionum duo exigit. scilicet principiorum intellectum et rationem deducentem principium in conclusiones. sive ergo aliquis circa principia erret vel dubitet vel in ratiocinando deficiat aut vim ratiocinationis non comprehendat non erit in eo perfecta conclusionum cognitio. unde nec scientia que virtus intellectualis est. similiter de habitus actus concupiscibilis ex ratione etiam et concupiscibili dependet. unde si ratio non sit perfecta per prudentiam non potest esse actus concupiscibilis perfectus quecunque pronitas insit concupiscibili ad bonum. propter quod nec temperantia nec aliqua virtus moralis sine prudentia esse potest. ut dicitur. vi. ethi. cum ergo credere de-

pendeat ab intellectu ⁊ voluntate. vt ex ſupra dictis pꝫ
nō p̄t eſſe talis actus ꝑfectus niſi et volūtas ſit ꝑfecta ꝑ
charitatē. ⁊ intellectus ꝑ fidem. ⁊ inde eſt ꝙ fides infor-
mis non poteſt eſſe virtus.

¶ Ad primū ergo dōm ꝙ aliq̇d p̄t eſſe accidētale ali
Ad .j. cui ꝓut eſt in genere nature qḋ eſt ſibi eſſentiale prout re-
fert̄ ad genus moris ad viciū vel virtutē. ſicut finis debi-
tus cōmeſtionis vel q̄libet alia circūſtantia debita. Et ſi-
militer id qḋ fides ex charitate recipit eſt ſibi accidētale
ſm̄ gen⁹ nature. ſʒ eſſentiale ꝓut refertur ad genus mo-
ris. et ideo ꝑ hoc ponit̄ in genere virtutis ¶ Ad ſcdm̄ di
Ad 2 cendū ꝙ viciū non ſolū opponit̄ virtuti ꝑfecte. ſed etiā ei
qḋ imꝑfectū eſt in genere virtutis. ſicut intēperantia na-
turali habilitati que eſt in cōcupiſcibili ad bonū. ⁊ ſic infi-
Ad 3 delitas fidei informi opponit̄ ¶ Tertiū ꝯcedimus ¶ Ad
Ad 4 quartū dōm ꝙ ꝑ fidē informē intellectus nō oīno ꝑduci-
tur in ꝑfectionē ſufficientē virtuti. vt ex dictis pꝫ ¶ Ad
Ad 5 quintū dōm ꝙ phi nō cōſiderant virtutes ſm̄ ꝙ p̄ncipia
ſunt actus meritorij. ⁊ ideo ſm̄ eos habitus non formati
charitate poſſunt dici virtutes. nō aūt ſm̄ theologum.
Ad 6 ¶ Ad ſextū dōm ꝙ Aug⁹. accipit large virtutes omnes
habitus perficientes ad actus laudabiles. Vel p̄t dici ꝙ
non intelligit Aug⁹ ꝙ habitus ſine gratia exiſtentes vir
tutes dicant̄. ſed q: aliq̇ habitus q̄ ſunt virtutes q̄n ſtāt cū
gratia remanent ſine gratia. nō tn̄ ſunt tunc virtutes.

Eptimo querit̄. vtꝝ

ſit idem habitus fidei informis ⁊ formate. Et
j. videt̄ ꝙ nō. gratia eīn adueniēs nō habet minorem effica
ciam in fideli q̄ʒ in infideli. ſed infideli cū cōuertitur. cum
gratia fidei habitus infundit̄ ſimul. ergo ⁊ ſilr̄ in fideli
et ita habitus fidei formate. eſt alius ab habitu fidei in-
formis ¶ Pre. Fides informis eſt principiū timoris ſer-
2 uilis. fides aūt formata timoris caſti vel initialis. ſed ad-
ueniente timore filiali vel caſto. timor ſeruilis expellitur
ergo ⁊ adueniēte fide formata fides informis expellit̄. et
ſic nō eſt idem habitus vtriuſq;. ¶ Pre. Sicut dr̄ Boe-
3 tius accn̄tia corrūpi poſſunt alterari aūt minime. ſed ha
bitus fidei informis eſt quoddā accidēs. ergo non p̄t alte-
rari vt ipſemet fieret formatus. ¶ Pre. Adueniēte vita
4 recedit mortuū. fides aūt informis ſine operib⁹ mortua ē
vt dr̄ Jacobi. ij. ergo adueniente charitate que eſt principiū
vite tollit̄ fides informis. ⁊ ita nō fit formata. ¶ Prete.
5 Ex duob⁹ accidentib⁹ nō fit vnum. ſed fides informis eſt
quoddā accidēs. ergo non p̄t eſſe ꝙ ex ea ⁊ charitate fiat
vnū. qḋ videret̄ oportere ſi ipſamet fides informis forma
ret̄ ¶ Pre. Quecūq; differūt genere differūt ſpē ⁊ nume-
6 ro. ſed fides informis ⁊ formata differūt genere cū vna
ſit virtus. nō aūt alia. ergo differūt ſpecie ⁊ nūero ¶ Pre.
Habitus penes actus diſtinguunt̄. ſed fidei informis et
7 formate ſunt diuerſi act⁹. ſcʒ credere in deū. credere deū
8 vel deo. ergo ſunt diuerſi habitus. ¶ Pre. Diuerſi habit⁹
diuerſis vitijs tollunt̄. cū vnūquodq; tollat̄ ꝑ ſuū ꝯtra
rium. ⁊ vnū vni ſit contrariū. ſed fides formata tollit̄ per
peccatū fornicationis. nō aūt fides informis ſed ſolū per
peccatū infidelitatis. ergo fides informis ⁊ formata ſunt
diuerſi habitus.

Cōtra ¶ Sed cōtra Jacobi. ij. fides ſine operibus mortua ē
gloſa. quibus reuiuiſcit. ergo ꝑ ipſa fides informis q̄ mor
tua fuit. formatur ⁊ reuiuiſcit ¶ Pre. Res nō diuerſificā
tur penes ea que ſunt extra eſſentiā rerū. ſed charitas eſt
extra eſſentiā fidei. ergo ex hoc qḋ eſt ſine charitate vel
cum charitate non diuerſificantur habitus fidei.

¶ Rn̄ſio dōm ꝙ circa hoc ſunt diuerſe opiniones. Qui- Rn̄ſio
dā eīn dicūt ꝙ habitus q̄ fuit informis nūq; efficit̄ for- Opinio
matus. ſed cū gr̄a ipſa infundit̄ quidā nouus habitus qui
eſt formata fides. eo adueniēte habitus fidei informis di
ſcedit. Sed hoc nō p̄t eſſe. q: nihil expellit̄ niſi ꝑ ſuum Reꝓba⁹
oppoſitū. ſi igit̄ ꝑ habitū fidei formate expellit̄ habitus fi-
dei informis cū nō opponat̄ ei niſi rōne informitatis opor
tebit ipſam informitatē eſſe de eſſentia fidei informis. et
ſic erit ꝑ eſſentiā ſuā malus habitus. nec poterit eē donū
dei. Et p̄terea qn̄ q̇s peccat mortaliter tollit̄ gr̄a ⁊ fides
formata tn̄ videmus fideʒ remanere Nec eſt ꝓbabile qḋ
dicūt. ꝙ tunc iterū donū fidei informis ei infundat̄. q: ſic
ex hoc ipſo ꝙ aliq̇s peccat diſponeret̄ ad recipiendū aliqḋ
donū a deo Et ideo alij dicūt ꝙ nō tollit̄ habitus. ſed tā Sc̄da opi
tum actus fidei informis adueniēte charitate Sʒ hoc Reꝓbat̄
etiā nō p̄t ſtare. q: ſic habitus remaneret ocioſus. Et p̄te
rea cū habitus fidei informis nō habeat eſſentialē contra
rietatē ad actū fidei formate nō p̄t ꝑ eū impediri Nec po
teſt iterū dici ꝙ vterq; actus ⁊ habitus ſiḿ ſit. Quia om
nē actū què facit fides informis poteſt facere fides forma
ta. vn̄ idem actus eſſet a duob⁹. qḋ nō cōtingit Et iō di Ter⁹ opi
cendū cū alijs. ꝙ fides informis manet adueniente chari
tate ⁊ ipſamet format̄. ⁊ ſic ſola informitas tollit̄ Qḋ ſic p̄t
videri. In potētijs eīn vel habitib⁹ ex duob⁹ attendit̄ di
uerſitas. ſcʒ ex obiectis ⁊ ex diuerſo mō agēdi. diuerſitas
aūt obiectoꝝ diuerſificat potentias ⁊ habitus eſſentiali-
ter. ſicut viſus differt ab auditu. caſtitas a fornicatōne. ſʒ
quantū ad modū agēdi nō diuerſificant̄ potētie vel habi-
tus ꝑ eſſentiā ſed ſm̄ cōplementū ⁊ incōplementū. ꝙ eīn
aliquis clarius vel minus clare videat vl' opus caſtitatis
promptius vel minus ꝓmpte exerceat nō diuerſificat po
tentiā viſiuā vel habitū caſtitatis. ſed oportet potentiā vel
habitū eſſe ꝑfectiorē vel min⁹ ꝑfectū Fides aūt formata
et informis nō differūt in obiecto. ſed ſolū in mō agēdi. fi-
des eīn formata ꝑfecta volūtate aſſentit p̄me veritati fi-
des aūt informis imꝑfecta volūtate Vn̄ fides formata et
informis nō diſtinguunt̄ ſicut duo diuerſi habitus. ſʒ ſicut
habitus ꝑfectus ⁊ imꝑfectus. vn̄ cū hic idem habitus q̄
prius fuit imꝑfectus poſſit fieri ꝑfectus. ipſe habit⁹ fidei
informis fit formatus.

¶ Ad primū ergo dōm ꝙ gratia non hʒ minorē effica Ad .i.
ciam cū infundit̄ fideli q̄ʒ infideli. ſed hoc eſt per accn̄s. q:
in eo q̄ tunc habet fidē nō aliū habitū fidei cauſat q: ipm
inuenit. ſicut ex doctrina alicuius docētis docent̄ ſciens ⁊
inſciens. ſed ſciens nō acq̇rit nouū habitū. ſed ſciā p̄us ha
bita fortificat̄ ¶ Ad ſcdm̄ dōm ꝙ timor ſeruilis nō exclu Ad 2
ditur adueniēte charitate quantū ad ſubſtantiā doni. ſed
quantū ad ſeruilitatē. ⁊ ſic etiā fides quantū ad informi-
tatē tollit̄ ſolū adueniente gratia ¶ Ad tertiū dōm ꝙ q̄ʒ- Ad 3
uis accn̄s nō poſſit alterari. ſubiectū tn̄ accn̄tis ſm̄ aliqḋ
accn̄s alterat̄. ⁊ ſic accn̄s variari dr̄. ſicut albedo fit maior Ad 4
vel minor ſubiecto ſm̄ albedinē alterato ¶ Ad quartum
dicendū ꝙ adueniente vita nō oportet ꝙ tollat̄ mortuū. ſed
mors. ⁊ ita nō tollit̄ fides informis ſed informitas ꝑ chari
tatem. ¶ Ad quintū dōm. ꝙ q̄uis ex duob⁹ accidentib⁹ Ad 5
non fiat vnū. tamē vnū accn̄s p̄t ꝑ aliud ꝑfici. ſicut color
ꝑ lucē. ⁊ ſic fides ꝑ charitatē ꝑficit̄ ¶ Ad ſextū dōm ꝙ fi- Ad 6
des informis ⁊ formata nō dicunt̄ eſſe diuerſa in genere q̄
ſi in diuerſis generib⁹ exiſtentia. ſed ſicut ꝑfectū qḋ attin
git rōem generis. ⁊ imꝑfectū qḋ nondū attingit. vn̄ non

oportet ꝙ differāt nūero, sicut nec embrio ꝛ aial ¶ Ad
Ad 7 septimū. ꝙ credere deū. ꝛ credere deo. ꝛ credere in deum
nō nominant diuersos actus. ſ; diuersas circumstantias
eiuſdē actus virtutis In fide eī est aliqd ex ꝑte cogni
tionis, put fides est argumentū. ꝛ sic q̄tū ad huiōi argu
mentatōis ꝑncipiū. actus fidei dr̄ credere deo. ex hoc eī
mouet credens ad aſſentiendū alicui. q2 est diuinit⁹ di/
ctum. ſ; q̄ntū ad cognitōem cui aſſentit dr̄ credere deū
veritas eī ꝑma est ꝓꝑiū obiectū fidei. ſ; q̄tū ad id qđ
ē voluntatis dr̄ actus fidei credere in deū. nō aūt ē act⁹
virtutis ꝑfecte. niſi has oēs circūstātias habeat ¶ Ad
octauū dōm. ꝙ fides formata tollit fornicatōe ꝛ alias pec
Ad 8 [illegible]
[illegible]

Octauo querit. vtrū obiectū fidei ꝓꝑiū sit veritas ꝑma

Et vide
1 tur ꝙ nō In symbolo eī fides explicatur. ſ; in symbolo
ponunt multa q̄ ad creaturā ꝑtinent. ḡ nō tātum veri/
Solu. tas ꝑma est obiectū fidei ¶ Sz diceres ꝙ ea q̄ ad crea
turas ꝑtinent in symbolo poſita ſe hñt ad fidē quasi per
2 accñs ꝛ ſcd'ario ¶ Sed ɔtra. ɔſideratio alicui⁹ ſcie ad
oīa illa ꝑ ſe extendit ad q̄ extendit efficatia ꝓꝑij medij
a quo ꝓcedit. ſ; mediū fidei est hoc ꝙ credit deo aliqđ di
centi. ex hoc eī mouet fides ad aſſentiendū ꝙ putat ali/
qđ a deo eſſe dictū. deo aūt credendū ē. nō tantū de veri
tate ꝑma. ſ; de qualibet alia veritate. ḡ q̄libet veritas est
3 ꝑ ſe materia ꝛ obiectū fidei ¶ Prete. Actus penes ob
iecta distinguunt. ſ; actus fidei ꝛ viſio dei ꝑ eſſentiā ſtȝ
actus diuerſi. cū ergo obiectū viſionis ꝑdicte sit ipa veri
4. [illegible]
[illegible]
[illegible]
5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
6 tas ꝑma. nihil qđ pure ꝑtinet ad creaturā. ꝑtinet ad ri/
dem. ſ; reſurrectio pure ad creaturā ꝑtinet. ꝛ tñ inter ar
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
9 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
10 [illegible]
[illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

videt sunt res create. ergo fidei obiecta sunt res create
¶ Prete. Fides ē mediū inter ſciam ꝛ opinionē. vt patȝ 12.
ꝑ definitōem Hug. de ſctō vict. ſ; ſcia ꝛ opinio ē de cō
plexo. ḡ ꝛ fides. ꝛ ita nō pt ē ei⁹ obiectū veritas ꝑma. q̄
simplex ē ¶ Prete. Principiū fidei videt ē reuelatio ꝓ 13.
phetica ꝑ quā nobis diuina annūciata sunt. sed ꝓphetie
obiectū nō ē ꝑma veritas sed magis res create. q̄ sub cer
ta driā cadunt tꝑis. ergo ꝛ fidei obiectū nō ē tantū veri
tas ꝑma ¶ Prete. Veritas ɔtingēs nō est veritas pri/ 14
ma. ſ; aliqua veritas fidei ē veritas ɔtingens Christuȝ
eī pati fuit ɔtingens cū eēt depēdens a libero arbitrio
suo ꝛ etiā iudeoꝝ. ꝛ tñ de paſſione Christi ē fides. ḡ ve/
[illegible] 15
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16.
ſcȝ vt testificans ꝛ vt id de quo est fides. ſ; nō pt poni ob
iectū fidei vt est testificans. sic eī est extra fidei eſſentiā.
nec iteꝝ vt illud de quo est fides. q2 sic q̄cunq; enūciabi
lia formant de veritate ꝑma eſſent credibilia. qđ pȝ eſſe
falſum. ergo veritas ꝑma nō ē ꝓꝑiū obiectū fidei
¶ Sz ɔtra ē qđ Dyoni. dr̄ vij. ca. de di. no. ꝙ fides ē ſꝑ Cōtra
circa simplicē ꝛ ſꝑ eodē mō ſe habentē veritatē. sed talis
nō est veritas niſi veritas ꝑma. ḡ ꝛc. ¶ Prete. Virt⁹ 2.
theologica idē hȝ ꝓ fine ꝛ obiecto. ſ; fidei finis est veri/
tas ꝑma cuius aptam viſionē fides meret. ḡ ꝛ obiectuȝ
eius est veritas ¶ Prete. Iſidorus dr̄ ꝙ articulus nō ē 3
niſi ꝑceptio diuine veritatis. ſ; fides in articulis ɔtinet.
ergo veritas diuina ē fidei obiectū ¶ Prete. Sicut ſe hȝ
charitas ad bonū. ita fides ad veꝝ. ſ; charitatis ꝑ ſe ob
[illegible]
[illegible]
¶ Reſponſio dōm ꝙ ꝑ ſe obiectū fidei veritas ꝑma ē. R.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
nō poteſt niſi [illegible]
ius opinio nō est virtus intellectualis. ſ; ſcia ꝛ intellect⁹
[illegible] fides nō pt habere q̄ virt⁹
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
¶ Ad ꝑmū [illegible] Ad 1
[illegible]
[illegible]

fide niſi inquantū credimus deū paſſum. nec reſurrectō
niſi inquantū credimus eā diuina virtute fieri. ¶ Ad
Ad 2 ſcdm dōm ꝙ quis teſtimonio diuino ſit de omībꝫ credē
dū tn̄ diuinū teſtimoniū ſicut ⁊ cognitio pmo ⁊ pncipa
liter eſt de ſeipo ⁊ ꝯſequēter de alijs Jo. viij. ego teſtimo
niū ꝑhibeo ⁊c. vn̄ ⁊ fides pncipaliter eſt de deo ꝯſequen
Ad 3 ter de alijs ¶ Ad terciū dōm ꝙ veritas pma eſt obie-
ctum viſionis patrie vt in ſua ſpecie apparens. fidei aūt
vt nō apparens. vn̄ etſi idē ſit re obiectū vtriuſqꝫ actus
Ad 4 tn̄ nō eſt idē rōne. et ſic formalr differens obiectū diuer-
ſam ſpēm actus facit ¶ Ad quartū dōm ꝙ lumē ē quo
dāmō obiectū viſus quodāmō non Inquantū em̄ lux
nō videt̄ noſtris viſibꝫ niſi ꝑ hoc ꝙ aliqđ corpus termi-
natū ꝑ reflexionē vel alio mō ꝯiungit̄ dr̄ nō eſſe ꝑ ſe vi-
ſus obiectū. ſꝫ magis color q̄ ſemꝑ eſt in corꝑe terminato.
Inquantū aūt nihil niſi ꝑ lumē videri pt̄. lux ipm viſibi-
le eſſe dr̄. vt ibidē phs dr̄. ⁊ ſic veritas prima eſt ꝑ ſe ob
Ad 5. iectū fidei ¶ Ad q̄ntū dōm ꝙ res cognita dr̄ eſſe co-
gnitōis obiectū ſꝫm qđ eſt extra cognoſcentē in ſeipā ſub
ſiſtens. quis de re tali nō ſit cognitio niſi ꝑ illud qđ de
ipa eſt in cognoſcente. ſicut color lapidis q̄ eſt viſus ob-
iectū nō cognoſcit̄ niſi ꝑ ſpēm eius in oculo. Ueritas igi
tur diuina q̄ ſimplex eſt in ſeipā eſt fidei obiectū. ſed eā in
tellectus noſter accipit ſuo mō ꝑ viā cōpoſitōnis. ⁊ ſic ꝑ
hoc ꝙ compoſitōni facte tanqꝫ vero aſſentit in veritatē
pmam tendit ſicut in obiectū. ⁊ ſic nihil ꝓhibet veritatē
Ad 6. pmam eſſe fidei obiectū quāuis ſit cōplexoꝝ ¶ Ad ſe-
xtum dōm. ꝙ reſurrectio carnis ⁊ alia hmōi ꝑtinent ad
Ad 7 veritatē pmā inq̄ntū diuina ꝟtute fiunt ¶ Ad ſeptimū
dōm. ꝙ oīa credibilia ex hoc ꝙ a deo ſūt teſtificata opꝫ
pncipalr eē de veritate pma. ⁊ ſcdario de rebꝫ creatis vt
Ad 8 ex dictis pꝫ. alia vero credibilia nō ſunt hmōi obiectuꝫ
fidei de qua nunc loq̄mur ¶ Ad octauū dōm. ꝙ creator
nō eſt obiectū fidei ſub rōne creatoris. ſed vt eſt veritas
prima. vn̄ nō oportet ꝙ fidei ꝑ ſe obiectū ſit creatura nō
em̄ quia eadē eſt cognitio dn̄i ⁊ ſerui inq̄ntum hmōi ꝓpter
hoc. quicūqꝫ nouit aliqđ circa dn̄m nouit aliqđ circa ſer
Ad 9. uum ¶ Ad nonū dōm. ꝙ quis ꝑ veritatē primā dedu
cimur in creaturas. pncipalr tn̄ ꝑ eā deducimur in ſeipāꝫ
q̄ ipa pncipalr de ſeipa teſtificat̄. vn̄ veritas prima ſe hꝫ
in fide vt mediū ⁊ vt obiectū ¶ Ad decimū dōm. ꝙ cha
Ad 10 ritas in proximo nō diligit niſi deū. vn̄ ex hoc nō ſeq̄tur
Ad 11. ꝙ charitatis obiectū ſit aliqđ aliud q̄ ſummū bonum.
¶ Ad vndecimū dōm. ꝙ imagines ꝑ quas fides ali-
qđ intuet̄ nō ſūt fidei obiectū. ſꝫ id ꝑ qđ fides in ſuū obie-
Ad 12. ctū tendit ¶ Ad xij. dōm. ꝙ quis fides ſit de cōplexiōe
q̄ntū ad id qđ in nobis eſt. tn̄ q̄ntū ad id ꝑ qđ in fidē de-
ducimur ſicut in obiectū eſt de ſimplici veritate. ¶ Ad
Ad 13 xiij. dōm. ꝙ quis ꝓphetia ꝓ materia habeat res creatas
et tꝑales. tn̄ ꝓ fine hꝫ rem increatā. ad hoc em̄ oēs ꝓphe-
tice reuelatōes ordinant̄. etiā ille q̄ de rebꝫ creatis ſūt vt
deus cognoſcat̄ a nobis. ⁊ ideo ꝓphetia ducit ad fidē ſi-
cut ad finē Nec oportet ꝙ ſit idē ꝓphetie ⁊ fidei obiectuꝫ
vel materia. ſꝫ ⁊ etiā ſi aliqn̄ ſit de eodē fides ⁊ ꝓphetia
nō tn̄ ſꝫm idē. ſicut de paſſione chriſti fuit ꝓphetia antiq-
rum ⁊ fides. ſꝫ ꝓphetia q̄ntū ad id qđ erat in ea tēporale.
Ad 14 fides vero q̄ntū ad id qđ erat in ea eternū ¶ Ad xiiij. dōꝫ
ꝙ de paſſione nō eſt fides niſi ſꝫm ꝙ ꝯiungit̄ veritati eter
ne ꝓut paſſio circa deū ꝯſiderat̄ Ipa etiam paſſio quis
ſꝫm ſe ꝯſiderata ſit ꝯtingens. tn̄ ſꝫm ꝙ diuine preſcie ſub
ſtat. ꝓut eſt de ea fides ⁊ ꝓphetia immobilē veritatē hꝫ.
Ad 15 ¶ Ad xv. dōm. ꝙ ꝓpoſitōnis ſubiectum ſe habet ad to-
tam ꝓpōnem. ſicut materia. vn̄ quis in talibꝫ ꝓpōnibꝫ cū
dicimus deus eſt paſſus. ſolūmō nominet ſubiectū quid
increatū. tota tn̄ ꝓpoſitio dr̄ eē de re increata ſicut de ma
teria. ⁊ ſic nō remouetur quin fides habeat veritatē pri-
mam ꝓ obiecto ¶ Ad xvi. dōm. ꝙ ꝓ tanto veritas pri- Ad 16
ma dr̄ eſſe fidei obiectū. q̄ de ea eſt fides. nec tn̄ oportet
ꝙ qđlibet enunciabile de deo formatū ſit credibile. ſed id
ſolū de quo veritas prima teſtificat̄ Sicut etiā corpꝰ mo
bile eſt ſubiectū naturalis phie. nec tn̄ oīa enunciabilia
q̄ de corꝑe mobili formari pn̄t ſunt ſcibilia. ſꝫ ſolum q̄ ex
pncipijs naturalis phie manifeſtant̄. Ipſum aūt teſti-
moniū veritatis prime ſe habet in fide vt pncipiū in ſci-
entijs demonſtratiuis

Uno querit̄ vtrum 5.

fides poſſit eſſe de rebꝫ ſcitis Et videtur ꝙ
ſic. vnūqđqꝫ em̄ pt̄ eſſe ſcitū qđ neceſſaria rōne pt̄ ꝓba-
ri. ſed ſꝫm Hug. de ſancto vic. ad oīa q̄ credere oportꝫ nō
deeſt ratio. nō ſolū ꝓbabilis. ſed etiā neceſſaria. ergo de
rebꝫ credit̄ ſcia haberi pt̄ ¶ Pterea. Lumē gratie diuini 2.
tus infuſum eſt efficatius q̄ lumen nature. ſed ea q̄ no-
bis manifeſtant̄ ꝑ lumē rōnis naturale ſunt a nobis ſci-
ta vel intellecta. ⁊ nō ſolū credita. ergo ⁊ ea q̄ innoteſcūt
nobis ꝑ lumen fidei diuinitus infuſum. ſunt a nobis ſci-
ta nō ſolū credita ¶ Pterea. Certiꝰ ⁊ efficatius eſt dei 3
teſtimoniū q̄ hoīs cuiuſcunqꝫ ſcientis. ſed de his q̄ ꝓce-
dunt ex ſuppoſitōne dicti alicuius ſcientis ꝯtingit habe-
re ſciam. vt pꝫ in ſcientijs ſubalternatis que ſua pncipia
ſupponunt a ſcientijs ſubalternantibꝫ. ḡ multo forti-
us de his q̄ ſūt fidei habet̄ ſcia. cū ſupponāt̄ ex teſtimo- 4
nio diuino ¶ Pterea. Quādocunqꝫ intellectus cogitur
de neceſſitate ad aſſentiendū hꝫ ſciam de his qbꝫ aſſentit
ꝓceſſus em̄ ex neceſſarijs ſciam facit. ſꝫ his q̄ ſunt fidei
aliqs credens ex neceſſitate aſſentit. Dicit̄ em̄ Jaco. ij.
ꝙ demones credunt ⁊ ꝯtremiſcūt. qđ nō pt̄ ex eoꝝ vo-
luntate fieri. cū ipoꝝ voluntas laudabilis eſſe nō poſſit
et ſic relinquit̄ de neceſſitate ꝙ his q̄ ſunt fidei aſſentiāt
ergo de his q̄ ſunt fidei pt̄ eſſe ſcia ¶ Pterea. Ea q̄ ſunt 5
naturalr cognita ſunt ſcita vel certius cognita q̄ ſcita. ſꝫ
cognitio dei naturaliter eſt omībꝫ inſerta. vt Dam. dr̄. fi-
des aūt eſt ad cognoſcendū deū. ergo ea q̄ ſunt fidei pn̄t
eſſe ſcita Pterea. Plus diſtat opinio a ſcia q̄ fides. ſꝫ de 6
eodē pt̄ eſſe ſcia ⁊ opinio. vt ſi aliqs vnā ⁊ eandē ꝯcluſio-
nem ſciat ⁊ ꝑ ſyllogiſmū demonſtratm̄. ⁊ ꝑ ſyllogiſmum
dyalecticū. ergo pt̄ de eodē eſſe ſcia ⁊ fides ¶ Preterea 7
Chriſtū eſſe ꝯceptū eſt articulus fidei. ſed hoc beata vir
go ꝑ experimentū ſciuit. ergo pt̄ eſſe idē ſit̄ ſcitū ⁊ creditū
¶ Pterea. Deū eſſe vnū ponit̄ inter credibilia. ſꝫ hoc de 8
monſtratiue ꝓbat̄ a phis ⁊ ita pt̄ eſſe ſcitū. ergo de eodē
pt̄ eſſe fides ⁊ ſcia ¶ Pterea. Deū eſſe. eſt qđdā credibi 9
le. nō aūt credimus hoc ꝓpter hoc ꝙ ſit deo acceptū. q̄a
nullus pt̄ eſtimare aliqđ deo eſſe acceptum niſi prius eſti-
met eſſe deū q̄ accipit. ⁊ ſic eſtimatio qua qs eſtimat de
um eſſe ꝑcedit eſtimatōem qua quis putat aliqđ eē deo
acceptū. nec pt̄ ex ea cauſari. ſed ad credendū ea q̄ neſci-
mus ducimur ꝑ hoc ꝙ credimus deo acceptū. ergo deū
eſſe. eſt creditum ⁊ ſcitum

¶ Sed ꝯtra. materia vel obiectū fidei pncipale eſt veri- Cōtra
tas prima. ſed de prima veritate id eſt de deo nō pt̄ eſſe
hoī ſcia. vt dr̄ ꝑ Dyo. i. ca. de. di. no. ergo non pn̄t eſſe de
eodē fides ⁊ ſcia ¶ Pterea. Sciencia ꝑ rōnem ꝯficit̄. rō 2

auͭ vim fidei euacuat. fides eñ nõ hȝ meritũ cui rõ hu-
mana p̄bet experimentũ. ergo fides ⁊ ſcia nõ ꝯcurrũt in
idẽ ¶ Prete. i. chor. xiij. cum venerit qḋ ꝑfectũ eſt
3 euacuabit̃ qḋ ex parte eſt. cognitio fidei ex parte eſt. id ẽ
impfecta. cognitio aũt ſcie eſt ꝑfecta. ꝗ ſcia fidẽ euacuat.
¶ Reſponſio. dõm ꝙ ẜm Auguſtinũ in libro de viden
Rñ°. do deum. creduntur illa q̄ abſunt a ſenſibus noſtris. ſi
videtur idoneum teſtimoniũ quod eis ꝓhibetur Videñ
tur aũt que preſto ſunt vel animi vel corporis ſenſib9. q̄
quidem differẽtia euidens eſt in his q̄ preſto ſunt cor-
poris ſenſibus in quib9 manifeſtũ eſt quid preſto ſit cor
poris ſenſibus ⁊ quid nõ. Sȝ in ſenſibus animi quid eẽ
preſto dicatur magis latet. illa tamẽ preſto eẽ dicuntur
intellectui que capacitatẽ eius nõ excedunt. vt intuitus
intellectus in eis figatur. talibus eñ aliquis aſſentit nõ
ꝓpter teſtimoniũ alienum. ſȝ ꝓpter teſtimoniũ ꝓprij intel
lectus. illa vero q̄ facultatẽ intellectus excedunt abſen-
tia eſſe dicuntur a ſenſib9 animi. Vñ intellectus in eis fi
gi nõ p̄t. vñ eis nõ p̄t aſſentire ꝓpter ꝓprium teſtimo-
nium. ſȝ ꝓpter teſtimoniũ alienum Et hec ꝓprie credita
eẽ dicuntur. Vñ fidei obiectum ꝓprie eſt illud quod eſt
abſens ab intellectu. credunt̃ eñ abſentia. ſȝ videnť pre-
ſentia. vt in eodẽ libro dĩ Auguſti. vel etiam res nõ ap-
parens. id eſt res nõ viſa. quia vt dĩ heb. xi. fides ẽ ſub-
ſtantia ⁊c̃. quando aũt deficit ratio proprij obiecti. opor
tet ꝙ ⁊ actus deficiat. vñ q̄ꝫcito aliquid incipit eẽ pñs
vel apparẽs. nõ p̄t vt obiectum ſubeſſe actui fidei Que
cunq̄ꝫ aũt ſciuntur ꝓprie accepta ſcia cognoſcunť ꝑ reſo-
lutõnem in prima ꝓ̄ncipia. q̄ ꝑ ſe preſto ſunt intellectui
et ſic omnis ſcia in viſione rei preſentis perficitur. vnde
impoſſibile eſt ꝙ de eodem ſit fides ⁊ ſcientia.

Duplex eſt credibile ¶ Sciendũ aũt ꝙ aliquid eſt credibile dupl̃r. vno mõ
ſimpl̃r. q̄ ſcȝ excedit facultatẽ oĩm hoĩm in ſtatu vie ex-
iſtentium. ſicut deũ eẽ trinum ⁊ vnum ⁊ hmõi. ⁊ de his
impoſſibile ẽ ab aliquo homine ſciam haberi. ſȝ q̄libet fi
delis aſſentit hmõi ꝓpter teſtimoniũ dei cui hec preſto
et cognita ſt̃. Aliq̄d vero ẽ credibile nõ ſimpl̃r. ſȝ re-
ſpectu alicuius qḋ quidẽ nõ excedit facultatẽ oĩm hoĩm
ſȝ aliquoꝝ tm̃. ſicut illa q̄ de deo demonſtratiue ſciri
poſſunt. vt deum eẽ. vel deum eẽ vnuȝ. aut incorporeũ
et hmõi. ⁊ de his nihil ꝓhibet ꝙ ſint ab aliq̄bus ſcita q̄
coꝝ hñt demonſtratões. ⁊ ab aliq̄bus credita q̄ horuȝ
demonſtratõnes nõ ꝑceperunt. ſȝ impoſſibile eſt ꝙ ſint
ab eodem ſcita ⁊ credita.

Ad. i. ¶ Ad p̄mũ ergo dõm. ꝙ de oĩ qḋ oportet credi ſi nõ
eſt ꝑ ſe notum habet̃ rõ. nõ ſolum ꝓbabilis. ſȝ etiam ne-
ceſſaria. q̄uis eam noſtram p̄ſentiam ꝯtingat latere. vt
ibidẽ Rychardus ſubdit. vñ rõnes credibiliũ ſunt igno-
te nobis. ſȝ note deo ⁊ beatis. q̄ de his nõ fidẽ ſȝ viſionẽ
Ad 2 hñt. ¶ Ad ſcðm dõm. ꝙ q̄uis lumẽ diuinitus infuſuȝ
ſit efficatius q̄ꝫ lumen naturale. nõ tñ in ſtatu iſto parti
cipatur a nobis ꝑfecte. ſȝ impꝑfecte. ⁊ ideo ꝓpter impꝑfe-
ctam participatõnem eius ꝯtingit ꝙ non ducimur per
illud infuſum lumẽ in viſionẽ hoꝝ ad quoꝝ cognitõem
datur. ſȝ hoc erit in patria qñ ꝑfecte illud lumẽ ꝑticipabi
Ad 3. mus vbi in lumine dei videbimus lumẽ ¶ Ad terciuȝ
dõȝ. ꝙ ille q̄ hȝ ſciam ſubalternatã nõ ꝑfecte attingit ad
rõnem ſciendi. niſi inq̄ꝫtum eius cognitio ꝯtinuat̃ quo-
damõ cũ cognitõe eius q̄ hȝ ſciam ſubalternantẽ. nihilo
minus tñ inferior ſciens nõ dĩ de his. q̄ p̄ſuppõnunť in
altiori ſciã. habere ſciam. ſȝ de ꝯcluſionib9 q̄ ex ꝓ̄ncipijs
ſuppoſitis de neceſſitate ꝯcludunť. ⁊ ſic etiã fidelis p̄t di-
ci habere ſciam de his que ꝯcluduntur ex articulis fidei
¶ Ad quartũ dõm. ꝙ demones nõ voluntate aſſentiũt Ad 4
his q̄ dicunt̃ credere. ſȝ coacti euidentia ſignoꝝ ex q̄bus
ꝯuincitur verum eſſe qḋ fideles credunt. q̄uis illa ſigna
nõ faciant apparere id qḋ creditur vt ꝑ hoc poſſit dici vi
ſionem eoꝝ q̄ credunť habere. Vñ ⁊ credere quaſi equiuo
ce dĩ de hominib9 ⁊ demonib9. nec eſt in eis fides ex aliq̄ Ad 5
lumine gratie infuſo. ſicut eſt in fidelib9. ¶ Ad q̄ntum
dõm. ꝙ de deo nõ eſt fides q̄ꝫtuȝ ad id qḋ de deo nobis
eſt naturalr̃ cognitum. ſȝ q̄ꝫtum ad id qḋ cognitõem na-
turalem excedit. ¶ Ad ſextũ dõm ꝙ nõ videť eſſe poſſi Ad 6
bile ꝙ aliquis de eodem habeat ſciam ⁊ opinionẽ. q̄ opi
nio eſt cũ formidine alterius partis quaȝ formidinẽ ſcia
excludit. ⁊ ſimil̃r nõ ẽ poſſibile ꝙ ſit de eodẽ fides ⁊ ſcia Ad 7.
¶ Ad ſeptimũ dõm. ꝙ beata virgo poterat quidẽ ſcire
ꝙ filium nõ ex virili cõmixtione ꝯceperat. quia aũt virtu
te ꝯceptio illa facta fuerat nõ potuit ſcire. ſȝ credidit an- Ad 8
gelo dicenti. ſpũſſanctus ⁊c̃. ¶ Ad octauum dõm. ꝙ
deum eſſe vnum. ꝓut eſt demonſtratũ non dĩ articulus
fidei. ſȝ p̄ſuppoſitũ ad articulos. cognitio eñ fidei p̄ſup-
ponit cognitõem naturalẽ ſicut ⁊ gratia naturã. ſȝ vni-
tas diuine eſſentie talis qualis ponitur a fidelib9. ſcȝ cuȝ
omnipotentia. ⁊ oĩ ꝓuidentia ⁊ alia hmõi q̄ ꝓbari nõ
poſſunt ꝯſtituunt articulũ. ¶ Ad nonum dõm. ꝙ ali- Ad 9.
quis poteſt incipere credere id qḋ p̄us nõ credebat ſȝ de
bilius exiſtimabat. vñ poſſibile eſt ꝙ aliquis anteq̄ꝫ cre-
dat deum eſſe exiſtimauerit eſſe ei placitũ ꝙ credat̃ eum
eſſe. ⁊ ſic poteſt aliquis credere deum eſſe eo ꝙ ſit placi-
tum deo q̄uis hoc etiam nõ ſit articulus fidei. ſed ãnce-
dens articulum. quia demonſtratiue ꝓbatur

Ecimo querit̃. vtruȝ

ſit neceſſariũ homini habere fidẽ Et videť
ꝙ nõ. vt eñ dĩ Deu. xxxij. dei ꝑfecta ſunt opera. ſȝ nõ eſt 1.
aliquid ꝑfectum niſi ꝓuideat̃ ei de his q̄ ſunt ei neceſſa-
ria ad finem ꝓprium ꝯſequendũ. ergo vnicuiq̄ꝫ rei ex cõ
ditõne nature ſue ꝓuiſa ſunt illa q̄ ſufficiunt ad vltimum
finẽ ꝯſequendũ. ſȝ ea que ſunt fidei ſunt ſupra cognitõez
hoĩm ex naturali ꝯditõne cõpetentẽ. ergo fides ꝑ quam
hmõi cognoſcunť ſiue accipiunť nõ ẽ homini neceſſaria
ad ſuum finem conſequendum. ¶ Sȝ diceres ꝙ ho- Solo.
mini ex ſua naturali cognitõne ſunt ꝓuiſa iſta q̄ ſunt ne-
ceſſaria ad naturalẽ finẽ ꝯſequendũ. cuiuſmodi eſt felici
tas vie q̄ etiã ponit̃ a ꝓ̄his. nõ aũt ad ꝯſequendũ finem
ſupnaturalẽ q̄ eſt beatitudo eterna.

¶ Sed ꝯtra. hõ ex natura ꝯditõnis ſue ad hoc factus
eſt vt ſit ꝑticeps eterne beatitudinis. ad hoc eñ deus ra 2.
tionalẽ creaturã capacẽ ſui inſtituit. vt habeť in ꝓ̄ncipio
ſcði ſniaꝝ. ergo in ipa natura debuerunt ſibi eſſe indita
ꝓ̄ncipia ꝑ q̄ ip̄m finẽ ꝯſequi poſſit. ¶ Prete. Sicut ad 3
ꝯſequendũ finẽ eſt neceſſaria cognitio. ita ⁊ operatio. ſed
ad ꝯſequendũ finẽ ſupnaturalẽ nõ danť nobis habitus
virtutũ ordinantes in alia opera q̄ꝫ in q̄ ordinamur ꝑ na
turalem rõnem. ſȝ ad eadẽ opera ꝑfectiori mõ facienda.
Caſtitas eñ infuſa ⁊ acq̄ſita eundẽ actũ habere videnť
ſcȝ a delectationib9 veneris refrenare. ergo nec ꝓpter ꝯſe-
quendũ finẽ ſupnaturalẽ oportuit nobis aliquẽ habituȝ
cognitõis infundi ordinatũ ad alia cognoſcenda q̄ꝫ na-
turaliter cognoſcere poſſumus. ſȝ ad eadẽ ꝑfectiori mõ
et ſic videť ꝙ fidẽ habere nõ apparentiũ rõni nõ fuerit ne 4.
ceſſaria ad ſalutẽ. ¶ Prete. Potentia nõ indiget habitu

ꝓpter id ad qđ naturalr̄ eſt determinata ſicut pꝫ in potē
tiȷ̄s irrōnalib9 q̄ ſine habitu medio ſua opa pficiunt. vt
vis nutritiua ꝛ generatiua. ſꝫ humanus intellectus natu
raliter determinat̄ ad cognoſcendū deū. ḡ nō indigēt ha
5 bitu fidei ad hoc ꝙ in cognitōem dei ducat̄ ¶ Preterea
Perfectius ē qđ p ſeipm̄ pt̄ ꝯſeq̄ finē ꝙ̄ qđ nō pt̄ p ſeip-
ſum. ſed alia aīalia ex pncipȷ̄s naturalib9 pñt ꝯſeq̄ fines
ſuos. vñ cū hō ſit eis pfectioꝛ videt̄ ꝙ cognitio naturalis
ſit ei ſufficiens ad ꝯſequendū finē ſuū. ꝛ ſic nō indiget fi-
6 de. ¶ Prete. Id qđ reputat̄ in viciū nō eſſe videt̄ neceſſa
riū ad ſalutē. ſꝫ ꝙ aliq̄s ſit credulus reputat̄ in viciū. vñ
dr̄ eccleſiaſtici. xix. q̄ cito credit ꝛc̄. ḡ credere nō ē neceſſa
7 riū ad ſalutē ¶ Prete. Cum deo ſumme ſit credendū illi
magis debemus credere p quē magis ꝯſtat deū eſſe lo-
quutū. ſꝫ magis ꝯſtat deū loq̄ p naturalē inſtinctū ꝙ̄ p
aliquē apl̄m vel ꝓphetā. cū hoc certiſſimū ſit deū eē acto-
rem totius nature Ergo his q̄ dictat naturalis rō ma-
gis debemus adherere. ꝙ̄ his q̄ p̄dicant̄ p aplos ꝛ ꝓphe
tas. de qb9 eſt fides Cū igit̄ hec interdū videant̄ diſſona
re ab his q̄ rō naturalis dictat. ſicut cū dicunt deū eē tri-
8 num ꝛ vnū. vel virginē ꝯcepiſſe ꝛ alia hmōi. videt̄ ꝙ nō
ſit ꝯueniens fidē habere de talib9. ¶ Prete. Id qđ eua-
cuatur altero adueniente nō videt̄ ꝓpter illud eē neceſſa
riū. nō eñ euacuaret̄ niſi aliquā haberet oppōem ad ipm̄
. Oppoſitū aūt nō inducit ad oppoſitū. ſꝫ magis abducit.
ſꝫ fides euacuat̄ gloria adueniente. ḡ nō eſt neceſſaria ad
9 gloriā ꝯſequendā. ¶ Prete. Nihil indiget ad ſuū finē
ꝯſequendū eo p qđ deſtruit̄. ſꝫ fides deſtruit rōnem. vt
eñ dr̄ Grego. fides nō hꝫ meritū ꝛc̄. ergo rō fide nō in-
diget ad aliquē finē ꝯſequendū. ¶ Prete. Heretic9 nō
10 hꝫ habitū fidei ſꝫ ꝯtingit ꝙ hereticus aliqua vera cre-
dat q̄ ſunt ſupra facultatē rationis. ſicut credit filiū dei in
carnatū ꝙ̄uis nō credat eū paſſum. ḡ nō eſt neceſſarius
habitus fidei ad cognoſcendū ea q̄ ſunt ſupra ratōnem.
11 ¶ Prete. Quādo aliq̄d ꝯfirmat̄ p plura media ſi vnum
illoꝝ nō hꝫ firmitatē tota ꝯfirmatio efficacia caret. vt pꝫ
in deductionib9 ſyllogiſmoꝝ in qb9 vna de multis rōni
bus falſa vel dubia exiſtēte ꝓbatio inefficax eſt. ſꝫ ea que
ſunt fidei in nos p multa media venerūt. a deo eñ dicta
ſunt apoſtolis vel ꝓphetis a qb9 in ſucceſſores eoꝝ. ꝛ de
inceps in alios. ꝛ ſic vſq3 ad nos puenerunt p media di-
uerſa. nō aūt in omnib9 iſtis medȷ̄s certū eſt eē infallibi
lem veritatē. qꝛ cū hoīes fuerunt ꝛ decipi ꝛ decipere po-
tuerunt. ḡ nullā certitudinē habere poſſumus de his q̄
ſunt fidei. ꝛ ita ſtultū videt̄ his aſſentire. ¶ Prete. Illđ
12 nō videt̄ neceſſariū ad vitā eternā ꝯſequēdū qđ meritū
vite eterne diminuit. ſꝫ cū difficultas operet̄ ad meritū.
habitus q̄ facultatē facit meritū diminuit Ergo habit9
13. fidei nō eſt neceſſarius ad ſalutē. ¶ Prete. Potentie ra
tionales ſunt nobiliores ꝙ̄ naturales. ſꝫ naturales nō in
digent habitib9 ad ſuos actus. ḡ nec itellectus indiget
habitu fidei ad ſuos actus. ¶ Sꝫ ꝯtra eſt qđ dr̄ He-
bre. xi. impoſſibile eſt ſine fide placere deo. ¶ Prete. Illđ
neceſſariū eſt ad ſalutē quo nō habito hō dānat̄. ſꝫ fides
eſt hmōi Math. vltimo. q̄ nō crediderit ꝯdemnabit̄. ḡ
eſt neceſſariū ad ſalutē. ¶ Prete. Altioꝛ vita altioꝛi indi
get cognitōe. ſꝫ vita gratie altioꝛ eſt ꝙ̄ vita nature. ḡ in-
diget aliqua cognitōe ſupnaturali q̄ ē cognitio fidei.
¶ Reſponſio dōm ꝙ habere fidē de his q̄ ſunt ſup rōem
neceſſariū eſt ad vitā eternā ꝯſequendā Qđ hinc accipi
pt̄. nō eñ ꝯtingit aliq̄d de impfecto ad pfectū induci ni-
ſi p actōem alicuius pfecti Nec pfecti actio ab impfecto

Cōtra

R̄ſ.

ſtatim recipit̄ in pncipio pfecte. ſꝫ pmo q̄dem impfecte
et poſtea pfecte. ꝛ ſic inde quouſq3 ad pfectōem pueniat
Et hoc q̄dē manifeſtū ē in oīb9 reb9 naturalib9 q̄ p ſuc-
ceſſionē tpis aliquā pfectōnem ꝯſequunt̄. ꝛ ſimilr̄ vide-
mus in operib9 humanis ꝛ p̄cipue in diſciplinis. in pn-
cipio eñ hō impfectus eſt in cognitōe. ad hoc aūt ꝙ pfec-
tōem ſcīe ꝯſequatur indiget aliquo inſtruente q̄ eū ad
pfectōnem ſcīe ducat qđ facere nō poſſet niſi ipe pfecte
ſciam haberet. vtpote cōprehendens ratōnes eoꝝ q̄ ſub
ſcia cadunt. nō eñ in pncipio ſue doctrine ſtatim ei q̄ in-
ſtruitur tradit rōnes ſcibiliū de qb9 inſtruere intendit.
qꝛ tunc ſtatim in pncipio ſciam haberet pfecte q̄ inſtruit̄
ſꝫ tradit ei q̄dā quoꝝ rōnes tunc cum pmo inſtruit̄ diſci
pulus neſcit. ſciet aūt poſt profectū in ſcia. ꝛ ideo dicit̄ ꝙ
oportꝫ addiſcētē credere. ꝛ aliter ad pfectā ſciam pueni-
re nō poſſet. niſi ſcꝫ ſupponeret ea q̄ ſibi in pncipio tradū
tur quoꝝ rōnes tunc capere nō pt̄. Vltima aūt pfectio
ad quā hō ordinat̄ ꝯſiſtit in pfecta dei cognitōe. ad quā
q̄dē puenire nō pt̄ niſi opatōe ꝛ inſtructōne diuina. q̄ eſt
ſui pfectus cognitoꝛ Hmōi aūt pfecte cognitōis ſtatim
hō in ſui pncipio capax nō ē. vñ oportet ꝙ arripiat p viā
credēdi aliqua p q̄ manuducat̄ ad pueniendū in pfectā
cognitōem. q̄ꝛ q̄dā talia ſꝫ ꝙ de eis in hac vita pfecta
cognitio haberi nō pt̄. eo ꝙ totaliter vim humane rōnis
excedunt. qꝛ illa oportet credere ꝙ̄diu in ſtatu vie ſum9
videbimus eñ pfecte ea in ſtatu patrie. Quedam vero
ſunt ad q̄ pfecte cognoſcenda in hac vita puenire poſſu-
mus. ſicut illa q̄ de deo demonſtratiue ꝓbari pñt. Que
tñ a pncipio neceſſe eſt credere ꝓpter quinq3 rōes. quas
Rabbi Moyſes ponit. quaꝝ prima eſt ꝓfunditas et Nota
ſubtilitas illoꝝ cognoſcibiliū. qꝛ ſunt remotiſſima a ſen
ſib9. vñ hō nō ē idoneus in pncipio ea cognoſcere pfecte
Scđa eſt debilitas humani intellectus in ſui principio.
Tercia vero ē multitudo eoꝝ q̄ p̄exigunt̄ ad iſtoꝝ de-
monſtratōem. q̄ hō nō niſi in longiſſimo tpe addiſcere pt̄
Quarta eſt indiſpoſitio ad ſciendū. q̄ accidit in qbuſdā
ꝓpter prauitatē cōplexionis. Quinta eſt neceſſitas occu
pationū ad ꝓuidendū neceſſaria vite Ex qb9 oīb9 appa
ret ꝙ ſi oporteret p demōſtratōem ſolūmō accipe ea que
neceſſario eſt cognoſcere de deo pauciſſimi ad hoc pueni
re poſſent ꝛ hi etiā nō niſi poſt longū tempus. Vñ pꝫ ꝙ̄
ſalubriter eſt oīb9 via fidei ꝓuiſa p quā patꝫ oīb9 facilis
aditus ad ſalutē ſm̄ qđcunq3 tempus
¶ Ad pmum igit̄ dōm. ꝙ hoī in ꝯditione ſue nature p Ad. j.
fecte ꝓuidet̄ ꝙ̄trum ad illū finē ꝯſequendū q̄ eſt in pote-
ſtate nature. dant̄ eñ ei pncipia ſufficientia q̄ ſunt cau-
ſa illius finis. Ad finē aūt q̄ facultatē nature excedit dā
tur pncipia nō q̄ ſunt cauſa illius finis. ſꝫ qb9 hō ē capax
eoꝝ p q̄ venit̄ ad finē. vt eñ dr̄ Auguſti. poſſe habere fi-
dem ꝛ charitatē nature eſt hoīm. habere aūt eſt grā fide- Ad 2
lium. ¶ Ad ſcđm dōm. ꝙ ab ipa pma inſtitutōe natura
humana eſt ordinata ad finē beatitudinis nō quaſi ad fi-
nem debitū hoī ſm̄ naturā eius. ſꝫ ex ſola diuina liberali
tate. ꝛ ideo nō oportet ꝙ pncipia illius nature ſufficiant
ad illū finē ꝯſequendū niſi fuerint adiuta bonis ſupaddi
tis ex diuina liberalitate. ¶ Ad terciū dōm. ꝙ ille q̄ di- Ad 3
ſtat a fine pt̄ habere cognitōem finis ꝛ affectōem. nō aūt
operari circa finē. ſꝫ ſolū circa ea q̄ ſunt ad finē. ꝛ ideo ad
pueniendū in finē ſupnaturalē in ſtatu vie indigemus fi
de qua ipm̄ finē cognoſcamus ad quē cognitio natura-
lis nō attingit. ſꝫ ad ea q̄ ſunt ad finē virt9 naturalis at-
tingit. nō tñ ꝓut ſunt ordinata ad finē illū. ꝛ ideo nō in-

digemus habitib⁹ infuſis ad operandū alia ꝙ dictat rō
naturalis. ſʒ ad ea pfectiori mō facienda. nō ſic aūt eſt ex
Ad 4 parte cognitōis rōne ſupra dicta. ¶ Ad quartū dōm ꝙ
ea q̄ ſunt fidei nō naturalr determinat̄ intellectus quaſi
ea naturalr cognoſcat. ſed quodāmō naturalr ordinat̄ in
ipa cognoſcenda. ſicut natura dr ordinari ad grām ex di
uina iſtitutōe. Vn̄ hoc nō remouet ꝗn habitu fidei indi
Ad 5 geamus. ¶ Ad ꝗntū dōm. ꝙ hō pfectior ē alijs aialib⁹
nec tn̄ determinata ſunt ſibi ab ipa natura ea q̄ ſunt ne-
ceſſaria ad finē ꝯſequendū ſicut alijs aialib⁹ ꝓpter duas
rōnes. pmo qꝛ hō ad altiorē finē ordinat̄. ⁊ iō ſi etiā plu-
rib⁹ auxilijs indigeat ad ipm ꝯſequendū ⁊ ſibi naturalia
pncipia nō ſufficiant nihilominus pfectior erit Scda qꝛ
hoc ipm eſt in hoīe pfectōis. qꝛ multiplices vias pt ha-
bere ad ꝯſequendū finē ſuū. Vn̄ nō poterat ei vna via na
turalis determinari ſicut alijs. ſʒ loco oīm q̄ natura alijs
aialib⁹ ꝓuidit data eſt hoi rō p quā neceſſaria huius vi-
te ſibi parare pt. ⁊ diſponere ſe ad recipiēda auxilia diui-
Ad 6 nitus future vite. ¶ Ad ſextū dōm ꝙ eſſe credulū in vi-
ciū ſonat. qꝛ deſignat ſupfluitatē in credendo. ſicut eē
bibulū ſupfluitatē in bibēdo. Ille aūt q̄ credit deo nō ex
cedit modū in credendo. qꝛ ei nō pt nimis credi. vn̄ rō
nō ſeqtur. ¶ Ad ſeptimū dōm ꝙ p apoſtolos ⁊ ꝓphe-
tas nūꝙ diuinitus dr aliqd qd ſit his ꝯtrariū q̄ natura
Ad 7. lis rō dictat. dr tn̄ aliqd qd ꝯphenſionē rōnis excedit.
et ꝓ tanto videt̄ rōni repugnare ꝗuis nō repugnet. ſi-
cut ſi dicat̄ ꝙ ruſtico dr repugnās rōni ꝙ ſol ſit maior to
ta terra. vł ꝙ dyameter ſit coſte aſimiter. q̄ tn̄ ſapienti ra
tionabiliter apparēt. ¶ Ad octauū dōm ꝙ fides eua-
Ad 8 cuatur in gloria ꝓpter id qd eſt impfectōnis in ipa. ⁊ ſm
hoc hʒ aliquā oppōnem ad pfectōem glorie. ſʒ ꝗtū ad id
qd eſt cognitōis in fide eſt neceſſaria ad ſalutem. hoc eīn
nō eſt incōueniens vt aliqua impfecta q̄ ordinant̄ ad pfe
Ad 9. ctionis fines. ceſſent ꝓueniente fine. ſicut motus venien
te q̄ete q̄ eſt finis eius. ¶ Ad nonū dōm ꝙ fides nō de-
Ad 10 ſtruit rōnem. ſed excedit eā ⁊ pficit vt dictū eſt. ¶ Ad
decimū dōm ꝙ hereticus nō hʒ habitū fidei ⁊ ſi diſcre-
dat vnū ſolū articulū. habit⁹ eīn infuſi p vnū actū ꝯtra-
riū tollunt̄. fidei etiā habitus hanc efficaciā hʒ vt per
ipm intellectus fidelis detineat̄ ne ꝯtrarijs fidei aſſen-
tiat. ſicut ⁊ caſtitas refrenat a ꝯtrarijs caſtitati. Q̄ ſʒ aūt he
reticus aliqua credat q̄ ſunt ſupra naturalē cognitōnem
nō eſt ex aliquo habitu infuſo. qꝛ ille habit⁹ dirigeret eū
in oīa credibilia equaliter. ſʒ eſt ex quadā eſtimatōne hu
mana. ſicut ⁊ pagani aliqua ſup naturā de deo credunt.
¶ Ad vndecimū dōm ꝙ oīa media p q̄ fides ad nos
Ad 11. ꝓuenit ſuſpitione carent. ꝓphetis etiā ⁊ apoſtolis credi-
mus ex hoc ꝙ dn̄s eis teſtimoniū phibuit miracula fa-
ciendo. vt dr Marci vltimo. ſermonē ꝯfirmante ſequē
tibus ſignis. ſucceſſorib⁹ aūt coꝝ nō credimus. niſi inꝗ-
tum annunciant ea nobis q̄ illi in ſcripturis reliquerūt.
Ad 12 ¶ Ad xij. dōm ꝙ duplex ē difficultas. q̄dā ex ꝯditōne
ipius opis. ⁊ talis difficultas opat̄ ad meritū Alia eſt
Duplex eſt difficultas ex indiſpoſitōne ⁊ tarditate voluntatis. ⁊ talis potius
diminuit meritum. ⁊ hanc aufert habitus ⁊ non pri-
Ad 13 mam. ¶ Ad decimumtercium dicendum. ꝙ potentie
naturales ſunt determinate ad vnum. ⁊ ideo non indi-
gent habitu determināte. ſicut rationales que ſunt in op-
poſita.

Undecimo queritur.

Vtrū ſit neceſſariū explicite credere Et vi- .1.
detur ꝙ nō. illud eīn non eſt ponendū quo poſito ſeqtur
incōueniens. ſʒ ſi ponamus ꝙ ſit neceſſariū ad ſalutē ꝙ
aliqd explicite credat̄ ſeqtur incōueniens. poſſibile eīn ē
aliquē nutriri in ſiluis. vel etiā inter lupos. ⁊ talis nō pt
explicite aliqd de fide cognoſcere. ⁊ ſic erit aliqs hō q̄ de
neceſſitate dāṅabit̄. qd ē incōueniēs. ⁊ ſic nō videt̄ ꝙ ſit
neceſſariū aliqd explicite credere. ¶ Prete. Ad illud qd
nō eſt in poteſtate noſtra nō tenemur. ſʒ ad hoc ꝙ expli- 2.
cite aliqd credimus indigemus auditu interiori vel ex-
teriori. fides eīn ē ex auditu. vt dr Roma. x. ⁊ audire nō
eſt in poteſtate alicuius. niſi ſit q̄ loquatur. ⁊ ſic nō eſt de
neceſſitate ſalutis ꝙ aliqd explicite credat̄. ¶ Prete. 3
Illa q̄ ſunt ſubtiliſſima nō ſunt tradenda rudib⁹. ſʒ nul
la ſunt ſubtiliora ⁊ altiora his q̄ rōnem excedunt. qua-
lia ſunt articuli fidei. ḡ talia nō ſunt populo tradenda. ⁊
ſic nō oēs tenent̄ ſaltē ad explicite aliqd credēdū ¶ Pre 4.
te. Homo nō tenet̄ ad ſciendū illd qd angeli neſciunt. ſʒ
angeli an̄ incarnatōem miſteriū incarnatōnis ignorauē-
runt. vt videt̄ Hiero. dicere. ḡ ſaltē nō tunc tenebant̄ ad
ſciendū ⁊ credendū aliqd explicite de redēptore ¶ Pre 5
te. Multi gentiles an̄ chriſti aduentū ſaluati ſunt. vt dr
Dyoniſi⁹. ix. ca. ce. ierarchie. Ipſi aūt nō poterant ali-
qd explicitū de redēptore cognoſcere. cū ad eos ꝓphete
nō ꝓuenerūt Ergo credere explicite articulos de redem
ptore nō videt̄ neceſſariū ad ſalutē. Itē inter articu-
los de redēptore vnus ē de deſcenſu ad inferos. ſʒ de hoc 6
articulo Iohēs dubitauit ſm Grego. cū q̄ſiuit Tu es
q̄ venturus es Math. xi. cū eīn ipe fuerit de maiorib⁹. qꝛ
null⁹ eo maior. vt ibidē dr. videt̄ etiā ꝙ nec maiores tene
ant̄ ad cognoſcēdū explicite articulos fidei de redēptore
¶ Sʒ ꝯtra. videt̄ ꝙ ſit de neceſſitate ſalutis explicite oīa Cōtra
credere. eodē eīn mō oīa ad fidē ꝑtinēt. ḡ qua rōne opor-
tet vnū explicite credere. eadem ratōne oportet oīa alia.
¶ Prete. Vnuſquiſꝗ tenet̄ ad vitandū oēs errores q̄ 2.
ſunt ꝯtra fidē. ſʒ hoc facere nō pt niſi explicite oēs articu
los cognoſcat ꝯtra quos ſunt errores. ḡ oportet oēs ex
plicite credere. Prete. Sicut mandata dirigūt in operā 3
dis. ita articuli in credēdis Sʒ q̄libet tenet̄ ſcire oīa mā
data decalogi. nō eīn excuſaret̄ ſi p ignorantiā coꝝ aliqd
omitteret. ḡ ⁊ q̄libet tenet̄ oēs articulos explicite crede-
re. ¶ Prete. Sicut deus eſt obiectū fidei. ita ⁊ charita 4
tis. ſʒ nihil debet iplicite diligi in deo. ḡ nihil debet iplici-
te credi de deo. ¶ Prete. Heretic⁹ quantūcūꝗ ſimplex. 5
examinat̄ de oīb⁹ articulis fidei qd nō eſſet niſi oēs expli
cite credere teneret̄. ⁊ ſic idē qd pus. ¶ Prete. Habi- 6
tus fidei eſt idē ſpecie in oīb⁹ fidelib⁹. ſi igit̄ aliq̄ fideles
tenent̄ ad oīa q̄ ſunt fidei explicite credenda. ḡ ⁊ oēs te-
nent̄ ad hoc ¶ Prete. Credere informiter nō ſufficit ad 7
ſalutē. ſʒ credere iplicite eſt credere informiter. qꝛ frequē
ter plati in q̄ꝝ fide innitit̄ fides ſimpliciū q̄ implicite cre
dunt. habent fidem informem. ergo credere implicite nō
ſufficit ad ſalutem
¶ Reſponſio dōm ꝙ iplicitū ꝓprie dr eſſe illud in q̄ qua Rſ°.
ſi in vno multa ꝯtinent̄. Explicitū aūt in quo vnūqdꝗ
ipoꝝ in ſe ꝯſiderat̄ Et transferunt̄ hec noīa a corpalib⁹
ad ſpiritualia. Vn̄ qn̄ aliqua multa virtute ꝯtinent̄ in
aliq̄ vno dicunt̄ eſſe iplicite in illo ſicut ꝯcluſiones in pn
cipijs. explicite aūt in aliquo ꝯtinet̄ qd in eo actu exiſtit.

Un̄ ille q̄ cognoſcit p̄ncipia vlia aliqua . hʒ iplicitã cognitõem de oib⁹ ↄcluſionib⁹ p̄ticularib⁹. q̄ aūt ↄcluſiones actu ↄſiderat dr̄ eas explicite cognoſcere. Un̄ ⁊ explicite dicimur aliqua credere q̄ū eis actu cogitãtis adherēmus Implicite vero qñ adheremus q̄buſdã in q̄b⁹ ſicut in p̄ncipijs vlibus illa ↄtinent̄. ſicut q̄ credit fidē eccleſie verã eſſe in hoc quaſi iplicite credit ſingula q̄ ſub fide eccleſie ↄtinent̄. Sciendū eſt igit̄ ꝙ aliqd eſt in fide ad qd̄ oēs ⁊ om̄i tp̄e explicite ad credendū tenentur. q̄dã vero ſunt in ea q̄ om̄i tp̄e ſunt explicite credenda. ſʒ nō ab oib⁹. q̄dã vero ab oib⁹. ſʒ nō om̄i tp̄e. q̄dã vero nec ab omnib⁹ nec omni tp̄e. Q̄ eni͂ oporteat aliqd explicite credi ab om̄i fideli ex hoc apparet. q2 acceptio fidei ſehʒ in nobis reſpectu vltime p̄fectōnis. ſicut acceptio diſcipuli de his q̄ ſibi p̄mo a magiſtro tradunt̄ p̄ q̄ in anteriora dirigit̄. non poſſet aūt dirigi niſi actu ↄſideraret aliqua. vn̄ oportet ꝙ diſcipulus aliqd actualr̄ ↄſiderādū accipiat Et ſimilr̄ oportet ꝙ fidelis q̄libet aliqd explicite credat Et hec ſunt duo q̄ ap̄ls dr̄ Heb. xi. Accedentem ad deū oportet credere q2 eſt ⁊c̄. Un̄ q̄libet tenetur credere explicite ⁊ om̄i tp̄e deū eſſe. ⁊ habere ꝓuidentiã de reb⁹ humanis. nō aūt eſt poſſibile vt aliqs in ſtatu vie cognoſcat explicite oēm illã ſciam quã deus hʒ in qua noſtra beatitudo ↄſiſtit. licet poſſibile ſit aliquē in ſtatu vie explicite cognoſcere oia illa q̄ ꝓponunt̄ humano generi in h̄ ſtatu vt rudimēta q̄dã q̄b⁹ ſe in finē dirigat Et talis dr̄ habere p̄fectã fidē q̄ntū ad explicatõem. ſʒ hec p̄fectio nō eſt oīm. Un̄ ⁊ gradus in eccleſia ↄſtituit̄. vt q̄dam alijs p̄ponant̄ ad erudiendū in fide. vn̄ nō tenentur oēs explicite credere oia q̄ ſunt fidei. ſʒ ſolū illi q̄ eruditores fidei inſtituunt̄. ſicut ſunt p̄lati ⁊ habētes curã aiarum. Nec tn̄ iſti etiã ꝑ om̄e tp̄s tenent̄ oia ſcire aut explicite credere. ſicut eni͂ eſt p̄fectio vnius hoīs in fide p̄ ſucceſſiones tempoꝝ. ita etiam totius humani generis. Un̄ dr̄ Grego. p̄ ſucceſſiones tempoꝝ creuit diuine cognitõnis augmentū. Plenitudo aūt tp̄is quaſi p̄fectio etatis humani generis eſt in tp̄e gratie. Un̄ in hoc tp̄e maiores oia q̄ ſunt fidei explicite credere tenent̄. ſʒ tp̄ib⁹ p̄cedentib⁹ etiã maiores nō tenebant̄ ad credendū omnia explicite. plura aūt explicite credebant̄ poſt tp̄s legū et ꝓphetaꝝ q̄ an̄ In ſtatu igit̄ an̄ peccatū nō tenebant̄ explicite credere ea q̄ ſunt de redēptore. q2 adhuc neceſſitas redēptoris nō erat. Implicite tn̄ hoc credebant in diuina ꝓuidentia in q̄ntū ſcʒ deū credebant diligentib⁹ ſe ꝓuiſuꝝ in oib⁹ neceſſarijs ad ſalutē. Sʒ poſt peccatum om̄i tp̄e neceſſariū fuit a maiorib⁹ explicitã fidē de trinitate habere. nō aūt de minorib⁹ poſt peccatū. vſq̄ ad tp̄s gratie. an̄ peccatum eni͂ forte talis diſtinctio non fuiſſet. vt q̄dam p̄ alios erudirent̄ de fide Et ſimilr̄ etiam poſt petm̄ vſq̄ ad tēpus gratie maiores tenebãt̄ h̄re fidē de redēptore explicite. minores ꝟo iplicite vel in fide patriarchaꝝ et ꝓphetaꝝ. vel in diuina ꝓuidentia. Tēpore vero gr̄e oēs maiores ⁊ minores de trinitate ⁊ redēptore tenebantur explicitã habere fidē. Non tn̄ oia credibilia circa redemptorē vel trinitatē minores explicite credere tenētur. ſʒ ſoli maiores. minores aūt tenent̄ explicite credere generales articulos. vt deum eſſe vnum ⁊ trinū. ⁊ vnū filium dei eſſe incarnatum ⁊ mortuum. ⁊ reſurrexiſſe. et alia hm̄oi de quibus eccleſia feſta facit

Ad. i. ¶ Ad p̄mum igitur dōm. ꝙ nō ſequitur inconueniens poſito ꝙ q̄libet teneatur aliqd explicite credere. etiã ſi in ſiluis vel inter bruta aīalia nutriatur. Hoc eni͂ ad diuinam ꝓuidentiã ꝑtinet. vt cuilibet ꝓuideat de neceſſarijs ad ſalutē dummodo ex p̄te eius nō impediatur. ſi eni͂ aliquis taliter nutrit̄ ⁊ ductum rōnis naturalis ſequeretur cum appetitu boni ⁊ fuga mali. certiſſime eſt tenendū ꝙ deus ei p̄ internã inſpiratõem reuelaret ea q̄ ſunt ad credendū neceſſaria. vel aliquem fidei p̄dicatorē dirigeret. ſicut miſit Petrū ad Cornelium. actuū. x. ¶ Ad ſcd̄m Ad 2 dōm. ꝙ q̄uis nō ſit in poteſtate noſtra cognoſcere ea q̄ ſunt fidei ex nobis ipis. tn̄ ſi nos fecerimus qd̄ in nobis eſt. vt ſcʒ ductū naturalis rõnis ſequamur deus nō deficiet nobis ab eo qd̄ nobis eſt neceſſariū. ¶ Ad tercium Ad 3. dōm. ꝙ ea q̄ ſunt fidei nō ꝓponunt̄ ſimplicib⁹ vt in p̄ticulari exponenda. ſʒ in quadã generalitate. ſicut ea q̄ explicite credere tenent̄ vt dictū eſt. ¶ Ad quartū dōm. Ad 4 ꝙ angeli ſm̄ Dyo. ⁊ Auguſti. p̄mo ſciuerunt incarnatõnis chriſti miſteriū q̄ hoīes. cū etiã de ipo p̄ angelos ꝓphete ſint inſtructi. Sʒ a Hiero. dicunt̄ p̄ eccleſiã hoc miſteriū diſcere inquantū p̄dicantib⁹ ap̄lis miſteriū ſalutis gentiū implebat̄. ⁊ ſic q̄ntū ad aliquas circūſtãtias pleni⁹ ſciebãt iam p̄ns videtes qd̄ futuꝝ an̄ ꝓuiderant ¶ Ad q̄ntū dōm. ꝙ gentiles nō ponebant̄ vt inſtructores fidei diuine. vn̄ quãtūcunq̄ eſſent ſapientes ſcia ſeculari inter minores cōputãdi ſunt. ⁊ iō ſufficiebat eis habere fidē de redēptore implicite vel in fide ꝓphetaꝝ. vel etiã in ipa diuina ꝓuidentia. ꝓbabile tn̄ eſt etiã multis gētilib⁹ miſteriū redēptõis noſtre an̄ chriſti aduentū diuinitus gentilib⁹ fuiſſe reuelatū. ſicut patʒ in ſibillinis vaticinijs. ¶ Ad ſextū dōm. ꝙ Johs baptiſta q̄uis ſuo Ad 5. tp̄e inter maiores fuit cōputandus. q2 p̄co veritatis fuit Ad 6 a deo inſtitutus. nō tn̄ oportet ꝙ credere explicite oia q̄ poſt chriſti paſſionē ⁊ reſurrectõnem tp̄e gratie reuelata explicite credunt̄. nō eni͂ ſuo tp̄e veritatis cognitio ad ſuū cōplementū ꝑuenerat. qd̄ p̄cipue factū eſt in aduentu ſpiritus ſancti. Quidã tn̄ dicunt ꝙ Johes q̄ſiuit nō ex ꝑſona ſua ſed ex ꝑſona diſcipuloꝝ q̄ dubitabant de chriſto. Quidam etiam dicunt ꝙ non fuit queſtio dubitantis. ſed pie admirantis humilitatem chriſti ſi dignaretur ad inferos deſcendere.

¶ Ad p̄mū ergo in ↄtrariū dōm. ꝙ non eſt eadē rō de Ad. i. omnib⁹ q̄ ad fidē ꝑtinent. q̄dã eni͂ ſunt alijs obſcuriora. et q̄dã alijs neceſſariora ad hoc ꝙ hō dirigat̄ in finē. ⁊ iō quoſdã articulos p̄ alijs oportʒ explicite credere. ¶ Ad Ad 2 ſcd̄m dōm. ꝙ ille etiã q̄ nō credit explicite oēs articulos p̄t oēs errores vitare. q2 ex habitu fidei retardat̄ ne conſentiat ↄtrarijs articuloꝝ quos etiã ſolū iplicite nouit. vt ſcʒ cū ſibi ꝓponunt̄ q̄ſi inſolita ſuſpecta habeat ⁊ aſſenſum differat quouſq̄ inſtruat̄ p̄ eū cui⁹ eſt dubia in fide determinare. ¶ Ad terciū dōm. ꝙ mãdata decalogi ſūt de Ad 3 his q̄ naturalis rō dictat. ⁊ iō q̄libet tenet̄ ea explicite cognoſcere. nec ē ſilis rō de articulis q̄ ſunt ſup̄ rōeʒ ¶ Ad quartū dōm. ꝙ diligere nō diſtinguit̄ p̄ explicite ⁊ implicite. niſi q̄tenus dilectio fidē ſequit̄. eo ꝙ dilectio terminatur ad rem ipam q̄ eſt extra aīam q̄ in p̄ticulari ſubſiſtit. cognitio vero terminat̄ ad id qd̄ eſt in apprehenſione aīe q̄ p̄t apprehendere aliqd in vniuerſali vel in p̄ticulari et ideo nō eſt ſilr̄ de fide ⁊ charitate. ¶ Ad quintū dōm Ad 4 ꝙ ſimplex aliquis qui accuſatur de hereſi nō examinat̄ Ad 5 de omibus articulis. quaſi teneatur om̄es explicite credere. ſʒ quia tenetur nō aſſentire p̄tinaciter ↄtrario alicuius articuloꝝ. ¶ Ad ſextū dōm. ꝙ nō eſt ꝓpter defectū Ad 6. ex habitu fidei ꝙ aliqui tenent̄ explicite credere ⁊ alijs ſufficit implicite credere. ſʒ ꝓpter officiū diuerſum. nam

ſic q̄a ponitur vt doctor fidei debet explicite noſcere ea
q̄ debet vel alios docere. ⁊ ſm q̄ alijs in officio debet ꝑ
Ad 7 [illegible] halere de hijs q̄ ſunt fidei ❡ Ad vij. dōm
ꝙ minores nō hn̄t fidē implicitā in fide aliquorū homi-
nū particulariū ſ; in fide eccleſie. q̄ nō pt ec̄ informis. Et
ꝑterea vnus nō d; habere fidē implicitā in fide alterius
ꝓpter hoc ꝙ cōueniat in mō credēdi fidei formate vel in-
formis ſed ꝓpter ꝯuenientiam in credito

Uodecimo q̄ritur.

·I· Utrū vna ſit fides modernorū ⁊ āti q̄rū Et vi
detur ꝙ nō. Scīetia eīn vl'is differt a ſcīa ꝑticulari. ſ; antiq̄
cognoſcebāt ea q̄ ſunt fidei q̄ſi in vniuerſali implicite cre
dētes. moderni aūt in ꝑticulari. credētes explicite. ḡ non
2 eſt eadē fides modernorū ⁊ antiquorū ❡ Pre. Fides eſt
de enūciabili. ſed nō ſunt eadē enūciabilia q̄ nos credimꝰ
et illi crediderūt. vt chriſtū naſciturū ⁊ chriſtū natū. ergo
non ē eadē fides noſtra ⁊ antiquorū ❡ Prete. Determi-
3 natū tempus in hijs que ſunt fidei ē de neceſſarijs ad cre
dendum aliquis eīn infidelis reputatur ex hoc ꝙ credit
chriſtū nōdū fuiſſe ſed eſſe venturū. ſed in fide nr̄a et āti-
quoꝝ ſūt tp̄a variata. nos eīn credimꝰ de ꝑterito qđ ipſi
credebāt de futuro. ergo nō ē eadē fides noſtra ⁊ āti q̄rū
❡ S; cōtra Eph. iiij. vnus dn̄s ⁊ vna fides ⁊c̄.
❡ Reſpōſio dōm ꝙ hoc pro firmo ē tenēdū vnam ec̄ fidē
R;°. antiq̄rū ⁊ modernoꝝ. alias nō eſſet eccleſia vna Ad h
aūt ſuſtinēdum quidam dixerūt idem enunciabile ec̄ de
Opinio preterito qđ nos credimus. ⁊ de futuro qđ antiqui credi
derūt Sed h nō videtur ꝯueniens vt variatis eſſencialibꝰ
Reprobat cōpoſitōnis ꝑtibꝰ eadē ꝯpoſitō maneat. videmus eīn cō
poſitōes ꝑ aliqua accidētia nōis ⁊ verbi variari Unde
alij dixerūt ꝙ enunciabilia ſunt diuerſa que nos credimꝰ
Opi. ſcđa et illi crediderūt. ſ; fides nō ē de enuntiabili ſ; de rebus.
Res aūt ē eadē quāuis enūciabilia ſi; diuerſa. dicunt eīn
ꝙ hoc ꝑ ſe ꝯuenit fidei ꝙ credat reſurrectōnē xp̄i. ſed hoc
eſt ei quaſi accidētale ꝙ credat eam ec̄ vel fuiſſe. Sed
Repbat. hoc etiā falſum apparet q2 credere. cū dicat aſſenſum. non
pt ec̄ niſi de ꝯpoſitōne in qua verū ⁊ falſum inuenitur. vt cū
dico credo reſurrectionem. oportet aliquā ꝯpoſitionē in-
telligi. ⁊ hoc ſm aliquod tempus quod anima ſemꝑ ad-
iungit in diuidēdo ⁊ componēdo. vt dicitur in tertō de ani
ma. vt ſit ſenſus credo reſurrectionē. id eſt credo reſurre-
ctionē ec̄ vel fuiſſe vel futurā ec̄ Et ideo dōm ꝙ obiectū
Opi. ter. fidei poteſt dupliciter ꝯſiderari Uel ſcđm ſe. prout eſt ex
et. b. tho. tra animam. ⁊ ſic ꝓprie habet rationem obiecti ⁊ ab eo ac
cipit habitus multiplicatōnem vel vnitatem Uel ſm ꝙ
eſt ꝑticipatū in cognoſcēte. Dicēdum ē igitur ꝙ ſi accipi
atur id quod ē obiectū fidei. ſ. res credita prout ē extra
animam. ſic eſt res vna q̄ refertur ad nos ⁊ ad antiquos.
Et iō ex hac vnitate fides vnitatē recipit. Si autē cō-
ſideretur ſm ꝙ ē in acceptione noſtra ſic plurificatur per
diuerſa enunciabilia. ſ; ab hac diuerſitate non diuerſifica
tur fides Unde pat; ꝙ fides omnibus modis ē vna.
Ad. i. ❡ Ad primum ergo dōm ꝙ ſcire in vniuerſali ⁊ particu
lari non diuerſificant ſcīetiam niſi quantum ad modum
ſciendi non autē quantum ad rem ſcitam a qua habitus
Ad 2. habet vnitatem ❡ Ad. ſecundū pat; reſponſio ex dictis
Ad 3 ❡ Ad tercium dōm ꝙ tempus non variatur ſm ꝙ ē in
re. ſ; ſcđm diuerſum ordinem ad nos vel ad illos Unum
enim eſt tempus in quo chriſtus paſſus fuit ſed ſecūdū
diuerſos reſpectus ad aliquos d; ꝑteritū vel futurū re-
ſpectu ꝑcedētium vel ſequētium.

Materia decima quinta De ra-
tōne ſuperiori et inferiori

Ueſtio ē de ratōne

ſuperiori et inferiori Et habet quinq; queſti-
ones. Prima Utrum intellectus ⁊ ratio ſint
diuerſe potentie. Scđa. vtru; ratio ſuperior
⁊ inferior ſint diuerſe potētie. Tercia. vtrū in ratōne ſupe
riori ⁊ inferiori poſſit ec̄ peccatū Quarta. vtrū delecta-
tio moroſa per ꝯſenſum in delectationē in inferiori parte
rationis exiſtens ſine ꝯſenſu in opus ſit mortale peccatū
Quinta. vtrū in ratiōe ſuperiori poſſit eſſe pctm̄ veniale

Ueſtio eſt de ra

tōne ſupiori ⁊ iferiori. Et p̄mo q̄ritur
Utrū intellectꝰ ⁊ rō ſint diuerſe po- ·I·
tētie. Et videtur ꝙ ſic. dicitur eīn in li
bro de ſpiritu ⁊ anima cū ab inferiori
bus ad ſupiora aſcendere volumus
prius occurrit nobis ſenſus deinde imaginatō. ⁊ poſtea
ratō poſtea intellectꝰ poſtea intelligētia ⁊ in ſummo ē ſa-
pietia q̄ ē ipſe deus. ſed imaginatō ⁊ ſenſus ſunt diuerſe 2
potētie. ergo ratio ⁊ intellectus ❡ Pre. Homo. vt dicit
Gregorius. cū omni creatura ꝯuenit ratōe cuius dicitur
omnis creatura. ſed id cū quo ꝯuenit cū plantis ē quedā
potētia anime ſcilicet vegetatiua. ⁊ diſtincta a rōne que
eſt potētia propria hominis. inquantum homo ē. ⁊ ſimili
ter id in quo ꝯuenit cum brutis ſc; ſenſus. ergo pari rati
one illud in quo conuenit cū angelis qui ſunt ſupra homi
nem ſc; intellectus ē alia potentia a ratione. que eſt pro-
pria potētia humani generis. vt dicit Boetius in quin- 3
to de conſolatōne ❡ Prete. Sicut ſenſuum propriorum
acceptiones terminantur ad ſenſum cōmunem qui de eis
iudicat. ita etiam rationis diſcurſus terminatur ad in-
tellectum vt iudicium feratur de hijs de quibus ratō cō
cludit. tunc enim de hijs que ratō confert homo iudicat
cum reſoluēdo quouſq; ad principia deuenitur. de quibꝰ
eſt intellectus. ratione cuius ars iudicādi reſolutoria no
minatur. ergo ſicut ſenſus communis ē alia potētia a ſen
ſu particulari proprio. ita intellectus a ratione ❡ Prete. 4
Comprehēdere ⁊ iudicare ſunt actus diuerſas potenti
as exigētes. vt pat; in ſenſu proprio ⁊ communi. quoru;
ſenſus proprius comprehēdit. communis autem iudicat
ſed ſicut dicitur in libro de ſpiritu ⁊ anima. quidquid ſen-
ſus percipit imaginatō repreſentat. cogitatō format. inge
nium inueſtigat. ratō iudicat. memoria ſeruat. intelligē-
tia comprehēdit Ergo ratō ⁊ intelligētia ſunt diuerſe po 5
tentie. ❡ Prete Sicut ſe habet quod eſt omnibus mo-
dis ſimplex ad actum compoſitum Ita ſe habet illud qđ
eſt ſimpliciter compoſitum ad actum ſimplicem. ſed in-
tellectus diuinus qui eſt omnibus modis ſimplex non
habet aliquē actū ꝯpoſitū ſ; ſimplicē Ergo ⁊ rō nr̄a q̄ eſt
ꝯpoſita inquātū ē collatiua. nō h; actum ſimplicē Actus
aūt intellectꝰ ē ſimplex. ē enim intelligētia indiuiſibiliū
vt d; in tertio de aīa. ergo itellectus ⁊ ratō non ſunt vna 6
potn̄a ❡ Pre. Aīa rōnalis. ſm cōmē. i. iij. de aīa ⁊ phm ibi
dē. ſeipſam cognoſcit per aliquā ſimilitudinē. mēs autē
in qua ē imago ſm Augꝰ. ix. de trini. ſemper ſeipſam co
gnoſcit Ergo rō ⁊ mēs ſiue itellectus nō ſunt idē ❡ Pre. 7

7 Potẽtie diuerſificãtur per actus ⁊ actus per obiecta.ſ
obiecta intellectus ⁊ racionis ſunt maxime differẽtia. vt
eñ dicit in li.de ſpũ ⁊ aĩa. Anima percipit corpora ſenſu.
imaginatione corporũ ſimilitudines. ratõne corpoꝝ na/
turas.intellectu ſpiritũ creatũ, intelligẽtia ſpiritũ increa
tũ.maxime aũt differt natura corporea a ſpiritu increa/
8 to.ergo itellectus ⁊ rõ ſunt diuerſe potẽtie ❡ Pre. Boe.
in.v.de cõſola.ipm hominẽ aliter ſenſus.aliter imagina/
tio.aliter ratio.aliter intelligentia ɔtuetur.ſenſus enim
figuram in ſubiecta materia ɔſtitutã Imaginatõ vero ſo
lam ſine materia iudicat figuram. ratõ vero hanc quoqꝫ
tranſſcendit. ſpeciem qꝫ ipſam que ſingularibus ineſt vni
uerſali conſideratõne perpendit Intelligencie vero cel/
ſior ocul⁹ exiſtit.ſupgreſſa nanqꝫ.vniuerſitatis ambitũ
ipã ĩllã formã ſimplicẽ pura mencis acie ɔtuetur Sicut
ergo imaginatõ eſt diuerſa potẽtia a ſenſu. ex eo ꝙ imagi
natõ ɔſiderat formam nõ in materia.ſenſus vero in ma/
teria ɔſtitutam.ita intelligentia que ɔſiderat formã ab/
ſolute.eſt alia potẽtia a ratõne.que conſiderat vniuerſa
lem formam in particularibus exiſtẽtem ❡ Prete. Boe.
9 in quarto de ɔſo. vti eſt ad itellectum raciocinatio.ad id
quod eſt id quod gignitur.ad eternitatem tempus. ad
pũctum medium circulus Ita eſt fati ſeries mobilis ad
prouidentie diuine ſtabilem ſimplicitatem Sed conſtat
ꝙ prouidẽtia a fato.circulus a cẽtro.tempus ab eternita
te.generacio ab ipo eſſe.per eſſentiam differt.ergo ⁊ ra/
10 tio ab intellectu ❡ Pre. Ut dicit Boe.in v.de ɔſola.ra/
tio tñ humani generis eſt.ſicut intelligẽtia ſola diuini. ſ
id quod eſt diuinũ ⁊ humanum non poteſt communicare
in vna ratione potẽtie.ergo non ſunt vna potẽtia ❡ Pre.
.ii. ſm ordinem actuum eſt ordo potentiarum. ſed accipere
aliquid abſolute qð videtur eẽ intellectus eſt prius ꝙ̃ cõ
ferre quod pertinet ad ratõnem.ergo intellectus eſt raci
one prior.nihil autem eſt prius ſeipſo .ergo non eſt eadẽ
.12 potentia ratõ ⁊ intellectus ❡ Prete. Intellectus eſt con
ſiderate entitatẽ rei abſolute.⁊ entitatem rei in alio.qua
rum conſideratõnum neutra anime humane deeſt.ergo
oportet in humana anima duas eſſe potẽtias quarum co
gnoſcatur vna entitas abſolute quod eſt intellectus.alia
entitas in alio quod videtur eẽ rationis ❡ Pre. Ut di/
.13 citur in libro de ſpiritu ⁊ anima.ratõ eſt mẽtis aſpectus
quo bonum malũqꝫ diſcernit virtutes eligit deũ diligit
quod ad affectũ pertinere videtur qui ẽ alia potentia ꝙ̃
intellectus.ergo ⁊ ratio eſt alia potentia ab intellectu.
14 ❡ Prete. Racionale contra ɔcupiſcibile ⁊ iraſcibile di
ſtinguitur.ſed iraſcibilis ⁊ ɔcupiſcibilis ptinet ad appe/
titiuam.ergo ⁊ ratio.⁊ ſic idẽ qð prius ❡ Prete In iij.de
15 anima dicit phus ꝙ in rõnali eſt volũtas q̄ ɔtra intelle/
ctũ diſtinguitur ergo ⁊c.

❡ Sed cõtra ẽ qð Aug⁹ dicere videtur v.de tri.vbi dt
Cõtra pueniunus ad imaginẽ dei q̄ ẽ homo in eo ꝙ ceteris aiali
bus antecellit.i. rõne vel intelligẽtia ⁊ quicquid aliud de
aĩa rõnali vel intellectuali dici pt qð ptinet ad illã rem q̄
mẽs vocaẗ vel animus.ex quo videẗ ꝙ rõnem vel intelli
gẽtiã accipit p eodẽ ❡ Pre. In tercio ſup gene.ad lit.et
habetur in gloſa Epheſio.iiij.ſuper illud.renouamini ſpũ
mẽtis veſtre.itelligam⁹ hominẽ in eo factũ ad imaginem
dei q̄ irrõnalibꝫ animãtibꝫ antecellit.illud aũt ẽ ipa rõ vel
mẽs vel itelligẽtia.g̃ vt prius ❡ Pre. Aug⁹ dt in.xij.de
tri.vbi primũ occurrit aliqd qð nõ ſit nobis cõe cũ pecore
hoc ad rõnem ptinet hoc etiã idẽ ad itellectũ ptinet ſm
phm in li.de anima.ergo idẽ ẽ ratio ⁊ intellectus ❡ Pre.

omnis potẽtia q̄ ɔparat aliqua ad inuicẽ oportet ꝙ habe
at vtriuſqꝫ abſolute cognitõem. vnde phus pbat in ſcðo
de anima ꝙ oportet in nobis eẽ vnam potẽtiam q̄ cogno
ſcit albũ ⁊ dulce p hoc ꝙ diſcernimus inter ea.ſed ſicut q̄
diſcernit inter aliqua diuerſa ɔpat ea ad inuicem.ita etiã
qui confert vnũ alteri compat. ergo illius potẽtie q̄ con
fert.ſ.racionis.erit abſolute aliquid accipere quod perti/
net ad intellectum ❡ Pre. Idem habitus non ẽ in diuer
ſis potẽtijs.ſed idẽ habit⁹ pt eẽ quo ɔficimus ⁊ aliquid
abſolute ɔcipimus.ſicut fides que aliqd abſolute accipit
inquantũ ipi prime veritati inheret.confert vero inquãtũ
ipam in ſpeculo creaturaꝝ qð quaſi diſcurſu ĩtuetur. g̃
eadẽ ẽ potẽtia q̄ ɔfert ⁊ aliqð accipit abſolute

❡ Reſpõſio dðm ꝙ ad euidẽtiã hui⁹ q̃ſtionis iueſtigare Rõ
oportet intellect⁹ ⁊ rõnis differẽciã. Sciẽdũ ẽ igitur. Sciendum
ſm Aug⁹ in.iij.li.de tri.ꝙ ſicut ordo quidã ẽ inter ſubſtã
tias corporeas ex quo quedã alie alijs ſupiores dicũtur
et earũ regimini ſubſunt.ita etiã ẽ quidã ordo iter ſubſtã
tias ſpirituales Supiorũ aũt ⁊ inferiorũ corpum hec vi/
detur differẽtia ꝙ inferiora corpa ſuũ pfectum eẽ p motũ
cõſequũtur generatõis.ſ.⁊ alteratõnis et augmẽti vt pꝫ
in lapidibꝫ ⁊ plantis ⁊ animalibꝫ.ſuperiora vero corpa ſu
um pfectũ ẽ habẽt quantũ ad ſubſtãtiã ⁊ virtutẽ ⁊ quã
titatẽ ⁊ figurã cũ motu ſtatim in eorũ pncipio. vt patet
in ſole ⁊ luna ⁊ ſtellis. Perfectõ ſpũalis nature in cogni/
tõne veritatis ɔſiſtit. vnde ſũt qdã ſubſtãtie ſpirituales
ſupiores q̄ ſine aliquo motu vel diſcurſu ſtatim in pma ⁊
ſubita ſiue ſimplici acceptõe cognitõem obtinẽt veritatis
ſicut eſt in angelis.rõne cuius intellectũ deiformẽ habere
dicũtur. q̄dã vero ſunt inferiores q̄ ad cognitõem veri/
tatis pfectam venire nõ poſſunt niſi p quedã motũ quo
ab vno in aliud diſcurrunt vt ex cognitis in incognitorũ
noticiã pueniãt. qð eſt pprie humanaꝝ aiarũ.⁊ inde ẽ ꝙ
ipi angeli intellectuales ſubſtãtie dicũtur.anime vero rõ
nales.intellectus eñ ſimplicem ⁊ abſolutã cognitõem de
ſignare videẗ.ex hoc eñ aliquis itelligere dicitur ꝙ in ip/
ſa rei eſſencia quodãmõ veritatẽ legit.ratõ vero diſcur/
ſum quẽdam deſignat.quo ex vno in aliud ɔgnoſcẽdum
anima humana ptingit vel puenit. vnde dicit Iſaac in li
bro de definitõnibus.ꝙ ratiocinatio eſt curſus cauſe i cã
tum.motus aũt omnis ab imobili procedit vt dt Aug⁹
viij.ſup gene.ad litteram.motus finis eſt quies vt in v.
phiſicorũ dicitur.⁊ ſicut mot⁹ ɔparatur ad quietẽ vt ad
pncipiũ ⁊ vt ad terminũ ita etiã rõ q̄ ɔparatur ad itelle/
ctũ vt mot⁹ ad quietẽ ẽ vt generatõ ad eẽ vt pꝫ ex aucto
ritate Boe.ſupra iducta.⁊ ɔparaẗ ad itellectũ vt ad pn/
cipiũ ⁊ vt ad terminũ.ad pncipiũ qdẽ qꝛ nõ poſſit mens
humana ex vno in aliud diſcurrere niſi ei⁹ diſcurſus ab
aliq̄ ſimplici acceptõne veritatis inciperet.que qdẽ acce/
ptio ẽ intellect⁹ pncipiorũ.⁊ ſiliter etiã nec rõnis diſcur/
ſus ad aliqð certũ perueniret niſi fieret examinatõ ei⁹ qð
p diſcurſum inueniẗ ad pma pncipia in q̄ rõ reſoluit vt ſic
intellect⁹ inueniaẗ rõnis pncipiũ quãtũ ad viam inueniẽ/
di.termin⁹ vero quãtũ ad viã iudicãdi. Unde ꝯ̃uis co
gnitõ hũane aĩe ſit p rõnis viã. ẽ tñ in ea aliq̄ pticipatio
illi⁹ ſimplicis ɔgnitiõis q̄ in ſubſtãtijs ſupioribꝫ inueniẗ
ex q̄ etiã itellectiuã vim habere dicunẗ ⁊ h̄ ſm illũ modũ
quẽ Dyo.vij.ca.de.di.no.aſſignat dicẽs ꝙ diuina ſapiã
ſp fines pncipioꝝ pmoꝝ ɔiungit pncipijs ſcðoꝝ.h̄ ẽ di/
ctu ꝙ inferior natura in ſuo ſũmo attingit ad aliqð infi/
mum ſuperioris nature Et hanc quidem differentiam
angelorum et animarum Dyo. vij.capitu. de.diui.no.

ꝯſidit dicēs .exiꝑa.ſ. dei ſapiētia itellectuales angelicarū
mētiū virtutes ſimplices ⁊ bonos hūt intellectus non a
diuiſibilibus aut ſenſibilib⁊ aut ſermonib⁊ diffuſis ꝯgre
gantes diuinam cognitionē.ſed vniformiter intelligibi/
lia diuinorū intelligūt.poſtea ſubiungit de animab⁊ pro/
pter diuinam ſapientiam ⁊ anime rōnales habēt diffuſiue
quidē ⁊ circulo circa exiſtētium veritatem circūeūtes di:
uiſibili varietate deficiētes ab vnitiuis mētibus ⁊ ꝑ cō/
uolutōem multorū ad vnū ſunt digne habite intellectib⁊
equalib⁊ angelicis inquantū aiab⁊ eſt ꝓpriū ⁊ poſſibile.qd
ideo dicit quia illud qd eſt ſuꝑioris nature non pōt ēē in
inferiori natura ꝑfecte ſed ꝑ quandam tenuem participa
tionem ſicut in natura ſenſitiua non eſt ratio ſed aliqua
participatio rationis inquātū bruta habent quandā pru
dentiam naturalē.vt patꝫ in principio methaphi. Id āt
qd participatur nō habetur vt poſſeſſio.i.ſicut aliqd ꝑfe/
cte ſubiacens.potētie habētis illud ſicut dicitur in ꝓmo
meth.ꝙ cognitio dei diuina eſt ⁊ non humana poſſeſſio
Unde ad illud qd hoc modo habetur non deputatur ali
qua potētia.ſicut bruta non dicunꝰ habere rōnē aliquam
cuius prudentie aliquid participent.ſed hoc ineſt eis ſm
quādā eſtimationē naturalem Et ſimiliter etiam nec in
homine eſt vna potentia ſpecialis per quam ſimpliciter
et abſolute ⁊ abſq; diſcurſu cognitionē veritatis obtine/
at.ſed talis acceptio veritatis ineſt ſibi per quēdā habi/
tum naturalem qui dicitur intellectus principiorum Nō
eſt ergo in homine aliqua potētia a ratōne ſeparata que
intellectus dicatur ſed ipſa ratō intellectus dicitur eo ꝙ
ipſa participat aliquid de itellectuali ſimplicitate ex quo
eſt ꝓncipium ⁊ terminꝰ in eius propria operatiōe Unde
et in libro de ſpiritu ⁊ anima.proprius actus intellectus
ratōni attribuitur Id autē quod eſt ratōnis propriū po
nitur vt ratōnis actus.vbi dicitur ꝙ ratō eſt animi aſpe
ctus quo per ſeipſum verū intuetur.ratōcinatō autem ē
ratōnis inquiſitō Dato etiam ꝙ potentia aliqua nobis
proprie ⁊ perfecte ꝯpeteret ad ſimplicem acceptōnem et
abſolutam ꝯgnitōnem veritatis que eſt in nobis non ta
men eſſet alia potentia a ratōne.quod ſic patet .quia ſm
Auicennam in ſexto de naturalibus.diuerſi actus indi/
cant potentiarū differentiam ⁊ tunc tantum qn non pñt
in idem principium referri ſicut in corꝑalibus non redu
cunt in idem principium recipere ⁊ retinere ſed hoc in hu
midum.hoc aūt in ſiccum.⁊ ideo imaginatō que retinet
formas corꝑales in organo corporali eſt alia potētia a ſen
ſu qui recipit predictas formas ꝑ organum corꝑale Actꝰ
autem ratōnis qui eſt diſcurrere ⁊ intellectus qui eſt ſim
pliciter apprehendere veritatem ꝯparantur ad inuicem
vt generatō ad eē ⁊ motus ad quietem . In idem autem
principium reducitur quieſcere ⁊ moueri in omnibus in
qbus vtrūq; inuenitur.quia per quam naturam aliquid
quieſcit in loco per eandem mouetur ad locum.ſed ſic ſe
habēt quies ⁊ motus vt perfectum et imꝑfectum .vnde
et potentia diſcurrens ⁊ veritatem accipiens.non erunt
diuerſe ſed vna.que inquantū eſt perfecta veritatem ab/
ſolute cognoſcit.inquantum vero eſt imꝑfecta . diſcurſu
indiget. Unde ratō ꝓprie accepta nullo mō pōt ēē alia po
tētia ab itellectu in nob ſꝫ interdū ipa vis cogitatiua q.ē
poña aie ſenſitiue rō dr qꝛ ꝯfert iter formas īdiuiduales
ſicut rō ꝓprie dicta inter formas vlēs vt dr cōmē.in.iij.de
aia.⁊ hec hꝫ organū determinatū.ſcꝫ mediā cellulā cere/
bri.⁊ hec rō abſq; dubio alia poña ē ab itellectu ſꝫ de hac
ad pñs nō intendimus

¶ Ad ꝓmū dōm ꝙ liber de ſpiritu ⁊ aīa nō ē autēticꝰ nec Ad.1.
creditꝰ ēē Augu.ſuſtinēdo tñ eū pōt dici ꝙ auctor eiꝰ nō in
tendit ꝑ iſta diſtinguere potētias aie ſꝫ oſtendere diuer/
ſos gradus qbus aīa in cognoſcēdo ꝓficit vt per ſenſus
cognoſcat formas in materia.ꝑ imaginatōes formas ac/
cidētales tñ ſine materia.ſed cū materie ꝯditōnib⁊.per ra
tōnem ipam formam eſſencialē rerū materialiū ſine īdiui
duali materia ex qua vlterius ꝯſurgit ad habēdū ꝯgni/
tōnem aliqualem de ſpiritibus creatis ⁊ ſic dr habere in/
tellectū qꝛ huiuſmodi ſpirituales ſubſtātias penitus ſine
materia exiſtētes ꝑ prius cognoſcat ⁊ ex hoc vlterius ꝑ/
tingit in aliquā cognitōnē ipius dei.⁊ ſic dr itelligētiā ha
bere q ꝓprie intellectꝰ actū nominat eo ꝙ deū cognoſcere
ꝓpriū dei eſt cuius intellectus eſt ſua intelligētia id ē ſuū
intelligere ¶ Ad.ij.dōm ꝙ ſicut dicit Boetiꝰ in.v.de cō Ad.2.
ſola.ſuꝑior vis ꝯplectitur inferiorē.inferior vero ad ſu/
perioꝛē nulloꝰ ꝯſurgit.vnde natura ſuperior plene pōt i id
qd ē inferioris nature.nō aūt plene in id qd ē ſuꝑioris et.
iō natura aie rōnalis hꝫ potētias ad ea q ſunt ſenſitiue vl
vegetatiue nature nō aūt ad ea q ſunt intelligibilis na/
ture q ſupra ipm exiſtit ¶ Ad.iij.dōm ꝙ ſenſus cōis cū Ad 3.
omnia ſenſibilia ꝑcipit ſm phm.oportet ꝙ in ea feratꝰ ſm
vnā cōem rōnē alias nō haberet vnū ꝑ ſe obiectū.⁊ hanc
cōem obiecti rōnē nullus ſenſuū ꝓpriorū ꝑtingere pōt ſꝫ in
ſimplicē acceptionē rō ꝑtingit ſicut ad ſuū terminum vt
qū diſcurſus rōnis in ſciētia ꝯcluditꝰ.vñ nō oꝫ ꝙ in nobis
ſit alia poña rō ab intellectu ſicut ſenſus cōis a ꝓprio ¶ Ad Ad 4
iiij.dōm ꝙ nō ē ꝓprie iudicare rōnis ꝑ qd ab itellectu di/
ſtingui poſſit qꝛ etiā intellectꝰ iudicat h eſſe verū illd fal
ſum Sꝫ pro tāto iudiciū rōni attribuitꝰ ꝙ ꝯprehēſio itelli/
gētie qꝛ iudiciū in nobis vt cōiter fit ꝑ reſolutōem in ꝓn
cipia.ſimplex aūt apprehēſio ꝑ itellectū ¶ Ad.v.dōm qd Ad 5.
ē oibus mōis ſimplex totaliter ꝯpoſitōe caret.ſꝫ ſimpli/
cia in ꝯpoſitis ſaluantur.et inde ē ꝙ in ſimplici non inue
nitur id qd eſt compoſiti inquantū ē ꝯpoſitū.ſicut corpꝰ
ſimplex non habet ſaporem qui ſequitur mixtōnem ſꝫ cor
pora mixta habent ea.que ſunt ſimpliciū corpoꝝ licet mō
imperfectori ſicut calidum ⁊ frigidum graue ⁊ leue inue
nitur in corꝑib⁊ mixtis ⁊ iō in itellectu diuino q ē ſimplex
oino nulla ꝯpoſitō inueniꝰ ſꝫ rō nrā qūuis ſit ꝯpoſita ex h
ꝙ in ipa aliqd de natura ſimplicis inueniꝰ ſicut exēplar in
ſua imagine pōt in aliquē actū ſimplicē: et in aliquē actum
ꝯpoſitū.ꝓut cōponit ꝑdicatū ſubiecto. vel ꝓut ꝯponit
principia in ordine ad ꝯcluſionē. vñ eadē poña in nobis
eſt q ꝯgnoſcit ſimplices reꝝ qdditates.⁊ q format ꝯpoſi
tōes ⁊ q rōcinatꝰ.qrū vnū ꝓpriū ē rōnis inquātū ē rō. alia
duo pñt ēē itellectꝰ.vñ ſcdm inueniꝰ i angelis cū ꝑ plures
ſpēs cognoſcāt.ſꝫ i deo ē ſolū ꝓmū q cognoſcēdo eſſentiā
ſuā oia itelligit ſimplicia ⁊ ꝯplexa ¶ Ad vi.dōm ꝙ aia q
dāmō cognoſcit ſe ꝑ ſeipaꝫ ſm ꝙ noſſe ſe ē noticiā ſui apd Ad 6.
ſe tenere.⁊ qdāmō ſe ꝯgnoſcit ꝑ ſpēm intelligibilē prout
cognoſcere ꝯgnitōem ⁊ diſcretōnē ſui iportat. et ſic de
eodē.p.et Augꝰ loquunꝰ.vñ nō ſequiꝰ rō ¶ Ad vij.dōm Ad 7
ꝙ talis drña obiectoꝝ nō pōt potētias diuerſificare.eo ꝙ
ē ꝑ accñtales drñas vt in obiiciēdo ꝓbatū ē Iō āt rōnis
obiectū poniꝰ natura corꝑea qꝛ ꝓpriū obiectū hūane co/
gnitōis ē vt a ſenſu ⁊ fantaſmate ortū habeat.vñ circa na
turā reꝝ ſēſibiliū pꝰ figiꝰ intuitꝰ nrī itellectꝰ q rō dr ꝓprie
inqūtū rō ē hūano generi ꝓpria ex hic aūt vlteriꝰ aſſurgit
ad cognoſcēdū ſpiritū creatū qd magis cōpetit ei ſm ꝙ
ꝑticipat aliqd de natura ſuꝑiori qꝫ ſm id qd ē propriū ſi
bi.et perfecte conueniēs ¶ Ad octauū.dōm ꝙ Boetius Ad 8

vult intelligentiam ꝛ rationem eſſe diuerſas potentias
ſeu vires cognitiuas non tamen eiuſdē ſed diuerſorum
ratōnē eīn vult eſſe hominum ꝛ ideo dicit ꝙ ꝯgnoſcit for
mas vniuerſales in particularibꝰ quia humana ꝯgnitio
proprie ꝯſiſtit circa formas a ſenſibus abſtractas. intelli/
gētiam autem vult eſſe ſubſtātiarū ſuperiorū ꝗ in primo
intuitu formas penitus īmateriales apprehendit ꝛ ideo
vult ꝙ ratio nunꝗ̄ pertingat ad id quod eſt intelligētie
quia ad iudicandum quidditates immaterialium ſub/
ſtantiarꝫ ſm̄ infirmitatē huius cognitōnis non poſſumꝰ
pertingere. hoc aūt erit in patria cum ꝑ gloriam erimus
deiformes ¶ Ad nonū dōm ꝙ prout ratio ꝛ intellectus
Ad 9 ſunt in diuerſis nō ſunt vna potētia. ſed nūc querit̄ de eis
prout vtraqꝫ in homine inuenitur ¶ Ad decimū dōm ꝙ
Ad 10 ratio illa procedit de actibus qui ſunt diuerſarū potētia
rum. ꝯtingit aūt vnius potētie eſſe diuerſos actus ꝗ̄rum
vnus eſt alio prior. ſicut intellectus poſſibilis actus ē in
telligere quod quidē ē priꝰ ꝗ̄ formare diuerſas propoſi
Ad 11 tiones ¶ Ad vndecimū dōm ꝙ vtrunqꝫ ꝯgnoſcit anima
ſed per eandem potētiam. hoc tamē proprium anime hu
mane videtur inꝗ̄tum eſt rationalis ꝙ cognoſcat entita
tem in hoc. entitatem vero abſolute cognoſcere magis
videtur ſupiorum ſubſtantiarū vt ex auctoritate ſupra
Ad 12 inducta patet ¶ Ad duodecimū. dōm ꝙ diligere deum
et eligere virtutes attribuitur rationi nō ꝙ ſint imme/
diate ipſius ſed inquantū ex iudicio rationis volūtas affi
citur in deū ſicut in finem. ad virtutes ſicut ad ea que ſꝫ
ad finē Et per hunc etiā modum rationale diſtinguitur
contra iraſcibile ꝛ concupiſcibile. quia ad agēdum incli
namur vel iudicio rationis. vel paſſione que eſt in iraſci/
bili ꝛ concupiſcibili Dicitur aūt voluntas eſſe in ratione
inquantum eſt in parte anime rationali. ſicut dicitur me
moria eē in ſenſitiuo. inquantū ē in ꝑte ſenſitiua. non ꝙ ſit
eadē potētia Et ꝑ hoc pꝫ ſolutio ad alia

Soº ad alia

Ecūdo querit̄: vtrū

ratio ſuperior et inferior ſint diuerſe potentie.
1. Et videtur ꝙ ſic. vt eīn dicit Auguſti. tredecimo de tri/
nitate. imago trinitatis eſt in ſuperiori parte rationis nō
autē in inferiori. ſed imago dei in anima conſiſtit in tribꝰ
potentijs Ergo ꝛ inferior ratio non ꝑtinet ad eandē po
tētiam vel eaſdem. cum ſuperiori. et ſic videtur eſſe diuer
2 ſe potētie ¶ Prete. cum pars ad totum dicatur eodē mo
do in aliquo genere inuenitur totū quo ꝛ pars ſed in ani
ma non dicitur eē totum niſi potentionale. ergo ꝛ diuerſe
partes anime ſunt diuerſe potētie. ſed ratio ſuperior ꝛ in
ferior nominantur ab Auguſti. diuerſe portiones ratōis
ergo ſunt diuerſe potentie ¶ Prete. omne eternum eſt ne
3 ceſſarium ꝛ omne temporale ē mutabile ꝛ contingens vt
patet ꝑ phm̄ in. xi. metaphy. ſed pars anime que dicit̄
ſciētifica a pho in ſexto ethicorꝫ circa neceſſaria verſatur
rōcinatiuū ſiue opinatiuū circa ꝯtingentia. cū ergo ratō
ſuperior inhereat eternis. inferior vero tēporalia ꝛ cadu
ca diſponat. videtur ꝙ idem ſit ratiocinatiuū quod infe
rior ratio et ſciētificū idem qd ſuperior. ſed ſcientificum ꝛ
rōcinatiuū ſunt diuerſe potētie. vt pꝫ ꝑ phm̄ ibidē. ergo
ſupior ꝛ inferior ſunt diuerſe potētie ¶ Pre. ſicut dē phs
4 ibidem ad ea ꝗ ſunt gn̄e altera oportꝫ determinari alte/
ras potentias anime cū omnis potētia anime que ad ge
nus determinatur determinetur ad illud ꝑter aliquam
ſimilitudinē ꝛ ſic ipſa diuerſitas obiectorū ſm̄ genus at

teſtatur diuerſitati potentiarū. ſed eternū ꝛ corruptibile
ſunt omnino gn̄e altera. cū corruptibile ꝛ incorruptibile
nec in gn̄e ꝯueniant vt dꝛ decimo meth. ergo ratio ſupe/
rior cuius obiectum ſunt ratōes eterne. eſt alia potētia a
ratōe inferiori ꝗ habet pro materia res caducas ¶ Pre. 5
potētie diſtinguūtur ꝑ actus. ꝛ actus ꝑ obiecta. ſꝫ aliud
obiectū ē verū ꝯtēplabile. ꝛ aliud operabile bonū. ergo ꝛ
alia potētia ē rō ſupior. ꝗ verū ꝯtemplatur. ꝛ alia rō infe 6
rior que bonū oꝑatur ¶ Pre. id qd̄ in ſe nō eſt vnū. mul
to minus alijs ꝯparatum ē vnum. ſed ſuperior rō nō eſt
vna potētia ſed plures Cum in ea ſit imago in tribus po
tētijs conſiſtēs. ergo non poteſt dici ꝙ inferior ꝛ ſuperior
rō ſint vna potētia ¶ Pre. rō ē ſimplicior ꝗ̄ ſenſus In ꝑte 7
aūt ſenſitiua nō inuenitur ꝙ eadē potētia habeat diuerſa
officia. ergo multo minus in ꝑte itellectiua vna potētia
diuerſa officia habere poterit. ſed rō ſupior ꝛ inferior per
officia geminātur vt dr̄ Augu. xij. de trini. ergo ſunt di/
uerſe potētie ¶ Pre. quādocūqꝫ aīe attribuūtur aliqua ꝗ
nō ē reducere in idem ꝑncipiū oportet ſecūdū hoc diuer 8
ſas potētias in anima aſſignare. ſicut ſecūdū recipe ꝛ reti
nere diſtinguitur imaginatio a ſenſu. ſed eternū ꝛ corrup
tibile in eadē ꝑncipia reduci nō poſſunt nō eīn eadē ſunt
ꝑncipia corruptibiliū ꝛ incorruptibiliū proxima vt ꝓbat̄
in. xi. metah. ergo eidē potētie aīe attribui nō debēt. ꝛ ſic
rō ſupior ꝛ inferior ſunt diuerſe potētie ¶ Pre. Auguſti. 9
in. xi. de trini. ꝑ tria que ad hominis peccatū ꝯcurrūt. ſcꝫ
virꝫ ꝛ mulierē ꝛ ſerpētē tria ſignificari dicit que ſunt in no
bis ſcꝫ rationē ſupiorē ꝛ inferiorē ꝛ ſenſualitatē. ſed ſen/
ſualitas ē alia potētia ab inferiori ratōe. ergo ꝛ rō ſuperi
or ab inferiori ¶ Pre. vna potentia non ſimul poteſt pec/ 10
care ꝛ non peccare ſed quandoqꝫ peccat ratio inferior. nō
peccante ſupiori vt patet per Auguſti. xij. de trini. ergo
non ſunt vna potentia ¶ Prete. diuerſe ꝑfectiones ſunt 11
diuerſorum perfectibiliū cum proprius actus requirat
proprium perfectionem. ſed habitus anime ſunt perfectiones
potentiarum ergo diuerſi habitus ſunt diuerſarum poten/
tiarum. ſed ratio ſuperior deputatur ſapientie vt dicit Augu.
inferior autem ſciētie que ſunt diuerſi habitus ergo ra/
tio ſuperior ꝛ inferior ſunt diuerſe potētie. ¶ Prete. que 12
liber potētia perficitur per ſuum actum. ſꝫ diuerſitas ali
quorum actuum inducit vel manifeſtat potētiarum di/
uerſitatem. ergo ꝛ vbicūqꝫ inuenitur diuerſitas actuum
debet iudicari diuerſitas potentiarum. ſed ratō ſuperior
et inferior habēt diuerſos actus. quia per officia geminā
tur vt dicit Auguſti. ergo ſunt diuerſe potentie ¶ Pre. 13
ratio ſuperior ꝛ inferior magis differunt ꝗ̄ intellectus
agens ꝛ poſſibilis. cum circa idem intelligibile intendat̄
agentis actus ꝛ poſſibilis. non autē actus ſuperioris et
inferioris rationis ſꝫ circa diuerſa vt dictum eſt. ſed intel
lectus agens ꝛ poſſibilis ſunt diuerſe potentie. ergo ꝛ ra
tio ſupior ꝛ īferior ¶ Pre. oē qd̄ deducit̄ ab aliquo ē aliud 14
ab illo. qꝛ nulla res ē ſuiipius cā. ſed rō inferior deducit̄
a ſupiori vt dꝛ Augu. xij. de tri. ergo ē alia potētia a ſupe
riori ¶ Pre. nihil mouet̄ a ſeipo ſicut ꝓbat̄ in. vij. phicorꝫ 15
ſꝫ rō ſupior mouet inferiorē inquātū dirigit ꝛ gubernat
eam. ergo ſupior rō ꝛ inferior ſunt diuerſe potētie
¶ Sed ꝯtra Diuerſe potētie aīe ſunt diuerſe res. ſꝫ rō ſu Cōm
perior ꝛ iferior nō ſūt diuerſe res vñ dr̄ Augu. in. xij. de
tri. cū diſſerimꝰ de natura mētis hūane de vna quadā re
diſſerimꝰ nec eā in hec duo ꝗ ꝯmemorauimꝰ niſi ꝑ offi/
cia geminamꝰ. ꝗ̄ ſupior ꝛ iferior rō nō ſūt diuerſe potētie
¶ Prete. Quāto aliqua potencia eſt īmaterialior tanto

ad plura ſe extendere poteſt. ſed racio eſt īmaterialior ꝙ̄ ſenſus. eadem enim potēcia ſenſitiua ſcʒ viſu et eterna ſiue incorruptibilia vel ꝑpetua. ſ. celeſtia corꝑa et corruptibilia ſicut hec inferiora cernimus. ergo et eadē potēa rōnis eſt que eterna contēplatur ⁊ tꝑalia diſponit

Rꝫº ¶ Reſpōſio dōm ꝙ ad euidenciā huius q̄ſtionis oꝑtet duo p̄cognoſcere ſcʒ qualiter potētie anime diſtinguant et quomō ratio ſuꝑior et inferior differant. ex quibꝫ duobus terciū pōt eſſe notū qđ ad p̄ns intendimus

Sciendum. ¶ Sciēdum eſt ergo ꝙ potenciarū diuerſitas penes actus ⁊ obiecta diſtinguit̄

Opi. q̄rūdā Quidā aut̄ dicūt hoc nō eē ſic intelligendum ꝙ actuū et obiectorū diuerſitas ſit cauſa diuerſitatis potenciarū. ſed ſignū ſolūmō

Opi. ſcđa Quidā vero dicūt ꝙ diuerſitas obiectorū ſit cauſa diuerſitatis potenciarū in paſſiuis potētijs. nō aūt in actiuis. Sed ſi diligenter cōſiderentur in vtriſqꝫ potētijs inueniūtur actus et obiecta

Rep. vtrāqꝫ opini. ſimul. nō ſolū eſſe ſigna diuerſitatis ſed etiā cauſe aliquo modo omne enī cuiꝰ eſſe non eſt niſi ꝓpter finē aliquē habet modū ſibi determinatū ex fine ad quem ordinatur. ſicut ſerra ⁊ huiuſmodi ⁊ quātū ad formam ⁊ quātum ad materiam vt ſit cōueniens ad finem ſuum qui eſt ſecare. oīs aūt potētia anime ſiue actiua ſiue paſſiua ordinatur ad actū ſicut ad finē. vt patʒ in. ix. methꝑ. Unde vnaqꝫ potentia habet determinatū modū et ſpeciem ſm ꝙ pōt eē cōueniens ad talem actum. ⁊ ſm hoc diuerſificate ſunt potētie. quia diuerſitas actuū diuerſa principia req̄rebat ex q̄bus eliceren̄ Cū autē obiectū cōparetur ad actū ſicut terminus. a terminis aūt ſpecificētur actus vt patʒ. v. phiſi. oportʒ ꝙ etiaʒ actus penes obiecta diſtinguātur. ⁊ ideo obiectoꝝ diuerſitas actuū diuerſitatem inducit

Diſtīctō bimembris. Sed obiectorū diuerſitas dupliciter pōt attendi. vno modo ſm naturam rerum Alio mō ſm rōnem obiectorū. Diuerſitas obiectoꝝ ſm naturā rerū. vt color et ſapor. ſm diuerſam rōnem obiecti vt bonum verum. cum autē potētie que ſunt actus determinatorū organorum nō poſſunt ſe extendere vltra ſuorum organorū diſpoſitōnem. non aūt pōt eſſe organum corꝑale vnū ⁊ idem omnibus naturis cognoſcēdis accōmodatum. oportet de neceſſitate ꝙ potentie que ſunt organis affixe circa quaſdam naturas determinate ſint. ſcʒ circa naturas corporeas Operatio enim que ꝑ organum corporeum exercetur non poteſt ſe extendere vltra naturam corpoream ſed cū in natura corporea inueniatur aliqđ in quo omnia corporea cōueniant. aliqđ vero in quo diuerſa corꝑa diuerſificātur. poſſibile erit aptare vnam potentiam corpori alligatam omnibus corporeis ſm id qđ cōmune habēt ſicut imaginatio prout omnia corpora cōmunicant in ratione quantitatis et figure ⁊ cōſequentiū. vnde non ſolum ad naturalia ſed ad mathematicalia ſe extendit. Senſus vero cōis prout in omnibus corporibꝫ naturalibꝫ ad que ſolum ſe extendit inuenit̄ vis actiua ⁊ immutatiua. Quedā vero potentie aptantur his in quibꝫ corpora diuerſificātur ſm diuerſum modū immutandi. ⁊ ſic eſt viſus circa colorē. auditus circa ſonū et ſic de alijs. Et hoc igit̄ ꝙ pars ſenſitiua anime vtit̄ organo in operādo quaſi duo ipſam cōſequūtur ſcʒ ꝙ non poteſt attribui aliqua potentia reſpiciens cōe obiectum omnibus entibꝫ ſic enī iam trāſcenderet omnia corporalia. et iterū qđ poſſibile eſt in ea inuenire diuerſas potentias ſm diuerſam naturam obiectorū ꝓpter conditionē organi que aptari poteſt huic vel illi nature Illa vero pars anime que non vtitur organo corporeo in opere ſuo remanet nō determinata ſed quodammodo infinita inquātum eſt immaterialis ⁊ ſic eius virtus ſe extēdit ad obiectum commune omnibus entibus. vnde obiectum cōmune intellectus dicitur eſſe quidquid in omnibꝫ generibus entiū inuenitur. vnde etiam phus dicit ꝙ intellectus eſt quo eſt omnia facere et quo eſt omnia fieri. vnde impoſſibile eſt ꝙ in parte intellectiua diſtinguantur diuerſe potentie ad diuerſas naturas obiectorum ſed ſolū ſm diuerſas rationes obiectorum. put ſcʒ ſm rationem diuerſam in vnam et eandem rem quandoqꝫ actus anime fertur. et ſic quandoqꝫ bonum et verum in parte anime diuerſificant intellectum et voluntatem In verū intelligibile fertur intellectus vt in formaʒ cū oporteat eo qđ intelligitur intellectum eē informatum. in bonū autē fertur vt in finem vnde et a phō in. vj. metaphiſice dicitur eſſe verū in mēte. bonum ⁊ malū in rebus. cum forma ſit intus ⁊ finis extra. non autē eadem ratione finis ⁊ forma perficit. ⁊ ſic bonum ⁊ verum non habent eandē rationē obiecti. ſic etiam ⁊ circa intellectum agens ⁊ poſſibilis intellectus diſtinguūtur Nō autē eadē ratione eſt obiectū aliquod inquantū ē in potētia. ⁊ inquantū in actu. aut inquantū agit ⁊ patitur. Intelligibile enī actu eſt obiectū intellectus poſſibilis agens in ipſum prout eo exit de potētia in actū Intelligibile vero in potētia eſt obiectū intellectus agētis prout fit ꝑ intellectū agētē intelligibile actu Sic ergo patet qualiter in parte itellectiua potētie diſtinguūtur Ratō vero ſuꝑior et inferior hoc modo diſtinguitur. ſunt enī q̄dā nature in anima rationali ſuꝑiores q̄dā vero inferiores. cū vero omne quod intelligitur itelligatur ꝑ modum intelligētis. rerum q̄ ſunt ſupra animā intellectus ē in anima rationali inferior ipſis rebus intellectis. earū vero que ſunt infra animam ineſt anime intellectus ſuꝑior ipſis rebus cū in ea res ipſe nobilius eē habeant ꝙ̄ in ſeipſis Et ſic ad vtraſqꝫ res diuerſā habitudinē habet. ⁊ ex hoc diuerſa ſortitur officia. ſm enī ꝙ ſuperiores naturas reſpicit ſiue vt earū veritatē ⁊ naturā abſolute cōtemplans ſiue vt ab eis rationem ⁊ quaſi exēplar operandi accipiens. ſuperior ratio nominatur. ſm vero ꝙ ad inferiora cōuertitur vel conſpiciēda per contemplationem vel per actionem diſponenda inferior ratō nominatur. vtraqꝫ autem natura. ſcilicet ſuperior ⁊ inferior ſm cōmunem rationem intelligibilis ab anima humana apprehēditur. ſuperior quidē prout ē immaterialis in ſe ipſa. inferior autē prout a materia per actum anime denudatur Unde patet ꝙ ratō ſuꝑior et inferior non nominant diuerſam potētiam ſed vnam ⁊ eandem ad diuerſa diuerſimode cōparatam

¶ Ad primum ergo dicendū ꝙ ſicut dictum eſt in queſtione de mēte imago trinitatis in anima attenditur quidē in potentijs vt in radice ſed cōpletiue in actibus potentiarum. ⁊ ſm hoc dicitur imago ad ſuperiorem ⁊ non inferiorem rationem pertinere. Ad. i.

¶ Ad ſecūdum dicendum ꝙ pars potētie non ſemper potentiam diſtinctam deſignat ſed aliquando pars potentie accipitur ſcđm partem obiectorum ſm que virtualis quantitatis diuiſio attenditur vt ſi aliquis poſſit portare centum libras diceretur potētie illius partem habere qui non poteſt portare niſi quinquaginta cum tamen ſit eadem potencia ſpecie et ſm hunc modum ſuperior ⁊ inferior ratio dicuntur rationis portiones ſm ꝙ vnitur in partem obiectorū que cōmuniter accepta rō reſpicit. Ad. 2.

¶ Ad terciū dōm ꝙ ſcientificū ⁊ rōcinatiū ⁊ opinatiū nō ſūt idē ꝙ rō iferior ⁊ ſuperior ꝙ circa naturas inferiores quas reſpicit ratio Ad. 3.

inferioꝛ poſſunt accipi neceſſarie ↄſideratões q̄ ad ſcien
tificum ꝑtinent, alias phica ⁊ metaphica nõ eſſent ſcie
Similiter etiã ſupioꝛ ad actus humanos ex libero arbi-
trio dependentes ⁊ ꝑ hoc ↄtingentes quodãmõ ↄuerti
tur. alias rõni ſupioꝛi nõ attribueref peccatũ qḋ circa h
ↄtingit. ⁊ ſic rõ ſupioꝛ nõ ex toto ſeparatur a rõcinatiuo
vel opinatiuo. ſcientificũ ãt ⁊ rõcinatiuũ diuerſe q̃dẽ po
tentie ſunt. q꜠ ꝙ̃tum ad ipam rõnem intelligibilẽ diſtin-
guuntur. cũ eĩn actus alicuius potẽtie nõ ſe extendat vl
tra virtutem ſui obiecti. oĩs opatio q̄ nõ p̃t reduci in eã
dem rõnem obiecti. opoꝛtet ꝙ ſit alterius potentie. q̄ ha
beat aliã obiecti rõnem. obiectũ aũt intellectꝰ eſt qḋ q̃d
eſt. vt dꝛ in iij. de aĩa. ⁊ ꝓpter hoc actio intellectus exten-
ditur inq̃ꝓtũ p̃t extendi virtus eius qḋ q̃d eſt. ꝑ hanc ãt
p̄rimo ipa principia cognoſcenda ſunt ex q̃b; cognitꝫ vl-
terius rõcinando ꝑuenit̃ in ↄcluſionũ noticiã. ⁊ hanc po
tentiã q̄ ipas ↄcluſiones in qḋ q̃d nata ẽ reſoluere phs
ſcientificũ appellat. ſunt aũt q̃dã in q̃b; nõ eſt poſſibile
talẽ reſolutõem facere vt ꝑueniat̃ vſq; ad qḋ q̃d ẽ ⁊ hoc
ꝓpter incertitudinẽ ſui eſſe ſicut in ↄtingentib; inq̃ꝓtum
ↄtingentia ſunt. vñ talia nõ cognoſcunt̃ ꝑ qḋ q̃d eſt. qḋ ẽ
ꝓpriũ obiectũ intellectus ſꝫ ꝑ aliũ modũ .ſ. ꝑ quãdã ↄie-
cturã de reb; illis de q̃b; plena certitudo haberi non p̃t.
vñ pꝫ ꝙ ad hoc alia potentia req̄ritur Et q꜠ hec potẽtia
nõ p̃t reducere rõnis inq̄ſitõem vſq; ad ſuũ terminũ q̄ſi
ad q̄etem. ſꝫ ↄſiſtit in ipa inq̄ſitõe quaſi in motu opinio
nem ſolũmõ inducens de his q̄ inq̄rit. iõ quaſi a termi-
no ſiue opatõis hec potentia rõcinatiuũ vel opinatiuum
nominat̃. ſed rõ ſuperioꝛ ⁊ inferioꝛ diſtinguunt̃ penes
ipas naturas. ⁊ iõ nõ p̃nt eſſe diuerſe potentie ſicut ſcien
Ad 4 tificũ ⁊ opinatiũ ❡ Ad quartũ dõm ꝙ obiecta ſcientifi
ci ⁊ rõcinatiui ſunt altera genere q̃ꝓtũ ad ꝓpriũ genꝰ co-
gnoſcibilis cum ſm̃ rõnem diuerſam genere cognoſcã-
tur. ſꝫ eterne res ⁊ tꝑales ſunt diuerſe genere nature. nõ
aũt quantũ ad rõnem cognoſcibilis ſm̃ quã opoꝛtet ſi-
Ad 5 militudinẽ attendi inter potentiã ⁊ obiectũ ❡ Ad qui-
tum dõm ꝙ verũ ↄtemplabile ⁊ bonũ opabile ad diuer
ſas potẽtias ꝑtinent. ſ. ad intellectũ ⁊ voluntatem. ſꝫ pe-
nes hoc nõ diſtinguit̃ rõ ſupioꝛ ⁊ inferioꝛ cũ vtraq; poſ-
ſit eſſe ſpeculatiua ⁊ actiua q̃ꝓuis rõne diuerſoꝝ vt ex di
ctis pꝫ ❡ Ad ſextũ dõm ꝙ id qḋ in ſe multa ↄtinet ni-
Ad 6 hil ꝓhibet eſſe vnũ cũ alio multa ↄtinente ſi eadẽ multa
ↄtineant̃ ab vtroq;. ſicut hic acervus hec ↄgregatio lapi
dum ſunt vnũ ⁊ idẽ. ⁊ ꝑ hunc modũ rõ ſupioꝛ ⁊ inferioꝛ
ſunt vna potentia q̃ꝓuis vtraq; quodãmõ plures poten
tias ↄtineat eadẽ aũt vtraq; ↄtinet. nõ aũt dicunt̃ in rõ-
ne ſupioꝛi eſſe plures potẽtie q̄ſi in plures potentias ipa
rõnis potentia diuidat̃. ſed ſm̃ ꝙ voluntas ab intellectu
cõp̄hendit̃ nõ ꝙ ſint vna potentia. ſed q꜠ ex apprehenſio
Ad 7. ne intellectus voluntas mouet̃ ❡ Ad ſeptimũ dõm ꝙ
etiã in ꝑte ſenſitiua ẽ aliq̄ potẽtia vna diuerſa hñs officia
ſicut imaginatio cuius officiũ eſt ↄſeruare q̄ accepta ſtꝫ
a ſenſib;. ⁊ iteꝝ intellectui rep̄ſentare ⁊ tñ cũ virtus quã-
to eſt immaterialioꝛ tanto ad plura ſe poſſit extẽdere vnaꝫ
potentiã nihil ꝓhibet habere plura officia in ꝑte intelle-
Ad 8 ctiua nõ aũt in ſenſitiua ❡ Ad octauum dõm. ꝙ q̃ꝓuis
eternũ ⁊ tꝑale nõ reducant̃ ad eadẽ p̄ncipia ꝓxima. tñ
cognitio eterni ⁊ tꝑalis ad idẽ p̄ncipiũ reducit̃ cum ſm̃
vnã rõnem vtrũq; ab intelligente cõp̄hendat̃ ❡ Ad no
Ad 9 num dõm. ꝙ ſicut ad naturã humanam ꝑtinebat vir ⁊
mulier inter quos erat carnale ↄiugiũ non aũt ſerpens.
ita ad naturã ſupioꝛis rõnis ꝑtinet inferioꝛ rõ tã꜠ mu-
lier nõ aũt ſenſualitas tanq̃ ſerpens. vt dꝛ Augꝰ. ix. de Ad 10
tri. ❡ Ad decimũ dõm. ꝙ cũ peccare ſit actus q̃dã ꝓ-
p̄rie loquendo nõ eſt rõnis neq; ſupioꝛis neq; inferioꝛis
ſed hoĩs ſm̃ hanc vel illã. nec eſt incõueniens ſi vna potẽ-
tia ad diuerſa comparatur quin ſm̃ habitudinẽ vnam ſit
peccatũ ſm̃ aliam nõ. ſicut cũ plures habitꝰ ſint in vna
potentia ↄtingit peccare ſm̃ actũ vnius habitus ⁊ non
ſm̃ actũ alterius. vt ſi idẽ ſit grãmaticus ⁊ geometer. ve
ra de lineis enunciet ſoloeciſmũ faciendo ❡ Ad vndeci-
mum dõm. ꝙ qũ ꝑfectio cõplet ꝑfectibile ſm̃ totã eius Ad 11.
capacitatẽ impoſſibile eſt vnius ꝑfectibilis eſſe plures ꝑ
fectiones in eodẽ oꝛdine. ⁊ iõ nõ p̃t eſſe ꝙ materia ꝑficia
tur ſil' duab; foꝛmis ſubſtantialib;. q꜠ vna materia non
videt̃ eſſe capax niſi vnius eſſe ſubſtantialis. ſecus aũt ẽ
de accidentalib; foꝛmis q̄ nõ ꝑficiunt ſua ſubiecta ſm̃ to
tam ſuã potentiã. vñ poſſibile eſt plura accidentia eẽ vni
us ꝑfectibilis. ⁊ iõ plures habitus vnius eſſe potentie ẽ
poſſibile. cũ ſint accñtales ꝑfectões potentiaꝝ. ſupueni
unt eĩn poſt cõpletã potentie rõnem ❡ Ad duodecimũ Ad 12
dõm. ꝙ ſicut Auicẽna in vi. de naturalib; dꝛ diuerſitas Diſtinctio o
actus q̄ñq; indicat diuerſitatẽ potentiaꝝ quandoq; non q̄ntuꝯ neb; ⁊
Quinq; eĩn modis in actib; anime diuerſitas inueniri
p̃t. vno mõ ſm̃ foꝛtitudinẽ ⁊ debilitatẽ ſicut ⁊ opinari et p̄mo°
credere Alio mõ ſm̃ velocitatẽ ⁊ tarditatẽ ſicut currere 2o°.
et moueri. Tercio mõ ſicut ſm̃ habitũ ⁊ p̄uatõem vt q̄- 3o°
eſcere ⁊ moueri Quarto mõ ſm̃ cõꝑatõnem ad ↄtraria 4o°.
eiuſdẽ generꝫ vt ſentire albũ ⁊ nigrũ Quinto mõ ẽ qñ ẽ 5o°
actus diuerſoꝝ generꝝ vt apprehendere vel mouere vel
ſentire ſonũ vel coloꝛẽ. diuerſitas igit̃ p̄mi ⁊ ſc̄di modi
diuerſitatẽ potentie nõ indicat. q꜠ ſic opoꝛteret tot eſſe
potentias anime diſtinctas. quot gradus foꝛtitudinis
et debilitatis ⁊ velocitatis ⁊ tarditatis inueniuntur in
actib; Simil̃r etiam nec diuerſitas tercij ⁊ quarti modi
cũ eiuſdẽ potentie ſit cõparari ad vtrũq; oppoſitũ Sola
aũt diuerſitas quinti modi indicat potentie diuerſitatẽ
vt dicamus actus diuerſos genere q̄ in rõne obiecti non
ↄueniũt Et ſm̃ hoc diuerſitas actuũ rõnis ſupioꝛis ⁊ in
ferioꝛis diuerſitatẽ potentie nõ indicat. vt ex dictis pꝫ
❡ Ad decimũtercũ dõm. ꝙ intellectus agens ⁊ poſſi- Ad 13
bilis plus differũt q̃ rõ ſupioꝛ ⁊ inferioꝛ. cũ intellectus
agens ⁊ poſſibilis diuerſa obiecta foꝛmal̃r reſpiciant etſi
nõ materialiter. reſpiciunt eĩn diuerſam rõnem obiecti
q̃ꝓuis vtrũq; in eadẽ re intelligibili poſſit inueniri vnum
et idẽ eĩn poſſit eſſe intelligibile p̄us in potẽtia ⁊ poſt
intelligibile actu. ſꝫ rõ ſupioꝛ ⁊ inferioꝛ reſpiciunt diuer-
ſa obiecta material̃r. nõ foꝛmal̃r cũ reſpiciãt naturas di
uerſas ſm̃ vnam rõnem obiecti. vt ex dictis pꝫ. diuerſi
tas aũt foꝛmalis maioꝛ eſt q̃ materialis ⁊ iõ ratio nõ ſe
quit̃ ❡ Ad decimũquartũ dõm. ꝙ rõ inferioꝛ dꝛ a ſupio Ad 14
ri deduci rõne eoꝝ q̄ attendit inferioꝛ rõ q̄ deducunt̃ ab
his q̄ ſupioꝛ attendit. rõnes eĩn inferioꝛes a ſupioꝛibus
deducuntur. vñ nihil ꝓhibet rõnem ſupioꝛem ⁊ inferiorẽ
eẽ vnã potẽtiam Sicut videmus ꝙ eiuſdẽ ẽ ↄſiderare
principia ſubalternãtis ſcientie. ⁊ principia ſubalternate
q̃ꝓuis hec ab illis deducant̃. ❡ Ad decimũq̄ntũ dõm: Ad 15
ꝙ ꝓ tanto dꝛ rõ ſupioꝛ inferioꝛẽ mouere. q꜠ ratões infe
rioꝛes regulande ſunt ſm̃ ſupioꝛes. ſicut etiã ſubalterna
ta ſciencia a ſubalternante regulatur

Ercio queritur. vtꝝ
in rõne ſupioꝛi ⁊ inferioꝛi poſſit eſſe peccatum:

·j· ¶ Et videtur ꝙ nō. q2 dicit phs in tercio de anima ꝙ
intellectus ſemꝑ eſt rectus. rō aūt eſt eadem potentia cū
2 intellectu. vt ſupra habitū eſt. ergo ⁊c̄. ¶ Item quicquid
eſt ſuſceptiuū alicuius ꝑfectiōis ſi ſit ſuſceptiuū defectus
nō poteſt eſſe in eo defectus niſi oppoſitus illi ꝑfectioni.
q2 ꝯtrarioꝝ idē eſt ſuſceptiuū. ſʒ ſm̄ Aug^m^. in. xij. de trini.
ꝓpria ꝑfectio ratiōis ſuperioris eſt ſapientia. ⁊ inferioris
ſcientia. ergo in eis nō poterit eſſe aliqđ peccatū niſi ſtul
titia vel ignorantia. ¶ Item ſm̄ Aug^m^. Oīne peccatum
3 eſt in volūtate. ſed rō eſt alia potentia a volūtate. ergo in
4 rōne peccatum nō eſt ¶ Item nihil eſt ſuſceptiuū ſui cō
trarij. q2 cōtraria ſimul eſſe nō poſſunt. ſed om̄e peccatuʒ
hominis eſt ꝯtrariū rōni. malum autē hominis eſt cōtra
5 rōnem eſſe. vt dicit Dyo. iiij. ca. de di. no. ergo ⁊c̄. ¶ Pre
Peccatū qđ circa aliquam materiā ꝯmittitur nō poteſt
alicui potentie attribui que ad illam materiā nō ſe exten
dit. ſed ratio ſuperioꝛ habet pro materia ratōes eternas.
nō aūt delectabilia carnis. ergo peccatū qđ circa delecta
bilia carnis ꝯmittitur nullo mō ratiōi ſuperiori attribui
debet. cum tn̄ dicat Auguſtinus ꝙ ꝯſenſus in actum rō
6 ni ſuperiori attribuatur. ¶ Pre. Aug^9^. dicit ꝙ ratio ſu
perioꝛ eſt que ſuperioꝛa contēplatur ⁊ inheret eis ꝑ amo
rem ſcʒ. ſed ex hoc nō ꝯtingit eſſe peccatū. ergo in ſuperi
7 ori rōne peccatū eſſe nō poteſt ¶ Pre. Fortius nō vin
citur ab aliquo inferiori. ſed rō eſt fortiſſimū eoꝝ que in
nobis inueniūtur. ergo nō poteſt vinci ꝑ concupiſcentiaʒ
vel aliquid hmōi. ergo ⁊c̄.

Cōtra ¶ Contra. Einſdem eſt mereri ⁊ demereri. ſed meritū
in actu rōnis ꝯſiſtit. ergo ⁊c̄. ¶ Pre. Sʒ^m^ phm ꝯtingit
peccare nō ſolum ex paſſione ſed etiam ex electōe. ſed ele
ctio in actu rōnis ꝯſiſtit. cū ſequatur ꝯſilium. vt dꝛ in. iij.
ethicoꝝ. ergo ⁊c̄. ¶ Pre. Scđm rōnem dirigimur in ſpe
culabilibꝫ ⁊ operabilibꝫ. ſed in ſpeculatiuis contingit eſſe
peccatum cōtra rōnem. vt cū aliquis rōcinādo paralogi
ſat. ergo ⁊c̄.

Rͦ ¶ Reſponſio dōm. ꝙ ſm̄ Aug^m^. xij. de tri. peccatum
quandoqʒ eſt in ſuperiori rōne. quādoqʒ in inferiori. Ad
cuius intellectū oportet duo cognoſcere. ſcilʒ quis actus
poſſit rōni attribui. et iterū quis ſuperiori ⁊ quis inferio
ri. Sciendū eſt igit̃ ꝙ ſicut eſt duplex apprehenſiua. ſcʒ in
ferioꝛ que eſt ſenſitiua. ⁊ ſuperioꝛ que eſt intellectiua ⁊ rō
nalis. Ita ⁊ duplex ē appetitiua. ſcʒ inferioꝛ. que vocat̃ ſen
ſualitas. que diuiditur ꝑ iraſcibilem ⁊ ꝯcupiſcibilē. et ſu
perioꝛ que nominat̃ volūtas. huiuſmodi aūt due appeti
tiue ad duas apprehenſiuas qͥtum ad aliquid ſimiliter
ſe habent. ⁊ qͥtuʒ ad aliquid diſſimiliter. Similiter qͥdē
qͥtum ad hoc ꝙ in neutro appetitu poteſt eē aliquis mo
tus niſi p̄cedente aliqua apprehenſione. appetibile enim
nō mouet appetitum nec ſuperioꝛem nec inferiorē niſi ap
prehenſum vel ab intellectu vel a phantaſia vel a ſenſu.
rōne cuius nō ſolum appetitus dicit̃ motiuus eſſe. ſed in
tellectus ⁊ phantaſia ⁊ ſenſus. Diſſimiliter aūt qͥtum
ad hoc ꝙ in appetitu inferiori eſt qͥdam naturalis inclina
tio qua quodāmodo cogitur naturaliter appetitus vt in
appetibile tendat. ſed ſuperioꝛ appetitus nō determinat̃
ad alterū. q2 ſuperioꝛ appetitus liber eſt. nō aūt inferioꝛ.
et inde eſt ꝙ motus inferioris appetitus nō inuenit̃ attri
buꝫ potentie apprehenſiue. q2 cauſa illius motus nō eſt ex
apprehenſione. ſed ex inclinatione appetitus. ſed mot^9^ ap
petitus ſuperioris attribuit̃ ſue apprehenſiue ſcʒ rationi.
q2 ſuperioris appetitus inclinatio in hoc vel illud ex iudi
cio rōnis cauſatur. ⁊ inde eſt ꝙ vires motiuas diſtingui
mus per rōnalem iraſcibilem ⁊ concupiſcibilem. in parte
ſuperiori nominantes qđ apprehenſionis eſt. in inferiori
vero qđ appetitus. Sic igit̃ pʒ ꝙ aliquis actus attribuit̃
rōni dupl'r. Uno modo ſm̄ ꝙ eſt immediate eius vtpo
te ab ipſa rōne elicitus. ſicut ꝯferre de agendis vel ſcibi
libus. Alio modo. q2 eius eſt mediante volūtate. que ꝑ
eius iudiciū mouetur. ſicut aūt motus appetitus qui ſeq
tur iudiciū rōnis rōni attribuit̃. ita motus appetitus cō
ſequentis deliberatōnem ſuperioris rōnis attribuit̃ rōni
ſuperiori. vtpote cū aliquid deliberat de agendis. ex hoc
ꝙ aliquid eſt deo acceptū vel diuina lege p̄ceptum vel ali
quo hmōi. Inferioris vero rōnis eſt qn̄ motus appetit^9^
ꝯſequitur inferioris rōnis iudiciū. vt cū deliberat̃ de agē
dis ꝑ cauſas inferiores. vtpote ꝯſiderando turpitudineʒ
actus. dignitatem rōnis. hominū offenſa ⁊ hmōi. huiuſ
modi aūt due conſideratiōes ſunt ordinate. finis eñ ſm̄
phm in. vij. ethicoꝝ. in operabilibꝫ rōnem p̄ncipij tenet
in ſpeculabilibꝫ. in ſpeculatiuis aūt ſciētijs nō ꝑficit̃ iudi
cium rōnis niſi qn̄ reſoluūtur rōnes in p̄ma p̄ncipia. Ita
nec in operabilibꝫ ꝑficit̃ niſi qn̄ fiet reductio vſqʒ ad vlti
mū finem. tūc eñ ſolūmodo rō vltimā ſententiā de ope
ratione dabit. et hec ſententia eſt ꝯſenſus in opus: et inde
eſt ꝙ ꝯſenſus in actū attribuit̃ rōni ſuperiori que finē vl
timū reſpicit. ſed delectatio ſiue delectatiōis placentia ſi
ue ꝯſenſus attribuit̃ ab Auguſti^o^ rōni inferiori. quādo
igit̃ aliquis peccat in actū tualem ꝯſentiendo eſt peccatū
in rōne ſuperiori. quādo vero ꝑ ſolam delectatōem cū ali
qua deliberatōe dꝛ eſſe peccatū in inferiori parte. ꝓpter h̄
ꝙ hmōi inferioribꝫ diſpōnibꝫ immediate inſiſtit. ſic autēʒ
dicit̃ eſſe peccatū in inferiori rōne ⁊ in ſuꝑiori rōne. inqͥ
tum motus appetitiue rōni attribuit̃. ſed conſiderando
actū ꝓprium rōnis dꝛ eſſe peccatū in ſuperiori vel inferio
ri rōne. quando rō ſuperioꝛ vel inferioꝛ in propria colla
tione decipitur.

¶ Ad p̄mū dicitur ſm̄ phm in. iij. de aīa. ſicut ſenſus Ad ·1·
in ꝓprijs ſenſibilibꝫ nunqͣ decipit̃. circa ſenſibilia aūt com
munia ⁊ ꝑ accidens decipi p̄t. ita intellectus circa ꝓpriuʒ
obiectū ſcʒ qđ quid eſt nunqͣ decipit̃. niſi forte ꝑ accidēs
nec circa ꝓpria p̄ncipia que ſtatim notis terminis cogno
ſcūtur. ſed decipit̃ in ꝯferendo ⁊ applicando p̄ncipia cō
munia ad particulares ꝯcluſiones. et ita ꝯtingit rōneʒ Ad 2
ſua rectitudine priuari ⁊ in ea eſſe peccatū. ¶ Ad ſecūdū
dōm. ꝙ ſapiētie ⁊ ſciētie ſm̄ ſe opponit̃ directe ſtultitia et
ignorantia. ſed quodāmodo indirecte etiā oīa alia pec
cata inqͥtum ſcʒ regimen ſapiētie ⁊ ſciētie qđ in quolibet
opere requirit̃ ꝑ peccatū deprauat̃. rōne cuius omis ma
lus dꝛ ignorans ¶ Ad terciū dōm. ꝙ peccatuʒ dꝛ eſſe in Ad 3
volūtate nō ſicut in ſubiecto ſed ſicut in cā. q2 ad peccatū
requirit̃ ꝙ ſit volūtariū. illud aūt qđ a volūtate cauſat̃ rō
ni etiā attribuit̃ rōne ſupra dicta ¶ Ad. iiij. dōm ꝙ pec Ad 4
catū hoīs dicit̃ eſſe cōtra rōnem inqͥtum eſt ꝯtra rōnem
rectā in qua peccatū eſſe nō p̄t ¶ Ad. v. dōm ꝙ rō ſupe Ad 5
rioꝛ fertur in rōnes eternas directe ſicut in ꝓpria obiecta
ſed ab eis quodāmodo reflectit̃ ad temporalia ⁊ caduca
ꝓut ex illis rōnibꝫ eternis de hmōi tpalibꝫ iudicat. ⁊ ſicut
cū eius iudiciū ꝑuertit̃ circa aliquam materiam illud rō
ni ſuperiori aſſcribit̃. ¶ Ad. vi. dōm ꝙ qͥuis rō ſuperioꝛ Ad 6
ad hoc ſit ordinata vt eternis inhereat. nō tn̄ ſemꝑ eis in
heret. ⁊ ſic in ea peccatū eſſe p̄t. ¶ Ad. vij. dōm. ꝙ ſimi Ad 7
lem rōnem Socrates faciebat oſtendere volens ꝙ nullū
ſcientē ꝯtingit peccare. q2 ſcientia cū ſit fortioꝛ a paſſione
nō vincit̃. Ad qđ rn̄det phus. vij. ethi. diſtinguēdo ſci

ciam in vniuerſalē ꝛ particularē. ꝛ in ſcientiā in habi-
tu ꝛ in actu. ꝛ in habitu ſcientiā diſtinguit ꝑ hoc ꝙ habi
tus pt eſſe ſolutꝰ ꝛ ligatus. vt in ebrioſis accidit. Cōtin
git igiť aliquē habentē ſciam vniuerſalē in actu in parti-
culari circa quē eſt opus nō habere ſcientiā niſi in habitu
ligato ꝑ concupiſcentiā vel paſſionē. vt ſic iudiciū rōnis
in particulari operabili rōne nō poſſit informari ſm vni-
uerſalem ſciam. ꝛ ita ꝯtingit errare rōnem in electrōne. ꝛ
in tali errore electōis oīs malus erit ignorās ꝗtūcūqꝫ
habeat in vniuerſali ſciam. Et ꝑ hūc etiā modū rō ad pec
catū deducit inqꝫtum ꝑ ꝯcupiſcentiā ligatur

Quarto queriť. vtruꝫ

delectatio moroſa ꝑ conſenſum in delectatōem
in inferiori parte rōnis exiſtens ſine conſenſu in opus ſit
.j. mortale peccatum ¶ Et videť ꝙ non. dicit eñ Augꝰ. in
enchiridion. tonſio pectoris ꝛ oratio dñica ſunt remedia
ꝯtra veniale deputata Sed ꝯſenſus in delectatōem ſine
ꝯſenſu in opus inter illa peccata ꝯputať quib⁊ remedium
adhibeť ꝑ pectoris tonſionē ꝛ dñicam orōnem Dicit eñ
Augꝰ. xij. de trini. nec ſane cū ſola cogitatōne mens ob-
lecteť illicitis. nō qͣdem diſcernens eſſe facienda. tenens
tamē ꝛ volens libenter que ſtatim vt attingunt ipm re-
ſpui deberent tenendū eſſe peccatuꝫ. ſed longe minus ꝗꝫ
ſi opere ſtatuať implendū. ꝛ ideo de talib⁊ quoqꝫ cogitati
onib⁊ venia eſt petenda. pectuſqꝫ tondendū. ꝛ dicenduꝫ
dimitte nobis ꝛc. ergo ꝯſenſus in delectatōnem ꝑdictus
2 nō eſt mortale peccatū ¶ Item ꝯſenſus in veniale pecca
tum venialis eſt. ſicut conſenſus in mortale mortalis eſt.
ſed delectatio peccatū veniale eſt. ergo ꝛ ꝯſenſus in eā ve
3 nialis eſt ¶ Item in actu fornicatōis duo inuenimus ꝓ
pter que malus iudicari pt. ſcꝫ vehementiā delectationis
que abſorbet rōnem. ꝛ nocumentū ex actu ꝓueniens. ſcꝫ
incertitudo ꝓlis ꝛ alia hmōi que ſequūtur. niſi ꝯcubitus
lege matrimoniali ordinareť. Nō pt aūt dici ꝙ fornicatio
ſit peccatū mortale rōne delectatōis. q2 illa delectatōnis
vehementia inueniť in actu matrimoniali qui nō eſt pec-
catum mortale. ergo nō eſt peccatū mortale niſi ꝓpter no
cumentū quod ex actu ꝓuenit. ergo ille qui conſentit in
delectatōem fornicatōis nō in actū fornicatōis nō appro
pinquat ex parte illa qua eſt peccatū mortale. ergo ꝛc.
4 ¶ Preterea. Non minus peccatū eſt homicidium ꝗꝫ fornica
tio. ſed qui cogitat de homicidio ꝛ delectať ꝛ cōſentit in
delectatōem nō peccat mortaliter. alr̃ oēs qui delectā
tur in hiſtorijs bellorꝫ audiendis. ꝛ in hanc delectatōem
ꝯſentirent peccarent mortaliter. qd̃ non videť probabile
ergo nec ꝯſenſus in delectationē fornicatōis eſt peccatū
5 mortale ¶ Item Cum mortale ꝛ veniale in infinituꝫ di-
ſtent. qd̃ ex diſtantia pene ꝑpenditur. veniale nō pt fieri
mortale. ſed delectatio que ſola ꝯſiſtit in cogitatōe ante
ꝯſenſum eſt venialis. ergo conſenſu adueniēte nō pt fieri
6 mortalis ¶ Iteꝫ Rō peccati mortalis in auerſione a deo
ꝯſiſtit. auerti aūt a deo nō eſt inferioris rōnis ſed ſuperio
ris cuius eſt ꝯuerti. oppoſita eñ ſunt eiuſdē. ergo pecca-
tum mortale in inferiori rōne eſſe nō pt. ſed conſenſus in
delectatōeꝫ ab Augᵒ. poniť in inferiori rōne. ergo ꝛc.
7 ¶ Item vt dicit Augꝰ. in pmo lib. ꝯtra Manicheum.
ſi cupiditas noſtra mouetur iam quaſi mulieri ꝑſuaſum
eſt. ſed aliquādo viriliter rō ꝯmota cupiditateꝫ refrenat.
atqꝫ ꝯpeſcit. qd̃ cum fit non labimur in peccatū. Ex quo
videtur accipi ꝙ in ſpūali cōiugio nobis intimo ſi mulier
peccat ꝛ nō vir nō eſt peccatū. ſed quādo ꝯſentitur in de-
lectationē ꝛ nō in actum mulier peccat ꝛ non vir. vt dicit
Augꝰ. in. xij. de tri. ergo ꝛc. ¶ Itē Secūdum phm. x. ethi. 8
delectatio in bonitate ꝛ malicia ꝯſequiť opatōem ex qua
cauſať. ſed actus exterior fortitudinis que ꝯſiſtit in mo-
tu corporali. alius eſt ab interiori ſcꝫ cogitatōe. ergo ꝛ de
lectatio que ꝯſequitur interiorē cogitatōem alia eſt ab il
la que ꝯſequitur exteriorem. Actus aūt interior ex gene
re ſuo nō eſt peccatū mortale ſicut erat exterior. ergo nec
delectatio interior eſt de rōne peccati mortalis. ergo vi-
detur ꝙ ꝯſenſus in talē delectatōem nō ſit peccatū mor- 9
tale. ¶ Item Peccatū mortale eſt qd̃ lege diuina prohi-
betur. vt pꝫ ꝑ defiñitōem peccati ab Auguſtino datā. ꝙ
peccatū eſt dictuꝫ vel factū ꝛc. ſed nō inuenitur in lege ꝓ
hibitus ꝯſenſus in delectatōem. ergo ꝛc. ¶ Item. Ideꝫ 10
iudiciū videtur eſſe de ꝯſenſu interp̄tatiuo ꝛ expreſſo. ſꝫ
ꝯſenſus interp̄tatiuus nō videtur eſſe peccatū mortale.
q2 peccatum nō transfertur in aliquā potentiā niſi ꝑ actū
illius potentie. interp̄tatiuus aūt ꝯſenſus non videť ali-
quis rōnis actus qui dr̃ cōſentire. ſed ſola negligentia il
licitos motus reprimendi. ergo cōſenſus interp̄tatiuus
in delectationē nō eſt peccatū mortale. ergo nec ſimiliter
ꝯſenſus expreſſus ¶ Item. Ex hoc eſt aliquid peccatuꝫ 11
mortale. vt dictū eſt. ꝙ eſt ꝯtra p̄ceptum diuinū. alr̃ nō
ꝯtemneretur deus in tranſgreſſione p̄cepti. ꝛ ſic peccātis
animus nō auerteretur a deo. ſed ratio inferior nō ad-
uertit rōnem p̄cepti diuini. hoc eſt ſuperioris rōnis que
ꝯſulit rōnes eternas. ergo in inferiori rōne peccatū mor-
tale nō poteſt eſſe ¶ Item. Cum in peccato ſint duo. cō- 12
uerſio ꝛ auerſio. ad cōuerſionem auerſio ſequitur. hoc eñ
ipſo ꝙ aliquis ad vnū contrariū conuertitur. ab alio auer
titur. ſed ille qui conſentit in delectatōem ꝛ non in actuꝫ
non plene conuertitur ad bonū cōmutabile. quia cōple-
mentum in actu conſiſtit. ergo nō eſt ibi completa auer-
ſio. ꝛ ita nec peccatum mortale. ¶ Item. Vt dicit gloſa 13
in principio Hye. deus pronior eſt ad miſerenduꝫ ꝗꝫ ad
puniendum. ſed ſi aliquis in meditatione diuinorū prece
ptorum delectaretur ꝛ in talem delectationem conſenti-
ret dūmodo proponeret opere non implere diuina prece
pta nō mereretur premium. ergo nec mereretur penam
ſi in delectationem peccati conſentiat. dummodo nō ſta
tuat opere implere. ꝛ ita non videtur mortaliter peccare
¶ Item Inferior poteſtas rōnis cōparatur mulieri. ſed 14
mulier non eſt ſue volūtatis. quia corporis ſui poteſtateꝫ
nō habet. vt dicit Aplus. ergo nec inferior pars ratiōis
ſue volūtatis eſt. ꝛ ita non poteſt peccare. Inſtātie
¶ Contra. Nullus damnabitur niſi ꝓ peccato mor- .j.
tali. ſed homo damnatur pro conſenſu in delectationem.
Unde Augꝰ. xij. de trini. totus homo dānatur niſi hec.
que ſine volūtate operandi. ſed tamē cum volūtate animi
talib⁊ oblectandi ſolius cogitationis ſentiūtur eſſe pecca
tum per meditationis gratiam remittantur. ergo cōſen-
ſus in delectationem eſt peccatum mortale. ¶ Preterea. De- 2
lectatio alicuius operationis ꝛ ipſamet operatio ad ideꝫ
genus peccati reducūtur. ſicut ꝛ operatio virtutis ꝛ de-
lectatio in eodem ad eandē virtutē. iuſti eñ eſt ꝛ operari
et delectari de iuſtis operib⁊. vt patꝫ in pmo ethicorum.
ſed ipſe actus fornicatōis eſt in genere peccati mortalis.
ergo delectatio in cogitatione de fornicatione. ergo ꝛc. 3
¶ Item Si in ratione inferiori peccatum mortale eſſe
non poſſet gentiles qui nō deliberant de actib⁊ niſi ſm in
feriores rationes mortaliter nō peccaſſent fornicādo. qd̃.

pꝫ eſſe falſum. ꝙ in rõne inferiori eſſe poteſt peccatum.

¶ Reſponſio dicendum ꝙ eadẽ queſtio eſt qua querit̃ de delectatione moroſa. vtrũ ſit peccatũ mortale. ⁊ qua q̃ritur de ꝯſenſu in delectatõem. Dubitatio aũt de delectatione moroſa eſſe nõ poteſt an ſit peccatũ mortale ſi dicat̃ eſſe moroſa a mora tp̃is. certum eñ eſt ꝙ ꝓlixitas tẽporis nõ poteſt dare actui rõnem peccati mortalis niſi aliquid aliud interueniat. cum nõ ſit circumſtantia in infinitum aggrauans. Sed hoc videt̃ dubitabile. vtrũ delectatio que dr̃ moroſa ex ꝯſenſu rõnis ſupueniente peccatum ſit mortale. Circa hoc autẽ aliqui diuerſimode opinati ſunt. Quidam eñ dixerunt ꝙ nõ eſt peccatum mortale ſed veniale. Que q̃dẽ opinio dictis Auguſtini aduerſari videtur. qui ex tali conſenſu dãnationẽ homini cõminatur. vt patꝫ ex verbis eius inductis. Iſti igit̃ opinioni contradicit cõmunis opinio modernorum. ⁊ videtur in periculum vergere animarum. cum ex conſenſu in talem delectationem homo in peccatum promptiſſime cadere poterit. Unde alteri opinioni magis videtur eſſe aſſentiendum. que ponit talem ꝯſenſum nõ eſſe peccatum mortale Cuius opinionis veritas ſic accipi poteſt Sciendum nãqꝫ ꝙ ſicut ad exteriorem fornicationis actum ſequitur ſua delectatio ſenſibilis. ita etiam ad actũ cogitationis ſequitur ſua delectatio interior. Sed ad cogitationem duplex delectatio ſequitur. Una quidem ex parte cogitationis ipſius. Alia ex parte ipſius cogitati. Delectamur eñ quãdoqꝫ in cogitatione ꝓpter ipſaꝫ cogitationem ex qua nobis acquiritur quedaꝫ delectatio in actu aliquorũ. q̃uis illa nobis diſpliceant. ſicut aliquis iuſtus cogitat de peccatis de eis diſputando ⁊ ꝯferendo. et in veritate illius cogitatõis delectatur. ſed tunc ꝓpter iſta cogitata ſequitur delectatio quãdo ipſa res cogitata affectum mouet ⁊ allicit. ⁊ he q̃dem due cogitatões in quibuſdam actibꝫ differũt manifeſte ⁊ aperte diſtinguũtur. ſed earum diſtinctio in cogitatiõe de peccatis carnis magis latet. eo ꝙ ꝓpter corruptõem ꝯcupiſcibilis ad cogitationem talium ꝯcupiſcibilium ſtatim ſequitur motus in ꝯcupiſcibili ex ipſis ꝯcupiſcibilibꝫ cauſatis. Delectatio ergo illa que cogitatõem ſequitur ex parte ipſius cogitatiõis omnino ad aliud genus reducitur q̃ delectatio actus exterioris. Unde talis delectatio quorũcũqꝫ malorum cogitationem ſequatur. penitus nõ eſt peccatum. ſed laudabilis delectatio. vt cum quis delectatur in cogitatiõe veri. vel ſi ſit aliqua immoderantia ꝯtinebitur ſub peccato curioſitatis. Sed alia delectatio que conſequit̃ cogitationem ex parte rei cogitate in ideꝫ genus coincidit cũ delectatione exterioris actus. vt eñ dicitur .xi. methaph. delectatio in actu ꝯſiſtit per ſe. ſed ſpes ⁊ memoria propter actum delectabilia ſunt. Unde ꝯſtat ꝙ talis delectatio ſm genus ſuũ inordinata eſt eadem inordinatione q̃ eſt inordinata delectatio exterior Dato igit̃ ꝙ delectatio exterior ſit de gñe peccati mortalis. tũc etiã interior delectatio in ſe ⁊ abſolute ꝯſiderata de genere peccati mortalis erit. Quãdocũqꝫ aũt ratio ſe ſubijcit peccato mortali ꝑ approbationem tũc eſt peccatum mortale. Excludit̃ eñ a rõne rectitudo iuſticie. cum ipſa ſubijcitur iniquitati ꝑ approbationem. tunc aũt ſe ſubijcit delectatõni huic peruerſe quãdo in eam ꝯſentit. ⁊ hec eſt prima ſubiectio q̃ ei ſe ſubijcit. ⁊ ex hac ſubiectione ꝯſequitur quãdoqꝫ vt ipſum actum inordinatum eligat ꝓpter hanc delectationem ꝑfectius ꝯſequendã. ⁊ quanto in plures inordinationes tendit ad hoc ꝙ delectationem cõſequatur. tanto magis in peccato ꝓgreditur. totius eñ iſtius ꝓgreſſus prima radix eſt ille ꝯſenſus quo delectationem acceptauit. vnde ibi peccatum mortale inchoatur. vnde ſimpliciter ꝯcedimus conſenſum in delectationem fornicatõnis vel alterius mortalis eſſe peccatum mortale. ex quo etiã ſequitur ꝙ quicquid homo agit ex ꝯſenſu talis delectationis ad hoc vt huiuſmodi delectatõem nutriat vel teneat. ſicut ſunt turpes tactꝰ vel libidinoſa oſcula vel aliquid hmõi. totũ eſt mortale peccatum.

¶ Ad primum ergo dicendum ꝙ ſicut dicit Auguſtinus in enchiridion. oratio dñica ⁊ hmõi alia nõ ſolum ad delendũ peccata venialia valent. ſed ad remiſſionẽ mortalium. q̃uis non ita ſufficiant ad delerionem mortalium ſicut venialium Ad .1.

¶ Ad ſecundũ dicendum ꝙ delectatio illa q̃ ꝯſequitur cogitationem de fornicatione ex parte cogitati eſt mortale ſm genus ſuũ. ſed per accidens tñ eſt veniale peccatum inq̃tum ſcilꝫ ꝑuenit aſſenſum deliberatum in quo perficitur ratio peccati mortalis. ſine quo etiam ſi corpus inquinaretur per violentiam nõ eſſet peccatum mortale. quia non poteſt inquinari corpus inquinatione peccati ſine ꝯſenſu mentis. vt dixit ſctã Lucia. ⁊ ideo q̃ñ cõſenſus aduenit remouetur ꝑdictum accidens. ⁊ ſic fit peccatũ mortale. ſicut etiam accideret in ea que ꝑ violentiam corrumperetur. Ad 2

¶ Ad tertiũ dicendum ꝙ tota inordinatio fornicatõis vbicũqꝫ ꝯtingat redũdat in delectationem que in ipſa conſiſtit. vnde qui hmõi generis delectationem approbat mortaliter peccat. Ad 3

¶ Ad quartũ dicendum ꝙ ſi aliquis delectaret in cogitatione homicidij propter ipſam rem cogitatam. hoc eñ nõ eſſet niſi ꝓpter affectionem quam haberet ad homicidium. ⁊ ita peccaret. ſed ſi aliquis delectaret̃ in cogitatione mali ꝓpter notitiã eorũ de quibꝫ cogitat. vel ꝓpter aliquid hmõi. nõ erit peccatũ mortale ſemꝑ. ſed reducit̃ ad aliquod genus peccati. ſcꝫ curioſitatem vel aliquid hmõi. Ad 4

¶ Ad .v. dicendum ꝙ illa delectatio que fuerit venialis nunqꝫ eadẽ numero erit mortalis. ſed actus ꝯſenſus ſupueniens erit mortalis Ad 5

¶ Ad ſextũ dicendum ꝙ q̃uis rõ ſuperior ſola ꝑ ſe ꝯuertat̃ ad deum tñ hmõi conuerſionis aliqualiter fit particeps inferior ſm ꝙ a ſuperiori mouetur ſicut ꝯcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis dicuntur participare aliqualiter rõne inq̃tum rõni obediunt. et ita etiã auerſio peccati mortalis poteſt ꝑtinere ad rõnem inferiorem. Ad 6

¶ Ad .vij. dicendum ꝙ Augꝰ. in libro ꝯtra Maniche. nõ eodẽ mõ exponit illa tria ſicut .xij. de tri. In libro eñ de trini. ſerpentẽ attribuit ſenſualitati. mulierem inferiori rõni. virũ ſuperiori. ſed in li. ꝯtra maniche. ſerpentẽ ſenſui. mulierẽ ꝯcupiſcentie vel ſenſualitati. viruꝫ rõni. ⁊ ideo rõ nõ ſequit̃. Ad 7

¶ Ad .viij. dicendum ꝙ interior actus ſcꝫ delectatio habet alteriuſmodi delectatõem a delectatione actus exterioris. que ſeq̃tur cogitatõnem ꝑ ſe ipſam. ſed delectatio que ſeq̃tur cogitatõem ex parte actus cogitati reducit̃ in idẽ genus. qꝛ nullus delectat̃ in aliquo niſi afficiat̃ ad illud. ⁊ apprehendat illud vt conueniens. Unde qui ꝯſentit in delectationẽ interioreꝫ approbat etiam exteriorẽ. ⁊ vult ea frui ſaltẽ cogitãdo de ea Ad 8

¶ Ad nonũ dicendum ꝙ ꝯſenſus in delectatõem ꝓhibet̃ ꝑcepto illo. Nõ ꝯcupiſces. nõ eñ ſine cauſa de actu exteriori ⁊ interiori ꝯcupiſcentia diuerſa ꝑcepta dantur in lege. nihilominus [illegible] in nullo ꝑcepto ſpeciali prohibet̃ et hoc ipſo ꝙ fornicatio ꝓhibetur cum ea ꝓhibent̃ omnia ꝯſequentia [illegible] ad idem genus ꝑtinent Ad 9

¶ Ad .x. dicendum ꝙ anteqꝫ delectatio nem rõ perpendat vel nocumentũ ipſius nõ habet interpretatiuũ ꝯſenſum. etiã ſi nõ reſiſtat. ſed quãdo iam per Ad 10

pendit rõ de delectatione inſurgẽte. ⁊ de nocumento cõ
ſequente. vtpote cũ ꝑcipit homo ſe totaliter ꝑ delectatio
nem in peccatũ inclinati ⁊ in preceps ruere. niſi expꝛſſe re
ſiſtat videt̃ ꝯſentire. ⁊ tũc peccatũ ad rõnem transfertur
per actũ eius. q2 agere ⁊ non agere cum quis agere debet
ad genus actus reducũtur ſm ꝙ peccatũ omiſſionis ad
Ad .ij peccatũ actus reducit̃. ¶ Ad .xi. dõm. ꝙ vis p̄cepti dei ꝑ
uenit vſq3 ad rõnem inferiorẽ inq̃ztum ipſa participat re
Ad 12 gimen ſuꝑioris. ¶ Ad .xij. dõm. ꝙ ꝯuerſio qua quis poſt
deliberatõem ad aliq̃d de genere mali ꝯuertit̃. ſufficit ad
rõnem peccati mortalis. q̃zuis poſt hanc ꝯpletõem aliq̃
alia completio addi poſſit. ¶ Ad .xiij. dõm. ꝙ ſicut dicit
Ad 13 Diony. iiij. ca. de diui. no. Bonũ cauſat̃ ex vna tota ⁊ ꝑfe
cta cauſa. ſed malũ ex ſingulis defectib9. ⁊ ita plura requi
rũtur ad hoc ꝙ aliquid ſit bonũ meritoriũ q̃3 ad hoc ꝙ
aliquid ſit malũ demeritoriu3. q̃zuis deus ſit pronior ad
remunerãdũ bona q̃3 ad puniendũ mala. Vñ ꝯſenſus
delectationis ſine ꝯſenſu operis nõ ſufficit ad merendu3
ſufficit aũt ad demerendũ ¶ Ad .xiiij. dõm. ꝙ mulier de
Ad 14 iure nõ debet velle ꝯtra debitam viri ordinatõem. ſed tñ
de facto p̄t q̃nq3 contrarium velle ⁊ vult. ⁊ ita de inferio
ri ratione.

So. inſtã. ¶ Rationes in ꝯtrariũ ꝯcedimus. q̃zuis vltima nõ concludat. procedit eñ acſi gentilis ſm rõnem ſuperiorem peccare nõ poſſet. nullus eñ eſt qui non eſtimet in aliquo eſſe finem humane vite. ⁊ cum ex illo deliberatõem acci pit ꝑtinet ad rõnem ſuperiorem.

Quinto querit̃. vtru3 in rõne ſuperiori poſſit eſſe peccatũ veniale.

.1. Et videt̃ ꝙ non. rõnis eñ ſuperioris eſt inherere rõnib9
eternis. ergo ⁊ peccatũ in ea eſſe nõ p̄t. niſi ꝑ hoc ꝙ defle
ctitur a rõnib9 eternis. ſed deflecti ab illis eſt peccatum
2 mortale. g̃ ⁊c̃. ¶ Pre. Peccatũ veniale ꝑ cõtemptum fit
mortale. ſed nõ videt̃ eſſe ſine ꝯtemptu ꝙ aliquis delibe
ret aliq̃d eſſe malũ ⁊ a deo puniendũ. ⁊ tñ illud cõmitte
re ꝯſentiat. ergo videt̃ ꝙ q̃ncunq3 poſt deliberatõnem ſu
perioris ratiõis in actum etiã ꝯſentit peccati venialis fit
peccatũ mortale. ¶ Item. Eſt aliquid in aĩa in quo non
3 p̄t eẽ peccatũ veniale. ſc3 ſenſualitas. ⁊ aliq̃d in quo p̄t eẽ
veniale ⁊ mortale. ſc3 inferior rõ. ergo videtur ꝙ ibi ſit ali
quid in quo nõ poteſt eſſe niſi mortale. hoc aũt nõ eſt ſyn
4 deriſis. q2 in ea nullũ peccatũ eſt. ergo ⁊c̃. ¶ Item In an
gelo ⁊ hoie in ſtatu innocentie nõ poterat eſſe peccatum
veniale. ꝓpter hoc ꝙ peccatũ veniale ex corruptõe carnis
oritur q̃ tũc nõ erat. ſed rõ ſuꝑior eſt remota a carnis cor
ruptione. ergo ⁊c̃.

Cõtra ¶ Contra. Conſenſus in actũ peccati nõ eſt grauior q̃3 ipſe actus peccati. ſed ꝯſenſus in actũ venialis ad ſu periorẽ rõnem ꝑtinet. g̃ ⁊c̃. ¶ Item Subitus motus in fidelitatis peccatum veniale eſt. ⁊ non eſt niſi in ſuperiori ratione. ergo ⁊c̃

Rõ ¶ Rñſio dõm. ꝙ in ſuꝑiori parte rõnis peccatũ ve niale p̄t eſſe ⁊ mortale. ſ3 tñ aliqua materia eſt circa quã nõ p̄t eſſe in ea niſi peccatũ mortale. Qđ ſic p3. ſuꝑior eñ rõ tñ habet actũ circa aliquã materiam directe. ſc3 circa rationes eternas. ⁊ circa aliquã materiã indirecte. ſc3 cir ca rões tꝑales. de quib9 iudicat ſm rões eternas Circa materiã aũt ꝓpriam. ſc3 circa rõnes eternas h3 duplicem actum. ſc3 ſubitũ ⁊ deliberatũ. Cu3 aũt peccatũ mortale nõ ꝑficiat̃ niſi poſt actũ deliberatiõis poterit eſſe in ſuꝑio ri rõne peccatu3 veniale q̃n erit motus ſubitus. mortale aũt q̃n erit motus deliberatus. ſicut in peccato infidelita tis p3. Sed circa ꝓ materiã tꝑaliũ rerũ non habet actũ niſi deliberatũ. q2 nõ fertur ad ea niſi ꝯſerens rõnes eternas. Vñ q̃ztum ad huiõi materiã ſi ſit in genere peccati mor talis ſemꝑ actus rõnis ſuꝑioris eſt peccatũ mortale. ſi au tẽ ſit i genere peccati venialis erit peccatũ veniale. vt p3 cũ quis ꝯſentit in verbũ ocioſum

¶ Ad p̄mũ ergo dõm. ꝙ rõ ſuperior peccat ꝑ hoc ꝙ Ad .1.
deflectit̃ a rõnib9 eternis. nõ ſolum faciendo ꝯtra eas. ſ3
etiam faciendo p̄ter eas. qđ eſt peccatũ veniale ¶ Ad .ij. Ad 2
dõm ꝙ nõ quilibet ꝯtemptus facit peccatũ mortale. ſed
ꝯtemptus dei ſolus. per hunc eñ ſolũ homo auertitur a
deo. poſt quãtãcũq3 aũt deliberatõem hõ in ipſum venia
le cõſentiat nõ contẽnet deũ. niſi extimaret peccatum il
lud eſſe cõtrariũ p̄cepto diuino. ¶ Ad .iij. dõm. ꝙ hoc Ad 3
ꝙ in ſenſualitate nõ p̄t eſſe peccatũ mortale cõtingit ex
imꝑfectione eius. rõ aũt ꝑfecta potentia eſt. Et ideo in ea
p̄t eſſe peccatũ ſm oẽm peccati differentiã. actus eñ ei9
p̄t eſſe in quolibet genere ꝯplerius. vñ ſi ſit in genere veni
alis eſt veniale. ſi in genere mortalis eſt mortale. ¶ Ad
Ad 4 iiij. dõm. ꝙ q̃zuis rõ ſuꝑior nõ ſit imediate carni coniũcta
tñ corruptio carnis vſq3 ad ipſam ꝑtingit inq̃ztum ſupe
riores potentie ab inferiorib9 accipiũt

¶ Materia. xvi. De Syndereſi

Queſtio xvj. de ſyndereſi. ⁊ habet tres queſtiones.

Prima vtrũ ſyndereſis ſit potentia vel habitus. Secun da vtrũ ſyndereſis poſſit peccare. Tercio vtrũ ſyndereſis in aliquo extinguatur

Onſequẽter queritur de ſyndereſi.

Et p̄mo queritur
vtrũ ſyndereſis ſit potentia vel habi 1
tus. Et videtur ꝙ ſit potẽtia. ea
eñ que ꝯuenũt in eadẽ diuiſione ſũt
eiuſdẽ generis. ſed ſyndereſis diuidit̃
ꝯtra cõcupiſcibilẽ iraſcibile ⁊ rõnalẽ. vt d2 in glo. Hiero.
Ezech. p̄mo. ſed iraſcibil' ⁊ cõcupiſcibilis ⁊ rõnalis ſunt
potentie. g̃ ⁊ ſyndereſis. Sed diceres. ꝙ nõ ſignat po
tentiã abſolute. ſ3 potẽtiã cũ habitu. ¶ Sed ꝯtra. Sub 2
iectũ cũ accñte nõ diuidit̃ cõtra ſubiectũ abſolute ſumptũ
nõ eñ d2 diuiſio cõueniẽs. ſc3 aĩaliũ aliud hõ. aliud hõ al
bus. ſed habitus cõparat̃ ad potentiã ſicut accñs ad ſub
iectũ. g̃ nõ debet diuidi illud qđ dicit potentiam tñ. ſc3
iraſcibilis cõcupiſcibilis ⁊ rõnalis. contra illud qđ noĩat
potentiã cũ habitu ¶ Item Unius potentie cõtingit eẽ 3
diuerſos habitus. ſi igit̃ rõne habitus vna potentia con
tra aliã diſtingueretur quot ſunt habitus potentiaꝝ tot
mẽbra eſſe deberent illius diuiſionis qua ꝑtes aĩe ad in
uicẽ diſtinguũtur ¶ Itẽ Nihil vnũ ⁊ idẽ p̄t eſſe regulãs 4
et regulatũ. ſed potentia ꝑ habitũ regulat̃. g̃ nõ p̄t poten
tia ⁊ habitus in idem coincidere vt vnũ nomen potẽtia3
et habitũ ſimul deſignet. ¶ Item Habitui non inſcribit̃
aliquid ſed potentie tñ. ſed vñia p̄ncipia iuris dicũtur in 5
ſcribi ſyndereſi. g̃ ipſam potentiã nominat abſolute ⁊c̃.
¶ Itẽ. Ex duob9 nõ p̄t fieri vnũ niſi altero tranſmutato
ſed habitus naturalis quẽ ſignificare d2 nomẽ ſynderiſ 6

nõ mutat̃.qꝛ opoꝛꝫ manere naturalia. nec ſctũ potentie aĩe trãſmutant̃.ergo ex habitu naturali ⁊ potẽtia nõ pt
7 fieri vt vtrũq̃ vno noie nomĩet̃. ¶ Itẽ Synderiſi oppoĩt̃ ſenſualitas.qꝛ ſicut ſenſualitas ĩclinat ſemꝑ ad malum ita ſynderiſis ad bonum.ſed ſenſualitas eſt ſemper abſo⸗
8 lute potentia ſine habitu.g̃ ⁊c̃. ¶ Itẽ Sicut dꝛ.iiij. metaphy.rõ quã deſignat nomẽ eſt definitio.g̃ illud nomen qđ nõ eſt ħ mõ vnũ.q̃ diffinibile eſt.vno noie noiari non pt.ſed aggregatũ ex ſubiecto ⁊ accñte.vt hoc qđ dico hõ albꝰ.definiri nõ pt.vt pbat̃.vij.metaphy.g̃ nec etiã aggregatũ ex potentia ⁊ habitu.g̃ nõ pt potẽtia ⁊ habi⸗
9 tus vno noie noiari. ¶ Item. Supioꝛ rõ potentiã abſolute noiat.ſed ſynderiſis idem eſt qđ ſuperioꝛ rõ.vt videt̃ dicit eñ Augꝰ.in li.de libero arbitrio.in naturali iudicatoꝛio qđ nos ſynderiſim dicimus aſſunt q̃dam regule et lumina virtutũ ⁊ vera ⁊ incõmutabilia.incõmutabilibꝫ aũt rõnibꝫ adherere ẜm Augꝰ.xij.de trini.eſt ſuperioꝛis
10 rõnis.g̃ ſynderiſis eſt potentia abſolute. ¶ Itẽ Scđm phm.ij.ethi.oĩe qđ eſt in aĩa eſt potentia aut habitꝰ aut paſſio.g̃ dictũ phi eſt vel inſufficiẽs vel nõ eſt aliquid in
11 aĩa qđ ſit ſimul habitus ⁊ potentia. ¶ Itẽ. Cõtraria nõ pñt eſſe in eodẽ.ſed nobis eſt fomes innatus qui ſemper inclinat ad malũ.g̃ in nobis nõ pt eſſe aliqs habitꝰ ſemꝑ inclinans ad bonũ.⁊ ita ſynderiſis q̃ ſemꝑ inclinat ad bonũ nõ eſt habitus vel habitus cũ potentia.ſꝫ potentia ab
12 ſolute. ¶ Itẽ Ad operandũ ſufficit potentia ⁊ habitus ſi g̃ ſynderiſis ſit potentia cũ habitu innato.cũ ſynderiſ inclinat ad bonũ.hõ ſufficiẽs erit ex puris naturalibꝫ ad
13 bonũ operandũ.qđ videt̃ hereſis eſſe Pelagij. ¶ Itẽ Si ſynderiſis ſit potentia cũ habitu nõ eſt paſſiua potentia. ſꝫ actiua.cũ habeat opatiõem aliquã.ſicut aũt poña paſſiua fundat̃ ſupra materiã.ita actiua ſupra formaꝫ. In aĩa aũt humana eſt duplex forma.vna ꝑ quã cũ angelis conuenit inq̃ntum ſpũs eſt.que eſt ſuperioꝛ. Alia inferioꝛ per quã coꝛpus viuificat inq̃ntũ aĩa eſt.que eſt inferioꝛ.opoꝛ [illegible] ſynderiſis fundet̃ ſupra formã ſuperioꝛẽ vel inferioꝛẽ.ſi ſupra ſuperioꝛẽ eſt ſupioꝛ rõ.ſi ſupra inferioꝛẽ eſt inferioꝛ rõ.ſed tam ſupioꝛ q̃ inferioꝛ rõ noiat potentiaꝫ
14 abſolute.g̃ ⁊c̃. ¶ Itẽ. Si ſynderiſis ſit potentia cũ habitu hoc nõ eſt niſi cũ habitu innato.ſi eñ cũ habitu infuſo vel acquiſito poſſibile eſſet ſynderesim amittere.ſꝫ ſynderiſis nõ noiat habitũ innatũ.g̃ potentiã abſolute. Probatio medie.oĩs habitus q̃ pſupponit actuꝫ tempaleꝫ nõ eſt habitus innatus.ſed ſynderiſis pſupponit actum tpalem.eſt eñ ſynderiſis malo remurmurare ⁊ inſtigare ad bonũ.qđ nõ pt eſſe niſi prius actualiter intelligat̃ bonũ
15 et malũ.g̃ ſynderiſis pexigit actũ tpalẽ ¶ Itẽ. Officiuꝫ ſynderiſis videt̃ eſſe iudicare.vñ ⁊ naturale iudicatoꝛiuꝫ dꝛ.ſed liberũ arbitriũ a iudicãdo nomen accipit.g̃ liberũ arbitriũ eſt idem qđ ſynderiſis.ſed liberũ arbitriũ eſt po⸗
16 tentia abſolute.g̃ ⁊c̃. ¶ Itẽ. Si ſynderiſis ſit potẽtia cũ habitu [illegible] hoc eñ nõ eſt cõpõne logica qua ſpẽs ex genere ⁊ drñtia cõponit̃.qꝛ potentia nõ ſe hꝫ ad habitũ vt genus ad drñtiã.ſic eñ quilibet habitꝰ potentie ſupinductus ſpẽalem potentiã cõſtitueret.g̃ eſt cõpoſitio naturalis.ſed in cõpõne naturali cõpoſitũ eſt aliud a cõponentibꝫ.vt pbat̃.vij.metaphy.g̃ ſynderiſis nõ eſt potentia vel habitus.ſed aliqđ pter hoc.qđ eſſe nõ poteſt. relinquitur g̃ q̃ ſit potentia abſolute

Cõtra ¶ Contra Si ſynderesis ſit potentia.opoꝛꝫ q̃ ſit potentia rõnalis.ſed potentie rõnales ſe hñt ad oppoſita.g̃ ſynderiſis ad oppoſita ſe habebit.ſed hoc eſt falſum.quia ſemꝑ inſtigat ad bonũ ⁊ nũq̃ ad malũ. ¶ Itẽ Si ſynderiſis ſit potentia.aut eſt eadẽ cũ rõne aut alia.ſꝫ nõ eſt eadem.qꝛ cõtra rõnem diuidit̃ in gloſa Ezech.i. Nec etiaꝫ opoꝛꝫ dici q̃ ſit alia potentia a rõne.ſpẽalis eñ potentia ſpẽalẽ actũ requirit.nullus aũt actus ſynderiſi attribuitur quẽ rõ facere nõ poſſit.rõ eñ ipſa ⁊ inſtigat ad bonũ ⁊ remurmurat malo.g̃ ⁊c̃. ¶ Iteꝫ Fomes ſemꝑ inclinat ad malũ.ſynderesis ſemꝑ ad bonũ.g̃ iſta duo directe opponũtur.ſed fomes eſt habitus vel ꝑ modũ habitꝰ.ſꝫ hñs ipſa cũ cõcupiſcẽtia que eſt in pueris habitualis eſt.ẜm Augꝰ.in adultis vero actualis fomes eſſe dꝛ.g̃ ſynderiſis eſt habitus ¶ Itẽ. Si ſynderiſis eſt potẽtia.aut cognitiua aut motiua.ſed cõſtat q̃ nõ eſt cognitiua abſolute.ex ħ q̃ actus eius ſit inclinare ad bonũ ⁊ remurmurare malo.g̃ ſi ſit potẽtia erit motiua.hoc aũt apparet eẽ falſum.qꝛ potẽtie motiue ſufficiẽter diuidũtur ꝑ iraſcibilem cõcupiſcibilẽ ⁊ rõnalẽ.cõtra q̃s diuidit̃ ſynderiſis.vt prius dictũ eſt.g̃ ⁊c̃. ¶ Itẽ. Sicut in pte aĩe operatiua ſynderiſis nũq̃ errat.ita in pte ſpeculatiua intellectꝰ pncipioꝝ nũq̃ errat.ſed intellectꝰ pncipioꝝ eſt habitꝰ q̃dã.vt pꝫ ꝑ phm in.vi.ethi.g̃ ſynderiſis habitus eſt

R̃o ¶ Rñſio.circa hãc q̃ſtionẽ diuerſe opiniones ſũt.q̃dã
Opinio.1a eñ dixũt q̃ ſynderiſis potẽtiã abſolute noiat.⁊ aliã a rõ⸗
Opio 2a ne ea ſuperioꝛẽ. Alij xo dicũt potentiã abſolute eẽ.ſed eãdẽ rõni ẜm rem.cõſideratõe tñ diuerſam. Cõſideratur eñ rõ vt rõ.id eſt inq̃ntũ rõcinat̃ ⁊ cõfert.⁊ ſic rõ noiatur vis rõnalis.⁊ vt natura.id eſt inq̃ntũ naturalr cognoſcit aliqđ.⁊ ſic dꝛ ſynderiſis Alij xo dicũt ſynderiſim noiare ipſaꝫ potẽtiã rõnis cũ habitu aliq̃ naturali. Quid aũt veriꝰ ſit ſic videri pt.

Inq̃rit' vitatẽ opinionũ

Sicut eñ dicit Dyo.ix.ca.de di.no.diuina ſapiẽtia coniungit fines ſuperioꝝ pncipijs inferioꝝ.nature [illegible] eñ ordinare ad inuicẽ ſic ſe hñt ſicut coꝛpa cõtiguata.qꝛ inferius in ſuo ſupmo tangit ſupiꝰ in ſuo infimo.vñ ⁊ natura inferioꝛ attingit in ſui ſupremo ad aliqđ qđ eſt ꝓpriũ ſupioꝛis nature imꝑfecte illud pticipãs. Natura aũt aĩe humane eſt infra angelicã ſi cõſideremꝰ naturalẽ modum cognoſcẽdi vtriuſq̃.naturalis eñ modus cognoſcẽdi et ꝓprius nature angelice eſt vt veritatẽ cognoſcat ſine inq̃ſitione ⁊ diſcurſu. Humane xo aĩe ꝓpriũ eſt vt ad veritatẽ cognoſcendã ꝑueniat inq̃rẽdo ⁊ ab vno in aliud diſcurrẽdo. Vñ aĩa humana q̃ntũ ad illud qđ in ipſa ſupmuꝫ eſt aliqđ attingit de eo qđ ꝓpriũ eſt nature angelice.ſcꝫ vt aliquoꝝ cognitõem ſubito ⁊ ſine inq̃ſitõe habeat.q̃uis etiã q̃ntũ ad hoc inueniat̃ angelo inferioꝛ.inq̃ntũ etiã in his veritatẽ cognoſcere nõ pt niſi a ſenſu accipiẽdo. Inuenit̃

Duplex cognitioꝰ ãgelica

aũt in natura angelica duplex cognitio.ſpeculatiua.q̃ua ipſam rerũ veritatẽ ſimplr ⁊ abſolute intuet̃. Et practica tã ẜm phos q̃ poſuerũt angelos motores oꝛbiũ ⁊ oẽs formas naturales pexiſtere in eoꝝ cognitõe.q̃ etiã ẜm theologos q̃ ponũt angelos deo in officijs ſpũalibꝫ miniſtrare ẜm que oꝛdines diſtinguũtur. Vñ ⁊ in humana natura inq̃ntũ attingit angelicã opꝫ eſſe cognitõem veritatis ſine inq̃ſitõe ⁊ in ſpeculatiuis ⁊ practicis.et hanc q̃dẽ cognitõem opꝫ eſſe pncipiũ totius cognitõnis ſequẽtis ſiue ſpeculatiue ſiue practice.cũ pncipia opteat eẽ certioꝛa et ſtabilioꝛa.vñ ⁊ hãc cognitõem oꝫ hoi naturaliter ineſſe cũ ħ q̃dẽ cognoſcit q̃ſi ſeminariũ q̃ddã totius cognitõis ſequẽtis ⁊ in oĩbꝫ naturis ſequẽtiũ opationũ ⁊ effectuũ q̃dã naturalia ſemina pexiſtũt. Opꝫ etiaꝫ ꝑ habitualem hãc cognitõeꝫ actualẽ eſſe vt in promptu poſſit ea vti cũ neceſſe fuerit. Sicut g̃ aĩe humane q̃dã eſt habitꝰ natu⸗ [illegible]

ſimus intellectū ꝑncipioꝝ. ita etiā in ipſa eſt q̄dā habitus
naturalis ꝑmoꝝ ꝑncipioꝝ opabiliū. q̄ ſunt vlia ꝑncipia
iuris naturalis. qui q̄dē habitꝰ ad ſynderiſim ꝑtinet. Hic
aūt habitꝰ nō in alia potentia exiſtit q̄ʒ in rōne. niſi forte
ponamꝰ intellectū eſſe potentiā a rōne diſtinctā. cuiꝰ cō
trariū ſupra dictū eſt. Reſtat igiꝛ vt hoc nomē ſynderiſ
vel noiet abſolute habitū naturalē ſilē habitui ꝑncipi/
oꝝ. vel noiet ipam potētiā rōnis cū tali habitu. ⁊ qḋcūq̄
hoꝝ fuerit nō differt multū. q: hoc nō facit dubitatio
nē niſi circa nois ſignificatōem. Q̄ aūt potētia ipa rōnis
ꝓut naturaliter cognoſcit abſq̄ omni habitu ſynderiſis
dicat abſq̄ oī dubio eſſe nō pt. q: naturaliter cognitio
nꝰ ꝯuenit ſm aliquē habitū naturalem. vt de intellectu
principiorum patet.

Ad .j. ¶ Ad pmū ḡ dōm. q̄ aliq̄ poſſunt in eandē diuiſionē
venire ſm q̄ in aliq̄ ꝯmuni ꝯueniūt quicq̄d ſit illud ꝯmu
ne ſiue genus ſit ſiue accn̄s. In illa igiꝛ diuiſione q̄ dirimē
bat q̄ ſynderiſis ꝯtra has tres potentias diſtinguit. non
diſtinguūtur mēbra diuiſionis ſm q̄ ꝯueniūt in hoc com
muni qḋ eſt potētia. ſed ſm q̄ ꝯueniūt in h̄ ꝯmuni qḋ eſt
ꝑncipiū motiuū Vn̄ nō ſeq̄tur q̄ ſynderiſis ſit potēa. ſʒ q̄
Ad 2 ſit ꝑncipiū motiuū ¶ Ad .ij. dōm. q̄ qn̄ ex accn̄te ſupue
nit ſubiecto aliqḋ ſpeāle ꝑter id qḋ ꝯuenit ſibi ex ſua na
tura. tūc nihil ꝓhibet accn̄s diuidi ꝯtra ſubiectū. vel ſub
iectū cū accn̄te ꝯtra ſubiectū abſolute ſumptū. ſicut ſi di
uiderē ſupficiē coloratā ꝯtra ſupficiē abſolute dictā. inq̄
tum eīn ſupficies abſolute ſumit eſt q̄dā mathematicū
ꝑ h̄ vo qḋ dr̄ coloratā trahit ad genꝰ nature. ita rō noiat
cognitōem ſm modū humanū. ſed ꝑ habitū naturalem
trahit ad alteriꝰ generis ꝯditōem. vt pʒ ex dictis. vn̄ ni
hil ꝓhibet ipm habitū diuidi ꝯtra potētiā in diuiſione q̄
diuidit ꝑncipiū motiuū. vel ipſam potētiā habitualē di/
Ad 3 uidi ꝯtra potētiā abſolute ſumptā ¶ Ad .iij. dōm. q̄ aliq̄
habitꝰ q̄ inſunt potētie rōnali eodē mō mouēt ꝑ illū mo
dū q̄ eſt ꝓpriꝰ rōni inq̄tū eſt rō. ⁊ ideo illi habitus diſtin/
gui nō pn̄t ꝯtra rōnē ſicut habitꝰ naturalis a q̄ ſynderi
Ad 4 ſis noiat. ¶ Ad .iiij. dōm. q̄ ſynderiſis nō dr̄ ſignare po
tentiā ⁊ habitū q̄ſi eadē res ſit potētia ⁊ habitꝰ. ſʒ q: vno
noīe ſignificat ipſa potētia cū habitu cui ſubſternitur
Ad 5 ¶ Ad .v. dōm. q̄ ſcribi aliq̄d in aliq̄ eſt dupl̄r. vno mō
ſicut in ſubiecto. ſic in aīa nō pt aliq̄d ſcribi niſi q̄ntuʒ ad
potentiā. Vel ſicut in concipiente. ⁊ ſic nihil ꝓhibet habi
tui etiā aliq̄d inſcribi. ſm q̄ dicimus ſingula q̄ ad geome
triā ꝑtinēt ipſi geometri inſcribi. ¶ Ad .vi. dōm. q̄ rō
Ad 6 illa ꝓcedit qn̄ aliq̄d fit vnū ex duobꝫ ꝑ modū mixtionis.
ſic aūt nō fit vnū ex potentia ⁊ habitu. ſed ſicut ex poten/
Ad 7 tia ⁊ ſubiecto ¶ Ad .vij. dōm. q̄ hoc q̄ ſenſualitas incli/
nat ſemꝑ ad malū hʒ ex corruptōe fomitis. q̄ q̄dē corru/
ptio ineſt ꝑ modū cuiuſdā habitꝰ. ⁊ ſic etiā ſynderiſis ex
Ad 8 aliq̄ habitu naturali hʒ q̄ ſemꝑ ad bonū inclinet. ¶ Ad
viij. dōm. q̄ hō albꝰ definiri nō pt definitōne ꝓprie dicta
q̄lis eſt definitio ſubaꝝ q̄ ſignant vnū ꝑ ſe. ſed pt definiri
definitōe quadā ſm q̄d inq̄tum ex ſubiecto ⁊ accn̄te fit
vnū ſm q̄d. ⁊ talis vnitas ſufficit ad hoc q̄ vnū nomen
poſſit iponi. Vn̄ ⁊ phs ibidē dr̄ q̄ ſubiectū cū accn̄te pt
Ad 9 vno noīe noīari. ¶ Ad .ix. dōm. q̄ ſynderiſis neq̄ noiat
rōnem ſupiorē neq̄ inferioreʒ. ſed aliq̄d cōiter ſe hn̄s ad
vtrūq̄. in ipſo eīn habitu vliū ꝑncipioꝝ iuris ꝯtinent
q̄dā q̄ ꝑtinent ad rōnes eternas. vt hoc qḋ eſt deo obedi
endū eſſe. q̄dā vero q̄ ꝑtinēt ad rōnes inferiores. vtpote
ſm rōnem eſſe viuēdū. Aliter aūt ſynderiſis dr̄ incōmu
tabilibꝫ intendere. aliter rō ſuperior. Dicit eīn aliq̄d incō
mutabile ꝓpter incōmutabilitatē nature. ⁊ ſic diuina in
cōmutabilia ſunt. Et hoc mō rō ſuperior incōmutabili/
bus intendit. Dicit etiā aliq̄d incōmutabile ꝓpter neceſſita
tem veritatis. q̄uis etiā ſit circa res ſm naturā ꝯmuta
biles. ſicut illa veritas. oē totū eſt maius ſua pte. incōmu
tabilis etiā eſt incōmutabilibꝫ rebꝫ. ⁊ h̄ mō ſynderiſis in
cōmutabilibꝫ intendere dr̄. ¶ Ad .x. dōm. q̄ q̄uis oē qḋ Ad 10
ſit in aīa ſit ſolū habitus vel ſolū paſſio vel ſolū potētia. tn̄
nō oē qḋ in aīa noiat eſt alteꝝ hoꝝ tm̄. illa eīn q̄ ſm rē di/
ſtincta ſunt pt intellectꝰ ꝯiūgere ⁊ vno noīe nomiare
¶ Ad .xi. dōm. q̄ habitꝰ ille inclinās ad malū innatꝰ ꝑ/ Ad .11
tinet ad inferiorē ptē aīe qua corpꝰ ꝯiūgit. habitꝰ aūt na/
turaliter inclinās ad bonū pertinet ad ſuperiorē partē. ⁊
ideo hi duo habitꝰ ꝯtrarij nō ſunt eiuſdē ſm idē ¶ Ad Ad 12
xij. dōm. q̄ habitus cū potentia ſufficit ad actū qui eſt il/
lius habitus. actus aūt huiōi habitꝰ naturalis quē ſyn
deriſis noiat eſt remurmurare malo ⁊ inclinare ad bonū.
et ideo ad hūc actū hō naturalr̄ pt. nō aūt ſeq̄tur ad hoc
q̄ in opus meritorium hō ex puris naturalibꝫ poſſit. hoc
eīn naturali facultati imputare ſolūmodo pelagiane im/
pietatis eſt. ¶ Ad .xiij. dōm. q̄ ſynderesis ſm q̄ potētiā Ad 13
noiat magis videt noiare potentiā paſſiuā q̄ʒ actiuā. nō
eīn diſtinguit potētia actiua a paſſiua ex hoc q̄ hʒ opati/
onē. q: cū cuiuſlibet potētie aīe tā actiue q̄ʒ paſſiue ſit ope
ratio aliq̄. q̄libet potēa aīe eſſʒ actiua. Cognoſcit aūt eoꝝ
diſtinctio ꝑ ꝯparatōem potētie ad obiectum. ſi eīn obie
ctū ſe habeat ad potentiā vt patiēs ⁊ trāſmutatum. ſic erit
potentia actiua. ſi aūt econuerſo ſe hʒ vt agēs ⁊ mouēs ſic
erit potētia paſſiua. Et inde eſt q̄ oēs potētie vegetabi
lis aīe ſunt actiue. q: alimentū trāſmutat ꝑ potentiā aīe
tā nutriendo q̄ʒ augēdo q̄ʒ etiā in generādo. Sʒ poten/
tie ſenſitiue oēs ſunt potentie paſſiue. q: per ſenſibilia ob
iecta mouent ⁊ fiūt in actu. Circa intellectum vo aliq̄ eſt
potentia actiua. aliq̄ paſſiua. eo q̄ ꝑ intellectū intelligibi/
le potētia fit intelligibile actu. qḋ eſt intellectꝰ agētis. et
ſic intellectus agens eſt potētia actiua. ipm etiā intelligi/
bile in actu facit intellectū in potētia eſſe intellectū actu.
et ſic intellectus poſſibilis erit potētia paſſiua. nō aūt po
nit q̄ intellectus agēs ſit habituū ſubiectum. ſed magis
poſſibilis. Vnde ipſa potētia q̄ habitui naturali ſubijcit
magis videt eſſe potētia paſſiua q̄ʒ actiua. dato etiam q̄
ſit potentia actiua vlteriꝰ nō recte ꝓcedit. non eīn ſunt in
aīa due forme. ſed vna tm̄. que eſt eius eſſentia. q: ꝑ eſſen
tiā ſuā ſpūs eſt. ⁊ ꝑ eſſentiā ſuā forma corꝑis eſt nō ꝑ ali
q̄d ſupadditū. Vn̄ rō ſupior ⁊ inferior nō fundāt ſup du
as formas. ſed ſup vnā aīe eſſentiā. Nec etiaʒ eſt verū q̄
rō inferior fundet ſup eēntiā aīe ſm illā habitudinē q̄ eſt
forma corꝑis. ſic eīn fundātur in eſſentia aīe ſolū ille vires
q̄ ſunt organis affixe. qualis nō eſt rō inferior. dato etiaʒ
q̄ illa potētia quā noiat ſynderiſis ſit ideʒ qḋ ſupior vel
inferior rō nihil ꝓhibet noīe rōnis noīari illā potentiā ab
ſolute. noīe aūt ſynderiſis noīari eandē cū habitu ſibi in/
herente ¶ Ad .xiiij. dōm. q̄ actꝰ cognitōis nō pexigit ad Ad 14
potētiā vel habitū ſynderiſis. ſʒ ad actū ipiꝰ. vn̄ ꝓpter h̄
nō excludit q̄ habitꝰ ſynderiſ ſit innatꝰ ¶ Ad .xv. dōm Ad 15
q̄ iudiciū eſt duplex. ſcʒ in vli. ⁊ h̄ ꝑtinet ad ſynderiſim. ⁊
in ꝑticulari opabili. ⁊ hoc ꝑtinet ad liberū arbitriuʒ. vn̄ rō
nō ſeq̄tur q̄ ſint idē ¶ Ad .xvi. dōm. ꝯpoſitio phyſica ⁊ Ad 16
naturalis eſt multiplex. Eſt eīn ꝯpoſitio mixti ex elemē/
tis. ⁊ de hac ꝯpōne loquit phūs q̄ opʒ formā mixti eſſe
aliā oīno ab ipſis elemētis. Eſt etiā ꝯpoſitio forme ſuba
lis ⁊ materie ex qua reſultat totū. ſcʒ forma ſpēi. q̄ q̄dem
non eſt oīno aliud a materia ⁊ forma. ſed ſe habʒ ad eas
vt totum ad ptes. Eſt etiā cōpoſitio ſubiecti ⁊ acciden/

tis in qua nõ reſultat aliquid totũ ex vtroqȝ. ⁊ talis com
poſitio eſt potentie ⁊ habitus

Ecũdo queritˀ. vtruȝ

1 ſynderesˀ poſſit peccare. Et videtˀ ꝙ ſic. qꝛ vt
dꝛ in glo. Iheroni. ezech. i. de ſynderesi. Hãc interdũ pci
pitari videmꝰ. ſed pcipitatio in operabilibꝰ nihil aliud eſt
ꝙ peccatũ. ergo ⁊c. ¶ Item Cum peccare nõ ſit habitus pro
2 prie loquẽdo neqȝ potẽtie ſed hoĩs. qꝛ actus ſunt ſingula
riũ. dꝛ tñ aliqs habitus vel potẽtia peccare ſm ꝙ per actũ
alicuius potentie vel habitus hõ inducitˀ ad peccandum
Sed per actũ ſynderesˀ hõ inducitˀ ad peccandũ quãqȝ. vt
dꝛ Ioh. xvi. venit hora vt omnis q interficit vos ⁊c. et ſic
ad occiſionẽ aploꝝ aliq inclinabantˀ ex hoc ꝙ iudicabant
eſſe obſequendũ deo. qđ ad ſynderesim ptinet. ergo ⁊c.
¶ Item Ierem. ij. filij quoqȝ mempheos ⁊ thaphnicos con
3 ſtuprauerũt te vſqȝ ad verticẽ. vertex aũt eſt ſupior pars
aĩe. vt dꝛ glo. ſup illud ps. in verticẽ ipſius iniqtas eius
deſcẽdet. ⁊ ſic ad ſynderesim ptinet q eſt ſupremum in aĩa
4 ergo ſynderesis a demonibꝰ cõſtupratˀ ¶ Item Potẽtia rõna
lis ſe habet ad oppoſita ſm phm. ſed ſynderesis eſt potẽ
tia rõnalis. ergo ſe hȝ ad oppoſita. ergo pt bonũ facere et pecca
5 re. ¶ Itẽ Cõtraria nata ſunt fieri circa idẽ. ſed virtus et
petã ſunt cõtraria. cũ igitˀ in ſynderesi ſit actus virtutis. qꝛ
incitat ad bonũ. etiã in ipſa actus pcti erit. ¶ Itẽ Sicut
6 ſe hȝ habitus pncipioꝝ in ſpeculatiuis. ita ſynderesis in
operatiuis. ſed omĩs operatio rõnis ſpeculatiue ex pmis pn
cipijs oritˀ. ergo et oĩs operatio practice rõnis ex ſynderesi ini
tiũ ſumit. ergo ſicut ſynderesi attribuitˀ operatio rõnis practi
ce que eſt ſm virtutẽ. ita attribuitˀ ei operatio rõnis que eſt
ſm pctm. ¶ Itẽ Pena rñdet culpe. ſed tota aĩa punitˀ in
7 ¶ Cõtra Bonũ (dãnatis. etiã ſynderesˀ. ergo ⁊ ipſa peccat
Contra pt eſſe magis purũ ꝙ malũ. qꝛ aliqđ bonum eſt cui nihil
admiſcetˀ de malo. nihil aũt adeo eſt malũ qđ non habeat
aliqđ de bono pmixtũ. ſed in nobis eſt aliquid qđ ſp incli
nat ad maluȝ. ſcȝ fomes. ergo et aliqđ erit qđ ſp inclinet
ad bonũ Hoc aũt nõ videtˀ eſſe niſi ſynderesis. ⁊ ſic ſynde
resis nunqȝ peccat ¶ Itẽ Qđ naturaliter ineſt ſp ineſt. ſȝ
naturale eſt ſynderesi ꝙ remurmuret malo. ergo ipſa nunqȝ
in malum cõſentit. ergo non peccat.

Rº ¶ Rñſio dõm ꝙ natura in oibus operibꝰ ſuis bonuȝ
intẽdit ⁊ cõſeruatõem eoꝝ q per operationẽ nature fiũt. et
ideo in operibꝰ nature oibus ſp pncipia ſunt pmanentia
et immutabilia ⁊ rectitudinẽ cõſeruantia. pncipia enĩ ma
nere oportet. vt dꝛ in pmo phiſicoꝝ. nõ enĩ poſſet eſſe ali
qua firmitas vel certitudo in his que ſunt a pncipijs niſi
pncipia eſſent firmiter ſtabilita. Et inde eſt ꝙ oĩa muta
bilia reducuntˀ ad aliqđ primũ immobile. Inde eſt etiam
ꝙ omĩs ſpeculatiua cognitio deriuatˀ ab aliq certiſſima co
gnitione circa quã error eſſe nõ pt. q ẽ cognitio pmoꝝ pn
cipioꝝ vniuerſaliũ. ad q oĩa alia cognita examinãtˀ. et ex q
omne verũ approbatˀ. ⁊ omne falſum reſpuitˀ. in qbus ſi aliqs
error accidere poſſet nulla rectitudo in tota ſequẽti cõgni
tione inueniretˀ. Vñ et in opibꝰ humanis ad hoc ꝙ in eis
aliq certitudo eſſe poſſit oportet aliqđ pncipiũ eſſe permã
nẽs. qđ certitudinẽ immutabilẽ habeat ad qđ oĩa opera
examinantˀ. ita ꝙ illud pncipiũ pmanẽs omĩ malo reſiſtat.
et omĩ bono aſſentiat. ⁊ hoc eſt ſynderesis. cuius officiuȝ
eſt remurmurare malo. ⁊ inclinare ad bonum Et ideo cõ
cedimus ꝙ in ea non poſſit eſſe peccatum
¶ Ad pm ergo dõm ꝙ ſynderesˀ nunqȝ pcipitatˀ in vli. ſed
Ad .j. in ipſa applicatiõe vlis pncipij ad aliqđ pticulare pt acci
dere error propter imperfectã vel falſam deductõem vel ali
cuius falſi aſſumptõem. Et ideo nõ dixit ſimplr ꝙ pcipi
tatˀ ſynderesˀ. ſed ꝙ cõſcia pcipitatˀ q vlẽ iudiciũ ſynderesˀ
ad pticularia opera applicat ¶ Ad. ij. dõm ꝙ qñ in aliq ſyl Ad 2
logiſmo cõcluſio falſa inducitˀ ex duabꝰ pmiſſis. quaꝝ vna
eſt falſa ⁊ reliq vera. pctm cõcluſionis non attribuitˀ vero.
ſed falſo. Et ideo in illo arbitrio q occiſores aploꝝ ſe ar
bitrabãtˀ obſequiũ pſtare deo. pctm nõ pueniebat ex vlĩ
iudicio ſynderesis qđ eſt deo obſequẽdũ. ſed ex falſo iudi
cio rõnis ſupioris. q arbitrabatˀ occiſionẽ aploꝝ eſſe bn e
placitã deo. ⁊ ideo nõ eſt cõcedendũ ꝙ per actũ ſynderesˀ in
clinaretˀ ad pctm ¶ Ad. iij. dõm ꝙ ſicut vertex corpis eſt Ad 3
ſuprema ps corpis. ita vertex aĩe eſt ſuprema ps aĩe. Vñ ſm
diuerſas diſtinctões partiũ aĩe vertex aĩe diuerſimode
accipitˀ. Diſtinguẽdo enĩ ptem intellectiuã a ſenſitiua ro
ta intellectiua ps vertex aĩe dici pt. Vlterius diſtinguẽ
do intellectiuã ptẽ in rõem ſupiorẽ ⁊ inferiorẽ. rõ ſuperior
vertex dꝛ. Vlterius diſtinguẽdo rõem in naturale iudi
ciũ ⁊ rõnis deliberatõnem. naturale iudicatoriũ dicetˀ eſſe
vertex. Cũ igitˀ aĩa dꝛ ad verticẽ cõſtuprari intelligitˀ ſm
ꝙ vertex noĩat ſupiorẽ rõem. nõ aũt put noĩat ſynderesim.
¶ Ad. iiij. dõm ꝙ potẽtia rõnalis q de ſe. ſe hȝ ad oppoſi Ad 4
ta. per habitũ quãqȝ determinatˀ ad vnũ. ⁊ maxie ſi ſit habi
tus cõpletus. ſynderesˀ aũt nõ noĩat potentiã rõnalẽ abſo
lute. ſed pfectã per habitũ certiſſimũ. ¶ Ad. v. dõm ꝙ actꝰ Ad 5
ſynderesˀ nõ eſt actus virtutis ſimplr. ſed pambulũ ad actũ
virtutis. ſicut naturalia ſunt pambula virtutibꝰ gratuitis
et acqſitis ¶ Ad. vi. dõm ꝙ ſicut in ſpeculatiuis rõ falſa. qȝ Ad 6
uis originẽ ſumat a pncipijs. nõ tñ a pncipijs pmis falſi
tatẽ hȝ. ſed ex malo vſu pncipioꝝ. ⁊ ita etiã in operatiuis ac
cidit ¶ Ad. vij. dõm ꝙ Augꝰ. in. xij. de tri. oñdit hoc ar Ad 7
gumentũ nõ valere. dꝛ enĩ ꝙ pro pctõ ſolius inferioris rõis
totꝰ hõ dãnatˀ. ⁊ hoc iõ. qꝛ ad vnã pſonã ptinet vtraqȝ rõ
cuiꝰ eſt pprie peccare. ⁊ ideo pena rñdet directe et pprie p
ſone nõ potẽtie niſi inqñtũ potẽtia ẽ pſone. pro pctõ enĩ qđ
hõ vna ſui pte cõmiſit ipſa pſona penã meretˀ qñtũ ad oĩa q
in pſona cõtinentˀ. Vnde ⁊ in iudicio ſeculari pro homici
dio quod homo manu cõmittit nõ ſola punitˀ manus

Ercio queritˀ. vtruȝ

ſynderesˀ in aliq extinguatˀ. Et videtˀ ꝙ ſic. ps
corrupti ſũt ⁊ abhomĩabiles facti ⁊c. glo. corrupti oi lumĩe 1
rõnis priuati. ſȝ lumẽ ſynderesˀ ẽ lumẽ rõis. ergo ſynderesis in
aliq extinguitˀ ¶ Itẽ Infideles nõ hñt aliquẽ remorſuȝ cõ 2
ſcie de ſua infidelitate. quãqȝ aũt infidelitas eſt pctm. cũ igitˀ
officiũ ſynderesˀ ſit remurmurare pctõ. videtˀ ꝙ in eis ſit
extincta ¶ Itẽ Sȝm phm. vij. ethi. ille q hȝ habitũ vitij ẽ 3
corruptꝰ circa pncipia operabiliũ. ſȝ pncipia operationũ pti
nẽt ad ſynderesim. ergo in hñte hitũ vitij alicuiꝰ ſynderesis
[illegible] 4
[illegible]
Ihero. i glo. Eze. i. ergo in aliq extinguitˀ ¶ Itẽ [illegible]
mouetˀ ois inclinatio ad malũ. ergo per cõtrariũ ⁊ in dãnatis ois 5
inclinatio ad bonũ. ſȝ ſynderesˀ inclinat ad bonũ. ergo ⁊c.
¶ Cõtra. vermis eoꝝ nõ morietˀ Iſay. vltĩo. et exponitˀ
de verme cõſcie ſm Augꝰ. q eſt remorſus cõſcie. ſȝ remorſus Cõtra
cõſcie cauſatˀ ex hoc ꝙ ſynderesˀ remurmurat malo. ergo ſynde
resˀ nõ extinguitˀ ¶ Itẽ In pctis pfundiſſimũ tenet locuȝ
deſperatꝰ q ẽ pctm in ſpm ſctm. ſȝ ⁊ etiã in deſperatis ſynde
resˀ nõ extinguitˀ. vt pȝ per Ihero. in glo. ſup. Eze. i. vbi dꝛ ꝙ
nec etiã in chayn eſt extincta. quẽ cõſtat deſperatũ fuiſſe
per hoc ꝙ dꝛ Geñ. iiij. maior eſt iniquitas ⁊c.

Rñſio Diſtictō ¶ Rñſio dōm ꝙ ſynderesim extingui pꝫ intelligi duplr. vno mō q̄ntū ad ipm lumē habituale. ꝛ ſic impoſſibile eſt ꝙ ſynderesꝭ extinguat᷑. ſicut eſt impoſſibile ꝙ aīa hoīs priuet᷑ lumine intellectus agētis. p q̄d pncipia pma in opatiuis ꝛ ſpeculatiuis nobis innoteſcūt. hoc eīn lumē ē de natura aie. cū p hoc ſit intelligibilis. de q̄ lumine dr in ps ſignatū eſt ſup nos lumen ꝛc. q̄d ſcꝫ nobis bona oſtendit Hec eīn eſt rñſio ad id q̄d dixerat. q̄s oñdit nobis bona Alio mō q̄ntū ad actū. ꝛ hoc duplr. vno mō vt dicat᷑ actus ſynderesꝭ extingui inq̄ntū eius actꝰ oīno intercipit᷑. ꝛ ſic ɔtingit actū ſynderesis extingui in nō hñtibꝫ vſuꝫ liberi arbitrij. neq̄ aliquē vſuꝫ rōnis. ꝛ hoc ꝓpt impedimētū pueniens ex leſione organoꝝ corpaliū. a q̄bus rō nr̄a accipere indiget. Alio mō ꝓpter hoc ꝙ actus ſynderesis ad ɔtrariū deflectat᷑. ꝛ ſic impoſſibile eſt in vlī iudiciū ſynderesis extingui. In pticulari vero opabili extinguit᷑ q̄ñcunq̄ peccat᷑ in eligēdo. vis eīn ɔcupiſcentie vel alterius paſſionis ita rōem abſorbet vt in eligendo ſynderesis vlē iudiciū ad pticularē actū nō applicet. ſed hoc non eſt extingui ſynderesim ſimplr. ſed ſm q̄d. Unde ſimplr loquendo cōcedimus ꝙ ſynderesis nunq̄ extinguitur

Ad .j. ¶ Ad primū dōm ꝙ dicunt᷑ aliq̄ peccatores oīni lumine rōnis puati q̄ntū ad actū electionis. in qua rō errat p hoc ꝙ abſorbet᷑ ab aliq̄ paſſione vel dep̄mit᷑ ab aliq̄ habitu. vt lumē ſynderesꝭ nō ſeq̄tur in eligendo

Ad 2 ¶ Ad ſcōm dōm ꝙ in hereticis nō remurmurat ɔſcia eoꝝ infidelitati ꝓpter errorē qui eſt in rōne eoꝝ ſupiori. ex quo ɔtingit ꝙ iudiciū ſynderesis huic pticulari nō applicet᷑. in vlī aūt iudiciū ſynderesis manet in eis. iudicat eīn malū eſſe non credere que a deo dicunt᷑. In hoc aūt errāt ſm ſupiorē rōnem. q2 nō credūt hoc eſſe a deo dictū

Ad 3 ¶ Ad terciū dōm ꝙ ille q̄ habet habituꝫ alicuius vitij eſt q̄dem corruptus circa operationū pncipia. nō q̄dem in vlī ſed in pticulari opabili inq̄ntū ſcꝫ p habitū vitij dep̄mit᷑ rōne vlē iudiciū ad pticulare opabile applicet in eligēdo. ꝛ per hunc modū ipius in pfundū peccatoꝝ veniēs contēnere dicit᷑. Et ſic pꝫ ſolutio ad q̄rtū

Ad 4 Ad 5 ¶ Ad quintū dōm ꝙ malū eſt preter naturā. ꝛ ideo nihil ꝓhibet inclinatōem ad malū a beatis remoueri. ſed bonū ꝛ inclinatio ad bonū cōſequit᷑ ipſam naturā. vnde natura manente non poteſt inclinatio ad bonum tolli in damnatis.

¶ Materia decimaſeptima De cōſcientia.

Queſtio xvij. de conſcientia.

ꝛ habet q̄ſtiones q̄nq̄. Prima vtrū conſciētia ſit potētia vel habitus vel actus. Scđa vtrū ɔſcia poſſit errare. Tercia vtrū cōſcientia liget. Quarta vtrum ɔſcia erronea liget. Quinta vtrum cōſcia in indifferētibꝫ plus liget vel minꝰ q̄ p̄ceptū plati

Queſtio eſt de cōſcientia

Et p̄mo queri t᷑. vtrū conſcientia ſit potētia vel habitus vel actus Et videt᷑ ꝙ ſit potētia. dr eīn Iheroni. in gloſa Ezech. i. poſtq̄ de ſynderesi fecerat mentōem. hāc ɔſciaꝫ interdū p̄cipitari videmꝰ. ex q̄ videt᷑ ꝙ idē ſit ɔſcia ꝛ ſynderesis. ſed ſynderesꝭ q̄ñq̄ mō eſt potētia. q̄ ꝛ ɔſcietia

2 ¶ Pre. Nihil erit ſubiectū vitij niſi potētia aie. ſed ɔſcia eſt ſubiectū inq̄nationis peccati. vt pꝫ ad Titū. i. inq̄nate ſꝫ ꝛ eoꝝ mens ꝛ ɔſcia. q̄ ɔſcia ē potētia Sed diceres ꝙ inq̄natō nō eſt in ɔſcia ſicut in ſubiecto Solutio

¶ Sꝫ ɔtra nihil pꝫ numero idē eſſe inquinatū ꝛ mundū niſi ſit ſubiectū inq̄natōis. ſed oīne q̄d mutat᷑ de inq̄narōe in mundiciā idē numero manēs q̄nq̄ eſt mundū et q̄ñq̄ inq̄natū. q̄ oīne q̄d mutat᷑ de inq̄natiōe in mundiciā vel ecōuerſo ē ſubiectū inq̄natiōis ꝛ mūdicie. ſed ɔſcia mutat᷑ de inq̄natione in mundiciā Heb. ix. ſanguis chriſti emūdabit cōſciam noſtrā ab operibꝫ mortuis. q̄ ɔſcia eſt potentia 3

¶ Pre. Cōſcia dr eſſe rōnis dictamē. dictamē nihil aliud eſt q̄ rōnis iudiciū. ſꝫ iudiciū ad liberū arbitriū ptinet. a q̄ etiā noiat᷑. q̄ videt᷑ ꝙ liberū arbitriū ꝛ ɔſcia ſint idē. ſed liberū arbitriū eſt potētia. q̄ ꝛ ɔſcia. 4

¶ Pre. Baſilius dt ꝙ cōſcia eſt naturale iudicatoriū. naturale aūt iudicatoriū eſt ſynderesꝭ. ſed ſynderesꝭ eſt potētia aliq̄ mō. q̄ et cōſcia. 5

¶ Pre. Peccatū nō eſt niſi in volūtate vel rōne. peccatū aūt eſt in ɔſcia. q̄ ɔſcia eſt rō. ſed rō ꝛ volūtas ſunt potentie. q̄ et ɔſcia 6

¶ Pre. Habitus neq̄ actus dr ſcire. ſed cōſcia dr ſcire Eccs. vij. ſcit eīn ɔſcia tua q2 et tu crebro maledixiſti alijs. q̄ ɔſcia nō eſt actus neq̄ habitus. q̄ potētia 7

¶ Prete. Origeñ. dt ꝙ ɔſcia eſt ſpūs correctoꝛ ꝛ pedagogus aie ſociatus q̄ ſepatur a malis. et adheret bonis. ſed ſpūs noiat potentiā aie vel etiā eſſentiā. q̄ ɔſcia aliquam potentiā noiat 8

¶ Pre. Cōſcia vel eſt habitꝰ vel actus vel potētia. ſed nō eſt actus. q2 nō ſp manet actu. q2 non ē in dormiēte qui tñ ɔſciam habere dr. nec etiaꝫ habitus. q̄ potentia eſt. 9

Qꝫ non ſit habitus ſic oſtendit᷑. nullus habitus rationis eſt de pticularibus. ſed cōſcientia eſt pticulatium actuū. ergo conſcientia nō eſt habitus rōnis. nec alicuius alterius potentie. tum cōſtientia ad rōnem pertineat Probat ɔſciaꝫ nō eē habitū

¶ Prete. In ratione non ſunt niſi habitus ſpeculatiui ꝛ operatiui. ſed cōſcientia nō eſt habitus ſpeculatiuus. cum habeat ordinem ad opus. nec etiaꝫ operatiuus cum non ſit ars vel prudentia. hos eīn ſolos phs in ſexto ethicoꝝ ponit in pte operatiua. ergo cōſcientia nō eſt habitꝰ. Qꝫ aūt nō ſit ars manifeſtū eſt. Qꝫ aūt nō ſit prudentia ſic patet. Prudētia eſt recta rō rerum agibiliuꝫ. vt dr in ſexto ethicoꝝ. non aūt reſpicit agibilia ſingula. quia cum ſint infinita non poteſt eſſe ratio eorum. et iterum ſequeret᷑ ꝙ prudētia augeretur p ſe loquēdo ſm cōſiderationem pluriūoꝝ actuū ſingulatiū. quod nō videt᷑ eſſe verū. cōſcientia aūt reſpicit ſingularia opera. ergo cōſcientia nō eſt prudentia. 10

Sed diceres. ꝙ cōſcientia eſt q̄dam habitus quo applicat᷑ iudiciū vniuerſale rōnis ad particulare opus

¶ Sed cōtra. ad id quod poteſt fieri per vnū habitū non requiruntur duo. ſed habens habitū vniuerſalem poteſt applicare ad ſingulare. ſolūmodo potentia ſenſitiua ſupueniēte. ſicut ex habitu quo quis ſcit omnē mulam eſſe ſterilem. ſciet hanc mulaꝫ eſſe ſterilem. cum eam percipit eſſe mulam p ſenſum. ergo ad applicationeꝫ vniuerſalis iudicij ad particularē actū. non requiritur aliq̄s habitus. ꝛ ſic cōſcientia non eſt habitus. et ſic ideꝫ quod prius. 11

¶ Prete. Omnis habitus vel eſt naturalis vel infuſus vel acq̄ſitus. ſed cōſcientia non eſt habitus naturalis. q2 talis habitus eſt idem apud oīnes. nō aūt omnes eandē cōſciam habēt. Nec iterū eſt habitꝰ infuſus. q2 talis habitus ſem p eſt rectus. conſcia aūt quādoq̄ non recta eſt. Nec eſt iterū habitꝰ acq̄ſitus. q2 ſic in pueris cōſciētia non eſſet nec in homine anteq̄ p multos actus habitum acquiſiſſet. ergo nō eſt habitus. 12

¶ Prete. Habitus ſm phm ex multis actibus acquiritur. ſed ex vno actu 13

quis habet conſcientiã. ergo conſcientia non eſt habitus
4 ¶ Pre. Conſcientia eſt pena in dãnatis, vt habet̃.i. Co/
rinth. iij. in gloſa. ſed habitus nõ eſt pena ſed magis pfe/
ctio habẽtis. ergo nõ eſt habitus

Inſtãtie ꝙ ſit con/ſcia hitus ¶ Sz ꝯtra. videt̃ ꝙ ꝯſcia ſit habit⁹ ꝯſcia eĩ ſm Dam.
eſt lex noſtri intellectus. ſed lex intellectus eſt habit⁹ vni
uerſaliũ pncipiorum. videt̃ ergo ꝙ ꝯſcia ſit habitus ¶ Pre.
Ro. ij. ſup illud. cũ eĩ gentes que legẽ. dr glo. etſi genti
les nõ habẽt legem ſcriptã. habẽt tamẽ legem naturalem
qua quiſqȝ intelligit. ⁊ qua qſqȝ ſibi cõſcius eſt qd ſit bo/
nũ ⁊ quid ſit malũ. Ex quo videt̃ ꝙ lex naturalis ſit qua
aliqs ſibi cõſcius eſt. ſed qlibet ſibi ꝯſcius eſt p cõſcientiã
3 ergo ꝯſcia eſt lex naturalis. ⁊ ſic idẽ qd pus ¶ Pre. Scia
nominat habitũ cõcluſionis. ſed ꝯſcia qdaz ſcia eſt. ergo
4 eſt habitus ¶ Prete. Ex actib⁹ multiplicatis generat̃ ali
quis habitus. ſed aliqs opatur frequenter ſm ꝯſciam. g
ex talib⁹ actib⁹ generat̃ aliquis habitus q ꝯſcia dici poteſt
5 ¶ Pre. Thimo. i. finis pcepti eſt charitas de corde pu/
ro cõſcia bona. ſpe ⁊ fide nõ ficta. glo. de ꝯſcia bona. id eſt
ſpes ſed ſpes eſt habitus qdam. g et ꝯſcia ¶ Pre. Illud
6 quod ineſt nobis p immiſſionẽ a deo videt̃ eſſe habitus
infuſus. ſed ſm Dam. in. viij. li. ſicut eſt fomes p immiſ/
ſionẽ a demone. ita ꝯſcia p immiſſionẽ a deo. g ꝯſcia eſt ha/
7 bitus infuſus. ¶ Pre. Sz^m phm in. ij. ethi. oĩe qd eſt in
aĩa eſt habitus vel potẽtia vel paſſio. ſed ꝯſcia nõ eſt paſ
ſio. qꝛ paſſionib⁹ non meremur neqȝ demeremur nec lau/
damur nec vituperamur. vt ibidẽ phs dr. Nec iterum eſt
cõſcientia potentia. quia potẽtia non poteſt deponi. ꝯſcia
aũt deponitur. ergo cõſcientia eſt habitus

Contra ¶ Sed cõtra. videt̃ ꝙ ſit actus. cõſcia eĩ dr excuſare
vel accuſare. ſed nõ excuſat̃ aliqs vel accuſat̃ niſi ſm ꝙ ac
tu aliqd ꝯſiderat. g conſcientia eſt actus aliqs ¶ Prete.
Scire qd ꝯſiſtit in collatõe eſt ſcire in actu. ſed cõſcientia
nominat ſciam cũ collatione. dr eĩ cõſcire qſi ſimul ſcire.
ergo cõſcientia eſt ſcientia actualis

R°. Opinio ¶ Rñſio dcdm ꝙ qdam dicũt ꝯſciam tripĺr dici. Quã
doqȝ eĩ ꝯſcia ſumit̃ p ipſa re ꝯſcita. ſicut etiã fides acci/
pit̃ p re credita. qñqȝ p potẽtia q cõſcimus. qñqȝ etiã pro
hitu. a qbuſdã etiã dr qñqȝ pro actu. Et hui⁹ diſtinctõ
nis videt̃ hec eſſe rõ. qꝛ cũ ꝯſcire ſit aliqs actus ⁊ circa ac
tum ꝯſiderat̃ obiectum potentia habitus ⁊ ipſe actus. in
uenit̃ eĩ qñqȝ aliqd nomẽ qd ad illa qtuor equocatur. ſi
cut hoc nomẽ intellectus qñqȝ ſignificat rem intellectã. ſi
cut noia dicunt̃ ſignificare intellectus. qñqȝ vero ipam in
tellectiuã potentiã. qñqȝ vero habitũ quendã. qñqȝ vero
actũ. in hmõi tñ noiationib⁹ ſequẽdus eſt vſus loquẽdi.
q⁹ noibus vtendũ eſt vt plures. vt dr. ij. topi. illud qd ſm
vſum loquentiũ eſſe videt̃ vt ꝯſcia qñqȝ p re ꝯſcita acci/
pit̃. vt cũ dr. dicã tibi ꝯſciam meã. i. qd ẽ in ꝯſcia mea Sz
potẽtie vel habitui ꝓprie hoc nomẽ attribui nõ pt. ſed ſo
lũ actui. in qua ſignificatõe ſolũ cõcordant oĩa q de cõſcia
dicunt̃ Sciendũ eſt eĩ ꝙ nõ ꝯſueuit idẽ nomẽ eſſe ac/
Nota tus potẽtie vl habitus niſi qñ actus eſt ꝓprius alicui⁹ po
tentie vel alicuius habitus. ſicut videre eſt ꝓpriũ potẽtie
viſiue. ⁊ ſcire in actu habitus ſcie. vñ qñqȝ viſus nominat
potentiã. qñqȝ actũ. ⁊ ſcia ſilr. Si aũt ſit actus aliqs q cõ
ueniat plurib⁹ aut oĩbus habitibus vel potẽtijs nõ cõ
ſueuit a tali nomine actus aut aliqua potẽtia vel aliquis
habitus denoiari ſicut patet de hoc noĩe vſus. ſignificat
eĩ actũ cuiuſlibet potẽtie ⁊ habitus. vſus eĩ eſt illi⁹ po
Opĩo 2ª. tẽtie cui⁹ eſt actus Vñ hoc nomẽ vſus ita ſignificat ac
tum ꝙ nullo mõ potentiã vel habitum. ⁊ ſilr videt̃ eſſe de

conſcia. nomẽ eĩ cõſcientie ſignificat applicatõem ſciẽtie
ad aliquid. vñ ꝯſcire dr quaſi ſimul ſcire. qlibet eĩ ſcientia
ad aliquid applicari pt. vnde cõſcientia nõ pt noiare ali/
quẽ habitũ ſpecialẽ vel aliquã potentiã. ſed noiat ipm ac
tum q eſt applicatio cuiuſcũqȝ habitus vel cuiuſcũqȝ no/
ticie ad aliquẽ actum pticularẽ. Applicat̃ aũt aliq noti Noticia ap/plicat̃ dupĺr ad actũ.
cia ad aliquẽ actũ dupĺr. vno mõ ſm ꝙ ꝯſiderat̃ an act⁹
ſit vel fuerit. Alio mõ ſm ꝙ conſideratur an actus ſit re/
ctus vel nõ rectus. Et ſm qdẽ primũ modũ applicatõis
dicimur habere ꝯſciam alicuius actus inquantũ ſcimus
illũ actũ eſſe factũ vel non factum. ſicut eſt in cõmuni vſu
loquentiũ quãdo dr. hoc nõ eſt de ꝯſcientia mea factum
id eſt neſcio vel neſciui an hoc factũ ſit vel fieret. ⁊ ſm hũc
modũ loquendi dr Gen. xliij. nõ eſt in ꝯſcientijs noſtris
quis pecuniã poſuerit in ſaccis Et Ecclaſtes. vij. ſcit cõ
ſcientia tua qꝛ et tu crebro maledixiſti alijs. et ſm hoc dr
cõſcientia teſtificari aliqd Roma. ix. teſtimoniũ mihi pro
hibente cõſcientia mea. Secundũ vero aliud modũ appli/
cationis quo noticia applicatur ad actum vt ſciatur an re/
ctus ſit actus vel non. duplex eſt via. vna ſm quã p habi Alia diſtĩc.
tum ſcientie dirigimur in aliqd faciendũ vel nõ faciendũ
Alio mõ ſm ꝙ actus poſtqȝ factus eſt examinat̃ ad habi
tũ ſciẽtie an ſit rectus vel nõ rectus. Et hec duplex via in
operatiuis diſtinguit̃ ſm duplicẽ viam que eſt in ſpecula
tiuis. ſcz viam inueniẽdi ⁊ iudicãdi. illa aũt via qua p cõ
ſcientiã inſpicimus qd agendũ eſt. quaſi ꝯſiderantes ẽ ſi/
milis inuentioni p quã inueſtigamus ꝯcluſiones ex pnci/
pijs. illa aũt via p quã ea que iam facta ſunt examinam⁹
et diſcutimus an recta ſint, eſt ſicut via iudicij p quã con
cluſiones in principia reſoluunt̃. Sz^m aũt vtriuſqȝ appli/
cationis modũ nomine conſcientie vtimur. ſm autem ꝙ
cõſcientia applicatur ad actum vt dirigens in ipſum. ſm
hoc dicitur conſcientia inſtigare vel inducere vel ligare.
ſm autem ꝙ applicatur ſcientia ad actum per modũ exa/
minationis eorum que iam acta ſunt. ſic dr cõſcientia ac/
cuſare vel remordere. quando illud quod factum eſt inue
nitur diſcordare a ſcientia ad quã examinatur. defendere
aut excuſare qñ inuenitur id qd factum eſt proceſſiſſe ſm
formã ſcientie Sed ſciendũ ꝙ in pma applicatõne qua Nota
applicatur ſcientia ad actum vt ſciatur an factũ ſit eſt ap
plicatio ad actũ pticularẽ noticie ſenſitiue. vt memorie p
quã eius qd factum eſt recordamur. vel ſenſus p quẽ hũc
particularẽ actum quẽ nunc agimus pcipimus. ſed in ſe/
cũda ⁊ tercia applicatõe qua ꝯſiliamus qd agendũ ſit vel
examinamus iam facta applicant̃ ad actũ habitus ratio
nis opatiui. ſ. habitus ſynderẽſis vel habitus ſapiẽtie. q
perficitur ratio ſupior. ⁊ habitus ſcie quo perficitur ratõ
inferior ſiue ſimul oĩa applicentur ſiue alicui eorum tñ.
Ad hos enim habitus examinamus que fecimus. et ſm
eos reconſiliamur de faciendis. examinatio tamen nõ ſo
lum eſt de factis. ſed etiam de faciendis. conſilium autẽ
de faciendis tantũ.

Ad .1. ¶ Ad primũ ergo dicendũ ꝙ cum dr Iheronimus p
cipitan hanc cõſcientiam videmus non demonſtrat̃ ip/
ſa ſynderẽſis quã dixit eſſe conſcientie ſcintillam. ſed de/
monſtratur ipſa conſcientia de qua ſupra fecerat mentio
nẽ Vel poteſt dici ꝙ tota vis conſcientie examinantis
vel cõſiderantis ex iudicio ſynderẽſis dependet. ſicut to/
ta veritas ratõnis ſpeculatiue pendet ex pncipijs pmis.
ideo ꝯſcia ſynderẽſim nominat inquantũ ex vi eius agit
et precipue qñ volebat exprimere defectũ quo ſynderẽſis
deficere pt. nõ eĩ deficit in vniuerſali. ſed in applicatõne

ad ſingularia. ⁊ ſic ſynderesis non in ſe deficit. ſed q̄dam/
mō in ꝯſcia. ⁊ ideo in explicādo defectū ſynderesis. ſynde
reſi ꝯſciam iunxit. ¶ Ad ſcd̄m dōm ꝙ inq̄natio nō dicit̄
Ad 2 eſſe in ꝯſcia. ſicut in ſubiecto. ſed ſicut ſcitū in cognitōne
dicit̄ eī aliquis habere ꝯſciam inquinatā qñ alicui⁹ inq̄
Ad 3 nationis ſibi eſt conſcius. ¶ Ad tercium dōm ꝙ ſm hoc
cōſcia inq̄nata ⁊ mundari dr̄. ſm ꝙ aliquis fuerit ſibi con/
ſcius p̄us peccati poſtmodū ſcit ſe eſſe a peccato munda/
tum. ⁊ ita dr̄ habere ꝯſciam purā. Eſt igitur eadē cōſcia
q̄ p̄us imūda ⁊ poſtea mūda. nō q̄d ē ita ꝙ cōſcia ſit ſub
iectū mūdicie ⁊ imūdicie. ſꝫ q2 p ꝯſciaꝫ examinātē vtrūq3
cognoſcit̄. nō ꝙ idē ſit actus numero q̄ p̄us ſciebat ſe eſſe
immundū ⁊ poſtea ſcit ſe eē mundū. ſed q2 ex eiſdē princi
pijs vtrūq3 cognoſcit̄. ſicut dr̄ eadē cōſideratio q̄ ex eiſdeꝫ
Ad 4 p̄ncipijs ꝓcedit ¶ Ad quartū dōꝫ ꝙ iudiciū ꝯſcie ⁊ libe.
arbi. q̄ntū ad aliq̄d differūt ⁊ quantū ad aliq̄d cōueniūt.
cōueniūt eī quantū ad hoc ꝙ vtrūq3 eſt de hoc ꝑticula/
ri actu. cōpetit aūt hoc iudiciū ꝯſcie in via qua eſt exami/
natiꝰ. ⁊ in hoc differt iudiciū vtriuſq3 a iudicio ſynderes̄
Et differt iudiciū ꝯſcie ⁊ libe. arbi. q2 iudiciū ꝯſcie ꝯſiſtit
in pura cognitōe. Judiciū aūt libe. ar. in applicatōe cognitio
nis ad affectōem. qđ q̄dem iudiciū eſt iudiciū electionis.
et ideo cōtingit quādoq3 ꝙ iudiciū liberi arbitrij ꝑuertit̄
non aūt ꝯſcie. ſicut cuꝫ aliq̄s examinat aliq̄d qđ imminet
faciendū ⁊ iudicat q̄ſi adhuc ſpeculando ꝑ p̄ncipia hoc eē
malū. vtpote fornicari cū hac muliere. Sed qñ incipit ap
plicare ad agenduꝫ occurrunt vndiq3 multe circūſtantie
ad ipm actum. vtpote fornicatōis delectatio. ex cui⁹ cō/
cupiſcētia ligat̄ rō ne eius dictamē electione ꝓrumpat. ⁊
ſic aliquis errat in eligēdo ⁊ nō in cōſcia. ſed cōtra cōſcie/
tiam facit. et dicat̄ hec mala ꝯſcia facere inquantū factuꝫ
iudicio ꝯſcie nō cōcordat. ⁊ ſic pꝫ ꝙ nō oportet ꝯſcientiā
Ad 5 eſſe idē ꝙ liberꝝ arbitriū ¶ Ad. v. dōm ꝙ ꝯſcia dr̄ eſſe na/
turale iudicatoriū inq̄ntū tota examīatio vel cōſideratō
cōſcie ex naturali iudicatorio depēdet. vt p̄us dictum eſt
Ad 6 ¶ Ad. vi. dōm ꝙ peccatū eſt in voluntate ⁊ rōne. ſicut in
Ad 7 ſubiecto. in ꝯſcia aūt alio mō. vt dictū eſt ¶ Ad. vij. dōm
ꝙ cōſcia dr̄ ſcire aliq̄d nō ꝓprie. ſed ſm illū modū loquen
Ad 8 di q̄ dicimur ſcire id q̄ ſcimus ¶ Ad. viij. dōm ꝙ ſic dr̄ eē
ſpiritus. id eſt ſpūs noſtri inſtinctus ꝑut rō ſpiritus dr̄.
Ad 9 ¶ Ad. ix. dōm. ꝙ cōſcia nec eſt potētia nec habitus ſed
actus. ⁊ q̄uis actus ꝯſcie nō ſit ſꝑ nec ſit in dormiēte. tñ
act⁹ ipe manet in ſua radice. i. in habitib⁹ applicabilib⁹ ad
Rñſiones ad illas q̄ ꝓbāt ꝯſciaꝫ eē actū ꝯcedim⁹ (actū
Sol' inſtan. ¶ Ad primū vero qđ in contrariū obijcit̄ ꝙ ſcꝫ ſit ha
Ad 1 bitus dōm. ꝙ ꝯſcia dr̄ lex intellectus noſtri. q2 ē iudiciū
Ad 2 rōnis ex lege naturali deductū ¶ Ad. ij. dōm ꝙ aliq̄s ſibi
ipſi dr̄ eſſe cōſcius ꝑ legē naturalē eo mō loquēdi q̄ q̄s dr̄
cōſiderare ſm p̄ncipia. ſed ꝑ ꝯſciam eo mō loquēdi q̄ ali/
quis dr̄ ꝯſiderare ipo actu cōſideratōis ¶ Ad. iij. dōm ꝙ
Ad 3 q̄uis ſcia ſit habitus tñ applicatio ſcie ad aliq̄d nō eſt ha
Ad 4 bitus ſed actus. ⁊ ſignificat̄ hoc noie ꝯſcie ¶ Ad. iiij. dōꝫ
ꝙ ex his actib⁹ nō generat̄ habitus alteriuſmodi ab illo
habitu ex q̄ actus eliciunt̄. ſed vel aliq̄s habit⁹ eiuſdē rō
nis. ſicut ex actib⁹ infuſe charitatis generat̄ aliq̄s habit⁹
dilectōis acq̄ſitus. vel etiā habitus p̄exiſtens augmētat̄.
ſicut in eo q̄ hꝫ habitū tꝑantie acquiſitū ex actib⁹ tēperā
tie ipe habit⁹ augmētat̄. Et ita ſilr̄ cū act⁹ ꝯſcie ꝓcedat
ex habitu ſcie ⁊ ſapiētie nō generat̄ inde habitus aliquis
Ad 5 alius ab eis. ſed illi habitus ꝑficiunt̄. ¶ Ad. v. dōm ꝙ cū
conſciētia dicat̄ eſſe ſpes. eſt p̄dicatio ꝑ cauſam inquantū
cōſcia bona facit hoīem eſſe bone ſpei. vt gloſa ibideꝫ ex/
ponit ¶ Ad. vi. dōm ꝙ etiā ipſi habit⁹ naturales inſunt
nobis ex immiſſione diuina. ⁊ ideo cū cōſcia ſit act⁹ ꝓueniēs Ad 6
ex habitu naturali ipius ſynderesis dr̄ eē ꝯſcia ex diuina im
miſſione ꝑ moduꝫ q̄ ois cognitio veritatis q̄ eſt in nobis
dr̄ eſſe a deo. a quo p̄ncipioꝝ primoꝝ cognitio nature nr̄e
eſt indita ¶ Ad. vij. dōm ꝙ in illa diuiſione p̄hi actus in Ad 7
habitu includit̄. eo ꝙ habitus ex actib⁹ generari ꝓbaue/
rat ⁊ ſimiliū actuū eos eē p̄ncipiū. ⁊ ſic ꝯſcia nō eſt habi
tus nec potētia. ſed actus q̄ ad habitum reducitur

Secūdo querit̄. utruꝫ

cōſcia poſſit errare ¶ Et videt̄ ꝙ nō. naturale 1
eī iudicatoriū nunq̄ errat. ſꝫ cōſcia eſt naturale iudica/
toriū ſm Baſil. ergo nō errat ¶ Pre. Cōſcia aliq̄d addit ſu 2
per ſciam. illud aūt nihil diminuit de rōe ſcie. ſed ſcia nū/
q̄ errat. q2 eſt habitus quo ſꝑ verꝝ dr̄. vt pꝫ in. vi. ethico.
ergo nec ꝯſcia errare pt̄ ¶ Pre. Synderesis ē ſcintilla ꝯſcie 3
tie. vt dr̄ in glo. Ezechi. i. ergo conſcia ꝯpat̄ ad ſynderesim ſi
cut ignis ad ſcintillā. ſed eadē eſt oꝑatio ⁊ mot⁹ ignis et
ſcintille. ergo ⁊ cōſcie ⁊ ſynderes̄. ſed ſynderes̄ nunq̄ errat. ergo 4
nec cōſcia ¶ Pre. Cōſcia ſm Dam. li°. iiij. eſt lex noſtri in
tellectus. ſed lex eſt certior q̄ ipe intellectus. intellectus
aūt ſꝑ eſt rectus. vt dr̄ in li. de aīa. ergo multo fortius cōſcia
ſꝑ eſt recta ¶ Pre. Rō ex ea parte q̄ ſynderesim attingit 5
nō errat. ſed rō cōiuncta ſynderesi facit cōſciam. ergo cōſcia
nunq̄ errat ¶ Pre. In iudicio ſtat̄ dictis teſtiū. ſed in iu 6
dicio diuino teſtis eſt cōſcia. vt pꝫ Ro. ij. cū igit̄ iudiciū
diuinū nunq̄ poſſit falli. videt̄ ꝙ cōſcia nūq̄ errare poſſꝫ
¶ Pre. In oibus regulam ad quā regulant̄ alia habere 7
oportet rectitudinē indeficientē. ſed regula q̄dā humanoꝝ
oper ꝝ eſt cōſcia. ergo oportet cōſciam eſſe rectā. ¶ Pre. Spes
[illegible] 8
cōſcia bona ſed ſpes eſt certiſſima. vt habet̄ Heb. [illegible]
tiſſimū ſolaciū habeam⁹ q̄ cōfugim⁹ ad ꝓpoſitaꝫ ſpem ergo
cōſcia indeficientē rectitudinē habet
¶ Sed cōtra eſt qđ dr̄ Joh. xvi. venit hora vt oīs q̄ Contra
interficit vos ⁊c. ergo his q̄ occidebāt apl'os dictabat ꝯſcia
ꝙ ex hoc placerēt deo. ſed hoc eſt erroneū. ergo cōſcientia
errat ¶ Prete. Cōſcia collatōem quandā dr̄. ſed rō cōfe/
rendo decipi pt̄. ergo cōſcientia errare poteſt.
¶ Rñſio dōm ꝙ ſicut ex dictis pꝫ. cōſcia nihil aliud ē Rñſio
q̄ applicatio ſcie in aliquē ſpeialē actū. In q̄ q̄dem applica Diſtīctō
tione ꝯtingit eſſe errorē dupl'r. Uno mō ꝙ illud qđ appli
cat̄ in ſe errorē hꝫ. Alio mō ex eo ꝙ nō recte applicat̄. ſicut
in ſyllogiſando cōtingit peccatuꝫ dupl'r. vel ex eo ꝙ aliq̄s
falſis vtit̄. vel ex eo ꝙ nō recte ſyllogizat. ſꝫ ex hoc ꝙ falſis
vtat̄ ex vna ꝑte q̄dē cōtingit. aut ex alia ꝑte nō cōtingit
dictū eſt eīm ſup̄ ꝙ ꝑ cōſciam applicat̄ noticia ſynderesis ⁊
rōnis ſuꝑioris ⁊ inferioris ad actū ꝑticularē examinādū
cū aūt actus ſit ꝑticularis ⁊ ſynderesis iudiciū vl'e exiſtat
nō pt̄ applicari iudiciū ſynderesis ad actū niſi fiat aſſum/
ptio alicui⁹ ꝑticularis. quā q̄dē ꝑticularē q̄nq3 ſubmini/
ſtrat rō ſuꝑior. q̄nq3 inferior. ⁊ ſic cōſcia ꝑficit̄ quodā ſyl/
logiſmo ꝑticulari. vt ſi ex iudicio ſynderesis ꝓferat̄. nihil
ꝓhibitū lege dei faciendū eſt. ⁊ ex noticia ſuperioris aſſu
mat̄. cōcubitū cū iſta muliere eſt ꝓhibitū lege dei. fiet ap
plicatio cōſcie cōcludēdo ab hoc cōcubitu eſſe abſtinen/
duꝫ. In vniuerſali q̄dem iudicio ſynderesis errorē eſſe nō
cōtingit. vt ex ſup̄ dictis pꝫ. ſed in iudicio rōnis ſuꝑioris
cōtingit eſſe peccatū. ſicut cū q̄s exiſtimat eē ſm legē dei vl'
cōtra qđ nō eſt. vt heretici q̄ credūt iuramentū a deo eſſe

pꝛohibitū. ꝛ ita erroꝛ accidit in cōſcientia ꝓpter falſitatē
que erat in ſupꝛioꝛi pte rōnis. et ſilr ꝯtingit erroꝛ in ꝯſciā
ex erroꝛe exiſtente in inferioꝛi pte rōnis. vt cū aliqs erret
circa ciuiles rōnes iuſti vel iniuſti. honeſti vel inhoneſti.
et hoc aūt ꝙ nō recto mō applicatio fiat etiam in ꝯſciā er-
roꝛ ꝯtingit. qꝛ ſicut in ſyllogizando in ſpeculatiuis contin-
git foꝛmā debitā arguēdi ptermitti. ꝛ ex hoc in cōcluſio-
ne accidere falſitatē. ſic etiā contingit in ſyllogiſmo qui in
Nota operabilibꝫ reqritur. vt dictū eſt Sciendū tñ ꝙ in qui-
buſdā ꝯſciā nunqꝫ errare pt qñ ſcꝫ actus ſciē pticularis
ad quā ꝯſciā applicaꝛ habet de ſynderesi vniuerſale iudici
um. ſicut in ſpeculatiuis non cōtingit errare circa pticula
res ꝯcluſiones que directe ſub pncipijs vniuerſalibꝫ aſſu
muntᷣ in eiſdem terminis. vt in hoc qđ eſt hoc totum eſt
maius ſua pte nullus decipitur. ſicut nec in hoc. omne to
tum eſt maius ſua pte. Ita etiam nec in hoc qđ eſt deum
non eſſe a me diligendū vel aliquod malū faciendū nulla
cōſcientia errare pt. eo ꝙ in vtroqꝫ iudicio tam ſpeculabi
liū quā opabiliū. ꝛ maioꝛ eſt ꝑ ſe nota. vtpote in vniuerſa
li iudicio exiſtens. ꝛ minoꝛ in qua idē de ſeipſo pdicaꝛ pti
culariter. vt cum dꝛ. omē totum eſt maius ſua pte. hoc to
tum eſt totū. ergo eſt maius ſua parte

Ad. 1. ¶ Ad primū ergo dōm ꝙ cōſciā dꝛ eſſe naturale iudi
catoꝛiū inquantū eſt concluſio quedā ex naturali iudicio
deducta. in qua pt erroꝛ accidere. etſi non ꝓpter erroꝛē na
turalis iudicatoꝛij. tamen ꝓpter erroꝛē pticularis aſſum
pte. vel ꝓpter indebitū rōcinandi modū. vt dictum eſt
Ad 2 ¶ Ad ſcđm dōm ꝙ ꝯſcientia addit ſupꝛa ſciam applica-
tionem ſcientie ad actū pticularem. ꝛ in ipſa applicatione
poteſt erroꝛ eſſe. qꝛuis in ſcientia erroꝛ non ſit. Vel dōm
ꝙ cum dico ꝯſcientiā non dico vel implico ſciam ſolūmo
do ſtricte acceptam. put eſt tantū veroꝝ. ſed ſcientiā lar
go modo acceptam p quacūqꝫ noticia ſm ꝙ omne quod
Ad 3 volumus cōmuni vſu loquendi ſcire dicimur ¶ Ad ter-
ciū dōm ꝙ ſicut ſcintilla eſt id quod purius eſt de igne
et quod ſuperuolat toti igni. ita ſynderesis eſt id quod ſu
premū in omni cōſcientie iudicio repitur. ꝛ ſm hanc me-
taphoꝛam ſynderesis ſcintilla ſcientie dicitur. neqꝫ opoꝛ-
tet propter hoc vt in omnibus alijs ſe habeat ſynderesis
ad cōſcientiam ſicut ſcintilla ad ignem. ꝛ tamē ſicut in ig
ne naturali aliquis motus accidit ſibi ꝓpter admixtionē
ad materiā alienam. quod nō accidit ſcintille rōne ſue pu
ritatis. ꝛ ita etiam aliquis erroꝛ poteſt accidere ꝯſcientie
ꝓpter admixtionē eius ad pticularia que ſunt quaſi ma-
teria a rōne aliena. que non accidit ſynderesi in ſua purita
Ad 4 te exiſtenti ¶ Ad quartū dōm ꝙ ꝯſcientia dꝛ lex intelle
ctus ſm id quod habet a ſynderesi. ꝛ ex hoc nunqꝫ errat
Ad 5 ſed aliunde. vt dictum eſt. ¶ Ad quintū dōm ꝙ licꝫ ra
tio ex hoc ꝙ coniungiꝛ ſynderesi non erret. tamen cum ra
tio ſuperioꝛ ꝛ inferioꝛ errans poteſt ſynderesi applicari. ſi
Ad 6 cut minoꝛ falſa adiungiꝛ maioꝛi vere ¶ Ad ſextum dōm
ꝙ in iudicio ſtatur dictis teſtium quādo dicta teſtiū non
poſſunt ꝑ aliqua manifeſta indicia argui. in eo aūt q in cō
ſcientia errat. teſtimoniū cōſcientie arguitur falſitatis ex
ipſo dictamine ſynderesis. ꝛ ſic non ſtabitur dicto ꝯſcien
tie errantis in diuino iudicio. ſed magis dictamini legis
Ad 7 naturalis ¶ Ad. vij. dōm ꝙ ꝯſciā nō eſt pma regula hu
manoꝝ opeꝝ. ſꝫ magis ſynderesis. ꝯſciā aūt eſt qſi regula
Ad 8 regulata. vñ nihil mirū ē. ſi erroꝛ in ea pt accidere. ¶ Ad
viij. dōm ꝙ ſpes illa q ſup rectā ꝯſciam fundaꝛ certitudi-
nē hꝫ. ꝛ hec eſt gratuita. ſpes aūt q ſup erroneā ꝯſciam
fundaꝛ eſt illa de qua dicitur. ſpes impioꝝ peribit

Ertio queritꝛ. vtrū

cōſcientia liget Et videꝛ ꝙ nō. nullus eīm li
gaꝛ ad aliq facienda niſi aliqua lege. ſed hō nō facit ſibiipſi 1.
legē. ḡ cū ꝯſciā ſit ex actu hōis. ꝯſciā nō ligat ¶ Pꝛe. Ali
quis ad ꝯſilia nō ligaꝛ. ſed ꝯſciā ſe hꝫ p modū ꝯſiliatiōis 2
ita eīm videꝛ ꝯſciā pcedere electōem ſicut cōſiliū. ḡ cōſciā
nō ligat ¶ Pꝛe. Nullus ligaꝛ niſi ex aliq̄ ſupꝛioꝛi. ſed ꝯſciā 3.
hōis nō eſt ſupioꝛ qꝫ ipſe hō. ḡ hō ex ſua ꝯſciā non ligaꝛ.
¶ Pꝛe. Eiuſdē eſt ligare ꝛ ſoluere. ſed ꝯſciā non ſufficit 4
ad hoīem abſoluendū. ergo nec ad ligandū.

Contra ¶ Sed ꝯtra Eccliaſtes. vij. ſcit ꝯſciā tua. gloſa. q iudi
ce nemo nocēs abſoluiꝛ. ſed pceptū in dicis obligat. ḡ et
dictamē ꝯſcīe ligat ¶ Pꝛe. Sup illud ad Ro. xiiij. oīe
qđ nō ē ex fide ꝛc. dꝛ Origeñ. vult aplꝯ vt nihil dicā vł
cogitē vel agā niſi ſm ꝯſciam. ergo ꝯſcientia ligat.

Rñſio dōm ꝙ ꝯſciā pcul dubio ligat. Ad videndū Rō
aūt quo mō liget Sciendū eſt ꝙ ligatio metaphoꝛice a Nota
coꝛpalibꝫ ad ſpūalia aſſumpta neceſſitatis impoſitionē
impoꝛtat. ille eīm q ligatus eſt neceſſitatē hꝫ ꝯſiſtendi in
loco vbi ligatus eſt. auferꝛ eīm ei poteſtas ad alia diuerte-
di. Vñ pꝫ ꝙ ligatio nō hꝫ locū in illis q ex ſe neceſſaria ſūt
nō eīm poſſumus dicere ignē eſſe ligatū ad hoc ꝙ ſurſū fe
raꝛ. qꝛuis neceſſe ſit ipm ſurſum ferri. ſed in his tm̄ neceſ-
ſario ligatio locū hꝫ. qbus ab alio neceſſitas imponitur.

Duplex eſt neceſſitas Eſt aūt duplex neceſſitas q ab alio agente imponi pt
Vna qdē coactiōis p quā aliqs neceſſe hꝫ hoc facere ad
qđ determinaꝛ ex coactiōe agētis. alꝯ coactio non bñ dicē
reꝛ. ſed magis inductio Alia vero eſt neceſſitas ꝯditiona
ta. ſ. ex finis ſuppoſitiōe. ſicut imponiꝛ alicui neceſſitas vt ſi
nō fecerit hoc nō ꝯſeqtur ſuū pmiū. Prima qdē neccītas
q eſt coactiōis nō cadit in motibꝫ volūtaris. ſed ſolum in
coꝛpalibꝫ rebꝫ. eo ꝙ volūtas eſt naturaliter a coactōe libe
ra. Scđa neceſſitas volūtati imponi pt. vt ſcꝫ neceſſariū
ſit hoc eligere ſi hoc bonū debeat ꝯſequi. vel ſi hoc malum
debeat euitare. carere eīm malo in idē ꝯputaꝛ cū hꝛe bonū
in talibꝫ. vt pꝫ p phm. v. ethi. Sicut aūt neceſſitas coactō
nis imponiꝛ rebꝫ coꝛpalibꝫ p aliquā actōem. ita neceſſitas
cōditionata imponiꝛ volūtati p aliquā actōem. actio aūt
qua volūtas moueꝛ eſt imperiū regētis ꝛ gubernātis. vñ
phs dꝛ. v. metaph. ꝙ rex pncipiū eſt motus p ſuū impe-
riū. ita ḡ ſe hꝫ imperiū alicuius gubernātis vel imperātis
ad ligandū in rebꝫ inuolūtarijs illo mō ligatōis q volun-
tati accidere pt. ſicut ſe hꝫ actio coꝛpalis ad ligandū res
coꝛpales neceſſitate coactōnis. actio aūt coꝛpalis agentis
nunqꝫ inducit neceſſitatē in aliquā rē niſi p cōtactū ipſiꝯ
actōis ad rē in quā agit. vñ nec ex imperio alicuius regis
vel dñi ligaꝛ aliqs niſi imperiū attingat ipm cui imperaꝛ
attingit aūt eū p ſciam. vñ nullꝯ ligaꝛ p pceptū aliqđ niſi
mediāte ſciā illiꝯ pcepti. Et ideo ille q nō ē capax noticie
pcepti nō ligaꝛ pcepto. nec aliqs ignorās pceptū dei ligaꝛ
ad pceptū faciendū niſi qtenus teneꝛ ſcire pceptū. ſi aūt nō
teneaꝛ ſcire neſciat nullo mō ex pcepto ligaꝛ Sicut ḡ coꝛ
poꝛale agēs nō agit niſi p ꝯtactū. ita etiā in ſpūalibꝫ pce-
ptū nō ligat niſi p ſciam. ꝛ ideo ſicut eſt eadē vis q ꝯtactꝯ
agit. ꝛ q virtus agētis agit. cū ꝯtactus nō agat niſi ex
virtute agētis. ꝛ virtus agētis nō niſi mediāte tactu. ita
etiā eadē virtus eſt q pceptū ꝛ qua ꝯſciā ligat. cū ꝯſciā
non liget niſi ex virtute pcepti. ꝛ pceptū nō liget niſi per
virtutē ſcīe. Vñ cū ꝯſciā nihil aliud ſit qꝫ applicatio noti
cie ad actū. cōſtat ꝙ ꝯſcientia ligat vi pcepti diuini

Ad .j. ¶ Ad primũ ergo dđm ꝙ homo nõ facit ſibi legẽ ſed
per actũ ſue cognitionis qua legem ab alio factã cogno/
Ad 2 ſcit. ligatur ad legẽ implendã ¶ Ad ſcđm dđm ꝙ conſi/
liũ dupl'r đr. Uñq̃ eñi conſiliũ nihil aliud eſt q̃ȝ actus rõ/
nis inq̃rentis de agẽdis. ⁊ hoc mõ conſiliũ ſe habet ad ele
ctionẽ. ſicut ſyllogiſmus vel q̃ſtio ad cõcluſionẽ. vt pȝ per
phm. iij. ethicoꝝ. hoc aũt mõ acceptũ cõſiliũ non diuidiť
cõtra peccatũ. qꝛ de his que ſunt in ꝑcepto etiam cõſilia/
mur in hunc modũ. vñ ex tali cõſilio cõtingit aliquẽ obli
gari. ſicut aũt dictũ eſt cõſiliũ inueniť in cõſcientia quan/
tũ ad vnũ modũ applicatõis. tum ſcȝ inq̃riť de agendo.
Alio mõ đr cõſiliũ perſuaſio vel inductio ad aliq̃d agen
dũ nõ habens vim coactiuã. ⁊ ſic cõſilium cõtra ꝑceptuȝ
diuiditur. cuiuſmodi ſunt amicabiles exhortatões. et ex
iſto cõſilio etiam aliq̃ñ cõſcientia ꝓcedit. applicať eñi ali/
quãdo ſcia huiuſmõi ꝯſilij ad ꝑticularẽ actum. ſed cũ cõſcien
tia nõ liget niſi ex virtute eius quod in cõſcientia habeť q̃
ex cõſilio ſeq̃tur nõ alio mõ pt obligare q̃ȝ ipm cõſiliũ ex q̃
aliquis obligatur vt non contẽnat ſed non vt impleat
Ad 3 ¶ Ad terciũ dđm ꝙ q̃uis homo ſeipo nõ ſit ſuꝑior. tñ il
le de cuius ꝑcepto ſciam habet eo ſuꝑior eſt. ⁊ ſic ex ſua cõ
ſcientia ligať. ¶ Ad quartũ dđm ꝙ tunc cõſcientia erro/
Ad 4 nea nõ ſufficit ad abſoluendũ qñ in ipſo errore peccat. vt
qñ errat circa ea que q̃s ſcire debet. ſi aũt eſſet error circa
ea que nõ tenetur ſcire ex ꝯſcientia ſua abſoluiť. ſicut patȝ
in eo qui ex ignorãtia facti peccat. vt cum q̃s accedat ad
alienam vxorem. quã credit ſuam

Quarto queriť. vtruz

.j. cõſcientia erronea ligat. Et videť ꝙ non. qꝛ
dicit Aug⁹. peccatũ eſt dictũ vel factũ vel ꝯcupitũ ꝯtra
legem dei. nihil ergo ligat ad peccatũ niſi lex dei. ſed con/
ſciẽtia erronea nõ eſt ſm legẽ dei. g̃ nõ obligat ad pecca/
2 tum ¶ Pre. Roma. xiij. ſuꝑ illud. om̃is aĩa ⁊c. đr gloſa
Aug⁹. ꝙ inferiori poteſtati nõ eſt obediendũ ꝯtra prece/
ptum ſuꝑioris. ſic eñi nõ eſt obediendũ ꝓconſuli ſi impa/
tor contrariũ precipiat. ſed cõſcientia erronea eſt inferior
ipſo deo. cum igiť cõſcientia erronea ꝑcipiat cõtraria pre
ceptis dei. ꝑceptis cõſcientie obligãtis. nullo mõ obliga/
3 re videť ¶ Pre. Sȝ'm Amb. peccatũ eſt trãſgreſſio legis
diuine ⁊ celeſtiũ inobediẽtia mandatoꝝ. ergo q̃cunq̃ de
uiat ab obediẽtia legis diuine peccat. ſed cõſcientia erro/
nea facit deuiare a preceptis legis diuine. qñ ſcȝ aliq̃s hȝ
ꝯſciam faciẽdi aliq̃d qđ diuina lege ẽ ꝓhibitũ. g̃ ꝯſcia er/
ronea magis inducit in peccatũ obſeruata q̃ȝ liget in pec
4 catum ſi nõ obſeruet ¶ Pre. Sȝ'm iura. ſi aliq̃s hȝ ꝯſcien
tiam ꝙ vxor ſua attineat ſibi in aliquo gradu ꝓhibito. et
cõſcientia illa ſit ꝓbabilis. tũc oportet eã ſequi cõtra ꝑce/
ptum eccl'ie. etiã ſi excõicatio addať. ſi aũt nõ ſit ꝓbabilis
cõſcientia non ligať ad hoc ꝙ illa impleat. ſed debet ma/
gis eccl'ie obedire. ſed ꝯſcia erronea ꝑcipue de ꝑ ſe malis
5 nullo mõ eſt ꝓbabilis. ergo ꝯſcia talis nõ ligat. ¶ Prete.
Deus eſt miſericordior ad miſerendũ q̃ȝ aliq̃s dñs tpa/
lis. ſed dñs tpalis nõ imputat homini ad peccatum illud
qđ ex errore cõmittiť. ergo multo minus ꝑ cõſcientiam er
rantem aliquis penes deum obligatur ad peccatum.
Sed diceres. ꝙ ꝯſcia erronea ligat circa indifferentia
6 nõ aũt circa ea que ſunt ꝑ ſe mala. ¶ Sed cõtra. Ideo in
illis q̃ ꝑ ſe ſunt mala. cõſcientia erronea đr nõ ligari. qꝛ di/
ctamẽ rõnis naturale eſt in cõtrariũ. ſed ſic̃ etiã natura/
lis rõ dictat cõtrariũ ꝯſcie erronee. que circa indifferẽtia
errat. ergo ſiliter iſta nõ ligat ¶ Pre. Opus indifferens
ſe hȝ ad vtrũlibet. ſed qđ eſt indifferẽs ad vtrũlibet nõ eſt 7
neceſſariũ fieri vel nõ fieri. ergo ad oꝑa indifferẽtia aliq̃s
nõ obligať neceſſitate ꝑ ꝯſciam ¶ Pre. Si aliq̃s ex erro/ 8
nea ꝯſcia cõtra legem faciat non excuſať a peccato. ſi ergo
ille etiã q̃ cõtra ſciam ſic errantẽ ageret. peccaret. ſeq̃tur
ꝙ ſiue ageret ꝯtra ſciam ſiue nõ ageret peccaret. ergo eſt
ꝑplexus vt peccatũ euitare nõ poſſet. qđ videť impoſſibi
le. qꝛ nullus peccat in eo qđ vitare nõ pt ſm Aug⁹. ergo
impoſſibile eſt ꝙ ꝯſcia taliter errans liget ¶ Pre. Om̃e 9
peccatũ ad aliqđ genus peccati reduciť. ſed ſi alicui dictat
cõſcientia ꝙ fornicet. abſtinere a fornicatõe nõ pt ad ali/
quod genus peccati reduci. ergo nõ peccaret ſic ꝯtra con
ſcientiam agens. ergo cõſcientia talis nõ ligat
¶ Sed cõtra eſt qđ đr Ro. xiiij. om̃e qđ nõ eſt ex fide Contra
peccatũ eſt. etiã ſi bonum ſit in ſe. ſed ꝯſcia que ꝓhibet id
quod bonũ in ſe eſt. eſt erronea. ergo talis ligat ¶ Prete. 2
Obſeruare legalia poſt tẽpus gratie reuelate non erit in
differens. ſed ꝑ ſe malũ. vñ đr Gal. v. ſi circũcidimini chri
ſtus vobis nihil ꝓdeſt. ſed tñ conſcientia de circũciſione
obſeruãda obligabat. vñ ibidẽ đr. teſtificor aũt omni ho
mini circũcidenti ſe. qm̃ debitor eſt vniuerſe legis facien
de. ergo ꝯſcia ligat etiã in ſe malis ¶ Pre. Peccatũ ꝑnci 3
paliter in volũtate cõſiſtit. q̃tunq̃ vult aũt trãſgredi ꝑ/
ceptũ diuinũ habet malã voluntatẽ. ergo peccat. ſed qui
cunq̃ credit aliq̃d eſſe ꝑceptũ ⁊ vult id trãſgredi habet
voluntatem de nõ ſeruãda lege. ergo peccat. qui aũt ha/
bet erroneã conſcientiaȝ ſiue in his que ſunt ꝑ ſe mala ſiue
in q̃buſcunq̃ credit illud qđ eſt ſue cõſcientie cõtrarium
cõtra legem dei. ergo ſi vult facere illud qđ vult facere cõ
tra legem dei. ⁊ ita peccat. ⁊ ita cõſcientia quãtumcunq̃
erronea obligat ad peccatũ ¶ Pre. Sȝ'm Dam. ꝯſciẽtia 4
eſt lex intellectus noſtri. ſed facere cõtra legem eſt pecca/
tum. ergo facere ꝯtra ꝯſcientiã quocũq̃ mõ ¶ Pre. Ali/ 5
quis ex ꝑcepto ligať ſed hoc qđ ꝯſcia dictat eſt ꝑceptum
ergo cõſcientia quãtumcunq̃ ſit erronea ligat.
¶ Reſpõſio dđm ꝙ circa hoc ſunt diuerſe opiniones. Rſo
Quidã eñi dicũt ꝙ conſcia poteſt errare vel in his q̃ ſunt Opinio
per ſe mala vel in indifferẽtibus. cõſcientia igiť errans in
his que ſunt ꝑ ſe mala nõ ligat. in indifferẽtibꝫ aũt ligat
Sȝ qui hoc dicũt nõ videnť intelligere quid ſit cõſcientiã
ligare. ſm hoc eñi cõſcientia ligare đr ꝙ aliquis niſi ꝯſcien Reꝓbať
tiam impleat peccatũ incurret. nõ aũt ſm hoc ꝙ aliquis
implens recte faciat. al's eñi cõſiliũ ligare diceretť. implẽs
eñi ꝯſilium recte agit. ſed tñ ad cõſilia dicimur non ligari
qꝛ qui cõſiliũ ꝑterit non peccat. ad ꝑcepta aũt ligari dici/
mur. qꝛ ſi nõ ſeruamus ꝑcepta peccatuȝ incurrimus. non
igitur ꝓpter hoc cõſcientia đr ad aliquid faciendũ ligare
ꝙ ſi illud fiat ex cõſcientia tali bonuȝ ſit. ſed quia ſi nõ fiat
peccatuȝ incurritur. Nõ aũt videť poſſibile ꝙ aliq̃s pec/ Scđa opi
catum euadat ſi ꝯſcia quãtumcũq̃ errans dictet aliquid
eſſe ꝑceptum dei ſiue ſit indifferens ſiue ſit ꝑ ſe malũ. Si
contrariũ tali ꝯſcientia manente agere diſponat. quantũ
eñi in ſe eſt ex hoc ipo habet voluntatẽ legem dei non ob
ſeruandi vnde mortaliter peccat. q̃uis igiť talis ꝯſciẽtia
que eſt erronea deponi poſſit. nihilominus tñ duȝ manet
obligata eſt. quia trãſgreſſor ipſius peccatũ de neceſſita/
te incurrit. Diuerſimode tñ recta ꝯſcia et erronea ligat
qꝛ recta ſimpl'r ⁊ ꝑ ſe. erronea aũt ſm quid et ꝑ accidens
dico aũt illã ligare ſimpl'r. quia ligat abſolute et in omnẽ
euentũ. ſi eñi aliquis ꝯſcientiã habeat de vitando adul/
terio illam conſcientiã ſine peccato non poteſt deponere.

q: in hoc ipſo ꝙ eam deponeret errando grauiter pecca-
ret. ea aūt manente nō poteſt preteriri in actu ſine peccato
vnde abſolute ligat ⁊ in omi euētu. ſed conſciētia erronea
nō ligat niſi ſm quid ⁊ ſub ꝯditione. ille eīn cui dictat cō
ſciētia ꝙ teneat̃ ad fornicandū nō eſt obligatus vt forni-
cationem ſiue peccato dimittere nō poſſit niſi ſub hac cō
ditione ſi talis ꝯſciā duret. Hec aūt ꝯſciā remoueri po-
teſt ⁊ abſqꝫ peccato. vnde talis cōſcientia non obligat in
omnē euentū. poteſt eīn aliquid contingere. ſcꝫ depoſitio
cōſciē quo ꝯtingente vlterius nō ligat̃. qđ aūt ſub condi
tione tm̄ eſt ſm quid eſſe dr̄. Dico etiā ꝙ conſcientia re-
cta ꝑ ſe ligat. erronea vero per accñs. Qđ ex hoc ptꝫ. qui
eīn vult vel amat vnū ꝓpter alterum. illud quidem ꝓpter
qđ amat reliquū per ſe amat. qđ vero ꝓpter aliud quaſi ꝑ
accidens. ſicut qui vinū amat ꝓpter dulce. amat dulce ꝑ
ſe. vinū aūt ꝑ accidens. Ille aūt qui ꝯſciām erroneā ha-
bet credens eam eſſe rectam. alſ non erraret nec inheret
cōſcientie erronee ꝓpter certitudinē quam in ea credit eē
inheret quidē ꝑ ſe loquendo recte conſciē. ſed erronee q̄-
ſi ꝑ accñs. inquātum hanc cōſciam quam credit eſſe rectā
cōtingit eſſe erroneam. ⁊ exinde eſt ꝙ ꝑ ſe loquendo ligat̃
a conſciētia recta. ꝑ accidens vero ab erronea. Et hec ſo-
lutio ṗt accipi ex verbis phi in. vij. ethi. vbi eandē quaſi
queſtionē querit. vtrū dicendus ſit incōtinēs qui abſce-
dit a rōne recta ſolum. vel qui abſcedit a falſa. Et ſoluit
ꝙ incōtinens ꝑ ſe recedit a rōne recta. ꝑ accidens autē
a falſa. ⁊ ab vna q̄dem ſimplr̃. ab alia aūt ſm quid. quia
qđ ꝑ ſe eſt ſimplr̃ eſt. qđ aūt ꝑ accñs ſm quid

Ad 1. ¶ Ad pmū ergo dōm. ꝙ quāuis id qđ dictat erronea
conſcientia nō ſit conſonū legi dei. tamē accipit̃ ab erran
te vt ipſa lex dei. ⁊ ideo ꝑ ſe loquēdo ſi ab hoc recedat. re
cedit a lege dei quāuis ꝑ accidēs ſit ꝙ a lege dei non rece-
Ad 2 dat. ¶ Ad. ij. dōm ꝙ rō illa ꝓcedit quādo ſupioris vel
inferioris ſunt p̄cepta diſtincta. ⁊ vtrūqꝫ ꝑ ſe diſtinctum
ꝑuenit ad eū qui p̄cepto obligat̃. qđ hic nō ꝯtingit. q: cō
ſcientie dictamen nihil aliud eſt q̄ ꝑuentio diuini p̄cepti
ad eū qui cōſciētiā habet. vt ex dictis ptꝫ. Eſſet aūt ſimile
in exemplo ꝓpoſito. ſi p̄ceptum imperatoris nunq̄ ad ali-
quem ꝑuenire poſſit niſi mediante ꝓconſule. ⁊ proconſul
qui p̄cipit nō p̄ciperet niſi recitans imperatoris p̄ceptū
tūc eīn idem eſſet cōtemnere imperatoris p̄ceptū ⁊ ꝓcon
Ad 3 ſulis. ſiue ꝓconſul verum diceret ſiue mentiret̃. ¶ Ad. iij
dōm. ꝙ cōſcientia erronea errans in his que ſunt ꝑ ſe ma
la dictat contraria legi dei. ſed tamē illa que dictat dicit
eſſe legem dei. ⁊ ideo tranſgreſſor illius conſcientie quaſi
trangreſſor efficit̃ legis dei. quāuis etiam conſciētiā ſequēs
et eam opere implens contra legem dei faciens mortali-
ter peccet. q: in illo errore peccatū erat. cum contingeret
Ad 4 ex ignorātia eius qđ ſcire debeat. ¶ Ad. iiij. dōm ꝙ qñ
conſciētia nō eſt ꝓbabilis tūc debet eam deponere. ſꝫ ta-
men dum manet ſi cōtra eā faciat mortaliter peccat. vñ
ꝑ hoc nō probat̃ ꝙ conſciā erronea nō liget dū manet. ſed
Ad 5 ſolum ꝙ nō ligat ſimplr̃ ⁊ in omnē euentū ¶ Ad. v. di-
cendum. ꝙ ex illo argumento nō concluditur ꝙ cōſciētia
erronea nō liget ad peccatū ſi non impleatur. ſed ꝙ ſi im-
pleatur excuſat a peccato. vnde nō eſt ad ꝓpoſitum. con-
cludit autē verum quādo ipſe error non eſt peccatū. vt-
pote cum contingit ex ignorantia facti. ſi aūt ex ignoran-
tia iuris ſic nō concludit. eo ꝙ ipſa ignorantia ſit peccatū
Ad 6 ſicut etiā apud iudicem ſecularē nō excuſatur qui ignorā
tiam iuris quod ſcire debet allegat. ¶ Ad ſextum dōm
ꝙ licet in ratione naturali ſit vnde poſſit procedi ad con-
trariū ei⁹ qđ erronea conſciētia dictat. ſiue ſit erronea cir
ca indifferentia ſiue circa per ſe mala. tamen actu rō na-
turalis non dictat. ſi eīn dictaret contrarium non erraret
conſcientia ¶ Ad. vij. dōm. ꝙ quāuis opus indifferens Ad 7
quātum in ſe eſt ad vtrūqꝫ ſe habeat. tamē homo qui exiſti
mat hoc opus cadere ſub peccato efficitur nō indifferēs
ꝓpter ſuam eſtimationem ¶ Ad octauū dōm. ꝙ ille qui Ad 8
habet conſcientiam faciendi fornicatōem non ſimpliciter
eſt perplexus. quia poteſt aliquid facere. quo facto nō in-
cidet in peccatum. ſcꝫ conſcientiam erroneam deponere.
ſed perplexus ſm quid. ſcꝫ conſcientia erronea manente.
et hoc non eſt inconueniens vt aliquo ſuppoſito homo pec
catum vitare nō poſſit. ſicut ſuppoſita intentione inanis
glorie qui tenetur elemoſynam dare vitare peccatum nō
poteſt. ſi eīn dat ex tali intentione peccat. ſi vero non dat
tranſgreſſor eſt. ¶ Ad nonū dōm. ꝙ quando conſcien- Ad 9
tia erronea dictat aliquid faciendum. dictat illud ſub ali
qua ratione boni vel quaſi opus iuſticie vel temperantie
et ſic de alijs. ⁊ ideo tranſgreſſor incurrit in vicium con-
trarium illi virtuti ſub cuius ſpecie conſcientia illud di-
ctat. vt ſi dictat illud ſub ſpecie diuini precepti vel alicu-
ius prelati. tunc incurrit peccatum inobedientie conſcien
tiam tranſgrediens

Quinto querit̃. vtrū

conſcientia in indifferētib⁹ plus liget q̄ p̄ceptū
prelati vel minus. Et videtur ꝙ minus. ſubditus eīn 1.
religioſus vouit obedientiam p̄lato ſuo. ſed tenet̃ votū
reddere. ps. vouete ⁊ reddite ⁊c̃. ergo videtur ꝙ tenet̃ p̄
lato obedire contra ꝯſcientiam. ⁊ ita magis p̄lato q̄ con-
ſcientie. ¶ Pre. Prelato ſemꝑ eſt obediendum in his q̄ 2
non ſunt contra deum. ſed indifferentia nō ſunt cōtra de-
um. ergo in his tenetur obedire p̄lato. ⁊ ſic idem qđ ṗus
¶ Pre. Poteſtati ſuperiori magis eſt obediendū q̄ in- 3
feriori. vt habetur in gloſa Roma. xiij. ſed anima p̄lati eſt
ſuperior q̄ aīa ſubditi. ergo magis ligat̃ ſubditus ex p̄la
ti imperio q̄ ex ꝯſcientia ꝓpria. ¶ Pre. Subditus non 4
debet iudicare de p̄cepto p̄lati ſed magis p̄lat⁹ de actib⁹
ſubditi. iudicaret aūt ſubditus de p̄cepto prelati ſi ꝓpter
ſuam ꝯſcientiam ab eius p̄cepto recederet. ergo quātum-
cūqꝫ ꝯſcientia dictat in indifferentib⁹ magis eſt ſtandum
precepto prelati.

Cōtra ¶ Sed ꝯtra. vinculum ſpūale fortius eſt q̄ corpora
le. ⁊ intrinſecū q̄ extrinſecū. ſed ꝯſcientia eſt vinculū ſpiri
tuale intrinſecum. p̄latus aūt vinculū corporale ⁊ extrin
ſecum. vt videt̃ ſm tēporalem diſpenſatōem omis p̄lario
agitur. Unde cum ad eternitatē ventū fuerit euacuabit̃
vt habet̃ ex glo. i. Cor. xv. ergo videt̃ ꝙ magis ſit obedi-
endū ꝯſcientie q̄ p̄lato.

Rñſio ¶ Rñſio dōm. ꝙ huius q̄ſtionis rñſio ſatis ex his q̄
dicta ſunt ṗt apparere. Dictū eſt ſupra ꝙ ꝯſcientia nō li
gat niſi vi p̄cepti diuini vel ſm legē ſcriptam vel ſm legē
naturaliter inditam. comparare ergo ligamen ꝯſcientie
ad ligamen qđ eſt ex p̄cepto p̄lati nō eſt aliud q̄ ꝯparare
ligamen p̄cepti diuini ad ligamen p̄cepti p̄lati. Vñ cum
p̄ceptū diuinū obliget ꝯtra p̄ceptū p̄lati ⁊ magis obli-
get q̄ p̄ceptum p̄lati. etiā cōſcientie ligamen erit maius
q̄ ligamen p̄cepti p̄lati. ⁊ ꝯſcientia ligabit etiam p̄cepto
p̄lati in ꝯtrarium exiſtente. Tamē hoc diuerſimode ha-
bet ſe in ꝯſcientia recta ⁊ erronea. Conſciā eīn recta ſim-
pliciter ⁊ ꝑfecte ꝯtra p̄ceptum p̄lati obligat. Simplr̃ q̄

dem. qꝛ eius obligatio auferri nõ poteſt. cũ ſine peccato
deponi nõ poſſit talis ꝯſcia. Perfecte aũt. qꝛ talis cõſcia
nõ ſolũmodo hoc mõ obligat ꝙ ille qui eam ſequit̃ pec-
catũ nõ incurrat. ſed etiã vt qui eã ſeqͣtur ſit immunis a
peccato q̃tũcũq; p̄ceptũ p̄lati ſit in ꝯtrariũ. Sꝫ ꝯſcia er-
ronea ligat ꝯtra p̄ceptũ p̄lati etiã in indifferẽtib ſm q̃d
et imꝑfecte. ſm quid qꝛ nõ obligat in omnẽ euentũ. ſed
ſub ꝯditiõe ſue duratiõis. poteſt enĩ aliq̃s ⁊ debet talẽ con
ſcientiã deponere. Imꝑfecte aũt qꝛ ligat q̃tuꝫ ad hoc ꝙ
ille qui eam nõ ſeqͣtur peccatũ incurrit. nõ aũt q̃tuꝫ ad
hoc ꝙ ille qui eam ſeqͣtur peccatũ euiret. cũ p̄ceptũ p̄e-
lati eſt in ꝯtrariũ. ſi tñ ad illud indifferens p̄ceptuꝫ p̄lati
obliget. in tali enĩ caſu peccat ſiue nõ faciat. qꝛ ꝯtra cõſci-
entiã agit. ſiue faciat. qꝛ p̄lato inobediens eſt. magis autẽ
peccat ſi nõ faciat ꝯſcia durante qđ cõſcia dictat. cũ plus
Ad .j. ligat q̃ p̄ceptũ p̄lati

¶ Ad p̄mũ ergo dõm. ꝙ ille q̃ vouit obedientiaꝫ te-
net̃ obedire in his q̃ ad bonũ obediẽtie ſe extẽdũt. nec ab
illa obligatiõe abſoluit̃ ꝑ errorẽ ꝯſcie. nec iterũ a ꝯſcientie
abſoluit̃ ligamine ꝑ illã obligatiõnem. et ita manet in eo-
dem contraria obligatio. quarum vna ſcilicꝫ que eſt ex
ꝯſcia eſt maior. qꝛ intenſior. minor qꝛ ſolubilior. alia vero
ecõtrario. obligatio enĩ illa que eſt ad p̄latũ ſolui non p̄t
Ad 2 ſicut ꝯſcia erronea deponi p̄t. ¶ Ad .ij. dõm. ꝙ q̃uis
opus illud per ſe ſit indifferẽs. tñ ex dictamine ꝯſcie eſt
Ad 3 nõ indifferens. ¶ Ad .iij. dõm. ꝙ q̃uis p̄latus ſit ſupe-
rior ſubdito. tñ deus ſub cuius p̄cepti ſpecie ꝯſcientia li-
Ad 4 gat eſt maior q̃ p̄latus. ¶ Ad .iiij. dõm. ꝙ ſubditus nõ
habet iudicare de p̄cepto p̄lati. ſed de impletiõe p̄cepti q̃
ad ipm ſpectat. vnuſquiſq; enĩ tenet̃ actus ſuos exami-
nare ad ſciam quã a deo habet ſiue ſit naturalis ſiue acq̄ſi-
ta ſiue infuſa. oĩs enĩ hõ debet ſm rõnem agere

Materia. xviij. De cognitiõe primi hominis.

Queſtio. xviij. de co-

gnitiõe p̄mi hoĩs in ſtatu innocentie. Et hꝫ
viij. q̃ſtiones. Prima vtrũ hõ in ſtatu inno-
centie cognouerit deũ ꝑ eſſentiã. Secũda vtrũ hõ in ſta-
tu innocẽtie ꝑ creaturas viderit deũ. Tercia vtrũ Adã
in ſtatu innocẽtie fidẽ de deo habuit. Quarta vtꝝ Adã
habuit in ſtatu innocentie omniũ creaturarum noticiam.
Quinta vtrũ Adaꝫ in ſtatu innocentie viderit angelos
ꝑ eſſentiã. Sexta vtrũ Adã in p̄mo ſtatu errare ſiue de-
cipi potuit. Septima vtrum pueri qui ex Adam naſce
rentur plenã rerũ notitiã omniũ habuiſſent ſicut Adam
habuit. Octaua vtrũ pueri mox nati in ſtatu innocẽtie
vſum plenarie rõnis habuiſſent

Queſtio eſt de co-

gnitiõe p̄mi hoĩs in ſtatu innocentie.
.j. Et p̄mo querit̃ vtrũ in ſtatu illo co-
gnouerit deũ ꝑ eſſentiã. Et videt̃
ꝙ ſic. dicit enĩ magiſter in .iij. ſenten-
tiaꝝ diſ. i. ꝙ hõ ante peccatũ ſine me-
dio deũ vidit. ſed videre deũ ſine medio eſt videre deum
ꝑ eſſentiã. ergo in ſtatu innocentie vidit deũ ꝑ eſſentiaꝫ.
Sed diceres. ꝙ magiſter intelligit ꝙ vidit ſine me-
dio quo ad nubilũ culpe. non aũt ſine medio creature.

¶ Sed ꝯtra eſt qđ magiſter ibidem dicit. ꝙ qꝛ nos per 2
mediũ videmus oportꝫ ꝙ ex viſibilib creaturis ad deuꝫ
ꝑueniamus. ergo videt̃ ꝙ intelligat de medio creature.
ſed videre ſine medio creature eſt videre ꝑ eẽntiã. g̃ ⁊c. 3
¶ Pre. Philippẽ. iiij. dꝛ. ꝙ pax dei exuperat omnẽ ſen
ſum. ⁊ hoc ſm ꝙ intelligit̃ de pace quã deus facit in pa-
tria in beatis. glo. ibidem ſic exponit. omnẽ ſenſum. id eſt
intellectũ noſtrũ. nõ eoꝝ qui ſemꝑ vident faciẽ patris. ex
quo habet̃ ꝙ pax ſiue gaudiũ beatoꝝ excedit intellectũ ho
minis illius qui gaudio illo nõ ꝑfruitur. ſed Adã in in-
nocentia gaudia beatoꝝ vidit. vñ Grego. dicit in Dyal.
Homo peccãdo extra ſeipſum fuſus iam celeſtis patrie
gaudia q̃ prius ꝯtemplari ſolebat videre non poterat. g̃
Adam in ſtatu illo gaudio celeſtis patrie ꝑfruebatur
¶ Pre. Hugo de ſanc. vic. dicit ꝙ hõ in ſtatu illo ꝯgno 4
ſcebat ſuũ creatorẽ ea cognitiõe qua nũc ꝑ p̄ſentiã ꝯtem-
platiõis manifeſtius cernebat̃. ſed videre deũ ꝑ eſſentiaꝫ
ꝯtemplatiõis manifeſtius eſt videre deũ ꝑ eſſentiã. vt vi
detur. g̃ deũ ꝑ eſſentiã adam in ſtatu illo vidit. ¶ Pre. 5
Homo factus eſt ad videndũ deũ. ad hoc enĩ fecit deus
rõnalem creaturã vt ſue beatitudinis particeps. que eſſꝫ
in eius viſione ꝯſiſtit. vt habet̃ .i. diſt. ij. ſenten. Si igitur
in ſtatu innocentie deũ Adam ꝑ eſſentiaꝫ nõ videbat. h
non erat niſi qꝛ aliqđ mediũ impediebat. nõ aũt mediuꝫ
culpe impediebat. qꝛ tũc ab ea immunis erat. nec etiã im
pediebat mediũ creature. qꝛ deus eſt vicinior rõnali cre-
ature q̃ quelibet creatura. ergo adaꝫ in ſtatu innocentie 6
vidit deũ ꝑ eſſentiã ¶ Pre. Sicut affectiua hoĩs nõ ꝑfi
cit̃ niſi ꝑ ſummũ bonũ. ita cognitiua nõ niſi ꝑ ſummũ ve-
rum. vt pꝫ in li. de ſpũ ⁊ aĩa. ſed vnicuiq; ineſt deſideriuꝫ
ſue ꝑfectiõis. ergo adam in p̄mo ſtatu deſiderabat deum
ꝑ eſſentiã videre. ſed quicũq; caret eo qđ deſiderat affli-
git̃. ſi igit̃ Adã ꝑ eſſentiã tũc deũ nõ videbat affligebat̃.
hoc aũt eſt falſum. qꝛ afflictio cũ ſit pena culpaꝫ p̄cedere 7
nõ p̄t. ergo deũ ꝑ eſſentiã vidit. ¶ Pre. Aĩa hoĩs ita fa-
cta ad dei imaginem eſt vt nulla interpoſita creatura ab
ipſa p̄ma veritate formet̃. vt dꝛ in li. de ſpũ ⁊ aĩa. ſed ima
go manebat integra ⁊ pura in hoĩe in ſtatu innocentie.
ergo in ipſam ſummã veritatẽ ferebat̃ nullo mediante. ⁊
ita deũ ꝑ eſſentiã videbat ¶ Pre. Ad hoc ꝙ aliqđ intel 8
ligamus in actu nihil aliud requirit̃ niſi vt ſpẽs fiat intel
ligibilis in actu ꝑ abſtractiõem a materia ⁊ a ꝯditionib
materie. qđ ꝑtinet ad intellectũ agẽtẽ. ⁊ vt in itellectu re
cipiat̃. qđ ꝑtinet ad intellectũ poſſibilẽ. ſꝫ eẽntia diua ẽ ꝑ
ſe intelligibilis. vtpote oĩno a materia ſeparata. erat etiã
aĩe ipſius hoĩs intima. cum in oĩb ꝑ eſſentiã deus eſſe
dicat̃. cũ igit̃ nullum eſſꝫ impedimentũ in aĩa hoĩs in ſta
tu innocentie videt̃ ꝙ deũ ꝑ eſſentiam videbat. ¶ Pre. 9
Cum aĩa ade in ſtatu innocencie eſſet debito mõ ordina
ta. nõ erat rõ ſuperior minus ꝑfecta circa ſuũ obiectum
q̃ inferior circa obiectũ ꝓpꝛium. ſed inferior rõ cuius eſt
circa tꝑalia intendere. ipſa tꝑalia imediate videre pote-
rat. ergo ⁊ rõ ſuperior cuius eſt eterna cõſpicere poterat
immediate dei eſſentiã videre. ¶ Pre. Illud a quo fit 10
aliquid ſenſibile in actu immediate a ſenſu cognoſcit̃. ſcꝫ
lux. g̃ illud a quo fit aliquid intelligibile actu imediate ab
intellectu cognoſcit̃. ſꝫ nõ fit actu intelligibile aliquid ab
aliquo niſi inq̃ntum eſt actu. ⁊ ita deus cũ ſolus ſit actus
purus ipſe eſt quo oĩa intelligibilia fiũt. ergo intellectus
hoĩs in p̄mo ſtatu deũ immediate videbat. cũ tũc nulluꝫ
haberet impedimentũ ¶ Pre. Damaſ. dicit ꝙ hõ in ſta- 11
tu innocentie beatã vitã habuit ⁊ omnẽ beatitudinẽ. ſed

beata vita vel beatitudo ↄſiſtit in hoc ꝙ deus ꝑ eſſentiam
12 videaṫ. ergo tūc deū ꝑ eſſentiā videbat ¶ Pre. Damaſ.
dicit ꝙ hō tūc ꝑficiebaṫ fruitōe diuiſſime ↄtemplatōis. ſi
cut angelus. ſed angeli vident deū ꝑ eſſentiā. g̃ adam in
13 ſtatu illo deū ꝑ eſſentiā vidit. ¶ Pre. Natura hoīs erat
ꝑfectior in ſtatu innocentie q̃ꝫ poſt ſtatū peccati. ſed aliq̄-
bus poſt ſtatū peccati ↄceſſum eſt vt deū ꝑ eſſentiaꝫ vi-
derent adhuc in hac vita mortali exiſtētibꝫ. ſicut de Pau
lo ⁊ de Moyſe vt Aug⁹. dī ſup Geñ. ad lit. ⁊ i li. de vidē
do deū. ergo multo fortius adā in ſtatu innocentie deuꝫ
14 ꝑ eſſentiā vidit ¶ Pre. Gene. ij. ſup illud. miſit deus ſo-
porē in adā. dicit glo. extaſis recte ad hoc intelligiṫ imiſ-
ſa vt mens ade particeps angelice curie ⁊ intrans in ſan
ctuariū dei nouiſſima intelligeret. ex quo videṫ ꝙ ſopor
ille raptus fuerit quidā. ſed illi qui rapiūtur deū ꝑ eſſenti
15 am vident. ergo etiā adam ¶ Pre. Scdm Damaſ. adā
nō tm̄ in corꝑali paradiſo collocat⁹ fuit. ſed ſpūali. ſpūalis
aūt paradiſus nihil aliud eſt q̃ꝫ beatitudo in viſione dei ꝑ
16 eſſentiā ↄſiſtens. g̃ ⁊c̄. ¶ Pre. Aug⁹. dicit. xiiij. de ciui.
dei ꝙ in ſtatu innocentie nō aberat quicq̄ꝫ qđ bona volū
tas adipiſci poterat. ſed bona volūtas hoc adipiſci pote
rat vt deū ꝑ eſſentiā videret, ergo hoc a ꝑmis parentibꝫ
nō aberat. ergo ⁊c̄

Cōtra ¶ Sed ↄtra eſt qđ dicit Aug⁹. in. i. de tri. ꝙ dei viſio
ꝑ eſſentiam eſt tota merces ſanctoꝝ. ſed adam in ſtatu in
nocentie beatus nō erat. ergo deū ꝑ eſſentiā nō vidit.
¶ Pre. Ber. dicit. ꝙ deus in ſtatu vie poteſt q̇dem to-
tus diligi. ſed nō totus videri. videreṫ aūt totus ſi ꝑ eſſē
tiam videreṫ. cū eius eſſentia ſit ſimplex. ergo cū adā eſſꝫ
in ſtatu vie deum ꝑ eſſentiā videre nō potuit. ¶ Prete.
Aīa oppreſſa mole carnis diſtinctam rerum cognitiōem
amittit. Vñ dicit Boe. in li. de ↄſola. ꝙ ſumma tenens
ſingula ꝑdit. ſed in ſtatu innocentie aīa hominis aliquate
nus ꝑ corpus deꝑmebaṫ. licet nō tm̄ ſicut poſt peccatum
ergo retardabaṫ a viſione diuine eſſentie ad quā requiri
tur ꝑfectiſſima diſpoſitio mentis ¶ Pre. Eſſe viatorem
et ↄprehenſorē ſimul ſoli chriſto eſt ꝓprium. ſed adam in
ſtatu innocentie erat viator. qđ patuit ex hoc ꝙ peccare
potuit. ergo non fuit comprehenſor. et ita deum per eſſen
tiam non vidit

R̃o ¶ Rñſio dōm. ꝙ quidā dixerūt ꝙ deū videre ꝑ eſſē
Opio .i. tiam nō ſolum ↄtingit in patria. ſed etiā in via. q̄uis nō
ita ꝑfecte in via ſicut in patria. et ſm̄ hoc hō in ſtatu in-
nocentie mediā viſionē habuit inter viſionē beatorum ⁊
Re,pba° hominū poſt peccatū. q: minus ꝑfecte vidit q̃ꝫ beati. ꝑfe
ctius aūt q: hō poſt peccatū videre potuit Sed iſtud
dictū ↄtrariū eſt ſcripture teſtimonijs q̄ ↄcordiṫ in diui
na viſione beatitudinē hoīs vltimā poñit. Vnde ex hoc
ipſo ꝙ aliquis videt deū ꝑ eſſentiā beatus eſt. ⁊ ſic nullus
Opio 2ª adhuc in via ad beatitudinē exiſtens deū ꝑ eſſentiā vide-
re potuit. Nec etiā ipſe Adā in ſtatu innocentie vt com
munis opinio tenet. Cuius etiaꝫ veritas rōne oſtendi pt
cuiuſlibet eñ nature eſt aliquod vltimū aſſignare in quo
eius vltima ꝑfectio ↄſiſtit. hominis aūt inq̄ntum homo
ꝑfectio nō ↄſiſtit niſi in actu intellectus. ex quo habet ꝙ
homo ſit. In operatōne aūt intellectus poſſunt differē
tes gradus diſtingui dupl'r. Vno mō ex diuerſitate intel
ligibiliū. quāto eñ quis excellentius intelligibile intelli-
git. tanto excellentior eſt eius intelligentia. vnde vt dicit
ꝑhus. x. ethi. perfectiſſima operatio intellectus eſt opera
tio intellect⁹ bene diſpoſiti ad optimū intelligibile. ſicut
pulcerrima viſio corporalis ē viſus bene diſpoſiti ad pul-
cerrimū ſub viſu iacentium. Alio mō in operatione intel
lectus accipiūtur gradus ex modo intelligendi. poſſibi-
le eſt eñ vnū ⁊ idem intelligibile a diuerſis diuerſimode
intelligi. ab vno ꝑfectius. ab alio minus ꝑfecte. nō eſt aūt
poſſibile vt vltimus terminus ꝑfectionis humane acci-
piatur ſm aliquem modū intelligendi. quia in iſtis mo-
dis intelligendi poſſunt cōſiderari infiniti gradus. quo-
rum vnus alio ꝑfectius intelligit. nec eſt aliquis ita ꝑfe-
cte intelligens quo non poſſit excogitari alium ꝑfectius
intelligere niſi deus. qui infinita limpiditate oīa intelli-
git. vnde oportꝫ ꝙ vltimus terminus humane ꝑfectiōis
ſit intelligendo aliquod perfectiſſimū intelligibile. quod
eſt eſſentia diuina. In hoc eñ vnaqueq̄ꝫ rōnalis creatura
beata eſt ꝙ eſſentiam dei videt. non ex hoc ꝙ ita limpide
vel plus vel minus eam videt. Nō igitur viſio beati a vi
ſione viatoris diſtinguitur per hoc ꝙ eſt ꝑfectius ⁊ mi-
nus perfecte videre. ſed ꝑ hoc qđ eſt videre ⁊ nō videre.
Et ideo cuꝫ adam fuerit adhuc in via ad beatitudinem
deum ꝑ eſſentiam nō vidit.

Ad .i. Triplex medii viſionis ¶ Ad ꝑmū ergo dōm ꝙ in aliqua viſione triplex medi
um ↄſiderari poteſt. vnum eſt medium ſub quo videtur
Aliud quo videtur. quod eſt ſpēs rei viſe. Aliud a quo
accipiṫ cognitio rei viſe. Sicut in viſione corporali medi
um ſub quo videtur eſt lumen quo fit aliquid actu viſibi
le ⁊ viſus ꝑficitur ad videndum. Mediū vero quo vide
tur eſt ſpēs ipſa rei ſenſibilis in oculis exiſtens. que eſt ſi-
cut forma videntis inq̄ntum eſt videns. ⁊ eſt ꝑncipium
viſiue operatōnis. Mediū aūt a quo accipitur cognitio
rei viſe eſt ſicut ſpeculum a quo interdū ſpecies alicuius
viſibilis. vtputa lapidis. fit in oculo nō īmediate ab ipſo
lapide. Et hec tria in viſione intellectuali inueniūtur. vt
lumini corporali reſpondeat lumen intellectus agentis
quaſi mediū ſub quo intellectus videt. Speciei vero vi
ſibili ſpēs intelligibilis qua intellectus potentialis actu
fit intelligens. Medio vero a quo accipitur ibi cognitio
ſicut ſpeculo cōparatur effectus a quo in cognitiōem cau-
ſe deuenimus. Ita eñ ſimilitudo cauſe noſtro intellectui
imꝑmiṫ non immediate ex cauſa ſed ex effectu in quo ſimi
litudo cauſe reſplendet. Vnde huiōi cognitio diciṫ ſpe-
cularis ꝓpter ſimilitudinē quā habet ad viſionē que fit ꝑ
ſpeculū. Homo igitur in ſtatu poſt peccatū ad cognoſcē-
dum deū indiget medio quod eſt quaſi ſpeculū in quo re
ſultat ipſius dei ſimilitudo. oportꝫ eñ vt ꝑ ea que facta
ſunt ad inuiſibilia eius ꝑueniamus. vt dī Roma. i. H aūt
medio nō indigebat hō in ſtatu inocētie. idigebat aūt me-
dio qđ ē q̄ſi ſpēs rei viſe. q: ꝑ ſpūale lumen menti hoīs in
fluxum diuinitus quod erat quaſi ſimilitudo lucis increa
te deum videbat. Sed hoc medio non indigebit in pa-
tria. quia ipſam dei eſſentiam ꝑ ſeipſam videbit. nō per ali
quam eius ſimilitudinē intelligibilem vel ſenſibilem. cuꝫ
nulla creata ſimilitudo adeo perfecta deum poſſit repre-
ſentare vt ꝑ eam videns ipſam dei eſſentiam aliquis co-
gnoſcere poſſit. indigebit tñ luminē glorie in patria. qđ eſt
quaſi medium ſub quo videṫ. ſm⁹ illud ꝑs. In lumine tuo
videbimus lumen. eo ꝙ iſta viſio nulli creature eſt natu-
ralis. ſed ſoli deo. Vñ nulla creatura in eam ex ſua natu
ra poteſt ꝑtingere. ſed ad eam cōſequendā oportꝫ ꝙ illu-
minetṫ lumine diuinitus immiſſo. Secūda aūt viſio que
eſt per mediū quod eſt ſpēs. naturalis eſt angelo. ſed eſt
ſupra naturā hominis. vnde ad eam indiget lumine gra-
tie. Tercia vero eſt cōpetens nature hoīs. ⁊ ideo ea ſola
relinquitur ſibi poſt peccatum. Et ideo patꝫ ꝙ viſio quā

homo deū in ſtatu innocentie vidit media fuit inter viſi
Triplex me onem qua nūc videmus ⁊ viſionem beatoꝝ. Patʒ er-
diū viſionis go ꝙ hō poſt peccatū triplici medio indiget ad videndū
pꝰ peccatū deū. ſcʒ ipſa creatura ex qua in diuinā cognitiōem aſcen-
dit, et ſilitudine ipſius dei quā ex creatura accipit. ⁊ lumi
ne quo ꝑficit̄ ad hoc vt in deū dirigat̄. ſiue ſit lumen natu
re vt lumen intellectus agentis. ſiue gratie vt fidei ⁊ ſapi
Dupłx mediū entie. In ſtatu vero ante peccatū indigebat duplici me-
aū peccatū dio. ſcʒ medio qđ eſt ſimilitudo dei. ⁊ qđ eſt lumē eleuās
vel dirigens mentē. Beati vero vno tm̄ medio indigent
ſcʒ lumine eleuante mentem. Ipſe aūt deus ſeipm̄ videt
abſqʒ omī medio. ipſemet enī eſt lumen quo ſeipſum vi-
Ad 2 det. ❡ Ad. ij. dēm. ꝙ Magiſter nō remouet quin ꝑ ali-
quā ſimilitudinē creature quaſi ꝑ mediū deus in ſtatu in
nocentie videret̄. ſed ꝙ nō indigebat ad hoc medio viſi-
bilis creature ❡ Ad. iij. dēm. ꝙ adā in ſtatu innocentie
Ad 3 non videbat gaudia celeſtis curie vt ꝯprehenderet. vel
quāta eſſent. hoc enī ſolum beatoꝝ eſt. licet cognoſcebat
de eis an ſint. ꝑ hoc ꝙ eoꝝ aliquam participationē habe-
Ad 4 bat ❡ Ad. iiij. dēm. ꝙ in ꝯtemplatōe deus videt̄ ꝑ me-
dium qđ eſt lumen ſapientie mentem eleuans ad diuina
cernenda. non aūt vt ipſa diuina eſſentia immediate vi-
deatur. ⁊ ſic per gratiā videtur etiā a ꝯtemplatiuis poſt
Ad 5 ſtatum peccati. q̄uis ꝑfectius in ſtatu innocentie ❡ Ad
v. dēm. ꝙ homo factus erat ad videndum deum non in
ꝓncipio ſed in vltimo ſue ꝑfectōnis. et ideo ꝙ in ꝓncipio
ſue ꝯditōis deū ꝑ eſſentiam nō vidit. nō fuit ex hoc ꝙ ali
quo obſtaculo impediretur. ſed ſolum ꝓprio defectu quia
nōdum inerat ei perfectio illa que requirit̄ ad videndum
Ad 6 eſſentiam diuinā ❡ Ad. vi. dēm. ꝙ adam in ſtatu inno-
centie deſiderabat deum per eſſentiam videre. ſed eiꝰ de
ſiderium erat ordinatum. ad hoc enī tendebat vt vide-
ret deum quādo tempus eſſet. vnde ex hoc ꝙ deum ante
tempꝰ debitū nō videbat nulla afflictio ei inerat ❡ Ad
vij. dēm. ꝙ mens noſtra dr̄ immediate formari ab ipā ve
Ad 7 ritate ꝓma. non quin eam cognoſcat interdū mediāte ali
quo habitu vel ſpecie creata. ſed per modum quo exem-
platum format̄ ad exemplar immediatū. Poſuerūt enī
quidā (vt patʒ ꝑ Dyoni. vi. ca. de diui. no.) ſuperiora in
entibꝫ eſſe inferioꝝ exemplaria. ⁊ ita animā hoīs a deo ꝓ
cedere mediante angelo. ⁊ exemplar diuinū formari me-
diante exemplari angelico. Qđ quidē ex verbis induct̄
remouet̄. ipā enī humana mens immediate a deo creatur
et immediate ab ipſo ſicut ab exemplari format̄. ⁊ ꝑ hoc
etiam immediate in ipſo ſicut in fine beatificatur. ❡ Ad
Ad 8 viij. dēm. ꝙ q̄uis deus per ſe ⁊ maxime intelligibilis ſit
et adeſſet menti hominis in ſtatu innocentie. non tamen
aderat vt intelligibilis forma. ꝙ intellectus hōminis nō
Ad 9 dum habebat illam ꝑfectōnem que ad hoc requiritur.
❡ Ad. ix. dēm. ꝙ ſuperioris rōnis obiectū ſm̄ ꝯditōem
nature non eſt diuina eſſentia. ſed ratōnes q̄dam a deo in
mentem ꝑfluentes. ⁊ etiam a creaturis accepte quibꝫ ad
Ad 10 eterna cōſpicienda ꝓficimus. ❡ Ad. x. dēm. ꝙ immedi-
atum ꝓncipiū ⁊ ꝓximū quo ea que ſunt in potentia intel
ligibilia fiunt intelligibilia actu eſt intellectus agens. ſʒ
ꝓmū ꝓncipium quo ipā intelligibilia fiunt eſt ipſa lux in
creata. ⁊ ita ipā eſſentia diuina ꝯparatur ad intelligibilia
ſicut ſubſtantia ſolis ad viſibilia corporalia. non autē eſt
neceſſe vt ille qui videt colorem aliquem videat ſubſtan-
tiam ſolis. ſed vt videat lumē ſolis prout eo color illuſtra
tur. Similiter etiam non eſt neceſſarium. vt qui cogno-
ſcit aliquod intelligibile videat eſſentiam diuinam. ſed ꝙ

participet lumen intelligibile qđ a deo originaliter ema-
nat prout ipſe eſt aliquid intelligibile actu. ❡ Ad. xi. di- Ad 11
cendum. ꝙ dictum Damaſ. non eſt intelligendum ꝙ adā
ſimpliciter eſſet beatus. ſed quadam beatitudine que illi
ſtatui competebat. ſicut etiam in ſtatu miſerie aliqui di-
cūtur ſm̄ quid beati. ratione alicuius ꝑfectionis in eis ex-
iſtentis. vt patʒ Mathei. vi. Beati pauperes ſpiritu ⁊c̄.
❡ Ad. xij. dicendum. ꝙ etiā angelus in ſtatu nature cō- Ad 12
dite nō vidit deum per eſſentiam. ſed hoc ei competebat
ſolum per gratiam. Adam vero in ſtatu innocentie ꝑ gra
tiam modum habuit viſionis quem angelus habet ꝑ na-
turam. vt dictum eſt. et ideo dicitur ſicut alter angelꝰ vi
diſſe ❡ Ad. xiij. dicendū. ꝙ Moyſes ⁊ Paulus quadā Ad 13
priuilegiata gratia deum per eſſentiam viderūt. ⁊ tamen
q̄uis ſimpliciter adhuc eſſent in ſtatu vie ſm̄ quid. tamē
prout deum per eſſentiā videbant non erant in ſtatu vie
et ideo etiam ade in ſtatu innocētie in quo adhuc viator
erat non ꝯpetebat deum per eſſentiam videre. Si tamē
per aliquem raptum ad hoc fuerit eleuatus ſupra cōmu-
nem cognitionem. que tūc ei cōpetebat vt deum ꝑ eſſen
tiam videret non eſt inconueniens. cum talis gratia ita
potuit conferri homini in ſtatu innocentie. ſicut ⁊ poſt ſta
tum peccati ❡ Ad. xiiij. dicendum. ꝙ ſi intelligamus ta Ad 14
lem extaſim ade fuiſſe. qualis fuit raptus Pauli. tunc
dicemus. ꝙ illa viſio erat ſupra cōmunem modum viſio-
nis. que ei non competebat. Sed quia non expreſſe habe-
tur ꝙ in illo ſopore deum per eſſentiaʒ viderit poſſumus
dicere ꝙ in illa extaſi eleuatus fuit non ad ipſaʒ dei eſſen
tiam videndam. ſed ad cognoſcenda quedam profundio
ra de diuinis myſterijs que ſm̄ cōmunem modum huma
ne cognitionis non tunc ſibi competebat. ❡ Ad deci- Ad 15
mūquintum dicendum. ꝙ paradiſus ſpiritualis prout ꝑ
fectā delectatōem deſignat que beatuʒ facit in dei viſione
ꝯſiſtit. ſed ꝓut ſimpl'r delectatōeʒ de deo habitā deſignat
in qualicūqʒ ꝯtemplatione dei paradiſus ſpūalis ꝯſiſtit Ad 16
❡ Ad decimūſextum dicēdum. ꝙ non fuiſſet bona et or
dinata voluntas ſi deſideraſſet tunc habere quod tunc ei
nō ꝯpetebat. ⁊ ꝓpter hoc rō nō ſequitur

Ecūdo querit̄. vtrū

homo in ſtatu innocentie per creaturas viderit 1
deum Et videtur ꝙ non. Cognoſcere deum per crea
turam eſt cognoſcere cauſam ꝑ effectum. hec autē eſt col-
latiua ſiue venatiua cognitio. que cum languida ſit ⁊ im
perfecta homini in ſtatu innocentie nō competebat. ergo
adam in ſtatu innocentie non vidit deum per creaturas. 2
❡ Pre. Remota cauſa remouetur eius effectus. ſed Iſi
dorus aſſignat hanc cauſam quare homo per creaturas
videt. quia a creatore auerſus ad creaturas ſe conuertit.
qđ tunc in ſtatu innocentie nondum erat. ergo per creatu 3
ras deum tūc nō videbat. ❡ Pre. Scdm̄ Hugo. de ſan
cto vic. Homo in ſtatu illo deum cognoſcebat per ꝓſen-
tiam contemplationis. ſed in contemplatione videtur ſi-
ne medio creature. ergo deū nō videbat per creaturas. 4
❡ Pre. Iſidorus dicit. ꝙ angelus ante omnem creatu-
ram factus deum per creaturam non cognouit. ſed ho-
mo in ſtatu innocentie ſicut alter angelus deum per eſſen
tiam vidit. ſm̄ Damaſ. ergo ipſe deum ex creaturis non 5
cognouit ❡ Pre. Tenebra non eſt ratio cognoſcendi lu
cem. ſed omnis creatura creatori comparata eſt tenebra
ergo creator per creaturam cognoſci non poteſt ❡ Pre.

Auguſtinus dicit octauo ſup Genē. ad litte. Forte inqt
ſicut cum eis loquebatur: id eſt primis parentibꝰ. etſi nō
tanta participatione diuine ſapientie quātam capiūt an-
geli. tamen pro humano modulo quātumlibet minus. ſꝫ
ipſo genere viſionis ⁊ loqutionis. Ex quo videt̄ poſſe
accipi ꝙ homo in ſtatu innocentie illo genere cognitōnis
deum cognoſcebat quo angeli cognoſcūt deum. ſed ange
li deum non cognoſcūt per creaturas. vt per Auguſtinū
patet ſuper Geneſim. ⁊ Dyoniſium. vij. capitulo. de di.
nomi. ergo homo in ſtatu innocentie deum per creatu-
ras non videbat. ¶ Prete. Anima hominis ſimilior eſt
7 deo ꝗꝫ aliqua alia creatura ſenſibilis. ergo quando crea-
tura hominis in ſua puritate erat non intendebat ad dei
cognitionem per viſibilem creaturam ¶ Pre. Poſita co
8 gnitione perfectiori ſuperfluit minus perfecta. ſed homo
in ſtatu innocentie per preſentiam contemplationis deuꝫ
cognoſcebat. vt patet per autoritatem inductā Hugo.
de ſanc. vic. ergo deū per creaturas nō cognouit

Cōtra ¶ Sed contra eſt quod Damaſce. dicit in. ij. libro. ꝙ
adam in paradiſo corporali cōſtitutus eſt vt per creatu-
ras creatorem ſuū cognoſcat

R° ¶ Reſponſio dicendū. ꝙ ad euidentiam huius que-
ſtionis ſciendum eſt. ꝙ ſm Boetium in libro de ꝯſolat.
natura a perfectis principium ſumit. quod etiam in ope-
ribus diuinis conſiderari poteſt. in quolibet enī eius ope
re que prima ſunt perfectionem habent. Unde cum ho
mo in ſtatu innocentie conſtitueretur adam ab ipſo vt to
tius generis humani principium non ſoluꝫ a quo huma
na natura propagaretur in poſteros ſed etiam quo in ali
os originalem iuſticiā tranſfunderet. Oportet ponere ho
Duplex p. minem in ſtatu innocentie duplicem perfectionem habu
fectō hoīs iſſe. vnam quidem naturalem. Aliam gratis a deo con-
in ſta. ino. ceſſam ſupra debitum naturalium principiorū. Sꝫm au
tem naturalem perfectionem ſibi competere non poterat
vt deum cognoſceret niſi ex creaturis. quod ſic patet. In
nullo enī genere potentia paſſiua extēdit ſe niſi ad illa ad
que ſe extendit potentia actiua. Et ideo dixit Cōmenta
tor in. ix. metaphyſice. ꝙ non eſt aliqua potentia paſſiua
in natura cui non reſpondeat actiua. In natura enī hu-
mana duplex potentia inuenitur ad intelligendum Una
quaſi paſſiua. que eſt poſſibilis intellectus. Alia quaſi ac
tiua que eſt intellectus agens. et ideo intellectus poſſi-
bilis ſm naturalem viam non eſt in potentia niſi ad illas
formas que per intellectum agentem intelligibiles fiūt
huiuſmodi autem non ſunt forme ſenſibilium rerum. que
a fantaſmatibꝰ abſtrahūtur. nam ſubſtātie immateriales
ſunt intelligibiles per ſeipſas. non quia nos ipſas intelli-
gibiles faciamus. ⁊ ideo intellectus poſſibilis noſter nō
poteſt ſe extendere ad alia intelligibilia niſi per illas for-
mas quas a phantaſmatibꝰ abſtrahit. Et inde eſt ꝙ nec
deum nec alias ſubſtātias immateriales cognoſcere poſ-
ſumus naturaliter niſi p res ſenſibiles. Sed hoc ex pfe
ctione gratie habebat homo in ſtatu innocentie vt deum
cognoſceret per inſpirationem internam ex irradiatione
diuine ſapientie per quem modum cognoſcebat deū nō
ex viſibilibꝰ creaturis. ſed ex quadam ſpeciali ſimilitudi-
ne ſue menti impreſſa. Ita igitur in homine duplex dei
cognitio erat. Una qua cognoſcebat deum conformiter
angelis per inſpirationem internam. Alia qua cognoſce
bat deum conformiter nobis p ſenſibiles creaturas Dif
ferebat autem hec ſecūda cognitio a cognitione prima. ſi-
cut differt inquiſitio habentis habitum ſcientie qui ex no
tis conſiderat ea que ante non erat. ab inquiſitione addi
ſcentis qui ex ignotis ad nota nititur peruenire. Nos au
tem aliter deum notum habere nō poſſumus niſi ex crea-
turis ad eius notitiam veniamus. Adam vero deum ali-
ter ſibi notum habuit. ſcꝫ per illuſtrationem internā pre-
ter eam quam ex creaturis conſiderabat.

¶ Ad primum ergo dicendū. ꝙ illa cognitio collati- Ad .j.
ua qua ex notis ad ignota peruenimus imperfectionem
habet. cum per eam quaſi aliquid ignotum queratur. nō
autem talis fuit illa collatiua cognitio qua homo in ſta-
tu innocētie vtebatur. nihil enī prohibet dicere quin etiā
aliquid imperfectuꝫ homini in illo ſtatu competebat. nō
quidem ꝗꝫtum ad id quod debetur ſue nature. ſed p com
parationem ad naturam digniorem. non enī fuit tante p-
fectionis humana natura in ſui conditione quante ange
lica vel diuina ¶ Ad ſecūdum dicendum. ꝙ illud quod Ad 2
Iſidorus dicit cauſa eſt quare homo neceſſe habebat ex
creaturis cognitionem dei quaſi ignoti accipere. ⁊ hoc ho
mo in ſtatu innocentie nō indigebat. vt dictū eſt. ¶ Ad Ad 3
terciū dicendū. ꝙ preter illam contemplationis cognitio
nem habebat aliam dei notitiam qua eum ex creaturis
cognoſcebat. vt dictum eſt. ¶ Ad quartū dicendum ꝙ
adam conformabatur angelo in contemplationis cogniti Ad 4
one per gratiam. ſed preter hoc habebat aliam cognitio-
nem ſue nature cōuenientem. vt dictum eſt ¶ Ad quin Ad 5
tum dicendū. ꝙ creatura eſt tenebra inquantū eſt ex ni-
hilo. inꝗꝫtum vero eſt a deo ſimilitudinem aliquam eius
participat. et ſic in eius ſimilitudinem ducit ¶ Ad ſextū Ad 6
dicēdum. ꝙ Auguſtinus ibi loquitur de cognitione que eſt p
inſpirationem diuinam. quod patꝫ ex hoc quia de loqui
tione ibi mentionem facit. nec omnino taceret de alio co
gnitionis modo. Unde ſubiūgit etiam fortaſſis illo lo-
quutionis genere deus illi loquebatur qđ fit per creatu
ram ſiue in extaſi ſpiritus. corporalibꝰ imaginationibus ſi Ad 7
ne ipſis ſenſibꝰ corporis aliqua ſpecie preſentata ¶ Ad ſe-
ptimū dicendū. ꝙ anima ꝗꝫuis ſit deo ſimilior ꝗꝫ aliq crea
tura. non tamen in cognitionem ſue nature vt eam a cete
ris diſcernat poteſt peruenire niſi ex ſenſibilibꝰ creaturis
a quibꝰ naturaliter cognitio ortum habet ¶ Ad octauū Ad 8
dicendū. ꝙ ꝗꝫuis aliquis deum viderit per lumē ꝯtempla
tionis. nō tamen ſuperfluit illa cognitio qua deum ex crea
turis ꝯſiderauit. vt ſcꝫ idem pluribꝰ modis cognoſceret
et ꝙ non ſolum gratuitam cognitionem. ſed etiam natu-
ralem haberet.

Tercio querit̄. vtrū

Adam in ſtatu innocētie fidem de deo habuit
Et videtur ꝙ nō. cognitio enī fidei eſt cognitio enigma 1
tica. vt patꝫ. i. Cor. xiij. videmus nūc per ſpecu. ⁊c. ſed
adam in ſtatu innocentie habuit viſionem non enigmati
cam ſed apertam. ergo fidem non habuit ¶ Pre. Hug. 2
de ſancto vic. dicit ꝙ cognouit creatorem ſuū non ea co-
gnitione qua credentibus modo abſens fide querit̄. er-
go idem quod prius ¶ Pre. Grego. in. iiij. Dyalo. dicit 3
fides illis competit qui ea que credenda ſunt per experi
mentum non poſſunt cognoſcere. Adam autem. vt ibidē
dicit. deuꝫ per experimentum cognouit. ⁊ ea que nos cre
dimus. ergo fidem non habuit. ¶ Pre. Fides non ſolū 4
eſt de creatore. ſed etiam de redemptore. ſed adam in ſta
tu innocentie nihil videtur cognouiſſe de redemptore. qꝛ

ſui caſus preſcius non fuit ſine quo redemptio non fuiſſz
ergo adam fidem nō habuit

Cōtra ¶ Sed contra eſt quod Auguſti. dicit in. xiiij. de ciui.
dei. ꝙ adam in ſtatu innocētie habuit charitatē de corde
puro. ⁊ conſciētia bona ⁊ fide nō ficta. ergo fidem habuit
¶ Pre. Habuit omnes virtutes vt Magiſter dicit in
ij. ſenten. diſtin. xxix. ergo ⁊ fidem.

Rſo ¶ Reſponſio dicendū ꝙ adam in primo ſtatu fidē ha
buit. quod quidem apparet ſi obiectuȝ fidei ꝯſideremus
ipſa enī veritas prima prout eſt non apparens fidei obie
ctum eſt. Dico autem non apparens neqȝ per ſpeciem. ſi
cut beatis apparet. neqȝ per naturalem rationem. ſicut ali
qua de deo philoſophis ſunt nota. vt eū eſſe intelligētem
et incorporalem ⁊ alia huiuſmodi. Adam autē non ſoluȝ
ſciebat illa de deo que naturali ratione cognoſci poſſunt
ſed etiam amplius. nec tamen ad videndum dei eſſentiā
peruenerat. Unde conſtat ꝙ de deo cognitiōem fidei ha
bebat. Sed fides eſt duplex ſm duplicem auditum ⁊ du
plicem loquutionem. Eſt enī fides ex auditu. vt dicitur
Roma. x. eſt enī quedam loquutio exterior qua nobis de
us per predicatores loquitur. quedam interior loquutio
qua nobis loquitur per internam inſpiratiōem. Dicitur
autem ipſa interna inſpiratio loquutio quedam ad ſimili
tudinem exterioris loquutionis. ſicut enī in exteriori lo
quutione proferimus ad audientem non ipſam rem quā
notificare cupimus. ſed ſignū illius rei. ſcȝ vocem ſignifi
catiuam. ita deus interius inſpirando nō exhibet eſſenti
am ſuam ad videndum. ſed aliquod eſſentie ſue ſignum
quod eſt aliqua ſpiritualis ſimilitudo ſue ſapiētie. Ab
vtroqȝ autē auditu fides fidelium in corde oritur. p au
ditum quidem interiorem in his qui primo fidem acce
perunt ⁊ docuerunt. ſicut in apoſtolis ⁊ ꝓphetis. vnde in
ps audiā quid loquatur ⁊c. Per ſecūdum vero auditum
fides oritur in cordibꝫ aliorum fidelium. qui per alios ho
mines cognitionem fidei accipiūt. Adam autem primo
modo fideȝ habuit. vt primo fidē edoctus a deo. et ideo
per internam inſpiratōem fidem habere debuit.

Ad .j. ¶ Ad pmū igitur dicendū ꝙ non habuit ita apertaȝ
cognitionem que ſufficeret ad obſcuritatem fidei remo
uendaȝ. que non remouetur niſi per hoc ꝙ prima veritas
ſit apparens ¶ Ad ſecūdum dōm. ꝙ Hugo a primo ho
Ad 2 mine remouet cognitionem fidei talem qualis nobis cō
petit. qui per cognitōem fidei habemus. non per reuela
tionem nobis factā. ſed per hoc ꝙ adheremus reuelatio
Ad 3 nibus alijs hominibꝫ factis. ¶ Ad terciū dicendum ꝙ
experimentū illud quod homo habuit non fuit tale qua
le eſt eorum qui deū per eſſentiā vident. vt prius dictum
Ad 4 eſt ¶ Ad quartū dōm. ꝙ adam de redemptore non habē
bat fidem explicite. ſed tm̄ implicite. inq̄tum credebat ſi
bi deum ſufficienter prouiſurū in omībꝫ his que ſue ſaluti
neceſſaria eſſent

Quarto queritur. vtruȝ

.j. Adam in ſtatu innocentie habuit omniū crea
turarū notitiā Et videtur ꝙ nō. nō enī habuit notiti
am futuroꝝ. cum hoc ſolius dei ꝓprium ſit. ſm illud Iſa.
xli. futura annūciate ⁊ dicemus ꝙ dij eſtis vos. ſed mul
ta in creaturis futura erant. ergo nō omniū creaturaruȝ
2 cognitionem habuit. ¶ Pre. Sicut dicit Auicen. in ſe
xto de naturali. ad hoc ſenſus ſꝫ exteriores humane ani
me neceſſarij. vt per eos ſcientiam perfectam rerum capi
at. ſi ergo anima ade ſcientiam rerum omniū habuit ex
ſua conditione. fruſtra ei ſenſus collati fuiſſent. quod eſſe
non poteſt. cum in operibꝫ dei nihil ſit fruſtra. ergo ſcien 3
tiam omniū non habuit. ¶ Pre. Sicut dicit Boetius
in libro de conſola. philo. quinto. Nūc membrorum con
dita mole non in totum eſt oblita ſui ſumma. que tenet
ſingula perdens. vbi oſtenditur ꝙ anima in principio ſue
conditionis habuit confuſam cognitionem qua ſciuntur
res in vniuerſali. nō autem diſtinctam qua ſciūtur ſingu
la in proprijs naturis. ſi ergo adam talem cognitionē ha
buit qualem humanam animam in ſui conditione habe
re decet. videtur ꝙ non habuit cognitionem creaturaruȝ
diſtinctam. ſed ſolum ſub confuſione quadam. ¶ Pre.
Aliqua cognitio de re aliqua non habetur niſi per propri 4
am eius ſpeciem in anima exiſtentem. ſed anima humana
vt habetur ex verbis philoſophi in tercio de anima. eſt in
ſui principio ſicut tabula in qua nihil eſt ſcriptum. ergo
non potuit habere adam in principio ſue conditionis pro
priam cognitionem de creaturis. Sed diceres. ꝙ q̄
uis non ſolum haberet ex vi ſue nature. habuit tamen ex
dono diuino. ¶ Sed contra. Omnes homines in ſue cō 5
ditionis principio q̄tum ad meritum pares ſunt. et q̄
tum ad naturam ſpeciei conſimiles. ſi igitur perfecta re
rum cognitio diuinitus fuit ade collata in principio ſue
conditionis. videtur ꝙ pari ratione alijs hominibus in
ſui principio conferetur. quod videmus eſſe falſum.
¶ Prete. Nihil quod mouetur ad perfectionem cogni 6
tionis eſt in termino perfectionis. ſed adam mouebatur
ad perfectionem cognitionis. ergo non eſt in termino q̄
ſi perfectam cognitionem creaturarum habens. Proba
tio medie. Intellectus. ſm philoſophum in tercio de
anima. nihil eſt horum que ſunt anteqȝ intelligat. poſtq̄
autem intelligit eſt actu aliquid eorum que ſunt. et ita
quandoqȝ eſt in actu aliquid eorum que ſunt. quandoqȝ
non. Omne autem quod hoc modo ſe habet eſt in motu
ad actum perfectuȝ. ergo intellectus humanus in ſui prin
cipio eſt in motu ad perfectam cognitionem. ⁊ ita intel
lectus ade in ſui principio non erat in termino perfecte ſci
entie. ſed in motu ad perfectionem. ¶ Prete. Hoc per 7
tinet ad nature angelice excellentiaȝ ꝙ angeli mox in cre
atione cognitione omnium rerum naturalium implētur.
ſcdm illud lib. de cauſis. Omnis intelligentia eſt plena
formis. ſed humana natura nō pertingit ad angelice na
ture excellentiam. ergo non fuit competens anime pri
mi hominis ſtatim in ſui principio omnium rerum cogni
tionem habere. ¶ Pre. Impoſſibile eſt ꝙ intellectus in 8
telligat niſi quādo intellectus fit actu ipſum intelligibile
ſed intellectus humanꝰ nō poteſt ſimul in actu fieri plu
ra intelligibilia. ergo non poteſt ſimul plura intelligibi
lia cognoſcere. ¶ Pre. Unius perfectibilis eſt vna per 9
fectio. qr vna potentia ſimul nō ꝑficitur niſi vno actu vni
us generis. ſicut in materia prima non pt̄ eſſe niſi vna for
ma ſubſtantialis. nec in corpore niſi vnus color. ſed intel
lectus humanus eſt potētia perfectibilis per habitus ſci
entiarum. ergo impoſſibile eſt ꝙ ſimul in anima ſint plu
res habitus. et ita anima ade non potuit habere omniuȝ
rerum ſcientiam. cum diuerſe res per diuerſos habitus
cognoſcantur. ¶ Preterea. Si adam cognouit omnes 10
res aut cognouit eas in verbo. aut in propria natura.
aut in ſua intelligentia. ſed non cognouit eas in verbo.
quia illa eſt cognitio beatorum videntium verbum. nec

etiam in propria natura. quia nondum erant omnes crea
ture in ꝓpria natura. nec etiam in ꝓpria intelligētia. nō eīm
est cōtra ꝑfectōem ꝑmi status vt superior potētia ab infe
riori accipiat. sicut imaginatio a sensu. ⁊ sic humane natu
re ꝯpetebat vt intellectus a sensu acciperet. ⁊ sic cum non
oēs creaturas ꝑcepisset p sensum nō poterāt oēs in intelli
gentia eius esse. ḡ nullo mō sciam oīm creaturaꝝ habuit
ij ¶ Pre. Adā creatus fuit in statu illo quo ꝓficere posset
pan rōne ſm intellectū. sicut ⁊ ſm affectū. sed ille qui ha
bet oīm rerū cognitiōem in ea ꝓficere nō pt. ḡ nō habuit
iij tunc oīm rerum noticiā. ¶ Prete. Aug⁹. videtur dicere
viij. sup Geñ. ad lrām. ꝙ adā positus fuit in padisum ad
operandū nō ꝓpter necessitate sed ꝓpter delectatōez agri
culture. qd cōtingit ex hoc ꝙ cū rerū natura humana rō
quodāmō loqtur cū positis seminib⁹ plantatis surculis
tanq̄ interrogaret que vis radicis ⁊ germinis qd possit
quid ve nō possit. sed interrogare naturā de virtute na
ture nihil aliud est q̄ vires nature ex operib⁹ nature vi
sis agnoscere ḡ adā indigebat noticiā rerū ex rebus acci
iij pere. ⁊ sic nō habebat oīm rerū sciam ¶ Pre. Adam in sta
tu innocentie nō fuit ꝑfectior angelis beatis s; illi nō sciūt
oīa. Vñ beatus Dyoni. vi. cap. ecl'. hierar. dt. ꝙ infe
riores a superiorib⁹ purgant a nesciētia. ḡ nec hō in statu
iiij innocētie oīa sciuit ¶ Pre. Sicut dt Aug⁹. in li°. de di
uinatōe demonū. demōes secreta cordiū scire nō possunt
nisi q̄tenus innotescāt ex motib⁹ corpis. cū igitur intelle
ctus angelicus sit ꝑspicacior intellectu humano. videt ꝙ
nec adam in statu innocētie potuit secreta cordiū cogno
scere. ⁊ sic nō habebat omniū creaturaꝝ noticiam

Instātie ¶ Sed ɔtra. Aug⁹. dt in. iiij. de ciui. dei. ꝙ in illo sta
j tu nihil aberat qd bona volūtate adipisceret. sed hoc bo
na volūtate velle poterat vt oēm scientiā haberet. ḡ om
2 nē scientiā habuit ¶ Prete. Adam magis fuit ad imagi
nem dei ſm aīam q̄ ſm corpus. sed adam fuit in ipa pri
ma cōditione ꝑfectus quantū ad corpus ſm etatē ⁊ sta
turam quantū ad oīa membra. ḡ et fuit ſm aīam perfe
3 ctus quantū ad oēm scientiā ¶ Prete. Perfectio nature
cōdite maior est q̄ ꝑfectio nature lapse. sed ɔgnitio futu
roꝝ ꝑtinet ad cōditōem nature lapse. vñ qdam sanctorū
in hanc perfectōem promoti sūt vt futura cognoscerent
per donū prophetie post lapsum nature. ergo adam etiā
multo fortius habuit cognitōnem futuroꝝ. ⁊ multo ma
4 gis presentiū ¶ Pre. Nomina rerū sunt cōsona eaꝝ pro
prietatib⁹. sed adam imposuit rebus noīa. vt ptz Geñ. ij.
ergo ipse plene rerum naturam cognouit.

Rº ¶ Rūsio dōm ꝙ in adam fuit duplex cognitio. sꝫ na
turalis. ⁊ cognitio gratie. Cognitio aūt naturalis huma
Du. cog. na ad illa se potest extendere quecūq̄ ductu naturalis rō
fuit i. adā nis agnoscere possumus. cuius qdem naturalis cognitio
nis est accipere principiū ⁊ terminū. Principiū autē eius
est in quadā cōfusa cognitōe omniū ꝓut homini natura
liter inest cognitio vniuersaliū principioꝝ. in qbus sicut
in qbusdam seminibus virtute preexistūt oīa scibilia q̄
rōne naturali cognosci possunt. Sed huiōi cognitōis ter
minus est quādo ea que virtute in ipsis ꝑncipijs sunt ex
plicant in actū. sicut cum ex semine aīalis in quo virtute
preexistūt oīa mēbra animalis producit aīal habēs di
stincte ꝑfecta oīa mēbra dt esse terminus generationis
aīalis. Adam vero in ꝑncipio sue cōditionis nō solū opor
tuit vt haberet naturalē cognitōem quantū ad sui princi
pium. sed etiam quantū ad sui terminū. eo ꝙ ipse cōdeba
tur. vt pater totius generis humani. a patre aūt filij ac
cipere debēt. nō solum esse per generatōem. sed etiā disci
plinā p instructōem. et quia non cōpetit alicui esse princi
pium ſm ꝙ est in potētia. sed ſm ꝙ est in actu. rōne cuius
actus naturaliter est prior potētia. Et nature opatio sp
a ꝑfectis incipit. inde est ꝙ oportuit primū hominez mox
in ipsa sui cōditione constitui in termino ꝑfectionis. Et
quantū ad corpus vt esset cōueniens ꝑncipiū generatio
nis totius generis humani. Et quantū ad cognitōnem
vt esset sufficiēs principiū instructiōis. Sicut igit nihil in
corpe eius erat nō explicitū in actu qd ꝑtinet ad ꝑfectio
nem corpis ipsius. Ita quicqd seminaliter et virtualiter
erat in primis ꝑncipijs rōnis totum erat explicitū ſm ꝑ
fectam cognitoem eoꝝ omniū ad que virtus primoꝝ ꝑn
cipioꝝ se extēdere poterat. Unde dicēdum ꝙ quicquid
homo vnq̄ aliquis de cognitione rerū studio vel natura
li ingenio assequi potuit. totum hoc adam naturali cogni
tione habitualiter sciuit. Sed multa sunt in creaturis q̄
naturali cognitione cognosci nō possunt. ad que scilꝫ vis
primoꝝ ꝑncipioꝝ se nō extēdit. sicut futura cōtingentia. si
cut cogitatiōes cordium ⁊ dispositiones creaturarū ſm
ꝙ subsunt diuine prouidentie. Nam diuinam prouiden
tiam cōprehendere non poterat. vnde nec ordinem ipsa
rum creaturaꝝ ſm ꝙ diuine prouidētie subsunt. que inter
dum creaturas ad multa ordinat supra nature facultatē.
Sed ad hec aliquatenus cognoscenda adiuuabatur alia
cognitione que est ɔgnitio gratie. per quā deus interius
loquebatur. vt dicit Aug⁹. vi. sup Geñ. Sed in hac co
gnitione non instruebat primus homo quasi in termino
ꝑfectionis ipsius existēs. quia terminus gratuite cogni
tionis non est nisi in visione glorie. ad quā ipse nondum
peruenerat. et ideo huiusmodi oīa nō cognoscebat. sed
quantū de his sibi diuinitus reuelabatur. et sic oportet
vtrisq̄ rationibus respondere.

¶ Ad primū ergo dōm ꝙ qdam futura sunt q̄ in suis Ad .j.
causis naturaliter cognosci possunt. ⁊ istoꝝ cognitionem
adā habuit. aliquoꝝ aūt q̄ naturaliter ɔgnosci nō pñt nō
oīm cognitōem habuit. sed tm̄ eoꝝ que sibi fuerāt diuini
tus reuelata. ¶ Ad scdm dōm ꝙ adaꝫ debuit habere oīa Ad 2
ꝑfecta que natura humana requirit. Sicut aūt vis au
gmentatiua datur homini vt ad perfectā quātitatez per
ueniat. ita et sensus dantur aīe humane vt ꝑfectiōem scie
capiat. sicut igit adam habuit augmentatiuā virtutē nō
vt ꝑ eam cresceret. sed vt nihil ei deesset eoꝝ que ad ꝑfe
ctionē nature requiruntur. Ita etiam sensus habuit nō vt
p eos scientiā acquireret. sed vt ꝑfectā naturā humanā ha
beret. ⁊ vt iterū ꝑ sensus ea que habitualiter sciebat expe
riret ¶ Ad terciū dōm ꝙ adā aliud habuit inquantū cō Ad 3
stituebat principiū totius humane nature. q̄ id qd ɔmu
niter oibus ɔuenit. cōpetebat ei inquantū erat totius hu
mani generis instructor. nō vt haberet ɔfusam cognitio
nē. sed distinctā qua instruere possit. ꝓpter hoc etiam opor
tuit ꝙ intellectus eius nō esset in sui ꝑncipio sicut tabu
la nō scripta sed haberet etiā plenā rerū scientiā ex diuina
opatione. nec [illegible] cōpetebat [illegible] qꝛ nō insti
tuebant ꝑncipiū humani generis. ¶ Et ꝑ hoc patꝫ rūsio Ad 4
ad. iiij. v. ⁊ vi. ¶ Ad. vij. dōm ꝙ hoc ꝙ angelus fact⁹ est Ad 5
in plena cognitione reꝝ naturaliū ɔpetit sibi ex debito sue Ad 6
nature. nō aūt hōi. sed ex opatione diuina. et ideo adhuc Ad 7
remanet natura humana infra angelicā. sicut etiā corpus
hoīs naturaliter est imꝑfectius celesti corpore. q̄uis cor
pus ade virtute diuina accepit quātitatē ꝑfectā in princi
pio quod corpori celesti competit ex debito sue nature

Ad 8 ¶ Ad octauū dōm ꝙ intellectus ade non poterat actu
eſſe multa intelligibilia. q̄ſi actu ab eis informatus. pote
Ad 9 rat tn̄ ſimul multis habitualiter informari. ¶ Ad nonuꝫ
dōm ꝙ rō ꝓcedit qn̄ illa potētia totaliter ꝑficit̄ ꝑ vnā ꝑ⸗
fectōem. ſicut forma ſubalis ꝑficit materiā. ⁊ color poten⸗
tiā ſupficiei. Sed vnus habitus ſcīe nō cōplet potentiaꝫ
intellectus quantū ad oīa intelligibilia. ⁊ ideo nō eſt ſile.
Ad 10 ¶ Ad. x. dōm ꝙ adā habuit cognitiōem oīm creaturaꝝ
nō in verbo ſed in ꝓpria natura ⁊ in ſua intelligētia. ꝗ qui
dē duplex modus cognoſcēdi nō diſtinguit̄ penes ſpēs re
rum ꝓut aliqͥd cognoſcit̄. ſed ꝓut ipſe ſunt q̄ cognoſcunt̄.
q2 etiā qn̄ intellectus res cognoſcit in ꝓpria natura nō co⸗
gnoſcit eas niſi ꝑ ſpēs eaꝝ quas ſpēs penes ſe hꝫ. Quan
do igitur ꝑ ſpēs quas penes ſe hꝫ ducit̄ intellectus in ip⸗
ſas res que ſunt extra aīam. tunc dr̄ intellectus cognoſce
re res in ꝓpria natura. Quādo aūt intellectus ſiſtit in ſpe
ciebꝫ cōſiderans naturas ⁊ diſpoſitiōem ipſaꝝ ſpecierūꝫ.
tunc dr̄ cognoſcere res in ſua intelligētia. vtpote cū intel⸗
ligit ſe intelligere ⁊ modū quo intelligit. Cū igit̄ dicit̄ ꝙ
res oēs nondū erant in ꝓpria natura. ⁊ ita in ꝓpria natu
Res cognſcit̄ in ꝓpria natura dupl'r — ra cognoſci nō poterant. nō ſeqͥtur. Cognoſcere eīm rē
in ꝓpria natura dupl'r dr̄. vno mō ꝑ modū enunciationis.
dum ſcꝫ cognoſcitur res in ꝓpria natura eſſe. qđ non po⸗
teſt eſſe niſi quādo in ꝓpria natura eſt. Et ſic adā non co⸗
gnouit omnes creaturas in ꝓpria natura. q2 nondū erant
oēs creature in ꝓpria natura. niſi diceremꝰ ꝙ nō erāt in
ꝓpria natura ꝑfecte ſed imꝑfecte. q2 oīa q̄ poſtmodū ꝓ⸗
ducta ſunt in operibꝫ ſex dierū ꝓceſſerunt ſm̄ aliquē mo⸗
dum. vt pꝫ ꝑ Augꝰ. ſup Geñ. ad l'rām. Alio mō dr̄ aliqͥs
cognoſcere res in ꝓpria natura ꝑ modū definitiōis. dum
ſcꝫ cognoſcit aliqͥs quid ſit in ꝓpria natura alicuius rei. et
ſic etiam res nō exiſtens pt̄ in ꝓpria natura cognoſci. vt ſi
omnes leones eēnt mortui poſſem ſcire qͥd ſit leo. Et ſic
etiam res nūc non exiſtētes adam cognoſcere poterat in
ꝓpria natura. Sil'r etiā nihil ꝓhibet ꝙ omēs creature per
ſuas ſilitudines in eius intelligētia eſſent. q̄uis nō oēs
ſenſu ꝯprehēderet. qđ etſi non ſit ꝯtra dignitatē pm̄i ſta
tus vt ſupior potētia ab inferiori potētia accipiat. erat tn̄
cōtra ꝑfectōnem que pm̄o homini debebat̄ vt cōderet̄ ſi⸗
ne plenitudine ſcīe ſolūmodo ex ſenſibꝫ ſciam acceptur9.
¶ Ad. xi. dōm ꝙ adam in cognitōe ꝓficere potuit dupl'r
Ad 11 vno mō quantū ad ea q̄ neſciuit. ad que ſcꝫ naturalis rō
ſe extendere nō pt̄. in qͥbus potuit ꝓficere ꝑtim ex reuela
tione diuina. ſicut in ꝯgnitione diuinorum myſterioꝝ
ꝑtim ꝑ ſenſum experiēdo. ſicut in futuroꝝ cognitōe. q̄ cū
adimplebant̄ ſibi nota fieri potuiſſent cum prius fuiſſent
ignota. Alio mō etiā quantū ad ea q̄ ſciebat. vt ſcꝫ id qđ
ſciebat tm̄mōdo ꝑ ſciam mentis poſtmodū poſſit cogno
ſcere ꝑ experientiam ſenſus. ¶ Ad. xij. dōm ꝙ verba illa
Ad 12 Augꝰ. nō ſunt intelligēda ita vt intelligat̄ adam ex natu
re opibꝫ oportuiſſe virtutē nature ꝯgnoſcere. ſed q2 natu
rā quā interius mēte cognoſcebat experiebat̄ ſm̄ illud ꝙ
in eius noticia p̄exiſtebat. ⁊ hoc ei erat delectabile ¶ Ad
xiij. dōm ꝙ angeli nō purgant̄ a neſcientia reꝝ naturaliū
Ad 13 ſed a neſciētia diuinoꝝ myſterioꝝ q̄ etiaꝫ in adam fuit. vt
dictū eſt. ⁊ ad hoc etiam illuminatōe angelica indiguit.
¶ Ad. xiiij. dōm ꝙ etiā abſcondita cordium ſunt de illis
Ad 14 ad que cognoſcēda naturalis rō non ſe extendere poteſt.
vnde ſimile eſt iudiciū de his et de cognitione futuroꝝ
contingentium.
Sol. inſtan. ¶ Ad primū vero quod in contrariū obijcitur dicen
Ad 1. dum ꝙ adam bona voluntate velle non poterat. niſi qđ
ordinate volebat. id eſt vt hoc quod vellet tempore ſuo
appeteret habere. nec vellet illud quod ſibi non cōpetebat.
¶ Ad ſcōm dicēdum ꝙ adam quantū ad corpus habuit Ad 2
perfectōem naturalē. non aūt ſupernaturalē que eſt perfe
ctio glorie. vnde nō ſeqͥtur ꝙ ſm̄ animā habuit perfectō
nis cognitōem niſi naturalis ¶ Ad terciū dicendū ꝙ pre Ad 3
cognitio futuroꝝ eſt q̄daꝫ ꝑfectio humane nature. quia
ea ꝑficitur etiam poſt lapſum. nō autē ita ꝙ ſit homini na
turalis. vnde oportuit ꝙ talem ꝑfectōem adam haberet
ſoli eīm chriſto cōpetit vt omnia ſint ſibi collata. que alij
ſancti per gratiā habuerunt. eo ꝙ ipſe nobis eſt principi⸗
um gratie. ſicut adam principiū nature. ratione cuius ꝑ⸗
fectio naturalis cognitionis ſibi debebatur. ¶ Ad quar⸗ Ad 4
tum dicendū ꝙ de ratione ſtatus innocētie erat vt adam
omnes virtutes haberet. quia ſi quecūqꝫ ei deeſſet iuſti⸗
ciam originalem non haberet. non autē eſt de neceſſitate
innocentie omnē cognitōem habere. vnde non eſt ſimile.
¶ Ad quintū dicendū ꝙ adam legitur animalibꝫ nomi Ad 5
na impoſuiſſe. ⁊ eorum naturas plene nouit. ⁊ ꝑ ꝯñs oīm
aliaꝝ reꝝ naturaliū. ſed ex hoc nō ſeqͥtur ꝙ ea que ſīt ſup
naturalem cognitōem cognouerit.

Quinto querit̄. vtruꝫ

Adam in ſtatu innocētie angelos per eſſentiaꝫ 1.
viderit. Et videt̄ ꝙ ſic. dicit eīm Grego. in. iiij. dyal.
in paradiſo quippe homo aſſueuerat verbis dei ꝑfrui. bo
norum angeloꝝ ſpiritibus cordis munditia et celſitudi⸗
nis viſione intereſſe ⁊c̄. ergo videtur ꝙ per altitudinem
viſionis ſue ad ipſos angelos attigerit videndos
¶ Pre. Geñ. ſcđo ſuper illud. miſit deus ſoporem ⁊c̄. di⸗ 2
cit gloſa. extaſis ad hoc intelligitur recte immiſſa vt mēs
ade particeps angelice curie intraret in ſanctuariū dei. et
intelligeret nouiſſima. ſed non potuit particeps eſſe an⸗
gelice curie niſi angelos cognouerit. ergo angelorum no⸗
ticiam habuit ¶ Pre. Dicit Magiſter in. xxi. diſtinctōe
ſecūdi libri ſenten. ꝙ homo fuit p̄ditus cognitiōe rerum 3
propter ſe factaꝝ. ſed inter alias creaturas etiam ange⸗
li propter homines quodāmodo facti ſunt. vt dicit Ma
giſter in pm̄a diſtinctōe ſecūdi libri. ergo habuit angelo⸗
rum noticiā. ¶ Pre. Difficilius eſt facere qđ eſt intelligi⸗ 4
bile in potentia intelligibile in actu. ⁊ intelligere illud q̄ꝫ
intelligere aliquid qđ eſt in actu de ſe intelligibile. ſed in⸗
tellectus ade potuit facere ſpēs rerum naturalium eſſe in
telligibiles actu que ſunt de ſe intelligibiles in potētia. et
per hoc intelligere res materiales. ergo multo fortiꝰ po⸗
terat intelligere ipſas eſſentias angeloꝝ que ſunt de ſe in⸗
telligibiles actu. cum ſint a materia immunes. ¶ Preté.
Cū aliquis nō magis intelligat ea que de ſe ſunt magis 5
intelligibilia cōtingit ex defectu intellectus ſui. ſed ange
lorum eſſentie ſunt de ſe magꝭ intelligibiles q̄ꝫ eſſentie re
rum materialiū. nec aliquis defectꝰ in intellectu ade erat
cum igitur ipſe cognoſceret res materiales per eſſentiam
multo fortius angelos per eſſentiam cognoſcere potuit.
¶ Pre. Intellectus pt̄ intelligere res materiales abſtra 6
hendo quidditatē a ſuppoſito materiali. etſi illa quiddi⸗
tas eſt iterū ſuppoſitū habēs quidditatē poterit pari rōe
ab illa qͥdditate abſtrahere. ⁊ cum non ſit ire in infinitum
deueniret tandem ad hoc ꝙ intelligeret quidditateꝫ ali⸗
quam ſimplicem non habentem quidditatem. ſed huiuſ⸗
modi eſt quidditas ſubſtantie ſepate. ſcꝫ angeli. ergo in⸗

tellectus ade poterat intelligere angeli eſſentiā. ¶ Pre.
7 Sz’’ phm in.iij. de aīa Intellectus ꝓpter hoc ꝙ ē potētia
non coniuncta organo nō corrumpit̄ ab excellenti intelligi-
bili. nō eñ minus intelligit infima poſtꝙ̄ intellexit maxi-
mū intelligibile ſed magis. cuius ꝯtrariū accidit in ſenſu
Sed intellectus Ade in ſtatu innocētie integer erat ꝛ ꝑ-
fectus. ergo nō impediebat̄ ab excellētia alicuius intelli-
gibilis ꝗn illud intelligere poſſit. ꝛ ideo poterat angelos
per eſſentiā cognoſcere. cū in hanc cognitōem nihil aliud
impedire videatur niſi ipſius intelligibilis excellentia
8 ¶ Pre. Sicut ſupra dictū eſt Adā mox ꝯditus habuit
oēm cognitōnem ad quā naturaliter ꝑueniri p̄t. ſed natu-
raliter p̄t hō ꝑuenire ad hoc ꝙ ſubſtātias ſeꝑatas ꝑ eēn-
tiam cognoſcat. vt p₃ ex multoꝝ phoꝝ ſentētijs. quas cō-
mentat. in.iij. de aīa tangit. ĝ adam angelos ꝑ eſſentiā co-
9 gnoſcebat ¶ Pre. Conſtat ꝙ adā aīam ſuā ꝑ eſſentiā no-
uerat. ſed eſſentia aīe eſt a materia immunis. ſicut ꝛ ange-
10 li. ĝ et angelū ꝑ eſſentiā cognoſcere poterat ¶ Prete. Co-
gnitio ade fuit media inter cognitōem noſtrā ꝛ cognitio-
nem beatoꝝ. ſed beati cognoſcunt ꝛ vident eſſentiam dei
nos aūt cognoſcimus eſſentias reꝝ materialiū. Inter de-
um aūt ꝛ res materiales ſunt ſubſtātie ſpūales. ſcȝ ange-
¶ Sed ꝯtra Nulla po (li. ĝ adā ꝑ eēntiā eās cognouit
Cōtra tentia in cognoſcēdo p̄t ſe extēdere vltra ſuū obiectū. ſed
obiecta aīe intellectiue ſunt phantaſmata. ad q̄ ſe hȝ aīa
intellectiua. ſicut ſenſus ad ſenſibilia. vt dr̄ in tercio de aīa
ergo videt̄ ꝙ aīa nō p̄t ſe extendere ad cognoſcendum ea
niſi in q̄ ex phantaſmatibꝰ deuenire p̄t. ſed eſſentia ange-
loꝝ excedit oīa phātaſmata. ĝ homo naturali cognitōne
qua poſumus adā ꝑfectū. nō p̄t ꝑuenire ad hoc vt ꝯgno-
ſcat angelos ꝑ eſſentiā Sed diceres. ꝙ ꝗuis angelus
nō poſſit ꝑ phātaſma cōprehendi. tū effectus eius aliqs
p̄t ſub phātaſmate dephendi. ꝛ ex tali effectu p̄t angelus
Replica cognoſci. ¶ Sed cōtra. Nullus effectus q̄ nō equat ſuā
cauſam. ſufficit ad hoc ꝙ ꝑ ipm ſue cauſe eſſentia cogno-
ſcatur. alī̄s cognoſcētes deū ex creaturis eſſentiā dei vide-
rent. qđ falſum eſt. ſed effectus corporeus q̄ ſolū in phan-
taſmate dephendi p̄t eſt talis effectus q̄ nō equat virtutē
angeli. ĝ ꝑ hmōi effectū nō p̄t cognoſci de angelo quid ē.
ſed ſolū an ſit Sed diceres. ꝙ adā ꝑ aliquē effectū intel-
ligibilē angelos cognoſcere poterat. ſm̄ id qđ dr̄ Auicē.
ꝙ intelligentias eſſe in nobis nihil aliud eſt ꝙ̄ impreſſio-
Replica nes eaꝝ eſſe in nobis. ¶ Sed ꝯtra Vnūqđqȝ qđ recipit̄
in aliquo recipit̄ in eo ꝑ modū eius in q̄ recipit̄. ſed modꝰ
aīe hūane eſt infra modū angelice nature. ĝ impſſio facta
ab angelo in aīam humanā ſine lumē angelicū quo men-
tē humanā illuminat. eſt in aīa hūana inferiori mō ab an-
gelica natura. cū igit̄ aīa cognoſcat aliqd ꝑ modū quo co-
gnitū eſt in ipſa aīa nō ꝑtinget per hmōi impſſionē ad co-
gnoſcendū angelū ſm̄ ꝙ eſt in eſſentia ſua

R̄ɜ° Diſtinctō ¶ Rñſio dōm ꝙ duplex eſt cognitio qua aliqd ꝯgno-
ſci p̄t. Vna qua cognoſcit̄ de re an ſit. ꝛ ſic adā in ſtatu in-
nocētie angelos cognoſcebat ꝛ naturali cognitōe. ꝛ diui-
na reuelatōne multo familiarius ꝛ plenius ꝙ̄ nos ꝯgno-
ſcamus. Alia eſt qua cognoſcit̄ de re quid eſt. ꝛ hoc eſt co-
gnoſcere rem ꝑ eſſentiā ſuā. ꝛ ſic adā. vt mihi videt̄. ange-
los in ſtatu innocētie non cognoſcebat. cuius rō eſt. q2 du-
plex ade attribuit̄ cognitio. ſcȝ naturalis. ꝛ cognitio gra-
tie. Q₃ aūt cognitione naturali angelos ꝑ eſſentiā nō co-
gnouit. ex hinc p̄t certū eſſe. In nullo eñ genere potentia
paſſiua naturalis ſe extendit vltra illud ad qđ ſe extēdit
potentia actiua eiuſdem generis. ſicut potentia paſſiua in
natura nō inuenit̄ niſi in reſpectu eoꝝ ad que potētia aliq
actiua naturalis ſe poteſt extendere. vt Cōmenta. dicit Duplex po-
in.ix. metaph. In aīe aūt humane intellectu duplex in- tētia. ītellec.
uenit̄ potētia. vna quaſi paſſiua. ſ. intellectus poſſibilis. et
alia q̄ſi actiua. ſ. intellectus agens. vñ intellectus poſſibil̄
naturaliter nō eſt in potētia vt in eo fiant. niſi ad ea q̄ intel-
lectus agens natus eſt facere. ꝗuis ꝑ hoc nō excludit̄ ꝗn
aliqua alia in eo poſſint fieri operatōne diuina. ſicut et in
natura corꝑali ꝑ operatōem miraculi. Actōne aūt intelle-
ctus agentis nō fiūt intelligibilia q̄ ſunt de ſeipis intelli-
gibilia. cuiuſmodi ſunt eſſentie angeloꝝ. Sed ea que ſunt
de ſeipis in potentia intelligibilia. qualia ſunt eſſentie re-
rum naturaliū. que ꝑ ſenſum ꝛ imaginatōem capiūtur.
Vnde in intellectu poſſibili naturaliter non fiunt niſi ille
ſpēs intelligibiles. q̄ ſunt a phantaſmatibꝰ abſtracte Per
hmōi aūt ſpēs impoſſibile eſt ꝑuenire ad intuendā eēntiā
ſubſtātie ſeꝑate cū ſint improportionate. ꝛ q̄ſi alterꝰ ge-
neris ipſis eſſentijs ſpūalibus. Et ideo naturali cognitōe
hō nō p̄t ꝑtingere vt cognoſcat angelos ꝑ eſſentiā. Si-
militer etiā nec adā cognitōe gratie hoc potuit. cognitio
eñ gratie eſt eleuatior ꝙ̄ ꝯgnitio nature Sȝ hec eleuatō
p̄t itelligi ꝗtū ad itelligibile vel ꝗtū ad modū itelligēdi
Quātū ad ītelligibile qdē ꝑ gratiā eleuat̄ ꝯgnitio hoīs
etiā ſine mutatōe ſtatꝰ. ſicut cū ꝑ gratiā dei eleuamur ad
cognoſcendū ea q̄ ſunt ſupra rōem. ſil̄r etiā ꝑ gratiā ꝓphe-
tie. Sed quantū ad modū cognoſcēdi nō eleuat̄ humana
cognitio niſi ſtatus mutet̄. Modus aūt q̄ naturaliter in-
tellectus cognoſcit eſt vt a phātaſmatibꝰ accipiat. vt di-
ctū eſt. vñ niſi hō in aliū ſtatū mutet̄. oportet ꝙ etiā in co-
gnitione gratie. q̄ eſt ꝑ reuelatiōem diuinā. ſp̄ intellectus
inſpiciat ad phātaſmata. Et hoc eſt qđ Dyoni. dr̄. i. cap.
cel. hierar. ꝙ impoſſibile eſt nobis aliter lucere diuinū ra-
dium niſi varietate ſacroꝝ velaminū circūuelatum Adā
vero in ſtatu innocētie erat in ſtatu viatoris. vñ in omni
genere cognitionis oportebat ꝙ aſpiceret ad phantaſma-
ta. Iſto aūt mō cognoſcēdo nō poſſunt eſſentie angeloꝝ
videri. vt iam dictū eſt. vñ nec naturali cognitōe nec gra-
tuita Adā ꝑ eſſentiaȝ cognouit. niſi forte ponamus eum
per gratiam in altiorem ſtatum eleuatū. ſicut fuit Pau-
lus in raptu.

¶ Ad primū ĝ dōm ꝙ ex illa auctoritate Grego. non Ad .1.
p̄t haberi niſi ꝙ Adam cognouerit angelos in quadā cel-
ſitudine viſionis. non tamē tanta q̄ ꝑtingeret ad eēntias
eoꝝ cognoſcendas ¶ Ad ſcōm dōm ꝙ ſi ſopor Ade in- Ad 2
telligit̄ talis extaſis fuiſſe qualis raptus Pauli. nihil ꝓhi-
bet dici ꝗn in illo raptu angelos ꝑ eſſentiam viderit. ſed
hoc erat ſupra cōem modū cognitōis qui ſibi tunc cōpe-
tebat. ſi aūt ſopor ille nō talis extaſis fuiſſe dicat̄ ꝙ Adā
ſm̄ quid in ſtatu beatoꝝ eleuaretur. ſed ſicut ſolet mens
ꝓphetaꝝ eleuari ad diuina miſteria intuenda. ſicut verba
gloſe ſonare vident̄. tunc dr̄ ꝑnceps angelice curie fuiſſe ꝑ
quandā cognitōis eminentiā. que tū vſqȝ ad eoꝝ eſſen- Ad 3
tias nō ꝑtingebat ¶ Ad terciū dōm ꝙ Adā habuit co-
gnitōem angeloꝝ inquantū erant ꝓpter ipſum facti. ſciuit
eñ eos eſſe cōſortes ſue beatitudinis ꝛ miniſtros ſue ſalu-
tis in via inquantū cognouit diſtinctōem ordinum. ꝛ eo-
rum officia multo ꝑfectius ꝙ̄ nos cognoſcimus. ¶ Ad
quartum dicēdum ꝙ difficultas in intelligendo accidit Ad 4
dupliciter. vno modo ex parte cognoſcibilis. alio modo
ex ꝑte cognoſcētis. ex ꝑte cognoſcibil̄ difficilius eſt facere
aliqd ītelligibile ꝛ ītelligere ipm ꝙ̄ ītelligere id qđ ē itel-
ligibile in ſe. ſȝ ex ꝑte ꝯgſcētis p̄t eē difficiliꝰ ad ꝯgnoſcen-

diuiſ id qđ eſt in ſe intelligibile. ⁊ hoc cōuenit intellectui
humano, ꝓpter qđ nō eſt ꝓportionatus ad intelligendū
Ad 5 naturaliter eſſentias ſepatas rōe iā dicta ¶ Ad. v. dōm
ꝙ intellectus ade nō patiebat̄ defectū alicuius ꝑfectiōis
que tūc ſibi ineſſe deberet. habebat tñ aliq̄s defect⁹ natu
rales inter quos vnus erat ꝙ oportebat eū in ꝯgnoſcen
do ad phātaſmata inſpicere. qđ cuilibet intellectui hūa/
no ꝯuenit naturaliter ex hoc ipo ꝙ eſt corꝑi vnitus. ⁊ ex
hoc ꝙ ſm ſuā naturā eſt infimus in ordine intellectuum
Ad 6 ¶ Ad. vi. dōm ꝙ intellectus abſtrahēdo p̄t ad q̄dditа/
tem ꝯuenire rei materialis abſtrahēdo nō habentem ali
quā q̄dditatē quā q̄dem intelligere p̄t. q2 eā a phātaſma
tib⁊ abſtrahit. ⁊ eſt facta intelligibilis ꝑ lumē intellect⁹
agētis. ex quo hȝ quo ea poſſit ꝑfici ſicut ꝓpria ꝑfectione
ſed ex hac q̄dditate nō p̄t ꝯſurgere ad cognoſcendū eēn/
tiā ſubſtātie ſepate. eo ꝙ illa q̄dditas eſt oīno deficiens a
repñtatōe illius q̄dditatis. cū nō omīno eodē mō quid
ditas inueniat̄ in ſubſtantijs ſepatis ⁊ reb⁊ materialib⁊. ſȝ
quaſi equoce. vt cōmen. dt in tercio de aīa. Dato etiā ꝙ
ꝑ hanc q̄dditatē poſſet cognoſcere talē eſſentie q̄dditatē
ſubſtātie ſepate in quodā cōi. non tñ adhuc videret eſſen/
tiā angeli. ita ꝙ ſciret diſtinctionē vniuſcuiuſq3 eſſentie ſe
Ad 7 parate ab alijs eſſentijs ſepatis ¶ Ad. vij. dōm ꝙ intelle
ctus human⁹ q̄uis ab intelligibili excellēti nō corrūpat̄
tamē inuenit̄ in eo defectus ꝓportionis ad hoc ꝙ natura
liter poſſit ꝯtingere ad maxima intelligibilia. vnde ex di
cto ph̄i non p̄t haberi ꝙ intelligibilia maxima intelligat.
Ad 8 ſed ſolū hoc ꝙ ſi ea intelligeret nō minus intelligeret alia.
¶ Ad. viij. dōm ꝙ hanc queſtionē ph̄s inſolutā dimiſit
in tercio de aīa. vbi querit̄ vtrū intellectus ꝯiunctus poſ/
ſit ſeparata intelligere. nec alibi inuenit̄ eū ſoluiſſe in libris
eius q̄ ad nos peruenerunt. Sequētes vero ipm in hoc
Opīo. i. diſcordauerūt. Quidā enim dixerūt ꝙ intellectus no/
ſter non p̄t ꝯtingere ad intelligendas eſſentias ſepatas
Quidā aūt poſuerunt ꝙ ad hoc ꝯtingere poſſit. Horū
aūt q̄dam vſi ſunt rōnibus inſufficientib⁊ ſicut auenpri/
Opīo. ij. te. cuius rō eſt deducta de q̄dditate ⁊ Themiſtius. cui⁹
ratio eſt inducta de facilitate intelligendi. quas etiā Cō
menta. in tercio de aīa ſoluit Quidā vero vſi ſunt po/
Opīo. iij ſitionib⁊ extraneis ⁊ contra fidem. ſicut Alexāder et ipſe
cōmentator Auerroys. Alexander eīn dt ꝙ intellectus
poſſibilis. cum ſit generabilis ⁊ corruptibilis. ſm eū nul/
lo mō poteſt ꝯtingere ad hoc ꝙ ſubſtātias ſepatas intel/
ligat. ſed in fine ſue ꝑfectionis ꝯtinget ad hoc ꝙ intelligē
tia agens. quā ponit quandā ſubſtantiā ſeparatā. ꝯiunga
tur nobis quaſi forma. ⁊ in illo ſtatu intelligemus per in/
telligentiā agentē. ſicut nūc intelligimus ꝑ intellectū poſ/
ſibilē Et q2 intelligentia agens. cū ſit ſubſtātia ſepata in/
telligit ſubſtātias ſepatas. inde eſt ꝙ in illo ſtatu intellige
mus ſubſtātias ſepatas. ⁊ in hoc cōſiſtit vltima felicitas
hoīs ſm eū Sȝ q2 nō videt̄ eſſe poſſibile ꝙ id qđ eſt incor/
ruptibile ⁊ ſeparatū. vt intellectus agens. ꝯtinuet̄ vt for
ma intellectui poſſibili. q̄ ſm Alexandrū eſt corruptibilis
et materialis. Ideo etiā alijs viſum eſt qđ ipſe etiā in
Opīo. iiij tellectus poſſibilis ſit ſepatus ⁊ incorruptibilis. vñ The
miſtius dt. ꝙ intellectus poſſibilis etiam eſt ſepatus. ⁊ ꝙ
in ſua natura eſt intelligere nō ſolū res materiales. ſȝ etiā
ſubſtātias ſepatas. ⁊ ꝙ intelligibilia eius non ſunt noua
ſed eterna. ⁊ ꝙ intellectus ſpeculatiuus quo nos intelligi/
mus eſt ꝯpoſitus ex intellectu agēte ex poſſibili Sȝ ſi hoc
eſt cū intellect⁹ poſſibilis nobis a ꝑncipio ꝯtinuet̄. tūc ab
ipſo ꝑncipio ſubſtātias ſeparatas cognoſcere poſſemus.

Et ideo Cōmenta. etiā ponit mediā viā inter opiniōnē Opīo. v.
Alexādri ⁊ Themiſtij. dt eīn intellectū eē ſepatū ⁊ eter/
nū. in quo ꝯuenit cū Themiſtio. ⁊ differt ab Alexādro.
dt eīn intelligibilia ſpeculatiua eſſe noua ⁊ effecta ꝑ actio
nē intellectus agētis. ⁊ in hoc ꝯuenit cū Alexā. ⁊ differt a
Themiſ. Et hec dt habere duplex eē Vnū q̄ fundant̄ in
phātaſmatib⁊. ⁊ ſm hoc in nobis aliud ſunt q̄ ſunt in in/
tellectu poſſibili. vñ mediantib⁊ illis intelligibilib⁊ intelle
ctus poſſibilis nobis cōtinuat̄. Ad hec aūt intelligibilia
intellectus agens ſe hȝ ſicut forma ad materiā. cū eīn in/
tellectus poſſibilis recipiat hmōi intelligibilia q̄ in phā/
taſmatib⁊ fundant̄. ⁊ iterū agentē intellectū. ⁊ intellectus
agens ſit ꝑfectior. oportet ꝙ ꝓportio intellectus agentis
ad hmōi intelligibilia q̄ ſunt in nobis ſit ſicut ꝓportio for
me ad materiā. ſicut etiā eſt ꝓportio lucis ⁊ coloris ad in/
uicē q̄ recipiunt̄ in dyaphano. ⁊ ſilr eſt de oībus duob⁊ re/
ceptis in vno quoꝝ vnū eſt altero ꝑfecti⁹ Qū igit̄ in nob
eſt ꝯpleta generatio hmōi intelligibiliū. tunc intellectus
agēs ꝑfecte in nobis ꝯiungit̄ vt forma. ⁊ ſic nos ꝑ intelle/
ctū agentē poterim⁹ ſubſtātias ſepatas cognoſcere. ſicut
nūc poſſum⁹ cognoſcere ꝑ intellectū q̄ eſt in habitu. Pȝ
igit̄ ex dictis iſtoꝝ phoꝝ ꝙ nō poterāt inuenire modū q̄
nos intelligerem⁹ ſubſtātias ſepatas niſi intelligēdo per Repba°
aliquā ſubſtantiā ſepatā. Qȝ aūt intellectus poſſibil̄
vel agēs ſit ſubſtātia ſepata nō eſt ꝯſonum veritati fidei.
nec etiā ſcīe ꝑ ph̄i. q̄ in tercio de aīa ponit intellectū agentē
et poſſibilē eſſe aliq̄d hūane aīe Et ideo hac poſitōe re/ Opi. 5a
tenta nō videt̄ eſſe poſſibile ꝙ naturali cognitōe hō per
tingat ad cognoſcēdas ſubſtātias ſepatas ¶ Ad. ix. dōm Ad 9
ꝙ hō in ſtatu innocētie ꝑ hoc ꝙ intelligibile aliq̄d intelli/
gebat ꝑfecte cognoſcebat etiā ꝑfecte actum intelligēdi. ⁊
q2 actus intelligendi eſt effectus ꝓportionat⁹ ⁊ adequās
virtutē intelligēdi a qua exijt. Inde eſt ꝙ intelligebat ꝑ/
fecte eſſentiā aīe ſue. ſed ex hoc nō ſeq̄tur ꝙ intelligeret
eſſentiā angeli. cū ille actus intelligēdi nō adequat virtu
tem intellectus ¶ Ad. x. dōm ꝙ ſicut natura angelica eſt
media inter naturā diuinā ⁊ corꝑalē. ita etiā cognitio q̄ Ad 10
cognoſcit̄ eſſentia angelica eſt media inter cognitōnem q̄
cognoſcit̄ eſſentia diuina. ⁊ qua cognoſcit̄ eſſe rei materia
lis. ſȝ inter duo extrema poſſunt multa eē media. nec oꝫ
ꝙ q̄cunq3 excedit vnū extremoꝝ ꝙ pertingat ad qđlibet
medioꝝ. ſed oportet ꝙ pertingat ad aliqđ medium. hō
igit̄ in ſtatu innocētie ad aliqđ medium ꝯuenit ad hoc ſcȝ
vt noticiā dei acciperet. nō ſcȝ ex ſenſibilib⁊ creaturis. ſed
ex reuelatōe interna. nō aūt ad hoc medium ꝙ cognoſce
ret eſſentiam angelicam. ad quod tamē medium ange/
lus in ſui creatione nondū beatus ꝯuenit

Exto querit̄. vtrum

Adā in ſtatu innocētie errare ſeu decipi potuit
Et videt̄ ꝙ ſic. q2 dt Amb. oīe petm̄ ē ex errore. ſȝ adā 1.
potuit peccare. ḡ et errare ¶ Pre. Volūtas nō eſt niſi de
bono ꝟo vel exiſtimato bono. cū aūt volūtas eſt de bono 2
nec peccatur. nūq̄ ḡ eſt petm̄ niſi p̄cedat eſtimatio boni
qua exiſtimat̄ aliqđ bonū qđ nō eſt. omnis aūt talis exiſti
matio q̄dam deceptio eſt. ḡ adam anteq̄ peccaret in ſta/
tu innocentie deceptus fuit. ¶ Pre. Magiſter dt in ſcđo 3
ſnīaꝝ. xxi. diſti. ꝙ ideo mulier nō horruit ſerpentē loquētē
cum nouerit creatum eſſe. etiam officium loquēdi a deo
accepiſſe putauit. hoc autem falſum erat. ergo mulier fal/
ſum opinata eſt anteq̄ peccaret. ergo decepta fuit.

4 ¶ Pre. Sicut magiſter in eadē diſtinctione dr. qḋ ⁊ etiā
Aug⁹. ſup Geñ. ad lrām. in tali ſpecie venire pmiſſus ē
dyabolus in q̄ eius malicia poſſet dephēndi facile. ſed in
quacūq ſpecie veniſſet poſſet dephēndi ſi homo in ſtatu
innocentie decipi nō poterat. ergo decipi potuit. ¶ Pre.
5 Mulier audita pmiſſione ſerpētis ſperauit illā poſſe cō
ſequi. alr̄ ſtulte appetiuiſſet. cum tū ſtulticia ante pecca-
tum nō fuerit. ſed nullus ſperat qḋ opinat̄ eſſe impoſſibi-
le. ergo cū eſſet impoſſibile illud qḋ demon pmittebat
6 videt̄ q̄ mulier ante peccatū hoc credens decepta fuerit.
¶ Prete. Intellectus hoīs in ſtatu innocētie collatiuus
erat ⁊ deliberatione indigens. nō aūt indigebat delibera
tione niſi ad videndū errorē. ergo errare potuit in ſtatu
7 innocētie ¶ Pre. Intellectus demonis cū nō ſit corpori
cōiunctus videt̄ eſſe multo pſpicatior intellectu hominis.
etiam in ſtatu innocentie q̄ erat corpori piunctus. ſed de-
mon decipi pt̄. vnde ſancti dicūt q̄ qū videbant chriſtū
demones infirmitatē patientē exiſtimabant eū purū ho
minē. qū aūt miracula facientē exiſtimabant eū deum. er
8 go multo fortius homo in ſtatu innocētie decipi potuit.
¶ Prete. Dum hō primo peccauit. in ipſo actu nondum
erat in ſtatu culpe. q̄ cū ſtatus culpe cauſet̄ ex pctō. ante
primū peccatū fuiſſet aliqḋ peccatū. ſed in actu quo pri-
mo peccauit hō deceptus fuit. ergo ante ſtatū culpe ho-
9 mo decipi potuit ¶ Pre. Dam. dr̄ in ſcḋo libro. hec ſcili-
cet cognitio fallax Ade extiterat noviter plaſmato. ſed q̄-
10 cunq hz fallacē cognitōem decipitur. ḡ adam deceptus
fuit in pma nouitate ſue plaſmatōis ¶ Pre. Cognitio ſpe
culatiua eſt cōtra affectōem diuiſa. ſed pt̄ eſſe peccatū in
affectiua ſine hoc q̄ ſit aliqua deceptio in ſpeculatiua p-
te. q̄ multotiens habētes ſciam ptra ſciam agimus. ḡ et
potuit eſſe in pmo hoie deceptio in pte ſpeculatiua ante-
11 q̄ eſſet peccatū in affectiua ¶ Pre. Sicut habet̄ in glo. i.
Thimo. ij. ſup illud. Adam nō eſt ſeductus ⁊c. Adā nō
fuit ſeductus eo mō quo mulier vt putaret eſſe verū qḋ
dyabolus ſuggerebat. ſz eo tū fuiſſe ſeductum credi po-
12 teſt q̄ cōmiſſū veniale peccatū putauerit qḋ pemptoriū
erat. ḡ adā ante peccatū decipi potuit ¶ Pre. Nullus li-
beratr̄ a deceptōe niſi p noticiā veritatis. ſz adā nō oia ſcie
bat. ḡ nō in oibus poterat a deceptionibꝰ eſſe immunis.
Sed di. q̄ ſeruabat̄ p diuinā pzuidentiā a deceptiōe
13 ¶ Sz ꝯ. diuina pzuidētia maxie in neceſſitatibꝰ ſubuenit
ſz in maxima neceſſitate qū fuiſſz ei vtiliſſimū a ſeductōe
liberare. pzuidentia diuina nō ſeruauit eū a ſeductōne ille-
14 ſum. ḡ multo minus in alijs fuiſſet a ſeductōe diuina pzui
dentia liberatus ¶ Prete. Homo in ſtatu innocētie dor
miuiſſet. vt dr̄ Boetius in libro de duabꝰ naturis. et ea-
dem rōne etiam ſomniaſſet. ſed in ſomno q̄libet hō decipi
tur. cū aliqualiter ſilitudinibꝰ rex inhereat quaſi rebꝰ ip-
15 ſis. ḡ adā in ſtatu innocētie decipi potuit ¶ Pre. Adam
in ſtatu innocentie ſenſibꝰ corpalibꝰ vſus fuiſſet. ſed in co-
gnitione ſenſitiua frequēter accidit deceptio. ſicut cū vnū
duo videt̄. ⁊ cū illud qḋ a remotis paruū videt̄. ḡ adam
in ſtatu innocētie nō fuiſſet oñino a deceptōe liber.

Inſtātie ¶ Sed ptra. ſicut dr̄ Aug⁹. in libro de libero arbitrio
approbare vera p falſis nō eſt natura inſtituti homīs. ſed
pena damnari. ergo in ſtatu innocētie nō potuit decipi. qḋ
2 eſt vera pro falſis approbare. ¶ Pre. Anima nobilior eſt
corpore. ſed in ſtatu innocētie homo nullū defectū pati
poterat in corpore ergo multo minus deceptōnem que
3 eſt anime defectus. ¶ Pre. In ſtatu innocētie nihil pote-
rat eſſe cōtra hominis voluntatē. quia ſic potuiſſet ei in-
eſſe dolor. ſed decipi eſt in hominibꝰ contrariū voluntati
ſm Aug⁹. etiam in his qui decipere volunt. ergo in ſta-
tu innocentie nō poterat decipi ¶ Pre. Ois error vel eſt 4
culpa vel pena. quoꝝ neutrū in ſtatu innocentie eſſe pote
rat. ergo nec error ¶ Pre. Quando illud quod eſt ſupe 5
rius in aia dominat̄ inferiori nō poteſt eſſe error. q̄ per il-
lud quod eſt ſupius in anima. ſcꝫ ſyndereſim ⁊ intellectū
principioꝝ tota cognitio hominis rectificatur. ſed in ſta-
tu innocentie illud quod eſt inferius in hoie erat ſuperio
ri oīno ſubditum. ergo nō poterat eſſe tunc deceptio
¶ Pre. Sz̄m Aug⁹. poſſe credere eſt natura hominum 6
credere vero gratia fidelium. ergo eadem rōne poſſe deci
pi eſt nature. decipi vero eſt vitij. ſed in ſtatu innocentie
nō erat vitiū. ergo nec tunc poterat eſſe deceptio ¶ Pre. 7
Sicut dr̄ Damaſ. in ſcḋo libro. homo in ſtatu innocētie
dulciſſimo fruitu cōtemplatiōis laſciuiens hac ſcꝫ cōtem
platōe vſus eſt. ſed cū homo cōuertitur ad diuina nō de-
cipitur. ḡ adam in ſtatu illo decipi non poterat ¶ Prete.
Iheroni. dr̄. quicq̄d mali patimur peccata noſtra merue 8
runt. ſed deceptio eſt malū. ergo añ peccatū eē nō potuit.

¶ Rñſio dōm q̄ circa hoc duplex eſt opinio. Quidā Rſ°
eīn dicunt q̄ cū adam nō habuit omniū rerum ſcientiam Opio. i.
ſed q̄dā cognouerit q̄dam ignorauerit. in his quoꝝ noti-
ciam habebat nullo modo decipi poterat. vt in his q̄ natu
raliter cognoſcuntur. nec in his que ſibi diuinitus reuela-
bantur. in alijs aūt quoꝝ ſcientiā non habebat. ſicut ſunt
cogitationes cordium. futura cōtingentia et ſingularia a
ſenſu abſentia poterat q̄dem falſam opinionē leuiter habe
re in huiuſmodi aliquod falſum opinando. non autē ita
q̄ aſſenſum preberet pcīſe. et ideo dicunt q̄ in eum error
cadere non poterat. nec iterum falſa pro veris approbare
quia in his deſignatur pciſus aſſenſus ad id quod eſt fal
ſum Alij vero hoc dictum improbare nituntur ex hoc Opīo. ij.
q̄ Aug⁹. omnē falſam exiſtimatōem errorem nominat. et
dicit etiam omnē errorem malū eſſe. in magnis q̄dē ma-
gnū. in paruis vero paruū Sed in hoc nō eſt multū inſi-
ſtendum. quia dum de rebus agitur deberet queſtio no-
minū pretermitti Unde dico q̄ non ſolū non potuit in Opio tho.
ſtatu innocentie error eſſe. ſed nec etiam qualiſcūq falſa
opinio. Quod ſic patet. q̄uis enim in ſtatu innocētie po
terat eſſe alicuius boni carencia. nullatenus tamē eſſe po Repro. pa
terat aliqua corruptio boni. Bonū autem ipſius intelle-
ctus eſt cognitio veritatis. ⁊ ideo habitus illi quibus in
tellectus perficit̄ ad cognoſcendū verum. virtutes dicun
tur. vt dicit̄ in ſexto ethicoꝝ. vtpote intellectus actū bo-
num reddentes. falſitas aūt non ſolum eſt carentia veri-
tatis. ſed ipſius corruptio. Non cū ſic ſe habet ad verita
tem ille qui oīno caret veritatis cognitione. in quo eſt ca
rentia veritatis. q̄uis contrariū non opinetur. ⁊ ille q̄ ha
bet falſā opinionē cuius exiſtimatio corrupta eſt per fal-
ſitatem. Unde ſicut verum eſt bonū intellectus. ita falſū
eſt malum ipſius. propter quod habitus opinatiuus nō
eſt virtus intellectualis. quia eo contingit falſum dicere.
vt dicitur in ſexto ethicoꝝ. Nullus autē actus virtutis
malus eſſe poteſt. ac ſi ipſa opinio falſa ſit q̄dam malus ac
tus intellectus. vnde cum in ſtatu innocentie non fuerit
aliqua corruptio vel aliquod malū non potuit eſſe in ſta-
tu innocentie aliqua falſa opinio. Dicit enī commenta-
tor in tertio de anima q̄ falſa opinio ita ſe habet in cogni-
tionibus ſicut monſtrum in natura corporali. Eſt enim
falſa opinio proueniens preter intentionem ipſorum
principiorum primorum. que ſunt quaſi virtutes ſemi-

males cognitōis. ſicut ⁊ mōſtra veniunt p̄ter intentionez
virtutis naturalis agentis. ⁊ hoc ideo. q꞉ oīe malū eſt p̄
ter intentōem. vt dr Dyo. in. x. caº. de diui. no. vn̄ ſicut in
conceptōe humani corpis in ſtatu innocentie nulla mon/
ſtruoſitas accidiſſet. ita etiam in intellectu eius nulla fal
Alia proba. ſitas eſſe poſſet. Quod iterū pꝫ ex hoc ꝙ ſp̄ contingit
inordinatio qn̄ aliquod mouet̄ a nō ꝓprio motiuo. ſicut ſi
volūtas moueat̄ a delectabili ſenſus cū debeat tantūmo/
do moueri ab honeſto. ꝓpriū aūt motiuū intellectus eſt
verū id quod habet infallibilē veritatē. vn̄ quādocūqꝫ intel/
lectus mouet̄ ab aliquo fallibili ſigno eſt aliq̄ inordinatō
in ipſo ſiue pfecte ſiue impfecte moueat̄. vn̄ cū nulla inor
dinatio in intellectu hoīs in ſtatu innocētie eſſe poterat
nunq̄ꝫ intellectus hoīs inclinatus fuiſſet magis in vnam
partē q̄ꝫ in aliā niſi ab infallibili aliquo motiuo. Ex quo
patet ꝙ in eo nulla falſa opinio fuiſſet. ſed penitus in eo
nulla fuiſſet opinio. et quicquid cognouiſſet per certitu/
dinem cognouiſſet

¶ Ad primū dōm ꝙ error ille ex quo oīe peccatū ꝓ/
Ad. i. cedit eſt error electōnis. put eligit quod eligendū non eſt
ſm quē dr oīs malus ignorās a pho in. iij. ethico. hic aūt
error p̄ſupponit inordinatōnem in pte appetitiua. ex hoc
eū ꝙ appetitus ſenſibilis afficit̄ ad ſuū delectabile ⁊ appe
titus ſupior ei nō repugnat impedit̄ rō ne id quod habi/
tualiter habet in electōem deducat. ⁊ ſic patꝫ ꝙ iſte error
Ad 2 non oīno p̄cedit peccatū ſed ſeqt̄ur. ¶ Ad ſcd̄m dōm.
ꝙ illud qd̄ apprehēditur vt apparens bonum non p̄t eſſe
oīno nō bonū. ſed ſm aliqd bonū eſt. ⁊ ſm hoc vt bo/
num apprehēditur a p̄ncipio. vtpote cibus fetidus app̄
henditur vt viſui decorus ⁊ delectabilis guſtui. et tunc
appetitus ſenſibilis in hmōi bonū fertur. ſicut in ꝓprium
obiectū. ſed qn̄ ſupior appetitus inferiorē ſeqt̄ur. tunc ſe
quit̄ illud quod eſt bonum ſm qd vt bonū ſimplr̄. ⁊ ſic ex
deordinatione appetitus ſeqt̄ur poſtmodū error electio/
Ad 3 nis. vt dictū eſt ¶ Ad terciū dōm ꝙ hec rō cōtra vtrāqꝫ
opinionē videtur eſſe. ſi intelligamus ꝙ mulier credide/
rit ex natura ſua ſerpentē accepiſſe vſuꝫ loquendi. cum illi
etiam q̄ hoīem in ſtatu innocentie credunt falli potuiſſe
nullo mō credunt eum falli potuiſſe in iudicādo naturas
rerum. cū rerum naturaliū plenā cognitōem habuit. hoc
aūt eſt cōtra naturā ſerpentis ꝙ vſum loquēdi habeat p
naturam. cum hoc ſit ſolū aīalis rōnalis. et ideo oportet
dicere ꝙ nō credidit mulier ſerpentē vſum loquendi acce
piſſe ſm naturā ſuam. ſed ſm virtutē aliquā occulte inte/
rius operantē. nec ꝯtulit an eſſet a deo vel a demone.
Ad 4 ¶ Ad quartū dōm ꝙ rō illa ſic intelligēda eſt. q̄re in ſpe/
cie ſerpentis apparuit. nō quia dep̄hendi non poſſet in q̄
cunqꝫ ſpecie appareret. ſed q꞉ in tali ſpē apparens facilius
Ad 5 poterat deprehendi. ¶ Ad quintū dōm ꝙ mulier ſpera/
uit ſe poſſe aliquo mō cōſequi quod ſerpens ꝓmiſit ⁊ cre
didit hoc aliquo modo poſſibile. ⁊ in hoc seducta eſt ſm
apl'm. i. Thimo. ij. ſed iſtā ſeductōem p̄ceſſit q̄dam men
tis elatio qua ſuam excellentiā inordinate appetijt quam
cōcepit ſtatim ad verba ſerpētis. ſicut homines frequēter
ad verba adulantiū ſupra ſeipos efferunt̄. ⁊ hec quidem
elatio p̄cedens fuit excellentie ꝓprie in generali que eſt pri
mū pctm̄ qd̄ ꝯſequuta eſt ſeductio qua credidit eſſe verꝫ
quod ſerpens dicebat. ⁊ ſic ꝯſequuta eſt elatio qua deter
minate hanc excellentiā appetijt quā ſerpēs ꝓmittebat
¶ Ad ſextū dōm ꝙ intellectus hoīs in ſtatu innocētie in/
Ad 6 digebat deliberatione ne incideret in errorem. ſicut indi/
gebat cōmeſtione ne eius corpus deficeret. Erat autem
ita recte deliberationis vt deliberando poſſet omnē erro/
rem vitare ſicut comedēdo omnē defectum corporalem.
Unde ſicut ſi nō comederet peccaret omittēdo. ita ſi nō
deliberaret ſi tp̄s eſſet. ⁊ ſic error peccatū ſequeret̄ ¶ Ad Ad 7
ſeptimū dōm ꝙ ſicut homo in ſtatu innocentie defende/
batur a paſſione corpali intrinſeca. ſicut eſt febris et hu/
iuſmodi p efficaciā nature. Ab exteriori aūt ſicut eſt per
cuſſio ⁊ vulnus nō ex aliqua virtute interiori. cū nō habe/
ret dotem impaſſibilitatis. ſed ex ꝓuidentia diuina q̄ euꝫ
ab oīni nocumento ſeruabat immunē. Ita etiam ab illa
deceptōe que interius cōtingit cum aliquis ſeipm̄ palogi
zat defendebat̄ vigore ꝓprie rōnis. Ab exteriori aūt dece
ptione defendebat̄ diuino auxilio. quod ſibi ad omnia ne
ceſſaria tūc aderat. demonibꝫ aūt non adeſt. ⁊ ideo decipi
poſſunt. ¶ Ad octauū dōm ꝙ actus momentanei ſimul Ad 8
cum eſſe incipiūt ſuū effectum habēt. ſicut in eodē inſtanti
quo aer illuminat̄ oculus videt. Vn̄ cum motus volūta
tis in quo p̄mo cōſiſtit peccatū fiat in inſtanti. in eodē in
ſtanti quo peccauit fuit ſtatu innocētie deſtitutus. et ſic
decipi potuit in illo inſtanti. ¶ Ad nonū dōm ꝙ Dam. Ad 9
loqt̄ur de fallacia p̄mi hoīs qua in ipo peccato deceptus
eſt. quod q̄dem peccatū nouiter plaſmatus cōmiſit. non
eīm diu in ſtatu innocētie pſeuerauit ¶ Ad decimū dōm Ad 10
ꝙ ex hoc ꝙ aīa hoīs in ſtatu innocētie cōiuncta erat ſum
mo bono nō poterat aliq̄s defectus in hoīe eſſe q̄ꝫdiu ta
lis cōiunctio cōtinuaret̄. hec aūt cōiunctio facta erat p̄n
cipaliter p affectū. vn̄ anteqꝫ affectiua corrūperet̄ nec de
ceptio in intellectu nec aliq̄s defectus in corpe eſſe pote/
rat. q̄uis ecōuerſo eſſe potuit defectus in affectu nō pre
exiſtente defectu in ſpeculatiuo intellectu. eo ꝙ cōiunctio
nō pficitur ad deū in intellectu ſed in affectu ¶ Ad vnde Ad 11
cimū dōm ꝙ illam falſam opinionem quā credidit eſſe ve
niale qd̄ erat mortale in Adam p̄ceſſit mētis elatio. ſicut
etiam de muliere dictū eſt. ¶ Ad duodecimū dōm. ꝙ in Ad 12
his quoꝝ noticiā nō habebat a deceptōe defendi poterat
partim ab interiori. q꞉ eius intellectus in alterā ptem in/
clinatus nō eſſet niſi a ſufficiēti motiuo ptim et p̄ncipa/
lius a diuina ꝓuidētia que eū a deceptōe ſeruaſſet immu
nē. ¶ Ad. xiij. dōm ꝙ in ſtatu quo peccauit diuinū auxi/
lium ei nō defuiſſet ne ſeduceret̄ ſi ad deum ſe cōuertiſſet. Ad 13
quod q꞉ nō fecit in peccatū ⁊ ſeductōem cecidit. ⁊ tamen
illa ſeductio peccatū ꝯſequuta eſt. vt pꝫ ex dictis. ¶ Ad Ad 14
xiiij. dōm ꝙ q̄dam dicūt ꝙ Adam in ſtatu innocētie nō
ſomniaſſet. ſed iſtud nō eſt neceſſariū dicere. ſomnij eīm vi
ſio nō eſt in pte intellectiua. ſed ſenſitiua. vn̄ deceptio nō
fuiſſet in intellectu qui liberū vſuꝫ in ſomnio nō habuiſſet
ſed magis in pte ſenſitiua. ¶ Ad. xv. dōm ꝙ qn̄ ſenſus re
preſentat ſm ꝙ accipit nō eſt falſitas in ſenſu. vt dr Au/ Ad 15
guſtin⁹ in li. de vera reli. ſed falſitas eſt in intellectu q̄ iudi
cat hoc mō eſſe in rebꝫ ſicut ſenſus demonſtrat qd̄ nunq̄ꝫ
in Adam fuiſſet. quia vel a iudicio ceſſaſſet intellect⁹ vt
in ſomnis vel vigilando de ſenſibus iudicans verum iu/
dicium habuiſſet

Eptimo querit̄. vtꝝ

pueri qui ex Adam in ſtatu innocētie naſcerent̄
plenam rerū oīm ſcientiā habuiſſent. ſicut Adaꝫ habuit
Et videt̄ ꝙ ſic. q꞉ ſm Anſel. qualis fuit Adam tales
filios generaſſet. ſed Adam oīm naturaliū rerū plenā co
gnitōem habuit. vt dictū eſt. ergo ⁊ illā eius filij mox na
ti habuiſſent ¶ Ite. Sicut affectus pficitur virtute. ita

et intellectus ſciā. ſ3 adē filij in ſtatu innocentie mox na-
ti cū plenitudine oīm virtutū nati eſſent. tranſfudiſſ3 eīn
in eos originalē iuſticiā. vt Anſelmus dī. ḡ ſimilr̄ oēm
ſciam habuiſſent. ¶ Prete. ſm Bedam. infirmitas cō-
3 cupiſcentia ignorantia ⁊ malicia ꝯſequunt̄ ex peccato. ſ3
in pueris mox natis nulla fuiſſet ꝯcupiſcentia vel infir-
mitas vel malicia. ḡ nec etiā ignorātia. ⁊ ita habuiſſent
Ad 4 oēm ſciam. ¶ Prete. Decuit eos naſci magis pfectos
in aīa abſq3 oīni ignorantia q̄3 in corpe. ſ3 in corpe abſq3
oīni defectu nati fuiſſent. ḡ ⁊ etiā in aīa abſq3 oīni igno-
Ad 5 rantia. ¶ Prete. Homo in ſtatu innocentie ſm Dam.
fuit ſicut alius angelus. ſ3 mox angeli in ſua cognitōne
oēm naturaliū noticiam habuerunt. ḡ etiam eadē rōne
hoīes in ſtatu innocentie. ¶ Prete. Eiuſdem nature
Ad 6 fuit aīa Ade ⁊ aīe filioꝝ eius. ſ3 aīa Ade in pncipio ꝯdi-
ta fuit oīni plena ſciā naturali. vt dictum eſt. ḡ ⁊ anime fi-
lioꝝ eius in eadē ſciē plenitudine ꝯderent̄ ¶ Prete. Ma-
7 ior pfectio cognitōis debet̄ homini q̄3 alijs animalib9. ſ3
alia aīalia mox nata hñt naturalē eſtimatōem ꝯuenien-
tis ⁊ nociui. ſicut agnus mox natus fugit lupū ⁊ ſeq̄tur
matrē. ergo multo fortius pueri in ſtatu innocentie pfe-
ctam ſcientiam habuiſſent

¶ S3 in ꝯtrariū eſt auctoritas Hugo de ſancto victo.
Cōtra qui dī q̄ non fuiſſent nati pfecti in ſciā. ſ3 ad eam p tpis
ſpaciū pueniſſent. ¶ Prete. Cum aīa ſit corpis pfectio
oportet pficere ꝓportionabiliter aīam ⁊ corpus. ſ3 pue-
ri in ſtatu innocentie nō habuiſſent pfectam ſtaturam in
corpore. ſicut Adam habuit in pncipio ſue ꝯditōis. ḡ ⁊
eadē rōne nec habuiſſent plenā ſciam ſicut Adā habuit
¶ Prete. Filioꝝ eſt accipere a patre eſſe naturā ⁊ diſci-
plinam. ſ3 ſi filij Ade mox nati plenam ſciam ab eo ha-
buiſſent diſciplinā nō potuiſſent accipere. ḡ nō ſeruaret̄
inter eos ⁊ pmum parentē cōpletus paternitatis ordo.

R3o. ¶ Reſponſio dōm q̄ circa hoc eſt duplex opinio. q̄daz
Opi. pa em dicunt q̄ pueri in ſtatu innocentie q̄tu3 ad ea q̄ ſunt
anime pfecti fuiſſent. ſicut ⁊ Adam ⁊ q̄tum ad virtutes
et q̄tum ad ſciam. Q3 aūt nō eſſent pfecti ſm corpus
hoc erat ꝓpter neceſſitatē materni vteri. quia oportebat
Opi. 2a naſci. Alij pō ſequentes Hugo. dicūt. q̄ ſicut ſm cor-
et. ſ. tho. pus nō ſtatim accepiſſent pfectā ſtaturā. ſed ad eam pue-
niſſent tpis ſucceſſu. ita etiā ad pfectam ſciam temporū
ſucceſſu pueniſſent Ut āt ſciat̄ q̄ haꝝ opinionū verior ſit
Sciendum Sciendū eſt q̄ alia rō eſt de Adam ⁊ filijs ei9 mox
natis Adam em. q2 inſtituebat̄ vt pncipiū totius hu-
mani generis oportuit vt ſtatim ꝯditus nō ſolū haberet
id qd̄ ptinet ad pncipiū naturalis pfectōis. ſed id qd̄ p-
tinet ad terminū Filij aūt eius q̄ nō ꝯſtituebant̄ vt pnci-
pium humani gener3. ſ3 vt ex pncipio exiſtētes. nō opor-
tebat in termino pfectōis natural' inſtitui. ſufficiebat āt
ſi habebāt tantū de pfectōe mox nati q̄tū ad initiū natu-
ralis pfectōis req̄rebat̄ Iniciū aūt naturalis pfectōis q̄
ad cognitōem ſm duas opiniones diuerſimode aſſignat̄
Quidam em vt platonici poſuerunt. q̄ aīa ad corpus
Opi. plato. venit plena omnib9 ſcientijs. ſ3 mole corpis opprimitur ⁊
impedit̄ ne ſciā habita libere poſſit vti. niſi q̄tum ad q̄-
dam vlia. ſed poſtmodū p exercitiū ſtudij ⁊ ſenſuū. huiōi
impedimēta tollunt̄ vt libere ſua ſciā poſſit vti. ⁊ ſic diſce-
re dicūt eſſe idē qd̄ reminiſci Q3 ſi hec opinio vera eſſet
tunc oporteret dicere q̄ pueri mox nati in ſtatu innocen-
tie oēm ſciam habuiſſent. q2 corpus illud in ſtatu innocē-
tie erat omnino aīe ſubditū. vñ p molem corpis non po-
tuiſſet aīa opprimi vt ſuam pfectōem amitteret omnino.

S3 q2 hec opi9 ꝓcedere videt̄ ex h̄ q̄ eadē ponit̄ natura
aīe ⁊ angeli. vt ſic aīa in ſue creatōnis pncipio plenā ha-
beat ſcia3. ſicut intelligētia dī eē plena formis creata. rōe
cuius platonici dicebāt aīas fuiſſe añ corpa ⁊ poſt corp9
redire ad cōpares ſtellas. q̄ſi quaſdā intelligētias Que
q̄dē opinio nō eſt ꝯſona catholice veritati. Et iō ſm opi-
nionem Areſtotel' alij dicunt q̄ intellect9 humanus eſt Opi. Are. et vera.
vltimus in ordine itelligibiliū. ſicut materia pma in or-
dine ſenſibiliū. ⁊ ſicut materia ſm ſui eſſentiā ꝯſiderata
nullā formā h3. ita intellect9 humanus in ſui pncipio eſt
ſicut tabula in qua nihil ē ſcriptū. ſ3 poſtmodū in ea ſciā
p ſenſus acq̄rit virtute intellect9 agēt' Sic igit̄ pncipiū
naturalis humane cognitionis eſt ut q̄dā ſit in potētia ad oīa
cognoſcibilia. nō aūt habere a pncipio noticiā. niſi eoꝝ
q̄ ſtatim p lumē intellectus agētis cognoſcunt̄. ſicut ſūt
pma pncipia vlia. ⁊ ſic nō oportuit filios Ade mox na-
tos oēm ſciam habuiſſe. ſ3 ad eam tpe pficientes ſupue-
niſſent. S3 tñ aliquā ſciam in eis pfectā ponere opt et. ſ.
ſciam eligendoꝝ ⁊ vitandoꝝ q̄ ad prudentiā ptinet. q2 ſi-
ne prudentia cetere virtutes eſſe nō poterāt. vt in vi. ethi
coꝝ p3. quas vtiq3 oportebat pueros habere ꝓpter origi-
nalem iuſticiā. Et hec opinio mihi videt̄ verior ſi ꝯſidere-
tur id qd̄ nature integritas req̄rebat. ſi aūt aliq̄d aliud Opi. Ar. approbat. ſ.
ex diuina grā eis fuiſſet collatū vltra id qd̄ req̄rebat na- tho.
ture integritas hoc aſſeri nō pt cū nō habeat̄ ex auctori-
tate expreſſum.

¶ Ad pmū igit̄ dōm. q̄ qualis fuit Adā. tales filios Ad. 1.
genuiſſet quantū ad ea q̄ ſibi debebant̄ ex natura ſpēi. ſ3
q̄tum ad ea q̄ ſibi debebant̄ vt erat pncipiū humani ge-
neris nō oportebat q̄ filij ei ſiles naſcerent̄ ¶ Ad ſcdm Ad 2
dōm. q̄ ad pfectā ꝯiunctōem cū deo quā req̄rebat inno-
centie ſtatus oēs virtutes req̄runt̄. nō aūt omnes ſcie.
¶ Ad terciū dō3 q̄ q̄uis mox nati pueri nō habuiſſent
oēm ſciam. nō tñ ignorantiā habuiſſent q̄ ex peccato ꝯſe- Ad 3
q̄tur q̄ eſt neſcientia eoꝝ q̄ debuerūt ſciri. habuiſſent em
neſcientiā eoꝝ q̄ ſtatus eoꝝ nō req̄rebat vt ſcirēt ¶ Ad Ad 4
quartū dōm q̄ in corpe pueroꝝ nō fuiſſet aliq̄s defect9
quo puarent̄ bono tunc eis debito. erat tñ in eoꝝ corpo-
rib9 carētia alicui9 boni qd̄ eis poſtmodū acceſſiſſet ſicut
ſtature pfecte ⁊ donū glorie. ⁊ ſimilr̄ ē dōm ex parte aīe.
¶ Ad q̄ntū dōm. q̄ angeli ſm gradū nature ſunt altio-
res aīab9. q̄uis q̄tum ad bñficia grē aīe poſſint eis eſſe Ad 5
equales Vñ nō optet de natura aīe ꝯcedere qd̄ angelo
naturalr̄ debet̄ In ſtatu innocētie dictus ē hō q̄ſi ange-
lus ꝓpter plenitudinē grē. ¶ Ad ſextum dōm. q̄ q̄uis Ad 6.
aīa Ade ⁊ aīe filioꝝ eius ſint eiuſdē nature. nō tñ eiuſdē
officij. q2 aīa Ade ꝯſtituebat̄ vt q̄dā fons. vñ in oēs po-
ſteros diſciplina ꝓueniret. ⁊ iō oportebat eā ſtatim eē p-
fectā qd̄ nō oportuit de aīab9 filioꝝ. ¶ Ad vij. dōm. q̄ Ad 7.
aīalia bruta in pncipio accipiūt naturalē eſtimatōem ad
cognoſcendū nociuū ⁊ ꝯueniens. q2 ad hoc ex ꝓpria inq̄-
ſitōe puenire nō pñt. hō aūt ad hoc ⁊ multa alia pt p ra-
tionis inq̄ſitōem puenire. vñ nō oportuit q̄ oīs ſciā hoī
naturalr̄ inſit. ⁊ tñ ſciā opabiliū ad prudentiā ptinens ē
homini naturalior q̄3 ſciā ſpeculabiliū. Vñ q̄dam inue-
niuntur naturaliter prudentes. nō aūt ſcientes. vt dī in
vi. ethicoꝝ. ⁊ ꝓpter hoc etiam prudentiā non obliuiſcū-
tur homines de facili ſicut ſcientiam. ⁊ ideo etiam pueri
magis tunc fuiſſent perfecti in his que pertinēt ad pru-
dentiam q̄3 in his que pertinent ad ſcientiam ſpeculabi-
lium. vt dictum eſt.

Octauo queritur. vtruȝ

pueri mox nati in ſtatu innocentie vſum plena
1. rie rōnis habuiſſent Et videtꝫ ꝙ ſic. qꝛ ſi impediti fu/
iſſent hoc nō fuiſſet niſi ꝓpter defectū corꝑis. ſȝ corp⁹ in
ſtatu illo in nullo reſiſtebat aīe. ergo nō poterat vſus ra
2 tionis impediri. ¶ Pꝛete. Virtus vel potētia q̄ nō vtitꝫ
organo nō impeditꝫ in ſua opatōe ꝓpter organi defectum
ſȝ intellectus eſt potentia nō vtens organo. vt dꝛ in iij.
de aīa. ğ actus intellectus nō poterat tunc īpediri ꝓpter
Solō defectū organi corꝑalis. ¶ Sȝ ſi dicatꝫ ꝙ ipeditꝫ ꝓpt defe
ctum corporalem inq̄ꝫtum intellectus recipit a ſenſibus
3 ¶ Sȝ ↄtra. intellectus eſt ſuꝑioꝛ q̄ꝫ aliqua ſenſitiua po
tentia. ſȝ hoc videtꝫ eſſe inordinatū ꝙ ſuꝑius ab inferiori
accipiat. Cū igitꝫ nulla inordinatio fuerit in natura hoīs
in illo ſtatu videtꝫ ꝙ nō oportuiſſet intellectū a ſenſibꝫ ac
4 cipere. ¶ Pꝛete. Intellectus indiget ſenſibꝫ ad hoc vt ꝑ
eos ſciam acq̄rat. cū aūt ſciam acq̄ſierit nō indiget eis. ſi
cut nec hō equo poſtq̄ꝫ impleuit iter ſuū. vt dr Auicēna.
ſȝ ſm vnā opinionē pueri in ſtatu innocētie habuerunt
plenarie habitus oīm ſcientiaꝝ. ergo nō poterant impe/
diri quin vterentꝫ ſcīa habita ꝓpter imꝑfectōem organo
5 rum ſenſibilium. ¶ Pꝛeterea Defectus organorum
corporalium magis impedit ſenſum q̄ꝫ intellectum. ſed
pueri nō tantū patiuntꝫ defectū corꝑalem quin poſſent vi
dere ⁊ audire. ergo nec ꝓpter defectū corꝑalem eoꝝ intel
lectus impeditꝫ. ſȝ vt videtꝫ ꝓpter penā p̄mi peccati. hoc
aūt an̄ peccatū nō fuiſſet. ğ tunc pueri plenū vſum intel/
6 lectus habuiſſent mox nati. ¶ Pꝛete. Sicut ſe hn̄t bru
ta aīalia ad naturalē eſtimatōem. ita ſe hȝ hō ad natura/
lem cognitōem quā naturalr̄ hȝ. ſȝ bruta aīalia mox na/
ta vti poſſunt naturali eſtimatōne. ğ ⁊ pueri mox nati in
ſtatu innocentie vti poterant naturali noticia ad minus
7 p̄moꝝ p̄ncipioꝝ. Pꝛete. Sapīe ix. dꝛ. corpus qđ corrū
pitur aggrauat aīam. ſȝ corpus hoīs in ſtatu innocentie
nō erat corruptibile. ergo ex eo aīa nō grauabatꝫ q̄n liberū
vſum ratōnis haberet
Cōtra ¶ Sȝ ↄtra. oīs actio q̄ eſt cōis anime ⁊ corꝑi impeditur
ꝓpter defectū corꝑis. ſȝ intelligere eſt actio aīe ⁊ corpori
communis. vt pȝ in p̄mo de aīa. ergo ex defectu ſiue imꝑfe
ctione quā patiebantꝫ pueri in corꝑe vſus rōnis poterat
impediri. ¶ Pꝛete. Scđm phm in iij de aīa. nequaq̄ꝫ ſi
ne fantaſmate intelligit aīa. ſȝ vſus fantaſie ipeditꝫ ꝓpter
defectum organi corporalis. ergo ⁊ vſus intellectus. et
ſic idem quod prius.
Rſo ¶ Reſponſio dīm. ꝙ duplex eſt opinio circa hoc. Qui/
Opinio pª dam eīm dicunt ꝙ pueri in ſtatu innocentie habuiſſent
plenū vſum oīm corporaliū mēbroꝝ. ⁊ ꝙ illa ineptitudo
mēbroꝝ q̄ in pueris nunc videtꝫ. ſcȝ vt nō poſſint pedibꝫ
vti ad incedendū ⁊ manibꝫ ad palpandū. ⁊ ſic de alijs. to
Opi. ſcđa taliter ex p̄mo peccato ꝓueniat. Alij vero ↄſiderātes
hm̄ōi ineptitudinē ex p̄ncipijs naturalibꝫ cauſari. vt po/
te ex humiditate quā neceſſe eſt in pueris abundare. di/
cunt etiā ꝙ in ſtatu innocētie pueroꝝ mēbra nō fuiſſent
oīno habilia ad ſuos actus. q̄ꝫuis nec oīno ita deficiētia
Opi. 2ª a. ſ. ſicut ⁊ mō ſunt. qꝛ nūc cū eo qđ eſt nature adiungitꝫ id qđ
tho. appro/ eſt corruptōis Que q̄dē opinio ꝓbabilioꝛ videtꝫ. vñ cū
batꝫ neceſſe ſit humiditatē p̄cipue in cerebro abundare in pue
ris in quo vis imaginatiua eſtimatiua ⁊ memoratiua ⁊
ſenſus cōis ſua organa hn̄t. haꝝ virtutū actus p̄cipue ne
ceſſe erat impediri. ⁊ ꝑ ↄn̄s intellectū q̄ immediate ab hu
iuſmodi potentijs accipit ⁊ ad eas ſe ↄuertit quātūcūq̄ꝫ
eſt in actu. ⁊ tū nō tantū fuiſſet vſus intellectus ligatus
in pueris ſicut nunc eſt. ſi aūt alia opinio eſſet vera tunc
in nullo vſus intellectus in pueris ligatus eſſet
¶ Ad p̄mum igitꝫ dīm. ꝙ aīa a corꝑe duplr̄ pt impedi/ Ad .1.
ri. vno mō ꝑ modum ↄtrarietatis. qđ fit dū corpus aīe aīa ipeditꝫ a
reſiſtit ⁊ eam obnubilat. qđ q̄dem in ſtatu innocentie nō corꝑe duplr̄
fuiſſet. Alio mō ꝑ modum impotentie ⁊ defectus inq̄ꝫ/
tum. ſ. corpus nō eſt ſufficiens ad oīa iſta implenda ad q̄
aīa q̄ꝫtum eſt de ſe ſufficiens eſſet. ⁊ hoc mō aīam a corꝑe
impeditam fuiſſe in ſtatu innocentie nihil ꝓhibet. ſic eīm
ↄſtat ꝙ ꝑ corpus impediebatur ne obſtructa trāſiret ne
tanta facilitate locum mutaret q̄ꝫta cum eſt ſepata mu/
tat. ⁊ ꝑ hunc modum impediebatur ne vſum potentiaꝝ
poſſet ꝑfecte habere. in hoc tū nullus doloꝛ fuiſſet. qꝛ aīa
ꝓpter ſui ordinatōnem nō imꝑaſſet niſi qđ corpus exeq̄
poſſet ¶ Ad ſcđm dīm. ꝙ q̄ꝫuis intellectus nō vtatꝫ or/ Ad 2
gano. tū accipit a potentijs q̄ organo vtūtur. ⁊ iō ꝓpter
impedimentū vel defectū corporaliū organoꝝ eius act⁹
impeditur. ¶ Ad tercium dīm. ꝙ ſpēs intelligibilis id
qđ in ea formale eſt ꝑ qđ eſt intelligibilis actu habet ab Ad 3.
intellectu agente qui eſt potētia ſuperioꝛ intellectu poſſi
bili. q̄ꝫuis id qđ in ea materiale eſt a fantaſmatibꝫ abſtra
hatur. ⁊ ideo magis ꝓprie intellectus poſſibilis a ſuꝑio/
ri accipit q̄ꝫ ab inferiori. cum id quod ab inferiori eſt non
poſſet accipi ab intellectu poſſibili. niſi ſm ꝙ accipit for/
mam intelligibilem ab intellectu agente. Vel dīm ꝙ in
feriores vires quārum ad aliquid etiam ſuꝑiores ſunt.
maxime in virtute agendi ⁊ cauſandi. ex hoc ipo ꝙ ſunt
ꝓpinquiores rebus exterioribꝫ que ſunt cauſa ⁊ menſu/
ra cognitōnis noſtre. ⁊ hinc eſt ꝙ ſenſus nō ꝑ ſe. ſed ſm
hoc ꝙ formatus ſpecie rei ſenſibilis miniſtrat imagina/ Ad 4
tioni. ⁊ ſic deinceps. ¶ Ad quartū dīm. ꝙ ſm phm in
iij. de anima. intellectiua anima cōꝑatur ad fantaſmata
ſicut ad obiecta. vnde nō ſolum indiget intellectus con/
uerti ad fantaſmata in acq̄rendo ſciam. ſed etiam in vtē/
do ſcīa acquiſita. Quod pȝ ex hoc. ꝙ ſi ledatur organū
imaginatiue virtutis. vt fit in freneticis etiam ſcīa ꝑus
acquiſita homo vti tunc nō poteſt dum anima eſt in cor/
pore. Dictum aūt Auicēne intelligitꝫ de aīa ſeparata a
corpore que habet aliū modum intelligendi ¶ Ad q̄ntū
dīm. ꝙ quia imaginatiue virtutis organū ⁊ memorati/ Ad 5.
ue ⁊ cogitatiue eſt in ipo cerebro qđ eſt loc⁹ ſumme hu/
miditatis in corꝑe humano. ideo etiam ꝓpter abundan
tiam humiditatis que eſt in pueris magis impediuntur
actus harum virium q̄ꝫ etiam ſenſuum exterioꝝ. intelle/
ctus aūt accipit immediate non a ſenſibus exterioribꝫ. ſȝ
interioribus. ¶ Ad ſextum dīm. ꝙ aliqua animalia na Ad 6
turaliter ſunt ſicce cōplexionis. ⁊ ideo in p̄ncipio ſue na
tiuitatis non eſt in eis tanta humiditatis abundantia q̄
multum actus ſenſuum interioꝝ impediat. homo aūt na
turaliter eſt temꝑate cōplexionis. ⁊ opoꝛtet ꝙ in eo abū
det calidum ⁊ humidum. ⁊ ideo in p̄ncipio ſue generatō
nis oportet ꝙ ꝓportionabiliter in eo mag̃ humiditas in
ueniatur. In omnibus eīm generatōnibus animalium ⁊
plantarum p̄ncipium ab humore ſumitur. ¶ Ad ſepti Ad 7
mum dīm. ꝙ corpus quod corrumpitur aggrauat ani/
mam non ſolum per impotentiam. ſed etiam per reſiſten
tiam ⁊ obnubilatōnem. ſed corpus hominis in ſtatu in/
nocentie impediebat actus anime ſolum propter imꝑfe
ctionem virtutis vel diſpoſitōnis.

Materia decimanona De co/
gnitōne anime ſeparate.

Veſtio .xix. de co/
gnitōe aīe ſepatē. ꝛ hȝ duas q̄ſtiones Pri
ma. vtꝝ aīa poſt mortē poſſit intelligere.
Scđa. vtꝝ aīa ſeparata poſſit cognoſcere ſingularia

Veſtio eſt de co/
gnitōe aīe poſt mortē Et p̄mo q̄rit.
vtꝝ aīa poſt mortē poſſit intelligere
·I· Et videt̄ ꝙ nō. nulla eñ opatio cōis
aīe ꝛ corpori p̄t remanere poſt mortē
ſȝ intelligere eſt opatio aīe ꝛ corpi cōis. dr eñ p̄hs in pri
mo de aīa. ꝙ dicere aīam intelligere ſilr̄ eſt. ac ſi dicat̄ te/
Solo xere vel edificare. ḡ aīa p⁹ mortē itelligere nō p̄t Sȝ di
ceres ꝙ p̄hs loq̄tur de actu intelligendi qui cōpetit aīe
ſm̄ faciē inferiorē. nō aūt de illo q̄ cōpetit ei ſm̄ faciē ſupio
2 rem. ¶ Cōtra. facies ſupior aīe eſt ſm̄ quā ad diuina
ꝯuertit̄. ſȝ hō etiā cū intelligit aliq̄d ex diuina reuelatōe
ſuū intelligere dependet a corpe. eo ꝙ oportet. ꝙ intelli/
gere illud etiā fiat p ꝯuerſionē ad fantaſmata q̄ in orga/
no corpali ſunt. vt eñ. dr Dyoni. p̄mo ca. cel. ier. Im/
poſſibile eſt nobis aliter lucere diuinū radiū niſi varieta
te ſacroꝝ velaminū circūuelatū. ꝛ appellat velamina ip/
ſas formas corpales ſub q̄b ſpūalia reuelant̄. ḡ intellige
re qđ aīe cōpetit ſm̄ ſupiorē faciē a corpe dependet. ꝛ ſic
nullo mō intelligere in aīa poſt mortē manet. ¶ Preter.
3 Eccleſiaſtes. ix. dr. viuentes eñ ſciunt ſe eē morituros.
mortui vero nihil nouerunt amplius. glo. q2 nō pficiūt
amplius. ḡ videt̄ ꝙ aīa poſt mortē vel nihil agnoſcat ſi
ly amplius tpaliter ſumat̄. vel ꝙ ſaltē nihil poſſit itellige
re coꝝ q̄ pus nō intellexit. ſic eñ pficeret qđ ē ꝯtra glo
4. ſam. ¶ Preter. Scđm p̄hm in iij. de aīa. ſicut ſe hȝ ſen/
ſus ad ſenſibilia ei p̄ñtia. ita ſe hȝ itellect⁹ ad fantaſmata
ſȝ ſenſus nihil p̄t ſentire niſi ſenſibilia ei p̄ñtia. ḡ nec aīa
humana aliq̄d p̄t intelligere niſi p̄ſentent̄ ei fantaſmata.
ſȝ fantaſmata nō p̄ñtabunt̄ ei poſt mortē. q2 illa nō p̄ñtā
tur niſi in aliq̄ organo corpali. ḡ aīa poſt mortē nō p̄t in/
Solo telligere. ¶ Sȝ diceres ꝙ p̄hs loq̄t̄ de aīa ſm̄ ſtatū q̄ ē
5 in corpe. ¶ Cōtra. obiectū determinat̄ potētie ſm̄ na/
turā ipius potētie. ſȝ eadē ē natura aīe itellectiue añ mor
tem ꝛ poſt mortē. ḡ ſi aīa intellectiua añ mortē ordīnat̄
ad fantaſmata ſicut ad obiecta. videt̄ ꝙ poſt mortē ſilr̄.
6 et ſic idē qđ prius. ¶ Preter. Aīa nō p̄t itelligere ſi ab ea
potētia intellectiua remoueat̄. ſȝ poſt mortē potētie itel/
lectiue. ſ. agens intellectus ꝛ poſſibilis nō manent in aīa
hmōi eñ potētie cōpetūt ei ſm̄ vnionē ad corpus. ſi eñ
nō eſſet vnita corpi nō haberet hmōi potētias. ſicut nec
angel⁹ hȝ. ḡ aīa poſt mortē nō p̄t intelligere ſi ab ea potē
7 tia intellectiua remoueat̄. ¶ Preter. P̄hus dr in p̄o de
aīa ꝙ itelligere corrūpit̄ q̄dā interi⁹ corrupto. illud aūt
interi⁹ de q̄ loq̄tur p̄hs corrūpit̄ in morte. ḡ ꝛ intelligere
8 poſt mortē nō erit. ¶ Preter. Si aīa poſt mortē intelligit
oportet ꝙ itelligat p aliquā potētiā. q2 oē qđ agit. agit p
potentiā actiuā. ꝛ oē qđ patit̄ p potētiā paſſiuā. aut igit̄
p eandē potētiā quā habuit in vita aut p aliā. ſi p aliā tūc
videt̄ ꝙ qñ a corpe ſepat̄ noue potētie ei aggenerent̄ qđ
nō videt̄ eē pbabile. Si aūt p eandē hoc veꝝ nō videt̄.
q2 potētie q̄s nūc hȝ inſunt ei rōne vnionis ad corp⁹. q̄ q̄
dem vnio in morte ceſſat. ḡ aīa p⁹ mortē itelligere nō p̄t
¶ Preter. Si potētia itellectiua in ipa maneat. aut manet 9
ſm̄ id qđ fundat̄ i ſuba aīe. aut ſm̄ ꝙ cōpat̄ ad actū. ſȝ nō
ſm̄ ꝙ fundat̄ in ſuba aīe. q2 ſi ſolū ſic remaneret. tūc non
poſſet intelligere aliud niſi ſe Nec iterꝝ ſm̄ ꝙ cōpat̄ ad
actū. q2 ſm̄ ꝙ cōpat̄ ad actū pficit̄ p habitus q̄s in corpe
acq̄ſiuit q̄ q̄dē habit⁹ a corpe dependēt. ḡ videt̄ ꝙ potē
tia intellectiua poſt mortē nō remaneat. ꝛ ſic aīa p⁹ mor
tem nō intelligit. ¶ Preter. Oē qđ intelligit̄. vel intelli 10
gitur p eſſentiā intelligentis. aut p eſſentiā rei intellecte
vel p ſilitudinē rei intellecte in itelligēte exñtem. Sȝ non
p̄t dici ꝙ aīa intelligat res ſolū p eſſentiā ipius rei intel/
lecte. q2 ſic nō intelligeret niſi ſeipam ꝛ habit⁹ ꝛ alia q̄ p
habitus p̄ñtialiter ſunt in ipa Silr̄ nō p̄t dici ꝙ itel/
ligat ſolū p eſſentiam intelligētis. q2 ſic ſi itelligeret alia
a ſe. oporteret ꝙ eſſentia ſua eēt exēplar oīm aliaꝝ reꝝ. ſi
cut eſſentia diuina ē exēplar oīm reꝝ. rōne cui⁹ deus itel/
ligendo eſſentiā ſuā oīa alia itelligit. qđ de aīa dici nō p̄t
Silr̄ nec p ſilitudines reꝝ intellectaꝝ in aīa exiſtētes.
q2 maxime videt̄ ꝙ intelligeret p ſpēs ſuas q̄s in corpe
acq̄ſiuit Nec p̄t dici ꝙ p eas ſolū itelligat. q2 ſic aīe pu/
eroꝝ q̄ nihil a ſenſib acceperūt. nihil poſt mortē intelli/
gerent. ḡ videt̄ ꝙ aīa nullo mō poſt mortē poſſit itellige
re. ¶ Si dicat̄ ꝙ cognoſceret p ſpēs ꝯcreatas. ¶ Cō Solo
tra. quicq̄d ē aīe ꝯcreatū eq̄liter cōpetit ei exiſtēti i corpe .ii.
et a corpe ſepatē. ſi ḡ aīe humane ꝯcreate ſunt ſpēs q̄bus
cognoſcere poſſit. cognoſcere p hmōi ſpēs nō ſolū ꝯpetit
ei poſtq̄ ē a corpe ſepata. ſȝ etiā dū ē in corpe. ꝛ ſic videt̄
ꝙ ſupfluerent ſpēs q̄s a reb accepit. ¶ Si aūt dicat̄ ꝙ Solo
dū ꝯiūcta eſt corpi ipedit̄ a corpe ne eis vti poſſit. ¶ Cō 12.
tra Si corp⁹ ipedit vſum ipaꝝ ſpēꝝ. aut hoc erit rōne
nature corporee aut rōne corruptōis. ſed nō rōne nature
corporee. q2 nullā hȝ ꝯtrarietatē ad intellectū. nihil autē
natū ē ipediri niſi a ſuo ꝯtrario. Silr̄ nec rōne corru
ptionis. q2 ſic in ſtatu innocētie qñ hmōi corruptio non
erat hō hmōi innatis ſpecieb vti potuiſſet. ꝛ ſic ſenſib
nō eguiſſet q̄b mediantib a reb aīa ſpēs acciperet qđ
videt̄ eē falſum. ḡ videt̄ ꝙ aīa ſepata nō intelligat p ſpēs
innatas. ¶ Si aūt dicat̄ ꝙ p ſpēs infuſas itelligit ¶ Cō Solo.
tra. hmōi ſpēs vel ſunt ei infuſe a deo vel ab angelo. nō ab 13.
angelo. q2 ſic oporteret ꝙ hmōi ſpēs ab angelo crearent̄
in aīa. Silr̄ nec a deo. q2 nō ē pbabile ꝙ de⁹ infunde/
ret dona ſua exiſtentib in inferno. vñ ſeq̄ret̄ ꝙ aīe in infer
no nō intelligerēt. ꝛ ita videt̄ ꝙ nō p ſpēs infuſas aīa ſe/
parata intelligat. ¶ Preter. Aug⁹ in x. de trini. v. ca. aſſi
gnans modū q̄ aīa cognoſcit. ſic dr. ꝙ aīa ſecū nō p̄t in/ 14
trorſus tanq̄ in regionē incorporee nature ipa corpa iſer/
re. imagines coꝝ querit ꝛ rapit factas in ſemetipa de ſe
metipa. dans eñ eis formādis q̄ddā ſube ſue. ſeruat tñ
aliq̄d q̄ liberi⁹ de ſpē taliū imaginū iudicet. nā illas aīe p
tes q̄ corpoꝝ ſilitudinib informant̄ etiā cū beſtijs nos
cōes habere ſentim⁹. In q̄b verbis exp̄mit̄ ꝙ iudiciū aīe
rōnalis ē de imaginib q̄b informant̄ potētie ſenſitiue.
ſȝ hmōi imagines nō manēt poſt mortē cū ſint recepte in
organo corpali. ḡ nec aīe rōnalis iudiciū qđ ē intelligere
ei⁹ poſt mortē remanet in aīa. Cōtra
¶ Sȝ ꝯtra. ſm̄ Damaſ. nulla ſuba deſtituit̄ ꝓpria opa/
tione. ſȝ ꝓpria opatio aīe rōnalis ē itelligere. ḡ p⁹ mortē
intelligit. ¶ Preter. Sicut aliq̄d ex ꝯiunctōe ad corp⁹
materiale reddit̄ paſſiuū. ita p ſepatōem ab eodē reddit̄
actiuū. calidū. eñ ꝛ agit ꝛ patit̄ ꝓpter ꝯiunctōem caloris
ad materiā. Si eñ eēt calor ſine materia ageret ꝛ nō pa

teref. ğ ⁊ aīa p⁹ ſepatõez a corpe reddif oīno actiua. Sꝫ ꝙ potētie actiue nõ poſſint ꝑ ſeipſas cognoſcere ſine exte riorib⁹ obiectis hoc eis cõpetit inꝗ̃tū ſunt paſſiue. ſicut pñs [illegible] in ij. de aīa. ğ aīa p⁹ ſeparõem a corpe pt [illegible] intelligere nõ accipiendo ab aliquibus obiectis [illegible] ¶ Prete. Auguſti. dr in ix. de tri. ꝙ mens ipſa ſicut cor/ porearū rerū noticias ꝑ ſenſus corpis colligit. ſic incorpo rearū rerū ꝑ ſemetipſam. ſꝫ ipſa ſꝑ ſibi pñs ē. ğ poterit ad min⁹ intelligentiā habere de incorporeis reb⁹ ¶ Prete. Ut ex autoritate Auguſti. inducta apparet ſm hoc aīa cognouit res corporeas ꝙ earū imagines ꝯuoluit ⁊ ca/ pit in ſemetipſa. ſꝫ hoc liberi⁹ facere poterit poſt ſepatõez a corpe maxime cū hoc de ſemetipſa facere eā dicat Au/ guſti. in autoritate inducta. ğ a corpe ſepata poterit me/ lius itelligere. ¶ Prete. In libro de ſpū ⁊ aīa dr ꝙ aīa a corpe ſepata trahit ſecū potētias ſuas. ſꝫ rõne ſuarū potē tiarū dr cognoſcitiua. ğ poſt mortē cognoſcere poterit

Rñ. ¶ [illegible] ꝙ ſicut dr a phō in pmo de aīa [illegible] ꝓpria [illegible] poſſit eā ſine corpe habe/ re. īpoſſibile ē eā ſepari a corpe. opatio em̄ cuiuſlibet rei ē ꝗ̃ſi finis ei⁹ cū ſit optimū in ipſa. vñ ſicut firmiter ſm fidē catholicā ſuſtinemus ꝙ aīa poſt mortē remaneat a corpe ſepata. ita etiā ſuſtinere neceſſe ē ꝙ ſine corpe exñs intel ligere poſſit. Sꝫ modū intelligēdi difficile ē ꝯſiderare eo ꝙ necē ē ponere eā habere aliū modū itelligēdi ꝗ̃ nūc ha beat. cū nūc manifeſte appareat ꝙ intelligere nõ poſſit ni ſi ad fantaſmata ꝯuertat que poſt mortē oīno nõ remanēt.

Opi. ꝗ̃rūdā — Quidā etiā dicūt ꝙ ſic nūc a ſenſibilib⁹ reb⁹ ſpēs accipit mediantib⁹ ſenſib⁹. ita tūc accipe poterit nullo ſenſu īter

Reprobat dicta opinio — ueniente. Sꝫ hoc videt īpoſſibile cū ab extremo in extre/ mum nõ ſit trāſit⁹ niſi ꝑ media. ſpēs aūt in ipſa re ſenſibi lib⁹ ē maxime materiale. in intellectu aūt ſumme ſpūa/ le. vñ opꝫ ꝙ in hāc ſpūalitatē trāſeat mediātib⁹ ꝗbuſdā gradib⁹. vtpote ꝙ in ſenſib⁹ ſpūali⁹ eē ꝗ̃ in re ſenſibili. in imaginatõe āt adhuc ſpūalius ꝗ̃ in ſenſu. ⁊ ſic deinceps

Alia opinio — aſcēdēdo. Uñ alij dicūt ꝙ ꝑ ſpēs rerū a ſenſib⁹ receptas dū erat in corpe ⁊ in ipſa aīa ꝯſeruatas poſt mortē intelli git. Sꝫ hec opinio a ꝗbuſdā ſeꝗ̃ntib⁹ opinionē Auicē. im probat. cū em̄ aīa itellectiua nõ vtat corpali organo rõe intellect⁹ nõ pt aliqd eē in pte intellectiua aīe niſi in rõe intelligibil. In ꝑtutib⁹ aūt vtētib⁹ organo corpali pt ali qd ꝯſeruari nõ in rõe cognoſcibil. ſꝫ in ꝗdā corpali ſubie cto. rõne cui⁹ ꝯtingit ꝙ ꝗdā potētie ſenſitiue ſunt q̄ non ſꝑ actu apprehendūt ſpēs vel intentões in ſe ꝯſeruatas. ſi cut pꝫ de imaginatõe ⁊ memoria. ⁊ ſic videt ꝙ in pte in tellectiua nihil ꝯſeruet niſi qd actu apprehendit. ⁊ ſic nul lo mõ ꝑ ſpēs ꝑus receptas a reb⁹ aīa poſt mortē itellige

Reꝓbat — re poſſit. Sꝫ hoc nõ videt verū. q2 oē qd recipit in aliq recipit in eo ꝑ modū recipiētis. cū āt ſuba imaterial ha/ beat eē mag fixū ⁊ ſtabile ꝗ̃ ſuba corporea in pte itelle/ ctiua recipit ſpēs firmi⁹ ⁊ imobili⁹ ꝗ̃ in aliq re materia/ li. Et ꝗ̃uis recipiant in eo ſm rõem intelligibil. nõ tñ op/ tet ꝙ ſꝑ actu intelligant. q2 nõ ſꝑ ſunt in eis in actu pfe/ cto nec in potētia pura. ſꝫ in actu incõpleto. q̄ ē medi⁹ in ter potentiā ⁊ actū qd ē eē aliqd habitualiter in itellectu. Uñ ⁊ phs vult ꝙ aīa intellectiua ſit locus ſpērū in iij. de aīa. vtpote eas in ſe retinens ⁊ ꝯſeruans. ſꝫ tñ hmõi ſpēs recepte ꝑus ⁊ ꝯſeruate nõ ſufficiūt ad cognitõem quas necē ē ponere in aīa ſepata. tū ꝓpter aīas puerorū. tū etiā ꝓpter hoc ꝙ multa erūt cognita ab aīa ſepata q̄ nūc nõ co

Opi. aliorū — gnoſcunt a nobis vt pene inferni ⁊ alia hmõi. Et iõ alij dicūt ꝙ aīa ſepata ꝗ̃uis a reb⁹ nõ accipiat hꝫ tñ poteſta/ tem vt ſeipſam reb⁹ cognoſcendis ꝯformet apud rerū pre

Reprobat — ſentiā. ſicut videmus ꝙ imaginatio aliꝗ̃s formas cõpo nit ex ſeipſa q̄s nūꝗ̃ ꝑ ſenſus accipit. Sꝫ hoc etiā nõ pt ſtare. q2 īpoſſibile ē ꝙ ſit idē aliqd qd educat ſe de po/ tentia in actū. aīa āt noſtra ē in potētia ad ſilitudines re/ rum ꝗb⁹ cognouit. vñ oportet ꝙ efficiant in actu nõ per ipſam aīam. ſꝫ ꝑ aliqd qd hꝫ illas ſilitudines in actu vel ꝑ res ipſas vel ꝑ deū in quo ſunt oēs forme in actu. Uñ nec etiā imaginatio aut intellect⁹ aliquā formā cõponit de nouo. niſi de aliqb⁹ ꝑexiſtentib⁹. ſicut cõponit formam montis aurei ex ſilitudinib⁹ ꝑexiſtentis auri ⁊ montis.

Opi. aliorū ſcꝫ platoni. — Et iõ alij dicūt ꝙ forme ꝗb⁹ aīa ſepata itelligit ſunt ei impreſſe a deo ab ipſa ſua creatõe. ꝑ quas ſm quoſdā et nunc intelligim⁹ ita ꝙ ꝑ ſenſus nõ acꝗ̃runt aīe noue ſpēs ſꝫ tantūmõ excitat aīa ad ſpēs q̄s in ſe hꝫ intuendas. ſm

Reprobat — ꝙ Platonici dixerūt q volebant ꝙ addiſcere nihil erat niſi reminiſci. Sꝫ huic opinioni experientia ꝯtradicit. vi/ demus em̄ q caret vno ſenſu caret vna ſciā. vtpote carēs viſu nõ pt ſciam habere de colorib⁹. qd nõ eēt ſi aīa nõ in

Opi. aliorū. — digeret a ſenſib⁹ accipe ſpēs. ꝗb⁹ cognoſcat. Scdo2 alios ꝓpo ꝑ has ſpēs ꝯcreatas aīa corpi ꝯiuncta nihil intelligit a corpe īpedita. intelligeret aūt ꝑ eas a corpe ſepata. Sꝫ

Reprobatõ — hoc etiā dubiū videt vt ſpēs q̄ naturalr indite ſunt aīe totaliter a corpe īpediant cū tñ ꝯiunctio corpis ad aīam nõ ſit accñtalis aīe. ſꝫ naturalis. nõ em̄ inuenim⁹ duorū q̄ ſunt naturalia vni⁹ rei vnū eē totaliter alteri⁹ īpedimen tum. alias alterū fuiſſet fruſtra. Diſſonat etiā poſitõ hec

Opi. b. tho. — ab opinione phi in iij. de aīa q cõpat intellectū humane aīe tabule in q nihil ē ſcriptū. Et ideo aliter dicēdū eſt ꝙ vnūqdꝗ̃ recipit influentiā a ſuo ſuꝑiori ꝑ modū ſui eſſe. eē aūt aīe rõnali acꝗ̃rit quodā mõ medio inter formas ſe paratas ⁊ formas materiales. forme em̄ ſepate. ſ. angeli recipiunt a deo eē nõ dependēs ab aliq materia nec in aliq materia. forma ꝟo naturalis eē a deo accipit ⁊ in ma teria exñs ⁊ a materia dependens. q2 ſine materia ꝯſer/ uari nõ pt. aīa ꝟo rõnal a deo eē recipit in materia exñs. tñ a materia nõ dependens. q2 eē aīe ſine corpe ꝯſeruari pt. ⁊ ideo etiā influentiā a deo mõ medio recipit aīa rõ/ nalis inter angelos ⁊ ſubſtātias materiales. recipit em̄ intelligibile lumē hoc mõ vt ei⁹ intellectiua cognitio ha beat ordinē ad corp⁹ inꝗ̃tū a corpis potentijs accipit et ad ea reſpicere habeat in actu ꝯſiderādo in q inferior an gelo inuenit. ⁊ tñ hoc lumē nõ ē corpi obligatū vt ei⁹ opa tio ꝑ organū corporeū ꝯpleat in q inuenit ſuꝑior oīni ma teriali forma q̄ nõ opat niſi opatõem cui cõicat materia. Sꝫ qñ aīa erit a corpe ſepata ſicut eē ſuū habebit: neꝗ̃ a corpe dependens neꝗ̃ in corpe exñs. ita etiā influentiā intellectual cognitõis recipiet vt nec corpi ſit obligata q ſi ꝑ corpus exerceat nec oīno ordinē aliquē ad corp⁹ ha/ beat. Et iõ qñ aīa ꝑmo creata corpi īfundit nõ dat ei ali/ qd de intellectuali cognitõne niſi ꝑ ordinē ad corporeas potētias. vtpote ꝙ ꝑ intellectū agentē poſſit facere fan/ taſmata intelligibilia in actu q̄ ſunt potentia intelligibi/ lia ⁊ ꝑ intellectū poſſibilē recipe ſpēs intelligibiles ſic ab ſtractas. ⁊ inde eſt ꝙ ꝗ̃diu hꝫ eē ꝯiunctū corpi in ſtatu huius vite nõ cognoſcit etiā illa quorū ſpēs in ipſa reſer/ uantur niſi inſpiciēdo ad fantaſmata. ⁊ ꝓpter hoc etiam nec reuelatões ei aliq diuinitus fiunt. niſi ſub ſpēb⁹ fan/ taſmatū. nec etiā ipſas ſubſtancias ſepatas intelligere pt vtpote q ſufficienter ꝑ ſenſibilium ſpēs cognoſci non pñt. Sed qñ habebit eſſe a corpore abſolutū tunc recipiet in fluentiam intellectualis cognitõnis hoc mõ quo angelꝰ

recipiūt ſine aliquo ordine ad corpus. vt ſcꝫ ſpēs reꝝ ab
ipſo deo recipiat, nec oportcat ad intelligendū in actu ꝑ
has ſpēs vel ꝑ eas quas ꝑus acqſiuit ad aliqua phantaſ-
mata ꝯuerti, poteſt nihilominus ipſas ſubſtantias ſepa
ratas. ſcꝫ angelos vel demones. naturali cognitōe vide-
re. ꝗuis nō deum. qḋ nulli creature ſine gratia ꝯceditur.
Aīa poſt morte tri- plicit itel. Ex quibꝫ colligi poteſt ꝙ aīa poſt mortem tribꝫ modis
intelligit. vno mō per ſpēs quas recepit dum erat in cor-
pore. Alio mō ꝑ ſpecies in ipſa ſua ſeparatōne a corpe di
uinitus infuſas. Tercio mō videndo ſubſtantias ſepara
tas ⁊ in eis ſpecies rerū intuendo. ſed hoc iudiciū non
ſubiacet eius arbitrio. ſed magis arbitrio ſubſtantie ſepa
rate, que ſuam intelligentiā aperit loquēdo ⁊ claudit ta-
cendo. que quidem loquutio qualis ſit dictū eſt alibi
Ad .j. ¶ Ad ꝑmū igiť dōm. ꝙ operatio intellectus. q̄ eſt cō
munis aīe ⁊ corpori. eſt opatio que mō aīe intellectiue cō
petit in ordine ad corporeas potētias. ſiue hoc accipiať
ſm ſuperiorē partē aīe. ſiue ſm inferiorē. ſed poſt mortē
habebit aīa a corpore ſeparata opatōem. que nec fiet per
Ad 2 organū corporale nec aliquē ordinem habebit ad corpus
Ad 3 Et ꝑ hoc patꝫ ſolutio ad ſecundū ¶ Ad .iij. dōm ꝙ auto
ritas illa loquiť de ꝑfectu meriti. qḋ pꝫ ex alia gloſa que
ibidē dicit. quidā aſſerūt poſt mortē creſcere ⁊ decreſcere
merita. vt intelligať ꝙ nihil ꝑficiūt amplius in cognoſcē-
do. vt ſcꝫ fiant maiora premij immeriti. vel ꝙ limpidior
cognitio eis debeať. nō aūt ſic ꝙ nihil ꝑmo ignotū poſtea
Ad 4 cognoſcāt. ꝯſtat enī ꝙ penas inferni quas nūc nō cogno
ſcūt tūc cognoſcēt. ¶ Ad .iiij. dōm. ꝙ phūs in .iij. de aīa.
nō loquiť niſi de intellectu corpori ꝯiūcto. alś enī ꝯſidera-
Ad 5 tio de intellectu ad naturalem nō ꝑtineret. ¶ Ad .v. di-
cendū. ꝙ ꝗuis eadem ſit natura aīe ante mortem ⁊ poſt
ꝯtrum ad rōnem ſpēi. tn̄ nō eſt idem modus eſſendi. ⁊ ꝑ
Ad 6 ꝯſequens nec idem modus operandi. ¶ Ad .vi. dōm. ꝙ
in aīa ſeparata remanebit potentia intellectiua ⁊ intelle
ctus agens ⁊ poſſibilis. hmōi cū potentie non creantur
in aīa ex corpore. ꝗuis in aīa corpori vnita exiſtentes ali
quem ordinem habeāt ad corpus quē nō habebūt in ani
Ad 7 ma ſeparata. ¶ Ad .vij. dōm. ꝙ phūs loquiť de intelli-
gere qḋ nūc nobis ꝯpetit in ordine ad phātaſmata. hoc
enī impeditur impedito organo corporali. ⁊ totaliter cor
Ad 8 rumpiť eo corrupto. ¶ Ad .viij. dōm. ꝙ eedem potentie
intellectiue que nūc ſunt in aīa erūt in aīa ſeparata. que
ſunt naturales. qꝛ naturalia oportꝫ manere ꝗuis nūc ha
Ad 9 beant ordinē ad corpus quem tūc nō habebūt. vt dictū
eſt. ¶ Ad .ix. dōm. ꝙ potentie intellectiue remanent in
anima ſeparata ⁊ ex parte illa qua radicanť in eſſentia aīe
et ex parte illa qua ꝯganť ad actū. Nec oportꝫ ꝙ habit⁹
illi qui in corpore ſunt acqſiti deſtruātur. niſi forte ſm opi
nionem precactā. q̄ dicit ꝙ nulla ſpēs remanet in intelle-
ctu niſi dum actu intelligit. dato ꝙ habitus illi nō rema-
Ad 10 nerent. remaneret potentia intellectiua ordinata ad act⁹
alteriuſmodi ¶ Ad .x. dōm. ꝙ aīa poſt mortem intelligit
per aliquas ſpēs. ⁊ poteſt quidem intelligere per ſpēs qs
in corpore acqſiuit. ꝗuis ille vſquequaꝙ non ſufficiāt. vt
Ad 11 tangit obiectio. Alia duo ꝯcedimus ¶ Ad .xiij. dōm
Ad 12 ꝙ infuſio donoꝝ gratuitoꝝ nō ꝑtingit ad eos qui ſunt in
Ad 13 inferno. ſed eoꝝ que ad ſtatum nature ꝑtinent participa
tione non priuantur. nihil enī eſt vniuerſaliter boni parti-
cipatione priuatum. vt dicit Dyo. ij. ca. celeſt. hierar. pre-
dicta aūt ſpēcum infuſio que fit in ſeparatōe aīe a corpo-
Ad 14 re ꝑtinet ad ꝯditōnem nature ſeparate ſubſtātie. ⁊ ideo
hmōi infuſiōne nec aīe damnatoꝝ ꝑuanť. ¶ Ad .xiiij. di-
cendum ꝙ Aug⁹. in verbis ſuis intendit oſtendere quō
aīa ſibi circūponat corporaliū rerū ſimilitudines. vt qn̄
ſe exiſtimat eſſe corpus. vt pꝫ in opinionibꝫ antiquorum
phoꝝ. Qḋ quidē ex hoc ꝯtingere dicit ꝙ anima inherta cor-
poralibꝫ ꝑ ſenſus exteriores ab ea ꝑficitur. rōne cuius ipa
corpa ad ſe introducere nititur ꝗtum poſſibile eſt. cū aūt
ipa ſit incorporea nō pt̄ ad ſeipſa corpora introducere. ſꝫ
ſilitudines corpoꝝ introducit quaſi in regionē incorpo-
ree nature. dū forme exiſtentes in imaginatōe ſunt abſqꝫ
materia. nō tn̄ ꝑtingūt ad regionē incorporee nature ꝓ-
pter hoc ꝙ nondum ſunt ab appendicijs materie abſolute
Has aūt ſilitudines dr̄ rapere in ꝗtum eas quaſi ſubito
a ſenſibꝫ abſtrahit. Diciť aūt ꝯuoluere eas inꝗtum eas
ſimplificat. vel inꝗtū ꝯponit vel diuidit. In ſemetipſa
aūt eas facit inꝗtum in potentia aīe ſcꝫ imaginatiua re
cipiūtur. De ſemetipa eas facit. qꝛ ipa aīa eſt que hmōi
imagines in ſeipſa format. vt ly. de. denotet principium
efficiens. et ideo ſubdit ꝙ anima quādā ſue ſubſtantie dat
formādis hmōi ſpeciebꝫ. qꝛ ſcꝫ aliqua pars anime in ſub-
ſtantia eius radicata. huic formationis imagīnū officio
deputatur. qꝛ vero oīe qḋ iudicat de aliquo debet eē ab
eo liberū. ratiōe cuius intellectus factus eſt perpurus et
immixtus. vt omnia iudicet ſm phm. et ideo ad hoc ꝙ
anima iudicet de talibꝫ imaginibꝫ. que non ſunt ipſe res
ſed rerū ſimilitudines. oportꝫ eē aliquid in aīa ſuperius
qḋ iſtis imaginibꝫ nō occupať. et hoc eſt mens que de tali
bus imaginibꝫ iudicare poteſt. nō tn̄ oportet ꝙ mens de
ſolis his imaginibꝫ iudicet. ſed etiam de his que neqꝫ ſūt
corpora neqꝫ corpoꝝ ſilitudines interdū iudicat

Secūdo queriť. vtrū

anima ſeparata ſingularia cognoſcere poſſit. 1

Et videť ꝙ non. qꝛ ſi cognoſcat ſingularia. aut hoc eſt ꝑ
ſpēs ꝯcreatas. aut ꝑ ſpēs acquiſitas. nō aūt ꝑ ſpecies ac-
quiſitas. qꝛ in ꝑte intellectiua aīe nō recipiūtur ſpēs ſin-
gulares. ſed vniuerſales. ⁊ ꝓpter hoc ſolum aīe ſeparanť
a corpe ſicut ꝑpetuū a corruptibili ſm phm. Siliter nec
ꝑ ſpēs ꝯcreatas. qꝛ cū ſingularia ſint infinita. oporteret po
nere infinitas ſpēs ꝯcreatas. qḋ eſt impoſſibile. ergo aīa
ſeparata ſingularia non cognoſcit. Sed diceres. ꝙ co- 2
gnoſcit ſingularia ꝑ ſpēm vlem. ¶ Sed ꝯtra. Spēs in-
diſtincta nō pt̄ eſſe diſtincte cognitōnis ꝑncipiū. ſed ſpēs
vlis eſt indiſtincta. cognitio aūt ſingularium eſt diſtincta
cognitio. ergo ꝑ ſpēs vles aīa ſeparata ſingularia cogno
ſcere nō pt̄. Sed diceres. ꝙ aīa ſeparata ad ꝑſentiam
ſingularis ꝯformat ſe ſingulari. ⁊ ſic illud ꝯgnoſcit ¶ Sꝫ 3
ꝯtra. Qn̄ ſingulare eſt ꝑſens aīe aut aliqḋ a ſingulari trā
ſit in aīam aut nihil. ſi aliquid ergo aīa ſeparata aliquid a
phantaſmatibꝫ recipit. qḋ eſt abſonū. ſi aūt nihil. ergo ſpe
cies in aīa exiſtentes remanent ꝯmunes. et ita ꝑ eas non
pt̄ aliqḋ ſingulare cognoſci ¶ Pre. Nihil exiſtens in po
tentiā educit ſe de potentia in actū. ſed aīa cognitiua eſt 4
in potentia ad res cognoſcibiles. ergo ipſa nō pt̄ ſe educe
re in actū vt ipamet eis ꝯformeť. et ita videť ꝙ anima ſe-
parata ſingularia nō cognoſcat apud ſingulariū ꝑſentiā
Cōtra ¶ Sed ꝯtra eſt qḋ dr̄ Luc. xvi. ꝙ diues in inferno co
gnouit Abraam ⁊ Lazarū. ⁊ etiā de fratribꝫ ſuis adhuc
viuentibꝫ notitiā retinebat. ergo aīa ſeparata ſingularia
cognoſcit ¶ Pre. Dolor nō eſt ſine cognitōne. ſed aīa ex
igne ⁊ alijs penis inferni dolorem ſuſtinebit. ergo ſingula
ria cognoſcit.

Rꝫº ¶ Reſponſio dōm. ꝙ ſicut dictum eſt anima ſepara
Dupl'r ꝯgº ta duob⁹ modis cognoſcit. vno modo ꝑ ſpecies ſibi infu-
aie ſeparate. ſas in ipſa ſeparatione. Alio mō ꝑ ſpecies quas in corpo
re accepit. ⁊ q̃tum ad ꝑmum modū attribuenda eſt ani
me ſeparate cognitio ſimilis angelice cognitioni. vnde ſi-
cut angeli ſingularia cognoſcūt ꝑ ſpēs ꝯcreatas. ita ⁊ ani
ma per ſpecies ſibi in ipſa ſeparatione inditas. cum enim
ydee que in mente diuina ſunt. ſint factrices rerū q̃tuꝫ
ad formam ⁊ materiam. oportet ꝙ ſint earū exemplaria
et ſimilitudines ſcḋm vtrūq;. vnde per eas cognoſcit res
non ſolum ſcḋm naturam generis ⁊ ſpeciei. que ꝑ enes ꝑnci
pia materialia ſumūtur. ſed etiam ſcḋm ſuam ſingularitatē
cuius principium eſt materia. forme autem mentib⁹ an-
gelicis ꝯcreate ⁊ quas anime in ſua ſeparatione adipiſcū
tur ſunt quedam ſimilitudines earum ydealium ratio-
num que ſunt in mente diuina. ita ꝙ ſicut ab illis ydeis
effluūt res vt ſubſiſtant in materia ⁊ forma. ita effluunt
ſpecies in mentib⁹ creatis que ſunt cognitiue rerū. ⁊ q̃-
tum ad formam ⁊ q̃tum ad materiam ⁊ q̃tum ad natu
ram vniuerſalem. ⁊ q̃tum ad ſingularem. et ſic per huiuſ
modi ſpecies anima ſeparata ſingularia cognoſcit. ſpecies
autem que ſunt accepte a ſenſib⁹ ſunt ſimiles reb⁹ ſcḋm hoc
tm̄ qḋ agere res poſſunt. forte hoc eſt ſcḋm formaꝫ. ⁊ ideo
per eas non poſſunt ſingularia cognoſci. niſi inq̃tum re-
cipiunt in aliqua potētia vtente organo corporali in quo
quodāmodo ſunt materialiter. ⁊ ſic particulariter recipi-
untur. in intellectu vero qui eſt omnino a materia immu
nis non poteſt eſſe principium niſi vniuerſalis cognitōis
niſi forte per quādam reflexionem ad phantaſmata a q̈-
bus intelligibiles abſtrahūtur ſpecies. que etiam refle-
xio poſt mortem corruptis phantaſmatib⁹ eſſe non pote
rit. poterit tamen anima huiuſmodi vniuerſales formas
ad ſingularia applicare. quorum notitiam per aliquaꝫ co
gnitionem habet.

Ad .j. ¶ Ad ꝑmum igitur dicenduꝫ. ꝙ anima ſeparata nō
cognoſcit ſingularia per ſpecies in corpore acquiſitas. nec
per ſpecies concreatas. ſed per ſpecies inditas in ſepa
ratione. Nec tamē oportꝫ ꝙ tunc ſpecies etiam ei infini-
te infundantur ad ſingularia cognoſcenda. Tum q2 ſin-
gularia que ab ea ſunt cognoſcenda non ſunt actu infini-
ta. Tū q2 per vnā ſimilitudinem ſpeciei poſſunt a ſubſtā
tia ſeparata omnia indiuidua illius ſpeciei cognoſci. in-
q̃tum illa ſimilitudo ſpeciei efficitur vniuſcuiuſq; ſingu-
larium propria ſimilitudo ſcḋm propriaꝫ rationem ad hoc
vel illud indiuiduū. ſicut de angelis dictum eſt in queſti-
one de angelis. Et ſic patꝫ de eſſentia diuina que non ſo
lum indiuiduorum vnius ſpeciei. ſed omnium entiū eſt
ſimilitudo propria ſcḋm diuerſos reſpectus ⁊ diuerſas res

Ad 2 ¶ Ad ſecūdum dicenduꝫ. ꝙ ſpecies ille quibus anima
ſeparata cognoſcit ſingularia. q̃uis in ſe ſint immateria-
les. et ideo vniuerſales. tamen ſunt ſimilitudines rei ⁊ q̃
tum ad naturam vniuerſalem ⁊ ſingularem. et ideo nihil
Alie ſo patēt per eas ꝓhibet ſingularia cognoſci. Alia ꝓcedimus.

Materia .xx. De ſcien
tia anime chriſti

Queſtio xx. de ſcien-

tia aīe chriſti. Et habet ſex q̃ſtiones. Prima
vtrum in chriſto ſit ponere ſcientiam creatam. Secūda
vtrum anima chriſti videat verbū per aliquem habituꝫ
Tercia vtrum chriſtus ſcientiā aliam habeat de reb⁹ q̃
illam qua cognoſcit res in verbo. Quarta. vtruꝫ anima
chriſti in verbo ſciat omnia que ſcit verbo. Quinta. vtꝝ
anima chriſti ſciat oīa illa que deus poteſt ſcire. Sexta
vtrum cognitiōe illa qua anima chriſti ſcit res in propria
natura ſciat omnia.

Queſtio eſt de ſci

entia anime chriſti. Et ꝑmo queritur
vtrum in chriſto ſit ponere ſcientiam
creatam Et videtur ꝙ nō. Scien .j.
tia enī eſt ꝑfectio ſcientis. oīs autēꝫ
perfectio eſt nobilior perfectibili. ſi er
go chriſtus eſt ſciens ſcḋm aliquam ſcientiā creataꝫ. aliqḋ
creatum eſt anima chriſti nobilius. qḋ videtur incōueni
ens ¶ Pre. Operatio nō attribuit̄ nature. ſed hypoſta 2
ſi. ſunt enī operatōes ſuppoſitoꝝ ⁊ particulariū. ſed ꝑſo-
ne chriſti ſufficit ad intelligendū ſciētia īcreata. ergo ſu-
perfluū eſt ponere in ea ſciam creatā. ¶ Pre. Quāto ali 3
quid eſt nobilius tanto eſt deo ſimilius. ſed aīa xpi eſt no
bilior q̃ calor naturalis. cum igit̄ calor naturalis agat ſi-
ne medio ⁊ in hoc eſt deo ſimilis qui ſine medio operatur
videt̄ ꝙ multo fortius aīa chriſti intelligat non median-
te aliqua ſcientia creata Sed diceres. ꝙ operatio calo
ris ab intra ꝓcedit. oꝑatio aūt ſcientie ab extra. cū ſit ſcḋm
motum a reb⁹ ad aīam. vnde nō eſt ſile. ¶ Sed ꝯtra. In 4
operatiōe cognitiua nō ſolum eſt receptio. ſed iudiciū de
receptis. q̃uis aūt receptio ſit ab exteriori. iudiciū tm̄ ab
interiori ꝓcedit. ergo oꝑatio ſcie nō ſolū oīno eſt ab exte 5
riori ¶ Pre. Chriſtus filius dei nō aſſumpſit aliquā im-
ꝑfectōem niſi q̄ ad noſtrā redemptōem valebat. ſed imꝑ
fectio ſcie nō valet ad redemptōem noſtrā. ḡ imꝑfectio-
nē ſcie nō aſſumpſit. oīs aūt creata ſcia ex hoc ipo ꝙ crea
ta eſt. aliqḋ imꝑfectōis habet. ḡ creatā ſciam nō aſſum-
pſit. ¶ Pre. Quilibet ſapiēs ſi habeat aliquam ꝑfectiſſi 6
mā ſciam ſcḋm illā ſemꝑ ⁊ maxime eſt in actu. ſꝫ xps hꝫ ſci
entiā increatā ꝑfectiſſimā. ergo alia ſupflueret. ¶ Pre. 7
Quicūq; eſt ſemꝑ in actu ꝯſideratōis ſcḋm ꝑfectiſſimā ſciē
tiā nō indiget alia ſcia minus ꝑfecta. q2 nūq̃ ſcḋm eā ꝯſi-
deraret. ⁊ ſic fruſtra eſſet in eo. ſꝫ xps eſt ſemꝑ in actu ꝯſi
deratōis ſcḋm ꝑfectiſſimā ſciam. q̄ eſt ſcia increata. ḡ in eo
nō eſt ponere aliquā ſciam creatā. ¶ Pre. Natura non
facit ꝑ duo qḋ pōt ꝑ vnū facere. ⁊ multo minus deus qui 8
ordinatius oꝑat̄ q̃ natura. ſꝫ xps potuit fieri ſapiēs ſi ſo-
lam ſciam increatā haberet. ḡ nō eſt factus ſapiēs ſcia cre
ata. ḡ in eo nō eſt ponere aliquā ſciaꝫ creatā. ¶ Pre. Pri 9
ma Cor. xiij. Cū venerit qḋ ꝑfectuꝫ eſt euacuabit̄ qḋ ex
parte eſt. plus aūt eſt imꝑfecta ſcia creata in ꝯparatōne ad
ſciam increatam q̃ ſpecularis viſio in comparatione ad
viſionem ſpeciei. ſi igitur ratione imperfectōis viſio fidei
tollitur vbi ſuperuenit viſio ſpeciei. multo fortius tolli-
tur ſcientia creata in chriſto vbi fuit increata.

10 ¶ Preterea. Verbū vnitum anime chriſti eſt ei magis inti
mū q̄ intellectus aïe noſtre. vtpote cū ſit ei verbū vnitū
nō ſolū ꝑ eſſentiā pñtiā ⁊ potentiā. ſicut ceteris creatu/
ris. ⁊ ꝑ gratiā ſicut iuſtis. ſed etiā in vnitate pſone. ſ3 aïa
noſtra ꝑ potentiā intellectiuā intelligit. ergo chriſti aïa po/
terit eſſe ſapiēs ꝑ ſapientiā verbi. ⁊ ita nō indigebit ſcien
11 tia creata ¶ Pre. Sciētia creata. ſi eā xp̄s habuit. nō eſt
ſibi data niſi ad eius pfectōem. ſed aïa xp̄i vnita verbo ⁊
ſcientiā creatā habēs non eſt nobilior q̄ ſi ſoli verbo vni
retur ſine ſcia creata. q2 creatura adiuncta deo nihil adij/
cit bonitatis. ſicut nec pūctus additus linee eā facit ma/
iorē. ergo in chriſto nō eſt ponere ſciam creatam.

Contra ¶ Sed contra eſt qd dr Luc. ij. puer ieſus pficiebat ſci
entia ⁊c. Conſtat aūt q ſm ſciam increatā pficere nō po/
terat. q2 nec pficit nec deficit. ergo neceſſe eſt ponere in eo
ſciam creatā ¶ Preterea. Sm Dam. oīa que in noſtra na
tura plātauit. dei verbū aſſumpſit. plātauit aūt ſcientia3
creatā. ergo eam aſſumpſit ¶ Pre. Sicut ſcia diuina eſt
ſupra ſcientiā intellectiuā creatā. Ita ſcia intellectiua cre
ata eſt ſupra ſciam ſenſitiuā. ſed ſcientia ſenſitiua nō tollit
ab eo qui habet ſciam intellectiuā. vt patet in hoie. ergo ſcia
intellectiua creata pt manere ſuperueniente ſcia increata

Rō ¶ Rñſio dōm. q ſicut in xp̄o eſt ponere duas natu/
ras. ita ⁊ duas ſcientias. creatā ſc3 ⁊ increatā Quida3
aūt heretici poſuerunt in chriſto ſolam ſciam increatam

Pō here. Vt aūt huiōi erroris videamus originem ſciendū eſt. q
quidā vnionē diuine ⁊ humane nature intellexerunt hoc
mō facta3 eſſe. quomō aïa corpori vnitur. vt ſicut aïa eſt
forma corporis. ita etiam diuinitas eſſet forma humani/
tatis in chriſto Et ideo qdam cōſiderantes quia ſi ver/
bum vniretur chriſti corpori ſicut anima corpori noſtro.
q poſſit ipm viuificare ſicut anima corpus noſtrū viuifi/
cat. poſuerunt q in chriſto non fuerunt niſi due ſubſtantie
ſc3 corpus ⁊ deitas que corpus loco anime viuificabat.

Alioꝝ pō Et hic fuit error Ennomij. ⁊ ſequaciū eius. Quidam
vero attēdentes hoc eſſe deitati indignū vt corpi vni/
retur vt ipſum viuificans. poſuerūt in chriſto animā viui
ficantē corpus ⁊ ſenſificantē. ſenſibilē ſc3 ⁊ vegetabilē. non
aūt intelligibilē. ſed dicebāt q ipm verbū erat in chriſto
loco intelligibilis aïe. Et hic fuit error Apollinaris ⁊ ſeq
ciū eius. quo qdem errore ſuppoſito planū eſſet in chriſto
nō eſſe niſi ſciam increatā. Predictus aūt modus intelli
gendi vnionē ad hoc inducit vt credat vna qdam natu/
ra ex diuina ⁊ humana cōfecta. ſicut ex aïa ⁊ corpe. ⁊ non
ſolum ſit vna yppoſtaſis ſed etiā vna natura. Et quo vl/
terius ſeqtur q vtriuſq3 nature veritas corrumpat. cum
enī hoc ſit de rōne diuine nature vt ſit a rebus oibus ſe/
parata quantū ad eſſe. ſi ponat eſſe alicui9 corpis actus a
ꝓpria ratōne decidet. Silr ſi a natura humana abſtrahat
vel aïa vel intellectus vel aliqd eoꝝ q̄ ad integritatē na/
ture ptinent. nec remanebit veritas ſpēi. cū ita ſit de rōni
bus ſpecieꝝ ſicut de numeris. vt dr. viij. metaph. in qbus
vnitate addita vel ſubtracta ſpēs numeri variant Et

Rep. er. ideo ſm pdictū errorē xp̄s neq3 ver9 hō neq3 ver9 deus
eſſet. Ad hoc aūt q xp̄s verus deus ⁊ verus hō ſit opor/
tet ponere in ipo oia q̄ ad diuinā naturā ptinent. ⁊ iterū
ſeorſum ſm rōem nature in eadē pſona oia q̄ ſpēm hois
cōſtituūt. ⁊ vt nō ſolū verus hō. ſed etiā pfectus ſit opor
tet in eo ponere oia q̄ in nobis ad pfectōem ſunt neceſſa/
ria. ſicut habitus ſciaꝝ ⁊ virtutū. Sicut enī deitas non
pt eſſe actus corpis vt ea formaliter corpus viuat vel rō/
nalis creatura fiat. ita nō poteſt eſſe actus aïe rōnalis vt
ea formaliter ſit ſciens vel virtuoſus. ſicut nos ꝑ habitū
ſcientie ⁊ virtutis Et ideo oportet in chriſto ponere ſcie Pō vera
tiam creatam

¶ Ad primū igit dōm q eius ſcia creata qdem eſt ſm Ad .1.
quid aïa xp̄i nobilior. inquantū eſt act9 eius. ſm quē mo/
dū ⁊ color ei9 nobilior corpe eſt ⁊ qdlibet accidēs ſuo ſub/
iecto. put cōparat ad ipm ſicut act9 ad potentiā. ſimplr
aūt ſubiectū eſt nobilius accñte. ⁊ ſic aïa xp̄i ꝓpria ſcientia

¶ Ad ſcōm dicendum q q̄uis ſcia attribuatur yppoſtaſi Ad 2
vt opanti. eū attribuit nature vt opationis pncipio. opa/
tio aūt nō recipit ſpēm ab opante. ſed a pncipio opatiōis
Unde in vno operāte ſunt diuerſe opationes ſm ſpēm
ſm diuerſa opationū pncipia. ſicut in homie videre ⁊ au
dire. q̄uis igit in chriſto nō ſit niſi vna yppoſtaſis. tamen
ſunt in eo due nature. ⁊ ideo etiā due opationes. ⁊ opor
tet chriſtū eſſe pfectū ad vtranq3 opatōem. Et ſic non ſo
lum eſt in eo ſcia increata. que ſufficit ad operatōem natu/
re increate. ſed etiā ſcientia creata que exigitur ad pfectā
opationē nature create ¶ Ad terciū dicendū q calor pro
prie loquēdo nō agit. ſed eſt mediū quo ignis agit. vñ ſic Ad 3
ſe habet ad operatōem calefactionis. ſicut ſcientia creata
ad actū cōſiderationis ¶ Ad quartū dicendū q q̄uis in Ad 4
conſideratōe ſcientie ſit aliquid quod eſt ab intrinſeco. ta
men talis operatio non complet ſine eo quod ab extrinſe
co eſt. ⁊ in hoc diuerſimode ſimilitudo attēditur. ¶ Ad Ad 5
quintū dicendū q q̄uis omne creatum ſit imperfectum
comparatum ad eminentiam diuine operationis. vnum
quodq3 tamen in genere ſuo perfectum eſt. et ſui generis
quandā perfectionem requirit. Unde ⁊ natura creata in
chriſto quandā perfectōem creatam habuit quando fuit
anima creata. ¶ Ad ſextum dicendū q chriſtus ſemꝑ eſt Ad 6
in actu cōſiderationis ſm ſcientiā increatam. ſed quia ei
due operationes cōpetunt ſm duas naturas. ideo per
hoc etiam non excludit quin habeat cōſiderationem ſcie/
tie create ¶ Et per hoc etiā patet reſpōſio ad ſeptimum Ad 7
¶ Ad octauū dōm q ſi chriſtus haberet tantū ſcientiam Ad 8
increatā eſſet ſapiens deus. ſed vt ita dixerim nō ſapiens
homo. vnde ad hoc q in humanitate ſapiēs eſſ3 oportuit
q ſcientiam creatam haberet ¶ Ad nonū dicendū q ver/ Ad 9
bum apl'i intelligit de pfectione que imperfectioni oppo/
nitur. tunc enī pfectōe adueniente impfectū tollit. Perfe
ctio aūt diuine ſcie nō opponit pfectioni ſcie create. cū nō
ſit circa idem. vñ rō nō ſeqtur ¶ Ad decimū dōm q q̄/ Ad 10
uis verbu3 ſit magis intraneū anime q̄ aliqua potentia
eius. prout eam ſuſtinet ⁊ in eſſe cōſeruat. tamen intelle/
ctus vel aliqua potentia eſt magis vnū cum anima. quia
non ſolum in natura. ſed in pſona. quia potētia eſt quedā
pfectio ipſius anime. nō aūt verbū. Unde anima xp̄i nō
poteſt formaliter loquēdo intelligere per verbū ſicut per
intellectum ¶ Ad vndecimū dōm q q̄uis verbū ⁊ ſcien Ad 11
tia creata non ſint melius q̄ ſolum verbū. eū aïa vnita
verbo ⁊ pfecta ſcientia creata eſt perfectior q̄ ſi verbum
vniretur ſine hoc q ſcientiam creatam haberet. quia ſci/
entia creata in aliq̄ habitudine ſe habet ad animā in qua
ſe non hab3 verbū. ⁊ ideo rō non ſequitur

Secūdo querit. vtru3

aïa xp̄i videat verbū ꝑ aliquē habitū. Et vi
det q non. Videre enī per habitū eſt videre ꝑ mediū. ſed 1.
anima chriſti videt verbū ſine medio. ergo non videt per

2 habitū ¶ Pre. Anima chriſti in hoc beata eſt q̄ deum vi/
det. beatitudo aūt ſiue felicitas ſm p̄hm in p̄mo ethicoꝝ
nō eſt ſm habitū ſed ſm actum. ḡ aīa chriſti nō videt ver
bum ſm habitū ¶ Pre. Quanto aliq̄d eſt ſimplicius tan
3 to eſt deo ꝓximus. quāto aūt ē ꝓximius tāto eſt nobili⁹.
cum igit̄ aīa chriſti maxime in hoc nobilitet̄ q̄ deū ꝑfecte
videt. videt̄ q̄ in illa viſione nō accidat aliqua cōpoſitio.
quod eſſet ſi ꝑ habitū aliquē ſibi cōpoſitū intelligeret.
4 ¶ Prete. Anima chriſti nobilior eſt q̄ȝ angeli. ⁊ maxime
quantū cōpetit ad viſionē verbi. ſed angeli nō vidēt ver/
bum ꝑ aliquos habitus. q: vt dr̄ Maximus in cōmen.
ſup. vij. ca. ce. hierar. Nec ꝯuenit arbitrari magnū Dyo
niſiū habitudines in diuinis intellectib⁹ more accidētiū
queadmodū ⁊ in nobis ſunt dixiſſe. ⁊ aliud in alio ſubie
cto. ⁊ a tali quantitatē quandā effectū. accidēs eīn omne
illic depulſum eſt. ḡ nec anima chriſti videt verbū per ali
5 quē habitū. ¶ Pre. Anima xp̄i nō p̄t cōſiderari niſi vel
vnita verbo vel ſm ſuam naturā. ſed inquantū vnita eſt
verbo nō cōpetit ſibi videre verbū aliquo habitu medi
ante. ſiliter etiam nec ſibi ſm ꝓpriam naturā hoc cōpetit.
Sicut eīn omne totū eſt maius ſua p̄te. ita etiā qualibȝ
parte ſua melius et ꝑfectius. ſed aliqua p̄s aīe vt in/
tellectus agens efficit ſuam opatione nullo habitu medi
ante. qđ videt̄ ad nobilitatē eius ꝑtinere. Et ita multo
fortius aīa xp̄i tota nō operat̄ habitu mediāte. ergo nul/
6 lo mō anima xp̄i videt verbū ꝑ aliquē habitū. ¶ Prete.
Sicut dr̄ gloſa. Heb. ij. natura mentis humane qualem
chriſtus aſſumpſit. nihil poſt deū eſt melius. ſed aliq̄ etiaȝ
inſenſibiles creature ſine habitu aliquo medio ſuas ope/
ratōes ꝓducunt. quod ad nobilitatē ipſoꝝ ꝑtinere videt̄
cum in hoc ſint deo ſimiles. ergo multo fortius aīma chri
ſti habet ſuam operationem ſine aliquo habitu. et ſic idē
quod prius.

Contra ¶ Sed ꝯtra. Nulla potētia paſſiua p̄t opari niſi ꝑfe/
cta ꝑ operatōem ſui actiui. cuȝ nihil operet̄ niſi ſm q̄ eſt
in actu. ſed intellect⁹ poſſibilis quo aīa xp̄i intelligit erat
potētia paſſiua. ḡ nō poterat intelligere niſi ꝑ formaȝ ſui
actiui. hoc eſt intelligibili ꝑfecta. ſed habit⁹ in intellectu
nō videt̄ aliud eſſe q̄ȝ ſpēs intelligibiliū in ipō. ḡ aīa xp̄i
videbat deū ⁊ intelligebat alia aliquo medio habitu
¶ Pre. Nō decuit q̄ filius dei potentiā aſſumeret intel/
lectiuā niſi ꝑfectā. ꝑficitur aūt potētia intellectiua ꝑ ha/
bitū ſcie. ergo habitualē ſciam aſſumpſit

R̄ſo ¶ Rūſio dōm q̄ ad huius q̄ſtionis euidentiā opor/
tet ſcire q̄d ſit habitus. ⁊ ad quid habitib⁹ indigeamus
Quantū igit̄ in p̄mo aſpectu apparet. habitus ſignifica
re videt̄ aliq̄d potētie ſuꝑadditū. quo ꝑficit̄ ad ſuā opera
Diſtictō tionē. Indiget eīn aliq̄ potētia aliquo ſuꝑaddito duplici
rōne. ⁊ ꝓpter cōditōem nature. ⁊ ꝓpter rōem ipſius potē/
tie. Nec īmerito. cuȝ actio que a potētia ꝓcedit a natura
etiā depēdeat q̄ eſt potentie origo. Ex p̄te q̄dem nature
indiget aliq̄ ſuꝑaddito ad opandū. qn̄ opatio talis eſt q̄
facultatē ⁊ ꝯditōem nature excedit. Sicut ꝯditōeȝ hūa
ne nature excedit. vt ad deuȝ q̄ſi ſociali amore afficiat̄ q̄ſi
hereditatis eius ꝯſors Vn̄ ad hāc opatōem indiget nr̄a
affectiua potētia habitu charitatis. Ex p̄te aūt potentie
qn̄ potētia eſt ad talia obiecta ordinata. quoꝝ nullaten⁹
ex ſe ipa p̄t ꝑfectū actū habere. Sicut potētia viſiua eſt or
dinata ad cognoſcendū oēs colores. nō aūt fuit poſſibile
vt eſſent in organo viſiuo omnes colores in actu. et ideo
aliter eſt ordinatū. vt ſcȝ potentie viſiue poſſit ſuꝑaddi ſi
militudo cuiuſlibet coloris. ⁊ ſic in actū ꝓgrediatur viſio
nis. Sciendū tn̄ q̄ illud qđ addit̄ potētie. q̄nq̄ȝ recipit̄ Nota
in ea ꝑ modū habitus. q̄nq̄ȝ ꝑ modū paſſionis. Per mo/
dum q̄dem paſſionis qn̄ receptū non manet in recipien/
te nec efficit̄ eius q̄litas. ſed q̄ſi quodā cōtactu ab aliquo
agente patiēs immutat̄ ⁊ ſubito trāſit. ſicut p̄hs dr̄ in pre
dicamentis. ruborem paſſionē ⁊ non paſſibilē qualitatem
quādo quis ꝓpter verecundiā in ruborē ſubito mutat̄.
Tunc vero recipitur per modū habitus quādo illud re
ceptum efficit̄ quaſi connaturale recipienti. Et inde eſt q̄
habitus dr̄ a p̄ho qualitas difficulter mobilis Inde etiā
eſt q̄ opationes ex habitu ꝓcedentes delectabiles ſunt.
et in promptu habent̄ ⁊ faciliter exercent̄. ⁊ ſunt quaſi cō
naturales effecte. Ea igit̄ que ſuꝑaddunt̄ in potētijs ſen
ſitiuis nō ſuꝑaddunt̄ per modū habitus. ſed ꝑ modum
paſſionis. in potentijs vero intellectiue aīe ꝑ modū habi
tus. q: ſenſitiua p̄s agit̄ inſtinctu nature magis q̄ȝ agit.
intellectiua aūt p̄s eſt dn̄a actus ſui. ⁊ ideo ꝯpetit ei ha/
bere ꝓmptitudinē ad actū vt poſſit opari cū libet. Patet
etiā ex p̄dictis q̄ potentia ꝑfectior eſt quando recipit ali
quid ꝑ modū habitus q̄ȝ ſi recipiat aliquid ꝑ modū paſ/
ſionis solū. Et ideo illud quod ſuꝑadditum eſt aīe chriſti
oportet ibi ponere ꝑ modū habitus. Ex vtraq̄ȝ aūt pre/
dictaꝝ rationū oportet in aīa chriſti ponere aliquid ſuꝑ/
additū. Rōne q̄dem nature q: videre diuinā eſſentiam
eſt ſupra cōditiōem cuiuſlibet nature create. Unde nulla
creatura poteſt ad hoc ꝑtingere niſi aliquo lumine eleuet̄
in illā beatā viſioneȝ. qđ quidē lumē recipit̄ ꝑ modū paſſi/
onis quaſi ꝑtranſeundo vt in raptis. In chriſto aūt fuit
vt habitus ipſam animā beatificans a p̄ncipio ſue crea/
tionis Rōne vero potentie intellectus humane aīe eſt in
potētia ad oīa entia Impoſſibile eſt aūt aliquod ens cre
atum eſſe qđ ſit ꝑfecte actus. ⁊ ſimilitudo oīm entiuȝ. q:
ſic infinite poſſideret naturā entitatis. vnde ſolus deus ſi
ne aliquo addito ꝑ ſeipſum poteſt oīa intelligere. Qui
libet aūt intellectus creatus intelligit ꝑ aliquas ſpēs ſuꝑ
additas vel acq̄ſitas. ſicut in nobis accidit. vl̄ cōmunica
tas vel infuſas. ſicut in angelis. Et quicq̄d angelis com
petit ex cōditione nature. hoc multo excellētius aīe chri/
ſti fuit collatū ex plenitudine gratie. vt omniū rerum ſpe
cies inditas in ſe haberet a ſui creatione. ſed mediantibus
his ſpeciebȝ nō ꝯgnoſcebat verbū. ſed ſolūmodo res crea
tas. Sic igit̄ dicendū q̄ anima chriſti in cognitōe qua ver
bum videbat. indiguit habitu qui eſt lumen. non vt per
quod fieret aliquod intelligibile actu. ſicut eſt in nobis lu
men intellectus agētis. ſed vt ꝑ quod eleuaret̄ intellect⁹
creatus in id quod eſt ſupra ſe. quantū vero ad cognitio
nem aliaꝝ creaturaꝝ habuit habitū q̄ eſt collectio ſpecie
rum ordinataꝝ ad cognoſcendū

¶ Ad p̄mū igit̄ dr̄ q̄ aīa xp̄i videt verbū ſine medio Ad .1.
qđ ſit ſilitudo rei viſe. ſicut ſpēs in oculo ē ſilitudo viſibil̄
vel ſicut ſpeculū ē ſilitudo rei ſpeculate. non aūt videt ſine
medio qđ ſit diſpoſitio videntis. ⁊ ſic nō valet rō p̄dicta
¶ Ad. ij. dōm q̄ cū dr̄ felicitas nō eſt in habitu. intelligē/ Ad 2.
dū eſt de habitu a q̄ nō ꝓcedit actus. q̄ eīn eſt in habitu
et nō in actu ſilis eſt dormiēti. Oꝑtet aūt vt actus ille in
quo felicitas ꝯſiſtit ab aliq̄ habitu ꝓgrediat̄ ſm ſentētiaȝ
p̄hi. al's opatio nō eſſet delectabil̄ ⁊ ꝑfecta. ¶ Ad. iij. di/ Ad 3
cendū q̄ ſm Dyo. v. ca. de di. no. aliter ē in ꝑticipatōib⁹
et in ꝑticipantib⁹. Participatōnes eīn quāto ſunt ſimpli
ciores tanto nobiliores. ſicut eſſe q̄ȝ viuere et viuere q̄ȝ in
telligere. vt fiat comparatio inter viuere et eſſe. ſeparando
per intellectum eſſe a viuere. In participantibus autem

quāto aliqd est magis cōpositū. nō dico cōpositione ma-
teriali sed ꝑ receptōnē pluriū participationū. tanto est no
bilius q2 in tanto in pluribus deo similatur. Et huius-
modi assimilatio esse nō potest nisi per aliqua a deo rece-
pta Unde z anima q̄ super naturalē naturā habz habit⁹.
Ad 4 pficientes eā z nobilior est ¶ Ad quartū dōm q verbū
Maximi intelligendū est de accidentibus separabilib9 z
nō pertinentib9 ad naturā. q2 si huiusmodi accidentia ha-
berent. essent mutabiles et non immateriales et ꝑ se stan
tes essencie Unde subiūgit. si eū hoc esset. nō vtiqꝫ ma
neret in se ipsa horū essencia. et cōcludit. habitudines ea
rū et ꝟtutes sūt essenciales propter immaterialitatem. z
appellat essenciale id qd̄ nunquā essenciam derelinquit.
Ad 5 ¶ Ad quintū dōm q vnio in xp̄o nō terminatur ad opa
tionē sed ad esse. z ideo anime inquātū est verbo vnita nō
cōpetit vel videre verbū vel aliqua opatio sed soluz hoc
esse scz in ypostasi verbi immediate loquendo. cōueniūt
aūt ei opationes ratione suarū potentiarū et sue nature
[illegible] anima perfectior [illegible] intellectus agens
nec [illegible] alia anime potentia nobilior est intellectu
agēte Unde non oportet q̄ [illegible] intellectus agens non indi
get habitu q intellectus possibilis non indigeat. Qz eīn
intellectus agens habitu nō indiget ad suā opationē. ex
hoc. contingit q intellect⁹ agens ab intelligibilib9 nihil
recipit. sed magis formam suā eis tribuit faciendo ea in
telligibilia actu. Intellectus aūt possibilis ecōuerso se hz
Ad 6. ¶ Ad vi. dōm q potēcie naturales sunt determinate ad
vnū et ideo ꝑ seipsas possunt in sua obiecta. nec indigēt
aliquo superaddito ad agendū. Potencie autē rationa-
les ad multa se habent et hoc ad eorum nobilitatem spe-
ctat. et ideo nō est simile.

Ertio queritur. vtrū

3. Christus scientiam aliam habuit de rebus q̄̄
illam qua ꝯgnouit res in verbo Et videtur q non. q2
vt dicit prima cho2. xiij Cum venerit qd̄ pfectū est eua-
cuabitur zc. sciētia aūt qua nūc res in seipsis cognoscim⁹
ex parte est. vt ibidē dicitur. ergo adueniēte pfecta sciētia
glorie euacuabit sicut z ibi videtur expresse velle apl's. sz
in cristo fuit cognitō glorie ab initio sue creatiōis qua scz
cognouit res in verbo. ergo nō habet aliam sciētiā de re-
Solō bus Sed diceres q sciētia euacuabit adueniēte gloria
nō quantū ad essentiā sed quantū ad modū q̄ nūc intelle-
ctus inquirēdo z ꝯuertēdo se ad fantasmata speculatur.
2 ¶ Sed cōtra. modus ille est de essentia sciētie. ablato eīn
essentiali nō pōt rei substātia manere. ergo nō pōt scientia
3 remanere ſm suā substātiā mō isto cessante ¶ Pre. ſm
phm scdō ethi. Oēs habit⁹ ex actibus acq̄siti reddūt si
miles actus actib9 illis ex quib9 acquisiti sunt. sed sciētia
quā nūc habem⁹ acq̄sita ē ex talib9 ꝯsideratōib9 quib9 ad
fantasmata ꝯuertimur z pcedimus cōferēdo. ergo nō pt
talis scientia nisi actus tales reddere. Frustra ergo ma-
4 neret scia tali mō scie cessante ¶ Pre. Impossibile ē duas
formas eiusdē speciei in vno z eodē subiecto esse. sed ani-
ma xp̄i vidēs res in verbo habet similitudines rerū q̄s
vidit cū nihil videat nisi ꝑ suā similitudinē. ergo nō ē pos
sibile q earūdē rerū habeat alias similitudines. z ita nō pt
5 eē alia scīa in xp̄o nisi illa qua cognouit res in ꝟbo ¶ Pre.
Sciētia ponit in anima xp̄i ꝓpter eius pfectōnē. sz anima
xp̄i ex quo vidit res in verbo z verbū ipm. nō ē pfectior
siue min⁹ pfecta. siue habeat aliā sciētiā siue nō. ergo nō ē
in eo ponere aliā sciētiam Probatō medie ē ꝑ Augustinū
qui dicit in quarto ꝯfessionū. Infelix homo q̄ scit omnia
illa scz creaturas. te aūt nescit. beatus autē qui scit te. etiā
si illa nesciat. qui aūt te z illa nouit nō ꝓpter illa beatior sz
propter te solū beatus
Cōtra ¶ Sed cōtra. Cristus fuit angelis perfectior vt probat
apl's hebre. i. sed angeli preter cognitionē rerū quā habēt
in verbo. habent etiam rerū cognitōnē in propria natura
vt patet per Augusti. super geū. ad lit. ergo multo forti⁹
anima christi preter scientiā rerū quā habet in verbo scit
res in ꝓpria natura. ¶ Prete. Nulla naturaliū pfectionū
xp̄o debuit deesse. sed naturalis pfectō anime humane ē
vt cognoscat res in suo genere. ergo talē sciētiā de rebus
christus habuit Rō
¶ Responsio dōm q sicut dictū est perfectō supernatura
liter ꝯueniēs christo nō excludit naturalē eius pfectionē
sicut vita increata nō excludit animam viuificantē. Co-
gnitō autē qua anima christi ꝯgnouit verbum z res in
verbo est supernaturalis vt dictū est. vnde per hoc nō ex
cluditur quin anima xp̄i habeat omnem perfectonem na-
turalem. Cuiuslibet autē existētis in potentia perfectō
naturalis est vt in actum reducatur. intellectus autem
possibilis naturaliter est in potēcia ad intelligibilia. vnde
anteq̄ in actū reducatur est imperfectus. pficitur aūt cuz
in actum reducitur vt rerū noticiam habeat Et ideo qui
dam phi attendētes naturalē pfectionem hominis dixe
rūt vltimā felicitatē hominis in hoc ꝯsistere q in anima
hominis describatur ordo totius vniuersi. Habuit igit
christus hanc pfectōnem vt preter sciētiam diuinitus in
fusam res in propria natura ꝯgnosceret multo fortius q̄
homo in statu innocentie vel q̄ angeli ſm cognitōnem
naturalem.
¶ Ad primū igitur dōm. q circa sciētiam duplex est opi Ad. 1.
nio. Una q sciētia hic acquisita remanet quātū ad essen- Opinio pª
tiam habit⁹ sed tollatur modus quo sciētia hic vtimur et. b. tho.
et ſm hanc procedit ratō illa que tacta est in obiiciendo
tamē oportet addere q cum xp̄s esset ꝯprehensor z via
tor habuit vtrunqꝫ modū ꝯsiderādi. vnum quo angelis
conformatur vt sine discursu ꝯsideraret Alium per ꝯuer
sionem ad fantasmata quod quidem xp̄o propriū est. vt
scz vtrūqꝫ modum habeat. cui ꝯpetit esse cōprehensorem
vt viatorē simul Alia eīn opinio est q secundū essentiā Opi. 2ª
habitus sciētia hic acquisita euacuatur Et ſm hanc. q̄̄-
uis nō credam esse eam veram. potest responderi. q ani-
ma christi nō habet sciētiam a sensibus acquisitam sed in
fusam qualem angeli habēt per species concreatas. z ta-
lem sciētiam constat etiam in angelis remanere cū visio-
ne glorie ¶ Ad secundū dicēdū q modus ille ꝯgnoscēdi Ad 2
nō est scientie essentialis ex parte sui sed ex parte subiecti
cui scdm statū vie talis modus intelligēdi ꝯpetit. Hoc
aūt ꝑ se solū essentiale est sciētie scdm seipsam. vt ꝑ eā sci-
bilia ꝯgnoscant. z iō qn̄ variat status subiecti variat mo-
dus cognoscēdi nō tn̄ habitus scie. ¶ Ad terciū dōm q Ad 3.
vn⁹ actus pt dici alteri silis dupl'r Uno° quātū ad spe-
ciē actus quā trahit a materia circa quā est. z sic habitus
acquisitus sp reddit actū similē illi actui a quo generat⁹
est. sicut fortia faciēdo efficitur aliquis fortis z fortis ef-
fect⁹ fortes act⁹ facit. Alio mō quātū ad modū q̄ sequit
dispositōnē subiecti. z sic nō oportet act⁹ pdictos eē simi
les. cōstat eīn q act⁹ ex q̄b9 fortitudo politica adq̄rit sīt
actus cū tristicia z sine delectatō effecti Act⁹ āt q̄ sequūt
habitū effectū faciliores sunt z cum delectatiōe. vel saltē

ſine triſticia Jta etiā videmus in ſciētia ꝙ homo ꝯſiderā
do aliqua acq̄rit ſciam illoꝝ ⁊ ſciens illa poteſt eadē ꝯſi
derare. tamē alio mō ꝙ̄ ante. quia iam nō inquirit. ſꝫ ꝯtē
platur quod prius inquiſierat ⁊ ſic etiā nihil ꝓhibet actꝰ
Ad 4 qui procedūt ab habitibus in ſtatu glorie habere alium
modū ¶ Ad quartū dōm ꝙ aīa chriſti ⁊ quelibet alia aīa
nō habet ſimilitudines aliquas eoꝝ que cognoſcit in ver
bo ꝙ̄ ipm verbum quātū ad hoc ꝙ in verbo ꝯgnoſcere
dicitur. ꝙ̄uis ex hoc ꝙ in verbo videt poſſit ſibi formare
ſimilitudines eorum q̄ videret. ſicut qui videt aliquid in
ſpeculo videt rem ꝑ formā ſpeculi. Dictū aūt eſt de hoc
Ad 5 plenius in queſtione de angelis ¶ Ad quintū dōm ꝙ bea
titudo hominis ꝯſiſtit in cognitōne dei nō aūt in cogniti
one creaturarū. vnde non ē aliquis beatior ꝓpter creatura
rū cognitōnē. ſed ſolū ꝓpter cognitiōem dei. nihilominus
tū ipa creaturarū cognitō ad perfectōnem anime natura
lē pertinet vt dictum eſt.

Quarto queritur. vtrū

aīa chriſti ſciat ī ꝟbo oīa Et videtur ꝙ nō De
1. eū ſcit infinita. vt dicit augꝰ. ſed aīa chriſti nō pt ſcire in
finita cū ſit finita. ergo aīa chriſti non pōt in verbo ꝯgno
ſcere oīa q̄ deus ſcit ¶ Sꝫ di. ꝙ aīa xpi ex vnione ad ꝟbū
Solō. ꝯfortatur vt poſſit īfinita ſcire ¶ Sꝫ cōtra. Opatio aīe xpi
2 eſt ab ea non mediante verbo ſed mediāte ꝓpria potētia
potētia aūt eius nō eſt infinita. cū eſſencia eius ſit finita
ergo nec opatō eius pt ſe extēdere ad īfinita cognoſcēda
3 ꝙ̄uis verbū cui vnitur ſit infinitū ¶ Prete. Jn vnione di
uine ⁊ humane nature vt Damaſ. dicit qđ increatū ē in
creatū manſit. ⁊ quod creatū eſt manſit creatū. ſed eū iuſſi
tet creati ⁊ capacitas ⁊ actō eſt finita. ergo ex vnione ver
bi ad animā chriſti non habuit anima chriſti vt cogno
4 ſcere poſſet infinita. ¶ Pre. Verbo. quia infinitū eſt non
ſolū conuenit cognoſcere infinita. ſed etiā comprehēdere
infinitum ſcilicet deum Si ergo ex vnione ad verbum h
habuit anima criſti ꝙ poſſit cognoſcere infinita. pari ra
tione ex eadē vnione habuit ꝙ poſſit ꝯprehendere deum
5 quod eſt falſum. ¶ Pre. Opatio illa qua anima chriſti
infinita cognoſcit. aut erat creator aut creatura Si crea
tor ⁊ procedebat ab anima chriſti que eſt creatura. ergo
creator a creatura procedit. quod eſt impoſſibile. Si aūt
eſt creatura. omnis autē creatura eſt finita. ergo operatō
illa ē finita. ergo per eam non ꝯgnoſcuntur infinita ¶ Sꝫ
diceres ꝙ ꝙ̄uis illa opatio ſit finita habet tamen eſſen
Solō tiam ad infinita ¶ Sed ꝯtra. illa relatō que ad infinita re
9 fertur aut eſt creatura aut creator. ⁊ ꝓceditur poſt eodē
modo vt ſupra ¶ Pre. Si anima chriſti ſcit infinita aut
7 omne quod cognoſcitur per aliquā ſpeciem ꝯgnoſcitur.
aut ꝯgnoſcit illa īfinita ꝑ ſpeciē finitā aut īfinitā. ſꝫ nō ꝑ
ſpeciem infinitam quia nulla ſpecies creata eſt infinita
Si aūt per finitam. finita vero ſpecies non eſt infinitorū
Jdeo impoſſibile eſt ꝙ anima chriſti infinita cognoſcat
¶ Sed diceres ꝙ ſpecies qua cognoſcit anima chriſti ꝙ̄
Solō uis ſit creatura habet tamē ex vnione ad verbū dei ꝙ ſit
ratō infinitorum cognoſcēdi ¶ Sed contra Vnio verbi
8 non eleuat creaturam vltra terminos creature. quod eīn
creatum eſt nullo modo poteſt fieri increatum. ſed hoc ē
vltra terminos creature ꝙ ſit aliquid infinitorū ratio. ꝙ̄
ad hoc non eleuatur per vnionē aliqua ſpecies creata.
¶ Prete. Jſidorus dicit ꝙ homo aſſumptus non equa
6 batur verbo nec ſciētia neqꝫ in aliquo alio. ergo nec in nu
mero ſcitorū ergo ⁊c. ¶ Prete. Duas quātitates equa
les ſcdm longitudinē. ꝙ̄uis nō ſcdm latitudinem poſſi 10
mus dicere aliquo modo equales. ſed ſicut dicitur quā
tum eſſe magnū pluribus dimēſionibus. ita ſciētia dicitur
eſſe magna diuerſis ratōnibus. tum propter multitudi
nem ſcitorū Tum propter claritatē cognitōnis Si igitur
ſciētia chriſti anime equetur ſciētie diuine in numero ſci
torum. ꝙ̄uis nō in limpiditate vel claritate cognitionis
poterit dici ꝙ ſcientia anime chriſti ſit equalis aliquo mo
do ſciētie diuine. quod videtur abſurdum ꝙ creatura ali
quo modo equetur creatori ¶ Prete. Chriſtus cum no 11
ſtra natura aſſumpſit naturales defectus qui nō impedi
ebant finem aſſumptionis ſcꝫ noſtram redemptōnē. ſed
neſciētia multarum rerum nunꝙ̄ impediuiſſet noſtram
redemptōem. vt ſi chriſtus neſciuiſſet quot lapilli ſunt in
fundo alicuius fluuij. ergo nō eſt dicēdum ꝙ chriſtꝰ oīa
ſciuit ¶ Sed diceres ꝙ ꝙ̄uis taliū cognitō nō iuuet ad Solutio
finē noſtre redemptōis. tamē horum neſcientia impedi
uiſſet xpi perfectiōem ¶ Sed cōtra Sicut neſciētia repu
gnat perfectōni anime. ita fames ⁊ ſitis perfectōni cor 12
poris. ſed chriſtus aſſumpſit famem ⁊ ſitim preter hoc ꝙ
nō obuiabant noſtre redemptōni. ergo pari ratōne mul
torum neſciētiam aſſumere debuit ¶ Prete. Ambro. di 13
cit Omnis natura ſuis certis limitibus ꝯprehēditur. ſꝫ
nullū tale extenditur ad infinita. ergo anima chriſti non
cognoſcit infinita ¶ Prete. Sicut ſciētia dei ē infinita ex 14
tēſione inquantū infinita cognoſcit. ita intēſione inquan
tum in infinitū limpide ꝯgnoſcit. ſed ſciētia chriſti nō fuit
infinita intēſione quia ſic in limpiditate adequaretur di
uine eſſentie. ergo nō fuit infinita extenſione. ergo nec ſci
uit infinita nec oīa q̄ deus ſcit
¶ Sed cōtra eſt quod dicitur apocalip. quinto ſup illō Cōtra
dignus ē agnus accipere ſciētiam glo. omnem cognitio
nem quā deus nouit. Ergo chriſti anima ſciuit omnia q̄
deus ſcit ¶ Prete. vno infinito cognito. poſſibile eſt infi
nita cognoſcere. quia ⁊ deus ſua eſſentia que eſt infinita
infinita ꝯgnoſcit. ſed anima chriſti videt verbum. quod
eſt infinitum ⁊ per verbum videt alia. ergo poteſt ſcire in
finita ¶ Pre. Ad coloſſen. primo dicitur ꝙ in xpo omnē ple
nitudinē diuinitatis placuit inhabitare. ſed hoc nō eſſet
niſi haberet omnium noticiā que deus nouit. ergo anima
xpi ſcit omnia que deus ſcit ¶ Prete. quicquid alicui cre
ature ꝯmunicari poteſt anime xpi ꝯmunicatum eſt. ſed
habere omnē noticiam eſt creature ꝯmunicabile. quia ſm
phm intellectus poſſibilis ē in potentia ad omnia intelli
gibilia Ergo aīe xpi ꝯmunicatū ē vt oīa videret in ꝟbo
¶ Reſpōſio dōm ꝙ ad euidētiā huius q̄ſtionis oportet Rſo.
intelligere quid eſt dictu aliquid in verbo videre ¶ Sci
endū igitur ꝙ nihil poteſt videri in aliquo niſi illo modo
quo eſt in illo Cōtingit aūt multa eē in vno dupl'r Vnoꝰ Mul. ſꝫ in
diuiſim ⁊ pluraliter. ſicut plures reſplēdēt in ſpeculo vna vno dupl'r.
q̄qꝫ diuiſim. ⁊ ſic plures hoīes ſunt in domo. Alioꝰ vni
formiter ⁊ ſimpl'r. ſicut plures effectꝰ ſꝫ ꝟtute in cā vl etiā
ꝯcluſiones i ꝓncipio ⁊ mēbra i ſemine. q̄cūqꝫ āt aliqđ in
tuetur ꝯſequēs ē vt illa videat q̄ in illo ſꝫ multipl'r ⁊ diui
ſim eo ꝙ vnūqđqꝫ eorū ita offertur ſicut ⁊ illud vnū in quo
cōtinētur. ⁊ pro tanto qui videt ſpeculū videt formas in
eo reſultātes. ſed qui videt aliquod vnū nō oportet ꝙ vi
deat omnia q̄ ſunt in eo. vniformiter ſiue vnite. niſi quā
do totam virtutem illius vnius cōprehendit. ſicut q̄ vi
det aliqđ ꝓncipiū nō oportet ꝙ videat oēs ꝯcluſiōes i eo
ꝟtute exiſtētes niſi forte illud cōprehēdat. Res āt create

ſunt in deo non quidem multipliciter ſed vnite. vt dicit
Dyoniſ. vñ cū dicitur res eſſe in deo magis aſſimilatur
illi modo quo effectus ſunt in ſua cauſa et concluſiones
ſunt in ꝑncipio. ꝙ modo illo quo forme ſunt in ſpeculo.
Et ideo non oportet ꝙ qui videt verbū ꝙ videat om-
nia que verbū in ſeipſo videt. vt quidā dixerūt aſſeren-
tes exemplū de formis que vidētur in ſpeculo viſo. Ip-
ſum eñ verbū ſe cōprehendit. vnde omnia que in ipſo
virtute et vnite ſunt cognoſcit ſe videns. Intellectꝰ au-
tem creatus qui verbū non cōprehendit non oportet ꝙ
intelligendo verbū omnia videat que in verbo ſunt Sʒ
tamen in hoc anima xp̄i maiori ꝑrogatiua gaudet ꝙ ali-
us intellectus creatus. videt enī in verbo omnia preſen-
tia preterita ⁊ futura. Cuius ratio ē. quia cum deus ſit
principiū omniū rerū et finis. duplex habitudo ipſiꝰ ad
creaturas inuenitur. vna ſm quā omnia a deo ꝓcedūt in
eſſe. Alia ſcd̄m quā ad eum ordinātur vt in finem. Que-
dam vero tantū per viam aſſimilationis vt irrationales
creature. quedā vero tā per viam aſſimilationis ꝙ per
viam cognitionis pertingēdo ad ipſam diuinā eſſentiā.
Cuilibet eñ nature procedēti a deo inditū eſt vt in bonū
tendat per ſuam opationē. In cuiuſlibet eñ boni execu-
tione creatura deo aſſimilat. ſed creature rationales ſup
hoc habent vt ſua opatione ad ipſum deū cognoſcendū
et amandū pertingāt. vnde pre ceteris creaturis beatitu-
dinis ſunt capaces. In vtraqꝫ aūt harū habitudinū in-
uenitur creaturas creator excedere. Quantū ad primū
quidē. qꝛ ſuper oīa que deꝰ fecit ad hec poſſit alia diffi-
cilia facere. et nouas ſpecies et noua genera ⁊ alios mū-
dos. et tamē nunꝙ id qd̄ factum ē facientis virtutē ade-
quate poteſt. Quantū vero ad ſcd̄m. quia creatura quā-
tumcunqꝫ fiat boni ꝑticeps. nunꝙ tamē ꝑtingit ad hoc
ꝙ bonitatem dei adequat. Quantūcunqꝫ eñ creatura
rationalis deū cognoſcat ⁊ amet. nunꝙ tamē eum ita ꝑ-
fecte cognoſcit et amat quantū ipſe cognoſcibilis et dili-
gibilis eſt. Sicut antē creature imꝑfecte eſſent. ſi a deo
procederent et in deū non reordinarētur Ita imꝑfectus
eſſet creaturaꝝ a deo exitus. niſi reditio in deum exitū
adequaret. Et ideo vnaqueqꝫ creatura quantū partici-
pat de eſſe tantum participat de bonitate. vñ et oportet
vt excellentiſſimi intellectus creati deum cognoſcant vt
eorū cognitio adequetur proceſſui creaturarū a deo Pro-
Diſtīctō bi- cedunt tamen a deo res et per viam nature et per viam
membris. gratie. Unde intellectus creati qui ſunt in ſummo crea-
turarū conſtituti. ſm conditionē nature. omniū natura-
lium in deo et ex deo cognitionem accipiunt ſcʒ angeli.
Criſtus vero conſtitutus ſup omnē creaturā eſt. etiam
quantū ad dona gratie qꝛ de plenitudine eius oīes ac-
cipimus Io. iij. ideo in deo ipſe accepit oīm coꝝ cognitio-
nem q̄ a deo ſcd̄m qd̄cunqꝫ tēpus ꝓcedūt. nō ſolū ſcd̄m
ordinē nature ſed ſcd̄m ordinē gratie. Scit igit̄ aīa xp̄i
oēs creaturas nō ſolū quantū ad naturales ꝓprietates
qd̄ etiā angeli habēt. ſed etiā ſm ꝙ ſubſtāt diuine ꝓuidē-
tie ordinate in finē ſalutis humane ⁊ donoꝝ gratie. ideo
ſcit ſingularia et oēs ſingulares actꝰ oīm et etiā cordis
abſcōdita. qd̄ de nulla alia creatura dicere oportet. ⁊ tū
qꝛ nō ꝑtingit ad cōprehēdendā ipſam diuinā infinitatē.
ideo remanet deo facultas adhuc multa alia faciendi ꝙ
ea q̄ anima xp̄i cognoſcit.
Ad .i. ¶ Ad ꝑmū igitur dicendū ꝙ huic rōni cōmuniter reſpō-
Opinio detur ꝙ deꝰ ſcit quedā ſciētia viſionis ſcʒ q̄ ſunt erūt vel
fuerūt. ⁊ hec non ſunt infinita ſuppoſito principio ⁊ fine
mūdi. q̄ quidē deus ſola dicit̄ viſione videre. qꝛ viſio eſt
eorū q̄ in ſe ſubſiſtunt extra intellectū videntis. Quedaʒ
vero ſcit ſciā ſimplicis intelligētie. ſicut illa q̄ poteſt face-
re ꝙuis nunꝙ ſint futura. ⁊ hec ſunt infinita. ⁊ dicitur il-
la intelligere ea ratione qua intellectus poteſt ſibi forma-
re quidditates eorū q̄ extra eū nō exiſtūt Anima igitur
criſti videt in verbo omnia ꝑſentia ꝑterita ⁊ futura non
tamē quecunqꝫ deus poteſt facere. ⁊ ita non ſequitur ꝙ
ſciat infinita ¶ Sed iſta reſponſio non ſoluit vim ratōis Reprobat̄
ſuppoſito eñ ꝙ generatio in futurum in infinitū duraret
quod deus facere poſſet. conſtat ꝙ infiniti homines eēnt
futuri ⁊ omnes deus cognoſceret ſciētia viſionis. vnde
ſi anima chriſti ſciret omnia q̄ deus ſcit ſcientia viſionis
ſequeretur ꝙ ſciret infinita ꝙuis nō ſciret omnia que fa-
cere poſſit. quia deus preter infinita indiuidua harū ſpe-
cierū finitarū poteſt facere infinitas alias ſpecies ⁊ in ſin-
gulis ſpeciebus infinita indiuidua. vt patet ꝑcipue in ꝓ-
portionibus numerorū Si eñ in vna ꝓportionis ſpecie
accipiantur indiuidua. in infinitū multiplicabūtur. vt pu-
ta in ſpecie dupli eſt ꝓportio duorū ad vnū. quattuor ad
duo ſex ad tria. ⁊ ſic in infinitum. Et iterū ſuper ꝓpor-
tionem dupli eſt alia ſpecies triplum ⁊ dimidiū. et qua-
druplū ⁊ dimidiū. ⁊ quintuplū ⁊ ſic in infinitū. ⁊ tū vna-
queqꝫ illarū cōtinet indiuidua infinita in potentia Unde
ſi ergo generatio futura in infinitū. ſm has ſpecies. que
ſunt modo finite. duraret adhuc plura deus poſſet face-
re. quia poſſet facere nouas ſpēs. ⁊ hoc in infinitū. Et ſic
patet ꝙ non eſt eiuſdem rationis dicere animam criſti co-
gnoſcere infinita ⁊ cognoſcere omnia que deus ꝑt facere
¶ Prete. Deus cognoſcēdo ſciētia viſionis omnes crea- 2
turas comprehēdit eas ⁊ ſic ſcit quicquid eſt in creature
potētia In potētia creaturarū ē infinitū. ſicut patet in di-
uiſione cōtinui. ⁊ in appoſitōe numerorū Unde cū anima
criſti etiā creaturas comꝑhendat ſcit infinita que ſunt in
creaturis in potētia. Et ꝑterea ſi anime damnatorū ſunt
perpetue. ⁊ in eis cogitatōnes erunt volubiles quarum
nullam ignorat deus. ſcit ergo deus ſciā viſionis infinita
futura. vnde ſi anima criſti ſciat omnia que ſcit deus ſciā
viſionis. oportʒ etiā dicere ꝙ ſciat infinita ¶ Et iō aliter Opiō btho.
dd̄m eſt ꝙ in rebus inuenimus aliqd̄ qd̄ ſimpliciter ē mo-
dis omnibus īfinitum ſicut eſt deus. aliquid etiā qd̄ om-
nibus modis ē finitū. ſicut res materiales. Aliquid etiā
qd̄ ē quodāmō finitū ⁊ quodāmō infinitū. ſicut q̄libet ſub-
ſtātia immaterialis. ē quidē finita inquātū habet eē limitatū
ad ꝓpriam naturā eo ꝙ nulla creata natura quantūcunqꝫ
immaterialis ē ſuū eē ſʒ eē participat. eſt tū infinita ꝑ re-
motionē illius terminatōis ſm quā forma terminatur
ex ipō qd̄ in materia recipit̄. cū omne receptū ſit in reci-
piēte ꝑ modū recipiētis Scd̄m hoc igitur ꝙ res aliqua
eſt infinita. ſm hoc per ſuam actionem cōparatur ad infini-
tum Illud enim qd̄ eſt infinitum ſm eſſe. propter imma-
terialitatem. vt deus. ⁊ propter eius operatōnem cōpa-
ratur ad infinitum ⁊ ſm materiam ſine quantitatem et
ſm naturā ſpēi vel gñis Uñ deꝰ ꝑt cognoſcere īfinita indi-
uidua vel infinitas ſpēs qꝛ cognoſcit oīa q̄ ꝑt facere ⁊ ꝑt
in infinitū nouas ſpēs facere. ⁊ ꝑter hoc cū aliqd̄ ſcd̄m h̄
agat ſm qd̄ ē actu ſicut eē dei ē infinitū. ita ⁊ eiꝰ actō hʒ
efficatiā infinitā Res aūt naturalis neutro mō hʒ cōpara-
tionē ad infinita. neqꝫ ſcʒ ad īfinita ſm quātitatē vl̄ mate-
riā. neqꝫ ad īfinita ſm ſpēs Sic pʒ i viſu q̄ ē virtꝰ q̄dā mate-
rialis. ⁊ iō nō ꝑt quālibet ſpeciē cognoſcere. ſʒ determina-
tā ſcʒ colorē. nec ꝑt īfinita cognoſcere niſi ꝑ ſucceſſionē eo

ꝙ cū ſit materialis. attō eius materialis eſt. ⁊ attingit ad ea q̄ ſunt infinita ſm quantitatē ꝯtinuam vel diſcretā q̄ eſt infinitas materialis eo mō quo ſunt infinita. ſcꝫ mate ria. numerādo ꝑtē poſt partem. Et ideo impoſſibile ē ꝙ vnq̄ꝫ ꝑueniat ad ꝯgnitōnem infinitorū idiuiduorū Et qꝛ intellectus noſter in ſtatu iſto a ſenſu accipit. inde ē etiaꝫ ꝙ nec etiā infinita hoc mō ipſe cognoſcere poteſt. Subſtantie vero immateriales q̄ ſunt q̄dam mō infinite ⁊ q̄dam mō finite. qꝛ eē finitū habēt. oportꝫ ꝙ earū oꝑatio ⁊ ſit efficatie finite ⁊ ꝯpetit ad naturas infinitas qꝛ nullo modo materiales ſunt. ideo earū oꝑatio ſe extēdit ad infinita materialiter. vñ etiā intellectus. noſter vt de cōmē. in. iij. de aia. oſtēditur quodāmō infinit⁹ inquantū ꝯgnoſcit vniuerſale in quo infinita ſingularia cognoſcūtur. ſed hoc deficit ꝙ ſpecies vniuerſalis quā intellect⁹ apprehendit vt puta hois non ē ꝑfecta ratō ꝯgnoſcēdi quodlibet ſingulare in ſua ſingularitate Si aūt eēt tunc intellectus noſter. dato ꝙ eſſent infiniti homines. cognoſcet infinita materialiter ꝑ vnam virtutē finitā q̄ eſt natura humana In infinitis eīn hominib⁹ q̄uis ſit infinitum ſcdm quantitatē vel materiam. non eſt infinitum ſcdm ſpeciem Qḋ patet ex hoc ꝙ adhuc extra infinitos homines poſſunt eſſe alie ſpecies. proprium aūt obiectū intellectus ē natura ſpeciei. nō aūt materia Similiter qui ꝯgnoſceret per animal. animalis naturā. omnes ſpecies animalis in ſua ſpecialitate. dato etiam ꝙ ſpecies animalis eſſent actu infinite. adhuc ꝯgnoſceret infinitam ſpeciem. ſed finitā naturam. quia preter naturā animalis adhuc ē natura lapidis Ita etiam cū anima criſti ꝯgnoſcit verbū quod eſt ſuffiēs ratō cognoſcēdi omnia indiuidua in ſua ſingularitate ⁊ omnes ſpecies in ſua ſpecialitate. nihil prohibet q̄uis ſint infinita ſcdm eē. quin cognoſcat infinita non ta
Ad .2. men apprehēdet naturam infinitā ¶ Ad ſcdm dōm ꝙ ex vnione ad verbū anima chriſti nō eleuatur vltra limites creature Unde nec ſcit infinita. nec habēs virtutem infinitam. nec eius oꝑatō eſt infinita per ſe. q̄uis infinita cognoſcat Cognoſcit eīn illa īfinita finita efficatia. vnde nō
Ad 3. remanet infinita niſi materialiter Et per hoc patet ſolu
Ad 4 tio ad terciū ¶ Ad quartū dōm ꝙ ꝯprehēſio infiniti non poteſt eſſe niſi per actōnem que ſit efficacie infinite Tūc eīn deus ꝯprehēditur ab intellectu aliquo. quando intellectus habet tantam efficaciam in intelligendo. quantam habet deus vt intelligatur. Unde non pōt ꝯprehēdi niſi ab intellectu increato. ſed ꝯgnitō infinitorum non requirit efficatiam infinitam in oꝑatōne intellectus. vt ex di
Ad 5 ctis patet ⁊ ideo ratō non ſequitur Ad quintum ⁊ ſex
Ad 6 tum patet ſolutō ex dictis ¶ Ad ſeptimū dicēdum ꝙ ani
Ad 7 ma chriſti cognoſcit infinita modo ꝓdicto per ſpeciē increatam id eſt per eſſentiam ipſam diuinam. que quideꝫ cū infinita ſit nihil prohibet quin ſit infinitorum ratio
Ad 8 Ad octauum patꝫ reſponſio ex dictis ¶ Ad nonum. dicē
Ad 9. dum ꝙ homo aſſumptus non equatur verbo in numero ſcitorum q̄uis ſciat infinita qꝛ adhuc non ſeq̄tur ꝙ ſciat oīa illa que deus poteſt facere vt ex dictis patet. dato etiam ꝙ omnino ſciret omnia que ſcit verbum adhuc non equaret̄ in numero ſcitorū quātū ad modū ſciendi q̄uis
Ad .10 eēt eq̄lis nūer⁹ vtrobiq̄ꝫ ¶ Ad. x. dōm ꝙ q̄titati dimēſiue q̄libet dimēſio ꝑ ſe ꝯpetit ⁊ iō ſm quācūq̄ꝫ vnū corp⁹ alteri eq̄tur. ꝑt dici ei eē eq̄le. ſꝫ quātitas ſcientie que attenditur penes numerum ſcitorum eſt ei quaſi ꝑ accñs et materialis. et precipue quādo in multis ſcitis vna eſt ratio ſciendi. Secus eīn eſſet ſi diuerſis rationibus cognoſcerētur. ſed illa quātitas que ē ex efficatia cognitionis ſciētie ꝑ ſe cōpetit. qꝛ talis quātitas attendit̄ ſm extentum operationis intellectualis ab intellectuali virtute. et ideo non eſt ſimile. ¶ Ad vndecimū dicendū ꝙ filius Ad 11
dei nō aſſumpſit omnes defectus qui ei potuerūt ineſſe ſine impedimēto humane redemptionis. ſed hoc manifeſtum eſt ꝙ illos tantū aſſumpſit quorū aſſumptio ad redemptionē humani generis cōpetens erat. Et tamē quecūq̄ꝫ neſcientia eſſet defectus redemptionē impediens. quia in redemptore per quē gratia et veritas in totum humanū genus diffundenda erat requirebatur plenitudo gratie et veritatis cui quilibet ſcientie defectus preiudicare poterat ¶ Ad duodecimū dicendū ꝙ criſt⁹ Ad 12
per infirmitatē corporis venit infirmitatē anime ſanare que conſiſtit in defectu gratie et cognitionis. Unde q̄uis defectus corporales corpoꝛ aſſumpſit. tamen defectus gratie et ſcientie aſſumere non debuit. ¶ Ad. xiij. Ad 13
patet reſponſio ex dictis. ¶ Ad. xiiij. dicendū ꝙ quanti Ad 14
tas extēſionis vt ex dictis patet etiā eſt accidētalis quātitas. quātitas autē intenſiua eſt ſcientie eſſentialis vt ex dictis patet. Et ideo non eſt ſimile.

Vinto querit̄. vtrū

anima criſti ſciat omnia illa q̄ deus poteſt fa .1.
cere. ¶ Et videtur ꝙ ſic. Quicunq̄ꝫ ſcit maius poteſt ſcire minus. ſed deus eſt maius q̄ quicq̄ꝫ poteſt facere. quia quicq̄d poteſt facere creatū eſt. ergo cū aīa criſti cognoſcat deum multo magis poteſt cognoſcere q̄cquid deus poteſt facere. ¶ Sed dice. ꝙ q̄uis de⁹ ſciat mai⁹. Solo.
tamē anima criſti ordinata eſt ad cognitionē dei nō aūt ad cognitionē omniū que deus poteſt facere ¶ Sed cō 2
tra q̄uis deus in ſe ſit magis cognoſcibilis q̄ creatura. ipſa tamē creatura ē magis cognoſcibilis quo ad nos q̄ deus. ſed quicq̄d deus poteſt facere ē creatura. ergo anima magis nata eſt cognoſcere quicq̄d deus poteſt facere q̄ ipſum deū ¶ Prete. Anima criſti videt diuinā 3
virtutem ſicut diuinā eſſentiam. dicitur aūt ꝙ videt eſſentiam totam ſed non totaliter. ergo videt etiā virtutē totam ſed non totaliter. ſed nō poteſt videri tota virtus niſi videatur ad quecūq̄ꝫ ſe poteſt extēdere. ergo anima criſti cognoſcit omnia que deus poteſt facere. ¶ Prett. 4
Quicq̄d deus poteſt facere poteſt manifeſtare. ſed quicquid poteſt manifeſtari alicui creature criſto manifeſtatum eſt. ergo quicq̄d deus poteſt facere eſt criſto manifeſtatum. ¶ Pre. Illud eſt cōmunicabile alicui quod non 5
dicit defectū in cōmunicāte. nec in eo cui cōmunicat̄. ſed conferre aīe criſti omnē ſcientiā quā deus poteſt facere. non dicit aliquē defectū in deo. cū hoc ad maximā liberalitatem ipſius ꝑtinere videatur. Nec etiam in anima criſti. cū ad maximā eius perfectionē ꝑtineat. ergo hoc cōmunicabile fuit anime criſti et ita fuit ei cōmunicatū.
¶ Prete. Si anima criſti neſcit oīa quecūq̄ꝫ poteſt face 9
re deus. dato ꝙ deus quicq̄d de nouo faceret. aīa xp̄i neſciret illud. niſi de nouo addiſceret. ſed inconueniēs ē ponere ꝙ anima xp̄i aliquid exiſtentiū ignoraret. vel ꝙ aliquid de nouo addiſcat. ergo anima xp̄i ſcit oīa que de⁹ facere poteſt.
¶ Sed contra. Si anima xp̄i ſcit q̄cquid de⁹ poteſt facere. omne illud qḋ deus poteſt facere ad animā xp̄i terminatur. ſed aīa xp̄i eſt finita. cū ergo deus infinita poſſit facere ſequeret̄ ꝙ infinitū terminaretur ad finitum. quod Cōtra

eſt impoſſibile.ergo et primū ſcʒ ꝙ anima xp̄i poſſit ſci
2 re quicquid deus poteſt facere. ¶ Prete. Sicut eſſen/
tia diuina eſt infinita ita et diuina virtus. ſed aīa xp̄i nō
poteſt comprehēdere eſſentiā diuinam ratione ſue infi/
nitatis.ergo nec diuinam virtutem.ꝛ ſic non poteſt co/
3 gnoſcere quicq̄d deus poteſt facere ¶ Pre. Quāto ali
quid perfectius cognoſcitur ab aliquo.tanto in eo plu/
ra ꝯgnoſcūtur.ſed deus perfectius cognoſcit ſeipſuʒ q̄ꝫ
anima xp̄i.ergo plura i eo ꝯgnoſcit q̄ꝫ anima xp̄i in ver/
bo.ſed nihil aliud cognoſcit q̄ꝫ quod eſt vel fuit vel fu/
turū eſt.vel potuit eſſe vel fuiſſe vel futurū eſſe.ergo ani
ma xp̄i non cognouit omnia illa.

Rō. ¶ Reſpōſio dicēdū.ꝙ circa illā queſtionē aliq̄ diuer
Opio q̄-ſimode opinati ſunt. Quidam eīn dicūt ꝙ non ſolū aīa
ridam. xp̄i ſed etiam q̄libet aīa videt in verbo quicq̄d in eo vi/
Repbaº deri poteſt.hoc eſt.non ſolū ea que ſunt vel erunt vel fue
runt.ſed etiā q̄cūqꝫ deus poteſt facere. Qui quidē in h̄
decepti ſunt quia exiſtimabāt modū videndi res in ver
bo ſimilem modo vidēdi res in ſpeculo materiali.in quo
imagines rerū ſcd̄m ſuā multitudinē et diuerſitatem re/
ſultant. In deo autē rerum rationes ſunt vnite ꝛ ſimpli
citer vniformes. vt dicit Dyoniſ. Si aūt eſſent in eo ꝑ
viam multitudinis et diuerſitatis.tūc omne qđ in eo co
gnoſci poteſt eo viſo cognoſceretur. ꝛ ita ab omnibꝫ vi/
dentibus deū per eſſentiam.oīa viderentur que deus pōt
facere cū omnia iſta in deo cognoſci poſſunt. ¶ Sed qꝛ
expreſſe aliqui deū per eſſentiam vidētium dicuntur ali
quid neſcire.ſicut patet de angelis quoꝝ vnus ab alio il
Opio.ij. luminatur ſcd̄m Dyoniſ. Inde eſt ꝙ quidam hanc co
gnitionis perfectionem non omnibꝫ deum videntibus.ſʒ
anime xp̄i ſoli attribuūt vt ſcʒ ipſa ſola ſciret omnia que
deus poteſt facere. Sed qꝛ nō videbatur conueniēs
ꝙ opatio infinita creature finite attribueretur. Nec hōc
poſſit eſſe ſine operatione infinita.vt oīa videātur que
Alia opi. deus facere poteſt. Ideo quidam dixerūt ꝙ aīa xp̄i nō
videt actu omnia que deus facere poteſt.videt tamē in
habitu.ita eīn perfecte verbū cognoſcit vt quicq̄d velit
cognoſcere cōuertendo ſe ad verbū eius ꝯgnitionem in
Repbaº verbo accipiat.q̄uis nō ſemper oīa ſpeculetur ī actu
que in verbo cognoſcere poteſt. ¶ Sed illud non vide
tur eſſe verū quia anima xp̄i et quilibet beatus quantū
ad viſionem beatā qua videt verbū et res in verbo non
patitur ſucceſſionem in intelligēdo. quia ſm̄ Auguſti.
xiij.de trinita. In patria non erunt volubiles cogitatio/
nes. vñ oporteret ponere ꝙ anima xp̄i oīa que videt
habitu in verbo.actu etiam in eo videat. ꝛ huic conſo/
nat dictum phī.qui vltimā felicitatem vult eſſe non ſm̄
habitū tantū ſed ſm̄ actum. Prete. Sicut eſt incon/
ueniens ponere vnā opationem creatam extendentē ſe
ad omnia que deus poteſt facere. Ita etiam eſt incōue
Opi.btī niens ponere reſpectu eorundē habitū creatum. ¶ Et
Thome ideo dicendū ſm̄ alios ꝙ aīa xp̄i non cognoſcit omnia q̄
deus facere poteſt Cuius ratio ē.qꝛ in cognoſcēdo duo
ſunt conſiderāda ſcʒ id qđ cognoſcitur.ꝛ modus ꝯgno
ſcendi. In quorū vno contingit q̄nqꝫ aliquos cōuenire
qui in altero differūt.ſicut cū vnū et idem eſt quod a di
uerſis cognoſcit̄. ab vno tamen minus ꝛ ab altero ma/
gis. Illud aūt qđ per ſe offertur ad cognoſcendū ꝑtinet
ad illud qđ cognoſcit̄.quod aūt in alio cognoſcitur per/
tinet ad modū cognoſcēdi eius in quo cognoſcit̄. ſicut
ſi quis cognoſcat aliqđ principiū et in eo accipiat cogni/
tionem aliquarū cōcluſionū.illaꝝ concluſionū cognitio
dependet ex modo cognoſcēdi principiū. quanto eīn ali
quis principiū ꝑfectius cognoſcat tanto ꝯcluſiones plu
res in eo intuetur. Sed quantumcunqꝫ tenuiter princi/
pium cognoſcat ſemꝑ ſubſtantia ipſius ꝑncipij remanet
cognita ei. Et ideo eius cognitio non determinat aliquē
modū cognoſcēdi ſicut determinabat ꝯgnitio concluſio
num que in eo cognoſcebātur. Et inde eſt ꝙ eorū quibꝫ
offertur principiū vnū.oēs ipſam ſubſtantiā principij
cognoſcūt non aūt equales numero vel eaſdē concluſio/
nes. ſed in hoc differt ſicut et in modo ꝯgnoſcendi prin
cipiū. Omnes aūt qui deum ꝑ eſſentiā vident dicuntur
totam eſſentiā videre dei.qꝛ nihil eſt eſſentie qđ ab aliq̄
coꝝ non ſit viſum cum eſſentia diuina ꝑtem non habeat
non tamē oēs eam totaliter vidēt.ſicut ipſe ſolus.ſe to
taliter videt.vt ſcʒ modus cognitionis adequetur mo/
do rei ꝯgnite. quāta eſt eīn ꝯgnoſcibilitas diuine eſſen/
tie.tāta ē efficacia diuini intellectꝰ in cognoſcendo. hoc
aūt non poteſt dici de aliquo intellectu creato.qꝛ nullus
intellectus creatus ꝑtingit ad hoc vt ita perfecte videat
diuinā eſſentiam ſicut ipſa viſibilis eſt ratione cuius in
tellectus nullus creatus poteſt eam ꝯprehēdere.ſed in/
ter intellectus creatos vnus alio ꝑfectius diuinā eſſenti
am videt. Et ita patet ꝙ ex quo ꝯgnoſcere aliq̄d in ver
bo dependet ex modo cognitionis verbi.ſicut impoſſi/
bile ē ꝙ ꝑtingat ad perfectū modū ꝯgnoſcendi verbum
vt cognoſcibile eſt.ita impoſſibile ē vt aliqs intellectus
creatus cognoſcat oīa q̄ in verbo cognoſci poſſunt. et
hec ſunt omnia q̄ deus poteſt facere. Vñ impoſſibile eſt
ꝙ aīa xp̄i ſciat oīa illa q̄ deus poteſt facere. ſicut impoſſi
bile eſt ꝙ cōprehendat virtutē diuinā. Tunc eīn vna/
queqꝫ res ꝯprehendit̄ q̄n eius diffinitio ſcitur. diffini/
tio eīn eſt virtus ꝯprehendēs rem.cuiuſlibet aūt virtu/
tis diffinitio ſumitur ex his ad q̄ virtus ſe extendit Vñ
ſi anima xp̄i ſciret oīa ad que virtus dei ſe extendit.com
prehenderet omnino virtutē dei.qđ eſt ōmino īpoſſibile Ad .i.
¶ Ad primū igitur dicendū ꝙ quicq̄d poteſt deus
facere minus ē q̄ꝫ ipſe deus.et facilius poſſet ab ipſa ani
ma xp̄i cognoſci ſi aīe xp̄i per ſe offerretur q̄cquid deꝰ
poteſt facere ſicut ꝑ ſe ei repreſentat̄ ipſe deus. nūc autē
ea q̄ deus poteſt facere vel q̄ fecit nō offerūtur anime xp̄i
in ſeipſis ſed in verbo.ꝛ ideo ratio nō ſequitur. ¶ Ad.ij. Ad 2
dicendū ꝙ ſemꝑ illud per qđ alteꝝ ꝯgnoſcitur. ſe habet
in ratione magis noti.ꝛ ideo q̄uis ſm̄ aliquē modū co/
gnoſcendi creatura ſit magis nota quo ad nos q̄ꝫ deus.
tamē in illo modo ꝯgnitionis quo res videtur in verbo
ipſum verbū eſt magis notū q̄ꝫ res in verbo viſe.vñ ra/
tio non ſeq̄tur. ¶ Ad.iij.dicendū. ꝙ virtus dupliciter Ad 3
in verbo ꝯſiderari poteſt. ſcʒ quantū ad ipſam ſubſtan
tiam virtutis. ꝛ ſic anima xp̄i videt totam diuinā virtu
tem ſicut et totam eſſentiā. Vel quantū ad ea ad que
extendūt virtutes ſe.ex quibꝫ etiam quātitas virtutis
conſideratur.ꝛ ſic nō videt totā virtutem quia ſic eſt cō
prehendere virtutem vt dictū eſt. ¶ Ad quartū dicēdū Ad 4
ꝙ ſicut non poteſt eſſe ꝙ ſit factum q̄cquid deus poteſt
facere.qꝛ ſic deus feciſſet tot ꝙ non poſſet plura. ꝛ ſic eiꝰ
potentia eſſet limitata ad creaturas actu exiſtentes. ita
nō poteſt poni ꝙ alicui creature ſit manifeſtatū q̄cquid Ad 5
deus poteſt manifeſtare. ¶ Ad quintū dicendū ꝙ pone
re animā xp̄i ꝯgnoſcere omnia q̄ deus poteſt facere im/
portat defectū ex ꝑte ipſius dei ſcʒ ipſuʒ deū cōprehēdi Ad 6
ab ipſa anima xp̄i.qđ derogat infinitati eius. ¶ Ad ſex
tum dicendū.ꝙ hoc modo oportet ad hanc queſtionem

reſpondere ſicut ad argumenta de ꝑdeſtinatione. q̃uis
cū poſſibile ſit eū q̄ eſt predeſtinatus dānari q̄ cito ī
ponitur eſſe dānatus. ſimul ponitur cū hoc nō fuiſſe pre
deſtinatꝰ. q2 illa duo nō poſſunt ſimul ſtare ꝙ ſit ꝑdeſtīa
tus ⁊ dānetur. Similiter dico ꝙ cū anima xp̄i ſciat oīa q̄
deus ꝓuidet ſe facturꝫ. ſimul cū hoc ꝙ ponitur aliq̄d ali
ud deū facere. ponitur illud deū preuidiſſe ſe facturum ⁊
animā xp̄i illud ſcire. ⁊ ſic nō eſt neceſſariū ꝙ ponamus
in aīa xp̄i alicuiꝰ rei ignorantiā. vel ꝙ addiſcat de nouo.

Sexto queritur. vtrū

cognitione illa qua aīa xp̄i ſcit res in ꝓpria natu
.i. ra ſciat oīa. Et videtur ꝙ ſic Capacitas eīm aīe nō de
terminatur ad certū numerū ſcibiliū. Si igiť capacitas
anime xp̄i per ſcientiā rerū in ꝓprio genere ſufficiēter im-
pleta ē. oportet ponere ꝙ ſcd̄m hanc ſcientiam omnia co
2 gnoſcat. ¶ Pre. Oīe illud quod ē in potētia eſt imꝑfe-
ctum anteq̄ȝ ad actū reducať. ſed intellectꝰ poſſibilis q̄
anime xp̄i nō defuit eſt quo eſt oīa fieri vt dicit in. iij. de
aīa. ergo cū intellectꝰ xp̄i nō fuerit imꝑfectus videtur ꝙ
3 omniū intelligibiliū noticiā habuit. ¶ Pre. Nunq̄ȝ ꝑti
net ad ꝑfectionē ſciētie nō poſſe proficere in ſcientia niſi
ſcd̄m ſcientiā oīa cognoſcātur. ſed aīa xp̄i quantū ad ha-
bitū ſciētie ꝓficere non potuit ſicut cōmuniter dicit. ḡ
ſm ſciētiā qua ꝯgnoſcit res in ꝓprio genere oīa ꝯgnouit

Contra ¶ Sed contra. anima xp̄i res in propria natura co-
gnouit per habitū ſciētie creatū. ſed habitus ſciētie crea
tus non poteſt eſſe ſimilitudo omniū. ergo aīa xp̄i non
potuit oīa cognoſcere ſm illū modū ſcientie.

R͂o ¶ Reſpōſio dicendū. ꝙ illa ſciētia rerū in ꝓprio gene
re ideo ponitur in aīa xp̄i. vt ex dictis patet. vt nulla na
turaliū ꝑfectionū ei deeſſe inueniatur. ⁊ ideo tantū ꝑ hāc
ſcientiam ſciuit quantū naturalis anime cognitio ſe ex-
tendere poteſt. non ſolum in hac vita. ſed etiam poſt mor
tem. eo ꝙ xp̄s fuit ſimul ſcd̄m animā viator ⁊ compre-
henſor. Sed quedā ſunt ad que naturalis cognitio nul
lo modo extendere ſe poteſt. ſicut eſt ipſa diuina eſſentia.
futura ꝯtingentia. cogitationes cordiū. ⁊ alia huiuſmo-
di. Et horꝫ anima xp̄i nō habuit ſcientiā ꝑ modū illum.
ſed quia cognouit ea in verbo. non aūt ꝯgnitione ꝓphe-
tie. quia ꝓphetia eſt quedā participatio imꝑfecta illiꝰ vi
ſionis qua vidētur res in verbo. q̄ cū in xp̄o perfecta fu
it imꝑfectio ꝓphetie in xp̄o locum nō habuit. Patet igiť
ꝙ xp̄s hanc ſcientiam habuit pleniorem q̄ȝ adam. quia
adam per hanc ſcientiā non cognoſcebat ſubſtātias ſepa
ratas creatas. aīa vero xp̄i cognoſcebat. Ad hoc eīm ſe
extendit naturalis cognitio anime ſeꝑate. non aūt con-
iuncte corpori corruptibili.

Ad .i. ¶ Ad primū dicendū. ꝙ capacitas humane anime ſe
extendit ad determinatū genus cognoſcibiliū. non autē
Ad 2 ad determinatū numerū in illo genere. ¶ Ad. ij. dicen-
dum. ꝙ intellectus poſſibilis eſt in potētia ad oīa intelli
gibilia recipiēda q̄ poſſunt fieri ꝑ intellectū agentē. de q̄
et ph̄s dicit. ꝙ intellectus agens eſt quo anima eſt om-
nia facere. Hec autem ſunt q̄ a fantaſmatibꝫ abſtrahunť
et in quorū cognitionem poſſumus per principia natu-
raliter cognita. et ideo tantum ad hec intellectus poſſi-
bilis eſt in potentia naturali. Horū autem omniū ſcd̄m
hanc ſcientiam. noticiam xp̄s habuit. vnde in eius intel
Ad 3 lectu nulla imꝑfectio fuit. ¶ Ad tertium dicendū. ꝙ ꝑ
tanto etiam xp̄s in hac ſcientia quantū ad habitum pro

ficere nō potuit. quia talis ſm rationem generis ad plu
ra ſe extendere nō poteſt q̄ȝ xp̄s per eam ſciret. Dicitur
autem in euangelio ſapientia profeciſſe quantū ad expe-
rientiam eorum que habitu ſciebat.

Materia. xxi. de bono.

Queſtio. xxi. de bo-

no. ⁊ habet ſex queſtiōes Prima. vtrū bonū
addat aliq̄d ſupra ens. Secūda. vtrū ens ⁊
bonū conuertātur ſm ſuppoſita. Tertia. vtrū bonū ſm
rationem ſit prius q̄ȝ verū. Quarta. vtrū omnia ſint bo-
na bonitate prima. Quinta. vtrū bonū creatum ſit bo-
num per ſuam eſſentiam. Sexta. vtrū bonū creatum ſit
in modo ſpetie et ordine vt dicit Auguſtinus.

Queſtio eſt de bo

no. Et primo queritur. vtrū bonum
addat aliquid ſupra ens. Et videtur .i.
ꝙ ſic. Vnūq̄d q̄ȝ eīm eſt ens ꝑ ſuā eſ-
ſentiam. creatura non ē bona ꝑ eſſen
tiam ſed ꝑ participationē. ḡ bonū ali
quid addit aliud ſm rē ſuꝑ ens ¶ Pre. Cū bonū in ſua 2
ratione includat ens. et tamen bonū ſm ſuam rationem
diſtinguitur ab ente. oportet ꝙ ratio boni addat ſupra
rationem entis. ſed nō poteſt dici ꝙ addit ſuper ens ali
quā negationem ſicut vnum. q̄d addat ſuꝑ ens indiui-
ſionem. quia tota ratio boni in poſitione conſiſtit. aliq̄d
ergo poſitiue addit bonū ſuper ens. et ita videtur ꝙ ali-
quid realiter addat ¶ Sꝫ dice. ꝙ addit reſpectū ad finē
¶ Sed contra. ſm hoc eīm bonum nihil aliud eſſet q̄ȝ
ens relatum. ſed ens relatum concernit determinatum
genus entis q̄d eſt ad aliquid. ergo bonum eſt in aliquo
vno predicamento determinato. q̄d eſt contra ph̄m in
primo ethycorū. vbi ponit bonum in omnibus generibꝫ
¶ Prete. Vt poteſt accipi ex dictis Dyoniť. iiij. capitu. 4
de diuinis nominibus. bonum eſt diffuſiuum ſui eſſe. er
go per hoc eſt aliquod bonum q̄d eſt diffuſiuum ſui. ſed
diffundere importat actionem quādam. actio autem ab
eſſentia procedit mediante virtute. ergo aliquid dicitur
eſſe bonum ratione virtutis addite ad eſſentiaꝫ. ⁊ ſic bo
num aliquid ponit realiter ſuper ens. ¶ Prete. Quan 5
to magis receditur ab vno primo ſimplici. tanto maior
in rebus differentia inuenitur. ſed ens ⁊ bonum in deo
ſunt vnum re et diſtinguūtur ratione. ergo in creaturis
diſtinguūtur plus q̄ȝ ratione et ita diſtinguūtur re. cum
ſupra diſtinctionem rationis nō ſit alia diſtinctio niſi rei
diſtinctio. ¶ Prete. Accidentalia realiter addunt ſupra 6
eſſentiam rei. ſed bonitas rei eſt creature accidētalis. ali-
as nō poſſet bonitatem amittere. ergo bonum addit ali
quid ſupra ens ¶ Prete. Omne illud quod dicitur per 7
informationem alicuius addit aliquid realiter ſuper il-
lud. eo ꝙ nihil informatur ſeipſo. ſed bonum dicitur per
informationem. vt dicit Commenta. libri de cauſis. er-
go bonum addit aliquid ſupra ens. Sed diceres: ꝙ
bonum determinat ens ſcd̄m rationem. ¶ Sed contra 8
aut illi rationi reſpondet aliquid in re. aut nihil. Si ni-
hil ſequitur ꝙ ratio illa ſit caſſa et vana. Si autem ali-
quid reſpondet in re. habetur propoſitum ꝙ bonū rea-
liter addat aliquid ſupra ens. ¶ Prete. Relatio ſpecifi 9

tatur ſcḋm illud ad quod dicitur. ſed bonum dicitur ad determinatū genus. ſcꝫ ad finem. ergo bonum dicit ſpecificatiuam relationem. ſed omne ens ſpecificatum ad-
1 o dit aliquid ſupra ens cõmune. ergo ꝛc. ¶ Preterea. Sicut bonum et ens cõuertũtur. ita homo ꝛ riſibile. ſed riſibile q̃uis cõuertatur cum homine. addit tamen ſupra hominem realiter ſcꝫ ipſam hominis ꝓprietatem que ē de genere accidẽtium. ergo et bonum realiter addit aliq̄d ſuper ens.

Inſtãtie ¶ Sed contra eſt quod Auguſti. dicit. ꝙ inquãtum
.1. deus eſt bonus. ſumus. inquantū ſumus. boni ſumus. ergo videtur ꝙ bonum non addit aliquid ſuper ens.
2. ¶ Preterea. Quecūqꝫ ita ſe habent ꝙ vnū addat ſuper alterum re vel ratione. vnum eorū poteſt intelligi ſine altero. ſed ens non poteſt intelligi ſine bono. ergo bonū non addit ſuper ens nec re nec ratione. Probatio medie. Plus poteſt deus facere q̃ȝ homo intelligere. ſed nõ poteſt deus facere ꝙ ſit aliquod ens qḋ non ſit bonū. quia hoc ipſo ꝙ eſt a bono bonū eſt. quod patet p Boe. in libro de ebdo. ergo nec intellectus intelligere hoc poteſt

Rñ°. ¶ Reſpõſio dicendū. ꝙ tripliciter poteſt aliquid addere ſuper alterū. Vno modo ꝙ addat aliquā rem que ſit extra eſſentiam illius rei cui dicitur addi. ſicut album addit aliquid ſupra corpus. quia eſſe albedinis ē preter eſſentiam corporis Alio modo dicitur aliquid addere ſuper alterū per modum cõtrahendi et determinãdi. ſicut homo addit aliquid ſuper animal. non q̇dem ita ꝙ ſit in homine aliqua res que ſit penitus extra eſſentiam animalis. alias oporteret dicere ꝙ non totū qḋ eſt homo ē animal. Licet animal eſſet pars hominis ſi animal p hominem ꝯtrahitur. quia illud qḋ determinate et actualiter cõtinetur in ratione hominis implicite et quaſi potẽtialiter cõtinetur in ratione animalis. ſicut de ratione hominis eſt ꝙ habeat animā rationalem. De ratione animalis eſt ꝙ habeat animam. non determinãdo ad rationalem vel irrationalem. iſta tamen determinatio ratione cuius homo ſuper animal addere dicitur in aliqua re fundatur. Tertio modo dicitur aliquid addere ſuper alterum ſcḋm ratione tantū. quãdo ſcilicet aliquid ē de ratione vnius quod nõ eſt de ratione alterius. quod tamẽ nihil eſt in rerū natura. ſed in ratione tãtū. ſiue per illud cõtrahatur illud cui dicitur addi ſiue non. Cecum enī aliquid addit ſuper hominẽ ſcꝫ cecitatem que non eſt aliquod ens in natura. ſed rationis tantū ſcḋm ꝙ ens ē cõprehendens priuationes. et tamen per hoc homo contrahitur. non enī omnis homo cecus eſt. ſed non ſemp vt cum dicimus talpam cecam. nõ fit per hoc additum aliqua contractio. Non aūt poteſt eſſe ꝙ ſupra ens vniuerſale bonū aliquid addat primo modo. q̃uis ſcḋo modo poſſit fieri additio aliqua ſuper aliquod ens particulare. Nulla enī res nature eſt que ſit extra entis eſſentiā vniuerſalis. q̃uis aliqua res ſit extra eſſentiam huiꝰ entis. Scḋo modo inueniūtur aliqua addere ſupra ens. quia ens cõtrahitur per decem genera quorū vnumqḋ q̄ addit aliquid ſupra ens. non quidẽ aliquod accidens vel differẽtiam que eſt extra eſſentiam entis. ſed determinatum modū eſſendi qui fundatur in ipſa exiſtentia vel eſſentia rei. Sic autem bonum non addit aliquid ſupra ens. cū bonum diuidatur equaliter in decem genera ſicut ens. vt patet in primo ethycoꝝ. Et ideo oportet vel ꝙ nihil addat ſupra ens. vel addat aliquid quod ſit in ratione tantum. Si enī aliquid reale adderetur oporteret ꝙ per rationem boni cõtraheretur ens ad aliquod ſpeciale genus. Cum aūt ens ſit illud quod cadit primo in conceptione mentis. vt dicit Auicen. oportet ꝙ omne aliud nomen vel ſit ſynonimū enti. quod de bono dici nõ poteſt cum non nugatorie dicatur ens bonum. Vel addit aliquid ad minus ſm rationem. et ſic oportet ꝙ bonum exquo non contrahit ens addat aliquid ſuper ens quod ſit rationis tãtum. Id autem quod ē rationis Diſtinctio
tãtū poteſt eſſe dupliciter. ſcilicet negatio vel aliqua relatio. Omnis enī poſitio abſoluta aliquid in rerum natura exiſtens ſignificat Sic ergo ſuper ens qḋ eſt prima cõceptio intellectꝰ vnū addit illud qḋ eſt rõnis tm̄ ſcꝫ negationē tm̄. dicitur enī vnū quod ē ens indiuiſum. Sꝫ verū et bonum poſitiue dicūtur. vnde non poſſunt addere niſi relationem que ſit rationis tantū. Illa enī relatio ſcḋm phm in quinto Metaphyſ. dicitur eſſe rationis tantum. ſcḋm quam dicitur referri illud quod non dependet ab alio ad quod refertur. ſed ecõuerſo eſt illa relatio quedam dependentia. ſicut patet in ſcientia ꝛ ſcibili. ſenſu et ſenſibili. ſciẽtia enī dependet a ſcibili. ſed non econuerſo. Vnde relatio qua ſcientia refertur ad ſcibile ē realis. relatio vero qua ſcibile ad ſcientiam refertur eſt rationis tãtum. Dicitur enī ſcibile relatiuū ſm phm. nõ q̇a ipſum referatur. ſed quia aliquid refertur ad ipſum. Et ita eſt in omnibus alijs que ſe habent vt menſura ꝛ menſuratum. vel perfectiuū et perfectibile Oportet igitur ꝙ verum et bonū ſuper intellectum entis addant reſpectū perfectiui In quolibet enī ente eſt duo cõſiderare. ſcilicet ipſam rationem ſpeciei et eſſe ipſum quo aliquid ſubſiſtit in ſpecie illa Et ſic aliquod ens poteſt eſſe perfectiuū dupliciter. vno modo ſcḋm rationem ſpeciei tantum. ꝛ ſic ab ente ꝑficitur intellectus qui percipit rationẽ entis non tamen eſt ens in eo ſcḋm eſſe naturale. et ideo hunc modum perficiendi addit verum ſuper ens. verum enī eſt in mente. vt dicit phs in ſexto metaphyſ. ꝙ vnumqḋ q̄ ens in tãtum dicitur verum inquantū conformatum eſt vel conformabile intellectui. et ideo omnes recte diffinientes verum ponunt in eius diffinitione intellectum. Alio modo ens eſt perfectiuū alterius non ſolum ſcḋm rationem ſpeciei. ſed etiam ſcḋm eſſe quod habet in rerū natura. Et per hunc modum eſt perfectiuū bonum. bonum enī eſt in rebus vt dicit phs ſexto metaphyſ. Inquantum enī vnum ens eſt ſcḋm eſſe ſuum perfectiuum alterius. et ꝯſummatiuū habet rationem finis reſpectu illius qui ab eo perficitur Et inde eſt ꝙ omnes recte diffinientes bonum. ponunt in ratione eius aliquid quod pertinet ad habitudinem finis. vnde phs dicit in primo ethycorum. ꝙ bonum optime diffinierunt dicentes ꝙ bonum eſt qḋ omnia appetunt. Sic ergo primo et principaliter dicitur bonum ens perfectiuū alterius per modum finis. ſed ſcḋario dicitur aliquid bonum quod ē ductiuum in finem prout vtile dicitur bonum. vel quod natum eſt conſequi finem. ſicut et ſanum dicitur non ſolū habens ſanitatem. ſed perficiens et conſeruãs et ſignificans.

¶ Ad primū igitur dicẽdum. ꝙ cum ens dicitur abſolute. bonum vero ſuperaddat habitudinem cauſe finalis ipſa eſſentia rei abſolute conſiderata ſufficit ad hoc ꝙ p eam aliquid dicatur ens. non autem ad hoc vt per eam aliquid dicatur bonum. Sicut enī in alijs generibꝫ cauſarum habitudo ſecunde cauſe dependet ab habitudine prime cauſe. prime vero cauſe habitudo non dependet Ad .1.

ex aliquo alio. ita etiam ē in cauſis finalib9. quia ſecundi
fines participant habitudinē cauſe finalis ex ordine ad
vltimū finem. Ipſe autem vltimus finis habet hanc ha
bitudinem ex ſeipſo. ꝛ inde eſt ꝙ eſſentia dei que eſt vl/
timus finis rerum ſufficit ad hoc ꝙ per eam dicatur de
us bonus. ſed eſſentia creature poſita nō dicitur res bo
na niſi ex habitudine ad deum ex quo habet habitudinē
cauſe finalis. Et pro tāto dicitur ꝙ creatura non eſt bo
na per eſſentiam. ſed per participationem. vno modo ſci
licet inquantum ipſa eſſentia ſcōm rationem intelligen/
di conſideratur vt quid aliud ꝗ̄ habitudo ad deum a
quo habet rationem cauſe finalis ꝛ ad quem ordinatur
vt ad finem. Sed ſcōm alium modum creatura poteſt
dici per eſſentiam bona inquātum eſſentia creature non
inuenitur ſine habitudine ad dei bonitatem. Et hoc in
Ad 2 tendit Boecius in libro de ebdo. ¶ Ad ſecūdum dicē
dum. ꝙ non ſolum negatio dicit id qđ eſt rationis tan/
Ad 3 tum. ſed etiam quedam relatio vt dictum eſt. ¶ Ad ter
tium dicendum. ꝙ omnis relatio realis eſt in genere de
terminato. ſed relationes nō reales poſſunt circuire om
ne ens. ¶ Ad quartum dicendum. ꝙ diffundere licet
Ad 4 ſcōm proprietatem vocabuli videatur importare opera
tionem cauſe efficientis. tamen largo modo poteſt im/
portare habitudinem cuiuſcunqꝫ cauſe. ſicut influere ꝛ fa
cere et alia huiuſmodi. Cum autem dicitur ꝙ bonū eſt
diffuſiuum ſcōm ſui rationem. non eſt intelligenda diffu
ſio ſcōm ꝙ importat operationem cauſe efficientis. ſed
ſcōm ꝙ importat habitudinem cauſe finalis. et talis dif
fuſio non eſt mediante aliqua virtute ſuperaddita. Di
citur autem bonum diffuſiuū ſm genus cauſe finalis et
non cauſe efficientis. Tum quia efficiens inquantum
huiuſmodi non ē rei menſura ꝛ perfectio. ſed magis ini
tium. tum quia effectus participat cauſam efficientem
ſm aſſimilationem forme tātum. ſed finem conſequitur
res ſm eſſe totum ſuum. ꝛ in hoc conſiſtit tota ratio bo/
ni. ¶ Ad quintū dicendū. ꝙ dupliciter aliqua poſſunt
Ad 5 eſſe vnum in deo ſcōm rem. vno modo ex parte eius in
quo ſunt tantum. ꝛ non ex propria ratione. ſicut ſcientia
et potentia. non enī ſcientia ex hoc ꝙ ſcientia eſt idē qđ
potētia ſcōm rem. ſed ex hoc ꝙ eſt diuina. et que ſic ſunt
vnum re in deo. in creaturis inueniūtur differre ſcōm rē
Alio modo ex ipſa ratione eoꝝ que dicūtur eſſe vnum
realiter in deo. et ſic bonum et ens ſunt vnum in deo rea
liter. quia de ratione boni eſt ꝙ non differat ſcōm rē ab
ente. ꝛ ideo vbicunqꝫ inuenitur bonum et ens ſunt idē
Ad 6 ſcōm rem. ¶ Ad ſextum dicēdum. ꝙ ſicut ens quoddā
eſt eſſentiale et quoddam accidētale ita quoddā eſt bo/
num eſſentiale ꝛ bonum quoddā accidentale. Et ideo
eodem modo amittit aliquid bonitatem ſicut eſſe ſub/
Ad 7 ſtantiale vel accidentale. ¶ Ad ſeptimū dicēdum. ꝙ ex
habitudine predicta cōtingit ꝙ bonum ſm rationem di
Ad 8 catur ens determinatiue vel informatiue. ¶ Ad octa/
uū dicendum. ꝙ iſti rationi aliquid reſpondet in re. ſcili/
cet realis dependentia eius quod eſt ad finem ipſum. ſi
Ad 9 cut eſt in alijs rationis relationibus. ¶ Ad nonum di/
cendum. ꝙ ꝗ̄uis bonum dicat aliquā ſpecialem habitu
dinem ſcilicet finis. tamen illa habitudo competit cuili/
bet enti. nec ponit aliquid ſcōm rem in ente: vnde ratio
Ad 10 non ſequitur. ¶ Ad decimū dicēdum. ꝙ riſibile ꝗ̄uis
conuertatur cum homine. tamen addit aliquā naturam
extraneam ſuper hominē que eſt preter eſſentiam homi
nis. ſic autem nihil poteſt addi ſuper ens vt dictum eſt.

¶ Primū vero quod in contrariū obijcitur concedi/ Solōnes
mus. quia bonum ſcōm ꝙ bonum nō addit aliquid ſm instātiarū
rem ſupra ens. Scōm vero probat ꝙ nec etiam ſcōm Ad .1.
rationem. Ideo ad ſcōm dicendū. ꝙ dupliciter poteſt in Ad 2
telligi aliquid ſine altero. vno modo per modum enun/
ciandi dum ſcilicet intelligitur vnum eſſe ſine altero. ꝛ h̄
modo quicquid intellectus poteſt intelligere ſine altero
deus poteſt facere. Sic autem ens non poteſt intelligi ſi
ne bono vt ſcilicet intellectus intelligat aliquid eſſe ens
et non bonum. Alio modo poteſt intelligi aliquid ſine al
tero per modum diffiniendi. vt ſcilicet intelligatur vnū
nō cointellecto altero. ſicut ſi animal intelligatur ſine ho
mine et omnibus alijs ſpeciebus. ꝛ ſic ens poteſt intelli
gi ſine bono. Nec tamē ſequitur ꝙ de9 poſſet facere ens
ſine bono. quia hoc ipſum quod eſt facere eſt producere
aliquid in eſſe.

Ecūdo queritꝰ. utrū

ens et bonum cōuertātur ſcōm ſuppoſita. Et .1.
videtur ꝙ non. Oppoſita enī nata ſunt fieri circa idem.
bonum autem ꝛ malū ſunt oppoſita. cum ergo malū nō
ſit natum in omnibus eſſe. quia vt dicit Auicen. ꝙ vltra
orbem lune non eſt malum. videtur ꝙ nec bonū in omni/
bus entibus inueniatur. ꝛ ita bonum cum ente non con
uertitur. ¶ Prete. Quecūqꝫ ita ſe habent ꝙ vnum ali/ 2
quid ad plura ſe extendit ꝗ̄ aliud. non ſunt conuertibi/
lia ad inuicem. ſed ſicut in. iiij. capitu. de di. no. Commē.
dicit Maximus. aliqđ bonum ad plura ſe extendit ꝗ̄
ens. extendit enī ſe ad non entia que per bonum vocan
tur in eſſe. ergo bonum et eſſe non ſunt conuertibilia.
¶ Prete. Sicut dicit Algazel. bonum eſt perfectio cui9 3
apprehenſio eſt delectabilis. ſed non omne ens habet per
fectionem. materia enī prima non habet pfectionem ali/
quā. ergo nec omne ens bonum eſt. ¶ Prete. In mathe 4.
maticis eſt ens non autem ibi eſt bonum. vt patet per
phm in tertio metaphyſice. ergo bonū et ens non con/
uertūtur. ¶ Prete. In libro de cauſis dicitur. ꝙ prima
rerum creatarū eſt eſſe. ſed ſcōm phm in predicamen. pri 5
us eſt a quo non cōuertitur conſequētia ſubſiſtendi. er/
go ab ente non cōuertitur cōſequentia ad bonum. ꝛ ita
ens et bonū non conuertūtur. ¶ Prete. Diuiſum non 6
cōuertitur cum aliquo diuidētium. ſicut animal cum ra
tionali. ſed ens diuiditur per bonū ꝛ malum cum multa
entia mala dicantur. ergo bonum ꝛ ens non conuertun/
tur. ¶ Prete. Priuatio ſm phm in decimo metaphyſ. 7
dicitur ens quodāmodo. ſed nullo modo poteſt dici bo/
num. alias malum cuius ratio in priuatione boni ꝯſiſtit
eſſet bonum. ergo bonū ꝛ ens non conuertūtur. ¶ Pre. 8
Scōm Boe. in libro de ebdo. propter hoc omnia dicun
tur eſſe bona. quia ſunt a bono quod eſt deus. ſed boni/
tas dei eſt ipſa ſapientia ſua et ſua iuſtitia. ergo eadem ra
tione omnia que ſunt a deo eſſent ſapientia ꝛ iuſtitia. qđ
eſt falſum. ergo ꝛ primū ſcꝫ ꝙ omnia ſunt bona.
¶ Sed contra. Nihil tendit niſi in ſuum ſimile. ſed Contra
omne ens tendit in bonum vt Boe. dicit in libro de eb/
do. ergo omne ens eſt bonum. nec poteſt aliquod eē bo/
num niſi aliquo modo ſit. ergo bonum ꝛ ens conuertun
tur. ¶ Prete. A bono non poteſt aliquid eſſe niſi bonū
ſed omne ens procedit a diuina bonitate. ergo omne ens
eſt bonum. ꝛ ſic idem qđ prius.

Rꝫo. ¶ Reſpõſio dicendū. ꝙ cū ratio boni in hoc cõſiſtit
ꝙ aliqͦd ſit perfectiuū alteriꝰ per modū finis o͞ne illud
qͦd inuenitur habere rationem finis habet etiam rationez
Diſtĩctõ boni. Duo autez ſunt de ratione finis. vt ſcilicet ſit ap
petitum vel deſideratum ab his que ad finem nondum
attingunt. ⁊ vt ſit dilectum et quaſi delectabile ab his q̄
finem participant cum eiuſdem rationis ſit tendere in fi-
nem et in fine requieſcere. ſicut per eandem naturam la-
pis mouetur ad medium et quieſcit in medio. Hec au
tem duo inueniūtur competere ipſi eſſe que enī nondūz
eſſe participant. in eſſe quodaz naturali appetitu tendūt
Unde et materia appetit formaz ſcd̃m ph̃m primo phy
ſicorum. Omnia autem dum iam eſſe habēt illud eſſe ſu
um naturaliter amant et ipſum tota virtute conſeruant
Unde Boecius dicit in tertio de Conſol' Dedit diuina
prouidentia creatis a ſe hanc rebus maximam manēdi
cauſaz vt quoad poſſunt naturaliter manere deſiderēt.
quare nihil eſt quod vllo modo queas dubitare cuncta
que ſunt naturaliter appetere conſtantiam permanen-
di deuitare perniciē. Ipſum igitur eſſe habet rationē bo
ni. vnde ſicut impoſſibile eſt ꝙ ſit aliquod ens quod nõ
habeat eſſe. ita neceſſe eſt vt omne ens ſit bonum. ex hoc
ipſo ꝙ eſſe habet. q̄uis enī et in quibuſdam entibꝰ mul-
te rationes bonitatis ſuperaddātur ſuper ſuū eſſe quo
ſubſiſtant. cum autem bonum rationem entis includat
vt ex predictis patet. impoſſibile eſt aliquod eſſe bonum
quod non ſit ens. Et ita relinquitur ꝙ bonum ⁊ ens cõ
uertuntur.
Ad .1. ¶ Ad primū igitur dicendum. ꝙ bonum et malum
opponūtur per modum habitus et priuationis. non ta-
men oportet ꝙ cuicunq̄ ineſt habitus nata ſit ineſſe pri
uatio. ⁊ ideo. non oportet vt in quibuſcunq̄ natum ē eſſe
bonum natum ſit eſſe malum. In contrarijs etiā quan
do vnum ineſt per naturam alterum nõ eſt natum ineſſe
eidem ſcd̃m phyloſophum in predicamentis. bonū au-
tem cuilibet enti naturaliter ineſt. cum dicatur bonuz ex
Ad 2 ipſo naturali ſuo eſſe. ¶ Ad ſecundum dicendum. ꝙ bo
num non ſe extendit ad non entia per predicationem. ſed
per cauſalitatem inquãtum non entia appetunt bonū. vt
dicamus non entia ea que ſunt in potentia ⁊ non in actu
ſed eſſe forte non habet cauſalitatem. niſi ſcd̃m rationem
cauſe exemplaris. que quidem cauſe non ſe extendunt ni
Ad 3 ſi ad ea que actu eſſe participant. ¶ Ad tertium dicen-
dum. ꝙ ſicut materia prima eſt ens in potentia et non in
actu. ita eſt perfecta in potentia ⁊ non in actu. bona in po
Ad 4 tentia ⁊ non in actu. ¶ Ad quartum dicendum. ꝙ ea
que mathematicus conſiderat ſcd̃m eſſe quod habent in
rebus ſunt bona. ipſum enī eſſe linee vel numeri bonum
eſt. ſed a mathematico non conſiderātur ſcd̃m eſſe ſuum
ſed ſolum ſcd̃m rationem ſpeciei. Conſiderat enī ea ab-
ſtracte. non autem ſunt abſtracta ſm̄ eſſe. ſed ſolum ſm̄
rationem. Dictum eſt enī ꝙ bonum nõ ſequitur ſpeciei
rationem. niſi ſm̄ eſſe quod habet in re aliqua. ⁊ ideo ra-
tio boni non competit linee vel numero ſm̄ hoc ꝙ cadūt
in conſideratione mathematici q̄uis linea et numerus
Ad 5 bona ſint. ¶ Ad quintum dicēdum. ꝙ ens non dicitur
Ad 6 prius illo modo dicendi prius quem obiectio tangit. ſed
alio modo. ſicut abſolutum reſpectiuo. ¶ Ad ſextum di
cēdum. ꝙ aliquid poteſt dici bonum ex ſuo eſſe ⁊ ex ſua
proprietate vel habitudine ſuperaddita. ſicut dicit̃ ho-
mo bonus et inquãtum eſt iuſtus et caſtus vel ordina-
tus ad beatitudinem. Ratione igitur prime bonitatis
ens conuertitur cum bono et ecõuerſo. ſed ratione ſcd̃e
bonum diuidit ens. ¶ Ad ſeptimū dicendum. ꝙ priua Ad 7
tio non dicitur ens nature. ſed ſolummodo ens rationis
et ſic etiam eſt bonum rationis Nam priuatio ratione co
gnoſcitur. ⁊ quodcunq̄ tale bonum eſt. et mali cognitio
ſcd̃m Boeciū bono deeſſe non poteſt. ¶ Ad octauū dicē Ad 8
dum. ꝙ ſcd̃m Boecium aliquid dicitur eſſe bonū ex ipſo
ſuo eſſe. ſed iuſtum dicitur eſſe ratione alicuius ſue actio
nis. eſſe autem in omnia que a deo procedunt diffundi-
tur. non autem omnia participant illud agere ad qͦd iu
ſtitia ordinatur. q̄uis enī in deo ſit idez agere quod eſſe
ac per hoc ſua iuſtitia ſit ſua bonitas. tamē in creaturis
aliud eſt agere. aliud eſſe. vnde eſſe poteſt communicari
alicui cui agere non cõmunicatur. ⁊ quibus vtrunq̄ cõ
municatur non ſunt idem in eſſe agere ⁊ eſſe. vnde ⁊ ho-
mines qui ſunt iuſti ⁊ boni ſunt quidem boni inquantū
ſunt. ſed non iuſti inquantum ſunt. ſed inquãtum habēt
habitum quēdaz ad agere. Et ſimiliter poteſt dici de ſa
pientia ⁊ alijs huiuſmodi Uel aliter dicendum ſcd̃m
eundem. ꝙ iuſtum ⁊ ſapiens ⁊ alia huiuſmodi ſunt que
dam ſpecialia bona. cum ſint quedaz ſpeciales perfectio
nes. bonū autem aliquod perfectum abſolute deſignat.
Ab ipſo igitur deo procedunt res perfecte non eodem
modo perfectionis quo deus perfectus eſt. quia quod
fit non eſt ſcd̃m modum agentis. ſed ſcd̃m modum finis
Nec omnia que a deo perfectionem accipiūt eodem mo
do accipiunt. ⁊ ideo ſicut deo ⁊ creaturis omnibus com
mune eſt eſſe perfectum abſolute. non autem eſſe pfectū
hoc vel illo modo. ita eſſe bonum deo conuenit ⁊ omni
bus creaturis. ſed habere hanc bonitatem que eſt ſapiē-
tia vel que eſt iuſtitia. non oportet ꝙ ſit omnibus com-
mune. ſed quedam deo tãtum conueniunt. vt eternitas
et omnipotētia. quedam vero quibuſdã creaturis et deo
vt ſapientia ⁊ iuſtitia ⁊ huiuſmodi.

Ertio queritur. vtruz

bonum ſit prius ſm̄ rationem q̄ verum. Et
videtur ꝙ ſic Illud enī quod eſt in rebus eſt prius eo qͦd 1
eſt tantum in apprehenſione. eo ꝙ ⁊ apprehenſio noſtra
cauſatur ⁊ menſuratur a rebus. ſed ſcd̃m ph̃m. vi. meta
phyſ. bonum eſt in rebus. verum autem in mente. ergo
bonum eſt prius q̄ verū ſcd̃m rationem. ¶ Prete. Pri 2
us eſt aliquid in ſe perfectum ſcd̃m rationem q̄ ſit alteri
us perfectiuū. ſed bonum dicitur aliquid inquãtum eſt
in ſe pfectum. verū autem inquãtum eſt pfectiuū alteri-
us. ergo bonum eſt prius q̄ verum. ¶ Prete. Bonum
dicitur p ordinem ad cauſam finalem. verū autem per or
dinem ad cauſam formalem. ſed cauſa finalis eſt prior q̄ 3
cauſa formalis. quia finis eſt cauſa cauſarū. ergo bonum
eſt prius vero ¶ Prete. Bonum particulare poſterius
eſt q̄ bonum vniuerſale. ſed verum eſt quoddam parti- 4.
culare bonum. eſt enī bonum intellectus vt dicit ph̃s in
ſexto ethycor. ergo bonum naturaliter ē prius ſcd̃m ra-
tionem q̄ verum. ¶ Prete. Bonum habet rationem fi- 5
nis. ſed finis eſt prior in intentione. ergo intentio boni ē
prior intentione veri.
¶ Sed contra. Bonum eſt perfectiuū affectus. ve- Inſtãtie
rum autez intellectus. intellectus vero naturaliter pre
cedit affectum. ergo ⁊ verum bonuz. ¶ Prete. Quanto 2
aliquid eſt immaterialius tanto eſt prius. ſed verum eſt

ſimmaterialiꝰ ꝗ bonũ. quia bonũ eſt in rebus materia
libꝰ. veꝝ āt ſolũ in mēte. ꝗ veꝝ naturaliter ē ꝑus bono
Rſo. ¶ Reſponſio dicēdum. ꝙ tam verũ ꝗ bonũ ſcđꝫ ꝙ
dictum eſt habet ratiōnē ꝑfectionũ ſiue ꝑfectoꝝ. Ordo
aũt inter ꝑfectiones aliquas poteſt attendi dupliciter.
vno modo ex parte ipſaruꝫ ꝑfectionum. Alio modo ex
Diſtīctō parte ꝑfectibilium. Conſiderādo ergo veꝝ ⁊ bonũ ſcđꝫ
ſe. ſic verũ eſt prius bono ſcđm rationem. cum verum ſit
perfectiuũ alicuius ſcđm rationem ſpeciei. bonũ autē nō
ſolum ſcđm ratiōnē ſpeciei. ſed etiam ſm eſſe quod ha-
bet in re. ⁊ ita plura includit in ſe ratio boni ꝗ ratio ve-
ri. ⁊ ſic ſe habet quodāmodo ꝑ additionē ad illam. ⁊ ſic
bonũ preſupponit verũ. verũ aũt preſupponit vnum. cuꝫ
veri ratio ex apprehenſione intellectus perficiatur. vnde
vnũquodqꝫ eſt intelligibile inquātum eſt vnuꝫ. qui eñ
non intelligit vnũ nihil intelligit. vt dicit phs in quarto
metaphyſ. Vñ iſtoꝝ nominũ tranſcendentium talis eſt
ordo. ſi ſcđm ſe cōſiderātur primo eſt ens. deinde vnum.
deinde verũ. ⁊ poſt verũ bonum. Si aũt attendatur or-
do inter verũ ⁊ bonum ex parte ꝑfectibilium. ſic ecōuer
ſo bonum eſt naturaliter prius ꝗ verũ duplici ratione.
Primo. quia ꝑfectio boni ad plura ſe extendit ꝗ ꝑfectio
veri. vero eñ non ſunt nata perfici niſi illa q̄ poſſunt ali
quod ens recipe in ſeipſis. vel in ſeipſis habere ſm ſuam
rationem ⁊ non ſm illud eſſe qđ ens habet in ſcipſo. ⁊ hu
iuſmodi ſunt ſolũ ea que immaterialiter aliq̄d recipiunt.
vt ſunt cognoſcitiua. ſpecies eñ lapidis eſt in anima nō
aũt ſcđm eſſe qđ habet in lapide. Sed a bono nata ſunt
perfici illa etiam q̄ ſcđm materiale eſſe aliq̄d recipiũt. cũ
ratio boni in hoc conſiſtat ꝙ aliquid ſit perfectiuũ alteri
us tam ſcđm ratōnem ſpeciei ꝗ etiam ſcđm eſſe vt dictũ
eſt prius. ⁊ ideo omnia appetunt bonũ. ſed non oĩa co
gnoſcunt verũ. in vtroqꝫ eñ oſtenditur habitudo perfe
ctibilis ad ꝑfectionem que eſt bonũ ⁊ verũ. ſcilicet in ap-
petitu boni ⁊ in cognitione veri. Scđo. quia illa etiaꝫ q̄
nata ſunt ꝑfici vero ⁊ bono ꝑ prius perficiũtur bono ꝗ
vero. ex hoc eñ ꝙ eſſe participāt ꝑficiũtur a bono vt di-
ctum eſt. Ex hoc eñ ꝙ cognoſcũt ꝑficiũtur vero. cogni
tio aũt eſt poſterior ꝗ eſſe. vnde ⁊ in hac ꝯſideratōne ex
ꝑte perfectibiliũ bonum precedit verum.
Ad 1. ¶ Ad primũ ergo dicendum. ꝙ ratio illa procedit de
ordine boni ⁊ veri ex parte ꝑfectibiliũ. non aũt ex ꝑte ipſi
us boni ⁊ veri. mens eñ ſola ē ꝑfectibilis vero. ſed om-
Ad 2 nis res ꝑfectibilis eſt bono ¶ Ad. ij. dōm. ꝙ bonũ nō ſo
lum habet ratiōnē ꝑfecti. ſed etiā ꝑfectiui ſicut ⁊ verũ vt
Ad 3 prius dictũ eſt. ⁊ ideo nō ſequitur ratio. ¶ Ad. iij. dōm.
ꝙ finis ē prior in cauſando ꝗ aliqua aliarum cauſarum
cauſatum enim perficitur per ſuam cauſam. vnde ratio
illa procedit ſm ordinem perfectibilis ad perfectionem
in quo eſt prius. ſed abſolute conſiderando formā ⁊ finē
cum ipſa forma ſit finis prior eſt forma in ſe conſiderata
Ad 4 ꝗ ſm ꝙ eſt alterius finis. ratio aũt veri ex ipſa ſpecie con
ſurgit. prout eſt intellecta ſicut eſt. ¶ Ad quartũ dicen-
dum. ꝙ verum dicitur eſſe quoddam bonũ inquantum
habet eſſe in aliquo perfectibili ſpeciali. ⁊ ſic etiaꝫ hec ob
Ad 5 iectio ꝑtinet ad ordinem perfectibilis ad ꝑfectionem
¶ Ad quintũ dicendum. ꝙ finis dicitur eſſe prior inten
tione his que ſunt ad finē non alijs cauſis niſi ſm ꝙ ipſe
ſunt ad finem. ⁊ ſic ſoluendum eſt ſicut ad tertiũ. Eſt ta-
men ſciēdum. ꝙ cum dicitur ꝙ finis ē prior in intētione
intentio ſumitur pro actu mentis qui eſt intendere. cum
autem comparamus intentionem boni ⁊ veri. intentio
ſumitur pro ratione quā ſignificat diffinitio. vnde diffi-
nitio equiuoce accipitur vtrobiqꝫ. Solo in
¶ Ad primũ in contrariũ obiectum dicēdum. ꝙ ali- ſtantiaꝝ
quid eſt natum ꝑfici bono non ſolum mediante affectu. Ad 1.
ſed etiam inquātum habet eſſe. vnde ꝗuis intellectus ſit
prior affectu. non ſequitur ꝙ per prius ꝑficiatur aliquid
vero ꝗ bono. ¶ Ad ſecũdum dicēdum. ꝙ ratio illa pro Ad 2
cedit de vero ⁊ bono prout ſm ſe cōſiderantur vnde con
cedenda eſt.

Quarto queritur. vtrum

omnia ſint bona bonitate prima. Et videt ꝙ 1.
ſic. Quia ſcđm Boe. in libro de ebdo. ſi intelligamus ꝑ
impoſſibile deum eſſe abſtracta ꝑ intellectum bonitate.
ſequitur omnia illa eſſe entia. nō autem bona. intellecta
autem in deo bonitate. ſequitur omnia eſſe bona ſicut en
tia. ergo omnia dicũtur bona bonitate prima.
¶ Sed diceres. ꝙ hoc ideo ꝯtingit. ꝙ nō intellecta bo- Solutio
nitate in deo non eſt bonitas in alijs creaturis. quia bo-
nitas creature cauſatur a bonitate dei. non quia denomi
netur res bona bonitate dei formaliter. ¶ Sed contra. 2
Quicũqꝫ denominatur aliquid aliquale ex ſolo reſpectu
ad alterũ. nō denominabitur tale ꝑ aliquid ſibi formali
ter inherens. ſed ꝑ illud quod eſt extra ipſum ad quod
refertur. ſicut vrina q̄ dicitur ſana ex hoc ꝙ ſignificat ſa-
nitatem animalis. non denominatur ſana ab aliqua ſani
tate ſibi inherente. ſed a ſanitate animalis quā ſignificat.
Sed creatura dicitur eſſe bona per reſpectum ad primā
bonitatem. quia ſm hoc vnũquodqꝫ dicitur bonũ quod
a primo bono defluxit. vt dicit Boe. in libro de ebdo. er-
go creatura non denominatur bona ab aliqua formali bo
nitate ĩ ipſa exiſtēte. ſed ab ipſa bonitate diuina. ¶ Pre. 3
Augꝰ. dicit octauo de tri. Bonum ē hoc ⁊ bonum eſt il-
lud. tolle hoc ⁊ illud ⁊ vide ipſum bonum. ſi potes ita de
um videbis. non aũt alio bono bonum. ſed bonum oĩs
boni. ſed ipſo bono quod eſt omnis boni bonum dicũtur
omnia bona. ergo diuina bonitate de qua loquitur oĩa 4
dicũtur bona. ¶ Prete. Cum omnis creatura ſit bona
aut ē bona bonitate ſibi inherēte. aut ſolum bonitate pri-
ma Si aũt bonitate ſibi inherēte. cum etiam illa ſit que-
dam creatura ⁊ ipſa bona erit. aut ergo ſe bonitate aut
alia. ſi ſe bonitate. ergo eſt bonitas prima. hec eñ eſt ra-
tio primi boni vt ex autoritate Augꝰ. iaꝫ dicta patet. ꝙ
ſeipſo ſit bonum. ⁊ ſic habetur propoſitũ ꝙ creatura ſit
bona bonitate prima. Si aũt illa bonitas ē bona bonita
te alia. eadē queſtio remanet de illa. aut ergo erit procede
re in infinitũ quod eſt impoſſibile. aut erit deuenire ad ali
quā bonitatē creatam denominātem que eſt bona ſeipſa
et hec ē bonitas prima. ergo oportet ꝙ omnis creatura 5
ſit bona bonitate prima. ¶ Pre. Scđm Anſelmũ. Om
ne verũ eſt verũ veritate prima. ſed ſicut veritas ꝑma ſe
habet ad vera. ita bonitas prima ſe habet ad bona. ergo
omnia ſunt bona bonitate prima. ¶ Pre. Quod nō po 6
teſt in minus non poteſt in maius. ſed minus eſt eſſe ꝗ
eſſe bonũ. ſed creatura nō pōt ſe eē. cũ oĩe eē ſit a deo. ꝗ
nec eē bonũ. ꝗ bonitas qua aliquid dicitur eē bonũ nō 7
eſt bonitas creata ¶ Pre. Scđm Hila. Eſſe eſt propri
um deo. ſed ꝓprium eſt quod vni ſoli conuenit. ergo nul
lum eſt aliud eſſe ꝗ ipſe deus. ſed oĩa ſunt bona inquā
tum habent eſſe. ergo omnia ſunt bona diuino eſſe quod
eſt eius bonitas. ¶ Pre. Bonitas prima nihil addit ſu 8

pra bonitatem. alias bonitas prima eſſet compoſita. ſed verum eſt omnia eſſe bona bonitate. ergo verum eſt om
Solõ nia eſſe bona bonitate prima ¶ Sed diceres. ꝙ bonitas prima addit ſupra bonitatem abſolutam ſcḋm rationē
9 et non ſcḋm rem. ¶ Sed contra. ratio cui non reſpōdet aliquid in re eſt caſſa ⁊ vana. ſed non ē ratio caſſa qua intelligimus bonitatem primā. ergo ſi addit aliqd ſm rationē. addit etiam aliqd ſcḋm rem. qḋ eſt impoſſibile. ⁊ ſic nec etiam ſcḋm ratione addet. ⁊ ita dicetur eſſe bona bonitate prima. ſicut ⁊ bonitate abſoluta.

Contra ¶ Sed contra. Omnia ſunt bona inquātum entia. q2
.1. ſm Aug⁹. inquantū ſumus. boni ſumus. ſed non dicuntur omnia entia formaliter ꝑ eſſentiā primā. ſed ꝑ eſſentiam creatam. ergo nec omnia ſunt bona formaliter boni-
2 tate prima. ſed bonitate creata. ¶ Prete. Vertibile nō informatur invertibili cū ſint oppoſita. ſed omnis creatura eſt vertibilis. bonitas autē prima eſt invertibilis. ergo creatura non dicitur eſſe bona formaliter bonitate pⁱma. ¶ Prete. Omnis forma eſt proportionata ſuo perfecti
3 bili. ſed bonitas prima cum ſit infinita. non poteſt eſſe ꝓportionata creature cum ſit finita. ergo creatura non dicitur bona formalit' loquēdo bonitate prima. ¶ Prete.
4. Scḋm Aug⁹. viij. de trinita. omnia creata participatione boni bona ſunt. ſed participatio boni non eſt ipſa bonitas prima. ipſa eīm eſt totalis ⁊ perfecta bonitas. ergo
5 non omnia ſunt bona bonitate prima formaliter ¶ Pre. Creatura dicitur habere veſtigium trinitatis ſm ꝙ eſt vna ⁊ vera ⁊ bona. ⁊ ſic bonum ꝑtinet ad veſtigiū. ſed veſtigiū ⁊ partes eius ſunt aliquid creatum. ergo crea
6 tura eſt bona bonitate creata. ¶ Prete. Bonitas pⁱma eſt ſimpliciſſima. ergo nec in ſe compoſita nec alij componibilis. ⁊ ita nō poteſt eſſe alicui⁹ forma. cum forma veniat in cōpoſitionem eius cuius eſt forma. ſed bonitas qua aliqua dicūtur eſſe bona eſt forma quedā. cum oīne eſſe ſit a forma. ergo creature non ſunt bone bonitate prima formaliter.

R̄ſ° ¶ Reſponſio dicēdum. ꝙ circa hanc queſtionem di
Opio uerſimode aliqui poſuerūt. Quidam eīm friuolis rationibus ducti adeo decepti fuerūt ꝙ ponerent deū eſſe de ſubſtantia cuiuſlibet rei. quoꝝ quidam poſuerunt deum eſſe idem quod materia prima. vt dauid de dynanto. Quidam aūt poſuerunt ipſum eſſe formā cuiuſlibet rei

Repba° Cuius quidē erroris ſtatim falſitas aperitur. hoc eīm omnes de deo loquentes intelligunt ꝙ eſt omniū principium effectiuum. cum oporteat ipſa entia ab vno ipſo primo ente effluere. cauſa autem efficiens ſm doctrinā phi in ſcḋo phyſicoꝝ. cum cauſa materiali non coincidit in idem. cū habeant cōtrarias rationes. vnūquodqꝫ eīm eſt agens ſcḋm ꝙ eſt actu. materie vero ratio eſt in potētia eſſe. efficiens vero ⁊ forma effectus ſunt idem ſpecie. inquantū omne agens agit ſibi ſimile. ſed nō idem numero. quia nō poteſt idem eſſe faciens ⁊ factū. Ex quo patet ꝙ ipſa diuina eſſentia neqꝫ eſt materia alicuius rei. neqꝫ forma vt ea poſſit dici creatura formaliter bona. ſicut forma coniuncta. ſed quelibet eſt dei quedā ſimilitudo.

Opi.pla Et ideo platonici dixerunt. ꝙ ōnia ſunt bona formalit' bonitate prima. non ſicut forma ꝯiuncta. ſed ſicut forma ſeparata. Ad cuius intellectum ſciendū eſt. ꝙ Plato ea que poſſunt ſeparari ſm intellectum ponebat etiam ſm eſſe ſeparata. ⁊ ideo ſicut homo poteſt intelligi p̄ter ſortem ⁊ platonem. ita ponebat hominē eſſe preter ſortē et platonem. quē dicebat per ſe hominē. ⁊ ydeā hominis cuius participatione ſortes ⁊ plato dicebātur homines. Sicut aūt inueniebat hominē ꝯmunem ſorti ⁊ platoni ⁊ in omnibꝫ huiuſmodi. ita inueniebat bonū eſſe cōmune omnibꝫ bonis. ⁊ poſſe intelligi bonum non intelligendo hoc vel illud bonū. vnde ponebat bonū eſſe ſeparatum preter oīa bona ꝑticularia. ⁊ hoc ponebat bonū ꝑ ſe ſiue ydeā cuius ꝑticipatione oīa bona dicerent'. vt patet ꝑ phm in pⁱmo ethy. Sed ſcḋm eū hoc differebat inter ydeā boni ⁊ ydeā hominis. ꝙ ydea hominis nō ſe extēdebat ad oīa. ydea aūt boni ſe extendit ad oīa. etiam ad ydeas. nā etiā ipſa ydea boni eſt aliquid bonū. ⁊ ita oporteret dicere ꝙ ipſū ꝑ ſe bonū eſſet vniuerſale rerū omniū principiū qḋ eſt deus. vnde ſequitur ſcḋm hanc poſitionē. ꝙ oīa denominētur bona ipſa bonitate prima que ē deus. ſicut ſortes ⁊ plato. ſm Platonē dicūtur homines ꝑticipatōe hoīs ſeparati nō ꝑ humanitatē eis inherentē. Et hāc poſitionē ſecuti ſūt aliquo mō porritaniſte dicebant eīm ꝙ de creatura p̄dicam⁹ bonū ſimplr. vt cū dicim⁹ homo ē bon⁹. ⁊ bonū aliquo ſupaddito. vt cum oēs dicim⁹ ſortes ē bon⁹ hō. Dicebāt igit'. ꝙ creatura eſt bona ſimplr nō aliq̄ bonitate inherente. ſed bonitate pⁱma quaſi ipſa bonitas abſoluta ⁊ ꝯmunis eſſet bonitas diuina. ſed cū dicit' creatura ē bonū hoc vel illud. denominatur abſolute creatura. q2 ꝑticulares bonitates creature create ſunt ſicut ydee ꝑticulares ſm platonem

Repba° Sz hec opinio a phō reprobat' multiplicit'. tū ex hoc ꝙ quidditates ⁊ forme reꝝ inſunt ipſis rebꝫ ꝑticularibꝫ et nō ſunt ab eis ſeparate vt ꝓbatur multiplicit' in. vij. metaphyſ. Tū etiā ſuppoſitis ydeis ꝙ ſpecialiter illa poſitio nō habeat locū de bono. q2 bonū nō vniuoce dicit' de bonis. ⁊ in talibꝫ nō aſſignat' vna idea ſm platonē. ꝑ quā viā procedit cōtra eū phs pⁱmo ethy. Specialiter tamē quantū ad ꝓpoſitum pertinet apparet falſitas p̄dicte poſitionis ex hoc ꝙ omne agens inuenit' ſibi ſimile agere. vnde ſi ipſa bonitas ſit effectiua omniū bonoꝝ. oportet ꝙ ſimilitudinē ſuā imprimat in rebꝫ effectis. ⁊ ſic vnumquodqꝫ ē dicere bonū. ſicut forma inherēte ꝑ ſimilitudinem ſummi boni ſibi inditā. ⁊ vlterius ꝑ bonitatē pⁱmā ſicut ꝑ exēplar ⁊ effectiuū oīs bonitatis create. ⁊ quātum ad hoc opinio platonis ſuſtineri pōt. Sic igitur dicimus ſcḋm communē opinionem. ꝙ omnia ſunt bona bonitate creata formaliter. ſicut forma inherente. bonitate vero increata ſicut forma exemplari.

¶ Ad primū igitur dicendum. ꝙ ſicut tactum eſt primis. pro tanto creature non eſſent bone niſi bonitas intelligeretur in deo. quia bonitas creature exemplatur a diuina bonitate vnde nō ſequitur. ꝙ creatura dicatur bona bonitate increata. niſi ſicut forma exemplari. ¶ Ad Ad .1. Ad 2
ſecūdum dicendum. ꝙ dupliciter denominatur aliqd ꝑ reſpectū ad alterū. vno mō quando ipſe reſpect⁹ ē ratio denominationis. ⁊ ſic vrina dicit' ſana ꝑ reſpectū ad ſanitatē animalis. ratio eīm ſani ſm ꝙ de vrina p̄dicatur ē ſignū ſanitatis aīalis. ⁊ i talibꝫ qḋ denominat' ꝑ reſpectū ad alterum non denominatur ab aliqua forma ſibi inherente. ſed ab aliquo extrinſeco ad qḋ refertur. Alio modo denominatur aliquid per reſpectum ad alterum quādo reſpectus non eſt ratio denominationis. ſed cauſa. Sicut ſi aer dicatur lucens a ſole non ꝙ ipſum referri aerem ad ſolem ſit lucere aeris. ſed quia directe oppoſitio aeris ad ſolem eſt cauſa ꝙ luceat. ⁊ hoc modo creatura dicitur eſſe bona per reſpectum ad deum. vnde ratio nō ſequitur. ¶ Ad tertium dicendum. ꝙ Aug⁹. in multis Ad 3

opinionem Platonis ſequitur quantū fieri poteſt ſm fidei veritate. ⁊ ideo verba ſua ſunt ſic intelligēda ꝙ ipſa diuina bonitas dicatur eſſe bonum omnis boni. inquantum eſt cauſa efficiens prima ⁊ exēplaris omnis boni ſine hoc ꝙ excludatur bonitas creata qua creature deno-
Ad 4 minātur bone ſicut forma inherēte. ¶ Ad quartū dicendum. ꝙ aliter ſe habet in formis generalibꝫ. ⁊ aliter in formis ſpecialibus. In formis enī ſpecialibus non recipit predicatio concreti de abſtracto. vt dicatur albedo ē alba et calor eſt calidus. vt patet p Dyoniſ. iiij. ca. de di. no. ſed in formis generalibꝫ huiuſmodi predicatio recipitur dicimus enī ꝙ eſſentia eſt ens. ⁊ bonitas eſt bona. ⁊ vnitas eſt vna. ⁊ ſic de alijs. Cuius ratio ē. quia id qđ primo cadit in apprehenſione intellect⁹ ē ens. vnde oportet ꝙ cuicūqꝫ apprehenſo p intellectum intellectus attribuat hoc qđ eſt ens. ⁊ ideo cum apprehendat eſſentiam alicuius entis dicit illam eſſentiam eſſe ens. ⁊ ſimiliter vnāquāqꝫ formā generalem et ſpecialem vt bonitas eſt ens albedo eſt ens. ⁊ ſic de alijs. ⁊ quedaꝫ ſunt que concomitantur rationem entis inſeparabiliter. vt vnum bonum et huiuſmodi. oportet ꝙ hoc etiam de quolibet apprehenſo predicetur ea ratione qua ens. vnde dicimus eſſentia eſt vna ⁊ bona. ſiľr dicimus vnitas eſt vna et bona et ita etiam de bonitate ⁊ albedine. ⁊ qualibet forma generali et ſpeciali. Sed quia album eſt ſpeciale nō concomitatur inſeparabiliter rationem entis. vnde poteſt apprehendi forma albedinis ſine hoc ꝙ attribuatur ei eſſe album vnde non cogimur dicere albedo eſt alba. album enī vno modo dicitur ens ⁊ bonum et vnum ⁊ alia huiuſmodi que de quolibet apprehenſo neceſſe ē dici. Multipliciter enī aliquid dicitur ens quia in ſe ſubſiſtit. Aliquid quia eſt principium ſubſiſtendi. vt forma. Aliquid quia ē diſpoſitio ſubſiſtentis. vt qualitas. Aliqđ quia eſt ſubſiſtentis priuatio. vt cecitas. ⁊ ideo cum dicimus eſſentia eſt ens. ſi procedatur. ergo eſt aliquo ens vel a ſe vel alio. proceſſus nō ſequitur. quia nō dicebatur hoc modo ens ſicut aliquid ſubſiſtens in eſſe ſuo eſt ens. ſed ſicut quo aliquid eſt. vnde non oportet querere quo aliquo ipſa eſſentia ſit. ſed quomodo aliqđ alterū eſt p eſſentiam. Similiter cum dicitur bonitas eſt bona nō hoc modo dicitur bona quaſi in bonitate ſubſiſtens. ſed hoc modo quo bonuꝫ dicimus illud quo aliquid bonū eſt. ⁊ ſic nō oportet querere vtrū bonitas ſit bona ſe bonitate vel alia. ſed vtrum illa bonitate ſit aliquid bonum quod ſit alterum ab ipſa bonitate. ſicut ē in creaturis. vel quod ſit ideꝫ cū
Ad 5 ipſa bonitate ſicut eſt in deo. ¶ Ad quintū dicēdum. ꝙ ſimiliter ē diſtinguēdum de veritate. ſcilicet ꝙ oīa ſunt vera veritate prima ſicut exēplari primo. cū tamen ſint vera veritate creata ſicut forma inherēte Sed tamē alia ratio eſt de veritate ⁊ bonitate. ipſa enim ratio veritatis in quadam adequatione ſiue cōmenſuratione conſiſtit. denominatur enī aliquid mēſuratum vel commenſuratum ab aliquo exteriori. ſicut pānus ab vlna. ⁊ ſcđꝫ hūc modum intelligit Anſelm⁹ omnia eſſe vera veritate prima. inquantū ſcilicet vnumquodqꝫ eſt ens cōmenſuratū diuino intellectui implendo illud ad quod diuina prouidentia ipſum ordinauit vel preſciuit. Ratio autem bonitatis non conſiſtit in commenſuratione. vnde non eſt
Ad 6 ſimile. ¶ Ad ſextum dicendum. ꝙ creatura non poteſt eſſe hoc modo. quia a ſeipſa eſſe habeat. poteſt tamē alia ratione eſſe ꝙ ſit principium formale eſſendi. ſic enī quelibet forma ineſſe poteſt. ⁊ per hunc modum etiam bonitas creata poteſt ineſſe bono tanqꝫ formale principium.
¶ Ad ſeptimū dicendum. ꝙ cum dicitur eſſe eſt propri- Ad 7
um dei. non eſt intelligēdum ꝙ nullum aliud eſſe ſit niſi increatum. ſed ꝙ ſolum illud eſſe proprie dicitur eſſe in quantum ratione ſue immutationis non nouit fuiſſe vel futurum eſſe. eſſe autem creature dicitur eſſe per quandam ſimilitudinem ad illud primum eſſe cum habeat pmixtionem eius qđ eſt futurum eſſe vel fuiſſe ratione mutabilitatis creature. Vel poteſt dici ꝙ eſſe eſt proprium deo. quia ſolus deus eſt ſuum eſſe. q̄uis alia eſſe habeant quod eſſe non eſt eſſe diuinū. ¶ Ad. viij. dicendū. Ad 8
ꝙ bonitas prima nihil addit ſcđm rem ſupra bonitateꝫ abſolutam. addit aūt aliqđ ſcđm rationem. ¶ Ad. ix. di- Ad 9
cendū. ꝙ ſicut dicit Cōmentator in libro de cauſis. ipſa bonitas prima ex hocipſo indiuiduatur. et a cūctis alijs diuiditur ꝙ nō aliquā additionem recipit. non aūt ē de ratione bonitatis abſolute. vt recipiat additionē vel nō recipiat. Si enī eſſet de ratione eius recipere additionē tunc quelibet bonitas additioneꝫ reciperet. ⁊ nulla eſſet bonitas pura. Similiter etiā ſi eſſet de ratione eius nō recipere additionē. nulla bonitas reciperet. ⁊ omnis bonitas eſſet bonitas pura. ſicut etiam de ratione animalis non eſt rationale nec irrationale. ideo hocipſum quod non eſt poſſe recipe additionem ꝯcomitatur bonitatem abſolutam. ⁊ diſtinguit primā bonitatem que ē bonitas pura ab alijs bonitatibꝫ. hoc aūt quod eſt nō recipere additionem cum ſit negatio eſt ens rationis ⁊ fundatur ſuper ſimplicitatē bonitatis prime. vnde non ſequitur ꝙ ratio ſit caſſa ⁊ vana.

Quinto queritur. vtruꝫ

bonū creatū ſit bonū per ſuam eſſentiam. Et
videtur ꝙ ſic. Illud enī ſine quo res non poteſt eſſe vide- 1
tur ei eſſentiale. ſed creatura ſine bonitate eē nō poteſt. qr nō poteſt eē aliqđ creatū a deo qđ nō ſit bonū. ergo creatura ē bona p eſſentiam. ¶ Pre. Creatura ab eodē ha- 2
bet eſſe et eē bonū. quia ex hocipſo ꝙ habet eſſe bona ē vt prius oſtenſum eſt. ſed creatura habet eē p ſuam eſſentiā ergo eſt bona p ſuam eſſentiam. ¶ Pre. Quicqđ cōuenit alicui inquantū huiuſmodi hoc ē ei eſſentiale. ſed bonum ꝯuenit creature inquantū eſt. quia ſicut dicit Auguſti. inquantū ſumus. boni ſumus. ergo creatura ē bona p ſuā eſſentiā. ¶ Pre. Cum bonitas ſit quedā forma
creata creaturis inherēs vt oſtenſum eſt. aut erit forma 4
ſubſtātialis aut accidentalis. ſi accidētalis aliqñ ſine ea creatura eſſe poterit. qđ de creatura dici nō poteſt. relinquitur ergo ꝙ ſit forma ſubſtātialis. ſed oīs talis forma vel ē eſſentia rei vel pars eſſentie. ergo creatura ē bona p ſuam eſſentiā. ¶ Pre. Scđm Boe. in libro de ebđ. 5
Creature ſunt bone inquantū a primo bono fluxerūt. ſed p ſuā eſſentiam fluxerūt a primo bono. ergo p eſſentiam ſuā ſunt bone. ¶ Pre. Semp denominās ē ſimpli-
cius vel eque ſimplex denomiato. ſed nulla forma addita 6
eſſentie ē ſimplicior vel eque ſimplex ipſi eſſentie. ḡ nulla forma ſupaddita eēntie denomiat ipſaꝫ eſſentiā. non enī poſſum⁹ dicere ꝙ eēntia ſit alba. ſed ipſa eēntia rei denominať bonitate. q̄libet enī eēntia bona ē. ḡ bonitas non ē forma ſupaddita eſſentie ⁊ ſic quelibet creatura ē bona per ſuam eſſentiam. ¶ Pterea. Sicut vnum conuertitur
cū ente ita ⁊ bonuꝫ. ſed vnitas a qua dicit vnū qđ cōuer- 7
titur cū ente nō dicit aliquā formā ſupadditā eēntie rei.

vt dicit Cõmẽ. in. iiij. metaphy. ſed vnaqueqꝫ res ē vna per ſuã eſſentiã. ergo vnaqueqꝫ res ē bona ꝑ ſuã eſſentiam.

8 ¶ Prete. Si creatura eſt bona per bonitatem aliquã ſuperadditam eſſentie. cum omne qđ eſt bonũ ſit. illa etiam bonitas cum ſit res quedam. bona erit. non autem bonitate alia. ſed per ſuam eſſentiam. quia ſic iretur in infinitum. ergo eadem ratione poterit dici ꝙ creatura ipſa eſſet bona per eſſentiam ſuam.

Cõtra. ¶ Sed contra. Nihil qđ de aliquo dicitur per participationem conuenit ei per ſuam eſſentiam. ſed creatura dicitur bona ꝑ participationẽ. vt dicit Aug°. viij. de trinitate. ergo creatura non eſt bona ꝑ ſuam eſſentiam.

¶ Prete. Omne illud qđ eſt bonum per eſſentiam ſuã eſt ſubſtantiale bonum. ſed creata non ſunt ſubſtantialia bona. vt patet per Boe. in libro de ebdo. ergo creatura non eſt bona ꝑ eſſentiam. ¶ Prete. De quocunqꝫ predicatur aliquid eſſentialiter oppoſitum eius de eo ꝑdicari non poteſt. ſed oppoſitum boni ꝑdicatur de creatura aliqua. ſcꝫ malum. ergo nõ eſt bona per eſſentiam.

Rñ°. ¶ Reſponſio dicẽdum. ꝙ ſm tres autores oportet dicere creaturas non eſſe bonas per eſſentiam. ſed ꝑ participationem. ſcꝫ ſm Auguſti. Boe. et autorem libri de cauſis. qui dicũt ſolum deum eſſe bonitatem primã. ſed tamen diuerſis rationibus ad vnam poſitionem mouentur. Ad cuius euidẽtiam ſciendum eſt. ꝙ ſicut ex dictis patet. ſicut ens multiplicatur per accidentale et eſſentiale ſic et bonitas. Sed tamẽ hoc inter vtrunqꝫ differt ꝙ aliquid dicitur ens abſolute. propter eſſe ſuũ ſubſtantiale. ſed propter eſſe ſuum accidentale non dicitur abſolute. Unde cum generatio ſit motus ad eſſe cũ aliquis accipit eſſe ſuum ſubſtantiale dicitur generari ſimpliciter. cum vero accipit eſſe accidentale dicitur generari ſm quid. et ſimiliter eſt de corruptione per quam eſſe amittitur. De bono autẽ eſt econuerſo. nam ſm ſubſtãtialem bonitatem dicitur aliquid bonũ ſm quid. ſm vero bonitatem accidẽtalem dicitur aliquid bonũ ſimpliciter. vnde hominem iniuſtũ non dicimus eſſe bonũ ſimpliciter. ſed ſm quid inquãtum eſt homo. hominem vero iuſtum ſimpliciter bonũ dicimus. Cuius diuerſitatis illa ratio eſt. nam vnumqđqꝫ dicitur ens inquantũ abſolute conſideratur. bonũ vero vt ex dictis patet per reſpectum ad alia. In ſeipſo aũt ꝑficitur aliquid vt ſubſtat per eſſentialia principia. ſed vt debito modo ſe habet ad omnia que ſunt extra ipſum nõ perficitur niſi mediãtibus accidentibus ſuperadditis eſſentie. quia operationes quibus vnũ alteri coniũgitur ab eſſentia mediantibus virtutibus eſſentie ſuꝑadditis progrediũtur. vnde abſolute nihil bonitatẽ obtinet niſi quod ↄpletũ eſt ſm ſubſtãtiam. et ſcđm accidentia principalia. Quicqđ creatura perfectionis habet ex eſſentialibus principijs et accidentibus ſimul cõiunctis. hoc totum deus habet ꝑ vnũ eſſe ſimplex. Eius enĩ eſſentia eſt eius bonitas. ſapiẽtia. et iuſtitia et fortitudo. et omnia huiuſmodi que in nobis ſunt eſſentie ſuperaddita. et ideo ipſa abſoluta bonitas idem eſt in deo qđ eſſentia. In nobis aũt cõſideratur ſm ea q̄ ſuꝑaddũtur eſſentie. et pro tanto bonitas ↄpleta et abſoluta et augetur et minuitur et totaliter aufertur. nõ aũt in deo. ꝙuis ſubſtãtialis bonitas in nobis ſemꝑ maneat. Et ſcđm hũc modũ videtur Aug°. dicere. ꝙ deus ē bonus per eſſentiam. nos aũt ꝑ participationẽ Sed adhuc inter dei bonitatem et noſtrã alia differentia inuenitur. Eſſentialis enĩ bonitas non attẽditur ſm cõſiderationem nature abſolutam. ſed ſcđm eſſe ipſius. Humanitas aũt nõ habet rationẽ boni vel bonitatis. niſi inquãtũ eſſe habet. ipſa enĩ naturalis diuina eſſentia eſt eius eſſe natura aũt vel eſſentia cuiuſlibet rei create non ē ſuũ eſſe. ſed eſſe participãs ab alio. et ſic in deo eſt eſſe purũ. quia ipſe deus ē ſuum eſſe ſubſiſtens. in creatura aũt ē eſſe receptũ vel participatũ. vnde dato ꝙ bonitas abſoluta diceretur de re creata ſcđm eſſe ſuũ ſubſtantiale. nihilominus adhuc remanet habere bonitatẽ ꝑ participationem ſicut et habere eſſe participatũ. deus aũt eſt bonitas per eſſentiam inquãtũ eius eſſentia ē ſuum eſſe Et hec videtur eſſe intentio phi in libro de cauſis q̄ dicit ſolam bonitatem diuinã eſſe bonitatẽ purã. Sed adhuc alia differentia inuenitur inter diuinã bonitatẽ et creature. Bonitas enĩ habet rationẽ cauſe finalis. deus autẽ habet rationem cauſe finalis. cũ ſit omniũ vltimus finis et ꝑmũ principiũ. Ex quibus oportet vt omnis alius finis nõ habeat habitudinẽ vel rationẽ finis niſi ſm ordinẽ ad cauſam primã. quia cauſa ſcđa non influit in cauſatum niſi preſuppoſito influxu cauſe prime. vt patet in libro de cauſis. Unde et bonũ qđ habet rationẽ finis non poteſt dici de creatura niſi preſuppoſito ordine creatoris ad creaturã. Dato igitur ꝙ creatura eſſet ipſum ſuũ eſſe ſicut et deus adhuc tamẽ eſſe creature non haberet rationẽ boni. niſi preſuppoſito ordine ad creatorẽ. et pro tanto adhuc diceretur bona ꝑ participationẽ. et nõ abſolute in eo ꝙ ē. ſꝫ eſſe diuinũ qđ habet rationẽ boni nõ preſuppoſito aliquo alio. habet rationẽ boni ꝑ ſeipſum. et hec videtur eſſe intẽtio Boecij in libro de ebdo.

¶ Ad ꝑmũ igitur dicendũ. ꝙ creatura nõ poteſt eẽ nõ bona ſine bonitate eſſentiali q̄ eſt bonitas ſm quid. poteſt tamẽ nõ eſſe bona bonitate accidẽtali. q̄ eſt bonitas abſoluta et ſimpliciter Et ꝑma ipſa bonitas q̄ attendit ſm eſſe ſubſtãtiale nõ eſt ipſa eſſentia rei ſed eſſe participatũ et hoc etiã preſuppoſito ordine ad ꝑmũ eẽ ꝑ ſe ſubſiſtẽs Ad 1

¶ Ad. ij dicendũ. ꝙ ab eo a quo res habet eſſe. habet eẽ Ad 2
bonũ ſm quid. ſcꝫ eſſe ſubſtãtiale. non aũt ab eodẽ formaliter habet eſſe ſimpliciter. et eſſe bonũ ſimpliciter vt Ad 3
ex dictis patet. et ꝓpter hoc ratio non ſeqtur. Et ſimiliter Ad 4
dicendũ eſt ad. iij. et ad. iiij. ¶ Ad. v. dicendũ. ꝙ creatura non ſolũ eſt a deo ſm eſſentiã ſuam. ſed etiã ſm eſſe ſuum in quo ꝑcipue cõſiſtit relatio bonitatis ſubſtãtialis. et etiam ſm ꝑfectiones ſuꝑadditas in quibus cõſiſtit bonitas abſoluta. et hec nõ ſunt eſſentia rei. Et ꝑterea ipſe reſpectus quo eſſentia rei refertur ad deũ vt ad principium eſt aliud ꝙ eſſentia. ¶ Ad. vi. dicendũ. ꝙ hoc nõ eſſentia denominatur bona ſicut et ens. vnde ſicut habet eẽ per participationẽ. et ita bona eſt ꝑ participationẽ. Eſſe enĩ eſt bonũ cõmuniter acceptũ et ſimplicius ꝙ eſſentia quia cõmunius. cũ eſſe et bonũ dicãtur nõ ſolũ de eſſentia ſed etiam de eo qđ ꝑ eſſentiã ſubſiſtit. et iterũ de ipſis accidẽtibus ¶ Ad. vij. dicendũ. ꝙ vnũ quod ↄuertitur cũ ente dicitur ſm rationẽ negationis quã addit ſupra ens bonũ aũt non addit negationẽ ſupra ens. ſed eius ratio in poſitione conſiſtit. et ideo non eſt ſimile. ¶ Ad octauũ dicendum. ꝙ hoc modo bonitas rei dicitur bona ſicut eſſe rei dicitur ens. non quia eius ſit aliqđ aliud eſſe. ſed quia per hoc eſſe res eſſe dicitur. et quia hac bonitate res bona dicitur. vnde ſicut non ſequitur ꝙ ipſa ſubſtãtia rei non dicatur per eſſe aliud ꝙ ipſa non ſit. quia eius eſſe non dicitur ens per aliquod eſſe aliud ab ipſa. Ita etiam predicta ratio non ſequitur de bonitate. ſequi-

Margin notes: Boitas diuina et creature differunt. — Ad 5 (beside "dicendũ eſt ad. iij. et ad. iiij. ¶ Ad. v."); Ad 6 (beside "¶ Ad. vi."); Ad 7 (beside "¶ Ad. vij."); Ad 8 (beside "¶ Ad octauũ").

tur aūt de vnitate de qua introducit eam Commēn.iiij.
metaphyſ. quia vnum indifferēter ſe habet ad hoc ꝙ re
ſpiciat eſſentiam vel eſſe Unde eſſentia rei eſt vna per ſe
ipſam non propter eſſe ſuum. et ita non eſt vna per ali/
quā ꝑticipationem ſicut accidit de ente et bono.

Sexto queritꝰ. vtrū bo

1 nū creature ſit in ſpē mō et ordīe ſicut Augꝰ. dr
Et videtꝰ ꝙ non Mō habet bonū habet rōnem finis ſm
phm. ſed tota ratio finis ꝯſiſtit in ordine. Ergo tota rō bo
ni conſiſtit in ordine. et ita alia duo ſuperfluūt. ¶ Pre.
2 Ens bonū et vnū differūt ſm intentiones. ſed ratio en
tis conſiſtit in ſpecie. vnius vero conſiſtit in modo. ergo
3 ratio boni non conſiſtit in modo et ſpecie. ¶ Pre. Spe
cies nominat cauſam formalem. ſed in hoc diſtinguitur
verum ⁊ bonum ſcdm quoſdam. quia verum dicitꝰ ſcdʒ
rationem cauſe formalis. bonum vero ſcdm rationē cau
ſe finalis. ergo ſpecies non pertinet ad rationem boni
¶ Prete. Bonum ⁊ malum cum ſint oppoſita attēdū/
4 tur circa idem. ſed ſicut dicit Auguſti. in libro. lxxxiij. q.
malum ſpeciei priuatione repertuʒ eſt. ergo tota ratio bo
ni in poſitione ſpeciei conſiſtit. et ſuperfluere videtꝰ mo/
5 dus et ordo. ¶ Prete. Modus eſt de conſequētibus
rem. ſed bonitas aliqua ē de eſſentia rei. ergo modus nō
6 eſt de ratione boni. ¶ Prete. Quod deus poteſt facere
per vnum non faciet per plura. ſed deus potuit facere
creaturam per vnum iſtorū. quia quodlibet horum ha/
bet rationem quādam bonitatis. ergo nō oportet ꝙ qdʒ/
libet iſtorum trium requiratur ad rationem boni. ergo
in quolibet iſtorum ſunt illa tria. et non dicitur vnū con/
7 tra aliud diuidi. ¶ Prete. Si illa tria ſint bona. oportet
ꝙ habeant modum ſpeciem et ordinē. ergo modi ē mo
8 dus. ſpeciei ſpecies ⁊ ſic in infinitum. ¶ Prete. Modꝰ
ſpecies ⁊ ordo diminuūtur per peccatum ſcdm Augꝰ.
ſed bonum ſubſtantiale rei non diminuitur ꝑ peccatum
ergo ratio boni vniuerſaliter non conſiſtit in tribus pre/
dictis. ¶ Prete. Id quod eſt de ratione boni non reci/
9 pit predicationem mali. ſed hec tria recipiunt predicatio
nem mali. ſcdm Augꝰ in libro de natura boni. dicitur
enī malus modus mala ſpecies. ergo ratio boni non cō/
10 ſiſtit in tribus predictis. ¶ Prete. Ambroſ. dicit in
Exam. ꝙ natura lucis non eſt in numero pondere ⁊ mē
ſura vt alia creatura. ſed ex his tribus. vt dicit Auguſti.
cōſtituūtur tria predicta. cum ergo lux ſit bona. ratō bo
ni nō includit tria predicta. ¶ Prete. Scdm Bernar.
11 Modus charitatis ē non habere modū. ⁊ tamen chari
tas bona eſt bona. ergo nō requirit tria predicta.

Contra ¶ Sed cōtra eſt qd dicit Augꝰ. in li. de natura boni
ꝙ vbi hec tria ſunt magna magnū bonū eſt. vbi parua par
uū. vbi nulla nullū. ergo ratio boni conſiſtit in his trib.
¶ Prete. Augꝰ. dicit in eodē li. ꝙ ſcdm hoc aliqua di/
cūtur bona. quia ſunt ordinata moderata et ſpecificata.
¶ Prete. Creature dei bona eſt ſm reſpectum ad deuʒ
vt vult Boe. in libro de ebdo. ſed deus habet habitudi
nem ad creaturā triplicis cauſe. ſcʒ efficientis finalis et
formalis id eſt exēplaris. ergo creatura dicitur eſſe bona
ſm habitudinē ad deū in ratione triplicis cauſe. Et ſm
hoc ꝙ cōparatur ad cauſam efficiētem. habet modum a
deo prefixum. Ut aūt cōparatꝰ ad eū vt ad cauſam exem
plarem habet ſpeciē. Ut aūt cōparatꝰ ad eū vt ad finē ha
bet ordinē. ergo bonū creature conſiſtit in modo. ordine
et ſpecie. ¶ Prete. Omnes creature ordinātur in deū
mediante rationali creatura q eſt ſola capax beatitudinis
hoc aūt eſt inquantū a rationali creatura ꝯgnoſcitꝰ. ergo
cū creatura ſit bona ex hoc ꝙ ordinatur in deū ad hoc ꝙ
ſit bona tria requirūtur. ꝙ ſit exiſtens ſcʒ ⁊ ꝙ ſit cogno
ſcibilis. et ꝙ ſit ordinata. Eſt aūt exiſtens ꝑ aliquē mo/
dum. ꝯgnoſcibilis ꝑ ſpeciem. ordinata aūt per ordinem
ergo in his tribus ꝯſiſtit bonū creature. ¶ Pre. Sapi.
xi. dicitur. ꝙ omnia in numero pōdere et menſura ꝯſtitu
iſti. ſed ſm Augꝰ. iij. ſup Geū. ad lit. menſura cuiuſlibet
rei modū prefigit. numerus ſpeciē prebet. pondus vero
dat ordinē. ergo in his tribus modo ſpecie et ordine bo
nitas creature conſiſtit cum creatura ſcdm hoc ſit bona
ꝙ a deo diſpoſita.

¶ Reſponſio dicendū. ꝙ ratio boni in trib predictis Rñ°
conſiſtit ſicut Augꝰ. dicit. Ad huius aūt euidentiāʒ
ſciendū eſt. ꝙ aliqd nomē poteſt reſpectū importare du/ Nomē ī
pliciter. Uno modo ſic ꝙ nomen imponatꝰ ad ſignifican portat re
dum ipſuʒ reſpectū. ſicut hoc nomen pater vel filius aut ſpectum
paternitas ipſa. Quedā nomina vero dicūtur importare dupliciꝰ
reſpectum. qꝛ ſignificāt rem alicuius generis quā comi
tatur reſpectus. quāuis nomē non ſit impoſitū ad ipſum
reſpectum ſignificandū. ſicut hoc nomen ſcientia eſt im/
poſitum ad ſignificādum qualitatem quandā. quā ſeq
tur quidam reſpectus. non aūt ad ſignificandū ipſuʒ re
ſpectum. Et per hunc modū ratio boni reſpectum impli
cat. non quia ipſum nomen boni ſignificet ipſum reſpe/
ctum ſolum. ſed qꝛ ſignificat id ad qd ſeqtur reſpectꝰ cū
reſpectu ipſo. Reſpectus aūt importatus in nomine bo
ni eſt habitudo perfectiui ſm ꝙ aliquid natū eſt ꝑficere.
non ſolū rationem ſpeciei. ſed etiā ſm eſſe qd habet in re
bus. hoc enī mō finis ꝑficit ea que ſunt ad finē. Cū aūt
creature non ſint ſuū eſſe. oportet ꝙ habeant eſſe receptū
et per hoc eaꝝ eſſe eſt finitū et terminatū per menſuram
eius in quo recipitur. Sic igitur inter illa tria q Augꝰ.
ponit vltimū ſcʒ ordo eſt reſpectus quē nomen boni im
portat. ſed alia duo ſcʒ ſpecies ⁊ modus cauſant illū re/
ſpectū. ſpecies enī ꝑtinet ad ipſam rationē ſpeciei. q qui
dem ſm ꝙ eſſe habet. in aliquo recipitꝰ ꝑ aliquē modū de
terminatū. cū oīe qd eſt in aliq ſit in eo ꝑ modū recipiē
tis. Ita igitꝰ vnūqdqꝫ bonū eſt inquantū ē ꝑfectiuū ſm
rationē ſpeciei ⁊ eſſe ſimul. ⁊ ſic bona habēt modū ſpecieʒ
et ordinē. ſpeciē quidē quātū ad ipſaʒ rationem ſpēi. mo
dū quātū ad eſſe. ordinē aūt quātū ad ipſaʒ habitudineʒ
perfectiui.

¶ Ad pmū igitꝰ dcdm. ꝙ rō illa ꝓcederet. ſi nomē bo Ad 1.
ni eet ipoſitū ad ſignificādū ipſaʒ habitudinē. qd falſuʒ ē
vt ex dictis patet. ⁊ ꝓpter hoc rō nō ſeqtur. ¶ Ad ij. dcdm Ad 2
ꝙ bonū nō differt rōne ab ente ⁊ vno qſi habeāt oppoſi/
tas rōnes. ſed qꝛ rō boni includit rōem entis ⁊ vnius et
aliqd addit. ¶ Ad. iij. dcdm. ſm phm. viij. meth. ꝙ ſi Ad 3
cut ī numeris qlibet vnitas addita vel remota variat ſpe
ciem numeri. ita ⁊ in diffinitionib qdlibet additū vel
remotū diuerſaʒ ſpeciē ꝯſtituit. Ex ipſa igitꝰ ſpē intātū
cōſtituitꝰ rō veri inquātū veꝝ eſt ꝑfectiuū ſm rōem ſpē
tū. vt ex dictis patet. Sʒ ex ſpecie ſimul ⁊ numero ꝯſti
tuitur rō boni qd ē ꝑfectiuū nō ſolū ſcdm ſpeciē. ſed etiā
ſm eſſe. ¶ Ad. iiij. dcdm. ꝙ cū dicit Augꝰ. ꝙ totū malū Ad 4
repertū eſt de ſpēi priuatione nō excludit alia duo. qꝛ vt
ipſe in eodē li. dicit. vbi ē aliq ſpecies ibi neceſſario ē ali/
quis modus. ordo etiā ꝯſequitur ſpeciē et modū. ſed ta
men nomiat ſpeciē. quia alia duo ipſam ſpēm ꝯſequūtur

Ad 5 ¶ Ad quintū dicendū. ꝙ vbicūq; est aliquid receptuꝫ oportet ibi esse modū. cum receptū limitet ſcdm recipiens. Et ideo cū esse creature tam essentiale ꝙ accidētale sit receptū. modus non solū inuenitur in accidētalib⁹. sed etiam in substātialib⁹.

Ad 6 ¶ Ad. vi. dicendū. ꝙ cum in istis tribus ratio boni ꝯstituatur non potuit a deo fieri qḋ esset aliqḋ bonū nō habens speciē modū ꝛ ordinem. sicut ab eo fieri nō potuit ꝙ esset aliquis homo q̄ nō esset animal rationale.

Ad 7 ¶ Ad septimū dicendū. ꝙ etiam species modus et ordo singulū hoꝝ est bonū. non illo modo dicendi bonū quo subsistens in bonitate ē bonum. sed ꝗ principiū bonitatis bonū est. Unde nō oportet ꝙ singulum eorū habeat speciem modū et ordinē. sicut non oportet ꝙ forma habeat formā ꝗuis sit ens et omne ens sit per formā. Et hoc est ꝙ quidā dicūt. cum dicitur oīa habere speciem modū et ordinē. intelligitur de creatis et non de cōcreatis.

Ad 8 ¶ Ad octauū dicendū. ꝙ quidam dicunt speciem modū et ordinē ſm ꝙ ꝯstituūt bonū nature. ꝛ ſcdm ꝙ diminuūtur per peccatū prout pertinet ad bonum moris esse eadeꝫ. sed differre ſm rationē. Sicut patet in volūtate. quia ipsa eadeꝫ potest ꝯsiderari inquātum natura quedā. ꝛ sic sunt in ea species modus et ordo constituētia bonū nature. Uel inquantū est volūtas prout habet ordinē ad gratiam. ꝛ sic attribuitur ei mod⁹ ordo ꝛ species. que possunt diminui p peccatū que constituunt bonū moris. Uel potest melius dici. ꝙ cum bonum ꝯsequitur esse. ꝛ bonum per speciē ꝛ modum et ordinem constituatur. sicut aliud est substātiale esse et aliud accidentale. Et ita constat esse aliam formā substantialem et accidentalē. ꝛ vtrūq; propriū habet modum et proprium ordinem.

Ad 9 ¶ Ad nonū dicendū. ꝙ ſcdm Aug⁹. in libro de natura boni. modus species ꝛ ordo. non ideo dicūtur mala. quia in se mala sunt. sed q2 vel minora sunt ꝗ esse habeant vel quia nō accomodātur quib⁹ accomodanda sunt. ꝛ ideo ex aliq̄ priuatione circa modū speciē ꝛ ordinē dicūtur mala. non aūt ex seipsis.

Ad 10 ¶ Ad. x. dicendū. ꝙ verbū Ambro. nō est intelligendū ꝙ lux omnino careat modo. cū habeat limitatam speciē et virtuteꝫ. sed quia nō determinat respectu aliquoꝝ corporalium. eo ꝙ ad omia corporalia se extendit inquantū nata sunt omnia vel illuminari vel alios effectus per lucem recipere. vt ptꝫ p Dyonis. in. iiij. ca. de di. no.

Ad 11 ¶ Ad. xi. dicendū ꝙ caritas ſm suū eē qḋ habet in subiecto. habet modū ꝛ sic creatura q̄dā est. put aūt cōpat ad bonū infinitū qḋ de⁹ ē nō habet modū vltra quē caritas nr̄a non procedit.

Materia. xxij. de appetitu boni et voluntate.

Questio. xxij. ē de appetitu boni ꝛ volūntate. ꝛ habet quindecim questiones.

Prima. vtꝝ oīa appetant bonū. Secūda. vtꝝ oīa appetāt ipsum deū. Tertia. vtꝝ appetitus sit q̄dā specialis potētia aīe. Quarta. vtꝝ volūtas in rationabilib⁹ sit alia potētia ꝓpter appetitiuā sensitiue ptis. Quīta. vtꝝ volūtas aliqḋ de necessitate velit. Sexta. vtꝝ volūtas de necessitate velit qcq̇d vult. Septima vtrū aliq̇s mereatur volendo id qḋ de necessitate vult. Octaua. vtrū de⁹ possit cogere volūtatē. Nona. vtruꝫ aliq̄ creatura possit imutare volūtatē vel imprimere aliquid in ipsaꝫ. Decima. vtꝝ volūtas et intellectus sint eadē potētia. Undecima. vtꝝ volūtas sit altior potētia ꝗ intellect⁹ vel ecōuerso. Duodecima. vtꝝ volūtas moueat intellectū ꝛ alias vires aīe. Decimatertia. vtrū intētio sit actus volūtatis. Decimaquarta. vtrū eodē motu volūtas velit finē ꝛ intēdat ea q̄ sunt ad finē. Decimaquinta. vtrū electio sit actus voluntatis.

Questio est de appetitu boni ꝛ volūtate.

Et q̄rit pmo vtrū oīa bonū appetāt. Et videt ꝙ nō. Eodē eñi modo ens se habet ad veꝝ et bonū. cū ꝯuertat cū vtroq;. sicut ergo ꝯgnitio se habet ad verū. sic appetitus ad bonū. nō aūt oīe ens ꝯgnoscit veꝝ. ergo nec oīe ens appetit bonū. 1

¶ Pre. Remoto pori remouetur posteri⁹. sed in aīali ꝯgnitio appetitū pcedit. Cognitio aūt nullo mō se extēdit ad inaīata vt dicam⁹ ea cognoscere naturalit. ergo nec appetit⁹ ad eadē se extendit vt dicamus ea naturalit appetere bonū. 2

¶ Pre. Scdm Boetiū in li. de ebdo. Unūq̇dq; dicit appetere aliud in quantū est sibi simile. si res igitur aliq̄ appetat sibi bonū. oportet ꝙ sit similis bono. cū aūt similia sint quoꝝ est q̄litas ꝛ forma vna. oportet formā boni esse in appetēte bonum. sed nō pōt esse ꝙ sit ibi ſm esse nature. q2 iam vlterius bonū nō appeteret. qḋ eñ habet ꝗs iam nō appetit. ergo oportet ꝙ in appetente bonū forma boni preexistat p modū intētionis. Sed in quocūq; ē aliq̇d p hūc modū. illud ē ꝯgnoscēs. ꝗ appetit⁹ boni nō pōt esse nisi i cognoscentib⁹. ꝛ sic idē qḋ pus. 3

¶ Pre. Si oīa bonū appetūt. Ħ oportet intelligi de bono qḋ oīa possunt habere. q2 nihil appetit rōnabilit ꝛ naturalit qḋ ipossibile ē ipsum habere. sed bonū extendēs se ad oīa entia nō est nisi esse. ꝗ idē est dicere oīa bonū appetere ꝛ esse. sed nō oīa appetūt esse. immo vt videt nulla. q2 oīa esse habēt ꝛ nihil appetit nisi qḋ nō habet. vt ptꝫ p Aug⁹. in li. de tri. et p phm in pmo phys. ꝗ non oīa bonū appetūt 4.

¶ Pre. Unū ꝛ bonū et verū equalit ꝯuertūtur. sed nō oīa entia appetūt vnū et verū. ergo nec bonū 5

¶ Pre. Scdm phm q̄dā habētes rectā rationē ꝯtra rationē operātur. nō aūt operarent nisi appeterēt vel vellēt. qḋ aūt ꝯtra rationē est malū est. ꝗ quidā appetūt malū. nō igitur oīa appetūt bonū 6

¶ Pre. Bonū qḋ oīa appetere dicūt ſm Cōmē. in pmo ethycoꝝ est esse. ſꝫ quidā nō appetūt esse. sed magis non esse. vt dānati q̄ ꝛ mortē aīe desiderāt vt penit⁹ nō essent. ꝗ nō oīa bonū appetūt 7

¶ Pre. Sicut vires apprehēsiue cōparātur ad sua obiecta. ita etiā appetitiue. sed vis apprehēsiua debet esse denudata a specie sui obiecti ad Ħ vt cognoscat sicut pupilla a colore. ꝗ appetēs bonū debet esse denudatū a specie boni. ſꝫ oīa habēt speciē boni. ꝗ nihil appetit bonū. 8

¶ Pre. Operari aliqḋ ꝓpt finē ꝯuenit creatori. ꝛ creature agētia ꝓposito. ſꝫ creator agēs a ꝓposito et creatura. vt hō artificialit operādo ꝓpt finē aut desiderando vel diligēdo bonū habet ꝯgnitionē boni vel finis. Ergo ꝛ natura q̄ est media inter duo. vtpote presupponēs opus creationis ꝛ ꝑsupposita in opere artis. si deberet appetere bonū ꝓpt qḋ operat oportet ꝙ ipsuꝫ cognoscat. ſꝫ nō ꝯgnoscit. ergo etiā naturalia nō appetūt bonū 9

¶ Pre. Oīe illud qḋ appetit querit. sed ſm Plato. nihil pōt queri cui⁹ noticia nō habet. sicut si aliq̇s quereret seruū fugitiuū nisi ei⁹ noticiā habeat cū inuenit inuenire nesciret. ꝗ illa q̄ non habent ꝯgnitionē boni non appetunt. 10

.ij. ¶ Prete. Appetere finem ē eius quod ordinatur in finē
sed vltimus finis qui est deus nō ordinatur in finem. er/
go non appetit finem vel bonū. z ita non appetūt bonum
omnia. ¶ Prete. Natura determiāta est ad vnū. si ergo
.ij. res naturaliter appetant bonū. non deberēt aliquid ali/
ud naturaliter appetere. sed naturaliter oīa appetunt
pacem. vt patet per Augusti. in. xiij. de ciui. dei. Et per
Dyonisiū in. xiij. ca. de di. no. Et iterū pulcrū oīa appetūt
vt etiam patet ꝑ Dyonisiū. in. iiij. ca de di. no. ergo nō om
iij nia appetunt bonū naturaliter. ¶ Prete. Sicut aliquis
appetit finem qn̄ non habet. ita delectatur in eo iā habi/
to. sed non dicimus res inaīatas delectari in bono. ergo
non debet dici ꝙ bonū appetant.

Contra ¶ Sed contra est quod Dyonisius dicit in quarto
capitulo de diuinis nominibus. Existentia. pulcrum et
bonum desiderant z oīa quecūqꝫ faciūt. ꝓpter hoc ꝙ vi
dentur eis bonū faciūt. z omniū existentiū intentio prin/
cipium et finem bonū habet. ¶ Pre. Philosophus dicit
in primo Ethi. ꝙ quidā bonū bene diffiniūt dicentes ꝙ
bonū est qd̄ oīa appetūt. ¶ Pre. Omne qd̄ agit agit ꝓp/
ter finē. vt ptꝫ ꝑ phm̄ in. ij. Metaphy. sed qd̄ agit ꝓpter
aliqd̄ appetit illud. ergo oīa appetunt finē et bonū qd̄ ha
bet ratonē finis. ¶ Pre. Omnia appetūt suā pfectōnē. sꝫ
vnūqdqꝫ ex hoc ꝙ sit pfectū est bonū. ergo oīa appetūt bonū

Rn̄o ¶ Respōsio dicendū. ꝙ oīa bonū appetūt non solum
habentia cognitionē. sed etiā que sunt ꝯgnitionis exper
Opinio falsa tia. Ad cuius euidentiā sciendum est. ꝙ quidā anti
qui phī posuerūt effectus euenientes in natura ex necessi
tate precedentiū causarū ꝓuenire. non ita ꝙ cause natu/
rales essent hoc modo disposite ꝓpter cōuenientiā taliū
Reprobatur. effectuū. Quod phs in. ij. Phys. ex hoc improbat. qꝛ
scdm̄ hoc huiusmodi cōuenientie et vtilitates cum non
essent modo aliquo intente casu ꝓuenirēt. z sic non acci
derēt in maiori pte sed in minori. sicut et cetera que casu
accidere dicimus. Unde necesse est dicere ꝙ omnes res
naturales sint ordinate et disposite ad suos effectus cō
Dupliciter aliquid dirigitur in finem uenientes. Dupliciter aūt ꝯtingit aliqd̄ ordinari z di
rigi in aliqd̄ sicut in finem Uno mō per seipsuꝫ. sicut ho
mo seipsum dirigit ad locū quo tendit. Alio mō ab al/
tero sicut sagitta que a sagittāte dirigitur ad determina
tum locū. A se quidē in finem dirigi nō possunt nisi illa
que finem cognoscūt. oportet eñ dirigens habere cogni
tionem eius in qd̄ dirigatur. Sed ab alio possunt dirigi
in finem determinatū etiā que finem nō cognoscūt. sicut
patet de sagitta. Sed hoc dupliciter ꝯtingit. Qnqꝫ eñ
id quod dirigitur in finē solūmodo ipellitur et mouetur.
a dirigente sine hoc ꝙ aliquā formā a dirigēte consequa
tur ꝑ quā ei cōpetat talis directio vel inclinatio. et talis
inclinatio est violenta. sicut sagitta inclinatur a sagittan
te ad signū determinatū. Aliqn̄ aūt id quod dirigitur vel
inclinatur in finem conseqtur a dirigente vel a mouente
aliquā formā per quā sibi talis inclinatio ꝯperit. vnde z
talis inclinatio erit naturalis quasi habens principiū na
turale. sicut ille qui dedit lapidi grauitatē inclinauit ad
hoc ꝙ deorsum naturaliter ferretur. ꝑ quē modum gene
rās ē motor in grauibꝫ z leuibꝫ sm̄ phm̄ in. viij. physico
rū. Et ꝑ hūc modū oīa naturalia in ea que eis ꝯueniūt sūt
inclinata habētia aliqd̄ qd̄ est inclinationis pncipiū ra/
tione cuius inclinatio eoꝝ est naturalis. ita ꝙ quodāmō
ipsa vadāt z nō solū ducātur in fines debitos. violenta
eñ tantum ducūtur quia nihil conferūt mouenti. sed na
turalia etiam vadunt in finem inquātū cooperantur incli/
nāti et dirigenti ꝑ principiū eis inditū. Qd̄ aūt dirigitur
vel inclinatur ad aliqd̄ ab alio. in id inclinatur qd̄ est in
tentum ab eo q inclinat vel dirigit. sicut in idem signuꝫ
sagitta dirigitur qd̄ sagittator intendit. Unde cū oīa na
turalia naturali quadā inclinatione inclinata sint ad fi/
nes suos a pmo motore qui est deus. oportet ꝙ id in qd̄
vnūquodqꝫ naturaliter inclinatur sit illud qd̄ volitum ē
vel intentū a deo. Deus aūt cū non habeat aliū sue volū
tatis finē nisi seipsuꝫ et ipse sit ipsa bonitatis eēntia. opor
tet ꝙ oīa alia sint inclinata in bonū naturaliter. Appete
re aūt nihil aliud ē qꝫ ad aliqd̄ petere. id est tēdere in ali
quid ad ipsum ordinatū. Unde cū oīa sint ordinata z di
recta a deo in bonū. et hoc mō ꝙ vnicuiqꝫ insit pncipiū
per qd̄ ipsuꝫ intēdit in bonū quasi petēs ipsum bonum.
oportet dicere ꝙ naturaliter oīa bonū appetant. Si eñ
essent oīa inclinata in bonū sine hoc ꝙ haberēt in se aliqd̄
inclinationis pncipiū possent dici ducta in bonū. sed nō
appetētia bonū. Sed ratione inditi pncipij dicūtur om/
nia appetere bonū quasi sponte tendētia in bonū. Propter
qd̄ etiā dicitur Sap. vij. ꝙ diuina sapiētia disponit omnia
suauiter. qꝛ vnumqdqꝫ ex suo motu tendit in illud in qd̄
diuinitus est ordinatum.

¶ Ad pmū igitur dicendū. ꝙ veꝝ et bonū quodāmo Ad .i.
do se habent similiter ad ens z quodāmodo dissimiliter
Scdm̄ vero predicationis ꝯuersionē siliter. sicut eñ vnū/
quodqꝫ est bonū ita et verū. Sed sm̄ ordinē cause pfici
entis dissimiliter. nō eñ veꝝ habet cause pficiētis ordineꝫ
ad oīa entia sicut bonum. quia scꝫ pfectio veri attenditur
sm̄ rationē speciei solū. vn̄ immaterialia sola possunt pfi
ci vero. qꝛ ipsa tantū possunt recipere rationē speciei sine
esse materiali. bonū vero cū sit perfectiuū scdm̄ rationem
speciei et esse simul. potest pficere tā materialia qꝫ imma
terialia. z ideo oīa possunt appetere bonū. sed nō oīa co/
gnoscere verū ¶ Ad. ij. dicendū. ꝙ quidā dicūt ꝙ sicut Ad 2
omnibus appetitus naturalis inest. ita z cognitio natu/
Reprobatur ralis Sꝫ hoc nō pōt esse verū. qꝛ cū cognitio sit ꝑ assi
milationē. similitudo in esse nature non facit cognitionē
sed magis impedit. ratione cuius oportet organa sensu
um a speciebꝫ sensibiliū esse denudata vt possint eas re
cipere scdm̄ esse spirituale qd̄ cognitionē causat. Unde
illa que nullo modo possunt aliqd̄ recipere nisi materiale esse
nullo modo possunt ꝯgnoscere. appetere tamen possunt
inquantū ordinātur in aliquā rem in esse nature existen/
tem. Appetitus enim non respicit de necessitate esse spi
rituale sicut cognitio. vn̄ potest esse appetitus naturalis
sed nō cognitio naturalis Nec tn̄ per hoc ꝓhibetur quin
appetitus in aīalibꝫ ꝯgnitionē seqtur. quin etiā in rebus
naturalibꝫ seqtur apprehensionē vel ꝯgnitionē. nō tamē
ipsoꝝ appetentiū. sed illius qui ea in finē ordinat. ¶ Ad Ad 3
tertiū dicendū. ꝙ omne qd̄ appetit aliquid. appetit illud
inquantū habet similitudinē aliquā cum ipso. Nec illa si
militudo sufficit que est sm̄ esse spirituale. alias oporteret
ꝙ animal appeteret quicquid ꝯgnoscit. sed oportet ꝙ sit
similitudo sm̄ esse nature. Sed hec similitudo attenditur
dupliciter. Uno mō sm̄ ꝙ forma vnius sm̄ actū pfectū est
in alio. z tūc ex hoc ꝙ aliqs sic assimilatur fini nō tendit in
finē. sed qescit in fine. Alio mō sm̄ ꝙ forma vnius est in
alio incōplete id ē in potētia. Et sic sm̄ ꝙ aliqd̄ habet in
se formā finis et boni in potētia tēdit in bonū vel finem
et appetit ipsuꝫ. Et scdm̄ hūc modū materia dicitur appe/
tere formā inquātū ē in ea forma in potētia. Et ideo quā
to ista potentia ē magis pfecta z ꝓpinquior actui. tanto

cauſat vehementiorem inclinatōem. Ex quo cōtingit ꝙ
Ad 4 oīs motus naturalis in fine intendit quādo id qđ ten
dit in finem iam eſt fini ſimilius. ¶ Ad .iiij. dōm. ꝙ cum
dicit᷑ oīa bonū appetit. nō oportʒ bonum determinari
ad hoc vel illud. ſed in ꝯmunitate accipi. qꝛ vnūqđqꝫ ap
petit ſibi bonū naturaliter ꝯueniens. ſi tamē ad aliquod
vnū bonū determinet᷑. hoc vnū erit eſſe. Nec hoc ꝓhibet᷑
ꝑ hoc ꝙ oīa eſſe habent. qꝛ que habent eſſe appetūt eius
ꝯtinuatōem. et qđ habet eſſe in actu vno mō. habet eſſe
in potentia alio mō ſicut aer eſt actu aer. ꝛ potētia ignis.
Ad 5 ſic qđ habet eſſe actu appetit eſſe actu. ¶ Ad .v. dōm. ꝙ
vnū ꝛ verum nō habent rōnem finis ſicut ꝛ bonū. ꝛ ideo
Ad 6 nec etiā rōnem appetibilis dicunt. ¶ Ad .vi. dōm. ꝙ illi
etiā qui operant᷑ ꝯtra rōnem appetunt bonū ꝑ ſe. vt puta
qui fornicat᷑ attendit ad id qđ eſt bonū ꝛ delectabile ſm
ſenſum. ſed ꝙ ſit malum ſm rōnem. hoc eſt ꝑter eius in/
Ad 7 tentionem. vnde bonū eſt deſideratū ꝑ ſe. malum autē ꝑ
accidens ¶ Ad .vij. dōm. ꝙ ſicut aliquid ſe habet ad h̄
ꝙ ſit bonū. ita ꝙ ſit appetibile ꝛ delectabile Dictū eſt eñ
ſupra ꝙ ſm eſſe ſubſtātiale nō dr̄ aliquid bonū ſimplr̄ ꝛ
abſolute. niſi ſupaddātur alie ꝑfectiōes debite. Et ideo
ipſum eſſe ſubſtātiale nō eſt abſolute appetibile niſi debi
tis ꝑfectionibꝫ adiūctis. Unde dicit phus in ꝑmo ethi.
Omnibꝫ delectabile eſt eſſe. nō oportʒ aūt recipere ma/
lam vitam ꝛ corruptaʒ neqꝫ in triſticijs. hec eñ eſt mala
ſimplr̄ ꝛ ſimplr̄ fugienda. ꝯuis ſit appetibilis ſm quid.
Eiuſdē aūt rōnis eſt in appetendo ꝛ fugiendo aliqđ eſſe
bonū ꝛ corruptiuū mali. vel eſſe malū ꝛ corruptiuū boni.
vnde ipſum carere malo bonum dicimus ſm phm in .v.
ethi. Non eſſe igit᷑ accipit rōnem boni inqꝫtum tollit eſſe
in malicia vel in triſticia. qđ eſt malum ſimplr̄. licet ſit bo
nū ſm quid. et ꝑ hūc modū non eſſe pt̄ deſiderari ſub rō
Ad 8 ne boni. ¶ Ad .viij. dōm. ꝙ in apprehenſiuis potentijs
nō ſemꝑ hoc eſt verum ꝙ potentia totaliter denudetur
a ſpecie ſui obiecti. hoc eñ fallit in illis potentijs. que ha
bent obiectū vniuerſale. ſicut eſt intellectus. cuius obie/
ctum eſt qđ quid eſt. cum tamen habeat quidditatē opor
tet tñ ꝙ ſit denudatus a formis illis quas recipit. Fallit
etiā in tactu ꝓpter h̄. qꝛ etſi hūt ſpecialia obiecta. ſꝫ m̄ de
neceſſitate aīalis. vñ organū eius non pt̄ eſſe omnino abſqꝫ
calido ꝛ frigido. eſt tñ quodāmodo ꝑter calidum ꝛ frigi/
dum inqꝫtum eſt medie ꝯplexionatum. medium aūt neu
trum extremorū eſt. Appetitus aūt habet obiectum ſcilʒ
bonū. vnde nō eſt denudatus totaliter a bono. ſed a bo/
no quod appetit. habet tamen illud in potentia. et ſm h̄
aſſimilatur illi. ſicut potentia apprehenſiua eſt in potētia
Ad 9 ad ſpēm ſui obiecti. ¶ Ad .ix. dōm. ꝙ ſicut ex dictis pa/
tet in omni dirigente in fineʒ requiritur cognitio finis. na
tura autem non dirigit in finem ſed dirigitur. deus autē
eſt agens a propoſito quodlibet dirigens in finem. ꝛ ideo
oportʒ ꝙ habeat finis cognitionem. non autem res natu
Ad 10 ralis. ¶ Ad decimū dicendum. ꝙ ratio illa recte proce/
dit de eo quod appetit finem. quaſi ſeipſum dirigens in fi
nem. quia in eo requirit ꝙ ſciat cum ad finem perueni/
Ad 11 tum fuerit. non autem in eo oportet qđ tm̄ in fineʒ dirigit᷑
¶ Ad vndecimū dicendum. ꝙ per quam naturam ali/
quid tendit in finem quem nō dum habet. per eandē de/
lectatur in fine cum iam habet. ſicut per eandem naturā
terra mouetur deorſum et quieſcit ibi. Fini ergo vltimo
non competit tendere in finem. ſed ſeipo fine frui. et hoc
licet proprie appetitus dici non poſſet eſt tamen quod/
dam ad genus appetitus pertinens a quo omnis appeti

tus deriuatur. ex hoc eñ ꝙ deus ſeipſo fruitur alia in ſe
dirigit. ¶ Ad duodecimū dōm. ꝙ appetitum terminari Ad 12
ad bonum et pacem ꝛ pulcrum. non eſt eum terminari in
diuerſa. Ex hoc eñ ipſo ꝙ aliquid appetit bonum. appe
tit ſimul ꝛ pulcrum ꝛ pacem. pulcrum quidem inqꝫtum
eſt in ſeipſo modificatum ꝛ ſpecificatum. quod in ratione
boni includitur. ſed bonum addit ordineʒ perfectiui ad
alia. Unde quicūqꝫ appetit bonum. appetit hoc ipſo pul/
crum Pax autem importat remotionem perturbantium
et impedientium adeptionem boni. ex hoc ipo ꝙ aliquid
deſideratur. deſideratur etiam remotio impedimentorū
eius. vnde in eodem appetitu appetitur bonum pulcrū
et pax. ¶ Ad decimūtercium dicendū. ꝙ delectatio in Ad 13
ſui ratōne includit rationem boni quod delectat. ꝛ ꝓpter
hoc nō pūt delectari in fine debito. niſi ea que cognoſcūt
finem. ſed appetitus non importat cognitionem in appe/
tente. vt ex dictis patet. tamen large ꝛ improprie accipi/
endo delectatōem Dyo. dicit .iiij. ca. ꝙ bonū ꝛ pulcrum
eſt omnibꝫ delectabile ꝛ amabile

Ecūdo querit᷑. vtruʒ

omnia appetant ipſum deum. Et videtur 1
ꝙ non. res eñ ordinantur in deum vt eſt cognoſcibilis et
appetibilis. ſed non omnia que ordinantur in ipſuʒ vt eſt
cognoſcibilis ꝛ appetibilis cognoſcunt ipſum. non eñ
omnia cognoſcentia cognoſcūt deum. ergo nec oīa que
ordinātur in ipſum vt appetibile appetūt ipſum. ¶ Pre. 2
Bonum quod eſt ab omnibꝫ deſideratum ſcđm philoſo
phum primo ethicoꝝ. eſt eſſe. vt ibidem vult Cōmen.
ſed deus non eſt eſſe omniū. ergo deus non eſt illud bo/
num quod ab omnibꝫ eſt deſideratum. ¶ Pre. Nullus 3
appetit illud quod refugit. ſed quidam refugiunt deum
cū odiūt ipm. vt habet᷑ in pſal°. Supbia eoꝝ q̄ te ode. ꝛc
Et Job .xxi. Dixerūt deo recede a nobis. ergo nō om/
nia appetunt deuʒ ¶ Prete. Nullus appetit illud quod 4
habet. ſed quidā. ſicut beati q̄ deo fruūtur. hūt ipm deuʒ
ergo non omnia deum appetunt. ¶ Pre. Naturalis ap 5
petitus non eſt niſi eius quod poteſt haberi. ſed ſola rati/
onalis creatura poteſt habere deum. cum ſola ſit ad ima
ginem. ꝛ eo ipſo imago dei ſit quo capax eius eſt. vt Au
guſtinus dicit in libro de trini. ergo non omnia appetunt
deum naturaliter

¶ Sed contra eſt quod Auguſti. dicit in libro ſolilo. Cōtra
Deū diligit quicquid diligere poteſt. ſed omnia poſſunt
diligere. quia omnia appetūt bonum. ergo omnia appetūt
deū. ¶ Pre. Unūquodqꝫ appetit finē ſuū naturaliter
propter quem eſt. ſed omnia ſunt ordinata in deum ſicut
in finem. Prouerb. xvi. vniuerſa propter ipſum operatus
eſt dominus. ergo omnia naturaliter appetunt deum

¶ Reſponſio dicendum. ꝙ omnia naturaliter appe/ Rſo
tunt deum implicite. non autem explicite. Ad cuius Nota
euidentiam ſciendum eſt ꝙ ſecūdaria cauſa non poteſt in
fluere in ſuū effectum. niſi inqꝫtum recipit virtutem pri/
me cauſe. ſicut aūt influere cauſe efficientis eſt agere. ita
influere cauſe finalis eſt appeti ꝛ deſiderari Et ideo ſicut
ſecūdarium agens non agit niſi virtute primi agentis ex
iſtente in ipſo. ita ſecūdarius finis non appetitur niſi per
virtutem finis principalis in eo exiſtentem. prout ſcilʒ eſt
ordinatum in illud. vel habet ſimilitudinem eius. ꝛ ideo
ſicut deus ꝓpter hoc ꝙ eſt primū efficiēs agit in omī agen

ſe. ita ꝓpter hoc ꝙ eſt vltimus finis appetitur in omī fine.
ſed hoc eſt appetere ipm̄ deum implicite. Sic eñ ꝯtus
ꝑme cauſe eſt in ſecūda vt etiam ꝑncipia in concluſionib
reſoluere aūt ꝯcluſiones in principia vel ſecundas cauſas
in ꝑmas eſt virtutis rōnalis. vnde tm̄ ratiōalis creatura
poteſt ſecūdos fines in ipſum deum per quādam viaꝫ re-
ſolutionis reducere. vt ſic ipſum deum explicite appetat
et ſicut in demonſtratiuis ſcientijs nec recte ſumit̃ cōclu-
ſio niſi per reſolutōem in prima ꝑncipia. ita appetitus cre
ature rōnalis nō eſt rectus niſi ꝑ appetitum explicitum
ipſius dei actu vel habitu.
Ad .j. ¶ Ad ꝑmū igitur dōm. ꝙ etiam oīa cognoſcentia
cognoſcūt implicite deum in omni cognito. ſicut eñ nihil
habet rōnem appetibilis niſi ꝑt ſimilitudinē ꝑme boni-
tatis. ita nihil eſt cognoſcibile niſi ꝑr ſimilitudinē prime
Ad 2 veritatis. ¶ Ad ſecūdū dicendū. ꝙ ipſum eſſe creatum
eſt ſimilitudo diuine bonitatis. vnde inq̄ꝫtum aliqua de
ſiderant eſſe. deſiderant dei ſimilitudineꝫ ⁊ deum impli
Ad 3 cite. ¶ Ad tertiū dōm. ꝙ deus poteſt dupliciter ꝯſiderari. vel in ſe. vel in effectib ſuis. In ſe quidem cum ſit ipſa
Dupl'r de' ꝯſiderat̃. eſſentia bonitatis. non ꝑt nō diligi. vnde ab omnib vidē
tibus eum per eſſentiam diligit̃ et inq̄ꝫtuꝫ quiſqꝫ cogno
ſcit tantū diligit. Sed in aliq̄b effectib ſuis inq̄ꝫtū ſunt
ꝯtrarij volūtati. ſicut ſunt pene illate vel ꝑcepta q̄ gra-
uia videntur ipſe deus refugit̃ ⁊ quodāmodo odio habe-
tur. ⁊ tamen oportꝫ ꝙ illi qui eum q̄ꝫtum ad aliquos ef-
fectus odiūt. in alijs effectib diligant eū. ſicut ipſi demo-
nes. ſm Dyo. in .iiij. ca. de di. no. appetūt eſſe viuere natu
raliter. ⁊ in hoc ipſum deuꝫ appetūt ⁊ diligūt ¶ Ad q̄r-
Ad 4 tum dōm. ꝙ beati qui iam fruūtur deo appetūt fruitionis
ꝯtinuitatem. Et iterū fruitio ipſa eſt ſicut iam quidam
habitus ꝑfectus ſuo appetibili. q̄uis nomen appetitus
imꝑfectionē importet ¶ Ad quintū dōm. ꝙ ſola creatu
Ad 5 ra rōnalis capax dei dicit̃. q2 ipſa ſola ꝑt ipm̄ cognoſcere
et amare explicite. ſed etiā alie creature participāt diui-
nā ſimilitudinē. ⁊ ſic ipm̄ deū appetūt

Ertio querit̃. vtruꝫ

appetitus ſit quedā ſpēalis potētia aīe. Et
videt̃ ꝙ non. potentie enī aīe nō ordināt̃ur niſi ad opera
.j. vite. ſed opera vite dicūtur quib aīata ab inaīatis diſtin
guūtur. ſꝫ ſm appetere nō diſtinguūtur aīata ab inaīatis
q2 etiā inaīata bonū appetūt. ergo appetitus non eſt ſpēa
lis potentia anime ¶ Pre. Appetitus nihil aliud videt̃
2 eſſe q̄ꝫ q̄dam directio in finem. ſed appetitus naturalis
ſufficit ad hoc ꝙ aliquid ꝑ ipm̄ dirigatur in finem. ergo
non oportꝫ ſuꝑaddi appetitum animalem. qui ſit ſpecia-
lis potentia aīe ¶ Pre. Operatōnes ⁊ potentie differūt
3 penes terminos. ſed idem eſt terminus appetitus natura
lis ⁊ aīalis. ſcꝫ bonū. ergo eadē eſt operatio vel potentia
ſed appetitus naturalis nō eſt potentia aīe. ergo nec aīa-
lis. ¶ Pre. Appetitus eſt rei nō habite ſm Aug.ᵐ ſed
4 in aīalib iam per cognitōem habet̃ bonū. ergo cognitio-
nem boni nō ſeq̄tur in aīalib aliquis appetitus qui ſpeci
alem requirit potentiā. ¶ Pre. Spēalis potentia ordi-
5 natur ad ſpēalem actum. nō aūt ad actū ꝯmunē oībus
anime potentijs. ſed appetere bonū eſt ꝯmune oīb ani
me potentijs. quod patꝫ ex hoc ꝙ quelibet potentia appe
tit ſuū obiectum ⁊ delectatur in ipſo. ergo appetitus non
6 eſt ſpecialis potentia anime ¶ Pre. Si potētia appetiti
ua appetat bonū. aut appetit bonū ꝯmuniter. aut appetit
bonū ſibi. Si aūt appetat bonū ꝯmuniter. cum oīs po
tentia alia appetat bonum particulare. appetitiua non eſt
ſpēalis potentia anime. ſed vniuerſalis. Si autē appetat
bonū ſibi ꝯueniens. cum etiam quelibet potentia alia ſi-
bi bonū appetat. pari rōne quelibet alia potētia poteſt di
ci appetitus. ergo non eſt alia potentia anime que ſpecia
liter debet dici appetitus.
¶ Sed ꝯtra eſt qd̄ phūs ponit potentiā appetitiuam Cōtra
ſpēalem potentiā aīe. in .iij. de aīa.
¶ Reſponſio dōm. ꝙ appetitus eſt ſpecialis potētia Rō
anime Ad cuius euidentiam eſt ſciendū. ꝙ cum potē
tie anime ordinantur ad opera que ſunt animatoꝝ ꝓpria
ſm hoc aliqua operatio habꝫ ꝙ ad eam ſpēalis anime po
tentia deputetur ꝙ ipſa eſt ꝓpria operatio aīati. Inuenit̃
aūt operatio que ſm vnū modum ꝯmunis eſt animatis
et inanimatis. ſed ſm alium modū eſt aīatorum ꝓpria. ſi
cut moueri ⁊ generari. Res eñ ſpūales abſolute habent
naturam vt moueant. ſed nō vt moueantur. corpora aūt
mouētur quidem. ⁊ q̄uis vnū poſſit alterū mouere. non
tamen aliquod ipſorū poteſt mouere ſeipſum. q2 illa que
mouent ſeipſa (vt probatur in .viij. phyſi.) diuidūtur in
duas partes. quarum vna eſt mouens. ⁊ alia mota. qd̄
quidem in reb corporalibus eſſe nō poteſt. quia forme ea
rum non poſſunt eſſe mouentes. q̄uis poſſunt eſſe mo-
tus principiū vt quo aliquid mouetur. ſicut patꝫ in motu
terre. grauitas eñ eſt ꝑncipiū quo mouetur. nō tamē eſt
motor. Et hoc ꝯtingit tum ꝓpter ſimplicitatem corporū
inanimatoꝝ. que nō habent tantā diuerſitateꝫ in partib
vt vna pars poſſit eſſe mouens ⁊ alia mota. Tum etiaꝫ
ꝓpter ignobilitatem ⁊ materialitatē formarū. que q2 lon
ge diſtant a formis ſeparatis quarū eſt mouere. non reti-
nent vt mouere poſſint. ſed ſolum vt ſint motus ꝑncipia
Res aūt animate ſunt ꝯpoſite ex natura ſpūali ⁊ corpora
li. vnde poteſt eſſe in eis vna pars mouēs ⁊ alia mota taꝫ
ſm motū localem q̄ꝫ ſm alios motus. ⁊ ideo inq̄ꝫtū mo-
ueri efficitur hoc mō ꝓpria operatio ipſoꝝ animatoꝝ vt
ipſa ſeipſa moueant ad determinatas ſpecies motus. inue
niūtur in animalib ſpeciales potentie ordinate. ſicut ad
motū localem in animalib vis motiua. in plantis vero et
in animalib ꝯmuniter vis augmentatiua ad motuꝫ au-
gmenti. nutritiua ad motum alteratiōis. generatiua ad
motum generatiōis. Similiter etiaꝫ appetere qd̄ quodā
modo eſt ꝯmune oībus fit quodāmodo ſpeciale aīatis
ſcꝫ animalib inq̄ꝫtum in eis inuenitur ⁊ appetitus ⁊ mo-
uens appetitum. ipſum eñ bonū apprehenſum eſt mouēs
appetitū ſm phm̄ in .iij. de aīa. Vnde ſicut animalia mo
uentur ex ſe pre alijs. ita etiam appetunt ex ſe. Et ꝓpter h̄
ſicut vis motiua eſt ſpecialis anime potentia. ita vis ap-
petitiua.
¶ Ad ꝑmū ergo patꝫ ſolutio ꝑ iam dicta. ¶ Ad .ij. Ad .j.
dōm. ꝙ q2 aīalia nata ſunt participare diuinā bonitatem Ad 2
eminentius ceteris inferiorib reb. inde eſt ꝙ indigent
multis operatōib ⁊ auxilijs ad ſuā ꝑfectōem. ſicut q̄ poteſt
ꝯſequi ꝑfectam ſanitatem multis exercitijs eſt ꝓpinq̄
or ſanitati q̄ꝫ ille qui nō poteſt ꝑcipere niſi modicam ſani
tatem. ⁊ ob h̄ nō indiget niſi modico exercitio. ſm exem
plum phi in lib. ce. ⁊ mū. et ideo cum appetitus naturalis
ſit determinatus ad vnū nec poſſit eſſe multiformis vt in
tot diuerſa extendat ſe quot aīalia indigent. neceſſariū fuit
vt aīalib ſuꝑadderet̃ appetitus aīalis ꝯſequens apphē-
ſionē. vt ex multitudine apprehenſoꝝ aīalis appetit⁹ in ꝑ

Ad 3 uerſa fetretur ¶ Ad .iij. dōm. ꝙ q̄uis bonū appetat tam
per appetitū naturalē q̄ꝫ ꝑ aīalem appetitū. tū ꝑ naturalē
appetitū nō appetitur aliqͦd bonū ex ſe ſicut ꝑ animalem
Et ideo ad appetendū bonū appetitu aīali exigit̄ poten-
tia que nō exigitur ad appetendū per appetitū naturaleꝫ
Et preterea bonum in quod tendit appetitus naturalis
eſt determinatū ⁊ uniforme. nō aūt eſt ita de bono quod
Ad 4 appetitur ꝑ appetitum aīalem. Et poteſt ſimile induci
de virtute motiua. ¶ Ad .iiij. dōm. ꝙ appetens bonum
nō querit habere bonū ſm̄ eſſe intentionale qualiter a co
gnoſcente habet̄. ſed ſm̄ eſſentiale. Et ideo ꝑ hoc ꝙ ani-
Ad 5 mal habet bonū vt cognoſcens ipm̄. nō excluditur quin
poſſit ipſum appetere. ¶ Ad .v. dōm. ꝙ vnaqueqꝫ poten
tia appetit ſuū obiectum appetitu naturali. ſed appetitus
animalis ad ſpecialem potentiā pertinet. et q2 appetitus
naturalis determinatus eſt ad vnū. aīal aūt ſeq̄tur appre
henſionem. inde eſt ꝙ ſingule potentie appetūt bonum
determinatū. ſed vis appetitiua appetit qͦdcūqꝫ bonū ap
prehenſum. Nec tamē ſequit̄ ꝙ ſit generalis potentia. q2
bonum ꝯmune appetit ſpēali modo. Unde patet ſolu-
Ad 6 tio ad vltimum.

Quarto querit̄. vtruꝫ

voluntas in rōnalibꝫ ſit alia potentia p̄ter appe-
1 titiuā ſenſitiue partis. Et videt̄ ꝙ non Accidentalis
eīm differentia obiectoꝝ nō diuerſificat potentias. ſꝫ ob-
iectū volūtatis ⁊ appetitiue nō vident̄ aliter differre niſi
ꝙ volūtas eſt boni apprehenſi per intellectuꝫ. appetitus
aūt ſenſibilis eſt boni apprehenſi ꝑ ſenſum. que apprehē-
2 ſio accidit bono inq̄ꝫtum eſt bonum. ergo volūtas nō eſt
alia potentia ab appetitu. ¶ Pre. Uis appetitiua ſenſiti-
ua differt ab intellectiua ꝑ particulare ⁊ vniuerſale. quia
ſenſus apprehendit particularia. intellectus aūt vniuerſa
lia. ſed ꝑ hoc nō poteſt diſtingui appetitus ſenſitiue par-
tis ⁊ intellectiue. q2 omnis appetitus eſt boni in rebꝫ exi-
ſtentis. qͦd non eſt vniuerſale ſed ſingulare. ergo nō debet
dici ꝙ appetitus rōnalis qui eſt volūtas rōnalis. ſit alia
3 potentia ab appetitu ſenſitiue partis ꝑ modū quo intel-
lectus eſt alia potentia a ſenſu. ¶ Pre. Sicut apprehen
ſionem ſequit̄ vis appetitiua. ita appetitiuam ſeq̄tur vis
motiua. ſed motiua nō eſt alia ⁊ alia in rōnalibꝫ ⁊ irrōna-
4 libꝫ. ḡ nec appetitiua. ⁊ ſic idem qͦd prius ¶ Pre. Phs in
ij. de aīa diſtinguit quinqꝫ genera potentiaꝝ aīe ⁊ opera
tionū. quoꝝ vnū includit generatōnem nutritōnem ⁊ au
gmētū. ſecūdū ſenſitiuū. terciū appetitiuū. quartū motiuū
ſm̄ locū. quintū intellectiuū vbi intellectus a ſenſu diſtin
guit̄. non aūt intellectiuus appetitus ab appetitu ſenſiti-
uo. ergo videt̄ ꝙ nō diſtinguit̄ potentia appetitiua ſupe-
rior ab inferiori. ſicut potētia apprehēſiua ab inferiori.
Cōtra ¶ Sed ꝯtra ē ꝙ phs in .iij. de aīa diſtinguit volūtatē
ab appetitu ſenſitiuo. ¶ Pre. Quecūqꝫ ſunt ordinata
ad inuicē oportꝫ eſſe diſtincta. ſed appetitus intellectiuꝰ
eſt ſuꝑior appetitu ſenſitiuo ſm̄ phm̄ in .iij. de aīa. ⁊ etiaꝫ
mouet ipm̄ vt ſphera ſpherā. vt ibidem dr̄. ergo volūtas
eſt alia potentia ab appetitu ſenſitiuo.
Rō ¶ Rūſio dōm. ꝙ volūtas eſt alia potentia ab appeti
Nota tu ſenſitiuo Ad cuius euidētiā eſt ſciendū. ꝙ ſicut ap
petitus ſenſitiuus diſtinguit̄ ab appetitu naturali ꝓpter
ꝑfectiorē modū appetendi. ita ⁊ appetitus rōnalis ab ap
petitu ſenſitiuo. q̄nto eīm aliqua natura eſt deo propin-
quior. tanto in ea expreſſior diuine dignitatis ſimilitudo
inuenit̄. Hoc aūt ad diuinā dignitateꝫ ꝑtinet vt omnia
moueat ⁊ inclinet. ipſe a nullo alio motus eſt aut inclina-
tus. aut directus. Unde q̄nto natura aliqua eſt deo vi-
cinior. tāto minus ab alio inclinatur ⁊ magis nata eſt ſe
ipſam inclinare. Natura eīm inſenſibilis que rōne ſue ma-
terialitatis eſt maxime a deo remota inclinat̄ quidē in ali
quē finē. nō tm̄ eſt in ea aliquid inclināſ. ſed ſolūmodo in
clinationis ꝑncipiū. vt patꝫ ex dictis. Natura vero ſenſi
tiua vt deo ꝓpinquior hꝫ aliq̄d inclināſ ſcꝫ appetibile ap
prehenſuꝫ. ſed tm̄ inclinatio ipſa nō eſt in poteſtate ipſius
aīalis qͦd inclinat̄. ſed ei aliunde determinata. aīalem ad
aſpectū delectabilis nō p̄t nō ꝯcupiſcere illud. eo ꝙ ipſa
aīalia nō habent dominiū ſue inclinatōis. vnde nō agūt ſꝫ
agūtur magis ſm̄ Damaſ. Et hoc ideo eſt. q2 vis appe-
titiua ſenſibilis habet organū corporale. ⁊ ideo vicinatur
diſpoſitionibꝫ materie ⁊ rerū corporaliū vt moueat̄ ma-
gis q̄ꝫ moueat. Sed natura rōnalis q̄ eſt deo viciniſſima
non ſolum habet inclinatōem in aliud ſicut habent inaīa-
ta. nec ſolū mouēs hāc inclinatōem q̄ſi aliūde eis determi
natā. ſicut natura ſenſibilis. ſed vltra hoc hꝫ in poteſtate
ipſam inclinatōem vt nō ſit ei neceſſariū inclinari ad appe
tibile apprehenſum. ſed poſſit inclinari vel nō inclinari. ⁊
ſic ipſa inclinatio nō determinat̄ ei ab alio. ſed a ſeipſa. Et
hoc qͥdem ꝯpetit ei inq̄ꝫtum nō vtit̄ organo corꝑali. ⁊ ſic
recedens a natura mobilis accedit ad naturā mouentis
et agentis. Qꝫ aūt aliquid determinet ſibi inclinatōnem
in finē nō p̄t ꝯtingere niſi cognoſcat finem ⁊ habitudinē
finis in ea q̄ ſunt ad finem. qͦd eſt tm̄ rōnis. et ideo talis
appetitus nō determinatus ex aliquo alio de neceſſitate
ſeq̄tur apprehenſionem rōnis. Unū appetitus rōnalis. q̇
volūtas dr̄. eſt alia potencia ab appetitu ſenſitiuo
¶ Ad p̄mū igit̄ dōm. ꝙ volūtas ab appetitu ſenſibili Ad .i.
nō diſtinguit̄ directe ꝑ hoc qͦd eſt ꝯſequi apprehenſionem
hanc vel illā. ſed ex hoc qͦd eſt determinare ſibi inclinatio
nem vel inclinatōem habere determinatā ab alio. q̄ duo
exigūt potentiā nō vnius modi. ſed talis diuerſitas req̄-
rit diuerſitatem apprehenſionū. vt ex dictis patꝫ. Unde
quaſi ex ꝯſequenti accipit̄ diſtinctio appetitiuaꝝ virium
penes diſtinctōem apprehenſiuarum ⁊ nō ꝑncipaliter.
¶ Ad .ij. dōm. ꝙ q̄uis appetitus ſemꝑ intendat ad ali Ad 2
quid in rerū natura exiſtens. qͦd eſt ꝑ modū particularis
et nō vniuerſalis. tm̄ ad appetendū q̄nqꝫ mouet̄ ꝑ appre-
henſionē alicuius vniuerſalis ꝯditōnis. ſicut appetimus
hoc bonū ex hac ꝯſideratōe quia cōſideramus bonū ſim-
pliciter eſſe appetendū. q̄nqꝫ vero ꝑ apprehenſionē parti-
cularis ſm̄ particularitatē ſuam. Et ideo ſicut appetitꝰ
ex ꝯſequenti diſtinguit̄ ꝑ differentiā apprehenſionis quā
ſeq̄tur. ita etiā ex ꝯſequenti diſtinguit̄ ꝑ vniuerſale ⁊ par Ad 3
ticulare. ¶ Ad .iij. dōm. ꝙ cū motus ⁊ oꝑatiōes ſint in
ſingularibꝫ ⁊ ab vniuerſali ꝓpoſitione non poſſit fieri de-
ſcenſus ad ꝯcluſionē particularē niſi mediāte aſſumptōe
particularis. nō p̄t vniuerſalis ꝯceptio intellectus appli
cari ad electōem operis. que eſt q̄ſi ꝯcluſio in operabilibꝫ.
vt dr̄ in .iij. ethi. niſi mediante apprehenſione particulari.
et ideo motus qui ſequitur apprehenſionem vniuerſalem
intellectus mediāte particulari apprehenſione ſenſus. nō
requirit aliam potentiā motiuā reſpondentē intellectui
et aliā reſpondentē ſenſui. ſicut eſt de appetitu qui īmedi
ate ſeq̄tur apprehenſionē. Et p̄terea vis motiua impera
ta. de qua obiectio tangit. eſt vis affixa muſculis ⁊ neruis
vnde nō p̄t eſſe intellectiue partis que organo nō vtitur

Ad 4 ¶ Ad .iiij. dicendum q̄ ſenſus ⁊ intellectus differũt p̄ rõnes apprehenſibilis inq̄ntum eſt apprehenſibile. ⁊ ppter hoc ad diuerſa genera ptinent potentiarum. Senſus enim tendit in apprehendendum particulare. intellectus enĩ in apprehendendũ vniuerſale. Appetitus vero ſupior ⁊ inferior nõ differũt p̄ differentias appetibilis inq̄ntum eſt appetibile. cũ in idem bonũ tendat quõq; vterq; appetit⁹. ſed quõq; differunt penes diuerſum modũ appetendi. vt pz ex dictis. Et ideo ſunt q̄dem diuerſe potentie. ſed non diuerſa potentiarum genera

Quinto queritᷣ. vtrum

voluntas aliq̄d de neceſſitate velit. Et videtᷣ
1 q̄ ſic ſm Aug⁹. in .xiij. de trini. Beatitudinẽ omnes vna volũtate expetũt. ſed qð ab oĩbꝫ ↄmuniter expetitᷣ de neceſſitate expetitᷣ. ſi enĩ nõ de neceſſitate. ↄtingeret ab aliq̄ nõ experi. ergo volũtas de neceſſitate aliquid expetit.
2 ¶ Pre. Omne motiuũ pfecte ↄ̄tutis de neceſſitate mouet ſuũ mobile. ſed ſm phm. iij. de aĩa. bonũ eſt motiuum volũtatis ſm q̄ apprehenditᷣ. ḡ cũ aliq̄d ſit pfectũ bonum ſicut deus ⁊ beatitudo. vt etiam dꝛ p̃mo ethi. aliquid erit qð volũtatẽ de neceſſitate mouebit. ⁊ ita a volũtate aliquid de neceſſitate appetitᷣ. ¶ Pre. Immaterialitas eſt
3 cauſa quare aliqua potentia cogi nõ poſſit. potentie aũt organis affixe cogũtur. ſicut patz p̃cipue de motiua. ſed intellectus eſt immaterialior potentia q̄ volũtas. qð pz ex hoc q̄ habet immaterialius obiectũ. q2 q̄dditatem apprehenſam. ſed volũtas habet materialius obiectum. ſcilꝫ particulare. cũ bonũ in rebꝫ particularibꝫ exiſtens ſit obiectum volũtatis. Cũ igitur intellectus cogatᷣ vt aliquid de neceſſitate teneat. vt dꝛ in .iiij. metaph. videtᷣ q̄ volun
4 tas etiã aliquid de neceſſitate appetat. ¶ Pre. Neceſſitas nõ remouetur a volũtate niſi ratiõe libertatis cui videtur neceſſitas oppoſita. ſed non omnis neceſſitas impedit libertatẽ. vñ dicit Aug⁹. in .v. de ciui. dei. ſi ita diffinitur eſſe neceſſitas. ſm q̄ dicimus neceſſe vt ita ſit vel ita fiat neſcio cur eam timeamus ne nobis libertatem auferat
5 volũtatis. ergo volũtas de neceſſitate aliq̄d vult ¶ Pre. Neceſſariũ eſt quod nõ p̄t nõ eſſe. ſed deus nõ poteſt nõ velle bonũ. ſicut nõ p̄t nõ eſſe bonus. ergo neceſſario vult bonũ. ⁊ ita aliqua volũtas neceſſario vult aliq̄d. ¶ Pre.
6 Scḋm Grego. peccatũ qð penitentia nõ delet ſuo pondere mox ad aliud trahit. peccatũ aũt nõ dimittitᷣ niſi voluntarie. ſm Aug⁹. cũ ergo tractus ſit q̄dã motus violentus. vt pz .vij. phy. aliq̄s p̄t violente cogi ad aliq̄d volendum de neceſſitate. ¶ Pre. Scḋm q̄ Mgr̃ dicit in .iij. ſen
7 tentiarum. diſt. xv. ca. viij. et ſumitᷣ ex verbis Auguſt. In ſecũdo ſtatu. id eſt in ſtatu culpe non p̄t hõ nõ peccare ante reparatõem mortaliter. poſt reparatõem vero ſaltẽ venialiter. ſed tam peccatũ mortale q̄ veniale eſt volũtarium. ergo aliq̄s ſtatus homĩs eſt in quo nõ p̄t nõ velle id in q̄ peccatũ ↄſiſtit. ⁊ ſic de neceſſitate volũtas aliquid vult
8 ¶ Pre. Quãto aliq̄d magis natũ eſt ad mouendũ. tãto magis natũ eſt neceſſitatẽ inferre. ſꝫ bonũ magis p̄t mouere q̄ verũ. cum bonũ ſit in rebꝫ. verũ aũt in rõne tm̃. ḡ cũ verum coget intellectũ. multo forti⁹ bonũ coget volũtatem. ¶ Pre. Bonũ fortius imp̃mit q̄ verũ. qð patz ex
9 hoc q̄ amor qui eſt impreſſio boni eſt magis intimus q̄ cognitio que eſt impreſſio veri. Amor enĩ ſm Aug⁹. eſt vis quedã vniens amãtem amato. ergo bonũ magis p̄t inferre volũtati neceſſitatẽ q̄ verũ intellectui. ⁊ ſic idem qð p̃us. ¶ Pre. Quãto magis aliqua potẽtia p̄t in ſua obiecta. tanto min⁹ p̄t ab eis cogi. ſed rõ magis p̄t in ſua obiecta q̄ volũtas. rõ enĩ ſm Aug⁹. xiij. de trini. format in ſe ſpẽs rerũ. nõ aũt volũtas. ſed mouetᷣ ab appetibilibꝫ ergo magis p̄t volũtas cogi ab appetibilibus q̄ rõ a cognoſcibilibꝫ. ⁊ ſic idem qð p̃us ¶ Pre. Qð p̄ ſe ineſt de 11
neceſſitate ineſt. ſed velle p̄ ſe ineſt volũtati. ḡ voluntas de ſe aliq̄d vult. Probatio medie. Summũ bonũ eſt p̄ ſe volitum. ergo q̃ñcũq; in ipſum fertur voluntas ipm vult. ſed ſemp in ipm fertᷣ. q2 naturaliter in ipm fertur. ergo volũtas ſemp p̄ ſe vult ſummum bonum. ¶ Prete. In cogni 12
tione ſcie neceſſitas inuenitᷣ. ſed ſicut omnes naturaliter volunt ſcire ſm phm in p̃mo metaphy. ita etiã naturaliter volũt bonũ. ergo in volũtate boni neceſſitas inuenitur
¶ Pre. Glo. roma. vij. dicit. q̄ volũtas naturaliter vult 13
bonũ. ſed ea que inſunt ſm naturã ſunt de neceſſitate. ḡ voluntas vult bonũ de neceſſitate. ¶ Pre. Omne qð augetur 14
vel minuitᷣ p̄t etiã totaliter auferri. ſed libertas volũtatis p̄t augeri ⁊ minui. liberius enĩ arbitriũ habuit hõ ante peccatũ q̄ poſt peccatũ ſm Aug⁹. ergo libertas volũtatis poteſt totaliter tolli. ⁊ ita voluntas poteſt de neceſſitate cogi

Inſtãtie
¶ Sed ↄtra. ſm Aug⁹. v. de ciui. dei. ſi aliq̄d eſt vo 1
luntariũ nõ eſt neceſſarium. ſed omne qð volumus eſt voluntariũ. ergo volũtas nõ vult de neceſſitate ¶ Prete. Hugo 2
dicit q̄ liberũ arbitriũ potiſſimũ eſt ſub deo. ſed qð eſt tale nõ p̄t cogi ab alio. ḡ volũtas nõ p̄t cogi vt aliq̄d de neceſſitate velit. ¶ Pre. Libertas oppoñitᷣ neceſſitati. ſed 3
volũtas eſt libera. ḡ nõ de neceſſitate aliq̄d vult. ¶ Pre. 4
Bernar. dicit q̄ liberũ arbitriũ ex ingenita volũtate nulla mouetᷣ neceſſitate. ſed dignitas volũtatis auferri non p̄t ergo nõ p̄t volũtas de neceſſitate aliq̄d velle. ¶ Pre. Po 5
teſtates rõnales ad oppoſita ſe habent. ſm phm. ſed voluntas eſt rõnalis potentia. eſt enĩ in rõne. vt dicit phus in .iij. de aĩa. ergo ſe hꝫ ad oppoſita. ḡ nõ de neceſſitate determinatᷣ ad aliq̄d ¶ Pre. Omne qð de neceſſitate determina 6
tur ad aliquid naturaliter eſt determinatũ ad illud. ſꝫ voluntas ↄtra naturalẽ appetitũ diuiditᷣ. ergo voluntas de neceſſitate aliq̄d nõ vult. ¶ Pre. Ex eo q̄ aliquid eſt volũ 7
tariũ dꝛ eſſe in nobis inq̄ntum nos dñi illius ſumus. ſꝫ illud qð eſt in nobis cuius dñi ſumus poſſumus velle ⁊ nõ velle. ⁊ ita nõ de neceſſitate aliquid vult

Rñſio
¶ Rñſio dicendum. q̄ ſicut p̄t ex verbis Auguſti. accipi in
Duplex neceſſitas
xi. ca. de ciui. dei. duplex eſt neceſſitas. ſcꝫ coactiõis. ⁊ hec in volũtate nullo mõ p̄t cadere. Et neceſſitas naturalis inclinatõis. ſicut dicimus deũ de neceſſitate viuere. ⁊ tali neceſſitate volũtas aliq̄d de neceſſitate vult. Ad cuius euidentiam ſciendũ eſt. q̄ in rebꝫ ordinatis oportꝫ p̃mũ includi in ſecũdo. ⁊ in ſecũdo inuenitᷣ nõ ſolum illud qð ↄpetit ſibi ſm rõnem ppriã. ſed etiã illud qð ↄpetit ſm rõnem p̃mi. ſicut homini ↄuenit nõ ſolũ rõne vti. qð ei ↄpetit ſm ppriam differentiã. que eſt rõnale. ſed etiã vti ſenſu vel alimento. qð etiã ei ↄpetit ſm ſuũ gen⁹. qð eſt aĩal vel viuũ
Nota.
Et ſimiliter etiã videmus in ſenſibꝫ. q̄ cũ ſenſus tact⁹ ſit q̄ſi fundamentũ omniũ aliorum ſenſuũ. in organo vniuſcuiuſq; nõ ſolũ inuenitᷣ pprietas illius ſenſus cuius eſt pprium organũ. ſed etiã pprietas tactus. ſicut nõ ſolũ oculus ſentit albũ ⁊ nigrũ inq̄ntum eſt organũ viſus. ſed etiã ſentit calidum ⁊ frigidũ. ⁊ corrũpitᷣ ab eorum excellentijs ſm q̄ eſt organũ tactus. Natura aũt ⁊ volũtas hoc mõ ordinantur vt ipſa volũtas etiã q̄dam natura ſit. q2 in omni qð in re

bus inuenitur natura q̄dam dr̄. et ita in volūtate oportet
inueniri nō ſolum id qđ volūtatis eſt. ſed etiā id qđ natu
re eſt. Hoc aūt eſt nature cuiuſlibet create vt a deo ſit or
dinata in bonū naturaliter appetens illud. Unde z volūta
ti ipſi ineſt q̄dam naturalis appetitus boni ſibi ꝯuenien
tis. z p̄ter hoc habet aliud appetere ſm ꝓpriā determina
tionem. nō ex neccītate. qđ ei ꝯpetit vt voluntas eſt. ſicut
aūt eſt ordo nature ad volūtatē. ita ſe habet ordo eorum
que naturaliter vult volūtas ad ea reſpectu quoꝝ ex ſe
ipa determinaꝛ. nō ex natura. et ideo ſicut natura eſt vo
luntatis fundamentū. ita appetibile qđ naturaliter appe
titur eſt alioꝝ appetibilium p̄ncipiū z fundamentū. In
appetibilibꝫ aūt finis eſt p̄ncipiū z fundamentū eoꝝ que
ſunt ad finē. cum ea que ſunt ad finē non appetanꝛ niſi rō
ne finis. et ideo qđ volūtas de neccītate vult quaſi natura
li inclinatione in ipſum determinata eſt finis vltimus. vt
beatitudo. z ea que in ipſo includūtur. vt eſt cognitio ve
ritatis z alia hmōi. Ad alia vero nō determinaꝛ de neceſ
ſitate naturali inclinatōe. ſed ꝓpria diſpōne abſqꝫ omni ne
ceſſitate. Quis aūt quadā neceſſaria inclinatōe vltimū fi
nem velit volūtas. nullo tn̄ modo ꝯcedendū eſt q ad il
Coactio lud volendū cogatur. Coactio eīn nihil aliud eſt q̄ vio
Violētū. lentie cuiuſdam inductio. Violentū aūt ſm phm in .iij.
ethi. eſt cuius p̄ncipiū eſt extra nihil ꝯferente vim paſſo.
ſicut ſi lapis ſurſum ꝓijciatur. q2 nullo modo q̄ntū eſt de
ſe ad hūc motum inclinatur. Sꝫ cū ipſa volūtas ſit q̄dā
inclinatio. eo q eſt appetitus quidā. non poteſt ꝯtingere
vt volūtas aliquid velit z inclinatio eius non ſit in illud
et ideo nō p̄t ꝯtingere vt volūtas aliquid coacte vel vio
lente velit. etiāſi aliquid naturali inclinatōe velit. Poteſt
igiꝛ q volūtas nō neccārio aliqđ vult neceſſitate coactio
nis. vult tamen aliquid neceſſario neceſſitate naturalis
inclinationis.

Ad 1. ¶ Ad p̄mū igitur dōm. q ille ꝯmunis appetitus be
atitudinis nō procedit ex aliqua coactiōe. ſed ex naturali
Ad 2 inclinatione ¶ Ad .ij. dicendum. q q̄ntumcunqꝫ aliqđ bo
num efficaciter moueat volūtatem. nō tamen ipſam po
teſt cogere. q2 ex quo ponitur q velit aliqđ. poniꝛ inclinati
onem habere in illud qđ eſt ꝯtrarium coactioni. ſed ex p
fectione boni alicuius ꝯtingit q volūtas determinaꝛ ad
illud naturalis neceſſitatis inclinatione ¶ Ad .iij. dōm
Ad 3 q intellectus aliquid naturaliter intelligit. ſicut z volun
tas aliquid naturaliter vult. ſed coactio nō eſt ꝯtraria in
tellectui ſm ſuam rōnem. ſicut z volūtati. Intellect9 eīn
etſi habeat inclinatōem in aliquid. nō tamen noīat ipſam
inclinatōem. ſed volūtas ipſam inclinatōnem hois nomi
nat. Unde quicq̄d fit ſm volūtatem fit ſm hois inclina
tionem. z ꝓpter hoc nō poteſt eſſe violentū. ſed operatio
intellectus p̄t eſſe ꝯtra inclinatōem hois. que eſt volun
tas. vt cum alicui placet aliqua opinio. ſed ꝓpter efficaciā
rōnis deduciꝛ ad aſſentiendū ꝯtrario p intellectum.
Ad 4 ¶ Ad .iiij. dōm. q Aug9. loquitur de neccītate naturali
quā a volūtate non excludimus reſpectu aliquoꝝ. z hec
etiā neceſſitas in diuina volūtate inueniꝛ ſicut in diuino
eſſe. ipſe eīn eſt neccāriū p ſeipm̄. vt dr̄ in .v. metaphy. Unde
Ad 5 pꝫ ſolutio ad .v. ¶ Ad .vi. dōm. q peccatū ꝯmiſſum nō
Ad 6 trahit cogendo volūtatē. ſed inclinādo in q̄ntū p̄uat gra
tiam p quā homo fortificaꝛ ꝯtra peccatum. z in q̄ntum ex
actu peccati relinquiꝛ diſpoſitio z habitus in aīa inclinās
Ad 7 ad ſequens peccatum ¶ Ad .vij. dōm. q circa hoc eſt du
Opio .i. plex opinio. Quidā eīn dicūt q homo q̄ntumcunqꝫ eſt in
ſtatū peccati mortalis poteſt peccatū vitare per volūta

tis libertatem. et exponunt qđ dicitur q non poteſt non
peccare. id eſt nō habere peccatum nō poteſt. ſicut z vi
dere diciꝛ viſum habere z vti viſu. poteſt aūt ſm eos non
peccare. id eſt nō vti peccato. Et ſm hoc pꝫ q nulla ne
ceſſitas inducitur in volūtatem ad cōſentiendū peccato
¶ Alij aūt dicūt. q ſicut homo in ſtatu vite huius non Opio 2ª
poteſt peccatū veniale vitare. nō quin poſſit vitare hoc
vel illud. ſed q2 non poteſt vitare omnia vt ſcꝫ nullum cō
mittat. ita eſt etiam de mortalibꝫ in eo qui gratiā nō habꝫ
Et ſm hoc etiam patꝫ q volūtas nō habet neceſſe velle
hoc vel illud. q̄uis ſine gratia inueniatur deficiens ab in
deficienti inclinatōe in bonū ¶ Ad .viij. dōm. q forma re Ad 8
cepta in aliquo nō mouet illud in quo recipiꝛ. ſed ipſum
habere talem formā eſt ipſum motū eſſe. ſed mouetur ab
exteriori agente. ſicut corpus qđ calefit p ignem non mo
uetur a calore recepto. ſed ab igne. ita etiā intellectus nō
mouetur a ſpecie recepta vel a vero quod ſequiꝛ ipſam
ſpēm. ſed ab aliq̄ exteriori re que imp̄mit in intellectū. ſi
cut eſt intellectus agens vel phantaſma vel aliqđ aliud
hmōi. Et preterea ſicut verū eſt ꝓportionatū intellectui.
ita z bonū affectui. vnde verū ꝓpter hoc qđ eſt in appꝛhē
ſione nō eſt minus natum mouere intellectū q̄ bonū affe
ctum. Et p̄terea hoc qđ volūtas nō cogiꝛ a bono nō eſt
ex inſufficiētia boni ad mouendū. ſed ex volūtatis ipſa
rōne. vt ex dictis pꝫ. Per h̄ etiā pꝫ ſolutio ad .ix. ¶ Ad Ad 9
decimū dōm. q res que eſt extra animā nō imp̄mit ſpeci Ad 10
em ſuam in intellectū poſſibilem. niſi per operatōnem in
tellectus agentis. et pro tanto dr̄ anima in ſeipſa formas
rerum formare. et ſimiliter etiā non eſt ſine opatōe volū
tatis q volūtas in appetibile tendat. vn̄ rō nō ſequiꝛ. Et
ſic poteſt dici ſicut ad p̄cedentia duo. ¶ Ad .xi. dōm. q Ad 11
p̄mū bonū eſt p ſe volitum z voluntas naturaliter. z p
ſe illud vult. nō tn̄ ſemp illud vult in actu. nō eīn oportꝫ
q ea que ſunt naturaliter anime ꝯuenientia ſemp in actu
in aīa eſſe. ſicut p̄ncipia que ſunt naturaliter cognita non
ſemp actu ꝯſiderantur. ¶ Ad .xij. dōm. q non ad eandē
neceſſitatem ptinet neceſſitas qua p ſciētiam aliquid ne Ad 12
ceſſario cognoſcimus. z neceſſitas qua de neceſſitate ſciē
tiam appetimus. Primū eīn poteſt eſſe ſm neceſſitatem
coactionis. ſed ſecūdū non. niſi ſm neccītatē naturalis in
clinationis. Et ſic volūtas etiam vult de neceſſitate bo
num in q̄ntum naturaliter vult bonū. Et per hoc pꝫ ſo
lutio ad .xiij. ¶ Ad decimūquartū dōm. q libertas que Ad 13
augetur z minuitur eſt libertas a peccato z miſeria. non Ad 14
autem libertas a coactōe. vn̄ de nō ſeq̄tur q volūtas poſ
ſit ad hoc deduci q cogatur.

¶ Ad p̄mum autem in ꝯtrarium dicendū. q autoritas So. inſtā.
illa eſt intelligenda de neceſſitate coactionis que ſm Au Ad .i.
guſtinū .v. de ciui. dei. volūtati repugnat. ¶ Ad ſecūdū Ad 2
dicendū. q non pertinet ad impotentiam volūtatis q na
turali inclinatōne de neceſſitate in aliquid feratur. ſed ad
eius virtutem. ſicut graue tanto eſt virtuoſius quanto
maiori neceſſitate deorſum fertur. pertineret aūt ad eius
infirmitatem ſi ab alio cogeretur. ¶ Ad tertiū dicendū Ad 3
q libertas ſm Auguſtinū opponitur neceſſitati coactio
nis. non autem naturalis inclinationis. ¶ Ad quartum Ad 4
dōm. q neceſſitas naturalis non repugnat dignitati vo
luntatis. ſed ſola neceſſitas coactionis. ¶ Ad quintum Ad 5
dōm q voluntas in q̄ntum eſt ratiōalis ad oppoſita ſe ha
bet. hoc autem eſt conſiderare ipſam ſm illud qđ ſibi eſt
ꝓprium. ſed prout eſt natura q̄dam nihil prohibet eam de
terminari naturaliter ad vnū. ¶ Ad ſextum dicendum Ad

q̄ volũtas diuiditur ꝯtra appetitum naturalem cũ ꝑciſi one acceptum. id eſt qui eſt naturalis tm̃. ſicut homo con tra illud qđ eſt tm̃ animal. nõ autem diuiditur ꝯtra natu ralem appetitum abſolute. ſed includit ipſum. ſicut hõ in cludit animal. ¶ Ad. ſeptimũ dõm. q̄ etiã illa rõ proce
Ad 7 dit de volũtate ſm q̄ voluntas eſt. hoc eñ eſt ꝓprium vo luntati inq̃ntum eſt volũtas q̄ ſit dñ̃a actuũ ſuoꝝ.

Sexto queritur. vtrum

1 voluntas de neceſſitate velit quicq̃d vult. Et videtur q̄ ſic. quãto eñ aliquid eſt nobilius tanto eſt im mobilius ſiue immutabilius. ſed viuere eſt nobilius q̃ eſſe et intelligere q̃ viuere. ꝛ velle q̃ itelligere. ergo velle eſt immutabilius q̃ eſſe. ſed eſſe anime ꝛ voluntatis eſt im mutabile. q2 incorruptibile. ergo ꝛ velle eius erit immu tabile. ꝛ ita quicq̃d vult immutabiliter ꝛ neceſſario vult
2 ¶ Pre. Quãto aliquid eſt deo conformius tanto eſt im mutabilius. ſed magis ꝯformatur anima deo ſecũda con formitate que eſt ſimilitudinis q̃ prima ꝯformitate que eſt imaginis. in pma eñ conformitate habet immutabi litatem. quia non poteſt imaginem amittere anima. ſm il lud ps. In imagine pertranſit homo. ergo ſm ꝯformita tem ſecũdam que eſt ſimilitudinis ꝯſiſtens in debita volũ tatis ordinatione habebit immutabilitatem. vt volũtas
3 immutabiliter velit bonũ nec poſſit velle malũ. ¶ Pre. Sicut ſe habet actus ad ens actu. ita ſe habet potẽtia ad eſſe poſſibile. ſed deus cum ſit actu bonus non poteſt ali quid actu malum facere. ergo eius potẽtia que bona eſt. non poteſt producere aliquid quod ſit malum in potẽtia et ita volũtas quam diuina prouidentia producit non
4 poteſt in malum. ¶ Pre. Scðm phm in. vi. et. vij. ethi. ſicut ꝑncipia ſe habent ad ꝯcluſiones in ſcientijs demon ſtratiuis. ita fines ad ea que ſunt ad fines in operationi bus ꝛ appetitib9. ſed ex principijs que ſunt naturaliter ſci ta inducitur neceſſitas in intellectũ vt concluſiones de ne ceſſitate cognoſcat. ergo ex hoc q̄ voluntas de neceſſita te vult finem vltimũ per modum iam dictum. de neceſſi tate volet oĩa alia que in vltimũ finem ordinantur.
5 ¶ Pre. Omne illud quod naturaliter determinatur ad aliquid de neceſſitate ſequitur illud. niſi ſit aliqđ impedi ens. ſed volũtas naturaliter vult bonum. ꝛ cum non ſit aliquid qđ eam impedire poſſit. eo q̄ eſt ſub deo ponſſi ma ſm Bernar. vt dicit glo. roma. vij. ergo immutabi
6 liter vult bonũ. ¶ Pre. Sicut tenebra opponitur luci. ita malũ bono. ſed ſicut viſus eſt qui naturaliter deter minatur ad cognoſcendũ lucem ꝛ lucida. ita naturaliter ea videt q̄ illud qđ tenebroſuz eſt videre nõ poteſt. ergo et volũtas cuius obiectuz eſt bonũ ita immutabiliter bo nũ vult q̄ malum nullo modo velle poterit. ꝛ ſic volũtas habet aliquam neceſſitatẽ. nõ ſolum reſpectu finis vlti mi. ſed etiã reſpectu aliorum

Cõtra ¶ Sed ꝯtra. Auguſti. dicit q̄ volũtas eſt qua peccat̃ et recte viuitur. ergo volũtas nõ ſe habet immutabiliter nec ad bonũ neq3 ad malum. ¶ Pre. Scðm Auguſti. peccatũ adeo eſt volũtarium q̄ niſi ſit volũtarium nõ eſt peccatũ. ſi igitur peccatũ nullo modo eſt a volũtate pec catum nullo modo erit. qđ experimẽto p3 eſſe falſum.

Rꝫo. ¶ Reſponſio dõm. q̄ ex hoc aliquid dr̃ eſſe neceſſariũ q̄ eſt immutabiliter ad vnũ determinatũ. Unde cũ vo luntas ſe habeat indeterminate reſpectu multoꝝ nõ ha bet reſpectu omniũ neceſſitatem. ſed reſpectu eorum tm̃ ad que naturali inclinatione determinat̃. vt dictum eſt. Et q2 mobile reducitur ad immobile. ꝛ indeterminatũ ad determinatum ſicut ad ꝑncipiũ. ideo oportet q̄ id ad qđ volũtas eſt ordinata ſit ꝑncipium appetendi ea ad q̄ non eſt determinata. ꝛ hoc eſt finis vltimus. vt dictũ eſt
Inuenit̃ aũt ĩdeterminatio volũtatis reſpectu triũ. ſcꝫ reſpectu obiecti. reſpectu actus. ꝛ reſpectu ordinis in fi nem. Reſpectu obiecti quidem eſt indeterminata volun tas q̃tum ad ea que ſunt ad finem. nõ q̃tum ad ipſum finem vltimũ. vt dictum eſt. Et ideo ꝯtingit q̄ ad finez vltimũ multis modis peruẽniri poteſt. ꝛ diuerſis diuerſe vie ꝯpetunt perueniendi in ipſum. et ideo non potuit eſſe appetitus determinatus ad ea que ſunt ad finez. ſicut eſt in reb9 naturalib9 que ad certum finem ꝛ determinatum nõ habent niſi certas ꝛ determinatas vias. Et ſic p3 q̄ res naturales ſicut de neceſſitate appetũt finem. ita ꝛ ea que ſunt ad finem. vt nihil ſit in eis accipere qđ poſſit ap petere vel non appetere. ſed voluntas de neceſſitate appe tit finem vltimũ vt non poſſit eum non appetere. ſed non de neceſſitate appetit aliquid eorum que ſunt ad finẽ. vñ reſpectu huius eſt in poteſtate ei9 appetere hoc vel illud.
Secũdo eſt volũtas indeterminata reſpectu actus. ꝛ q̄ etiam circa obiectũ determinatũ poteſt vti actu ſuo cũ voluerit vel nõ vti. poteſt eñ exire in actum volendi re ſpectu cuiuſlibet. ꝛ non exire. Qđ in reb9 naturalib9 nõ cõ tingit. graue eñ ſemꝑ deſcendit deorſum in actu niſi ali quid ꝓhibeat. quod exinde ꝯtingit q̄ res inanimate non ſunt mote a ſeipſis ſed ab alijs. vnde nõ eſt in eis moueri vel nõ moueri. res aũt aĩate a ſeipſis mouẽtur. et inde eſt q̄ volũtas p̃t velle vel nõ velle. Tercio indeterminatio
volũtatis eſt reſpectu ordinis ad finez inq̃tũ volũtas p̃t appetere illud qđ ſm veritatẽ ordinat̃ in finez debitũ. vel ſm apparentiã tm̃. Et hec indeterminatio ex duob9 con tingit. ſcꝫ ex indeterminatõne circa obiectũ in his q̃ ſunt ad finem. et iterũ ex indeterminatõe apprehenſionis que p̃t nõ eſſe recta. Sicut eñ ex aliquo ꝑncipio vero dato nõ ſequit̃ ꝯcluſio falſa niſi per aliquã falſitatẽ rõnis. vel aſſu mentis aliquã falſam rõnem. vel falſo ordinãtis ꝑncipiuz in ꝯcluſionem. ita etiã ex quo ineſt appetitus rectus vlti mi finis nõ poſſet ſequi q̄ aliquis aliq̃d inordinate appe teret. niſi rõ appereret aliquid vt ordinabile in finem qđ nõ eſt ordinabile in finem. ſicut qui appetit beatitudinez appetitu recto nunq̃ deduceret̃ ad appetendũ fornicati onem. niſi inq̃tum apprehendit eam vt quoddã hois bo nũ inq̃tum quoddã delectabile. ꝛ ſic vt ordinabile in bea titudinẽ velut quandam imaginem eius. ꝛ ex hoc ſequit̃ indeterminatio volũtatis qua p̃t bonũ vel malũ appete re. Cum aũt volũtas dicat̃ libera inq̃tum neceſſitatẽ nõ habet. libertas volũtatis in trib9 ꝯſiderat̃. q̃tum ad actũ inq̃tum poteſt velle ꝛ non velle. et q̃tum ad obiectum inq̃tum poteſt velle hoc vel illud. ꝛ eius oppoſitum. ꝛ q̃ tum ad ordinem finis inq̃tum poteſt velle bonũ vel ma lum. Sed q̃tum ad primũ horum ineſt libertas volunta ti in quolibet ſtatu nature reſpectu cuiuſlibet obiecti. Se cũdum vero horũ eſt quorũdam obiectoꝝ. ſcꝫ reſpectu eoꝝ que ſunt ad finem. nõ reſpectu cuiuſlibꝫ ſtatus natu re. ſed illius tm̃ in quo natura deficere p̃t. Nã vbi nõ eſt defectus in apprehẽdendo ꝛ ꝯſiderãdo nõ p̃t eſſe volun tas mali in his q̃ ſunt ad finẽ. ſicut p3 in beatis. et ꝓ tãto dr̃ q̄ velle malũ nec eſt libertas nec pars libertatis q̃uis ſit quoddã libertatis ſignum

Indeterminatõ volũ reſpcũ triũ

Libertas volũ. i triꝰ ꝯſiderat̃

Ad .j. ¶ Ad primū igit̃ dõm ꝙ ſic eſſe nõ eſt determinatū a
ſeipſo. ſed ab alio. ſed a ſeipſo ſibi determīat ſuū velle. Et
ideo q̃uis ſit immutabile. tñ velle indeterminatū eſt ac
ꝑ hoc in diuerſa flexibile. ꝛ tñ nõ eſt verū ꝙ viuere ꝛ intel/
ligere eſt nobilius q̄ eē niſi determinet̃ ad eē. imo ſic eſſe
eſt in eis nobili⁹ ſꝫm Dyo. v. ca. de di. no. ¶ Ad .ij. dõꝫ ꝙ
Ad 2 cõformitas imaginis attēdit̃ ſꝫm potētias naturales que
ſunt ei determiate a natura. ꝛ ideo illa ꝯformitas ſꝑ ma/
net. ſed ſcda ꝯformitas q̃ eſt ſilitudinis eſt ꝑ grām et ha/
bitus ꝛ actus virtutū. q̃ oīa ordinant̃ ꝑ actū volūtatis q̃
in ſua voluntate ꝯſiſtit. et ideo iſta ꝯformitas non ſꝑ ma
Ad 3 net ¶ Ad .iij. dõm ꝙ in deo nõ eſt potētia paſſiua vl' ma
terialis q̃ diſtinguit̃ ꝯtra actū de q̃ obiectio ꝓcedit. ſꝫ po
tētia actiua q̃ eſt ipſe actus. q2 vnūqdq3 eſt potens agere
ſꝫm ꝙ eſt actu. ꝛ tñ hoc ꝙ volūtas ſit flexibilis ad malum
Ad 4 nõ hꝫ ſꝫm ꝙ eſt a deo. ſed ſꝫm ꝙ eſt de nihilo ¶ Ad .iiij. dõꝫ
ꝙ in ſciētijs demõſtratiuis hoc mõ ꝯcluſiões ſe habēt ad
ꝑncipia ꝙ remota ꝯcluſione remouet̃ ꝑncipiū. ꝛ ſic ꝓpter
hanc determinatõem ꝯcluſionū reſpectu ꝑncipioꝝ ex ip/
ſis ꝑncipijs intellectus cogit̃ ad ꝯſentiendū ꝯcluſionib᷒.
ſed ea q̃ ſunt ad ꝯſequendū finē nõ habēt hanc determi/
natõeꝫ reſpectu finis vt remoto aliq̄ eoꝝ remoueat̃ finis
cum ꝑ diuerſas vias poſſit ꝑueniri ad finē vltimū. vel ſꝫm
veritateꝫ vel ſꝫm apparentiā. ꝛ ideo ex neceſſitate q̃ ineſt
appetitui volūtario reſpectu finis nõ inducit̃ neceſſitas ei
Ad 5 reſpectu eoꝝ q̃ ſunt ad finē ¶ Ad .v. dõm ꝙ volūtas vult
naturaliter bonū. ſed nõ determinate hoc bonū vel illud.
ſicut viſus naturaliter videt colorē. ſed nõ hunc vel illum
Ad 6 determiate. Et ꝓpter hoc qcq̄d vult ſub rõne boni vult.
nõ tñ oportet ꝙ ſꝑ hoc bonū vel illud velit. ¶ Ad .vi. dõm
ꝙ nihil eſt a deo maluꝫ qđ non poſſit aliquā habere ſpēm
boni. ꝛ rõne illius bonitatis hꝫ ꝙ poſſit mouere appetitū

Eptimo querit̃. vtꝝ

aliq̄s mereat̃ volēdo illud quod de neceſſitate
vult Et videt̃ ꝙ nõ. q2 illud qđ ex neceſſitate q̄s vult
.j. naturaliter vult. ſꝫ naturalib᷒ nõ meremur. ğ tali volūta
2 te nõ meremur ¶ Pre. Meritū ꝛ demeritū ſūt circa ideꝫ
ſed nullus demeret̃ in eo quod vitare nõ p̄t ſꝫm Aug⁹. ğ
3 nullus meret̃ in eo qđ de necitate vult ¶ Pre. Null⁹ me
ret̃ niſi ex actu v̄tut̃. ſꝫ oīs act⁹ v̄tutis ē ex electõe. nõ aūt
ex nał̄ali iclinatõe. ğ null⁹ meret̃ in eo qđ de necitate vult
¶ Sed ꝯtra. Deū naturaliter ex necitate q̄libet creatu/
Cõtra ra appetit. ſꝫ in dilectõne dei meremur. ğ in eo qđ necārio
q̄s vult mereri p̄t ¶ Pre. Beatitudo in vita eterna cõ/
ſiſtit. ſed ſancti merēdo vitā eternā merent̃ beatitudineꝫ
quā q̄libet naturaliter vult. ergo aliquis meretur volen/
do id quod naturaliter vult

Rñ̄o ¶ Rñ̄ſio dõm ꝙ aliq̄s volēdo qđ naturaliter. vult. q̄dā/
Nota mõ meret̃ ꝛ q̄damnõ nõ Ad cui⁹ euidentiā ſciendū ē
ꝙ differēter eſt aliq̄d ꝓuiſum hõi ꝛ alijs aīalib᷒ tā ſꝫm cor/
pus q̄ ſꝫm aīam. alijs eñ aīmalib᷒ ſꝫm corpus ꝓuiſa ſunt
ſpēalia tegumēta. ſicut coriū durū ꝛ alia hmõi. Specialia
vero munimēta ſicut cornua ꝛ vngues ꝛ hmõi. ꝛ hoc qa
habēt paucas vias opandi ad q̃ poſſunt determinata in/
ſtrumēta ordinari Sed hõi illa ꝓuiſa ſūt in generali ingē
nū ſꝫ ei dare man⁹ a natura q̄bus valeat ſibi varia tegu
mēta ꝛ munimēta p̄parare. Et hoc ideo. q2 rõ hois ē ita
multiplex ꝛ ad diuerſa ſe extēdens ꝙ nõ poſſit natura de
terminata inſtrumēta ei ſufficiētia p̄parare. Silr etiā eſt ex
ꝑte apprehēſionis. q2 alijs aīalib᷒ ſunt indite ſꝫm naturaꝫ

lem eſtimationē quedā ſpēales ꝯceptiões ei neceſſarie. ſi/
cut oui ꝙ lupus ei ſit inimicus. ꝛ alia hmõi. ſꝫ loco huius
ſunt hõi indita vniuerſalia ꝑncipia naturaliter intellecta
per q̃ in oīa q̃ ſunt ei necāria ꝓcedere p̄t. Et ſilr etiā ē ex
ꝑte appetit⁹ alicui⁹ rei determiate. ſicut graui ꝙ ſit deor/
ſum. ꝛ vnicuiq3 aīali illud qđ eſt ſibi ꝯueniēs ſꝫm ſuā natu
rā. ſed hõi indit⁹ eſt appetit⁹ vltimi finis ſui in cõi vt ſcꝫ
naturaliter appetat ſe eē ꝯpletū in bonitate. ſꝫ in q̃ illa cõ/
pletio ꝯſiſtit vtrū in virtutib᷒ vel ſciētijs vel delectatõib᷒
vel hmõi alijs nõ eſt ei determinatū a natura. Qñ ğ ex ꝑ
ꝑria rõe adiutus dei grā apprehēdit aliqđ ſpēale bonū vt
ſuā btitudinē in q̃ vere btitudo ſua ꝯſiſtit. tūc meret̃ nõ
ex hꝯ ꝙ appetit btitudinē quā naturaliter appetit. ſed ex hꝯ
ꝙ appetit hoc ſpēale qđ nõ naturaliter appetit. vt viſioneꝫ
dei. in q̃ tñ ſꝫm rei veritatē ſua btitudo ꝯſiſtit. Si v̄o ali
quis ꝑ rõem erroneā deducat̃ vt appetat aliqđ ſpēale vt
ſuā btitudinē. puta carnales delectatiões. in q̄bus tñ ſꝫm
rei veritatē ſua btitudo nõ ꝯſiſtit. ſic appetēdo ſuā btitu/
dinē demeret̃. nõ q2 appetit beatitudinē. ſed q2 indebite ap
petit hoc vt btitudinē. in q̃ beatitudo nõ eſt. Pꝫ ğ ꝙ vo
lendo id qđ q̄s naturaliter vult ſꝫm ſe nõ eſt meritorium
vel demeritoriū. ſed q2 indebite appetit hoc vt beatitudi
nem. ꝛ hoc mõ ſancti merent̃ appetendo deum vel vitam
eternā ¶ Et patet ꝑ hoc ſolutio ad obiecta Sol. ad ob.

Ctauo querit̃. vtrū

deus poſſit cogere voluntatē Et videt̃ ꝙ ſic
quicūq3 eñ vertit aliq̄d q̄cunq3 vult p̄t cogere illud. ſed ſi 1
cut dr ꝓuerb. xxi. Cor regꝭ in manu dñi eſt q̄cunq3 volu
erit vertet illud. ğ deus p̄t cogere volūtatē ¶ Pre. Ro. 2
p̄o. ꝓpter qđ tradidit illos deus ꝛc. glo. Aug⁹. dt Mani
feſtū eſt deū opari in cordib᷒ hoīm ad inclinādas volun
tates eoꝝ q̄cunq3 voluerit. ſiue in bonuꝫ ꝑ miſericordia
ſua. ſiue in malū ꝑ meritis eoꝝ. ğ deus p̄t cogere volūta
tē ¶ Pre. Si finitū finite agat infinitū agit infinite. ſꝫ ali/
qua creatura trahit voluntatē finite. q2 vt dt Tulli⁹. ho 3
neſtū eſt qđ ſua vi nos trahit ꝛ ſua dignitate nos allicit. ğ
deus q̃ hꝫ infinitā virtutem in agēdo p̄t totaliter cogere
voluntatē ¶ Pre. Ille ꝓpe dr ad aliq̄d ab alio cogi. qui
nõ p̄t nõ facere ſiue velit ſiue nõ velit. ſed volūtas nõ p̄t 4
velle qđ deus volūtate bñplaciti vult eā velle. alr volun/
tas dei eſſꝫ inefficax reſpectu volūtatis nre. ğ de⁹ p̄t coge
re voluntatē ¶ Pre. Cuilibet creature eſt ꝑfecta obedien
tia ad ſuū creatorē. ſed volūtas creatura q̄dā eſt. ğ ineſt 5
ei obedientia ꝑfecta ad creatorē. ergo deus poteſt eā co/
gere ad quod vult

¶ Sed ꝯtra eſt ꝙ liberū eē a coactõe ē naturale voluntati Cõtra
ſꝫ naturalia nõ p̄nt ab aliq̄ remoueri. ğ volūtas nõ p̄t co
gi a deo ¶ Pre. Deus nõ p̄t facere ꝙ oppoſita ſint ſimul
vera. ſꝫ volūtariū ꝛ violētū ſūt oppoſita. q2 violētū ē ſpēs
inuolūtarij. vt pꝫ in .iij. ethi. ğ deus nõ p̄t facere vt volū
tas aliq̄d coacte velit. ꝛ ita nõ p̄t cogere voluntatem.

¶ Rñ̄ſio dõm ꝙ deus p̄t mutare voluntatē de neceſ/ Rñ̄o
ſitate. nõ tñ p̄t eā cogere. Quātumcūq3 eñ volūtas immu
tet̃ in aliq̄d non dr cogi in illud Cuius rõ eſt q2 ipm velle
aliquid eſt inclinari in illud. coactio auteꝫ vel violentia eſt
cõtraria inclinationi illius rei que cogitur. Cum igitur
deus voluntatē immutat. facit vt p̄cedenti inclinatõi ſuc
cedit alia inclinatio. ita ꝙ ꝑma aufertur ꝛ ſecūda manet
Unde illud ad quod inducit voluntatē nõ eſt ꝯtrariū in
clinationi que ꝑus inerat. vñ nõ eſt coactio vel violentia.

ſicut lapidi rōne ſue grauitatis ineſt inclinatio ad locum
deorſum. hac aūt inclinatōe manente ſi ſurſum ꝓijciatur
erit violēta. ſi aūt deus auferat a lapide inclinatōem gra⸗
uitatis. ⁊ det ei inclinatōnem leuitatis. tunc ferri ſurſum
nō erit ei violentū. ⁊ ita oppoſitus motus pt eſſe ſine vio⸗
lentia. Et ꝑ hunc modū intelligendū eſt ꝙ deus volunta
tem immutat ſine hoc ꝙ voluntatē cogat. Poteſt autem
voluntatē immutare ex hoc ꝙ ipſe in volūtate operatur.
ſicut in natura. Vñ ſicut oīs actio naturalis eſt a deo.
ita oīs actio volūtatis inquantū eſt actio voluntatis.
nō ſolū eſt a volūtate vt immediate agēte. ſed etiaz a deo
vt pmo agente qui vehemētius impmit. Vñ ſicut volū
tas pt mutare actū ſuū in aliud. vt ex dictis pz. ita etiā et
Deus du. im⸗ multo amplius deus. Immutat autē dupl'r. vno mō
mutat volū. mouēdo tm̄. qñ ſcz voluntatē mouet ad aliqd volendū ſi
ne hoc ꝙ aliquā formā impmit volūtati. ſicut ſine appoſi⸗
tione alicui⁹ habitus qñqꝫ facit vt hō velit hoc ꝙ homo
prius nō volebat. Alio mō imprimendo aliquā formaz in
ipſam voluntatē. Sicut eīn ex ipſa natura quā deus vo
luntati dedit inclinat volūtas ad aliqd volendum. vt ex
dictis pz. Ita ex aliquo ſupaddito. ſicut eſt gratia vel vir
tus inclinat vlterius ad volendū aliqd in aīa ad qd pus
nō erat determinata naturali inclinatōe. ſed hec quidez
inclinatio ſupaddita qñqꝫ eſt pfecta. et qñqꝫ eſt impfecta
Qñ qdem eſt pfecta. ita facit neceſſariā inclinatōnem in
illud ad quod determinat. ſicut ꝑ naturaz de neceſſitate
inclinat voluntas in appetendū finem. ſicut cōtingit in be
atis in qbus charitas pfecta inclinat ſufficiēter in bonuz
nō ſolū quantū ad finē vltimū. ſed etiā quantū ad ea que
ſunt ad finē. Aliqñ vero forma ſupaddita nō eſt vſquequa⸗
qꝫ pfecta. ſicut in viatoribꝰ. ⁊ tunc ex forma ſupaddi
Solō ad ob ta volūtas inclinat qdē. ſed nō de neceſſitate Et ꝑ hoc
patet ſolutio ad obiecta. Nā pme rōnes ꝓbabant ꝙ de⁹
pt immutare voluntatē. alie vero ꝙ nō pt cogere. quorū
Nota vtrūqꝫ verū eſt. vt ex dictis pz Sciendū tm̄ ꝙ cū dr in
gloſa inducta ꝙ deus opatur in cordibꝰ hominū ad incli
nādas eoꝝ volūtates in malū. nō eſt intelligendū. vt glo.
ibidē dr. ꝙ deus maliciā impartiat. ſed quia ſicut apponit
grām vñ inclinat hoim volūtas ad bonū. ita ſubtrahit q̄⸗
buſdā q̄ ſubtracta inclinat eoꝝ volūtas ad malum.

Vno querit. vtrum

aliqua creatura poſſit immutare voluntatem
1 vel impmere in ipſam Et videt ꝙ ſic. qꝛ ipſa volūtas
creatura qdā eſt. ſed volūtas actū ſuuz immutat q̄ vult.
ergo videt ꝙ creatura immutat voluntatē ⁊ cogat ipſam
2 ¶ Pte. Difficilius eſt īmutare totū q̄ ptes. ſed ſm q̄ſdā
phos corpa celeſtia immutāt totam multitudinē ad ali
qd volendū. g̃ multo fortius videt ꝙ poſſint cogere volū
3 tatē alicuius vnius ¶ Pte. Quicūqꝫ ab aliq̄ vincit cogit
ab illo. ſed ſm phm in. vij. ethi. incōtinentes vincunt a
paſſionibꝰ. g̃ paſſiones immutāt ⁊ cogūt incōtinētis vo⸗
lūtatē ¶ Pte. Szm Aug⁹ in. iij. de tri. ſupiora tā in ſpūa
4 libꝰ q̄ in corpalibꝰ mouent inferiora naturali quodā or⸗
dine. ſed angeloꝝ bonoꝝ ſicut intellectus eſt ſupior ⁊ pfe
ctior noſtro intellectu. ita ⁊ voluntas noſtra volūtate. er
go ſicut per intellectū ſuū poſſunt impmere in intellectū
noſtrū eum illuminando. ſm doctrinā Dyoni. ita videt
ꝙ per voluntatē ſuam poſſint impmere in voluntatem.
5 aliquantulū eam immutādo ¶ Pte. Szm Dyo. ſuperio
res angeli illumināt ⁊ purgāt inferiores. ſed ſicut illumi⸗
natio ptinet ad intellectuz. ita purgatio noſtra ptinet ad
affectū. g̃ ſicut angeli poſſunt impmere in intellectum. ita
etiam in voluntatē ¶ Pte. Magis natū eſt aliquid im⸗ 6
mutari a ſuperiori natura q̄ inferiori. ſed in volūtate no⸗
ſtra. ſicut eſt inferior appetitus ſenſibilis. ita ⁊ ſupior vo⸗
luntas angelica. igit cū appetitus ſenſibilis immutat in⸗
terdū voluntatē. multo fortius volūtas angelica potent 7
voluntatē noſtrā immutare. ¶ Pte. Luce. xiiij. dr pater
familias ſeruo ſuo cōpelle intrare. intrat aūt ad illā cenaꝫ
per voluntatē. g̃ per angelū qui eſt dei miniſter pt volū
tas noſtra ad aliquid cogi.

¶ Sed ↄtra eſt qd Bernhar. dr ꝙ liberū arbitriū eſt Contra
potentiſſimū ſub deo. ſed nihil immutat niſi a fortiori. ergo
nullus niſi deus pt voluntatē immutare ¶ Pte. Meri
tū ⁊ demeritū in volūtate q̄dammō cōſiſtit. g̃ ſi aliq̄ crea
tura poſſet immutare voluntatē poſſet aliquis iuſtificari
vel effici peccator ꝑ aliquā creaturā. qd falſum eſt. qꝛ nul
lus fit peccator niſi ꝑ ſeipſum. nec aliqs fit iuſtus niſi deo
opante ⁊ ipſo cooperante.

¶ Rñſio dōz ꝙ volūtas pt intelligi immutari ab alio Rō
dupl'r. vno mō ſicut ab obiecto ſuo. ſicut volūtas immu⸗ Du. volū
tat ab appetibili. ⁊ ſic nō querim⁹ hic de immutabilitate. immutat
Hoc eīn eſt ſup oſtēſum ꝙ aliqd bonū de neceſſitate mo⸗
uet voluntatē ꝑ modū obiecti. qꝛuis volūtas nō cogatur
Alio vero mō pt volūtas immutari ab aliq̄ ꝑ modū cau
ſe efficiētis. ⁊ ſic dicim⁹ ꝙ nō ſolū nulla creatura pt coge⸗
re voluntatē agēdo in ipſam. qꝛ hoc nec deus poterat. ſed
nec pt etiā directe agere in voluntatē vt eā immutet ne⸗
ceſſario vel q̄litercūqꝫ inclinet qd de⁹ pt. Sz indirecte pt
aliq̄liter inclinare voluntatē aliq̄ creatura. non tm̄ neceſſa⸗
rio immutare. Cuius rō eſt. qꝛ cū actus volūtatis ſit q̄ſi
medius inter potentiā ⁊ obiectū immutatio actus volū
tatis pt ↄſiderari vel ex pte volūtatis ipſius. vel ex parte
obiecti. Ex pte qdem volūtatis imutare actū volunta⸗
tis nō pt niſi qd opatur intra voluntatē. ⁊ hec eſt ipſa vo
luntas. ⁊ illud qd eſt cā eſſe volūtatis qd ſm fidez ſolus
deus eſt. vñ ſolus deus pt inclinatōem volūtatis quaz ei
dedit trāſferre de vno in aliud ſm ꝙ vult. Sed ſm illos
qui ponūt aīam creatā ab intelligētijs. qd tm̄ fidei contra
riū eſt. ipſe angelus vel intelligētia hꝫ effectū intrinſecū vo
lūtati inquantū cauſat eē qd eſt intrinſecū ipſi voluntati.

Et ſm hoc Auicē. ponit ꝙ ſicut corpa nr̄a immutant Opinio
a corpibꝰ celeſtibꝰ. ita volūtates nr̄e immutant a volūta⸗ Auicēne
te aiaꝝ celeſtiū. Qd tm̄ oino eſt hereticū. Sz ſi cōſideret Re. pbat
actus volūtatis ex pte obiecti. ſic volūtatis inuenitur du
plex obiectū. Vnū ad qd de neceſſitate inclinatōis natu Du. obie
ralis determinat. ⁊ hoc qdē obiectū eſt volūtati inditū ⁊ ctū volū.
ꝓpoſitū a creatore q̄ naturalē inclinatōem dedit ei in illd.
vñ nullus pt neceſſario ꝑ tale obiectū immutare volūtatē niſi
ſolus deus. Aliud vero eſt obiectū volūtatis. qd qdē na
tū eſt immutare volūtatē inq̄ntū in eo eſt aliq̄ ſimilitudo vl'or
do reſpectu vltimi finis naturaliter deſiderati. Nō tm̄ ex
hoc obiecto volūtas de neceſſitate immutat. vt pus dictū
eſt. qꝛ nō in eo ſingulariter inuenit ordo ad vltimū finem
naturaliter deſideratuz. Et mediāte hoc obiecto pt aliq̄
creatura inclinare aliq̄tenus voluntatē nō tm̄ neceſſario im
mutare. ſicut pz cū aliqs pſuadet alicui aliqd faciēdū ꝓpo
nēdo ei eius vtilitatē ⁊ honeſtatē. tm̄ in ptāte volūtatis ē
vt illud acceptet eo ꝙ nō eſt determiāta naturaliter ad
illud. Sic igit nulla creatura pt directe immutare volun
tatem. pt autez extrinſecus aliquid ꝓponendo voluntati
eam aliqualiter inducere. nō tamen immutare

¶ Ad primũ igit̃ dr̃m q̃ voluntas poteſt ſeipam im
Ad 1. mutare reſpectu aliquoꝝ etiã directe. cum ſit dñã ſuoꝝ ac
tuũ. Et cũ dr̃ q̃ nõ immutat̃ directe a creatura. intelligi
tur a creatura alia. nõ tñ ipſa p̃t ſe cogere. quia in hoc im
portat̃ cõtradictio. ſcʒ q̃ aliq̃d ſit coactũ a ſeipſo. q̃ɀ violẽ
tum eſt in quo nihil cõfert vim patiens. ꝯfert aũt vim in
ferens. Et ſic volũtas non p̃t ſe cogere. q̃ɀ ſic ipſa in illa vi
aliq̃d cõferret inquantũ cogeret ſe. et nihil ꝯferret inq̃n
tum cogeret̃. qð impoſſibile eſt. Per quẽ etiã modũ pro
bat ph̃s in. v. ethico. q̃ nõ patit̃ quis iniuſtũ a ſeipſo. q̃ɀ q̃
patit̃ iniuſtũ patitur aliq̃d cõtra voluntatẽ ſuã. ſi aũt fa
Ad 2 ciat iniuſtũ eſt ſm ſuam voluntatem ¶ Ad ſcðm dr̃m q̃
corpa celeſtia nõ poſſunt de neceſſitate immutare volun
tatẽ neq̃ꝫ vnius hoĩs neq̃ꝫ multitudinis. ſed poſſunt im
mutare ipſa corpa. ex ipſo aũt corpe volũtas aliq̃ mõ incli
natur. licet nõ neceſſario q̃ɀ reſiſtere p̃t. q̃ɀ colerici ex natu
rali cõplexione inclinant̃ ad iram. tñ aliq̃s colericus p̃t re
ſiſtere p̃ voluntatẽ inclinationi. nõ autẽ reſiſtũt niſi ſapiẽ
tes corpalibus inclinationibꝫ. qui ſunt pauci reſpectu ſtul
toꝝ. quoꝝ infinitus eſt numerꝰ Eccĩs. pmo. Et ideo di
citur q̃ corpa celeſtia immutãt multitudinẽ inquantum
multitudo ſeq̃tur inclinatões naturales. nõ aũt immutãt
hunc vel illũ. qui p̃ prudentiã reſiſtunt inclinationi predi
Ad 3 cte ¶ Ad tertiũ dr̃m q̃ incõtinens nõ dr̃ vinci a paſſio
nibus. q̃ɀ ipſe paſſiones cogant vel immutant neceſſario
voluntatẽ. alioq̃n incõtinens nõ eſſet puniẽdus. q̃ɀ pene
nõ debent̃ inuolũtario. Incõtinens aũt nõ dicitur inuolũ
tarius operari ſm ph̃m in tercio ethi. ſed dr̃ incontinens
vinci a paſſionibus. inquantũ eoꝝ impulſui cedit volun
Ad 4 tatẽ. ¶ Ad quartũ dicendũ q̃ angeli non imprimunt in
intellectu quaſi interius aliquid in intellectu agentes. ſed
ex parte obiecti inquantũ intelligibile ꝓponunt quo et in
tellectus noſter cõformatur ꝛ cõuincitur. ſed obiectũ vo
luntatis per angelum ꝓpoſitum nõ de neceſſitate immu
tat voluntatẽ. vt dictuʒ eſt. ꝛ ideo nõ ẽ ſimile. ¶ Ad quin
Ad 5 tum dicendũ q̃ purgatio illa ſm quã angeli purgant̃ ad
intellectũ pertinet. eſt eñ purgatio a neſcientia. vt dicit
Dyo. eccli. hierarch. Si tamẽ ptineret ad affectum di
Ad 6 ceret̃ purgare quaſi ꝑſuadendo ¶ Ad ſextum dicendũ
q̃ illud quod eſt inferius voluntate vt corpus vel appeti
tus ſenſibilis nõ immutat voluntatẽ quaſi directe in vo
luntate agendo. ſed ſolũ ex parte obiecti. obiectũ aũt vo
luntatis eſt bonũ apprehẽſum a rõne vniuerſali. ſed bonũ
apprehẽſum a rõne vniuerſali nõ mouet niſi mediante ꝑ
ticulari apprehẽſione. vt dr̃ in tercio de aĩa. eo q̃ actus
ſunt in particularibꝫ. Ex ipſa aũt paſſione appetitus ſenſi
tiui cuiuſdã p̃t eſſe interdũ cõplexio corpis. vel queq̃ꝫ
paſſio vel impreſſio corpalis. ex eo q̃ appetitus ille vtit̃ or
gano impedit̃ ꝛ interdũ totaliter ligat̃ ipſa ꝑticularis ap
prehẽſio. vt illud qð rõ ſuperior dictat in vli non applicet̃
actu ad hoc ꝑticulare. Et ſic voluntas in appetendo mo
uetur ad illud bonum quod ſibi nunciat ratio particula
ris. pretermiſſo illo bono quod ſibi nunciat ratio vniuer
ſalis. Et per hunc modũ huiuſmodi paſſiones volunta
tem inclinant. nõ tamen de neceſſitate immutãt. quia in
poteſtate voluntatis eſt huiuſmodi paſſiones cõprimere
vt vſus rõnis non impediat̃. ſm illud Geñ. q̃rto. ſubtus
Ad 7 te erit appetitus tuus ſcʒ peccati. ¶ Ad ſeptimũ dr̃m q̃
cõpulſio illa de qua ibi fit mentio non eſt coactionis. ſed
efficacis ꝑſuaſionis. vt per aſpera vel ꝑ lenia

Decimo querit̃. vtruꝫ

voluntas ꝛ intellectus ſint eadẽ potentia. Et 1.
videtur q̃ ſic. Potẽtie diſtinguunt̃ ſm ꝓpria obiecta. ob
iectum aũt intellectus eſt verum. voluntatis vero bonũ
cum ergo verũ ꝛ bonũ ſunt idem ſuppoſito ꝛ differant rõ
ne. videtur q̃ intellectus et voluntas ſint idem in re. ſed
differant rõne ¶ Pre. Sʒm ph̃m in. iij. de aĩa. voluntas 2
in rõne eſt. ergo vel eſt idẽ qð rõ vel pars rõnis. ſed ratio
eſt eadẽ potẽtia cũ intellectu. g̃ et volũtas. ¶ Prete. Vi 3
res aĩe cõiter diuidunt̃ in iraſcibile rõnale ꝛ cõcupiſcibile
ſed diſtinguit̃ volũtas ab iraſcibili ꝛ cõcupiſcibili. g̃ cõti 4
net̃ ſub rõnali. ¶ Pre. Vbicunq̃ꝫ inuenit̃ vnũ obiectũ re
et rõne eſt vna potẽtia. ſed volũtatis ꝛ intellectus practi
ci eſt vnũ obiectũ re ꝛ rõne. vtriuſq̃ꝫ eñ obiectũ dr̃ bonũ
ergo intellectus practicus nõ eſt alia potẽtia q̃ꝫ volũtas
Sed intellectus ſpeculatiuus nõ eſt alia potẽtia q̃ꝫ pra
cticus. q̃ɀ ſm ph̃m in terꝰ de aĩa. Intellectus ſpeculati
uus p̃ extenſionẽ fit practicus. g̃ volũtas et intellectus ſt̃
ſimplr̃ vna potẽtia ¶ Pre Sicut ad cognoſcendũ diffe 5
rentiã duoꝝ ad inuicẽ. oportet q̃ idẽ ſit q̃ cognoſcit vtrũq̃ꝫ
eoꝝ inter que differẽtia cõſideratur. ita oportet q̃ ideʒ ſit
qui cognoſcit ꝛ vult. Sed ad hoc q̃ cognoſcat̃ differen
tia inter aliqua duo. vt inter album ꝛ dulce. oportet q̃ ea
dem ſit potẽtia q̃ cognoſcat vtrunq̃ꝫ. ex quo ꝓbat ph̃s
in ſcðo de aĩa ſenſum cõem eſſe. ergo ea rõne oportet eſſe
vnã potentiã que cognoſcit ꝛ vult. ꝛ ita intellectus ꝛ vo
luntas ſunt vna potentia vt videtur

Cõtra ¶ Sed cõtra eſt q̃ appetitiuũ genus anime aliud eſt
ab intellectiuo ſm ph̃m. ſed volũtas cõtinet̃ ſub appetiti
uo. ergo volũtas eſt alia potẽtia ab intellectu ¶ Pre. In
tellectus cogi p̃t ſm ph̃m in. v. metaph. ſed volũtas non
poteſt cogi. vt dictum eſt. ergo intellectus et volũtas nõ
ſunt vna potentia

Rñ ¶ Rñſio dr̃m q̃ intellectus ꝛ volũtas ſunt diuerſe po
tẽtie ꝛ ad diuerſaꝝ potẽtiaꝝ genera ꝑtinẽtes. Ad cuius
euidentiã ſciendũ ẽ. q̃ cũ diſtinctio potẽtiaꝝ attendat̃ pe
nes actꝰ ꝛ obiecta. nõ q̃libet obiectoꝝ drñã oñdit diuerſi
tatẽ potẽtiaꝝ. ſed drñtia obiectoꝝ inq̃ntũ obiecta ſt̃. nõ
aũt aliq̃ accñtalis drñã q̃ accidat obiecto ſm q̃ eſt obie
ctũ. vt ſenſibili inquantũ ſenſibile accidit eſſe aĩatũ. q̃ꝫuis
ipſis rebꝫ q̃ ſentiunt̃ he drñe ſunt eẽntiales. et ideo penes
has drñas nõ diuerſificant̃ potẽtie ſenſitiue. ſed penes au
dibile ꝛ viſibile ꝛ tãgibile q̃ ſunt drñe ſenſibilis inquantũ
ſenſibile. ſiue p̃ eẽ ſenſibile ꝑ mediũ ſiue ſine medio Et qñ
quidẽ drñe eẽntiales obiectoꝝ inq̃ntũ ſt̃ obiecta. ſumunt̃
vt diuidẽtes p̃ ſe aliqð ſpẽale obiectũ aĩe. ex hoc diuerſifi
cant̃ potẽtie. ſed nõ genera potẽtiaꝝ. ſicut ſenſibile noĩat
nõ obiectũ aĩe ſimplr̃. ſed q̃ddã obiectũ qð p̃dictis diffe
rẽtijs p̃ ſe diuidit̃ Vñ viſus ꝛ auditꝰ ꝛ tactus ſunt diuer
ſe potẽtie ſpẽales ad idẽ genus potẽtiaꝝ aĩe ꝑtinẽtes ſcʒ
ad ſenſum. Sed qñ drñe accepte diuidũt ipm obiectũ cõi
ter acceptũ. tũc ex tali drñã innoteſcũt diuerſa genera po
tentiaꝝ. Dicit̃ aũt aliq̃d eſſe obiectũ aĩe ſm q̃ hꝫ aliquaꝫ
habitudinẽ ad ipſam aĩam. vbi g̃ inuenimus diuerſas rõ
nes habitudinis ad aĩam. ibi inuenimus p̃ ſe differentiã
obiecti anime demonſtrantẽ ſm diuerſuʒ genus potẽtia
rum anime. Res autem inuenitur ad aĩam duplicem ha
bitudinem habere. vnam ſm q̃ res eſt in anima p̃ modũ
anime non p̃ modũ ſui. aliam ſm q̃ anima comparatur
ad rem in ſuo eſſe exiſtentem Et ſic obiectũ aĩe eſt duplex.

Duplex ob- Vno mō inquantū natum eſt eſſe in anima. non ſm eſſe
iectum aīe. ꝓpriū. ſed ſm modū anime ſcꝫ ſpiritualiter. ⁊ hec eſt ra-
tio cognoſcibilis inquantū cognoſcibile eſt. Alio mō eſt
aliquid obiectū anime ſm ꝙ ad ipm anima inclinatur et
ordinatur ſm modum ipſius rei in ſeipſa exiſtentis. Et
hec eſt rō appetibilis inquantū appetibile. vnde ⁊ cogno
ſcitiuū in anima ⁊ appetitiuū cōſtituunt diuerſa genera
potentiarū. Vnde cum intellectus ſub cognitiuo cōpre-
hendatur. voluntas autē ſub appetitiuo. oꝑtet voluntatē
et intellectū eſſe potētias genere etiā diuerſas

¶ Ad primū ergo dicendū ꝙ diſtinctio potentiarū
Ad .j. nō oritur ex obiectis ſm rem cōſideratis. ſed ſm rōnem
quia ipſe rōnes obiectorū ſpecificant ipſas operatōes po-
tentiarū. Et ideo vbi eſt diuerſa ratio obiecti inuenimus
diuerſas potentias q̄uis ſit eadem res que ſubeſt vtrīq3
rationi. ſicut eſt de vero et bono. Et hoc etiam patet in
rebus materialibus. nam aer patitur ab igne inquantū
eſt calidus ſm ꝙ eſt in potencia aer calidus. inquantū ve
ro ignis eſt lucidus patit̄ ab eo aer ſm ꝙ ipſe eſt dyapha-
nus. Nec eſt eadem potētia in aere ſm quā dicit̄ dyapha
nus ⁊ potētia calidus. q̄uis idem ignis ſit qui in vtrāq3
potentiā agat ¶ Ad ſcdm dicendū ꝙ potentia duplici-
Ad 2 ter poteſt cōſiderari. vel in ordine ad obiectū vel in ordi-
Dupl'r ꝯſi- ne ad eſſentiā anime in qua radicatur. Si ergo voluntas
derat̄ potēa cōſideretur in ordine ad obiectū. ſic ad aliud genus ani-
me ꝑtinet q̄ intellectus. Et ſic volūtas cōtra ratōem et
intellectum diſtinguitur. vt dictum eſt. Si vero volun-
tas cōſideretur ſm illud in quo radicatur. ſic cum volun
tas nō habeat organū corporale. ſicut nec intellectꝰ. volū
tas et intellectus ad eandē partem anime reducentur. et
ſic quādoq3 intellectus vel ratio ſumitur ꝓut includit in
ſe vtrunq3. Et ſic dicitur ꝙ volūtas eſt in ratione. etiam
ſm hoc rōnale includens voluntatem ⁊ intellectū diui di
tur cōtra irraſcibile ⁊ cōcupiſcibile. Vnde patet ſolutio
Ad 3 ad terciū. ¶ Ad quartū dicendū ꝙ obiectū intellectus
Ad 4 practici nō eſt bonū. ſed verū relatum ad opus. ¶ Ad .v.
Ad 5 dicendū ꝙ velle ⁊ cognoſcere non ſunt actus vnius ratō
nis. et ideo non poſſunt ꝑtinere ad vnā potentiam. ſicut
cognoſcere dulce ⁊ album. vnde nō eſt ſimile

Ad decimo queritur.

Vtrum voluntas ſit altior potentia q̄ intelle
1. ctus vel ecōuerſo. Et videtur ꝙ intellectus ſit altior
et nobilior. nobilitas enī anime ꝯſiſtit in hoc ꝙ eſt ad ima
ginem dei. ſed anima ad imaginē eſt ſm rōnem intellecti-
uam. vnde Augꝰ. dicit in tercio ſup Gen̄. ad lrām Intel
ligamus in eo factum hominē ad imaginē dei quo irrō-
nalibꝫ animantibꝫ antecellit. illud aūt eſt ipſa rō vl' mens
vel intelligentia. ſi quo alio vocabulo cōmodius appellat̄
ergo excellētiſſima potentia eſt intellectus Sed dice-
res. ꝙ ſicut imago eſt in intellectu. ita etiam in voluntate
cum imago ſm Augꝰ. in li. de trini. attendat̄ ſm memo-
2 riam intelligentiā ⁊ voluntatem. ¶ Sed contra. ex quo
voluntas anime penes imaginem attenditur. oportet ꝙ
ſit id excellentius anime vbi magis proprie inuenit̄ ratio
imaginis. ſed ſi imago ſit in voluntate ⁊ in intellectu ma-
gis proprie eſt in intellectu q̄ in voluntate. vnde Magi
ſter in ſcdo ſenten. diſtin. xvi. dicit imaginem eſſe in cogni
tione veritatis. ſimilitudinem in dilectione boni. ḡ opor-
tet ꝙ adhuc intellectus ſit nobilior q̄ voluntas. ¶ Pre.
3 Cum de potentijs iudicemus ex actibus. oportet ipſam
potentiam eſſe nobiliorem cuius actus eſt nobilior. ſed in
telligere eſt nobilius q̄ velle. ergo intellectꝰ eſt nobilior
q̄ voluntas. Probatio medie. Cum enī actus ſpecifice-
tur ex terminis. oportet illū actum eſſe nobiliorē cuius
terminus eſt nobilior. ſed intellectus actus eſt ſm motū
ad animā. actus autem volūtatis ſm motū ab anima ad
res. ergo cum anima ſit nobilior rebus exterioribꝫ. intelli
gere eſt nobilius q̄ velle ¶ Prete. In omnibus ordinatis
quanto aliquid magis diſtat ab infimo tanto eſt altius. 4
ſed infimū in potentijs anime eſt ſenſus. voluntas autem
magis appropinquat ſenſui q̄ intellectus. nam voluntas
cum ſenſitiuis potentijs cōmunicat in cōditione obiecti.
Sicut enī ſenſus eſt particulariū ita ⁊ voluntas. voluntꝰ
enī particularē ſanitatē et nō hoc vniuerſale quod eſt ſa-
nitas. intellectus aūt eſt vniuerſaliū. ergo intellectus eſt
altior potentia q̄ volūtas. ¶ Pre. Regens eſt nobilius 5
recto. ſed intellectus regit voluntatē. ḡ ⁊c. ¶ Pre. Id a 6
quo aliud eſt habet auctoritatē ſupra ipm ⁊ maioritatem
ſi ſit diuerſum in eſſentia. ſed intelligētia eſt a memoria. ſi
cut filius a patre. voluntas aūt a memoria ⁊ intelligentia
ſicut ſpūs a patre ⁊ filio. ḡ intelligentia habet auctoritatē
reſpectu volūtatis. ⁊ eſt maior ⁊ potior ea. ¶ Pre. Quā
to aliquis actus eſt ſimplicior ⁊ īmaterialior tanto eſt no 7
bilior. ſed actus intellectus eſt nobilior q̄ volūtatis ⁊ im
materialior. quia intellectus abſtrahit a materia. nō aūt
voluntas. ergo actus intellectus eſt nobilior q̄ volūtatis 8
¶ Pre. Intellectus in anima comparat̄ ſplendori in re-
bus materialibus. voluntas ſiue affectus calori. vt ex di-
ctis patet ſanctorū. ſed ſplendor eſt nobilior calore cū ſit
qualitas nobilioris corporis. ergo intellectus eſt nobilior
voluntate. ¶ Prete. Illud quod eſt propriū hominis in- 9
quantum eſt homo ſm phm in ethicis. eſt nobilius eo
quod eſt ꝯmune homini ⁊ alijs animalibus. ſed intellige
re eſt ꝓprium hominis. velle autem alijs animalibꝫ conue
nit. vt dicit phus in tercio ethicorū. ꝙ voluntario partici
pant pueri ⁊ bruta. ergo intellectus eſt nobilior volunta
te. ¶ Prete. Quanto aliquid eſt ꝓpinquius fini tāto eſt 10
nobilius. cū ex fine ſit ratio bonitatis in his que ſunt ad
finem. ſed intellectus noſter eſt ꝓpinquior fini q̄ volūtas.
prius enī homo attingit finem ꝑ intellectū cognoſcendo
ipſum q̄ per voluntatē appetendo ipſum. ergo intellectꝰ
eſt nobilior q̄ volūtas ¶ Pre. Scdm Grego. in. vi. mora.
vita contemplatiua eſt maioris meriti q̄ actiua. ſed vita 11
cōtemplatiua ꝑtinet ad intellectū. actiua aūt ad volunta
tem. ergo intellectus eſt nobilior q̄ volūtas ¶ Prete. Di
cit phus in. x. ethicorū. ꝙ intellectus eſt optimū eorū que 12
ſunt in nobis. ḡ nobilior eſt voluntate
¶ Sed ꝯtra. Nobilioris potētie nobilior eſt habitus. ſꝫ Inſtātie
habitus quo perficit̄ volūtas. ſcꝫ charitas. eſt nobilior fi 1
de ⁊ ſcia q̄bus ꝑficitur intellectus. vt patꝫ ꝑ aplm. i. Co-
rinth. xiij. ergo volūtas eſt nobilior intellectu ¶ Pre. Li 2
berū ꝑualere nō habēti libertatē. ſed voluntas eſt libera. nō
autē intellectus. ḡ volūtas eſt ſuperior ¶ Pre. Ordo potē 3
tiarum eſt ſm ordinē obiectorū. ſed bonū qđ eſt obiectū
voluntatis eſt nobilius vero. qđ eſt obiectum intellectus
ergo volūtas eſt nobilior intellectu ¶ Pre. ſm Dyo. v. c.
de di. no. quāto aliq̄ diuinarū potentiarū eſt cōmunior tan 4
to eſt nobilior. ſed volūtas eſt cōmunior intellectu. quia
quedam participant voluntatem que non participant
intellectum. vt ſupra dictum eſt. ergo voluntas eſt in- 5
tellectu nobilior. ¶ Preterea. Quanto aliquid eſt deo
propinquius. tanto eſt nobilius. ſed voluntas magis

appropinquat deo ꝙ̄ intellect⁹. qꝛ ſicut dr̄ Hugo de ſcō
vic. ſup. vij. ca. cel. hierar. Ibi dilectio intrat vbi cognitio
foris eſt. plus eñ diligimus deū ꝙ̄ eū poſſumus cogno-
ſcere. ergo voluntas eſt nobilioꝛ ꝙ̄ intellectus

Rſ° ¶ Rñſio dōm ꝙ aliqd̄ ꝑ altero dici eminētius ꝛ ſim
Aliquid plr et ſm quid. Ad hoc añt ꝙ oſtendat̄ aliqd̄ altero eſſe
eminēti⁹ ſimplr̄ melius opter ꝙ attendat̄ ꝯparatio penes eorum
eſt a° du² eſſentialia. ꝛ nō penes eoꝝ accñtalia. qꝛ ꝑ hoc oſtenderet̄
vnū alteri eminere ſm quid. Sicut ſi hō cōpareretur leoni
quantū ad differentias eſſentiales inuenit̄ leone ſimplici-
ter nobilioꝛ. inquantū hō eſt animal rōnale. leo vero aial
irrōnale. Leo vero eſt hoie excellētioꝛ ſi cōparentur ſm
fortitudinē coꝛporalez. hoc eñ eſt nobilius eſſe ſm quid.
Ut ergo cōſideret̄ que eaꝝ potentiaꝝ ſit potioꝛ ſimplici-
ter volūtas an intellectus. hoc ꝑ ſe ex eoꝝ differētijs ꝯſi
derandū eſt. Perfectio añt ꝛ dignitas intellectus in hoc
cōſiſtit ꝙ ſpēs rei intellecte in ipſo intellectu cōſiſtit. cum
ſm hoc intelligat actu in quo eius dignitas tota ꝯſidera
tur. Nobilitas añt volūtatis ꝛ actus eius ꝯſiſtit in hoc
ꝙ anima oꝛdinat̄ ad aliquā rem nobilez ſm eſſe qđ res il-
la habet in ſeipſa. ꝑfectius añt eſt ſimplr ꝑ ſe ꝛ abſolute lo
quendo habere in ſe nobilitatē alterius rei q̄z ad rem no-
bilem cōparari extra ſe exiſtentē. Unde volūtas ꝛ intel-
lectus ſi ſm ſe cōſiderent̄ nō cōparando ad hanc vel ad il
lam rem. hunc oꝛdinem inueniunt̄ habere ꝙ intellect⁹ eſt
eminentioꝛ ſimplr̄ voluntate. Sed cōtingit eminētius eē
quādoq3 cōparari ad aliquā rem nobilē per aliquez mo-
dum alium q̄z eius nobilitatē in ſeipſo habere. qñ ſcz nobi
litas rei habet̄ multo inferioꝛi mō ꝙ̄ eā habeat res illa in
ſeipſa. Si añt nobilitas rei inſit alij rei vel eque nobiliter.
vel nobilius ꝙ̄ in re cuius eſt. tunc abſq3 omi dubitatōe
nobilius erit. quod in ſe nobilitatē alterius rei habet ꝙ̄
qđ ad ipſam rem nobilē quātumcūq3 oꝛdinat̄. Rerū añt
que ſunt anima ſupioꝛes foꝛmas ꝑcipit intellectus infe-
rioꝛi mō ꝙ̄ ſint in ipſis rebus. recipitur eñ aliquid in in-
tellectum per modū ſui. vt dr̄ in libꝛo de cauſis. Et eadē
ratio eſt earum que ſunt anima inferioꝛes. ſicut res coꝛpo
rales foꝛme ſunt nobilioꝛes in anima ꝙ̄ in ipſis rebus.

Intellēc Sic igit̄ triplr̄ poteſt comparari intellectus ad volun
cōpat̄ ad tatem. vno mō abſolute ꝛ in vniuerſali non reſpectu hu
volū. tri. ius vel illius rei. ꝛ ſic intellectus eſt eminentioꝛ voluntate
ſicut habere id quod dignitatis eſt in re aliqua ꝑfectius
eſt ꝙ̄ cōparari ad voluntatez eius. Alio mō per reſpectū
ad res materiales ſenſibiles. ꝛ ſic iterum intellectus ſim-
pliciter ē nobilioꝛ voluntate. vtputa intelligere lapidē ꝙ̄
velle lapidem. eo ꝙ foꝛma lapidis nobilioꝛi mō eſt in in-
tellectu ſm ꝙ ab intellectu intelligit̄ ꝙ̄ ſit in ſeipa ſm ꝙ a
volūtate deſiderat̄. Tercio mō ꝑ reſpectū ad res diuinas
poſi ad que ſunt aia ſupioꝛes. ꝛ ſic velle eminētius eſt ꝙ̄ intellige
bin re vt velle deum vel amare ꝙ̄ cognoſcere. qꝛ diuina boni-
tas ꝑfectius eſt in ipo deo. put a volūtate deſiderat̄ ꝙ̄ ſit
ꝑticipata in nobis. put ab intellectu cognoſcitur

¶ Ad pmū ergo dōm ꝙ Aug⁹. accipit rōem et intelligē
Ad .j. tiam ꝓ tota parte intellectiua que cōprehendit in ſe etiā
apprehenſionē intellectus ꝛ appetitū volūtatis. et ſic vo
luntas nō excluditur ab imagine. ¶ Ad ſcōm dicendū ꝙ
Ad 2 Magiſter appropꝛiat imaginē ratōni. eo ꝙ pꝛioꝛ eſt. ſimi
litudinē vero amoꝛi. quia in cōparatione ad deum cogni-
tio cōpletur per amoꝛē. ſicut imago perficit̄ et venuſtat̄ ꝑ
coloꝛem. et alia huiuſmodi quibus fit ſimilis exemplari.
¶ Ad terciū dicendū ꝙ illa ratio ꝓcedit quantū ad res
Ad 3 illas quibus anima eſt nobilioꝛ. ſed eadem ratōne poteſt
pꝛobari eminentia volūtatis in cōparatione ad res ani-
ma nobilioꝛes ¶ Ad quartū dicendū ꝙ volūtas nō cō Ad 4
municat obiecto cū ſenſibus niſi ſm ꝙ fertur in res ſen-
ſibiles. que ſunt anima inferioꝛes. ſm vero ꝙ fert̄ ad res
intelligibiles ꝛ diuinas. magis etiam elongatur a ſenſib⁹
ꝙ̄ intellectus. cum intellectus minus capere poſſit de di-
uinis ꝙ̄ appetat ꝛ diligat affectus ¶ Ad quintum dicen Ad 5
dum ꝙ intellectus regit voluntatem non quaſi inclinans
eam in id in quod tendat. ſed ſicut oſtēdens ei quo tende
rē debeat. quanto ergo minus poteſt oſtēdere intellectus
aliquod nobile ꝙ̄ inclinatio volūtatis feratur in id volū
tas eſt potioꝛ intellectu. ¶ Ad ſextum dicendū ꝙ volun-
tas nō directe ab intelligētia procedit. ſed ab eſſentia ani Ad 6
me ꝑſuppoſita intelligentia. vnde ex hoc nō oſtendit̄ oꝛdo
dignitatis. ſed ſolummō oꝛdo quo naturaliter intellect⁹
eſt pꝛioꝛ voluntate ¶ Ad ſeptimū dicendū ꝙ intellectus Ad 7
nō abſtrahit a materia niſi cum intelligit res ſenſibiles ꝛ
materiales. Cū vero intelligit res que ſunt ſupꝛa ipam
nō abſtrahit imo eſt minus ſimplex ꝙ̄ ſunt res in ſeipſis.
vnde remanet actus voluntatis qui fertur in ipſas res
pꝛout in ſeipſis ſunt ſimplicioꝛ ꝛ nobilioꝛ ¶ Ad octauū Ad 8
dicendū ꝙ loqutiōes ille quibus intellectus ſplendoꝛi. af
fectus vero caloꝛi cōparantur. ſunt metaphoꝛice. et ex ta
libus loqutiōibus. vt dicit Magiſter in tercio ſentē. nō
eſt trahēda argumētatio. Dicitur eñ in epiſtola ad Ty
tum. ꝙ ſymbologica theologia nō eſt argumentatiua.
¶ Ad nonū dicendū ꝙ ſicut intelligere eſt ſolius homi- Ad 9
nis ita velle. ꝙ̄uis appetere ſit alioꝛū ꝙ̄ hominis ¶ Ad Ad 10
decimū dōm ꝙ ꝙ̄uis pꝛius anima ferat̄ in deū ꝑ intelle-
ctum ꝙ̄ ſm affectum. ꝑfectius tamē ꝑuenit in ipſum affe-
ctus ꝙ̄ intellectus. vt dictū eſt ¶ Ad vndecimū dōm ꝙ Ad 11
a contēplatione volūtas nō excludit̄. vnde Grego. de ſu-
per Ezech. ꝙ vita cōtemplatiua eſt deum ꝛ proximū dili
gere. vnde eminētia vite cōtemplatiue ad actiuā nō pre-
iudicat volūtati. ¶ Ad duodecimū dōm ꝙ phūs loquit̄ Ad 12
de intellectu ſm ꝙ accipit̄ pro tota ꝑte intellectiua. q̄ cō-
pꝛehendit etiam in ſe ꝛ voluntatē. Uel poteſt dici ꝙ cōſi-
derat intellectū ꝛ alias potētias anime abſolute. nō ſm ꝙ
cōparantur ad hoc obiectū vel illud.

¶ Ad illud vero quod pꝛimū obijcit̄ in cōtrarū dicē-
dum ꝙ charitas eſt habitus ꝑficiens voluntatē in oꝛdi- Sol. inſtan.
ne ad deum. ꝛ in hoc oꝛdine volūtas eſt nobilioꝛ intelle- Ad .j.
ctu ¶ Ad ſcōm dōm ꝙ libertas volūtatis nō oſtēdit eā
nobilioꝛē eſſe ſimplr̄. ſed nobilioꝛē in mouēdo. qđ ex ſequē Ad 2
tib⁹ magis patebit ¶ Ad terciū dōm ꝙ cū verū ſit quod
dā bonū. eſt eñ bonū intellectus. vt pz ꝑ phm in. vi. ethi Ad 3
coꝝ. nō eſt dōm ꝙ bonū ſit nobilius vero. ſicut nec aiał
nobilius hoie. cū hō includat in ſe nobilitatē aialis ꝛ ſup
addat. Loquimur añt nūc de vero ꝛ bono ſm ꝙ ſunt obie Ad 4
cta voluntatis ꝛ intellectus. ¶ Ad quartū dōm ꝙ velle
nō inuenit̄ in pluribꝰ q̄z intelligere. ꝙ̄uis appetere in pluri Nota
bus inueniat̄. Sciendū tñ eſt ꝙ in hac rōne nō induci
tur auctoꝛitas Dyo. ſm eius intentōem ꝓpter duo. quia
Dyo. loqtur qñ vnū includit̄ in rōne alterius. ſicut eē in
viuere. ꝛ viuere in intelligere. vñ dr̄ vnū eſſe ſimplicius al
tero. Scđo qꝛ q̄zuis ꝑticipatio q̄ ē ſimplicioꝛ ſit nobilioꝛ
tñ ſi accipiat̄ cū illo mō q̄ inuenit̄ in rebꝰ carentibꝰ ſupad
ditis ꝓceſſionibꝰ erit ignobilioꝛ. Sicut eſſe qđ eſt nobili⁹
ꝙ̄ viuere. ſi accipiat̄ cū illo mō q̄ inaiata ſunt. ille modus
eēndi ē ignobilioꝛ ꝙ̄ eē viuentiū qđ ē viuere. ꝛ ſic nō opꝫ
ꝙ ſꝑ id qđ in pluribꝰ ē ſit nobilius. alˀs opteret dicere ſen
ſum eē nobilioꝛē intellectu ꝛ nutritiuā potentiā ſenſitiuā

Ad 5 ¶ Ad quintū dicendū ꝙ ratio illa procedit de nobilita-
te in ordine ad deum. Et ſic cōceditur eſſe nobilior.

Duodecimo queritur

Utrū voluntas moueat intellectū ⁊ alias aīe
1 vires Et videt ꝙ nō. Mouēs eīm naturaliter eſt pri
us moto. ſed voluntas eſt poſterior intellectu. nihil enim
amat niſi cognitum. ſcḋm Aug. in li. de tri. ergo volūtas non
mouet intellectū ¶ Preterea. Si volūtas mouet intellectū
2 ad actū ſuū, tunc ſeqtur ꝙ intellectus intelligat. q2 volū-
tas vult ipm intelligere. ſed volūtas nō vult aliud niſi in
tellectū. ergo prius intelligere ipm intelligeret ꝙ volūtas il
lud vellet. ſed anteꝙ intellectus hoc intelligeret opor-
ret ponere ꝙ volūtas vellet. q2 ponit a voluntate intelle-
ctus moueri. ergo eſt abire in infinitū. hoc aūt eſt impoſſibi
le. ergo volūtas nō mouet intellectū. ¶ Prete. Omnis po
3 tentia motiua mouet a ſuo obiecto. ſed volūtas eſt potē-
tia paſſiua. eſt eīm appetitus mouens motū. vt dr̄ in ter°
de aīa. ergo mouet a ſuo obiecto. ſed obiectū eius eſt bonū
intellectū vel apprehēſum. vt dr̄ in tercio de aīa. ergo intelle
ctus aut alia vis apprehēſiua mouet voluntatē ⁊ nō econ
4 uerſo ¶ Pre. Qꝫ vna potentia dicat aliā potentiā moue-
re. hoc eīm nō eſt niſi ꝓpter imperiū qḋ vna ſup aliā hꝫ. impe
5 rare aūt eſt rōnis. vt dr̄ in p̄mo ethicoꝝ. ergo eius eſt moue
re alias potētias ⁊ nō volūtatis ¶ Pre. Sꝫ Aug. xii.
ſup Gen. ad lrām. mouēs ⁊ agens eſt nobilius moto ⁊ fa
cto. ſed intellectus ad minus reſpectu ſenſibiliū eſt nobi-
lior ꝙ voluntas. vt dictū eſt. ergo ad minus reſpectu ho
rum nō mouetur a voluntate

Contra ¶ Sed ꝯ eſt qḋ Anſel. dr̄ in li. de ſilitudinibꝰ. ꝙ volūtas
mouet oīes anime vires. ¶ Prete. Sꝫ Aug. viii. ſu
per Gen. ad lrām. Omnis motus ꝓcedit ab immobili. ſꝫ
inter potentias aīe ſola volūtas eſt que eſt immobilis in
hoc ꝙ a nullo cogit. ergo omnes aīe vires a voluntate
mouent ¶ Pre. Sꝫ phm. ii. metaph. omnis motus eſt
ꝓpter finem. ſed bonū ⁊ finis eſt obiectū volūtatis. ergo vo-
luntas mouet alias vires. ¶ Pre. Sꝫ Aug. hoc facit
in ſpiritibꝰ amor qḋ in corporibꝰ pondus. ſed pōdus mo-
uet corpora. ergo amor volūtatis mouet ſpirituales ani-
me potentias.

Rꝫo ¶ Rñſio dōm ꝙ intellectus mouet aliquo mō volun
tatem. ⁊ volūtas mouet aliquo mō intellectū ⁊ alias vi-
res Ad cuius euidentiā ſciendū eſt. ꝙ tam finis ꝙ effi
Dupl'r aliqd mouet ciens mouere dicunt ſed diuerſimode. cū eīm in qlibet ac-
tione duo cōſiderent. ſcꝫ agens ⁊ rō agendi. Sicut in ca
lefactiōe ignis eſt agens. ⁊ rō agendi eſt calor. Ita etiā in
mouēdo dr̄ mouere finis ſicut rō mouēdi. ſed efficiens ſi
cut agēs motū. hoc eſt educēs mobile de potētia in actū.
rō aūt agendi eſt forma agentis ꝑ quā agit. vñ oportꝫ ꝙ
inſit agenti ad hoc ꝙ agat. nō aūt ineſt ſcḋm eſſe nature ꝑ
fectum. q2 hoc habito deficit motus. ſed ineſt agenti per
modū finis intentionis. nam finis eſt prior in intentiōe ſed
poſterior in eſſe. Et ideo finis p̄exiſtit in mouente. ꝓprie
ſcḋm intellectū cuiꝰ eſt recipere aliqd ꝑ modū intentōis et
nō ſcḋm eſſe nature. Unde intellectus mouet voluntatē ꝑ
modū quo finis mouere dr̄. inquantū ſcꝫ precōcipit rōem
finis ⁊ eam volūtati ꝓponit. Sed mouere ꝑ modū cauſe
agentis eſt volūtatis ⁊ nō intellectus. eo ꝙ volūtas com
parat ad res ſcḋm ꝙ in ſeipſis ſunt. intellectus aūt ꝯpara-
tur ad res ſcḋm ꝙ ſunt ꝑ modū ſpiritualē in aīa. Agere au
tem ⁊ mouere cōuenit rebꝰ ſcḋm eſſe propriū quo in ſeipſis
ſubſiſtunt. ⁊ nō ſcḋm ꝙ ſunt in anima ꝑ modū intentionis
Calor eīm nō calefacit in aīa ſed in igne. ⁊ ſic cōparatiō
volūtatis ad res eſt ſcḋm ꝙ cōpetit eis motus. nō aūt com
paratio intellectus. Et p̄terea actus volūtatis eſt qdā
inclinatio in aliud non aūt intellectus. inclinatio autē eſt
diſpoſitio mouētis ſcḋm ꝙ efficiens mouet. Unꝫ pꝫ ꝙ volū-
tas habet mouere ꝑ modū cauſe agētis et nō intellectus
Potētijs autē aīe ſuperioribus ex hoc ꝙ immateriales ſūt
cōpetit vt reflectant ſup ſeipſas. vñ tam volūtas ꝙ intel
lectus reflectit vtrūꝗ ſupra ſeipm ⁊ vnū ſupra alterū et
ſupra eſſentiā anime ⁊ ſup oīes eius vires. ⁊ ſiliter volū
tas vult ſe velle ⁊ intellectū intelligere et vult aīam eſſe.
et ſic de alijs. Cum aūt aliqua potētia ſupra aliam fert cō
paratur ad eam ſcḋm ſuā ꝓprietatē ſicut intellectus cum in
telligit voluntatē velle in ſeipſo rōem volendi accipit. vñ
et ipſa volūtas cum fertur ſupra potētias aīe fert in eas
vt in res quaſdā qbus cōuenit motus ⁊ operatio. ⁊ incli
nat vnamquāꝗ in ꝓpriā operatōem. Et ſic non ſolū res
exteriores mouet volūtas ꝑ modū agentis. ſed etiam ip
ſas anime vires

¶ Ad primū ergo dōm ꝙ cum in reflexione ſit quedam
ſimilitudo motus circularis in quo eſt vltimū motus qḋ Ad 1.
p̄mo erat principiū. oportet ſic dicere in reflexiōe actuū. vt
illud qḋ p̄mo erat prius ſcḋo fiat poſterius. et ideo ꝗuis
intellectus ſit prior volūtate ſimplr. tñ per reflexiōem effi-
citur voluntate poſterior. ⁊ ſic volūtas intellectū mouere
poteſt ¶ Ad ſcḋm dōm ꝙ nō eſt ꝓcedere in infinitū. ſtat
eīm in appetitu naturali. q inclinat intellectus in ſuū actū Ad 2
¶ Ad terciū dōm ꝙ rō illa oſtēdit ꝙ intellectus mouet
per modū finis. hoc eīm mō ſe habet bonū apprehenſum Ad 3
ad voluntatē ¶ Ad quartū dōm ꝙ imperiū eſt ⁊ volūta-
tis et rōnis quantū ad diuerſa. Voluntatis qdem ſcḋm ꝙ Ad 4
imperiū inclinatōnem quandā importat. Rōnis vero ſcḋm
ꝙ inclinatio diſtribuit ⁊ ordinat ad illa vel alia exequēdā
per hunc vel illū ¶ Ad quintū dōm ꝙ qdam potētia pre
eminet alteri in hoc qḋ eſt ꝓprium ſibi. ſicut tactus perfe Ad 5
ctius ꝯparat ad calorem quē ſentit ꝑ ſe. ꝙ viſus q ſentit
ipſū ꝑ accidēs Et ſiliter intellectus cōpletius comparat
ad verū ꝙ voluntas. ⁊ ſic volūtas ꝑfectius comparatur
ad bonū quod eſt in rebus ꝙ intellectus. Unꝫ ꝗuis intel
lectus ſit ſimpl'r nobilior volūtate ad minus reſpectu ali
quarū rerum. tñ ſcḋm rōem mouēdi que competit volūtati
ex rōne ꝓpria obiecti voluntas nobilior inuenitur

Decimotertio querit

Utrū intētio ſit actus voluntatis. Et videt
1 ꝙ non. q2 ſup illud Luce. xi. lucerna corꝑis tui eſt oculus
tuus. glo. intentio. ſed oculus in anima eſt ratō vel intelle
ctus. ergo intentio ꝑtinet ad rōem vel intellectū. ⁊ nō ad vo
luntatem. Sed diceres. ꝙ erat volūtatis in ordine ad
rōem. ⁊ ꝓ tanto oculo ꝯparat ¶ Sed cōtra. Actus ſu-
2 perioris ⁊ prioris potentie nō depēdet ab actu poſterioris
ſed volūtas eſt prior intellectu in agendo. q2 mouet intelle
ctum. vt dictū eſt. ergo actus volūtatis nō dependet a rōne.
ſi ergo intentio eſſet actus volūtatis. nullo mō ad ratio-
nem ꝑtineret. Sed diceres. ꝙ ſcḋm hoc actus volunta-
tis dependet a ratōne inquantū ad volendū p̄exigitur co
gnitio voliti. ⁊ ſic intentio ꝗuis ſit actus voluntatis. eſt
tamē aliquo mō rōnis ¶ Sed cōtra. Nullus actus vo-
3 luntatis eſt qui cognitōem nō p̄exigat. ergo ſcḋm hoc nullus
actus deberet attribui ſimplr volūtati. nec velle nec amar

te.ſed volũtati ꝛ rõni ſimul.qḋ eſt falſum.ergo ꝛ p̄mum
4 ſcꝫ ꝙ intentio ſit actus volũtatis. ¶ Pre. Ipſum nomẽ
intentionis importat relatõnem in finem .ſed referre ali⸗
quid in finem ꝑtinet ad rõnem.ergo intentio eſt rõnis ꝛ
nõ volũtatis. Sed diceres.ꝙ in intentõe nõ ſolum eſt
5 relatio in finem.ſed actus volũtatis qui refertur in finē
et vtrũqꝫ ꝑ nomen intentõis ſignat̃. ¶ Sed ↄtra. Act⁹
ille relationi in finem ſubſternit̃ vt materiale formali.ſed
magis denominat̃ aliquid a formali q̃ꝫ materiali, igit̃ intẽ
tio magis denominat̃ ab eo qḋ eſt volũtatis.ꝛ ſic magis
6 debet poni actus rõnis q̃ꝫ volũtatis ¶ Pre. Sicut p̄m⁹
motor dirigit totam naturã.ita ꝛ rõ dirigit volũtatẽ.ſed
intentio in rebꝫ naturalibus magis ꝓprie attribuit̃ primo
motori q̃ꝫ ipſis rebꝫ naturalibꝫ.cũ res naturales nõ dicã⸗
tur in aliquid tendere niſi ſm ꝙ ſunt directe a p̄mo moto
re.ergo ꝛ in potentijs aĩe magis debet attribui intentio
7 rõni q̃ꝫ volũtati. ¶ Pre. Intentio ꝓprie loquendo nõ eſt
niſi cognoſcentis.ſed volũtas nõ eſt cognoſcẽs.ergo inten
8 tio nõ eſt volũtatis. ¶ Pre. Eorũ que nullo modo ſunt
vnũ nõ poteſt eſſe actus vn⁹.ſed volũtas ꝛ rõ nullo mõ
ſunt vnũ .cũ etiã ad diuerſa genera potentiarũ aĩe ꝑtine
ant.volũtas eñ eſt in appetitiuo.ſed rõ in intellectiuo.igi
tur rõ ꝛ volũtas nõ poſſunt habere vnũ actum.ꝛ ita ſi in
tentio eſt actus rõnis aliquo mõ nõ eſt actus volũtatis.
9 ¶ Pre. Volũtas ſm phm in.iij.ethi.eſt finis tm̃.ſed fi⸗
nis eſt vn⁹ tm̃ in vno ordine.ergo volũtas ſm ſuũ actuꝫ
ↄpãratur ad vnũ.ſed vbi eſt vnũ ibi nõ eſt ordo.cũ ergo
intentio ordinẽ importet.videt̃ ꝙ nullo mõ ſit volũtatis
10 ¶ Pre. Intentio nihil aliud eſſe videt̃ q̃ꝫ directio volũ⸗
tatis in vltimũ finẽ.ſed dirigere volũtatẽ eſt rõnis.ergo
11 intentio ad rõneꝫ ꝑtinet ¶ Pre. Sicut in ꝑuerſitate pec
cati error eſt rõnis.ↄtemptus iraſcibilis.inordinatio vo
luntatis ꝛ ↄcupiſcibilis.ita ecõtrario in reformatõne aĩe
fides eſt rõnis.ſpes iraſcibilis.ꝛ charitas ↄcupiſcibilis.ſꝫ
fides ſm Aug⁹.eſt que intentionem dirigit.ergo inten⸗
12 tio eſt rõnis. ¶ Pre. Scḋm phm.iij.ethi.voluntas eſt
13 poſſibiliũ ꝛ impoſſibiliũ.intentio vero ſoluꝫ poſſibiliũ. ꝗ
intẽtio nõ eſt volũtatis ¶ Pre. Qḋ nõ eſt in aĩa nõ eſt
in volũtate.ſed intentio nõ eſt in aĩa.q2 nec eſt potencia.
ſic eñ eſſꝫ naturalis ꝛ in ea meritum nõ ↄſiſteret. Nec eſt
habitus.ſic eñ eſſꝫ in dormiente Nec eſt paſſio.ſic eñ eſſꝫ
partis ſenſitiue.vt pꝫ ꝑ phm.vij.phy. Hec tria ſunt ſolũ
modo in aĩa.vt dr̃ in.ij.ethi.ergo intentio nõ eſt in volun
14 tate. ¶ Pre. Rationis ordinare eſt.cum ad ſapientẽ ꝑti
neat.vt dr̃ in p̄mo metaphy.ſed intentio ordinatio q̃dã
15 eſt in finem.ergo rõnis eſt. ¶ Pre. Intentio eſt diſtãtis
a fine.hec eñ prepoſitio.in.importat diſtãtiã.ſed magis
diſtat a fine rõ q̃ꝫ volũtas.q2 rõ ſolum demonſtrat finem.
16 voluntas aũt inheret fini ſicut ꝓprio obiecto.ergo inten⸗
tio eſt magis rõnis q̃ꝫ volũtatis. ¶ Pre. Omnis actus
volũtatis aut eſt eius abſolute.aut ꝑ ↄparatiõem ad ſu
periores vires aut inferiores.ſed intendere nõ eſt actus
volũtatis abſolute. quia ſic idem eſſꝫ qḋ velle vel amare
Nec eſt actus eius.in ordine ad ſuperiorem .id eſt rõneꝫ
ſic eñ actus eius eſt eligere. Nec in ordine ad inferiores
cũ ſit eius imperate.ergo nullo modo intendere eſt actus
voluntatis.

Cõtra ¶ Sed ↄtra. Intentio eſt ſolum de fine. ſed finis ꝛ bo
num eſt obiectum volũtatis.ergo intentio ad voluntatẽ
pertinet. ¶ Pre. Intendere eſt quedam proſequutio.ſꝫ
proſequutio vel fuga ad volũtatẽ pertinet non ad rõnem
ſed ſolum rõnis eſt dicere aliquid eſſe proſequendũ vel fu
giendum.ergo intentio eſt voluntatis. ¶ Prete. Omne
meritum eſt in volũtate.ſed intentio eſt meritoria. ꝛ pe⸗
nes eam precipue attendit̃ meritum vel demeritum.igit̃
intentio eſt volũtatis ¶ Prete. Ambro.dicit ꝙ affectus
operi tuo nomen imponit.ſed actus iudicat̃ bonus vel
malus ex intentione.ergo intentio videtur in affectu cõ⸗
tineri.ꝛ ſic videt̃ eſſe volũtatis ꝛ nõ rõnis.

¶ Reſponſio dõm. ꝙ intentio eſt actus voluntatis Rñ
qḋ quidem manifeſte apparet ex eius obiecto. oportꝫ eñ
potentiam ꝛ actũ ↄuenire in obiecto. cum potentia non
ordinetur in obiectum niſi per actum ,oportꝫ eñ poten⸗
tie viſiue ꝛ viſionis eſſe idem obiectum,ſcꝫ colorem.cum
ergo obiectũ huius actus.qui eſt intentio.ſit bonum. qḋ
eſt finis.quod etiam eſt obiectum volũtatis.oportꝫ etiaꝫ
intentionem actum volũtatis eſſe.nõ eſt aũt actus volũ
tatis abſolute.ſed in ordine ad rõnem. Ad cuius eui⸗ Nota.
dentiam ſciendũ eſt.ꝙ quãdocũqꝫ ſunt duo agentia ordi Diſtictio
nata .ſecũdũ agens dupl'r poteſt moueri vel agere. Vno bimẽbris.
mõ ſm ꝙ ↄpetit nature ſue. Alio mõ ſm ꝙ ↄpetit natu⸗
re ſuperioris agentis.impꝛ̃ſſio eñ ſuperioris agentis ma⸗
net in inferiori.ꝛ ex hoc inferius agens nõ ſolum agit ac
tione ꝓpria.ſed actione ſuperioris agentis.ſicut ſphera ſo
lis mouet̃ ꝓprio motu qui ſpacio vnius anni expletur.et
motu p̄mi mobilis qui eſt motus diurnus. Siliter autẽ
aqua mouet̃ motu ꝓprio tendendo in centrũ. ꝛ hꝫ quẽdaꝫ
motum ex impꝛ̃ſſione lune que mouet ipſam. vt pꝫ in flu⸗
xu ꝛ refluxu maris. Corpora aũt mixta hñt quaſdã opa
tiones ſibi ꝓprias.que ↄſequũtur naturã q̃ttuor elemen⸗
toꝝ. vt tendere deorſum.calefacere. ꝛ frigefacere. et hñt
alias operatões ex impꝛ̃ſſione corpoꝝ celeſtiũ.vt magnes
attrahit ferrũ. Et q̃uis nulla actio inferioris agentis fi⸗
at niſi p̄ſuppoſita actõe ſuperioris.tñ illa actio que ↄpetit
ei ſm ſuã naturã attribuit̃ ei abſolute.ſicut aque moueri
deorſum.illa vero que ei ↄpetit ex impꝛ̃ſſione ſuperioris
agentis nõ attribuit̃ ei abſolute.ſed in ordine ad aliud.ſi
cut fluere ꝛ refluere dr̃ eſſe ꝓprius motus maris.nõ inq̃ꝫ⸗
tum eſt aqua.ſed inq̃ꝫtum mouetur a luna. Rõ auteꝫ et
volũtas ſunt quedã potentie opatiue ad inuicem ordina
te.ꝛ abſolute ↄſiderando rõ prior eſt.q̃uis per reflexio⸗
nem efficiatur p̄or volũtas ꝛ ſuperior inq̃ꝫtuꝫ mouet rõ
nem. Unde pt̃ volũtas habere duplicem actũ. vnum Volũtas hꝫ
qui ↄpetit ei ſm ſuam naturã inq̃ꝫtum tendit in ꝓprium duplicẽ actũ
obiectũ abſolute.ꝛ hic actus attribuitur volũtati ſimpli
citer.vt velle vel amare.q̃uis etiam ad hũc actum p̄ſup
ponatur actio rõnis. Aliũ ꝟo actum habet qui ↄpetit
ei ſm id qḋ ex impreſſione rõnis relinquitur in volũtate
Cum eñ ꝓprium ſit rõnis ordinare ꝛ ↄferre, q̃ñcunqꝫ in
actu volũtatis apparet aliqua collatio vel ordinatio. ta⸗
lis actus eſt volũtatis . nõ abſolute.ſed in ordine ad rõ⸗
nem. Et hoc modo intendere eſt actus volũtatis.cuꝫ in⸗
tendere nihil aliud eſſe videat̃ q̃ꝫ ex eo ꝙ quis vult in ali
ud tendere ſicut in finem. Et ita intendere in hoc dif
fert a velle ꝙ velle tendit in finem abſolute.ſed intendere Velle ꝛ intẽ⸗
dicit ordinẽ in finem ſm ꝙ finis eſt in quẽ ordinant̃ ea q̃ dere dr̃ũt.
ſunt ad finem. Cum eñ volũtas moueat̃ in ſuũ obiectũ
ꝓpoſitum a rõne.diuerſimode mouet̃ ſm ꝙ diuerſimode
ſibi ꝓponitur. Uñ cum rõ ꝓponit ſibi aliquid vt abſolute
bonum volũtas mouetur in illud abſolute.ꝛ hoc eſt vel⸗
le. cuꝫ aũt ꝓponit ſibi aliquid ſub rõne boni ad quod alia
ordinentur vt ad finem.tunc tendit in illud cũ quodam
ordine qui inuenitur in actu volũtatis.non ſm ꝓpriã na⸗
turam.ſed ſm exigentiam rationis.et ita intendere eſt

actus voluntatis in ordine ad rationem.
Ad .j. ¶ Ad pmū igitur dōm. ꝙ intentio aſſimilatur oculo
ꝗ̄tum ad illud quod de proprietate rationis in intentio
Ad 2 ne inuenitur. ¶ Ad ſecūdum dōm. ꝙ rō mouet quodam
modo voluntatem ⁊ volūtas quodāmodo rationem. vt
ex dictis patet. ⁊ ſic vtraqꝫ diuerſis reſpectibꝫ eſt altera
Ad 3 prior. ⁊ vtriqꝫ poteſt attribui actus in ordine ad alterum
¶ Ad tercium dōm. ꝙ ꝗ̄uis quilibet actus voluntatis
preſupponat cognitionem rationis. non tamen ſemper in
actu volūtatis apparet illud quod eſt ꝓprium rōnis. vt ex
Ad 4 dictis patꝫ. vnde rō non ſequitur ¶ Ad quartū dicendū
ꝙ relatio actiua in finem eſt rōnis. eius eñ eſt referre in fi
nem. ſed relatio paſſiua poteſt eſſe cuiuſcunqꝫ directi vel
relati in finem per rōnem. ⁊ ſic poteſt eſſe etiam volunta/
tis. ⁊ hoc modo relatio in finem pertinet ad intentiōem
Ad 5 Et per hoc patꝫ ſolutio ad quintū ¶ Ad ſextū dicen
Ad 6 dum. ꝙ in primo motore non ſolum inuenitur cognitio.
ſed voluntas. ⁊ ideo ꝓprie poteſt intentio ei attribui. ſꝫ ad
rōnem non pertinet niſi cognitio. vnde non eſt ſimile.
¶ Ad ſeptimū dōm. ꝙ intendere etiam eſt non cogno/
Ad 7 ſcentis. cum etiam res naturales intendant in finem. ꝗ̄/
uis intentio preſupponat aliquam cognitōem. Si autē
loquamur de intentione animali. ſic non eſt niſi cognoſcē
tis. ſicut nec velle. Nec tamē oportꝫ ꝙ intendere ⁊ velle
ſint actus eiuſdem potentie cuius eſt cognoſcere. ſed eiuſ
dem ſuppoſiti. nō eñ ꝓprie dicitur aliquis cognoſcere vel
intendere aliqua potentia. ſed ſuppoſitum ſm potentiā.
Ad 8 ¶ Ad octauū dōm ꝙ rō ⁊ volūtas ſunt vnū ſm ordinē
ſicut vniuerſum dicitur eſſe vnū ſm ordinem. ⁊ ſic nihil ꝓ
hibet vnū actum eſſe vtriuſqꝫ. vnius quidem immedia/
Ad 9 te. ſed alterius mediate. ¶ Ad nonū dicendū. ꝙ ꝗ̄uis
volūtas ſit principaliter de fine. ex eo ꝙ ea que ſunt ad fi
nem non deſideramus niſi ꝓpter finē. nihilominus tamē
eſt voluntas eorum que ſunt ad finem. Hoc eñ qđ dicit
phūs in tercio ethi. ꝙ volūtas eſt finis. electio eorū que
ſunt ad finem. non ob hoc dicitur ꝙ volūtas ſemꝑ ſit fi/
nis. ſed aliquando ⁊ principalius. Et ex hoc ꝙ electio nū/
ꝗ̄ ſit finis oſtenditur ꝙ non ſit idem intelligere ⁊ velle.
Ad 10 ¶ Ad decimū dicendū. ꝙ directio actiua in finem perti
net ad rationem. ſed paſſiua poteſt pertinere ad volūta/
tem. ⁊ ſic pertinet ad intentionem. ¶ Ad vndecimū di/
Ad 11 cendum ꝙ fides dirigit intentionem ſicut intentio volū
tatem. vnde ſicut fides eſt rationis. ita intentio eſt volū/
Ad 12 tatis. ¶ Ad duodecimū dicendum. ꝙ volūtas nō ſemꝑ
eſt impoſſibilium. ſed aliquando. ⁊ hoc ſufficit ſm inten/
tionem phi ad oſtendendū differentiam inter volūtatem
et electionem. que ſemper eſt poſſibilium. vt ſcꝫ eligere nō
ſit omnino idem qđ velle. et ſimiliter nec intendere idem
Ad 13 quod velle. ſed ex hoc non concluditur quin ſit actus vo
luntatis. ¶ Ad decimūtercium dicendum. ꝙ intentio eſt
quidam actus anime. in illa autem trimembri diuiſione
phi actiones anime non ꝯtinentur. quia actiones nō ſunt
anime vt in anima. ſed magis vt ab ipſa. Uel poteſt dici
Ad 14 ꝙ actiones ꝯprehendūtur ſub habitibꝫ ſicut principiatū
ꝯtinetur ſub ſuo principio. ¶ Ad. xiiij. dicendū. ꝙ ordi/
nare eſt rationis. ſed ordinari poteſt eſſe volūtatis. ⁊ ſic in
Ad 15 tentio ordinationem importat. ¶ Ad. xv. dicendum. ꝙ
ratio illa procederet ſi nihil aliud requireretur ad intenti
onem niſi ſola diſtancia. requiritur autem inclinatio cum
aliqua diſtantia. que quidem inclinatio volūtati compe/
Ad 16 tit ⁊ non rationi. ¶ Ad decimūſextum dōm. ꝙ intentio
eſt actus volūtatis in ordine ad rōnem ordinando ea q̄

ſunt ad finem. ſed electio eſt actus volūtatis in ordine ad
rōnem comparando ea que ſunt ad finem ad inuicem. et
ꝓpter hoc etiam intentio ⁊ electio differūt

Uartodecimo q̄rit.

Utrū eodem motu voluntas velit finem ⁊ in
tendat ea que ſunt ad finē Et videt̄ ꝙ non. impoſſibi .j.
le eñ eſt eūdem actū eſſe ſimul bonū ⁊ malū. ſed ꝯtingit
eſſe volūtatem malam cū intentōe bona. ſicut cum quis
vult furari vt det elemoſynā. ergo nō eſt idem actus in/
tentio ⁊ volūtas. ¶ Pre. Scdm phm. x. ethi. motus q 2
terminātur ad mediū ⁊ ad extremū differūt ſpecie. ſed il/
lud qđ eſt ad finem ⁊ finis ſe habent quodāmodo vt me
dium ⁊ extrema. ergo intentio finis ⁊ voluntas eius qđ
eſt ad finem differūt ſpecie. ⁊ ita nō ſunt vnus actus.
¶ Prete. Scdm phm in. vi. ⁊ vij. ethi. fines in practicis 3
ſunt ſicut pncipia in demonſtratiuis ſcientijs. ſed non eſt
idem actus intellectus ſpeculatiui quo intelligūtur pnci
pia. ⁊ quo ꝯſiderātur cōcluſiones. quod patꝫ ex hoc ꝙ ex
diuerſis habitibꝫ eliciuntur. Eſt eñ intellectus habitus
pncipiorū. ſed ſcientia ꝯcluſionū. ergo in operatiuis nō eſt
idem actus volūtatis quo intendimus finem. ⁊ volumꝰ
ea que ſunt ad finem. ¶ Pre. Actus diſtinguūtur ꝑ ob/ 4
iecta. ſed finis ⁊ id qđ eſt ad finem ſunt diuerſa. ergo non
idem actus eſt intentio finis ⁊ voluntas eius quod eſt
ad finem
¶ Sed ꝯtra. Duo actus nō poſſunt eſſe ſimul eiuſdē Cōtra
potentie. ſed volūtas ſimul dum vult id qđ eſt ad finem
intendit ad finem. ergo intentio finis ⁊ volūtas eius qđ
eſt ad finem nō ſunt diuerſi actus. ¶ Pre. Sicut lux eſt
rō viſibilitatis colori. ita finis eſt rō appetibilitatis hiis q̄
ſunt ad finem. ſed eodem actu viſus videt colorē ⁊ lucē
ergo eodē actu volūtas vult id qđ eſt ad finem ⁊ tendit
in finem
¶ Rńſio dōm. ꝙ circa hanc queſtionē duplex eſt opi Rꝫᵒ
nio. vt Mgr̄ dicit in. ij. ſnīaꝝ. diſt. xxxviij. Quidam eñ Opi. dup
dixerūt ꝙ alius actus ſit volūtas eius qđ eſt ad finē. ⁊ in/ Opio. i.
tentio finis. Quidam vero dixerūt ecōtrario ꝙ ſit vnus Opio 2ᵒ
actus. ſed ꝙ eoꝝ diſtinctio ſit tātūmodo ꝓpter terū vari
etatem. Utraqꝫ opinio ſm aliqđ vera eſt Ad cuiꝰ eui Nota
dentiā ſciendū ꝙ cū vnitas actus ex vnitate obiecti pen/
ſanda ſit. ſi ſunt aliqua duo que ꝑ aliquē modū ſunt vnum
actus qui fertur in ea ſm ꝙ ſunt vnū erit vnus. ⁊ actꝰ q
fertur in ea ſm ꝙ ſunt duo erūt duo. ſicut partes linee ſūt
quodāmodo duo ⁊ quodāmodo vnū. put ſcꝫ vniūtur in
toto. Et ideo actus viſionis ſi feratur in duas partes li
nee ſm ꝙ ſunt due. id eſt in vtrāqꝫ ꝑ ſe. ſm illud qđ eſt ꝓ
prium ſibi erūt due viſiones nec poterūt ſimul videri. ſi
aūt feratur in totam lineā ꝯprehendentē vtrāqꝫ partiū
erit vna viſio. ⁊ ſimul tota linea videbit̄. Silr̄ oīa q̄
ſunt ad inuicem ordinata ſunt q̄dem plura inq̄ntum ſunt
res q̄dam ſm ſe ꝯſiderate. ſunt vero vnū in ordine quo
ad inuicem ordinātur. Et ideo actus aīe qui fertur in ea
ſm ꝙ ſunt ad inuicem ordinata eſt vnus. actus vero aīe
qui fertur in ea ſm ꝙ ſunt in ſe ꝯſiderata eſt multiplex. ſi
cut pꝫ in ꝯſideratione ſtatue Mercurij. quā ſi quis cōſi/
deret vt eſt quedā res. erit alia ꝯſideratio eius. ⁊ ꝯſidera
tio Mercurij cuius ſtatua eſt imago. ſi aūt conſideretur
ſtatua vt imago Mercurij. erit idem modus ꝯſideratio
nis in ſtatua qui eſt in mercurio. Similiter etiā quādo

motus volūtatis fertur in finem ꝛ in id qđ eſt ad finem
Si fertur in eo ſm ꝙ vtrūqꝫ eſt q̃dā res p ſe exiſtens erit
diuerſus motus voluntatis. ꝛ ſic eſt vera opinio. que di-
cit ꝙ intentio finis ꝛ voluntas eius qđ eſt ad finem ſunt
diuerſi actus. Si aūt volūtas feratur in vnū eoꝝ ſm ꝙ
habet ordinem ad aliud. ſic eſt vnus actus voluntatis in
vtrūqꝫ. ꝛ ſic eſt vera alia opinio que ponit vnū actum eſſe
intentionem finis ꝛ volūtatem eius qđ eſt ad finē. Sed
ſi recte inſpiciat rō intentionis inuenitur hec opinio ve-
rior q̃ alia. motus eñ volūtatis eſt in finem abſolute. nō
tamen intentio ſed ſimpliciter velle. Sed intentio dr̄ eſſe
inclinatio in finem ſm ꝙ ad finem ea terminātur q̄ ſunt
ad finem. qui eñ ſanitatem vult dicitur eam velle ſimpli
citer. ſed eam intendere dicitur quādo aliquid ꝓpter ſani
Opio bē. tatem vult. Et ideo eſt ꝯcedendū ꝙ intentio non ſit
Thome. alius motus numero q̃ volūtas
Ad .j. ¶ Ad pmū ergo dōm. ꝙ q̃uis vnus actus nō poſſit
eſſe bonus ꝛ malus. tamē alicuius mali actus poteſt eē
aliqua circūſtantia bona. ſicut actus vicioſus eſt ſi aliqs
plus comederet q̃ deberet. licet comedat quando debet
et ita volūtas qua quis vult furari vt paſcat pauperē eſt
actus malus ſimpliciter. habens tamen aliquā circūſtā-
Ad 2 tiam bonā ꝓpter qđ ponit̄ vna de circūſtantijs. ¶ Ad .ij
dōm. ꝙ verbū phī eſt intelligendū quādo ſiſtitur in me-
dio. quādo eñ per medium trāſitur ad terminū tūc eſt
vnus numero motus. et ita eſt quādo voluntas mouet̄
ad id qđ eſt ad finem cum ordine ad finem. eſt vnus mo-
tus. ¶ Ad .iij. dōm. ꝙ quādo ꝯcluſio ꝛ pncipiū ꝯſiderā
Ad 3 tur vtrūqꝫ p ſe. ſunt diuerſe ꝯſiderationes. ſed quādo ꝯſi
deratur pncipium in ordine ad ꝯcluſionē. eſt eadem cōſi
deratio vtriuſqꝫ. ſicut fit in ſyllogiſando ¶ Ad .iiij. dōm
Ad 4 ꝙ finis ꝛ id qđ eſt ad finem ſunt vnū obiectū inq̃tū ꝯſi-
derat̄ vnū in ordine ad aliud

Ecimoquinto queri

j. tur. Utrū electio ſit actus volūtatis Et vi
detur ꝙ nō. ſed rōnis. Ignorātia eñ nō eſt volūtatis. ſꝫ
rōnis. ſed ꝑuerſitas electionis ignorantia quedā eſt. vñ
oīs malus dicitur eſſe ignorans ignorātia electōnis. vt
patꝫ in .iij. ethi. ergo ꝛ electio rōnis eſt. ¶ Preterea. Sicut
2 ad rōnem ptinet inquiſitio ꝛ argumentatio. ita etiā con
cluſio. ſed electio eſt quedā ꝯcluſio ꝯſilij. vt patꝫ in .iij. ꝛ
vij. ethi. cum ergo conſiliū ſit rōnis. ꝛ electio eſt rōnis
3 ¶ Pre. Scdm phm. viij. ethi. principalitas virtutis mo
ralis in electione ꝯſiſtit. ſed ſicut dicit in .vi. ethi. id qđ eſt
prudentie in virtutibꝫ moralibꝫ eſt principale qđ formali
ter ꝯplet rōnem virtutis. ergo electio ptinet ad pruden-
tiam. ſed prudentia eſt in rōne. ergo ꝛ electio. ¶ Preterea.
4 Electio diſcretionē quādā importat. ſed diſcretio rōnis
eſt. ergo ꝛ eligere.
Cōtra ¶ Sed ꝯtra eſt ꝙ eligere eſt duobꝫ ꝓpoſitis vnū alte-
ri preoptare. vt pꝫ per Damaſ. ſed optare eſt actus volū
tatis ꝛ nō rōnis. ergo ꝛ eligere. ¶ Pre. Phus dicit .iij.
ethi. ꝙ electio eſt deſideriū preconſiliati. ſed deſideriū eſt
volūtatis. ergo ꝛ electio.
Rō ¶ Reſponſio dōm. ꝙ electio in ſe habet aliquid volū
tatis et aliquid rōnis. Utrū aūt ſit actus ꝓprie volūtat̄
vel rōnis. phus videtur relinquere ſub dubio in .vi. eth.
vbi dicit ꝙ electio vel eſt appetitus intellectiu9. id eſt ap-
petitus in ordine ad intellectū. vel intellect9 appetitiuus
id eſt intellectus in ordine ad appetitum. Primū autem
verum eſt. ſcꝫ ꝙ ſit actus voluntatis in ordine ad rōnem
Qꝫ eñ ſit directe actus volūtatis patꝫ ex duobꝫ. Pri
mo ex ratione obiecti. qꝛ ꝓprium obiectum electionis eſt
id quod eſt ad finem. qđ pertinet ad ratiōem boni. qđ eſt
obiectum volūtatis. nam bonū dicitur ꝛ finis vt hone-
ſtum vel delectabile. ꝛ qđ eſt ad finem vt vtile. Secūdo
ex rōne illius act9. electio eñ eſt vltima acceptio qua ali-
quid accipitur ad ꝓſequēdum. qđ quidem non eſt ratio
nis. ſed volūtatis. Nam quātumcūqꝫ rō vnū alteri pfe-
rat nōdum eſt alteri vnū preacceptum ad operandum.
quouſqꝫ volūtas inclinetur in vnū magis q̃ in alterum.
non eñ volūtas de neceſſitate ſequitur rōnem. Eſt tamē
electio actus volūtatis nō abſolute. ſed in ordine ad rō-
nem. eo ꝙ in electōne apparet id qđ eſt proprium rōnis
ſcꝫ ꝯferre vnū alteri vel preferre. qđ quidem in actu vo-
luntatis inuenitur ex impreſſione rōnis. inq̃tum ſcꝫ ipa
rō ꝓponit volūtati aliquid. nō vt vtile ſimpliciter. ſed vt
vtilius ad finem. Sic ergo pꝫ ꝙ volūtatis actus eſt vel-
le. eligere. ꝛ intendere. ſed velle prout ratio volūtati ꝓpo-
nit aliquod bonū abſolute. ſiue ſit per ſe eligendum vt fi
nis. ſiue ꝓpter aliud. vt quod eſt ad finem. vtrūqꝫ eñ vel
le dicimur. ſed eligere eſt actus volūtatis ſm ꝙ rō ꝓponit
ei bonum vt vtilius ad finem. intendere vero ſm ꝙ rō
ꝓponit ei bonū vt finem.
¶ Ad primū ergo dōm. ꝙ ignorantia electioni attri Ad .1.
buitur q̃tum ad id qđ habet de rōne. ¶ Ad ſecūdum di Ad 2
cendum. ꝙ practice inquiſitionis eſt duplex cōcluſio. vna
que eſt in ratione. ſcꝫ ſententia. que eſt iudicium de cōſilia
tis. Alia vero q̄ eſt in voluntate. ꝛ huiuſmōi eſt electio. Et
dicitur ꝯcluſio per quādam ſimilitudinem. qꝛ ſicut in ſpe
culatiuis vltimo ſtatur in ꝯcluſione. ita in operatiuis vl Ad 3
timo ſtatur in operatione. ¶ Ad .iij. dōm. ꝙ electio eſt
principale in virtute morali ꝛ ex parte eius qđ habꝫ de vo
lūtate. vtrūqꝫ eñ requiritur ad rōnem virtutis moralis.
Et dicitur electio pncipale reſpectu exterioꝝ actuū. vñ
non oportꝫ ꝙ electio ſit actus prudētie totaliter. ſed par
ticipat aliquid prudentie ſicut ꝛ rōnis. ¶ Ad .iiij. dōm. Ad 4
ꝙ diſcretio inuenit̄ in electōe ſm ꝙ ptinet ad rōnem. cui9
ꝓprietatē ſequitur volūtas in eligendo. vt dictū eſt.

¶ Materia .xxiij. De vo
luntate dei

Queſtio xxiij. de vo

luntate dei. Et habet octo queſtiones. Pri
ma. vtrū deo ꝯpetat volūtatem habere Se
cūda. vtrū volūtas diuina poſſit diſtingui per antecedēs
et ꝯſequens. Tercia. vtrum volūtas diuina ꝯuenienter
diuidatur per volūtatem beneplaciti ꝛ volūtatem ſigni
Quarta. vtrum deus de neceſſitate velit quicquid vult
Quinta. vtꝝ diuina volūtas rebꝫ volitis neceſſitatē ipo
nat. Sexta. vtrū iuſticia in rebꝫ creatis dependeat ex ſim
plici diuina volūtate. Septima. vtrū teneamur ꝯformā
re volūtatē noſtram volūtati diuine. Octaua. vtrum te-
neamur conformare volūtatem noſtram volūtati diuine
in volito. vt ſcꝫ teneamur velle hoc qđ ſcim9 deū velle

Queſtio eſt de voluntate dei.

1 Et p̄mo queritur vtruꝫ deo ꝯpetat volūtatem habere. Et videt̄ q̄ nō. oīni eīn volūtatem habenti ꝯpetit ſm electiōeꝫ agere. ſed deus nō agit ſm electōnem. vt dicit Dyo. iiij. ca. de di. no. Sicut noſter viſibilis ſol nō rōcinans aut ꝑeligens ſed ꝑ ipſum eſſe illuminat oīa. ita ꝛ diuina bonitas. ergo nō ꝯpetit deo volūtateꝫ habere.
2 ¶ P̄re. Ex cauſa ꝯtingenti nō poſſunt effectus neceſſarij ꝓuenire. ſed volūtas eſt cauſa ꝯtingens. cuꝫ ſe habeat ad vtrūq̄. ergo nō poteſt eſſe cauſa neceſſarioꝝ. deus eīn eſt cauſa omniū tam neceſſarioꝝ q̄ꝫ ꝯtingentiū ergo nō agit ꝑ volūtatem. ꝛ ſic idem qđ ꝑus.
3 ¶ P̄re. Ei qui nō habet aliquā cauſaꝫ nō ꝯpetit q̄ importat reſpectum ad cauſam. ſed deus cū ſit cauſa p̄ma omniū nō habet aliquā cauſam. ergo cuꝫ volūtas importat habitudinem ad cām finalem. q2 volūtas eſt finis ſm p̄hm in. iij. ethi. videt̄ q̄ volūtas deo nō ꝯpetat.
4 ¶ P̄re. Sꝫ[m] p̄hm in. iij. ethi. volūtariū meretur laudem vel vituperiuꝫ. inuolūtariū vero veniā ꝛ miſericordiā. ergo ei nō ꝯpetit rō volūtarij cui nō ꝯpetit rō laudabilis. ſed deo nō competit rō laudabilis. q2 laus. vt đr in p̄mo ethi. non eſt optimoꝝ. ſed eoꝝ que ordinātur in optimū. honor aūt eſt optimoꝝ. ergo deo nō ꝯpetit habere volūtatem.
5 ¶ P̄rete. Oppoſita ſunt nata fieri circa idem. ſed volūtario opponitur duplr̄ inuolūtariū. vt đr in tercio eth. ſcꝫ inuolūtarium ꝑ violentiā. ꝛ inuolūtariū ꝑ ignorantiā. ſed deo nō cōpetit inuolūtariū ꝑ violentiā. q2 coactio in deū nō cadit. nec inuolūtariū ꝑ ignorantiā. q2 ipſe oīa nouit. ergo nec volūtariū deo ꝯpetit.
6 ¶ P̄re. Vt đr in libro de regulis fidei. duplex eſt volūtas. ſcꝫ affectōis reſpectu interioꝝ actuū. et effectōis reſpectu exterioꝝ. Volūtas aūt affectionis vt ibidem đr eſt faciens ad meritū. volūtas effectionis eſt ꝓ meritū. deo aūt nō ꝯpetit mereri. ergo nec volūtatē aliq̄ mō habere.
7 ¶ P̄re. Deus eſt mouēs nō motū q2 ſm Bo. in. iij. de ꝯſo. ſtabiliſq̄ manēs dat cūcta moueri. ſed volūtas eſt mouens motū. vt đr in. iij. de aīa. vnde et in. iiij. metaphy. probat p̄hus q̄ appetibile mouet ſicut deſideratū ꝛ intellectū. ex hoc q̄ eſt mouens nō motū. ergo nō ꝯpetit deo volūtatem habere.
8 ¶ P̄re. Voluntas appetit⁹ quidē eſt [illegible] ſed appetitus eſt imperfecti [illegible] ſm Aug⁹ ergo cum nulla imperfectio in deū cadat. videtur q̄ n̄ deo ꝯpetat habere volūtatem.
9 ¶ P̄re. Nihil qđ ſe habet ad oppoſita videt̄ deo ꝯpetere. cum talia ſint generabilia ꝛ corruptibilia. a quib⁹ longe deus remouet̄. ſed volūtas ſe hꝫ ad oppoſita. cū inter rōnales poteſtates cōtineat̄. q̄ ad oppoſita ſe habent ſm p̄hm. ergo volūtas deo nō ꝯpetit.
10 ¶ P̄re. Aug⁹ [illegible] q̄ deus nō aliter afficitur ad res [illegible] aliter cū nō ſunt. ſed cū nō ſunt deus nō vult res eſſe. eſſent eīn ſi eas eſſe vellet. ergo ꝛ cum
11 ſunt deus nō vult eas eſſe. ¶ P̄re. Deo non ꝯpetit ꝑfici ſed ꝑficere. volūtatis aūt eſt ꝑfici bono ſicut intellectus vero. ergo volūtas deo nō ꝯpetit.

Cōtra ¶ Sed ꝯtra eſt qđ in p̄s. đr. Omīa queciūq̄ deus voluit fecit. ex quo videt̄ q̄ volūtatem habeat ꝛ ex volūtate ſua res create ſunt. ¶ P̄re. Beatitudo maxime in deo inuenitur. ſed beatitudo volūtatē requirit. q2 beatus eſt. ſm Aug⁹ qui habet quicqđ vult ꝛ nihil mali vult. ergo volūtas ꝯpetit deo. ¶ P̄re. Vbicūq̄ inueniūtur ꝑfectiores ꝯditiones volūtatis ibi eſt perfectius volūtas. ſed in deo ꝑfectiſſime ſunt ꝯditiones volūtatis. eſt eīn in eo indiſtantia volūtatis a ſuppoſito. q2 eſſentia eſt ſua voluntas. eſt etiā in eo indiſtantia volūtatis ab actu. q2 etiam ſua actio eſt ſua eſſentia. eſt etiā in eo indiſtantia volūtatis a fine ſiue ab obiecto. q2 ſua volūtas eſt ſua bonitas. ergo in deo ꝑfectiſſime inuenit̄ volūtas. ¶ P̄re. Voluntas radix eſt libertatis. ſed libertas p̄cipue competit deo. liber eīn eſt qui cā ſui eſt. ſm p̄hm in p̄mo metaphy. qđ maxime de deo verificat̄. ergo in deo inuenit̄ volūtas.

¶ R̄ſio dōm. q̄ volūtas ꝓpriiſſime deo attribuitur. R̄ſo

Ad cuius euidentiā ſciendū eſt. q̄ volūtas ꝛ cognitio radicātur in ſubſtātia ſpūali ſuꝑ diuerſas habitudines eius ad res. Eſt eīn vna habitudo ſubſtātie ſpūalis ad res ſm q̄ res ſunt quodāmodo apud ipſam ſubſtātiam ſpūalem. nō qdem ſm eſſe ꝓpriū. vt antiqui ponebant dicentes q̄ terrā terra cognoſcimus. aquā vero aqua. ꝛ ſic de alijs. ſed ſm ꝓpriam rōnem. nō eīn lapis eſt in aīa ſed ſpecies lapidis ſiue rō. ſm p̄hm in. iij. de aīa. Et q2 rō rei abſoluta ſine cognitione nō p̄t inueniri niſi in ſubſtātia immateriali. ideo cognitio nō reb⁹ oīb⁹ attribuit̄. ſed ſolūmodo immaterialib⁹. Et ſm gradū immaterialitatis eſt etiā gradus cognitōis. ita vt que maxime ſunt immaterialia ſint maxime cognoſcitiua. in quib⁹ q2 eoꝝ eſſencia immaterialis eſt ſe habet ad ea vt mediū cognoſcēdi. ſicut de⁹ ꝑ ſuaꝫ eſſentiā ſeipm ꝛ oīa alia cognoſcit. Volūtas aūt et quilibet appetitus fundat̄ ſuꝑ habitudinē qua ſubſtantia ſpūalis refert̄ ad res vt habens ordinē aliquem ad eas in ſeipſis exiſtentes. Et q2 cuiuſlibet rei tam materialis q̄ꝫ immaterialis. eſt ad rem aliā ordinē habere. inde eſt q̄ cuilibet rei ꝯpetit habere appetitū vel naturalē vel aīalem. vel rōnalē. ſeu intellectualeꝫ. Sed in diuerſis diuerſimode inuenitur. cum eīn res habeat ad rem aliquam ordinari ꝑ aliquid qđ in ſe habet ſm q̄ diuerſimode habet aliqđ in ſe. ſm hoc diuerſimode ad aliquid ordinat̄. Res ḡ materiales in quib⁹ eſt quicquid eis ineſt quaſi materie obligatum ꝛ ꝯcretum nō habens liberā ordinatiōem ad res alias. ſed ꝯſequentē ex neceſſitate naturalis diſpoſitōnis vnde huius ordinatōnis res ipſe materiales non ſunt ſibi ipſis cauſe. quaſi ipſe ſe ordinēt in hoc ad qđ ordinantur ſed aliūde ordinātur vn̄ ſcꝫ naturalem diſpoſitiōem accipiūt. ꝛ ideo ꝯpetit eis tātūmodo habere appetitū naturalem. In ſubſtātijs vero immaterialib⁹ ꝛ cognoſcentib⁹ eſt aliqđ abſolutū nō ꝯcretum ꝛ nō ligatū ad materiā. ꝛ hoc ſm gradū ſue immaterialitatis. et ideo ex hoc ipſo ordinātur ad res ordinatōe libera. quib⁹ ipſe ſunt cauſe quaſi ſe ordinātes in hoc ad quod ordinātur. et ideo ꝯpetit eis volūtarie ꝛ ſponte quid agere vel appetere. Si eīn archa que eſt in mente artificis eſſet forma materialis habens determinatū eſſe. nō inclinaret niſi ſm modum ſuū determinatū quē haberet. vn̄ nō remaneret artifici liberū facere domum vel non facere ſic aut aliter. ſed q2 forma domus in mente artificis eſt rō domus abſoluta. nō habēs ſe q̄ꝫtum eſt de ſe magis ad eſſe q̄ꝫ ad nō eſſe. nec ad ſic q̄ꝫ aliter reſpectu accidentaliū diſpoſitionū domus remanet artifici libera inclinatio reſpectu domus faciende vel non faciēde. Quia vero in ſubſtātia ſpūali ſenſitiua licet recipiātur forme rerū ſine materia. nō tn̄ oīno immaterialiter et abſq̄ materie ꝯditionib⁹. ex hoc q̄ recipiuntur in organo corporali. ideo inclinatio in eis nō eſt oīno libera. q̄uis ſit in eis aliqua libertatis imitatio vel ſimilitudo. Inclinātur Nota

eſm̄ ꝑ appetitum in aliud extra ipſas inq̄ntū ex apprehen
ſione aliquid appetūt. ſed inclinari in illud quod appetūt
vel nō inclinari nō ſubiacet diſpoſitiōi eoꝝ. Sȝ in natura
intellectuali vbi ꝑfecte aliquid recipit̄ immaterialiter eſt
ꝑfecta rō libere inclinatōis. que q̄dem libera inclinatio rō
nem volūtatis ꝯſtituit. Et ideo rebꝫ materialibꝫ nō attri
buit̄ voluntas ſed appetitus naturalis. aīe vero ſenſitiue
attribuit̄ nō volūtas. ſed appetitus aīalis Soli vero ſub
ſtantie intellectiue attribuitur volūtas. ſed q̄ꝫto eſt im-
materialioꝝ. tanto ei plus ꝯuenit rō volūtatis Unde cū
deus ſit in fine immaterialitatis ſibi cōpetit ſumme ꝛ ꝓ-
priiſſime rō volūtatis.

Ad .j. ¶ Ad p̄mū ergo dōm. q̄ Dyo. non intendit ex ver-
bis illis excludere volūtatem ꝛ electōem a deo. ſed oſten
dere vniuerſalem eius in res influentiā. nō eīm ita ꝯmuni
cat ſuā bonitatem rebꝫ vt quaſdā eligat quas ſue boni-
tatis participes faciat. quaſdam vero a participatōe ſue
bonitatis oīno excludat. ſed oībꝫ dat affluēter. vt dī Ja.
p̄o. q̄uis ad hoc eligere dicat̄ q̄ q̄buſdam plura q̄ꝫ alijs
Ad 2 dat ex ordine ſue ſapientie ¶ Ad .ij. dōm. q̄ volūtas dei
non eſt cā ꝯtingens. eo q̄ id qd̄ vult immutabiliter vult.
et ideo ex illa ratōne ſue immobilitatis res nc̄arie creari
poſſunt. ꝛ p̄cipue cū nulla res creata ſm̄ ſe neceſſaria ſit
ſm̄ ſe ꝯſiderata. ſed in ſe poſſibilis. ꝛ neceſſaria ꝑ aliud.
Ad 3 ¶ Ad .iij. dōm. q̄ volūtas eſt alicuius dupl'r. vno modo
p̄ncipaliter. et alio modo ſecūdario. Principaliter q̄dem
volūtas eſt finis qui eſt rō volendi oīa alia Secūdario
vero eſt eoꝝ que ſunt ad finem ꝓpter que finem volumus
Volūtas aūt nō habet habitudinē ad volitū qd̄ eſt ſecun
dario ſicut ad cām. ſed tātūmodo ad volitū p̄ncipale. qd̄
Nota. eſt finis. Sciendū eſt aūt. q̄ volūtas ꝛ volitum aliq̄n
diſtinguūtur ſm̄ rem. ꝛ ſic volitū ꝯparat̄ ad volūtatem
ſicut realiter cā finalis. ſi aūt volitū ꝛ volūtas diſtinguā-
tur tm̄ rōne. tūc volitū nō erit cā finalis volūtatis. niſi ſm̄
modū ſignificādi. Volūtas aūt diuina cōpatur ſicut ad
finem ad bonitatē ſuā. q̄ eſt ſm̄ rem idem qd̄ ſua volūtas
diſtinguūtur aūt ſm̄ modū ſignificādi Vn̄ relinquit̄ q̄ vo
luntatis diuine nō ſit cā realiter. ſed ſolū ſm̄ modū ſigni
ficandi. nec eſt incōueniens in deo ſignificari aliq̄d ꝑ mo-
dum cauſe. ſicut eīm diuinitas ſignat̄ in deo vt habens ſe
ad deum ꝑ modū cauſe formalis. res vero create q̄s de-
us vult nō habent ſe ad diuinā volūtatem vt fines. ſȝ vt
ordinata ad finē. ꝓpter hoc eīm deus vult creaturas eſſe
vt in eis ſua bonitas manifeſtet̄. ꝛ vt ſua bonitas q̄ ꝑ eſſen
tiam multiplicari nō p̄t. ſaltē ſilitudinis participatione
Ad 4 in plures diffundat̄. ¶ Ad .iiij. dōm. q̄ laus nō debet̄ vo
lūtati ſm̄ quēlibet actū ſuū ſi laus ſtricte accipiat̄. vt ph̄s
accipit. ſed ſm̄ q̄ volūtas ꝯparat̄ ad ea que ſunt ad finē
conſtat eīm q̄ actus volūtatis inuenit̄ non ſolū in operibꝫ
virtutis que ſunt laudabilia. ſed etiā in actu felicitatis.
que eſt honorabiliū. cōſtat eīm q̄ felicitas delectatōem ha
bet. ꝛ tm̄ etiā laus deo attribuit̄. cū ad laudandū deū in
multis locis ſcripture inuenimus. ſed laus tūc ꝯmunius
accipit̄ q̄ꝫ ph̄s accipit. Uel p̄t dici q̄ laus ꝓprie accepta
deo ꝯpetit inq̄ntum ſua volūtate ordinat creaturas in ſe
Ad 5 ipſum ſicut in finem. ¶ Ad .v. dōm. q̄ ꝯtraria nata ſunt
fieri circa idem. niſi alterū inſit a natura. de natura autē
diuina eſt eſſe ſummū bonū vndiq̄ꝫ. vn̄ inuolūtarium ſibi
Ad 6 ineſſe nō poteſt ¶ Ad .vi. dōm. q̄ in deo eſt volūtas affe-
ctionis ꝛ volūtas effectōis. vult eīm ſe velle. ꝛ vult ſe age
re qd̄ agit. ſed nō oportȝ q̄ vbicūq̄ꝫ inueniat̄ altera volū
tatū inueniat̄ meritū ſed ſolūmodo in natura imperfecta
tendente in ꝑfectōem. ¶ Ad .vij. dōm. q̄ qn̄ volitū eſt
aliud a volūtate. volitū mouet volūtatē rōnabiliter. ſed Ad 7
qn̄ volitū eſt idem volūtati tūc nō mouet niſi ſm̄ modū
ſignificādi. Et q̄ꝫtum ad hūc modū loquendi ſm̄ ph̄m
in .viij. phy. verificat̄ dictū Platonis qui dicebat q̄ p̄mū
mouens mouet ſeip̄m inq̄ntum ſcȝ intelligit ꝛ vult ſeip̄m
nō tn̄ q̄ꝛ vult creaturas eſſe ſeq̄tur q̄ a creaturis moueat̄
q̄ꝛ creaturas nō vult niſi rōne ſue bonitatis. vt dictū eſt.
¶ Ad .viij. dōm. q̄ ꝑ eandem naturā aliquid mouet̄ ad Ad 8
terminū quē nōdū obtinet ꝛ quieſcit in termino quē iam
obtinuit. vn̄ eiuſdē potentie eſt tendere in bonū cū nōdū
habet̄. ꝛ diligere ip̄m ꝛ delectari in eo poſtq̄ꝫ habetur. et
vtrūq̄ꝫ hoꝝ ꝑtinet ad potentiā appetitiuā. q̄uis denomi
net̄ magis ab illo actu quo tendit in id qd̄ nō hȝ. rōne eu
ius dī q̄ appetitus ſm̄ ꝓpriā rōnem eſt impfecti. ſed volū
tas indifferenter ſe hȝ ad vtrūq̄ꝫ. vn̄ volūtas ſm̄ ꝓpriam
rōnem ꝯpetit deo. non aūt appetitus ¶ Ad .ix. dōm. q̄ Ad 9
deo nō cōpetit ad oppoſita ſe habere q̄ꝫtum ad ea q̄ ſunt
in eſſentia eius. ſed ad oppoſita ſe hȝ q̄ꝫtum ad effectus in
creaturis quos p̄t facere ꝛ non facere. ¶ Ad .x. dōm. q̄ Ad 10
deus etiā cū non operat̄ res vult res eſſe. ſed tn̄ nō vult
q̄ tūc ſint. vnde obiectio ꝓcedit ex ſuppoſitōe falſi ¶ Ad Ad .11
xi. dōm. q̄ deus nō p̄t aliquo ꝑfici ſm̄ rem. tn̄ ꝑ modū ſi-
gnificandi aliquo ꝑfici ſignificat̄. ſicut ſi dico q̄ deus intel
ligit aliq̄d. ſicut eīm volitū eſt ꝑfectio volūtatis. ita intel-
ligibile ꝑfectio intellectus. in deo aūt idem eſt intelligibi
le p̄mū ꝛ intellectus. ꝛ volitū p̄mū ꝛ volūtas

Ecūdo querit̄. vtrū

volūtas diuina poſſit diſtingui ꝑ cōſequens et
antecedens. Et videt̄ q̄ non. Ordo eīm diſtinctiōem 1
p̄ſuppōnit. ſed in diuina volūtate nō eſt aliqua diſtinctio.
cū vno ſimplici actu volūtatis velit oīa que vult. ergo
in diuina volūtate nō eſt an̄cedens ꝛ ꝯſequens q̄ ordinē
important Sed diceres. q̄ in diuina volūtate etſi non
ſit diſtinctio ex parte volūtatis. eſt tn̄ diſtinctio ex parte
volitoꝝ. ¶ Sed ꝯtra. ex parte volitoꝝ nō poteſt ordo in 2
volūtate poni niſi dupl'r. Aut reſpectu diuerſoꝝ volitoꝝ
aut reſpectu vnius voliti. Si reſpectu diuerſoꝝ volitorū
ſequit̄ q̄ volūtas antecedens dicat̄ de p̄mis creaturis. vo
luntas aūt ꝯſequens de poſterioribꝫ creaturis. qd̄ eſt fal-
ſum. Si aūt reſpectu vnius voliti. hoc nō p̄t eſſe niſi ſm̄
diuerſas circūſtantias in volito ꝯſideratas. hoc aūt non
poteſt ponere diſcretōem vel ordinē in volūtate. cū volū-
tas referatur ad rem ſm̄ q̄ in natura ſua exiſtit. res autē
in ſua natura implicita eſt oībꝫ ſuis ꝯditionibꝫ. ergo nul
lo modo in diuina volūtate debet poni antecedēs ꝛ ꝯſe-
quens ¶ Pre. Sicut volūtas ꝯparatur ad creaturas
ita ſcientia ꝛ potentia. ſed ꝓpter ordinem creaturarū non 3
diſtinguimus ſcientias neq̄ꝫ potentiā dei ꝑ an̄cedentem
et ꝯſequentē. ergo nec volūtas debet hoc mō diſtingui
¶ Pre. Id qd̄ nō recipit mutatōem neq̄ꝫ impedimentū 4
ab alio nō iudicat̄ ex alio ſed ex ſeipſo tm̄. volūtas autem
diuina a nullo poteſt mutari vel impediri. ergo nō debet
iudicari ex alio ſed ex ſeipſa tm̄. ſed volūtas antecedēs in
deo dī ſm̄ Damaſ. ex ſeipſo exiſtens. cōſequēs aūt ex cā
noſtra. ergo in deo nō debet diſtingui volūtas ꝯſequēs cō
tra an̄cedentē. ¶ Pre. In affectiua non videt̄ eſſe ordo 5
niſi ex cognitiua. q̄ꝛ ordo ad rōnem ꝑtinet. ſed deo nō at-
tribuit̄ cognitio habens ordinem que eſt rō. ſed cognitio

ſimpliciter que eſt intellectus. ergo nec in volũtate eius
6 debet poni ordo antecedentis ⁊ ꝯſequẽtis. ¶ P̄terea. Bo-
etius dicit in li. de ꝯſo. ꝙ deus vno mentis intuitu om̄ia
cernit. ergo pari rõne ad oia q̄ vult vno ſimplici actu vo-
luntatis ſe extendit. ⁊ ita in eius volũtate nõ debet poni
7 antecedẽs ⁊ ꝯſequẽs. ¶ P̄terea. Deus ⁊ cognoſcit res in
ſeipſo ⁊ in ꝓpria natura rerũ. ⁊ q̄uis res poſterius ſint in
ꝓpria natura q̄ in v̄bo. nõ tñ ex hoc in cognitõe dei ponit
añs ⁊ ꝯñs. ergo nec in volũtate dei poni debet. ¶ P̄terea.
8 ſicut diuinũ eſſe menſurat eternitate. ita ⁊ diuina volũtas
ſed duratio diuini eſſe ꝓpter hoc ꝙ eſt eternitate menſu-
rata eſt tota ſimul nõ habẽs p̄us ⁊ poſterius. g̃ in volun-
tate diuina nõ debet poni añcedens ⁊ ꝯſequẽs.

Cõtra ¶ Sed ꝯtra eſt qd̄ Damaſ. dicit in. ij. lib. opoꝛꝫ ſci-
re ꝙ deus añcedente volũtate vult om̄es ſaluari. nõ autẽ
ꝯſequente. vt poſt ſubdit. g̃ diſtinctio añcedẽtis ⁊ ꝯñtis
ꝯuenit volũtati diuine. ¶ P̄terea. Deo cõpetit voluntas
habitualis eterna ſm̃ ꝙ deus eſt. ⁊ volũtas actualis ſm̃
ꝙ creatoꝛ eſt volens res actu eſſe. ſed hec volũtas ꝯpa-
ratur ad p̄mã ſicut ꝯñs ad añs. ergo in volũtate diuina
eſt añcedens ⁊ ꝯſequens inueniri.

R̃o ¶ Rñſio dicẽ. ꝙ volũtas diuina ꝑ añcedentẽ ⁊ cõſe-
quentẽ ꝯuenienter diſtinguit. Cuius diſtinctiõis intelle-
ctus ex v̄bis Damaſ. eſt aſſumendus. q̄ hãc diſtinctõem
introduxit. Dixit eñ in. ij. lib. ꝙ volũtas añcedens eſt ac-
ceptatio dei ex ipſo exiſtẽs. ſꝫ volũtas ꝯſequẽs eſt cõceſ-
Nota ſio ex noſtra cã. Ad cuius euidentiã ſciendũ ꝙ in qua-
libet actõe eſt cõſiderandũ aliquid ex parte agentis. ⁊ ali-
quid ex parte recipiẽtis. ⁊ ſicut agens eſt p̄us facto et p̄n-
cipalius. ita id qd̄ eſt ex parte facientis eſt p̄us naturali-
ter eo qd̄ eſt ex parte facti. Sicut pꝫ in operatõe nature
ꝙ ex parte v̄tutis formatiue. que eſt in ſemine. eſt ꝙ ani-
mal ꝑfectũ ꝓducat. ſed ex parte materie recipiẽtis. que
q̄nq̄ʒ eſt indiſpoſita ꝯtingit q̄nq̄ʒ ꝙ non ꝓducitur aĩal ꝑ-
fectum. ſicut cõtingit in partubꝫ mõſtruoſis. et ſic dicim⁹
de p̄ma intentione nature eſſe ꝙ aĩal ꝑfectum ꝓducatur
ſed ꝙ ꝓducat aĩal imꝑfectum eſt ex ſecũda intentiõe na-
ture. que ex quo non poteſt materie propter ſuam indiſ-
poſitionem tradere formam perfectõnis, tradit ei id cu-
ius eſt capax. Et ſimiliter eſt conſiderandum in operati-
one dei, qui opatur in creaturis. q̄uis eñ in ſua opatio-
ne materiã nõ reqrat ⁊ res a p̄ncipio creauerit nulla ma-
teria p̄exiſtente. nũc tñ in rebꝫ quas p̄mo creauit eas ad-
miniſtrans opatur p̄ſuppoſita natura quã p̄us dedit eis
Et q̄uis etiã poſſit a creaturis oĩno impedimentũ au-
ferre quo ꝑfectius capaces exiſtũt. tñ ſm̃ ordinẽ ſapientie
ſue diſpoſuit de rebꝫ ſm̃ earũ cõditõem vt vnicuiq̄ʒ tribu-
at ſm̃ ſuũ modũ. Illud aũt ad qd̄ deus creaturã ordina-
uit q̄tum eſt de ſe. dicit eſſe volitum ab eo quaſi p̄ma in-
tentione ſiue volũtate antecedente. ſed creatura impedi-
tur ꝓpter defectũ ſui ab hoc fine. tñ nihilominus deus im-
plet in ea id bonitatis cuius eſt capax. ⁊ hoc eſt q̄ſi eius
ſecũda intentõe. ⁊ dr̃ volũtas ꝯſequens. Quia igit deus
om̄es hoĩes ꝓpter beatitudinẽ fecit. dr̃ volũtate antecedẽ-
te om̄ium velle ſalutẽ. ſed q2 quidã ſue ſaluti aduerſantur
aliq̄s ordo ſue ſapientie ad ſalutẽ venire nõ patit ꝓpter
eoꝝ defectũ. implet in eis alio modo id qd̄ ad ſuã boni-
tatẽ ꝑtinet. ſcꝫ eos ꝑ ſuã iuſticiam dãnans. ⁊ ſic dũ a p̄i-
mo ordine volũtatis deficiũt in ſecũdũ labũtur. ⁊ dũ dei
volũtatem nõ faciũt impleat in eis dei volũtas. Ipſe aũt
defectus peccati quo aliq̄s redditur dignus pena in p̄e-
ſenti vel in futuro nõ eſt volitus a deo nec a volũtate an-
tecedente nec ꝯſequente. ſed eſt ab eo ꝑmiſſus. Nec tñ in-
telligendũ eſt ex premiſſis ꝙ intentio dei fruſtrari poſſit.
q2 iſtũ qui nõ ſaluatur p̄ſciuit ab eterno nõ ſaluandũ. nec
ordinauit ipſum in ſalutẽ ſm̃ ordinẽ p̄deſtinatõis que eſt
ordo abſolute volũtatis. ſed q̄tum ex ꝑte ſua eſt. dedit ei
naturã ad beatitudinẽ ordinatam.

¶ Ad p̄mũ ergo dicẽ. ꝙ in voluntate diuina nec oꝛ- Ad 1.
do nec diſtinctio eſt ex parte actus volũtatis. ſed ſolũmo-
do ex parte volitoꝝ. ¶ Ad. ij. dicẽ. ꝙ ordo volũtatis di- Ad 2
uine nõ attendit ſm̃ diuerſa volita. ſed reſpectu ad vnũ
et idem volitũ ꝓpter diuerſa in eo reꝑta. ſicut vult aliquẽ
hominẽ ſaluari volũtate añcedente rõne humane nature
quã ad ſalutẽ fecit. ſed vult eum damnari volũtate conſe-
quente. ꝓpter peccata que in eo inueniũtur. q̄uis eñ res
in quã fertur actus volũtatis ſit cũ om̄ibꝫ ſuis ꝯditõibꝫ
nõ tamẽ opoꝛꝫ ꝙ quelibet illaꝝ conditionũ q̄ inueniũtur
in volito ſit rõ mouens volũtatẽ. ſicut vinũ nõ mouet ap-
petitũ bibentis rõne virtutis inebriandi quã hꝫ. ſed rõne
dulcedinis. q̄uis ſimul vtrũq̄ʒ in vino inueniat. ¶ Ad Ad 3
iij. dicẽ. ꝙ volũtas diuina eſt imediate creaturarũ p̄nci-
piũ ordinãdo attributa diuina ꝑ moduꝫ intelligendi ſm̃
ꝙ ad opus applicãtur. potentia eñ nõ exit in opus niſi re-
gulata ꝑ ſciam ⁊ determinata ꝑ volũtatẽ ad aliq̄d agen-
dum. et ideo magis ordo rerũ refertur in volũtatẽ diui-
nam q̄ in ſciam vel in potentiã. Vel dicẽ. ꝙ rõ volũta-
tis ꝯſiſtit. vt dictũ eſt. in cõparatõe volũtatis ad ipſas res
ſed res dicũtur eſſe ſcite vel poſſibiles alicui agenti ſm̃ ꝙ
ſunt in ipſo ꝑ modũ intelligibilẽ vel virtualiter. res autẽ
ſm̃ ꝙ ſunt in deo nõ habẽt ordinẽ. ſed ſm̃ ꝙ ſunt in ſeipſis
et ideo rerũ ordo nõ attribuit ſcie vel potentie ſed ſolum Ad 4
volũtati. ¶ Ad. iiij. dicẽ. ꝙ q̄uis diuina volũtas nõ im-
pediatur neq̄ʒ immutet ex aliquo alio, cũ ſm̃ ordinẽ ſapi-
entie fertur in aliquẽ ſm̃ ꝯditõem illius. ⁊ ſic volũtati di-
uine attribuit aliquid ex parte noſtra. ¶ Ad. v. dicẽ. ꝙ Ad 5
rõ illa ꝓcedit de ordine volũtatis ex parte ipſius actus. ſic
aũt ibi nõ eſt ordo añtis ⁊ ꝯñtis. ¶ Et ſimiliter dicẽ eſt Ad 6
ad. vi. et ad. vij. ꝙ q̄uis poſterius habeat res eſſe in ſua Ad 7
natura q̄ in deo. nõ tñ poſterius cognoſcit a deo in ꝓpria
natura q̄ in ſeipſo. q2 ꝑ hoc ipm̄ ꝙ deus eſſentiã ſuam co-
gnoſcit intuetur res. ⁊ put ſunt in ſeipſo ⁊ put ſunt in ꝓ- Ad 8
pria natura. ¶ Ad. viij. dicẽ. ꝙ in volũtate dei nõ ponit
añs ⁊ ꝯñs ad importandũ ordinẽ ſucceſſionis que repu-
gnat eternitati. ſed ad denotandam diuerſam compara-
tionẽ ad eius volita

Tertio querit. vtruꝫ

volũtas dei conuenienter diuidat ꝑ volũtatẽ bñ- 1.
placiti. ⁊ ꝑ volũtatẽ ſigni. Et videt ꝙ nõ. ſicut eñ ea q̄
agũtur in creatura ſũt ſigna volũtatis diuine. ita ſcie ⁊ po-
tentie. ſꝫ ſcia ⁊ potẽtia nõ diſtinguũt ꝑ ſciam ⁊ potẽtiã i ea
q̄ ſũt eẽntia dei ⁊ ſigna eius. g̃ nec volũtas hoc mõ diſtin-
gui debꝫ ꝑ volũtatẽ bñplaciti. q̄ eſt diuina eẽntia. ⁊ ꝑ vo-
lũtatẽ ſigni. ¶ P̄terea. Per h̄ ꝙ aliq̄d vult de⁹ volũtate bñ- 2
placiti. oſtẽdit act⁹ diuine v̄tutis referri in illud vt ſic ſit
deo placitum. aut g̃ illud in qd̄ fert volũtas ſigni eſt pla-
citũ deo. aut nõ. ſi eſt placitũ deo. g̃ vult illud volũtate be-
neplaciti. ⁊ ſic volũtas ſigni nõ debet a volũtate bñplaci-
ti diſtingui. ſi aũt nõ ſit placitũ deo. ſignat aũt eẽ placitũ
ei per voluntatem ſigni. ergo ſignum diuine voluntatis
erit falſum. Et ita in doctrina veritatis talia ſigna diui-
ne voluntatis poni non debent.

3 ¶ Pre. Omnis voluntas eſt in voluntate. ſed quicquid eſt in
deo eſt diuina eſſentia. ſi ergo voluntas ſigni deo attribuitur erit
idem quod diuina eſſentia. et ſic non diſtinguitur a voluntate bene
placiti. nam illa voluntas dicitur eſſe beneplacita que eſt ipſa diuina
4 eſſentia. vt Magiſter dicit in primo ſniarum. diſt. xlv. ¶ Preterea. Quic
quid deus vult. bonum eſt. ſed ſignum voluntatis debet diuine vo/
luntati reſpondere. ergo ſignum voluntatis non debet eſſe de malo. cum ergo
permiſſio ſit de malo. ſimiliter prohibitio. videtur quod non debeant poni
5 ſigna diuine voluntatis ¶ Pre. Sicut inuenitur bonum et me/
lius. ita inuenitur malum et peius. ſed ſecundum bonum et melius di/
ſtinguitur dupliciter voluntas ſigni. ſcilicet preceptum quod de bono eſt. et
conſilium quod de meliori bono eſt. ergo et ſimiliter mali et peioris de/
6 berent poni duo ſigna voluntatis ¶ Pre. Voluntas dei ma/
gis inclinatur ad bonum quam ad malum. ſed ſignum quod reſpicit ma
lum ſcilicet permiſſio nunquam poteſt impediri. ergo et preceptum et conſilium que ſunt
reſpectu boni. non debent impedimentum ſuſcipere. quod tamen appa
7 ret eſſe falſum ¶ Pre. Eorum que ſe inuicem conſequuntur vnum
non debet contra aliud diſtingui. ſed voluntas beneplaciti et dei
operatio ſe conſequuntur. nihil enim operatur quod non velit voluntate
beneplaciti et nihil vult voluntate beneplaciti in creaturis quod
non operetur. ſecundum illud pſalmi. omnia quecunque voluit dominus fecit. ergo
operatio ſub voluntate ſigni qua contra voluntatem beneplaci
Reſpo ti diſtinguitur non debet poni

Du. modus loquendi in diuinis ¶ Reſponſio dicendum. quod in diuinis eſt duplex modus loquen
di. vnus ſecundum propriam loquutionem quum ſcilicet deo attribuitur
id quod ſibi competit ſecundum propriam naturam. quamuis ſibi ſemper emi
nentius competat quam a nobis mente concipiatur vel ſermone pro/
feratur. ratione cuius nulla noſtra loquutio poteſt eſſe de deo pro
pria ad plenum. Alius modus eſt ſecundum figuratiuam et tropi/
cam vel ſymbologicam loquutionem. quia enim ipſe deus ſecundum quod
in ſe eſt aciem noſtre mentis excedit. oportet quod de eo loqua
mur per ea que apud nos inueniuntur. et ſic ſenſibilium nomina
deo attribuimus. vt cum eum nominamus vel lucem vel leonem
vel aliquid huiuſmodi. Quarum quidem loquutionum veritas in hoc
fundatur. quia nulla creatura. vt Dyo. dicit. xi. ca. cel. hierarch.
eſt vel boni participatione priuata. et ideo in ſingulis creaturis
eſt inuenire aliquas proprietates repreſentantes quantum ad ali/
quid diuinam bonitatem. et ita nomen in deo transfertur inquan/
tum res ſignata per nomen eſt ſignum diuine bonitatis. Quan/
docunque ergo ſignum loco ſignati accipitur in diuinis eſt modus tro/
pice loquutionis. Vterque autem iſtorum modorum loquendi concur/
rit in voluntate diuina. inuenitur enim in deo ratio proprie volun/
tatis. vt ſupra dictum eſt. et voluntas proprie de deo dicitur. Et
hec voluntas eſt beneplaciti que per antecedentem et conſequen/
tem diſtinguitur. vt dictum eſt. Quia vero voluntas in nobis habet
quandam animi paſſionem conſequentem. ideo ſicut alia nomina
paſſionum metaphorice dicuntur de deo. ita etiam et nomen vo
luntatis. Dicitur autem nomen ire de deo. quia in eo inuenitur effe/
ctus qui ſolet eſſe irati apud nos. vnde illa punitio qua pu/
nit. ira dei nominatur. Et ſimili modo loquendi illa que ſolent
eſſe ſigna voluntatis apud nos dei voluntates appellantur. et
pro tanto dicitur eſſe voluntas ſigni. quia ipſum ſignum quod ſolet
eſſe voluntatis. voluntas appellatur. Cum autem voluntas poſ/
ſit conſiderari et ſecundum quod proponit de agendis et ſecundum quod impetum fa
cit ad opus. vtroque modo voluntati aliqua ſigna attribuuntur
ſecundum enim quod proponit de agendis quantum ad fugam mali eſt ſi/
gnum eius prohibitio. Quantum autem ad proſequutionem boni eſt
duplex ſignum voluntatis. nam reſpectu boni honeſti eſt ſignum
voluntatis preceptum. reſpectu autem boni vtilis quod faciliori
modo et conuenientiori acquiritur finis eſt ſignum voluntatis
conſilium. Sed ſecundum quod voluntas impetum facit ad opus at/
tribuitur ei duplex ſignum. vnum expreſſum quod eſt ope
ratio. quod enim quis operatur indicat ſe expreſſe velle.
Aliud vero ſignum eſt interpretatiuum. ſcilicet permiſſio. qui
enim non prohibet aliquid quod impedire poteſt inter/
pretatiue videtur conſentire in illud. hoc autem nomen per/
miſſionis importat

Ad primum ergo dicendum quod quamuis deus ſit omnia po/
tens et omnia ſciens. non tamen eſt omnia volens. et ideo pro/ Ad 1.
pter ſigna in creaturis inuenta quibus oſtenditur quod eſt ſciens
et potens et volens. voluntati aſſignantur quedam ſigna vt
oſtendatur quid deus velit et non ſolum quod eſt volens. Vel
dicendum quod ſcientia et potentia non habent ita adiunctum
modum paſſionis ſicut voluntas prout in nobis inuenitur.
et ideo voluntas magis appropinquat ad illa que meta/
phorice dicuntur de deo quam potentia vel ſcientia. Et ideo ſi/
gna voluntatis magis dicimus voluntatem metaphori/
ce loquendo quam ſigna ſcientie et potentie ſcientiam et pote/
tiam. ¶ Ad ſecundum dicendum quod quamuis deus non velit Ad 2
omne quod precipit vel permittit. vult tamen aliquid cir/
ca hoc. vult enim nos eſſe debitores eius quod precipit et
in poteſtate noſtra eſſe id quod permittit. et hanc poteſta/
tem diuinam preceptum et permiſſio ſignat. Vel poteſt dici
quod voluntas ſigni non pro tanto dicitur quod ſignat deum vel/
le illud. ſed quia illud quod ſolet eſſe ſignum voluntatis
apud nos voluntas nominatur. non autem oportet quod id
quod ſolet eſſe alicuius rei ſignum ſit falſum. quando non re
ſpondet ei id quod ſolet ſignificare niſi tunc tantum quan/
do ad ſignificandum id adhibetur. quamuis ergo precipere in no/
bis ſit ſignum volendi id. non tamen quandocunque precipit aliquid
vel deus vel homo. oportet quod ſignificet ſe illud velle. vn/
de non ſequitur quod ſit ſignum falſum Et inde etiam eſt quod in
actionibus non ſemper eſt mendatium quantumcunque aliqua
actio agitur per quam ſolet aliquid ſignificari ſi illud non
ſubſit. ſed in verbo ſi illud non ſubſit quod ſignat de ne/
ceſſitate eſt falſitas. quia ſcilicet verba ad hoc ſunt inſtituta
vt ſint ſigna. vnde ſi non reſpondet eis ſignatum eſt ibi fal/
ſitas. Actiones autem non ſunt ad hoc inſtitute vt ſigni/
ficent. ſed vt per eas aliquid fiat. accidit autem quod per eas
aliquid ſignificetur. et ideo non ſemper eſt falſitas in eis ſi ſi/
gnatum non reſpondeat. ſed tunc tantum quando ad ſigni Ad 3
ficandum applicantur ab agente. ¶ Ad tertium dicendum.
quod voluntas ſigni non eſt in deo ſed a deo. eſt enim aliquis ef/
fectus dei talis qualis ſolet apud nos voluntas hominis deſi
gnari ¶ Ad quartum dicendum quod voluntas dei quamuis non ſit re Ad 4
ſpectu mali vt fiat. eſt tamen reſpectu eius vt illud impe/
diat prohibendo vel in poteſtate noſtra conſtituat permitten
do ¶ Ad quintum dicendum quod cum omne in quod voluntas ten/ Ad 5.
dit habeat ordinem ad finem qui eſt ratio volendi. omnia au
tem mala careant ordine ad finem. omnia mala vnum tenent
locum. ſicut reſpectu finis. ita et reſpectu voluntatis di/
uine. ſed bona que ordinantur in finem ſecundum diuerſum ordi/
nem quem habent ad finem. diuerſimode ſe habet ad ea
voluntas. et propter hoc ſunt diuerſa ſigna de bono et me
liori. non autem de malo et peiori. ¶ Ad ſextum dicendum quod vo/ Ad 6
luntas ſigni non diſtinguitur contra voluntatem beneplaciti
per hoc quod eſt impleri et non impleri. vnde quamuis volun
tas beneplaciti ſemper impleatur. poteſt tamen etiam ad vo
luntatem ſigni aliquid pertinere quod impletur. vnde et
ea que deus precipit vel conſulit quandoque vult voluntate be
neplaciti. Diſtinguitur autem voluntas ſigni a voluntate be
neplaciti. quia vnum eſt ipſe deus et aliud effectus eius.
vt iam dictum eſt Et ſciendum eſt quod voluntas ſigni tribus
modis ſe habet ad voluntatem beneplaciti. quedam eſt volun

tās ſigni q̄ nunq̄ʒ incidit in idē cum volūtate bn̄placiti.ſi/
cut ꝑmiſſio qua ꝑmittit mala fieri cū mala fieri nunq̄ʒ ve
lit. quedā vero q̄ ſemꝑ in ideʒ incidit. ſicut oꝑatio. q̄dam
vero q̄nq̄ʒ incidit ⁊ q̄nq̄ʒ non. ſicut p̄ceptum ꝓhibitio et
conſiliū. ¶ Et ꝑ hoc patet r̄ſio ad ſeptimū.

Uarto queritᷣ. utruʒ

deus de neceſſitate velit q̄cq̄d vult. ¶ Et vi/
1 detᷣ ꝙ ſic. oīne eñ eternū eſt neceſſariuʒ. ſed deus ab eter/
no vult quicq̄d vult. ḡ de neceſſitate vult quicq̄d vult
. Sed diceres ꝙ velle dei eſt neceſſariū ⁊ eternū ex ꝑte
volūtatis q̄ eſt diuina eſſentia. ⁊ ex ꝑte eius qd̄ eſt rō vo
lendi quod eſt diuina bonitas. non aūt quantū ad reſpe/
2 ctum volūtatis ad volitū ¶ Sed cōtra. Hoc ip̄m quod
eſt deū velle aliquid. importat habitudinē volūtatis ad
volitū. ſed hoc ip̄m qd̄ eſt deum velle aliq̄d eſt eternum.
ergo ipſa habitudo volūtatis ad volitum eſt neceſſaria
et eterna. Sed diceres. ꝙ habitudo ad volitū eſt eter/
na ⁊ neceſſaria ſm̄ hoc ꝙ volitū eſt in rōne exēplari. non
3 aūt ſm̄ ꝙ eſt in ſeip̄o ſiue in natura ꝓpria ¶ Sed ꝯtra. ſm̄
hoc aliq̄d eſt volitū ꝙ ad ip̄m referᷣ volūtas. ſi ergo ab
eterno nō referᷣ dei volūtas ad volitū ſm̄ ꝙ eſt in ſeipſo.
ſed ſm̄ ꝙ eſt in rōe volendi exēplari tūc aliq̄d tꝑale. vtpo
te petrū ſaluari. nō eſſet ab eterno volitū a deo vt eſſet in
ꝓpria natura in rōnibus eternis. quod pʒ eſſe falſum
4 ¶ Prete. Quicq̄d deus voluit vel vult poſtq̄ʒ vult illud
vel voluit nō p̄t illud nō velle vel nō voluiſſe. ſed quicq̄d
deus vult nūq̄ʒ nō voluit eo ꝙ ſemꝑ ab eterno voluit q̄c
quid vult. ḡ de neceſſitate vult quicq̄d vult. Sed di.
ꝙ illa rō ꝓcedit ſm̄ ꝙ velle dei cōſideratᷣ quantū ad ipſuʒ
volentē vel actum vel rōem volendi. non aūt quantū ad
5 habitudinē que fertᷣ ad volitū. ¶ Sed contra. Creare eſt
ſemꝑ actus importās reſpectū ad effectū. cōnotat eñ re
ſpectū tꝑalē. ſed rō illa verificaretᷣ de creatiōe ſi ſupponere
tur deū ſemꝑ creaſſe. q꞉ q̄d creauit nō poteſt nō creaſſe. ḡ
de neceſſitate ſeq̄tur ſm̄ ꝙ habet reſpectum ad volitum.
6 ¶ Prete. Deo idē eſt velle ⁊ eſſe. ſed deum neceſſe eſt eē
oīne illud quod eſt. q꞉ in ꝑpetuis nō differt eē ⁊ poſſe ſm̄
ph̄m in. iij. phiſi. ḡ ⁊ deum neceſſe eſt velle oīne qd̄ vult
Sed diceres. ꝙ q̄uis eē ⁊ velle ſint idē ſm̄ rem. diffe/
runt tū̄ ſm̄ modū ſignificādi. q꞉ eſſe ſignificatᷣ ꝑ modū ac/
tus manētis. velle aūt ꝑ modū actus q̄ tranſit in alteruʒ
7 ¶ Sed cōtra. Eſſe etiā dei q̄uis ſit idē cum eſſentia ſm̄
rem. differt tū̄ ſm̄ modū ſignificandi. q꞉ eſſe ſignificatᷣ per
modū actus. ḡ quantū ad hoc non eſt differētia inter eſſe
8 et velle. ¶ Pre. Eternitas repugnat ſucceſſioni. ſed velle
diuinū eternitate mēſuratur. ergo non p̄t ibi eē ſucceſſio
eſſet autē ſucceſſio ſi quod ab eterno voluit nō vellet vel
quod non voluit vellet. q꞉ impoſſibile eſt eū velle quod
non voluit vel nō velle qd̄ voluit. ḡ quicq̄d deus vult. de
9 neceſſitate vult. ¶ Pre. Quicūq̄ʒ voluit aliquid. impoſſi/
bile eſt eum nō voluiſſe illud. q꞉ q̄d factū eſt nō p̄t nō fuiſ
ſe. ſed in deo eſt idē velle ⁊ voluiſſe. quia actus volūtatis
nō eſt nouus. ſed eternus. ḡ deus nō p̄t non velle qd̄ vult
ergo de neceſſitate vult qd̄ vult. Sed diceres. ꝙ vult
de neceſſitate quantū ad rōem volendi. nō aūt quantum
10 ad ip̄m volitū ¶ Sed cōtra. Rō volēdi eſt ipſemet. q꞉ ſe
ipſo vult quicq̄d vult. ſi ḡ ſeip̄ʒ de neceſſitate vult. ⁊ oīa
11 alia de neceſſitate volet ¶ Pre. Ratio volēdi eſt finis. fi/
nis aūt ſm̄ ph̄m ſcd̄o phiſi. ⁊ in. vij. ethico. ita ſe hʒ in ap/
petitiuis ⁊ oꝑatiuis. ſicut principium in demonſtratiuis

ſed in demonſtratiuis ſi principia ſunt neceſſaria ſeq̄tur
cōcluſio neceſſaria. ḡ in appetitiuis ſi aliq̄s vult finem de
neceſſitate volet ea que ſunt ad finem. ⁊ ita ſi velle diuinū
eſt neceſſariū quantū ad rationē volendi. erit neceſſariū ꝑ 12
comparationē ad volita ¶ Pre. Quicq̄d poteſt aliq̄s vel
le poteſt incipere velle illud. ſed deus non poteſt incipere
velle aliquid. ḡ nō poteſt velle aliquid ⁊ nō velle. ⁊ ita de
neceſſitate vult quicq̄d vult. ¶ Pre. Sicut voluntas im 13
portat reſpectum ad creaturas ita ſciētia ⁊ potentia. ſed
neceſſariū eſt deum poſſe quicq̄d poteſt. ⁊ neceſſarium eſt
ipſum ſcire quicquid ſcit. ḡ neceſſariū eſt velle q̄cq̄d vult.
¶ Pre. Id quod ſemꝑ eodē mō ſe habet eſt neceſſarium 14
ſed reſpectus volūtatis diuine ad volita ſemꝑ eſt eodem
mō ſe habēs. ḡ eſt neceſſarius. ⁊ ita velle diuinū etiā quā
tum ad habitudinē ad ſalutē volunt ati eſt neceſſarium.
¶ Pre. Si deus vult antichriſtū fore de neceſſitate anti/ 15
chriſtū ſeq̄tur fore. q̄uis antichriſtū fore nō ſit neceſſariū.
hoc aūt nō eſſet niſi eſſet neceſſarius reſpectus ſiue neceſ
ſaria habitudo voluntatis diuine ad volitū. ḡ ipſum vel
le diuinū ſm̄ ꝙ importat reſpectū volūtatis ad volitum
eſt neceſſariū ¶ Pre. Ordo diuine voluntatis ad ratio/ 16
nem volēdi eſt cauſa ordinis diuine voluntatis ad volitū
voluntas eñ in aliquod volitū fertur ꝓpter rationē volē/
di. inter vtrunq̄ʒ aūt ordinē nō cadit aliquod mediū con/
tingēs. Poſita aūt cauſa neceſſaria ſeq̄tur effectus neceſ/
ſarius niſi intercidat media cauſa cōtingens. ḡ cum velle
diuinū ſit neceſſariū in ordine ad rationē volēdi. eſt etiam
neceſſariū ad volitum neceſſariū. ⁊ ita deus de neceſſita/
te vult quicquid vult. Inſtātie
¶ Sed cōtra. Uoluntas dei eſt magis libera q̄ʒ volū/ .1.
tas noſtra. ſed volūtas noſtra nō de neceſſitate vult quic
quid vult. ḡ nec volūtas dei. ¶ Pre. Neceſſitas opponitᷣ 2
gratuite volūtati. ſed deus vult ſalutē hominū ex gratui
ta voluntate. ḡ nō vult de neceſſitate. ¶ Pre. Cuʒ nihil 3
extrinſecum a deo poſſit deo neceſſitatē imponere. vñ ſi ali
quid ex neceſſitate vellet. non vellet niſi ex neceſſitate ſue
nature. ḡ idē ſequeretᷣ ex hoc ꝙ ponitᷣ deum agere ex volū
tate ⁊ ex hoc ꝙ ponitᷣ deum agere ex neceſſitate nature. ſʒ
ponendo deū agere ex neceſſitate nature. ſeq̄tur oīa ab
eo ab eterno facta fuiſſe. ḡ ſeq̄tur nobis ponētibus eum
oīa ex volūtate agere
Rn̄ſio dicendū ꝙ diuinū velle neceſſitatē habere ex ꝑ/ Rᵒ
te ipſius volētis ⁊ actus indubitāter verū eſt. nam actio
dei eſt eius eēntia quā ꝯſtat eē eternā. vñ hoc in q̄ſtiōe nō
ponitᷣ. ſed vtrū ip̄m velle neceſſitatē habeat ꝑ ꝯꝑationeʒ
ad volitū. q̄ q̄dē ꝯꝑatio intelligitᷣ cū dicim᷒ deū velle hoc
vel illud. hoc eñ eſt qd̄ q̄ritᷣ cū q̄rimus. vtruʒ deus de ne/
ceſſitate aliq̄d velit. Sciendū eſt igitᷣ ꝙ cuiuſlibet volū Duplex
tatis eſt duplex volitū. vnū ꝓncipale. ⁊ alteꝝ q̄ſi ſcd̄ariū volitum
Principale q̄dem volitū eſt in qd̄ volūtas fertᷣ ſm̄ ſuam
naturā. eo ꝙ ip̄a volūtas natura q̄dā eſt. ⁊ naturalē ordi
nē ad aliud hʒ. hoc aūt eſt qd̄ naturaliter volūtas vult. ſi
cut humana volūtas naturaliter appetit beatitudinē. et
reſpectu hui᷒ voliti volūtas neceſſitatē hʒ. cū in ip̄m ten
dat ꝑ modum nature. non eñ hō p̄t velle nō eſſe beatus
aut eſſe miſer. Scd̄aria vero volita ſūt q̄ ad hoc ꝓncipale
volitū ordinantᷣ ſicut in finē. Et ad hec duo volita ſm̄ mō
ſe hʒ volūtas diuerſimode. ſicut intellectus ad ꝓncipia q̄
naturaliter nouit. ⁊ ad ꝯcluſiōes q̄s ex eis elicit. volūtas
aūt diuina hʒ ꝓ ꝓncipali volito id qd̄ naturaliter vult et
qd̄ eſt q̄ſi finis volūtatis ſue. ſcʒ ipſa bonitas ſua. ꝓpter
quā vult q̄cq̄d aliud a ſe vult. facit eñ res ꝓpter ſuaʒ bo/

nitatē. vt Aug⁹. dī. vt videlicet ſua bonitas que ꝑ eſſen/
tiā multiplicari nō pt ſaltem ꝑ quandā ſiſitudinis ꝑtici/
patiōez diffundat ad multa. vñ ea q̄ circa creaturas vult
ſunt q̄ſi eius volita ſcd̄aria que ꝓpter eius bonitatē vult.
vt diuina bonitas ita ſit eius voliti rō volēdi oīa. ſicut
ſua eſſentia eſt ei rō cognoſcēdi oīa. reſpectu igit̄ princi
palis voliti illi⁹ qd̄ eſt ſua bonitas. volūtas diuina neceſ
ſitatē habet. nō q̄dem coactionis ſed naturalis ordinis q̄
libertati nō repugnat. ſm Aug⁹. v. de ciui. dei. non eñ po
teſt deus velle ſe nō eſſe bonū. ꝛ per cōſequens ſe nō eſſe
intelligentē vel potentē vel quodcūq; eoꝝ que ratio bo/
nitatis eius includit. ſed reſpectu nullius alterius voliti
neceſſitatē habet. cum eñ rō volendi his que ſunt ad fi/
nem ſit ipſe finis ſm hoc ꝙ id qd̄ eſt ad finem cōparat̄ ad
finē ſm hoc cōparat̄ ad voluntatē. vnde ſi illud qd̄ eſt ad
finem vel cōparat̄ ad finem ſit quaſi fini ꝓportionatū hoc
mō ſcȝ ꝙ finem ꝑfecte includit. et ſine eo finis haberi non
poſſit. ſicut de neceſſitate appetit̄ finis. ſic ꝛ id qd̄ eſt ad fi
nem ꝛ p̄cipue a voluntate que ſapiētie regulā exire nō pt
Eiuſdē vero rōnis videtur deſiderare vite cōtinuatiōez
et nutrimēti cōſumptōem quo vita cōſeruatur ꝛ ſine quo
cōſeruari non pt. ſed ſicut nullus effectus diuinus poten/
tiam cauſe adequat ita nihil quod in deū ſicut in finē or/
dinat̄ eſt fini adequatū. nulla eñ creatura ꝑfecte deo aſſi
milat̄. hoc eñ ſolius verbi eſt increati. vñ cōtingit ꝙ quā/
tumcūq; nobili mō aliqua pura creatura in deū ordinetur
aliquo mō aſſimilata. poſſibile ſit aliquā aliam creaturā
mō eque nobili in ipm̄ deum ordinari et ipſam bonitatē
diuinā repſentare. Vñ pȝ ꝙ nō eſt neceſſitas diuine vo
luntati ex amore quē habet ad ſuā bonitatē ꝙ velit hoc
vel illud circa creaturā. nec etiā ineſt ei aliqua neceſſitas
reſpectu totius creature. eo ꝙ diuina bonitas in ſe perfe/
cta eſt etiāſi nulla creatura exiſteret. q: bonoꝝ noſtroꝝ
nō eget. vt in ps. dicit̄. Non eñ diuina bonitas eſt talis
finis qui efficiat̄ ex his que ſunt ad finē. ſed magis quo ef
ficiuntur ꝛ ꝑficiuntur ea que ad ipſum ordinant̄. vñ Aui
cēna dī ꝙ ſolius dei actio eſt pure liberalis. quia nihil ſibi
accreſcit ex his que vult vel operat̄ circa creaturam. Pa/
tet igitur ex dictis ꝙ deus quicquid vult eſſe in ſeipſo. de
neceſſitate vult. quicquid autē vult circa creaturas. non
de neceſſitate vult

Ad .1. Duplex neceſſariū ¶ Ad primū ḡ dōm ꝙ aliq̄d dī eſſe neceſſariū dupl̄r.
vno mō abſolute. alio mō ex ſuppoſitōe. Abſolute q̄dem
aliq̄d dī eſſe neceſſariū ꝓpter habitudinē neceſſariā ter/
minoꝝ ad inuicē q̄ in aliqua ꝓpoſitōe ponunt̄. ſicut homi/
nē eſſe aīal. vel om̄e totū eſſe maius ſua pte vel alia hm̄oi.
Neceſſariū vero ex ſuppōne eſt. qd̄ nō eſt neceſſariū ex ſe
ſed ſolūmodo poſito alio. ſicut ſortē cucurriſſe. ſortes eñ
quantū eſt de ſe nō hȝ ſe ad hoc magis q̄ȝ ad eius oppoſi
tum. ſed facta ſuppoſitōe ꝙ cucurrit impoſſibile eſt eū nō
cucurriſſe. Sic igit̄ dico ꝙ deū velle aliq̄d in creaturis vt
pote petꝝ ſaluari. nō eſt neceſſariū abſolute. eo ꝙ volūtas
diuina nō hȝ ad hoc neceſſariū ordinē. vt ex dictis patet.
ſed facta ſuppoſitōe ꝙ deus illud velit vel voluerit impoſ/
ſibile eſt non voluiſſe vel non velle. eo ꝙ voluntas eius eſt
immutabilis. vnde hui⁹ neceſſitas apud theologos vo/
catur neceſſitas immutabilitatis. Q; autē non ſit neceſ
ſariū abſolute deum velle. hoc eſt a parte voliti quod de
ficit a ꝑfecta ꝓportione in finem. vt dictum eſt. ꝛ quantū
ad hoc verificat̄ reſponſio prius poſita. Et eodem modo
diſtinguendū eſt de eterno ſicut de neceſſario ¶ Ad ſecū
Ad 2 dum dicendū ꝙ illa habitudo importata eſt neceſſaria. et
eterna ex ſuppoſitione. non aūt abſolute et non ſm ꝙ de/
terminatur tm̄ ad volitum prout eſt exemplariter in rati
one volendi. ſed etiam prout eſt tēporaliter in propria na
tura. ¶ Vnde tertiū concedimus. ¶ Ad quartū dicen/ Ad 3
dum ꝙ deū velle aliquid vel voluiſſe poſtq̄ȝ vult vel vo/ Ad 4
luit eſt neceſſe ex ſuppoſitione. non autem abſolute. ſicut
et ſortē cucurriſſe poſtq̄ȝ cucurrit. Similiter eſt de cre/
atione ꝛ de quolibet actu diuine voluntatis qui terminat̄
ad aliquod exterius. ¶ Vnde quintū cōcedimus. Ad 5
¶ Ad ſextum dicendū ꝙ q̄ȝuis ipſum eſſe diuinū ſit in ſe Ad 6
neceſſariū. non tamē creature exeunt a deo per neceſſita
tem ſed per liberam voluntatem. et ideo illa que impor/
tant operationē dei ad exitum creaturaꝝ ineſſe. vt velle
creare ꝛ huiuſmodi. nō ſunt neceſſaria abſolute. ſicut illa
que de deo ſm ſeipſum dicunt̄. vt eſſe bonū viuentē ſapiē
tem et huiuſmodi ¶ Ad ſeptimū dicendū ꝙ eſſe nō dicit
actum qui eſt operatio tranſiens in aliquod extrinſecū tē/ Ad 7
poraliter ꝓducendo. ſed actum q̄ſi primū Velle autē dī
actum ſcdm̄ q̄ eſt opatio. et ideo ex diuerſo modo ſignifi/
candi aliquid attribuit̄ diuino eſſe qd̄ non attribuit̄ diui/
no velle. ¶ Ad octauū dicendū ꝙ ſucceſſio non importat̄ Ad 8
cum dicimus deum velle aliquid ꝛ non velle. niſi hoc mō
intelligatur ꝙ ſuppoſito ipm̄ velle aliquid. ponatur ipm̄
poſtea non velle illud. ſed hoc excluditur per hoc ꝙ poni/
mus deum velle aliquid eſſe neceſſariū ex ſuppoſitione
¶ Ad nonū dicendū ꝙ deum voluiſſe illud quod voluit Ad 9
eſt neceſſariū ex ſuppoſitione. non autē abſolute. ꝛ ſimili/
ter deum velle illud quod vult ¶ Ad decimū dicendum Ad 10
ꝙ q̄ȝuis deus ex neceſſitate velit ſe eſſe. non tamen ſequi/
tur ꝙ alia ex neceſſitate velit. non eñ dicitur aliquid eſſe
neceſſariū ex conditione finis niſi quādo eſt tale ſine quo
finis haberi non poteſt. vt patet in q̇nto metaph̄. hoc au
tem in propoſito non accidit ¶ Ad vndecimū dicendū
ꝙ in ſyllogiſmis ſi principiū ſit neceſſariū non ſequitur cō Ad 11
cluſio neceſſaria. niſi ſit habitudo neceſſaria principij ad
concluſionē. Et ita quātūcunq; finis ſit neceſſarius. niſi
illud quod eſt ad finem habeat neceſſariam habitudinem
ad ipſum vt ſine quo finis eſſe non poſſit. nulla eſt neceſſi
tas ex fine in eo qd̄ eſt ad finem. ſicut etſi ꝑncipia poſſunt
eſſe vera. cōcluſione exiſtente falſa propter defectum ha/
bitudinis neceſſarie. nō ſeq̄tur ex neceſſitate principioꝝ
cōcluſionis neceſſitas. ¶ Ad duodecimū dicendū ꝙ qui Ad 12
cunq; poteſt velle ꝛ non velle ſi poteſt velle poſtq̄ȝ voluit
et nō velle poſtq̄ȝ voluit. pt incipere velle. ſi enim vult pt
deſinere velle ꝛ iterū incipere velle. ſi aūt non vult poteſt
ſtatim incipere velle. Sic aūt nō poteſt deus velle ꝛ non
velle propter immutabilitatē diuine voluntatis. ſed pt
velle ꝛ nō velle inquantū voluntas illa nō obligat̄ quan/
tum eſt de ſe ad hoc ꝙ velit vel nō velit. vnde remanet ꝙ
deum velle aliquid eſt neceſſariū ex ſuppoſitione nō autē
abſolute ¶ Ad decimūtertiū dōm ꝙ ſciētia ꝛ potētia q̄ȝ/
uis important reſpectū ad creaturas. tamen ꝑtinent ad Ad 13
ipſam ꝑfectionē diuine eſſentie in qua nihil poteſt eſſe ni/
ſi ꝑ ſe neceſſarium. ſm hoc eñ dicit̄ aliquid eſſe ſciens ꝙ
res ſcita eſt in ſciente. Dicit̄ aūt eſſe potens ad aliq̄d agē
dum ſm ꝙ eſt in actu completo reſpectu eius quod agen
dum eſt. Quicquid aūt eſt in deo neceſſe eſt ineſſe ei. ꝛ q̄c
quid deus eſt actu neceſſe eſt eum eſſe actu. Cū vero di
citur deum velle aliquid nō ſignificatur illud aliquid in/
eſſe deo. ſed tantūmō importat̄ ordo ipſi⁹ dei ad illius cō
ſtitutionē in propria natura. Et ideo ex hac parte deficit
condicio abſolute neceſſitatis. vt prius dictum eſt

Ad 14 ¶ Ad decimūquartuz dōm ꝙ reſpectus ille ſꝫ vno mōſe
habet ꝓpter immutabilitatē diuine volūtatis. vñ rō non
Ad 15 cōcludit niſi de neceſſitate que eſt ex ſuppoſitione. ¶ Ad
xv. dōm ꝙ volūtas ad volitum habet duplicē reſpectum
primū qdem habet reſpectū ad ipſum inquantū eſt voli⸗
tum. ſecūdū vero ad idem habet inquantū ꝓducendū in
actu ꝑ voluntatē. Et hic qdem reſpectus pſuppoīt pri⸗
mū. primo cū intelligimus voluntatez velle aliquid eſſe.
deinde ex hoc ꝙ vult illud intelligimus ꝙ ꝓducat ipſum
in rerum natura ſi ſit volūtas efficax. Primus ergo reſpe
ctus diuine volūtatis ad volitū non eſt neceſſarius abſo
lute ꝓpter improportōem voliti ad finem. qui eſt rō volen
di. vt dictū eſt. vnde non eſt neceſſariū ꝙ deus illud velit.
ſed ſecūdus reſpectus eſt neceſſarius ꝓpter efficaciā diui⸗
ne volūtatis Et exinde eſt ꝙ de neceſſitate ſeqtur ſi deus
vult aliquid volūtate beneplaciti ꝙ illud fiat ¶ Ad. xvi.
Ad 16 dōm ꝙ q̄uis inter illos duos ordines quos obiectio tan
git nō cadat aliqua cauſa cōtingens media. tamen ꝓpter
defectū ꝓportionis neceſſitas pmi ordinis nō inducit ne⸗
ceſſitatem in ſcdm ordinē. vt ex dictis patet
Sol' inſtan. ¶ Qd āt in cōtrariū obijcitur de volūtate libertatis iā
ſolutū eſt ꝑ h̄ ꝙ neceſſitas naturalis ordinis libertati nō
repugnat. ſed ſola neceſſitas coactionis. Alia vero conce⸗
dimus.

Quinto querit. vtruz

diuina volūtas reb' volitis neceſſitatem impo
1 nat Et videt ꝙ ſic. poſita enī cauſa ſufficiēte neceſſe eſt
effectū poni. quod ſic ꝓbat Auicē. in ſua metaph. ſi enim
poſita cauſa nō neceſſario effectus ponitur. g̃ adhuc poſt
poſitōem cauſe. effectus ſe habet ad vtrunqꝫ. ſez ad eſſe et
ad nō eſſe. ſed quod eſt in potētia ad duo non determinat
ad vnū eoꝝ niſi ſit aliquid determinās. ergo poſt poſitio
nem cauſe optet adhuc ponere aliqd quod faciat effectuz
eſſe. ⁊ ita cauſa illa non erat ſufficiens. ſi ergo cauſa ſit ſuf
ficiens optet ꝙ ea poſita neceſſariū ſit effectū poni. Diui
na autē voluntas ſufficiens cauſa eſt. ⁊ nō eſt cauſa cōtin⸗
gens ſed neceſſaria. ergo res volite a deo ſunt neceſſarie.
Sed diceres ꝙ ex cauſa neceſſaria quandoqꝫ ſequitur
effectus cōtingens ꝓpter cōtingentiaz medie cauſe. ſicut
ex maiori ꝓpoſitione de neceſſitate ꝓpter aſſumptiōem de
cōtingenti ſeqtur cōcluſio cōtingens ¶ Sed ꝯtra Quā
2 docunqꝫ ex cauſa neceſſaria ſeqtur effectus ꝯtingens ꝓ⸗
pter cōtingentiā cauſe ſecūde. hoc ꝯuenit ex defectu cau⸗
ſe ſecūde. ſicut floritio arboꝝ eſt cōtingens ⁊ non neceſſa
ria ꝓpter defectuz virtutis pullulatiue. que pt accidere q
eſt cauſa media. q̄uis motus ſolis qui eſt cauſa prima ſit
cauſa neceſſaria. ſed oēm defectū ſcde cauſe pt diuina vo⸗
luntas remouere ⁊ eius cauſe impedimentū. ergo contin
gentia ſcde cauſe nō impedit quin effectus ſit neceſſarius
ꝓpter neceſſitatē diuine volūtatis ¶ Prete. Quādo effe
3 ctus eſt cōtingens ꝓpter cōtingentiā ſcde cauſe. pma cau⸗
ſa neceſſaria exiſtēte. nō eſſe effectus pt ſimul ſtare cuz eſſe
cauſe pme. ſicut arborē nō florere in vere. pt ſtare cuz mo
tu ſolis Sꝫ nō eſſe eius qd eſt volitū a deo nō pt ſtare cuz
diuina volūtate. hec enī ſunt duo incōpoſſibilia ꝙ deus
velit aliqd eſſe ⁊ illud nō ſit. g̃ ꝯtingentia cauſaꝝ ſecūda⸗
rū nō impedit qn a deo volita ſint neceſſaria ꝓpter neceſſi.
tatē diuine volūtatis Sed diceres ꝙ nō eſſe diuini ef.
fectus q̄uis non poſſit ſtare cū voluntate diuina. tn̄ ꝙ ſe
cūda cauſa pt deficere ipſe effectus contingens eſt.

¶ Sed cōtra. Effectus nō deficit niſi ſcda cauſa deficiēn
te. ſed nō poteſt eſſe ꝙ cauſa ſecūda deficiat volūtate diui 4
na exiſtente. ſic enī ſimul eſſet ſua voluntas ⁊ non eſſet. qd
eſt volitū a deo. quod patet eſſe falſum. ergo cōtingentia
cauſaꝝ ſecundaꝝ non impedit quin effectus diuine volū⸗
tatis ſit neceſſarius.
¶ Sed cōtra. Omīa bona fiunt deo volente. ergo ſi Contra
voluntas diuina neceſſitatē in rebus ponat. oīa bona q
ſunt in mundo erunt ex neceſſitate. ⁊ liberū arbitriū tolle
retur ⁊ alie cauſe cōtingentes
Rñſio dicendū ꝙ volūtas diuina nō imponit neceſſi⸗ R°
tatē rebus omnib'. Cuius qdem rō a qbuſdā accipit ex
hoc ꝙ cum volūtas diuina ſit rerū oīm cauſa pma. ꝓdu⸗
cit quoſdā effectus mediantib' cauſis ſecūdis que cōtin⸗
gentes ſunt ⁊ deficere poſſunt. ⁊ ideo effectus cōtingen⸗
tiam cauſe ꝓxime ſequunt. nō aūt neceſſitatē cauſe prime.
Sed hoc videt eſſe conſonū his qui ponebant oīa a
deo ꝓcedere ſm neceſſitatez nature. et ꝙ ab vno ſimplici
procedebat immediate vnū habēs aliquā multiplicitatē.
et illo mediante ꝓcedit multitudo Similiter ab vno im
mobili debet ꝓcedere aliquid qd eſt immobile ſm ſubſtā⸗
tiam. mobile aūt ⁊ aliter ſe habēs ſm ſitum. quo mediā⸗
te generatio ⁊ corruptio in iſtis inferioribus accidit. ſm
quā viam non poſſet poni immediate a deo cauſari multi⸗
tudinē ⁊ res cōtingentes ⁊ corruptibiles. qd eſt ſni e fidei
contrariū que ponit multitudinē oīm rerū. etiā corrupti⸗
biliū immediate a deo cauſataz. vtputa pma indiuidua
arborū ⁊ brutoꝝ animaliū. Et ideo optet aliā rōnem
principalē aſſignare cōtingentie in reb' qbus cauſa prima
aſſignata ſubſeruiat. Oportet enī patiens aſſimilari agē
ti. et ſi agens ſit fortiſſimuz erit ſilitudo effectus ad cau⸗ Du. ſim°.
ſam agentē pfecta. ſi aūt agens ſit debile eſt ſimilitudo im
pfecta. ſicut ꝓpter fortitudinē virtutis formatiue in ſemi
ne filius aſſimilat patri. nō ſolū in natura ſpeciei ſed etiā
in multis accidentib' indiuidualib'. Ecōtrario vero ꝓ⸗
pter debilitatē predicte virtutis annihilat pdicta aſſimi
latio. vt dr in libro de animalib'. voluntas aūt diuina eſt
agens fortiſſimū. vñ oportet eius effectū ei omnibus mo
dis aſſimilari vt nō ſolum fiat id quod deus vult fieri qd
eſt aſſimilari ſm ſpēm. ſed vt fiat eo modo quo de' vult
fieri. vt neceſſario vel cōtingenter. cito vel tarde. quod eſt
quedā aſſimilatio ſm accn̄tia. Et hunc qdem modū reb'
diuina volūtas pfigit ex ordine ſue ſapientie. ſm autez ꝙ
diſponit aliquas res ſic vl' ſic fieri. adaptat cauſas illi mō
quē diſponit. quē tn̄ modū poſſit reb' inducere. etiā alijs
cauſis nō mediantib'. ⁊ ſic nō dicimus ꝙ aliq diuinoꝝ ef
fectuū ſint cōtingentes ſolūmodo ꝓpter cōtingentiā cau
ſaꝝ ſecūdaꝝ. ſed magis ꝓpter diſpoſitōem diuine volun⸗
tatis que talem reb' ordinem prouidit
¶ Ad primū g̃ dōm ꝙ rō illa ſeqtur in cauſis agentibus
de neceſſitate nature ⁊ quantū ad effectus immediatos. Ad. 1.
ſed in cauſis volūtarijs nō ſeqtur. qꝛ ex voluntate ſeqtur
aliqd eo mō quo volūtas diſponit. ⁊ non eodem mō quo
voluntas habet eſſe. ſicut accipitur in cauſis naturalibus
in quibus attenditur aſſimilatio quantū ad eandem con
ditionem cauſe et cauſati. cum tamen in cauſis volunta⸗
rijs attendatur aſſimilatio ſm ꝙ in effectu impletur vo⸗
luntas agentis. vt dictum eſt. nec etiam in cauſis natura
libus ſequitur quantū ad effectus mediatos. ¶ Ad ſe⸗ Ad 2
cundum dicendum. ꝙ q̄uis deus poſſit remouere om⸗
ne impedimentum cauſe ſecunde cum voluerit. nō tamē
ſemꝑ remouere vult. ⁊ ſic remanet ꝯtingentia in ſcda cā.

Ad 3 et p ꝯſequēs in effectu ❡ Ad terciū dicendū ꝙ ꝗuis non
eſſe effectus diuine voluntatis non poſſit ſimul ſtare cū
diuina voluntate. tamē potentia deficiēdi effectū. ſimul
ſtat cum diuina voluntate. nō eñ ſunt illa incōpoſſibilia
deus vult iſtū ſaluari. ⁊ ille pt dānari. ſed iſta ſunt incom
Ad 4 poſſibilia. deus vult iſtū dānari. ⁊ iſte nō damnat̄ Et
ſimiliter dōm eſt ad quartū de defectu cauſe medie.

Sexto querit̄. vtrum

iuſticia in rebus creatis dependeat ex ſimplici
1. dei voluntate. Et videt̄ ꝙ ſic Anſel. dīt in monol. Id
ſolum iuſtū eſt quod vis. ergo iuſticia ſolū depēdet ex dei
volūtate ❡ Pre. Sʒm hoc aliqd iuſtū eſt quod cōcordat
2 legi. ſed lex nō videt̄ aliquid velle ꝗ̄ expletionē volunta/
tis principis. quia quod voluntati principis placuit legis ha/
bet vigorē. vt dī legiſlator Cum igit̄ princeps omnium
rerum ſit diuina volūtas. videt̄ ꝙ ex ipſa ſola dependeat
3 oīs rō iuſticie ❡ Pre. Iuſticia politica que eſt in rebus
humanis exemplat̄ a iuſticia naturali. que cōſiſtit in hoc
ꝙ ꝗlibet res ſuam implet naturā. ſed vnaqueqȝ res par/
ticipat ordinē ſue nature ꝓpter diuinā voluntatē. Dicit
eñ Hila. in libro de ſpū ⁊ aīa. ꝙ oībus creaturis eſſen/
tiam dei volūtas attulit. ergo oīs iuſticia dependet ſolum
4 nō ex dei volūtate. ❡ Pre. Iuſticia cum ſit rectitudo q̄/
dam dependet ex imitatione alicuius regule. regula autē
effectus eſt debita cauſa eius. Cum igit̄ rerum oīm cau/
ſa ſit diuina voluntas. videt̄ ꝙ ipſa ſit prima regula. ex q̄
5 vnūquodqȝ iuſtū iudicetur ❡ Pre. Voluntas dei nō po
teſt eſſe niſi iuſta. ſi ergo ex aliquo alio dependeat rō iuſti
cie ꝗ̄ ex diuina voluntate. illud reſtringeret ⁊ quodāmo/
do ligaret diuinā voluntatem. quod eſt impoſſibile
6 ❡ Pre. Oīs voluntas que eſt iuſta aliqua alia rōne ꝗ̄
ſeipſa. ita ſe habet ꝙ eius rō queri debet. ſed volūtatis dei
cauſa querenda non eſt. vt Aug⁹ dīt in li. lxxxiij. qſti. ergo ex
nullo alio dependet rō iuſticie niſi ex diuina volūtate.
Cōtra ❡ Sed cōtra Opera iuſticie ab operib⁹ miſericordie
diſtinguunt̄. ſed opera diuine miſericordie dependent ab
eius volūtate. ergo aliqd aliud exigitur ad rōem iuſticie
ꝗ̄ ſola dei volūtas. ❡ Pre. Sʒm Aug⁹. in li. de volūtate
Iuſticia eſt rectitudo volūtatis. ſed rectitudo volunta/
tis eſt aliud a volūtate in nobis ſm rē. cum volūtas nr̄a
poſſit eē recta ⁊ nō recta. in deo aūt ſaltē rōe ⁊ ſm modū
itelligēdi. ergo rō iuſticie nō dependet ſolū ex dei voluntate
Rō ❡ Rñſio dōm. ꝙ cum iuſticia rectitudo quedam ſit
ſm Aug⁹. vel adequatio ſm phm. oportet ꝙ ex hoc pri/
mo dependeat ratō iuſticie vbi primo inuenit̄ ratio regule
ſm quam equalitas ⁊ rectitudo iuſticie conſtituitur in re
bus. voluntas aūt non habet rōem prime regule. ſed eſt
regula recta. dirigit̄ eñ per rōnem ⁊ intellectū. non ſolum
in nobis. ſed etiā in deo. Quāuis eñ in nob ſit aliud in/
tellectus ⁊ voluntas ſm rem. ac p hoc nec idem eſt vo/
luntas ⁊ rectitudo volūtatis. in deo tn̄ eſt idem ſm rem
et intellectus ⁊ volūtas. ⁊ ꝓpter hoc idem rectitudo vo/
luntatis ⁊ ipſa voluntas. Et ideo primū ex quo depēdet
rō oīs iuſticie eſt ſapiētia diuini intellectus que res cō
ſtituit in debita ꝓportione ⁊ ad ſe inuicem ⁊ ad ſuaȝ cau/
ſam. in qua ꝓportione rō iuſticie create cōſiſtit. Dicere au
tem ꝙ ex ſimplici volūtate depēdeat iuſticia. eſt dicere ꝙ
diuina voluntas nō procedit ſm ordinem ſapiētie. quod
eſt blaſphemum.
Ad 1. ❡ Ad primū ergo dōm ꝙ nihil pt eſſe iuſtū niſi volitū a deo
tn̄ illud qd̄ ē volitū a deo hʒ primā cauſaȝ iuſticie ex ordi/
ne ſapientie diuine ❡ Ad 2 dōm ꝙ volūtas principis li Ad 2
cet habeat vim legis in cogendo ex hoc ipſo ꝙ voluntas
eſt. non tamē habet rōnem iuſticie. niſi ex hoc ꝙ ducitur
ratione ❡ Ad terciū dōm ꝙ deus operat̄ in rebus natu/ Ad 3
ralibus dupl̄r. primo inſtituens ipſas naturas. ſecūdo ꝓ Deus opat̄
uidens vnicuiqȝ rei id quod competit ſue nature. Et ꝗ in reb⁹ dupl̄
ratio iuſticie debitū requirit. ideo cū ipſas creaturas in
ſtitui non ſit aliquo mō debitū. ſed pure voluntariū. pri/
ma operatio nō habet rōem iuſticie. ſed dependet ex ſim
plici voluntate diuina. niſi forte dicat̄ iuſticie rōnem ha/
bere propter ordinē ipſius rei facte ad voluntatē. Debi/
tum eñ eſt fieri omne illud quod deus vult ex hoc ipſo ꝙ
deus vult illud. ſed ad hunc ordinē implendū ſapiētia di
rigit quaſi prima regula. ſed in ſecūda opatione inuenit̄
ratio debiti nō ex parte agentis. cū deus nulli ſit debitor
ſed ex parte recipientis. debitum eñ eſt vnicuiqȝ rei natu
rali vt habeat ea que exigit ſua natura tam in eſſentiali/
bus ꝗ̄ in accidentalibus. Hoc aūt debitū ex diuina ſapi
entia dependet inquantū ſcȝ natura debȝ eſſe talis ꝙ imi
tetur propriam ydeam que eſt in mente diuina. Et per
hunc modū inuenitur ipſa diuina ſapientia regula prima
iuſticie naturalis. In omnibus autem diuinis operib⁹ q̄/
bus creature aliquid ſupra debitū nature impēdit. vtpo
te in muneribus gratiaꝝ idem modus iuſticie inuenitur
qui in prima operatione eſt aſſignatus qua naturas inſti
tuit ❡ Ad quartū dicendum ꝙ voluntas diuina ſm mo Ad 4
dum intelligendi ꝑſuponit ſapientiā que prime habȝ re/
gule rōnem. ❡ Ad quintū dicendū ꝙ cum in deo intelle/
ctus ⁊ voluntas non differant ſm rem. voluntas ꝑ hoc Ad 5
ab intellectu dirigitur et ad aliud definit̄. nec ab aliquo
alio reſtringit̄. ſed mouetur ſm ſuam naturam. cum natu
rale ſit illi voluntati. vt ſemper ſm ordinem ſue ſapientie
agat. ❡ Ad ſextum dicendū ꝙ voluntatis diuine ex par Ad 6
te volentis non poteſt eſſe aliqua cauſa. que ſit aliud ab
ipſa voluntate exiſtens ei ratio volendi. nam volūtas ſa/
pientia ⁊ bonitas ſm rem ſunt idem in deo. Sed ex pte
voliti diuina voluntas habet aliquā rōnem volendi. que
ſcȝ eſt ratio voluntati ſm ꝙ ipſum volitū ordinat̄ ex de/
bito vel ex congruo ad aliud. qui quidem ordo ad diui/
nam ſapientiā ꝑtinet. Vñ ipſa eſt pma radix iuſticie.

Septimo querit̄. vtrum

teneamur voluntatem noſtram conformare di
uine voluntati. Et videtur ꝙ non. nullus enim tene/ 1
tur ad impoſſibile. ſed impoſſibile eſt nobis noſtram vo/
luntatem cōformare diuine. cum diuina voluntas ſit no
bis ignota. ergo non tenemur ad predictā cōformitatē
❡ Prete. Quicunqȝ non facit hoc ad quod tenetur pec/ 2
cat. ſi ergo tenemur ad cōformandum voluntatē noſtraȝ
diuine volūtati. non conformando ipſam. peccamus. ſed
quicunqȝ peccat mortaliter in hoc in quo peccat non con
formar voluntatem ſuam diuine. ergo ex hoc ipſo peccat.
peccat autem aliquo alio peccato ſpeciali. vtpote qui for/
nicatur vel furatur. ergo qui peccat duo peccata commit
tit. quod videtur eſſe abſurdum. Sed diceres ꝙ pre/
ceptum de conformitate voluntatis noſtre ad diuinā. cū
ſit affirmatiuū ꝗuis ſemper obliget. non tamen obligat
ad ſemꝑ. ⁊ ſic nō oportet ꝙ quicunqȝ non ꝯformat peccet
❡ Sed ꝯtra. ꝗuis aliqs nō ſeruās ꝓceptū affirmatiuū 3

non peccet quolibet inſtanti quo nō ſeruat. peccat tamen
quãdocunq; contrariū agit. ſicut peccat q̄s quãdocunq; in ho-
norat parentes. licet nō ſemꝑ peccet quãdo nō actu hono
rat. Sed ille q̄ peccat mortaliter agit cōtrariū conformi-
tati ꝑdicte. ergo ex hoc ipſo peccat. ¶ Pre. Quicūq; nō ſer-
4 uat hoc ad qḋ tenet̄ eſt trãſgreſſor. ſed ille q̄ peccat venia
liter nō cōformat voluntatē ſuam volūtati diuine. ſi ergo ad
cōformandū tenet̄ erit trãſgreſſor. ⁊ ita peccabit mortali
ter. Sed diceres ꝙ nō tenetur ꝓ eodē inſtanti confor-
mare quo venialiter peccat. quia ꝑcepta affirmatiua nō ob-
ligant ad ſemꝑ. ¶ Sed cōtra. Quicūq; nō ſeruat ꝑceptū
5 affirmatiuū loco ⁊ tēpore ꝓ quo obligat. trãſgreſſor iudi
catur. Sed tēpus cōformandi voluntatē noſtram volū-
tati diuine non videtur poſſe ad aliud terminari. niſi ad
hoc qñ voluntas exit in actum. ergo quãcunq; volūtas in
actum exit niſi cōformetur voluntati diuine videtur eſſe
peccatū. ⁊ ita qñ aliq̄s venialiter peccat videt̄ eſſe pecca-
tum mortale ¶ Pre. Nullus ad impoſſibile tenet̄. ſed ob
6 ſtinati nō poſſunt ſuam voluntatem cōformare diuine. ergo
ad cōformitatem nō tenent̄. ⁊ ita nec alij. alias obſtinati de
ſua obſtinatione cōmodū reportarent ¶ Pre. Cū deus
7 quicq̄d vult ex charitate velit. ipſe enī eſt charitas. ſi tene
mur noſtrã voluntatē diuine cōformare. tenemur charita
tem habere. ſed nō habēs charitatē non poteſt eã cōſequi
niſi ad eam ſe ꝑparet diligenter. ergo non habēs charitatē te
netur ſe cōtinue ad habendã charitatem ꝑparare. ⁊ ita in
quolibet inſtanti quo nō habet charitatē peccat. cū hoc
ex defectu ꝑparationis ꝓueniat. ¶ Prete. Cum forma
8 actus ꝑcipue in mō agendi cōſiſtat. ſi ad cōformitatē di-
uine volūtatis tenemur. oportet ꝙ aliq̄d velimus eodē
modo quo deus vult. Modū aūt diuine volūtatis po-
teſt aliq̄s aliq̄liter imitari in dilectione naturali ⁊ dilectō
ne gratuita. non aūt ſcḋm dilectōem naturalē attendit̄ con
formitas de qua loq̄mur. quia hoc mō cōformant volun
tatem ſuam diuine etiã infideles ⁊ peccatores. dū in eis
dilectio naturalis boni viget. Similiter nō poteſt attēdi
quantū ad dilectōem gratuitã que eſt charitas. ſic enī te-
neremur velle quicq̄d volumus ex charitate. quod eſt cō
tra opinionē multoꝝ. qui dicūt ꝙ modus nō cadit in pre
cepto. ergo videt̄ ꝙ nō teneamur ad cōformandū volun-
tatem noſtrã diuine ¶ Pre. Quantū diſtat deus ab ho-
9 mine. tantū volūtas dei a volūtate hoīs. vt dicit glo. ſuper
illud ps. rectos decet collaudatio. Sed tm̄ diſtat deꝰ ab
hoīe ꝙ homo nō pt̄ ei cōformari. cū homo in infinitum a
deo diſtet nulla pt̄ eſſe ipſius ad deū ꝓportio. ergo nec vo
luntas hominis diuine volūtati cōformari poteſt.
10 ¶ Prete. Illa dicunt̄ eſſe cōformia que in aliqua vna for
ma cōueniunt. ſi ergo voluntas noſtra diuine conformari
poteſt. oportet ꝙ ſit aliqua forma vna in qua vtraq; volun
tas cōueniat. ⁊ ſic eſſet aliquid ſimplicius diuina volūta
11 te. quod eſt impoſſibile. ¶ Pre. Cōformatio eſt relatio
eq̄parantie. ſed in talibus relationibꝫ vtrunq; extremorū
ad alterum refertur eadē relatione. ſicut dicitur amicus
amico amicus. frater fratri frater. ſi ergo voluntas noſtra
poteſt cōformari diuine. vt ſic ad ꝑdictam cōformitatē
teneamur ⁊ volūtas diuina poterit noſtre cōformari qḋ
12 videtur incōueniens ¶ Pre. Illa cadunt in precepto. et
ad ea tenemur que poſſumus facere ⁊ non facere. ſed non
poſſumus facere quin noſtrã voluntatē cōformemus di
uine. quia ſicut dicit Anſel. ſicut quod ē infra corpus ſphe
ricum quo magis ab vna parte circūferentie elongat. eo
magis ad alteram appropinquat. ita qui ex vna parte a
dei voluntate recedit. ex parte alia diuinã voluntatē im-
plet. ergo non tenemur ad cōformitatem predictã. ſicut
tenemur ad ea que cadunt ſub precepto. [Contra]
¶ Sed cōtra eſt quod ſuꝑ illud ps. rectos decet col-
laudatio. dicit gloſa. recti ſunt qui dirigunt cor ſuum ſcḋm
voluntatem dei. ſed q̄libet tenetur eſſe rectus. ergo quili
bet tenetur ad cōformitatē predictã ¶ Pre. Unumquodq;
debet ſue regule conformari. ſed voluntas diuina noſtre
voluntatis eſt regula. cum in deo primo voluntatis re-
ctitudo inueniatur. ergo volūtas noſtra debet diuine vo
luntati conformari
¶ Reſpōſio dicendū ꝙ quilibet ſuam voluntatē con- [R°]
formare tenetur diuine. Cuius rō ex hoc accipi poteſt ꝙ
in quolibet genere eſt vnū primū quod eſt menſura omniū
que ſunt in illo genere in quo ꝑfectiſſime inuenitur natu-
ra generis. ſicut natura colorum in albedine. que pro tan-
to omniū colorum menſura dicit̄. quia de vnoquoq; co-
lore cognoſcit̄ quantū participet de natura generis ex ꝓ
pinquitate ad albedinē. vel ex remotione ab ipſa. vt dicit̄
in decimo metaph. Et per hunc modū ipſe deus eſt mē-
ſura omniū entium. vt ex verbis Cōmenta. ibi colligi po
teſt. Cū enī vnūquodq; habeat tantū de eſſe quantū ei
per ſimilitudinē appropinquat. ſcḋm vero ꝙ ei diſſimile in
uenitur ad nō eſſe accedit. Et ſic de omnibus que in deo
et creaturis pariter inueniuntur dici oportet. Unde et
intellectus eius omnis cognitionis eſt menſura. et boni-
tas omnis bonitatis. ⁊ vt ſpecialius loquar. bona volū-
tas omnis bone voluntatis. Ex hoc ergo vnaqueq; vo-
lūtas eſt bona ꝙ diuine voluntati bone cōformatur. Un̄
cum quilibet teneat̄ ad habendū bonam voluntatē. tenet̄
pariter ad habendam voluntatem diuine voluntati ꝯfor-
mē. Sed ſciendū ꝙ illa conformitas multipliciter po- [Diſtinctio]
teſt attendi. loquimur enī hic de voluntate que eſt actus.
Cōformitas enī noſtri ad deum ſcḋm potentiam volunta
tis eſt naturalis ad imaginē pertinēs. vnde ſub precepto
non cadit. actus vero diuine voluntatis non ſolum habet
hoc ꝙ ſit volūtatis actus. ſed ſimul habet ꝙ ſit cauſa om
niū que ſunt. Ergo noſtra volūtas diuine volūtati ꝯfor [Duꝰ ꝯfor]
mari poteſt. vel ſicut effectus cauſe. vel ſicut volūtas vo- [mat volū.]
luntati. Cōformitas vero effectus ad cauſam aliter inue [nrã diuīe.]
nitur in naturalibus. ⁊ etiam in volūtarijs cauſis. In na
turalibus enī cauſis attendit̄ cōformitas ſcḋm ſimilitudinē
nature. ſicut ꝙ homo generat hominē. ⁊ ignis ignem. ſed
in volūtarijs dicit̄ effectus cauſe cōformari ex hoc ꝙ in ef
fectu implet̄ ſua cauſa. ſicut artificiatum aſſimilat̄ ſue cau
ſe. non quia ſit eiuſdem nature cum arte que eſt in mente
artificis. ſed quia forma artis in artificiato implet̄. Et ſi-
militer voluntati cōformatur effectus eius. quando hoc
fit qḋ voluntas diſpoſuit. ⁊ ex hoc actus noſtre volunta
tis diuine volūtati cōformat̄ ꝙ volumus id quod deus
vult nos velle. Voluntatis vero ad voluntatem ſcḋm ac-
tum cōformitas poteſt accipi dupliciter. vno modo qua-
ſi ſcḋm formã ſpeciei. vt homo ſimilat̄ homini. Alio modo
ſcḋm formã ſuꝑinductam. ſicut ſapiens ſapienti ſimilat̄. Et
dico aſſimilari ſcḋm ſpēm quando eſt cōuenientia in obie-
cto a quo actus ſpēm trahit. Sed in obiecto volunta-
tis duo ſunt cōſideranda. vnū quod eſt quaſi materiale.
ſcꝫ ipſa res volita. aliud eſt quaſi formale. ſcꝫ ratio volen-
di que eſt finis. ſicut etiam in obiecto viſus color eſt qua-
ſi materiale. lux vero quaſi formale. quia per eam efficitur
color viſibilis in actu Et ſic ex parte obiecti duplex eſt [Du. ꝯfor]
cōformitas. vna ex parte voliti vt quãdo homo vult ali- [mitas.]

quid quod deus vult. ⁊ hoc eſt quaſi ꝑ materialē cauſaȝ obiectū aūt eſt quaſi materia actus. vnde ē minima inť alias cauſas. Alia ex parte rationis volendi ſiue ex parte finis. vt cū aliquis ꝓpter hoc vult aliqͩ ꝓpter qꝺ vult deus. ⁊ hec cōformitas ē ſcđm cauſam finalē. forma vero ſupueniēs actui ē modus quē conſequitur ex habitu eliciente. ⁊ ſic noſtra volūtas cōformis dicitur eē diuine quando aliquis aliqͩ vult ex charitate ſicut et deus. et hoc eſt ſcđm cauſam formalem.

Ad 1. ¶ Ad primū ergo dicendū. ꝙ voluntas dei plenarie nota eſſe non poteſt. vnde nec plenarie noſtrā voluntatē eius voluntati poſſumus conformare. ſed ſm ꝙ cognoſcimus conformare poſſumus ⁊ tenemur. ¶ Ad ſcđȝ dicendū. ꝙ vno actu homo nō cōmittit duo peccata. cū ipſa eſſentia peccati ſit actus. ſed tamē in actu vno poſſunt eſſe due peccati deformitates. ⁊ hoc quādo actui alicuiꝰ peccati ſpecialis ſupuenit aliqua circūſtantia ꝙ transfert eum in alterius peccati deformitatē. vt cum quis aliena rapit vt in meretrices expēdat. actus rapine accipit deformitatem luxurie ex circūſtantia. Propter qꝺ quando aliquid ad deformitatē ꝑtinens inuenitˀ in actu alicuius peccati preter ſpecialem deformitatē illius peccati. qꝺ qͥdem ſit omni peccato commune ꝑ hoc peccatū nō geminatur neqȝ peccati deformitas. eo ꝙ huiuſmodi que cōmuniter in omnibꝫ peccatis inueniūtur ſunt quaſi principia eſſentialia peccati inquātum ē peccatū ⁊ includūtur in deformitate cuiuſlibet peccati ſicut pͥncipia generis in ratione ſpeciei. ⁊ ideo non ponūt in numerū cōtra ſpecialem deformitatē peccati ſicut hoc quod eſt auerti a deo aut nō obedire diuine legi. ⁊ cetera huiuſmodi inter que computari dicitur defectus cōformitatis de qua loquimur.

Ad 3 Unde nō oportet ꝙ talis defectus peccatū geminet vel peccati deformitatem. ¶ Ad. iij. dicēdū. ꝙ qͣuis faciens contrariū cōformitati ex hocipſo peccet. tamē qꝛ hoc eſt generale nō ponit in numeꝝ contra ſpeciale.

Ad 4 ¶ Ad quartū dicēdū. ꝙ ille qui venialiter peccat qͣuis non conformet in actu ſuam volūtatē diuine. conformat tamē habitu. Nec tenetur vt ſemꝑ in actū exeat. ſed pro loco ⁊ tempore tenetˀ vt nunqͣȝ contrariuȝ agat. peccans enī venialiter nō agit contra cōformitatem predictā. ſed preter eaȝ. vnde nō ſequitur ꝙ peccet mortaliter

Ad 5 ¶ Ad quintū dicendū. ꝙ nō ꝓ omni tēpore quo volūtas noſtra in actū exit obligat preceptū de cōformitate voluntatis. ſed pro illo tēpore quo quis tenetur de ſtatu ſue ſalutis cogitare. ſicut tenetur qñ confiteri debet vel ſacramenta accipere. vel aliud huiuſmodi facere.

Ad 6 ¶ Ad ſextum dicēdum. ꝙ aliquis dicitur obſtinatus dupliciter. vno modo ſimpliciter qñ ſcȝ habet volūtatem irreuerſibilem malo inherētem. ⁊ ſic ſunt obſtinati illi qui ſunt in inferno. nō aūt aliquis in hac vita exiſtens. Illi aūt qui ſunt in inferno adhuc tenētur ad conformitatem de qua agimus ad quā qͣuis peruenire non poſſint. ipſi tamē huiuſmodi impotentie ſibi cauſa extiterunt. vñ non cōformādo peccāt. qͣuis forte nō demereātur eo ꝙ non ſunt viatores. Alio modo dicitur aliquis obſtinatus ſcđm quid quando habet volūtatem adherētem malo. nō quidem omnino irreuerſibilem. ſed ꝑ difficultatem. ꝑ quē modū aliqui dicuntur obſtinati etiam in hac vita. ⁊ tales poſſunt voluntatem ſuam conformare diuine. vnde non ſolū peccāt non conformādo. ſed etiam demerētur

Ad 7 ¶ Ad ſeptimū dicendum. ꝙ quilibet tenetur quantū in ſe eſt ad charitatē habendam. etſi non facit qꝺ in ſe eſt. peccat peccato omiſſionis. non tamē oportet ꝙ in quolibet inſtanti in quo non facit peccat. ſed tunc tantū quādo facere tenebatˀ. vt pote cum ei neceſſitas imminebat aliquid faciendi quod ſine charitate nō poteſt facere vt accipere ſacramēta.

¶ Ad octauū dicendū. ꝙ dupliciter contingit nos ad aliqͩ teneri. vno modo ſic ꝙ ſi nō faciamus penā incurremꝰ. qꝺ eſt proprie ad aliqͩ teneri. ⁊ ſic ſcđm cōmuniorē opinionem non tenemur ad faciendū aliquid ex charitate. ſȝ ad faciendū aliqͩ ex dilectione naturali ſine qua ad minus quicqͩ fit male fit. Et dico dilectionē naturalē non ſolū illam que eſt nobis naturaliter indita. ⁊ eſt omnibꝫ communis vt ꝙ omnes beatitudinē appetūt. ſed illam etiaȝ ad quā aliquis ꝑ principia naturalia peruenire poteſt que inuenitur in bonis ex genere ⁊ etiam in virtutibꝫ politicis. Alio modo dicimur ad aliqͩ teneri. quia ſine hͦ non poſſumus finē beatitudinis cōſequi. ⁊ ſic tenemur vt aliquid ex charitate faciamꝰ ſine qua nihil poteſt eterne vite eſſe meritoriū. Et ſic patet quomodo modus charitatis aliquo modo cadit ſub precepto ⁊ aliquo modo non — Ad 8 Dupłr ad aliquid tenemur.

¶ Ad nonū dicendū. ꝙ homo deo ꝯformatˀ cum ſit ad imaginem et ſimilitudinē dei factus. qͣuis aūt ꝓpter hoc ꝙ a deo in infinitū diſtat non poſſit eſſe ipſius ad deū ꝓportio. ſm ꝙ proportio ꝓprie in quātitatibꝫ inuenitˀ. comprehendens duaꝝ quātitatū ad inuicē cōparatarū certā menſurā. ſm tamē ꝙ nomē ꝓportionis tranſlatuȝ eſt ad quālibet habitudinē ſignādam vnius rei ad aliam. vt patet cū dicimus hoc eſſe ꝓportionum ſimilitudinem. ſicut ſe habet princeps ad ciuitatem. ita gubernator ad nauem. Nihil prohibet dicere aliquā ꝓportionem hominis eē ad deum cū in aliqua habitudine ad ipſum ſe habeat vtpote ab ipſo effectus ⁊ ei ſubiectus. Uel poteſt dici. ꝙ finiti ad infinitum qͣuis non poteſt eſſe proportio ꝓprie accepta. poteſt tamen proportionabilitas eſſe que ē duarum proportionū ſimilitudo. Dicimꝰ enī quattuor proportionata duobus. que ſunt eorum dupla. ſex vero eſſe quattuor proportionabilia. quia ſicut ſe habēt ſex ad qͣttuor. ita quattuor ad duo. ⁊ ſimiliter finitum ⁊ infinitum qͣuis non poſſint eſſe ꝓportionata. poſſunt tamē eſſe ꝓportionabilia. quia ſicut infinitum eſt equale infinito. ita finitum finito. ⁊ per hunc moduȝ ſimilitudo ē inter creaturam et deum. quia ſicut deus ſe habet ad ea que ſibi cōpetunt. ita creatura ad ſua propria. — Ad 9 Proportio capitˀ dupłr.

Ad 10 ¶ Ad decimū dicēdum. ꝙ creatura non dicitur conformari deo quaſi participando eandem formam quā ipſe participat. ſed quia deus eſt ſubſtantialiter ipſa forma cuius creatura per quādam imitationem eſt participatio. ſicut ſi ignis ſimilaretur calori per ſe ſeparato exiſtenti.

Ad 11. ¶ Ad vndecimū dicēdum. ꝙ ſimilitudo ⁊ conformitas qͣuis ſint relationes equiparantie. non tamen ſemper vtriuſqȝ extremorum denominatur in reſpectu ad alterum. ſed tunc tantum quādo forma ſm quā attenditur ſimilitudo ⁊ conformitas in vtroqȝ extremorum conſiſtit. Sicut albedo in duobꝰ hominibus eo ꝙ vterqȝ poteſt dici conuenienter alterius formā habere. qꝺ ſignificatur cuȝ aliquid ſimile alteri dicitur. Sed quando forma eſt in vno principaliter. in altero quaſi ſcđario. non recipitur ſimilitudinis reciprocatio. ſicut dicimus ſtatuam herculis ſimilem herculi. ſed econuerſo non poteſt dici ꝙ hercules habeat formā ſtatue. ſed ſolum ꝙ ſtatua habeat formam herculis. Et per hunc modum creature dicuntur eſſe deo ſimiles et conformes. nō tamen ecōuerſo. Sed conformatio cū ſit motus ad conformitatem non importat equiparantie rela-

tionem. ſed preſupponit aliquid ad cuius conformitatē
alterum moueatur. vnde poſteriora prioribus cōformā
Ad .12. tur. ſed non econuerſo. ¶ Ad duodecimū dicendum. ꝙ
verbum Anſel. eſt intelligendum non pro tāto ꝙ homo
ſemper faciat voluntatem dei quantum in ipſo eſt. ſed
quia dei voluntas ſemper de eo impletur vel eo volente
vel eo nolente.

Octauo queritur. vtrū

teneamur conformare voluntatem noſtrā vo
lūtati diuine in volito. vt ſcilicet teneamur velle hoc qđ
.1. ſcimus deum velle. Et videtur ꝙ non. Paulus eñ cu
piebat diſſolui ꝛ eſſe cum criſto. vt dicitur Phili. hoc āt
deus nō volebat. vnde ibidem ſubditur. ſcio ꝙ manebo
propt̄ vos. ſi ergo teneamur hoc velle qđ de⁹ vult. pau
lus cupiens diſſolui ꝛ eſſe cū criſto peccabat. qđ eſt ab
ſurdum. ¶ Prete. Quod deus ſcit poteſt alteri reuela-
2 re. ſcit autem deus aliquem eſſe reprobatum. poteſt er-
go alteri ſuam reprobationem reuelare. ſi ergo ponatur
alicui reuelare ſequitur ꝙ ille teneatur velle ſuam dam-
nationem ſi tenemur velle hoc quod ſcimus deum velle
velle autem ſuam damnationem eſt cōtrarium charita-
ti per quam quilibet ſe diligit ad vitam eternam. ergo te
neretur aliquis aliquid velle contra charitatem qđ eſt in
3 conueniens. ¶ Prete. Prelato tenemur ſicut deo obedi
re cum ei vice dei obediamus. ſed non tenetur ſubdit⁹ fa
cere aut velle quicquid ſcit prelatum velle ꝙ ipſe faciat
niſi hoc ei expreſſe precipiat. ergo nō tenemur velle quic-
quid deus vult vel quicquid nos vult velle. ¶ Prete.
4 Quicquid eſt laudabile et honeſtum in criſto perfectiſ
ſime ac ſine omni ꝯmixtione inuenitur. ſed criſtus aliqua
voluntate voluit cōtrarium eius quod ſciuit deum vel-
le. voluit eñ aliqua voluntate non pati. vt oſtendit ora-
tio qua orauit Math. xxvi. Pater mi ſi poſſibile ē tranſe
at a me calix iſte. cū tamē deus vellet eum pati. ergo vel
le quicqđ deus vult non eſt laudabile nec ad hoc tene-
mur. ¶ Prete. Scđm Auguſtinū in libro de ciuita. dei.
5 Triſticia eſt de his que nobis nolentibus accidunt. ſed
beata virgo dolorem ſenſit de filij morte quē ſignificant
verba Symeonis dicentis Luce ſcđo. Tuā ipſius ani
mā pertranſibit gladius. ergo beata virgo nolebat xp̄m
pati. deus autē hoc volebat. ſi ergo tenemur velle id qđ
deus vult. beata virgo in hoc peccauit. quod eſt inconue
niens. ꝛ ita videtur ꝙ non teneamur conformare volun
tatem noſtram diuine in volito.

Inſtātie ¶ Sed contra ſuper illud Pſal. non adheſit mihi cor
.1. prauū. dicit gloſa. cor tortum habet qui non vult qđ de
us vult. ſed quilibet tenetur cordis tortionem vitare. er
2 go quilibet tenetur velle quod de⁹ vult. ¶ Pre. Scđm
Tullium Amicitia eſt idem velle ꝛ idem nolle. ſed qui-
libet tenetur habere amiciciam ad deum. ergo quilibet te
netur velle quod deus vult. ꝛ non velle quod non vult.
3 ¶ Pre. Propter hoc debemus volūtatem noſtram di-
uine conformare. quia voluntas dei eſt regula noſtre vo
luntatis vt dicit gloſa ſuper illud pſalmi. Rectos decet
collaudatio. ſed etiam volitum diuinum eſt regula om-
nis alterius voliti cū ſit primū volitum. ꝛ primū in vno
quoqꝫ genere eſt menſura eorū que ſunt poſt. vt dicitur
in decimo metaphyſ. ergo tenemur volita noſtra confor
4 mare diuine in volito. ¶ Prete. Peccatum precipue in
peruerſitate electionis conſiſtit. ſed ꝑuerſitas electionis
eſt qua minus bonum magis bono prefertur. Hoc autē
facit quicūqꝫ non vult qđ deus vult. cum cōſtet illud qđ
deus vult optimū eſſe. ergo quicūqꝫ non vult id qđ de-
us vult peccat. ¶ Prete. Scđm phm̄ Virtuoſus ē re 5
gula ꝛ menſura in omnibus humanis actibus. ſed xp̄s ē
maxime virtuoſus. ergo maxime nos debemus ei confor
mare tanqꝫ regule ꝛ menſure. ſed criſtus voluntatē ſuā
conformabat diuine etiam quātum ad volita quod eti
am beati faciunt. ergo ꝛ nos tenemur noſtrā voluntatē
conformare diuine etiam quantū ad volita.

Reſponſio dicendū. ꝙ in volito quodāmō tenemur Rño
noſtram volūtatem ꝯformare diuine. ꝛ quodāmodo nō
ſm̄ hoc eñ vt dictum eſt volūtatem noſtrā diuine cōfor
mare tenemur ꝙ bonitas diuine volūtatis regula eſt et
menſura omnis bone voluntatis. cum aūt bonum ex fi-
ne dependeat voluntas bona ſm̄ ordinem dicitur ad ra
tionem volendi que eſt finis Comparatio vero volunta-
tis ad volitum abſolute. non facit actum volūtatis eē bo
num. cū ipſum volitū ſe habeat quaſi materialiter ad ra
tionem volendi q̄ eſt finis rectus. Poteſt aūt vnū ꝛ idē
volitum bene vel male appeti ſm̄ ꝙ in diuerſos fines or-
dinatur. ꝛ ecōuerſo. diuerſa ꝛ ꝯtraria volita poteſt quis
bene velle in finē rectum referēdo vtrūqꝫ. Quis ergo vo
luntas dei nō poſſit eſſe niſi bona ꝛ omnia quecūqꝫ vult
bene velit. tamen bonitas in ipſo actu voluntatis diui-
ne cōſideratur ex ratione volendi. id eſt. ex fine ad quē or
dinat quicquid vult. qui eſt bonitas ſua Et ideo diuine
voluntati ſimpliciter in fine conformari tenemur. in voli
to autem non. niſi ſm̄ ꝙ illud volitum conſideratur ſub
ordine ad finem. qui quidem ordo nobis debet ſemꝑ pla
cere. Quis hoc idem volitum poſſit nobis etiam merito
diſplicere ſcđm aliquā ſuam cōſiderationē. vtpote ſcđm
ꝙ eſt in contrariū finem ordinabile. Et inde eſt ꝙ volun
tas humana ſcđm hoc inuenitur conformari in volito di
uine voluntati ꝙ ſe habet ad finē diuine voluntatis Vo
luntas eñ beatorū qui ſunt in continua contemplatione
voluntatis diuine ꝛ ex ea regulant omnes ſuas affectio
nes. vtpote plene cognoſcētes vniuſcuiuſqꝫ deſiderādo-
rum ordinē ad ipſam cōformatur diuine volūtati in quo
libet ſuo volito. omne eñ qđ ſciūt deum velle volūt ab
ſolute ꝛ ſine aliquo motu in contrariū. Peccatores ve-
ro qui ſunt auerſi a volūtate diuine bonitatis diſcordāt
in pluribꝫ ab his que deus vult. ea qꝫ improbātes ꝛ nul
la ratione aſſentiētes. Juſti vero viatores quorū volun-
tas adheret diuine bonitati ꝛ tamē eā nō ita ꝑfecte con-
templantur vt omnē ordinē volitorū ad ipſam manifeſte
percipiāt. Quis in eis ſit aliqua affectio ad contrariū lau
dabilis tamē ꝓpter aliū ordinē in eis ꝯſideratū quantū
ad affectionē. quā tamē nō obſtinate ſequūtur. ſed diui-
ne volūtati ſupponūt dū eis placet ꝙ ordo diuine volūta
tis in omnibꝫ impleatur Sicut ille qui patrē ſuū vult vi
uere ꝓpter affectū pietatis quē deus vult mori. ſi iuſtus
ſit hāc ſuā volūtatē ꝓpriā diuine ſupponit vt nō impatiē
ter ferat ſi dei voluntas in contrarium proprie volunta-
tis impleatur.

¶ Ad primū ergo dicendū. ꝙ Paulus cupiebat diſ Ad .1.
ſolui ꝛ eſſe cū xp̄o tanqꝫ ꝑ ſe bonū nihilominus tñ place
bat ei ꝯtrariū in ordine ad fructū quē deus ex eius vita
fieri volebat. vñ dicebat. ꝑmanere aūt in carne neceſſari
um ꝓpter vos ¶ Ad ſecūdum dicendū. ꝙ Quis de potē Ad .2.
tia abſoluta poſſit reuelare ſuam damnationē alicui. non
tamen hoc poteſt fieri de potentia ordinata. quia ſi talis

reuelatio fieret cogeret deſperare. et ſi alicui talis reuela-
tio fieret deberet intelligi nõ ſcdm modũ ꝓphecie prede
ſtinationis vel preſcietie. ſed ꝑ modũ ꝓphecie ꝯminatio
nis. q̃ intelligitur preſuppoſita ꝯditione meritoꝝ. Sed
dato ꝙ eſſet intelligenda ſcdm ꝑſcientie ꝓpheciã adhuc
nõ teneretur ille cui talis reuelatio fieret velle ſuã dam
nationẽ abſolute. ſed ſcdm ordinẽ iuſtitie quo deus vult
perſiſtẽtes in peccato dãnare Nõ eñ vult deꝰ ex pte ſua
dãnare aliquẽ. ſꝫ ſcdm illud qd ex nobis ẽ. vt ex ſupra di
ctis patet. Vñ velle ſuã dãnationẽ abſolute nõ eſſet con
Ad 3 formare volũtatẽ ſuã diuine. ſꝫ volũtati peccati. ¶ Ad
tertiũ dd̃m. ꝙ volũtas plati nõ eſt regula noſtre volũta
tis. ſicut diuina volũtas. ſed preceptũ eius. ꝛ ideo non ẽ
Ad 4 ſimile. ¶ Ad. iiij. dd̃m. ꝙ paſſio xp̃i dupliciter ꝯſiderari
poterat. vno mõ ꝑ ſe in quãtũ erat quedã afflictio innocẽ
tis. Alio mõ ſcdm ordinẽ ad fructũ. ad quẽ deus eã or-
dinauit. ꝛ ſic erat a deo volita. non aũt ꝑmo mõ. Volun
tas ergo xp̃i q̃ poterat illũ ordinẽ ꝯſiderare. volũtas ſcꝫ
rõnis hanc paſſionẽ volebat ſic etiã deus. ſed voluntas
ſenſualitatis cuiꝰ nõ eſt ꝯferre. ſed in aliq̃d abſolute fer-
ri. nõ volebat hãc paſſionẽ. ꝛ in hoc diuine volũtati quo
dãmodo in volito ꝯformabat̃. q: nec ipſe deus paſſionẽ
Ad 5 xp̃i vellet ſm ſe ſolã ꝯſideratã. ¶ Ad. v. dd̃m. ꝙ volun
tas beate virginis diſſentiebat a paſſione xp̃i in ſe ꝯſide
rata. volebat tamẽ fructũ ſalutis q̃ ex paſſione xp̃i conſe
quebat̃. ꝛ ideo diuine volũtati ꝯformabat̃. ꝛ quantũ ad
hoc ꝙ volebat ꝛ quantũ ad hoc ꝙ nolebat.
Solõ in ¶ Ad primũ vero qd in ꝯtrariũ obijcit̃ dd̃m. ꝙ ver
ſtantiaꝝ ba. glo. ſunt intelligẽda de volitis diuine volũtatis ſm
Ad 1. ꝙ ſtant ſub ordine ad finem ꝛ non abſolute. ¶ Ad. ij. di
Ad 2 cendũ. ꝙ amicicia ꝯſiſtit in cõcordia volũtatũ magis q̃
ad finem q̃ꝫ quo ad volita. Plus eñ eſſet amicꝰ febrici-
tantis medicus q̃ ei vinũ negaret qd ꝯcupiſceret ꝓpter
cõmune deſideriũ ſanitatis q̃ꝫ ſi vellet eiꝰ deſiderio ſatiſ-
Ad 3 facere de vini potatione in periculũ ſanitatis. ¶ Ad iij.
dicendũ. ꝙ ſicut ſupra dictũ eſt. volitũ a deo qd eſt menſu
ra ꝛ regula omniũ alioꝝ eſt finis volũtatis eiꝰ. ſcꝫ boni
tas ſua. oĩa vero alia nõ vult niſi ꝓpter hũc finẽ. ꝛ ideo
dum voluntas noſtra diuine voluntati conformatur in
fine. ad primũ volitũ. omnia volita noſtra regulantur
Ad 4 ¶ Ad quartũ dicendũ. ꝙ electio habet in ſe ꝛ rationis
iudicium et appetitum. ſi ergo aliquis iudicio preferat id
qd eſt minus bonum magis bono. erit peruerſitas ele-
ctionis. non autem ſi preferat in appetendo. Non eñ ho
mo tenetur ſemper meliora proſequi in operando. niſi
ſint talia ad que ex precepto obligatur. aliter autem qui-
libet teneretur ſequi perfectionis conſilia que conſtãt eẽ
Ad 5 meliora. ¶ Ad quintũ dicendum. ꝙ quedam ſunt in q̃-
bus criſtum admirari poſſumus. non imitari. ſicut ea q̃
pertinent ad diuinitatem eius ꝛ ad beatitudinem quam
habuit adhuc viator exiſtẽs. ad quod pertinebat ꝙ xp̃s
etiam quantum ad volita rationis ſue. voluntatem ſuã
diuine voluntati conformabat.

Materia viceſimaquarta
de libero arbitrio.

Queſtio. xxiiij. de li

bero arbitrio. ꝛ habet queſtiones quĩdecim
¶ Prima. vtꝝ hõ ſit liberi arbitrij. ¶ Secũ
da. vtꝝ liberũ arbitriũ ſit in brutis. ¶ Ter-
tia. vtꝝ liberũ arbitriũ ſit in deo. ¶ Quarta. vtꝝ liberũ
arbitriũ ſit potẽtia vel nõ. ¶ Quĩta. vtꝝ liberũ arbitriũ
ſit vna potẽtia vel plures. ¶ Sexta. vtꝝ liberũ arbitriũ
ſit volũtas vel potẽtia alia a volũtate. ¶ Septima. vtrũ
poſſit eẽ aliq̃ creatura q̃ liberũ arbitriũ habeat naturalit̃
cõfirmatũ in bono ¶ Octaua. vtꝝ liberũ arbitriũ creatu
re poſſit ꝯfirmari in bono ꝑ aliqd donũ gratie ¶ Nona
vtꝝ liberũ arbitriũ hoĩs in ſtatu vie poſſit ꝯfirmari in bo
no. ¶ Decima. vtꝝ liberũ arbitriũ creature poſſit eẽ ob-
ſtinatũ in malo vł immutabilit̃ firmatũ ¶ Undecima. vtꝝ
liberũ arbitriũ hoĩs in ſtatu vie poſſit eẽ obſtinatũ in ma
lo ¶ Duodecima. vtrũ liberũ arbitriũ ſine gratia in ſtatu
peccati mortalis poſſit vitare peccatũ mortale ¶ Deci-
matertia. vtrũ aliq̃s in gratia exiſtẽs poſſit vitare pecca
tũ mortale. ¶ Decimaquarta. vtrũ liberũ arbitriũ poſſit
in bonũ ſine gratia ¶ Decimaquinta. vtrũ homo ſine gra
tia poſſit ſe preparare ad gratiam habendam.

Queſtio ẽ de libe-

ro arbitrio. Et ꝑmo querit̃. vtꝝ hõ
ſit liberi arbitrij Et videt̃ ꝙ non. vt
eñ dr̃ Jere. x. non ẽ hoĩs via eiꝰ nec 1.
viri vt ãbulet ꝛ dirigat greſſus ſuos
ſm hꝫ aũt aliq̃d liberi arbitrij ẽ ꝙ ẽ do
minus ſuoꝝ actuũ. g̃ nõ ẽ liberi arbitrij. Sꝫ di. ꝙ ver Solutio
bũ ꝓphete intelligit̃ de actib' meritorijs q̃ nõ ſũt in natu
rali hoĩs ptãte ¶ Sꝫ ꝯtra. Ad ea q̃ non ſunt in naturali 2
ptãte noſtra nõ ſumꝰ liberi arbitrij. ſi g̃ merita nõ ſũt in
ptãte noſtra nõ ſumꝰ liberi arbitrij ad merẽdũ. ꝛ ſic actꝰ
meritorius nõ ꝓcedit ex libero arbitrio ¶ Pre. ſm pħm
ꝑmo meth. Liberꝝ ẽ ꝙ cauſa ſui ẽ. ſꝫ mẽs humana habet 3
aliã cãm motꝰ ſui q̃ꝫ ſeipſuꝫ. ſcꝫ deũ. q: Roma. i. dicit̃ ſup
illud ꝓpt̃ qd tradidit illos deꝰ. gloſa. manifeſtũ eſt deuꝫ
opari in mẽtib' hoĩm ad ꝯuertẽdas volũtates eoꝝ in qd
cũq̃ voluerit. g̃ mẽs humana nõ ẽ liberi arbitrij. Sed Solutio
dicẽ. ꝙ mẽs humana ẽ ſicut cauſa ꝑncipalis ſui actꝰ. deꝰ
aũt ſicut cauſa remota ꝛ hꝫ nõ impedit mẽtis libertateꝫ.
¶ Sꝫ ꝯtra. Quãto aliq̃ cauſa magis influit in effectuꝫ
tãto ẽ ꝑncipalior. ſꝫ cauſa ꝑma plꝰ influit q̃ꝫ ſcd̃a. vt dici 4
tur in li. de cauſis. g̃ ꝑma cauſa ẽ ꝑncipalior ſcd̃a cauſa. ꝛ
ita mẽs nr̃a nõ ẽ cauſa ꝑncipalis ſui actꝰ. ſꝫ deꝰ. ¶ Pre. 5
Omne qd mouet motũ mouet ſicut inſtrumẽtũ. vt pꝫ ꝑ
Cõmẽ. in. viij phyſ. Inſtrumẽtũ aũt nõ ẽ liberꝝ ad agen
dũ. cũ nõ agat niſi ſcdm ꝙ q̃s eo vtit̃. cũ g̃ mẽs humana
nõ operet̃ niſi mota a deo. videt̃ ꝙ non ſit liberi arbitrij.
¶ Pre. Liberꝝ arbitriũ dicit̃ eẽ facultas volũtatis ꝛ ra- 6
tionis q̃ bonũ eligit̃ gratia aſſiſtẽte vel malũ eadẽ defici
ente. ſꝫ multi ſunt q̃ nõ habẽt gratiã. g̃ nõ poſſunt libere
eligere. ꝛ ita nõ habẽt liberꝝ arbitriũ ad bona ¶ Pre. Ser 7
uitus libertati opponit̃. ſꝫ in hoie inuenit̃ ſeruitus peccati
q: q̃ facit peccatũ ſeruus ẽ peccati. vt dicit̃ Jo. viij. g̃ in
hoie nõ ẽ libertas arbitrij ¶ Pre. Anſel. dicit in li. de libe 8
ro arbitrio. ſi haberemꝰ potẽtiã peccãdi ꝛ non peccandi

gratia nō indigerem⁹. potētia aūt peccādi ⁊ nō peccādi ē
liberū arbitriū. cū ergo indigeam⁹ gratia liberū arbitriū non
habem⁹. ¶ Pre. Ab optimo vnūqdq3 denominādū est
9 vt habetur a pho in. ij. de aīa. sꝫ optimū inter act⁹ humanos
sūt act⁹ meritorij. cū ergo ad hos hō nō sit liberi arbitrij. vt
dicitur Joh. xv. sine me nihil potestis facere. qđ de actib⁹
meritorijs itelligitur. videtur ꝙ hō nō sit dicēdus liberi arbi
10 trij ¶ Pre. Aug. dt. qa hō noluit abstinere a peccato cū
potuit inflictū ē ei nō posse cū velit. ergo nō ē in ptāte hoīs
peccare ⁊ nō peccare. ⁊ sic nō videtur eē dn̄s suorū actuū nec
11 liberi arbitrij. ¶ Pre. Bernar. distīguit triplicē libertatē
scꝫ libertatē arbitrij. ⁊ libertatē ꝯsilij. ⁊ libertatē ꝯplaciti
Et dicit ꝙ libertas arbitrij ē q̄ discernim⁹ qđ liceat. Li
bertas ꝯsilij q̄ discernim⁹ qđ expediat. Libertas ꝯplaci
ti q̄ discernim⁹ qđ libeat. Sꝫ discretio humana ꝑ ignorā
tiā ē sauciata. ergo videtur ꝙ libertas arbitrij. q̄ in discretione
12 ꝯsistit. in hoīe post peccatū nō remāsit ¶ Pre. Respectu
eorū hō nō habet libertatē respectu quorū habet necessita
tē. sꝫ respectu peccatorū hō habet necessitatē. q: post pec
catū sm Aug⁹. necesse ē peccare hoīem añ reparationē qdē
dānabiliter post reparationē vero saltem venialit. ergo hō ad
peccata nō ē liberi arbitrij. ¶ Pre. Quicqd de⁹ prescit
13 necesse ē euenire. cū prescītia dei falli nō possit. sꝫ omnes
act⁹ humanos de⁹ prescit. ergo de necessitate eueniūt. ⁊ ita
hō nō ē liberi arbitrij ad agēdū. ¶ Pre. Quāto aliquod
14 mobile ē magis ꝓpinquū pmo motori. tāto ē magis vni
forme in suo motu. sicut patet de corporib⁹ celestib⁹ quo
rū motus semꝑ eodē mō se habēt. sed cū oīs creatura a
deo moueatur. mouet eñ creaturā corꝑalē ꝑ tempus ⁊ lo
cū. spiritualem vero ꝑ tempus. vt dicit Aug⁹. viij. super
Gen̄. ad lit. rōnalis creatura ē mobile ꝓpinquissimū deo
qui ē pmus omniū motorū. ergo habet motū maxime vni
formem. ⁊ sic facultas eius ad plura se nō extendit vt sic
15 per hoc dici possit liberi arbitrij. ¶ Pre. Scdm phm in
scđo ce. ⁊ mū. de nobilitate supni celi ē vt finē suū vnico
motu ꝯsequtur. sꝫ aīa rationalis ē nobilior illo celo. cū spi
ritus corpi pferatur. sm Aug⁹. viij. de ci. dei. ergo aīa hu
mana habet vnicū motū. ⁊ ita non videtur esse liberi arbi
trij. ¶ Pre. Decuit diuinā bonitatem vt creaturā subli
16 missimā optime collocaret. sꝫ optime collocatur qđ optimo
immobiliter adheret. ergo decuit vt deus rationalē creatu
ram q̄ est sublimissima inter creaturas faceret talē q̄ sibi
immobiliter adhereret. qđ si eēt liberū arbitriū. vt videtur
nō haberet. ergo decuit vt natura rōnalis sine libero arbi
trio fieret. ¶ Pre. Phi diffiniūt liberū arbitriū eē liberū
17 de rōne iudicij. iudiciū vero rōis cogi pōt virtute demō
strationis. qđ aūt cogitur nō ē liberū. ergo hō nō est liberi arbi
18 trij. ¶ Pre. Propter hoc intellect⁹ seu rō cogi pōt. q: ē ali
qđ verū cui nulla falsitas admiscetur nec apparētia falsitatis
vñ nō pōt intellect⁹ subterfugere qn ei assentiat. Sꝫ sic
est aliqđ bonū cui nihil mali admiscetur nec sm rei verita
tē nec sm apparētiā. cū ergo bonū sit obiectū volūtatis sicut
verū intellect⁹. videtur ꝙ sicut intellect⁹ cogitur. ita ⁊ volū
tas. ⁊ sic hō nō habet libertatē neq3 quātū ad volūtatē
neq3 quātū ad rōem. ⁊ sic nō habebit liberū arbitriū qđ
19 est facultas volūtatis ⁊ rōnis. ¶ Pre. Scdm phm in
iij. eth. Qualis vnusquisq3 ē talis finis videtur ei. sed non
est in potētia nostra ꝙ sim⁹ tales vel tales. cum ergo ho
mo ex natiuitate habeat. ⁊ dependeat etiam quodāmo
do qualitas. vt videtur. ex dispositione stellarū. ergo nō
est in potestate nostra vt hunc vel illum finem approbe
mus. sed omne iudicium de agendis ex fine sumitur. nō
ergo sumus liberi arbitrij. ¶ Prete. Liberū arbitriū op 20
ponitur necessitati. sed respectu quorūdam voluntas ha
bet necessitatem. de necessitate eñ vult beatitudinē. er
go non habet respectu omniū libertatem. ⁊ ita non est li
beri arbitrij quantū ad omnia.

Cōtra

¶ Sed contra est quod dicitur Eccī. xv. Deus ab
inicio constituit hominē ⁊ reliquit eū in manu cōsilij sui.
glosa. id est in potestate liberi arbitrij. ¶ Prete. Inueni
tur in rebus agens aliqđ qđ agit ex nihilo ⁊ non ex ne
cessitate. scꝫ deus. aliqđ etiam agens qđ agit ex aliquo.
id est ex necessitate sicut agentia naturalia. sed positis ex
tremis in rerū natura. ꝯsequēs est vt media ponātur sm
phm in. ij. ce. ⁊ mū. Inter hec aūt duo nō ē nisi duplex
medium qm̄ alterū est impossibile esse. scꝫ agens ex nihi
lo ex necessitate. ex nihilo cū agere dei solius est qui non
ex necessitate agit. sed ex voluntate. ergo relinquitur ali
quid qđ agat ex aliquo et non ex necessitate. ⁊ hoc est ra
tionalis creatura que agit ex presupposita materia et nō
ex necessitate. sꝫ ex arbitrij libertate ¶ Pre. Liberum ar
bitrium est facultas voluntatis ⁊ rationis. sed in homi
ne inuenitur ratio ⁊ voluntas. ergo et liberū arbitriū
¶ Prete. Scdm phm in tertio ethycorū. Consilium nō
est nisi eorū que sunt in nobis. sed homines de suis actib⁹
consiliantur. ergo homines sunt domini actuū suorū et
propter hoc liberi arbitrij. ¶ Prete. Precepta et prohi
bitiones non debent fieri nisi ei qui potest facere ⁊ non fa
cere. alias eñ frustra essent. sed homini etiā diuinitus
precepta fiunt ⁊ prohibitiones. ergo in hominis potesta
te est facere ⁊ non facere. ergo est liberi arbitrij ¶ Prete.
Nullus debet puniri vel premiari pro eo quod non est
in potestate eius facere ⁊ nō facere. sed homo recte a deo
punitur et premiatur pro suis operibus. ergo potest ope
rari et non operari ⁊ ita est liberi arbitrij ¶ Prete. Om
nium que fiunt aliquā causam ponere oportet. sed huma
norum actuū non possumus ponere causam ipsum deū
immediate. quia que immediate a deo sunt non possunt
esse nisi bona. actus humani sunt boni qn̄q3 et qn̄q3 mali
Similiter nec potest dici ꝙ humanorū actuū sit causa ne
cessitas. quia que ex necessitate proueniūt eodem modo
se habent semꝑ. quod in humanis actibus non videtur.
Similiter non potest dici ꝙ siderū vel stellarū disposi
tio sit eorū causa. quia oporteret humanos act⁹ ex neces
sitate accidere. sicut ⁊ causa necessaria est. Neq3 natura
eorū causa esse potest. qđ ostendit humanorum actuū va
rietas. natura eñ determinata est ad vnum nec ab eo de
ficit nisi in minori parte. Neq3 fortuna neq3 casus huma
norū actuum causa potest esse. quia fortuna et casus sunt
causa eorum que raro ⁊ preter intentionem accidunt. vt
dicitur in scđo physicorū. qđ in humanis actibus non ap
paret. Relinquitur ergo ipsum hominem facientem eē
principium propriorum actuum. et per hoc esse liberi ar
bitrij.

Rꝫo

¶ Responsio dicendum. ꝙ absq3 omni dubitatione
hominem liberi arbitrij ponere oportet. Ad hoc enim
et fides restringit. cum sine libero arbitrio nō possit esse
meritum. iusta pena vel premium. Ad hoc etiam inducūt
manifesta iudicia quibus apparet hominem libere vnū
eligere et aliud refutare. Et ad hoc etiam ratio euidēs
cogit. qua quidem ad inuestigationem liberi arbitrij ori
ginem sequēres hoc mō procedimus. In rebus eñ q̄
mouētur vel aliquid agunt hec inuenitur differētia. ꝙ q̄
dā habēt principiū sui motus vel opatōnis in semetipsis

Differentia rerum mobiliū

Quedã vero extra ſe. ſicut ea q̃ per violentiã mouẽtur
in quib⁹ principiũ eſt extra nihil ↄferente vim paſſo ſcḋz
phm in .iij. ethy. in quibus liberũ arbitriũ ponere nõ poſſu
mus eo ꝙ nõ ſunt cauſa ſui motus. Liberũ aũt eſt quod
cauſa ſui eſt ſcḋm phm in primo metaphyſ. Eoꝝ autẽ
quoꝝ principiũ motus ⁊ operationis in ipſis eſt. quedã
talia ſunt ꝙ ipſa ſeipſa mouẽt ſicut animalia. quedã autẽ
que nõ mouẽt ſeipſa. q̃uis in ſeipſis ſui motus aliqḋ prin
cipium habent. ſicut grauia et leuia. nõ eñ ipſa ſeipſa mo
uent cũ non poſſunt diſtingui in duas partes. quaꝝ vna
pars eſt mouens ⁊ alia mota. ſicut in animalib⁹ inuenit̃.
q̃uis motus eoꝝ ↄſequatur aliqḋ principiũ in ipſis ſcꝫ
formã quã habent. ⁊ ideo dicũtur a generãte moueri per
ſe ſcḋm phm in octauo phyſicoꝝ. ſed a remouente prohi
bens per accidẽs. ⁊ hec mouẽtur ſeipſis. ſed nõ a ſeipſis.
vñ nec in his liberũ arbitriũ inuenitur. q̄ꝛ nõ ſũt ſibiipſis
cauſa agendi vel mouendi. ſed aſtringũtur ad agendum
vel mouẽdum ꝑ id quod ab altero receperũt. Eoꝝ aũt
que a ſeipſis mouẽtur quorũdam motus ex iuditio ratõ
nis proueniunt. quorũdam vero ex iuditio naturali. Ex
iuditio autẽ rationis homines agũt ⁊ mouẽtur. ↄferunt
eñ de agendis. ſed ex naturali iuditio agunt ⁊ mouẽtur
omnia bruta. Quod quidẽ patet. tum ex hoc ꝙ omnia q̃
ſunt eiuſdẽ ſpeciei ſimiliter operãtur. ſicut oẽs hirun-
dines ſimiliter faciũt nidũ. Cum etiã ex hoc ꝙ habẽt iu
ditium ad aliqḋ opus determinatũ ⁊ non ad oĩa. ſicut
apes nõ habent induſtriã ad faciendũ aliqḋ aliud opus
niſi fauos mellis. ⁊ ſimiliter ẽ de alijs animalib⁹. vñ recte
conſideranti apparet ꝙ per quẽ modũ attribuitur mot⁹
et actio corporib⁹ naturalib⁹ inanimatis. ꝑ eũdem modũ
attribuitur brutis animalib⁹ iuditiũ de agẽdis. ſicut eñ
grauia ⁊ leuia nõ mouẽt ſeipſa vt ꝑ hoc ſint cauſa ſui mo
tus. ita nec bruta iudicant de ſuo iuditio. ſed ↄſequũtur
iuditiũ ſibi ab aliquo alio inditũ. ſcꝫ a deo. ⁊ ſic nõ ſunt
cauſa ſui arbitrij nec libertatẽ arbitrij habent. Homo ve-
ro ꝑ virtutem rationis iudicãs de agendis. poteſt etiã
de ſuo libero arbitrio iudicare. inquãtũ ↄgnoſcit rõnẽ
finis. ⁊ eius quod eſt ad finem habitudinẽ. ⁊ ordinem
vnius ad alterũ. ⁊ ideo non eſt ſolum cauſa ſuiipſius in
mouendo. ſed etiam in iudicãdo. ⁊ ideo eſt liberi arbitrij
acſi diceretur liberi iudicij de agendo vel non agendo

Ad .i. ¶ Ad primũ dicẽdum. ꝙ in opere hominis ẽ duo inue
Diſtinctõ nire. ſcꝫ electionẽ operũ. ⁊ hoc ſemꝑ in hominis poteſta-
te conſiſtit ⁊ operũ geſtionẽ ſiue executionẽ. ⁊ hoc nõ ſem
per in hominis poteſtate ẽ. ſed diuina prouidẽtia guber
nante ꝓpoſitũ hominis ad finem quãq; perducitur. quãq;
non. ⁊ ideo homo nõ dicitur eſſe liber ſuarũ actionũ. ſed
liber ſue actionis que ẽ iuditiũ de agendis. ⁊ hoc ipſuꝫ no
mẽ liberi arbitrii demõſtrat Vel põt diſtingui de me
ritorio opere ſicut in obiectionib⁹ eſt tactũ. tamen ꝓma
Ad 2 reſponſio eſt Gregorij nazanzeni. ¶ Ad ſecũdum dicen
dum. ꝙ opus meritoriũ a nõ meritorio nõ diſtat in quid
agere. ſed in qualiter agere. nihil eñ eſt qḋ vnus homo
meritorie agat ⁊ ex charitate. qḋ alius nõ poſſit abſq; me
rito agere vel etiam velle. ⁊ ideo hoc ꝙ homo non poteſt
ſine gratia agere opera meritoria nihil derogat arbitrij li-
bertati. q̄ꝛ hõ dicitur eẽ liberi arbitrij ſcḋm ꝙ poteſt age
re hoc vel illud. non ſcḋm ꝙ poteſt ſic vel ſic agere. quia
ſcḋm phos ille qui nondũ habet habitũ virtutis nõ ha-
bet in ſua poteſtate agere taliter qualiter virtuoſus agit
niſi inquãtum poteſt acquirere habitũ virtutis. Grati-
am aũt que opera meritoria facit q̃uis homo nõ poſſit ex

libero arbitrio acquirere. poteſt tamẽ ſe ad gratiã habẽn
dam preparare. que ei a deo nõ denegabitur ſi fecerit qḋ
in ſe eſt. ⁊ ideo nõ ẽ omnino extra poteſtatẽ liberi arbitrij
opera meritoria agere. q̃uis ad hoc ꝑ ſe poteſtas liberi arbitrij
nõ ſufficiat. eo ꝙ modus qui ad meritũ requiritur facul
tatem nature excedit. nõ aũt modus q̃ eſt in operib⁹ ex
virtutib⁹ politicis. nullus aũt ꝓpter hoc diceret hominẽ
nõ eẽ liberi arbitrij. quia nõ poteſt taliter velle vel elige
re. qualiter deus vel angelus. ¶ Ad tertiũ dicendũ. ꝙ Ad 3
deus operatur in vnoquoq; agẽte ſcḋm modũ illi⁹ agẽ-
tis. ſicut prima cauſa operatur in operatione cauſe ſecũde
cum ſecũda cauſa nõ poſſit in actũ procedere niſi per vir
tutem cauſe prime. vnde ꝑ hoc ꝙ deus ẽ cauſa operans
in corporib⁹ hominum. nõ excluditur quin ipſe humane
mentes ſint cauſa ſuoꝝ motuũ. vnde nõ tollitur ratio li-
bertatis ¶ Ad quartũ dicendũ. ꝙ cauſa ꝓma dicitur eẽ
principalis ſimpliciter loquẽdo ꝓpter hoc ꝙ magis in- Ad 4
fluit in effectũ. ſed cauſa ſcḋa ſcḋm quid principalis eſt
inquantũ effectus ei magis ↄformãtur. ¶ Ad .v. dicen- Ad 5
dum. ꝙ inſtrumentũ dicitur dupliciter. vno mõ proprie
q̃ſi ſcꝫ aliquid ita ab altero mouetur ꝙ nõ cõfertur ei a
mouente aliquod principiũ talis motus. ſicut ſerra mo
uetur a carpentatore. ⁊ tale inſtrumentũ omnino eſt ex-
pers libertatis. Alio mõ dicitur inſtrumentũ ↄmuniter
quicq̃d ẽ mouens ab alio motũ. ſiue ſit in ſeipſo principiũ
ſui motus ſiue non. ⁊ ſic nõ oportet ꝙ ab inſtrumẽto om
nino excludatur ratio libertatis. quia aliquid poteſt eſſe
ab alio motũ. qḋ tamen ſeipſuꝫ mouet. ⁊ ita ẽ de mente
humana. ¶ Ad ſextũ dicendũ. ꝙ ille qui nõ habet gratiã
poteſt eligere bonũ. ſed nõ meritorie. hoc aũt nõ derogat Ad 6
libertati arbitrij vt dictum eſt. ¶ Ad ſeptimũ dicendũ. Ad 7
ꝙ ſeruitus peccati nõ dicit coactionẽ. ſed inclinationẽ in
quantũ peccatũ precedẽs aliquo modo inducit ad ſequẽ
tia. vel pro defectu virtutis naturalis. que nõ poteſt ſe a
macula peccati eripere cui ſe ſemel ſubdidit. ⁊ ideo ſemꝑ
in homine remanet libertas a coactione ꝑ quã naturalit̃
ineſt libero arbitrio. ¶ Ad octauũ dicẽdũ. ꝙ Anſelmꝰ il Ad 8
lis verbis loquitur quaſi obijciendo. ipſe eñ poſtmodũ
oſtendit ꝙ indigentia gratie libero arbitrio non cõtradi
cit. ¶ Ad nonũ dicendũ. ꝙ ad ipſum opus meritoriũ ſe Ad 9
extendit poteſtas liberi arbitrij. q̃uis nõ ſine deo ſine cu
ius virtute nihil eſt in mũdo quod agere poſſit. ſed mo-
dus ille quo opus fit meritoriũ naturalem facultatẽ ex
cedit vt dictum ẽ. ¶ Ad .x. dicendũ. ꝙ circa hoc duplex Ad 10
eſt opinio. Quidã eñ dixerũt ꝙ homo in peccato morta Opi. pri⁹
li exiſtens non poteſt vitare diu quin mortaliter peccet.
poteſt tamen vitare hoc vel illud mortale. ſicut ↄmuni-
ter omnes dicũt de peccatis venialib⁹. ⁊ ſic nõ videt̃ hec
neceſſitas tollere arbitrij libertatem. Alia opinio ẽ. ꝙ Opio .ij.
homo in peccato mortali exiſtens poteſt oẽ peccatum
mortale vitare. nõ tamẽ poteſt vitare quin ſit ſub pecca-
to. quia nõ põt ꝑ ſeipſuꝫ a peccato reſurgere ſicut potuit
per ſeipſum cadere. ⁊ ſcḋm hoc facilius ſuſtinetur arbitrij
libertas. De hoc tñ infra q̃retur cũ erit queſtio de po
teſtate liberi arbitrij. ¶ Ad .xi. dicendũ. ꝙ voluntas no- Ad .xi.
ſtra fert̃ in finẽ vel in id quod eſt ad finẽ In finẽ vero ho
neſtũ vtilẽ vel delectabilem. ſcḋm ꝙ etiã triplex bonum
diſtinguitur. honeſtũ. vtile ⁊ delectabile Reſpectu ergo Triplex
finis honeſti ponit Bernardus libertatẽ arbitrij. Reſpe libertas
ctu boni vtilis quod ẽ ad finẽ libertatem conſilij. Reſpe
ctu aũt boni delectabilis libertatẽ complaciti. q̃uis aũt
diſcretio ſit per ignorãtiam diminuta. nõ tamẽ omnino

áblata. ⁊ ideo libertas arbitrij per peccatum eſt quidem
Ad 12 debilitata. ſed nõ omnino amiſſa. ¶ Ad. xij. dicendum
ꝙ homo habet neceſſe peccare poſt peccatũ ante repara-
tionẽ. id eſt habere peccatũ. non aũt habet neceſſe vti pec
cato ſcd̃m vnã opinionẽ. ſic peccare eñ dupliciter dicit᷑ ſi
cut et videre ſcd̃m pħm in. ij. de anima. Uel ſcd̃m aliaꝫ
opinionẽ habet neceſſe peccare aliquo peccato. cũ tamen
Ad 13 reſpectu nullius habeat neceſſitatem. ¶ Ad. xiij. dicendũ
ꝙ ex preſciẽtia dei non poteſt cõcludi ꝙ actus noſtri ſint
neceſſarij neceſſitate abſoluta que dicitur neceſſitas con
ſequẽtis. ſed neceſſitate ꝯditionata. que dicitur neceſſi-
tas cõſequentie. vt patet ꝑ Boe. in li. de Conſola. phy᷑.
¶ Ad. xiiij. dicendum. ꝙ moueri dicitur dupliciter. vno
Ad 14 modo proprie prout pħs diffinit motuꝫ in. iij. phy᷑. di-
Moueri ceus. ꝙ motus eſt actus exiſtentis in potentia ſm̃ ꝙ hu
dr̃ dupl᷑. iuſmodi. ⁊ ſic verũ eſt ꝙ quãto aliquod mobile eſt pro-
pinquius primo motori tanto in eo maior vniformitas
motus inuenitur. quia quãto eſt propinquius p̃mo mo
tori tanto eſt ꝑfectius ⁊ magis in actu exiſtens ⁊ min⁹
in potentia. ⁊ ideo paucioribꝫ motibus eſt mobile. Alio
modo dicitur motus large operatio quelibet. ſicut intel-
ligere vel ſentire. ⁊ ſic accipiendo pħs in tertio de anima
oſtendit ꝙ motus eſt ꝑfecti actus. quia vnũquodq; ope
ratur ſcd̃m ꝙ eſt in actu. ⁊ ſic quodãmodo ꝓpoſitio ha-
bet veritateꝫ. quodãmodo vero nõ. Si em̃ vniformitas
motus attẽdatur ex parte effectuũ ſic falſitatem habet.
quia quãto aliquod operãs eſt virtuoſius ⁊ perfectius
tanto ad plures effectus eius virtus ſe extendit. Si ve
ro attẽdatur quantũ ad modũ agendi ſic ꝓpoſitio habet
veritatẽ. quia quãto magis eſt perfectius aliqđ operãs.
tanto magis eũdem modũ ſeruat in agendo ꝙ min⁹ va-
riatur in ſua natura ⁊ diſpoſitione quã ſequitur modus
agendi. Mentes aũt rationales dicũtur mobiles nõ pri
mo modo motus. quia talis motus eſt ſolum corporũ.
ſed ſcd̃o modo inq̃ʈũ vult ſe vel intelligit ſe. vt Cõmẽ.
dicit in octano phy᷑. ⁊ ideo non oportet ꝙ mẽtes ratio-
nales ſint determinate ad aliquos effectus. ſed reſpectu
multorũ efficatiam habent ratione cuius competit eis li
Ad 15 bertas ¶ Ad decimũquintũ dicendũ. ꝙ nõ oportet ſem
per illud eſſe nobilius qđ paucioribꝫ motibus vel opera
tionibus ſuũ finem ꝯſequi poteſt. quia qñq; aliquid cõ
ſequitur ꝑfectiorem finem aliquibꝫ pluribꝫ operationib⁹
q̃ʒ alterꝫ vnica operatione conſequi poſſet ſicut ibidẽ pħs
dicit. ⁊ hoc modo mẽtes rationales ꝑfectiores inueniun
tur ſummo celo quod vnũ tantũ motũ habet. qꝛ ꝑfectio
rem finẽ ꝯſequũtur. q̃uis pluribꝫ operationibꝫ ¶ Ad. xvi
dd̃m. ꝙ q̃uis creatura eſſet melior ſi immobilit᷑ deo ad
Ad 16 hereret. tñ illa etiã natura bona ẽ q̃ deo poteſt adherere.
et nõ adherere. ⁊ ideo melius ẽ vniuerſuꝫ vbi vtraq; in-
uenit᷑ creatura q̃ʒ ſi alterꝫ tantũ inueniret᷑. Et hec ẽ reſpõ
ſio Aug⁹. Uel põt dici ſcd̃ꝫ Grego. niceñ. ⁊ Damꝫ. ꝙ
hoc ẽ impoſſibile aliquã creaturã eẽ volũtate imutabileꝫ
adherentẽ deo ꝑ purã naturã eo ꝙ cũ ſit ex nihilo flexibi
lis ẽ. ſi tamen aliq̃ creatura ĩmobiliter deo adheret. non
ꝓpter hoc p̃uatur libero arbitrio. qꝛ põt adherẽdo mul-
ta facere vel nõ facere. ¶ Ad. xvij. dd̃m. ꝙ iuditiũ cui at
Ad 17 tribuit᷑ libertas ẽ iuditiũ electionis. nõ aũt iuditiũ q̊ ſen
tenciat hõ de ꝯcluſionibꝫ in ſciẽtijs ſpeculatiuis. nã ele-
ctio ipſa ẽ q̃ſi quedã ſentẽtia de ꝓconſiliatis ¶ Ad. xviij
Ad 18 dd̃m. ꝙ ſicut aliqđ verꝫ ẽ qđ ꝓpter inꝑmixtionẽ falſi de
neceſſitate ab intellectu recipit᷑. ſicut p̃ncipia demonſtra
tionis. ita ẽ aliquod bonũ qđ ꝓpter malitie inꝑmixtionẽ
de neceſſitate a voluntate appetitur ſcꝫ felicitas. nõ tamẽ
ſequitur ꝙ ab illo obiecto voluntas cogatur. qꝛ coactio
dicit aliquod contrariũ volũtati que eſt ꝓpria inclinatio
voluntatis. nõ aũt dicit aliquid cõtrariũ intellectui qui
non dicit inclinationẽ intelligẽdi. nec tamẽ de neceſſitate
illius boni inducitur neceſſitas volũtati reſpectu aliorũ
volendorꝫ. ſicut ex neceſſitate primorꝫ p̃ncipiorũ inducit᷑
in intellectu neceſſitas ad aſſentiendũ ꝯcluſionibꝫ. eo ꝙ
alia volita non habent neceſſariam habitudinẽ ad illud p̃
mũ volitũ vel ſcd̃m veritatem vel ſcd̃m apparẽtiam. vt
ſcꝫ abſq; illis primũ volitũ haberi non poſſit. ſicut ꝯclu-
ſiones demonſtratiue habent neceſſariam habitudinem
ad principia ex quibꝫ demõſtrãtur. ita ꝙ cõcluſionibus
non exiſtentibꝫ veris neceſſe eſt principia non eſſe vera. Ad 19
¶ Ad. xix. dicendũ. ꝙ homines ex natiuitate conſequũ
tur aliquã diſpoſitionẽ immediate in anima intellectiua
per quã de neceſſitate inclinẽtur ad aliquẽ finem eligen-
dum. neq; a corpore celeſti. neq; ab aliquo alio. niſi ꝙ ex
ipſa ſua natura in eis eſt neceſſarius appetitus vltimi fi-
nis ſcꝫ beatitudinis. quod non impedit arbitrij liberta-
tem. cũ diuerſe remaneãt eligibiles vie ad cõſecutiones
illius finis. ⁊ hoc ideo. quia corpora celeſtia non habent
immediatã impreſſionẽ in animã rationalem. Ex natiui
tate aũt cõſequitur in corꝑe nati aliqua diſpoſitio tantuꝫ
ex virtute corporꝫ celeſtiũ. aut ex cauſis inferioribꝫ q̃ ſunt
ſemẽ ⁊ materia ꝯceptus per quã aĩa quodãmodo ad ali
quod eligendũ ꝓna efficitur ſm̃ ꝙ electio anime rationa
lis inclinatur ex paſſionibꝫ q̃ ſunt in appetitu ſenſitiuo q̃
eſt corporalis conſequẽs corporis diſpoſitiones Sed ex
hoc nulla neceſſitas inducit᷑ eis ad eligendũ. cũ in pote-
ſtate anime rationalis ſit accipere vel etiam refutare paſ
ſiones ſubortas. poſtmodũ vero homo efficitur aliqua
lis per aliquẽ habitũ. vel acquiſitũ cuius nos cauſa ſu-
mus. vel infuſuꝫ qui ſine noſtro cõſenſu datur. q̃uis cau
ſa eius non ſumus. ⁊ ex hoc habitu efficitur ꝙ homo ef-
ficaciter appetat finẽ conſonũ illi habitui. ⁊ tamẽ ille ha-
bitus neceſſitatẽ non inducit nec libertatẽ electionis tol Ad 20
lit. ¶ Ad. xx. dicendũ. ꝙ cũ electio ſit qđdam iuditium
de agendis. vel iuditiũ conſeq̃tur. de hoc poteſt eẽ electiõ
quod ſub iuditio noſtro cadit Juditiũ ãt in agẽdis ſumi
tur ex fine. ſicut de ꝯcluſionibꝫ ex p̃ncipijs. Uñ ſicut de p̃
mis p̃ncipijs nõ iudicam⁹ ea examinãdo. ſed naturaliter
aſſentim⁹ eis ⁊ ſm̃ ea examinam⁹. ita in appetibilibꝫ de
fine vltimo nõ iudicam⁹ iuditio diſcuſſionis vel examina
tionis. ſed naturaliter approbam⁹. ꝓpter qđ etiam de eo
nõ eſt electio. ſed volũtas. habem⁹ ergo reſpectu eius li
berã volũtatẽ. cũ neceſſitas naturalis inclinatõnis liber
tati nõ repugnet ſm̃ Aug⁹. v. de ci. dei. nõ aũt liberꝫ arbi
triũ ꝓprie loquẽdo. cũ non cadat ſub electione.

Ecũdo querit᷑. vtrũ

1. liberũ arbitriũ ſit in brutis. Et videt᷑ ꝙ ſic. ſm̃
hoc eñ dicimur eſſe liberi arbitrij ꝙ actus noſtri ſũt vo
luntarij. ſed volũtario pueri ⁊ bruta ꝯmunicãt ſm̃ pħm
in tertio ethy. ergo liberꝫ arbitriũ eſt in brutis ¶ Prete. 2
Scd̃m pħm in octauo phy᷑. Jn omni eo qđ mouet ſe
ipſuꝫ eſt moueri ⁊ non moueri. ſed bruta mouent ſeipſa.
ergo in eis eſt moueri ⁊ non moueri. ſed ſcd̃m hoc dici-
mur liberi arbitrij ꝙ in nobis eſt agere aliquid. vt patet
per Grego. niceñ. ⁊ Dam̃. ergo in brutis ẽ liberꝫ arbitriũ

3 ¶ Prete. Liberū arbitriū duo importat. ſcz iudiciuz et libertatem. quorū vtrūqz eſt inuenire in brutis. habēt em̄ aliquod iudiciū de agendis. qd̓ patet ex hoc ꝙ vnū proſequūtur ⁊ aliud fugiūt. habēt etiam libertatē cū poſſint moueri ⁊ non moueri. ergo in eis eſt liberū arbitrium
¶ Prete. Poſita cauſa ponit̄ effectus. ſed Dam̄. ponit
4 cauſaz libertatis arbitrij hoc ꝙ anima noſtra a verſione incipit eē. q2 ex nihilo eſt. ⁊ ideo vertibilis ē. ⁊ iō ſe habz ad multa in potentia. ſed anima bruti a verſione incipit.
5 ergo in ea eſt liberū arbitriū. ¶ Pre. Illud dicitur eſſe liberi arbitrij qd̓ non eſt obligatū alicui: ſed anima bruti non eſt obligata ad alterū oppoſitorū. quia potentia ipſius nō eſt determinata ad vnū. ſicut potentie rerū naturalium que ſemꝑ idem faciūt. ergo anima bruti habet li
6 berū arbitriū. ¶ Prete. Pena non debetur ei niſi qd̓ habet liberū arbitriū. ſz in veteri lege freqnēter inueniūtur pene inflicte brutis. ſicut Exodi. xix. patet de beſtia tangēte mōtem. Et. xxi. de boue cornupeta. Et leuiti. xviij. de iumēto cui mulier ſuccūbit. ergo bruta vidētur habe
7 re liberū arbitriū. ¶ Prete. Hoc eſt ſignū ꝙ homo ſit liberi arbitrij. vt ſancti dicūt. quia ꝑ precepta ad bonū inſtigatur ⁊ a malo retrahitur. videm᷒ aūt bruta allici beneficijs ⁊ moueri preceptis et terreri minis ad aliquid agendū vel dimittenduz. ergo bruta ſunt liberi arbitrij.
8 ¶ Prete. Diuinū preceptū non datur non habēti liberū arbitriū. ſz preceptū diuinū datur bruto. vnde Jone. iiij. dicitur. ꝙ deus precepit vermi ⁊ percuſſit hederaz. ergo bruta habent liberum arbitrium.

Contra ¶ Sed contra. Ex hoc homo videtur eſſe ad imaginem dei ꝙ eſt liberi arbitrij. vt dicit Dam̄. ⁊ etiā Ber. ſed bruta nō ſunt ad imaginē dei. ergo non ſunt liberi arbitrij ¶ Prete. Omne quod eſt liberi arbitrij agit ⁊ non ſolum agitur. ſed bruta non agunt ſed agūtur. vt Dam̄. dicit in. ij. li. ergo bruta nō ſunt liberi arbitrij.

Rño. ¶ Reſpōſio dicēdū. ꝙ bruta nullo modo ſūt liberi arbitrij. Ad cuius euidentiā ſciendū eſt. ꝙ cū ad operationem noſtram tria concurrant. ſcz cognitio. appetitus. et ipſa operatio. tota ratio libertatis ex modo cognitionis dependet. appetitus em̄ ꝯgnitionē ſequitur. cū appetit᷒ non ſit niſi boni quod ſibi per vim ꝯgnitiuā proponitur. et ꝙ quandoqz appetitus videatur cognitionē non ſequi. hoc eſt ideo quia nō circa idem accipitur appetitus ⁊ cognitionis iudiciū. Eſt em̄ appetit᷒ de particulari operabili iudiciū vero ꝯgnitionis quandoqz eſt de aliquo vniuerſali quod ē qnqz contrariū appetitui. ſed iudiciuz de hoc particulari operabili vt nūc. nunqz poteſt eſſe appetitui contrariū. qui em̄ vult fornicari. q̄uis ſciat in vniuerſali fornicationē eſſe malū. tn̄ iudicat ſibi bonuz eſſe vt tunc fornicationis actum. ⁊ ſub ſpecie boni ipſum eligit. nullus em̄ intendēs ad malū operatur. vt dicit Dyonī. Appetitū aūt. ſi nō ſit aliqd̓ ꝓhibēs. ſequitur mot᷒ vel operatō et ideo ſi iudiciū ꝯgnitiue potētie nō ſit in ptāte alicui᷒. ſed ſit ei aliūde determiātū. nec appetit᷒ erit in ptāte ei᷒. et ꝑ ꝯſequēs nec mot᷒ vel opatio abſolute. iudiciū aūt ē in ptāte iudicātis ſm ꝙ pōt de ſuo iudicio iudicare. De eo em̄ qd̓ eſt in noſtra ptāte poſſumus iudicare. iudicare aūt de ſuo iudicio ē ſolius rōnis q̄ ſup actū ſuū reflectit̄ et q̄ ꝯgnoſcit habitudines rerū de quibȝ iudicat et ꝑ q̄s iudicat. vn̄ totius libertatis radix ē in rōne ꝯſtituta. vn̄ ſcd̓m ꝙ aliqd̓ ſe habet ad rōnem ſic ſe habet ad liberū arbitriū. ratio aūt in hoīe ſolū ꝑfecte ⁊ plene inuenitur. vn̄ in eo ſolo liberū arbitriū plenarie inuenit̄. Bruta em̄ habēt aliquā ſimilitudinē rōnis. inquantū pticipāt aliquā prudentiā naturalem. ſcd̓m ꝙ natura inferior attingit aliqualiter ad illud quod eſt nature ſuperioris. q̄ quidē ſimilitudo eſt ſcd̓m ꝙ habent iudiciū ordinatū de aliquibȝ. ſed hoc iudiciū conuenit eis ex naturali eſtimatione non ex aliq collatione cū rationem ſui iudicij ignorent. Propter hoc etiam huiuſmodi iudiciū non ſe extendit ad oīa ſicut iudiciū rationis. ſed ad quedā determinata. Et ſimilit̄ in eis eſt quedā ſimilitudo liberi arbitrij. inquantū poſſunt agere vel nō agere ſcd̓m ſuū iudiciū vnū et idem vt ſic ſit in eis quaſi quedā ꝯditionata libertas. poſſūt em̄ agere ſi iudicant eſſe agendū. vel non agere ſi nō iudicāt. ſed quia iudiciū eorū eſt determinatū ad vnū. ꝑ ꝯſequēs et appetitus ⁊ actio ad vnum determinātur. vnde ſcd̓m Aug᷒. xi. ſuper Gen. ad litā mouentur viſis. ⁊ ſm Dam̄. agūtur paſſionibȝ. quia ſcz naturaliter ⁊ de tali viſo ⁊ de tali paſſione ſic iudicāt. vnde neceſſe habēt ab ipſa viſione alicuius rei vel a paſſione inſurgente moueri ad fugiēdum vel ꝓſequendū. ſicut ouis viſo lupo neceſſe habet timere. ⁊ canis inſurgēte paſſione ire. neceſſe habet latrare et proſequi ad nocendū. ſed homo nō neceſſario mouet̄ his que ſibi ꝯcurrūt vel a paſſionibȝ inſurgentibus. qa poteſt ea recipere vel refutare. ⁊ ideo homo eſt liberi arbitrij. non autem bruta.

¶ Ad primū ergo dicendū. ꝙ voluntariū ponitur in Ad 1
brutis a pho. non ſcd̓m ꝙ venit a voluntate. ſed ſcd̓z ꝙ opponitur violento vt ſic dicatur voluntariū eſſe in brutis vel pueris. quia ſua ſponte aliquid faciūt. nō propter
vſum libere electionis. ¶ Ad ſecūdum dicendū. ꝙ potē Ad 2
tia motiua brutorū ſm ſe conſiderata non magis inclinatur ad vnū oppoſitorū q̄ ad alterū. ⁊ ſic dicitur ꝙ poſſunt moueri ⁊ non moueri. ſed iudicium quo applicatur potētia motiua ad alterum oppoſitorū eſt determinatum. et
ideo non ſunt liberi arbitrij. ¶ Ad tertiū dicenduz. ꝙ q̄uis Ad 3
in brutis ſit quedā indifferentia actionū. non tamen poteſt ꝓprie dici ꝙ ſit in eis libertas actionū ſiue agendi vel non agendi. Tū quia actiones cum per corpus exerceantur cogi poſſunt vel prohiberi. non ſolū in brutis. ſz etiam in hominibȝ. vnde nec ipſe homo dicitur eſſe liber ſine actōnis. tum quia q̄uis ſit indifferētia ad agere ⁊ nō agere in bruto ꝯſiderata ipſa actione ſcd̓m ſeipſaz. tamē conſiderato ordine eius ad iudicium a quo prouenit qd̓ eſt determinatū ad vnū. etiam ad ipſas actiones obligatio quedam deriuatur vt non poſſit in eis ratio libertatis abſolute inueniri. tamen dato ꝙ in eis eſſet libertas aliqua ⁊ iudiciū aliqd̓. non tamē ſeqtetur ꝙ in eis eſſet libertas iudicij cum iudiciū eorū ſit naturaliter determina
tum ad vnū. ¶ Ad quartū dicendū. ꝙ incipere a verſio Ad 4
ne vel eſſe ex nihilo. nō aſſignat Dam̄. cauſaz libertatis arbitrij. ſed cauſaz flexibilitatis liberi arbitrij in malum Cauſam liberi arbitrij aſſignat tā Dam̄. q̄ Gregori᷒
nicenus q̄ etiam Aug᷒. rationē ¶ Ad quintū dicendū Ad 5
ꝙ q̄uis potētia motiua in brutis nō ſit determinata ad vnum. tamen iudicium eorum de agendis eſt ad vnum
determinatum vt dictum eſt. ¶ Ad ſextum dicendum Ad 6
ꝙ cum bruta ſint facta in obſequium hominis ſcd̓m hoc de brutis diſponitur ꝙ hominibȝ expedit propter quos facta ſunt. Puniuntur autem bruta lege diuina. nō propter hoc ꝙ ipſa peccent. ſed propter hoc ꝙ eorum pena homines puniantur. ſcilicet ipſorum poſſeſſores. vel terreantur ex ipſa pene acerbitate. vel etiam inſtruantur ex ipſa myſterij ſignificatione.

Ad 7 ¶ Ad ſeptimū dicendū ꝙ tam homines ꝙ̄ bruta bene-
ficijs inducūtur ⁊ flagellis prohibētur vel preceptis vel
ꝓhibitionibꝯ. ſed differt ſimode. quia in poteſtate homi-
nū eſt vt eiſdem rebꝯ ſimiliter repreſentatis ſiue ſint pre-
cepta ⁊ ꝓhibitiones. ſiue ſint flagella ⁊ beneficia. eligant
vel refugiant ſm iuditiū rationis. ſed in brutis ē iuditiū
naturale determinatū ad hoc qḋ vno modo ꝓponitur vel
occurrit. eodē modo accipiatur vel fugiatur. Contingit
aūt ex memoria preteritoꝝ beneficioꝝ vel flagelloꝝ vt bru-
ta aliquid ꝯprehendāt quaſi amicū ⁊ proſequendū vel
ſperādum. ⁊ aliquid quaſi inimicū fugiendū vel timen-
dum. ⁊ ideo poſt flagella ex paſſione timoris que inde in
eis inſurgit inducūtur ad obediendū nutui inſtructoris.
Nec eſt huiuſmodi brutis neceſſariū fieri ꝓpter libertatē
arbitrij. ſed ꝓpter indifferentiā actionū. ¶ Ad octauū di-
Ad 8 cendū ꝙ Aug⁹. ix. ſup Geñ. ad lit. preceptū diuinū bru-
tis factum nō ita factū eſſe credendū eſt vt vox aliqua
viſionis de nube facta ſit eis aliquibꝯ verbis. que rationa-
les aīum audientes intelligere atqȝ obedire aſſolent. nō
eñ hoc acceperūt vt poſſunt beſtie vel aues. ſꝫ in ſuo tamē
genere obtemperāt deo nō rationalis volūtatis arbitrio
ſed ſicut mouet ille omnia temporibꝯ oportunis nec ipſe
temporalis motus mouētur bruta temporaliter vt iuſ-
ſa eius efficiant.

Ertio querit̃. vtruꝫ

liberū arbitriū ſit in deo. Et videtur ꝙ nō. Li-
1 berū eñ arbitriū eſt facultas voluntatis ⁊ rationis. ſꝫ ra-
tio nō ꝯpetit deo. cum nominet ratio ꝯgnitionē diſcur-
ſiuam. deus aūt ſimplici intuitu omnia ꝯgnoſcit. ergo
2 deo liberū arbitriū non ꝯpetit. ¶ Preterea. Liberū arbitri-
um eſt facultas qua bonū ⁊ malū eligitur. vt ꝑ Aug⁹.
patet. ſed deo nō eſt facultas eligendi malū. ergo in deo
3 non ē liberū arbitriū. ¶ Preterea. Liberū arbitriū eſt potē-
tia ad oppoſitos actus ſe habēs. ſed deus non habet ſe ad
oppoſitos actus. cū ſit immutabilis nec in malum flecti
poſſit. ergo liberū arbitriū non ē in deo. ¶ Preterea. Act⁹
4 liberi arbitrij eſt eligere. vt patet ꝑ diffinitionē inductam
electio aūt deo nō competit. cū ſequatur ꝯſiliū quod ē
dubitantis ⁊ inquirentis. ergo in deo non eſt liberū arbi-
trium.

Contra Sed cōtra eſt qḋ Anſel. dicit ſi poſſe peccare eēt ꝑs
liberi arbitrij deus ⁊ angelus liberū arbitriū non habe-
rent qḋ eſt abſurdiſſimū. ergo ꝯueniens eſt dicere ꝙ de-
us habeat liberū arbitriū. ¶ Preterea. Prima corin. duo-
decimo. Hec omnia operatur vnus atqȝ idem ſpiritus diui-
dens ſingulis prout vult. gloſa. pro libero volūtatis ar-
bitrio. ergo ſpiritusſanctus habet liberū arbitriū. ⁊ ea-
dem ratione pater ⁊ filius.

Rꝫ°. ¶ Reſponſio dicendū ꝙ in deo eſt inuenire liberū ar-
bitriū. alio tamē modo in eo ⁊ in angelis ⁊ in hominibꝯ
Qꝫ eñ in deo ſit liberū arbitriū hinc apparet. ꝙ ipſe ha-
Dr̃ia li. ar. eſt in deo āgel ⁊ hoib⁹. bet voluntatis ſue finē quē naturaliter vult. ſcꝫ ſuā bo-
nitatem. omnia vero alia vult quaſi ordināda in hūc fi-
nem. que quidē loquēdo abſolute nō neceſſario vult. vt
in precedenti queſtione dictū eſt eo ꝙ bonitas eius his
que ad ipſam ordinātur non indiget. ⁊ ei⁹ manifeſtatio
pluribꝯ modis cōmuniter fieri poteſt. vnde remanet ei
liberum arbitrium ad volendum hoc vel illud. ſicut et
in nobis ē. ⁊ ꝓpter hoc oportet dicere ꝓprie liberū arbi-
trium in deo inueniri. Et ſimiliter in angelis. non enim
ipſi ex neceſſitate volunt quicquid volūt. ⁊ hoc quod vo-
lūt ex libero iuditio volūt. ſicut ⁊ nos. Aliter tñ inuenit̃
liberū arbitrium in angelis ⁊ in deo. variatis eñ priori-
bus neceſſe ē poſteriora variari. Facultas eñ liberi arbi-
trij duo preſuppoñit. ſcꝫ naturam ⁊ vim ꝯgnitiuā. Natu-
ra quidem alteriuſmodi ē in deo ꝙ̄ ſit in hominibꝯ ⁊ in
angelis. natura eñ diuina increata eſt. ⁊ eſt ſuum eſſe ⁊
ſua bonitas. vnde in eo nō poteſt eſſe defectus aliqs nec
quātū ad eſſe nec quantū ad bonitatē. natura eñ huma-
na ⁊ āgelica creata ē. ex nihilo ꝓ̇cipiū ſumēs. vñ ꝙ̄tuꝫ ē
de ſe poſſibilis ē ad defectū. ⁊ ꝓpter hᷓ liberū arbitriū dei
nullo modo flexibile eſt ad malū. liberū vero arbitrium
hominis ⁊ angeli in ſuis naturalibꝯ ꝯſideratū flexibile ē
in malū. Cognitio etiā alteriuſmodi inuenitur tam in
homine ꝙ̄ in deo ⁊ angelis. homo eñ ꝯgnitionē habet
obumbratā. ⁊ cū diſcurſu veritatis noticiā ſumētem. vn-
de accidit ei dubitatio et difficultas in diſcutendo et iu-
dicando. quia cogitationes hominū timide ⁊ incerte ꝓ-
uidentie noſtre. vt dicit̃ Sapien. ix. Sed in deo et etiam
in angelis ſuo modo ē ſimplex noticia veritatis abſqȝ diſ-
curſu ⁊ inqſitione. vnde nō cadit in eis dubitatio ⁊ diffi-
cultas in diſcurrendo ⁊ iudicando. ⁊ ideo deus et ange-
li promptā habent electionē liberi arbitrij. Homo vero
in eligendo difficultatē patitur. ꝓpter incertitudinē ⁊ du-
bitationē. Et ſic patet ꝙ liberū arbitriū angeli mediū lo-
cum tenet inter liberū arbitriū dei ⁊ hominis. participans
aliqualiter cum vtroqȝ extremorum.

¶ Ad primū ergo dicendū ꝙ ratio quãqȝ ſumitur lar- Ad 1.
ge ꝓ omni immateriali ꝯgnitione. ⁊ ſic ratio etiam inue-
nitur in deo. vnde ⁊ Dyoniſ. inter diuina nomina ratio-
nem ponit. vij. ca. de di. no. Alio modo accipitur ꝓprie ꝓ
vi ꝯgnitiua cuꝫ diſcurſu. ⁊ ſic ratio nec in deo nec in an-
gelis inuenitur. ſed in hominibꝯ tantū. Poteſt ergo dici
ꝙ ratio in diffinitione liberi arbitrij ponitur ſcḋm primā
acceptionē. ſi vero ſumatur in ſcḋa acceptione tūc diffini-
tur liberū arbitriū ſcḋm illum modū quo eſt in hominibꝯ
¶ Ad ſecūdum dicendū ꝙ poſſe eligere malū non ē de Ad 2
rōne liberi arbitrij. ſed ꝯſequitur liberū arbitriū ſcḋꝫ ꝙ ē
in natura creata poſſibili vel potētiali ad defectū. ¶ Ad
tertiū dicendū ꝙ voluntas diuina ſe habet ad oppoſita. Ad 3
non quidē vt velit aliquid ⁊ poſtea nolit. quod eius im-
mutabilitati repugnaret. nec iterū vt poſſit velle bonuꝫ
et malū. quia hoc defectibilitatem in deo poneret. ſed quia Ad 4
poteſt velle et non velle. ¶ Ad quartū dicendū ꝙ hoc
ꝙ electio ſequatur ꝯſilium qḋ cum inquiſitione agitur
accidit electioni ſcḋm ꝙ inuenitur in natura ratōnali que
veritatis noticiam capit ꝑ diſcurſum rationis. ſed in na-
tura intellectuali que habet ſimplicē acceptionem veri-
tatis inuenitur electio abſqȝ inquiſitione precedente. et
ſic electio in deo eſt.

Varto querit̃. vtruꝫ

liberū arbitriū ſit potentia vel non. Et videtur 1.
ꝙ non. Quia liberū arbitriū ſm Aug⁹. eſt facultas ra-
tionis ⁊ voluntatis. Facultas aūt dicitur quaſi facilis po-
teſtas. cū ergo potentie facultas ex habitu ꝓueniat. quia
ſcḋm Aug⁹. Habitus eſt quo quis facile agere poteſt.
videtur ꝙ liberū arbitriū ſit habitus. ¶ Preterea. Opera- 2
tionum quedam ſunt morales. quedā naturales. ſed fa-
cilitas que eſt ad operationes morales eſt habitus. non

potẽtia.ſicut pʒ de virtutib⁹ moralib⁹. ḡ libeꝝ arbitriuʒ
qḋ īportat facilitatẽ ad oꝑationes naturales ē habit⁹ ⁊
3. nō potẽtia. ¶ Pre. ſm phm in .ij. phyſ. ſi natura faceret
naũẽ. ſicut ⁊ ars faceret eã. ḡ facultas naturalis ē eiuſdẽ
cōditionis cui⁹ ē facultas q̃ fit ꝑ artẽ. ſʒ facultas q̃ fit per
artẽ ē habitus q̇dã ex oꝑetib⁹ acq̇ſitus. ſicut pʒ in virtu
tibus moralib⁹. vt arte dicam⁹ fieri oĩe illud qḋ ratione
agit. ḡ facultas ſiue facilitas natural' q̃ ē libeꝝ arbitriuʒ
4. eſt q̇dã habit⁹ ¶ Pre. ſm phm in .ij. ethycoꝝ. Habit⁹
ſunt ſcḋm quos aliq̇liter agim⁹. potẽtie vero ſm q̃s ſim
pliciter agim⁹. ſʒ libeꝝ arbitriũ nō ſolũ noiat id quo agi
mus. ſed id quo aliq̇liṫ agim⁹ ſcʒ libere. ḡ libeꝝ arbitriũ
Solutio noiat habitũ. Sʒ dice. ꝙ cũ diciṫ habitus ē q̃ aliq̇liter
5. agim⁹. intelligẽdũ eſt bene vel male. ¶ Sʒ ꝯtra. Jd qḋ
eſt de rōne habit⁹ oĩ habitui ē ꝯmune. ſʒ bene vel ma-
le agere nō eſt ꝯmune oĩ habitui. nã habit⁹ ſpeculatiui
nō ſe habẽt ad bene vel male. ḡ bene vel male agere nō ē
6 de rōne habit⁹ ¶ Pre. Jllud qḋ tolliṫ ꝑ peccatũ nō põt
potẽtia eẽ. ſʒ habitus libeꝝ arbitriũ aũt tolliṫ ꝑ peccatũ
q2 vt Aug⁹. dicit homo vtẽs male libero arbitrio ſe ꝑdi
dit ⁊ ipſuʒ. ḡ libeꝝ arbitriũ ē habit⁹ ⁊ nō potẽtia. Sʒ
Solutio dice. ꝙ verbũ Aug⁹. intelligiṫ de libertate gratie q̃ eſt ꝑ
7 habitũ ¶ Sʒ cōtra. Habitu gratie ſm Aug⁹. null⁹ ma
le vtitur. ḡ liberi arbitrij libertas. q̃ aliq̇s male vtiṫ. non
8. poteſt intelligi libertas gratie ¶ Prete. Bernar. dicit ꝙ
libeꝝ arbitriũ ē habitus animi liber ſui. ⁊ ſic idẽ qḋ pri⁹
9 ¶ Pre. Facilius ē exire in actũ ꝯgnitionis q̃ʒ oꝑationis
ſed potẽtie cognitiue datus ē aliq̇s habit⁹ naturalis. ſcʒ
intellectus ꝑncipioꝝ q̇ eſt in ſũmo ꝯgnitionis. ḡ poten
tie operatiue ſiue motiue datus ē aliq̇s habit⁹ naturalis
cũ ergo ſupmũ locũ in motiuis libeꝝ arbitriũ tenere vi-
deatur. videṫ ꝙ ſit habit⁹ vel potẽtia ꝑ habitũ perfecta
10 ¶ Pre. Potẽtia nō reſtringiṫ niſi ꝑ habitũ. ſʒ volũtas et
ratō reſtringiṫ in libero arbitrio. volũtas eñ ē poſſibiliũ
et impoſſibilium. cum tamen liberum arbitrium non ſit
niſi poſſibilium. ſimiliter ratio eſt et eorum que ſunt in
nobis. ⁊ coꝝ que non ſunt in nobis. liberum autem arbi
triũ ſolũ coꝝ q̃ ſunt in nobis. ḡ libeꝝ arbitriũ habitum
11. noiat ¶ Pre. Sicut potẽtia noiat aliq̇d ſuꝑadditũ eſſen
tie. ita facultas noiat aliq̇d ſuꝑadditũ potẽtie. qḋ aũt ſuꝑ-
addiṫ potẽtie ē habit⁹. cũ ḡ libeꝝ arbitriũ ſit facultas vi
12 detur ꝙ ſit habit⁹ ¶ Pre. Aug⁹. dṫ ꝙ libeꝝ arbitriũ eſt
vitalis ⁊ rōnalis aīe mot⁹. ſʒ mot⁹ actũ noiat. ḡ libeꝝ ar
13 bitriũ ē act⁹ ⁊ nō potẽtia ¶ Pre. ſm Boe. iudiciũ ē act⁹
iudicãtis. arbitriũ aũt ē idẽ qḋ iudiciũ. ḡ et arbitrium eſt
act⁹. ſʒ hoc qḋ addiṫ libeꝝ nō trahit extra genus. q2 etiã
actus liberi dicũtur. q2 ſunt in ꝑtãte agẽtis. ḡ libeꝝ arbi
14 triũ ē actus ⁊ nō potẽtia. ¶ Pre. ſm Aug⁹. in li. de tri.
Jllud qḋ excedit ſuũ ſubiectũ ineſt alicui eẽntialiṫ ⁊ nō
accidẽtaliṫ. vñ ꝓbat ꝙ amor ⁊ volũtas inſũt menti eſſen
tialiter. q2 mẽs nō ſolũ ſeipſaʒ ꝯgnoſcit. ſʒ etiã alia. Libe
rũ aũt arbitriũ extẽdit ſe vltra ſubiectũ. q2 oĩa libere agit
in ea que ſunt extra ipſaʒ. ḡ libeꝝ arbitriũ ineſt eſſentiali
ter aīe. ⁊ ita nō ē potẽtia cũ potẽtie eſſentie ſuꝑaddãtur.
15 ¶ Pre. Nulla potẽtia educit ſe in actũ. ſʒ libeꝝ arbitriũ
educit ſe in actũ cũ voluerit. ḡ libeꝝ arbitriũ nō ē potẽtia
Cōtra ¶ Sed ꝯtra. ſm phm in .ij. eth. Tria ſunt in aīa. ſcili
cet potẽtia habitus paſſio. Libeꝝ aũt arbitriũ nō eſt paſ
ſio cũ ſit in ſuperiori parte anime. paſſio autẽ ⁊ paſſibilis
qualitas ſunt ſolũ circa partẽ ſenſitiuã. Similiter nō eſt
habitus cum ſit ſubiectum gratie. habet eñ ſe ad gratiã
ſm Aug⁹. vt equus ad ſeſſorem. habitus aũt nō poteſt

alterius habitus eſſe ſubiectũ. ergo relinq̇tur ꝙ libeꝝ ar-
bitrium ſit potẽtia. ¶ Pre. ſm phm. hoc videṫ inter po
tentiã ⁊ habitũ diſtare. q2 potẽtia ad oppoſita ſe habens
nullo modo determinaṫ ad vnũ. ſʒ libeꝝ arbitriũ noiat ali
quid ad oppoſita ſe habẽs nullo mō determinatũ ad vnũ
ergo liberũ arbitriũ eſt potẽtia ⁊ nō habitus. ¶ Prete.
Bernar. dicit Tolle libeꝝ arbitriũ ⁊ nō eſt qḋ ſaluetur.
ſed illud qḋ ſaluatur ē anima vel anime potẽtia. ḡ liberũ
arbitriũ cũ non ſit aīa. quia ad ſolã partẽ ſuperiorẽ perti
net. relinquitur ergo ꝙ ſit potentia. ¶ Preterea. Ma
giſter dicit in ſcḋo. ſententiarum. xxiiij. diſti. Jlla anime
rationalis potentia qua velle malum vel bonum poteſt
vtrunq̃ diſcernens liberum arbitrium nuncupatur. er-
go liberum arbitrium eſt potentia. ¶ Prete. Liberum
arbitrium. vt Anſelmus dicit. eſt poteſtas conſeruandi
rectitudinem voluntatis propter ſe. et ſic idem quod
prius.

¶ Reſponſio dicendũ. ꝙ libeꝝ arbitriũ. ſi vis vocabu
li attẽdatur. noiat actũ. ſed ex vſu loquendi tractũ eſt vt Rñ°.
ſignificet id qḋ eſt principiũ actus. Cũ eñ dicimus eſſe
hoiem liberi arbitrij. nō intelligim⁹ ꝙ actu libere iudicet
ſed ꝙ habeat in ſe vñ poſſit libere iudicare. Vñ ſi ille act⁹
qui ē libere iudicare habeat in ſe aliq̇d qḋ vim potẽtie ex
cedat. tũc libeꝝ arbitriũ noiabit habitũ vel potẽtiã ꝑ ha
bitũ ꝑfectaʒ. Sicut moderate iraſci dicit aliq̇d qḋ vim
iraſcibilis excedit. nã moderari irã paſſionis nō põt ira-
ſcibilis ꝑ ſeipſaʒ niſi fuerit aliq̇ habitu ꝑfecta ſm ꝙ in ea
rōnis moderatio imp̃maṫ. Si vero libere iudicare non
importat in ſe aliq̇d qḋ vim potẽtie excedat libeꝝ arbi-
triũ nō noiabit niſi potẽtiã abſolute. ſicut iraſci non exce-
dit vim potẽtie iraſcibilis. vñ ꝓpriũ ei⁹ ꝑncipiũ potẽtia ē
et nō habit⁹. Cōſtat aũt ꝙ iudicare ſi nihil addaṫ nō ex-
cedit vim potẽtie. eo ꝙ ē alicui⁹ potẽtie act⁹. ſcʒ rōnis ꝑ
ꝓpriã naturã ſine hoc ꝙ aliq̇s habitus ſuꝑadditus req̇raṫ.
hoc aũt qḋ addiṫ libere ſiue ſimpliciṫ vim potẽtie non ex
cedit. Nã ſm hoc libere ſimpliciṫ aliq̇d fieri diciṫ qḋ eſt in
poteſtate facientis. Eſſe aũt aliquid in poteſtate noſtra
ineſt nobis ſcḋm aliquã potentiam ⁊ non ꝑ aliquẽ habi
tũ. ſcʒ per volũtatẽ. Et ideo libeꝝ arbitriũ habituʒ non
nominat. ſed potentiã voluntatis ⁊ rationis. vnã quidẽ
per ordinẽ ad alteram. ſic eñ actus electionis progredi-
tur ab vna earum. ſcilicet ꝑ ordinem ad aliam ſm ꝙ phs
dicit in ſexto ethycoꝝ. ꝙ electio eſt appetitus intellectiu⁹
vel intellectus appetitiuus. Patet etiam ex dictis vnde
quidam moti ſunt ad ponẽdum liberũ arbitrium eẽ ha- Motiuũ
bitum. Quidam eñ hoc poſuerunt ꝓpter illud qḋ ſuꝑ- quorũdaʒ
addit libeꝝ arbitriũ ſuꝑ voluntatem ⁊ rationeʒ. ſcʒ ordi
nem vnius ad alteram. Sed hoc non poteſt rationeʒ Reꝓba°
habitus habere. proprie nomine habitus accepto. nam
habitus eſt qualitas quedam ſcḋm quã potentia incli-
natur ad actus. Quidam vero dixerunt liberum ar- Alia opi.
bitrium eſſe habitualeʒ potentiam. conſiderantes facul
tatem qua libere iudicamus. Sed hoc vt iam dictuʒ Reꝓba°
eſt rationem potentie non excedit

¶ Ad primum ergo dicendum. ꝙ aliquid dicitur eſ- Ad .1.
ſe facile dupliciter. vno modo propter remotionem impe Diſtictõ
dimenti. Alio modo per appoſitionem adiutorij. Faci-
litas igitur pertinens ad habitum eſt per adiutorij appo
ſitionem. nam habitus inclinat potentiam ad actũ. Hãc
autem facultateʒ nō nomiat libeꝝ arbitriũ eo ꝙ quantũ
eſt de ſe nō inclinaṫ in vnũ magis q̃ʒ in aliud. ſed nomiat
facilitatẽ que ē ꝑ remotionẽ impedimẽti eo ꝙ libeꝝ arbi-

trũ nõ impedit aliquo cogẽte a ꝓpria opatione Et ideo
Aug⁹. ꝓprie liberũ arbitriũ vocauit facultatẽ nõ facili/
Ad 2 tatẽ. q2 facultas hoc importare videt vt aliqd ſit in po/
Ad 3 teſtate facultatẽ habẽtis. Et ſilr dõz eſt ad .ij. ꝛ ad .iij. q̃
Ad 4 procedũt de facilitate habit⁹. ¶ Ad .iiij. dõm. ꝙ in actu
Modus duplex modus ꝯſiderari põt. vnus q̃ ꝑtinet ad rationẽ
duplex in habitus. ſicut cũ bene vel male aliqd agit. Alius q̃ perti
actu conſi net ad rationẽ potẽtie. ſicut ꝯgnoſcere imaterialiter cõue
derari pt̃ nit intellectui ex ipſa natura potẽtie. Modus igitur q̃
importat in hoc ꝙ dicitur libere iudicare nõ ꝑtinet ad ali
quẽ habitũ ſupadditũ. ſz ad ipſas potẽtie rationem vt di
Ad 5 ctum ẽ. ¶ Ad .v. dicendũ. ꝙ rõne habitu⁹ [illegible] incli
nare poteriã ad bene vel male operãdũ. Vel põt dici
ꝙ ordinãt ad bonũ intellect⁹ qd̃ eſt verũ. ¶ Ad .vi. dicẽ
Ad 6 dum. ꝙ homo male vtẽdo libero arbitrio nõ totalit ipſũ
ꝑdidit. ſed quantũ ad aliqd. q2 ſcz poſt peccatũ non põt
Ad 7 eſſe ſine peccato ſicut poterat ante peccatũ ¶ Ad .vij. di
cendũ. ꝙ q̃uis gratia nullus poſſit male vti libero arbi
trio. tñ habẽte gratie libertatẽ põt aliqs male vti ꝓut di/
cimus aliquo male vti qd̃ eſt principiũ mali vſus vt po/
tentia vel habit⁹. Si aũt dicat aliquo male vti ſicut ob
iecto. ſic etiã virtutib⁹ ꝛ gratia male vti ꝯtingit. vt patet
de his q̃ virtutib⁹ ſupbiũt. ¶ Ad .viij. dõm. ꝙ Ber. im
Ad 8 ꝓprie habitũ accipit ꝓ quacũqz facilitate. ¶ Ad .ix. di
Ad 9 cendũ. ꝙ duplici ratione aliq̃ potẽtia habitu indiget. pri
mo quidẽ. q2 opatio q̃ eſt ꝑ potẽtiã educẽda excedit vim
potẽtie. q̃uis nõ excedat vim totius nature humane
Alio mõ. q2 toti⁹ nature vim excedit. ꝛ hoc ſcđo modo
habitib⁹ indigẽt oẽs potẽtie aie q̃bus act⁹ meritorie
eliciunt. ſiue ſint affectiue ſiue intellectiue. q2 in huiuſmo
di actus nõ poſſunt niſi habitus gratie ſupaddãtur. pri
mo aũt modo etiã indiget habitu intellect⁹. eo ꝙ intelli
gere aliqd nõ põt niſi aſſimilet ei ꝑ ſpeciẽ intelligibilem.
Vñ oportet ſpẽs intelligibiles ſupaddi q̃bus in actum
exeat intellectus. ſpecierũ ãt aliq̃lis ordinatio habitũ fa
☞ cit. Et eadẽ rõne appetitiue inferiores ſcz iraſcibilis ꝛ cõ
cupiſcibilis habitib⁹ indigẽt. vñ ꝑficiũtur virtutib⁹ mora
libus. ꝙ enĩ actus eaꝝ moderati ſunt nõ excedit naturã
humanã. ſz excedit vim dictaꝝ potẽtiarũ. vñ oportet ꝙ
id qd̃ ẽ ſuperioris potẽtie. ſcz rõnis eis imprimatur ꝛ ipſa ſi
gillatio rõnis in inferiorib⁹ virib⁹ formaliter ꝑficit virtu
tes morales. Affectiua aũt ſuperior nõ indiget hoc mõ ali
quo habitu. q2 naturalit tẽdit in bonũ ſibi naturale ſicut
in ꝓpriũ obiectũ. Vñ ad hoc ꝙ velit bonũ nõ reqritur ni
ſi ꝙ oſtẽdatur ſibi ꝑ vim ꝯgnitiuã. Et ideo phi in volũ/
tate nõ poſuerũt aliquẽ habitũ neqz naturalẽ neqz acqui
ſitũ. ſed ad dirigendũ in opatiuis poſuerũt prudẽtiam in
ratione. ꝛ tẽperantiã cũ fortitudine ꝛ alias virtutes mo
rales in iraſcibili ꝛ cõcupiſcibili Sz ſm theologos in vo
luntate ponit habitus charitatis ꝓpter act⁹ meritorios
¶ Ad .x. dõz. ꝙ iſta reſtrictio volũtatis ꝛ rõnis nõ fit ꝑ
Ad 10 aliquẽ habitũ ſupadditũ. ſz ꝑ ordinẽ vnius potẽtie ad al
Ad .11. terã. ¶ Ad .xi. dõm. ꝙ facultas q̃ eſt ꝑ inclinationẽ ha/
bitus addit ſupra potẽtiã aliqd qd̃ eſt alteri⁹ nature ſcz
habitũ. ſed facultas q̃ eſt ꝑ remotionẽ coactionis addit
determinatã rationẽ potẽtie. ſicut differẽtia q̃ ſupaddit
generi ꝑtinet ad naturã ſpeciei. ¶ Ad .xij. dõz. ꝙ Aug⁹
Ad 12 diffinit liberũ arbitriũ ꝑ actũ ꝓpriũ eo ꝙ potentie ꝑ actus
cognoſcũtur. vñ p̄dicatio illa nõ eſt eſſentialis ſz cauſalis
Ad 13 ¶ Ad .xiij. dõm. ꝙ q̃uis ſcđm ꝓprietatẽ vocabuli libe/
rũ arbitriũ actũ nominet. tamẽ ſm vſum loquentiũ ad ſi
Ad 14 gnificandũ actus p̄ncipiũ eſt tranſlatũ ¶ Ad .xiiij. dõm

ꝙ noticia ꝛ amor dupliciter poſſunt ꝯparari ad mentẽ.
vno modo vt ad amantẽ et ꝯgnoſcentẽ. ꝛ ſic ipſa mentẽ Diſtĩctõ
non excedũt. nec recedũt ab alioꝝ accidentiũ ſimilitudi/
ne. Alio modo poſſunt ꝯparari ad mentẽ vt amatam et
cognitã ꝛ ſic excedũt mentẽ. q2 mẽs nõ ſolũ ſe amat ꝛ co
gnoſcit. ſed alia etiã. ꝛ ſic recedũt ab accidẽtiũ ſimilitudi
ne. Nã accidẽtia alia illo reſpectu quo ꝯparãtur ad ſubie
ctum nõ ꝯpantur ad aliqd extra. ſed agẽdo ꝯparãtur ad
extra. inherẽdo ad ſubiectũ. Amor vero ꝛ noticia aliquo
modo cõparãtur ad ſubiectũ ꝛ ad ea q̃ ſunt extra. q̃uis
aliqs modus ſit q̃ cõparãtur ad ſubiectũ tm̃. Sic ergo
nõ oportet ꝙ amor ꝛ noticia ſint eſſentialia mẽti. niſi ſm
ꝙ mens ꝑ ſuã eſſentiã cognoſcit ꝛ amatur ¶ Ad .xv. di
cendũ. ꝙ rõ ꝓcedit de potẽtia paſſiua ad eẽ qualis ẽ ma/ Ad 15.
teria p̄ma q̃ nõ ꝓducit ſe ad actũ. nõ aũt locum habet de
potẽtia operatiua qualis eſt liberũ arbitriũ que ad actũ
ducitur per obiectum.

Vinto queritur. vtrũ

liberũ arbitriũ ſit vna potẽtia vel plures Et
videt ꝙ ſint plures potẽtie. vt enĩ dicit Aug⁹. Liberũ .1.
arbitriũ ẽ facultas volũtatis ꝛ rõnis. rõ aũt et volũtas
ſunt diuerſe potẽtie. ergo liberũ arbitriũ ad diuerſas potenti
as ꝑtinet. ¶ Preterea. Potẽtie cognoſcũtur ꝑ act⁹. ſed libe 2
ro arbitrio attribuũtur actus diuerſaꝝ potẽtiaꝝ. vt enĩ
dicit Dam. in .ij. li. de libero arbitrio hec enĩ in nobis con
tingũt puta moueri ꝛ nõ moueri. impetũ facere ꝛ non fa
cere. appetere et nõ appetere. ꝛ alia hmõi q̃ certũ ẽ ad plu
res potẽtias ꝑtinere. ergo liberũ arbitriũ eſt plures potẽtie.
¶ Preterea. Boe. dicit in li. de Conſol. diuinis ſubiectis. 3.
ſcz angelis. liberũ arbitriũ ſm hoc ineſt ꝙ ẽ in eis ꝑſpicax
iudiciũ ꝛ volũtas incorrupta. ſz ꝑſpicacitas iudicij ad ra
tionẽ ꝑtinet. ergo liberũ arbitriũ includit in ſe volũtatẽ ꝛ ra
tionem. ꝛ ita liberum arbitrium eſt plures potentie.
Sed dicẽ. ꝙ ẽ potẽtia vna habẽs virtutẽ duaꝝ ¶ Sz Sol.
cõtra. Sicut in pte ſuperiori aie inuenit ꝯgnitiua ꝛ affecti 4.
ua. ita in pte inferiori. ſz in pte inferiori nõ eſt aliq̃ poten/
tia q̃ habeat in ſe virtutẽ ꝯgnitiue ꝛ affectiue. ergo nec in p
te ſuperiori. ¶ Preterea. Boe. dicit in li. de Conſol. phi. ꝙ 5
extrema ſeruit⁹ eſt ꝙ cum mẽtes humane vicijs dedite
mox inſciẽtie nube caligãt ꝛ ꝑnicioſis turbãtur affectib⁹
ſeruitus ãt de q̃ hic loqtur libertati arbitrij opponitur. ergo
liberũ arbitriũ includit in ſe volũtatẽ ꝛ affectũ. ꝛ ſic idem.
Sed ꝯtra. Homo dicit minor mũdus inquã (qd̃ pꝰ Contra
tum in eo maioris mũdi ſimilitudo inuenit. ſz in maiori
mũdo nõ inueniũtur due extreme nature ſine medio In
uenit aũt in hoĩe vna potẽtia q̃ ſemꝑ tẽdit in bonũ. ſcz ſyn
dereſis. ꝛ alia q̃ſi huic oppoſita q̃ inclinat in malũ ſemper.
ſcz ſenſualitas. ergo ꝛ inuenit aliq̃ potẽtia vna q̃ ſe habet ad
bonũ ꝛ malũ. ꝛ hec eſt liberũ arbitriũ. ꝛ ſic videtur ꝙ li
berum arbitrium ſit vna potentia.
¶ Reſpõſio dõm. ꝙ duplici rõne fuerũt quidã moti Rñ°
ad ponẽdũ liberũ arbitriũ eẽ plures potẽtias. vna quidẽ ẽ Opi. prĩa
hec. q2 videbãt ꝑ liberum arbitrium nos poſſe in actus Primũ
omnium potentiarum. vnde dicebant liberum arbitriũ motiuũ
eſſe quaſi totum vniuerſale. reſpectu omniũ potentiarũ.
Sed hoc eſſe nõ põt. quia ſic ſequeretur ꝙ in nobis Reꝓba°
ſint multa libera arbitria ꝓpter potentiarũ multitudinẽ.
multi enĩ homines ſunt multa animalia Nec ad hoc po
nendũ cogimur ratione predicta. omnes enĩ actus di/
uerſarũ potentiaꝝ non referuntur ad liberũ arbitriũ. niſi

mediāte vno actu q̄ eſt eligere. ſcḋm hoc eīm libero arbitrio
mouemur ꝙ libero arbitrio moueri eligimus. ⁊ ſic de ali
is actib᷒. vnde ꝑ hoc non oſtenditur liberū arbitriū eſſe
plures potentias diſtinctas, ſed eſſe vnā potentiam mo
Opio. ij. uentē ſua virtute potētias diuerſas. Alia vero ꝯſide
ratione mouebātur quidā ad dicendū pluralitatē poten
tiarū in libero arbitrio ex hoc ꝙ videbāt in actu liberi ar
bitrij cōcurrere aliqua q̄ ad diuerſas ꝑtinent potentias.
ſcȝ iuditiū qḋ eſt rationis. ⁊ appetitum qui eſt volūtatis.
vnde dixerūt liberū arbitriū colligere in ſe plures poten
tias. ꝑ modū quo totum integrale ꝯtinet ſuas partes.
Hoc aūt eſſe non pōt. cū eīm actus qui libero arbitrio
Repba° attribuitur ſit vnus ſpecialis actus ſcȝ eligere. nō poteſt
a duab᷒ potentijs immediate ꝓgredi. ſed ꝓgreditur ab
vna immediate. ⁊ ab altera mediate inquantū ſcȝ id qḋ ē
Opio bti prioris potentie. in poſteriori relinq̄tur. Unde reſtat
Thome ꝙ liberū arbitriū ſit vna potentia.
Ad .i. ¶ Ad primū ergo dicendū. ꝙ Aug᷒. dicit liberū ar-
bitriū eē facultatē volūtatis ⁊ rationis. q2 ad actū liberi
arbitrij homo ꝑ vtrāq3 potentiā ordinaꝛ licet nō imme-
Ad 2 diate ¶ Ad. ij. dicendū. ꝙ liberū arbitriū non ordinatur
ad actus diuerſarū potētiarū niſi mediāte vnico actu pro
Ad 3 prio ſuo vt dictū eſt. ¶ Ad. iij. dicendū. ꝙ Boe. attribu
it libero arbitrio id qḋ eſt diuerſarū potētiarū inquātū ꝑ
diuerſas potētias homo ad actū liberi arbitrij ordinatur
vt dictū eſt. ¶ Ad. iiij. dicendū. ꝙ in pte irrationali vel
Ad 4 inferiori aīe ē ſolum ſimplex apprehenſio ex pte cogni
tiue. non aūt aliqua collatio vel ordinatio. ſicut eſt in ap
petitiua rationali. ⁊ ideo in pte ſenſitiua appetit᷒ etiā ab
ſolute fertur in obiectū ſine hoc ꝙ aliquis ordo ex appre-
henſiua in appetitiua relinq̄tur. vñ in parte ſenſitiua non
eſt aliqua potētia ꝯprehēdēs in ſe aliq̄liter apprehēſiuā ⁊
Ad 5 appetitiuā ſicut ē in pte rōnali. ¶ Ad. v. dō3 ſicut ad. iiij.

Exto queritur. utrū

liberū arbitriū ſit volūtas vel potētia alia a vo-
lūtate. Et videꝛ ꝙ ſit potētia alia. Illud eīm qḋ p̄dica
.1. tur de aliquo eſſentialiꝛ. nō debet poni oblique in diffini
tione ei᷒. ſicut aīal nō poniꝛ in diffinitione hoīs oblique.
ſed rō ⁊ volūtas ponūtur obliq̄ in diffinitione liberi arbi
trij. diciꝛ eīm facultas volūtatis vel rōnis. ḡ rō vel volū
2 tas nō ē liberū arbitriū. ſ3 alia potētia ab vtraq3 ¶ Prete.
Differētie potētiarū ꝯgnoſcūtur ꝑ differētias actuū. ſed
eligere. qḋ ē act᷒ liberi arbitrij. ē aliud q̄3 velle qḋ eſt act᷒
volūtatis. vt pt3 ꝑ phm in. iij. eth. ḡ liberū arbitriū ē alia
3. potētia a volūtate. ¶ Prete. In noīatione liberi arbitrij
arbitriū poniꝛ in abſtracto. ſ3 libertas in ꝯcreto. ſed arbi
triū ē rōnis. libertas āt volūtatis. ḡ id qḋ ē rōnis eſſen-
tialiꝛ ꝯuenit libero arbitrio. qḋ āt volūtatis q̄ſi denomina
tiue ⁊ accidētaliꝛ. ⁊ ſic liberū arbitriū magis videꝛ eē rō
4. q̄3 volūtas. ¶ Pte. ſcḋm Dam. ⁊ Grego. nicen. ſcḋm hoc ſu
mus liberi arbitrij ꝙ ſum᷒ rōnales. ſ3 ſum᷒ rōnales ſcḋm
ꝙ habem᷒ rōem. ḡ ſcḋm ꝙ habem᷒ rationē ſum᷒ liberi ar-
5 bitrij. ⁊ ita videꝛ ꝙ liberū arbitriū ſit rō. ¶ Pte. ſcḋm ordi
nē habituū ē etiā ordo potētiarū. ſ3 act᷒ fidei q̄ eſt act᷒ ra
tionis informaꝛ charitate q̄ ē habit᷒ volūtatis. ḡ ⁊ act᷒
rōnis informaꝛ volūtate ⁊ nō ecōuerſo. ⁊ ita ſi act᷒ liberi
arbitrij ē vn᷒ duarū potētiarū ſcȝ volūtatis ⁊ rōnis. vni
us ſicut elicientis. ⁊ alterius ſicut informātis. videꝛ ꝙ ſit
rōnis ſicut elicientis. ⁊ ita liberū arbitriū eſſentialiter erit
ratio. ⁊ ſic altera potentia q̄3 voluntas.

¶ S3 ꝯtra ē qḋ Dam. dicit in. iij. li. i. ca. Liberū arbi Cōtra
triū nihil aliud ē q̄3 volūtas. ¶ Pte. phs dicit in. iij. eth.
ꝙ electio ē appetit᷒ precōſiliati. electio aūt ē act᷒ liberi
arbitrij. ḡ liberū arbitriū ē potētia appetitiua. ſ3 nō eſt ap
petitus inferior q̄ diuidiꝛ ꝑ iraſcibile ⁊ ꝯcupiſcibile3. ſic
eīm haberēt liberū arbitriū bruta. ḡ eſt appetit᷒ ſuperior
et hoc ē volūtas ſcḋm phm in tertio de anima.
¶ Reſpōſio dicendū. ꝙ q̄dā dicūt liberū arbitriū eſſe Rſ°
tertiā potētiā a volūtate ⁊ rōne. ꝓpter h̄ ꝙ viderūt actū Opio. q̄
liberi arbitrij. q̄ eſt eligere. differentē eē ⁊ ab actu ſimpli rūdam.
cis volūtatis ⁊ ab actu rōnis. Nā rōnis quidē act᷒ in ſo
la ꝯgnitione cōſiſtit. volūtas āt habet actū ſuū circa bo-
nū qḋ eſt finis. liberū vero arbitriū circa bonū qḋ eſt ad fi
nem. ſicut ergo bonū qḋ eſt ad finē egrediꝛ a rōne finis.
appetitus vero boni a ꝯgnitione. Ita dicūt quodā natu
rali ordine ex volūtate rationē ꝓcedere. ⁊ ex his duabus
tertiā potentiā q̄ eſt liberū arbitriū. S3 hoc cōuenient Repba°
ſtare nō pōt. Nā obiectū ⁊ qḋ eſt rō obiecti ad eandē po
tentiā ꝑtinēs ē. ſicut color ⁊ lumē ad viſu3. tota vero ra-
tio appetibilitatis ei᷒ qḋ eſt ad finē inquātū hmōi finis
eſt. vñ nō poteſt eē ꝙ ad aliā potentiā ꝑtinet appetere fi-
nem ⁊ id qḋ eſt in ordine ad finē. nec hec differentia qua
finis appetiꝛ abſolute. illud āt qḋ eſt ad finē in ordine ad
alterū pōt appetitiuarū potētiarū diſtinctione3 inducere.
Nā ordinatio vnius ad alterū ineſt appetitui nō ꝑ ſe ſed
per aliud. ſcȝ ꝑ rationē. cuius ē ordinare ⁊ cōferre. vnde
nō pōt eſſe differētia ſpecifica ꝯſtituēs ſpeciē appetitus.
Utrū aūt eligere ſit actus rōnis vel volūtatis phs ſub
dubio videtur relinquere in. vi. ethy. ſuppones tñ ꝙ aliq̄
liter ſit virtus vtriuſq3 dicēs ꝙ electio vel ē appetit᷒ in-
tellectiuus vel intellect᷒ appetitiu᷒. Sed ꝙ ſit appetitus
dicit in. iij. ethy. diffiniēs electionē eſſe deſideriū p̄conſi-
liati. qḋ quidē verū eſſe etiā ipſu3 obiectū demōſtrat. Nā
ſicut bonū delectabile ⁊ honeſtū q̄ habēt rationē finis ſūt
obiectū appetitiue virtutis. ita ⁊ bonu3 et vtile qḋ ꝓpter
eligiꝛ. Et etiā ex noīe nā liberū arbitriū. vt dictū ē. eſt po
tentia q̄ hō pōt libere iudicare. Qȝ aūt diciꝛ eē principiū
alicui᷒ actus aliq̄liter fiēdi. nō oportet ꝙ ſit p̄ncipiū illi᷒
actus ſimplr. ſ3 p̄ncipaliter ſignificaꝛ eē p̄ncipiū illi᷒ mo
di Sicut grāmatica ꝑ hoc ꝙ diciꝛ eſſe ſciētia recte loquē
di. nō ſic intelligiꝛ ꝙ ſit p̄ncipiū loquutionis ſimpliciter
q2 etiā ſine grāmatica pōt hō loqui. ſ3 ꝙ ſit p̄ncipiū recti
tudinis in loquutione. Ita ⁊ potētia q̄ libere iudicam᷒
nō intelligiꝛ illa q̄ iudicam᷒ ſimplr qḋ ē rōnis. ſ3 q̄ facit li
bertatē in iudicādo qḋ ē volūtatis Uñ liberū arbitriū ē
ipſa volūtas. nominat aūt eā nō abſolute. ſ3 in ordine ad
aliquē actum eius qui eſt eligere.
¶ Ad p̄mū dōm. ꝙ liberū arbitriū nō noīat volūta- Ad .i.
tem abſolute. ſ3 in ordine ad rōem. inde ē ꝙ ad h̄ ſignifi-
candū volūtas ⁊ rō in diffinitione liberi arbitrij obliq̄ po
nūtur. ¶ Ad. ij. dōm. ꝙ q̄3uis eligere ſit ali᷒ act᷒ q̄3 vel Ad 2
le. tñ iſta differētia nō pōt potētiarū diſtinctionē inducere Ad 3
¶ Ad. iij. dōm. ꝙ q̄3uis iudiciū ſit rōnis. tñ libertas iu
dicādi ē volūtatis īmediate. ¶ Ad. iiij. dōm. ꝙ rōnales Ad 4
dicimur nō ſolū a potētia rōnis. ſ3 ab aīa rōnali cui᷒ potē
tia ē volūtas. ⁊ ſic ſcḋm ꝙ rōnales ſum᷒ dicimur eſſe liberi
arbitrij. ſi tñ rōnale a rōne ſumeretur predicta autoritas
ſignificaret rōem eē primā liberi arbitrij originē. nō autē
immediatū libere electionis p̄ncipiū. ¶ Ad. v. dōm. ꝙ
volūtas mouet rōne3 imꝑando actū ei᷒. ⁊ rō mouet vo Ad 5
luntatē ꝓponēdo ei actū ſuū qḋ ē finis. ⁊ inde eſt ꝙ vtra-
q3 potentia poteſt aliqualiter per aliam informari.

Eptimo querit᷑. vtꝝ

poſſit eſſe aliqua creatura que liberū arbitriū
1 habeat naturaliter cōfirmatū in bono. Et videtur ꝙ ſic.
Natura enī ſpiritualis eſt nobilior ꝙ̄ corporalis. ſed ali
qua natura corporalis ē cui hoc cōuenit ꝙ in ea nulla mo
tus inordinatio eſſe poteſt. ſcʒ natura corporis celeſtis.
ergo multo fortius poteſt eē aliqua creatura ſpiritualis
que ſit capax liberi arbitrij in cuius motib⁹ naturaliter
nulla inordinatio eſſe poſſit. qḋ ē eſſe impeccabile vel cō-
Solō firmatū in bono. Sed dicē. ꝙ hoc ē de nobilitate crea
ture ſpiritualis ꝙ poſſit mereri. ⁊ hoc eſſe non poſſet niſi
poſſet peccare ⁊ non peccare. ¶ Sed contra. Ex hoc cō
2 petit alicui creature ſpirituali poſſe mereri ꝙ habet do-
minū ſui actus. ſed ſi non poſſet niſi bona agere nihilo-
minus dominiū ei ſui actus remaneret. poſſet enī aliqḋ
bonum agere ⁊ nō agere. ſine hoc ꝙ in malū caderet vel
3 ſaltem eligere inter bonum ⁊ melius. ⁊ ſic ad merendum
non requiritur poſſe peccare. ¶ Prete. Liberū arbitriuʒ
quo meremur gratia adiuuāte eſt potentia actiua. ſed de
ratione potentie actiue nō eſt deficere. ergo poteſt creatu
ra ſpiritualis habere potentiā ad merendū etiamſi natu
4 raliter ſit impeccabilis. ¶ Pre. Anſel. dicit ꝙ poteſtas
peccandi nec eſt libertas nec pars libertatis. ſed libertas
eſt ratio qua homo eſt capax meriti. ergo remota poten
tia peccandi adhuc remanebit huiuſmodi potentia me-
5 rendi. ¶ Prete. Grego. niceū. ⁊ Dam. hanc rationē aſſi-
gnant quare ſit aliquid mutabile ſm̄ liberū arbitrium ꝙ
eſt ex nihilo. ſed ꝓpinquius ꝯſequitur creaturā ex hoc ꝙ
eſt ex nihil poſſe in nihilum cedere ꝙ̄ poſſe malum. ſʒ in
uenitur aliqua creatura q̄ naturaliter ē incorruptibilis.
ſicut anima ⁊ corpora celeſtia. ergo multo fortius poteſt
inueniri aliqua creatura ſpiritualis q̄ naturaliter ſit im-
peccabilis. ¶ Prete. Id qḋ deus facit in vno poteſt eti
6 am in alijs facere. ſed deus creature ſpirituali dat ita im-
mutabiliter ex ſua natura tendere in aliqḋ bonū. ſcʒ feli-
citatem ꝙ nullo modo in ꝯrariū tendere poſſit. ergo ea
dem ratione poſſet alicui creature ꝯferri vt ita naturalit̄
appeteret bonū ꝙ nullo modo poſſet in malum inclinari
7 ¶ Prete. Deus cū ſit ſumme bonus. ſumme ſe ꝯmuni
cat. vñ illud creature cōmunicat᷑ cuius creatura ē capax.
ſed huiuſmodi ꝑfectionis q̄ eſt ꝯfirmatio in bono vel im
peccabilitas creatura ē capax qḋ patet. q⁊ aliquib⁹ crea-
turis ꝑ gratiam cōceditur. ergo ⁊ aliqua creatura eſt na
turaliter impeccabilis vel confirmata in bono ¶ Prete.
Subſtantia ē principiū virtutis. virtus vero operatōis
ſed aliqua creatura eſt naturaliter immutabilis ſm̄ ſub
ſtantiā. ergo poteſt aliqua creatura eſſe immutabilis na
turaliter ſm̄ opationē vt ſit naturaliter impeccabilis.
8 ¶ Prete. Eſſentialius ꝯuenit creature qḋ cōuenit ſibi
ratione ꝓncipij a quo ē. ꝙ̄ qḋ cōuenit ſibi ratione ꝓncipij
ex quo eſt. quia effect⁹ ſortitur ſimilitudinē cauſe a qua ē
habet aūt oppoſitionē ad id ex quo ē. oppoſita aūt ex op-
poſitis fiunt. vt albū ex nigro. ſed cōfirmatio in bono cō
uenit alicui creature a deo a quo ē. ergo multo magis de
bet dici cōfirmatio in bono ſibi naturalis ꝙ̄ poſſe peccare
qḋ conuenit ſibi ſcḋm ꝙ eſt ex nihilo ¶ Prete. Felicitas
9 ciuilis immutabilitatē importat. ſed homo ex naturali-
bus poteſt ꝑuenire ad felicitatē ciuilem. ergo poteſt ha-
10 bere naturaliter immutabilitatē in bono. ¶ Pre. Quod
ineſt a natura ē immutabile. ſed homo naturaliter appe-
tit bonum. ergo ⁊ immutabiliter.

¶ Sed cōtra. dicit Dam. li. ij. ꝙ ex hꝰ creatura ratio- Cōtra
nalis flexibilis eſt ad malum ſcḋm electionē ꝙ ē ex nihi-
lo. ſed non poteſt eſſe aliqua creatura que nō ſit ex nihilo
ergo non poteſt eſſe aliqua creatura cuius liberū arbitriū
ſit naturaliter ꝯfirmatū in bono. ¶ Prete. Proprietas
nature ſuperioris nō poteſt inferiori nature naturaliter cō
uenire niſi in ſuperiorē naturam ꝯuertatur. ſicut nō poteſt
fieri ꝙ aqua naturaliter ſit calida niſi cōuertat᷑ in naturā
ignis vel aeris. ſed habere indefectibilē bonitatē eſt pro
prietas diuine nature. ergo nō poteſt eſſe ꝙ alicui alij na
ture ꝯueniat naturaliter niſi in diuinā naturā conuertat᷑
qḋ eſt impoſſibile. ¶ Prete. Liberū arbitriū nō inuenit᷑
in aliqua creatura niſi in homine ⁊ in angelo. ſed tam ho
mo ꝙ̄ angelus peccauit. ergo nullius creature liberū ar-
bitriū naturaliter ē confirmatū in bono. ¶ Prete. Nul
la creatura rationalis impeditur a beatitudine ꝯſequen-
da niſi ratione peccati. ſi ergo aliqua creatura rationalis
eſſet naturaliter impeccabilis. ex puris naturalibus ſine
gratia ad beatitudinē poſſet ꝑuenire. qḋ pelagianā here-
ſim ſapere videtur.

¶ Reſponſio dicendū. ꝙ nulla creatura ē vel eſſe po Rſo
teſt cuius liberū arbitriū ſit naturaliter ꝯfirmatū in bono
vt hoc ei ex puris naturalib⁹ cōueniat ꝙ peccare nō poſ-
ſit. Cuius ratio ē. nā ex defectu principiorū actionis cau
ſatur actionis defectus. vñ ſi aliquid eſt in quo principia
actionis nec in ſe deficere poſſunt. nec ex aliquo extrinſe
co impediri impoſſibile eſt illius actionem deficere. ſicut
patet in motib⁹ celeſtiū corporū. Ea vero in actionib⁹ de
ficere eſt poſſibile in quib⁹ ꝓncipia agendi poſſunt defi-
cere vel impediri. ſicut patet in generabilib⁹ et corrupti-
bilibus q̄ ratione ſue tranſmutabilitatis defectuʒ in ꝓn
cipijs actiuis patiūtur. vnde ⁊ eorū actiones deficientes
ꝑueniūt. ꝓpter qḋ in actionib⁹ nature peccatū accidit ſi-
cut patet in partub⁹ monſtruoſis. nā nihil aliud eſt pecca-
tum. ſiue in rebus naturalib⁹ ſiue in artificialib⁹ ſiue vo-
luntarijs dicatur. ꝙ̄ defectus ſiue inordinatio ꝓprie actō
nis cū aliquid agitur non ſm̄ ꝙ debitū eſt agi. vt patet
ſcḋo phyſicorū. Differt aūt in agendo natura rationalis
predita libero arbitrio ab omni alia natura agēte. nam q̄
libet alia natura ordinatur ad aliqḋ particulare bonum
et actōnes eius ſunt determinate reſpectu alicuius boni
Natura vero rationalis ordinatur ad bonū ſimpliciter
ſicut enī verū abſolute obiectū eſt intellectus. ita etiam ⁊
bonū abſolute volūtatis Et inde ē ꝙ ad ipſuʒ vniuerſa
le bonorū principiū volūtas ſe extendit ad qḋ nullus ali⁹
appetitus ꝯtingere poteſt. ⁊ ꝓpter hoc creatura rationa
lis non habet determinatas actiones. ſʒ ſe habet ſub qua
dam indifferentia innumerabiliū actionū. Cū aūt omis
actio ab agente ꝑueniat ſub ratione cuiuſdam ſimilitudi
nis ſicut calidū calefacit. oportet ſi aliqḋ ē agens qḋ ſm̄
ſuam actionē ordinet᷑ ad bonū aliqḋ ꝑticulare. ad hoc ꝙ
eius actio naturaliter ſit indefectibilis ꝙ ratio illius ac-
tionis naturaliter ⁊ immobiliter ei inſit. ſicut ſi alicui cor
pori ineſt naturaliter calor immutabilis. immutabiliter
calefacit. Vñ ⁊ natura rationalis que ordinata ē ad bo
num ꝑ actiones multifarias nō poteſt naturaliter habe-
re actiones indeficiētes a bono niſi ei naturaliter ⁊ immu
tabiliter inſit ratio vniuerſalis ⁊ perfecti boni. qḋ quidē
eſſe non poteſt niſi in diuina natura. nam deus ſolus eſt
actus purus nullius potentie ꝑmixtionē recipiens. ⁊ ꝑ
hoc eſt bonitas pura ⁊ abſoluta Creatura vero quelibet

tum in natura ſua habeat ꝑmixtionē potentie eſt bonum
particulare. que quidem ꝑmixtio potentie ei accidit ꝓpter
hoc ꝙ eſt ex nihilo. Et inde eſt ꝙ inter ratōnales naturas
ſolus deus hꝫ liberū arbitriū naturaliter impeccabile et
ↄfirmatū in bono. creature vero hoc ineſſe eſt impoſſibi-
le. ꝓpter hoc ꝙ eſt ex nihilo. vt Damaſ. ⁊ Grego. dicunt
et ex hoc eſt particulare bonū in quo fundatᷣ rō mali. vt di
cit Dyo. iiij. ca. de diui. no.

Ad .j. ¶ Ad ꝑmum ergo dōm. ꝙ creature corporales. vt di
ctū eſt. ſunt ordinate ad aliqḋ bonū particulare ꝑ deter-
minatas actōes. et ideo ad hoc ꝙ ab earū actōnibꝫ error
et peccatū abſit. ſufficit ꝙ ſint ꝑ ſuam naturā ſtabilite in
aliquo bono particulari. qḋ nō ſufficit in naturis ſpūalibꝫ
Ad 2 ordinatis ad bonū abſolute. vt dictū eſt. ¶ Ad .ij. dōm
ꝙ eſſe naturaliter impeccabile nō repugnat ei qḋ eſt habe
re dominiū ſui actꝰ. cū vtrūqꝫ deo ꝯueniat. ſed repugnat
ei qḋ eſt habere dominiū ſui actus in natura creata. q̄ eſt
particulare bonū. Nō enī aliqua creatura pt̄ habere do-
miniū ſui actus cuius ſunt determinate actōes ordinate
ad bonū particulare ¶ Ad .iij. dōm. ꝙ q̄uis nō ſit in rō
Ad .3 ne potentie actiue ꝙ deficiat. eſt tn̄ in rōne potentie acti-
ue que nō hꝫ in ſe ſue actōis ſufficientia ꝑncipia ⁊ immuta-
Ad 4 bilia vt deficere poſſit ¶ Ad .iiij. dōm. ꝙ q̄uis poſſe pec
care nō ſit pars libertatis arbitrij. ↄſequitᷣ tn̄ arbitrij liber
Ad 5 tatem in natura creata. ¶ Ad .v. dōm. ꝙ creature acq-
ritur eſſe determinatū ⁊ ꝑticulare ab alio. vnde creatura
poteſt habere eſſe ſtabile ⁊ immutabile. q̄uis in ea nō inue
niatur naturaliter rō abſoluti ⁊ ꝑfecti boni. ſed ꝑ actōes
ſuas eſt ordinabilis ad bonū abſolute. ⁊ ideo nō eſt ſimi-
le. ¶ Ad .vi. dōm. ꝙ felicitatē indeterminate ⁊ in vniuer
Ad 6 ſali om̄is mens rōnalis naturaliter appetit. ⁊ circa h̄ defi
cere nō pt̄. ſed in particulari nō eſt determinatus motus
volūtatis creature ad querendā felicitatē in hoc vel in il
lo. ⁊ ſic etiā in appetendo felicitatem aliquis peccare pt̄ ſi
eam querat vbi querere nō debet. ſicut qui querit in volu
ptatibꝫ felicitatē. Et ita eſt etiā reſpectu omniū bonorū.
nam nihil appetitᷣ niſi ſub ratōne boni. vt dicit Dyoni. qḋ
ideo eſt. qꝛ naturaliter ineſt menti appetitus boni. ſed nō
huius vel illius boni. vnde in hoc peccatū incidere pt̄
Ad 7 ¶ Ad .vij. dōm. ꝙ creatura eſt capax impeccabilitatis.
ſed nō ita ꝙ eam naturaliter habeat. vn̄ rō nō ſequitur
Ad 8 ¶ Ad .viij. dōm. ꝙ ꝑncipiū operatōis recte ꝓcedentis
ex libero arbitrio nō eſt ſola ſubſtātia ⁊ virtus ſiue poten-
tia. ſed requiritᷣ debita applicatio voluntatis ad aliq̄ que
ſunt extra ſicut ad finem. ⁊ alia hmōi. Et ideo nō exiſten
te aliquo defectu in ſubſtātia aīe vel in naturali arbitrio
pt̄ ſequi defectus in actōne ipſius. vnde ex naturali imu-
tabilitate ſubſtātie nō pt̄ ↄcludi naturalis impeccabili-
Ad 9 tas. ¶ Ad .ix. dōm. ꝙ deus eſt cauſa creature nō ſolum
q̄tum ad ſua naturalia. ſed etiā q̄tum ad ſuꝑaddita. vn̄
nō oportꝫ ꝙ quicquid creatura habet a deo ſit ei natura-
le. ſed ſolum id qḋ deus ei indidit inſtituendo naturam
Ad 10 ipſius. ⁊ hmōi nō eſt ↄfirmatio in bono. ¶ Ad .x. dōm.
ꝙ felicitas ciuilis. cū nō ſit felicitas ſimplr̄. nō habet imu
tabilitatē ſimplr̄. ſed dꝛ immutabilis. qꝛ nō facile ꝑmutatᷣ.
ſi tn̄ felicitas ciuilis nō eſſet ſimpliciter immutabilis. non
ꝓpter hoc ſequeretᷣ ꝙ liberū arbitrium eſſet naturaliter in
bono ↄfirmatū. nam nō dicimus hoc naturale qḋ ꝑ ꝑnci
pia nature acquiri pt̄. ꝑ quē modū virtutes politice pn̄t
dici naturales. ſed id qḋ ſequitᷣ ex neceſſitate ꝑncipiorum
Ad .11 nature. ¶ Ad vndecimū dicendum. ꝙ q̄uis homo na-
turaliter appetat bonum in generali. non tamen in ſpeci
ali. vt dictum eſt. Et ex hac parte incidit peccatum et
defectus

Octauo queritᷣ. vtrū

liberū arbitriū creature poſſit confirmari in bo .j.
no ꝑ aliquod donū gratie Et videtᷣ ꝙ nō. Gratia enī
ſuꝑueniens nature nō deſtruit eam ſed ꝑficit. cum ergo
libero arbitrio creature hoc naturaliter inſit ꝙ ad maluꝫ
flecti poſſit. videtᷣ ꝙ ꝑ gratiam ei auferri nō poſſit ¶ Ptē 2
In poteſtate liberi arbitrij eſt vti gratia vel nō vti. nam li
berū arbitriū a gratia cogi nō poteſt. ſed ſi liberū arbitriuꝫ
gratia ſuꝑinfuſa nō vtitur cedit in maluꝫ. ergo nulla gra-
tia ſuꝑueniens pt̄ liberuꝫ arbitrium ↄfirmare in bono
¶ Ptē. Liberū arbitriū habet dominiū ſui actus. ſed vti 3
gratia eſt quidam actus liberi arbitrij. ergo hoc eſt in pote-
ſtate liberi arbitrij vti vel nō vti. ⁊ ſic ꝑ grām confirmari
nō poteſt. ¶ Ptē. Scdm̄ hoc ineſt libero arbitrio crea- 4
ture flexibilitas ad malum qḋ eſt ex nihilo. vt Damaſ. di
cit. ſed nulla gratia poteſt auferre creature eſſe ex nihilo. ergo
nulla gratia pt̄ liberū arbitriū ↄfirmare in bono ¶ Ptē. 5
Bernar. dicit ꝙ liberū arbitriuꝫ eſt potiſſimū ſub deo. qḋ
etiam de gratia ⁊ iuſticia nō recepit augmentū. neqꝫ de cul
pa recepit decrementū. ſed ↄfirmatio in bono ſuꝑueniēs
libero arbitrio auget ipm. qꝛ ſcḋm Augꝰ. in his que nō mo
le magna ſunt idem eſt magis qḋ melius. ergo liberū ar-
bitriū ꝑ grām nō pt̄ ↄfirmari in bono. ¶ Ptē. Vt dꝛ in 6
libro de cauſis. qḋ eſt in aliquo eſt in eo ꝑ modum eius in
quo eſt. ſed liberū arbitriū ſcḋm ſuā naturam eſt mutabile
in bonū ⁊ malū. ergo gratia ei ſuꝑueniens hoc mō in eo re
cipitᷣ ꝙ in bonū ⁊ malū mutari poſſit. ⁊ ideo nō pt̄ ipm
ↄfirmare in bono. ¶ Ptē. Quicq̄d deus ſuꝑaddit crea- 7
ture poſſet etiā. vt videtᷣ. a ꝑncipio ſue ↄditōis ei ↄferre
ſi ergo poſſet liberū arbitriū ↄfirmare ꝑ aliquam gratiaꝫ
ſuperadditā. poſſꝫ etiam ↄfirmari ꝑ aliqḋ inditum ipſi cre
ature ſpūali q̄tum ad nature ↄditōem. ⁊ ſic naturale eſſꝫ
eſſe ↄfirmatū in bono. qḋ eſt impoſſibile. vt dictū eſt. ergo
ꝑ gratiā ↄfirmari nō poteſt

¶ Sed cōtra eſt. ꝙ ſancti qui ſunt in patria ita in bo Cōtra.
no ſunt confirmati vt vlterius peccare nō poſſint. alis de
ſua beatitudine ſecuri nō eſſent. ⁊ ꝑ conſequens nec beati.
nō aūt ↄfirmatio ineſt eis ꝑ naturā. vt dictū eſt. ergo hoc
eſt ꝑ grām. ⁊ ita liberū arbitriū ꝑ donū gratie cōfirmari
poteſt. ¶ Ptē. Sicut liberū arbitriū hōis ex ſua natura
habet ꝙ ſit in malū flexibile. ita corpus humanū hꝫ ex ſua
natura ꝙ ſit corruptibile. ſed corpus humanū dono gra-
tie efficitur incorruptibile. ꝑma cho. xv. oportet corru
ptibile hoc induere incorruptōem. ergo liberū arbitrium
poteſt per grām ↄfirmari in bono

¶ Rūſio dōm. ꝙ circa hāc q̄ſtionē errauit Origenes Rō
Voluit enī ꝙ liberū arbitriū creature nullatenus cōfir- Error Ori.
maretᷣ in bono. neqꝫ etiā in beatis. niſi in chriſto. ꝓpter vni
onem ad verbū. Ex hoc aūt errore ponere cogebatᷣ ꝙ be
atitudo ſanctorꝫ ⁊ angelorum nō eſſet ꝑpetua. ſed aliq̄n
eſſet finienda. Ex quo ſequitur eam nō eſſe veram. cū im
mutabilitas ⁊ ſecuritas ſint de ratōne beatitudinis. Et
ideo ꝓpter hoc incōuenīēs qḋ ſequitur eius poſitio eſt pe- Opio bt.
nitus reprobāda. Et dōm eſt ſimplr̄ ꝙ liberuꝫ arbitriū Thome.
ꝑ gratiā poteſt ↄfirmari in bono. qḋ quidē ex h̄ apparet
ꝓpter hoc enī naturaliter liberū arbitriū creature in bo-
no ↄfirmatum eſſe nō poteſt. qꝛ in ſua natura non hꝫ ꝑfe-
cti ⁊ abſoluti boni rōnem ſed cuiuſdam boni particularis

Huic aūt pfecto bono ⁊ abſoluto.ſcʒ deo.liberū arbitriū
per gratiā vnit. vnde ſi fiat pfecta vnio vt deus ipſe ſit
liberi arbitrij tota cauſa agendi. in malū flecti nō poterit.
Qđ quidem in aliquibꝫ ꝯtingit ⁊ precipue in beatis. qđ
ſic patʒ. volūtas eīn naturaliter tendit in bonū ſicut in ſu
um obiectū.ꝙ aūt aliquādo in malū tendat hoc nō con-
tingit niſi qꝛ malum ſibi ſub ſpecie boni ꝓponitur. maluʒ
eīn eſt inuoluntariū.vt dicit Dyo.iiij.ca.de diui.no. Vñ
nō poteſt eſſe peccatū in motu volūtatis.ſcʒ ꝙ malū ap-
petat.niſi in apprehenſiua virtute defectus pexiſtat. per
Diſtictio quem ſibi malum ꝓponitur vt bonū Hic aūt defectus
būuebꝫis. in ratōne poteſt accidere dupl'r. vno modo ex ipſa ratōne
Alio mō ex aliquo extrinſeco. Ex ipſa ꝗdem rōne. qꝛ in-
eſt ei naturaliter cognitio ⁊ immutabiliter ſine errore co
gnitio boni in vniuerſali.tam boni qđ eſt finis ꝗʒ boni qđ
eſt ad finem.nō aūt in particulari.ſed circa hoc errare po
teſt vt exiſtimet aliquid eſſe finē qđ non eſt finis. vel eſſe
vtile ad finem qđ non eſt vtile. Et ꝓpter hoc voluntas ⁊
naturaliter appetit bonū quod eſt finis.ſcʒ felicitatem in
generali.⁊ ſimiliter bonū qđ eſt ad finem. vnuſquiſqꝫ eīn
appetit naturaliter vtilitatem ſuā ſimpliciter.ſed in hoc
vel in illo fine appetendo.aut hoc vel illo fine vtili eligen-
do incidit peccatu in volūtatis. Ex aliquo autem extrin
ſeco ratio deficit.cum ꝓpter vires inferiores .que intenſe
mouentur in aliquid.interrumpitur actus ratōis.vt lim
pide ⁊ feruenter ſuum iudicium de bono voluntati non
proponat.Sicut cum aliquis habens rectam eſtimatio-
nem de caſtitate ſeruanda. per ꝯcupiſcentiam delectabi
lis appetit contrarium caſtitati.ꝓpter hoc ꝙ iudiciū ra-
tionis aliqualiter a concupiſcentia ligatur.vt phūs dicit
vij.ethi.Vtrūqꝫ aūt iſtorum defectuū totaliter a beatis
tolletur ex coniūctione ipſorum ad deum. nam diuinam
eſſentiam videntes cognoſcent ipſum deum eſſe finē ma-
xime amandum.cognoſcent etiam oīa que ipſi deo vni
unt vel que ab eo diſiūgunt in particulari cognoſcentes
deum.non ſolum in ſe.ſed ꝓut eſt rō aliorum. Et ex hac
cognitionis claritate intantū mens corroboratur ꝙ in in
ferioribꝫ viribꝫ nullus motus inſurgere poterit niſi ſcꝫm re
gulam rōnis. Unde ſicut nūc immutabiliter bonū in ge
nerali appetimus.ita immutabiliter in particulari bonuʒ
debitū appetūt beatoꝝ mentes.ꝑ ſupnaturalē aūt incli-
nationē volūtatis erit in eis charitas pfecta ligans eos
cum deo.Unde nullo modo peccatū in eis incidere pote
rit.⁊ ſic erūt ꝑ gratiā ꝯfirmati.

Ad .j. ¶ Ad pmum ergo dōm.ꝙ hoc eſt ex defectu nature
create ꝙ in malum flecti poteſt.et hūc deus defectū au-
fert pficiendo naturam ꝑ gratiam ꝯfirmans in bono.ſi-
cut lux ſupueniens aeri aufert obſcuritatem eius quā na
Ad 2 turaliter ſine luce habet. ¶ Ad.ij.dōm. ꝙ in poteſtate li
beri arbitrij eſt nō vti habitu .cū poteſt hoc ipſum qđ eſt
nō vti habitu ſibi ꝓpoſiti ſub ſpecie boni. qđ de gratia in
Ad 3 beatis accidere nō poteſt.vt dictū eſt. Et ꝑ hoc patʒ
Ad 4 etiam ſolutio ad tertiū ¶ Ad quartū dōm.ꝙ ex hoc ꝙ
liberū arbitriū eſt ex nihilo ꝯuenit ei ꝙ nō ſit naturaliter ꝑ
grām cōfirmatum.nec hoc ei ꝑ gratiam cōcedi poteſt.vt
in bono ꝑ grām naturaliter ꝯfirmetur.nō aūt libero arbi
trio ſcꝫm ꝙ ex nihilo eſt ꝯuenit ꝙ nullo modo poſſit cōfir-
mari in bono.ſicut nec aeri in ſua natura ineſt ꝙ nullo mō
poſſit illuminari.ſed ꝙ non ſit naturaliter lucidus actu.
Ad 5 ¶ Ad.v.dōm.ꝙ Bern. loquit̃ de libero arbitrio ꝗʒtum
ad libertatem a coactione.q̃ nec intenſionem nec remiſſi-
Ad 6 onem recipit ¶ Ad ſextum dōm.ꝙ eius qđ recipitur in
aliquo poteſt ꝯſiderari et eſſe ⁊ ratio. ſcꝫm quidem eſſe ſu
um eſt in eo in quo recipitur ꝑ modum recipientis .ſʒ ta
men ipſum recipiens trahitur ad ſuā ratōnem. Sicut ca
lor receptus in aqua habet eſſe in aqua ꝑ modum aque.
inꝗʒtum ſcʒ ineſt aque vt accidens ſubiecto. tamen aquā
trahit a naturali ſua diſpoſitione ad hoc vt ſit calida et
faciat actum caloris .et ſimiliter lux aerem.licet non con-
tra naturam aeris. Ita etiam ⁊ gratia ſcꝫm eſſe ſuū eſt in li
bero arbitrio ꝑ modum eius ſicut accidens in ſubiecto.
ſed tamen ad rationem ſue immutabilitatis liberū arbi-
trium pertrahit ipſum deo coniūgens. ¶ Ad ſeptimuʒ Ad 7
dōm.ꝙ bonū pfectum.quod eſt deus. poteſt eſſe vnituʒ
menti humane ꝑ gratiam.non autem ꝑ naturam.et ideo
per grām liberū arbitriū poteſt confirmari in bono .non
aūt per naturam

Uno querit̃. vtrum

liberū arbitrium hominis in ſtatu vie poſſit cō
firmari in bono. Et videt̃ ꝙ nō Principiū eīn in appe .j.
tibilibꝫ eſt finis .vt phūs dicit in. vij.ethi.ſicut principiuʒ
in ſpeculatiuis ſunt dignitates.ſed in ſpeculatiuis intelle
ctus non confirmatur in veritate rectitudinē ſcientie ac
cipiens niſi facta reſolutione ad primas dignitates.ergo
nec liberum arbitrium poteſt confirmari in bono niſi poſt
ꝗʒ peruenit ad vltimū finem.ſed hoc non eſt in ſtatu vie.
ergo liberum arbitrium in ſtatu vie non poteſt confirma-
ri in bono ¶ Pre. Natura humana non eſt potior ꝗʒ an 2
gelica.ſed angelis non eſt collata confirmatio liberi arbi-
trij ante ſtatum glorie.ergo nec hominibꝫ conferri debet.
¶ Pre. Motus non quietatur niſi in fine .ſed liberum 3
arbitrium non ꝑuenit ad finem ſuū ꝗʒdiu eſt in ſtatu vie
ergo nec eius mutabilitas quietatur quā poteſt in bonū
et malum ferri. ¶ Pre. Quādiu eſt aliquid imperfectū 4
poteſt deficere.ſed imperfectio ab hominibꝫ non tollitur.
ꝗʒdiu ſunt in ſtatu vie. videmus eīn nūc per ſpeculum in
enigmate. vt dicitur prima chorin̄.xiij.ergo ꝗʒdiu homo
eſt in ſtatu vie poteſt deficere per peccatum ¶ Preterea 5
Quādiu eſt aliquis in ſtatu merendi nō debet ſibi ſubtra
hi illud quod meritum auget.ſed poſſe peccare ad meri-
tum proficit.vnde in laudem iuſti dicitur. Eccī.xxxi.qui
potuit tranſgredi ⁊ non eſt tranſgreſſus.facere malum ⁊
non fecit.ergo ꝗʒdiu hō eſt in ſtatu vie in qua poteſt me-
reri non debet liberum arbitrium eius confirmari in bono
¶ Pre. Sicut defectus liberi arbitrij eſt peccatuʒ. ita de
fectus corporis eſt corruptio.ſed corpus hominis nō fit 6
incorruptibile in ſtatu vie.ergo nec in ſtatu vie liberū ar-
bitrium hominis confirmari pt̄ in bono

¶ Sed ꝯtra eſt.ꝙ in ſtatu vie beata virgo fuit confir- Cōtra
mata in bono.nam de ea. vt dicit Auguſti.cum de pecca-
to agitur mentio fieri non debet. ¶ Pre. Apoſtoli etiam
per aduentum ſpūſſancti confirmati ſunt in bono. vt vi-
detur per hoc qđ dꝛ in pſ.ego confirmaui colūnas eius.
quod gloſa de apoſtolis exponit.

¶ Reſponſio dōm.ꝙ aliquis poteſt cōfirmari in bo R°
no dupliciter. Uno modo ſimpliciter. ita videlicʒ ꝙ in ſe
ſufficiēs ſue firmitatis principium habeat ꝙ omnino pec
care non poſſit.et ſic beati confirmari ſunt in bono ratōne
prius dicta. Alio modo dicūtur aliqui confirmati ꝑ hoc
ꝙ datur eis aliquod munus gratie ꝑ quod inclinātur in
bonum ꝙ non poſſunt de facili a bono deflecti. nō tamen

ꝑ hoc ita retrahuntur a malo ꝙ omnino peccare nõ poſ-
ſunt niſi diuina prouidencia cuſtodiente. ſicut etiam dici
tur de immortalitate Ade. qui ponitur immortalis non
ꝙ omnino aliquo ſibi intrinſeco protegi poſſit ab omni ex-
teriori mortifero. vtpote ab inciſione gladij ⁊ alijs huiuſ-
modi. a quibꝫ tamen diuina prouidentia immunis cõſer-
uabatur. Et hoc modo aliqui in ſtatu vie poſſunt confir
mari in bono ⁊ non primo modo. Quod patꝫ ſic. nõ enĩ
poteſt aliquis omnino impeccabilis reddi niſi omĩs pec
cati origo auferatur. Origo autem peccati vel eſt ex rõ-
nis errore que in particulari decipitur circa finem boni. ⁊
circa vtilia que in vniuerſali naturaliter appetit. vel ex hoc
ꝙ iudicium rationis intercipitur propter aliquã paſſio-
nem inferiorꝝ viriũ. Quãuis autem alicui viatori conce
di poſſit vt ratio nullatenus erret circa finem boni ⁊ cir-
Nota. ca vtilia in ꝑticulari ꝑ dona ſapientie et conſilij. Tamen
non poſſe intercipi iudicium rationis excedit ſtatum vie
propter duo. Primo ⁊ principaliter quia rationem ſemꝑ
eſſe in actu recte contemplationis in ſtatu vie ita ꝙ omni
um operum ratio ſit deus. eſt impoſſibile. Secũdo. quia
in ſtatu vie non ꝯtingit inferiores vires ita rõni eſſe ſub-
ditas vt actus rationis nullatenus ꝓpter eas impedia-
tur. niſi in domino ieſu chriſto qui fuit ſimul viator ⁊ cõ-
prehenſor. Sed tamen ꝑ gratiam vie ita poteſt hõ bono
aſtringi ꝙ non niſi valde difficulter peccare poſſit. ꝑ hoc
ꝙ ex virtutibꝫ infuſis inferiores vires refrenãtur. ⁊ volũ
tas in deum fortius inclinatur ⁊ ratio ꝑficitur in cõtem-
platione veritatis diuine. cuius continuatio ex feruore
amoris proueniens hominẽ retrahit a peccato. ſed totũ
quod deficit a ꝯfirmatione complet ꝑ cuſtodiam diuine
prouidẽtie in illis qui dicunt ꝯfirmati. vt ſcꝫ q̃tumcũqꝫ
occaſio peccati ſe ingerat. eorum mens diuinitus. excitet
ad reſiſtendum

Ad .j. ¶ Ad primũ ergo dicẽdũ. ꝙ affectus prouenit ad finem
non ſolum quando finem poſſidet. ſed etiam quodam-
modo quando ipſum intenſe deſiderat. et per hunc mo-
dum aliquo modo in ſtatu vie aliquos confirmare poteſt
Ad 2 in bono. ¶ Ad ſecũdum dicendum. ꝙ dona gratie nõ ſe
quũtur ordinem nature de neceſſitate. et ideo q̃uis hu-
mana natura non ſit angelica dignior. tamen alicui homi
ni collata eſt maior gratia q̃ꝫ angelo. ſicut beate virgini. ⁊
etiam homini chriſto. Confirmatio autem in bono beate
virgini competebat. quia mater erat ſapientie in quã ni-
hil inquinatum incurrit. vt dicitur ſapientie. vij. Simili-
ter apoſtolos decuit. quia erãt fundamentum ⁊ baſis to
tius eccleſiaſtici edificij. vnde eos firmos eſſe oportuit.
Ad 3 ¶ Ad tercium dicendum ſicut ad primũ. ¶ Ad quar
Ad 4 tum dicendũ. ꝙ ex ratione illa poteſt haberi ꝙ non eſt ali-
quis in ſtatu vie omnino confirmatus ſicut nec omnino
Ad 5 perfectus. aliquo tamen modo poteſt dici confirmatus
ſicut ⁊ ꝑfectus. ¶ Ad quintum dicendum. ꝙ poſſe pec-
care non facit ad meritum. ſed ad meriti manifeſtatõem
inq̃ꝫtum oſtendit opus bonum eſſe volũtarium. et ideo
inter laudes iuſti viri ponit. q: laus eſt virtutis manife-
Ad 6 ſtatio. ¶ Ad ſextum dicendum. ꝙ corruptio corporis
materialiter facit ad meritum. inq̃ꝫtum ea aliquis pacie-
ter vtitur. ⁊ ideo homini in ſtatu merendi exiſtenti per
gratiam non aufertur. ¶ Ad alia que ſunt in oppoſi
tum patet ſolutio ex dictis.

Ecimo queritur. vtrũ
liberum arbitrium alicuius creature poſſit eſſe 1.
obſtinatum in malo vel immutabiliter firmatum. Et
videtur ꝙ non. Peccatum enĩ. vt Auguſti. dicit. xi. de ci.
dei. eſt contra naturam. ſed nihil quod eſt contra naturã
eſt perpetuũ. ſm phm primo ce. ⁊ mun. ergo peccatũ nõ
poteſt perpetuo in libero arbitrio permanere. ¶ Preterea. 2
Spũalis natura eſt potior q̃ꝫ corporalis. ſed ſi nature cor
porali ſupinducatur aliquod accidens preter naturale. re
dit ad id quod eſt ſue nature conueniẽs. niſi illud accidẽs
ſupinductum aliqua cauſa contingentie agente conſer-
uet. Sicut ſi aqua calefiat redit ad frigiditatẽ naturalẽ
niſi ſit aliquid perpetuo ꝯſeruans caliditatem. ergo ⁊ na
tura ſpiritualis liberi arbitrij. ſi eam contigerit incidere
in peccatum. non perpetuo remanebit ſubdita peccato
ſed quãdoqꝫ ad ſtatum iuſticie redibit. niſi aſſignetur ali
qua cauſa que perpetuo maliciam in eo ꝯſeruet. quã non
eſt aſſignare. vt videtur. Sed diceres. ꝙ cauſa pecca-
tum inducens ⁊ conſeruans eſt interior ⁊ exterior. interi
or eſt ipſa volũtas. exterior eſt volũtatis obiectum. quod
ſcꝫ allicit ad peccandum. ¶ Sed ꝯtra. Res que eſt extra 3
animam eſt bona. bonum autẽ non poteſt eſſe cauſa mali
niſi per accidens. ergo res extra animã non eſt cauſa pec
cati niſi ꝑ accidens. omnis autẽ cauſa per accidens redu-
citur ad cauſam ꝑ ſe. ergo oportꝫ ponere aliquid qd ſit ꝑ
ſe cauſa peccati. qd non poteſt eſſe niſi volũtas. Volũtas
autẽ quando ad aliquid inclinatur remanet ei facultas ꝙ
adhuc in oppoſitum tendat. cum id in quod inclinatur ſit
cam naturam ei non tollit qua in oppoſita poteſt. ergo nec
volũtas nec aliquid aliud poteſt eſſe faciens liberum ar-
bitrium peccato immobiliter ⁊ quaſi neceſſario adhere- 4
re. ¶ Preterea. Scdm philoſophũ. v. metaphy. duplex eſt ne
ceſſarium. quoddam a ſeipſo. quoddam ab alio neceſſita
tem habens. peccatum autem eſſe in libero arbitrio non
poteſt eſſe neceſſarium. ſicut id quod eſt neceſſitatem a ſe
ipſo habens. q: hoc ſolius dei eſt. vt Auicẽ. dicit. Neqꝫ
iterum eſt neceſſariũ quaſi ab alio neceſſitatem habens. q:
omne huiuſmodi neceſſarium reducitur ad id quod eſt ꝑ
ſe neceſſarium. Deus autẽ cauſa peccati eſſe non poteſt. er
go nullo modo poteſt eſſe neceſſariũ liberũ arbitriũ in pec
cato poſſe permanere. ⁊ ſic nullum liberũ arbitriũ creatu-
re immobiliter peccato adhereret. ¶ Preterea. Auguſti. in. v. 5
de ciui. dei. videtur duplicem neceſſitatem diſtinguere.
quarum vna adimit libertatem. faciens non eſſe aliquid
in poteſtate noſtra. que dicitur neceſſitas coactionis.
Alia eſt que libertatẽ nõ tollit que eſt naturalis inclinati
onis. hac autem neceſſitate peccatum ineſſe libero arbi-
trio non eſt neceſſe. cum non ſit naturale. ſed magis con-
tra naturam. Similiter nec prima. quia tunc libertas arbi
trij tolleretur. ergo nullo modo eſt neceſſarium. ⁊ ſic idem
quod prius. ¶ Preterea. Anſel. dicit. ꝙ liberũ arbitriũ eſt po- 6
teſtas ſeruandi rectitudinem volũtatis propter ſeipſam
ergo ſi ſit aliquod liberũ arbitriũ quod non poſſit habere
rectitudinem volũtatis amittet proprie rationem natu 7
re. quod eſt impoſſibile. ¶ Preterea. Liberũ arbitrium non
ſuſcipit magis. ⁊ minus. ſed minus eſt liberũ arbitriũ qd
non poteſt in bonum q̃ꝫ qd poteſt. ergo non eſt aliqd libe
rum arbitriũ quod non poſſit in bonum. ¶ Preterea. Sicut 8
ſe habet motus naturalis ad quietem naturalẽ. ita ſe ha
bet motus voluntarius ad quietem volũtariam. ſed ſm

philoſophū. ſi motus naturalis eſt. ⁊ quies ad quam ta/
lis motus terminatur eſt naturalis. et ſi motus eſt volū
tarius. ⁊ quies volūtaria. ſed motus quo peccatū ꝯ
mittitur eſt volūtarius. ergo ⁊ quies in qua peccatum
ꝯmiſſum pficitur vel pſiſtitur eſt volūtaria, non ergo ne/
9 ceſſaria. ¶ Pꝛe. Sicut ſe habet intellectus ad verum et
falſum. ita affectus ad bonū ⁊ malum. ſed intellectus nū
ꝗ̄ ita inheret falſo quin poſſet reduci ad cognitionem ve
ri. ergo affectus nunꝗ̄ inheret ita malo quin poſſit redu
10 ci ad amorem boni. ¶ Pꝛe. Scdm Anſel. in libro de li.
arbi. poſſe peccare nō eſt libertas neq̄ pars libertatis. er
go eſſentialis actus liberi arbitrij eſt poſſe in bonū. ſi ergo
liberū arbitriū alicuius creature non poſſit in bonum erit
fruſtra. cum vnaqueq̄ res in vanū ſit ſi actu ꝓprio deſti/
tuat̄. quia vnaqueq̄ res eſt ꝓpter ſuam operationem. vt
11 dicit phus in. ij. ce. et mū. ¶ Pꝛe. Liberū arbitriū nō po
teſt niſi in bonum vel in malum. ſi ergo poſſe peccare non
eſt libertas nec pars libertatis. remanet ꝙ tota libertas ſit
poſſe facere bonū. ⁊ ita creatura que non poterit facere
bonū nihil habebit libertatis. ⁊ ideo liberū arbitrium non
poteſt eſſe confirmatum in malo. ¶ Pꝛe. Scdm Hugo.
12 de ſanc. victo. Immutatio que eſt ſm accidētalia nō mu
tat aliq̄d de eſſentialibꝫ rei. ſed poſſe facere bonū eſt eſſen
tiale libero arbitrio. vt probatum eſt. cum ergo peccatū
accidentaliter libero arbitrio ſuperueniat. non poterit ex
13 peccato taliter immutari ꝙ in bonū non poſſit. ¶ Pꝛe.
Naturalia. vt probatū eſt. per peccatū vulnerant̄. nō au
tem totaliter tollūtur. ſed poſſe in bonum naturale eſt li
beri arbitrij. ergo nunꝗ̄ ꝑ peccatum ita firmatur in malo
14 quin poſſit in bonū. ¶ Pꝛe. Si peccatum cauſat in libe/
ro arbitrio obſtinationem in malo. aut hoc facit ſubtra/
hēdo aliq̄d de naturalibꝫ aut ſupaddendo. nō aūt ſubtra
hendo. qꝛ etiam demonibꝫ data naturalia integra manēt
vt Dyo. dicit. iiij. ca. de diui. no. ſimiliter neq̄ ſupadden
do. quia cum illud quod ſupadditur ſit accidens. opoꝛꝫ
ꝙ inſit per modū recipientis. ⁊ ſic cum in vtrūq̄ liberum
arbitriū ſit flexibile. non reddetur per hoc immobiliter
inherens malo. ergo liberū arbitriū non poteſt totaliter
confirmari in malo. ¶ Pꝛe. Bern. dicit. ꝙ impoſſibile
15 eſt volūtatem ſibiipſi non obedire. ſed peccatum ⁊ actus
bonus volendo ꝯmittitur. ergo impoſſibile eſt quin libe/
rum arbitriū poſſit velle bonum ſi velit. qd̄ autē poteſt
aliqs ſi velit non eſt ei impoſſibile. ergo cuicūq̄ habenti li
berum arbitriū volūtatis non eſt impoſſibile facere bonū
16 ¶ Pꝛe. Fortioꝛ eſt charitas ꝗ̄ cupiditas ad peccatum
protrahens. quia plus diligit charitas legem dei ꝗ̄ cupi/
ditas milia auri ⁊ argenti. vt dicit glo. ſuper illud p̄s. bo
num mihi lex oris tui. ſed demones vel etiam homines
a charitate in peccatum deciderunt. ergo multo fortius a
peccato poſſunt redire ad appetitum boni. ⁊ ſic idem qd̄
17 prius. ¶ Pꝛe. Bonitas ⁊ rectitudo appetitus obſtina
tioni eius opponitur. ſed demones ⁊ damnati habent re/
ctum appetitum. quia bonū ⁊ optimū appetūt. ſcꝫ eſſe vi
uere ⁊ intelligere. vt Dyo. dicit. ergo non habent liberū
arbitriū obſtinatū in malo. ¶ Pꝛe. Anſel. in libro de li.
18 arbi. inueſtigat eandem rōnem liberi arbitrij in deo in an/
gelo ⁊ in homine. ſed liberum arbitriū dei non poteſt eſſe
obſtinatum in malo. ergo nec in angelo nec in hoie eſt
Cōtra ¶ Sed ꝯtra eſt. ꝙ felicitati bonoꝛum opponitur miſe
ria damnatoꝛum. ſed ad felicitatem bonoꝛum pertinet ꝙ
habeāt liberum arbitrium ita firmatum in bono ꝙ nullo
modo poſſint in malū deflecti. ergo ⁊ ad miſeriam dam/
natoꝛū pertinet ꝙ ita ſint confirmati in malo ꝙ nullo mo
do poſſunt in bonum. ¶ Pꝛe. Hoc idem expreſſe Au/
guſtinus dicit. in li. de fide ad Petr. ¶ Pꝛe. Nō poteſt
fieri reditus de peccato in bonū niſi per penitentiam. ſed
in angelum malum non cadit penitentia. ergo eſt immu/
tabiliter ꝯfirmatus in malo. Probatio medie. In eū pe/
nitentia cadere nō videt̄ qui ex malicia peccauit. ſed an/
gelus ex malicia peccauit. quia cum habeat intellectū dei
formem rem aliquam, conſiderans ſimul omnia que ſunt
illius rei intuetur. et ita nō poteſt niſi ex certa ſcientia pec
care. ergo in eū penitētia nō cadit ¶ Pꝛe. Sꝫ Damaſ.
quod eſt hominibꝫ mors hoc eſt angelis caſus. ſed homi
nes poſt mortem non ſunt capaces penitentie. ergo nec
angeli poſt caſuꝫ. Probatio medie Auguſti. dicit. xxi. de
ciui. dei. ꝙ poſt hanc vitam decedentibꝫ ſine gratia locus
cōuerſionis non erit. nulla pro eis fiat oratio. et ſic patꝫ ꝙ
poſt mortem homines non ſunt penitentie capaces
¶ Reſponſio dicendū. ꝙ circa hanc queſtionem vide Rꝰ
tur erraſſe Origenes. Poſuit eñ ꝙ poſt longa tempoꝛū Opīo oꝛi.
curricula tam demonibꝫ ꝗ̄ hominibꝫ damnatis pateret
reditus ad iuſticiam Et ad hoc ponendum mouebatur
propter arbitrij libertatē Que quidem ſententia om Re. pbaº.
nibꝫ doctoꝛibꝫ catholicis diſplicuit. vt Augꝰ. dicit. xxi. de
ciui. dei. non quia ſalutem demonibꝫ ⁊ etiā damnatis ho
minibꝫ inuiderent. ſed quia pari ratione opoꝛteret dicere
iuſticiam ⁊ gloꝛiam bonoꝛum angeloꝛum ⁊ hominū ali/
quando terminatam, ſimul eñ ⁊ bonoꝛum gloꝛia ⁊ dam
natoꝛū iuſticia foꝛe perpetua demonſtratur. Math. xxv.
Ibūt hi in ſupplicium eternum. iuſti autem in vitā eter/
nam. quod etiā Origen. ſapere videbatur Unde ſim Opi. va
pliciter ꝯcedendum eſt ꝙ ipſoꝛum demonū liberum arbi
trium ita eſt obſtinatum in malo ꝙ ad bonum volendū
redire non poteſt. Cuius quidē rationem ex illa par/
te opoꝛtet accipere, vnde cauſat̄ liberatio a peccato. Ad Ad pcti
quam duo concurrūt. ſcꝫ gratia diuina principaliter ope/ deletiōeꝫ
rans. et humana volūtas gratie cooperans. quia ſm Au duo req.
guſtinū. Qui creauit te ſine te non iuſtificabit te ſine te.
Cauſa igitur obſtinationis in malo partim quidem acci
pienda eſt ex deo. partim ex libero arbitrio. Ex deo quidē
non ſicut faciente ⁊ conſeruante maliciaꝫ. ſed ſicut nō lar
giente gratiam. quod depoſcit quidem eius iuſticia. iuſtū
eñ eſt vt qui bene velle dum poſſent noluerūt. ad hāc mi
ſeriam deducāntur, vt bene velle omnino non poſſint. Ex
parte vero liberi arbitrij cauſa reuerſitatis vel irreuerſita
tis accipienda eſt ſm ea quibꝫ homo incidit in peccatum
cum autē naturaliter inſit cuilibet creature appetitus bo
ni. nullus ad peccandum inducitur niſi ſub aliqua ſpecie
veri vel apparentis boni. Quis eñ fornicatoꝛ ſciat in vni
uerſali fornicationem eſſe malam. tamen cum in fornica/
tionem conſentit exiſtimat fornicationem ſibi eſſe bonum
vt nūc agendum. In qua quidem exiſtimatione tria pen
ſanda ſunt. quoꝛum primum eſt ipſe impetus paſſionis.
puta concupiſcentie vel ire. per quam intercipitur iudici/
um rationis. ne actu iudicet in particulari quod in vni/
uerſali habitu tenet. ſed ſequatur paſſionis inclinationē
vt conſentiat in illud in quod paſſio tendit quaſi ꝑ ſe bo/
num. Secūdum eſt inclinatio habitus. que quidem cum
ſit quaſi quedam natura habentis. ſicut patet in libro de
memo. et reminiſcen. ꝙ conſuetudo eſt altera natura. et
Tullius in rhetoꝛica. ꝙ virtus conſentit rationi in mo/
dum nature. et pari ratione vicij habitus quaſi quedam
natura inclinat in id quod eſt ſibi conueniens, vnde fit vt

habenti habitum luxurie etiam bonū videatur id quod luxurie conuenit quaſi ſibi connaturale. et hoc eſt qđ philoſoph⁹ dicit in .iij. ethico. ꝙ qualis eſt vnuſquiſqꝫ talis finis videtur ei. Tercium vero eſt falſa exiſtimatio rõnis in ꝑticulari eligibili. que quidē prouenit vel ex altero predictorum. ſcꝫ impetu paſſionis. aut inclinatione habitus vel iterum ex ignorantia vniuerſali. ſicut cum quis eſt in hoc errore ꝙ fornicatio non ſit peccatum. Contra igitur primum horum habet liberum arbitrium remediū quo poſſit peccatū deſerere. Ille enī in quo eſt impetus paſſionis habet rectam exiſtimationem de fine qui eſt quaſi principium in operabilib⁹. vt philoſophus in .vi. ethico. dicit. Unde ſicut homo per veram exiſtimationem quā habet de principio poteſt a ſe repellere ſi quos errores circa concluſiones patitur. ita per hoc ꝙ recte circa finē diſponitur poteſt a ſe repellere omniū impetum paſſionum. Unde dicit philoſophus. vij. ethicoꝝ. ꝙ incontinens qui propter paſſionem peccat eſt penitiuus ⁊ ſanabilis. Similiter etiā ⁊ habet remediū contra inclinationē habit⁹ nullus enī habit⁹ oēs potētias aīe corrūpit. et ita cū vna potentia ſit corrupta per habitum, ex hoc ꝙ remanet aliquid rectitudinis in alijs potentijs. homo inducit ad medicandum ⁊ agendū illa que ſunt contraria illi habitui. Sicut ſi quis habet concupiſcibilem per habitum luxurie corruptā. ex ipſa iraſcibili incitatur ad aliquod arduum aggrediendum. cuius exercitatio luxurie molliciem tollit. ſicut dicit ph̄us in predicamentis. ꝙ prauus ad meliores exercitationes deductus proficiet vt melior ſit. Contra tercium etiam remediū habet ꝙ homo illud qđ accipit non totaliter accipit. ſed quaſi per viam inquiſitionis ⁊ collationis Unde quando ratio in aliquo errat ex quocūqꝫ ille error cōtingat poteſt tolli per contrarias ratiocinationes. et inde eſt ꝙ homo a peccato poteſt deſiſtere. In angelo vero peccatum ex paſſione eſſe non poteſt. quia ſ'm philoſophū in. vij. phyſicoꝝ. paſſio non eſt niſi in ſenſibili parte quā angeli non habent. Unde in peccato angeli ſola duo ꝯcurrūt. ſcꝫ inclinatio habitualis in peccatum. ⁊ falſa exiſtimatio virtutis cognitiue de particulari eligibili. cum autem in angelis non ſit multitudo appetitiuarum potentiarum. ſicut eſt in hominib⁹. quādo appetitus eorum tendit in aliquid totaliter inclinatur in illud vt non ſit ei aliqua inclinatio inducens ad contrarium. vel quia rõnem non habent ſed intellectum quicquid exiſtimāt ꝑ modū intelligibilē accipiūt. qđ aūt accipit intelligibilr̄ accipit irreuerſibilr̄. vt cū qs accipit. oē totū eſt maius ſua parte. vnde angeli exiſtimationem quam ſemel accipiunt deponere non poſſunt. ſiue ſit vera ſiue falſa. Patet igitur ex dictis ꝙ cauſa confirmationis demonum in malo eſt ex trib⁹. ad que etiam omnes ratões a doctorib⁹ aſſignate reducuntur. Primū eſt ⁊ principale diuina iuſticia. vnde pro cauſa obſtinationis eorum aſſignatur. ꝙ quia per alium non ceciderunt nec per alium reſurgere debuerunt. vel ſi quid eſt aliud huiuſmodi qđ ad congruitatem diuine iuſticie pertinet. Secundum eſt indiuiſibilitas appetitiue virtutis. Unde quidam dicunt ꝙ quia angelus ſimplex eſt ad quod ſe conuertit totaliter ſe conuertit. quod intelligi oportet non de ſimplicitate eſſentie. ſed de ſimplicitate que diuiſionē potentiarum vnius generis tollit. Tercium eſt intellectiua cognitio. et h̄ eſt qđ q̄dā dicunt. ꝙ angeli irremediabiliter peccauerunt. quia peccauerunt ꝯtra intellectū deiformē.

In pctō āgeli duo ꝯcurrunt

Cōfirmatio demo. in malo eſt ex trib⁹.

Ad .j. ¶ Ad primum ergo dicendū. ꝙ aliquid dicitur naturale dupliciter. Uno modo cuius principium ſufficiens habetur ex quo neceſſitate illud conſequitur niſi aliquid impediat. ſicut terre naturale eſt moueri deorſum. et de hoc intelligit philoſophus. ꝙ nihil quod eſt cōtra naturam eſt perpetuum. Alio modo dicitur aliquid naturale alicui quod habet naturalem inclinationē in illud q̄uis in ſe non habeat principium ſufficiens illius ex quo neceſſario conſequatur. ſicut mulieri naturale dicitur cōcipere filiū. quod tamen non poteſt niſi ſemine maris ſuſcepto. Id autem quod eſt contra hoc naturale nihil prohibet eſſe perpetuū. ſicut ꝙ aliqua mulier perpetuo abſqꝫ prole remaneret. Hoc autē modo libero arbitrio eſt naturale tendere in bonum ⁊ contra naturam peccare. vnde ratio non ſequitur. Uel dicendum ꝙ q̄uis menti rationali ſ'm ſuam inſtitutionem conſiderate peccatum ſit contra naturam. ſ'm tamen ꝙ iam adheſit peccato effectum eſt ei quaſi naturale. vt Auguſtinus dicit in libro de perfectione iuſticie. Philoſophus enī dicit in .ix. ethicorum. ꝙ quando homo de virtute in vicium tranſit fit quaſi alius. eo ꝙ quaſi in aliam naturā tranſit ¶ Ad .ij. dicendū. ꝙ aliter eſt de natura corporali ⁊ ſpirituali. Natura enī corporalis eſt determinate vni⁹ generis. ⁊ ideo non poteſt ſibi effici aliquid naturale niſi natura eius totaliter corrumpatur. ſicut aque non poteſt fieri calor naturalis niſi in ea corrūpatur ſpecies aque. et inde eſt ꝙ redit ad naturam ſuā remoto prohibente. Sed natura ſpiritualis eſt facta q̄tum ad ſuum eſſe aliquod indeterminatum et omnium capax. ſicut dicitur in .iij. de anima. ꝙ anima eſt quodammodo omnia. et per hoc ꝙ alicui inheret efficitur vnum cum eo, ⁊ fit intellectus quodammodo ipſum intelligibile intelligendo. ⁊ voluntas ipm̄ appetibile amando. et ſic q̄uis inclinatio voluntatis naturaliter ſit ad vnum. tamen contrarium poteſt ꝑ amorem effici naturale ei intantum ꝙ non reuertatur ad priſtinam diſpoſitionem. niſi aliqua cauſa hoc agente. et hoc modo peccatū efficitur quaſi naturale ei qui peccato adheret. vnde nihil prohibet liberū arbitriū perpetuo in peccato remanere. ¶ Ad tercium dicendum. ꝙ per ſe cauſa peccati eſt voluntas. et per ipſam etiam peccatum cōſeruatur que q̄uis a principio ad vtrunlibet ſe haberet equaliter. tamen poſtq̄ peccato ſe ſubiecit efficitur ei peccatum quaſi naturale. et ex hoc immutabiliter q̄tum eſt de ſe manet in illo. ¶ Ad quartum dicendum. ꝙ illa neceſſitas permanendi in peccato reducitur in deum ſicut in cauſam dupliciter. vno modo ex parte iuſticie ipſius. vt dictum eſt. inq̄tum ſcilicet non apponit gratiam ſanantem. Alio modo inq̄tum naturam talem cōdidit. que et peccare poſſit ⁊ neceſſitatem in peccato remanendi ex conditione ſue nature haberet poſtq̄ ſe peccato ſubdidit ¶ Ad quintum dicendum. ꝙ cum peccatum ſit menti rationali quaſi naturale effectum. illa neceſſitas non erit coactionis. ſed naturalis inclinationis. ¶ Ad ſextum dicendum. ꝙ poteſtas ſeruandi rectitudinem voluntatis. cum habetur ineſt omni habenti liberum arbitriū. vnde Anſelmus dicit demones et angeli damnati eam ſeruare non poſſunt cum non habeant. ¶ Ad ſeptimum dicendum. ꝙ liberum arbitrium ſ'm ꝙ dicitur liberum a coactione non ſuſcipit magis aut minus. ſed conſiderata libertate a peccato ⁊ miſeria dicitur in vno ſtatu eſſe magis liberum q̄ in alio. ¶ Ad octauum dicendum. ꝙ effectus nature ſemper eſt naturalis. et inde eſt ꝙ eius motus et actio ſemper ad quietē naturalem terminatur. ſed actio

Ad 2

Ad 3

Ad 4

Ad 5

Ad 6

Ad 7

Ad 8

et motus voluntatis poteſt terminari ad effectum ⁊ qui
etem naturalem. inq̄ꝫtum voluntas ⁊ ars adiuuant natu
ram. vnde poteſt motus eſſe voluntarius. ⁊ effectus vel
quies conſequens erit naturalis ⁊ neceſſitatem habens
ſicut ex percuſſione voluntaria ſequitur mors naturalis
Ad 9 et neceſſaria. ¶ Ad nonum dicendum. ꝙ intellectus an-
geli ſi aliquam falſam exiſtimationem acciperet eam de-
ponere non poteſt ratione ſupra dicta. vnde ratio proce
Ad 10 dit ex ſuppoſitione falſi. ¶ Ad decimum dicendum. ꝙ
q̄ꝫuis aliquid deſtituatur fine proximo. non tamen ſeq̄tur
omnino ꝙ ſit fruſtra. quia adhuc remanet ordo ad finem
vltimum Et ideo q̄ꝫuis liberū arbitriū deſtituatur ope
ratione bona ad quam naturaliter ordinatur. non tamen
eſt fruſtra. quia hoc ipſum tendit ad gloriam dei. qui eſt fi
nis vltimus. inq̄ꝫtum per hoc eius iuſticia declaratur
Ad 11 ¶ Ad vndecimum dicendum. ꝙ peccatum per liberū
arbitrium non committitur niſi per electionem apparen
tis boni. vnde in qualibet actione boni remanet aliquid
de bono inq̄ꝫtum libertas conſeruatur. remota enī ſpe-
cie boni electio ceſſaret. que eſt act⁹ liberi arbitrij. ¶ Ad
Ad 12 duodecimum dicendum. ꝙ poſſe bonum non eſt eſſentia-
le libero arbitrio quaſi ad primū eſſe pertinens. ſed qua-
ſi ad ſecundum. Hugo autem loquitur de his que ſunt
Ad 13 eſſentialia q̄ꝫtum ad primum eſſe rei. ¶ Ad decimum
tercium dicendū. ꝙ ratio illa procedit de naturali quod
eſt de conſtitutione nature. non autem de naturali ad qđ
natura ordinatur. et hoc modo eſt naturale poſſe facere
Ad 14 bonum. ¶ Ad decimumquartum dicendum. ꝙ pecca-
tum libero arbitrio adueniens non adimit aliquid eſſen-
tialium. quia ſic ſpecies liberi arbitrij non remaneret. ſed
per peccatum aliquid additur. ſcꝫ limitatio quedam libe
ri arbitrij cum fine peruerſo. qui ei quodāmodo natura
Ad 15 lis efficit. et ex hac neceſſitatē habet ſicut ⁊ alia que ſunt
libero arbitrio naturalia. ¶ Ad decimūquintum dicēdū
ꝙ voluntas ſibijpſi quodāmodo ſemper obedit. vt ſcilicet
homo qualitercunq̄ꝫ velit illud quod vult. vult ſe velle.
quodam autem modo non ſemper ſibi obedit. inq̄ꝫtum
ſcꝫ aliquid non perfecte ⁊ efficaciter vult quod vellet ſe ꝑ
fecte ⁊ efficaciter velle. vt Auguſtinus dicit. Nec ſeq̄tur
ꝙ ſi voluntas demonū ſibijpſi obedit. ꝙ propter hoc ſit
confirmatus in malo. quia impoſſibile eſt eum velle qđ
velit efficaciter. Unde ſi etiam conditionalis eſſet vera.
non ſequeretur ꝙ conſequens eſt poſſibile. cum antece-
Ad 16 dens ſit impoſſibile. ¶ Ad decimūſextum dicendum. ꝙ
charitas fortior eſt q̄ꝫ peccatum q̄ꝫtum eſt de ſe. ſi fiat cō
paratio vnius ad alterum ſm eundem modum haben-
di. vt ſcꝫ ex vtraq̄ꝫ parte accipiatur liberum arbitrium ꝑ
uenientis ad terminū. vel adhuc exiſtentis in via. ſed ta
men exiſtens in termino malicie fimius ſe habet ad ma
liciam q̄ꝫ exiſtens in via charitatis ad charitatem. demo
nes autem ſm quoſdam nunq̄ꝫ charitatem habuerunt.
vel ſi eam habuerūt niſi ſicut in ſtatu vie habuerunt. ho
Ad 17 mines autem damnati cadere non potuerunt niſi a gra-
tia viatoris. ¶ Ad decimūſeptimum dicendum. ꝙ ratio
illa procedit de bonitate ⁊ rectitudine ipſius nature. non
liberi arbitrij. appetitus enī quo demones appetūt ⁊ bo-
num ⁊ optimū eſt inclinatio quedam ipſius nature. non
aūt ex electione liberi arbitrij. et ideo hec rectitudo obſti
Ad 18 nationi liberi arbitrij non opponitur. ¶ Ad decimūocta
uū dicendū. ꝙ Anſel. venatur cōmunem rationem liberi
arbitrij in deo angelis atq̄ꝫ hominibus. ſm quandā com
muniſſimam analogiam. vnde non oportet ꝙ q̄ꝫtum ad
omnes ſpeciales conditōnes ſimilitudo inueniatur

Ad decimo queritur.

Utrū liberū arbitriū hominis in ſtatu vie poſ-
ſit eſſe obſtinatū in malo. Et videtur ꝙ ſic. Illud enī
qđ infligitur ex merito nature lapſe ineſt omnib⁊ ante na 1
ture lapſe reparationē. ſed meritū obſtinationis eſt pec
catum nature lapſe. vt dicit gloſa Roma. ix. ergo quilibet
homo ante reparationem in ſtatu vie poteſt eſſe obſtina-
tus. ¶ Præ. Peccatum in ſpiritūſanctū q̄ꝫtum ad om- 2
nes ſuas conditiones in viatore inueniri poteſt. obſtina-
tio vero ſpecies eſt peccati in ſpiritūſanctū. vt dicitur in
ſecūdo ſententiarum. ergo aliquis in ſtatu vie poteſt eſſe
obſtinatus. ¶ Præ. Nullus exiſtens in peccato poteſt 3
redire in bonū. niſi in eo aliqua inclinatio ad bonum ma
neat. ſed quicūq̄ꝫ manet in peccato mortali caret omni in-
clinatione ad bonum. peccat aūt aliquis ꝑ amorē inordi
natū. amor aūt ſm Aug.ⁿ in ſpūalib⁊ eſt ſicut pondus in
corporib⁊. corpus aūt ponderoſum ita inclinat in vnam
partē. vt lapis deorſum. ꝙ nulla remanet ei inclinatio ſur
ſū. ⁊ ſic nec peccatori remanet. vt videt. inclinatio ad bo
nū. ergo quicūq̄ꝫ peccat mortaliter eſt obſtinatus in ma-
lo ¶ Præ. Nullus a malo culpe recedit niſi ꝑ penitentiā 4
ſed ille qui peccat ex malicia eſt impenitibilis ſm phm in
vij. ethi. q̄ eſt corruptus circa principiū eligibiliū. ſcꝫ circa
finem. cū ergo ɔtingat aliquē in ſtatu vie ex malicia pec
care. videt ꝙ ſit poſſibile in ſtatu vie aliquē eſſe obſtina-
tum in malo Sed diceres. ꝙ q̄ꝫuis ſit impenitibilis ex
virib⁊ ꝓprijs. p̄t tn̄ reduci ad penitētiā ex munere diuine
gratie. ¶ Sed contra. q̄n aliquid eſt impoſſibile ſm cau 5
ſas inferiores. licet operatōe diuina fieri poſſit. dicimus
ſimplr loquēdo illud eē impoſſibile. ſicut cecū videre vel
mortuū reſurgere. ſi ergo ex virib⁊ ꝓprijs aliq̄s non ſit ca-
pax penitentie. ſimplr debet dici ꝙ eſt obſtinatus in malo
q̄ꝫuis diuina virtute poſſit reduci ad penitentiā ¶ Præ
Omis morb⁊ cui ɔtraria opat ſue curatōi videt incura 6
bilis ſm medicos. ſed peccatū in ſpūmſctm̄ ɔtraria opat
ſue curatōi id eſt diuine gratie ꝑ quā aliq̄s a pctō liberat
ergo aliq̄s in ſtatu vie p̄t habere morbū incurabilē ſpūalē
et ita p̄t eſſe obſtinatus in malo. ¶ Præ. Ad hoc videt 7
eſſe ꝙ peccatū in ſpūmſanctū dr̄ eſſe irremiſſibile. Math.
xij. qđ tn̄ peccatū aliqui viatores ɔmittūt. ¶ Præ. Au- 8
guſtinus. xi. de ciui. dei. et Grego. in mora. aſſignant cau
ſam ipſam quare ſancti non orabūt pro damnatis in die
iudicij. quia videlicet nō poſſint redire ad ſtatū iuſticie
ſed aliqui ſunt in ſtatu vie. pro quibus non eſt orandum.
prima Joh. vlti. eſt peccatū ad mortē non ꝓ eo dico vt q̄s
oret. et Hiere. vij. Tu ergo noli orare pro populo hoc ⁊c̄
Ergo aliqui ſunt in ſtatu vie ita obſtinati ꝙ ad ſtatū iu-
ſticie redire non poſſunt. ¶ Præ. Sicut eſſe ɔfirmatum 9
in bono pertinet ad gloriam ſanctorum. ita eſſe ɔfirmatū
in malo pertinet ad miſeriam damnatorū. ſed aliquis in
ſtatu vie poteſt eſſe ɔfirmatus in bono. vt ſupra dictū eſt
ergo pari ratione videtur ꝙ aliquis viator poſſit eſſe ob-
ſtinatus in malo. ¶ Præ. Sicut dicit Aug⁹. in libro de
fide ad Petrū. Maiori facultate p̄ditus eſt angelus q̄ꝫ 10
homo. ſed angelus redire poſt peccatū ad iuſticiam non
potuit. ergo nec homo poteſt. et ſic aliquis in ſtatu vie
eſt obſtinatus.

¶ Sed ɔtra eſt quod Aug⁹. dicit in lib. de verbis do
mini. et habet in glo. Roma. ij. illa ipenitētia vel cor ipe-

nitens q̃diu q̇s in carne illa eſt nõ poteſt iudicari. de nullo eñ deſperandũ eſt q̃diu patientia dei ad penitentiã adducit. ⁊ ita videt̃ ꝙ nullus in ſtatu vie ſit obſtinatus in malo ¶ Prẽ. In ps. dr̃. cõuertam in ꝓfundũ maris. id eſt ad eos q̇ erãt deſꝑatiſſimi. ita aliq̇ videnť deſperatiſſimi in vita hac q̃nq̃ cõuertunť ad deum ⁊ deus ad eos. ¶ Prẽ. In ps. ſup illõ. mittit criſtallũ ⁊c. dr̃ glo. criſtallũ. ĩ obſtinatos. de q̃b; m̃ ⁊ alios paſtores. id ẽ tales facit vt aliquos paſcant ṽbo dei. ⁊ ſic idẽ q̃ð prius. ¶ Prẽ. Morbus pt̃ eſſe incurabilis. vel ꝓpter naturã morbi. vl' ꝓpter medici imperitiã. vel ꝓpter indiſpoſitiõem ſubiecti. ſed morbus ſpũalis hominis viatoris. ſcꝫ peccatum non eſt incurabilis ex natura morbi. non eñ ꝑuenit ad terminũ malicie. Nec iterũ ex imperitia medici. q: deus ſcit ⁊ pt̃ curare. Nec iterũ ex indiſpoſitiõe hoĩs. q: ſicut ꝑ aliũm cecidit. ita ꝑ alium pt̃ reſurgere. g̃ homo in ſtatu vie nullatenus poteſt eſſe cõfirmatus in malo

Rñ° ¶ Rñſio dõm ꝙ obſtinatio importat quandã infirmitatem in peccato. ꝑ quã aliq̇s a pctõ reuerti non poteſt. Obſtina° Qꝫ aũt aliq̇s nõ poſſit a peccato reuerti poteſt intelligi dupl'r. vno mõ ita ꝙ vires ſue nõ ſufficiant ad hoc ꝙ a peccato totaliter liberet̃. ⁊ ſic quilibet in peccato mortali cadens dicitur non poſſe ad iuſticiam redire. ſed ex illa firmitate in peccato nõ dr̃ aliquis ꝓprie obſtinatus. Alio mõ habet aliquis firmitatem in peccato. ita ꝙ nec cooperari poteſt ad hoc ꝙ a peccato reſurgat. Sed dupl'r eſt hoc. vno modo ita ꝙ nullo mõ poſſit coopari. ⁊ hec eſt perfecta obſtinatio quia demones ſunt obſtinati. adeo enim eſt eoꝝ mens firmata in malo ꝙ oĩs motus liberi arbitrij eoꝝ eſt ordinatus in peccatũ. vnde nullo mõ ſe poſſunt ad gratiam habendã ꝑparare ꝑ quam peccatũ dimittit̃. Alio modo ꝙ non de facili poſſit coopari ad hoc ꝙ exeat de peccato. ⁊ hec eſt obſtinatio imꝑfecta qua aliquis poteſt eſſe obſtinatus in ſtatu vie. dum ſcꝫ ita habet aliquis firmatã voluntatẽ in pctõ ꝙ nõ ſurgũt motus ad bonũ niſi debiles. quia tamẽ aliqui ſurgunt ex eis. dat̃ via vt preparentur ad gratiam. q: aliq̇s homo in ſtatu vie non poſſit eſſe ita obſtinatus in malo. quin ad ſuam liberationem coopari poſſit. Ratio pt̃ ex dictis. quia ⁊ paſſio ſoluitur et reprimit̃. ⁊ habitus non totaliter animã corrumpit. et ita nõ ꝑtinaciter ratio falſo adheret quin per contrariã rõem poſſit abduci. ſed poſt ſtatũ vie anima ſeparata nõ intelliget accipiendo a ſenſibilib;. nec erit in actu potentiarum appetitiuaꝝ ſenſibiliũ. ⁊ ſic anima ſepara a nullo confortat̃. ⁊ quantũ ad modũ intelligendi. ⁊ quantũ ad indiuiſibilitatẽ appetitus. qui erant cauſa obſtinatiõis ꝑfecte in angelo peccante. vnde ꝑ eandẽ rõnem in anima ſeparata obſtinatio erit. In reſurrectione autẽ corpus ſequitur anime conditiõem. ⁊ ideo non redibit anima ad ſtatũ in quo modo eſt in quo a corpore neceſſe habet accipere. q̃uis corporeis inſtrumentis vtetur. ⁊ ita eadem obſtinationis ratio remanebit

Ad .j. Ad primũ ergo dicendũ ꝙ peccatum nature lapſe dicitur eſſe meritum obſtinationis inquantũ idem peccatum eſt meritum ꝓprie damnationis. merito eñ primi peccati tota natura humana eſt damnationi ſubiecta. niſi aliqui exinde ꝑ gratiam redemptoris eximerent̃. non autem ita ꝙ ſtatim a principio natiuitatis homo ſit obſtinatus. ſicut nec damnatus vltima damnatione ¶ Ad ſecũdum dicendũ ꝙ ratio illa loquitur de imꝑfecta obſtinatione. ꝑ quam aliquis ſimpl'r non eſt confirmatus in malo hoc enim eſt ſpecies peccati in ſpiritumſanctum. Ad 2

¶ Ad .iij. dõm ꝙ Auguſtinus compãt amorẽ ponderi. quia vtrunq; inclinat. non tamẽ oportet ꝙ ſit ſimilitudo quantũ ad oĩa. ⁊ ideo non ſequitur ꝙ ille qui amat aliquid nullã habeat in contrariũ inclinatiõem. niſi forte de amore ꝑfectiſſimo. qualis eſt amor ſanctoꝝ in patria. Ad 3

¶ Ad quartum dõm. ꝙ ille qui peccat ex malicia dicitur eſſe impenitibilis. non ꝙ nullo modo poſſit penitere. ſed quia de facili non poteſt penitere. non eñ ꝑfecte penitet per ſolam rõnis exhortatiõem. quia exhortatio eſt ex aliquo principio. ſcilꝫ fine. circa quod malus eſt corruptus Poteſt tamen induci ad hoc ꝙ peniteat paulatim in cõtrarium aſſueſcendo. ad quam conſuetudinem induci poteſt. tum propter modũ exiſtimãdi. quia rõnaliter ⁊ quaſi collatiue accipit. tum quia non tota vis appetitiua tendit in vnũ. ꝑ aſſuefactionem vero adipiſcetur rationem rectam de principio. id eſt de fine appetibili. Unde dt̃ phs in .vij. ethicoꝝ. ꝙ neq; in ſpeculatiuis rõ eſt doctrina principiorum neq; in operatiuis. ſed virtus vtriuſq; vel naturalis vel aſſuefactiua eſt cauſa eius. quod eſt circa principiũ recte opinari. Ad 4

¶ Ad quintũ dõm. ꝙ q̃n natura inferior poteſt ad aliquid diſponere qualitercũq; aut cooperari non dicitur impoſſibile ſimpl'r. q̃uis non poſſit perfici niſi opatione diuina. ſicut non dicimus ſimpliciter impoſſibile prolem in materno vtero rationali anima animari. Et ſimiliter etiã q̃uis liberatio a peccato fiat operatione dei. quia tamen ad hoc liberum arbitrium cooperatur non eſſe dicitur impoſſibile ſimpliciter. Ad 5

¶ Ad ſextum dõm ꝙ ille qui peccat in ſpiritumſanctum. q̃uis ex inclinatione peccati contra gratiam ſpiritusſancti operetur. quia tamen per hoc peccatum non totaliter eſt corruptus remanet aliquis motus licet debilis per quẽ poteſt aliqualiter gratie cooperari. non enim ſemper actui gratie reſiſtit. Ad 6

¶ Ad ſeptimũ dicendum ꝙ peccatum in ſpiritumſanctum non dicitur irremiſſibile. quia in hac vita non poſſet remitti. ſed quia non facile Cui' difficultatis ratio eſt. quia peccatum ꝑdictum contrariatur gratie directe. ꝑ quam peccatum dimittitur. Uel dicitur irremiſſibile. quia non habet in ſe cauſam remiſſionis. cũ ſit ex malicia commiſſum. ſicut hoc peccatum quod ex infirmitate vel ignorantia committit̃. Ad 7

¶ Ad octauum dicendum ꝙ non ꝓhibetur aliquis pro quãtocunq; peccatore in hac vita orare. ſed in verbis apoſtoli inductis ſignificatur ꝙ non ad quẽcunq; ꝑtinet pro obdurato in peccato orare. ſed aliquem ꝑfectum virum. Uel apl's loquitur de peccato ad mortem. quod ſcꝫ vſq; ad mortẽ durat. In verbis autem ꝓphete oſtendit̃ ꝙ populus ille iuſto dei iudicio indignus erat ꝙ miſericordiã conſequeret̃. ſed nõ ꝙ eſſent totaliter obſtinati in malo Ad 8

¶ Ad nonum dicendũ ꝙ cõfirmatio in bono fit ex dono diuino. ⁊ ideo nihil prohibet ex ſpeciali ꝓuilegio gratie hoc aliquibus viatorib; eſſe cõceſſum. q̃uis hoc modo non ſint cõfirmati in bono. ſicut ⁊ beati in patria. vt ſupra dictũ eſt. hoc autẽ de cõfirmatione in malum dici non poteſt Ad 9

¶ Ad decimum dicendum ꝙ ex hoc ꝙ angelus erat maiori facultate preditus ſeq̇tur ꝙ poſt primam electionem fuerit in peccato obſtinatus. vt ex dictis patet. Aug' eñ non intendit ꝓbare ꝙ homo ſit obſtinatus in peccato. ſed ꝙ non ſufficit ad hoc ꝙ per ſeipſum a peccato reſurgat. Ad 10

Duodecimo queritur

Utrū liberū arbitriū in ſtatu peccati mortalis
1 ſine gratia poſſit vitare peccatū mortale. Et videtur ꝙ
non. quia dicit Roma. vij. nō enī qd volo bonū hoc ago. ſed
qd odi malū hoc facio. et loqtur ex ꝑſona damnati hoīs
vt ibi qdam gloſa dicit. ergo homo ſine gratia peccatū vita
re non poteſt. ¶ Prete. Peccatū mortale actuale grauius
2 eſt ꝙ originale. ſed aliqs in peccato originali ſicut adulti
vitare nō poteſt quin peccet mortaliter ſine gratia. ſic enī
vitaret damnatōem ſenſibilis pene q̄ pctō actuali mortali
debetur. et ita cum quantū ad adultos nō ſit mediū inter
illā damnatōem et gloriā vite eterne. ſequeretur ꝙ poſſz adi
piſci vitam eternā ſine gratia. qd eſt hereſis pelagiana.
ergo multo minus in ſtatu peccati mortalis aliqs p̄t pec
catum mortale vitare gratia nō accepta. ¶ Pre. Roma.
3 vij. ſup illud. ſi aūt qd nolo illud facio. dicit glo. Aug. nūc
hō deſcribitur ſub lege poſitus ante grām. tunc enī hō pec
catis vincitur de viribus ſuis iuſte viuere conatur ſine adiu
torio gratie liberātis. que liberū arbitriū liberatori credat
atqz ita ꝙ cōtra legem nō peccet. peccare aūt cōtra legem
eſt peccare mortaliter. ergo videtur ꝙ homo ſine gratia pecca
tum mortale vitare non p̄t ¶ Pre. Aug. dicit in li. de ꝑfe
4 ctione iuſticie ꝙ malicia ſe habeat ad aīam. ſicut curuitas
ad tibiā. et ꝙ actus peccati claudicationi cōparatur. Clau
dicatio aūt nō poteſt vitari ab habēte tibiā curuā. niſi pri
us tibia ſanetur. ergo nec petm̄ mortale p̄t vitari ab eo qui eſt
in peccato. niſi prius ꝑ grām a peccato liberetur ¶ Pre. Gre
5 gorius dicit. Peccatū quod ꝑ penitentiā nō deletur mox ſuo
pondere ad aliud trahit. ſed nō deletur niſi ꝑ grām. ergo ſi
ne gratia homo pctōr petm̄ vitare non poteſt. ¶ Prete.
6 Sm̄ Aug. timor et ira qdam ſunt paſſiones et peccata
ſed paſſiones hō vitare nō p̄t ꝑ liberū arbitriū. ergo a peccatis
non p̄t abſtinere. ¶ Prete. Illud qd eſt neceſſariū. vitari
7 non p̄t. ſed qdam petā ſunt neceſſaria. vt patz ꝑ illud p̄s.
de neceſſitatibus meis eripe me. ergo homo ꝑ liberū arbitriū
petm̄ vitare non p̄t. ¶ Pre. Aug. dicit. nonnullū petm̄ eſt
8 cum ſcato aduerſus ſpm̄ cōcupiſcit. ſed hoc nō eſt in pote
ſtate liberi arbitrij qn caro cōcupiſcit aduerſus ſpm̄. ergo po
teſtas liberi arbitrij nō ſe extendit ad hoc vt peccatū vite
tur ¶ Pre. Potētia moriendi cōſequitur potentiā peccādi.
9 homo enī in ſtatu innocentie nō poterat mori. niſi qr po
terat peccare. ergo et neceſſitas moriendi conſequitur ne
ceſſitatem peccandi. ſed homo in ſtatu iſto non poteſt vi
tare quin moriatur. ergo non poteſt vitare quin peccet
10 ¶ Pre. Ideo ſm Aug. homo poterat in ſtatu innocen
tie ſtare. qr habebat nature ſinceritatē ab omī labe pecca
ti immunē. ſed illa ſinceritas non eſt in homine peccatore
gratia deſtituto. ergo non poteſt ſtare. ſed neceſſe habz ca
dere poſt petm̄ ¶ Prete. Vincenti dabitur corona. vt patz
11 Apocal. iij. ſed ſi quis vitat petm̄ cum de peccato temptatur
vincit peccatum et dyabolum Jacobi. iiij. reſiſtite dyabolo
et fugiet a vobis. ſic ergo poteſt aliquis ſine grā peccatū
vitare. ergo ſine gratia coronā mereri poteſt. quod eſt he
reticū ¶ Prete. Aug. dicit in li. retractationū. Cogenti
12 cupiditati voluntas reſiſtere nō poteſt. ſed cupiditas ad
peccatum inducit. ergo voluntas humana ſine gratia nō
poteſt peccatum vitare ¶ Prete. Qui habet habitum ne
13 ceſſario ſm habitū agit. ſed ille q eſt in peccato habet ha
bitum peccati. ergo videtur ꝙ non poſſit vitare quin pec
14 cet ¶ Prete. Liberū arbitriū eſt ſm Aug. quo bonum
eligitur gratia aſſiſtente. et malum gratia deſiſtente. ergo
videtur ꝙ ille qui caret gratia ꝑ liberum arbitrium ſemꝑ 15
eligit malum ¶ Prete. Quicunqz poteſt non peccare. po
teſt vincere mundū. nullus enim aliter vincit mundum
niſi deſiſtēdo a peccato. ſed nullus poteſt vincere niſi per
grām. quia vt dicitur prime Joh. primo. hec eſt victoria que
vincit mundū fides noſtra. ergo aliquis ſine gratia nō po
teſt peccatum vitare ¶ Prete. Preceptum de diligendo 16
deum eſt affirmatiuū. et ita obligat ad hoc ꝙ obſeruetur
pro loco et tempore. ita ſi non obſeruetur peccat mortaliter.
ſed p̄ceptum charitatis nō poteſt aliquis ſine gratia ob
ſeruare. quia vt dicitur Roma. v. charitas dei diffuſa eſt in
cordibus noſtris ꝑ ſpiritumſanctū qui datus eſt nobis.
ergo ſine gratia homo non poteſt ferre quin peccet mor
taliter ¶ Prete. Sm̄ Aug. in precepto de miſericordia 17
proximi includitur preceptum de miſericordia ſui. ſed ali
quis peccaret mortaliter niſi miſereretur proximo in neceſ
ſitate corporalis mortis exiſtenti. ergo multo fortius pec
cat mortaliter. niſi miſereatur ſui in peccato exiſtentis de
peccato puniendo. et ſic niſi peccatum ꝑ penitentiam de
leatur non poteſt homo vitare niſi peccet ¶ Prete. Si 18
cut ſe habet dilectio dei ad virtutem. ita cōtemptus dei
ad peccatum. ſed omnem virtuoſum neceſſe eſt diligere
deum. ergo neceſſe eſt omnem peccatorem contēnere de
um et ita peccare. ¶ Prete. Sm̄ phm in ſcdo ethico. ex 19
ſimilibus habitibus ſimiles actus procedunt. ſi ergo ho
mo eſt in peccato videtur ꝙ neceſſe habeat ſimiles actus
producere ſcz actus peccati ¶ Prete. Cum forma ſit prin
cipium operationis. quod caret forma caret operatione 20
propria illius forme. ſed declinare a malo eſt operatio iu
ſticie. cum igitur ille qui eſt in peccato careat iuſticia. vide
tur ꝙ non poſſit declinare a malo. ¶ Pre. Magiſter di 21
cit in ſcdo ſententiarū. diſtin. xxv. ꝙ poſt peccatum ante re
parationem gratie premitur liberum arbitriū a concupiſcē
tia et vincitur et habet infirmitatem in malo. ſed non ha
bet gratiam in bono. et ideo poteſt peccare et nō poteſt nō
peccare. etiam damnabiliter. et ita ſine gratia aliquis nō
poteſt vitare peccatū mortale Sed diceres. ꝙ non po
teſt peccare. id eſt non habere peccatū. poteſt tamen non
peccare. id eſt non vti peccato. ¶ Sed contra eſt ꝙ hoc 22
etiam pelagiani cōcedebant. et tamen eorum opinionem
quantū ad hoc Aug. reprehendit in libro de gratia et
lib. arbi. ſic dicens. Dicunt pelagiani gratiā dei que eſt
data ꝑ fidem ieſu chriſti neqz lex eſt neqz natura. ad hoc
tamen valere vt peccata dimittantur. non vt futura vi
tentur. vel repugnantia ſuperentur. Sed ſi hoc eſſet verū
vtiqz in oratione dominica cum dixiſſemus. dimitte no
bis debita noſtra. non adderemus. et ne nos inducas in
tēptatio. et c. illud enim dicimus vt peccata dimittantur.
hoc autem vt caueantur ſiue vincantur. quod a patre qui
in celis eſt nulla ratione peteremus. ſi virtute voluntatis
humane hoc poſſemus efficere. ergo videtur ꝙ reſponſio
illa nulla ſit. ¶ Prete. Auguſtinus dicit in li. de natura
et gratia. Preuaricatores legis diuine lux deſerit verita 23
tis. qua deſertus vtiqz fit cecus. et plus neceſſe eſt vt
offendat et cadendo vexetur. vexatus autem non ſur
gat. ergo peccator deſtitutus gratia neceſſe habet pec
care.

¶ Sed contra eſt quod Gregorius ad Damaſce. pa Inſtantie
pam ſcribit. nos dicimus homines ſemper peccare et .j.
non peccare poſſe. vt ſemper nos liberi confitemur eſſe
arbitrij. ergo dicere ꝙ homo in ſtatu peccati non poſſit

peccatū vitare ē negare arbitrij libertatē. qđ eſt hereticū
2 ¶ Pre. Si aliquis defectus eſt in aliquo agente in cuius
poteſtate ſit vti illo vel non vti. nō neceſſe habet in ſua ac/
tione deficere. ſicut ſi tibia curua poſſet nō vti in ambulā
do ſua curuitate poſſet non claudicare. ſed ſi liberū arbi/
triū ſubiectum peccato pt vti peccato ꝛ nō vti pctō. eo ꝙ
nō vti peccato eſt actus liberi arbitrij. qđ hꝫ dominiū ſui
3 actꝰ. ḡ quātocūqꝫ ſit in pctō pt nō peccare ¶ Pre. In ps
dr. me expectauerūt pctōres vt pderēt me. dt glo. i. meū
cōſenſum. ergo aliqs nō inducitꝰ ad peccandū niſi conſen/
tiendo. ſed cōſenſus eſt in poteſtate liberi arbitrij. ḡ pt ꝑ
4 liberꝝ arbitriū non peccare ¶ Pre. Demon qꝛ nō pt non
peccare nō dr remediabiliter peccaſſe. ſed hō remediabi
5 liter peccauit. vt ꝯmuniter dr. ergo pt nō peccare ¶ Pre.
De vno extremo nō tranſitꝰ ad alterꝝ niſi ꝑ medium. ſed
homo ante peccatū hꝫ potentiā nō peccādi. ḡ non imme
diate ducitꝰ poſt peccatū in aliud extremorꝝ. vt ſcꝫ non poſ
6 ſit nō peccare ¶ Pre. Liberꝝ arbitriū peccatoris peccare
poteſt. ſed nō peccat niſi eligendo. cū eligere ſit actus libe/
ri arbitrij. ſicut nec viſus opatur niſi vidēdo. ſed electio
cum ſit deſideriū ꝓconſiliati. ſm phm in. iij. ethi. ſequitur
conſiliū. qđ nō eſt niſi eorꝝ que ſunt in nobis. vt dr ibidem
7 ergo peccatū vitare vel facere eſt in poteſtate hoīs etiaꝫ
in peccato exiſtentis ¶ Prete. augꝰ dt. nullus peccat in
eo quod vitare nō pt. qꝛ iam hoc eſſet neceſſariuꝫ. ſi ergo
aliquis in peccato exiſtēs pctm̄ vitare nō poſſet. peccatuꝫ
8 cōmittendo nō peccaret. qđ eſt abſurdū ¶ Pre. Liberꝝ ar
bitriū eſt equaliter a coactione liberū ante pctm̄ ꝛ poſt. ſꝫ
neceſſitas peccandi ad coactōem ptinere videtꝰ. eo ꝙ etiā
ſi nolumus illa neceſſitas in nobis eſt. ergo hō poſt pctm̄
9 nō hꝫ neceſſitatē peccandi ¶ Pre. Omis neceſſitas vel ē
neceſſitas coactionis vel naturalis inclinatōis. ſed neceſſi
tas peccandi nō eſt inclinatōis naturalis. qꝛ ſic natura ma
la eſſet. quia in malū inclinaret. ſi ḡ peccatori ineſſet neceſ/
10 ſitas ad peccandū. cogeretꝰ peccare ¶ Pre. Qđ eſt neceſ/
ſariū non eſt voluntariū. ſi ergo ſit neceſſariū peccare euꝫ
qui eſt in peccato non eſt voluntariū. quod eſt falſum
11 ¶ Pre. Si peccator hꝫ neceſſe peccare hec neceſſitas ei
nō ꝯpetit niſi rōne peccati. pt aūt de pctō exire. alr pctō/
ribus non ꝑciperetꝰ Iſay. lij. recedite exite inde pollutum
nolite tangere. ḡ pctōr pt nō peccare
Rꝫo ¶ Rñſio dōm. ꝙ circa hanc queſtōem ꝯtrarie hereſes
inſurrexerunt. Quidā eīm exiſtimātes naturā mentis hu
mane ad modū corporaliū naturarꝝ. opinati ſunt omne il
lud in quod videbāt mentis humane inclinatōem eſſe cir
ca homine ex neceſſitate ꝓuenire. ꝛ ex hoc in ꝯtrarios er/
Hereſis rores inciderūt. Habet eīm mens humana duas inclina/
Iouini. tiones. vnā qdem in bonū ex inſtinctu rōnis. quā ꝯſide/
rans Iouinianus dt hoīem nō poſſe peccare. Alia incli/
natio ineſt humane menti ex inferioribꝫ viribꝫ. et ꝓtipue
ex hoc ꝙ ſunt ex originali pctō corrupte. q ſcilꝫ inclinatur
mens ad eligenda q ſunt ſm carnalē ſenſum delectabilia.
Hereſis Hanc inclinatōem ꝯſiderātes Manichei dixerūt. ꝙ hō
Mani. neceſſario peccat. nec aliq mō pctm̄ vitare pt. Et ſic vtriqꝫ
licet vijs ꝯtrarijs in idē incōueniens inciderūt. vt liberuꝫ
arbitriū denegaretur. nō eīm erit hō liberi arbitrij. ſi vel ad
Repbatꝰ bonū vel ad malū impellitꝰ neceſſitate Qđ eſſe incōue/
niens. ꝛ experimēto. ꝛ phorꝝ doctrinis. ꝛ diuinis auctori/
Error pe. tatibꝫ pbatꝰ. vt aliqtenus ex pdictis pꝫ Vñ ex ꝯtrario
ſurrexit Pelagius q volēs liberū arbitriū defendere ad/
Repbaº uerſatus eſt gratie dei. dicēs abſqꝫ dei gratia hoīem poſ/
ſe pctm̄ vitare: Qui qdem error manifeſtiſſime doctri/

ne euāgelice ꝯtradicit. vnde eſt ꝑ eccleſiam ꝯdemnatus
Fides cath. Fides aūt catholica media via incedit. ita libertatē
arbitrij ſaluās ꝙ neceſſitatē gratie nō excludit Ad cu
ius euidentiā ſciendū eſt. ꝙ cum liberū arbitriū ſit qdam
potentia cōſtituta infra rōem et ſupra motiuā exequentē
duplr aliquid extra poteſtatē liberi arbitrij inuenitꝰ. Vno
mō ex hoc ꝙ excedit efficaciā motiue exequētis. quod ad
imperiū liberi arbitrij operatꝰ. ſicut volare nō ſubeſt libe/
ro arbitrio hoīs. quia excedit vim potentie motiue in ho
mine. Alio mō eſt extra poteſtatē liberi arbitrij. qꝛ ad ip
ſum rōnis actus non ſe extendit. cum eīm actus liberi ar/
bitrij ſit electio que ꝯſilium id eſt deliberatōem rōnis ſeqꝫ
tur. ad illud ſe liberꝝ arbitriū extēdere nō pt quod delibe
ratōem rōnis ſubterfugit. ſicut ſunt ea q ex improuiſo oc
currunt. Primo igitꝰ mō peccati vitatio vel pctm̄ vitare
poteſtatē liberi arbitrij nō excedit. qꝛ qūis expletio pec
cati ꝑ actum exteriorē exequutōe virtutis motiue pagatꝰ
tamē pctm̄ in ipſa volūtate perficitꝰ ante operis exequuti
onē ꝑ ſolum ꝯſenſum. Vñ ꝓpter defectum virtutis moti/
ue nō impeditꝰ liberū arbitrium a pctō. vel eius vitatione
qūis interdū impediatꝰ ab exequutōe. ſicut cū quis vult
occidere vel fornicari vel furari. non tamē pt. Sed ſcđo
mō pctm̄ vel eius vitatio liberi arbitrij poteſtatē excede
re pt. eo ꝙ pctm̄ ſubito et quaſi repente occurrit. ꝛ ſic elec/
tionē liberi arbitrij ſubterfugit. qūis liberuꝫ arbitrium
hoc poſſet facere vel vitare ſi ad hoc ſuam attentōem vel
Duplr ali/ conatum dirigeret. Duplr aūt aliquid in nobis quaſi
qd ſubito ac repente accidit. vno modo ex impetu paſſionis. motus
cidit. eīm ire ꝛ concupiſcentie interdum deliberatonē ratiōis
preuenit. qui qdem motus in illicitum tendens ex corru/
ptione nature pctm̄ veniale eſt. et ita poſt ſtatum nature
corrupte non eſt in poteſtate liberi arbitrij omnia pecca/
ta huiuſmodi vitare. quia eius actus liberum arbitrium
effugiunt. qūis poſſet impedire aliquē iſtorꝝ motuū ſi cō
tra conetur. nō eſt aūt poſſibile vt homo conetur ꝯtinue
ad hmōi motus vitandos ꝓpter varias hūane mentis oc
cupationes. ꝛ quietē neceſſariā. Quod qdem contingit
ex hoc ꝙ inferiores vires non ſunt totaliter rationi ſubie/
cte. ſicut erāt in ſtatu innocētie. quādo homini hmōi pec
cata ꝛ oīa et ſingula ꝑ liberꝝ arbitriū vitare facillimū erat
eo ꝙ nullus motus in inferioribꝫ viribꝫ inſurgere poterat
niſi ſm rōnis dictamen. Ad hanc aūt rectitudineꝫ hō in
preſenti ꝑ grām nō reducitꝰ cōiter loquēdo. ſed hanc recti
tudineꝫ expectamus in ſtatu glorie. Et ideo in hoc ſtatu
miſerie etiā poſt reparatōem gratie homo nō pt oīa pec
cata venialia vitare. cum tamē in hoc in nullo libertati ar
bitrij ꝑiudicet. Alio mō aliqd ꝯtingit in nobis quaſi re/
pente ex inclinatōe habitus. vt dt phs in. iij. ethi. Fortio
ris eſt in repentinis timoribꝫ impauidū ꝛ imperturbatum
eſſe qꝫ in pmanifeſtis. ab habitu eīm eſt magis opatio qn
to minus eſt ex impreparatione pmanifeſta. cum ꝓcognita
aliqs ꝓeliget ex rōe ꝛ cognitōe et ſine habitu. ſꝫ repētina
ſunt ſm habitū. Nec eſt hoc intelligendū ꝙ operatio ſm
habitū virtutis poſſit eſſe omino abſqꝫ deliberatione. cū
virtus ſit habitus electiuus. ſed quia habēti habitus iam
eſt in eius electione finis determinatus. Unde quācum/
cunqꝫ aliquid occurrit incōueniens illi fini ſtatim eligitur
niſi ex aliqua attentiori vel maiori deliberatione impedia
tur. Hō eīm qui eſt in pctō mortali exiſtens. habitualiter
pctō inheret. qūis nō ſꝑ habeat habitū vitij. qꝛ ex vno
actu luxurie habitꝰ luxurie nō generatꝰ. voluntas eīm pec/
cātis derelicto incōmutabili bono. ꝯmutabili bono ꝯſiſ/

niadheſit Et huius inheſionis vis ⁊ inclinatio manet in
ea quouſq̃ iterato bono incõmutabili vt fini adhereat.
Et ideo qñ homini ſic diſpoſito occurrit aliq̃d faciendũ
qd̃ p̃cedenti electioni cõueniat repente fert̃ in idem p ele
ctione niſi multa deliberatõe ſeipm̃ cohibeat. nõ tamen p
hoc ꝙ illud repente ſic eligit. a peccato mortali excuſatur
qd̃ alia deliberatõe indigeret. qꝛ deliberatio iſta ſufficit ad
peccatũ mortale qua ꝑpendit̃ illud qd̃ eligit̃ eſſe peccatũ
et cõtra deum. Iſta aũt deliberatio nõ ſufficit ad retrahẽ
dum eũ qui eſt in peccato mortali. nõ eñ retrahit̃ aliquis
ab aliquo agẽdo in q̃d inclinat̃ niſi inquantũ illud propo
nit̃ ſibi vt malũ. ille aũt qui iam bonũ incõmutabile repu
diauit ꝓ cõmutabili bono nõ iam exiſtimat vt malũ a bo
no incõmutabili auerti. in quo rõ peccati mortalis perfi/
cit̃. vñ non retrahit̃ a peccando p hoc ipſum quod aduer/
tit id eſſe peccatum mortale ſed opꝫ vlterius in conſi/
derando ꝓcedere quouſq̃ ꝑueniatur ad aliquid qd̃ non
poſſit exiſtimari nõ eſſe malũ. ſicut eſt miſeria vl̃ aliquid
hm̃oĩ. vnde anteq̃ tanta deliberatio fiat quanta requirit̃
in homine ſic diſpoſito ad vitandũ peccatũ mortale pre/
cedit conſenſus in peccatũ mortale. Et ideo ſuppoſita ad
heſione liberi arbitrij ad peccatũ mortale ſiue ad finẽ in
debitũ. nõ eſt in poteſtate eius ꝙ vitet oĩa peccata mor
talia q̃uis vnumq̃dq̃ poſſit vitare ſi contra nitat̃. qꝛ etſi
hoc vel illud vitauerit adhibẽdo tantã deliberatõem quã
ta requirit̃. non tamẽ poteſt facere q̃n aliq̃n ante tantã de
liberatõem ꝑueniat impetatũ ad deliberandũ ↄ̄ſenſus in
peccatũ mortale. cũ impoſſibile ſit homini ſemp ⁊ diu in
tanta vigilãtia eſſe quanta ad hoc requirit̃ ꝓpter multa
in q̃bus mens hoĩs occupat̃. Ab hac aũt diſpoſitiõe non
remouet̃ niſi p grãm p quã ſolam efficit̃ vt mens huma/
na bono incõmutabili p charitatem tanq̃ fini adhereat.
Patet igit̃ ex dictis ꝙ neq̃ liberũ arbitriũ tollimus. cum
dicamus ꝙ quodlibet peccatũ ſimplr̃ liberũ arbitriũ po/
terit vitare vel facere. Nec iterũ tollimus grẽ neceſſitatẽ
cum dicimus hominẽ non poſſe vitare oĩa peccata ve/
nialia q̃uis poſſit ſingula vitare. etiã habentẽ grãm ante
q̃ gratia ꝑficiat̃ in ſtatu glorie. ⁊ hoc ꝓpter fomitis cor/
ruptõem. ⁊ etiam cũ dicamus hoĩem in peccato mortali
exiſtentẽ grã deſtitutum oĩa peccata mortalia nõ poſſe
vitare niſi gratia ſuperueniat. q̃uis poſſit vitare ſingula. ⁊
hoc propter adheſionem habitualẽ voluntatis ad finem
inordinatũ. Que duo compat Aug⁹. curuitati tibie ex
qua ſequit̃ neceſſitas claudicandi. Sic etiã verificant̃
Opinio .i. doctorũ ſentẽtie que circa hoc varie videnť. Quorũ quidã
dicunt hominẽ abſq̃ habituali gratia gratũfaciente poſ
ſe peccatum mortale vitare. q̃uis non ſine diuino auxilio
quo hominẽ ſua ꝓuidentia ad bona agenda ⁊ mala vitã/
da gubernat. hoc eñ verũ eſt cum cõtra peccatum conari
voluerit. ⁊ ex hoc cõtingit vt poſſit ſingula vitare Alij
Scd̃a opi. vero dicunt ꝙ non poteſt homo ſine gratia diu ſtare q̃n
peccet mortaliter Quod q̃dẽ verũ eſt quantũ ad hoc ꝙ
non diu cõtingit hominẽ eſſe habitualiter diſpoſitũ ad
peccandũ quin occurrat ſibi repente aliquod opandũ in
quo ex inclinatione mali habitus labit̃ in ↄ̄ſenſum pecca
ti mortalis. cum non ſit poſſibile hominẽ diu eſſe vigilem
ad hoc ꝙ ſufficientẽ ſollicitudinẽ adhibeat ad vitandum
peccatũ mortale. Quia ergo vtreq̃ rationes verũ ↄ̄clu/
dunt aliquo mõ. ⁊ aliquo modo falſum. ad vtraſq̃ reſpõ/
dendum eſt.
Ad .j. Ad primũ ergo dicendũ ꝙ verbũ illud aplĩ ſm̃ diuer
ſas expoſitiões poteſt intelligi. vl̃ de peccato mortali et

malo peccati mortalis. ſm̃ ꝙ loquitur ex ꝑſona hominis
peccatoris. vel de malo peccati venialis quantum ad pri
mos motus ſm̃ ꝙ loquit̃ in ꝑſona ſua vel aliorũ iuſtorum
Et vtroq̃ mõ intelligendũ eſt ꝙ cum voluntas natura/
lis ſit ad vitatõem oĩs mali. non poteſt homo peccator
facere ſine gratia vt vitet omnia peccata mortalia q̃uis
poſſit vitare ſingula. ⁊ ſic nõ p̄t ſine gratia voluntatẽ na/
turalem implere. Et ſilr̃ eſt de iuſto reſpectu peccatorũ
venialiũ ¶ Ad ſecundũ dicendũ ꝙ nõ eſt poſſibile aliquẽ Ad 2
adultũ eſſe in ſolo peccato originali abſq̃ grã. quia ſta/
tim cũ vſum liberi arbitrij accepit ſi ſe ad grãm prepara/ Opi. tho
uit. gratiam habebit. alr̃ ipſa negligẽtia imputabit̃ ei ad
peccatũ mortale Nõ autẽ predicta videt̃ ſupponere incõ
ueniens ad quod ducit. ſi eñ poſſibile eſt aliquem adul/
tum in ſolo peccato originali eſſe ſi in ipſo inſtãti cõtingat
eum mori erit medius inter eos qui ſunt beati. ⁊ eos qui
pena ſenſibili puniunt̃. ad qd̃ incõueniens p̄dicta rõ ducit
Vt tamẽ nõ in hoc fiat vis ſciendũ ꝙ in peccato origi
nali eſt habitualis auerſio a bono incõmutabili. cum ha/ Duplex
bens peccatũ originale nõ habeat cor deo cõiunctum per auerſio
charitatem. Et ſic quantũ ad habitualẽ auerſionẽ eadẽ
ratõ eſt de exiſtente in originali peccato ⁊ mortali. licet in
peccato mortali ſup hoc ſit actualis cõuerſio ad indebitũ
finẽ. Et ꝓpter hoc nõ ſequit̃ ꝙ ſi aliq̃s euadat dãnatiõẽ
ex libero arbitrio. ꝙ ꝓpter h̃ ex viribꝰ liberi arbitrij poſſit
gl̃am acq̃rere. hoc eñ maius eſt. ⁊ pꝫ inſtãtia de hoĩe in
ſtatu innocentie. ¶ Ad .iij. dõꝫ ꝙ hõ ſine grã peccato vin Ad 3
citur vt cõtra legem agat. qꝛ etſi hoc vel illud peccatum
vitare poſſit in contrariũ conando tamen non poteſt om
nia ratione iam dicta. ¶ Ad quartũ dõm ꝙ exemplũ Au Ad 4.
guſtini de curuitate quantum ad aliquid non eſt ſimile.
quia ſcꝫ non eſt in poteſtate tibie vt vtatur curuitate vel
non vtatur. ⁊ ideo oportet omnẽ motũ tibie curue clau/
dicationẽ eſſe. Liberũ autem arbitriũ poteſt vti vel non
vti ſua curuitate. Et ideo non oportet ꝙ in quolibet ac/
tu ſuo peccet. ſed poteſt quãdoq̃ vitare peccatum. Eſt
autem ſimile quantum ad hoc ꝙ non eſt poſſibile vitare
omnia. ſicut iam dictum eſt. ¶ Ad quintũ dõm. ꝙ q̃uis
peccatũ p penitentiã non deletum trahat ad aliud incli/ Ad 5
nando. ſed tamen non eſt neceſſariũ ꝙ liberũ arbitriũ ſem
per huic inclinationi obediat. ſed poteſt in aliquo vno ac/
tu contra eam niti ¶ Ad ſextum dõm ꝙ timor et ira ſm̃ Ad 6
ꝙ ſunt paſſiones non ſunt peccata mortalia ſed venialia.
ſunt tamen primi motus ¶ Ad ſeptimũ dicendũ ꝙ pec Ad 7
cata dicunt̃ neceſſaria inquantũ non poſſunt vitari oĩa.
q̃uis poſſint ſingula. ¶ Ad octauum dicendum ꝙ cum Ad 8
caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. eſt virium ſcilꝫ peccati
venialis ¶ Ad nonum dicendum ꝙ neceſſitatẽ morien/ Ad 9
di cõcomitatur neceſſitas peccandi. vel venialiter vl̃ mor
taliter. niſi in ꝑſonis priuilegiatis. ſcꝫ chriſto ⁊ beata vir
gine. non autem neceſſitas peccandi mortaliter. vt patet
in habentibus gratiam. ¶ Ad decimũ dicendum ꝙ illa Ad 10
ſinceritas ad hoc hominẽ induxit vt non ſolum poſſit vi/
tare ſingula peccata. ſed etiam oĩa. hoc autem ſine gra
tia in hoc ſtatu nõ eſt poſſibile. ¶ Ad vndecimũ dõm ꝙ Ad 11
corona dat̃ ei qui totaliter vincit dyabolũ et peccatum.
qui aũt vnũ peccatũ vitat in alio ꝑſeuerans. cũ ſit ſeruus
non eſt victor niſi ſm̃ quid. vnde non meret̃ coronam.
¶ Ad duodecimũ dõm ꝙ cupiditas nõ p̄t eſſe cogẽs ab Ad 12
ſolute liberum arbitriũ. quia ſemp eſt liberũ a coactione.
ſed dicitur cogens propter vehementiam inclinationis.
cui tamen poteſt reſiſti licet cum difficultate

Ad 13 ¶ Ad decimūtercīū dōm ꝙ liberū arbitriū poteſt vti habitu vel nō vti. vñ nō oportet ꝙ ſemp aliquis agat ſm habitū. ſed pt aliqñ etiam cōtra habitū agere. ſed cum difficultate. nō tñ manente habitu pt cōtingere ꝙ diu maneat nihil ſm habitū agens.
Ad 14 ¶ Ad decimūquartū dicendū ꝙ grā deſiſtente liberū arbitriū poteſt malū per ſe eligere nō tamē neceſſe eſt ꝙ abſqȝ gratia gratūfaciente ſemp malum eligat.
Ad 15 ¶ Ad decimūquintū dōm ꝙ nō ſequitur ꝙ aliquis vitando peccatū vincat mundū niſi omnino ſit immunis a peccato. vt pus dictum eſt.
Ad 16 ¶ Ad decimūſextū dicendū ꝙ preceptū dupliciter obſeruatur. vno mō ſic ꝙ obſeruatum eſt meritoriū glorie. ꝛ ſic nullus poteſt ſine grā predictum pceptum nec alia obſeruare. Alio mō ſic ꝙ obſeruatio facit vitare peccatū. ꝛ ſic etiam ſine grā gratūfaciente vitare poteſt. Primo mō obſeruatur quādo ſubſtantia actus implet cum mō cōuenienti quem charitas ponit. ꝛ ſic etiam predictū pceptum de dilectione nō eſt preceptum. ſed tanqȝ finis precepti ꝛ forma alioꝝ. Secūdo mō obſeruatur ſola ſubſtantia actus adimpleta. quod contingit etiam in eo q nō habet habitū charitatis. pt etiam et iniuſtus iuſta facere. ſm phm. v. ethi. ¶ Ad decimum ſeptimū dōm ꝙ rō illa nō eſt ad ppoſitum. dato em̄ ꝙ aliquis nō miſerēdo ſui in hoc ꝙ nō pparet ſe ad penitentiā
Ad 17 nouū peccatū cōmittat. tamen poteſt hoc peccatū vitare cum poſſit ſe ppararare. nō tamē oportet ꝙ peccatoꝛ quandocūqȝ ſui nō miſeret penitendo ꝙ nouū peccatum committat. ſed tunc ſolū quādo ad hoc ex aliqua ſpeciali cauſa tenetur
Ad 18 ¶ Ad decimūoctauū dōm ꝙ virtuoſus pt diligere deum actualiter. ſed cōtrariū agere. vt patet cū peccat.
Ad 19 ¶ Ad decimūnonū dicendū ꝙ qȝuis ſimiles habitus reddant ſimiles actus. tamen habēs habitū poteſt exire in actum contrariū habitui. quia nō eſt neceſſe ſemp eum vti habitu
Ad 20 ¶ Ad viceſimū dōm ꝙ carens iuſticia pt facere actum iuſticie imperfectū qui eſt iuſta agere. ꝛ hoc propter principia naturalis iuris rationi indita. nō autē poteſt facere actū iuſticie pfectum. qui eſt facere iuſta iuſte. et ſic aliquis iniuſtus poteſt interdū declinare a malo.
Ad 21 ¶ Ad viceſimūprimū dicendū ꝙ verbū Magiſtri non eſt intelligendū. ſic ꝙ neceſſe eſt hominē exiſtentē in peccato mortali cuilibet reprationi ſuccūbere. ſed quia niſi per gratiā liberet in aliquod peccatū mortale quādoqȝ incidet
Ad 22 ¶ Ad viceſimūſcdm dicendum ꝙ ideo neceſſe habemus in oratione dominica petere nō ſolum ꝙ peccata pterita dimittant. ſed etiā vt a futuris liberemur. quia niſi hō per grām liberet. neceſſe hȝ qñqȝ incidere in petm̄ p modū predictū. qȝuis hoc vel illud cōtra nitendo vitare poſſit
Ad 23 ¶ Ad viceſimūtercīū dicendū ꝙ deſertus a luce gratie neceſſe eſt vt aliquādo cadat. non tñ neceſſe eſt vt in qualibet tēptatione ſuccumbat

So. inſtā Ad 1. ¶ Ad primū in oppoſitū dōm ꝙ libero arbitrio pīudicaret ſi peccatū vitare nō poſſet in ɔtratiū conādo. nō autē pīudicat libertati arbitrij ſi hoc facere nō poteſt. vt ſit in ɔtinua ſollicitudine reſiſtendi peccato. homine autē circa hoc nō ſollicitato ptrahit eum habitualis inclinatō in id quod eſt habitui cōueniens.
Ad 2 ¶ Ad ſcdm dōm ꝙ liberum arbitriū ppter hoc ꝙ habet dominiū ſui actus poteſt. quando ad hoc curam imponit. nō vti pprio defectu ſed quia impoſſibile eſt eum ſemp curam apponere aliqñ do ſequitur vt in actu deficiat.
Ad 3 ¶ Ad tercium dicendū ꝙ ſine cōſenſu liberi arbitrij peccatum mortale non agit. ſed ɔſenſus ſequitur habitualē inclinatōem niſi multa deliberatōe phabita. vt dictum eſt
Ad 4 ¶ Ad quartū dōm ꝙ hō dicit remediabiliter cecidiſſe. qa pt auxilio gratie remediū habere qȝuis ad hoc potētia liberi arbitrij nō ſufficiat
Ad 5 ¶ Ad quintū dōm ꝙ nō poſſe peccare ꝛ nō poſſe non peccare ſunt cōtraria. poſſe vero peccare ꝛ nō peccare eſt mediū inter ea. vnde ro pſuppōnit falſum.
Ad 6 ¶ Ad ſextum dōm ꝙ eligere ꝛ ɔſiliari nō eſt niſi eoꝝ que ſunt in nobis. ſed ſicut dr in iij. ethi. ea que p amicos facimus aliqualiter p nos facimus. ꝛ ideo liberū arbitriū pt habere electionē ꝛ cōſilium nō ſolū de illis ad que ſolū ſufficit ppria poteſtas. ſed etiam de illis ad que indiget diuino auxilio
Ad 7 ¶ Ad ſeptimū dicendū ꝙ aliquis exiſtens in peccato mortali pt vitare omnia peccata mortalia auxilio gratie poteſt etiam ex naturali virtute ſingula vitare. qȝuis non oīa. ꝛ ideo nō ſequitur ꝙ cōmittendo peccatū nō peccet.
Ad 8 ¶ Ad octauū dōm ꝙ neceſſitas peccandi coactōem liberi arbitrij nō ponit. qȝuis em̄ homo p ſeipm ex illa coactione ſe non poteſt eximere. poteſt tamen aliquatenus reſiſtere ei cuius neceſſitas dicit inquantū poteſt ſingula peccata vitare. licet nō oīa.
Ad 9 ¶ Ad nonū dicendū ꝙ peccatum effectum eſt quaſi naturale peccatori. habitus em̄ ſicut qdam natura operat in habēte. vnde neceſſitas que eſt ex habitu reducit ad naturalē inclinatōem.
Ad 10 ¶ Ad decimū dōm ꝙ ſm Aug. aliquid pt eſſe neceſſariū ꝛ tamē voluntariū. neceſſario em̄ voluntas miſeriā abhorret. et hoc pter naturalem inclinatōem. cui aſſimilat inclinatō habitus
Ad 11 ¶ Ad vndecimū dōm ꝙ homo in peccato mortali exiſtens nullo mō poteſt ſe a peccato eximere qd iam cōmiſit niſi auxilio gratie. qꝛ nō eximit a peccato qd auerſione pficitur niſi mens eius deo adhereat p charitatē q nō eſt ex libero arbitrio. ſed in cordib ſanctoꝝ p ſpiritūſanctū diffunditur. vt dicit Roma. v.

Decimotertio querit

Utrum aliquis exiſtens in grā poſſit mortale peccatū vitare. Et videt ꝙ non. nullus em̄ neceſſario habet petere a deo id qd p ſeipm pt. ſed ſi aliqs quātūcūqȝ habeat grām neceſſe hȝ petere a deo vt a futuris peccatis liberet. vñ. ij. Corinth. vltio. apls dr fidelib ꝛ ſanctis loquēs. oramus aūt deū vt nihil mali faciatis. g gratiā habētes nō poſſunt petm̄ vitare. 1
¶ Pre. Eriā grām habētes. neceſſe habēt oratōem dñicā dicere. ſed in ea petitur vt hō abſqȝ petō pſeueret ſm expoſitōē Cypriani. vt Aug. dr in li. de pſeuerantia. g habēs grām nō pt ſe pt petm̄ vitare 2
¶ Pre. Perſeuerātia donū eſt ſpūſſancti. donū aūt ſpūſſancti habere nō eſt in poteſtate etiā grām habētis. cū ergo ad pſeuerantiā ptineat abſtinere a peccato mortali vſqȝ in finē vite. videt etiā ꝙ habēs grām non poſſit mortale peccatū vitare 3
¶ Pre. Sicut ſe hȝ nihilū ad eſſe. ita ſe habet defectus peccati ad eſſe grē. ſed creatura que cōſequuta eſt eſſe nature a deo. nō pt ſeipam cōſeruare in eſſe nature qn in nihilū decidat niſi manu cōditoris pſeruet. g aliqs q eſt pſequutus grām nō pt p ſeipſum facere qn in peccatū mortale incidat 4

¶ Sed cōtra eſt qd dr. ij. Corin. xij. ſufficit tibi gratia mea. nō aūt ſufficeret ſi p eā petm̄ mortale vitare nō poſſit. g p grām hō pt petm̄ mortale vitare. Cōtra
¶ Pre. Hoc videt ex verbis Mgri in. ij. ſnīa. xxv. diſ. vbi ſic dr. poſt reparatōem hō ante pfirmatōem pmit a ɔtupiſcētia. ſȝ nō vincit. ꝛ habet qdem infirmitatē in malo. ſed grām in bono vt poſſit peccare. ppter libertatē ꝛ infirmitatē. ꝛ poſſit nō peccare ad mortē. ppter libertatē ꝛ grām adiuuantem

Rſ° ¶ Reſponſio dōm q aliud eſt dictu poſſe abſtinere a
peccato. ⁊ poſſe pſeuerare vſq in finē vite in abſtinētia a
peccato Cum eñ dr aliquis poſſe abſtinere a peccato. po
tentia fertur ſupra negatiōem tm̄. vt ſcz aliquis poſſit nō
peccare. ⁊ hoc poteſt qlibet in gratia exiſtens. loquēdo de
peccato mortali. qꝛ habenti grām nō ineſt aliqua habitua
lis inclinatio in peccatuz. quin potius ineſt ei habitualis
inclinatio ad peccatū vitandū. Et ideo q̄cito occurrit ei
aliqd ſub rōne peccati mortalis ex habituali inclinatiōe
diſſentit ab illo niſi in contrariū nitaṙ ↄcupiſcentias ſequē
do. quas tamē nō neceſſe habet ſequi. etſi non poſſit vita/
re quin aliqs motus cōcupiſcentie inſurgat. pueniens to
taliter liberi arbitrij actuz. Sic ergo qꝛ non poteſt facere
quin aliqs motus cōcupiſcentie totaliter actū liberi arbi/
trij pueniat. nō poteſt oīa peccata venialia vitare. Quia
vero nullus motus liberi arbitrij in eo pcedit plenā deli/
beratōem ptrahens ad peccatū quaſi ex inclinatōe habi/
tus, ideo poteſt oīa peccata mortalia vitare. Sed cum
dicit᷑. ille poteſt pſeuerare in abſtinētia peccati vſq in finē
vite. potētia fertur ad aliquid affirmatiuū. vt ſcz aliquis
ponat ſe in tali ſtatu q peccatū in eo eſſe nō poſſit. Aliter
eñ homo p actum liberi arbitrij non poſſit faciliter pſeue
rare niſi ſe impeccabilē faceret. hoc aūt nō caderet ſub po
teſtate liberi arbitrij. qꝛ virtus motiua exequens nō ſe ex
tēdit ad hoc Et ideo homo cauſa pſeuerantie ſibi eſſe nō
poteſt. ſed neceſſe hꝫ pſeuerantiā a deo petere

Ad. j. ¶ Ad primum ergo dōm q aplus ſm hoc orabat vt
nihil mali facerent inquantū ad pſeuerandū in abſtinen/
tia mali ſufficere nō poterant niſi diuino auxilio aſſiſten/
te. ¶ Et ſilr dōm eſt ad ſcdm ¶ Ad terciū dōm q perſe
Ad 2 uerantia dupl'r dr. quādoq eñ dr ſpecialis virtus. et ſic ē
Ad 3 quidā habitus cuius actus eſt habere ppoſitū pſeueran/
di. ⁊ ſic pſeuerantiā habet oīs grām habēs q̄uis non ſit
vſq in finem pſeueraturus. Alio mō accipitur pſeueran
tia put ē circūſtantia qdaz virtutis deſignās pmanentiā
virtutis vſq in finem vite. ⁊ ſic pſeuerantia non eſt in po
Ad 4 teſtate habētis grām ¶ Ad quartū dōm q ſicut cum lo/
quimur de natura nō excludimus ea p que natura conſer
uatur in eſſe. ita cum loqmur de gratia non excludim᷒ di
uinā operatiōem ↄſeruantē grām in eſſe ſine qua nec in eē
nature nec in eſſe gratie aliqs pſiſtere valet

Quartodecimo qrit.

Utrū liberū arbitriū poſſit in bonū ſine gratia.
1 Et videtur q ſic. quia preceptū nō datur de impoſſibili.
vnde Hiero. dicit. Maledictus qui dicit deum homini ali
quod impoſſibile precepiſſe. ſed homini precipitur vt bonū
faciat. ergo homo pt p liberū arbitriū bonum facere
2 ¶ Pre. Nullus debet corripi ſi nō facit qd nō poteſt. ſed
homo iuſte corripit᷑ ſi omittit facere bonū. ergo p liberū
arbitriū poteſt facere bonū ¶ Pre. Homo p liberū arbi
3 triū peccatū aliquo mō vitare poteſt ad minus quantuz
ad vnū ſingularē actum. ſed vitare peccatū bonū eſt. ergo
homo p liberū arbitriū poteſt aliqd bonū facere ¶ Pre.
4 Unumqdq magis poteſt in id qd eſt ſibi naturale q̄ in
id quod eſt ſibi cōtra naturā. ſed liberū arbitriū naturali/
ter ordinatur in bonū. peccatū eñ eſt ei cōtra naturam. g
magis pt in bonū q̄ in malū. ſed poteſt in malū p ſeipſuz.
5 ergo magis pt in bonū. ¶ Pre. Creatura in ſe creatoris
ſimilitudinē retinet rōne veſtigij. et multo magis ratione
imaginis. ſed creator poteſt p ſeipſum in bonū faciendū
ergo ⁊ creatura ⁊ pcipue liberū arbitriū. quod eſt ad ima
ginem. ¶ Pre. Sz᷒ phm in ſcdo ethi. per eadem corrū/ 6
pitur virtus ⁊ generaṫ. ſed p liberū arbitriū poteſt vtus
corrumpi. qꝛ p peccatuz mortale qd homo ex libero arbi/
trio poteſt facere. corrūpit virtutē. ergo ⁊ p liberū arbitriū 7
poteſt homo in generatōem boni quod eſt virtus ¶ Pre.
pme Joh. v. Mādata eius grauia nō ſunt. ſed illud qd
non eſt graue poteſt homo ex libero arbitrio facere. ergo
poteſt ex libero arbitrio implere mādata. qd maxime bo
num eſt. ¶ Pre. Liberū arbitriū ſm Anſel. in li. de li. ar. 8
eſt poteſtas ↄſeruādi rectitudinē volūtatis pter ſeipam
ſed rectitudo voluntatis nō ſeruaṫ niſi benefaciēdo. ergo
per liberū arbitriū poteſt aliqs bonum facere. ¶ Prete. 9
Gratia eſt fortior q̄ peccatū. ſed gratia non ita ligat libe/
rum arbitriū qn homo poteſt facere peccatum. ergo nec
peccatū ita ligat liberuz arbitriū quin homo exiſtens in
peccato abſq gratia poteſt facere bonū.

¶ Sed cōtra eſt qd dr Roma. vij. velle adiacet mihi Inſtātie
pficere aūt bonū nō inuenio. ergo homo p liberū arbitriū .j.
nō poteſt facere bonū ¶ Pre. Homo nō poteſt facere bo 2
num niſi vel actu exteriori vel interiori. ſed ad neutrū ſuf
ficit liberū arbitriū. vt dr Roma. ix. Non eſt volentis. ſcz
velle qd pertinet ad interiorē actum. neq currentis. ſ. cur
rere quod ptinet ad exteriorē. ſed miſerentis dei. g liberū
arbitriū ſine gratia nullo mō poteſt facere bonū. ¶ Pre.
Roma. vij. ſup illud. qd odi malum illud facio. glo. natu 3
raliter qdem homo vult bonū. ſed voluntas hoc caret ſp
effectu. niſi gratia dei ſuū velle addiderit. ergo ſine gratia
homo nō pt efficere bonū ¶ Pre. Cogitatio boni opera/ 4
tionē pcedit. vt patet ex pho ſcdo ethi. ſed homo non po
teſt cogitare bonū p ſeipſum. qꝛ dr ſcde Corinth. iij. q nō
ſufficientes ſumus cogitare aliquid a nobis q̄ſi ex nobis.
ergo nō pt homo p ſeipm aliqd opari.

¶ Rñſio dōm. q nulla res agit vltra ſuam ſpēm. ſed Rſ°
ſm exigentiaz ſue ſpēi vnaqueq res agere pt. cum nulla
res ppria opatione deſtituaṫ. Eſt tamē duplex bonum
quoddā eſt nature humane pportionatum. quoddā vero Duplex
qd excedit nature humane facultatez. Et hec duo bona bonū
ſi de actibus loquamur non differūt ſm ſubſtantiā actus
ſed ſm modū agendi. vtpote iſte actus qui eſt dare elemo
ſynam eſt pportionatus viribus humanis. ſm q ex qua
dam naturali dilectōe vel benignitate homo ad hoc mo/
uetur. Excedit aūt nature humane facultatem ſm q ad
hoc homo induciṫ ex charitate que mentē hoīs deo vnit.
Ad hoc ergo bonū quod eſt ſupra mentē humanā ↄſtat
liberū arbitriū nō poſſe ſine gratia. Et qꝛ p hmōi bonuz
homo vitam eternā mereṫ. cōſtat q ſine gratia hō mere
ri nō poteſt. illud aūt bonū quod eſt nature humane pro
portionatū. homo pt p liberū arbitriū explere. Unde dt
Aug᷒. q homo p liberū arbitrium pt agros colere et do
mos edificare. et alia plura facere ſine gratia cooperante.
q̄uis aūt hmōi bona homo pt facere ſine gratia gratificā/
ciente. nō tamē poteſt facere ſine deo. cuz nulla res poſſit
in naturalē operatōem exire niſi virtute diuina. qa cauſa
ſecūda non agit niſi p virtutem cauſe pme. vt dr in princi
pio de cauſis. Et hoc verū eſt tam in naturalibꝫ agentibꝫ
q̄ in volūtarijs. tamē hoc alio modo habet veritatem in
vtriſq. naturalis opationis eñ in rebꝫ naturalibꝫ deus ē
cauſa inquantū dat ⁊ cōſeruat illud quod eſt principium
naturalis opationis in re. ex quo de neceſſitate ſeqtur de
terminata operatio. ſicut dum ↄſeruat grauitatem in ter

ta que est principiū motus deorsum. sed hominis volun-
tas nō est determinata ad aliquam vnā operatiōem. sed
se habet indifferēter ad multas. et sic quodāmodo est in
potentia. nisi mota p aliqđ actiuū. vel qđ ei exterius rep-
sentatur. sicut est bonū apprehensum. vel qđ in ea interi-
us operat̄. sicut est ipse deus. vt Aug⁹ dicit in lib. de gra.
et li. arbi. ostendens multipliciter deum operari in cordib⁹
hominū. Om̄es aūt exteriores motus etiā a diuina pui-
dentia moderant̄ f̄m ꝙ ipse iudicat aliquē esse excitandū
ad bonū his vel alijs occasionib⁹. Unde si grām dei veli
mus dicere nō aliqđ habituale donū. sed ipsam misericor
diā dei p quā interius motū mentis opatur ⁊ exteriora
ordinat ad hominū salutē. sic etiā nec vllum bonū hō pt
facere sine gratia dei. sed cōmuniter loquētes vtimur no-
mine gratie pro aliquo dono gratie habituali iustificāte.
Et sic patz ꝙ vtrecꝫ rōnes aliquo mō falsum cōcludūt. ⁊
ideo ad vtrasqꝫ respondendū est.

Ad .j. ¶ Ad pmū ergo dom̄. ꝙ illud qđ p̄cepit deus nō est impossibile homini ad seruādum. qꝛ ⁊ substantiā actus pt ex libero arbitrio seruare. ⁊ modū quo eleuat̄ supra facultatem nature humane. prout scilicꝫ fit ex charitate. pt seruare ex dono gratie. q̄uis nō ex solo libero arbitrio.

Ad 2 ¶ Ad .ij. dom̄. ꝙ hō recte corripit̄ qui p̄cepta nō implet. qꝛ est ex eius negligentia ꝙ grām nō habet p quā pt seruare mandata etiā q̄tum ad modū. cum possit nihilomi-
Ad 3 nus p liberū arbitriū ea seruare q̄tum ad substantiam
¶ Ad .iij. dom̄. ꝙ etiā faciendo actū de genere bonorū hō vitat peccatū. q̄uis nō mereat̄ pmiū. ⁊ ideo si p liberū arbitriū aliqđ peccatū homo possit vitare. non tn̄ sequitur
Ad 4 ꝙ in bonū meritoriū possit p liberū arbitriū solū. ¶ Ad iiij. dom̄. ꝙ in bonū qđ est cōnaturale homini pt homo p liberū arbitriū. sed bonū meritoriū est quasi supra naturā
Ad 5 eius. vt dictū est. ¶ Ad .v. dom̄. ꝙ q̄uis in creatura sit similitudo creatoris. non tn̄ pfecta. hoc em̄ solius filij est. et ideo nō oportet ꝙ quicquid in deo inuenit̄ in creatura
Ad 6 inueniat̄. ¶ Ad .vi. dom̄. ꝙ phus loqtur de virtute politica que ex actib⁹ acquirit̄. nō aūt de infusa. que sola est pn-
Ad 7 cipiū actus meritorij. ¶ Ad .vij. dom̄. ꝙ sicut dicit Augustinus in lib. de natura ⁊ gra. p̄cepta intelliguntur esse leuia amori q̄ sunt dura timori. vnde non sequitur ꝙ possit implere p̄cepta nisi charitatē habens. et si possit aliquid vnū implere q̄tum ad substantiā ⁊ cū difficultate. nō tn̄ potest implere om̄ia. sicut nec om̄ia peccata vitare ¶ Ad
Ad 8 viij. dom̄. ꝙ et si liberū arbitriū possit vitare rectitudinē ha-
Ad 9 bitā. nō tn̄ q̄ eam nō hꝫ. ¶ Ad .ix. dom̄. ꝙ liberū arbitrium nō indiget ligatōe ad hoc ꝙ in bonū meritorium nō possit. qꝛ naturam eius excedit. sicut etiam homo si non
So. instā. ligetur volare nō potest ¶ Ad ea vero que sunt in cōtrariū patet solutio. qꝛ vel pcedūt de bono meritorio. vel ostendunt ꝙ sine dei operatōne homo nō potest aliquod bonum facere.

Ecimoquinto queri

.j. tur. Utrū hō sine gratia pt se pparare ad grām habendā. Et videt̄ ꝙ sic. qꝛ frustra inducit̄ hō ad hoc qđ facere nō pt. sed inducit̄ ad hoc ꝙ se ad grām pparet. Zacha. i. Cōuertimini ad me ⁊ ego cōuertar ad vos. er-
2 go hō sine gratia se pt ad grām preparare. ¶ Pre. Hoc videtur ex hoc qđ habet̄ Apoc. iij. Si quis aperuerit mihi intrabo ad eum. ergo videt̄ ꝙ ad hominē ptineat aperire
3 corsiū deo. qđ est ad grām se preparare ¶ Pre. Secūdum Ansel. cā quare aliquis nō hꝫ grām non est ꝙ deus eam nō det. sed qꝛ eam nō accipit. hoc aūt nō esset si hō ad gratiā habendā sine gratia preparare se nō posset. ergo hō se potest p liberū arbitriū ad gratiā pparare. ¶ Pre. Isa. 4
pmo dr̄. Si volueritis ⁊ audieritis me bona terre comedetis. et ita in volūtate hominis est vt ad deum accedat et gratia repleatur

Cōtra ¶ Sed contra est qđ dr̄ Joh. vi. Nemo pt venire ad me nisi pater qui misit me traxerit eū ¶ Pre. In ps dr̄. Emitte lucem tuā ⁊ creabūtur ⁊c. ¶ Pterea. Orādo a deo petimus vt nos ad se cōuertat. vt in ps Cōuerte nos deus salutaris ⁊c. nō aūt esset necesse vt hō hoc peteret si p liberū arbitriū preparare se ad grām posset. ergo videt̄ ꝙ sine gratia hoc homo non posset

R̄o Opinio Re. pbaᵒ. ¶ Rn̄sio dom̄. ꝙ qdam dicūt ꝙ hō nō potest se preparare ad grām habendā nisi p aliquā grām gratis datā Qđ qdem nō videt̄ esse verū si p grām gratis datā intelligant aliqđ habituale gratie donum duplici rōne. Primo qdem. qꝛ ppter hoc ponit̄ preparatio ad grām necessaria. vt ostendat̄ aliqualis rō ex parte nostra ex qua quibusdam detur gratia gratū faciens ⁊ quibusdā non. Si aūt nec ipsa prepario gratie sine aliq̄ gra habituali esse nō pt. aut ista dat̄ oib⁹. aut nō. Si oib⁹ dat̄. nō videt̄ esse aliquid aliud q̄ naturale aliqđ bonū. nam in nullo inueniūtur om̄es hoies cōuenire nisi in aliquo naturali. ipsa autē naturalia gratie dici possunt inq̄tū nullis meritis precedentib⁹ hominū a deo dant̄. si aūt nō om̄ib⁹ datur. oportebit iterū ad preparatōem redire. ⁊ eadē rōne aliquā aliā grām ponere. ⁊ sic in infinitū. ⁊ sic melius est vt stetur in pmo. Secūdo qꝛ pparare ad grām aliquo mō dr̄ facere q̄tum in se est. Sicut est cōsuetū dici ꝙ si hō facit qđ in se est. deus dat grām. Hoc aūt dr̄ in aliquo esse qđ est in potestate eius. vnde si hō p liberū arbitrium nō pt se ad grām pparare. facere qđ in se est. nō erit se ad grām preparare. Sicut aūt p grām gratis datā intelligat diuinā prouidentiā qua misericorditer hō ad bonū dirigat̄. sic verū est ꝙ homo non pt sine gratia se preparare ad habendum grām gratū facientē. Qđ quidem patz duplici rōne. Primo. qꝛ impossibile est hominē incipe aliqđ velle de nouo nisi sit aliqd qđ ipsum moueat. sicut patz p phm in .viij. phy. ꝙ motus aialiū post quietem necesse est pcedere alios motus quib⁹ aīa excitat̄ ad agendū. Et sic cū hō ad grām se incipit preparare. de nouo suā volūtatem cōuertēdo ad bonū. oportꝫ ꝙ ad hoc inducat̄ aliquib⁹ exteriorib⁹ occasionib⁹. vtpote exteriori admonitōe. aut corporali egritudine. aut aliquo hmōi. vel aliquo interiori instinctu pu ꝙ deus in mentib⁹ hominū opat̄. vel etiam vtroqꝫ modo Hec aūt om̄ia ex diuina misericordia homini cōuideut̄. et sic ex diuina misericordia cōtingit ꝙ hō se ad grām preparet. Secūdo. qꝛ nō qualiscūqꝫ motus volūtatis est sufficiens preparatio ad grām. sicut nec qualiscūqꝫ dolor sufficit ad remissionem peccati. sed oportꝫ esse aliquē determinatū motū. qui qdem homini notus esse nō potest. cū etiā ipm donū gratie cognitōnem hominis excedat. non em̄ pt sciri modus preparatōis ad formā nisi forma ipa cognoscat̄. quādocūqꝫ aūt ad aliqđ faciendū requirit̄ aliqs cert⁹ mod⁹ opatōis operāti ignotus. operās indiget gubernante ⁊ dirigente. Unde pꝫ ꝙ liberū arbitrium nō potest se ad gratiā pparare nisi ad hoc diuinitus dirigat̄.

Distictio Et ppter has duas rōnes duplici mō loquēdi in scripturis deus exorarur vt hanc preparatōem gratie in nobis operetur. Uno mō petendo ꝙ nos cōuertat quasi ab eo

ſn quo erramus ad ſe vertat. ⁊ hoc ꝓpter p̄mam rōnem vt cū ð̄r. Conuerte nos deus ſalutaris noſter. Secūdo petendo vt nos dirigat. vnde ð̄r. Dirige me in veritate et hoc ꝓpter ſecūdam rōnem

Ad .j. ¶ Ad p̄mū ergo dīm. ꝙ indicit̄ nobis ꝙ ꝯuertam⁹ nos ad deum. q: hoc facere poſſumus. ſed nō ſine diuino auxilio. vnde etiā ab eo petimus. Tren. iij. Cōuerte nos
Ad 2 ad te dn̄e ⁊ ꝯuertemur. ¶ Ad. ij. dīm. ꝙ aperire cor noſtrū deo poſſumus. ſed non ſine diuino auxilio. vn̄ ab eo petit̄. ij. Macha. p°. Adaperiat dn̄s cor veſtrū ⁊c. Et
Ad .3 ſic dicendū eſt ad alia. nam nec preparare nec velle hō pt
Ad 4 niſi hoc deus in eo operetur. vt dictū eſt

Materia .xxv. De ſenſualitate

Queſtio xxv. de ſenſualitate.

Et habet ſeptem queſtiones. Prima. vtrū ſenſualitas ſit vis cognitiua vel appetitiua tm̄. Secunda. vtrū ſenſualitas ſit ſimplex potentia. vel diuidat̄ in plures potentias. ſcꝫ iraſcibilem ⁊ ꝯcupiſcibilē. Tercia. vtrū iraſcibilis et concupiſcibilis ſit tm̄ in appetitu ſuperiori vel inferiori. Quarta. vtrū ſenſualitas obediat rōni. Quinta. vtrū in ſenſualitate poſſit eſſe peccatū. Sexta. vtrum ꝯcupiſcibilis ſit magis corrupta ⁊ infecta q̄ꝫ iraſcibilis. Septima. vtrum ſenſualitas in vita illa curari poſſit a corruptione predicta

Queſtio eſt de ſenſualitate.

Et p̄mo querit̄ vtrū ſenſualitas ſit vis cognitiua vel appetitiua tm̄. Et videt̄ ꝙ ſit cognitiua. q: vt dicit Magr̄ in. ij. ſenten. diſtin. xxiiij. qð in aīa nr̄a reperies cōmune
1 cum beſtijs ad ſenſualitatē ꝑtinet. ſꝫ vires ſenſitiue cognitiue ſunt nobis ⁊ beſtijs ꝯmunes. ḡ ad ſenſualitatē ꝑtinēt
2 ¶ Pre. Aug⁹. dicit. xij. de trini. ꝙ ſenſualis aīe motus qui in corꝑis ſenſus tenditur nobis peccatoribꝫ ꝯmunis eſt ⁊ ſecluſus a rōne ſapientie. et hoc exponens ſubiūgit. ſenſitiua quippe corꝑis corꝑalia ſentiūtur. eterna ⁊ incōmutabilia ſpūalia rōne ſapientie intelligūtur. ſed ſentire corporalia eſt cognitiue. ergo ſenſualitas cuius eſt actus ſenſualis mot⁹. eſt vis cognitiua. Sed diceres. ꝙ Auguſtin⁹ hoc ſubiūgit vt manifeſtet obiecta ſenſuū. ſic eñ motus ſenſualitatis intendit̄ in corꝑis ſenſus inq̄ꝫtū ver
3 ſatur circa ip̄a ſenſibilia. ¶ Sed ꝯtra. Aug⁹. hoc ſubiūgit ad oſtendendū ꝙ ſenſualitas a rōne ſecludat̄. ſed circa corꝑalia que Aug⁹. dicit eſſe obiecta ſenſuū. etiam rō verſat̄ ⁊ inferior diſponendo ⁊ ſuperior iudicando. ⁊ ſic ꝑ hoc nō ſecludit̄ ſenſualitas a rōne. ergo Aug⁹. nō inten
4 dit hoc qð dicebat̄. ¶ Pre. In ꝓgreſſu peccati qð in nobis agit̄. vt Aug⁹. dicit. ſenſualitas tenet locū ſerpentis ſerpens aūt in tentatione p̄moꜝ parentum ſe habuit vt nūcians ⁊ ꝓponens peccatū. qð eſt cognitiue. nō aūt appetitiue. q: eius eſt ferri in peccatum. ergo ſenſualitas eſt vis cognitiua. ¶ Pre. Aug⁹. dicit in eodem libro ꝙ ſen
5 ſualitas eſt vicina rōni ſcientie. non aūt eſſet vicina ſi eſſꝫ ſolum appetitiua. cū rō ſcientie ſit cognitiua. ſic eñ ad aliud gen⁹ potentiaꜝ anime ꝑtineret. ergo ſenſualitas eſt cognitiua ⁊ nō tm̄ appetitiua. ¶ Prete. Senſualitas ſm̄ 6
Aug⁹. xij. de tri. diſtinguit̄ et a rōne ſupiori ⁊ inferiori. in quibꝫ etiā ſuperior appetitus. qui eſt volūtas. ꝯtinetur. alꝛs in eis peccatum non eſſe poſſet. ſed appetitus inferior non diſtinguit̄ vt alia potentia ab appetitu ſuperiori vt ꝓbabitur. ergo ſenſualitas nō eſt appetitus inferior. Eſt aūt alia vis aīe vt ex diffinitōe apparet. ergo eſt vis cognitiua inferior. Probatio medie. Differentia ꝑ accidēs obiectoꜝ non indicat differentiā potentiaruꝫ ſm̄ ſpēm. non eñ viſus diuiditur ꝑ hoc qð eſt videre hominem ⁊ videre aſinū. hō eñ ⁊ aſinus accidūt viſibili inq̄ꝫtum eſt viſibile. ſed appetibile apprehenſum a ſenſu ⁊ apprehenſuꝫ ab intellectu. per que vident̄ ſuperior ⁊ inferior appetitus diſtingui. accidūt appetibili inq̄ꝫtum eſt appetibile. tū appetibile inq̄ꝫtum appetibile ſit bonū cui accidit apprehendi ſenſu vel intellectu. ergo appetitus inferior nō eſt alia potentia a ſuperiori. Sed diceres. ꝙ duo appetitus predicti diſtinguuntur per bonum ſimpliciter ⁊ bonum vt
7 nūc. ¶ Sed ꝯtra. Sicut ſe habet intellectus ad verum. 7
ita ſe habet appetitus ad bonū. ſed verū ſimpliciter qð eſt neceſſariū. ⁊ veruꝫ vt nūc qð eſt ꝯtingens. nō diſtinguūt intellectum in duas potentias. ergo nec penes bonū ſimpliciter ⁊ bonū vt nūc poteſt diſtingui appetitus in duas 8
potentias. ¶ Pre. Bonū vt nūc eſt bonū apparens. vt videtur. bonū aūt ſimpliciter bonū verum. ſed appetitus ſuperior quādoꝗ in bonū apparens ꝯſentit. ⁊ appetitus inferior aliqð verū bonū interdum appetit. ſicut ea q̄ ſunt neceſſaria corporis ergo bonuꝫ vt nūc ⁊ bonū ſimpliciter nō diſtinguūt ſuperiorem ⁊ inferiorem appetitū. ⁊ ſic idē qð p̄us. ¶ Pre. Vis ſenſitiua ꝯtra appetitiuaꝫ diuidit̄. 9
vt pꝫ per ph̄m in. iij. de aīa. vbi qnꝗ genera actionū anime diſtinguit. ſcꝫ nutrire ſentire appetere. moueri ſm̄ locū et intelligere. ſenſualitas aūt ſub ſenſitiua continetur. vt ip̄m nomen demonſtrat. ergo ſenſualitas non eſt appetitiua ſed cognitiua. ¶ Pre. Cuicūꝗ ꝯuenit definitio et 10
definitum. ſed definitio ſenſualitatis quam Magr̄ ponit diſt. xxiiij. ſecūdi libri. ꝯuenit rōni inferiori que etiā interdum intendit circa ſenſus corporis ⁊ circa ea que ad corpus pertinent. ergo rō inferior ⁊ ſenſualitas ſunt idē. ſed rō eſt ꝯgnitiua vis. ergo ⁊ ſenſualitas.

Cōtra ¶ Sed ꝯtra eſt qð in definitōe ſenſualitatis ð̄r. ꝙ eſt appetitus rerū ad corpus ꝑtinentiū. ¶ Pre. Peccatū in appetendo eſt. nō ſolum in cognoſcendo. ſed in ſenſualitate eſt aliqð peccatū leuiſſimū. vt dicit Aug⁹. xij. de trini. ergo ſenſualitas eſt vis appetitiua.

R° ¶ Rn̄ſio dīm. ꝙ nihil aliud eſſe videtur ſenſualitas q̄ꝫ appetitiua ſenſitiue partis. Et ð̄r ſenſualitas quaſi aliquid a ſenſu deriuatū. motus eñ appetitiue partis ex apprehenſione quodāmodo oritur. q: oīs operatio paſſiui ab actiuo originem ſumit. appetit⁹ vero potentia paſſiua eſt. q: mouetur ab appetibili. qð eſt mouens nō motum. vt ð̄r in. iij. de aīa. appetibile vero nō mouet appetitū niſi apprehenſum. inq̄ꝫtum vero ab appetibili apprehenſo per ſenſum mouet̄ vis appetitiua inferior. eius motus ſenſibilis ð̄r. ⁊ ipſa potentia ſenſualitas nominat̄. Hic autē appetitus ſenſibilis medius eſt inter appetitū naturalē et appetitū ſuperiorē rōnalē. qui volūtas nominat̄. Qð quidē ex hoc inſpici pt. q: in quolibet appetibili poſſunt ꝯſiderari duo. ſcilꝫ res que appetitur. ⁊ appetentis rō. vt delectatio vel vtilitas vel aliquid hmōi. Appetitus ergo naturalis tendit in ipſam rem appetibilem ſine aliqua ap

prehēſione rōnis appetibilitatis Nihil enī aliud eſt appe/
titus naturalis q̄ quedã inclinatio rei ⁊ ordo ad aliā rem
ſibi ↄuenientē. ſicut lapidis ad locum deorſum. quia vero
res in ſuo eſſe naturali determinata eſt. ⁊ vna eſt eius in/
clinatio ad aliquā rem determinatā. nō exigit aliqua ap
prehenſio p̄ quā ſm̄ rōnem appetibilitatis diſtinguatur
res appetibilis a nō appetibili. Sed hec apprehenſio p̄exi
gitur in inſtituente naturā qui vnicuiq; nature dedit in/
clinatōem ꝓpriā ad rē ſibi ↄuenientē. Appetitus aūt ſupe
rior. qui eſt volūtas. tendit directe in ipſam rōnem appe/
tibilitatis abſolute. ſicut volūtas ipſam bonitatē appetit
p̄mo ⁊ p̄ncipaliter vel vtilitatē vel aliquid hm̄oi. Hanc
vero rem vel illam appetit ſecūdario. inq̄ʒtum p̄dicte rō
nis eſt particeps. et hoc ideo. q: natura rōnalis eſt tante
capacitatis q̄ nō ſufficeret ei inclinatio ad vnā rem deter
minatā. ſʒ indiget reb; pluribꝫ ⁊ diuerſis. iō et inclinatio
eius eſt ad aliqđ ↄmune qđ in pluribꝫ inueniat. ⁊ ſic p̄ ap
prehenſionem illius ↄmunis tendit in rem appetibile in
qua huius rōnem appetendā eſſe cognoſcat. Appetitus
vero inferior ſenſitiue partis. que ſenſualitas dr̄. tendit
in ipſam rem appetibilem ꝓut inuenitur in ea id qđ eſt rō
appetentis. q: appetitus inferior nō ꝓpter ipſam bonita/
tem vel vtilitatem vel delectatōem. ſed hoc vtile vel dele
ctabile. et in hoc appetitus ſenſibilis eſt infra appetitum
rōnalē. ſed q: nō tendit tm̄ in hanc rē aut tm̄ in illā. ſed in
oē id qđ eſt ſibi vtile vel delectabile. ideo eſt ſupra appe
titum naturalem. ⁊ ꝓpter hoc indiget apprehenſione per
quā delectabile a nō delectabili diſtinguat. Et huius di/
ſtinctōis ſignum eſt euidens q̄ appetitus naturalis hʒ ne
ceſſitatem reſpectu ipſius rei in quā tendit. ſicut graue ne
ceſſario appetit locū deorſuʒ. Appetitus vero ſenſitiuus
nō habet neceſſitatē in rem aliquam anteq̄ʒ apprehendat
ſub rōne delectabilis vel vtilis. ſed apprehenſo qđ eſt de
lectabile de neceſſitate fertur in illud. Nō enī poteſt bru
tum animal inſpiciens delectabile nō appetere illud. ſed
volūtas habet neceſſitatem reſpectu ipſius bonitatis et
vtilis. de neceſſitate enī vult hō bonū. ſed non habet ne/
ceſſitatem reſpectu huius vel illius rei q̄ʒtumcūq; appre
hendatur. vt bona vel vtilis. Qđ ideo eſt. q: vnaqueq;
potentia habet quādam neceſſariā habitudinem ad ſuū
obiectū ꝓprium Unde datur intelligi q̄ appetitus natu
ralis obiectū eſt hec res inq̄ʒtum talis res. appetitus ve
ro ſenſibilis hec res inq̄ʒtuʒ eſt ↄueniens vel delectabilis
ſicut aqua inq̄ʒtum eſt ↄueniens guſtui. ⁊ nō inq̄ʒtum eſt
aqua Obiectū vero ꝓprium voluntatis eſt ipm̄ bonū ab
ſolute Et ſic etiā differt apprehenſio ſenſus ⁊ intellectus
nam ſenſus eſt apprehendere hoc coloratum. intellectus
aūt ipſam naturā coloris. Sic ergo pʒ. q̄ appetitus alius
eſt ſm̄ ſpēm volūtas ⁊ ſenſualitas. ſicut ⁊ alia rōne appe/
titur ipſa bonitas. ⁊ alia rōne hec res bona inq̄ʒtuʒ parti
cipat aliquid. Et ideo ſicut participantia ꝑficiuntur per
participatōes. vt hec res bona per bonitatem. ita appeti
tus ſuperior regit appetitum inferiorem. ⁊ intellectus eo/
dem modo iudicat de his que ſenſus apprehendit. Sic
ergo ꝓprium obiectum ſenſualitatis eſt res bona vel con
ueniens ſentienti. Qđ quidem ↄtingit dupliciter. vno
modo quia eſt ↄueniens ad ipſum eſſe ſentientis. vt cibꝫ
potus. ⁊ alia hm̄oi. Alio modo quia eſt cōueniens ſenſui
ad ſentiendū. ſicut color pulcer eſt cōueniens viſui ad vi
dendum. et ſonus moderatus auditui ad audiendum. ⁊
ſic de alijs. Et ſic Magr̄ ↄplete ſenſualitatem notificat.
Per hoc aūt q̄ dicit q̄ eſt quedā vis anime inferior. de/
ſignatur eius diſtinctio ab appetitu ſuperiori Per hoc au
tem q̄ dicit ex qua eſt motus q̄ intenditur in corpore ſen
ſus. oſtenditur eius habitudo ad ea que ſunt ↄuenientia
ſenſui ad ſentiendū. Per hoc autē q̄ dicit. atq; appetitus
rerū ad corpus pertinētiū. oſtenditur eius habitudo ad
ea que ſunt ↄuenientia ad ↄſeruandū eſſe ſentientis.

¶ Ad p̄mū ergo dōm. q̄ aliquid ꝑtinet ad ſenſualita Ad .j.
tem tripliciter. Uno modo ſicut qđ eſt de eſſentia ſenſua
litatis. ⁊ ſic ad ſenſualitatem pertinet ſole potentie vel vi
res appetitiue. Alio mō ſicut illud qđ p̄exigitur ad ſenſu
alitatem. et ſic vires apprehenſiue ſenſitiue ad ſenſualita/
tem ꝑtinent. Tercio mō ſicut illud quod ſenſualitati ob
ſequitur. ⁊ ſic motiue executiue ad ſenſualitatem pertinēt
Et ſic verum eſt q̄ oīa que nobis ſunt ↄmunia ⁊ beſti/
is ad ſenſualitatem pertinent aliqualiter. q̄uis non om/
nia ſint de eſſentia ſenſualitatis. ¶ Ad ſecūdum dōm. Ad 2
q̄ Auguſti. hoc quod dictum eſt ſubiūgit ad exemplifi/
candum quales ſunt actus ſenſuū exteriorū in quos mo/
tus ſenſualitatis intenditur. non q̄ ipſum ſentire corpo/ Ad 3
ralia ſit ſenſualitatis motus. ¶ Ad terciū dicendum. q̄
ratio inferior habet motus circa corporis ſenſus. ſed non
eodem mō ſicut ſenſus ſua obiecta percipiunt. nam ſenſus
ſua obiecta percipiūt particulariter. ratio vero inferior ſe
habet circa ſenſibilia ſm̄ aliquam intentionem vniuerſa/
lem. ſenſualitas vero hoc modo tendit in obiecta ſenſuū
ſicut ⁊ ipſi ſenſus. ſʒ particulariter. vt dictum eſt. ⁊ ideo Ad 4
ratio nō ſequitur. ¶ Ad quartū dōm. q̄ in tentatione p̄
morum parentum ſerpens non ſolum ꝓpoſuit aliquid ad
appetendū. ſed ſuggerendo decepit. non autem deciperē/
tur hoc ꝓpoſito ſenſibili delectabili. niſi iudicium rationis
per paſſionem appetitiue partis ligaretur. ⁊ ideo ſenſua
litas vis appetitiua eſt. ¶ Ad quintū dōm. q̄ ſenſuali/ Ad 5
tas dicitur eſſe vicina rōni ſcientie. non q̄ʒtum ad genus
potentie. ſed q̄ʒtum ad obiecta. q: vtraq; circa tempora/
lia verſatur. licet alio ⁊ alio modo. ſicut dictuʒ eſt. ¶ Ad
ſextum dōm. q̄ diuerſitas apprehenſionū per accidens ſe Ad 6
haberet ad appetitiuas vires. niſi diuerſitati apprehenſio
num coniūgeretur diuerſitas apprehenſoruʒ. nam ſenſus
qui nō eſt niſi particularium. nō apprehendit bonitatem
abſolutam. ſed hoc bonum. intellectus vero qui eſt vni/
uerſalium apprehendit ipſam bonitatem abſolutā. ex qua
diuerſificatur appetitus inferior a ſuperiori. vt dictuʒ eſt.
¶ Ad ſeptimū dōm. q̄ bonū vt nūc in quod fertur appe Ad 7
titus ſenſibilis. eſt bonū particulare. quia cōſideratur vt
hic ⁊ nūc. ſiue ſit neceſſariū ſiue contingens. quia etiam vi
dere ſolem eſt oculis delectabile. vt habetur Eccō. xi. ſiue
etiam ſit verū bonū ſiue apparens. Unde etiam patet Ad 8
reſponſio ad octauū. ¶ Ad nonū dōm. q̄ ſenſitiua pars Ad 9
dupliciter accipitur. quādoq; ſm̄ q̄ diuiditur contra ap
petitiuam. ⁊ ſic ↄtinet vires apprehenſiuas tm̄. ⁊ hoc mō
ſenſualitas non ꝑtinet ad ſenſitiuam partem. niſi ſicut ad
id qđ eſt quaſi eius origo. vnde ⁊ ab ea poteſt denomina
ri. Quandoq; vero accipitur ſm̄ q̄ comprehendit in ſe
et appetitiuam ⁊ motiuam. prout anima ſenſibilis diuidi
tur contra rationalem ⁊ vegetabilem. et ſic etiam in ſenſi
tiua parte anime ſenſualitas includitur. ¶ Ad decimuʒ Ad 10
dicendum. q̄ ratio inferior alio modo intendit in corpo/
ris ſenſus ⁊ in res ad corpus pertinentes q̄ ſenſualitas.
vt prius dictum eſt. ⁊ ideo ratio non ſequitur

Ecundo queritur. vtrum

ſenſualitas ſit vna ſimplex potentia vel diuida-
tur in plures potentias. ſcȝ iraſcibilem ⁊ concupiſcibilem.
1 Et videtur ꝙ ſit vna ſimplex potentia nō diuiſa in plu-
res potentias. q2 in definitione ſenſualitatis dr̄ ꝙ eſt que-
dam vis anime. quod non diceretur ſi in ſe plures vires
ↄtineret. ergo videtur ꝙ non diuidatur in plures poten-
2 tias. ¶ Q2ᵉ. Eadem potentia anime eſt vnius contra-
rietatis. vt viſus nigri ⁊ albi. vt dicitur in .ij. de anima. ſȝ
conueniens ⁊ nociuū ſunt contraria. ergo eadem vis ani-
me ſe habet ad vtrūqȝ. ſed ↄcupiſcibilis ſe habet ad cōue
niens. iraſcibilis ad nociuū. ergo eadeȝ eſt vis iraſcibilis
3 et concupiſcibilis. ⁊ ſic ſenſualitas nō diuiditur in plures
vires. ¶ Q2ᵉ. Per eandem virtutem aliquis recedit ab
vno extremorum ⁊ accedit ad aliud. ſicut ratione graui-
tatis lapis recedit a loco ſupremo ⁊ accedit ad locum in-
fimū. ſed per iraſcibilem vim anima recedit a nociuo fugi
endo ipm̄. per vim autem concupiſcibilem accedit ad cō
ueniens concupiſcendo ipſum. ergo eadem vis anime eſt
4 iraſcibilis ⁊ concupiſcibilis. ⁊ ſic idē quod prius ¶ Q2ᵉ.
Propꝛium obiectum gaudij eſt ↄueniens. gaudium ve-
ro eſt in ↄcupiſcibili. ergo propꝛium obiectum concupi-
ſcibilis eſt ↄueniens. ſed conueniens eſt obiectum toti-
us ſenſualitatis. ſicut patȝ ex definitōe ſenſualitatis. que
eſt expoſita. nam res ad corpus pertinentes ſunt res cor-
pori ↄuenientes. ergo tota ſenſualitas nihil aliud eſt ꝙ̃
ↄcupiſcibilis. aut ergo iraſcibilis ⁊ concupiſcibilis ſunt
idem. aut iraſcibilis ad ſenſualitatem non pertinet. ⁊ quo-
cūqȝ hoꝝ detur habetur propoſitum. ſcȝ ꝙ ſit vna ſim-
plex vis. Sed diceres ꝙ ſenſualitatis obiectū eſt etiā
nociuū vel diſcōueniens ad quod ſe iraſcibilis extendit.
5 ¶ Sed ↄtra. Sicut ↄueniens eſt obiectum gaudij. ita
nociuū ſiue diſconueniens eſt obiectum triſticie. ſed tam
gaudium ꝙ̃ triſtitia ſunt in concupiſcibili. ergo tam con
ueniens ꝙ̃ nociuum ſunt obiectum concupiſcibilis. et ſic
quicquid eſt obiectum ſenſualitatis eſt obiectum concu
6 piſcibilis. ⁊ ita idem quod prius. ¶ Q2ᵉ. Appetitus
ſenſibilis preſupponit apprehenſionem. ſed eadem vi ap-
prehenſiua apprehenditur ↄueniens ⁊ nociuū. ergo ⁊ ea-
dem vis apprehenſiua ⁊ appetitiua ſe habet ad vtrūqȝ. et
7 ſic idem quod prius. ¶ Q2ᵉ. Scd̄m Auguſtinū. Odiuȝ
eſt ira inueterata. ſed odium nō eſt in iraſcibili ſed in con-
cupiſcibili. vt probatur in .ij. thopicoꝝ. q2 nec amor eſt in
eadem. ira aūt in iraſcibili. ergo eadem vis eſt iraſcibilis
et concupiſcibilis. aliter cū ira non poſſet eſſe in vtraqȝ.
8 ¶ Q2ᵉ. Illud anime quod cuilibet potentie ↄuenit non
requirit determinatam potentiam ab alijs diſtinctā. ſed
concupiſcere ad quālibet potentiam pertinet. qđ patet ex
hoc ꝙ quelibet potentia anime in ſuo obiecto delectatur
et illud ↄcupiſcit. ergo ad ↄcupiſcendum nō debet aliqua
potentia ordinari ab alijs diſtincta. ⁊ ſic ↄcupiſcibilis nō
9 eſt alia potentia ab iraſcibili. ¶ Q2ᵉ. Potentie ſm̄ actū
diſtinguūtur. ſed in quolibet actu iraſcibilis includit̄ actꝰ
ↄcupiſcibilis. nam ira habet cōcupiſcentiā vindicte. ⁊ ſic
de alijs. ergo ↄcupiſcibilis nō eſt alia potentia ab iraſcibili
Cōtra ¶ Sed ↄtra eſt. ꝙ Damaſ. in .ij. libro diſtinguit appe-
titum ſenſitiuū in iraſcibilem ⁊ ↄcupiſcibilem. et ſimiliter
Grego. nicenus in libro quem de aīa ⁊ eius viribꝫ ſcribit
ſed appetitus inferior eſt ſenſualitas. ergo ſenſualitas in
ſe plures vires ↄtinet. ¶ Q2ᵉ. In lib. de ſpū ⁊ aīa diſtin
guūtur he vires motiue. ſcȝ rōnalis ⁊ ↄcupiſcibilis ⁊ ira
ſcibilis. ſed rōnalis eſt alia vis ab iraſcibili. ergo iraſcibi-
lis a ↄcupiſcibili. ¶ Q2ᵉ. Phs. iij. de aīa ponit in appeti
tiuo deſideriū ⁊ animū. id eſt iraſcibilē ⁊ ↄcupiſcibile Rᵒ
¶ Rn̄ſio dicendum. ꝙ appetitus ſenſualitatis has duas
vires ↄtinet. ſcȝ iraſcibilem ⁊ ↄcupiſcibilem. que ſunt ab
inuicem diuerſe potentie. Qđ quidē hoc mō videri po-
teſt. appetitus eñ ſenſitiuus quādam ↄuenientiā habet
cum appetitu naturali inquantum vtrūqȝ tendit in rem con
uenientem appetenti. Inuenit̄ aūt appetitus natura- Duplex
lis ad duo tendere ſm̄ duplicē opatōeȝ rei naturalis. qua opatio rei
rum vna eſt. per quam res naturalis nititur acquirere id naturalis
qđ eſt ↄſeruatiuū ſue nature. ſicut graue mouetur deor-
ſum vt ibi ↄſeruetur. Alia eſt ꝑ quam res naturalis ſua
ↄtraria deſtruit per qualitatem actiuam. Et hoc qdem
neceſſariū eſt rei corruptibili. q2 niſi haberet virtutem ꝑ Appetitꝰ
quam ſuū ↄtrariū vinceret ab eo corrūperetur. Sic er natal'ter
go appetitus naturalis ad duo tendit. ſcȝ ad ↄſequēduȝ ad duo.
id qđ eſt ↄgruū ⁊ amicū nature. ⁊ ad habendū victoriam
ſuper illud qđ eſt ei aduerſum. Et primū eſt ꝑ moduȝ re
ceptionis. ſecūdum vero ꝑ modum actionis. vnde etiam
ad diuerſa pncipia reducuntur. recipere eñ ⁊ agere nō ſūt
ab eodem pncipio. vt ignis qui per leuitatem fertur ſur
ſum. per calorem ↄtraria corrumpit. Ita etiā in appetitu
ſenſibili illa duo inueniūtur. nam aīal ꝑ appetitiuā poten
tiam appetit id qđ eſt ↄgruū ⁊ amicuȝ ſibi. ⁊ hoc per vim
ↄcupiſcibilem. cuius ꝓpꝛium obiectuȝ eſt delectabile ſm̄
ſenſum. Appetit etiā habere dominiū ⁊ victoriam ſuꝑ ea
que ſunt ſibi ↄtraria. et hoc ꝑ vim iraſcibilem. vnde dicit̄
ꝙ eius obiectum eſt aliqđ arduū. Et ſic patȝ ꝙ iraſcibi-
lis eſt alia potentia a ↄcupiſcibili. Nam aliā rōnem appe
tibilitatis habet aliquid ex hoc qđ eſt delectabile ⁊ ex hoc
qđ eſt arduū. cum quādoqȝ id qđ eſt arduū a delectatōe
ſeparet ⁊ rebꝫ ↄtriſtantibꝫ immiſceat. ſicut cum aīal reli-
cta voluptate cui vacabat aggredit̄ pugnam. nec retra-
hitur ꝓpter dolores quos ſuſtinet. Et vna eaꝝ. ſcȝ ↄcu-
piſcibilis videtur ordinata ad recipiendum. hec eñ appe
tit vt ei ſuū delectabile ↄiūgatur. Altera vero ſcȝ iraſcibi
lis eſt ordinata ad agendum. q2 per actōem aliquam ſu-
perat id qđ eſt ↄtrarium vel nociuū ponens ſe in quadaȝ
altitudine victorie ſuꝑ ipm̄ Hoc aūt ↄmuniter in poten
tijs anime inuenitur ꝙ recipere ⁊ agere ad diuerſas ani-
me potentias pertinent. ſicut patȝ de intellectu agente ⁊
poſſibili. Et inde eſt ꝙ ſm̄ Auiceñ. ad iraſcibilem ꝑtinet
fortitudo ⁊ debilitas cordis. quaſi virtuti ordinate ad
agendum. ad ↄcupiſcibilem autem dilatatio ⁊ conſtrictio
ipſius. quaſi virtuti ordinate ad recipiendum. Patȝ igi-
tur ex dictis ꝙ iraſcibilis quodāmodo ad concupiſcibilē
ordinatur ſicut ꝓpugnatrix ipſius. Ad hoc eñ neceſſari-
um fuit alicui animali per iraſcibilem victoriam de con-
trarijs conſequi. vt cōcupiſcibilis ſine impedimento ſuo
delectabili potiretur. Cuius ſignū eſt. ꝙ ꝓpter delectabi
lia pugna eſt inter animalia. ſcȝ ꝓpter coitum ⁊ cibum. vt
dicitur in .viij. li. de animalibꝫ. Et inde eſt ꝙ oīes paſſio
nes iraſcibiles habent ⁊ pncipium ⁊ finem in concupiſci-
bili. Nam ira incipit ex aliqua triſticia illata que eſt in cō
cupiſcibili. ⁊ terminatur poſt vindictaȝ adeptam ad gau
dium. quod etiam eſt in concupiſcibili. Et ſimiliter ſpes
incipit a deſiderio vel amore. ⁊ terminat̄ in delectatiōem
Sciendū eſt autem. ꝙ tam ex parte apprehenſiuarum
virium ꝙ̃ ex parte ſenſitiuarum appetitiue partis aliqđ
eſt quod competit ſenſibili anime ſm̄ propꝛiam naturaȝ

aliquid vero ſm ꝙ habet aliquam participationem mo⸗
dicam rationis attingens ad vltimum eius in ſuo ſupre
mo. ſicut dicit Dyo. vij. caplo. de di. nomi. ꝙ diuina ſapi
entia coniūgit fines priorum principijs ſecūdorū. Sicut
vis imaginatiua competit anime ſenſibili ſm propriam
ratione͂. quia in ea reſeruantur forme per ſenſum recepte
Sed vis eſtimatiua per quam animal apprehendit inte͂⸗
tiones non acceptas per ſenſum. vt amiciciam vel inimi
ciciam ineſt anime ſenſitiue ſm ꝙ aliquid participat ra⸗
tionis. Unde ratōne huius eſtimatōnis dicūtur anima⸗
lia quādam prudentiam habere. vt patet in ꝓncipio me⸗
taphy. ſicut ꝙ ouis fugit lupum. cuius inimiciciam nūꝙ̄
ſenſit. Et ſimiliter eſt ex parte appetitiue. nam ꝙ animal
appetat id quod eſt delectabile ſm ſenſum. quod ad ꝯcu
piſcibilem pertinet. hoc eſt ſm propriam ratōem ſenſibi⸗
lis anime. ſed ꝙ relicto delectabili appetat aliquid ad
victoriam quam conſequitur cum dolore. quod ad iraſci
bilem pertinet. competit ei ſm ꝙ aliqualiter attingit ap⸗
petitum ſuperiorem. vnde iraſcibilis eſt propinquior ra⸗
tioni ⁊ volūtati ꝙ̄ cōcupiſcibilis propter hoc incontine͂s
ire eſt minus turpis ꝙ̄ incontinens ꝯcupiſcentie. vtpote
minus ꝑuatus rōne. vt dicit phus. vij. ethicorum. Patet er
go ex dictis. ꝙ iraſcibilis ⁊ cōcupiſcibilis ſunt diuerſe po
tentie. ⁊ quid eſt obiectum vtriuſ꜠. ⁊ quomodo iraſcibi
lis iuuat concupiſcibilem. ⁊ eſt ſuperior ⁊ dignior ea. ſicut
Ad .j. et eſtimatiua inter ceteras apprehenſiuas ſenſitiue ptis
¶ Ad primū ergo dicendum. ꝙ ſenſualitas dicit̄ eſſe
vis ſingulariter. quia eſt vna in genere. ꝙ̄uis per aliquas
Ad 2 ſpecies vel partes diuidatur ¶ Ad ſecūdum dicendum
ꝙ tam conueniens delectabile ꝙ̄ etiam nociuū triſtabile
ad ꝯcupiſcibilem pertinet ſm ꝙ vnum eſt fugiendum et
alterum conſequendum. ſed habere quādam altitudinē
ſiue arduitatem ſuper vtrūq꜠. vt ſcꝫ ⁊ nociuum poſſit ſu⸗
perari. ⁊ delectabile cum ſecuritate quadam poſſideri ad
Ad 3 iraſcibilem pertinet. ¶ Ad tercium dicendum. ꝙ rece⸗
dere a nociuo ⁊ accedere ad delectabile vtrūq꜠ concupi⸗
ſcibili competit. ſꝫ impugnare ⁊ ſuperare id quod poteſt
Ad 4 eſſe nociuum hoc pertinet ad iraſcibilem. Et per hoc
Ad 5 patꝫ reſponſio ad quartū ⁊ quintum. quia cōueniens eſt
obiectum ꝯcupiſcibilis ſm ꝙ eſt delectabile. ſed totius
ſenſualitatis ſm ꝙ eſt quocūq꜠ modo expediens anima
Ad 6 li. vel per viam ardui. vel viam delectabilis. ¶ Ad ſex⸗
tum dōm. ꝙ eadē appetitiua concupiſcibilis eſt cōueni⸗
entis proſequutiua ⁊ inconuenientis fugitiua. vnde ira⸗
ſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis non diſtinguūtur per ꝯueniens ⁊
Ad 7 nociuū. vt ex dictis patet. ¶ Ad ſeptimum dicendū. ꝙ
cum dicitur. odiū eſt ira inueterata. eſt predicatio ꝑ cau
ſam ⁊ non per eſſentiam. nam paſſiones iraſcibilis termi
Ad 8 nantur ad concupiſcibilem. vt dictum eſt. ¶ Ad octauū
dicendum. ꝙ concupiſcere appetitu animali ad ſolā con
cupiſcibilem pertinet. ſed concupiſcere appetitu natura⸗
li pertinet ad quamlibet potentiam. nam quelibet poten⸗
tia anime natura quedam eſt et naturaliter in aliquid in
clinatur. Et ſimiliter eſt dicendum de amore ⁊ delectati
Ad 9 one ⁊ alijs huiuſmodi. ¶ Ad nonum dicendum. ꝙ in
definitione paſſionum iraſcibilis ponitur actus appetiti⸗
ue cōmunis. vt appetere. non autem aliquid ad concupi
ſcibilem pertinens. niſi ſicut principium vel terminus. vt
ſi dicatur ꝙ ira eſt appetitus vindicte propter preceden⸗
tem contriſtationem

Ercio querit̄. vtrū

iraſcibilis ⁊ concupiſcibilis ſint tm̄ in appetitu
ſuperiori vel inferiori Et videtur ꝙ etiam in ſuperio⸗ 1.
ri. nam appetitus ſuperior ad plura ſe extendit ꝙ̄ appe⸗
titus inferior. cum ſit et ſpiritualium ⁊ corporalium. ſi er⸗
go appetitus inferior diuiditur in duas partes. ſcꝫ iraſci⸗
bilem ⁊ concupiſcibilem. multo fortius ⁊ ſuperior diui⸗
di poteſt. ¶ Pre. Quecūq꜠ vires ſunt anime ſm ſeipam 2
ad partem ſuperiorem pertinent. nam inferiores vires
ſunt cōmunes anime ⁊ corpori. ſed iraſcibilis ⁊ concupi⸗
ſcibilis ſunt anime ſm ſeipſam. vnde dicitur in libro de
ſpū ⁊ anima. has potentias habet anima anteꝙ̄ corpori
admiſceatur. ſed quedam ſunt ei naturales. nec aliud ſtꝫ
ꝙ̄ ipſa. tota nanq꜠. anime ſubſtantia in his tribꝫ plena et
perfecta conſiſtit. id eſt in rationabilitate ⁊ ꝯcupiſcibili⸗
tate ⁊ iraſcibilitate. ergo iraſcibilis ⁊ concupiſcibilis ad
appetitum ſuperiorem pertinent. ¶ Pre. Scdm phm 3
in tercio de anima. ⁊ in. xi. metaphy. Sola pars anime
rationalis eſt a corpore ſeparabilis. ſed iraſcibilis ⁊ con⸗
cupiſcibilis remanent in anima a corpore ſeparata. vt in
libro de ſpiritu ⁊ anima dicitur. ergo iraſcibilis ⁊ concu⸗
piſcibilis ad partem rationalem pertinent. ¶ Pre. Ima 4
go trinitatis querenda eſt in ſuperiori parte anime. ſed ſe⸗
cūdum quoſdam aſſignatur imago in rationali iraſcibili
et concupiſcibili. ergo iraſcibilis ⁊ concupiſcibilis ad ſu⸗
periorem partem pertinent. ¶ Pre. Charitas dicitur 5
eſſe in concupiſcibili. ſpes autem in iraſcibili. ſed cha⸗
ritas ⁊ ſpes non ſunt in appetitu ſenſitiuo qui non poteſt
extendi ad immaterialia. ergo iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis
nō ſunt in appetitu inferiori. q̄ nō p̄t extendi ad imateria
lia. ꝙ̄ iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis nō ſtꝫ tm̄ in appetitu inferi 6
ori. ſꝫ etiā in ſuꝑiori. ¶ Pre. Uires humane dicūtur q̄s
homo ſupra cetera animalia habet. que pertinent ad ſu⸗
periorem partem anime. ſed diſtinguitur a magiſtris du
plex iraſcibilis. ſcꝫ humana ⁊ nō humana. et ſimiliter cō
cupiſcibilis. ergo predicte vires non ſunt tm̄ in appetitu
inferiori. ſed etiam in ſuperiori ¶ Pre. Operationes vi 7
rium ſenſitiuarum tam apprehenſiuarum ꝙ̄ appetitiua⸗
rum non manent in anima ſe[illegible]rata. eo ꝙ per corporis or
gana exercentur. alˀs anima ſenſibilis in brutis eſſet in⸗
corruptibilis. vtpote potens operationem ſuam habere
per ſeipſam. ſed in anima ſeparata remanet gaudiū ⁊ tri⸗
ſticia. amor ⁊ timor ⁊ alia huiuſmodi. que attribuuntur
iraſcibili ⁊ concupiſcibili. ergo iraſcibilis ⁊ concupiſcibi
lis nō ſunt tm̄ in ſenſitiua parte. ſed etiā in intellectiua
¶ Sed ꝯtra eſt qđ Damaſ. ⁊ Grego. nicenus ⁊ pluˀs Cōtra
ponūt eas eſſe in ſenſibili appetitu tm̄
¶ Reſponſio dicendum. ꝙ cum actus appetitiuarū Rˀo
partium preſupponat actum apprehenſiuarū. diſtinctio
appetitiuarum ad inuicem aliqualiter eſt ſimilis diſtincti
oni apprehenſiuarum. Inuenimus autem hoc in appre⸗
henſiuis potentijs ꝙ reſpectu illorum apprehenſiua ſupe
rior manet vna ⁊ indiuiſa. reſpectu quorum apprehenſi⸗
ue inferiores diſtinguūtur. vna cū intellectiua potentia
cognoſcimus omnia ſenſibilia ꝙ̄tum ad earum naturas
reſpectu quorum vires ſenſitiue diſtinguūtur. Unde ſm
Auguſtinum exterius aliud eſt quod videt. ⁊ aliud eſt
quod audit. ſed interius in intellectu eſt idem. Et ſimili
ter eſt de appetitiuis. ꝙ appetitiua ſuperior vna eſt reſpe
ctu omnium appetibilium. ꝙ̄uis appetitiue inferiores re⸗

ſpectu diuerſorum appetibilium diſtinguantur. Cuius
rō eſt vtraq; parte eſt ꝙ vis ſuperior habet obiectum vni-
uerſale. ſed inferiores vires habent obiecta particularia.
multa autem per ſe conueniunt particularibꝰ que per acci-
dens ſe habent ad vniuerſale. Et ideo cum accidentalis
differentia non diuerſificet ſpeciem. ſed ſolum illa que eſt
per ſe. potentie inferiores inueniūtur diſtincte ſm̄ ſpeciē
vbi potentia ſuperior remanet indiuiſa. ſicut patꝫ ꝙ obie
ctum intellectus eſt quidditas. vnde eadem potentia in-
tellectus ſe extendit ad omnia que habent quidditatem
nec diuerſificatur per aliquas differentias que rationem
quidditatis non diuerſificant. Sed cum obiectuꝫ ſenſus
ſit corpus quod eſt natum mouere organum ſenſus. ſm̄
diuerſam rōnem mouendi. oportet potentias ſenſitiuas
diuerſificari. vnde alia potentia eſt viſus ⁊ auditus. quia
alia rōne mouet ſenſum color ⁊ ſonus. Et ſimiliter eſt ex
parte appetitiuarum. nam obiectum appetitus ſuperio-
ris. vt ſupra dictum eſt. eſt bonū abſolute. ſed obiectum
appetitus inferioris eſt res aliquo modo proficua anima
li. arduū autem ⁊ delectabile non ſm̄ eandem rationem
ſunt conuenientia animali. vt ex predictis patet. Et ideo ꝓ
hoc eſſentialiter diuerſificatur obiectum inferioris appe-
titus. non autem ſuperioris appetitus obiectum. qui ten-
dit in bonum abſolute quocūq; modo Sciendū tamē
eſt. ꝙ ſicut intellectus habet aliquam operatōnem circa
eadem circa que ſenſus operantur. ſed altiori modo cum
cognoſcat vniuerſaliter ⁊ immaterialiter quod ſenſus ma-
terialiter ⁊ particulariter cognoſcit. Ita etiaꝫ appetitus
ſuperior circa eadem habet operatōem cum appetitibꝰ in
ferioribꝰ. q̄uis altiori modo. naꝫ inferiores appetitus ten
dunt in ſua obiecta materialiter. ⁊ cū aliqua paſſione cor
porali. a quibus paſſionibꝰ ⁊ nomen iraſcibilis ⁊ concupi-
ſcibilis imponitur. Appetitus vero ſuperior habet actus
ſimiles inferiori appetitui. ſed abſq; omni paſſione. Et ſic
operationes ſuperioris appetitus ſortiūtur interduꝫ no
mina paſſionum. ſicut volūtas vindicte dicitur ira. ⁊ qui
etatio voluntatis in aliquo diligibili dicitur amor. Et ea
dem ratōne ipſa voluntas que hos actus producit dr̄ in
terdum iraſcibilis ⁊ concupiſcibilis. non tamen ꝓprie. ſed
ſm̄ quādam ſimilitudinem. non tamen ita ꝙ in volunta
te ſint alique vires diuiſe ſicut iraſcibili ⁊ ꝯcupiſcibili

Ad 1. ❡ Ad primum ergo dicendum. ꝙ q̄uis ſuperior appetitus
in plura ſe extendat q̄ inferior. tamen quia habet vniuer
ſale bonum pro proprio obiecto non diuiditur in plures ſpe
cies. ❡ Ad ſecundum dicendum. ꝙ liber ille nō eſt Auguſtini
Ad 2 nec oportꝫ eum in autoritate accipere. Tamen poteſt di-
ci ꝙ ibi loq̄tur de iraſcibili ⁊ ꝯcupiſcibili ſimilitudinarie
dictis. Vel loq̄tur q̄tum ad originem potentiarum. naꝫ
omnes potentie etiam ſenſitiue ex eſſentia anime fluūt
Ad 3 ❡ Ad tertium dicendum. ꝙ circa ſenſitiuas potentias ani-
me eſt duplex opinio. Quidaꝫ eñ dicūt ꝙ manent in aīa
ſeparata ſm̄ eſſentiā. Alij vero ꝙ manent in eſſentia aīe
ſicut in radice. et quocūq; modo dicatur nō alio mō rema-
nent iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis q̄ alie vires ſenſitiue. vn̄
etiam dr̄ in libro predicto ꝙ aīa recedens a corpore trahit
Ad 4 ſecū ſenſuꝫ ⁊ imaginatōeꝫ ❡ Ad quartū dicendum. ꝙ Augꝰ.
in lib. de tri. inueſtigat multos modos trinitatis in ani-
ma noſtra. in quibꝰ eſt aliqua ſimilitudo trinitatis increa
te. q̄uis vera ratio imaginis ſit ſolum in mente. ⁊ rōne
predicte ſimilitudinis aliq̄ ponūt imaginem in ratōnali
et iraſcibili ⁊ concupiſcibili. q̄uis non ſit ꝓprie dictum
Ad 5 ❡ Ad. v. dicendum. ꝙ charitas ⁊ ſpes non ſunt in iraſcibili ⁊
ꝯcupiſcibili ꝓprie loquendo. cum dilectio charitatis ⁊ ex
pectatio ſpei ſint ſine paſſione. ſed dr̄ charitas eſſe in ꝯcu
piſcibili in q̄tum eſt in volūtate prout habet actus ſimi-
les ꝯcupiſcibili. ⁊ ſimili ratōne dr̄ eſſe ſpes in iraſcibili. Ad 6
❡ Ad ſextum dicendum. ꝙ iraſcibilis ⁊ ꝯcupiſcibilis dicitur
eſſe humane ſiue rōnales. non ꝑ eſſentiam. quaſi ad par-
tem ſuperiorem pertineant. ſꝫ per participatōem in q̄ntū
obediūt ratōni ⁊ participant regimen eius. vt etiā Da-
maſcenus dicit. ❡ Ad. vij. dicendum. ꝙ etiam gaudium ⁊ ti- Ad 7.
mor. que ſunt paſſiones. non remanent in anima ſepara-
ta. cum corporali immutatione peragantur. ſed remanet
actus volūtatis ſimiles illis paſſionibꝰ

Quarto queritur. vtruꝫ

ſenſualitas obediat rōni. Et videtur ꝙ non 1
Roma. vij. dr̄. Nō eñ quod volo hoc facio. ſed quod odi
malum hoc facio. hoc autem dicitur. vt quedam gloſa
exponit. propter motum ſenſualitatis. ergo ſenſualitas
rationi ⁊ voluntati non obedit. ❡ Pre. Ibidem dicitur 2
video aliam legem in membris meis repugnantem legi
mentis mee. hec autem lex eſt concupiſcentia. ergo repu-
gnat legi mentis ⁊ rationi. ⁊ ita non obedit ei. ❡ Preterea.
Sicut ordinantur potentie apprehenſiue ad inuicem. ita 3
et appetitiue. ſed intellectus non habet in poteſtate ſua ac
tus exteriorum ſenſuum. nō eñ videmus nec audimus
quicquid intellectus decreuit. ergo nec motus ſenſualita-
tis ſunt in poteſtate ratōnalis appetitus. ❡ Pre. Natu 4
ralia non ſubduntur rationi. ſed ſenſualitas naturali appe
titu tendit in ſuū appetibile. ergo motus ſenſualitatis nō
ſubditur rationi. ❡ Pre. Motus ſenſualitatis ſunt ani 5
me paſſiones. ad quas determinate diſpoſitiones corpo
ris requiruntur. vt Auicenna determinat. ſicut ad iram
ſanguis calidus ⁊ ſubtilis. ad gaudium ſanguis tempe-
ratus. ſed diſpoſitio corporalis nō ſubdit̄ ratōni. ergo nec
motus ſenſualitatis.

❡ Sed contra eſt quod Damaſce. dicit. ꝙ iraſcibilis Cōtra
et concupiſcibilis participant aliqualiter rationem que
ſunt partes ſenſualitatis. ergo ⁊ ſenſualitatis motus eſt
in poteſtate ratōnis. Hoc idem habetur ex dictis philo-
ſophi in primo ethicorum. et ex Grego. niſſeno.

❡ Reſponſio dicendum. ꝙ in ordine mobiliuꝫ ⁊ mo Rño
torum eſt deuenire ad aliquod primū. quod eſt mouens
a quo mouetur illud quod non eſt ex ſe motum. quia om
ne quod eſt per aliud reducitur ad illud quod eſt per ſe.
vt habetur in octauo phyſicorum. Unde cum voluntas
ſeipſam moueat ex hoc ꝙ eſt domina ſui actus. oportꝫ ꝙ
vires que ſeipſas non mouent ex ea aliquo modo moue
antur. tanto eñ vnaqueq; aliarum virium plus de mo-
tu eius participat. quāto ei ſit propinquior. vnde ipſe ap-
petitiue inferiores voluntati obediunt q̄tum ad ſuos ꝓn
cipales actus. vtpote ei propinquiſſime. alie vero magis
remote vt nutritiua ⁊ generatiua mouentur a voluntate
q̄tum ad aliquos earum exteriores actus. Subdūtur
autem appetitiue inferiores iraſcibilis ⁊ concupiſcibilis
ratōni tripliciter. Primo quidem ex parte ipſius ratōis
cum eñ eadem res ſub diuerſis conditōnibus ꝯſiderata
poſſit ⁊ delectabilis ⁊ horribilis reddi. ratio opponit ſen
ſualitati mediante imaginatione rem aliquam ſub rati-
one delectabilis vel triſtabilis. ſecūdum ꝙ ei videt̄. et ſic
ſenſualitas mouet̄ ad gaudium vel triſticiam. Et ideo

dicit philoſophus in p̄mo ethic. Recte enī et ad optima
dep̄catur rõ. Scḋo ex pte voluntatis. in virib⁹ enī ordi-
natis ad inuicē et cõnexis. ita ſe habet ꝙ motus intenſus
in vna pte cap. ⁊ precipue in ſupiori redundat in aliā. vn
de dr̄ in tercio de aīa ꝙ appetitus mouet appetitū ſupior
ſcz inferiorem. ſicut ſphera ſpherā in corpibus celeſtibus
Tercio ex pte motiue exequētis. ſicut enī in exercitu pro
gredi ad bellū pendet ex imperio ducis. ita in nobis vis
motiua non mouet mēbra niſi ad imperiū eius. qḋ in no
bis principat̄ rõnis ſcz qualiſcūqꝫ motus fiat in inferiori-
bus virib⁹. vñ rõ iraſcibilem ⁊ cõcupiſcibilē rep̄mit ne in
actum exteriorem ꝓcedant. vñ dr̄ Geñ. iiij. ſubter te erit
appetitus tuus. Et ſic pꝫ ꝙ iraſcibilis et concupiſcibilis
ſubduntur rõni. ⁊ ſil'r ſenſualitas. ꝗ̄uis nõ n̄ē ſenſualita-
tis ꝑtineat ad has vires. non ſm̄ ꝙ ꝑticipant rõnem. ſed
ſm̄ naturā ſenſitiue ꝑtis. vñ nõ ita ꝓprie dr̄ ꝙ ſenſualitas
ſubdit̄. ſicut de iraſcibili ⁊ concupiſcibili.
Ad .j. ¶ Ad primū ḡ dḋm ꝙ verbū illud apli intelligit̄ quā
tum ad hoc ꝙ nõ eſt in poteſtate noſtra vniuerſaliter oēs
inordinatos motus ſenſualitatis impedire. ꝗ̄uis poſſu-
mus impedire ſingulos. vt pꝫ ex dictis. ¶ Ad ſcḋm dicē
Ad 2 dum ꝙ ſenſualitas quantū eſt de ſe repugnat rõni. tñ ra-
tio p̄t eam rep̄mere. vt patet ex dictis ¶ Ad tercium dicē-
Ad 3 dum ꝙ etiam inferiores apprehēſiue obediunt ſupiori. vt
patet de imaginatione et alijs ſenſibus interiorib⁹. ſed ꝙ
ſenſus exteriores intellectui nõ obediant. cõtingit ex hoc
ꝙ ſenſus exterior indiget re ſenſibili ad ſentiendum ſine q̄
in actū exire non poteſt ¶ Ad quartū dḋm ꝙ appetitiua
Ad 4 inferior nõ naturaliter tendit in rem aliquā. niſi poſtꝗ̄ ꝓ-
ponitur ſibi ſub rõne ꝓprij obiecti. vt ex dictis patet Vñ
cum in poteſtate rõnis ſit ſub diuerſis rõnibus vnā ⁊ eā
dem rem ꝓponere. vtpote cibum aliquem vt delectabile
et vt morciferū. poteſt in diuerſa rõ ſenſualitatem moue
Ad 5 re ¶ Ad quintū dicendū ꝙ diſpoſitio corpalis que perti-
net ad cõplexionem nõ ſubditur rõni. Sed hec non req̄-
ritur ad hoc ꝙ paſſiones p̄dicte in actu ſint. ſed ꝙ homo
ſit ad eas habilis. Actualis vero tranſmutatio corporis
vtpote accēſio ſanguinis circa cor. vel aliquid hmõi. quod
actu hmõi paſſiones cõcomitatur ſeqtur imaginaciõem.
et propter hoc ſubditur rationi

Quinto querit̄. vtrū
in ſenſualitate poſſit eſſe peccatū Et videt̄
.j. ꝙ nõ. Sicut enī dr̄ Aug⁹. nūꝗ̄ niſi voluntate peccatur
ſed ſenſualitas diſtinguit̄ a volūtate. ergo in ſenſualitate
2 non eſt pctm̄. ¶ Pre. Oīe pctm̄ eſt in poteſtate noſtra.
ſed opa ſenſualitatis contingunt naturaliter. ergo in ea
3 nullū eſt pctm̄ ¶ Prete. In anima ſepata peccata rema-
nent. ſenſualitas aūt nõ remanet in anima ſepata. cum ſit
potentia corpori cõiuncta. actus enī eius mediante corpo
re exercet̄. cuius aūt eſt potentia eius eſt actus. ſm̄ phm̄
in li. de ſom. ⁊ vigi. ergo in ſenſualitate non eſt peccatum
¶ Prete. Sꝫ m̄ Aug⁹. in. v. de ci. dei. eſt aliquid qḋ agit
4 et nõ agit̄ vt deus. ⁊ in hoc peccatū nõ ē. Eſt autē aliquid
qḋ agit ⁊ agit̄. ſcz voluntas. ⁊ in hac ꝯſtat eſſe pctm̄. ⁊ eſt
aliquid qḋ agit̄ ⁊ nõ agit vt ſenſualitas. ḡ nec in ea pec-
catū eſt. Sed diceres. ꝙ in ſenſualitate p̄t eſſe pecca-
tum ex hoc ipſo ꝙ ratio motum eius impedire poteſt
¶ Sed cõtra eſt. ex hoc ꝙ rõ impedire poteſt. ⁊ non im-
5 pedit. deſignat̄ interp̄tatiuus ꝯſenſus rõnis. qui q̄dem
non ſufficit ad peccatum. cum nõ ſufficiat ad meritū ſine
cõſenſu expreſſo. deus enī ꝓnior eſt ad miſerendū ꝗ̄ puni
endū. vt dr̄ quedam gloſa in p̄nci⁹ Jere. ergo nec ex hac
rõne poteſt dici ꝙ peccatum ſit in ſenſualitate. ¶ Prete. 6
Nullus peccat in eo qḋ vitare nõ p̄t. ſed vitare non poſ-
ſumus quin motus ſenſualitatis ſint inordinati. vñ dicit
Aug⁹. ꝙ hõ noluit vitare malū cum potuit. inflictum eſt
enī nõ poſſe cum velit. ergo in ſenſualitate nõ eſt pctm̄.
¶ Pre. Qñ mot⁹ ſenſualitatis eſt in aliqḋ licitū. tūc nõ
eſt pctm̄. vt cum cõiugatus mouet̄ in vxorem ſuā. ſed ſen 7
ſualitas nõ diſcernit inter licitum ⁊ illicitū. ḡ qñ in illicitū
mouet̄ non erit pctm̄ ¶ Pre. Virtus ⁊ vitium ſunt cõtra 8
ria. ſed virtus nõ p̄t eſſe in ſenſualitate. ergo nec vitium.
¶ Pre. In eo nõ eſt peccatū cui nõ imputat̄. ſenſualitati 9
aūt nõ imputat̄ peccatū. cū non ſit domina ſui actus ſed
voluntati. ergo in ſenſualitate nõ eſt peccatū. ¶ Pre. Id
quod eſt materiale in pctõ mortali p̄t eſſe in ſenſualitate 10
non tamē pctm̄ mortale ibi dicimus eſſe. q2 in ea quod ē
formale in pctõ mortali non eſt. ſed qḋ eſt formale in pec-
cato veniali p̄uatio ſcz ordinis debiti nõ eſt in ſenſualita
te ſed in rõne. cuius eſt ordinare. ergo in ſenſualitate non
eſt pctm̄ veniale. ¶ Pre. Si cecus qui a vidente ducit̄ in 11
foueā cadat. nõ eſt peccatum ceci ſed videntis. cum ergo
ſenſualitas ſit quaſi ceca reſpectu diuinoꝝ. ſi cadat in ali-
quod illicitum nõ eſt peccatū eius ſed rõnis que debet eā
regere. ¶ Prete. Sicut ſenſualitas aliquo mõ regitur a 12
ratione. ita ⁊ exteriora membra. in q̄bus tñ non dicimus
eſſe pctm̄. ḡ nec in ſenſualitate ¶ Prete. Diſpoſitio ⁊ for-
ma ſunt in eodem. q2 actus actiuoꝝ ſunt in patiēte ⁊ diſ- 13
poſito. ſed veniale eſt diſpoſitio ad mortale. cū ergo mor
tale non poſſit eſſe in ſenſualitate. ḡ nec veniale. ¶ Prete. 14
Actus fornicationis ꝓpinquior eſt ſenſualitati ꝗ̄ rationi
ſi ergo in ſenſualitate poſſit eſſe peccatū. eſſet peccatū mor
tale. ſcz fornicationis. quod cū ſit falſum videtur ꝙ in ea
peccatum non poſſit eſſe
¶ Sed cõtra eſt quod Aug⁹. dr̄. nonnullū vitium eſt Cõtra
quando caro cõcupiſcit aduerſus ſpm̄. hec autem cõcupi
ſcentia carnis ꝑtinet ad ſenſualitatem. ergo in ea poteſt
eſſe peccatum ¶ Pre. Mgr̄ dr̄ . xxiiij. diſt. in ſcḋi li. ſniaꝝ.
ꝙ in ſenſualitate eſt peccatum veniale
¶ Rñſio dḋm ꝙ peccatū nihil aliud eſt ꝗ̄ actus ali- Rõ
quis deficiens a recto ordine qui eſſe debebat. et hoc mõ Deſcriptio
accipit̄ peccatū in his q̄ ſunt ſm̄ naturā. ⁊ in his que ſunt peccati
ſm̄ artem. vt dr̄ phus in. ij. phiſi. Sed tunc eſt peccatū
morale qñ actus deficiens eſt moralis. Eſt autē aliquis
actus moralis ꝑ hoc ꝙ aliquo mõ in nobis eſt. ſic ē in de-
betur ei laus vel vituperiū. ⁊ ideo actus ille qui perfecte
eſt in poteſtate noſtra perfecte eſt moralis. ⁊ in eo poteſt
eſſe ꝑfecta ratio peccati mortalis. ſicut ſunt actus q̄s vo-
luntas elicit vel imperat. Actus aūt ſenſualitatis non eſt
perfecte in poteſtate noſtra. eo ꝙ preuenit iudiciū rationis
eſt tamē aliqualiter in noſtra poteſtate inquantū ſenſuali
tas rõni ſubijcit̄. vt ex dictis patet. Et ideo actus eius at
tingit ad gen⁹ moraliū actuū. ſed imꝑfecte. Unde in ſen
ſualitate non poteſt eſſe peccatū mortale quod eſt ꝑfectū
peccatū. ſed ſolū veniale. in quo imperfecta peccati mor-
talis ratio inuenitur
¶ Ad primū ḡ dḋm ꝙ ſubiectū alicuius eſt duplex. ſ. Ad .j.
primū et ſecundariū. ſicut ſupficies eſt primū ſubiectū co Duplex
loris. corpus aūt ſcḋariū inquātū ſubijcit̄ ſupficiei. Sil'r ſubiectū
dḋm ꝙ p̄mū ſubiectū peccati ē volūtas. Scḋm vero ſub
iectū pcti ē ſenſualitas inq̄ntū aliq̄liter ꝑticipat volūtatē

Ad 2 ¶ Ad ſcdm dicendum q actus ſenſualitatis eſt in nobis ali-
qualiter. non tñ ex natura ſenſualitatis. ſed inquantū vi-
Ad 3 res ſenſualitatis ſunt rōnales p pticipatiōem. ¶ Ad .iij.
dicendum q peccatoꝝ note remanent in ꝯſcientia quãcūqꝫ vi
fuerint ꝯmiſſa. vñ dato q ſenſualitas aie non remaneat
mō pdicto. peccatū tñ ſenſualitatis remanere pt. hoc aūt
Ad 4 an ſenſualitas remaneat alibi diſſerendū eſt. ¶ Ad .iiij. di
cendū q quis ſenſualitatis ſm ſe ꝯſiderate non ſit agere
Ad 5 eſt tñ eius put pticipat aliqliter rōem ¶ Ad quintū dicendum
q non dr eſſe peccatū in ſenſualitate ꝓpter interpretatiuū
cōſenſum rōnis. Qñ aūt eius motus ſenſualitatis preue
nit iudiciū rōnis nō eſt cōſenſus nec interpretatiuus nec ex
preſſus. ſed ex hoc ipo q ſenſualitas eſt ſubiiciabilis ratōni
actus eius quis rōem pueniat. tñ habet rōnem peccati.
Sciendū tñ q etſi aliqñ cōſenſus interpretatiuus ſuffi-
ciat ad peccatū. nō tamen oportet q ſufficiat ad meritū.
Plura eñ reqruntur ad bonū q ad malū. cū ex ſingulis
defectibus ꝯtingat. bonū aūt ex tota z integra cauſa. vt
Ad 6 Dyo. dr .iiij. ca. de di. no. ¶ Ad ſextū dicendum q peccata ſen
ſualitatis poſſumus qdem vitare ſingula. quis nō om-
nia. vt patet ex his que in alia queſtōne dicta ſunt. ¶ Ad
Ad 7 ſeptimū dicendum q cum aliqs accedit ad vxorē ſuā ex concu
piſcētia dūmodo nō excedit limites matrimonij eſt pecca
tum veniale. Vñ patet q ipſe motus cōcupiſcētie in cō-
iugato iudiciū rōnis pueniens peccatū veniale eſt. ſed qñ
per rōem determinat quid eſt licitum concupiſci. tūc etſi
Ad 8 ſenſualitas in id ferat. nullū erit peccatū. ¶ Ad octauū di
cendū q virtus moralis eſt in viribus ſenſitiuis. id eſt in
iraſcibili z cōcupiſcibili. vt pz p phm in tercio ethico. vbi
dicit q temperātia z fortitudo ſunt irrōnabiliū partium
Sed qz ſenſualitas nominat has vires quantū ad incli-
nationē naturalē ſenſuū que eſt rōni cōtraria. non ſm q
participāt rōem. Ideo magis ꝓprie dr q vitium ſit in ſen
ſualitate. z virtus in iraſcibili z cōcupiſcibili. peccatū m̄
Ad 9 quod eſt in ſenſualitate virtuti nō contrariat. vnde rō nō
ſeqtur ¶ Ad nonū dicendum q oīne peccatū imputat homini
inquantū habet voluntatē. z tamē peccatū dr eſſe aliquo
modo in illa potētia. cuius actum ꝯtingit eſſe deformem
Ad 10 ¶ Ad decimū dicendum q materiale in peccato mortali po-
Materiale peccati mortal' ſumitur tripliciter
teſt accipi tripliciter. vno mō ſicut obiectū eſt materia actus
et ſic materia peccati mortalis qñqꝫ eſt in ſenſualitate. vt
cum aliqs cōſentit in delectatōem ſenſualitatis Alio mō
ſicut actus exterior dr materialis reſpectu interioris ac-
tus. q eſt formale in peccato mortali. cū actus interior et
exterior ſunt vnū peccatū. Et p hunc etiaꝫ modū actus
ſenſualitatis pt ſe habere materialiter in peccato mortali
Tercio mō. materiale in peccato mortali eſt cōuerſio ad
bonū cōmutabile. ſicut ad finem. formale aūt auerſio a bo
no incōmutabili. Et ſic id quod eſt materiale in peccato
mortali non pt eſſe in ſenſualitate. Nec ſeqtur ſi peccatū
mortale nō pt illi ineſſe q nō ſit ibi veniale rōne pdicta.
Ad 11 ¶ Ad .xi. dicendum q peccatū dr eſſe in ſenſualitate. nō quia
ei imputet. ſed quia p eius actum cōmittitur. imputatur
aūt homini inquantū actus ille in eius poteſtate conſiſtit
Ad 12 ¶ Ad duodecimū dicendum q membra exteriora ſunt tñ mo
ta. vires aūt appetitiue inferiores ſunt mouentes ad ſi-
militudinē volūtatis. vnde inquantū participāt aliqua-
Ad 13 liter voluntatē poſſunt eſſe ſubiectū peccati. ¶ Ad deci-
mūtercium dicendum q duplex eſt diſpoſitio. vna qua patiens
diſponit ad recipiendā formaꝫ. z talis diſpoſitio eſt in eo-
dem ſubiecto cum forma ad quaꝫ. Alia diſpoſitio eſt qua
agens diſponitur ad agendū. z de hac non eſt veruꝫ q ſit
in eodem cum forma ad quā diſponit. Huiuſmodi autē
diſpoſitio eſt veniale quod in ſenſualitate eſt ad peccatuꝫ
mortale quod eſt in rōne Nam ſenſualitas eſt vt agens in
peccato mortali inquantū inclinat rōem ad peccandum Ad 14
¶ Ad decimūquartū dicendum q actus fornicatōis quis ſit
ꝓpinquior cōcupiſcibili quantū ad rōem obiecti. eſt tamē
ꝓpinquior rationi quantū ad rōem imperij. nam membra
exteriora non applicant ad exterioreꝫ actum. niſi ex impe-
rio rōnis. vnde in eis pt eſſe peccatū mortale. nō auteꝫ in
actu ſenſualitatis qui iudicium puenit rōnis

Sexto querit. vtrum

cōcupiſcibilis ſit magis corrupta et infecta q
iraſcibilis Et videt q nō. Corruptio eñ z infectio hu
mane nature ex peccato originali venit. peccatū aūt origi 1
nale eſt in eſſentia aie. ſicut in ſubiecto vt a qbuſdā dr. ꝓ-
pter hoc q ipm cōtrahit aia ex cōiunctōe ſui ad corpus
cui p eſſentiā ſuam cōiungit. Cum ergo eſſentie aie oēs
potentie eqliter approbinquāt. vtpote in ea radicate. vi-
detur q infectio z corruptio nō magis ſint in cōcupiſcibi
li q i iraſcibili z alijs potētijs ¶ Pre. Corruptio nature
in nobis eſt qdam inclinatio ad peccatū. ſed peccata ira- 2
ſcibilis ſunt grauiora q ꝯcupiſcibilis. qz ſm Grego. ſpiri
tualia peccata ſunt maioris culpe q carnalia. ergo magis
eſt corrupta iraſcibilis q ꝯcupiſcibilis ¶ Pre. Ex corru- 3
ptione nature in nobis ꝯtingunt ſubiti aie motus. ſꝫ mo
tus iraſcibilis magis dicunt ſubiti q ꝯcupiſcibilis Iraſci
bilis eñ mouet cum quadā virtute animi. cōcupiſcibilis
autē cuꝫ quadā animi mollicie. ergo iraſcibilis magis eſt
corrupta q concupiſcibilis ¶ Prete. Huiuſmodi corru
ptio ſiue infectio de qua loquimur. eſt corruptio nature p 4
generatiōem traducta. Peccata aūt iraſcibilis ſunt ma-
gis naturalia. et magis traducunt a parentibus in filios
q peccata ꝯcupiſcibilis. vt dr p phm in .vij. ethico. ergo ira
ſcibilis magis eſt corrupta q cōcupiſcibilis. ¶ Pre. Cor 5
ruptio puenit in nobis ex peccato pmi parentis. ſed pri-
mū peccatū primi parentis fuit ſupbia ſiue elatio que eſt
in iraſcibili. ergo z in nobis eſt magis corrupta iraſcibilis
q concupiſcibilis
¶ Sed contra. Vbi eſt maior turpitudo ibi eſt ma- Cōtra
ior corruptio z infectio. ſed ſm phm in .vij. ethi. turpior ē
incōtinens ꝯcupiſcentie q incōtinens ire. g ꝯcupiſcibilis
eſt magis corrupta z infecta q iraſcibilis ¶ Pre. Ibi ſu
mus magis corrupti vbi difficilius reſiſtimus. ſed diffi-
cilius eſt pugnare ꝯtra voluptatē q ad ꝯcupiſcibilē perti
net. q ꝯtra iram. vt pz p phm in .ij. ethi. ergo z in cōcu
piſcibili ſumus magis corrupti q in iraſcibili
¶ Rñſio dicendum q corruptio z infectio peccati origina Rō
lis hoc mō differūt q infectio ptinet ad culpaꝫ. corruptio
aūt ad penā. Culpa aūt originalis dupliciter dr in aliq potētia Culpa originalis ē in potentia aie dupliciter
aie. vno mō eſſentialiter. alio mō cauſaliter. Eſſentialiter
eñ eſt in ipſa eſſentia aie vel in pte intellectiua. vbi erat
originalis iuſticia q p peccatū originale puat. Cauſaliter
aūt eſt in illis potentijs q attingūt actū generationis hu
mane. p quā originale petm̄ traducit. quē qdem actuꝫ at-
tingit vis generatiua ſicut ipm exequēs. vis aūt concupi
ſcibilis. ſicut ipſum imperās rōne delectationis. ſenſus ta
ctus ſicut delectatōem pcipiens. Et ideo iſta infectio at-
tribuit inter ſenſus tactui. z inter appetitiuas ꝯcupiſcibi
li. z inter oēs potentias anime generatiue. que dicit eſſe
infecta z corrupta. Corruptio tñ aie de qua hic loqmur

conſideranda eſt ad modū corrupcionis corporalis. que
quidem contingit ex hoc ꝙ remoto cōtinente ſingule par
tes cōtrarie tendunt in id quod in eis cōuenit ſm naturā
et ſic fit corporis diſſolutio. Similiter remota iuſticia ori
ginali p quā ratio cōtinebat in ſtatu innocentie omnes in
feriores vires omnino ſibi ſubiectas. ſingule tendunt in id
quod eſt eis ꝓprium. ſcꝫ cōcupiſcibilis in delectationē. ira
ſcibilis in iram ⁊ alia huiuſmodi. Unde phus pmo ethi.
compatat huiuſmodi partes anime. partibus corpis diſ
ſolutis. ſicut aūt corruptio corpalis non dicitur eſſe in ani
ma. quia tamē recedente corpus diſſoluitur. ſed in corpe diſ
ſoluto. ita hmōi corruptio eſt in viribus ſenſitiuis. inquā
tum cōtinentia rōnis priuate in diuerſa feruntur. non autē
in ipſa ratione. niſi quatenus ipſa ꝓpria pfectione priuatur
ſeparata a deo. Et ideo quanto aliqua inferiorum virium
magis elongatur a ratione tāto magis eſt corrupta. Et
ideo cum iraſcibilis ſit rōni ꝓpinqua quaſi aliquid ratio
nis in ſuo motu pticipans. ſm phm in. vij. ethicoꝝ. mi
nus erit corrupta iraſcibilis ꝙ̄ cōcupiſcibilis.
¶ Ad primū ergo dicendū ꝙ quāuis omnes potentie
Ad. j. in eſſentia anime radicentur. tamen quedam p prius fluunt ab
eſſentia anime ꝙ̄ alie. ⁊ ad cauſaꝫ originalis diuerſaꝫ ha
bitudinē habent. ⁊ ſic non ſimiliter eſt in omnibus corru
Ad 2 ptio ⁊ infectio originalis peccati. ¶ Ad ſecundū dicendum ꝙ
ex hoc ipſo ꝙ motus rōnis magis pticipatur in iraſcibili ꝙ̄
in cōcupiſcibili contingit ꝙ petā iraſcibil' ſunt grauiora pecca
ta. peccata vero concupiſcibilis turpiora. rō enī diſcretiōis
culpam auget. ſicut ⁊ ignorātia culpā alleuiat. Receſſus
aūt a rōne in qua tota dignitas humana cōſiſtit. ad tur
pitudinē ptinet. vñ ex hoc ipſo patet ꝙ concupiſcibilis eſt
magis corrupta. vtpote longius a ratione diſcedens.
Ad 3 ¶ Ad terciū dicenduꝫ ꝙ motus cōcupiſcibilis ⁊ iraſcibi
lis poſſunt dupliciter conſiderari. ſcꝫ in appetendo ⁊ in ex
equendo. In appetendo quidem magis eſt ſubitus mo
tus cōcupiſcibilis ꝙ̄ iraſcibilis. quia iraſcibilis mouetur
quaſi deliberando ⁊ cōferendo vindictam intentaꝫ ad in
iuriam receptā quaſi ſyllogiſans. vt dr in. vij. ethico. ſed
cōcupiſcibilis ad ſolam apprehenſionē delectabilis moue
tur ad ſui fruitionem. vt ibidem dicitur. Sed in exequendo
motus iraſcibilis magis eſt ſubitus ꝙ̄ cōcupiſcibilis. qa
iraſcibilis cum quadā fortitudine et fiducia agit. concu
piſcibilis vero cum quadā mollicie inſidioſe tendit ad ꝓ
poſitum adipiſcendū. vnde dt phs in. vij. ethi. ꝙ iracun
dus nō eſt inſidiator ſed manifeſtus. cōcupiſcētia vero in
ſidiatur. Et inducit verſuꝫ Homeri qui dixit venereꝫ eſſe do
loſam ⁊ eius corrigiā variā. ſignans deceptionem qua ve
Ad 4 nus furatur intellectū ſpiſſe ſapientis. ¶ Ad quartū dicen
dū ꝙ aliquid dicitur eſſe naturale dupliciter. vel quantū ad na
turam ſpeciei. vel quantū ad naturā indiuidui. Quantū
ad naturā ſpeciei peccata cōcupiſcibilis ſunt magis natu
ralia ꝙ̄ peccata iraſcibilis. Unde phs dt in ſcdo ethico.
ꝙ voluptas omnibꝫ nobis ex puero connutritur quaſi cō
temporanea vite. Sed quantū ad naturā indiuidui ſunt
magis naturalia peccata iraſcibilis. ⁊ hoc ideo: quia ſi cō
ſideretur motus appetitus ſenſibilis ex parte anime. concu
piſcibilis naturaliꝰ tendit in ſuum obiectum. vtpote ma
gis naturale ⁊ conueniens ſm ſeipſum eſt ei cibus ⁊ potus
et alia huiuſmodi p que natura cōſeruatur. Si enī conſide
retur huiuſmodi motus ex parte corporis. maior tranſ
mutatio et cōmotio corporalis complexionis fit ex mo
tu ire ꝙ̄ concupiſcentie cōmuniter ⁊ ꝓportionabiliter lo
quendo. Et ideo corpalis cōplexio in qua pleruꝫꝗ ex fi
lij parentibus aſſimilantur plus facit ad dominiū ire ꝙ̄
ad dominiuꝫ concupiſcentie. Et propter hoc in peccatis
ire magis imitantur filij parentes ꝙ̄ in peccatis concupi
ſcentie. Quod enī eſt ex parte anime refertur ad ſpeciem
ſed quod eſt ex determinata cōplexione corporis perti
net magis ad indiuiduuꝫ. Originale autē peccatum eſt
peccatum totius humane nature. vnde patꝫ ꝙ ratio nō
ſequitur. ¶ Ad quintum dicenduꝫ ꝙ in nobis contrario Ad 5
ordine corruptio accidit ⁊ in Adam. quia in Adam ani
ma corrupit corpus. ⁊ perſona naturam. in nobis autem
econuerſo. Unde quāuis peccatuꝫ Ade p prius pertinue
rat ad iraſcibilē. tamē in nobis corruptio magis pertinet
ad concupiſcibilem.

Septimo queritur. vtrum

ſenſualitas in vita iſta curari poſſit a corruptio
ne predicta. Et videtur ꝙ ſic. quia predicta corruptio .j.
vocatur fomes. Dicitur etiam de beata virgine ꝙ etiaꝫ in
hac vita fuit totaliter a fomite liberata precipue poſt con
ceptionem filij dei. ergo ſenſualitas in hac vita eſt curabi 2
lis. ¶ Preterea. Omne id quod obedit rationi eſt ſuſcepti
uū rectitudinis rationis. ſed vires ſenſualitatis ſcilꝫ ira
ſcibilis et concupiſcibilis obediunt rationi. vt ex dictis
patet. ergo ſenſualitas eſt ſuſceptiua rectitudinis ratio
nis. ⁊ ita poteſt a contraria corruptione curari. ¶ Prete. 3
Uirtus opponitur peccato. ſed in ſenſualitate poteſt eſſe
virtus. vt dicit phs in tercio ethico. ꝙ temperantia ⁊ for
titudo ſunt irrationabilium partium. ergo ſenſualitas pt
in hac vita curari a corrupcione peccati ¶ Prete. Ad cor 4
ruptionem ſenſualitatis ptinet ꝙ ex ea motus inordina
ti ꝓcedant. qui ſunt cōcupiſcentie praue. ſed temperatus
non habet huiuſmodi cōcupiſcentias in quo differt a con
tinente qui eas habet. ſed non ſequitur. vt patet in ſeptº.
ethicoꝝ. ergo ſenſualitas in hac vita poteſt totaliter cu
rari. ¶ Prete. Si corrupcio illa eſt incurabilis. aut eſt ex 5
parte curantis aut ex parte medicine. aut ex parte mor
bi. aut ex parte nature ſanande. ſed non eſt ex parte cu
rantis. ſcꝫ dei. quia omnipotens eſt. Nec ex pte medicine.
quia vt patet Roma. v. donum chriſti eſt virtuoſius ꝙ̄
peccatū ade quo corruptio hmōi eſt inducta. Nec ex par
te morbi. quia eſt contra naturā. cum in natura pmo in
ſtituta non fuit. Nec ex parte nature curande. vtile enim
eſt hanc infirmitatē remoueri. cū ex ea hō ſit pronus ad
malum. ⁊ tardus ad bonum. ergo ſenſualitas in hac vita
eſt curabilis.
¶ Sed contra. Neceſſitas peccandi venialiter ſaltem Cōtra
conſequitur neceſſitatem moriendi. ſed in hac vita neceſſi
tas moriēdi non tollitur. ergo nec neceſſitas peccandi ve
nialiter. ⁊ ſic nec corruptio ſenſualitatis ex qua predicta ne
ceſſitas venit. ¶ Pre. Si ſenſualitas curabilis eſſꝫ in hac
vita maxime p ſacramenta eccl'ie curaretur. que ſunt me
dicine ſpirituales. ſed adhuc poſt ſacramēta ſuſcepta ma
net. vt experimento patet. ergo ſenſualitas non eſt cura
bilis in hac vita
¶ Rñſio dicendum ꝙ ſenſualitas in hac vita curari nō pt niſi Rſº.
p miraculū. Cuius rō eſt. quia illud qd eſt naturale non pt
pmutari niſi a virtute ſupnaturali. hmōi autē corruptio
qua potentie aie dicuntur corrupte. ſequitur quādammō incli
natōem nature. ꝙ enī hōi in pmo ſtatu collatū fuit vt rō
totaliter inferiores vires contineret. ⁊ aīa corpus nō fuit ex

virtute principioꝝ naturalium. ſed ex virtute originalis
iuſticie ex diuina liberalitate ſupadditе. qua quidem iuſti
cia per peccatum ſublata homo rediit ad ſtatum conue-
nientē ſibi ſm pͤncipia ſua naturalia. vt Dyo. dr in eccli.
hierarch. iij. cap. ꝙ per peccatū natura humana ad prin-
cipij conſequentē merito ducta eſt finem. Sicut ergo ho
mo naturaliter moritur. nec ad immortalitatem reduci
poteſt niſi miraculoſe. ita naturaliter cōcupiſcibilis rēdit
in delectabile ⁊ iraſcibilis in arduū. etiam ꝑter ordinem
rōnis. vnde ꝙ illa corruptio remoueatᷣ non poteſt eſſe niſi
miraculoſe. virtute ſupnaturali id faciente

Ad 1. ¶ Ad primū ergo dōm ꝙ beata virgo liberata fuit a
Ad 2 fomite miraculoſe ¶ Ad ſecundū dicendū ꝙ iraſcibilis ⁊
cōcupiſcibilis obediunt rōni inquantū motus earū vel
ordinantur vel comprimuntur ꝑ rōem. non tamen ita ꝙ
Ad 3 totaliter inclinatio earum tollatur. ¶ Ad terciū dōm ꝙ
virtus in iraſcibili ⁊ ꝯcupiſcibili ex quo nō ꝯtrariatᷣ corru-
ptioni predicte. vnde non totaliter eam tollit. contraria-
tur autē excellentie inclinationis predictaꝝ virium in ſua
Ad 4 obiecta. ⁊ hoc ꝑ virtutem tollitur ¶ Ad quartū dicendū
ꝙ temperatus ſm phm non caret omnino cōcupiſcentijs
ſed cōcupiſcentijs vehementibꝫ. quales poſſunt eſſe in cō
Ad 5 tinente. ¶ Ad quintū dicendū ꝙ ex parte illoꝝ omnium
quattuor cōtingit ꝙ ſenſualitas non curetur in hac vita.
Ipſe eñ deus quāuis ſit potens curare tamē ſm ordinem
ſue ſapientie diſponit vt nō curetur in hac vita. Simili-
ter donum gratie quod ꝑ chriſtum nobis cōfertur. quāuis
ſit efficacius ꝙ̄ peccatū primi hominis. non tamē ordina-
tur ad remouendū corruptiōem predictā que eſt nature.
ſed ad remouendū culpam ꝑſone Similiter etiam huiuſ
modi corruptio quāuis ſit cōtra ſtatum nature primitus in
ſtitute. eſt tamē conſequens principia nature ſibi relicte.
Eſt etiam ⁊ homini vtile ad vitandū elationis vitium
vt ſenſualitatis infirmitas remaneat. ſcdē Corinth. xij.
Ne magnitudo reuelationū extollat me datus eſt mihi
ſtimulus carnis mee. Et ideo poſt baptiſmum remanet
hec infirmitas in homine. ſicut ſapiēs medicus dimittit
aliquem morbum non curatum qui non poſſit curari ſine
periculo maioris morbi.

¶ Materia viceſimaſexta
De paſſionibus anime.

Queſtio. xxvj. de paſ

ſionibus anime. Et habet decem queſtio-
nes Prima. vtrum naturaliter anima ſepa
rata a corpore patiatur Secūda. quō aīa ꝯiuncta corpo
ri patiatur Tercia. vtrum paſſio ſit tm̄ in appetitiua ſen
ſitiua Quarta. ſm quid attendatᷣ contrarietas ⁊ diuerſi-
tas inter anime paſſiones Quinta. vtrū ſpes timor gau-
dium ⁊ triſticia ſint quattuor principales paſſiones. Sex
ta. vtrum paſſionibus mereamur Septima. vtrum paſ-
ſio adiuncta merito diminuat aliquid de merito. Octa-
ua. vtrum huiuſmodi paſſiones fuerunt in chriſto Nona
vtrum paſſio doloris fuerit in anima chriſti quantum ad
ſuperiorem rationem Decima. vtrum per doloris paſſio
nes qui erat in ſuperiori ratione chriſti impediretur gau-
dium fruitionis. et econuerſo

Queſtio ē de paſ-

ſionibus anime Et primo queritᷣ.
Vtrū naturaliter aīa ſepata a corpo
re patiatᷣ. Et videtᷣ ꝙ nō patiatᷣ ab
igne corporeo Dicit eñ Aug⁹. xij. ſu 1
per Gen. ad lrām agēs eſt ꝑſtantius
paciēte. ſed aīa quolibet corpe eſt ꝑſtantior. ḡ aīa ab igne
corpeo pati nō pt. Sꝫ diceres. ꝙ ignis agit in aīam vt
eſt inſtrumentū diuine iuſticie vindicātis. ¶ Sed contra 2
Inſtrumentū nō cōplet actionē inſtrumentalē niſi exercē
do actōem naturalē. ſicut aqua baptiſmi ſanctificat aīam
lauando corpus. ⁊ ſerra facit ſcannū ſecando lignū. ſed
ignis nullā actōem pt habere circa animā. ergo nō ꝑt age
re in animā vt inſtrumentū diuine iuſticie. Sꝫ diceres
ꝙ naturalis actio ignis eſt cremare. ⁊ ſic naturaliter agit
in animā inquantū defert ſecum cremabilia ¶ Sed con- 3
tra. Cremabilia que dr anima ſecum deferre ſunt pecca-
ta. quibus non contrariatᷣ ignis corporeus. Cū ergo oīs
actio corpalis ſit rōne cōtrarietatis. videtᷣ ꝙ aīa nō poſſit
pati ab igne corporeo inquantū defert ſecum cremabilia.
¶ Pre. Aug⁹. dr. xij. ſup Gen. ad lrām. non ſunt corpo 4
ralia ſed ſimilia corpalibꝫ quibꝫ aīe corpibus exute affici-
untur. ſeu bene ſeu male ergo ignis quo aīa ſepata punitᷣ
non eſt corporeus. ¶ Pre. Dam. dr in lib. iiij. Ibi tradetᷣ 5
dyabolus ⁊ demones eius ⁊ hō eius. ſcꝫ antichriſtus et
impij peccatores in ignē eternū non materialē. qualis eſt
qui apud nos eſt. ſed qlem iā nouit deus. oīs autē ignis
corporeus materialis eſt. ḡ ignis quo aīa ſepata patitᷣ nō
eſt corporeus Sed diceres. ꝙ ignis corporalis affligit
animā inquantū eſt ab ea viſus. vt dr Grego. in iiij. dyal.
igne nāqꝫ eo ipſo patitᷣ anima quo videt. ⁊ ſic illud quod
immediate affligit animā non eſt corpus. ſed ſimilitudo 6
corpis apprehenſa. ¶ Sed cōtra. Viſum ex hoc ꝙ eſt vi-
ſum eſt ꝑfectio videntis. ergo ex hoc ꝙ eſt viſum non in-
ducit afflictiōem videnti. ſed delectationē magis. ſi ergo
aliquod viſum affligat. hoc erit inquantū eſt alr̄ nociuum
ſed ignis non poteſt alr̄ affligere animā agendo in ipſam
vt probatum eſt. ergo nec ab igne patitur anima eo ipſo
ꝙ videt ipſum. ¶ Prete. Agentis ad patiens eſt aliqua 7
ꝓportio. ſed incorporei ad corpus nulla eſt proportio. er-
go anima non poteſt ab igne corporeo pati. cum ſit incor 8
porea. ¶ Prete. Si ignis corporeus nō naturaliter agit
in animā. oportet ꝙ hoc fiat per aliquā virtutem ſupad-
ditam. aut ergo illa virtus eſt ſpūalis aut corpalis. Spi-
ritualis eſſe non poteſt. quia res corpalis ſpiritualis vir-
tutis eſſe ſuſceptiua non poteſt. Si autem corpalis. cum
omni virtute corporali anima preſtantior ſit. ignis in eā
agere non poterit. ergo nec ſupnaturaliter. nec naturali-
ter anima poteſt pati. Sed diceres. ꝙ anima ꝑ pecca- 9
tum redditur ignobilior creatura corporali ¶ Sed cōtra
Auguſtinus dicit in libro de vera religi. ꝙ ſubſtantia vi-
uens eſt dignior qualibet ſubſtantia non viuente. ſed ani
ma rationalis poſt peccatum adhuc remanet viuens vi-
ta naturali. ergo non efficitur indignior igne corporali. q
eſt ſubſtantia non viuens. ¶ Prete. Si ignis ille corpo- 10
reus affligit animā. hoc non eſt niſi inquantū apprehendi
tur vel ſentitur vt eſt nociuus. ſed ex hoc aliquid nocet ꝙ
aliquid adimit bonum. vnde Auguſtinus dicit. ꝙ ma-
lum ideo nocet quia adimit bonū. ignis autem corporeus
nihil ab aīa poteſt adimere. ergo eam affligere non poteſt

Sed diceres. ꝙ adimit diuine viſionis gloriam.
11 ¶ Sed contra Pueri q̄ ſolo originali dānant carēt di‑
uina viſione. ſi ergo nihil aliud ignis corpeus a dānatis
adimit. nō erit maior pena coꝝ q̄ pro peccatis actualibus
puniunt in inferno q̄ꝫ pueroꝝ qui puniunt in limbo. qđ ē
12 cōtra Aug⁹. ¶ Pre. Omne quod agit in alteꝝ imp̄mit
in ip̄m ſimilitudinē ſue forme ꝑ quā agit. ſed ignis agit
per calorem. cū ergo anima nō poſſit calefieri. videt ꝙ nō
poſſit ab igne pati ¶ Pre. Deus pronior eſt ad miſeren
13 dum q̄ꝫ ad puniendū ſed ꝑ inſtrumēta diuine miſericor‑
die. ſcꝫ ſacramēta. aliquis nō voluntarius ſed reſiſtens nō
iuuat. ꝑcipue ſi ſit adultus. ergo ꝑ inſtrumentū diuine iu
ſticie qđ eſt ignis corporeus anima inuita non recipit pe
nam. Cōſtat aūt ꝙ non voluntarie recipit. ergo nullo mō
14 per ignē corporeū anima punit. ¶ Pre. Omne quod patit
ab aliquo. aliquo mō mouet ab eo. ſed ſm nullā ſpēm mo
tus aīa p̄t moueri ab igne corꝑeo. vt ꝑ inductōem patꝫ. ḡ
non p̄t pati ab igne corporeo ¶ Prete. Omne qđ patitur
15 ab aliquo. cōmunicat cū eo in materia. vt videt ꝑ Boe‑
tiū in li. de duabꝰ na. ⁊ vna pſona chriſti. ſed anima et ig‑
nis corporeus non cōmunicant in materia. ergo nō p̄t pa
ti ab igne corporeo

Inſtantie ¶ Sed contra eſt qđ Lu. xvi. đr. diues in inferno ſm
1 aīam poſitus ~~dr~~ crucior in hac flāma ¶ Pre. Grego.
2 xv. li. moral. ſuꝑ illud Job. xx. deuorabit eum ignis q̄ non
ſuccendit. đr ſic. gehēne ignis cum ſit corpeus in ſemetipo
reprobos corꝑaliter exurat. nec ſtudio humano ſuccendit
nec lignis nutrit. ſed creatꝰ ſemel durat inextinguibilis
3 et ſuccenſione nō indiget. ⁊ ardore nō caret ¶ Pre. Caſ‑
ſiod. đr in li. de aīa. ꝙ aīa a corꝑe ſeꝑata ſuis ſenſibus effi
cacius audit ⁊ videt q̄ꝫ cum eſt in corꝑe. ſed dum ē in cor
pore affligit ſentiendo ab aliquo corꝑeo. ergo multo ma‑
4 gis cum eſt a corꝑe ſeꝑata ¶ Pre. Sicut aīa eſt incorpo‑
rea ita ⁊ demones. ſed demones patiunt ab igne corꝑeo.
vt patꝫ Math. xxv. Ite maledicti ⁊c. ergo ⁊ anima ſepa‑
5 ta ¶ Pre. Magis eſt aīam iuſtificari q̄ꝫ aīam puniri. ſed
aliqua corꝑa agunt in animā ad iuſtificatōem ip̄ſius. in‑
quantū ſunt diuine miſericordie inſtrumēta. vt patꝫ in ſa
cramentis eccl̄e. ergo poſſunt aliqua corꝑalia agere in ani
mā ad eius punitōnem. inquantū ſunt diuine iuſticie in‑
ſtrumenta ¶ Prete. Ignobilius poteſt pati a nobiliori.
6 ſed ignis corꝑeus eſt nobilior q̄ꝫ anima dānati. ergo ani‑
me damnatoꝝ poſſunt pati ab igne corporeo. Probatio
medie. Quodlibet ens nobilius eſt nō ente. ſed nō eſſe eſt
nobilius q̄ꝫ eſſe anime damnatoꝝ. vt patet Math. xxvi
bonum erat ei ꝙ natus non fuiſſet homo ille. ergo quod
libet ens eſt nobilius damnata anima. et ita ignis cor‑
poreus.

Rꝫº ¶ Reſponſio dicendū ꝙ ad euidentiā huius queſtio
nis ⁊ ſequentiū ſcire oporteret quid ſit proprie paſſio.

Paſſio ſu‑mit dupl'. Sciendum eſt igitur ꝙ nomen paſſionis dupliciter ſu
mitur. ſcꝫ cōmuniter et proprie. Cōmuniter eīn dicitur
paſſio receptio alicuius quocūqꝫ modo. et hoc ſequendo
ſignificationē vocabuli. nam paſſio dicitur a patin grece
quod eſt recipere latine. Proprie vero dicitur paſſio ſm
ꝙ actio et paſſio in motu conſiſtunt. prout ſcꝫ aliquid re‑
cipitur in patiente per viam motus. Et quia omnis mo
tus eſt inter cōtraria. oportet illud quod recipitur in pa
tiente eſſe contrariū alicui quod a patiente abiicitur. ſm
hoc autem ꝙ recipitur in patiente. patiens agenti aſſimi
latur. Et inde eſt ꝙ proprie accepta paſſione agens con‑
trariatur patienti. ⁊ omnis paſſio abiicit a ſubſtantia. hu

iuſmodi autē paſſio non eſt niſi ſm motum alterationis
Nam in motu locali non recipitur aliquid in mobili ſed
ipſum mobile recipitur in aliquo loco In motu autē au‑
gmenti ⁊ decrementi recipitur vel abiicit non forma. ſed
aliquid ſubſtantiale. vtpote alimentū. ad cuius additio‑
nem vel ſubtractōem ſeqtur quantitatis magnitudo vel
paruitas. In generatione autem ⁊ corruptōe non eſt mo
tus nec cōtrarietas. niſi rōne alterarōis ꝑcedentis Et ſic
ſm ſolam alteratōem eſt proprie paſſio. ſm quā vna for‑
ma cōtraria recipitur ⁊ alia expellit. Quia ergo paſſio ꝓ‑
prie accepta eſt cum quadam abiectione prout patiens
a cōtraria qualitate tranſmutat in contrariū ampliat no
men paſſionis ſm vſum loquentiū. vt qualitercūqꝫ ali‑
quid impediat ab eo quod ſibi cōpetebat pati dicat. Si‑
cut ſi dicamus graue pati ex hoc ꝙ prohibet ne deorſum
moueat. ⁊ hominē pati ſi ꝓhibeatur ſuam facere volunta
tem. Paſſio igitur p̄mo modo accepta inuenit in anima
et in qualibet creatura. eo ꝙ oīs creatura habet aliquid
potentialitatis admixtū. rōne cuius oīs creatura ſub‑
ſiſtens eſt alicuius receptiua. Paſſio vero ſecūdo modo
accepta nō inuenitur niſi vbi eſt motus et contrarietas.
motus autem nō inuenitur niſi in corꝑalibus. ⁊ cōtrarie
tas formaꝝ vel qualitatū huiuſmodi. niſi in ſolis genera
bilibus ⁊ corruptibilibus. vnde ſola huiuſmodi hoc mo‑
do ꝓprie pati poſſunt Unde aīa cū ſit incorꝑea hoc mō
pati nō poteſt. etſi aliqđ recipiat. non tamē hoc fit ꝑ traſ
mutatōem a contrario in cōtrariū. ſed per ſimplicē agen
tis influxum. ſicut aer illuminat a ſole Tercio vero modo
quo nomen paſſionis tranſſumptiue ſumit. anima poteſt
pati eo modo quo eius operatio impediri poteſt Qui Opinio .1.
dam vero attendentes paſſionem proprie in anima eſſe
non poſſe. dixerunt omnia que dicuntur in ſcripturis de
penis corꝑalibus damnatoꝝ. intelligenda eſſe metapho
rice. vt ſcꝫ ꝑ huiuſmodi corꝑales penas apud nos notas
ſignarent afflictiones ſp̄uales in quibus ſpiritus damna‑
ti puniunt. Sicut ecōuerſo ꝑ delectationes corꝑales re‑
promiſſas in ſcripturis intelligimus ſp̄uales delectatōes
beatoꝝ. Et hmōi opinionis videt eſſe Origen. et Alga
zel. Sed qꝛ reſurrectōem credentes nō ſolum credimus
futurā eſſe penam ſpirituū. ſed etiam corpoꝝ. corꝑa vero
puniri non poſſunt. niſi pena corꝑali. eadē pena hominibꝫ
poſt reſurrectōem ⁊ ſpiritibꝫ debetur. vt pꝫ Math. xxv.
Ite maledicti in ignē eternū. Et ideo oportet dicere vt Reprobatꝰ
Auguſtinus ꝓbat. xxi. de ciui. dei. etiam ipſos ſpiritus
penis corꝑalibus aliqualiter affici. Nec eſt ſimile de glo‑
ria beatorum ⁊ pena damnatoꝝ. quia beati ſublimantur
in id quod eorum naturam excedit. vnde beatificantur ꝑ
fruitionem diuinitatis. damnati vero deprimuntur in id
quod ſub eis eſt. vnde ⁊ corporalibus tormentis puniū‑
tur. Et ideo alij dixerunt ꝙ anima ſeparata afficietur Opīo .2.
quidem aliquibus penis q̄uis non corporalibus. tamen
corporaliū ſimilitudinibus. quibus ſimiles ſunt ille pene
per quas affligūtur dormientes. Et hoc videtur ſenſiſſe
Aug⁹. xij. ſuꝑ Gen̄. ad litterā. et etiam Auicen. Sed Reꝓbatio
hoc etiam eſſe non poteſt. nam huiuſmodi ſimilitudines
corporum nō poſſunt eſſe intelligibiles. quia ille ſunt vni‑
uerſales. ex quarū conſideratione afflictio anime non in
fertur. ſed magis iocunditas in conſideratione veritatis
Unde oportet ꝙ intelligat de ſimilitudinibus imagina‑
rijs. que quidem eſſe non poſſunt niſi in organo corpora‑
li. vt a philoſophis probatur. quod quidem et anime ſe‑
parate et ſpiritibus demonum deeſt

Opīo.iij. De q̄ti. aīe ē cōtrauerſia. Unde alij dicūt q̄ ab ipſis corporibus anima ſepara/ta patit̄. qḋ q̄dem qualiter eſſe poſſit a diuerſis diuerſimo de aſſignat̄. Quidā eīn dicunt q̄ aīa ſeparata ſuis ſenſibus Opinio vtitur. vnde ignē corporeū ſentiendo ab igne punitur. et hoc ē qḋ Grego.in.iiij.dyal. dicere videt̄ Igne nāq3 corpo Re.pbaᵒ patit̄ anima quo videt Sed illud nō videt̄ eſſe verum primo q̄dem q2 actus ſenſitiuaꝝ potētiaꝝ eſſe nō poſſunt niſi mediantib3 organis corporalib3. alr̄ anime ſenſibiles brutoꝝ eſſent incorruptibiles. vtpote q̄ ſe ſuas potentes habere oparationes. Scḋo q̄ dato q̄ ſentirent aīnc ſepare nō tamē poſſent a ſenſibilib3 affligi. nā ſenſibile eſt pfectio ſentientis inquantū hm̄oi. ſicut intelligibile intelligentis vnde aliquod ſenſatū vel intellectū non infert dolore3 vel triſticiā inquantū hm̄oi. ſed inquantū ē nociuū vel appre hendit̄ vt nociuū. vñ oportet inuenire modu3 quo ignis aīe ſepate poſſit eſſe nociuus. Uñ non p̄t eſſe qḋ q̄da3 di Scḋa opi. cunt. Q̄ q̄uis ignis iſte corpeus non poſſit eſſe ſpiritui nociuus. poteſt tn̄ apprehendi vt nociuus. qḋ videt̄ eſſe conſonū ei qḋ Grego. dt̄ in q̄rto dyal. q2 cremari ſe aſpi Re.pbat̄ cit anima crematur Non eīn eſt pbabile q̄ demones qui acumine intellectus vigent multo melius ſuā natura3 et ignis corpalis cognoſcant q̄3 nos vt falſo credant igne3 corporeū ſibi poſſe nocere Uñ dōm q̄ vere ꝛ non ſolū Opi.tho. ſm̄ apparentiā ab igne corpeo affligunt̄. et hoc eſt qḋ dt̄ Grego.in.iiij.dyal. colligere ex dictis euāgelicis poſſum9 q̄ incendiū anima nō ſolū videndo. ſed etiā experiēdo pa Nō q̄ruūdā tiatur. Cuius q̄dem modū aliq̄ hoc mō aſſignant dicen tes ignē corporeū vt eſt inſtrumentū diuine iuſticie in ani mā agere poſſe. q̄uis hoc ſm̄ naturā nō poſſit. Multa eīn ſunt que ad aliquid efficiendū ex ꝓpria natura nō ſuf ficiunt. qḋ tamē efficere poſſunt vt ſunt inſtrumēta alteri/ us agentis. ſicut ignis elemētaris non ſufficit ad genera/ Re.pbat̄ tionē carnis niſi vt inſtrumentū virtutis nutritiue Sz hoc etiam ſufficiens nō videt̄. nā hoc inſtrumentum non agit illam actionē que ꝓpriam naturā excedit. niſi exercen do aliquā actōem cōnaturalē. vt in obijciendo eſt dictum Unde oprtet inuenire aliquē modū p quem aliqliter na/ turaliter aīa patiat̄ ab igne corpeo. quod q̄de3 hoc mō in telligi p̄t. Subſtātiā eīn incorporeā corpi vniri poteſt in telligi dupl̄r. vno mō vt formā inquantū viuificat corp9. alio mō vt motorē mobili vel locatum loco p aliquā ope ratōem ſiue p aliquā habitudinē. quia vero forme ꝛ eius cuius eſt forma eſt vnū eſſe. vnio ſubſtātie ſpūalis ad cor/ poralē p modū forme. eſt vnio quantū ad eſſe. nullius autē rei eſſe eſt ſue poteſtati ſubiectū. ꝛ ideo nō eſt in poteſtate ſubſtātie ſpūalis vniri corpi vel ab eo ſepari p modu3 for me. ſed hoc lege nature agit̄ vel virtute diuina. Sed quia operatio cōſiſtit in poteſtate opantis voluntarie. ideo in poteſtate nature ſpūalis eſt vniri corpi p modu3 motoris aut locati. ꝛ ſepari ab eo ſm̄ ordinem nature. ſed q̄ ſubſtā tia ſpūalis hoc mō corpali vnita ab eo detineatur et im/ pediatur. ꝛ quaſi ligetur eſt ſupra naturā. Ille ergo ignis corporeus agens vt inſtrumentū diuine iuſticie facit ali/ quid ſupra virtutem nature. ſz animā ligare vel detinere ſed ipſa vnio p modum p̄dictu3 eſt naturalis. Et ſic pa titur anima ab igne corporeo illo tercio modo ſupradicto prout dicimus pati omne illud quod impedit̄ a ꝓpria acti one. vel ab alio ſibi cōpetenti. Et hunc modu3 paſſionis. Aug9. ponit in.xxi.li. de ci. dei.c.x. ſic dicens. Cur eīn nō dicamus. q̄uis miris tamen veris modis etiam ſpiritus incorporeos. eſſe ꝛ pena corpalis ignis affligi. ſi ſpirit9 ho minū etiam ipſi pfecto incorporei. ꝛ nunc potuerint inclu di corporalibus membris. ꝛ tunc potuerint corporū ſuo rum vinculis inſolubiliter alligari. Adherebūt ergo ſi eis nulla ſunt corpora ſpūs demonū imo ſpiritus demones licet incorporei. corporeis ignibus cruciandi. nō vt ignes ipſi quibus adherebunt eorum iunctura inſpirent̄. ꝛ ani malia fiant que cōſtent ſpiritu ꝛ corpe. ſed miris et ineffa/ bilibus modis adherendo accipientes ex ignibus penas non dantes ignibus vitam. Ponit hunc etiam modum Grego. in q̄rto dyalo. ſic dicens. Du3 ergo peccatorē di/ uitem damnatū veritas in ipſo igne phibet. quiſnam ſapi ens reproborū animas teneri ignibus neget.

¶ Ad primū ergo dicendū q̄ agens non oportet ſim Ad.1. pliciter eſſe preſtantius patiēte. ſed ſm̄ q̄ ē agens. ꝛ ſic ig/ nis inquantū agit in animā vt inſtrumentū diuine iuſti/ cie eſt anima preſtātior. q̄uis non ſimpl̄r ¶ Ad ſcḋm dicē Ad 2 dum q̄ in illa paſſione eſt aliq̄d naturale. vt dictum eſt ¶ Ad tercium dicendu3 q̄ obiectio illa ꝓcedit de paſſione Ad 3 ſcḋo mō dicta. que eſt p formaꝝ cōtrarietatē. ꝛ hec ibi eſſe non p̄t. ¶ Ad quartū dicendū q̄ Aug9. cū et hoc.xij Ad 4 ſup Geñ. ad lrām. nihil expreſſe determinat. ſed loquitur inq̄rendo p modu3 dubitationis. vnde non dr̄ abſolute q̄ ea q̄bus anime ſeparate afficiunt̄ non ſunt corpora ſed ſimilitudines corporalium. ſed loquitur ſub cōditione. q̄ ſcz ſi eſſent hm̄oi. tamē ex eis poſſunt anime affici vel leti cia vel triſticia Et ſimiliter q̄ dicit qḋ ad corporalia loca non fertur niſi cum aliquo corpore. ſub diſiunctione dicit adiungens vel non localiter ſcilz p cōmenſurationem ad locum. ¶ Ad quintum dicendū q̄ in pena anime ſepara Ad 5 te eſt duo cōſiderare. ſz affligens primū ꝛ proximū. Pri/ mū affligens eſt ipſe ignis corporalis detinens animā per modum predictum. ſed hoc triſticiam anime non ingere ret niſi hoc eſſet ab anima apprehenſum. Unde proximū affligens eſt ignis ipſe detinens apprehenſus. ꝛ ille ignis nō eſt materialis ſed ſpūalis. ꝛ ſic poteſt verificari dictu3 Damaſ. Ul̄ poteſt dici q̄ dicit eum nō materialē inq̄n tum non punit animā materialiter agēdo. ſicut punit cor pora. ¶ Ad ſextum dicendu3 q̄ ignis ille apprehenditur Ad 6 vt nociuus inquantum eſt detinens vel ligans. ꝛ ſic eius viſio poteſt eſſe afflictiua ¶ Ad ſeptimū dicendū q̄ rei ſpi Ad 7 ritualis ad corporalem non eſt q̄dem ꝓportio. ꝓrie ꝓpor tione accepta ſm̄ determinatam habitudinē quātitatis ad quantitatē vel dimenſiue ad dimenſiuā. vel virtualis ad virtualem. ſicut duo corpora ad inuicem ſunt ꝓportio nata ſm̄ dimenſionē et virtutē. Uirtus eīn ſpūalis ſub/ ſtantie non eſt eiuſdē generis cum virtute corporali. lar/ ge tamē accepta ꝓportione pro qualibet habitudine. ſic eſt aliqua ꝓportio ſpūalis ad corporale. p quam ſpūale natu raliter agere poteſt in corpale. q̄uis non ecōuerſo niſi vir tute diuina ¶ Ad octauū dicendū q̄ inſtrumentū agit in ſtrumentalem actionē. inquantū eſt motum ab agente Ad 8 principali. p quem motu3 participat aliqualiter naturam agentis principalis. non ita q̄ virtus illa ſit in inſtrumen to ſm̄ eſſe pfectum. quia motus eſt actus imperfectus. ob iectio aūt ꝓcedit. ac ſi aliqua virtus pfecta in inſtrumen/ to requireretur ad agendū actiōem inſtrumentalē. ¶ Ad nonū dicendū q̄ etiam aīa peccatrix ſimpl̄r nobilior eſt q̄ Ad 9 libet virtute corporali ſm̄ ſuam naturā corpalem. ſed ſm̄ culpa3 efficit̄ indignior igne corpali non ſimpl̄r. ſed vt ē in ſtrumentū diuine iuſticie ¶ Ad decimū dōm q̄ ignis ille Ad 10 nocet aīe non ita q̄ adimat ei aliquā formā abſolute ad/ herentem. ſed inquantu3 eius liberam actionem impe/ dit. vt dictum eſt. ipſam detinendo.

Ad .11. ¶ Ad.xi.dicendū.ꝙ in pueris ꝓpter defectū gratie ē ſo/
la carentia diuine viſionis ſine aliquo cōtrario impedē
te actiue.ſed dānati in inferno non ſolū priuātur diuina
viſione ꝓpter defectum gratie.ſed etiā impediūtur qua/
ſi per contrariū. ꝛ ex hoc ꝙ circa penas corporales occu
Ad 12 pantur. ¶ Ad.xij.dicendū.ꝙ anima nō patitur ab igne
Ad 13 quaſi alterata ab eo.ſed ꝑ modū predictum. ¶ Ad.xiij.
dicendū.ꝙ volūtarium eſt de ratione iuſtitie.non aūt de
ratione pene.ſed magis ꝯtra pene rationē. ꝛ ideo inſtru
menta diuine miſericordie q̄ ſunt ad iuſtificandum non
agunt in animā renitētem.ſed inſtrumēta diuine iuſtitie
Ad 14 ad puniēdum in animā renitentē agunt. ¶ Ad.xiiij.di/
cendum.ꝙ obiectio illa procedit de paſſione ꝓprie dicta q̄
Ad 15 in motu conſiſtit de qua nunc non loquimur. ¶ Ad.xv.di
cendum.ꝙ ad hoc ꝙ ſit paſſio ꝓprie loquendo oportet ꝙ
aliquid habeat materiā ꝯtrarietati ſubiectam vt dictū
eſt. Et ad hoc ꝙ ſit mutua paſſio oportet ꝙ ſit materia
cōmunis.tamē aliquid poteſt pati ab altero cū quo non
cōmunicat in materia.ſicut corpora inferiora a ſole. ꝛ ali
quod poteſt aliquo modo pati qd nullo mō habet mate
Solo in riam. ſicut ex predictis patet Quia vero obiectiones
ſtantiaꝝ que ſunt in cōtrariū aliqualiter veꝝ ꝯcludāt.tamen non
vere.ad eas ꝑ ordinem reſpōdendum eſt.

Ad .1. ¶ Ad primū dicendū. ꝙ illam ꝓbationem oſtendit
Aug⁹.eſſe inualidā.xxi. de ci.dei ca.x.dicetem q̄d ē ſic ar
ſuros ſine vllo ſuo corpore ſpiritus. ſicut ardebat apud
inferos ille diues qū dicebat.crucior in hac flamma.niſi
conueniēter reſponderi cernerē talem fuiſſe illam flāmā
quales oculi quos leuauit ꝛ lazarū vidit. qualis lingua
cui humorē exiguū deſiderauit infundi. qualis digitus
lazari de quo id ſibi fieri poſtulauit. vbi tamen erant ſine
corporibus anime. ſic ergo incorporalis et illa flamma
qua exarſit poteſt intelligi. Et ſic patet ꝙ illa autoritas
non ē efficax ad probādum ꝓpoſitum niſi aliquid addat̃
Ad 2 ¶ Ad ſecūdum dicēdum. ꝙ ignis inferni vrit corpora/
liter ſubſtantias incorporales ex parte agentis.non autē
ex parte patientis. ꝛ hoc etiam mō corporaliter vrit cor/
Ad 3 pora damnatoꝝ. ¶ Ad tertiū dicendū.ꝙ verbū Caſſio
dori non videtur habere veritatē ſi de ſenſibꝫ exteriorib⁹
loquatur.vñ ad hoc ꝙ verificetur.oportet intelligere de
Ad 4 ſenſibus exterioribꝫ ſpiritualibꝫ. ¶ Ad quartū dicendū
ꝙ ad illam autoritatē euangelij poſſet euidēter reſpōderi
ꝙ eſt ignis ſpiritualis pro tanto quia corpora dānatorū
eo puniri nō poſſent. Unde illa ratio ſufficiēter probat
Ad vlti. ꝓpoſitum. ꝛ ſimiliter ſequēs q̄ procedit ex ſimili. ¶ Ad
vltimū dicendū.ꝙ anima ſeparata damnata inquātum ē
natura quedā.eſt melior nō ente.ſed inquātum eſt miſe
rie et culpe ſubiecta.intelligitur verbū dictum ꝙ eſſet ei
melius non eſſe.

Ecūda querit̃. Quo modo anima cōiuncta corpori patiat̃.

1. Et videtur ꝙ nō patiatur ꝑ accidēs. Ut eñ dicitur in li. de
ſpiritu et anima.ꝓpter amicitiā corporis ꝛ anime.anima
corpori cōiuncta nō poteſt eſſe libera. ꝛ que nō poteſt in/
terire.poteſt tamē timere interitū.timere aūt ē quoddā
pati.ergo ſm ſeipſam anima patitur corpori coniuncta.
2 quia ſm ſe ei competit vt interire non poſſit ¶ Prete.
Omne qd dat alteri ꝑfectionē.eſt eo preſtātius. ſed cor/
pus dat anime ꝑfectionē.nā anima vnitur corpori ad h̄
ꝙ ibi ꝑficiatur.ergo corpus preſtātius eſt anima. et ita
anima poteſt per ſe pati a corpore cui vnitur. ¶ Prete. 3
Anima mouet̃ ſm locū ꝑ accidēs.qꝛ ꝑ accidēs eſt in lo/
co in quo ē corpus ꝑ ſe.ſed forma vel qualitas que ineſt
corpori ꝑ ſe non dicitur ineſſe anime per accidēs. cū ergo
paſſio ſit ſm formā vel qualitatē.qꝛ ſm motū alteratio/
nis.videtur ꝙ aīa in corpore non poſſit pati ꝑ accidens
¶ Pre. Moueri ꝑ accidēs diſtinguit̃ contra moueri ſm 4
partem.vt patet in.v.phyſ.ſed anima eſt pars cōpoſiti
qd ꝑ ſe mouetur.vt patet in ꝑmo de aīa.ergo anima non
debet dici moueri ꝑ accidens.ſed ſicut pars ad motū to
tius. ¶ Pre. Illud qd eſt per ſe eſt prius eo qd eſt per 5
accidēs.ſed in paſſionibꝫ anime prius ē qd eſt ex pte ani
me q̄ȝ quod ē ex parte corporis. qꝛ ex apprehēſione ꝛ ap
petitu anime tranſmutat̃ corpus. vt patet in ira ꝛ timo
re ꝛ alijs huiuſmodi.ergo nō eſt dicēdum ꝙ iſtis paſſio
nibus anima patiatur ꝑ accidens ꝛ corpus ꝑ ſe. ¶ Pre/ 6
In vnoquoqȝ ē principalius id qd eſt formale in ipſo q̄ȝ
quod eſt materiale in eo. ſed in paſſionibꝫ anime qd ē ex
parte anime eſt formale.quod aūt eſt ex pte corporis eſt
materiale. Hec eñ eſt formalis diffinitio ire. Ira ē appe/
titus in vindictā. Hec vero materialis ē. Ira eſt accen
ſio ſanguinis circa cor. ꝛ ſic in huiuſmodi paſſionibꝫ prin
cipalius eſt qd eſt ex parte anime q̄ȝ quod eſt ex parte cor/
poris. ꝛ ſic idem qd prius. ¶ Prete. Sicut gaudium et
triſtitia ꝛ huiuſmodi paſſiones anime nō ſunt anime ſine 7
corpore ita nec ſentire.ſed nō dicitur ꝙ anima ſentiat ꝑ
accidens. ergo hoc nō debet etiam dici ꝙ anima per acci
dens patiatur.

Cōtra ¶ Sed contra. Paſſio quidā motus eſt ſm alteratio
nem vt dictum eſt ꝓprie accipiendo. ſed anima nō altera
tur niſi per accidens.ergo nec patitur niſi ꝑ accidens.
¶ Pre. Uirtutes anime non ſunt ꝑfectiores q̄ȝ ipſa ani
me ſubſtantia.ſed ſm pħm in li.de anima.virtutes nō ſe
neſcūt ꝑ ſe.ſed ſolum ꝓpter defectum corporis. ergo nec
patitur per ſe ſed ſolum ꝑ accidens. ¶ Pre. Omne qd
per ſe mouetur eſt diuiſibile.vt probatur in.vi.phyſ.ſed
anima indiuiſibilis eſt.ergo nec per ſe mouetur. ꝛ ita nec
patitur.

Rñ. Reſponſio dicendū.ꝙ ꝓprie accipiendo paſſionē im/
poſſibile eſt aliqd incorporeū pati vt ſupra oſtenſum eſt.
Illud ergo qd per ſe patitur paſſione ꝓprie accepta ē cor
pus.ſi ergo paſſio ꝓprie dicta aliquo modo ad animā per
tineat.hoc nō eſt niſi ſm ꝙ vnitur corpori. ꝛ ita per acci
dens. Unitur autē corpori dupliciter. vno mō vt forma Aīa vnit̃
inquantū dat eſſe corpori viuificās ipſum. Alio mō vt corpi du.
motor inquantū ꝑ corpus ſuas oꝑationes exercet. Et
vtroqȝ modo anima patitur ꝑ accidens.ſȝ diuerſimode.
Nam illud qd eſt compoſitum ex materia ꝛ forma ſicut
agit ratione forme ita patitur ratione materie. ꝛ ideo paſ
ſio incipit a materia ꝛ quodāmodo ꝑ accidens ꝑtinet ad
formā. Sed paſſio patiētis deriuatur ab agēte.eo ꝙ paſ
ſio eſt effectus actionis. Dupliciter ergo paſſio anime at
tribuitur ꝑ accidēs. vno modo ita ꝙ paſſio incipiat a cor
pore ꝛ terminet̃ in anima.ſm ꝙ vnitur corpori vt forma
et hec eſt quedam paſſio corporalis.ſicut cū leditur cor/
pus debilitatur vnio corporis cū anima. ꝛ ſic ꝑ accidens
ipſa anima patitur que ſm eſſe ſuum corpori vnitur
Alio modo ita ꝙ incipiat ab anima inquātum eſt corpo
ris motor ꝛ terminatur in corpus. ꝛ hec dicit̃ paſſio ani
malis.ſicut patet in ira ꝛ timore ꝛ alijs huiuſmodi.nam
huiuſmodi ꝑagūtur ꝑ apprehenſionē ꝛ appetitū anime
ad que ſequitur corporis trāſmutatio.ſicut trāſmutatio

mobilis ſeqtur ex oꝑatione motoris ſm omnē modum
quo mobile diſponit ad obediendū motioni motoris. et
ſic corpore tranſmutato ꝑ aliquā tranſmutationē etiam
ipſa anima patitur ꝑ accidens.

Ad .1. ❡ Ad primū ergo dicendū ꝙ aīa non timet interitū
vt ipſa ſm ſe intereat. ſed timet interitū coniūcti per ſepa
rationem ſui a corpore. et ſi ſui ipſius interitū timeat hoc
non eſt niſi inquantū dubitat an ad corruptionē corpo
ris anima ꝑ accidens corrūpat. vnde nec ipſe interit⁹ ani
me poteſt ꝯuenire per ſe. nec ipſa paſſio timoris ei ſine cō
Ad 2 munione corporis conuenit. ❡ Ad ſecūdum dicendum
ꝙ anima ꝗuis ꝑficiatur in corpore. nō tamē ꝑficit a cor
pore. vt Aug⁹. probat. xii. ſup Gen̄. ad lit. ſed vel a deo ꝑ
ficitur vel ipſa ſeipſaꝫ ꝑficit cū adminiculo corporis ob
ſequentis. ſicut virtute intellectus agentis perficitur in
tellect⁹ poſſibilis adminiculo fantaſmatū quādo ꝑ ipſū
Ad 3 fiunt intelligibilia actu. ❡ Ad tertiū dicenduꝫ. ꝙ ꝗuis
qualitas corporis anime nullo modo ꝯueniat. tamē eſſe
coniuncti eſt commune anime et corpori. et ſimiliter ope
ratio. vnde paſſio corporis per accidens redundat in ani
mā. ❡ Ad quartum dicendū. ꝙ paſſio non accidit con
Ad 4 iuncto ex anima et corꝑe niſi ratione corꝑis. vnde anime
non accidit niſi per accidēs. Ratio aūt ꝓcedit acſi paſſio
cōueniret toti ratione totius et nō ratione alterius par
Ad 5 tis. ❡ Ad quintū dicendū. ꝙ ira et ſimiliter quelibet alia
paſſio anime poteſt dupliciter ꝯſiderari. vno mō ſm pro
priam rationē ire. et ſic ꝑ prius eſt in anima ꝙ̄ in corpore.
Alio mō inquātum ē paſſio. et ſic ꝑ prius eſt in corpore
ibi eīm primo accipit rationē paſſionis. Et ideo non di
cimus ꝙ aīa iraſcat ꝑ accidēs. ſed ꝙ ꝑ accidēs patiatur.
Ad 6. Et ꝑ hoc pꝫ ſolutio ad ſextū. ❡ Ad. vii. dōm. ꝙ aia
Ad 7 non dicitur ſentire ꝑ accidens eadē ratione qua nec gau
dere ꝗuis dicatur per accidens pati

Tertio queritur. utruꝫ

paſſio ſit tantū in appetitiua ſenſitiua. Et vi
.1. detur ꝙ nō. Criſtus eīm ſcd̄ꝫ totā animā patiebat. vt pꝫ
ꝑ illud Pſal. repleta ē malis aīa mea. qd̄ de paſſionibꝫ ex
ponit. glo. Totalitas āt aīe ad potētias ꝑtinet. ergo in qua
libet potētia aīe pōt eſſe paſſio. et ita non tm̄ in appetitiua
2 ſenſitiua. ❡ Pre. Omnis mot⁹ vel oꝑatio q̄ cōuenit aīe
preter corpus ſcd̄m ſeipſaꝫ. ē ꝑtis intellectiue nō ſenſiti
ue. ſicut dt Aug⁹. xiiii. de ci. dei. c. v. nō ex carne tm̄ afficit
aia vt cupiat metuat letet et triſtet. veꝝ etiā ex ſeipſa his
pōt motibꝫ agitari. ergo hmōi paſſiones nō ſunt tm̄ in parte
3. appetitiua ſenſitiua ❡ Pre. Volūtas ē ꝑtis intellectiue.
vt pꝫ. iii. de aīa. ſꝫ ſic dt Aug. xiiii. de ci. dei. c. vi. volūtas
eſt q̄ppe in omnibꝫ. timore ſcꝫ et leticia et hmōi. imo oēs ni
hil aliud ꝙ̄ volūtates ſūt. nā qd ē cupiditas et leticia. niſi
volūtas in eoꝝ ꝯſenſionē q̄ volum⁹. et quid ē met⁹ et tri
ſtitia niſi volūtas in diſſenſionē ab his q̄ nolum⁹. ergo hu
4 iuſmodi paſſiones ſūt etiā in ꝑte itellectiua ❡ Pre. Eiuſ
dem potētie nō eſt agere et pati. ſꝫ ſenſus videt eē potē
tia actiua. nā baſiliſcus videndo dicit interficere. mulier
etiā mēſtruata vidēdo inficit ſpeculū. vt pꝫ in li. de ſom
no et vi. ergo in parte ſenſitiua nō eſt ponenda aīe paſſio
5 ❡ Pre. Potētia actiua ē nobilior ꝙ̄ potētia paſſiua. ſed
potētie vegetatiue ſunt actiue q̄bus nobiliores ſunt ſen
ſitiue potētie. ergo ſenſitiue ſunt actiue. et ſic idem qd̄ prius
6 ❡ Pre. Potentie rōnales ſunt ad oppoſita ſm phm. De
lectationi aūt opponit triſtitia. cū ergo in ꝑte intellectiua
ſit ꝓprie delectatio. vt patet in. vii. et. x. ethy. videt ꝙ etiaꝫ
ſit ibi triſtitia. et ſic paſſiones poſſunt eē in ꝑte intellecti
ua. Sꝫ dicē. ꝙ verbū phi intelligit de oppoſitis actibꝫ Solutio
❡ Sed cōtra. Scientia et ignorātia q̄ ſunt oppoſita ſunt 7
in parte aīe intellectiua. et tamē nō ſunt actus. ergo verbuꝫ
phi nō intelligitur tm̄ de actibus. ❡ Pre. ſm phm in. ii. 8
phyſ. idem per ſui abſentiā et preſentiā ē cauſa ꝯtrario
rum. ſicut gubernator ſalutis et ſubmerſionis nauis. ſed
intelligibile preſens facit delectationē in ꝑte intellectiua.
ergo intelligibile abſens facit triſtitiam in eadē. et ſic idē
qd̄ prius ❡ Prete. Dam̄. dicit in ſcd̄o li. ꝙ dolor non eſt
paſſio. ſed paſſionis ſenſus. ergo eſt in ſenſitiua virtute et 9
non in appetitiua. et eadē ratione delectatio et alia q̄ dicū
tur paſſiones anime. ❡ Pre. ſm Dam̄. in. ii. li. et phm in 10
ſcd̄o ethy. paſſio eſt ad quā ꝯſeqtur gaudiū et triſtitia. ergo
paſſiones aīe precedūt gaudiū et triſtitiā. ſed gaudiū et
triſtitia ſunt in appetitiua. ergo et paſſiones aīe ſunt in ea
dem ꝑte appͥhēſiua q̄ precedit appetitiuā. ergo paſſiones
ſunt in apprehenſiua q̄ precedit appetitiuā ❡ Pre. Si
cut in oꝑationibꝫ appetitiue ſenſitiue trāſmutat corpus. 11
ita etiā in oꝑationibꝫ ſenſitiue apprehenſiue. ergo et paſ
ſio non ē tantū in appetitiua. ſed in apprehēſiua. ❡ Pre. 12
Paſſio ꝓprie loquendo ē per abiectionem alicuius et rece
ptionem cōtrarii. ſed hoc accidit in ꝑte intellectiua. nam
abiicitur culpa et recipitur gratia. abiicitur habit⁹ luxu
rie et induitur habitus caſtitatis. ergo in parte ſuperiori
anime ꝓprie eſt paſſio. ❡ Pre. Mot⁹ appetitiue ſenſiti 13
ue ſeqtur apprehenſionē ſenſus. ſed aliqn̄ hmōi paſſiones
excitātur in nobis ex aliquibꝫ obiectis. q̄ a ſenſu apprehē
di nō poſſunt. ſicut verecūdia de turpi actu. timor de fur
to. ergo hmōi non poſſunt eſſe in ꝑte appetitiua ſenſiti
ua. et ita relinquitur ꝙ ſint in ꝑte appetitiua rationali ſcꝫ in
voluntate ❡ Pre. Inter alias paſſiones aīe ponitur ſpes 14
ſed ſpes ē in parte intellectiua anime. q: ſancti patres in
limbo ſpem habebant. motus aūt partis ſenſitiue in ani
ma ſeparata non remanet. ergo paſſiones etiam ſunt in ꝑ
te anime intellectiua ❡ Pre. Imago ē in ꝑte intellectiua 15
ſed ſm potētias imaginis anima patitur. q: potētie ani
me que nūc ꝑficiūtur gratia. in ſtatu glorie ꝑficiētur frui
tionis gloria. ergo paſſio nō ē tantū in parte anime appe
titiua ſenſitiua ❡ Pre. Paſſio ſm Dam̄. eſt mot⁹ ex alio 16
in aliud. ſed intellectus mouetur de alio in aliud proce
dendo de ꝑncipiis in ꝯcluſiones. ergo in intellectu ē paſ
ſio. et ſic idem qd̄ prius ❡ Pre. Phs in tertio de aīa dt 17
ꝙ intelligere ē pati quoddā. ſed intelligere ē in intellectu
ergo in intellectu eſt paſſio ❡ Pre. Dyoniſ. dicit de ge 18
rotheo in. ii. c. de di. no. ꝙ patiēs diuina didicit diuina. ſꝫ
pati diuina non poterat ſm partē ſenſitiuā que non ē di
uinoꝝ capax. ergo paſſio non eſt tantū in parte ſenſitiua.
❡ Pre. Ad illud qd̄ ineſt anime per accidēs. non debet 19
aliqua potentia determinata ordinari. eoꝝ eīm que ſunt
per accidens nec ſciētia nec potētia determinata eſt. ſed
anima nō patitur niſi ꝑ accidens. ergo paſſio non ē in ali
qua potētia aīe determinata. et ita nō eſt ſolum in appe
titu ſenſitiuo.

❡ Sed ꝯtra ē qd̄ Dam̄. dicit in ſcd̄o li. Paſſio eſt mo Cōtra
tus appetitiue virtutis ſenſibilis in imagine boni et mali
Et item Grego. niceñ. Paſſio eſt motus irrationalis aīe
ſuſceptiue boni vel mali. ergo paſſio eſt tantū in ꝑte appe
titiua irrationali ❡ Pre. Paſſio proprie loquendo ē ſm
motū alterationis vt dictū eſt. ſed alteratio nō eſt niſi in
parte anime ſenſitiua. vt patet in ſeptimo phyſico. ergo

paſſio non eſt niſi in parte ſenſitiua.
Rꝫº. ¶ Reſpōſio dicendū. ꝙ paſſio ꝓprie loquēdo non eſt
niſi in appetitiua ſenſitiua. vt ex duabꝫ diffinitionibꝫ paſ
ſionis ꝫ Damā. ꝫ Grego. niceni poſitis apparet. qđ ſic ap
Paſſio dr triplicit — paret. Dicitur eñ paſſio tripliciť vt prius dictū eſt. vno
modo ꝯmuniter ſcđm ꝙ oīne recipe eſt pati. ꝫ ſic paſſio
nō eſt in qualibet ꝑte anime. nec tamē ſolū in appetitiua
ſenſitiua. hoc mō accipiendo paſſionē dicit Cōmen. in. ij.
li. de anima. ꝙ vires anime vegetabilis omnes ſunt acti
ue. vires aūt ſenſibiles omnes paſſiue. vires aūt rationa
les partim actiue ꝓpter intellectū agentem. ꝫ partim paſ
ſiue ꝓpter intellectū poſſibilem. Licet igitur hic modus
paſſionis ꝯīuis ꝯueniat apprehenſiuis ꝫ appetitiuis. ma
gis tamē ꝯpetit appetitiuis. qꝛ cū opatio apprehēſiue ſit
in rem apprehenſam ſm ꝙ eſt in apprehendente. opatio
aūt appetitiue ſit ad rē ſcđm ꝙ eſt in ſeipſa. id qđ recipiť
in apprehēſiua minꝰ habet de ꝓprietate rei apprehenſe ꝙꝫ
id qđ recipitur in appetitiua de ratione rei appetibilis.
vnde verꝝ qđ perficit apprehenſiuam eſt in mente. bonū
vero qđ ꝑficit appetitiuā eſt in rebꝫ vt dicitur in. vi. meta.
Alio mō dicitur paſſio ꝓprie q̄ conſiſtit in abiectione
vnius cōtrarij ꝫ receptione alterius ꝑ viam tranſmuta
tionis. ꝫ hic modus paſſionis aīe conuenire non pōt niſi
ex corpe. Et hoc dupliciter. vno mō ſcđm ꝙ vnitur cor-
pori vt forma. ꝫ ſic ꝯpatiť corpori patiēti paſſione corpo
rali. Alio mō prout vnitur ei vt motor. ꝫ ſic ex opatio-
ne anime fit tranſmutatio in corpe. que qđem paſſio dici
tur animalis vt ſupra dictum eſt. Paſſio igiť corpalis p̄-
dicta pertingit ad potētias ſm ꝙ in eſſentia anime radi-
cantur. eo ꝙ anima ſm eſſentiā eſt forma corporis. et ſic
ad eſſentiā anime p̄mo pertinet. Poteſt tamē hec paſſio
alitui potentie attribui tripliciter. vno modo ſm ꝙ in eſ
ſentia anime radicatur. ꝫ ſic cū oīnes potentie in eſſentia
anime radicētur ad omnes potētias ꝑtinet predicta paſ
ſio. Alio modo ſicut ex leſione corporis potentiaꝝ actꝰ
impediūtur. ꝫ ſic predicta paſſio ꝑtinet ad oīnes poten-
tias vtentes organis corporalibꝫ. quaꝝ omniū actus im
pediūtur leſis organis. ſꝫ indirecte. hoc mō ꝑtinet etiā
ad potētias organis corporalibꝫ nō vtētes. ſcꝫ intellecti
uas inquantū accipiūt a potētijs organis vtētibꝫ Unde
contingit ꝙ leſo organo virtutis imaginatiue etiā intelle
ctus opatio impediť ꝓpter hoc ꝙ intellectus indiget fan
taſmatibꝫ in ſua operatione. Tertio modo ꝑtinet ad ali
quā potentiā vt appetentem ipſam. ꝫ ſic ꝓprie ꝑtinet ad
ſenſum tactus. nā tactus eſt ſenſus coꝝ ex quibꝫ compo
nitur aīal. ſimiliter coꝝ ꝑ que animal corrūpitur Paſſio
vero aīalis cū ꝑ eam ex opatione aīe trāſmuteť corpus.
in illa potētia eſſe debet q̄ organo corpali adiūgitur. ꝫ cu
ius ē corpa trāſmutare. ꝫ ideo hmōi paſſio nō eſt in par
te intellectiua q̄ nō eſt alicuius organi corpalis actꝰ. nec
iteꝝ ē in apprehēſiua ſenſitiua. qꝛ ex apprehēſione ſenſus
nō ſeqtur motꝰ in corpe niſi mediāte appetitiua q̄ eſt im
mediatū mouēs. vñ ſm modū opatiōis eius ſtati diſpo
nitur organū corpale. ſcꝫ cor vñ eſt p̄ncipiū motus tali
diſpoſitione q̄ competat ad exequēdum hoc in qđ appe-
titus ſenſibilis inclinatur. vnde in ira feruet ꝫ in timore
quodāmō frigeſcit ꝫ ꝯſtringiť. ꝫ ſic in appetitiua ſenſitiua
ſola animalis paſſio ꝓprie inuenitur Uires āt anime ve
getabilis ꝯīuis organo vtātur. conſtat tamen ꝙ nō ſint
paſſiue. ſed actiue. paſſio eñ magis ꝓprie appetitiue potē
tie ꝯuenit ꝙꝫ apprehēſiue vt in p̄ncipio dictū eſt. Et hec
eſt etiā vna ratio quare magis appetitiua ſenſitiua ꝓprie
paſſionis ſubiectū eſt ꝙꝫ apprehenſiua ſenſitiua. Sic eñ
ipſa affectiua ſuperior magis accedit ad ꝓpriā rationem
paſſionis ꝙꝫ intellectiua. Tertio modo paſſio dicebať
quaſi tranſſumptiue ſm ꝙ aliqđ qualitercunqꝫ impediť
ab eo qđ eſt ſibi conueniēs. ꝫ ſic hoc modo potentie ani
me patiūtur cum a ꝓprijs actibꝫ impediūtur. quod qđem
aliqualiter in oībꝫ potentijs anime ꝯtingit vt dictū eſt
Nunc aūt loquimur de paſſione animali ꝓprie dicta que
vt oſtēſum eſt in ſola appetitiua ſenſitiua inuenitur
¶ Ad primū ergo dicendū. ꝙ aīa xp̄i tota patiebať — Ad .1.
paſſione corporali ꝫ ſic ad potētias oīnes paſſio illa per
tinebat ad minus, put in eſſentia aīe radicātur. non ita ꝙ
paſſio animalis in qualibet potētia anime eius eſſet ſicut
in ꝓprio ſubiecto ¶ Ad ſecundū dicēdū. ꝙ Augꝰ. loquiť — Ad 2
contra quoſdā platonicos q̄ dicebāt omniū illoꝝ paſſio
num principiū eſſe ex carne. Augꝰ. autē oſtendit ꝙ etiā
ſi caro in nullo eſſet corrupta poſſet eſſe haꝝ paſſionū p̄n
cipiū ex aīa. ꝫ ideo nō dicit ꝙ ſine carne hmōi paſſiones
ꝑficiātur. ſed ꝙ nō ex carne tantū his paſſionibꝫ aīa affi — Ad 3
citur ¶ Ad tertiū dicendū. ꝙ Augꝰ. vel nomē volunta-
tis large accipit ꝓ quolibet appetitu. vel etiā timorem et
gaudiū ꝫ alia hmōi accipit ꝓ actibꝫ volūtatis ſimilibus
paſſionibꝫ in appetitu ſenſitiuo exiſtentibꝫ. Eſt eñ. vt in
queſtione de ſenſualitate dictū ē. ꝫ in ipſa volūtate gau
dium quodāmodo ꝫ triſticia ꝫ alia huiuſmodi. ſed non
ita ꝙ ſint paſſiones ꝓprie loquendo. Uel poteſt dici ꝙ
Aug. has paſſiones volūtates nomīat inquātū ex actu
voluntatis homo in has paſſiones inducitur ſm ꝙ appe
titus inferior ſequitur inclinationē appetitus ſuperioris
vt in queſtione de ſenſualitate dictum ē. Uñ Augꝰ. ipſe
poſtea ſubiūgit ſicut allicitur vel offenditur volūtas ho-
minis ita in hos vel illos affectus mutatur et vertitur.
¶ Ad quartū dicendū. ꝙ ſenſus nō eſt virtus actiua. ſꝫ — Ad 4
paſſiua. non eñ dicitur virtus actiua que habet aliquem
actum qui ē operatio. ſic eñ omnis potentia anime acti-
ua eſſet. ſed dicitur potētia aliqua actiua eſſe que compa
ratur ad ſuū obiectū ſicut agens ad patiens. Paſſiua ve
ro q̄ comparatur ad ſuū obiectū ſicut patiēs ad agēs. Sen
ſus aūt comparatur ad ſenſibile ſicut patiens ad agēs. eo
ꝙ ſenſibile trāſmutat ſenſū Qꝫ aūt ſenſibile aliqū a ſen
ſu trāſmutať hoc eſt ꝑ accidēs. inquātū ipſū organū ſen
ſus habet aliquā qualitatē ꝑ quā natū eſt immutare ali-
qđ corpus. Uñ infectio illa q̄ mulier mēſtruata ſpeculū
inficit. vel qua baſiliſcus hominē vidēdo interficit. nihil
confert ad viſionē. ſed viſio ꝑficitur ꝑ hoc ꝙ ſpecies viſi
bilis recipitur in viſū qđ eſt quoddā pati. vñ ſenſus po
tentia paſſiua ē. Dato etiā ꝙ ſenſus aliqđ ageret actiue
non ex hoc ſequereť ꝙ in ſenſu nulla paſſio eſſe poſſit. ni
hil eñ ꝓhibet reſpectu diuerſoꝝ idem eſſe actiuū ꝫ paſſi
uū Dato iteꝝ ꝙ ſenſus qui nominat vim apprehenſiuā
nullius paſſionis eſſet capax. nō ꝓpter hoc excluderetur
quin in appetitiua ſenſibili paſſio eſſe poſſet. ¶ Ad. v. di — Ad 5
cendū. ꝙ ꝯīuis actiuū ſit ſimpliciter paſſiuo nobilius re-
ſpectu eiuſdē. nihil tñ prohibet aliqđ paſſiuū aliquo mō
nobilius eſſe inquātū paſſiuū nobiliori paſſione patitur
ꝙꝫ ſit actio q̄ actiuū agat. ſicut paſſio a qua intellectꝰ poſ
ſibilis dicitur potentia paſſiua. ꝫ etiam ſenſus recipiēdo
aliquid immaterialiter eſt nobilior actione q̄ potētia ve-
getatiua agit materialiter. qđ eſt mediātibꝫ qualitatibus
elemētaribus. ¶ Ad ſextum dicendū. ꝙ illi delectationi — Ad 6
que eſt in parte intellectiua per coniūctionem intelligibi
lis conuenientis non eſt aliqđ contrariū. qꝛ oporteret ꝙ

ſlli intelligibili ꝯuenienti aliquid contrariū foret ꝙ cauſa
contrarij eſſet. hoc aūt eſſe nō poteſt eo ꝙ intelligibili ſpe
ciei nihil eſt contrariū. ſpecies eīn contrarioꝝ in aīa ꝯtra
rie non ſunt vt dicitur in .vij. metaph. Vñ homo nō ſolū
delectatur de hoc ꝙ intelligit bona. ſed de hoc ꝙ intelli⸗
git mala inquantū intelligit. Ipſum eīn intelligere mala
bonū eſt intellectui. ⁊ ſic delectatio intelligibilis ꝯtrariū
nō habet. dicit̄ eīn triſtitia vel dolor in pte intellectiua eē
cōmuniter loquēdo inquantū intellectus intelligit aliqđ
nociuū cui volūtas repugnat. qꝛ tamē illud nociuū non
eſt nociuū intellectui inquantū eſt intellect⁹. ideo illa tri
ſtitia vel dolor non cōtrariatur delectationi intellectus
que eſt ſcđm illud quod eſt ꝯueniēs intellectui inquātū
Ad 7 intelligit. ¶ Ad ſeptimū dicendū ꝙ potētia rationalis
ſe habet ad cōtraria aliquo mō ſibi ꝓprio. ⁊ aliquo modo
ſibi communi ⁊ omnibꝫ alijs. Qꝛ eīn potētia rationalis
ſit ſubiectū contrarioꝝ accidētium hoc ſibi ⁊ alijs com⸗
mune eſt. qꝛ omniū contrarioꝝ idē eſt ſubiectū. ſed ꝙ ſe
habeat ad ꝯtrarias actiones illud eſt ſibi ꝓpriū. Natura
les eīn potētie ſunt determinate ad vnum. ⁊ ſic loquitur
Ad 8 phs ꝙ rōnales poteſtates ſunt ad oppoſita. ¶ Ad .viij.
dđm. ꝙ abſentia gubernātis nō ē cauſa ſubmerſionis na
uis niſi ꝑ accidēs inquātū ſcꝫ remouet gubernātis ꝓui⸗
dentiā ꝑ quā nauis ſubmerſio ꝓhibebat̄. Et ſimiliter in
telligibilis remotio vel abſentia nō eſt cauſa triſtitie. ſed
nō delectādi. effectus eīn ꝓportionat̄ ſm ꝓportionē cau⸗
ſarū. Vñ intelligere ⁊ nō intelligere q̄ ꝯtradictorie oppo
nūtur ſunt cauſa delectādi ⁊ nō delectandi q̄ ſimilit̄ ſunt
cōtradictoria. non aūt delectādi ⁊ triſtandi q̄ ſunt cōtra
ria. Si aūt accipiat̄ id qđ eſt contrariū intellectiue virtu
tis. ſcꝫ error. nō poteſt eſſe cauſa triſtitie. qꝛ vel error eſti
matur eē veritas. ⁊ ſic error delectat ſicut ⁊ veritas. vel
cognoſcit̄ eſſe error qđ non eſt niſi ꝯgnoſcendo veritatē
Ad 9 et ſic iterū error delectationē in intelligēdo facit. ¶ Ad
nonū dicendū ꝙ triſtitia ⁊ dolor hoc modo differunt ꝙ
triſtitia eſt quedā paſſio animalis incipiēs. ſcꝫ in appre⸗
henſione nocumēti. ⁊ terminata in oꝑatione appetitus. ⁊
vlterius eſt in trāſmutatione corꝑis. ſed dolor ē ſm paſ
ſionē corꝑalem. vñ Aug⁹. dicit .xiiij. de ciui. dei. ꝙ dolor
vſitatius in corporibꝫ dicit̄. ⁊ ideo incipit a leſione corpo
ris et terminatur in apprehenſione ſenſus tactus. ꝓpter
qđ dolor eſt in ſenſu tact⁹ vt in apperente. vt dictum eſt.
Ad 10 ¶ Ad .x. dicendū ꝙ gaudiū ⁊ triſtitiā ſequi paſſionem
dicit̄ ⁊ a Dam. ⁊ phō. ſꝫ ſub alio ⁊ alio intellectu Dam.
et Greg niceñ. illud verbū ꝓponētes loquūtur de paſſio
ne corꝑali q̄ apprehēſa cauſat gaudiū vel triſtitiā in ſenſu
experta cauſat dolorē. Phs etiā in ſcđo ethy. loquit̄ pro
cul dubio de paſſionibꝫ aīalibꝫ volens ꝙ ad oēs paſſio
nes aīe ſeq̄tur gaudiū ⁊ triſtitia. Cuius ratio eſt. qꝛ inter
oēs paſſiones ꝯcupiſcibilis potentie gaudiū ⁊ triſtitia
que cauſant̄ ex ꝯſecutione ꝯuenientis vel nociui. vltimū
locū tenēt. Oēs aūt paſſiones iraſcibilis ad paſſiones
cōcupiſcibilis terminātur vt in queſtione de ſenſualitate
dictū eſt. vñ teſtat̄ ꝙ oēs paſſiones aīe ad gaudiū termi
nātur. ſm aūt neutrū intellectū ſequitur ꝙ paſſiones ſint
in apprehenſiua. quia paſſio corporalis eſt in ipſa natura
corporis. Paſſiones aūt animales alie ſunt in eadem pte
appetitiua in qua gaudiū et triſtitia. ſed tamen quātum
ad priores actus eius. Sī aūt in actibꝫ appetitiue ordo nō
eſſet. ſequeretur ex verbis phī ꝙ paſſiones animales nō
eſſent in appetitiua vbi eſt gaudium ⁊ triſtitia. ſed in ap
Ad 11 prehenſiua. ¶ Ad vndecimū dicendū ꝙ neqꝫ ſenſus ne

ꝙ alia vis apprehenſiua mouet immediate. ſed ſolum me
diante appetitiua. ⁊ ideo ad oꝑationē virtutis ſenſitiue
apprehenſiue non immutatur corpus quantū ad diſpoſi
tiones naturales niſi ſuꝑueniat mot⁹ appetitiue quē ſta
tim ſeq̄tur trāſmutatio corporis diſponentis ſe ad obedi
endū. vñ q̄uis vis ſenſitiua apprehenſiua immutetur ſi⸗
mul cū organo corporali nō tamē ē ibi paſſio ꝓprie loquē⸗
do. qꝛ in oꝑatione ſenſus nō tranſmutatur organum cor
porale ꝑ ſe loquēdo. niſi ſpirituali immutatione ſcđm ꝙ
ſpecies ſenſibiliū recipiūtur in organis ſentiendi ſine ma
teria. vt dicit̄ in .ij. de aīa ¶ Ad .xij. dicendū ꝙ q̄uis in ꝑ Ad 12
te intellectiua aliquid abijciatur ⁊ aliqđ recipiatur. hoc
tū nō cōtingit ꝑ viam tranſmutationis. vt cōtinue rece⸗
ptio ⁊ abiectio fiat. ſed hoc eſt ꝑ ſimplicē influxū quātū
ad habitus infuſos in inſtāti. immediate eīn infunditur
gratia ꝑ quā expellitur culpa. alteratio quidē q̄ fit de vi⸗
cio in virtutē vel de ignorātia ad ſcientiā. attingit ad par
tem intellectiuā per accidēs ꝑ ſe exiſtēte tranſmutatione
in pte ſenſitiua. vt patet in .vij. ethy. Ex hoc eīn ꝙ fit ali⸗
qua tranſmutatio circa partem ſenſitiuā ſubito reſultat
aliqua perfectio in pte intellectiua vt ſic id qđ fit in par⸗
te intellectiua ſit ſicut termin⁹ trāſmutationis in pte ſen
ſitiua exiſtentis. ſicut illuminatio eſt terminus mot⁹ lo
calis. ⁊ generatio ſimiliter alterationis. ⁊ hoc intelligen⸗
dum eſt quātū ad habitus acquiſitos ¶ Ad .xiij. dicen Ad 13
dum. ꝙ ex aliquo apprehenſo ꝑ intellectū poteſt ſeq̄ paſ⸗
ſio in appetitu inferiori dupliciter. vno mō inquātum id
qđ intelligitur vniuerſaliter ꝑ intellectum format̄ in ima
ginatione ꝑticulariter. ⁊ ſic mouetur inferior appetitus
ſicut cū intellectus credētis accipit intellectualiter futu⸗
ras penas. ⁊ eaꝝ fantaſmata format imaginādo ignem
vrentem ⁊ vermē rodentē. ⁊ alia huiuſmodi. ex quo ſeq̄⸗
tur paſſio timoris in appetitu ſenſitiuo. Alio modo in⸗
quantū ex apprehenſione intellectus mouetur appetit⁹
ſuperior ex quo per quandā redūdantiam vel imperiū
etiam appetitus inferior ꝯmouetur ¶ Ad .xiiij. dicendū Ad 14
ꝙ ſpes q̄ in anima ſeparata manet. non eſt paſſio. ſed vel
habitus vel volūtatis actus vt ex predictis patꝫ ¶ Ad Ad 15
xv. dicendū. ꝙ ex beatificatione vel ꝑfectione imaginis ni
hil aliud haberi poteſt q̄ꝫ ꝙ in pte intellectiua ſit paſſio
ſm ꝙ omnis receptio paſſio dicitur. ¶ Ad .xvi. dicēdū Ad 16
ꝙ paſſio dicitur eſſe motus ex alio recepto in aliud rece⸗
ptum. nō aūt ex alio operato in aliud operatū. ſic aūt in
intellectu ē motus ex alio in aliud. ¶ Ad .xvij. dicendū. Ad 17
ꝙ intelligere ē pati ꝯmuniter loquendo de paſſione pro
ut omnis receptio paſſio eſt. ¶ Ad .xviij. dicēdū. ꝙ paſſio Ad 18
illa de qua loq̄tur Dyoniſ. nihil aliud ē q̄ꝫ affectio ad di⸗
uina q̄ habet magis rationē paſſionis q̄ꝫ ſimplex appre⸗
henſio vt ex dictis patꝫ. ex ipſa eīn diuinoꝝ affectione ꝑ
uenit manifeſtatio eorūdem. ſcđm illud Jo .xiiij. Si q̄s
diligit me diliget̄ a patre meo ⁊ ego diligam eū ⁊ mani⸗
feſtabo ei meipſū. ¶ Ad .xix. dđm. ꝙ paſſio nō dicitur Ad 19
eſſe in aīa quaſi aīa trāſmutet̄. ſꝫ quia per eam tranſmuta
tur corpus.

Quarto querit̄. ſcđm

quid attēdat̄ ꝯtrarietas ⁊ diuerſitas inter aīe
paſſiones Et videt̄ ꝙ nō ſm bonū ⁊ malū. Audacia
eīn timori opponit̄. vtraqꝫ vero paſſio ē reſpectu mali. qꝛ 1.
hoc qđ timor fugit audacia aggredit̄. ergo contrarietas
paſſionū nō ē ſcđm bonū ⁊ malū ¶ Pre. Spes deſpera ⁊

tioni opponit̄. vtraqꝫ vero ē reſpectu boni. qḋ eñi ſpes cō
ſequi expectat. deſperatio aūt de ꝯſecutione diffidit. ergo con
3 trarietas paſſionū nō ē ſm̄ bonū ⁊ malū ¶ Pre. Dam̄.
in. ij. li. ⁊ Grego. niceñ. diſtinguūt paſſiones aīe ꝑ preſens
et futurꝫ. ⁊ ꝑ bonū ⁊ malū. vt de bono futuro ſit ſpes vł
deſideriū. de pñti bono voluptas ſiue delectatio ſiue leti
cia. de malo futuro timor. de preſenti triſticia. ſꝫ preſens
et futurꝫ ꝑ accidēs ſe hñt ad bonū ⁊ malū. ergo differē
tia paſſionū anime ꝑ ſe nō attendit̄ ſm̄ bonum ⁊ malum
4 ¶ Pre. Aug⁹. xiiij. de ci. dei. diſtinguit inter triſticiam et
dolorē. ꝙ triſticia ē aīe. dolor vero corporꝫ. qḋ iterꝫ ad ra
5 tionē boni vel mali nō ꝑtinet. ergo idē qḋ prius ¶ Pre. Ex
ultatio gaudiū leticia ⁊ triſticia iocūditas ⁊ hilaritas dif
ferentiā quandā hñt. alias duo iſtorꝫ inutilit̄ ꝯiungerē
tur vt patet Iſa. xxxv. gaudiū ⁊ leticiā obtinebūt. cū er
go oīa iſta reſpectu boni dicātur videt̄ ꝙ bonū ⁊ malū
6 paſſiones aīe nō diuerſificēt ¶ Pre. Dam̄. in. ij. li. diſtin
guit q̄tuor ſpecies triſticie q̄ ſūt accidia. achos. inuidia.
miſericordia. preter quas ē etiā penitētia. q̄ oīa reſpectu
7 mali dicūtur. ergo idē qḋ pri⁹. ¶ Pre. Dam̄. ibi diſtinguit
ſex ſpēs timoris. ſcꝫ ſegniciē. erubeſcētiā. verecundiā. ad
mirationē. ſtuporē. ⁊ agoniā. q̄ iterꝫ ad ꝑdictā differētiā
8 nō ꝑtinēt. ergo idē qḋ prius ¶ Pre. Dyoniſ. iiij. c. de di.
no. zelū amori ꝯnumerat quorꝫ vtrūqꝫ ē paſſio reſpectu
boni. ⁊ ſic idem quod prius.

Cōtra ¶ Sed ꝯtra ē ꝙ actus diſtinguit̄ ꝑ obiecta. paſſiōes
aūt aīe ſunt actus appetitiue virtutis. cuius obiectū eſt
bonū ⁊ malū. ergo paſſiones aīe ꝑ bonū et malū diſtinguū
tur. ¶ Pre. Scḋm phm̄ in. ij. ethy. Paſſiones aīe ſūt ad
quas ſeq̄tur gaudiū ⁊ triſticia. ſed gaudiū et triſticia di
ſtinguūtur ſm̄ bonū et malum. ergo bonū et malū diſtin
guūt anime paſſiones.

Rñ°. Reſponſio dicendū. ꝙ in paſſionibꝫ anime triplex di
In paſſio ſtinctio inuenit̄. Prima quidem eſt qua differunt quaſi ge
nib⁹ ani nere. vtpote ad diuerſas aīe potentias pertinentes. ſicut
me ē tri. diſtinguūtur paſſiones ꝯcupiſcibilis a paſſionibꝫ iraſci
diſtinctio bilis. Ratio aūt hui⁹ diſtinctionis paſſionū ſumitur ex
ipſa ratione diſtinguēdi potētias. Cū eñi ſupra dictū ſit
in queſtione de ſenſualitate ꝙ obiectū ꝯcupiſcibilis ē de
lectabile ſm̄ ſenſū. iraſcibilis vero aliqḋ arduū vel ali
quid altū. Ille paſſiones ad ꝯcupiſcibilē ꝑtinent in qui
bus importat̄ ordo ad delectabile ſenſus abſolute. vł ad
eius contrariū. Ille vero ad iraſcibilē q̄ ordināt̄ur ad ali
quid arduū circa hmōi. Et ſic apparet differētia inter de
ſideriū ⁊ ſpem. nā deſideriū dicit̄ ſm̄ ꝙ appetitus mouet̄
in aliquid delectabile. ſpes aūt dicit quandā eleuationē
appetitus in aliqḋ bonū qḋ exiſtimat̄ arduū vel difficile
et ſimiliter de alijs. Scḋa vero diſtinctio eſt q̄ diſtin
guūtur quaſi ſpecie paſſiones in eadē potētia exiſtētes.
Que quidē diſtinctio in paſſionibꝫ cōcupiſcibilis ſm̄ duo
attēditur. vno mō ſm̄ ꝯtrarietatē obiectorꝫ. ⁊ ſic diſtin
guūt̄ gaudiū qḋ ē reſpectu boni. ⁊ triſticia que ē reſpectu
mali. Alio mō ſm̄ ꝙ ad idē obiectū vis ꝯcupiſcibilis di
uerſimode ordinat̄ ſm̄ diuerſos gradus ꝯſideratos in ꝓ
ceſſu appetitiui motus. Ipſū eñi delectabile ꝑmo appe
tenti ꝯiūgitur aīaliter. ſm̄ ꝙ apprehenditur vt ſimile vel
conueniēs. ⁊ ex hoc ſeq̄tur paſſio amoris. q̄ nihil aliud ē
q̄ꝫ informatio quedam appetitus ab ipſo appetibili. vnde
amor dicitur eſſe quedam vnio amātis ⁊ amati. id aūt qḋ
ſic aliqualiter ꝯiunctū eſt vlterius querit̄ vt realiter con
iungatur. vt amās ſcꝫ ꝑfruatur amato. ⁊ ſic naſcitur paſ
ſio deſiderij. quod quidē cū adeptū fuerit in re. generat

gaudiū. Sic ergo primū qḋ eſt in motu ꝯcupiſcibilis eſt Ordo paſ
amor. ſcḋm deſideriū ⁊ vltimū eſt gaudiū Et ꝑ contra ſionū vis cō
rium iſtis ſunt accipiēde paſſiones q̄ ordināt̄ur in malū cupiſcibilis.
vt odiū contra amorē. fuga ꝯtra deſideriū. triſticia ꝯtra
gaudiū. Paſſiones vero iraſcibilis. vt in alia queſtione
dictum eſt. oriūtur ex paſſionibꝫ ꝯcupiſcibilis ⁊ terminā
tur ad eas. ⁊ ideo in eis inuenitur diſtinctio aliqua con
formis diſtinctioni cōcupiſcibilis. ⁊ vlterius eſt in eis di
ſtinctio ꝓpria ſm̄ rationē ꝓprij obiecti. Ex parte quidem
cōcupiſcibilis eſt diſtinctio qua diſtinguitur ꝑ bonū et
malum. vel ꝑ delectabile ⁊ contrariū. ⁊ iterꝫ ſm̄ habitū
realiter ⁊ nō habitū realiter. Sed ꝓpria diſtinctio iraſci
bilis eſt vt paſſiones eius diſtinguātur ſm̄ excedens fa
cultatem appetentis ⁊ nō excedens. ⁊ hoc ſm̄ eſtimatio
nem. iſta eñi videtur diſtinguere arduū ſicut differentie
per ſe Poteſt ergo paſſio in iraſcibili exiſtens vel reſpe Sufficiētia
ctu boni eſſe vel reſpectu mali eſſe. ſi reſpectu boni vł ha paſſionū ira
biti vel non habiti. reſpectu boni habiti nulla paſſio pōt ſcibilis.
eſſe in iraſcibili. quia bonū ex quo iam poſſidetur nullā
difficultatem ingerit poſſidenti. vñ non ſaluatur ibi ra
tio ardui. Reſpectu aūt boni nondū habiti in quo ratio
ardui ſaluari poteſt ꝓpter difficultatem ꝯſequendi. ſiq̄
dem illud bonū eſtimatur vt excedēs facultatem facit de
ſperationē. ſi vero nō vt excedēs facit ſpem. Si vero con
ſideretur motus iraſcibilis in malum hoc erit dupliciter.
vel in malum nondū habitū qḋ quidē eſtimatur vt ardu
um inquantū difficile eſt vitari. vel iam habitū ſiue coniun
ctum qḋ iterū rationē ardui habet inquantū eſtimat̄ dif
ficile repelli. Si aūt reſpectu mali nondū preſentis ſiqui
dem illud malū eſtimatur vt excedēs facultatē facit paſ
ſionem timoris. ſi aūt nō vt excedens ſic facit paſſionem
audacie Si aūt malū ſit preſens aut eſtimatur vt nō ex
cedens facultatē. ⁊ ſic facit paſſionē ire. aut excedēs ⁊ ſic
nullam facit paſſionē in iraſcibili. ſed in ſola concupiſcibi
li manet paſſio triſticie. Iſta ergo diſtinctio q̄ accipitur
ſcḋm diuerſos gradus acceptos in motu appetitiuo nō
eſt cauſa alicui⁹ ꝯtrarietatis. quia huiuſmodi paſſiones
differunt ſicut perfectū ⁊ imꝑfectū. vt patet in deſiderio
et gaudio. ſed diſtinctio que eſt ſm̄ ꝯtrarietatē obiecti
facit ꝓprie in paſſionibus contrarietatem. vnde in concu
piſcibili paſſiones ꝯtrarie accipiūtur ſm̄ bonū et malum
vt gaudium ⁊ triſticia amor ⁊ odium. In iraſcibili vero
poteſt accipi dupliciter ꝯtrarietas. vna ſm̄ diſtinctionē ex
ꝓprij obiecti. alia ſm̄ excedēs facultatem ⁊ nō excedens
et ſic ſunt cōtraria ſpes ⁊ deſperatio. audacia ⁊ timor. et
hec ꝯtrarietas eſt magis ꝓpria. Alia vero eſt ſm̄ differē
tiam obiecti ꝯcupiſcibilis id eſt ſm̄ bonū ⁊ malum per
quē modū ſpes ⁊ timor ꝯtrarietatem habere videntur.
Ira vero neutro modo poteſt habere paſſionē contrariā
neqꝫ ſm̄ cōtrarietatē boni ⁊ mali. quia reſpectu boni ꝑ
ſentis non ē aliqua paſſio in iraſcibili. Similiter neqꝫ ſm̄
contrarietatem excedentis facultatē ⁊ non excedētis. q2
malum facultatem excedens nullam paſſionē in iraſcibi
li facit vt dictum eſt. vnde inter ceteras paſſiones ira ha
bet hoc ꝓprium. quia ei nihil eſt contrariū. Tertia ve
ro differentia paſſionū anime eſt quaſi accidentalis. que
quidem dupliciter accidit. vno modo ſm̄ intenſionem ⁊
remiſſionem. ſicut zelus importat intēſionem amoris. fu
ror intēſionē ire. Alio mō ſm̄ differētias materiales bo
ni vel mali. ſicut differūt miſericordia ⁊ inuidia que ſunt
ſpecies triſticie. Nam inuidia eſt triſticia de ꝓſperitate
aliena inquantū eſtimatur vt malum propriū. Miſeri

cordia vero eſt triſticia de aduerſitate aliena inquantum
eſtimatur vt malum propriũ. ⁊ ſic eſt etiam in alijs qui-
buſdam conſiderare.

Ad .i. ¶ Ad primũ ergo dicendũ. ꝙ iraſcibilis obiectuȝ nõ
eſt bonũ ⁊ malum abſolute. ſed addita circunſtantia ar-
duitatis. vnde non ſolum in eoꝝ paſſionibus eſt contra
rietas per bonũ ⁊ malum. ſed per differencias que diſtin
Ad 2 guunt arduum. tam in bono ꝙ̃ in malo. Et per hoc
Ad 3 patet ſolutio ad ſecundum. ¶ Ad tertiũ dicendum. ꝙ pre
ſens ⁊ futurũ accipiũtur vt differentie ad diſtinguẽdum
anime paſſiones. ſcḿ ꝙ futuꝝ eſt nondũ realiter coniun-
ctum. preſens vero eſt iam coniũctum. perfectior vero ẽ
motus appetitus in id quod eſt realiter coniũctum ꝙ̃ in
id quod eſt realiter diſtans. vnde futurũ ⁊ preſens licet
faciant aliquã diſtinctionẽ paſſionũ. nullam tamẽ cõtra-
rietatem faciunt. ſicut nec perfectũ ⁊ imꝑfectum. ¶ Ad
Ad 4 quartum dicẽdum. ꝙ dolor ſcḿ ꝙ ꝓprie accipitur non de
bet cõputari inter anime paſſiones. quia nihil habet ex ꝑ
te anime niſi apprehenſionẽ tantũ. Eſt eñ dolor ſenſus le
ſionis que quidem leſio eſt ex parte corporis. ⁊ ideo Au
guſtin⁹ ibidẽ dicit. ꝙ tractando de paſſionib⁹ anime ma
luit vti nomine triſticie ꝙ̃ doloris. triſticia eñ ꝑficitur in
Ad 5 appetitiua. vt ex dictis patet. ¶ Ad quintũ dicendũ. ꝙ
delectatio ⁊ gaudiũ eodem modo differũt ſicut triſtitia
et dolor. naȝ delectatio ſenſibilis habet ex parte corporis
coniunctionẽ ꝯuenientis. ex parte vero anime ſenſum ill⁹
conuenientie. ⁊ ſimiliter delectatio ſpiritualis habet quã
dam realem ꝯiunctionẽ conuenientis cũ conueniẽti et ꝑce
Delecta ptionem illius coniũctionis. Unde Plato diffiniẽs de
tio eſt lectationẽ ſenſibilem dicit. ꝙ delectatio eſt ſenſibilis ge-
neratio in naturam. Ariſto. vero diffiniens delectatio-
nem dicit. ꝙ delectatio ẽ naturalis habitus operatio nõ
impedita. ipſa eñ operatio ꝯueniẽs eſt illud conueniẽs
coniunctũ qđ delectationẽ precipue ſpiritualeȝ facit. Et
ſic delectatio vtrobiqȝ incipit a coniũctione reali ⁊ perfi-
citur in eius apprehẽſione. gaudiũ vero incipit in appre-
henſione ⁊ terminatur in affectu. vñ delectatio eſt interdũ
cauſa gaudij. ſicut dolor triſtitie. Gaudiũ vero ⁊ triſti-
tia a ceteris differũt accidẽtaliter ſcḿ intenſionẽ ⁊ remiſ
ſionem. nam alia dicũt quandã gaudij intenſionẽ. q̃ qui-
dem intenſio attẽditur vel ſcḿ interiorem diſpoſitionem
et ſic eſt leticia q̃ importat interiorẽ cordis dilatationem
dicitur eñ leticia quaſi laticia. vel ſcḿ ꝙ intenſio gaudij
interioris ꝓrumpit in quedã exteriora ſigna. ⁊ ſic eſt ex
ultatio. Dicitur eñ exultatio ex hoc ꝙ gaudiũ interius q̃-
dammodo exterius exilit. q̃ quidem exilitio attẽditur vel
ſcḿ immutationẽ vultus q̃ primo apparent affectus in-
dicia ꝓpter ꝓpinquitatẽ eius ad vim imaginatiuã. et ſic ẽ
hilaritas. vel ſcḿ ꝙ ex intẽſione interioris gaudij diſpo
Ad 6 nitur ꝑ verba ⁊ facta. ⁊ ſic ẽ iocũditas. ¶ Ad. vi. dñm. ꝙ
ſpecies triſtitie q̃s Dam. ponit ſunt q̃dã modi triſtitie
addẽtes ſup triſtitiã quaſdã differẽtias accidẽtales. vel
ſcḿ intẽſionẽ mot⁹. ⁊ ſic ſcḿ ꝙ iſta intẽſio cõſiſtit in inte
riori diſpoſitiõne dicitur accidia q̃ eſt triſticia aggrauãs ſcȝ
cor ne aliqđ libeat agere. vel ſcḿ ꝙ ꝓgreditur ad exterio-
rem diſpoſitionẽ. ⁊ ſic ẽ anxios q̃ eſt triſticia vocẽ auferẽs
Ex ꝑte vero obiecti ſcḿ ꝙ illud qđ in alio ẽ reputatur
vt ꝓpriũ malum. etſi quidẽ bonũ alterius reputetur vt pro
prium malũ. erit inuidia. ſi aũt malũ alterius ꝓpriũ ma
lum reputetur. erit miſericordia. penitentia vero non ad
dit ſup triſtitiam generalem aliquã ſpecialẽ rationẽ. cum
ſit abſolute de malo proprio. ⁊ ideo a Dam. ꝑtermittitur

Poſſunt tamẽ multi modi triſtitie aſſignari ſi conſiderẽ
tur oĩa q̃ accidẽtaliter ſe habẽt ad malũ qđ triſtitiã facit.
¶ Ad. vij. dñm. ꝙ cũ timor ſit quedam paſſio ex nociuo Ad 7
apprehẽſo vt excedẽte facultatẽ ꝓueniẽs. diuerſificabũ
tur modi timoris ſcḿ differentiã taliũ nociuoꝝ. Quod
quidẽ tripliciter poteſt referri ad appetentẽ. vno modo re
ſpectu ꝓprie opationis. ⁊ ſic inquantũ ꝓpria actio timetur
vt laborioſa ẽ ſegnicies. Inquantũ vero timetur vt turpis
eſt verecundia q̃ eſt timor in turpi actu. Scđo mõ re
ſpectu ꝯgnitionis prout aliqđ ꝯgnoſcibile apprehenditur
vt omnino excedẽs cognitionẽ. ⁊ ſic eius cõſideratio ap
prehẽditur vt ſupnacia ⁊ ſic vt nociua. Qđ aũt excedit
cognitionẽ cõtingit vel ꝓpter eius magnitudinẽ. ⁊ ſic eſt
admiratio q̃ ẽ timor ex magna imaginatione. vel ꝓpter ei⁹
inconſuetudinem ⁊ ſic eſt ſtupor q̃ eſt timor ex inaſſueta
imaginatiõe ſcȝ Dam. Tertio reſpectu paſſiõis q̃ ẽ ab
alio. q̃ quidem paſſio timeri põt vel rõne turpitudinis ⁊
ſic ẽ erubeſcentia q̃ eſt timor in expectatione conuicij. vel
rõne leſionis. ⁊ ſic ẽ agonia ꝑ quã homo timet ne in aliq̃
infortunia incidat ¶ Ad octauũ dicendũ. ꝙ zelus addit Ad 8
ſupra amorẽ quandã intenſioneȝ. eſt eñ amor vehemẽs
non patiens conſortium aliquod in amato.

Quinto queritur. vtruȝ

ſpes timor gaudiũ ⁊ triſticia ſint q̃ttuor princi
pales paſſiones. Et videtur ꝙ non. quia Aug⁹. xiiij. de .1.
ci. dei enumerãs q̃ttuor principales paſſiones ponit cu-
piditatẽ loco ſpei. qđ etiam ex verbis Uirgilij accipi vi-
detur q̃ has principales paſſiones deſignãs dixit. Hinc
homines cupiũt metuũt gaudentqȝ dolentqȝ ¶ Prete. 2
Quanto aliqđ eſt ꝑfectius. tanto ꝑ̇ncipalius eſſe videtur
ſed motus audacie eſt ꝑfectior ꝙ̃ motus ſpei. vtpote cũ
maiori intenſione in ſuũ obiectum tendẽs. ergo audacia
eſt magis ꝑ̇ncipalis paſſio ꝙ̃ ſpes. ¶ Pre. Unũquodqȝ
denominatur a ꝑ̇ncipaliori. ſed vis iraſcibilis ab ira de- 3.
nominatur. ergo ira debet cõputari inter ꝑ̇ncipales paſ-
ſiones ¶ Pre. Sicut in iraſcibili ẽ paſſio reſpectu futuri. 4
ita ⁊ in cõcupiſcibili. ſed paſſio que ẽ in concupiſcibili re
ſpectu futuri. ſcȝ deſideriũ. nõ ponitur paſſio ꝑ̇ncipalis
ergo nec timor ⁊ ſpes q̃ ſilr ſunt in iraſcibili reſpectu fu-
turi ¶ Pre. Principale dicitur illud qđ inter reliqua pri
us exiſtit. principari eñ ſcḿ Grego. ẽ inter aliq̃s priorẽ 5
eſſe. ſed inter reliquas paſſiones amor ẽ prior. ex amore
eñ oĩes alie paſſiones naſcũtur. ergo amor deberet po-
ni paſſio ꝑ̇ncipalis. ¶ Pre. Ille paſſiones videntur eſſe 6
ꝑ̇ncipales a quib⁹ alie dependent. ſed a gaudio ⁊ triſtitia
alie videntur depẽdere. nam paſſio anime ẽ quã ſequitur
gaudiũ ⁊ triſtitia ſcḿ phm in. ij. eth. ergo he due paſſio-
nes tñ. ſcȝ gaudiũ ⁊ triſtitia ſunt ꝑ̇ncipales paſſiones
tantũ. Sed diceres. ꝙ gaudiũ ⁊ leticia ſunt ꝑ̇ncipales Solo
in concupiſcibili. ſpes aũt ⁊ timor ſunt principales in ira
ſcibili. ¶ Sed contra eſt quod dicitur in libro de ſpiritu ⁊ 7
anima. de ꝯcupiſcibilitate gaudium ⁊ ſpes. de iraſcibili-
tate dolor ⁊ metus oriũtur. ¶ Pre. Scḿ ꝓprietatem 8
iraſcibilis potẽtie ſpes deſperationi opponitur ⁊ timor au-
dacie. ſȝ ex ꝑte ꝯcupiſcibilis ponũtur due paſſiones ꝑ̇n-
cipales ꝯtrarie ſcḿ ꝓprietatẽ ꝯcupiſcibilis. ſcȝ gaudiuȝ
et triſtitia. ergo ⁊ ex ꝑte iraſcibilis deberẽt poni principa
les vel ſpes ⁊ deſperatio vel timor ⁊ audacia
Sed ꝯtra ẽ qđ dicitur in li. de ſpiritu ⁊ aĩa. Affect⁹ qui Cõtra

dem partitus eē dinoſcit᷑. dū de eo qđ amamus iam gaudemus vel gaudendū ſperam⁹. ⁊ de eo qđ odimus iam dolemus vel dolendū metuim⁹. ergo he ſunt q̃ttuoꝛ pn̄cipales paſſiones gaudiū doloꝛ ſiue triſtitia ſpes ⁊ amoꝛ ¶ Pre. Boe. pn̄cipales paſſiōes dicit in. pᵒ. de Conſol. Gaudia pelle. pelle timoꝛē. ſpē q̄ fugato. nec doloꝛ aſſit et ſic idem quod prius.

Rſᵒ. ¶ Reſpōſio dicendū. q̄ q̃ttuoꝛ ſunt pn̄cipales anime paſſiones. ſcꝫ triſtitia gaudiū ſpes ⁊ timoꝛ. Cuius ratio eſt. q2 pn̄cipales paſſiones dicūtur. q2 alijs prioꝛes ſunt et oꝛigo eaꝝ. cū autē paſſiones aīe ſint in parte appetitiua ſenſitiua. ille paſſiones p̄oꝛes erūt que immediate ex obiecto appetitiue oꝛiūtur. qđ quidē obiectum eſt bonū et malū. he aūt ſunt quaſi ſcđarie q̄ mediātibus alijs oꝛiuntur. Ad hoc aūt q̄ aliqua paſſio imediate oꝛiat᷑ ex bono vel malo requirūtur duo. Primū eſt vt ex bono ⁊ malo p̱ ſe oꝛiatur. q2 quod eſt p̱ accidēs non poteſt eē primū. Scđm aūt eſt vt illud nullo preſuppoſito oꝛiatur vt ſit principalis paſſio. ꝓpter hec duo dicat᷑ q̄ neq̄ per accidens neq̄ p̱ poſterius ꝓuenit ex obiecto quod tenet locum actiui. Ex bono aūt prouenit p̱ ſe paſſio que ꝓcedit ex bono ſcđm q̄ bonū ē. per accidens vero ea que proueniunt ex bono ſcđm q̄ ē malū. ⁊ ecōtrario eſt intelligēdū de malo. Bonū vero ſcđm q̄ ē bonū allicit ⁊ ad ſe trahit vn̄ ſi aliqua paſſio ſit appetitus tendētis in bonū. erit paſſio p̱ ſe conſequēs ex bono. ſed repellere appetitū eſt propriū mali inquantū eſt malū. vnde ſi aliqua paſſio ſit reſpectu boni per quā refugiatur bonū. paſſio illa non erit ex bono p̱ ſe. ſed inquantū apprehēditur vt aliqualit᷑ malum. et ecōtrario intelligēdum eſt de malo q̄ illa paſſio p̱ ſe ꝓuenit ex malo q̄ ꝯſiſtit in fuga mali. illa vero per accidens q̄ cōſiſtit in acceſſu ad malū. Patet igitur qualiter aliq̄ paſſio p̱ ſe ex bono et malo oꝛitur Quia vero quāto aliquid ē magis vltimū in ꝯſecutione finis tanto eſt prius in intētione ⁊ appetitu. ideo ille paſſiones nō preſuppoſitis alijs ex bono vel malo oꝛiūtur q̄ ꝯſiſtunt in cōſecutione finis. ⁊ eis preſuppoſitis oꝛiūtur alie. Gaudium vero ⁊ triſtitia ex ipſa cōſecutione boni vel mali ꝓueniūt et per ſe. nam gaudiū ex bono ꝓuenit inquantū ē bonū. et triſtitia ex malo inquantū eſt malū. ⁊ ſimiliter omnes paſſiones alie ꝯcupiſcibilis p̱ ſe ex bono vel malo ꝓueniunt. quod ꝯtingit ex hoc q̄ obiectū ꝯcupiſcibilis eſt bonū vel malū ƒm abſolutam rationē. ſed tamē alie paſſiones ꝯcupiſcibilis p̄ſupponūt gaudiū ⁊ triſtitiā p̱ modum cauſe. Nā bonū cōcupiſcibile ideo efficit᷑ amatū ⁊ deſideratū. q2 apprehēditur vt delectabile. malū vero odioſum et fugiendū inquantū apprehēditur vt triſtabile. ⁊ ſic ƒm ordinē appetendi gaudiū ⁊ triſtitia ſunt prioꝛa. q̄uis in oꝛdine exequēdi vel ꝯſequēdi ſint poſterioꝛa. In iraſcibili vero nō oēs paſſiones p̱ ſe ꝯſequūtur ex bono vl᷑ malo. ſed quedā per ſe. quedā per accidēs. qđ cōtingit ex hoc q̄ bonū vel malū nō ƒm abſolutā rationē ſunt obiectum iraſcibilis. ſꝫ ƒm q̄ apponit᷑ conditio arduitatis ƒm quā et bonū repudiat᷑ vt excedēs facultatē ⁊ in malū tēditur ꝓut eſt impoſſibile repelli vel ſubijci. nō aūt poteſt eē in iraſcibili aliqua paſſio q̄ ex bono vel malo ꝯſequat᷑ nulla alia preſuppoſita. Bonū aūt poſtq̄ habitū eſt. nullam paſſionem in iraſcibili facit. vt ex predictis patet Malū vero preſens facit quidem paſſionē in iraſcibili. ſed nō p̱ ſe. ſed per accidens inquātum ſcꝫ in malū preſens q̄s tendit vt repellēdum vel ſubijciēdum. ſicut patet in ira Sic ergo patet ex dictis q̄ quedā paſſiones ſunt q̄ primo ⁊ p̱ ſe ex bono et malo oꝛiūtur. vt gaudiū ⁊ triſtitia. Quedam vero p̱ ſe ſed non primo. ſicut alie paſſiones concupiſcibilis. ⁊ he due iraſcibilis timoꝛ ⁊ ſpes. quarū vna dicit fugam mali. alia acceſſum ad bonū Quedā vero nec per ſe nec primo. ſicut alie que ſūt in iraſcibili. vt deſperatio audacia ⁊ ira que dicūt acceſſum ad malū. vel receſſum a bono. Sic ergo pn̄cipaliſſime paſſiones ſunt gaudiū ⁊ triſtitia. timoꝛ aūt ⁊ ſpes ſunt principales in ſuo genere. q2 non preſupponūt aliquas paſſiones in potentia in q̄ ſūt ſcꝫ iraſcibili. Alie vero paſſiones ꝯcupiſcibilis vt amoꝛ et deſiderium ⁊ odiū ⁊ fuga. etſi ſint p̱ ſe ex malo vel bono. non tamē ſunt prime in ſuo genere cū preſupponāt alias in eadem potentia exiſtentes. ⁊ ſic nō poſſunt dici pn̄cipales neq̄ ſimpliciter neq̄ in genere Et ſic reſtat q̄ ſole quattuoꝛ ſunt paſſiones principales gaudium ⁊ triſtitia ſpes et timoꝛ.

¶ Ad primū ergo dicendū. q̄ cupiditatē vel deſide- Ad .1.
rium precedit alia paſſio in eadem potētia. ſcꝫ gaudium qđ eſt ratio deſiderandi. vnde non poteſt eſſe principalis paſſio. Spes aūt etſi preſupponat aliam paſſionem. non tamen in eadem potentia exiſtentem. ſed in concupiſcibili. Omnes nāq̄ paſſiones iraſcibilis oꝛiūtur ex paſſionib9 concupiſcibilis. vt in alia queſtione dictum eſt. vn̄ poteſt eſſe paſſio principalis. Aug⁹. vero ponit deſiderium vel cupiditatem loco ſpei. ꝓpter ſimilitudinē quandā que eſt inter ea. nam vtraq̄ paſſio eſt reſpectu boni nondū habiti. ¶ Ad ſecūdum dicendū. q̄ audacia non poteſt eſſe Ad 2
principalis paſſio. oꝛitur eīm ex malo p̱ accidēs. cum ſit reſpectu mali per viam aggrediendi. audax eīm aggreditur malum inquantū eſtimat victoꝛiam vel repulſionē mali eſſe quoddā bonū. ⁊ ex huius boni ſpe oꝛit᷑ audacia Et ſic ſubtiliter conſiderando inuenitur ſpes eſſe audacia prioꝛ. nā ſpes victoꝛie vel ſaltem euaſionis audaciam cauſat. ¶ Ad tertiū dicendū. q̄ ira etiam oꝛitur ex malo Ad 3.
per accidēs inquantū ſcꝫ iratus vindictam mali ſibi illati eſtimat bonū. ⁊ in eam tendit. vnde ſpes vindicte conſequende ē cauſa ire. vn̄ cū aliquis leditur ab eo cui nō ſperat vindictam poſſe inferre nō iraſcit᷑. ſꝫ triſtat᷑ ſolum vel timet. vt Auicē. ponit. ſicut ſi ruſtic⁹ ledat᷑ a rege. ⁊ ideo ira nō poteſt eſſe principalis paſſio. ſupponit eīm non ſolum triſtitiā que ē in ꝯcupiſcibili. ſꝫ etiā ſpem q̄ eſt in iraſcibili. Denominat᷑ aūt iraſcibilis ab ira. q2 ē vltima paſſionū q̄ ſunt in iraſcibili. ¶ Ad. iiij. dōm. q̄ paſſiones q̄ Ad 4
ſunt in concupiſcibili reſpectu futuri oꝛiūtur quodāmodo ex paſſionibus in eadem exiſtentibus reſpectu preſentis. ſed paſſiones que ſunt reſpectu futuri in iraſcibili nō oꝛiūtur ex aliquibus paſſionib⁹ reſpectu preſentis in eadem potentia exiſtētibus. ſed exiſtētibus in alia potentia. ſcilicet ex gaudio ⁊ triſtitia. vnde non eſt ſimile. ¶ Ad. v Ad 5
dicendum. q̄ in via exequēdi vel cōſequēdi amoꝛ eſt prima paſſio. ſꝫ in via intentionis gaudium eſt prius amoꝛe. et eſt ratio amandi precipue ƒm q̄ amoꝛ eſt paſſio concupiſcibilis. ¶ Ad ſextum dicendum. q̄ gaudium et triſti- Ad 6
tia inter alias principaliſſime cōputantur. vt dictum eſt nihilominus tamen ſpes ⁊ timoꝛ in genere ſuo ſunt principales. vt ex dictis patet. ¶ Ad ſeptimū dicendum. q̄ Ad 7.
liber ille cum non ſit Aug⁹. non impoſuit neceſſitatem nobis vt eius autoꝛitatem recipiamus. ⁊ precipue hoc videtur expreſſam falſitatem continere. ſpes non eſt in concupiſcibili. ſed in iraſcibili. triſtitia vero non in iraſcibili ſed in concupiſcibili. Si tamē opoꝛteat autoꝛitatē ſuſtinere pōt dici q̄ loq̃tur de potētijs iſtis ƒm rōnē nominū

Concupiſcētia aūt eſt boni. ꝛ ex hac ratione ꝯcupiſcibili
omnes paſſiones ordinate in bonū attribui poſſunt Ira
aūt eſt ex aliquo malo illato. vnde omnes paſſiones que
reſpectu mali ſunt iraſcibili attribui poſſunt. ꝛ ſm h' at-
tribuitur iraſcibili triſticia ꝛ concupiſcibili ſpes. ¶ Ad
Ad 8 octauū dicendū. ꝙ contrarietas que ē propria paſſionū
iraſcibilis. ſcꝫ facultatem excedens ꝛ non excedens. fa-
cit alteram paſſionem per accidens oriri ex bono vel ma
lo. Excedens eīm facultatem inducit ad receſſum. nō ex
cedens autē inducit ad acceſſum. ꝛ ideo ſi ille differētie
conſiderētur in bono illa paſſio que ſequitur ex excedēte
facultatem per accidens ex bono proueniet. ſi autē circa
malum tunc illa erit per accidens que ſeqtur id quod ē
facultatem non excedens. Unde in iraſcibili nō poſſunt
eſſe due principales paſſiones q̄ ſint directe contrarie ve
ſpes ꝛ deſperatio. vel audacia ꝛ timor ſicut erat in concu
piſcibili gaudium ꝛ triſtitia

Sexto queritur. vtrū

.i. paſſionib' mereamur Et videtur ꝙ ſic Im
plendo eīm precepta meremur. ſed in diuinis preceptis in
ducimur ad gaudēdū timēdum ꝛ dolendum et alias hu
iuſmodi paſſiones vt Aug'. dicit xiiij. de ciui. dei. ergo
2 paſſionibus meremur. ¶ Prete. Scdm Aug'. eodem
libro. huiuſmodi paſſiones anime nō ſunt ſine volunta-
te immo etiam nihil aliud ſunt q̄ voluntas. ſed in acti-
bus voluntatis mereri poſſumus nō ſolum materialiter
ſed etiam formaliter. ergo et huiuſmodi paſſionibus.
3 ¶ Pre. Paſſiones animales plus accedunt ad rationē
voluntatē q̄ corporales. quia paſſiones animales mo-
do aliquo ſunt in nobis inquātum cōcupiſcibilis ꝛ ira-
ſcibilis obediūt rationi. paſſiones autē corporales nō. ſed
paſſiones corporales ſunt meritorie. vt patet in martiri
bus qui paſſionib' corporalib' aureolam merētur. ergo
multo fortius paſſiones animales ſunt meritorie. Sꝫ
Solutio diceres. ꝙ paſſiones corporales ſunt meritorie inquan-
4 tum ſunt volite. ¶ Sed contra. Uoluntas patiendi p
criſto poteſt eſſe ꝛ in eo qui nunq̄ patietur. qui tamē nō
habebit aureolam. ergo paſſio corporalis aureolam me
retur non ſolum ſcdm ꝙ eſt volita. ſed ſcdm ꝙ eſt actua
5 liter experta. ¶ Prete. Id ad cuius intētionem ſequi-
tur intentio premij eſt meritorium per ſe ꝛ non ſolum ma-
terialiter. ſed ad intētionem paſſionis corporalis ſeqtur
intentio premij. quia quanto quis magis patitur. tanto
6 glorioſius coronabitur. vt dicitur. ergo paſſionib' ſcdm
ſe meremur et non ſolum materialiter. ¶ Prete. Hugo
de ſancto victore dicit. ꝙ poſt voluntatem ſeqtur opus.
vt voluntas in ſuo opere augeatur. ꝛ ſic facit aliquid ad
meritum opus exterius. ſed ſimiliter in paſſione pōt vo
luntas augeri. ergo paſſio facit ad meritū. ꝛ ſic idem qd
7 prius ¶ Pre. Cum meritū in volūtate conſiſtat oportet
ꝙ illud formaliter ꝛ completiue ad meritum ptineat. in
quo volūtas formalit' ꝛ cōpletiue terminat'. ſꝫ paſſio in-
quantū eſt volita ē obiectū volūtatis ꝛ ſic volūtatē deter
minat q̄ſi formalit'. ergo formaliter ad meritū ptinet ipſa
8 paſſio. ¶ Pre. Aliq̄ cōfeſſores magis grauia ſuſtinuerūt
martirib' aliq̄bus. vñ de eis dicit' ꝙ longū traxere marti
riū. cū paſſio quorundā martirū ſit breui ſpacio tpis fini-
ta. ꝛ tamē ꝯfeſſorib' non debetur aureola. ꝛ ſic videtur ꝙ
illa paſſio corporalis martirū ſm ſe mereatur aureolam.

¶ Pre. Super illud Jacobi. ij omne gaudiū exiſtimate 9
fratres mei. gloſa dicit. tribulatio in preſenti iuſtitiam ꝛ
in futuro auget coronam. non aūt auget niſi merendo. er
go cū tribulatio ſit paſſio. paſſio meritoria eſt ¶ Prete. 10
Idem videtur p hoc qd dicitur in pſal. precioſa ē in cō-
ſpectu domini mors ſanctorū eius. dicitur aūt precioſa q̄
ſi precio digna. preciū aūt laboris ē premiū qd laborib'
meremur. ergo paſſionib' poſſumus mereri. Sed di Solutio
ceres. ꝙ paſſionib' meremur inquantū volite. ¶ Sꝫ cō .ii.
tra eſt qd Lucia dixit. ſi me inuitam violaueris caſtitas
mihi duplicabitur ad coronā. q̄ ipſa paſſio corruptionis
quā inuita ſuſtinuiſſet. fuiſſet ei meritoria corone. ꝛ ſic ipſa
paſſio nō meret' ſolū q2 eſt volita. ¶ Pre. Difficultas 12
eſt de neceſſitate meriti. qd patet ex hoc qd dicit Magi
ſter in ſcdo ſententiarū diſ. xxiiij. ꝙ homo in ſtatu innocē
cie nō merebatur. q2 nihil impellebat ad malum. nec ali-
quid retrahebat a bono. cum ergo paſſiones difficulta-
tem afferant videtur ꝙ per ſe ad meritū faciant. ¶ Pre. 13
Timor eſt quedam paſſio. eo aūt mereri poſſumus etiā
formaliter cum ſit in parte intellectiua. vt patet cū time-
mus ea que non niſi p intellectum cognoſcimus. ſicut pe
nas eternas. ergo paſſionib' poſſumus mereri. ¶ Pre. 14
Premiū reſpondet merito. ſed premiū glorie non ſolum
erit in anima ſed in corpore. ergo ꝛ meritū conſiſtit nō ſo
lum in actione anime. ſed in paſſione corporis ¶ Prete. 15
Ubi eſt maior difficultas ibi eſt maior ratio meriti. ſed
maior difficultas ē circa paſſiones q̄ circa opationes vo
luntatis. ergo paſſiones ſunt magis meritorie q̄ act' vo
luntatis qui tamē formaliter ſunt meritorij ¶ Pre. Uir 16
tutibus formaliter meremur. ſed quedā paſſiones a ſan
ctis ponūtur virtutes vt miſericordia et penitētia. que
dam etiam ponūtur a philoſophis laudabiles ꝛ median
tes inter vicia extrema vt verecundia et nemeſis a pho
in ſcdo ethycorū. ꝙ totū ad virtutem pertinet. ergo paſ
ſionibus meremur. ¶ Prete. Meritum et demeritū cū 17
ſint contraria in eodem ſunt. ſed in genere paſſionum in
uenitur demeritum. nam primi motus qui ſunt peccata
et tamen paſſiones quedam ſunt. ira etiā ꝛ inuidia ſunt
quedā paſſiones q̄ tamē vicia capitalia ponūtur. Apl's
etiam Roma. pmo. peccata contra naturam paſſiones
ignominie appellat. ergo ꝛ in paſſionibus meremur
¶ Sed contra. Nihil poteſt eſſe meritorium niſi quod In ſtātie
eſt in nobis. q2 ſcdm Aug'. voluntas eſt qua peccatur ꝛ .i.
recte viuitur. ſed paſſiones nō ſunt in nobis. quia vt di-
cit Aug'. xiiij. de ci. dei. paſſionib' inuiti cedimus. ergo
paſſionib' nō meremur. ¶ Pre. Illud qd eſt preambu- 2
lum ad voluntatē non poteſt eſſe meritoriū. cū meritori
um ex voluntate dependeat. ſed paſſiones aie precedunt
actus volūtatis cū ſint in pte ſenſitiua. actus eīm volūta
tis in parte intellectiua. intellectiua vero pars a ſenſitiua
accipit. ergo paſſiones anime non poſſunt eſſe meritorie.
¶ Pre. Omne meritū ē laudabile. ſed paſſionib' neq̄ lau 3
damur neq̄ vituperamur ſm phm in. ij. eth. q̄ paſſioni-
bus nō meremur. ¶ Pre. In xp̄o fuit maior efficacia ad 4
merēdū q̄ in nobis. ſꝫ xp̄s ſua paſſione nō meruit. ergo
nec paſſionib' meremur. Probatio medie. Mereri ē de
nō ſuo ſuū facere. vel de min' ſuo facere magis ſuū. ſꝫ xp̄s
non potuit facere de non ſuo ſuum. quia a primo inſtanti
ſue conceptionis ſibi perfectiſſime debebat' quicqd cadit
ſub merito. ergo criſtus paſſione nō meruit. Sꝫ dice. Solu
ꝙ meruit faciendo de ſuo vno mō plurib' modis ¶ Sꝫ 5
cōtra. Duplex vinculum facit maiorē obligationē. ergo

ſimiliter et duplex ratio debiti facit magis debitum. ſi er
go criſtus non potuit facere aliquid ſibi magis debituz
nec etiam potuit facere aliq̄d pluribus modis debitum
6 ¶ P̄re. Difficultas volūtatū diminuit. cū ergo meritū
debeat eſſe voluntariū videtur ꝙ difficultas meritum di
minuat. ſed paſſiones difficultatē faciūt. ergo diminuūt
meritū magis ꝗ̄ aliquid ad meritū operātur.
R̄ſo. Reſponſio dicendū. ꝙ paſſionib⁹ non meremur ꝑ ſe.
ſed quaſi per accidens ſi ꝓprie accipiatur mereri. Cū eīn
mereri reſpectu mercedis dicatur. ꝓprie mereri eſt aliq̄d
ſibi acquirere ꝓ mercede. qḋ quidē non ſit niſi cum aliq̄d
damus quod eſt condignū ei quod mereri dicimur. Da
re aūt nō poſſumus niſi qḋ noſtꝝ eſt cui⁹ domini ſum⁹
Sumus aūt domini noſtroꝝ actuū ꝑ voluntatē. non ſo
lum illoꝝ qui immediate ex volūtate eliciūtur. vt dilige
re et velle. ſed eorum etiam quia voluntate imperātur
per aliquas alias potentias eliciti. vt ambulare loqui et
huiuſmodi. Iſti aūt actus nō ſunt cōdigni quaſi preciū
reſpectu vite eterne niſi ſm̄ ꝙ ſūt gr̄atia ⁊ charitate infor
mati. Vn̄ ad hoc ꝙ aliquis actus ſit per ſe meritorius
oportet ꝙ ſit actus volūtatis vel imperātis vel elicien
tis. ⁊ iteꝝ. ꝙ ſit charitate informatus. qꝛ p̄ncipiū actus
eſt et habitus ⁊ potētia. ⁊ etiā ipſum obiectū. ideo quaſi
ſcḋario dicimur mereri ⁊ habitib⁹ ⁊ potentijs et obiectꝭ
ſed illud qḋ ꝑ ſe ⁊ p̄mo ē meritoriū eſt volūtarius act⁹.
paſſiones aūt non ſunt volūtatis nec vt imperantis nec
vt eliciētis. Paſſionū aūt principiū inquātū huiuſmodi
nō eſt in nobis. voluntaria aūt dicūtur aliq̄ ex hoc ꝙ in
nobis ſunt. vnde ⁊ paſſiones interdū actū voluntatis p̄
ueniunt. ⁊ ideo ꝑ ſe paſſionib⁹ nō meremur. ſꝫ tū̄ ſm̄ ꝙ
aliquo modo cōcomitātur voluntatē. aliquo modo ſe ha
bent ad meritum vt ſic poſſunt dici meritorie quaſi ꝑ acci
Paſſio tri deus. Habet aūt ſe paſſio ad voluntatez tripliciter. vno
pliciter ſe modo vt volūtatis obiectum. ⁊ ſic paſſiones dicunt̄ me
hꝫ ad vo ritorie inquantū ſunt volite vel amate. illud eīn quo per
luntatem ſe meremur ſm̄ hoc non erit ipſa paſſio. ſed paſſionis vo
luntas. Scḋo modo prout paſſio aliqua excitat volūta
tem vel intendit eam. Quod dupliciter accidere pōt vel
per ſe vel ꝑ accidens. Per ſe quidem quando paſſio exci
tat voluntatē ad id qḋ eſt ſibi ſimile. ſicut cum ex concu
piſcentia volūtas inclinatur ad conſentiendū cōcupiſci
bili. ex ira ad volendū vindictam. Per accidēs vero qn̄
paſſio per quandā occaſionē excitat volūtatem ad ꝯtra
rium. ſicut in caſto homine quādo inſurgit paſſio concu
piſcentie volūtas cū maiori conatu cōcupiſcentie reſiſtit
circa difficilia eīn magis conamur. et ſic paſſiones dicun
tur eſſe meritorie inquantū voluntas excitata a paſſione
eſt meritoria. Tertio mō eſt ecōuerſo qn̄ ex volūtate paſ
ſio excitatur. ſm̄ ꝙ motus appetitus ſuperioris redun
dat in inferiorem. ſicut cū quis ꝑ volūtatem deteſtatur
peccati turpitudinē ex hoc inferior appetitus ad verecun
diam afficitur. ⁊ ſic verecūdia dicitur eſſe vel laudabilis
vel meritoria ratione voluntatis cauſantis eā. In p̄mo
ergo modo paſſio ſe habet ad volūtatem vt obiectū. In
ſecūdo vt principiū. In tertio vt effectus. Vn̄ prim⁹ mo
dus remotior eſt a merito. pari eīn ratione poſſet dici ꝙ
auꝝ vel argentū meritoriū ē vel demeritoriū inquātum
hm̄oi meremur volēdo vel demeremur. vltim⁹ aūt mo
dus ē ad meritū ꝓpinquior ſm̄ ꝙ effect⁹ recipit a cauſa
et nō ecōuerſo. ⁊ ſic ꝓprie accipiēdo meritū paſſionib⁹ nō
meremur niſi ꝑ accidēs. Poteſt aūt meritū large accipi
ſm̄ ꝙ quelibet diſpoſitio faciens ꝯgruitatē ad aliq̄d. dici

tur mereri illud. ſicut ſi dicamus mulierem ratione pulcri
tudinis mereri ꝯiugium regis. ⁊ ſic paſſionib⁹ etiā cor
poralibus mereri dicimur inquantū ipſe paſſiones nos
reddunt quodāmodo aptos ad aliquā gloriam ꝑcipien
dam. Oportet igitur vtriſq̄ rationib⁹ reſpondere.
¶ Ad primū ergo dicendū. ꝙ preceptis dei admone Ad .1.
mur ad gaudendū ⁊ timēdum. ſcḋm ꝙ gaudiū ⁊ timor
et huiuſmodi in actu volūtatis ꝯſiſtunt. ⁊ non ſcḋm ꝙ
ſunt paſſiones vt ex predictis patꝫ. vel ſcḋm ꝙ huiuſmo
di paſſiones ex voluntate conſequūtur vt dicit Aug⁹.
¶ Ad ſecundū dicendū. ꝙ Aug⁹. dicit has paſſiones Ad. 2
eſſe volūtates inquantū ex volūtate ꝯſequūtur in nobis
vnde ſubiungit omnino ſm̄ varietatē reꝝ que appetunt̄
vel fugiūtur ſicut allicitur vel offenditur volūtas hoīs.
ita in hos vel in illos affectus mutatur vel etiā vertitur
Vel loq̄tur de eis ſcḋm ꝙ nomināt quoſdā actus volū
tatis vt dictum eſt. ¶ Ad tertiū dicendū. ꝙ paſſio cor Ad 3
poralis martiris ad meritū eſſentialis premij nō facit ni
ſi inquantū eſt volita. ſed ad premiū accidētale quod eſt
aureola martiꝝ ordinat̄ ꝑ modū meriti ſm̄ ꝙ facit quan
dam decētiā reſpectu aureole. decens ē eīn vt qui xp̄o cō
format̄ in paſſione ei ꝯformet̄ in gloria. Roma. viij. ſi tū̄
cōpatimur vt et ſimul glorificemur. Sciendū tamē ꝙ ☞
voluntas nō pōt ſe eodē modo habere ad paſſiones cor
porales dū homo eas nō patitur. ſicut qū eas patitur ꝓpt̄
eaꝝ acerbitatē. vn̄ ſm̄ phm̄ in. iij. eth. In talibus ſufficit
fortem nō triſtari. ⁊ ideo ipſa corporalis paſſio actualiter ꝑ
peſſa. ⁊ eſt ſignū voluntatis firme ⁊ conſtātis. ⁊ eſt etiaz
eius excitatiua ſm̄ ꝙ homo circa difficilia conatur. ⁊ ſic
aureola non debetur ꝯfeſſori ꝗ̄uis martiri debeat̄. Vn Ad 4
de patet ſolutio ad quartū. ¶ Ad quintū dicendū. ꝙ ad Ad 5
paſſionis intenſionē ſeq̄tur intenſio premioꝝ. vel ratio
ne cuiuſdam decentie. vel ratione voluntatis intenſe.
¶ Ad ſextū dicendū. ꝙ ꝗ̄uis volūtas augeatur ⁊ in paſ Ad 6
ſione ⁊ in actu exteriori. non tamē eſt ſimile de vtroq̄. nā
actus imperatur a voluntate. non aūt paſſio. vn̄ non ſimi
liter ſe habent ad meritū. ¶ Ad ſeptimū dicendū. ꝙ ob Ad 7
iectum determinat volūtatem ſcḋm ſpeciem actus. me
ritum aūt non conſiſtit in actu ꝓprie loquēdo ſcḋm ſpeci
em actus. ſed ſcḋm radicem que eſt charitas. ⁊ ideo non
oportet ꝙ paſſionib⁹ formaliter mereamur. ꝗ̄uis ſe ha
beant vt obiectū. ¶ Ad octauū dicendū. ꝙ totus labor Ad 8
quē ſuſtinet aliq̄s ꝯfeſſor longinquo tp̄e. non pōt adeq̄ri
morti quā martir ſuſtinet etiam in modico ſm̄ opis ge
nus. nā per mortē priuatur id qḋ eſt maxime diligibile.
ſcꝫ viuere et eſſe. vnde eſt finis terribiliū ſm̄ phm̄ in. iij.
eth. ⁊ circa eam eſt maxime virtus fortitudinis. Et hoc
patet manifeſte ex hoc. ꝙ homines diutinis afflictioni
bus fatigati horrent mortē quaſi magis eligentes affli
ctiones alias pati ꝗ̄ mortem. Et ideo phs in tertio eth.
dicit ꝙ virtuoſus exponit ſe morti. magis eligens vnam
bonā actionem ⁊ magnā ꝗ̄ paruas multas. qſi ille act⁹
fortitudinis in ſuſtinēdo mortem prepōderet multis ali Nota.
is virtuoſis opationib⁹. Et ideo quātū ad genus opis
plus meretur minimus martir ꝗ̄ quicunq̄ confeſſor. ta
men quantum ad radicem operis poteſt confeſſor plus
mereri inquantum ex maiori charitate operatur. ⁊ quia
premium eſſentiale reſpondet radici charitatis. acciden
tale vero generi actus. Inde ē ꝙ aliquis confeſſor poteſt
aliquo martire eſſe eminentior quantum ad premium eſ
ſentiale. martir tamē quantū ad p̄miū accidētale. ¶ Ad Ad 9
ix. dicēdū. ꝙ glo. illa loq̄t̄ de tribulatione ſm̄ ꝙ ē volita vel.

Ad io voluntatē excitās Et ſimiliter dicēdū eſt ad decimū.
Ad .ij. ¶ Ad vndecimū dicendū ꝙ virgini que ꝓpter xp̄m cor
rumperetur illa corruptio meritoria foret ſicut ⁊ alie paſ
ſiones martirꝫ. nō quia ipſa corruptio eſſet volūtaria. ſꝫ
quia eius antecedēs eſt volūtarium. ſcꝫ ꝑmanere in con
feſſione xp̄i ad qḋ ſeqtur eam corrūpi. vt ſic corruptio il
la ſit voluntaria. nō volūtate abſoluta. ſed voluntate q̄ſi
conditionata inquātum magis elicit pati hoc obprobri
um q̄ꝫ xp̄m negare ¶ Ad duodecimū dicēdū. ꝙ duplex
Ad iz eſt difficultas. vna que ē ex magnitudine facti ⁊ eius bo
nitate. ⁊ hec difficultas reqritur ad virtutē. Alia q̄ eſt
ex parte agentis inquātū eſt deficiēs. vel impeditus cir
ca rectas oꝑationes. ⁊ hanc difficultatē vel tollit vel mi/
nuit virtus. ⁊ ſic paſſiones difficultatē faciūt. Primo er/
go difficultas q̄ eſt ex parte facti ꝑ ſe facit ad meritū ſi
cut bonitas actus. Sc̄da vero q̄ eſt ex infirmitate ope/
rantis non facit ad meritum. niſi forte occaſionaliter in/
quantū eſt occaſio maioris conatus Nō aūt verū eſt ꝙ
Adam in primo ſtatu mereri nō potuit ſi gratiam habu
it q̄uis nihil retraheret a bono ⁊ nihil impelleret ad ma
lum. quia ſi perſtitiſſet ad gloriam quādoq̄ perueniſſet.
et cōſtat ꝙ non ſine merito Nec Magiſter dicit. ꝙ non
potuiſſet mereri in primo ſtatu. ſed dicit ꝙ poſſet vitare
peccatum ſine hoc ꝙ mereretur. poterat eīn vitare pec/
catum ſine gratia ex hoc ꝙ nihil impellebat ad malum.
ſine gratia vero nihil poteſt eſſe meritoriū ¶ Ad decimū
Ad iz tertiū dicendū ꝙ timor ille penarꝫ eternarꝫ qui eſt per ſe
meritorius. eſt in voluntate. ⁊ nō eſt paſſio per ſe loquē
do. vt ex predictis patet. Poteſt tamē in inferiori appeti/
tu excitari paſſio timoris ex penis eternis vel per redun
dantiam ex ſuperiori appetitu in inferiorē. vel per hoc ꝙ
conceptio intellectus de penis eternis formatur in ima/
ginatione. ⁊ ſic mouetur appetitus inferior ꝑ paſſionē ti
moris. ſed hic timor non ſe habet ad meritum niſi per ac
cidens vt dictum eſt. ¶ Ad decimūquartū dicendū ꝙ
Ad i4 ſicut premiū per accidens ⁊ quaſi ꝑ quādam redūdanti
am ab anima procedit in corpus. ita etiam meritum eſt a
voluntate ꝑncipaliter ⁊ per oꝑationes corporales quaſi
per accidens inquātum imperātur a volūtate ¶ Ad de
Ad iſ cimūquintū dicendū ꝙ loquēdo de difficultate que ē ex
parte noſtra. ſic paſſiones difficultatē habent magis q̄ꝫ
actus volūtatis. ſed ſic difficultas non facit ad meritum
niſi ꝑ accidēs vt dictū eſt. ⁊ ſimiliter nec paſſiones. ſed lo
quendo de difficultate q̄ eſt ex excellentia et bonitate rei
que ꝑ ſe facit ad meritū ſic ē maior difficultas ex ꝑte actu
um volūtatis. ¶ Ad. xvi. dicendū ꝙ paſſiones aliq̄ di/
Ad i6 cūtur eſſe a plbis laudabiles inquātū ſunt effectus et in
dicia bone volūtatis. ſicut patet de verecūdia. que indi/
cat volūtatem hoīs repugnātem turpitudini peccati vel
miſericordia que ē dilectionis ſignū. ⁊ ideo qn̄q̄ a ſanctꝭ
nomina harꝫ paſſionū accipiūtur ꝓ habitibus a quibꝰ
volūtas elicitur. q̄ eſt harꝫ paſſionū ꝑncipiū. ¶ Ad de
Ad i7 cimūſeptimū dicendū ꝙ ꝑmi motus nō habēt rationem
☞ perfectā peccati vel demeriti. ſed ſunt quaſi quedā diſpo
ſitiones ad demeritū. ſicut veniale eſt diſpoſitio ad mor/
tale. vnde nō oportet ꝙ ipſi motus ſenſualitatis ſint ꝑm
ſe merita. quia meritū non poteſt eſſe niſi actus volunta
rius vt dictum ē. Paſſiones aūt iſte dicūtur interdū vi
tia inquātū nominibꝫ paſſionū actus volūtatis deſignā
tur. vel etiā habitus. vicia eīn contra naturā paſſiones
nominātur. q̄uis ſint volūtarij actus inquātum per hu
iuſmodi vicia natura a ſuo ordine perturbatur.

¶ Ad illud vero qḋ primo obijcitur in contrarium Solō in
dicendū ꝙ paſſionibꝫ inuiti cedimus non quantū ad con ſtantiarꝫ
ſenſum cū eis non niſi volūtate ꝯſentiamus. ſed quantū Ad .i.
ad aliquā corporalem tranſmutationē. ſicut eſt riſus et
fletus ⁊ alia huiuſmodi. ⁊ ideo inquantū eis voluntate
cōſentimꝰ vel diſſentimꝰ ſunt meritorie vel demeritorie
¶ Ad ſecūdum dicendū ꝙ paſſiones inferioris appetitꝰ Ad 2
q̄uis aliqñ preueniant actū volūtatis. nō tamē ſemper.
Non eīn ſimiliter ordināntur appetitiue ſicut apprehenſi
ue. nā intellectus noſter accipit a ſenſu. vñ operatio in/
tellectus eſſe nō poteſt niſi preexiſtēte aliqua operatione
ſenſus. volūtas aūt non accipit ab inferiori appetitu. ſed
magis ipſū mouet. ⁊ ideo nō oportet ꝙ actum volunta
tis precedat paſſio inferioris appetitus. ¶ Ad tertiū di Ad 3
cendū ꝙ q̄uis paſſiones nō ſint laudabiles ꝑ ſe poſſunt
tamē eſſe laudabiles ꝑ accidēs vt dictū eſt ¶ Ad. iiij. di Ad 4
cendū ꝙ xp̄s per paſſionem ſuā meruit. ⁊ ſibi et nobis.
Sibi quidē gloriam corporis. quā q̄uis per alia preceden
tia merita meruit tamē per quandā decētiam ꝓprie clari
tas reſurrectionis ē premiū paſſionis. quia exaltatio eſt
ꝓprium humilitatis premiū. Nobis aūt meruit inquan
tum in ſua paſſione ꝓ peccato totius humani generis ſa/
tiſfecit. non aūt ꝑ precedētia oꝑa. q̄uis ꝑ ea nobis meru
it. Penalitas eīn ad ſatiſfactionē reqritur ꝑ modum cu/
iuſdam recompēſationis ꝯtra delectationem peccati.
¶ Ad. v. dicendū ꝙ gloriā corporis xp̄s per paſſionem Ad 5
nec fecit de nō debita debitam. nec de minus debita ma/
gis debitā. fecit tamē aliquo modo debitā qua ꝑus non
erat. nec tamē ſeqtur ꝙ magis debitā. hoc eīn ſequeretꝰ ſi
cauſa debiti vel augeretꝰ vel multiplicaretꝰ. ſicuti fit quā/
do duplici promiſſione obligatio augeretꝰ. quod in meri/
to xp̄i non accidit. quia gratia eius non eſt augmentata.
¶ Ad ſextū dicendū ꝙ difficultas ꝑ ſe impedit volun Ad 6
tarium. ſed ꝑ accidens auget inquātū aliquis difficulta
ti contra conatꝰ. ipſa tamē difficultas ad ſatiſfactionē fa
cit ratione penalitatis.

Eptimo queritꝰ. vtrꝫ

paſſio adiūcta merito diminuat aliquid de me
rito. ſcꝫ quis plus mereatꝰ vtrū ille qui benefacit pauperi
cum quadā paſſione miſericordie. vel qui facit abſq̄ om
ni paſſione ex ſolo iudicio rationis. Et videtꝰ ꝙ plus .i.
qui facit ex ſolo iudicio rationis. Meritū eīn opponitur
peccato. ſed plus peccat q̄ ex ſola electione facit peccatū
q̄ꝫ qui peccat ex paſſione inſtigatus. peius eīn dicitꝰ pec/
catum ex certa malitia q̄ꝫ ex infirmitate. ergo ⁊ plus me
retur q̄ facit aliqḋ bonū ex ſolo iudicio rationis. q̄ꝫ qui fa
cit cū aliqua paſſione miſericordie. Sed dic. ꝙ ad hꝰ Solutio
ꝙ aliquid ſit meritoriū vel actus virtutis. nō ſolū requi
ritur ꝙ bonū ſit. ſed modus quo bene fiat. qḋ nō poteſt
eſſe ſine affectione miſericordie. ¶ Sꝫ ꝯtra. Ad hoc ꝙ
aliqs actus bene fiat tria reqrūtur ſcḋm pħm. ij. ethꝭ. ſcꝫ 2
volūtas eligēs actū rō mediū in actu ꝯſtituēs. ⁊ relatio
actus in fine debitū. Hec aūt oīa poſſunt eē abſq̄ paſſio
ne miſericordie in eo q̄ facit elemoſinā. ergo ſine ea pōt eē
non tantū illud bonū qḋ fit. ſed etiā benefieri. Probatio
medie. Omnia enim predicta tria fiunt per actum vo/
luntatis et rationis. ſed actus volūtatis ⁊ rōnis nō depē
dent a paſſione. q2 ratio et voluntas mouēt vires inferio
res in quibꝫ ſūt paſſiones. motio aūt motoris nō depēdet

a motu mobilis. ergo tria p̄dicta poſſunt eē ſine paſſione
3 ¶ Prete. Ad actũ virtutis diſcretio rationis exigit̃. vñ
Grego. dicit in primo Mora. ꝙ niſi cetere virtutes ea q̄
appetũt prudẽter agãt virtutes eſſe nequaq̄ poſſũt Paſ
ſiones aũt oẽs impediũt iudiciũ vel diſcretionẽ rõnis. vñ
dr Saluſti⁹ in cathelinario . oẽs hoĩes q̄ de reb⁹ dubijs
conſultãt ab ira amore odio miſericordia vacuos eſſe de
cet. nõ eñ anim⁹ facile verũ prouidet vbi illa afficiunt. ḡ
hmõi paſſiones diminuũt de laude virtutis ⁊ ita de me
4 rito ¶ Pre. Cõcupiſcibilis nõ min⁹ impedit iudiciũ ra/
tionis q̄ȝ iraſcibilis. ſed paſſio iraſcibilis etiã actui virtu
tis adiũcta turbat iudiciũ rõnis. Vñ dicit Grego. ꝙ ira
ꝑ zelũ turbat oculuȝ. ḡ ſimiliter miſericordia q̄ eſt paſſio
5 cõcupiſcibilis turbat iudiciũ rõnis. ¶ Pre. Virtus eſt
diſpoſitio ꝑfecti ad optimũ. vt dicitur in. vij. phyſ. ergo il
lud magis ē virtuoſum in nobis ꝑ qđ magis appropin
quantus ꝑfectis. ſed deo et angelis magis aſſimilamur
operantes ex iudicio rationis ſine paſſione. deus eñ pu
nit ſine ira ⁊ releuat miſeriam ſine paſſione miſericordie.
ergo eſt magis virtuoſum facere bonũ ſine his paſſioni/
6 bus. ¶ Prete. Virtutes purgati animi ſunt ceteris di/
gniores. ſed ſicut dicit Macrobius ſuꝑ ſomniũ Scipio
nis. virtutes purgati animi faciũt paſſiones penitus ob
liuiſci. ergo actus virtutis ſine paſſione factus ē laudabi
7 lior ⁊ magis meritorius. ¶ Pre. Quãto amor charita
tis in nobis ē magis a carnali amore depuratus tanto ē
laudabilior. non eñ carnalis. ſed ſpiritualis inter nos de
bet eſſe dilectio. vt Aug⁹. dicit in regula. ſed paſſio amo
ris cũ quadaȝ carnalitate eſt. ergo actus charitatis ſine
paſſione amoris eſt laudabilior. ⁊ eadem ratio eſt de ali/
8 is paſſionibus. ¶ Pre. Tullius dicit in li. de offi. beniuo
lentiam nõ ardore quodã amoris. ſed ſtabilitate mẽtis
eſſe decet. ardor aũt ad paſſionem ꝑtinet. ergo paſſio di/
minuit laudem actus virtutis

Cõtra ¶ Sȝ ↄtra ē qđ Aug⁹. dicit. xiiij. de ci. dei. c. ix. dũ hu
ius vite infirmitatem gerimus. ſi paſſiones omnino nul
las habeamus. tũc nõ recte viuimus. vituperabat eñ ⁊
deteſtabat̃ ap̄ls q̄ſdam quos etiã dixit eē ſine affectione
culpauit illos ſatis pſal. q̄ ait. ſuſtinui q̄ ſil̃ ↄtriſtaret̃ ⁊
nõ fuit q̄ ↄſolaretur ⁊ nõ inueni. ⁊ ſic videt̃ ꝙ ſine paſſio
nibus nõ poſſum⁹ recte viuere ¶ Pre. Aug⁹. dicit. xiiij.
de ci. dei. Iraſci eñ peccãti vt corrigat̃. cõtriſtari pro af/
flicto vt liberet̃. timere de periclitãte ne ꝑeat. neſcio vtrũ
quiſq̄ȝ ſana cõſideratione reprehẽdat. nã et miſericordiã
ſtoycoꝝ eſt ſolere culpare. ⁊ ita longe meli⁹ ⁊ humanius
et pioꝝ ſenſib⁹ accomodatius Cicero in ceſaris laude lo
cutus eſt. vbi ait. nulla de virtutib⁹ tuis. nec admiratior
nec gratior miſericordia ē. ⁊ ſic idem qđ prius.

R̄ſo. Reſponſio dicendũ. ꝙ paſſiones anime dupliciter in
Paſſiões duplici ordine ſe poſſunt habere ad voluntatẽ. vel vt pre
aĩe ſe hñt cedentes ipſaȝ vel vt cõſequentes. Vt precedẽtes q̄dē
ad volun inquantũ paſſiones voluntatẽ impellũt ad aliq̄d volen/
tatē du. dum. Vt ↄſequẽtes vero ꝓut ex ipſa vehemẽtia volũ/
tatis ꝑ quandã redundantiã cõmouetur inferior appeti
tus ſm has paſſiones. vel inq̄ȝtũ etiã ipſa voluntas has
paſſiones ꝓcurat ſpõte ⁊ excitat. Scđm igitur ꝙ ſunt p̄
cedentes volũtatem ſic diminuũt de ratione laudabilis
quia laudabilis eſt actus ſm ꝙ eſt ꝑ rationē ordinatus
in bonũ ſm debitam menſurã ⁊ modum. qui quidē mo
dus ⁊ menſura nõ ſeruatur niſi cum actio ex diſcretione
fit. que diſcretio non ſeruatur. cum homo ex impetu paſ/
ſionis ad aliquid volendum etiam ſi ſit bonum prouoca/
tur. ſed erit circa modum actionis ſm ꝙ impetus paſſio
nis eſt magnus vel paruus. ⁊ ſic non niſi a caſu contingit
ꝙ debita menſura ſeruetur Scđm vero ꝙ conſequuntur
ad voluntatem ſic non diminuũt laudem actus vel boni
tatem. quia erunt moderate ſm iudiciũ rationis ex quo
voluntas ſeq̄tur Sed magis addit ad bonitateȝ actus
duplici ratione Primo ſcđm modum ſigni. quia ipſa paſ
ſio conſequens in inferiori appetitu eſt ſignum. ꝙ ſit mo/
tus voluntatis intentus. non enim poteſt eſſe in natura
paſſibili. ꝙ voluntas ad aliquid fortiter moueatur. quin
ſequatur aliqua paſſio in parte inferiori. vt dicit Aug⁹.
xiiij. de ci. dei. c. ix. dũ huius vite infirmitatem gerimus
ſi paſſiones nullas habeam⁹ nõ recte viuimus. Et poſt
pauca ſubiungit cauſam dicens. Nam omnino non dole
re dum ſumus in hoc loco miſerie. non ſine magna mer/
cede contingit immanitatis in animo ⁊ ſtuporis in cor/
pore. Scđo per modum adiutorij. quia quando volun
tas iudicio rationis aliquid eligit. promptius et facilius
illud agit. ſi tamen hec etiam paſſio in inferiori parte ex/
citetur. eo ꝙ appetitiua inferior eſt ꝓpinqua ad corporis
motũ. vñ dicit Aug⁹. xiiij. de ci. dei. Seruit aũt mot⁹ mi
ſericordie rõni qñ ita p̄bet̃ miſericordia vt iuſtitia cõſer/
uetur. Et hoc eſt quod dicit p̄hs in tertio ethycoꝝ indu
cens verſum Homeri. virtutem immitte furori et virtu
tem ⁊ furorem erige. quia videlicet cum aliquis eſt vir/
tuoſus virtute fortitudinis. paſſio ire per electionem vir
tutis ſequens facit ad maiorem promptitudinē actus. ſi
autem precederet virtutis modũ perturbaret

¶ Ad primum ergo dicendum. ꝙ perfecta ratio lau/ Ad .1.
dabilis ⁊ vituperabilis ↄſiſtit in voluntario. vnde illud
qđ minuit de ratione volũtarij diminuit rationē lauda/
bilis in bono ⁊ vituperabilis in malo Paſſio autem pre
cedens electionē diminuit rationē volũtarij. ⁊ ideo lau
dē boni actus ⁊ vituperiũ mali diminuit Sed paſſio ſe
quens eſt ſignũ magnitudinis volũtarij vt dictum ē. vn
de ſicut in bono addit ad laudem. ita in malo ad vitupe
rium. Ille autem ex paſſione peccare dicitur quē paſſio
inducit ad electionem peccati. qui autem ex electione pec
cati incidit in paſſionem peccati. non dicitur ex paſſione
peccare. ſed cum paſſione Verũ ē ergo ꝙ ex paſſione age
re diminuit ⁊ laudem ⁊ vituperium. ſed cũ paſſione age
re poteſt vtrũq̄ȝ augere. ¶ Ad ſecũdum dicendũ. ꝙ mo Ad 2
tus virtutis qui conſiſtit in perfecta voluntate. non põt
eſſe ſine paſſione. non quia voluntas ex paſſione depen/
deat. ſed quia ex volũtate perfecta in natura paſſibili ex
neceſſitate paſſio ſequitur. ¶ Ad tertium dicendum. ꝙ Ad 3
in opere virtutis eſt neceſſaria electio ⁊ executio. Ad ele
ctionem aũt requiritur diſcretio. ad executionem et⁹ qđ
iam determinatum eſt requiritur promptitudo. non aũt
requiritur multũ vt homo actualiter in executione ope/
ris exiſtens multum circa opus meditetur. Hoc autem
vt dicit Auicenna in ſua ſufficientia. potius officeret q̄ȝ p
deſſet. ſicut patet in cythared o qui multũ impediretur ſi
ad tactum ſingulaꝝ cordarũ cogitationē apponeret. ⁊ ſi/
militer ſcriptor ſi in formatione ſingularũ litteraꝝ cogita
ret. Et inde ē ꝙ paſſio electionē preueniẽs impedit actũ
virtutis. inquãtum impedit iudicium rationis qđ ne/
ceſſarium eſt in eligendo. poſtq̄ȝ vero puro iudicio ratio
nis iam electio eſt perfecta ⁊ paſſio ſequẽs pl⁹ ꝓdeſt q̄ȝ
noceat. quia etſi in aliquo turbet rationis iudicium. facit
tamen ad promptitudinem executionis. Et per hoc pa Ad 4
tet ſolutio ad quartum.

Ad 5 ¶ Ad quintū dicendū. ꝙ deus et angeli non ſunt ſuſce-
ptiui paſſionis. ⁊ ideo ex volūtate perfecta in eis nulla
paſſio ſequitur. ſequeret̃ aūt ſi paſſionis capaces eſſent.
Et ꝓpter hoc ex quadā opeꝝ cōſuetudine ſimilitudinem
locutionis humane in angelis vſurpamus. nō ꝓpter ali-
Ad 6 quā affectionū infirmitatē. ¶ Ad ſextū dicendū ꝙ illi ꝗ
habēt virtutes purgati animi ſunt aliquo mō immunes
a paſſionib' inclināntib' in contrariū eius quod eligit vir-
tus. Et iteꝝ a paſſionib' inducētib' volūtatem ad malū
Ad 7 non aūt a paſſionib' voluntatē ꝯſequētib'. ¶ Ad. vij. di-
cendū. ꝙ ad carnalitatē dilectionis ptinet ſi paſſio amo-
ris dilectionē volūtatis precedat. non aūt ſi ſequat̃. hoc
eñ ad feruorem charitatis ptinet. qui in hoc cōſiſtit ꝙ
dilectio ꝙ eſt in ſuperiori pte ſui vehemētia vſq; ad per-
Ad vlti. mutationē inferioris partis redundat. Ex per hoc patz
ſolutio ad vltimum.

Ctauo querit̃. vtruz

huiuſmodi paſſiones in xp̄o fuerunt. Et vi-
1. detur ꝙ non, q2 ſm Aug'. xij. de ci. Omne agens ē pre-
ſtantius patiente. ſed nullū creatū eſt preſtātius aīa xp̄i.
2 ergo in aīa xp̄i nulla poterit eſſe paſſio. ¶ Pre. ſm
Macrob. fortitudinis purgati animi eſt paſſiones igno-
rare nō vincere. ſed xp̄s habuit maxime virtutes animi
purgati. ergo in eo huiuſmodi paſſiones non fuerunt
3. ¶ Pre. ſm Dam. Paſſio ē motus anime appetitiue per
ſuſpitionē boni vel mali. ſed in xp̄o nō fuit ſuſpitio. h eñ
ad ignorantiā ptinet. ergo in xp̄o non fuit aliqua paſſio
4 anime. ¶ Pre. ſm Aug'. Paſſio eſt motus aīe cōtra ra-
tionē. ſed in xp̄o nullus motus fuit ꝯtra rationē. ergo in
5 xp̄o nulla fuit paſſio aīe ¶ Pre. Criſtus quantū ad ani-
mā non eſt angelis minoratus. ſed ſolū quantū ad infir-
mitatem carnis. ſed in angelis paſſiones nō ſunt. vt di-
cit Aug'. ix. de ci. dei. ergo nec in anima criſti fuerunt
6 ¶ Pre. Criſtus fuit pfectior ſm animā ꝙ homo in pri-
mo ſtatu. ſed homo in pmo ſtatu his paſſionib' ſubiect'
non erat. q2 vt dicit Aug'. ix. de ci. dei. ad vite preſentis
ptinet infirmitatē etiā in quibuſcūq; bonis officijs hmōi
affectus ppeti. infirmitas aūt in pmo ſtatu nō fuit. ergo
nec in xp̄o huiuſmodi paſſiones fuerūt. ¶ Pre. Scdm
7 Aug'. dolor ē ſenſus diuiſionis vel corruptionis. ſed in
xp̄o nō fuit ſenſus corruptōnis vel diuiſionis. q2 vt dicit
Hil'. habuit vim pene ſine ſenſu pene. neq; fuit in eo di-
uiſio vel corruptio. q2 a ſummo bono nulla deꝑditio fie-
8 ri poteſt. ergo in xp̄o nō fuit dolor. ¶ Pre. Vbi eſt cau-
ſa eadē ⁊ idem effect'. ſed in corporib' beatoꝝ nō eſt ali-
qua paſſio ꝓpter hāc cauſam. q2 ſcz corpa erunt a fomite
depurata. ⁊ animab' glorioſis vnita. cum ergo hoc fue-
rit in corpe xp̄i. videt̃ ꝙ non poterit eſſe in ea corporalis
9 paſſionis dolor. ¶ Pre. Nullus ſapiēs dolet vel triſtat̃
niſi de ſui boni amiſſione. ꝓpter hoc eñ ⁊ malū ē ꝯtriſta-
bile. q2 adimit bonū. ſed bonū hoīs eſt virtus. hoc eñ ſo-
lo efficitur homo bon'. ergo cū in xp̄o nihil boni adēptū
10 fuerit. in eo triſtitia vel dolor nō fuit. ¶ Pre. ſm Aug'.
xiiij. de ci. dei. cū diſſentim' ab eo qđ nobis nolentib' ac-
cidit. talis volūtas triſtitia ē. ſed in xp̄o nihil accidit qđ
ipſe noluerit. ergo in xp̄o paſſio triſtitie vel doloris nō fu-
it. ¶ Pre. Nullus totaliter triſtat̃ vel dolet niſi propter
11. aliquā leſionē. ſed ſicut ꝓbat Criſ. nullus leditur niſi a ſe
ipſo. qđ quidem ſapientis nō eſt. cū ergo xp̄s fuerit ſapiē-
tiſſimus triſtitia in eo non fuit.

¶ Sed contra ē qđ dicitur Marci. xiiij. Cepit ieſus Cōtra
pauere ⁊ tedere ⁊ meſtus eſſe. ¶ Pre. Aug'. dicit ꝙ re-
cta volūtas nō ſolū inculpabiles. veꝝ etiam laudabiles
habet hos motus. ſed in criſto fuit recta volūtas. ergo in
eo iſti motus fuerūt. ¶ Pre. In xp̄o fuerūt defect' hu-
ius vite ꝗ perfectioni gratie nō repugnāt. ſed huiuſmo-
di paſſiones non repugnāt pfectioni gratie. ſed magis ex
gratia cauſant̃. vt patet p Aug'. xiiij. de ci. dei. Hi affe-
ctus de amore boni ⁊ de ſancta charitate veniunt. ergo
huiuſmodi paſſiones in criſto fuerunt.

¶ Reſponſio dicendū. ꝙ paſſiones iſte aliter ſunt in Rſo
peccatorib'. aliter in iuſtis. ⁊ in pfectis. ⁊ in imperfectis.
aliter in xp̄o homine. aliter in pmo homine. ⁊ beatis. In
angelis eñ ⁊ deo omnino non ſunt. q2 appetitum ſenſibi-
lis in eo nō eſt. cuius ſunt motus huiuſmodi paſſiones.

Ad dictoꝝ aūt euidentiam ſciendū eſt. ꝙ huiuſmodi Quattu-
paſſiones animi quattuor differētijs diſtingui poſſunt or dr̄ñe
ſm quā diſtinctionē magis vel min' ꝓprie paſſionis ra- iſtaꝝ paſ-
tionem habēt. Primo ex hoc ꝙ aliqs afficit̃ paſſione ani- ſionum.
mi p illud qđ eſt contrariū ſiue nociuū. vel p illud qđ eſt Pri° dr̄ia
conueniens vel proficuū. ⁊ magis ſaluat̃ ratio paſſionis
quādo affectio ſeqtur ex nociuo ꝙ ſi ſeqtur ex proficuo.
ꝓpter hoc ꝙ paſſio importat quandā tranſmutationē pa-
tientis a ſua naturali diſpoſitione in contrariā diſpoſitio-
nem. Et inde eſt ꝙ dolor ⁊ triſtitia ⁊ timor ⁊ alie hmōi
paſſiones que ſunt reſpectu mali habēt rationē paſſionis
magis ꝙ gaudiū ⁊ amor et alia huiuſmodi ꝗ ſunt reſpe-
ctu boni. quis in his etiā ratio paſſionis ſaluet̃. vel ſcdm
ꝙ cor p hmōi dilatatur vel accenditur vel qualitercunq;
diſponit̃ aliter ꝙ ſit eius cōmunis diſpoſitio. vñ etiā ex
his affectib' aliquē mori ꝯtingit. Scdo p hoc ꝙ paſſio Secūda
totaliter ē ab extrinſeco vel ē ab aliquo principio intrin- differētia
ſeco. magis tamē ſaluatur ratio paſſionis qū eſt ab ex-
trinſeco. ꝙ quādo eſt ab intrinſeco. Ab intrinſeco ꝗdem
eſt quādo paſſio ſubito concitat̃ ex occurſu alicuius con-
uenientis vel nociui. Ab extrinſeco aūt qū ab ipſa volun-
tate paſſiones iſte cauſant̃ per modū qui dictus ē ⁊ tūc
non ſubito ſequūtur paſſiones. ſed conſequūtur ratōnis
iudiciū. Tertio ex hoc ꝙ aliquid vel totaliter tranſmu- Tertia
tatur vel nō totaliter. Qđ eñ aliqliter alterat̃ ⁊ nō tota- differētia
liter tranſmutat̃. nō ita ꝓprie pati dicim'. ſicut qđ in con-
trariū totaliter trāſmutatur. magis eñ ꝓprie dicim' ho-
minē totaliter pati infirmitatē ſi totū corpus eius infir-
metur. ꝙ ſi morbus accidat in aliqua eius pte. tunc eñ
totaliter homo p huiuſmodi affect' tranſmutat̃ quādo
non ſolū ſiſtunt in appetitu inferiori. ſed trahūt ad ſe etiaz
ſuperiorē. Quādo vero in ſolo appetitu inferiori ſunt. nec
hō immutat̃ eis quaſi ſcdm ptem. vnde ſic dicūtur pro-
paſſiones. pmo aūt modo paſſiones. Quarto ex hoc ꝙ Quarta
tranſmutatio eſt intēſa vel remiſſa. Remiſſe aūt trāſmu- differētia
tationes min' ꝓprie paſſiones vocātur. vñ Dam. dicit
in. q. li. Non oēs motus paſſiui paſſio vocātur. ſed qui
ſunt vehemētiores in ſenſuz ꝓcedentes. qui eñ parui ſunt
et inſenſibiles nondū paſſiones ſunt. Sciendū ē ergo
ꝙ in hominib' in ſtatu vie ſi ſint peccatores. ſunt paſſio-
nes. ⁊ reſpectu mali. ⁊ reſpectu boni. quñq; non ſolum pre-
uiſe. ſed ſubite. ⁊ intenſe ⁊ frequenter et perfecte. vñ di-
cuntur paſſionū ſectatores in pmo et h. In iuſtis vero
nunq; ſunt pfecte. q2 ratio in eis nunq; deducitur a paſ-
ſionib'. ſunt tamē vehemētes in imperfectis. ſed in perfe-
ctis ſunt debiles in inferiorib' virib' p habituz virtutū
moraliū refrenatio. Habēt eñ paſſiones nō ſolū preuiſas

ſed etiam ſubitas.⁊ nō ſolum reſpectu boni.ſed etiā reſ
ſpectu mali. In beatis vero ⁊ in homine in p̄mo ſtatu.⁊
in chriſto ſm ſtatum infirmitatis hmōi paſſiones nunꝗ̄
ſunt ſubite.eo ꝙ ꝓpter ꝑfectam obedientiā in eis inferioꝝ
virium ad ſupiores nullus motus inſurgit in appetitu in
feriori.niſi ſm dictamen rōnis.vt Damaſ.dicit in tercio
libro.non p̄cedebant in dn̄o chriſto naturalia volūtatem
volens eſuriuit.volens timuit.⁊c̄. Et ſimiliter intelligen
dum eſt de beatis poſt reſurrectōnem ⁊ de hominib9 in p̄
mo ſtatu.Sed hoc intereſt.q: in chriſto nō ſolum fuerūt
paſſiones reſpectu boni.ſed etiā reſpectu mali. Habebat
eñ corpus paſſibile.⁊ ideo ex imaginacione nociui natu
raliter paſſio timoris ⁊ triſticie ⁊ hmōi poterant in eo eē
Sed in p̄mo ſtatu ⁊ in beatis non.p̄t eſſe ꝯprehenſio vt
alicuius nociui.et ideo in eis nō eſt paſſio niſi reſpectu bo
ni.ſicut amor ⁊ gaudiū ⁊ hmōi.nō aūt triſticia vel timor
aut ira.aut aliq̄d tale. Sic ergo ꝯcedimus veras paſſio
nes in chriſto fuiſſe Vn̄ Aug9.dicit.xiiij.de ci.dei. Chri
ſtus hos motus certiſſime diſpenſationis gratia.ita cū
voluit ſuſcepit animo humano.vt cū voluit fact9 eſt hō.

Ad .j. ¶ Ad p̄mū ergo dōm.ꝙ nō oportꝫ agens eſſe ſimplr
p̄ſtantius ſuo patiēte.ſed ſm quid.ſcꝫ inꝗ̄tum eſt agēs.
et ſic nihil ꝓhibet obiectū aīe chriſti eſſe ea p̄ſtantius inꝗ̄
cum eſt actiuū.⁊ aīa chriſti aliquā habet paſſiuam poten
Ad 2 tiā ¶ Ad.ij.dōm.ꝙ ſm Augm̄.ix.de ci.dei.c.iiij. circa h̄
fuit cōtentio inter ſtoycos ⁊ peripatheticos.que tñ ma
gis videbatur eſſe ſm vocem ꝗ̄ ſm rem.nam ſthoyci di
cebant hmōi paſſiones nullo mō eſſe in aīa ſapientis.ſa
pientē aūt dicebant qui ꝑfectus eſt in virtutib9 quaſi ha
bens purgati animi virtutem. Perypathetici vero dicūt
has paſſiones animi ⁊ etiā in ſapientē cadere.ſed mode
ratas.q: rōni ſubiectas. Probat etiā Aug9. ex cuiuſdā
ſthoyci ꝯfeſſione.ꝙ etiā volebant ſthoyci hmōi affectus.
ſed ſubitos in aīa ſapientis eſſe.ſine hoc tñ ꝙ approbētur
vel ꝙ eis ꝯſentiat̄.quos quidem paſſiones nō dicebant.
ſed viſa animi vel phantaſias. Et ſic patꝫ ꝙ ſm rem ni
hil aliud ſthoyci ꝗ̄ peripathetici dicebant.ſed erat tan
tūmodo in verbis diſſonātia.q: qđ perypathetici paſſi
ones nominabāt.ſthoyci vero aliter appellabant Sicut
ergo ſm ſthoycoꝝ ſententiam Macrobius ⁊ Plotinus
dicūt paſſiones cum virtute purgati animi nō eſſe.nō q:
non ſunt aliqui ſubiti motus paſſionū in hmōi virtuoſis
ſed q: nec rōnem trahūt.nec adeo vehementes ſunt ꝙ pa
tem mentis multū ꝑturbant.ſm etiā ꝙ ph̄s in.vij.ethi.
dicit.ꝙ ꝯcupiſcentie in temperatis non ſunt fortes.ſicut
ſunt in ꝯtinentib9.ꝗ̄uis in neutris rō ad ꝯſenſum traha
tur. Vel poteſt dici ⁊ melius.ꝙ cū hmōi paſſiones ex
bono ⁊ malo oriantur diſtinguende ſunt ſm differentiā
bonoꝝ ⁊ maloꝝ.ſꝫ eñ q̄dā bona ⁊ mala naturalia.ſicut
cib9 potus ſanitas ⁊ egritudo corporis ⁊ alia hmōi. Que
dam vero nō naturalia.ſicut diuitie honores.⁊ hmōi cir
ca que vita ciuilis verſatur. Diſtinguūt eñ Plotinus ⁊
Macrobius.virtutes purgati animi ꝯtra virtutes po
liticas Ex quib9 patꝫ ꝙ virtutes purgati animi ponūt in
illis qui totaliter ſunt a ciuili ꝯuerſatione remoti ſoli con
templatōi ſapientie vacantes.et ideo in eis nō ſunt aliq̄
paſſiones cauſate ex bonis vel malis ciuilib9.non tñ ſunt
immunes ab illis paſſionib9 que ſequūtur bona vel mala
Ad 3 naturalia. ¶ Ad.iij.dōm.ꝙ quicq̄d cauſat̄ ex debili po
teſt etiam ex fortiori cauſa cauſari.exiſtimatio autē certa
eſt fortior cauſa ad excitandas paſſiones ꝗ̄ ſuſpicio.vn
de Damaſ.poſuit illud minimū ex quo paſſio cauſari p̄t
per hoc dans intelligere ꝙ ex fortiori cauſa fortius cauſa
tur. ¶ Ad.iiij.dōm.ꝙ ſm Augm̄.iiij.de ci.dei. Impaſſi Ad 4
bilitas dicit̄ duplr.vno mō ſm ꝙ p̄uat affectiones que
accidūt circa rōnem ⁊ mentem ꝑturbant. Alio mō ſm ꝙ
excludit omnē affectū.accipit̄ ergo paſſio in p̄dicta auto
ritate ſm ꝙ p̄me impaſſibilitati opponitur.nō aūt ſm ꝙ
opponit̄ ſecūde.⁊ ſic ſolūmodo in chriſto fuit. ¶ Ad.v. Ad 5
dōm.ꝙ chriſtus ſm aīam intellectiuā angelis ſuperior eſt
habuit tñ appetitum ſenſitiuū ſm quem paſſiones eidē
ineſſe potuerūt.quē angeli nō hn̄t ¶ Ad ſextū dōm.ꝙ in Ad 6
p̄mo homine fuerūt aliq̄ue paſſiones.vt gaudiū ⁊ amor
q̄ ſunt reſpectu boni.nō aūt timor ⁊ dolor q̄ ſꝫ reſpectu
mali.et hec ad p̄ſentem infirmitatem ꝑtinent.quā Adā Ad 7
non habuit.xp̄s aūt volūtarie aſſumpſit ¶ Ad.vij.ꝙ in
chriſto fuit vera leſio corporis ⁊ fuit verus ſenſus leſio
nis.ipē eñ ſm diuinitatem eſt ſummū bonū cui nihil ſub
trahi poteſt.nō aūt ſm corpus.verbū aūt Hil.vt q̄dam
dicūt.poſtmodū ē ab ip̄o retractatū Vel p̄t dici.ꝙ ideo
dicit chriſtū ſenſum pene nō habuiſſe.non q: penam non
ſenſit.ſed q: ſenſus ille non ꝑuenit vſqꝫ ad rōnem imutā Ad 8
dū ¶ Ad.viij.dōm.ꝙ ex hoc ip̄o ꝙ anima glorificata eſt
ſm ꝯmunem curſum.corpus ei vnitū glorioſum efficitur
et impaſſibile leſionis. Vn̄ dicit Aug9.in ep̄la ad Dy
oſcoꝝ. Tam potenti natura deus fecit aīam vt ex eius
pleniſſima beatitudine que in fine tempoꝝ promittit̄ ſan
ctis redūdet in inferiorem naturā.que eſt corpus.nō bea
titudo que fruentis ⁊ intelligentis eſt ꝓpria.ſed plenitu
do ſanitatis.id eſt incorruptōis vigor.ſed chriſtus in ſua
poteſtate habens aīam ſuam ⁊ corpus ꝓpter virtutem di
uinitatis ex quadam diſpenſatione.⁊ habebat in aīa beati
tudinem ⁊ in corpore paſſibilitatem.verbo ꝑmittēte cor
pori illud qđ eſt ſibi ꝓprium.vt Damaſ.dicit. Unde ſin
gulare fuit in chriſto vt ex plenitudine beatitudinis aīe nō
redūdaret gloria in corpus. ¶ Ad nonum dicendum Ad 9
ꝙ bonum hominis ſthoyci nō appellabant niſi illud quo
homines boni dicuntur.ſcilicꝫ virtutes aīe.reliqua vero
ſicut corporalia ⁊ ea que ſunt fortune exterioris nō appel
labant bona ſed cōmoda.que tamen peripathetici appel
labant bona ſed minima.virtutes autē maxima bona.q̄
differentia non erat niſi ſm noīa. Sicut eñ ex minimis
bonis ſm peripatheticos.ita ex cōmodis ſm ſthoycos
aliqui motus in aīa ſapientis oriūtur.licet non rōnem ꝑ
turbantes.⁊ ſic nō eſt verum ꝙ in aīa ſapientis ex ſolo de
fectu ꝯcupiſcentie poſſit triſticia oriri ¶ Ad.x.dōꝫ.ꝙ ꝗ̄uis leſio Ad 10
corpis in xp̄o nō fuerit nolēte rōne.fuit tñ ꝯtra appetitū
ſenſualitatis.⁊ ſic fuit triſticia ¶ Ad.xi.dōm.ꝙ Criſo.loq Ad .ij
tur de leſione qua aliquis efficitur miſer.qua ſcꝫ p̄uat̄ bo
no virtutis.nō aūt ex ſola tali leſione paſſio triſticie in ſa
piente oritur.vt dictū eſt.vn̄ rō nō ſequitur

n **Dno querit̄. vtrum** .i.
paſſio fuerit in anima chriſti ꝗ̄tum ad ſuperio
rem rōnem. Et videtur ꝙ non.tūc eñ dr̄ homo ꝯtur
bari ⁊ a paſſione deduci quādo ꝯmotio paſſionis vſqꝫ ad
rōnem ꝑtingit.ꝑturbari aūt ⁊ a paſſione deduci nō eſt ali 2
cuius ſapientis.cum ergo chriſtus fuerit ſapientiſſimus
videtur ꝙ in ip̄o dolor vſqꝫ ad ſuperiorem rōnem nō per
uenerit. ¶ Pre. Unaqueqꝫ potentia delectari dicit̄ ſm
ꝯuenientiā ꝓprij obiecti.ergo ⁊ dolor alicui potentie at
tribui non debet.niſi ꝓpter nocumentū qđ accidit ex par

te obiecti. ſed reſpectu rerū eternarū q̄ ſūt ſuperioris rōnis
obiecta. chriſtus nullum defectū vel impedimentū patie
batur. ergo in ſuperiori rōne chriſti paſſio doloris nō fuit
3 ¶ Ptē. Scdm Auguſtinū. xiiij. de ci. dei. Dolor ptinet
ad corporales paſſiones. ergo dolor nō ptinet ad animā
niſi ſm q̄ eſt corpori ꝯiūcta. ſed ſm rōnem ſuperiorē aīa
corpori nō ꝯiūgitur. cū ſm phm in. iij. de anima. intelle-
ctus nullius corporis eſt actus. ergo in ſuperiori ratōne
dolor eſſe nō poteſt. Sed diceres q̄ rō ſuperior nō cō
iūngitur corpori p operatōem. ꝯiūgitur tñ ei vt forma.
¶ Sed ꝯtra. Scdm phm in libro de ſomno z vigi. eiuſ
4 dem eſt potētia z actio. ſi ergo actio intellectus eſt anime
abſq ꝯmunicatōne corporis. z potentia intellectiua erit
anime nō ſm q̄ coniūgitur corpori. et ita rō ſuperior non
5 erit corpori ꝯiuncta vt forma. ¶ Ptē. Paſſio ſm Da-
maſcenū. eſt motus rōualis anime vt appetitiue. ſed do-
lor z triſticia z hmōi ſunt q̄dam paſſiones. ergo in parte
ſuperioris rōnis nō fuerūt in chriſto. ¶ Ptē. Sm Au-
6 guſtinū. xiiij. de ci. dei. Dolor vel triſticia eſt eoꝝ que no
bis nolentib accidunt. ſed chriſtus ſm ſuperiorē partē
volebat ſuā paſſionem corporalem. nec aliquid ꝯtra eius
volūtatem accidit. que pfectiſſime diuine voluntati erit
ꝯformis. ergo ſm ſuperiorem ratōnem in chriſto triſticia
vel dolor nō fuit Sed diceres. q̄ rō ſuperior vt rō vo-
7 lebat corporis paſſionem. nō aūt vt natura. ¶ Sed con
tra. Eadem eſt potentia vt rō ꝯſiderata z vt natura. di
uerſa eñ ꝯſideratio ſubſtantiā rei nō variat. ſi ergo ratio
ſuperior vt rō aliquid volebat z vt natura nolebat. eadē
potētia ſimul z ſemel aliquid volebat z aliquid nolebat.
8 hoc eſt impoſſibile. ¶ Ptē. Scdm phm. Delectationi
que eſt in ꝯſiderando nulla triſticia cōtraria eſt. delecta-
tio aūt ſuperioris rōnis eſt in ꝯtemplando eterna. ergo in
ea nō poteſt eſſe dolor vel triſticia. hec eñ triſticia ſiue do
lor delectatōi ꝯtemplatiue opponeret. ergo in aīa chriſti
ſm ſuperiorem rōnem paſſio doloris vel triſticie nō fuit.
Inſtātie ¶ Sed ꝯtra eſt qđ in pſ. đ: Repleta eſt malis aīa mea
.1. gloſa. non vicijs. ſed doloribus. ergo in qualibet parte ani-
me chriſti fuit dolor. z ita in ſuperiori rōne ¶ Ptē. Satiſ-
2 factio reſpondet culpe. ſed chriſtus ſua paſſione ſatiſfecit
pro culpa primi hominis. cum ergo culpa illa pueuerit
vſq ad ſuperiorem rōnem. paſſio chriſti vſq ad ſuperio
3 rem rōnem debuit puenire. ¶ Ptē. Glo. ſup illud pſ.
Repleta eſt ma. a. m. dicit. dolendo ꝯpatitur corpori cui
vnitur. ſed rō vt rō dicit reſpectum ad corpus. qđ patet
ex hoc q̄ in angelis. qui nō habent corpa ſibi naturaliter
vnita. nō dicimus rōnem ſed intellectū. in animabus autē
corpibus vnitis dicimus rōnem. ergo in ſuperiori rōne vt
4 eſt rō fuit dolor paſſionis chriſti. ¶ Ptē. Tota anima
ſm Augm. eſt in toto corpore. ergo quelibet pars eius eſt
corpori vnita. ſed ſuperior rō etiā vt rō eſt q̄dā pars aīe. er-
go eſt corpori vnita. z ꝯpatitur p dolorē corpori patiēti
¶ Reſpōſio dōm. q̄ ſicut ex pdictis patz. duplex eſt
Rō paſſio quia anima p accidens patitur. Una corporalis
Duplex paſ. q̄ incipit a corpore z terminat ad animā ſm q̄ eſt corpo-
aīe p accñs ri vnita. Alia vero eſt paſſio animalis. que cauſat ex hoc
q̄ anima aliq̄d apprehendit ex quo appetitus mouet. cu-
ius motū ſequitur q̄dam tranſmutatio corporalis. Lo
quendo igitur de pma paſſione ad quā ptinet dolor ſm
Augm. ſic dōm eſt. q̄ dolor paſſionis chriſti quodāmo-
do fuit in ſuperiori rōne ipſius z quodāmodo nō. Sūt
eñ duo in dolore. ſcz leſio z experimentalis pceptio leſio
nis. leſio quidem pncipaliter eſt in corpore. ſed ꝯſequēter

in anima. inq̄tum corpori vnit. vnitur aūt anima p ſuam
eſſentiā corpori. in eſſentia vero aīe omnes potentie radi
cantur. z ſm hoc illa leſio ad animam z ad oēs partes
eius in chriſto ptinebat. etiā ad rōnem ſuperiorē ſm q̄
in eſſentia anime fundatur. Experimentalis vero perce-
ptio leſionis ad ſolum ſenſum tactus ptinet. vt ſupra di-
ctum eſt. loquēdo vero de paſſione animali in illa ſola aīe
parte poteſt eſſe triſticia. que eſt ppria paſſio aīalis. ex cu
ius obiecto triſticia ꝯtingit. p cuius apprehenſionē z ap-
petitum triſticia ꝯtingit. ex obiecto aūt ſuperioris rōnis
in anima chriſti nulla rō triſticie accidere poterat. ſcilz ex
parte eternoꝝ. quibus pfectiſſime fruebatur. z ideo triſti-
cia animalis in ſuperiori rōne chriſti eſſe nō potuit. Patie
batur ergo ſuperior rō in chriſto dolore corporali ſm q̄
in eſſentia aīe radicat. nō aūt patiebat triſticia animali ſm
q̄ per actum pprium ad eterna ꝯſpicienda reſpiciebat
¶ Ad pmū ergo dōm. q̄ tūc hō pturbatur z a paſſi- Ad 1.
one deducitur. qñ rō in ppria operatōne ſequitur inclinatio
nem paſſionis ꝯſentiendo z eligendo. dolor aūt corpora-
lis nō pueuit ad ſuperiorem ratōnem chriſti immutando
eius ppriam operatōnem ſed ſolūmodo vt radicatur in
eſſentia. vt dictū eſt. et ideo rō nō ſequit. ¶ Ad. ij. dōm. Ad 2
q̄ q̄uis dolor nō fuerit in ſuperiori parte aīe chriſti p ꝯpa
rationem ad ppriū obiectū. fuit tñ in ea ſm q̄. ꝯparat ad
ppriam radicē que eſt aīe eſſentia. ¶ Ad. iij. dōm. q̄ po Ad 3
tentia aliqua poteſt eſſe actus corporis dupl'r. vno mo-
do inq̄tum eſt potentia quedam. z ſic dicitur actus cor
poris inq̄tum informat aliquod organū corporale ad ac
tum pprium exequendum. ſicut potentia viſiua perficit
oculum ad exequendū actum viſionis. z ſic intellectus nō
eſt actus corporis. Alio mō rōne eſſentie in qua fundat.
et ſic tam intellectus q̄ alie potentie corpori ꝯiungūtur
vt forma inq̄tum ſunt in anima. que per ſui eſſentiā cor- Ad 4
poris eſt forma. ¶ Ad quartum dōm. q̄ illa obiectio p
cedit de potentia ſm ratōnem potentie. nō autem ſm q̄
eſt in eſſentia anime. ¶ Ad quintum dōm. q̄ Damaſ.
loquitur de paſſione animali. que q̄dem paſſio ſicut in p Ad 5
prio ſubiecto eſt in appetitiua ſenſibili. ſed eſt etiā in ap-
prehenſiua quaſi cauſaliter. inq̄tum ex obiecto apprehē
ſo motus paſſionis in appetitiua ꝯſurgit. ſunt aūt in ap-
petitu ſuperiori alique operatōnes ꝯſimiles paſſionibus
inferioris appetitus. rōne cuius ſimilitudinis noīa paſſi
onū aliquādo angelis vel deo attribuimus. vt Augꝰ. di
cit. ix. de ciui. dei. Et per hūc modū q̄nq̄ dicit triſticia eē
in rōne ſuperiori q̄tum ad apprehenſiuam z appetitiuam
ſic tñ nō dico dolorem fuiſſe in ſuperiori rōne anime chri-
ſti. ſed ſm q̄ in eſſentia anime radicatur. vt dictum eſt
¶ Ad ſextum dōm. q̄ obiectio pbat in ſuperiori ratiōe Ad 6
nō fuiſſe dolorem ſm q̄ p ppriam operatōem ad ſuū obie
ctum ꝯparatur. ſic eñ nihil ea nolente accidit. ¶ Ad ſe- Ad 7
ptimū dōm. q̄ diſtinctio illa qua diſtinguitur rō vt ratio
et rō vt natura. poteſt dupliciter intelligi Uno modo ita
q̄ rō vt natura dicatur rō ſm q̄ eſt natura creature rōna
lis: prout ſcz fundata in eſſentia anime dat eſſe naturale
corpori. Ratio vero vt rō dicitur ſm illud qđ eſt ppriū
rōnis inq̄tum eſt rō. z hic eſt actus eius. q: potentie di-
ſtinguūtur per actus. quia igitur dolor nō eſt in ſuperio
ri rōne. put ſm actum ppriū ꝯparatur ad obiectū. ſed ſm
q̄ in eſſentia anime radicatur Ideo dicitur q̄ ſuperior rō
patiebat dolorem vt natura. nō autē vt rō. Et eſt ſimile
de viſu. qui fundatur ſuper actum inq̄tum organū vi-
ſus eſt etiā organū tactus. Unde dupliciter viſus poteſt

pati leſionem. Uno modo per actum ꝓprium. ſicut cū ab
excellenti luce viſio obtunditur. ⁊ hec eſt paſſio viſus vt
viſus. Alio mō ꝓut fundatur in tactu. vt cum oculus pū
gitur vel aliquo corpore diſſoluitur. ⁊ hec paſſio non eſt
paſſio viſus vt viſus. ſed vt eſt q̄dam tactus. Alio mō
poteſt intelligi p̄dicta diſtinctio vt dicamus rōnem vt
naturā intelligi. ſm ꝙ rō ꝯparatur ad ea que naturaliter
cognoſcit vel appetit. rōnem vero vt rōnem ſm ꝙ ꝑ quā
dam collatōem ordinatur ad cognoſcendū vel ad appe-
tendum. eo ꝙ rōnis ꝓprium eſt ꝯferre. Sūt eīn quedam
que ſm ſe ꝯſiderata ſunt fugienda. appetūtur vero ſm or
dinem ad aliud. ſicut fames ⁊ ſitis ſm ſe cōſiderata ſunt
fugienda. prout aūt ꝯſiderantur vt vtilia ad ſalutem aie
vel corporis ſic appetuntur. ⁊ ſic rō vt rō de eis gaudet.
rō vero vt natura de eis triſtatur. Ita etiā paſſio corpo-
ralis chriſti in ſe cōſiderata fugienda erat. vñ rō vt natu-
ra de ea ꝯtriſtabatur ⁊ eam nolebat. Prout vero ordina
batur ad ſalutem humani generis ſic bona erat ⁊ appetibi
lis. et ſic rō vt rō eam volebat. ⁊ inde gaudebat. ſed hoc
nō poteſt referri ad ſuperiorem rōnem. ſed ad inferiorem
tm̄. que his que ſunt corporis intendit ſicut ꝓprio obiecto
vnde in paſſione corporis poteſt ferri ⁊ abſolute ⁊ cū col
latione. ſed rō ſuperior nō intendit his que ſunt corporis
ſicut obiectis. ſic eīn intendit ſolis eternis. ad corporalia
vero reſpicit de eis iudicando per rōnes eternas. quib᷑
nō ſolum ꝯſpiciendis ſed etiam ꝯſulendis intendit. Et
ita rō ſuperior non reſpiciebat ad corporis paſſionem in
chriſto niſi in ordine ad rōnes eternas ſm quas de ea gau
debat. inq̄ntum erat deo placita. vnde nullo mō rōne ꝓ-
prie operatōnis triſticia vel dolor in ſuperiori rōne cade-
bat. Nō aūt eſt incōueniens vt eadem potentia idem ve-
lit in ordine ad alterum. qđ nō vult ſm ſe. quia poteſt eſſe
ꝙ id quod nō eſt ſm ſe bonum ex ordine ad alterum acci
piat quādam bonitatem. q̄uis hoc nō habeat locū in ſu-
periori rōne in chriſto reſpectu paſſionis corporis ad quā
Ad 8 non ordinatur niſi ad volitam. vt ex dictis patꝫ. ¶ Ad
octauū dōm. ꝙ ꝯſideratio poteſt cauſare delectatōem du
pliciter. Uno mō ex parte operationis que eſt ꝯſideratio
et ſic delectationi. que eſt in ꝯſiderando. nulla triſticia cō
trariatur. q2 huic ꝯſiderationi. que eſt cauſa delectatio-
nis. nō eſt aliqua ꝯſideratio contraria que ſit cauſa triſti
cie. omnis eīn ꝯſideratio delectabilis eſt. non ſic autē eſt
ex parte ſenſus. quia ſm operatiōem ſenſus contingit et
triſtari ⁊ dolere. et ſic ex tactu ꝯuenientis delectamur. ex
tactu aūt nociui dolemus Alio modo facit delectatōem
ex parte conſiderati. quod quidem ꝯtingit inq̄ntum ali-
quid conſideratur vt bonum vel malum. et ſic ex conſide
ratione poteſt accidere delectatio ⁊ triſticia contraria. ſi-
cut eīn ⁊ ipſum non intelligere triſticiam cauſat inq̄ntum
conſideratur vt quoddam malum. ſm ſe vero nō cauſat
niſi delectationis negationem. non tamen hoc modo di-
cimus dolorem eſſe in ſuperiori rōne aie chriſti. ſed vt in
eſſentia anime radicatur.
So. inſtā. ¶ Ad illud quod pmo in cōtrarium obijcitur dicendū
Ad .j. ꝙ gloſa non dicit ꝙ anima chriſti nō ſit repleta triſticia. ſꝫ
ꝙ ſit repleta dolorib᷑ ſm ꝙ compatitur corpori. ⁊ ſic non
oportꝫ ꝙ paſſio doloris pertingat ad rationem ſuperio-
rem. niſi ſm ꝙ eſt in eſſentia anime. ſic eīn corpori vnitur
Ad 2 ¶ Ad ſecūdum dicendum. ꝙ paſſio chriſti nō eſſet ſatiſ-
factoria niſi inq̄ntum eſt volūtarie ⁊ ex charitate ſuſcepta
et ſic nō oportꝫ ꝙ dolor ſit in ſuperiori parte rōnis chriſti
reſpectu ꝓprie operatōis. ſicut in Adam fuit culpa ꝑ ope

rationem ſuperioris ratōnis. quia ipſe motus charitatꝭ
patientis. qui eſt in ſuperiori parte rōnis. reſpondet in ſa
tiſfactione ad id quod fuit in culpa ſm rōnē ſuperiorem.
¶ Ad tercium dōm. ꝙ in rōne duo intelligūtur. ſcꝫ par Ad .3
ticipatio quedam intellectualis virtutis. ⁊ iterū obum-
bratio vel defectus intellectus. Defectus eīn intellectua
lis virtutis ꝯſequitur animam ſm ꝙ eſt vnibilis corpori
ſed intellectualis virtus ineſt ei ſm ꝙ non eſt ſub corpo-
re depreſſa. ſicut alie forme materiales. et ideo cū opera-
tio rōnis inſit anime ſm ꝙ participat virtutē intellectu
alem. non exercetur talis operatio corpore mediante
¶ Ad .iiij. dōm. ꝙ rō vt rō non nominat aliquam poten Ad 4
tiam diſtinctam a rōne vt natura eſt. ſed nominat quen-
dam modum conſiderandi ipſam potentiam. q̄uis autē
ſm aliquem modū conſiderandi paſſio non pertineat ad
aliquam potentiarum anime. nō tamen excludit quin to
ta anima patiatur

Decimo queritur. utrū

per dolorem paſſionis. qui erat in ſuperiori rati-
one chriſti. impediebatur gaudium fruitionis ⁊ econuerſo
Et videtur ꝙ ſic. Beatitudo eīn magis ꝓprie eſt in 1
anima q̄ in corpore. ſed corpus non dici poteſt beatum
vel glorioſum ſimul dum patitur. quia impaſſibilitas ad
gloriam corporis pertinet. ergo nec in ſuperiori rōne chri
ſti poteſt ſimul eſſe gaudiū beate fruitionis ⁊ paſſio do-
loris. ¶ Pre. Phus dicit in .vij. ethi. ꝙ delectatio queli 2
bet expellit triſticiam cōtrariam. ſi autem vehemens ſit
expellit omnem triſticiam. ſed delectatio qua ſuperior rō
in anima chriſti fruebatur diuinitate fuit vehemētiſſima
ergo expulit a chriſto omnem dolorē ⁊ triſticiā. ¶ Pre. 3
Ratio ſuperior in chriſto limpidius contemplabatur q̄
Paulus in raptu. ſed ex vi ꝯtemplationis anima Pauli
ſubtracta fuit a corpore. non ſolum q̄ntum ad operatōes
rōnis. ſed etiam q̄ntum ad operatōnes ſenſibiles. ergo ⁊
chriſtus nec ſm rōnem nec ſm ſenſum aliquem dolorem
ſuſtinuit. ¶ Pre. Ex forti cauſa ſequitur fortis effectus 4
operatio autem anime eſt cauſa corporalis immutatōis
ſicut patꝫ ꝙ ex imaginatōe terribilium ⁊ delectabilium
corpus diſponitur ad frigus vel calorē. cum ergo in ani-
ma q̄ntum ad ſuperiorem rōnem fuerit vehementiſſimū
gaudium. videtur etiam ꝙ corpus fuerit ex hoc gaudio
immutatum. ⁊ ita dolor nec potuit eſſe in corpore nec in
ſuperiori ratōne ſm ꝙ eſt corpori vnita. ¶ Pre. Uiſio 5
dei in ſua eſſentia eſt efficacior q̄ viſio dei in ſubiecta crea
tura. ſed viſio qua Moyſes vidit deum in ſubiecta crea
tura. fecit vt non affligeretur fame quadragenario ieiu-
nio. ergo multo fortius viſio dei in ſua eſſentia que chriſto
ꝯueniebat ſm ſuperiorem rōnem omnem corporalem af
flictionem remouit. ⁊ ſic idem quod prius. ¶ Pre. Id qđ 6
eſt in ſummo ⁊ a quo nō poteſt fieri receſſus nō patitur
ꝯtrarij permixtionem ſicut calor ignis qui eſt in ſummo
nō patitur admixtionem frigoris. q̄uis calor ille ſit trāſ-
mutabilis. ſed gaudium fruitionis fuit in ſuperiori rōne
in ſummo ⁊ immutabiliter. ergo non fuit ibi aliqua ꝯmi-
xtio doloris. ¶ Pre. Homo beatificatur ⁊ ſm animam 7
et ſm corpus. vtrāq; aūt beatitudinem ꝑ peccatū amiſit
in xp̄o aūt fuit reſtituta humana natura ad beatitudinē
anime. que ꝯſiſtit in hoc ꝙ ſuperior ratio diuinitate frue
batur. ergo multo magis fuit reſtituta ad beatitudinem

corporis ꝙ minus eſt. ⁊ ita etiā nec ſm̄ corpus dolor in eo
fuit. ⁊ ſic nec in ratōne ſuperiori ſm̄ ꝙ corpori vnitur.
8 ¶ Pte. Sicut anima chriſti vnitur verbo. ita ⁊ caro eiꝰ
ſed ſi caro eius eſſet glorificata ꝑ vnionem ad verbū non
poſſet eſſe in ea aliquis dolor. ergo cum ſuperior rō ſit bea
tificata ꝑ vnionem ad verbū non poterat in eo eſſe aliqs
9 dolor. ¶ Pte. Sꝫ Augᵘ. xij. ſuꝑ geñ. ad litterā. gaudi
um ⁊ dolor ꝑ eſſentiam ſunt in anima. gaudiū aūt ⁊ dolor
ſunt ꝯtraria. cum ergo ꝯtraria nō poſſunt eſſe in eodem
ſm̄ eſſentiam. videtur ergo ꝙ in ſuperiori parte rationis
nō ſimul potuerit eſſe gaudiū fruitionis ⁊ dolor paſſionis
10 ¶ Pte. Dolor ſequitur ex apprehenſione nociui. gaudiū
ex apprehenſione ꝯuenientis. ſed nō eſt poſſibile ſimul ap
prehendere nociuū ⁊ ꝯueniens. ꝙ ꝯtingit vnū ſolum in
telligere ſm̄ phm̄. ergo in ſuperiori rōne nō potuit ſimul
11 eſſe gaudium ⁊ dolor ¶ Pterea. Maius poſſe habet in
natura integra ratio ſuper ſenſualitatem. ꝙ̄ in natura
corrupta ſenſualitas ſuper ratōnem. ſed in natura corru
pta ſenſualitas trahit poſt ſe ratōnem. ergo multo fortius
in chriſto. in quo natura humana fuit integra ⁊ rō trahe
bat poſt ſe ſenſualitatem. ⁊ ita ſenſualitas fuit particeps
gaudij fruitōis quod erat in rōne. ex quo videtur ꝙ ani
12 ma chriſti totaliter erat expers doloris. ¶ Pte. Maior
eſt infirmitas ꝯtracta ꝙ̄ aſſumpta. ⁊ ſimiliter eſt potior
vnio in perſona ꝙ̄ vnio per gratiam. ſed in trib⁹ pueris q̄
habebant infirmitatem contractam. vnio dei per grati
am eorū corpora a leſione ignis impaſſibilia ſeruauit. er
go multo fortius in chriſto. qui nō habuit infirmitatem
ꝯtractam ſed aſſumptā. vnio in perſona verbo dei ⁊ fru
itio ꝯſeruauit ratōnem immunem a dolore paſſionis.
13 ¶ Pte. Gaudium fruitionis in ſuperiori ratiōe eſt per
hoc ꝙ ad deum ꝯuertitur. dolor aūt paſſionis ꝑ hoc ꝙ
conuertitur ad corpus. ſed non poteſt ratio. cum ſit ſim
plex. ſimul ꝯuerti ad deū ⁊ ad corpus. quia ſimplex ad
quod ꝯuertitur totum cōuertitur. ergo in ſuperiori rati
one chriſti nō poteſt eſſe gaudium fruitionis ⁊ dolor paſ
ſionis Sed diceres. ꝙ in chriſto fuit duplex ſtatus. ſcꝫ
viatoris ⁊ comprehenſoris. ⁊ ſm̄ hos duos ſtatus poteſt
ſimul ineſſe ei ⁊ gaudium fruitionis. ⁊ dolor paſſionis.
14 ¶ Sꝫ ꝯtra Duplex ſtatus chriſti neqꝫ aufert ꝯtrarieta
tem que eſt inter gaudium ⁊ dolorem. neqꝫ ſubiectū do
loris ⁊ gaudij diuerſificat. contraria autem non poſſunt
eſſe in eodem ſubiecto. ergo duplex ſtatus chriſti non fa
cit ꝙ ſimul poſſint ineſſe ei ſm̄ ſuperiorem rationem do
15 lor ⁊ gaudium. ¶ Pte. Status viatoris ⁊ comprehen
ſoris aut ſunt contrarij aut nō. ſi ſunt ꝯtrarij. ergo ſimul
eſſe in chriſto non poſſunt. ſi aūt non ſunt contrarij. cū cō
trariorum contrarie ſint cauſe. videt̄ ꝙ duplex ſtatus nō
poſſit eſſe cauſa per quam chriſto ſimul inſint gaudiū et
dolor. que ſunt contraria. ¶ Pte. Quādo vna potentia
16 intenditur in ſuo actu. alia ab actu retrahitur. multo er
go fortius quādo vna potentia eſt intenſa in vno actu re
trahitur ipſa ab alio. ſed in ſuperiori rōne fuit gaudiū in
tenſum. ergo per hoc omnino a dolore retrahebat̄ Sed
diceres. ꝙ dolor erat materialis reſpectu gaudij. vnde ꝑ
17 dolorem gaudium non impediebatur. ¶ Sed contra.
Dolor erat paſſio corporis. gaudiū vero erat de viſione
dei. ergo dolor paſſionis nō erat materialis reſpectu gau
dij fruitōis. ⁊ ſic dolor ⁊ gaudium in rōne ſuperiori xp̄i ſi
mul eſſe nō poterant
Cōtra: ¶ Sed contra. Secūdum ꝓportionem cauſarum eſt
ꝓportio effectuū. ſed vnio anime chriſti ad corpus erat
cauſa doloris. vnio autem eius ad diuinitatem erat cau
ſa gaudij. he aūt due vniones nō ſe impediunt. ergo nec
dolor ⁊ gaudium ſe impediūt. ¶ Pte. Chriſtus in eo
dem inſtanti fuit verus viator ⁊ comprehenſor. ergo ha
buit ea que ſunt viatoris ⁊ comprehenſoris. ſed compre
henſoris eſt de diuina fruitione intenſe gaudere. viatoris
aūt corporales dolores ſentire. ergo in xp̄o ſimul fuit do
lor paſſionis ⁊ gaudiū fruitionis

¶ Reſpōſio dicendum ꝙ in chriſto duo predicta. ſcꝫ Rꝫo
gaudium fruitionis ⁊ dolor corporalis paſſionis ſe nulla
tenus impedierunt. Ad cuius euidentiam ſciendum Nota.
eſt ꝙ ſm̄ nature ordinem propter colligantiam viriū ani
me in eſſentia vna. ⁊ anime ⁊ corporis in vno eſſe compo
ſiti. vires ſuperiores ⁊ inferiores. ⁊ etiā corpus ⁊ anima
inuicem in ſe influūt ꝙ in aliquo earum ſuperabundat. et
inde eſt ꝙ ex apprehenſione anime tranſmutatur corpus
ſm̄ calorem ⁊ frigus. ⁊ quandoqꝫ etiam vſqꝫ ad ſanitatē
et egritudinem. ⁊ etiam vſqꝫ ad mortē. contingit enim
aliquem ex gaudio vel triſticia vel amore mortem incur
rere. Et inde eſt ꝙ ex ipſa gloria anime fit redundantia in
corpus glorificatum. vt patꝫ per autoritatem Auguſti
ni ſupra inductam. Et ſimiliter eſt ecōuerſo. ꝙ tranſmu
tatio corporis in animā redūdat. anima eñ cōiuncta cor
pori eius complexiones imitatur ſm̄ amentiam vel do
cilitatem ⁊ alia huiuſmodi. vt dicitur in libro ſex princi.
Similiter etiam ex viribus ſuperiorib⁹ fit redundantia
in inferiores. vt cum ad motum voluntatis intenſum ſe
quitur paſſio in ſenſuali appetitu. et ex intenſa contempla
tione retrahūtur vel impediūtur vires animales a ſuis
actibus. et econuerſo ex viribus inferioribus fit redūdā
tia in ſuperiores. vt cum ex vehementia paſſionum in ſen
ſuali appetitu exiſtentiū obtenebratur ratio vt iudicet
quaſi ſimpliciter bonum id circa quod homo per paſſio
nem afficitur. In chriſto autem ſecus eſt. nam propter
diuinam virtutem verbi. eius voluntati ſubiectus erat or
do nature. vnde poterat hoc contingere vt non fieret p̄
dicta redūdantia ſiue ex anima in corpus vel econuerſo.
ſiue ex ſuperioribus viribus in inferiores vel econuerſo
virtute verbi hoc faciente. vt comprobaretur veritas na
ture humane. ꝙ̄tum ad ſingulas partes eius. vt decēter
impleretur ꝙ̄tum ad omnia noſtre reparationis myſte
rium. Unde dicit Damaſ. in tercio lib. mouebatur ſm̄
ꝯuenientiam nature verbo volente ⁊ permittēte diſpen
ſatiue pati ⁊ operari quecunqꝫ ꝓpria. vt per omnia natu
re credatur veritas. Sic ergo patet. ꝙ cum in ratōne ſu
periori eſſet ſummum gaudium inꝙ̄tum per eius opera
tionem anima deo fruebatur ipſum gaudium in ſuperio
ri ratōne ꝯſiſtebat. ⁊ nō deriuabatur ad inferiores vires
anime. neqꝫ ad corpus. alr̄ nec dolor nec paſſio in eo eſſe
potuiſſet. Et ſic etiam effectus fruitionis nō peruenit ad
eſſentiam anime inꝙ̄tum eſt forma corporis. neqꝫ inꝙ̄
tum eſt radix inferiorum virium. ſic eñ ⁊ ad corpus ⁊ ad
inferiores vires perueniſſet. vt accidit in beatis poſt re
ſurrectōnem. Similiter ecōuerſo dolor qui erat ex leſio
ne corporis in ipſo corpore. et eſſentia anime ſcdm ꝙ eſt
forma corporis ⁊ in inferioribus viribus nō poterat ꝑ
uenire ad ſuperiorem ratōnem ſm̄ ꝙ per actum ſuū deo
fruebatur. vt ꝑ hoc ipſa cōuerſio aliquatenus impedire
tur. Relinquitur ergo ꝙ ſuperiorem rationem attinge
bat ipſe dolor inꝙ̄tum in eſſentia anime radicatur. ⁊ erat
ibi gaudium ſummum inꝙ̄tum per actum ſuum deo fru
ebatur. et ſic ipſum gaudium conueniebat ration ſuperi

dꝛi per ſe. quia per actũ ꝓꝛium. doloꝛ aũt quaſi p̱ accñs ꝗ rõne eſſentie anime in qua fundabať.
Ad .j. ¶ Ad primum ergo dicendum. ꝗ ſicut deus eſt bonuꝫ et vita anime, ita anima eſt bonum ⁊ vita corpoꝛis. nõ au tem econuerſo ꝗ corpus ſit bonuꝫ anime. paſſibilitas au tem eſt quoddam impedimentum vel nocumentum re ſpectu vnionis anime ad corpus. et ideo coꝛpus non po teſt eſſe beatum ſuo modo paſſibile exiſtens, vtpote im pedimentum habens reſpectu participationis ſui boni. ꝓpter quod impaſſibilitas pertinet ad gloriam coꝛpoꝛis anime vero beatitudo tota conſiſtit in fruitione ſui bo ni quod eſt deus. Unde anima que fruitur deo perfecte eſt beata. etiam ſi cõtingat ꝗ ſit paſſibilis ex parte illa qua
Ad 2 coꝛpoꝛi vnitur. ſicut accidit in chꝛiſto ¶ Ad ſecũdum di cendum. ꝗ hoc ꝗ gaudium vehemens expellat omnem triſticiam etiam doloꝛi non cõtrariam contingit ex redũ dantia virium ad inuicem que in chꝛiſto nõ fuit. vt dictũ
Ad 3 eſt. Et hac ratõne ex vehementia ꝯteplationis ipſius Pauli inferioꝛes vires a ſuis actibus ſunt abſtracte. Un
Ad 4 de patet ſolutio ad terciũ Ex hac eñ ratõne ex opera tione anime cõtingit aliqua traſmutatio in coꝛpoꝛe. Ex
Ad 5 quo patet ſolutio ad quartũ Inde etiam eſt ꝗ Moy ſes ſiti ⁊ fame nullo modo vel minus affligebatur ex cõ templatione. ꝗuis videret deum in ſubiecta creatura. Et ſic patet ſolutio ad quintum. ¶ Ad ſextum dicen
Ad 6 dum. ꝗ in chꝛiſto nulla ꝯmixtio facta eſt gaudij ⁊ dolo ris. nam gaudium fuit in ſuperioꝛi ratõne ex illa parte q̃ eſt pꝛincipium ſui actus. ſic eñ deo fruebatur. doloꝛ autem non erat in ipſa niſi ſm ꝗ leſio attingebat eam. vt actum coꝛpoꝛis mediante eſſentia in qua radicatur. itm tamẽ ꝗ actus ſuperioꝛis ratiõis nullatenus impediebatur. et ſic erat ⁊ purum gaudiuꝫ ⁊ purus doloꝛ. ⁊ ſic vtrũqꝫ in ſum
Ad 7 mo. ¶ Ad ſeptimũ dicendum. ꝗ ex quadam diſpenſati one factum eſt in chꝛiſto a pꝛincipio ſue conceptõnis ꝗ glo ria anime non autem coꝛpoꝛi conferretur. vt ſcꝫ per glo riaꝫ anime ꝯueniret cum deo, p̱ paſſibilitatem coꝛpoꝛis ſimilis eſſet nobis. ⁊ ſic eſſet conueniens mediatoꝛ dei et hominũ in gloꝛiam dei nos adducens. ⁊ ſuam paſſionẽ ex parte noſtra deo offerens. ſm illud hebꝛeo. ij. Dece bat enim ꝓpter quem omnia ⁊ p̱ quem omnia qui multos filios in gloꝛiam adduxerat autoꝛem ſalutis eoꝛum per
Ad 8 paſſionem ꝯſummari. ¶ Ad octauũ dicendũ. ꝗ anima chꝛiſti fuit ꝯiuncta verbo dupliciter. Uno modo p̱ actũ fruitionis. ⁊ hec vnio fecit eam beatam. Alio modo p̱ vni onem ypoſtaticam. et ex hac non habuit rõnem beatitu dinis. ſed ex hac habuit ꝗ eſſet anima dei. Si autẽ ponať animã fuiſſe aſſumptam in vnitate pſone ſine fruitiõe nõ eſſet beata ꝓpꝛie loquẽdo. quia nec ipſe deus beatus eſt ni ſi p̱ hoc ꝗ ſeipſo fruitur. coꝛpus autem chꝛiſti non ex hoc ipſo glorioſum ꝗ eſt a filio dei in vnitate perſone aſſum ptum. ſed ſolum ex hoc ꝗ ex anima in ipſum gloꝛia deſcẽ
Ad 9 dit. quꝫ ante paſſionem nõ fuit glorioſum. ¶ Ad nonum
An ꝯria ſunt i eod. dicendũ. ꝗ ꝯtraria eſſe in eodem p̱ ſe eſt impoſſibile. con tingit tamen eſſe ꝯtrarios motus in eodem. ita ꝗ vnus motuũ ꝯueniat ei p̱ ſe. ⁊ alius p̱ accidens. ſicut cum ali quis in naui deambulans fertur in ꝯtrarium eius ad qđ nauis mouetur. Ita etiam in ſuperioꝛi rõne anime chꝛi ſti erat gaudium p̱ ſe. quia p̱ actum ꝓpꝛium. doloꝛ autem p̱ accidens. quia per coꝛpoꝛis paſſionem. Poteſt tamen dici ꝗ gaudium illud ⁊ ille doloꝛ non erant ꝯtraria. cum
Ad 10 non eſſent de eodem. ¶ Ad decimũ dicendũ. ꝗ intelle ctus non poteſt ſimul multa intelligere p̱ diuerſas ſpeci es. poteſt tamen per vnam ſpeciem multa intelligere. vel qualitercũqꝫ aliter intelligendo multa vt vnũ. ⁊ ſic intel lectus anime chꝛiſti ⁊ cuiuſlibet beati multa ſimul intelli git inquantum videndo eſſentiam diuinam alia cognoſcit. Dato tamen ꝗ anima chꝛiſti non poſſet ſimul niſi vnuꝫ intelligere. p̱ hoc tamen non remoueretur quin ſimul poſ ſit intelligere vnum ⁊ ſentire aliud ſenſu coꝛpoꝛali Et ex iſtis duobꝫ appꝛehenſis in anima chꝛiſti ſequebatur gau dium fruitionis ex viſione dei. ⁊ doloꝛ paſſionis ex ſenſu nocumenti. Dato iterum ꝗ non poſſet ſimul intelligere vnum ⁊ ſentire vel imaginari aliud. ex illo tamen vno in tellecto poſſet diuerſimode affici appetitus ſuperioꝛ ⁊ in ferioꝛ. vt ſuperioꝛ gauderet ⁊ inferioꝛ timeret vel dole ret. Sicut accidit in eo qui ſperat ex aliqua hoꝛribili me dicina ſe aſſequi ſanitatẽ. nam ipſa medicina vt ſalubꝛis a ratõne ꝯſiderata generat in voluntate gaudium. ratio
ne vero ſue hoꝛribilitatis in inferioꝛi appetitu timoꝛem Ad 11
inducit. ¶ Ad vndecimũ dicendum. ꝗ ratio illa proce dit ſm ꝯmunem curſum. in chꝛiſto autem ſpecialiter fuit
vt nõ fieret redũdãtia ex vna potẽtia in aliã ¶ Ad duo Ad 12
decimũ dicendum. ꝗ coꝛpoꝛa puerorum non fuerunt fa cta impaſſibilia in foꝛnace. ſed diuina virtute factum eſt. vt coꝛpoꝛa paſſibilia exiſtentia ab igne non lederẽtur. ſic etiam fieri potuiſſet diuina virtute vt neqꝫ anima chꝛi
ſti neqꝫ coꝛpus aliquid pateretur. ſed quare factum nõ fu Ad 13
erit dictum eſt. ¶ Ad decimũtercium dicendum. ꝗ cõ uerſio potentie ad aliquid eſt per actum ipſius. et ſic gau dium fuit in ſuperioꝛi ratõne p̱ cõuerſionem ad deum ad quem totaliter conuertebatur. doloꝛ autem fuit in ſupe rioꝛi rõne ſm inheſionem vel adherentiam qua adhere
bat eſſentie anime ſicut ſue radici. ¶ Ad decimũquartũ Ad 14
dicendum. ꝗ ſtatus viatoꝛis eſt ſtatus imperfectionis. ſtatus autem ꝯpꝛehenſoꝛis eſt perfectionis. ſm igiť hoc chꝛiſtus ſtatum viatoꝛis habuit ꝗ coꝛpus paſſibile gere bat. ⁊ ſimiliter animam. ſm hoc vero ſtatum compꝛehen ſoꝛis ꝗ per actum ſuperioꝛis rationis perfecte deo frue batur. quod quidem eſſe poterat in chꝛiſto pꝛopter hoc ꝗ impediebatur diuina virtute redũdantia ex vno in ali ud. vt dictum eſt. Et hec etiam eſt cauſa quare ſimul gau dium ⁊ triſticia ei ineſſe poterant. Et ideo dicitur ꝗ ſm duos ſtatus hec duo ſibi inerant, quia habere duos ſta
tus. et ſimul pati doloꝛem ⁊ gaudium nõ ab eadem cau Ad 15
ſa procedebat. ¶ Ad decimũquintum dicendum. ꝗ q̃ uis ſtatus compꝛehenſoꝛis ⁊ viatoꝛis ſint quaſi contra rij. tamen chꝛiſto ſimul poterant ineſſe. non ſm idem. ſed ſm diuerſa. Nam ſtatus compꝛehenſoꝛis inerat ei ſcđm ꝗ per fruitionem adherebat deo ſm ſuperioꝛem ratõem ſtatus vero viatoꝛis ſm ꝗ naturali quadam coniunctione et anima coꝛpoꝛi paſſibili iungebatur. et ſuperioꝛ rõ ipſi anime. vt ſic ſtatus compꝛehenſoꝛis pertineat ad actuꝫ
ſuperioꝛis rationis. ſtatus vero viatoꝛis ad coꝛpus paſ Ad 16
ſibile ⁊ ad ea que ad hoc conſequuntur. ¶ Ad decimum ſextum dicendum. ꝗ in chꝛiſto hoc fuit ſpeciale ratione iam dicta. ꝗ quãtumcũqꝫ intenderetur potentia vna in ſuo actu. alia nõ retrahebatur a ſuo actu vt aliquatenus impediebatur. et ſic gaudium ſuperioꝛis ratõnis neqꝫ im pediebatur per doloꝛem qui erat in ſenſu ſm actum. neqꝫ ſenſus a doloꝛe ſm ꝗ erat gaudium in ſuperioꝛi ratione. quia ille doloꝛ in ea non erat ſm actum eius. ſed attinge bat eam aliqualiter ſm ꝗ in eſſentia anime erat fundata

Ad 17 ¶ Ad decimumſeptimum dicendum. q sicut cognitiõ
beata eſt principaliter diuine eſſentie. ⁊ ſecundario omnium
que in diuina eſſentia cognoſcũtur. ita affectio ⁊ gaudi/
um beatorum principaliter eſt de deo. ſecũdario vero eo/
rum de quibus gaudij deus eſt ratio. et ſic quodammo/
do dolor paſſionis poterat eſſe materialis reſpectu gau/
dij fruitionis. erat eñ illud gaudiũ principaliter de deo
et ſecundario de his que erant deo placita. Et ſic etiam
erat de dolore inq̃tũ a deo acceptabat̃. vtpote ad ſalutẽ
humani generis ordinatus.

Materia. xxviij.
De gratia

Queſtio. viceſimaſe

prima de gratia. Et habet ſeptem queſtio
nes Prima. vtrum gratia ſit quid creatũ
poſitiue in anima. Secũda. vtrum gratia
gratum faciens ſit idem quod charitas. Tercia. vtrum
aliqua creatura poſſit eſſe cauſa gratie Quarta. vtrum
ſacramenta noue legis ſint gratie cauſa. Quinta. vtrum
in homine vno ſit tm̃ vna gratia gratum faciens. Sexta
vtrum gratia ſit in eſſentia anime ſicut in ſubiecto. Se/
ptima. vtrum gratia ſit in ſacramentis.

Queſtio ẽ de gra/

tia. Et primo queritur Utrum gra
tia ſit aliquid creatum poſitiue in ani
1. ma Et videtur q non. quia ſecũ
dum Auguſtinum. ſicut anima eſt
vita corporis. ita deus eſt vita ani/
me. ſed anima eſt vita corporis nulla
alia forma mediãte. ergo et ſimiliter deus anime. ⁊ ita vi
ta que eſt per gratiam non eſt per aliquam formam crea
2 tam in anima exiſtentem. ¶ Preterea. Gratia gratuz fa
ciens. de qua loquimur. nihil aliud videtur eſſe q̃ id ſm
qd homo eſt deo gratus. ſed homo eſt deo gratus ſm q
eſt acceptatus a deo. acceptatus autem dicitur aliquis p
dei acceptationem. que quidem eſt in ipſo deo. ſic et ali/
quis dicitur eſſe homini acceptatus non per aliquid qd
ſit in acceptato. ſed per acceptatõem que eſt in acceptan/
te. ergo gratia nihil ponit in homine. ſed in deo tantum.
3 ¶ Pre. Per eſſe ſpirituale gratie magis deo appropin/
quamus q̃ per eſſe naturale. ſed eſſe naturale deus in no
bis fecit nulla alia cauſa mediante. quia immediate nos
creauit. ergo et eſſe ſpirituale gratuitũ in nobis facit nul/
4 lo alio mediante. et ſic idem quod prius. ¶ Prete. Gra/
tia eſt quedam anime ſanitas. ſanitas autem in ſano ni/
hil aliud ponere videtur q̃ ipſos humores adequatos.
ergo ⁊ gratia nullam formam ponit in anima. ſed pre/
ſupponit potentias anime equalitate iuſticie adequatas
¶ Prete. Gratia nihil aliud videtur eſſe q̃ quedam li/ 5
beralitas. idem enim videtur eſſe gratis dare qd libera/
liter dare. liberalitas autem nõ eſt in accipiente ſed in dan
te. ergo et gratia eſt in dante deo qui nobis ſua bona dat
non autem in nobis. ¶ Prete. Nulla creatura anima 6
chriſti eſt nobilior. gratia autem ea nobilior eſt. quia per
gratiam anima chriſti nobilitatur. ergo gratia non eſt ali
quid creatum in anima. ¶ Prete. Sicut ſe habet veri/ 7
tas ad intellectum. ita gratia ad affectum. ſed ſm Augu
ſtinum. vna eſt veritas qua omnes intelligunt intelle/
ctus. ergo vna eſt gratia per quam omnes affectus per/
ficiuntur. nullum autem creatum vnũ poteſt eſſe in mul
tis. ergo gratia non eſt quid creatum ¶ Preterea. Nihil 8
eſt in genere niſi compoſitum. gratia autem non eſt com/
poſita ſed forma ſimplex. ergo non eſt in genere aliquo. er
go gratia non eſt quid creatum. ¶ Prete. Si gratia eſt 9
aliquid in anima non videtur eſſe niſi habitus. tria enim
ſunt in anima. ſm philoſophum in. ij. ethicorum. ſcz po/
tentia. habitus. et paſſio. gratia autem non eſt poten
tia. quia ſic eſſet naturalis. nec etiam paſſio. quia ſic inſpi/
ceret irrationalem partem principaliter. Sed iterum nõ
eſt habitus. nam habitus eſt qualitas difficulter mobi/
lis. ſm philoſophum in predicamentis. gratia autem fa/
cillime remouetur. quia per actum vnũ peccati mortalis
ergo gratia non eſt aliquid creatum. ¶ Prete. ſm Au/ 10
guſtinũ. inter aiam noſtrã ⁊ deum non cadit mediũ cre
atum. ſed gratia inter deum ⁊ animam noſtraz cadit me
dium. quia per gratiam anima noſtra deo vnitur. ergo
gratia non eſt aliquid creatum. ¶ Preterea. Homo eſt 11
alijs creaturis nobilior et pfectior. ſed alijs creaturis nõ
apponitur aliquid ſuper naturalia ſua ad hoc vt a deo ac/
ceptentur. cum tamen a deo approbata ſint. ſm illud Ge
neſ. primo. Uidit deus cuncta ⁊c. ergo nec homini addi
tur aliquid ad ſua naturalia ſm qd dicatur deo acceptus
et ſic gratia nõ eſt aliquid poſitiue in anima.

¶ Sed cõtra eſt quod dicit gloſa. ſuper illud pſ. Ut Cõtra
exhilaret faciẽ ei⁹ in oleo. gr̃a eſt quidã nitor aie ſanctuz
conciliãs amorem. ſed nitor eſt aliquid poſitiue in anima
quod eſt creatum. ergo ⁊c. ¶ Prete. Deus dicitur eſſe
in ſanctis per gratiam quodam ſpeciali modo pre alijs
creaturis. non autem dicitur eſſe deus nouo modo in ali
quo niſi per aliquem effectum. ergo gratia eſt aliqs effe
ctus dei in anima. ¶ Prete. Damaſ. dicit. q gratia eſt de
lectatio anime. ſed delectatio eſt aliquod creatum in ani/
ma. ergo et gratia. ¶ Prete. Omnis actio eſt ab aliqua
forma. ſed actio meritoria eſt a gratia. ergo gratia eſt ali/
qua forma in anima

¶ Reſponſio dicendum. q nomen gratie dupliciter Rñſo
conſueuit accipi. Uno modo pro aliquo quod gratis da Gr̃a capit
tur. ſicut conſueuimus dicere. facio tibi hanc gratiam. dupliciter
Alio modo p acceptatõne qua aliquis ab aliquo accepta
tur. ſicut dicimus ille habet gratiam regis. quia acceptus
eſt regi. Et ille due ſignificationes ordinem habent ad in
uicem. non enim aliquid gratis datur niſi per hoc q ali/
quo modo ille cui datur eſt acceptus Sic etiam in di In diuinis
uinis duplicem gratiam dicimus. quarum vna dicit̃ gra dux ẽ gr̃a
tia gratis data. vt donum prophetie. et ſapientie. ⁊ lin/
guarũ ⁊ huiuſmodi. de qua nunc non queritur. quia con
ſtat huiuſmodi dona eſſe aliquid creatum in anima.

Alia vero dicitur gratia gratūfaciens ſm quam homo dicitur deo acceptus. de qua nūc loquimur. et ꝙ hec gratia ponat aliquid in deo manifeſtum eſt. ponit eñ actum diuine voluntatis acceptantis iſtū hominē. Sed vtrū
Opio. I. cū hoc ponat aliquid in ipſo homine acceptato fuit dubiū apud quoſdam. quibuſdam aſſerentibus gratiam huiuſ
Repbat modi nihil in anima creatū eſſe. ſed ſolum in deo. Sed hoc ſtare non poteſt. deum eñ acceptare aliquē vel diligere quod idem eſt. nihil aliud eſt q̄ velle ei aliquod bonuꝫ. vult autem deus omnibus creaturis bonū nature. propter quod dicitur oīa diligere Sapien. xi. Diligis eñ omnia que ſunt ⁊ nihil odiſti ⁊c. ⁊ oīa approbare Gen. pimo. vidit deus cuncta que fecerat ⁊c. ſed ratione huius acceptatōis non conſueuimus dicere aliquē habere gratiam dei. ſed inquantū deus vult aliquod ei bonuꝫ ſupnaturale quod eſt vita eterna. Sicut habetur Iſa. lxiiij. oculus non vidit deus abſq; te que preparaſti diligentibus te. vnde et Roma. vi. dicitur. gratia dei vita eterna. ſed hoc bonum deus non vult alicui indigno. ex natura autem ſua homo non eſt dignus tanto bono cum ſit ſupernaturale. Et ideo ex hoc ipſo ꝙ ponitur aliquis deo gratus reſpectu huius boni. ponitur ꝙ in eo ſit aliquid per quod ſit dignus tali bono ſuper ſua naturalia. quod quidem non mouet diuinam voluntatem vt hominē ad bonū illud ordinet. ſed potius econuerſo. ex hoc ipſo ꝙ deꝰ ſua voluntate aliquem ordinat in vitam eternam. preſtat ei aliquid per quod ſit dignus vita eterna. Et hoc eſt quod dicitur ad Coloſſenſ. primo. qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine. Cuius ratio eſt quia ſicut ſcientia dei eſt cauſa rerum nō cauſata a rebus vt noſtra. ita ⁊ voluntas eius eſt effectrix boni. non cauſata a bono ſicut noſtra. Sic ergo homo dicitur gratiaꝫ
Opi. tho dei habere non ſolum ex hoc ꝙ a deo diligitur in vitā eternam. ſed ex hoc quod datur ei aliquod donum per quod eſt dignus vita eterna. et hoc donum dicitur gratia gratumfaciens. aliter enim et in peccato mortali exiſtens poſſet dici in gratia dei eſſe. ſi gratia ſolam acceptationem diceret. cum contingat aliquem peccatorem eſſe pdeſtinatum ad vitam eternam habendaꝫ. Sic enim gratia faciens gratum poteſt etiam dici gratis data. ſed non econuerſo. quia non omne donum gratis datū nos dignos vita eterna facit

Ad .I. ¶ Ad primū ergo dicendum ꝙ anima cauſa eſt formalis vite corporalis. vnde nulla forma mediāte corpus viuificat. Deus autem viuificat animā non ſicut cauſa formalis. ſed ſicut cauſa efficiens. vñ aliqua forma cadit media. ſicut pictor album facit parietē effectiue albedine mediante. albedo vero nulla forma mediante. quia facit al-
Ad 2 bum formaliter ¶ Ad ſecundū dicendum ꝙ ipſa acceptatio que eſt in voluntate diuina reſpectu boni eterni producit in homine acceptato aliquid vnde dignus ſit conſequi bonum illud. quod non ꝯtingit in acceptatione humana. et ſm hoc gratia gratumfaciens eſt aliquid crea-
Ad 3 tum in anima ¶ Ad tercium dicendū ꝙ eſſe naturale per creationem deus creat in nobis nulla cauſa agente mediante. ſed tamen mediante aliqua cauſa formali. Forma enim naturalis principium eſt eſſe naturalis. et ſimiliter eſſe ſpirituale gratuitum deus facit in nobis. nullo agente mediante. ſed mediāte aliqua forma creata que eſt gra-
Ad 4 tia. ¶ Ad quartum dicendū ꝙ ſanitas eſt quedam qualitas corporalis ex humoribus adequatis cauſata. ponitur enim in prima ſpecie qualitatis. ⁊ ſic ratio procedit ex
falſo ¶ Ad quintum dicendum ꝙ ex ipſa liberalitate dei Ad 5
qua nobis eternum bonum vult ſequitur ꝙ ſit aliquid in
nobis a deo datuꝫ quo illo bono digni efficiamur. ¶ Ad Ad 6
ſextum dicendum ꝙ nulla creatura eſt ſimpliciter anima chriſti nobilior. ſed ſm quid ſm ꝙ omne accidens anime eſt ea nobilior inquantū comparatur ad ipſam vt forma eius. Vel poteſt dici ꝙ gratia inquantū creata nō eſt nobilior anima chriſti. ſed inquantū eſt quedam ſimilitudo diuine bonitatis expſſior q̄ ſimilitudo naturalis que
eſt in anima chriſti. ¶ Ad ſeptimū dicendū ꝙ vna eſt ve- Ad 7
ritas increata prima a qua tamen multe veritates. quaſi prime veritatis ſimilitudines. in mentibus creatis cauſantur. vt dicit gloſa ſuper illud ps. diminute ſunt veritates a filijs hominū. Similiter vna eſt bonitas increata. cuius multe ſunt ſimilitudines in creatis mentibus per participatōem gratie. Et tamen ſciendū eſt ꝙ nō eodē modo ſe habet gratia ad affectum ſicut veritas ad intellectum. Nam veritas ſe habet ad intellectuꝫ vt obiectū. Gratia autem ad affectum vt forma informans. cōtingit
autem idem eſſe obiectū diuerſorum. non autem eandem Ad 8
formā ¶ Ad octauū dicendum ꝙ omne quod eſt in genere ſubſtantie eſt compoſitum reali compoſitione. eo ꝙ id quod eſt in pdicamento ſubſtantie eſt in ſuo eſſe ſubſiſtēs et oportet ꝙ ſuū eſſe ſit aliud q̄ ipſum. alʼs non poſſet differre ſm eſſe ab illis cum quibus conuenit in ratione ſue quidditatis. quod requiritur in omnibus que ſunt directe in pdicamento Et ideo omne quod eſt directe in predicamento ſubſtantie eſt compoſitū ſaltem ex eſſe ⁊ quod eſt. Sunt autem quedam in pdicamento ſubſtantie per reductionem vt principia ſubſtantie ſubſiſtentis. in quibus predicta compoſitio non inuenitur. non eñ ſubſiſtūt et ideo proprium eſſe non habent. ſimiliter accidentia. q̄a non ſubſiſtunt non eſt eoꝝ proprie eſſe. ſed ſubiectum eſt aliquale ſm ea. vnde proprie magis dicuntur entis q̄ entia. Et ideo ad hoc ꝙ aliquid ſit in pdicamento aliquo accidentis non requiritur ꝙ ſit compoſitum compoſitione reali. ſed ſolūmodo compoſitione rationis ex genere et
differentia. ⁊ talis compoſitio in gratia inuenitur. ¶ Ad
nonum dicendum ꝙ q̄uis per actum vnum peccati mor- Ad 9
talis gratia amittatur. non tamen gratia facile amittitur quia habenti gratiam non eſt facile illum actuꝫ exercere
propter inclinationem contrarij. ſicut phus dicit in quin- Ad 10
to ethicoꝝ. ꝙ iuſto difficile eſt operari iniuſta. ¶ Ad decimū dicendum ꝙ inter mentem noſtram ⁊ deum nihil cadit medium neq; per modū efficientis. quia immediate a deo creatur ⁊ iuſtificatur. Nec per modū obiecti beatificantis. quia ex ipſa dei fruitione anima ſit beata. poteſt ta-
men aliquid eſſe medium formale quo anima deo ſimila- Ad 11
tur ¶ Ad vndecimū dicendū ꝙ alie creature irrationales acceptantur a deo ſolum reſpectu bonoꝝ naturalium Vnde diuina acceptatio nihil in eis addit ſupra naturalem conditionem per quā huiuſmodi bonis ſunt proportionata. homo autem acceptatur a deo reſpectu ſupernaturalis boni. Et ideo requiritur aliquid ſuperadditū naturalibus. per quod ad illud bonū proportionetur.

Ecũdo querit̃. vtruz
gratia gratũfaciens ſit idem qȝ charitas. Et
1 videt̃ ꝙ ſic. Gratia eñ gratũfaciẽs in nobis eſt illud dei
donũ ꝑ quod ei accepti ſumus. Hoc aũt eſt ꝑ charitatẽ
prouerbioꝝ. viij. ego diligẽtes me diligo. ergo gratia gra
tũfaciens eſt idẽ quod charitas ¶ Prete. Aug᷒. dr. ꝙ il⸗
2 lud dei bñficiũ q̃ volũtas hois ꝑparat̃ ⁊ ꝑuenit̃ eſt fides
non aũt informis ſed formata. qȝ ẽ ꝑ charitatẽ Cũ ergo
iſtud beneficium ſit gratia preueniens. videt̃ ꝙ charitas
3 ſit ipſa gratia. ¶ Pre. Ad hoc ſpũſſanctus inuiſibiliter
mittit̃ ad aliquẽ vt ipm inhabitet. ergo ſm idem donum
mittit̃ ⁊ inhabitat. Dicit̃ aũt mitti ſm donuz charitatis
ſicut ⁊ filius ſm donũ ſapientie. ꝓpter ſimilitudinẽ hoꝝ
donorum ad ꝑſonas diuinas. Dicit̃ vero inhabitare ani
mã ſpũſſanctus per gratiam. ergo gratia eſt idem quod
4 charitas. ¶ Pre. Illud donum dei eſt gratia ꝑ qȝ digni
reddimur ad vitam eternã habendã. ſed ꝑ charitatez ho
mo reddit̃ dignus vita eterna. vt pȝ Joh. xiiij. Si qs di
ligit me. diligetur a patre meo ⁊ ego diligã eum. ⁊ mani⸗
feſtabo ei meipm. in qua manifeſtatione vita eterna cõſi⸗
ſtit. ergo charitas eſt idem qȝ gratia ¶ Pre. De ratione
5 charitatis duo pñt intelligi. ſcȝ ꝙ ꝑ eaȝ homo ſit deo cha
rus. ⁊ ꝙ ꝑ eaȝ homo habeat deũ charũ. per prius aũt eſt
de rõe charitatis ꝙ homo ſit deo charus q̃ȝ ꝙ habeat deũ
charum. vt pȝ. i. Joh. iiij. nõ quaſi nos dilexerimus deũ
ſed quoniã ipſe prior dilexerit nos. ſed hec eſt ratõ gratie
vt ꝑ eam ſit homo deo gratus. ergo cũ idem ſit aliqd eſſe
deo charꝫ ⁊ gratũ. videt̃ ꝙ idem ſit gratia et charitas.
¶ Pre. Aug᷒. dr. ꝙ ſola charitas eſt q̃ diuidit inter filios
6 regni ⁊ filios perditionis. cetera enim de natura ſua ſunt
bonis malis q̃ȝ cõmunia. ſed gratia gratũfaciens diſtin⸗
guit inter filios ꝑditionis ⁊ regni. nec eſt niſi in bonis. er
7 go eſt idem qȝ charitas ¶ Pre. Gratia gratũfaciens cũȝ
ſit quoddã accidens nõ poteſt eſſe niſi in genere qualita⸗
tis. nec niſi in prima ſpecie que eſt habitus ⁊ diſpoſitio. et
cum nõ ſit ſcientia nõ videtur eſſe aliud q̃ȝ virtus. nec ali
qua virtus poteſt eſſe gratia niſi charitas que eſt forma
virtutũ ceterarũ. ergo gratia eſt charitas

Contra ¶ Sed contra. Nihil ꝑuenit ſeipſum. ſed gratia ꝑue⸗
nit charitatem. vt Aug᷒. dr in ſcȝo de ꝑdeſtinatione ſan⸗
ctoꝝ. ergo gratia non eſt idez qȝ charitas ¶ Pre. Rom.
v. dr. charitas dei diffuſa eſt in cordib᷒ noſtris ꝑ ſpiritũ⸗
ſanctum qui datus eſt nobis. ergo datio ſpũſſancti prece
dit charitatẽ. ſicut cauſa effectũ. ſed ſpũſſanctus datur ꝑ
aliquod donũ ſuum. ergo aliquod donum eſt in nobis qȝ
precedit charitatez. ⁊ hoc non videt̃ eſſe aliud q̃ȝ gratia.
ergo gratia eſt aliud q̃ȝ charitas ¶ Pre. Gratia eſt ſemꝑ
in ſuo actu. qȝ ſemꝑ facit hoiem gratũ. charitas vero non
ſꝑ eſt in ſuo actu, nõ eñ ſꝑ habẽs charitatẽ actu diligit.
ergo charitas nõ eſt gratia. ¶ Pre. Charitas q̃dam dile
ctio eſt. dilectio aũt eſt ſm quam diligentes ſumus. ergo
charitas ꝓprie eſt ſm quaȝ ꝓprie diligentes ſumus. ſed nõ
ſm hoc ſumus deo accepti ꝙ ſumus diligentes. ſed poti⸗
us ecõuerſo. actus enim noſtri non ſunt cauſa gratie. ſed
ecõuerſo. ergo gratia per quam ſumus deo accepti eſt ali
ud q̃ȝ charitas ¶ Pre. Quod pluribus cõmune eſt non
ineſt alicui eoꝝ reſpectu alicuius qȝ ſic ſibi ꝓpriũ. ſed pro
ducere actum meritoriũ eſt cõmune omni virtuti. ergo
eorum nulli cõuenit ſm ꝙ eſt ei proprium. ⁊ ita nec ſm ſe
charitati. cõuenit ergo ei ſm aliquid cõmune ſibi ⁊ omni
bus virtutib᷒. ſed actus meritorius eſt a gratia. ergo gra
tia dat aliquid cõmune charitati et alijs virtutibus. ſed
non cõmune ꝑ predicationem. vt videtur. quia ſic eſſent
tot gratie quot ſunt virtutes. ergo cõmune per moduz
cauſe. ⁊ ſic gratia eſt aliud ꝑ eſſentiaȝ a charitate ¶ Pre.
Charitas perficit animã in ordine ad obiectum diligibi
le. ſed gratia non importat reſpectum ad aliquod obiectũ
quia nec ad actum. ſed ad quoddam eſſe. ſcȝ eſſe gratuȝ
deo. ergo gratia non eſt charitas

¶ Rñſio dicenduȝ ꝙ q̃dam dicunt ꝙ gratia eſt idem Rñſio
per eſſentiam quod virtus ſm rem. differunt autem ſm Opinio
rationem. vt virtus dicatur ſm ꝙ perficit hominem et
eius actum. Gratia autẽ dicatur ſm ꝙ facit hominem et
eius actum deo acceptum, ⁊ inter alias virtutes ꝑcipue Opi. tho
charitas eſt gratia ſm eos Dicunt autẽ alij econuerſo
ꝙ charitas ⁊ gratia per eſſentiam differunt. ⁊ hec opinio
rõnabilior videt̃. Cũ eñ diuerſaꝝ naturaꝝ diuerſi ſitꝫ Tria requi
fines. ad ꝯſequutionẽ alicuius finis in reb᷒ naturalib᷒ tria runt̃ ad fi
exigunt̃. ſcȝ natura proportionata ad finẽ illũ, ⁊ inclinatio nis ꝯſecu.
in finem illum que eſt naturalis appetitus finis. ⁊ motus
in finem Sicut patet ꝙ in terra eſt natura quedã ꝑ quã
ſibi competit eſſe in medio centro, ⁊ hanc naturam ſequit̃
tur inclinatio in locum medium ſm quam appetit natu⸗
raliter talem locum. etiam cum extra ipſum per violenti
am detinetur. ⁊ ideo remoto prohibente deorſum moue⸗
tur. Homo autem ſm naturam ſuam proportionatus
eſt ad quendã finem. cuius habet naturalem appetituȝ. et
ſm naturales vires operari poteſt ad conſequutõnem il⸗
lius finis qui finis eſt aliqua contemplatio diuinoꝝ. qua⸗
lis eſt homini poſſibilis ſm facultatem nature. in q̃ etiaȝ
philoſophi vltimã felicitatem hominis poſuerunt. Sed
eſt aliquis finis ad quem homo preparat̃ a deo ſupra hu⸗
mane nature proportõem. ſcȝ vita eterna que conſiſtit in
viſione dei ꝑ eſſentiaȝ que excedit ꝓportionem cuiuſlibet
nature create ſoli deo connaturalis exiſtens. vnde opor⸗
tet ꝙ homini detur aliquid non ſolum per quod opere⸗
tur vel ꝑ quod inclinetur eius appetitus in finem illũ. ſed
etiam ꝑ quod ipſa natura hominis eleuetur ad quandaȝ
dignitatem ſm quam talis finis ſit ei cõpetens. ⁊ ad hoc
datur gratia. Ad inclinandũ autem affectum in hunc finẽ
datur charitas. ad exequenduȝ autem opera quibus ꝑ⸗
dictus finis acq̃ritur dantur alie virtutes. Et ideo ſicut
in rebus naturalib᷒ eſt aliud natura ipſa q̃ȝ inclinatio na⸗
ture et eius motus vel operatio. ita in gratuitis eſt aliud
gratia a charitate ⁊ a ceteris virtutibus. Et ꝙ hec com
paratio ſit recte accepta. patet ꝑ Dyon. ij. cap. eccl. hie⸗
rarch. vbi dr. ꝙ non poteſt aliquis habere ſpũalem opati
onem niſi ꝑus eſſe ſpũale accipiat. ſicut nec operationẽ ali⸗
cuius nature niſi prius habeat eſſe in illa natura.
¶ Ad primũ ergo dicendũ ꝙ deus diligit ſe diligen⸗ Ad. j.
tes. non tamen ita ꝙ dilectio ſe diligentium ſit ratio quare
ipſe diligat. ſed potius econuerſo ¶ Ad ſecundũ dicendũ
ꝙ fides dicitur gratia preueniens inquantũ in motu fi⸗ Ad. 2
dei primo apparet gratie ꝑuenientis effectus. ¶ Ad ter⸗ Ad 3
cium dñm ꝙ tota trinitas in nobis habitat ꝑ gratiaȝ. ſed
ſpecialiter alicui ꝑſone appropriari poteſt inhabitatio ꝑ
aliquod ſpeciale donũ quod habet ſimilitudinẽ cum ipſa
ꝑſona. rõne cuius etiã ꝑſona mitti dr. ¶ Ad quartũ dñm Ad 4
ꝙ charitas nõ ſufficeret ad merendũ bonũ eternũ niſi p⸗
ſuppoſita idoneitate merentis q̃ eſt ꝑ grãm. aliter eñ nra

Ad 5 dilectio non eſſet tanto p̄mio condigna ❡ Ad quintū di-
cendū ꝙ non eſt incōueniens aliquid eſſe ꝑus ſm rem qd̄
tamen poſterius eſt de rōne alicuius noīs. ſicut prius eſt
cauſa ſanitatis ꝙ̄ ipſa ſanitas in ſanitatis ſubiecto. et ta-
men ſanū ꝑ prius ſignificat habentē ſanitatez ꝙ̄ ſanitatis
cauſam. Silr̄ etiā ꝗuis prius ſit diuina dilectio q̄ deus
nos diligit. ꝙ̄ dilectio qua nos eū diligimus. tū de ratiōe
charitatis ꝑ ꝑius eſt ꝙ deū faciat nobis charū. ꝙ̄ ꝙ nos
deo charos faciat. Primū em̄ ꝑtinet ad dilectōem inquā
Ad 6 tū eſt dilectio. nō aūt ſcḋm ❡ Ad ſextū dḋm ꝙ hoc ꝙ cha
ritas ſola diſtinguit inter filios ꝑditionis ⁊ regni. ꝯuenit
ei inquantū nō pt̄ eſſe informis. ſicut alie virtutes. vn̄ per
Ad 7 hoc nō excludit̄ gratia qua charitas informat̄ ❡ Ad. vij.
Gr̄a i q̄ p̄ dicamēto dḋm ꝙ gratia eſt in p̄ma ſpecie q̄litatis ꝗuis nō proprie
poſſet dici habitus. qr̄ nō immediate ordinat̄ ad actū. ſed
ad quoddā eſſe ſpūale. qd̄ in aīa facit. et eſt ſicut quedam
diſpoſitio que eſt reſpectu glorie. que eſt gratia cōſumma-
ta. Nihil tū ſimile gratie in accidentibus anime que ph̄i
ſcriuerunt inuenitur. quia ph̄i nō cognouerūt niſi illa ani-
me accidentia que ordinant̄ ad actus nature humane ꝓ-
portionatos. ❡ Alia cōcedimus ꝗuis q̄dam eorum nō
recte concludant.

Ertio querit̄. vtruz

aliqua creatura poſſit eſſe cauſa gratie. Et
1. videt̄ ꝙ ſic. qr̄ Ioh. xx. dominus dixit diſcipulis ſuis. quo
rum remiſeritis peccata remittunt̄ eis. ex quo patz ꝙ ho
mines poſſunt peccata remittere. ſed peccata nō remittū
tur niſi ꝑ grām. ḡ homines poſſunt gratiā ꝯferre ❡ Pre.
2 Dyo. dt̄. xvij. ca. ce. hierarch. ꝙ ſicut corpa ſoli ꝓpinquio
ra lumen ab eo recipiūt et in alia corpa transfundūt. ita
ſubſtantie deo appropinquātes. eius lumē plenius recipi
unt ⁊ alijs tradūt. ſed lumen dei nō eſt niſi ſua gratia. er-
go creature q̄dam plenius grām recipientes poſſunt eaz
alijs tradere ❡ Pre. Bonum ſm Dyo. eſt diffuſiuū ſui
3 ergo quod plus habet de rōne boni ⁊ plus habet de rōne
diffuſionis. ſed forme ſpūales plus habēt de rōne boni ꝙ̄
corpales. vtpote ſummo bono ꝓpinquiores. Cum ḡ cor-
porales forme in aliq̄bus creaturis exiſtētes ſint principi-
um ſue cōmunicationis in ſimilitudine ſpēi. multo magis
4 qui habet grām poterit in alio grām cauſare. ❡ Pre. Si-
cut affectus ꝑficit̄ diuino lumine gr̄e. ita intellectus ꝑfici
tur lumine veritatis. ſed lumen intellectus vna creatu-
ra poteſt alij ꝯ̄ferre. qd̄ patet ex hoc ꝙ ſm Dyo. ſuꝑiores
angeli inferiores illuminat̄. que q̄dem illuminatio ſm ip-
ſum. eſt diuine ſcientie aſſumptio. ergo ⁊ grām poteſt rō
5 nalis creatura alij ꝯ̄ferre. ❡ Pre. Chriſtus eſt caput no-
ſtrum ſm humanā naturā. ſed capitis eſt ⁊ ſenſuz ⁊ mo-
tum in mēbra diffundere. ḡ ⁊ chriſtus ſm naturā huma
nā diffundit ſpūales ſenſus. ḡ ⁊ motus ꝑ quos gr̄e in rel-
liguunt̄ ſm Aug⁹. in mēbra corpis myſtici Sz diceres.
ꝙ xp̄s ſm humanā naturā ꝑ miniſteriū grām in homīes
6 effudit ❡ Sed contra. Chriſtus pre oībus alijs ſimplr̄
eſt caput eccl'ie. ſed ꝑ modū miniſterij oꝑari ad gr̄e colla-
tionē cōuenit etiā alijs eccl'ie miniſtris. ḡ ad rōnem capi
tis nō ſufficit ꝙ grām infundat ꝑ modū miniſterij ❡ Pre
7 Mors ⁊ reſurrectio xp̄i cōuenit ei ſm humanā naturaz
ſed ſicut dt̄ gloſa ſuꝑ illud p̄s. ad veſperam demorabitur
fletus ⁊ ad matutinū leticia. Reſurrectio xp̄i ē cā reſurre
ctionis anime in p̄ſenti ⁊ corpis in futuro. reſurrectio aūt
anime in p̄ſenti eſt ꝑ gratiam. ergo xp̄us ſm humanā na
turam eſt cauſa gratie. ❡ Pre. Forma ſubſtantialis que 8
dat eſſe ⁊ viuere eſt nobilior forma accidentali qualibet.
ſed aliquod agens creatum poteſt in formā ſubſtantialē
que dat eſſe ⁊ viuere. ſcz vegetabilez ⁊ ſenſibilē. ergo mul
to fortius poteſt in formā accidentalem que eſt gratia
Sed diceres. ꝙ ideo gratiam creatura creare non po-
teſt. quia cuz non deducat̄ de potentia materie non fit ni-
ſi ꝑ creationē. creare autem eſt infinite potentie. ꝓpter in-
finitam diſtantiā inter ens ⁊ nihil. et ſic nulli creature po-
teſt competere. ❡ Sed cōtra. Infinita non eſt ꝑtranſire 9
ſed diſtantiā que eſt de ente in nihil cōtingit pertranſire.
quia creatura ꝑ ſeipſam in nihilū decideret niſi manu con
ditoris teneret̄. ſm Grego. ergo inter ens ⁊ nihil nō eſt in
finita diſtantia ❡ Pre. Poſſe creare gratiā non dt̄ poten 10
tiam infinitam ſimplr̄. ſed ſoluz ſm q̄d. quod patet ex hoc
quia ſi diceremus deū nihil aliud poſſe facere niſi gratiaz
non diceremus eum potentie infinite ſimplr̄. ſed nō eſt in
cōueniens ꝙ alicui creature cōferat̄ potentia infinita ſm
quid. quia et ipſa gratia habet quodāmodo virtutē infi-
nitam inquantū infinito bono cōiungit. ergo nihil prohi-
bet quin creatura habeat virtutem creandi grām ❡ Pre.
Ad gloriam regni ꝑtinet ꝙ habeat ſub ſe potentes ⁊ vir 11
tuoſos milites. ergo ad gloriam dei pertinet ꝙ ſancti qui
ſunt ei ſubiecti ſint magne poteſtatis. Si ergo ponat̄ ꝙ
aliquis ſanctus poſſit cōferre grām. in nullo preiudicabit̄
diuine glorie ❡ Pre. Roma. iij. dicitur. iuſticia autez dei
per fidem ieſu chriſti. ſed vt dicit̄ Roma. x. Fides ex au- 12
ditu. auditus aūt ꝑ verbum ieſu chriſti. Cum ergo ver-
bum chriſti ſit a predicatore. videt̄ ꝙ gratia ſiue iuſticia
ſit a fidei predicatore. ❡ Prete. Vniſquiſqz poteſt alteri
dare quod ſuuz eſt. ergo gratia ſiue ſpiritusſanctus eſt ali 13
cuius hominis. quia ei dat̄. ergo aliquis poteſt dare gra
tiam alteri vel ſpiritumſanctum. ❡ Prete. Nullus debet 14
reddere rationem de eo qd̄ non eſt in poteſtate ſua. ſed p̄
lati eccleſie debent reddere rationem de animabus ſub-
ditorum Heb. vltimo. Ipſi enim peruigilant tanq̄ ra-
tionem reddituri pro animabus veſtris. ergo anime ſub
ditorum ſunt in poteſtate prelatorum vt eas poſſint per
gratiam iuſtificare ❡ Pre. Miniſtri dei magis ſunt acce 15
pti ipſi deo ꝙ̄ miniſtri regis temporalis ipſi regi. ſed mini
ſtri regis poſſunt alicui gratiam regis conciliare. ergo et
miniſtri dei poſſunt dei gratiā hōi ꝯciliare ❡ Pre. Quic 16
quid eſt cauſa cauſe eſt cauſa cauſati. ſed ſacerdos eſt cau-
ſa impoſitionis manuū que eſt cauſa ꝙ ſpūſſanctus det̄.
Actuū octauo. imponebant manus ſuper illos ⁊ accipie-
bant ſp̄m ſanctū. ergo ſacerdos eſt cauſa gratie in qua ſpi
ritusſanctus datur ❡ Prete. Omnis poteſtas cōmunica-
bilis creature cōmunicata eſt ei. quia ſi deus potuit et nō 17
voluit cōmunicare inuidus fuit. ſicut Aug⁹. ad filij equa
litatē probandā argumentat̄. ſed poteſtas cōferendi gra
tiam fuit creature cōmunicabilis. vt Magiſter dicit. v.
diſtin. iiij. li. Ergo poteſtas cōferendi gratiam eſt cōmu-
nicata alicui creature. ❡ Prete. Sz᷒ Dyoñ. Lex diuini 18
tatis eſt per media vltima in deuz reducere. reductio au-
tem rationalis creature in deum precipue eſt per gratiaz.
ergo per ſuperiores creaturas rationales. inferiores gra
tiam conſequunt̄. ❡ Prete. Magis eſt expellere princi- 19
pale ꝙ̄ acceſſorium. ſed hominibus data eſt poteſtas de-
mones expellendi qui ſunt nobis cauſa malitie. vt patet
Luce. x. et Marci vltio. ergo etiam hominibus data eſt
poteſtas expellendi peccata. ⁊ ita cōferendi gratiam

20 Sed diceres ꝙ facit hoc ꝑ miniſteriū ſolū ¶ Sed cō-
tra Sacerdos euāgelicus eſt potior ſacerdote legali. ſed
ſacerdos legalis operať ꝑ modū miniſterij. ergo ſacerdos
euangelicus h̄z aliq̄d plus ꝙ̄ miniſteriū. ¶ Pre. Anima
21. viuit vita nature ꝛ vita gratie. ſed vitam nature cōmuni
car alteri. ſcʒ corpori. ḡ ꝛ vitā gratie p̄t alteri ꝯmunicare
22 ¶ Pre. Culpa ꝛ grā ſunt ꝯtraria. ſʒ aīa ſibiipſi p̄t eē cau-
23 ſa culpe. ergo poteſt ſibiipſi eſſe cauſa gratie. ¶ Pre. Ho
mo d̄r minor mūdus inquantū in ſe gerit maioris mūdi
ſimilitudinē. ſed in maiori mundo aliq̄s ſp̄ualis effectus
ſcʒ anima ſenſibilis et vegetabilis eſt ab aliqua creatura.
ergo ꝛ in minori mūdo. id eſt in homine. effectus ſpiritua
lis gratie eſt ab aliqua creatura. ¶ Pre. Sʒm phm in. iiij
24 methauroꝝ. Unūquodqʒ ꝑfectum eſt quādo poteſt alte
rum ſibi ſimile facere. ꝛ loq̄tur de perfectione nature. ma
ior aūt eſt ꝑfectio gratie ꝙ̄ nature. ḡ habens ꝑfectionem
25 gratie p̄t alterū in grā cōſtituere ¶ Pre. Actio forme at-
tribuiť habēti formā. ſicut calefacere qđ eſt actus caloris
attribuiť igni. ſed iuſtificare eſt actus iuſticie. ḡ attribuē-
da eſt iuſto. iuſtificatio aūt nō eſt niſi ꝑ grām. ergo iuſtus
poteſt dare gratiam

Contra ¶ Sed ꝯtra ē qđ d̄r Aug⁹. xv. de tri. ꝙ ſancti viri nō
poſſunt dare ſp̄m ſctū. ſed in dono grē datur ſp̄ūſſanctus
ergo homo ſanctus nō p̄t grām dare ¶ Pre. Si habens
grām poteſt alteri grām dare. hoc non eſt cauſando in eo
grām ex nihilo. quia creare ſolius dei eſt Nec iterū de gra
tia quā ipſe habet aliq̄d ei largiendo. qꝛ ſic ſua gratia mi-
nuereť ꝛ eſſet minus accept⁹ deo ex hoc qđ facit opus ac-
ceptum deo. quod eſt incōueniens. ergo nullo mō hō alte
ri grām dare poteſt. ¶ Prete. Anſel. ꝓbat in libro Cur
deus homo. ꝙ reparatio humani generis nō poterit fieri
per angelū. qꝛ ſic eſſet homo ſue ſalutis debitor angelo.
et nullo modo poſſet ad equalitatē angeli ꝑuenire. ſed ſa
lus hominis eſt ꝑ grām. ergo idem incōueniens ſequere
tur ſi angelus homini gratiā daret. multo aūt minus ho
mo homini gratiā dat. ergo nulla creatura poteſt gratiaʒ
dare ¶ Pre. Sʒm Aug⁹. maius eſt iuſtificare impiuʒ ꝙ̄
creare celum ꝛ terrā. ſed ꝑ grām iuſtificať impius. cū igi
tur celum ꝛ terrā nulla creatura poſſit creare. ergo cōfer-
re grām nō poterit ¶ Pre. Omīs actio eſt ꝑ cōiunctōem
aliquaʒ agentis ad patiens. ſed in mentem in qua nulla
eſt gratia. nulla creatura illabiť. ergo nulla creatura pote
rit gratiam conferre

Rō ¶ Rūſio dōm ē ſimplr ꝙ grām effectiue nulla creatura
Grā a ſo- creare poteſt. ꝙ̄uis aliqua creatura poterit aliqđ miniſte
lo deo eſt. rium adhibere ordinatū ad grē ſuſceptōem. Cuius ratio
triplex eſt. prima ſumiť ex ꝯditione grē. gratia eīn. vt di-
ctuʒ ē. eſt q̄dam ꝑfectio eleuans nām ad quoddā eſſe ſu-
ꝑnaturale. Nullus aūt effect⁹ ſuꝑnaturalis p̄t eſſe ab ali
qua creatura duplici rōne. p̄mo q̄dem quia eius ſolius ē
rem vltra ſtatum nature ꝓmouere. cuius eſt gradus na-
ture ſtatuere ꝛ limitare. quod ſolius dei eſſe cōſtat Scđo
quia nulla virtus creata agit niſi p̄ſuppoſita potentia ma
terie vel alicuius loco materie. potentia autē naturalis
creature non ſe extendit vltra ꝑfectiones naturales. vñ
nullam ſuꝑnaturalē operationeʒ aliqua creatura efficere
poteſt. Et inde eſt ꝙ miracula diuina virtute agente fiūt
ꝙ̄uis ad miraculi expletōem aliqua creatura cooperetur
vel orando. vel qualitercūqʒ aliter miniſteriū adhibendo
et ꝓpter h̄ gratiam nulla creatura effectiue creare poteſt
Scđa rō ſumiť ex ratione nature. nam ꝑ grām homi-
nis voluntas immutať. ipſa eīm eſt que preparat hominis
voluntatem. vt bonū velit ſcḋm Aug⁹. Voluntatē autem
immutare eſt ſoli⁹ dei. ꝙ̄uis aliquis aliquo modo poſſit
intellectū alterius immutarē. Quod ideo eſt. quia cum
principiū alicuius actus ſit et potentia ꝛ obiectū dupli-
ter actus alicuius poteſt immutari. vno modo ex parte
potentie dum aliq̄s in ipſa potentia operať. quod ſolius
dei ē reſpectu potentiaꝝ que nō ſunt organis affixe. ſicut
intellectus ꝛ voluntas. In alijs vero potentijs poteſt ali
qualiter alius ꝑ accidens operari ſcḋm ꝙ habet in earuʒ or
gana actionē. Alio modo ex parte obiecti. adhibendo ſcʒ
obiectū qđ potentiā moueat. voluntatē aūt nō mouet ob
iectum de neceſſitate niſi ſcḋm ꝙ eſt naturaliter volitū. vt
beatitudo vel aliq̄d huiõi. qđ voluntati a ſolo deo ꝓponiť
Alia vero obiecta voluntatem nō ex neceſſitate mouent.
Sʒ intellectū ex neceſſitate mouēt. nō ſolū prima p̄ncipia
naturaliter cognita. ſed etiā cōcluſiones q̄ non ſunt natu
raliter note ꝓpter neceſſariā habitudinē earum ad princi
pia que ſcʒ habitudo neceſſaria nō inueniť ex p̄te volūta-
tis alioꝝ bonoꝝ reſpectu boni naturaliter deſiderati. cuʒ
nihil ſaltem ꝑ exiſtimatōem ad illud bonū deſideratum
poſſit naturaliter ꝑueniri. Unde intellectuʒ ſufficienter
mouere poteſt aliq̄ creatura ex p̄te obiecti. nō aūt volun
tatē. ex p̄te aūt potentie neqʒ intellectum neqʒ voluntatē
Quia ergo voluntatē nulla creatura immutare p̄t. nec gra
tiam ꝑ quā voluntas immutať aliqua creatura conferre
poterit. Tercia rō ſumiť ex fine ipſius gratie. finis eīn ꝓ
portionať primo agenti. eo ꝙ finis ꝛ principiū totius vni-
uerſi eſt vnū. Et ideo ſicut prima actio ꝑ quaʒ res in eſſe
exiſtunt. ſcʒ creatio. eſt a ſolo deo qui eſt creaturaꝝ princi
pium primū ꝛ vltimus finis. ita ꝛ gratie collatio per quā
mens rationalis immediate vltimo fini coniungitur a ſo
lo deo eſt.

¶ Ad primuʒ ḡ dōm ꝙ ſolus deus remittit pctā au- Ad. j.
toritatiue. vt pʒ ꝑ Iſa. xliij. Ego ſum ipſe q̄ deleo iniq̄tates
tuas ꝓpter me. homines aūt dicunť remittere miniſterio
¶ Ad ſcḋm dicēdum ꝙ loq̄tur de trāſfuſione diuini lumi Ad 2
nis ꝑ modū doctrine. ſic eīm inferiores angeli a ſuperiori-
bus illuminanť. qđ ibi intendit ¶ Ad terciū dicendum ꝙ Ad 3
nō eſt ex defectu bonitatis gratie q̄n habēs eam poſſit in
alium diffundere. ſed eſt ex eius eminētia. pariter ꝛ defe-
ctu habētis. quia ꝛ ipſa tranſcēdit ſtatum nature create
et habēs non eam ꝑticipat in tanta ꝑfectione. vt eam cō- Ad 4
municare poſſit ¶ Ad quartum dōm ꝙ nō eſt ſimile de
volūtate ꝛ intellectu rōne iam dicta. ¶ Ad quintū dicen Ad 5
dū ꝙ chriſtus ſcḋm ꝙ deus diffundit gratiam effectiue ſcḋm
ꝙ homo miniſterio. vñ d̄r Rom. xv. dico eīm chriſtū ieſum
miniſtrū fuiſſe ꝛc. ¶ Ad ſextum dōm ꝙ ideo chriſtus ſcḋm Ad 6
humanā naturā pre alijs miniſtris caput eccleſie d̄r. quia
pre ceteris altius miniſteriū habuit inquantū ꝑ fideʒ ip-
ſius iuſtificamur. ꝛ ꝑ inuocatōem nois eius ſacramentis
imbuimur. ꝛ virtute paſſionis eius tota humana natura
a pccō p̄mi parentis purgať. ꝛ multa alia ſunt huiõi que
xp̄o ſingulariter ꝯueniunt ¶ Ad. vij. dōm ꝙ ſicut d̄r Da Ad 7
maſ. in. iij. li. ipſa xp̄i humanitas fuit q̄ſi q̄ddā inſtrumen-
tū diuinitatis. ꝛ ideo q̄ſi inſtrumētaliter ea q̄ ſunt hūani-
tatis vt reſurrectio ꝛ paſſio ꝛ alia huiõi ad effectū diui-
nitatis ſe h̄nt. Sic ḡ reſurrectio xp̄i nō cauſat reſurrectō
nē ſp̄ualē in nobis q̄ſi cā p̄ncipaliter agens. ſed ſicut cā in-
ſtrumētalis Uel poteſt dici ꝙ eſt cauſa noſtre reſurrecti
onis ſpiritualis inquantū in ipſa reſurrectione chriſti per
fidem eius iuſtificamur Uel poteſt dici ꝙ eſt cauſa exē
plaris reſurrectionis ſp̄ualis inquantū in ipſa reſurrectōe

chriſti eſt quedam ſimilitudo noſtre ſpũalis rectitudinis
Ad 8 ¶ Ad octauũ dõm ꝙ aĩa vegetabilis ⁊ ſenſibilis non ex-
cedũt ſtatũ nature create. ſicut nec alie forme materiales
Ideo agens naturale p̃ſuppoſita potẽtia q̃ eſt in natura
reſpectu hmõi formaꝝ pt aliquo mõ in eaꝝ inductõnem.
Ad 9 nõ aũt eſt ſilr̃ de gratia. vt pꝫ ex dictis. ¶ Ad nonũ dõm
ꝙ illa rõ non eſt vſquequaqꝫ ſufficiens. nã creari ꝓprie eſt
rei ſubſiſtẽtis cuius ꝓprie eſt eſſe. forme aũt non ſubſiſten
tes ſiue ſubſtãtiales ſiue accñtales nõ ꝓprie creant̃. ſed cõ-
creant̃. ſicut nec eſſe habent ꝑ ſe ſed in alio. q̃uis non ha-
beant materiã ex qua. q̃ ſit coꝝ pars habent tñ materiã in
qua. a qua dependẽt. ⁊ ꝑ cuius mutatõem in eſſe educũ-
tur. vt ſic coꝝ fieri ſit ꝓprie ſubiecta coꝝ trãſmutari. vnde
rõne materie in qua nõ eſt ꝓprie coꝝ creatio. Secus aũt
eſt de aĩa rõnali que eſt forma ſubſiſtẽs. vñ ꝓprie ei creari
cõuenit. Suppoſita tñ hac ratõne ſoluendũ eſt argume-
Diſtãtia tum qđ falſum eſt ⁊ ex falſo ↄcludit Ad quod dõm eſt
diuerſoꝝ ꝙ diuerſoꝝ ad inuicẽ diſtãtia pt tripl̃r ſe habere. vno mõ
ſe hꝫ tripl̃r ꝙ ſit ex vtraqꝫ ꝑte infinita. ſicut ſi vnus haberet albedinẽ
infinitã ⁊ alius infinitam nigredinẽ. ⁊ hoc mõ eſt infinita
diſtantia inter eſſe diuinũ ⁊ nõ eſſe ſimpl̃r. Alio mõ ita ꝙ
ſit ex vtraqꝫ ꝑte finita. vt ſi vnus haberet finitã albedinẽ
et alius nigredinẽ finitã. ⁊ ſic eſſe creatũ a non eſſe ſm̃ qđ
diſtat. Tercio mõ ita ꝙ ſit ex vna ꝑte finita ⁊ ex alia infi-
nita. vt ſi vnus haberet finitã albedinẽ ⁊ alius nigredinẽ
infinitã. ⁊ talis diſtãtia eſt inter eſſe creatũ ⁊ non eſſe ſim-
pliciter. q2 eſſe creatũ finitũ eſt. nõ eſſe aũt ſimpl̃r infinitũ
inquantũ omnẽ defectũ q̃ cogitari pt excedit. Hec ergo
diſtãtia tranſiri pt ex ꝑte illa qua finita eſt inquantũ ipm
eſſe finitũ vel acqritur vel ꝑditur. nõ aũt ex parte illa qua
Ad 10 infinita eſt. ¶ Ad decimũ dõm ꝙ poſſe creare gratiã ꝑti
net ad potentiã infinitã ſimpl̃r inquantũ eſt potentie in-
ſtituentis naturã q̃ eſt infinita. ⁊ iſta duo nõ ſunt cõpoſſi
bilia ꝙ aliqs poſſit dare grãm ⁊ alia facere non poſſit.
Ad 11 ¶ Ad. xi. dõm ꝙ ad gloriã regis ꝑtinet potentia militũ
talis ⁊ tanta que eos ab eius ſubiectione non ſubtrahat.
non aũt ſi ꝑ potentiã ab eius ſubiectione auferrent̃. Per
potentiã aũt cõferendi gratiam creatura deo equaret̃. vt
pote habens potentiã infinitam. vnde diuine glorie dero
garet ſi creatura aliqua talem potentiam haberet. ¶ Ad
Ad 12 duodecimũ dõm ꝙ auditus non eſt cauſa ſufficiens fidei
quod patet ex hoc ꝙ multi audiunt qui non credunt. ſed
cauſa fidei eſt ille qui facit credentem aſſentire his que di
cunt̃. non autẽ ad aſſentiendũ cogitur aliqua neceſſitate
rõnis ſed volũtate. Et ideo homo exterius enũcians nõ
cauſat fidem. ſed deus qui ſolam voluntatẽ mutare po-
teſt Cauſat aũt fidem in credente inclinãdo voluntatem
et illuminãdo intellectum lumine fidei. vt non repugnet
his que a p̃dicante ꝓponuntur. p̃dicator aũt ſe habꝫ ſicut
Ad 13 diſponens exterius ad fidem ¶ Ad decimũtercium dõm
ꝙ illud qđ eſt meũ ſicut poſſeſſio alij poſſum dare. nõ aũt
quod meũ eſt ſicut forma inherens. non eĩ alij poſſum da
re colorem vel quantitatem meã ſic autẽ gratia hominis
Ad 14 eſt ⁊ nõ p̃mo modo. ¶ Ad decimũquartũ dõm ꝙ q̃uis
p̃latus nõ poſſit dare gratiã ſubdito. tamẽ poteſt coope
rari ad hoc ꝙ gratia alicui detur. vel data nõ perdat̃ ad-
monendo vel corripiendo. ⁊ ratione huius rationem red
dere tenetur de animabus ſubditoꝝ. ¶ Ad decimum-
Ad 15 quintũ dicendũ ꝙ miniſtri regis tempoꝛalis non cõciliãt
regis gratiam alicui niſi per modũ interceſſionis. Et ſic
etiam miniſtri dei poſſunt diuinam gratiam alicui pecca-
tori conciliare precibus impetrando. nõ autem effectiue

cauſando. ¶ Ad decimũſextum dicendũ ꝙ manus im- Ad 16
poſitio non cauſat ſpiritusſancti aduentũ. ſed ſimul cum
manus impoſitione ſpũſſanctus aduenit. Unde non dici
tur in textu ꝙ apl̃i imponentes manũ darent ſpm̃ſanctum
ſed ꝙ illi imponebant manus. ⁊ illi a deo accipiebant ſpi-
ritũſanctum. ſi tamen manus impoſitio dicat̃ aliquo mo-
do cauſa acceptionis ſpũſſancti ꝑ modũ quo ſacramenta
ſunt cauſa gratie. vt poſt dicetur. hoc non habebit manus
impoſitio inquantũ eſt ab homine. ſed ex inſtitutione di Ad 17
uina ¶ Ad decimũſeptimũ dicendũ ꝙ opinio Magiſtri
non tenetur hic communiter. vt ſcꝫ poteſtas creandi ⁊ iuſti
ficandi poſſit creature cõferri. q̃uis etiam Magiſter nõ
dicat ꝙ poteſtas iuſtificãdi ꝑ auctoritatẽ poſſit creature
cõferri. ſed ſolum ꝑ miniſterium. Nec tamẽ ſeqtur ſi cõmu
nicabilis eſt creature ꝙ ſit ↄmunicata. cum eĩ dicitur ꝙ
omne quod eſt creature cõmunicabile eſt ei cõmunicatum
intelligendũ eſt de illis que natura requirit. non autem de
illis que poſſunt eſſe naturalibus ſuꝑaddita ex ſola libe-
ralitate diuina. de his eĩ non apparet inuidentia etiam
ſi non conferant̃. ⁊ ideo non eſt ſimile de filio. nam de rati
one filiationis eſt vt filius habeat naturã generantis Uñ
ſi deus pater plenitudinem ſue nature filio non cõmuni-
caret videretur vel ad impotentiã vel ad inuidentiã per
tinere. ⁊ precipue ſm̃ eos qui dicebant ꝙ pater filium vo Ad 18
luntate generauit. ¶ Ad decimũoctauũ dicendũ ꝙ ver-
bum Dyo. non eſt intelligendũ ꝙ infima fini vltimo con
iungantur virtute cauſatum mediaꝝ. ſed quia cauſe me-
die diſponunt ad hanc coniunctionẽ. vel per illuminatio-
nem. vel quocũqꝫ alio miniſterio. ¶ Ad decimũnonũ di- Ad 19
cendum ꝙ poteſtas illa data eſt apoſtolis ad expellendũ
demones a coꝛpoꝛibus. quod conſtat eſſe minus q̃ expel
lere peccatum ab anima. Nec iterũ datum eſt eis vt pro-
pria virtute demones expellerent. ſed per inuocationem
nominis chriſti impetrando per oꝛationẽ. quod patet per
hoc quod dicit̃ Marci vltimo. In nomine meo demo-
nia eijciẽt ¶ Ad viceſimũ dicendum ꝙ ſacerdos legalis Ad 20
nec etiam per modum miniſterij ad gratie collationẽ ope-
rabatur niſi remote ꝑ exhoꝛtationem ⁊ doctrinã. Sacra
menta eĩ veteris legis. quoꝝ erat miniſter. gratiã non
conferebant ſicut ſacramenta noue legis. quoꝝ eſt mini-
ſter ſacerdos euangelicus. vnde ſacerdotiũ nouum eſt di Ad 21
gnius veteri. vt ꝓbat Apl̃s ad Heb. x. ¶ Ad viceſimũ
primũ dicendũ ꝙ anima aliter ſe habet ad vitam natura
lem ⁊ ad vitam gratie. Ad vitam q̃dem gratie ſe habet
vt quia alio viuit. Ad vitam vero nature vt quo aliud vi
uit. ⁊ ita vitam gratie cõmunicare non poteſt. ſed cõmu-
nicatam recipit. vitam vero nature cõmunicat. nec tamẽ
eam cõmunicat niſi inquantũ formaliter coꝛpoꝛi vnitur.
non eſt autem poſſibile ꝙ anima alteri anime que viuere
vita gratie poteſt formaliter vniatur. vnde non eſt ſimile
¶ Ad viceſimũſecundũ dicendũ. ꝙ non eſt impoſſibile
aliquod agens agere ſm̃ ſuam ſpeciem vel etiam infra. ſed Ad 22
ſupꝛa ſuam ſpeciem nihil agere poteſt. gratia autem eſt ſu-
pꝛa naturam anime. culpa vero eſt vel iuxta naturam re
ſpectu aĩalis ꝑtis. vel infra naturam reſpectu rationis.
vnde non eſt ſimile de culpa et gratia. ¶ Ad viceſimum Ad 23
tercium dicendũ ꝙ in minoꝛi mundo. ſcꝫ homine aliquod
accidens ſpirituale quod naturam non excedit virtute
creata aliqualiter cauſatur. ſcilicet ſcientia de doctoꝛe in
diſcipulo. non autem gratia. quia naturam excedit. ani-
ma vero ſenſibilis vel vegetabilis infra naturalium oꝛdi
nem continetur.

Ad 24 ¶ Ad .xxiiij. dicēdum ꝙ ꝑfectio gratie potior eſt ꝑfectione na
ture ex ꝑte forme ꝑficientis. nō aūt ex ꝑte forme ꝑfectibi
lis. nam quodāmodo ꝑfectius poſſidetur quod eſt natu
rale ꝗ̄ quod eſt ſupra naturā. inquantū eſt naturali vir-
tuti actiue ꝓportionatum. cuius ꝓportione donum ſupna
turale excedit naturale. Et ideo ꝓpria virtute nō pt ali-
quod ſupnaturale donū trāſfundere ꝗuis poſſit facere ſi
bi ſimile in natura hoc. Nec tamen vltimū veruꝫ eſt. qꝛ ꝑ
fectiores creature ſibi ſimile facere nō poſſunt. vt ſol non
poteſt aliū ſolem ꝓducere. nec angelus aliū angelum Sꝫ
tamē hoc verum eſt in corruptibilibꝫ creaturis qbus vis
generatiua diuinitus eſt ꝑuiſa vt cōſeruent̄ eſſe ſm ſpēm
quia ſm indiuiduū non pt cōtinuari. ¶ Ad .xxv. dicēdū ꝙ
Ad 25 duplex eſt actus forme. vnus q̄ eſt opatio. vt calefacere q̄
eſt actus ſcds. ⁊ talis actus forme etiam ſuppoſito attri
buit̄. Alius vero actus forme eſt materie informatio qui
eſt actus pmus. ſicut viuificare corpus eſt actus anime.
et talis actus ſuppoſito forme non attribuitur. ſic autem
iuſtificare eſt actus iuſticie ſiue gratie

Quarto querit̄. vtruꝫ

ſacramenta noue legis ſint cauſa gratie. Et
1 videt̄ ꝙ non. Sicut enī Bern. dicit in ſermone de cena dñi
ſicut canonicus ꝑ librū. abbas ꝑ baculū. epiſcopus ꝑ anu
lum inueſtitur. ſic diuiſiones gratiaꝝ diuerſis ſunt tradi-
te ſacramētis. ſed liber non eſt cauſa canonicatus. nec ba-
culus abbatie. nec anulus epiſcopatus. ergo nec ſacramen-
2 ta gratie ¶ Preterea. Si ſacramentū eſt cauſa gratie. aut eſt
principalis aut inſtrumētalis. Nō eſt pncipalis. quia ſic
ſolus deus gratie eſt cauſa. vt dictū eſt. Nec iterū inſtru-
mentalis. quia omne inſtrumentū habet aliquā naturalē ac
tionē circa quam inſtrumentaliter operat̄. ſacramentum
aūt cum ſit qd corporale nō poteſt aliquā naturalē actio-
nem habere circa aīam que ē gratie ſuſceptiua. ⁊ ſic inſtru
3 mentalis cauſa gratie non pt eſſe ¶ Preterea. Omnis cauſa
actiua vel eſt ꝑfectiua. vel diſpoſitiua. vt ex verbis Aui-
cenne haberi pt. ſed ſacramentū nō eſt cauſa gratie ꝑfecti
ua. qꝛ ſic eſſet cauſa gratie pncipalis. Nec iterū diſpoſiti-
ua. quia diſpoſitio ad gratiā eſt in eodem in quo eſt gra-
tia. ſcilꝫ in anima ad quā virtus corꝑalis vel res corꝑalis
nō attingit. videt̄ ergo ꝙ ſacramentū nullo modo eſt cau
4 ſa gratie ¶ Pre. Si eſt gratie cauſa. aut ꝑ virtutē ꝓpriam
aut per virtutem ſuꝑadditā. Non per ꝓpriam virtutē. qa
ſic qlibet aqua ſanctificaret ſicut aqua baptiſmi. Silr nō
ꝑ aliquā virtutem ſuꝑadditā. qꝛ omne qd recipit̄ in aliquo
recipit̄ in eo ꝑ modū recipientis. ⁊ ſic cum ſacramentū ſit
materiale elementū. vt Hugo de ſctō victo. dicit. non reci-
piet niſi virtutem materialē. que nō ſufficit ad ꝓductionē
forme ſpūalis. ergo ſacramentū nullo modo eſt gratie cauſa.
5 ¶ Preterea. Illa virtus ſuſcepta in materiali elemento aut
erit corporea aut incorporea. Si incorporea cum ſit acci-
dens quoddā. ⁊ ſubiectū eius ſit corpus. erit accidēs di-
gnius ſubiecto. nam incorporeū corꝑe nobilius eſt Si aūt
ſit virtus corꝑea ⁊ cauſat grām que eſt forma ſpūalis ⁊ in
corporea. ſeqtur ꝙ effectus nobilior ſit cauſa. qd iterū eſt
impoſſibile. ergo impoſſibile eſt ꝙ ſacramentū gratiā cauſet.
Sed diceres ꝙ hmōi virtus ſuꝑaddita non eſt cōple
6 tum in aliqua ſpecie. ſed quoddā incōpletum. ¶ Sed cō
tra. Incompletū nō pt eſſe cauſa cōpleti. gratia aūt quod
dam cōpletum eſt. hmōi aūt virtus quoddā incompletū
eſt. ergo hmōi virtus incōpleta cauſa gratie eſſe nō pt

¶ Pre. Agens ꝑfectum debet habere ꝑfectum inſtrumē 7
tum. ſacramēta aūt agunt vt inſtrumenta dei. q̄ eſt agens
ꝑfectiſſimū. ergo debēt eſſe ꝑfecta. ⁊ ita habere virtuteꝫ ꝑ
fectam ¶ Pre. Scḋm Dyo. in .v. cap. eccli. hierar. Lex di-
uinitatis eſt ꝑ prima media. ⁊ ꝑ media vltima adducere 8
ergo ↄtra legem diuinitatis eſt vt ꝑ vltima reducantur
media vel prima in deum. Sed in ordine creaturaꝝ crea
ture corꝑales ſunt vltime. ſubſtātie vero ſpūales ſunt pri-
me. ergo nō eſt cōueniens ꝙ ꝑ corporalia elemēta gratia
humane menti cōferatur qua reducit̄ in deū ¶ Pre. Au-
guſti. in li. lxxxiij. q. diſtinguit duplicē dei actionē. Unam 9
quā operat̄ per ſubiectā creaturā. ⁊ aliam quā ꝑ ſeipſum
immediate facit. ⁊ hmōi eſt illuminare animā. ſed gratiā
cōferre aīe eſt eā illuminare. ergo deus nō vtit̄ ſacro q̄ſi inſtru
mēto medio ad grām ↄferendū ¶ Pre. Si aliq̄ virtus ele 10
mento materiali ↄferat̄ ꝑ quā poſſit grām cauſare. aut
illa virtus manet ꝑacto ſacramēto aut non. Si manet ergo
in aqua baptiſmi poſtꝗ̄ verbo vite eſt ſanctificata. ſic er-
go videt̄ ꝙ ſi aliqs baptizet̄ poſt baptiſmū alterius. in il-
lis verbis ꝓlatis erit baptizatus. quod falſum eſt. Si au
tem nō manet cū non ſit aſſignare aliqd corruptiuū cōtra
rium. ꝑ ſeipſam deficiet. ⁊ hoc videt̄ incōueniens cū ſit qd
dam ſpūale ⁊ de maximis bonis. ex hoc ꝙ eſt cauſa gratie
vt tam ſubito euaneſcat. ¶ Pre. Agens pſtantius eſt pa 11
tiente. vñ Aug9. probat. xij. ſuꝑ Geñ. ad lrām. ꝙ corpus
non imprimit in animā ſimilitudines qbus cognoſcit. ſed
magis remotū vt corpus nō cōiunctū aīe in ea cauſet for-
mā gratie ſupnaturalē ꝗ̄ ꝙ corpus vnitū in ea effectū na
turalem cauſet. ergo nullo mō videt̄ poſſibile ꝙ hmōi cor
poralia elemēta que ſunt in ſacramētis ſint cauſa gratie.
¶ Pre. Efficacius anima diſponit ſe ad habendā gratiā
ꝗ̄ diſponit̄ ꝑ ſacramēta. qꝛ diſpoſitio q̄ ſe anima diſponit 12
ducit ad grām etiā ſine ſacramēto. nō autēꝫ ecōuerſo. ſed
aīa ꝗuis ſe ad grām diſponat. nō tñ eſt cauſa gratie. ergo
etſi ſacramenta aliquo modo ad grām diſponāt non ſunt
cauſa gratie dicēda ¶ Pre. Nullus ſapiens artifex vtit̄ in 13
ſtrumēto aliquo niſi ſm ↄuenientiā inſtrumēti. ſicut car
pentarius non vtit̄ ſerra ad dolandū. ſed deus eſt artifex
ſapiētiſſimus. ergo nō vtit̄ inſtrumēto corꝑali ad effectū
ſpūalem q̄ corꝑali nature nō competit ¶ Pre. Sapiens 14
medicus fortioribus morbis fortia adhibet remedia. ſed
morbus peccati eſt vehemētiſſimus. ergo ad eius cura-
tionē fortia remedia deus apponere debuit. ⁊ nō corꝑalia
elemēta ¶ Pre. Recreatio aīe creationi debet rñdere per 15
ſimilitudinē. ſed deus animā creauit nulla creatura me-
diante. ergo et ſilr recreare debet ꝑ grām nō ſacramenta me
diante ¶ Pre. Habere auxilia ſignū eſt impotētie agen- 16
tis. ſed inſtrumenta coadiuuant ad effectū pncipalis agē
tis. ergo deo q̄ eſt potentiſſimū agens nō cōpetit vt ꝑ ſa-
cramenta q̄ſi ꝑ inſtrumenta grām ↄferat ¶ Pre. In omi
inſtrumento requirit̄ naturalis ſua actio que aliqd cōfe 17
rat ad effectū intentū a principali agente. ſed materialis
elemēti naturalis actio nihil facere videt̄ ad effectum gra
tie quē deus intendit in aīa efficere. ablutio enī non ma-
gis de ꝓpe reſpicit animā ꝗ̄ ipſa aqua in baptiſmo. ergo
hmōi ſacramēta nō operātur ad grām ꝑ modū inſtrumē
ti ¶ Pre. Sacramēta ſine miniſtro nō ↄficiuntur. ſi ergo 18
ſacramēta ſunt aliquo mō cauſa gratie. ⁊ miniſter eſt aliq̄
modo cauſa gratie. qd eſt cōtra dictum Aug9. qui dicit ꝙ
miniſtro nō eſt collata poteſtas iuſtificandi ne ſpes ponat̄
in hoīe ¶ Pre In gratia dat̄ ſpūſſanctus. ſi ergo ſacramē- 19
ta ſunt cauſa gratie erūt cauſa dationis ſpūſſancti. quod

eſt ꝯtra Auguſti. qui dicit ꝙ nulla creatura poteſt dare
ſpūm ſanctū. ergo ſacramenta nullo mō ſunt cā gratie
Cōtra ¶ Sed ꝯtra eſt qḋ Magr̄ dicit in .iiij. ſententiaꝝ diſt.
pᵃ. definiens ſacramentū noue legis ſic. Sacramentum
eſt inuiſibilis gratie viſibilis forma vt imaginem gerat ⁊
cauſa exiſtat. ¶ Pre. Amb. dicit. ꝙ gratia eſt fortior cul-
pa. ⁊ hoc patet ab apoſtolo Roma. v. ſed culpa cāt in
in anima per infectōem corporis. ergo ⁊ grā poteſt cauſa-
ri in anima per ſanctificationem corporalis elementi.
¶ Pre. Aut per ſanctificatōnem ſacramentoꝝ aliquid
ſupadditur naturalibꝫ ſacramentis aut nihil. ſi nihil. tūc
non eſt aliquid collatum de nouo in inſtitutione ſacra
mentorum. quod eſt inconueniens. Si vero aliquid ad-
ditur. erit effectiuū alicuius quod prius efficere non po-
terat. ſed non niſi gratie. cum ad hoc ſacramenta ſunt in-
ſtituta. ergo ſacramenta ſunt effectiua gratie. Sed di-
ceres ꝙ non additur niſi ordo quidā ad grām. ¶ Sed
contra. Ordo relatio quedam eſt. relatio vero fundatur
ſuper aliquid abſolutum. rōne cuius in ad aliquid eſt mo
tus per accidens. ſi ergo additur ordo oportꝫ aliquid ab
ſolutum addere. ¶ Pre. Abſolutum non cauſatur a re-
latiuo. qꝛ relatiuū habet eſſe debiliſſimū. ſi ergo ſacramē-
tis. nihil additur niſi relatio per inſtitutionem. non pote-
runt ex inſtitutione ſanctificare. quod eſt ꝯtra Hugonē
de ſanc. victo. Sed diceres ꝙ relatio illa non eſt cā ſan
ctificationis. ſed diuina virtus ſacramentis aſſiſtens.
¶ Sed ꝯtra. Aut aſſiſtit diuina virtus que eſt ipſe de-
us alio modo ſacramentis poſt inſtitutiōnem ꝙ̄ ante. aut
non. Si nō alio modo. nō habebūt effectum poſt inſtitu-
tionem alium ꝙ̄ ante. Si vero alio modo. cum deus non
dicatur nouo modo eſſe in creatura. niſi per hoc ꝙ nouū
effectum in ea facit. oportebit ꝙ aliquid de nouo ſit ſup-
additū ipſis ſacramentis. ⁊ ſic idē quod prius. ¶ Pre.
In quibuſdam ſacramentis requiritur materia ſanctifi-
cata ſicut in extrema vnctione. ⁊ in ꝯfirmatōe. ſed illa ſan
ctificatio non inutiliter fit. ergo per eā aliqua virtus ſpi-
ritualis ſacramentis confertur. rōne cuius eſſe poterunt
aliqualiter gratie cauſa. cū ad hoc illa grā ordinetur
Rō ¶ Reſponſio dōm. ꝙ ſacramenta noue legis eſſe ali-
qualiter gratie cā neceſſe eſt poni. Propter hoc em̄ lex ve
tus occidere dicebatur ⁊ tranſgreſſionem augere. qꝛ co-
gnitionem peccati faciebat. grām vero adiutricem cōtra
peccatum non ꝯferebat. Si ergo noua lex grām non cō
ferret ſimiliter occidere diceretur ⁊ tranſgreſſionem au-
gere. cuius ꝯtrarium apoſtolica doctrina profitetur. Nō
autem ꝯferr grām per ſolam inſtructōem. qꝛ hoc etiā lex
vetus habebat. ſed per ſua ſacramenta grām aliqualiter
cauſando. Unde non eſt eccleſia ꝯtenta cathecīſmo quo
inſtruit accedentē. ſed ei ſuperaddit ſacramenta ad gra
tiā habendā. quā quidem veteris legis ſacramenta nō cō
ferebant. ſed tm̄ ſignabāt. ſignatio vero ad inſtructōnem
pertinet. Sic ergo qꝛ vetus lex tantū inſtruebat eius ſa-
cramenta erāt gratie ſolum ſigna. qꝛ lex noua ⁊ inſtruit ⁊
iuſtificat. eius ſacramenta ſunt gratie ⁊ ſignum ⁊ cauſa.
Opinio Et quomodo ſint cā non eodem modo omnes tra-
dunt. Quidā em̄ dicūt ꝙ dicūtur cā gratie. non qꝛ aliqḋ
ad grām habendā operentur per aliquā virtutem eis in
ditā. ſed qꝛ in eorum ſuſceptione grā a deo datur qui ſa-
cramentis aſſiſtit. vt ſic dicātur cā gratie per modū cau
ſe ſine qua non Et ponūt exemplum de hoc ꝙ aliquis de
ferens denarium plumbeū accipit centū libras nō ideo ꝙ
denarius plūbeus ſit cā efficiens aliquid ad acceptōem
centū librarū ſed qꝛ ſic eſt ſtatutum ab eo qui poteſt da-
re. vt quicūqꝫ deferet talem denarium accipiat tantā pe-
cuniā. Similiter ſtatutum eſt a deo. vt quicunqꝫ accipit
ſacramenta non fictus accipiat grām. non quidem a ſa-
cramentis. ſed ab ipſo deo. Et hoc dicūt ſenſiſſe Magi
ſtrum in .iiij. ſententiarū. diſt. pᵒ. cum dicit ꝙ accipiens ſa
cramentum querit ſalutem in inferioribꝫ ſe. etſi nō ab illis
ſed per illa a deo. Hec autem opinio nō videtur ſuffi Re. pbaᵒ.
cienter dignitatem ſacramentorum noue legis ſaluare.
Si em̄ recte conſideretur exemplum ab eis ꝓpoſitum et
alia ſimilia. non inuenietur ꝙ id quod cām dicūt ſine qua
non ſe habeat ad effectū niſi ſicut ſignū. denarius em̄ plū
beus non eſt niſi ſignum acceptionis pecunie. ⁊ baculus
poteſtatis que ꝯfertur abbati. Unde ſi ſic ſe habēt ſacra
menta noue legis ad grām. ſequitur ꝙ ſint ſolum ſigna
gratie. et ita nihil habebūt pre ſacramentis veteris legis
Niſi forte quis dicat ꝙ ſacramenta noue legis ſint ſigna
gratie ſimul cum eis date. ſacramenta vero veteris legis
gratie promiſſe. Sed hoc magis pertinet ad conditi
onem temporis ꝙ̄ ad dignitatem ſacramentorum. qꝛ in
tempore illo promittebatur gratia. nūc autē eſt tempus
plenitudinis gratie. ꝓpter reparatōnē humane nature. iā
factā. Unde ſi in hoc ſacramenta iſta. ſi tunc fuiſſent cū
toto eo qḋ nūc hñt nihil plus feciſſent ꝙ̄ illa. nec illa nūc Opīo be.
minus facerent ꝙ̄ iſta. etiā nulla additōe eis facta Et Thome.
ideo aliter dōm eſt. ꝙ ſacramenta noue legis aliquid ad
grām habendā operātur Sed ad aliquem effectū ope Aliqḋ ad ef
ratur aliquid dupliciter Uno modo ſicut per ſe agens. ⁊ fcm op. i in.
dicitur ꝑ ſe agere. quod agit per aliquā formā ſibi inherē
tem per modū nature complete. ſiue habeat illā formam
a ſe ſiue ab alio. et aut violenter aut naturaliter. per quem
modum dicitur illuminare ſol ⁊ luna. ⁊ calefacere ignis ⁊
ferrum ignitum vel aqua calefacta. Alio modo aliquid
operatur ad effectum aliquem inſtrumentaliter. qḋ qui-
dem non operatur ad effectū per formā ſibi inherentem.
ſed ſolum inq̄ntum eſt motū a per ſe agente. hec em̄ eſt rō
inſtrumenti inq̄ntum eſt inſtrumentum vt moueat motū.
Unde ſicut ſe habet ꝯpleta forma ad per ſe agentem. ita
ſe habet motus quo mouetur a principali agēte ad inſtru
mentū. ſic ſerra operatur ad ſcamnū. q̄uis em̄ ſerra habe-
at aliquā actionem que ſibi ꝯpetit ſm formā ꝓpriā. vt di-
uidere. tamen aliquem effectum habet qui ſibi nō ꝯpetit
niſi inq̄ntum eſt mota ab artifice. ſcꝫ facere rectā inciſionē
et ꝯuenientem forme artis. Et ſic inſtrumentū hꝫ duas
operatōes. vnā que ꝯpetit ſibi ſm ꝓpriam formā. Aliam
que ꝯpetit ei ſm ꝙ eſt motū a per ſe agente. que trāſcen-
dit virtutē ꝓprie forme Dicendū eſt ergo. ꝙ nec ſacra
mentū nec alia creatura poteſt grām cauſare per modū
per ſe agentis. qꝛ hoc ſolius diuine virtutis eſt. vt ex p̄ce-
dente articulo patet. Sed ſacramenta ad grām operan- Sacra cau-
tur inſtrumentaliter. qḋ ſic ptꝫ. Damaſce. in .iij. lib. dicit ſant grām i-
ꝙ humana natura in chriſto erat velut quoddā organū ſtrumētalr.
diuinitatis. ⁊ ideo humana natura aliquid ꝯmunicabat
in operatione virtutis diuine. ſicut ꝙ chriſtus tangens le
proſum mūdauit. ſic em̄ ipē tactus chriſti cauſabat inſtru
mentalr ſalutē leproſi. Sicut igr̄ humana natura in xp̄o
ꝯmunicabat ad effectum diuine virtutis inſtrumentali-
ter in corporalibꝫ effectibꝫ. ita etiā in ſpūalibꝫ Unde ſan
guis chriſti ꝓ nobis effuſus habuit virtutem ablutiuā
peccatorū. Apoc. primo. Lauit nos a peccatis noſtris in
ſanguine ſuo. Et Roma. iij. Iuſtificati in ſanguine ipius
Et ſic humanitas chriſti eſt inſtrumentalis cā iuſtificatiōis

ſonis. que quidē cā nobis applicatur ſpūaliter per fidem et corporaliter ꝑ ſacramenta. qꝛ humanitas chriſti ꝛ ſpiritus ꝛ corpus eſt. ad hoc etiā vt effectum ſanctificatiōis que eſt ꝑ chriſtum in nobis ꝑcipiamus. Unde illud eſt ꝑfectiſſimū ſacramentum in quo corpus chriſti realiter continetur. ſcꝫ eucharistia. ꝛ eſt omniū aliorū ꝯſeruatiuum vt dicit Dyoni. in eccle. hierar. Alia vero ſacramenta participāt aliquid de virtute illa que humanitas chriſti inſtrumentaliter ad iuſtificationem operatur. rōne cuiꝰ ſanctificatus baptiſmus ſanguine chriſti ſanctificatus dicit ab apoſtolo Hebre. x. vnde ꝛ paſſio chriſti in ſacramentis noue legis dicitur operari. et ſic ſacramenta noue legis ſunt cauſa gratie quaſi inſtrumentaliter operantia ad gratiam.

Ad .j. ¶ Ad pmū ergo dicendū. ꝙ Bern. non ſufficienter

Ad 2 rōnē ſacramentoꝝ noue legis tāgit, loquitur enī de eis ſm ꝙ ſunt ſigna ꝛ nō ſm ꝙ ſunt cauſe. ¶ Ad ſecūdū dicendū. ꝙ ſacramenta noue legis non ſunt cā gratie principalis quaſi ꝑ ſe agentia. ſed cā inſtrumētalis. Et ſm modum aliorum inſtrumentorum habent duplicem actōem. vnā que excedit formā ꝓpriā. ſed eſt virtute forme principalis agentis. ſcꝫ dei que eſt iuſtificare. Aliā quā exercēt ſm formā ꝓpriam. ſicut abluere ꝛ vngere. Et hec actio attingit corporaliter quidem ipſum hominem qui iuſtificatur ſm corpus ꝑ ſe. ꝛ ſm animā ꝑ accidens. que huiōi corporalem actōem ſentit. Spūaliter vero attingit animam

Ad 3 ipſam inq̄ntum ab ea ꝑcipitur ab intellectu vt quoddā ſignū ſpūalis mūdationis. ¶ Ad .iij. dōm. ꝙ vltimus finis reſpondet pmo agenti tanꝗ̄ pncipalis pncipali. ideo inſtrumentaliter agenti non attribuit vltimus finis. ſed diſpoſitio ad finem vltimū. et ſic ſacramenta dicūtur eſſe cauſe gratie per modum inſtrumentorum diſponentium

Ad 4. ¶ Ad quartum dicendū. ꝙ ſacramēta non operātur ad grām per virtutem proprie forme. ſic enī operarentur vt per ſe agentia. ſed operantur per virtutem principalis agentis. ſcꝫ dei in eis exiſtentem. que quidem virtus nō habet eſſe completum in natura. ſed eſt quid incompletum in genere entis. quod patꝫ ex hoc ꝙ inſtrumentum mouet inq̄ntum mouetur. motus autē eſt actus imperfectus ſmꝫ phm. Unde ſicut illa que mouent inq̄ntum ſunt iam quaſi in termino motus aſſimulata agenti mouent ꝑ formā perfectā. ita illa que mouent prout ſunt in ipſo moueri. mouent per virtutē incompletā. Et huiuſmodi virtus eſt in aere ad mouendū viſum ſmꝫ ꝙ immutatur a colore pariete vt in fieri. non autem vt in facto eſſe. vnde ſpecies coloris eſt in aere per modum intentionis ꝛ non per modū entis completi. ſicut ſunt in pariete. Et ſimiliter ſacramenta operātur ad grām prout ſunt quaſi mota a deo ad hūc effectum. qui quidem motus attenditur ſm inſtitutionem. ſanctificationē ꝛ applicationem ad eū qui accedit ad ſacramenta. vnde non habent virtutē per modum entis cōpleti. ſed quaſi incomplete. Et ſic nō eſt

Ad 5 incōueniens ꝙ virtus ſpūalis ſit in re materiali. ſicut ſpecies colorum ſunt ſpūaliter in aere. ¶ Ad quintū dōm. ꝙ virtus illa neꝗ̄ poteſt dici corporea neꝗ̄ incorporea ꝓprie loquendo. corporeum enī ꝛ incorporeū ſunt differentie entis completi. ſed proprie dicitur virtus ad incorporeum. ſicut etiā motus magis dicitur ad ens ꝗ̄ ens. obiectio autem procedit ac ſi iſta virtus eſſet quedā forma

Ad 6. completa. ¶ Ad ſextum dicendū. ꝙ incompletum non poteſt eſſe cā completi ſicut per ſe agens. poteſt tamē incompletum ordinari aliqualiter ad completum per modum cauſe. ſicut dicimus motum inſtrumenti eſſe cauſam forme inducte a principali agente. ¶ Ad ſeptimū dicen- Ad 7

dum ꝙ de perfectione inſtrumenti non eſt ꝙ agat ꝑ virtutem completam. ſed ꝙ agat inq̄ntum mouetur. ꝛ ita ꝑ virtutem incompletā. vnde non ſequitur ſacramenta eſſe imperfecta inſtrumenta. ꝗuis virtus eorum non ſit ens completum. ¶ Ad octauū dōm. ꝙ inſtrumentū opera- Ad 8

tur ad actionem magis vt quo operatur vel agitur ꝗ̄ vt quod agit [illegible] inſtrumento. et ſic ꝗuis vltima non reducāt. media vel ſuprema in deum. poſſunt tamen vltima ſe habere vt quibꝫ fiat reductio ſuperiorum ꝛ mediorū in deum. Un̄ Dyo. dicit ꝙ connaturale nobis eſt vt per ſenſibilia in deū manuducamur. et hanc etiā cām aſſignat neceſſitatis viſibi- Ad 9

lium ſacramentoꝝ in pmo eccleſiaſtice hierar. ¶ Ad nonū dicendū. ꝙ illuminare animā deo competit nulla creatura mediāte. que ad illuminatiōē anime agat ſicut pncipale ꝛ per ſe agens. poteſt tamen eſſe aliquod medium Ad 10

agens inſtrumentaliter ꝛ diſpoſitiue. ¶ Ad decimū dicendū. ꝙ quedā ſacramenta ſunt in quibꝫ requiritur materia ſanctificata. ſicut in extrema vnctione ꝛ ꝯfirmatōne quedā vero ſunt in quibꝫ non requiritur de neceſſitate ſacramenti. In omībꝫ tamen verū eſt ꝙ virtus ſacramenti non conſiſtit in materia tm̄. ſed in materia ꝛ forma ſimul que duo ſunt vnū ſacramentum. Unde ꝗuncūꝗ̄ applicetur materia ſacramenti ad hominem ſine debita forma verborum ꝛ aliꝭ que ad hoc requirūtur non ſequitur ſacramenti effectus. Sed in ſacramentis que indigent materia ſanctificata manet virtus ſacramenti in materia poſt vſum ſacramenti partialiter. licet nō complete. In ſacramentis vero que non indigent materia ſanctificata nihil remanet poſt ſacramenti vſum. Unde aqua in qua celebratur baptiſmus nihil plus habet ꝗ̄ alia aqua. niſi forte per mixtionem chriſmatis. quod tamen nō eſt de neceſſitate ſacramenti. Nec hoc eſt incōueniens vt virtus illa ſtatim ceſſet. quia virtus illa ſe habet vt in fieri exiſtēs et moueri. vt dictum eſt. Et huiuſmodi ceſſant ceſſante motione mouentis. ſtatim enī quādo mouens ceſſat mouere. ꝛ mobile ceſſat moueri. ¶ Ad vndecimū dicendū Ad 11

ꝙ ꝗuis corporale elementum ſit ignobilius anima ꝛ non poſſit aliquid efficere in anima virtute ꝓprie nature poteſt tamen aliquid efficere in animam prout agit vt inſtrumentum virtute diuina. ¶ Ad duodecimū dicendū. ꝙ Ad 12

anima agit diſponendo ad grām virtute proprie nature. ſacramentum aūt virtute diuina vt eius inſtrumentū. et ideo non eſt ſimile. ¶ Ad .xiij. dicendū. ꝙ ſacramentū ſm Ad 13

propriā formā ſignat vel natum eſt ſignare effectū illum ad quem eſt diuinitus ordinatum. et ſm hoc eſt ꝯueniēs inſtrumentum. qꝛ ſacra ſignādo cauſant. ¶ Ad decimū Ad 14

quartum dicendū. ꝙ ſacramenta noue legis non ſunt infirma remedia ſed valida. inq̄ntū in eis paſſio chriſti operatur. Sacramenta vero veteris legis [illegible] ad infirma ꝛ egena elementa. ¶ Ad decimū quin- Ad 15

tum dicendū. ꝙ creatio nihil preſupponit circa quod poſſit terminari inſtrumentalis agentis actio. recreatio vero aliquid preſupponit. ꝛ ideo non eſt ſimile. ¶ Ad deci- Ad 16

mūſextū dicēdū. ꝙ deus non vtitur inſtrumentis vel cauſis medijs in ſua actione ꝓpter ſui indigentiam. ſed ꝓpter effectuū conuenientiā. cōueniens enī eſt vt nobis diuina remedia exhibeātur ſm modū noſtrum. id eſt per ſenſibilia. vt dicit Dyoni. primo ca. eccleſiaſtice. hierarchie.

Ad 17 ¶ Ad decimūſeptimū dicendum. ꝙ actio naturalis ma
terialis inſtrumenti adiuuat ad effectum ſacramenti in/
q̈ƺtū per eam ſacramentū ſuſcipienti applicatur ꝛ inq̈ƺtuƺ
ſacramenti ſignificatio per actionem predictā ꝯpletur. ſi
Ad 18 cut ſignificatio baptiſmi ꝑ ablutionem. ¶ Ad decimum
octauū dicēdū. ꝙ aliqua ſacramenta ſunt in quib9 non re
quiritur miniſter determinatus. ſicut patƺ in baptiſmo.
et in talib9 virtus ſacramenti nullo modo ꝯſiſtit in mini/
ſtro. Quedā vero ſunt ſacramenta in quib9 requirit mi/
niſter determinatus. et horum virtus partialiter cōſiſtit
in miniſtro ſicut in materia ꝛ forma. non tamen iuſtifica/
re dicitur miniſter niſi ꝑ modū miniſterij. inq̈ƺtum coope
Ad 19 ratur ad iuſtificationem ꝯferendo ſacramentū. ¶ Ad de
cimūnonū dicendū. ꝙ ſpiritusſanctus nō datur niſi ab eo
qui cauſat grām vt principale agens. quod ſolius dei eſt.
et ideo ſolus deus ſpiritūſanctū dat.

Quinto queriť. vtruƺ

in vno homine ſit tm̄ vna gratia gratū faciens.
1 Et videtur ꝙ non. Nihil enī ꝯtra ſeipſuƺ diuiditur. ſed
gratia diuiditur per operantem ꝛ cooperantem. ergo di
uerſe gratie ſunt operans ꝛ cooperans. ꝛ ſic in vno homi
ne nō tm̄ eſt vna gratia gratūfaciens. Sed diceres. ꝙ
eſt vna gratia ſm̄ habitū operans ꝛ cooperans. ſed diui/
2 ſio ſumitur ſm̄ diuerſos actus. ¶ Sed ꝯtra. Habitus di
ſtinguitur ꝑ actus. ſi igiť actus ſunt diuerſi. vtriuſq3 gra/
3 tie non poterit eſſe vnus habitus. ¶ Pre. Nullus habƺ
neceſſe petere id quod iam habet. ſed habens gratiā pre/
uenientem neceſſe habet petere ſubſequentē ſm̄ Auguſti.
ergo non eſt vna gratia ꝑueniens ꝛ ſubſequens Sed
diceres. ꝙ habens grām preuenientē nō petit ſubſequētē
grāƺ q̄ſi aliā gratiā. ſed quaſi eiuſdē gratie ꝯſeruationem.
4 ¶ Sed cōtra. Gratia eſt potentior q̄ natura. ſed homo
in ſtatu nature integre poteſt ſtare per ſe in eo qđ accepe
rat. vt ptƺ. xxiiij. diſtin. ſecūdi libri. ergo ille qui habet gra
tiam preuenientē poteſt in ea ſtare. et ſic non habet neceſſe
5 hoc petere. ¶ Pre. Forma diuerſificatur ſm̄ diuerſita/
tem ꝑfectibilium. ſed gratia eſt forma virtutū. cum ergo
6 ſint multe virtutes non poterit eſſe vna gratia ¶ Prete.
Gratia preueniens ꝑtinet ad viā. ſed gratia ſubſequens
ꝑtinet ad gloriā. vnde Auguſti. dicit. preuenit vt pie vi
uamus. ſubſequitur vt ſemꝑ cum illo viuamus. preuenit
vt vocemur. ſubſequitur vt glorificemur. Alia autem eſt
gratia vie ꝛ gratia patrie. cum non ſit eadem ꝑfectio na/
ture condite ꝛ nature glorificate. vt dicit Mgr. in. iij. di.
ſcđi lib. ergo gratia preueniens ꝛ ſubſequens nō eſt idem
7 ¶ Pre. Gratia operans ꝑtinet ad actum interiorē. gra
tia vero cooperans ꝑtinet ad actū exteriorem. vnde Au
guſtinus dicit. ꝙ preuenit vt velimus. ꝛ ſequitur ne fru
ſtra velimus. ſed non eſt idem quod eſt principiuƺ actus
interioris ꝛ exterioris. ſicut patƺ in virtutib9 ꝙ charitas
datur ad actū interiorem. fortitudo vero ꝛ iuſticia ꝛ alia
huiuſmodi ad actus exteriores. ergo non eſt gratia ope/
8 rans ꝛ cooperās ſiue preueniens ꝛ ſubſequens. ¶ Pre.
Sicut culpa eſt defectus in anima ex parte affectus. ita
ignorātia ex parte intellectus. ſed nullus habitus vnus
expellit omnem ignorantiā ab intellectu. ergo nō poteſt
eſſe vnus habitus qui expellit omnē culpā ab affectu. ſed
gratia pellit omnem culpā. ergo gratia nō eſt vnus habi/
9 tus. ¶ Pre. Gratia ꝛ culpa ſunt ꝯtraria. ſƺ vna culpa nō
inficit omēs potentias aīe. ergo nec vna grā poteſt omēs
ꝑficere. ¶ Pre. Exodi. xxxiij. ſuper illud. Si inueni gra 10
tiam in ꝯſpectu tuo ꝛc. dicit gloſa. Sanctis non ſufficit
vna grā. eſt q̄ precedit vt deū cognoſcāt ꝛ diligāt. eſt que
ſequitur vt ſe mūdos ꝛ immaculatos cuſtodiant ꝛ ꝑſici
ant. ꝛ ſic in vno homine non eſt tm̄ vna gratia ¶ Prete. 11
Diuerſus modus habens ſpecialeƺ difficultatem requi/
rit diuerſum habitum. ſicut circa collationem magnorū
donorum. que ſua magnitudine difficultatem faciūt. re/
quiritur ſpecialis virtus. ſcƺ magnificentia preter liberali
tatem. que conſiſtit circa ꝯmunia dona. ſed ꝑſeueranter
bene velle habet ſpecialem difficultatem ſuper hoc quod
eſt bene velle ſimpliciter. velle autē ſimpliciter eſt gratie
preuenientis. velle vero bene perſeuerātec eſt gratie ſub
ſequentis. Unde dicit Aug9. ꝙ gratia ꝑuenit vt homo
velit. ſequitur vt impleat ꝛ ꝑſiſtat gratia. ergo ſubſequēs
eſt alius habitus a gratia preueniente. ¶ Pre. Sacra/ 12
menta noue legis ſunt cauſa gratie. vt dictuƺ eſt. ſed ad
eūdem effectum diuerſa ſacramenta non ordinantur. er/
go diuerſe gratie ſunt in homine que ꝑ diuerſa ſacramen
ta conferūtur. Sed diceres. ꝙ poſteriora ſacramenta
non conferūtur ad aliam gratiam inducendā. ſed ad ha
bitam augmentandā. ¶ Sed contra. augmentum grē 13
ſpēm grē nō variat. ſi ergo ꝓportio cāꝝ eſt ſm̄ ꝓportionē ef
fectuū. ſequitur ex reſponſione predicta ꝙ ſacramēta ſm̄
ſpeciem nō differant Sed diceres. ꝙ ſacramenta dif/
ferūt ſpecie ſm̄ diuerſas gratias gratis datas. que in di/
uerſis ſacramentis ꝯferūtur. ꝛ ſunt etiam ꝓprij ſacramen
torum effectus. ¶ Sed ꝯtra. Gratia gratis data nō op 14
ponitur culpe. cum ergo ſacramenta precipue ordinātur
ꝯtra culpam. videtur ꝙ ꝓprij effectus ſacramentorum pe
nes quos ſacramenta diſtinguūtur nō ſint gratie gratis
date. ¶ Pre. Ex diuerſis peccatis diuerſa vulnera ani/ 15
me infligūtur. que quidem oīa per gratiā ſanātur. cuƺ
igitur diuerſis vulnerib9 diuerſe reſpondeant medicine.
quia ſm̄ verbum Hieronymi Nō ſanat oculuƺ quod ſa/
nat calcaneū. ergo videtur ꝙ ſint diuerſe gratie ¶ Pre. 16
Idem non poteſt ſimul ab eodem haberi ꝛ nō haberi. ſed
aliqui habent gratiā operantem qui nō habent gratiā co
operantem. ſicut paruuli baptizati. ergo nō eſt eadē gra/
tia operans ꝛ cooperās. ¶ Pre. Gratia proportionatur
nature ſicut ꝑfectio perfectibili. ſed in natura humana ſic 17
eſt ꝙ nō ab eodem principio immediate eſt eſſe ꝛ opatio.
nam anima ſm̄ ſuam eſſentiā eſt principium eſſendi. ꝛ ſm̄
ſuam potentiā eſt principiū operationis. cum ergo in gra
tuitis gratia operās vel preueniens ſit principium a quo
eſt eſſe ſpirituale. gratia vero cooperās ſit ſpūale opati/
onis principiū. videtur ꝙ non ſit eadem gratia operās ꝛ
cooperans. ¶ Pre. habitus vnus nō poteſt ſimul et ſe/
mel duos actus producere. ſed act9 gratie operātis qui 18
eſt iuſtificare vel ſanare animā. ꝛ actus gratie cooperan/
tis vel ſubſequētis qui eſt recte operari ſunt ſimul in ani
ma. ergo gratia operās ꝛ cooperās nō ſunt eadem. ꝛ ſic
in homine nō eſt vna tm̄ gratia

¶ Sed ꝯtra. Ubi ſufficit vnum ſuperfluum eſt pone/ Cōtra
re plura. ſed gratia vna ſufficit homini ad ſalutem. vt di/
citur. ij. Chor. xij. ſufficit tibi grā mea. ergo in hoīe eſt
vna gratia tm̄. ¶ Pre. Relatio nō multiplicat eſſentiā
rei. ſed gratia cooperās ſupra operātem nō niſi relatōem
addit. ergo eadem grā ꝑ eſſentiaƺ eſt operās ꝛ cooperās

¶ Reſponſio dicendū. ꝙ ſicut ex dictis ptƺ. gratia di/ Rſo
citur vel quia eſt gratis data. vel quia eſt gratumfaciens

Gratias gratis datas diuerſas eſſe manifeſtum eſt. ſunt
enĩ diuerſa que homini diuinitus conferũtur ⁊ gratis ſu-
pra meritum ⁊ facultatem humane nature. vt prophetia
et opera miraculorum. ⁊ alia huiuſmodi. de quibꝫ Apo-
ſtolus dicit. j. Chorĩ. xij. diuiſiones gra͠ꝝ ſunt ⁊c̃. ſed de
his ad preſens non queritur. Gratia vero gratũfaciẽs
Gra͠ gratũfa ciẽs ca² dñr. vt ex dictis poteſt patere. dupliciter accipitur. Uno mo-
do pro ipſa diuina acceptatione que eſt gratuita dei vo-
luntas. Alio modo pro quodam dono creato quod for-
maliter ꝑficit animã ⁊ facit eam dignã vita eterna. Acci-
piendo ergo gratiam ſecũdo modo impoſſibile eſt eſſe in
homine vno niſi vnã gratiã. Cuius ratio eſt. quia gratia
datur ſm ꝙ per eam homo ordinatur in vitã eternã ſuf-
ficienter. Dicitur enĩ gratus quaſi acceptus a deo vt ha-
beat vitam eternã. Illud autẽ quod ſufficienter ponit᷑ vel
poteſt ordinare ad aliquid vnũ oportet eſſe vnũ tm̃. quia
niſi multa eſſent neutrum ſufficeret. vel alterum ſuꝑflue-
ret. ſed ex hoc nõ neceſſe eſt grãm eſſe aliquod vnum ſim-
plex. poſſibile enĩ eſſet ꝙ nihil vnũ ſufficienter dignũ red-
deret vita eterna. ſed ad hoc homo redderetur dignus
ex multis. vtpote ex multis virtutibus. quod ſi eſſet. ni-
hil horum multorum poſſet dici gratia. ſed omnia ſimul
vna gratia dicerentur. quia ex omnibus illis non fieret in
homine niſi vna dignitas reſpectu vite eterne. Sic autẽ
gratia non eſt vna. ſed ſicut vnus habitus ſimplex. ⁊ hoc
ideo. quia habitus in anima diuerſificatur in ordine ſm
diuerſos actus. ipſi autem actus non ſunt ratio accepta-
tionis diuine. ſed per prius homo acceptatur a deo. de-
inde actus eius. vt habetur Gene. iiij. Reſpexit deus ad
Abel ⁊ ad munera eius. vnde illud donũ quod deus tri-
buit his quos acceptat in ſuũ regnum et gloriam preſup-
ponit᷑ ad ꝑfectiões vel ad habitꝰ qbꝫ humani actꝰ ꝑficiũt᷑
vt ſint digni acceptari a deo. Et ſic oportꝫ habitũ grẽ indi-
uiſum manere. vtpote precedente ea quibus fit diſtinctio
habituũ in anima. Si autem accipiatur gratia gratumfa-
ciens primo modo. ſcꝫ pro gratuita dei volũtate. ſic con-
ſtat ꝙ ex parte ipſius dei acceptantis eſt vna tm̃ dei gra-
tia. non ſolum reſpectu vnius. ſed etiam reſpectu omniũ.
quia quicquid eſt in eo non poteſt eſſe diuerſum. ex parte
autem effectuũ poteſt eſſe multiplex. vt dicamus omnẽ
effectum quem deus facit in nobis ex gratuita ſua volũ-
tate. qua nos in regnũ ſuũ acceptat. pertinere ad gratiã
gratum facientem. ſicut ꝙ immittit nobis bonas cogita-
tiones ⁊ affectiones ſanctas. Sic igitur gratia ſm ꝙ eſt
quoddam donum habituale in nobis eſt vna tm̃. ſm au-
tem ꝙ dicit effectum aliquem dei in nobis ordinatum ad
noſtrã ſalutem poſſunt dici gratie multe in nobis

Ad .j. ¶ Ad primũ ergo dicendũ. ꝙ gratia operans ⁊ coo-
perans poteſt diſtingui ⁊ ex parte ipſius gratuite dei vo-
luntatis. ⁊ ex parte doni nobis collati. Operans enĩ dici-
tur gratia reſpectu illius effectus quem ſola voluntas dei
in nobis efficit. cooperans vero dicitur reſpectu illius ef-
fectus quem ſola voluntas dei nõ efficit. ſed cum libero ar-
bitrio cooperante. Ex parte igitur gratuite dei volunta-
tis dicitur operans gratia ipſa iuſtificatio impij. que fit
per ipſius doni gratuiti infuſionem. Hoc enĩ donũ ſola
gratuita dei voluntas cauſat in nobis. nec aliquo modo
eius cauſa eſt liberũ arbitriũ. niſi ꝑ modum diſpoſitionis
etiam inſufficientis. Ex parte vero eiuſdem gratia coope-
rans dicitur ſm ꝙ in libero arbitrio operatur motũ eius
cauſando ⁊ exteriorem actus executionem expediendo. ⁊
perſeuerantiã prebendo. in quibus omnibus aliquid agit
liberũ arbitrium. Et ſic conſtat ꝙ alia eſt gratia operans
et cooperans. Ex parte vero doni gratuiti eadẽ gratia
per eſſentiam dicetur operans ⁊ cooperans. operans qui-
dem ſmꝰ ꝙ informat animã. vt operans formaliter intelli-
gatur per modũ loquendi quo dicimus ꝙ albedo facit al-
bum parietem. hoc enĩ nullo modo eſt actus liberi arbi-
trij. cooperans vero dicetur ſm ꝙ inclinat ad actum in-
trinſecum vel extrinſecum. ⁊ ſm ꝙ preſtat facultatem ꝑ-
ſeuerandi vſqꝫ in finem. ¶ Ad ſecũdum dicendũ. ꝙ di- Ad 2
uerſi effectus qui attribuũtur gratie operanti ⁊ coope-
ranti. nõ poſſunt habitum diuerſificare. effectus aũt qui
attribuũtur gratie operanti ſunt cauſe effectuũ qui attri-
buũtur gratie cooperanti. Ex hoc autẽ ꝙ volũtas eſt in-
formata aliquo habitu. ſequitur ꝙ in actum volendi exe-
at. ⁊ ex ipſo actu volendi cauſetur exterior actus. ex ipſa
enĩ firmitate habitus cauſatur reſiſtentia qua reſiſtimus
peccato. Et ſic vnus ⁊ idem gratie habitus eſt qui in-
format animã ⁊ elicit actum interiorem ⁊ exteriorẽ. ⁊ quo-
dãmodo perſeuerantiam facit inquantum tentationibꝫ reſi-
ſtit. ¶ Ad tercium dicendũ. ꝙ quantumcũqꝫ homo habeat Ad 3
habitum gratie. ſemper tamen indiget diuina operatio-
ne qua in nobis operat᷑ modis predictis. ⁊ hoc ꝓpter in-
firmitatem nature noſtre ⁊ multitudinẽ impedimento-
rum. que quidem non erant in ſtatu nature condite. vn-
de magis tunc poterat homo ſtare ꝑ ſemetipſum quã nũc
poſſit. etiam habens gratiã. non quidem propter defectũ
gratie. ſed propter infirmitatem nature. quius etiam tũc
indiguerũt diuina prouidentia eos dirigente ⁊ adiuuan-
te. et ideo habens gratiam neceſſe habet petere diuinum
auxilium quod ad gratiã cooperãtem ꝑtinet. Et per Ad 4
hoc patet ſolutio ad quartum. ¶ Ad quintum dicendũ Ad 5
ꝙ gratia non dicitur forma virtutum quaſi pars eſſentia-
lis virtutum. ſic enĩ oporteret ꝙ multiplicatis virtutibꝫ
multiplicetur gratia. Sed dicitur forma virtutũ inquan-
tum actũ virtutis formaliter complet. Informat᷑ autẽ Actꝰ virtutꝭ iformatur tripl'r.
actus virtutis tripliciter. Uno modo inquantum circa ſub-
ſtantiam actus apponũtur debite conditiones. ꝑ quarũ
limitationem in medio virtutis conſtituitur. et hoc ha-
bet actus virtutis a prudentia. nam medium virtutis ac-
cipitur ſm rationem rectam. vt dicitur in ſecũdo ethico.
Et ſimiliter prudentia dicitur forma omniũ virtutũ mo-
ralium. actus autem virtutis ſic conſtitutus in medio eſt
quaſi materialis reſpectu ordinis in finem vltimum. qui
quidem ordo apponitur actui virtutis ex imperio chari-
tatis. ⁊ ſic charitas dicitur eſſe forma reſpectu omniũ ali-
arũ virtutum. Ulterius vero efficaciam merendi adhi-
bet gratia. nullus enĩ operum noſtrorum valor reputare-
tur condignus eterne glorie. niſi preſuppoſita acceptatio-
ne diuina. et ſic dicitur gratia eſſe forma ⁊ charitatis ⁊ ali-
arum virtutum. ¶ Ad ſextum dicendũ. ꝙ gratia preue- Ad 6
niens ⁊ ſubſequens diſtinguũtur ſm ordinem eorum que
in eſſe gratuito inueniũtur. quorũ quidem primũ eſt ſub-
iecti informatio ꝑ gratiã ſiue impij iuſtificatio. qꝺ idem
eſt. Secũdum vero eſt actus volũtatis. Tercium vero
eſt actus exterior. Quartum vero eſt ſpũalis effectus ꝑ-
ſeuerantia. Quintũ vero premij conſecutio. Diſtin-
guitur ergo vno modo gratia preueniens ⁊ ſubſequens
vt gratia preueniens dicat᷑ qua iuſtificatur impius. ſubſe-
quens vero ſm quam iuſtificatus operatur. Secũdo vt
preueniens dicatur ſm quã aliquis recte vult. ſubſequẽs
ſm quam rectam volũtatem in exteriori operatione con-
ſequitur. Tercio vt gratia preueniens ad omnia hec reſe-

ratur. ſubſequens vero ad pſeuerãtiã in predictis. Quar
to vt preueniens gratia ad totum ſtatum meriti referat
gratia vero ſubſequens ad premium. In trib9 igitur pre
dictis diſtinctionib9 pz qualiter preueniens ꝛ ſubſeqñs
eſt eadem vel diuerſa ex his que ſupra de operante ꝛ co-
operante ſunt dicta. quia ſm hos modos idem videt eſſe
gratia preueniens ꝛ ſubſequens qꝺ operans ꝛ cooperãs
ſm quartam etiã diſtinctionem ſi ipſum gratuitum do-
num in ſe accipiatur quod gratia dicitur. idem inuenitur
eſſe gratia preueniens ꝛ ſubſequens. Sicut eñ charitas
vie non tollitur. ſed in patria remanet augmentata ꝓpter
hoc ꝙ in ſui rõne nullum defectum importat. ita etiã gra
tia cum nullum in rõne ſui importat defectum. per ſui au
gmentum fit gloria. Nec dicitur eſſe diuerſa pfectio na-
ture in ſtatu vie ꝛ patrie q̃tum ad gratiam propter for-
mam diuerſam pficientem. ſed propter diuerſam pfectio
nis menſurã. Si autem gratiam accipiamus cum omni
bus virtutib9 quas informat. ſic gratia ꝛ gloria nõ ſunt
idem. quia alique virtutes in patria euacuantur. vt fides
Ad 7 et ſpes. ¶ Ad ſeptimum dicendum. ꝙ actus exterior ꝛ
interior q̃uis ſint diuerſa pfectibilia. ſunt tamen ordina-
Ad 8 ta. quia vnus eſt cauſa alterius. vt dictum eſt. ¶ Ad
octauũ dicendũ. ꝙ in peccato eſt duo ꝯſiderare. ſcʒ ꝯuer-
ſionem ꝛ auerſionem. ſm ꝯuerſionem quedã peccata ab
inuicem diſtinguñtur. ſed in auerſione ſunt ꝯnexa inq̃-
tum homo p quodlibet peccatuʒ mortale a bono incõmu
tabili auertitur. Peccatis ergo ex parte cõuerſionis vir-
tutes opponunt. ꝛ ſic diuerſa peccata diuerſis virtutibus
expellũtur. ſicut diuerſe ignorantie diuerſis ſcientijs. Ex
parte vero auerſionis omnia remittũtur p vnum qꝺ eſt
gratia. ignorantie autem nõ cõnectũtur in aliquo vno. ꝛ
Ad 9 ideo non eſt ſimile. ¶ Ad nonũ dicendũ. ꝙ vna culpa nõ
inuenitur formaliter pficere oĩes culpas. ſed vnus ha-
bitus virtutis ꝛ gratie pficit omnes virtutes. et hac ra-
tione vna culpa nõ inficit oĩes potentias. ſicut vna gra
tia omnes potentias pficit. non ita quidem ꝙ ſit in omni
bus ſicut in ſubiecto. ſed inq̃tum informat omniũ potẽ-
Ad 10 tiarum actus ¶ Ad decimũ dicendum. ꝙ illa gratia que
ſequitur vel intelligitur alius effectus diuine voluntatis
Ad 11 gratuite. vel intelligitur idem habitus gratie ad aliũ ef-
fectum relatus. vt ex predictis patz. ¶ Ad vndecimum
dicendũ. ꝙ firme ꝛ immutabiliter habere habituʒ ꝛ ope-
rari eſt conditio que requirit ad omnem virtutem. vt pa
tet p phm. ij. ethico. et ideo iſte modus non requirit ſpe-
Ad 12 cialem habitum. ¶ Ad duodecimũ dñm. ꝙ ſicut diuer-
ſe ꝟtutes ꝛ diuerſa dona ſpũſſancti ad diuerſos actus or-
dinãtur. ita etiam diuerſi ſacramentorũ effectus ſunt vt
diuerſe medicine peccati. ꝛ participationes virtutis do
minice paſſionis. que a gratia gratum faciente dependẽt
ſicut virtutes ꝛ dona. ſed virtutes ꝛ dona nomen ſpecia
le habent p hoc ꝙ actus ad quos ordinantur ſunt mani-
feſti. vnde etiam ſm nomen a gratia diſtinguũtur. Defe-
ctus autem peccati contra quos ſacramenta inſtituũtur
latentes ſunt. vnde ſacramentorũ effectus nomen ꝓpriũ
non habent. ſed nomine gratie nominant. dicunt eñ gra
tie ſacramentales. ꝛ penes has ſacramenta diſtinguũtur
ſicut penes ꝓprios effectus. Pertinent etiam illi effectus
ad gratiam gratum facientem que etiam cum iſtis effecti
bus coniũgitur. Et ſic cum iſtis proprijs effectib9 habẽt
effectum ꝯmunem qui eſt gratia gratum faciens. qui etiã
Ad 13 p ſacramentum et non habenti datur. ꝛ habenti augetur.
Ad 14 Et per hoc patz ſolutio ad decimũtercium ꝛ decimũ
quartum. ¶ Ad decimũquintũ dicendũ. ꝙ omnia pecca Ad 15
ta ex parte auerſionis inferũt vnum vulnus. vt dictũ eſt
et ſic per vnũ donum gratie ſanantur. ſed ex parte ꝯuer-
ſionis inferũt diuerſa vulnera que ſanantur per diuerſas
virtutes ꝛ diuerſos ſacramentorum effectus. ¶ Ad de Ad 16
cimũſextum dicendũ. ꝙ in paruulis etſi non ſit gratia co-
operans in actu. eſt tamen cooperans in virtute. illa eñ
gratia operans quã acceperunt ſufficiens erit cooperari
libero arbitrio quando ipſius vſum habere poterunt.
¶ Ad decimũſeptimũ dñm. ꝙ ſicut eſſentia anime im- Ad 17
mediate eſt eſſendi principium. operationis vero princi
pium eſt mediantibus potẽtijs. ita immediatus effectus
gratie eſt conferre eſſe ſpũale. quod ptinet ad informatio
nem ſubiecti. ſiue ad iuſtificatiõem impij. que eſt effectus
gratie operantis. ſed effectus gratie mediantibus virtu
tibus ꝛ donis eſt elicere actus meritorios quod pertinet
ad gratiam cooperantem. ¶ Ad decimũoctauũ dicendũ Ad 18
ꝙ duos actus. qui ſunt operationes diſtincte ꝛ ad inui-
cem non ordinate. non poteſt vnus habitus cauſare ſimul
et ſemel. ſed duos actus quorum vnus ſit operatio. ꝛ ali-
us ſubiecti informatio. Vel etiã duas operationes. qua
rum vna ſit cauſa alteri9. ſicut actus interior eſt cauſa ex-
terioris. vnus habitus ſimul cauſare poteſt. ꝛ ſic ſe habẽt
actus gratie operãtis ꝛ cooperãtis. vt ex dictis patz

Exto querit. vtrum

grã ſit in eſſentia anime ſicut in ſubiecto. Et 1.
videtur ꝙ non. Sicut ſe habet habitus qui eſt in poten-
tia anime ad effectum potentie. ita ſe debet habere habi-
tus vel pfectio exiſtens in eſſentia ad eſſentie effectuʒ. ſed
habitus qui eſt in potentia aliqua pficit potentiã ad ac-
tum ſuũ. ſicut charitas pficit voluntatem ad volendum.
ꝓprius autem effectus eſſentie anime eſt eſſe qꝺ anima cor-
pori confert. qꝛ anima ſm ſuam eſſentiã eſt forma corpo
ris. cum ergo gratia non pficiat ad eſſe naturale. qꝺ ani-
ma corpori confert. non erit in eſſentia anime ſicut in ſub
iecto. ¶ Pre. Oppoſita nata ſunt fieri circa idem. gra-
tia autẽ ꝛ culpa opponũtur. cũ ergo culpa non ſit in eſſen 2
tia anime. quod patz ex hoc ꝙ nihil ab eſſentia anime pri
uatur. cum tamen peccatũ ſiue culpa ſm Aug9. ſit priua-
tio modi ſpeciei ꝛ ordinis. videtur ꝙ gratia nõ ſit in eſſen
tia anime ſicut in ſubiecto ¶ Pre. Gratuita preſupponũt 3
naturalia. ſed potẽtie ſunt naturales ꝓprietates anime ſm
Auiceñ. ergo gratia non eſt in eſſentia anime niſi preſup
poſita potentia. ꝛ ſic eſt immediate in potẽtia ſicut in ſub
iecto. ¶ Pre. Ibi eſt habitus vel queciũqꝫ forma vbi in- 4
uenitur eius effectus. ſed effectus gratie quilibet tam ope
rantis q̃ȝ cooperãtis inuenitur in potentijs. vt patz per
ſingulos inducenti. ergo gratia eſt in potentijs anime ſi-
cut in ſubiecto. ¶ Pre. Imago recreationis reſpondet 5
imagini creatiõis. que duplex imago diſtinguitur in glo.
ſup illud ps. Signatum eſt ſuper nos lumen ꝛc. ſed ima
go creationis attenditur ſm potentias. ſcʒ ſm memoriã
intelligentiaʒ ꝛ volũtatem. que tres vires anime ſunt. vt
Magiſter dicit in p° ſenten. ij. diſt. ergo ꝛ gratia ſic po
tentias reſpicit. ¶ Pre. Habitus acquiſiti contra habi- 6
tus infuſos diſtinguũtur. ſed oĩes habitus acquiſiti ſũt
in potentijs anime. ergo ꝛ gratia que eſt donũ habituale
infuſum. ¶ Pre. Secꝺm Auguſtinũ per gratiam bona 7
volũtas hominis preparatur. ſed non niſi inq̃tum per

gratiã volũtas pficit. ergo gratia eſt pfectio volũtatis ⁊
ſic eſt in volũtate ſicut in ſubiecto. ⁊ nõ eſt in eſſentia aĩe
Cõtra ¶ Sed ↄtra. Gratia eſt in anima ſm q ad deum or/
dinatur. ſed tota anima ordinatur ad deum ſe habens in
potentia accipiendi aliquid ab ipſo. ergo anima ſm ſuaȝ
totalitatem eſt gratie ſuſceptiua. ſed totum in anima eſt
ipſa anime ſubſtantia. partes vero potentie. ergo aĩa ſm
ſuam ſubſtantiã eſt ſubiectum gratie. ¶ Pre. Primum
dei donũ eſt in eo quod eſt in nobis prius ⁊ deo ꝓpinqui
us. ſed gratia eſt primuȝ donũ in nobis. ipſa enĩ precedit
et fidem ⁊ charitatem. ⁊ alia huiuſmodi. vt patȝ per Au
guſtinũ in. iij. li. de predeſtinatione ſanctoꝝ. Id auteȝ qđ
in nobis prius eſt ⁊ deo ꝓpinquius eſt anime eſſentia a q
fluunt potentie. ergo gratia eſt in eſſentia anime ſicut in
ſubiecto. ¶ Pre. Idem creatum non poteſt eſſe in diuer
ſis potentijs. ſed gratia eſt quid creatum. ergo nõ poteſt
eſſe in diuerſis potentijs. ſed cum gratia ſe extendat ad
omniũ potentiaꝝ actus inq̃ꜩuȝ poſſunt eſſe meritorij. vel
eſt in eẽntia aĩe vel in oĩbꝫ potẽtijs. ſȝ nõ ẽ in oĩbꝫ potẽtijs
ſicut i ſubiecto. ḡ eſt in eẽntia aĩe ſicut i ſubiecto ¶ Pre.
Cauſa ſecũdaria per prius recipit influentiam cauſe pri/
me q̃ȝ effectus cauſe ſecũdarie. ſed eſſentia anime eſt prin/
cipium potentiarum. ⁊ ſic eſt cauſa ſecũdaria potentiaruȝ
quarum prima cauſa eſt deus. ergo eſſentia aĩe p pˀus re
cipit influentiã gratie q̃ȝ potentie
Rꝫo ¶ Reſponſio dõni. q ſicut dictum eſt prius. de gra/
Opio. i. tia eſt duplex opinio. Una que dicit gratiam ⁊ virtutem
idem eſſe ſm ſubſtantiam vel eſſentiam. ⁊ ſm hãc neceſſe
eſt dicere q ſit in potentia anime ſicut in ſubiecto ſm rei
veritatem eo q virtus que perficit ad operandum nõ ni
ſi in potentia eſſe poteſt. que eſt operationis principium
ſed per quandam appropriationem poteſt dici ſm hanc
opinionem q gratia reſpicit eſſentiam. virtus vero po/
tentiam ſm q gratia ⁊ virtus. etſi non per eſſentiam ſal/
tem differunt ratione. quia gratificatio per prius ad ipaȝ
animã pertinet q̃ȝ ad actus eius. cum non ꝓpter actus ac
ceptetur a deo. ſed econuerſo. vt dictum eſt. Alia ve
Opio be. Thome. ro opinio quam ſuſtinemus eſt q gratia ⁊ virtus nõ ſunt
idem per eſſentiam. ⁊ ſm hoc neceſſe eſt dicere q gratia
ſit in eſſentia anime ſicut in ſubiecto ⁊ non in potentijs.
quia cum potẽtia inq̃ꜩum huiuſmodi ordinetur ad ope
rationem. oportȝ perfectionem potentie ſm ꝓpriam ratio
nem ad operationem ordinari. Iſtud autem eſt quod fa
cit rationem virtutis vt ſit proxime perfectiua ad recte
agendum. vnde oporteret ſi gratia in potentia aĩe eſſȝ q
eſſet idem cum aliqua virtutum. Si ergo hoc nõ ſuſtine
tur oportet dicere q gratia ſit in eſſentia anime perficiẽs
ipſam animam inq̃ꜩum dat ei quoddam eſſe ſpirituale.
et facit eam per quãdam aſſimilationem conformem di/
uine nature. vt habetur. ij. Pe. i. ſicut virtutes perficiunt
potentias ad recte agendum.
¶ Ad primũ ergo dicendũ. q q̃uis gratia non ſit pn
Ad. j. cipium eſſe naturalis. perficit tamen eſſe naturale inq̃ꜩũ
Ad 2 ſuperaddit ſpirituale. ¶ Ad ſecũdum dicendum. q cul/
pa actualis non poteſt eſſe niſi in potentia anime. que eſt
principium actus. culpa autem originalis eſt in anima ſm
eſſentiam ſuam per quam coniungitur vt forma carni ex
qua inficitur originalis in anima contrahitur. Et q̃uis
ab anima nihil eſſentialium auferatur. impeditur tamen
ordo ipſius eſſentie ad gratiam per modum cuiuſdam
elongationis. ſicut contrarie diſpoſitiones elongant po/
Ad 3 tentiam materie ab actu forme. ¶ Ad tercium dicendũ
q gratuita preſuppenunt naturalia ſi proportionabiliter
vtraq3 accipiantur. ⁊ ideo virtus que eſt gratuitum ope
rationis principium preſupponit potentiam que eſt prin
cipium naturale eiuſdem. et gratia que eſt principiuȝ eſſe
ſpũalis pſupponit eſſentiam anime que eſt pncipium eſſe
naturalis. ¶ Ad quartum dicendum. q primus ⁊ im/ Ad 4
mediatus gratie effectus inuenitur in eſſentia anime ſcȝ
informatio ſm eſſe ſpirituale. ¶ Ad quintum dicenduȝ Ad 5
q imago creationis conſiſtit in eſſentia ⁊ in potentijs ſm
q per eſſentiam anime repreſentatur diuine eſſentie vni/
tas et per diſtinctionem potentiarum diſtinctio perſona
rum. et ſimiliter imago recreationis conſiſtit in gratia et
in virtutibus. ¶ Ad ſextum dicendum. q habitus ac/
quiſiti cauſantur ex noſtris actibus. et ideo non pertinẽt Ad 6
ad animam. niſi mediantibus potentijs quarum ſunt
actus. gratia autem eſt ex influentia diuina. ⁊ ideo nõ eſt
ſimile. ¶ Ad ſeptimum dicendum. q gratia preparat Ad 7
volũtatem mediãte charitate cuius eſt forma

Septimo queritur. vtꝝ

gratia ſit in ſacramentis. Et videtur q non j.
Culpa enĩ opponitur gratie. ſed culpa non eſt in aliquo
corporali. ergo nec gratia eſt in ſacramentis. que ſunt ele
menta materialia. ſm Hugo. de ſancto victore ¶ Pre. 2
Gratia ordinatur ad gloriam. ſed ſola natura rationalis
eſt capax glorie. ergo in ea ſola poteſt eſſe gratia. ⁊ ita non
eſt in ſacramentis. ¶ Pre. Gratia inter maxima bona 3
computatur. ſed maxima bona ſunt in medijs bonis ſi/
cut in ſubiecto. cum ergo media bona ſint anima ⁊ poten
tie eius. videtur q gratia non poſſit eſſe in alio ſubiecto.
et ſic non eſt in ſacramentis. ¶ Pre. Sicut ſe habet ſub 4
iectum corporale ad accidens corporale. ita ſubiectuȝ ſpi
rituale ad accidẽs ſpirituale. ergo permutatim ſicut ſub/
iectum corporale ad accidens ſpirituale. ita ſubiectũ ſpi
rituale ad accidens corporale. ſed accidens corporale in
nullo ſubiecto ſpirituali eſſe poteſt. ergo nec accidens ſpi
rituale. quod eſt gratia. poteſt eſſe in corporalibus elemẽ
tis ſacramentorum.
¶ Sed contra eſt qđ Hugo de ſancto victo. dicit q Inſtãtie
ſacramenta ex ſanctificatione inuiſibilẽ gratiam ↄtinent. j.
¶ Pre. Gal. iij. dicit apoſtolus ſacramẽta legalia eſſe in 2
firma ⁊ egena elementa. que gratiam non cõtinent. vt di
cit gloſa. ſi ergo in ſacramentis noue legis nõ eſſet gratia
etiam eſſent ⁊ infirma ⁊ egena elementa. quod eſt abſur 3
dum. ¶ Pre. Sup illud ps. Poſuit tenebras latibulũ
ſuũ. dicit gloſa. q remiſſio peccatoruȝ poſita eſt in baptiſ/
mo. remiſſio autẽ peccatoꝝ eſt p grãm. ergo gratia eſt in
ſacramento baptiſmi. ⁊ pari rõne in alijs
¶ Reſponſio dõni. q gratia eſt in ſacramentis nõ q/ Rꝫo
dem ſicut accidens in ſubiecto. ſed ſicut effectus in cauſa
per modum illum quo ſacramenta cauſa gratie eſſe poſ/
ſunt. Effectus autem dicitur eſſe in cauſa dupliciter. Effectꝰ ẽ in cã dup.
Uno modo ſm q cauſa habet dominiũ ſupra effectum. ſi
cut actus noſtri dicuntur eſſe in nobis. ⁊ ſic nullus effectꝰ in
cã inſtrumentali eſt que nõ mouet niſi mota. vñ nec grã
in ſacramentis Alio modo p ſui ſimilitudinẽ ſm q pducit
cã effectũ ſibi ſimilẽ. Et q̃ttuor modis hoc ↄtingit. vno
mõ qñ ſimilitudo effectus eſt in cauſa ſm eſſe naturale. ⁊
ſm eandem rõnem. ſicut eſt in effectibꝫ vniuocis p quem
modum poteſt dici q calor aeris eſt in igne calefaciente.
Secundo modo quando ſimilitudo effectus eſt in cauſa

ſm eſſe naturale. ſed non ſm eandē rōnem. ſicut patet in effectibus equiuocis. ꝑ quem modū calor actis eſt in ſo- le. Tercio modo quando ſimilitudo effectus eſt in cauſa non ſm eſſe naturale. ſed ſpūale. tamen quietū. ſicut ſimili tudines artificiatoꝝ ſunt in mente artificis. vt forma do mus in edificatore. forma cū domus in edificatore non eſt natura q̄dam. ſicut virtus calefactiua in ſole. vel calor in igne. ſed eſt q̄dam intentio intellectualis in anima qui eſcens. Quarto modo quādo ſimilitudo effectus nō ſm eandē rōem. neq; vt natura q̄dam. neq; vt quieſcens in anima. ſed per modū defluxus eſt in cauſa. ſicut ſimilitudi nes effectuū ſunt in inſtrumentis q̄bus mediantibus de- fluūt forme a cauſis ꝑncipalib; in effect⁹. Et h̄ mō gr̄a ē in ſacramentis. ſed tanto minus quāto ſacramenta nō ꝑ ueniunt directe ⁊ immediate ad ipſam gratiā. de q̄ nunc loquimur. ſed ad proprios effectus. qui dicunt̄ ſacramen tales ad quos ſequitur infuſio gr̄e gratumfacientis

¶ Ad primū ergo dōm ꝙ etiā culpa eſt ſicut in cā in
Ad .1. aliquo puro corporali. ſicut in ſemine originale peccatū.
Ad 2 ¶ Secundū et terciū concludūt. ꝙ gratia nō ſit in ſacra-
Ad 3 mentis ſicut in ſubiecto. ¶ Ad quartū dicendum ꝙ ſpiri
Ad 4 tuale non poteſt eſſe inſtrumentū rei corporali. ſicut econ uerſo. ⁊ ideo nō tenet in propoſito proportio cōmutata.

So. inſtā ¶ Alia que ſunt in oppoſitum concedimus. vt tamen in- telligatur gratia eſſe in ſacramentis. ſicut in cauſis inſtru mentalibus ⁊ diſpoſitionib;. et hoc ratione virtutis. per quam ad gratiam operantur

¶ Materia viceſimaoctaua
De iuſtificatione impij.

Queſtio xxviij. de iu

ſtificatione impij. Et habet queſtiones no- uem Prima. vtrum iuſtificatio impij ſit re- miſſio peccatoꝝ Secūda. vtrū peccatoꝝ remiſſio poſſit eſſe ſine gratia Tercia. vtrū ad iuſtificatōem impij liberū arbitriū requirat̄ Quarta. quis motus liberi arbitrij ad iuſtificatōem req̄ratur. vtrū ſcilꝫ motus in deū Quinta vtrum in iuſtificatione impij req̄ratur motus liberi arbi- trij in peccatum Sexta. vtrum gratie infuſio ⁊ culpe re- miſſio ſint idem Septima. vtrum remiſſio culpe natura liter ꝑcedat infuſionem gratie Octaua. vtrum in iuſtifi- catione impij motus liberi arbitrij naturaliter ꝑcedat in- fuſionem gratie Nona. vtrum iuſtificatio ſit in inſtanti

Queſtio eſt de iu-

ſtificatione impij. Et ꝑmo queritur.
1 Utrum iuſtificatio impij ſit remiſſio peccatoꝝ Et videt̄ ꝙ nō. iuſtifica tio eū a iuſticia dr̄ que eſt vna virtus peccatoꝝ aūt remiſſio nō fit tm̄ ꝑ vnā virtutē. nam peccatū nō vni tm̄ virtuti opponit̄. ſed om̄i- bus. ergo iuſtificatio non eſt peccatoꝝ remiſſio. Sed dicere. ꝙ peccatoꝝ remiſſio fit ꝑ iuſticiam generalem.

2 ¶ Sed contra. Juſticia generalis ſm phm in .v. ethicoꝝ eſt idem quod om̄is virtus. remiſſio aūt peccatoꝝ nō eſt effectus virtutis. ergo peccatoꝝ remiſſio nō debꝫ dici iu- ſtificatio. ſed magis gratificatio. ¶ Pre. Si ꝑ aliquā vir- 3 tutē fiat peccatoꝝ remiſſio. ꝑ illam ꝑcipue fieri oportet que cum peccato ſimul eſſe nō poteſt. hec aūt eſt charitas que nunq̄ eſt informis. ergo remiſſio peccatoꝝ nō habet iuſticie attribui. ſed magis charitati ¶ Pre. Idē videt̄ 4 ex hoc quod dr̄ Prouerb. x. vniuerſa delicta operit chari tas ¶ Pre. Peccare eſt mors ſpūalis anime. morti autē 5 vita opponitur. cum ergo vita ſpūalis precipue fidei attri buatur in ſcriptura. vt patet Abac. ij. ⁊ Roma. i. iuſtus aūt ex fide viuit. videt̄ ꝙ peccatoꝝ remiſſio fidei attribui debet. ⁊ non iuſticie ¶ Prete. Idem videtur ex hoc quod 6 dicit̄ Actuū. xv. fide purificans corda eoꝝ. ¶ Pre. Juſti 7 ficatio precedit gratiā ſicut motus terminū ad quem. re miſſio autē peccatoꝝ ſeq̄tur gratiā. ſicut effectus cauſam. ergo iuſtificatio eſt prior q̄ peccatoꝝ remiſſio. et ſic non ſunt idem ¶ Pre. Juſticie actus eſt reddere debitū. ſed 8 peccatori nō debetur venia. ſed magis pena. remiſſio ergo peccatoꝝ non debet iuſticie attribui. ¶ Pre. Juſticia re- 9 ſpicit meritum. miſericordia autē miſeriam. vt dr̄ Bern. ſed peccatoris nō eſt aliquod meritū. ſed magis eſt in ſta tu miſerie. quia miſeros facit populos peccatū. vt habet̄ Prouerb. xiiij. ergo remiſſio non debet iuſticie attribui. ſed magis miſerie Sed diceres. ꝙ licet in peccatore nō ſit meritum condigni. eſt tamen in eo meritum congrui.

¶ Sed contra. Juſticia equalitatē requirit. meritum aūt 10 congrui nō eſt equale premio. ergo meritum congrui nō ſufficit ad rōnem iuſticie. ¶ Pre. Remiſſio peccatoꝝ eſt 11 vnum de quattuor. que requirunt̄ ad iuſtificationē impij ergo iuſtificatio impij non eſt peccatoꝝ remiſſio. ¶ Pre. 12 Quicūq; fit iuſtus iuſtificatur. ſed aliquis factus eſt iu- ſtus cui peccata remiſſa non ſunt. ſicut chriſtus ⁊ primus hō in ſtatu innocentie ſi gratiam habuit. ergo iuſtificatio nō eſt peccatoꝝ remiſſio

¶ Sed contra eſt quod dr̄ in gloſa Roma. viij. ſuper Contra illud. quos vocauit. hos et iuſtificauit. gloſa. in remiſſio- ne peccatoꝝ. ergo peccatoꝝ remiſſio eſt iuſtificatio.

¶ Rūſio dōm ꝙ differentia eſt inter motū ⁊ mutatio Rō nē. Nam motus eſt quo aliquid affirmatiue ſignatū ab- Drūt mot⁹ ijcitur. ⁊ aliquid affirmatiue ſignatum acq̄ritur. Eſt em̄ et mutatio motus de ſubiecto in ſubiectum. vt dr̄ in q̄nto phiſicoꝝ. Per ſubiectū autem intelligit̄ aliquid affirmatiue mon- ſtratum. vt album ⁊ nigrum. vn̄ vnus motus alterationis eſt quo album abijcit̄ ⁊ nigrum acq̄ritur. Sed in mutatō nibus que ſunt generatio ⁊ corruptio aliter eſt. nam ge- neratio eſt mutatio de non ſubiecto in ſubiectū. vt de nō albo in album. Et ideo in abiectiōe vnius affirmatiui et adeptione alterius. oportet duas mutationes intelligi. quaꝝ vna ſit generatio ⁊ alia corruptio. vel ſimplr vl' ſm quid. Sic ergo ſi in tranſitu qui eſt de albedine in nigredi nem conſideretur ipſe motus. idem motus ſignificat̄ per ablationem vnius ⁊ inductōem alterius. non aūt ſignifi catur eadem mutatio ſed diuerſa. tamen ſe inuicem cōco- mitantes. quia generatio vnius non eſt ſine corruptione alterius. Juſtificatio aūt ſignificat motum ad iuſticiam ſicut dealbatio motum ad albedinem. q̄uis etiam poſſit iuſtificatio ſignificare formalem iuſticie effectum. nam iu- ſticia iuſtificat. ſicut albedo facit album. Si ergo iuſtifica tio accipiatur vt q̄dam motus. cum oporteat eundē mo tum intelligi quo peccatū aufert̄ ⁊ iuſticia inducit̄. idē erit iuſtificatio ⁊ peccatoꝝ remiſſio. differēs vero ſolum rōne prout ambo eundē motū nominaūt. ſed vnū ſm reſpectum ad terminū a q̄. aliū ſcḋo ſm reſpectū ad terminū ad quē

Si autem iuſtificatio accipiatur per viam mutatiõis ſic
aliam mutationem ſignificat iuſtificatio. ſcꝫ generationẽ
iuſticie ꝛ aliam peccatoꝝ remiſſio. ſcꝫ corruptionem cul-
pe. ſic autem iuſtificatio ꝛ remiſſio peccatoꝝ non erunt
idem niſi ꝑ concomitantiã. Quocunqꝫ autem modo iu-
ſtificatio accipiať. oportet ꝙ a tali iuſticia dicať que pecca
to cuilibet oppoſita ſit. nam ꝛ motus eſt de ꝯtrario in cõ
trariũ. ꝛ generatio ꝛ corruptio ſeſe cõcomitantes contra
Iuſticia dici tur tripli. rioꝝ ſunt. Diciť aũt iuſticia tripliciter. vno modo ſꝫm
ꝙ eſt ſpecialis virtus contra alias cardinales diuiſa ꝓut
oſtenditur iuſticia qua homo dirigiť in his que veniunt
in cõmutationeꝫ vite. ſicut ſunt contractus diuerſi. Hec
autem virtus non eſt omĩ peccato cõtraria. ſed tñ illis q̃
circa huiuſmodi cõmutationes fiunt. ſicut furtum rapi-
na ꝛ alia huiuſmodi. vnde ſic non poteſt hic accipi. Alio
modo diciť iuſticia legalis. que ſꝫm phm̃ eſt omĩs virtus
ſola rõne a virtute differens. Virtus enĩ ſꝫm ꝙ actũ ſuũ
in bonũ cõmune ordinat. ad quod etiam intendit legiſla
tor. iuſticia legalis diciť. quia legem ſeruat. ſicut fortis cũ
in acie fortiter confligit ꝓpter ſalutem reipublice. Sic er
go patet ꝙ q̃uis omĩs virtus ſit iuſticia legalis quodã-
modo. non tamẽ actus quilibet virtutis eſt actus legalis
iuſticie. ſed ille ſolus qui eſt ad bonum commune ordina
tus. quod non poteſt contingere de actu cuiuſlibet virtu
tis. ꝛ ſic ꝑ cõſequens nec actus omnis cuiuſlibet peccati
iuſticie legali opponiť. Unde nec a iuſticia legali dici po-
teſt iuſtificatio que eſt remiſſio peccatoꝝ. Tercio modo
iuſticia nominat quendaꝫ ſtatum ꝓprium. ſꝫm quẽ homo
ſe habet in debito ordine ad deum. ad proximũ. ꝛ ad ſeip-
ſum. vt ſcꝫ inferiores vires in eo ſuperiori ſubdanť. quod
appellat phs in q̃nto ethicoꝝ. iuſticiam metaphorice di-
ctam. cuꝫ conſideret inter diuerſas vires eiuſdem ꝑſone
iuſticia ꝓprie dicta ſemꝑ exiſtente inter diuerſas ꝑſonas.
Et huic iuſticie omne peccatũ opponiť. eum ꝑ quodlibet
peccatũ aliquid de predicto ordine corrumpať. Et ideo
ab hac iuſticia iuſtificatio denominať. ſiue ſicut motus a
termino. ſiue ſicut effectus formalis a forma.

Ad primũ ergo dicendũ ꝙ obiectio illa procedit de iu
Ad .i. ſticia ſpeciali. ¶ Ad ſecunduꝫ dicendũ ꝙ iuſtificatio diciť
Ad 2 non a iuſticia legali que eſt omĩs virtus. ſed a iuſticia q̃
dicit generalem rectitudinẽ in anima. a qua tamẽ potius
q̃ꝫ a gratia iuſtificatio denominať. quia huic iuſticie dire-
cte ꝛ immediate omne peccatũ opponitur. cum omẽs po
tentias aĩe attingat. gratia vero eſt in eſſentia aĩe ¶ Ad
Ad 3 terciũ dicendum ꝙ charitas dr̃ cauſa remiſſionis peccatoꝝ in
quantũ ꝑ eam homo ꝯiungiť a quo auerſus in peccõ erat.
non tamẽ omẽ peccatũ directe ꝛ immediate charitati op
poniť. ſed p̃dicte iuſticie ¶ Et ꝑ hoc pꝫ ſolutio ad quartũ
Ad 4 ¶ Ad .v. dicendum ꝙ vita ſpũalis attribuiť fidei. eo ꝙ in actu
Ad 5 fidei primũ manifeſtať ſpũalis vita. ſicut dr̃ in ſcđo de aĩa
ꝙ viuere ineſt viuentibꝫ ſꝫm aĩam vegetabilẽ. ꝓpter hoc ꝙ
in eius actu ꝑmo manifeſtať vita. non tñ omĩs actus vite
naturalis eſt ꝑ aĩamã vegetabileꝫ. Et ſiliter nõ omĩs ac-
tus vite ſpũalis eſt fidei. ſed etiã aliaꝝ virtutũ. vnde non
Ad 6 omẽ peccatũ directe ꝛ immediate fidei opponiť ¶ Ad .vi.
dicendum ꝙ purificatio cordium fidei attribuiť inquantũ in
purificatione p̃dicta primo appareт motus fidei. accedẽ
tem enĩ ad deuꝫ oportet credere. vt habeť Heb. xi. ¶ Ad
Ad 7 ſeptimũ dicendum. ꝙ ſicut iuſtificatio p̃t accipi non vt motus
ad iuſticiam. ſed vt effectus formalis iuſticie. ita etiã re-
miſſio culpe. Nam ſicut iuſticia formaliter iuſtificat. ita
etiaꝫ culpã formaliter abijcit. ſicut albedo formaliter ab-
q̃cit nigredinẽ. ſic ergo remiſſio culpe vt eſt formalis effe-
ctus iuſticie vel gratie. ſeq̃tur gratiã. ꝛ ſimiliter iuſtifica-
tio. prout aũt ſignificať vt motus q̃dam. ꝑintelligitur ad
gratiam. ſicut et iuſtificatio. ¶ Ad octauũ dicendum ꝙ aliqua Ad 8
operatio poteſt dupl'r nominari. ſcilꝫ a principio et a fine. Diſtictio
ſicut actio qua medicus agit in infirmũ nominať medica-
tio ex parte ꝑncipij. q2 medicus eſt cauſa effectus medici
ne. Sed ex ꝑte finis dr̃ ſanatio. q2 eſt via ad ſanitatem. ſi-
cut ergo peccatoꝝ remiſſio dr̃ iuſtificatio ex ꝑte termini
vel finis. ſic dr̃ etiam miſeratio ex ꝑte principij inquantuꝫ
eſt opus diuine miſericordie. q̃uis etiaꝫ in remiſſione pec
catoꝝ aliqua iuſticia ſeruetur ſꝫm ꝙ omnes vie domini
ſunt miſericordia ꝛ veritas. ꝑcipue q̃dem ex parte dei in
quantũ remittendo peccata facit quod eum decet. ſꝫm ꝙ
Anſel. dicit in ꝓſolo. cum parcis peccatoribꝫ iuſtum eſt.
decet enĩ ꝛc. Et hoc eſt quod in p̃s. diciť In iuſticia tua li
bera me. Aliquo etiam modo. licet non ſufficienter. appa
ret iuſticia ex parte eius cui peccatũ remittiť inquantum
in eo aliqua diſpoſitio ad gratiam inueniť. licet inſufficiẽs.
¶ Et ꝑ hoc patet ſolutio ad nonũ ꝛ ad decimũ. ¶ Ad Ad 9
vndecimũ dicendũ. ꝙ remiſſio peccatoꝝ diſtinguitur ali- Ad 10
quo modo vel re vel rõne a iuſtificatione. ꝛ ſic concluditur Ad 11
cõtra gratie infuſionem. et ponitur vnũ de quattuor que
ad iuſtificationẽ impij req̃runtur. ¶ Ad duodecimũ dicẽ
dum ꝙ ad iuſtificatiõem inquantũ huiuſmodi ꝑtinet iu- Ad 12
ſticie collatio. ſed inquantũ eſt impij iuſtificatio. ſic ad eã
pertinet peccatoꝝ remiſſio. ꝛ hoc modo chriſto non com-
petit. nec etiam homini in ſtatu innocentie.

Ecũdo queriť. vtruꝫ remiſſio poſſit eſſe ſine gratia

Et videť ꝙ ſic .i.
Facilius enĩ eſt deſtruere q̃ꝫ cõſtruere. ſed homo ſufficit
ꝑ ſeipſum ad conſtruendũ peccata. ergo per ſeipſum ſuffi
cit ad deſtruẽdũ pcĩã. ꝛ ita remiſſio peccatoꝝ p̃t fieri ſine
gratia ¶ Pręte. Cõtraria peccata non poſſunt ſimul in- 2
eſſe eidē. ſed aliquis qui fuit in peccato poteſt trãſire ad
contrariũ per ſeipſum. ſicut qui fuit auarus poteſt ꝑ ſeip-
ſum fieri prodigus. ergo aliquis poteſt ꝑ ſeipſum exire a
peccato in quo fuit. ꝛ ſic ad remiſſionẽ peccatoꝝ non req̃-
ritur gratia. vt videť Sed diceres. ꝙ peccata ſunt con
traria ſicut contrarij actus. non aũt ſicut cõtrarie forme
¶ Sed contra. Peccatum adhuc manet quando actus 3
tranſit. vt Aug⁹. dicit in libro de nup. et concupiſcẽ. Nec
ad remiſſionẽ peccati ſufficit ꝙ actus peccati tranſiret. er
go aliquid remanet in peccato quod remiſſione indiget.
ſed contrarioꝝ contrarij ſunt effectus. illa ergo que ex
contrarijs peccatis remanent ſunt contraria. ꝛ ſic nõ poſ-
ſunt ſimul eſſe. ꝛ ita ſequitur idem quod prius. ¶ Pręte.
Contrarioꝝ mediatoꝝ vnum poteſt remoueri ſine hoc 4
ꝙ aliud inducať vt nigredo poteſt expelli abſqꝫ inductio
ne albedinis. Sed inter ſtatum culpe ꝛ ſtatum gratie eſt
aliquod mediũ. ſcꝫ nature condite. in quo ſꝫm quoſdã ho
mo neqꝫ gratiam habuit neqꝫ culpam. ergo non eſt neceſ-
ſariũ ad remiſſionem culpe ꝙ aliquis gratiam accipiat
¶ Pręte. Plus poteſt deus in reparando q̃ꝫ homo poſ-
ſit in corrumpendo. ſed homo potuit a ſtatu nature in 5
quo grãm nõ habebat corruere in ſtatuꝫ culpe. ergo deus
p̃t hoiem a ſtatu culpe reducere in ſtatũ nature ſine grã.
¶ Pre. Peccatum poſtq̃ꝫ actu tranſit dicitur remanere 6
reatu. ſꝫm Aug⁹. in libro de nup. ꝛ cõcu. inquantũ actus

peccati p̄teritus imputatur ad penā. ergo ecōtrario dici-
tur remitti ſm q̄ non imputatur ad penam. ſm illud p̄s.
Beatus vir cui non imputauit dominus peccatum. ſed
imputare vel nō imputare ponit aliquid tm̄ in deo impu
tāte vel non imputāte. ergo ad remiſſionē peccati non re
quiritur gratia in eo cui peccatum remittitur. ¶ Prete.
8 Quicūq3 eſt totaliter cauſa alicuius. poteſt totaliter in il
lud ad deſtruendū illud et cōſtruendū. quia ceſſante ope-
ratione cauſe ceſſat effectus. ſed homo totaliter eſt cauſa
peccati. ergo totaliter poteſt in peccatum deſtruendum
vel conſtruendū. ⁊ ſic vt videtur homo ad remiſſionem
9 peccati gratia non indiget. ¶ Prete. Cum peccatū ſit in
anima. illo ſolo poteſt fieri remiſſio peccatoꝝ quod ani
me illabitur. Solus aūt deus anime illabitur ſm Aug⁹.
ergo ſolus deus p ſeipſum abſq3 gratia peccatū remittit
10 ¶ Prete. Si gratia remouet culpam. aut gratia que eſt
aut gratia que non eſt. Nō autem gratia que non eſt. quia
quod nō eſt non facit aliquid. Similiter nec gratia que ē
quia cum ſit accidens. eius eſſe eſt ineſſe. cum autē3 ineſt
gratia iam culpa nō ineſt. ⁊ ita expelli nō poteſt. ergo gra-
tia non reqͥritur ad remiſſionem culpe. ¶ Pre. Gratia et
11 culpa nō poſſunt ſimul eſſe in anima. ſi ergo gratia infun
ditur ad remiſſionē culpe. oportet q̄ culpa p̄mo fuerit in
anima quando gratia non erat. ergo cum culpa eſſe deſi-
erit. erit dare vltimū inſtans in quo culpa fuit. Et simili-
ter cum gratia eſſe incipiat. oportet dare primū3 inſtans
in quo gratia ineſt. Hec autē oportet eſſe duo inſtantia.
quia gratia et culpa non ſimul inſunt. vt dictum eſt. In-
ter quelibet autem duo inſtantia eſt tempus mediū3. vt
probatur in ſexto phiſicoꝝ. ergo erit aliquod tempus in
quo nec culpam nec gratiam habet. ⁊ ſic non eſt neceſſaria
gratia. vt videtur ad remiſſionē culpe ¶ Prete. Auguſti
12 nus dicit. q̄ quia deus nos amat. ideo deus nobis ſua do
na dat. ⁊ non econuerſo. Donum ergo gratie preſuppo-
nit diuinū amorem. ſed amor ille diuinus quo deus pa-
ter diligit vnigenitū ſuum ⁊ mēbra eius. non eſt hominis
exiſtentis in culpa. ergo culpe remiſſio precedit gratiā or-
dine nature. ⁊ ſic gratia non ſeqͥtur ad peccatoꝝ remiſſio-
13 nem ¶ Pre. Per circūciſionem remittebatur in lege pec
catum originale. vt patet p Bedam. circūciſio autē3 non
conferebat gratiam. quia cum minima gratia ſufficiat ad
reſiſtendū cuilibet tēptationi. homo in ſtatu legis habuit
vnde concupiſcentiam poſſet vincere. et ſic lex vetus non
occidebat occaſionaliter. vt dicitur Roma. ſeptimo. ⁊ ſic
etiam non fuit neceſſaria mors chriſti. quia ſi ex lege eſt iu
ſticia chriſtus gratis mortuus ē. vt dr̄ Galla. ij. hoc autē3
eſt inconueniens. ⁊ ſic inconuenientes videt̄ q̄ circumciſio gra-
tiā ꝯferret. ergo peccatoꝝ remiſſio poteſt fieri ſine gratia

¶ Sed contra eſt quod in p̄s dicit̄. recordatus eſt q̄
Contra caro ſunt ſp̄us vadens ⁊ non rediēs. gloſa Ihero. p ſe va
dens in peccatū. ⁊ non per ſe rediens a peccato. ideo de-
us per gratiam reuocat homines. quia per ſe redire non
poſſunt. ¶ Prete. Roma. iij. dicitur. iuſtificati gratis p
gratiam ipſius ⁊c̄.

Rᵒ ¶ Rūſio dicendū q̄ remiſſio peccatoꝝ nullo modo ſi-
Duo ſunt in pctō ne gratia gratum faciente eſſe poteſt Ad cuius euidē-
tiam ſciendū eſt. q̄ cum in peccato ſint duo. ſc3 auerſio et
cōuerſio. remiſſio ⁊ retentio peccati non reſpiciunt cōuer-
ſionem ſed magis auerſionē. ⁊ id quod auerſionē ſequit̄.
Et ideo cum aliquis deſinit habere voluntatē peccandi
non ex hoc ipſo eſt ſibi peccatum remiſſum. etiam ſi in con
trariam tranſeat voluntatē3. Unde Aug⁹. in li. de nup.
et cōcupiſcentia. ſi aūt a peccando deſiſtere hoc eſſet non
habere peccatum. ſufficeret vt hoc nos moneret ſcriptu-
ra. Fili peccaſti non adijcias iterum. non aūt ſufficit. ſed
addit. ⁊ de priſtinis dep̄care vt tibi remittant̄. ſm hoc er
go peccatum remitti dicit̄. q̄ auerſio et ea que cōſequunt̄
eam ex actu peccati p̄teriti cōſequens ſanatur. Sunt
autem tria ex p̄te auerſionis ſeſe cōcomitantia. rōne quo
rum ſine gratia remiſſio fieri non poteſt. ſc3 auerſio. offen-
ſa dei. ⁊ reatus Auerſio nanq3 intelligit̄ a bono incōmuta
bili quod quis poterat habere. reſpectu cuius impotentē
ſe fecit. al's non eſſet auerſio culpabilis. Non ergo predi-
cta auerſio poteſt remoueri niſi fiat cōuerſio ad bonum
incōmutabile. a quo homo p peccatum diſceſſit. Hec au
tem cōuerſio non eſt niſi p gratiam. p quā deus mentes
inhabitat. ⁊ mens ipſi deo p amorem charitatis inheret.
Unde ad ſanandū3 predictā auerſionem reqͥritur gratie
et charitatis infuſio. ſicut ad ſanationē cecitatis requiri-
tur reſtitutio potentie viſiue. Offenſa etiam que ex pecca
to ſeqͥtur ſine gratia aboleri non poteſt. ſiue accipiat̄ offen
ſa ex hominis parte. inquantū homo peccando deū offen
dit. ſiue ex parte dei ſm q̄ eſt peccatori offenſus. ſm illud
p̄s. Odiſti oīēs qui operant̄ iniquitatem. Quicūq3 au
tem in re creata finē ſibi cōſtituit. quod facit omnis mor
taliter peccans ex hoc ipſo quantū ad affectum ſuū prepo
nit creaturā creatori diligens plus creaturā q̄3 creatorē3
finis eīm eſt quod maxime diligit̄. Cum ergo in infinitū3
deus creaturā excedat. erit peccātis mortaliter ꝯtra deū
infinita offenſa ex parte dignitatis eius. cui per peccatū3
quodāmodo iniuriatur. cum ipſe deus contemnitur ⁊ eius
preceptū. Unde ad hanc offenſam abolendā nō ſufficiūt
vires humane. ſed reqͥritur munus diuine gratie. Ipſe eti
am deus dr̄ peccatori offenſus vel eum odire. nō odio q̄d
opponatur amori quo diligit oīa. ſic eīm nihil odit eorū3
que fecit. vt dicitur Sapien̄. xi. ſed opponitur amori quo
diligit ſanctos. bona eterna p̄parādo Huius aūt amoris
effectus eſt donū gratie gratum facientis. vt in queſtione
de gratia dictum eſt. vnde offenſa qua deus homini offen
ditur non remouet̄ niſi p hoc q̄ gratiam dat. Reatus au-
tem peccati non ſolum eſt obligatio ad penā ſenſibilē. ſed
precipue ad penam damni que eſt carentia glorie Unde
hic reatus nō tollit̄ q̄3diu non datur homini vnde poſſit
ad gloriam peruenire. hec autem eſt gratia. ⁊ ideo ſine gra
tia remiſſio peccatoꝝ fieri non poteſt

Ad 1. ¶ Ad primū ergo dōm q̄ ipſum peccatū eſt quedam
gratie deſtructio. eius aūt remiſſio eſt quedā conſtructio
vnde facilius eſt peccatū incurrere q̄3 a peccato exire.

Ad 2 ¶ Ad ſecundū dōm q̄ peccata habēt contrarietatem ex
parte conuerſionis ex qua non attenditur remiſſio pecca-
torum. vt dictum eſt. Ex parte autē auerſionis ⁊ eorum
que auerſionē ſequunt̄ habent conuenientiam. vnde nihil
prohibet contrarioꝝ actuū precedentiū3 ſimul reatus in
anima remanere. non eīm qui ex auaricia in prodigalitatē
mutatur reatum auaricie habere deſinit. ſed ſolum actum
Ad 3. vel habitum. ¶ Ad tertiū dicendū3 q̄ peccata q̄uis ſint
An ꝯtrioꝝ pctōꝝ ſint ꝯtrie auer. ⁊ re. contraria ex parte cōuerſionis. non tamē oportet q̄ auer
ſiones vel reatus remanentes ſint contraria. quia ſunt ef
fectus conuerſionū p accidens. cum eueniant p̄ter inten-
tionem operantis. Ex contrarietate autem cauſarū ſeqͥ-
tur ꝯtrarietas in effectibꝫ qui ſunt p ſe. ⁊ nō qui ſunt per
accidens. vnde etiā3 ex contrarijs actibus ſequuntur cō
trarij habitus ⁊ diſpoſitiones. Huiuſmodi aūt ſunt effe-
Ad 4 ctus actuū3 peccatoꝝ ſm ſuā ſcām ¶ Ad quartū dōm q̄

Tria ſ̄ex p̄te auerſionis

ſuppoſita illa opinione q̃ Adam aliquo tpe neq̃ gratiam
neq̃ culpã habuit. q̃uis hoc a q̃buſdã nõ concedat̃. dicē
dũ eſt q̃ nihil ꝓhibet aliqua cõtraria eſſe mediata reſpe/
ctu alicuius ſubiecti ſimplr̃ accepti. q̃ ſunt immediata q̃n
tum ad tẽpus determinatũ. ſicut cecũ ꝛ videns ſunt me/
diata in cane. nõ tamẽ poſt nonũ diem. Siliter ꝛ homini
reſpectu ſtatus nature cõdite gratia ꝛ culpa ꝯparant̃ vt
cõtraria mediata. ſed poſt illud tp̃s quo adam gratiã ac/
cepit vel accipere potuit. ita q̃ etiã in om̃es eius poſterio
res tranſiret. nullus caret gratia niſi ꝑ culpam originalē
vel actualē. ¶ Ad quintũ dõm q̃ adhuc in ſtatu ſue cõdi
Ad 5 tionis gratiã nõ habuit ſm quoſdã. tñ ponit̃ ab eiſdem.
q̃ ante caſum grãm adeptus eſt. vñ a ſtatu gratie cecidit
et nõ ſolum a ſtatu nature. ſi tamẽ a ſolo ſtatu nature de/
cidiſſet. nihilominus ad expiationẽ offenſe infinite donū
diuine gratie req̃ritur. ¶ Ad ſextũ dõm q̃ ſicut dilectio
Ad 6 dei qua nos diligit ꝯſequit̃ aliquẽ effectũ quẽ in nobis re/
linquit. ſcʒ grãm ꝑ quã digni reddimur vita eterna ad
quã nos diligit. ita hoc ipm qd̃ eſt deum nõ imputare no
bis peccata noſtra. ex ꝯſequenti relinquit in nobis aliq̃d
per qd̃ a reatu p̄dicto cõdigni ſumus abſolui. et hec ē gra
Ad 7 tia. ¶ Ad ſeptimũ dõm q̃ peccator ꝑ ſe eſt cauſa peccati.
quantũ ad ꝯuerſionem. ſed quantũ ad auerſionẽ ꝛ q̃ eam
ſequunt̃ eſt cauſa ꝑ accidens. cũ ſint non intenta. Hec au
tem ꝑ ſe cauſam habere non poſſunt. cũ ex his ſit rõ mali
in peccato. malũ em̃ cauſam nõ habet. ſm Dyoñ. iiij. cap.
de di. no. Uel dõm ꝛ melius q̃ peccator eſt cauſa pec/
cati quantũ ad fieri. non aũt cauſa ꝑmanens eoꝝ q̃ ex pec
cato relinquunt̃. imo hoꝝ eſt cauſa partim iuſticia diuina
per quã iuſte ordinatum eſt. vt qui noluit ſtare in gratia
dum poſſet. non poſſit etiam cuʒ velit. partim ex defectu
virtũ nature. que nõ ſufficiunt ad expiatõem rõnibus iaʒ
dictis. ſicut homo cũ ſe in foueã proijcit eſt cauſa ꝓiectio/
nis. ſed quies q̃ conſequit̃ eſt ex natura. vnde nõ poteſt a
fouea exire. ſicut potuit ſe in foueã proijcere. Et ſiliter eſt
Ad 8 in ꝓpoſito. ¶ Ad. viij. dõm q̃ opari remiſſionẽ culpe in/
telligit̃ dupl'r. ſ. effectiue ꝛ formaliter. ſicut facere albũ effe
ctiue ꝯuenit pictori. formaliter albedini. gratia em̃ nõ eſt
mediũ in remiſſione culpe ſicut effectiue operans. ſed tñ
formaliter. Per hoc aũt qd̃ dr̃ q̃ ſolus deus aĩe illabitur
nõ excludunt̃ qualitates aĩme vel naturales vel gratuite
his em̃ aĩa informat̃. ſed excludunt̃ alie ſubſtãtie ſubſiſtē
tes que intra animã eſſe nõ poſſunt. ſicut deus. qui etiam
intimius eſt in aĩa q̃ȝ forme p̄dicte. eo q̃ deus eſt in ipſo
eſſe aĩe vt cauſans ꝛ ꝯſeruans. ſed p̄dicte forme qualita/
tes ad hoc nõ ꝑtingunt. ſed eſſentiã aĩe quaſi circũſtant.
¶ Ad. ix. dõm q̃ gratia q̃ eſt ꝛ ineſt. culpam expellit. non
Ad 9 eã que eſt. ſed que nõ eſt. prius em̃ erat. nõ em̃ expellit cul
pam ꝑ modũ cauſe efficiẽtis. ſic em̃ oporteret q̃ ageret in
culpã exiſtentẽ ad ipius expulſionẽ. ſicut ignis agit in ae/
rem exiſtentẽ ad eius corruptiõem. ſed expellit culpã for/
maliter. Ex hoc em̃ ipſo q̃ informat ſubiectũ ſequitur q̃
culpa in ſubiecto nõ ſit. ſicut patʒ in ſanitate ꝛ infirmitate
Ad 10 ¶ Ad. x. dõm q̃ ad hec ꝛ ſimilia ſolet quadruplex reſpon
Rñſio. i. ſio eſſe. Prima eſt q̃ inſtans q̃uis ſit vnũ re. eſt tamen rõ
ne plura inquantũ eſt principiuʒ futuri ꝛ finis p̄teriti. et
ſic nihil ꝓhibet ſimul in eodem inſtanti eſſe culpam ꝛ gra
tiam in aĩa. ita tamẽ q̃ culpa inſit in illo inſtanti ſm q̃ eſt
Repbaᵒ finis p̄teriti. gratia aũt ſm q̃ eſt principiũ futuri Sed
hoc ſtare non poteſt. nam eſſe principiũ futuri et finẽ p̄te/
riti dicit diuerſum reſpectuʒ inſtantis. ex quo eius ſub/
ſtantia non multiplicat̃. ſed manet vna. ꝛ ita ſm rem ſe/
quitur culpam ꝛ gratiam in eodem indiuiſibili temporis
eſſe in anima. nam inſtans nominat indiuiſibile temporis
hoc aũt eſt ſimul. ꝛ ita ſeq̃tur cõtraria ſimul ineſſe Prete.
ſm phm in. viij. phiſi. quãdo aliquid in mouendo vtitur
vno ſigno vt duobus. neceſſe eſt interuenire quieteʒ me/
diam. ꝓpter qd̃ probat motus reflexos nõ eſſe cõtinuos
Unde ꝛ ſimiliter ſi aliquis vtatur vno ſigno vt duobus
oportet q̃ intelligat aliquid mediũ. ꝛ ſic erit aĩa aliquan/
do ſine culpa ꝛ gratia. quod eſt inconueniens. Et ideo Rñſio. ij.
alij dicunt q̃ ſicut inter duo puncta vni' linee cadit linea
media. non aũt inter duo puncta duaꝝ lineaꝝ ſe tangen/
tium Ita nõ eſt neceſſariũ q̃ inter inſtans qd̃ eſt vltimuʒ
temporis. in quo culpa merat ꝛ inſtans qd̃ eſt principiuʒ
temporis in quo gratia ineſt ſit tempus mediũ. cum ſint
inſtantia diuerſoꝝ temporꝝ. Sed hoc iteꝝ ſtare non Repbat̃
poteſt. nam linea que eſt menſura intrinſeca diuiditur ſm
rerũ diſtinctiõem. Tempus aũt eſt menſura extrinſeca. et
eſt vnũ reſpectu omniũ que ſunt in tpe. Non em̃ alio tpe
menſurat̃ eſſe culpe ꝛ eſſe gratie niſi dicamus alio tempo
re. id eſt in alia ꝑte eiuſdẽ temporis ꝑrimi. Et ideo opor
tet q̃ inter quelibet duo inſtantia reſpectu quarũcunq̃ re
rum deſignet̃ eſſe tempus mediũ Et p̄terea duo puncta
diuinum lineaꝝ ſeſe tangentiũ deſignatoꝝ in corporibꝫ lo
catis. vniunt̃ in vno puncto deſignato in exteriori linea
corporis locantis. quia contigua ſunt quoꝝ vltima ſunt
ſimul. Unde dato q̃ rerum diuerſaꝝ ſint diuerſa tempo/
ra non cõtinua. ſed quaſi contigua. oportebit nihilomin'
q̃ in tempore exterius menſurante reſpondeat eoꝝ ter/
minis vnum inſtans indiuiſibile. ꝛ ſic redibit idem incõ/
ueniens Et ideo alij dicunt q̃ hmõi mutationes ſpũa/
les non menſurant̃ tẽpore. quod eſt numerus motus celi. Rñſio. iij.
eo q̃ anima ꝛ quelibet ſpũalis ſubſtantia eſt ſupra tẽpus. ſed
habẽt ꝓprium tempus. inquantũ in eis inuenitur prius ꝛ
poſteri'. nõ aũt hmõi tempus eſt ꝑrimũ. cuʒ cõtinuitas
tẽporis ſm phm in q̃rto phiſi. conſequat̃ continuitatem
motus. affectiones aũt anime non ſunt continue Sed Repbat̃
hoc etiam in propoſito nõ habet locum. nã tempore men/
ſurantur. non ſolũ que ſunt ꝑ ſe in tempore quod eſt mo/
tus celi. ſed etiam ea que habẽt ꝑ accidens ordinẽ ad mo
tum celi. inquantũ cõſequunt̃ ex aliq̃bus que ꝑ ſe habent
ordinem ad tempus p̄dictũ. Et ſic eſt etiam in iuſtificati
one impij que conſeq̃tur ex aliq̃bus cogitationibꝫ. loqun/
tionibꝫ. ꝛ alijs hmõi motibus. que ꝑ ſe menſurant̃ tẽpore
motus celi Et ideo aliter dicendũ eſt q̃ non eſt dare vl Rñſo. iiij.
timũ inſtans in quo peccator habuit culpam. ſed vltimũ et b. tho.
tempus. contingit aũt dare primũ inſtans in quo habuit
gratiam. quod q̃deʒ inſtans eſt vltimus terminus illius
temporis in quo culpam habuit. Inter tempus anteʒ et
terminuʒ temporis nihil cadit mediũ. vnde nec oportet
dare aliquod tempus nec aliquod inſtans in quo aliquis
nec culpam nec gratiã habeat. Hoc autem ſic patet. naʒ
infuſio gratie. cum ſit in inſtanti. eſt terminus cuiuſdam
motus continui. vtpote alicuius meditationis per quaʒ
affectus diſponitur ad gratie ſuſceptionem. ꝛ eiuſdeʒ mo/
tus terminus eſt remiſſio culpe. quia ex hoc ipſo culpa re
mittitur quo gratia infunditur. In illo ergo eſt primo ter
minus remiſſionis culpe. ſcilicet non habere culpam. et
infuſionis gratie. ſcilicet habere gratiam. In toto ergo
tempore precedenti quod terminatur ad hoc inſtans tẽ/
poris quo tempore menſurabatur motus meditationis
predicte. fuit peccator habens culpam ꝛ non gratiaʒ niſi
tantũmodo in vltimo inſtanti. vt dictuʒ eſt. ſed ante vlti/

mū inſtās huius tpis non eſt accipere aliqd immediate
proximū. qꝛ quodcūqꝫ inſtans accipiaꝛ aliud ab vltimo.
inter ipm ⁊ vltimū erunt infinita inſtantia media. Et ſic
patet ꝙ nō eſt accipere vltimū inſtans in quo iuſtificatus
ſit habēs culpā ⁊ nō habens. Eſt aūt accipere primuꝫ in
ſtans in quo hꝫ grām ⁊ nō habet culpā. Et hec ſolutio pt
Ad ii accipi ex verbis phi in. viij. phiſi. ¶ Ad. xi. dōm ꝙ deus
ſuo amore ſicut cauſat in nos donū gratie. ita ⁊ remiſſio
nem culpe. vñ nō oportet ꝙ remiſſio culpe grām ꝑcedat. ſe
quereꝛ aūt ſi remiſſio culpe dei amorem ꝑcederet. ⁊ nō ex
Ad 12 eo ſequereꝛ. ¶ Ad. xij. dōm ꝙ ſacramēta ſignificādo cau
ſant. hoc eñ cauſant qđ figurant. Et quia circūciſio habꝫ
ſignificatōnem in remouendo. ideo eius efficacia directe
ordinaꝛ ad remotōnem culpe originalis. ſed ex ꝯſequenti
ad grām. ſiue ex virtute circūciſionis gratia dareꝛ ꝑ mo
dum quo daꝛ ex virtute baptiſmi. ſicut ꝗdam dicunt. ſi
ue dareꝛ a deo cōcomitans circūciſionē. ⁊ ſic remiſſio cul
pe nō fiebat ſine gratia. tñ illa gratia nō ita ꝑfecte repime
bat cōcupiſcentiā. ſicut baptiſma. vñ difficilius erat cōcu
piſcentie reſiſtere circumciſo ꝗꝫ baptizato Et rōne huius
lex vetus occaſionaliter occidere dicebaꝛ. ꝗuis circumci
ſio inter legis moſayce ſacramēta nō continebaꝛ. eo ꝙ nō
eſt ex moyſe. ſed ex patribꝫ. vt dꝛ Joh. vij. Et ſic ſemꝑ in
circūciſione aliqua dabaꝛ gratia. nec hoc eſt cōtra hoc qđ
dicitur ꝙ lex vetus non iuſtificabat

Ertio queriꝛ. vtruꝫ

1\. ad iuſtificatōem impij reqratur liberꝫ arbitriū.
Et videꝛ ꝙ non. Illud eñ quod pt cōpetere nō haben
tibus vſum liberi arbitrij non reqrit vſum liberi arbitrij.
ſed iuſtificatio cōpetit pueris nō habentibꝫ vſum liberi ar
bitrij qui ꝑ baptiſmū iuſtificanꝛ. ꝗ iuſtificatio impij non
reqrit vſum liberi arbitrij. Sed diceres. ꝙ ſpēale eſt in
2 pueris ꝗ teneñꝛ peccato qđ aliunde cōtrahiꝛ. ⁊ ſic nō ha
bet locū in adultis qui ꝓprijs peccatis teneñꝛ ¶ Sed con
tra eſt qđ dꝛ Aug⁹. in. iiij. cōfeſ. ꝙ cum ꝗdam ſuus ami
cus laboraret febribꝫ iacuit diu ſine ſenſu in ſudore leta
li. ⁊ cum deſperareꝛ baptizatus eſt neſciens me nō curan
te ⁊ ꝑſumente id retinere poſt animā eius qđ a me recepe
rat nō ꝙ in veſtimētis corꝑe fiebat. longe aliter erat. naꝫ
recreatus eſt. recreatio aūt fit ꝑ grām iuſtificantē. ꝗ gra
tia iuſtificans quãqꝫ cōferꝛ adulto ſine motu liberi arbitrij
3 Sed diceres. ꝙ hꝫ locuꝫ ſolum vbi homo iuſtificaꝛ ꝑ
ſacramentū. ¶ Sed cōtra. Deus potentiā ſuā nō alliga
uit ſacramētis. cū ergo iuſtificatio ſit opus diuinū ex po
tentia eius depēdens. videꝛ etiā ꝙ ſine ſacramētis aliqs
4 adultus iuſtificari poſſit ꝑter motū liberi arbitrij ¶ Pre.
Homo in aliꝗ ſtatu eſſe pt in quo ſit adultus. ⁊ nō habe
at pctū actuale ſed originale tm̄. In pmo eñ inſtāti in ꝗ
aliqs eſt adultus ſi nō ſit baptizatus adhuc ſubiectus ē
originali peccato. non tñ adhuc hꝫ aliqđ actuale. quia ad
huc nihil tranſgrediēdo ꝯmiſit quo reus peccati teneaꝛ.
Nec itēꝫ eſt reus obmiſſionis. qꝛ ꝑcepta affirmatiua nō
obligāt ad ſemꝑ. vñ nō oportet ꝙ homo ſtatim in pmo in
ſtanti quo eſt adultus ꝑcepta affirmatiua obſeruet Sic
ergo adultus poteſt habere peccatū originale abſqꝫ om
ni actuali. vt videtur. ſi ergo hec eſt cauſa quare puer po
5 teſt iuſtificari ſine motu liberi arbitrij. videtur ꝙ eadē ra
tio ſit in adulto. ¶ Pre. Quādo aliquid cōmuniter ineſt
aliquibus. oportet ꝙ eis conueniat ſm aliquā cauſam cō
muneꝛ. iuſtificari autem conuenit pueris et adultis. cum
ergo ſola gratia ſit cauſa iuſtificationis in pueris. videꝛ ꝙ
eadem abſqꝫ vſu liberi arbitrij ſufficiat ad iuſtificationeꝫ
in adultis. ¶ Pre. Sicut iuſticia eſt donum dei ita ſapiē 6
tia. ſed ſapientiam Salomon accepit dormiens. vt habe
tur. iij. Regum. iij. ergo ⁊ eadem ratione ⁊ ſm gratiā iu
ſtificantem homo poteſt dormiens ⁊ abſqꝫ vſu liberi arbi
trij accipere Sed diceres. ꝙ merito voluntatis prece 7
dentis Salomon in dormiendo ſapientiā accepit. ¶ Sꝫ
contra. Sicut in bonis requiritur voluntas. ita ⁊ in ma
lis. quia peccatum non eſt niſi voluntariū. ſed voluntas
precedens ſomnū non facit vt illud quod in ſomno agiꝛ
ſit peccatū. ergo non facit ad hoc ꝙ aliquod diuinū donū
in ſomno ꝑcipiaꝛ ¶ Pre. Sicut in dormiēte ligaꝛ vſus li 8
beri arbitrij. ita in egrotāte. ſꝫ egrotās ſine vſu liberi arbi
trij iuſtificaꝛ. vt pꝫ autoritate Aug⁹ inducta. ꝗ ⁊ dormi 9
ens ¶ Pre. Deus ē potētior oī creato agēte. ſꝫ ſol mate
rialꝭ lumē ſuū influit aeri nulla ꝑparatōe in ipſo aere ꝑce
dēte. ꝗ multo fortius deus lumē grē infundit abſqꝫ oīni 10
ꝑparatione que fit ꝑ actum liberi arbitrij ¶ Prete. Cuꝫ
bonum ſit ꝯmunicatiuū ſui ſm Dyoñ. deus qui ſumme
bonus eſt. ſumme ſeipſum cōmunicat. hoc autem nō eſſet
niſi cōmunicaret ⁊ preparanti ſe. ⁊ non preparāti ſe. ergo
in iuſtificatione impij non requiritur vſus liberi arbitrij.
quaſi preparatio ex parte hominis. ¶ Prete. Aug⁹. dicit 11
cit. xij. ſuper Geñ. ad litterā. ꝙ deus hoc modo operatur
iuſticiam in homine. ſicut ſol lumen in aere. quod deficit
deficiente ſolis influxu. non ſicut artifex qui operaꝛ archā
in ꝗ poſtqꝫ facta eſt nihil operatur. ſed eodē modo ſol ope
ratur in aere. cum primo illuminatur aer. ⁊ cum lumen in
eo continuatur. ergo deus eodem modo operatur iuſti
ciam in homine. cum primo iuſtificatur. ⁊ cum iuſticia in
eo conſeruaꝛ. ſed iuſticia conſeruatur in homine vſu libe
ri arbitrij ceſſante. ſicut patet in dormiēte. ergo homo po
teſt a principio iuſtificari abſqꝫ omni motu liberi arbitrij 12
¶ Pre. Diſpoſitio que requiritur de neceſſitate ad intro
ductionē alicui⁹ forme. ita ſe hꝫ ꝙ ſine ea forma remanere
nō pt. ſicut pꝫ de calore ⁊ forma ignis. ſꝫ ſine vſu liberi arbitrij
pt remanere iuſticia vt in dormiēte. ꝗ vſus liberi arbitrij
non eſt diſpoſitio que reqratur de neceſſitate ad gratie in 13
fuſionē ¶ Pre. Illud quod eſt naturaliter prius ⁊ poteſt
eſſe ⁊ non eſſe ſine poſteriori non reqrit poſterius ad hoc
vt in eſſe educaꝛ. vt patet de grauitate ⁊ deſcenſu ſine quo
grauitas eſſe poteſt. cum ſcꝫ corpus graue impediꝛ a ſuo
motu. ſed gratia eſt aliqđ prius naturaliter ꝗꝫ vſus liberi
arbitrij. ſine quo etiam poteſt eſſe et non eſſe. eſt eñ eius
formale principium. ſicut grauitas naturalis motus. gra
tia ergo poteſt infundi ſine vſu liberi arbitrij. ¶ Prete. 14
Corpus infimuꝫ culpam in animā inducit originalem
abſqꝫ oī vſu liberi arbitrij. ꝗ multo fortius deus ꝗ eſt po
tentiſſimus non reqrit vſum liberi arbitrij ad hoc ꝙ gra 15
tiam infundat ¶ Prete. Deus prior eſt ad miſerendū ꝗꝫ
ad puniendum. vt dꝛ gloſa in pn⁰ Jhere. ſed deus punit
pueros decedentes ſine baptiſmo abſqꝫ omni vſu liberi
arbitrij. ergo multo magis miſereꝛ gratiā infundendo.
¶ Pre. Diſpoſitio ad formā que exigitur in recipiēte for 16
mā non eſt ab ipſo recipiente formā ſed ab alio. ſicut ca
lor qui in lignis precedit vt diſpoſitio ad formā ignis ab
ipſis lignis non eſt. ſed vſus liberi arbitrij eſt ab homine
iuſtificato. ergo non requiritur vt diſpoſitio ad gratiam 17
habendam. ¶ Preterea. Juſtificatio eſt per infuſionem
gratie et virtutis. ſed ſm Auguſtinum. virtutem ſolus
deus in nobis ſine nobis operaꝛ. erg[illegible] iuſtificationem

opatio noſtra que eſt p vſum liberi arbitrij non reqritur.
18 ¶ Prete. Sʒm apl'm Roma. iiij. ei qui operatur merces
non imputatur ſm gratiam. ſed ſm debitū. vſus aūt libe/
ri arbitrij q̄dam opatio eſt. ſi ergo vſus liberi arbitrij qui
eſt ab homine ad iuſtificatiōem reqritur. iuſtificatio non
19 erit ex gratia. ſed ex debito, quod eſt hereticū. ¶ Prete.
Magis remotus eſt a gratia ille q̄ contraoperatur gratie
q̄ʒ ille q̄ penitus non operatur. ſed deus aliquādo dat gra/
tiam alicui qui p liberū arbitriū cōtraoperatur. ſicut patʒ de
Paulo Actuū. ix. cui dictū eſt. durū eſt tibi contra ſtimu
lum calcitrare. ergo multo fortius alicui abſqʒ vſu liberi
20 arbitrij quādoqʒ gratia infunditur ¶ Prete. Agens infini/
te virtutis non requirit aliquam diſpoſitiōem in patiente
quanto eīm agens eſt virtuoſius tanto minori diſpoſitio
ne p̄exiſtente cōplet effectum ſuū. ſed deus eſt agens vir/
tutis infinite intantū q̄ non requirit materiā p̄exiſtentē
ſed operatur ex nihilo. ergo multo fortius non reqrit diſ
poſitionem. et ita in iuſtificatiōe impij que ē opus diuinū
non requirit vſum liberi arbitrij. quaſi diſpoſitionem ex
parte hominis.

Contra ¶ Sed ꝯtra eſt quod ſup illud. iiij. Regum. iij. Poſtu
la vt dem tibi. dī gloſa. gratia dei liberū reqrit arbitrium
ſed iuſtificatio fit p dei grām. vt habetur Roma. iij. ergo ad
iuſtificatōem reqritur vſus liberi arbitrij. ¶ Pre. Berñ.
dī. q̄ iuſtificatio tam abſqʒ ꝯſenſu nō poteſt eſſe recipiētis
q̄ʒ abſqʒ gratia dantis. ſed ꝯſenſus recipiētis eſt actus li/
beri arbitrij. g̃ abſqʒ vſu liberi arbitrij homo iuſtificari nō
poteſt. ¶ Pre. Ad receptōem forme reqritur aliqua diſ/
poſitio in recipiente. nō eīm q̄libet forma in qualibet mate/
ria recipitur. ſed actus liberi arbitrij ſe hʒ vt diſpoſitio ad
grām. ergo ad receptōem gratie iuſtificātis vſus liberi ar
bitrij reqritur ¶ Pre. In iuſtificatōe impij hominis q̄d/
dam ſpūale matrimoniū ad deum ꝯtrahitur Ozee. ij. ſpon/
ſabo te mihi in iuſticia. ſed in matrimonio corporali req̄/
ritur mutuus ꝯſenſus. ergo multo fortius in iuſtificatiōe
et ſic reqritur vſus liberi arbitrij ¶ Pre. Iuſtificatio im/
pij nō fit ſine charitate. q2 vt dī Prouerb. x. vniuerſa de/
licta operit charitas. ſed charitas cuʒ ſit q̄dam amicicia
exigit mutuū amorem. eſt eīm amicicia cum redamatōne
vt patet per ph'm octauo ethicoꝶ. mutuus autem amor
requirit in vtroqʒ vſum liberi arbitrij. ergo iuſtificatio ſi
ne vſu liberi arbitrij eſſe non poteſt

R̄o ¶ Rūſio dōm q̄ nullus habēs vſum liberi arbitrij po
teſt iuſtificari ſine vſu liberi arbitrij. qui fit in ipſo inſtanti
ſue iuſtificationis. In his eīm qui non ſunt cōpotes ſue vo
luntatis. ſicut pueri. hoc non reqritur ad iuſtificationem
Cuius rō triplr aſſignari poteſt. prima ſumitur ex habitu/
dine agentis ⁊ patientis ad inuicem. Patet eīm in corpo
ralibꝫ q̄ actio nō pficitur ſine aliquo contactu quo vel ſo/
lum agens tangit patiens quādo patiens nō eſt natū tā/
gere agens. ſicut cum corpora ſuperiora agunt in iſta infe
riora tangētia ea. ⁊ non tacta ab eis. vel mutuo ſe tangūt
agens ⁊ patiens. quādo vtrumqʒ natū eſt tangere et tan/
gi. ſicut ignis agit in aquā vel ecōuerſo. Unde ⁊ in ſpiri/
tualibus quādo natus eſt eſſe mutuus cōtactus non cō
pletur actio ſine ꝯtactu mutuo. alioquin ſufficit q̄ agens
tangat patiens. ipſe eīm deus qui iuſtificat impiuʒ tangit
animā. grām in eam creando. vnde in p̄s. Tange montes
glo. de tua gratia. Mens aūt humana quodāmodo tan
git deum cum cognoſcēdo vel amando. vnde in adultis
qui poſſunt deū cognoſcere ⁊ amare reqritur vſus liberi
arbitrij quo deū cognoſcunt ⁊ amant. Et illa eſt cōuerſio
ad deum de qua dī Zach. i. Cōuertimini ad me ⁊ ego cō
uertar ad vos. Pueri aūt carentes vſu liberi arbitrij nō
poſſunt deum cognoſcere ⁊ amare, vñ eis ſufficit ad iu/
ſtificatōem q̄ ab eo tangantur p gratie infuſionē Secun
da rō ſumitur ex ipſa ratione iuſtificationis Iuſticia eīm ſm
Anſel. in lib. de veritate eſt rectitudo volūtatis ꝓpter ſe
conſeruata. vnde iuſtificatio eſt q̄dam immutatio volun/
tatis. Uoluntas aūt accipitur. ⁊ pro ipſa potētia ⁊ pro ac/
tu potentie. actus aūt potentie volūtatis immutari non
poteſt. niſi ipſa cooperante. ſi enim non eſſet ab ipſa non
eſſet eius actus. Ipſa vero potentia voluntatis ſicut ſine
ſua cooperatione eſt facta. ita ſine ſua cooperatione po/
teſt immutari In adultis vero requiritur immutatio ac
tus volūtatis ad iuſtificationem. ſunt eīm per actum vo/
luntatis ad aliquid inordinate conuerſi. que q̄dem ꝯuer
ſio immutari non poteſt niſi p contrariū actum volunta/
tis. ⁊ ideo ad iuſtificatōem adultoꝝ actus liberi arbitrij
reqritur. Sed pueri qui non habēt p actū ꝓprie volunta/
tis voluntatē ad aliquid cōuerſam. ſed habēt ſolam potē/
tiam volūtatis culpabiliter originali iuſticia deſtitutam.
poſſunt iuſtificari ſine motu ꝓprie volūtatis. Tercia rō
ſumitur ex ſimilitudine diuine opationis in rebꝫ corporali/
bus. Deus eīm aliquē effectum ꝓducens quē tunc non
ꝓducere poteſt natura. ſm eandem diſpoſitiōem ꝓducit
ſicut et natura. Sicut ſi deus aliquē miraculoſe ſanet. ſa/
nitatem in eo cauſabit cum q̄dam adequatione humoꝝ.
quā etiam natura operando interduʒ aliquē ſanat. ſm il/
lud ph'i in ſcdo phiſi. q̄ ſi natura faceret opus artis codeʒ
modo faceret ſicut ars ⁊ ecōuerſo Ex naturalibꝫ autē Diſtictio
homo aliquā iuſticiam habere p̄t dupl'r. vno modo vt na
turalē vel innataʒ ſm q̄ q̄dam ex ipſa natura ſunt proni
ad opera iuſticie. Alio modo vt acq̄ſitaʒ. Iuſticie igitur
acquiſite ex operibus ſimilis eſt iuſticia infuſa. p quaʒ iu/
ſtificantur adulti. Uñ ſicut in iuſticia politica acquiſita req/
ritur actus volūtatis quo q̄s amat iuſticiaʒ. ita etiam in
adultis iuſtificatio nō ꝯpletur ſine vſu liberi arbitrij. Iuſti/
cia vero infuſa p quā iuſtificantur paruuli ſimilis ē appeti
tui naturali ad iuſticiam. que etiā in pueris inuenitur. et ad
neutram vſus liberi arbitrij reqritur

Ad .1. ¶ Ad primū ergo dōm q̄ quia pueri non habēt vnde
poſſint conuerti ad cauſam iuſtificantē. ipſa cauſa iuſtifi
cans ſcʒ paſſio chriſti applicatur eis p ſacramentū baptiſ/
mi. ⁊ ex hoc iuſtificantur. ¶ Ad ſcdm dicendū q̄ de adulto Ad 2
qui non eſt ſue mentis compos. diſtinguendū eſt q̄ ſi nū/
q̄ʒ vſum habuit rationis. idem iudiciū eſt de eo quod de
paruulis. Si autem iudiciū rationis aliquando habuit
ſi in illo tempore quo vſum rationis habuit baptiſmū de
ſiderauit. ſi tempore amentie baptizetur. non ſentiens vel
etiam renitens conſequitur effectum baptiſmi propter vo/
luntatem p̄cedentem. Et tunc precipue quando poſt ba
ptiſmū recuperat vſum liberi arbitrij. ⁊ placet ei quod fa
ctum eſt. in quo caſu loq̄tur Aug'. Hoc eīm quod cōtra
nititur non ſibi imputatur cum non voluntate agat. ſed
phantaſia agatur. Si autem dum erat ſue mentis compos
baptiſmum non deſiderauit. non eſt ſibi vel non ſentienti
vel renitenti baptiſmus exhibendus in quantocunqʒ ſit
mortis periculo. iudicabitur enim ſm vltimū inſtans in
quo ſue mentis compos fuit. etſi ſibi exhibeatur non ac
cipit neqʒ ſacramentū neqʒ rem ſacramenti. q̄uis ex ipſa
inuocatione trinitatis et ſanctificatione aque miraculoſe
poſſit in eo aliqua diſpoſitio relinqui. vt cum recuperaue
rit vſum liberi arbitrij. facilius ad bonū immutetur

Ad 3 ¶ Ad tertiũ dicendũ. ꝙ etiã ſine ſacramẽto deus aliqui
bus paruulis preuiã gratiã infundit ſicut de ſanctifica/
tis in vtero. ⁊ ſimiliter tũc poſſet alicui adulto q̃ nõ eſſet
compos ſue mentis abſq; ſacramẽto gratiaȝ conferre eo
Ad 4 modo quo ſacramentũ confert. ¶ Ad quartũ dicenduȝ.
ꝙ illa poſitio apud quoſdã impoſſibilis reputatur ꝙ ali
☞ quis adultus habeat peccatũ originale ſine actuali. cum
eñ adultus eſſe incipit. ſi qđ in ſe eſt facit gratia ei dabit
ꝑ quã a peccato originali immunis erit. ꝙ ſi nõ faciat re
us erit peccati omiſſionis. cũ eñ quilibet teneatur pecca
tum vitare. ⁊ hoc fieri nõ poſſit niſi preſtito ſibi debito fi
ne. tenetur quilibet cũ primo ſue mẽtis eſt compos ad de
um ſe cõuertere. ⁊ ideo in eo ſibi finẽ ↄſtituere. ⁊ per hoc
ad gratiam diſponitur. Et preterea Aug⁹. dicit ꝙ con/
cupiſcentia originalis peccati facit paruulũ habilẽ ad cõ
cupiſcendũ. adultũ vero actu ↄcupiſcere. non eñ de facili
li ↄtingere poteſt vt aliq̃s peccato originali infectus cõ
cupiſcẽtie peccati ſe ꝑ peccati conſenſum non ſubdat.
Ad 5 ¶ Ad. v. dicendũ. ꝙ iuſtificatio ſm̃ vnã cauſam commu
nẽ ineſt ꝑuulo ⁊ adulto. ſcȝ ſcđȝ gratiã que tamẽ recipit
in paruulo ⁊ adulto diuerſimode ſm̃ diuerſam vtriuſq;
conditionẽ. oĩne eñ qđ recipitur in aliquo eſt in eo ꝑ mo
dum recipiẽtis. ⁊ inde ẽ ꝙ in adulto req̃ritur gratia cuȝ
Ad 6 vſu liberi arbitrij. nõ aũt in paruulo. ¶ Ad ſextũ dicẽdũ
ꝙ ad hoc poteſt tripliciter reſpõderi. vno modo vt dica
tur ꝙ ſomnus ille in quo Salomoni fuit ſapiẽtia infuſa.
nõ fuit ſomnus naturalis. ſed ſomnus ꝓphecie de q̃ habe
tur Numeri. xij. Si q̃s fuerit inter vos ꝓpheta dñi in vi
ſione apparebo ei vl' ꝑ ſomniũ loq̃r ad eũ. In h̃ aũt ſomno
vſus liberi arbitrij nõ ligatur. Alio mõ poteſt dici. ꝙ
ſicut ad infuſionẽ iuſtitie req̃ritur ꝙ voluntas q̃ eſt eius
ſubiectũ conuertat ad deũ. ita in infuſione ſapiẽtie requi
ritur ꝙ intellectus ad deũ ↄuertatur. In ſomno aũt põt
intellectus ↄuerti ad deum. nõ aũt liberũ arbitriũ vel vo/
luntas. Cuius ratio eſt. q: ad intellectum duo ꝑtinent.
ſcȝ ꝑcipere ⁊ iudicare de ꝑceptis. Intellectus aũt in dor
miendo nõ impeditur quin aliq̃d ꝑcipiat. vel de his que
prius ↄſiderauit. vt quãdo homo ſillogiſat dormiendo.
vel ex illuſtratione alicuius ſuꝑioris ſubſtãtie. ad cuius
ꝑceptionẽ intellectus dormiẽtis ẽ etiã habilior ꝓpt quie/
tem ab actibꝫ ſenſuuȝ. ⁊ precipue fantaſmatibꝫ quietatis
Vñ Job. xxxiij. ꝑ ſomniũ in viſione nocturna qñ irruit ſo
por ſuꝑ homines ⁊ dormiunt in lectulo ſuo tunc aperit
aures virorȝ ⁊ erudiens eos inſtruit diſciplina. ⁊ illa eſt
cauſa precipua quare in ſomniis ꝓuidẽtur futura. Sed ꝑ
fectum iudiciũ intellectus nõ poteſt eſſe in dormiẽdo. eo
ꝙ tunc ligatus ẽ ſenſus q̃ eſt principiũ ꝑimũ noſtre ↄgni
tionis. iudiciũ eñ fit ꝑ reſolutionẽ in ꝑncipia. vñ de om/
nibus oportet nos iudicare ſcđm id qđ de ſenſu accipi/
mus. vt dicitur in. iij. celi ⁊ mũ. vſus aũt liberi arbitrij ſe
quitur iudiciũ rationis. ⁊ ideo vſus liberi arbitrij ꝑ quẽ
volũtas ↄuertitur in deũ in dormiẽdo ſufficiens eſſe nõ
poteſt. quia ſi ſit aliq̃s motus volũtatis magis ſequitur
fantaſiam q̃ȝ iudiciũ cõpletum rationis. Et ideo homo
in dormiẽdo ꝑcipere poteſt ſapientiã. non aũt iuſtitiam.
Tertio modo põt dici ꝙ intellectus cogitur ab intel
ligibili. volũtas autẽ non poteſt cogi ab appetibili. ⁊ ideo
abſq; vſu liberi arbitrij poteſt ſapiẽtia infundi q̃ eſt recti/
tudo intellectus. non aũt iuſtitia q̃ eſt rectitudo volunta
tis. ¶ Ad ſeptimũ dicendũ. ꝙ motus liberi arbitrij qui
Ad 7 ꝑcedit in vigilãte nõ poteſt facere vt actus dormiẽtis ſit
meritorius vel demeritorius ſcđm ſe ↄſideratus. poteſt
tamẽ facere ꝙ habeat aliquã rationẽ bonitatis vel mali/
cie. inquantũ virtus act⁹ vigilantis relinq̃tur in operibꝫ
dormientiũ. ſicut virtus cauſe relinq̃tur in effectu. Et in
de eſt ꝙ virtuoſis naſcũtur in dormiendo meliora theo/
remata ꝙ alijs nõ virtuoſis vt dicitur in ꝑmo ethycorũ.
Et inde ẽ ꝙ nocturna pollutio interdũ culpabilis repu/
tatur. Et ſic etiã Salomon in vigilando potuit ſe diſpo
nere ad ſapientiã accipiendã in dormiẽdo ¶ Ad octauũ Ad 8
dicendũ. ꝙ ſacramentũ baptiſmi nõ eſt exhibenduȝ egro
to dum nõ eſt ſue mentis compos. etiamſi prius habuit
votũ baptiſmi. niſi quãdo timetur periculuȝ mortis. qđ
quidẽ de dormiẽte nõ timetur. vnde quantũ ad hoc ẽ diſ
ſimile. quantũ ad alia vero ſimile. ¶ Ad. ix. dicenduȝ. ꝙ Ad 9
aer ſcđm naturã ſue ſpeciei ẽ in vltima diſpoſitione ad lu
men recipiendũ ratione dyaphaneitatis. ⁊ ideo ſtatim ad
preſentiã illuminãtis illuminat. nec req̃ritur aliq̃ alia pre
paratio niſi forte remotio ꝓhibẽtis. Sȝ mẽs intellectua
lis nõ eſt in vltima diſpoſitione ad ſuſceptionẽ iuſtitie.
niſi cũ eſt actu volens. q: potẽtia cõpletur ꝑ actuȝ ꝑ quẽ
etiam determinat ad alteruȝ oppoſitoꝝ de ſe in potentia
exiſtẽs ad vtrũq;. ſicut materia in potẽtia exiſtẽs ad plures
formas ꝑ diſpoſitiões aptat ad vnã formã magis q̃ȝ ad
aliã. ¶ Ad. x. dicendũ. ꝙ deus infinita bonitate ſeipſuȝ
communicat creaturis ꝑ aliquã ſimilitudinẽ ſue bonita/ Ad 10
tis. quã eis largitur ex hoc ipſo ꝙ optimo nõ ſuam boni
tatem cõmunicat. ad quẽ modũ ꝑtinet vt ſcđm ſuaȝ ſa/
pientiaȝ dona largiatur. hoc eſt. vnicuiq; ſm̃ ſuam condi
tionem. ⁊ inde eſt ꝙ req̃ritur diſpoſitio vel ꝑparatio aliq̃
ex parte eoꝝ quibꝫ ſua dona largitur. Vel poteſt dici.
ꝙ obiectio illa ꝓcedit de ꝑparatione q̃ tꝑe ꝑcedit gratie
infuſionem ſine qua deus nũq; gratiam tribuit ſubito in
aliquo motum ↄtritionis operãs. ⁊ gratiã infundẽs. q:
vt dicitur Eccl. xi. Facile ẽ in oculis dei ſubito honeſta/
re pauperẽ. Nõ aũt ꝑ hoc excluditur vſus liberi arbitrij
qui eſt in ipſo inſtanti quo gratia infunditur. In hoc eñ
oſtẽditur ꝑfectior ↄmunicatio diuine bonitatis ꝙ ſimul
facit in homine habitũ ⁊ actum iuſtitie q̃ȝ ſi faceret habi
tum tantũ. ¶ Ad. xi. dicẽdum. ꝙ ſicut ſol eſt cauſa lumi
nis non ſolũ quantũ ad eſſe. ſed quantũ ad fieri. ita ⁊ de/ Ad 11
us eſt cauſa gratie quãtũ ad eẽ ⁊ q̃tum ad fieri. Aliquid
aũt req̃ritur ad fieri rei. qđ importat quandã immutatio
nem qđ non req̃ritur ad eſſe ipſius. ſicut cũ fit lumẽ in ae
re req̃ritur ꝙ aer ſe habeat in alio reſpectu ad ſolẽ q̃ȝ an
te. qđ fit ꝑ motũ ſolis ſine quo poſſet eſſe ↄtinuatio lumi
nis in aere ſole ſemꝑ preſente. Et ſimiliter ad fieri ipſius
gratie req̃ritur ꝙ volũtas alio modo ſe habeat ad deum
q̃ȝ prius ad quod req̃ritur immutatio voluntatis q̃ ſine
vſu liberi arbitrij non eſt in adultis vt dictum eſt. ¶ Ad Ad 12
xij. dicendũ. ꝙ aliqua diſpoſitio req̃ritur ad fieri rei q̃ nõ
req̃ritur ad eſſe. ſicut patet precipue in generatione aiali/
um ⁊ plantaꝝ. vnde nihil ꝓhibet talibꝫ diſpoſitionibꝫ ceſ
ſantibꝫ poſtq; res iam facta eſt. eam nihilominus in ſuo eẽ
conſeruari. ⁊ ſic ceſſante motu liberi arbitrij q̃ erat neceſ/
ſarius ad iuſtificationẽ poteſt iuſtitia habitualiter rema
nere. ¶ Ad. xiij. dicendũ. ꝙ nihil ꝓhibet naturaliter pri Ad 13
us non poſſe fieri ſine poſteriori. quod tamẽ ſine poſterio
ri eſſe poteſt. ſicut anima cũ ſit cauſa corporis formalis effi
ciens ⁊ finalis. vt dicitur in. ij. de anima. eſt naturalr̃ pri
or corpore. poteſt eſſe ſine corꝑe. cum tamẽ ſm̃ ordinem
nature non poſſit fieri niſi in corꝑe. Et ſimiliter ẽ de gra Ad 14
tia ⁊ vſu liberi arbitrij ¶ Ad. xiiij. dicendũ. ꝙ corpus in
ficit animã originali peccato. ex hoc ipſo ꝙ ei vnitur. hoc

aūt peccatū non reſpicit voluntatē ipſius qui inficit: ſed
naturam. ꝛ ideo nō eſt mirū ſi ad huiuſmodi infectionē
vſus liberi arbitrij nō requiratur. Similiter aūt aīa pue
ri gratiā ꝯſeqtur ex hoc ipſo ꝙ xp̄o per ſacramentum ba
Ad 15 ptiſmi vnitur abſqꝫ vſu liberi arbitrij In adultis vero re
quiritur vſus liberi arbitrij ratione iam dicta. ¶ Ad. xv.
dicendū. ꝙ ex hoc ꝙ dicitur deus pronior eſt ad miſeren
dum q̄ȝ ad puniendū. non excluditur aliqd bonū qd mi/
ſerendo in nobis deus operatur. nec aliqd malū qd de⁹
in nobis punit. qꝛ bonū ſꝫ Dyo. ꝯſiſtit ex vna ꝛ integra
cā. malum aūt ex ſingulis defectibꝫ. Sed ex hoc oſtendi
tur ꝙ deus miſeret ſm id qd ex eo eſt. punit autē ſm il
lud qd eſt ex nobis. qd tale eſt vt ordinatū eſſe nō poſſit
niſi per penā. vnde ex pn̄cipali intētione miſeret. ſꝫ punit
quaſi preter intētionē voluntatis antecedētis ſm volūta
tem ꝯſequentē. Et tamē ad ꝓpoſitū poteſt dici ꝙ infectō
ni peccati originalis q̄ aīa inficitur anteqꝫ vſum liberi ar
Ad 16 bitrij habeat reſpōdet ꝑ quandā ſimilitudinē iuſtificatō
puero ꝓ ante vſum liberi arbitrij ¶ Ad. xvi. dōm. ꝙ res
naturales ꝑ quandā violentiā poſſunt diſponi ad formā
vt ſcꝫ principiū diſponēs ſit extra. nihil ꝯferēte vim paſ/
ſo. vn̄ in eis diſpoſitio ad formā nō ē ab aliquo pn̄cipio
Ad. 17 intrinſeco. ſꝫ ab extra. volūtas aūt violentiā pati nō pōt
et ideo nō eſt ſimilis ratio. ¶ Ad. xvij. dōm. ꝙ deus in
Ad 18 nobis operat virtutes ſine nobis virtutes cauſantibꝫ. nō
tamen ſine nobis ꝯſentientibꝫ ¶ Ad. xviij. dōm. ꝙ act⁹
liberi arbitrij q̄ eſt in iuſtificatione impij alio mō ſe habet
ad habitū iuſtitie generalis. de qua dictū ē. ꝛ alio mō ſe
habet ad eius executionē ꝛ augmentū. Ad habitū q̄dē
ſe nō poteſt habere vt meritū. eo ꝙ in ipſo inſtāti iuſtitia
infundatur. q̄ eſt principiū merendi. ſed ſe habet vt diſpo
ſitio tm̄. Ad executionē vero iuſtitie ꝛ eius augmētum
ſe habet in ratione meriti: quia per primū actum gratia
informatum homo meretur diuinū auxilium in p̄dictis.
Sic ergo iuſtitia non redditur humanis operib⁹ quaſi
merces. ſed iuſtitie augmentū ꝛ ꝯtinuatio aliquo modo
habet rationē mercedis in ꝯparatione ad act⁹ meritorios
Ad 19 precedētes ¶ Ad. xix. dōm. ꝙ licet Paulus anteqꝫ iuſti
ficatus eſſet immediate gratiam fidei impugnaret. tū in
ipſo inſtāti iuſtificationis ſue. gratie ꝯſenſit ꝑ liberū arbi
triū diuina gratia cōmotū. motus eīm voluntatis gratui/
te in inſtāti poteſt alicui immitti ſine quo nō eſt iuſtifica
tio. ſed ſine preparatione p̄cedente poteſt eē iuſtificatio.
Ad 20 ¶ Ad. xx. dicendū. ꝙ illa diſpoſitio nō reqritur ꝓpter im
potentiā agentis. ſed ꝓpter recipientis diſpoſitionē. ſcꝫ
voluntatis que immutari nō poteſt ꝑ violentiā. ſed pro/
prio motu immutatur. Ille aūt motus liberi arbitrij nō
ſolum ſe habet ad gratiā vt diſpoſitio. ſed vt cōplemētum
operationes aūt ſunt quedā completiones habituū. vnde
ꝑfectioni agentis atteſtat ꝙ habitus inducat ſimul cum
ſua operatione. quia perfectio effectus demonſtrat ꝑfectio
nem cauſe.

Quarto querit. quis

motus liberi arbitrij ad iuſtificationē reqratur.
1. vtꝝ ſcꝫ motus in deū requirat Et videt ꝙ nō Illud
eīm quod iuſtificationē ſeqtur nō reqritur ad iuſtificatio
nem. ſꝫ moueri in deū cū ſit ex gratia iuſtificationē ſequi/
tur. Vn̄ Tre. v. Cōuerte nos dn̄e ad te ꝛ ꝯuertemur. ergo
motus liberi arbitrij in deū nō eſt de his q̄ requiruntur ad
2. iuſtificationē. ¶ Pre. Motus liberi arbitrij reqritur ad
iuſtificationē vt diſpoſitio quedā ex pte liberi arbitrij. Il
lud aūt ad qd hoc trahi indiget nō ptinet ad liberū arbi
triū. cū ergo ad hoc ꝙ homo ꝯuertat in deū indigeat tra
hi. ſm illud Ioan. vi. Nemo pōt venire ad me niſi pater
meus qui miſit me traxerit eū. videt ꝙ motus liberi ar/
bitrij in deū non ſit de his q̄ ad iuſtificationem impij req
runtur ¶ Pre. Ad iuſtificationē ꝑuenit homo ꝑ viam ti/ 3
moris. nā qui ſine timore eſt nō poteſt iuſtificari vt dicit
Eccī primo. ſed ꝑ timorē homo non mouet in deum. ſed
magis in penas. ergo motus liberi arbitrij qui reqritur
ad iuſtificationē impij nō ē motus in deū. Si dicatur Solutio
ꝙ hoc eſt verū de timore ſeruili. nō aūt de filiali ¶ Cōtra
Omnis timor fugā in ſui ratione includit. ſed ꝑ fugaꝫ ali 4
quis recedit ab eo qd fugitur. nō aūt accedit ad ipſum. er
go ex hoc ꝙ homo timet deū nō mouetur in deū. ſꝫ ma/
gis a deo ¶ Pre. Si motus liberi arbitrij in deū ad iuſti 5
ficationē reqritur. precipue ille deberet requiri ꝑ quē ho/
mo in deū completiſſime mouetur. cōpletius aūt mouet
homo in deū per charitatē q̄ȝ ꝑ fidem. ſi ergo motus libe
ri arbitrij in deum ad iuſtificationē reqritur non deberet
attribui iuſtificatio fidei. ſed magis charitati cuius con/
trarium apparet Roma. v. iuſtificati ex fide. ¶ Pre. Mo 6
tus liberi arbitrij q̄ in iuſtificatione reqritur eſt ſicut vlti
ma diſpoſitio ad gratiā cū qua infunditur. diſpoſitio aūt
ad formā cum qua inducitur talis forma. eſt talis ꝙ ſine
forma eſſe nō poteſt cū ſit neceſſitas ad formā. cū igitur
motus fidei eē poſſit ſine gratia. videtur ꝙ iuſtificatio nō
debeat attribui motui fidei. ¶ Pre. Homo naturali ra/ 7
tione poteſt deū cognoſcere. ſed fides non requiritur ad
iuſtificationē niſi inquantū facit deū cognoſcere. ergo vi/
detur ꝙ ſine motu fidei poſſit homo iuſtificari. ¶ Pre. 8
Sicut ꝑ motum fidei poteſt homo ꝯgnoſcere deū. ita ꝑ
actum ſapientie. non ergo magis fidei q̄ȝ ſapientie debet
iuſtificatio attribui. ¶ Pre. In fide multi articuli cōtinē 9
tur. ſi ergo motus fidei reqritur ad iuſtificationem. videt
ꝙ oporteat omnes articulos fidei cogitare. qd nō poteſt
ſubito fieri. ¶ Pre. Iaco. iiij. dicitur ꝙ deus humilibus 10
dat gratiā. ꝛ ſic ad iuſtificationē impij reqritur mot⁹ hu
militatis. qui non ē motus in deū. alias humilitas habe/
ret deum pro obiecto ꝛ ſic ꝛ eſſet virtus theologica. er
go motus q̄ requiritur ad iuſtificationē impij nō eſt mo
tus liberi arbitrij in deum. ¶ Pre. In iuſtificatione im/ 11
pij voluntas hominis ad iuſtitiā immutat. ergo motus li
beri arbitrij deberet eſſe actus iuſtitie q̄ non eſt motus in
deū. iuſtitia eīm nō habet deum pro obiecto. ergo motus
qui reqritur ad iuſtificationē impij nō eſt motus in deū
¶ Pre. Ad impij iuſtificationē ſe habet homo vt remo/ 12
uens prohibēs. ſicut ille q̄ aperit feneſtrā dicitur cauſa il/
luminationis domus: ſed impedimētum gratie ē pecca
tum. ergo ex parte iuſtificati nō reqritur motus liberi ar
bitrij in deū. ſed in ſolum peccatum
¶ Sed ꝯtra ē qd dicitur Ia. iiij. Appropinqꝫte deo Cōtra
et appropinquabit vobis. appropinquat eīm nobis de⁹ ꝑ
gratie infuſionē. ergo ad hoc ꝙ homo iuſtificetur ꝑ grati
am reqritur ꝙ nos appropinquemus deo per motū libe
ri arbitrij in deum ¶ Pre. Iuſtificatio impij eſt quedā
hominis illuminatio. ſed in pſal. dicitur Accedite ad eū
et illuminamini. cum ergo ad deum non accedat hō paſ
ſibus corporis. ſed motibus mentis vt Aug⁹ dicit. vi/
detur ꝙ motus liberi arbitrij requiritur ad iuſtificatio/
nem impij. ¶ Pre. Roma. iiij. dicitur. Reputatur fides
ad iuſtitiam credētibꝫ in eū q̄ iuſtificat impium. ergo ad

hoc ꝙ impius iuſtificetur requiritur motus fidei in deū
R̃ſo ¶ Reſponſio dicendum. ꝙ ſicut ſupra dictuȝ eſt mo
tus liberi arbitrij in iuſtificatione req̃ritur ad hoc ꝙ ho-
mo cauſam iuſtificātem attingat per actum ꝓpriū. Cau
ſa autem iuſtificationis deus eſt qui noſtraȝ iuſtificatio
nem operatus eſt per myſteriuȝ incarnatōnis ſue. ꝑ quā
factus eſt dei ⁊ hominū mediator. ⁊ ideo motus liberi ar
bitrij in deum ad iuſtificationem impij req̃ritur. ſed cum
liberū arbitriuȝ multipliciter in deū poſſit moueri. ille mo
tus de neceſſitate ad iuſtificationē req̃ritur qui eſt prior
inter alios ⁊ in omnibꝫ alijs includitur. hic aūt eſt motꝰ
fidei. accedētem eīn ad deum oportet credere quia eſt.
vt habetur Hebre. xi. nullus eīn quocūqꝫ alio motu po
teſt in deum moueri. niſi ſimul cum hoc motu fidei mo-
ueatur. quia omnes alij motus mentis in deum iuſtificā
tem ꝑtinent ad affectum. ſolus autem motus fidei per-
tinet ad intellectum. Affectus aūt non mouetur in ſuum
obiectum niſi ſm ꝙ eſt apprehenſum. bonū aūt apprehē-
ſum mouet affectum. vt dicitur in. iij. de anima. Vn̄ ap-
prehenſiue motus req̃ritur ad motuȝ affectiue. ſicut mo
tio mouentis ad motum mobilis. Et ꝑ hunc etiam mo
dum motus fidei includit in motu charitatis. ⁊ in quo-
libet alio motu quo mens mouetur in deum. Sed quia
iuſtitia cōpletiue in affectu conſiſtit. ⁊ ideo ſi homo ſcd̄m
intellectum tantū in deū conuerteretur nō attingeret de
um ſm id quod iuſtitiam recipit. id eſt ſm affectum. et
ſic iuſtificari non poſſet. Requiritur ergo ꝙ nō ſolum in
tellectus ꝯuertatur in deum. ſed etiā affectus. Primus
aūt motus affectꝰ in aliqͩ eſt motus amoris. vt in que
ſtionibꝫ de paſſionibꝫ aīe dictū ē. qui qͩdem motus in de-
ſiderio includitur. ſicut cauſa in effectu. Deſiderat eīn ali
quid quaſi amatū. ipſa vero ſpes deſideriū quoddā im-
portat cū quadā animi erectōne quaſi in quoddā arduū
tendens. ſicut ergo eſt ſimul motus ꝯgnitionis cū motu
amoris. ita etiā motus amoris cū motu ſpei vel deſiderij
ſicut eīn apprehēſum mouet amorē. ita amor mouet deſi
deriū ſiue ſpem. Sic ḡ liberū arbitriū in iuſtificatione im
pij mouetur in deū motu charitatis fidei ⁊ ſpei. oportet
eīn iuſtificatū in deū ꝯuerti amādo ipſuȝ cū ſpe venie. et
hec tria cōputātur pro vno motu cōpleto inquātū vnū
includitur in alio. Denominat aūt ille motus a fide eo ꝙ
virtute ꝯtinet in ſe alios motꝰ ⁊ in eis includitur.
Ad .i. ¶ Ad primū ergo dicendū. ꝙ moueri in deū ꝑ liberū
arbitriū ſeqͭtur quodāmodo ordine nature gratie infu-
ſionē. nō aūt tpe. vt infra patebit. Gratie aūt infuſio ē vnū
eoꝝ q̄ reqͥrūtur ad iuſtificationē. vn̄ nō ſeqͭtur ꝓpter hoc
Ad 2 ꝙ motꝰ liberi arbitrij in deū iuſtificationē ſeqͭtur ¶ Ad
ſecundū dōm. ꝙ tractus ille non importat violentiā. ſed
opationē diuinā q̄ opatur etiā in liberū arbitriū vertēdo
illud quocumqꝫ voluerit. ⁊ ſic illud ad qͦd hō trahit aliq̄
Ad 3 mō ad liberū arbitriū ꝑtinet ¶ Ad tertiū dicendū. ꝙ ti-
mor ſeruilis qui habet oculū ad penaȝ tantū reqͥritur ad
iuſtificationē vt diſpoſitio precedens. nō aūt vt intrans
ſubſtātiā iuſtificationis. qꝛ ſimul cū charitate eſſe non po
teſt. ſed introeūte charitate timor recedit. vn̄ ꝑma Joā.
iiij. Timor non eſt in charitate. timor aūt filialis qui ti-
met ſeparatōnē. includitur virtute in motu amoris. eiuſ
dem aūt rationis eſt deſiderare coniūctionē amati. et ti
Ad 4 mere ſeparationē ¶ Ad quartū dicendū. ꝙ timor filialis
inducit aliquā fugam. nō tamē fugam dei. ſed fugā ſepa
rationis a deo. vel adequationis ad deū ſm ꝙ timor im
portat quandam reuerentiā ꝑ quā homo non audet di-
uine maieſtati ſe cōparare. ſed ei ſe ſubijcere ¶ Ad quin Ad 5
tū dicendū. ꝙ etiā motus charitatis in deū reqͥritur. ſed
tamē in hoc motu etiam includitur motus fidei vt dictū
eſt ¶ Ad. vi. dōm. ꝙ licet credere deo vel deū poſſit eē ſi- Ad 6
ne iuſtitia. tamē credere in deum quod eſt actus fidei for
mate ſine iuſtitia vel gratia eſſe nō poteſt. ⁊ tale credere
requiritur ad iuſtificationē. vt patet Roma. iiij. Credēti
in eum qui iuſtificat impiū fides reputatur ad iuſtitiam
¶ Ad ſeptimū dicendū. ꝙ quia poſt lapſuȝ humane na
ture homo nō poteſt reparari niſi ꝑ mediatorē dei et ho Ad 7
minū ieſuȝ xp̄m. qͦd quidē ſacramentū mediationis xp̄i
ſola fide tenetur. ideo ad iuſtificationē impij non ſufficit
cognitio naturalis. ſed reqͥritur fides ieſu xp̄i vel explici
te vel implicite ſcd̄m diuerſa tp̄a ⁊ diuerſas ꝑſonas. Et
hoc eſt quod dicitur Roma. iij. iuſtitia aūt dei ꝑ fidem ie
ſu chriſti. ¶ Ad octauū dicendū. ꝙ ſicut intellectus p̄n- Ad 8
cipioꝝ naturaliter cognitoꝝ ſe habet ad ſapientiā ⁊ ſciē
tiam ratione acquiſitā in ratione p̄ncipij. ita fides ad ſapi
entiam infuſam. vn̄ primus motus ꝯgnitionis gratuite
in deum non eſt ſapientie vel ſcientie infuſe. ſed fidei.
¶ Ad nonū dicendū. ꝙ licet ſint multi articuli fidei. non Ad 9
tamē oportet ꝙ actu oīnes cogitētur in ipſo inſtanti iu
ſtificationis. ſed ſolū ꝙ cogitet deus ſm hūc articulū ꝙ
eſt iuſtificās ⁊ peccata remittens. in quo etiam includit
implicite articulꝰ incarnationis ⁊ paſſionis chriſti ⁊ alio
rum q̄ ad iuſtificationē requirūtur ¶ Ad decimū dicen
dū. ꝙ motus humilitatis conſeqͭtur motum fidei ſm ꝙ Ad 10
aliquis conſiderata altitudine diuine maieſtatis ſeipſuȝ
ei ſubijcit. ⁊ ita motus humilitatis non eſt primus q̄ re-
quiritur in iuſtificatione ¶ Ad vndecimū dicendū. ꝙ in Ad .ii.
iuſtitia generali de qua nūc loquimur includitur ordina
tio debita hominis ad deū. vt dictum eſt. Et ſic tam fi-
des ꝙ̄ ſpes ꝙ̄ charitas ſub huiuſmodi iuſtitia continen
tur. ¶ Ad duodecimū dicendū. ꝙ peccatū ꝓhibet grati Ad 12
am. precipue ratione auerſionis. ⁊ ideo ad remouendū
hoc ꝓhibēs requiritur liberi arbitrij in deū conuerſio.

Quinto queritur. vtrum

in iuſtificatione impij reqͥratur motꝰ liberi ar-
bitrij in peccatū. Et videt ꝙ nō. Motus eīn charita 1.
tis ad remiſſionē peccatoꝝ ſufficit Luce. vij. dimiſſa ſūt
ei peccata multa qm̄ dilexit multū. ſȝ motꝰ charitatis di
recte in deum eſt. ergo ad iuſtificationē impij ſufficit mo
tus in deū ⁊ nō reqͥritur motꝰ in peccatū ¶ Prete. Bo
num incōmutabile ē efficacius ꝙ̄ bonū commutabile. ſȝ 2
conuerſio ad bonū commutabile ſufficit ad hoc ꝙ homo
incurrat peccatū. ergo conuerſio ad bonū incommutabi
le ſufficit ad hoc ꝙ homo iuſtificetur. ¶ Prete. Homo 3.
non poteſt moueri in peccatū niſi de peccato cogitet. nul
lus aūt poteſt cogitare de eo qͦd memoria non tenet. con
tingit aūt aliquē oblituȝ eſſe peccati commiſſi. ſi ergo ad
iuſtificationē reqͥritur motus liberi arbitrij in peccatum
videtur ꝙ talis q̄ eſt peccatoꝝ ſuorum oblitus nūqͣ poſ
ſit iuſtificari. ¶ Prete. Contingit aliquē multis crimini 4
bus eſſe inuolutum. ſi ergo motus liberi arbitrij in pecca-
tum in iuſtificatione requiritur. videt pari ratione ꝙ opor
teat eum in illo inſtanti de ſingulis ſuis peccatis cogita-
re qͦd eſt impoſſibile. non eīn eſt maior ratio de vno ꝙ̄ de
alio. ¶ Pre. Quicūqꝫ conuertitur in aliquid ſicut in finē 5
vltimū ex hoc ipſo ab alio fine vltimo auertitur. quia im
poſſibile eſt vnius eſſe multos fines vltimos. ſed homo

quando mouetur ꝑ fidem formatã in deum. mouetur in
ipſuꝫ ſicut in finẽ vltimũ. ergo ex hoc ipſo a peccato auer
titur. ꝛ ita nõ videtur eſſe neceſſarius aliquis motus li-
6 beri arbitrij in peccatũ. ¶ Pre. Non ẽ idem motus a pec
cato ꝛ in peccatũ. ſicut nec ab albo ꝛ in album. ſed iuſtifi
catio eſt motus a peccato. ergo nõ eſt motus ad peccatũ

Cõtra ¶ Sed contra eſt quod dicitur in pſal. Dixi confite-
bor aduerſum me iniuſticiam meam domino ꝛc. ſed ho-
mo non poteſt hoc niſi de peccato cogitando dicere. er
go motus liberi arbitrij in peccatum ad iuſtificationẽ re
quiritur. ¶ Pre. Ad iuſtificationem impij contritio re-
quiritur que eſt prima penitẽtie pars ꝑ quã peccata tol
luntur. ſed cõtritio eſt dolor de peccato. ergo motus libe-
ri arbitrij requiritur in peccatum in iuſtificatione impij.

Rñ°. ¶ Reſponſio dicendum. ꝙ iuſtificatio impij addit
ſuper iuſtificationem ſimpliciter. Nã iuſtificatio ſimplici
ter importat ſolummodo iuſtitie infuſionem. ſed ſuper
hoc addit iuſtificatio impij remiſſionem culpe. que qui-
dem remiſſio non fit ſoluꝫ per hoc ꝙ homo deſiſtit a pec
cato. ſed aliquid amplius requiritur. vnde Aug⁹. dicit
in li. de nup. ꝛ concup. Si autem a peccando deſiſtere hoc
eſſet nõ habere peccata. ſufficeret vt hoc nos moneret ſcri-
ptura Fili peccaſti non adijcias iterũ. non aũt ſufficit. ſed
addidit. ꝛ de priſtinis deprecare vt tibi remittãtur. Sic
ergo ad iuſtificationẽ ſimpliciter requiritur conuerſio ho
minis per liberũ arbitriũ in cauſam iuſtificãtem ꝙ eſt mo
tus liberi arbitrij in deum. Sed ſuꝑ hoc in iuſtificatione
impij requiritur ꝙ ↄuertatur ad deteſtationem peccati
preteriti. ſicut aũt ↄuerſio in deũ fit per hoc ꝙ cognoſcit
homo deum per fidem ꝛ eum amat. ꝛ gratiam deſiderat
ſiue ſperat. ita oportet ꝙ conuerſio liberi arbitrij in pecca
tum ſit per hoc ꝙ homo ſe peccatoreꝫ recognoſcit qđ eſt
humilitatis. ꝛ peccatũ preteritum deteſtetur. vt pigeat
feciſſe. ꝛ iterare non velit.

Ad .1. ¶ Ad primũ ergo dicendũ. ꝙ dilectio dei non poteſt
eſſe ſine deteſtatione eius qđ a deo ſeparat. ꝛ ideo preter
motum dilectionis in deũ requiritur in iuſtificatione im
pij peccati deteſtatio. Vñ ꝛ Magdalena. de ꝗ dictum ẽ
Dimiſſa ſunt ei peccata multa qm̃ dilexit multuꝫ. lacri
Ad 2 mas emiſerat pro peccatis. ¶ Ad ſecundum dicendum.
ꝙ conuerſio in bonum incommutabile ſufficit ad iuſtifi-
cationem ſimpliciter. ſed ad iuſtificationem impij requi-
ritur etiam motus in peccatũ vt dictum eſt. quia ad hoc
vt homo iuſtificetur a peccato preterito. non ſolũ ſufficit
ꝙ iuſtitiam velit ꝛ nõ peccet. ſed ꝙ contra preteritã iniq
tatem operet̃ deteſtando ipſam. non autẽ in eo ꝗ peccat
reꝗritur deteſtatio dei vel iuſtitie niſi ex ↄſequenti. quia
id qđ eſt bonũ nullus habet odio niſi inquantũ ẽ incom
poſſibile alteri bono qđ diligit. vñ peccator nõ niſi ꝑ acci
dens odit iuſtitiam ꝛ deũ. ex hoc videlicet ꝙ amat imo
Ad 3 derate bonũ cõmutabile. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ. ꝙ nõ eſt ne
ceſſariũ ꝙ aliquis in ipſo momento iuſtificationis de hoc
vel illo peccato determinate cogitet. ſed ſolũ ꝙ doleat ſe
ꝓpria culpa a deo eſſe auerſum. vel abſolute. vel ſub ↄdi-
tione. ſi ſcꝫ auerſus ẽ qũ ſcꝫ aliqͥs ignorat an vnq̃ ꝑ pec-
catũ mortale a deo auerſus fuerit. ꝛ ꝑ huiuſmodi motũ
Ad 4 etiã ille ꝗ peccati oblitus ẽ de peccato conteri põt. ¶ Ad
quartũ dicendũ. ꝙ oĩa peccata ↄueniũt in auerſione a
deo. ratione cuius gratiam impediũt. vnde ad iuſtifica-
tionẽ non reꝗritur ꝙ in ipſo iuſtificationis momento ali
quis de ſingulis peccatis cogitet. ſed ſufficit ꝙ cogitet
de hoc ꝙ per ſuam culpam eſt auerſus a deo. recogitatio
autem ſingulorũ peccatorũ debet precedere vel ſaltem ſe-
qui iuſtificationẽ. ¶ Ad quintũ dicendũ. ꝙ ex hoc ꝙ ali Ad 5
quis ſibi deum finem conſtituit. ſequitur ꝙ nõ cõſtituit
finem ſibi in peccato. ꝛ ita ꝙ auertatur a ꝓpoſito peccãdi
hoc aũt non ſufficit ad deletionem peccati preteriti. vt di
ctum eſt. ꝛ ideo ratio non ſeꝗtur. ¶ Ad ſextum dicendũ Ad 6
ꝙ motus liberi arbitrij in peccatuꝫ proſequendũ vel am
plectendũ iuſtificationi opponitur. nõ aũt motus liberi ar
bitrij in peccatũ fugienduꝫ. hic eñ motus cũ iuſtificatio
ne conuenit que eſt motus a peccato. nam fuga alicuius
motus eſt ab illo.

Sexto queritur. vtrũ

gratie infuſio ꝛ culpe remiſſio ſint idẽ. Et vi- .1.
detur ꝙ ſic. Idẽ eñ eſt poſitio affirmationis ꝛ negatiõis
remotio. ſed culpa nihil videtur eẽ ꝗ̃ defectus gratie. er
go idem videt̃ eſſe remotio culpe ꝛ infuſio gratie ¶ Pre. 2
Culpa ꝛ gratia opponũtur ſicut tenebra ꝛ lux. ſed remo
tio tenebre ꝛ inductio lucis ſunt idem. ergo remiſſio cul-
pe ꝛ infuſio gratie ſunt idem ¶ Pre. Remiſſio culpe p-
cipue attẽditur quantũ ad deletionẽ macule. macula aũt 3.
nõ videtur eſſe aliquid poſitiue in anima. quia ſic aliquo
modo eſſet a deo. ꝛ ſic videtur ꝙ ſit priuatio ſola. non eſt
aũt priuatio niſi eius cum quo ſimul eſſe non poteſt. qđ
eſt gratia. remotio ergo priuationis nihil aliud eſt ꝗ̃ in-
fuſio gratie. Sed diceres. ꝙ macula non ſolum ponit Solutio
abſentiam gratie. ſed aptitudinem ꝛ debitum reſpectu
gratie habende. ¶ Sed contra. Omnis priuatio ponit 4
aptitudinem in ſubiecto. ſed cum remotio priuationis ꝛ
inductio habitus ſunt idem. ergo hoc nõ impedit quin
remiſſio culpe ꝛ infuſio gratie idem ſint. ¶ Pre. Gene- 5
ratio vnius eſt corruptio alterius. cum ergo remiſſio cul
pe ſit quedam ipſius corruptio. infuſio auteꝫ gratie que
dam ipſius generatio. ergo idem eſt infuſio gratie et re-
miſſio culpe.

Cõtra ¶ Sed contra eſt qđ dicitur ꝙ inter quattuor que re
quirũtur ad iuſtificationeꝫ impij connumerãtur. duo in
fuſio gratie ꝛ remiſſio culpe. ¶ Pre. Quecũqꝫ ita ſe ha
bent ꝙ vnum poteſt eſſe ſine altero non ſunt idem. ſed in
fuſio gratie poteſt eſſe ſine remiſſione culpe. ſicut in ange-
lis beatis. in primo homine ante caſum. ꝛ in xp̄o. ergo in
fuſio gratie ꝛ remiſſio culpe non ſunt idem.

Rñ° ¶ Reſponſio dicendum. ꝙ infuſio gratie ꝛ remiſſio
culpe nõ ſunt idem. Qđ ſic patet. mutationes eñ penes
terminos diſtinguũtur. infuſionis aũt gratie termin⁹ eſt
gratiam ineſſe. remiſſionis vero culpe culpam non eſſe.
Eſt aũt oppoſitorũ quantũ ad hoc attendẽda ꝗdam
differentia. nam quedã oppoſita ſunt quorũ vtrũqꝫ ponit
naturam aliquã. vt album ꝛ nigruꝫ. ꝛ in talibꝫ oppoſitis
vtriuſqꝫ negatio eſt negatio realis. id eſt alicuius rei Et
ideo cum affirmatio non ſit negatio. eſſe albũ nõ eſt idẽ
quod non eẽ nigrũ. ſed realiter differũt. ꝛ ideo corruptio
nigri cuius terminus eſt non eſſe nigrũ. ꝛ generatio albi
cuius termin⁹ eſt eẽ albũ. ſunt realiter diuerſe mutatio-
nes. ꝗuis ſint vn⁹ motus. vt ſupra dictũ eſt. Quedã ve
ro oppoſita ſunt quorũ alterũ tantũ ẽ natura quedã. reliquũ
vero nõ eſt niſi remotio vel negatio ipſius. ſicut patet in
oppoſitis ſm̃ affirmationẽ ꝛ negationẽ. vel ſm̃ priuatio-
nem ꝛ habitũ. ꝛ in talibꝫ negatio oppoſiti ꝗ ponit aliquã
naturã eſt realis. quia ẽ alicuius rei Negatio vero alterius
oppoſiti nõ eſt realis. quia nõ eſt alicui⁹ rei. eſt eñ negatio.

negationis, ꝛ ideo hec negatio negationis que eſt negatio alterius oppoſiti nihil differt ſcōm rem a poſitione alterius. vnde ſcōm rem idem eſt generatio albi ꝛ corruptio nō albi. ſed quia negatō cuiuſ nō ſit res nature ē tñ res rōnis. ideo negatio negatōnis ſcōm modū intelligēdi ē aliud a poſitione affirmationis. ꝛ ſic corruptio nonalbi ſcōm modū intelligēdi eſt aliud q̄ generatio albi. Patet igitur ꝙ ſi culpa nō eſt aliq̄d omnino poſitiue idē eſt infuſio gratie ꝛ remiſſio culpe ſcōm rem. ſm rationē vero non idē. ſi aūt culpa aliquid ponat nō ſolū rōne ſꝫ etiaꝫ re eſt aliud remiſſio culpe ꝛ infuſio gratie ſi conſiderētur vt mutationes. q̄uis in ratione motꝰ ſint vnū. vt ſupra dictū eſt. Culpa aūt aliq̄d ponit ꝛ nō ſolū abſentiā gratie. abſentia eīn gratie ſm ſe ꝯſiderata habet tñ rōne pene. non aūt culpe. niſi ſm ꝙ relinq̄tur ex actu volūtario p̄cedēte. ſicut tenebra nō habet rationē vmbre niſi ſcōm ꝙ relinq̄tur ex interpoſitione corporis opaci. Sicut ḡ ablatio vmbre ipoꝛtat nō ſolū remotionē vmbre. ſꝫ remotionem corporis impediētis. ita remiſſio culpe nō ſolū ipoꝛtat ablationē abſentie gratie. ſꝫ etiā ablationē impedimēti gratie. qd̄ erat ex actu peccati p̄cedēte. non vt actus ille non fuerit. q2 hoc ē impoſſibile. ſꝫ vt ꝑpter illum influxus gratie nō impediat̄. Patet igitur ꝙ remiſſio culpe ꝛ infuſio gratie nō ſunt idē ſcōm rem. Et ꝑ hoc ptꝫ ſolutio ad prima q̄tuor. ¶ Ad .v. dōm. ꝙ generatio vnius dicit̄ a pħo corruptio alterius ꝑ ꝯcomitantiā. q2 de neceſſitate ſunt ſimul ꝑpter vnitatem motus qui ad iſtas duas mutationes terminatur.

Per p̄dc̄tā ptꝫ ſolu. ad q̄tuor pria. Ad 5

Eptimo querit̄. vtrū remiſſio culpe naturaliter p̄cedat infuſionē gratie.

1 Et videt̄ ꝙ ſic. q2 ſup illud pſal. Sic in ſancto apparui tibi. dicit gloſa. niſi quis p̄us deficiat in malo nūq̄ ꝑueniet ad bonū. ſꝫ remiſſio culpe facit deficere a malo. infuſio aūt gratie facit ꝑuenire ad bonū. ergo prius naturaliter ē remiſſio culpe q̄ infuſio gratie. ¶ Pre. Prius ē intelligere ordine nature recipiēs q̄ receptionē ipſam. ſed

2 forma nō recipit̄ niſi in ꝓpria materia. ergo prius ē intelligere materiā ꝓpriā q̄ receptionē forme. ſed ad hoc ꝙ materia ſit ꝓpria alicui forme req̄ritur ꝙ ſit denudata a forma ꝯtraria. ergo p̄us materia naturaliter denudatur ab vna forma q̄ recipiat aliā. ꝛ ſic etiā naturaliter eſt prius remiſſio culpe q̄ infuſio gratie.

Solō Sed dice. ꝙ gratia ſm ꝙ habet reſpectū ad deū infundentē gratiā ē prior naturaliter q̄ remiſſio culpe. ſm vero ꝙ habet ordinē ad ſubiectū ſic ē poſterior q̄ remiſſio culpe. ¶ Sed ꝯtra. In infuſione gratie includitur reſpectus ad ſuū ſubiectuꝫ cui

3 infunditur. ſi ergo ſcōm hūc reſpectū ē poſterior. videt̄ ꝙ ſimpliciter infuſio gratie naturaliter ſit poſt remiſſioneꝫ culpe.

Solō Sed diceres, ꝙ gratia habet duplicem reſpectum ad ſubiectum. vnum ſm ꝙ informat ſubiectum. ꝛ quantum ad hunc reſpectum eſt poſterior q̄ remiſſio culpe. alium quo culpam expellit a ſubiecto. ꝛ ſic infuſio gratie naturaliter precedit remiſſionem culpe. ¶ Sed contra. Gratia expellit culpā ratōne oppoſitionis quā habet ad ipſam. oppoſita aūt ſemutuo expellunt ex hoc ꝙ non compatiūtur ſe in eodeꝫ ſubiecto. ergo ex hoc ipſo ꝙ gratia informat ſubiectū expellit culpam. ꝛ ſic nō poteſt eſſe ꝙ gratia ſcōm reſpectū quē habet ad ſubiectum quod informat ſit poſterior. ꝛ ſcōm reſpectum quē habet ad culpam quā expellit ſit prior. ¶ Pre. Eſſe rei prius ē naturaliter q̄ agere ipſius. ſed gratia cū ſit accidens eius eſſe eſt ineſſe. ergo prior naturaliter eſt reſpectus quē habet gratia ad ſubiectū quod informat q̄ reſpectus quē habet ad ꝯtrariū qd̄ expellit. ꝛ ſic p̄dicta reſpōſio nō videt̄ poſſe ſtare. ¶ Pre. Prius ē naturaliter declinare a malo 6

4

5

q̄ facere bonū. ſed remiſſio culpe ꝑtinet ad declinationeꝫ mali. infuſio aūt gratie ad operationē boni ordinatur. ergo naturaliter ē prius remiſſio culpe q̄ infuſio gratie. 7

¶ Pre. Scōm ordinē effectuū eſt ordo cauſaꝝ. ſed effectus remiſſionis culpe eſt eſſe mundū. effectus aūt infuſionis gratie. eſt eſſe gratū. prius aūt naturaliter eſt eſſe mundū q̄ eſſe gratū. nam omne gratū eſt mundū. ſꝫ nō ꝯuertitur. prius aūt ſm pħm eſt a quo non ꝯuertit̄ ꝯſequentia. ergo prius eſt naturaliter remiſſio culpe q̄ infuſio gratie. 8 ¶ Pre. Culpa ꝛ gratia ſe habent ad inuicē ſicut forme ꝯtrarie in natura. ſed in rebus naturalibus prius naturaliter eſt expulſio vnius forme q̄ introductio alterius. eo ꝙ non contingit formas ꝯtrarias ſimul eſſe in materia. vnde oportet ꝙ forma que prius erat intelligatur expulſa anteq̄ forma introducatur. ergo et remiſſio culpe naturaliter prius eſt q̄ infuſio gratie.

¶ Pre. Prius naturaliter ē recedere a termino a quo q̄ ꝑuenire ad terminū ad quē. ſꝫ in iuſtificatione impij culpa ſe habet vt terminus a quo. a quo recedit̄ per culpe remiſſionē. terminus aūt ad quē eſt ipſa gratia ad quā peruenitur ꝑ eius infuſionē. ergo prius naturaliter eſt culpe remiſſio q̄ gratie infuſio. 9

Sed dice. ꝙ gratie infuſio ē poſterior inquantū gratia ē terminus iuſtificationis. ſed inquantū eſt principiū diſponēs remouēdo ꝯtrariū. ſic ē prius. Solō

¶ Sed contra. Agens infinite virtutis nō exigit diſpoſitionē in materia in qua operat̄. ſed gratie infuſio ē ab agente infinite virtutis. ſcꝫ a deo. ergo nō exigitur aliqua diſpoſitio. 10 ¶ Prete. Nulla forma que totaliter ē ab extrinſeco exigit diſpoſitionē in materia. ſed gratia eſt huiuſmodi. ergo ꝛc̄. 11 ¶ Pre. Remiſſio culpe et infuſio gratie ſe habent ſicut purgatio ꝛ illuminatio. ſꝫ ſm Dyoni. purgatio anteponitur illuminationi. ergo ꝛ remiſſio culpe naturaliter precedit gratie infuſionē. 12 ¶ Prete. Si deus ſucceſſiue operaretur in iuſtificatione impij prius rēpore remoueret culpam anteq̄ infunderet gratiaꝫ. ſicut in dealbatione natura prius remouet nigredineꝫ anteq̄ inducit albedinem. ſed hoc quod deus ſubito operat̄ iuſtificationē remouet ordinem temporis, nō nature. ergo naturaliter prius ē remotio culpe q̄ infuſio gratie. 13

¶ Sed ꝯtra. Cauſa naturaliter precedit effectū, ſed gratia eſt cauſa remiſſionis culpe non niſi ſcōm ꝙ infuſa. ergo infuſio gratie naturaliter p̄cedit culpe remiſſionem. Cōtra ¶ Pre. Agens naturale nō expellit formā contrariam a materia niſi ꝑ hoc ꝙ inducit ſimilitudinē ſue forme in materia. ergo eadē ratione deus non remouet culpā ab aīa niſi ꝑ hoc ꝙ ſimilitudinē ſue bonitatis. ſcꝫ gratiā. in ea inducit. ꝛ ſic infuſio gratie naturaliter p̄cedit remiſſionem culpe. ¶ Prete. Sicut q̄nq̄ culpa remittitur ꝑ gratiam ita gratia expellitur aliquādo ꝑ culpam. ſed gratia expellitur ꝑ culpam precedentē expulſioneꝫ gratie. ergo culpa ſic remittitur per gratiam precedentē culpe remiſſioneꝫ. ¶ Prete. Gratia creando infunditur ꝛ infundendo creatur. ſed creatio gratie prius ē naturaliter q̄ remiſſio culpe. ergo et infuſio gratie naturaliter prior eſt. ¶ Prete. Agens naturaliter prius eſt patiente. ſed in iuſtificatione impij gratia eſt ex parte agentis culpa autem ex parte patientis ſeu recipientis. ergo prius eſt naturalit̄ gra

Rõ tie infuſio q̃ remiſſio culpe.
¶ Reſponſio dicendũ. q in quolibet genere cauſa na
turaliter eſt prior cauſato. Contingit aũt ſcdm diuerſa
genera cauſarum idem reſpectu eiuſdem eſſe cauſam et
cauſatũ. ſicut purgatio eſt cauſa ſanitatis in genere cau
ſe efficientis. ſanitas vero eſt cauſa purgatõis ſcdm ge
nus cauſe finalis. Similit̃ materia ẽ forme cauſa aliquo
modo inquãtum ſuſtinet formã. ⁊ forma eſt aliquo mo-
do cauſa materie inquantum dat materie eſſe in actu. et
ideo nihil prohibet aliquid altero eſſe prius ⁊ poſterius
ſm diuerſum genus cauſe. Sed tamẽ illud ſimpliciter p̄
us eſt dicendum ordine nature quod eſt prius ſcdm ge
nus illius cauſe. que eſt prior in ratione cauſalitatis. ſicut
finis qui dicitur cauſa cauſarum. quia a finali cauſa om
nes alie cauſe recipiunt q ſint cauſe. quia efficiẽs nõ agit
niſi propter finem. ⁊ ex actione efficientis forma perficit
materiam. ⁊ materia ſuſtinet formam. Sic ergo dicendũ
q quandocũq; a materia vna forma expellitur ⁊ alia in-
ducitur. expulſio forme precedentis eſt prior naturaliter
in ratione cauſe materialis. omnis eñ diſpoſitio ad for-
mã reducitur ad cauſam materialem. denudatio aũt ma
terie a forma contraria eſt quedam diſpoſitio ad forme
ſuſceptionem. ſubiectũ autẽ id eſt materia. vt dicitur in
primo phyſ. numeraliter ẽ. numerat̃ eñ ſcdm rationem.
inquantũ in eo preter ſubſtantiã ſubiecti inuenitur priua
tio q̃ ſe tenet ex p̃te materie ⁊ ſubiecti. ſed in ratione cau
ſe formalis eſt prior naturaliter introductio forme. que
formaliter p̃ficit ſubiectũ ⁊ expellit contrariũ. ⁊ quia for-
ma ⁊ finis in idem numero incidũt. forma vero ⁊ efficiẽs
in idẽ ſpecie inquantũ forma eſt ſimilitudo agentis. ideo
etiam forme introductio prior eſt naturaliter ſcdm ordi-
nem cauſe efficiẽtis ⁊ finalis ⁊ ſcdm hoc patet per predi
cta quid ordine nature ſit ſimpliciter prior. Sic ergo pa
tet q ſimpliciter loquẽdo ſm ordinem nature prior eſt
gratie infuſio q̃ culpe remiſſio. ſed ſm ordinẽ cauſe ma-
terialis eſt econuerſo.

Ad .1. ¶ Ad primũ ergo dicẽdum. q gloſa illa loq̃tur quan
tum ad vitationẽ operis mali. ⁊ operationẽ operis boni
minus eñ ẽ dimittere malũ q̃ operari bonũ. ⁊ ideo na-
turaliter prius. non aũt loq̃tur quantũ ad habitus q̃ in-
Ad 2 funduntur ⁊ expellũtur. ¶ Ad ſecundum dicẽdum. q ra
tio illa p̃cedit ſm ordinẽ cauſe materialis ſm quã etiam
Ad 3 in reſpectu ad ſubiectũ infuſio gratie poſterior ẽ. Vñ
Ad 4 patet ſolutio ad tertiũ. ¶ Ad .iiij. dcm̃. q obiectio illa p̃
cedit ſm ordinẽ cauſe formalis. formaliter eñ gratia in-
Ad 5 herẽdo expellit culpã. ¶ Ad .v. dcm̃. q gratia nõ expellit
culpã effectiue. ſʒ formaliter. vñ nõ prius eſt q̃ expellit
Ad 6 culpã ſed ſimul. ¶ Ad .vi. dcm̃. q obiectio illa procedit
quãtũ ad operationes. ⁊ nõ quãtũ ad habitus ſicut et pri
Ad 7 ma ¶ Ad .vij. dcm̃. q eſſe mũdũ non ẽ primus effectus
remiſſionis culpe. q2 poteſt eſſe non intellecta remiſſione
culpe. vt in homine in ſtatu innocentie. ſed p̃rius effect9
remiſſionis culpe ẽ fieri mundũ. ⁊ hoc nõ eſt cõmunius
q̃ eſſe gratũ. q2 nullus põt fieri mundus niſi p̄ gratiam.
Sciendum etiam q per hoc non probatur prioritas na
turalis niſi ſm ordinem cauſe materialis. nam genera
ſe habent p̄ modum materie in comparatione ad ſpecies
Ad 8 ¶ Ad octauũ dicẽdũ. q eadem diſtinctione opus eſt in
Ad 9 formis naturalibus ⁊ in p̃poſito. ¶ Ad nonũ dicendũ. q
receſſus a termino a quo eſt prior via generationis ⁊ mo
tus. qui reducitur ad ordinem materie. nam motus eſt
actus exiſtentis in potentia. ſed acceſſus ad terminũ ad

quem eſt prior ſm ordinem cauſe finalis. ¶ Ad decimũ Ad 10
dicendũ. q in operibus dei nõ req̃ritur diſpoſitio p̃pter im
potentiam agentis. ſed p̃pter conditiõne effectus. ⁊ pre-
cipue talis diſpoſitio. ſcʒ remotio contrarij. quia contra-
ria ſimul ⁊ ſemel ineſſe non poſſunt. ¶ Ad vndecimũ di Ad 11
cendũ. q etiam forma que eſt totaliter ab extrinſeco req̃
rit diſpoſitionẽ debitam in ſubiecto. vel preexiſtentem ſi
cut lumẽ dyaphaneitatẽ in aere. vel ſimul impreſſam ab
eodem agente ſicut calor conſummatus ſimul introduci
tur cũ forma ignis. ⁊ ſic ſimiliter a deo ſimul cum infuſio
ne gratie expellatur culpa. ¶ Ad duodecimũ dicendũ Ad 12
q ſimili diſtinctione vtendũ eſt in ordine purgationis et
illuminationis ſicut in p̃poſito. ¶ Ad decimũtertium di Ad 13
cendum. q ſi deus ſucceſſiue iuſtificationẽ operaretur. ex
pulſio culpe eſſet prior tempore. ſed poſterior natura. or-
do eñ tẽporis ſeq̃tur ordinẽ motus ⁊ materie Et ſcdm
hunc modũ p̃hs dicit q in eodem actus eſt poſterior q̃
potentia. ſed natura prior. quia illud dicitur eſſe ſimpli-
citer natura prius qd̃ eſt prius ſm ordinem cauſe finalis
vt dictum eſt.

Octauo querit̃. vtrũ

in iuſtificatione impij motus liberi arbitrij na-
turaliter precedat gratie infuſionẽ. Et videtur q ſic. 1
Cauſa eñ naturaliter p̄cedit effectũ. ſed contritio eſt cau
ſa remiſſionis culpe. ergo naturaliter eã precedit. ⁊ p̄ con
ſequens infuſionem gratie. quia ſe concomitãtur. Sʒ Solõ
dicẽ. q contritio non eſt cauſa remiſſionis culpe niſi per
modum diſpoſitionis materialis. ¶ Sed contra. Con 2
tritio eſt cauſa ſacramẽtalis remiſſionis culpe. ⁊ infuſio-
nis gratie. penitentia eñ cum ſit ſacramẽtum noue legis
gratiam cauſat. ⁊ ſic remiſſionem culpe. nec hoc facit ra-
tione aliarũ ſuarũ partiũ. ſcʒ confeſſionis ⁊ ſatiſfactionis
que gratiam ⁊ culpe remiſſionem preſupponũt. ⁊ ſic re-
linq̃tur q ipſa contritio ſit cauſa ſacramentalis remiſſio-
nis culpe ⁊ infuſionis gratie. ſed cauſa ſacramẽtalis eſt
cauſa inſtrumẽtalis. vt ex precedenti queſtione patet. er
go cum inſtrumẽtum reducatur ad genus cauſe efficien-
tis. contritio non erit cauſa remiſſionis culpe. vt diſpoſi
tio materialis. ſed magis in genere cauſe efficientis.
¶ Pre. Attritio precedit gratie infuſionem ⁊ culpe re- 3
miſſionem. ſed contritio ab attritione nõ differt niſi ſm
intenſionem doloris q̃ ſpeciem non variat. ergo ⁊ contri
tio ad minus naturaliter precedit gratie infuſionẽ ⁊ cul
pe remiſſionem ¶ Pre. In pſal. dicitur. iuſtitia ⁊ iudici- 4
um preparatio ſedis eius. anima aũt efficitur ſedes dei
p̄ gratie infuſionẽ ⁊ culpe remiſſionẽ. cũ ergo homo iuſti
tiam ⁊ iudiciũ faciat p̄ hoc q peccata [illegible]
q contritio ſit preparatio ad gratie infuſionẽ ⁊ naturali
ter ẽ prior ¶ Pre. Motus ad terminũ naturaliter p̄ce 5
[illegible] ſed motus eſt [illegible] motus tendens in de-
ſtructionẽ peccati. ergo naturaliter p̄cedit remiſſionẽ cul
pe ¶ Pre. Aug9. dicit. q̃ creauit te ſine te. nõ iuſtificabit 6
te ſine te. ⁊ ita motus liberi arbitrij q̃ ex pre noſtra eſt re
quirit̃ ad iuſtificationẽ. ⁊ naturaliter p̄cedit eã. ſed iuſti
ficatio terminat̃ in remiſſionẽ culpe. g̃ motus liberi arbi-
trij p̄cedit naturaliter remiſſionẽ culpe. ¶ Pre. In ma 7
trimonio carnali ꝯſenſus mutuus naturaliter matrimo
nij copulã precedit. ſʒ p̄ gratie infuſionẽ ꝯtrahitur quod
dam ſpirituale matrimoniũ aĩe cũ deo ſm illud Ozee. ij.

Sponſabo te mihi in iuſticia. ergo motus liberi arbitrij
per quē eſt anime ꝯſenſus in deū ꝑcedit naturaliter gra
8 tie infuſionē. ¶ Pre. Sicut in his que mouētur ab alio
ſe habet motio mouētis exterius ad motū mobilis. ita ꝛ
in his que mouent̃ a ſeipſis. ſʒ motio qua exterius agēs
mouet. ſiue moueat vt ꝑncipale agēs ſiue vt coadiuuās
naturaliter precedit motū ipſius mobilis. ergo cū3 in iu
ſtificatōne impij anima nō totaliter ab extrinſeco moue
tur. ſed ipſa quodāmodo ſe moueat vt coadiuuās ſcdm̄
illud ꝑma Corinth. iij. Dei eīn ſumꝰ adiutores. videt̃ ꝙ
ipſa operatō anime ſiue motus liberi arbitrij naturaliter
precedat remiſſionē culpe ſm̄ quā mouetur anima de vi
cio in virtutem.

Inſtātie ¶ Sed contra. Contritio eſt actus meritorius. ſed
.i. actus meritorius nō eſt niſi a gratia. ergo gratia eſt cau
ſa ꝯtritionis. ſed cauſa naturaliter ꝑcedit effectum. ergo
2 gratie infuſio naturaliter precedit ꝯtritionē. ¶ Pre. Ro
ma. v. ſup illud Iuſtificati ex fide ꝛc̄. dicit gloſa. gratiam
dei nō precedit aliqꝺ meritū humanū. ſed ꝯtritio ē quod
Solō dam humanū meritū. ergo nō precedit gratie infuſionē.
Sed dice. ꝙ precedit ſicut quedā diſpoſitio. ¶ Sed
3. contra Diſpoſitio ē minus ꝑfecta ꝙ̄ forma ad quā diſpo
nit. ſed ꝯtritio dicit aliqđ magis ꝑfectū ꝙ̄ gratia. ergo
cōtritio ē nō diſpoſitio ad gratiā Probatio medie. Actꝰ
ſcđs eſt maioris ꝑfectionis ꝙ̄ primus. ſʒ gratia ē actus
primus cū ſe habeat ꝑ modū habitus. ꝯtritio aūt ē actꝰ
ſcđs cum ſit operatio gratie. ſicut conſiderare eſt opera-
tio ſcientie. vnde ſicut conſiderare eſt ꝑfectius ꝙ̄ ſcientia
4 ita contritio eſt perfectius ꝙ̄ gratia. ¶ Prete. Effectus
cauſe efficientis nunꝙ̄ eſt diſpoſitio ad cauſam efficien-
tem. quia in via motus ſequitur efficientem. cum tamen
in eadem via diſpoſitio precedat illud ad quod diſponit.
ſed contritio ſe habet ad gratiam ſicut effectus cauſe ef-
ficientis ad ſuam cauſam efficientem. ergo contritio non
eſt diſpoſitio ad gratiam. ꝛ ſic idem quod prius. Proba
tio medie. Habitus et potentia ad idem genus cauſe re
ducūtur eo ꝙ habitus ſuppleat qꝺ potentie deeſt. ſed po
tentia eſt cauſa actus in genere cauſe efficientis. ergo et
habitus. ſed gratia cōparatur ad ꝯtritionē ſicut habitꝰ
ad actū3. ergo cōparatur ad gratiā ſicut effectus ad cau
5 ſam efficientē. ¶ Pre. Quod nihil facit ad introductio-
nem forme nō eſt diſpoſitio ad formā. ſed ꝯtritio nihil fa
cit ad gratie infuſionē. quia ſine ꝯtritione poteſt eſſe gra
tie infuſio. ſicut patet in chriſto ꝛ in angelis. ꝛ primo ho
mine in ſtatu innocētie. ergo ꝯtritio non eſt diſpoſitio ad
6 gratiam. ꝛ ſic idē quod prius. ¶ Pre. Bernar. dicit. ꝙ
ad opus ſalutis noſtre duo requirūtur. ſcʒ deus dans et
liberū arbitriū recipiēs. ſed datio naturaliter eſt prior ꝙ̄
receptio. ergo gratia q̄ eſt in iuſtificatione noſtra ex par-
te dei dantis naturaliter ꝑcedit ꝯtritionē q̄ eſt ex pte libe
7 ri arbitrij recipiētis. ¶ Pre. Contritio nō poteſt eſſe ſi-
mul cum peccato. ergo remiſſio peccati naturaliter cōtri
tionem precedit.

Rſō. ¶ Reſpōſio dicēdū. ꝙ circa h̄ eſt triplex opinio Qui
Opi. priª dam eīn dicūt ꝙ motus liberi arbitrij naturaliter ꝑcedat
gratie infuſionem ꝛ culpe remiſſionē abſolute Dicūt eīn
ꝙ ille motus liberi arbitrij non eſt contritio ſed attritio.
Repbaº. nec eſt actus fidei formate. ſed fidei informis Sʒ hoc
non videtur eſſe ad ꝓpoſitum. nā omnis dolor de pecca
to in habente gratiam eſt contritio. ꝛ ſic omnis actus fi-
dei gratie coniūctus eſt fidei formate. actus ergo fidei in
formis ꝛ attritio de quibꝫ iſti loquūtur tempore ꝑcedūt
gratie infuſionē. ꝛ de talibus motibꝫ liberi arbitrij ad pre
ſens nō loquimur. ſed de illis q̄ ſunt ſimul cum gratie in
fuſione ſine quibꝫ iuſtificatio gratie eſſe non pōt in adul-
tis. nā in paruulis ſine precedētibus poteſt. vt ex ſupra
dictis patet. Et ideo alij dicūt. ꝙ iſti motus ſunt me Opīo. ij.
ritorij ꝛ gratia informati. vnde naturaliter gratiā ſequū
tur. precedunt autem remiſſionem culpe naturaliter. q̄a
gratia ꝑ hos actus remiſſionem culpe ꝺatur Sʒ hoc Repbaº.
eſſe non poteſt. nam qꝺ cauſat gratiam ꝑ operationem.
cauſat ꝑ modū cauſe efficiētis. Gratia igitur ſi per actu3
contritionis ꝛ fidei formate remiſſionē culpe cauſat. cau
ſabit eam per modum cauſe efficientis. qꝺ eſſe nō poteſt
nam cauſa effectiue deſtruens aliquid. prius ponitur in
eſſe ꝙ̄ hoc qꝺ deſtruit ſit in non eſſe. nō eīn ageret ad eiꝰ
deſtructionem quod iam non eſt. Unde ſequeret̃ ꝙ gra
tia prius eſſet in anima ꝙ̄ remiſſa culpa eſſet. qꝺ eſt im-
poſſibile. Uñ patet ꝙ gratia non per aliquā operationē
eſt cauſa remiſſionis culpe. ſed per informationē ſubiecti
que importatur in gratie infuſione. ꝛ ideo inter gratie in
fuſionem ꝛ culpe remiſſionem nihil cadit medium.
Oportet igitur ſm̄ aliā opinionē ꝙ ꝑdicti motꝰ eodē Opīo btī
ordine ſe habeant ad vtrūqꝫ vt quodammodo precedāt Thome.
quodāmodo ſequātur ordine nature. nam ſi ordo natu-
re attēdatur ſcdm̄ rationē cauſe materialis. ſic motus li-
beri arbitrij ꝑcedit naturalit̃ gratie infuſionē. ſicut diſpo
ſitio materialis formā. Si aūt attēdatur ſcdm̄ rationem
cauſe formalis eſt ecōuerſo Et ē ſimile in rebꝫ naturalibꝫ
de diſpoſitione q̄ eſt neceſſitas ad formā. q̄ quodāmodo
precedit formā ſubſtantialē. ſcʒ ſcdm̄ ratione cauſe mate-
rialis. diſpoſitio eīn materialis ex pte materie ſe tenet.
ſed alio modo. ſcilicet ex parte cauſe formalis. forma ſub
ſtantialis eſt prior inquantū perficit materiam ꝛ accidē
tia materialia.
¶ Ad primū ergo dicendum. ꝙ contritio eſt cauſa re Ad .i.
miſſionis culpe inquantū eſt diſpoſitio ad gratiā ¶ Ad Ad 2
ſecundū dcm̄. ꝙ penitētie ſacramētū habet ꝯferre gratiā
ex virtute clauiū quibꝫ ſe penitēs ſubijcit. Cōtritio igit̃
ſi ſm̄ ſe ꝯſideretur. nō ſe habet ad gratia3 niſi ꝑ modum
diſpoſitionis. ſed ſi cōſideretur inquantū habet virtutem
clauiū in voto. ſic ſacramētaliter ꝺatur in virtute ſacra
menti penitentie. ſicut ꝛ in virtute baptiſmi. vt patet in
adulto q̄ habet ſacramētū baptiſmi in voto tm̄. Ex hoc
igit̃ nō habet̃ ꝙ cōtritio ſit cauſa efficiēs remiſſionis cul
pe ꝑ ſe loquēdo. ſʒ virtꝰ clauis vel baptiſmꝰ Vel pōt
dici ꝙ ꝯtritio ad remiſſionē culpe ꝛ ad reatū tpalis pe-
ne ſe habet ꝑ modū cauſe efficiētis. ſʒ quātū ad maculā ꝛ
reatū pene etne ſe habet ſolū ꝑ modū diſpoſitionis ¶ Ad
iij. dcm̄. ꝙ ꝯtritio ab attritione ꝑcedēte nō differt ſolu3 Ad 3
ſm̄ intēſionē doloris. ſʒ etiā ſm̄ informatōnē grē. ꝛ ita cō
tritio habet aliquē ordinē poſterioritatis ad gratiā quē
nō habet attritio ¶ Ad. iiij. dcʒ. ꝙ ꝑparatio illa ē per mo Ad 4
dum diſpoſitionis materialis. ¶ Ad. v. dcm̄. ꝙ ꝯtritio Ad 5
eſt motus ad remiſſionē culpe. nō q̄ſi ab ea diſtās. ſʒ vt
ei ꝯiuncta. vn̄ magis ꝯſiderat̃ vt in motū eſſe ꝙ̄ in moue
ri. ꝛ tū motus ꝑcedit terminū in ordine cauſe materialis
quia motus eſt actus exiſtentis in potentia. ¶ Ad ſe- Ad 6
xtum dicendum. ꝙ intelligendum eſt. non iuſtificabit te
ſine te diſponente aliqualiter ad gratiam. ꝛ ſic non opor
tet ꝙ motus liberi arbitrij precedat niſi per modū diſpo
ſitionis. ¶ Ad. vij. dcʒ. ꝙ ꝯſenſus eſt cā efficiēs matri Ad 7
monij carnalis. motꝰ āt liberi arbitrij nō ē cauſa efficiēs
infuſionis gratie. et ideo nō eſt ſimile ¶ Ad. viij. dcm̄ Ad 8

ꝙ in iuſtificatione impij hō nō ē adiutor dei q̄ſi ſimul ab
So. inſtā. eo efficiēs gratiā. ſ; ſolum ſicut ſe preparās ad gratiam
Ad .1. ¶ Ad primū vero qđ in ↄtrariū eſt dicendū. ꝙ cōtri
tio eſt a gratia ſicut ab informāte. ⁊ ita ſeq̄tur ꝙ in ratio
Ad .2 ne cauſe formalis ſit prior. ¶ Ad .ij. dicēdū. ꝙ meritū hu
manū nō precedit gratiā in ratione merēdi ita ſc; ꝙ gra
tia cadat ſub merito. pōt tamē ꝓcedere actus humanus
Ad .3 gratiā vt diſpoſitio materialis. ¶ Ad .iij. dicēdū. ꝙ contri
tio ē a libero arbitrio ⁊ a gratia. ⁊ ſcđm ꝙ ꝓcedit a libero
arbitrio ē diſpoſitio ad gratiam ſimul exiſtēs cū gratia.
ſicut diſpoſitio q̄ eſt neceſſitas. ſimul eſt cū forma. ſed ſcđm
ꝙ eſt a gratia cōparatur ad gratiam vt actus ſecundus
Ad 4 ¶ Ad .iiij. dicendū. ꝙ ſicut habitus formaliter perficit
potentiam. ita illud qđ de habitu relinq̄tur in actu ē for
male principiū reſpectu ſubſtātie actus quā potentia mi
niſtrat. ⁊ ſic habitus eſt formale principiū actus formati
q̄uis reſpectu formationis habeat ratione cauſe efficien
Ad 5 tis. ¶ Ad .v. dicendū. ꝙ diſpoſitio non facit aliquid ad
formā effectiue. ſed materialiter tantū inquātū ꝑ diſpoſi
tionem materia efficitur ↄgrua ad receptionem forme.
et ſic contritio facit ad gratie infuſionē in eo qui culpā ha
bet. q̄uis non req̄ratur in innocēte. plura em̄ requirunt
diſpoſitione ad receptionē forme contrarie. ⁊ ad introdu
ctionem forme ſimul q̄ ad ſolam forme introductionem
Ad 6 ¶ Ad ſextū dicendū. ꝙ illud ex parte dātis eſt ꝑus for
maliter. ſed quod eſt ex parte recipiētis ē prius materia
Ad 7 liter. ¶ Ad .vij. dicēdū. ꝙ ex illa ratione nō ſeq̄tur ꝙ remiſ
ſio culpe precedat ↄtritionē. q; ꝑ ipſam contritionē quo
dammodo remittit culpa. ſicut ꝑ calorem in ſummo ex
pellitur forma aque. ⁊ ſic non ſunt ſimul. ⁊ ſimiliter nec
culpa et contritio.

Vno querit. vtrum

iuſtificatio impij ſit in inſtanti. Et videt ꝙ
1. non. Impoſſibile em̄ eſt eiuſdē potētie ſimul ⁊ ſemel eē
plures motus. ſicut nec vna materia ē ſimul ⁊ ſemel ſub
diuerſis formis diſperatis. ſed in iuſtificatione impij req̄
ritur duplex motus liberi arbitrij. vt ex dictis patz. ergo
Solutio iuſtificatio impij nō poteſt eſſe in inſtanti. Sed dicē.
ꝙ illi duo motus ſunt diuerſaꝝ potētiaꝝ. nā motus li
beri arbitrij in deū eſt in ↄcupiſcibili. motus aūt liberi ar
bitrij in peccatū cū ſit quedā deteſtatio peccati ē in iraſci
2 bili. ¶ Sed ↄtra. Deteſtari eſt idē qđ odire. ſed odiū eſt
in ↄcupiſcibili ſicut amor ſcđm phm in ſcđo thopicoꝝ.
3. ergo deteſtari nō eſt in iraſcibili. ¶ Preter. Iraſcibilis et
cōcupiſcibilis ſm̄ Damā. ſunt partes ſenſibilis appetit⁹
ſed ſenſibilis appetitus nō ſe extendit niſi in bonū qđ ē ei
cōueniens vel in eius ↄtrariū. hmōi aūt nō ſunt ipſe de
us ⁊ peccatū ſub ratione peccati inquātū eſt deteſtabi
le. ergo nō pertinēt iſti motus ad ↄcupiſcibilē ⁊ iraſcibilē
Solutio ſed ad voluntatē. ⁊ ſic vnius ſunt potētie. Sed dicē.
ꝙ mot⁹ liberi arbitrij in deū ē mot⁹ fidei q̄ ad intellectū
ꝑtinet. contritio aūt ꝑtinet ad volūtatē cuius ē de pecca
to dolere. ⁊ ſic nō ſunt vnius potētie mot⁹ ¶ Sed cōtra.
4 Scđm Aug⁹. Credere nō pōt hō niſi volens. ergo licet
in credendo req̄ratur actus intellect⁹. nihilomin⁹ etiam
req̄ritur ibi actus volūtatis. ⁊ ſic relinq̄tur ꝙ duo mot⁹
5 eiuſdē potētie ad iuſtificationē impij req̄rantur. ¶ Pre.
Eiuſdē ē moueri ad terminū ⁊ a tmino. ſ; deteſtari pec
catū eſt moueri a termino. moueri aūt in deū eſt moueri
ad terminū. ḡ ↄtritio q̄ eſt peccati deteſtatio. ē eiuſdē po
tentie cuius ē motus in deū. ⁊ ſic non poſſunt eſſe ſimul.
¶ Pre. Nihil mouet ſimul ad diuerſos ↄtrarios mot⁹ 6
ſed deus ⁊ peccatū ſunt diuerſi ⁊ ↄtrarij termini. ḡ aīa
nō poteſt ſimul moueri in deū ⁊ in peccatū. ⁊ ſic idē qđ
prius. ¶ Pre. Gratia nō datur niſi digno. ſ; q̄diu aliq̄s 7
eſt ſubiectus culpe nō eſt dign⁹ gratia. ḡ oportet ꝙ ꝑus
expellat culpa q̄ infundat gratia. ⁊ ſic iuſtificatio q̄ hec
duo concludit non ē in inſtanti ¶ Pre. Forma q̄ recipit 8
magis ⁊ min⁹ ſucceſſiue. vt videt. debet in ſubiecto fieri
ſicut forma q̄ nō recipit magis ⁊ minus fit ſubito in ſub
iecto. vt patet de formis ſubſtātialib⁹. ſed gratia intēdi
tur in ſubiecto. ergo videtur ꝙ ſucceſſiue introducat. et
ita infuſio gratie nō eſt in inſtāti ⁊ ꝑ ↄſequēs nec iuſtifi
catio impij. ¶ Pre. Sicut in q̄libet mutatione ⁊ in iuſti 9
ficatione impij neceſſe ē ponere duos terminos. ſc; termi
nū a quo ⁊ terminū ad quē. ſ; cuiuſlibet mutationis duo
termini ſunt incōtingētes. id ē q̄ nō poſſunt ſimul eſſe. er
go in iuſtificatione impij includūtur q̄ ſe habēt ſm prius
et poſterius. ⁊ ita iuſtificatio impij ē ſucceſſiua ⁊ non in
inſtāti ¶ Prete. Nihil qđ prius ē in fieri q̄ in facto eē fit 10
in inſtāti. ſed gratia ꝑus ē in fieri q̄ in facto eē. ergo infu
ſio gratie nō eſt in inſtāti. ⁊ ſic idē qđ prius. Probatio me
die. In ꝑmanētib⁹ qđ fit nō eſt. cū vero iam factū eſt iam
eſt. ſ; gratia ē ꝑmanēs. ſi ergo ſimul fit ⁊ facta eſt. ſimul
eſt ⁊ nō eſt. qđ eſt impoſſibile ¶ Pre. Omnis motus ē
in tempore. ſed in iuſtificatione impij req̄ritur quidā mo 11
tus liberi arbitrij. ergo iuſtificatio impij fit in tempore ⁊
ita non eſt in inſtanti. ¶ Pre. Ad iuſtificationem impij 12
requiritur contritio de peccatis. ſed quādo aliquis mul
ta peccata cōmiſit non poteſt de omnibus peccatis in in
ſtanti conteri nec cogitare. ergo iuſtificatio impij non po
teſt eſſe in inſtanti ¶ Pre. Quādocūq; inter extrema mu 13
tationis eſt aliqđ medium mutatio eſt ſucceſſiua ⁊ non
momentanea. ſed inter culpam ⁊ gratiam eſt aliqđ medi
um. ſc; ſtatus nature condite. ergo iuſtificatio impij eſt
mutatio ſucceſſiua. ¶ Prete. Culpa ⁊ gratia non ſimul 14
ſunt in anima. ergo inſtans in quo vltimo culpa ineſt. eſt
aliud ab inſtāti in quo gratia ineſt. ſed inter q̄libet duo in
ſtantia cadit mediū tempus. ergo inter expulſionē culpe
et infuſionē gratie cadit tēpus mediū. ſ; iuſtificatio vtrū
q; hoꝝ includit. ergo iuſtificatio impij eſt in tēpore ⁊ nō
in inſtanti.

¶ Sed ↄtra. Iuſtificatio impij eſt quedā ſpiritualis Cōtra
illuminatio. ſed illuminatio corporalis fit in inſtāti nō in
tempore. cum ergo ſpiritualia ſint ſimpliciora corporali
bus ⁊ minus tempori ſubiecta. videt ꝙ iuſtificatio impij
ſit in inſtāti. ¶ Pre. Quāto agēs aliqđ ē potētius. tan
to in minori tꝑe ſuū effectū ꝓducit. ſ; auctor iuſtificatio
nis eſt deus q̄ eſt infinite virtutis. ergo iuſtificatio impij
eſt in inſtanti. ¶ Prete. In li. de cauſis dicitur ꝙ ſubſtā
tie ſpiritualis. cuiuſmodi ē anima. ⁊ ſubſtātia ⁊ actio ē in
momento eternitatis ⁊ non in tempore. ſed iuſtificatio
pertinet ad actionē anime. ergo non eſt in tꝑe. ¶ Prete.
In eodem inſtanti in quo eſt diſpoſitio ↄpleta in mate
ria eſt ⁊ forma. ſed motus liberi arbitrij q̄ in iuſtificatio
ne req̄ritur eſt diſpoſitio cōpleta ad gratiā. ergo in eodē
inſtāti in quo ſunt illi motus eſt gratia

¶ Reſponſio dicendum. ꝙ iuſtificatio impij eſt in in Rñ°
ſtanti. Ad cuius euidentiam ſciendum. ꝙ quando di
citur aliq̄ mutatio eē in inſtāti nō intelligit ꝙ duo tmini
ei⁹ ſint in inſtāti. h̄ ē em̄ impoſſibile cū oīs mutatio ſit int
terminos oppoſitos ꝑ ſe loquēdo. ſ; intelligit ꝙ trāſit⁹ de

vno termino in aliũ eſt in inſtãti. qḋ quidẽ in aliquibꝫ
oppoſitis ↄtingit. in aliquibꝫ nõ. Quãcunqꝫ eñ inter mo
tus terminos ẽ accipere aliquod mediũ oportet ꝙ tran
ſitus de vno termino in aliũ ſit ſucceſſiuus. q꜡ mediũ eſt
in quod primo mutat᷑ qḋ mouet᷑ ↄtinue ꝙ̃ in vltimũ. vt
patet ꝑ phm̃ in .v. phyſ. Et intelligo mediũ ꝑ qualẽcun
qꝫ diſtantiã ab extremis ſiue ſit diſtantia in ſitu. ſicut in
motu locali. ſiue ſit diſtantia ſm̃ rationẽ quãtitatis ſicut
in motu augmenti ⁊ diminutionis. ſiue ſm̃ rationẽ for⸗
me vt in alteratione. ⁊ hoc ſiue illud medium ſit alterius
ſpeciei ſicut pallidum inter nigrũ ⁊ album. ſiue eiuſdem
ſpeciei ſicut minus calidũ inter magis calidũ ⁊ frigidũ.
Quãcunqꝫ vero inter duos terminos mot⁹ vel mutatio
nis non poteſt medium eſſe aliquo predictoꝝ modoꝝ
tunc tranſitus de vno termino in aliũ nõ eſt in tempore.
ſed in inſtanti. Hoc aũt contingit qñcunqꝫ duo termini
motus ſunt affirmatio ⁊ negatio. ſiue priuatio ⁊ forma.
nam inter affirmationẽ ⁊ negationẽ nullo modo eſt me⸗
dium. nec inter priuationẽ ⁊ formã circa ꝓprium ſuſcepti⸗
bile. ⁊ hoc dico non ꝑ modum quo aliquid alterius ſpe
ciei eſt mediũ inter extrema. ſed per modũ quo aliquid ẽ
medium ſm̃ intenſionem ⁊ remiſſionem. Vñ etſi nõ poſ
ſit eſſe medium per ſe inter ea. poteſt eſſe medium per ac
cidens. nam negatio ſiue priuatio per ſe loquendo non in
tenditur neqꝫ remittitur. ſed per accidens ſm̃ ſuam cau
ſam poteſt conſiderari aliqua eius intenſio vel remiſſio.
vt ſi dicatur magis eſſe cecus qui habet oculum erutum
ꝙ̃ qui habet aliquã infirmitatem in oculo. ex eo ꝙ cauſa
cecitatis eſt efficacior. Sic igitur accipiendo huiuſmodi
mutationes ſm̃ ꝓprios terminos ꝑ ſe loquẽdo oportet
eas eſſe inſtantaneas ⁊ non in tempore ſicut eſt illumina
tio generatio aut corruptio ⁊ alia huiuſmodi. Accipien
do vero eas quantũ ad cauſas ſuoꝝ terminoꝝ poteſt in
eis conſiderari ſucceſſio. ſicut patet in illuminatione. nã
ꝙ̃uis aer ſubito tranſeat de tenebris ad lumen. tamen
cauſa tenebroſitatis ſucceſſiue tollitur. ſcꝫ abſentia ſolis
qui per motum localem ſucceſſiue fit preſens. ⁊ ſic illumi
natio eſt terminus motus localis. ⁊ ẽ indiuiſibilis ſicut
et quilibet terminus continui. Dico igitur ꝙ extrema iu
ſtificationis ſunt gratia ⁊ priuatio gratie. inter que nõ ca
dit medium circa propriũ ſuſceptibile. Unde oportet ꝙ
tranſitus de vno in alteruꝫ ſit in inſtanti ꝙ̃uis cauſa hu⸗
ius priuationis ſucceſſiue tollatur vel ſm̃ ꝙ homo cogi
tando diſponit ſe ad gratiam. vel ſaltem ſm̃ ꝙ tempus
preterit poſtꝙ̃ deus gratiam ſe daturũ preordinauit. et
ſic gratie infuſio fit in inſtanti. Et quia cũ expulſio culpe
ſit formalis effectus gratie infuſe. inde eſt ꝙ tota iuſtifi⸗
catio impij eſt in inſtanti. Nã forma et diſpoſitio ad for
mã completam totum eſt in inſtanti

Ad .1. ¶ Ad primũ ergo dicẽdum. ꝙ qñ ſunt duo mot⁹ om
nino diſperati non poſſunt ſimul eſſe in eadem potentia.
ſed ſi vnũ ſit ratio alterius tunc ſimul eſſe poſſunt. quia
tunc quodãmodo ſunt vnus motus. ſicut cum aliquis
aliquid ꝓpter finem appetit. ſimul appetit finem ⁊ id qḋ ẽ
ad finem. Et ſimiliter cum aliquis fugit illud qḋ eſt fini
repugnans ſimul appetit finem ⁊ fugit contrarium. et ſi
mul voluntas mouetur in deum et odit peccatum qḋ eſt
Ad 2 contra deum. ¶ Ad ſcḋm dicendum. ꝙ huiõi motus li⸗
beri arbitrij ad volũtatẽ ꝑtinẽt. nõ ad iraſcibilem ⁊ cõcu
piſcibilem. ⁊ hoc ideo. q꜡ obiectũ eoꝝ eſt aliquid intelli⸗
gibile non aliqḋ ſenſibile. Inuenitur tamẽ aliqñ attribui
iraſcibili ⁊ cõcupiſcibili inquantũ volũtas ipſa dicit᷑ eſſe
iraſcibilis ⁊ cõcupiſcibilis propter ſimilitudinem actus.
et tunc ↄtritio poteſt attribui ⁊ cõcupiſcibili inquãtum
homo odit peccatum. ⁊ etiam iraſcibili inquantũ contra
peccatum iraſcitur vindictam de eo ſumere ꝓponens in ſe Ad 3
ipſo. Et per hoc patet ſolutio ad tertiũ. ad quartum. Ad 4
et ad quintũ. ¶ Ad ſextum dicendum. ꝙ voluntas non Ad 5
mouetur ſimul ad contraria proſequenda. ſed ſimul põt Ad 6
moueri ad vnum fugiẽdum ⁊ ad aliud proſequendum.
et precipue ſi proſequutio vnius ſit ratio fuge alterius.
¶ Ad ſeptimũ dicendum. ꝙ gratia datur digno non ita Ad 7
ꝙ ſit aliquis ſufficienter dignus anteꝙ̃ habeat gratiam.
ſed quia ex hoc ipſo ꝙ datur facit hominẽ dignum. vnde
ſimul eſt dignus gratia et gratiam habens. ¶ Ad octa⸗ Ad 8
uũ dicẽdum. ꝙ ad hoc ꝙ aliqua forma ſucceſſiue recipia
tur in ſubiecto nihil operatur intenſio vel remiſſio eius in
ſubiecto. ſed intenſio vel remiſſio forme contrarie. vel op
poſiti termini. priuatio autem gratie non ſuſcipit magis
et minus niſi per accidens ratione ſue cauſe vt iam dictũ
eſt. ⁊ ideo non oportet ꝙ gratia ſucceſſiue recipiatur in
ſubiecto. Si autem in ſubiecto remitteretur poſſet hoc ali
quid conferre hoc ꝙ gratia ſucceſſiue abijceretur. ſꝫ gra⸗
tia non remittitur in eodem ſubiecto. ⁊ ideo non ſucceſſi⸗
ue abijcitur propter hoc q꜡ ipſa non remittitur nec ſucceſ
ſiue inducitur ꝓpter hoc ꝙ eius priuatio non remittitur
¶ Ad nonũ patet ſolutio ex dictis. nã non ideo dicit᷑ mu Ad 9
tatio eẽ in inſtãti. quia duo termini eius ſunt in inſtanti.
vt dictũ eſt. ¶ Ad .x. dicendũ. ꝙ fieri alicuius rei ꝑmanẽ Ad 10
tis poteſt accipi dupliciter. vno mõ ꝓprie. ⁊ ſic dicit᷑ fieri
res ꝙ̃diu durat motus cuius terminus rei ẽ generatio
et ſic qḋ fit nõ eſt in ꝑmanẽtibꝫ. ſed fieri rei ẽ ꝑ ſucceſſionẽ
ſm̃ ꝙ dicit phs in .vi. phyſ. qḋ fit fiebat ⁊ fiet. Alio mõ
dicit᷑ fieri improprie vt ſcꝫ aliqḋ fieri dicatur in primo inſtã
ti in quo factũ eſt. ⁊ hoc ideo. q꜡ illud inſtans inquantũ
eſt terminus prioris tẽporis in quo fiebat vſurpat ſibi hꝫ
qḋ priori tempori debetur. Et ſic non eſt verum ꝙ id qḋ
fit non eſt. ſed nunc primo eſt ⁊ ante hoc non erat. ⁊ ſic in
telligendum eſt ꝙ in his que ſubito fiunt ſimul eſt fieri ⁊
factũ eſſe. ¶ Ad vndecimũ dicendũ. ꝙ motus non acci Ad .11.
pitur hic ſm̃ ꝙ eſt exitus de potentia in actum. ſic enim
motus menſuratur tempore. ſed accipitur motus liberi
arbitrij pro ipſa eius operatione q̃ eſt actus perfecti. vt di⸗
citur in tertio de anima. ⁊ ita poteſt eſſe in inſtanti. ſicut
eſſe perfectum eſt in inſtanti. ¶ Ad duodecimũ dicẽdũ Ad 12
ꝙ in illo inſtanti quo homo iuſtificatur non requiritur
ꝙ ſit contritio ſpecialiter de ſingulis peccatis. ſed gene⸗
raliter de omnibus contritione ſpeciali de ſingulis pecca⸗
tis vel precedente vel ſubſequente ¶ Ad decimũtertiũ Ad 13
dicendum. ꝙ poſtꝙ̃ homo in culpam incidit non poteſt
eſſe medium inter gratiam ⁊ culpam. quia culpa non au
fertur niſi per gratiam. vt ex ſupra dictis patet. nec gra
tia perditur niſi per culpaꝫ ꝙ̃uis ante culpam eſſet ſtat⁹
medius inter gratiam ⁊ culpam ſm̃ quorũdam opinio⸗
nem. ¶ Ad decimũquartũ dicendum. ꝙ non eſt accipe Ad 14
re vltimũ inſtans in quo culpa fuit. ſed vltimũ tempus.
vt ſupra dictum eſt.

Materia viceſimanona
de gratia chriſti.

Queſtio .xxix. de gratia.

et habet octo queſtiones ¶ Prima. vtrū
in xp̄o ſit gratia creata ¶ Scd̄a. vtrum ad h̄ ꝙ
natura humana verbo vniret in ꝑſona. req̄rat habitua-
lis gratia ¶ Tertia. vtrum gratia xp̄i ſit infinita ¶ Quarta
vtrum gratia capitis xp̄o cōueniat ſm̄ humanā naturam.
¶ Quita. vtrum in xp̄o req̄ratur habitualis gratia ad h̄ ꝙ
ſit caput ¶ Sexta. vtrum xp̄s mereri potuit. ¶ Septima.
vtrū xp̄s alijs mereri potuit ¶ Octaua. vtrū xp̄s in pri
mo inſtanti ſue conceptionis mereri potuit.

Queſtio ē de gratia

chriſti. Et primo q̄ritur. vtrum in
.1. xp̄o ſit gratia creata. Et videt̄ ꝙ
non Homo eni dicit̄ ꝑ gratiā creatā
filius adoptiu⁹. ſed xp̄s ſm̄ ſanctos
nō fuit filius adoptiuus. ergo nō ha
2 buit gratiā creatā. ¶ Pre. Vbi ē coniūctio rei ꝑ eſſentiā
nō req̄ritur cōiūctio ꝑ ſimilitudinē. ſicut ad cognoſcēdū
requiritur cognoſcētis vnio ad rem cognitā. ⁊ tn̄ quādo
aliqua ſunt in anima ꝑ ſui eſſentiā nō eſt neceſſariū ad eo
rum cognitionē ꝙ ſint in ea per ſimilitudinē. ſed deus eſt
vnitus anime xp̄i ꝑ eſſentiā realiter in vnitate ꝑſone. er-
go nō req̄ritur ꝙ vniatur ei ꝑ gratiam que eſt vnio per
3 ſimilitudinem. ¶ Pre. Ad ea q̄ poſſumus per noſtra na
turalia non indigemus gratia. ſed xp̄s potuit peruenire
ad gloriam ꝑ id quod erat ſibi naturale. eſt eni filius na-
turalis. et ſi filius ⁊ heres. cum ergo gratia infundat̄ mē
tibus ad conſequendā gloriam. videtur ꝙ xp̄s gratia
4 creata non indiguerit ¶ Pre. Subiectū poteſt intelligi ſi
ne accidente. ſed gratia ſi fuit in chriſto. accidens fuit. po
teſt igitur xp̄s intelligi ſine gratia. ſic igit̄ intellecto aut
debetur ei vita eterna. aut non. ſi ſic ergo fruſtra addere
ei gratia. ſi aūt non. cum filijs adoptiuis vita eterna de-
beatur ex hoc ꝙ ſunt filij. videtur ꝙ filiatio adoptionis
5 prepōderet filiationi naturali. q̄d ē inconueniēs. ¶ Pre.
Quod eſt bonū ꝑ eſſentiam non indiget bonitate partici
pata. ſed xp̄s eſt bonus ꝑ eſſentiam. quia eſt verus deus
ergo non indiget gratia que ē bonitas ꝑticipata ¶ Pre.
6 Plus ſuperat bonitas increata bonitatē gratie q̄ lumē
ſolis lumen cādele. ſed ille cui adeſt lumen ſolis non indi
get lumine candele. ergo cū xp̄o affuerit bonitas increa
7 ta ꝑ vnionem. videtur ꝙ nō indiguerit gratia. ¶ Prete.
Vnio diuinitatis ad xp̄m aut ſufficit ei. aut non. ſi nō. p̄-
dicta vnio diuinitatis imꝑfecta erat. ſi autē ſufficit. ergo
appoſitio gratie ſuꝑflueret. nihil aūt in operib⁹ dei ſuper
fluū inuenitur. ergo chriſtus creatā gratiam nō habuit
8 ¶ Pre. Qui ſcit aliquid nobiliori noticia vtpote ꝑ me-
dium neceſſariū. non indiget vt cognoſcat idem noticia
minus nobili vtpote ꝑ medium probabile. ſed xp̄s erat
bonus bonitate nobiliſſima. ſcilicet bonitate increata. er
go non indiguit vt eſſet bonus bonitate minus nobili.
ſcilicet bonitate creata. ¶ Prete. Inſtrumentum non in
diget habitu ad ſuā operatōnē. precipue ſi agēs cui⁹ ē in 9
ſtrumētum ſit imꝑfecte virtutis. ſed humanitas xp̄i eſt
ſicut inſtrumētum diuinitatis ſibi vnite. vt dicit Dam.
in tertio li. cum ergo virtus diuina ſit perfectiſſima. vide
tur ꝙ humanitas xp̄i non indiguit gratia. ¶ Pre. Ha 10
benti plenitudinem omnis boni. nihil ſuperaddi eſt ne-
ceſſe. ſed anima xp̄i omnis boni plenitudinem habuit. ex
hoc ipſo ꝙ verbum fuerit ſibi vnitum in quo eſt theſau-
rus omnis boni. ergo non fuit neceſſarium ꝙ ſuꝑadde-
retur ei bonitas gratie ¶ Prete. Id quo aliquid fit me .11.
lius eſt nobilius eo. ſed nulla creatura eſt nobilior anima
verbo vnita. ergo per nullam gratiam creatā anima xp̄i
poterat fieri melior. ergo fruſtra in ea creata eſſet gratia.
¶ Prete. Duplex eſt imago dei in nobis. vt habetur ex 12
glo. ſuper illud pſal. Signatum eſt ⁊c̄. vna creationis q̄
conſiſtit in mente ſm̄ vnam eſſentiam ⁊ tres potentias.
Alia recreationis que attenditur ſcd̄m lumē gratie. aut
ergo imago gratie eſt deo ſimilior q̄ imago mētis chriſti
aut non. ſi eſt deo ſimilior. ergo gratia eſt nobilior creatu
ra q̄ anima chriſti. ſi vero non eſt ſimilior. ergo per eam
mens chriſti non propinquius accederet ad dei confor-
mitatem ad quod ſolum gratia mēti infunditur. fruſtra
igitur gratia in anima chriſti poneretur. ¶ Preterea. 13
Si effectus ſunt repugnantes. ⁊ cauſas repugnātes ha
bebunt. ſicut congregatio ⁊ diſgregatio viſus ad inuicē
repugnāt. ita albedo ⁊ nigredo. ſed filiatio naturalis cu
ius principium eſt natiuitas eterna repugnat filiationi
adoptionis. cuius principium eſt infuſio gratie. ergo gra
tia etiam infuſa repugnat natiuitati eterne. cum ergo na
tiuitas eterna chriſto conueniat. videtur ꝙ ei gratia infu
ſa non ſit.

¶ Sed contra Ioan. p̄mo. Vidimus eum plenū gra Cōtra
tie ⁊ veritatis. ſed in chriſto fuit ſcientia creata ad quā ꝑ
tinet veritas. ergo ⁊ gratia creata. ¶ Prete. Meritum
requirit gratiam. ſed chriſtus meruit ſibi ⁊ nobis vt ſan-
cti dicunt. ergo chriſtus habuit gratiam creatā. ¶ Pre
terea. Chriſtus ſimul fuit viator et cōprehenſor. ſed per
fectio viatoris ē gratia creata. ergo chriſtus gratiā crea
tam habuit. ¶ Prete. Nulla perfectio anime chriſti de
fuit que alijs inſit. cum ſit perfectiſſima. ſed alie ſanctorū
anime non ſolum habent ꝑfectionem nature. ſed etiā gra
tie. ergo vtraq̄ perfectio fuit in chriſto. ¶ Prete. Si-
cut ſe habet gloria ad comprehenſorem. ita gratia ad via
torem. ſed in chriſto qui erat viator ⁊ comprehenſor. fuit
gloria creata. quia per actum creatum diuinitate fruebā
tur. ergo fuit in eo gratia creata

¶ Reſponſio dicendum. ꝙ neceſſe eſt ponere in xp̄o Rſ°.
gratiam creatam. Cuius neceſſitatis ratio hinc ſumi po Duplex
teſt. ꝙ anime ad deum poteſt eſſe duplex coniunctio. vna cōiunctio
ſcd̄m eſſe in vna perſona. que ſingularis eſt anime chriſti aīe ad deū
Alia ſcd̄m operationem que communis eſt omnibus
cognoſcentibus et amantibus deum. Prima quidē con
iunctio ſine ſcd̄a ad beatitudinē non ſufficit. quia nec ipſe
deus beatus eſſet ſi ſe non cognoſceret et amaret. non eni
in ſeipſo delectaretur quod ad beatitudinem requiritur.
Ad hoc ergo ꝙ anima chriſti ſit beata preter vnionem
ipſius ad verbū in perſona req̄ritur vnio per operationem
vt ſcilicet videat deum per eſſentiam. ⁊ videndo fruatur

Hoc autem excedit naturalem potentiā cuiuſlibet natu
re create. ſoli āt deo ſm naturā ſuā ↄueniēs ē. Igit̄ opoꝛ
tet ſupꝛa naturam anime xp̄i aliq̄d ſibi addi p̱ qđ oꝛdine
tur ad predictam beatitudinem. ꝛ hoc dicimus gratiam
Re. pba° cuiuſdaꝫ opinio. Unde neceſſe ē in aīa xp̄i ponere gratiam creatam Ex
quo patet vanitas cuiuſdā opinionis q̄ ponit in ſupioꝛi
pte anime xp̄i gratiam habitualē nō eſſe. ſꝫ imediate vni
ri verbo. ꝛ ex tali vnione influere gratiā in inferioꝛes vi
res. nam ſi loq̄tur de vnione in pſona nō ſolū pars ſupioꝛ
anime xp̄i vnitur verbo. ſꝫ ꝛ tota aīa. Si aūt loq̄mur de
vnione p̱ operationē ad hanc requiritur habitualis gra
tia. vt dictum eſt.

Ad .1. ¶ Ad primū ergo dicendū ꝙ illa q̄ nata ſunt conue-
nire pſone ratione ſuipſius non poſſunt dici de xp̄o ſi ha
bent repugnātiam ad ꝓprietates pſone eterne. que ſola
in eo eſt. ſicut patet de hoc nomine creatura. Ea vero q̄
non ſunt nata ↄuenire pſone niſi ratione nature vel par-
tis nature. poſſunt dici de xp̄o q̄uis habeant repugnātiā
ad pſonam eternam. ꝛ hoc ꝓpter dualitatē naturaꝝ. ſicut
pati ꝛ moꝛi ꝛ alia hmōi. Filiatio aūt p̱ prius reſpicit per
ſonam. gratia aūt non reſpicit pſonā niſi in ratione men-
tis q̄ eſt pars nature. ꝛ ideo filiatio adoptionis nullo mo
Ad 2 do ↄuenit xp̄o. cōuenit tamē ei gratiā habere. ¶ Ad ſe
cundū dōm. ꝙ ratio illa procedit qn̄ vnio p̱ eſſentiam et
per ſimilitudinē ad idem oꝛdinātur. ſed hoc non eſt in ꝓ
poſito. Nam realis vnio diuinitatis ad animaꝫ xp̄i oꝛdi
Ad 3 natur ad vnitatem pſone Unio aūt per ſimilitudinē gra
tie ad fruitionem beatitudinis. ¶ Ad tertiū dicendū. ꝙ
beatitudo eſt naturalis xp̄o ſm naturā diuinā. non autē
ſm naturam humanam. ꝛ ideo ad hoc indiget gratia
Ad 4 ¶ Ad quartū dicendū. ꝙ ſi ponat̄ anima xp̄i non habere
gratiam. tunc xp̄o cōueniet beatitudo increata inquātū
eſt filius naturalis. non aūt beatitudo creata q̄ debetur fi-
Ad 5 lijs adoptiuis. ¶ Ad quintū dicendū. ꝙ xp̄s ſcđm natu
ram diuinā eſt bonus p̱ eſſentiā. non aūt ſcđm naturam
humanā. ꝛ quantū ad hanc indiget pticipatione gratie.
Ad 6 ¶ Ad. vi. dōm. ꝙ lumen ſolis ꝛ candele ad idē oꝛdinant̄
non aūt vnio diuinitatis ad animā xp̄i ſcđm perſonam ꝛ
Ad 7 per gratiā. ꝛ ideo nō eſt ſimile. ¶ Ad ſeptimū dicendū.
ꝙ vnio diuinitatis ad animā xp̄i ſufficit ad hoc ꝙ eſt. nō
tamē ſeq̄tur ꝙ vnio gratie ſupfluat. quia ad aliud oꝛdi-
Ad 8 natur. ¶ Ad octauū dicendū. ꝙ ſcientia nobilioꝛ ꝛ igno
bilioꝛ ad idem oꝛdinat̄. ſcꝫ ad ↄgnitionē rei. non aūt ē ita
Ad 9 in ꝓpoſito. vnde ratio nō ſequitur. ¶ Ad nonū dicendū.
ꝙ duplex ē inſtrumentū. quoddā inanimatū. qđ agitur
et non agit. vt ſecuris. ꝛ tale nō indiget habitu. quoddaꝫ
vero animatū vt ſeruus qđ agit ꝛ agit̄. ꝛ hoc indiget ha-
bitu. ꝛ tale inſtrumentum eſt humanitas diuinitatis
Ad 10. ¶ Ad decimū dicendū. ꝙ anime xp̄i vnita erat plenitu
do omnis boni ex ipſa pſonali vnione. non tamē foꝛmali
ter. ſed pſonaliter. ꝛ ideo indigebat infoꝛmari p̱ gratiam
Ad .11. ¶ Ad vndecimū dicendū. ꝙ aīa verbo vnita pſonaliter
nulla creatura ē melioꝛ ſimpliciter loquendo. ſed ſm q̄d
nihil prohibet. ſicut enī coꝛpoꝛe ei⁹ nobilioꝛ fuit coloꝛ ſm
quid prout ſcꝫ erat actus eius. ita ꝛ anima xp̄i eſt gratia
Ad 12. eius melioꝛ inquantū eſt pfectio ipſius. ¶ Ad duodeci-
mū dicendū. ꝙ gratia xp̄i eſt deo ſimilioꝛ quantum ad ali
quid inquantū comparatur ad animā xp̄i vt act⁹ ad po
tentiam. ꝛ ſcđm hoc anima xp̄i per gratiam confoꝛmaba
tur deo. ſed quantū ad alia ipſa mens eſt ſimilioꝛ. ſcilicet
quantum ad naturales proprietates in quibus deū imi
Ad 13 tatur. ¶ Ad decimūtertiū dicendū ſicut ad primū.

Ecūdo querit̄. vtruꝫ

ad hoc ꝙ natura humana verbo vniret̄ in pſo
na requiratur habitualis gratia Et videt̄ ꝙ nō. Pri
us enī eſt intelligere ſubſtantiaꝫ in eē ſuppoſiti. q̄ aliqđ .1.
accidēs ei inherēs. ſꝫ p̱ vnionē humane nature ad verbū
cōſtituit̄ humana natura in eē ſuppoſiti. cum vero gratia
ſit accidēs. videt̄ ꝙ prius ſit intelligere vnioneꝫ humane
nature ad verbū q̄ gratiā. ꝛ ita gratia nō req̄rit̄ ad vnio
nem ¶ Pre. Natura humana ē aſſumptibilis a verbo in
quantū ē rationalis. hoc aūt nō dat ſibi gratia. ergo per 2
gratiā nō diſponitur ad vnionē ¶ Pre. Anima ad hoc in 3.
funditur coꝛpoꝛi vt in ea pficiat̄ ſcientijs ꝛ virtutibus.
vt patet p̱ Magiſtrū ſcđa diſ. ſcđi li. ſenten. ſed p̱ prius
vnitur verbo q̄ coꝛpori aīa xp̄i. alias ſeq̄retur ꝙ ſuppoſi
tum eſſet aſſumptū. nā ex vnione aīe ad coꝛpus ↄſtituit̄
ſuppoſitū. ergo pus ē intelligere vnionē aīe xp̄i ad verbū
q̄ ſit intelligere gratiā in ipſa. ꝛ ſic gratia nō diſponit ad
predictā vnionē ¶ Prete. Inter naturā ꝛ ſuppoſitū nō 4
cadit aliqđ accidens mediū. ſed natura humana vnitur
verbo ſicut ſuppoſito. nō ergo cadit ibi gratia ſicut medi
um diſponēs ¶ Prete. Natura humana vnit̄ verbo nō 5
ſolum ſcđm animā. ſed etiā ſcđm coꝛp⁹. coꝛp⁹ autē non ē
gratie ſuſceptiuū. ergo ad vnionē humane nature ad ver
bū nō exigitur gratia ſicut diſpoſitio media ¶ Prete. Si 6
cut dicit Aug⁹. in ep̄la ad Uoluſianū. in his q̄ mirabilit̄
fiūt tota ratio facti eſt potētia facientis. ſed vnio huma-
ne nature ad diuinam ſup omnia eſt mirabiliter facta. er
go non opoꝛtet ex pte facti aliquā diſpoſitionē ponere. ſꝫ
ſufficit potentia facientis. ꝛ ſic non requiritur aliqua gra
tia media.

Cōtra ¶ Sed contra eſt qđ Aug⁹. dicit. ꝙ quicq̄d cōuenit
filio dei p̱ naturā ↄuenit filio hoīs p̱ gratiā. ſꝫ eſſe deū cō-
uenit filio dei p̱ naturā. ergo ꝛ filio hoīs ↄuenit p̱ gratiā
conuenit autē ei per vnionē. ergo ad vnionem requiritur
gratia. ¶ Preterea. Excellentioꝛ eſt vnio in perſona q̄
per fruitioneꝫ. ſed ad hanc ſcđam requiritur gratia. ergo
et ad primam.

Rñ°. ¶ Reſpōſio dicendū. ꝙ habitualem gratiā ad vnio-
nem p̄dictā req̄ri pōt intelligi dupliciter. vno mō p̱ modū
pncipij vnionē cauſantis. ꝛ ſic ponere vnionē in xp̄o eſſe
factā p̱ gratiā ſonat hereſim Neſtoꝛij q̄ ponebat non alit̄
eē humanitatē in xp̄o verbo vnitā niſi ſm pfectā ſilitudi-
nē gratie. Alio mō p̱ modū diſpoſitiōis. ꝛ hoc pōt eē du
pliciter. Uel ſcđm modū diſpoſitionis neceſſitatis. vel
cōgruitatis Neceſſitatis q̄dē ſicut caloꝛ eſt diſpoſitio ad
foꝛmā ignis vel raritas. q2 materia non pōt eſſe materia
ꝓpria ignis niſi intelligat̄ cū caloꝛe ꝛ cū raritate. Cōgrui
tatis vero ſicut pulcritudo ē quedā diſpoſitio ad matri-
moniū Dicūt ergo quidā. ꝙ gratia habitualis eſt di Opīo. q̄rūdam
ſpoſitio p̱ modū neceſſitatis quaſi faciēs humanā natu-
ram eſſe aſſumptibilē Sꝫ iſtud nō videt̄. nā gratia eſt Re. pba°.
magis finis aſſumptionis q̄ diſpoſitio ad aſſumptionē.
Dicit enī Dam. ꝙ xp̄s ad hoc aſſumpſit humanam na
turam vt eaꝫ curaret. que q̄dē curatio eſt p̱ gratiā. vnde
gratia habitualis in xp̄o magis intelligit̄ vt effect⁹ vnio
nis. q̄ vt preparatio ad vnionem Et hoc ſignificatur Io
an. primo. Uidimus eum quaſi vnigenitum a patre ple
num gratie et veritatis. quaſi ex hoc ipſo plenitudo gra-
tie ei conueniat ꝙ eſt vnigenitus patris per vnionem.
Et ſic habitualis gratia non intelligitur diſpoſitio ad

vnionem niſi ꝑ modũ ↄgruitatis. Et ꝑ huncmodũ gra
tia habitualis poteſt dici gratia vnionis. q̃uis conueni
entius ⁊ magis ſcd̃m intentionẽ ſanctoꝝ gratia vnionis
intelligatur ipſum eſſe in ꝑſona verbi qđ nature huma-
ne abſq; meritis precedentibꝫ collatũ eſt ad qđ non req
ritur gratia habitualis. ſicut ad fruitionẽ q̃ in operatione
conſiſtit. nam habitus non eſt principiuꝫ eſſendi. ſed ope
Solõ ad obiecta. randi. Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

Ertio queritꝰ. vtruꝫ

gratia xp̃i ſit infinita. Et videtꝰ ꝙ ſic. Om
1. ne enĩ finitũ eſt menſuratũ. ſed gratia xp̃i nõ eſt menſura
ta. quia ſpiritus datus eſt xp̃o non ad menſurã. vt dicitꝰ
2 Jo. iij. ergo gratia xp̃i ẽ infinita ¶ Preterea. Quolibet fini
to deus poteſt quodlibet maius facere. ſed deus non po
tuiſſet xp̃o maiorẽ gratiã dare. vt dicit Magiſter. iij. li.
Solõ diſ. xiij. ergo gratia xp̃i eſt infinita Sed dice. ꝙ hoc nõ
dicitur pro tanto ꝙ deus non poſſet maiorem gratiã fa-
cere. ſed quia ãĩa xp̃i non poterat maiorẽ accipere. erat enĩ
3. tota capacitas eiꝰ gratia ĩpleta ¶ Sed cõtra ſm Augꝰ.
in li. de natura boni. bonũ creatum cõſiſtit in modo ſpe-
cie ⁊ ordine. ⁊ vbi hec tria magna ſunt magnũ bonũ eſt.
vbi parua paruũ. ergo ꝑ hoc ꝙ creſcit creatura aliqua in
bonitate ſm hoc ⁊ modus eius creſcit. ⁊ per cõſequens
eius capacitatis mẽſura ampliatur. nam modus menſu
ram ſequitur. vt Augꝰ. dicit. iiij. ſup Geñ. ad lit. ⁊ ita quã
to plus augetur gratia. tanto plus augetur capacitas in
4 anima xp̃i. ¶ Preterea. Anſel. in li. Cur deus homo. ꝓbat
ꝙ oportuit deũ incarnari. quia ſatiſfactio pro natura nõ
poterat fieri niſi ꝑ meritũ infinitũ. qđ nõ poteſt eẽ homi-
nis puri. ex quo patet ꝙ meritũ hoĩs xp̃i fuit infinituꝫ. ſꝫ
cauſa meriti ẽ gratia. ergo gratia xp̃i ẽ infinita. q: a cau-
5 ſa finita nõ poteſt egredi effectus infinitus. ¶ Preterea. Cha
ritas viatoris in infinitũ augeri poteſt. q: quantũcunq;
homo in hac vita ꝓficiat ſemꝑ poteſt in amplius profice
re. ſi ergo gratia xp̃i ſit finita. gratia alterius hoĩs poſſet
6 tantũ creſcere ꝙ eſſet maior gratia xp̃i. ⁊ ſic ille eſſet meli
or xp̃o. qđ eſt incõueniẽs ¶ Preterea. Aut capacitas anime
xp̃i ẽ finita. aut infinita. ſi finita ⁊ tota ſua capacitas ple
na eſt. ergo habet gratiam infinitã. ſi aũt finita. quolibet
aũt finito poteſt deus quodlibet maius facere. ergo põt
facere maiorem capacitatẽ q̃ꝫ habeat anima xp̃i. ⁊ ſic põt
Solutio facere meliorẽ xp̃m. quod videtur abſurdũ Sed dice.
ꝙ deus poſſit facere maiorẽ capacitatẽ quantũ eſt in ſe. ſꝫ
7. creatura non poſſet recipere. ¶ Sed contra. Optima crea
tura diſtat a deo in infinitum. ergo ſunt infiniti gradꝰ me
dij inter deũ ⁊ optimã creaturaꝫ. ⁊ ſic qualibet bonitate
8 vel capacitate creata poteſt deus facere meliorẽ. ¶ Preterea.
Nullum finitũ poteſt ſuꝑ infinita. ſed gratia xp̃i poterat
ſuꝑ infinita. poterat enĩ ſuꝑ ſalutem infinitoꝝ hominũ ⁊
ſuper abolitionẽ infinitoꝝ peccatoꝝ. gratia ergo xp̃i erat
infinita.

Cõtra ¶ Sed contra. Nullũ creatum ẽ infinitũ. alias crea-
tura creatori adequaretur. ſed gratia xp̃i erat quid crea-
tum. ergo finita. ¶ Preterea. Sapien. xi. dicitur om̃ia in põ
dere numero ⁊ menſura diſpoſuiſti. ſed nullum infinituꝫ
habet pondus ⁊ menſurã determinatã. ergo omnia que
ſunt facta a deo ſunt finita. et ita gratia xp̃i nõ ẽ infinita.
Rñ Reſponſio dicendũ. ꝙ queſtio iſta introducitur occa
ſione illoꝝ verboꝝ q̃ habetur Joã. iij. Nõ enĩ ad mẽſu-
ram dat deus ſpiritũ. ⁊ ideo hoꝝ verboꝝ accipere intel-
lectum oportet ad veritatem preſentis queſtionis conſi-
derandã Põt aũt imprimis occurrere talis intellectꝰ
verboꝝ predictoꝝ. vt dicatur. ſpiritus nõ eſt ad menſu-
ram xp̃o datus. quia ſpiritusſanctus q̃ eſt in ſe infinitus
chriſtũ repleuit ꝑ gratiã. Sed ille intellectus nõ ẽ ſm in
tentionẽ littere. nã verba premiſſa adducuntur ad diſtin
guendũ inter xp̃m ⁊ ioannẽ. ⁊ omnes ſanctos. vt glo. ibi
dicit. ſm aũt intellectũ predictũ chriſtus quantũ ad hoc
non differt a creaturis. nã ſpiritusſanctus q̃ eſt in trinita
te ꝑſona tertia. ⁊ eſt in ſe infinitus ⁊ quolibet ſanctoꝝ in-
habitat. Et ideo ponitꝰ in gloſa alius intellectꝰ vt pre
dicta verba referãtur ad generationẽ eternã ſm quã pater
dedit filio naturã infinitaꝫ. vt ſic ꝑ ſpiritũſanctũ ſpecialis
natura diuina intelligatur. vnde dicit glo. ibidem vt tan
tus ſit filius quãtus ⁊ pater. equalem enĩ ſibi genuit fi-
lium. Sed hic ſenſus verbis ſequẽtibꝫ non ↄcordat. q̃a
ſubiũgitur pater diligit filium. vt quaſi dilectio patris ad
filium ratione predicte generationis intelligatꝰ. Nec põt
dici ꝙ dilectio ſit ratio generationis eterne. cũ magis di-
lectio ꝑſonalis ex generato ſit. dilectio aũt eſſentialis ad
voluntatẽ ꝑtinet. non aũt ↄceditur ꝙ pater genuit filiũ
voluntate Et ideo ponitur in glo. alius intellectꝰ. vt re
feratur ad vnionem verbi ad humanã naturam. Ipſuꝫ
enĩ verbũ dei qđ eſt diuina ſapiẽtia ſingulis creaturis ſꝫ
aliquã determinatã mẽſuram communicatur inquãtũ de-
us ꝑ om̃ia opera ſua ſue ſapiẽtie ſparſit indicia ſm illud
Eccĩ primo. Effudit illam. ſcꝫ ſapiẽtiaꝫ. ſuꝑ om̃ia opa ſua
et ſuꝑ omnẽ carnẽ ſm datũ ſuũ prebens illam diligentibꝫ
ſe. Sed humane nature in xp̃o ipſuꝫ verbũ abſq; menſu
ra plenarie eſt vnitũ. vt ſic ꝑ ſpiritũ qui nõ eſt ad menſu
ram datus ipſum dei verbũ intelligatur. Vñ glo. ibideꝫ
dicit. ſicut pater plenũ ⁊ perfectũ genuit verbũ. ſic plenũ
et ꝑfectũ eſt vnitum humane nature. Sed hic etiã intel
lectus ſequẽtibꝫ verbis non vſquequaq; concordat. hec
enĩ datio de qua premiſſa verba loquũtur filio facta eſſe
oſtẽditur cũ ſubiũgitur. Pater diligit filium ⁊ omnia de
dit in manu eius. per vnionẽ aũt nõ eſt aliquid datũ filio
ſed datum ẽ homini vt ſit filius. Et ideo ꝓmiſſa predicta
verba videtur ad gratiam habitualẽ ꝑtinere in qua ani-
me xp̃i ſpiritusſanctus eſſe datus oſtẽditur. preſuppoſita
vnione. ꝑ quã ille homo erat filius dei. Hec autẽ gratia
ſimpliciter loquendo finita erat. ſed quodãmodo infini
ta. Ad cuius euidentiã ſciendũ eſt ꝙ finitum ⁊ infini-
tum circa quantitatẽ intelligũtur. vt patet ꝑ phm̃. primo
Quantitas ẽ du. phy. Eſt aũt duplex quãtitas. ſcꝫ dimẽſiua q̃ ſcd̃m ex
tenſionẽ cõſideratur. ⁊ virtualis que attẽditur ſcd̃m intẽ
ſionem. Virtus enĩ rei eſt ipſius ꝑfectio. ſcd̃m illud phi
in ſeptimo phy. vnũquodq; perfectũ eſt quãdo attingit
ꝓprie virtuti. ⁊ ſic quãtitas ſpiritualis vniuſcuiuſq; for-
me attẽditur ſcd̃m modũ ſue ꝑfectionis. Vtraq; autem
quãtitas ꝑ multa diuerſificatur. nã ſub quantitate dimẽ
ſiua ꝑtinetur latitudo. longitudo. ⁊ profundũ. ⁊ numerꝰ
et poſitio. Quantitas aũt virtualis in tot diſtinguitur.
q̃t ſunt nature ⁊ forme. quaꝝ ꝑfectionis modus totam
menſuram quãtitatis facit. Contingit aũt id qđ ẽ ſcd̃m
vnã quantitatẽ finitum. ſm aliã eſſe infinitum. ⁊ hoc pꝫ
ſi vtraq; quãtitas accipiatur dimẽſiua. poteſt enĩ intelli
gi aliqua ſuꝑficies finita ſcd̃m latitudinẽ ⁊ infinita ſcd̃m
longitudinẽ. Patet etiam ſi accipiatur vna quãtitas di-
menſiua ⁊ alia virtualis. ſi enĩ intelligatur corpus albuꝫ
infinitum. nõ ꝓpter hoc intenſiue albedo erit infinita. ſed
ſolum extenſiue ꝑ accidens. poterit enĩ aliquid albius in

uẽniri. Patet nihilominus idem ſi vtraqꝫ quantitas ſit
virtualis. nam in vno ꝛ eodem diuerſa virtualis quanti-
tas attendi poteſt ſm diuerſas rõnes eoꝝ que de ſeipſo p̄
dicãtur. ſicut ex hoc qḋ dicitur eus. ꝯſideratur in eo quã
titas virtualis q̄tum ad pfectionem eſſendi. ex hoc ꝙ di
citur ſenſibilis ex perfectõe ſentiẽdi. ꝛ ſic de alijs. Quã-
tum igitur ad rõnem eſſendi infinitum eſſe non poteſt ni
ſi illud in quo omnis eſſendi perfectio includitur. que in
diuerſis infinitis modis variari poteſt. ꝛ hoc modo ſo-
lus deus infinitus eſt ſm eſſentiam. quia eius eſſe non
limitatur ad aliquam determinatam pfectiõem. ſed in ſe
includit omnem modũ pfectionis ad quam cõ entitatis
ſe extendere poteſt. ꝛ ideo ipſe eſt infinitus ſm eſſentiaꝫ
Hec aũt infinitas nulli creature ꝯpetere poteſt. nam cu
iuſlibet creature eſſe eſt limitatũ ad pfectionem ꝯtue ſpẽi
Si autez intelligatur aliqua anima ſenſibilis que habeat
in ſe quicquid poteſt concurrere ad pfeccõnem ſentiendi
qualitercũqꝫ. illa quidem erit anima finita ſm eſſentiam
quia eſſe ſuũ eſt limitatum ad aliquam pfeccõem eſſendi.
ſcꝫ ſenſibilis. quam excellit perfeccio intelligibilis. eſſꝫ ta
men infinita ſm rõnem ſenſibilitatis. qꝛ eius ſenſibilitas
ad nullum determinatum modum ſentiendi limitaretur
Et ſimiliter dico de gratia habituali christi. que eſt finita
ſm eſſentiam quia ſuum eſſe eſt limitatum ad aliquam ſpẽm
entis. eſt tamen infinita ſm rõnem gratie. qꝛ cum infini-
tis modis poſſit ꝯſiderari pfectio alicuius q̄tum ad gra
tiam. nullus eorum defuit chriſto. ſed habuit in ſe grãm
ſm omnem plenitudinem ꝛ pfectiõem. ad quã ratio hu-
ius ſpeciei. que eſt gratia poteſt ſe extendere. Et hũc in-
tellectum manifeſte ponit gloſa ibidez ſic dicens. ad men
ſurã dat deus ſpiritũ hominibꝫ. filio non ad menſurã. ſed
ſicut totum ex ſeipſo genuit filium ſuũ. ita incarnato filio
ſuo totum ſpiritũ ſuũ dedit. nõ particulariter neqꝫ p ſub-
diuiſionem. ſed vniuerſaliter ꝛ generaliter. Auguſtinus
aũt dicit ad Dardanũ. ꝙ chriſtus eſt caput in quo ſunt
oĩes ſenſus. ſed in ſanctis quaſi ſolus tactus eſt quibꝫ
datus eſt ſpiritus ad menſuram. Sic ergo dõm eſt. ꝙ
gratia chriſti finita fuit ſm eſſentiaꝫ. ſed infinita fuit ſm
pfectiõem rõnis gracie

Ad .i. ¶ Ad primũ ergo patꝫ ſolutio ex dictis. ¶ Ad ſecũ-
Ad 2 dum dicendũ ꝙ gratia eſt finita ſm eſſentiã. ſed infinita
ſm rõnem gracie. ꝛ ſic poteſt deus facere meliorem eſſen
tiam q̄ ſit eſſencia gracie. nõ tamen aliqḋ melius in gene-
Ad 3 re gratie. cum gracia chriſti omĩa includat ad que rõ gra-
tie ſe extendere poteſt ¶ Ad .iij. dõm. ꝙ capacitas crea-
ture dicitur ſm potenciã receptibilitatis que eſt in ipſa.
Eſt eñ duplex potentia creature ad recipienduꝫ. Vna
naturalis que poteſt tota impleri. qꝛ hec non ſe extendit
niſi ad pfectiões naturales. Alia eſt potentia obediencie
ſm ꝙ poteſt recipere aliquid a deo. ꝛ talis capacitas non
poteſt impleri. qꝛ quicquid de creatura deus facit adhuc
remanet in potentia recipiendi a deo. Modus autẽ qui
Ad 4 creſcente bonitate creſcit. ſequitur magis pfectionis men
ſurã recepte q̄ capacitatis ad recipiendũ. ¶ Ad .iiij. di-
cendũ. ꝙ forma eſt pncipiũ actus. ſm autẽ ꝙ habet eſſe in
actu non eſt poſſibile ꝙ a forma cuius eſt eſſencia finita p
cedat actio infinita ſm intenſionẽ. vnde ꝛ meritũ chriſti
nõ fuit infinitum ſm intenſionẽ actus. finite eñ diligebat
et cognoſcebat. ſed habet quãdam infinitatem ex circũ-
ſtantia pſone que erat dignitatis infinite. quanto eñ ma
ior eſt qui humiliat ſe. tanto eius humilitas laudabilior
Ad 5 inuenitur. ¶ Ad .v. dõm. ꝙ q̄uis charitas vel gratia vi

atoris in infinitum augeri poteſt. nunq̄ tamẽ poteſt pue
nire ad equalitatem gratie chriſti. Qꝫ eñ finitũ aliquod
p ꝯtinuũ augmentum poſſit attingere q̄tumcũqꝫ finitũ
veritatem habet ſi accipiatur eadem ratio quãtitatis in
vtroqꝫ finito. ſicut ſi ꝯparemus lineam ad lineã vel albe-
dinem ad albedinem. nõ aũt ſi accipiatur alia ꝛ alia ratio
quãtitatis. Et hoc patꝫ in quãtitate dimenſiua. quãtum-
cũqꝫ eñ linea augeatur in longum nunq̄ pueniet ad lati-
tudinem ſupficiei. Et ſimiliter in quãtitate virtuali vel
intenſiua. quãtumcũqꝫ eñ cognitio cognoſcentis deuꝫ p
ſimilitudinẽ perficiat. nunq̄ poteſt adequare cognicioẽꝫ
ꝯphenſoris q̄ videt deũ p eſſentiã. ꝛ ſimiliter charitas viato
ris nõ p̄t eq̄ri charitati ꝯphenſoris. aliter eñ afficitur aliqs
ad pñtia ꝛ ad abſencia. Et ſimiliter quãtumcũqꝫ cre-
ſcat gracia alicuius hominis qui gratiã ſm aliquã parti-
cularem participatiõem poſſidet. nunq̄ poteſt adequare
Ad 6 gratiã chriſti que vniuerſaliter plena exiſtit. ¶ Ad ſextũ
dõm. ꝙ capacitas anime chriſti eſt finita. ꝛ poteſt deus
maiorem capacitatem facere ꝛ meliorẽ creaturã q̄ ſit ani
ma chriſti. ſi p intellectum ſepararet̃ a verbo. non tamen
ſequitur ꝙ poſſit facere meliorem chriſtũ. qꝛ chriſtus ha
Ad 7 bet ex alio bonitatem. ſcꝫ ex vnione ad verbuꝫ. ex qua par
Ad 8 te eius bonitas maior non poteſt intelligi Et per hoc
patꝫ ſolucio ad ſeptimũ. ¶ Ad octauũ dõm. ꝙ ex circũ
ſtantia pſone habet anima chriſti ꝙ poſſit ſuper infinita.
ex quo etiã ꝛ meritũ eius habꝫ infinitatẽ. vt pius dictũ eſt

Quarto queritur. vtruꝫ

gratia capitis ꝯueniat chriſto ſm humanã na
turã Et videtur ꝙ nõ. Capitis eſt influere in mẽbra 1
ſed chriſtus nõ influit in homines ſm humanã naturam
per ſpũalem influxum. qui pncipue ad animas ptinet. qꝛ ſi
cut gloſa Auguſti. dicit Johis. v. p verbum dei viuificã
tur anime. ſed p verbum caro factum viuificãtur corpo-
ra. ergo chriſtus ſm humanã naturã non eſt caput eccle-
ſie Sed diceres ꝙ chriſtus influit in animas effectiue
ſm diuinã naturã. ſed diſpoſitiue ſm humanã. ¶ Sed cõ 2
tra. Miniſtri eccleſie inq̄tum ſacramenta diſpenſant ad
vitam ſpũalem diſponũt. nam ſacramentũ eſt cã diſpoſi-
tiua gracie. ſed miniſtri eccleſie nõ dicũtur eſſe caput ec-
cleſie. ergo nec chriſtus ſm hoc diceretur caput eccleſie.
¶ Pre. Eccleſia fuiſſet etiã ſi homo non peccaſſet. non 3
aũt verbum dei humanã naturam aſſumpſiſſet. vt dicit
quedaꝫ glo. p̄ma Thimo. pmo. Chriſtus ieſus venit in
hũc mũdum peccatores ſaluos facere. eccleſia autem ſine
capite. non poteſt eſſe. ergo chriſtus nõ eſt caput eccleſie
ſm humanã naturã. Sed diceres. ꝙ homine nõ pec-
cante chriſtus fuiſſet caput eccleſie inq̄tum eſt verbum
dei. poſt peccatum autem inq̄tum eſt verbum caro fa-
ctum. ¶ Sed ꝯtra. Ad plenã reparationem humani ge 4
neris requiritur ꝙ homo non ſit debitor ſue ſalutis alicui
cui pius non fuiſſet. ꝛ ppter hoc vt Anſelmus dicit in li-
bro Cur deus homo. reparatio per angelum fieri nõ po
tuit. ſed ſi chriſtus ante peccatuꝫ fuiſſet caput eccleſie ſo
lum inq̄tum eſt verbum. homo ante peccatum nulli crea
ture debitor fuiſſet pro ſua ſalute. eſt aũt poſt peccatũ de
bitor xp̄o ſm humanã naturaꝫ ſi ſm eam eſt caput. ergo
videtur ꝙ non ſit plena reparatio humani generis facta
quod eſt incõueniens. ¶ Pre. Boni angeli ꝛ homines 5
ad vnam eccleſiã pertinent. vnius aũt eccleſie vnum eſt

caput. cum igitur chriſtus nõ ſit caput bonoꝝ angeloꝝ.
qui nunq̃ peccauerunt nec ſunt ei natura ꝯformes. vide
tur ꝙ nec hominũ caput ſm naturã humanam exiſtat
6 ¶ Pre. Caput eſt corporis membrũ. ſed chriſtus nõ eſt
membrum eccleſie. qꝛ membrum partialitatem quãdã im/
portat ⁊ ꝑ ꝯſequens impfectionem. ergo chriſtus non eſt
7 caput eccleſie. ¶ Pre. Scđm phm. xiij. de animalibus
cor eſt ꝓncipium ſenſituum ⁊ motus ⁊ vite. ſi igitur rõne
ſpũalis influentie chriſto aliqđ nomen debetur. magis de
betur ei nomen cordis q̃ capitis. precipue aũt cũ caput
a corde recipiat. chriſtus a nullo eccleſie mẽbro. ¶ Pre.
8 Eccleſia eſt ꝯgregatio fidelium. ſed chriſtus nõ habuit fi
dem. ergo ſi chriſtus ſit caput eccleſie. nõ erit caput ꝯfor/
9 mabile mẽbris. quod eſt ꝯtra rõnem capitis. ¶ Pre. Nõ
eſt caput poſterius membris. ſed multa mẽbra pceſſerũt
chriſtum. ergo chriſtus nõ eſt caput eccleſie. Sed di/
ceres. ꝙ q̃uis chriſtus non eſſet tũc in rerum natura. erat
10 tamen in fide patrũ. ¶ Sed ꝯtra. Chriſtus ſm ꝙ eſt ca
put eccleſie gratiam mẽbris eccleſie infundit. ſi ergo ad rõ
nem capitis ſufficit ꝙ chriſtus ſit in fide credentiũ. vide
tur ꝙ equalis copia gracie fuerit in veteri teſtamento ſi/
11 cut in nouo. quod eſt falſum. ¶ Pre. Quod non eſt non
poteſt agere. ſed chriſtus quãdo erat in fide patrũ tñ nõ
habebat eſſe in ſeipſo ſm humanã naturã. ergo non po/
12 terat influere. ⁊ ita non poterat eſſe caput. ¶ Pre. Om
nis ꝓpoſitio cuius ſubiectũ eſt res rõnis ⁊ pdicatum res
nature. eſt falſa. ſicut ſi dicatur ꝙ gen⁹ vel ſpẽs currit. ſed
chriſtus ſm ꝙ eſt in fide ſignificatur vt res rõnis. cum igit
eſſe caput vel influere dicat rem nature. videtur ꝙ hec ꝓ
poſitio ſit falſa. chriſtus ſm ꝙ eſt in fide eſt caput eccleſie
13 ¶ Pre. Unius corporis vnũ eſt caput. ſed chriſtus eſt
caput eccleſie ſm diuinitatem. nõ ergo ſm humanitatem
14 ¶ Pre. Capitis nõ eſt caput. ſed caput chriſti eſt deus.
vt patꝫ pme Chorĩ. xi. ergo chriſtus nõ eſt caput eccle/
15 ſie. ¶ Pre. De rõne capitis eſt ꝙ omnes ſenſus qui ſunt in
corpore habeat. vt dicit Auguſti. ad Dardanum. ſed ali
quis ſenſus ſpũalis eſt in eccleſia q̃ nõ eſt in chriſto. ſcꝫ fi/
des ⁊ ſpes. ergo chriſtus nõ eſt caput eccleſie. ¶ Prete.
16 Eph. j. ſup illud Ipſum dedit caput ⁊c. gloſa. illi ſubij/
ciuntur tanq̃ capiti a quo habent originem. nõ aũt habent
originem homines ⁊ angeli a chriſto ſm humanã naturã
17 ſed ſm diuinã. ¶ Pre. Aug⁹. dicit in libro. lxxxiij. q. Il/
luminare animas eſt actus ſoli deo ꝯueniens. ergo nõ cõ
uenit chriſto ſm humanã naturam. ergo chriſtus ſm hu
manã naturam non eſt caput eccleſie.

Cõtra

¶ Sed ꝯtra. Ephe. j. ſup illud. Ipſum dedit caput ſup omnẽ eccleſiam. gloſa. ſm humanitatem ¶ Pre. Capitis ad corpus eſt vnio ſm ꝯformitatem nature. nõ aũt eſt ꝯformitas chriſti ad eccleſiam ſm diuinã naturam. ſed ſm humanã. ergo chriſtus ſm humanam naturã eſt caput eccleſie

Rñ.

Duplex habitudo capitis ad membra

¶ Reſponſio dicendum ꝙ in ſpũalibꝫ caput dicitur ꝑ trãſſumptionem a capite corporis naturalis. ⁊ ideo ꝯſideranda eſt habitudo capitis ad membra vt appareat qualiter chriſtus ſit caput eccleſie. Inuenitur aũt caput ad alia mẽbra eſſe in duplici habitudine. ſcꝫ diſtinctionis ⁊ cõformitatis. Diſtinctionis aũt q̃tum ad tria. Primo q̃tum ad dignitatem. quia caput plene poſſidet omnes ſenſus. non aũt alia mẽbra. Secũdo rõne gubernationis. qꝛ caput omnia alia membra in ſuis actibꝫ gubernat ⁊ regulat tam per ſenſus exteriores q̃ interiores. qui in capite ſedẽ habent. Tercio rõne cauſalitatis. nam caput influit omnibus membris ſenſum ⁊ motum. Unde medici dicunt virtutes motiuas a capite originem ducere. ⁊ quicquid ꝑtinet ad vires anime apprehenſiuas ⁊ motiuas Inuenitur enĩ triplex cõformitas capitis ad mẽbra. Prima quidem ſm naturam. nam caput ⁊ cetera membra partes ſunt vnius nature. Secũda rõne ordinis. eſt enĩ quedam vnio ordinis inter caput ⁊ membra ſm ꝙ membra ſubſeruiũt ſibi inuicem. ſm ꝙ dr̃ pma Chor. xij. Tercia eſt rõne ꝯtinuitatis. nam caput ceteris membris in corpore naturali ꝯtinuatur. Scđm has ergo ꝯformitates et diſtinctiões nomẽ capitis diuerſimode ſm methaphoram diuerſis attribuitur. Quedã enĩ ſunt inter que eſt cõformitas ſm naturã. ⁊ in his alicui coꝝ nomen capitis attribuitur rõne ſolius eminentie dignitatis. ſicut dicit leo eſſe caput animaliũ. vel ciuitas aliqua caput regni ratiõe ſue dignitatis. Iſa. vij. caput ſyrie Damaſcus. Quedam vero habent ꝯformitatem ad inuicem ſm ordinis vnionem. qꝛ ſcꝫ ad vnũ finem ordinãtur. Et in iſtis attribuit nomen capitis rõne gubernationis que eſt ꝑ ordinem ad finem. Et ſic principes dicuntur capita populi. ſm illud Amos. vi. Optimates capita populoꝝ. Sed vbi eſt ꝯtinuitas dicitur caput rõne influentie. ſicut fons dr̃ caput fluminis. Et iſtis tribꝫ modis chriſtus ſm humanã naturã dr̃ eſſe caput eccleſie. Eſt enĩ eiuſdem nature ſm ſpeciem cum hominibꝫ alijs. ⁊ ſic ꝯpetit ei eſſe caput rõne dignitatis ſm ꝙ gratia in eo abũdantior inuenitur. Eſt enĩ in eccleſia inuenire ordinis vnitatem ſm ꝙ membra eccleſie ſibi inuicem deſeruiunt ⁊ ordinãtur in deum. ⁊ ſic chriſtus dicitur eſſe caput eccleſie vt gubernator Eſt etiã cõtinuitas quedam in eccleſia rõne ſancti ſpũs. qui vn⁹ ⁊ idẽ numero totam eccleſiam replet ⁊ vnit. Unde etiam chriſtus ſm humanã naturam dr̃ eſſe caput rõne influentie.

Triplex cõformitas ca. ad mẽ.

Sed q̃tum ad ſpũalem ſenſum ⁊ motũ poteſt intelligi aliquid influere dupliciter. Uno mõ ſicut principale agẽs et ſic ſolius dei eſt influere grãm in membra eccleſie. Alio modo inſtrumentaliter. ⁊ ſic etiam humanitas chriſti cã eſt influentie predicte. quia vt Damaſ. dicit. ſicut ferrum vrit ꝓpter ignem ſibi ꝯiũctum. ita actiones humanitatis chriſti erant ꝓpter diuinitatem vnitã. cuius quaſi organũ erat ipſa humanitas. ⁊ hoc ad rõnem capitis ſufficere videtur. nam etiam caput naturalis corporis non influit in membra niſi ratiõe latentis virtutis Chriſtus tamẽ ſm duas vltimas ꝯditiones capitis pt dici caput angeloꝝ ſm humanã naturã. ⁊ caput vtroꝝ ſm diuinam. non aũt ſm primã niſi accipiatur ꝯtinuitas q̃tum ad naturã generis ſm ꝙ homo ⁊ angelus in natura rõnali ꝯueniũt. et vlterius ꝯtinuitas analogie ſm ꝙ filio cum omnibus creaturis ꝯmune eſt a patre accipere. vt Baſilius dicit. Rõne cuius etiam dicitur primogenitus omnis creature Coloſſen. j. Ut ergo ꝓprie loquamur. xp̃s totus ſm vtrãq̃ naturã ſimul eſt caput totius eccleſie ſm tres ꝯditiones pdictas. Et ꝑ has tres ꝯditiones aplus probat ad Coloſſ. p°. chriſtũ eſſe caput eccleſie ſic dicẽs. Ipſe eſt caput corporis eccleſie qui eſt pmogenitus ex mortuis vt ſit in omibꝫ pmatum tenens. quo ad gubernatõem. qꝛ in ipſo ꝯplacuit omnẽ plenitudinem inhabitare. quo ad dignitatem. et per eum reconciliari oia quo ad influentiam

Ad .j.

¶ Ad primum ergo dicendum ꝙ tam viuificare animas q̃ corpora attribuit diuinitati verbi ſicut pincipaliter agenti humanitati vero ſicut inſtrumento attribuitur. tamen vita animarũ diuinitati verbi. ⁊ vita corpoꝝ humanitati per quãdam appropriationem. vt attendatur ꝯformi

tas inter caput ⁊ membra.ſicut etiã dr̃ ꝙ paſſio eſt cau-
ſa remiſſionis culpe.⁊ reſurrectio eſt cauſa iuſtificationis
Ad 2 ¶ Ad ſecũdum dõm ꝙ alij miniſtri eccleſie nõ diſponũt
nec operãtur ad ſpũalem vitam quaſi ex propria virtute
ſed ex virtute aliena.chriſtus aũt in virtute ꝓpria. Et in-
de eſt ꝙ chriſtus poterat ꝑ ſeipm̃ effectum ſacramentorũ
ꝓbere.qꝛ tota efficacia ſacramẽtoꝝ in eo originaliter erat.
nõ aũt hoc poſſunt alij qui ſunt eccleſie miniſtri. Vñ non
poſſunt dici caput niſi forte rõne gubernatõis.ſicut quili-
Ad 3 bet princeps dr̃ eſſe caput. ¶ Ad.iij.dõm.ꝙ ſuppoſita illa
opinione ꝙ xp̃us nõ fuiſſet incarnatus ſi hõ nõ peccaſſet
chriſtus ante peccatũ fuiſſet caput eccleſie ſm̃ diuinã na-
turam tñ.ſed poſt peccatũ oportꝫ ꝙ ſit eccleſie caput ſm̃
humanã naturã.nam ꝑ peccatũ humana natura vulnera
ta eſt ⁊ ad ſenſibilia demerſa. vt ad inuiſibilem verbi gu-
bernatiõem nõ ſit ſufficienter ydonea.vnde oportuit me
dicinã vulneri adhiberi ꝑ humanitatẽ chriſti.ꝑ quã xp̃s
ſatiſfecit.oportuit etiã ꝙ viſibilẽ naturã aſſumeret vt per
viſibilem gubernatõnem hõ ad inuiſibilia reuocaretur
Ad 4 ¶ Ad.iiij.dõm. ꝙ humana natura quã dat infinitatem
dignitatis ſortit̃.ex hoc ꝙ diuine vnita eſt in perſona. vt
nõ ſit iniurioſum homini ꝙ chriſto ſm̃ humanã naturam
debitor efficiatur ſue ſalutis.qꝛ humana natura operat̃ ꝑ
virtutẽ diuine.vt dictũ eſt.vnde ⁊ vna veneratõe xp̃m
Ad 5 in vtraqꝫ natura veneramur.ſcꝫ latrie. ¶ Ad.v.dõm.ꝙ
chriſtus nõ ſolum ſm̃ diuinã.ſed etiã ſm̃ humanã eſt an-
geloꝝ caput.qꝛ eos illuminat etiã ſm̃ humanã naturam
vt dicit Dyon.iiij ca de di.no. Vñ ad Coloſſen.ij.dr̃ ꝙ
ipſe caput oĩs principatus ⁊ poteſtatis. Sed tñ humani-
tas chriſti aliter ſe habet ad angelos ꝙ̃ ad hoies ꝙ̃tũ ad
duo. Primo ꝙ̃tum ad nature conformitatem.per quam
eſt in eadẽ ſpecie cũ hoib⁹.nõ aũt cum angelis. Secũdo
ꝙ̃tum ad finem incarnatiõis.que quidꝫ principaliter facta
eſt ꝓpter hominũ liberatõnem a peccato.⁊ ſic humanitas
chriſti ordinat̃ ad influentias quas facit in homĩes ſicut
ad finem intentũ.influxus aũt in angelos non eſt vt finis
incarnationis.ſed eſt vt incarnatõem ꝯſequẽs. ¶ Ad ſe-
Ad 6 cũdum dõm.ꝙ xp̃s ab ap̃lo expꝛ̃ſſe dr̃ eſſe mẽbꝝ eccleſie.p̃-
ma Choꝝ.xij. Vos eſtis corpus xp̃i ⁊ membꝝ de mem
bro. Dicit̃ aũt mẽbrũ rõne diſtinctionis ab alijs eccleſie
mẽbris. Diſtinguit̃ aũt ab alijs mẽbris rõne ſue ꝑfectõis
qꝛ in chriſto eſt vniuerſaliter gratia.nõ aũt in aliquo alio
rum.ſicut ⁊ caput corporis naturalis ab alijs mẽbris di
ſtinguit̃.vñ nõ oportꝫ ꝙ xp̃o attribuat̃ aliqua imꝑfectio
Ad 7 ¶ Ad.vij.dõm.ꝙ cor eſt principiũ mẽbroꝝ latens. caput
aũt apparens.vñ ꝑ cor põt ſignificari diuinitas chriſti vel
ſpũſſancti.per caput aũt ipſe xp̃s ſm̃ naturam viſibilẽ cui
Ad 8 natura diuinitatis inuiſibilis influit. ¶ Ad.viij.dõm.
ꝙ xp̃s habuit cognitõem ꝑfectã eoꝝ de quib⁹ alij fidẽ ha
bent.⁊ ita ꝙ̃tum ad cognitõem alijs ꝯformat̃ ſicut ꝑfe-
Ad 9 ctũ imꝑfecto.⁊ talis ꝯformitas attenditur inter caput ⁊
mẽbra. ¶ Ad.ix.dõm.ꝙ xp̃s ſm̃ ꝙ homo mediator eſt
inter deũ ⁊ hoĩes.vt dr̃ p̃ma Thimo.ij. vñ ſicut nos de⁹
dupl'r iuſtificare dr̃. principaliter ſcꝫ ꝑ actõem ſuã inq̃ꝫtum
eſt cã efficiens noſtre ſalutis. Et etiã ꝑ opatõem noſtraꝫ
inq̃ꝫtum eſt finis a nobis cognitus ⁊ amat⁹. Ita etiã xp̃s
ſm̃ ꝙ hõ dr̃ nos iuſtificare dupl'r. Vno mõ ꝑ ſuã actõem
inq̃ꝫtum nobis meruit ⁊ ꝓ nobis ſatiſfecit. ⁊ ꝙ̃tum ad
hoc nõ poterat dici caput eccleſie ante incarnatõem Alio
mõ ꝑ operatõem noſtrã in ipm̃ ſm̃ ꝙ dicimur ꝑ fidẽ eius
iuſtificati.⁊ ꝑ hũc modũ etiam poterat eſſe caput eccleſie
ante incarnatõem ſm̃ humanitatẽ.vtroqꝫ aũt modo eſt

caput eccleſie ſm̃ diuinitatẽ ante ⁊ poſt. ¶ Ad.x.dõm. Ad 10
ꝙ qꝛ nõdum erat meritũ xp̃i in actu.nec ſatiſfactio ante
incarnatõeꝫ.ideo nõ erat tanta gratie plenitudo ſicut eſt
poſt. ¶ Ad.xi.dõm.ꝙ xp̃o ꝯuenit eſſe caput non ſolum Ad 11
ꝑ actõem ſuã.ſed etiã ꝑ actõem noſtrã in ipm̃. vñ rõ non
ſeq̄tur. ¶ Ad.xij.dõm.ꝙ eſſe caput vel influere ꝑ opati- Ad 12
onem noſtrã in ipm̃ inq̃ꝫtum in eum credimus nõ eſt pre
dicatũ qđ ſit res nature.ſed qđ ſit res rõnis.vñ rõ nõ ſeq̄
tur. ¶ Ad.xiij.dõm.ꝙ deus ⁊ homo vnus eſt chriſtus. Ad 13
vnde ꝑ hoc ꝙ xp̃s eſt caput ſm̃ humanitatẽ ⁊ ſm̃ diuini- Ad 14
tatem.nõ ſeq̄tur ꝙ eccleſia habeat duo capita ¶ Ad.xiiij
dõm.ꝙ nõ ſm̃ eandem rõnem oĩno dr̃ deus caput chriſti
et xp̃us caput eccleſie.vñ rõ ꝓcedit quaſi ex equocatõne
¶ Ad.xv dõm.ꝙ quicq̄d eſt ꝑfectõis in fide ⁊ ſpe totũ Ad 15
ꝯuenit xp̃o.ſolum aũt ꝙ̃tum ad hoc ꝙ imꝑfectõis eſt de
ipſo negat̃. ¶ Ad.xvi.dõm.ꝙ licet xp̃s vno mõ ſit caput Ad 16
ſm̃ diuinitatẽ.nõ tñ remouet̃ qn ſit caput alio mõ ſm̃ hu
manitatem.qꝛ ab ipſo ſm̃ humanitatẽ ſpũalem originẽ
ſumimus.ſm̃ illud Ioh.i. De plenitudine eius oẽs ac-
cepimus ¶ Ad.xvij.dõm.ꝙ ſolius dei eſt illuminare ani Ad 17
mas principaliter ⁊ effectiue.ſic aũt humanitas xp̃i ſpũali
ter nõ influit in nos.ſed alio mõ vt dictũ eſt.

Quinto querit̃. vtrũ

in xp̃o requirat̃ gr̃a habitualis aliqua ad hoc ꝙ
ſit caput. Et videt̃ ꝙ nõ.qꝛ Ap̃lus ad Coloſſ.p°.ex 1.
hoc p̃mo ponit in xp̃o capitis rõnem. qꝛ in ipſo cõplacuit
omnẽ plenitudinem inhabitare. vt in autoritate ſupra di
cta pꝫ.ſed omnis plenitudo diuinitatis xp̃m inhabitauit
ex vnione.ergo p̃ter vnionẽ nõ requirit̃ aliqua gratia ad
hoc ꝙ ſit caput. ¶ Pre. Chriſtus caput eccleſie eſt ſm̃
ꝙ ad noſtrã ſalutẽ operat̃. operatio aũt humanitatis ei⁹ 2
ſalutem nobis ꝯtulit. vt Damaſ.iij.li.dicit.ſm̃ ꝙ huma
nitas quaſi inſtrumentuꝫ erat diuinitatis.cum igit̃ in in-
ſtrumento nõ req̄ratur aliquis habitus.ſed tñ ꝙ a princi
pali agente moueatur. videt̃ ꝙ in xp̃o ad hoc ꝙ eſſet ca-
put nulla habitualis gr̃a requirat̃. ¶ Pre. Dupliciter 3
actio alicui⁹ hominis alteri põt eſſe ſalubris. Vno mõ ſm̃
ꝙ agit vt ꝑſona ſingularis. ⁊ ſic ad hoc ꝙ eius actio ſibi
vel alteri meritoria eſſe poſſit.requirit̃ gratia Alio modo
vt ꝑſona ꝯmunis.⁊ ſic ſunt miniſtri eccleſie qui ſacramen
ta diſpenſando.et ꝑ oratõnes quas ex ꝑſona eccleſie deo
fundũt ad ſalutẽ alioꝝ operant̃.et ad hoc nõ requirit̃ aliq̄
gratia.ſed ſolũmodo poteſtas vel ſtatus. ſunt aũt huiõi
nõ ſolum ꝑ bonos ſed etiaꝫ ꝑ malos Chriſtus aũt inq̃ꝫ-
tum eſt eccleſie caput ꝯſiderat̃ vt ꝑſona ꝯmunis.cui⁹ eti-
am vices obtinent oẽs eccleſie miniſtri. ergo ad hoc ꝙ
eſſet caput gratia habituali nõ indigebat. ¶ Pre. Chri 4
ſtus fuit caput eccleſie ſm̃ ꝙ eius meritum eſt infinitũ.ſic
eũ in oĩa eccleſie mẽbra influere potuit ad deletionem
omniũ peccatoꝝ.ſed meritũ eius infinitatẽ non habuit ex
gratia habituali.que finita erat.ergo chriſtus nõ fuit ca-
put rõne alicuius habitualis gratie. ¶ Pre. Chriſt⁹ eſt 5
caput eccleſie inq̃ꝫtuꝫ eſt dei ⁊ hominũ mediator.ſed me-
diator dei ⁊ hominũ eſt inq̃ꝫtum medius inter deũ ⁊ ho-
mines habens cũ deo diuinitatẽ.cũ hominib⁹ humanita-
tem.qđ quidẽ eſt ꝑ vnionẽ.ergo ſola vnio abſqꝫ habitua-
li gratia ſufficit ad capitis rõnem. ¶ Pre. Vnius ſubie 6
cti vna eſt vita.gratia aũt eſt vita aĩe.ergo in vna aĩa vna
eſt gratia.et ita in chriſto p̃ter grãm que eſt eius vt ſin-
gularis ꝑſona, non requiritur aliqua habitualis gr̃a. per

7 quā sit caput. ¶ Pre. Ex hoc christus est caput ꝙ influ-
it in ecclesie mēbra. sed christus influere nō posset ꝗtam-
cūqꝫ grām haberet nisi esset deus ⁊ homo. ergo nō req-
ritur gratia habitualis ꝑ quā sit caput. sed hoc ex sola vni
one habet

Cōtra ¶ Sed ꝯtra est quod dr̄ Joh. i. De plenitudine eius
nos oēs accepimus grām ꝓ gratia. ⁊ ita grām aliquā
habuit ꝑ quā in nos grām infudit. ¶ Pre. Caput corpo
ris mystici similitudinē hꝫ cum capite corporis natura-
lis. sed ad ꝑfectōnem capitis corporis naturalis requirit
vt sit in eo vis sensitiua plene. ad hoc ꝙ sensum in mēbra
infundere possit. ergo ⁊ in christo ad hoc ꝙ sit caput req
ritur gratie plenitudo. ¶ Pre. Dyo. iij. ca. celest. hierar.
dr̄ ꝙ illi q̄ sunt alios illuminātes perficientes ⁊ purgātes
ꝑhabent lumē, puritatē. ⁊ ꝑfectōem. sed christus inq̄ꝫtum
est caput ecclesie purgat illum inat ⁊ ꝑficit. oportet ergo
ad hoc ꝙ sit caput ꝙ in eo sit gratie plenitudo ꝑ quam sit
purus lucidus ⁊ ꝑfectus.

Rño ¶ Rñsio dōm. ꝙ sicut dicit Damas. humanitas xp̄i
q̄si instrumentū diuinitatis fuit. ⁊ ideo ex eo actiōes ei9
poterant esse salubres. Inq̄ꝫtum ergo spēale diuinitatis
instrumentū fuit. oportuit quādā spēalem ꝯiūctōem ipsi
us ad diuinitatē esse. vnaqueqꝫ aūt substātia tanto a deo
plenius bonitatē eius participāt. quāto ad bonitatē eius
appropinquat. vt pꝫ ꝑ Dyo. xiij. ca. eccles. hierar. Unde ⁊
humanitas xp̄i ex hoc ipso ꝙ p̄ alijs vicini9 ⁊ spēalius
diuinitati est ꝯiūcta. excellentius bonitatē diuinā parti-
cipauit ꝑ gratie donū. ex quo ydoneitas in eo fuit. vt nō
solū gratiā haberet. sed etiā ꝑ eā grām gratia in alios in-
funderet. sicut ꝑ corpora magis lucentia lumen solis ad
alia trāsit. Et q2 xp̄us in oēs rōnales creaturas quodā
modo effectus grāꝝ influit. inde est ꝙ ipse est pncipiū q̄-
dāmodo gratie oīs s̄m humanitatē. sicut deus est pnci-
piū oīs esse. Uñ sicut in deo ois essendi ꝑfectio adunat
ita in xp̄o omnis gratie plenitudo ⁊ veritatis inuenit. per
quā non solum ipse possit in gratie opus. sed etiā alios in
grām adducere. ⁊ ꝑ hoc hꝫ capitis rōnem. In capite eīm
naturali nō solum est vis sensitiua ad hoc ꝙ sentiat ꝑ vi-
sum auditū ⁊ tactū ⁊ hmōi sensus. sed etiā est in eo vt in
radice a qua in alia mēbra spūs defluūt. Sic ergo vna ⁊
eadē gratia habitualis in christo dr̄ gratia vnionis inq̄-
tum ꝯgruit nature diuinitati vnite. ⁊ capitis inq̄ꝫtum ꝑ
eam fuit infusio ad alios ad salutem. singularis vero ꝑso-
ne inq̄ꝫtum ad opa meritoria ꝑficiebat.

Ad .j. ¶ Ad p̄mū ergo dōm. ꝙ in xp̄o intelligit duplex ple-
nitudo. Una diuinitatis s̄m quā xp̄s est deus. Alia grē
s̄m quā dr̄ plenus gratie ⁊ veritatis. et de hac plenitudi-
ne loquitur ap̄lus ad Coloss. p°. De p̄ma aūt ad Coloss.
ij. Hec aūt secūda a p̄ma deriuat. ⁊ ꝑ eam gratia capitis

Ad 2 ꝯpletur. ¶ Ad .ij. dōm. ꝙ instrumentū inanimatum. quale
est securis. habitu nō indiget. instrumentū aūt aiatū q̄le
est seruus indiget grā. ⁊ tale instrumentū diuinitatis est

Ad 3 humana natura in xp̄o ¶ Ad .iij. dōm. ꝙ minister ecclie
nō agit in sacramentis quasi ex ꝓpria virtute. sed ex virtu
te alterius. scꝫ xp̄i. et ideo in eo non requirit grā ꝑsonalis.
sed solū autoritas ordinis ꝑ quā quasi xp̄i vicarius ꝯsti
tuit. christus aūt operatus est nostrā salutē quasi ex ꝓpria
virtute. ⁊ ideo oportuit ꝙ in eo esset gratie plenitudo

Ad 4 ¶ Ad .iiij. dōm. ꝙ q̄uis meritū xp̄i quādā infinitatis rō
[illegible]

Ad 5 [illegible] ¶ Ad .v.
[illegible]

natura inq̄ꝫtum cū hominib9 hꝫ passibilitatem. cū deo
vero iusticiā que est in eo ꝑ grām. Et ideo requirit p̄ter
vnionē habitualis grā in christo ad hoc ꝙ sit mediator ⁊ Ad 6
caput ¶ Ad .vi. dōm. ꝙ vna ⁊ eadem grā habitualis di
uersa rōne est gratia capitis. ⁊ gratia singularis ꝑsone et Ad 7
vnionis ꝑ modū superius dictū. ¶ Ad .vij. dōm. ꝙ licet
in xp̄o requiratur ad hoc ꝙ sit caput vtraqꝫ natura. tñ ex
ipsa vnione diuine nature ad humanā. sequit in natura
humana quedā gratie plenitudo. ex qua in alios redun-
dantia fiat a capite christi

Exto querit. vtrum 1

christus mereri potuerit Et videt ꝙ nō. om
ne eīm meritū ex libertate arbitrij ꝓcedit que indetermi-
nate se habet ad multa. sed liberū arbitriū in xp̄o determi-
nate se hꝫ ad bonū. ergo mereri nō potuit. ¶ Pre. Que 2
est ꝯparatio recipientis ad receptū. eadē est ꝯparatio me
rentis ad premium. q2 ad hoc meret aliq̄s vt recipiat qđ
meret. sed recipiens debet esse denudatū a recepto. vt pꝫ
in libro de aīa. ergo ille qui meretur debet esse absqꝫ p̄mio
qđ de xp̄o dici nō p̄t. cum ipse fuerit verus ꝯprehensor. er
go videt ꝙ xp̄s mereri nō potuit ¶ Pre. Id qđ debet ali 3
cui non oportꝫ ꝙ mereat. sed ex hoc ꝙ xp̄s ꝯp̄hensor erat
debebat ei impassibilitas mentis ⁊ corporis. ergo illā xp̄s
nō meruit. ¶ Pre. Meritū nō est respectu corꝝ que ne- 4
cessario ꝯsequūtur quasi naturali ordine. q2 meritū est re
spectu eius qđ ex volūtate alterius reddit quasi merces.
sed gloria corporis quodāmō naturali ordine est ex glo-
ria aīe. vt videtur ꝑ Aug°. in ep̄la ad Dyoscorum. ergo
cū esset beatus q̄ꝫtum ad aīam. vtpote q2 diuinitate frue 5
bat. videt ꝙ gloriā corporis mereri nō potuit. ¶ Prete.
Sicut xp̄s ante passionē habuit gloriā aīe ⁊ nō corporis
ita ⁊ sancti qui nūc sunt in gloria. sed sancti nō merentur
gloriā corporis. ergo nec christus meruit. ¶ Pre. Non 6
p̄t idem esse pncipiū meriti ⁊ finis. ⁊ sic nō p̄t esse idē pre-
miū ⁊ pncipiū merēdi. sed charitas que erat in christo ad
p̄miū ei9 ꝑtinebat. q2 erat de ꝑfectōe beatitudinis. cū ꝑ
eam frueret. ergo nō poterat esse pncipiū merendi. omne
aūt meritū est ex charitate. ergo in christo meritū esse nō
potuit ¶ Pre. Remoto priori remouet posterius. sed me- 7
ritum ꝑ p̄us respicit beatitudinē aīe quā xp̄us nō meruit
q2 ab instanti ꝯceptōis eam habuit. ergo nec aliquid ali-
ud mereri potuit

¶ Sed ꝯtra est qđ in p̄s. dr̄. sup illud. Conserua me Cōtra
dn̄e. dicit glosa. ecce premiū. qm̄ speraui. ecce meritū. ergo
xp̄us meruit. ¶ Pre. Cuicūqꝫ reddit merces aliq̄ pro
suis operib9 meret. sed xp̄o ꝓpter humilitatem passionis
reddita est merces exaltatōis. vt pꝫ Philipp. ij. ꝓpter qđ
et deus exaltauit illū ⁊c. ergo xp̄s meruit ¶ Pre. Sicut
fruitio est actus ꝯprehensoris. ita meritum viatoris. sed
xp̄s fruebat inq̄ꝫtum ꝯprehensor. ergo ⁊ merebatur in-
q̄ꝫtum viator

¶ Rñsio dōm ꝙ xp̄s meruit ante passionē qm̄ erat vi Rño
ator ⁊ ꝯprehensor. Qđ sic pꝫ. ad meritū eīm duo requirū Duo
tur. scꝫ status merentis. ⁊ facultas merendi. Ad statū q̄- meri. rc
dē merētis requirit ꝙ sibi desit id qđ mereri dr̄. Quāuis q̄ Opini
dā dicāt ꝙ aliq̄s p̄t mereri id qđ iam hꝫ. Sicut dicūt de 1
angelis ꝙ beatitudinē quā simul cū gratia acceperūt. me
ruerūt ꝑ opa sequētia q̄ circa nos faciūt. Sed hoc non
videt esse verū ꝓpter duo. Primo q2 ꝯtrariat ꝓbatōi Au Re. pbi
gustini ꝑ quā ꝯtra Pelagianos ꝓbat grām sub merito

cadere nõ poſſe. q2 ante grãm nulla ſunt merita niſi mala
cũ ante grãm hõ ſit impius. ⁊ meritis impij non gratia ſ3
pena debeaꝛ Poſſet eñ dici q gratz qs mereꝛ ꝑ opa q̄ poſt
grãm acceptã facit. Secũdo. q2 eſt ꝯtra ratõnem meriti.
nã meritũ eſt cã p̄mij. nõ q̄dem ꝑ modũ cauſe finalis. ſic
eñ magis p̄miũ eſt cã meriti. ſed magis ſm reductõnem
ad cãm efficientẽ. inq̄ʒtum meritũ facit dignũ p̄mio. ⁊ ꝑ
hoc ad p̄miũ diſponit. Id aũt qd eſt cã ꝑ modũ efficiẽtis
nullo mõ poſterius eſſe p̄t tp̄e eo cuius eſt cã. Unde nõ
p̄t eſſe q aliq̄s mereaꝛ id qd iam h3. Qꝫ aũt in humanis
aliq̄s ꝓ accepto beneficio dño ſuo ſeruit. magis h3 rõnẽ
grãriactionis q̄ʒ meriti. Facultas vero merendi requiriꝛ
ex ꝑte nature. ⁊ ex parte gratie. Ex ꝑte nature q̄dẽ. q2 ꝑ
actũ ꝓpriũ quis mereri non p̄t. niſi ſit dñs ſui actus. ſic eñ
ſuũ actũ q̄ſi p̄ciũ ꝓ premio dare p̄t. eſt eñ quis dñs ſui
actus ꝑ liberũ arbitriũ. vñ naturalis facultas liberi arbi
trij requiriꝛ ad merendũ. Ex ꝑte vero gratie. q2 cũ pre/
miũ beatitudinis facultatẽ humane nature excedat. ꝑ na
turalia pura ad illud merendũ hõ non p̄t ſufficere. ⁊ ideo
requiriꝛ gratia ꝑ quã mereri poſſit Hec aũt oia in xp̄o fu
erunt. defuit tñ aliq̄d eoꝝ que ad beatitudinẽ ꝑfectã req̄
runtur. q2 impaſſibilitas aĩe ⁊ gloria corporis. rõne cuiꝰ vi
ator erat. Fuit etiã in eo facultas nature rõne volũtatis
create. ⁊ facultas gratie ꝓpter plenitudinem grãꝝ. ⁊ ideo
mereri potuit

Ad .j. ¶ Ad p̄miũ ḡ dõm. q licz aĩa xp̄i eſſet determinata ad
vnũ ſm genus moris. ſc3 ad bonũ. nõ tñ eſſ3 determina/
ta ad vnũ ſimplr. poterat eñ hoc vel illud facere ⁊ nõ fa/
cere. ⁊ ideo libertas in eo remanebit q̄ requiriꝛ ad meren
Ad 2 dũ. ¶ Ad .ij. dõm. q beatitudinẽ aĩe. rõne cuius erat cõ
prehenſor. nõ meruit. ſed ſolũ beatitudinẽ corꝑis ⁊ impaſ
Ad 3 ſibilitatem aĩe q̄ ſibi deerãt ¶ Ad .iij. dõm. q xp̄s nõ me
ruit aliq̄d q̄ſi ſibi nõ debitũ vt fieret ei debitũ. ſicut hoĩes
in p̄mo actu meritorio mereñꝛ. neq3 iteꝝ vt illud qd erat
debitũ fiat magis debitũ. ſicut in his quoꝝ grã augeꝛ. ſ3
vt id qd erat vno mõ debitũ ratõne gratie. fieret alio mõ
Ad 4 debitũ rõne meriti. ¶ Ad .iiij. dõm. q gloria corporis ſeq̄
tur ex gloria aĩe. q̄ñ aĩa eſt oĩno glorificata ⁊ ſm ordinem
ad deũ. ⁊ ſm ordinẽ ad corpus. ſic aũt aĩa xp̄i nõ erat glo
rificata. ſed ſolũ in ordine ad deum. ſm aũt q erat forma
Ad 5 corꝑis paſſibilis erat ¶ Ad .v. dõm. q aĩe ſanctoꝝ in pa/
tria ſunt totaliter extra ſtatũ viatoꝝ. q2 iam ſunt beati ꝑ
fruitõem ⁊ ꝑ impaſſibilitatẽ. qd de aĩa xp̄i nõ erat. ⁊ ideo
Ad 6 nõ eſt ſile. ¶ Ad .vi. dõm. q charitas q̄ʒtũ eſt de ſe ſemꝑ
nata eſt eſſe p̄ncipiũ merendi. ſ3 q̄ñq3 nõ eſt merendi p̄n/
cipiũ ꝓpter habentẽ q̄ eſt extra ſtatũ merendi. ſicut p3 de
ſanctis in patria. xp̄s aũt nõ erat extra ſtatum merendi.
q2 xp̄s viator erat. ⁊ ideo eadẽ charitate fruebaꝛ ⁊ mere/
baꝛ. ſicut ⁊ eadẽ volũtate. Nec tñ idẽ erit p̄ncipiũ meriti
et p̄mij. q2 nõ merebaꝛ gloriã aĩe ad quã ꝑtinet charitas.
Ad 7 ſ3 gloriã corꝑis xp̄i. vt dcñ eſt. ¶ Ad .vij. dõm. q rõ illa
ſeq̄reꝛ ſi ex defectu ꝯtigeret q gloriã aĩe mereri nõ potuit
quod p3 ex predictis eſſe falſum

Septimo queriꝛ. vtrꝫ

xp̄s alijs mereri potuit

.j. Et videꝛ q nõ. xp̄s
eñ nõ meruit niſi ſm q hõ. ſ3 alij hoĩes nõ p̄nt alijs mere
2 ri ex ꝯdigno. ḡ nec xp̄s ¶ Pre. Sicut meritũ ꝯſiſtit in ac
tu virtutis. ita ⁊ laus. ſed nullus laudaꝛ ex opatõe alteri
us. ſed ſolũ ex ꝓprio. ḡ nec alicui imputaꝛ ad meritũ opus
3 alienũ. ⁊ ita opa xp̄i nõ ſunt alijs meritoria ¶ Pre. Xp̄s
caput eſt eccleſie inq̄ʒtum in eccl̄ia p̄matum tenet. vt p3
Ephes. j. ſed alij p̄lati p̄matũ in eccl̄ia habẽtes. nõ p̄nt
ſuis ſubiectis mereri. ḡ nec xp̄s potuit. ¶ Pre. Meritũ 4
xp̄i eq̄liter ſe h3 ad oẽs hoĩes q̄ʒtum eſt de ſe. ſi igiꝛ alicui
xp̄s meruit ſalutẽ. oĩbꝫ meruit. ſed meritũ xp̄i fruſtrari
nõ p̄t. ḡ oẽs ſalutẽ ꝯſequẽtur. qd p3 eſſe falſum ¶ Prete. 5
Sicut xp̄s eſt caput hominũ. ita eſt angeloꝝ. angelis ve
ro nõ meruit. ergo nec hoĩbꝫ. ¶ Pre. Si xp̄s alijs me/ 6
reri potuit. quilibet ſuus actus nobis meritorius fuiſſ3. ſ3
nõ niſi ſalutis. ḡ eius paſſio nõ erat neceſſaria ad noſtrã ſalu
tem. ¶ Pre. Qd ꝑ vnũ p̄t fieri ſuꝑfluũ eſt ſi ꝑ duo fiat. 7
ſed gratia q̄ daꝛ homini ſufficiẽs eſt ad hoc q hõ ꝑ ſe me/
reaꝛ vitã eternã. ergo ſuꝑfluũ eſſet ſi xp̄s nobis eam me/
ruiſſet ¶ Pre. Aut xp̄s ſufficienter meruit nobis aut in/
ſufficienter. ſi ſufficienter. meritũ noſtrũ non requiriꝛ ad 8
ſalutẽ. ſi inſufficiẽter. inſufficiẽs ergo fuit. quoꝝ vtrũq3 eſt
incõueniens. ḡ nobis nõ meruit. ¶ Pre. Sicut mẽbris 9
xp̄i aliq̄d ad gloriã deerat ante paſſionẽ ipſius. ita ⁊ nũc
ſed nũc nobis nõ meretur. ergo nõ tũc merebaꝛ. ¶ Pre. 10
Si chriſtus nobis meruit. eius merito neceſſario noſtra cõ
ditio immutata fuiſſet. ſed eadẽ videꝛ eſſe hoĩs conditio
poſt chriſtũ ſicut ante erat. q2 ſicut ante dyabolus tenta/
re poterat ſed nõ cogere. ita ⁊ mõ. ſicut etiam peccatoribꝫ
pena debebaꝛ. ita ⁊ modo. ſicut in iuſtis opera meritoria
requirebanꝛ. ita ⁊ modo. ergo chriſtus nobis nõ meruit.
¶ Pre. In p̄s. 61. Tu reddis vnicuiq3 iuxta opera ſua. 11
hoc aũt nõ eſſet ſi merita chriſti nobis imputarenꝛ. ergo
chriſtus nobis nõ meruit. ¶ Pre. Premiũ menſuratur 12
ſm radicem meriti. ſi ergo nobis meruit. vnicuiq3 noſtrũ
p̄miũ glorie reddeꝛ ſm quãtitatẽ gratie chriſti. qd p3 eſſe
falſum. ¶ Pre. Illud qd ꝓ meritis datur potius reddi 13
tur. q̄ʒ gratis detur. ſi ergo chriſtus nobis iuſtificationem
meruit. videꝛ q nõ gratis iuſtificemur a deo. ⁊ ſic gratia
nõ erit gratia. ergo xp̄s nobis nihil meruit.

Cõtra ¶ Sed ꝯtra. Chriſtus ꝓ nobis ſatiſfecit. ꝑma Joh.
ij. Ipſe eſt ꝓpiciatio ꝓ peccatis noſtris. ſed ſatiſfactio ſine
merito eſſe nõ p̄t. ergo chriſtus nobis meruit. ¶ Prete.
Caput in corpore naturali nõ ſolũ ſibi ſed etiã membris
oĩbꝫ operaꝛ. ſed chriſtus eſt caput corporis ſui. ſc3 eccle
ſie. ergo eius operatio membris meritoria ſuit. ¶ Pre.
Chriſtus ⁊ eccleſia ſunt quaſi vna ꝑſona. ſed rõne vnita
tis predicte ex ꝑſona eccleſie loquitur. vt p3 in glo. ſuꝑ
illud p̄s. Deus deus meus reſpice in me. ergo ⁊ ſimiliter
rõne vnitatis predicte chriſtus quaſi ex perſona aliorum
mereri potuit.

R3o ¶ Rñſio dõm. q opus humanũ gratia informatum
ad vitã eternã ꝯſequendã duplr valet ſm q duo ſunt q̄/
Duo ipedi= bus hõ deficit a glorie ꝯſecutõe. Quoꝝ p̄mum eſt indi
gl'e ꝯſecutio. gnitas ꝑſone. ſicut p3 in eo qui nõ h3 charitatẽ qui non
eſt ydoneus nec dignus q habeat vitam eternã. Et ſm
hoc opus humanũ gratuitũ valet ad vitã eternã ꝯſequẽ
dam inq̄ʒtum ꝑ ipſum q̄da3 dignitas ⁊ ydoneitas in ho
mine ſeq̄tur reſpectu ꝯſecutiõis glorie. Sicut eñ actꝰ
peccati reddit in quãdã aĩe difformitatẽ. ita ⁊ actus me/
ritorius in quẽdam aĩe decorem ⁊ dignitatẽ. ⁊ ex hoc dr̄
meritũ ꝯdigni. Aliud ꝑ qd deficit hõ a ꝯſecutiõe glo/
rie eſt aliq̄d impedimentũ ſuꝑueniens. vt hõ qui alr̄ eſt
dignus. gloriã nõ ꝯſequaꝛ. et hic eſt reatus alicuius pene
temporalis. ſicut p3 in iuſtificato. qui eſt debitor alicuius
pene tẽporalis. Et ſic opus humanũ ordinaꝛ ad gloriam
quaſi ꝑ modũ cuiuſdã precij quo a reatu pene abſoluitur
et ex hoc habet opus humanum ratõnem ſatiſfactionis.

Quātum ergo ad vtrūq3 horum opus chriſti efficacius
fuit operib9 alioꝝ hominū. naz ꝑ opus alterius hominis
nō reddit aliquis idoneus ad glorie ꝑceptōnem niſi ille
qui operatur. eo ꝙ vnus hō in alium ſpūaliter influere nō
poteſt. ⁊ ideo vnus alij ex cōdigno mereri nō pt gratiam
vel vitam eternā. Sed chriſtus ſcḋm humanitatē ſpūaliter
influere potuit in alios homines. vn̄ ⁊ eius opus in alijs
cauſare potuit ydoneitatē ad conſecutōnem glorie. Et
ideo potuit alijs ex ꝯdigno mereri ſcḋm ꝙ influere in alios
poterat. inq̄ntum erat humanitas eius diuinitatis inſtru
mentum ſm̄ Damaſ. Similiter etiā q̄ntum ad ſecūduz
maior efficacia ꝯſideratur in chriſto q̄3 in alijs homib9. nam
licet alius hō poſſit ꝓ alio ſatiſfacere. dummodo ille ſit in
gratia ꝯſtitutus. nō tamen poteſt ꝓ tota natura ſatiſface
re. q2 opus vnius puri hominis nō equiualet bono toti⁹
us nature. ſed opus chriſti inq̄ntum erat dei ⁊ hominis
habuit quādam dignitatē vt valeret bonū totius natu
re. vnde pro natura ſatiſfacere potuit.

Ad 1. ¶ Ad p̄mū ergo dōm. ꝙ chriſt⁹ ſm̄ ꝙ homo eſt alijs
hominib9 dignior. vnde nō oꝑtet ꝙ alijs ꝯueniat qd̄ xp̄o
Ad 2 homini ꝯuenit. ¶ Ad. ij. dōm. ꝙ actus virtutis habz rō
nem laudis ꝑ ꝯparatiōem ad agentem. ⁊ ideo nō poteſt
vnus ꝓpter actum alterius laudari. ſed rōnem meriti ha
bet ex ordine ad finem ꝑ quē poteſt aliquis idoneus red
Ad 3 di ex influentia chriſti. ⁊ ideo chriſtus nobis mereri po
tuit ¶ Ad. iij. dōm. ꝙ chriſtus primatū tenet in eccleſia
per ꝓpriam virtutem. ſed alij prelati inq̄ntum gerūt perſo
nam ⁊ vicem chriſti. ⁊ ideo chriſtus ꝓ fidelib9 tanq3 pro
Ad 4 ſuis mēbris mereri potuit. nō aūt alij prelati. ¶ Ad. iiij.
dicēdum. ꝙ meritū xp̄i q̄ntum ad ſufficientiam equaliter
ſe hz ad oēs. nō aūt q̄ntum ad efficaciā. qd̄ accidit partim
ex libero arbitrio. partim ex diuina electōe. ꝑ quā q̄buſdā
miſericorditer effectus meritoꝝ xp̄i ꝯfertur. quibuſdaz
Ad 5 vero iuſto iudicio dei ſubtrahit. ¶ Ad. v. dōm. ꝙ ſicut
meritū eſt viatoris. ita nō niſi pro viatore aliq̄s mereri
pt. q2 oportz vt ei pro q̄ q̄s meret aliq̄d deſit eoꝝ que ſub
merito cadūt. angeli aūt nō ſunt viatores q̄ntum ad pre
mii eſſentiale. ⁊ ideo q̄ntum ad hoc nihil eis meruit. ſunt
aūt aliquo mō viatores reſpectu p̄mij accidētalis. inq̄ntū
nobis miniſtrant. ad qd̄ etiā valet eis meritū xp̄i Vn̄ dr̄
Ad 6 Ephe. p̄mo. Per eū reſtaurātur oīa que in celis ⁊ in ter
ra ſunt. ¶ Ad. vi. dōm. ꝙ licet quilibet actus chriſti eſſet
meritorius. tn̄ ad ſatiſfaciendū ꝓ reatu nature humane.
que erat mori ex diuina ſententia obligata. vt pz Gene.
Ad 7 ij. oportuit ꝙ loco hominū mortem ſuſtineret ¶ Ad. vij
dōm. ꝙ gratia que alicui ſpēaliter datur ſufficit ad id qd̄
ad ꝑſonā ipſius ꝑtinet. nō tn̄ ad abſolutōem reatus toti
us nature. qd̄ pz in antiquis patrib9 qui grām habentes
ꝓpter reatū nature ad gloriā ꝑuenire nō poterant. et ideo
requirebat meritū xp̄i ⁊ ſatiſfactio. vt reatus ille tolleret
gratia etiā ꝑſonalis nulli vnq3 poſt peccatū p̄mi hominis
data fuit. niſi ꝑ fidem mediatoris explicitā vel implicitā
Ad 8 ¶ Ad. viij. dōm. ꝙ meritū chriſti ſufficienter operat vt
quedā cauſa vniuerſalis ſalutis humane. ſed oportz hāc
cām applicari ſingulis ꝑ ſacramentū ⁊ ꝑ fidem formataz.
que ꝑ dilectōem operat. ⁊ ideo requirit aliq̄d aliud ad ſa
lutē noſtrā p̄ter meritū chriſti. cuius tn̄ meritū chriſti cā
eſt. ¶ Ad. ix. dōm. ꝙ chriſtus poſt paſſionē ſuā non fuit
Ad 9 in ſtatu merendi. ⁊ ideo nō eſt ſimile. ¶ Ad. x. dōm. ꝙ
Ad 10 poſt paſſionē chriſti humana ꝯditio eſt multū immutata
q2 iam expiato reatu humane nature hoīes poſſunt libe
re ad patriā euolare. Pene etiā eterne pro peccatis ꝑſo
nalib9 debite ꝑ fidem paſſionis chriſti dimittūtur. dimit
tuntur vero tēporales virtute clauiū in quib9 chriſti paſ
ſio operat. Demones etiā reprimūtur virtute paſſionis
chriſti. vt nō poſſint tam violenter temptare. fidelib9 etiaz
auxilia multa dantur ad reſiſtenduz temptationib9. gratia
etiā ꝑ virtutem paſſionis chriſti datur in ſacramētis ad
merendū. ¶ Ad. xi. dōm. ꝙ chriſtus ⁊ mēbra eius ſunt Ad 11
vna ꝑſona myſtica. vnde opera capitis ſunt aliquo modo
mēbroꝝ. et ſic cū ꝓpter opera chriſti aliquid nobis a deo
datur nō fit ꝯtra id qd̄ dicit in ps. Tu reddes vnicuiq3
iuxta opera ſua. et ita opera chriſti nobis ꝓſunt vt in no
bis ꝑ ſacramenta grām cauſent. ꝑ quam ad oꝑa merito
ria incitemur. ¶ Ad. xij. dōm. ꝙ meritū chriſti ꝯparatur Ad 12
ad p̄miū noſtrū ſicut cā p̄ma ⁊ remota. vn̄ illi merito nō
ꝯmenſuratur. ſed illi merito qd̄ eſt cauſa proxima qd̄ cō
ſiſtit in actu ꝓprio illius cui premiū redditur. ¶ Ad. xiij. Ad 13
dōm. ꝙ hoc ipſum gratis alicui noſtrū a deo ꝯfert qd̄ effi
caciam meriti chriſti cōſequatur. vnde per hoc ratio gra
tie non euacuatur

Octauo querit. vtrū

chriſtus in primo inſtanti ſue ꝯceptionis mere
ri potuit. Et videtur ꝙ nō. Ad meritū eñ deliberatio 1
requiritur. ſed deliberatio requirit tempus. ergo in p̄mo
inſtanti ſue creatiōis anima chriſti mereri nō potuit.
¶ Pre. Sicut meritū ita ⁊ demeritū in actu liberi arbi 2
trij ꝯſiſtit. ſed angelus non potuit peccare in primo inſtā
ti ſue creationis. q2 ſic in p̄mo inſtanti ſue creationis ma
lus fuiſſet. quod eſt erroneum. ergo nec anima chriſti in p̄
mo inſtanti ſue creationis mereri potuit. ¶ Pre. Quā 3
docūq3 ſunt duo motus ordinati ad inuicem impoſſibile
eſt ꝙ in eodem inſtanti terminet vterq3. ſed creatio ani
me chriſti ⁊ motus liberi arbitrij ipſius ſunt q̄daz ordina
ti motus. nam motus liberi arbitrij creatōnem preſuppo
nit. ergo impoſſibile eſt ꝙ motus liberi arbitrij terminet
in primo inſtanti in quo creatio terminat. cum ſcz primo
creata eſt anima Sed diceres. ꝙ anima chriſti adiu 4
uabat ad merendū in primo inſtanti ꝑ gratiam. ¶ Sed
ꝯtra Nulla gratia creature collata trahit eam extra limi
tes creature. ſed hoc ꝯuenit anime inq̄ntum eſt creata vt
in p̄mo inſtanti quo eſt. motū liberi arbitrij habere nō poſ
ſit. vt ex ratione inducta patet. ergo per gratiam nō po
teſt ad hoc adiuuari vt in primo inſtanti mereat. ¶ Pre. 5
Gratia perficit animam per modum cuiuſdam habitus
habitus vero cum potentiam preſuppōat. non dat ani
me poſſe agere ſimpliciter. quod alīs ſine habitu non poſ
ſet. ſed poſſe taliter agere qualiter ſine habitu non poſſet.
ergo ſi anima chriſti ſm̄ ſuam naturam non poterat vſuz
liberi arbitrij in primo inſtanti ſue creationis habere. vide
tur ꝙ ei gratia non cōtulit. qd̄ in primo inſtanti merere
tur. ¶ Prete. Sicut ſe habet pūctus ad lineam. ita ſe ha 6
bet inſtans ad tempus. ſed ſm̄ philoſophum in. viij. phy
ſicorum. quando aliquod mobile vtitur vno puncto vt
duobus. ſcz vt principio vnius linee ⁊ fine alterius linee.
de neceſſitate intercidit quies media. vt patz in motu re
flexo Cum ergo inſtans illud in quo anima chriſti creata
eſt accipiatur vt terminus creatiōis ⁊ vt principiū mot⁹
liberi arbitrij. ⁊ ſic vno inſtanti vtamur vt duob9. vide
tur ꝙ intercidat tempus mediū. ⁊ ſic non in primo in
ſtanti ſue creationis anima chriſti merebatur.

7 ¶ Pre. Sicut ſe habet natura ad actum nature, ita gra-
tia ad actum gratie. ergo ꝯmutatim ſicut ſe habet gratia
ad actum nature, ita natura ad actum gratie. ſed natura
nõ poteſt in actum gratie. ergo nec gratia ꝑ ſe in actũ na-
ture. ergo non poteſt eſſe ꝙ ꝑ gratiã anima chriſti habuit
8 actum in ꝑmo inſtanti ſue cõceptionis qui ei naturaliter
competit. ſcȝ eligere ¶ Pre. Forma habet tres actus. quia
dat eſſe. diſtinguit. ⁊ ordinat in finem. Hi autẽ actus ad
inuicem ordinati ſunt. ſicut ens vnum ⁊ bonũ. nam ens a
primo actu relinquitur. vnũ a ſecũdo. bonũ a tercio. ergo
et res aliqua prius eſt ens ꝙ̃ ordinetur in finẽ. anima au-
tem chriſti per actum meritoriũ in finem ordinabatur ergo
non poteſt eſſe ꝙ in primo inſtanti ſue creationis in quo eſſe
habuit mereretur ¶ Prete. Meritũ conſiſtit in actu vir-
9 tutis qui ꝑcipue electione perficitur. ſm phm. ſed anima
chriſti non potuit in primo inſtanti ſue creationis actum
electionis habere. nam electio ꝑſupponit conſiliũ cum ſit
appetitus preconſiliati. vt dicitur in tercio ethico. conſi-
lium autem tempore indiget. cum ſit inquiſitio quedam
ergo anima chriſti in primo inſtanti ſue creationis mere-
10 ri nõ potuit ¶ Pre. Imbecillitas organoꝝ vſum liberi ar-
bitrij impedit. vt patȝ in pueris recenter natis. ſed hanc
imbecillitatẽ chriſtus aſſumpſit. ſicut ⁊ alias noſtras paſ
ſibilitates. ergo in primo inſtanti ſue creatõis anima chri
ſti non meruit.

Inſtãtie ¶ Sed contra. Chriſtus in inſtanti ſue creatõis fuit
1. perfectiſſimꝰ ſm animã. ſed maioꝛ ꝑfectio eſt que ẽ ſm ha
bitum ⁊ actum ꝙ̃ que eſt ſm habitũ tm̃. ergo in chriſto
fuerunt virtutes in primo inſtanti ſue creationis. non ſo-
lum ſm habitũ. ſed etiam ſm actũ. Actus aũt virtutum
ſunt meritorij. ergo chriſtus in primo inſtanti ſue creatio
2 nis meruit ¶ Pre. Chriſtus in primo inſtanti ſue creatio
nis fruebatur. ſicut verus comꝑhenſoꝛ. Fruitio aũt eſt per
actum charitatis. ergo in ꝑmo inſtanti ſue creationis ac
tum charitatis habuit. actus autem charitatis in chriſto
erat meritorius. ergo idem quod prius   Sed diceres,
ꝙ actus charitatis non erat meritorius niſi cum delibera
3 tione ¶ Sed contra. Deliberatio vel conſiliũ non eſt de
fine vltimo. ſed de his que ſunt ad finem. vt dicitur in ter
cio ethicoꝝ. ſed motus charitatis precipue eſt meritori-
us ſm ꝙ intendit in ipſum finem vltimũ. ergo non requiri
tur ad hoc ꝙ ſit meritoriꝰ ꝙ ſit ibi aliqua collatio vel de-
liberatio   Sed diceres ꝙ motus ille qui eſt in fine vlti-
mo. non eſt meritorius niſi ſm ꝙ aliquis illum refert in fi
nem. ⁊ ſic eſt ibi aliqua collatio que nõ poteſt eſſe in inſtã
4 ti ¶ Sed cõtra. Pars anime intellectiua potentioꝛ eſt in
ſua operatione ꝙ̃ ſenſitiua. ſed ſimul cum aliquis ſentit.
ſentit ſe ſentire. ergo ſimul dum affectus fertur in deum.
poteſt fieri operatio huius motus ad ipſum deum. et ſic
nõ eſt neceſſariũ ꝙ hoc fiat ſucceſſiue. ¶ Pre. Quicunqȝ
5 intelligit aliquid. ſimul intelligit quod eſt de intellectu eiꝰ
ſicut qui intelligit hoĩem ſimul intelligit animal. ſed vnũ
relatiuoꝝ eſt de intellectu alterius, ergo quicunqȝ intelli
git vnũ relatiuoꝝ ſimul intelligit alterũ. Poſſibile eſt er-
go vt in eodem inſtanti mens referat motum charitatis
6 in deum. comparãdo vnum ad alterum. ⁊ ſic non requiritur
ibi tempus ¶ Prete. Anſel. dt. ꝙ quicquid intelligitur eſſe
ꝑfectionis. totum eſt chriſto attribuendũ. ſed habere per
fectam operatõem in primo inſtanti ſue creationis ad ꝑ
7 fectionẽ ꝑtinet. ergo chriſto ẽ attribuendũ ¶ Pre. Augꝰ
dicit. Chriſtus intra anime meritũ non habuit quo poſ
ſit ꝑficere. habuiſſet autem ſi in primo inſtanti ſue crea-
tionis non meruiſſet. ergo ⁊c. ¶ Pre. Potentia rationa- 8
lis in chriſto non fuit minus perfecta ꝙ̃ potentia natura
lis alterius creature. ſed aliqua potentia alterius creatu-
re in primo inſtanti quo eſſe incipit poteſt habere ſuã ope-
rationem. ſicut patet in candela que in ꝑmo inſtanti quo
accenditur aerem illuminat. ergo anima in ꝑmo inſtanti ſue
creationis habuit actum potentie ratõnalis. ⁊ ita potuit
mereri. ¶ Pre. Grego. dicit in omel. pent. Nunqȝ amoꝛ 9
dei eſt ocioſus. nam operatur magna ſi eſt. ſi vero deſinit
operari amoꝛ nõ eſt. ſed chriſtus habuit ꝑfectam charita-
tem in primo inſtanti ſue creationis. ergo in eo fuit etiam
aliquis actus dilectionis. ⁊ ita fuit in illo meritũ in primo
inſtanti ¶ Pre. Id quod eſt poſterius natura non poteſt 10
eſſe prius tempore. ſed forte ſimul. meritum autem eſt
eſt prius natura ꝙ̃ premiũ. chriſtus vero in primo inſtan
ti ſue conceptionis habuit premiũ. quia fuit comꝑhenſoꝛ. er
go ſaltem in eodem inſtanti habuit meritum.

¶ Reſponſio dicendum ꝙ circa hoc eſt duplex opinio. Rẽo
Quidam enĩ dicunt ꝙ chriſtus in primo inſtanti ſue con Opĩo. i.
ceptionis non meruit. ſed poſt primũ inſtans ſtatim me-
reri potuit.   Alij etiam dicunt ꝙ in primo inſtanti me- Opĩo. ij. et
ruit. que quidem opinio videtur eſſe ꝓbabilioꝛ. Nam quic verioꝛ eſt ſmꝰ
quid ꝑfectionis ſpiritualis eſt poſſibile alicui creature. to btm̃ Tho.
tum anime chriſti eſſe creditur collatum in primo inſtanti
ſue creationis. Quod enĩ in aliquo inſtanti meritum eſſe nõ
poſſit hoc dupliciter poteſt contingere. vno modo ex ꝑte ope
rantis. alio modo ex parte actus. Ex parte quidem operan-
tis poſſit hoc contingere ꝓpter defectum duplicis facul-
tatis. ſcȝ gratuite. ſicut ſi dicamus ꝙ in illo inſtanti quo
aliquis mortaliter peccat non poteſt mereri. quia gratiã
non habet. Et iterum ex defectu facultatis naturalis. ſi-
cut puer in primo inſtanti quo concipitur mereri non po-
teſt. quia nõ habet vſum liberi arbitrij. Neutrũ autẽ ho-
rum poteſt dici in propoſito. Chriſtus enĩ in primo inſtã
ti habuit facultatem gratie. vtpote plenus gratia. et facul
tatem nature. vtpote plenarie vſum liberi arbitrij habẽs
alĩs non potuiſſet eſſe comꝑhenſoꝛ. Sic ergo non fuit ex
parte operantis chriſti aliquod quo minus poſſet in pri-
mo ſue conceptõis inſtãti mereri Silr̃ nec ex parte actus
meritorij. ꝙ enĩ actus aliquis in aliquo inſtãti eſſe nõ poſ-
ſit poteſt contingere dupliciter. vno modo ꝑ hoc ꝙ in ac-
tu illo ſucceſſio inuenitur. ⁊ ſic in inſtanti compleri nõ po
teſt. ſicut motus localis in inſtanti eſſe non poteſt. Secũ-
do propter hoc ꝙ actus ꝑſupponit que non poſſunt pre-
cedere inſtans aliquod determinatum. ſicut non poteſt
eſſe ꝙ ignis in primo inſtanti ſue creationis ſi eſt extra lo
cum ſuum generatus ſit in proprio loco. quia motus pre-
exigitur qui non poteſt eſſe ante primũ inſtans generatio
nis. Neutro autem iſtorum modorum impeditur quin
chriſtus in primo inſtanti meruit. Primo quidem quia
motus liberi arbitrij in quo meritum conſiſtit nõ habet
ſucceſſionẽ. ſed eſt ſimplex ⁊ momentaneus. Secũdo ve-
ro quia ad motũ voluntatis non preexigitur actus niſi actus
apprehenſiue virtutis. qui quidem motus in eodem inſtã
ti eſt cum actu voluntatis. eo ꝙ bonũ apprehenſum mo-
uet voluntatem. ſimul aũt eſt motio mouentis et motus
mobilis. Ipſa etiã apprehẽſio boni in chriſto, non preexi-
gebat aliquã inquiſitionem. ex hoc ꝙ de bono eſſet certum
iudicium. quia ſm certitudinẽ chriſtus ſtatim de omni-
bus verũ iudiciũ habuit. Patet igitur ꝙ nihil prohibet
chriſtũ in primo inſtanti meruiſſe. ⁊ ideo concedendũ eſt
ꝙ in primo inſtanti ſue conceptionis meruit

Ad. 1. ¶ Ad primū ergo dōm ꝙ deliberatio duo importat
ſcꝫ perceptionē rōnis. cum certitudine iudicij de eo de quo
fit deliberatio. ⁊ ſic pt eſſe in inſtāti in eo in quo nō eſt du-
bitatio de agendis. ⁊ ſic fuit in chriſto. Poteſt etiaꝫ dice
re diſcuſſionē ⁊ ſic importat diſcurſum quendā. vnde non
poteſt eſſe in inſtanti. ⁊ tali deliberatione xp̄s nō indige-
Ad 2 bat. qꝛ nō erat dubitatio de agendis ¶ Ad ſcōm dōm ꝙ
voluntas rōnalis creature naturaliter ordinatꝰ in bonū.
nō aūt in malū. ⁊ ideo in pͥmo inſtanti ſue creationis niſi
aliqͥd impediat pt ferri in bonū. nō aūt in malū. in qđ nō
fertur niſi ꝑ errorē. q̄ incidit in conferendo vel in inquirē-
do. vnde ꝑexigitur tempus collationis ad malū. nō antē
ad bonum ¶ Ad tertiū dōm ꝙ rō illa ꝓcedit in motibus
Ad 3 ſucceſſiuis. non aūt in inſtantaneis. Cuius rō eſt. qꝛ quā
do duo motus ſunt ordinati. idē inſtans qđ eſt finis mo-
tus primi poteſt eſſe principiū ſcđi. ſicut in eodeꝫ inſtanti
quo cōpletur generatio ignis extra ſuū locum naturalem
incipit motus localis eiuſdem. niſi aliquod ſit impediens
Si ergo principiū ſcđi motus ⁊ terminus eiuſdem ſunt
idem. ſicut accidit in motibus inſtantaneis. tūc principiū
motus ſcđi eſt in eodem inſtanti cum termino motus pͥ-
mi. ſicut illuminatio ⁊ viſio in eodem inſtanti terminantꝰ.
Si vero terminus ſecūdi motus non poſſit eſſe in eodeꝫ
inſtanti cum principio eiuſdem. ſicut accidit in omnibus
motibus ſucceſſiuis. tunc impoſſibile eſt ꝙ terminus ſe-
cundi motus ſit in eodem inſtanti cum termino pͥmi mo
tus. Cum igitꝰ motus liberi arbitrij ſit inſtātaneus. nihil
prohibet terminū eiuſdem eſſe in eodem inſtanti cum ter
Ad 4 mino creationis. ¶ Et ꝑ hoc patet ſolutio ad quartum.
non eſt eīm extra facultatem creature. vt in pͥmo inſtan-
Ad 5 ti compleatꝰ eius motus inſtantaneus ¶ Ad quintū dōm
ꝙ licet potentia rōnalis in primo inſtanti ſue creationis
poſſit habere ſuam operatōnem quantū eſt de ſe. tamen ſi
accipiat a potentia alligata organo quod nondū eſt aptū
ad perfectam operatōnem impeditꝰ ex defectu organi ne
tunc operatōem habere poſſit. hoc autem impedimentū
ab anima chriſti ꝑ gratiam eſt remotū. ⁊ ſcḋm hoc per gra
Ad 6 tiam habuit ꝙ in pͥmo inſtanti agere poſſit ¶ Ad ſextuꝫ
dicendū ꝙ non eſt ſimile de inſtanti in tempore. ⁊ de pun
cto in magnitudine quantū ad ꝓpoſitum ptinet. Naꝫ eo
dem puncto in magnitudine non poteſt aliquod mobile
vti vt duobus. niſi in eadem ſpecie motus. Sed eodem
inſtanti tēporis poteſt aliquod mobile vti vt duobus. et
quantū ad diuerſas ſpecies motus. In eadem autē ſpe-
cie motus non eſt poſſibile ꝙ ſit cōtinuitas motus. ſi mo
tus vnus actu terminetꝰ. et alter actu incipiat. quia ſic in-
tercidit quies media. et ꝑ cōſequens tempus. Poſſibile
eſt autē in diuerſis motibus ſcḋm ſpeciē ꝙ ſimul ſit termi-
nus vnius motus ⁊ principiū alterius. eo ꝙ inter eos nō
requiritur aliqua cōtinuitas. nec aliquis ordo. cuꝫ ambo
ſimul eſſe poſſint. ſicut ſimul cuꝫ aliquis mouetur poteſt
dealbari. ⁊ in inſtanti in quo incipit dealbari terminatur
motus ſcḋm locum quandoqꝫ. Inter partes vero eiuſdeꝫ
motus eſt ordo. vt due earuꝫ non poſſint eſſe ſimul. Vnū
nec terminus vnius partis eſt ſimul cum principio alte-
rius ſi accipiantꝰ in actu ambo. Et ſic patet ꝙ vti vno in-
ſtanti vt duobus. non cogit vt ſit tempus medium. ſicut
cogit ad hoc vti vno puncto vt duobus in motu locali
Ad 7 ¶ Ad ſeptimū dicenduꝫ ꝙ cum gratia ſit ꝑfectio nature
non ſic ſe habet gratia ad naturam. ſicut econtra. Cōmu
tatiua autem proportio non eſt in omnibus. ſed in menſu-
ris continuis ⁊ diſcretis.

¶ Ad octauū dicendū ꝙ ratio illa de ordine nature pro- Ad 8
cedit. non de ordine temporis. quod patet ex hoc. quia in
eodem inſtāti forma dat eſſe. ordinat ⁊ diſtinguit. Ad Ad 9
nonum dicendū. ꝙ conſilium requiritur ad electioneꝫ qū
aliquis non eſt certus in agendis. quod in chriſto locum
non habuit ¶ Ad decimū dicendū ꝙ chriſtus nō aſſum- Ad 10
pſit defectus qui in imperfectōem gratie ⁊ ſcientie redū-
dare poſſent. Huiuſmodi autem defectus eſt ineptitudo
organorum ad actum anime. vnde hunc defectum chri-
ſtus non aſſumpſit. ſed ꝑ gratiam confortabantur orga-
na vt eſſent idonea ad operationem anime ſicut etiam in
ſtatu innocentie accidiſſet fortaſſis

¶ Alia concedimus quia verum concludunt. licet ali- So. inſtā
qua eorum non ſufficienter.

¶ Finis

Hactenꝰ vmbroſis Thomā recubaſſe locellis
Conſtat. et obſcuris delituiſſe caſis.
Nam ꝑus induci nequijt laceratus aſellis
Cederet vt laribus bibliopola tuus.
Iāqꝫ magiſtroꝝ manibꝰ correctus ad vnguē.
Qui tibi vouerunt theologia fidem.
Audet in ethereas ferri manifeſtius auras
Sepe moraturus lumina docta virum
Ante videbantur non reſpondere titello
Scripta. ſed eſſe magis obuia queqꝫ ſuo.
Iam procul error abeſt ⁊ fallax menda libello.
At ſibi de vero nomen habere licet.

¶ Diui Thome aquinatis doctoris an-
gelici illuminatiſſimi ſumma de veritate.
per theozophie profeſſorem eximiū Ma
giſtrum Theodericū de Suſteren. inſi-
gnis cōuentus Colonieū. ordinis fratrū
Predicatoꝝ regentē profundiſſimū. de-
nuo peruigili ſtudio in lucilentam erecta
cōſonantiā. adeo hercule vt vere vero. ve
ritatis titulo gaudeat. Impreſſa Agrip-
pine. opera atqꝫ impēſis ꝓuidi viri Hen
rici Quentell. ciuis eiuſdem. Anno ſalu-
tis humane nonageſimonono ſupra mil-
leſimumquadringenteſimū Ipſo die ce-
lebritatis autoris curſu felici ad finem
vſqꝫ perducta.

Tabula Queſtionum

Tabula materierũ utiliſſime ſumme de veritate doctoris angelici beati Thome aq̃natis. vna cum queſtionibꝫ earũdem locis numeriſq; ſuis rectificatis.

¶Materia pͥma de veritate: ⁊ hꝫ queſtões. xij
j Quid ſit veritas. Folio primo.
2 Utrꝫ veritas pͥncipalꝰ inueniat̃ ĩ intellectu q̃ĩ in rebꝫ. cod.
3 Utrũ veritas ſit tm̃ in intellectu ↄponẽte ⁊ diuidẽte. ij.
4 Utrũ tm̃ vna ſit veritas qua oĩa ſunt vera. eodem
5 Utrꝫ aliq̃ alia veritas preter pͥmã ſit eterna iij.
6 Utrũ veritas creata ſit immutabilis. iiij.
7 Utrꝫ veritas in diuinis dicat̃ eẽntialr̃ vel pſonalr̃. v.
8 Utrum oĩs veritas alia ſit a veritate pͥma codẽ
9 Utrum veritas ſit in ſenſu eodem.
10 Utrum aliqua res ſit falſa. vi.
11 Utrum falſitas ſit in ſenſu. eodem
12 Utrum falſitas ſit in intellectu vij

¶Materia. ij. de ſciã dei. ⁊ hꝫ q̃ſtiones. xv.
j Utrum in deo ſit ſcientia vij.
2 Utrum deus cognoſcat ⁊ ſciat ſeipſum. viij.
3 Utrum deus cognoſcat alia a ſe ix.
4 Utrũ deꝰ de rebꝫ habeat ꝓpͥã ↄgnitõez ⁊ determinatã. x.
5 Utrum deus cognoſcat ſingularia xi
6 Utrꝫ intellectus humanus cognoſcat ſingularia. xij.
7 Utrũ deꝰ ↄgnoſcat ſingulare nũc eẽ vel nõ eẽ ⁊c. cod.
8 Utrꝫ deꝰ ↄgnoſcat nõ entia ⁊ q̃ nõ ſũt nec erũt vel fue
9 Utrũ deus ſciat infinita eodem (runt. xiij.
10 Utrum deus poſſit facere infinita xiiij
11 Utrũ ſciã equiuoce p̄dicet̃ de deo ⁊ de nobis codẽ.
12 Utrũ deus ſciat ſingularia futura cõtingentia. xv.
13 Utrum ſcientia dei ſit variabilis xvi
14 Utrum ſcientia dei ſit cauſa rerum xvij.
15 Utrum deus ſciat mala. eodem.

¶Materia. iij. de ydeis. ⁊ habet q̃ſtiones octo
j Utrum ſit ponere ydeas. xviij.
2 Utrum ſit ponere plures ydeas. xix.
3 Utrꝫ ydee ptineãt ad ↄgnitõez ſpeculatiuã vel ꝓ̃cticã
4 Utrũ malũ habeat ydeã in deo. xxi. (xx.
5 Utrũ materia pͥma habeat ydeã in deo eodem
6 Utrum in deo ſit ydea eoꝝ q̃ nec ſunt nec fuerũt nec
7 Utrũ accñtia habeãt ydeã in deo codẽ (erũt. cod.
8 Utrum ſingularia habeant ydeam in deo xxij

¶Materia. iiij. de verbo. ⁊ hꝫ q̃ſtiones octo
j Utrũ verbũ pͥoprie dicat̃ in diuinis xxij
2 Utrꝫ verbũ in diuinis dicat̃ eẽntialr̃ vel pſonalr̃. xxiij.
3 Utrũ verbum ſpirituſancto cõueniat xxiiij
4 Utrum pater dicat creaturam verbo eodem
5 Utrꝫ h̃ nomẽ verbũ importet reſpectũ ad creaturã. xxv
6 Utrum res verius ſint in verbo q̃ĩ in ſeipſis eodem
7 Utrꝫ verbũ ſit eoꝝ q̃ nec ſũt nec fuerũt nec erunt. codẽ.
8 Utrũ omne quod factũ eſt ſit vita in verbo xxvi.

¶Materia. v. de ꝓuidentia. ⁊ hꝫ q̃ſtões decem
j Ad quod attributoꝝ ꝓuidentia reducatur xxvi
2 Utrum mũdus ꝓuidentia regatur xxvij
3 Utrꝫ diuina ꝓuidẽtia ad corruptibilia ſe extẽdat. xxviij
4 Utrũ oẽs motus ⁊ actões hoꝝ inferioꝝ corpoꝝ ſubdãtur ꝓuidentie diuine. eodem
5 Utrũ humani actus ꝓuidentia regant̃. xxix.
6 Utrũ aĩalia bruta ⁊ eoꝝ actꝰ diuine ꝓuidẽtie ſubdant̃
7 Utrũ peccatores diuina ꝓuidentia regant̃. cod. (cod.
8 Utrꝫ tota corꝑalis creatura gubernet̃ diuina prouidentia mediante angelica creatura xxx
9 Utrũ diuina prouidentia diſponat corpora inferiora per corpora celeſtia xxxi (bus. xxxij
10 Utrũ hũani actꝰ gubernent̃ mediãtibꝫ corꝑibꝫ celeſti

¶Materia. vi. de p̄deſtinatõe. ⁊ hꝫ q̃ſtões ſex.
j Utrũ p̄deſtinatio ptineat ad ſciãꝫ aut volũtatẽ. xxxiij
2 Utrũ pſcia meritoꝝ ſit cã vel rõ p̄deſtinatõis. xxxiiij.
3 Utrum p̄deſtinatio habeat certitudinẽ vel nõ. xxxv
4 Utrũ numerus p̄deſtinatoꝝ ſit certus xxxvi.
5 Utrũ p̄deſtinatis ſit certa ſua p̄deſtinatio. xxxvij.
6 Utrũ p̄deſtinatio poſſit iuuari pcibus ſanctoꝝ. codẽ

¶Ma. vij. de libro vite. ⁊ hꝫ q̃ſtiones octo
j Utrꝫ liber vite ſit aliquid creatum xxxviij
2 Utrũ liber vite dicat̃ eẽntialr̃ vel pſonalr̃ in diuinis. co.
3 Utrum liber vite appropͥet̃ filio xxxix.
4 Utrum liber vite ſit idem qḋ p̄deſtinatio eodem
5 Utrũ liber vite dicat̃ reſpectu vite increate. eodem.
6 Utrꝫ lib̃ vite dicat̃ reſpectu vite nature in creaturꝭ. co.
7 Utrꝫ liber vite dicat̃ ſimplr̃ reſpectu vite gratie. xl.
8 Utrꝫ poſſet dici liber mortis. ſicut dr̃ liber vite. codẽ.

¶Ma. viij. de ↄgni. angeloꝝ. ⁊ hꝫ q̃ões. xvij.
j Utrũ angeli videant deum ꝑ eſſentiam xl
2 Utrum intellectus angeli vel hominis beati eſſentiã diuinam comprehendat. eodem.
3 Utrũ angelus ex proprijs naturalibus poſſit pertingere ad videndũ deum ꝑ eſſentiam xlij.
4 Utrũ angelus vidẽs deũ ꝑ eẽntiã oĩa cognoſcat. xliij.
5 Utrũ viſio rerum in verbo ſit ꝑ aliquas ſimilitudines rerum in intellectu angelico exiſtentes xliiij
6 Utrũ angelus cognoſcat ſeipſum xlv
7 Utrũ angelus vnus intelligat alium. eodem.
8 Utrũ angelus res materiales cognoſcat ꝑ formas aliquas an per eſſentiam ſuam xlvi
9 Utrũ forme ꝑ quas angeli cognoſcũt res materiales ſint innate vel a rebus accepte xlvij.
10 Utrꝫ angeli ſuperiores habeãt cognitiõem ꝑ formas magis vniuerſales q̃ĩ inferiores xlviij
11 Utrꝫ angelus cognoſcat ſingularia eodem
12 Utrũ angeli cognoſcant futura xlix.
13 Utrũ angeli poſſint ſcire occulta cordium. l.
14 Utrꝫ angeli ſimul multa cognoſcant. eodem
15 Utrꝫ ãgeli ↄgnoſcãt res diſcurrẽdo de vno in aliud. li.
16 Utrum in angelis diſtingui debeat cognitio matutina et veſpertina lij.
17 Utrum cognitio angelica ſufficienter per matutinã et veſpertinã diſtinguatur liij.

¶Ma. ix. de ↄ̃icatõe ſcie ãgelice. ⁊ hꝫ q̃ões. vij
j Utrũ vnus angelus alium illuminet liij.
2 Utrũ angelus inferior ſemꝑ illuminet̃ a ſuperiori vel quãdoq; immediate a deo liiij.
3 Utrũ vnus angelus aliũ illuminãdo eũ purget. lv.
4 Utrũ vnus angelus alijs loquatur eodem
5 Utrũ inferiores angeli ſuperioribus loquant̃ lvi.
6 Utrũ requiratur determinata diſtantia loc... ad hoc q̃ vnus angelus alii loquatur eodem
7 Utrum angelus vnus poſſit alijs loqui ita ... alij ſciant ... locutionem eius non percipiant lvij

Tabula Queſtionum

¶ Ma. x. de mente ſiue imagine. ⁊ hꝫ q̄ões. xiij.
j Utrū mens prout eſt in ea imago trinitatis ſit eſſentia anime vel aliqua potentia eius lvij
2 Utrum in mente ſit memoria lviij
3 Utꝛ memoria diſtinguatur ab intelligētia ſicut poña a poña. eod
4 Utrū mens ↄgnoſcat res materiales. lix
5 Utꝛ mens nr̄a poſſit ↄgnoſcere materialia in ſingulari. eod
6 Utrū mens humana accipiat cognitōem a ſenſibꝫ. lx.
7 Utꝛ in mente ſit imago trinitatis ſm ꝙ materialia cognoſcit. ⁊ nō ſolū ſm ꝙ ↄgnoſcit eterna. lxi.
8 Utrum mens ſeipam p eſſentiā ↄgnoſcat aut per aliquam ſpeciem lxij
9 Utrū mens cognoſcat habitus in ipa exiſtes p eēntiā ſuam vel p aliquā ſimilitudinem lxiij
10 Utrū aliqs ſcire poſſit ſe habere charitatē lxiiij
11 Utꝛ aliq mēs i ſtatu vie poſſit videre deū p eēntiā. lxv
12 Utrū deū eſſe p ſe ſit notū menti hūane. ſicut pma pncipia demōſtratōis q̄ nō pñt cogitari nō eſſe lxvi
13 Utrum p naturalem rōnem cognoſci poſſit trinitas perſonarum eodem

¶ Materia. xi. de Magiſtro. ⁊ hꝫ q̄ões. iiij.
j Utꝛ hō poſſit docere ⁊ dici mgr̄ vel ſolus deus lxvij
2 Utrū aliqs poſſit dici magiſter ſuꝑpius lxx
3 Utrum homo ab angelo doceri poſſit eodem
4 Utꝛ docere ſit actus vite actiue vel ↄtemplatiue. lxx

¶ Materia. xij. de ꝓphetia. ⁊ hꝫ q̄ſtiones. xiiij.
j Utrum ꝓphetia ſit actus vel habitus lxxi.
2 Utrum ꝓphetia ſit de ↄcluſionibꝫ ſcibilibus lxxij
3 Utrum ꝓphetia ſit naturalis eodem
4 Utꝛ ad ꝓphetiā habendā reqrat̄ diſpō natural' lxxiij
5 Utrū ad ꝓphetiam reqrat̄ bonitas morum. eodem
6 Utrū ꝓphete videāt in ſpeculo eternitatis lxxv
7 Utꝛ in reuelatōe ꝓphetica imp̄mant̄ diuinitus in mēte ꝓphete noue reꝝ ſpēs vel ſolū intellectuale lumē. lxxvi
8 Utꝛ oīs reuelatio ꝓpheraꝝ fiat angelo mediāte lxxvij
9 Utrum ꝓpheta ſemꝑ quando a ſpiritu ꝓphetie tangit̄ a ſenſibus alienetur. eodem.
10 Utrum ꝓphetia cōuenienter diuidat̄ in ꝓphetiā p̄deſtinationis p̄ſcientie ⁊ cōminationis. eodem.
11 Utrū in ꝓphetia inueniat̄ immobil' veritas lxxviij.
12 Utrū ꝓphetia q̄ eſt ſm intellectualē viſionē tm̄ ſit eminentior ea q̄ hꝫ intellectualē viſionē ſil' cū imaginaria. lxxix
13 Utrū gradus ꝓphetie diſtinguant̄ ſm viſionem imaginariam lxxx
14 Utrū Moyſes fuerit excellētior alijs ꝓphetis. lxxxi

¶ Materia. xiij. de raptu. ⁊ hꝫ queſtiones. v.
j Quid ſit raptus lxxxi.
2 Utrū Paulus in raptu vidit deū p eſſentiā lxxxij
3 Utrū intellectus viatoris poſſit eleuari ad videndū deū p eēntiā ſine hoc ꝙ a ſenſibus abſtrahat̄. eodem
4 Quāta abſtractio requirat̄ ad hoc ꝙ intellectus poſſit videre deum p eſſentiam lxxxiij.
5 [illegible]id ſit illud quod aplus circa raptum ſuum ſciuit et [illegible]od neſciuit eodem

¶ Ma[illegible]teria. xiiij. de fide. ⁊ habet q̄ſtiones. xij.
j Q[illegible] ſit credere lxxxv.
2 Quid [illegible] fides lxxxvi
3 Ut[illegible] fide[illegible] ſit virtus lxxxvij
4 In que [illegible] [illegible] lxxx[illegible]
5 Utrum fidei forma ſit charitas. eodem
6 Utrum fides informis ſit virtus. lxxxix.
7 Utrū ſit idem habitus fidei informis ⁊ formate. eodē
8 Utrū obiectū fidei ꝓprium ſit veritas p̄ma xc
9 Utrum fides poſſit eſſe de rebus ſcitis. eodem
10 Utrum ſit neceſſariū homini habere fidem xci
11 Utrū ſit neceſſariū explicite credere xcij.
12 Utrū vna fides ſit modernoꝝ ⁊ antiquoꝝ xcv

¶ Ma. xv. de rōe ſuꝑiori. ⁊ infe. ⁊ hꝫ q̄ſtiōes. v.
j Utrū intellectus ⁊ rō ſint diuerſe potentie xcv
2 Utrū rō ſuperior ⁊ inferior ſint diuerſe potētie. eodem
3 Utrū in rōne ſuperiori ⁊ inferiori poſſit eē pcām xcvi
4 Utꝛ delectatio moroſa p ↄſenſum in delectatiōem in inferiori pte rōnis exiſtens ſine cōſenſu in opus ſit mortale peccatum codē.
5 Utrū in rōne ſuꝑiori poſſit eſſe pctm̄ veniale xvij

¶ Materia. xvi. de ſyndereſi. ⁊ hꝫ q̄ſtiōes tres.
j Utrū ſyndereſis ſit potētia vel habitus xcvij.
2 Utrum ſyndereſis poſſit peccare xcix
3 Utrū ſyndereſis in aliquo extinguat̄ eodem

¶ Ma. xvij. de conſciā. ⁊ habꝫ q̄ſtiones qnq̄.
j Utrū conſciā ſit potētia vel habitus vel actus xcix.
2 Utrū conſciā poſſit errare c.
3 Utrum cōſcientia liget ci.
4 Utrum cōſcientia erronea liget eodem
5 Utrum ↄſcientia in indifferentibus plus liget vel minus ꝙ̄ preceptum prelati cij.

¶ Materia. xviij. de cognitione p̄mi hominis et habet queſtiones octo
j Utrū hō in ſtatu innocētie cognouerit deū p eēntiā. cij
2 Utrū hō in ſtatu inocētie p creaturas viderit deū. ciij
3 Utrū adā in ſtatu innocētie fidē de deo habuit. ciiij
4 Utrum adam in ſtatu innocentie habuit omniū creaturaꝝ noticiam eodem
5 Utꝛ adā in ſtatu innocētie āgelos p eēntiā viderit. cv
6 Utꝛ adā in ſtatu inocētie errare ſeu decipi potuit. cvi
7 Utrū pueri qui ex adā in ſtatu innocentie naſcerentur plenā reꝝ oīm ſciām habuiſſent ſicut adā habuit. cvij
8 Utrū pueri mox nati in ſtatu innocentie vſum plenū rōnis habuiſſent cviij.

¶ Ma. xix. de cognitōe aīe ſepate. ⁊ hꝫ q̄ões. ij
j Utꝛ aīa poſt mortē poſſit intelligere cix
2 Utꝛ aīa ſeꝑata ſingularia cognoſcere poſſit. cx.

¶ Materia. xx. de ſciā aīe xpi. ⁊ hꝫ q̄ões ſex.
j Utrum in chriſto ſit ponere ſcientiā creatā fo. cx
2 Utrū aīa chriſti videat v̄bū p aliquē habitū fo. cxi.
3 Utrum chriſtus ſciām aliam habuit de rebus ꝙ̄ illā qua cognouit res in verbo cxij.
4 Utrum anima chriſti in verbo ſciat omnia eodem
5 Utrū aīa xpi ſciat oīa illa que deus pt̄ ſcire cxiij
6 Utꝛ cognitione illa qua anima chriſti ſcit res in propria natura ſciat omnia cxiiij.

¶ Materia. xxi. de bono. ⁊ hꝫ queſtiones ſex
j Utrum bonū addat aliquid ſupra ens cxiiij.
2 Utrum ens et bonū conuertant̄ ſm ſuppoſita cxv
3 Utrum bonū ſit prius ſm rōem ꝙ̄ verum cxvi
4 Utrum oīa ſint bona bonitate prima eodem

Inc 182

Falta a última folha